

S. ROTÆ ROMANÆ
DECISIONES,
A LUDOVICO
CENCIO, J.U.D.

collectæ, & ad ejusdem Tractatum de
Censibus accommodatæ.

*NON SOLUM QUÆ HACTENUS IMPRESSÆ,
Verùm etiam alia plurimæ in lucem nondum editæ,*

UNA CUM BULLIS PII V. SIXTI V. ET CLEMENTIS VIII.
in materiam Censualem promulgatis.

*EDITIO NOVISSIMA, EJVSDEM ROTÆ DECISIONIBVS
ineditis ac Selectis illustrata.*

LVGDVNI.

Sumptibus SOCIETATIS.

M. D C C. X X X.

INDEX DECISIONUM, JUXTA ORDINEM Alphabeticum Causarum.

A

A	ESINA Salviani 10. Novembris. 1634.	<i>Merlino.</i>	Dec. 558
	Amerina fidejussionis, 25. Maij 1612.	<i>Ludoviso.</i>	192
	Eadem 27. Junii 1612.	<i>Ludoviso.</i>	193
	Anconitana census, 25. Maij 1598.	<i>Corduba.</i>	111
	Anconitana bonorum, seu censuum, 16. Febr. 1604.	<i>Iusto.</i>	277
	Eadem, 24. Maij 1613.	<i>Ubaldo.</i>	84
	Eadem, 17. Novembris 1613.	<i>Ubaldo.</i>	278
	Anconitana dotis, 27. Novembris 1598.	<i>Lancellotto.</i>	312
	Anconitana bonorum de Rinaldinis Veneris, 15. Maij 1582.	<i>Pamphilio.</i>	318
	Anconitana pecuniaria, 7. Februarii 1611	<i>Pirovano.</i>	138
	Anconitana pecuniaria, 30. Januar. 1617.	<i>Pamphilio.</i>	414
	..Census 13. Febr. 1623.	<i>Buratto.</i>	420
	..Census 29. Aprilis 1624.	<i>Buratto.</i>	421
	..pecuniaria 26. Febr. 1624.	<i>Pirovano.</i>	483
	..pecuniaria 14. Mart. 1625.	<i>Manzanedo.</i>	488
	..census 31. Octobr. 1622.	<i>Iusto.</i>	499
	..prædii 29. Novemb. 1630.	<i>Verospio.</i>	536
	Aprutina, seu Montis alti census, 4. Julii 1607.	<i>Sacrato aliàs Damasceno.</i>	215
	Aquilegensis pensionis, 21. Martii 1610.	<i>Manzanedo.</i>	242
	Ariminensis census, 9. Jun. 1599.	<i>Pamphilio.</i>	161
	..census 26. Jun. 1620.	<i>Remboldo.</i>	351
	..fideicommissi 20. Jun. 1623.	<i>Buratto.</i>	450
	..fideicommissi 14. Novembr. 1614.	<i>Remboldo.</i>	469
	..fideicommissi 29. Janu. 1616.	<i>Remboldo.</i>	472
	..census 10. Janu. 1628.	<i>Merlino.</i>	515
	Asculana bonorum, 27. Mart. 1628.	<i>Durano.</i>	485
	Arsifienis census, 22. Jun. 1605.	<i>Coccino.</i>	340
	Arsifienis census, 5. Maij 1608.	<i>Coccino.</i>	120
	Arsifienis pecuniaris, 7. Maij 1610.	<i>Mandazeno.</i>	129
	Eadem, 28. Janu. 1611.	<i>Manzanedo.</i>	130
	Arsifienis census, 9. Jun. 1604.	<i>Pamphilio.</i>	17
	Arsifienis census, 29. Novemb. 1604.	<i>Coccino.</i>	102
	Avenionen. Carpentoracten. & Cavallien. collectarum, 9. Martii, 16. Maij, & 27. Jun. 1583.	<i>Lancellotto.</i>	3
	Auximana bonorum, 4. Mart. 1602.	<i>Mellino.</i>	107
	Auximana spolii, 10. Dec. 1610.	<i>Pirovano.</i>	193

Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

B

B	Arensis fructuum, 2. Junii 1610.	<i>Cavallerio.</i>	176
	Beneventana census, 29. Martii 1593.	<i>Pamphilio.</i>	103
	Beneventana census, 13. Jun. 1594.	<i>Corduba.</i>	211
	Beneventana census, 28. Aprilis 1608.	<i>Coccino.</i>	187
	Beneventana census, 28. Novembris 1608.	<i>Ottembergio.</i>	20
	Beneventana census, 26. Maij 1614.	<i>Pamphilio.</i>	76
	Beneventana census, Vener. Decemb. 1594.	<i>Pamphilio.</i>	316
	Beneventana census, 16. Decembris 1594.	<i>Mantica.</i>	374
	Beneventana Salviani Interdicti, 1. Febr. 1616.	<i>Buratto.</i>	263
	Bononiensis census, 13. Decembris 1591.	<i>Sacrato.</i>	274
	Bononiensis præsentis Salviani interdicti, 16. Febr. 1598.	<i>Orano.</i>	267
	Bononiensis computorum, 10. April. 1598.	<i>Corduba.</i>	189
	Bononiensis census, 19. Octobris 1598.	<i>Penia.</i>	133
	Bononiensis census, 15. Febr. 1599.	<i>Penia.</i>	127
	Bononiensis præsentis Salviani interdicti, 2. Jun. 1599.	<i>Lancellotto.</i>	269
	Bononiensis census, 21. Janu. 1600.	<i>Lancellotto.</i>	248
	Bononiensis census, 24. Apr. 1600.	<i>Penia.</i>	254
	Bononiensis census, 28. Apr. 1600.	<i>Pamphilio.</i>	123
	Bononiensis census, 20. Maij 1900.	<i>Penia.</i>	46
	Bononiensis census, 26. Jun. 1600.	<i>Pamphilio.</i>	116
	Bononiensis fidejussionis, 19. Aprilis 1602.	<i>Iusto.</i>	80
	Bononiensis census, 20. Mart. 1602.	<i>Mellino.</i>	108
	Bononiensis census, 1. Decembris 1603.	<i>Iusto.</i>	109
	Bononiensis census, 25. Mart. 1603.	<i>Coccino.</i>	199
	Bononiensis census, seu attentatorum, 10. Dec. 1607.	<i>Ludoviso.</i>	245
	Bononiensis census, 26. Febr. 1604.	<i>Ludoviso.</i>	61
	Bononiensis relevationis indemnitate, 10. Janu. 1600.	<i>Litta.</i>	194
	Bononiensis census, 27. Junii 1606.	<i>Sacrato.</i>	237
	Bononiensis census, 16. Decembris 1607.	<i>Ottembergio.</i>	291
	Bononiensis census, 17. Mart. 1608.	<i>Marcomont.</i>	18

† 2 Bono

Index Decisionum,

Bononiensis census, 10. Jun. 1611.	<i>Lancelotto.</i>	95	Faventina mutui, 16. Decemb. 1601.	<i>Penia.</i>	154
Bononiensis census, 7. Decembris 1611.	<i>Pirovano.</i>	92	Foroliviensis census, 3. Jul. 1589.	<i>Orano.</i>	210
Bononiensis bonorum de Zavallis, 13. Jun. 1611.	<i>Ubaldo.</i>	149	Foroliviensis census, 13. Novemb. 1589.	<i>Orano.</i>	117
Eadem 4. Jun. 1614.	<i>Ubaldo.</i>	150	Foroliviensis census, 11. Febr. 1902.	<i>Ludoviso.</i>	222
Eadem 8. Decembr. 1614.	<i>Ubaldo.</i>	85	Foroliviensis census, 8. Mart. 1602.	<i>Sacrato.</i>	218
.. bonorum emphyteuticorum, 2. Decem. 1596.	<i>Pamphilio.</i>	331	Foroliviensis rescissionis contractus, 19. Dec. 1603.	<i>Pamphilio.</i>	26
.. Census 31. Januarii 1603.	<i>Penia.</i>	328	Foroliviensis census, 12. Jun. 1609.	<i>Justo.</i>	214
.. de Paleotris 1. Jul. 1605.	<i>Mozanedo.</i>	330	Foroliviensis census, 14. Jun. 1613.	<i>Buratto.</i>	69
.. Retractus 19. Januar. 1613.	<i>Buratto.</i>	443	.. Census, 10. Febr. 1620.	<i>Manzanedo.</i>	350
.. Census de Populis, 19. Decemb. 1616.	<i>Ubaldo.</i>	493	.. Census, 24. Febr. 1622.	<i>Manzanedo.</i>	365
.. Census 17. Novemb. 1626.	<i>Durano.</i>	509	.. Salviani 14. Jun. 1630.	<i>Merlino.</i>	544
.. Salviani 25. Jun. 1629.	<i>Virile.</i>	514	.. dotis 5. Jun. 1627.	<i>Durano.</i>	550
.. pecuniaria 16. Januar. 1634.	<i>Bucabella.</i>	554	Foroliviensis census, 1. Maii 1614.	<i>Buratto.</i>	1100
			Foroliviensis societatis, Lun. Janu. 1614.	<i>Damasceno.</i>	311
C			Ferrariensis Bonorum, Mercurii, 21. Maii 1614.	<i>Durano.</i>	322
C Alaguritana census, 11. Decembris. 1602.	<i>Litta.</i>	113			
Calaguritana de Antol. 4. Maii 1611.	<i>Sacrato.</i>	240	I		
Calaguritana census, Jun. 29. April. 1601.	<i>Seraphino.</i>	317	I Annenis census, 17. Jun. 1605.	<i>Manzanedo.</i>	212
Calaguritana census, 20. Aprilis 1602.	<i>Seraphino.</i>	319	I Januensis census, 12. Febr. 1607.	<i>Manzanedo.</i>	62
Camerinensis fideicommissi 14. Novemb. 1614.	<i>Pamphilio.</i>	470	I Januensis census 28. April. 1608.	<i>Manzanedo.</i>	110
Casarangustana pensionis, 3. Janu. 1589.	<i>Gipso.</i>	241	I Januensis census, 3. Aprilis 1609.	<i>Manzanedo.</i>	63
Casertensis pecuniaria, 14. Mart. 1597.	<i>Penia.</i>	220	I Januensis census, 25. Nov. 1613.	<i>Dunozetto.</i>	173
Casertensis domus, 18. April. 1611.	<i>Ubaldo.</i>	357	.. pecuniaria 15. April. 1611.	<i>Lancelotto.</i>	361
.. domus 13. Janu. 1612.	<i>Ubaldo.</i>	358	.. Salviani 2. Decembr. 1633.	<i>Coccino.</i>	155
Civitatis castelli census, 10. Maii 1599.	<i>Mellino.</i>	94	.. Census 17. Maii 1621.	<i>Buratto.</i>	372
Civitatis Castelli census, 29. Maii 1600.	<i>Justo.</i>	81	Imolensis census, 11. Maii 1621.	<i>Ludoviso.</i>	215
Civitatis Castelli census 17. Maii 1617.	<i>Verospio.</i>	239	Imolensis census, 28. Febr. 1608.	<i>Ludoviso.</i>	98
.. Census 27. Novembris 1611.	<i>Verospio.</i>	405	Imolensis census, 26. Jun. 1609.	<i>Cavalleri.</i>	248
Collensis hereditatis, 18. Maii 1620.	<i>Buratto.</i>	441	Interamnenis Salviani interdicti, 14. Novemb. 1611.	<i>Manzanedo.</i>	148
Cremonensi pensionis, 15. Jun. 1598.	<i>Orano.</i>	219	.. Census 24. Maii 1619.	<i>Sacrato.</i>	352
Cremonensis fructum, 18. Martii. 1611.	<i>Pirovano.</i>	117	.. Census 27. Jan. 1623.	<i>Pirovano.</i>	435
E					
E Ugubina, seu Perusina census. 27. Mart. 1596.	<i>Blanchetto.</i>	111	L		
Eadem, 24. Maii 1596.	<i>Blanchetto.</i>	115	L Auaretana pecuniaria, 28. Febr. 1605.	<i>Penia.</i>	161
Eadem 15. Junii 1598.	<i>Blanchetto.</i>	196	.. Census, 14. Jun. 1619.	<i>Pirovano.</i>	397
Eugubina census, 10. Febr. 1597.	<i>Litta.</i>	92	Lauretana bonorum, 6. Jun. 1611.	<i>Ludoviso.</i>	267
Eugubina census, 24. Novembris 1597.	<i>Coraduba.</i>	145	Leodiensis census, 29. Janu. 1569.	<i>Orano.</i>	36
F			Eadem 11. Decembris. 1569.	<i>Coraduba.</i>	8
F Anensis exemptionis, 26. Januar. 1622.	<i>Merlino.</i>	433	Eadem, 11. Janu. 1597.	<i>Coraduba.</i>	37
Farfensis pecuniaria, 30. Janu. 1617.	<i>Pamphilio.</i>	413	Lucerina census, 10. Novemb. 1614.	<i>Pirovano.</i>	496
.. Pecuniaria, 25. Maii 1618.	<i>Pamphilio.</i>	496	.. census 1. Mart. 1619.	<i>Pirovano.</i>	409
.. Pecuniaria, 17. Jun. 1622.	<i>Buratto.</i>	219			
.. pecuniaria 15. Januar. 1624.	<i>Buratto.</i>	447	M		
.. Præfensi Salviani, 14. Jun. 1627.	<i>Coccino.</i>	502	M Acerateus census, 5. Maii 1614.	<i>Dunozet.</i>	34
.. Pecuniaria, 24. Maii 1628.	<i>Verospio.</i>	537	Maceratenis census, 24. Janu. 1601.	<i>Coccino.</i>	414
Faventina census, 1. Maii 1622.	<i>Ubaldo.</i>	427	.. fructuum census 26. Jun. 1628.	<i>Virile.</i>	512
Firmana Census, 10. Maii 1621.	<i>Buratto.</i>	523	.. seu Camerinenis cessionis, 17. Maii 1632.	<i>Merlino.</i>	547
.. Salviani 24. Maii 1632.	<i>Pirovano.</i>	559	Mediolanensis fructuum, 30. Maii 1578.	<i>Platto.</i>	344
.. Eadem, 24. Jun. 1633.	<i>Eodem.</i>	ibid.	.. fructuum 26. Maii 1579.	<i>Platto.</i>	341
Faventina bonorum, 28. Junii. 1594.	<i>Coraduba.</i>	153	Mirandensis pensionis 7. Maii 1612.	<i>Coccino.</i>	319
			N		
			N Eapolitana census, 9. Mart. & 10. Aprilis 1592.	<i>Gipso.</i>	202
			Neapolitana census, 3. Apr. 1599.	<i>Penia.</i>	208
			Neapolitana census, 1. Jun. 1616.	<i>Ubaldo.</i>	225
			Nolana pecuniaria, 29. Janu. 1617.	<i>Virile.</i>	477
			Nullius, seu Melivicensis census, 27. Maii 1613.	<i>Coccino.</i>	87
				<i>Eadem.</i>	

Iuxta ordinem Alphabeticum Casarum.

Eadem, 16. Maii 1614.	Coccino.	146	Romana Casalis, 3. Apr. 1615.	Dunozetto.	23
Eadem, 16. Mart. 1615.	Coccino.	147	Census apothecarum, 28. Jun. 1574.	Lancellotto.	274
O					
O Rotonen. locationis, vener. 24. April. 1606.	Lugdunensi.	323	.. Census, 8. Febr. 1577.	Robustero.	232
P					
P Anormitana, seu Agrigentina reficiationis contractus, 17. Junii 1575.	Blanchetto.	97	Census seu dotis, 11. Febr. 1583.	Cantuccio.	285
Papientis bonorum, 4. Decembris 1612.	Verospio.	246	Census, 11. Janu. 1575.	Viccomite.	143
Perusina affictus, 3. Decembris 1571.	Lancellotto.	154	.. Census Salviani interdicti, & inter-		
Perusina fideicommissi de Almericis, 16. Febr. 1586.	Orano.	49	.. else, 18. Febr. 1585.	Cantuccio.	44
Eadem, 8. April. 1587.	Orano.	39	Eadem, 29. Martii 1585.	Cantuccio.	45
Perusina censuum, 13. Febr. 1610.	Remboldo.	172	.. Census, 3. Mart. 1586.	Orano.	264
Eadem, 1. Julii 1616.	Remboldo.	174	.. census de Caffarellis, 4. Dec. 1587.	Gipfo.	230
.. fideicommissi de Genciis, 9. Junii 1628.	Virile.	471	.. Census, Februarii 1588.	Orano.	251
Prænestina census, 4. Mart. 1630.	Coccino.	516	.. Census de Caffarellis, 28. Mart. 1588.	Gipfo.	305
.. census, 25. Jun. 1632.	Coccino.	555	.. Census 24. Octobr. 1588.	Orano.	231
Prænestina hereditatis, 30. Aprilis 1582.	Cantuccio.	175	.. Census, 3. Jul. 1589.	Orano.	72
R					
R Avennatenis census, 16. Decemb. 1605.	Ludovisio.	258	.. Census, 23. Janu. 1591.	Bubolo.	25
Ravennatenis census, 31. Jan. 1603.	Mellino.	190	.. Census de Comitibus, August. 1592.	Penia.	299
Ravennatenis census, 10. Maii 1606.	Manzanedo.	88	.. Census 92. Novembris 1593.	Pamphilio.	283
Ravennatenis Balviani interdicti, 11. Jan. 1607.	Mandazeno.	126	.. Census, 13. Jun. 1594.	Blanchetto.	155
Ravennatenis census 7. Maii. 1607.	Ludovisio.	223	.. Census, 4. Decembris 1595.	Pamphilio.	255
Ravennatenis census, 13. Jun. 1607.	Cavallerio.	162	.. Census 26 April. 1596.	Pamphilio.	235
Ravennatenis census, 2. Maii. 1608.	Manzanedo.	82	.. Census 11. Maii 1596.	Blanchetto.	87
Ravennatenis census 7. Apr. 1617.	Ubaldo.	75	.. Census de Comitib. 31. Maii 1596.	Pamphilio.	226
Ravennatenis censuum, 1. Julii 1630.	Durano.	545	.. Census de Cavalleriis, 27. Jun. 1596.	Penia.	6
Ravennatenis censuum, 26. Febr. 1631.	Ubaldo.	540	.. Census, 18. Jun. 1596.	Corduba.	264
Reatina census seu pecuniaria, 2. Decembris 1615.	Pamphilio.	399	.. Census, 21. Janu. 1597.	Corduba.	265
.. census, 27. Novembris, 1617.	Remboldo.	361	.. Census 21. Aprilis 1597.	Corduba.	203
.. census 22. Jun. 1618.	Buratto.	441	.. Census de Pirovanis, 8. April. 1598.	Orano.	21
.. census, 1. Febr. 1619.	Buratto.	412	.. Census, 17. Apr. 1600.	Penia.	56
.. census 27. Novemb. 1624.	Remboldo.	415	.. Census de Turinis, 28. April. 1598.	Penia.	28
.. census seu pecuniaria 21. Jun. 1616.	Pamphilio.	474	.. Census de Romulis, 18. Jun. 1598.	Penia.	28
.. juris redimendi, 26. Maii, 1628.	Verospio.	490	Eadem, 18. Jun. 1599.	Penia.	287
.. juris redimendi, 2. Jun. 1626.	Buratto.	504	.. Census, 28. Jun. 1599.	Litta.	259
Recanatenis census, 13. Jun. 1605.	Marcomont.	301	.. Census, 3. Decembris. 1599.	Lancellotto.	281
Romana.			.. Census, 17. Mart. 1600.	Iusto.	40
Romana repetitionis dotis, tertia Octobr. 1599.	Seraphino.	311	.. Censuum de Luragis, 21. Aprilis 1600.	Iusto.	240
Romana census Ven. 15. Martii 1577.	Seraphino.	313	.. Census, 4. Jun. 1600.	Ludovisio.	295
Romana census 8. Jan. 1597.	Penia.	314	.. Census, 5. Jun. 1600.	Litta.	257
Romana Turris-Ruballacia, Lunæ 7. Novembr. 1575.	Seraphino.	315	.. Censuum 23. Jun. 1600.	Mellino.	29
Romana census Ven. 1. Jul. 1611.	Cavallerio.	320	.. Census de Palutis, 20. Nov. 1598.	Sacrato.	64
Affictus, 8. Mart. 1603.	Ludovisio.	141	.. Censuum Luraghis, 12. Janu. 1601.	Iusto.	160
Annua responsionis, 30 Octobris 1602.	Iusto.	1151	.. Census, 27. Jun. 1605.	Coccino.	131
Anterioritatis hypothecæ, 28. Novembr. 1597.	Pamphilio.	104	.. Census, 14. Janu. 1602.	Sacrato.	90
Anterioritatis, 12. Mart. 1600.	Iusto.	134	.. Census, 4. Febr. 1602.	Pamphilio.	188
.. Anterioritatis, 4. Febr. 1608.	Iusto.	296	.. Census 18. Mart. 1602.	Iusto.	132
.. Aureorum octo Zeccarum, 20. Jun. 1597.	Lancellotto.	217	.. Census, 10. Jan. 1602.	Ludovisio.	105
.. Caducitatis, 20. Maii 602.	Ottembergio.	224	.. Census Sancti Celsi, 28. Jun. 1602.	Iusto.	229
			.. Census, 30 Octobris 1602.	Mellino.	1
			.. Censuum, 20. Novembr. 1602.	Ludovisio.	207
			.. Census 26. Novembris 1602.	Iusto.	298
			.. Census 10. Decembris 1602.	Sacrato.	119
			.. Census 27. Ian. 1603.	Sacrato alias Damasceno.	204
			.. Census 6. Jun. 1603.	Sacrato.	209
			.. Census, 10. Novemb. 1603.	Litta.	271
			.. Census 23. Febr. 1604.	Mellino.	125
			.. Census, 20. April. 1604.	Litta.	274
			.. Census, 26. Novembris 1604.	Ludovisio.	5
			.. Census 27. Novembris. 1604.	Mellino.	106
			.. Census, 10. Ianua. 1605.	Lancellotto.	137
			.. Census, 21. Octobris 1605.	Iusto.	152
			.. Census, 1. Decembris 1605.	Ludovisio.	163
			.. Census 21. Maii 1600.	Penia.	236
			.. Census, 6. Novembris. 1606.	Penia.	245
			.. Census, 24. Novembris. 1606.	Ottembergio.	113
			.. Census, 15. Ianuar. 1607.	Penia.	55
			.. Census, 7. Februar. 1607.	Ottembergio.	186
			.. Census, 2. April. 1607.	Manzanedo.	296
			.. Census, 28. April. 1608.	Coccino.	17
			.. Census scutorum decem, & octo millium, 9. Jun. 1608.	Ludovisio.	60

Index Decisionum,

Romana Censur 13. Jun. 1608.	<i>Manzanedo.</i>	238	Rom. Precii palatii, 15. Janu. 1607. <i>Justo.</i>	80
.. Censur, 13. Jun. 1608.	<i>Ludoviso.</i>	7	.. Relevationis indemnitate, 4. Febr.	
.. Censur, 14. Novemb. 1608.	<i>Marcomont.</i>	123	1602.	<i>Lancellotto.</i> 41
.. Censur, 11. Decembris 1608.	<i>Sacrato.</i>	188	.. Relevationis indemnitate, 14. No-	
.. Censur, 12. Jun. 1609.	<i>Coccino.</i>	169	vembris 1605.	<i>Pamphilio.</i> 140
.. Censur, 1. Decembris 1609.	<i>Manzanedo.</i>	30	.. Repetitionis indebiti, 20. Apr. 1610	<i>Pirovano.</i> 291
.. Censur, 8 Mart. 1610.	<i>Ludoviso.</i>	24	.. Redempt. indebiti, 25. Jun. 1610.	<i>Pirovano.</i> 266
.. Censur, 2. Jun. 1600.	<i>Penia.</i>	250	.. Rescissionis instr, 27. Jun. 1612.	<i>Ubaldo.</i> 262
.. Censur de Caravachinis, 18. Junii			Eadem 26. Novembr. 1612.	<i>Ubaldo.</i> 275
1610.	<i>Penia.</i>	66	Eadem 18. Mart. 1616.	<i>Ubaldo.</i> 183
.. Censur de Caravachinis, 24. No-			Eadem 26. Jun. 1617.	<i>Ubaldo.</i> 206
vembris 1610.	<i>Penia.</i>	57	.. Restitutionis dotis, 17. Mart. 1600	<i>Sacrato.</i> 38
.. Censur, 9. Mart. 1611.	<i>Ludoviso.</i>	181	.. Restitutionis fructuum, 13. Jun. 1603	<i>Ottembergio.</i> 54
.. Censur, 18. Mart. 1611.	<i>Cavallerio.</i>	167	.. Retractus domus, 15 Decemb. 1614	<i>Ubaldo.</i> 71
.. Censur, 12. Jun. 1611.	<i>Manzanedo.</i>	19	Eadem, 16. Maii 1614.	<i>Ubaldo.</i> 159
.. Censur, 17. Febr. 1612.	<i>Pirovano.</i>	31	.. Salviani interdict. 12. Novembris	
.. Censur, 18. Jun. 1612.	<i>Pirovano.</i>	170	1592.	<i>Penia.</i> 299
.. Censur, 10. Jun. 1613.	<i>Sacrato.</i>	68	.. Salviani interd. 18. Maii. 1598.	<i>Orano.</i> 70
.. Censur, 24. Jun. 1614.	<i>Mozanedo.</i>	249	.. Salviani interd. 10. Decemb. 1599.	<i>Lancellotto.</i> 281
.. Censur, 6. Febr. 1615.	<i>Manzanedo.</i>	182	.. Salviani interd. 21. Mart. 1600.	<i>Lancellotto.</i> 282
.. Censur, seu fideicommissi de Sca-			.. Salviani interd. 23. Jun. 1600.	<i>Litta.</i> 272
labrinis, 22. Maii 1615.	<i>Andrea.</i>	309	.. Salviani interd. 31. Maii 1601.	<i>Iusto.</i> 261
.. Censur, 1. Jun. 1616.	<i>Ubaldo.</i>	35	.. Salviani interd. 13. Janu. 1601.	<i>Litta.</i> 53
.. Censur, 3. Decembris...	<i>Fabio.</i>	47	.. Salviani interdict. 1. Jun. 1609.	<i>Manzanedo.</i> 83
.. Censur, 10. Jul. 1611.	<i>Cavallerio.</i>	10	.. Salviani interdict. 11. Januar. 1616.	<i>Manzanedo.</i> 32
.. Doanæ salis, 10. & 11. Jun. 1581.	<i>Cantuccio.</i>	184	.. Salviani interdict. 22 Jun. 1616.	<i>Ubaldo.</i> 303
.. Domus de Alexiis, 1. Febr. 1580.	<i>Cantuccio.</i>	43	.. Seu Prænestina census, 5 Jul. 1599	<i>Corduba.</i> 209
.. Domus, 22. Jun. 1611.	<i>Lancellotto.</i>	306	.. Seu Bononiensis scutorum 18. mil	
.. Domus 4. Decembr. 1615.	<i>Ubaldo.</i>	253	7. Maii 1601.	<i>Corduba.</i> 195
.. Evictionis 17. Febr. 1607.	<i>Ludoviso.</i>	286	.. Seu Amelphitana Salviani interdi-	
.. Fideiussionis de repræsentando, 17			cti, 1. Jul. 1602.	<i>Litta.</i> 79
Maii 1595.	<i>Corduba.</i>	197	.. Seu Amelphitana Salviani interdi-	
.. Fideicommissi de Remediis, 7. Maii			cti, 9. Jun. 1603.	<i>Penia.</i> 74
1604.	<i>Litta.</i>	41	.. Seu Sabinensis census, 8. Nov. 1604	<i>Ludoviso.</i> 179
Eadem 17. Decembris 1604.	<i>Litta.</i>	42	.. Simulationis census, 6. April. 1601.	<i>Justo.</i> 59
.. Fideicommissi de Jacobatis 1604	<i>Ludoviso.</i>	52	.. Societatis, 9 Maii 1588.	<i>Gipso.</i> 19
Eadem 26. Novemb. 1605.	<i>Ludoviso.</i>	67	.. Societatum, 29. Januar. 1601.	<i>Mellino.</i> 9
Eadem, 12. Maii 1609.	<i>Ludoviso.</i>	65	.. Societatis officii, 18. Januar. 1604.	<i>Mellino.</i> 227
Eadem 4. Decembr. 1608.	<i>Ludoviso.</i>	4	.. Societatis officii, 20. Maii 1602.	<i>Mellino.</i> 91
.. Fideicommissi de marginis, 18 No-			.. Vinearum de Maximis. 4. Februarii	
vemb. 1608.	<i>Coccino.</i>	130	1577.	<i>Rubco.</i> 48
.. Fideicommissi, 9. Decembr. 1615.	<i>Ubaldo.</i>	33	.. Vineæ, 31. Jan. 1601.	<i>Mellino.</i> 157
.. Fructuum, 23. Janu. 1599.	<i>Litta.</i>	178	.. Vineæ de Fabris, 20. Decemb. 1604	<i>Coccino.</i> 79
.. Fructuum census, 13. Jun. 1603.	<i>Mellino.</i>	302	.. Vineæ, 26. Jun. 1609.	<i>Ludoviso.</i> 158
.. Fructuum census, 28. Nov. 1603.	<i>Sacrato.</i>	252	.. Vineæ, & Salviani interdicti de	
.. Fructuum census, 9. April. 1601.	<i>Justo.</i>	291	Rufconibus 18. Janu. 1612.	<i>Sacrato.</i> 168
.. Fructuum census, 10 Decem. 1606.	<i>Ludoviso.</i>	185	Romana anterioritatis, 23. Jun. 1603	<i>Pamphilio.</i> 416
.. Fructuam census 22. Jun. 1609.	<i>Cavallerio.</i>	247	Arrentatorum, 4. Decembris 1619.	<i>Buratto.</i> 445
.. Invaliditatis census, 24. Maii 1591	<i>Pamphilio.</i>	27	Canonum 25. Maii 1618.	<i>Dunozetto.</i> 456
.. Legatorum de Columna, 23. Ja-			Canonum 20. Mart. 1623.	<i>Ubaldo.</i> 457
nuarii 1614.	<i>Sacrato.</i>	69	Canonum 4. Decemb. 1623.	<i>Ubaldo.</i> 458
.. Nullitatis, 4 Novemb. 1583.	<i>Cantuccio.</i>	143	Casalis turris vergatæ, 20. Mar. 1623.	<i>Pirovano.</i> 431
.. Nullitatis Censur 4. Febr. 1583.	<i>Cantuccio.</i>	93	Casalis juris vergatæ, 29. Janu. 1624.	<i>Pirovano.</i> 425
.. Nullitatis census, 5. Maii 1597.	<i>Corduba.</i>	124	Census 18. Maii 1579.	<i>Lancellotto.</i> 423
.. Nullitatis census, 9 Decemb. 1602	<i>Lancellotto.</i>	2	Census 20. Febr. 1587.	<i>Gipso.</i> 401
.. Nullitatis census, 8. Nov. 1610.	<i>Pirovano.</i>	22	Census 3. Julii 1589.	<i>Bubato.</i> 428
.. Palatii Campi floræ, 16 Dec. 1588	<i>Penia.</i>	101	Census 20. Decembris 1591.	<i>Pamphilio.</i> 417
.. Pecuniaria, 23. Januar. 1589.	<i>Penia.</i>	216	Census 17. Maii 1600.	<i>Mellino.</i> 355
.. Pecuniaria, 28. Jun. 1593.	<i>Litta.</i>	260	Census 12. Novembris 1601.	<i>Penia.</i> 327
.. Pecuniaria, seu prætorum cen-			Census 21. Jun. 1604.	<i>Coccino.</i> 318
suum, 6. Mart. 1598.	<i>Litta.</i>	184	Census de Valentinis, 7. Maii 1607.	<i>Ottembergio.</i> 391
.. Pecuniaria, 25. Jun. 1601.	<i>Pamphilio.</i>	198	Census 9. Martii 1607.	<i>Justo.</i> 462
.. Pecuniaria, 8. Mart. 1604.	<i>Ottembergio.</i>	294	Census 4. Mart. 1611.	<i>Penia.</i> 392
.. Pecuniaria, 10. Jun. 1613.	<i>Dunozetto.</i>	270	Census 20. Febr. 1612.	<i>Pamphilio.</i> 411
.. Prætorum census, 15. Jun. 1585.	<i>Aldobradin.</i>	276	Census 9. April. 1612.	<i>Coccino.</i> 375
.. Prætorum executionis contractus,			Census 12. Novembris 1612.	<i>Cavallerio.</i> 346
11. Maii 1594.	<i>Litta.</i>	86	Census 22. Aprilis 1613.	<i>Cavallerio.</i> 347
.. Prætorum census, 11. Decem. 1598.	<i>Orano.</i>	221	Census 28. Jun. 1613.	<i>Coccino.</i> 409
.. Prælationis, 19. Novemb. 1604.	<i>Ludoviso.</i>	156	Census 23. Jun. 1614.	<i>Dunozetto.</i> 369
.. Prælationis, 26. Jun. 1617.	<i>Dunozet.</i>	307	Census 14. Mart. 1616.	<i>Coccino.</i> 409
Eadem, 2. April. 1618.	<i>Dunozet.</i>	308	Census, & fructuum, 1. Maii 1616	<i>Pirovano.</i> 448
			Census	

Iuxta ordinem Alphabeticum Causarum.

Census de Biscis, seu ab Anguillaria					
11. Decembris 1617.	Coccino.	480	Salviani interd. 12. Novemb. 1618.	Remboldo.	367
Census 19. Febr. 1618.	Ubaldo.	389	Salviani interd. 27. Maij 1619.	Pirovano.	368
Census de Biscis, seu ab Anguillaria			Salviani interd. 29. Janu. 1619.	Remboldo.	398
6. Jun. 1618.	Coccino.	381	Salviani interd. 10. Jun. 1613.	Cavallerio.	345
Census 4. Julij 1618.	Buratto.	410	Salviani interd. 15. Decemb. 1614.	Pamphilio.	353
Census 4. Julij 1618.	Dunozetto.	452	Salviani interd. 13. Maij 1613.	Ottembergio.	329
Census 16. Novembris 1618.	Coccino.	444	Salviani interd. 26. Novemb. 1605.	Manzanedo.	378
Census 17. Febr. 1618.	Pirovano.	364	Salviani interd. 15. April. 1622.	Merlino.	403
Census seu Drogheriae 14. Decemb.			Societatis officij, 16. Decemb. 1619.	Ubaldo.	388
1620.	Dunozetto.	384	Societatis officij, 1. Febr. 1623.	Merlino.	424
Census seu drogheriae 8. Mart. 1621.	Dunozetto.	385	Vineæ 11. April. 1603.	Mellino.	326
Census 22. Mart. 1622.	Buratto.	371	Vineæ 10. Martij 1623.	Navarro.	434
Census 9. Decembris 1621.	Verospio.	394	Retractus 29. Janu. 1629.	Merlino.	466
Census 29. Aprilis 1622.	Pirovano.	426	subhastationis 10. Maij 1623.	Buratto.	467
Census 2. Maij 1622.	Marcomont.	459	prætenſæ subhastationis, 10. No-		
Census 3. Aprilis 1623.	Navarro.	436	vembris 1623.	Eodem.	468
Census 31. Januarij 1624.	Remboldo.	453	usufructus 22. Aprilis 1624.	Dunozetto.	473
Census seu Nepesina, 13. Maij 1624.	Manzanedo.	454	depositi 16. Aprilis 1627.	Virile.	474
Census seu Sabinensis 20. Novem-			cenſus 5. Mart. 1627.	Coccino.	476
bris 1624.	Ubaldo.	451	pecuniaria 29. Novemb. 1627.	Virile.	478
Census vitalitij 22. Maij 1626.	Merlino.	463	multiplici 25. Febr. 1619.	Ubaldo.	479
Deliberationis Census 18. Maij 1588.	Aldobrädino.	493	Salviani 16. Aprilis 1624.	Buratto.	480
Depositi 19. Novemb. 1619.	Buratto.	383	locationis 15. Jun. 1528.	Pirovano.	481
de Pauzanis 8. Maij. 1614.	Buratto.	418	pecuniaria 26. Jun. 1624.	Remboldo.	482
de Theodolis 17. Aprilis 1592.	Blanchetto.	383	cenſus 1. Febr. 1626.	Pirovano.	484
de Theodolis, 8. Novemb. 1593.	Blanchetto.	334	palatij 30. Aprilis 1627.	Coccino.	487
Domorum 17. Jun. 1611.	Sacrato.	354	Salviani 26. Jun 1623.	Eodem.	488
Fideicommissi de Salviatis, 21. Febr.			eadem 15. Novemb. 1624.	Eodem.	489
1603.	Penia.	376	seu Nepesina cenſus 10. Jun. 1621.	Manzanedo.	491
Fructuum dotis de Paluzzellis, 2.			eadem 24. Maij 1623.	Eodem.	492
April. 1607.	Manzanedo.	335	fideicommissi de victoriis 2. Junij		
Fructuum dotis de Paluzzellis, 14.			1628.	Merlino.	494
Jun. 1612.	Manzanedo.	336	de Luraghis 27. Janu. 1620.	Cavallerio.	495
Liberationis à fidejussione, 20. No-			domus bonorum 18. Maij 1618.	Buratto.	496
vembr. 1619.	Remboldo.	363	nullitatis oblig. 28. Maij 1618.	Ubaldo.	497
Liberationis à fidejussione 9. De-			domus seu domorum 24. Maij 1519	Eodem.	498
cembris 1619.	Sacrato.	460	cenſuum 14. Maij 1624.	Sacrato.	500
Liberationis à fidejussione 5. Decem-			seu Sabinen. cenſus 17. Nov. 1628.	Virile.	501
bris 1622.	Cavallerio.	461	cenſus 15. Novembr. 1627.	Merlino.	505
Nullitatis obligationis, 28. Junij			fructuum cenſus 19. Novemb. 1614	Dunozetto.	505
1617.	Ubaldo.	430	societatis officij 4. Janu. 1594.	Corduba.	509
Nullitatis cenſus 28. Novemb. 1618.	Buratto.	382	cenſus 8. Jun. 1598.	Orano.	507
Nullitatis contractum 28. Jun. 1619.	Buratto.	470	subhastationis 13. Janu. 1623.	Buratto.	508
Nullitatis cenſus 5. Mart. 1621.	Pirovano.	395	cenſus vitalitij 28. Jun. 1627.	Virile.	510
Nullitatis contractum 7. Jun. 1623.	Buratto.	445	fructuum cenſus 14. Janu. 1628.	Eodem.	511
Nullitatis contract. 28. Jun. 1624.	Buratto.	435	cenſus 7. Febr. 1628.	Pirovano.	517
Nullitatis obligationis 16. Jan. 1626.	Durano.	464	cenſus 28. Janu. 1628.	Coccino.	518
Palatij 17. Febr. 1617.	Buratto.	377	cenſus 7. Maij 1629.	Ghislerio.	520
Pecuniaria de Zabreitis, 7. Aprilis			præstationis cedulæ, 1. Dec. 1628.	Coccino.	521
1581.	Cantuccio.	325	usufructus 1. Mart. 1630.	Pirovano.	422
Pecuniaria 20. Jun. 1614.	Pirovano.	400	Retractus 30. Mart. 1628.	Merlino.	524
Pecuniaria 14. Jun. 1619.	Dunozetto.	437	seu Nepesina cenſus 9. Jun. 1602.	Manzanedo.	525
Pecuniaria 29. Novembr. 1620.	Dunozetto.	438	eadem 29. Jun 1623.	Eodem.	526
Pecuniaria 5. Jul. 1621.	Verospio.	439.	seu Nepesina cenſus 6. Mart. 1628.	Remboldo.	527
Pecuniaria 8. Novembr. 1621.	Verospio.	440	cenſus 13. Maij 1630.	Merlino.	528
Prælationis 10. Decemb. 1618.	Dunozetto.	369	cenſus 16. Maij 1631.	Merlino.	529
Prælationis 10. Maij 1619.	Dunozetto.	390	cenſuum 7. Maij 1629.	Ghislerio.	530
Prætenſi canonis 23. Jun. 1606.	Manzanedo.	379	Salviani 30. Novemb. 1630.	Merlino.	532
Prætenſi canonis, seu cenſus, 16.			præstationis cedulæ 1. Dec. 1628.	Coccino.	535
Mart. 1607.	Manzanedo.	332	domus, & Salviani 11. Dec. 1628.	Verospio.	538
Prætenſorum fructuum cenſus, 9.			cambiorum 7. Maij 1629.	Montana.	539
Mart. 1584.	Aldobrädino.	449	Salviani 16. Aprilis 1632.	Merlino.	541
Relevationis indemnitate, 9. Junij			Cenſus 5. Jul. 1627.	Merlino.	542
1604.	Lancellotto.	324	cenſus 13. Febr. 1632.	Merlino.	545
Relevationis indemnitate, 12. Jun.			pretij vicidarij, 2. Novemb. 1632.	Ubaldo.	456
1606.	Lancellotto.	342	cenſus 29. Aprilis 1630.	Dunozetto.	543
Relevationis indemnitate, 17. Maij			eadem 14. Novembr. 1631.	Dunozetto.	549
1609.	Sacrato.	343	cenſus 13. Jun. 1633.	Montana.	553
Retractus 28. April. 1600.	Mellino.	360	cenſus, 15. April. 1633.	Merlino.	555
Salviani interd. 25. Maij 1618.	Remboldo.	366	eadem 17. Febr. 1634.	Eodem.	557
			cenſus 12. Maij 1625.	Merlino.	561

Index Decisionum, &c.

<p style="text-align: center;">S</p> <p>S Ancti Severini dotis, 17. Martij 1621. <i>Ubaldo.</i> 422</p> <p>Sabinensis census, 26. April. 1624. <i>Manzanedo.</i> 429</p> <p>Senogalliensis prædij, 24. Novemb. 1586. <i>Bubalo.</i> 58</p> <p>Senogalliensis Censur, 26. Aprilis 1597. <i>Penia.</i> 122</p> <p>Senogalliensis cessionis jurium, 9. Maij 1608. <i>Cavallerio.</i> 205</p> <p>Senogalliensis prædij, 10. Maij 1615. <i>Andrea.</i> 101</p> <p>Senogallien Salviani interdicti, 20. Jun. 1625. <i>Manzanedo.</i> 4</p> <p>Senogallien. Salvian. 5. Maij 1627. <i>Manzanedo.</i> 462</p> <p>Spolertana liberationis à fidejussione, 30. Mart. 1636. <i>Durano.</i> 531</p> <p>Spolertana liberationis à fidejussione, 21. April. 1627. <i>Durano.</i> 465. seu 443</p> <p>Spolertana census, 18. Jun. 1601. <i>Lancellotto.</i> 112</p>	<p>Tiburtina census, 13. Jun. 1614. <i>Manzanedo.</i> 36</p> <p>Tudertina censuum, 3. Decembris 1621. <i>Buratto.</i> 432</p> <p>Tudertina census, 16. Maij 1600. <i>Justo.</i> 139</p>
V	
<p style="text-align: center;">T</p> <p>Tiburtina census, 16. Maij 1606. <i>Justo.</i> 139</p> <p>Tiburtina census, 17. Jun. 1615. <i>Ubaldo.</i> 279</p> <p>Tiburtina census, 4. Maij 1616. <i>Ubaldo.</i> 280</p>	<p>VEliterna census, 20. Jun. 1616. <i>Coccino.</i> 300</p> <p>Venera census, 10. Decembris 1610. <i>Marcomuntio.</i> 165</p> <p>Eadem 14. Mart. 1611. <i>Marcomuntio.</i> 206</p> <p>Venetiarum census, 22. Mart. 1556. <i>Arigono.</i> 244</p> <p>Viterbiensis census, 27. Jun. 1580. <i>Platto.</i> 51</p> <p>Eadem 16. Febr. 1590. <i>Platto.</i> 50</p> <p>Eadem 6. April. 1596. <i>Platto.</i> 19</p> <p>Vormatiensis census, 23. Jun. 1614. <i>Ubaldo.</i> 304</p> <p>Viterbiensis census, 17. Novembris 1589. <i>Platto.</i> 348</p> <p>Urbevetana censuum, 9. Jun. 1623. <i>Cavallerio.</i> 404</p> <p>Urbevetana censuum, 28. Jun. 1623. <i>Virile.</i> 513</p> <p>Urbevetana census, 10. Maij 1628. <i>Ubaldo.</i> 519</p> <p>Urbevetana census, 31. Maij 1591. <i>Penia.</i> 10</p> <p>Urbevetana census, 6. Jun. 1594. <i>Gipso.</i> 11</p> <p>Urbevetana census, 16. Dec. 1594. <i>Blanchetto.</i> 82</p> <p>Urbevetana census, 13. Feb. 1595. <i>Gipso.</i> 12</p> <p>Urbevetana census, 1. Maij 1595. <i>Gipso.</i> 218</p>

SERIES ALPHABETICA LOCUM TENENTIUM, DECANORUM,

ALIORUMQUE PRÆLATORUM,
qui his Decisionibus Rotalibus præfuere:

<p>I. R. P. D. Aldobrandinus.</p> <p>II. Andreas.</p> <p>III. Arigonus.</p> <p>IV. Blanchettus.</p> <p>V. Bubalus.</p> <p>VI. Burattus.</p> <p>VII. Cantuccius.</p> <p>VIII. Cavallerius.</p> <p>IX. Coccinus.</p> <p>X. Corduba</p> <p>XI. Damascenus. <i>Aliàs Sacratu.</i></p> <p>XII. Dunozettus.</p> <p>XIII. Duranus.</p> <p>XIV. Fabius.</p> <p>XV. Ghislerius.</p> <p>XVI. Gipsius.</p> <p>XVII. Justus.</p> <p>XVIII. Lancellottus.</p> <p>XIX. Litta.</p> <p>XX. Ludovicus.</p> <p>XXI. Lugdunensis.</p> <p>XXII. Mantica.</p>	<p>XXIII. Manzanedus.</p> <p>XXIV. Marcemontius.</p> <p>XXV. Mellinus.</p> <p>XXVI. Merlinus.</p> <p>XXVII. Motmannus.</p> <p>XXVIII. Navarrus.</p> <p>XXIX. Oranus.</p> <p>XXX. Ottembergius.</p> <p>XXXI. Pamphilus.</p> <p>XXXII. Penia.</p> <p>XXXIII. Pirovanus.</p> <p>XXXIV. Plattus.</p> <p>XXXV. Remboldus.</p> <p>XXXVI. Robusterius.</p> <p>XXXVII. Rubeus.</p> <p>XXXVIII. Sacratu.</p> <p>XXXIX. Seraphinus.</p> <p>XL. Ubaldu.</p> <p>XLI. Verospius.</p> <p>XLII. Vicecomes.</p> <p>XLIII. Virilis.</p>
--	--

DECI

DECISIONES SACRÆ ROTÆ

ROMANÆ,
QUÆ IN TRACTATU
de Censu referuntur.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Romana
census, Mercurij 30. Octobris 1602.

SUMMARIA.

- 1 Censu non perimitur in totum nec pro parte, ob peremptionem partis fundi censuati.
Dummodo pars remanens reddat tot fructus, qui sufficiant pro solutione integri census, ibid.
Ampl. attenda etiam Bulla Pij V. super censibus, num. 6.
- 2 In venditione census non venditur res super qua census est impositus, sed solum jus percipiendi annuam responsionem.
- 3 Censu constituitur super toto fundo, non autem super aliqua illius parte.
- 4 Constitutio census est quadam species servitutis super re censuata.
- 5 Emphyteuta qui tenetur solvere canonem respondentem fructibus rei, non liberatur à solutione ob peremptionem partis rei, si fructus partis remanentis sufficiant pro solutione integri canonis.
- 7 Alternativa pars una alteram declarat.
- 8 Pius V. in sua Bulla de censibus tollit abusus circa contractum censualem, non autem inducit novas condiciones contrarius.

DECISIO I.

EU ERAT impositus census super quadam domo in insula S. Bartholomæi proxima Tyneri, quæ propter ejus inundationem fuit diruta in parte, alia tamen pars quæ remanebat, erat capax ad sustinendum totum onus census. Fuit dubitatum in Rota de mandato S. D. N. me proponente, si census remanebat in totum super parte capace, vel perierat pro parte peremptæ rata. Cujus dubij resolutio duplicem habet inspectionem. Altera est, an juxta terminos juris communis, circumscripta constitutione *jen. mem. Pij V. super forma creandi census*, habeat

Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

locum peremptio pro rata partis, quæ perit, si fundus partis remanentis sunt sufficientes pro solutione census. Altera verò est, presupposito quod census in hoc casu non percat secundum terminos juris communis, an dicta Constitutio sit in hoc novi juris inductiva, vel recipiat interpretationem passivam à jure communi.

Et quantum ad primam difficultatem fuit per Dominos resolutum, quod circumscripta dicta Constitutione, census ¶ non perimitur per peremptionem rei partis, si remaneat alia pars capax: movebatur, quia ¶ per impositionem census super re non venditur res, nec transfertur illius dominium in emptorem census, sed venditur solum jus exigendi certam quantitatem fructuum ex illa re. & constituitur jus quoddam distinctum, & separatum à dominio & proprietate ipsius, ut bene deducit Aym. *conf. 2. 7. n. 4.* Et idè cum non vendatur res, sed jus exigendi, non est attendenda solum peremptio rei in parte, sed necessarium est ad illum effectum, ut periculum pertineat ad emptorem, quod domus sit ita perempta in parte quod pars remanens non sit sufficiens ad reddendum quantitatem fructuum debitam pro illo jure vendito. Movebantur etiam, quia ¶ hoc jus exigendi certam quantitatem fructuum constituitur simpliciter super ipsa re, & non super aliqua certa parte ipsius rei, & propterea donec superest tanta pars rei super qua est constitutum hoc jus, quæ sit sufficiens à solutionem census, non potest dici res perempta ad effectum peremptionis census: quia ¶ impositio census est quadam ¶ species servitutis super re: idè juxta naturam servitutem remanet super qualibet parte capace. *Barr. in l. stipulationes non dividuntur, in 2. oppos. de verb. oblig. n.* & sufficit quod idem census possit de novo imponi super illa parte quæ remanet, ut bene deducunt informantes. Tertio & ultimo placebat Dominis simile emphyteutis, in qua ¶ quoniam non solvitur quilibet modicum pro recognitione directi domini, sed censu correspondet fructibus, si res non est in totum perempta, & remanet tanta pars, quæ sit sufficiens pro pensione, debet integrè solvi *Barr. in l. 1. n. 4. C. de jur. emph.* & illa opinio est communiter recepta ut per Bero. *conf. 13. n. 1. l. 1. n. 1.* & idè cum census correspondeat fructibus, ex eadè ratione j. leu videtur dicendum

dum in hoc casu, sentit Greg. Lopez. in l. 28. gloss. 12. part. 5. tit. 8.

Quantum ad secundam difficultatem Domini con-
cluserunt, etiam attendita dicta constitutione, censum
† non perire, quoniam pars non perempta est suffi-
ciens pro solutione fructuum, quia in ea non conti-
netur expressè, quod per peremptionem partis sequatur
peremptio census pro rata, quoniam remanet alia
pars capax, sed solum in ea constituitur regula gene-
ralis, quod in re totum, vel pro parte perempta, aut
infructuosa in totum, vel pro parte effecta, census pe-
reat pro rata. Quæ verba non sunt ita clara, quæ non
possint intelligi de peremptione, per quam res non
reddatur insufficientis ad solvendum fructus census;
& sic quando alia pars remanens est capax, & ideo
omnes regulæ concurrunt pro hac parte, quod debeat
recipere interpretationem passivam à jure commu-
ni ex subjecta materia, & ex natura contractus, ut so-
lum fuerit intellectum inducere peremptionem cen-
sus pro rata, quando alia pars remanens non est ca-
pax; vel saltem quod iste casus uti omissus remaneat
sub dispositione juris communis. Secundò movebatur
ex illis verbis immediatè sequentibus in eadem clausula,
& sub eadem structura verborum, aut in totum, aut
pro parte infructuosa reddita: cum enim hoc casu
constitutio disponat, quod census pereat pro rata,
quando res est reddita infructuosa ex alio capite, quàm
peremptionis, nulla ratio suadet quod re in aliqua
parte non perempta, si una pars est reddita infructuosa,
& fructus reliquæ partis sufficiunt pro solutione
census, mens constitutionis fuerit quod census debeat
perire pro rata: & ideo cum isti casus sint æquiparati,
& † una pars alternativè declarat aliam, ab ista parte
debet recipere declarationem alia pars: in constitutione
loquitur de peremptione in parte, per quam sequebatur
talis diminutio fructuum, quod non sint sufficientes
pro solutione census. Tertio movebatur, quia † mens
illius constitutionis non fuit velle addere novas
conditiones contra dispositionem juris communis, sed
solum habuit præ oculis tollere pacta, & conditiones;
illi contrarias, & abusus qui irrepererant, ut apparet
ex proœmio. Et ideo concluderunt, non esse recedendum
ab hac opinione, quam etiam sequuti fuimus in alia causa
Romana census, coram R. P. D. meo Sacrate, 14. Jan. præteriti, & magis
quia suscitarentur multe lites.

Illu strissimo Cardinali Lancellotto Romana
nullitatis census, Lunæ 9. Decemb. 1602.

SUMMARIA.

- 1 Reservatio domini rei vendita donec in integrum pretium solvatur, est de jure licita.
- 2 Reservatio domini extinguitur soluto pretio.
- 3 Solutio relevat etiam quod statim pecunia restituatur, si afferat utilitatem restituenti.
- 4 Venditionis ea est natura, quod dominium pretij in venditorem, & rei emptæ in emptorem transferatur.
- 5 Census impositio præsupponit in imponente dominium rei subjunctam.
- 6 Census super re propria nemo ad sui commodum potest imponere.
- 7 Pactum restringens facultatem vendendi rem censuam non valet, sed vitatur.
- 8 Census si ematur cum pretio solvendo ex emptione rei est nullus.
- 9 Protestatio, quod census non intelligatur constitutus contra formam Bullæ, non suffinet pacta contraria Bullæ, sed censum.

DECISIO II.

Hæres Francisci Arditi venditoris vineæ, de qua agitur, prætendebat se esse præferendos creditoribus anterioribus Augustini Iunctioi ejusdem vineæ emptoris, & fundabant se in duobus pactis reservationis domini, quorum alterum fuerat appositum in contractu principalis emptionis, & venditionis, donec pretium fuerit integrè solutum, alterum impositum in ipso contractu impositionis census, donec scilicet census redemptus fuisset. Quorum neutrum eis suffragari Domini censuerunt, & ideo non esse præferendos, Nam quantum attinet ad primam reservationem domini, illa evanuit per integram pretij solutionem: quamvis † enim de validitate hujusmodi reservationis non sit dubitandum, tamen † soluto pretio hujusmodi reservatio extinguitur, ut per Soc. jun. *conf. 86. num. 7. lib. 2.* & de solutione integri pretij constat, cum respectu scutorum nongentorum non controversatur; respectu autem scutorum mille soluti one verè factam fuisse in constanti apparet ex eodem instrumento, in quo adest etiam quietantia, & licet postea pecunia soluta fuerit in censum investita, & conversa, tamen ex hac solutione quantumvis momentanea, fuit extincta obligatio pretij, & per † eam fuit acquisitum dominium vineæ solventi, cum ex illa commodum, & utilitatem restituens perceperit, ut Bart. in l. qui sic solvit ver. secund. casu, ff. de solut. & ibi Cast. Bald. in l. si sibi pecuniam, n. 2. vers. oppono, & ibi Alex. n. 5. & Dec. in fin. ff. de cert. pet. cum aliis allegatis in causa Bononiensi census, 24. Apr. 1600. coram D. Decano & sic isti duo actus solutionis pretij, & impositionis census sunt considerandi ut separati, alias impositio census non valisset ex defectu pecuniæ non numeratæ, contra formam Bullæ *fel. rec. Pij V.* Unde non obstat Covar. *ar. resol. lib. 3. c. 11. n. 5. & 6.* Quia ultra, quod non loquitur in terminis census constituendi juxta formam Bullæ, sed in annuo census redimibili, & in casu longè diverso, nihilominus illius domini reservatio habuit effectum suum, & expiravit, ut jam dictum est.

Quantum ad aliam reservationem domini post solutionem pretij in censum conversi, neque illa potest suffragari, tum quia implicat contradictionem, quod sit sequuta venditio, & solutum pretium, & tamen dominium non fuerit translatum, cum † de natura venditionis sit, quod dominium pretij in venditorem, & rei emptæ in emptorem transferatur, l. ex empto, ff. de act. empt. ita ut si quis velit vendere, & retinere dominium, nihil egerit. Bal. in rub. C. de contr. empt. q. 11. n. 11. Tiraq. *de retr. lign. §. 1. gloss. 1. num. 79.* tum etiam quia repugnat naturæ census, quæ † præsupponit dominium rei in vendente censum, & sic in Augustino, & sic non potuit Franciscus emptori census illud sibi reservare usque ad extinctionem: tum etiam quia quatenus Franciscus extitisset dominus vineæ, non † potuisset super vinea ipsius ad sui utilitatem, & commodum census imponi, l. neque pignus, ff. de reg. jur. cum vulg. tum denique, quia per hujusmodi reservationem domini fuisset restricta facultas, & libertas Augustini venditoris census, cum eo durante non potuisset de re sua liberè disponere, quod † esset contra formam Bullæ prohibentis pactum auferens, vel restringens facultatem alienandi rem censui suppositam, ac ideo pactum irritaretur ut in causa Bononiensi census, 24. Aprilis 1600. coram D. Decano.

Stante igitur nullitate pacti, non obstat, quod habeat factam vim hypothecæ, ex Covar. *sup. allegato*, quia cum reservatio sit nulla, & habeatur pro non appositam, non potest ex illa aliquis effectus considerabilis resultare.

Non

Non obstat, quod omnia sunt facta in ipso contractu venditionis vinearum, et quia isti duo actus sunt considerandi uti separati, & distincti, alias si vellemus, quod pretium esset solutum per viam census, deficeret in censu pecunia numerata, & esset contra formam Bullarum, & contra formam ipsius instrumenti

9 Non obstat protestatio, quia et deservit ad sustinendum censum, non autem pacta illicita, & Bulla contraria, quae vult haberi pro non appositis.

Bonae mem. Cardinali Lancelloto, Avenionensis, Carpentoraetensis, seu Cavillicensis collectarum, 9 Martij, 16. Maij, & 27. Junij 1585.

SUMMARI A:

- 1 Forenses de jure communi non possunt collectari;
- 2 Amplia etiam si habeant bona sub dominio collectantis, & de ratione, & num. 3;
- 4 Forenses possunt collectari a civitate, vel loco habente ad id particulare privilegium.
- 5 Forenses possunt collectari stante statuto condito ab eo in cujus territorio sita sunt bona forensium.
- 6 Dummodo statutum sit conditum a non recognoscente superiorem.
- 7 Forenses possunt collectari stante consuetudine immemorabili.
- 8 Immo, secundum aliquos, sufficit consuetudo triginta, vel quadraginta annorum.
- 9 Verior tamen, & magis communis est, ut requiratur immemorabilis.
- 10 Consuetudo ut suffragetur, debet probari.
- 11 Et debet probari specialiter in casu de quo agitur.
- 12 Doctori attestanti de consuetudine non est credendum.
- 13 Anni redditus ex sui propria natura, & significatione non computantur inter mobilia, vel immobilia, sed constituunt tertiam speciem de per se.
- 14 Tertia species bonorum, quae constituitur ex annuis redditibus, nil aliud constituit quam jus quoddam, seu actio ad illos exigendum.
- 15 Actiones dicuntur esse de loco, de quo est persona creditoris.
- 16 Annua praestationes dicuntur jus immobile, & separatum de per se.
- 17 Annuae praestationes dicuntur esse de loco, ubi est destinata solutio ipsarum.
- 18 Anni redditus tunc dicuntur bona immobilia, quando percipiuntur ex certis fundis, non ex redditibus generalibus.
- 19 Iura, & actiones quoad exactionem dicuntur circumscripti loco.
- 20 Anni redditus veniunt appellatione immobilium, quando debentur actione reali vel mixta.
- 21 Realitas passionis oritur ex hypotheca constituta super bonis.
- 22 Anni redditus computantur inter mobilia, quando de necessitate sunt applicandi ad mobilia, vel immobilia.

DECISIO III.

DUm proponeretur in signatura S. D. N. commissio ad instantiam Avenionensium, & Carpentoraetensium pro reducendo ad viam juris Breve sanctitatis concessum Civitati Cavillicensi, exortae fuerunt nonnullae in jure difficultates, quas SS. mandavit in Rota determinari, propterea propositis per me in relationibus Dominorum nonnullis dubiis, decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

partibus hinc inde informantibus, Domini die 9. Martij, 16. Maij, & 27. Junij praesentis anni 1585. fecerunt infra scriptas Conclusiones.

Quartum prima est, quod Forenses de jure communi non possunt collectari, ratio est quia collecta est munus, quod imponitur personae pro rebus, & si persona non est subdita, vel ratione domicilij vel originis, non potest ei imponi, ex defectu jurisdictionis, ut not. Bartol. in l. libertus, §. sola ratio, num. 1. ff. ad municip. ubi dicit, ita tenere omnes, & in l. rescripto, §. fin. n. 4. vers. collecta, de muner. Feder. cons. 151. col. 2. vers. & alia dicuntur. Dec. cons. 285. num. 4. vers. tertio comprobatur. Alciat. cons. 39. tomo 2. lib. 5. & est conclusio in jure verissima, ut dicit Alex. cons. 52. col. 3. num. 10. vers. nec obstat, lib. 6. Natta cons. 150. num. 4. lib. 1. & communiter a Doctor. approbata, ut dicit Corn. cons. 22. col. 2. vers. & licet, vol. 1. Curt. jun. cons. 81. col. 1. Parpal. in. placet, n. 56. de sacrosanct. Eccl. Gabr. de jure immun. concl. 2. n. 1. & 2. in fin.

Quae conclusio procedit etiam si Forenses habeant bona sub dominio Collectantis, ut not. Bart. in l. 1. n. 3. C. de mulier. & in quo loco lib. 10. Corn. cons. 22. col. 2. vers. & licet, lib. 1. Alex. cons. 68. n. 2. v. 1. & cons. 52. in princ. lib. 5. Rim. sen. cons. 4. j. n. 28. lib. 1. Et ratio est quam tradit Bald. in l. unica, C. de eo, quod inter, col. 1. num. 44. vers. dicimus etiam, quia ideo collecta imponitur personae pro rebus, quia obligatio dirigitur in personam, licet causa finalis sit ipsa res: & cum persona sit dignior rebus, attendi potius debet persona, quam res, ut post Ioan. And. & Oldr. dicit Nar. cons. 105. num. 4. lib. 5. Ex hac prima conclusione inferitur, quod cum cives Avenionenses, & Carpentoraetenses non sint subditi Civitati Cavillicensi, non possunt ab ipsa collectari, sed a Civitate Avenionensi, & Carpentoraetensi, quibus sunt subditi.

Secunda est conclusio, quod Forenses possunt collectari a Civitate vel loco habentibus ad id particulare privilegium, Bartol. in d. leg. numerum, §. partimonium, n. 4. de muner. & honor. & in d. leg. 1. Cod. de mulier. & in quo loco; lib. 10. num. 28. vers. item fallit in Civitate, & in l. formam, §. illum, num. 2. Cod. de censib. & in leg. cum neque, in fine, C. de incol. lib. 10. Alex. d. cons. 68. col. 2. num. 8. vers. nec dubium. Parpal. ad leg. placet, num. 57. vers. Fallit primo, Gabr. d. l. conclus. 2. num. 2. & ista est vera, & indubitata Conclusio, ut dicit Curt. jun. cons. 60. n. 8. vers. succedit igitur, & cons. 61. col. 3. n. 10. ad fin.

Tertia est conclusio: Forenses possunt collectari stante statuto condito ab eo in cujus territorio sunt, secundum Bald. in leg. unica, Cod. de sentent. qua pro eo, quod inter, col. 6. num. 43. vers. similiter dico, Alexand. cons. 101. col. 3. n. 8. vol. 1. & d. cons. 52. col. 2. n. 6. Corn. cons. d. col. 3. vers. contractus, vol. 1. Dec. cons. 604. n. 6. Ruin. cons. 116. num. 11. vol. 4. & cons. 126. in princ. eod. lib. Paris. cons. 25. num. 7. & 8. cum seq. vol. 1. Gabr. d. concl. 2. num. 15. Nat. cons. 447. col. 3. vers. quia contractus, vol. 2. Curt. jun. cons. 60. n. 7. & 8. cons. 61. n. 3. & 8. Aym. cons. 8. n. 6. Iaf. cons. 83. col. fin. lib. 3. licet contrarium tenuerint Aret. consil. 132. & Corn. cons. 194. n. 3. lib. 4. & alij nonnulli. Quod si statutum debet esse conditum a non recognoscente superiorem, ut dicit Ruin. cons. 111. col. fin. vol. 4. Natta cons. 47. n. 6. vers. solvatur, vol. 2.

Quarta est conclusio, quod Forenses possunt collectari, stante consuetudine immemorabili; Bartol. in d. l. cum neque, in fin. C. de incol. lib. 1. & in d. l. 1. C. de mulier. & in quo loco, lib. 10. n. 28. vers. Item fallit in civitatibus quae hoc habeant, Corn. d. cons. 22. col. 2. vers. tamen non videtur, vol. 1. Alex. cons. 78. num. 14. & 16. vol. 6. & d. cons. 52. col. 2. num. 5. vers. hoc pro se propositum, vol. 5. & cons. 136. num. 17. vers. sed ad hoc, lib. 1. & cons. 101. n. 8. vers. & dicit, Bar. lib. 1. Aret. d. cons. 101.

col. 4. in princ. vers. secundo respondeo, Rol. conf. 9. n. 9. In d. l. placet, in 2. lect. n. 5. in fine, Alc. respons. 38. n. 2. tom. 2. lib. 5. Dec. d. conf. 285. num. 6. Ruin. conf. 3. n. 2. vol. 5. & conf. 116. n. 12. col. 4. Nat. conf. 160. n. 14. post princ. vol. 1. & d. concl. 447. n. 8. & 11. vol. 2. Soc. jun. conf. 49. n. 23. lib. 1. Et licet Alex. sibi contrarius in conf. 68. num. 13. vers. & clarum est, volum. 2. dixerit
 8 † sufficere triginta, vel quadraginta annos, quem sequutus est Curt. jun. d. conf. 61. n. 6. vers. cum igitur, lib. 1. Paris. conf. 25. n. 58. cum seq. & n. 81. & 101. ubi
 9 refert alios tenere hanc opinionem. Tamen † ex supradictis, & aliis quos refert idem Paris. n. 19. & 23. vterior, & magis communis videtur opinio, quod requiratur immemorabilia. Et licet non desint, qui tenentur sufficere decem annos, ut Parpal. d. l. placet, n. 61. Gabr. d. concl. 2. n. 10. tamen Rota voluit firmare super ista quarta conclusione.

Quinta est conclusio, dato quod adesset immemorabilis consuetudo, Privilegium, vel statutum, debent
 10 † probari in terminis de quibus est præsens controversia, videlicet super collectis impositis Forensibus pro annuis pensionibus, sive protestationibus, emolumentis præsentibus, & futuris, & cum pacto quod dictæ pensiones sint immunes, & exemptæ à quibuscumque oneribus, taleis, subsidiis pro quocumque urgentissima causa, & aliis de quibus in instrumentis dictarum pensionum. Et quod consuetudo collectandi Forenses debeat probari adesse in loco de quo agitur, tradit Aret. conf. 132. colum. 3. Natta conf. 160.
 11 num. 14. lib. 1. Dec. d. conf. 85. n. 7. & debet † etiam probari specialiter in casu de quo agitur, Oldr. conf. 137. col. 1. Alex. conf. 296. col. 1. vers. quia dicto, vol. 2.
 12 Aym. conf. 96. n. 4. Nec † standum est Doctori attestanti de hac consuetudine, Corn. conf. 83. num. 13. lib. 4. Aret. d. conf. 132. & 232. col. 3. vers. sed tamen his non obstantibus. Dec. d. conf. 285. n. 6. vers. non obstat. Gabr. de probat. concl. 4. & hanc opinionem tenet Rota, ut per Mohed. dec. 209. & 276.

Sexta, & ultima conclusio, (licet Dominis videretur superflua, stante supradicta prima firmata, in qua concluditur, quod Avenionenses, & Carpentoraenses tanquam Forenses non possunt collectari in civitate Cavillicensi, etiam pro bonis existentibus in ejus territorio) tamen fuit proposita & resoluta, etiam id postulantes agentibus pro dicta Civitate Cavillicensi. Hæc autem sexta conclusio continet, quod annua ista pensiones, sive redditus non reputantur de bonis Civitatis Cavillicensis, sed Avenionensis, & Carpentoraensis, ad effectum illos collectandi, & moti fuerunt Domini.

Primo quia † annui redditus ex sui propria natura &
 13 significatione non computantur inter bona mobilia, vel immobilia, sed constituunt tertiam speciem de per se, quia mobilia, & immobilia proprie tangi, & palpari possunt & de loco ad locum moveri, & circumscribuntur loco; redditus autem annui minime, & propterea nisi simus in casu in quo necessariò sint trahendi ad alterum eorum, non computantur inter immobilia, juxta doctrinam, Abb. in cap. nulli, num. 9. & 10. de rebus Eccl. non alien. & ibi Beron. n. 77. cum seq. Marian. Soc. de oblat. n. libel. c. 8. quæst. 5. n. 7. vers. sed juxta prædicta, & plerique omnes ita tenent, ut dicit Tiraq. de re tractu lign. §. 1. gloss. 7. n. 3. cum seq. & in §. 32. n. 83. Foller. in pract. Cent. fol. mihi 163. n. 25. Et non versatur modo in casu in quo cogamur applicare istos annuos redditus bonis mobilibus, vel immobilibus, sed tantum quaritur ad effectum illos collectandi, & propterea remanent sub ista tertia specie. Quæ † nihil
 14 aliud constituit, quam jus quoddam, seu actionem ad illos exigendum quæ actio non comprehenditur etiam appellatione mobilium, vel immobilium, sed & ipsa constituit tertiam speciem, l. a Divo Pio, §. in venditio-

ne, de re judic. l. quam Tiberonis, §. fin. ff. de pecul. Bartol. in l. moventium, de verbor. significat. & est communis opinio, ut per lason. conf. 5. volum. 3. Tiraq. de retract. Lignag. §. 1. gloss. 7. num. 9. Paris. conf. 94. vol. 3. Gabr. de verborum significat. conclus. 7. n. 1. Et † 15 actiones dicuntur esse de eo loco de quo est persona creditoris, cujus offibus sunt affixæ propter effectum exactionis l. fin. 3. quid enim prodest, Cod. de long. tempor. prescript. & ibi not. per Doctorem. l. si quis ergo casus, de pecul. Lap. alleg. 91. la prima, n. 6. vers. modo est quæstio, Socin. conf. 101. colum. 2. vers. secundo ergo prædicto, volum. 1. Alexand. conf. 16. in fine, volum. 6. Rub. conf. 136. colum. 1. vers. suadetur, & secundo. Rim. cen. conf. 244. n. 23. lib. 1. Et in annuis redditibus est conf. Aret. 10. ubi ex pluribus rationibus concludit, † quod 16 annua præstationes dicuntur quoddam jus immobile, abstractum, & separatum de per se, & dicunt † esse 17 de loco, ubi est destinata solutio, & personam creditoris sequitur, ut latè comprobatur Chassan. ad consuetud. Burgund. in tit. de confiscat. §. 1. 2. vers. & aperte, n. 18. vers. sed juxta, & n. 23. & sequuta est Rota in causa Romana de Burdesia, de anno 1711. coram bon. mem. Oradino, ubi propter rationes Aret. & Chassan. resolvit census constitutos super certis tenentis, ac aliis bonis mobilibus, & immobilibus Urbis veteris, & Vallis-montorij esse judicandos de bonis existentibus Romæ, ex quo Romæ fuerunt celebrati contractus dictorum censuum, & ibi fuit destinata solutio, & in decisione respondetur ad adducta in contrarium. Instrumenta autem annuarum pensionum, de quibus agitur, fuerunt contracta in Civitatibus Avenionensi, & Carpentoraensi, & ibi destinata solutio, licet bona super quibus sunt imposita, sint in territorio Cavillicensi. Secundo movebantur Domini, quia † ut annui 18 redditus dicantur bona immobilia, opus est, quod percipiuntur ex certis fundis, non ex redditibus generalibus, prout in hoc casu, quia tunc sequuntur personam creditoris, ut declarat Tiraq. de jure primog. quæst. 49. n. 9. & 10. ubi dicitur, quod dicuntur redditus fundales, At redditus, de quibus agitur, sunt impositi non super bonis mobilibus, ut dictum est. Et ex his cessant quæ dicuntur, quod jura, & actiones non circumscribuntur loco, † quia secus est quoad effectum exa- 19 ctionis faciendæ in loco, ut declarat Lap. & alij supra allegati.

Non obstat etiam quod † quando annui redditus 20 debentur actione reali, vel mixta, prout in hoc casu, tunc veniunt appellatione immobilium. Bald. in l. 2. in l. fin. C. d. execut. rei judic. DD. omnes in l. sciendam, ff. qui satisf. cogans. Gabr. dist. concl. 4. n. 4. Tiraq. dist. gloss. 6. num. 11.

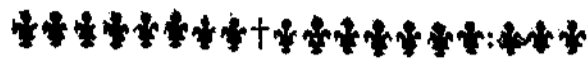
Quia responderetur, † quod realitas oritur ex hypo 21 theca super bonis, juxta not. per Bartol. in l. instituto, §. codicillis, num. 4. ff. de leg. 2. at principalis obligatio est personalis pro qua assicuranda fuit facta hypothe- ca, ut bene declarat Chassan. & Aret. in locis supra allegatis.

Minus obstant, quæ dicuntur de fisco, & impressis Veneriarum. quia in contractibus non destinatur solutio faciendæ in loco creditoris. Præterea procedunt † quando annui redditus sunt necessario applicandi, 22 ut supra dictum est, & ita sentit Tiraquell. d. gloss. 6. numero 3. & 4.

Et ex istis Domini concluderunt, quod Avenionenses, & Carpentoraenses non possunt collectari à Civitate Cavillicensi pro annuis, & perpetuis pensionibus, quas ipsi ab ea emerunt: tum quia Domini Avenionenses, & Carpentoraenses sunt Forenses dictæ Civitatis, tum etiam quia dictæ pensiones reputantur de bonis Civitatum Avenionensis, & Carpentoraensis, non Cavillicensis.

Decisio IV. & V.

5

Illustrissimo Cardinali Ludovico, Romana
fideicommissi de Iacobatis, 3. Dec. 1608.

S U M M A R I A.

- 1 Hypotheca rei prohibita alienari sub pena caducitatis non facit incidere in penam, nisi sequatur traditio.
- 2 Hypotheca conditionalis non nocet, nisi purificata conditione.
- 3 Caducitas excusatur ob quamlibet causam evadendi, etiam quod sit minus iusta.
- 4 Censur vendendus debet esse minor, vel ad summum aequalis fructibus fundi suppositi.
- 5 In venditione census non venditur res subjugata, sed jus percipiendi censum ex illa re.

DECISIO IV.

Fuit conclusum non intrare contraventionem: cum enim fuerit resolutum, censum potuisse imponi, & censeri impositum super medietate domus, quae erat propria, & libera Martij, & Tarquinij, dummodo non excederet dictam medietatem & quod fuit reservatum participaliter videndum, ut hodie agatur an probetur talis excessus. Visum fuit Dominis non probari. Et quia excessus potest dupliciter considerari, vel quia fructus census excedant fructus, qui ex medietate domus percipiuntur, vel quia pretia censuum superant valorem medietatis ipsius domus quoad proprietatem, & dominium, censuerunt Domini excessum in proposito considerari debere hoc secundo modo, qui sine dubio non adest, vel saltem non probatur. Domini enim de Iacobatis non praetendunt, vel non probant sortem principalem censuum excedere medietatem proprietatis domus: ita ut intraret contraventio, per quam sit incurta caducitas. Addebant autem quod ex Dominis, non probari etiam excessum respectu fructuum, quia census Clavarij impositus ex maxima parte pro extinguendo debito hereditario debet imputari in medietate domus fideicommissaria, non autem in libera, licet enim dicatur etiam pro parte impositus pro reparatione totius domus, dominis de Iacobatis incumbit onus probandi quanta sit illa pars, quae fuit erogata in reparatione. Videbatur etiam aliquibus non esse imputandum censum Marci Antonij Moretti, quia non fuit impositus super domo de qua agitur, quatenus autem fuerit in specie hypothecata in eventum non solutionis fructuum, attamen haec hypotheca fuit nulla, & non apparet quod fuerit devotum ad dationem, qua requiritur, ut incuratur poena ex hypotheca. Bald. in cap. 1. §. aut libellatio, numero 4. versio sequitur in textu, quibus mod. feud. amit. late Negul. de Pignor. in 3. memb. 2. part. num. 78. & seq. Corbul. de causa privas. ob alienat. limit. 3. Faciunt tradita per Lamberteng. de contract. mulier. in fine, num. 159. vers. & possit, & per Petr. de Petra de fideicommiss. quest. 8. num. 54. vers. possunt autem. Accedat quod hypotheca fuit conditionaliter adjecta in eventum non solutionis fructuum, unde dato quod de sui natura causaret caducitatem, hoc tamen praestari non posset atquequam existat conditio, ex cumulatibus à Tiraquell. de Retractu Lignag. §. 1. gloss. num. 23. & à Corbulo de privas. ob alienat. limit. 36. n. 1. & 4. & cujus conditionis purificationem cum non probent domini de Iacobatis, non possunt ex hoc capite praetendere contraventionem.

Ex quibus fuit conclusum, non apparere de aliqua contraventione ad effectum incurtendi caducitatem, tunc qua excusanda qualibet, etiam injusta causa cre-

Decis. Rota Romana pro Tract. de Cens.

idendi sufficere solet, ligitur, §. potest. de liberali causa; Angel. in l. Plagij. C. ad leg. Flam. de Plagiar. Corbul. de privas. ob non solut. canon. Limit. 17. n. 2.

Circa illud autem, quod dictum est, esse attendendum excessum respectu valoris rei non fructuum, si opus esset. Ego iterum partes libenter audirem, tum quia materia est exemplaris, tum quia, ut credo, non caret dubitatione: quia t pro validitate census requiritur quod praedij redditus superet aut aequet censum, ut per Navarr. de usur. post num. 79. Et quia non emittitur res, sed jus exigendi quantitatem fructuum ex illa re, ut dixit Rota in una Romana census, 30. Octobris 1602. coram Illustrissimo Cardinali Mellino, in qua fuit dictum non esse curandum si pars fundi super qua fuit impositus census periret, modo fructus illius partis, quae remansit, sufficerent pro solutione census.

Eodem, Romana census Veneris 26. Novembris 1604.

S U M M A R I A.

- 1 Instrumentum publicum est probatio probata, & nullis eget adminiculo.
- 2 Simulatio potest conjecturis, & praesumptionibus probari. Debent tamen esse efficaces, & dilucida, num. 3.
- 3 Simulatio potest praesumptionibus, & conjecturis excludi.
- 4 Simulationis praesumptio excluditur per numerationem pecuniae.
- 6 Redemptio velata non relevat si non exhibeatur receptum.
- 7 Identitas probari debet ab eo, qui se fundat in illa.
- 8 Empio rei propria est impossibilis.
- 9 Censur super re propria non potest ad sui commodum imponi.
- 10 Hypotheca non potest cadere in rem propriam.
- 11 Censur de sui natura continet hypothecam.
- 12 Simulationis suspicio cessat, ubi res ita geri potuit. Item ubi praecessit causa vera ita facienda, n. 14.
- 13 Fraude factum alicui non potest, quod licite fieri potuit sine fraude.
- 15 Debitor non potest esse testis in causa propria.
- 16 Simulationis exceptio non retardat executionem cameralis obligationis. Nisi sit conclusa, & probata, ibidem.

DECISIO V.

Post multas positiones hujus causae tandem Domini unanimiter in eam venerunt sententiam, haeredes Darij teneri ad solutionem census scutorum sexcentorum, die 9. Februarij 1587. ad favorem q. Domini Fabij Aronni senioris impositi. Adest enim instrumentum habens omnes solemnitates publicae scripturae, & inter venerunt omnia requisita in constitutione census ex Constitutione Bulla Pij V. Et quamvis instrumentum ipsum sit ex se probatio probata, & nulla propterea indigeat coadjuvatione, aut adminiculo, Bald. in l. interest, in ult. not. Cod. de solut. Dec. conf. 36. n. 3. nihilominus pro eis adducuntur ab informantibus pro Domino Fabio multae urgentes conjecturae, & verosimilitudines ad magis excludendam ex adverso allegatam simulationem. Quae licet t conjecturis, & praesumptionibus probari potest, longe magis etiam excludi, tunc bene per Cephal. conf. 325. n. 25. & seq. Inter quas coniecturas visa est potissima, & multum considerabilis illa, quae desumitur ex partita banchi domini Bernardi Olgiati, in qua apparet pretium census, quod legitur in instrumento solutionis

A 3

à D. Fabio fuisse positum ad creditum Dorij venditoris ejusdem constituti census, cum expressione quod sit eadem pecunie; quam con ecuram magni facit Rota ad istum effectum in una Bononiensi census, 19. Octobris 1598. coram R. P. D. meo Decano Penia.

4 Ex eodem iustificatur narrata numeratio, quod t maxime excludit presumptionem simulationis, Aym. conf. 145. circa med. ut fuit dictum in Romana simulationis, 14. Maij 1601. coram R. P. D. meo Iusto. Ponderatur etiam domini promissionem cedulæ bancariæ, & promissionem dandi plures fidejussores, & interim donec accederent firmam remanete obligationem D. Olgiatei, & plures alias cautelas tam pro assecuratione solutionis fructuum, quam pro firmitate & validitate census: ad quod enim perditio hæc in casu ficticio, & simulato vigeant etiam multæ aliæ enumeratæ ab informantibus pro D. Fabio.

Quæ autem è converso pro simulatione adducuntur visæ fuerunt dominis multum leves, & exiguæ; cum tamen requirantur efficaces & dilucidæ, Caputaq. dec. 163. part. 3. Illa enim præcipua, & in qua informantibus pro Dario faciunt magnum fundamentum, deducta ex apocha, seu declaratione D. Fabij senioris, confecta die 12. Martij 1578. non placuit dominis. Declaratio enim refertur ad retrospectiva folia, & ad censum in retrospectivis foliis descriptum, & non apparet quod sit ille de cujus exactione hodie agitur; in ea enim non sit aliqua mentio temporis, Notarij aut aliquarum qualitarum, ex quibus colligi possit quod de illo censu scutorum sex centorum, ut supra per D. Fabium imposito loquatur, sed simpliciter se refert ad retrospectiva folia, quæ tamen non exhibentur, declaratio remanet incerta, & nihil concludit, *auth. si quis in aliquo, Cod. de ed. n. & folia quæ dantur incisa, & lacerata* (non sine scrupulo, & suspitione) non relevant nisi duobus copulativè probatis, videlicet quod loquantur de hoc censu, & quod sint illam retrospectiva, quæ vocantur in dicta apocha, & propterea non sufficeret probare, quod folia concordant cum instrumento de quo agitur. Nec facit quod dicitur, non constare de pluralitate censuum: quia nec etiam constat de identitate, & tamen est probanda ab adversariis ut fundamentum suæ intentionis. Corn. conf. 144. post num. 11. lib. 4. Aym. conf. 108. n. 4. Sed identitas non probatur, nec probari potest, cum impossibile sit declarationem, de qua in apocha applicari censui illi, illa enim præsupponit, & loquitur de censu imposito à tertio cantante ad favorem Fabij senioris, qui revera spectat ad Darium, & de ejus pecuniis fuit emptus, quæ accommodari non possunt huic censui vendito à Dario D. Fabio seniori; alias enim daretur emptio rei propriæ, t quæ est impossibilis, *l. cum res, Cod. de contr. empt. l. res sua, ff. eod. tit. l. neque pignus, ff. de reg. jur.* Et quod super re propria t non possit quis ad suam utilitatem censum imponere, fuit dictum in Romana nullitatis census, 9. Decembris 1602. coram R. P. D. meo Lancellotto:

10 in t rem enim propriam non potest cedere hypotheca, *leg. si rem alienam, la secunda, ff. de pignor.* Et tamen in constitutione census, ultra t quod de sui natura continet hypothecam, ut per Covar. lib. 3. var. resol. c. 7. post n. 6. adest etiam expressa ipsius Dario.

Non obstat, quod in instrumento appareat Darium accepisse hanc summam ad effectum se relevandi de fructibus societatis officij per eum uti fidejussorem solutis, quia t cum re vera potuerit sic contrahi, & ad istum effectum, cessat suspicio simulationis. Aym. conf. 319. n. 9. in fine. Et non t potest dici fraude factum, quod licuit facere fraude cessante, *l. qui autem, in princ. de hi qui in fraud. cred. Zoccard, in l. 1. n. 51. in fine, Cod. qui adm. ign. post Bald. quem citat in Aubent, ex causa, n. 72. Cod. de liber. præter.* Immo t ista præexistens causa, quæ vera fuit, excludit simulationis

suspicionem, ut fuit resolutum in una Favent. bonorum, 2. April. 1571 coram bon. mem. Card. Lancellotto.

Nec relevat quod dicatur, Fabium seniore nonquam exegisse fructus istius census: illa enim negativa non probatur, & quitantia si exant, erunt in manibus adversariorum. Minus etiam facit Dominum fabium non curasse, quod fidejussores accederent, ut fuerat promissum: quia non debuit esse de hoc sollicitus. cum sua magis interesset dominum Olgiatum remanere obligatum, cujus obligatio expirabat cum primum alij accessissent. Nec dixerunt domini esse attendendam aliquam attestacionem D. Bernardi factam, vel faciendam, quia durat adhuc obligatio, & fidejussio ipsius, & propterea debitor e t non conveniens, ut dicat testimonium in causa propria ad sui favorem, ut fuit resolutum in Foro Viensi census, 9. Februarij 1590. coram bon. mem. Orano.

Alia, quæ adducuntur, visæ fuerunt satis levia, & minus digna, quæ allegentur contra instrumentum clarum. Et in omnium eventum tolluntur per presumptiones, quæ pro instrumento sunt urgentes. Paul. de Castro conf. 162. n. 1. lib. 1. Felicit. c. fin. num. 7. de Presumpt. tantò magis, quia agitur de executione obligationis Cameralis, quam t non impedit exceptio simulationis, nisi sit concludentur probata, ut fuit resolutum in una Romana census de Columna, coram R. P. D. Lancellotto.

R. P. D. Penia, Romana census de Cavalariis, 26. Junij 1596.

SUMMARIA.

- 1 Census plures possunt super eodem pradio valide collocari.
- 2 Amplia etiam quod fructus dicti pradij non sufficiant pro omnibus.
- 3 Dummodo impositio fiat juxta formam Bullæ Pij V. super censibus.
- 4 Dummodo tempore impositionis crederetur fructus sufficere pro omnibus censibus.
- 5 Eiusdem censum impositum super fundo onerato alio censu, potest agere contra venditorem, vel ut fundum liberet, vel ut faciat consentire habentes interesse.

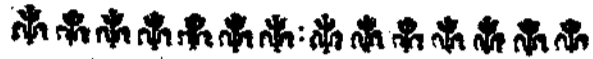
DECISIO VI.

Die 13. Junij proxime præteriti Domini omnia scrupulosa disputatione super usuraria pravitate, quam abfuisse ab ipso contractu sentiebant, restrinxerunt difficultatem ad validitatem census dominorum de Vitellescis: ad quam in hac positione Rota affirmativè respondit censum fuisse validum.

Licet t enim tempore impositionis census ad favorem Vitellescorum quarta pars Cafalis fuisset gravata alio censu ad favorem dominorum de Roggeriis valido, & antiquiori, & deductis fructibus Roggeriis persolvendis non superessent ex fructibus dicti Cafalis nisi scuta quinquagintaquinque, & t sic non esset capax impositionis census scutorum centum quadraginta ad favorem Vitellescorum, tamen census iste t fuit pronuntiatus validus, tanquam impositus juxta formam Constitutionis Pij V. super re sui natura fructifera, t quæ tempore creati census credebatur sufficere non solum pro censu Vitellescorum, sed etiam pro alio dominorum de Roggeriis. Non obstat, quod fundus super quo census imponebatur, non esset liber, nec capax talis census, cum super illo esset jam alius census impositus, quia non propterea redderetur invalidus. Competebat tamen actio contra venditorem ut

Decisio VII. & VIII.

res liberetur, vel faceret consentire habentes interesse, l. ex his pradiis, C. de evict. Dec. conf. 483. n. 18. Osasch. decis. 24. num. 24. & seqq. & fuit dictum in una Romana censur, diebus 6. & 17. Aprilis, 1577. coram R. P. D. meo Decano. Et eo magis in hanc sententiam itum fuit quia in censuum impositione solet apponi clausula, quod census est bene, & valide impositus, & quod fundus est capax, & pleno jure dominij pertinet ad venditorem qui promittit facere consentire omnem personam; & ita fuit responsum, secluso omni affectu.

Illustrissimo Cardinali Ludovico, Romana
census, Lunæ 23. Junij 1608.

SUMMARI A.

- 1 Instrumentum est probatio probata.
- 2 Instrumenti ad reprobationem requiruntur plena, & conclusivissima, & apertissima probationes.
- 3 Confessio spontanea procuratoris non nocet domino.
- 4 Confessio Prælati non præjudicat Ecclesie.
- 5 Maxime quando continet remissionem jurium.
- 6 Et tendit ad distractionem rerum Ecclesie.
- 7 Fidejussor presumitur bene informatus de negotio in quo accedit.
- 8 Declaratio non tollit jus quæsitum ex actu declarato.
- 9 Declaratio dici non potest illa, quæ non exponit, sed perimit actum.

DECISIO VII.

Resolutum fuit censum in totum esse validum, cum in ejus venditione intervenerint omnia requisita in Bulla Pij V.

Non obstat quod dicitur de non integra solutione pretij, quia in contrarium capta instrumentum, quæ est probatio probata, evidens, & manifesta, ut latè per Tiraq. de retract. licit. §. 2. gloss. 1. n. 20. & in numeratione pretij census dixit Rota in una Bononiensi censur, 24. Aprilis 1600. coram R. P. D. meo Decano, & coram me in Romana censur scutorum decem & octo millium, 23. Februarij 1604. & propterea Domini dixerunt non esse habendam rationem Petri Fulnij, & Ludovici Rivaldi contrarium attestantium, quia est fides, quæ non facit fidem, & adversus instrumentum requiruntur plena, apertissima, & conclusivissima probationes, Bero. conf. 46 sub n. 34. lib. 2. & fuit dictum in illa Romana censur scutorum decem & octo millium.

Nec obstat quod isti fuissent deputati à Congregatione S. Bernardi ad emendum censum de quo agitur, quia post emptionem, & jus in eo quæsitum Monialibus, non potuerunt in earum præjudicium aliquam declarationem facere, ut in terminis fuit resolutum in illa Romana censur scutorum decem & octo millium, Facit quod dicitur confessionem spontaneam procuratoris non noceret domino, Alex. conf. 130. n. 6. lib. 4. Paris. conf. 115. num. 21. & seqq. lib. 1. sicut & nec confessio Prælati præjudicat Ecclesie, cap. 2. ubi gloss. in verbo conventum, de testib. in 6. Feder. de Sen. conf. 143. num. 2. Ang. conf. 145. num. 8. fuit dictum in Peronenji Jurisdictioni, 18. Martij, 1597. coram Illustrissimo Cardinali Pamphilio, & tanto minus quando continet juris remissionem. Bero. conf. 116. n. 11. lib. 1. & tendit ad distractionem rerum ipsius Ecclesie, Abb. in cap. fin. num. 45. vers. & non credo quod præjudicet Ecclesie, de præscrip. Et tanto minus præjudicare debet attestatio dictorum deputatorum, quia illum redarguit solutio fructuum integri census per decem annos, & ultra;

quod utique non fecisset Laurentius bene informatus de quantitate pretij soluta? Quia eademmet die, qua fuit census stipulatus, accessit uti fidejussor, tam pro evictione quàm pro solutione ejusdem, & habuit penes se apocham prædictam.

Neque dici potest quod ipse solverit, eo quia premium fuit integrè solutum, sed ex intervallo, non in actu stipulationis, quia quando de contrario non constaret, ut dictum est, adhuc repugnat solutio fructuum. Quia Laurentius erat Prælati, & juris peritus, qui optimè scivisset nullitatem census propter Constitutionem Pij V. & propterea tot fructus indubitatos sciens non solvisset, argum. l. merito, de probat. Nec obstat quod dicit istos deputatos potuisse declarare actum per ipsos gestum, quia ista non est declaratio, & cum non versetur circa rem dubiam, sed circa rem claram, quæ non tollit jus quæsitum ex actu declarato. Paul. de Castr. conf. 38. ad fin. lib. 1. Dec. conf. 114. post n. 5. Et tunc nullo modo potest dici declaratio illa, quæ non exponit, sed perimit actum. Bald. in l. 1. in fin. C. de liber. præter.

R. P. D. Corduba, Leodiensis census, 11. Decembris 1596.

SUMMARI A.

- 1 Notarius datus in adjunctum debet se subscribere, aliàs processus est nullus.
- 2 Comparens coram Iudice recusato, censetur renunciare recusationi.
- 3 Processus compulsorialis est nullus, si Notarius non juret de fideliter exercendo.
- 4 Processus extractus vigore compulsoria, debet conferri cum processu originali compulsario.
- 5 Census constitutus contra formam Bullæ Pij V. est nullus.
- 6 Impositio census dicitur quedam alienatio.
- 7 In alienatione rerum Ecclesie requiruntur copulative iusta causa, & solemnitates.
- 8 Clausula, si vocandis constituerit, requirit, ordinem judicarium.
- 9 Census creatus à Prælato super bonis Ecclesie ad favorem sui consanguinei, est suspectus.
- 10 In alienatione rei Ecclesie facta ob utilitatem, emptor non tenetur probare premium esse versum in utilitatem Ecclesie.
- 11 Secus si alienatio fiat ob necessitatem, quia emptor tenetur probare premium esse versum in causam emendatam.

DECISIO VIII.

Pro parte Dominorum de Nasque multa allegabantur ad ostendendum processus, & acta de partibus de novo compulsata, non esse integrè extracta.

Nam primò dicebant, quod eum causa fuisset introducta coram Officiali Leodiensi, coram Balthazare de Augusto, Decano S. Bartholomei Leodiensis, coram duobus Canonicis Ecclesie Leodiensis, coram Officiali Namurcensi, & coram Decano S. Georgij Coloniensis, & ultimo coram Decano S. Martini Leodiensis, non fuerunt integrè exhibita, sed solum eorum principum. Sed hanc difficultatem Domini rejecerunt, quia ut videri potest ex processu, non fuerunt plures instantiæ, sed unica continens plures avocationes à Iudicibus, quibus commissiones fuerant præferatæ, in quarum vim ceperant procedere, & sic exhibita fuerunt, & producta acta, quæ quilibet Notarius habebat, ut fol. 30. 35. & 37.

Secundò opponēbant, quod coram Decano S. Martini fuerat præsentata Bulla Benedicti, & alia jura pertinentia, & concernentia bona, & facultates possessas justo titulo ab Abbate, & transumptum privilegiorum Cleri, secundum exemptiones, & concordiam Clericorum coram Episcopo Cardinali Grosbech super depositione hujus Abbatis, de cujus mala alienatione, & dissipatione bonorum Monasterij agitur, ut patet ex summario, num. 1. de quibus non apparebit in processu. Quæ oppositio minus fuit admittenda, quia quamvis impressum privilegiorum, & processus hujusmodi fuerint exhibiti, non tamen registrati, & cum non fuerint de actis, ut patet fol. 83. & 84. illorum transporatio non erat necessaria, præsertim cum illa privilegia tenderent ad declarationem jurisdictionis Iudicis.

Tertium obiectum fundabatur in extractione facta ab Andrea Christiani Notario solo, cui Domini de Nasque curaverant adjungi alium Notarium Mattheum Lamborger, & sic quod caret omni fide, ex regula, quod ꝑ quando datur Notarius adjunctus, tunc ambo Notarij debent subscribere, & signare, si aliter fiat processus est nullus, ad not. in cap. quoniam contra, ubi Abb. num. 32. Felin. n. 41. & 43. de probat. Guido Papæ decis. 122. num. 2. Avend. de exequat. mandati, cap. 15. n. 475. & seqq. & cap. 13. n. 13. sed placuit Dominis responsio, quod ꝑ per actus postea factos à dominis de Nasque coram solo Andrea fuit recessum in reculatione, juxta not. in cap. cum speciali, ubi Abb. n. 12. in fine, de appell. Alex. conf. 12. n. 6. lib. 5. Ultra quod Abbati non poterat imputari, quod non curaverit dictum Mattheum intervenire descriptioni, nam signata fuit tantum ad effectum removendi suspicionem, Authent. si verò, ubi Iaf. n. 2. C. de iudic. idem Iaf. in l. Prætor, §. cogendi, num. 4. de edend. Aym. conf. 230. num. 12. quæ suspicio fuit sublata ex hoc quod processus fuit præsertim parte publicatus, subscriptus, & auscultatus.

Non obstat quod Notarius non præstiterit juramentum fidelitatis exercendæ ꝑ sine quo compulsatio est nulla, quia Notarius etiam quod in creatione præstet juramentum nihilominus non admittitur ad exercitium, nisi sit examinatus per Vicarium, seu officialem, & de novo juramentum præstet de fideliter administrando, ut est notorium in illis partibus.

Quarò fuit oppositum, quod in iisdem processibus deficiebant commissiones directæ dictis Iudicibus, & illarum præsentationes. Sed miserunt Domini responsionem datam, quod scilicet, commissiones sunt insertæ in citationibus, quod sufficit præsertim ex stilo illarum partium. Quo verò ad defectum collationis, quam dicebant esse factam cum processu compulsato penes Notarium remanente, quod non sufficit, ꝑ quia debuit fieri cum originali, ut fuit resolutum in Legionensibus Præstimoniorum, 28. Januarii 1584. coram R. P. D. meo Pamphilio, non fuit habita consideratio, cum detur actus collationis, qui dicit illam fuisse factam cum originalibus processibus productis coram compulsore.

Sed quantum ad justiciam sententiæ Rotalis contra censum duo opponēbantur pro parte Monasterij. Primum, quod contra Bullam Pij V. non ꝑ fuit constitutus census in prompta, & numerata pecunia, sed per viam confessionis de recepto, & illa etiam suspecta tanquam facta à Prælato, qui malè versabatur in rebus Ecclesiæ, & ad favorem consanguinei. Quam nullitatem Domini complaxi sunt tanquam claram, & expressè contra dispositionem dictæ Bullæ.

Secundò opponēbatur defectus solemnitatis, & causæ, quæ super impositione census super re Ecclesiastica (quæ ꝑ dicitur species alienationis, c. nulli, de reb. Eccles. non alienan. Tiraq. de retractu. Lignag. §. 1. gloss. 76. n. 6.) copulativè requiruntur, sicuti ꝑ in rei Ecclesiæ

alienatione, cap. 1. de reb. Eccles. non alien. lib. 6. Clem. 1. eod. tit. Covarr. variar. resolut. lib. 2. cap. 17. num. 3. & quantum ad solemnitatem illam dicebant Domini non suppleri ex confirmatione officialis Leodiensis in executione gratiæ Legati, quia non fuerat servata illius forma propter clausulam, ꝑ Postquam vocatis vocandis sibi consisterit, quæ operatur ut debeat servari ordo judicarius cap. exhibita, ubi Abb. num. 6. de iudic. Qui ordo non fuit servatus, cum Conventu, qui omnino erat vocandus, non fuerit vocatus.

Fuit etiam consideratum, quod nec etiam causa necessitatis esset bene probata, ut fuerat dictum in hac causa coram R. P. D. meo Orano, præsertim cum versetur in materia suspecta, tum propter qualitatem Prælati, quæ similiter considerata fuit in causa Placentina de Puteobonellis, coram R. P. D. meo Decano, tum ꝑ etiam quia census imponebatur ad favorem consanguinei, juxta not. in Auth. quibuscumque, C. de sacros. Eccles. Alciat. de Præsumpt. reg. 1. Præsumpt. 29. & fuit dictum in Romana Casalis coram Cantuccio, 10. Martij 1578. est decis. 65. n. 18. part. 2. divers. ultra quod ista necessitas non probatur per testes validè examinatos.

Nec etiam probatur quod pecunia versa fuerit in utilitatem Ecclesiæ, quidquid ꝑ enim dicendum sit quando alienatio sit ex causa utilitatis, quo casu emptor non debet esse sollicitus de versione, secus ꝑ tamen dicendum erat quando sit ex causa necessitatis pro solvendo æretunc enim onus probandi quod pretium sit versum in illam causam, spectat ad eam, in quem fuit facta alienatio. Inn. in e. deposit. vel forte, Bald. in Auth. hoc jus perfectum, n. 2. C. de sacros. Eccl. fuit resolutum in Romana Domus de Pivonibus de anno 1581. coram bon. mem. Rubeo, & in causa Romana Palazzetti, de anno 1587. coram Reverendissimo Ortolensibus, & in quampluribus aliis causis.

Ex quibus responderunt Domini jura esse in forma probanti, & sententias Rotales esse confirmandas.

Illustrissimo Cardinali Mellino, Romana societatum, Lunæ 29. Januar. 1601.

SUMMARI A.

- 1 Societas non potest contrahi super officio, nisi usque ad illius valorem.
- 2 Societas contracta ultra valorem officij, non sustinetur in vim alterius contractus.
- 3 Societas officiorum cur sine licita, & num. 16.
- 4 Periculum in societate officij quomodo inter socios communicari dicatur.
- 5 Officium est de Regalibus, & non potest oppignorari, & quomodo hoc procedat, infra.
- 6 Officium semper remanet integrum penes officialem.
- 7 Officium quoad titulum non potest alienari sine consensu Papa.
- 8 Officia sunt in commercio, & eorum fructus, & possunt in totum communicari.
- 9 Socij plures an possint super eodem officio admitti, & infra.
- 10 Obligatio ad interesse succedit in obligationibus facti.
- 11 Socius eo ipso est admissus in officio, quo est ei communicatum officium, & non est amplius communicabile.
- 12 Census vitalitij sustinetur propter periculum vite.
- 13 Officium cuius est in totum gravatum, nil remanet officialis periculo expositum.
- 14 Periculum cum periculo compensatur.
- 15 Societatis contractus, cessante periculo vite, non sustinetur in vim sponsionis.

Decisio IX.

9

- 17 *Societas finito periculo, remanet parum mutuum.*
- 18 *Societas etiam super re aliena contrahi potest in prejudicium contrahentis.*
- 19 *Officia non possunt subhastari, nisi cum magna difficultate, & de licentia Papa.*
- 20 *Societatis contractus sine officio reddatur usurarius.*
- 21 *Consuetudo est obtinenda in contraditorio iudicio, parte opponente.*
- 22 *Consuetudo non inducitur ex sententiis difformibus.*
- 23 *Consuetudo non suffragatur in materia usurarum.*

DECISIO IX.

Honorius Trincius super suo officio militis Pij valoris scutorum quingentorum acceperat à Laelio Bassiano diversis temporibus plures pecuniarum quantitates longè excedentes valorem officij Dubitant an istæ societates officij fuerint validæ in totum, vel solum usque ad valorem officij? & Domini fuerunt concordēs, quod societates officij inita cum eadem persona super eodem officio sustineantur solum usque ad valorem officij, & non ultra: movebantur Primò propter *Constitutiones sel. record. Pauli IV. & Pij IV. in Constitutione enim Pauli IV.* prohibetur contrahi societates officij ultra medietatem valoris officij, & requiritur supplicatio signata manu Papæ, *Constitutio vero Pij IV.* continet moderationem illius Constitutionis, & permittit ut in futurum contrahi possint societates sine supplicatione usque ad valorem officij, & non ultra; & quamvis non reperiat publicatio constitutionis Pij IV. tamen dicebant Domini, quod aut ista constitutio fuit publicata, & societates ultra valorem non sustinentur, aut non fuit publicata, & multò minus sustinentur: quia si ista constitutio non habuit effectum, remanet constitutio Pauli IV. prohibens contrahi societates ultra medietatem valoris officij. Ultra quod si publicatio est necessaria in constitutionibus emanatis motu proprio, illa est multum verisimilis, cum ista constitutio reperiat registrata in Secretaria Apostolica, impressa ab Impressoribus Cameralibus, & publicè vendita, & usque ad hanc diem fuit semper allegata in decisionibus causarum, & observata absque aliqua contradictione. Et cessant secundum Dominos omnes difficultates, quia in Pontificatu Pauli IV. expediebantur super huiusmodi societatis supplicationes, quæ vigore illius constitutionis erant necessariae, & post istam constitutionem Pij IV. non fuerunt amplius expeditæ juxta formam istius constitutionis, & societates fuerunt contractæ ultra medietatem valoris officij: & ex ista observantia subsequuta satis apertè declaratur, quod ista constitutio Pij IV. fuit publicata, & habuit effectum.

Secundò circumscripitis etiam istis Constitutionibus movebantur Domini, quia ut ex disputatione juris communis istæ societates non possunt sustineri in excessu, neque in vim contractus societatis, neque in vim alterius contractus.

Quantum ad contractum societatis notissima est illius forma, quod partes ineunt societatem super officio, & officialis facit participem fructuum, cum, qui dat pecuniam pro rata parte, quam partem propter incertitudinem fructuum officij, & ad effectum evitandi labores computorum idem officialis reducit ad rationem duodecim pro centenario, & idè ut cum dans pecunias admittatur ab officiali in socium officij, & ad participandum de fructibus; in eo quod societates excedunt valorem officij, cessat officium quod est subjectum societatis, & communicatio fructuum, quorum socius pecunias conferens particeps fieri possit, & consequenter sine subjecto, & communicatio fructuum

non potest consistere societas, *verum ff. pro d. soc. in fines* & duodecim pro centenario percipiuntur ex pecunia, ex qua non possunt licitè percipi fructus. Et quamvis officium non pereat communi periculo; sed per mortem officialis totum pereat damno ipsius contra naturam contractus societatis, tamen ex hoc non sequitur quin officium sit subjectum societatis: quia ut pro majori commoditate contrahentium periculum societatis inter socios communicatur: si enim officialis moritur, officium amittit; & è contra si moritur ille qui dedit pecunias, amittit suum capitale; & sic cum effectu compensatur periculum cum periculo.

Nec placuit Dominis, quod officia sint de regali- bus, & non possint pignori vel obligari, & idè licet societates absorbeant totum officij valorem; officium ut semper remanet integrum penes officialem; & consequenter remanet etiam subjectum societatis, & res quæ possit communicari: quia per istam contractum non alienatur officium, sed socius admittitur solum ad participationem fructuum, & in excessu non remanent fructus, qui possint communicari. Præterea licet titulus officij non possit alienari sine consensu Papæ ad effectum evitandi fraudes, & possit esse certus de vacatione; tamen respectu contrahentium (dummodo non morietur persona officialis, & remaneat periculum vite in eadem persona) officia sunt in communi commercio, & possunt etiam in totum fructus communicari; ut fuit dictum in *causa Romana officij scripturae, 1. Aprilis 1588. coram R. P. D. m. Pamphilio*, & tantò magis per viam contractus societatis; qui aliter iniuri non potest, & permittitur à Papa etiam sine licentia. Nec obstat, quod sicut idem prædictum, & fructus illius possint vendi pluribus personis, ita ut pariter super officio, & illius fructibus possint admitti plures socij, quia inter istos duos casus ratio diversitatis est evidens. Quando enim eadem res venditur pluribus, venditio est valida, quia cum venditor teneatur solum tradere, & sic ad factum, cuius loco succedit obligatio ad interesse, si non potest secundo emptori tradere idem prædium, vel fructus illius, solvendo interesse liberatur, sed in societate secus est, quia non potest consistere sine officio, & eo ipso, quod est admissus aliquis in socium, officium est ei communicatum; & non est amplius communicabile, & consequenter de tempore contractus nihil remanet penes socium, quod possit alteri communicare, & super eo admittere alium in socium.

Quòd verò non possint sustineri in iurè alterius contractus; fundamentum Dominorum fuit: quia in vim census vitalitij propter periculum vite æstimabile pecunia, juxta *conf. Oldr. 207.* non potest sustineri: quia de natura hujus census vitalitij est; quod pecunia repeti non possit, & sustinetur solum propter incertitudinem vite, ut per *Dec. conf. 123. n. 1.* & idè cum dans pecuniam ad societatem possit illa repetere elapsis sex mensibus; iste contractus est contrarius naturæ census vitalitij. Ratione verò assumpti periculi non potest sustineri, quia ut quando officium est gravatum in totum, non existente officio, nec fructibus, nihil remanet officialis periculo expositum; pro cuius asecutione aliquid præstari possit, & nihil interest, *l. periculi ff. de nautic. fan.* Et etiam quis nullum periculum transfertur in officialem pecunia æstimabile, cum ut periculum periculo compensetur. Et cessante periculo non potest etiam sustineri in vim contractus sponsonis, quia iustitia sponsonis pariter est fundata super periculo. Et licet *Sot. de iust. & iur. lib. 6. q. 6. arr. 2. col. pen. Navarr. conf. 29. num. 5. de usur.* nitantur solum iustificare contractus ratione assumpti periculi, asecurationis, & in vim sponsonis. tamen uterque eorum præsupponit existentiam, & capacitatem officij, & dubitant solum de validitate hujus contractus quod non

Paulus. l. q. 1. solùm enim dubitabatur, an qui pretia recepissent ad solutionem tenerentur, cum census ob quos data fuerunt, pereuntibus prædiis perirent: cui dubitationi respondentes Pontifices diffiniverunt, prædiis ꝛ pereuntibus non restitui pretia; non autem dicunt non extinguì census. Tum etiam ex illa conditione, quod si venditor cessaret à solutione fructuum per sex menses, tunc ad solutionem sortis principalis compelli posset: hoc enim naturam census perpetui oppugnat. Nam ꝛ is, cui debentur fructus censuum, legitimã viã agere debet ad eos consequendos, verùm talem pactiõnem apponere non licet, ad tradita per Contard de contract. q. 83.

Cùm autem ex adverso peteretur, ut causam proponerem in Rota, illam proposui sub die 21. Februarij 1591. & Domini tunc dixerunt, quod causa concordaretur Sed cùm agentes pro validitate contractas nolent concordiam inire, iterum causa proposita sub die 31. Maij, fuit conclusum per Dominos contractum esse validum & licitum.

Primum considerabant ꝛ juxta constitutiones Marti V. & Calixt. III. censum justo pretio vendi posse, ut concludit etiam Auct. conf. 30. & Decian. conf. 2. num. 68. & seq. lib. 1.

Item justum censum fuisse creatum, & venditum cum præfatis præstationibus de anno 1567. & sic ante Constitutionem Pij V. de censuum creatione, quæ fuit edita de anno 1568. & sub prædicta forma tunc publicè & palam frequentabatur, ꝛ unde præsumebatur licitus, non usurarius. Grat. conf. 39. num. 4. & conf. 49. num. 12. lib. 2. Socin. jun. conf. 22. num. 3. lib. 4. Cravet. conf. 327. num. 21. Rol. conf. 58. num. 18. & 19. lib. 4. Accedebat qualitas personæ contractantis, videlicet D. Sebastiani Vantij. Episcopi Urbeverani, viri probatæ vitæ & bonæ opinionis & famæ, in quem non faciliè cadit sinistra suspicio, nam ꝛ generaliter honestæ personæ à suspitione usurarum relevantur. Cravet. conf. 145. num. 24. Decian. d. conf. 2. num. 83. Menoch. conf. 343. num. 17.

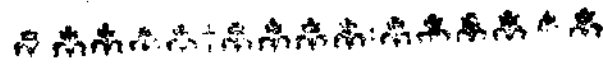
Non obstat primum pactum, quo census eximitur à quocumque casu etiam fortuito, cùm tamen debeat super re certa ac diffinita ita constitui, ut ea perempta perimi debeat, juxta intellectum Extravag. constitutionis Martini V. & Calixti III. sub tit. de empt. & vendit. & receptam opinionem, quam profitetur Rom. conf. 412. n. 4. & Paris. conf. 75. n. 31. lib. 4. Nam Domini dicebant ad excludendum usuram, pactum posse referri ad casum fortuitum contingentem super fructibus, ut videlicet census deberet esse liber. & immunis ab omni, & quocumque casu fortuito non rem ipsam stabilem super qua census ipse imponitur, totaliter perimente, & destruente; nam tunc certum est censum ipsum esse totaliter perimendum, sed à casu devanstante fructus ipsius rei, Paris. d. conf. 75. n. 31. lib. 4. & fuit resolutum in una Romana nullitatis census, sub die 4. Novembris, 1583. coram D. Lanretano. Nec verba pacti videbantur hunc sensum excludere, illa videlicet belli, pestis, grandinis, tempestatis, vis majoris, &c. Quibus significatur non interitus, & destructio rei stabilis, sed potius fructuum inde provenientium, ita ut propter bellum, vel pestem, vel grandinem, vel turbinem, venti, aut ignis defursum, aut deorsum provenientis, vel domus fructum habitationis, vel agri, aut prædiis, vel vineæ fructum messium, vel vini reddere aliquo tempore non valeant: hoc enim casu licitum est pactum de non perendo reductionem, seu defalcationem: nam ꝛ sterilitas unius temporis cum ubertate alterius compensari potest, l. licet. ad. locat. c. propter sterilitatem, de locat. Ista enim exempla quamvis non restringant, ꝛ declarant tamen regulam procedere in terminis similibus. Oldr. conf. 244. n. 14. Socin. jun. conf. 2. n. 1. lib. 4. Quod fiebat

evidentius ex eo, quod in ejusmodi eventu debitor census tantundem de suo liberè velle donare dixit: & idèd debet restringi, ut non intelligatur æstimatione totius census, sed illius anni, vel temporis quo in factibus contingit sterilitatis, seu interitus, argum. l. cum de indebito ff. de probation.

Non obstat aliud pactum, quod si per sex menses cessatum fuerit à solutione census, vel fidejussores non fuerint revocati, possit cogi ad pretij restitutionem: quia ꝛ fuit per Dominos responsum hoc etiam pactum non esse pretium; sed si ipse non observaverit contractum celebratum cum juramento, tunc ei non resolvitur per l. si quis major, Cod. de transact. & ei culpa potest imputari, l. quod quis ff. de reg. jur.

Nec obstat, quod ꝛ in dubio ea sit facienda interpretatio quæ magis favor animæ, Castad. decis. 1. n. 1. de usur. prob. in cap. quancquam, num. 9. de usur. lib. 2. Menoch. conf. 107. n. 24. quod utique contingeret hoc casu, si fieret interpretatio declarando istum contractum fuisse sceleratum: nam ꝛ regula procedit in foro conscientie, sive in foro poli, secus tamen est in foro exteriori, sive civili, sive in foro fori, Rol. conf. 40. lib. 2. n. 4.

Postremò Domini dixerunt non obstat illud pactum de non redimendo censum alicui pio loco donatum, nisi alius census æquè idoneus donaretur, cum id non liceat, ad Navar. de usur. num. 72. & 78. Quoniam Navar. loquitur absolute, quando per pactum conventum est ne census redimi possit, quod est illicitum, & usurarium respiciens commodum ipsius emptoris. At in proposito casu pactum fuit appositum ad favorem piæ causæ & cum ꝛ ex hoc emptor non percipiat uberiores fructus, non debet census usurarius censeri.

R. P. D. Gypfio, Urbeverana census, Lunæ 6. Junij 1594.

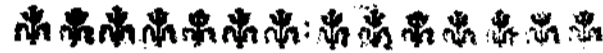
SUMMARIA.

- 1 Instrumenta extracta ex Archivio publico, si habeant aliquod vitium, non relevant in concursu aliorum, quæ carent vitio.
- 2 Consuetudo non validat contractum illicitum.
- 3 Consuetudo contra jus divinam, vel naturale, est corruptela.
- 4 Consuetudo non attenditur in materia usuarum: Nec excusat, num. 6.
- 5 Emptor census cum pacto, ut liceat ei cogere venditorem ad redimendum censum, & pretium restituendum, non facit fructus suos, & quare, juxta principio.

DECISIO XI.

Fuerat declaratum censum, de quo agitur, nullum, & invalidum esse quia illius emptores apposuerunt pactum, quod liceret eis, ac ipsorum hæredibus cogere venditorem ad redimendum censum, & pretium restituendum; sed postea examinatis nonnullis testibus, ac productis nonnullis instrumentis, ac juribus dabitavi an Dom. Octavius unus ex dictis hæredibus esset excusandus, ita ut non teneretur restituere fructus census ante litem contestatam perceptos? & excusandam non esse conclusum fuit: cum quia testes non probant allegatam consuetudinem, cum non deponant de multiplicitate instrumentorum, ec constat habuisse effectum præter id quod dicta instrumenta ꝛ ex Archivio extracta, & producta non relevant in concursu aliorum instrumentorum, quæ sunt abique dicto

dicto pacto: tum etiam, quia si dicta consuetudo probaretur, Dom. Octavio non posset suffragari: quia
 2. huiusmodi consuetudo non potest validare contractum illicitum, cum sit contra jus naturale, & Divinum, *cap. in re dilectos, de excess. prelat. cap. fin. de consuet.* ubi Doctores dicunt, quod potius est quedam corruptela, quam consuetudo, *Bero. conf. 167 in princ.*
 3. *lib. 1.* Nec in hac materia usurariae pravitate attendenda est consuetudo, *Sot. de iustis. & iure lib. 6. q. 1. colum. 6. paulo post princip. vers. v. stant ergo tria argumenta.* Et ratio quare quod emptor sic contrahens non faciat fructus suos, illa est, quia ipse non amittit dominium illarum pecuniarum cum praefato pacto solutorum, *Sot. ubi supra, q. 1. art. 4. in princip.* Et quod talis consuetudo non excuset, tradit *Bero. ubi supra, n. 10. vers. non obstat consuetudo, lib. 1.* Qui etiam respondet ad *Bartol. & alios in contrarium allegatos, quod consuetudo loci excuset, ut ibi per eum, n. 1.*

R. P. D. Gypso, Urbevetana census, Lunæ
 13. Februarij 1595.

SUMMARI A.

1. Contractus census cum pacto quod emptor possit quandocumque compellere venditorem ad redimendum, est illicitus.
2. Fructus percipiendi ex censu illicito imputantur in sortem, ibidem: & imputantur in sortem ipso iure absque facto hominis.
3. Restitui debent recepta sine causa.

DECISIO XII.

Domini Monaldi, & Iordani de Clementinis tunc minores emerant censum de cuius fructibus hodie agitur, cum pacto quod liceret ipsis emptoribus quandocumque compellere Dominos de Gualteris venditores ad censum redimendum, & pretium restituendum.

1. Propterea quod Rota resolvit, huiusmodi contractum esse nullum & fructus solutos extinguere sorte principalem, & super hoc fuerunt late duæ sententiae.
 Postremo coram me fuit quaesitum, an fructus soluti tempore communionis praedictorum fratrum venirent computandi in sortem principalem in praedictum D. Octavij filij q. Iordani, cum ipse non sit heres Monaldi, & d. die 13. Februarij, Domini resolverunt fructus solutos tempore communionis extinxisse sorte principalem, cum hoc casu extinctio, & compensatio fructuum in sortem fiat à lege ipso iure absque hominis facto, *cap. 1. & 2. cap. conquestus, de usur. cap. cum contra, de Pignor. l. 1. & 2. Col. de pignor. actione, Socin. conf. 29. n. 27. vers. circa tertium, lib. 1. Paris. conf. 54. num. 79. lib. 1. Roland. conf. 40. sub numero 37. lib. 2.* Fructus autem qui reperuntur per D. Iulium, sunt illi quos ultra sortem D. Octavij post
 3. divisionem recepit, ad quorum restitutionem teneri non est dubitandum, cum sine causa ad ipsum pervenerint, *l. ex his omnibus causis, ff. de condit. in deb. l. 1. Codic. eodem.* Quamvis contra Monaldum, sive ejus heredes praedictus Dominus Octavij poterit habere recursam de evictione census pro rata tangente.

An verò in calculo faciendo habenda sit ratio illius partis census retrovenditi de anno 1570. poterit particulariter videri.

R. P. D. Romana census de Turinis,
 Lunæ 28. Aprilis 1598.

SUMMARI A.

1. Venditio rei aliena in praedictum vendentis valet.
2. Census super re aliena, vel alteri obligata imponens, tenetur facere consensu omnes interesse pretendentes.
3. Cessionarius non habet plus juris, quam habeat cedens.
4. Prohibitio non extenditur ultra personas expressas.
5. Pretendens annullare censum ex defectu domini, debet illum probare.

DECISIO XIII.

Cum Ioannes Baptista Almodianus in suo testamento expressè prohibuisset alienationem domus de qua agitur, Domini de Turinis praetendebant Augustinum non potuisse vendere directum dominium, & imponere censum super dicta domo, & talem impositionem fuisse ipso iure nullam. Unde dato dubio an Bernardino moderno Capellano obstat testamentum dicti q. Ioan. Baptistae, fuit responsum negativè.

Nam cum emptori non constaret de huiusmodi testamento, & quod filiis fuisset relicta domus. Impositio quod sustinetur in praedictum Augustini imponens, etiam quod fuerit super re aliena, quæ in praedictum vendentis vendi potest, *l. rem alienam, ff. de conempt. Afflict. decis. 369.* & fuit dictum in illa Romana seu Tusculana societatis. 9. Maij 1588. coram R. P. D. meo Gypso. Quamvis si dominus reclamaverit, imponens teneatur ad sciendum consentire omnes interesse pretendentes, *l. ex his praedictis, C. ac evitt. Dec. conf. 483. num. 18.* cum aliis allegatis in illa Romana census de Cavaleris, 26. Junij 1596. coram R. P. D. meo Penia. In hoc autem nulla erat reclamatio filiorum Augustini, in quorum praedictum census erat impositus, habentes jus ab Augustino.

Non obstat quod Turini habeant jus à Fratibus qui erant vocati ad hanc domum in causa alienationis: nam quod fratribus nullum jus competeat ex dicta alienatione quæ non erat facta à filiis, qui erant prohibiti alienare, & quod prohibitio non debet extendi ultra personas expressas, *l. pater filium, § fundum Titianum, ff. de leg. 1. Auth. de restit. fideicom. § nos igitur & ibi gloss. in verbo voluisse, collat. 9. Covar. var. resol. lib. 1. c. 5. num. 4.* plures congerit Molina de iure Primog. Hispan. lib. 1. cap. 2. num. 11.

Cum ergo Augustinus alienaverit, cui non erat prohibita alienatio, non intrat poena apposta ad favorem Fratrum, *Gozad. conf. 59. num. 4.*

Dicebant etiam Domini, non probari defectum dominij per Turinos de tempore impositionis census: non enim probatur ex testamento producto quia cum fuerit conditum de anno 1420. & sic per quatuordecim annos ante impositionem census, de illo tempore poterant obisse filij Augustini, quo casu ipse eis erat successor, & maxime verisimilis videretur alius filiorum de dicto tempore, tum ex aversione Augustini in ipsa impositione census intervenit, ac consensu uxoris pro suo interesse, quod proculdubio viventibus filiis cessabat, tum etiam ex venditione facta Turinis inde ad sex annos, cum expressione quod erant mortui; & non est verisimile quem esse in memorem salutis æternæ.

Decisio XIV. & XV.

13

Minus obstat, quod prohibitio alienationis esset perpetua, & transitoria ad filios Galieni Phytici confobrini testatoris, quia non constat de eorum existentia, & Turinis præterentibus factum esse locum substitutioni ad eorum favorem, incumbit onus probandi eorum existentiam.

Illustrissimo Cardinale Lancellotto, Romana relevationis indemnitas, Lunæ 4. Februarij 1602.

SUMMARI A.

- 1 Fidejussor ex natura contractus debet relevari ab eo pro quo fidejussit, etiamsi nihil fuerit expressum.
- 2 Heres hæredis fidejussoris iure potest relevationem ab hæredis hæredis principalis ævitoris.
- 3 Actiones omnes tam activæ quam passivæ transeunt in hæredes, & eorum hæredes.
- 4 Consentiens alienationi rei fideicommissæ subiectæ excluditur à commoda fideicommissi.
- 5 Fideicommissarius consentiens, quod super bonis fideicommissæ ad sui favorem subiectis imponatur census, non censetur fideicommissum rennunciare.
- 6 Consentiens ut super suis bonis census imponatur, non dicitur bona illa alienare.

DECISIO XIV.

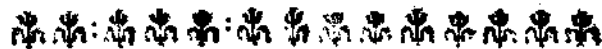
Cum Horatius de Magdalenis vocatus ad fideicommissum Vannotiæ post mortem Fabrij de Crescentiis sine filiis consenserit quod Dominus Fabius censum imponere posset super Casali Valerini, & ad hunc effectum fideicommissum Vannotiæ rennunciaverit, & cum census ad utilitatem Fabij fuerit impositus, & ratione istius contentus Horatius iure ejus hæredes damnari passi fuerint; Domini consueverunt Dominum Alphonsum Soderinum, qui est heres Antoniaz, hæredis Fabij teneri ad relevandum indemnes Dominos de Magdalenis, qui successerunt in bonis, & hæreditate Horatij vigore substitutionis ad eorum favorem factæ. Fundamentum decisionis fuit, quia ex natura fidejussionis est, ut qui pro aliquo fidejussit, vel bona sua pro aliquo obligaverit, debeat relevari indemnis, etiamsi nihil fuerit expressum, juxta text. in leg. Lucius, ff. mand. ubi ex illo text. id notat expresse Bald. Negus. de pignor. 3. memb. 6. part. prin. num. 45. maxime quando fidejussor, sive ille, qui bona pro alio obligavit, passus fuit damnari, cap. pervenit, de pæd. iuss. cum vulgar. Unde quemadmodum si Horatius, & Fabius viverent, posset Horatius petere relevationem ab ipso Fabio, ita quod Domini de Magdalenis, qui sunt hæredes hæredis Horatij, mediante persona Caroli debent relevari indemnes à Domino Soderino, qui est heres hæredis Fabij, mediante persona Antoniaz, cum omnes actiones transeant in hæredes, & per successionem, ff. de regul. jur. l. fin. C. de hered. insti.

Damnum autem sensisse Dominos de Magdalenis occasione dicti consensus non est dubitandum, cum propter hujusmodi consensum, & obligationem sint privati quinta parte Casalis Valerani ad Horatium spectante, ex qua fructus dicti census solvantur, & qua possidentur per dominum censum in vim sententiæ Aotalis.

Neque obstant deducta pro D. Soderino. Nam quod aliàs fuerit coram bon. mem. de Rubis resolutum, non constare de jure Caroli, id provenit ex eo, quia ipse agebat vigore fideicommissi Vannotiæ, in quo fuit dictum ipsum non esse comprehensum; sed nunquam fuit dubitatum, quin ipse posset agere pro relevatione indemnitas, circa quod non censetur aliquo modo per consensum præiudicatum, sicut neque dubitatum fuit quin Horatius esset ad fideicommissum vocatus, & quamvis quod ratione sui consensus fuerit à fideicommissum exclusus ita ut non potuerit suam ratam Casalis vindicare, tamen ex hoc non sequitur, quin tamen ipsemet Horatius, quoniam Domini de Magdalenis ejus hæredes mediante persona Caroli possint agere contra hæredes Fabij pro relevatione indemnitas ab obligatione facta pro Fabio.

Non obstat renunciatio fideicommissi, quia non idem Casale remansit liberum penes Fabium, sed illa facta fuit solum ad effectum, ut census valide imponi posset, cujus validitas per dominos de Magdalenis modo non controversatur.

Non obstat quod consentiens alienationi rei suæ nihil amplius petere possit, l. coactio, §. 1. ff. de le. at. 2. cum aliis allegatis, quia Horatius non consensit alienationi Casalis, sed solum consensit quod super eo census imponeretur, non obstante fideicommissum, quod perinde est ac si pro imponendo censu accommodasset fundum Fabio, ac illum pro illo obligasset, ratione cuius obligationis, ut dictum est, potest petere relevationem indemnitas.

Illustrissimo Cardinale Piatto, Viterbiensis census, Venetiis 6. Aprilis 1590.

SUMMARI A.

- 1 Pœna imposita à testatore si heres aliquid intra præfixum terminum non faciat, ob mortem hæredis incurritur.
- 2 Ampliatur etiam quod nulla præcesserit interpellatio.
- 3 Ita ut privatus non possit disponere de re qua fuit privatus in præiudicium ejus cui pœna applicatur, num. 3. & seq.
- 4 Ampliatur se. unde etiamsi non sit facta electio personæ cui sit solvendum legatum, & n. seqq.
- 5 Legatum factum pro dote Capelle construenda est validum.
- 6 Legatum factum pro dote Capelle solvendum Capellani nominandis ab ipso testatore, eo non nominante, non efficitur caducum, nec irritum.
- 7 Vel quia habetur perinde, ac si testator dictam dominationem sibi non reservasset.
- 8 Vel quia presumitur illam pœnituisse dicta reservationis.
- 9 Census super re aliena in præiudicium Domini imponi non potest.
- 10 Resoluto jure auctoris, resolvitur jus acceptoris.

DECISIO XV.

Resolvent Domini iustas esse sententias latis ad favorem Monasterij, & Fratrum S. Mariæ de Quercu super devolutione hereditatis quod Dominici Pictarij, ob id quod hæredes non adimpleverint eisdem Dominici voluntatem in assignanda dote Capelle quam ipse testator construi iusserat intra terminum duorum annorum præfixum.

Cum quod enim hoc testatoris præceptum habet adjectam pœnam privationis, & devolutionis hereditatis ad dictam Ecclesiam S. Mariæ, iuste iudicatum fuit devolutioni hujusmodi, locum fuisse stante hæredum mora in adimplendo, Paul. de Castro conf. 192. in 8. dub. lib. 1. Gozad. conf. 34. num. 7. Aym. conf. 195. sub num. 4. Alb. conf. 38. sub num. 14. Corn. conf. 99. col. 1. & conf. 130. col. 3. Taber. Dec. conf. 11. n. 15. lib. 1. Quod procedit

B

† procedit

Camillæ patre aud. velle, quod ipse consignaverat hoc prædium Camille pro sua dote.

Non refragabatur, quod testes videbantur singulares: quia, præterquam quod singularitas non erat obstativa, sed adminiculativa; possessio ꝛ probatur etiam per testes singulares concordantes in quadam generalitate. *Veral. decis. 169. p. 3.*

Rursus non obstabat, quod prædium reperiretur descriptum in Cataltro sub nomine Fabritij. Quia ꝛ Cataltrum non probat dominium, nec possessionem in præjudicium illius, qui non intervenit cum Cataltrum conficeretur, *Alexand. con. 147. vers. licet inter, lib. 5. conf. 104. n. 169. vers. ꝛ etiam, lib. 1.*

Testium examinatorum contra Camillam non fuit habita ratio, quia præter cæteros defectus examen patiebatur unam nullitatem notabilem, quia ꝛ deerat citatio ad videndum eos jurare. *Rota in una Conventi decimarum, 31. Januarij, 1600. coram D. Cardinali Pamphilio, tunc Rota Auditore.*

Illustriissimo Cardinali Pamphilio, Assisensis Censui, veneris 9. Junij 1604.

SUMMARIA.

- 1 Protestatio in contractu census præservat illum à nullitate. *Etiamsi essent apposta aliqua pacta contra formam Bullæ Pij V.*
- 2 Census impositus super re aliena sustinetur in præjudicium imponentis.
- 3 Res aliena vendi potest.
- 4 Census vendi potest ad rationem octo, ꝛ etiam decem pro centenario.

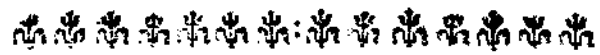
DECISIO XVII.

Pro informantibus, nempe censum esse validum, quia fuit impositus super certis bonis stabilibus, cum suis confinibus designatis, soluto integro pretio in pecunia numerata in præsentia Notarij, & testium, & servatis omnibus alijs à Bull. *fel. record. Pij V.* super modo creandi census requisitis. Et ulterius protestatio ꝛ quæ operatur validitatem census, etiam si aliqua pacta contra illius formam fuissent apposta, *Hieron. Gabr. conf. 47. num. 8. lib. 2. & fuit decisum in causa Beneventana census, die 29. Martij 1593. coram me, & alias sæpe.*

Non obstat quod dicitur bona fuisse communia Andrea venditoris census cum Cæsare ejus fratre, quia contractum apparet ex donatione omnium bonorum facta per ipsum Cæsarem ad favorem Andreae longè ante impositionem census. Ultra quod hoc non concernit validitatem census, qui ꝛ in præjudicium vendentis etiam super re aliena impositus sustinetur, ꝛ cum res aliena vendi possit, *l. rem alienam ff. de contr. empt.*

Minus obstat, quod census fuerit impositus ad rationem octo ꝛ pro centenario: quia nec in Bulla Pij V. nec alibi reperitur prohibitum constitui, & vendi ad dictam rationem, cum pretia rerum pro varietate locorum, & temporum diverso modo considerentur, *l. pretia rerum. ff. ad leg. falcid. Navarr. in Comment. de usur. num. 104. ꝛ 140. & in venditione census ad rationem decem ꝛ pro centenario resolvit Rota in una Foroliviana census, 13. Novembr. 1589. coram hon. mem. Orano.*

Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

R.P.D. Marcomontio, Bononiensis census; Lunæ 17. Martij 1608.

SUMMARIA.

- 1 Statutum dans formam contractibus minorum ligat subditos contrahentes extra territorium statuentium si tollat fidem scripturis, ꝛ instrumentis aliter factis.
- 2 Juramentum non probatur ex instrumento, cui dempta est fides à statuto.
- 3 Proximum declarat mentem statuentium.
- 4 Statutum Urbis lib. 1. c. 13. cum respiciat formam ꝛ solemnitatem contrahendi, non personam contrahentis. ligat minorem forenses in urbe contrahentem.
- 5 Forensis in contractu ligatur statuti loci contractus si disponant super forma contrahendi.
- 6 Universitas surgit vice pupilli, ꝛ minoris.
- 7 Privilegiatus certans de damno potior est aq̃e privilegio, qui non a. is de damno.
- 8 Patria potestas finitur maxima a. pitis diminutione.
- 9 Pater non potest ad sui proprium commodum autorizare personam filij.
- 10 Filius contrahens cum patre non tenetur servare solemnitates statutarias.
- 11 Limita cum datum filij est evidens, ꝛ ibi habetur ratio.
- 12 Consensus nec præsumitur profectus animo donandi, sed ad validandum contractum.
- 13 Alienare, ꝛ alienationi consentire, paria sunt.
- 14 Filius fidejubeus pro excarceratione patris, non restituitur.
- 15 Filius quando tenetur redimere patrem, ꝛ infra.
- 16 Statuto plura requirente pro forma in explicatione actus, uno depiciente, actus corrigit.
- 17 Alienatio bonorum ecclesiasticorum copulativè requirit causam alienandi, ꝛ solemnitates. Juramentum quando non suppleat defectum solemnitatum requisitarum à statuto.
- 18 Statutum Romæ circa contractus minorum habet locum in omnibus contractibus, in quibus minor loci potest ibi.
- 19 Jurans non venire contra contenta in instrumento excluditur a revocatis, quibus potest imp. gnare contractum, si non esset juratus.
- 20 Limita si interveniat enormis, ma. lasso.

DECISIO XVIII.

Cum Theodorus civis Bononiensis ob dilapidatam pecuniam Regimini Bononiensis detineretur in carceribus Urbis; fuit de anno 1600 inter ipsum, dictam Regimen iusta concordia, in qua Theodorus cum promissione solutionis residui debiti si unquam ad pinguiorem fortunam rediret, cessit Regimini quendam annuum censum librarum 310. qui erat pars dotis Isabellæ prædefunctæ ipsius uxoris; illique cessione Hannibal filius Theodori, & Isabella; tunc impubes pubertati proximos præstitis consensum cum juramento, & cum auctoritate Curatoris ad id specialiter sibi deputati, & cum decreto iudicis, renuntiavitque privilegio minoris ætatis, atque promittit contentis in contractu nunquam contravenire. Elapsis postea aliquot annis, cum idem Annibal uti filius, & hæres Isabellæ petisset fructus census ab Alexandro antiquo eius debitore qui jam illum extinxerat mediante solutione librarum quatuor millium facta Regimini cessionario, fuit inter dictum Alexandrum, & Cameram Bononiæ ex una parte, & Annibalem ex altera introducta lis in partibus. Unde cum advocata, & mihi commissa fuisset, dubitavi an prædicta

dicta cessio, extinctio census obliet Hannibali, & dubio utraque parte informante proposito, Rota respondit negativè. Et mota est potissimè ex omissione formæ, seu solemnitate statutariæ, quæ in ista alienatione rei ad minorem spectantis requirebatur, sive consideremus locum census alienati & originis, ac domicilij Hannibalis; sive locum celebrari contractus.

Statutum enim Bononiæ sub tit. de contract. cum minoribus, & filiis familias faciendis, expressè prohibet suis subditis etiam extra civitatem, & districtum Bononien. contrahere nisi sub quadam forma, quæ hic servata non fuit. Ideoque clarum est, quod juxta terminos illius statuti cessio Hannibalis non est habenda in consideratione.

Et licet dubitari solet, an statutaria dispositio liget suos subditos extra suum forum, tamen illa dubitatio tollitur ꝑ ex quo statutum Bononiæ procedit ulterius tollendo sibi scripturis, & instrumentis aliter confectis etiam extra territorium ad latè tradita per Tiraq. de legib. connub. gloss. 8. n. 219 & Rota in causa Bononien. terrarum, 29. Martij 1579. coram Cantuccio, qua est 104. p. 2. Divers. dixit dictum statutum esse indubitanter observandum. Quo stante non est facienda vis in juramento Hannibalis quia illud annullatur à dicto statuto auctoritate Apostolica confirmato. Et si fides dempta est contractui, ita ut contractus non probetur, nec etiam probatur juramentum contentum in contractu, Bart. in l. omnes populi, n. 25. de justis. & jure, & fuit consideratum in d. dcc. coram Cantuccio, & in similibus terminis in statuto Urbis de præscriptione sexdecim annorum apud Mohed. dec. 16. de præscript. & Pat. dec. 116. lib. 1.

Quod si dictum Statutum Bononiæ non vendicat sibi locum in ista causa, quoniam disponere videtur quando adeo suspicio, quæ in isto casu omnino cessavit, videlicet quod minor se contulerit extra districtum ut fraudem faceret statuto, sicut colligitur ex proemio, ꝑ quod declarat mentem statuentium, Bart. in l. fin. de hered. institut. Oldrad. conf. 103. numero 1. ibique addent. Rom. conf. 436. numero 10. & ex quo aliis minor Bononiensis vix contrahere posset alibi, quam in districtu Bononiensi. Quidquid sit de ista consideratione quam Domini non firmarunt, non tamen præterea obtinuit Hannibali cessio, quia subintrat ad eum favorem statutorum Urbis, lib. 1. c. 113. quod in alienationibus faciendis rerum ad minorem spectantium dat certam formam, quæ cum in cessione census non fuerit servata, præsertim in depuratione duorum curatorum, ideo fit locus verbis, & dispositioni dicti statuti, quod talis alienatio nulla, & invalida censetur.

Et quidem non est dubium ꝑ quin dictum statutum comprehendat minorem forenses contrahentem in Urbe, cum respicit solemnitatem, seu formam sub qua minor debet contrahere, non autem illius personam inhabilitet, juxta doctrinam Bart. in l. 1. n. 13. & 14. C. de Summa Trinit. & fide cathol. quam omnes sequuntur, ut dicit ibi Iaf. & de communi tenetur Purpur. ibi n. 98. & quam plurimos refert Lamberteng. de contract. mulier. gloss. 2. n. 26. & seqq. & est generalis regula ꝑ quod in respicientibus formam contractus, & solemnitates forenses ligantur statutis loci in quo contrahunt, Gabr. de consuet. conclus. 2. n. 4. Surd. conf. 257. n. 1. & Caputaquen. decis. 206. & 215. p. 3. Cæsar de Grass. dec. 2. n. 1. de donat.

Non obstat quod iste minor contraxit cum Communitate Bononiæ, ꝑ quæ fungitur vice, & privilegio pupilli, l. nihil, ff. ad municip. l. respublica, C. ex quib. caus. major. l. rempublicam, C. de jure resp. lib. 10. Bart. in l. nulli, n. 4. ff. quod cujusque univers. nam Corn. conf. 189. n. 4. lib. 3. Quam ꝑ etiam si dictus minor ad alterius minoris favorem obligasset se, & jus remisisset suum, habet nihilominus locum statuti dispositio, quandoqui-

dem inter duos privilegiatos contrahentes prior est causa ejus qui in contractu in simul inito læsus est, aut damnum sensit, arg. cap. auditis, de rest. in integr. l. fin. ff. ex quib. caus. major. l. 1. C. si advers. fisc. & ad hoc plures cumulat Lamberteng. in d. tract. de contract. mulier. in fine. n. 125. & seqq.

Non obstat quod propter præsentiam patris non fuerit necessaria alia deputatio Curatoris. Quia omisso quod dicitur Theodorum passum fuisse maximam capitis diminutionem, ꝑ per quam hinc fuit patris potestas, §. cum autem is, Inst. quib. mod. jus patr. pot. tollat. adhuc non potuit ꝑ ad sui proprium commodum ꝑ auctorizare filij personam, ut in his esse veram opinionem respondit Bald. conf. 213. in princ. tradit Iaf. conf. 69. in 2. dub. lib. 1. ubi ait hanc opinionem esse tenendam in judicando Paris. conf. 97. num. 1. & f. q. lib. 3. latè Tiraq. de legib. Connub. Gloss. 8. num. 115. & Alcan. Clemens de patr. potest. c. 6. eff. d. 10. 2. 6.

Nec obstat quod stante statuto ut minor sine certa solemnitate contrahere non possit, filius tamen ꝑ sine dicta solemnitate possit contrahere cum parte, illicque donare, ut ex magis communi opinione dicit Gabr. conclus. 2. de statut. num. 1. & 5. nam quidquid sit de veritate illius opinionis, sufficit quo ad præsentem inspectionem, quod ꝑ illa fundata est in præsumptione quod pater capiat pro filio bonum consilium, ideoque non procedit quando datum filij est evidens, ut hic, idem Gabr. d. conclus. 2. n. 7. post Bart. Iaf. & Dec. quos allegat. Deinde Hannibal non donavit censum suo patri, sed potius alienavit dictum censum ad favorem Regimini, quia ꝑ & consensus non præsumitur ad donandum, sed ad validandum contractum. Bart. in l. mater tua, num. 10. de rei vendic. & idem est, ꝑ quod duo simul alienent vel quod uni alienanti alter consentiat. Surd. post Bald. & alios quos allegat conf. 15. num. 20. lib. 1. Decian. consil. 121. num. 2. Alciat. conf. 238. numero Tiraquel. de Legib. connub. gloss. 7. numero 24.

Non obstat, quod causa istius cessionis, seu consecutionis fuerit Hannibali necessaria, propter text. in Auth. si captivi, C. de Episc. & clerico, sicut ꝑ in simili filius si de jure pro patre excarcerando non restituitur, Salic. in l. 1. n. 4. C. de filiofam. minor. ibique Alex. Castr. & alij, & dixit Rota in causa Bonon. pecuniaria 9. Junij 1605. coram R. P. D. meo Ludovisio. Nam fuit responsum primo ꝑ quod text. in dict. Auth. non compellit præcisè filium ad liberandum patrem, sed solummodo sub comminatione exheredationis, & sic loquitur dec. 63. p. 2. diversor. ex prædictis autem patet non fuisse cur Hannibal extimesceret de paterna exheredatione. Secundo quod ille text. loquitur in majore annis decem & octo, sicut colligitur ex illius lectura, & notavit ibi Bald. in 3. not. Tertio non est recurrendum ad jus commune dum versamur in terminis statuti quod quidem ultra utilitatem minoris alia duo requirit, solemnitatem videlicet & causam expressam, ac plene cognitam, ꝑ ita ut uno deficiente alterum contruat quia unum altero non supletur, l. cum hi. §. si Prætor in princ. & ibi Gloss. ff. de trans. l. item veniunt, §. si Prætor de pet. hered. l. non enim. de adopt. Unde omisso quod pietas erga patrem deserviat pro legitima causa alienandæ rei ad minorem spectantis, defecit tamen alterum statuti requisitum, videlicet solemnitas, & iste defectus vitiat contractum, l. testamentum, C. de testam. ibique Bald. l. qui Roma, §. Flavius Hermes ff. de verb. oblig. & in terminis liberationis patris, quod solemnitas statuti sit indistinctè servanda dixit Bald. conf. 115. sicuti ꝑ etiam de jure communi præter causam alienandi requiritur solemnitas in alienatione bonorum Ecclesie, c. 1. de reb. Eccles. non alien. Idemque est in rebus minoris, Afflic. decis. 249. Por. decis. 10. lib. 3. & not. n. 1. ad de præd. & aliis rebus minor. non alien. Hinc patet responsio ad

Decis. in causa Bononiensi pecuniaria, quia ibi fuerant servatae solemnitates statutariae, & nihilominus Rota postea censuit illum minorem fore audiendum super enormissima lesione.

Non obstat quod dictum statutum in cap. 113. non disponit in caso jurato: nam t ultra quod dici potest iuramentum esse sublatum per aliud statutum c. 151. eod. libro, & dari istorum statutorum concursus, ut in hoc unum ab altero suppleatur, quod Rota non abnuic in causa Romana fidejussionis de Sancta Cruce, Luna 2. Decemb. proxime praeteriti, coram R. P. D. meo Sacrate, & potest habere magnam rationem, cum sepius fuerit resolutum illud statutum habere locum in omnibus contractibus in quibus minor lesi potest ut copiose deducitur in Decisione Romana reversionis indemnitate, 22. Martij 1602. coram R. P. D. Ottembergio, & in Romana argentorum, 27. Junij 1607. coram R. P. D. meo Ludovico. Fuit praeterea responsum quod statutum ut praedictum est praeter solemnitatem, causam alienandi requirit etiam evidentem utilitatem minoris, quae nedom hic non probatur, quin potius constat de lesione illius enormissima.

19 Illa autem Conclusio, quod propter iuramentum de non vendendo contra contenta in contractu excludatur quis a remedio sibi competente contra talem contractum si non fuisset juratus; quam dicunt communem, Covar. in cap. quomodo pactum, 5. p. 2. n. 4. in prin. & Pinel. in reus. 22. C. de res. id. vendit. 8. cap. 1. n. 1. & seq. non t proce lit quando intervenit enormissima lesio Cassad. Decis. uni a. de emp. & vendit. Covar. alios allegans d. 4. n. 5. & lib. 1. var. Resol. c. 4. n. 5. & communem dicit Molina de Primogen. Hispan. lib. 2. c. 1. num. 18. optimè Corn. conf. 288. n. 26. lib. 3. Hic au em fuit enormissimè lesus Hannibal, quia nulla aderat spes relevandi se ab illa lesione quae ratio fuit considerata in dicta Romana argentorum, coram Domino Ludovico, atque illa non spes, ultra quod ab eventu fuit confirmata approbat etiam in limine contractus, quia ex illo pinguior fortuna si quae unquam contigisset Theodoro erat praecipua, & obligata Regimini Bononiensi. Unde nec obstat utilitas considerata, ex quo pro libris vigintiquinque milibus solatae fuerunt solummodo librae quatuor mille, quia nec id procedit absolute, & respicit solum patris utilitatem, non autem minoris.

Atque ex his Domini censuerunt cessionem non obstat Hannibali, Dixerunt tamen, quod agentes pro Camera Bononiae iterum audiantur si voluerint, quia materia est larga, & exemplaris.

R. P. D. Manzanedo, Romana census, Mercurij 22. Junij 1611.

SUMMARI A.

- 1 Censu impositus per minorem sine solemnitatibus statuti, non est invalidus ubi fuit celebratus cum privilegio. & num. 1. & ubi fuit ratificatus postea, num. 3.
- 2 Et quando fuit impositus a tutore super bonis pupilli ex causa acony foris pupilli.
- 3 Sententia contra rem judicatam est nulla.
- 4 Limita si sententia transita in iudicatum sint injusta.

DECISIO XIX.

Domini utraque parte informant dixerunt constare de re iudicata, & venire ad favorem Liviae exequendam. Adfuerunt enim pro Livia duae sententiae latae a Dominis Billio, & Ruino conformes, quae juxta Decis. Rota Romana pro Tract. de Cens.

statutum urbis inter Romanos, inter quos causa ventilatur habent vim trium conformium, praecipue cum de illarum iustitia appareat ex eo quod census fuit impositus per Iacobum.

Non obstat illius invaliditas opposita t ex quo Iacobus de tempore impositionis erat minor, & solemnitates statutariae non intervenerunt. Fuit enim responsum, quod cum impositio census fuerit facta a muliere de pecuniis dotalibus, praedicta exceptio de defectu solemnitatum non potest opponi a minore contra mulierem aequè privilegiatam, quia inter duos pari privilegio gaudentes potius est damnatum patiens, ut arguitur in cap. audit. ne rest. in integ. text. in l. 1. C. si advert. fide. text. in l. fin. de quibus caus. major. in l. verum, §. item quae itur, & in Bart. in princ. & Bald. 7. de mor. Lamberteog. de contr. mulier. in fine, n. 125. & seq. secundo fuit responsum quod Iacobus factus maior illum censum ratificavit, ex quo illius tractus per plures annos sine controversia soluti quin & illum in se accollavit in concordia & divisione inter fratres inita, tandem illum extinxit & reletis, ut de non obstante statuto obligatio confirmatur Gabr. c. 1. n. 15. & seq. lib. 1. Cephal. conf. 1. n. 9. & seq. & per consequens cessat conditio indebiti per Iacobum intentata.

Considerabant t etiam Domini constitutionem illius census factam fuisse mediante descriptione fratretutore & curatore Iacobi, cum expressione, quod fratres capiebant illas pecunias pro accione sororis in monasterio collocanda, quae causa erat iusta, & quavis non probeatur in illam fuisse pecunias veritas, satis tamen praesumi videbatur, ex quo de tempore constitutionis census soror fuit collocata in monasterio, quod non sit sine accone, & summa erat ibi a sorore tantum census, & proportionabilis dictae causa accone.

Nec obstat videbatur invaliditas opposita contra ultimam sententiam D. Rotae quae latae contra duas pro Iacobo, quae factum rem iudicatam, responderunt enim hoc non mereri allegari t ante injuria dictarum quarum sententiarum latarum pro Iacobo, & sic non tra sieraunt in rem iudicata, & causa appellationis fuerat commissa eidem D. Ruino cum clausula, quod praefixo Liviae termino ad docendum de causis restitutionis in integrum, & illo elapso, & nihil quod relever dicto, contitito sibi duabus confirmatibus, & re iudicata & quod statuto tibus locus esse, exequetur sin minus causam appellationis cognosceret. Unde cum in rem tu lex videret in iudicium dictarum sententiarum, & quod non essent exequenda, procedit in causa appellationis ac itam cognovit, & potuit praefatas sententias tanquam iniustas revocare.

Quibus sic statibus, & contitito hostie de iustitia duarum sententiarum favorabilium Liviae, & quod fuit conformes, & inter Romanos, visum fuit iustate statutum, & adesse rem iudicatam, & esse exequendam ad favorem Liviae ex supraactis.

R. P. D. Ottembergio, Beneventana census, Veneris 28. Novemb. 1608.

SUMMARI A.

- 1 Periclitum repellit ab age do, non ab excipiendo.
- 2 Exc munitatus iures non audiat a enao, potest tamen se defende re nisi reus.
- 3 Minor aetas probatur per injurum nta sponsaliorum, & matrimony.
- 4 Nemo praesumitur natus ex conjugibus ante contractum inter eos matrimonium.
- 5 Statutu non vultu it r.
- 6 Minor non potest se obligare sine sollicitatibus statuti.

- 7 Fidejussor est etiam qui se obligat uti principalis in negotio ad alium spectante.
- 8 Declara hoc procedere quoad ipsos obligatos, secus respectu principalis creditoris.
- 9 Statutum loquens de fidejussore procedit etiam in eo, qui obligat se uti principalis, quando constat pecuniam ad eum non pervenisse.
- 10 Statutum loquens de minoribus procedit etiam in filiofamilias minore.
- 11 Presentia patris in contractu minoris supplet presentiam consanguineorum.
- 12 Pater non potest auctorizare filios ad suimet favorem & commodum.
- 13 Filius potest contrahere cum patre absque solemnitatibus statuti.
- 14 Limita 1. quando ex facie instrumenti apparet de damno filij.
- 15 Limita 2. Quando contractus principaliter est initus ad favorem alterius, licet resultet commodum patris etiam in consequentiam.

DECISIO XX.

Variæ fuerunt lætæ sententiæ super validitate obligationis D. Ioan. Camilli, & fratrum ipsius filiorum Vincentij Mauroni, qui simul cum patre imposuerunt censum annum ducatorum ducentorum triginta duorum, & illum vendiderunt Iulio de Gabatiis pretio ducatorum trecentorum viginti, & pro annua solutione se insolidum obligaverunt. Ultima sententia R. P. D. Hortensij declaravit præfatam obligationem esse nullam, & invalidam, quam Domini confirmandam censuerunt.

Nam quoad validitatem non obstat nullitas opposita ex capite periculi; & illud enim solum repellit ab agendo, non autem ab excipiendo, cap. dilecti, ubi Ant. de Burt. in 2. not. de except. Rim. sen. conf. 61. n. 6. Seraph. de Privileg. juram. privileg. ult. post num. 17. vers. quarto limita, Honded. conf. 18. n. 57. lib. 1. quidquid in contrarium dixerit Bald. conf. 11. lib. 4. Et est simile in excommunicato, qui etiam si non possit comparere in iudicio ut actor, non tamen prohibetur se defendere ut reus, c. intelleximus, de iudic.

Quo verò ad iustitiam, Ioan. Camillus primogenitus tempore impositionis census, scilicet 1590, erat minor, & ut constat ex instrumento sponsalium, & matrimonij contracti inter Vincentium, & Beatricem ejus parentes anno 1568, nec est attendendum, quod dicitur, ipsam potuisse nasci ante contractum matrimonium, & cum hoc non præsumatur à communiter contingentibus & quia & non præsumitur stuprum, Bald. conf. 211. in fin. lib. 2. Quare non potuit se obligare propter Statutum Beneventanum, quod prohibet minores seu pupillos fidejuberet etiam pro parte, & fratre: licet enim ambo tanquam principales se obligaverint, tamen pecuniæ pervenerunt ad patrem, & cesserunt ad illius utilitatem, ut apparet ex duabus epochis eadem die factis, quod eadem summa Vincentio patri soluta fuit à ulio emptore census, & creditori Vincentij ex diversis causis ex eadem pecunia, ut deponunt testes in summario n. 7. & facit, quia Ioan. Camillus renunciavit priori hypothecæ, quam habebat in bonis Vincentij sui patris, ratione quorundam legatorum sibi relictorum per q. Bartholomæum Charissimij patrum, & constituit se posteriorem creditorem Iulio, unde censetur filium tanquam fidejussorem accessisse, Bart. in l. reos, n. in fine, & ibi Doctor ff. de duobus reis, Natta qui multos cumulat conf. 51. n. 8. Rota conf. 64. num. 5. lib. 1. Surd. conf. 20. n. 27. Non obstat quod & ista doctrina habeat locum inter ipsos correos, & principales creditores respectu quorum nullus ex correis habetur pro fidejussore, sed pro principali, Bart. ubi supra, vers.

si ergo quaritur, & vers. aut non est ex mera liberalitate, Natta dict. conf. 51. num. 6. Surd. dist. num. 27. Nam statutum loquens de fidejussore locum etiam habet in correo obligato, quando constat ad eum pecuniam non pervenisse, ut ait Alex. conf. 41. lib. 1. post Ioan. Andr. ad Specul. in tit. de cession. action. §. fin. in addit. quæ incipit, disputavit Albert.

Non obstat quod statutum non disponat expressè in filiis familias, quia & cum loquatur generaliter in contractu pupillorum, & minorum aptum est comprehendere filios familias minores, & colligitur intentio statuentium: nam dum volunt in contractibus pupillorum, seu minorum servari omnia dicta in contractibus mulierum, inter quæ specialiter constitutum est, quod mulieres non possint pro aliquo, etiam patre, & matre, vel marito fidejuberet, cum universali dicti one, aliàs præfata omnia, &c. idem disponit in minoribus, ne scilicet pro patribus fidejubeant, & per consequens intelligendum est de filiis familias. Et hoc intellectu recepto etiam si dicamus Ioan. Camillum revera fuisse correum, & principalem, nihilominus ejus obligatio erit nulla, & invalida: quia statutum disponit ut mulieres & minores non possint contrahere, nisi ex causa necessaria, vel utili, idque cum consilio deorum proximorum consanguineorum vel affinium & cum decreto Sindici, & judicis, quodque contractus aliter facti aliquo modo non valeant, & præsumuntur dolo, vel metu contracti nec juramento, vel alia quavis renunciatione firmentur.

Non obstat quod ista & solemnitas possit suppleri per presentiam patris, qui optima consilia capit pro filiis, l. nec in ea, ff. de adult. l. in. in p. inc. Cod. de jur. 2. jur. Paul. de Castro conf. 41. part. 2. Quia & non potest ad sui proprii commodum pater auctorizare personam filij, ut fuit dictum in Boniensis census, 27. Martij præteriti, coram Rev. P. D. meo Marcomontio.

Similiter non obstat quod & filius possit contrahere cum patre sine solemnitatibus statuti, quia & non procedit quando ex facie scripturæ apparet damnum filij, ut Gabr. de status. conclus. 2. n. 7. & fuit dictum coram Illustrissimo Mellino in causa S. Severini honorum, 8. Februarij 1601. & Bonniensis revelationis indemonstratis coram me, 22. Martij 1602.

Nec & quod contractus principaliter est initus ad favorem alterius licet in eo resultet commodum patris. Eugen. conf. 88. n. 52. & 53.

R. P. D. Orano, Romana census de Provanis,
Mercurij 8. Aprilis 1598.

SUMMARI A.

- 1 Censum impositum super re minoris, servatis de jure servandis, est validus, & num. 11.
- 2 Pro censu datur via executiva.
- 3 Contractus minoris non irritatur sub pretextu falsa causa, nisi probata illius falsitate, & n. 11.
- 4 Cameralis obligationis effectus non retardatur per allegationem falsa causa, si non sit evidens.
- 5 Læsionis enormissima allegatio, quæ requirat altiorem indaginem, non impedit executionem cameralis obligationis.
- 6 Juramentum habet vim clausula Omni meliori modo.
- 7 Fidejussor obligans se uti principalis cum juramento, tenetur non obstante nullitate obligationis principalis.
- 8 Fidejussor promittens non allegare nullitatem contractus, tenetur etiam quod sit nulla obligatio principalis.
- 9 Fidejussoria obligatio corrumpit, si non subsistat principalis.

Declara

Decisio XXI. & XXII.

Declara si obligatio principalis nulla sit ipso iure, & num. 12.
Limita si in obligatione fidejussoria non militet eadem ratio, & num. 13.
10 Fidejussor obligans se uti principalis, & insolidum sit correns debendi.

DECISIO XXI.

Marcus Antonius de Provanis minor cum inter-ventu D. Quisadæ procuratoris Christophori de Provanis, & Gregorij eius patris tutoris, & pro tempore curatoris, accedente decreto Iudicis, & aliis solemnitatibus tam à jure communi, quam à statuto requisitis, imposuerat annuum censum scutorum centum sexaginta super quadam ejus domo in via aqueductus urbis, ad commodumque Petri Pauli pro pretio scutorum duorum millium, ad effectum, ut in narrativa instrumenti expressum fuit, extinguendi societates officiorum per genitorem suum contractas pro cujus asscuratione Lyppomanus, Antonius Radius, & Aloysius Barzjus uti principaliter, & insolidum medio juramento accesserunt: successu temporis denegata solatione fructuum census, hæredes Petri & Pauli coram Auditore Camere, seu Iudice ab eo deputato conveniunt obligatos, & obtinuerunt pro censibus decursis relaxari mandatum, à quo introducta coram me causa appellationis, ex quo in commissionis calce fuerat appositae clausula, *si quid exequendum e regnatur, &c.*

Dubitavit an esset locus executioni mandati relaxati per A. C. & Domini unanimiter concluserunt affirmativè.

1 Quia partes erant in confesso, contractum & census fuisse celebratum servatis omnibus de jure servandis, unde cum Lyppomanus, & socij promississent in eo solvere census, & quod minores de Provanis effecti majores præstarent consensum, & contractum ratificarent, prout fecerunt, merito contra tergiversantes de censu annuo hæredi emptoris respondere potui, & via executiva per relaxationem mandati procedi.

2 Nec ad contrarium dicendum Domini moveri potuerunt, quod decretum in constitutione census aliter ex falsa causa fuisse appositum, videlicet pro solvendo ære alieno, & societatibus officiorum contractis occasione ædificij domus ipsorum de Provanis; cum tamen prætenderetur pars pretij census conversa in extinctionem debitorum eorum patris: Nam **3** responsum fuit primò, quod & falsitas causæ non erat præsumenda, sed causæ expressæ tandiu standum donec contrarium probaretur, ut in terminis contractus minoris fuit dictum coram Pat. dec. 245. lib. 3. Chassan. decis. 182. per text. in l. 1. in fine princip. ff. de reb. cor. ibi, *manente pupilli actione, si postea poterit probari oportum esse Prætori, magis puto, §. nec possim, ff. eod.*

4 Ut & enim impediat executionem cameralis obligationis allegatio falsæ causæ debet esse evidens. Alex. in l. qui Romæ, §. duo fratres, num. 54. ff. de verb. oblig. non secus ac enormissima læsio & quæ demum impedit executionem cameralis, si altiorem indaginem non requirat. Gallef. ad obligat. cameral. part. 4. q. 1. num. 17. Anton. August. in epis. tit. de jurejur. §. de obligat. cameral. n. 4.

5 Secundò, quia præsupposito, quod causa expressa esset falsa, cujus occasione cessaret obligatio minorum, nihilominus isti promissores stante juramento per eos præstito non ideo fuerunt liberati, quia illud habet vim clausulæ omni meliori modo, &c. Bald. in l. si quis pro eo, n. 14. ff. de fidejussor. Mohed. decis. 223. alias 2. eod. tit. & quia se obligaverunt uti principales & in solidum, Mohed. ubi supra, Bald. in l. si prædium,

n. 5. Cod. de jure dot. Alex. conf. 32. n. 10. & 11. lib. 4. ubi ait se non invenire contradictorem, & conf. 29. n. 35. & seq. lib. 7. Corn. conf. 24. lib. 2. lat. conf. 18. n. 19. & 145. num. 2. vers. 3. dubitatur, Covar. in cap. quamvis pactum parte 2. §. 6. num. 3. de pact. Quod eo magis dicendum videbatur, quoniam ipsi in dicto instrumentum promiserunt non allegare nullitatem contractus, sed ea, si qua adesset, non obstante, solvere, & adimplere in eo contenta, Alex. conf. 32. n. 4. & seq. Aym. conf. 186. Incipit A, & B, ubi dicit, quod vigore pacti non potest allegari nullitas, maxime quando intervenit juramentum. Et omnem ansam ulterius dubitandi tollebat, quod pecuniæ census fuerant de eorum mandato solutæ, & conversæ in extinctionem societatum, pro quibus ipsi erant obligati: nam in effectu patet negotium census ad ipsos re, & utilitate pervenisse.

Quapropter partem ad propositum videbatur deici per Scribentes, dum contendebant ex causa falsæ expressione principalem obligationem ipso jure corruere, & in consequentiam tanquam accessoriam fidejussoriam, ex traditis per Ceph. conf. 47. num. 22. cum seqq. Odd. de restit. integr. p. 1. q. 8. art. 7. num. 41. & seq. Quia diversi sunt termini præsentis casus; nam isti non sunt simplices fidejussores sed æquè principales, & in solidum obligati cum juramento, & hypotheca bonorum; ideo & reputantur tanquam duo correi, Mohed. decis. 2. Natta conf. 345. Decian. de p. 22. num. 5. vol. 2.

Et sicut eorum obligatio non dicitur accessoria, sed principalis, nam & cum fuerit servatis servandis celebrata cum expressione causarum quod essent meliorationis domorum minorum, præsumitur valida à principio, licet probato contrario possit annullari, l. 1. in princ. ubi manente pupillo actione, ff. de reb. cor. Chassaneus decis. 183. & ita procedit conf. Laurentij de Piana, 71. num. 4. & 5 aliorum allegatorum, qui loquuntur in terminis casus in quo & obligatio minoris ab initio fuit ipso jure nulla, quia natiuitati obligationis resistebat statutum ideoque cum contractus ab initio valuerit, & obligatio fidejussoria habuerit effectum, hoc casu sublata principali obligatione non tollitur accessorio, Ceph. d. conf. 47. n. 9. lib. 3. Nec & etiam, quando favore minoris irritatur obligatio principalis irritatur obligatio accessoria, quæ non est a que favorabilis. Parisiens. conf. 16. num. 111. lib. 2. & bene hic per informantes pro hæredibus Cornelij.

R. P. D. Pirovano, Romana nullitatis census;
 Lunæ 8. Novembr. 1610.

SUMMARI A.

- 1** Decretum Iudicis habet præsumptionem pro se non solum respectu justitiæ, sed etiam respectu solemnitas.
- 2** Decretum Iudicis impugnare volens debet probare illius nullitatem.
- 3** Affinitas solvitur morte alterius ex conjugibus.
- 4** Statutum requirens præsentiam proximiorum, intelligitur de proximioribus tempore contractus.

DECISIO XXII.

Domini approbaverunt sententiam Rotalem; quia objectus, qui pro parte D. Marodi contra census validitatem opponitur, non videtur sufficienter probatus, nempe quod in hujus census constitutione non intervenerint proximiores Statilix, licet in Urbe reperirentur, contra dispositionem statuti

Urbis, c. 15 l. 1. annullantes omnes contractus mulierum sine huiusmodi solemnitatibus, nam cum census fuerit per Statiliam constitutus cum decreto iudicis, & presentia coratoris ad id specialiter deputati, satis de illius validitate constare dicitur & cum pro decreto iudicis presumatur non solum quoad solemnitatem requisitam pro iustitia, Alexand. conf. 125. n. 5. lib. 1. Menoch. de Presumpt. lib. 2. præs. opt. 73. num. 5. sed etiam quoad solemnitatem requisitam ad validitatem decreti, Alc. Regula 3. Presumpt. 3. & 14. in princ. Surdus conf. 20. n. 7. vol. 1. Et ideo & volenti venire contra Decretum incumbit onus manifestè probandi illius nullitatem tanquam fundamentum suæ intentionis, l. nimis grave, c. de testibus, l. quia accusare, c. de eden. leg. si minores, c. de integr. restitut. l. verius, c. de probat. Quæ probatio non affertur quia licet testes pro Meroldo dicant in Urbe adfuisse Antonium Crostinum maritum Hortensie sororis Statiliæ, & detur fides presentie ipsius Antonij dum Notarius actuarius in ea attestatur eodem die 10. Februarij, quo instrumentum census fuit celebratum, eum coram iudice Capitolino comparuisse & consequenter contra eum intervenire potuisse. Cabr. conf. 174. dub. 2. lib. 1. Crav. conf. 80. n. 14. Tamen probatum non est quod de dicto tempore Hortensia Statiliæ soror viveret, & prout requirebatur ad concludendam affinitatem, & quæ per mortem unius ex conjugibus potuit esse dissoluta, Bart. l. cui eorum, §. affinitatis, ubi Bart. de postul. Gloss. in l. sed hoc, in verbo, succurrendum, de re iudic. Tiraq. in tract. cessant caus. part. 1. num. 27. & 31. Rota Perus. decis. 2. n. 17. parte 1. Urtil. ad Affinit. decis. 46. numero 14.

Et certum est, & quod tale statutum requirens proximiores, intelligi debet de his qui sunt tales de tempore celebrati contractus, non de illis, qui desierunt esse, d. §. affinitatis, & probarunt Castr. conf. 249. n. 1. & seq. lib. 2. Tiraq. de retract. Lignag. §. 1. Gloss. 9. n. 69. atque ita cessante præsupposito affinitatis, contractum sustineri fuit resolutum.

R.P.D. Dunozer, Romana Casalis, Veneris
3. Aprilis, 1615.

SUMMARIUM.

- 1 Decretum iudicis presumitur validum, afferenti contrarium incumbit onus concludenter probandi, num. 5.
- 2 Minorum bona stabilia licite alienantur, quando fœnus, & usura superant fructus bonorum illius.
- 3 Census in cuius emptionem non fuit solutum pretium in pecunia numerata, est nullus, quæ nullitas solet sanari in signatura sanctissimi.
- 4 Fraus regulariter, & præcipue in matre nutrice non presumitur.
- 6 Minorum bona stabilia licite per tutorem alienantur, ut dos detur marito recusanti illam accipere in bonis stabilibus.
- 7 Fidejussio de evictione augei rei vendenda præstatam.
- 8 Stabilia minorum non sunt alienanda, donec extant mobilia.
- 9 Dummodo constet tempore faciendæ alienationis extare mobilia.

DECISIO XXIII.

Cum sub die 14. Ianuarij, 1615. fuerit resolutum informante solum Domina Octavia de Maximis constare de nullitate alienationis Casalis venditi quod Domino Francisco Scapuuccio à quondam D. Brigida

de Magistris, & D. ejus matre, & curatrice. Hædie filij, & hæredes examinatis de novo testibus obtulerunt denuo super dicta resolutione audiri, & verbis proposito causa diligenter examinata, Domini recesserunt à decisio, ea maxime ratione, quia & cum regulariter presumatur pro validitate decreti iudicis, & dictæ D. Octaviæ incumbat onus concludenter probandi contrarium, ut ex multis allegatis fuit in hac causa decem die Veneris 26. Novembris, 1615 coram bon. mem. Penia, tota facti serie perspecta non solum omnia, quæ pro parte D. Octaviæ adducuntur non concludunt ex facta causa iudicem huic alienationi Casalis decretum suum interpolasse, quin potius probationes adductæ pro parte DD. de Scapuucciis magis incalcant ad iustificandam necessitatem causæ alienationis.

Indubitanter enim juris est licitum esse alienare bona stabilia minorum, quando fœnus, & usura superant fructus bonorum hæreditariorum per text. expressum in leg. magis puto, §. non passim ff. de res. or. qui sub. Imol. conf. 98. n. 4. Ang. Aret. conf. 128. num. 25. & 26. Natta conf. 631. num. 7. ve. sic. ex præmissis igitur. Quod fundamentum in iure verissimum iustificatur in facto: nam si ratio habeatur solus calculi dati pro parte Domine Octaviæ, apparet uturas superare fructus Casalis, quod solum quia Domina Brigida in partem hæreditatis obvenerat, fructus liquidem dotis promissæ ascendebant singulis annis ad centum octuaginta, fructus census non controversorum ad scuta nonagintaquatuor ultra censum debitum Canonicis Sanctæ Mariæ Majoris, quod erat scutorum quadraginta, sicque comprehensio Casalis scutorum sexaginta sex omne illud fœnus constituebat summam scutorum trecentorum octuaginta, fructus vero Casalis de tempore contractus, ut constat ex locatione ad novennium facta antea per quinquennium non excedebat summam scutorum ducentorum nonaginta trium. Unde apparet ad sensum interularia longe excedere fructus Casalis, non comprehensis quæ annuatim ad refarciendam domum, aut reparandum Casale fundi Dominus etiam parcissime impendit.

Nec obstare visa fuerunt ea, quæ contra partitam scutorum quadraginta debitam singulis annis dictis Canonicis adducuntur, scilicet, non esse habendam rationem dictæ summæ in hoc calculo, quia & census erat nullus ex Constitutione sanctæ mem. Pij V. cum non esset facta actualis pecuniæ numeratio: Placuit enim Dominis responsio, cum debitum pro Canonicis decurrisset ad evitandam caducitatem, nullo iure posset controversi potuisse in signatura Sanctissimi obtineri sanationem huiusmodi nullitatis, & in omnino eventum cum necessario solvenda esset fors principis eadem summa erat recipienda sub iuris, vel vendendum Casale, & ideo æquitas suadet habendam esse rationem huius partitæ ad istam effectum.

Prout non obstare visum fuit quod dicebatur verisimile esse, locationem istam ultimam scutorum trecentorum nonaginta trium factam à d. D. Modestia fuisse in fraudem minorum, ut postea viliori pretio dictum Casale ad manus Scapuucci ex primo matrimonio filij perveniret. Responsum enim fuit, ultra quod & fraus regulariter, & præcipue in matre nutrice non presumitur, cessare omne doli præsumptionem ex eo quod per quinquennium antea reperiebatur facta huiusmodi locatio, & verisimile non est matrem in favorem conductoris penitus extranei tanto tempore voluisse hoc præiudicium filiabus inferre locando Casale pro minori pretio, si valor dictæ scuta 193. excederet; tum etiam, quia dictum Casale, ut deponunt testes, fuit exhibitum pro eodem pretio marito Brigidæ, qui illud insolutum accipere recusavit.

Nec

Nec etiam satis concludenter probatus videtur verus valor fructuum dicti casalis, ex anteriori locatione facta ad rationem centorum trium pro quolibet rubro, vel ex posteriori facta pro scutis quingentis; nam si quoad primam cum facta fuit pro scutis tribus pro quolibet rubro si Casale solummodo consistat in rubris nonaginta, et sic ter patet pretium fuisse multo minus, et non ascendere nisi ad summam scutorum ducentorum septuaginta. Et licet adesset pactum facultativum seminandi, quo casu conductor tenebatur solvere scuta quinque pro quolibet rubro seminato, tamen nec ex hoc necessario colligitur dictum Casale fuisse tunc locatum pro minori affectu, cum nec totum Casale posset seminari quolibet anno. Quod vero ad locationem posteriorem attinet, nec etiam illa probat verum valorem redditus dicti Casalis, tum quia non est locatio, sed reconductio facta potius ex affectu quam ex vero valore, ut eventus docuit, cum sub conductor fuerit coactus desistere locationem, & fugam inire, tum etiam quia medio tempore potuit dictum Casale meliorari à D. de Capuccis emptore. Et in omnem eventum non sufficeret ad omnia alia debita haereditaria solvenda; sed cum ex supra dictis, 5. m. p. quod decretum iudicis est clara, & evidens incumbit probatio, qua in hoc caso non videtur adesse.

Placuit etiam non nisi aliquod fundamentum ad dictum ad sustinendam istam alienationem, si marito si scilicet recusante recipere bona stabilia in dorem, tunc licitum esse tutori illa alienare, ut dos detur in pecunia, & hanc ipsam alienationem bonorum minorum causam esse iudicari tradit Iurisconsultus in leg. sine generali, ff. de pign. leg. lex qua tutores, & de Gloss. de adm. tut. Gloss. in l. ab as. C. de pred. m. m. cum si illis, quod hinc casui applicari vult enim Brigida dicit nobilitate, & D. Pacificus nunquam potuerit accipere, ut Casale in dote acciperet, sed vellet pecunias, & hac de causa matrimonii tractatus penè fuerit dissolutus, necessario inferendum est sufficientem ad fuisse causam alienationis, & quamvis dicatur in decisione precedenti istam causam non amplius fuisse urgentem, quia matrimonium iam erat contractum sub promissione solutionis infra triennium, & jam remanebant pecunie dotales sub usus, placuit tamen reijctio, quod Scapuccius pro tali dote fidei iusserat, & lapsa in anno cogebatur solvere in pecunia tria millia, & ideo bene potuit durante adhuc triennio vendere Casale, ut adveniente tempore pecuniae essent paratae: nec enim qui venale exponit Casale debet expectare ultimam horam termini, quia subesse periculum utrum emptor tunc repereretur qui legitimo pretio emere vellet; tum maxime, quia ex supra dictis apparet usuras superesse fructus, & omnis dilatio semper fuisset nociva minori.

Considerarunt etiam non nisi non ita facile potuisse vendi extraneo, & ignoto istud Casale, cum super eo antiqua lis existeret, & praeterea devolutio & empta, tum fuisse sine ut a fine, ditione de evictione, quod facit partem pretij ad fundi partem, ff. de contr. empt. Covar. var. K. fol. 10. cap. 3. n. 1. et 5. inferitur, Kota decis. 8. n. 3. p. 1. 2.

Quibus non obviare visum fuit quod dicitur pro parte D. Octaviae adfuisse bona mobilia, quo tunc attentio non poterat ad stabiliam alienationem deveniri: nam cum hoc non procederet nisi ex inventario facto multo ante tempus dictae alienationis, & illa potuerunt esse alienata pro solvendis aliis debitis haereditariis, non tamen venit ex hoc capite rescindendus contractus celebratus cum solemnitatibus, tam ex dispositione juris, quam statuti requisitis.

Quod autem dicitur, consanguineos qui haereditarij alienationi consensum praestiterunt, prout requirit statutum, habuisse in hoc contractu considerabile in-

teresse, hoc in facto non subsistit, aut saltem non est probatum ut debet satis concludenter, ideo Domini de eo nullam rationem habuerunt.

Ex quibus ita utraque parte informante fuit decisum.

Illustissimo Cardinali Ludovico, Romanae, Lunae, 8. Martij 1610.

SUMMARI A.

- 1 Restitutio in integrum adversus sententiam datur, ubi constat de bono iure, & de injusti sententia.
- 2 Instrumentum facit rem certam, & manifestam.
- 3 Numeratio pecuniae probatur per attestacionem Notarii.
- 4 Testes deponentes contra instrumentum, debent esse omni exceptione majores.
- 5 Testimonia debent seorsum concludere.
- 6 Testes deponentes contra instrumentum debent concludere, & ex necessitate concludere.
- 7 Causa legitima capiendi pecunias ad censum, est solutio aris alii.
- 8 Simulationis praesumptio non excludit praesentem causam.
- 9 In quantum actus potest fieri verè, non sine fraude.
- 10 Defectus proprii verum in contractu minoris non invalidat contractum, nisi probetur factus per se contrae, in celebratione instrumenti.

DECISIO XXIV.

Domini dixerunt constare de causa restitutionis fuisse integrum ex bono iure Bartolo, & Mariae conjugum, Caputque actus, & propterea de iniustitia sententiae contra ipsos lata, & ideo cap. de c. 2. 5. sub num. 8. & 108. fuit dictum in fluximana decis. 14. Maij 1575. coram con. mem. Cardinali Serapiano.

Bonum jus aurem est clarum ex publico instrumento, quod facit rem certam, & manifestam, cap. cum directi, ubi Abb. num. 2. de donat. Bart. in l. 1. de off. de not. oper. num. Bald. in l. inter, n. 2. C. de pign. Alex. cons. 135. n. 3. l. 6. & in nostris terminis dixit Roma in Beneventana censu, 16. Decemb. 1579. coram Illustrissimo Cardinali Pamphilio, & in una Romana censu, 10. Junij 1601. coram R. P. D. meo Lascellotto, in quibus fuit dictum fatis constare de numeratione pecuniae, perquam de ea Notarius in instrumento attestator: & propterea si pars una dicit censum creatum fuisse sine pecuniae interventu, id debet aperte et manifeste probari, ut fuit dictum in illa Beneventana, & aliis supra dictis Decisionibus. Tales autem non sunt probationes, quae in contrarium adducuntur: nam testes ad hoc inducti non sunt contentes aliqui non sunt firmiter examinati, aliqui, ut filia dei iura, habet interesse in causa, cum ipsa esset creditrix, & tamen testes, quia deponunt contra instrumentum, & contenta in eo, debent esse omni exceptione majores. Optimum, in fine, ubi Bald. de corr. & con. stipul. Bart. in l. 1. §. si quis neget, n. 1. post med. ff. quem adm. testam. aperte. tal. cons. 124. n. 2. ad finem, verum, sed ad istud obiectum, lib. 1. ordo cons. 26. post n. 24. lib. 4. fuit dictum in terminis illis in una Foroliviensi censu, 13. Nov. 1589. coram non memo Orano, & in una Bononiensi censu, 10. Oct. 1597. coram R. P. D. meo Decano, aliqui etiam non deponunt concludenter, ut bene perpendunt informantes pro Bartholomaeo, & Maria. Et licet testes debeant semper concludere, ex regula Iteq. naturalis, C. de probat. cap. in praesentibus, tamen praecipue ubi

6 ubi agitur de probando contra instrumentum, debent necessitatio, & concludenter deponere. Lex. conf. 3. num. 1. lib. 2. Val. conf. 1. col. 4. r. conf. 1. pro eadem parte, lib. 3. Menoc. de arbitr. casu 105. n. 2.

Conjectura adducta pro simulatione non placuerunt Dominis. Præcedens enim pactio de capiendo ad censum suam in qua Statilia remanet creditrix, non concludit simulationem, immo potius illam excludit: quia legitima causa accipiendi pecunias ad censum, prout plerumque contingit, est solutio æris alieni, & debitum erat verum, & reale; præstans autem causa, quæ vera fuit, tollit suspicionem simulationis, quæ etiam non habet locum ubicumque census potuit realiter & verè constitui, ut fuit dictum coram me in alia Romana census, vigesima sexta Novembris 1604.

Neque etiam argui potest simulatio ex eo, quod Moratores creditores Statiliæ emerint censum ab illo ad cuius favorem illum constituerat Statilia. Quia ultra quod hoc est factum per plures menses post ejus creationem istud nihil concludit, quia potuit fieri verè, & sine fraude. unde cessat suspicio fraudis, & simulationis, l. qui nitem, in princ. ff. de his, quæ in fraud. credit. & tunc dictum in allegat. Romana Census, coram me.

Decisio in causa Senogallienis census coram R. P. D. meo Decano non applicatur, quia ut ex ejus lectura apparet, multa ibi concurrerant, ex quibus maxima oriebatur presumpcio, quod realiter pecunia non intervenisset, quod cessat in casu nostro.

Nec obstat quod obijcitur. censum fuisse impostum à Statilia non adhibitis solemnitatibus Statuti, quia contrarium apparet ex decreto iudicis, & presentia Curatoris ad id specialiter deputati.

Non relevat quod non intervenierint propinqui, quos constat ex depositionibus testium extitisse tempore constitutionis census. Quia non sufficit quod extiterint, sed debet probari quod potuerint celebrationi instrumenti inter venire. Paul. de cast. conf. 124. in secunda dubit. lib. 1. Corn. conf. 06. n. 8. lib. 1. Et fuit dictum in Romana census, 22. Febr. anni præteriti, coram me; hoc autem non deponunt.

Ex quibus fuit conclusum, cavere de causis restitutionis in integrum.

R. P. D. Babalo, Romana census, 23.
Januarij 1591.

SUMMARIUM.

- 1 Emptor rei Ecclesie, & minoris, quando fit venditio ex causa necessitatis, debet esse sollicitus, quod pretium convertatur in causam expressam.
- 2 Secus quando venditio fit ex causa voluntaria, propter utilitatem.
- 3 Alienatio rei minoris facta causa extinguendi illius æris alienum, sustinetur tanquam facta ex causa necessaria.
- 4 Alienatio facta ut ex pretio rei supposita extinguatur census major quam sint fructus rei vendita, dicitur facta ex causa utilitatis, & sic voluntaria, non necessaria.
- 5 Alienatio rei minoris facta causa extinguendi censum est facta ex causa voluntaria, non necessaria.
- 6 Versio pretij bonorum pupilli in ejus utilitatem, est inducenda favore pupilli.
- 7 Quilibet presumitur facere id ad quod de jure tenetur.
- 8 Decretum iudicis interpositum cum cognitione causa, habet presumptionem pro se.

9 Intentio, & voluntas hominum elicitur ex conjecturis, & presumptionibus, & num. 3.

DECISIO XXV.

Dubitavi in hac causa cum aliquibus præsuppositis, an Paulus Narus, à quo D. Victoria, & Hieronyma causam habent, emptor domus, quæ ei vendita fuit de anno 1533 à filiis, & heredibus quondam Pauli Blondi, teneretur esse sollicitus ut pars pretij depositari converteretur in extinctionem censuum in casu & ad effectum de quo agitur, & Domini in hac materia affirmarunt duas conclusiones.

Altera est, quod emptor rei Ecclesie & minoris, quando fit venditio ex causa necessaria pro solvendo ære alieno, debet esse sollicitus quod pretium convertatur in solutionem æris alieni, pro quo fuit facta venditio. Inn. in cap. 1. num. 1. v. r. vel forse ubi alij, de depol. Abb. & alij in cap. quod quibusdam, de fidejussor. Laurent. Rodolph. in cap. sine exceptione, num. 168. 2. quest. 2. Rebuff. in compend. de alienat. rei Eccle. n. 40. Covar. var. resol. lib. 2. cap. 17. n. 4. & in his terminis procedit Decisio facta à R. P. D. meo de Kubeis, bon. mem. in illa Romana domus de Picconibus.

Altera est Conclusio, quod quando venditio fit non ex causa necessaria æris alieni sed voluntaria propter utilitatem, eo casu emptor solvendo pretium liberatur, nec tenetur probare ventilationem. Dec. conf. 6. num. 1. versio 1. principaliter, & conf. 10. n. 3. 4. tot. conf. 4. num. 6. lib. 2. & in his terminis fuerunt factæ Decisiones in causa Auximana bonorum, & Anconitana terrarum de anno 1577, coram R. P. D. Seraphino.

In casu autem de quo agitur, tenuerunt Domini nos versari in casu secundæ conclusionis: quia apparet venditionem domus non fuisse factam ex causa æris alieni, sed ex causa voluntaria, nempe quia fructus census imposti super domo excedebant fructus ipsius domus, & quo casu quavis sine inerat alienatio bonorum pupilli, tanquam ex causa æris alieni, juxta text. in leg. m. gis puto §. non passim, in fine. ff. de rebor. nihilominus non equiparatur effectus, quia alienatio ex dicta causa propter excessivum modum usuratum magis pertinet ad utilitatem, quam ad necessitatem quod etiam suadetur quia ista domus erat ruinosa, ut apparet ex dicto duorum testium exarumatorum à iudice, qui inter, oluit decretum.

Nec potest dici facta ex causa necessitatis, quia creditores census urgerent, & nam non poterant repetere sortem principalem census, juxta Extrav. Calixti. & Martini, sub. tit. de empt. & vendit.

Præterea Domini considerabant, quod in hoc casu emptor non poterat esse sollicitus, ut pecunie venderentur in extinctionem censuum, quia hæredes venditoris prætendebant census fuisse impositos super bonis fideicommissi subjectis, & ex hoc ipsos non teneri ad illorum extinctionem, & propterea super nullitate census commiserunt causam in Curia Capitolij de anno 1528, quod sicut non esse venditoribus utile, ut dicti census solverentur ita e supradicta lite, sed potius eis expediebat annullare census ex causa fideicommissi, & sic cessat ratio quod emptor teneatur esse sollicitus, quia versio est inducenda ad favorem pupilli, nec debet in odium retorqueri, leg. quod, a. ore. ff. de regul. jur.

Nec dicatur litem super fideicommissi fuisse ceptam post venditionem per quinque annos, & illo medio tempore emptorem curare debuisse, quod census extinguerentur: quia præsumendum est ipsum hanc diligentiam fecisse, sed propter prætentum fideicommissum non esse sequutam extinctionem, ut effectus docuit. Quilibet enim presumitur facere id ad quod de jure tenetur.

Ultimò

Ultimò movebantur Domini ex pluribus circumstantiis hujus facti. Primò, quia venditores cum decreto iudicis, consensu curatoris, & propinquorum susceperunt in se onus extinguendi census quod facere poterant, quia venditio erat ex causa voluntaria necessaria, præsertim stante decreto iudicis, quod processit cum cognitione causæ & pro quo præsumitur, juxta *conf. Imol. 98. n. 9. Alexand. conf. & n. 10. lib. 5.* Secundò, quia illinc ad modicum tempus ceperunt extinguere censum non impositum super domo vendita, & sic ceperunt agnoscere debitum ad quod obligati erant. Tertio, quia cum fuisset mota lis super dicta domo contra emptorem ab illis de Gottifredis pro solutione census, ipsi venditores usque ad annum 1558. susceperunt in se litem, defendendo sub prætextu si deico. missi, ex quo apparet illos nonquam habuisse intentionem extinguendi dictum censum, & consequenter frustratoria erat omnis diligentia emptoris, ut census extingueretur.

Ex quibus patet responsio ad omnia quæ in contrarium adducta fuerant. Et ex his omnibus simul junctis fuit conclusum ad favorem D. Hieronymæ, & Victoriz de Natis, nempe supra dictam exceptionem contra eas oppositam non esse considerabilem, neque admittendam.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Foroliviensis rescissionis contractus, Veneris 19. Decembris 1603.

SUMMARI A.

- 1 Solemnitas requisita ex consuetudine in contractu minorum, suppletur juramento.
- 2 Decretum iudicis interpositum ex falsa causa est nullum.
- 3 Debitum ex causa census non dicitur necessarium.
- 4 Venditio facta pro extinguendo censu, non dicitur facta ex causa necessaria.
- 5 Accollatio debiti facta sine consensu creditoris non liberat debitorem.
- 6 Exprimens falsam causam pro obtinendo iudicis decreto, non est sine dolo.
- 7 Iuramentum extortum ex falsa causa non obligat.

DECISIO XXVI.

Contractus venditionis prædij, de quo agitur, non placuit Dominis, & omisso defectu solemnitatum consuetudinis Foroliviæ & suppletur juramento, juxta notata in Auth. *sacramenta puberum, C. si adverb. vend.* dixerunt contractum esse nullum ex falsa causa, & quæ reddit iudicis decretum desuper interpositum ipso jure nullum, *l. 2. magis puta, §. as alienum, ff. de reb. cor. l. cum verò, §. proinde, ff. de pte. lib. l. 1. §. hac verba, ff. ne vis fiat, cum aliis allegatis.*

Fuit enim insinuatam quod mulieribus erat necessaria alienatio, & minus dampnosa pro solvendis debitis Andree eorum filii, & nepotibus respectivè, ut in patriam liberè redire possent; & tamen neque dicitur mulieres tenebantur ad debita Andree, nec debitum & census in quo erat obligatus Andreas erat necessarium quia illius emptor non urgebat, nec urgere poterat pro se principale, cum census pro parte emptoris sit perpetuus, & venditio facta pro illius extinctione non dicatur facta ex causa necessaria, ut fuit rescriptum in una Romana census, l. 1. Januarij 1591. *con. mem. Bubalo*, & in aliis causis allegatis. Et quoniam non agitur, nec fuerunt soluta debita Andree, sed ex reicio lecta quinquaginta venerunt ad manus

mulierum, & pro aliis quinquaginta fuit data emptori dilatio annorum decem. Et pro residuo accollavit sibi censum supradictum, in quo erat obligatus Andreas, & qui per ejusmodi accollationem factam sine consensu, & interventu creditoris non fuit liberatus quin possit molestari, prout poterat ante accollationem, *Gloss. magna in l. legavi, ff. de liber. legat. in fine, Bart. in l. singularia, n. 19. lal. n. 5. ff. si cert. pet.*

Non obstat quod venditio fuit jurata, & quia iuramentum uti dolose extortum propter causas falsas narratas, *l. falsas, §. si quis, ff. de furt. l. si quis affi. maverit, §. 1. l. quod venditor, ff. de dolo, dicitur nullum, & nihil operatur, cap. cum contingat, extra de jurejur. cap. 7. licet, eod. tit. in 6. c. quamvis de pact. in 6.* notant Doctores in dictis juribus communiter.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Romanæ Invaliditatis census, Veneris 24.

Maij 1592.

SUMMARI A.

- 1 Censui impositio dicitur alienatio.
- 2 Censui impositio super bonis Ecclesie, ut sit legitima, requirit solemnitates, & justam causam.
- 3 Beneplacitum Apostolicum in alienatione rei Ecclesie, non præsumitur nisi post lapsum ad minus triginta annorum.
- 4 Causa alienandi bona Ecclesie debet aliunde, quam per instrumentorum enunciationem probari.
- 5 Justa causa alienandi bona Ecclesie est vel ob necessitatem, vel propter utilitatem Ecclesie.
- 6 Necessitas ut sustineatur alienatio rei Ecclesie ob causam necessitatis debet esse præsentis.
- 7 Censui redemptio est permixta venatori, sed prohibita Domino cen. 11.
- 8 Utilitas ut propter eam sustineatur alienatio rei Ecclesie, debet esse evidens. Evidens utilitas alia dicitur, quæ est clara, & indubitata, dist. num. 8.
- 9 Impositio census ut extinguatur alter omnino similis non dicitur facta ex causa utilitatis.

DECISIO XXVII.

Pro informante, quia cum & impositio census dicitur alienatio, *Bald. in l. ipse cum anti. utiam, et l. de Recl. num. 9. Tiraq. de Retr. l. 1. §. 1. gloss. 6. num. 6.* cum aliis allegatis in causa Romana vinearum de Maximis anno 1577. *oram D. de Rubis*, in ea & faciendâ super bonis Ecclesie requiritur solemnitas, & iuxta causam, prout in alienatione, *c. de reb. eccl. non alien. l. b. 6. Clem. 1. eod. tit. Doctor. in cap. sine exceptione, & ibi latissime Laurent. de Rodolph. l. 1. q. 2. Dec. conf. 142. num. 4. Covar. var. Resol. cap. 17. n. 2. lib. 2.* Hic autem utriusque deficit, nam quantum ad solemnitatem non constat de aliquo beneplacito Sedis Apostolicæ, quod nec etiam in ipso instrumento fuit nunciatum, *can. Paul. decis. 5.* nec & ex lapsu temporis potest præsumi, cum requirantur ad minus triginta anni, *Imol. in cap. perveni, n. 10. vers. nota ex prædictis, de empr. & vendit. Vel. in c. illud, §. 6. in fine, vers. est adverb. ndum, de Præsumpt. Alex. conf. 1. n. 10. lib. 2.* & fuit resolutum in Cassane. si P. adit, de me se Octobr. 1584. coram me, & aliis sæpè. Quantum ad justam causam non apparet, quia licet dicatur huusmodi censum impositum fuisse pro extinguendis aliis censibus de illis tamen non constat, nec & statuerit assertioni alienantium res Ecclesie super iura causa, ad *Bart. in l. furt. de cast. pe. ul. Fel. de Sen. conf. 143. in fine, Rebuff. de reb. Eccl. non alien. num. 25.*

5 num. 25. cum aliis per Roland. *conf. 25. num. 19. lib. 1.* Ultra quod dubitari potest, an sufficiat, & sedum ista causa alienationis sit necessitas, vel utilitas evidens, *d. cap. 1. de reb. Eccles. non alien. in 6. & dicto Clem. 1. eod. tit.*

6 Necessitas non adest, quia & Ecclesia invita cogi non poterat ad extinguendum censum, cum & illius redemptio venditori tantum sit licita, emptori prohibita, juxta Constitutiones summorum Pontificum, tradit *Contard. de contract. quæst. 84. in 5. conclus. Sor. de justit. & jure, lib. 6. quæst. 5. art. 3. in 1. concl. Utilitas Ecclesie evidens, idest clara, & indubitata, prout de jure requiritur *d. cap. sine exceptione, ibi, quod non sit dubium futurum Ecclesie, d. cap. 1. de reb. Eccles. non alien. in 6.**

9 Barb. *conf. 40. num. 1. lib. 1. Corn. 243. in 3. vers. præterea lib. 2.* minus adest, quia & in impositione unius census, ut alius extinguatur omnino similis, non dicitur Ecclesia effecta melioris conditionis.

R. P. D. Penij, Romana Censuum de Romulis,
8. Junij 1598.

SUMMARIUM.

- 1 In alienatione rei Ecclesie, vel gravamine illi imponendo, requiritur copulatio vti solemnitas, & justa causa.
- 2 Beneplacitum Apostolicum in alienatione rei Ecclesie est loco solemnitatis.
- 3 Censuum impositio facta super re Ecclesie absque beneplacito Apostolico, est invalida.
- 4 Emens ab Ecclesia debet probare pretium esse versum in utilitatem ipsius.
- 5 Canonici in causa Ecclesie in materia prohibita non creditur.
- 6 Causa justa alienandi res Ecclesie parsium assertione non probatur, *dicto. num. 5.*
- 7 Beneplacitum Apostolicum in alienatione rei Ecclesie non presumitur, nisi post triginta annos.

DECISIO XXVIII.

Præsuppositis multis hinc inde deductis, dubitavi an contaret de bono jure Domini Juliani de Romulis, ita ut aliquo remedio contra Ecclesiam sancti Celsi esset ei succurrendum, & Rota utraque parte informantem negativè respondit.

- 1 Cum & enim ad validitatem alienationis rerum Ecclesie, vel gravaminis imponendi duo copulative requirantur, solemnitas videlicet, & justa causa, ita ut si alterum deficiat, contractus, seu alienatio reddatur prorsus invalida, *cap. 1. de reb. Eccles. non alien. ubi 6. Clem. 1. eod. tit. Abb. in cap. 1. n. 7. de restit. in integr. Barb. conf. 40. lib. 1. Gemina. conf. 48. num. 3.* affirmantes hanc esse communem opinionem quam Rota semper fuit amplexa: Et & pro solemnitate beneplacitum Apostolicum intervenire debet, ut in *Extravag. Pauli II. inc. per Arab. tit. 1. de reb. Eccles. non alien. Navar. in Comment. de alienat. rerum Ecclesie tit. n. 14.* & in proposito casu non constaret quod in impositione alicujus ex dictis censibus adhibita fuerit præfata solemnitas, & & consequenter census essent invalidi, non poterat de bono jure Juliani constare *Covar. lib. 2. var. resolut. c. 17. n. 2.* & fuit sæpe in Rota decisum. Et ex hoc capite dicebatur, quod quamvis pro parte Juliani doceretur de causa impositionis censuum quia tamen non constabat de legitima solemnitate, contra eum census non poterant, & ex hoc potissimum fundamento sustinebantur Decisiones huc utque factæ, &

sententiæ Rotales pro Ecclesia sancti Celsi late, supra dictis accedebat, quia neque de causa justa impositionis censuum constabat, factæ scilicet pro extinguendo censum minorem; quia & pro parte Juliani necesse erat, quod probaretur versio pecuniarum in utilitatem Ecclesie. *Covar. d. cap. 17. n. 3.*

Rursum respectu census scutorum octuagintaquatuor idem fuit judicatum, quia licet in instrumento reperto diceretur censum fuisse impositum pro solvendis Ecclesie debitis, de his tamen non constabat, nisi ex assertione Archipresbyteri, & quinque Canonorum assertioni quorum non creditur in materia prohibita, *Tiraq. in legibus connubial. gloss. 5. n. 113. & 114. & 116. idem in l. si nequam, in verbo, donatione largitus, n. 89. & seq. C. de revoc. donat.*

Nec & ex antiquitate temporis poterat præsumi juxta causa, quia nondum elapsum fuerat tantum tempus, *Alex. conf. 50. n. 6. & 7. lib. 5.* Nec beneplacitum Apostolicum: quia, & ultra quod non fuerat in impositione censuum reservatum, ab anno 1501. usque ad annum 1580. quando Canonici ceperunt excipere de nullitate, non erant elapsi nisi vigintiquatuor anni, & tamen triginta anni requirebantur.

Denique placuerunt omnis responsiones data per informantes pro Ecclesia S. Celsi.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Romana censuum, Veneris 23. Julij 1600.

SUMMARIUM.

- 1 In alienatione rei Ecclesie facta ex causa voluntaria non est opus probare pretium esse versum in causam expressam.
- 2 Taciturnitas creditoris per longum tempus inducit verisimilitudinem solutionis.
- 3 Versio pretij in causam expressam probatur præsumptionibus, & conjecturis.
- 4 Contractus celebrati cum Ecclesia sine solemnitatibus sunt nulli, si Ecclesia volet.
- 5 Censuum impositio nulliter facta super bonis Ecclesie, si ab ea fuerit approbata, non potest postea dici nullis.

DECISIO XXIX.

Placuit Dominis Decisio aliàs facta in hac causa coram R. P. D. Penia quod Capitulum teneatur ad restitutionem pretij, quia & cum contractus fuerint in initio ex causa voluntaria, non est necessaria probatio versionis in causam expressam, juxta eam distinctionem, quam Rota sequuta fuit in causa Romana domus de Piconibus, coram Decano, Auximana bonorum & Anconitana terrarum, coram R. P. D. Seraphino, & Romana censuum coram bon. mem. Bubalo. Et si probatio versionis esset necessaria respectu census scutorum octuaginta trium, est clara, quia probatur concludenter extinctio census firmam; respectu vero aliorum censuum est multum verisimilis, cum & per spatium tanti temporis nunquam fuerint petiti à Capitulo fructus illorum censuum, & ab eo per spatium viginti octo annorum ante motam litem fuerint soluti fructus centum quinquaginta istorum censuum, & probetur extinctio alterius census majoris summe: versio & enim probatur præsumptionibus, & conjecturis, *Bart. & alij, in lege civitas ff. si cert. per. prædictum* quando solutio est facta Capitulo, & quæstio est solum de restitutione pretij, ut per *Gloss. in Auth. hoc jus portulani, in verbo probet, & ibi Baron num. 17. C. de jureo sanct. Ecclesie.*

Non obstat quod stante nullitate precedentium contractuum

contractuum ex defectu solemnitate non adhibita in impositione censuum, pro quorum extinctione fuerunt creati isti novi, isti posteriores contractus non fuerunt utiles capitulo. Quia et ista nullitas habebat locum volente capitulo. Put. *decis. 316. lib. 1.* Et tunc non fuerat ab eo declaratum, & ideo cum isti contractus de eo tempore haberent implicitum statum validitatis, & Capitulum sustineret onus solvendi fructus, neque vellet declarare nullitatem, quae etiam fortasse non erat, valde utile ei fuit per reductionem ad minorem summam eximere se à solutione majoris summae. Et licet postea Capitulum opposuerit de nullitate præcedentis impositionis, tamen et ista oppositio non potest retrotrahi in præjudicium contractuum antea initorum ad effectum ostendendi eorum nullitatem de tempore impositionis, & damnorum, non utilitatem istorum posteriorum, quia sufficit ad istum effectum, quod tunc voluerit Capitulum habere illos contractus pro validis, & se liberare à solutione majoris summae.

R. P. D. Manzanedo, Romana census, Mercurij 2. Decembr. 1609.

SUMMARIA.

1. *Decretum facit presumi omnia solemniter gesta.*
2. *In alienatione rei Ecclesia requiritur copulative causa, & solemnitas.*
3. *Beneplacitum Apostolicum facit presumi bona Ecclesiastica esse utiliter alienata.*
4. *Ecclesia alleganti lesionem incumbit onus probandi.*
5. *Collegij existentia non probatur ex sola denominatione.*
6. *Tractatus capitularis non est necessarius in alienatione rei Ecclesia, ubi intervenit beneplacitum Apostolicum.*
7. *Ratificatio equiparatur mandato.*
8. *Facultas obligandi generaliter continetur sub licentia imponendi censum.*
9. *Obligatio generalis bonorum Ecclesia regulariter non est prohibita, subsistente justa causa.*

DECISIO XXX.

Instituti hæredibus à q. Laurentino Carlerio Dominis Canonicis S. Priscæ, aditaque ab illis hæreditate cum beneficio legis & inventarij, illaque tamen gravata ære alieno scutorum plus quam trecentorum in societatibus officiorum consistente, obtentaque per ipsos à *fel. record. Clem. VIII.* licentia accipiendi ad censum dicta scuta trecenta pro extinctione dictarum societatum, Brevique illustrissimo D. Vicario Urbis commisso, illique presentato, & per ipsum pronunciatum, posse Canonicos constituere istum censum ad istum effectum, & censu sic constituto, & ex illis pecuniis præfatis societatibus extinctis, nihilque in censu contra *Bullam S. mem. Pij V.* adjecto, nihilominus Canonici recusarunt coram A. C. fructus census solvere, prætendentes illum esse invalidum, prout per sententiam A. C. fuit declaratum, à qua per Dominum Alphonsum Guidaicum appellatio fuit interposita, & causa per Sanctissimum mihi commissa. Unde dubitavi de validitate dicti census, & an præfata sententia esset confirmanda.

Et Domini censum sustineri dixerunt, & per consequens sententiam esse revocandam ex eo potissime: quia cum omnia superius relata sint vera in facto, ut ex actis apparet, videtur de validitate census constare, cum fuerit impositus de licentia Papæ, & decreto Illustrissimi

Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

Illustrissimi Domini Vicarij illius Apostolici executoris, funde omnia censentur solemniter gesta. *Abb. conf. 41. n. 3. lib. 1. Dec. conf. 341. n. 12. circa med. vers. & quando cessio, Capic. decis. 16. n. 1. vers. regula enim juris, & n. 4. Gabr. conf. 71. n. 10. & 23. lib. 1. Rota Divers. decis. 65. n. 1. & 178. n. 2. part. 1.*

Et quamvis et ultra solemnitates requiratur in alienationibus rerum ecclesiasticarum copulative etiam causa, ut per Doctorem. *in cap. sine exceptione, 12. q. 2. & ibi Laurent. de Rodolph. q. 3. Covar. var. resol. lib. 2. cap. 17. num. 1. Rota Divers. dec. 178. num. 1.* satis de causa sufficienti constat ex supradictis, nempe ut Canonici hæredes Carlerij exonerarentur præfatis societatibus gravioribus onere census. Ex quo etiam de utilitate constare videtur, et ultra quod etiam ista præsumitur ex beneplacito Apostolico. *Soc. conj. 15. n. 23. Abb. d. conf. 41. n. 2.* ubi dicit quod alleganti et lesionem incumbit onus probandi, ut dixit Rota *in una Mediolanensi bonorum, 10. Januarij 1581. coram Illustrissimo D. Cardinale Pamphilo, & alias sæpius: ultra quod in Brevis habetur expressè, quod emptores censuum non teneantur verificare in quos usus pecunie fuerint verba.*

Quibus non obstat quod opponitur pro parte Canonicorum de defectu solemnitate, ex quo mandatum procuræ pro istis pecuniis accipiendis ad censum fuit datum à doctibus tantum annuicis, atque illis non copulariter congregatis. Fuit namque responsum, quod non constat istos Canonicos facere capitulum, nec habere arcam, neque massam communem, nec quod sint soliti congregari capitulariter, nec habeant sigillum, & alia signa de quibus per *Abb. in cap. nobis, n. 8. de jure patron. Fel. in cap. accedentes, n. 2. de præser. Fedet. de Sen. conf. 61.* Nec facit quod enunciatur Capitulum S. Priscæ, et cum denominatione non sufficiat ad probationem Collegij, *Achil. decis. 10. de Præb. Gloss. in Pragm. sanct. tit. de elect. in verbo collegiatis.*

Tum et etiam quia iste tractatus capitularis pro solemnitate non erat necessarius, stante beneplacito Apostolico, ex supradictis, & tradit in terminis Redoan. *de reb. Eccles. non alien. quæst. 13. num. 66.* Nec minus iste tractatus capitularis erat necessarius pro habendo consensu Canonicorum uni ex canonicis, & et ratificatio reliquorum subl. quata, ad tradita per *sal. conf. 54. num. 12. lib. 1. & per Put. deci. 100. num. 4. & sequenti, lib. 2.*

Nihilominus Canonici insistebant in eo quod Breve impertitur præfaram licentiam imponendi dictum censum tantum causa solvendi debita hæreditaria Carlerij, & ideo non subsistere generalem obligationem omnium bonorum Ecclesiæ. Quia ultra quod alicui ex Dominis placebat responsum, quod et cum in brevi datur licentia constituendi censum cum obligatione in forma cameræ cum clausulis consuevis & in simili apponi solitis, satis videtur data licentia obligandi generaliter bona Ecclesiæ, cum alias non reperiretur qui vellet dare suas pecunias ad censum, ad hoc. per Doctorem. *in leg. vel universorum, per illum text. ff. de pignor. act. l. al. in l. certi conditio, § si in annuos, num. 13. ff. si certi. per. Redoan. ubi supra, quæst. 17. numero 41.* Præcipue et quia regulariter subsistente justa causa, non est prohibita generalis hypotheca rerum Ecclesiæ. *Idem Redoan. quæst. 2. cap. 6. per tot. & maxime n. 12, & 16. & seq.*

Nihilominus Domini concluderunt istam resolutionem pro validitate census intelligi, quatenus suppetant bona hæreditaria Carlerij; Canonicos tamen teneri docere non suppetere.

R.P.D. Pirovano, Romana census, Veneris
15. Februarij 1612.

SUMMARI A.

- 1 Appellatio remanet deserta, si causa non expediatur, intra quadriennium à die interposita appellationis.
- 2 Rota non solet attendere sententias latis extra ejus Tribunal, non confiso de eorum justitia.
- 3 Census impositus à muliere absque solemnitatibus statutariis est invalidus.
- 4 Statutum urbis, cap. 151. lib. 1. procedit non solum in quatuor casibus ibi expressis, sed in omnibus in quibus adest ratio lationis.
- 5 Hypotheca est mater, & principale fundamentum Salviani Interdicti.
- 6 Ex censu nullo fructus non debentur.
- 7 Resoluto contractu census fors remanet purum, & merum mutuum.
- 8 Nullitas non potest opponi à tertio.
- 9 Potest tamen opponi ab hæred.
- 10 Etiam quod principalis vivens non fuerit conquestus de nullitate.
- 11 Solutio fructuum census facta à muliere non salvat contractum à nullitate resultante ob non servatas solemnitates statutarias.

DECISIO XXXI.

Fuit resolutum ob stare rem judicatum, non ex eo simpliciter, quod tunc sunt lapsi quatuor anni à die appellationis sententiæ A. C. & absque sufficienti prorogatione fatalium, appellatio remanserit deserta, cap. cum sit Romana, de appell. Auth. ei qui, C. de temp. appell. sed quia de justitia præfata sententiæ apparet, sine qua tunc Rota non solet attendere sententias extra Tribunal latis, Mohed. decis. 12. n. 2. de sent. & re judic. & decis. 3. n. 1. de testibus. Put. decis. 201. n. 2. lib. 1. & passim servat Rota & signanter fuit dictum in Urbeveterana Legati, 1. Januarij 1585. coram bon. mem. Cardinali Pamphilio, & in Romana alimentorum, 4 Julij 1607. coram bon. mem. Scotto. Apparet enim impositionem census fuisse nullam, tunc uti factam à Domina Dionora muliere absque duobus conjunctis, sine decreto Judicis, & causæ cognitione, prout statutum Urbis, cap. 151. lib. 1. mandat observari sub pena nullitatis. Quod statutum tunc nedum in quatuor casibus expressis, sed etiam in omnibus aliis in quibus adest ratio lationis, procedere sæpe fuit resolutum, Verul. dec. 195. num. 2. parte Put. dec. 7. n. 2. & 55. n. 1. lib. 3. & decis. 162. num. 1. lib. 1. & fuit dictum in Romana cambiorum 1593. coram Illustrissimo Cardinale Mellino: data autem nullitate census destruitur per confessionem hypothecæ, tunc quæ dicitur mater, & principale fundamentum Salviani Interdicti per Christophorum intentati, Bart. in l. 1. n. 3. de Sal. Interd. Bald. in leg. rem alienam, ubi etiam Bart. n. 5 ff. de pign. Negul. de Pignor. parte 8. membr. 3. num. 19. Menoch. de adip. rem. 3. quest. 19. num. 160. Et tunc eo casu cessare fructus fuit resolutum in causa Urbeveterana nullitatis census, die 21. Maij 1595. coram Gypso & iterum in causa Romana societatis officij, 20. Maij 1602. coram Illustrissimo Cardinale Mellino, resolutum tunc contractum remanet fors purum, & merum mutuum, in quo non cadit perceptio fructuum.

8 Non obstat quod hæc tunc nullitas possit opponi dumtaxat ab ipsa Dionora, Ozaeh. decis. 9. n. 15. cum aliis allegatis. Quoniam fuit responsum, quidquid sit in tertio, in hæredem tunc tamen, prout est Dominus Felicitus, non procedere limitationem, lib. hæred. n. 1. Fel-

leian. Salic. in l. sciens, in ult. not. eod. tit. Gabr. conf. 125. num. 6. lib. 1. Lamberteng. de contract. cor. in fine, n. 277. qui hoc comprobat exemplo restitutionis in integrum, & Velleiani. Nec tunc refert, quod ipsa Dionora vivens de nullitate conquesta non sit, ita ut nec ejus hæres movere questionem possit, per ea quæ tradit Surd. conf. 46. n. 10. & 21. Becc. con. 9. n. 8. non enim versatur in casu vitandæ calucitatis, prout loquuntur Surd. & Becc. sed in casu nullitatis, de qua potest hæres dicere, leg. hæres. C. ad Velleian. cum aliis supra allegatis.

Et quamvis tunc Dionora vivens plures solverit fructus, ita ut solvendo videatur approbasse contractum census, & agnovisse bonam fidem, non tamen videtur sufficere ad salvandum contractum à vicio nullitatis, quia sicuti expressè sine solemnitatibus statutum non poterat contrahere, multò minus tacitè, & absque solemnitatibus contractus invalidus confirmatus fuit, cum non pendeat à voluntate illius, Bald. in l. mancipia, n. 1. vers. nota quod ratificatio, in ver. ubi non alien.

Quæ autem dicta fuerunt de restitutione fortis & fructuum, saltem ratione damnorum, & interde vita sunt non petinere ad dubium, Et ita fuit resolutum.

R.P.D. Manzanedo, Romana Salviani interdicti, Lunæ 11. Januarij 1616.

SUMMARI A.

- 1 Primum extremum in Salviano probatur ex instrumento.
- 2 Secundum extremum probatur ex sustentatione litis.
- 3 Sal. ianum intrat probatis duobus extremis.
- 4 Mulier oburgans se cum viro etiam principaliter, non remanet obligata, nisi manifestè probetur pecunias esse versas in propriam ejus utilitatem.
- 5 Limit. si obliget se pro liberando maritum à carceribus, vel pro aliis indigentibus domus, & ad sublevandum maritum magno ære alieno gravatum.
- 6 Uxor tenetur subvenire inopia mariti ex juris dispositione.
- 7 Esse in carceribus, & habere contra se mandatum executionum relaxatum paria sunt.
- 8 Uxor obligatio facta pro marito valet, quando non remanet indolita.
- 9 Obligatio mulieris juramento vallata, sufficitur saltem de jure Canonico.
- 10 Maxime accedente decreto Judicis, & consensu propinquorum.
- 11 Mulier potest validè renunciare cum juramento, Auth. si qua mulier, C. ad Velleian.
- 12 Creditor comparens in iudicio assignatione non prohibetur convenire debitorem coram alio iudice.

DECISIO XXXII.

Domini considerant esse locum Salviano: nam tunc de primo extremo, nempe de credito cum hypothecæ Domitorum de Fabi & Petroniis constat ex impositione census facta per Dominam Olimpiam super rebus propriis, cum decreto Judicis, & aliis solemnitatibus Statuti Urbis, lib. 1. cap. 151. Et tunc de secundo ex sustentatione litis, Cap. atq. decis. 371. p. 2. Quibus tunc stantibus intrat Salvianum, Negul. de Pi. 3. cor. 1. membr. 3. part. num. 6. Roland. conf. 14. num. 13. lib. 1. cum aliis relatis à Contardo in Lunica. limit. 14. num. 10. & ad. de moment. possess. Put. dec. 207. num. 2. lib. 1.

Neque ob stare videbatur quod Olimpia censum impulerit unà cum ejus viro, quo casu tunc licet de principibus

principaliter obligaverit, tamen censetur pro illo intercedere, & obligatio non sustinetur, nisi manifeste probetur, quod pecunia in propriam ipsius mulieris utilitatem expensa sit, juxta textum in Auth. si qua mulier, C. ad Velleian. Surd. dec. 164. n. 1. Hond. plures referens conf. 45. n. 16. & seq. lib. 1. Fuit enim responsum & dictam auth. non habere locum in casu nostro, quia procedit in obligatione omnino voluntaria, quam facit uxor pro marito, non autem in obligatione facta ad sublevandum maritum magno aere alieno gravatum, & pro eum liberando à carceribus, ac pro aliis indigentibus domus. Rim. sen. conf. 77. n. 16. vol. 1. post Bald. conf. 20. in fin. vol. 1. Surd. conf. 367. n. 14. Franch. decis. 237. n. 3. Thesaur. decis. 223. n. 15. Titaq. de legibus connubial. gloss. d. n. 2. §. Lamberteng. de Contr. mulier. gloss. 20. n. 25. & fuit dictum in una Romana nullitatis obligationis, 28. Februarij 1611. coram Reverendissimo Archiepiscopo.

6 Hanc & enim obligationem videtur facere ex quadam necessitate, & lege permittente, cum de jure uxor teneatur subveire inopiam mariti. l. 1. & Auth. praterea, C. unde vir & uxor. & l. si cum dote, §. si autem in favorissimo. ff. sol. matr. Bald. conf. 478. circa fin. vol. 3. Natta, conf. 547. n. 19. Decian. conf. 84. n. 19. vol. 4. Surd. decis. 86. n. 6. & seq.

7 Et licet & maritus de tempore obligationis non esset in carceribus detentus, tamen sat est ad hunc effectum quod immineret periculum carcerationis ob patratam executionem Cameralis obligationis, qua suis creditoribus adstrictus reperiebatur, Rimini. d. conf. 77. n. 16. & seq. Surd. d. conf. 367. n. 8.

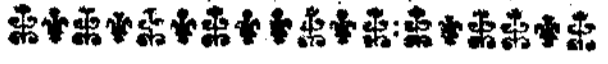
8 Quæ facilius procedunt, quia & Domina Olimpia centum imposuit per bonis non dotalibus, quo fit ut ejus obligatio sustineatur, cum non remaneat ullo modo indotata, Thesaur. d. decis. 223. n. 11. Seraph. decis. 1187. & fuit dictum in Anconitana dote, 28. Junij 1602. coram Illustrissimo Mellino, & in Rom. Salviani interditi, 15. Decemb. 1604. coram D. meo Pamphilio.

9 Ulterius dicebatur obligationem Domine Olimpiæ esse juramento vallatam, & sic saltem de jure Canonico sustineri, non obstante dispositione d. Auth. si qua mulier, juxta Cass. conf. 8. per 1. lib. 2. Boer. dec. 23. n. 9. vers. nisi juraverit, Alex. conf. 146. per tot. lib. 7. Seraph. de Privil. juram. Privil. 118. & hanc esse communem, & in Praxi receptam testatur Afflict. decis. 311. n. 4. Thesaur. d. decis. 223. n. 10. Gott. de juram. confirm. p. 1. c. 55. n. 6. Surd. d. conf. 368. n. 13. & illam tenuit Rota in una Interamnenfi mercium, 4. Junij 1597. coram bono mem. Penia, & in allegata Augustana dote, coram Illustriss. Mellino, & Romana Salviani interditi coram D. meo Pamph. accedente præsertim & decreto iudicis, & consensu propinquorum, ex quibus metus, & dolus excluditur, Surd. ubi supra.

Et tandem omnis difficultas videbatur cessare ex eo, quod & Domina Olimpia certiorata de beneficio d. Auth. illi expressè, & cum particulari juramento renunciavit, quo casu valida est renunciatio, & impugnari non potest, ut tradunt Bertrand. d. conf. 218. per tot. lib. 4. Surd. d. conf. 367. n. 11. Thesaur. ubi supra, n. 18. Tiraq. in leg. si unquam, in Præfat. n. 136. C. de revoc. donat. Gomez Variar. resol. tom. 2. c. 13. n. 17. in fine, Seraph. d. Privil. juramenti, privil. 63. n. 3. & seq.

Minus obstat defectus jurisdictionis Rotæ per Olimpiam appositus, ex eo quod debitor census sit eiam N. Antonius maritus, cujus creditorum causa omnes fuerunt commissæ R. P. D. Raymundo per particulare Breve Sanctissimi, quia hodie non agitur contra M. Ant. sed contra ipsam, quæ in dicto Breve non est nominata, & contra quam causa reperitur in Rota commissæ per particulare rescriptum Sanctissimi. Et licet Domini de Fabiis, & Petronis coram Domino Raymundo curaverunt se describi, inter alios creditores d. Decis. Rotæ Rom. pro Trubi. de Conf.

Et M. Antonij fidejussoris census, non tamen propterea sibi præjudicant quia coram alio Judice competente agere possint contra Dominam Olimpiam principalem, cum nemo præsumatur renunciare juri suo, nisi id expressè faciat.

R. P. D. Ubaldo, Romana fidejussionis, Mercurij 9. Decembris 1615.

SUMMARIA.

- 1 Executio obligationis cameralis non datur, nisi ad instantiam creditoris principalis. Non etiam tertij, etiamsi illius tertij interfit.
- 2 Cameralis obligatio extenditur etiam ad non nominatos in instrumento.
- 3 Limit. quando est restricta.
- 4 Obligatio cameralis obligat efficacius, sed non in plus quam contrahentes velint.
- 5 Uxor obligatio facta pro marito est nulla si remaneat indotata, vel non sit salva dividia dotis, & n. 7. & 8. quodnam tempus attenditur.
- 6 Pretium conveniunt in venditore præsumitur justum.
- 9 Extinctio census peti non potest ab illius emptore, secus ab aliis.
- 10 Promissio indemnitas intelligitur respectu debiti validi, secus respectu invalidi.

DECISIO XXXIII.

IN instrumento census constituti de anno 1590. super Palatio q. Alexandri Gabriellij cujus bonam fidem recognovit Hieronymus Nucius accessit D. Hortensia eius uxor, & alij, quos ipsa indemnitas conservare promisit, quæ etiam vincam hinc mariti a se pro consecutione suorum dotalium possessionem concessit D. Francisco Zeccadoro, qui inter alia promissit relevare indemnem Hortensiam quatenus molestaretur à creditoribus q. Hieronymi pro rata scutorum sexcentorum sub obligatione camerali, & in Francisci locum successit postea Dominus Paulus Aiberinus; hodie Dominus Carolus successor Alexandri Gabriellij in palatio censuato conventus à Domini census pro fructibus agit contra Paulum, Hortensiam vigore dictæ obligationis cameralis.

Sed dato, & proposito dubio, an, & quatenus esset locus executioni dictæ obligationis, Domini negative responderunt, & quidem quoad Paulum res videbatur carere difficultate, ex eo quod Zeccadori obligatio, & consequenter Pauli ejus cessionarij emanavit ad favorem Hortensie pro ejus relevatione; non autem ad favorem Caroli, vel Alexandri in instrumento non nominati, & regulariter executio instrumenti etiam guarantee vel camerali obligatione vallati non datur nisi ad instantiam creditoris principalis, non autem tertij, etiamsi illius tertij interfit. Bald. in l. si pro te, r. 2. C. de dot. promiss. quem sequitur las. in l. si quis nec causam, num. 10. ff. si cert. pet. Boer. decis. 22. n. 4. ante fin. Barez. de Guarentig. parte 1. quest. 9. vers. & si et sic se fundare, Galle. de cameral. obligat. tit. de Præambul. ipsius processus, Rubr. de Person. petent. execut. in priv. op. Et licet obligat cameralis extendatur etiam contra non nominatos in instrumento, ut decis. Seraph. 177. n. 1. & in Romana, seu Colonien. p. contraria, 16. Novemb. 1611. coram R. P. D. meo Pirroano; & in aliis, tamen in proposito & fecus est, ex quo obligatio est restricta ad personam Hortensie, quatenus ipsa molestetur à creditoribus mariti: & certum & est obligat. cameralis non in plus partes obligare, quam ipse voluerint, licet obliget efficacius, juxta Rom. conf. 121.

circa princ. col. 2. Gab. conf. 173. n. 2. lib. 2. Borsat conf. 361. n. 33. lib. 4. & fuit dictum in una Romana triginta millium. 3. Decemb. 1599 coram Iusto, & in alia Romana pretij domus, 16. Junij. 1600 coram. Litta.

Quo vero ad Hortensiam pariter Domini existimabant non esse locum executioni, quia licet illius obligatio fuerit solemnitas, juxta Stat. Urbis 151. lib. 1. tamen ¶ quando nuller remanet penitus indotata, vel dimidia dotis sibi non est salva, contractus fidejussionis pro marito factus non sustinetur, juxta decis. The-saur. 223. n. 9. & 13. & sequitur Rota in una Romana fidejussionis, 3. Julij 1593. coram Illustrissime Arrigono, relata per Scraph. in alia Romana fidejussionis, qua est dec. 1187. n. 2. in impressis in Interamnenfis mercium, 4. Junij 1597. coram bon. mem. Venia, in Romana societatis officij. 13. Februarij 1606. coram Litta, in Romana Salvisini, 15. Decembris 1614. coram R. P. D. meo Pamphilio, & saepe in alijs.

Quod autem Hortensia remaneret vel penitus indotata, val saltem non sit sibi salva medietas dotis, videtur constare ex eo quod non controvertitur dotem esse scutorum mille quingentorum, summam vero pro qua accessit in censu etiam pro illius extinctione ad favorem Gabrielis esse mille ducatonum in sorte, & pro fructibus ad rationem septem cum dimidio pro centenarij, in bonis autem mariti, quem unicum habet in instrumento census relevatorem Hortensia, non constat adfuisse nisi vineam, quam Hortensia cessit Zeccadoro, Zeccadorus Alberino pro pretio convento scutorum mille quadringentorum, ¶ quod praesumitur justum, l. g. minoribus, C. de in integr. restit. & fuit dictum in una Romana residui dotis, 31. Januarij, coram Illustriss. Card. Lancelotto, praesertim cum vinca esset gravata opere diversorum canonum, & annuarum responsionum, de quibus per informantes, itaque si calculantur fructus dicti census una cum sorte quam promisit extinguere post biennium ab anno 1590 usque ad annum 1601. quo recepit relevatorem Zeccadorum pro dimidia census, clarè apparebit eam remanere penè indotatam, & sic ejus obligationem fuisse ¶ nullam: maxime si sit attendendum tempus contractus ad ejus validitatem, vel invaliditatem, juxta l. si voluntate, ubi Doctor. C. de rescindend. vendit. The-saur. d. decis. 123. num. 13. in fine. Neque dicatur maritum Hortensiae solvisse fructus usque ad annum 1598. quia de tali solutione non docetur, & cum sit facti, non praesumitur, l. consilio, in fine ff. de curat. furiosis. Ultra quod ¶ si esset attendendum tempus praesens, & sic post relevationem Zeccadori, & Albertini, juxta decis. Afflicti. 313. Vinc. de Frauch. decis. 477. num. 14. fructus tamen census sunt adeo aucti spatio tredecim annorum, ut juncta dimidia sortis principalis, pro qua Hortensia non habet relevatorem, sine dubio excedant dimidiam partem dotis suae, ut rectè calculanti apparebit.

Nec obstat quod non potuit agi pro extinctione census, ¶ quia hoc bene procedit quoad emptorem census, sed D. Carolus praetendit extinctionem promissam pro liberatione suae domus censuatae.

Stante igitur nullitate obligationis Hortensiae, pro qua etiam videtur fuisse resolutum coram bon. mem. Iusto, licet non fuerit extensa decisio, sequitur ut non solum non sit locus executioni contra ipsam sed etiam contra Alberinum, non solum ex supradictis in principio, sed etiam quia ¶ illius promissio intelligenda est de debito, cujus vigore Hortensia justè, & validè molestari posset, non autem de credito nullo. & invalido, lege non aubium, in fine, C. de legibus, Castr. in leg. cum lex, num. 1. & 2. ff. de fidejussor. Surd. decis. 118. n. 10. Et ita fuit decisum.

R. P. D. Dupozet, Maceratenfis census, 14.

Maij 1614.

S U M M A R I A.

- 1 Contractus mulieris initus servatis solemnitatibus statuti est validus. & exigibilis.
 - 2 Nemo contra proprium dolum debet audiri.
 - 3 Minor jurans se majorem non resistitur, quando tractat de lucro captando.
- De exceptis, non decipientibus jura subveniunt.
- 5 Mulieris contractus factus in ejus utilitatem, valet etiam sine solemnitatibus statuti.

DECISIO XXXIV.

Domini una tantum parte informante dixerunt sententiam latam ab A. C. tanquam validam, & justam esse confirmandam; processit enim in executione obligationis cameralis vigore facultatum, & ex revoluzione actorum de mandatis procuræ comparentium, ac de legitimis citationibus constar, ut fuit dictum in Mediolanensi juriff. cronatus, 22. Junij 1609. coram R. Lugdunensi, & alijs lxxpè.

De justitia vero dictæ sententiæ ¶ constat, quia Index mandavit exequi instrumentum in quo mulier cum decreto Judicis, & assensu proximiorum cum juramento contraxerat, servatis solemnitatibus statuti.

Nec potuit retardari executio dicti instrumenti jurifurandi reiigione vallati, sub pretextu, quod alij proximiores parentes in loco contractus adessent quia ipsamet dolose cum juramento asseverat nullos alios proximiores consanguineos adesse, sicque ¶ adversus dolum proprium non est audienda, Castr. conf. 53. num. 3. p. 2. Ruin. in l. §. nunciatio, n. 111. de nov. oper. renunciat. cum multis allegatis per Oddum de restit. in integr. quest. 82. art. 1. num. 12. & 13. & sicuti dicitur de minore ¶ cum agitur de lucro captando cum se majorem esse juravit, tunc non potest beneficium restitutionis in integrum implorare, l. si ult. riuus, §. si tamen, ¶ od si min. se major dixer. Scraph. privil. 83. num. 50. Odd. loc. cit. deceptis ¶ enim, non decipientibus jura subveniunt, l. 2. §. verba ff. ad lenat. conj. Fel-leian. in lege si quis minorem, ¶ si min. se major. dixerit, cap. cum univ. fororum, de rer. permans.

In quam sententiam libentius Domini iverunt, quia ¶ mulier in evidentissimam utilitatem contraxit; cum enim esset obligata ad solutionem census annui, qui solvebatur ad rationem decem pro centenarij, ad quem extinguendum peconias accepit, censumque constituit ad rationem octo pro centenarij, unde cum ipsa dotem, seu patrimonium non distraxerit, inferatur etiam non servatis solemnitatibus statuti potuisse licite, & validè contrahere, Socin. conf. 80. n. 10. vol. 4. Tiraquell. de legibus connubial. in versic. de son mary, gloss. 8. n. 62. per leg. cum hi, §. eam transactionem, ff. de transact.

Ex quibus pro confirmatione sententiæ A. C. fuit capta resolutio.

R. P. D. Ubaldo, Romana census, Mercurij

1. Junij 1616.

S U M M A R I A.

- 1 Decretum Judicis habet pro se praesumptionem validitatis contractus, maxime si sint adhibita solemnitates.

- 2 Mulier volens annullare contractum, debet probare falsitatem cause.
- 3 Cultura fundi dotalis pertinet ad maritum, tanquam respiciens recollectionem fructuum, qui spectant ad maritum.
- 4 Maritus non tenetur facere expensas in re dotali excedentes illius fructus.
- 5 Contractus non vitatur ex falsitate unius cause, si cetera sint vera.
- 6 Decretum sustinetur ex una causa vera, si alia sint falsa.
- 7 Expensa que respiciunt perpetuam fundi dotalis utilitatem, non ad maritum, sed ad uxorem pertinent.
- 8 Imponens censum si asserat fundum censitum ad se spectare jure dominij, &c. tenetur ad solutionem fructuum, etiam quod fundus sit alienus.
- 9 Emptor non tenetur esse sollicitus, ut pecunia erogetur in causam expressam.
- 10 Fundus datus marito in solum pro dote, transit in illius dominium.
- 11 Expensa per maritum facta in fundo sibi pro dote in solum dato indistincte pertinent ad ipsum.

DESISIO XXXV.

Fuit tentum pro confirmatione sententiæ extra Romanam latæ pro validitate census de quo agitur; ille enim fuit constitutus, & venditus cum solemnitatibus requisitis tam ex *Bulla fel record. Pij V.* quam ex statuto Urbis de contractu mulierum, ut ex lectura instrumenti apparet: unde solum videbatur reduci difficultas ad defectum causarum in instrumento expressarum, & cum super iis fuerit interpositum decretum Iudicis, pro quibus earum veritate, & sufficientia in dubio præsumitur donec contrarium probetur, præsertim stantibus solemnitatibus contractus. Menoch. post relos, lib. 2. *Presumpt.* 75. v. 11. & seq.

2 Et quod mulieri volenti annullare contractum incumbat onus probandi falsitatem causarum, fuit dictum in *Romana Salviani*, 15. Decembris 1613. coram R. P. D. meo *Pamphilio*, & quod hoc casu requiratur plena, & concludens probatio, fuit dictum in *Romana locorum montium*, 13. Novembris 1613. coram me.

Et quoad primam causam, quod Agatha non posset coli facere vineam propter ejus magnitudinem, & ne ob non legitimam culturam, & gubernium desereretur, licet dicatur pro parte Agathæ quæ censum imposuit, quod cultura spectabat ad maritum tanquam respiciens recollectionem fructuum, qui de re dotali, qualis erat hæc vinea, pertinet ad maritum, juxta *l. fructus, cum ibi not. ff. solut. matrim.* & sic videretur constare de falsitate hujus causæ: tamen respondebatur hanc causam fuisse expressam, eo quia impenſa esset maxima, & sic potuit esse excessiva fructuum: quod redditur etiã verisimile, cum in instrumento dotali asseratur vineam esse gravatam annuo censu scutorum sexdecim, Hospitali Sancti Jacobi Incurabilium debito, & ideo fuit etiam expressum in dicto instrumento census quod omne id cederet in damnum, & detrimentum dotis ipsius Agathæ, & consequenter in hoc non probatur falsitas causæ, quia non apparet prædictas expensas potuisse fieri cum fructibus, & sic à marito, qui ultra illos non tenetur, juxta *not. in d. l. divorſio, §. impendia, ff. solut. matrim.* Ultra quod etiam si una causa esset minus vera, vel sufficiens, non videtur ex hoc vitari contractus, sed sufficit alias causas expressas esse veras, Innoc. in *c. in presentia*, ubi Abb. n. 8. de *renu. Dec. in l. si donatione, n. 15. C. de collat.* sicut etiam si decretum interpositum ex pluribus causis, si una sit falsa, sustinetur tamen, & valet, quando principalis causa super qua fuit interpositum, est vera, *Cast. conf. 101. vers. brevit. contrarium, lib. 1.* cum aliis per *Modernos ad Decis. Rota Romana pro Traët. de Cens.*

Statut. Urbis, lib. 1. cap. 105. gloss. 2. n. 38. & in hoc casu non potest dici alias causas de quibus nō ex, non esse principales.

Aliæ enim duæ causæ expressæ in instrumento, videlicet, pro restauranda domo vineæ quæ minabatur ruinam, & indigebat reparatione, aliàs non poterant Agathæ interservire, & pro solvenda taxa reparationis via pro canis nonaginta septem ante ipsam vineam, ad quam solutionem cogebatur à Magistris viarum, cum contineant expensas non solum utiles, sed etiam necessarias, & quæ respiciunt perpetuam fundi utilitatem, videntur sufficientes pro sustinendo censu. Cum tamen illæ expensæ spectarent potius ad uxorem, quam ad maritum, juxta *text. in d. l. divorſio, §. impendia, & ibi Doct. ff. sol. matr. & in l. 1. l. 3. d. quod dicitur, ff. de impenſ. in reb. dot. l. far. Alex. conf. 162. n. 1. & seq. lib. 7.*

Quæ eo magis videbatur amplectenda, ex quo mulier in instrumento census medio juramento asseruit hujusmodi vineam pleno jure dominij ad se spectare, & suam esse liberam, immunem & exemptam, quo casu etiam vinea sit dotalis ipsa tamen per impositionem dicti census tenetur. *Tiraq. de retrac. Lign. in fine, n. 99. Rota decis. 281. n. 27. p. 2. Divers.*

Non tamen obliat quod emptor census debuerit esse sollicitus, quod pecuniæ verterentur in causas expressas, quia de hoc statutum non loquitur, & regula est in contrarium, *Ord. post alios decis. 156. n. 9.*

Nec relevare videbatur quod maritus Agathæ accesserit, & se principaliter obligaverit absque ulla relevatione, ex quo videretur agnovisse tanquam proprium debitum, & Joann. Baptista emptor census videatur in continente declarasse dictas pecunias pervenisse ad manus dictæ Agathæ mariti: quia responderetur hoc non repugnare præcedenti contractui inito cum Agatha, cum non excludatur quod pecuniæ prius pervenerint ad manus Agathæ, prout expressè cantat instrumentum, & deinde ad maritum pro executione causarum expressarum in instrumento, & quoad fidejussionem mariti placuit *decis. in causa Romana Salviani Interdicti*, 11. Januarij præteriti, coram R. P. D. meo *Manzanedo*.

Denum non obstat *decisio in causa Romana societatis officij coram ban. mem. Penia*, & alix allegatæ, quia ibi pecuniæ erant captæ ad societatem officij pro sola prædij cultura, quæ non indigebat tam magnis impensis, & pro recollectione fructuum: quæ impensæ certè pertinent ad maritum, non autem pro causis respicientibus perpetuam fundi utilitatem, ut in caso nostro: ultra quod in dicta Romana societatis prædium erat datum marito in solum pro dote, tunc transierat ejus dominium in virum, meritis tamen indistincte omnes expensæ pertinebant ad virum, ut ibi in fine *Decisionis*, sed hic expressè fuit conventum ut vinea esset fundus dotalis, idèò habent locum quæ supra deducta sunt.

Ex quibus fuit conclusum sententiã esse confirmandam.

R. P. D. Orano, Leodiensis Præfensi Censui,
Lunæ 29. Januarij 1596.

S U M M A R I A.

- 1 Censui impositio est species alienationis.
- 2 Censui super re Ecclesia validè non impositur, nisi copulativè concurrat iusta causa, & solemnitas.
- 3 Clausula vocatis vocandis, requirit citationem, & causæ cognitionem.
- 4 Et quod servetur zela judiciaria, & hñm. 10.
- 5 Alias processus redditur nullus.

30 Decisio XXXVI. & XXXVII.

- 6 *Clausula, si legitime constiterit, requirit legitimas probationes.*
- 7 *Alioquin sententia est nulla.*
- 8 *Papa supplet defectum solemnitatum, non defectum causae.*
- 9 *Affertio contrahentium alteri non praedat.*
- 10 *Alienatio rei Ecclesiae facta à Prelato in consanguineum, non caret suspitione.*
- 11 *Alienatio rei Ecclesiae si fiat ob necessitatem, pretium debet converti in causam expressam.*
- 12 *Testes examinati parte non citata, non faciunt quidem iudicium.*

DECISIO XXXVI.

Jacobus Abbas Monasterij Sancti Laurentij in suburbis civitatis Leodiensis siti, sub praetextu quod anno 1568. obfessa civitate Monasterium, & ejus Ecclesia incendio absumpta, ac per excursions militum illius agri, & coloniarum depopulatae fuissent, aliisque urgentibus expressis causis graverat certa illius bona annuo censu ducentorum Florenorum ad commodum Dominorum de Nasque, & Joannis fratris sui germani. Verum cum postmodum modernus Abbas factum praedecessoris judicialiter impugnasset, causa ad sacrum Rotae Auditorium devoluta dubitari obtinuit, an instrumentum census esset validum.

Dominum respecta facti serie resolverunt fuisse nullum, Decisionis potissima fuit ratio, quod cum impositio census sit species alienationis, *l. fin. Cod. de reb. alien. non alienan.* Tiraq. de *Retra. Lign. §. 1. gloss. 6. n. 6.* Bald. in *c. 1. per quos fiat investitura*, ad illius validitatem necessarium fuerit ut concurrerent solemnitas, & causa, *c. 1. de reb. Eccles. non alien. lib. 6. Clem. 1. cod. tit.* Doctor. in *cap. sine exceptione, 17. quest. 2.* & ibi latissime Laurent. de Rodulp. *quest. 8.* Covar. *lib. var. resol. 1. cap. 17. num. 1.* quorum neutrum hic intervenit: non quidem solemnitas; nam litterarum emanatarum à Legato de Latere neglecta fuit forma, cum enim per ea confirmationem alienationis cum causae cognitione commisit Dominus officiali Leodiensi, adjecta clausula vocatis vocandis, ut non potuit conveniri ad census impositionem sine citatione conventus, & causae cognitione, *l. 1. §. dies, ff. quis ord. in bonorum possess. servus. l. fin. C. de praed. minor.* Quia et clausula hujusmodi operatur ut debeat servari reia iudicialia, *cap. cum exhibit. ubi Abbas n. 6. de iudic. Rota decis. 30. de rescript. in nov. Dec. conf. 173. num. 2.* & cum sit conditionalis facit, ut non vocatis qui fuerant vocandi, actus sit nullus. Paris. *conf. 138. num. 3. lib. 4. Puc. decis. 421. lib. 1.* Hoc autem tanto magis attento tenore litterarum ibi, *si sibi legitime constiterit*, quod denotat requiri legitimas probationes, & plenas, & veras, Felin. in *cap. si constiterit, n. 5. de accus. Marfil. conf. 5. n. 47. cum seqq.* & aliam sententiam omnino esse nullam, dicit Dec. *conf. 603. n. 7. & 14. Ruin. conf. 68. per 100. lib. 5.*

Minus etiam causa, quae tamen in hujusmodi alienationibus omnino necessaria est nam quaevis Papae auctoritas suppleat solemnitates, non tamen defectum causae, Gemin. *conf. 48. num. 9.* Ideoque verificari oportuit conditionem sub qua legatus rescripserat, videlicet si cedebat in evidentem utilitatem, vel necessitatem Ecclesiae, qua non justificata, nulla fuit interpositio decreti, Ruin. *d. conf. 68. num. 5.* Affertio et autem contrahentium quod cederet in evidentem utilitatem, vel necessitatem, non potuit praedat monasterio, ad notata per Barr. in *leg. si forte, C. de Castr. pecul. Feder. de Sen. conf. 143. circa fin.* Gemin. in *capite 1. de reb. Eccles. non alien. libro 6* quem sequitur Paris. *conf. 36. col. 1. lib. 4.* Rebuff. *de reb. Eccles. non alien. n. 75.* ut nec attestatio dicti officialis. Nec fuit derogatum Paulo

ne, neque simpliciter sibi commissum ut se extrajudicialiter informaret, juxta tradita per Abb. *conf. 41. col. 2. vers. nam Bonifacius, lib. 1.* sed servato juris ordine procedere, quo et casu requirebatur quod utilitas vel necessitas justificaretur ex actis, ut fuit resolutum coram bon. mem. Lauretano in *causa Aversana i. enivena.*

Nullitas vero ex hoc improbabilis fit, quod Abbas intra biennium ab impositione hujus servitutis census emerat jocalia, & mutuum dederat, ex quibus confessio Legati de Latere redditur subreptitia, Dec. *conf. 12. n. 5.* quod fuit etiam per Dominos consideratum in *causa Piacentina bonorum de Putobonellis, coram R.P.D. meo Seraphino.*

Removeretur etiam omnis praesumptio causae utilitatis, cum liqueat ex actis à Nuntio Apostolico ipsum tanquam hominem minus frugi, & bonorum Ecclesiae dissipatorem Abbatiali dignitate fuisse exutum.

Quibus addebat unus ex Dominis alienationem hujusmodi tanquam factam in parte in favorem fratris sui germani, non carere fraudis suspitione, *auth. quibuscumque moais, & ibi communiter Doct. c. de sacros. Ecc. Alciar. de presump. reg. 1. presump. 19.*

Altera accessit prima ratio, quia cum agatur de venditione census facta ex causa necessitatis arii alieni, necessum erat quod probaretur pretium verum fuisse in eam causam, ob quam fuerat facta alienatio, Inn. in *c. 1. vers. vel forte quem ibi omnes sequuntur mol. in cap. quod quibusdam, n. 14. de succ. test. Bald. in auth. hoc jus porrectum, sub n. 7. C. de sac. Eccles. Rom. conf. 440. n. 5. Castr. conf. 138. circa princ. lib. 1.* & fuit pluries in hoc Auditorio resolutum. De qua tamen, ut nec de alia causa constare non poterat ex depositione testium per Dominum officialem examinatorum, quoniam fuerant examinati absque partis citatione, quo casu nedum non probant partis intentionem, sed nec iudicium faciunt, Felin. in *cap. in nomine Domini, n. 4. de testibus, com similibus.*

Reverend. Pat. D. Corduba, Leodiensis census, 15. Januarij 1597.

SUMMARI A.

- 1 *Census impositio est species alienationis.*
- 2 *In impositione census super re Ecclesiastica requiritur copulativè causa, & solemnitas.*
- 3 *In alienatione rei Ecclesiae non sufficit tractatus, nisi accedat auctoritas, seu confirmatio superioris.*
- 4 *Clausula vocatis vocandis, requirit ordinem iudicium.*
- 5 *Legitime constare dicitur quando constat per plenas, & legitimas probationes.*
- 6 *Necessitas Ecclesiae non probatur per partium assertionem.*
- 7 *Necessitas ut probata dici possit concludenter, quando testes debeant deponere.*

DECISIO XXXVII.

Dixerunt Domini censum non esse legitime constitutum, est enim notissimi juris, ad validitatem census impositi super re Ecclesiastica, (quae et dicitur species alienationis, textus in lege *fin. Cod. de reb. alien. non alien. capite nulli, eodem tit.* Bald. in *car. 1. §. 1. per quos fiat investit.* Tiraq. de *retra. Lign. §. 1. gloss. 6. numero 6.* oportere ut intervenire solemnitatem & causam copulativè, sicuti in ipsa rei Ecclesiastica alienatione, *c. 1. de reb. Eccles. non alien. lib. 6. Clem. 1. cod. tit.* Covar. *lib. 2. var. resol. cap. 17. n. 2.* fuit resolutum in hac causa, & in alia Romana invaliditatis census

Decisio XXXVIII. & XXXIV. 31

3 *census coram R. P. D. meo Pamphilio.* Pro solemnitate allegantur tractatus qui non sufficiunt, nisi adsit legitima confirmatio, seu auctoritas superioris.

Adducebatur etiam licentia Legati, & confirmatio officialis Leodiensis in executionem illius, verum hæc Dominis non placuit, cum non fuerit servata forma:

4 Stante enim clausula, postquam per vocatis vocandis legitime contulerit, veniebat servanda forma judicialis & sic requirebatur plenæ, & legitimæ probationes, *c. exhibita, de jud. ubi Abb. n. 6.*

Non obstat quod videatur servata tela iudicialia, cum fuerit citatus Gherardus procurator Monasterij, qui agnovit bonam fidem fatendo necessitatem; nam fuit responsum quod nihilominus monasterium erat vocandum ex deductis in causa *S. noyallensis silve, coram R. P. D. meo Litta.* Ultra quod mandatum D. Gherardi non erat sufficiens, cum solum esset ad obtinendam confirmationem à Legato, non autem ad constituendum coram executore pro verificanda necessitate monasterij.

6 Ultra quod non videbatur sufficiens confessio Gherardi, cum ista necessitas non probetur per allegationem partium, ad not. per Bart. in *l. si forte ff. de cast. pecul. Feder. de Sen. conf. 143. Paris. conf. 36. n. 1. lib. 4.* ex quo resultabat defectus causæ necessitatis, vel utilitatis, & cum in hoc casu non adsit clausula extrajudicialiter, satis potest dici non constare de causa ex revolutione processus, in quo nulla probata fuit utilitas, vel necessitas.

7 Nec etiam obstant testes, quia quamvis examinati sint citato dicto procuratore, & deponant monasterium passum fuisse diversa damna propter bella, & militum incursiones, nihil tamen dicunt de monasterij necessitate, vel Abbatis, ita quod ei non potuerit aliter occurrere: quam per alienationem, vel census impositionem, ut fuit consideratum in illa *Placentina de Puteobonellis, coram R. P. D. meo Scraphino Decano.*

Cum ergo versetur in casu spectato propter dilapidationem Abbatis, & impositionem dicti census ad favorem consanguinei ejus, neque appareat pecuniam fuisse versam in illam causam, propter quam fuit facta alienatio, ut hæc omnia fuerunt coram me deducta in hac causa, *11. Decembris 1596.* Domini tulerunt in resolutis.

Reverendissimo Domino Sacrato, Romana
restitutionis, dotis, Lunæ 17. Martij 1600.

SUMMARI A.

- 1* Qualitas requisita à statuto debet concludenter probari ab eo qui se in statuto fundat.
- 2* Censuum impositio est species alienationis.
- 3* Inventarium hæreditis non officit creditoribus certis non citatis.
- 4* Declaratio facta à persona, & tempore suspecto, non est relevans.

DECISIO XXXVIII.

Iacet statuto Urbis, *c. 230 lib. 1.* caveatur quod dos à fratribus de bonis propriis sorori data soluto matrimonio per obitum sororis sine filiis ad eosdem fratres revertatur; ista tamen qualitas quod de bonis propriis fuisset dotata debebat per fratres de Rusconibus ante omnia concludenter probari, *l. 1. §. ait Prator. in respons. ff. ne quid in sta. publico. Felin. in cap. ex parte, n. 25. de rescript. & in terminis statuti late Socin. conf. 115. lib. 1.* Quæ probatio in proposito casu visa fuit Dominis non solum deficere, sed potius contrarium probari, nempe dictam dotem fuisse de bonis

paternis profectam, cum apud partes in confesso sit scuta octingenta, de quibus agitur, fuisse soluta ex pretio census impositi super vinea paterna. Unde cum pro solutione dictæ dotis fuerint alienata bona paterna, (census tamen impositio dicitur quedam alienatio, Bald. & Doctor. in *l. fin. C. de reb. alien. non alien.* & fuit late dictum in illa *Romana vinearum, 24. Febr. 1577. coram R. P. D. Decano*) sequitur quod dos non fuerit soluta de bonis propriis dictorum fratrum, sed de bonis paternis.

Nec satisfacit responsio quod hæreditas erat grandis ære alieno gravata, ita ut nil penitus superesset, quia id recte non probatur, licet enim fratres de Rusconibus consecerint inventarium, attamen tamen non afficit Dominam Livia à qua Camillus causam habet, ex quo Domina Livia, quæ erat creditrix certæ vel suæ dotis vel portionis hæreditariæ, non fuit nominatim citata, Bart. in *l. 1. §. cum igitur, n. 3. C. de iure delib. Dec. consil. 633. n. 8. Aym. consil. 25. n. 1.*

Nec refragatur, quod promissio dotis non fuerit facta nomine ipsius Livie, sed quod fratres semper zelo, & fraterno amore moti, ut dicitur in *l. oca matrimoniali*, promiserint dotem, quæ fuit soluta per Bartholomæum Rusconum patrum, quem illi promiserunt relevare indemnem, nam istæ probationes non ipsæ fuerunt concludere pernecessæ.

Sicut nec illa declaratio post obitum mulieris facta per eundem Bartholomæum, quod scuta octingenta soluta pro dote essent illa eadem, quæ fuerunt capta super vinea: ultra tamen quod talis declaratio emanavit à persona & tempore suspecta, & ex ea nil aliud ad summum inferatur, quam quod pecunie datæ in dotem profectæ fuerunt è manibus dictorum fratrum, sed de quibus bonis, non probatur. Et ideo cum pro illis tanquam bonis paternis fuerit relaxatum mandatum executionis ab A. C. illud modo est executioni demandandum.

R. P. D. Orano, Perusina hæreditatis de Al-
mercis, 8. Aprilis 1587.

SUMMARI A.

- 1* Prohibens alienare bona, est prohibitus super illis censuum imponere.
- 2* Censuum impositio super re alienari prohibita sub certa pena incipit in penam.
- 3* Censuum censetur impositus super parte rei libera.
- 4* Prohibita alienari, non veniunt sub generali obligatione.
- 5* Assertio imponentis censuum super re, quod illa sit sua & libera restringitur ad portionem suam.
- 6* Dominus rei pro indiviso potest dicere rem ad se spectare.
- 7* Caputiq. dec. 17. lib. 1. declaratur.

DECISIO XXXIX.

Certum tamen est, prohibitum alienare censetur prohibitus censuum imponere, & non secus tamen ac per alienationem, ita etiam per impositionem census cadere à commodo hæreditatis seu rei alienare juxta not. in *cap. fin. de reb. eccles. non alien. Bald. in cap. ad audientiam, et secundæ, sub num. 2. de rescript. Tiraquell. de retractu Lignag. §. 1. gloss. 6. num. 6. Caputiq. decis. 17. lib. 1. in impressis.*

Difficultas igitur propositæ questionis versatur in eo, An census intelligatur impositus super toto fundo, vel tantum illius parte.

Domini tulerunt censuum impositum fuisse super parte

parte duntaxat prædij; ex quo ꝛ enim pars una prædij libera fuit, altera verò fideicommissio subjecta, censendum est censum fuisse impositum in parte in qua potuit imponi, nam voluntas regulatur à potestate, & sub ꝛ generali obligatione non veniunt prohibita alienari, ex allegatis per Gabr. conclus. 12. n. 15. de reg. jur. & semper est facienda interpretatio per quam actus sustineatur, l. quoties, de reb. dub. Non obstant clausulæ in instrumento impositionis census appositæ, quia prima quod prædium ꝛ ad Franciscum spectet, intelligitur de parte ab ipso possessa pro indiviso, quæ non est subjecta fideicommissio, ratione ꝛ cujus potuit dicere fundum ad se spectare. Cuman. in l. locus, num. 2. ff. de acq. poss. Socin. in l. is qui cum totum, n. 2. ff. de except. rei jud. Benint. decis. 33. in fin. Secunda, ꝛ quod prædium noq. esset obligatum, vel alicui fideicommissio subjectum, interpretationem recipit in præjudicium impositionis census, & quoad partem liberam. Decis. ꝛ Capuraq. 16. lib. 1. procedit quando res prohibita alienari erat integraliter subjecta fideicommissio.

R. P. D. Iusto, Romana census, Veneris 17. Martij 1600.

SUMMARIA.

- 1 Census est jus distinctum, & separatum ab ipsa re supposita.
- 2 Jus census transit contra quemlibet rei supposita possessorem, d. num. 1.
- 3 Census imponi potest super bonis emphyteuticis. Limit. ut infra num. 6.
- 4 Bona prohibita alienari non censentur prohibita hypothecari, & veniunt in generali obligatione.
- 5 Salvianum interdictum datur contra possessorem bonorum emphyteuticorum.
- 6 Census imponi non potest super bonis Ecclesie sine debitis solemnitatibus, & absque justa causa.
- 7 Bona emphyteutica si sint expressè alienari prohibita non veniunt sub generali obligatione.
- 8 Hypotheca contrahitur super bonis tacitè alienari prohibitis.
- 9 Census impositio super rebus tacitè alienari prohibitis, non inducit caducitatem.
- 10 Nec est ab initio.
- 11 Res aliena hypothecari validè non potest, potest tamen vendi.
- 12 Exceptio dominij non admittitur in Salviano.
- 13 Dominium rei vendita transfertur traditione.
- 14 Clausula, reservato consensu domini, adjecta in venditione rei emphyteutica non operatur, quod contractus sit à principio perfectus.
- 15 Venditio rei emphyteutica cum clausula salvo, & reservato consensu Domini, valet ab initio.

DECISIO XI.

Dubitavi extra Rotam, an census impositus super vinea de qua agitur, sit validus, vel invalidus. Effectus dubitationis est ut comperat vel non Salvianum interdictum super vinea ubi est impositus. Et Domini dixerunt esse validum. Quia ꝛ per impositionem census constituitur jus quoddam distinctum, & separatum ab ipsa re, quod transit in quemcumque rei possessorem. Aym. consil. 217. n. 4. Covar. variar. re sol. lib. 3. cap. 7. n. 6. Quod ꝛ jus si imponatur super re emphyteutica, valet quia est in bonis nostris, ut fuit dictum in una Bononiensis de Massariis, coram bon. mem. Robustero. anno 1577. & in Romana vinea, coram R. P. D. meo Decano, die 26. Junij 1598. in princ. Et quia

commonis Doctorum opinio, & sententia est quod bona ꝛ prohibita alienari non prohibentur hypothecari, veniunt in generali obligatione bonorum, Gloss. in l. fin. in verbo aliis, C. de jure emphyt. Valicet. ibi, cotum. 3. n. 6. versic. quare an, & c. lal. n. 28. & 79. Bart. in l. si constante, in 3. q. in princ. num. 73. quem sequuntur Alexand. & alij. ff. solut. matrim. l. tutor, §. fin. & ibi not. Bart. Bald. Castr. & alij. ff. de pignor. ait. Bero in cap. potuit. n. 94. & seq. ext. de Locat. afflict. dec. 191. num. 5. Negul. de pignor. part. 2. memb. 2. r. 28. vers. 6. amplia. Clar. in §. emphyteusis. q. 18. Et ex his sequitur ꝛ com- petere Salvianum interdictum, ad l. i. ff. de Salv. interd. Aret. in §. item Serviana, n. 8. Insti. de act. Rot. Rom. in una vinea 1591. coram R. P. D. meo Decano.

Nec obstat ꝛ quod super rebus Ecclesie, vel minorum non possit imponi census sine causa, & absque legitimis solemnitatibus, Tiraq. de retractu. Lign. §. 1. gl. 6. n. 6. Rol. cons. 59. n. 9. & seq. n. 28. lib. 2. & sapius fuit resolutum, quoniam ꝛ ista procedunt quando ad est expressa prohibitio legis vel hominis, tunc enim est prohibita hypotheca, quæ alias, ut dixi, venit in generali obligatione bonorum, Crott. in repet. l. filiusfamiliæ, §. divi, n. 94. ff. de legat. 1. & fuit dictum, coram R. P. D. Penia in Romana Salviani interdicti, 12. Decembris anni præteriti. Nos autem sumus in tacita prohibitione, ꝛ quæ operatur domino volente, & declarante, ex dispositione l. fin. C. de jure emphyt. quo ꝛ casu impositio census non inducit caducitatem. Nota coram R. P. D. meo, in Rom. Casalis Marcigliani, 19. Jun. 1597. & Rom. Vineæ, supra allegata, & ꝛ non est nulla ab initio, juxta decis. Rota coram bon. mem. Lauretano, in causa Romana de Alexiis, 29. Mart. 1595.

Nec obstat oppositio defectus dominij imponentis census super vinea, & consequenter defectus hypothecæ, quia ꝛ licet res aliena vendi possit, tamen pignorari, hypothecari, vel jus reale super ea constitui non potest, l. 1. ff. de pignor. ubi Gloss. & Bart. Negul. de pignor. 3. memb. 2. p. n. 32. & 38.

Quoniam ultra quod exceptio dominij non admittitur in remedio Salviani interdicti, secundum communem opinionem, de qua testatur post alios Franc. Sarmient de redditib. Eccles. p. 3. c. 2. n. 23. & tenuis Rot. in una Romana census, 22. Decembris 1596. & in alia Censatenensi bonorum, 18. Junij coram R. P. D. meo Seraphino, & coram bon. mem. Orano in una Romana Salviani interdicti, 18. Maj 1598. cessat oppositio in facto, quia jam fuerat vendita vinea, & tradita Desiderio Bonavenæ, qui imposuerat census, ut patet ex instrumento venditionis, & hoc ꝛ modo transfertur dominium, l. traditionibus, C. de pact. l. 1. C. de his qui à non dom. manum. nec ostenditur aliquod impedimentum ex parte venditoris.

Non obstat ꝛ Clausula, salvo, & reservato consensu Domini. Quia interim inter contrahentes est perfecta venditio, l. necessario, §. si ita res, ff. de peric. & commod. rei vendit. gloss. in l. 1. in princ. C. eod. sit. cum allegatis per Tiraq. de retractu convention. §. 1. gloss. 2. n. 26. Et ꝛ valet, l. fin. C. de jure emphyt. Pal. in l. 2. C. eod. sit. Rol. cons. 57. n. 8. & seq. lib. 3.

Et ita decisum fuit.

R. P. D. Litte, Romana fideicommissi de Remediis, Veneris 7. Maj 1604.

SUMMARIA.

- 1 Filia veniunt in fideicommissio ad quod sunt vocati filij.
- 2 Filius fideicommissio gravatus potest liberè de sua legitima disponere.

Decisio XLI. XLII. & XLIII. 33

- 3 Legitima, & trebellianica constituunt medietatem ejus, quod restituendum ex fideicommissis est.
- 4 Censuræ impositæ super bonis subjectis fideicommissis resolvitur per fideicommissi purificationem.
- 5 Resoluto jure datoris, resolvitur jus acceptoris.

DECISIO XLI.

Fuit resolutum constare de fideicommissis ad favorem Livie filie q. Sebastiani de Remedii. Nam cum Remedius avus paternus dictæ Livie aliis decesserit condito ejus testamento, in quo inter alios sibi hæredem universalem instituit dictum q. Sebastianum, eique substituerit illius filios, utique q. dictæ Livie substituta debentur bona fideicommissis subjecta per d. Remedii, si ita scriptum, ff. de legat. 2. Anch. conf. 110. n. 21. & facti in simili tenentur in illa Foroliviensi fideicommissi, 11. Maij proxime præteriti, coram R. P. D. Jussu. Et quia effectus dubij eo tendit, an constet de tali fideicommissis ad favorem Domine Livie, ut censuræ de quibus agitur, & qui fuerunt venditi per dictum quondam Sebastianum gravatum minime sustineantur in præjudicium ipsius Livie fideicommissariæ; cujus inquam resolutio pendet ab illa inspectione, an antevenditionem dictorum censuræ fuerit consumpta legitima, & trebellianica, q. de quibus potuerat dictus Sebastianus in omnem casum liberè disponere, per text. in l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. testament. juncto text. in cap. Raynuitius & in cap. Raynoldus, de testament. Quæ q. legitima, & trebellianica medietatem ejus constituunt, quod iudicio dicti Testatoris ad ipsam Sebastianum gravatum pervenit, ut concludit Bald. conf. 92. n. 2. lib. 2. Aym. conf. 50. & alij relati per Covar. in repet. d. cap. Raynuitius §. 6. n. 6.

Ideo Domini (cum presupposito tamen quod debitum ex causa dotis Olympie uxoris dicti Sebastiani, quæ dos juncto quarto eidem debito vigore statuti Urbis, fuit liquidata ascendere ad summam scutorum quingentorum; & quod debitum scutorum quadringentorum occasione cujusdam assignationis dotium per eundem Sebastianum factæ ad favorem filiarum suarum spuriarum, quæ duo debita præcedunt venditionem dictorum censuræ, absorbeant medietatem bonorum, quæ ad ipsum Sebastianum pervenerunt iudicio ipsius fideicommittentis) tenuerunt unanimiter pro invaliditate venditionis dictorum censuræ per regulam illam, q. quod resolutio jure datoris, & acceptoris jus eo ipso resolutum censeri debet, de qua in leg. si ex duobus, §. sed & Marcellus, ff. de in diem adjeci. & in leg. lex veitigali, ff. de pig. bene Surd. dec. 102. num. 12.

Ex quibus & aliis hic latius deductis per informantes fuit conclusum, ut supra.

R. P. D. Littræ, Romana fideicommissi de Remedii, Veneris 17. Decembr. 1604.

SUMMARIÆ.

- 1 Censuræ impositæ super re alienari prohibita tenet, durante vita imponentis.
- 2 Hæres cum beneficio legis, & inventarij census tenetur, quatenus in hereditate reperitur.
- 3 Obligatio principali finita, cessat etiam accessoria.
- 4 Præteritione filia non rumpitur testamentum patris, ubi urget statusum exclusivum feminarum.

DECISIO XLII.

Fuit resolutum hæredem Livie non teneri ad solutionem fructuum census, quia jam fuit decisum sub

die 10. Maij 1602. vineam, & hortum super quibus fuit impositus dictus census à Sebastiano, subjacere fideicommissis Remedii patris ipsius Sebastiani. Nec poterat sufficere ratione Legitimæ Trebellianicæ filio in bonis patris fideicommittentis debita: quia ex decisione facta in hac eadem causa 7. Maij præteriti anni, apparet Sebastianum de tempore impositionis, quæ fuit de anno 1581. jam consumpsisse istas duas quartas, & ultra.

Non obstat, quod q. teneat constitutio census super re alienari prohibita impositi in vita imponentis, & ejus præjudicium: quia est verum, sed non applicatur, cum jam diu obierit Sebastianus.

Minus facit quod Livia fuerit hæres patris, & obligatio cameralis afficit universalem successorem, quia fuit responsum, quod Livia quatenus fuerit hæres Sebastiani fuit cum beneficio legis, & inventarij; unde q. census tenetur, quatenus in ejus hereditate reperiri fuit ostensum: licet verius sit ipsam successisse in bonis de quibus agitur, uti ad se spectantibus vigore fideicommissi Remedii, & q. ideo corruente contracta impositionis census corruit etiam obligatio cameralis illi accessoria, jurius vulgaris.

Neque hic applicatur dispositio Auth. res que, Cod. commun. de legat. quia Remedius pater vivens Bartholomæam filiam nuptui tradiderat. dote sibi persoluta: unde si mortuo primo viro voluit cum pecunia dotali emere censum super re fideicommissis subjecta, sibi habet imputare, & experiri contra bona imponentis, quæ non adesse fuit alias demonstratum, & decisum, & ex ista solutione dotis q. excluditur præterita nullitas paterni testamenti præteritione filie cum statum Urbis antiquum lib. 1. cap. 3. & novum lib. 1. cap. 141. excludat alias dotatas, & repeilat a facultate impugnandi testamentum paternum, a quo bene facit Decis. Rotæ diversorum 155. n. 4. & 6. part. 1. cum aliis allegatis per informantes.

Deducta verò circa nullitatem testamenti Livie, uti extra dubium, fuerunt per Dominos rejecta.

R. P. D. Cantuccio, Romana domus de Alexiis, Lunæ 1. Februarij 1580.

SUMMARIÆ.

- 1 Fideicommissum absolutum censetur inductum ex prohibitione alienationis vestita ex causa.
- 2 Immo censetur inductum etiam in causam mortis.
- 3 Fideicommissum absolutum inducitur, quando testator procedit per viam principalis dispositionis.
- 4 Perpetuo, hæc dictio demonstrat esse inductum fideicommissum absolutum.
- 5 Censuræ imponi non potest super re alienari prohibita.
- 6 Fideicommissis fit locus si imponatur census super re alienari prohibita, d. n. 5.
- 7 Causa prohibitionis illam restringit.
- 8 Proprietati censetur relicta, quando relinquatur res ad usum, vel pro usu.
- 9 Causa vel modus non restringit legatum, quando respicit favorem legatarij.
- 10 Legatum usus, vel usufructus non trahitur ad proprietatem.

DECISIO XLIII.

Resolutum fuit, inductum esse fideicommissum ex illis verbis testamenti q. Pauli de Alexiis. Item voluit quod domus sua, quam de præteriti inhabitat dictus testator, non possit dividi, nec vendendi, nec alie-

nari, sed remaneat perpetuo pro usu familiae suae. Quia
 † prohibitio ista de non alienando domum non fuit
 nuda, sed vestita cum causa remansionis domus pro usu
 familiae, & sic intrant communiter tradita per Doctores
 in l. filius familiae, §. Dicitur, ff. de legat. 1. latè Gabr.
 lib. 4. de fideicommissum. concl. 9. n. 7. Immo † fideicommissum
 istud nedum in casum alienationis, sed etiam in casum
 mortis inductum fuit, & sic resultat simplex, & absolu-
 tum fideicommissum; tum quia testator non per viam
 rationis, sed per viam principalis dispositionis ordi-
 navit domum remanere pro usu familiae suae: non
 enim dixit per viam rationis ut remaneat, vel quia vo-
 luit remanere, sed dixit per viam principalis, disposi-
 tionis, sed remaneat, subintelligendo verbum, voluit ut
 sit census; sed voluit quod remaneat, &c. quo casu
 † quando † testator ordinat per viam principalis disposi-
 tionis, fideicommissum simplex & absolutum induci
 Doctores uno ore fatentur, nec inter eos ulla reperitur
 discrepantia, ut latè, & egregiè deducit Curt. jun. conf.
 245 num. 6. & 7. Dec. conf. 23. n. 3. vers. un de in prius,
 & n. 5. vers. o' lavo, & vers. se us videtur pulchrè Al-
 ciat. r. s. 202. num. 4. in fine, tomo 3. lib. 9. Tum quia in
 casu nostro adest illa dictio, perpetuo, † cuius virtute
 fideicommissum inducitur absolutum, Soc. inter conf.
 Curt. senior conf. 40. in fine, & latius in l. qui Roma, §.
 coheredes, num. 18. vers. hanc conclusionem, ff. de verbor.
 obligat. cum aliis collectis per Gabr. ubi supra, n. 12.
 Alexand. in conf. 1. d. 1. vers. pro responsione, latè Paris.
 conf. 30. n. 24. lib. 2. Alb. conf. 54 n. 2. Rol. alios citans,
 conf. 23. num. 18. 19. & 20. lib. 4.
 † Praeterea fuit etiam resolutum huius fideicommissio
 per impositionem census locum factum fuisse quia, su-
 per re alienari prohibita non potest census imponi, ut
 per Foller. in terminis in sua Praxi censuali, fol. 167.
 n. 4. & decisum fuit in illa Romana vicarum, coram
 Domino Decano, 4. Februarij 1577.
 Non obstat quod verba testatoris in casu nostro non
 sunt directa in familiam, sed in usum familiae, & sic
 non potest dici vocata familia, & illa verba, sed rema-
 neat, &c. videntur iterare prohibitionem, ut scilicet
 non alienetur, & causa prohibitionis fuit usus fami-
 liae, quae causa videtur expressa non ad vocationem ut
 familiae, sed ad denotandam voluntatem testatoris, ut
 familia domo semper uti possit: quia pro responsione
 dicitur, quod immo familia fuit vocata; si enim testa-
 tor voluit domum remanere pro usu familiae, ergo vo-
 luit remanere in familia, cum remansio non possit ve-
 rificari nisi in familia; tunc autem posset procedere ob-
 jectum quando testator voluisset domum remanere pe-
 nes aliam pers. nam pro usu familiae: nam hoc casu
 fuisset vocata illa alia persona, & familia uti posset do-
 mo. Minus obstat, quod † causa prohibitionis restrin-
 git prohibitionem, l. cum pater, §. ulcissimis, de leg. 2. &
 quod causa prohibitionis in casu nostro fuerit usus
 familiae, ac propterea alienatio domus non censetur
 prohibita, nisi quatenus impedit usum familiae, l.
 plenum, in princ. ff. de usu, & habitat. & quod impositio
 census non impedit quominus familia uti possit do-
 mo, cum potuit illam inhabitare, & solvere fructus
 census. Siquidem responsum fuit testatorem in ca-
 su isto non solum usum, sed etiam proprietatem do-
 mus reliquisse familiae: non enim voluit quod usus
 domus remaneret pro usu familiae, inter quos duos ca-
 sus longa est differentia. Nam † quando relinquitur
 res ad usum, seu pro usu tunc relinquitur etiam pro-
 prietas: quia † quando modus, vel causa adjecta
 legato respicit favorem legatarii, tunc non limitat le-
 gatam, l. 4. §. ubi Bart. ff. de alim. & cibus. c. at. ep. num.
 hi. §. si uni. & ubi Bart. Ang. Paul. de Castr. Alex. & Iaf.
 ff. de transact. Doctores post Bart. in l. don. nonus, §. pe-
 cies. ff. de donat. Cyn. Bald. & Salic. in l. j. mulier. de ju-
 re dot. Rom. conf. 103. n. 7. Soc. in conf. 102. n. 10. lib. 3.

Cremens. sing. 34. Curt. jun. in l. cum quid, ad finem. ff. si
 cert. pet. Fectar. cautela 2 n. 1. vers. secunda cautela est, &
 num. 3. Gramm. decis. 59. n. 52. & 53. Capyc. dec. 188.
 num. 5. 6. & 7. Bene Alex. loquens in casu huic nostro
 valde simili, conf. 223. num. 4. prope finem, & n. 5. lib. 2.
 latè Ang. conf. 338. num. 7. Si verò † relinquatur usus, 9
 vel usufructus rei, tunc non relinquatur proprietas,
 sed solus usufructus, tot. tit. ff. de usufr. legat. Capic. d.
 decis. 188. n. 4. vers. si vero.

Praeterea fuit & alio modo responsum, quod etiam si
 in casu isto non proprietates, sed solum usus domus reli-
 ctus esset, nihilominus iste usus impediretur familiae
 per solutionem fructuum census.

Ad alia non est opus respondere, quia sunt extra du-
 bium.

R. P. D. Cantuccio, Romana census Salviani
 interdicti, & interesse, Lunæ 15 85.

SUMMARI A.

- 1 Qui tenetur de evictione actione ex empto, tenetur
 etiam ad interesse.
- 2 Tam damni emergentis, quam lucri cessantis in solito
 negotiari.
- 3 Interesse hoc taxatur juxta tempus evictionis, non
 autem venditionis.
- 4 Haeres ob alienationem rei fideicommissi subiecta, non
 tenetur ad interesse, nisi a die quo fideicommissarius
 incipit habere commodum fideicommissi.
- 5 Census impositus super re expressè alienari prohibita,
 est nullus ab initio.
- 6 Prohibitio alienationis expressa, reddit alienationem
 nullam ab initio.

DECISIO XLIV.

Ille † qui tenetur de evictione actione ex empto, †
 tenetur ad interesse, l. evicta ff. de evict. l. Titius cum
 decederet, §. fin. ff. de act. emp. & tenetur † nedum ad in-
 teresse damni emergentis, sed etiam lucri cessantis,
 quando est solitus negotiari, Avln. cont. 146. lib. 1. Bene
 verum est, † quod in hoc interesse respicitur tempus
 evictionis, & non venditionis, d. l. Titius, §. fin. & bene
 declarat Fulgos. in d. l. evicta, & hæc est differentia inter
 actionem de evictione, stipulationem dupli, & sig-
 nanter † quod quando ex fideicommissio res est evicta, †
 interesse non debeatur à tempore evictionis, sed à tem-
 pore quo fideicommissarius incipit habere commodum,
 bene Ruin. d. conf. 146. num. 5. sed fortè hoc procederet
 si ageretur de evictione rei, hic autem agitur ratione
 census: unde quodcumque sequatur evictio, cla-
 rum est, quod census illucque decursi non erant so-
 luti, & consequenter ad illos isti de Alexiis non tene-
 bantur.

Verum tria obstat videntur. Primum, quod vide-
 tur stare per Alexandrum, cum sustineat litem super
 fideicommissio, nec unquam obtulerit velle dimittere
 domum fideicommissio subiectam. Secundum, quod
 idem Alexander adhuc percipit pensiones dictæ do-
 mus decursas, de quibus agitur, quia contractus census
 de cujus evictione queritur, canat expressè quod pen-
 siones cedant loco solutionis census; donec igitur Ale-
 xander habitat dictam domum semper verum est, quod
 census erunt soluti. Tertium, an sint probanda requisi-
 ta, Castr. in l. 4. §. de eo quod certi loco, quia licet verum
 sit quod Alexij tenentur de evictione, cum tamen census
 sit nulliter im. osirus, dubium est an Alexander possit
 dicere interest mea, quia tot fructus ex his pecuniis
 percepissem, quia nullo existente censu, curam est,
 quod

quod ex pecuniis lacrum capere non poterat. Hoc igitur pender ab eo, an impositio census fuerit nulla ab initio, tenet census, donec cum effectu evincatur, fortasse cessabit hæc difficultas. Sed videtur ꝑ census impositio nulla ab initio, cum census fuerit impositus super domo alienari prohibita, quæ prohibitio ꝑ inducit nullitatem alienationis ab initio. Doctor. in l. filius familias, §. Divi, ff. de legat. 1. & fuit resolutum in illa Romana Palatii, coram me, 8. Martij 1577.

R. P. D. Cantuccio, Romana census Salviani interdicti, & interesse, 29. Martij 1585.

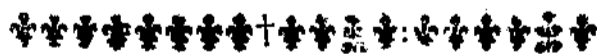
S U M M A R I U M.

- 1 Ex censu ab initio nullo nulli fructus, nullaque damna, vel interesse debentur. Limit. si impositus census fuisset in dolo, num. 5.
- 2 Prohibitio alienationis expressa inducit alienationis nullitatem ab initio.
- 3 Promissio evictionis in contractu nullo ipso jure est inefficax.
- 4 Secus si contractus fuit ab initio validus, sed venit ex aliqua causa rescindendus.

DECISIO XLV.

Domini tenuerunt Alexandro Pelegrino nullos ꝑ fructus census impositi super domo, de qua agitur, nullaque damna, & interesse deberi, quia hujusmodi impositio census facta per Iacobum de Alexiis, 7. Julij 1563. ad favorem auctoris Alexandri, fuit ab initio nulla ipso jure, propter expressam prohibitionem alienationis factam in testamento Pauli de Alexiis patris Iacobi, quæ ꝑ expressa alienationis prohibitio inducit nullitatem alienationis ipso jure ab initio, Bart. in l. filius familias, §. Divi, n. 6. vers. certè, & ibi Cast. v. 7. versicul. interdum, Claud. n. 12. Inf. in prima Lectur. n. 66. & in secunda, n. 100. Ripa n. 47. Croc. num. 92. Ferdin. Loaz. n. 114 ff. de legat. 1. Tiraq alios allegans de legib. connub. gloss. 7. n. 57. Ruin. conf. 23. n. 13. cum seq. lib. 1. & fuit resolutum in una Romana Palatii, coram me, 8. Martij 1577. Unde statim ꝑ nullitate impositionis census ab initio, promissio quoque evictionis tanquam accessoria nulla fuit, Grat. in terminis d. conf. 41. numero 20. & 21. libro 1. latè Tiraquell. de const. possess. lib. 7. numero 28. cum sequenti, licet secus esset si venditio census ab initio fuisset valida, & ex post facto resoluta, per ea quæ tradit Tiraq. d. limit. 7. n. 41. cum sequent.

Et præmissa Domini firmarunt ꝑ nisi Alexander probaverit Iacobum falso, & cum fraude asseruisse domum super qua census est impositus, fuisse liberam nec alicui fideicommissio subjectam: tunc enim impositio census valuisset, ut per Tiraquell. de leg. connub. Gloss. 8. num. 135. cum seq. quæ probatio pender ab eo, an constet Iacobum tempore impositionis census habuisse noticiam quod prædicta domus esset subjecta fideicommissio, & expressè alienari prohibita, de quo erit articulatim videndum.

R. P. D. Penia, Bononiensis census, Lunæ 20. Maji 1600.

S U M M A R I A.

- 1 census impositio super re expressè alienari prohibita ipso jure nulla.

- 2 Censu imposito super re non libera, potest repeti pretium illius.
- 3 Fidejussor contractus tenetur etiam in casu invaliditatis, & rescissionis contractus.
- 4 Fidejussor tenetur adimplere promissa.
- 5 Fidejussor evictionis conveniri non potest, nisi re evicta.
- 6 Potest tamen ante sequutam evictionem conveniri, us rem liberam tradat.

DECISIO XLVI.

Imposuerat Dominus Alexander Comes de Pepullis anno 1596. antiquum censum scutorum nongentorum sexaginta monetæ Florentinæ super quibusdam bonis suis stabilibus existentibus in territorio Bononiensi in contradi Ducatus S. Martini, & Molinellæ, eumque sic impositum vendiderat Salviano Scallato, nobili Florentino pro pretio scutorum duodecimo millium similibum, asserens prædicta bona esse de sui natura fructifera, nulli fideicommissio purificato, vel purificando, & hypothecæ subjecta, sed libera, franca, allodialia fuisse, promiseratque, & se obligaverat ad legitimam dicti census, & prædictorum bonorum defensionem, & de evictione, secundum formam Provisionum Bononiensium de anno 1466. editorum, necnon in ampliori forma Cameræ Apostolicæ pro Comite Alexandro venditore in eodem contractu fidejusserunt Ferdinandus Elephantotius, Comes Julius de Pepullis, & Camillus de Bendinellis procurator Dominorum Comitum Hugonis, & Riccardi de Pepulis, Andreas Borgius, Ioannes Petrus de Manginis procurator Domini Antonij de Isolais, seiplos principaliter, & insolidum, & uti expromissores pro dicta evictione, & legitima defensione perpetuè duratura etiam in casu nullitatis, invaliditatis, vel rescissionis præfati contractus ex quavis causa, etiam incertitudinis in ampliori forma Cameræ obligantes.

Cum verò anno 1598. alvius Scartatus intellexisset præfata bona super quibus census fuerat impositus archissimo fideicommissio q. Comitum Romæ de Pepulis patris Comitum Alexandri, & Iulij fuisse subjecta, cum expressa prohibitione alienationis omnium bonorum & etiam cum prohibitione detractionis Legitimæ, & Trebellianicæ contra eisdem Alexandrum, & Iulium corâ A. C. super restitutione sortis principalis dicti census iudicium intentavit ex eo quod res promissa non fuerat libera, & contractus, attentata tentatis dispositione, fuerat invalidus. Postquam autem A. C. mandatum executivum pro dicta sorte principali deponenda decrevisset, causa introducta in Rota dubitavi.

An esset locus restitutioni scutorum duodecim millium ita ut Comes Alexander, & ejus fidejussores tenerentur ad illorum restitutionem, & solo Scartato informante Rota restitutioni fuisse locum, & Alexandrum principalem, & fidejussores teneri censui. Cum ꝑ enim bona super quibus census fuerat impositus essent fideicommissio, & perpetuè alienationis prohibitioni subjecta, non valuit contractus, & propterea potuit emptor rescindere impositionem census, & compellere venditorem ad pretium restituendum, Decian. conf. 102 n. 2. in finalib. verbis, Alex. con. 103. num. 10. vers. ex quibus concludo, & n. 11. v. sic etiam quando lib. 6. & tenuit Rota in una Romana censu. de Cuppis, die 17. Martij 1577. coram R. P. D. Seraphino, & in alia Spaietana terrarum, 1. Novembris 1599. coram R. P. D. Mellino, & iterum in eadem die 6. Martij 1600. coram eadem, & sæpe aliàs, cum enim bona non possunt dici libera, perinde ꝑ ell ac si essent evicta, & consequenter locus erat restitutioni pretii, seu sortis principalis, si venditio, ut etiam, inter empti, Cod. eod. Similiter, ꝑ emptor cogere poterat fidejussores sibi obligatos ex quavis causa etiam in casu invaliditatis, & rescissionis contractus

contractus, Dec. conf. 39. n. 4. *vers. sed in questione*, Paris. conf. 79. n. 42. & conf. 97. n. 25. lib. 2. Tiraq. *de retr. l. 5. §. 1. gloss. 7. n. 10.* Quod sine difficultate videbatur dicendum, ex quo fidejussores de legitima evictione, & generali defensione se obligaverant & qui propterea tenebantur promissa aimplere, Crav. conf. 272. num. 2. & 3. Et licet & regulariter ante sequutam evictionem agi non possit, ea tamen regula limitatur pluribus modis, ut patet in prædicta Decisione in causa Romana de Cuppis, in quibus unus est, & contra fidejussores promittentes rem tradi liberam ante evictionem agi possit, Gloss. in l. qui rem, in v. bo, nō potest, C. de evict. Ozasc. dec. 24. n. 4. Dec. d. conf. 102. in fine. Prædictis accedebat quod fidejussorum obligatio erat etiam secundum formam provisionum Bononiensium, quibus cavetur, ut bona tradi debeant libera, Alex. d. conf. 63. n. 10. lib. 6. Dec. conf. 483. n. 18.

R.P.D. Fabio, Romana census, 3. Decemb...

SUMMARI A.

- 1 Alienans rem contra pactum, cadit à commo contractus.
- 2 Contraveniens contractui, non potest juvari commo illius.
- 3 Alienans rem prohibitam alienari per contractum, statim cadit à commo contractus, nec recuperat per redemptionem.
- 4 Dominium rei super qua census imponitur, remanet penes imponentes.
- 5 Ex census impositione res censuata remanet obligata.
- 6 Pœna conventionalis non elidit pœnam legalem, sed concurrunt.

DECISIO XLVII.

EAdem die in causa Romana dubitavi utrum creditores Martini excludantur à filiis Bernardini vigore pacti inter Federicum, & fratres facti, & attento quod contra prohibitionem pacti Bernardus alienavit: nam pactum erat inter eos, quod bona immobilia non possent alienari, nec hypothecari, propter quod hæredes Bernardini, qui etiam erant hæredes Federici, recusabant solvere creditoribus Martini habentibus expressam hypothecam cum obligatione in forma Camera: sed replicabant creditores, quod & ex quo Bernardinus constituerat censum super una domo prohibita alienari, & sic pacto contravenerat, non poterat juvari pacto de non hypothecando in eodem contractu appposito. Sed replicabant quod census erat redemptus, quod non admiserant Domini; tum quia de redemptione in actis non constabat; tum & quia statim facta alienatione ceciderunt à commo contractus, adeo quod ex redemptione id quod amiserant non recuperabant, dicebatur etiam quod licet ita constituerent, dicebatur tamen quod & domus dominium penes illum remanserat: Ideo, &c. sed dicebatur quod nedum erat prohibita translatio dominij, sed etiam quælibet alienatio, & obligatio; & negari non potest, quin & constituendo censum super domo illam obligasset. Dicebant etiam quod Bernardinus convenerat fratres Caroli, idem cum duo ex tribus alienasset, debuit posse fieri absque pœna, per not. per Alex. in l. duo ex tribus, ff. de re judic. sed verba pacti non tollebant, cum expressè omnium consensus requirebatur, etiam quod fuerat facta alienatio ex causa dotis, quia non probatur, dixerunt quod facta probatione disputaretur, an *Aust. res que, C. commun. de legat.* habeat locum in contractibus.

Ultimò, quod quia erat in pacto dictum, quod facta alienatione alienans caderet à commo rei donatæ, quam debebat applicare non alienanti, cui erat appposita pœna, quæ debebat sufficere, & non duplici pœna puniri, & sic etiam à commo contractus cadere juxta l. familia regum, cum ibi not. de pœn. Tamen omnes Domini fuerunt in contrarium, & quod in pœna conventionali appposita à partibus potuerit concurrere pœna legum, l. si quis major, C. de t. a. s. d. & propterea propter pactum cadere debebat ab omni commo contractus, allegabatur etiam in somma Gloss. in l. si quis, C. de iure emphe. in v. res, repellere, communiter approbata, ex qua patet quod pœna conventionalis non facit cessare pœnam legalem, sed concurrunt.

R.P.D. Rubeo Decano, Romana vinearum de Maximio, Lunæ 4. Februarij 1577.

SUMMARI A.

- 1 Census impostus super fructibus rei alienari prohibita non facit cadere imponentem à jure suo. Secus si sit impostus super ipsa re, d. nom. 1.
- 2 Prohibitum alienare est etiam prohibitum facere actum ex quo possit sequi alienatio.
- 3 Pœna imposta alienanti committitur ex actu, per quem possit sequi alienatio.
- 4 Emens scienter rem prohibitam alienari, non agit de evictione ad pretium.

DECISIO XLVIII.

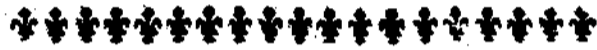
IN causa Romana vinearum proposita Lunæ 5. Februarij 1577. Domini pro resolutione pœnæ distinxerunt materiam in tres difficultates, quarum

Prima fuit an præsentio Dominorum de Maximis dicatur requirere altiorum in taginem ita ut non possit impedire D. Margaritam immitti in possessionem vineæ, de qua agitur in summatario possessorio. & in ista prima difficultate non potuit capi resolutio propter diversitatem opinionum.

Nam aliqui tenebant contra D. Margaritam ex adductis per informantes Dominorum de Maximis, aliqui verò fuerunt in contrario voto: per ea quæ allegant hinc Theophili, & per ea quæ scribit lat. conf. 44. n. 4. ad fin. lib. 1. & propterea nil fuit firmatum.

Secunda fuit difficultas, an Iacobus dicatur cecidisse ab omni jure sibi competente super domo magna, ratione impositionis census: & circa hanc difficultatem fuit conclusum secundum maiorem partem Dominorum, quod & aut census fuit impostus super fructibus domos, & tunc Iacobus non dicitur cecidisse: aut census fuit impostus super domo una cum hypotheca, & isto casu Iacobus cecidit, per textum in lege s. C. de reb. alien. non alienan. ubi Bald. & Salic. Fulgos. conf. 92. n. 2. & fuit dictum Bart. in lege Codicis, §. Instituto, ff. de leg. 1. 2. & in terminis de censu imposto super re prohibita alienari, Petrus Foller. in Pract. censuali, fol. 167. qui alios allegat, & pro confirmatione facit illa conclusio, quod & ubi quis prohibetur alienare, prohibetur etiam facere actum per quem alienatio sequi possit, ut per Dec. conf. 94. num. 5. & conf. 282. num. 2. cum aliis comularis per Tiraq. de Retr. Lign. §. 1. gloss. 14. num. 14. *vers. quibus malo accedere*, & citat Aret. in lege in duobus, §. ubi duo, in fine, ff. de duobus reis & alibi; quod & prohibitus alienare sub pœna incidit in pœnam licet immediate non alienet si præcedit factum ipsius ex quo sequitur alienatio, & aliqui ex Dominis allegarunt Alexand. conf. 119. n. 3. volum. 3. & ita fuit resolutum

tum per majorem partem Dominorum in ista secunda difficultate, non obstantibus allegatis in contrarium, quæ possunt verificari in primo capite supradictæ distinctionis: unde si census impositus super domo magna est talis, ut comprehendatur sub secundo capite distinctionis, Margarita est in tuto respectu hujus modi. Tertia difficultas, quæ non videtur necessaria si intrat supradicta distinctio Dominorum, an Margarita teneatur de evictione? In qua difficultate fuit conclusum, Margaritam non teneri: quia Iacobus ipse non tenetur de evictione vineæ, & ita non habet locum text. in l. cum à matre, C. de rei vendicat. per allegata hic per Theophilos. Pinel, in l. 1. p. 3. num. 83. in 10. limit. qui alios allegat. Quod autem Iacobus non teneretur, probatur quia contractus venditionis vineæ fuit nullus stante prohibitione testatoris, & stante protestatione per eum facta, quæ ita suffragatur Margaritæ, sicut suffragatur ipsi Iacobo. Et addebant aliqui ex Dominis ex superabundanti, quod Domini de Maximis non possunt agere ad pretium ratione evictionis vineæ, ex quo Dominus Lucas eorum auctor emit scienter rem prohibitam alienari, ut fuit aliàs resolutum.

R.P.D. Orano, Perusina hæreditatis de Almericis, Mercur. 16. Febr. 1586.

S U M M A R I A.

- 1 Alienatio facta ab herede gravato imputatur in portionem quam potest detrabere.
- 2 Alienari, qui in re alienata habet portionem liberam, censetur alienasse propriam portionem.
- 3 Filius in legitima non dicitur propriè creditor.
- 4 Dominus pro indiviso non potest unam rem potius, quàm aliam pro sua portione eligere.
- 5 Filius non potest hanc potius, quàm illam rem pro sua legitima accipere.
- 6 Legitima assignatio fit Iudicis officio, & ejus arbitrio.
- 7 Ita tamen ut alienata per filium illi in legitimam imputet.
- 8 Nisi alienatio sit facta de rebus melioribus, & n. 9.
- 9 In divisione rerum communium una res uni, altera alteri officio Iudicis assignatur.
- 10 Socin. sen. conf. 16. n. 13. lib. 1. declaratur.
- 11 Alienationis prohibitio est odiosa.
- 12 Contravenio ut excludatur, interpretatio semper est facienda.
- 13 Pœna ut locus sit, est necessarius dolus.
- 14 Dolus cessat in prohibito alienare, si non alienet de melioribus.
- 15 Item si habet filios comprehensos, & vocatos ad fideicommissum, & n. 16.
- 16 Alienans non dicitur contravenire, si non offendat mentem testatoris, licet faciat contra illius verba.
- 17 Castr. conf. 77. n. 2. lib. 1. declaratur.
- 18 Census impositus super re communi, censetur impositus super portione propria impoentis.
- 19 Dummodo dicta portio sit capax ad supportandum ipsius onus.
- 20 Probita alienari non vniunt in generali obligatione, quando adiunt alia bona, in quibus potest verificari obligatio.
- 21 Redemptio excusat à pœna incursa ob alienationem factam contra prohibitionem. Cur. jun. conf. 210. n. 21. Declaratur.

DECISIO XLIX.

Conclusum fuit alienationem prædij, & impositionem census super re communi cedere
Decis. Ross. Rou. pro Tract. de Cens.

in portionem Francisci, ita ut prohibitioni alienationis per Thezaurum testatorem factæ non censetur ita contravenisse, quin à caducitate sit excusandus.

Quemadmodum enim alienatio ab herede gravato facta semper imputatur in portionem, quam gravatus detrabere potest, Cui. in Auth. res que, in fine, C. commun. de legat. Bald. in l. habemus, col. 1. vers. item fallit, C. ad Trebell. Doctor. in l. Marcellus, ff. ad Treb. cum aliis hic adductis; & videmus in legitima, & rebelliciana, in quibus semper fit imputatio rei alienatæ. Ita etiam dicendum est in Francisco habente portionem liberam bonorum, quod alienationem fecerit ejus portionis, quæ fideicommissio obnoxia non est. Idque eo magis, quod potentius ipse in portione sua habet, quàm filius in legitima, qui improprie illius creditor dicitur, Alc. in l. in quartam, n. 25. ad l. Falcij. lal. conf. 181. lib. 2.

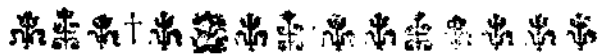
Nec obstant in contrarium adducta. Primum, quod qui in commune possidet, non possit propria auctoritate unam rem potius quàm aliam in suam portionem accipere, quia nec filius pro sua legitima potest aliquam rem eligere, Salic. in l. filium, C. famil. herisc. Dec. conf. 236. n. 9. & 10. sed in arbitrio Iudicis est assignatio faciendæ, Alex. in l. Marcellus, §. res que, col. 161. & tamen in alienata in legitimam imputatur, Alex. conf. 178. vol. 5. Socin. conf. 36. vol. 3. Paris. conf. 17. in fine, vol. 2. Prout etiam fit in divisione rerum communium, in qua non assignatur medietas cuiuslibet rei, sed Iudicis officio una uni, & altera alteri adjudicatur. Quæ igitur æquitate Iudex movetur ad imputandum alienata in legitimam, debet etiam moveri ad imputandum alienata bonorum communium in portionem alienantis. Nec repugnat quod hoc modo erit aperta via fraudibus, quia hoc quidem verum est, quod quando alienatum esset electum ex rebus melioribus hæreditatis; eo enim casu nec habet locum imputatio in legitimam, Alexand. dict. conf. 17. num. 20. lib. 6.

Neque habenda est ratio dicti Soc. conf. 16. n. 13. lib. 3. qui negat hanc interpretationem reperiri iure cautam, quia licet facilis sit ad illud responsum, hanc dispositionem l. marcellus, & quo in iure de similibus ad similia proceditur, tamen non potest negari quod non appli. e. ut cum in suo casu alienans nolet imputari, & fideicommissarius omnino contenderet ipsum esse cogendum, Secundo non loquitur ad effectum evitandi pœnam, prout hic: nam certum est prohibitionem alienationis uti odiosam stricte esse intelligendam; & eam semper cavendam interpretationem, in partem quam contravenio; & pœna excludatur, ut post Dec. & alios tradit Abb. conf. 67. n. 41. maxime cum hic non possit considerari dolus alienantis, vel animus subvertendi fideicommissum, qui tamen ad effectum pœnæ requiritur. Socin. jun. conf. 18. lib. 2. Abb. ubi supra. Quod enim cesset iste dolus demonstrabatur ex eo quod res alienata non est de melioribus rebus hæreditatis, sed est res potius sterilis adeo quod ex hoc solo potest dici non contravenit. Regula enim est quod ubi per alienationem non offenditur mens testatoris, non dicitur contravenit, quamvis etiam fiat contra verba prohibentia alienationem. Ang. conf. 69. lal. in l. filius familias, §. Divi, in 1. delect. num. 78. ff. de leg. 1. Soc. jun. d. conf. 18. n. 5. Abb. d. conf. 97. n. 4. Negari autem non potest quin hoc casu non offenditur mens Testatoris, quia ista alienatio fuit potius facta ad commodum fideicommissarium propter subrogationem factam de Molendino, quod tanquam prius commune cum Dominis de Monte Spetello erat minus utile, ex quo quod commune est, facile negligitur; tum quia

utilius est illam partem quam fideicommissarius potuisset in illa re parvi momenti alienata prætereundere habere in aliis bonis melioribus. Accedit, quod Franciscus habet filium, qui est vocatus ad fideicommissum, adeo quod etiam ex hoc capite præsumitur non adfuisse animum in Francisco illud evertendi, ut considerat Abb. d. conf. 97. n. 38. Nec obstat quod conf. Castr. 77. n. 2. lib. 1. Quia ibi alienatio legitime expressè prohibita fuerat ad certam ætatem, & propterea bene concludit, quod licet valuerit alienatio, tamen incidit in pœnam; verum non applicatur, quia hic non adest prohibitio expressa respectu bonorum priorum alienantis.

Neque potest fieri fundamentum in impositione census, quia cum sit simpliciter impositus super prædio cuius medietas est apta illum sustinere, censetur tantum impositus super illa medietate. Quia quod in generali obligatione non veniunt bona prohibita alienari, quando adfunt alia bona super quibus verificari potest obligatio Bart. in l. coactio, §. in lit. ff. de legat. 1. Alex. conf. 16. n. 13. lib. 2. Ruin. conf. 93. n. 1. lib. 1. Dec. conf. 422. n. 7. Gabr. concl. 1. de reg. jur. Et quando huiusmodi impositio census esset comprehensa sub prohibitione alienationis, et stante illius redemptione subsequente locus esset exultationi, quidquid dixerit Curr. jun. d. conf. 210. num. 1. et qui intelligendus est loqui in alienatione ab initio liberè facta, secus si fuerit redimibilis, juxta tradita per Cagnol. qui alios allegat in l. secunda, C. de pact. int. empr. & vendit. n. 174.

Et ita conclusum.

Illustrissimo Cardinale Piatto, Viterbiensis
census, 16. Febr. 1590.

SUMMARI A.

- 1 Nullum quod est, nullum operatur iuris effectum.
- 2 Caducitas non inuritur ob alienationem revocabilem si revocetur ante declaratam caducitatem.
- 3 Pœna imposita à testatore legatario, si non exprimitur cui sit applicanda, applicatur hæredibus.
- 4 Subrogatum non assumit naturam ejus in cuius locum est facta subrogatio, quando militat diversa ratio.
- 5 Nec quando non concurrunt eadem qualitates.
- 6 Nec quoad incursum pœne.

DECISIO L.

Resolventur Domini Reverendos Fratres Sanctæ Mariæ de Quercu non posse prætereundere aliquam devolutionem bonorum de quibus agitur ob id quod census fuit contra prohibitionem testatoris impositus tam per Fabium ab anno 1533. quam postea per Iulium de anno 1560. qui sanè Iulius de dicto anno 1560. pro extinctione prioris census; moti fuerunt Domini infrascriptis rationibus. Nam quod attinet ad censum priori loco per Fabium impositum, in primis præseponitur illum fuisse nullum ob pacta usuraria in illo eposita, ideò quod non potuit aliquam caducitatem causare Alex. conf. 99. n. 27. lib. 5. Guid. Pap. dec. 590. Gabr. conf. 80. n. 10. Ceph. conf. 375. n. 7. lib. 3.

Secundò, cum census esset redimibilis, cumque quod redemptus fuerit ante declaratam caducitatem, cessat omnis pœna caducitatis, Cagnol. in l. n. 174. C. de pact. int. empr. & vendit. & fuit resolutum coram R. P. D. Seraph. in una Romana Casibus Marcigliani, 19. Junij 1588. & coram R. P. D. Orano in una Perusina fideicommissi de Americis 10. Febr. 1586.

Tertiò dicebant, quod licet testator alienationem

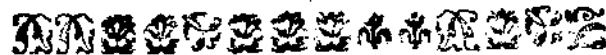
Fabio prohibuerit sub pœna caducitatis, non tamen huiusmodi pœnam applicavit Fratribus S. Mariæ, sed simpliciter dixit quod alienantes caderent: unde cum in casu isto Fabius alienans esset legatarius quod pœna veniebat applicanda Iulio hæredi, Bart. in l. uxorem, §. hæres, ff. de legat. tertio. Alex. conf. 62. col. 3. verbi venio ad secundum, Ruin. conf. 68. post n. 40. lib. 3. & in summa non poterat applicari fratribus, qui eo casu non erant vocati.

Quo verò ad impositionem census factam per Iulium de anno 1560. res visa fuit Dominis carere difficultate, cum in hac causa fuerit coram me resolutum Iulium non fuisse prohibitum alienare.

Non obstat quod postquam census per Iulium impositus fuit subrogatus in locum prioris census à Fabio constituti debeat sequi ejus naturam & sic eidem prohibitioni subjacere, quia etiam hoc concederetur ex præfatis pater responso quod hæc prohibitio non prodest Fratribus, qui hoc casu vocati non sunt.

Sed cessat hæc difficultas, quia secunda constitutio census cum fuerit facta à persona non prohibita alienare, cessat regula quod subrogatum sapit naturam ejus in cuius locum subrogatur, quæ quod regula nunquam habet locum quando adest diversa ratio, & non concurrunt quod eadem qualitates. Gabr. in l. de regul. jur. conclus. 2. num. 98. Decian. conf. 19. n. 135. lib. 5. Præterquam quod quod subrogatum non sapit naturam ejus in cuius locum subrogatur quoad pœnam Gabr. d. conclus. 2. n. 58.

Quatenus autem Reverendi Fratres ex alia causa prætendebant censum fuisse nullum ob id quod legatum à testatore relictum non fuerit solum, & impletum, voluerunt DD. reservari particulariter videndum.

Illustrissimo Cardinale Piatto, Viterbiensis
census, Veneris 27. Junij 1589.

SUMMARI A.

- 1 Prohibitio alienationis facta uni persone non extenditur ad aliam, & num. 3. Etiam quod militat inter eas adest diversitatis ratio, & num. 8.
- 2 Ipse, 2. om. Hoc relativum repetit nomen proprium.
- 4 Clausula sequens debet referri ad proxima.
- 5 Prohibitio alienationis relata ad personas, non potest dici realis.
- 6 Prohibitio alienationis posita in uno legato, non extenditur ad aliud.
- 7 Prohibitio alienationis realis sequitur rem ad quemcumque vadit.
- 9 Prohibitio alienationis non debet extendi ubi testator non expressit.

DECISIO LI.

Resolventur Domini non constare de aliqua prohibitionem alienationis, quæ impediatur impositionem census de quo agitur, quia nulla prohibitio legitur facta Iulio hæredi instituto, qui censum imposuit, sed solum Fabio, & Hadriano legatariis, & prohibitio quod non debet extendi de persona ad personam, ut tradunt omnes in l. filiusfamilias, §. filius, de leg. 1. Dec. conf. 36. num. 5. Rom. conf. 457. num. 1. Socin. sen. conf. 163. n. 4. lib. 1. maxime cum fuerit illis nominatim facta, quod probatur ex eo quod dictis Hadriano, Fabio legavit quedam bona, addendo hæc verba cum pacto, & conditione, quod nemo ipsorum possit aliqua bona ipsius testatoris vendere, alienare, nec pignorate,

Decisio LII. & LIII.

20

2 pignorare, nisi ipsimet: nam dictio, *† ipsorum*; reperit proprium nomen ejusdem Haariani & Fabij, Ripa, *i. d. §. Divi, n. 11*. Bald. & Iac. *ibidem*, unde non *†* debet excipi ad Julium heredem, cui nulla legitima facta fuit prohibitio, Rom. *d. conf. 457. circa med. Paris. confil. 65. n. 2. lib. 2.* Alexand. *conf. 59. n. 20. lib. 5. Curt. Jun. conf. 255. num. 1. lib. 5.*

Non obstat quod cum de omnibus nepotibus supra mentio facta sit, clausula illa cum pacto, & conditione debeat ad omnes referri quoniam *†* debet ad proxima referri, *Glof. in l. si idem, §. de em. in fine. ff. de jurisd. omn. ind.* maxime cum in separata oratione Julius constituitur heres. Ideo quod hic dicitur de prohibita alienatione honorum, debet intelligi de bonis in Legato comprehensis, in quo legato hæc adicitur conditio, non autem de comprehensis in institutione, in qua nihil de hoc dicitur.

5 Nec potest licet realis hæc prohibitio, *†* cum dirigatur ad personas Fabij, & Haariani, ne possint alienare aliqua bona, non autem ad ipsa bona, ne alienentur, ut declarat Curt. Jun. *confil. 225. n. 48.* ubi vult, quod tunc prohibitio dicatur realis, cum verba respiciant bona, non personas. Et qualiscunque ea sit hoc unum est, quod non comprehendit nisi bona legata Fabio, & Adriano *†* ex quo est posita in legato ipsius facto, & ipsos solos comprehendit, nec ad alios extendi potest, *Cur. Jun. d. conf. 225. n. 9.* Ea enim *†* est virtus prohibitionis realis ut afficiat bona sic prohibita ad quoscunque traheant, *Cur. Jun. d. conf. 225. n. 8.* non autem facere potest ut prohibitio extendatur ad alia bona aliis relicta usque alio prohibitionis genere.

Non obstant illa verba quod non possint alienari nisi ipsimet: quia non proprie includitur Julius, cum per se verificat in ipsis Haariano, & Fabio inter quos reciprocaur dictio illa ipsimet, & propterea verificatur nomen plura in ipsis.

Non obstat quod eadem ratio quæ est in Fabio, & Adriano, videatur suadere ut sit prohibita alienatio Julio, quia in Julio cadit diversa ratio: fuit enim magis dilectus cum fuerit institutus heres & propter ea testator, qui de eo magis confidit, eundem minus gravare voluit, & *†* in summa etiam quod nullam inveniremus rationis diversitatem inter Julium, & alios, *†* non debemus tamen ex capite nostro inducere prohibitionem alienationis quæ id testator non expressit, ex cumulat per Anch. *confil. 8. n. 6.*

Illustr. Cardin. Ludovisio, Romana fideicommissi de Iacobatis, Mercur. 14. Mart. 1607.

SUMMARI A.

- 1 Censuræ pro solvendo ære alieno testatoris potest imponi super re aliena prohibita.
- 2 Censuræ potest licite constitui super re expressè alienari prohibita pro restauratione, & reparacione ejusdem rei.
- 3 Subrogatum assumit naturam ejus in cuius locum subrogatur.
- 4 Impensa qua fit in faciendis de novo, septennumero potest esse necessaria.
- 5 Prohibitio alienationis non includit alienationem, per quam fideicommissum efficitur pinguis.
- 6 Afferenti alienationem esse factam ex causa necessaria, non creditur.
- 7 Limit. si concurrant adminicula.

DECISIO LII.

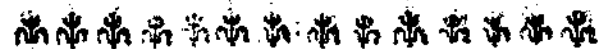
Impositionem census super domo de qua agitur à Martino Iacobatio factam de anno 1500, ad favorem Decis. Rosa Rom. pro Tratt. de Cens.

Angeli de Clavario non fuisse illi imputandam in contraventionem prohibitionis alienationis, dixerunt Domini animadvertentes fuisse impobium in maxima parte pro extinguendo anteriori censu super eadem domo per Alexandrum Columnam Martij tutorem constituto pro causis necessariis, *†* videlicet pro solvendo ære alieno hereditario, *†* *plus fuerit ad §. Di. in fine. ff. de leg. 1. ubi Iac. n. 72. in d. l. Ripa n. 9. Alber. in leg. Senatu. in princ. cod. tit. 1. pro *†* reparacione, & restauracione ejusdem domus, *†* *non dicitur ff. de leg. 1. Bald. conf. 20. sub n. 1. b. 2. late Peregr. de fideic. art. 50 n. 8.* Et propterea cum *†* in hoc census Clavarij in locum antiqui succedat per se facta eadem necessitatem, ita ut non includatur in prohibitione alienationis, *†* *d. §. Divi. & l. per §. primum. de leg. cum alijs per Rom. conf. 107. n. 1.**

Prout etiam i causam necessariam videtur cessisse residuum pretij census, quod fuit impensum in ædificatione stabuli pro servitio domus, licet enim impensa necessaria communiter sit in reticiendo, tamen etiam in faciendis expensum occurrere potest, *Peregr. post alios quos congerit d. art. 50. n. 6.* Et ubi etiam constructio stabuli non habuisset causam necessariam continebat *†* talem illam alienationem, per quam si teicommissum sit pinguis, & praticus, ne alias prohibitio facta ad favorem fideicommissi, & vocatorum operaretur eorum detrimentum, ut per Soc. Jun. *conf. 28. n. 8. & seqq. lib. 2.*

Non obstat quod talis alienatio ex causa necessaria non probetur aliunde, quam ex assertione illorum, qui erant prohibiti alienare, *†* quibus non est standum; quia respectu primi census impobit per Alexandrum Columnam probatur ex assertione ipsius stante maxime amplissima facultate, & auctoritate illi à testatore concessa alienandi bona pro utilitate heredom: respectu *†* vero rei sui pro quo etiam fuit creatus census, concurrat transactio cum heredibus Cencij facta, ex qua apparet creditum illorum de Cappizuechis occasione stabuli, & aliorum melioramentorum. Quod creditum justificatur, dum ex decreto A.C. tum ex iudicio lato per Julium Casarem Columnam de voto D. Bernardini Bille: ultra quod constat integram summam pervenisse ad manus heredom Cencij de Cappizuechis.

Non obstat quod dicitur potuisse satisfieri ex fructibus bonorum hereditario, vel per impositionem census super alijs bonis non prohibitis alienari: quia non constat fructus fuisse sufficientes, nec adfuisse alia bona, quæ si adessent, res non esset tunc difficultate.

R. P. D. Litta, Romana Salviani Interdicti Lunæ 13. Januarij 1603.

SUMMARI A.

- 1 Salvianum intrat ubi constat de credito cum hypotheca.
- 2 Instrumentum inducit probationem probatam, & manifestam.
- 3 Extremis probatis est locus Interdicto Salviano.
- 4 Exceptio fideicommissi tanquam requirens altiorem indaginem, non admittitur in Salviano.
- 5 Censuræ impositus super re alienari prohibita, sustinetur quoad legitimam imponenti debitam.
- 6 Consentiens impositioni census non potest illam impugnare.
- 7 Scientia totius presumitur ex scientia partis.

DECISIO LIII.

Ubitatum fuit an intrat Salvianum in casu, & ad effectum de quo agitur? & Domini concordat

D 2 cordat

1 corditer tenuerunt intrare. Siquidem ꝛ decreto, & hypotheca agentium constat ex instrumento annui census scutorum centum octuagintaseptem impositi per Dominum Hieronymum de Cuppis ad favorem Domini Marci Lepidi Ursini, & suorum, super palatio plateæ Agonis, ꝛ quod probationem probatam, & manifestam facit, c. cum olim, de verbor. significat. in l. fin. ꝛ ibi gloss. 1. de reb. alien. non alien. & per las. conf. 23. n. 1. lib. 1. Et quod Hieronymus venditor dicti census tunc temporis, & postea possederit dictum palatium non negatur, quo ꝛ fit ut his duobus extremis verificatis, intrare debeat omnino utile Salvianum Interdictum ad favorem agentium Bart. in l. 1. n. 1. ff. de Salv. Interd. ꝛ in l. 1. in princ. de precar. ꝛ Salvo interd. Rol. conf. 14. n. 13. lib. 1. late Negul. de sig. in 1. membr. 8. p. n. 19. ver. 7. conclude. Pat. decis. 207. lib. 1. Et fuit saepe resolutum.

Non obstat quod dictum palatium prætedebatur subiectum fideicommissum cardinalis de Trano, sitque prohibitum alienari, quodque non potuerit super eo imponi census iste ex deductis hic per informantes pro Domino Septimio: quia fuit responsum pluribus modis Primo, ꝛ exceptionem hanc fideicommissi tanquam requirementum altiorem in lagnem non debere admitti in hoc iudicio Salviani, ut in specie fuit resolutum in alia Romana Salviani, 18. Maij 1598. coram bon. memor. Orano. Secundo ꝛ sustineri debere censum hunc, saltem respectu legitimæ, quæ tunc debebatur venditori in bonis ipsius fideicommittentis, & quæ non potuit gravari aliquo fideicommissio. vulgata l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. testam. Tertio & ultimo Dominum Septimum fideicommissarium non posse hunc censum impugnare sub prætextu dicti fideicommissi, stante quod impositioni illius expressè consentit, ad text. in l. si fundum per fideicommissum, ff. de leg. 1. ꝛ in l. nihil, §. omnib. ff. de legat. 2. Rom. conf. 457. n. 2. ver. non est dub. Bald. conf. 102. n. 1. lib. 2. cum aliis allegatis per informantes.

Nec potest juvari prætextu ignorantie dicti fideicommissi cum ex lectura illius consensus clarè constet de scientia eiusdem. Et ad illud quod non habuerit scientiam omnium contentorum in dicto testamento, & signanter pœna caducitatis impositæ alienationi, fuit responsum ꝛ ex scientia partis resultare præsumptionem scientiæ totius, quæ sufficit pro validitate actus, Aym. conf. 63. n. 7. Menoch. conf. 73. n. 25. lib. 1. quicquid alias dicendum sit si ageretur de incurfu in dictam pœnam.

✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠

R. P. D. Ottembergio, Romana restitutionis fructuum, Lunæ 23. Iunij 1603.

S U M M A R I A.

- 1 Censur validè potest imponi super re subiecta fideicommissio, accedente consensu fideicommissarii.
- 2 Possessor predij tenetur ad onera realia.
- 3 Censur est onus reale.
- 4 Fructuum perceptio resultat ex possessione.
- 5 Salvianum non est extinctivum aliarum actionum, sed cumulativum.
- 6 Clausula generalis non refertur ad ea, qua habent specialem provisionem.

DECISIO LIV.

Fabius Crescentius tunc possessor Casalæ Valeriani, quod dicitur fideicommissum Vandotie de Pontianis vendidit super illo censum trecentorum quatuor scutorum Iacobo de Matthæis, cui vèditioni con-

sentit Horatius de Magdalenis unus ex vocatis ad fideicommissum, ut legitur in instrumento. Facto postea loco fideicommissio per mortem Fabij, fratres de Magdalenis per sententiam Rotalem immitti fuerunt in possessionem totius Casalæ, & sic etiam in quintam partem tangentem Horatium anno 1568. à qua sententia licet fuisset appellatum, tamè ommissa appellacionis causa Antonina de Matthæis, cui Iacobus reliquerat census decursum & decurrendos in vita ipsius intente utile Salvianum Interdictum, cuius vigore anno 1586. immittitur in possessionem dictæ quintæ partis. Verùm cum Antonina sequenti anno moreretur, Claudia ei substituta successit in censu; Alphonfus verò Soderinus hæres Antoninæ egit contra Dominos de Magdalenis pro censibus decursum medio tempore, quo illi in possessione fuerunt, vel fructibus ex quinta parte fundi Valeriani perceptis.

Quo dubio proposito, Domini tenuerunt eos teneri: nam etsi Domini de Magdalenis fecerint fructus suos quos perceperunt, ex quo immitti fuerunt per sententiam Rotalem, quæ ob non prosecutionem appellacionis transiit in rem iudicatam, tamen ꝛ fideicommissio non obstante debentur census propter consensum Horatij, ut fuit visum coram RR. PP. DD. Iusto, & Lancellotto: nam illa quinta pars erat omnino affecta pro validitate census, & in hoc non poterant molestari, nec Antonina, nec eius hæredes. Quare cum Domini de Magdalenis perceperint fructus pro censu obligato tenentur restituere: nam ꝛ qui percipit fructus, tenetur ad onera realia, l. quare ff. de usufr. legat. l. bachelus ff. de usufr. Franch. in c. fin. §. porro, versic. unde refertur hic, Dominic. n. 1. de offic. ord. lib. 6. & ꝛ consequenter ad census, ut patet ex deductis per Gigant, de Pension. quest. 43. n. 5. Quod ꝛ autem fructus percepti, resultat ex possessione, Egid. dec. 703. Rota dec. 25. de Præbend. in nov. Bart. in l. 1. post n. 8. ver. item productus ff. de acq. possess. Bald. in l. 2. n. 83. C. de serv. ꝛ 29. De possessionis apprehensione constat ex instrumento, & de continuatione ex confessione facta in positionibus & instrumentis locationum.

Non obstat decisio bon. mem. Gypsi in hac causa: quia in ea præsupponitur, quod Domina Antonina, & illius hæredes possent consequi solutionem per immisionem ex Salviano, cessante autem illa actione non deficient priores actiones: quia ꝛ illa non est extinctiva, sed cumulativa. Doctor. in l. in. C. de Codicil.

Exceptio de confusis actionibus, propterea quod Antonina fuerit hæres Fabij principalis debitoris census, & Iacobi sui patris creditoris eiusdem census, tollitur ex decisione Domini de Rubeis.

Non obstat quod Dominus Alphonfus teneatur relevare indemnes Dominos de Magdalenis, tanquam hæredes q. Fabij, ut fuit decisum: nam hodie non agitur an isti fructus sint compensandi cum relevacione, sed tantum an Domini de Magdalenis teneantur restituere.

Non obstat quod dicitur Antoninam mandasse solvi debita Fabij, quis non potest applicari ad debitum Fabij ab ipsa contractum, ꝛ cum generalis clausula non referatur ad ea, quæ habent specialem provisionem, l. doli clausula ff. de verb. obligat.

✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠

R. P. D. Penia, Romana census, Lunæ 15.

Ianuarij 1607.

S U M M A R I A.

- 1 Possidentis conditio non mutatur ex mutatione personæ.
- 2 Manutentio non denegatur, pendente causa restitutionis in integrum, & num. 5.

3 Nullitatis

- 3 Nullitatis instantia non efficitur deserta, licet deseratur causa appellationis.
- 4 Mantentio conceditur pendente causa super nullitate.
- 6 Censui impostus super re meliorata sustinetur super melioramentis, quatenus super ipsa re imponi non potuisset.
- 7 Statusum tollens nullitatem, non tollit eam que provenit ex defectu jurisdictionis.
- 8 Index suspensio petitorio, quoad illud nullam habet jurisdictionem.
- 9 Suspensio petitorij non conceditur in interdicto retinenda.
- 10 Venent. de ann. præstat. part. 10. q. 3. num. 3. reprehenditur.

DECISIO LV.

Die 6. Novembris 1606. Rota dixerat Dominum Lucam manutenendum in quasi possessione exigendi censum: sed quoniam Domini de Caravascinis dicebant se non fuisse auditos, & habere relevantia, quæ proponerent ad impediendam mantentionem Ideo causa iterum proposita, & discussa, utraque parte informante Rota in decisio manit ex ea potissimum ratione. Quia ꝑ mutatione personæ non mutatur conditio possidentis, Guid. Pap. decis. 629. & est in terminis in quasi possessione exigendi census contra heredes defuncti, qui eos solverat, de is. in causa Romana census coram bon. mem. Orano, die vigesimo quarto Octobris 1588.

Non obstant adjecta contra decisioem, & primò quod sententia A. C. super nullitate census transiverat in rem judicatam propter non prosecutionem appellationis, quæ obitat agenti Interdicto retinendæ: quia fuit responsum primò, quod cum ꝑ fuerit commissa causa restitutionis in integrum, & interim suspensus effectus rei judicatæ datur mantentio donec fuerit judicatum non esse locum restitutioni, ut in simili sententia lata contra censum fuit decisum in causa Bonon. census, die 25. Junij 1605.

Secundò fuit responsum fuisse etiam commissam causam nullitatis: & licet ꝑ sit deserta causa appellationis, non tamen est deserta causa nullitatis: quæ principaliter commissa, ut fuit decisum in causa Calaguritanæ de imatum, die 20. Febr. 1579. coram Illustrissimo Cardinale Lancellotto, tunc nota Auditore, & ꝑ pendente causa nullitatis, datur etiam mantentio, ut dicunt nostræ Decisiones Rotaes allegatæ in decisione in hac causa factæ? Rursus non obstat dicere, quod restitutio in integrum non competit ad effectum mantentionis, dum disquiritur an competat, vel non competit restitutio; quia fuit responsum ꝑ interim non fuisse negandam mantentionem, cum multa deduci possint unde constet esse locum restitutioni, & maxime in casu, in quo aderat non modica suspicio injustitiæ sententiæ A. C. stantibus melioramentis factis in palatio, ꝑ super quibus saltem poterat sustineri census.

Præterea non obstat Statusum U bis, lib. 1. c. 189. cujus vigore post annum non potest dici de nullitate, quia fuit responsum primò, quod dum cognoscitur de nullitate, & an sit locus statuto, non debet possessor sua possessione privari. Secundò fuit responsum ꝑ Statutum non tollere nullitatem proveniente ex defectu jurisdictionis, ut fuit decisum in causa Romana Legati, seu assessorum, die 8. Maij 1584. coram Fabio Accorambon; hic autem manifesta erat nullitas ex defectu jurisdictionis, quia ꝑ A. C. non obstante suspensione petitorij, prononciavit super nullitate census, & licet concederetur quod talis suspensio ꝑ non habet locum in Interdicto Retinendæ, non tamen constabat Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

in hoc casu, quod foret facta in hoc Interdicto, eum suspensio fuerit generalis de petitorio, cum protestatione quod solum esset procedendum in possessorio; unde suspendi potuit petitorium ad alium effectum quam mantentionis. Ad ꝑ Jacob. Venent. tract. de ann. præstat. part. 1. q. 10. n. 3. & 4. q. 25. n. 11. 12. & 14. dicentem quod quidquid sit in alio possessorio, in annua præstatione census hæres cum beneficio legis, & inventarij, non obstante quod defunctus solverit, potest denegare solvere, allegando instrumentum fideicommissi, & impeditur possessorium donec causa, etiam si sapiat possessorium, videatur; fuit res. consensum contrarium tenuisse Rotam coram bon. mem. Robulterio in causa Romana census 8. Febr. 1577. & in præfata causa Romana census coram bon. mem. Orano, allegat. in alia Decisione, idem illius Venent. opinionem non esse audiendam.

R. P. D. Penia, Romana census, Venentis
17. Aprilis 1600.

SUMMARI A.

- 1 Pretium census repeti non potest sub pretextu quod fundus sit alteri obligatus. Dummodo omnibus sufficiat, & emptor non sit in damno, ibidem.
- 2 Obligatio ad interesse restringitur ad reale.
- 3 Promissio venditoris de faciendo consentire alios, intelligitur, dummodo emptoris interest.
- 4 Assertio jurata nocet juranti quando est dolosa, & alicui præjudicialis.

DECISIO LVI.

Cum anno 1554, D. Cæsar Cincius impoſuerit Censum censuum scutorum ducentorum quatuordecim pro petio scutorum trium milium trecentorum super Cafali Falcog. ani rubrorum trecentorum, excedens valorem scutorum triginta millium, illumque vendidisset D. Horatio Bartolono cum assertione, quod Cafale præfatum p. eno jure ad se pertinebat suisque liberum ab omni alio censu canonico & responsione, & ab omni onere impediente hanc census impositionem, & venditionem & quod in eam tanquam validam faceret consentire omnes personas jus habentes aut quomodolibet habere præsententes super dicto Cafali Et anno mox sequenti Bartolonus cognovisset Cafale fuisse multis aliis personis obligatum, convenit coram A. C. præterens illum cogere ad faciendum consentire D. Iustinianam ejus uxorem, necnon fratres, & filios, & alias personas habentes priora iura super dicto Cafali alias relaxari mandatum pro recuperanda sorte principali. Cum autem Dominus Cæsar præfatas personas non fecisset consentire, & A. C. contra ipsum mandatum executivum pro sorte principali relaxasset, & Dominus Cæsar appellasset, proposito dubio in Rota, an præfatum mandatum executivum A. C. esset exequendum, Domini negativè non esse exequendum reponderunt.

Nam cum Cafale excederet valorem triginta millium scutorum & omnes obligationes, & onera quibus erat subjectum, non consumereot tanti valoris partes, ut non esset relictus locus præfato censui, non ꝑ erat deveniendum ad actum restitutionis sortis principalis, cum Bartolonus emptor census non pateret aliquod damnum, ut fuit dictum in causa Romana Palaty, die 17. Maij 1590. coram bon. mem. Babalo, & in causa Auximana bonorum, die 2. Junij 1595. coram R. P. D. Melino, & in causa Romana non adimplementi, die 7. Nov. 1597. coram R. P. D. meo Decano.

D 3 Non

- 2 Non obstant ¶ Clausulæ in instrumento venditionis census appositæ, quas longo sermone ponderabant informantes pro Domino Bartolono; quoniam omnes restringuntur ad interesse reale ipsius emporis census, Bald. in l. ex his prædiis, n. 4. C. de evict. unde cum ex deductis pro parte Domini Bartoloni emptoris census nondum constaret præfatam casale fuisse tot obligationibus obnoxiam, & hypothecis gravatum, ut hujus census impositio subinerti non posset, non erat locus executioni dicti mandati.
- 3 Minus obstabat ¶ obligatio & promissio de faciendo consentire omnem personam, juxta Gloss. in l. qui rem, ubi Bald. num. 1. C. de evict. Quia idem Bald. ibi num. 9. respondet hoc procedere, dummodo emptoris inter sit; unde cum ex supradictis constaret nullum versari da unum Domini Bartoloni cessabat, objectio. Et sic etiam respondit Rota in d. Romana non aimplerenti
- 4 Postremo non obstat quod Dominus Cæsar ¶ afferuerit casale esse liberum, & tamen repetitum fuit alius obligatum, & consequenter obita exceptionem perjurii, l. si qui maior. C. de transact. Quia responderetur hoc procedere quando permissio est dolosa, & alteri præjudicialis, Cassad. dec. 2. n. 7. de jurejur. & consequenter cessat Rota in causa Romana census coram R. P. D. meo Lecano, die 25. Martij 1577.

R. P. D. Penia, Romana census de Caravafchinis, Mercurij 24. Novemb. 1610.

SUMMARI A.

- 1 Fundans se in fideicommissis, tenetur liquidare bona dictæ fideicommissis subjecta.
- 2 Inventarium transferi onus probandi contrarium in adversarium.
- 3 Inventarium plene probat contra conficientem.
- 4 Res quelibet presumitur libera à fideicommissis.
- 5 Fundans se in fideicommissis, tenetur docere de illo, & de illius juribus.
- 6 Census annullare volens, tanquam impositum super re subjecta fideicommissis, quid debeat probare.

DECISIO LVII.

IN Decisione in hac causa facta, die 28. Janij proxime præteriti, fuit firmatum palatium sive domum de qua agebatur fuisse con tractam ex bonis triplicis generis, nempe ex bonis Joannis fideicommittentis, ex bonis Clementis debitoris census, & filiorum ejusdem Clementis. Et cum postea oriretur differentia inter partes super onere liquidationis ad quem spectaret, dato dubio, utraque parte informante Rota censuit onus liquidandi bona spectare ad Caravafchinos.

Nam ¶ Lucas de Luna habebat fundaram intentionem super existentia, & quantitate bonorum hereditariorum in inventario per Caravafchinos Clementis filios in additione hereditatis confecto descriptorum; nam ¶ inventarium plene probat contra conficientem. Affl. et. deb. 13. incipit circa primam presumptionem; num. 1. Paris. cons. 45. incipit, Vidi testamentum, num. 20. lib. 2. Rota in causa Avenionensi pecuniaria, die 21. Octobris 1577. coram bon. mem. Robust. Unde cum domus; seu fabrica fuisset tanquam hereditaria in inventario descripta, & in bonis Clementis repertra; Caravafchinis prætentibus excludere Lucam incomberebat onus liquidandi quæ bona essent fideicommissis subjecta ad effectum excludendi Lucam agentem; præ quo extabant omnes præfate regulæ. Quibus accesserat illa juris præsumptio, ¶ quæ pro

libertate rei contra fideicommissum militare so'er. Rursus Lucas erat in quasi possessione exigendi census pro quo habuit mandatum de manutendo; unde tanquam reus, & possessor non tenebatur docere de jure suo, sed Caravafchini prætententes nullitatem census, ex eo quod esset impositus super re fideicommissis subjecta, tenebatur ¶ concludenter de fideicommissis docere, & quantum se extenderet seu quantum late pateret, aut protenderetur, in palatio, seu demo super qua census fuit impositus; nam ¶ ad præfatum effectum excludendi census, & illum annullandi docere oportebat eos totum palatium esse fideicommissis subjectum, & ipsius identitatem, quod si partem tantum palatij prætenderent fideicommissis suppositam, liquidandum illis erat quæ esset illa pars, cum idem sit de parte quod de toto. Quæ allegabantur pro Caravafchinis de bonis feudilibus communibus cum allodialibus, contra ipsos potius faciebant, quia sicuti in illis petens bona tanquam feudalia, debet liquidare partem commixtam cum allodialibus, ita etiam veniens ex fideicommissis, cum valeat argumentum à feudilibus ad fideicommissa.

Et eadem ratione retorquebatur decisio in causa Romana fideicommissis de Valle, coram D. Cardinale Melino tunc Rota Auditore nam ibi fuit resolutum contra fundantes se in fideicommissis ex quo non liquiderunt pro qua parte bona fuerunt in hereditate fideicommittentis.

R. P. D. Bualdo, Senogaliensis prædij, Veneris 24. Novembris 1586.

SUMMARI A.

- 1 Datio in solutum si non habeat effectum ex legis dispositione, potest agi ad interesse.
- 2 Inter debitum ab evulsionem rei data in solutum est liquidandum juxta valorem dictæ rei.
- 3 Et habita ratione ejus quod creditor habuisset, si rem sibi in solutum datam consequutus fuisset.
- 4 Interesse in Salviano debetur etiam si non præcesserit condemnatio.
- 5 Actor censetur deduxisse in judicium ab initio omnem jus.
- 6 Interesse lucri cessantis post moram, debetur creditori habenti in promptu rem emendam.
- 7 Creditori cui fuit cessus census nullus, & invalidus debetur interesse lucri cessantis.
- 8 Interesse est accessorium ad hypothecam.

DECISIO LVIII.

CONcluserunt Domini, liquidanda esse damna, &interesse petita per Illustrissimum Dominum lordanum ad rationem scutorum centum viginti quolibet anno, à die quo bon. mem. Dominus Aurelius I aserius ei assignavit, & cessit censum Carboni, quæ cessio cum non fuerit sortita effectum, ex quo census Carboni fuit declaratus nullus, & invalidus, & contra formam Bullæ sel. record. Pij V. remansit adhuc anterior hypotheca Domini lordani vigore instrumenti de anno 1571, vigore cujus instrumenti, & alterius de anno 1575. non est dubium, quod potest petere damna, & interesse sibi per Dominum Aurelium promissa, tum quia ¶ si datio in solutum non habuit effectum, ex legis dispositione potest agi ad interesse, l. Lucius, ff. qui pot. in pign. hab. Quod ¶ interesse est liquidandum juxta valorem rei datæ in solutum, l. 1. ubi Doctor. ff. de act. empt. & ¶ habita ratione ejus, quod creditor habuisset si rem sibi in solutum eam consequutus

consequutus fuisset l. si steriliis, §. cum pro venditore, ff. de act. empr. l. si traditio, ubi Bald. q. 4. C. eod. tum quia ex conventionem partium, in eventum in quem census non esset validus. D. Aurelius promisit damna. & interesse, & solvere dictum censum annuatim.

4 Non obstat quod cum non præcesserit aliqua condemnatio ad damna, & interesse, non possit deveniri ad liquidationem: quia hoc non procedit in Salviano Interdicto, in quo non requiritur quod procedat condemnatio.

Non obstat quod Dominus Iordanus egerit Salviano Interdicto vigore primi instrumenti de anno 1572, unde non videtur, quod possit se fundare instrumento cessionis census de anno 1575. Quia fuit responsum, quod census deduxit omne jus ab initio, nec fructus secundi instrumenti expiravit propter reditum ad priores hypothecas, quia non censetur rediisse exclusivè ad jus sibi competens vigore secundi instrumenti. Præterea damna, & interesse peruntur vigore primi instrumenti de anno 1572. in quo fuerunt expressè promissa, aliud verò instrumentum cessionis census deservit pro liquidatione interesse, sic cessat dubium quod sit super anteriori hypotheca Antonij Triumphij, quamvis enim ipse sit anterior creditor D. Aurelij respectu secundi instrumenti Domini Iordani respectu tamen primi instrumenti D. Antonius est posterior; quod autem ex instrumento cessionis census possit sumi hæc liquidatio, Domini deducebant ea ratione quia quemadmodum si D. Iordanus habuisset præmanibus censum emendum & protestatus fuisset interesse lucris cessantis, stante mora Aurelij, juxta doctrinam Pauli de Castr. in l. 3. ff. de eo quod certo loco: ita etiam, & multo magis dicendum est Dominum Iordanum petere posse interesse ex quo habuit censum præmanibus sibi cessum à Domino Aurelio suo debitore, & culpâ D. Aurelij, qui census non erat validus, illum consequi non potuit, prout nec etiam potuit exigere fructus dicti census, unde sine dubio vigore prioris hypothecæ dabitur sibi dictum interesse tanquam accessorium prioris hypothecæ, juxta l. Lucius, ff. qui pot. in pign. hab. & in ea Illustrissimus Dominus Iordanus est anterior Triumpho.

R. P. D. Gypsius, Romana Societatis Lunæ, 9. Maij 1588.

SUMMARIA.

- 1 Societas solo consensu perficitur.
- 2 Societas initur pluribus modis.
- 3 Societas contracta super re aliena sustinetur.
- 4 Contractus à partium conventionem legem accipiunt.
- 5 Venditio rei aliena valet.
- 6 Societas contrahitur super officio emendo.
- 7 In societibus plurimum consuetudini defertur.
- 8 A communi mercatorum observantia non est recedendum.
- 9 Filius familias qui non potest disponere de bonis, nec eorum fructibus, nec etiam potest super illis societatem inire.
- 10 Intellige in præjudicium patris.
- 11 In societibus officij idoneitas officialis in modica consideratione, ut plurimum haberi solet.
- 12 Census impositio super re subiecta fideicommissio facta non valet.
- 13 Limit. in præjudicium imponentis.
- 14 Probationi alienationis censetur renunciatum, si aliquo modo constet prohibentem alienationi consensisse.
- 15 Decreto irritanti, & Clausula, Sublata, &c. potest renunciari.

- 16 Dominus officij is dicitur per cuius mortem vacat.
- 17 Contractus nulliter gesti sustinentur ex aequitate, quando plures contractus ita gesti reperiantur.

DECISIO LIX.

Pater quandam portionem Ripæ filio suo resignaverat cum solito decreto, quod illam alienare, fructus, & emolumenta exigere, aut quovis modo in ea, seu eis intrinittere vita patris durante, & absque consensu nullatenus possit: huiusmodi prohibitionem non obstante filius post aliquot annos societatem super dicta portione contraxit, sive ut vulgo dicitur, societatem contraheptibus officium accommodavit.

Quæsitum fuit an dicta societas valida esset, necne? & validam esse Domini censuerunt: quia cum societas solo consensu perfici possit, l. societas contrahitur, ff. pro soc. ubi Gloss. isat. §. 1. inst. de obligat. ex consens. pluribusque modis iniri permittatur, l. 4. ubi Gloss. eod. tit. pro. oc. nihil resistit, quin societas super re aliena contracta sustineatur, prout tenet I. C. in l. quod autem, cum pluribus seq. ff. pro soc. siquidem contractus à partium conventionem legem accipiunt, l. stipulatio, num. commodissime, de verb. oblig. cum similibus. Idcirco quemadmodum venditio rei alienæ tenet, l. rem alien. ff. de contr. empr. Affl. dec. 369. ita etiam societas super officio alieno valere debet, maxime cum in cæteris requisita ad societatem officiorum necessaria habeat, hinc est, quod super officio emendo contrahitur societas. Par. dec. 67. lib. 3. Et oque magis hoc dicendum esse Dominis videbatur propter universalem Urbis consuetudinem ineundi hoc pacto Societates officiorum ob nimiam curialium necessitatem inductam, & in societibus plurimum consuetudini defertur. Bald. in l. 1. n. 16. C. pro soc. Nec à communi observantia indubitataque mercatorum consuetudine recedere licet, l. minime, de legib. Corn. conf. 319. n. 12. lib. 3. Paris. conf. 93. n. 8. lib. 3. Crav. conf. 91. n. 17.

Nec refragatur quod sicut filius de officio, & fructibus disponere non valebat, ita etiam super illis societatem coire non poterat, secundum Bald. in l. dum oportet, num. 9. C. de bon. qua liber. Rom. conf. 471. n. 2. post med. Modern. Vtines. qui in hunc censum alios congerit, conf. 11. lib. 1. Quoniam prohibitio alienationis, & obligationis prædictæ isa restringi, & intelligi debet, ut filius in præjudicium patris officium, & fructus ejusdem alienare nequeat, secus verò si pater damnum non patiatur, ut in proposito casu, quia Comunitas Tusculi bonam fidem recognovit, officialem pudum nomen dumtaxat in societate habere declaravit illum indemnem relevare promisit, & omne commodum, & incommodum societatis in se suscepit, & fidejussores dedit: quæ omnia haud incognita officio fuisse credendum est, cum à communiter acciditibus idoneitas officialis in modica consideratione habeatur, sed tuitio resideret in persona accipientis pecunias, & illius fidejussoris: quamobrem talis obligatio officio prohibita non censetur, l. idemque, §. fin. & leg. sequent. ff. pro soc. Videmus in simili quod licet impositio census super re fideicommissio subiecta non valet nihilominus in præjudicium illius, qui census imposuit, sustinetur, ut fuit dictum in una Romana Salviani Interd. coram R. P. D. meo Seraphino, 9. Junij 1587.

Præterea cum filius portiones fructuum exegerit illos in usus proprios consentiente parte converterit, ut bene deducunt informantes, negari non potest à dicta prohibitionem saltem quoad fructus fuisse recessum, quoad hoc propositum sufficeret. Unde cessat objectio de Decreto irritanti, & clausula sublata Quibus renunciari posse dubitandum non est, Gabr. de Clausul. conclus. 3. num. 35.

Ex istis etiam patet responsio ad Constitutionem
16 *fel. rec. Pij V.* quia cautum est societates nisi per Do-
minos officiorum contrahendas non esse: nam ꝑ filius
satis erat dominus, quia per ejus mortem vacabat
officium.

17 His postremò accedit maxima æquitas, ꝑ ne tot
societates cum eo contractæ annullentur, quam æqui-
tatem etiam majores nostri præ oculis habuerunt, ut
per Mohed. *decis. 344. Achil. de constit. c. 4.*

Fuit igitur ex supra deductis, ut supra dictum est,
conclusum, societatem valere, & Communitatem
Tusculi per obitum Iosephi pecunias societatis lucrifecisse.

Illustrissimo Cardinale Ludovisio, Romana
censuscuratorum decem & octo milium,
Lunæ 9. Julij 1608.

SUMMARI A.

1. Fidejussor qui se obligavit uti principalis, & in solidum, quoad creditorem non est fidejussor, sed correns debendi.
2. Fidejussor census non liberatur ex mutatione, & subrogatione fundi suppositi.
3. Quod non legitur in Constitutione, non censetur dispositum.
4. Censu extinctio non sequitur ex subrogatione fundi censuarii.
5. Mutatio & subrogatio fundi, censuarii prædestinatur taxat emptori dicti fundi, non autem debitori, & fidejussori census.
Intellege non quoad formam, & substantiam census, quia illa remanet in priori fundo, & n. 7.
Sed quoad effectum, & exercitium actionum realium, que contra bona subrogata, non contra priorem fundum dirigi debent, dict. n. 7.
6. Censu impositus super re subjecta fideicommissis, valet in præjudicium imponentis.
8. Creditor hypothecarius habet electionem, an agat contra fidejussorem, vel principales & vel contra obligatos, vel bona.

DECISIO LX.

Conclusum est fidejussores non esse liberatos per motum proprium *Clem. VIII* hoc enim non operatur vis subrogationis, ut prætenditur: quia contrarium fuit in alio censu resolutum 20. Junij 1602. Præsertim quia fidejussores se obligaverunt in solum uti principales, & principaliter, quo ꝑ caso respectu creditorum non sunt fidejussores. *Bart. in l. reos, ff. de duobus reis, Aretin. consilio trigessimotertio, n. 8. Pat. decis. 58. in fine, lib. 3.* fuit dictum in una Romana Douana *salis, 10. Junij 1581. coram Laurentano.*

2. Non ꝑ obstat, quod fidejussor, qui accessit pro una re, non cessatur pro alia obligatus, quia jura & Doctores pro hoc allegati loquuntur quando ageretur de extensione obligationis, & *Gabr. conf. 43. n. 8. lib. 1. & Sord. decis. 212. num. 2. & alij qui ex adverso allegantur in terminis subrogationis, non loquuntur de subrogatione, sed prout alij de extensione, & ab extensione non bene inferitur ad subrogationem, per quam non augetur obligatio fidejussorum, præsertim quia, ut infra dicitur, subrogatio fuit facta quoad effectum, & exercitium hypothecarum, non quoad substantiam census, quia illa remanet in primo fundo: unde nullo modo agitur de extendenda obligatione fidejussorum ad alios census diversos à primis.*

Non etiam possunt liberari ex præfensa extinctione censuum, quia de hac ꝑ extinctione nullibi legitur in verbis motus proprii, quod sufficere deberet ad ejus exclusionem, ut dixit Rota in una Romana *censu, 22. Januarij 1603. coram R. P. D. Sacrato.* nec ꝑ sequitur ex allegata subtractione, & liberatione fundi: quia licet Castrum Numentum fuerit liberatum ab hypothecis, ita ut super eo nulla competat, actio non tamen sequitur quod fuerint extincti census, & remanserint sine fundo. Hoc ꝑ enim factum fuit favore Principis emptoris Castri tantum: facit quod dixit Rota in *om. censu de Alexii, 1. Junij 1583. coram Illustrissimo Cardinale Seraphino, de censu imposito super re fideicommissa subjecta, qui licet ꝑ pro non imposito habeatur in præjudicium fideicommissarij, secus tamen est quoad gravatum, qui illum imposuit, conituendo differentiam an census deficiat in materia, vel deficiat in forma, juxta not. in l. cum n. lex, ubi Ang. sub num. 1. ff. de fidejuss. Et propterea dixerunt Domini census remansisse super eodem fundo in præjudicium Ursinorum, & fidejussorum: & ꝑ quod in alia decisione 7 fuit dictum de translatione, deberet intelligi quoad effectum, & exercitium actionum realium ut ex possint, & debeant dirigi contra bona subrogata, non contra bona liberata: non autem quoad formam, & substantiam, quia ille remanet in bonis super quibus fuerunt impositi; & hoc bene convenit intentioni Papæ, quæ in motu proprio legitur in Decisione Illustrissimi Cardinalis Mellini, ita consulere Principi emptori, ut creditoribus non inferat præjudicium.*

Non obstat decisio Auximana pensionis, coram bon. mem. Littaznam ibi fidejussor non obligatur in pensione translata: quia pensio translata est omnino nova, antiqua penitus extincta, ut sæpius fuit resolutum; in translatione autem de qua agitur, remanet idem census quoad formam, & substantiam. licet sint translatae actiones, & hypothecæ, & ideo non est necessarius novus contractus, & nova obligatio fidejussorum.

Non obstat quod subrogatio respectu creditorum, & quoad hypothecas sit facta ad scora septuaginta sex millia, juxta Decisionem Illustrissimi Mellini: quia in ea non negatur translatio ad bona de quibus in instrumento venditionis, & sunt verba clara motus proprii.

Ultra quod pertinet ad creditores censuum: quia ad quæcumque bona sit facta translatio hypothecarum, sufficit ipsis quod census non fuerint extincti, & quod ex hoc capite fidejussores non sint liberati; non ꝑ enim tollitur electio creditoribus agendi potius contra fidejussorem quam principales; & possunt tam contra obligatos agere, quam contra bona subrogata. Ipsi postea fidejussores videbunt contra quæ bona pro eorum relevatione agere possint, & debeant. Cætera bene tolluntur per informantes.

Illustrissimo Cardinale Ludovisio, Bononien-
sis census, Veneris 26. Febr. 1604.

SUMMARI A.

1. Extinctio census requirit actum priori similem.
2. Numeratio pecunie probatur ex confessione partium juxta præcedentem promissionem.
3. Actus sequens præsumitur factus in executionem præcedentis obligationis.
4. Mutatio voluntatis non præsumitur.
5. Etiam si longum tempus effluxerit.
6. Incontinenti fieri dicitur, quod sit die sequenti.

Interesse

- 7 Interesse propter moram d. betur à die interpellationis.
- 8 Interesse in contractu censuali, est ipse census qui solvitur.
- 9 Fructus veniunt sub nomine interesse.

DECISIO LXI.

Domini censuerunt unanimiter sententiam A. C. esse confirmandam, non obstantibus contra eam adductis tam ex capite nullitatis, quam ex capite iniustitiae. Nullitas enim, quae deducitur ex eo quod sit lata pendente termino ad articulandum, tollitur per Innocentianam, quae sapat terminos nulliter, & male tentos, & sufficit quod à die commissionis tot dies effluxerint, quot requiruntur pro eorum servatione.

Alia nullitas cui nititur Comes Ricardus uti condemnatus ad translationem juxta formam Chirographariae promissionis, quae non ab ipso, sed a Marchione Hugone emanavit, non placuit, quia Marchio promisit pro Domino Comite, & eius ratificatio colligitur ex responsionibus ejusdem ad positiones.

De iustitia etiam sententiae liquet, quia extinctio census debebat fieri, cum emptor non emisset praedium, & si novus census erat creandus, debuit prius verus extinguendo cum census fuisset extinctus, iuxta fuit condemnatio ad translationem census, & numerationem ipsam: quia hoc fuit factum pro forma ipsius extinctionis census, quae requirit actum priori similem, videlicet retrovenditionem, ut fuit dictum in Romana census, 3. Julij 1589. coram Bubato, & saepius in aliis. Et quod si fuerit verè numerata pecunia, adest confessio patris, quae juvatur ex promissione, & conventionione praecedenti, in cuius executionem censetur sequuta extinctio, l. 3. §. utrum, ff. de manum. l. qui in aliena, ff. de acq. hered. Aym. conf. 91. n. 9. Alc. regula 2. praesumpt. 23. & seq. cum aliis traditis in Romana pecuniaria de Bufalini, coram Robuterio, 7. Novemb. 1572. praesertim, ut in dicta decisione dicitur, stante brevitate temporis & actuum vicinitate. Non etiam est verisimile, quod cum partes egerint de translatione, voluerint ab ipsa conventionione recedere, l. qui ff. de probat. l. cum hic status, in princ. ff. de don. inter vir. & uxor. Alex. conf. 133. n. 3. lib. 1. Alc. regula 2. Praesumpt. 16. num. 1. praesertim nulla existente causa mutationis, Natta conf. 476. num. 4. in fine. Nec refert quod eadem die non fuerit confecta apocha, & instrumentum, quia voluntas eadem durare praesumitur, etiam longum intervallum intercesserit, l. sancimus, ubi lal. n. 7. C. de testam. Dec. in l. pacta novissima, num. 10. Cod. de fact. Paris. conf. 67. n. 5. lib. 3. Alc. ubi supra, sub n. 1. conf. quod ampla. Immo cum si instrumentum fuerit factum sequenti die, non ex intervallo, sed incontinenti factum dicitur. Gram. dec. 36. num. 5. in fine, facit in fortioribus terminis Aym. conf. 156. n. 14. Admimicalantur dicta testium, qui celebrationi instrumenti intervenerunt.

7 Inste si etiam fuerunt condemnati à die interpellationis ad damna, & interesse, propter moram in non constituendo novum censum. Quod si interesse est clarum, videlicet fructus, quos percepisset, si mora non intervenisset, & census fuisset constitutus. Et si sub nomine interesse veniunt fructus, Bald. in leg. si quid pars, num. 3. Cod. de serv. & ag. Natta confil. 566. numero 7.

R. P. D. Manzanedo, Ianuensis census, Lunae 26. Februarij 1607.

SUMMARIUM.

- 1 Attentata non purgantur per cessionem possessionis, si qua est.
- 2 Attentata non purgantur, nisi refectis expensis, damnis, & interesse.
- 3 Spolium non purgatur, nisi per refactionem damnorum, expensarum, & interesse.
- 4 Interesse probatur ex instrumento impositionis census.

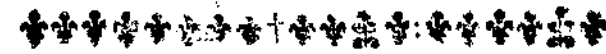
DECISIO LXII.

Habente D. Antonio Palagio quendam censum ad sui favorem impositum super quibusdam bonis stabilibus q. Hieronymi de Facio, existenteque in eorundem stabilium possessione, in qua à me de ordine Dominorum obtinuit mandatum de manutenendo directum pro illius executione Vicario Ianuensi; & defuncto Hieronymo de tempore mandati exequendi, relictisque testamentariis executoribus, & illis inhibitis à dicto Vicario ne impedirent, & turbarent dictum Antonium in dicta sua possessione qui non eo minus illum impedire, & turbare curarunt taliter ut omnino illi fuerint impedimento quominus in praedicta possessione manuteneri valeret, ex quo fuerunt declarati incurti in censuris contentis in dicto mandato de manutenendo: & ut ab illis absolvi valeant, modò per suam procuratorem comparuerunt in actis, asserendo nunquam restitisse executioni praedicti mandati de manutenendo, contra dictum Hieronymum relexati & illius bona, nec esse possessionem bonorū dicti Hieronymi; tamen ad majorem cautelam, quatenus opus esset, petierunt absolutionem, & dimiserunt quancunque praesentam possessionem dictorum bonorum; postea cedunt quancunque praesentam possessionem quae cessio non tenet, sicuti nec valet cessio possessionis, si qua est si pro purgatione attentatorum, ut post Ruin. conf. 119. num. 1. lib. 5. & Grat. conf. 73. n. 9. lib. 1. tradit Lancell. de attentat. 3. parte. c. 19. n. 1.

Item contra dictam cessionem opponeretur pro parte Antonij, non sufficere, cum si deberent illi restitenti pensae, damna, & interesse prout tradit Caesar de Grass. in simili si de purgatione spoli) decij. 5. n. 3. de rej. spoliat. & de purgatione attentatorum per cessionem tradit Lancell. ubi supra, d. c. 20. n. 32.

Ex quo si ad interesse dicunt esse certum, cum consistat in solutione fructuum census, qui sunt certi, & liquidi, Rota decij. 444. n. 3. vers. quibus non obstantibus, part. 1. divers.

Sed dato quod circa praedictas expensas, damna, & fructus dubitetur, visum fuit Dominis, posse particulariter videri, resolutione tamen reteta pro certa, quod praedicta cessio pro partitione non sufficiat.

R. P. D. Manzanedo, Ianuensis census, Veneris 3. Aprilis 1609.

SUMMARIA.

- 1 Spoliator tenetur ad omnia damna, expensas, & interesse.
- 2 Interesse debitum occasione census, est liquidum ex instrumento impositionis.

DECISIO LXIII.

Proposito dubio quæ damna, expensas, & interesse teneatur Paulus, & socij reficere Antonio, Domini omnia damna expensas, & interesse reficienda dixerunt. Cum t̄ certi juris sit spoliatorum ad hæc omnia teneri, *cap. conquerenti*, ubi Bald. *num. 1. de restitut. spoliat.* Rimin. jun. *conf. 308. num. 3. Rota decis. 15. de restit. spoliat. in nov. Cæsar. de Grass. decis. 5. num. 8. cod. tit.* Rota *diversor. decis. 473. num. 1. lib. 3. part. 1.* & fuit sæpius decisum.

Ultra quod ipsimet spoliatores ad omnia illa reficienda se obligaverunt, & fidejussionem præstituerunt, ut ex publico instrumento constat.

² Et quoad t̄ interesse illud visum fuit Dominis liquidum, cum consistat in fructibus census, qui de sui natura sunt certi, & liquidi, ut dixit Rota *in dec. 444. n. 3. p. 1. divers. & in hac eadem causa. 12. Februarij 1607. coram me*, faciunt optimè notata per Honded. *conf. 39. num. 14. lib. 2.*

Quo verò ad alia damna, & expensas, quamvis debeantur, non tamen visa fuerunt liquida, sed tantum post opportunam liquidationem venire reficienda ex supradictis.

Et ita fuit decisum.

Reverendissimo Domino Sacrato, Romana
census de Palatiis, Lunæ 20.

Novembris 1598.

SUMMARI A.

- 1 *Census impositus super re alienari prohibita, est validus quoad partem liberam, si sit capax census impositi.*
- 2 *Legitima filiorum nullo onere potest gravari.*
- 3 *Legitima filiorum semper censetur liquida.*
- 4 *Legitimam censetur elegisse filius super re, in qua censum imposuit.*
- 5 *Cautela apposta in instrumento ad favorem emptoris, restringuntur ad interesse reale ipsius.*

DECISIO LXIV.

Domini omnia discussione nullitatum, ex capite injulitizæ resolverunt mandatum A. C. esse infirmandum, cum fuerit relaxatum pro recuperatione sortis principalis census, contra Constitutionem Pij Papæ V. super Constitutione census, §. Pacta etiam. Non obstat quod casale super quo fuit impositus dictus census, prætendatur subiectum fideicommissio quæ Domini lulij patris Domini Episcopi, & fratrum, qui imposuerunt censum: nam t̄ cum in eodem casali remaneat tanta pars libera, quæ longè superat valorem census, non fuit locus recuperationi sortis principalis, prout sæpius fuit resolutum in Rota, & signanter *coram R. P. D. meo Penia in alia Romana census de Cincii super hoc eodem casali impositi, 17. Aprilis 1600.* Quod hic remaneat tanta pars libera, patet, quia valor census est scutorum mille, casale vero excedit valorem triginta millium, unde hic potest sustineri census respectu legitimæ portionis Domini Episcopi, & fratrum, qui censum imposuerunt, & omnes sunt filij primi gradus, unde nullo t̄ fideicommissio est subiecta, *leg. quoniam in prioribus, C. de inoff. testam. l. coheredi, §. cum filia, & ibi not. ff. de vulg. & pup. Arctiu. consil. 19. num. 4. Corn. cons. 133. num. 6. lib. 4.* Quod dicitur legitimam non esse liquidam t̄ negatur, cum sit medietas bonorum, *Anth. novissima, C.*

de inoff. testam. unde patet quod erit media parte casalis, quæ censetur electa eo ipso t̄ quod super casali fuit impositus census, Bald. *in l. jubemus, sub num. 3. versitem fallis in legitima, C. ad Trebell. Astr. in leg. Marcellus, §. res que, in fine, cod. tit. Alex. cons. 3. n. 6. in fine, lib. 3.* cum aliis per Gabr. *in tit. de legitim. conclus. 4. num. 8. allegatis.*

Non obstat notula æris alieni Domini Episcopi, cum non sit de adductis. Ultra quod non sufficit probare æs alienum, nisi probetur quod absorbet legitimam, & quod præcedat tempore hunc censum, ex supradictis.

Non obstant plures clausulæ, & cautelæ in instrumento venditionis istius census appositæ ad favorem emptoris: quoniam t̄ omnes restringuntur ad interesse reale ejusdem emptoris, Bald. *in l. ex his prædictis, n. 4. C. de evict. quem sequitur Alex. cons. 63. vers. & dicit quod dari possit, lib. 5.* & fuit latè deductum in eadem decis. Romana de Cincii, supra allegata.

Illustrissimo Cardinale Ludovisio, Romana
fideicommissi de Iacobatis, Veneris

12. Maij 1606.

SUMMARI A.

- 1 *Census impositus super re communi, censetur impositus super ea tantum parte, qua est propria imponentis.*
- 2 *Declar. dummodo pars illa sit capax totius census, dicto num. 1.*
- 3 *Decisio in terminis facit recedi à regulis generalibus.*
- 4 *Res appellatione quando veniat tota in contractibus onerosis, alienata re communi.*
- 5 *Intellige ut acceptatio censetur facta prout prohibitio jacet, & secundum ejus naturam.*

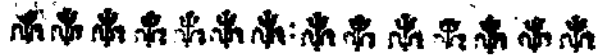
DECISIO LXV.

Domini respectu censuum non excedentium portionem Martij, & Tarquinij persisterunt in decisio, de reliquis dixerunt particulariter videndum. Rota enim sæpius tenuit censum t̄ censeri impositum super ea tantum parte rei, quæ libera est, dummodo sit capax, *ut in Perusina fideicommissi de Almericis, 26. Februarij, 1586. coram Orano, & in una Romana census de Palatiis 20. Novemb. 1600. coram R. P. D. meo Sacrato, præsertim ad effectum evitandæ caducitatis, ut fuit dictum in dicta Perusina fideicommissi, & propterea t̄ non est laborandum super regula generali, l. qui Tabernæ. ff. de contr. empt. cum habeamus Decisiones in terminis.*

Neque t̄ est facienda vis in eo, quod pars adversa dicit, in contractibus onerosis venire totam rem communem: nam ultra quod Doctores ex adverso allegati considerant: an pretium correspondeat valori totius rei, vel partis, quo stante nihil contra decisionem, quæ loquitur quatenus census medietatem non excedant loquantur etiam quando agitur inter emptorem, & venditorem, inter quos valet venditio rei alienæ, *l. rem, ff. de contr. empt.* hic non agitur res inter emptores, & venditores solum, quo casu etiam sufficere deberet emptoribus quod tot fructus perciperentur ex medietate domus, qui satis essent pro solutione censuum, ex traditis in illa Romana census de Palatiis, sed agitur cum Dominis Iacobatis prætendentibus caducitatem ex impositione dictorum censuum, pro qua vitanda præsumendum est quod Martius, & Tarquinius usi fuerint jure suo tantum. Distinctio

Actio inter hypothecam generalem, & specialem non facit, quia ultra quod Decisiones supra allegata loquuntur de impositione census facta super re particulari, & eam restringunt ad portionem de qua disponere poterat imponens. Inter obligationem generalem & specialem eadem est ratio: quia sicut non est dicendum, quod in obligatione generali veniat res obligari prohibita sub poena caducitatis, ita nec etiam in speciali obligatione quod veniat res illa, quae subjacet tali prohibitioni, quando sine ea obligatio potest suum sortiri effectum.

Non obstat quod pars tangens Martium, & Tarcinium fuerit prohibita per testatorem alienari, & quod adeundo hereditatem censentur se obligare ad non alienandum: quia per aditionem censetur accepta dicta prohibitio, prout inest, & secundum suam naturam, lege in causa, ff. de procur. late Neviz. conf. 87. n. 14. & seq. & sic tanquam prohibitio nuda, aut saltem quae remaneat in terminis simplicis prohibitionis sine aliqua poena caducitatis, cum sit restricta ad bona propria testatoris, nec possit dici repetita circa portionem hereditum, tum ex natura poenae, tum ex deductis in Decisione.

R.P.D. Penia, Romana census de Caravachinis, Lunae 28. Jun. 1610.

SUMMARI A.

- 1 Census impositio facta super bonis fideicommissis sustinetur super parte libera, si sit capax.
- 2 Solutio census non potest retardari, donec cognoscitur an sit bene constitutus.

DECISIO LXVI.

Vtraque parte informante hac causa fuit proposita super dubio, an esset locus exceptioni fideicommissi super Palatio de quo agebatur, & pro qua portione, ad effectum ut agentes de Don Luca de Luna possent vel non possent consequi creditum census duorum millium ducatorum auri in auro, fortis principalis impositi de anno 1588 super domibus existentibus prope Ecclesiam S. Jacobi Incurabiliam in Urbe in via del Corso.

Et primo non revocabatur in dubium fideicommissum q. Joannis Caravachini patris Clementis, nec quod idem Joannes reliquerat duas domunculas nunc inclusas, sive in Palatio incorporatas; nec quod Clementis Joannis frater, qui imposuerat censum de quo agebatur, exeperat edificare Palatium, & in illo fecerat multas impensas. Similiter non dubitabatur Clementem non perfecisse palatium, sed ejus filios post ejusdem obitum aliquid amplius fabricae addidisse. Atque ex his inferebatur palatium fuisse constructum ex bonis triplicis generis, videlicet ex bonis Joannis fideicommittentis, & Clementis debitoris census, & filiorum Clementis.

Super parte subjecta fideicommissio Joannis, & pariter super parte a filiis Clementis edificata, impositio census cessabat, sed non cessabat super parte spectante ad Clementem, quae si erat capax totius census, totus sustinebatur super ea, vel super parte census capax, & propterea Rota conclusit quod detracto valore duarum domuncularum, & fabricae facta per filios Clementis, reliquum erat subjectum censui, sed interim solutionem fructuum census non fuisse retardandam juxta Decisiones in hac causa factas.

Illustrissimo Cardinale Ludovico, Romana fideicommissi de Iacobatis, Sabbati 26. Novembris 1605.

SUMMARI A.

- 1 Census censetur impositus super parte libera, non super parte gravata fideicommissio.
- 2 Disponens de re communi, censetur de sui tantum portione disponere.
- 3 Alienans rem censetur jus quod in ea habet alienare.
- 4 Ampliat. etiam quod sit designata per consensu convenientes toti rei.
- 5 Decis. Caputaq. 17. parte 1. Intellectus.
- 6 Probatio testatoris respectu rei heredis, censetur nuda ab omni causa, tam expressa quam tacita.
- 7 Testator praesumitur bona propria, non heredis, vel aliorum gravare.
- 8 Repetitio non admittitur in oratione, & dispositione diversa.
- 9 Nec quando concurrunt diversitas rerum.
- 10 Nec quando agitur de poena.
- 11 Caducitas est poena.
- 12 Privatio juris est poena.

DECISIO LXVII.

Circumscriptionibus alienationibus factis vivente Horrentia, dubitavi an propter alienationes factas post ejus mortem esset factus locus fideicommissi ad favorem Dominorum de Iacobatis: & Dominus negativè resolverunt hoc potissimum fundamentum.

Quia cum domus super qua fuerunt impositi, & hypothecati respectivè census, qui pro alienatione allegantur, pro medietate spectasset ad Martium, & Tarcinium venditores censuum quae super ea censetur imposita census non super alia medietate, quae erat testatoris, & quam fideicommissio subjecerat ut in terminis tenuit Rota in Perusina fideicommissi de Almeritis, 27. Februarii 1586. coram Orano, & facit regula, quod disponens de re communi, censetur tantum de sua portione disponere, l. qui tabernaculi, ff. de cent. n. 1. cap. pastoralis, de donat. Bald. in l. n. 1. & ibi etiam Paul. de Cast. n. 1. qui testam. facere poss. Alex. in l. si domus §. si n. 1. & sequent. de leg. primo. Et si alienare tantum jus quod habet, l. quod in rerum, §. si assumptum, & l. si Titio & Mevio, in princ. & ibi not. ff. de legat. 2. l. ux. paroni, §. de leg. quod si habet locum licet census sint impositi super domo designata cum suis confinibus, quia adhuc censentur positi super dicta portione tantum, Bald. & Paul. de Cast. ubi supra, Alex. conf. 54. lib. 3. Rub. conf. 95. sub n. 11. ut hac tantò magis procedunt ad effectum evitandi caducitatem, ut dictum fuit in Petulina fideicommissi. Non ut stat & decis. Caputaq. 17. parte 1. quod per impositionem census tota domus subicitur hypothecae, quia id procedit quando rota domus est dominio venditoris census.

Non obstat quod domus tota sit prohibita per testatorem alienari, quia respectu portione hereditum non erat servanda prohibitio uti nuda ab omni causa, tam expressa quam tacita, filius fam. n. 1. de leg. 1. l. pater filium, §. Julius Arippi, & l. Lucius, ff. de leg. 1. Nec potest veliri à precedenti fideicommissio, quia illud factum super bonis ipsius testatoris; non autem heredis; tum quia sic praesumitur, Bart. per illum text. in l. cum in testamento, ff. de auro, ff. de legato, l. 1. n. 2.

lae Peregr. de fideicom. art. 2. n. 44. tum quia verba ipsius Testatoris sunt clara, & ubi prohibitio alienationis afficeret etiam portionem domus ad haeredes spectantem; ista tamen prohibitio non est illa, quae causat caducitatem, & parit fideicommissum, sed prohibitio generalis praecedens, quae capit bona ipsius testatoris tantum; ut sunt verba expressa. Non possunt bona hereditaria vendere, prout etiam in dictis bonis testatoris alienatis fuit inunctum fideicommissum, dum subjungit testator, & ipsi, &c. voluit, iussit, & mandavit, quod in bonis, & hereditate ipsius testatoris succedant, &c.

Nec potest dici repetitum fideicommissum in casu alienationis supradictae portionis: plura enim obstant, & prohibent repetitionem.

- 8 Primò, quia ꝑ sumus in ratione, & dispositione diversa, quo casu repetitio non solet admitti, Bart. in l. Sria, §. Cajo, sub num. 2. vers. 2. casu, ff. de fundo instr. Paul. de Castr. conf. 11. n. 3. vol. 2. Alexand. conf. 227. num. 9. vol. 6. Soc. conf. 64. num. 2. lib. 3. Paris. conf. 30. n. 23. & seq. lib. 2.
- 9 Secundò, quia concurrunt diversitas rerum, prout dixi, cum prohibitio prima sit circa bona testatoris: hæc circa rem heredis, & propter diversitatem rerum cessat repetitio, Bart. in lege in repetendis, ff. de legat. 3. Soc. d. conf. 64. num. 1. Ruin. conf. 64. sub num. 1. vers. movei Paul. lib. 2.
- 10 Tertiò, non est locus repetitioni, ꝑ quando agitur de poena Bald. conf. 421. num. 6. lib. 3. Dec. conf. 90. post num. 3. vers. nec potest, Alciat. conf. 8. sub num. 3. lib. 9. cum aliis adductis in causa Bononiensi de Pannolinis, 4. Februarij 1602. coram R. P. Sacrato; agitur autem hic de caducitate, ꝑ quæ poena est, Corbul. de communi de caus. Privat. ob non solut. canon. Ampliat. 45. n. 18.
- 11 & de privatione juris, quæ ꝑ pariter est poena, Barb. conf. 24. in princ. lib. 1. Dec. in Auth. qui rem, n. 3. C. de sacros. Ecclæs. fuit dictum in terminis nostris in illa Bononiensi de Pannolinis.
- 12 Quartò, non ꝑ sit repetitio propter difformitatem, & quando plus operetur in casu ad quem sit repetitio, quàm in casu in quo facta est expressio. Aret. conf. 121. in 1. col. Soc. conf. 128. n. 252. lib. 1. hic autem est difformitas tam in prohibitione, quàm in fideicommissio, quia prima prohibitio, & fideicommissum sunt circa bona testatoris, hic autem prohibitio est circa rem propriam heredis, & fideicommissum si esset repetitum esset pariter in re propria heredis, & nemini dubium est esse quid majus inungere fideicommissum rei heredis, quam rei testatoris, & bene probatur in l. unum ex familia, §. si rem tuam, ff. de leg. 2. &c.

Reverendissimo Domino Sacrato, Romanae centus, Lunæ 19. Junij 1613.

SUMMARIA.

- 1 Salvianum competit ubi adest creditum cum hypotheca, & possessio debitoris.
- 2 Creator justificatur ex instrumento.
- 3 Cessionarius representat personam cedentis, & illius juribus utitur.
- 4 Fidejussor qui diu stetit in obligatione, potest petere exemptionem.
- 5 Creditor immixtus ex Salviano, non potest negare possessionem debitoris.
- 6 Censui impostus super re subjecta fideicommissio, sustinetur ratione legitime debite imponenti.
- 7 Legitima censetur electa in re, super qua fuit impostus census.
- 8 Censui non praesumitur excedere portionem imponenti.

9 Exceptio requirentis altiore in indaginem, non admittitur in Salviano.

DECISIO LXVIII.

PRO informante fuit tentum, dandam esse scilicet immixtionem ex Salviano interdicto Domino Abbati, Cardello, etenim constat de illius credito cum hypotheca, & de possessione eorum qui se obligarunt ad favorem D. Cardelli, quibus ꝑ duobus concurrentibus competit Salvianum, Bart. in l. 1. num. 2. ff. de Salv. Interd. Castr. in lege rem alienam, num. 11. ff. de pignor. act. Roland. conf. 14. n. 13. lib. 1. Put. decis. 207. n. 2. lib. 1. Rota in causa Esina Salviani Interdicti, Junij 1605. coram meo. Creditum justificatur ꝑ ex instrumento impositionis census factae per Dominos de Cuppis usque de anno 1554. cum accessione q. Ioan. Petri Cardelli, & promissione cum hypotheca bonorum de relevando indemnem d. Cardellum facta per Dominos de Cuppis, junctis pluribus solutionibus fructuum dicti census factis tam per dictam q. Ioan. Petrum, quam Dominum Abbatem ejus filium, & heredem cum reportatione cessionis jurium à censuariis, ex quibus retuitur creditum D. Abbatis ex triplici capite. Primò, ex relevatione indemnitate sibi, sive Ioan. Petro ejus auctori promissa, ex quo tanquam fidejussor plures pecuniarum summasolvere fuit coactus. Secundò, quia ꝑ tanquam censuarius censuariorum, quibus solvit, representat illorum personas, & jure cesso potest agere contra res censui suppositas, iuxta notata per Bal. in l. 1. n. 5. Aret. n. 20. Dec. in fin. ff. de cert. per. idem Bal. conf. 6. in princ. lib. 2. Ruin. conf. 20. n. 16. lib. 1. Boer. dec. 10. n. 2. Tertiò, quia tanquam fidejussor, qui diu stetit in obligatione, ꝑ potest petere liberationem tam ex Statuto Urbis, s. b. 1. cap. 157. quàm ex dispositione juris communis, de quo in l. Lucius Titius, §. fin. ubi gloss. & scribentes, ff. mand. Bald. in l. si pro ea, n. 4. in fine, C. cod. Afflict. decis. 241. n. 3. Guid. Pap. dec. 117. in princ. prout egit, & jam super hoc obtinuit duas sententias conformes, quæ ex Statuto Urbis, lib. 1. c. 80. faciunt rem judicatam.

Possessio Dominorum de Cuppis in Palatio Agonis est notoria, & probatur ex aliis instrumentis in facto relatis, & signanter ex eo quod Urbini modo possessores fuerunt tanquam creditores eorum de Cuppis ex eodem remedio Salviani immixti, ꝑ unde non possunt negare possessionem praedictorum de Cuppis, iuxta tradita per Alex. conf. 133. n. 13. lib. 1. Gozad. cor. 3. n. 19. Crav. conf. 188. n. 5.

Non obstat quod Palatium sit subjectum fideicommissio q. Cardinalis de Trano, quia sustinetur ꝑ ratione legitime illorum qui imposuerunt censum, in qua legitima minime potuerunt gravari, l. quoniam in prioribus, C. de inoff. testam. & palatium censetur ꝑ electum in legitimam eo ipso, quod praedicti de Cuppis deveniunt ad illius alienationem, Bal. in l. jubemus, n. 3. C. ad Trebell. Aret. conf. 18. n. 5. Paris. conf. 44. n. 46. lib. 2. Guid. Pap. decis. 606. in princ. Ceph. conf. 189. num. 19. 8 Gabr. in tit. de Legitima, concl. 4. n. 9. impositio ꝑ enim dicti census alienati non praesumitur excedere legitimam, ut fuit dictum coram meo in una Romana restitutionis dotis, 17. Martij 1600.

Et in omnem eventum ꝑ ista exceptio tanquam requirentis altiore in indaginem non admittitur in Salviano, l. fin. C. quor. bonor. Ripa in rubr. ff. de pignor. n. 15. propè h. cum aliis per Menoch. de adip. possess. emed. 1. num. 180. Rota in causa Romana Salviani Interdicti, 3. Martij 1500. coram bon. mem. Penia.

Reverendissimo Domino Sacrato, Romana
Legatorum De Columna, Lunæ 27.
Januar. 1614.

SUMMARI.

1. *Salvianum competit super mobilibus pecuniis, & nominibus debitorum, & num. 3.*
2. *Amplius competit etiam legatarius.*
Præstita tamen cautione de restituendo in casu quo hereditas non esset solvendo, d. n. 1. & n. 18.
3. *Hereditas datur retentio pro suis creditis claris, & liquidis, secus si sint dubia.*
4. *In Salviano non admittitur exceptio requirens altiorrem indaginem.*
5. *Inventarium plene probat contra conscientem.*
6. *Retinere licet pro modico credito rem magni valoris donec sibi satisfiat, vel offeratur creditum.*
7. *Intelligi si possideatur res indivisibilis.*
8. *Secus si petatur immissio super rebus divisibilibus.*
9. *Retentio sine causa non conceditur.*
10. *In Salviano non admittitur exceptio fideicommissi.*
11. *Limit. quando fideicommissum incontinenti probatur.*
12. *Dummodo probetur non solum fideicommissi existentia, sed etiam quod absorbeat omnia bona, & n. 15.*
13. *Exceptio qua redditur dubia ex replicatione actoris non dicitur requirere altiorrem indaginem.*
14. *Limit. nisi sit de intentione ipsius Rei.*
15. *Census impostus super re subiecta fideicommissi sustinetur in parte libera, si sit capax illius.*
16. *Fideicommissum an absorbeat omnia bona non dicitur probatum, nisi probetur identitatis honorum, & quod sint detractæ portiones, quæ veniunt detractas.*

DECISIO LXX.

Rota censuit ꝛ Legatariis Domini Marci Antonij I V. competere immisionem ex Salviano super bonis mobilibus, pecuniis, & nominibus debitorum relictis per Dominum Marcum Antonium, præstita tamen cautione per dictos Legatarios de restituendo in casu quo hereditas minime esset solvendo, juxta not. in l. fin. C. de pet. hered. Rota in causa Foralicensi herorum, coram Paleoto, relata inter diversas in pressas dec. 674. lib. 3. p. 3.

Et quod pro legato competat Salvianum, tradit Gabr. cons. 6. num. 1. lib. 1. & fuit sæpe resolutum in Rota, nempe in causa Strigonensi Legati. 20. Junij 1588. coram bon. mem. Cardinale Platto, & in Faventina Legati. 24. Novembr. 1589. coram bon. mem. Card. Pamphilio, & in Romana legatorum. 2. Novembr. 1599. coram Corduba, quæ conclusio ꝛ procedit etiam super mobilibus, pecuniis, & nominibus debitorum. Rota in causa Romana Salviani, 11. Januar. 1601. coram bon. mem. Seraphino, in Romana pecudum, 24. Maij 1608. coram Illustrissimo Mellino, & in Romana, seu Foralicensi de Theod. 15. Martij 1602. coram bon. mem. Penja.

Primum, & secundum extremum non controvertentur, unde difficultas fuit reducta ad exceptiones quæ fuerunt factæ per informantes pro Domino Comestabili hæredi cum beneficio legis & inventarij d. Domini Marci Antonij I V. Nempe quod ipse ex propria persona est creditor hereditatis dicti Domini Marci Antonij Quarti, proꝛ quibus creditis competit sibi retentio, sed ad hoc fuit responsum. quod si credita sunt clara, competit retentio, si verò sunt dubia, & requirunt altiorrem indaginem, nequaquam competere retentioem, quia in hoc judicio ꝛ minime admittuntur exceptiones requirentes altiorrem indaginem, Ripa

in rub. ff. de pignor. n. 19. prope fin. Natta cons. 332. n. 4. Dec. cons. 89. n. 2. Menoch. de adipisc. remed. 3. n. 180. Surd. cons. 4. n. 36. Rota in causa Romana Salviani interdicti, 3. Martij 1608. coram Penja in Romana census, 10. Junij 1613. coram me, & alibi sæpe. Propterea resolutio pendebat, an credita præterita per dominum Comestabilem essent clara, vel potius requirerent altiorrem indaginem.

Super quo Domini considerant, quod aliqua credita sunt omninò liquida, ut sunt expensæ funerum, debita hereditatis soluta per Dominum Comestabilem post mortem testatoris, credita quæ ipse Dominus Comestabilis habebat cum testatore dum viveret, & præ istis dicebant Domino Comestabili competere retentioem: verum cum ista credita non ascendant ad scuta triginta milia, & mobilia, pecunia, & nomina debitorum reperta in hereditate dicti Domini Marci Antonij excedant summam ducentorum milium scutorum, uti constat ex inventario confecto per Dominum Comestabilem, ꝛ quod contra illum plene probat, l. fin. C. arbit. sur. Bald. cons. 407. num. 6. lib. 2. Cetr. cons. 393. n. 2. lib. 2. Rom. cons. 102. n. 3. Soc. cons. 159. n. 1. lib. 2. Dec. cons. 60. n. 2. Afflic. dec. 313. in princ. videbatur quod prædictum creditum parum possit relevare ad effectum impediendi immisionem super eo, quod est super deductis prædictis scutis triginta millibus; cum enim legata minime excedant vigintiseptem millia scuta, residuum usque ad ducenta milia erit omnibus sufficiens pro legatis.

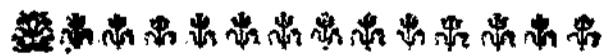
Neque satisfacit responsio, quod modico licet retinere rem magni valoris donec sibi satisfiat, vel offeratur creditum, ex not. in l. quandin. C. de dist. act. pign. l. creditores, ff. eod. tit. l. Molchis, & ibi gloss. in verbo possessionem, ff. de jure fisci. Quia fuit responsum prædicta procedere ꝛ vel quanto possideretur res indivisibilis, prout si quis pro credito scutorum mille retineret gemmam valoris scutorum decem millium, vel præmiùm majoris valoris, tunc enim quia non posset privari parte quæ privaretur toto, ut in primo casu, & quia de fructibus venit sibi satisfaciendum, ut in secundo casu, ex not. in l. 2. in fine, C. de pign. act. Bart. in l. si rem alienam, n. 17. ff. eod. tit. qui fructus quando sunt uberiores, eo citius sibi satisfiat, non debet cogi ad relaxationem, nisi satisfacto sibi de suo credito. Ceterum ꝛ quando petitur immissio super rebus divisibilibus a stimatis, & super pecuniis, & nominibus debitorum omnis æquitatis suadet, ut creditor retenta summa in qua est creditor, residuū restituat quia ꝛ aliàs retineret sine causa, contra not. in l. ex conducto, in pr. ff. locat. l. itaq. in tr. cessant. caus. p. 1. n. 189. Gallef. ad form. Cameral. oblig. part. 4. q. 1. n. 12. Non enim posset retinere pro cautione, quia est jam sibi cautum, non propter satisfactionem de fructibus, quia est res infructuosa, & sterilis.

Alia sunt credita præterita per Dominum Comestabilem, ex eo quod Dominus Marcus Antonius I V. crexit montes super bonis à se possessis, quæ bona dicit esse subiecta fideicommissis ad sui favorem per mortem Domini Marci Antonij I V. purificatis, qui quidem montes, una cum fructibus decursis usque in præsentem diem, & pro majori parte solutis à Domino Comestabili excedunt summam scutorum trecentorum millium, & sic absorbent valorem mobilium, pecuniarum & nominum debitorum relictorum per Marcum Anton. I V. super quibus modo præterit Dominus Comestabilis pro dicto damno se relevare. Verum ista debita censuerunt Domini non esse computanda ad effectum retardationis immisionis ex Salviano: quia sunt turbida, & requirentia altiorrem indaginem, unde non debent admitti, ex supra allegatis. Quod sint talia patet, quia in effectu pendent à dictis fideicommissis. Cum enim Marcus Antonius reliquerit tempore hujus mortis

bona stabilia excedentia valorem unius milionis scutorum, ita demum ejus hereditas remaneret debitorum dictorum scutorum trecentorum millium, si fideicommissum occupat omnia bona stabilia, ita ut saltem non remaneant libera pro dictis scutis trecentis millibus:

- 1 Exceptio t̄ autem quæ pendet à fideicommissis, tanquam requirens altiorem indaginem, non admittitur ac impediendam immisionem ex Salviano, ut fuit resolutum in Rota in causa Casenatensi bonorum, 28. Jun. 1596. coram bon. mem. Cardinale Seraphino, in Romana Salviani, 13. Jan. 1603. coram Lita. & in alia Romana Salviani, 1. Jul. 1613. coram me. Et licet t̄ conclusio non procedat quando fideicommissum incontinenti probatur ut fuit dictum in causa Viterbiensi bonorum, 7. Novembris 1596 coram bon. mem. Cardinale Seraphino: attamen visum fuit Dominis in proposito casu non adesse sufficientem probationem; nam si ex deductis pro parte Domini Comestabilis apparet adesse multa fideicommissa in domo de Columna & notoria sit ejus descendencia à fideicommittentibus, sive a vocatis, attamen t̄ remanet adhuc illiquidum, an fideicommissa absorbeant omnia bona relicta per Marcum Antonium I V. ita ut non remaneat tot de bonis liberis super quibus possint sustineri montes. Inspecio enim pendet ab eo, an nonnulla corpora fuerint in bonis fideicommittentium, & signanter Castra marini, & Rocæ Papæ, quæ fuerunt acquisita per Marcum Antonium ab Alcanio quondam Cardinale Columna & sunt magni valoris: Item an ex corporibus, quæ non dubitatur fuisse in bonis fideicommittentium, sint detrahendæ portiones legitimæ, & Trebellianicæ, vel potius fuerint aliæ detrahtæ. Nec dicatur, quod istæ sint replicationes ex parte actricis, quæ non faciunt ut exceptio dicatur requirere altiorem indaginem, juxt. not. per Affl. dec. 6. Put. dec. 243. libr. 3. Rot. in causa Romana, seu Amerina domus, 25. Octobris 1577. coram Cantuccio, relata inter impressas, dec. 57. n. 4. & 6. part. 2. & in Romana de Marescotis, 20. Novembris, 1613. coram me. Quia sunt de intentione rei, cui t̄ non sufficit simpliciter ostendere fideicommissa, sed debet illa ostendere talia quæ absorbeant omnia bona quæ alias in parte libera sustinerentur.
- 2 Impositio gravaminis prout t̄ in simili de censu imposito super re subjecta fideicommissa, quod sustineatur in parte libera, fuit decisum in causa Romana census de Cincis, 17. Aprilis 1600. coram bon. mem. Penia, in causa Romana census de Palutis, 2. Novembris ejusdem anni, coram me, & in his terminis tenuit Rota in causa Romana Salviani interdicti, 18. Maij 1598. coram Orano. Talia igitur non sunt fideicommissa, nempe absorbentia omnia bona, t̄ nisi probetur identitas omnium bonorum, & quod jam sint detrahtæ portiones, quia aliàs in parte libera à fideicommissa potius imponi onus montium.

Alia denique sunt debita, quæ non sunt soluta à Domino Comestabili, nec illi debentur, sed præstantur per extraneos cum hereditate, & t̄ per hæc fuit dictum non posse retardari immisionem, sed sufficere cautionem præstandam per Legatarios, juxta not. in d. l. fin. ubi benè Castr. n. 4. C. de hered. Rota in d. decis. 674. libr. 3. parte 3. divers. impress.

R. P. D. Orano, Romana Salviani Interdicti,
Lunæ 18. Maij 1598.

SUMMARI A.

- 1 Censu impositio super re subjecta fideicommissa, valet quantum capis legisima, & trebellianica imponentis.

2 Exceptio requirens altiorem indaginem non admittitur in possessorio.

3 Testis familiaris inducentis est valde suspectus.

4 Exceptio nullitatis cessionis non admittitur in Salviano.

DECISIO LXX.

Aliàs quondam Artemisia Columna uti procuratrix quondam Hieronymi Frangipani ejus viri, imposuit unum annuum, & perpetuum censum scutorum quadraginta super domo ejus viri, sita propè montem Quirinalem, ad favorem quondam Pauli Lunago, quem cum hic celsisset ad favorem Ioannis Francisci de Apiano, & successivè iste quondam Francisco Manerio patri Marci, & Cesaris, in mora illum solvendi constitutis heredibus Frangipani, actum fuit coram A. C. remedio utilis Salviani Interdicti, & in eo probatis incumbentibus, lata fuit sententia ad favorem illorum de Marescotis à qua, quia stante Egidiana, non dabatur appellatio, nihilominus causa fuit mihi commissa, cum clausula, quatenus sit locus Egidianæ exequatur, quo factum est, ut quæ situm fuerit, an locus factus esset executioni, & per Dominos responsum fuit affirmative. Ex facti enim prænarrata serie constabat de justitia sententiæ, quia de valida impositione census non dubitatur, ut nec etiam quod tempore impositionis Hieronymus domum possideret, & hodie Domini de Palumbaria illam possident, quare difficultas versabatur circa oppositas exceptiones. Quarum prima fuit, quoniam per Iacobum de Frangipanis fuerat subiecta fideicommissa. Ad quod fuit responsum, testes non probare domum fuisse possessam à fideicommittente, & nihilominus quatenus de illa constaret, non relevare; t̄ tum quia filij potuerunt detrudere legitimam, & trebellianicam, quæ superant censum scutorum quadraginta; tum etiam quia exceptio fundata super fideicommissa, t̄ cum requiratur altiorem indaginem, non admittitur in hoc iudicio possessorio, ut post alios de communi testatur Franc. Sarmient. de rediv. Ecclesiast. p. 3. c. 2. n. 34. & tenuit Rota in una Romana census, 22. Decembris 1596 & in alia Casenatensi bonorum, 28. Junij sequent. coram R. P. D. meo Seraphino.

Altera exceptio fundata in melioramentis fuit etiam rejecta, propterea quod unus testis tantum nulliter examinatus, & t̄ valde suspectus, cum sit familiaris Domini Camilli, de illis deponit.

Nullitas verò allegata cessionis non fuit admittenda, quia t̄ non retardat in hoc iudicio illius executionem, præsertim cum à prima cessione census usque ad litem motam excurrerint plus quam quadraginta anni.

R. P. D. Ubaldo, Romana retractus domus,
Lunæ 15. Decembris 1614.

SUMMARIUM.

- 1 Denunciatio venditionis rei censita, qua vigore Bullæ Pij V. est facienda Domino censui, debet fieri cum omnibus conditionibus, quibus res vendi debet.
- 2 Prælatio concessa per Bullam Pij V. Domino censui, debet acceptari cum sua causa.
- 3 Emphyteuta volens vendere melioramenta super re emphyteutica facta, tenetur denunciare domino directo, & illum aliis præferre proprietio, quod ab alio recipere potest.
- 4 Bulla Pij V. super censibus, recipit interpretationem passivam à jure communi.
- 5 Bulla prædicta Pij V. est exhorbitans, & correctoria.
- 6 Reo sufficit si vincat ob non jus actoris.

- 7 Non debet quis duplici onere, & incommodo gravari,
- 8 Res sua nemini potest servare.
- 9 Censuræ impositæ super pluribus prædiis, censetur super singulis in solidum constituta.
- 10 Dominus prædij dominantis si efficiatur dominus fundi servientis, non amittit servitutem, si remaneat pars prædij, quæ servare possit.
- 11 Censuræ est species servitutis.
- 12 Censuræ non extinguitur, si dominus censuræ efficiatur dominus partis fundi censuati, si alia pars sit capax ad supportandam censuram.
- 13 Censuræ potest imponi super bonis subiectis fideicommissæ, quando imponens potest detrudere legitimam & trebellianicam.

DECISIO LXXI.

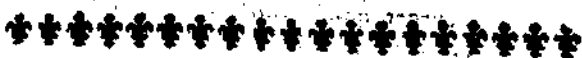
Placuit Domini decisa in hac causa facta die 10. Martij præteriti, ex rationibus in ea adductis, sed potissimum quia prælatio per Bullam *fel. recor. Pij V. de censibus creandis*, conceditur censuario cum eisdem conditionibus quibus res censuata vendenda est, ut sunt clara verba Bullæ ibi, eique prædenunciari conditiones, quibus vendendum sit; quod etiam præcipue controversabatur per informantes pro Domino Rinaldo, & ideo prælatio erat acceptanda cum sua causa, ut in terminis Bullæ juris congrui dixit Rota *decis. 475. n. 8. part. 1. divers.* & confirmabant Domini ex simili dispositione *l. fin. §. 1. C. de jure emphyteut.* ubi prælatio volens alienare melioramenta, debet domino directo prædicere pretium, quod ab alio revera accipi potest, & expectare per duos menses, & pro eodem pretio aliis præferre & similis est *tex. in cap. potuit, in prin. de locat.* & plura cumulat Corbul. *de caus. priv. ob alienat. quest. 2. numero 2.* & sic prælatio recipit passivam interpretationem à jure communi, juxta not. in *l. sciendum, ff. qui satisd. cogant. cum aliis per Rot. *decis. 475. numero 9.* præsertim cum prælatio sit exorbitans, & correctoria; deo interpretanda ut minus lædat jus commune quam fieri possit, ut firmatur in prædicta decisione hujus causæ, & in *decis. 475. numero 6.**

Nec obstat, quod non fuerit servata forma dictæ Constitutionis ob omittas denunciations, & propterea venditio non fuerit perfecta, ex latè allegatis per informantes pro Domino Rinaldo. Quia quidquid sit de hoc, Domini satis esse putabant, quod Rinaldus non poterat obtinere prælationem, nisi eisdem conditionibus, quibus emerant Domini de Castellanis, prælatio quibus sufficit vincere ex non jure Rinaldi actoris. *Verat. dec. 11. part. 1. Cardin. Seraph. *decis. 871. numero 5.* & prælatio in omnem casum non videntur efficiendi duplici incommodo, videlicet retrovendendi domum censuario, & ex computandi pretium domus cum pretio census, vel agendi contra venditorem pro consequutione pretij ab ipsis soluti maxime cum Bulla in hac parte sit exorbitans, & intelligenda ut prælatio fiat absque ulla præjudicio, tam ementis, quam vendentis, ut latè fuit deductum in Decisione.*

Neque etiam obstat quod prælatio non possit dari censuario sine resolutione census, ex regulâ quod res sua nemini servit, *l. Uranus, ff. de fidejuss.* & consequenter constitutio, quæ tribuit censuario prælationem in emptione rei censuata, censetur concedere compensationem pretij. Quia placuit responsio datâ in Decisione, quod census de quo agitur, fuit impositus in solidum, etiam super aliis bonis præter domum venditam; & ideo census sustinetur super dictis bonis, ut in decisionibus allegatis; & confirmabatur à simili de servitute, quæ non extinguitur, quamvis dominus fundi servientis efficiatur etiam dominus fundi dominantis, si remanet pars fundi, quæ servare possit, *l. ut de *Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.**

*num. 5. 1. ubi Bartol. & Castr. ff. de servit. Doctor. in l. pro parte, eodem tit. & in l. si communi fundo, & in l. unus ex sociis, §. 1. ff. de servit. rustic. præd. Cepula de servit. urb. præd. cap. 2. num. 1. & 2. ita nec census (qui est species servitutis, cap. 2. ubi Abb. num. 3. ac censibus, Dec. *conf. 407. n. 8.*) extingui debet præter emptionem rei censuata, existentibus aliis bonis, super quibus sustineri potest, quod etiam in terminis census, sequuta est Rota in una Romana census de Comitibus, 29. Aprilis 1592. coram bon. mem. Penia, per text. in *d. l. ut domum, §. 1. & Bartol. in d. l. pro parte, ff. de servit.**

Neque obstat visum fuit, quod dicta bona sunt subiecta fideicommissæ, & proinde super illis non possunt census sustineri; quia præter id quod de dicto fideicommissæ non constat per sententiam, vel per rem judicatam, dicebatur etiam quod ista bona super quibus fuit impositus census, sunt magni valoris, & poterant gravatis competere detractiones Legitimæ, & Trebellianicæ, & sic remanere plura bona libera capacia census, non obstante fideicommissæ. Ex quibus Domini permanserunt in decisis.

R. P. D. Orano, Romana census, Lunæ 3. Julij 1580.

SUMMARI A.

- 1 Censuræ impositæ super fundo mixto, non præjudicat comprehensionis in investitura.
- 2 Fundum illud dicitur mixtum, quod est hereditarium, & ex pacto & providentia.
- 3 Factum defuncti non nocet heredibus cum beneficio inventarij, quod fundum mixtum.
- 4 Princeps non præsumitur velle præjudicare juribus tertij.
- 5 Clausula motu proprio, & ex certa scientia, in rescriptis Principis, non operantur in eorum præjudicium.
- 6 Maxime, quando nulla præcessit causa cogniti.
- 7 Impensæ pro redemptione fundi debent fieri ex ipso fundo.
- 8 Inventarium heredis non rite factum, perinde est ac si factum non fuisset.
- 9 Censuræ impositæ super fundo idoneo, & super non idoneo, sustinetur super idoneo.
- 10 Quæsi possessio transfert onus probandi contrarium in adversarium.
- 11 Bona in dubio præsumuntur allodialia, non feudalia.
- 12 Etiam si sint in ira fines feudi.
- 13 Licet aliqui, & male, contrarium teneant.

DECISIO LXXII.

Domini firmarunt regulam pro Illustrissimo Domino Iulio Cæsare Columna, quod per q. Dominum Iulium de Reveret censum venditum super Castro Bassanelli tendente Cerquenti, & Palazzoli revocare posset ex quo impositus fuit super fundo mixto, scilicet hereditario, & ex pacto & providentia, in quo factum defuncti non præjudicat successoribus adventibus cum beneficio legis, & inventarij, ut illustrissima Domini Julij Mator hoc feudum adivit, *l. fin. §. in computatione, cum ibi not. Cod. de jure de her. Andr. de llerio, in cap. 1. ad fin. Qui success. ten. & in c. 1. An agnat. vel filij defuncti, & ibi Afflic. num. 9. Bartol. in l. 2. in fine, Cod. de inoffic. donat. Alexand. *conf. 28. n. 8. lib. 5. lal. *conf. 36. lib. 3. Socin. jun. *conf. 112. n. 13. lib. 2. & *conf. 42. num. 3. lib. 3. Clar. in §. Feudum, quest. 42. num. 14 & quest. 43.*****

Nec repugnat, quod vigore licentiæ motu proprio à Paulo IV. concessæ potuit Dominus Iulius dicto in feudum

feudum alienare, & super eo censum imponere. Brun. *conf. 1. num. 3. lib. 1. Paris. conf. 16. num. 15. & seq. lib. 1.*
Dec. conf. 191. num. 3. conf. 5. 11. num. 8. Quia cum non fuerit super huiusmodi licentia expressa qualitas feudi, quod scilicet fuerit concessum pro successoribus, neque derogatum regulæ de non tollendo jure quaesito, potest dari de defectu intentionis, cum tamen in dubio Princeps non presumatur velle derogare juribus tertij, & illi præjudicare, saltem de illo nulla facta mentione. Alex. *conf. 15. n. 14. lib. 5.* Si quidem tamen Clausulæ motu proprio, & ex certa scientia, in rescripto Principis nihil operantur in præjudicium tertij, Gabr. *de 6 claus. consl. 1. n. 4.* Maxime tamen quando nulla intervenit causæ cognitio, Rota *decis. 2. de confirmat. util. vel inquil. in nov. Fab. d. consl. 1. n. 52.*

Non obstat, quod impositio census sit facta pro redemptione ipsius feudi, quo casu impensæ tamen in causa redemptionis debent solvi de ipso feudo. And. de Ifern. *d. c. 1. An agnat. vel filij defuncti.* Quia fuit responsum, quod cum feudum non possit alienari, redemptio nihil potuit operari.

Minusque urget, quod stante, quod feudum sit hereditarium, debuit Domina Helena Mater Domini Iulij Cæsaris adire illud cum beneficio legis & inventarij, & quod licet factum reperitur, tamen tunc rite servatis servandis factum non fuerit perinde est, ac si fuisset neglectum, *l. quoties ff. qui salsid. cog.* Quia fuit responsum, quod de contrario ex facie ipsius inventarij decreto iudicis confecti apparet: super quo tamen placuit Paulum particulariter audiri.

Quoniam tamen verò census allegabatur impositus nendum super dicto castro Bassanelli, verum etiam super castro Campagnani, & omnibus aliis bonis, fuit dictum quod super his census sustineri potest, nisi Illustrissimus Dominus Iulius Cæsar probet dicta bona esse feudalia, quia cum Dominus Paulus tamen sit in quasi possessione exigendi dictum censum, tenetur Dominus Iulius concludenter probare, quod dicta bona essent feudalia, & quod super eis census imponi non potuit.

Quia bona in tamen dubio presumuntur allodialia, & non feudalia, *cap. 1. & ibi gloss. 1. de controvers. int. Mascul. & fem. ubi Doctor. Bald. in c. 2. si de feud. fuer. controvers. inter Domin. & agnat. Canonista in cap. nimis, ubi Innoc. de iurejur. Alexand. consil. 179. num. 1. lib. 1.*
Afflic. decis. 267. n. 4. Quod procedit etiam si investitura sit generalis cum pratis, terris, &c. & tamen bona sint intra fines feudi, quia non ex hoc sequitur quod bona in particulari sint feudalia, ut per Brun. *conf. 1. num. 1. & 3. quem sequuntur. Natta conf. 5. 14. n. 29. cum seq. & conf. 5. 20. n. 5. Aym. conf. 54. num. 4. & conf. 253. n. 7. Roland. conf. 82. num. 11. ubi de communi, & num. 14. lib. 2. & conf. 98. num. 16. & 25. lib. 3. Decian. conf. 33. num. 5. lib. 1.* Neque enim vera est eorum opinio, tamen qui tenent quod quidquid est intra fines feudi, feudale sit, ut per Afflic. *in cap. 1. num. 12. & seq. de controvers. inter mascul. & fem. & decis. 207. Bellon. conf. 10. num. 11. Clar. in 5. feudum, quest. 13. & fuit resolutum coram Babalo in una Astensi feudi, 27. Aprilis 1584.*

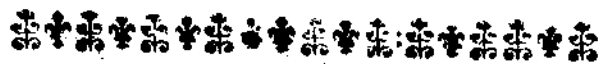
R. P. D. Litza, Romana, seu Amelphitana Salviani Interdicti, Lunæ 1. Julij 1602.

SUMMARI A.

- 1 Bona emphyteutica, quando sunt expresse alienari prohibita, non subiciuntur hypotheca pro solutione census super illis impositi.

DECISIO LXXIII.

Cupiente Reverendissimo Archiepiscopo Amelphitano scire, an domus, super qua mentibus præteritis per Dominum Marium Perizonium coram A. C. fuit intentatum Salvianum Interdictum ad effectum consequendi nonnullos fructus tunc decursus & sibi non solutos cuiusdam census, de quo in actis, & de quibus postea ab ipsomet debitore census fuit satisfactus, ut dicitur in decisione in sua causa facta die 20. Maij proximè præteriti, possit dici hypothecata pro dicto censu ad effectum, ut in posterum super ea exerceri possit, vel non dictum Salvianum, utraque parte informante cum præsupposito tamen, quod domus de qua agitur sit emphyteutica, & expresse prohibita alienari, late alienationis sumpto vocabulo, de quo satis constare videtur, ex quo summario iurium, *num. 4.* Fuit tamen unanimiter resolutum pro negativa ex late deductis in illa Romana vinea, 26. Junij 1598. coram R. P. D. meo Seraphin. & in Romana Salv. Interd. 10. Decembris anni præteriti, coram R. P. D. Coccino.

R. P. D. Penia, Romana, seu Amelphitana Salviani Interdicti, Lunæ 9. Junij 1603.

SUMMARI A.

- 1 Hypotheca censetur prohibita, quando bona sunt expresse alienari prohibita, etiam late sumpto vocabulo alienationis.
- 2 Relatum censetur inesse in referente cum omnibus suis qualitatibus.
- 3 Salvianum sine hypotheca stare non potest.
- 4 Expressum illud dicitur quod venit in necessarium antecedens expressi, & virtualiter inest orationi prolata.
- 5 Vincula duo magis stringunt.
- 6 Quilibet potest rei sue eam apponere conditionem quam vult.
- 7 Caducitas ita demum habet locum si dominus, qui penam apposuit, velit.
- 8 Instilige respectu interesse ipsius Domini, secus respectu interesse alterius.
- 9 Census super re valide imponi non potest in præjudicium possidentis eam.
- 10 Consensus resultans ex actibus positivis non se extendit ultra illos actus.
- 11 Identitas rei non probatur ex demonstrationibus generalibus, & equivocis.
- 12 Res expresse alienari prohibita etiam alienationis vocabulo late sumpto, non venit in generali obligatione.
- 13 Hypothecans rem expresse alienari prohibita, inalienationis vocabulo large sumpto, cadit à re ipsa, & amittit melioramenta.

DECISIO LXXIV.

Fuit resolutum domum, de qua agitur, non censeri hypothecatam ad effectum ut super ea exerceri possit Salvianum, occasione census alias impositi per Benedictum del Ré super quibusdam bonis suis, & respectivè venditis Lucretiæ de Pierleonibus, ea ratione, quia prima concessio istius domus in emphyteusim (ad quam sequens fuit facta ipsis del Ré de an. 1578. in omnibus, & per omnia habebat relationem,) continet expressam alienationis prohibitionem, etiam late sumpto vocabulo, tamen quo casu, & hypotheca prohibita censetur, *l. in Cod. de bon. alien. non alien. cap. 1. ext. de reb. Eccl. non alien. Ripa. in l. obligatione generali, n. 4. ff. de pign. & clarum est, tamen quod relatam semper continetur*

tinetur in referente cum omnibus suis qualitatibus, l. esse 110, ff. de hered. instit. l. ait prator, §. si iudex, ff. de re iudic. Alex. conf. 59. ad fin. lib. 3. late Menoch. conf. 1. num. 84. lib. 1. & Dec. conf. 1. n. 31. lib. 2. & quod sine hypotheca stare non potest Salvianum, Ang. in §. item Salviana, in fine, Instit. de act. Rol. conf. 14 n. 3 lib. 1. Sord. conf. 131 lib. 1.

Quod autem dicta prima concessio contineat expressam prohibitionem alienationis etiam late sumpto vocabulo, dixerunt Domini non obscure probari ex illis verbis dictæ concessionis, ibi, & si alienaverint sine consensu Domini, largè alienationis sumpto vocabulo, solum cum melioramentis ad dominum directum revertatur. Quæ verba, quin saltem virtualiter ipsam prohibitionem sub pena caducitatis continent, dubium non est. Et quod illud satis expressum dicitur, quod venit in necessarium antecedens expressi sui, & virtualiter inest orationi prolata, l. prator ait, §. interdum, ubi gloss. in verbo Expressum. & Bartol. in princ. hoc notat, ff. de oper. nov. nunciat. l. cum quid ubi gloss. in verbo, pro tacito, ff. si cert. pecat. cum aliis per Tiraquel. de legib. connab. gloss. 7. §. 7. n. 179. & per Andr. Gail. Pract. Observat. lib. 1. observat. 1. n. 1. & 4.

Nec obstant deducta in Romana census, 17. Martij 1600. coram Domino meo Iusto, quia procedunt in tacita prohibitionem legali, secus ubi cum ea concurrat expressa hominis prohibitio, prout in hoc casu; & ratio est, quia duo vincula magis ligant, quam unum, & quia quod homini permissum est eam conditionem, quam vult servari, suis rebus adiacere, l. in traditionibus, ff. de pact. dotul.

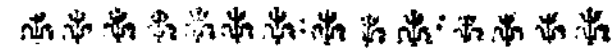
Miudis obstat, quod alienatio circa huiusmodi prohibitionem ita demum non subsistat, quando dominus directus voluerit, & declaraverit. Quia quod id procedit ad effectum devolutionis, & caducitatis, quæ interesse domini directi concernit, & quæ revera non currit, nisi eo volente, & declarate, ut pluries fuit resolutum; secus autem est ad effectum, ut super tali re per concedente expressè prohibita alienari, largè alienationis sumpto vocabulo, possit quod valide imponi hypotheca, & census in præiudicium possidentis rem ipsam, qui dictæ hypothecæ, seu impositioni census non consenserit, ad dec. 17. part. 1. in impressis, & fuit in simili tentum in Romana vinea, 2. Junij 1598. coram Reverendissimo Patriarcha Alexandrino, & in Romana Salviana Interdicti super hac eadem domo, 8. Februarij. 1602. coram D. meo Coccino.

Nec deducta circa observantiam subsequutam, scilicet ut pluries dicta domus non obstante prohibitionem prædicta, fuerit alienata, & dictæ alienationi consensu Domini directus, placuerunt Dominis, quod cum consensu ex actibus positivis resultans non se habeat ultra dictos actus extendere. Put. dec. 188. n. 3. lib. 1. Barr. in l. 1. §. si quis hoc interdicto ff. de itin. act. privat. & in l. si patrum, in fine, C. commun. utr. iudic.

Præterea placuit Dominis dilemma, quod pro Archiepiscopo possessore domus fiebat, videlicet quod aut prætenditur quod super hac domo in specie fuerit impositus census de quo agitur, & hoc non iustificatur, quia licet in instrumento census fiat mentio unius domus, atamen duæ tantum demonstrationes afferuntur ad ostendendum hanc ipsam esse de qua agitur, altera existentis in Urbe, & altera iuxta bona Cardinalis; nec fuit probatum, quod venditor census hanc unicam domum tunc temporis possideret: ille uti quod clausulæ generales & æquivocæ non sufficiunt ad probandam identitatem ipsam, ut in simili tentum fuit in causa Civitatis Castellii bonorum, Junij 1595. coram Reverendissimo Patriarcha Alexandrino, & in Romana Casari Orciani, 1. Aprilis 1591. coram Orano.

Ultra quod in instrumento dicti census dicitur domum illam non esse subjectam alicui oneri, & pleno Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cons.

jure utilis, & directi domini; pertinere ad ipsos del Re, quæ qualitates omnino repugnant domui emphyteuticæ, qualis est de qua agitur. Aut quod verò prætenditur quod ista domus veniat sub generali hypotheca omnium bonorum d. venditoris census, & hoc etiam esse non potest ex supradictis, & quia verisimile non est, quod ipse venditor census voluerit se hoc modo submittere manifesto periculo caducitatis, & amissionis melioramentorum, stante pacto illo, si alienaverit, largè alienationis sumpto vocabulo, de quo supra, ad tex. in obligatione generali, ff. de pign. cum aliis, de quibus in Romana annorum, 3. Junij 1577. coram bon. mem. Cardinale Lancellotto, quæ est in diversis 4. v. part. 1. in impressis. Et ita fuit resolutum.

R. P. D. Ubaldo. Ravennatensis census, Veneris 7. Aprilis 1617.

SUMMARIA.

- 1 Census impositus super bonis emphyteuticis expressè alienari prohibitis, est nullus.
- 2 Res emphyteutica regulariter obligari, & hypothecari, & census supponi potest.
- 3 Intelligi nisi sit expressè prohibita alienari.
- 4 Identitas rei probatur ex duabus demonstrationibus.
- 5 Exceptio nullitatis census non admittitur contra obligationem cameralem.
- 6 Exceptio de qua constat per publicum instrumentum, non dicitur requirere alio. em. indu. incm.
- 7 Persona cessionarij non dicitur legitima, nisi legitime tur per una cedentis.
- 8 Assensio extrajudicialis & non jurata, non probat.
- 9 Reserenti non creditur, nisi constet de i. i. i.

DECISIO LXXV.

Joseph, & Ioan. Baptista de Cortellinis imposuerunt annuum censum de anno 1574. super quibusdam bonis in emphyteusim acceptis partim ab Ecclesia Cervienti, partim ab Archidiacono ejusdem Ecclesie cum expressa prohibitionem vendendi, alienandi, aut hypothecandi sine licentia Episcopi, & Archidiaconi respectives; quem censum vendi fecerunt eisdem Marco asserto procuratori heredum Benedicti Petrobelli, & hodie dicitur census dictus census ab heredibus Ioannis Jacobi unius ex dictis hereditibus Benedicti ad favorem illorum de Ioannellis, & Rotignis, qui cum agant pro solutione fructuum decessorum, & petant executionem super bonis censuatis contra moderatos eorum possessores, dedit dubium, an mandatum prædictis fructibus sit relaxandum? Et Domini negative responderunt moti principaliter duobus fundamentis.

Et primò cum præsupposito, quod in delictis de quibus supra, sint in forma probanti, de quo potest, si opus erit particulariter videri, ex illis constat censum fuisse impositum super bonis emphyteuticis exorsis alienari & hypothecari prohibitis sine consensu Domini directi, quod & consequenter fuisse nullum, §. fin. Cod. commun. de legat. Grat. conf. 9. num. 14. part. 1. & quod licet regulariter non sit prohibita obligatio, & hypotheca rei emphyteuticæ, & census super ea impositus sustineatur, ut apud Decaph. dec. 819. n. 5. & late fuit firmatum in Romana census, 17. Martij 1600. coram bon. mem. Iusto; tamen quod id procedit in tacita prohibitionem, secus quando, prout in hoc casu, adest expressa prohibitio, ut declaravit Rota in dicta Romana census coram Iusto, in qua aliz decisiones referuntur.

Nec videbatur ob stare, quod non constet de iden-

titate bonorum super quibus fuit impositus census, & quæ fuerunt data in emphyteusim: quia contrarium apparebat ex lectura instrumentorum, cum conveniant eadem confinia, & ferè eadem quantitas terrarum, & reservatio consensus Archidiaconi Cerviensis, & alia considerata per informantes, cum tamen regu-
 4 lariter ¶ duæ demonstrationes sufficiant, Bart. in l. de-
monstratio, num. 14. ff. de condit. & demonstrat. & dictum in Mediolanensi bonorum, 25. Februarij 1611. coram me, & alijs sæpè.

Nec relevat, quod sumus in obligatione Camerali, quæ non admittit exceptionem requirentem altiore
 5 indaginem, ut fuit pluries decisum, & ¶ in specie de exceptione nullitatis census fuit dictum in Romana
causa, 26. Aprilis 1596. coram Cardinale Pamphilio:
 Quia quidquid sit de hoc, respondebatur executionem non posse fieri super istis bonis, quia non potuerunt
 6 absque consensu Domini obligari, de quo constat: & cum ista ¶ exceptio incontinenti probetur per publica instrumenta investiturarum, de quibus supra, non dicitur requirere altiore indaginem, juxta *co. fil. Socin. 59. num. 2. lib. 3. Rota decis. 6. 9. num. 2. part. 1. divers. & decis. 57. n. 4. part. 2. & plures refert Carol. de Grass. de except. c. 1.*

Unam tamen faciebat Dominus difficultatem circa hoc primum motivum: quia in investitura Archidiaconi non videbatur adesse expressa prohibitio hypothecæ, cum verba Clausularum sint ista. Ad habendum, tenendum &c. in omnibus meliorandum, &c. neminiq; in totum, vel in parte vendendum, alienandam, &c.

Secundo principaliter movebantur Domini, quia non videbatur sufficienter constare de legitimatione petentiarum petentium executionem: nam ipse de Ioannellis, & consortes agunt vigore cessionis habitæ à filiis, & hæredibus Ioannis Jacobi Petrobelli, sive eorum Tutore: & licet admitteretur Ioannem Iacobum in suo testamento instituisse hæredes Sylvanum, Alexandrum, & Petrum filios suos, pro quibus etiam à principio fuit actum ad fructus istius census, tamen
 7 ¶ nisi constet eundem Ioannem Iacobum eorum patrem esse filium, & hæredem Benedicti Petrobelli emptoris census, utique non videtur legitimata persona hæredum Ioannis Jacobi, à quibus dicti de Ioannellis actores causam habent.

Neque quidquam facit fides seu attestatio filiationis filiorum Benedicti, inter quos est Ioannes Iacobus, necnon filiorum eiusdem Ioannis Jacobi: Quia
 8 ¶ ultra ¶ quod est extrajudicialis, & sine iuramento, & exinde non probatur, quod Iacobus fuerit hæres Benedicti, est etiam relativa ad informationes juratas Cancellarij Bergomensis; unde intrat regula, quod ¶ non creditur referenti nisi constet de relato. Auth. *si quis in aliquo, ubi Doct. de edend.*

Ex quibus fuit resolutum, mandatum non esse relaxandum.

R.P.D. Pamphilio, Benevetana Censu,
 Lunæ 26. Maij 1614.

SUMMARIA.

- 1 Censu impositu super fundo incapace est invalidu.
- 2 Testis dictu debet comitari per necessè.
- 3 Testis deponens super iis, quæ percipiuntur iudicio intellectus, debet reddere causam scientiæ, etiam non requisitus.
- 4 Instrumento impositionis censu est standu in dubio.
- 5 Instrumentu presumitur verum, solenne, & de partium consensu confectum.

6 Confessio facta ad unum finem, & in uno iudicio non nocet in alio iudicio, nec ad alium finem.

7 Censu super re emphyteutica valide imponitur, quando in concessione non fuit prohibita expresse illius hypothecatio.

DECISIO LXXVI.

Domini censuerunt non probari, censum fuisse nullum. Testes enim pro parte Petri examinati non concludunt, quod ¶ bona stabilia, super quibus impositus fuit huiusmodi census ducatorum nonaginta sex, non fuerint illius capacia. Nam primus dicit, quod unus cumulus terræ ad summum nõ potest reddere plus quam unum cumulum grani, nec ¶ coarctat
 2 negativam quod ex dictis bonis non percipiuntur alij fructus, & sic non conclusit. Secundus verò, & tertius dicunt quod terræ super quibus fuit impositus census, quæ ascendunt ad tumulos trigintaquinque, non potuissent locari nisi octo, vel decem carolenis pro quolibet tumulo sed pariter non concludunt, quia potest esse, quod in illis religionibus de facili non reperiantur qui conducant terras ¶ nec reddunt causam scientiæ, prout requiritur in hac materia, quæ percipitur iudicio intellectus, ad tradita per Alex. in l. pretia rerum, sub n. 2. verj. addit etiam ff. ad legem Falciariam.

Præterea tanto minus supra dicti testes non sunt attendendi; tum quia nullus ex illis deponit de qualitate terrarum, & tamen tertius dicit, *che gli ortigli, e fide, & arbusi*, sunt majoris redditus; tum etiam, quia præter supra dicta bona cæius fuit etiam impositus super domo, cujus redditus licet dicatur pro parte Petri non excedere quatuordecim ducatos, id tamen non probatur, prout esset probandum, cum ¶ alias in dubio
 4 sit standum instrumento impositionis census, in quo partes asserunt redditus istorum bonorum ascendere ad quantitatem ducentorum ducatorum ¶ quod pro-
 5 pterea presumitur verum, solenne, & de partium consensu confectum, Ale. de presump. reg. 3. presump. 13. num. 6. Menoch. *conf. 143. n. 2.*

Nec relevare visum fuit, quod Salvator emptor census confessus fuerit redditus istorum bonorum non excedere summam quinquaginta ducatorum.

Quia ista ¶ confessio est facta ad alium finem, & in alio iudicio, in quo contra eam fuit iudicatum, & propterea in isto contenti nocere non debet. Innocent. in cap. mulieri, de iurejur. Matrit. *singul. 252. num. 3. Sord. conf. 35. num. 18. & sequenti*, & fuit dictum in quodam discursu coram Vicecomite, relato inter impressas *divers. post decis. 320. n. 2. p. 2.*

Minus subsistere, quod census fuerit impositus super bonis emphyteuticis, quia in instrumento impositionis census aliqua ex istis bonis dicuntur tantum reddita diversis Ecclesijs titulo census perpetui, ex quo propterea non potest dici probatum, quod huiusmodi bona sint emphyteutica, & minus quod in illorum concessione fuerit expresse prohibita hypotheca, quæ ¶ prohibitione cessante super illis valide potuit census imponi, ut fuit resolutum in causa Romana census, 17. Maij 1600. coram b. m. Iusto, & alijs sæpè.

Et ita decisum.

R.P.D. Penia, Romana Salviani Interdicti,
 Veneris 12. Novembr. 1592.

SUMMARIA.

- 1 Bona emphyteutica, si non expresse alienari prohibita, veniunt in generali obligatione.

Decisio LXXVII. & LXXVIII. 55

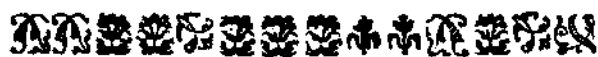
- 1 Prohibitio alienationis ea ita non impedit, quin bona emphyteutica veniant in generali obligatione.
- 2 Bona emphyteutica possunt hypothecari.
- 3 L. fin. C. de iure emphyt. non prohibet simpliciter alienationem, & venditionem, & juris emphyteutici translationem.
- 4 Per hypothecam non transfertur jus emphyteuticarium in creditorem.
- 5 Pignus remanet in bonis pignorantis. d. nota. 4.
- 6 Pignus constitutum pro tanta quantitate, ut non sit spes luitionis, dicitur alienatio.

DECISIO LXXVII.

IN hac causa die 22. Martij proximè præteriti fuerat Idecisum sententiam laram contra Dominos de Sancto Petro confirmandam, emphyteuticam enim expressa prohibitione alienandi, & propterea in hac positione dato dubio super reservatione tunc facta, Rota tenuit non effecisse talem prohibitionem, ut domus non potuerit venire sub generali hypotheca bonorum; nam cum in instrumento concessionis emphyteutis producto non legeretur expressa prohibitio alienationis, potuit sub generali hypotheca comprehendi, Glos. communiter recepta in lege fin. verbo aliis, versic. sed certe, Cod. de iure emphyteut. ubi Salyc. num. 6. in verb. hypothecar. vers. quare, an latius. lat. num. 78. Crott. in lege filiusfamilias, §. Divi, num. 90. de legat. 1. Jul. Clar. in §. emphyteutis, quest. 18. vers. & ideo. Berol. conf. 117. n. 1. vers. & hanc opinionem, & fuit decisum in causa domorum, die 3. Jun. 1577. coram bon. mem. Cardinale Lancellotto, vers. tertia est conclusio.

Neque refragabatur præcipua ratio informantium pro Dominis de Sancto Petro, qui ut evitarent prædictam Conclusionem, confugebant ad tacitam prohibitionem resultantem ex natura contractus vigore legis finalis, C. de iure emphyteutico, & quia illa non est sufficiens ad effectum, ut domus non cederetur comprehensa sub generali hypotheca bonorum, cum bona emphyteutica pignorari possint, juxta sententiam, quam Rota tenuit in prædicta Decisione coram Cardinale Lancellotto, tunc Rota Auditore, & ratio est, quia

- 4 & text. in d. l. n. non prohibet simpliciter alienationem, sed venditionem, & juris emphyteuticarij translationem: per & pignus autem non fit hujusmodi translatione, quia remanet in bonis pignorantis, l. pignus, C. de pignor. & consequenter prædicta bona emphyteutica veniunt sub generali hypotheca, quidquid voluerit. Alex. conf. 16. num. 4. lib. 2.
- 6 Rursus non obstat & quod quando pignus constituitur pro tanta quantitate, quod cesset spes luitionis, tunc dicitur alienatio, quia respondebatur. Primum in hac facti specie non probari concludenter, cessare istam spem luitionis: rursus respondebatur omnia bona fuisse obligata. Arque ex prædictis patebat responsio ad decisionem in causa Romana vinea, coram D. meo Seraphino Rotæ Decano, 2. Jun. 1598. illa enim cum loqueretur in casu, ubi aderat specifica, & expressa prohibitio alienandi, non poterat Dominis de S. Petro suffragari.

Illustrissimo Cardinale Blanchetto, Romana Censu, 13. Maij 1596.

SUMMARIA.

- 1 Observantia, & longa quasi possessio relevant ab onere probandi.
- 2 Ex pluribus narratis in supplicatione sufficit iustifi-

cave unum, quod potuit movere Principem ad ita rescribendum.

- 3 Afferens quem esse solvendo, debet illud probare.
- 4 Impugnare quis non potest actum quo fuit usus.
- 5 Urens instrumento censetur remisisse defectum adimplementi.

DECISIO LXXVIII.

Fuit per Dominos resolutum Breve fel. record. Gregor. XIII. ad favorem Dominæ Constantiæ Vitelleschæ, ob stare Domino Francisco, ut non possit agere ad integros fructus census sibi debitos à Fabio Barbatia, pro quo Braccius de Ponte fidejussor, quamvis sit concessum ad patris supplicationem, & in illo narrata veniant justificanda; tamen & illius observantia cum longa quasi possessione relevant ipsum ab onere probandi, quia omnino præsumuntur vera. Dec. conf. 409. n. 1. & 2. Aym. conf. 101. num. 3. Tiraq. de præscr. §. 1. gloss. 6. vers. 21. & Accessit quod cum plura narrentur, sufficit ex illis probare tantum, quod potuit præbere justam causam gratiam concedendi, quamvis cetera non justificentur, & non subsistant, Agid. decis. 280. & fuit resolutum coram R. P. D. meo Decano in una Salamantina jurisdictionis, 17. Maij 1577. Satis autem justa causa erat illum concedendi consensus majoris partis creditorum afflicti. decis. 288. n. 1. Quinimò venit justificata, cum clausula illa stet causativa, non conditionaliter, ut fuit resolutum in una labore si pensionis, coram R. P. D. Corduba, de mense Octobris proximè præteriti; & hoc etiam justificatur, cum nullus contradixerit. Non sunt etiam verificandæ vires patrimonij, quod non esset solvendo, quia hoc satis præsumitur, nec debet probari, & nisi per asserentem contrarium, Felin. in cap. dubium, num. 3. de Præsumpt.

Præterea & cum Dominus Franciscus exegerit censum juxta formam Brevis, non potest amplius illud impugnare, Bal. conf. 14. lib. 5. Dec. conf. 426. & & remissibile censetur defectum adimplementi. Corn. conf. 40. num. 3. vol. 4. Aym. conf. 105. num. 8. Laucel. Dec. in l. propones, la. 2. in 2. lect. de pact.

Non obstat quod receptio sit correlative ad promissionem extinctionis census, quia de tali promissione non conitat, sed est quedam oblatio facta per ipsum Franciscum, & significatio anni sui; non autem conventio de censu extinguendo.

Ultimò non repugnat non adimplementum, nam de cedula consignatione, & renovatione conitat.

Ad defectum solutionum bene respondent Informantes pro Dominis de Vitelleschis.

Quod autem fuerit satisfactum posterioribus creditoribus, & non anterioribus, non respicit Dominam Constantiam, sed Iudicem.

Tenetur tamen Domina Constantia solvere Domino Benino fructus censuum, juxta formam Brevis, & suo loco, & tempore juxta suam anterioritatem censuum extinguero.

Reverendissimo Domino Coccino Decano, Romana vinea de Fabris, Lunæ 20. Novembris 1604.

SUMMARIA.

- 1 Sententia mandatur executioni confiso de re judicata, & iustitia sententia.
- 2 Clausula: si quid exequendum, &c. suspendis solum donec de iustitia sententia exequenda cognoscatur.

- 3 Fidejussor iudicij is dicitur, qui fidejubeat coram Iudice, & in loco iudicij, & apud acta.
- 4 Sententia lata contra principalem nocet etiam fidejussoribus iudicij non citatis.
- 5 Sententia à qua non fuit appellatum in tempore, debet executioni demandari.
- 6 Fidejussor in forma depositi, tenetur etiam quod promittat factum alienum.
- 7 Fidejussor qui promissit uti principalis, & in solidum respectu creditoris, dicitur principalis debitor.
- 8 Fidejussor de solvendo iudicatum, non tenetur quotiescunque mutatur iudex, res, vel actio.
- 9 Fructus, ex quo servando servari non possunt, non presumuntur durare ultra triennium.
- 10 Fructus petiti, si tempore condemnationis faciendae extare non possunt, fit conaematio ad aestimationem.
- 11 Procurator generalis ad lites non potest prajudicare principali spoliando.
- 12 Principalis habens notitiam de spolio facto à Procuratore, si compareat in iudicio ad illum defendendum, censetur habere ratum spolium.
- 13 Spolium postquam spoliatus fuit restitutus, non potest ratificari ad effectum, ut spoliatus agere possit de spolio.
- 14 Spolio ut quis agere possit, necesse est, ut doceat expulsum possedisse de ejus mandato, vel de ratificatione possessionis facta ante commissum spolium; nam ratificatio sequens electionem non suffragatur.
- 15 Fidejussio est strictissime interpretanda.
- 16 Supradictus, hæc dictio est repetitiva omnium precedentium.
- 17 Dominium rei vendita cum pacto reservationis domini, donec pretium integre solvatur, non transfertur in emptorem, donec pretium solvatur, sed remanet penes venditorem.
- 18 Conductor non sibi, sed Domino rei conductæ possidet.
- 19 Facultas capiendi possessionem propria auctoritate reservata ab eo, qui in venditione rei sibi reservat dominium, & rem illam locat donec pretium solvatur, intelligitur de possessione naturali.
- 20 Conductor vendendo rem conductam, intervertit possessionem locatoris.
- 21 Testis qui juravit extra terminum, dicitur nulliter examinatus.
- 22 Citatio ad videndum jurare testes debet fieri personaliter, & facta domi non relevat.
- 23 Limit. quando quis fuit semel citatus personaliter ad causam, & postea vel non reperitur, vel difficulter citari potest.
- 24 Limit. 2. quando fuit semel citatus personaliter, & sit alienigena, & elegerit locum in quo velit citari, quia citatio facta in dicto loco sufficit.
- 25 Domicilij electio ad effectum ut quis citari possit, intelligitur pro citationibus, que possunt fieri domicilij copia; non de illis, que debent fieri personaliter.
- 26 Intellige quando ista electio fit propter commoditatem cursorum, eo quia citandus habet in aliquo loco remota, secus si fiat ex eo quod citandus non habeat sedem permanentem.
- 27 Observantia subsequuta declarat actum precedentem.
- 28 Comparans citatus videtur precedentem citationem approbare.
- 29 Fructuum in aestimatione debet eligi media via circa pretium, juxta depositionem testium.
- 30 Liber privatus non probat pro scribente, nisi aliunde iustificetur.

Dubitavi an sententia Roralis liquidatoria fructuum esset exequenda. Et Domini affirmativè resolverunt. Quia tunc cum constet de re iudicata ob non interpositam appellationem, Auth. *hodie*, C. de app. l. cap. *Romana* §. si verò, de appell. in 6. & de iustitia sententia, est locus executioni, l. 2. C. execut. rei iudic. Clausula tamen si quid exequendum, cum qua fuit commissa causa, suspendit solum donec de iustitia sententia exequenda cognoscatur, *Palcott. dec. 133. Vera. dec. 180. in fine, lib. 1. in manuscriptis.*

Nec est verum, quod cum agatur de executione faciendâ contra fidejussores, qui se obligaverunt de restituendo fructus perceptos ad omne mandatum Dominorum, sententia ipsis non citatis remaneat nulla: quia cum isti sint fidejussores iudicij, fidejussio tamen fuit facta coram Iudice, & in loco iudicij, & apud acta, *Bart. in l. 1. ff. jud. solv. Ruin. conf. 98. n. 4. lib. 3. Surd. conf. 326. num. 25. lib. 3. & conf. 271. n. 39. & 40. lib. 1. sententia tamen lata contra principalem, ipsis quoque etiam non citatis nocet. fuguntur enim una cum principale condemnati. Bart. & alii in loco supra citato, lex in l. *ape*, sub n. 17 ff. de re iudic. Guido Papæ *ue. 26. Surd. conf. 271. n. 3. & seq. & conf. 2. & fuit resolutum coram me in causa Romana fidejussoris. 20. Novemb. 1602.**

Non obstat quod fidejussores potuerint appellare ab huiusmodi sententia, tamen quia cum nec principalis, nec fidejussores appellaverint in tempore, merito sententia potest executioni demandari, ut in puncto *Surd. conf. 271. num. 32.*

Nec placuit quod cum promiserint factum alienum, nempe quod Ioannes restitueret fructus, debebant citari ad effectum quod faceret quantum in se esset, ut restitueret, & inde consequenter liberationem; quia tamen hæc non est promissio facti alieni simpliciter, sed est fidejussio in forma depositi, & ideo fidejussores omnino tenebantur. *Cagnol. in l. imp. ubi i. m. n. 2. ff. de reg. iur. Hormannott. Dec. in l. 4. §. Cuius, n. 378 ff. de verb. oblig. Maranta in *pecul. dispat. 7. n. 23. cum seq.* Eoque tamen magis cum fidejussores se obligaverint uti principales principaliter, & in solidum, quia respectu illorum de Fabris sunt principales, *Alexand. conf. 272. sub num. 13. in fine, lib. 4. conf. 19. n. 3. lib. 7. Aym. conf. 272. sub n. 13. Mohed. decis. 2. de fidejuss.**

Non obstat quod dicti fidejussores fuerint condemnati ad restituendam aestimationem fructuum, quod non promiserunt, tamen & quotiescunque mutatur iudex, res, vel actio, fidejussores non tenebantur, l. non à iudice, §. 1. Gloss. & Doct. ff. de iudic. Quoniam respondetur, quod tunc res mutatur, quando de una re acturus stipulatus est iudicatum solvi, & postea egit de alia, & tunc fidejussor non tenetur, quia ejus obligatio alteratur, sed in casu isto non militat prædicta, quia cum fidejussio fuerit de restituendo fructus, qui tamen ex quo servando servari non possunt, non presumuntur ultra triennium durare, *Gloss. in l. 1. & ibi omnes, C. si advers. n. 1. ap. Corn. conf. 104. num. 26. ubi de communi, lib. 2. & ideo cum tamen de tempore condemnationis isti fructus extare non possent merito fuit facta conaematio ad aestimationem, *Bart. in lege cum qui, n. 1. ff. de his quibus ut indignis, & in lege ex diverso, §. 1. in fine, ff. de rei vindic. & in lege divorso, §. ob donationes, num. 4. & ibi Ias. in fine, ff. sol. matr. Abbas in cap. gravis, n. 22. de rest. spol. Angel. Aret. in §. si quis a non Domino, sub n. 6. Instit. de rer. divers. & fuit resolutum in causa Tarracensis liquidationis fructuum, 17. Martii 1593. coram Illustrissimo Domino meo Cardinale Seaphano. Et cessat omnis difficultas, quia expressè se obligaverunt solvere fructus vel aestimationem.**

Nec minus placuit alia nullitas, ex quo non fuit citatus

citatus Joannes Occioha, qui tanquam procurator generalis ad lites non poterat præjudicare principali spoliando Fabros, *Egid. decis. 530. Nota in nov. decis. 7. ut lite pendente, & ideo omnino erat citandus, quia cessat hoc fundamentum, t cum Petrus principali habuerit notitiam spoliij illud defendendo, & ideo per comparitionem censetur habuisse rata gesta per procuratorem, Lancellot. de attent. part. 1. cap. 1. n. 56. & ideo bene potuit agi contra principalem non citato Joanne Occioha. Nec est verum quod Petrus non potuerit ratificare dictum spoliium postquam Fabri fuerunt restituti, ut in causa Collensi Parochialis, 11. Decembr. 1595. coram Illustrissimo Seraphino. Quia illa decisio loquitur ad effectum, ut spoliatus non possit agere spolio: nam t si ille, qui fuit expulsus non docet de mandato, vel ratificatione illius cujus nomine possidebat ante dictum spoliium, post ejectionem ratificatio non valet, & ita loquitur *dec. 9. de restit. spol. in nov. q. 2. in dicta Collensi allegatur. Nec relevat quod tunc de tempore obligationis, Petrus non spoliasset, sed Occioha, ratificatio subsequens non potest nocere fidejussoribus ad effectum quod Occioha non deberet citari, & ad eorum favorẽ est facienda strictissima interpretatio, lege blanditus ff. de fidejuss. stipulationum alia, §. satis acceptio, ff. de verb. oblig. l. fidejussor. magistratum, §. pro Aurelio, ff. de fidejuss. nam fuit responsum quod Joannes Occioha semper egit nomine Petri, & fidejussores se obligarunt intuitu Joannis Occiohæ procuratoris, & non Joannis simpliciter, & ideo quamvis fuisset in facultate Petri ratificare, vel non ratificare spoliium, tamen acta facta per Occioham implicite afficiebant dictum Petrum, scilicet quatenus vellet ratificare, & ideo sibi in putent fidejussores si voluerunt intercedere pro eo, qui iussit procuratorio nomine absque legitimo mandato, & subijcere se huic futuro eventui ex voluntate Petri principalis.**

Minus etiam subsistit iniustitia sententiæ ex quo condemnatio ad fructus non poterat fieri ad favorem illorum de Fabris, cum sententia in spolio non fuerit lata ad favorem illorum, quia in sententia dicitur Petrum, Mattheum, & alios supradictos esse restituendos, inter quos cum esset nominatus Petrus Fabrus merito & ipse comprehenditur in hac restitutione; dictio enim supradictos est repetitiva omnium præcedentium, *Surd. deo. 1225. n. 1. ve-f. facit etiam.*

Nec relevat quod Petrus Fabrus vendiderit vineam Petro Matthæo Varrino, & Paulo Bellono, quia nihilominus dictus Petrus Fabrus sibi reservavit dominium donec de pretio integre esset satisfactus & interim fuit conventum, quod vinea censeretur locata pro certa responsione, ne emptores retinerent rem, & pretium, quare cum non constet Petrum fuisse satisfactus de pretio tunc non dominium fuit translatum in emptores, sed remansit penes ipsum, *Bal. in rubr. C. de contr. empt. n. 23. q. 13. Abb. conf. 66. n. 2. part. 1. Dec. conf. 449. in princ. Firoq. de retructu Lignag. §. 1. gloss. 2. n. 29. & fuit resolutum in causa Romana officij notariatus Rota, 21. May 1602. coram Illustrissimo Domino meo Cardinale Pamphilio: & idem dicendum est de possessione quod semper remanserit penes Fabros, & locatio fuerit facta pro certa responsione donec ipsi retinebant dominium, & ideo donec pretium solveretur emptores essent conductores, t merito non sibi, sed Dominis possidebant, *l. si quis ante, & l. quod meo, in princ. & l. si aliquam rem, & leg. qua vis, ff. de acq. possess. C. de cons. 40. n. 6. vol. 4. Albert. conf. 305. num. 1.**

Nec etiam relevat quod in instrumento Fabrus reservat in eventum non solutionis facultatem capiendi possessionem propria auctoritate: t quia cum reservasset sibi dominium, & locasset, hæc facultas intelligitur

de possessione naturali, non autem civili, ad tradita per *Put. d. 419. n. 4. l. 2. Menoch. d. 12. n. 1. de causa possess. & prop. 1.* implicat enim contradictionem quod locet fructus vineæ, & non retineat possessionem civilem.

Non obstat quod postea Paulus Bellonus vendidit portionem suam Benedicto Monifoco & Petrus Mattheus Varrinus vendidit certam portionem Bernardino Zeffiro, & t ita isti conductores potuerunt alienare rem sibi locatam, & tradendo rem possessionem Petri. *Bart. in l. quamvis, §. si conductor, n. 3. ff. de acq. poss. cum aliis per Surd. conf. 417. num. 1. lib. 3.* Unde cum Petrus non haberet possessionem de tempore spoliij, merito sententia lata in spolio ad sui favorem vel non sustinetur, vel est intelligenda ad favorem Petri tanquam necessarij defensoris, uti talis, cum venit ad causam. Nam respondetur, quod Bellonus expresse in venditione Monifoco facta convenit quod solveret pretium Fabro, & interim solveret affictus, prout ipse Bellonus solvebat; Petrus Mattheus verò convenit, quod Zeffirus solveret affictus donec illi integrè fuisset satisfactus, ex quibus apparet, quod isti noluerunt intervertere possessionem Fabri, sed subrogare emptores in locum ipsorum venditorum, ita ut nullum præjudicium inferretur Fabro, & ideo quamvis Fabrus venisset ad causam defendendo se per prædictos, tamen defendit possidentes nomine suo, & implicite defendit sam possessionem.

Non afficiunt ea, quæ contra liquidationem deducuntur, quod enim testes fuerint nulliter examinati, ex quo non fuit citatus Joannes Occioha sed Petrus, cessat ex prædictis. Quod verò fuerint examinati nulliter partim, t quia jurarunt extra terminum Felin. *in cap. 2. licet cau am, n. 18. de Probat. Caputaq. de 1. 283. num. 1. part. 1.* partim quia citatio ad videndum jurare testes non fuit facta personaliter, sed domi dimissa copia, *Gloss. in c. causam, in verbo, Ad domum, de voto, & contum. Innoc. in cap. significavit, in verbo, denunciano, de testibus, Abb. conf. 84. lib. 1. cum aliis per Vant. de nullit. ex defectu citat. n. 90.* non subsistit tamen quantum attinet ad primum, citatio fuit facta ad primam die, & triginta dies sequentes, juxta stilum Curia, infra quod tempus sufficit quod testes juraverint: secundum vero de citatione domi dimissa copia facta minus obstat, quia fuit facta in loco in quo Petrus sibi elegit domicilium, & ad omnes actus, & ideo licet regula sit quod citatio debeat esse personalis *Inn. in d. cap. significavit, de testibus,* cum aliis supra citatis tamen fallit tunc quando quis semel fuit citatus personaliter ad causam, & postea vel non reperitur, vel difficulter citari potest, tunc enim sufficit citatio domi dimissa copia, *Bart. in l. 5. §. Prator ait, n. 4. & Alexand. num. 18. ff. de damno infecto, Rota decis. 1. de dolo, & contum. in nov. Put. decis. 297. lib. 2. Veral. decis. 117. num. 1. lib. 1. & fuit resolutum coram bon. mem. Cardinale Lancellotto in causa Papiensi bonorum, 16. Januarij, 1578. & meis temporibus in causa Papiensi Archipresbyteratus, 10. Mij 1600. coram Illustrissimo Pamphilio, cum t ab initio Petrus Losa fuisset personaliter citatus, & esset alienigena, nec haberet domicilium permanens, & ob id Rota voluisset, quod eligeret domicilium, prout ipse elegit citatio facta in isto domicilio sufficit etiam quod requireretur citatio personalis, cum fuerit electum ex quo ipse tanquam Forensis, & non habens domum permanentem, repetiri non poterat.*

Nec placuit Dominis, quod ista electio debuit intelligi pro citationibus, quæ poterant fieri domi dimissa copia, quia hoc procederet si electio domicilij fuisset facta ex quo ipse inhabitasset in aliqua parte remotiore propter commoditatem cursorum, sed ista electio fuit facta ex quo ipse non habebat sed in permanentem, & propterea non poterat reperiri, &

27 & ita etiam. deponit observantia subsequuta, & semper citatus in isto domicilio comparuit.

Nec refert, quod istud domicilium fuerit electum in alia causa: quia cum in illa causa etiam Fabri fuissent citati, & postea Petrus Lusar, introducta hac causa approbavit istud domicilium, cum in eo citatus semper comparuit, & denique in ista causa citatus Fabri non revocaverit hoc domicilium, manifestè apparet quod habet illam electionem domicilij, etiam pro ista causa.

28 Ultra quod dicti testes deponunt de valore æquali, ac quasi certæ quantitatis rei venditæ, tamen respectu aliorum fructuum, & præsertim vini, testes fuerunt validè examinati; nam Petrus post citationem domicilij dimissa copia comparuit in actis, & idèd convalidavit dictam citationem, Rota *des. 11 de dolo, & contum. in nov. Rulo. conf. 61. n. 11. lib. 5.*

29 Denique non constat de excessivitate liquidationis, fuit enim facta æstimatio deductis deducendis & electaque media via circa pretium juxta depositionem testium, ut in *Decisione D. mei Littæ, 14. Novembris 1603.* cui non est quid addatur.

Nec facit quod quædam expensæ non fuerant deductæ, quia de expensis doliorem cellæ vinaris, & similium non est habenda ratio, cum æstimatio vini fuerit facta pretio quo ad vasca venditum fuit.

De expensis verò factis minus etiam habenda est ratio: quia ex inventario apparet, quod in vinea aderant duo torcularia, & in omnem eventum, quod torcular esset restituendum, usus pro duobus annis posset compensari in torcularibus antiquis, quæ bene restituta fuerunt.

30 Nec est verum quod fuerint factæ expensæ in vasca, quæ erunt deducendæ, quia de huiusmodi expensis non constat, & quietantiæ, quæ dantur, ultra quod non sunt in actis, non loquuntur de expensis factis in vasca, sed in vinea. Nec est & habenda ratio libri Occiditæ, nisi partitæ justificentur, cum fuerit pars formalis in ista causa, *l. exemplo, C. de probat. & Barr. in l. admonendi, num. 26. & ibi Ripa num. 121. de iur. rejur. & fuit dictum in hac causa, 29. Maij 1585. coram Reverendissimo Perusino.*

Minusque relevat, quod non fuerit taxatum salarium vinitoris, & tamen constat plures pecunias illi fuisse solutas quia pretium vini, & fructuum fuit æstimatum deductis expensis, in quibus comprehenditur etiam expensæ vinitoris: quod Fabri aliàs habuerint scuta trecenta, non relevat, quia non probatur, quod sint pro fructibus anni 1588. & 1589. pro quibus hodie agitur.

R. P. D. Iusto, Romana præcij Palatij, Lunæ
14. Ianuarij 1607.

SUMMA R I A.

- 1 Censui creari non potest, nisi in re immobili, vel pro tali habita, quæ sit frugifera, & certis finibus designata.
- 2 Initio Pij V. in sua Bulla super censibus suis excludere census personales.
- 3 Et inducere æqualitatem inter emptorem, & venditorem census, d. num. 2.
- 4 Et ut possit constare de peremptione fundi suppositi.
- 5 Decisionis Rota in causa Beneventana census, 26. Decembris 1594. coram Cardinale Mantica, intellectus.
- 6 Numeratio pecunie in venditione census est necessarium requisitum.

6 Non usus Bulla Pij V. super censibus allegari non potest, & quare.

7 In materia usuraria pertinet ad Papam dare formam contractibus, & num. 10.

8 Non usus, vel contrarius usus non potest tollere ea quæ veniunt ad declarationem juris naturalis, vel divini.

9 Prout nec ea quæ concurrunt ad tollendam usurariam pravitatem, & ideo jus naturale, & Divinum declarant tanquam connexa.

DECISIO LXXX.

ERat controversia extra Rotam inter administratores Montis Pietatis Urbis, & hæredes bon. mem. Cardinalis Deza, an esset validus census constitutus hoc modo.

Impono, & fundo super omnibus bonis, & redditibus domorum, & majoritatum filij mei, juribus, & actionibus habitis & habendis generaliter, specialiter, & expressè, & pro hoc super bonis sequentibus, in primis super redditibus, &c. Item super d. villis, &c. Item super vallibus, & generaliter super omnibus bonis, & redditibus, &c. quæ ad præsens habet, & pro tempore habebit in perpetuum. Ad quam controversiam sedandam, propositio per me dubio in Rota, Domini unanimitè firmarunt censum non esse validum.

Prima ratio fuit, & quia juxta Constitutionem *fel. record. Pij V.* de substantia census est, ut nullo alio modo constitui, creari possit, nisi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, & quæ certis finibus designata sit. Et & in hoc intentio constituentis fuit excludere censum personalem, & inducere æqualitatem inter emptorem, & venditorem. *Navar. in Comment. de usur. 85. Ludovic. Lopez de contract. lib. 1. cap. 57. vers. igitur de prima, cum seq.* si enim res non esset certis finibus designata, sed creatio census vaga, adesset inæqualitas: quia nunquam per rei peremptionem periret census, & remaneret personalis in effectu, & hanc rationem consideravit Rota coram Cardinale Mellino in una *Civitatatis Castellæ census, 10. Junij 1590.* ibi namque Rota censuit valere censum generaliter impositum super una domo: quia imponens unam solam domum habebat in civitate & sic generalis expressio habet vim specialis, & individue demonstrationis confinium, & verificabatur intentio Bullæ, & quæ hanc formam inducit ad effectum, ut possit constare de peremptione rei super qua est impositus census, cujus periculum spectat ad emptorem: quod in terminis dixit Honded, *conf. 23. num. 23. lib. 1.* scilicet, non valere censum impositum, & venditum super bonis tenentæ Arcis Arizæ, & tenentæ terræ Partosizæ, ex allegatis rationibus, quæ quidem veræ sunt tam ex *Constitutione Pij V.* & *Calix. III. relata in Extravag. in tit. de empt. & vendit.* quàm etiam de jure communi: quia peremptis, & destructis rebus, debet periri census, ut emptor ex natura emptionis, & venditionis hoc periculum habeat, & est communis opinio Doctor. *Chassan. conf. 63. num. 6. & in Catalog. Gloria mundi, part. 12. consider. 99. alias 98. num. 73.* & ita communiter sentiunt Theologi, & attestatur Ioan. Bapt. Lup. *de usur. Comment. 2. §. 1. num. 62. & 63.* à quibus terminis multum abest forma census, de quo quæritur; in quo Constitutio est omnino vaga, & incerta, ut ex ea constat, & consequenter est nulla.

Neque obstat & alia *Decisio coram Cardinale Mantica, in causa Beneventana census, 16. Decembris 1584.* ubi sustinetur census juxta Constitutionem *Pij V.* etiam non impositus super certo corpore rei immobilis, sed impositus super quadam vinea, & quibusdam

dam domibus, & postea dicitur, super omnibus, & quibuscumque bonis, si quidem fundus ille uti hypotheca census super vinea, & domibus erat certis finibus circumscriptus, & ideo ibi concluditur quod cum certa fuerunt expressa, utile per inutile non vitatur, & est ratio, quia non est prohibitum a venditore census constitui duas hypothecas, vel fundos ad assecurationem census. In quibus terminis procedit decisio *Rota coram R. P. D. meo Sacrato, in causa Romana census, 14. Januarij 1602.* licet prohibitum sit hoc facere ad finem magis perpetuandi censum, ut per Lopez *d. cap. 57. in fine*, & hoc ultimum applicatur casui nostro, cum impositio ad nihil aliud tendat ex verbis premissis, quam ad censum magis perpetuandum, ita ut non contentus imponens de bonis presentibus, imposuit primo loco super habitis, & habendis, enumeratis aliquibus incertis subdit clausulam, quæ ad præsens habet, & pro tempore habebit in perpetuum: immo magis specificè declarando mentem contrahentium inferius post venditionem census de quolibet anno perpetuo, aut dum non fuerit redemptus, & liberatus, & sic excludunt quamlibet rei peremptionem.

Secunda ratio fuit, quoniam non solum census peccat in forma, sed etiam venditio: quia non intervenit pecunia numerata, & quod est requisitum necessarium ex eadem Constitutione *Pij V.* ut ibi notant omnes Scribentes, Navar. Ludovic. Lop. & Moderni *de Cingulo, Honded. d. conf. 25. num. 33.* & hanc opinionem pro vera semper *Rota* præsupponit, & in specie coram Cardinale Pamphilio *in causa Bononiensi census, 24. Aprilis 1600. & coram R. P. D. meo Sacrato in Romana census, 11. Decembr. 1602.*

Non obstat non usus Bullæ *Pij V.* vel contrarius usus allegatus in partibus Hispaniarum. Primum enim responderunt Domini, hic agendum esse de censu valido, & reali in Urbe ubi iste census est nullus. Præterea ⁶ iste non usus, vel contrarius usus respectu hujus Bullæ constituentis formam censibus non potest allegari in qualibet parte Orbis Christiani, sed ubique servanda est. Navar. *de usur. num. 108.* Hond. *conf. 35. n. 3. lib. 2.* & hodie servandam esse dicit *Pedemont. Thesaur. dec. 24. num. 4.* Moder. *de Cingulo de censib. part. 2. num. 20.* Ludov. Lop. *ubi supra, vers. omnibus ergo*, dixit alium usum non esse tolerandum, nisi quod nemo putet sanctionem tam sanctam, & iustam tanti Pontificis *Pij V.* non fore auscultandam, quod facere non licet, quia in Bulla declaratur quod constitutio census alio modo facta censetur sceleratitia, & derogatur statutis, & consuetudinibus; ergo est impossibile contrarium observari posse absque labe usurariae pravitate, in his ⁷ enim materiis dare formam contractibus spectat ad Papam, ut constat ex Constitutionibus antiquis *Martini V. Calix. III. & Nicol. V.* & hanc partem defendunt quando non adest consensus Papæ, dicti *Moderni de Cingulo, & Honded.* allegati contra distinctionem Navar. *d. num. 108.* & hæc placuit Dominis, cum ⁸ etiam ex sententia ejusdem *Navar.* non usu, vel contrario usu cujusvis loci tolli non potest in quantum est declaratoria juris naturalis, vel Divini, idem ⁹ dicendum est de circumstantiis iustitiam, vel iniustitiam ex pactis respicientibus census, quæ æqualitatem inducunt, & concurrunt ad tollendam usurariam pravitatem, & ideo jus naturale & Divinum declarant tanquam connexa, *c. de prudentia, de donat. int. vir. & uxor. Abb. in c. licet ex suscepto, num. 11. de foro compet. Ioan. Monach. in cap. accusatus, n. 6. de bares. in 6. Host. in summa, quæ fil. sint legit. num. 11.* Et hanc sententiam iuste amplexus fuit Rex Catholicus, quæ in Pragmatica, quæ data fuit narrando non usum sibi præsuppositum, concludit in futurum iniustitiam faciendam esse cum sua Sanctitate. Non

† enim dubitabatur materias concernentes peccatum, & res spirituales ad Papam esse referendas. Et ita fuit decum.

R. P. D. Iusto, Civitatis Castellæ Censu,
Lunæ 29. Maij 1600.

SUMMARIA.

- 1 *Census ante Bullam Pij V. Sustinebatur etiam quod non esset constitutus super re certa, nec venditus pecunia presentis, & num. 5.*
- 2 *Datio in solutum habet aliquando vim pretij.*
- 3 *Nomina debitorum possunt dari in solutum.*
- 4 *Proprium debitum venditoris census poterat ante Bullam Pij V. in pretium census converti.*
- 6 *Contractus census ratificatur per perceptionem fructuum.*
- 7 *Census computatur inter immobilia.*
- 8 *Census non est res qua subijcitur, sed quid ab ea distinguitur.*
- 9 *Obligatio potest probari per privatam scripturam.*

DECISIO LXXXI.

Dominis visum fuit censum esse validum, quia non obstant ea quæ opponuntur, & Primum non obstat quod non adfuerit pecunia numerata in venditione census, & quod non fuerit constitutus super re certa, quoniam hujusmodi difficultates fuerunt sublatae per Rotam *in causa Eugubina census, coram R. P. D. meo Litta, 10. Febr. 1597.* ubi dictum fuit & ista non procedere de jure communi, & iste census de quo agitur, emptus fuit ante constitutionem *Pij V.* qui dedit certam formam censibus, & est *conf. Navar. 7. n. 5. de empt. & vend. lib. 3.* Et & datio in solutum in hoc casu vim pretij obtinet *l. si præsidium C. de evict. Paris. in terminis pretij census, conf. 75. num. 32. lib. 4.* Et & nomina debitorum absque dubio possunt dari in solutum *l. cum a quo ff. de solut. sicut etiam potuisset & proprium venditoris debitum in pretium census converti, ad l. singularia ff. si cert. pes. & Navar. conf. 1. de empt. & vendit. lib. 3.*

Nec & habet dubium quod ante tempus dictæ Constitutionis poterat imponi, & vendi census generaliter super omnibus bonis, *Covar. var. resol. c. 7. num. 6. vers. constat igitur. Tiber. Decian. post Ioan. de Lignano, Rodolph. & Conrad. quos allegat conf. 3. num. 141. lib. 1.*

Non obstat quod Cherubina non fuerit præsens, quia satis est quod ratificaverit & percipiendo fructus, *l. Paulus ff. rem vat. haber. Alex. conf. 117. lib. 5. Dec. conf. 232. num. 1.* Et licet ratificatio non suppleat defectus qui non dependent à potestate partium, non facit, quia solum agitur ad effectum ostendendi consensum ex ratificatione.

Nec etiam facit apocha, quæ deducitur pro ostendenda nullitate census, quia non est recognita, & nescitur cujus manu scripta fuerit.

Non obstat statutum Civitatis Castellæ, quo cavetur quod instrumenta conficiantur de rebus immobilibus venditis. Nam & licet census computetur inter immobilia, *Feder. conf. 12. num. 4.* cum aliis, per informantes allegatis, tamen census est jus quoddam separatum, & distinctum ab ipsa, *Covar. d. cap. 7. num. 8. Gabr. conf. 138. in princ. lib. 2.* & non est ipsa res; & ideo non habet locum statutum quod loquitur in vendente possessionem, vel rem immobilem. Quia immo & cum de jure communi possit probari obligatio per scripturas privatas, *l. Publia, ff. pu. ff. de poss. Statutum quod corrigic*

60 Decifio LXXII. & LXXIII.

corrigit ius commune, strictè est interpretandum, l. quod vero, ff. de legib. cap. quæ à jure, de reg. jur. in 6. cum similibus,

Et ex his decifum fuit pro validitate hujus census,

Illustrissimo Cardinale Blanchetto, Urbev-
tana Censu, Veneris 16. De-
cembris 1594.

SUMMARIA.

- 1 Censu non comprehenditur appellacione mobilium, vel pecunia.
- 2 Legatum mobilium restringitur ad mobilia existentia penes testatorem tempore conditi testamenti.
- 3 Limit. si testator etiam ad futura respexit, quia veniunt omnia, quæ penes ipsum sunt tempore mortis ipsius.
- 4 Accessiones contingentes post mortem testatoris heredi, num testatori competere dicantur.
- 5 Verba demonstrativa ad oculum non extenduntur ultra personam demonstratam.
- 6 Pretium rei à testatore emptæ, & postea retracta, non ad legatarium mobilium, sed ad heredem pertinet.
- 7 Censu connumeratur inter jura legata.
- 8 Retractus resolvit priorem contractum aequè ac si factus non fuisset.
- 9 Redemptio census liberat rem suppositam ab onere per actum retrosimilem.
- 10 Fructus pendentes tempore conditi testamenti, & tempore mortis non computantur inter mobilia.
- 11 Censu inter immobilia connumerantur.

DECISIO LXXXII.

Fuit resolutum pecunias ex censibus redemptis extractas non spectare ad hæres Franciscæ, sed ad illos de Magdalenis. Cùm enim Franciscæ à viro fuerint relicte pecuniæ, & mobilia ipsi testatori competentia, indubitati juris est & horum appellacione non comprehendendi census. Clem. Exivi, §. cumque annui redditus, de verb. sign. Rom. conf. 188. circa fin. Tiraq. de retractu Lignag. §. 1. glos. 6. num. 4. cum sequent. Covar. var. resolut. lib. 3. cap. 7. num. 7. Rol. conf. 54. num. 6. lib. 2. Gabr. conf. 141. num. 2. lib. 2.

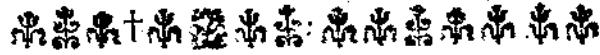
Et si & testator non dixit competitura, comprehenduntur tantum pecuniæ cum mobilibus existentibus penes testatorem tempore conditi testamenti, & non mortis, si ita legatum fuisset conceptum. Rever. P. D. Mantica de Conject. ultim. volunt. lib. 3. tit. 11. numero 4. Sed cùm & ad futura respexit veniunt etiam ea, quæ tempore mortis in bonis testatoris re-
perta fuerunt, sed hoc tempus verba legati, non excedunt: quia & mobilia & se moventia, quæ post obitum testatoris superveniunt, hæredibus non testatori competere dicuntur, præsertim & cum verba testamenti sint relativa, & ad oculum demonstrativa personarum testatoris: attentis illis verbis sæpè repetitis, Testatoris, &c. juxta tradita per Bal. consil. 304. numer. 1. lib. 5. Iaf. in l. filiusfamilias, §. Divi, in 2. lect. num. 151. cum aliis per Decian. consil. 29. numer. 47. lib. 2.

Istis non obstantibus tradita per Cin. Jacob. Rom. & alios in l. ea demum, C. de collat. quos refert Dec. ibi numer. 2 & 3. Tiraq. de retractu Lignag. in fine, num. 14. videlicet, quod & statuto caveatur proximior agnatus posse rem alienatam retrahere, si quis

in testamento caverit quod bona mobilia remaneant penes hæredem, si fundum emptum à testatore contingat retrahi, disputant an ad hæredem, vel legatarium pretium pertineat? in qua differentia licet nonnulli tenuerint ad legatarium, non ad hæredem pertinere: tamen Fulg. Alex. & Arct. d. l. ea demum, contrarium tenuerunt. Sed Domini dixerunt non applicari casui proposito. Primum, quia fuit relicta usufructuaria juri, inter & quæ etiam connumerantur 7 census, ut ejus definitione patet; non autem proprietaria, quæ proprietaria cum fuerit à die aditæ hæreditatis acquisita hæredibus, licet propter expressam testatoris prohibitionem non potuerint capere illius possessionem, jus ipsis jam acquisitum propter redemptionem, non potest ab eis auferri, & in uxorem transferri, nec hoc casu retrotractio ad initium fieri potest, cum media fuerint interrupta. Secundò cum fors principalis census ex parte creditoris sit inexigibilis, ne cadat in contractum usurarium, iste census, qui pendet à voluntate debitoris non debet haberi in consideratione. Tiraq. ubi supra, num. 11. Tertio retractio, & & redemptio census non pari passu ambulat: ille enim priorem contractum ita resolvit ac si factus non fuisset, per istam verò non resolvitur contractus, sed & per actum retrosimilem res obnoxia censui efficitur libera, l. fin. C. quando lib. ab empt. d. ced. §. hoc. amplius; Instit. quib. mod. toll. obligat. & fuit resolutum coram Illustriss. Lancelotto in una Romana censu, 25. Junij 1574. Præterea & sicuti fructus pendentes, licet maturi tempore conditi testamenti, & tempore mortis, non computantur inter mobilia, R. P. D. meus Mantica lib. 9. tit. 3. num. 6. Gabr. conf. 93. numer. 5. lib. 1. Multò minus census & tempore mortis testatoris debent inter res mobiles recenseri.

Nec obstat quod ex decreto communitatis census iste esset redimendus, quia hoc casu poterat revocari hoc decretum, ex quo non immutatur natura, ut inter mobilia, non immobilia computetur.

Et ita decifum.

R. P. D. Manzanedo, Romana Salviani Inter-
dicti, Lunæ 1. Junij 1609.

SUMMARIA.

- 1 Solutio in dubio debet cedere in duriores causam.
- 2 Fidejussor qui dolo desit opponere exceptionem tam sibi, quam suo principali competentem, si solvat, non potest à principali repetere.
- 3 Limit. si fidejussori esset incognita hujusmodi exceptio.
- 4 Scientia non presumitur, sed est probanda ab eo, qui in illa se fundat.
- 5 Ignorantia presumitur respectu eorum quæ consistunt in facto.
- 6 Obligatus uti principalis, & in solidum, non potest opponere exceptionem excussionis principalis.
- 7 Cessionarius non potest plus juris præstendere, quam habet cedens.

DECISIO LXXXIII.

UT factiliù posset expeditioni hujus causæ consuli, proposui hodie duo dubia, quorum Primum est, præsupposito quod Mons pietatis post decoctionem Augustini Iunctini habuerit ex illius bonis scuta quinque millia, & altera, & quod de jure illa & deberent cedere in duriores causam, & sic fidejussionis, quamvis remaneat alius debitor Montis, ad tex. in l. cum ex pluribus ff. de solut. cum notatis per Corn. conf. 91. num. 25.

num. 25. lib. 3. & Rota Divers. dec. 123. num. 3. p. 1. & in terminis fuit dictum in una Romana fidei iuramentis, 21. Maij 1604. coram Domino meo Lancelotto. Dubitavi an Dominus Dux de tempore executionis sibi factæ per Montem pro dictis scutis quinque millibus teneretur opponere contra Montem de solutione scutorum quinque millium à Monte habitorum de bonis Augustini, & obster Domino Duci agenti contra Collegium, non opposuisse dictam exceptionem. Et licet pro Collegio sit regula, quod si fidei iuramentum dolo omittens opponere exceptiones, tam sibi quam principali competentes, non possit à principali repetere, l. fidei iuramentum 29. ff. mand. l. exceptiones, ubi Bart. Paul. & omnes, de fidei iuramentis. Alex. cons. 59. n. 1. lib. 1. Pasif. de off. 104. num. 1. lib. 3. Contrarium tamen in nostro casu Domini respondendo dixerunt. Primo quia fuit visum constare quod tempore relaxati mandati contra Dominum Ducem esset satisfactum Monti ex bonis Iunctini, & sic Dominus Dux non poterat opponere de solutione, quæ adhuc Monti non erat facta, tum etiam quia licet sit verum Montem de dicto tempore fuisse satisfactum de scutis quinque millibus ex bonis Iunctini nihilominus cum Dominus Dux ignoraret prædictam solutionem, excusandus veniebat, cum ad hoc ut regula contraria procedat, requiratur in fidei iuramento scientia exceptionis sibi, vel principali competens: illa vero cessante nihil illi potest imputari, juxta distinctionem text. in d. l. si fidei iuramentum, quam sequitur Bald. in l. Constitutionem, n. 2. C. de usur. Salic. in l. si pro ea, n. 12. & 13. C. mandat. quam etiam approbavit Rota d. dec. 13. n. 12. p. 1. Quod in tantum est verum, ut idem, l. si fidei iuramentum, in vers. potuit, dicat: Potuit enim, atque debuit reus promittendi certiorare fidei iuramentum suum, ne forte ignorans solvat debitum. Unde si scientia non præsumitur in Domino Duce, & illam probare debet Collegium, eum sit suum fundamentum, & consistat in facto, ejus si ignorantia præsumitur, l. in bello, §. facta, ff. de capt. & postlim. revers. Et facilius præsumitur justa ignorantia, cum de illo tempore Dominus Dux esset absens. Et dicere ipsum teneri investigare, ex hoc non resultat supina ignorantia, nec lata culpa, ut requiritur à d. l. si fidei iuramentum, in verbo dissoluta.

Nec minus facit quod adessent bona Iunctini valoris scutorum quatuordecim millium, quia si cum Dominus Dux esset ad favorem Montis obligatus uti principalis, principaliter, & insolidum, non potuerat evitare solutionem, opponendo adesse in bonis Iunctini ultra scuta quinque millia, cum esse in facultate Montis contra ipsum agere, omisso, vel non excusso principali. Alex. cons. 29. n. 35. lib. 7. Caputaq. dec. 278. n. 8. p. 2. & fuit dictum in una Romana fidei iuramentis, 18. Aprilis 1608. coram eodem D. meo Lancelotto.

Secundum dubium fuit, an stante cessione Montis ad favorem Collegij cessatur Mons satisfactus de scutis duobus mille trecentis, in quibus melioramenta domus supponuntur fuisse æstimata, & sic obster Domino Duci agenti contra Collegium prædicta cessio: & cum Mons prætenderet contra Collegium valorem melioramentorum factorum per Iunctinum in ista domo possessa à Collegio, fuit devenum de ordine Sanctissimi ad concordiam, in qua Mons pro scutis mille realiter sibi à Collegio solutis illi cessit quæcumque jura super dicta domo hypothecata illiusque melioramentis sibi competentia amplissimis verbis, unde Collegium prætendit montem esse satisfactum de omnibus istis melioramentis, cum dicta cessione illius administratores vocent se satisfactos pro scutis mille receptis de omnibus melioramentis ad quamcumque summam.

Et quamvis opponeretur cessionem prædictam non obstrare Duci, nisi pro scutis mille solutis à Collegio, Decis. Rota Rom. pro Trait. de Cens.

cum pro illis tantum Mons promiserit de evictione, & quod Mons sibi reservaverit in ista concordia jura pro residuo sui crediti contra Iunctinum, illiusque bona & fidei iuramentum, & alios quoscumque etiam tertios possessores; quod arguit non fuisse cessa Collegio omnia jura competentia Monti, sed pro dictis solutis tantum. Nihilominus respondebatur stare simul, fuisse cessa omnia jura, & evictionem restrictam ad scuta mille tantum. Immo cum Mons non habuisset nisi scuta mille, non didebatur rationi congruum, quod ultra illa obligaretur de evictione. Et quoad prædictam reservationem piecebatur fuisse factam à Monte ad tollendas novationes respectu aliorum; quoad illos enim volebat Mons sibi præjudicare. Ultra quod ab ista preservatione jurium fuit expresse exceptum Collegium, & domus ista, illiusque jura, & melioramenta, & sic constat nihil fuisse reservatum quoad domum, & melioramenta: sed quamvis omnia illa in cessione comprehenduntur, nihilominus Domini censuerunt prædictam cessionem non obstrare Domino Duci, ea potissima ratione, quia si melioramenta ita à Iunctino in domo facta essent penes Montem, non posset evitare Mons, quominus Dominus Dux de illis satisfaceret pro conservatione sibi debita, & promissa per Iunctinum, & quoad suum creditum esset Dominus Dux præferendus in istis melioramentis ipsi Monti, ut fuit resolutum in una Romana fidei iuramentis, 15. Maij proxime præteriti, coram Domino meo Lancelotto, sed ratio est quia Dominus Dux fidei iuramentum pro Iunctino, & se obligaverit pro scutis quinque millibus tantum, illa reperta in bonis Iunctini debent cedere in duriorem causam, nempe in extinctionem debiti præcedentis ex dicta fidei iuramentum, ut supra in principio diximus. Nec Collegium poterit evitare quominus Dominus Dux satisfiat de istis melioramentis à Monte cessis Collegio, cum non possit collegium ex dicta cessione prætere plus juris, quam esset penes Montem cedentem, ad regulam text. in l. nemo plus juris, ff. de reg. jur. n. 20.

Et quibus sic per Dominos fuit conclusum.

R.P.D. Ubaldo; Anconitana census, 24. Maij 1613.

SUMMARIUM

- 1 Sententia quæ transit in iudicatum retractatur per restitutionem in integrum ob qualemcumque iniustitiam; etiam non notoriam.
- 2 Dissoluta census evanescit, si intra duos menses census non redimatur.
- 3 Notario non creditur de relatione citationis, si non constat de tenore citationis.
- 4 Probata citatione, non probatur eius tenor.
- 5 Procurator ad lites non potest recipere solutionem.
- 6 Procurator ad lites non potest interpellari ad recipiendum solutiones.
- 7 Et cætera. In extensione hujus clausula veniunt tantum ea quæ sunt de natura actus, non alia.
- 8 Vel ea quæ sunt apta exprimi, non ea quorum saltem principium non est expressum.
- 9 Tutor datus ob impedimentum tutoris, durat durante impedimento.
- 10 Minor non constituitur in iura ob interpellationem factam à procuratore minus legitimo.
- 11 Decretum factum cum limitatione, non afficit, non sequitur intimatione.
- 12 Depositum nullum non relevat.
- 13 Depositum non integrum est nullum.
- 14 Etiam si deficiat in vicino.
- 15 Tam respectu sortis, quam fructuum.

F

16 Etiam

16. *Etiā de fructibus pro bimestri didicta, in qua censu sui non fuerat extinctus.*
 17. *Actus factus à tutore nomine proprio, non extenditur ad interesse pupilli.*
 18. *Tutor non potest autorari in actu in quo agitur de eius propria interesse.*
 19. *Actus ab initio nullus ratificari non potest.*
 20. *In ratificatione est necessaria scientia omnium qualitatum actus ratificandi.*
 21. *Præsuppositum si cesset, cessat dispositum.*
 22. *Tutor non potest alienare rem minoris absque solemnitatibus.*
 23. *Census connumeratur inter stabilia.*

DECISIO LXXXIV.

Fuit lata sententia à bon. mem. Iusto, per quam fuit declaratum Censum, de quibus agitur, fuisse extinctos prævia decisione ab eodem extensa, 26. Februarij 1604. A qua sententia licet filij, & hæredes Petri de Leonibus appellassent, tamen appellationem non fuerunt prosequuti: unde obtinuerunt committi in Rota causas restitutionis in integrum, super qua proposito dubio, 14. Februarij præteriti, quia pro parte Dominorum de Triumphis non fuerat informatum super iniustitia sententiæ, ex quo adversarij deducebant causam restitutionis. Domini resolutionem distulerunt. Hodie verò iterum proposito dubio, utraque parte informante Rota censuit constare de causis restitutionis in integrum, cum ÷ ad eam obtinendam ad effectum retractandi sententiam, etiam quæ transiit in iudicatum, sufficiat qualiscunque iniustitia, etiam non notoria, ut fuit resolutum in una Auximana dotis, 14. Martij 1578. coram Seraphino, Cæsar de Grassi. decis. 70. num. 12. de re iudic. inter impressas decis. 351. num. 5. part. 1. Divers. Caputaq. decis. 94. part. 3.

Iniustitia verò deducebatur ex pluribus defectibus, quos videbatur pati extinctio censuum ex adverso prætensa.

Et primò ratione didictæ census, quæ prætenditur bis facta, & quoad primam non videtur dubium, quin ÷ evanuerit, nam fuit executà 11. Aprilis 1591. Oblatio verò fuit facta 21. Junij ejusdem anni, & sic per duodecim dies post lapsum bimestre, & idè juxta Bullam Pij V. l. conij poterant intra annum agere, sed non cogi ad retrovendendum nisi præcedente nova didicta, ut in d. Bulla, §. cum verò. Secunda verò videbatur Dominis pati multas difficultates, tum quia de relatione citationis executæ in personam Io. Ferrantini clarè non constabat, nec ÷ Notario asserenti videtur credendum nisi constet de relata executione, cum deponeret de actu à se non gesto, nec à se rogato. Aym. conf. 273. num. 6. Bal. in l. ult. num. 17. de re iudic. Ultra quod notarius offerit nunciavit sibi retulisse, se citasse prout in cedula, quam exhibuit, & tamen dicta cedula non reperitur in actis, nec fuit à Notario integraliter registrata, unde ÷ quatenus probaretur citatio, non tamen probatur tenor citationis. Felin. in cap. quoniam contra, num. 5. vers. hæc tamen conclusionem, de probat. quem sequuta est Rota dec. 63. part. 1. ubi quod si de tenore non constat, impossibile est dicere, quod citatio sit legitime executà tum quia persona Ferrantini videbatur minus legitima ad effectum de quo agebatur, cum esset procurator ad lites constitutus à Domina Lavinia matre, & tutrice, quo casu sicut ÷ talis procurator solutionem recipere non potuisset, l. si procurator, ff. de cond. ind. b. l. hoc iure ff. de solut. in ÷ nec obligatio, nec interpellatio ad recipiendum illi fieri poterat. Tiraquel. de veritate sign. §. 1. gloss. 33.

Nec è auctura, & cætera, in mandato apposta obstant, 7 ÷ quia in eius extensione possunt venire ea quæ sunt

de natura actus, & non alia, Doctor. in l. Gallus, §. idem credendum, ubi lat. num. 7. ff. de liber. & posthum. Vel ea ÷ quæ sunt cepta exprimi, non autem ea, quorum tacitum principium non est expressum. Call. conf. 10. n. 5. lib. 2. Unde in proposito potuit operari quoad omnia necessaria in mandato ad lites non autem pro obligatione, vel pretio census recipiendo. Ultra quod Lavinia mater, die 27. Aprilis 1592. reallumpit tutelam, & constituit dictum Ferrantinum actorem ad lites, ÷ quod non videtur potuisse facere, cum viveret adhuc Franciscus Allelus ad petitionem ejusdem matris datus tutor propter litem, quam mater cum pupillis habebat pro repetitione suæ dotis, quod impedimentum lites adhuc durabat, ut constat ex actis postea factis per eandem matrem mediante persona Ciambarlani uti procuratoris pro consecutione dicti depositi, & sic manifestè videtur convinci invaliditas mandati Ferrantini, cum esset constitutus à persona minus legitima, nempe à matre de tempore quo non poterat esse tutrix propter impedimentum lites, quæ adhuc durabat, & superventiam alterius tutoris, qui ob dictam causam datus fuerat. Accedit ÷ quod talis interpretatio fuit facta ab asserito procuratore illorum de Triumphis, de cujus tamen mandato non constat in actis, cum tamen videtur omnino esse necessarium ad constituendum in mora minores de Leonib. Bart. in l. inter pupulos, m. §. 1. ff. de verb. oblig. Surd. conf. 160. n. 4. lib. 2. Accedit ultimò, quia ÷ decretum emanatum vigore dictæ interpellationis, de deponendo, fuit factum cum intimatione; quæ tamen non fuit facta nisi post depositum, ex quo videtur resultare invaliditas dicti decreti ut. accis. 174. lib. 1.

Ex quibus resultat secundus defectus principalis, videlicet depositi ÷ quod tanquam nullum ex defectu didictæ, & interpellationis non potuit afficere pupillos de Leonibus tanto magis, quia contra dictum depositum alie etiam dabantur exceptiones per informatos, ut ÷ quod non fuerit integrum, idè nullum, l. ob signatum, l. de solut. adeo ÷ quod sufficiat defectus in minima parte, Alex. conf. 7. num. 8. lib. 7. Tiraq. de re tractu convent. §. 2. glof. 4. num. 1. & glof. 5. num. 23. Menoch. de arbitr. cau. 232. a num. 28. & 29. in addit. & ÷ debet fieri depositum non solum sortis, sed etiam fructuum, l. Taso, §. Lucio, ff. de usur. l. usuras, C. cod. Covar. var. resolut. lib. 1. cap. 15. num. 19. Hoc autem depositum non fuit integrum quo ad sortem, nec quo ad fructus, cum quoad sortem quæ erat utriusque census scutorum 4751. & fuerunt depositata scuta 4331. & de extinctione alterius partis in summa scutorum 400, dicitur constare ex publico instrumento, ut in superiori decisione coram bon. mem. Iusto, adeo ut adhuc deficiant scuta viginti, neque fuit integrum ÷ quoad fructus, cum non dicantur soluti, neque depositi pro illo bimestri, pro quo fuit facta prima didicta, ÷ quæ fere omnia senserunt Domini, etiam in illa decisione coram Iusto licet responderint ut ibi habetur, tamen putarunt cessare difficultatem propter ratificationem matris, & tutricis p. illorum.

Sed hodie contrarium Dominis visum fuit, videlicet, quod dicta ratificatio non suffragetur Dominis de Triumphis, ex multis responsionibus datis per informatos ad dictam ratificationem. Ex quibus illa magis placebat, quo ÷ scilicet hic nulla adit expressa ratificatio, sed illam eliciant Triumphis ex instantia facta à Lavinia per procuratorè pro consignatione dictarum pecuniarum pro sua dote; quæ ÷ tamen instantia non fuit facta tanquam à tutrice sed tanquam à creditrice, cum ipsa representet duplicem personam, unde petens satisfieri super deposito tanquam creditrix non censetur ratificare census extinctionem uti tutrix, cum hæc sint distincta, & separata, Surd. decis. 153. num.

18 num. 16. præsertim cum in hoc actu ageretur de proprio commo Lavianæ, in quo non poterat sibi ipsi auctorari, l. 1. ff. de auct. int. Abb. cons. 80 in fine lib. 2.

Et licet in necessarium antecedens videatur dicendo Laviniam præsupposuisse censum fuisse extinctum, cum alias non potuisset pecurias prætere, ut dicitur in dicta decisione coram b. n. mem. Justo, tamen potuit credere censum tunc fuisse legitime extinctum, unde ex hac petitione non videtur potuisse induci ratificatio extinctionis, quæ non aderat saltem valida, ex prædictis & aliis actus ab initio nullus ratificati non potest Natta cons. 62 num. 10. Ultra quod in ratificatione necesse est ut con. utat scientia omnium qualitatum actus ratificati, quæ hic non probatur. Ruin. cons. 8. n. 8. vers. si au. lib. 4. cum aliis per Gabr. cons. 3. de iudic. n. 15. & fuit resolutum in Romana pecuniaria, 3. Decembr. 1610. coram Reverendissimo Avellanen. ubi in specie dicitur, quod ratificans præsupponit actum esse validum, & quo præsupposito cessante cessat ratificatio. Quibus accedit quod stante nullitate disiectæ census Lavinia neque etiam tanquam tutrix poterat eam ratificare, cum fuisset alienatio rerum stabilium prædictorum minorum voluntaria, & quæ sine decreto iudicis, & causæ cognitione fieri non potest, l. lex qua tutores, de adm. tut. Surd. cons. 191. n. 17. lib. 2. & aliis certum est quod census perpetuos connumerari inter stabilia. Tiraq. de retractu Lign. §. 1. glof. 6. n. 4. Hond. cons. 61. n. 35. lib. 1.

Ex quibus & aliis cumulatis per informantes Domini censuerunt constare de causis restitutionis in integrum.

R. P. D. Ubaldo, Bononiensis bonorum de Zavaliis, Veneris 12. Decembr. 1614.

SUMMARI A.

- 1 Alienatio facta post decoctionem censetur simulata.
- 2 Censuræ impositio censetur alienatio facta titulo oneroso.
- 3 Alienatio ut censetur fraudulenta, requiritur scientia utriusque contrahentis, quod bona debitoris non sufficiant omnibus creditoribus.
- 4 Decoctus dicitur, qui postquam talis fuit declaratus, fugam arripuit.
- 5 Brevitas temporis inter decoctionem, & alienationem auget suspicionem fraudis.
- 6 Ignorantia facti notorii, & publici non præsumitur.
- 7 Censuræ veniunt appellatione immobilium, etiam in statutis.
- 8 Actus idem potest esse validus respectu contrahentium, invalidus respectu aliorum.
- 9 Contractus factus contra legem potest valere in præiudicium contrahentium, non autem in illorum favorem.

DECISIO LXXXV.

Domini responderunt pro Domino Augustino Franzono informante, videlicet, instrumentum impositionis Censuræ de quo agitur, esse in fraudem creditorum. Nam ex tenibus examinatis vigore Remissionis Rotalis constat, hæredes Petri Antonij de Zavaliis tempore nundinarum, quæ mense Maij celebrantur Placentinæ, decoxisse, & tanquam decoctos fuisse ibi judicialiter declaratos, & pro talibus publicè habitos; unde cum paulo post decoctionem dicitur hæredes Bononiam reversi censum imposuerint super certis suis bonis, cumque vendiderint Herculano Feslerle, huiusmodi contractus censeri debet simulatus, & in fraudem creditorum, juxta tex. in l. 1. & 2. Decis. Rot. Rom. pro Tract. de Cens.

& l. si quis cum haberet, & ibi Bart. ff. qua in fraud. cred. l. 1. C. de iure fisc. lib. 10. & ibi Bart. n. 8 Socyn. in l. 1. n. 2. v. 108 ff. sol. m. str. Gabr. cons. 82. n. 1. §. vers. nec referet, lib. 1. Rota Januensis. decis. 17. num. 14. Et quia ad hoc ut alienatio ex titulo oneroso, & quia est census impositio, censetur in fraudem facta, requiritur & dantis, & accipientis scientia, quod bona debitoris non sufficiant creditoribus, prout probat text. in l. qui autem, §. hoc editum, ff. qua in fraud. cred. l. pen. C. eod. glof. 1. in §. item si quis in fraudem. Inst. de alt. & ibi Doctor. Burs. cons. 40. num. 7. lib. 1. Menoch. cons. 226. num. 545. lib. 3. Surd. cons. 82. n. 64. ubi de communi lib. 3. hic satis videbatur constare de utriusque contrahentium scientia; nam scientia illorum de Zavaliis non videtur posse controversari, cum & eam ob causam fuerint declarati decocti in nundinis Placentinæ, & exinde fugam arripuerint, juxta doctrinam in d. §. item si quis in fraudem, n. 46. Inst. de alt. præsertim stante brevitate temporis inter decoctionem, & impositionem census, & quæ etiam auget suspicionem Alex. in l. si cum dotem, §. si mulier, num. 3. ff. sol. matr. Surd. cons. 128. num. 8. & 9. lib. 4. Scientia quoque Herculani satis probatur, cum in nundinis præfatis esset publica, & notoria decoctio, & cessatio dictorum de Zavaliis, ut testes deponunt, qui etiam dicunt de eo tempore Herculanium fuisse præsentem Placentinæ, ibique negotium tam suum quam alieno nomine, & adeo ut non præsumatur factum aded publicum, & notorium ignorasse. c. 1. de postul. Pralat. c. fin. qui matr. accus. poss. Alex. cons. 187. n. 7. lib. 2. Mohed. dec. 1. n. 2. de prescript. Verat. decis. 109. n. 3. p. 3. Menoch. de Præsumpt. lib. 6. præsumpt. 23. n. 68. Rota Januensis. dec. 81. n. 8.

Accedat prædictis Statutum Bononiense, in quo sub Rubr. 72. omnes alienationes rerum immobilium factæ per annum ante decoctionem declarantur nullæ, & in fraudem creditorum, unde cum eodem anno venditionis census illi de Zavaliis fuerint etiam in civitate Bononiæ declarati decocti, cessantes, & falliti, vel saltem contra eos esse procedendum juxta formam statutorum de cessantibus loquentium, res videbatur transire magis de plano, quod prædictum instrumentum census censetur in fraudem creditorum factum; & licet statutum loquatur de alienatione rerum immobilium, & tamen huiusmodi appellatione continentur etiam annui census. Clem. Exivi. §. cumque annui redditus. de verb. sign. Gabr. cons. 141. n. 3. lib. 1. Surd. dec. 204. n. 1. Tiraq. de retractu Lign. §. 1. glof. 6. sub n. 3. vers. at ubi.

Nec obstare visum fuit, quod alias vigore huius instrumenti census Eques Danclus, qui in eo pro Zavaliis fidejussor intervenit, fuerit coactus solvere, & sic videatur dictum instrumentum canonizatum per Rotam, ut in decisione Bononiensi censu coram Illustr. Melino, 8. Februar. 1602. & in eadem 11. Decembris ejusdem anni, coram b. m. u. 10. quia ibi solum agitur inter emptorem census, & fidejussorem principalem obligatum; in præsentem autem agitur an dicta impositio census fuerit in fraudem creditorum, nam stant ista simul, & quod actus inter contrahentes sit validus, non autem quoad præiudicium tertij, ex adductis per Vant. de nullitat. tit. quot. inter. que tempor. n. 53. & l. 99. Vel & quod valeat in odium, & damnum ipsorum contrahentium, non autem in eorum favorem, tanquam factus contra dispositionem legis, vel statuti, vel in fraudem Tertij. Tiraq. de retractu Lign. §. 1. glof. 2. n. 9. & §. 26. glof. 2. n. 8. vers. & illud quoque, Vant. ubi sup. n. 58.

Nec applicabatur decisio in causa Bononiensi de Ocellis 27. Junij 1597. coram Orano, quia ibi constabat de conversione pretij in utilitatem creditorum, merito ibi cessabat statutum Bononiense, de quo supra; hic autem totum contrarium obtinet, ut patet ex prædictis.

Ex quibus ita fuit conclusum.

R. P. D. Litra, Romana executionis contractus, Veneris 27. Maij 1594.

SUMMARI A.

- 1 Cameralis obligatio habet executionem paratam.
- 2 In obligatione camerali admittuntur solum certe exceptiones.
- 3 Illustrissimus Camerarius potest exercere etiam ea, que requirunt mandatum speciale.
- 4 Decretum iudicis facit presumi omnia rite, & recte gesta, & omnem tollit suspensionem.
- 5 Statutum Urbis lib. 2. c. 13. habet locum tam in cognatis, quam in agnatis.
- 6 Fructus annui census iuxta immobilia non computantur, & num. 8.
- 7 Prohibitus alienare rem, non est prohibitus alienare illius fructus.
- 9 Verba in statutis sunt proprie capienda.
- 10 Casus in statuto expressus est regulandus secundum jus commune.
- 11 Latio maxima non presumitur, sed ab allegante debet concludenter probari.
- 12 Executio cameralis obligationis non retardatur pendente iudicio super latione.
- 13 Exceptio non implenti non potest opponi ab eo qui primo contravenit.

DECISIO LXXXVI.

Domini resolverunt pro ulteriori executione contractus ea ratione. ¶ quia proprium cameralis obligationis est habere executionem paratam, & non admittere regulariter loquendo, ¶ nisi exceptiones solutionis, falsitatis, & pacti de non petendo i. affad. decis. unica, numero 1. de mur. p. 1. Gallef. in 4. part. obligat. came. al. q. 1. r. 2. Rota in illa Romana executionis de Angullaria, 6. Maij 1592. & in illa Illustrissimorum de Sfortia, 12. Aprilis 1593. coram R. P. D. Orano, quarum exceptionum cum nulla nunc proponatur, ideò, &c.

Nec obstare exceptiones propositas nullitatis ipsius contractus, dixerunt Domini. Non illa n. motus proprii Gregor. fel. 1007. d. prohibentis emptionem frumenti ultra propriam usum, quia adest licentia Illustriss. Cardinalis Camerarii, ¶ qui habet mandatum à Papa, & potest circa huiusmodi exercere etiam ea, que requirunt mandatum speciale, Caputaq. dec. 9. lib. 4. in manus. Et cessat omnis difficultas ex eo quod ipse attestatur id sibi commissum à Papa vivæ vocis oraculo. Alc. responso 516. num. 7. tom. 2. lib. 5. & fuit dictum in illa Auximana grani. 20. Aprilis 1592. coram R. P. D. Blanchetto.

Non illam quod non fuerit servata forma, Statut Urbis, cap. 213. de alienat. rer. minor. Quia ex lectura instrumenti omnes intervenisse solemnitates apparet cum decreto iudicis, ¶ quod facit presumi omnia rite, & recte facta, & omnem de medio tollit sinistra suspensionem, damni scilicet, doli & fraudis Bald. cons. 399. num. 4. lib. 4. Iaf. cons. 119. num. 2. lib. 1. Marfil. de g. 438. num. 1. latè Rol. cons. 39. num. 43. lib. 1. Nec ex eo quod non agnatorum, sed cognatorum consensus intervenit, potest talis contractus impugnari ¶ hanc quod statutum illud tam in cognatis, quam in agnatis habet locum, Crescent. dec. 4. num. 6. de consuet. in imprii. & fuit resolutum in illa Romana de Scapucciis. 15. Iunij 1576. coram R. P. D. Blanchetto.

Uterius omnem ex eo cessare difficultatem dixerunt Domini, quod statutum procedit in alienatione rerum

immobilium, unde non vendicat sibi locum in casu de quo agitur, quia licet anni redditus reputentur iuxta immobilia ad effectum, ut non possint alienari sine solemnitate; attamen hic non fit alienatio anni redditus, sed solum ¶ promittitur tradi, & consignari certa pars fructuum obvenientium ex annuis redditibus, & ¶ prohibitus alienare rem, non prohibetur alienare fructus, l. codicillis, 6. instituto, ff. de leg. 2. l. p. ter, in prin. ff. de leg. 3. Iaf. in l. filius familia, in §. Dicitur in 2. lectura, num. 83. vers. decimotertio limit. ff. de leg. 1. Tiracq. de ratiōn. Lign. §. 1. gl. ff. 3. num. 47. cum in obligatione non fiat deducti annui redditus sed quedam quantitas fructuum non propria auctoritate percipienda per Vifinos. Ideò statuti dispositio non applicatur, cum vere hoc in casu ¶ annuus ¶ ratiō, de qua loquitur contractus non comprehendatur inter immobilia, Bart. in l. sciendum num. 10. o. q. Anno quid si iste ff. qui satisd. cogant. Rota cons. 82. num. 3. vers. quando unquam &c. lib. 1. quod præsertim videtur dicendum ¶ ratiō quod verba in statutis sunt proprie intelligenda, & non improprie l. 3. §. hoc verba, ff. de negot. gest. & casus in statuto ¶ non comprehenditur est regulandus secundum dispositionem iuris communis, l. omnium iudic. ff. de liber. & posthu. l. fin. C. de pact. convent.

Et ad illud quod pro Illustriss. Domino Ursino deducebatur de maxima latione, respondebatur ¶ eam non presumi, l. 3. §. si minor ff. de iur. iur. 2. num. 40. tom. 19. lib. 1. Alex. cons. 9. in 15. §. 1. tom. 6. & ideò ab allegante probari concludenter debet Gaber. de sumptu, n. 47. & ¶ interim obligationem cameralem non impediti, Mohed. decis. 3. tom. 39. Joan. aut. de 14. incipit Romanis obligationibus. Anton. August. de 72. lib. 3. & fuit dictum in illa Tiburtina castri S. Pauli, 17. Martij 1564. coram Cor. a.

Ad illud autem, quod pro eodem Illustrissimo deducebatur de non implemento ex parte Domini Vifini, & sociorum fuit, per Dominos responsum ex deductis per informantes pro eis, & ex scriptis satis appere de integrali implemento usque ad mensem Septembris 1590. licet pro parte Illustrissimi Domini Ursini fuisset cessatum in adimplendo usque de mense Augusti eiusdem anni, & sic per mensem ante, quo sic ut intrare videatur absque controversia ut ab.

Quod ¶ scilicet, qui primo contravenit, non potest ex post adversario opponere exceptionem non adimplementum quod comprobatur Dec. cons. 452. num. 4. §. vers. præterea, & secundo. Rom. cons. 155. num. 7. Doctor. in l. cum proponas, la secunda, Cod. de pact. Ideò Domini pro ulteriori executione dicti contractus concorditer resolverunt.

Reverendissimo D. Coccino Decano, Nulii, seu Melivicensis Centis, Intercur. 23. Mart. 1613.

SUMMARI A.

- 1 Clausula, si quid ex quendum, suspendit executionem eo de iustitia sententiæ cogitatur.
- 2 Pacta que non sunt contra substantiam census viciantur, & non videntur contractum.
- 3 Pactum quod cessante debito census in latione per quatuor menses, census sit solutus, est contra substantiam contractus censuales.
- 4 Etiam in terminis bullæ Pij V. super censibus.
- 5 Sors repeti potest loco damnorum, & inter se si pacta per auditorem non serventur.
- 6 Bulla Pij V. super censibus est servanda in tota orbe

DECISIO LXXXVII.

Hæc causa fuit commissa in Rota cum Clausula, si quid exequendum, &c. Unde dubitavi, an mandatum A.C. esset exequendum? & quia ista clausula suspendit executionem donec de iustitia sententiæ exequendæ cognoscatur, Paleot. *decif.* 133. *Verat. decif.* 182. *in fine, lib. 1. in manuscr. & fuit dictum in causa Romana vinea de Fabris, 26. Decembris 1604. coram me.* Idem Domini ordinaverunt, quod superfederetur in executione mandati relaxati per A.C. donec de illius iustitia maturius cognoscatur. Considerabant enim, quod instrumentum census continebat plura pacta, quæ vel non sunt contra substantiam census, vel poterat dubitari an talia essent: si enim erant contra substantiam, utique non erat locus executioni; si verò non erant contra, videndum erat an vitarentur, & non vitarentur, vel potius etiam vitarentur per clausulam Bullæ, quod contractus sub alia forma celebrati sunt generatim, cum tamen Rota aliàs tenuerit coram b. m. Cardinale Pamphilio, in causa Bononiensi census, 26. Ianuarij 1600. & in alia Calaguritana census, 28. Ianuarij, 1602. & 29. Aprilis ejusdem anni coram b. m. Cardinale Seraphino, ista pacta vitari, & non vitari, in quibus postremis Decisionibus fuit disputatum de duobus pactis, & idem danda erit copia dictarum Decisionum, ut Domini possint considerare de ratione illarum.

Secundò principaliter aderat pactum, quod si post maturatum tempus solutionis per quatuor menses fuerit retardata solutio, census contractus esset resolutus: quod tamen pactum videtur contra substantiam census, ut per Sotum de iustitia & iure lib. 6. quest. 5. art. 3. qui loquitur in terminis Bullæ Martini, & Calixti, & propterea tamen ejus dictum magis debet procedere in terminis Bullæ Pij V. *Gutierrez practicarum questionum lib. 2. q. 166. n. 9. Solis de censibus lib. 1. cap. 10. n. 18.* Sed dicebatur, an hujusmodi pactum posset salvari ex eo quod Rota sæpe dixit, ut in causa Romana dotis, 11. Februarij 1583. *relata in decif. 748. part. 1. versic. sicut dicitur*, quod tamen si debitor census non servat pacta fors principalis potest peti loco damnorum, & interesse.

Hic autem est videndum, an de jure ob alia pacta, si debitor census non solvit fructus, creditor possit petere sortem loco damnorum, & interesse: & prædicta omnia sunt videnda in terminis Bullæ Pij V. quia tamen est servanda in toto orbe. *Navar. de usur. n. 106. Modern. Eugub. conf. 35. n. 3. lib. 2. Modern. de Cingulo de Censibus part. 3. n. 26. in fine, & n. 41. Sord. conf. 282. n. 13. lib. 2.* Ex strictè quidem, ita ut sit in arbitrio actoris eligere duo, vel tria pacta ad sui libitum, & illa disputare dando copiam prædictarum decisionum.

R.P.D. Manzanedo, Ravennatensis Censuum,
Mercurij 10. Majj 1606.

SUMMARIA.

- 1 *Usufructus amittitur propter inundationem, ex qua prædij proprietarij forma immutatur.*
- 2 *Census extinguatur ad ratam pro qua bona censuata perimuntur, vel infructuosa redduntur, & n. 5. Non solum quoad fructus, verum etiam quoad sortem, & dam. 6.*
- 3 *Emptor census debet subire periculum census empti.*
- 4 *Census si non constituatur super fundo certo, & fructifero, est illicitus.*
- 7 *Fructus dicuntur deductis expensis.*
Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

DECISIO LXXXVIII.

Domini dixerunt sententiam A. C. esse confirmandam, cum ex testium depositionibus satis constet bona roris Dominæ Alphonsæ huic censui supposita per emerisionem aquarum de anno 1593. de mense Aprilis, & per mutationem cursos, & alvei fluminis Seni, & concurrentiam aliarum aquarum fuisse inundata, & conversa in valles, & paludes. & reddita infructuosa, quin & omnino perempta, unde tamen tam usufructus, quam proprietates fundi per similem inundationem amittitur, ex text. expresso, in *L. ager ejus ff. qui bus mod. usufr. amitt.* & sic intrat dispositio Constitutionis *fel. rec. Pij V. incipiens*, cum onus, *versic. post. mo census omnes*, qua disponitur, tamen quod bonis censui obnoxii in totum vel pro parte peremptis, aut infructuosis redditis, etiam & census ad ratam pereat, & extinguatur: cujus dispositionis ea potissima est ratio, quia tamen aliis emptor census nullum subiret rei emptæ periculum, & semper esset in tuto, contra regulam textus in *§. cum autem. Insti. de empt. & vendit. & text. in l. 1. C. de peric. & comm. rei vend.* & sic non esset contractus emptionis & venditionis.

Uterius quia tamen ad validitatem, & iusticiam hujus contractus censuales necessariò illius redditus sunt constituendi super certis fundis, & rebus fructiferis, alioquin illicita, usuramque sapiens censeretur constitutio census aliter facta, juxta *Extravag. Martini V. & Calixti III. incipit Reginini, tit. de empt. & vend.* Istis autem fundis peremptis, aut redditus infructuosis restat contractus absque fundamento quo nitetur necessario ad ipsius iusticiam & validitatem, Ergo deficiente isto fundamento corrumpitur contractus. Ex quibus intrat prædicta Conclusio, tamen quod bonis censui suppositis peremptis, aut infructuosis redditis perit & extinguatur census, quam firment, & sequuntur Ioan. de Lignano in *c. in civitate, de usur. & alij relati. C. ovar. in c. 7. n. 5. lib. 3. variar. resol. & ultra illos eandem firmat Rom. conf. 417. n. 6. Gregor. Lop. in l. 28. Glor. 9. circa fin. tit. 8. part. 5. & Sarmient. *sel. lib. 7. n. 29. & Navar. in tract. de usur. n. 4. & 95. Stracc. de infruct. Mercator. c. 15. Felician. de Solis de censibus lib. 2. c. 4. n. 3. versum præced. & c. 9. n. 8. vers. nona conditio, Redoan. de reb. Eccles. non alienan. in Rubr. de contrit. ann. cens. §. incipiente Conditiones, quibus annui census, n. 5. Gutierrez, qui testatur de communi, *practicar. qq. lib. 2. q. 177. n. 7. Rota decif. 757. n. 2. part. 1. divers.***

Ex qua Conclusionis sic firmata sequitur, tamen quod non solum capitale census pereat, sed etiam in illo perempto cesset etiam illius pensio percipienda, cum, velle pensionem percipere sine jure percipiendi esset non jure, sed aliena injuriâ percipere.

Non obstat, quod aliqua pars hujus terreni modo colatur, & ex ea fructus colligantur, prout iidem testes deponunt, quia ut ex eorundem depositionibus deprehenditur, expensæ superant fructus, quo casu non potest dici hæc pars fructifera respectu dictorum fructuum; cum tamen non dicantur fructus nisi deductis expensis, ex text. in *leg. si mortis, §. impendio, ff. solut. matrim. l. si à domino, vel à parte, §. ult. ff. de petit. hered.* quem text. ad hoc dicit singularem, & unicam Roman. *sing. 334.* ad idem est text. in *l. fundus qui dicitur, ff. famil. erisc.* quem ad hoc commendat *An. in l. sit Prator, §. per hanc, ff. de usur.* his verbis. Quod in fructus redigendos impensum est, non ambigitur ipsos fructus diminuere debere, *Glor. Bart. & Ang. in l. in fundo, ff. de rei vendic. tradit. l. iraqn. pluribus relatis de retracta Lignag. §. 14. glor. 1. num. 1. & 1.*

An autem cessante inundatione, terris redditis fructiferis reviviscat iste Census, alterius inspectionis erit.

R. P. D. Manzardo, Ravennatenſis cenſuum,
Veneris 2. Maij 1608

SUMMARI A.

- 1 *Teſtium in conſpectu, & concurſu ſunt præferendi plures digniores, melius informati, practici, & vicini.*
- 2 *Fides extracta ex libro publico, & ab illius cuſtode publico probat.*
- 3 *Officiali atteſtanti de pertinentibus ad illius officium, credendum eſt.*
- 4 *Deputato à Principe ad actum creditur circa illum actum.*
- 5 *Teſtes ſunt cum alijs teſtibus concordandi.*
- 6 *Fructus dicuntur qui ſuperſunt deductis expenſis.*

DECISIO LXXXIX.

Decima Maij 1606, dubitavi, an ſententia A. C. eſſet confirmanda, & parte R. P. D. Ludoviſij, & litis conſortium tantum informante Domini affirmativè reſponderunt. Cum autem a 5. Junij 1607. cauſa ſuper eisdem utraque parte informante proponeretur. Domini dixerunt quod probationes adjuvarentur, unde hodie cauſa iterum repropoſita utraque etiam parte informante, Domini in decifis ſtandum cenſuere: quia conſiderato utriuſque dubio viſæ fuerunt prævalere probationes R. P. D. Ludoviſij, & ex illis reſultare probatum quod de anno 1593. huiusmodi terrenum fuit inundatum per eruptiones aquarum, & mutationem alvei fluminis Seni, & fuit converſum in valles, & paludes, & redditum infructuoſum, quin & ut plures teſtes concludunt, iſta terrena ex prædicta inundatione amiſerunt ſuam ſubſtantiam, vim, & naturam producendi fructus percipiendos; & illa pars terreni, quæ dicunt producere herbam, ut atteſtatur..... eſt in parva quantitate, & tam parvæ qualitatis, quod nullatenus veniat in conſideratione, prout etiam qui deponunt de lignis, quæ poſſunt in magna quantitate ex iſto terreno evelli in utilitatem patroni, ratione inundationum dicunt quod vix, aut ſaltem magna cum difficultate, & expenſis poſſint extrahi ab ipſo terreno, qua de cauſa, & quia civitas ad quam ligna eſſent vehenda, ut venderentur, diſtat à dicto terreno concludunt quod ſuperaret expenſa faciendæ in extractione, & venditione dictorum lignorum commodum ex illis deducendum. Unde tam ligna prædicta, quam herba relinquantur à Patrono pro derelictis, quaſi ex illis nullum fructum valeat elicere, & ultra quod iſti teſtes ita certè, & ſpecificè concludunt infructuoſitatem iſtius terreni, ſunt plures numero, digniores, & melius informati, practici, & vicini, & ſic abſque dubio in concurſu ſunt ex adverſo inductis præferendi, ad tex. in c. in noſtra, de teſtib. Gabr. eo tit. concl. 4. num. 34. & ſeq. & tit. de præſumpt. conclus. 6. num. 1. & 6. & per Inn. oc. in c. auditis. n. 4. verſic. ſi vero teſtes, de præſer. Aym. conſil. 6. n. 28. & conſil. 94. num. 3. Surd. conſ. 303. num. 4. lib. 3. Ruin. conſ. 53. num. 6. lib. 4. præcipuè cum ex pluribus ex adverſo examinatis iſtorum dicta valde coadiuventur, & nunc ſint adminiculata ex pluribus de novo pro parte R. P. D. Ludoviſij productis, & Prindè ex fide libri Camplonerij civitatis Ravennæ, atteſtantis, quod R. P. D. Malvaſia ab anno 1593. fuit exemptus ab omni onere, & ſubſidio ad quæ alias ratione dictorum bonorum tenebatur quia illa facta fuerant infructuoſa ratione prædictæ inundationis, cui ꝑ fidei eſt credendum tanquam extractæ ex libro publico, & ab illius cuſtode publico, l. quadam, §. numularius, in princ. iuncta l. ſeq. ff. de eden. ubi Ang. num. 2. teſtatur de communi, & ipſi ꝑ Cam-

plonerio tanquam atteſtanti de re ad ſuum officium concernente danda eſt fides, ad tex. in c. poſt ceſſionem, ubi Felin. & Doctor. de Probation. Ruin. conſil. 56. num. 5. lib. 1.

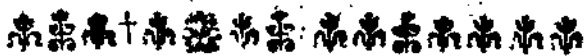
Quibus accedit fides Cosmi Bardi de illo tempore Gubernatoris Ravennæ, qui de ordine Illuſtriſſimi Cardinalis Cajetani ſe contulit ad viſionem loci, & teſtatur inveniffe ſex partes ex ſeptem circumcirca præfati terreni inundatas taliter, quod ex illis aliquis fructus non poterat deduci, & illa pars ſeptima, quæ ſeminabatur, patiebatur damnum taliter quod vix fructus illius aſcendebant ad expenſas neceſſario faciendas. Adeſt etiam fides Domini Odoardi Sanctarelli atteſtantis ſe de ordine ſol. record. Clem. VIII. vidiffe territorium dell'Alfonſive, illudque inveniffe totum redactum infructuoſum per aquarum eruptiones, & inundationes, prout Sanctiſſimo retulit, qui prædicta relatione atenta per ſuum Breve exempti à ſolutione onerum aliaſ ſolvendorum ratione dictorum bonorum D. Comitum Cæſarem Calcagnicum, & tam ꝑ fidei Gubernatoris Ravennæ, quam Sanctarelli, cum fuerint ſpecialiter ab hoc deputati per Sanctiſſimum, & per Cardinalem Cajetanum, credendum eſt, ad tex. in l. apparitores, & ibi Ioan. de Platea, c. de exactor. tribar. lib. 10. & alij in d. l. quadam, §. numularius.

Quibus non obſtant teſtes ex adverſo producti, deponentes, quod in aliqua parte horum prædiorum, & aliquibus annis fuit ſeminatum, & fructus fuerunt procreati, & quod ligna ex dicto territorio fuerunt extracta, & vendita, quaſi iſti teſtes non declarant quantitatem ſeminis, nec fructuum perceptorum, nec ſufficienter expenſas pro illorum recollectione, & lignorum collectione, & extractione faciendas; unde potius videbatur, quod ꝑ poſſint huiusmodi teſtes cum ex adverſo examinatis concordari media declaratione per teſtes pro infructuoſitate deponentes facta, quatenus teſtatur quod licet fructus recolligantur, illos expenſa ſuperant. Quod etiam præfatus Cosmus de Bardis Gubernator Ravennæ ipſius fidei atteſtatur, quin & plures ex teſtibus pro infructuoſitate examinatis idemmet deponunt.

Et eodem modo reſponderetur ad notulas fructuum recollectorum de anno 1598. extractas ex libris agentis eiufdem R. P. D. Malvaſie, in quibus adnotantur fructus percepti, non verò expenſæ, & quod pejus eſt ab anno 1593. quo inundatio evenit uſque ad præfatum annum 1598. non datur aliqua nota fructuum perceptorum, quaſi in prædictis annis nulli fuerint percepti, & cum nec à prædictis teſtibus, nec in ſupradictis notis expenſæ deducantur, & tot teſtes utriuſque partis depoſuerunt, quod quamvis aliqua pars huius terreni modo colatur, & ex ea fructus colligantur, illos ſuperant expenſæ, non ꝑ videtur iſtam partem terreni fructiferam dici reſpectu dictorum fructuum, niſi deductis expenſis, juxta tex. in l. quod in fructus, ff. de uſur. cum cæteris in fine primæ Deciſionis adductis.

Ultimò non obſtant oblationes quorundam, qui obtulerunt certas annuas quantitates pro affectu harum terrarum. Quia reſponderetur, huiusmodi oblationes fuiſſe factas ab anno 1606. & reſpicere illud præſens tempus, & futurum, non autem præteritum, ad quod non inferitur terras fuiſſe fructiferas ex quod in futurum valeant locari, & tractu temporis poſſint forſan huiusmodi terræ in ſui ſubſtantia meliorari. Ulteriorius, quia huiusmodi oblationes fuerunt factæ prædicto R. P. D. Malvaſia abſente, & non conſtat quod ipſe acceperit, vel repudiarit iſtas oblationes, unde poteſt præſumi præfatas oblationes fuiſſe mendicatas, & ſi poſſitas, præcipuè ſtare revocatione Domini cel Ré, unius ex oblatoſibus, qui aſſerit illam feciſſe ad faciendam rem gratam Domino Starſono procuratori adverſo,

adverso, & quod bene informatus de statu, & qualitate dictarum terrarum, invenit præfatam obligationem sibi multum esse damnosam, quapropter antequam à Domino Malvasia acceptaretur, ab illa recessit, illamque revocavit. Quæ etiam adjuvantur ex obligatione ultimo loco in Coria facta, in qua oblator volebat quod Reverendus Pater Dominus Malvasia sibi defalcare deberet quicquid per inundationes amittere contingeret, taliter quod semper in tuto maneret, aliàs obligationi noluit stare.

R. P. D. Sacrato, Romana census, Lunæ 14. Ianuarij 1602.

SUMMARIA.

- 1 Protestatio quod si quid in censu reperitur contra Bullas Papales, habeatur pro non appposito, sustinetur censum, etiam si in ea adsit pactum contra dictas Bullas.
- 2 Censum potest valde imponi super duobus fundis, non specificata quantitate pro qua singula corpora gravantur, quicquid contradicat Bocac.
- 3 Quod in iure non reperitur veritur, concessum præsumitur.
- 4 Numerus singularis est de sui natura convertibilis in pluralem.
- 5 Fideiussoria obligatio habet semper insertam conditionem, si causa subsistat.
- 6 Fideiussor non potest in plus obligari, quam principalis.
- 7 Censum non extinguitur per alienationem fundi suppositi, & num. 11.
- 8 Censum impositus super duobus prediis, perueniente uno, sustinetur in altero, si sit capax totius census.
- 9 Societas officij contracta super duobus officiis, uno vacante, sustinetur in altero, quatenus sit capax totius summe in societate posite.
- 10 Ex impositione census oritur duplex actio, una personalis, altera in rem scripta.
- 11 Actio in rem scripta sequitur rei possessorem.
- 12 Actio personalis sequitur personam imponentis censum.
- 13 Venditor census non prohibetur rem censui suppositam alienare.
- 14 Fraudibus est obviandum.
- 15 Factum iudicis censetur factum partis.

DECISIO XC.

Tenetur Ioan. Maria ad fructus census decursum, & non solutos iuxta formam suæ obligationis, non obstantibus ex adverso oppositis.

Nam quod primo loco dicitur, censum fuisse invalidum propter pactum in eo appositum, quod venditor teneatur mantere emptorem in quasi possessione exigendi, etiam in casu invaliditatis census, aliàs ad duplum tollitur ex t protestatione de qua in eodem instrumento, quod si quid inveniat appositum contra Constitutiones Summarum Pontificum, habeatur pro non appposito ut fuit in specie dictum in illa Beneventana census. 16. Decembris 1594. coram R. P. D. Panphilio.

1. Alia t invaliditas deducta ex eo, quod census fuerit impositus super duabus rebus diversis, nempe domo in Urbe. & fornace, non expresse pro qua summa singula corpora gravarentur, iuxta distinctionem quam tradunt Moderni. à cinquo tractatu de censibus, part. 3. num. 46. non videtur habere juris fomentum, t quia nullibi reperitur veritur, ideo permissum, l. necnon, §. quod eis, ff. ex quibus caus. major. l. 1. §. adhiberi, ff. de test. tradit in specie Navarri. Comment. de usur. quest. 13. num. 113.

Nec refragantur verba singularia Constitutionis Pij V. ponderata per dictos Moderni, ibi, non nisi super re immobili: quia t singularis numerus de sui natura est convertibilis in pluralem, l. in usu ubi Doctor ff. de verb. oblig.

Non obstat præcipuum fundamentum, quod sit, quod fornax præviâ subhastatione, & deliberatione ad instantiam creditorum exierit de manibus venditoris census, ex quo duo inferuntur. Alterum quod cessaverit census pro portione quæ erat super fornac. & consequenter obligatio fideiussoris, t quæ habet semper insertam conditionem, si causa subsistat. Soc. conf. 31. n. 19. & 20. lib. 1. Alterum quod etiam si census, super fornace subhastata adhuc extare diceretur, fuerit per illius alienationem liberatus debitor census, iuxta doctrinam Navarri. de usur. quest. 16. num. 116. & consequenter & fideiussor, t qui non potest in plus obligari, quam principalis, l. Gracè, §. illud ff. de iudicij.

Nam quod primum responderetur t per alienationem fundi non cessare censum, sed in alium transire cum onere suo, ut in specie Covar. qui allegat concordantes Var. Resol. lib. 1. cap. 7. num. 10. & consequenter non esse verum quod cesset causa obligationis fideiussoris. Secundo responderetur quod etiam si t fornax perempta esset, nihilominus sufficit quod remaneat domus, quæ sit capax pro sustentatione census, & in hoc placuit simile de societate infra super duobus officiis, t qui si stinetur si alterum ex officiis vacet duomodo officium remanens sit capax, ut dictum fuit in dicta Romana societatis de Lucinis, 24. Ianuarij 1573. coram Illustrissimo Blanchetto.

Quod ad secundum negatur antecedens, quod per alienationem rei censuali liberetur t impositor census. Nam t ex dicta impositione duplex oritur actio, alia ex ipso stipulatu, quæ est personalis, alia ex ipso censu, quæ dicitur in rem scripta. Gabr. conf. 141. num. 1. lib. 1. t & consequenter sicut illa realis sequitur possessorem rei, Crav. conf. 57. n. 1. Covar. d. lib. 1. l. 1. de vint. cap. 7. num. 6. Ita t etiam personalis sequitur ipsam contrahentem, Spec. in tit. de empt. yte. ff. num. 18. vers. quia personalis, not. in specie Redoan. in tract. de reb. Eccles. non alien. Rub. de constit. ann. conf. n. 68. Gabr. conf. 47. n. 13. in fine. lib. 1. Aliàs cum ex Constitutione Pij Quinti, non t possit venditor prohiberi quin aliter rem censui subjectam, esset in potestate illius statim sequuta venditione census alienare rem censui subjectam & sic reddere elusorias omnes cautiones, sine quibus emptor minimè contraxisset, t quibus fraudibus est obviandum, l. 1. ff. de dolo.

Nec prædictis refragatur quod hic non pars, sed Index vendidit, t quia factum iudicis hoc casu habetur pro facto partis, l. si ob causam, ubi Bald. n. 4. C. de evict.

Et ita ad consultationem Reverendissimi A. C. me proponente respondit Rota.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Romana societatis officij, Mercurij 28. Ianuarij 1604.

SUMMARIA.

- 1 Societas officij contracta super duobus officiis non extinguitur per venditionem unius officij, si alterum officium sit capax totius summe.
- 2 Societas sustinetur in officio non vendito pro ea rata, pro qua officium est capax.

DECISIO XCI.

Domini concluderunt, t quod si officium quod remansit, erat capax totius summe per venditionem alterius

alterius officij, societas non fuit dissoluta, & in hoc casu materia est clara, quia hanc opinionem sæpius sequuta fuit Rota in causa Romana reductionis, coram Illustrissimo Cardinale Blanchetto, in Romana de Ferris, coram Reverendissimo Domino meo Patriarcha Alexandrino, & coram me in causa Romana census, 30. Octobris 1602. Si t̄ vero officium non est capax totius summæ, censuerunt societatem sustineri pro rata cuius est capax, quia illa pars, quæ remanet, affert eandem utilitatem in parte, quam affert totum respectu totius, & propterea cessat in hoc casu ratio individualitatis, in qua se fundant informantes, Bart. in lege stipulationes non dividuntur, in 3. quest. ff. de verborum oblig. Aym. conf. 326. num. 6. & fuit latè deductum in dictis decisionibus.

Rever. Pat. D. Litta, Eugubina census, Lunæ
10. Februarij 1597.

SUMMARI A.

- 1 Censui creati ante Bullam Pij V. non requirebant effectivalem pecunia numerationem, & num. 5.
- 2 Debitum ex una causa potest ex partium consensu converti in debitum ex alia causa.
- 3 Bulla Pij V. super censibus non annullat census creatos ante illius promulgationem.
- 4 Lex futuris, non præteritis providet negotiis.
- 6 Censui post Bullam Pij V. sustinetur etiam si pecunia non numeretur in actu contrahendi, si realiter constet pretium illius pervenisse ad manus venditoris.
- 7 Censui non redditur nullus, si fructus fundi suppositi non sufficiant pro illius solutione, quando census fuit impositus etiam super omnibus bonis imponentis.
- 8 Intellige hoc procedere ante Bullam Pij V.

DECISIO XCII.

DE anno 1594. Evangelista Lames, & Bernardinus Gorantes, mercatores Eugubini asserentes se Dominos cum juramento duorum prædiorum in territorio Eugubij existentium, imposuerunt specialiter super illis hypotheccando, & supponendo generaliter omnia alia eorum bona censum scutorum centum trigintaquinque ad favorem Bernardini Raynerij pretio scutorum mille quingentorum, quæ scuta mille quingenta tunc non fuerunt exarsata venditoribus, sed verè ipsi alia ex causa erant debitores emptoris dictæ summæ. Hujus census fructus per plures annos fuerunt soluti sine aliquo controversia, mox Bernardino emptore census defuncto denegata fuit solutio hæredij; unde introducto iudicio inter hæredem emptoris, & hæredes venditorum opposentes de nullitate dicti census, tum quia non intervenerat in ejus creatione pecunia numerata; tum etiam quia duo prædia super quibus specialiter impositus fuerat census, non erant capacia census tantæ summæ, Iudices de partibus per duas sententias declararunt dictum censum fuisse nullum, & fructus ex eo perceptos ultra summam quinque pro centenariio dicti capitalis scutorum mille quingentorum, esse imputandos in extinctionem sortis principalis. Et tandem introducta causa in Rota coram me; dubitatum fuit, an stante instrumento census, & aliis de quibus in actis, sententiæ de partibus sint iustæ.

Et Domini unanimiter pro negativa resolverunt, moti, quia t̄ cum census iste fuerit creatus ante Constitutionem Pij V. non potuit iudicari nullus, ex eo quod in actu impositionis census pecunia numerata

non intervenit, cum t̄ de iure communi debitum ex una causa non sit prohibitum ex consensu partium converti in debitum ex alia causa, sic ex causa census, l. singularis, ff. si ver. per l. 3. §. fin. ff. de donat. int. vir. & uxor. l. si & nuptura, & l. si sponsalibus, ff. de iure dot.

Nec t̄ constitutio Pij V. annullat census aliter antea factos, ut ex lectura ejus constat, & ex eo comprobatur, quod t̄ proprium legis est respicere futura negotia, non præterita, l. leges & constitutiones, C. de legib. Et quod census ante constitutionem Pij V. t̄ potuerint validè creari de pecunia antea debita emptori per venditorem, voluit Navar. conf. 1. num. 1. tit. de empt. & vend. Surd. conf. 62. num. 39. lib. 2. Immo t̄ etiam post constitutionem Pij V. non videtur improbatam constitutio census, etsi in ipso actu non interveniat pecunia numerata, dummodo t̄ vera constet ad manus venditoris pervenisse pretium ipsius census, ut aliàs in signatura Sanctissimi per Gregor. XIII. fel. record. fuisse declaratum dixerunt Domini in una Beneventana census, coram R. P. Domino Pamphilio, dum tenuerunt pro validitate census, licet in actu illius constitutionis non intervenisset pecuniæ numeratio, sed sola cedula bancaria.

Sicut t̄ nec ex eo potuit iudicari nullus census iste, quod prædia illa duo, super quibus specialiter fuit impositus, non essent t̄ t̄ redditus quod sufficeret pro solvendis fructibus ipsius census, stante quod fuit etiam impositus super aliis omnibus ipsorum venditorum, quod bene t̄ ante constitutionem Pij V. fieri potuit, ut expressè probatur in Constitutione Calixti III. tit. de empt. & vend. in Extravag. ibi, Super eorum bonis, domibus, agris, prædiis, possessionibus, & hereditatibus, & c. & tenent Soto de just. & iure lib. 6. quest. 5. art. 1. & 2. & Dominicus de Bannes de justitia & iure, q. 78. art. 4. tit. de censibus, & fuit resolutum in illa Panormitana, seu Agrigentina rescissionis contractus, 13. Januarij 1575. coram Illustrissimo Blanchetto.

R. P. D. Cantuccio, Romana nullitatis census,
Veneris 4. Februarij 1583.

SUMMARI A.

- 1 Pactum quod census sit liber ab omni onere, non repugnat naturæ contractus censualis.
- 2 Pactum quod onera pertineant ad venditorem, est contra naturam emptoris, & venditoris.
- 3 Pactum quod venditor teneatur ad quasvis impensas, est contra naturam venditionis, & inducit presumptionem simulationis.
- 4 Pactum quod emptor census fundam super quo fuit impositus census, habeat conductum donec census redimatur, est parum licitum, & vitiat, non tamen vitiat contractum.
- 5 Pactum in fine non est contra substantiam contractus censualis.

DECISIO XCIII.

Fuit resolutum censum de quo agitur fuisse validè de impositum, juxta Bullas Marini & Calixti, ad rationem octo pro centenariio, & cum pacto redimendi quancumque fuerit impositus, qui contractus licitus est, & nullam continet usurariam pravitatem ad latè deducta per Conrad. de contract. quest. 83. Covar. var. Resol. lib. 3. cap. 8. num. 5. vers. tandem ex prædictis apparet.

Non obstat pactum t̄ quod census sit liber ab omni onere, quia hoc non repugnat naturæ contractus census; nihil enim impedit quin ego possim emere annum

num census immunem, & exemptam ab omni onere. Nante autem *conf. 98. num. 3. lib. 1. & Rol. conf. 49. num. 35. & seqq. lib. 2.* ex adverso allegati loquuntur in venditione rei immobilis cum pacto quod onera pertineant ad venditorem: quod pactum tunc sit contra naturam contractus venditionis, inducit presumptionem usurariam. Idque aperte ostenditur ex verbis Baldi, quem ipsi citant, *conf. 311 num. 10. lib. 5.* ubi firmat pactum quod venditor teneatur solvere gabelam, & agnoscere alia onera contractus, & rei vendite, esse contra naturam contractus venditionis, & inducere presumptionem usurariam. Et tunc eodem modo, quod scilicet procedat in venditione rei immobilis, responderetur ad pactum quod venditor teneatur ad impensas quaslibet quod pactum inducit presumptionem simulationis, ut per Veronens. *de simulat. contract. presump. 6.*

Non obstat pactum, quod ex quocumque eventu etiam incogitato nulla possit peti reductio, seu defalcatio, quia hoc pactum in instrumento census non legitur.

4 Non obstat pactum tunc quod empor census qui domum super qua census impositus fuit, condixit non possit ab ea expelli etiam finita locatione nisi facta per venditorem redemptione & extinctione census, ex quo pacto videtur per quandam viam indirectam compelli venditor census ad illum redimendum quod est contra naturam census; quia licet huiusmodi pactum videatur parum licitum & honestum, non tamen vitiat contractum census: cum enim respiciat locationem, & non sit contra substantiam contractus, pactum vitiat, & non vitiat, ad tradita per Bart. & Doctor. in lege ubi ita donatur, ff. de donat. causa mort. & in specie Covar. *variar. resp. lib. 3. cap. 8. num. 7. circa med. vers. verum ex 10.*

Illustrissimo Cardinale Mellino, Civitatis Castellis census, Lunæ 10. Maij 1599.

SUMMARI A.

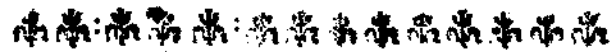
- 1 Census impositus super domo non expressis illius finibus sustinetur, si imponens in dicto loco non habeat nisi unam domum.
- 2 Expressio generalis habet vim specialis, & individua quando non potest verificari, nisi in una re.
- 3 Expressio consinium fundi qui censui susponitur, est necessaria ad effectum, ut possit coniare de dicti fundi peremptione.
- 4 Census in dubio censetur impositus super fundo existente in loco contractus.

DECISIO XCIV.

1 **D**omini cum tunc praesupposito quod Lælius tempore impositionis census haberet solam unam domum in civitate Castellis censuerunt censum sustineri: quia si non aderat nisi una domus. in qua posset verificari impositio census, tunc expressio generalis super una domo sine consiniis habet vim specialis, & individua designationis consinium, ut in his terminis tradit Bart. per illum textum in l. 2. n. 1. ff. de lib. & post. h. m. & ibi sal. n. 14. & late deducit idem Bar. in lege demonstratio falsa, in 7. quest. num. 19. ff. de condit. & demonstr. & post Jacob. de Aret. Cyn. Bal. & alios quos citat, bene deducit Tiber. Decian. *respons. 12. num. 1. lib. 4.* Et hoc eo magis dicendum est, tunc quia ista expressio consinium est necessaria ad effectum ut possit constare de peremptione rei super qua est impositus

census, cuius periculum spectat ad emptorem; & ideo si verificatur praesuppositum, quod Lælius non haberet nisi unam domum, est satisfactum menti, & intentioni Bullæ, quia succedente casu peremptionis non poterat esse dubium super qua domo fuisset impositus census.

Non obstat quod Lælius habebat alias domos extra civitatem Castellis, quia in dubio tunc census censetur impositus super domo existente in loco contractus, Bart. in lege si cum dicit, & si arbitror, ff. de recept. arbit. & cessat omnis difficultas ex confessione Lælij, quod census fuit impositus super ista domo.

Illustrissimo Cardinale Lancellotto Bononiensis census, Veneris 10. Junij 1611.

SUMMARI A.

- 1 Creditum probatur ex publico instrumento.
- 2 Possessio venditoris probatur ex clausula constituti apposita in instrumento venditionis.
- 3 Etiam contra habentem causam ab ipso constituyente.
- 4 Possessio conventi in Salviano probatur per litis contestationem cum adminiculis.
- 5 Exceptio nullitatis census non admittitur in iudicio Salviano.
- 6 Census impositus super re non designata certis finibus est nullus.
- 7 Identitas honorum probatur ex assignatione duorum consinium.
- 8 Anticipata solutio non prohibetur in contractu census, nisi deducatur in pactum.
- 9 Pactum anticipata solutionis vitiat, & non vitiat contractum census.
- 10 Protestatio quod census intelligatur impositus juxta Constitutionem Pij V. salvat usum a nullitate.
- 11 Notario asserenti pecuniam fuisse manualiter numeratam in venditione census, creditur.
- 12 Instrumentum ut impugnetur sans necessaria probationes concludentissima.

DECISIO XCV.

Sententiam in Salviano latam confirmandam esse Domini censuerunt, cum concurrant omnia ad hunc effectum requisita constat tunc enim de credito cum hypotheca ex publico instrumento census, quod facit probationem probatam, & de utroque extremo, cum tunc primum probetur ex instrumento venditionis factæ per Linium Torfanoio, de anno 1594. cum clausula constituti, Ang. in lege quadam mulier, ff. de rei vendic. *Ruin. conf. 169. lib. 1. Grat. conf. 42. num. 12. lib. 2. Nante. conf. 439. num. 3. lib. 2. Tiraq. de iure constit. poss. part. 3. limit. num. 10.* quæ tunc probat etiam possessionem contra habentem causam ab ipso constituyente. Nante *d. conf. 439. n. 3.* Tiraq. ubi sup. à, Rota *divers. dec. 766. n. 1. part. 1.* Secundum tunc vero probatur per litis sustentationem cum adminiculis, Caputaq. *dec. 369. p. 2. Caesar. de Grass. decif. 3. de rest. spo.*

Non obstat allegata nullitas census, & quod super eius validitate pendet lis & ideo donec fuerit terminata, non sit locus Salviano: nam ultra quod talis exceptio tunc tanquam requirens altiorem indicationem non est admittenda in hoc summariissimo iudicio, Menoch. post alios *de adipisc. reme. 2. num. 80.* Rota *decif. 44. num. 13. part. 2. divers.* nihilominus nullitates oppositæ facillè tolluntur.

Nam quod tunc census non fuerit impositus super re certis finibus designata, juxta constitutionem fel. r. n. 1. Pij V.

P; V. c. Far, quia potius de contrario apparet, cum fuerit impositus super tornaturis septuaginta sans designatis, quia dantur pro confine domus cum duobus versus hæredes Theodosij de Croce & versus bona Alexandri Sciatrici, ab alio ad bona illorum de Bombellis; ex quibus & demonstrationibus satis videtur probata, & certa identitas, Bald. in lege demonstratio falsa, in 7. quest. si de cons. & demonstr. Alex. cons. 35. num. 5. lib. 3. Rota cons. 67. num. 17. lib. 2. Socin. consil. 8. num. 1. lib. 1. & fuit dictum coram me in causa Bononiensi fideicommissi de Robeis, 15. Decembris 1597.

8 Alia nullitas de anticipata solutione neque etiam adest, quia & constitutio prohibet pactum de solvendo anticipatè quod pactum in instrumento non legitur; & quando vitaretur, & non vitaret censum, ut fuit dictum in causa Bononiensi census, de anno 15. Oct. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio, maxime stante protestatione quod partes intendebant se conformare cum dicta constitutione, & non aliter; quæ & protestatio operatur quod si aliquid adesset contra formam constitutioni illud habeatur pro non appposito, ut fuit resolutum in causa Beneventana census, 29. Martij 1593. coram eodem bon. mem. Card. Pamphilio.

Nec refragarat quod in partitis extractis ex libris mercatoris reperitur adnotatum quod libræ bis mille fuerunt dimissæ in banco ad effectum recuperandi intra duos menses ab Antonio venditore census, & sic apparet non esse solum in integro pretium in ipso actu impositionis census. Quia conventio inita, quod libræ bis mille remaneret in banco ad tempus, supervenit post perfectum instrumentum census, & ideo non potuit illum invalidare.

Ex hoc tollitur quod dicitur de computatione libræ quinquagintaquinque, facta à Margino in illis verbis: *Cheli facio boni per non hanc hora al presente le libre due mila, delle quali è fatto creditore su il banco dei l'umino à tempo.* Quia cum dicta excomputatio fuerit facta in vim dictæ conventionis, & Livius non gauderet dictis pecuniis, cum esset factus creditor à tempore Manginus remisit ex equitate illas libras quinquagintaquinque. Ex quibus non arguitur quin pretium non fuerit integrè solum in actu impositionis census, cum ista omnia facta sint post celebratum, & perfectum instrumentum, quæ non possunt propterea retrahi ad invalidandum censum, in cuius celebrationis actu intervenisse pecuniam numeratam concludenter probatur ex attestatione Notarij in instrumento census, afferentis pretium fuisse manualiter, & in contanti solum coram ipso, & testibus,

11 & ex qua probatur vera numeratio, ut fuit in illis terminis resolutum in pluribus causis, & præsertim in una Bononiensi census. 8. Martij 1610 coram Reverendissimo Patre Donino meo Ludovico, in quibus fuit in specie dictum, & qui vult venire contra huiusmodi instrumentum, & contrarium probare, debet afferre concludentissimas probationes, quæ tamen non adfuerunt in hoc casu.

Quod vero obijciebatur de dimitutione, sine corruptione terrarum, nullibi probatur, & cum in omnem eventum omnia deducta respiciant altioris indaginem, non possunt impedire immisionem in Salviano.

Reverend. Pat. D. Buratto, Foroliviensis Censuum, 14. Junij 1613.

SUMMARI A.

- 1 Censuum impositus super fundo, non facta designatione confinium, est nullus.
- 2 Contractus in dubio præsumitur iustus, & non feneratorius.
- 3 Contractus in dubio præsumitur validus.
- 4 Contractus in dubio non debet cavere effectum.
- 5 Affertenti contractum esse feneratorium, vel nullum incumbit onus hoc probandi.
- 6 Negativa est probanda ab eo, qui in illa se fundat, quando contra negata viget præsumptio.
- 7 Repetens indebitum debet continenter probare se solviffe indebitum.
- 8 Negativa probatur ex lectura instrumenti.
- 9 Limit. quando affirmativa potest probari aliter quam per scripturam.
- 10 Instrumentum non esse factum, an probetur ex eo quod non repeitur in protocollo Notarij.
 - 1 Scriptura non est de substantia contractus.
- 12 Censuum impositus potest probari aliter quam per scripturam, & non 27.
- 13 Error Notarij in omittendo non vitiat contractum, nec contractibus præjudicium ul' est.
- 14 Plus fuisse actum, quam scriptum ubi apparet, dicto, non scri, testatur.
- 15 Et omisum vo expresse habetur.
- 16 Observantia subsequuta non agnam habet vim ad removendam alium nullitatem.
- 17 Contractus non cogitans de effectu, stulti indicantur.
- 18 Declarans non disponit, sed quid in præteritum actum sit ostendit.
- 19 Declaratio retrotrahitur ad tempus dispositionis explicate.
- 20 Error Notarij probatur ex partium confessione.
- 21 Solemnit. respicientes Pontificatum, Titulum, & his similia si reperiantur in præcedenti instrumento, censentur repetita in instrumento incontinenti ab eodem Notario rogato.
- 22 Observantia subsequuta operatur ut desur fides scriptura etiam informi.
- 23 Approbans contractum non potest illum amplius impugnare.
- 24 Contractus præsumitur verus quando præcessit obligatio contrahendi.
- 25 Confessio partium probat census impositionem.
- 26 Impositio census probatur ex diuturna illius collectione.

DECISIO XCVI.

Cum Paulus, & Iacobus filius de Mangellis vendidissent quandam eorum domum fideicommissio subjectam olim summo Mercurio. pretio scutorum mille quinquecentum quinquaginta auri in auro, & scuta septuaginta quinquaginta nulla pro parte pretij fuissent de eorum consensu soluta Joanni Baptistæ Fratruenti Pauli ad fideicommissum vocato, ad effectum investiendi in tot censibus pro cautione loca. nis Baptistæ & descendentiom, ac etiam emptoris; emerunt ab Antonio Arruino censum scutorum sexagintatram auri in auro super triginta tornaturis possessionis de villa Massæ, impositum pro pretio scutorum septingentorum quinquaginta auri similium. soluta

rum septingentorum quinquaginta auri similium solutorum per dictum Ioannem Baptistam, qui illa ad hunc effectum receperat, ut ex instrumentis venditionis domus, & census sub eadem die 3. Julij 1588. ab eodem Notario confectis.

Cumque hæres Artusini denegasset solutionem dicti census, immò cepissent agere pro repetitione solutorum per annos fere viginti quatuor, prætextu nullitatis ob non expressionem confinij, ipse Iacobus hæres patris obtento a me tunc A. C. Locumtenente mandato de manutendo, pro majori cautela potèxit supplicationem dautissimo pro sanatione defectuam, si qui essent circa confines, a quo emanavit rescriptum A. C. qui specificatis confinibus decurrendis, tantum reservato patribus iure, si quod habent illos repetendi.

Idè juxta illius formam proposui dubium, an esset locus sanationi census, & expeditioni causæ quoad decurrendos, & repetitioni quoad solutos, & Rota dixit non esse locum repetitioni solutorum, sed solutioni decurrendorum.

1 Primæ partis ratio fuit, quia licet non facta specificatione confinij, census sit nullus, tanquam contra formam Bullæ, quæ contractus aliter celebratos feneratorios iudicat, tamen supposita veritate impositionis, de qua Rota non dubitavit, ut infra, intrat generalis præsumptio pro iustitia contractus exclusivi fœnoris, l. si ea pactione 14. de usur. Bald. in lege rogasti, §. si tibi, n. 19. lal. num. 7. Dec. num. 6. ff. si certi per. Rota decis. 340. parte 1. divers. & pro contractus validitate, l. quoties, ff. de reb. dub. & ff. de verb. oblig. & ff. de reg. jur. & Et ne careat effectu, l. si stipulat. fuero pro te, ubi Bart. in Summario, ff. de verb. oblig. Idèque Artusini incumbit onus probandi contractum feneratorium, vel pullum, Aym. conf. 48. num. 8. lib. 1. Et sic præ negativam non expressionis finium, in qua se fundant, l. ubi not. C. de probat. Bart. in l. in ista, in prima, m. 5. ff. de verb. oblig. secundum modernam impressionem. Rota decis. 775. n. 2. lib. 1. maxime cum hæc negativa sit fundamentum repetitionis fructuum, tanquam indebitè solutorum, quod est conclusivè probandum, leg. cum de indebito 25. vers. in verò, ubi Bart. & alij, ff. de prob. Cast. conf. 123. n. 1. lib. 2.

Neque talis probatio notoria est, ut Artusini prætendunt, ex sola instrumenti inspectione, in quo præ descriptio finium non reperitur, dicitur probata negativa, Bart. in l. in C. de reb. cred. cum alijs, & probari potest aliter quàm per scripturam, si negativa non probatur conclusivè ex inspectione eiusdem, ita declarat Bal. in d. l. fin. n. 7. de reb. credit. Iaf. in lege licta textores, num. 17. ff. de legat. 1. Ruin. conf. 35. num. 19. lib. 1. Ceph. conf. 170. num. 23. lib. 2. prout non præ ex eo probatur instrumentum non esse factum, quia non reperitur in protocollo Notarij, Aym. conf. 142. num. 7. & fuit dictum in Romana locorum in quibus, 25. Maij 1611. coram Reverendissimo Patre Domino Ubaldo: certum autem videtur, de appositione confinij, quæ qualitas probari potest aliter quàm per scripturam præ quæ sicut non est de substantia contractus, leg. contrahitur 4. ff. de pignor. l. pactum, 17. de pact. ita nec contractus census, in quo Rota idem tenuit quod in alijs, præ ut probari potest per testes, confessiones, & alias probationes, ut in Anconitana census, 28. Aprilis 1597. coram bon. nem. Cardinale Seraphino, & in eadem, 25. Maij 1599. coram bon. mem. Cordub. & latius in Romana census, 24. Novembrij 1606. coram R. P. Atrebatensi.

præterea ex instrumentis probatur petitas terræ censuatas fuisse per impositionem census certis finibus descriptas, ex illis verbis (distinctis, descriptis, & designatis, & confirmatis in calce instrumenti) quæ necessàriò ostendunt confines fuisse specificatos, & Notario

traditos, qui fecit se debitorem descriptionis illorum in calce, & ideo si omilla fuit descriptio, non potest dici omilla specificatio a partibus, sed Scriptura per Notarium, Cast. in l. errore, n. 3. vers. & idem 3. lib. 1. Alex. n. 4. C. de test. idem Cast. conf. 60. n. 3. lib. 1. Alex. conf. 52. n. 23. lib. 4. Error præ autem Notarij in omittendo non potest contractum vitare, vel partibus obedire, si lib. 2. ff. de reg. jur. l. fin. §. fin. C. de fin. l. Imp. ff. de statu hom. d. l. errore, ubi omnes, præsertim Richard. n. 1. C. de test. Achill. dec. 1. n. 7. de fide instr. Rota dec. 587. n. 3. lib. 1. part. 3. divers. Quali præ plus pictum fuerit quàm scriptum, idèque dicto, non scripto standum sit.

Odore, in d. l. errore, in 1. not. Et pro præ expressa habentia præ specificari, licet scriptura deficiat, Bart. in l. si præ ad hæres instr. Cast. d. conf. 60. n. 4. Dec. resp. 3. n. 101. lib. 3. Et quod specificatio fuerit facta inter contrahentes, & a Notario omilla, adminiculari ex depositione secundæ partis, quæ licet tantum sit de firma credulitate, facit tamen magnum iudicium, Ang. conf. 3. n. 2. Rota dec. 9. n. 1. p. 2. divers. Concurrunt præ observantia ex solutionibus fructuum, & alijs de quibus infra, magnam vim habens ad removendam actus nullitatem, Corn. conf. per. n. 28. lib. 4. Rota in d. l. fin. n. 1. p. 1. Accedit enixæ partium voluntas contrahendi validè juxta formam Bullæ, de qua notitia habebant ex pacto, quod omnia ex illius dispositione appropria præ appositis habeantur, amplissime conceptis, adè ut inverisimilis reddatur omilla descriptio confinij, quia præ alias contrahentes fuissent stulti, nec de effectu cogitassent, contra notata per Bald. in l. fin. n. 4. C. de contr. stipul. Augerit inverisimilitudo, & interesse nendum emptoris census, sed etiam Domini Mercurialis emptoris domus cui census erat obnoxius pro evictione domus, necnon Domini Ioannis Baptistæ fideicommissarij, qui voluerat pecunias pretij domus apud se præ reinvestiendo in dicto censu subrogato loco domus qui sibi prospexisse censetur, Aym. conf. 309. in fine. Demum adit declaratio confinij in vim rescripti Sanctissimi, & judicialiter facta per Artusinos, quæ ut ex lectura liquet, non est facta per modum novæ appositionis confinij, sed declarationis appositorum, ponderando etiam illa verba, Confines sunt infrascripti, unde non dicitur facta nova specificatio, leg. adeo, ff. de aeq. rer. dom. & est vulgare præ cum qui declarat non

8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Ex quibus resultat resolutio secundæ partis, quia cum census sustineatur potest etiam respectu confinij, ex prædictis, & quatenus aliquid circa illos esset statutum, sit ex rescripto Sanctissimi purificatio per specificationem magis individuatam, de qua supra, dubitari non potest quin solutioni fructuum decurrendorum locus sit.

Non obstant opposita contra instrumentum de defectu clausulæ actum pontificatus, & testium, sine quibus nulla est eiusdem fides, ex late deductis per Artusinos. Quia præ cum hæc omnia sint in precedenti instrumento venditionis donus censetur repetita in instrumento census ab eodem Notario incontinenti rogato.

gato, Bart. in l. si quis ex argentariis, §. si in initio, a. lect. num. 17. ubi Bald. num. 1. Alex. num. 4. dicens cum Bart. transire communiter Doctores, ff. de edend. Bald. conf. 208. num. 3. lib. 1. Menoch. presump. 84. n. 10. lib. 2. Rota in Romana societatis, 24. Januarij 1600. coram Illustrissimo Mellino.

Accedit observantia ex solutionibus tot annorum, & pluribus enunciatis resultans, & ex qua datur fides scripturae etiam informi, l. 1. & 2. l. si veritas, 14. de fideicom. Bald. conf. 400. n. 6. lib. 4. Aym. conf. 101. n. 4. & 158. n. 1. Rota dec. 113. n. 1. p. 1. divers.

Et cum Artasini declaraverint magis specificè confines in executionem rescripti, supponendo instrumentum, in quo res apparet censuata, dicuntur instrumenta fidei approbasse, quam ideo amplius impugnare non possunt, ad l. Pomponius, la prima, ubi gloss. ff. de negot. gest. Bart. in l. Julianus, §. si quis, ff. de act. empt. Maxime quia considerabant Domini, de veritate impositionis census debitari non posse; nam ultra presumptionem, quae oritur & ex precedenti obligatione illum imponendi pro asscuracione emptoris domus, & fideicommissarii, ad l. Titia, §. 1. ubi Iaf. ff. de verb. oblig. gloss. in l. apud Celsum, verb. causa, ff. de doli excep. de illa deponant duo primi testes, qui sunt contestes, & impositioni intervenisse dicuntur, & licet non videantur perfecte recordari de omnibus circumstantiis, tamen probant contractus veritatem, ut quando, de anno mente, die, &c. Spec. in tit. de testib. §. jam de interrogatoriis, n. 1. vers. licet autem, Albert. de Mallet. tract. de testib. lib. 1. c. 8. num. 1. Concurrent confessiones debitorum. Prima confessio Antonij impositoris in instrumento, 9. Octobris 1589. dum faceret recepisse scuta septingenta quinquaginta auri in censum à Paulo, & Jacobo de Mangellis, quorum trecenta tunc solvit Floratio Artio, cujus contemplatione accepisse dixit recipiendo ab eo promissionem indemnitas. Secunda confessio haredum, dum in divisione bonorum, & debitorum patris dividant omnes istius census, & dum specificarunt ut supra confines fundi, quae confessiones probant etiam in ista materia, ut in alleg. decisionibus Anconitana census, 15. Maij 1599. coram bono mem. Corduba, & in d. Romana census, 24. Novembris 1606. coram Reverendissimo Atrebatensi.

35. Ulterius diuturna fructuum viginti quatuor annorum praestatio, & quae probat impositionem praecessisse, licum de in rem verso, ff. de usur. ubi Gloss. & Bart. in fine, & alij, l. si certis annis, C. de pact. de communi Covar. in regula possessor. 2. par. lect. §. 4. v. 2. & Var. resol. lib. 3. c. 10. circa fin. vers. quinta. ubi in annis praestationibus. Quam rationem etiam in censibus recipit Rota, ut in Anconitana census, 128. Aprilis 1597. coram Reverendissimo Atrebatensi.

Quae & si sufficerent ad probandam impositionem census absque instrumento, ex opinione, quam sequitur Rota in causis allegatis, multo magis ad fidem impositionis instrumento praestandam.

Et ita conclusum.

Illustrissimo Cardinali Blanchetto, Panormitana, seu Agrigentina rescissionis contractus, 13. Junij 1575.

SUMMARIUM.

1. Censu ante Bullam Pij V. licet constitui poterat super omnibus bonis.
2. Empio reddituum super bonis Communitatum est permessa.

DECISIO XC VII.

Obitavi 13. Junij 1575. in una Panormitana, seu Agrigentina rescissionis contractus, an ex constitutione census super omnibus bonis, & ex pacto de retrovendendo, & ex conventionem, quod post reversionem census emptor possit remanere in castro per sex menses, contractus efficeretur illicitus, seu usurarius.

Et fuit resolutum ex impositione census super omnibus bonis, contractum non posse dici illicitum: permittitur enim emptio annui redditus, dummodo contractus non resolvetur in mutuum, Sylv. in verbo usura 2. n. 1. Abb. in c. in civitate, n. 7. de usur. & ibi Anan. n. 15. ubi vult, quod etiam possit annua praestatio super redditibus alterius Communitatis, Aret. conf. 151. n. 20. vers. secus si annua praestatio, Bullae Martini, & Calixti permittunt in isto casu obligari etiam hereditatem, quae est jus universale, quod eo magis videtur dicendum in hoc casu, in quo obligatio omnium bonorum accedit pro securitate obligationis particularis Castri Richelmuti, ut expressè legitur in instrumento.

Idem etiam dixerunt Domini quoad pactum, quod emptor post reversionem census sic super castro impositi deberet remanere in castro per sex menses; nam expressè dicitur ex qua causa debeat remanere, videlicet ut commodius possit mobilia transportare; nec dicitur quod eo tempore Franciscus debeat frui fructibus castri.

Quo vero ad tertium pactum de retrovendendo Domini dixerunt videndum, an stantibus illis pactis respicientibus favorem Domini Francisci resolvet talis modicitas pretij, quod juncta cum pacto de retrovendendo efficiat contractum usurarium.

Illustrissimo Cardinali Ludovico, Imolensis census, 28. Februarij 1608.

SUMMARIA.

1. Censu in cuius impositione concurrunt omnia requisita Bullae Pij V. censetur validus.
2. Fundus census dicitur certus, cum ex adiacentiis potest certificari.
3. Fundus unus potest in plures dividi, & plures fieri domini distinctione.
4. Censu potest imponi super parte fundi; dummodo ita designetur, ut ab aliis dignosci possit.
5. Numeratio realis pretij probatur assertione Notarii.

DECISIO XC VIII.

Resolutum fuit pro validitate census, pro qua in dubio facienda est omnis interpretatio, l. si Prator, in princ. ff. de judic. l. 3. de test. milit. c. Abbata, de veri. signific. latissime Aym. consil. 52. num. 2. & per tot. concurrunt & enim omnia requisita per Constitutionem Pij V. ad quam se contrahentes expressè retulerunt, protestantes fecisse, & facere dictum censum juxta dispositionem dictae Bullae.

Nec subsistunt duae objectiones, quae contra illum dantur, & Prima, quod non fuerit specificata res cum suis confinibus, & fuerit impositus census super quinquaginta tornaturis terrae unius possessionis tornaturarum centum quinquaginta, non expressè à quo lateret. Quia & possessio ipsa est certa, habens suas demonstrationes, & confines, quod pars adversa non negat, & quantitas tornaturarum quinquaginta, super quibus est impositus

impositus census habet etiam ipsa suam certitudinem, & suas demonstrationes ex adiacentia domus, ut intelligatur de illis super quibus est domus aedificata, & quae sunt circa ipsam, & illi proximiores; cui interpretationi multum favent illa verba instrumenti, juxta jura Dominorum de Saxtellis, qui sunt impositores census.

Non obstat quod iste fundus non esset distinctus ab aliis bonis Dominorum de Saxtellis, & quod erat unica possessio majoris summae: quia ultra quod destinatione patrisfamilias potest ad libitum fecari in plures, & plures fundi effici, l. quod in rerum, §. si quis post, ff. de leg. 1. Bart. in l. si quis, §. si quis, ff. comm. praedior. nihil prohibet quod remanente una possessione quod census super parte illius constituatur: sufficit enim quod pars illa ita describatur ut ab aliis dignosci possit, nam hoc satis est pro certitudine fundi quam requirit Bulla.

Alia obiectio circa defectum numerationis pecuniae tollitur ex verbis claris instrumenti, ibi: Qui fratres actualiter solverunt & exbursaverunt in tot auro, & argento coram me Notario, & testibus infra scriptis videntibus, Dominis Alexandro, & Hannibale praesentibus, recipientibus & ad se trahentibus; quae verba cum non sint prolata à partibus, sed à Notario, non continent confessionem recepti, sed actum numerationis, & receptionis realis demonstrant. Bart. in l. si ita stipulatus, §. Grifogonus, n. 3. ubi etiam Alex. n. 14. vers. quia quando Notarius, ff. de verb. obligat. Bald. in l. 3. n. 14. C. de non num. pecun. & in terminis dixit Rota in una Bononiensi census, 15. Februarij 1599. coram Reverendissimo P. D. meo Decano.

R.P.D. Pirovano Bononiensis Censui, Lunae
7. Novembris 1611.

SUMMARIA.

- 1 Mensura fundi per numerum perticarum desumpta ex corpore majoris partituras, non reddit certum fundi praefati locum.
- 2 Fundus suppositus censui dicitur certus, quando ex demonstrationibus certificatur.

DECISIO XCIX.

In hac eadem causa, coram Illustrissimo Cardinale Lancellotto, tunc Rote Auditore, sub die 10. Junij praeteriti, Domini censuerunt sententiam latam in Salviano esse confirmatam: fundamentis decisionis uno domtaxat excepto, pars acquiescebat, & illud erat quod census non fuerat impositus super re certis finibus designata, juxta Constitutionem fel. record. Pij V. & sic nullitas census resultat. Incertitudo autem deducebatur ex eo quod census fuisset impositus ad mensuram super tornaturis septuaginta fundi nuncupati el Pazzo del lino: quae numeratio operatur incertitudinem respectu quotae, quia expressa non fuit tertia, vel quarta pars fundi censiti, ac etiam respectu loci, dum tornaturae septuaginta desumendae ex corpore majoris perticatus non fuerant numeratae, & distinctae à residuo, ut considerant Alex. & Ias. in l. 3. §. incertum, ff. de acquir. possess. & Paris. conf. 59. n. 27. 28. & 29. lib. 1. Verum praefatis non obstantibus, Domini steterunt in decisio, quia ratione fundi remanebat certus. Nam instrumentum census nedum exprimit fundum, & regionem in qua situator, & in quo tornaturae septuaginta sunt supponendae oneri census; sed etiam in qua parte fundi sunt numerandae, videlicet, capiendae dictas tornaturas septuag. à dictis aedificiis, Decis. Rota Rom. pro Tract. de cens.

tundo in corpora majoris numeri perticatus versus bona D. Theodisij de Cruce, & versus bona D. Alexandri Scitici, ac in confine bonorum per ipsum D. Antonium emptorem à D. Bombello de Bombellis, ex quibus demonstrationibus visa est Dominis satis certificata pars fundi censiti, etiam in eventum periculi subeundi per emptorem, juxta mentem Pij V. ut bene probat Bald. in l. demonstratio falsa, q. 7. ff. de cond. & demost. & alij in decisione in hac causa allegati.

Non obstat quod locus non certificetur, nisi demum sequuta numeratione, & separatione; quia dictum fuit quod Alex. Ias. & Paris. allegati hoc non praesupponunt, sed afferunt exemplum de eo, qui emit centum tabulas terrae ex tali fundo pro indiviso, & in illis casibus, quia situs variari potest in eventum periculi, ut magis ab una parte quam ab alia numeratio sequatur tunc bene intrat incertitudo, secus vero quando certificatur aliqua pars fundi, in qua tornaturae sunt numerandae: nam tunc in eventum periculi cessat variatio, & consequenter allegata constitutio non repugnat.

R.P.D. Buratto, Foroliviensis Censui, Veneris 2. Maij 1614.

SUMMARIA.

- 1 Censui impositio probatur testibus.
- 2 Testes duo contestes plenam faciunt probationem.
- 3 Scriptura non est necessaria in constitutione census.
- 4 Censui impositio probatur per confessionem impositivi.
- 5 Probationes alias non revelantes, si recipiantur & admittantur parte non contradicente, judicantur.
- 6 Solemnitates respicientes pontificatum, locum, testes, clausulam, actum, posita in instrumento procedente, censentur repetita in instrumento immediate subsequenti.
- 7 Observantia subsequuta omnem fidem, & defectus instrumenti supplet.
- 8 Rogatus Notarij probatur ex subscriptione illius attestantis se esse rogatum.
- 9 Instrumentum impugnatum non probat negativam.
- 10 Bulla Pij V. quoad probationem, quae sit per instrumentum.
- 11 Producent instrumentum censetur se coartare ad probationem, quae ex dicto instrumento resultat.
- 12 Confessio tacita resultans ex productione instrumenti, facta in una causa, non praedicit in alia.
- 13 Productio instrumenti facta in una causa, non praedicit in alia.
- 14 Confessio etiam expressa facta à procuratore in una causa, non praedicit in alia.
- 15 Impugnans actum non potest se in illo fundare.
- 16 Verba dispositiva Notarij probant.
- 17 Error Notarij probatur ex omissione ejus, quod apponi debuit.
- 18 Enunciatio Notarij transfert onus probandi contrarium in adversarium.
- 19 Quasi possessio decennialis census facit praesumi illum fuisse solemniter, & rite impositum.
- 20 Maxime contra negantem impositionem census, & de contrario convictum.
- 21 Confessio procuratoris in judicio facta, si non revocetur, & de errore doceatur, praedicit Dominum.
- 22 Maxime si dominus fuerit praesens dictae confessioni.
- 23 Protestatio contraria facta, & veritati non relevat.

DECISIO C.

- 1 **V**eritas census de quo est controversia, etiam sine instrumento impositionis visa fuit Dominis concludentissime probata ex antecedentibus, & subsequen-
 2 tibus, & ex duobus testibus de ipsa census impositione deponentibus de visa, & interuentia, ut in precedenti decisione deductum fuit; qui duo cum sint testes, plenam faciunt probationem, Bart. in l. admonendi, num. 48. ff. de iurejur. Bald. in l. fin. num. 10. vers. & scias, & numer. 14. C. de probat. ubi quod plenissima, quæ est sufficiens, cum ad probationem
 3 census non sit necessaria scriptura etiam post Bullam sel. record. Pij. secundum opinionem, quam Rota tenet ut in decisionibus in prima decisione citatis, & in Anconitana censu, 28. Junij 1601. coram Illustrissimo Cardinale Lancellotto; quidquid aliquid recentiores velint in terminis Bullæ esse necessariam, quorum opinio nec procederet in isto casu. quod probatur per confessionem Artusini, & hæredum: Bero. in c. 1. num. 76. de probat. Grat. conf. 13. num. 46. lib. 2. facit text. in Arb. rogati, & de testib. Et per scripturas, & testes simul, Butr. Anan. in cap. auditis, usque n. 8. de rest. in integr. Præsertim cum probations istæ parte non contradicente receptæ, & admixtæ fuerint, Bal. in l. certi conditio, num. 12. ubi Alex. num. 7. ff. si cert. pet. ex allegatis per Alfo. in sua Praxi, §. 19. cap. 4. dub. 12. Cum itaque probata sit aliunde census impositio ad rem, non faciunt defectus contra instrumentum deducti.
 6 Qui nec etiam se habent, cum Pontificatus, locus, testes, & clausula actum, quæ deficere videntur, tanquam in precedenti instrumento venditionis domus apposita, ceteri debeant in hoc posita in continenti celebrato repetita, ex doctrina Bartoli & aliorum in priori decisione relatorum. Nec impeditur repetitio ex eo quod secundus testis dicat instrumentum census fuisse celebratum in domo illorum de Marganis; cum tamen venditio celebrata fuerit in Palatio Prætoris; quia testis dubitative loquitur per verba *Salvo il vero*; nec colligitur, an loquatur de loco contractus, vel stipulationis instrumenti. Et licet dici non possit repetitus Artusinus testis in instrumento census principalis; tamen coadiuvatur in hoc instrumentum ex dictis duobus testibus de interuentia ipsorum, & aliorum deponentibus. Et quæ omnem fidem, & defectum supplet alias ponderata observantia tot annorum subsequuta. Et eo magis concluduntur præfati defectus, quia dubitari non potest de rogitu
 8 huius instrumenti, quæ tam ex subscriptione Notarij dicentis se rogatum, quam ex attestacione Archiviste de extractione ex rogatibus ejusdem Notarij. Quibus accedunt depositiones duorum testium, enunciative ejusdem Notarij in instrumento solutionis scutorum trecentorum ex pecuniis receptis ad censum, factæ per Artusinum Artio, & in alio solutiones fructuum per Artusinum factæ per Mangellium, & alia in duabus quietantijs fructuum per eundem receptis à Mangellio, & demum alia hæredum de Artusinis in instrumento divisionis.
 Nec defectus specificacionis confinium, super quo Artusini præcipuum faciunt fundamentum, probatur ex inspectione instrumenti impositionis census: nam aut illud fidem quæ non facit, ut ipsi prætendunt, & non potest probare negativam, Seraph. decis. 886. num. 5. Aut fidem facit, ut firmatum est, & nihilominus ex eo non resultat negativa, cum probatio quæ affirmativa non sit ad instrumentum coarctata; & ultra relatos in alia decisione, Salic. in l. fin. num. 1. C. de reb. cred. & in l. 2. num. 3. vers. unde dicitur, & in fine vers. & idem post Bald. ibi, num. 6. vers. si autem, C. de error. advocat. & in l. 1.

num. 2. ff. de probat. Butr. in c. auditis, num. 3. in 2. notab. de restit. in integr. Barbat. conf. 7. num. 7. in fine, lib. 1. Herculan. de negativ. nam. 169. & seq. Hond. conf. 78. num. 35. in 2.

Nec dici potest quæ coarctata ad instrumentum ex illius productione, ex qua cessat alius titulus, Verat. decis. 304. p. 3. & tritissimum esse in Rota dicitur in dec. 731. num. 19. pars. 1. divers. quia quæ productio facta fuit in alia causa, quæ propterea tanquam tacita confessio non præjudicat in ista, Bald. in l. 1. num. 25. vers. si iuxta præfata, ubi Dec. num. 60. Bolognet. post alios n. 71. C. de eden. Aret. in c. causum que, n. 26. vers. secundò limitatur, ubi Felio. n. 9. vers. item non procedit, de testib. & quæ in terminis productionis, Achill. dec. 16. alias 2. de confess. Rim. lun. conf. 203. num. 2. in 2. Honded. conf. 66. n. 58. in 1. Et que minus, quia facta per assertum procuratorem dicti Mangellij, quæ nec expressa confessio in alio iudicio præjudicat, Specul. de confess. §. nunc videndum, n. 4. Abb. in cap. 1. num. 33. ut lire non consist. Præsertim quia cum quæ fuerit impugnata pro Artusinis, non possunt super ea facere fundamentum, ex c. ex eo, de reg. jur. in 6. cum simi. Surd. conf. 151. num. 93. & 94. in 2. Ultra quod productio instrumenti non excludit probationem ejusdem census alijs modis, seu alio genere probationum. Immo potius ex instrumento probatur affirmativa, dum post expressionem triginta tornaturarum possessionis Villæ Massæ subdit Notarius, descriptis, designatis, & confinatis in calce præsentis instrumenti, quæ tanquam verba dispositiva necessariò ostendunt confines fuisse à partibus specificatos, & Notarium illos in fine instrumenti describere debuisse, ut alijs dictum fuit, & inde resultat error Notarij in omittenda ipsa descriptione. quæ quæ probatur ex omissione ejus, quod apponi debuit, Bald. in l. cum propenebatur, in princ. ff. de leg. 2. Decian. conf. 34. num. 10. lib. 3. & ex illis verbis inducitur præsumptio extrinseca hujus solemnitatis aliquo modo scriptæ, licet non expressæ, quæ convenit scripturæ, quamquam quæ verosimile est intervenisse, ad effectum, ut ex adverso probata sit negativa, Albert. in l. actor, col. fin. vers. aut est extrinseca, C. de probat. Ial. in l. sciendum, num. 14. post Bart. ibi, sub num. 5. ff. de verb. oblig. Felio, in c. scit, num. 27. de sentent. & re. iudic. concurrens quæ maxime quasi possessione Mangellij decennali, & ultra census, Ial. in l. sciendum, sub n. 17. latè Menoch. de presump. lib. 3. presump. 132. num. 44. & seq. Præcipue contra Artusinos negantes impositionem census, quæ & de contrario convictos, Ial. ibid. num. 20. Crot. n. 20. Menoch. ubi proximè, n. 39.

Quæ confinium specificatio comprobatur ex depositione unius testis, & ex illorum specificacione in partibus judicialiter facta pro parte Dominorum de Artusinis, ut alijs dictum est. Et licet facta fuerit à procuratore, quæ tamen illa non revocata, nec docto de errore, præjudicat, Rota decis. 373. alias 2. de confess. in antiq. Præsertim cum potius vera, quam erronea appareat ex præfatis, & absque dubio respectu Livii unius ex fratribus de Artusinis, qui fuit presens dictæ confessioni, seu obvenit census in divisione pro rata scutorum quadringentorum.

Nec relevat protestatio adjecta quæ tanquam contraria facta conformi solutionibus, & alijs actibus, ex quibus patet, & ipsi bonam fidem semper agnoverunt, & veritati ex pluribus comprobata.

Ex quibus Domini in alijs decis. permanserunt.

R. P. D. Penia, Romana Palatii Campi Floræ,
Veneris 16. Decembris 1588.

SUMMARIA.

- 1 Possidens debet manuteneri lite pendente.
- 2 Etiam si possessio sit contra ius.
- 3 Spoliatori in iudicio spoli non denegatur manutentio.
- 4 Manutentio habet locum quando possessio ante litem motam probatur.
- 5 Maxime ad effectum consequendi fructus.
- 6 Sententia dicitur notorie injusta, cum non justificatur ex actis.
- 7 Instrumentum ut relevet, debet in actis produci.
- 8 Cameralis obligatio ut possit habere executionem debet esse extensa.
- 9 Sententia ex actis, non aliunde debet justificari.
- 10 Iudex mutari non potest, quando fuit per scriptum Papæ datus.
- 11 Auditor Camera in obligationibus Cameralibus est iudex privative quoad omnes alios iudices.
- 12 Actor in executivis potest variare iudices, quando reus est contumax.
- 13 Deposito locus non est, quando conventus offert se paratum recipere.
- 14 Mandatum presumitur legitimum in exbusante notabilem pecuniarum summam.

DECISIO CI.

A Decreto A.C. per quod Dominus Fabritius Re-biba compellebatur revendere palatium Campi Floræ Excellentissimo Domino Virginito Urliano, fuit appellatum, & causa appellationis de consensu partitionis mihi commissa. Et quoniam pensiones dicti palatii à tempore interpositi dicti decreti Domino Fabritio non solvebatur, dedi dubium:

An D. Fabritio ad dictum effectum esset dandum mandatum de manutendo? Et utraque parte informante fuit dictum, quod cum Dominus Fabritius fuerit in possessione exigendi pensiones, & ab eo peteretur retrovenditio, interim lite, & appellatione pendente erat manutendus, neque privandus com. odo suæ possessionis, cap. cum teneamur, & ibi communiter Doctor. de appell. c. ut lite pend ubi Abb. num. 4. notab. 3. per text. in cap. cum persona, de Privileg. lib. 6. ait procedere etiam si dicta possessio esset contra ius; quod etiam voluerunt Dec. in d. cap. cum persona, §. quod si sales, notab. 4. Phil. Franc. notab. 2. idem Franc. in c. cum teneamur, de appell. & Dec. in cap. significante, not. 3. de appell. Gabr. sit. de acquir. vel amitt. possess. conclus. 6. confert Dec. cons. 97. incipit, In casu proposito. Praesertim cum nec etiam spoliatori in iudicio spoli solent negari manutentio. Doctor. in l. Atilius Regulus, ff. de donat. cum etiam sit manutendus, §. si. C. si per vim, c. licet, & ibi Doctor. de prob. lib. 6. Neviz. cons. 80 incipit, Benedictus es Domine, Valeor. decis. incipit Spoletana parochialis. Et cum non revocaretur in dubium Dominum Fabritium ante litem motam fuisse in possessione exigendi pensiones, orta lite, & appellatione pendente non potuit mandatum de manutendo denegari, quod habet naturam interdicti retinendæ, & locum quando rei possessio ante litem motam probatur, Bart. in l. ait prior, §. quod ait, num. 2. & 14. ff. uti possid. Verat. decis. 198. incipit, Manutentio nis, lib. 1. & t. maxime ad effectum consequendi fructus, Guido Papæ decis. 356. vers. quintus est. His præterea accedebat notoria iniustitia decreti Decis. Rot. Rom. pro Tract. de Genj.

A.C. t. cum non justificaretur ex actis, nam instrumentum ex quo D. Fabritius allerebatur obligatus in forma cameræ ad retrovendendum dictum palatium, non fuit rogatum per Notarium actuarium ejusdem Tribunalis A.C. sed per D. Prosperum Campanum Notarium Archivij, t. cuius instrumenti cum non fuerit facta in actis productio, nec extensa formula obligationis cameræ, t. quod erat necessarium, Gallef. tract. de obligat. camer. part. 3. tit. de process. ideo decretum erat nullum, nec Fabritium poterat asficere.

Quod procedit sine difficultate ex tritissimo, & utilitato stilo, quamvis asseratur A.C. sæpè dictum instrumentum ostensum fuisse. quod non sufficit, cum vulgo jure proditum sit t. sententiam ex actis, non aliunde justificari debere: Decreti etiam ejusdem nullitas, & iniustitia ex eo videbatur persuaderi, quod factum fuerat postquam causa ad instantiam partis per speciale Papæ rescriptum fuerat commissa in Rota, t. unde non potuit procurator Excellentissimi Domini Virginitij mutando iudicem variare, & A.C. adire; quamvis Fabritius esset obligatus in forma cameræ, cuius privilegium est, ut possit omitti primus iudex, & A.C. adiri, t. qui in obligationibus cameralibus habet facultatem privativam quoad alios iudices, quacumque commissione, & inhibitione non obstante Quia t. tunc demum in executivis potest actor variare, & iudices diversos adire, quando reus conventus est contumax. Gallef. de obligat. camer. part. 3. q. 2. num. 7. vers. non tamen omittit. Fabritius verò non fuit talis, cum citatus in Rota ad retrovendendum responderit se esse paratum retrovendere iuxta formam instrumenti, unde supervacaneum fuit alium iudicem adire; t. tunc præsertim illa Fabritij protestatione quod erat paratus retrovendere iuxta formam instrumenti, t. non erat locus depositio, facta præsertim revocatione sequenti, l. ubi Salic. & Bald. C. de usur. late Tiraq. de retr. signat. §. 9. glof. 3. num. 3. & 5. nec suffragatur decretum A.C. cum, ut dictum est, fuerit nullum.

Quod fuerat pro parte Domini Fabritij propositum de defectu mandati in procuratore Domini Virginitij, cum mandatum esset ad lites tantum, non autem ad faciendam præfatam retrovenditionem, non placebat aliquibus ex Dominis, ex eo quod dictus procurator nomine Domini Virginitij apud Montem Pietatis Urbis fecerat verum reale, & actuale depositum decem millium scutorum, & amplius t. quæ maxime pecuniam summæ mandati defectum in hac parte & supplere, & tollere videbantur.

Quare cum à die facti depositi non videretur liquido constare de bono jure Domini Virginitij respectu pensionum, nec eas solvere teneretur, merito pronuntiatum fuit, Fabritium manutendum.

Cæterum quia respectu retrovenditionis non debuitabatur de bono jure domini Virginitij, cum revera Fabritius retrovendere teneatur: ideo Dominum ordinaverunt ut Fabritius admoneretur ad omnino faciendam præfatam retrovenditionem, & procurator Domini Virginitij ad producendum necessaria, ut retrovenditio iure & legitime fieret.

R. P. D. Coccino, Assisientis Censuræ, 29.
Novembris 1604.

SUMMARIA.

- 1 Numeratio pecunie prolatur per attestationem Notarii.
- 2 Numeravit, hoc verbum importat actualem numerationem.

- 3 *Clausula, recepit incontanti, & pecunias ad se traxit, denotat realem numerationem.*
- 4 *Admittit tamen probationem in contrarium.*
- 5 *Census impositus super re certis finibus designata, & super aliis incertis, remanet validus super illa re certa.*
- 6 *Protestatio quod census intelligatur constitutus juxta Bullam Pij V. sustinet censum aliis contra formam dictæ Bullæ creatum.*
- 7 *Verba debent applicari ad intellectum sanum.*
- 8 *Et ne excludatur contractus illicitus.*
- 9 *Perempta parte fundi censui, si alia pars est capax totius census, sustinetur totus census.*
- 10 *Res aliena licet possit vendi, non potest tamen hypothecari.*
- 11 *Declaratur venditio valeat tantum in præjudicium vendentis, non domini rei vendite.*

DECISIO CII.

Domini resolverunt, censum esse validum; fuit enim impositus super rebus certis finibus designatis, mediante pecunia numerata, de qua numeratione constat ex attestazione Notarij, quod recepit in contanti, in præsentia sua, & testium, & pecuniam ad se traxit in tot paulis argenteis, & scutis aureis, quæ

- 1 *† quidam attestatio probat numerationem, Bart. in l. si ex cautione, num. 1. C. de non num. pecun. & in l. singularia, num. 2. ff. de cert. pec. ubi Ial. num. 46. Dec. n. 33. & fuit resolutum in causa Bononiensi census, 24. Aprilis 1600. coram Illustrissimo Domino meo Cardinale Pamphilio, & postea anno sequenti eadem me, in causa Romana depositi de Attoviis.*
- 2 *Nec facit quod in ista attestazione non adit verbum numeravit, juxta doctrinam Bart. in d. l. singularia, n. 29. ubi dat cautelam † quod Notarius non potat verbum numeravit, nisi interveniat realis numeratio, quem sequitur Ial. ibi, num. 52. Alex. conf. 179. num. 4. in fin. & num. 6. lib. 2. Nam fuit responsum sufficere, quod adit illa verba, recepit in contanti, & pecunias ad se traxit in tot paulis, &c. † quæ excludunt simplicem confessionem de recepto, & denotant realem numerationem, & traditionem: Bald. in d. l. si ex cautione, n. 14. C. de non num. pecun. Bart. in l. si stipulatus, §. Grifogonus, num. 30. Alex. n. 14. vers. quia quando Notarius, ff. de verb. oblig. & fuit dictum coram Mellino in Florentina bonorum, 17. Aprilis 1591. & postea de anno 1699. in Bononiensi census, 15. Februarij, coram me.*
- 3 *Non obstat quod † hujusmodi attestatio Notarij admittat probationem in contrarium, ut fuit resolutum in causa Senogallensi census, 16. Aprilis 1591, coram Domino meo Decano, & hæc videntur satis probare non numerationem; nam antea fuit venditus census pretio scutorum mille quingentorum absque eo quod intervenerit pecunia, & post paucos dies redemptus, & postmodum emptus census, qui non fuit validus; sed non inde sequitur, quod propterea secundus census, qui fuerat validus, cum de eo constet ex attestazione Notarij, simulatus præsumatur, l. quamvis, ubi Bal. ff. si quis alteri vel sibi, Dec. conf. 491. num. 4.*
- 4 *Surd. conf. 425. num. 54. † Non relevat quod census sit impositus super rebus certis finibus designatis, & super tanta quantitate dictorum bonorum quanta suppleat ad reddendum annum fructum census, quod patet repugnat Constitutioni Pij V. ex quo ista quantitas remanet incerta, cum non appareat quanta in individuo, & in quo loco sit, Menoch. conf. 333. num. 43. & seq. Nam fuit responsum, quod in instrumento adest protestatio, † quod census intelligatur in omnibus juxta formam dictæ Constitutionis, & idem cum sit impositus super rebus certis finibus designatis, hæc*

protestatio operatur ut non obstante dicta passione census remaneat validus super dictis rebus. Ial. in l. non solum, num. 24. Alex. num. 13. & 14. ff. de novi oper. nunc. Gabr. conf. 47. n. 8. lib. 2. & fuit resolutum in Beneventana census, 29. Martij 1593. coram Cardinale Pamphilio, & coram eodem in hac causa, 9. Junij hujus anni.

Sed cessat omnis difficultas, quia ista verba, † & lu. per tanta quantitate, debent applicari ad intellectum sanum, & civilem, Rota decis. 10. num. 4. & 5. de testam. in antiq. & ut † excludatur contractus illicitus, Alex. conf. 191. n. 6. lib. 2. & † ideo debent intelligi in casu quo res super qua impositus census, periret, vel infirmitate remaneret; pro parte tantum, quæ remaneret, esset capax pro solutione census, quo casu census in ea parte remanente sustinetur, ut fuit resolutum in causa Romana census, 30. Octobris 1602. coram Cardinale Mellino, & prius in simili causa, 14. Januar. ejusdem anni, coram K. P. D. Sacrato.

Nec sufficit quod census fuerit impositus super rebus communibus inter Andream, & Cæsarem, & ideo remaneat invalidus, quia † licet res aliena possit vendi, non potest in ea constitui hypotheca, l. cum rem alienam, ff. de pign. l. 1. ubi gl. & Doct. ff. de pign. Et † etiam ipsa venditio in Domino præjudicium non tenet, l. alienam, C. de furt. ubi Bald. Rol. conf. 60. n. 59. & seq. lib. 4. Quia cessat hæc difficultas cum bona fuerint donata per Cæsarem Andree fratri, ideo tanquam super bonis propriis ipsius potuerat census imponi.

An autem hæc donatio fuerit valida, ita ut fuerit translatum dominium in Andream, ad effectum, ut impositio hujus census sustineatur, erit particulariter videndum.

ILLUSTRISSIMO CARDINALI PAMPHILIO, BENEVENTANA CENSUS, LUNÆ 29. MARTIJ 1593.

SUMMARI A.

- 1 *Protestatio quod census intelligatur impositus juxta formam Bullæ Pij Quinti, præservat censum, non obstantibus aliquibus pactis illicitis in eo apposis.*
Ad plura ut hæc protestatio referatur etiam ad pacta expressa in instrumento census, & num. 3.
Maximè si Dominus census, qui nititur instrumento, nunquam fuerit usus aliquo ex dictis pactis, numer. 4.
- 2 *Limit. ut non suppleat defectum realis numerationis pretij census num. 5.*
- 3 *Protestatio tendens ad limitandam obligationem, de consensu contrahentium facta, præservat jus protestantis.*
- 4 *Pretium census debet numerari in actu emptionis coram testibus, & Notario.*
Hoc autem introductum est pro forma ad evitandas fraudes, & simulatas solutiones, num. 8.
- 5 *Cedula bancaria habet vim solutionis facti præserti pecunia.*
- 6 *Promissio mercatoris idem operatur, quod vera solutio.*
- 7 *Liber mercatorum administratus, probat etiam intertios.*
- 8 *Statim, hæc particula intelligitur cum aliquo temporis intervallo.*
- 9 *Aliquando etiam duorum census.*
- 10 *Obreptio non committitur per taciturnitatem eorum in quibus partes conveniunt.*
- 11 *Census impositus super bonis certis finibus designatis, & generaliter super omnibus, dicitur legitime constitutus.*

DECISIO CIII

Dixerunt Domini sententiam A. C. super invaliditate census non sustineri. Validitas enim ipsius census etiam quod in instrumento adessent aliqua pacta repugnantia Constitutioni sel. record. Pij V. videbatur satis Dominis preservata, ex declaratione & protestatione per contrahentes in principio, medio & fine contractus facta, quod instrumentum intelligatur initio factum, & stipulatum juxta formam prefate Constitutionis, ita quod si in eo aliquid contra dictam formam esset appositum, illud habeatur pro non appposito, scripto, nec stipulato, sed reducatur, & reductum esse intelligatur juxta illius tenorem, cum eorum intentio fuerit, sit ita contrahere, nec alias, aliter nec alio modo. Ista enim protestatio cum fuerit facta in ipso contractu ad limitandam illius obligationem, & illi ambæ partes consenserint, preservat jus protestantis, & operatur validitatem contractus perinde ac si fuisset celebratus absque illis pactis, & in omnibus, & per omnia, juxta formam, & tenorem prefate constitutionis, ad notata per Bart. in l. non solum, §. morte n. 24. Alex. n. 3. cum seq. & alios, ff. de novi oper. nunc. Abb. in cap. cum M. Ferraviensis, sub n. 15. de constit. Alex. conf. 27. n. 4. lib. 3. Put. dec. 32. n. 3. lib. 2. & in terminis hujus protestationis in instrumento census tradit Hieron. Gabr. conf. 57. n. 7. lib. 2. & tenuit Rota & dicens hanc protestationem referri etiam ad pacta expressa in causa Foroliviensis census, coram D. meo Orano, 15. Novembris 1589. Maxime & quod non constat quod emptor, qui produxit instrumentum pro consequendis tantummodo fructibus census, usus unquam fuerit aliquo ex prefatis pactis, quæ præstentur illicita.

Non obstat quod ista protestatio non possit suppleere defectum realis numerationis pecuniarum quæ in ipso actu celebrationis instrumenti coram Notario, & testibus requiritur, quia per dationem cedulæ blanchariæ, quæ habet vim solutionis, Bart. in l. si solutus, ff. de solut. Put. dec. 163. lib. 1. videretur satisfactum huic formæ & inducitur ad evitandum fraudes, & simulatas solutiones, ad notata per Dec. in l. si mater, sub n. 1. C. de instit. & subj. Cañ. dec. 2. de judic. latè Brun. de implem. & observat. form. in 1. Fallentia Maxime cum pretium prefatum esset convertendum in extinctionem aliorum censuum, quod cum eodem temporis momento fieri non posset, valde expediebat emptori, ut solutio fieret per cedulam, ne interim pecuniæ converterentur in aliam causam, ad notata per Doctor. in Auth. hoc jus porre sum, C. de sacros. Eccles.

Et cessat difficultas, quia iste defectus fuit sanatus per specialem commissionem S. D. N. quæ licet habeat clausulam, Constito quod statim post celebrationem venditionis census fuerit ipsis Dominis de Carissimis solutum pretium vigore cedulæ datæ in instrumento, illa tamen est satis justificata ex libris illorum de Cirarella mercatorum Neapolitanorum, qui pro emptore census constituerent se illorum debitores in summa scutorum quatuor mille pro pretio prefate venditionis, quæ & promissa habet vim solutionis, ut post Bart. in l. singularia, ff. si cert. pet. tradit Afflict dec. 359. in fine, & adelt dec. lanuen. 1. num. 9. & seqq. Prefertim quia illa eadem summa fuit postea à prefatis mercatoribus soluta illismet creditoribus Dominis de Carissimis, quibus vigore prefati instrumenti erat solvenda, ut patet ex eorum libris, qui & cum sint adminiculati ex ipso instrumento venditionis, & ex cedula, probant etiam inter tertios. Bart. & alij in l. admonendi, de jurei. Guid. Papen. dec. 441. conf. 275. n. 8. Maxime in libris Mercatorum Civitatis Neapolitanæ, per ea quæ alijs deducta fuerunt de anno 1578. Decis. Rot. Rom. pro Tract. de Cens.

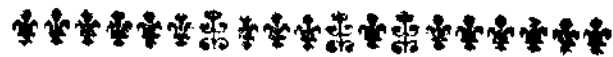
coram bon. mem. Bubalo in causa Neapolitana pecuniaria, & faciunt not. per Iaf. in l. admonendi, n. 120. cum alijs per Rol. conf. 92. n. 5. lib. 3.

Non obstat, quod ista solutio fuerit facta quatuor dies post celebrationem instrumenti, quia non idè minus dicitur facta statim, ut loquitur commissio, cum hæc dictio, & statim, intelligatur etiam cum aliquo temporis intervallo, l. quod accimus, & ibi gloss. de joi. adè ut secundum subjectam materiam aliquando & verificetur etiam in spatio duorum mensium, ut latè per Albert. in suo Diction. in verbo statim, Tiraq. in l. si unquam, in verbo, revertatur, sub n. 116. C. de revoc. donat.

Neque obstat, quod in prefata commissione non fuerint narrata alia pacta, quia de & illis non erat habenda mentio, cum speciali partium conventionione illa haberentur pro non apposis, quatenus Bullæ super forma creandi census contrariæ essent, ut supra dictum fuit.

Non obstat quod census in defectum bonorum expressorum fuerit generaliter impositus super omnibus bonis, quia & non idè redditur nullus, cum fuerit impositus super certis rebus, quod sufficit, licet pro illius securitate in defectum suorum fuerit etiam hypothecus super alijs bonis, ut alias in fortioribus terminis fuit resolutum in causa Panormitana, seu Argentina recessionis contractus, sub die 13. Junij 1575. coram R. P. D. Blanchetto.

Et ex his Domini resolverunt censam sustineri, & sententiam A. C. esse revocandam.

Illustr. Card. Pamphilio, Romana anterioritatis hypothecæ, Veneris 28. Nov. 1597.

SUMMARIA.

- 1 Cedula bancaria habet vim solutionis.
- 2 Prior in tempore posterior in jure.
- 3 Liberatio principalis debitoris prodest fidejussori.
- 4 Limit si liberatio fiat cum clausula, sine prejudicio jurium quoad alios obligatos.
- 5 Clausula sine prejudicio jurium quoad alios obligatos apposta in instrumento liberationis operatur ut nihil censetur actum respectu aliorum.
- 6 Immo operatur, ut quoad ipsos censentur repetita pignora, & hypotheca cum privilegio prioritatis & posterioritatis.
- 7 Clausula, citra novationem, preservat antiquiorem hypothecam.
- 8 Fidejussor in rem suam non censetur liberatus liberatione principali.
- 9 Principalis is censetur in contractu ad quem pecunia pervenerint.
- 10 Recognoscens bonam fidem in contractu census, censetur recepisse pretium illius.
- 11 Novatio non inducitur ex iis, quæ sunt ad cautelam & tuitionem creditoris.
- 12 Novatio non fit nisi expressè agatur.

DECISIO CIV.

Fuit resolutum, Equitem Zerlam præferendum esse Thomæ Laporino in exactione crediti de quo agitur, quia uti creditor Lamberti, & vigore cessionis ab eo habitæ obtinuit adjudicari sibi pecunias suo debitori debitas à Læzio, qui in civitate Lucana illas deposuit penes mercatorem, à quo fuerunt transmissæ ad mercatorem Urbis, ad effectum, ut solverentur Zerlæ, prout solutæ censentur tam ex schedula bancaria, quæ habet vim solutionis, Put. dec. 163. lib. 1. quàm etiam ex creatione partiæ in libro mercatoris ad creditum Zerlæ, quod ab eo vendicari nõ possint, præsertim à

D. Lapatino, qui est creditor Domini Lamberti de anno 1587. & sic longè post Zerlam, cujus creditum virtute instrumenti census creati de anno 1583. & sic antèrius, ex regulâ, † quod prior in tempore est potior in jure, præsertim non solum in exactione hujus crediti, sed etiam in aliis bonis Lamberti, l. creditor, ff. qui pot. in pign. habeant. ex regulâ, qui potior, de regul. jur. in 6.

Neque obstat quod ab hoc censu Zerla de anno 1591. liberavit Dominam Juniperam, quæ super suo Castali censum imposuerat † quasi ex hac liberatione censuator etiam liberatus Lambertus fidejussor, l. & heredi, in fine, & ibi not. ff. de pact. quia † liberatio facta cum clausula, sine præjudicio jurium quoad a ius obligatos, & non aliâs, aliter, nec alio modo, quæ † facit ut nihil censetur factum respectu Lambertii fidejussoris, l. testamento, §. 1. ff. de manum. testam. Put. decij. 97. num. 23. lib. 1. & decij. 23. lib. 2. Et quo † ad ipsos censentur repetita pignora, & obligationes cum privilegio prioritatis, Barr. in l. 3. per illud tex. ff. qui pot. in pign. hab. Negulant. de pignor. part. 5. membr. 5. num. 13. maxime stante alia clausula citra novationem, † per quam reservatur anterior hypotheca, Gozad. conf. 2. n. 3. Gabr. conclus. 1. de novat. n. 53.

Nec placuit Dominis, quod dicebatur hanc protectionem esse contrariam factam, unde oritur liberatio Lambertii; nam nulla adest contrarietas, cum ex eo quod habuit pecunias census, & illius bonam fidem recognovit erga Dominam Juniperam † tanquam fidejussor in rem suam, non censetur liberatus liberato principali, Glof. fin. in d. l. & heredi, §. in his, & ibi Castr. num. 1. & Alex. in princ. respectu † enim oneris solvendi fructus, & restituendi pecunias per ipsum acceptas reputatur principalis, Glof. in Auth. de fidejuss. in princ. l. sed Julianus, & ibi Castr. ff. ad Macedon. Aym. conf. 77. num. 1. conf. 91. num. 1. Tiraq. de retractu lign. §. 31. glof. 1. num. 8. Gabr. conclus. 1. de fidejuss. num. 1. Gabr. conf. 63. lib. 2. num. 11. & 13. ubi quod liberato principali semper creditori remaneat salva actio contra eum, qui habuit pecunias, & recognovit bonam fidem; quod etiam videtur fuisse ex mente Rotæ in causa Romana repetitionis, coram Domino Robustero. Et ita recognitio licet facta inter Lambertum, & Juniperam, suffragatur Zerlæ, qui in ipso instrumento liberationis Juniperæ narrat recognitionem, quæ sufficit ad effectum, ut in liberatione Juniperæ, quæ in censu nudum tantum nomen habet, non censetur voluisse liberare Lambertum, qui fidejusserat in causam propriam, & reputabatur principalis ex eo, quod pecunia ad ipsum pervenerat, ex supradictis.

Non obstat quod dicitur, pecunias census verè cessisse ab initio in veritatem Juniperæ, quæ emit donum ex pecuniis traditis ex censu; quia hoc accidit ex contractu Lamberti, qui erat debitor Juniperæ, & † recognoscendo bonam fidem census censetur pretium recepisse, & per occultationem unius actus quæ operatur eundem effectum quem operaretur si esset expressum brevi manu pecunias acceptas tradidisse Juniperæ in extinctionem sui debiti, Glof. in leg. si ita scriptum, ff. de statu lib. & notant ceteros in l. singularia, ff. si cert. per.

Non obstat quod dicitur inductam fuisse novationem per instrumentum factum de anno 1592. in quo Lambertus constituit Zerlam procuratorem in rem propriam ad vendendum quasdam terras Terracine, & sibi satisfieri cum dicto pretio, quia illud non habuit effectum ex quo terræ non fuerunt venditæ, & † cum sit factum pro tuitione, & cautela ipsius Zerlæ non inducit novationem, præsertim stantibus clausu-

lis, citra novationem, & sine præjudicio prioritatis, & non animo aliquid innovandi, sed jus juri addendi, & cautelam cautelis, & non alias, aliter, nec alio modo, &c. quæ præservant antiquiores hypothecas, Gozad. d. conf. 38. num. 2. Gabr. conclus. 1. de novat. numero 36.

Ex hoc modo responderetur ad aliud instrumentum, seu calculum factum inter Lambertum, & Zerlam de anno 1593. quia similiter habet clausulas præservativas, excludentes novationem, † quæ hodie non nisi expresse agatur, l. finali, C. de novationibus.

Illustrissimo Cardinale Ludovico, Romana Censu, 10. Junij 1602.

SUMMARI A.

- 1 Translatio census de uno fundo ad alium non inducit illius extinctionem.
- 2 Nec innovat obligationes præcedentes.
- 3 Translatio pensionis ab uno beneficio ad aliud nihil innovat respectu pensionis, sed tantum respectu beneficii.
- 4 Papa consensum non extendit.
- 5 Fidejussor census non remanet liberatus ob translationem census ab uno fundo ad alium.

DECISIO CV.

Mandatum esse exequendum dixerunt Domini, quia fuit relaxatum in vim obligationis cameralis, de qua non controversatur.

Non obstat quod census videatur extinctus per motum proprium S. D. N. per quem omnes obligationes, & hypothecæ super Castro Nomentino contractæ fuerunt sublatae, & abolitæ, ita ut Castrum, & eius tenura fiat in quo erant ante contractam huiusmodi obligationem; quia † huiusmodi verba non fuerunt extinctiva census, & hypothecæ, sed translativa ad bona existentia in territorio Mantuæ, quæ in omnibus, & per omnia fuerunt, & sunt quoad huiusmodi onera in locum tenuræ, & bonorum castri Nomentini, subrogata cum omnibus clausulis, vinculis, & cautelis in instrumentis obligationum appositis, & propterea perinde est, ac si à principio fuissent census impositi super bonis subrogatis, & eorum occasione fidejussores obligati. Quoad ipsas † enim obligationes nihil innovatum est præter rei mutationem, faciunt tradita in causa Asculana pensionis, 1. Februarij 1593. coram R. P. D. meo Pamphilio, de translatione pensionis ab uno beneficio ad aliud, ubi fuit dictum respectu † pensionarii nihil fuisse innovatum, sed tantum respectu beneficii ex quo pensio solvebatur, ita ut nullum præjudicium pensionario per talem translationem oriretur.

Non obstat † quod Papa non extendit consensum, ex latè deductis in Oximensi pensionis, 20. Maij 1598. coram R. P. D. meo Litta, quia non agitur de nova obligatione inducenda, ut in causa illius Decisionis, sed de veteri conservanda, & ibi † non fuit translata obligatio fidejussoris, quia tempore translationis pensionis jam reperiebatur extincta, sed in hoc casu obligatio remanet in suo statu & efficacia.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Romana
census, Veneris 26. Novebris 1604.

SUMMARI A.

- 1 *Census extinguitur per assignamenta facta pro illius extinctione, nisi postquam Dominus census suis consequutus integram satisfactionem.*
- 2 *Census potest de consensu partium de uno fundo ad alium transferri, citra novationem, & fidejussorum liberationem.*
- 3 *Obtinens mandatum pro restitutione sortis, si sit in ejus facultate illam recipere, dicitur censum extinguere.*

DECISIO CVI.

Fuit per Dominos resolutum, censum fuisse solum extinctum pro illa parte, in qua assignamenta habuerunt effectum. Movebantur quia quamvis Congregatio assignaverit pro restitutione sortis principalis diversa assignamenta, & bon. mem. Laurentius Celsus illa acceptaverit saltem in parte pro restitutione sortis principalis, & exegerit vigore assignamentorum, tamen ista assignamenta non fuerunt acceptata à Celso loco dationis in solutum, irat per istam simplicem assignationem census fuerit extinctus, sed solum intellexerunt velle extinguere censum, si assignamenta fuissent vera, & realia, & exigibilia, & ex eis consequutus integram satisfactionem, & restitutionem sortis principalis: & hanc dicebant Domini fuisse mentem Dominorum de Celsis, Congregationis, & Dominorum de Sabellis.

Quantum enim ad Celso materia videtur clara, quoniam eodem tempore quo fuerunt facti isti actus à Laurentio, ipse comparuit coram Congregatione petendo fructus census, & opponendo quod census non erat extinctus, nec poterat extingui cum assignamentis, sed cum pecuniis ad effectum deponendi, & restituendi, juxta formam instrumenti census, & postea obtinuit à Congregatione à mense Julii 1598, usque ad mensem Novembrii quinque decreta pro solutione fructuum.

Quo vero ad Congregationem res est clara, quia si Congregatio intellexisset: quod per sola assignamenta sine effectuali exactione census fuisset extinctus, non dedisset postea mandatum pro fructibus census extincti.

Quod vero hæc fuerit intentio Dominorum de Sabellis probatur ex instrumento in Summario, num. 3. in quo dederunt alium fundum loco Aibani alienati, continuando censum antiquum cum reservatione illius prioritatis hypothecæ super fundo antiquo, & citra innovationem, & liberationem fidejussorum, quæ omnino repugnant extinctioi census per constitutionem assignamentorum, & ostendunt clarè quod census remanebat in suo esse pro illa parte, in qua assignamenta non habuerunt effectum. Et hoc etiam comprobatur secundum Dominos, quia mandatum cuius executio fuit petita à Congregatione, non fuit obtentum à Laurentio ad effectum extinguendi censum & consequendi restitutionem sortis principalis, sed solum fuit obtentum ad effectum deponendi juxta stilum A.C. donec darentur fidejussores, & renovaretur cedula bancaria, & ideo est multum inverisimile, quod Celsi mutata voluntate voluerint extinguere censum cum solis assignamentis, exponendo se licibus pro illorum consequitione, & periculo quod non essent exigibilia & interim privando se fructibus census.

Multum etiam movit Dominos, quia vigore pacti in instrumento impositionis census appositi, & confirmati à S.D.N. cum clausula sublata, & decreto irritanti, non poterat fieri extinctio census, nisi cum consensu excellentissimæ Dominæ Camillæ, & depositatis pecuniis ad effectum investiendi pro evictione Cæsaris; & ideo neque pars, neque Congregatio poterat habere intentionem extinguendi censum, nisi cum assignamentis quæ haberent effectum, ex quibus possent investiri pecuniæ, juxta formam pacti cum consensu D. Camillæ pro evictione Cæsaris.

Non obstant Decisiones quæ allegantur per informantes, quia procedit quando factum est, & obtentum mandatum pro restitutione sortis principalis census, & erat in arbitrio emptoris census habere suum pretium, & propterea non applicantur in hoc casu, in quo non fuit actum pro restitutione sortis principalis & mens partium non fuit acceptare assignamenta pro extinctione census, nisi quatenus assignamenta habuissent effectum.

Non obstat fundamentum, quod fit per informantes, quod Congregatio mandavit solvi fructus loco damnorum, & interesse, quia non fuit actum hac via damnorum, & interesse; Celsi enim egerunt pro fructibus census, & Congregatio decrevit, quod solverentur fructus census, qui non debebantur neque à principalibus debitoribus, neque ab iis, qui debebant solvere assignamenta, si census prius erat extinctus.

Et ita decisum.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Auximana
bonorum, Lunæ 4. Martij 1602.

SUMMARI A.

- 1 *Donatio facta filiis à patre firmatur juramento.*
- 2 *Donatio facta à patre filiis ob causam matrimonij non eget insinuatione.*
- 3 *Census impositus super re restitutioni subjecta, non sustinetur in prejudicium vocatorum.*
- 4 *Facultas alienandi restringitur per subsequentem prohibitionem alienationis.*
- 5 *Salvis, &c. hæc clausula restringit dispositionem precedentem.*
- 6 *Prohibitio alienandi etiam facta in contractu inter vivos, addita causa, ut bona remaneant in familia, impedit translationem dominij.*
- 7 *Census in dubio censetur impositus super parte rei libera.*
- 8 *Auth. res quæ, C. Commun. de leg. habet locum tantum in subsidium.*
- 9 *Flares cum beneficio inventarij non tenetur habere ratum id quod defunctus fecit in sui prejudicium.*

DECISIO CVII.

Domini resolverunt mandata executiva relaxata per A. C. non esse exequenda super bonis in donatione comprehensis. Fundamentum resolutionis fuit, quia factum est de validitate donationis dubitari non potest, cum fuerit facta cum iuramento, & ob causam matrimonij, in quo casu non requiritur insinuatio, ut fuit resolutum in causa Beneventana donationis, coram bon. mem. Gypso, & Spoletana terra: coram me. Et quamvis donatio fuerit facta filio absenti, tamen adest stipulatio Notarii in favorem absentium, & concurret etiam acceptatio donatarii, per quam tollitur omnis difficultas. Et ideo cum per istam donationem clausulis prægnantibus fuerit acquisitum ius filii Clementis donatarii, resolutio iure ipsius Clementis per eius obitum

obitum, ista t̄ impositio census non sustinetur in præiudicium filiorum, qui post eius obitum sunt expressè vocati in donatione, ut fuit resolutum in d. causa Spoletana terrarum, & consequenter ista mandata non sunt exequenda super bonis donatis.

Non obstat quod donatio fuit simulata, quia simulatio non probatur: nam in iudicio æqualis partis donantis inter filios non comprehendit bona donata, Aret. conf. 74. num. 11. & fuit resolutum in causa Portuensis bonorum 27. Decembris 1579. coram R. P. D. Seraphino.

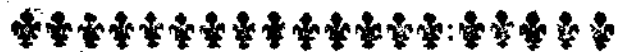
Divisio verò non infert necessariò simulationem, & transactio est restricta ad ipsos fratres, & idè non suffragatur aliis. Ultra quod secundum Dominos illi actus subsequenti non possunt inferre præiudicium istis filiis, cum donatio fuerit facta contemplatione matrimonij, & ad eorum favorem, ut fuit resolutum in causa Romana pecuniaria, 12. Novembris præteriti, coram R. P. D. Coccino, & tanto magis cum illi actus non sint clari, & concludentes.

4 Non obstat t̄ quod obligatio Clementis sustinetur per facultatem ei concessam alienandi, & quidquid placuerit faciendi; quia virtus istius clausulæ evacuat ex subsequenti prohibitione alienandi, propter quam prohibitionem ista facultas alienandi restringitur, & habet solum locum inter ipsos vocatos, Bal. conf. 465. n. 5. lib. 5. Curt. Jun. conf. 130 n. 6. Dec. conf. 171. sub n. 3. & fuit latè dictum in causa Imolensi bonorum, de anno 1592. coram R. P. D. mro Pamphilio. Et cessat omnis difficultas, quia etiam facultas alienandi in continenti limitatur per clausulam t̄ restrictivam, salvis infra dictandis, quæ reservatio est sine effectu operandi, si facultas alienandi esset libera, non obstante subsequenti prohibitione.

Non obstat quod ista prohibitio alienandi, uti facta in contractu non impedit dominij translationem: quia t̄ cum prohibitio alienationis sit facta ad effectum ut bona permaneant in istis familiis, & cum stipulatione Notarij, ex ea impeditur translatio dominij, ut fuit latè deductam coram me in dicta causa Spoletana terrarum.

Præterea census fuit impositus super tenuta, quæ non erat in totum donata, & in dubio t̄ censetur impositus super parte libera, ut fuit resolutum in causa Perusina de Almericis, 8. Aprilis 1587. coram bon. mem. Orano; & idè neque potest sustineri ista impositio census ex causa necessaria dotis filiarum, quia aderat tam pars libera istius tenetæ super qua intelligitur impositus census, quàm alia bona non subiecta fideicommissio, super quibus poterat imponi, & consequenter cessat dispositio Auth. Res quæ. C. comm. de legat. t̄ Quæ habet solum locum in subsidium, quando non extant bona libera.

Non obstat quod ista bona fuerint descripta in inventario, ut hæreditaria Clementis, quia inventarium fuit confectum à tutore, & idè non præiudicat Aurelio. Non obstat quod Aurelius uti hæres Clementis non potuit impugnare istam impositionem: quia t̄ est hæres cum beneficio legis, & inventarij, & consequenter uti vocatus ex propria persona non tenetur habere ratum factam partis in ejus præiudicium.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Bononiensis Censui, Lunæ 20. Maij 1602.

SUMMARI A.

1 Venditor promittens generalem defensionem rei vendite, tenetur liberare à quacumque molestia.

2 Presumitur pro executore quod executionem super bonis expressis in mandato.

3 Terminus ad liberandum à molestiis non est concedendus ei qui illum habuit.

DECISIO CVIII.

Proposui iterum idem dubium aliàs propositum, & resolutum, & Domini concluderunt non esse recedendum à decisio: quia t̄ promissio Vergilij est simplex ad generalem defensionem bonorum censuatum, & idè comprehendit molestias illatas à Galeatio. Et hoc maximè dicendum est attestata verisimili mente contrahentium, qui intellexerunt de liberatione molestiis illatis ex quavis causa, & à quibuscumque personis.

Non obstat quod licet ab A. C. fuerit obtentum sequestrum super bonis censuatis, nihilominus non constat quod super illis executum sit, & consequenter non apparet quod molestia illata à Galeatio super bonis sequestratis, sint super bonis censuatis, quin in relatione executoris non ponuntur diversi confines ab expressis in instrumento venditionis census, & in decreto sequestri, sed solum in eis exprimitur commune in quo possessiones sunt sitæ, sine appositione confinij, dicendo fecisse executionem in commune capitis flaminis in loco detto alle Fornaci, juxta suos notorios fines, & in commune S. Martini in Agile, & idè cum executio possit esse facta in bonis censuatis, quæ sunt sita in istis communibus, in dubio intrat præsumptio pro executore, t̄ quod fecerit executionem super bonis expressis in sequestro A. C. & quod non exceperint fines mandati. Et ista præsumptio secundum Dominos coadiuvatur, quia si sequestrum non fuisset executum in istis bonis, non fuisset obrenta inhibicio ad instantiam Galeatij, sed fuisset dictum quod ista bona erant diversa à bonis, quæ debebant sequestrari, & propterea sequestrum A. C. nihil commune habet cum istis bonis.

Verùm hodie cessat omnis difficultas, cum postea supervenerit relatio executoris, qui declarat quod executio facta in istis bonis.

Nec placuit Dominis quod Equiti sit præfigendus novus terminus ad effectum liberandi à molestiis, quia ei fuerunt præfixi plures termini, & sustinuit litem per tres annos, & ultra; & idè cum facto habuerint tantum tempus, non est deveniendum ad novam præfixionem.

R. P. D. Iusto, Bononiensis Censui, Mercurij 11. Decembris 1602.

SUMMARI A.

- 1 Restitutio in integrum impedit executionem.
- 2 Limit. si ante petitionem restitutionem executio fuerat cepta.
- 3 Dummodo tamen cepta sit executio post latam sententiam, secus si ante.
- 4 Mandatum relaxatum in sententia suspenditur per appellationem.
- 5 Clausula, Appellatione remota, non tollit restitutionem in integrum.
- 6 Clausula prefata minus operatur, quàm res iudicata.
- 7 Impositor census tenetur ad defensionem illius, & bonorum suppositorum.
- 8 Etiam si bona censuata fuerint ab aquis occupata, & mundata.

DECISIO CIX.

In hac causa firma est regula, quod restitutio in integrum impedit executionem l. 1. Cod. de in integrum restitut. minor. postul. Doctor. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic.

2 Nec facit in proposito limitatio regulæ, quod non procedat quando executio esset prius petita, vel coepta. Put. dec. 285. lib. 2. cum aliis alleg. per informantes, & hic prætenitur fuisse petita, vel certe ex eo, quod in sententia R.P.D. mei Mellini fuit decretum, & relaxatum mandatum: quia quod conclusio procedit quo ad præventionem in executione post sententiam, alias esse modus infallibilis semper impediendi restitutionem, quia in omnibus sententiis decerni potest, & relaxari mandatum, quod quod tamen suspenditur per appellationem.

3 Nec etiam obstat quod simus in causa expedita vigore commissionis habentis clausulam Appellatione remota, si quidem quod per eam non ceteretur remota restitutio, Gloss. in l. unica, C. de mom. possess. præsertim quia non idem est dicendum in executione unius sententiæ, à qua non possit appellari, ut in executione rei iudicatæ vigore sententiarum, quod quæ majorem habent effectum, Gabr. conclus. 1. de execut. rei iudic. n. 7. & nihilominus Domini ad effectum ut non esset locus arbitrio, ut ex eo retardaretur executio, dixerunt constare de manifesta calumnia Dainesij, secundum terminos cap. seiscitata, & ibi Doctor. de rest. in integr. cum vulgar. Clarum enim est, quod tenetur ad defensionem census, & honorum censuorum, & eo ipso quod ostenduntur molestiæ intrat obligatio, l. plus, §. mota ff. de evict. & decisum fuit coram D. meo Mellino.

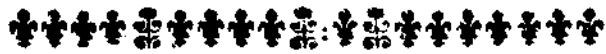
4 Nec facit moderatio inhibitionis A.C. quia etiam remanent molestiæ super bonis quæ debent esse libera, quas non constat Dainesium in se suscepisse; nam cum fuerint præfixi termini, ut in ultima Decisione Domini mei Mellini, non debet esse in potestate Dainesij protrahere suo arbitrio hanc litem, ut interim Herculanus non possit habere census.

5 Non obstat inundatio bonorum, quod quia non propterea non debetur defensio in statu in quo modo reperiuntur, ut sint libera recedentibus aquis, maxime quia ista non percutiunt obligationem Dainesij, quæ consistit in liberatione molestiarum illatarum super bonis.

Ex quibus constat de iustitia sententiæ, quidquid dicatur pro Dainesio.

Mandarunt tamen Domini ut supersederem in executione, & interim præfigerem terminum ad docendum de causis restitutionis in integrum, quia tunc tanto magis constabit de calumnia Dainesij, si nihil docebit de susceptione litis, & de progressu causæ coram Auditore Camere.

Et ita firmatum.

R.P.D. Manzanedo, Iauentis Censu, Lunæ
28. Aprilis 1608.

SUMMARIA.

- 1 Censu quando dicatur legitime impositus.
- 2 Censu in dubio presumitur validus, donec non probetur aliquis illius defectus.
- 3 Verba habuit, & recepit in pecunia numerata, &c. à Notario prolata importans actum vera numerationis.
- 4 Notario attestanti pecuniam fuisse numeratam, creditur.

5 Testes instrumentarij tanquam à partibus approbati faciunt fidem, etiam si alias essent inhabiles.

6 Testis contra producentem probat.

7 Protestatio quod census reuocatur ad formam Bullæ limitat obligationem, & illam restringit ad limites Bullæ.

DECISIO CX.

Dubitavi an census de quo agitur, esset validus & Domini affirmatiue responderunt; apparet quod quod enim super re certa fuisse impositum, & de sui natura fructifera, & in pecunia numerata, & de illo fuisse confectum publicum instrumentum, unde validus præsumitur, prout tradit Cepol. de simulat. contr. præsumpt. 26. num. 85. & fuit deductum in Foroliviensi censu, 15. Novemb. 1589. coram Orano. Quin & in dubio pro validitate census præsumitur, quandiu non probatur aliquis defectus, l. si prator, in princ. ff. de iudic. l. 3. ff. de millit. testam. c. Abbat. de verbor. signif. latè Aym. conf. 52. num. 2. & per tot.

Non obstat quod de non numeratione pecuniæ opponitur, cum ex eodem instrumento totum contrarium appareat, ubi Hieronymus fatetur se habuisse, & recepit à dicto Antonio verè, & realiter scuta duo millia auri in auro; & Notarius attestatur in sui præsentia, & testium Hieronymum illa habuisse, & recepit in pecunia numerata, & ei tradita per Antonium fuisse; quæ quod verba non à partibus, sed à notario prolata important actum numerationis, & realis receptionis, ad tradita per Bart. in l. si ita stipulatus, §. Grifogonus, n. 3. ff. de verb. oblig. quem sequitur Alex. num. 14. Bald. in l. si ex cautione, num. 14. vers. & ideo probat numerationem, C. de non numer. pecun. cum aliis adductis in dicta Decisione Imolensi. Quin & ex præfatis verbis probati numerationem, juxta formam Bullæ Pij V. tenuit Rota in una Bononiensi censu, 15. Febr. 1599. coram Domino meo Decano. Quæ magis procedunt cum adsint depositiones duorum testium instrumentarium, & Notarij rogati de dicto instrumento, & quod testes instrumentarij censeant à partibus approbati, & faciunt fidem, etiam si alias essent inhabiles, juxta Gloss. in verbo, supplicis, §. & licet, Auth. de testib. quam dicit singularem Imol. in l. ad testium, in §. conditionem, ff. de testam. & Ias. pluribus illam sequentibus relatis in l. 1. num. 13. ff. de fer. Aym. conf. 56. num. 10. Præcipue quod cum fuerint inducti, & examinati per Adversarium, ad tradita per Gabr. de testib. concl. 8. num. 13. vers. contrarium.

Nec alij testes quidquam obstant, cum non interfuerint contractui, & deponant de auditu ab ipsa parte averfa, Et in omnem eventum iste contractus habet clausulam cum expressa protestatione, quod contractantes istum contractum censualem celebrare volunt juxta formam Bullæ Pij V. taliter quod si adesse aliquod pactum contra tenorem dictæ Bullæ, haberetur pro non apposto, quod quæ protestatio de consensu utriusque partis facta valet, & limitat obligationem ad formam dictæ Bullæ, ad tradita per Gabr. conf. 47. n. 10. lib. 2. & fuit dictum in suprascripta decisione Foroliviensi censu, coram Orano, & in una Anagniniensi usurarum, 14. Mart. 1607. coram me. & aliis sæpius.

Minus obstat sententia in partibus contra validitatem census lata, cum ex suprascriptis appareat de illius iniustitia.

Nec etiam obstat quod census fuerit impositus super bonis subjectis fideicommissis, cum de hoc non constet, nec quidquam probetur.

REVERENDISSIMO PATRI DOMINO

Rever. P. Domino Corduba, Anconitana cen-
sus, Lunæ 25. Maij 1598.

S U M M A R I A.

- 1 *Impositio census tanquam in facto consistens, non præsuntur.*
- 2 *Impositio census probatur debitoris confessione.*
- 3 *Actus præsuntur factus in executionem precedentis conventionis.*
- 4 *Ignorantia non præsuntur nisi post lapsum decennij.*
- 5 *Hæres, maxime qui cum defuncto non cohabitavit, præsuntur ignorare gesta per defunctum.*
- 6 *Solutio census per decennium cum expressione causa constituit in quasi possessione exigendi censum.*
- 7 *Novatio potest præsumi ex solutione voluntaria indebiti.*
- 8 *Solvens indebitum sub pretextu alicujus causa, non repetit.*
- 9 *Delictum unius non compensatur cum debito alterius.*

D E C I S I O C X I.

Domini resolverunt sententiam Rotalem esse confirmandam, ex latè deductis in decisione *co-*
ram Reverendissimo Patre Domino meo Decano, 28.
Aprilis 1597.

Nec quæ modo in contrarium allegantur quid-
quam relevare, & Primò, quod cum constitutio census sit quid facti, non præsuntur impositus nisi probetur, *lege in bello, ff. de capt. maxime cum requiratur scriptura, & fundus particularis super quo fiat impositio, juxta Extravag. Martini, Calixt. & Pij V. ut tradit Navar. conf. 2. num. 6. de empt. Nam fuit respon-*
sum & hæc omnia tolli ex confessione Dominorum de Corbonibus in eorum quietantiis, & signanter in illa 5. Aprilis 1574. in qua ipse Corbonus fatetur censu fuisse impositum per Dominum Petrum super nonnullis suis bonis, ex pecuniis penes se depositatis: & cum præcesserit pactum de creando censu ex illis pecuniis, ex dictis solutionibus illius impositio venit præsumenda in executionem precedentis conventionis, *quædam mulier, ff. de rei vendic. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 49. num. 2. Præ-*
sertim quia dicta solutio census incepit statim post annum conventionis, juxta quam erat facienda impositio illo finito.

Neque obstat, quod cum res sit de recenti, non est verisimile quod ignoraretur Notarius coram quo fuit stipulatus contractus: & ignorantia enim ut præsumatur, requiritur lapsus decennij, *Menoch. de arbit. casu 26. Nam fuit dictum quod cum Magdalena sit mulier, & hæres, in qua & probabiliter ignorantia datur, nec habitaverit Anconæ, ubi instrumentum census fuit celebratum, non debet mirum videri si post mortem viri factum ejus ignoravit, Menoch. ubi supra, n. 3. & de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 23. Moder. de probat. concl. 879. & 880.*

Ex quibus tollebatur aliud objectum, quod si census vere fuisset impositus, Magdalena non se fundasset in quasi possessione exigendi, sed egisset vigore obligationis cameralis, quæ in similibus contractibus solet apponi, quoniam hæc non procedebant stante ignorantia Notarij rogati de censu, & sibi constabat de quasi possessione.

Quod autem dicte solutiones fuerint factæ præviis protestationibus, non relevabat, cum successerit post motam litem, & appareat plures solutiones fuisse

factas antea absque eo quod aliquæ præcesserint protestationes.

Minus refragabatur præsumptionem constitutionis census non intrare, nisi adire decennalis solutio. *Host. in Summa, in tit. de consuetud. §. in obventis; & nam in præfenti aderat solutio undecim annorum cum expressione causæ quæ sufficiebat, Bart. in l. cum de in rem verso, n. 9. & 15. ff. de usur. Covar. in regal. possessor, 2. part. §. 4. n. 2. Capic. dec. 65. n. 3. & 9. Guid. Pap. q. 407. & ibi addent in littera B.*

Neque hanc solutionem interrumpit protestatio de anno 1577. Quia non est Petri, sed procuratoris, de cujus mandato non constabat, cui protestationi contrariatur actus ipius principalis in solutione anni 1578.

Aliud oppositum de nova creatione illius census facta per Magdalenam, in qua nulla fit mentio de præcedenti, fuit sublatum ex eo quod Petrus moverat litem contra Magdalenam negando dictum censum, & inde fuit facta pro reddenda illa magis certa, quæ ignorabat Notarium rogatum de primo instrumento, cui secundum non adversatur; & idèd cum actus actum iuret, nulla ex hoc dici potest orta præsumptio in contrarium, stante lite cui Petrus voluit cedere per dictam secundam impositionem. Cum ergo urgentiores concurrant conjecturæ pro Mathia, dixerunt Domini, non esse recedendum à dicta resolutione. Ponderabant enim inter aliàs Decisionis rationes illam, quod & quoniam fit solutio voluntaria, potest probabiliter dici fructus fuisse donatos, *Bar. d. n. 14. 7*
Nec in contrarium faciebat *Menoch. lib. 3. præsumpt. 31. n. 1. ubi solvens usuras indebitas scienter non præsuntur voluisse donare: nam in præfenti solutio fuit facta cum expressione causæ reditus census, & quo casu non est locus repetitioni, Rom. conf. 500. n. 5. relat. per Menoch. d. præsumpt. 31. n. 4. ubi de communi testatur, & casu quo illi esset locus, illi erant repetendi ab hærede Francisci, cui fuerat facta solutio, non à Mathia hærede Magdalene, & cum debitum unius non compensetur cum debito alterius, Casar de Grass. decis. 2. num. 4. de solut. Rota tanuens. decis. 10. num. 3.*

Illustrissimo Cardinale Lancellotto, Spoletana census, Lunæ 18. Junij 1601.

S U M M A R I A.

- 1 *Agens conditione indebiti debet probare solum non fuisse debitum.*
- 2 *Census impositio probatur per enunciationem alterius instrumenti, concurrentibus adminiculis.*
- 3 *Census impositio probatur per confessionem partis.*
- 4 *Census impositio probatur absque scriptura.*
- 5 *Census præsuntur legitime impositus eo ipso quod fuit extinctus.*
- 6 *Simulandi causa, & conjectura sufficientes sunt probanda ab eo qui actum simulatum dicit.*
- 7 *Simulatio excluditur ex obligatione relevationis.*

D E C I S I O C X I I.

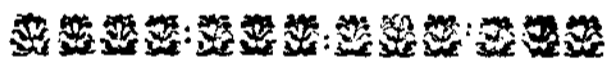
Fuit dictum revocandas esse sententias, per quas Romulus filius, & hæres Joannis Francisci Balnerij condemnantur ad restitueudum filiabus, & hæredibus Michelatij stabulum, & alia per dictas mulieres eidem Romano data in extinctionem census centorum ostingentorum à Michelatio venditi Joanni Francisco.

Tum quia sententia fundant se in eo quod census vera non fuerit impositus, & sic mulieres fuerint deceptae; tum quia cum dicta filia egerint pro repetitione indebiti soluti, & debuissent probare negativam, quod fuerit resolutum indebitum, Alex. conf. 83, n. 1. ff. 1. quae tamen non fuerunt probata, immo constat de contrario ex instrumento donationis in solutum à dictis mulieribus factae, cum decreto iudicis, interventu consanguineorum, & aliarum solemnitatum requisitarum, in quo explicite narrabatur existentia census, & cui instrumento est standum, cum praesumatur verum, & cum ex eo excludatur omnis suspicio fraudis, & deceptionis, ut hic deducunt informantes. Maxime quia huiusmodi instrumentum coadiuvatur ex confessione ejusdem Michelatij in testamento, in quo fateatur se debitorem Rainerij in scutis octingentis-prout est quantitas hujus census; item ex revelationibus trium personarum dicentium audivisse ab haeredibus Michelatij, quod aderat quidam census.

3 Nec facit quod non constat de instrumento impositionis census, quia non ideo excluduntur aliae & probationes per confessionem partis, cum census etiam sine scriptis & probari possit, sicut emptio, & venditio, ut fuit resolutum in causa Anconitana censu, 28. Aprilis 1597. coram R.P.D. meo Seraphino.

5 Sicut neque obstat quod ex dicto instrumento non appareat census fuisse impositum servatis requisitis Bullae fel. record. Pij Papa V. & quia eo ipso, quod pro illius extinctione datur stabulum, & alia, census praesumitur validus, & legitimus. Quod dicitur instrumentum fuisse simulatum, Dominis non placuit, & cum neque sit probata causa simulandi, nec ad hunc conjecturae sufficientes; nam si fiscus habebat praetensiones per huiusmodi simulationem, non sequebatur liberatio, ita ut non potuisset amplius agere nisi fuisset probata veritas census: ultra quod non fuisset apposita obligatio pro revelatione, & quae non comparitur cum simulatione, nec fuisset permissum, quod tantum tempus fuissent exactae pensiones.

7 Praeterea non est probandum quod Ioan. Franciscus in vita exegerit, cum quietantiae remanserint penes mulieres.

R.P.D. Ottembergio, Romana Censu, 24. Novembris 1606.

SUMMARI A.

- 1 Census impositio probatur sine scriptis, prout etiam emphyteusis.
- 2 Census constitutio probatur ex diuturna solutione, & num 4.
- 3 Confessio resultans ex precum porrectione probat census impositionem.
- 5 Instrumentum extinctionis census probat illius creationem.
- 6 Confessio qualificata scindit potest, si contineat capitula separata.
- 7 Limit. si qualitas sit talis, quae actum cui adicitur reddat nullum.
- 8 Professio ob metum redditur nulla.
- 9 Census parimitur propter illius extinctionem.
- 10 Diversa facta dicuntur, quae diversa tempora continent.

DECISIO CXIII.

Dubitatum fuit an probetur census, de quo agitur, cum de illius creatione non ex habeat ut in-

strumentum. Et dubitandi causam potissimum dedit Bulla Pij V. requirens pretij numerationem fieri coram Notario, & testibus in actu celebrationis instrumenti. Sed ea non obstante, contrarium resolutum fuit, & cum census etiam sine scriptis possit probari, sicut emphyteusis, l. 1. & ibi Bar. n. 6. C. de iure emphyt. Potest & enim probari etiam ex diuturna praestatione, l. si certis annis, C. de pact. l. cum de in rem verso, ad fin. ff. de usur. l. litibus, & ibi Bart. C. de agricol. & censu, lib. 1. Et in specie quod constitutio annui redditus etiam ex diuturna praestatione probetur, tradit Covar. var. resolut. cap. 10. vers. fin. lib. 3. & hanc sententiam semper amplexa est Rota, quia Bulla Pij V. non magis includit unam, quam aliam speciem probationis, ut fuit dictum in Anconitana censu, 28. Aprilis 1597. coram Illustrissimo, & in una Spoletana censu, 18. Junij 1601. coram R. P. D. Lancellotto, in proposito autem probatur constitutio census & ex confessione partis & resultante ex precibus porrectionis Illustrissimo Vicario Urbis, l. cum precum, C. de liberal. caus. Felin. in cap. cum in iure, num. 5. de offic. delegat. Caputaq. dec. 190. num. 3. part. 2.

Secundò & probatur ex solutionibus longo tempore factis: nemo enim praesumitur jactare suum, l. cum de indebito, ff. de probat. & fuit dictum in dicta Anconitana censu.

Tertiò, resultat probatio & ex confessione, quae habetur in instrumento extinctionis census, ut similiter fuit dictum in dicta Spoletana.

Non obstat quod dicitur confessionem esse acceptandam cum qualitate extinctionis; & quia cum contineat diversa, & separata facta, potest approbari in altero, Bart. in l. Aurelio, §. idem quaesit, ff. de liberat. legat. Bal. in l. si quidam, num. 2. C. de transact. Felin. in c. dilecti, n. 8. de accus. Boer. dec. 243. num. 3. Nisi & qualitas esset talis, quae actum cui adicitur, redderet nullum, & faceret ut quod actum videtur, actum non sit, ut metus, & qui ex professione facit non professionem: tunc enim confessio esset acceptanda cum sua qualitate, ut fuit dictum in una Hispanensis professiois, coram bdn. mem. Cardinale Aldobrandino, in Astoricensi Archidiaconatus, 27. Aprilis 1577. coram Clem. VIII. & in Gerundenfi precedentiarum, 4. Novembris 1583. coram Illustrissimo Seraphino, & in Narniensis pecuniaria, 28. Ian. 1585. coram Illustrissimo Cavphilio, tunc Rota Autoribus.

Ex tinctio autem & quamvis perimat censum, non tamen reddit illum nullum ab initio, quin potius praesupponit censum validum, ut privatio habitum, l. de cem. ff. de verb. oblig. l. Titio usus fructus ff. de cond. & dem. Bal. in l. licet, num. 2. in fine, C. locat. & ad hoc & ut dicatur diversa facta, sufficit quod contineant diversa tempora, Sord. decis. 158. num. 2. in fine.

Nec obstat quod non appareat censum fuisse impositum servatis requisitis Bullae fel. record. Pij Papa V. quia ex ipsa extinctione, & confessionibus praedictis praesumitur validus & legitimus, ut fuit dictum in dicta Spoletana.

R.P.D. Penia Romana Censu de Comitibus, Veneris 31. Maij 1596.

SUMMARI A.

- 1 Confessio extrajudicialis facti, etiam parte absente, de aequitate canonica probat.
- 2 Maxime quando agitur solum de probanda varietate rei gestae.

3 Confessio probata per idoneos testes, probatur etiam de jure civili.

4 Et sine dubio concurrentibus adminiculis.

DECISIO CXIV.

Hieronymus Abbas, & Federicus de Comitibus, alias imposuerunt censum scutorum mille centum septuaginta ad favorem Baltazaris etiam de Comitibus pro pretio scutorum decem & octo millium, de quo constabat per publicum instrumentum generali obligatione munitum. Hieronymo, Federico, & Baltazare vita fuisset, cum heredes Baltazaris integros fructus totius census scutorum decem, & octo millium decarios petissent; Camillus verò, & Horatius de Comitibus ex illa summa scutorum decem, & octo millium sortis principalis retributa fuisse Baltazari scuta tria millia prætenderent, & pro se rata extinctum fuisse censum, & redactum ad summam scutorum quindecim millium. Dubitavi an constaret de prædicta census extinctione. Et utraque parte informantem Rota de dubiis videndam censuit. Primum an esset probata solutio scutorum trium millium. Secundò, an dato quod esset probata, cessissent in extinctionem census pro dicta portione trium millium scutorum.

Et quantum ad primum, affirmativè responsum fuit, nempe ex his, quæ proponebantur, constat de solutione scutorum trium millium facta Baltazari. Duo enim testes asserabant sepe audivisse Baltazarem dicentem habuisse à Dominis de Comitibus scuta tria millia ad computum decem & octo millium, quæ confessio etiam extrajudicialis de aequitate canonica etiam parte absente probat, Felin. *in cap. si cautio*, n. 27. de *fide instrum.* Pur. *decis.* 11. num. 8. lib. 2. præteritis tamen cum non agatur de probanda obligatione acquisita, vel aliquo alio jure, sed veritate rei gestæ, quo casu licet versemur inter Romanos, inter quos attenditur jus civile, confessio tamen extrajudicialis per idoneos testes probata fidem facit etiam de jure civili, l. desiderium, C. de *rebus*, Felin. *in cap. si cautio*, num. 28. et *vers.* fallit *tertio*, de *fide instrum.* Curt. Jun. *conf.* 168. num. 10. & *seq.* lib. 2.

Eandem confessionem coadiuvat altera ejusdem Baltazaris affectio, in quodam mandato, seu Chirographo directo Hieronymo Abbati de Comitibus, ut solveret comiti Hannibali Scotto scuta trecentum triginta, in quo subjicit, *che io li farò buoi à V. S. à co. 10 del censo delli quindecim millia scudi.*

Concurrerant præterea multa adminicula eandem solutionem indicantia. Primum, quoniam autè impositionem census scutorum trium millium factam ad favorem Cardinalis Azolini tres testes deponebant audivisse Baltazarem dicentem, se indignis pecunia usque ad summam scutorum trium millium, quam procurabat habere à Dominis de Comitibus in diminutione census scutorum decem & octo millium, Secundò, quoniam in executionem dicti contractus fuit impositus census scutorum trium millium ad favorem Cardinalis Azolini, de quo patet ex publico instrumento in actis producto. Tertio aderat declaratio Abbatis Hieronymi juramento munita, & in dicto instrumento census inserta, quod prædicta scuta tria millia ad censum accepta deberent solvi Baltazari in computationem prædicti majoris census scutorum decem & octo millium. Quarto adminiculum sumebatur ex quietantia manu Baltazaris facta de rebus scutarum mille octingentis de ordine Cardinalis Azolini à Joanne Lopez, qui faciebat ea solvere pro Federico, & Hieronymo, cui non repugnabat quod Baltazar confecerit apothecam mutui, & dederit Joanni Lopez pignora; quoniam post confectum instrumentum census scutorum trium millium cum Cardinale Azolino,

idem Cardinalis qui restituerat pecuniam Joanni Lopez, jufferat etiam pignora Baltazari restitui. Quintum, & postremum erat, quod pro solutione residui usque ad scuta tria millia, nempe pro scutarum mille ducentis apparebant plures partitæ, quas Abbas Hieronymus diversis Baltazaris creditoribus de illius mandato solvebat, videlicet cuidam Matilio scuta centum pro extinctione unius societatis officij, Antonio Formicino scuta centum quinquaginta pro extinctione alterius similis societatis. Item quedam alia referbantur per informantes pro Camillo, & Horatio, tamen ex quibus dicebantur Domini, confessionem extrajudicialem plenè probari, quamvis alias non probaretur, Paul. de Castro *conf.* 28. *in fin.* lib. 1. Rol. *conf.* 28. n. 47. lib. 2. Achil. *dec.* 1. de *conf.*

Quantum ad secundum, Domini voluerunt particulariter videre, an per dictam solutionem trium millium scutorum fuerit extinctus dictus census scutorum decem & octo millium, & redactus ad summam scutorum quindecim millium. Nam circa hoc difficultatem faciebant multa, sed illud in primis, quia ex deductis non constabat in extinctione intervenisse aliquem actum similem creationi census, nempe retrovencionem ut videtur requirere decisio Illustrissimi Cardinalis Lancellotti, die 28. Junij 1574. licet de hoc esset videndum.

Illustr. Card. Blanchetto, Eugubina, seu Perusina census, Veneris 24. Majij 1596.

SUMMARI A.

- 1 Census emptus cum pecuniis depositatis ea lege, ut non possint amoveri sine consensu Titij, Titio non consentiente, non valet.
- 2 Pactum quod pecunia deposita non possint levare absque Titij consensu, est servandum.
- 3 Pactum de solvendo censum per aliquod tempus, ante illius constitutionem, non valet.
- 4 Pactum quod in redemptione census soluto semestri emptor non teneatur compensare recepta pro rata temporis, non est validum.
- 5 Fidejussor non opponens legitimas exceptiones, sibi præjudicat.

DECISIO CXV.

Domini dixerunt Dominis de Carbonana non competere jus contra Dominum Franciscum Ridolphinum possessorem pro revelatione indemnitate eisdem promissa à Vincentio Blaxotto in contractu census facti cum Joanne Paulo Accoramano, 23. Februarij 1563.

Contractus tamen census sustineri non potest, quia cum pecunie starent in deposito apud Blaxottum, & non possent amoveri sine consensu Federici, & Vincentij, illis tamen non consentientibus, non poterunt converteri in emptionem census, ex quo sequitur vel quod deficiat pretium, vel quod repetentibus deponentibus ipsum depositum, possit depositarius perindirectam cogi ad extinctionem census: utrumque reperitur prohibitum per Extravag. Martini, Calixti, & Pij V.

Accedunt alia pacta, quæ reddunt simulatum contractum tamen Nam quod fructus debeant currere per tres menses ante constitutionem census, & quod in illius redemptione soluto semestri tamen non teneatur emptor compensare fructus pro rata, indicant potius intentionem deponentis consequendi lucrum ex pecuniis depositatis, quam emendi censum. Quam exceptionem cum Domini de Carbonana non opposuerunt, cum ex illa

illa ipsorum oriretur liberatio, possunt agere ad relevationem indemnitate, *l. exceptiones*, ubi Doct. omnes, ff. de fidejuss. Bart. in l. cum quis, num. 3. & l. ad. num. 17. C. de joris & fact. ign. Et ex his ita decisum una tantum parte informante.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Bononicensis Censur, 16. Junij 1600.

SUMMARIA.

- 1 Vitium commissum circa ea, que non sunt de forma substantiali contractus, non vitiat totum contractum.
- 2 Tempus solutionis faciende de fructibus census, non est de forma substantiali contractus census.
- 3 Immo est quid accidentale.
- 4 Bulla Pij V. super censibus, in §. contractusque sub alia forma declaratur, & infra.
- 5 Quod non mutatur, stare non prohibetur.
- 6 Relatio non fit ad omnia precedentia, quando ratio veluti sermonis non patitur.
- 7 Nec quando repugnat relictio juris, vel intentio disponentis.
- 8 Solutio census non est contractus census, sed potius solutio illius.
- 9 In contractum census non emuntur fructus census, sed jus illos percipiendi.

DECISIO CXVI.

Um in ultima propositione hujus casus fuisset resolutum quod census ille non poterat impugnari sub pretextu quod pretium non fuisset integre solutum, fuit successively dubitatum, an saltem vitaretur ex anticipata solutione fructuum unius anni facta in ipsomet contractu emptionis, & venditionis dicti census, contra expressam prohibitionem Constitutionis Pij V. super forma creandi census, in qua hujusmodi solutiones anticipata fieri prohibentur.

Et Domini censuerant, neque etiam ex hoc capite contractum census impugnari posse, moti principaliter ex illa distinctione communiter recepta, de qua per Doctorem in cap. fin. de condit. appof. quam etiam sequitur Rota in pluribus causis, & presertim in illa Romana Turris Bubularie, coram R. P. D. Decano, 7.

- 1 Novembris 1575. † Quod vitium commissum circa ea, que non sunt de forma substantiali contractus, non vitiat totum contractum: & ideo cum tempus solutionis † fructuum anticipata, vel posticipata non sit de forma substantiali emptionis, & venditionis census, quia illa expressio, vel ommissio non removet consensum contrahentium à contractu census, nec facit illum contractum transire in aliam speciem diversam, ut fuit consideratum in prefata causa Romana Turris Bubularie, à multis cumulatis per Sord. conf. 243. n. 26. sed † potius sit quid accidentale, quod potest inesse, & abesse ab ipso contractu census, ad tradita per Glor. in l. pacta convensa, ff. de contr. empr. Gemin. in c. et circa. §. 1. num. 13. de elect. in 6. merito visum fuit quod ista anticipata solutio tanquam prohibita per dictam constitutionem Pij V. vitietur, non autem quod totum contractum vitiet.

Neque obstat quod idem Pius V. in prefata Constitutione circa finem adiecit illam clausulam, ad quam videbatur reduci tota difficultas, videlicet, † contractus sub alia forma post hac celebrandos, sceleratiosos judicamus. Quia domini dixerunt, quod ista clausula non referatur ad omnia supradicta, sed tantum ad ea, que formam substantialem contractus respiciunt, juxta Decis. Rot. Rom. pro Tract. de Conf.

distinctionem supradictam. Quod primo probatur ex contextu ipsius Bullæ; nam cum Papa improbaverit nonnulla pacta particularia, ut in §. pacta continentia, & in §. sicuti, & etiam in aliis similibus, & illa tantum pacta specialiter annullaverit, non autem totum contractum propter illa damnaverit, colligitur quod eius intentio fuit resecatis illis pactis reliquos contractus in suo robore remaneret, quia id quod non tollitur, stare † non prohibetur, *l. sancimus, C. de testam.* Si enim Papa voluisset, quod etiam per ista pacta per eum prohibita totus contractus corrueret, superflua fuisset illa prohibitio particularis, que fit de singulis pactis: quia huic sue intentioni satisfactum fuisset per supradictam clausulam generalem in fine positam, quod contractus sub alia forma celebrandi censentur sceleratiosos. Secundo considerabant Domini, quod Papa in dicta clausula generali respicit formam contractus, ibi, sub alia forma celebrandi. Sed forma respicit substantiam, non autem accidentia contractus, ut dictum est; ideo ista prohibitio non poterat referri ad pacta, que non erant de forma, ut ed. text. in ap. *E. ceteris vestra l. 2. vers. denique statutum*, & ibi Abb. in 6. not. sub n. 5. de elect. Tertio hoc idem suadet, quia ut dicit Oldr. conf. 252. † relatio nonquam fieri debet ad omnia supradicta expressa. si sit contra relictionem sermonis, & multo minus si sit contra relictionem juris, & intentionis: † sed si ista clausula referatur à istis anticipatas solutiones, esset contra relictionem juris, quia de iure non sunt prohibita, & consequenter esset contra intentionem ipsius Pij V. quia est verisimile quod voluerit iudicare sceleratiosum illum contractum, qui de jure non est talis; ideo satis est si istas anticipata solutio annullaretur ratione nova prohibitionis, absque eo quod faciat etiam totum contractum sceleratiosum, ut sic etiam ius commune minus corrigatur quam fieri possit. Quarto considerabatur quod in dicta clausula indicantur sceleratiosos contractus. Sed † solutio fructuum non est proprie contractus, sed potius sonat in distractum, hoc est in satisfactionem, & executionem contractus iam facti, & sic saltem iuxta ordinem nature pre-supponit contractum precedentem, & ideo non potest comprehendere sub hac clausula generali annullativa, que de contractu loquitur, ad l. *Labeo, & ibi Scribentes. de verb. signif. Aret. §. 1. num. 1. Inst. de obi.*

Non obstat quod etiam perceptio fructuum dicatur de substantia census, ex eo quod ipsi fructus sunt res que in hujusmodi contractu emuntur. Quia † in 9 contractu census verè non emuntur fructus, sed jus percipiendi illos, inherens rei super qua census imponitur, ut dicimus de emptione ususfructus. Covar. var. resolut. lib. 2. c. 2. sub n. 4. Gabr. in conf. 148. in prin. lib. 2.

Cætera autem que pro parte Dominorum de Lucatellis deducebantur, videbantur tendere ad impugnandam decisionem jam factam super integritate pretij. Ideo non indigent aliqua responsione, cum in prefata Decisione omnibus sufficienter satisfactum fuerit.

R. P. D. Orano, Foroliviensis census, Lunæ 23. Novembris 1589.

SUMMARIA.

- 1 Instrumentum publicum habet presumptionem validitatis pro se.
- 2 Contractus omnes in dubio presumuntur legitime initi.
- 3 Mulier nobilis difficulter presumitur committere usuras.

- 4 Clausula, non alias, aliter, nec alio modo, indicat præcisam intentionem.
- 5 Pactum quod census redimi non possit, nisi intra certum tempus, est contra Bullam Pij V.
- 6 Pactum quod emptor census non teneatur ad remissionem, nisi damnum ascendat ad certam quotam, est illicitum.
- 7 Pacta illicita vitiantur, & non vitiant.
- 8 Vitale per inutile non vitiat, sed inutiliter adiectum vitiat.
- 9 Census vendi potest pretio ex Regionis consuetudine recepto.
- 10 Consuetudo tollit usurae presumptionem, & ab ea excusat.
- 11 Testes contra publicum instrumentum debent esse omni exceptione majores.
- 12 Fidejussor in causa in qua fidejussit, repellitur à testificando.

DECISIO CXVII.

Fuit conclusum sententiam A.C. annullantem censum de quo est questio tanquam feneratorium, revocandam esse. Cum enim fuerit super re certa constitutus, & de eo confectum publicum instrumentum, & præsumptionem pro se habet, ut sit factum de contractu licito, Cepol. de simul. contr. præsumpt. 16 n. 85. Et regulare est quod omnes contractus præsumantur liciti, & legitimi, Bal. in leg. rogasti, §. si tibi, n. 19. ff. si cert. per. Alex. conf. 200. n. 4. lib. 2. So. lun. conf. 8. num. 3. lib. 2. cum similibus. Tandem autem magis quia contractus fuit cum muliere nobili, & in quam difficilius cadit præsumptio usurae, Tiraq. de retract. con. con. in præf. n. 14. Covar. lib. 3. var. resol. c. 8. n. 3. Præsertim cum in ipso actu protestata fuerit se velle emere juxta formam Bullarum summorum Pontificum super censibus editarum, signanter autem Constitutionis Pij V. cum clausula non alias, nec alio modo, ad Bar. in Leon. solum. §. morte, n. 24. & ibi Alex. n. 13. & 12. ff. de novi. oper. num. Gabr. conf. 47. n. 8. lib. 2. Ex qua arguitur præcisam ejus intentionem, non aliter, ff. de legat. 3. l. qui heredi, §. si ff. de cond. & demonstr.

Licet autem in illo instrumento legatur duplex appositum pactum dicta Constitutione Piana damnatum, unum de retrovendendo, & quod non aliter est collocatum in liberam, & absolutam voluntatem vendentis, sed est limitatum ut possit redimere tantum intra duos annos, & duos menses. Alterum per quod ad remissionem & census non vult teneri nisi damnum, & deterioratio, occasione cujus remissio petitur, ascendat ad quartam partem. Nihilominus non propterea concludendum est, contractum esse usurarium, sed debent tanquam vitiosa pro non apposita haberi, l. cum precario, ff. de precar. nam illis non obstantibus adest voluntas disponendi in principali actu, ita quod qui amplius concedere voluit, utique & quod minus est voluisse dicatur; unde quod plus est additum, secundum disponentis intentionem separabile est, & ad id quod non vitiat utile per inutile, sed tantum inutiliter adiectum vitiat, l. 1. §. sed si mihi, ff. de verb. oblig. Hoc autem comprobat clausula dictæ Constitutionis, non obstantibus quibusdam pactis directè, vel indirectè talem facultatem auferentibus, ex qua colligitur intentionem Papæ fuisse infirmare actus in contrarium, Angel. in l. quod autem, num. 2. ff. si quis omis. caus. testament.

Neque redargui potest usurarius sub prætextu, quod fuerit constitutus ad rationem decem pro centenario, nam quidquid sit de jure communi, de quo per Tiraq. de retract. consang. §. 1. gl. 6. n. 26. & seq. iste census fuit venditus secundum usum, & observantiam

Provincia Romandiola, ubi prædicta super quibus census impositus est, sita sunt, in qua quidem Provincia solent vendi, & constitui census ad rationem decem pro centenario: certum autem est quod stante hujusmodi consuetudine judicari debet contractus licitus, leg. quis sit fugitivus, §. item apud Labonem, ubi Bart. de adilit. edicto, l. quid ergo, §. 1. in vers. vel iis que in regione observantur, ff. de contr. vel util. act. intel. l. tutor qui reperiatur, §. sed si negavit, ff. de administrat. tutor. Oldr. conf. 102. Calder. conf. 4. de usur. Cepol. de simulat. contract. n. 4. & 97. Soc. sen. conf. 83. n. 21. lib. 3. Dec. in l. 2. n. 17. C. de edend. cum similibus, & probant Extravag. Martini, & Calixti, sub tit. de emps. & credit. in Extravag. commun.

Minus habita fuit ratio testium deponentium in hujusmodi constitutione census pecunias vere non fuisse solutas; ex quo restituta fuerunt incontinenti, nec penes venditores census remanserunt: neque etiam pretium integrum fuisse in pecunia numerata, sed partem in gemmis, quæ contrahantur formæ præscriptæ in Constitutione Pij Quinti. Quia Dominus responderunt istis testibus nullam ahibendam fidem esse. Ex quo quod enim ad impugnacionem publici instrumenti fuerunt induci, necesse est, quod sint omni exceptione majore, Beron. conf. 147. n. 26. & seq. vol. 2. tantum autem abest, ut sint tales, ut etiam omnino veniant repellendi, cum duo sint fidejussores, & qui regulariter repelluntur, Crot. de testibus, aut saltem secundum Angel. conf. 295. arbitrio Judicis remittatur. Tertius multas notabiles exceptiones patitur, de quibus hic per informantes.

Ex quibus, & his hinc inde deductis fuit resolutum sententiam A.C. esse revocandam.

R.P.D. Litta, Calagurritana census, Mercurij
11. Decembris 1602.

SUMMARI A.

- 1 Remissoria in profanis in secunda instantia datur, etiam absque fumo.
- 2 Maxime quando materia articulata est relevans.
- 3 Census in cujus constitutione non intervenit pecunia numerata, est nullus.
- 4 Remissoria calumniosè petita, non est concedenda.
- 5 Calumniosè peti præsumitur remissoria ad probandum id quod nunquam fuit oppositum.
- 6 Numeratio realis probatur ex verbis instrumenti.
- 7 Inverisimile non debet attendi, nec admitti.
- 8 Contraria proponens non est audiendus.

DECISIO CXVIII.

Licet pro Capitulo petente remissoriam stare regulari, quæ vult quod in profanis absque fumo in secunda, vel ulteriori instantia concedi debeat remissoria, cum dici soleat non deductum deducam, & non probatum probabo, maxime quod ubi materia articulata est relevans, ad decis. Veral. 68. n. 1. part. 3. cum aliis allegatis per informantes pro capitulo.

Attamen Domini hanc remissoriam denegarunt, non ea ratione, quod articulata materia non sit relevans, cum quod si te vera in constitutione census, de quo agitur, non intervenisset pecunia numerata, census esset nullus, ut habetur in Constitutione Pij Quinti de censibus, & fuit sæpè resolutum, signanter de anno præfenti, in Romana census de Mutinis, coram Reu. P. T. i. archa: sed quoniam eam calumniosè peti ad differendam causæ expeditionem consueverunt Domini, quo casu

casu passim denegari solet, Rom. *conf.* 273. *in fine*, quem sequitur Felin. *in cap. de catero. n. 12. de re indic. Cassad. decis. 3. de dilat. & calomnia* visa fuit Dominis satis manifesta, tum quia huiusmodi non numeratio realis pretij dicti census in partibus, & sic à personis magis probabiliter de veritate rei informatis non fuit unquam preterita, immo fructus per multum temporis spatium soluti fuerunt absque aliqua contradictione: tum etiam quia de ipsa reali numeratione pretij constat ex verbis clavis ipsius instrumenti census, Bart. *in l. singularia, nam. 23. ff. si cert. pet. Alex. conf. 37. n. 8. vers. sed in casu nostro. lib. 3. & fuit exceptum, ut in Beneventana census, 16. Decembris 1594. coram nunc Illustrissimo Mantica & in Florentina bonorum, 17. Aprilis 1592. coram Mellino.*

His accedit quod ex decreto Capituli, ac ex iuramento à capitularibus ipsis prestito in omni eorum admissione desolvendo dictum censum admodum inverisimilis redditur hæc nova preteritio procuratoris Capituli, & omnino rejici debet, ad text. *in c. quia verisimile, de testib. cum vulg.* maxime cum nihil aliud hoc usque preteriderit Capitulum, quam quod contractus census contineret pacta quædam illicita, & usuraria, & quod propterea fructus veniebant computandi in sortem principalem: quod cum de directo repugnet huic articulo non solutioni pretij illius, & merito per ea audiri non debet Capitulum, ad text. *in l. 1. ubi Glos. C. de furt. & in cap. sollicitudinem, in fine, de appell. in l. ubi repugnantia, ff. de reg. jur.*

Reverendissimo D. Sacrato, Rom. census de Mutinis, 11. Decembris 1602.

SUMMARIA.

1. Fructus percepti bona fide, & consumpti, non sunt restituendi.
2. Fructus prescribuntur triennio.
3. Fructus percepti ex causa usuraria non acquiruntur à percipiente.
4. Immo tanquam alieni sunt domino restituendi.
5. Bona fides, & prescriptio in materia usuraria non sunt considerabiles.
6. *Aequitas* l. curabit, C. de act. empt. intrat ubi res; cuius pretium fuit retentum, est fructifera.
7. Fructus dotis propter onera matrimonij debent esse respectivi ad pecunias promissas pro dote in actu matrimonij.

DEGISIO CXIX.

Cum aliàs fuisset resolutum, censum de quo agitur, esse nullum ex eo quod non intervenerit pecunia numerata, juxta Constitutionem Pij Papa V. instabant nihilominus Domini de Nobilibus fructus per eos, & Dominam Hieronymam eorum audivicem perceptos non esse computandos in sortem, & consequenter sententiam Rotalem ad favorem Dominorum de Mutinis in hoc esse revocandam. Fundamenta erant plura.

Primo, quia isti fructus fuerant percepti, & consumpti bona fide, unde non veniunt restituendi, *l. bona fidei, ff. de acq. rer. domin.*

Secundo dicebatur quod dictæ restitutioni obstare præscriptionem triennem, ex communi, de qua *Bartac. conf. 6. n. 13. lib. 3.*

Tertio, dicebatur saltem habere locum æquitatem *l. curabit, C. de act. empt.* cum non sit conveniens quod Domini de Mutinis tanto tempore habuerint in manibus rem, & pretium: ad hoc allegatur in specie *Decisio Romana census, 5. Maij 1597. coram Reverendissimo Pacensi.*

Quarto, quia in omnem eventum succedebat obligatio Dominorum de Mutinis ad damna, & interesse, ut fuit dictum *in una Senogallienfi prædij, 24. Octobris 1586. coram Bubalo.*

Postremo, quod etiam nullum ex prædictis sustineretur, nihilominus Domini de Nobilibus poterant retinere fructus perceptos, quia ex instrumento census apparet quod legatum, quod deservivit pro pretio census, fuit factum Dominæ Hieronymæ pro augmento suæ dotis & legitimæ, & consequenter debentur fructus tam ex *Statuto Urbis antiquo, c. 10. lib. 4.* quam ex æquitate de qua per *Alex. conf. 147. lib. 5.* & quia talis dos succedit loco legitimæ *Curt. sen. conf. 27. in fine.*

Quibus non obstantibus Rota esse sicut Dominos de Nobilibus teneri ad restitutionem pecuniarum perceptarum ea ratione, quod Constitutio Pij V. annullat huiusmodi contractus, & illos sceleratissimos reddit: unde sequitur quod tanquam receptæ in causam usuræ nunquam transferunt in dominium recipientis, ex communi Theologorum, & Canonistarum opinione, de qua post multos relatos *Covar. var. resolut. lib. 3. c. 3. n. 6. vers. sed ad. Sor. de justitia & iure lib. 6. quest. 1. art. 4. colum. 2. cum pluribus seq. & consequenter tanquam res alienæ veniunt restituendæ, cap. si res alienas, 14. quest. 6. cap. peccatum, de reg. jur. in sexto, & in specie est text. *in cap. Michael, in cap. tua vos, in cap. tuas, de usur. Abb. conf. 54. num. 4. lib. 1.**

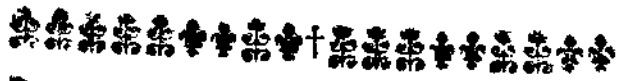
Hinc cessant quæ ex adverso dicebantur de perceptione cum bona fide, & præscriptione, quia cum versemur in materia usuraria, nec præscriptio, nec allegatio bonæ fidei aliquid operatur. *Alex. conf. 121. n. 11. cum pluribus seqq. lib. 4. Dec. in l. petens, C. de pact. Tiraq. de restricto convent. §. 1. glof. 2. n. 33. cum aliis per Gabr. de prescript. conclus. 4. num. 12.*

Nec applicatur quod tertio loco dicebatur de æquitate *l. curabit, de act. empt.* Quia procedit ubi res cuius pretium est retentum, est fructifera, & in his terminis loquitur *Decisio Romana census, coram Reverendissimo Pacensi*; ibi enim scriptum: ex quarum pretio fuit creatus census remanebant penes venditorem census; unde fuit dictum, quod licet census non sustineretur, tamen iurabat æquitas *l. curabit*, quia venditor habuerat in manibus originalia notariati fructifera, & illorum pretium; at in hoc casu sublato censu nil remanet quod possit parere fructus.

Tollitur pariter quartum fundamentum ex decisione Senogallienfi coram Bubalo; quia illa decisio procedit in eo, qui dedit suo creditori censum in solum, promittens exigibilem, alias ad damna, & interesse: cum enim ibi creditor licite possit percipere fructus, merito si non percipit, dicitur damnificatus ex facto debitoris. Verum in hoc casu nulli poterant de jure percipi fructus per Dominos de Nobilibus, & consequenter non est quod illorum loco possit succedere interesse: accedit quod ibi culpa erat ex parte debitoris; hic autem ex parte emptoris census, qui non persolvit in pecunia numerata pretium census; unde sibi imputare debet, si aliquid damnum fuit passus, juxta *l. damnum, de reg. jur. in 6.*

Ad ultimum motivum quod pecunia esset dotalis, fuit dictum, quod ex quo Domina Hieronyma multo ante fuit nupti tradita, tale legatum non potuit operari huiusmodi effectum. Quia onera matrimonij propter quæ conceduntur fructus ex pecunia numerata, non fuerunt respectiva ad istam dotem, sed ad illam, quæ in actu matrimonij fuit promissa; unde nulli prorsus debentur fructus, *Corn. conf. 240. lib. 3. Ruin. conf. 48. n. 4. & 5. lib. 5.* ubi etiam respondet ad

illud motivum de legato loco legitimæ, quia dicit non habere locum, ubi statutum excludit jam dotatam.
Ex quibus fuit conclusum, sententiam Rotalem esse confirmandam.

Rever. Domino Coccino Decano, Assisensis
Census, Lunæ 5. Maij 1608.

SUMMARI A.

- 1 Responsum dandum est juxta thema propositum.
- 2 Census pecuniâ non interveniente est nullus.
- 3 Simulatio absque causa simulandi, non presumitur.
- 4 Simulatio facili detegitur ex serie facti.
- 5 Simulatio probatur conjecturis, & verisimilitudine.
- 6 Simulatus contractus in dubio non presumitur.
- 7 Simulatum contractum dicens, id probare tenetur.

DECISIO CXX.

Quia secundum ea, quæ proponuntur de novo, novum ꝛ responsum dare oportet, & primum non mutatur, sed thema, ut inquit Bald. in *conf. 417. num. 4. in fine, lib. 2. & conf. 52. n. 2. in fine, lib. 3.* Propterea ex noviter deductis Rota censuit pecuniam numeratam non intervenisse in constitutione census de quo agitur, & per ꝛ consequens esset fœneratius, juxta Constitutionem *fel. record. Pij V.* & ut evitaretur præfata constitutio apparet de causa simulandi, sine qua ꝛ simulatio non presumitur, juxta *conf. Bart. 65. sub num. 4. pluries canonizatum: atque a eum serie facti, quæ multum facit ad regendam ꝛ simulationem, ut inquit Is. in l. Prator, §. si initium, n. 3. ff. de eden. Dec. conf. 544. num. 13. constat dictam pecuniam numeratam non intervenisse. Nam de anno 1580. inita fuit societas de emendo animalia cum pecuniis Bartholomæi Rognoni emptoris census, de quo agitur, inter ipsum Bartholomæum & Andream, & Petropaulum, & postmodum de anno 1584. pauld postquam finita fuit societas, Rognonus emit census pretio scutorum mille quingentorum super bonis Andree cum obligatione Petri pauli, qui solvit partim in pecunia numerata, partim in nominibus debitorum & animalibus, quæ obtulerant finita dicta societate pro suo capitali, & lucro, & die 5. Septembris ejusdem anni fuit factum instrumentum secundæ societatis aliàs initz, finita prima, inter Andream, & Petropaulum super emendo, & vendendo animalia, & asserbant in instrumento jam fuisse exposita scuta mille quingenta in pecuniis, animalibus, & creditis: quæ confessio satis arguit fuisse exposita illa animalia, pecunias, & credita, quæ fuerant habita à Rognono pro pretio census, & postmodum 7. ejusdem mensis Septembris fuit extinctus dictus census, & illinc ad septem dies alius creatus cum pecunia numerata, ut constabat ex attestazione Notarij in præsentia testium, quæ satis probatur erronea, attenda dicta serie facti, & ex quo postmodum vigore istius societatis fuerunt exacta multa credita, quæ erant in prima societate, & quæ Bartholomæus dederat Andree, & Petropaulo pro pretio primi census, ut constat ex quierantiis existentibus penes debitores, & ex partitis librorum hujus secundæ societatis; unde cessat ambigendi locus, quod census fuerit extinctus ad effectum creandi novum, cum fictione quod pecunia numerabatur ad evitandam Constitutionem *Pij Quinti*, cum alias ꝛ ad ostendendam simulationem sufficiant etiam indicia, & conjecturæ, & verisimilitudo, ut dicit Aym. *conf. 156. num. 7. & seqq.**

Nec obstat quod ꝛ in dubio contractus non præsumatur simulatus, & maxime cum in hoc casu constet post emptionem secundi census animalia fuisse empta: quia hoc est verum ad effectum quod ꝛ allegans 7 simulationem illam tenetur probare, prout videtur probata ex prædictis.

Quæ probatio non eliditur ex dicta emptione animalium, quæ potuerunt emi ex pecunia numerata data in censu, & ex pecuniis, quæ redigebantur ex animalibus, quæ dietim vendebantur, ut constat ex partitis librorum hujus secundæ societatis.

Et sic conclusum pro simulatione.

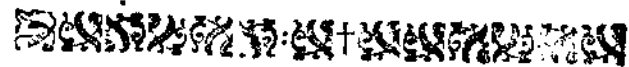
Illustr. Card. Blanchetto, Perusina, seu Eugubina census, Mercur. 27. Mart. 1596.

SUMMARI A.

- 1 Depositem factum de consensu alicujus absque illius consensu levare non potest.

DECISIO CXXI.

Domini dixerunt, ut videatur instrumentum depositi, quia ab eo pender validitas, vel nullitas census; si enim ꝛ Federicus, & Vincentius consenserunt deposito sine eorum consensu, non potuit removeri, & transferri in contractum census, si verò ipsi absentibus fuit factum dictum depositum, vel ipsi consenserant translationi, hoc casu Domini inclinabant contra informantem, cum pacta potius videantur vitari, quam totum vitare contractum.

Rever. P. D. Penia, Senogalliensis census, 16. Aprilis 1597.

SUMMARI A.

- 1 Contractus plures eodem die coram eisdem Notariis & testibus celebrati, sunt corresponsivi.
- 2 Census celebratus ex pretio bonorum max prius venditorum censetur usurarius.
- 3 Maxime si census sit venditus pro eodem pretio.

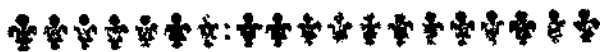
DECISIO CXXII.

Ad dubium quod proposueram, an instrumentum census celebratum sub die 17. Septembris 1571. subjaceret vitio usurariæ pravitatis, Domini affirmativè responderunt; nam licet ex instrumento constare videatur intervenisse pretium in pecunia numerata ut satisfaceret Constitutioni *Pij V.* super creatione censuum, nihilominus ex aliquibus conjecturis videbatur esse simulata numeratio.

Apparebat enim ꝛ eodem die, coram eisdem Notario, & testibus fuisse prius celebratum alium venditionis contractum quorundam bonorum, & mercium inter Orsattum & Aurelium, & eodem deinde contextu creatum censum de quo agitur; unde censebatur unus inesse alteri, *l. licta, ff. si certum petatur*, & arguit ꝛ simulationem in fraudem usurarium. *Paris. conf. 86. n. 34. lib. 3. Natta conf. 189. n. 11. Aym. conf. 156. n. 11. Hyppolit. Rivin. conf. 233. n. 35.*

Numerationem verò pretij in pecunia numerata vera non intervenisse, hæc potissimum suadebant. Primum, quia Orsattus vendidit Aurelio unum creditum scutorum centum sexaginta quinque, cujus ratione sicq;

Sicut non intelligitur intervenisse numerata pecunia, ira nec res, quæ in emptione comprehenduntur. Dec. in l. 2. C. de non numerata pecunia, Bart. in l. vir absens, ff. de iure dot. Bald. in l. cum allegat, num. 11. C. de usur. 3 tum propterea quod iam eadem summa scutorum duorum millium, quæ fuerunt vendita dicta bona, fuit celebratus contractus census, quod valde suspectum visum fuit Dominis, ut iudicariet pro simulatione contractus, pronunciantes censum creatum contra formam prescriptam in Constitutione Pij V. & ideo fuisse usurarium; præsertim cum soliti sint fecerari, & varias necesse fraudes in hoc contractu ad occultandam usuram, Navar. de usur. num. 8.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Bononien-
sis Censu, Lunæ 18. Aprilis 1600.

SUMMARIA.

- 1 Numeratio quod sit facta in præsentia testium, & Notarij iilius assertione probatur.
- 2 Pecunia dominium acquiritur ex titulo habili ad illud transferendum, licet illa momento maneat penes accipientem.
- 3 Solutio eadem non potest parere duos effectus diversos.
- 4 Solutio momentanea transfert dominium pecuniarum in accipientem, quando illi offert commodam, & utilitatem.
- 5 Limitatur si præcessit conventio de solvendo statim. Qua in dubiis non presumitur, num. 8.
- 6 Simulatio non presumitur.
- 7 Sponte, hæc dictio denotat meram, & liberam voluntatem.
- 9 Autem, hæc particula adversative intelligitur, retentis eisdem terminis.
- 10 Autem, hæc particula resolvitur aliquando in disjunctivam.
- 11 Corresponsivitas ad presumendum delictum non inducitur ex vicinitate alium, quando quislibet habet suam causam.
- 12 L. eos, C. de usur. intellectus.
- 13 Usuræ suspicio cessat ubi nullum, aut modicum subest commodum.

DECISIO CXXIII.

IN venditione census de quo agitur, Locatellus venditor in eodem instrumento anticipatè solverat libras septingentas pro fructibus anni; unde orta fuit controversia super validitate census, quasi ista anticipata fructuum solutio, quæ fieri non debebat, videatur tantum diminuisse de integra sorte pretij census quod integraliter numerari debebat juxta formam Constitutionis Pij V. Et fuit per Dominos resolutum pretium fuisse integrè perfolutum, & censum ex hoc capite non posse impugnari.

De solutione enim pretij integra, & absque diminutione constat ex assertione Notarij, qui testatur in sua, & testium præsentia peritiam fuisse numeratum Bart. in l. singularia, num. 22. Alex. n. 33. Ias. n. 48. Dec. n. 31. & alij ff. si cert. petas. idem Bart. l. si ex causione, n. 1. & 8. C. de non num. pecun. Ang. in l. 1. & l. mla n. 2. ff. de acq. possess. Alexand. cons. 179. n. 6. lib. Et ista numeratio pretij fuit effectum suum consequuta, quia fuit translatum dominium illarum septingentarum librarum mox emptori census solutarum, licet momento temporis penes venditorem fuerint, l. qui id, §. & lege, ff. de donat. l. si tibi pecuniam, & ibi not. Bart. in princ. l. 10. Dec. n. 7. ff. si cert. pet. l. servus communis, ubi Bald. num. 2. ff. soluto matrimonio.

Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

Neque obstat quod ex mera voluntate venditoris in eodem instu veno statim fuerit facta restitutio, seu solutio septingentarum librarum pro fructibus anticipatis unius anni, quæ fieri non debebat, & sic tantum videatur decedere de integra sorte, iuxta l. qui sic solvit, ff. de solut. Quia ista solutio, quæ fuit facta pro fructibus, non potest parere duos effectus, nempe satisfactionem fructuum, & diminutionem sortis principalis, l. qui hominem, §. si ff. de solut. gl. 2. in l. numerationibus, & ibi Bart. ff. cod. tit. Maxime quia ista solutio non parit puram resolutionem traditionis, sed fuit facta ex causa fructuum, quæ parat commodum, & utilitatem restituenti, quod casu momentanea solutio dominium acquirit illi, qui statim reddit, Bart. in l. qui sic solvit, vers. secundo casu, aut illi qui statim, & ibi etiam Cast. Bald. in d. l. si tibi pecuniam, sub num. 1. vers. oppono, & videtur quod dominium, & ibi Alex. num. 5. Dec. in fine, ff. si cert. pet. Ias. in l. frater à fratre, num. 7. ff. de cond. indeb. Imo, in l. si quis duos, in fine, ff. de solut. Gerard. de Petra Sancta singul. 16 num. 1. Cagnol. in d. l. frater à fratre, num. 37. Modern. de moment. temp. cap. 31. num. 4. In hoc autem casu hæc anticipata solutio septingentarum librarum satis operatur, & utilitatem affert ex quo restituenti parit liberationem ab obligatione fructuum illius anni, in quo interesse, & utilitas ipsius versatur. Et tanto magis cum nulla præcesserit conventio de restituendo statim illas septingentas libras, quæ cessante non impeditur dominij translatio in venditorem, & cessat dispositio d. l. qui sic solvit, ubi etiam tradit Bart. in fine, ubi etiam Ang. & Paul. de Castro, Glor. ult. in fine, in l. si quis duos ff. de solut. al. in a. si tibi pecuniam, sub num. 2. vers. oppono, d. l. si quis duos, & ibi Fulgos. in fine, Ias. in a. l. frater à fratre, num. 6. Bart. in d. l. singularia, n. 24. & Bolognet. num. 113. Modern. de moment. temp. c. 31. num. 5. Ut enim inquit Bal. in d. l. si quis duos, in fine, si liberalis traditio simulationem non presumit; hæc autem conventio non probatur, immo constat de contrario, stante clausula sponte, & c. quod verbum importat meram tradentis voluntatem, Alber. in Dictionario in verbo sponte, & talis si conventio in dubio non presumitur, Bart. in l. si quis duos, n. 1. Cast. in fine, Imol. in vers. in ea in fine Ang. in d. l. si tibi pecuniam, in fine, ff. si cert. pet. quidquid dixerit in d. l. si quis duos, n. 1. ubi reprobat à Cast. & Imol. & late Bolognet. d. l. singularia, num. 113. Modern. in d. tract. de moment. temp. cap. 31. num. 1.

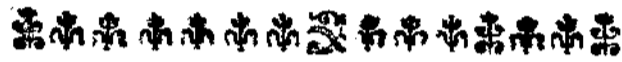
Nec huiusmodi contraventio potest colligi ex eo quod facta anticipata fructuum solutio unius anni in futurum promittatur solutio in fine semestrium, maxime stante dictione adversativa, Autem, quæ intelligitur retentis eisdem terminis, quia ista promissio quæ respicit solutiones futuras, non implicat conventionem quoad non solutionem ex libera voluntate in eodem instrumento anticipatè factam, & dictio, Autem adversatur solutioni anticipatæ, non ut facta ex pacto, sed uti spontanea. Ultra quod illa dictio potest resolvi in conjunctivam, juxta l. 2. §. hoc autem, vers. licet autem, C. de iur. iur. calumn. ut scilicet facta spontanea solutio unius anni promittatur solutio aliorum terminorum in fine semestrium.

Neque obstat, quod ex præsumpta correspondivitate actuum videatur inter partes actum, ut fieret solutio anticipata fructuum primi anni, quæ pretium diminueret; quia cum de pacto non appareat quod illud non est præsumendum ad infringendum contractum, maxime cum ista anticipata solutio sit facta pro fructibus, & sic habeat suam causam separatam; quo casu ex vicinitate actus nunquam causatur correspondivitas ad infringendum delictum, Pur. dec. 171. & 490. lib. 1. & in materia usuræ Abb. cons. 15. sub num. 2. vers. nec per hoc dicitur, lib. 2.

Et ex his colligitur etiam responsio ad *l. eos*, ubi Cast. *de usur.* et quæ debet intelligi quando fraudulenter aliquid restituitur absque eo quod apud restituentem aliquid commodi, & utilitatis remaneat, juxta distinctionem Doctor. in *d. l. qui sic solvit*: & ita illum text. intelligunt Bart. Bald. & alij, dum considerant fraudem, & machinationem. Præsertim quia in hoc casu cessat omnis in pectio usuræ, nedum ratione qualitatis personæ, sed etiam ratione et nullius, aut certe modici commodi, quod capere potuit emptor tali anticipata solutione, ad not. per Tiraq. *de retractu convent.* in *prefat.* num. 5. Covar. *lib. 3. var. resol. cap. 8. fol. num. 3.*

Et ita fuit conclusum quantum ad integram pretij solutionem.

An autem iste contractus possit impugari ex solutionibus fructuum anticipata, uti prohibitis per *Bulham sol. record. p. 7.* alterius est inspectionis.

R. P. D. Corduba Romana nullitatis Censuræ,
Lunæ 5. Maij 1597.

SUMMARI A.

- 1 Rescriptum Principis refertur ad omnia narrata in supplicatione.
- 2 Clausula, Dummodo licita, & honesta, app. sua in confirmatione, non comprehendit expressa.
- 3 Confirmatio dicitur facta ex certa scientia, quando tenor rei confirmata exprimitur in supplicatione.
- 4 Correspectiva dicitur pacta posita in eodem instrumento, licet habeant causam separatam.
- 5 Venditor consequitur fructus rei vendita pro rata pretij non soluti.
Etiam interveniente mora irregulari dumtaxat, numer. 8.
- 6 Scriptura officij notariatus Urbis solent locari, & sunt in commercio.
- 7 Taxatio interesse ad rationem fructuum certorum, est licita.
- 9 Pactum de redimendo censam intra certum tempus, est contra substantiam census.
- 10 Papa potest dispensare super usura.
- 11 Papa potest derogare juri positivo.
- 12 Consuetudo sustinet contractum census, etiamsi aliquid interveniat contra illius substantiam.

DECISIO CXXIV.

Andreas Cicerrus de mense Februarij 1583. vendidit Joanni Lesanz officium Notariatus pro pretio scutorum quatuor mille, & Joannes emptor pro satisfactione partis dicti pretij constituit cenam octuaginta scutorum, cum pacto quod Joannes teneretur censum redimere post sex annos super scripturis dicti officij venditi pro ducatis mille. In quo contractu fuit reservatum beneplacitum Sedis Apostolicæ, & non aliter, nec alio modo; qui contractus fuit postea de verbo ad verbum insertus in supplicatione, & confirmatus per Sedem Apostolicam: sed cum per heredem d. Joannis preterderetur dictum pactum fuisse illicitum, & usurarium, & illud non comprehendi sub dicta confirmatione Apostolica, re per Dominos sæpè discussa, primum coram Illustriss. & Reverendissimo Domino meo Cardinale Blanchetto, tunc Rota Auditore. deinde coram me, eandem 5. Maij 1597. fuit resolutum intrare dictam confirmationem Papæ, & dictum pactum fuisse sub illa comprehensum ex pluribus. Primum, quia id ap-

paret ex lectura confirmationis, in qua dicitur quod partes devenerunt ad supra scriptos tractatus, & concordias, conventiones, & pacta sub beneplacito Sedis Apostolicæ, & cupiunt, & supplicat illa omnia contenta in instrumento confirmari, ac Papa simpliciter confirmat, quo fit ut et censetur etiam confirmare pactum constitutionis census eo modo quo fuerat factum, cum sit insertum in eodem instrumento, & olim, de rescript. Rota decis. 1. in antiq. & dec. 9. in nuv. Felin. in cap. super litteris, num. 10, in princip. extra de rescript.

Non obstat clausula apposita et Dummodo licita, & honesta, &c. quia stante insertione totius instrumenti, & quod petebatur etiam confirmatio aliorum pactorum, de quibus in cedula illa, clausula intelligitur quoad pacta contenta in dicta cedula, non inserta, ut fuit dictum in Legionensi jurisdictione, 1. Maij 1580. coram R. P. D. meo Decano, quia cum non esset narratus, nec insertus tenor contentorum in illa cedula, cuorum confirmatio petebatur, Papa noluit confirmare. nec sequuta ex eis, nisi cum illa clausula, quatenus licita, & honesta, &c. cum ignoraretur, quæ, & qualis forent; quæ ratio non adaptatur ad pactum de quo queritur, cum illius tenor esset insertus in instrumento, & Papa viderit, et quod facit, ut confirmatio dicatur ex certa scientia cap. pen. de consuec. uti, et el. in v. & ibi post Abb. Dec. n. 1. Rom. cons. 327. n. 7. Ferret. cons. 8. num. 6. Ruin. cons. 127. num. 5. lio. 4. & tenui Rota coram R. P. D. meo Pamphilio, 26. Novembris 1594. in una Veronesiæ emphiteusis.

Secundò moti fuerunt Domini, quia præstat justam causam confirmationis maxima æquitas, cum et enim venditio, & constitutio census huius posita in eodem instrumento taliter, quod vendens non fuisset venditor si census non fuisset constitutus, iustitiam ad effectum, quod actus dicantur correspectivi, etiam quod habeant causam separatam, licet eisdem, §. inter dum ff. de adilit. edicto. Part. in l. Aurelius, §. idem quasit, n. 3. ff. de liberat. legat. Dec. cons. 245. n. 5. & cons. 121. col. 1. & in l. petens, 2. not. C. de pact. Tiraq. in Retra. l. Lignag. §. 2. gloss. 1. num. 2. Corn. cons. 36. & 117. utroque num. 14. lib. 2. & cons. 17. n. 17. & 319. n. 10. lib. 3. Soc. cons. 273. n. 5. lib. 2. Felin. in cap. p. s. n. 1. n. 7. de Re cr. Crescat decis. 78. Mohed. decis. 24. Peregr. dec. 87. Put. dec. 214. lib. 3. & dec. 3. de Simon. & fuit dictum coram R. P. D. meo Decano, 18. April. 1578 in una Romana donationis. Rota divers. dec. 446. n. 3. coram Sanctissimo. Stante ergo correspectivitate, cum Andreas officium vendiderit, & scripturas tradiderit, ac consignaverit, & Joannes pretium non solverit, omnis æquitas clamat, et quod pro rata pretij fructus rei emptor solvat propter fructus quos percipere potuisset venditor ex re sua, l. curabit, C. de act. rei empt. Covar. var. resolut. lib. 3. cap. 4. num. 5. vers. versio, & 8. Navar. cons. 21. sub tit. de usur. lib. 5. Afflict. decis. 20. num. 4. Garb. de empt. & vendit. conclus. 4. Maxime et cum scripturæ illæ soleant locari pro annua pensione octo procentenario, & in Urbe iniri societates super illis, ut fuit consideratum coram R. P. D. meo Decano, in una Romana societatis, 6. Novembris 1590. qui quidem fructus correspondent fructibus taxatis inter dictas partes, & idè et censetur per huiusmodi constitutionem ad sex annos potius data dilatio ad solvendum pretium cum taxatione interesse proportionabilis ad dictas scripturas, ad Paul. de Cast. in l. 3. n. 3. ff. de eo quod certo loco, Menoch de arbit. casu 119. lib. 1. Modern. de probat. conclus. 934. num. 17. Mohed. dec. 1. & 3. de usur. Rota divers. dec. 67. n. 1. p. 1.

Neque obstat quod in casu de quo agebatur, nulla poterat mora considerari ex quo brevi manu pretium censetur solutum Andree, & deinde Andreas latif-

tactus.

factus de illo censum imposuisse, quia ultra quod
 8 † adhuc ut intret dispositio huius æquitatis, sufficit
 mora irregularis, ut notant Covar. & alij supra, præ-
 fata non possunt adaptari casui nostro, quia verba
 contractus cantant quod mille ducati debeant permane-
 nere ad annum censum super scriptoris, & sic apparet
 quod pretium non fuit solum, & fido solutionis
 brevis manus non debet operari conditionem deter-
 riorem contra dictam æquitatem. Quod tantò magis
 locum habere videbatur Dominis, quia in hoc casu
 hæredes Ioannis agunt de maximo lucro, quod conse-
 querentur computando in sortem principalem omnes
 fructus jam solutos, & de conuerso Andreas tractat de
 maximo damno vitando, cum ultra æstimationem for-
 tis principalis teneretur ad restitutionem fructuum
 in notabili quantitate.

9 Nec obstabat quod pactum apositum de redi-
 mendo censum intra sex annos sit contra substantiam
 census, cum in illo intervenerit licet cum lucro,
 Navar. de usur. num. 121. rationem assignat Petrus de
 Aragonia de Indis, & iure, q. 72. art. 4. col. fin. eo quod
 non sit verisimile Papam qui non solet dispensare
 super usuris, voluisse illud confirmare: quia ex dedu-
 ctis apparet responsio quod voluerit, & quod po-
 tuerit, dubitari non potest: quia quamvis usura sit
 contra jus divinum, tamen quod pactum de redimen-
 do intra certum tempus sit contra substantiam census
 & illud vitiet, fuit introductum iure positivo in
 11 Extravag. Martini V. & Calixti III. Quibus † Papam
 derogare potuisse certi iuris est.

Imò dixerunt Domini in illa Urb. vetana censur,
 Luna 6. Junii 1591. coram Reverendissimo Patre Do-
 mino meo Gypso † quod census formati ante Bullam
 Pij V. cum pacto redimendi quando imponens vo-
 luerit, sustineantur propter longissimam consuetudi-
 nem faciendi similes impositiones; dummodo huius-
 modi consuetudo sit recepta à maiori parte populi
 credentis non facere contractum usurarium, ad Do-
 ctor. Bart. in l. 1. quis sit fugitivus, §. 6. apud Labeonem,
 num. 1. ff. de adilit. edito, quem sequuntur Alexand.
 conf. 39. num. 2. lib. 3. Tiraq. de Pæn. temperand. can-
 sa 42. num. 4. lib. 2. Gabr. de crimin. conclus. 8. num. 82.
 Covar. de sponsal. pars. 2. cap. 7. §. 3. num. 5. Salazar. de
 usur & consuetud. cap. 2. n. 1. Navar. in cap. 1. §. tanto,
 n. 3. de Penitent. distinct. 5.

Illustrissimo Cardinale Ludovico, Romana
 census, Lunæ 23. Februarij 1604.

SUMMARIA.

- 1 Censui emi potest cum aliena pecunia.
- 2 Acquirere quis sibi potest cum aliena pecunia.
- 3 Emere quis pro alio potest ex propria emensimet pecunia.
- 4 Numeratio probatur ex ipsius Notarij assertione.
- 5 Censui emptus pro persona nominanda, facta nominatione, illi, non ementi acquiritur.
- 6 Instrumenti vis solum extenditur ad eos, qui illius confessioni intervererunt.
- 7 Confessio cedentis facta post cessionem, non præiudicat cessionario.
- 8 Confessio venditoris facta post venditionem, non nocet emptori.
- 9 Censui emptus pro persona nominanda, facta nominatione solum pro parte, pro alia parte acquiritur ipsi ementi.
- 10 Conjecturis non est opus in claris.
- 11 Instrumentum facit rem claram, & manifestam.

- 12 Probatio præsumptiva contra instrumentum non admittitur.
- 13 Sed requiruntur plena, & concludentes probationes.
- 14 Censui si ematur pro personis nominandis, tot censentur census, & emptiones, quot sunt persona nominata.
- 15 Contractus census est dividuus ratione rei, si concurrat voluntas contrahentium.
- 16 Dividuus contractus dicitur ex voluntate contrahentium, quando tantam utilitatem offert pars respectu partis, quantum totum respectu totius.
- 17 Et multo magis quando tantam utilitatem offert pars quantum totum.
- 18 Fideiussoria obligatio est divisibilis, & semper tenet pro ea parte in qua est valida obligatio principalis.
- 19 Fideiussoris magis interest obligationem pro parte tantum valere, quam pro toto.
- 20 Simulationis præsumptio excluditur ubi constat de veritate actus.
- 21 Simulatio non præsumitur in publico instrumento.
- 22 Simulationis causam probare debet is, qui illam alibi legit.
- 23 Novatio fieri non potest absque consensu, & factis eorum, de quorum interesse agitur.

DECISIO CXXV.

FAVIUS, & VIRGINIUS Ursini die ultima Junij 1591
 locarunt Philippo Ravennæ tenuras quas habebant
 in agro Nomentano pro pretio affictus, & pactis
 prout in instrumento desuper celebrato, ut inter alia
 quod deberent capi ad censum sena trigintaduo
 millia, ex quorum decem, & octo millibus redime-
 retur tenura turris Lupani, & alia quatuordecim milli-
 bus extinguerentur tot debita locatorum. Die 13.
 Februarij eiusdem anni locatorum imposuerant super
 nonnullis bonis in territorio Nomentani annum cen-
 sum scutorum millium ducentorum quadraginta,
 quem vendiderant pro pretio scutorum triginta duo-
 rum millium Ravennæ conductori ementi pro per-
 sona, seu personis per ipsum in pede instrumenti no-
 minandis, & de eorum pecuniis: hinc impositioni
 census accessit Illustrissimus Dominus Lotharius de
 Comitibus & alij procuratores, die 18. Aprilis eius-
 dem anni. Ravenna in calce instrumenti scutorum,
 septingentorum ementi ex pretio scutorum decem
 millium nominavit D. Hieronymum ab Ecclesia cum
 declaratione, quod predictus Ravenna emerat dictum
 censum ex propriis dicti Domini Hieronymi pecu-
 niis, D. mense Decembris, & de eodem anno pro sena
 tis quingentis sexaginta annis ex pretio scutorum
 octo millium nominavit Dominum Iacobum Ma-
 reni, à quo confessus fuit se reimbursem de dictis
 scutis octo millibus. Egerunt Dominus Hieronymus
 ab Ecclesia, & D. I.abella Priorata relicta Iacobi Ma-
 reni pro censibus decembris & non solutis coram A. C.
 contra Dominum Lotharium, & co. fideiussores, &
 obtinuerunt relaxari mandatum executivum in vim
 obligationis cameralis, à quo eum fuisset appellatum,
 & causa in Rota mihi commissa cum clausula, si quid
 exequendum, dubitavi an mandatum sit exequen-
 dum.

Et licet ad evitentiam executionem dicti mandati
 plura opponerentur tam respectu validitatis, quam
 respectu iustitiæ dicti mandati, illis tamen non ob-
 stantibus, Domini resolverunt mandatum esse exe-
 quendum.

Nullitates enim obiectæ ex facto tolluntur; nam
 defectus mandati cessat ex fide, quæ datur, Iuramen-

tum calumnia pro parte D. Hieronyma fuit praestitum instante alio fideiussore, cujus proccitatio sufficere debet respectu D. Lotharij etiam, praesertim cum ab ipso vel persona ab eo mandatum habente non fuerit oppositum, & petum jurari.

Non obstant latus adducta ad ostendendum injustitiam mandati: & Primò, dum dicitur, quod verè non fuerunt numerata pecunia personarum nominandarum, utpotè quod postea ad manus Ravennae pervenerunt, & quando vera numeratio pecuniae non intervenit, census est nullus, ex dispositione Bullae Pij V. Haec obiectio visa est satis levis, quia verè pecunia fuerat numerata venditoribus, quod satisfacit Bullae, & quae non curat cujus sit pecunia numerata: & sicut de jure potest quis emere, & sibi acquirere ex pecunia aliena, l. 1. §. & multum, & l. fin. C. si quis aliter, vel j. b., Bart. in leg. & instrumentum, C. de fideiussur. & ar. h. s. f. s. c. l. Pald. conf. 67. n. 1. lib. 5. Ita etiam potest quis ex pecunia propria pro alio emere, l. mancipia, ubi Bald. & alij C. si quis aliter vel sibi.

Ad illud quod dicitur non fuisse integrum pretium solutum, sed tantum decem, & octo millia, & propterea non solum respectu quatuordecim millium non solutorum censum non subsistere, sed etiam quoad residuum scutorum decem, & octo millium eas velle propter individuitatem formae, quae in integralitate solutionis pretij consistit, ut in Bulla Pij V. fuit dupliciter responsum Primò non probari non numerationem integri pretij, in d. & conturbare de contrario ex instrumento, in quo N. tarius attestatur de numeratione facta coram ipso & testibus, Bart. in l. singularia, num. 22. ff. si cert. pet. cum aliis deductis in Honorar. cens. 24. Aprilis 1604. coram Reverendissimo latre Domino meo Decano, nec facit declaratio facta inter Ursinos, & Ravennam, 24. Decembris, quia cum jam per nominationem fuisset translatum dominium census in nominatos, Anch. conf. 127. col. 1. & 2. Alex. conf. 242. n. 1. in fine. & n. s. q. lib. 6. Surd. decis. 26. n. 1. confessio illa, & illud instrumentum solum afficit Ursinos, & Ravennam, qui instrumento interfuerunt, non autem nominatos, Pald. in rubr. C. de fideiussur. n. 6. lal. in l. cum aliquis, num. 4. C. de jure deliber. Ruin. cons. 115. n. 5. lib. 5. & confessio cedentis post cessionem non praedicit cessionario, Bart. Castr. & alij in l. facta, §. si heredes, ff. ad Trebel. Alex. conf. 6. n. 1. lib. 5. Paul. de Castr. conf. 34. num. 2. lib. 5. sic etiam confessio venditoris post venditionem non nocet emptori, Cum. conf. 155. n. 4. vers. ad id autem.

Partite librorum Ravennae videntur facere in contrarium, quia ibi reperitur descripta partita triginta duorum millium scutorum pro Philippo, in cujus conspectu adnotantur census decem millium pro D. Hieronymo, & illorum octo millium pro D. Mareno. Et si nihil aliud adnotatum reperitur, potest esse ex eo quia nulla alia persona fuit nominata, & propterea census sustinebatur pro parte non nominata in persona ipsius Ravennae, seu heredum, ad tradita per Bald. in leg. 1. in fine, ff. de pact. Alex. d. conf. 231. n. 3. & 4. Dec. conf. 543. n. 4.

Non obstant plures conjecturae adductae pro non integrali numeratione, quia ultra quod sigillatim respondetur per informantes, & in claris non est locus conjecturis, l. continuus, ff. de verb. oblig. & sumus in claris propter instrumentum, & quod facit rem certam & manifestam, Bart. in l. 1. in princ. n. 8. ff. de nou. oper. num. Dec. conf. 36. sub n. 2. Ruin. conf. 118. n. 5. Paris. conf. 101. n. 6. & seq. lib. 1. Et & probatio praesumptiva contra instrumentum non admittitur. Dec. qui alios allegat conf. 36. sub n. 4. vers. nec obstat quod idem praesumatur, sed requiruntur & plenae, & apertissime, & concludentes probationes, Bero. conf. 127. sub n. 34. lib. 2.

Quando etiam non fuissent numerata scuta quatuordecim millia, non propterea pro residuo corruebat census, quia contractus fuit celebratus, & census emptus nomine plurium nominandorum ex propriis ipsorum nominandorum pecuniis, & propterea facta remuneratione unusquisque suam portionem est consequutus, pro rata pretij soluti, ut & videatur à principio divisus, & actum ut tantum quisque acquireret, quantum portio suae pecuniae caperet; & sic tot videntur census, quot persona: quod etiam probatur ex Bertran. conf. 41. lib. 2. in antiq. quem sequuntur Tiraq. de retract. convnt. §. 1. gloss. 6. n. 45. Foller. decensibus, in verbo instrumentum gratis, n. 49. arguendo à retrovenditione, census ad venditionem. Et iste & contractus est individuus non solum ratione rei, sed etiam ratione voluntatis: nam si quatinus de voluntate Ravennae, ea satis fuit declarata in instrumento sub die 24. Decembris, 1591. si etiam quatinus de voluntate Hieronimi & Jacobi non est pariter dubitandum, cum ipsorum habeant si census sit constitutus pro scutis octo millibus quantum si esset constitutus pro scutis triginta duobus millibus; & & dicitur contractus individuus respectu voluntatis contrahentis quando tantum utilitatem se igitur ex parte respectu partis quantum in toto respectu totius, Bart. in l. si qui usufructum, n. 7. ad p. vers. praeterea, ff. de usufr. legat. Bart. conf. 31. ante n. 2. lib. 2. Aret. conf. 129. in princ. vers. & est ratio. Alex. conf. 143. sub n. 2. vers. & hoc etiam esse individuum, lib. 7. n. ult. magis quando & omnia proportione integraliter, & aequaliter tantam affert utilitatem pars quantum totam, ut hic.

De persona fideiussorum non est agendum, quia fideiussoria obligatio est dividua, & tenet semper in ea parte in qua valida est obligatio principalis. Ioan. Fab. in §. fideiussores, n. 1. Instit. de fideiuss. Et fideiussoris magis interest obligationem pro parte tantum valere, quam in toto.

Interesse etiam quod pretendit D. Lotharius est extra instrumentum census & si hoc etiam quatenus fideiussor est, interest esse minus obligatum, quam fieri potest.

Et propterea cessant quae dicuntur de cessatione causae pro qua accessit, quia accessio est pura, & simplex, & non correspondiva ad aliquam causam, & emptores census non aliter illum in fideiussorem receperunt.

Non obstant quae de simulatione dicuntur, & quia ubi constat de veritate actus, excluditur praesumptio simulationis, Bald. in l. & quam, ad fin. C. de distract. pign. & & in publico instrumento non praesumitur, Bart. in cap. illud, circa fin. de praesumpt. lal. in l. si post divisionem, n. 2. in fine, C. de juris & fact. ignor. & non probatur prout debet & causa simulationis, Bald. in l. post contractum, ff. de donat. & conf. 65. vol. 2. vers. 3. est videndum. Anch. conf. 227. in 2. dub. Paul. de Casto conf. 113. post num. 2. libro 2. Dec. conf. 26. sub num. 6. vers. 2. respondetur.

Cessat etiam quod dicitur de novatione, quia quid sit circa pacta conventa in contractu locationis cum Ravenna, respectu census non potest considerari aliqua novatio, nec & potuisset fieri absque facto ipsorum nominatorum, & ipsis invitis, Specul. de procur. §. 1. sub num. 27. Ronchegall. in l. 3. in princ. n. 13. ff. de duobus reis.

Alia bene tolluntur per informantes, & quia fuit actum executivè, vigore obligationis cameralis quae non admittit nisi exceptiones claras, & concludenter probatas.

UNIVERSITATIS STUDII RAVENNENSIS

R. P. D. Manzanedo, Ravennatenfis Salviani Interdicti, Veneris 12. Januarij 1607.

S U M M A R I A.

- 1 Cessionarius creditoris dicitur creditor debitoris principalis.
- 2 L. per diversas, C. mand. intellectus.
- 3 In cessione sufficit habere fidem de pretio. Non potest tamen cessionarius agere judicialiter, nisi soluto realiter pretio credito, n. 6.
- 4 Cessio in incorporalibus idem operatur quod venditio in corporalibus.
- 5 Venditio celebrari potest habita fide de pretio.
- 7 Censuum alienatio valida est, etiam quod fiat presentis pecunia.
- 8 Pretium ideo in creatione census requiritur in pecunia numerata, ne usura pateat aditus.
- 9 Bulla Pij V. super censibus, vers. hanc autem salutiferam, &c. Intellectus.
- 10 Numerus singularis non convenit pluribus.
- 11 Solutio facta ab uno ex correis alios liberat.
- 12 Fidejussor census ille dicitur, qui ex illius pretio non participat.
- 13 Censuum non extinguuntur propter illius venditionem factam fidejussori tanquam tertio.

DECISIO CXXVI.

Dubitavi an constet de credito Domini Equitis Jacobi, quod sibi suffragetur ad effectum Salviani: Et Domini affirmativè responderunt, cum Dominus Eques sit cessionarius census Domini Muzzatelli, & tam de cessione, quam de census constitutione appareat; unde et dicitur creditor principalis venditoris census, juxta l. 2. C. de donat. & not. Bald. in l. 1. num. 11. Dec. plures referens, num. 31. ff. si cert. pet. Principale cum in constitutione census intervenit Dominus Eques, non tanquam principalis, sed tanquam fidejussor, & pretium census scutorum mille quingentorum fuerit divisum inter Vivolum, & Locatellum.

Non obstat quod ob non interventum pecunie in illa cessione videatur in parte ad illius invaliditatem, text. in l. per diversas, C. mand. Quia responderet, et quod ista cessio cum fuerit quæsitæ à Domino Equite non ad effectum vexandi quempiam, sed ad effectum liberandi seipsum à sua obligatione acquirendo censum, & cum de illo certo, vero, & liquido constet, cessat præsumptio calumnie, & simulationis, & dispositio text. in d. l. per diversas, ut not. ibi Gloss. in verbo venditionis, & Barr. n. 1. post Azon. in Summa in Rubr. ne lis. potent. vers. si autem sit, tradis Gabr. de action. conclus. 5. n. 15.

Nec facit quod nedum pecunia non interfuerit, quin & habita fuerit expressè fides de pretio. Quia responderet et sufficere in cessione ad illius validitatem fidem haberi de pretio, ut notat Salic. in d. l. per diversas, n. 7. & Guid. Pap. decis. 567. n. 7. & est ratio, quamvis prædicti Doctores illam non allegent, quia cum Dominus Eques fidejussor habuerit hujusmodi cessionem ut se liberaret, talis cessio dicitur venditio, juxta text. in l. cum is, ff. de fideicom. & non ex eo quod appelleretur cessio, excludit rationem emptoris, & venditionis, quia et quod in corporalibus dicitur emptio & venditio, in incorporalibus dicitur cessio, ex Boer. in Topic. Ciceron. Brisson. de verb. jur. in verbo cessio in jure. Sed sic est, et quod in emptione potest haberi

fides de pretio, §. vendita vero res, Instit. de divis. l. quod vendidi, ff. de contr. empt. Ergo, & in ista cessione, quæ dicitur venditio, potest haberi fides de pretio, quod tempore constituto illud verè, & realiter solvatur, juxta Bald. in l. incivile, n. 2. ff. de rei vend. Tit. de retractu Convent. in fine, n. 74. & 76. Quamvis et ad deducendum talem cessionem in iudicio, pretium debeat esse solutum, ut notat Salic. ubi supra, d. n. 7. Prout in nostro casu antequam Eques moverit istud iudicium Salviani contra Cocapnos, solverat prius totum pretium, de quo sibi habita fides fuerat in cessione.

Minus obstat Constituti sel. record. Pij V. circa census creationes, ex qua in creatione requiritur realis pecunie numeratio, eandemque exposci in census alienatione, videtur desumi ex eadem constitutione, ibi: Hanc autem salutiferam sanctionem, nedum in censu creando, verum etiam in creato quocumque tempore alienando, modo post publicationem constitutionis creatus sit, perpetuo, & in omnibus servari volumus. Quia responderet prædictam et Constitutionem in prædicta clausula non referri ad pecunie numerationem potius in creatione census intervenientem, sed ad cetera pacta in constitutione prohibita duplici ratione, altera quia dantur plures species alienationis, quibus non convenit de sui natura pretij numeratio, prout sunt donatio, legatum in solutum, datio, & similes, ex quibus titulis possit census alienari; & tamen tali alienationi pretij numeratio repugnet; unde non est dicendum ad pecunie numerationem dictam clausulam referri, præsertim cum absolute, & generaliter de alienatione per verbum alienandi loquatur, ex quo omnem alienationis speciem comprehendit. Altera ratio est quia censu creando post istam Constitutionem ideo exposcitur et de tempore creationis presentia, & realis pecunie numeratio, ne usuris pateat aditus, & ne de facili homines currant ad hujusmodi censuum creationes in tantam populorum perniciem, ad tradit. p. e. Navar. de usur. num. 85. & à Ludov. Lop. quod alios allegat de contract. lib. 1. c. 39. Quæ ratio cessat in censu creato, ut alienetur, quia altera de usuris cessare videtur in alienatione, cum jam illi sit provisum per interventum pecunie de tempore creationis census.

Uterius Dominis placebat votum boni mem. Robertij in positione data circa hujus clausule intellectum, in quo notatur et quod de forma, & substantia creationis census est quod de tempore creationis numeratio pretij interveniat, quæ si ad venditionem, & alienationem census creati esset necessaria, non diceretur alienatio census creati, sed non à illius creatio, ex quo forma creationis census de novo in alienatione insurrexisset, & sic illam clausulam (hanc autem salutiferam) non referri ad substantialia in creatione adhibenda, sed ad cetera in Constitutione contenta. Ultra prædicta facit quia Constitutio postquam disposuerat requisita de substantia in creatione census, prout est realis pecunie numeratio coram Notario, & testibus, & prohibuerat pacta, quæ poterant censum feneratorium reddere, addidit etiam clausulam (hanc autem salutiferam) quia voluit providere contractui alienationis, circa quam nec in illo requisita de jure communi aliud renovavit, sed providit immutationi, seu alterationi rectitudinis, & justitiæ in contractu census de tempore suæ creationis servata. Et quod iste census semel rectè creatus, etiam si postea alienaretur, & in alium transferretur, non possit illius alienatione illi adici aliquid ex pactis prohibitis in dicta Constitutione. Unde ex provisione hujus clausule non intrat numeratio pecunie; nam cum illa jam semel in creatione intervenit, non poterit postea fieri in alienatione census aliquo modo, vel de facto, quin numeratio

numeratio adfuerit de tempore requisito, nec circa illam aliquid immutari poterit, prout possit circa pacta prohibita per Constitutionem, addendo censui aliquod ex dictis pactis, prout v. gr. si Dominus census in illius alienatione se obligasset, quod venditor intra certum tempus illum redimeret, aliis ipse teneretur ad illius redemptionem: quod pactum tanquam illicitum prohibuit constitutio necdum quod apponeretur in creatione census, nec quod postea adderetur in illius alienatione; & sic de ceteris pactis in constitutione expressè prohibitis, ad quæ dicta clausula (hanc autem salutiferam) habet relationem; non autem ad pecuniæ realem numerationem, ex prædictis.

Nec obstat extinctio hujus census à Vivolis præsentis in instrumento anni 1605. quam voluit deducere ex cassatione instrumentorum census, & ex liberatione bonorum super quibus census erat constitutus, quæ omnia in dicto instrumento continentur: nam cum instrumentum istius census scutorum mille quingentorum fuisset rogatum per Petrum Beltraminum, & aliud instrumentum cujusdam census scutorum duorum millium contra Dominum Equitem fuisset rogatum per Hieronymum à Porta, & quædam renovatio dicti census scutorum duorum millium fuisset rogata per Fabricium Zobolum, & aliud instrumentum quorundam computorum in quo Dominus Eques remansit debitor scutorum mille centum nonaginta octo per Franciscum Sbarbaliu, & prædicta cassatio referatur ad instrumenta rogata per dictos à Porta, Zobolum, & Sbarbaliu, videtur illa tantummodo fuisse cassata; non autem istud instrumentum scutorum mille quingentorum rogatum per dictum Beltraminum. Unde in dicta cassatione dicitur, cassando, & annullando dicta instrumenta census prædicti in numero singulari; ¶ non autem censuum in numero plurali, prout dicendum esset, si etiam de cassatione istius instrumenti ageretur.

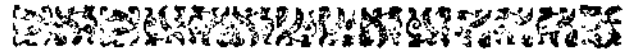
Uterius, quia in dicta bonorum liberatione liberantur bona super quibus census erat constitutus etiam in singulari, quia census scutorum duorum millium erat extinctus, & sic bona Equitis illi obligata liberantur, quæ nullatenus conveniunt isti censui scutorum mille quingentorum, de quo habebat cessionem Dominus Eques, & erat impositus super bonis illorum de Vivolis, quæ liberari à dicto censu ex censu Domini Equitis, qui illius erat factus dominus, non est credendum, cum illi esset adeo damnosum, & nemo præsumatur jactare suum juribus vulgaribus: unde tam in cassatione instrumentorum quam in liberatione bonorum instrumenti anni 1605. refertur ad censum scutorum duorum millium, sed in confessione de recepto refert se ad utrumque censum, & bene, cum Dominus Eques solvisset pro extinctione primi census scuta duo millia cum decursum, & pro solutione pretij cessionis census scutorum mille quingentorum eandem summam cum decursum itidem solvisset.

Minus obstat pro Vivolis adductum quod Dominus Eques in isto censu fuit æquè principalis cum Vivolo, & Locatello, & sic unus ex correis obligatis, unde ¶ soluto censu ab ipso Equite remanserunt ceteri correi liberati, ad l. 2. §. 3. *fin. de reis*, Ronchegall. in l. reos, n. 54. ff. *cod. & not. Salic. & alij in l. Papinianus ff. mand. & tunc ceteri correi tantummodo tenentur actione negotiorum gestorum. Quia responderetur quo ¶ ad Vivolum, & Nocarelum, qui totum pretium census habuerunt, inter seque illud dividerunt absque ulla Equitis participatione, D. Eques fuit merus fidejussor, alij verò propriè pretij recepti fuerunt principales debitores, Paul. de Castro in l. sed Iulianus, §. non solum, n. 2. & ibi Ang. §. item si dnos, in su. ff. ad Maced. Marul. sing. 2. & in rubr. de si-*

de jussor. sub n. 65. & 370. post med. Tiraq. de retractu lignag. §. 31. gloss. 1. n. 8. Duen. regula 336. limit. 19. Gabr. de juss. concl. 2. n. 1. Rota divers. dec. 153. n. 6. p. 2. Unde cum Eques non possit dici correus quoad certos obligatos in censu ex illius solutione, ceteri obligati non remanserunt liberi, maxime ¶ cum ista solutio fuerit facta non ad extinguendum censum, sed ad illum emendum, & ex titulo cessionis, & translationis sibi tanquam uni tertio acquirendum.

Exceptio autem quod Vivolo non teneatur nisi pro medietate scutorum nongentorum, qui in divisione Locatello contigerunt, excluditur ex eo quod cum Vivolo præstasset fundum, super quo census constitueretur, voluit sibi cavere, & fecit dicta scuta nongenta deponi penes quosdam merca oies, consignanda Locatello, quatenus infra mensem præstaret cautionem indemnitate, & liberationis fundi pro dicta summa; alias esset in potestate ipsius Vivoli illa recuperare, & ita depositarij promiserunt, Locatello non cavente intra dictum terminum dictam summam solvere, & restituere eidem Vivolo, prout ex defectu dictæ cautionis illa dicta scuta nongenta restituerunt, & sic totum capitale scutorum mille quingentorum hujus census pervenit ad manus, & posse dicti Vivoli, & per consequens excluditur dicta exceptio ex prædictis, & notatis in proximo præcedenti fundamento.

De exceptione verò incapacitatis fundi, & quod factus sit infructiferus, Domini non curarunt, cum non probetur.

R. P. D. Penia, Bononiensis Censui, Lunæ
15. Februarij 1599.

SUMMARIÆ

- 1 Numeravit, hoc verbum demonstrat intervenisse numerationem.
- 2 Verba assertiva Notarij probant.
- 3 Revocatio non numerate pecunia solet poni ubi pecunia numerata etiam intervenit.
- 4 Testes examinati pro curia informatione nihil probant.
- 5 Simulationis presumpcio tollitur ex veritate.

DECISIO CXXVII.

Die 19. Octobris anni præteriti 1598. hæredibus Stephani Garberini solum informantibus, Rota ex capite nullitatis & injustitiæ, nemine discrepante sententiam laram ab Auditore Turano Curie criminalis Bononiensis revocandam censuit.

In hac autem propositione utraque parte informante in decisio permanendum esse pronuntiavit. Et quia circa caput nullitatis tunc deductæ decisio placuit Domini, circa injustitiam facta fuit diligens disceptatio.

Et quoniam informantes pro Valerio Fasanio in hærentes Constitutioni felic. rec. Pij V. super creatione censibus editæ, requirenti pro forma quod in actu constitutionis censuum interveniat pecunia numerata coram Notario, & testibus, ex dicto potissimum instrumento conabantur ostendere non intervenisse veram numerationem, & consequenter inferebant ab initio censum non valuisse, quoniam Constitutio contractus censuales aliter celebratos invalidos, illicitos, & freneratios declarat.

Quod autem in casu proposito non intervenit actualis pretij numeratio, informantes pro Valerio ex eo deducere conabantur, quoniam in instrumento nul-

lum

lum aderat de numeratione pecuniarum verbum, immo verò ad ostendendam non numerationem dicebant non potuisse Notarium melius formare instrumentum, quam formavit, apponendo scilicet verba, quæ id significare videntur, juxta cautelam Bart. in l. singularia, num. 22. ff. si cert. pet. ubi instruit Notarios ne dicant, et numeravit, nisi interveniente numeratione: quam cautelam laudant alij Bart. sequuti, nempe Is. in d. l. singularia, n. 3. Alex. conf. 176. n. 4. in fine, et num. 3. lib. 6.

Ceterum Domini, omisso nunc illo articulo, an sufficiat numeratio per depositum penes mercatorem, ita ut Constitutioni satisfieri possit per æquipollens, circa quem major pars Dominorum in negativam sententiam inclinabat, quia Constitutio pro forma requirit numerationem, et ad tollendas fraudes non videtur admittere alios modos ad solvendum pretium pro censu, quam per actualem; et realem pretij numerationem in ipso actu confessionis instrumenti, et celebrati contractus.

Ex duobus tamen putabant in contracto de quo agebatur, veram, et realem numerationem pretij in actu celebrationis præfati contractus intervenisse. Primò, quia Notarius asseruerat Ioan. Andream pretium dedisse, et manualiter solvisse his verbis, interveniente pretio scutorum quatuor millium, quod quidem pretium totum, et integrum Ioannes Andreas uti agens Stephani Garberini, de pecuniis Stephani in tantis bonis scutis aureis existentibus penes bancum Dominorum de Scappis ad bancum dedit, et manualiter solvit Antonio de Spontoniibus, præfati in tantis bonis monetis aureis boni auri, et iusti ponderis ad dictam, et tantam summam ascendentibus, prout sic talis recipiens, &c. dixit, &c. et renunciavit, &c. Ista enim verba assertiva erant Notarij, et non solum confessionem, ut ex adverso prætendebatur, sed veram numerationem probare videbantur, Bald. in l. si ex cautione, n. 14. vers. et ideo probant veram numerationem, C. de non numer. pecun. Bart. in l. si stipulatus, §. Grifogonus, num. 3. quem sequitur ibi Alex. n. 14. vers. quia quando Notarius, ff. de verb. obligat. et fuit decisum coram Domino meo Mellino, in causa Florentina bonorum, die 12. Aprilis 1591. Secundò multò magis idem suadebatur ex illis instrumenti verbis, prout sic illas recipiens, &c. dixit, &c. et renunciavit, &c. quoniam ista dictiones cæteratæ in Civitate Bononiensi in similibus instrumentis, ut constitit ex formulario extensionum clausularum Bononiæ, impresso 1582, et Dominis ostenso, ita extendi solent, Recipientis, ad se trahens, et penes se retinens, dixit, asseruit, et confessus est, et publicè recognovit id totum, et tantum fuisse, et esse, totum et integrum habuisse, et recepisse, et ad abundantem cautelam renunciavit exceptioni non numerati, et penes eum non dimissi, et non relaxati dicti pretij; et alteri cuicunque, quam in prædictis quomodolibet apponere posset, hætenus ibi, Ex his enim dicebant concludenter probari pecuniam pro pretio census solvendam fuisse præsentem, quia non potuisset recipiens ad se illam trahere, nisi fuisset præfatus.

Neque obstant subsequenter verba renunciatio- nis non numeratæ pecuniæ, et quia illa, ut ex prædictis notum erat, apponi solent etiam ubi pecunia numerata intervenit, ut in casu proposito.

Neque obstant testes, quibus Auditor Turroni contra Gaberinos pronunciavit; quia cum et fuissent examinati pro informatione curiæ, nihil probabant, ut in decisione dictum fuerat etiam decisum in causa Conimbricensi Decanatus, die 19. Novembris 1593. coram Domino meo Mellino.

Rursus non obstant illa verba, in tantis bonis scutis aureis existentibus penes bancum, quia signifi-

cabant solutionem fuisse factam de pecuniis habitis à banco, et quæ prius erant in banco, quoniam non poterat alià consistere quod Notarius assererat, solutionem fuisse factam in tot scutis manualiter Antonio solutis, et Antonium recepisse, si illa pecuniarum summa tunc non erat præfata, sed in banco, Propterea non obstat Statutum universitatis mercatorum Civitatis Bononiensis, sub Rubr. 72. quo cavetur alienationem bonorum, rerum et jurium decoctorum factam à decoctis per unum annum, et quindecim dies ante decoctionem, præsumi factam, et simulatam, quia respondebatur. Primò, in casu proposito non fuisse probatam decoctionem Antonij Spontoniij intra annum. Secundò responderetur, præsumptionem et simulationis à Statuto resultantem fuisse sublatam ex veritate, et vera pretij solutione, Cravet. conf. 6. num. 7. et conf. 3. n. 1. quo casu non erat locus Statuto fundato in præsumptione, ut colligebatur ex eodem Statuto, in quo ita scriptum legebatur. Non apparendo altra prova, che giustificasse le predette cose esser fatte veramente, et non per simulatione nelli predetti casi.

Ad alias leviores objectiones propositas per informantes pro Valerio Fasanino, placere Dominis responsiones datæ per informantes pro Gaberinis.

R. P. D. Iusto, Romana simulationis Censu, Veneris 6. Aprilis 1601.

SUMARIA

- 1 Simulatio probatur probato tractatu, conclusionem, et causa simulandi.
- 2 Maxime quando agitur de simulatione, que removet consensum ab actu.
- 3 Simulatio probatur duobus testibus, et quales requirantur.
- 4 Testis semel approbatus reprobari non potest.
- 5 Simulationis causa probanda est.
- 6 Conjectura concludentissima habent vim probationis.
- 7 Et maxime que sequuntur post contractum.
- 8 Inveresimilitudo arguit simulationem.

DECISIO CXXVIII.

Dominis visum fuit constare de simulatione contractus census, et quod simulatio sit huiusmodi, que removeat consensum ab actu, secundum doctrinam, et distinctionem Batt. conf. 65. Petri Nicolæ lib. 1 et Anch. conf. 226 in princ.

Moti sunt, quia duo testes instrumentarij plenè probant tractatum, conclusionem, et causam simulandi, et qui est modus probandi simulationem, c. ad nostram, de empt. et vendit. Bero. conf. 17. n. 11 lib. 1. cum allegatis, maxime quando agitur de simulatione et que removeat consensum ab actu, Bald. in l. 1. n. 9. vers. interea producuntur ad remotiorem, C. plus valer. quod agit. et sufficienti et duo testes, Specul. de instr. edic. §. restat, vers. sed pone, n. 5. præsertim rogati, et examinati in iudicio, Bald. in l. exercendis, in princ. de fine instr. Anch. d. conf. 226. circa fin. ibi, et per testes rogatos corroboratum, et qui tanquam semel approbati non possunt reprobari, l. si quis testibus, et ibi Doct. C. de testibus, Dec. conf. 368. n. 2. et in proposito Decian. conf. 62. n. 38. lib. 3. sed primus testis deponit juxta 17. quod Illust. Cardinalis requisivit Luragum, ut censum emeret sine pecuniis, et solum præstaret personam suam: et ibidem dicit conclusum fuisse in ejus præsentia quod census esset simulatus, et fictivus, et quod volebat recipere pecuniam à Lurago, et a ibi replicat de simulatione et fictione, et secundus de retractu

tractu super tertio, & iuxta 15, quod Cardinalis fincerat censum cum Lurago, & quod fuit presens illi orationi, & testis rogatus, & iuxta 17, ubi dicit pecuniam non fuisse solutam Cardinali, sed solum offensam, & idem iuxta 19. Causam autem simulationis, quae probanda est, ut constare possit de simulatione, Bald. conf. 309. lib. 4. cum aliis coram R. P. D. meo Penia in Romana bonorum de Censibus, 28. Aprilis 1595. probat prius super secundo, & secundus super eodem, ut adlectetur stimulus ille debitoribus Cardinalis ad solvendum credentibus se teneri ad solutionem fructuum census iuxta conventionem, & pacta inter ill. os, & Dominum Cardinalem inita, & hoc est conforme per ostentationem factam per Cardinalem statim, & incontinenti celebrato contractu.

Non obstant oppositiones contra testes, quia non fuerunt iudicatae sufficientes, & bene tolluntur per informantes, praeterquam quia concurrunt conjecturae concludentissimae, quae habent vim probationis. Bald. conf. 287. num. 3. lib. 5. Aym. conf. 491. n. 2. Bald. in l. qui sine, ff. de distract. pign. & in d. cap. ad nostram, de empr. & vendit. Anchar. conf. 267. Dec. conf. 401. n. 13. Gabr. conf. 64. in princ. lib. 1.

Et tunc magis, quia subsequuntur contractum, ex quibus removeretur omne dubium, Bald. in l. natura interest, n. 4. & ibi Salic. n. 5. C. si quis alteri vel sibi. Dec. d. conf. 62. n. 46. & 47. lib. 2.

Neque obstat in his terminis quod tractatus praecesserit contractum, Aym. conf. 156. num. 17. Mandel. conf. 391. num. 23.

Prima conjectura est, quia cum convenissent quod nulla pecunia daretur Cardinali, sed solum praestare tur persona, ideoque Luragus post contractum, nisi pecuniam non remanserunt penes Dominum Cardinalem, tamen non creavit Cardinalem creditorem in suis libris ratione census, sed debitorem eiusdem summae, & hoc ad effectum ut contraponeret alteri partem in creditum D. Silviae ipsius Cardinalis neptis, ratione suae dotis; ut simularetur indigentia pecuniarum; quod si verè dominium pecuniarum translatum fuisset in Dominum Cardinalem, quas permisisset remanere in banco Luragi, necessarium fuisset creare creditorem Dominum Cardinalem, & contraponere dictae partem; sed hoc modo nulla habita consideratione census partem invicem se extinguant, & nihil remanet.

Secundò, quia nunquam fuerunt soluti fructus census, licet pluries sint solidatae rationes inter Dominum Cardinalem, & Luragum, ut probant testes, signum evidens simulationis. Quia quasi possessio juris census non fuit abdicata à Lurago: nam ea solutione translata fuisset in Dominum Cardinalem, secundum Bart. in l. 1. in princ. ff. uti possid. Arer. Infr. de interd. §. in fin. quod est conjectura simulationis, Glor. in l. sicut, §. supervacuum, in vers. objicere, & ibi Bart. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solv. per l. is, ff. de acq. hered. Afflict. super feud. in tit. de feud. dat. in vic. leg. commiss. n. 25. Cepol. de simul. contract. 24. praesumpt.

Tertio, quia è contra post aliquod tempus Dominus Cardinalis habuit à Lurago summam decem millium scutorum, & non fuit visum verisimile priorem censum, si non fuisset simulatus, remansisse in perpetua taciturnitate, ex qua inverisimilitudine quae arguitur simulatio, Aym. conf. 156. n. 9. versic. confirmatur ista conclusio, cum allegatis.

Et ex his, & aliis late deductis per informantes, cum appareat de simulatione ex tractata, ante contractum, in contractu, & post contractum, & sunt sublata omnia, quae in contrarium deducuntur, ita conclusum fuit.

R. P. D. Manzanedo, Assisensis pecuniaria,
Veneris 7. Maij 1610.

SUMMARIA.

- 1 Actore non probante absolvitur reus.
- 2 Testis unicus contra producentem facit plenam fidem.
- 3 Testis unicus non probat.
- 4 Testes inter se contrarii non probant pro producente.
- 5 Immo unus destruit dictum alterius.
- 6 Testi sibi ipsi contrario non creditur.

DECISIO CXXIX.

Sententiam R. P. D. Victorij, quae Blaxium absolvit à petitis per Pomponium, dixerunt Domini esse confirmandam, quia Pomponij intentio non visa fuit probata, unde intrat regula, quae actore non probante absolvitur reus, l. qui accusare, C. de edend.

Nec videbatur relevare, esse probatum Pomponium intervenisse in actu extinctionionis census scutorum duorum millium, die 14. Novembris 1567. cum sacculo continente summam scutorum trecentorum in circa, quia non probatur quod dicta summa fuerit consignata Blaxio, nec conversa in ejus utilitatem, prout erat necesse, ad hoc ut competeret ei actio ad repetendum, quin porius ex duobus testibus Blaxij, & uno Pomponij probatur quod ipse Pomponius, proet etiam Blaxius, & Carolus, statim atque fuit extinctus census communis, & creatus de novo, secum reportarunt quilibet suum sacculum pecuniarum, illaque non fuerunt numeratae, & tantum interservierunt profaciendo, ut dicitur, la mostra.

Ex quibus satis remanet exclusa intentio Pomponij, contra quae ille unus testis ab eo productus plenam fidem facit, juxta Rom. conf. 104. sub num. 6. Paris. conf. 88. n. 12. lib. 3. Cravet. conf. 188. n. 5. Soc. conf. 69. num. 11. lib. 1. Cephal. conf. 65. n. 55. Surd. consil. 117. n. 12. & hanc dicit esse veram & communem Gabr. de testibus, concl. 1. n. 13. vers. contrarium tenet. Quae magis procedunt ex eo quod cum dicto illius testis concordant alij duo examinati pro Blaxio.

Non obstat depositio Octavij secundi testis Pomponij, tum quia ille est unicus, cui non est standum, §. cap. licet ex quadam, cap. licet universis, de testib. l. i. iur. furandi, C. eod. tum quia iste, & primus testis Pomponij sunt inter se contrarii, & non probant pro Pomponio, ad not. per Doctorem in cap. in nostra, in cap. cum tu, de testib. & quae alter destruit dictum alterius, l. duobus, §. fin. ubi Bald. & alij, ff. de iur. jur. Ceph. conf. 1044. n. 11. Surd. conf. 108. n. 39. tum quia & ille Octavij in ultima declaratione ab ipso facta deponit contrarium dicto in secundo examine, unde venit rejiciendus. Rota divers. decis. 303. p. 1.

R. P. D. Manzanedo, Assisensis pecuniaria,
Veneris 28. Januarij 1611.

SUMMARIA.

- 1 Testis unicus contra producentem plene probat.
- 2 Hanc tamen conclusionem Rota non admittit.
- 3 Debitor asserens se solvisse, debet solutionem concludenter probare.
- 4 Confessio emanata ad favorem unius persona, alteri non suffragatur.

- 5 *Factare suum nemo presumitur.*
- 6 *Census qui de presenti solvitur, non presumitur in prateritum extinctus*
- 7 *Copia simplex nullam facit probationem.*
- 8 *Processus informativus factus in causa criminali, non facit fidem in iudicio civili.*
- 9 *Solvens pecunias, & mox illas ex nova causa secum reportans, solvisse dicitur.*

DECISIO CXXX.

Fuit resolutum standum esse decisis die 7. Maij 1610. ex adductis in Decisione.

Nam ex testibus in illa ponderatis constat Pomponium reportasse de tempore extinctionis census, & illius novæ creationis ista scuta ducenta octuaginta, quæ controversantur, ita ut tantum deseruierint pro faciendo, ut dicitur, *la mostra*.

Non obstat quod in dicta Decisione ponderatur inter alios testes pro Blaxio vnus productus per Pomponium, & ejus productio dicatur contra ipsum plenam fidem facere, juxta Rom. Parif. Crau. Soc. Ceph. Sard. in dicta decisione adductos, & juxta communem, de qua per Gabr. de testibus, conclus. l. n. 13. *vers. contrarium tenetur.* Et quod Rota istam conclusionem non admittat, quantumcunque communem, sed tantum, quod per talem productionem censetur approbata persona, non autem dictum testis, tenuit Rota in causa *Taurinensi pensionis*, 12. Decembris 1571. coram Orano, quia etiam si secundum sententiam Rotæ non faciat ille testis plenam fidem, ad sunt alij per Blaxium producti. & in decisione ponderati, ex quibus omnibus plena probatio resultat de reportatione pecuniæ per Pomponium, & quod tantum deseruierit pro mostra. Quibus stantibus si Pomponius præterit realiter & cum effectu istam summam solvisse id probare debet concludenter, ad l. *quingenta*, ff. de probat. Natta cons. 169. n. 1. & seq. quæ tamen probatio non datur.

Nec pro illa faciunt recognitio bonæ fidei Blaxij, & confessio de integro pretio dicti census ad sui manus pervento, & cum fuerint emanatæ ad favorem Communitatis, & Rufini emptoris census, non autem ad favorem Pomponij. Ultra quod cum Blaxius in suis libris constituisset Communitatem debtricem de integra summa illorum scutorum duorum millium pro extinctione dicti census solutorum, & sic constituit se creditorem Communitatis de eadem summa, nil mirum si asserit illam ad ejus manus pervenisse, quæ confessio nullatenus concludit ad præteritionem Pomponij scutorum ducentum octuaginta, quæ ipse secum reportavit, ut dictum, & ponderabant Domini pro Blaxio, quod non adnotaverit istam partitam scutorum ducentorum octuaginta in suis libris. Non apparet quod in computis Communitatis de illa aliquam mentionem fecerit, ad not. per Tiraq. ad l. *si unquam*, in verbo, *Donatione*, n. 106. & seq. C. de reuoc. donat. Menoch. de arbitr. casu 38. n. 2. & seqq. præcipue cum in eisdem libris Blaxij reperiantur aliæ multæ partitæ adnotatæ, sibi per Pomponium solutæ.

Non obstat quod Communitas fuerit liberata à censu mediante ista demonstratione pecuniæ, cum hoc in facto non subsistat: extinctio enim census fuit confidentialis, ita ut brevi manu fuerit novus census creatus ejusdem quantitatis, & Communitas continuavit in solutione fructus census per aliquot dies. Pomponius promisit dare istam summam ad 10. Decemb. signum evidens, quod antea pecunias non numeraverat cum effectu, nec deseruierant nisi pro mostra.

Ex qua continuatione Communitatis in solvendo fructus census elicitur illum non fuisse extinctum, Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

Quod magis patet ex quo post dictam extinctionem & creationem novi census super bonis Blaxij, & Pomponij, tandem Valerianus Urbanus realiter census extinxit ex pecuniis Communitatis, cujus panetariæ apparatus, seu conductionem acceperat.

Fundamentum autem præcipuum, quo in hac propositione Pomponius nititur, desumptum à partita scutorum ducentorum octuaginta in contanti solutorum Blaxio per Pomponium dicta die 24. Novembris 1587. quo die census fuit extinctus, ac de novo creatus, visum fuit Dominis nullatenus attendendum, cum istud folium non sit in actis, nisi quædam copia simplex, & informis extracta ex processu informativo, quæ non facit fidem. Auth. *si quis in aliquo*, C. de edend. cap. 1. de fide instrum.

Ultra, & quod in iudicio civili non probat processus informativus, quantumvis authenticus, Verat. dec. 106. in manuscr. lib. 1. & fuit dictum in causa *Mediolanem. fructuum*, 20. Junij 1578. coram Orano Ultra quod alias coram A. C. Pomponius fuit protestatus nolle uti præfata, nec in illa ullum fieri debere fundamentum nec esse considerabilem.

Ultimò non obstat Decisio in causa *Booniens. censur*, 24. Aprilis 1600. coram bon. mem. Cardin. Pamphilio, quæ non applicatur casui de quo agitur: ibi enim & solvens pecunias integri pretij sortis principalis in eodem instrumento reportaverat partem earundem pecuniarum ex nova causa, nempe p. o. fructibus anticipatis, & sic solutio sortis principalis licet fuerat momentanea, operata jam fuerat suum effectum. Sed in casu isto Pomponius reportavit suas pecunias absque aliqua nova causa, & absque eo quod ille attulerit aliquam utilitatem Blaxio, sed solum deseruierint, ut dicunt testes per *la mostra*. Ex quibus, &c.

Decisio qua alias faciebat n. 131. sublata fuit, & in ejus locum reposita sequens.

Reverendissimo Domino Coccino Decano, Romana census, Luæ 27. Junij 1605.

SUMMARIÆ.

- 1 Nisi, post negativam affirmat in casu expresso.
- 2 Dispositio loquens de dote, intelligitur etiam de lucro dotis proveniente à statuto.
- 3 Census constituitur potest ab herede gravato super bonis fideicommissis subjectis, pro rata crediti quod habet contra fideicommissarium.

DECISIO CXXXI.

Fuit resolutum testamentum Paulinæ non obstat impositioni census factæ per Pompeium pro concurrenti quantitate dotium, & lucri dotalis Liviæ della Zecca, & Hortensia Ruspolæ Paulina enim expressè cavet quod ejus bona non possint alienari, nisi pro dotibus dandis, & recipiendis, quæ dictio, *Nisi*, & cum præcedat negativæ, ponit, & determinat affirmativam in casu nominato, l. *ad. ubi Bart. n. & Bald. n. 2. C. de trans.* & hujusmodi facultas & alienandi pro dote intelligitur etiam pro lucro dotis, quod datur vigore statuti Aym. cons. 188. à n. 4. *ferè usque ad fin. ubi concordantes alleg. & post eum Phanuc. de lucr. dot. gloss. 1. o. n. 18.* & ideo cum prædictæ Liviæ Hortensia successerit Pompeius, ac propterea sit hereditas super bonis subjectis dicto fideicommissis pro dictis dotibus, & lucro dotali, & merito pro illa causa potuit alienare bona nominato fideicommissis subjecta imponendo centum Et hæc intelligebant Domini, nisi doceatur aliter disposuisse dictas Liviæ, & Hortensiam,

R. P. D. Justo, Romana census, Lunæ 18.
Martij 1602.

SUMMARI A.

- 1 Cedula bancaria habet vim solutionis.
- 2 Pecunia depositata si investiantur, dicuntur investiri pecunia creditoris, non debitoris deponentis.

DECISIO CXXXII.

Domini steterunt in decisio ad effectum impediendi cursum usurarum, sive fructuum census: virtus enim cedulae bancariae est, ut habeat vim solutionis, *Put. decis. 163. lib. 1.* & fuit saepius dictum in Rota, & praesertim in hoc casu, ubi pecuniae non erant perventurae ad manus Archiconfraternitatis, sed erant investiendae juxta formam pacti.

Neque obstat ad hoc propositum, quod pecuniae non fuerint omnino effectae Archiconfraternitatis immediate, quoniam satis est quod spectarent ad Archiconfraternitatem in usum destinatum, & hoc solum debeatur, praesertim stante officialium approbatione, ut dictum fuit in alia decisione. Et si fuisset investita, non est dubium quod fuissent investitae pecuniae Archiconfraternitatis, non Domini Justiniani, ad tradita per *Ruin. conf. 97. n. 10. & 11. lib. 5.*

Neque obstant multa, quae per informantes deducuntur, quia vel possent haberi in consideratione, casu quo solutio fuisset immediate facienda venditori, vel de his erit videndum in disputatione super sorte principali: & specialiter videbatur non posse fieri fundamentum super *Decisione coram S. D. N. in Bononiensis bonorum de Garberinis. 4. Novembris 1580. dec. 652. n. 1 p. 1. divers.* Quia dicebatur in dubium revocatum fuisse, *16. Novembris 1585 & postea coram bon mem. Orano, sub die 14. Junij 1585.* recessum fuit ab illa resolutione, & confirmata ultima resolutio coram eodem, *4. Novembris ejusdem anni.*

Et ita fuit iterum decisum.

R. P. D. Penia, Bononiensis census, 19.
Octobris 1598.

SUMMARI A.

- 1 Mandatum ad delinquendum non praesumitur datum fuisse.
- 2 Etiam quod in mandato esset clausula, cum libera, vel clausula, quod procurator possit facere omnia, quae possent Dominus, si esset praesens.
- 3 Citatio prima, maxime in criminalibus, debet fieri personaliter.
- 4 Statutum quod contra delinquentes possit procedi per contradiclas, intelligitur dummodo sint verè delinquentes.
- 5 Notario afferenti in instrumento census fuisse solutum pretium coram se, & testibus, creditur.
- 6 Instrumentum publicum facit probationem probatam, & veritatem apparentem.
- 7 Instrumenti ad reprobationem requiruntur probationes evidentissima, per duos testes omni exceptione majores.
- 8 Testes examinati in causa criminali ex officio absque partis citatione, nullum faciunt probationis gradum.
- 9 Immo nec quidem indicium.
- 10 Nisi pars habeat illos pro ritè, & rellè examinatis.

11 Numeratio in evis pretij in pecunia numerata potest aliunde ex instrumento census probari.

12 Numeratio dicitur fieri in prompta pecunia, si fiat depositum in banco.

DECISIO CXXXIII.

Transmiserat Stephanus Garberinus nobilis Genuesis Bononiam notabilem pecuniarum summam ad Dominos de Scappis mercatores Bononienfes, ut emerent tot annuos census. Scappi die 12. Februarij 1593. opera Joan. Andreae sui infortoris emerunt ab Antonio Spontono cive Bononiensi juxta mandatum receptum censum scutorum trecentorum auri in auro, impositorum super nonnullis bonis suis stabilibus proprio scutorum quatuor millium auri in auro. Cui impositioni, & venditioni, tanquam principalis, & in solidum accessit Valerius Fasanius, indeque fuit confectum publicum instrumentum continens omnes qualitates pro validitate census requisitas juxta formam Constitutionis *Pij V. anno 1596.* Antonio Spontono decocto, Valerius Fasanius porrecta coram Auditore Turrone Curiae criminalis Bononiensis querela contra Antonium Spontonium, eo quod super rebus alteri obligatis, & hypothecatis censum imposuisset, & contra Stephanum principalem, & Joan. Andreae infortorem, eo quod contractus census esset initus absque reali numeratione pecuniarum, & ab eodem Auditore procedente per edictum, seu afflictionem ad valvas vigore depositionis duorum testium pro informatione curiae examinerum super non numeratione pecuniarum, sententiam favorabilem reportavit, in qua continebatur condemnatio contra praefatum Antonium, juxta tenorem querelae, & contra Stephanum declaratio praefati census invalidi, & feneratorij ob non numerationem.

Causa per appellationem in Rota introducta, dubitavi, an praefata sententia esset confirmanda, vel revocanda. Et Rota unà tantum parte informante ex capite nullitatis, & injustitiae, nemine discrepante revocandam censuit.

Nullitas erat clara ex defectu mandati & citationis; nam respectu Stephani principalis, qui pecunias transmiserat nullum crimen aderat, cum non dedisset mandatum ad creandum censum contra Constitutionem *Pij V.* vel aliter delinquendum, *l. si procurator, ubi Barr. ff. de cond. indeb. Alex. conf. 3. n. 7. & conf. 35. num. 16. lib. 2. & conf. 83. num. 1. lib. 3.* Quod procedit etiam quod in mandato esset clausula, cum libera, & clausula, quod procurator possit facere omnia, quae si Dominus praesens esset, facere posset. Ex his enim non censetur data potestas faciendi aliquem actum Domino poenalem, aut praediacalem, *Grat. confil. 99. num. 1. lib. 1.*

Defectus citationis etiam erat patens, quia fuit processum contra Stephanum principalem praedictum; & tamen prima citatio personaliter fieri debuit in causa, praesertim criminali. *Paul. de Castro in l. servum quocque publico, num. 12. ff. de procur. Callad. decis. 2. de dolo & contum.*

Nec sanabatur hujusmodi defectus vigore statuti Bononiae sancientis delinquentes posse per contradiclas citari, quia ut mox dicitur quod nullum Stephani delictum fuerat legitime probatum, & per consequens non potuit Judex criminalis contra ipsam sententiam proferre super census nullitate, *l. fulemus, §. latronum-lator ff. de iud. Crescent. dec. 3. n. 1. & 3. d. iudic.*

Injustitia sententiae erat manifesta ex defectu probationis; nam cum super isto contractu census esset formatum publicum instrumentum, cum omnibus qualitatibus requisitis, & Notarius de eo rogatus testificaretur

de numeratione integri pretij coram eo, & testibus instrumentariis facta, & consequenter adesset ꝛ probatio probata, & veritas apparens resultantes ex publico instrumento, Bald. in l. Imperator, ff. de statu homin. 7 u. 10. Gram. dec. 35 n. 9. Crav. conf. 31. in fin. ad ꝛ judicandum contra dictum instrumentum concludendum, ma probatio requirebatur; probata saltem per testes idoneos, & sufficientes ad reprobandum instrumentum, ut censuit Rot. in causa Parmensis factus, die 3. Junij 1596. coram R. P. D. meo Seraphino, ubi fuit approbata sententia Philip. Prob. ad Joan. Monac. in c. 1. n. 10. de testib. lib. 6. asserenti tales testes debere esse omni exceptione majores. Nam in hoc casu illi duo testes neque idonei dici poterent, nam propter exceptiones, quas patiebantur ꝛ cum essent examinati ex Judicis officio in causa criminali absque partis citatione, nullo faciebant probationis gradum, Bart. in l. fin. ff. de q. Boss. in sit. de delinq. num. Abb. in cap. grave, n. 9. de proben Rot. in una Civitatis Castellij honorum de Visellis, die 7. Decembris 1577. coram R. P. D. Seraphino; sineque aliquod ꝛ ex eorum attestacionibus oriebatur indicium, Rota in una Tullensis beneficii, die ultima Januarii. & die 21. April. 1597. coram R. P. D. meo Orano; copus enim erat hoc casu ꝛ citare partem, & exquirere an vellent habere testes pro rite, & recte examinatis, alias repetendi erant; ut fidem facerent. Rota in una Romana de Rambolgetis, die 24. Maij 1591. coram Illustrissimo Mantica, tunc Rota Auditore.

Præterea ex partitis librorum Dominorum de Scapapris constabat, venditorem census recepisse pecunias sub eadem die, qua fuit celebratus contractus, & die sequenti eas ad bancum reportasse; & postea integrum pretium fuisse solutum diversis creditoribus venditoris, quemadmodum venditor mandaverat, Uterius etiam apparebat Antonium Spononium præfati census venditorem fuisse in dictis libris mercantilibus scriptum creditorem tantæ summæ quanta fuerat pretium census.

Ex quibus ꝛ aliunde quoque quàm ex lectura instrumenti, constabat venditorem census habuisse effectualiter integrum pretium. Et quamvis integri pretij numeratio non apparuisset, aut probata non fuisset facta in ipso contractu, realis tamen ꝛ interfuisset dicebat ꝛ numeratio per depositum pecuniarum in banco, tunc cum venditor contentus fuerit deposito; & mercator ipsum creditorem in partitis constituerit; ex his enim numeratio, & solutio sufficienter inducebatur, Jas. in l. qui in aliena, n. 41. & seq. ff. de acquir. hered. Soc. jun. conf. 12. n. 13. lib. 4. & conf. 39. n. 13. in fine, lib. 3.

Ex hac etiam tam apparente veritate arguebatur injustitia sententiæ.

R. P. D. Justo, Romana anteciratis, Venetiis 12. Maij 1600.

SUMMARIA.

- 1 Debitor principalis census is dicitur, qui bonam fidem recognoscit.
 - 2 Qua incontinenti sunt censentur in esse.
 - 3 Contractus non judicatur ex eo quod in illo scriptum est, sed ex eo quod inter contrahentes actum fuit.
 - 4 Census dicitur licite constitutus, quando illius pretium solvitur creditori venditoris census.
 - 5 Clausula tanquam principalis, & constituit principalem debitorem.
 - 6 Uno ex correis liberato alter non liberatur.
 - 7 Censu per receptionem partis pretij non dicitur extinctus.
- Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

Dominis placuit decisio facta in hac causa coram R. P. D. meo Pamphilio, & iterum dixerunt Dominum Lambertum in censu imposito, & vendito per Dominam Gineuram anno 1583. fuisse principalem ꝛ quia recognovit bonam fidem; & pecunie cesserunt in ejus utilitatem solvendo debitum proprium D. Gineuræ, quæ convertit easdem pecunias in solutionem partis pretij domus emptæ in urbe, l. sed & Julia nos, in princ. vers. idem ait, & ibi Doct. mand.

Non obstat quod recognitio bonæ fidei non fuerit facta præsentem Ferla, quoniam non fuit facta ad præjudicium Ferla, sed ad declarandum quis inter D. Gineuram, & D. Lambertum esset principalis, & quoad illos propter ꝛ actuum vicinitatem censetur inesse contractui, l. juris gentium, §. quinimo ff. de pact. l. lecta, ff. si cert. pec. Tiraq. post allegatos in l. si unquam, in verbo donatione largitus, n. 117. C. de rebus donat. sed respectu Ferla emptoris census, licet remanserit principalis etiam D. Gineura, l. si non singuli, ff. si cert. pec. l. ea propter, C. end. sit. Marfil. in rub. de fidejuss. n. 62. Castr. in l. 3. ubi duo, ff. de duob. reis, tamen Ferla non liberavit Gineuram tanquam Dominam census, sed tanquam fidejussorem Lambertum contra quem erat relaxatum mandatum pro liberatione D. Gineuræ.

Ex his etiam verum est, quod liberata D. Gineura remanet obligatus D. Lambertus, qui verè principalis est in censu, & Dominam Gineuram persona interposita; unde ꝛ contractus non est judicandus ab eo quod est scriptum in instrumento, sed ab eo quod est actum inter partes, l. multum interest, C. si quis alie i vel sibi, ubi Bald. n. 2. vers. sed quomodo, & tot. tit. C. plus valere quod agit. Abb. ad c. ad nostram, de empr. & vendit. Rota coram R. P. D. meo Seraphino, in Romana extinctionis census 7. Nov. 1584. Nec obstat quod pecunie fuerint numeratæ Dominæ Gineuræ, quia nihilominus extinctum fuit debitum Lambertum, ꝛ nihil obstat quominus in hanc causam potuerit creari, & vendi census ceteris concurrentibus, & pecunie cesserunt in commodum Lambertum, l. sed si plures, in princ. ff. ad Macedon.

Præterea etiam in principio contractus propter clausulam ꝛ tanquam principalis principaliter, & c. 5 erant ambo principaliter obligati, unde ꝛ liberatio ubi facta alterum non liberat, l. eadem, §. 1. ff. de leg. 1. Capella Tolos. decis. 264. ubi Aufrer. Rota coram. bon. mem. Oriolensi in Rom. repetitiois indebiti, 26. Novembris 1593. & consequenter liberata D. Gineura non erat liberatus Lambertus.

Neque applicatur distinctio quæ fit inter liberationem, quæ fit per solutionem, & eam quæ fit per acceptationem, ex Bald. conf. 255. lib. 3. nam sicut solutio partis census facta à Gineura non prodest ad liberandum Lambertum ab obligatione qua tenebatur, ita & liberatio quæ fuit limitata, ut Gineura ex dicto censu nullam molestiam sustineret, ut effectus commensuratur causæ, l. in agris, ff. de acquir. rer. dom.

Nec propterea ꝛ Ferla voluit penitus censum extinguere, cum de contracto ex reservatione jurium in instrumento dictæ extinctionis appareat.

Neque aliquid viderunt Domini in contractu census neque in cognitione bonæ fidei, quod repugnet naturæ census.

Alia tolluntur in allegata decisione in hac causa facta. Ex quibus omnibus ita decisum fuit. [& hanc decisionem sequitur eadem Rota coram R. P. D. Vitale in Romana pecuniaria, luna 29. Novembr. 1527. qua est infra sub n. 478.

Reverend. P. D. Penia, Faventina mutui, Veneris 16. Novembris 1601.

SUMMARIUM.

- 1 Instrumentum publicum facit probationem probatam.
- 2 Numeratio vera, & actualis probatur ex verbis Notarii id assertentis.
- 3 Verbo, confessus fuit se habuisse, & recepisse, &c. non sunt contrahentium, sed Notarii.
- 4 Exceptio non numerata pecunia de jure Canonico potest opponi & probari post duos annos.
- 5 Probatio contra publicum instrumentum debet esse plena & concludens.

DECISIO CXXXV.

Die 8. Novembris 1589. Hyppolitus Severolus vendidit annuum censum D. Justiniano de Severolis pretio scutorum mille, de quo fuit contractum publicum instrumentum à Cesare Cittadino Notario Faventino, eodem die, mense, & anno: aderat rogatum ab eodem aliud instrumentum ex quo apparebat Hyppolitum Antonio Severolo mutuo dedisse scuta mille; reperiebatur præterea, quod die 18. Martij anni 1590. idem Hypolitus qui in instrumento confessus fuerat accepisse scuta mille, confitebatur in quodam chirographo manu propria conscripro, semel habuisse scuta trecenta ad compueum scutorum mille captorum ad censum; & rursus in eodem chirographo die 16. Junij 1590. recepisse libras quadringentas trigintaquatuor pro complemento scutorum mille ad censum acceptorum à Justiniano Severolo Hyppolito mortuo Antonius declaravit se habuisse præfata scuta mille, & ad se pertinuisse, & pertinere solutionem fructuum census; & cum post præfata omnia peteretur executio super instrumento mutui contra D. Antonium, & ipse opposuisset se integram summam scutorum mille non habuisse.

Ad dubium super eo redactum Rota affirmativè respondit, constare Antonium habuisse integra scuta mille, quia de actuali numeratione pecuniarum facta Antonio constabat per publicum instrumentum, & quod probationem probatam continere dicitur. Grat. conf. 122. n. 7. lib. 2. Alex. conf. 37. n. 16. lib. 2.

Veritati instrumenti suffragabatur confessio Antonij facta ex intervallo, qui semper solverat fructus census ad rationem scutorum mille; item taciturnitas ejusdem Antonij, qui vivente Hyppolito nunquam ejusmodi exceptionem de non habita integra summa opposuerat. Accedebat præterea, quia Notarius in instrumento assererat Antonium in præsentia sua, & tertium adhibitorum actualiter habuisse scuta mille, & quibus verbis vera & actualis solutio arguitur facta in præsentia ipsius Notarii, quoniam illa non sunt & verba confessionis partis, sed verba visus, & sensus ipsius Notarii, ut per Doctores. in l. si ex cautione, ubi Bald. n. 16. & 17. C. de non numer. pec. Soc. conf. 143. n. 1. lib. 1. & fuit resolutum in causa Romana census, die 21. Maij 1590. coram, b. m. Bubalo, & in causa Florentina bonorum, die 17. Aprilis 1592. coram D. meo Mellino.

- 4 Et licet & de æquitate Canonica etiam post duos annos possit opponi exceptio de non numerata pecunia, Felin. in cap. si cautio, n. 6. 1. de fide instrum. & ea probari, talis & tamen probatio, cum contradicat publico instrumento, debet esse plena & concludens, alias non suffragaretur, l. non hoc, C. un. de cogn. cap. in præsentia, de probat. Et propterea excludebatur probatio negatiua ex eo deducta, quod Hyppolitus anno 1590.

in chirographo videbatur confessus se non recepisse realiter, & cum effectu ex causa census à Justiniano scuta mille; nam cum tunc in actu mutui per Hyppolitum Antonio præfati diceretur fuisse illa mille, quæ recepit ad censum, similiter non fuerunt Antonio mille numerata ex causa mutui, quoniam respondebatur. Primo quod licet ex dicto chirographo Hyppoliti argueretur in actu stipulationis census non intervenisse integrum pretium non tamen concludebatur, non fuisse numerata Antonio mille ex causa mutui, cum summa sexcentorum ad censum accepta addi potuerint ab Hyppolito scuta quadringenta auri pro complemento scutorum mille; & sic ista probatio reddebatur invalida. Secundo respondebatur, quod cum motuum ficti possit sub spe futuræ numerationis, non repugnabat quod uno tempore Antonius faceretur recepisse, & tamen alio tempore verè receperit.

Præterea non obstabat assertio unius testis instrumentarij induciti pro parte Antonij testificantis, quod licet in actu mutui fuerit facta ostensio pecuniæ, ei tamen non videbatur soluta, integra summa scutorum mille. Quia fuit responsum, quod cum esset unicus, & deponeret de proprio iudicio & contradiceret publico instrumento cui favebat alter testis instrumentarius, nullam faciebat relevantem probationem, maxime cum contradiceret etiam confessioni propriæ ipsius Antonij anno 1596. debitum contentis, & assertentis censum fuisse impositum in suam gratiam, & ad se spectare solutionem sortis principalis, & fructuum decursum, & decurrendorum; & notum est nullam probationem evidentiorē afferri posse, quàm quæ oritur ex propria confessione.

Illustr. Cardinale Lancellotto, Romana census, Lunæ 10. Januarij 1605.

SUMMARIUM.

- 1 Sors repeti potest in contractu census, ratione damnorum, & interesse, quando census fuit impositus super bonis fideicommissis subiectis.
- 2 Legatario non est edendum totum testamentum, sed tantum particula legati, & institutionis, à qua legatum pendet.
- 3 Numeratio realis probatur per assertionem factam à Notario in instrumento census.
- 4 Dominium pecunie transfertur in accipientem, quando solutio fit ad commodum tam solventis, quàm recipientis.
- 5 Confessio realis opus non est in clavis.
- 6 Instrumentum publicum facit rem claram, & manifestam.
- 7 Instrumentum publicum ut reprobetur, requiruntur probationes plene, & de necessitate concludentes.
- 8 Nea sufficiunt presumptiones.
- 9 Pactum quod per biennium fructus census non solvantur, non vitiat contractum.

DECISIO CXXXVI.

Cum census fuerit impositus super bonis fideicommissis subiectis, ut fatentur informantes pro D. Chiappino, & constat ex testamento D. Gentilonæ, & tertium depositionibus, Domini dixerunt, & quod Domini de Monte rectè agunt ad restitutionem sortis principalis ratione damnorum, & interesse, ex latè deductis in causa Romana de Cappi, 6. Apr. & 17. Martij 1557. coram Illustr. Seraph. & fuit resolutum in causa portuensi census, 15. Febr. 1599. coram R. P. D. meo Decano.

Neque

2 Neque obstat quod Domini de monte scienter emerint censum super bonis fideicommissis; nam non probatur eorum scientia fideicommissi: tum quia ex scientia legati non inferitur ad scientiam totius testamenti, cum legatarius non possit petere neque à parte, neque à Notario copiam totius testamenti, sed solum particulam sui legati, & institutionis, à qua pendet legatum, Jacob. de Arena in l. fin. in princ. C. de precib. Impr. offeren. Cin. u. 3. Fulgoc. in fin. Castic. n. 3. Angel. consil. 164. & fuit resolutum in causa Urbetana Legati, 20. Octobr. 1583. & in una Romana Legati de Casarini, 5. Mart. 1603. coram R. P. D. meo Decano tum quia etiam si probaretur eos scivisse fideicommissum, non tamen ex hoc resultat, quod sciverint bona super quibus fuit impositus census, fuisse dicto si fideicommissis subjecta, cum in eo huiusmodi bona non fuerint specificata: immo ex forma mandati, & ex contractu census apparet voluisse facere contractum validum, cum bona fuerint electa uti bona Joan. Vincentij, nam in mandato constituuntur procuratores ad emendum censum super bonis Joan. Vincentij, & in contractu decautelarunt per obligationem quod bona essent libera, nec subjecta alicui fideicommissi, & per pactum de faciendo consentire omnem personam.

Neque etiam obstat, quod in istius census impositione non intervenerit pecunia numerata, ut ex forma Constitutionis sel. record. Pij V. requiritur, nam de contrario constat ex publico instrumento, in quo Notarius attestatur, quod procurator Joan. Vincentij in sua, & testium presentia habuit, & recepit scuta decem millia, & quingenta ab emptoribus, licet absentibus, per manus procuratoris presentis, & ex burfantis in prompta pecunia in tot paulis, & testionibus argenteis, quæ ad se traxit, & recepit, &c. per quæ verba probatur vera numeratio, juxta not. per Bart. in l. si ita stipulatus, §. Crisogonus, n. 3. & ibi Alex. n. 18 ff. de verb. oblig. & fuit dictum in causa Florentina bonorum, 17. Aprilis 1592. coram R. P. D. meo Mellino, & in una Bononiensi census, 15. Februarij 1599. coram R. P. D. meo Decano.

Et hæc veritas colligitur tam ex mandatis procuræ, in quibus hoc continetur quod prius procurator exigat dictam summam occasione donationis, & deinde censum emat ex pecuniis exactis, seu exigendis, quàm etiam ex præcedenti quietantia eadem die facta per aliud publicum instrumentum, in quo à procuratore Joan. Vincentij fuerit realiter soluta similis summa scutorum decem millium quingentorum occasione donationis, per quam solutionem & dominium dictarum pecuniarum in Dominos de Monte translatum fuit, attento commodo quod utraq; pars ex solutione huiusmodi consequuta fuit, l. qui, §. ea, ff. de don. l. si tibi pecuniam, & ibi Bald. in pr. l. n. 10. Dec. u. 6. ff. si cert. pet. l. si servus dotalis, & ibi Bald. n. 2. ff. de solut. & fuit dictum in causa Bononiensi census, 14. Aprilis 1600. coram Illustrissimo Cardinale Pamphilio, & in causa Romana depositi, 10. Decembr. 1601. coram R. P. D. meo Coccino.

Vnde non relevant coniecturæ in contrarium adductæ. & quia in claris non est opus coniecturis, l. con-6 tinuus, ff. de verb. oblig. & publicum instrumentum facit rem claram, & manifestam, Bart. in l. 1. in pr. n. 8. ff. de non. oper. nunc. Dec. cons. 36. n. 7. Ruin. cons. 128. 7 n. 7. lib. 4. Paris. cons. 104. n. 46. & seq. lib. 1. & ad illud reprobandum requiritur plena, & necessariò concludens probatio, & cum Joannes, de fide instrum. Bero. 8 cons. 147 n. 34. lib. 2. Nec sufficerent præsumptiones, Dec. qui alios allegat d. cons. 36. n. 4. vers. nec obstat quod idem præsumatur, maxime quia hic adfunt duo publica instrumenta in contrarium: si enim verum est primum instrumentum, erit etiam verum secundum
Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

quod census fuerit emptus ex pecuniis solatis, & nihilominus omnes coniecturæ tolluntur.

Nam quod Dominus Ioan. Vincentius, neque ejus procurator non haberet de eo tempore tot pecunias in promptu, tollitur ex lectura dictorum instrumentorum, & potest esse quod illas mutuo acceperit.

Alia & quod fructus per biennium non solverentur, non repugnat validitati census. Et alia quod fructus postmodum fuerint soluti in pecunia Castellana non concludit quod revera non intervenerit pecunia numerata, prout ad istas, & alias respondent informantes pro Dominis de Monte, quorum responsiones Dominis placuerunt.

R. P. D. Pirovano, Anconitana pecuniaria,
Lunæ 7. Februarij 1611.

SUMMARI A.

- 1 Promissio indemnitate intelligitur tam quoad sortem, quam quoad omne interesse.
- 2 Fidejussores licitò dantur in contractu census.
- 3 Instrumentum publicum dicitur probatio probata.
- 4 Accipiens pecunias ad censum vigore facultatis sibi à debitore concessa debet à debitore liberari.

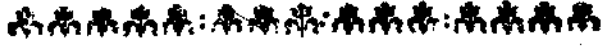
DECISIO CXXXVII.

Resolutum fuit relaxandum esse mandatum contra Dominum Alexandrum Barbadorum pro fructibus censuum, & pro liberatione à fidejussione.

Quia quoad censum scutorum quingentorum constat de originali debito Domini Alexandri, pro quo emanavit census, scilicet vigore fidejussionis præstitæ per Dominum Pavesium in una parte de solvendis scutis trecentis septuagintaquinque; & ab eodem Pavese soluta fuerunt, ut ex publicis documentis, quæ dantur in Summar. n. 1. & alteri pro scutis trecentis septuagintaquinque, quæ pariter ab eodem Pavese soluta fuerunt, ut ex instrumentis in Summar. n. 1. pro quibus omnibus promisit D. Alexander conservare indemnem D. Pavesium, & relevare cum obligatione camerale, & juramento: quæ relevationes per se sufficerent pro relaxatione mandati, quia promissio indemnitate hoc haberet præcipuum, ut quis censetur obligatus ad sortem, & ad omne interesse in quo esset diminuta stipulatis conditio. Bald. & Salic. in l. 2. C. de sentent. que sine cert. quant. profer. Paris. cons. 109. n. 38. lib. 1. cons. 16. n. 124. lib. 2. & cons. 76 n. 2. lib. 3. Surd. qui prædictos allegat, cons. 150. n. 2. vol. 1. unde constituto de creatione census pro extinguendo debito & fidejussione contracta, satis liquidata videbantur damna Pavese, quorum vigore juxta formam camerale obligationis mandatum veniebat relaxandum; sed accessit præterea quod quidquid egit Pavese circa constitutionem census in ea summa, id omne de mandato speciali, & tanquam procurator Domini Alexandri fecit, qui in instrumento mandati, quod datur in Summar. n. 5. promisit indemnitate, & liberare & fidejussores ex causa census, adeo ut bene Pavese in hac parte probavit suæ intentionis fundamentum ex publicis instrumentis, & quæ dicuntur probationes probatæ, cap. cum Joannes, de fide instr. cap. cum dilecti, ubi Abb. num. 2. de donat. Bald. in l. interest, n. 2. C. de solut. Alex. cons. 135. num. 5. lib. 6. Soc. cons. 128. n. 5 lib. 2.

Quo verò ad alterum censum scutorum trecentorum quindecim, cujus instrumentum datur in Summar. n. 1. fuit dictum relaxandum mandatum pro fructibus, quia in Summar. n. 1. legitur promissio facta à Pavese

de iudicato solvendo, & Dominus Barbadorus promisit illum liberare dando ei facultatem accipiendi pecunias ad cambia, & recambia; & ideo cum Pavescius postea conditus fuerit solvere, ut in *Summar.* n. 2. bene ꝑ potuit vigore promissionis accipere pecunias ad censum pro quo Dominus Barbadorus tenetur eum liberare juxta propriam obligationem, de qua in *Summar.* n. 1. & prout de jure liberare tenetur ex Bald. Salic. & aliis supra allegatis.

R. P. D. Justo, Trudertina census, Veneris
26. Maij 1600.

SUMMARI A.

- 1 Interpellatus judicialiter si non impleat promissa, tenetur ad interesse.
- 3 Obligatio accessoria redditur nulla, annullata obligatione principali.
Intellige hoc procedere, quando nullitas provenit ex defectu forma, num. 5.
- 4 Fidejussor qui se obligavit uti principalis, remanet obligatus, etiamsi annulletur obligatio principalis.
- 6 Res aliena vendi potest.
- 7 Appellatio impedit effectum sententiae.
- 8 Census exigi potest ex contractu nullo, quando venditor expressè se obligavit ad damna, & interesse.

DECISIO CXXXVIII.

Dubitavi an mandatum executivum relaxatum ab A. C. esset exequendum, & fuit affirmativè resolutum. Quia ꝑ Gentilonus judicialiter interpellatus ea non implevit ad quæ juxta formam suæ obligationis tenebatur, & ideo fuit commissa stipulatio, & obligatio ad interesse, lege stipulationes non dividuntur, vers. Celsus ff. de verb. obligat. lege si quis ab alio, ff. de re judic. Bart. in lege si indebitum, ff. rem 2 ras. haber. Et loco ꝑ damnorum, & interesse bene relaxatum est mandatum executivum, tam pro sorte principali, quam pro fructibus census, Bald. in l. 4 n. 7. C. de act. empr. Ruin. cons. 141 n. 9. lib. 1. Rota coram Reverendissimo Patre Domino Decano, in Romana dotis, 11. Februarij 1583. juncta alia Romana de Alexiis, 1. Junij 1587. & in aliis causis (ut infra dec. 484. n. 2. Romana census, 1. Februarij 1627. coram R. P. D. Pirovano, ubi hanc decisionem, & alias refert.)

Nec obstat quod Franciscus obtinuerit sententiam super nullitate census ꝑ unde annullata obligatione principali remanet nulla obligatio accessoria Gentiloni fidejussoris, Bart. in lege cum lex, ff. de fidejuss. præsertim respectu fructuum, qui ex contractu census nullo non debentur. Quoniam responsum fuit, ꝑ nihilominus remanere obligationem Gentiloni tanquam principalis principaliter obligati, Mohed. dec. 2. de fidejuss. & latè deductum fuit coram bon mem. Orano, in Romana census de Provanis, 8. Aprilis 1593. & in alia Romana fidejussionis coram eodem 7. Junij anni præteriti, & Rota intelligit doctrinam Bart. ꝑ quod annullato contractu principali annulletur obligatio fidejussoris, quando nullitas est propter defectum formæ, qui facit contractum ab initio non valere, quia tunc non habet ubi consistat obligatio accessoria, ut in dicta decisione de Alexiis. Quapropter cum in hoc caso intervenerint solemnitates, & fuerint causæ sufficienter enunciatae, vel saltem nihil prohibuerit censum ab initio imponi super re aliena, Navar. de

usur. num. 31. quia ꝑ res aliena vendi potest, lege rem & alienam, ff. de contrahend. emptor. leg. cum res, C. de probat. Afflic. dec. 40. sibi imputet fidejussor, quod non convertit pretium in utilitatem Francisci pupilli, nec facit eum postquam major effectus est consentire, ex quibus vel resultat nullitas in materia, vel ab extra ex defectu Tutoris, & Gentiloni procuratoris, quod hic etiam firmiter tenendum est, dum pendet causa appellationis supernullitate census, ꝑ quæ impedit effectum sententiæ, 1. in fine, ff. ad Senat. cons. Turpill. Præterquam quod ex nullitate census est locus obligationi Gentiloni, qui quocunque casu nullitatis census adveniente teneri voluit. Et in ꝑ his casibus 8 deberi census decursum propter obligationem ad damna. & interesse, quæ tergiversari non possunt, tenit Rota in dicta decisione de Alexiis.

Ex quibus tolluntur omnia, quæ in contrarium adducuntur, nisi obstat nullitas ex defectu juramenti calumniæ, quæ opponitur.

Hic additur sequens decisio, quæ in impressis non reperitur.

R. Domino Coccino Decano Assisienfis
census, Lunæ 29. Novembris 1604.

SUMMARI A.

- 1 Numeratio pecunia probatur attestacione notarij.
Recepit incantanti, & pecunias ad se traxit, hæc verba prolata à notario probant numerationem, licet de numeratione non faciant mentionem.
- 3 Attestacio notarij de numeratione admittit probationem in contrarium.
- 4 Simulatio non presumitur.
- 5 Impositio census super re certa, & super tota quantitate bonorum, quæ reddat annum fructum sufficientem pro solutione census ubi incertitudines est nulla.
- 6 Limit. si sit facta protestacio quod census intelligatur impositus in totum, juxta formam Constitutionis Pij V. de censibus.
- 7 Verba debent applicari ad intellectum sanum, bonum, civilem, & vitio carentem, & ut excludatur contractus illicitus.
- 8 Census impositus super pluribus fundis, uno pereunte vel reddito infructuoso, sufficitur in alio si sit capax totius census.
- 9 Impositio census facta super re communi non valet ad præjudicium Domini fundi censiti.
- 10 Aliena res hypothecari non potest.

DECISIO CXXXIX.

Domini resolverunt censum esse validum, fuit enim impositus super rebus certis designatis mediante pecunia numerata, & ꝑ de qua numeratione constat ex attestacione Notarij, quod recepit in cantanti in sui, & testium præsentia, & pecuniam ad se traxit in paulis argenteis, & scutis auri in auro, ꝑ quæ 2 quidem attestacio probat numerationem, Bart. in lege si ex cautione, num. 14. C. de non num. pecun. & in lege singularia, num. 22. ff. si cert. pet. ubi Jal. n. 48. Dec. n. 33. & fuit resolutum in causa Bononiensi census, 24. Aprilis 1600. coram Illustrissimo Domino Cardinale Pamphilio, & postea anno sequenti Decembris, coram me in causa Romana depositi de Altovitiis.

Nec facit quod in ista attestacione Notarij non ad sit verbum numeravit juxta doctrinam Bart. in lege singularia, n. 23. ff. si cert. p. 1. ubi dat cauteliã quod Notarius

tarius non ponat verbum numeravit, nisi interaverit realis numeratio, quem sequitur *Iaf. ibid. n. 25. Alex. conf. 279. n. 4. in fin. & n. 6. lib. 1.* Nam fuit responsum sufficere quod ad sunt verba illa recepit in contanti, & pecunias ad se traxit in tot Paulis Argenticis, &c. quæ excludunt simplicem confessionem de recepto, & denotant realem numerationem, & veram traditionem, *Bar. in l. si ita stipulatus §. Gyllogonus, & ibi Alex. n. 14. vers. quia quando notarius, ff. de verb. oblig. & fuit resolutum coram R. P. D. meo Mellino, in causa Florentina honorum, 17. Aprilis 1599. in causa Bononiensi census, 15. Febr. coram R. P. D. meo Penia Decano.*

3 Non obstat ꝑ quod h. j. al. modi attestatio Notarii admittat probationem in contrarium, ut fuit resolutum in causa Senogallienfi census, 26. Aprilis coram R. P. D. meo Decano, & hic videatur satis constare de simulatione hujus numerationis, cum antea fuerit venditus census pretio scutorum 150. absque eo quod intervenerit pecunia numerata, & post paucos dies redemptus, & postmodum emptus census de quo agitur. Quia retrovenditio potuit ex eo fieri quoad primus census non fuerit validus, sed non inde sequitur, quod pretij secundi census numeratio fuerit simulata, cum 4 de ea constet ex attestacione notarii, & ꝑ si nullatio non præsumitur, *leg. quomnis, ubi Bald. Cod. si quis ali. vel. sib. Dec. conf. 491. num. 4. Sord. conf. 425. num. 34.*

5 Nec relevat ꝑ quod census fuerit impositus super rebus certis finibus designatis, & super tanta quantitate dictorum honorum, quanta suppetat ad reddendam annum fructum census, quæ pactio repugnat Constitutioni *Pij V.* ex quo ista quantitas remanet incerta, cum non appareat quanta in individuo, & in quo loco sit. *Bertran. conf. 137. num. 4. & 5. lib. 1. part. 1. Ruin. conf. 136. ante fin. lib. 1. laicè Reuin. jun. conf. 195. n. 43. & seqq.* Nam fuit responsum, quod in instrumento si-

6 est protestatio ꝑ quod census in omnibus sit juxta formam dictæ Constitutionis, & ideo cum sit impositus super rebus certis finibus designatis, hæc protestatio operatur, ut non obstante dicta pactio census remaneat validus super dictis rebus. *Bar. in l. non solum, §. morte, n. 24. Alex. n. 19. & 14. ff. de nov. oper. nunc. Gabr. conf. 47. n. 8. lib. 2. & fuit resolutum in causa Beneventana census, 29. Martij 1593. coram Illustrissimo D. meo Cardinale Pamphilio, & coram eodem in hac causa 9. Junij hujus anni, quâ die S. R. E. Cardinalis creatus 7 fuit, sed cessat omnis difficultas ꝑ quia illa verba, & super tanta quantitate debet applicari ad intellectum sanum, bonum, civilem & vitio carentem *Rota dec. 10. n. 4. & 5. de testam. in antiq. & ut excludatur contractus illicitus, Alex. conf. 191. n. 6. lib. 2. & ideo debent intelligi in casu in quo ꝑ res super quam imponitur census, periret, vel infructuosa remaneret pro parte, & tamen pars, quæ remaneret esset capax pro solutione census, quo casu census in ea parte remanente sustinetur, ut fuit resolutum in causa Romana census, 30. Oct. 1601. coram Reverendiss. P. D. meo Mellino. & prius in simili causa 14. Januarij ejusdem anni, coram R. P. D. meo Sacro.**

9 Nec officit ꝑ quod census fuit impositus super rebus communibus inter Andream, & Cæsarem, & ideo remanet invalidus, quia licet res aliena possit vendi, 10 ꝑ non tamen potest in ea constitui hypothecca, *l. rem alienam, ff. de contr. empt. Negul. de pignor. 1. membr. 2. part. num. 52. & etiam ipsa venditio in domini præjudicium non tenet, l. alienam, C. de furs. b. Bald. conf. 60. n. 56. & seqq. lib. 4.* Quia cessat hæc difficultas, cum bona fuerint donata per Cæsarem Andree fratri, & ideo tanquam super bonis propriis ipsius Andree poterat census imponi.

An autem hæc donatio fuerit valida, ita ut per

eam fuerit translatum dominium in Andream ad effectum ut impositio hujus census sustineatur, erit particulariter videndum.

R. P. D. Pamphilio, Romana relevationis indemnitate, Lunæ. 14. Novembris 1605.

SUMMARIUM.

- 1 Promissio, & obligatio simplex non restricta ad tempus, censetur perpetua.
- 2 Indemnitate promissio de sui natura importat fidejussorem damnatum non esse passurum.
- 3 Promissio indemnitate tandiu durat, quandiu durat obligatio fidejussoris.
- 4 Clausula posita in uno capitulo illud tamen respicit, & qualificat.
- 5 Clausula posita in una parte instrumenti non referatur ad ea in quibus militat diversa ratio.
- 6 Alimentorum obligatio tandiu durat, quamdiu vivit alimentarius.
- 7 Interpretatio cessat ubi verba sunt clara.
- 8 Relatio non fit quando recta verborum constructio congruenter non patitur.

DECISIO CXL.

Domini dixerunt Dominum Tiberium Vellium teneri relevate indemnes Dominos Camillum de Incoronatis, & Camillum de Maximis fidejussores census per Dominam Pantasileam de Capite ferreo, impositi super quadam ejus vinea.

Et moti fuerunt ex instrumento concordie cum Domina Pantasilea celebrato, in quo ipse Tiberius expressè promisit solvere omnes fructus supradicti census eo durante, illumque ex tunc tam respectu sortis principalis, quam fructuum, ad se accollavit, promittens tam Pantasileam, quam quoscunque pro dicto censu obligatos relevare, &c. quæ ꝑ promissio cum fuerit simplex, nec ad aliquod certum tempus limitata, intelligitur perpetua, durante ipso censu, *l. jurisperitos, in princ. Digestis, de excusat. tutor. Glos. 1. in leg. sive presinito, Digest. de pen. Cephal. conf. 212. num. 2. & tradit. Tiraquell. de res. act. convent. §. 2. Gloss. 1. num. 29.* Præsertim attenda natura ipsius promissionis indemnitate, ꝑ quæ cum importet fidejussorem damnatum non esse passurum, *Bald. id l. 1. sub n. 1. C. de revoc. his que in fraud. credit. debet durare ꝑ quamdiu durat census; cum semper eo durate damnatum fidejussor pati possit. Nec obligatio ista Domini Tiberij potest ei restricta ad vitam Domine Pantasileæ, propter illa verba de quibus in instrumento, ibi: Eius vita durante tantum; quia, ut patet ex lectura ipsius instrumenti, hujusmodi restrictio est posita in capitulo separato ad solutionem alimentorum faciendam Pantasileæ matri de scutis decem singulis mensibus, & de barrilibus decem vini, & de rubris duobus grani singulis annis, ꝑ & ideo tantum capitulum respicit, & qualificat. *Aret. in l. talis scriptura, n. 4. in fine, vers. tunc enim clausula in una capitul. ff. de vulg. cum similibus; tum quia ꝑ hoc non procedit ubi militat diversa ratio. Alex. conf. 179. n. 13. vers. posset in super, volum. 5. Paris. conf. 110. n. 15. lib. 3. Roland. conf. 74. n. 13. lib. 2. prout in casu isto, in quo alia est ratio in promissione alimentorum, ꝑ quæ censetur durare quamdiu vivit ille cui alimenta sunt præstanda. Bartol. in l. si Sticum, §. 1. num. 2. vers. modo si, & ibi Jaf. n. 11. ff. de verbor. obligat. Pontan. de aliment. c. 16. n. 1. vers. omnes; alia est ratio in promissione solven**

solvendi census, & relevandi fidejussores, quæ censetur durare quoad durat ipse census, ut supra dixi.

Ultra quod promissio solvendi census duraret durantibus censibus, ut clarè legitur in instrumento: 7 † ideo cessat omnis interpretatio, *leg. non aliter ff. de legat. 1.*

Et cessat omnis difficultas respectu promissionis indemnitaris, quia illa non regitur ab eodem verbo, promissio; sed habet suum verbum principale promittens, &c. quod longè distat, † nec potest congruenter referri, salva recta constructione verborum, *Jas. in l. talis scriptura, n. 40. vers. 4. ultra ff. de legat. 1. Menoch. conf. 220. n. 79. lib. 3.*

Illustrissimo Cardinale Ludovico, Romana afflictus, Lunæ 8. Martij 1604.

SUMMARI A.

- 1 Fidejussor licetè potest aliquid accipere pro fidejussione prestanda.
- 2 Judicis tamen arbitrio declarandum. *Limita si fidejussor nullum omnino subeat periculum solvendi, num. 4.*
- 3 Merces constituenda ratione imminentis periculi debet pro modo periculi constitui.
- 5 Commodum inducendum ad relevamen gravaminis, cessat cessante gravamine.
- 6 Peritorum relationi cum juramento facta standum est.
- 7 Testes deponentes tanquam periti electi, præferuntur cæteris testibus.

DECISIO CXXI.

Fuit in alia positione hujus causæ per dominos firmatum, licere fidejussori recipere † aliquid loco mercedis pro fidejussione præstita, discretè tamen, & moderatè, ex allegatis in decisione, & propterea alias censuit apud Chirog. *decis. 64.* Mercatori hac de causa posse solvi duo pro quolibet centenariò, super † quo non potest statui certa regula, sed totum resideret in arbitrio judicantis. *Bald. in l. antiqua, num. 3. in fin. C. ad Velleian.* cum enim merces constituatur propter dubiam exactionem debitoris, & periculum imminens fidejussori, quod gratis suscipere non tenetur † debet pro modo periculi constitui, *Beld. in d. l. antiqua, n. 2. in fine. Joan. de Anan. in cap. fin. sub num. 42. vers. nam*

4 *habetur respectus, de usur. usque adeo, ut si certa † sit debitoris solutio, nec ullum imminet periculum fidejussori, nihil recipere possit, ut per Covar. lib. 1. var. resol. cap. 2. sub num. 6.* cum aliis allegatis per informantes; & facit quia † quando gravamen est causa commodi, cessat commodum, gravamine sublato, *l. cum qui, ubi Bart. ff. de jurejur. Rom. conf. 427. num. 4.*

Domini autem consideratis omnibus cautelis pro indemnitate Domini Marij stipulatis, ultima obligatione Equitis Crescentij, & alterius in locum Equitis morientis subrogandi, ad eandem indemnitate, retentione scutorum quingentorum annuorum pretij afflictus pro extinctione societatum, & facultate ipsi Domino Mario reservata solvendi ex dicto afflictu quidquid erit solvendum tam de sorte, quam de fructibus societatum, attenda etiam reductione à vero & justo afflictu ob causam dictæ fidejussionis, dixerunt Dominum Maximilianum si non in totum, saltem multum excessisse, & enormiter læsam in reductione.

Excessivitas enim, & enormis læsio tergiversari non potest cum propter hujusmodi fidejussionem afflictus sit reductus ad julios viginti sex, cum ea cir-

cumscripta verus, & justus afflictus esset juliorum trigintaquinque, ut deponunt concorditer periti hinc inde electi, medio eorum juramento, † quo um relationi est standum, *Doctor. in cap. proposuisti, ubi Abb. num. 16. Felin. num. 6. de probat. & fuit latè deductum in Romana Palatii de incoronatis, 1. 3. Mayi 1584. coram R. P. D. Alexandrino*: unde apparet diminutio juliorum novem pro quolibet, quæ quantitas spatio novem annorum notabiliter excedit summam scutorum quinque millium, pro qua Dominus Marius intercessit.

Exceptiones datæ contra relationem Carcupini, & sæpius in Rota deductæ non placuerunt Dominis, & bene tolluntur per informantes.

Testes adducti ad probandam utilitatem pretij afflictus casaliæ propter timorem bannitorum, non probant bene, & † quando probarent, prævalet judicium per totum, *Dec. conf. 489. n. 11. cum aliis per Honded. conf. 31. n. 56. lib. 1.*

Non obstat quod reductio, & diminutio afflictus facta sit non tamen propter fidejussionem, sed propter alias conventiones, quia periti retulerunt etiam consideratis pactis instrumenti, ut in relatione dicitur.

Quæ dicuntur de simulatione primi contractus non faciunt, quia Dominus Maximilianus eo non vitatur, nec ab eo deducit excessivitate reductionis, sed à liquidatione, & æliminatione facta per peritos.

In antiquis habetur quod decis. 142. fuerat omissa, eo quod per errorem erat duplicata supra num. decis. 126. nunc vero qua erat 143. effecta est 142. & loco 143. posita sequens.

R. P. D. Vicecomite, Romana census, Veneris 11. Januarii 1585.

SUMMARI A.

- 1 Liber societatis non probat pro societate.
- 2 Observantia subsequens declarat qualis fuerit præcedens intentio.
- 3 Actus ab initio nullus ut revalidetur, requiritur novus consensus.

DECISIO CXXII.

Census non potuit validari, & ita visum est Dominis, quoniam † libri societatis non probant pro societate quod exegerit fructus, *ad Bart. & alios in l. admonendis ff. de jurejur. & observantia † societa. 2*

tis quod egerit ad sortem principalem, declarat animum utendi pacto apposito in constitutione census de illo extinguendo ad arbitrium emptoris, per *Aym. conf. 10. num. 3. Rom. conf. 277. num. 4.* Et † cum actus sit nullus, & reprobetur, ut alias relictum fuit, requirebatur, ut Domini dixerunt, consensu, novus specificus, qui cum non detur in hoc casu, revalidatio induci non potuit.

R. P. D. Cantuccio, Romana nullitatis census, Veneris 4. Novembris 1583.

SUMMARI A.

- 1 Singula singulis sunt referenda.
- 2 Census constitui debet super re certa.
- 3 Pactum quod in censu non possit peti reductio, & defalcatio

Decisio CXLIII. & CXLIV. 105

falcatio referatur ad damnum contingens in fundo est illicitum.

- 4 Secus si referatur ad damnum contingens in fructibus fundi censiti, vide rationem num. 7.
- 5 Sterilitas cum ubertate compensari potest.
- 6 Reductio, & defalcatio in locatione fit ratione damni contingentis, tam in fructibus, quam in ipsa re locata.
- 8 Verba que possunt trahi ad casum licitum, & illicitum, trahi debent ad licitum.

DECISIO CXLIII.

Quamvis verba Instrumenti impositionis census, de quo agitur, ibi: D. Jacobus vendidit, &c. unum annuum, & perpetuum censum scutorum 130. moneat, liberum, & exemptum ab omni, & quocumque onere, impositione, reductione, gravamine, defalcatione, & impensa ad casulvis personæ instantiam pro quavis causa, & occasione, etiam necessariissima, & urgentissima, ac pro quovis casu, & eventu, etiam hic penitus incogitato impositis, & imponendis, sicive respectivè necessariis, & opportunis, quamvis, inquam hujusmodi verba recipere eum censum, quem præterdunt illi de Alexiis, videlicet ut census sit liber & exemptus ab omni, & quocumque onere, impositione, & gravamine, ad casulvis personæ instantiam pro quavis causa, & occasione etiam necessariissima & urgentissima, ac pro quovis casu & eventu, etiam hic penitus incogitato imponendis, & sit liber, & exemptus ab omni, & quavis reductione, & defalcatione, & impensa fieri necessariis pro quovis casu, & eventu etiam hic penitus incogitato, singula & singulis congruè referendo, ut per Aym. *conf. 98. n. 11.* & quamvis etiam receptissima sit conclusio, quod census & constitui debeat super re certa, ita ut ea perempta petiti debeat census, prout testatur Modern. Geminius, in l. 2. *comment. 2. n. 63. C. de pactis. empt. & vend. nihilominus ex pacto quod non possit peti reductio, & defalcatio pro quovis casu, & eventu, etiam penitus incogitato, non inferatur, ut domo, super qua impositus est census, perempta, remaneat census, & quia illa reductio, & defalcatio debet intelligi non respectu damni contingentis in domo, eo quia ex terræ motu, vel incendio, vel ex alio casu etiam incogitato pereat; nam hoc casu pactum de non petendo reductionem, & defalcationem esset illicitum, cum census re, super qua esset impositus, perempta remanere nequeat, sed & debet intelligi respectu damni contingentis in fructibus domus, eo quia propter bellum vel pestem, vel alium quemcumque casum etiam incogitatum non possit fructum habitationis reddere; hoc enim casu pactum de non petendo reductionem, & defalcationem est licitum, & quia sterilitas cum ubertate compensari potest, *leg. licet, C. locat. leg. ex eo, ff. de tritic. vis. oleo legat. cap. propter sterilitatem, extr. de locat.**

6 Et & licet remissio, & per consequens reductio, & defalcatio fiat ratione damni contingentis non solum in fructibus, *l. si meres, §. vis major, & ibi Barr. n. 6. ff. locat. d. l. licet, & ibi Doct.* sed etiam in re quæ pereat, *l. ex conducto, §. sed si ager, ff. locat. Doct. in d. c. propter sterilitatem, & d. l. licet, Barr. in d. §. vis major, sub n. 6.*

7 bene Capr. *regul. 83. n. 18.* nihilominus & pactum de non petendo reductionem, & defalcationem in casu nostro debet intelligi, ut dixi, ratione damni contingentis in fructibus tantum, ut excludatur delictum: tum ut actus sustinator, tum etiam quia verba, quæ ad casum licitum & illicitum trahi possunt, ad licitum trahi debent, ut per Gabr. *de criminal. conclus. 2. n. 25.*

Alias deficiebat decisio 244. sume lector, habes sequenti.

Reverendissimo Domino Coccino Decano,
Maceratensis census, Mercurij 24.
januar. 1601.

SUMMARI A.

- 1 Damnum quod quis sua culpa sentit sibi debet imputare
- 2 Recognoscens bonam fidem in impositione census non potest cogere ejus emptorem ad recognoscendam illius pretium.
- 3 Depositum factum de summa petita est relevans, etiam quod debitum sit majoris summa.
- 4 Depositum sub conditione intrinseca est legitimum.

DECISIO CXLIV.

Imposuerat Angelus super quibusdam suis bonis censum quingentorum scutorum, pro quo recognoverat Bartolucius bonam fidem, & promiserat dictum Angelum intra triennium liberare; quod ut faceret, curavit dictus Angelus illum citari, qui citatus vice versa curavit Angelum citari ad faciendum consentire hæredes Eustachij emptoris census receptioni pecuniarum, & in eventum recusationis videndam deponi. Obtulit quidem Angelus se id facturum, sed cum facere postea neglexerit, iudex mandavit dictas pecunias deponi. Unde & sibi debet imputare Angelus si censu non extincto patiarur damnum quod ex sua culpa provenit. *Soc. conf. 70. lib. 1.*

Non obstat quod Bartolucius tenebatur extinguere dictum censum, & quia cum ejus obligatio esset in instrumento separato ab instrumento census, non poterat cogere hæredes Eustachij ad recipiendum dictas pecunias, nec videbatur aliter hoc casu efficacius se posse liberare, quam dando pecunias ad hunc effectum.

Nil facit quod hujusmodi depositum non fuerit integrum, & quia cum non fuisset plus petitorum, quam scuta quinquaginta pro sorte, & scuta septuagintaquinque pro fructibus, poterat credere Bartolucius in plus se non teneri.

Nec refert quod hujusmodi depositum fuerit conditionale, si videlicet fieret retrovenditio, hæc ut illi intrinseco, illius expressio non potuit illud vitare, *Bald. in l. acceptam. num. 14. C. de usur. Negul. de pign. 4 in 2. part. 3. membr. 5. part. princ. num. 10. vers. in hoc tamem, & fuit dictum coram bon. mem. Oratio, in causa Romana, Mercurij 11. Maij 1590.*

Quantum attinet ad Hieronymum Silentium fidejussorem, Domini censuerunt Bartolucium teneri illum liberare juxta formam provisionum, ex quo nec in iudicio factum inter ipsam, & Angelum, nec in dispositione pecuniarum fuerat citatus; & ideo in non extinctione census cessat omnis ejus culpa.

Et ita fuit resolutum.]

R. P. D. Corduba, Eugubina census, 24.
Novembris 1597.

SUMMARI A.

- 1 Fidejussor non opponens exceptiones ex quibus scis nasci suam liberationem, si solvat non repetit.
- 2 Maxime si non denunciavit suo principali, ut se defenderet.
- 3 Pacta in contractu census appositæ si non sint contra illius substantiam, videntur, & non vitiant.
- 4 Pactum cum una persona factum alteri ignorantem non præjudicat, & num. 8.

5 Fide

- 5 Fideiussor non potest evitare solutionem debiti, quod plures sui principalis recognovit.
- 6 Depositum regulare si exbursetur prater, vel contra legem dictam in actu deponendi, non extinguitur, sed semper manet.
- 7 Depositarius solvens prater, vel contra pacta conventa in actu deponendi, de suo proprio solvit, & mutuari intelligitur.
- 8 In absentia, & noticia pacti non nocet, sed requiritur expressa obligatio.

DECISIO CXLV.

CONTRA Dominos de Carbonana agentes pro revelatione indemnitate plura opponantur per Dominum Franciscum Ridolphinum, & in primis, quod dicta relevatio eis non poterat competere, cum census esset nullus, & de illius nullitate non opposuissent. Fideiussor enim quando scivit causam, ex qua resultabat sua liberatio, & non opposuit, repetere non potest, quia tunc dicitur esse in culpa, *lege exceptione, ubi scribentes, de fideiussor. Bald. in lege constitutionib. n. 2. de usur. cum allegatis in Aquilana relevationis indemnitate, 28. Janij 1577. coram bon. mem. Roberto, divers. decis. 113. num. 12. part. 1.* Maxime cum non sit facta intimatio ipsi principali; qui se defenderet, *si procurator, ff. de cond. indeb. emptorem, ubi omnes, de ad. empt.*

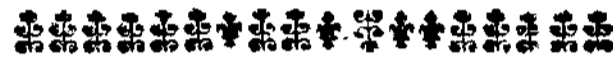
Nullitatem dicti census deducebant. Primum ex pactis appositis, de quibus in instrumento. Hæc tamen Dominis non placuit, quia dicta pacta non sunt contra naturam, & substantiam contractus, qui habet rem, & pretium, & est redimibilis, & unde vitiantur non vitiant contractum, *cap. si cond. appof. & fuit resolutum in causa Romana Turris Bubalaria, & alibi sæpè, Joan. Gutierrez pract. Quest. lib. 2. quest. 176. num. 2. in fine.*

Secunda nullitas deducebatur ex defectu pretij facti de pecuniis depositatis, quæ ex pacto inito inter Vincentium, Federicum, & Joannem Paulum non poterant amoveri, nec penes alium deponi, aut quovis modo collocari absque illorum consensu; sed nec hanc admiserunt Domini, cum non appareat Dominos de Carbonana fideiussores intervenisse dicto contractui, nec illius notitiã habuisse; celebratus enim fuit longe ante impositionem census; & illis autem ignorantibus apponij non potuerat, juxta doctrinam Bald. *in dict. leg. Constitutionibus, Salic. in lege si pro ea, num. 12. & 13. C. mand. Maxime quia Rodolphus erat in credulitate iusta, ex quo principalis dum vixit solvit redditus census per plures annos, absque eo, quod opposuerit de dicta nullitate, & stante & dicta possessione contra principalem, fideiussor non potuisset solutionem evitare, ut docuit postea eventus, quoniam de anno 1590. opposita dicta nullitate fideiussores fuerunt rejecti ex statuto removente exceptiones ad impediendam executionem. Ex his non obstat, quod in prima instantia fuerat reservata exceptio nullitatis; quia hoc non impedit quin fideiussores possint agere pro sua indemnitate. Socin. consil. 70. libro 3.*

Pro parte verdè fideiussorum allegabatur census sustineri, quia fuerat constitutus ante Bullam Pij V. de quo tempore numeratio actualis non erat necessaria, & satis dicitur intervenisse pretium ex conversione depositi, quod cum esset regulare non extinguitur pecuniarum solutione, sed semper extat respectu illorum, quorum consensus requirebatur. Scribentes *in lege si patroni, de cond. caus. dat. & cum Blaxiortus depositarius & teneatur ex deposito, censetur dictam quantitatem dedisse, vel mutasse de suo, l. 1. §. eleganter, &*

ibi Odofr. ff. de pos. cum aliis allegatis in causa Romana de Theodolis, de anno 1583. coram Illustrissimo Blanchetto.

Dicebant etiam dictum contractum sustineri absque consensu Vincentij, & Federici, & quod illa conventio fuerat tantum inita inter Vincentium Federicum, & Joannem Paulum, non autem cum Blaxiortus depositario. Nec placebat responsio ex avertenda, quod fuerat & ipse præsens huic contractui, & conventioni: quia respondebatur, quod in similibus non attenditur notitia pacti, sed obligatio ipsius, & imputare sibi debent contrahentes, qui intellexerunt obligationem Blaxiortus de restituendo, omni exceptione remota Joan. Paulo, & tamen non curarunt eum obligare, quod non posset restituere, nisi cum eorum consensu.

Reverendissimo Domino Coccino Decano,
nullius, seu Melvicenses census, Lunæ
16. Maij 1614.

SUMMARI A.

- 1 Pacta illa dumtaxat vitiant contractum census, quæ sunt contra illius substantiam.
- 2 Bulla Pij V. super censibus duo facit. Primum dat formam contractui. Secundum improbat nonnulla pacta.
- 3 Contractus censualis forma in quibus consistat.
- 4 Nullo modo, hæc verba posita in dispositione, inducunt formam.
- 5 Pacta improbata per Bullam Pij V. in contractu census non tangunt novam formam dicti contractus.
- 6 Bulla Pij V. in vers. contractusque sub alia forma, &c. intellectus.
- 7 Clausula in fine posita refertur dumtaxat ad ea, quibus qualitas convenit.
- 8 Clausula in fine posita non refertur ad omnia, quando ex tali relaxatione induceretur correctio juris communis.
- 9 Pactum quod venditor census teneatur ad omnia onera, &c. non est contra substantiam contractus censualis.
- 10 Emptor, non venditor tenetur ad onera pro re vendita.
- 11 Pactum quod non facit transire contractum de una specie ad aliam, non est contra substantiam contractus.
- 12 Pactum quod census solvatur absque aliqua defalcatione ob casum fortuitum, est contra Bullam Pij V.
- 13 Non est tamen contra substantiam contractus censualis.
- 14 Pacta, quæ non sunt contra substantiam contractus vitiantur, & non vitiant.

DECISIO CXLVI.

Dubitavi an mandatum A. C. esset exequendum, quod pendebat à validitate, vel invaliditate census: An scilicet pacta redderent contractum fœneratitium, vel potius vitiantur tantum? & difficultas restricta fuit ad tria pacta, de quibus infra dicitur. Et pro illorum intelligentia dicebant Domini, quod non omnia pacta vitiant contractum, & sed illa tantum, quæ sunt contra substantiam Doctor. *in cap. fin. de cond. appof. & dixit Rota in Romana Casalis Curris Bubalaria, 2. Novembris 1575. coram bon. mem. Cardinale Scraphino, & hanc sententiam in terminis constitutionis*

- alia forma, &c. restringitur ad ea qua sunt de forma, non autem ad alia pacta, qua solum improbantur, & non annullant contractum.
- 3 Clausula in fine posita non refertur ad omnia precedentia, quando proprietates sermonis non patitur.
 - 4 Pactum obligans simpliciter venditorem census ad illum redimendum arbitrio domini census, est illicitum.
 - 5 Immo est contra substantiam contractus.
 - 6 Pactum quod facit transire contractum de una specie ad aliam, est contra substantiam contractus.
 - 7 Contractus census in quo apponitur pactum, quod existente moroso debitor census in solutione, possit cogi ad illum redimendum, de jure communi sustinetur.
 - 8 Dominium rei vendita transit in emptorem re ipsa tradita, & soluto illius pretio.
 - 9 Pactum resolutionis contractus sustinetur in emptione, & venditione.
 - 10 Pactum quod debitor census si sit morosus in solutione illius, possit cogi ad redimendum censum, non est contra substantiam contractus, & infra.
Contrarium voluit aliqui, num. 12.
Sed reprobatum, num. 13.
 - 11 Attenditur id quod principaliter agitur.
 - 14 Mora sapit delictum.
 - 15 Pactum quod debitor census ob moram in solvendo teneatur ad damna, & interesse, de jure est permissum, & licitum.
Vel saltem non est contra substantiam contractus, num. 19.
 - 16 Bulla Pij V. super censibus prohibens deduci in pactum interesse lucri cessantis, intelligitur de extrinseco, non intrinseco.
Non excludit petitionem interesse lucri cessantis, si probentur requisita, num. 20.
 - 17 Verba sunt applicanda ad sensum bonum, & visio carensum.
 - 18 Et ut excludatur contractus illicitus.

DECISIO CXLVII.

IN Decisione in hac causa facta sub die 16. Maij superioris anni fuit firmatum, quod ex Constitutione Pij V. super censibus de nova forma, aut substantia hujus contractus est quod census creetur super re immobili, certis finibus designata & in pecunia numerata, & propterea sola contraventio circa ista duo, vel alterum eorum ex nova forma prefatæ Constitutionis vitiat contractum, & cetera verò pacta ibi improbata si de jure communi non sint de substantia, quia non comprehenduntur in nova forma, sed solum improbantur, vitiantur, sed non vitiant, ut pulchrè declarat Zafius responsio 12. libr. 1. & quod iste intellectus Bullæ sit verissimus, patet ex illius verbis, inquit enim: Statuimus censum constitui nullo modo posse, nisi super re immobili certis finibus designata, & in pecunia numerata, & subdit, & prohibemus solutiones anticipatas, & cetera. Quare, etsi in fine ponatur clausula, & contractus que sub alia forma post hac celebrandos sceneratitios judicamus, restringitur ad illa duo, quæ sunt de forma, non autem ad alia pacta, quæ solum improbantur, & non annullant contractum, ex regula, quod & clausula in fine posita non refertur ad omnia precedentia, quando proprietates sermonis non patitur talem extensionem, sed & qui data ff. ex quibus causis major. Oldr. conf. 12. n. 2. in fine, Jal. in l. talis scriptura, n. 4. vers. quando ultra Bart. ff. de leg. 1. & in puncto prædictæ Constitutionis ita respondet Gutierrez Pract. Quest. lib. 2. q. 176. num. 5. vers. secundo. quem sequitur Rod. de ann. redd. lib. 2. q. 1. n. 3. in fin. & dicit Rota in causa Bononiensi census, 26. Junij 1600. coram b. m. Card. Pamph. vers. neque obstat, quod Pius V. Quare cum in

dicta decisione fuerit reservatum videndum, an pactum quod si venditor cessaverit per quatuor menses à solutione census, teneatur volente emptore statim restituere capitale, & census decursos, damna & interesse, sit contra substantiam contractus census, ita ut vitiet contractum & non modo vitietur.

Ideo de hoc fuit actum supradicta die, & cum hoc pactum non sit contra novam substantiam, & formam inductam per constitutionem Pij V. ut supra probatum fuit, licet per illam improbetur: ibi, pacta continentia etiam pretium census extra casum prædictum, scilicet quando fuit facta denuncia, & intra annum ab initio, aut ob poenam, aut ob aliam causam repeti posse prohibemus, & quoad secundam partem pacti continentem damna, & interesse partium, pariter hoc improbatum in Bulla: ibi, pacta continentia morosum censuum debitorem teneri ad interesse lucri cessantis, &c. Ex toto irrita sint Propterea videndum est quod sit in dispositione juris communis: nam si istud pactum improbatum à jure tanquam contra substantiam, utique erit improbatum, ita ut vitiet, non modo vitietur, si verò non erit improbatum à jure, remanebit improbatum solum ex constitutione Pij V. & sic non erit contra substantiam, ut patet ex prædictis: quare in hoc casu vitari, & non vitare dicendum erit, juxta not. in l. pacta conventa, ff. de contrahend. empt. Zaf. loco supra allegato.

In hoc articulo circa primam partem pacti non dubitarunt Domini, quod non liceat emptori & census simpliciter obligare debitorem ad illum redimendum arbitrio ipsius emptoris quia, dum cogitur venditor ad restituendum capitale illud, redditur tutus, & propterea & est verum mutuum & ultra sortem recipiuntur fructus, & istud pactum est contra substantiam contractus, & quia facit illum transire de una specie ad aliam ex allegatis per Surd. conf. 202. n. 40. & in istis terminis fuit dictum in causa Bononiensi census, 26. Junij 1600. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio, & hanc sententiam afferendo prædictam rationem tenuit Sotus qui distinguit plures casus, de inst. & jure lib. 6. q. 5. art. 3. col. 2. vers. prima est, Medina de contr. p. 2. sit. de reb. per usur. acquirit. q. 15. vers. ex dictis alia nascitur dubitatio, vers. est tamen differentia, col. 17. fol. mibi 356. Petr. de Arag. super 2. q. 78. art. 4. ante fin. in 4. concl. vers. sed dubitat aliquis, fol. mibi 715. Bannes de justit. & jure, q. 38. art. 4. de censib. dubitat. 2. vers. secunda conclusio, fol. 630. Covar. var. resol. lib. 3. c. 9. num. 4. Navar. de usur. q. 33. cum duobus seqq. n. 122. Gutier. Pract. Quest. lib. 2. q. 168. n. 9. post princ. Felician. de Solis de censib. libr. 1. n. 28. cap. 10. Mantica de tacit. & ambig. convent. libr. 8. tit. 2. n. 22. Conrad. de contract. q. 74. concl. 3. fol. 445. ubi col. 3. vers. hac autem jura, condemnat hunc contractum tanquam simpliciter iniquum, & contra justitiam commutativam, eo quod non datur justum pretium, quia istud pactum æstimatur pretio notabili, & etiam ex eo quia est simillimus contractui usurario, & per consequens est latibulum apertum pro latronibus volentibus exercere usuras palliatas, & hanc sententiam tenuit Rota in causa Romana Turris Eubularie, 7. Novembr. 1575. coram bon. mem. Card. Seraphino, relata in ejus primo lib. sub n. 259. & in causa Romana census, 28. Octobris 1605. coram bon. mem. Justo, in vers. non obstat, decis. in qua refertur pactum de quo in decisione Cardinalis Seraphini, & Cardinalis Mantice, ubi supra, ita fuisse etiam resolutum in alia Urbeveterana census, 13. Nov. 1592. coram eodem Cardinale Seraphino.

Sed iste non est casus noster, quia pactum de redimendo censum per emptorem fuit appositum non simpliciter, sed in eventum in quem venditor esset morosus in solutione fructuum, & quæ forma contractus de jure

jure sustinetur; quia contractus est purus, licet sub conditione resolvendus, & idem de jure est validus, ut est text. clarus in l. 2. §. si in diem ff. pro empto. l. 2. ff. de in diem add. unde sequitur traditione, & soluto pretio, tunc verè fuit translatum dominium census venditi in emptorem, & abdicatum à venditore, l. ex empto, ff. de act. empt. l. quod vendidi, & l. ut res, ff. de contrah. empt. & hoc procedit nedum in contractu facto cum pacto, additionis videlicet in diem, sed etià legis commissoriae, scilicet quando continet resolutionem contractus: nam quidquid sit in aliis pactis, de quibus Gurr. de juram. part. 1. n. 11. in pacto resolutionis contractus sustinetur, l. commissoria, C. de pact. inter empt. & vendit. & probat Contrad. de contrah. quest. 84. conclus. 1. probat. 9. in fin. vers. primum autem est duplex, col. 19. fol. mihi 410. & in istis terminis ita ponderat Medina de contrah. & Leonard. Less. locis infra allegandis, & illa est differentia quando apponitur simpliciter, & in casum moræ, quia in primo casu pendet à mera voluntate emptoris, secus in casum moræ, quia pendet à voluntate debitoris, ut considerat Gabr. loco etiam infra allegando. Quare in isto casu cessant duo, quæ faciunt contractum illicitum, scilicet præsumptio mutui, quæ facit contractum usurarium, quia hoc non pendet ex mera voluntate emptoris, sed ex culpa venditoris existentis morosi in solutione, & modicitas pretij quæ facit contractum iniustum, quia istud pactum non est pars pretij, ut in l. fundi partem, ff. de contr. empt. ad quod est advertendum, sed est in pœnam, & quodammodo compensativum moræ, & propterea in hoc casu istud pactum non est damnandum, quia cum sit attendendum id quod principaliter agitur, l. si quis nec causam, ff. si cert. pet. quare hanc sententiam ita distinguentem tenent plures Doctores, & ferè omnes insignes, & ferè etiam omnes loquuntur per Constitutionem Pij V. Ioan. Medina quem recol. mem. Franc. Peña olim Rota Decanus, magnum censorem contractuum appellare solebat in tract. de contrah. p. 2. tit. de reb. per usur. acquisit. q. 15. §. ex dictis alia nascitur dubitatio, vers. quod si consualitudo, col. 20. fol. mihi 359. Olanus in concordia juris, in tit. An. 11. §. 2. Molina de just. & jure tom. 2. disp. 391. clausula undecima, vers. Medina de usuris. Leonard. Less. de justit. & jure lib. 2. c. 22. dub. 11. n. 69. Gabr. conf. 152. n. 4. in fin. & n. 51. lib. 1. Navar. conf. 7. n. 6. de empt. & vend. lib. 1. secundum antiquam impressionem, secundum verò novam, conf. 15. n. 6. eod. tit. Mant. de tacit. & ambig. convent. lib. 8. tit. 22. n. 22. & seq. qui etiam n. 15. fatetur hoc pactum etiam improbatum per Bullam Pij V. quod est verum, & pro ista opinione potest allegari Roder. de ann. reddit. lib. 2. q. 1. num. 4. nam licet num. 5. & 6. improbet hujusmodi pactum, tamen num. 7. concludit illud vitari, & non vitare, quod ita fuit iudicatum, quod sufficit in casu isto: hanc quoque sententiam tenet Garcias Maltrill. dec. Regni Sicilia 95. n. 3. & seq. & n. 6. allegat hujus opinionis Blasium Lanceam, & Provenzalem super Extrav. Nicol. in verbo, de mortua, & novissimè hanc quoque sententiam tenet Modern. Romanus Discipul. Forens. tom. 2. c. 258. n. 20. & seq. Ioseph. de Sesse decis. Aragon. 116. n. 56. & 57. & seq. p. 2. & Rot. amplexa fuit pluries hanc opinionem, ut coram b. m. Iusto, & in alia Calaguris. census, 28. Iannar. 1602. coram bon. mem. Cardinale Seraph. decis. 14. 8. n. 5. in ejus libris, & in eadem causa, 19. April. ejusdem anni 1431. n. 3. pariter in ejus libris.

12 Sed cum hæc opinio non careat contradictione, tenent enim contrarium Didacus Pizarro super statuto de Guadalupe, in verbo, Irreprohibibile, vers. siue actum sit donec solvantur usura, Gurr. pract. Quest. lib. 2. q. 165. vers. verum his non obstantibus, Felice. Solis de censib. lib. 1. cap. 10. n. 18. vers. Ego verò. Idem placuit Dominis pendere illius rationem ad indagandam veritatem; Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

quæ quidem ratio consistit in eo, quod licet pendente conditione, de facto peti non possit fors, sustinetur tamen quasi mutuum in illa spe, quando evenit casus in quo deficiente conditione fors peti poterit; in defectu enim conditionis contractus retinet naturam mutui, prout quando simpliciter apponitur pactum: reicit enim tunc retro oculos quoquo modo ad eandem in genere, in quo tota substantia mutui consistit; quare id solum agitur, ut quando solvantur usuræ, fors non repetatur: ergo cum ultra sortem aliquid recipiatur, non census, sed mutuum judicandum est, hæc illi Hanc tamen rationem non militare respondebatur, quando tamen principaliter non fuit facta ista pactio, sed incidenter in pœnam morosi debitoris non solventis census suis terminis constitutis, & ad faciliorem executionem ipsius contractus. Quare, ut dictum est, attendi debet quod simpliciter actum fuit inter partes, d. l. si quis nec causam, ff. si cert. pet. cum similibus. Nec est verum, quod pendente conditione contractus sustineatur quasi mutuum in spe, quando evenit casus non solutionis fructuum, quia ut etiam dictum est, contractus cum pacto additionis in diem, vel legis commissoriae, seu resolutionis contractus, in hoc maxime procedit, ut considerat Gabr. loco citato, quia ista pactio fit ratione moræ, quæ cum sapiat delictum, l. si plures, l. 2. cum Gloss. in verb. ratio suadet, ff. de administr. tutor. videtur tunc pretium repeti à venditore non invito, sed tacite volente; quoniam cavendo moram consensit, ad l. 1. §. bestias, ubi Gloss. in verbo, honori, ff. de postul. Idcirco repetitio, quæ fit culpâ venditoris, non est contra substantiam contractus.

Quantum attinet ad secundam partem pacti, quod venditor census si fuerit morosus in solutione fructuum, teneatur ad damna, & interesse, hoc de jure non est improbatum, sed permissum, & licitum. Caiet. 2. 2. quest. 78. art. 2. vers. in responsione ad primum Doct. in Rubr. & l. 1. C. de sentent. qua pro eo quod inter. profer. Butr. in c. salubriter, num. 2. & 3. Auch. num. 2. & 3. de usur. Abb. in cap. conquestus, n. 6. eod. tit. & ad propositum dicit Azor. in Summa, p. 3. lib. 10. c. 13. vers. certi juris est. Hinc Ludov. Molina de just. & jure tom. 2. disp. 390. super 6. claus. vers. circa hac observat, & Less. de justit. & jure lib. 2. cap. 22. dub. 12. n. 86. dixerunt quod Bulla Pij V. prohibet deduci in pactum lucrum cessans extrinsecum, scilicet quod provenisset ex industria; secus autem intrinsecum, ut si debitor tenebatur quid solvere, quod plus valeret tempore destinationis; quare si hoc dictum pactum esset verum, istud pactum esset intelligendum de lucro cessante intrinseco, non autem extrinseco, quia cum verba sint semper applicanda ad sensum bonum, & vitio carentem, Rota dec. 10. n. 4. & 5. de testib. in antiq. & ut excludatur tunc contractus illicitus. Alex. conf. 191. n. 6. lib. 2. Et in istis terminis fuit resolutum in causa Ferrarienti societatis, 28. Iunij 1599. coram Illustr. D. meo Cardinale Mellino, tunc Rota Auditore. Sed quia alij Doctores dixerunt Papam prohibuisse hujusmodi pactum, licet de jure sit permissum ad tollendam occasionem usurarium, Bannes de justit. & jure, quest. 18. art. 4. de censib. dubit. pen. 5. conventio, fol. mihi 532. Azor. loco proxime allegato, vers. mirum non est. Propterea quid sit de opinione Moline, & Less. fuit firmiter responsum, quod cum, ut patet ex prædictis, tunc pactum non sit contra substantiam, vitietur, & non vitietur, ex supra allegatis: immo quod non obstantibus prohibitive Bullæ Papæ Pij V. possit agi ad damna, & interesse, necnon & ad lucrum cessans, si probantur requisita, ut voluit Azor præcitato loco, vers. mirum non est, & vers. 2. quaritur, quia cum istud pactum sit permissum de jure Bullæ Pij V. solum prohibet in pactum deduci ad evitandum fraudes, & præcidendam omnem occasionem usuræ.

Ex quibus conclusum contra Abbatem Hieronymum Longum informantem, primam scilicet, & secundam partem pacti de quo agitur, non vitari contractum, sed vitari, cum non sit contra substantiam ipsius contractus, neque ex dispositione juris, neque ex Constitutione Pij V. cum per ipsam Constitutionem annullatur tantum istud pactum, non autem contractus, ut patet ex prædictis, & prout etiam quoad dictam partem pacti fuit iudicatum per Regium Gallæcum Prætorium, ut refert Roder. de ann. reddit. lib. 2. q. 1. n. 3. in fin.

R. P. D. Manzanedo, Interamnenfis Salviani Interdicti, Lunæ 14. Novembr. 1611.

S U M M A R I A.

- 1 Creditum cum hypotheca, & solutio fructuum census probatur ex instrumentis.
- 2 Salvianum intrat probatis extremis.
- 3 Agenti Salviano, licet vigore rescripti sit causa terminanda, unica sententia tam in possessorio, quàm in petitorio satis est, ut probet incumbentia necessaria in Salviano.
- 4 Possessorium est præmittendum, etiam quod causa commissa fuerit terminanda unica sententia.
- 5 Rescriptum quod in iudicio Salviano terminetur unica sententia possessorium, & petitorium, operatur ut sit cognoscendum super exceptionibus respicientibus petitorium.
- 6 In Salviano rejiciuntur exceptiones requirentes altiorum indaginem.
- 7 Periurij exceptio impedit litis ingressum.
- 8 Absolutio à juramento requiritur duplex, ubi præstatur duplex juramentum.
- 9 Absolutio obtenta in vim supplicationis, in qua de pluribus juramentis fit mentio, intelligitur concessa ab omnibus.
- 10 Absolutio non tollit vim, & efficaciam juramenti quoad validitatem contractus.
- 11 Afferens prædium esse liberum, intelligitur de obligatione, quæ impedire posset illum contractum.
- 12 Impositio census non impedit quominus fundus suppositus possit alienari.
- 13 Confessio docto de errore, non præjudicat consenti.
- 14 Confessio facta ad unum suum, non probat ad diversum.
- 15 Exceptio cedendarum obstat agenti, non valenti cedere jura, ex eo quod alteri cessit.
- 16 Agenti contra tertium sufficit, ut cedat jura talia.
- 17 Fidejussori solvens magis succurritur quoad jurinum cessionem, quàm tertio possessori convento hypothecaria.
- 18 Beneficium cedendarum quod competit tertio possessori, non causatur ex aliquo contractu precedente, sed potius ex benignitate legis.
- 19 Agens Salviano non tenetur cedere jura possessori, nisi qualia habet.

D E C I S I O C X L V I I I.

Fuit resolutum quod constituto de restitutione facta per Curtium, sit illi danda immissio in vim Salviani, de hac autem restitutione, & possessionis dimissione constat in actis per instrumentum publicum, unde tam rescripto Sanctissimi, quàm menti Dominorum restat satisfactum, & elisa exceptio opposita de non restitutione dictæ possessionis. Quoad reliqua verò visum fuit Curtium probare incumbentia ad illam obtinendam in hoc interdicto, nempe ꝑ creditum cum

hypotheca ex impositione census facta per Horatium, necnon solutionem fructuum census per ipsum Curtium factam, ut patet ex quietatione, & cessione a revelatione indemnitate per Horatium sibi promissam, ut apparet ex instrumento. Item, & quod Horatius de tempore impositionis census, & obligationis illud possidebat, & tandem quod & illud hodie possidet Honorius, ꝑ quibus stantibus intrat immissio in vim utilis Salviani, ex Bart. in l. rem alienam, num. 5. ff. de pignor. actione, & Negul. de pignor. in 1 membr. s. p. 6. & 8. Rol. conf. 14. n. 13. lib. 1. cum aliis relatis per Contard. in l. unica, l. 14. n. 15. Put. dec. 107. n. 2. lib. 1.

Alia autem exceptio oriri videbatur ex eo, quod causa reperitur commissa in petitorio, & possessorio, unica sententia terminanda, ut ex tenore rescripti apparet; unde inferitur quod si petitorium simul cū possessorio sit terminandum, Curtius gravaretur majori probatione respectu domini, ut non sufficiat illi probare possessionem illius prædij fuisse penes Horatium de tempore impositionis census, sed teneatur probare Horatium tunc habuisse dominium dicti prædij, quod cum non fecerit concludenter ad obtinendum in petitorio, videatur quod nec in possessorio valeat obtinere, siquidem utrumque unica sententia est terminandum: sed ꝑ fuit responsum, quod pro parte Curtij sufficiat tantum probare incumbentia pro obtinendo in iudicio in missionis, nec obstat prædictum rescriptum; cum etiam illo stante certi juris, sit quod ꝑ in eadem sententia præmittendum sit possessorium. ad tex. in cap. cum dilectus, de causa possess. & propriet. Specul. de petitor. & possess. §. 1. n. 22. Azid. dec. 306. Seraphi. de literis Instit. in §. citatio personalis, num. 17. & melius declaratur per Rotam dec. 34. n. 7. juncto num. 5. part. 2. divers. & satis erit ꝑ quod in dicta sententia in vim prædicti Rescripti pronuncietur simul super immissione, & super petitorio, nempe super exceptionibus Rei illud respicientibus, quæ alias in iudicio Salviano non admitterentur, prout est exceptio domini, cum similibus quæ ꝑ cum altiorum indaginem requirant, non obstante dicto Rescripto, erant rejiciendæ ad petitorium. Ripa in Rubr. ff. de pignor. n. 19. propè fin. Natta conf. 532. n. 4. lib. 3. Menoch de adipsic. possess. Remed. 3. n. 180. vers. in hoc iudicio. Unde licet sententia ferenda sit pro Curtio in possessorio, quia probat incumbentia ad illud; tamen in petitorio poterit ferri, aut pro eodem, si dominium legitime probaverit: sin minus pro Honorio, quamvis super isto articulo concernenti petitorium non abs te erit particulariter partes audire, ut videatur quis in petitorio debet obtinere, siquidem super utroque simul sententia erit ferenda.

Alia exceptio opponitur Curtio ꝑ impediens litis ingressum, nempe petitorium; cum tam in instrumento venditionis prædij hypothecati juraverit illud esse liberum, cum appareat obnoxium hypothecæ dicti census, quàm quia in instrumento solutionis prædij sibi factæ juraverit dictum censum esse extinctum, & apparet totum contrarium Nec Curtium posse juvari ex absolute obtenta ab A. C. in vim specialis commissionis Sanctissimi, cum illa videatur unica absolutio, & duplicata requiretur, siquidem duplex fuit juramentum, & petitorium, ut fuit dictum in una Placentina Castri, 4. Julij 1601. coram Illustrissimo Cardinale Mellino, artamen fuit responsum, ꝑ quod cum tam citatio pro absolute obtinenda, quàm ipsa absolutio fuerint factæ in vim dictæ commissionis, & juxta in ea contenta, videtur quod absolutio obtenta ab A. C. complectatur utrumque petitorium, quod ex lectura ejusdem commissionis aperte desumitur, ubi expresse legitur in hæc verba, & in instrumento venditionis, & solutionis prædij dicti fundi tam dictus Horatius, quàm omnes cum juramento asseverant

asseruerunt dictum prædium esse liberum, Censumque præfatum esse extinguitur, & sic de utroque juramento fit mentio, & commissio amplectitur utrumque, & non solum continet facultatem abolendi à perituro, sed etiam relaxandi juramentum, ad effectum agendi, prout in absolute A. C. utrumque continetur, cum fuerit concessa juxta formam commissionis & sic cessat impedimentum agendi, & excipiendi in judicio; † quamvis verum sit, non ex eo sublata fuisse vim, & effectum juramenti quoad validitatem contractus Felin. in c. 1. num. 26. de iurjurando. Doctor. in Rubric. de judic. Et ad effectum de quo hodie agitur sufficit quod Curtius non sit impeditus agere, vel excipere in judicio, stante dicta absolute, & relaxatione; & per consequens cessare videtur dicta exceptio.

In hac tamen exceptione ponderabatur ex adverso dicta confessio Curtij jurata de prædio libero, & de dicto censu extincto, quasi stante dicta extinctione creditum Curtij ortum ex dicto censu remanserit etiam extinctum, & sic hodie de dicto credito non constat, prout requiritur in Salviano: sed fuit responsum, quod † illa confessio facta de prædio libero, intelligitur limitata respectu validitatis contractus venditionis, & intelligitur de obligatione, quæ impedit dictum contractum, non autem de impositione census ex qua non impeditur † quominus prædium illi suppositum possit vendi, ut fuit dictum in una Spoletana bonorum, 15. Martij 1599. coram Illustriss. Mellino, & in Romana domus, 1. Martij 1602. coram b. m. Pacens. quidquid dicendum sit de obligatione Curtij ad interesse emptoris pro prædio tanquam libero vendito, quod postea censui obnoxium reperitur: habet enim emptor actionem contra Curtium, qui prædium in venditione esse liberum dixit, non autem ex illa diversa actione, sequitur quod dicta confessio Curtio præjudicet, ut præceditur.

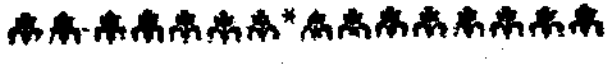
Nec illa confessio de censu extincto præjudicare videtur, quantumcumque fuerit jurata, † cum n. docto de errore facti per confessionem partis adversæ, non præjudicet Curtio, ad latè tradita per Seraph. de Privileg. jurato. Privileg. 93. num. 8. & sic licet Curtius erraverit in facto dictæ extinctionis, prout ex tali confessione jurata non potuit facere quominus census defineret esse extinctus, ita neque potuit facere quominus ex tali censu non extincto creditum duraret quantum census subsisteret. Ulterius quia nulla ex dictis confessionibus fuit facta ad finem extinguendi istud creditum sed potius ad diversum, nempe ad facilius vendendum dictum prædium: † sed sic est, quod confessio facta ad unum finem non probat ad alium diversum, ex Marfil. in Rubr. de probat. n. 88. & Sord. in l. 1. n. 37. ubi tenentur confessio, C. de confess. ex Albert quem refert, & sequitur Sord. decis. 250. num. 5. & 6. ubi aliquibus val e ad nostrum propositum facientibus istam conclusionem ornat, & in conf. 311. num. 67. lib. 3.

Et tandem non obstat exceptio cedendarum apponita † quasi si Honofrius vellet solvere Curtio creditum pro quo agit, Curtio obstat dicta exceptio, cum non posset credere jura, ex eo quod infirmal cum aliis vendidit feudum uti liberum, & per consequens illi obstat dicta exceptio cedendarum, l. mulier, ff. qui pascit. in pign. hab. l. Stichum, §. pen. ff. de solus. cum aliis.

Fuit responsum, † quod tali casu sufficeret quod Curtius cederet jura talia qualia, cum agat contra tertium possessorem, qui non accepit possessionem fandi talimente, ut sibi jura cederentur, prout fidejussor, qui intercessit contemplatione beneficii cedendarum. Unde illi respectu † dictæ cessionis magis succurritur, quam tertio possessori convento hypothecaria, ut tenet Jacob de Preona in l. jubemus, vers. de contra videtur, & ibi Buttig. vers. item oppono, & Cin. num. 1. & Bald. num. 4. Decis. Rot. Rom. pro Tract. de Cens.

Salic. num. 5. vers. & ad l. Stichum. Paul. de Castro in ult. oppos. C. de Velleian. Afflict. dec. 343. n. 4. Vinc. de Franchois plures referens decis. 477. num. 18. idem Bald. in conf. 109. lib. 3. Gratian. decis. March. 215. num. 18. usque ad 22. quam distinctionem eliciunt ex l. 1. §. item Varus ait, ff. de aqua plu. arid. Negul. de pign. 3. memb. 5. part. num. 29. & 30. post Soc. conf. 106. vers. tertius casus, lib. 2. qui omnes intelligunt dictam l. Stichum, §. pen. in fidejussore, Salic. autem ubi supra, quem refert, & sequi. ut Negul. num. 10. intelligit text. in l. mulier, ita ut beneficium cedendum quod ex d. l. competit simplici possessori, † non causetur ex aliquo contractu precedente, prout causetur inter creditorem, & fidejussorem: sed causetur potius ex aliqua æquitate, & benignitate legis, p. de rando verba d. l. mulier, in fine, ibi, posse videri non injustum postulare. Unde nil mirum si iste tertius possessor debeat satisfieri ex cessione jurium talium qualium, quia ipse non accepit fundum animo, & contemplatione quo jura sibi cederent: † à creditore agente remedio utilis Salviani, ex supra dictis.

Ex quibus infert Scapoccin. in tract. de Salviano, lib. 2. q. 18. † quod in Salviano creditor non tenetur cedere jura, nisi talia qualia, quod & sic vidisse resolutum, testatur Salust. Tiber. in sua pract. judic. lib. 2. c. 1. num. 16. & 17. cum seqq.

R. P. D. Ubaldo, Bononiensis bonorum de Zavaliis, Lunæ 13. Junij 1613.

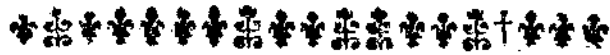
SUMMARI A.

- 1 Dominus census vigore clausula precarij potest propria auctoritate capere possessionem bonorum censuatorum.
- 2 Creditor vigore clausula precarij potest capere possessionem bonorum sui debitoris propria auctoritate.
- 3 Associatio conceditur etiam contra singularem possessorem.

DECISIO CXLIX.

Fuit dictum mandatum de associando concessum ab A. C. Equiti Danefio ad bona illorum de Zavaliis, etiam à certis possessa, esse exequendum quia de ejus validitate non dubitatur, & de justitia constat.

Quia Domini de Zavaliis imposuerunt censum super certis bonis, quem vendiderunt Hereniano de Postertis sub fidejussione Equitis Danefij, qui postea fuit coactus solvere virtute mandati Rotalis, & reportavit cessionem, ut in Summar. n. 1. 2. & 3. Constat enim de pacto precarij appposito in instrumento census ad favorem dicti fidejussoris † ejus vigore potuit accipere possessionem propria auctoritate, & † multo magis petere associationem etiam contra singulares † successores, & possessores dictorum bonorum, tam de jure communi, Bart. in repet. l. 3. sub n. 25. vers. sed pone quod debitor, C. de ignor. Tiraq. in tract. de jure constit. possess. 1. p. n. 43. Rain. conf. 127. n. 1. ubi de communi, lib. 5. Neviz. conf. 82. num. 15. & 16. Put. decis. 444. n. 6. lib. 2. Menoch. qui alios refert, de adip. possess. remed. 5. n. 140. tum ex forma Statuti Bononiensis, ut apparet ex amplissima extensione precarij, secundum Sulum Bononiensem, de quo in Summ. n. 4. & tenet Monterent. in Glos. de status, in verbo alterius Grat. in terminis, responsio 32. num. 12. lib. 1. Bero. conf. 42. lib. 3. Ferrant. Gaugiare Patrocin. 13. ferè per tot. lib. 2. Et ita fuit Danefio solum informante decisum.

R.P.D. Ubaldo, Bononiensis honorum de Zavaliis, Merur. 4. Julij 1612.

S U M M A R I A.

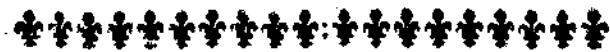
- 1 Dominus census vigore clausula precarij potest propria auctoritate capere possessionem bonorum venditoris census.
- 2 Creditor potest vigore clausula constituti impetrare mandatum de associando etiam contra singularem possessorem bonorum hypothecatorum.
- 3 Mandatum de associando concedendum est non solum creditori, verum etiam ejus cessionario.
- 4 Jus capiendi possessionem propria auctoritate cedi potest.
- 5 Possessio constituentis probatur per clausulam constituti, ad ipsius, & constitutarij prejudicium.

D E C I S I O C L.

Pro informante, videlicet Equiti Danesio concedendum esse mandatum de associando ad bona de quibus in actis, possessa ab Hannibale de Bernardinis, & aliis litis consortibus.

Constat enim de obligatione illorum de Zavaliis cum pacto precarij, tam ad favorem Posterlae emptoris census, quam Danesij fidejussoris pro relevatione suae indemnitate. Et ideo potest Danesius accipere possessionem bonorum à debitoribus olim possessorum, & multo magis petere associationem, etiam contra singulares successores, & modernos possessores dictorum bonorum; tum ex dispositione juris communis, Bart. in l. 3. sub num. 25. vers. sed pone quod debitor, & ibidem Salic. C. de pignor. Tiraq. de jura constit. possess. part. 1. n. 43. Menoch. de adipisc. possess. remed. 5. num. 140. Gallef. de obligat. camer. ad fin. tract. num. 41. tum ex forma Statuti Bononiensis loquentis de precario, Grat. respons. 37. num. 12. lib. 1. & fuit in terminis resolutum contra alios similibus bonorum possessores in causa Bononiensi honorum, 13. Junij anni praeteriti, coram me.

- 3 Quod jus competit Danesio, non solum ex propria persona, sed etiam in persona Posterlae, à quo obtinuit cessionem, ex quo sequitur, ut sicut Posterla posset exercere illud pactum contra quoscumque possessores, ita cessionarius; et cum certum sit tale jus cedi posse, Bart. in l. 1. §. ultimo, n. 2. & ibi Doctor. praefertim Jal. qui de communi testatur, n. 4. ff. de novi oper. nunc. Negul. de Pignor. 4. p. princ. n. 21. vers. decima conclusio. Quod autem dicta bona contra quae petitur mandatum, fuerint olim à Zavaliis possessa, constat ex instrumento assignationis de dictis bonis inter ipsos, & eorum creditores confectis cum clausula constituti, per quam probatur possessio constituentis ad ipsius & constitutarij prejudicium, Grat. respons. 42. sub n. 12. lib. 1. Tiraq. d. tract. de constit. possess. limit. 1. n. 23. vers. sed hoc quod dicimus, Rota decis. 766. n. 1. p. 1. divers. Et ita decisum.

R.P.D. Justo, Romana annuae responsionis, Veneris 30. Octobris 1602.

S U M M A R I A.

- 1 Dominium utile, & directum in eadem persona concurrere non potest.
- 2 Census de sui natura est semper redimibilis.

3 Quicumque, est dictio generalis, & comprehendit omnem casum.

4 Finis contrahentium est attendendus.

5 Pactum de redimendo toties quoties, applicatur censui.

6 Observantia subsequuta declarat qualis fuerit ab initio intentio contrahentium.

D E C I S I O C L I.

Jacobus Jacobatus die 16. Februarij 1559. vendidit pro pretio scutorum centum Domino Hieronymo Gabriellio annuam responsionem ducatorum duodecim de Carolenis, quam habet super domo sita in urbe in platea Capranicæ, concessa ab eodem Jacobo Fabio Jannutio jure locationis in emphyteusim, reservatis tamen juribus directi domini, & devolutionis, seu reversionis ejusdem domus; & in eventum devolutionis, seu reversionis per obitum emphyteutæ, vel alia quavis occasione, vel causa, idem Jacobus imposuit, constituit, & assignavit unum annum censum ducatorum duodecim similibus super eadem domo, quem vendidit eidem Hieronymo Gabriellio, concedendo eidem omnia jura sua, omnesque actiones super dicta responsione, ac ipso censu in eventus supra dictos, pacto apposito retrovenditionis intra quadriennium dictæ annuæ responsionis, ac dicti census. Deinde idem Jacobus anno 1563. proprietatem, & directum Dominium, ac omnia jura sibi competentia super dicta domo vendidit Fabio Jannutio emphyteutæ libera, præterquam ab annuo censu dictorum duodecim ducatorum venditorum Domino Hieronymo Gabriellio; successivè eadem domus devenit in dominium Domini Equitis Georgij Iustitiani, qui vult cogere Dominum Carolum Gabriellium hæredem Domini Hieronymi ad revendendum jus quod habet super dicta annua præstatione, eodem pretio scutorum centum, & dubitatum fuit per me extra Rotam, an hoc ei liceret: propositoque dubio fuit affirmativè resolutum.

Namque dicebant Domini, verum esse jus quod habebat D. Jacobus extinctum esse, consolidato dominio directocum utili in persona Fabij, nec potest durare ulterius præstatio, & recognitio. Aym. conf. 499. n. 4. & per tot. Quia et directum dominium, & utile non possunt concurrere in eadem persona, Rot. conf. 7. lib. 5.

Quibus non obstat quod possit dari medius utilis dominus, cui ista præstatio soloatur, Bald. in c. ceterum, circa fin. de judic. Faber in §. adeo, n. 5. Inst. de locat. C. ldr. conf. 24. circa fin. & alios refert Menoch. conf. 226. num. 186. vers. secundus casus, lib. 3. siquidem responsum fuit, ista non posse applicari in hoc casu, ubi nullum jus aliud, præter præstationem annuam transactum fuit in Dominum Gabriellum, immo expressè Jacobus sibi reservavit, quo casu omnia jura salva remanent, Faber in d. §. adeo, n. 5. vers. & maxime quando.

Nec etiam id fieri potuit per proprietarium solum, & ita loquitur Gloss. communiter approbata in d. §. adeo, in verbo propria, Inst. de locat. & consequenter concludendum videtur, quod resolutum jure istius annuæ præstationis, fiat locus censui imposito in eventum reversionis, & consolidationis; qui et census est de sui natura semper redimibilis, ut constat ex Constitutione Calixti, & Martini super censibus.

Quibus non obstat dicere nonevenisse casum translationis in censum. Nam pactum non se restringit ad casus devolutionis, seu reversionis domus per obitum Cassandrae, & Scipionis in Jacobum; sed ulterius procedit, seu alias quacumque occasione, vel causa: quæ verba ita generalia sunt apta comprehendere omnem casum, quo annua illa responsio resolveretur per consolidationem domini utilis cum directo, l. in fraudem,

fraudem, §. in ff. de milit. testam. Dec. conf. 5. sub num. 3. Sensus enim contrahentium fuit ut mutato stato rei non amplius capax illius contractus, mutaretur forma contractus, & non extingueretur; & hic est attendendus tanquam finis. Bald. in l. non sine, C. de bon. qua liber. & in l. si non convisi, C. de injur. c. intelligentia, de verb. signif. cum similibus, quibus consentit emphyteuta emendo directum dominium, & alia jura proprietarij sub assertione libertatis domus, præterquam ab annuo censu. Intentio enim utriusque erat, ut solum censeretur venditam jus Jacobi sine præjudicio juris Hieronymi, l. alienatio ff. de contr. empt. Castr. conf. 3. §. 4. num. 3. lib. 1. & idem fecerunt mentionem pacti de redimendo toties quoties, quod applicatur censui. licet sit appositum pactum de redimendo intra quinquennium. Covar. var. resol. cap. 9. n. 8. lib. 1. & cap. 8. n. 3. lib. 3. Et istud pactum declarat partes intellexisse de censu redimili: facit Decisio coram Reverendissimo Domino Alexandrino in Romana Tarris Bubularia, 7. Decemb. 1575. & coram bon. mem. Vicecomite in una Romana censu, 6. Junij 1585. & in alia Urbevetana censu, coram bon. mem. Gyphio, 6. Junij 1594. unde non applicantur quæ pro Domino Carolo dicuntur, jure non prohiberi fieri censum irredimibilem, ex allegatis.

6 Quinimo Gabriellus et exigendo annuatim post extinctionem emphyteusis, videtur de facto assensisse censui novæ formæ contractus, aliàs malè exegisset, & sine aliquo titulo, quia prior erat extinctus, & nihil intelligeretur remansisse præter creditum centum scutorum adversus Jacobum, unde ad providendum ejus indemnitati suprascripta visa fuerunt Dominis verisimilia, & justa.

Et ex his conclusum Dominum Carolum teneri revendere eodem pretio, quoniam usque ad transactionem, & censum nullum considerari potuit augmentum pretij ab inde citra minus, quia in istis censibus redimibilibus non datur augmentum.

14 Quod de jure est licitum, potest in pactum deduci.
15 Pactum a jure non improbatum, si in contractu census adiciatur, vitiat, & non vitiat contractum.

DECISIO CLII.

Agebatur de censu imposto, & vendito ante Bullam fel. record. Pij V. & Domini tenuerunt esse validum, non obstantibus pactis in eo apposis, quæ inducebantur ad ostendendam nullitatem census.

Primum quod pactum erat, quod licitum esset Antonio venditori censum hujusmodi ad quinquennium redimere, & eo lapso dictus census, nisi eidem Domino Nicolao, & Joanni placuerit, redimi non possit, ex quo dicebant illi de Carolis, quod in principio, in ipso contractu fuit venditus census redimibilis, ad quinquennium verò irredimibilis cum eisdem pactis, & conditionibus, & pro eodem pretio, quod tamen irredimibilitas debeat compensari pretio Ioan. Medin. de restit. in quest. de censu redimibil. cap. 8. & quoniam redimibilitas restringitur in limine contractus, censetur nullus, & usurarius, ut videtur tenuisse Rota coram bon. mem. Vicecomite, postea Archiepiscopo Mediolanensi, in una Romana censu, 6. Junij 1594. & in alia Urbevetana censu, coram bon. mem. Gyphio, 6. Junij 1594. Quæ tamen in hoc caso non placuerunt Dominis; quia pactum quod de retrovendendo constituto tempore nullibi reprobatur, neque in Bullis Calixti, & Martini, neque de jure communi, ut per Sor. de justit. & jure lib. 6. q. 5. art. 3. concl. 5. Medina ubi supra, vers. adverte tamen.

Non obstat quod non sit habita ratio de pretio pro tempore, quo census factus est irredimibilis sed fuerit semper idem pretium; quoniam quod compensatio pretij quatenus adesset, faceret contractum iniustum, non usurarium, ita Sor. allegatis, & Ludovic. Lopez de Contract. cap. 56. vers. ad secundum.

Non obstat quod pactum, quod redimi non possit, sit in limine contractus, ex decisionibus Vicecomitis, & Gyphij, quia sunt duo casus. Primos quod quando à principio negatur facultas redimendi: tunc enim emptor est certus de fructibus pro certo tempore, non de sola recuperatione pretij, quod est illicitum. Host. in cap. in civitate, in fine, ubi etiam Boich. de usur. Bald. consil. 481. lib. 1. cum allegatis per Ioan. Bapt. Lup. de usur. Comment. 2. in lib. 2. C. de pact. inter empt. & vendit. num. 69. vers. minus obstat; & tunc non valet, & procedunt decisiones allegata. Alter casus est, quod census est redimibilis à principio, & postea fit irredimibilis; quo caso census valet, & procedit doctrina Sor. & aliorum.

Non obstat decisio coram Ill. Scraphino, in Romana Tarris Bubularia, 7. Novembris 1575. nam ibi pactum quod si venditor intra quinquennium censum non redimeret, censeretur perpetuari aut arbitrio emptoris pecuniæ, sive pretium repeti posset, quod est de directo contra substantiam census, juxta Constitutiones Calixti, & Martini. Quia quod debet esse in arbitrio venditoris redimere censum, non autem in arbitrio emptoris, Silvest. in Summa, in verbo, usura, quest. 15. vers. esset licitum. Sor. de just. & jure, lib. 6. quest. 5. art. 3. col. 2. Covar. variar. resol. lib. 3. cap. 8. num. 7. post Conrad. de Contract. quest. 7. Gabr. conf. 152. n. 5. lib. 1. Cardinal. Toled. in Summa, lib. 5. c. 45. vers. certum est necessarium; & sic tendebat ad ostendendum, quod pactum erat contra substantiam actus, ut in illa decisione: in casu nostro non sic, quia fit irredimibilis post quinquennium sine beneplacito Nicolai, quod interveniente venditore, si vult redimere, potest, sicut semper quod de jure accedente consensu emptoris venditor potest ab emptione recedere, l. ab emptione, ubi Bart. Doct. 8. ff. de pact. & sic licitè & in hoc eodem pacto visa fuit

R. P. D. Justo, Romana census, Veneris 21. Octobris 1605.

SUMMARIA.

- 1 Censu ante Bullam Pij V. poterat creari cum pacto, quod si certo tempore non redimeretur, fieret irredimibilis, & num. 6.
- 2 Irredimibilitas census debet compensari cum pretio. Alias contractus est injustus, non tamen usurarius, num. 4.
- 3 Pactum de retrovendendo certo tempore, non est illicitum.
- 5 Censu qui nunquam redimi possit, est illicitus, etiam ante Bullam Pij V.
- 7 Pactum quod si census intra certum tempus non redimatur, sit in arbitrio emptoris pretium repetere, erat prohibitum etiam ante Bullam Pij V. tanquam contra substantiam census.
- 8 Redemptio census debet pendere ab arbitrio venditoris, non emptoris census.
- 9 Ab emptione recedere semper licet de consensu contrahentium.
- 10 Pactum illicitum, quod respicit totum contractum, vitiat, & totum contractum vitiat. Intelligo quando pactum tendit ad perimendam substantiam contractus, num. 13.
- 11 Pactum quod debitor census existens in mora solvendi per certum tempus, possit cogi ad redimendum censum, non est illicitum.
- 12 Pactum istud non repugnat nature, nec substantia census. Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

multum in terminis *decisio coram bon. mem. Orano, in causa Foratwienfi census, 13. Novembris 1589.* ubi ad-
 erat pactum, quod posset census redimi solvam inter
 decem annos, & duos menses.

Secundum pactum erat, quod si emptor in solu-
 tione dicti census per duos menses post lapsum cojus-
 libet semestris morosus esset, licitum sit eidem em-
 ptoribus ab hujusmodi contractu recedere, & sortem
 principalem repetere, & venditor ad restituendum
 principalem cogi, & compelli possit: unde dicebatur
 naturam contractus retinere, & eodem tempore cen-
 sum irredimibilem pro parte emptoris facere redimi-
 bilem, & quo casu pactum vitiat & vitatur. *Bald. in l. si
 pater, n. 4. ff. de adopt. quia respicit totum contractum,
 Bald. in c. 1. per quos fiat invest.*

Nec obstat quod id fieri possit, de jure post moram
 loco damnorum, & interesse, ut dixit Rota *in causa
 Romana dotis, coram bon. mem. Cantuccio*, quia hoc
 intelligitur ex post facto de mandato Judicis, qui debet
 providere indemnitati partium, sed non propterea
 justificatur pactum à principio.

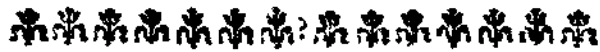
11 Contrariam & partem in nostris terminis tenuit
*Gabr. conf. 152. num. 3. lib. 1. Navar. conf. 7. num. 6. de
 empt. & ven. tit.* qui loquuntur etiam in censu post
 Constitutionem *Pij V.* & hanc Domini tenuerunt ex
 rationibus ibidem deductis.

12 Non obstant contraria, & quia verè ex hoc pacto
 non sit redimibilis pro parte emptoris invito vendi-
 tore, sed eo volente propter moram ex qua inducitur
 ejus consensus, ut per *Gabr. d. conf. 152.* qui idèd dicit
 quod non repugnat naturæ, nec substantiæ census, ut
 præcedente mora, vel culpa venditoris repeti pretium

13 possit: & non quadrat doctrina *Bald.* & quia loquitur
 quando pactum est ad perimendam substantiam con-

14 tractus, quod si præcedente mora & hoc fieri potest de
 jure, ut in decisione bon. mem. *Cantuccio.* nihil prohibet

15 quod non possit deduci in pactum, quod jure est, &
 quia ad summum superabundat, quo casu vitatur &
 non vitatur, ut per *Bald. in d. cap. 1. §. fin. n. 6. vers. 2. verò
 per quos fiat investit.* Ex quibus conclusum fuit sen-
 tentiam A.C. tanquam injustam esse revocandam Et
 ita fuit conclusum.

Rever. P. D. Corduba, Faventina bonorum, 19.
 Januarij 1595.

SUMMARI A.

- 1 Exceptio melioramentorum non obstat in judicio spe-
 ciatino.
*Etiamsi int magni valoris, num. 6.
 Nisi sint facta circa rem restituendam, n. 4.*
- 2 Spoliator non potest apponere compensationem.
- 3 Lis mora inducit mala fidei.
- 5 Redemptio census non est melioratio in re, sed extra
 rem.
- 7 Dominium rei non transfertur ex subhastatione
 nulla.
- 8 Census extinctio pendet à mera voluntate Domini
 fundi suppositi.

DECISIO CLIII.

STante resolutione per Dominos facta, executio-
 nem scilicet, & subhastationem de bonnis Joannis
 Saguntini fuisse nullam, & inde dictum Joannem
 spoliatum restituendum fuit oppositum per Blaxiolum
 de melioramentis, ex eo quod extinxerit censum impo-
 situm super dictis bonis.

Quare dubitavi an constaret de talibus, quæ impe-
 dirent dictam executionem, & Domini resolverunt ne-
 gativè: quia & spoliator debet prius restituere, & post-
 ea officio Judicis melioramenta petere. *Neviz conf. 78.
 in fin. Gregor. Lopez decis. 44. glo. 5. ad Extrat. tit.
 18. p. 3. Joan. Garc. de expens. & meliorat. c. 2. n. 2. c. 3.
 c. 15. n. 1. 17. c. 18. c. 7. n. 17. c. 18. cum nec etiam
 possit dare de compensatione. Caputaq. decis. 171. p. 1.
 maxime cum Blaxiolus & sit possessor mala fidei post
 mentionem litis, l. sed & si, §. si ante lit. m. de pet. hered.
 Caputaq. decis. 166. p. 3. & quia melioramenta & tunc
 possunt impedire restitutionem quando essent facta
 circa rem restituendam, l. in fundo ff. de rei vendicat. &
 ibi Doctor. Redemptio autem Census & non est me-
 lioratio in re, sed extra rem, efficiens meliorem condi-
 tionem possidentis.*

Non obstat, quod valor bonorum sit auctus per di-
 ctam extinctionem census, quia & etiam quando sum-
 ma est magna; ita ut non possit eam dominus solvere,
 non intelligitur facta melioratio, nec datur retentio ad
 effectum impediendi restitutionem, ad tradita per *Nie-
 noch. de recuper. poss. ff. remed. 15. n. 553. Anton. Go-
 mez in l. 46. Tauri, n. 2. & Joan. Garc. ubi supra, in c. 1.
 n. 25. c. 6. n. 2. c. 11.*

Quanto magis cum Saguntinus non potuerit co-
 gi ad extinctionem census, qui adhuc verè extitit
 dici non potest, cum & per subhastationem nullam do-
 minium fundi super quod est in positus, non transierit
 in ipsum Blaxiolum, l. 4 §. condemnatum, ff. de re judic.
 unde potuerit ipse uti dominus dicti fundi prædictum
 censum extinguere, & cum talis extinctio pendeat à
 voluntate, & libera potestate domini fundi, ex Consti-
 tutione *Pij V.* de censibus.

Illustissimo Cardinale Lancelloto, Perusina
 affictus, Lunæ 3. Decembris 1571.

SUMMARI A.

- 1 Venditor census potest quocumque illum redimere.
- 2 Emptor census non potest licite pacisci, ut census re-
 dimatur.
- 3 Etiamsi dictum pactum non sit deductum in stipula-
 tionem, sed emptor sit aliunde de redemptione se-
 curus.

DECISIO CLIV.

Fuit conclusum, quod pactum extinctionis census
 appositum in locatione de qua agitur, sit illicitum,
 & usurarium, Quia cum Dominus Paris verè
 emisset censum, non autem Raphaëi Calcaneus cujus
 nomen simulatè fuit appositum in instrumento cen-
 sus, ut ipse Raphaël declaravit asserens in eo non
 habere nisi nudum nomen, non potuit ipse Paris in
 dicta locatione obligari ad faciendum dictam extin-
 ctionem: & nam licet venditori census sit permessa
 illius redemptio, juxta Constitutiones *Martini V. &
 Calixti III.* & novissimè per Bullam *S. D. N.* cujus pro-
 visionis plures rationes, & auctoritates asserit *Conrad.
 de Contract. g. 83 per tot. & declarat Covarr. var. res. lib.
 3. resol. 8. n. 5. vers. tandem*, tamen & emptori est prohibi-
 tum, quia tunc certus esset de lucro, & propterea Do-
 ctiores concludunt hoc pactum esse illicitum, ut deter-
 minat *Dominic. de Soto de just. & jure lib. 6. q. 5. art. 3.
 in prima concl. & latè Conrad. in dicto tract. g. 84. in 5.
 concl.* Quod ampliat Summa Antonina p. 2. c. 8. §. 14.
circasit. ut & procedat etiam hoc pactum non sit deduc-
 tum in stipulationem, sed emptor ipse sit certus aliunde.
 Hæc autem intentio Domini Paris coadiuvatur

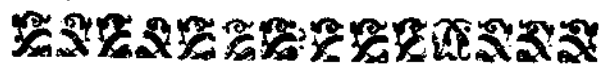
Decisio CLV. & CLVI. 115

ex eo, quia voluit quod uxor Domini Hieronymi, quæ est venditrix dicti census, esset sibi obligata de faciendo ratificare dictam locationem per Reverendissimum Dominum Episcopum sub pœna extinctionis dicti census, ex quo arguitur enixa ejus voluntas desiderantis census extinctionem.

Non obstat quod Dominus Paris voluerit censum debere extinguere, ut rem gratam faceret Domino Hieronymo venditori, ut dicitur in dicto instrumento locationis: quia respondetur non haberi in consideratione hinc favorem venditoris, quia venditori hoc est permissum, ut supra dictum est. Sed necessitas redimendi imposta ab emptore est illa quæ facit contractum usurarium.

Ex quibus inferitur, pactum illud esse simulatum, non simulatione de peritiosa ad personam, sed de contractu ad contractum: quia sub specie census fuit factum motuum cum certo pacto lucri, quod facit illum usurarium.

An autem propter dictum pactum usurarium reddatur propterea illicitus contractus locationis, ita ut dictus Reverendissimus Dominus Episcopus non possit dicto pacto relictæ agere ad illius executionem pro effectibus decursis, nihil fuit resolutum, sed de eo particulariter videbitur, quæ difficultas pendet ab hoc, an dictus contractus sit dividuus, vel individuus.

Illustrissimo Cardinale Blanchetto, Romana
census, Lunæ 13. Junij 1594.

SUMMARI A.

- 1 Pactum quod census debeat durare per certum tempus, annuæ et contractum census in totum.
- 2 Contractus usurarius non validatur consuetudine. Nec confirmatione Papa. num. 5. Nec iudicis sententiâ. num. 8.
- 3 Consuetudo in materia usurarum nihil operatur.
- 4 Contractus ab initio nullus partium tacito consensu, non convalidatur.
- 5 Papa non dispensat super usuris.
- 6 Usura sine probata iure Divino, & naturali.
- 7 Papa non dispensat contra jus Divinum, & naturale.

DECISIO CLV.

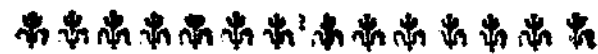
Fuit resolutum censum de quo agitur, esse nullum et propter adiectum pactum, quod per sexcentum tantum deberet durare, stantibus Constitutionibus Marti, V. & Calix. III. de empt. & vendit. & Constitutione Pij V. & per tale pactum tanquam usurarium contractum annullari in totum, tradunt Sot. de justit. & iure lib. 6. quest. 3. art. 3. Contrad. de Contract. q. 48. in 5. conclus. Covar. variar. resolut. lib. 3. cap. 9. num. 4. Gabr. conf. 152. n. 4. & 1. lib. 1. & fuit resolutum coram R. P. D. meo Decano in causa Urbevæna census, 13. Novembris 1591.

- 1 Hinc contractum et consuetudo, seu etiam confirmatio Patris non validare non poterit, tum quia et consuetudo hoc casu nihil operatur, cap. cum nobis, ubi glos. in verbo multi, de usur. Roch. in cap. fin. in 3. notab. de consuetud. & fuit resolutum coram Illustrissimo Lancelotto in una Romana societatis, 2. Junij 1570. & in dicta Urbevæna census, coram R. P. D. meo Gypso. Tum etiam et nulla partium tacito consensu non potest contractus ab initio nullus validari. Clem. 1. de usur. l. quod initio, ff. de rog. jur. re. ut. non firmatur, eod. tit. lib. 6. Doct. in l. de quibus, ff. de legibus.
- 2 Confirmatio et autem Patris hoc casu non suffragatur,

cap. super eo, de usur. & est communis opinio tam Theologorum, quam Canonistarum, Doct. in l. 1. de summa Trinitate, & fide Cathol. summa Angelica in verbo usura, et secundo, num. 14. Sylvester, in eodem verbo 9. n. 22. Sot. de just. & iure lib. 6. quest. 3. art. 1. ad tertium. Covar. var. v. solus. lib. 3. cap. 1. num. 8. et cum 6 usuræ, & iure naturali, & iure Divino sint prohibeæ, contra quæ Papa non dispensat. D. Thom. 1. 2. q. 4. art. 5. fuit resolutum coram bon. mem. Domino Lottio, in una Romana societatis, 2. Junij 1575. quæ est decis. 67. inter diversas, part. 1. & in præmissis multo magis, quia confirmatio Patris respexit præcipue venditionem officij; alia verò pacta tunc expressa, quàm non expressa confirmavit, quia tunc sunt licita, & honesta, ut apparet in illis verbis. Puta, hujusmodi, & omnia, & singula præmissa, &c.

Non obstant mandata executiva, et quia non fuit in potestate iudicis validare hunc contractum.

At autem hi fructus debeantur ex æquitate l. comrabis, C. de ad. empt. particulariter est videndum.

Illustrissimo Cardinale Ludovico, Romana
Prælationis, Veneris 19. Novemb. 1604.

SUMMARI A.

- 1 Jus prælationis in venditione fundi censuati competit domino census, etiamsi venditio fiat per viam subhastationis.
- 2 Venditio quod sit voluntaria, vel necessaria, est quæ d' accidentale.
- 3 Factum iudicis habetur pro facto partis.
- 4 Dispositio quantumvis exorbitans, extenditur quatenus verborum proprietas requirit.
- 5 Etiam quod esset major ratio in uno, quàm in alio.
- 6 Jus prælationis fuit concessum domino census propter jus, quod habet in re supposita.
- 7 Dispositio loquens in venditione, non procedit in additione pignoris in materia retractus.
- 8 Venditio facta à iudice plus offerenti differt ab additione, seu datione in solutum factæ creditori.
- 9 Bulla Pij V. super censibus, concedentis domino census prælationem, intellectus.
- 10 Denunciatio venditionis rei supposita cenæ debet potius fieri ab emptore, quàm à domino rei, vel venditore.

DECISIO CLVI.

Fuit resolutum Dominis omnibus idem sententibus, et Privilegium in Bulla Pij V. concessum domino census, ut præferatur emere volentibus cum censui suppositam, procedere etiam in venditione per viam subhastationis facta; fundamentum Dominorum fuit, quia Bullæ verba verificantur, & mens non est aliena. Venditio enim est re, & verbis, cum habeat omnia ad venditionem requisita. Et licet fiat ex causa necessaria, hoc tamen non alterat naturam venditionis, cum et esse voluntariam, vel necessariam venditionem accidentaliter contingat, ad not. in l. pacta convensa, ff. de contrab. empt. & in l. jurisgenium, §. adeo, ff. de pact. Proter nec etiam refert si fiat à iudice, vel à domino, cum et præsertim in hoc factum iudicis habeatur pro facto partis, l. si ob causam, Cod. de evict. l. si pignora, ff. eodem tit. cum igitur finis in venditione propria, succedit regula quod et dispositio quantumvis exorbitans, & restringenda temper est intelligenda ut ea mens disponat quatenus verborum proprietas se extendit, l. cum lege, ubi Accr. ff. de testam. c. si qua.

116. Decisio CLVII. & CLVIII.

de sentent. excom. Calder. in conf. 10. in princ. in iis. de
5 consang. & affinit. Aym. conf. 227. n. 12. Etiam ¶ quod
esset major ratio in uno casu, quam in alio, l. 1. §. quod
autem ff. de alea lusu, & aleator. Concurrit etiam mens,
6 & intentio Bullæ, ¶ quæ fuit favere domino census
propter jus quod habet in re. Quem favorem ita me-
reor si fiat venditio venditore invito, quemadmodum
eo volente, nec jus vendentis sit deterius, aut illi in ali-
quo præjudicatur, cum ejus non intersit an res vendi-
ta permaneat penes oblatorem, cui per judicem fuit
deliberata, vel perveniat ad dominum census.

Nec facit quod dicitur ex adverso, nos versari in
additione pignoris, & adjudicatione, & propterea
7 non intrare disposita in venditione; quia ¶ ultra quod
opinio tenentium in hac adjudicatione non esse lo-
cum retractui, non caret difficultate, & contradic-
tionibus. Quia contrarium defendunt Tiraq. de retractu
Lignag. §. 1. Glof. 14. num. 13. & seq. Mathienz. super
confis. Regni Hispan. tit. 1. lib. 7. glof. 7. Ioan. Gut-
ierrez Practic. Quæst. lib. 2. quæst. 157. n. 1. multum
8 ¶ etiam differt venditio quæ fit per judicem licitanti,
& additio quæ fit creditori, l.ordo, C. de execut. rei
judic. Bald. conf. 300. lib. 1. Tiraq. d. glof. 7. n. 14. Ma-
thienz. ubi supra, num. 11. ad fin.

Non obstat quod in multis casibus cumulatis per
Roland. conf. 21. lib. 3. dispositum in venditione non
habeat locum in venditione necessaria, quia illud ibi
contingit propter disparitatem rationis.

Non obstant ponderationes verborum Bullæ. ¶
9 Nam circa verbum (vendenda) jam dictum fuit non
esse nos in additione pignoris, sed in venditione
facta oblatore, quæ est vera venditio.

Nec etiam placuit alia ponderatio super denuncia-
10 tione faciendâ, quia Bulla non dicit quod dominus
rei, nec venditor debeat facere hujusmodi denuncia-
tionem, sed loquitur impersonaliter, & propterea po-
terit ab ipso emptore fieri. Immo videtur ab eo potius
facienda, cum sua intersit magis quam venditoris rem
non retrahi.

Minus etiam facit quod disponitur debere den-
unciari conditiones, quibus res vendenda sit, quia
etiam in venditione, quæ fit per subhastationem,
possunt apponi conditiones, & ut plurimum appo-
nuntur circa distributionem pretij, & cauteles cre-
ditorum, & alia. Rom. & Alex. ex adverso adducti
loquuntur in statuto, in quo aderant verba, voluerint
vendere, quæ plurimum ab ipsis ponderantur ad
probandum quod statutorum loquitur in venditione
voluntaria: Bulla autem loquitur simpliciter de re
vendenda.

Ex quibus fuit resolutum illam comprehendere
venditiones per viam Curie factas. An autem Fra-
tres S. Honorij Domini census habeant hoc casu
prælationem in præjudicium Ecclesiæ S. Sabæ, quæ
dicitur esse domina directa vineæ, de cujus retractu
agitur, & an sibi præjudicaverint agendo solum con-
tra Dominum Equitem Crescentium ad fructus, &
recipiendo partem pretij venditionis, erit particula-
riter videndum.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Romana
Vineæ, Mercurij 31. Januarij 1601.

SUMMARIA.

- 1 Dominus census in venditione fundi suppositi debet omnibus præferri.
- 2 Et sufficit declaratio voluntatis, absque actuali deposito pretij.

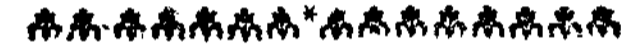
3 Domino census est notificanda futura venditio fundi suppositi, etiam quod aliunde de dicta venditione notitiam habeat.

DECISIO CLVII.

Fuit resolutum sententiam A. C. in favorem Do-
mini Fabij censuarij esse justam, & confirman-
dam, quia infra mensem à die denunciationis declara-
vit velle præferri, obtinendo monitorium super re-
tractu, quod fuit executum contra emptorem, & ideo
vigore Bullæ san mem. Pij V. super forma creandi cen-
sus, est præferendus.

Non obstat quod non fecit depositum pretij, quia
¶ Bulla non cogit dominum census volentem præfer-
ri ad faciendum depositum. Et cessat omnis difficultas,
quia in instrum^{to} adest pactum clarum, quod emptor
non teneatur ad solutionem pretij, nisi post traditam
actualem possessionem Vineæ, & ideo depositum ante
traditionem possessionis non erat necessarium.

Non obstat notitia Fabij ante denunciationem,
quoniam denunciatio requiritur pro forma, Bald. de
jure protom, num. 15. & latè Tiraq. de retractu lign.
§. 36. glof. 2. num. 26. 27. & 29. Ultra quod si sola
scientia sine denunciatione sufficeret, esset necessaria
probatio conclusens scientiæ omnium pactorum,
cum quibus est facta venditio, ut per Tiraq. d. glof. 2.
num. 30. quæ hinc non adest.

Illustrissimo Cardinale Ludovico, Romana
Vineæ, Veneris 26. Junij 1609.

SUMMARIA.

- 1 Dominus census debet præferri alijs in emptione rei censuata.
- 2 Actio cui datur, multo magis exceptio.
- 3 Actionem qui habet, multo magis retentionem.
- 4 Exceptio sapiens petitorium admittitur in possessorio, quando est clara, & non eget probatione.
- 5 Exceptio manifesta, & notoria nunquam censetur rejecta.
- 6 Scientia ut noceat ad excludendum retractum, debet probari concludenter, & non presumptivè.
- 7 Et specificè cum omnibus qualitatibus.
- 8 Denunciatio requiritur, & non sufficit scientia venditionis rei censuata in retractu faciendâ vigore Bullæ Pij V. super censibus.
- 9 Datio in solutum est similis venditioni, & dicitur venditio.
- 10 Disposita in venditione procedunt in datione in solutum.
- 11 Maxime si datio in solutum sit voluntaria.
- 12 Prescriptio vel non currit contra ignorantes, vel restituntur adversus eam.

DECISIO CLVIII.

Fuit resolutum Dominos de Spada non teneri re-
stituere vineam; fundamentum resolutionis fuit,
quia sunt Domini census super vinea impositi, & de-
claraverunt velle præferri in emptione facta ab aucto-
ribus Litæ adversariæ, ¶ quæ prælatio est illis debita
vigore Bullæ Pij V. super creatione censuum, & ¶ si-
cut illis datur actio ex privilegio dictæ Constitutio-
nis, ita, & multo magis exceptio, l. in vitijs, §. videamus,
ff. de reg. jur. cap. qui ad agendum, cod. tit. lib. 6. & ¶ jus
retinendi, quod est favorabilis jure agendi, l. per re-
tentionem, C. de usur. l. 2. ubi Bald. in 7. notab. C. de fidei-
com. Aym. conf. 148. num. 2.

De

non solum super dicta domo, sed etiam super aliis pluribus bonis magni valoris, & certis finibus designatis, poterat super illis census remanere, dato quod super domo esse desisset, ut sæpe fuit decisum, & signanter in *Beneventana census*, 29. Martij 1591. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio, & in *Romana census*, 14. Januarij 1601. coram Reverendissimo Domino meo Damasceno.

Nec etiam obstat quod sit imputandum Dominis de Castellanis, si non præcaverunt domum posse retrahi à censuario Hoc enim retorquebatur; nam licet ipsi scirent posse retrahi, sciebant etiam ipsos debere conservari indemnes, & idem magis videtur imputandum ipsi censuario, qui licet sciret pacta & conditiones, quæ erant ut pretium deberet solvi in pecunia numerata pro extinctione aliorum censuum, & non istius impositi super domo, nihilominus voluit retrahere, cum tamen non cogere, cum Bulla det facultatem censuario, non autem imponat necessitatem, & t aliàs non excuset necessitas in quam quis sponte se conjecit, *l. si fidejussor. §. si necessaria, ff. qui satisf. cogant, Surd. decis. 59. num. 11.* Quod bene videtur advertisse Bernardus, qui in monitorio, cui postea Gaspar adhæsit, petiit in venditione præferri cum oblatione solvendi, vel deponendi pretium solutum à Castellanis, & tamen sententia condemnat tantum ad restitutionem partis pretij. Quod etiam movebat Dominos pro infirmatione sententiæ, t cum non esset conformis petitioni, & libello, *l. ut fundus. ff. commun. divid. cap. licet Heli, de simon.*

Quibus accedebat quod tam ex præcedenti tractatu, & conventionem postea facto comprobata, ut Bernardus una manu cederet censum, alia verò Gaspar imponeret censum ejusdem summæ ad favorem Bernardi, quàm ex aliis deductis per informantes, præsertim quod Bernardus nunquam habuit animum emendi illam domum, ut deponunt testes pro Castellanis inducti; nec Dominus Horatius vendendi ad effectum extinguendi censum, quem habebat cum Bernardo, immo in instrumento venditionis Dominus Horatius illum intra quinquennium extinguere, & domum propriis pecuniis liberare promisit, & ex cessione census facta post venditionem perfectam, & post inchoatum iudicium videbatur emptio aliquantulum affectata, & procurata ad æmulationem illorum de Castellanis. Ex quibus fuit resolutum sententiam A. G. esse infirmendam.

R. P. D. Justo, Romana censuum de Luraghis,
Veneris 21. Januarij 1601.

SUMMARI A.

- 1 *Fructus percepti ex re emptæ nomine alieno, sunt restituendi ei pro quo res emptæ fuit.*
Intellige si præc. fuerit mandatum ad emendum, aliàs secus, nisi post ratificationem, num. 3.
- 2 *Res emptæ nomine meo, sequuta ratificatione, mihi acquiritur.*
- 4 *Dominium non potest esse in suspensio.*
- 5 *Dominium rei emptæ nomine alieno absque ejus mandato ante ratificationem, vel remanet apud vendentem.*
- 6 *Vel acquiritur ementi, sed revocabiliter.*
- 7 *Ratificatio non retrahitur, quando quis locupletaretur cum aliena jactura.*
- 8 *Creditum contrapositum debito in partita extinguit debitum.*
- 9 *Immo potest contraponi ad effectum convertendi illud in quamcunque causam.*

10 *Compensatio crediti cum debito, cui contrapositum fuit, non fit ipso jure, sed si opponatur.*

11 *Maximè si quantitas crediti, & debiti non correspondent.*

12 *Jus creditorum anteriorum ex facto posteriorum tolli non potest.*

DECISIO CLX.

DUO deducebantur pro parte Domini Antonij Macharani ad ostendendam extenuationem octingentorum scutorum debiti pretij fortis principalis census, quorum neutrum placuit Dominis.

Primum erat, quod Dominus Joan. Baptista Luragus emit nomine Domini Antonij, licet ex propriis pecuniis, censum præfatum, & ex fructibus ejusdem census recepit à Dominis Colomnenlibus venditoribus pro primo anno summam octingentorum scutorum: quapropter t isti fructus debent extenuare debitum fortis principalis pretij Census, secundum Bald. in rubr. C. de contrah. empt. num. 26. vers. quindodecimo, quem sequitur Salic. in l. 1. num. 3. eod. tit. Jas. in l. 1. §. mutui datio, num. 9. vers. 15. fallit, ff. si cert. pet. & in l. divorzio, §. 1. in fin. ff. solus. matr. Petrus Ant. singul. 31. cum aliis allegatis.

Præsertim quia cum D. Antonius postea ratum habuerit, ut Rota resolvit coram me in hac causa, 31. Aprilis anni præteriti, subintrat quod dicit Dyn. in regula ratihabitionem, num. 2. in 6. ut t si aliquis emit rem sine mandato nomine meo. & per traditionem receperit, & ego postea ratam habeam emptionem, perinde quæritur mihi demitium, & possessio per ratihabitionem, sicut quæretur per procuratorem, qui mandatum haberet, quia ratihabito retrahitur, & mandato æquiparatur. Verum Domini responderunt doctrinam Baldi & aliorum t loqui præcedente mandato procuratoris, quo casu dominium rei emptæ statim acquiritur principali, secus sine mandato, & ignorante eo cujus nomine emptum fuit: nam non acquiritur jus ante scientiam, & ratificationem. Glor. in l. si ego, ff. de negotiis gestis. Aret. in l. absentis, num. 3. ff. de acquir. possess. & ita intelligit in terminis Gabr. conf. 80. sub num. 3. lib. 1. unde etiam colligitur solutio quoad ratificationem, quia cum t dominium non possit esse in suspensio, d. l. si ego, ff. de negotiis gest. ubi Doctores tenent communiter contra Glor. in verbo suam facere, quæ dicit quod interim forte potest esse nullius, ut attestatur Alex. conf. 232. sub num. 5. lib. 6. necessarium est concludere, quod t vel interim remaneat penes venditorem, Glor. in d. l. si ego, in eodem verbo, ubi dicit dominium interim esse penes debitorem, Alex. d. conf. 232. n. 5. ubi etiam in hoc attestatur de communi opinione Doctorum, vel (ut dixit Gabr. d. conf. 80. num. 3. in fine, quia venditor recepto pretio censetur animum habuisse transf. in emptorem rei dominium) t quod interim sit acquisitum eidem 6 Joan. Baptistæ ementi nomine Domini Antonij revocabiliter; & utroque casu non est penes Dominum Antonium.

Non obstat quod ratihabito retrahatur, quia in hoc casu non solum cessat dominium, ut dictum est, sed bona fides, & omnis æquitas, quæ non loadet, ut ex pecunia Joan. Baptistæ, cujus interim periculo exstabat census, D. Antonius lucratus sit fructus, & hoc casu t retrahitio non procedit, Bartol. in l. si is qui pro emptore, num. 2. & alij Doctores, ff. de usucap. Gabr. d. conf. 80. num. 4. Et Dyn. in d. regula, Ratihabitionem, non loquitur quando propria pecunia negotiorum gestoris, & proprio periculo res emptæ est, & ita fructus ante ratificationem non sunt acquisiti Domino Antonio, neque extenuatum pretium.

Secundum caput erat, quia t cum Joan. Baptista è 8 regione

regione debiti pretij census posuerit partitam crediti horum octingentorum, videatur extractum debitum pro Rota, Imolus l. 1. num. 9. versitem adde ff. de solut. Alex. conf. 85. n. 7. lib. 3. com aliis allegatis, & licet hoc videretur superfluum, stantibus supra dictis, nihilominus responsum fuit specialiter quod ꝑ creditum contrapositum potest opponi ad effectum convertendi in quamlibet causam sibi bene visam, vel etiam compensationis; & ita loquitur Imola, & Alex. ꝑ hoc procedit post oppositionem, las. in §. bona fidei, num. 77. Insti. de act. Rota coram boni mem. Orioleni, & in una Romana grani de Infinitis, 22. Martij 1574. ꝑ Presertim quando non correspondet quantitas, ut in Romana vinea, coram Corta, 21. Junij 1574. inter impresas 53. part. 1. & cum in causa nostro oppositio fiat post decoctionem Ioan. Baptistæ, quia ꝑ jus acquisitionem creditoribus anterioribus tolli nequit, non potest opponendo compensationem, vel etiam retinendo tollere jus anteriorum, l. si prior, §. fin. ff. qui pot. in pign. habeant. & dictum fuit in allegata Decisione in hac eadem causa.

Quibus addebantur Domini, quod cum creditum D. Antonij non aliunde probeatur, quam ex partibus libri Ioan. Baptistæ, & idem posuerit dicta scuta octingenta, non solum ad creditum, sed etiam ad debitum ejusdem D. Antonij, ex dicta partita non remanet in aliquo probatum creditum D. Antonij, & cessat fundamentum suæ præntensionis.

Ex quibus ita decisum fuit.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Ariminenis census, Veneris 9. Junij 1599.

SUMMARI A.

- 1 Solvens fructus census ei, cui illum vendidit, liberatur.
- 2 Solutio facta cedenti post cessionem, si ea non fuerit legitime insinuata, liberat debitorem.
- 3 Intimatio cessionis ut relevet, vel debet fieri de mandato Iudicis, cum inhibitione debitori ne solvas cedenti.
- 4 Vel debet transmitti, & penes eum dimitti copia cessionis in forma probanti, & num. 10. Et non sufficit indicare nomen Notarii de cessione rogati, num. 9.
- 5 Citatio facta a publico nuncio censetur facta de mandato Iudicis.
- 6 Si tamen sit citatio judicialis, secus si sit extrajudicialis, in qua requiritur speciale Iudicis mandatum.
- 7 Et dummodo fiat intra jurisdictionem Iudicis mandantis, secus si ultra.
- 8 Et nuntius faciat relationem apud acta.
- 9 Nemo presumitur velle jactare suum.
- 10 Et potius admittitur error etiam in facto proprio.
- 11 Et ad excludendum hanc presumptionem sufficit qualibet levis occasio.

DECISIO CLXI.

Fuit resolutum ꝑ Jacobum Gobbum, & Joannem Bartoli, qui sortem principalem & fructus census solverunt Alexandro Panatterio, cum quo contraxerunt, fuisse liberatos, non obstante cessione prius facta ad favorem R. P. D. Malvasiæ, quia ꝑ eum non fuerit sufficienter insinuata, non impedit debitorem, quominus solvendo suo creditori consequatur suam liberationem, l. 3. C. de nov. l. nomen, C. que res pign. trad. in l. si cum emptore, & ibi Jal. ff. de pact. Licet enim ubi intimatio sit de mandato Iudicis, sufficiat simplex notificatio cessionis cum inhibitione creditori

ne solvar, tamen quia in casu de quo agitur, non parer de aliqua Iudicis commissione, simplex intimatio non suffragatur, cum non fuerit dictum de mandato Iudicis denunciantis, l. si quis insinatus, ubi ibi not. ff. de poss. Rom. conf. 204. num. 12. Alex. conf. 78. num. 7. lib. 3. Nec verificata causa ꝑ denunciationis ꝑ æqualem exhibitionem instrumenti cessionis, vel ꝑ dimissionem copię, prout requiritur, juxta text. cap. causam, de elect. Bart. in l. fin. ff. de leg. commissar. Et in l. non solum, §. morte, num. 35. & ibi post alios Rub. num. 357. cum seq. ff. de nomi oper. nunc. Alex. in l. de pupillo, §. qui, ff. cod. tit. & in conf. 72. num. 3. lib. 3. & in d. conf. 78. num. 20. Ripa in cap. cum ille, num. 132. & ibi Felin. num. 42. de constitut. & idem Felin. in cap. cum contingat, num. 10. de Rescript. Gagnol. in l. qui in alterius, num. 17. ff. de reg. jur. Tiraq. de retractu lignag. §. 1. glos. 10. num. 99. Gozad. conf. 57. num. 13. in fine; Natta conf. 348. num. 4. lib. 2.

Neque obstat hujusmodi denunciationem factam fuisse per eum, qui erat Baiulus communis Arimini, & ꝑ ideo satis potest dici facta de mandato Iudicis, ex generali commissione, quæ istis nuntiis in eorum denunciationibus dari solet, quia fuit dictum non applicari casui de quo agitur; tum ꝑ quia versatur in denunciatione extrajudiciali, ubi commissio requiritur, quidquid forte dicendum sit in citationibus judicialibus, in quibus loquuntur Doctores in contrarium allegati; tum ꝑ etiam quia hujusmodi generalis commissio non se extendit ultra jurisdictionem mandantis, & sic ad Castrum S. Angeli totaliter segregatum à jurisdictione Communitatis Arimini, cujus nuncius erat iste denunciatus, §. eos, Auth. de collator. Bart. in Extraneag. Ad reprimentum, in verbo per nuncium, & in l. 1. num. 6. ff. de offic. consul. Et cessat omnis difficultas, ꝑ quia ex lectura instrumenti intimationis liquet nullum præcessisse Iudicis mandatum, cum non sit aliquo modo enunciatum, nec relatio reperitur facta penes acta alienius, ut fieri solet in gestis per nuncios de Iudicis commissione, ut post Bald. in l. fin. C. de exhibendis reis, tradunt Moderni. de nullis. ex defectu cit. n. 77. & notissimum est.

Non obstat, quod iste defectus exhibitionis instrumenti cessionis satis ꝑ dicatur suppletus ex eo, quod fuit expressum nomen Notarii, qui de eo rogatus fuit, quia fuit dictum ex hac relatione non potuisse hæredi certam notitiam causari, cum non sit expressum genus factæ cessionis, & Notarius à quo forsitan potuisset certificari, esset mortuus. Ultra quod ad istum effectum non sufficit relatio facta apud acta Notarii rogati ꝑ quando pilus non renetur perquirere; sed requiritur actualis exhibitio instrumenti in forma authentica, ut dicunt allegati Doctores. Et in omnem eventum remanet defectus mandati, & facultatis intimantis, de quo nec etiam per relationem deductum fuit, d. l. si quis insinatus, Tiraq. latissime de retractu lignag. §. 36. glos. 7. num. 4.

Suspicio allegata ex eo quod retrovenditiones census sunt factæ per cedulam privatam, & per acta alterius Notarii, quam de iis rogati, penes quem constabat de cessione, tollitur ex morte Notarii tempore retrovenditionis, & ex præponderata præsumptione ignorantie cessionis, quæ colligitur ex eo, quod illinc ad duos dies solverunt eidem Panatterio fructus decursos, & ita absque eo, quod post cessionem aliquid dictum fuerit continuarunt solvere quatuor annos, usquequæ ab eodem Panatterio uti principali censum recemerunt, quod utique data scientia cessionis non fecissent, ne dicantur velle jactare suum, contra præsumptionem l. de indebito, ff. de probat. ad quam ꝑ excludendam admittitur etiam error in facto proprio, & ꝑ qualibet levis occasio sufficit, ut per Tiraq. in l. si nunquam, in verbo Donacione largitus, num. 206. C. de revocand.

120 Decisio CLXII. & CLXIII.

reocand. donat. Ultra quod instrumentum intimatio-
nis non caret inverisimilitudine, ut bene deducitur
per informantes, qui bene tollunt omnia alia in con-
trarium allegata.

R.P.D. Cavallerio, Ravennatis census,
Mercurij 13. Junij 1607.

SUMMARI A.

- 1 *Scientia presumitur in eo, qui tenetur indagare.*
Maximè si tenetur investigare ratione officij, n. 2.
- 2 *Paria sunt scire, & scire debere.*
- 4 *Intimatio non est necessaria, nisi in casibus in jure expressis.*
- 5 *Scientia in quolibet actu presumitur esse de substantia illius, non tamen denunciatio.*

DECISIO CLXII.

Imposuerat Communitas Ravennæ censum scuto-
rum quatuor centum super certis suis bonis, quem
pretio scutorum octo millium vendiderat Philippo
Ravennæ non pro eo, sed pro persona, & personis per
eum, in actis tamen Cataloni Notarij A.C. & non ali-
bi nominandis, quas personas sic nominandas interim
pro sufficienter in eodem instrumento nominatis ha-
beri voluerunt. Post quadraginta dies vel circa Phi-
lippus medio juramento in actis Cataloni declaravit
censum fuisse impositum ad favorem D. Joan. Baptistæ
Flisci, & pretium fuisse solum de ejusdem Flisci pec-
uniis, quem propterea in dicti census dominium no-
minavit: successivè eodem anno Fliscus præfata in-
strumenta accepit, & approbavit. Post aliquod tem-
pus cum Fliscus convenisset Communitatem ad sol-
vendum fructus dicti census, Communitas allegavit
solutionem, & dicti census extinctionem, ex quo de
mense Decembris 1592. ex pecuniis montis Provin-
ciarum restituerat sortem principalem cum fructibus
hactenus decursis eidem Philippo, unde fuit per A.C.
lata sententia absolutoria in favorem dictæ Commu-
nitatis. Causa appellationis commissa in Rota Illu-
strissimo Cardinali Mellino, fuit dubitatum, an solu-
tio facta Philippo sit legitimè facta, vel ne, ita ut
Communitas sit liberata? & Domini nil resolverunt,
sed restrinxerunt difficultatem an esset necessaria in-
timatio nominationis Domini Joan. Baptistæ Flisci, ad
effectum ut Communitas non posset solvere Philippo
Ravennæ.

Causa per me proposita Domini una tantum parte
informante dixerunt intimatioem non fuisse neces-
sariam, quia cum nominatio facta fuerit in actis Ca-
taloni juxta conventionem, utique talis nominatio
videtur sufficiens absque alia intimatioem, quia de-
signatio illa Notarij, ubi nominatio erat faciendâ, ad
nullum alium effectum videtur expressa, & contracta,
nisi ad hoc ut Communitas posset in actis dicti No-
tarij inquirere personam nominatam, cum certò sciret
ex eodem contractu censum non inservisse pro Phi-
lippo, sed pro persona ab ipso nominanda: unde ¶ in-
trat regula quod presumitur scientia in eo, qui tene-
tur indagare, cum paria sint scire, & scire ¶ debere,
l. quod te, ff. si certum petatur, & ibi Glos. & Doctor.
Tiraq. de retractu lign. §. 12. glos. 1. n. 19. & ita con-
cludit Innocentius in *cap. veniens, de filiis Presbyt. in*
vers. innotuerit, quem scire presumit illud quod tene-
tor inquirere. *Put. decis. 268. num. 3. lib. 1.* & faciunt
quæ dicuntur in *una Romana pecuniaria de Zanbeve-*
riis, 20. Majj 1580. coram bona mem. Cantuccio-
3 quod ¶ qui tenetur ratione officij inquirere, & inda-

gare, etiam in facto presumitur scire, & non ignorare.
per text. in *cap. innotuit, ubi Glos. & Abb. n. 9. de elect.*
facit Text. in *Clem. unica, in fine, de concess. prebend. ibi,*
imputet quidem sibi cum de ipsius commodo agitur. si id,
quod per se, vel per alium scire potuit, ignorat it, Rom.
conf. 481. num. 8. Jas. in l. si res obligata, n. 4. ff. de leg. 1.
Unde cum in anno integro, qui currit à die nomina-
tionis personæ, videlicet à die 12. Junij 1561. usque
ad mensem Septembris 1592. quo census fuit redemp-
tus, Communitas quæ sciebat censum non inservisse
pro Philippo, sed pro nominando, & ab eo non per-
quisierit nominationem, sibi imputare debet, *cap. ex-*
posuit, circa fin. de dilat. ubi temporis quoque spatium
habuerat tam prolixum, ut potuisset, si voluisset, super
præfata causa informare.

Accedit præmissis ¶ quod intimatio nunquam est ¶
necessaria, nisi ubi in jure reperitur expressum illam
fieri debere. *Cardin. in Clem. 1. num. 27. de appell. Dec.*
conf. 168. n. 4. vers. & quid notificatio, de qua necessi-
tate hic non constat.

Præterea ¶ in omni actu in dubio semper præsu- ¶
matur scientiam esse de substantia, non autem inti-
mationem, seu denunciationem, *Lyn. in regula, cum*
qui certus, num. 5. de reg. jur. in 6.

Et ex his fuit resolutum non fuisse necessariam in-
timationem.

Illustrissimo Cardinali Ludovico, Romana
census, Lunæ 2. Decembris 1605.

SUMMARI A.

- 1 *Res empta pro persona nominanda ante nominatio-*
nem acquiritur ementi.
Nisi constet de contraria mente ipsius, num. 7.
- 2 *Res empta pro persona nominanda aff. in hypotheca*
ad favorem creditorum ementis, quæ durante
etiam facta nominatione.
Limit. Si repugnet subjecta materia, num. 6.
Limit. 2. Ex verosimili mente emptoris, num. 8.
- 3 *Hypotheca acquisita ad favorem creditorum ementis*
pro persona nominanda, ex nominatione non amit-
titur, & num. 9.
- 4 *Retractio in voluntariis non fit in præjudicium*
ejus cui erat jus quesitum.
- 5 *Ementis pro persona nominanda non potest post em-*
ptionem novum onus rei empta imponere.
- 10 *Resoluto jure debitoris resolvitur hypotheca.*
- 11 *Intellige si resolutio fiat ex causa necessaria.*
- 12 *Necessaria autem causa est, quæ ortum habet à præ-*
cedenti obligatione.
Vel que non potest absque incommoditate omitti, n. 16.
- 13 *Fidejussor censetur approbare omnia contenta in con-*
tractu.
- 14 *Etiam quoad confessiones, & enunciata.*
- 15 *Contrahens cum aliquo certa qualitate expressa, non*
potest contra illam agere.
- 17 *Creditor consecutus alienationi rei sibi hypothecata*
amittit hypothecam.

DECISIO CLXIII.

Proposui dubium, an mandatum A.C. sit exequen-
dum, quod licet 23. Januarij anni 1604 fuerit af-
firmativè resolutum, quia tamen Illustrissimus Domi-
nus Lotharius resolutionis fundamentum in dubium
revocavit, placuit Rotæ illum iteratò audire.

Præcipuum autè fundamentum fuit, quia Ravenna
sub die 23. Martij 1592. & ante nominationem per
eum factam promiserat ex pretio dicti census investi-
scuta

scuta decem millia pro majori cautione fidejussorum census, & scuta sexdecim millia convertere in extinctionem aris alieni Vrsinorum cum reportatione cessionum ad favorem eorum fidejussorum, & pro rata decem, & octo millium centum extinguere; quam promissionem fecit Ravenna cum soluta obligatione, & hypotheca omnium bonorum, jurium, & actionum, sub qua obligatione dicebat D. Lotharius contineri censum de quo agitur, & probari ex eo, quod cum Ravenna emisisset ipsam pro personis nominandis & ante nominationem factam, census fuit in ejus dominio. *l. secundum responsum, C. de contr. & omn. stipulas, Alex. 2 conf. 232, num. 2. lib. 6.* & nominatio subsequuta non abtulit, nec prejudicavit dictæ hypothecæ medio tempore acquisitæ, ut per Alex. *ibi num. 6. & 7.* nec & in prejudicium juris quæsitæ ex dicta hypotheca potest nominatio retraheri ad tempus contractus, quia conditio nominationis erat voluntaria Ravennæ, cum posset nominare, & non nominare, & & in voluntariis non sit retractio in prejudicium ejus cui medio tempore fuit jus quæsitum, *l. potior, & l. qui balneum, vers. amplius, ff. qui pos. in pign. hab.* tradit Alex. *ubi supra,* potest igitur Dominus Lotharius, & confidejssores retinere censum pro observatione promissorum.

Istud fundamentum fecit magnam difficultatem Dominis, ita ut pluribus positionibus non potuerit haberi resolutio: tandem die 2. Decembris Domini unanimes sententia persistendo in decisione iterum resoluunt, mandatum esse exequendum, & placuerunt rationes allegatæ per Surd. *decis. 128, num. 16. & seqq.* quibus adductus Senatus Mantuanus statuit hujusmodi hypothecam non afficere personam nominandam, quibus adstipulantur tradita per Dec. *conf. 543,* qui multis argumentis concludit & illum, qui emit pro persona nominanda, non posse rei emptæ post emptionem nova onera, & novas condiciones apponere, sed teneri causam liberam, prout habuit, præstare: concordant alij per informantes adducti.

6 Non obstat *conf. Alex. 232. & quia non est multum in casu suo, si non sit retractio, cum ut dicitur n. 6.* persona nominanda tempore contractus esset forensis, & in ea jus acquisitionis, & retractio non fiat ad tempus principij, quoniam à principio non poterat actus explicari, ad text. in *l. observari, § fin. ff. de offic. procur.*

Non obstat quo dicitur, non fieri retractioem, cum sit in voluntariis. Quia fuerunt datæ plures responsiones. Primò enim fuit dictum censum istum non posse cadere sub hypotheca, quia non fuit in bonis ipsius Ravennæ, cujus intentio fuit omnino aliena ab acquisitione dominij, ut patet ex eo quod ipse promisit se soluturum census ad favorem nominandorum, & ad eorum favorem se obligavit, & promisit facere cedulam pro solutione fructuum, quæ repugnant, & adversantur acquisitioni census, & clarum & est, quod sine animo suo potuit sibi quæri dominium; & *l. secundum responsum, C. de contr. & comm. stipul.* fundatur in præsumpta mente stipulantis, quod non facta nominatione voluerit sibi acquirere. Bald. in *l. 1. in princ. in ult. verbo. ff. de pact.* Alex. in *l. stipulatio, § si quis ita, in primo not. & ibi etiam Ias. num. 2. ff. de verb. oblig.* unde non habebit locum cessante dicta præsumptione, & ubi apparet de animo non acquirendi.

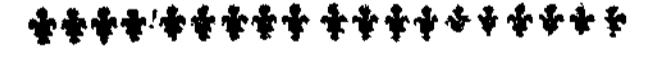
Secundò, ubi etiam fuisset translatum dominium census in Ravennam, & illud tamen non veniret sub hypotheca generali, etenim verisimilis mens Ravennæ quoad istum effectum attendi solet, *l. obligatione generali, juncto § seq. de pign. l. qui peculij, ff. de pecul.* distat autem longè à verisimili quod voluerit obligare dominam istud modico tempore in quo permanerat, & quod in seipso suscepit ad effectum tantum transferendi, prout transtulit in personas nominandas in *Decis. Rotæ Rom. pro Trad. de Cens.*

tam grave prejudicium, & deceptionem personarum nominandarum. Facit quod in obligatione generali non veniunt bona subiecta restitutioni, Gabr. qui alios refert *de reg. jur. conclus. 12. n. 27.* Tertio, quando fuisset dominium census translatum in Ravennam, & fuisset comprehensum sub hypotheca, & cum dominium fuisset acquisitum commutabiliter, & revocabiliter, & resolutio dominio per nominationem, fuit pariter resoluta hypotheca, Dec. *conf. 238, sub. n. 4. versic. 5. quaritur, Rub. Alexand. conf. 90. post. num. 5. vers. factus etiam pro ista opinione.*

Non obstat quod hoc & procedat, quando resolutio fuit ex causa necessaria, secus si ex causa voluntaria, Bald. in *l. diem, num. 2. & 3. ff. de aqua plu. arcen.* Paul. de Castro in *l. in contendendo, num. 4. cod. tit. latè Tiraq. de retractu convent. §. 3. glos. 1. n. 19. & seq.* Quia responderetur dici ad justum effectum causam necessariam, & quæ ortum habuit ab aliqua præcedenti obligatione, Rimin. *conf. 3.* Ripa in *l. privilegium, sub. n. 21. ff. de privil. credit.* Alin. *de execut. cap. 32 §. 7.* hic autem aderat conventio de emendo factis bene deducta per informantes, licet non egeret justificatione, quia cum exprimator in contractu emptionis Dominus Lotharius fidejssor, non potest contra illum venire, & quia fidejubendo censetur approbare omnia expressa, & contenta in contractu, *l. de exceptione, C. de evict.* Fulgos. *conf. 61. vol. 3. vers. ipse autem fidejssor,* Tiraq. qui alios congerit *de retractu lignag. §. 1. glos. 9. n. 273.* fuit latè deductum in una Romana extinctionis census, 15. Junij 1584. coram Illustrissimo Cardinale Seraphino, in qua fuit dictum & hoc procedere, etiã quoad confessiones, & enunciata; facit quod & contrahens cum aliqua certa qualitate expressa non potest illam negare, latè Surd. *decis. 104 num. 5. & seq.* Et sufficere videtur, quod census emptus sit de pecuniis alienis ad effectum, ut nominatio diceretur necessaria, etiam si non præcessisset aliqua obligatio. Quia si D. Ravenna volebat retinere pro se censum, habebat necesse restituere pecunias alienas, quod non potest negari, quia attulisset incommoditatem Ravennæ. Et ad effectum & ut causa dicatur necessaria, sufficit quod non possit sine commoditate omitti, *l. 1. ff. qui pos. in pign. hab. Croc. in l. si is qui pro emptore, sub. num. 137. vers. fallit, ff. de usucap.*

Quartò omnis amaritudo cessat attenda fidejssione præstita per D. Lotharium, & alios, qui fidejubentes Ravennæ stipulanti censum pro personis nominandis videntur consensisse, quod dominium in ipsos nominandos transferretur ex ipso contractu, cui fidejubendo censetur consensisse, Tiraq. *ubi supra.* Quo consensu stante, nullam potuerunt in prejudicium nominandorum acquirere hypothecam, & Immo sit prius habuissent, amississent, *l. si in venditione, l. sicut §. si voluerunt, ff. quib. mod. pign. vel hypoth. sol. l. creditor, ff. de reg. jur. Barr. in l. qua dotis, n. 17. ff. sol. matr.*

Præterea cum in fidejssione se obligaverint solvere personis nominandis fructus census e iam obligatione camerale, non possunt aliqua exceptione vitare, nec super censu ipso aliquam controversiam inferre, obstante *l. doli mali exceptio, C. de evictio.*

R. P. D. Orano, Romana census, Mercurij 5. Martij 1586.

SUMMARI A.

- 1 Res emptæ ex pecunia aliena, efficitur ementis.
- 2 Nisi nomen ementis simulatè apponatur.
- 3 Simulatio probatur ex confessione partium, & recognitione bonæ fidei.

- 4 Clausula, pro quo de rato promisit, comprehendit omnia contenta in instrumento.
 5 Cessio actionis absque causa expressione presumitur simulata.
 Nisi fiat conjuncta persona, num. 8.
 6 L. per diversas, C. mand. & eius dispositio cessat, ubi nulla competit actio.
 7 Cessio iurium intelligitur quatenus cedens habeat.

DECISIO CLXIV.

Quæsitum fuit, stantibus nonnullis præsuppositis, an Dominus Paulus teneatur facere ratificare Dominum Antonium pro contentis in instrumento ad effectum, ut possit vigore dicti instrumenti agere? & Dominus pro majori parte placuit non teneri, ex quo Antonius nollum jus habet in censu imposito in Castro Bassanelli occasione cujus fuit facta transactio. Quod apparet ex instrumento recognitionis bonæ fidei celebrato 7. Septembris 1566 in quo Antonius in verbo veritatis asseruit, dictum censum emptum fuisse ex pecuniis Pauli, ad eum spectare, nihilque in eo præter nudum nomen habere. Nam etsi regula sit, quod res emptæ ex pecunia aliena efficitur ementis, l. 1. & ibi Bald. Angel. Salic. & Castr. C. si quis alteri, & sibi, Doctor. in l. si ut proponis, C. de rei vindicatis. Martini. Laudens. conf. 38. n. 3. cum similibus. Hoc tamen fallit quando nomen ementis fuit simulatè appositum; tunc enim res emptæ ex pecunia aliena non efficitur ementis, l. 3. in princ. C. si quis alteri, vel sibi, Paul. de Castro in l. multum, n. 3. C. eod. Quod autem nomen Antonij emptoris census fuit simulatè appositum, apparet ex eo, quod ipse postea recognoscendo bonam fidem asseruit dictum censum emptum fuisse ex pecunia Pauli, & ad eum pertinere, nam propter confessionem veritatis, & recognitionem bonæ fidei probatur simulatio. Bald. d. l. multum, n. 2. & ibi Salic. col. 2. vers. sed tunc quero. Castr. n. 5. vers. sed qua sunt ista; prout etiam fuit dictum in una Rom. extint. census, coram R. P. D. meo Cantuccio, 7. Sept. 1574.

Ex quibus tollitur consideratio facta in clausula; pro quo, quatenus opus sit, promisit de rato; quia licet illa concernat omnia contenta in instrumento, Bald. in l. procurator qui pro evictione, in fine, ff. de procur. conf. 94. num. 6. in fine, & num. 7. lib. 1. Aym. consil. 254. num. 4. tamen superflua est, & nihil potuit operari in isto casu, in quo Antonius in dicto censu præter nudum nomen nihil habuit.

- 5 Non obstat, quod Antonius in recognitione bonæ fidei, nulla expressa causa, ad favorem Pauli cessit jura, & actiones, quod arguit cessionem esse simulatam, l. ab Anastasio, l. per diversas, C. mand. quia pro dicto, quod si Antonius nullam habet actionem, non potuit eam cedere, & cessante actionis cessione, cessat dispositio dictæ l. per diversas, & hujusmodi cessio non potest intelligi, nisi conditionaliter, quatenus jura, & actiones sibi competere, quo casu etiam sustineretur, ex quo facta fuit à nepote in personam Patru: Nam cessio actionum inter conjunctos valet sine confessione, & expressione causæ, Tiraquel. post alias, de retrah. Lignag. in Prefat. n. 64. cum aliis per Gabriel. in tit. de action. conclus. 5. num. 4.

R. P. D. Marcomontio, Veneta census, Venetis 10. Decembris 1610.

SUMMARI A.

- 1 Res emptæ ad proprietatem Titij, illi, non emptori acquiritur.

- 2 Res emptæ sub nomine Titij censetur pro re emptæ, nisi contrarium probetur.
 3 Rei emptæ a marito pro uxore, si ab ipsa percipiatur fructus, ipsi uxori dominium acquiritur.
 4 Ex stipulatione Notarij acquiritur jus absenti absque acceptatione.
 5 Scientia presumitur in his, qua afferunt commodum.
 6 Et ex cohabitatione cum eo, qui actum gessit.
 7 Ratificatio emptionis inducitur ex perceptione fructuum.
 8 Maritus quando non presumatur simulatè pro uxore emere.
 9 Emens ex aliena pecunia, sibi, non domino pecuniam acquirit.
 11 Limit. in rebus emptis ex pecunia dotali, minoris, militis, & similibus.

DECISIO CLXVI.

Domini censuerunt censum scutorum mille debitum per Reverendos Monachos Camaldulenses spectare ad Dominam Laviniam; fuit enim à q. D. Anselmo emptus nomine, & ad proprietatem dictæ Dominæ Lavinie suæ uxoris, pro cui per dicta verba fuit pleno jure quæsitum dominium, Bald. post Glos. in l. proprietatis, C. de probat. & in l. famina, §. illud, in fine, C. de secund. nupt. Felin. in cap. conquestus, n. 2. de foro comper. Dec. conf. 260. num. 10. & seqq. Abb. in cap. cum ad monasterium, num. 1. de statu Monachor. Aym. conf. 599. num. 10. Curt. jun. conf. 21. num. 7. in fine. Sunt etiam in instrumento alia verba, quæ id inferunt, videlicet, quod post mortem Lavinie non possent illius hæredes aliquid petere, quia census est vitalitius, quippe si census spectasset ad maritum, fuisset facta mentio mariti, & hæredum ipsius, non autem hæredum uxoris.

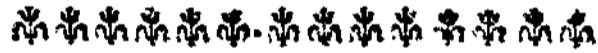
Item quando Congregatio Monachorum se obligat solvere fructus census Dominæ Lavinie, vel ejus legitimo procuratori, & quando pactum apponitur de faciendâ extensione cameratis obligationis ad simplicem ejusdem Lavinie requisitionem, scilicet cùm emptionis, & venditionis conditiones sint factæ nomine uxoris, & in illis nulla sit facta mariti mentio, pro censu presumitur verè emptus pro uxore, nisi contrarium probetur, Glos. in l. cum proponat, in vers. docenti, & in l. multum interest, verbo scriptura, & ibi Doctor. C. si quis alteri, vel sibi, & in l. si filij sui, verbo probat, C. de donat. inter vir. & uxor. Et concurrat, quod idem Anselmus ab eisdem Monachis emit alium censum, in quo suum nomen semper apposuit emens suo nomine, & sibi stipulans, quemadmodum etiam sibi, & suis hæredibus in aliis emptionibus stipulabatur, ita ut per hanc diversitatem appareat, quod in hac emptione non fuit illi eadem mens acquirendi sibi, vel suis hæredibus, sed quod omnino voluit suæ uxori acquirere.

Quod insuper suaderetur ex quasi possessione acquisita Dominæ Lavinie, quæ semper exegit fructus istius census, prout in instrumento fuerat conventum, unde habemus casum legis, quod pro ubi post stipulationem mariti pro uxore sequitur etiam ejusdem uxoris possessio, tunc dominium eidem uxori quæsitum censeri debet, d. l. multum interest, in fine, ubi Doctores omnes. Et per eandem possessionem excluditur contraria mens, & simulatio, de qua tractat Bart. in d. l. si filij mei, per text. in d. l. quamvis, dicto tit. C. si quis alteri, vel sibi, & ita Bart. declarat Angel. in d. l. quamvis. Socin. conf. 129. col. pen. vol. 4. Dec. conf. 443. n. 15. Mcnoch. de Arbitrar. casu 470. num. 20.

Hinc non obstat, quod non potuerit acquiri D. Lavinie absenti absque ejus mandato, vel ratificatione. Nam pro ultra quod videtur esse magis communis opinio, quod per stipulationem Notarij acquiritur jus absenti

absenti etiam sine ipsius ratificatione, ut patet ex infinitis Doctoribus, quos cumulat Rol. *conf. 19. num. 17.* & *2. lib. 1. Ceph. conf. 24. in fin. Sord. de. is. 1. 1. n. 5.* Rota coram bon. mem. Cardinale Seraphino, in *Pontuensi bonorum, 27. Decembris 1679.* quæ est *decis. 489. parte 1. divers.* adhuc in hoc casu adest ratificatio non solum tacita ex scientia rei gestæ, & quæ præsumitur in his, quæ afferunt commodum, ut per Menochium *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 26. n. 84.* Thesaur. *dec. 70. n. 12.* Socin. *jun. conf. 67. n. 1. lib. 3.* Et tunc magis stante cohabitatione uxoris cum viro suo, Rol. *d. conf. 19. n. 39. & seq. Ceph. d. conf. 33. n. 19.* Honded. *conf. 80. num. 46. lib. 2. Sord. decis. 271. n. 4.* Sed etiam expressa & per receptionem fructuum, de qua dictum est ad *l. Paulus, ff. rem ratam haberi.*

Non obstat, quod pretium census fuerit solutum à marito de propriis ipsius pecuniis; nam de hoc quidquid sit, fuit responsum, vel prætendi ex ista solutione à marito de propriis pecuniis facta, & quod nomen uxoris fuit simulatè appositum, ut per *Dec. conf. 543. num. 1. post Bart. supra allegatum, & alios;* & hoc non subsistit, quia ex prædictis apparet Ansuivum maritum verè acquirere voluisse uxori, vel præteuditor censum spectare ad maritum, cujus erat pecunia, & hoc etiam non subsistit, quia certum est & emptum aliena pecunia acquiri non domino pecuniæ, sed illi cujus nomine facta est emptio, *l. cum aliena pecunia, l. nihil prohibet, C. si quis alteri, vel sibi, & fitur* *omnino regula per exceptiones, quæ dantur & in rebus emptis pecuniæ dotali, minoris, militis, & similibus, l. res qua ex dotali, ff. de jure dot. l. 3. C. arbit. tut. l. si ne proponis, C. de rei vindicatione.*

R. P. D. Marcomontio, Veneta census, Lunæ
14. Martij 1611.

SUMMARI A.

- 1 *L. cum proponas, C. si quis alteri, vel sibi, intellectus.*
- 2 *Heres non potest declarare animum defuncti.*
- 3 *Simulationem qui allegat, debet probare illam, & causam probabilem, sufficientem, & verosimilem simulandi, & num. 6.*
- 4 *Maritus emens ex sua propria pecunia pro uxore, non præsumitur simulatè emere, & num. 6.*
- 5 *Simulatio non præsumitur.*
- 7 *Maritus potest ex propria sua pecunia emere censum pro uxore, & illi acquiritur census.*
- 8 *Donatio inter virum, & uxorem morte confirmatur.*
- 9 *L. 3. §. sciendum, & §. sed & si debitorum, ff. de donat. inter vir. & uxorem, intellectus.*
- 10 *Regula quod non valet ab initio, tractu temporis non convalescit, intelligitur ipso jure, secus si Princeps aliter voluerit.*
- 11 *Census emptus aliena pecuniâ acquiritur illi, cujus nomen emitur.*

DECISIO CLXVI.

Dixerunt Domini non obstat conclusionibus in Decisione firmatis dispositionem *l. cum proponas, C. si quis alteri, vel sibi.* Quia & ibi maritus uxore defunctæ assereret se non verè, sed simulatè apposuisse nomen uxoris in contractu, in hoc autem casu Dominus Ansuivus nonquam dixit nomen Domine Lavinie suæ uxoris fuisse in instrumento census appositum per simulationem. Et omisso pro nunc, & quod heredes ejusdem Ansuivij non possunt hodie in præjudicium Domine Lavinie declarare ipsum habuisse

Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

animum simulandi, ex latè deductis per *Surd. conf. 351. num. 55. lib. 3.* sufficit dicere, quod etiam ipse maritus si foret superstes, & vellet dare de simulatione & deberet illam probare, ut vult text. in eadem *l. cum proponas, in vers. docenti tibi, & in l. si filij, in verbo probat, C. de donat. inter vir. & uxorem.* & utrobique notat *Glof.* Nec ad istum effectum satis esset quod pretium census sit solutum de pecunia ipsius mariti: nam & in dictis legibus idem contigerat, & nihilominus exigitur à marito probatio, & in terminis dicit *Bald. conf. 67. sub. num. 1. lib. 5.* & quod si maritus ex sua propria pecunia emat rem nomine uxoris, non præsumitur simulatio, sed statim instramento nisi contrarium probetur: & quidem regulare est, & quod simulatio non præsumitur, *l. quamvis, & ibi Bald. in Summar. d. tit. C. si quis alteri, vel sibi;* & qui dicit contrarium si nullo modo, & probare debet non solum simulationem, sed etiam causam simulationis, eamque probabilem, sufficientem, & verosimilem. *Bart. conf. 5. n. 4. lib. 1. cum aliis cumulatis per Abb. conf. 9. n. 7. & conf. 7. n. 24. Rota decisio 67. num. 1. part. 2. divers.* In proposito autem casu neque simulatio probatur, neque causa simulandi; nam si agimus de simulatione, quæ tangit voluntatem Ansuivij ementis nomine Lavinie, nulla omnino profertur ratio ex qua possit inferri Ansuivum voluisse sibi acquirere, & non uxori, & contrarium potius suadet ex pluribus in decisione consideratis, quæ iterum explicare nihil refert.

Non etiam probatur causa simulandi, & nulla enim lex prohibet, quin maritus ex sua propria pecunia possit emere rem aliquam nomine uxoris. Immo hujusmodi emptio est legitima, & dominium acquiritur uxori, ut fuit iam dictum in alia decisione, & tradunt *Bald. ubi supra, Bapt. in l. si instrumenta, in fine, C. de jure fisco. Signorol. conf. 122. n. 1. Paris. conf. 80. lib. 1. n. 9. & in Addit. ad Bart. in l. Quintus, ff. de donat. inter vir. & uxorem. Naviz. in Silva nupt. lib. 4. n. 23. vers. limit. 9. & fuit allegata *decis. in causa Romana fideic. 10. Aprilis 1583. coram Bubalo.* Et quidem aut volumus maritum credidisse uxori eam pecuniam, qua census vel alia res emitur, aut donare; si credidit, dabitur contra uxorem certi conditio, vel actio negotiorum gestorum, si negotium illius gerens eam rem maritus emit pro illa, ut notavit *Cujac.* in explicatione dicti tit. *C. si quis alteri, vel sibi;* si verò credimus rem esse donatam, non ideo sequitur contractum esse simulatum eo colore, ut occultetur donatio prohibita inter conjuges constante matrimonio; nam in hoc casu est animadvertendum, quod etiam si jure veteri esset inter conjuges constante matrimonio omnino prohibita donatio, hodie tamen secus est per orationem Severi & Antonini, per quam joris rigor ea in parte relaxatus est, & ut si donans usque ad mortem in eadem voluntate donandi permanserit, donatio morte confirmetur, *l. donationes, & ibi Doctor. l. sicut, C. de donat. inter vir. & uxorem, l. cum hic status, §. 1. ff. eod. Bilignet. decis. arica, n. 5. eod. tit. Mantica de tacit. & ambig. lib. 21. tit. 7. in princ.* Itaque licet ante conjugis donantis obitum donatio non sit, nec dici possit valida, attamen est in statu contingenti, & potestativo validitatis, quia per mortem donantis confirmabitur, si interim per contrariam voluntatem revocata non fuerit, & ad hoc est optimus text. in *l. res uxoris, d. tit. C. de donat. inter vir. & uxorem.* ubi deportato marito, & publicatis omnibus ejus bonis, juxta *l. ult. de sentent. pass.* non tamen publicatur res donata uxori, sed manet in pendentia, ita ut si eam maritus non revocaverit, morte confirmetur donatio, fisco penitus excluso. Ergo si lex non statim irritat donationes constante matrimonio inter conjuges factas, sed eas relinquit in pendentia, ut ex mutatione, aut ex perseverantia voluntatis in donante, vel revocata*

cenferi debeat, vel confirmantur, cessantibus aliis conjecturis non datur ratio propter quam maritus per simulationem occultare velit donationem quam fecit suæ uxori, cum jus præcisè resistat, ne per hujusmodi actum maritus privetur facultate de rebus donatis aliter disponendi quando eumque sibi placuerit.

Ex his sequitur, non obitare l. 3. §. sciendum, & §. sed si debitorem, ff. de donat. inter vir. & uxor. Nam ¶ in primis ibi non agitur de simulatione, neque S. C. dicit in ea specie occurrere unam actionem, ut fraus legi fiat sed celeritate conjungendarum inter se actionum, quod in aliis legibus dicitur brevi manu, ut optimè declarat Briffon. lib. 11. de verbor. sign. atque ista celeritas, & brevis manus etiam in actu legitimo, & aperto rectè adhiberi potest. Deinde loquitur Ulpianus de jure antiquo, quod patet tum ex clausula, ipso jure, quàm semel, atque iterum repetit, quàm etiam ex quo allegat Celsum, qui vixit sub Hadriano Imperatore ante tempora Severi & Antonini, qui juris antiqui in hac materia prohibitionem coarctarunt, ut dictum est. Præterea etiam præcisè, & ad litteram illos textus velimus accipere, tamen ut conciliantur cum legibus ibi allegatis, dicendum erit quod ibi dicitur, donationes inter conjuges ipso jure ita esse interdixtas, ut nihil valeat quod actum est, debere intelligi, ut ab initio nihil valeat, sed confirmetur nihilominus ex post facto, si usque ad mortem eadem donandi voluntas in donante duraverit.

Nec obstat regula, quæ ab initio non valent, tractu temporis non convalescunt; nam ¶ id obtinet ipso jure, secus autem ubi Principis auctoritate aliter constitutum est, ut in hoc casu, & ita in his terminis respondet Cujac. in prælect. ad d. sit. C. de don. inter vir. & uxor.

Denique dato etiam, sed nunquam concessio, quod in solutione pretij census aliqua inter conjuges simulata donatio intercessit, tamen hoc nihil facit ad emptionem dicti census, quæ inter Monachos Camaldulenses, & Ansuilium facta fuit nomine suæ uxoris, quia cum dicta emptio jure subsistat, & separari possit à donatione, poterit uxor teneri ad pretij restitutionem, quatenus donatio non subsistat. sed idè non sequitur quod census ejus nomine & ad ejus proprietatem rite acquisitus ad eam pertineat. Et sic non obstat quod in d. §. sed si debitorem, liberetur debitor, nec tamen acquiratur uxori pecunia, quasi eodem modo in hoc casu valeat quidem emptio, sed census acquiratur marito non autem uxori; nam ibi non poterat contingere liberatio debitori, nisi pecunia marito creditori acquireretur, & præsupposito quod non subsisteret donatio, non erat alius modus per quem à marito in uxorem pecunia transire posset; idèque nil mirum si dominium illius remanet penes maritum. Hic verò census emptus Lavinie nomine fuit illi legitime acquisitus statim ab initio, & ista acquisitio in ejusdem Lavinie persona non minus legitime duravit, etiam si dicemus pretium fuisse illi donatum perperam ab Ansuilio marito. Quia ¶ etiam ex aliena pecunia emptum acquiratur ei cujus nomine emptum est ut dictum fuit in prima decisione. A qua Domini non censuerunt recedendum ex capite istius præsentis simulationis. Sed si heredes Ansuilij velint audiri super restitutione pretij, dabitur ea de re dubium particulare.

Reverend. P. D. Cavallerio, Romana census.

Veneris 18. Martij 1611.

SUMMARIA.

1 Census acquiratur ei pro quo emitur mediante stipulatione Notarij, & Procuratori.

2 Dispositionem liberam alicujus rei habere, denotat habere illius rei dominium liberum.

3 Verba debent intelligi civiliter.

4 Domini ejusdem rei duo in solidum esse non possunt.

5 In instrumento nihil superfluum esse debet.

DECISIO CLXVII.

GArganus vendidit censum q. Alexandro Maria Vitellio absenti, Livio tamen in hac parte procuratore, & agente præsentem, & unà cum Notario stipulante pro dicto Alexandro Maria, ejusque hæredibus, & successoribus ad dispositionem Domini Horatii, & eidem Horatio reservata plena & libera facultate, ac arbitrio tam census pro tempore decurrendos exigendi, quàm etiam censum ipsum, retrovendendi, & illius pretium quoque exigendi, recipiendi, & recuperandi Mortuo Alexandro Maria & Livio, orta est controversia inter hæredes Alexandri Maria, & Dominum Horatium, ad quemnam ipsorum census spectaret, & causa commissa in Rota R. P. D. Cocchino fuit ab initio facta decisio ad favorem Horatii, sub die 28. Aprilis 1608. a qua postea Rota recessit, die 22. Junij anni sequentis 1609. & successivè fuit lata sententia in favorem dominorum de Vitellis. Causa appellatæ mihi commissa, dubitavi an sententia Rotalis esset confirmanda, vel infirmanda? & Rota respondit esse confirmandam. Nam per venditionem census, de quo agitur, factam per Garganum Alexandro Maria, ejusque hæredibus, constituendo ipsum procuratorem irrevocabilem, ut in rem propriam, ¶ interveniente stipulatione Notarij, & procuratoris, fuit census acquisitus Alexandro Maria, §. 1. Infitur. per quas personas nobis acquir. l. si procurator, ff. de acquir. rer. dom.

Nec videbatur Dominis ob stare reservationem illam in favorem Horatii, cum amplissima facultate. Quia attenda venditione ad effectum, et hæc reservatio compati possit cum emptione, censetur necessariò esse intelligendam de dispositione ad utilitatem ipsius Alexandri Maria, qui erat dominus census, & pro quo fuit stipulatum, & sic quod Horatius haberet administrationem, non autem dominium. Et licet verbum ¶ liberè disponere, sit satis amplum, & præsupponat dominium, tamen domini in hoc casu non putant esse ita amplum, & latè patens, ut non debeat ¶ intelligi civiliter l. obligatione ff. de pignor. & hypoth. Oldr. cons. 148. num. 7. latè Aym. cons. 462. num. 15. & seq. & propterea dicebant verbum disponere, debere intelligi ad utilitatem illius pro quo fuerat emptus census, nempe Alexandri Maria.

Accedebat præmissis, quod nisi admitteretur hæc interpretatio, sequeretur alterum de duobus absurdis, vel quod duo essent in solidum domini ejusdem census, nempe Alexander Maria, cui fuerat facta venditio, & qui acquisierat; & Horatius cui fuerat reservata libera dispositio, quod nullatenus esse potest stante regula firmata in ultima decisione. ¶ Quod duo in solidum domini ejusdem rei esse non possunt, l. si incerto, §. si duobus vehiculum, ff. commod. vel quod nomen Alexandri Maria in instrumento appositum irserviret de vento, & nihil operaretur, quod neque ulla ratione est admittendum, ¶ cum in instrumento esse non debeat minimum verbum sine virtute aliquid operandi si potest. Bald. in rub. C. de contr. empt. num. 6. vers. 9. quæro, ut etiam aliàs Rota firmavit in dicta decisione.

R. P. D.

Decisio CLXVIII. & CLXIX. 125

R. P. D. Justo, Romana censuum de Luraghi,
Veneris 21. Aprilis 1600.

SUMMARI A.

- 1 Res empta pro absente, etiam propriis pecuniis ementis, acquiritur absenti.
Si tamen res sit tradita, vel emptio ratificata, & n. t. Absens tamen tenetur restituere pretium erogatum, num. 5.
- 2 Voluntas probatur à posteriori.
- 3 Traditio in incorporalibus probatur ex patientia.
- 4 Ratificatio probatur ex confessione judiciali.
- 5 Gestu post decoctionem non possunt præjudicare creditoribus anterioribus.
- 6 Solutio unica eodem tempore facta, non extinguitur duplex debitum.
- 7 L. sicut, §. si debitor, ff. quib. mod. pign. vel hypot. sol. intelletur.
- 8 Mandatum expirat decoctione mandantis.
- 9 Administratio bonorum perditur ob decoctionem.

DECISIO CLXVIII.

Ubi dicitur distinctum fuit in duas partes, & prima pars respicit summam censuum ad tredecim millia scuta ascendentium, secunda vero ad septem millia. Quoad primam dixerunt, Dominum Ascantium teneri ad pretium, sed faciendam esse provisionem, qua consuatur creditoribus Luraghi, ut agnoscantur tanquam Domini censuum, & uti possint tanquam propriis Luraghi, in quo videntur, etiam acquiescere informantibus pro creditoribus.

Quoad secundam dux etiam difficultates fuerunt discussæ. Prima scilicet, an dominium censuum decem millium scutorum de quibus agitur, fuerit acquisitum Domino Antonio. Secunda, an remaneat debitor pretij.

Respectu primæ difficultatis affirmativè resolvuntur, nam & quando quis emit de propriis pecuniis sub nomine alterius absentis; dicitur acquisitum dominium ei pro quo res empta est, si est tradita, vel emptio est ratificata, quia hoc modo constat de veritate, & voluntate utriusque partis, & quæ probatur à posteriori, Bald. in l. multum interest, n. 3. C. si quis alteri vel sibi, & Salic. ibi, n. 3. Cast. n. 3. & idem Cast. conf. 319. part. 2. & sequuta est Rota coram R. P. D. meo Seraphino, in causa Romana extinctionis census, 7. Novemb. 1584. De traditione & constat in casu nostro ex continua patientia quia inimus in incorporalibus, l. quoties, in fin. & ibi Bart. & alij, ff. de servis. Preteritum juncta redemptione censuum, & solutione pretij facta Dominis de Justinianis in extinctione debiti, ex quibus ostitur etiam ratificatio, facit text. in l. si pars, §. illud, l. pen. §. fin. & l. fin. ff. de inoff. test. Bart. in l. si post legatum, ff. de his quib. ut ind. Cast. conf. 1. lib. 1. Aym. conf. 104. n. 13.

Quæ ratificatio & expressè colligitur ex confessione judiciali Domini Antonij, qui dicit, *E vero quello delli dieci milla scudi il quale se bene non era compro delli dinari di Lurago, nondimeno era mio à tutta passata.* Ex qua confessione probatur veritas non solum à posteriori, & ex consequentibus, sed à priori, & ab antecedentibus, quia sic actum dicitur. Bart. Bald. & alij in d. l. multum interest, & super confessione fundata est Rota in dicta decisione Romana extinctionis census.

Ex quibus sequitur; Dominum Antonium & jure fuisse factum debitorem pretij erga Luragum & creditores, Bald. Cast. & alij in l. 1. C. si quis alteri, vel sibi. Quod ipse scivit, & factus est, & cessant omnia quæ
Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

in contrarium adducuntur, quia ex superioribus constat de scientia, ratificatione, & usu Domini Antonij.

Respectu secundæ resolverunt Dominum Antonium remanere debitorem pretij, non obstante asserta solutione facta Dominis de Justinianis; siquidem & gesta post decoctionem Luraghi non possunt præjudicare creditoribus anterioribus, nor. in l. Rogasti, §. si fugitivus ff. si cert. pes. Cast. in l. sanima cum ratione, n. 6. ff. de procur. Quia tunc omnia reducuntur ad dispositionem juris, Rota coram Illustrissimo Blanchetto, in Romana pecuniaria, 13. Novembris 1592. & in aliis.

Nec facit allegata assignatio, vel pactum inter Dominum Antonium, & Luragum; ut Antonius uti posset tenibus pro sua indemnitate, cum esset obligatus ad favorem Dominorum de Justinianis pro Lurago. Quoniam responsum fuit primò, de hoc plenè non constare. Secundò, etsi constaret, non idèò extinctum esse debitum pretij, pro quo instant creditores; & nec potuisse illo censu unico contextu solvere debitum dominis Justinianis, & eorum jura, & actiones acquirere, & creditoribus Luragi decocti, cum sint duo debita. Tertio, quod licet attendatur tempus pacti, non extinctionis, l. sicut, §. si debitor ff. quib. mod. pign. vel hypot. sol. nihilominus ille text. explicitè est quando res durat, & est in bonis debitoris. Secus post & decoctionem, & fugam, quando quodcumque mandatum, & facultas censetur revocata, ut notatur in d. Luragasti, §. fugitivus, ff. si cert. pes. & amissa bonorum administratio, l. libera, ff. de pecul. Glof. in d. §. fugitivus. in verbo Credendo.

Quæ omnia Domini intellexerunt, salvo jure Domini Antonij quæsito contra Luragum, & ejus bona ex solutione debiti facta Dominis Justinianis.

Reverendis. D. Coccino Decano, Romana
census, 22. Junij 1609.

SUMMARI A.

- 1 Officium acquiritur non illi, cui conceditur, sed illi cui reservatur facultas de eo disponendi.
- 2 Res acquiritur ei ad cujus favorem est facta stipulatio.
- 3 Etiam quod alteri concedatur dicta rei dispositio.
- 4 Dominium ejusdem rei penes duos insolidum eodem tempore esse non potest.

DECISIO CLXIX.

Ubi dicitur vera sit conclusio, & quod dominium officij non acquiritur illi, in cujus personam fit à Principe concessio, & super cujus vita ponitur, sed illi, cui reservatur facultas percipiendi fructus, & de officio disponendi, ut fuit resolutum in causa Romana montium, 5. Novembris 1576. coram b. m. Clemente VIII. & aliàs sæpius, tamè in casu isto termini non sunt parces, quoniam non agitur de officijs, in quorum emptione solent aliqui erogare pecunias, & acquirere sibi modo prædicto, & solum evrèrè periculum vitæ illorum, in quorum caput ponunt officium, sed in casu isto agitur de emptione census, quem Garganus vendidit Alexandro Mariae absenti, Livio in hac parte procuratore, & Agente præsentè, & unà mecum Notario stipulante pro dicto Alexandro Mariae, ejusque hæredibus, & successoribus, &c. unde & fit, quod mediante persona dicti procuratoris Alexandri Mariae acquisivit dominium dicti census, §. pen. Instit. per quas personas nobis acquir. Theaur. decis. 70. n. 13. ubi alios allegat.

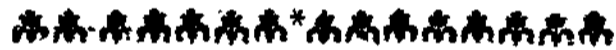
Neque relevat, quod incontinenti dicatur, & ad dispositionem tamen Horatij, &c. Quia illa dispositio non intelligitur respectu domini, quod cum me-

dante stipulatione fuerit acquisitum Alexandro Mariae, non potuit incontinenti acquiri etiam Horatio, cum penes + duos in solidum esse minime possit, l. si certo, § si duobus vehiculum, ff. commod. sed dicta dispositio debet intelligi de administratione, quod innuunt etiam verba instrumenti inferius appolita, de illo, & illius juribus liberè administrandi, & disponendi, hoc est ad effectum, quod habeat quatenusque administrationem, salvo tamen dominio acquisito Alexandro Mariae, prout in simili fuit resolutum in causa Romana officij, 30. Januarij 1603. coram R. P. D. Lancelloto; ubi Rota dixit, officium spectare ad Victoriam, cum Papa illud Victorix dona. erit, & non ad hæredes Cassandæ, licet omnimoda dispositio quoad administrationem esset relicta dictæ Cassandæ.

Neque relevat, quod post acquisitionem factam Alexandro Mariae incontinenti dicitur, ad dispositionem tamen Horatij, & sic videtur acquisitum dominium Horatio, quia contrarium est verius. Nam si teneretur hic intellectus, nomen Alexandri Mariae interserviret de vento in instrumento, & magis congruè præfata interpretatio, ut dominium fuerit acquisitum Alexandro Mariae cum administratione tamen Horatij, quæ potuit adhiberi iustis de causis, maxime cum Horatius esset familiaris honorarius domus Alexandri Mariae.

Neque est verum, quod census fuerit emptus cum pecuniis Horatij, quia pecuniæ fuerunt solutæ per procuratorem Domini Alexandri absentis, cui etiam fuit facta quietantia; & licet dicatur, mediante mandato dato per Horatium ad bancum, non inde sequitur, quod Horatius solverit de propriis pecuniis, maxime cum, ut constat ex epistolis in alia positione datis, Horatius solitus esset habere in manibus pecunias Alexandri, & illas ministrare.

Ex quibus Domini recesserunt à resolutione facta die 28. Aprilis 1608.

R. P. D. Pirovano, Romana census, Lunæ
18. Junij 1612.

SUMMARI A.

- 1 Procurator emendo pro domino illi acquirit dominium, & possessionem.
- 2 Negotiorum gestor acquirit ei, pro quo emit, sequuta ratificatione.
- 3 Dispositio libera rei importat dominium.
- 4 Animus acquirentis principaliter spectatur in acquisitione dominij, & possessionis.
- 5 Simulatio in emptione facta pro alio, ex quibus præsumatur.
- 6 Administrator habens liberam administrationem omnia potest, quæ potest dominus etiam alienare, & permutare.
- 7 Non tamen potest donare, nec legare.

DECISIO CLXX.

Domini steterunt pro confirmatione sententiarum, in quibus fuit declaratum, censum scutorum quingentorum, acquisitum per Livium Gabrielium Alexandro Mariae Vitellio, ejusque hæredibus, ad dispositionem tamen Domini Horatij Amadutij, spectare ad prædictum Dominum Alexandrum.

Nam cum Livius dominium, & possessionem Alexandro acquirere voluerit emendo censum specificè illum nominando, + & potuerit uti procurator, l. 1. C. per quas person, nob. acquir. l. per procuratorem, C. de acquir. possess. l. quod uno, ff. eod. tit. de acquirend. possess.

cum venissent, de restit. spo. Bald. de contrahend. empt. & vendit. in rub. num. 26. Sord. decis. 226. num. 1. Vel saltem + uti negotiorum gestor, sequuta ratificatione, l. si pupilli, §. sed si ego, ff. de negot. gest. Anch. consil. 127. in princ. consequitur censum ad eundem Alexandrum spectasse, & nunc ad ejusdem filios, & hæredes pertinere, pro quibus etiam fuit stipulatum in instrumento census.

Et quæ dicuntur de reservatione in eodem instrumento ad favorem Domini Horatij appolita, & formalibus verbis concepta. Reservata tamen eidem Domino Horatio Amadutio, licet absenti plena, & libera facultate, & auctoritate, & arbitrio tam census pro tempore currentos exigendi, quàm etiam censum ipsum, ac illius jura retrovendendi, extinguendi, & respectivè cedendi, pretium quoque exigendi, recipiendi & recuperandi, de habitis, receptis, & habuisse confessis quietandi, & generaliter de illo, & juribus illius liberè administrandi, & disponendi, etiam absque aliquo mandato Domini Alexandri. Si prædicta verba essent intelligenda de absoluta, & omnimoda dispositione, quæ necessariò præsupponit dominium, & possessionem + sine quibus facultas liberæ dispositionis non intrat, l. 1. ff. de jurisd. omni. judic. l. ad rem mobilem, l. ad legatum, ff. de procur. nulli debium quod Amadutio census esset quæsitus, quia animus Livij fuisset taliter acquirendi, + qui principaliter in acquisitione dominij, & possessionis inspicitur debet, esto quod alia persona in instrumento fuisset nominata, l. qui mihi donatum, ff. de donat. Anchar. d. consil. 127. in princ. vers. sed plura concurrunt. Præsumeretur + enim potius nomen illius simulate adscriptum in instrumento quàm quod verè in eo esset translatum dominium, quia nec Alexandri pecunia census fuerat emptus, neque statim cæperat possidere, Bald. & Salic. in l. multum interest, C. si quis alteri vel sibi, Dec. consil. 543. n. 15. & 16. Menoch. de arbitr. casu 470. n. 20. Sord. decis. 325. n. 12. in fine.

Cæterum Domini existimarunt verba reservationis non esse referenda ad absolutum dominium, sed dumtaxat ad liberam administrationem, quæ se compatitur cum acquisitione dominij census in persona Alexandri, ut in aliis decisionibus coram Dominis meis Coccino, & Cavallerio fuit consideratum.

Facultates + autem liberi administratoris, etsi includant ea omnia quæ dominus f. cere posset, etiam alienando, & permutando, l. procurator cum libera, ff. de procur. ubi Bart. in princ. Bald. in l. 1. ad si. vers. item adde, ff. de off. proc. Cas. Sord. dec. 229. n. 26. Illustr. Mantica. de sac. & ambig. lib. 7. tit. 2. n. 14. Non + tamen donare, vel legare posset, ut dicunt Bart. & alij præ citati, quæ cum sint signa absoluti dominij, & dispositionis, & in contextu reservationis non legantur, vel saltem æquipollentia, ut in casu Anch. d. consil. 127. & prout poterat dicta venditrix ante dictum contractum, sequitur dicendum, jura acquisiti dominij non remanuisse vulnerata propter reservationem, maxime quia verba ex quibus argumentum dominij pro Amadutio desumebatur, erant magis restricta ad administrationem, quàm ad dominium: ibi, & generaliter de illo, & juribus illius liberè administrandi. Nec dicatur quod subsequeretur verbum (& disponendi) æquè universale, quia & illud bene convenit terminis administrationis circa facultatem vendendi, & permutandi, absque eo quod importet in cæteris absolutum dominium.

Et quod semper retentus fuerit sermo de facultate administrandi, bene indicant alia sequentia verba, ibi; etiam absque mandato Domini Alexandri, quæ superflua fuissent quatenus dominium in persona illius non fuisset considerabile. Et prædictis exinde accessit declaratio ejusdem Amadutij, qui se pro procuratore Alexandri

Decisio CLXXI. & CLXXII. 127

Alexandri gessit in exigendo fructus census, enunciando se procuratorem, & reservatarium, quæ observantia multum movit Dominos, ut Amadotium crederent administratorem, & non dominum, qui etiam in aliis negotiis pro Dominis Vitellis uti talis se gerebat.

Et ita fuit resolutum.

Rever. D. Coccino Decano, Romana census,
Lunæ 28. Aprilis 1608.

SUMMARI A.

- 1 Dispositio rei pertinet ad eum qui est illius dominus,
- 2 Dominium non potest in solidum esse penes plures.
- 3 Tamen, hac particula restringit precedentia.

DECISIO CLXXI.

Fuit resolutum, censum spectare ad Horatium Amadurium, quia illum emit Livius pro Vitellio, ejusque hæredibus, & successoribus ad liberam dispositionem Domini Horatii Amadurij, tum quoad sortem, tum quoad exactorem fructuum; & ipsemet Horatius solvit pecunias mediante ordine directo banco: unde sequitur, quod census spectet ad ipsum Horatium jure dominij, † quia alias non potuisset de eo liberè disponere, *l. in re mandata, C. mandat. & considerat Anchar. conf. 127. column. 1. in fine, vers. reservando namque,* & dixit in simili Rota in causa Romana montium, 5. Novembris 1576. coram fel. record. Clem. VIII.

Neque obstat quod acquisitio fuit facta pro Vitellio, ejusque hæredibus, & successoribus, & sic ei fuit acquisitum dominium, † quod non potest in solidum esse penes plures, ex allegatis per Signorol. *conf. 75. n. 9.* Quia in hoc casu non fuit simpliciter acquisitum Vitellio, cum acquisitio sit pro Vitellio, ejusque hæredibus; reservata tamen dispositione Horatio, † cujus dictionis natura est restringendi omnia precedentia, *Bald. conf. 175. num. 12. vers. 3. etiam, lib. 2. & sic retorquetur motivum, quod cum dispositio, & sic dominium sit penes Horatium, non possit esse penes Vitellium, cum apud duos in solidum esse non possit. Minus obstat quod census videatur emptus de pecuniis Vitellij, quia de contrario constat ex ordine dato per Amadurium banco ad effectum emendi dictum censum: Neque ex epistolis constat quod tunc Horatius haberet in manibus pecunias Vitellij, & si constaret necesse esse probare quod Amadurij de eis solverit, & tunc videndum esset si Vitellius voluisset donare Horatio, & si donatio sustineretur, vel aliàs resulteret aliqua simulatio, ut dici posset censum spectare ad Vitellium.*

R. P. D. Remboldo, Perusina Censuum, Veneris
15. Februarij 1615.

SUMMARI A.

- 1 Absenti jus acquiritur ex stipulatione Notarij absque ratificatione, & cessione, secundum magis communem.
- 2 Accedente maxime juramento debitoris.
- 3 Tutor potest stipulari pro suo pupillo.
- 4 Census emptus ex pecunia communi pro se, & socio utriusque acquiritur, & solvi debet.
- 5 Solvens ei cum quo contraxit, liberatur, etiam quod sciat pecuniam ad alium spectare.

6 Limit. quando stipulatio est concepta copulative pro contrahente, & absente, pro quo Notarius fuit stipulatus sub debitoris juramento.

7 Adjecti non dicuntur quando dispositio est equaliter in personam omnium collata.

DECISIO CLXXII.

Domini dixerunt † filiabus Marci Antonij fuisse licet absentibus jus quæsitum per stipulationem Notarij, etiam absque cessione, & ratificatione, ut videtur magis communis opinio, de qua per *Rol. conf. 19. numer. 17. & 22. lib. 1. Ceph. conf. 33. numer. 5. 8. lib. Clar. in 5. Donatio. quest. 13. n. 2. Menoch. conf. 92. num. 67. lib. 1. Pedem. decis. 33. in fine, Surd. decis. 111. num. 5. & seqq.* cum ibi cumalatis, & in terminis census fuit dictum in una Veneta census, 1. Decembr. 1610. coram Reverendissimo Lugdunensi. Atque † hæc opinio etiam eo magis in proposito locum sibi vindicare videbatur, ex quo intercessit quoque juramentum debitoris, quod idem operatur atque præsentia, & acceptatio partis, *Botr. Imol. & alij, in cap. cum contingat, de jure. Rujn. conf. 180. n. 12. & seq. lib. 1. cum multis adductis per Gabr. consl. 1. n. 69.* Et prædictæ filiæ tempore stipulationis erant sub tutela Vincentij, quo fit † ut mediante persona dicti tutoris fuerit ipsis jus quæsitum absque alia acceptatione juxta *Gloss. in l. stipulatio ista, §. si quis insulam, in verbo fieri, ff. de verb. oblig. & in l. quoties, in verbo, suo nomine, ff. de admin. tutor. cum immò neque etiam ab ipsis gesta per tutorem impugnari potuissent.*

Hoc autem jure stante voluerunt † fructus census emptorum à dicto Vincentio pro se, & dictis filiabus ex pecunia communi non potuisse solvi Vincentio tantum, & ejus hæredibus, sed pro medietate debuisse solvi dictis filiabus, ad *l. invito, C. de solut. & l. reos promittendi, §. cum tabulis, ff. de duob. reis, l. si mihi & Titio, ff. de verb. oblig.*

Nec obstat videbatur, † quod solvens ei cum quo fuit celebratus contractus, dicitur liberatus, etiam quod solvens sciret pecuniam ad alium pertinere, *Surd. conf. 43. n. 2. cum ibi allegatis, & dec. 229. n. 17. & 18.* Quia fuit dictum, † objectum non procedere quando contractus celebratus est copulative ad favorem absentis, pro quo Notarius sub debitoris juramento stipulatus fuit, sed eo casu dumtaxat quod verba obligatoria, & executiva in solum contrahentem, non autem in absentem directa fuerunt, ad notata per *Surd. & alios supra allegatos.*

Minus etiam subsistere credebant, quod dictæ filiæ dicantur adjectæ stipulationi, & consequenter solvens uni ex duobus dicatur liberatus, Quia † eum stipulatio concepta fuerit per copulativam, & non alternativam, & dispositio equaliter in personam omnium collata, non possunt dici adjectæ. *Barr. in l. 2. n. 2. & 3. in fine, ff. de duob. reis.*

R. P. D. Dunozet, Januensis census, Veneris
15. Novembris 1613.

SUMMARI A.

- 1 Obligatio facta à non vero debitore, non arctat creditorem ad illam accipiendam.
- 2 Obligatio cum pacto resolutivo, si aliquid intra certum tempus factum non fuerit, si non fiat, resolvitur.
- 3 Declar. hoc procedere volente creditore.
- 4 Census nulla precedente disdicia, non potest dici existens.
- 5 Decretum factum cum clausula, tum intimatione,

128 Decisio CLXXIII. & CLXXIV.

- non facta intimatione, non afficit.*
- 6 Citationem præcessisse facit præsumi comparitio citati, non comparitio citantis.
- 7 Depositorum conditionatum non relevat.
- 8 Absenti acquiritur jus irrevocabiliter ex stipulatione Notarij.
- 9 Intellige hoc verum ad effectum ut is qui se obligat non possit pœnitare, non ad effectum, ut absenti invito jus acquiritur.

DECISIO CLXXIII.

Domini dixerunt mandatum relaxatum per A.C. pro fructibus census esse exequendum, quia de validitate illius nulla suberat dubitatio, & de justitia constabat ex instrumento census, qui non fuit extinctus, nisi anno 1611. à Domino Duce de Altemp.

Nec visum fuit Dominis relevare depositum antè factum à Domino Duce Cælio, nam, cum Domini de Auria non essent illius creditores, nullo jure tenebantur pecunias per eum oblatas recipere, & retrovendere censum, prout instabat dictus Dominus Dux Cælius, quidquid sit dicendum quando ageretur de sola illius extinctione.

Nec obstat fuisse factum depositum, ex quo Dux Cælius constituit se debitorem dicti Census; nam præterquam quod hæc nominis mutatio facta fuit in scilicet creditoribus, illa obligatio remansit extincta, dum intra tempus præscriptum duorum annorum, cum clausula resolutiva census non fuit extinctus, l. 1. & tot. sit. ff. de leg. commissor. Illustriss. Mantica de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 29.

Et licet dici posset hoc procedere Duce ab Altemp. volente, tamen de ejus voluntate satis constare visum fuit ex eo, quod postea ipse sciens, volensque solvit fructus, censumque extinxit, cum aliis coniecturis ponderatis per informantes.

Præterea depositum non potuit suffragari Domino Duci ad effectum extinctionis census, quia remanet sine disdicta, nedum ex eo, quod illa facta fuerit à Domino Duce ab Altemp., & ab eodem reproducta ad retrovendendum sibi censum cum clausula, ut aliis pecunie deponerentur penes montem Pietatis, depositum verò diverso modo factum fuit; sed ex eo quod fuit factum post duos menses, sicque contra expressa verba Constitutionis Felic. record. Pij V. ut fuit decisum in Anconitana census, 24. Maij præteriti, coram R.P.D. meo Vbaldo: Et eo minus suffragari potuit, quia decretum factum fuit cum intimatione pro certa die, & hora intimantis, & de tali intimatione nullibi constat. Rôl. conf. 63. n. 13. lib. 3. Pùt. dec. 174. lib. 1. fuitque dictum in d. Anconitana census.

Nec suffragatur comparitio procuratoris Ducis allegantis contumaciam. Quia comparitio partis citatæ, non autem citantis, facit ut præsumatur citatio, ut latè fuit deductum in d. Anconitana census.

Placuit etiam Dominis aliud fundamentum de depositum scilicet non fuisse potum, & liberum dictis appositis conditionibus, ad quas dicti hæredes Auriæ vigore instrumenti census non tenebantur; & per consequens non suffragatur, Salic. in l. acceptam, num. 1. circa med. Cod. de usur. cum aliis allegatis in una Farsens. pecuniaria, 19. Decembr. 1609. coram Rev. Bononiensi.

Nec visum fuit posse obstatè rescriptum motu proprio erectionis montis pro extinctione debitorum Ducis Cælij, in quo cavetur ut creditores in receptione pecuniarum teneantur cedere jura ad favorem Montistarum, & vigore obligationis Dux effectus fuerat debitor, & dicti hæredes creditores, cum illis fuerit acquisitum jus irrevocabiliter vigore stipulationis

Notarij, ex Reb Alexandrino conf. 117. n. 4. vers. & si dicat. Ceph. conf. 33. n. 13. & seqq. lib. 1. cum aliis per informantes. Nam responderunt Domini quod dictam conclusionem subsistere ad effectum, ut qui se obligat, non possit pœnitare; non autem ad effectum ut Tertius, si id ratum non habeat, efficiatur creditor, Rota Divers. decis. 683. n. 4. p. 1. & fuit dictum in Casenatensi bonorum, 27. Junij 1612. coram Reverend. Bononiensi. Unde cum dicti hæredes non possint dici creditores, nec etiam Dux potest dici debitor, quia hæc sunt correlativæ, sequitur non intrare rescriptum motus proprii.

Ex quibus, & aliis multis adductis per informantes ita fuit conclusum.

R. P. D. Remboldo, Perusina censuum. Mercurij 1. Junij 1616.

SUMMARIA.

- 1 Absenti ex stipulatione Notarij jus acquiritur absque cessione, & ratificatione, saltem ad effectum, ut contractus ante ratificationem revocari non possit.
- 2 Census fructus rectè solvuntur ei, qui censum emit.
- 3 Solvens alij quam vero creditori, non liberatur.
- 4 Ampliat. etiam si solvas conjuncta persona.
- 5 Limit. quando solvitur ei cum quo fuit celebratus contractus.
- 6 Præpositus ad contrahendum, censetur etiam præpositus ad recipiendum solutiones.
- 7 Ampliat. etiam, quod contractus nomine alterius sit factus.
- 8 Res acquisita ex aliena pecunia acquiritur stipulanti.
- 9 Debitor solvens juxta formam stipulationis liberatur.
- 10 Observantia subsequens est optima interpretatio cujusque præcedentis.

DECISIO CLXXIV.

Domini quoad solutiones Vincentio factas recesserunt à decisis die 13. Februarij 1613. & de aliis solutionibus hæredibus dicti Vincentij factis mandarunt particulariter videri.

Nam admissio etiam quod filius Marci Antonij, ut in alia decisione dicebatur, fuerit per stipulationem Notarij ipsis absentibus jus quæsitum absque alia cessione, & ratificatione, quod saltem ad effectum ut contractus ante ratificationem revocari non poterit, indubitanter procedere videtur, ut idemmet Ceph. qui pro contraria opinione, quod scilicet ante cessionem, & ratificationem per stipulationem Notarij, nolum jus absentibus acquiritur, allegari solet, declarat conf. 440. num. 41. & seqq. Surd. conf. 60. num. 16. circa med. vers. non dico: nihilominus cum contractus census de quo agitur, fuerit cum ipso Vincentio celebratus, rectè potuerunt fructus dicti census eidem Vincentio solvi; regula enim illa quod solvens alij quam vero creditori non liberetur. leg. si ego. ff. de negot. gesti. l. ejus qui in provincia, ubi Gloss. & Bart. ff. si cert. pet. l. cum quis, §. 1. de solut. & etiam solvendo conjunctæ personæ, Gloss. in l. vero procuratori, & ibi Bart. & alij ff. de solut. l. qui aliena negot. §. quamquam ff. de neg. Alex. conf. 4 n. 3. vers. tamen quia conjuncta, ubi testatur de communi, lib. 2.

Limitatur, quod ut non procedat, quando contractus fuerat cum persona, cui facta est solutio, celebratus. l. si filius, & ibi Bart. Alex. Dec. Jal. & alij C. de pact. Bart. in l. quod servus, & in l. filia, ff. de solut. cum aliis per Sord.

6 *Surd. decis. 129. num. 8. & seqq.* † qui enim præpositus est ad contrahendum, videtur etiam præpositus ad recipiendum solutionem, ut inquit Bart. in d. l. quod seruus, ff. de solut. ubi subdit hoc esse menti tenendum.

Non obstat quod tunc demum hoc locum sibi vendit, quando verba stipulationis in solum contrahentem directa fuerunt: secus autem si etiam in absentem, pro quo Notarius sub debitoris iuramento stipulatus fuit: quia obiectam ultra quod in iure non sub-
7 silit, † cum idem sit, quamvis contractus nomine alterius sit factus. *Surd.* post alios per eum citatos, d. dec. 129. n. 12. tollitur etiam ex facto. Quo enim ad duo posteriora instrumenta census de anno 1592. celebrata, in altero eorum nulla legitur stipulatio Notarii sed tantum Vincentij, in alio vero licet stipulatio Notarii pro absentibus adsit, tamen postea expressè debitor census promittit solvere fructus Vincentio tantum. Et quoad censum constitutum de anno 1584. idem Vincentius in casu extinctionis census stipulatus fuit sortem principalem, una cum fructibus usque tunc de-
8 curtis restitui. † Quæ stipulationes fuerunt validæ, licet pecuniæ ex quibus empti fuerunt census non essent stipulantis, l. huiusmodi, in princ. & ibi Glol. ff. de legat. 1. Abb. conf. 86. n. 1. & seqq. lib. 2. Natta conf. 262. n. 15. † Et debitor soluendo fructus Vincentio iuxta formam stipulationis, indubitanter fuit à debito liberatus. Dec. in l. certi conditio, § si numerus, n. 13. & ibi Alex. ff. si cert. petat. cum aliis per Becc. conf. 19. numer. 8. & 16.

Quæ etiam eo magis procedere videbantur, quia quod reuera mens, & intentio contrahentium fuerit ut fructus Vincentio solverentur, ad utilitatem tamen etiam filiarum Marci Antonij, visum fuerit aperte colligendum ex eo quod Vincentius, ejusque hæredes, ac dictæ filie usquequo iudicium motum fuit, semper in communi vixerunt, & pro indiviso etiam creditum dictorum censuum possederunt, sed etiam, quia per plures annos dicti fructus fuerunt eidem Vincentio soluti, scientibus etiam, & parientibus mulieribus; quatenus enim hæc ad inducendum tacitum mandatum non sufficiant, saltim inde resultat observantia,
10 quæ † optima cujusque dispositionis interpretis est, cap. cum dilectus, de consuetud. l. si de interpretatione, ff. de legib. l. quadam, ff. de reb. dub. cum similibus.

R. P. D. Cantuccio, Prænestina hæreditatis, ultima Aprilis 1582.

SUMMARI A.

- 1 Debitor minoris ut consequatur plenissimam securitatem, debet solvere auctoritate Judicis, alias minori datur restitutio in integrum adversus solutionem.
- 2 Immo requiritur præceptum, & iussus Judicis, ita ut solutio non sit spontanea, sed coacta.
- 3 Minor restituitur non solum quando pecunia est deperdita sub ipsius facultate, sed etiam quando culpa curatoris.
- 4 Dummodo probet perditionem pecunie.
- 5 In hærede cum beneficio inventarij non confunduntur actiones.
- 6 Pecuniam esse deperditam, vel esse difficilis exactionis paria sunt.
- 7 Difficultas æquiparatur impossibilitati.
- 8 Rem haberi non posse, vel cum magna difficultate, paria sunt.
- 9 Tutor dans dotem pro pupilla censetur dare ad compensum ejus, quod habet in administratione.

10 Limit. quando constat de contrario.

11 Dos quoad maritum est titulus onerosus, respectu dotalis est lucrativus.

DECISIO CLXXV.

Licet D. Julius per solutionem scutorum trium milium factam D. Marchionissæ Mortariæ matri, & tutrici D. Julię fuerit liberatus, prout 19. Februarij. & 28. Martij proximè præteritorum resolutum fuit, nihilominus cum non solverit jussu Judicis, non est assecutus plenissimam liberationem, ita ut D. Julia pupilla, sive D. Vincentius junior ejus filius, & hæres non possit restitui in integrum adversus solutionem. Ad † excludendum enim pupillum, & minorem à restitutione in integrum adversus solutionem, debet debitor solvere auctoritate, & jussu Judicis; nam tunc consequitur plenissimam liberationem, & securitatem, l. sanctimus, la prima, & ibi Doct. C. de admin. tut. l. ait Prator, §. permittitur, & ibi Glol. in verb. imputandum, ubi etiam Bart. Bald. & alij, ff. de minor. §. ut ex contrario. ubi Glol. in verb. solveris, & ibi Angel. Port. & alij, Inst. quib. alienar. lic. vel non, Glol. in l. 2. in verbo, potest, & ibi omnes, C. si advers. solut. Immo † non sufficit simplex auctoritas judicis, sed requiritur ejus præceptum, & iussus, non obstante contradictione debitoris, ita ut solutio non sit spontanea sed coacta. prout ex d. §. permittitur, declarat Paul. de Castro in d. l. 1. n. 3. vers. in tertio vero casu, & ibi Jacobin. in fine, C. si advers. solut. Bart. in d. §. permittitur, num. 2. vers. & hoc ultimum. Anton. Gomez de contract. c. 14. n. 4. circa med. vers. quod tamen intellige. Unde pro parte hæredis D. Julię prætendebatur restitutio in integrum adversus solutionem scutorum trium milium per Dominum Julium tutrici Dominæ Julię sine jussu, & mandato Judicis factam, ex eo quod pecunia culpâ tutricis fuit deperdita. Minor † enim † restituitur contra solventem, nedum quando pecunia est deperdita facilitate ipsius minoris, sed etiam quando culpa curatoris, Paul. de Castro, in d. l. 1. n. 3. & ibi Jacob. de S. Georg. pariter n. 3. C. si advers. solut.

Pro parte autem Domini Julij prætendebatur non esse locum huic restitutioni, † & hæredi Dominæ Julię incumbere onus probandi perditionem pecuniæ, cum restitutio in perditione fundetur, ut per Jacob. Buttig. in l. 1. in fine, quem ibi sequuntur Bart. Bald. Angel. Albert. Fulgos. Salic & Jacobin. de S. Georg. C. si advers. vendit. Soc. conf. 115. n. 13. circa med. lib. 1. Ideò de ordine Dominorum difficultatem ad id restrinxit, & die Lunæ ultima Aprilis 1582. Domini pro majori parte tenuerunt constare de perditione pecuniæ, & per consequens locum esse restitutioni in integrum. Quia tutrix cui dicta scuta tria milia fuerunt soluta, erogavit illa in alimentis Dominæ Julię, & Dominæ Catharinæ pupillarum, prout ipsamet tutrix in actis declaravit se velle illas in alimentis pupillarum erogare: ergo cum Dominæ Julię de dote scutorum quindecim milium sibi à Domino Julio vigore pacti debita, desunt scuta tria milia, satis constat de amissione, aliàs si scuta tria milia per Dominum Julium soluta essent imputanda in causam dotis, Dominæ Julia amisset.

Non obstat quod hæres Dominæ Julię sit etiam hæres Dominæ Marchionissæ, in ejus hæreditate reperitur creditum contra Serenissimum Regem Philippum, & sic hæreditas est solvendo: quia multipliciter, respondetur. Primò quod † cum sit hæres cum beneficio inventarij, non sunt confusæ actiones. & cum in hæreditate non reperiantur corpora hæreditaria, sed jus, & actio contra Regem, non cogitur mutare debitorem. Secundò, quia est paratus cedere dictum creditum pro ea quantitate, quam Rota ordinabit. Tertio, quia quando etiam vellet illud exigere, non posset id facere

facere sine magna difficultate, stante maxime declaratione Senatus Mediolani, quod feudum Castri Mortariæ sit devolutum Regi, & quod hæredi Dominae Marchionissæ nullum jus competat contra Regem; & 6 ¶ paria sunt pecuniam esse deperditam, vel eam esse 7 difficultis exactionis, cum ¶ difficultas, & impossibilitas equiparentur, l. nepos Proculo, ff. de verb. sign. c. breui, de iurejur. latè Felin. in cap. Ecclesia S. Mariae, n. 86. de 8 constitur. Et non posse ¶ rem habere, vel cum magna difficultate eam prosequi, paria sunt, ut inquit Bald. in l. mater tua, n. 17. C. de rei vend. per l. naturalem, ff. de acquir. rer. dom. & per alia jura ibi per eum citata, ubi exemplificat in re possessa à magno Barone.

Non obstat quod Domina Marchionissa post receptionem scutorum trium milium dedit in dotem Dominae Iuliae scuta decem, & septem millia, & ¶ mater tutrix dando dotem filiae censetur dare ad computum ejus quod habet ex administratione, ut per Put. de 1000. c. 4. alias 177. incipit die 26. Junij, lib. 1. Quia ¶ id procedit in dubio, secus quando constat de contrario. Gloss. & omnes in l. fin. Cod. de dot. promiss. prout in casu nostro, in quo tutrix scuta tria millia declaravit velle in alimentis erogare.

Non obstat quod super dictis scutis decem & septem millibus competit Domino Iulio hypotheca, ex quo 11 fuerunt soluta ex causa dotis, ¶ quæ licet quoad maritum sit titulus onerosus, tamen quoad filiam est lucrativus, & sic intrant tradita per Grammat. q. 1. n. 7. Quia maritus Dominae Iuliae præmorientis cum filio lucratus fuit dicta scuta decem & septem millia vigore Statuti Verbis, lib. 1. c. 77. disponens maritum muliere præmorta liberis extantibus de jure dotem lucrari, teneri tamen dictis liberis servare. Ultra quod hæres Dominae Iuliae affert cedere Domino Iulio actionem revocatoriæ, vel hypothecariæ, si quam habet contra quoscumque.

Non obstat quod Domina Marchionissa sit solvendo, cum habeat fidejussorem idoneum, quia pupillis non tenetur mutare debitorem, & est paratus cedere jus sibi competens contra fidejussorem.

R. P. D. Cavallerio, Barenfis fructuum, Mercurij 2. Junij 1610.

SUMMARIA.

- 1 Censuræ annuæ dicuntur fructus civiles.
- 2 Fructus civiles beneficii Ecclesiastici quorum solutionis dies non venerat tempore resignationis, spectant ad successorem.
- 3 Resignans beneficium simpliciter abdicat à se omne jus & possessionem.
- 4 Resignans beneficium post resignationem nullos fructus potest percipere.
- 5 Et si percipiat, tenetur ad illorum restitutionem.
- 6 Fructus naturales à solo separati tempore resignationis spectant ad resignantem.
- 7 Etiam si fuissent locati, & dies solutionis affectus veniret post resignationem.
- 8 Beneficiatus in vita equiparatur usufructuario, in morte usurario.
- 9 Resignans beneficium Ecclesiasticum habetur pro mortuo.
- 10 Mors civilis equiparatur naturali tantum in casibus in jure expressis.
- 11 Capitulum si habet fructus Episcopatus ob mortem Episcopi, illos non habet si Episcopus transferatur ad alium Episcopatum.

DECISIO CLXXVI.

Cum Reverendissimus Dominus Sanvitalis Archiepiscopus Barenfis resignasset Archiepiscopatum in favorem Reverendissimi Domini Caraccioli, orta est inter ipsos differentia super fructibus decursis, & inexactis usque ad diem resignationis, & introducta causa coram A. C. fuit lata sententia, in qua quoad fructus naturales, & industriales condemnavit Dominum resignatarium ad restituendum Domino resignanti omnes, & quoscumque fructus separatos à solo tempore resignationis, necnon fructus perceptos de quocumque affectu, pro rata tamen fructuum recollectorum; quo verò ad fructus civiles condemnavit eundem ad restituendum omnes fructus censuum, & similes, qui ad ejus manus pervenerunt post resignationem pro rata; à qua quidem sententia cum fuisset hinc inde appellatum, fuit commissa causa appellationis in Rota, appellatione remota.

Dubitavi igitur, an fructus, & expensæ deberentur Domino Sanvitali, juxta sententiam A. C. & Domini dixerunt esse distinguendum inter fructus civiles naturales, & industriales.

Nam quoad fructus civiles, ¶ quales sunt census 1 pensiones domorum, responsiones, & similes. ¶ quo 2 rum de tempore resignationis adhuc non venerat dies solutionis, censuerunt spectare ad successorem, ad quem etiam spectant fructus pendentes. Gloss. in c. presentis, de officio ordin. in 6. Card. & alij in c. ult. de pecul. cleric. Calder. in cons. 2. eod. tit. latè Covar. lib. 1. var. resolut. cap. 15. sub. n. 2. Nec putaverunt, quod Dominus resignans, qui Ecclesie præstitit, & illius onera usque ad diem dimissionis, & adeptionis possessionis resignatarij substituit, posset in hac rata aliquid prætere: ¶ quia eo ipso quod simpliciter dimisit, abdicavit à se 3 omne onus, & possessionem. Innoc. in c. super hoc, de renunc. Rota dec. 1. eod. tit. in nov. Cassad. decif. 4. num. 3. de restit. spol. Achil. dec. 10. eod. tit. & ¶ idem post resigna- 4 tionem non potest percipere amplius aliquos fructus, ut in dictis Decisionibus, & tradit Paris. cons. 39. lib. 4. Et si post resignationem ¶ percipiat tanquam malæ fi- 5 dei possessor, tenetur ad eorum restitutionem ex quo remansit absque titulo colorato, & amittit possessionem civilem, & naturalem. Put. decif. 158. n. 4. lib. 3. Prob. ad Monach. in cap. site, n. 30. de renunciat. Rota d. dec. 1. Sarpent. in regula de annal. q. 57. n. 3. vers. pro quo est diligenter, & fuit resolutum. in una Saguntina beneficiorum, 1. Junij 1592. coram bon. mem. Orano, & pro his optime facit dea. Put. 14. lib. 3. ubi ex prædicta ratione fuit 6 datus translatario integer terminus pensionis maturatæ post translationem, etiam pro rata temporis decursi ante translationem.

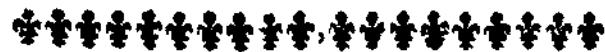
Quo verò ad fructus naturales, & industriales, Domini similiter distinguebant. Nam ¶ eos qui erant à 6 solo separati ante diem 5. Julij, qua die Dominus Resignatarius fuit provisus, censuerunt spectare ad Dominum Resignantem, juxta terminos l. defuncta ff. de usur. & l. divortio. cum ibi not. ff. sol. marr. etiam si ¶ fuisset 7 locati, & dies solutionis affectus veniret post resignationem; quia de tali affectu, seu pretio locationis, quod debetur ratione fructuum, idem judicatur quod de fructibus, quorum loco affectus subrogatur, & sic non consideratur dies solutionis affectus, sed potius tempus perceptionis fructuum, pro quibus affectus solvitur. Salic. in l. fructus, n. 3. vers. & probat ratione, C. de act. emp. Alex. cons. 28. num. 1. lib. 1. Natt. cons. 141. num. 1. cum aliis adductis per Hond. cons. 85. num. 13. & 23. lib. 2.

Nec putarunt Domini obstat quod dicebatur, fructus omnes pendentes indistincte spectare ad resignatarium sive sint separati à solo, & venerit dies solutionis

tionis, sive fuerint recollecti, sive non, ea ratione, quia beneficiatus in vita equiparatur usufructuario, in morte vero usufructuario, juxta dictam Gloss. in cap. presenti, cum aliis supra allegatis; & propterea idem videtur dicendum de resignante qui habetur pro mortuo, cap. in apibus, §. ecce, 7. q. 1. c. si quis iam translatus, 21. q. 2. & in his terminis Card. conf. 110. n. 1. Nam talis equiparatio in casu isto non placebat, quia in jure non reperitur facta, & tamen est certum quod mortem civilem non equiparari morti naturali, nisi in casibus à jure expressis, Gloss. in c. placuit, el. 2. 26. q. 1. & in c. suscip. in verb. non mort. de rescr. in 6. Præp. in d. §. ecce, n. 2.

Et hac de causa ad propositum placuit, quod dicunt Doctores quod si aliquis translatus est de una Ecclesia ad aliam, & consuetudo primæ Ecclesiæ est quod fructus decedentis perveniant ad Capitulum, Capitulum non habebit fructus pendentes de tempore translationis, ut per Archidiaconum in d. §. ecce, n. 8. quem ibi sequitur Gemin. num. 5. & Aegid. num. 2. Rot. decis. unica, de translat. Episcop. in antiq. tenuit Rota in una Burgens. expensarum, 19. Novembris 1584. que est 809. part. 1. divers. ubi rejicit dictum Cardin. d. conf. 110. de offi. & potest. cap. sed. vacante, part. 1. quest. 8. n. 28. Surd. conf. 333. num. 57. vol. 3. Aym. conf. 873. n. 2. vers. neque movet, lib. 5.

Ex quibus, & aliis deductis per informantes ad excludendum hanc equiparationem, quæ placuerunt Dominis, conclusum fuit fructus à solo separatos ante diem resignationis deberi Domino Resignanti, ceteros vero omnes Domino Resignatario.

R. P. D. Pirovano, Cremonensis fructuum, 18. Martii 1611.

SUMMARI A.

1. Fructus beneficii naturales, & industriales à solo separati debentur resignanti usque ad diem admissæ resignationis.
2. Amplius etiam si bona essent locata, & dies solutionis nondum venisset.
3. Pensio succedit loco fructuum.
4. Fructus naturales, vel industriales beneficii debentur resignanti, quando sunt à solo separati.
5. Pensiones quæ pro fructibus naturalibus, vel industrialibus solvantur, debentur quando dicti fructus sunt separati.
6. Fructus civiles sunt qui percipiuntur ex re, quæ naturaliter fructus non producit.
7. Fructus civiles, quorum solutionis dies tempore factæ resignationis non venerat, debentur resignatario, non resignanti, & n. 15.
Limit. Si beneficium vacet non per resignationem, sed per mortem beneficiati, quia dividuntur pro rata temporis, n. 16.
8. Fructus naturales, vel industriales pendentes tempore resignationis debentur resignatario, non resignanti.
9. Amplius etiam si fructus omnes sint maturi, & proximi recollectioni.
10. Fructus civiles dividuntur ad ratam temporis inter successorem in beneficio, & heredes beneficiati prædefuncti, & n. 16.
11. Resignatio beneficii abdicat à resignante omne jus, tam ratione domini, quam ratione possessionis.
12. Resignanti beneficium post resignationem fructus non debentur, & si eos receperit, teneatur restituere.
13. Fructus civiles quotidie incipiunt deberi.
14. Quoad effectum acquisitionis fructuum idem operatur separatio à solo respectu fructuum naturalium,

quod tempus, quo deberi incipiunt, respectu civilium. Declar. ut n. 15. & seqq.

16. Actus necessarius difere quoad effectum ab actu voluntario.
17. Fructus separati à solo post admissam resignationem usque ad diem sequentem resignationis factæ ad favorem certæ personæ, spectant ad resignantem.
Limit. si resignatio non fuerit facta ad favorem certæ personæ, sed liberè, ibid.
18. Episcopus non potest transferri de una ad aliam Ecclesiam absque ejus consensu.

DECISIO CLXXVII.

Domini censuerunt fructus naturales, & industriales à solo separatos deberi Illustrissimo Cardinali usque ad diem admissæ resignationis per Sanctissimum, quæ alio non apparente contigit in die 19. Julij anno 1611. in qua facta fuit provisio modernæ Episcopi, & ad illam usque diem Dominus Cardinalis fuit legitimus Ecclesiæ Cremonensis sponfus: hoc enim expresse probatur Glossa in cap. si propter, in verbo, primi anni, de rescr. in 6. Franc. in c. presenti, de offic. ord. in 6. Corsett. in singul. 49. in verbo, Clericus. Covar. in cap. cum in officio, n. 12. de test. & lib. 1. Var. resolut. cap. 15. num. 12. Rota Perul. decis. 33. num. 1. Ferret. conf. 236. num. 1. part. 2. Honded. conf. 85. num. 7. vol. 4. Rot. in causa Burgens. expensarum, 28. Novembris, 1583. inter impressas 561. num. 4. & 6. part. 1. & apertius modernis temporibus in una Baren. fructuum, 2. Julij 1610. contra Domino meo Cavalerio, in qua dictum fuit procedere conclusionem, quod etiam si bona essent locata, & dies solutionis nondum venisset, quia satis est quod fructus quorum ea solutio est faciendæ tempore prædicto, essent collecti. Salic. in l. fructus, num. 2. vers. & probatur ratione, C. de act. empt. Alex. conf. 28. n. 12. lib. 1. Honded. conf. 85. n. 13. lib. 2. qui omnes in dicta Baren. fructuum allegantur, quibus accedunt Alex. conf. 15. n. 2. lib. 2. Covar. d. lib. 1. c. 15. n. 3. Bellon. conf. 3. n. 1. Ferret. conf. ... num. 2. lib. 1. Auchat. conf. 193. n. 3. Alba conf. 275. n. 6. movetur prædicta ex ratione, l. de funta ff. de usur. quod cum pensio succedat loco fructuum, l. mercedes ff. de petit. heredit. l. divorzio, §. item si emissa, ff. sol. mat. Bar. in l. fin. in fine ff. de jure fisci; unde si sit cot in ipsis fructibus inspicitur tempus quo separantur à solo, ut per Ang. & Alex. in l. de act. n. §. qui post ff. ad Trebell. ita etiam quod idem tempus inspicitur in pensione, quæ pro eis præstatur, ut bene declarat Alex. conf. 28. col. 1. vol. 1.

Quo vero ad fructus civiles, qui verè dicuntur quando provenit ex re non producente naturaliter fructum, ut declarat Bart. in l. & ex diverso, n. 1. ff. de rei vendicat. per text. in l. si navis ff. cod. tit. & quorum dies solutionis tempore resignationis non evenerat, dixerunt Domini ad Episcopum successorem pertinere, prout pertinent quod fructus naturales, & industriales pendentes, Cald. conf. 2. de pecul. cler. Cov. lib. 1. Var. Resol. cap. 15. n. 2. his accedit Tiraq. de retractu convention. §. 1. gloss. 4. in princ. Honded. d. conf. 85. num. 1. Hoc quod admittentes etiam si fructus omnes maturi essent, & proximi recollectioni. & major pars anni diem restitutionis bonorum præcesserit, ut bene probatur in dicta Baren. fructuum.

Non obstat quod de fructibus civilibus, prout de naturalibus, idem iudicium esse non debeat quia quod pro civilibus etiam quod advenerit dies solutionis, sit divisio ad ratam temporis inter heredes, & successorem in beneficio; quod non admittitur quando pendet dies collectionis fructuum naturalium, Salic. in l. Julianus, §. si fructus, num. 8. & 10. ff. de act. empt. Gabr. conf. 191. num. 5. vol. 2. Franc. decis. 70. num. 3. & 4. Unde cum Dominus

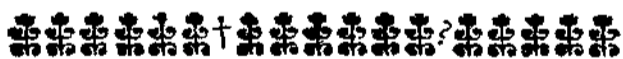
Dominus Cardinalis usque ad diem superscriptam Ecclesie inservierit & onera sustinuerit, esto quod solutionis dies pro fructibus civilibus non evenerat; non tamen videtur excludendus ad participandum pro rata temporis. Nam pro responsione fuit dictum quod per resignationem abdicatum remansit à resignante omne jus, tam ratione dominij, quam possessionis. Innoc. in cap. super hoc. de renunc. Abb. in c. solliciti. num. 10. & 11. de restit. spol. Rot. dec. 1. de renunc. in nov. Sarnen. de public. resignat. q. 78. n. 2. cum aliis allegatis ex illa Barenfi

fructuum, ad eod quod mirum non videtur si resignanti, qui nec dominus, nec possessor est, fructus non debeantur, & si recepit, ad eorum restitutionem teneatur. Cassad. dec. 4. n. 6. de restit. spol. Gabr. late comprobans consil. 192. n. 1. lib. 1.

Et si dicatur impediri quidem futuram fructuum acquisitionem cessante dominio, & possessione, sed quoad quæsitos de tempore resignationis eam non obesse; fructus tamen civiles quotidie incipiunt deberi, ut dicunt Bal. in l. filius fam. §. apud Marcellum, de legat. 1. Aret. in l. divortio, col. 8. ff. sol. matrim. Itaque t quod operatur in naturalibus separatio, hoc operatur in civilibus, quantum ad effectum acquisitionis, tempus quo deberi incipiunt, ut bene declarat Cald. in 2. responsio, post tract. de rest. in integr. n. 14. in fine. Tunc potest responderi, quod t cum antequam cederent dies solutionum pensionum occasione fructuum civilium, actio non esset orta, Dominus autem Cardinalis actionem orituram quoad se extinxerit abdicando jus dominij, & possessionis bonorum Ecclesie per resignationem voluntarie factam in manibus Sanctissimi, non reservato jure quoad fructus præteritos, censetur jus totum remissum, juxta doctrinam Barr. in l. fin. ff. de jure fisci, Put. dec. 14. lib. 3. dicens t diversum esse in actu necessario morientis, quia licet quoad enim extinguatur actio, tamen pro parte illius non intervenit actus positivus, quo calu text. in l. defuncta ff. de usufr. & tenentes divisionem pro rata temporis faciendam esse sunt intelligendi, non autem de actu voluntario: & Put. sequuti sunt Gabr. consil. 191. n. 3. vol. 1. Hond. consil. 85. n. 5. vol. 2.

Quæ verò t dicebantur de fructibus à solo separatim post admittam à Sanctissimo resignationem, & usque ad diem sequitur dictæ resignationis, ut potuerit Dominus Cardinalis suos facere, non placuerunt Dominis, cum non agatur de resignatione facta favore certæ personæ, sed de libera, ut bene advertit Gabr. allegato consil. 191. n. 1. & 2. volum. 1. Nec de Episcopo motu proprio per Sanctissimum ad aliam Ecclesiam translato, t cujus consensus necessarius est, ut fuit consideratum in illa Placentina Canonice, & Præbenda, 26. Mart. 1610. coram D. meo Lancelotto.

Atque ita solo Domino Cardinale informante, resolutum fuit.

R. P. D. Litta, Romana fructuum Censuum, 23. Januarij 1599.

SUMMARI A.

- 1 Cessionarius usur jure cedentis.
- 2 Instrumentum publicum facit probationem probatam, manifestam, & evidentem.
- 3 Correns obtenta cessione à creditore potest agere adversus correum, dempta portione sibi tangente.
- 4 Instrumentum non probat nisi quantum cantat.
- 5 Socium velle se obligare ultra ratam suæ participationis, non est verisimile.
- 6 Administrationis ratio reddi debet ab eo, qui admini-

stravit, vel ei qui in administratorem deputavit, vel ei ad quem negotium spectat.

DECISIO CLXXXVIII.

Domini censuerunt mandatum A. C. esse exequendum, ea moti ratione, quia de t obligatione D. Vellij ad favorem Dominorum de Ferris, à quibus Comes Alexander reportavit cessionem mediante solutione illis facta, juxta text. in l. Modestinus ff. de solut. constat ex publico instrumento t quod probationem probatam, manifestam, & evidentem facit, c. licet causam, vers. ex præmissis, ubi Ant. de Butr. & alij, de prob. c. cum olim, de verb. signif. cum aliis per Jas. consil. 124. n. 2. lib. 1. & per Rol. consil. 30. n. 5. & seq. lib. 1.

Nec Dominus Vellius excusari potest ex eo, quod etiam Comes Alexander sit obligatus erga dominos de Ferris, quibus solvit, quia dempta portione tangente personam Alexandri fuit relaxatum mandatum de quo agitur contra Vellium, t quod utique fieri potuit, ad tradita per Scribentes in d. l. Modestinus, de sol.

Minus ex eo quod Comes Alexander Blaschensem promiserit indemnem relevare, ut ex instrumento conventionum inter Dominum Blachium, Comitem Alexandrum, & Jacobilium, facto de anno 1589. constare prætorum, tum quia revera dicta promissio restricta est ad ratam tangentem ipsum Comitem Alexandrum, & non totum debitum comprehendit; quod patet ex verbis illius narrativæ, quibus etiam correspondent dispositiva, quod Julius, & Alexander accollent in se tantum ex debito remanente ad proportionem secundum ratam participationis, & debiti uniuscujusque, & pro eorum rata promittant relevare indemnem: unde si tantum ex debito debent accollare, igitur non totum debitum; & si debent relevare Blaschium indemnem pro eorum rata: ergo non pro toto illo remanente debito cambiorum, & census, & multò minus pro ratis tangentibus personam Vellij, & Piscinæ, de quibus instrumentum ipsum conventionum non loquitur, ad text. in l. cum Prator, ff. de judic. & quia t instrumentum non probat, nisi quod cantat, ut inquit Bec. consil. 39. n. 5. lib. 1. cum etiam quia verisimile non est quod Comes Alexander t voluerit se obligare ultra ratam suæ participationis, ad l. si non fuerint, ff. pro soc. & notat Paris. consil. 81. num. 1. lib. 1. Et cum in summa Comes Alexander vigore instrumenti, de quo supra, nil aliud promiserit quàm liberare, & indemnem conferre Comitem Raynutij ab ea rata debiti remanentis, quæ ad ipsum spectat, tanquam in se ex tunc assumpserit solvendam, & hodie dempta dicta sua parte respectu debiti census obrinuerit mandatum contra Dominum Vellium pro eo pariter obligatum, non est quod ei opponi possit exceptio cedendarum, cum non impediat Comes Alexander cedere Domino Vellio jura talia, qualia sibi competunt, tam contra dictum Blaschensem, quam contra alios quoscumque obligatos pro remanente quantitate dicti census.

Nec eidem Comiti Alexandro obstat illa prætenfa exceptio administrationis negotij, pro quo pecuniæ prædictæ fuerunt acceptæ ad censum, quasi quod tantum ex dicta administratione pervenerit ad manus illius, quod potuerit extingui iste census. Primò, quia non probatur conclusenter dicta administratio universalis, prout requiritur. Secundò quia ex depositione testium clarè colligitur unumquemque socium sibi procuratorem constituisse illum Petrum Joannem, qui de exactis in executionem dicti mandati eisdem suas ratas consignabat: quo fit ut luce meridiana clarius constet, nil verè pervenisse ad manus Comitis Alexandri, quod deberet converti in extinctionem census, de quo agitur, nisi respectu ratæ sui debiti

debiti & participationis, juxta text. in d.l. si non fuerint, ff. pro socio.

6 Terrio, & ultimo, quia ratio administrationis de jure reddi debet ab eo, qui administravit ei, qui eum deputavit in administratorem, seu ad quem spectat in totum, vel pro parte negotium administratum. Gloss. in l. si creditor, §. duobus, ff. mand. & tenuit Rota in Romana Casalis, 8. Junij 1592. coram Seraphino, sed sic est, quod non probatur Dominum Comitem Alexandrum administrasse, vel fuisse deputatum in administratorem universalem negotij, seu affectus, cujus causa hoc debitum census fuit in esse deductum, & constat manifestè Dominum Vellium non habere partem aliquam in dicto affectu, quem modo pretendit Comitem Alexandrum administrasse, cum partem, quam prius in eo habebat, cesserit Jacobillo, & Piscinæ, qui propterea eum indemnem conservare promiserunt: ergo nullo modo potest ei competere dicta præsentia exceptio redditionis rationis administrationis.

Et ita ex his, & aliis deductis per informantes pro Comite Alexandro conclusum fuit pro executione mandati.

Illustr. Cardinale Ludovico, Romana, seu Sabinensis census, Lunæ 8. Novembr. 1603.

SUMMARI A.

1 Fidejussor potest agere contra fidejussorem pro relevatione, obtenta cessione, & dempta parte ad eum tangente.

DECISIO CLXXIX.

Imposuit Dominus Latinus Ursinus super quibusdam suis tenentis in Castro Nomentino plures census, ex quibus unum vendidit Dominis Ferratinis pro pretio scutorum trium millium, qui postea pervenit ad Marellum Petrignanum. Hunc censum prout alii, promisit Latinus facere accedere Communitatem Pontis Catini, Silicis Nomentini, ac quasdam alias, quæ cum licentia Fel. rec. Gregorij XI I. I. accesserunt, & Latinus promittit eas indemnes conservare. Accessit etiam Dominus Henricus Ursinus, qui conventus à Petrignano solvit in pluribus vicibus scuta septingenta unum pro fructibus, obtinuit cessionem contra confidejssores, & dempta rata quæ ad ipsum spectat, instant heredes pro mandato contra Communitates prædictas, quæ ad solutionem non teneri modo excipiunt; tum quia census sit extinctus ex eo quod filij Latini vendiderunt dictum Castellum, & tenuras Excellentissimo Marchioni Peretto, Sanctissimo Domino nostro venditionem confirmante, & liberante, penitusque eximente bona vendita ab omnibus censibus, & hypothecis; item quia licentia data à Gregor. XI I. I. ad obligandas Communitates continebat expressam conditionem, quod Communitates haberent specialem hypothecam tenentiarum, super quibus census imponeretur, & assignationem tam fructuum, & proveniunt ipsarum, quàm Castorum, & aliorum Latini honorum, cum facultate percipiendi, & retinendi fructus pro sua relevatione: unde cum istæ cautiones hodie illis non serventur, nec servari possunt, stante venditione honorum, ut supra, sunt tunc exceptione, cum non se obligarent, nec obligare potuerint alio modo.

Quibus non obstantibus Domini resolverunt quod dandum esse mandatum hæredibus D. Henrici adversus Communitates: ipse enim D. Henricus obtenta cessione, & deducta sua portione Communitates convenire ad restitutionem pecuniæ per ipsam solutæ,

Decis. Rot. Rom. pro Traët. de Cens.

Gl. in l. Modestinus, in verbo actio, n. 2. ubi Barr. n. 8. in fin. Paul. de Castro n. 4. in fin. ff. de solut. Specul. in tit. de cession. actio. §. 1. n. 28.

Non obstat allegata extinctio, quia contra ipsum Dominum Henricum, quando conveniebatur pro solutione à Petrignano, fuit in Rota coram me resolutum, censum non fuisse extinctum.

Non obstat quod fuerit data licentia sub illa conditione, quæ requirit perseverantiam, & hodie defecerit, quia fuit dictum omnia ista fuisse posita in una eademque clausula, quæ tota regitur ab unico verbo illo, permittat, ex cujus determinatione tota completitur oratio, & ita facta fuit, ad i. adita per Angel. conf. 143. ad finem, & per Ruin. conf. 3. sub. n. 20 lib. 2.

Suadet ista interpretatio, quia si ista clausula reciperet hanc interpretationem suspensivam, seu resolutivam, quod Communitates accedentes non tenerentur, nisi quatenus possint consequi relevationem, sic ut supra expressam, græa fuisset inutilis Latino, qui proculdubio non invenisset, qui census emerent: cum ista conditionali accessione, quæ ex futuro eventu desineret.

Hoc etiam eo magis est dicendum, quia Papa voluit fidejssores teneri de evictione tenentiarum, & de conservando emptores censuum in possessione. Unde si tenerentur in casu quo tenentur evincerentur, consequens est ipsum non intellexisse quod fidejssio staret solum si, & quatenus tenentur sub hypotheca remanerent.

R. P. D. Iusto, Bononiensis fidejssionis, Venetiis 19. Aprilis 1602.

SUMMARI A.

- 1 Rei debendi in dubio quilibet tenetur pro equali portione.
- 2 Limit. Si unus sentiat majus emolumentum alio, quia quilibet tenetur ratione emolumenti quod sentit.
- 3 Intelligit respectu emolumenti, quod quis sentit principaliter, non secundario.
- 4 Fidejssor obligans se uti principalis, & in solidum, respectu creditoris, dicitur principalis debitor.
- 5 Secus respectu corveorum, & confidejssorum.
- 6 Solutione ejus quod debetur, omnis tollitur obligatio, etiam fidejssoria.

DECISIO CLXXX.

Comes Philippus de Pepulis, & Philippus Felicianus imposuerunt annuum censum octingentorum quadraginta scutorum super propriis bonis, illamque vendiderunt Philonico Ravennæ pro pretio viginti quinque millium scutorum similium ad commodum tamen b. m. Cardinalis Pepuli, qui recognovit bonam fidem. Et quoniam inter ipsos creditores dubitabatur ad quam ratam alter teneretur alterum liberare. Ego proposui dubium, & Domini resolverunt quod quilibet teneri pro equali portione, juxta regulas juris, l. reos, §. cum tabulis ff. de duob. reis, l. fidejssor. 1. & 2. C. de duob. reis, l. fidejssor ff. de fidejssor. l. 1. & 2. C. de reis, Bar. in l. Modestinus, n. 9. & 10. ff. de solut. Afflic. dec. 319. num. 14.

Neque obstat intellectus hujus doctrinæ, videlicet quod si unus emolumentum unum reportaverit, & quam alius, ut teneatur ratione majoris emolumenti, Roncheg. ad d. l. reos §. cum tabulis, n. 45. & eandem. in princ. sub. n. 279 ff. de duob. reis l. vir uxori, §. fin. in 2. Gl. fin. ff. ad Velleian. l. sed & Julian. in princ. vers. item ait, & ibi Cast. n. 1. ff. ad Macedon. Et cum ex pretio hujus census fuerit extinctus alius census ejusdem Card.

M in

medietatis fructuum dicti census facta à Dominis de 9 Cavalleriis, quæ t multum deservit pro declaranda mente, & intentione partium, Paul. de Castr. *conf.* 163. in 2. *deb. lib.* 1. observantia enim subsequuta potissima est ad declarandam voluntatem contrahentium, latè Illustriss. Mantica *de sacis. & ambig. convent. lib.* 2. *tit.* 1. *num.* 5.

Nec relevat quod solutio sit facta à tutore, quia ultra quod dicitur facta à Dominico patre, & legitimo administratore, etiam post excessum minoris ætatis, factum t tutore in hoc esset considerabile propter circumstantiam, & adminicula veritatis, ut de confessione dicitur, Achil. *dec.* 1. *de confess.* cum similibus.

Non est verum quod non fuerit actum vigore cessionis, quia ejus instrumentum fuit in actis productum, & non ad alium finem,

R. P. D. Manzanedo, Romana Censuræ, Veneris 6. Februarij 1615.

SUMMARIUM.

- 1 Censuræ per retrovenditionem extinguuntur.
- 2 Censuræ super re propria ad sui favorem habere nemo potest.
- 3 Censuræ extinguuntur ob receptionem pecuniarum ad computum sortis præcipalis.
- 4 Censuræ dicitur resolutus eo ipso quod dominus census potest ad sui libitum sortem repetere.
- 5 Creditor valens exigere sortem, non potest aliquid ultra recipere citra vitium usuræ.
- 6 Debitor census potest ad sui libitum censum redimere, non tamen potest invidus cogi ad redimendam.

DECISIO CLXXXIII.

Domina Claris, tanquam totrix suarum filiarum demit à Joanne Baptista, & Alexandro de Bellapanibus quandam vineam pretio scutorum octingentorum, ad cujus computum promisit solvere Hannibali scuta sexcenta pro extinctione cujusdam census ad ejus favorem impositi per patrem ipsorum de Bellapanibus. Verum quia Claris dictam extinctionem in longum protraheret, d. lo. Baptista ad se exonerandum ab obligatione dicti census scuta trecenta, & sic medietatem illius solvit Hannibali unà cum fructibus illucisque decursis, & pro illa rata obtinuit sibi fieri retrovenditionem, & eodem contextu cessionem jurium contra filias dictæ Claris, ad præfatam extinctionem obligatas reportavit, cujus vigore præcedens non solum summam ab eo solutam recuperare, sed etiam tanquam emptor dictæ medietatis census fructus decursum, & decurrendos exigere, in dicta exactione manuteneri instabat, prout ad ejus favorem fuit resolutum 2. Junij præteriti.

Sed antequam ad relaxationem mandati de manutenedo deveniretur, cum pro parte Excellentiss. Principis Bozzoli unius ex filiabus dictæ Claris daretur maximus summus extinctionis dictæ medietatis census, placuit Dominis ordinare, ut ad effectum manutentionis de illa videretur; unde super hoc hodie dubio propositio, Domini affirmativè responderunt, moti ex eo, quia verba instrumenti cantant expressè in retrovenditionem, & extinctionem census: ibi, retrovendit, &c. hanc aorem retrovenditionem, &c. & cessio non fuit facta de censu, seu de illius medietate, prout si Jo. Baptista illum emisset, dictum fuisset: sed pro recuperanda & exigenda quantitate per illum soluta à filiabus dictæ Claris, unde fuit effectus creditor *Decis. Rosa Rom. pro Tract. de Cens.*

pecuniarum percipi solutarum, non autem census, t qui per dictam retrovenditionem remansit extinctus. Rot. *dec.* 587. p. 1. Seraph. *dec.* 890. n. 1. p. 1. aliàs dictus census, cujus ipse erat principalis debitor, & sui ipsius bona erant hypothecata, remansisset super re propria ad sui utilitatem, t quod est absurdum, cum à res sua nemini serviat, l. cum res, C. de contr. em pt. l. sua rei. ff. eod. l. neque pignus, ff. de reg. jur.

Uterius cum de anno 1597. vigore dictæ obligationis de extinguendo Hannibal & ipse Jo. Baptista obtinuerit mandatum executivum, & sequestrum tam pro sorte principali quàm pro fructibus, & in vim illius exegerint plures pecuniarum summas, quæ longè excedunt fructus usque tunc decursum, ut apparet ex quietantiis, & calculo datis in Summario Domine Principis, t census remansit extinctus, ut fuit resolutum in illa Romana censuræ, 29. Novembr. 1593. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio. Nam cum t post relaxationem mandatum fuerit in facultate Hannibalis repetere pecuniam quando vellent, census fuit statim resolutus, etiam quod non concurrat actus retrovenditionis, quia res devenit ad casum à quo incipere non potuit; à die enim t suscepti mandati pro restitutione sortis principalis ipsa fors cessit in debitum, ita ut ultra eam non possint peti aliqui fructus citra vitium usuræ, *Caus. plerique, cum seq. 14. quest. 3.* Laurent. de Rodolph. in *tract. de usur. q. 2. n. 1.* Covar. *variar. resol. lib.* 3. *cap.* 1. *n. 1.* non enim se compatiuntur quod census duret, & sit in arbitrio emptoris repetere sortem quando velit, quia t licet venditori census sit permissa ad sui libitum illius redemptio, juxta *Constitutiones Martini V. Calix. III. & Pij V.* emptori tamen est omnino prohibita, cum aliàs esset certus de lucro *Soc. de Justit. & jure lib. 6. q. 5. art. 3. in 1. conclus.* *Contrad. de contrah. q. 84. concl. 5.* Covar. ubi supra, c. 9. n. 4.

Et ita fuit resolutum.

R. P. D. Ubaldo, Romana rescissionis instrumenti, Veneris 18. Martij 1616.

SUMMARIUM.

- 1 Obligatio fidejussoris durat donec non sit extincta obligatio principalis.
- 2 Maxime si fidejussor accessit sine ulla temporis præfinitione.
- 3 Emptio census illum non extinguit.
- 4 Cessio facit succedere cessionarium in locum cedentis.
- 5 Fidejussor censetur solvere non solum ut acquirat iura contra principalem debitorem, sed etiam ut liberet se ab obligatione fidejussoria.
- 6 Intellige quando solvit ut debitum extinguat.
- 7 Actus agentium non operantur ultra eorum intentionem.
- 8 Obligatio fidejussoris non extinguuntur ex eo quod succedat debitori principali, si hoc cedat ad incommodum creditoris.
- 9 Censuræ transiunt ad tertium cum sua causa.
- 10 Debitor succedens creditori, desinit esse debitor. Intellige quando debitor succedit irrevocabiliter, à *num.* 12.
- 11 Debitor, & creditor esse quis potest ejusdem rei respectu diversarum personarum.

DECISIO CLXXXIII.

Domina Deodata fuit immissa vigore Salvianè in possessionem annui census olim in bonis Camilli Strotij debitoris Domine Deodate, in quo *M 2* *censuræ*

censu accesserat uti fideiussor Marcus Antonius Sabbatinus, qui postea eundem censum à Camillo emerat, ex qua emptione, seu cessione pretendebat à fideiussione fuisse liberatum, & proinde posse excludere Deodatam agentem contra ipsum ad fructus census. Domini tamen causa pluries proposita, & maturè discussa censuerunt oppositum, videlicet Sabbatinum non fuisse liberatum. Fundamentum præcipuum fuit, quia cum census nullo modo fuerit extinctus sed tantum cessus & translatus in Sabbatinum, sequitur ut nec obligatio fideiussoris fuerit extincta, tanquam accessoria, §. fideiussores, in §. de fideiuss. cum tamen fideiussor accesserit sine ulla præfinitione temporis Roder. de Redib. lib. 2. q. 13. n. 18. Felician. de Censib. lib. 3. c. 3. circa fin. nec ipse Sabbatinus voluerit extinguere censum, cum nec illius pretium soluerit pro Joanne de Arnis venditore census, nec ad se eximèdum ab obligatione, sed potius animo acquirendi sibi, & lucrandi fructus tanquam de re fructifera, ut fuit consideratum in decisione in hac causa facta, 26. Novembris 1612. Et sic non fuit redemptio census, sed emptio, & cessio, 3 t quæ censum non extinguit, ut bene ad propositum distinguit Felician. ubi supra, cap. 2. num. 18. vers. idem 4 que status, num. 19. Sed tamen solum facit succedere cessionarium in locum cedentis, ita ut sicut Camillus potuisset agere contra debitorem pro fructibus, ita & Sabbatinus, l. emptor. ubi Bald. C. de hered. vel act. vend. Sord. conf. 2. 1. num. 19. & deo. 308. n. 1. & ex hoc tollitur quod ex adverso allegabatur, videlicet quod tamen solutio censetur facta à Sabbatino non solum ut acquireret jura census contra principalem debitorem, sed etiam ut se liberaret ab obligatione fideiussoria, ad notata per Castrenf. in l. cum is qui ff. de fideiuss. cum 6 allegatis: non tamen enim Sabbatinus propriè solvit debitum, nec proprium, nec debitoris principalem, quo casu extinxisset censum, & se liberasset à propria obligatione, in quibus terminis loquitur Cast. & alij allegati, sed solum voluit acquirere, & retinere censum fructiferum, ut dictum est; ideo tamen iste actus non debet operari ultra intentionem agentis, l. non omnis, ff. si cert. pet. cum vulgar.

Et in omnem eventum considerabat unus ex Dominis, quod quamvis obligatio Sabbatini esset extincta respectu Camilli, non tamen potuit dici extincta respectu Deodatæ creditricis Camilli, nec in illius præjudicium, ad text. in l. hares à deb. tore, §. quod si hic servus, ff. de fideiuss. & in l. 3. quæ incipit debitor, ff. de separati. & utrobique Bari firmans ex prædictis iuribus, 8 t quod si fideiussor debitori principali succedit, extinguitur obligatio fideiussoria, si ad incommodum creditoris non cedit, ad idem est textus in lege Stichum aut Pamphilum §. 5. §. quod vulgo, ff. de solut. unde cum Deodata esset creditrix Camilli, haberetque pro suo credito obligatum istum censum, in quo Sabbatinus erat fideiussor, per cessionem de illo factam à Camillo ipsi Sabbatino non potuit damnum afferri Deodatæ creditrici Camilli, non solum quoad ipsum censum, 9 t quia transit in Sabbatinum cum sua causa, videlicet cum hypotheca, l. debitorem, C. de pign. cujus ratione Deodata in Salviano obtinuit sed etiam in accessorio, nempe in fideiussione, sub qua census erat impositus, ex supra deductis.

10 Nec obstat tamen quod debitor succedens ereditori non remaneat amplius debitor, cum nemo possit esse sui ipsius creditor, & debitor, juxta l. Uranius, l. frater à fratre, ff. de cond. indeb. Quia placuit responsio, quod in casu nostro Sabbatinus non est debitor, & ereditor sui ipsius, sed aliorum: cum enim census non fuerit extinctus, remansit obligatus, & hypothecatus Deodatæ, & consequenter remansit etiam fideiussor Sabbatini, ut supra dictum fuit, qui propterea dicitur debitor

Deodatæ, licet si creditor venditoris census ratione cessionis sibi factæ à Camillo; & alias non est inconveniens, tamen quod aliquis sit creditor, & debitor, etiam in ejusdem rei, respectu tamen diversarum personarum, ut per Bart. in l. fratre, n. 33. ff. de cond. indeb.

Ultra quod illa regula, quod per successionem debitoris in locum creditoris confundantur actiones & extinguatur obligatio debitoris, procedit tamen quando debitor succedit irrevocabiliter, secus quando revocabiliter, ut in casu nostro, in quo stante hypotheca Deodatæ super censu, non potuit in quemquam irrevocabiliter alienari, & ideo nec etiam in fideiussorem, & bene faciunt notata per Bart. in d. l. debitor, n. 3. ff. ad Trebell. cum aliis per Tiraq. de retractu Lignag. §. 1. glof. 7. n. 70 & in his terminis Roderic. de ann. redib. lib. 2. q. 13. n. 10.

Ex quibus fuit resolutum, Sabbatinum non esse liberatum.

R. P. D. Cantuccio, Romana Doanz salis, 10. & 21. Julij 1581.

SUMMARIA.

- 1 Cessio facta ultra ratam cedentis non valet.
- 2 Cessio facta ex intervallo, nullo precedente pacto de cedendo non suffragatur.
- 3 Limit. si solutio fiat proprio nomine ipsius solventis, & ad suum liberat anem.
- 4 Dummodo hoc in actu solutionis exprimat. Limit. 2. si solutio fuerit facta non proprio ipsius solventis nomine, sed fideiussorio, n. 7.
- 5 Fideiussor is dicitur, qui se obligat pro negotio ad alium tangente.
- 6 Principalis in negotio is dicitur, ad cujus utilitatem illud geritur, ceteri vero dicuntur fideiussores, n. 8.
- 9 Intellige quoad seipos ad invicem, secus autem respectu creditoris.
- 10 Inter plures socios non potest dici qua portio crediti, vel debiti ad quemlibet sp. Et, nisi post solidata inter eos computa.

DECISIO CLXXXIV.

IN ultima Rota præsentis anni 1581. quæ fuit 10. Julij, feci verbum cum R. R. Dominis meis super expeditione causæ Romanæ Doanz salis, ex novis quibusdam fundamentis tunc pro parte Faustini deductis; quibus, quia pro parte Domini Camilli Costæ non fuerat responsum, expeditio causæ fuit remissa ad primam Congreg. quæ fuit 21. Julij. In qua pro parte ejusdem Costæ fuit plene informatum, & in qua Domini, quibus prædicta fundamenta visa sunt conclusentia, nec illis satisfieri pro parte Costæ, ordinarunt mihi, ut causam cum uno ex Dominis communicarem, ac de ejus voto illam expedirem, prout feci.

Fundamenta autem fuerunt infra scripta, & Primò, quia facultas, quam habebat Camillus Rotella capiendi pecunias ad interesse, non erat simplex, sed conditionalis in eventum, in quem pecuniæ apud Casperium, aut ipsum Rotellam non superessent; & quamvis illas posset capere in illum eventum, nihilominus stante oppositione partis, debet hæc negativa verificari, cujus verificatio pendet à visione computorum Rotellæ, quæ nunquam fuerunt exhibita, licet de hoc protestatum fuerit pro parte Faustini.

Secundò, quia societas inica cum Joanne Baptista Triumpho pertinebat ad Antonium eius partem, quod ostenditur tam ex instrumento societatis, ibi: & pro

eo ab Antonio Triumpho ejus parte: tum etiam ex duabus partibus, de quibus in computis banchi de Guidaccis, & Artigutis in actis exhibitis una, folio 57. in primo extractu, ibi: *Per due compagnie d'officij, una di scudi due milla presi da M. Antonio Triumpho, de l'altra per scudi cinquecento da M. Fulvio Amadei, alia verò partita, fol. 77. eod. primo extractu ibi, & per rogito della compagnia con M. Antonio Triumpho scudi undeci; & nihilominus non Antonius, sed Joannes Baptista cessionis Camillo jura hujus societatis, & in actis non constat nec de mandato ad cedendum, nec de ratificatione cessionis pro parte Antonij, & sic cessio fuit nulla.*

1 Tertiò, quia cessio fuit facta pro tota summa scutorum duorum millium quadraginta, & tamen Faustinus non tenebatur nisi pro rata quatuor solidorum, & sic pro quinta parte pro qua cessio fieri debebat. *Gloss. in l. Modestinus, in verbo actionum, ubi Bart. n. 8. ad fin. Imol. prope fin. vers. sed si debuit. Paul de Castro sub n. 4. de solut.*

Nec videtur bona responsio data pro parte Camillo, quod ipse antea solverat ratam suam, quia hoc non potest verificari nisi solidatis computis.

Quartò, & ultimò, quia cessio fuit nulla & tanquam facta post solutionem ex intervallo, nullo precedenti pacto de cedendo, contra *d. l. Modestinus, & ibi Bart. & alij, ff. de solut.* Nam cessio fuit facta sub die 4. Januarii 1574. solutio verò fuit facta die 26. Decembris præteriti, nec constat de aliquo pacto de cedendo. Huic fundamento traditæ fuerunt pro parte Costæ plures responsiones.

Prima quod solutio non fuerit facta ante cessionem, quia licet pecuniæ fuerint numeratæ in banco numerarij die 26. Decembris, non propterea dici potest solutionem factam fuisse, quia erat necessaria præsentia, & consensus Joannis Baptistæ Triumpho creditoris: quæ præsentia, & consensus non poterat adesse, quia dies erat festus, & solemnitas Nativitatis Salvatoris. Huic responsioni expressè repugnat instrumentum cessionis, ibi usque ad diem 26. Decembris præteriti, qua die habuit sortem principalem, nec festivitas sive solemnitas diei impedit receptionem pecuniarum.

3 Secunda responsio est, quod solutio & facta fuit per Costam suo proprio nomine, & ad liberandum seipsum, & ejus officium, non autem ad liberandum Rotellam, vel Faustinum, aut alios contra quos obtinuit sibi cedi jura; quo casu cessio fieri potuit etiam ex intervallo, *Bart. in d. l. Modestinus, n. 4. vers. aut solvit nomine ipsius solventis.* Sed hæc responsio non subsistit, quia solutio fuit facta simpliciter: non enim Costa quando solvit expressit quod solvebat pro se, vel nomine suo, vel pro obligatione sua, prout requiritur, ut bene declarat *Ang. in d. l. Modestinus, n. 4. vers. 5. & ultimò fallis.*

Tertia, & ultima est responsio, quod Costa erat fidejussor, non principalis, deducendo quod hoc pacto Costa solvit de suis propriis pecuniis, die 3. Jan. 1573. scuta mille ducenta nonaginta novem, baioccos sexaginta, ut in computis depositariorum in primo extractu fol. 54. & die 12. Febr. scuta quingenta eod. extractu, fol. 63. Vnde Costa infert se soluisse iam portionem suam, & quia adhuc pecuniæ deerant, & Rotella, Faustinus, & alij socij non habebant pecunias, neque solvebant eorum ratas, Costa requisitus à Rotella accommodavit officium suum Secretariatus, super quo fuerunt acceptæ varæ pecuniarum quantitates ad societatem. Ergo Costa erat fidejussor, & mandatarius, reliqui verò principales. Quod autem Costa esset fidejussor, deducitur, quia licet ipse obligaverit se principaliter, & insolidum, nihilominus cum ipse solverit ratam suam, ejus obligatio intelligitur pro ratas spectantibus ad alios con-

Decif. Rot. Rom. pro Tract. de Cess.

socios, is autem qui se obligat pro negotio ad alium spectante, dicitur fidejussor, licet largè. *Bart. in l. reos, col. 2. in princ. vers. item fidejussor ff. de duob. reis, Paul. de Castro conf. 331. sub n. 1. lib. 1. Dec. conf. 7. num. 1. & conf. 268. n. 2. Bellon. in vrb. Inst. de fidejussor. n. 4. Ronchegall. d. l. reos. n. 18. Aym. conf. 77. num. 3. vers. hoc ita presupposito, & conf. 91. num. 2. Vel Costa dicitur fidejussor, quia pecunia, qua ipse accepit ad societatem officij à Triumpho, dicitur quodammodo pervenisse ad consocios, cum eorum causa illam acceperit, & sic commodum, & utilitas contractus pertinet ad illos. Quando autem duo, vel plures rei debendi constituantur, ad unum tamen pecunia pervenerit, vel commodum, sive utilitas contractus pertinet, ille censetur principalis, alter verò sive alij, fidejussores: in *Guiliel. de Cun. in l. sed Iulianus, & item si duos, & ibi Angel. & Paul. de Castro ff. ad SC. Macedon. Bart. in l. 3. §. fin. n. 15. & ibi Cast. & Arer. ff. de duob. reis, Ioan. de Anan. conf. 60. n. 1. Alex. in Addit. ad Bart. in l. Marcellus, sub n. 7. vers. unum adde ff. de fidejuss. Cremenf. sig. 39. Castrenf. conf. 409. num. 1. vers. non obstat, lib. 1. Florian. in l. nullus, post princ. ff. de testib. Martil. singul. 2. & in vrb. de fidejuss. num. 65. & 370. post med. Lap. in c. per vestras, in 5. nos. n. 10. prope fin. vers. hinc est etiam. Arer. conf. 33. sub. num. 2. cum aliis allegatis per Tiraq. de retrad. Lign. §. 31. Gloss. 1. num. 8. & per Duem. regula 315. in 19. limit. per Gaber. de fidejussor. conclus. 2. & latissime per Ronchegall. in l. 3. §. ubi duo, num. 164. usque ad n. 169. ff. de duob. reis. Stante tamen quod Costa erat fidejussor, non principalis, sequitur ut cessio etiam ex intervallo fieri potuerit, juxta tex. in l. Papinianus, & ibi Gl. ff. mand. Bart. in d. l. Modestinus, n. 3. Verum hæc responsio reiicitur ex pluribus. Primò, quia Costa semper fuit principalis: & negotium enim æque principaliter ad ipsum pertinebat, nec est bona consequentia: de mense Januarii solvit scuta mille ducenta nonaginta novem, & de mense Februarii scuta quingenta: ergo ad nihil tenebatur; quod apparet ex quantitate pecuniarum, quæ fuerunt sumptæ ad societatem officiorum, quæ excedebant hanc summam. Accedat quod partita scutorum quingentorum, de qua fol. 63. est longè post societatem contractam cum Triumpho. Secundo text. in d. l. Papinianus, & ibi Gl. & Bart. in d. l. Modestinus, n. 3. loquuntur in Mandatario, & vero fidejussore; nullibi autem in actis constat Costam fuisse verum fidejussorem & mandatarium, nec etiam in actis constat Rotellam uti procuratorem Faustini, & aliorum administratorum negotij Doanz salis promississe relevare indemnem Costam, immo verba instrumenti societatis cum Triumpho, de qua sola agitur in presenti, quia Costa egit tanquam cessionarius Triumpho; clare ostendunt Costam fuisse principalem, & nullus eum indemnem relevat. Tertiò, nos loquimur respectu creditoris, quia agimus de cessione facta per creditorem non autem loquimur respectu reorum debendi; & sed duo rei respectu creditoris regulariter non dicuntur fidejussores, nisi color esset quæsitus in fraudem legis, vel nisi expressè actum esset inter partes, ut alter eorum revera esset fidejussor: ita *Bart. in d. l. reos, col. 2. post princ. vers. si ergo queritur. Angel. sub n. 1. vers. conclude, & vers. ex præditis. Imol. col. 1. ad fin. vers. & conclude. Castr. n. 4. & Arer. sub n. 1. vers. in Gloss. 2. Idem Bart. in Auth. hoc ita, num. 69. C. de duob. reis, Salic. in l. 1. §. 3. C. eod. tit. Soc. col. 1. vers. in primis dico, lib. 2. bene Arer. conf. 33. num. 8. Aym. conf. 77. num. 3. vers. hoc ita præsupposito, Natta conf. 52. num. 6. lib. 1. cum aliis congestis per Ronchegall. in d. l. reos, num. 15. Quartò, & ultimò negatur, Costam soluisse portionem suam, ita ut quando contracta societatem cum Triumpho, dicitur se obligasse pro negotio non ad se, sed solum ad consocios spectante, & sic non potest dici fidejussor:***

138 Decisio CLXXXV. & CLXXXVI.

Licet enim ante dictam societatem solverit de suo scuta mille ducenta nonaginta novem, non propterea potest inferri eum soluisse portionem suam, cum id non possit verificari nisi solidatis computis. Immo multum verisimile est, eam partem suam non soluisse, ex quo Guidaccius, & alij consocij depositari erant creditores Costæ, & aliorum sociorum causa negotij Doanæ salis in æquitate scutorum octo millium octingentorum, & sexaginta octo, prout constat ex mandato relaxato ad instantiam dictorum depositariorum contra dictos Costam, & alios socios: quod mandatum licet fuerit relaxatum post societatem Triumphi, creditum tamen ante eam verisimiliter debuit esse contractum, saltem magna ex parte.

Illustissimo Cardinale Ludovico, Romana fructuum census, Lunæ 10. Decembris 1606.

SUMMARI A.

- 1 Spoliatus non tenetur respondere spolianti, qui prius fuit conventus ex vi compulsiva, vel ablativa interdito unde vi, vel vi bonorum raptorum. *Intellige quando agitur de re diversa ab ea in qua fuit contra eum commissum spoliium, v. 3.*
- 2 Vis non consideratur in his, qua fiunt de mandato iudicis.
- 4 Census est quid diversum à re super qua fuit impositus.
- 5 Dominus, seu possessor fundi censiti non est, nec esse potest possessor aut dominus census.

DECISIO CLXXXV.

Præsidenti, & obligatis turtis Speculorum agentibus contra Paulum Pinæ pro fructibus censuum, non obviare exceptionem spolij domorum oppositam, tenverunt Domini dicentes regulam, quod spoliatus non teneatur spolianti in alio iudicio respondere, procedit contra illum tantum, qui prius fuerat conventus interdito unde vi compulsiva, vel ablativa, Ioan. Andr. in cap. frequens, num. 5. vers. non tamen contra eum. Anch. n. 2. vers. quod talis exceptio non competit, Gemin. num. 11. vers. sed quid si reus, Franch. n. 4. vers. quia exceptio spoliationis non competit, de rest. spoliat. in 6. Abb. in cap. 2. num. 12. vers. & credo oppositum tenendum, de ordin. cogn. Afflict. decis. 19. num. 7. vers. quod exceptio Aufser. in addit. ad dec. 493. Capel. Tolos. Sarnens. dec. 44. & fuit dictum in una Cornetana spolij, 28. Martij 1581. & in una Bononiensi de Maluestiis, 2. Aprilis ejusdem anni, coram Illustissimo Cardinale Seraph. Hic autem non potest dici vis illata, cum possessio esset capta de mandato iudicis. *l. creditor, ff. ad l. lul. de vi prin.* dixit Rota in illa Cornetana.

3 Et licet ex adverso dicatur præfata procedere quando agitur de re diversa ab ea in qua fuit contra ipsum spoliium commissum, & vis, ut etiam dicitur in dicta Cornetana.

Attamen hoc facit pro præfate, quia spoliium fuit de domibus, & hodie agitur super censibus, quia licet sint impositi super domibus, negari tamen non potest quin sint quid verè, & realiter distinctum ab ipsis domibus, & propterea dominus & possessor fundi non est, nec esse potest possessor, aut dominus census.

R.P.D. Ottembergio, Romana census, Mercurij 7. Februarij 1607.

SUMMARI A.

- 1 Ad retrovendendum censum requiritur speciale mandatum.
- 2 Mandatum ad omnia, & singula, qua potest constituens cum libera, tribuit facultatem expediendi ea, qua requirunt mandatum speciale.
- 3 Procurator ad cedendum pro pretio, &c. potest vendere.
- 4 Solemnitates requisita à statuto non expediuntur per procuratorem.
- 5 Revenditio census est actus necessarius.
- 6 Solemnitates statutarie non requiruntur in actibus necessariis.
- 7 Statutum loquens de confessionibus, & quietantiis mulierum non habet locum, quando mulier efficitur loquax.
- 8 Revenditio census non requirit de necessitate pecuniam numeratam.
- 9 Forma dat esse rei.

DECISIO CLXXXVI.

Cum in hac firmata esset existentia census, reservatum fuit videre an pariter constaret de valida ipsius extinctione, secundum tenorem instrumenti solidationis factæ inter Petrum Saxolinum procuratorem Albinæ, & Bartholomæum Biccioni census venditorem in qua compensatis creditis Bartholomæi ascendentibus ad summam scutorum trecentorum quadraginta quatuor cum sorte principali census, & fructibus decursis, Bartholomæus remansit debitor in scutis nonaginta.

Et pro invaliditate extinctionis ex parte hæredum dictæ Albinæ sequentia opposita fuerunt. Primum quod ad revenditionem census requiritur mandatum speciale, ut fuit resolutum in causa Ariminensi census, 5. Julij 1588. coram Illustissimo Seraph. Verum mandatum visum fuit sufficiens, cum Petrus Saxolinus constitutus procurator fuerit ad omnia & singula, quæ ipsamet constituens potuisset cum libera, per quæ verba poterat expedire omnia, quæ requirunt mandatum speciale, *l. procurator cum libera, ubi Glor. de procur. Gemin. conf. 123. n. 4. & seq. Bald. in l. illud, ff. de minorib. Dec. conf. 404. n. 6.* cum aliis allegatis per Magon. dec. Lucens. 51. n. 7. maxime quia in mandato legitur clausula ad cedendum jura competentia contra Bartholomæum pro eo pretio, & pretiis, prout eidem procuratori videbitur, & placebit; quæ verba important venditionem, & hoc recipit declarationem ex literis præcedentibus Albinæ, datis ad ipsum Bartholomæum 18. Februarij 1591. in quibus scribit, quod in specie dederat mandatum ad effectum accommodandi pecunias, quas Bartholomæus ab ea ad censum retinebat.

Secundò dicebatur adesse ratificationem, quæ mandato equiparatur, & quæ non videbatur posse controverti, tam inspecta totius facti specie, quàm tenore literarum Albinæ ad Bartholomæum scriptarum, & datarum 12. Februarij 1591. cum mandato quatenus Bartholomæus solveret dictum residuum ex causa extinctionis dicti census debitum Domino Zenobio de Marsiliis procuratori ad id specialiter deputato per ipsam Albinam: & quamvis illæ litteræ videantur datæ ante extinctionem, cum sint datæ 12. Februarij 1591. extinctio autem sit facta sub die 4. Aprilis sequentis

queris, non tamen idcirco possunt argui de falsitate, quia Florentie incipit à die 25. Martij annus.

Altera difficultas fiebat circa solemnitates Statuti Urbis, quæ requiruntur in contractibus mulierum, 4 et quæ non expediuntur per procuratorem, Socin. conf. 112. num. 16. lib. 1. & fuit dictum in Romana hereditatis, 29. Novembris 1602. coram bon. mem. Litta. Quæ difficultas videbatur tolli, quia et revenditio census est actus necessarius, ex Bulla Pij V. & propterea et non est opus interponi solemnitates alias requisitas, Tiraq. de legib. connub. Glor. 8. quest. 23. n. 184. Lamberteng. de Contractib. mulier. in princ. Rom. conf. 394. n. 3. Verall. decis. 199 in fine, lib. 3. Rota decis. 105. n. 3. lib. 1. 7 & decis. 151. n. 2. p. 3. Sed sufficit et quod mulier vel per se, vel per procuratorem recipiat, & fiat locupletior, Glor. in l. 2. in vers. duos debet, in fine, ff. solus. matr. & quietantia non fiat in fraudem Statuti. At in proposito verificantur solutiones per singulas partitas, & fulciuntur multis adminiculis, quibus statibus statutum de quietantiis, & confessionibus mulierum et minorum non habet locum. Achil. dec. 1. de confes.

Denique obiciebatur in extinctione non intervenisse pecuniam numeratam, ut Bulla Pij V. postulat ibi. Hanc autem salutaris sanctionem nedum in censu noviter creando, verum etiam in creato quocumque tempore alienando, modo post publicationem creatus sit, perpetuo etiam in omnibus servari volumus &c. Unde Rota alias resoluit in extinctione census requiri actum retro similem in Romana Salviani Interdicti, 23. Junij 1600. coram bon. mem. Litta. Sed Domini et præfaram clausulam existimabant non posse ad numeratam pecuniam interventum, sed ad alia requisita ad ipsam creationem, alioquin tunc non diceretur census creatus alienari, sed de novo creari, ex quo de novo adhiberetur forma creationis census, & et forma est illa, quæ dat esse rei, l. Iulianus, ff. ad exhib. & hanc interpretationem sequuta fuit Rota in Ravennateni Salviani Interdicti, 12. Janu. 1607. coram R. P. D. Manzanedo, in qua fuit dictum clausulam esse referendam ad certa pacta in constitutione census prohibita.

Nec obstat ista decisio Romana Salviani Interdicti: nam illa quidem firmat quod ad extinctionem census ultra consensum partium sit necessaria restitutio pretij, & nihil aliud attingit circa hoc, an requiratur numeratio pecuniarum in ipso actu extinctionis.

Ex quibus ita fuit resolutum, cum præsupposito quod partitæ sint justificatæ, de quo particulariter est videndum,

Reverendissimo D. Coccino Decano, Beneventana census, 18. Martij 1613.

SUMMARI A.

- 1 Bonorum appellatione veniunt etiam pecunia.
- 2 Pecuniarum dominium acquiritur per commixtionem.
- 3 Hypotheca super pecuniis amittitur eo ipso, quod illa transeunt in alterius dominium.
- 4 Solvens statim recepturus non dicitur solvere, & dominium pecuniarum in alium non transfert. **Limit.** Si ex tali solutione recipiens commodum sentiat, num. 10.
- 5 Creditor potest agere contra debitorem sui debitoris, si concurrant ea, quæ considerat Surd. conf. 4. n. 1.
- 6 Judex ultra petita non debet pronuntiare.
- 7 Sententia, quæ non est conformis libello, est nulla.
- 8 In venditione census alias creati, non requiritur pecunia numerata.
- 9 Notario attestanti de numeratione creditur.

Proposui dubium strictè ad iustitiam sententiæ de partibus, omittis nullitatibus, quia pars assererat velle adire Sanctissimum pro earum sanatione. Et Domini censuerunt esse injustam: nam condonavit Benedictam Ferentinum ad restituendum ducatos mille Francisco de Andrea, tanquam creditori anteriori Vincentij Bapoblanchi. Cum enim Benedictus habuerit dictas pecunias à Capoblanco, etiam quod Franciscus esset anterior creditor, & per consequens posset allegare tunc habuisse dictas pecunias obligatas, & hypothecatas, cum sub tali vinculo haberet omnia bona presentia, & futura dicti Vincentij, et nomine bonorum veniant etiam pecuniarum, l. cum tabernam, §. fin. ubi Bart. ff. de pignor. Vtique non per hoc poterat avocare dictas pecunias à Benedicto, cum et per solutionem, & immixtionem fuissent factæ ipsius Benedicti recipientis, Dec. in l. singularia, num. 6. & ibi Cur. jun. l. 19. & seq. ff. si cert. pet. et post dictam immixtionem cessavit omnis hypotheca ad favorem Francisci super dictis pecuniis, Afflict. decis. 180. Paris. conf. 69. num. 2. lib. 4. late Surd. post alios conf. 4. num. 11. & 12.

Neque facit quod Octavius, & alij de Torellis debitores dicti Capoblanchi imposuerunt censum, & alium cum tertio impositum vendiderunt dicto Benedicto creditori Capoblanchi, qui solvit pecunias, cum hoc quod solverentur dicto Capoblanco eius debitori, prout fuerunt solutæ, & deinde Capoblanco eadem die solvit pecunias eidem Benedicto creditori: unde iste contractus videtur simulatus: et qui enim sic solvit, ut statim recepturus sit, non dicitur solvere, & dominium non transfert, l. qui sic solvit, ff. de solut. Nam fuit responsum quod si motivum procederet, adhuc sententia remaneret injusta quia nunquam pecuniarum fuissent in dominio Capoblanchi, & ideo Franciscus de Andrea non potuisset agere ad dictas pecunias, ac si fuisset ipse Capoblanchi.

Nec relevat quod interest dicti Francisci de Andrea venditionem fuisse simulatam: posset enim agere contra Octavius, & alios de Torellis debitores Capoblanchi; siquidem creditor et potest agere contra debitorem debitoris, quando concurrunt illa de quibus latissime per Surd. conf. 4. num. 1. Nam quatenus hoc esset admittendum, non tolleretur quin sententia esset injusta, quia de eo non fuit actum, sed solum de avocandis scutis mille à Benedicto: sententia enim debet esse conformis libello, & et judex ultra petita non debet condemnare, l. ut fundus, ff. comm. divid. c. licet Heli, de simon. c. qualiter & quando, cl. 2. §. ad corrigendos, de accus. Anchar. conf. 114. n. 3. Et si aliter facit et sententia est nulla, Aret. conf. 7. n. 8. & seqq. Alex. conf. 72. n. 5. lib. 5. Feder. de Sen. conf. 159. per tot.

Sed cessat omnis difficultas, quia nulla hic potest considerari simulatio: nam quoad summam scutorum sexcentorum Octavius Torellus, & alij vendiderunt censum quem habebant cum tertio, et quo casu non requiritur pecunia numerata: si enim requireretur, non posset cedi, permutari, aut donari, ut dixit Rota in una Ravennateni census, coram R. P. D. meo Manzanedo: Verè autem probatur intervenisse pecuniam numeratam, prout intervenit in alia summa scutorum quadringentorum, pro qua fuit impositus census, ex attestatione Notarij et quod receperunt, sci licet Torelli, coram ipso in moneta argentea, &c. Bart. in l. si ex cautione, num. 14. C. de non num. pecun. & in l. singularia, num. 2. ff. si cert. petat. ubi Ial. num. 48. Dec. num. 33.

Neque in hoc casu officit quod fuit conventum, ut pecuniarum solverentur Capoblanco, qui postmodum

140 Decisio CLXXXVIII. & CLXXXIX.

& in continenti solvit Benedicto, & propterea Benedictus videtur ab initio non soluisse prefato Octavio Torello, & aliis, per text. in d.l. qui sic solvit. ff. de solut. quia dispositio d.l. non habet locum inter alia quod cumque ex momentanea traditione acquireretur aliquid commodum parti, Bald. in l. si tibi, n. 1. ubi Alex. num. 5. Iaf. num. 10. Dec. in fine, ff. si cert. per. & in propriis terminis fuit resolutum in Rom. census, 10. Iann. 1605. coram Illustrissimo D. meo Lancelotto.

Ex quibus fuit resolutum pro injustitia sententiarum de partibus.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Romana census, Lunæ 4. Februarij 1602.

SUMMARIA.

- 1 Tres sententia conformes sunt exequenda.
- 2 Sententia dicuntur conformes, qua idem continent in substantia.
- 3 Additio ejus, quod tacite in prima sententia continebatur, non facit quin sententia sint conformes.
- 4 Sententia non dicitur inferre novum gravamen, si exprimat id quod in necessariam consequentiam implicitè continebatur in aliis.
- 5 Sententia conformes debent exequi in iis in quibus sunt conformes, licet in aliquo capite separato sit inter eas difformitas.

DECISIO CLXXXVIII.

PRO informant, nempe sententias ad favorem Domini Juniperæ latus esse exequendas, quia ex Decisione Domini mei Cordubæ constat de justitia mandati relaxati ab A. C. contra Zerlam, quod cum postea fuerit confirmatum à Carretto, & deinde per sententiam Domini mei Cordubæ, quod utique est exequendum cum ad sint tres sententiæ, licet duæ tantum sufficiant, cum agatur inter subjectos Statutis Urbis. Conformitas istarum sententiarum colligitur ex eo, quod idem continent in substantia, nempe liberationem Juniperæ à censu imposito contemplatione Lamberti, & ab illius fructibus, Dec. conf. 385. col. pen. vers. his tamen non obstantibus. Covar. Pract. Quest. cap. 25. sub n. 6 & fuit resolutum in causa Toletana nullitatis professionis, 17. Maij 1600. coram D. meo Iusto.

Et ita non obstat quod in ultima sententia Domini mei Cordubæ addatur liberationem per Zerlam factam fuisse bonam, & validam, quod quia hoc implicitè continebatur in mandato relaxato ab A. C. confirmato per Carretum. Fuerat enim relaxatum ad effectum, ut Zerla, qui pro Lambetto fidejusserat, liberaretur à dicta Juniperæ à censu prefato; & ideo sententia non dicitur inferre novum gravamen si exprimat id, quod in necessariam consequentiam implicitè continebatur in aliis, Covar. d. cap. 25. num. 9. & fuit decisum in causa Romana de Comitibus, 25. Iunij 1576. coram Sanctissimo.

Non obstat quod ex eadem sententia dicitur non competere restitutionem in integrum Zerlæ, quia hoc est caput separatum, quod & non impedit executionem sententiæ in aliis in quibus sunt conformes. Glos. in Clem. ut calumniis, in verbo, alicujus ex eis, de re judic. cum allegatis in dicta decis. Romana de Comitibus, ubi quod sententiæ in ea parte, in qua sunt conformes, executioni demandantur quoties sunt totæ, quæ executionem mereantur, Aym. post alios, quos citat conf. 183. num. 2.

R. P. D. Corduba, Bononiensis Computorum Veneris 10. Aprilis 1598.

SUMMARIA.

- 1 Actus censetur factus de mandato ejus cujus interest illud fieri.
- 2 Interest nostra non habere rem communem cum fisco.
- 3 Verisimile non est quem solvere pro eo, cum quo nihil habet agendum.
- 4 Mandatum probatur conjecturis.
- 5 Mandatum probatur levioribus probationibus, quando agitur de exoneratione procuratoris.
- 6 Mandatum probatur ex confessione, & protestatione principalis.
- 7 Confessio adminiculata non potest ex abrupto revocari.
- 8 Ratificatio inducitur ex scientia, & taciturnitate.

DECISIO CXXXIX.

Dominus Ioannes Malvetius vendiderat censum annuum duarum millium quingentarum & nonagintatrim librarum super suis bonis stabilibus D. Antonio Bringolæ. Huic obligationi D. Lucius accessit vigore mandati amplissimi, quod habebat à D. Perithæo Malvetio, atque ejus nomine bonam fidem dicti census recognovit, sentaque quinque millia auri constituta dictam summam librarum ab eo recepit, & D. Scappum fidejussorem intra septem annos proximis à dicta fidejussione liberate promiserat. Cum autem hæredes q. D. Ioannis peterent à D. Perithæo liberationem, & conservationem præsentis indemnitate, etiam D. Perithæus petebat rationem dictæ sortis principalis per D. Lucium exceptæ, ad cujus redditionem cum fuisset D. Octavianus hæres dicti q. Domini Lucij condemnatus, causa appellationis coram me introducta, dubitavi.

An constaret de mandato D. Perithæi, ita ut teneatur ad dictam revelationem, & conservationem indemnitate; cum verò ad sit mandatum amplissimum D. Perithæi in personam D. Lucij, ad tractandum ejus negotia Bononiæ, & specialiter ad promittendum conservationem indemnitate quibuscumque personis, quæ super bonis pecunias acceperunt pro faciendo rem gratam constituenti, & hoc mandatum fuerit sufficiens: difficultas videbatur consistere in hoc, an dictus census fuerit impositus intuitu Domini Perithæi, ad faciendum rem gratam.

In qua difficultate Domini amplexi sunt partem affirmativam, cum ex libris D. Lucij appareat pecunias de quibus agebatur, fuisse versas in solutionem compositionis pro liberatione D. Pirri patris ipsius D. Perithæi, & pro restitutione bonorum confiscatorum, Crau. conf. 158. num. 6. Alciat. regula 2. præsumpt. 2. Et idem ex libris Dominorum de Scappis, in quibus licet dicatur pecunias fuisse solutas à D. Lucio, non tamen ex hoc negatur, quod quin solvi potuerint ex ordine D. Perithæi, cujus maxime intererat propter communionem bonorum, quam habebat cum D. Pirre, & deinceps habiturus esset quod cum esset sequuta, Bart. in l. cum secus, num. 4. ff. de verb. oblig. Cassad. dec. 3. num. 4. do procur. Achil. dec. 3. num. 2. de restit. in integr. & totius negotij curam sibi D. Perithæus sumpserat. Ex quibus satis inferebatur, pecunias solutas pro hac compositione fuisse captas de ordine Domini Perithæi, & ad faciendum ei rem gratam, præsertim quia fuerunt solutæ ex affectione erga Dominum Perithæum, & non quod est verisimile ipsum fuisse solutum istas pecunias in

in hanc causam absque ordine Domini Perithæi, cuius negotia gerebat. & nihil habebat agere cum Domino Pirro, Rota *conf. 35. & conf. 101. num. 14. lib. 1. & Anchar. 9. 5. num. 4. lib. 1.*

Considerabant etiam Domini, quod mandatum procurator fuerat factum de tempore quo tractabatur ista compositio, & de quo Dominus Perithæus, ut apparet ex computis dicti Lucij, nullam habebat indigentiam pecuniarum, & sic satis videbatur posse colligi mandatum fuisse stipulatum ad accipiendum pecunias in hanc causam, quæ propter fiscum non fuerat expressa in dicto instrumento, stante maxime quod leviores probationes sufficiunt ad exonerationem procuratoris pro præmissis probandis; *Glos. in verbo. probat. in Authent. hoc jus porrectum, C. de sacrosanct. Eccles. & ibidem Bart. num. 16. vers. quare qualiter hoc probabitur, Bald. num. 14. Ad quam sententiam plurimum conducebat confessio Domini Perithæi, de qua in Summario, num. 4. Ex quibus protestatione satis videbatur probari mandatum. Rom. *conf. 163. B. et. decis. 181. num. 1. Quæ tamen cum sit valde adminiculata, non potuit ita ex abrupto revocari. Achill. dec. 1. de confess. Tiraq. in verbo. donatione largitus, num. 101. in l. si unquam, C. de revoc. donat. Tandem negari non poterat, quin saltem apparet quod de tacita ratificatione Domini Perithæi, qui reversus Bononiam tacuit per triennium, & post ejus obitum nihil reclamavit, nec petiit ab eo, nec ejus hæredibus, cum scivisset ex dictis pecuniis soluta fuisse compositionem, & obtentam liberationem Domini Pirri. Rota *decis. 1. de causa poss. & propriet. in antiq. Gaber. de Procurat. con. las. 1. num. 14* [quibus non obstat quod prius soluta fuerat compositio D. Pirri, quàm impositus census de quo agebatur; nam apparet fuisse de dictis pecuniis satisfactum Dominis de Scapiis, qui illum solverunt.**

Illustrissimo Cardinale Mellino, Ravennatensis census, Veneris 31. Januarij 1603.

SUMMARI A.

- 1 Clausula, cum libera, apposta in mandato, intelligitur dummodo procurator contrahat bona fide, & obliget dominum pro facto proprio ipsius domini.
- 2 Clausula, cum libera, apposta in mandato, recipit restrictionem à verbis subsequentibus, in præmissis, & circa præmissa.
- 3 Ratificatio non inducitur ex sola receptione pecuniarum, nisi etiam constet de scientia obligationis, quæ ratificatur, & maxime omnium qualitatum substantialium.
- 4 Statutum recipit interpretationem passivam à jure communi.
- 5 Statuta exorbitantia recipiunt interpretationem restrictivam.
- 6 Facultas limitatè concessa procuratori, restringit latioris facultatem concessam à statuto.

DECISIO CXC.

Fuit resolutum contra informantem, non constare de valida obligatione Simeonis, Christophori, & Bartolini de Fusconibus. Rota potissima causa resolutionis fuit, quia mandatum procuratoris, cujus vigore fuerunt obligati, licet habeat clausulam cum libera, & alias clausulas multum amplas quæ bene ponderantur per informantem, tamen omnes istæ clausulæ intelligantur, dummodo procurator contrahat bona fide, & sine dolo, & obliget dominum pro facto proprio ipsius

Domini, & non pro facto proprio ipsius procuratoris, vel alterius extranei, *l. creditor, d. Lucius, & ibi Bart. Sall. Fulg. & alij. ff. mand. Paul de Castro in l. contrarius, §. ult. n. 1. ff. de pact. Caputaq. decis. 34. ib. 3. in manuscr.* Et propterea cum venditio census fuerit facta à Stephano, Baptista, & Thoma pro propriis eorum indigentibus, & ipsi receperint pecunias, vel saltem Stephanus & Baptista, non poterat Thomas vigore eius mandati, quantumvis cum libera obligare Dominos pro extinctione census, pro solutione fructuum, & pro damnis & interesse, quia ista obligatio in effectu est fidejussio, quæ eis non poterat esse nisi damnoosa, prout eventus docuit, & tanto magis tamen cum istæ clausulæ recipientes restrictionem, & limitationem à verbis subsequentibus in præmissis, & circa præmissa, *Soc. jun. conf. 2. n. 29. & 30. lib. 2. Par. decis. 5. 2. 4. lib. 2.*

Non obstat fundamentum quod sit super ratificatione, quia non probatur concludenter, saltem respectu omnium, quod receperint scuta centum ex pecuniis sumptis ad census, ex qua receptione deducitur ratificatio. Et ex dispositione duorum testium, qui dantur in Summar. n. 18. & 19. apparet, quod ista scuta centum fuerunt recepta à Thoma, & hoc comprobatur ex confessione ipsius, quod illa recepit, & pro eis solvit fructus præterea tamen ad istum effectum inducendi ratificationem non sufficit sola receptio scutorum centum, sed requiritur ultra receptionem quod probetur scientia istorum fratrum, quod fuerant obligati à Thoma uti eorum procuratore in emptione totius census scutorum mille ad favorem Sarra, quia istæ sunt qualitates substantiales, & non potest fieri fundamentum in ratificatione si non probetur earum scientia, ut per *Glos. communiter receptam in cap. concertatione, de appellat. in sexto.*

Non obstat statutum ex cuius dispositione Rector, & Gubernator familiae potest alios insolitum obligare, quia deficit probatio qualitaris requiritæ à statuto, quod Thomas esset Rector, & Gubernator: nam hoc non deducitur aliunde, quàm ex confessione istorum fratrum in responsione ad positiones, quæ non est simplex, & pura, sed qualificata, & limitata, quia ad quartam positionem, in qua continetur quod ipsi se referebant ad id quod faciebat Thomas Christophorus, respondit, quod credit in his quæ parti ipabar cum fratribus, & Simeon quod credit in rebus licitis & honestis. Bartolinus vero respondit quod non credit, & hoc comprobatur ex mandato procuratoris quod non erat necessarium si Thomas fuisset Rector familiae, & habuisset tam amplam facultatem vigore statuti, & saltem se non restinxisset ad mandatum, si erat etiam Rector.

Et cessat omnis difficultas, quia tamen istud statutum recipit interpretationem passivam à jure communi, & sic locum habet quando Rector, & Gubernator familiae obligat alios de familia pro negotiis concernentibus interesse & utilitatem familiae. *Bald. consil. 100. vers. Item statutum loquitur, lib. 4.* & iste intellectus secundum Dominos comprobatur. Primum, quia statutum dat hanc facultatem Rectori familiae, & id debet intelligi in negotiis spectantibus ad familiam prout de similibus statutis in favorem mercatorum passim dicunt Doctores, quod intelligantur de negotiis spectantibus ad mercaturam. Secundum, statutum disponit quod contrahentes non teneantur ad probationem versionis, & ista liberatio à probatione versionis præsupponit, quod pecuniæ pervenerint ad manus Rectoris, & quod contractus fuerint initi ab ipso pro servitio familiae. Tertium, quia non est verisimile quod statutum voluerit permittere arbitrio Rectoris evertere fraudulenter statutum familiae, dando ei hanc facultatem, ut possit fidejungere, & inire quoscunque contractus

tractus pro beneficio omnium personarum. Quarto & ultimo dicebat Domini, quod hujusmodi statuta sunt valde exorbitantia, & recipiunt interpretationem restrictivam, & propterea sufficit quod operentur suum effectum in obligationibus concernentibus interesse familie, ut per Corn. conf. 50. lib. 4. Dec. 6. conf. 39. Addebant etiam aliqui, quod & facultas limitata: concessa procuratori operator, ut non sit locus dispositioni statuti, quod tribuit majorem facultatem, ut per Doctor. in l. 1. §. si plures ff. de exercit. act. Et hunc intellectum videntur etiam habuisse, cum Thomas obligaverit fratres ut eorum procurator, & non ut Rector familie.

R. P. D. Martino Andrea Senogalliensis Prædij, Lunæ 10. Maij 1615.

SUMMARI A.

- 1 Is qui censum in se accollavit, illius fructus solvere tenetur.
- 2 Obligationis cameræ executio retardari non potest.
- 3 Exceptio requirens altioram indaginem, non retardat executionem cameræ obligationis.
- 4 Exceptio super qua pendet lis, non retardat executionem cameræ obligationis.
- 5 Emptor eo ipso quod est in possessione rei emptæ, tenetur ad fructus, etiam quod res vendita non sit libera, nec illi fuerit adimpletum.
- 6 Emptor sub prætextu molestiarum sibi super re emptæ illatarum non potest evitare quin pro parte sua adimpleat promissum.
- 7 Solvens creditoribus anterioribus potest repellere posteriores iuribus sibi ab anterioribus cæssis.
- 8 Emptor sub prætextu quod sint sibi nota molestia super re emptæ, non potest retinere rem, & pretium.
- 9 Equitas l. curabit, C. de act. empt. habet locum etiam post latam sententiam super rescissione venditoris, si illa sit per appellationem suspensa.
- 10 Onera realia is subire debet, qui rei fructus percipit.
- 11 Censum super impostum tenetur solvere is qui rem subjugatam possidet.

DECISIO CXCII.

Dubitavi an Domini de Fidelibus teneantur ad fructus censuum ab ipsis accollatorum, & pro quo tempore. Et Domini & distinctè Bernardinum teneri ad solutionem fructuum censuum, vel creditoribus anterioribus pro eadem quantitate, voluerunt. Quantum enim ad fructus ante sententiam R. P. D. Zambevarij, non erat dubium, quin pro illis ipse teneretur, cum prædium sibi esset traditum, & constaret de ipsius obligatione cameræ ex publico instrumento non vulnerato, & cuius executio, quemadmodum sententiæ, & rei judicatæ, propterea retardari non poterat, Ang. in l. 4. §. condemnatum num. 4. ff. de re judic. Castr. in l. post rem judicatam, in fine, ubi attestatur de practica Romanæ Curie, ff. eod. Ceph. conf. 439. n. 16. Gaber. conf. 67. num. 8. lib. 1. Menoch. de arbitr. casu 17. num. 5. Seraph. deci. 736. in princ. & deci. 1437. num. 1. Gall. ad form. cameræ obligat. par. 1. §. 2. num. 11. & 12. Tellauc. deci. 26. n. 11. Rota dec. 742. n. 1. par. 1. divers. & alijs sæpè.

Neque relevare videbatur exceptio non adimplementis pro parte Bernardini venditoris; tum quia illa ex deductis in alia positione erat valde turbida, & requirebat altioram indaginem, ita ut illa non posset retardare solutionem vigore hujus obligationis ca-

meralis liquidæ, & claræ. Rom. conf. 76. num. 3. & seq. Gall. ubi supra, 4. par. quest. 1. num. 17. Canar. de excus. instrum. quest. 51. Joan. Paul. deci. 65. Seraph. deci. 110. num. 1. & dictum fuit in Calaguriana, seu Hispanensi Pensionis, 28 Junij 1605. coram bon. mem. Penia, in Romana censu, 23. Februarij 1609. coram Reverendissimo B. O. vicarij, & in Romana executionis Laudi, 12. Decembris 1613. coram Reverendo Patre Domino meo Ubaldo, & in specie de exceptione super qua lis pendebat, quæ ideo dicebatur requirere altioram indaginem, fuit decisum in una Romana de Anguillaria, 6. Martij 1591. coram Orano; tum quia quoad fructus, & cum ex premissione emptoris debeantur, solum inspicitur quod emptor sit in possessione, licet res non sit libera, vel non fuerit adimpletam, Bald. in l. 2. n. 7. ubi etiam Castr. num. 1. C. de usur. A. ex. conf. 147. n. 3. lib. 3. cum alijs per Gabr. de empt. & vendis. conclus. 4. num. 9. & latius per Suid. conf. 101. n. 23. & dec. 117. num. 7. & fuit dictum in una Beneventana pecuniaria, 15. Junij 1607. coram Reverendissimo Domino Damasceno, & in terminis accollationis census in una Asculana pecuniaria, 11. Decembris 1605. coram R. P. D. meo Caccino.

Mus quoque dicta solutio retardari poterat & ob sequentia executæ, & molestias illatas emptori super hac possessione ab alijs creditoribus; quia facilis & expedita videbatur provisio iuxta conventa in instrumento, in quo emptor suscepit onus censuum scutorum quinq; millium sexaginta, & omne commodum, & in commodum, promittens fructus ab illo die in posterum decurrendos solvere, &c. cum pacto expresse, quod in eventum in quem insurgerent alij creditores anteriores, qui molestantur dictum emptorem, ipse posset anterioribus satisfacere dictis censibus omissis, & pro illa rata remaneret liberatus ab illo onere: si enim dicti creditores sunt anteriores, potest eis satisfacere, & in hoc modo erit liberatus adversus posteriores: si vero & sunt posteriores, solvendo census accollatos poterit illos repellere iuribus sibi cæssis, nec interim & sub isto prætextu debent retinere rem & pretium adversus æquitatem l. curabit, C. de act. empt. l. Julianus, §. ex vendito ff. eod. cum similibus.

Quo vero ad fructus post sententiam super rescissione hujus venditionis, quidquid sit an hodie possit executivè agi contra emptorem ob assertam vulnerationem, cum dicta sententia esset suspensa per appellationem, non poterat ipse interim se eximere à dicto onere solvendi fructus, ne hoc modo per indirectum habeatur executio sententiæ, quæ reperitur suspensa per appellationem, & licet cesset via executiva, non & tamen cessat æquitas scripta, de qua in d. l. cura 9. bl. & in d. §. ex vendito.

Quinimodò de rigore juris, & cum ipse rem possideat, tenetur ad onera rei, ex qua fructus percipiuntur, l. hactenus, & l. si pendentes, §. si quid locatum, ff. de usufruct. l. neque stipendium, ff. de impens. in re dotat. fact. l. queo ff. de usufr. legat. Caidin. in Clem. 1. de censib. Valasch. de jure emphyteut. quest. 17. num. 1. & seq. Molina de Hispan. Primog. lib. 1. cap. 27. numero 8. Pinel. in l. 1. par. 2. num. 22. C. de bon. matern. plenè etiam Garzias de expens. cap. 11. num. 15. & seqq. & fuit dictum in Romana r. fusionis fructus, 23. Jun. 1605. coram Reverendissimo Atrebatensi, ubi consequenter & fuit facta illatio ad solutionem censuum.

Et ita conclusam.

Illustrissimo Cardinale Ludovico, Amerina fidejussionis, Lunæ 25. Maij 1612.

SUMMARIA.

- 1 Nullitas obligationis principalis reddit nullam obligationem fidejussionis.
- 2 Limit. Quando fidejussor se obligavit uti principalis, & insolidum.
- 3 Maxime accedente juramento.
- 4 Limit. 2. Quando nullitas non provenit ex jure communi sed aliquo speciali favore.
- 5 Limit. 3. Quando fidejussor voluit teneri, etiam quod principalis contractus esset nullus.

DECISIO CXCII.

Impositus fuit annuus census scutorum sexaginta quatuor monetæ à Simoneta Clementino tutore filiorum, & hæredum Curtij Delfini super prædico dictorum pupillorum, quem vendidit Orinthio Calidoro: cui impositioni, & pro observantia omnium contentorum in instrumento, uti principaliter, & insolidum accesserunt Gobinius Delfinus, & Alexander Crozulus. Fuit ad instantiam pupillorum declaratus nullus census, & propterea Orinthius coram A. C. convenit Gabinium, & Alexandrum pro restitutione sortis principalis, & solutione fructuum loco damnorum, & interesse, & obtinuit mandatum, pro cujus relaxatione cum instaretur, fuit adita signatura Sanctissimi, & causa in Rota mihi commissa. Unde dubitavi an dictum mandatum esset relaxandum? & Orinthio tantum informante, fuit affirmativè resolutum: ¶ quia licet nullitas principalis obligationis soleat reddere nullam obligationem fidejussionis, l. cum lex, l. fidejussor obligari, ff. de fidejuss. attamen hoc non procedit in casu isto ¶ in quo se principaliter obligaverunt, & principales se constituerunt, Alex. in Addit. ad Bart. in l. Marcellus, in princ. ff. de fidejuss. Patif. conf. 16. num. 113 lib. 2. Natta conf. 262. num. 14. Mohed. decis. 2. de fidejuss. fuit decisum in una Tudertina census 26. Maij 1600. coram bon. mem. Jusso; tanto ¶ magis, quia intervenit juramentum, Natt. & Mohed. ubi supra. Rursus nullitas census non inficit obligationem Gabinij, & Alexandri, quia census non erat nullus ex aliquo defectu proveniente secundum juris communis dispositionem, sed nullitas est ex juris favore speciali propter dispositionem Statuti, ¶ quo casu sustinetur obligatio fidejussionis, Paris. d. conf. 16. num. 111. & seq. Grat. conf. 81. num. 21. Gabr. lib. 1. de Clausulis, conclus. 10. num. 6. faciunt tradita per Sarnens. de annal. quest. 78. num. 7. Accedit quod ¶ isti se obligaverunt, & teneri voluerunt in eventum nullitatis, & invaliditatis contractus ex quovis capite, & defectu, & propterea tantum abest quod nullitas perimat obligationem ipsorum, quod immo faciat illi esse locum, ut dixit Rota in ista Tudertina census.

Coram eodem, in eadem causa, Mercurij 27. Junij 1612.

SUMMARIA.

- 1 Fidejussor non obligatur, quando principalis obligatio est ipso jure nulla.
- Limit. 1. Quando fidejussor obligavit se uti principalis, & cum juramento, num. 3.

Limit. 2. Quando fidejussor voluit teneri etiam in casu nullitatis contractus, n. 4.

2 Accessorium non potest stare sine principali cui accedit

DECISIO CXCIII.

Domini steterunt in decisio esse relaxandum mandatum contra Gabinium, & litis consortes, non obstante nullitate census, rationibus, de quibus in Decisione.

Non obstat quod ex adverso dicitur, ¶ quando obligatio principalis est ipso jure nulla, ita ut neque etiam naturaliter obliget, nullam etiam esse fidejussionem: quia hoc verum ¶ in mero fidejussore, quem est impossibile efficaciter teneri, nulla existente obligatione cui accedat, ut dicit Ceph. ex adverso citatus, conf. 437. n. 28. cum accessorium absque principali originem habere non possit, ut dicit idem ibi, num. 32. secus autem est in eo, ¶ qui se principaliter, & cum juramento obligavit, ejus enim obligatio nullam habet dependentiam ab obligatione alterius, sed consideratur per se sola, & propterea decisio Mohed. 2. de fidejussor. & alia allegata in Decisione loquuntur de nullitate obligationis illius, qui principaliter contrahit nulla habita distinctione, quia semper viget ea ratio, quod obligans se principaliter non potest dici obligatus accessorie, ista enim invicem repugnant, & perinde est ac si solus se ad solvendum obligasset, ut dicit Rota in una Romana repetitionis indebiti, 16. Novembris 1573. coram Robustero, relata inter diversas decis. 102. sub num. 1. part. 1. Et quod dicit Laurent. de Pin. conf. 71. num. 4. potest procedere in casu suo, quia ibi licet loquatur in eo, qui se obligavit uti principalis, attamen ex multis verbis per eum ponderatis apparet, quod verè non promiserat uti principalis, Decisio Romana de Provanis, coram Orano non obstat: quia licet ibi dicat quod contractus ab initio respectu minorum fuerat validus, attamen non dicit è converso quod fuisset ab initio ipso jure nullus, nec valisset obligatio alterius accidentis principaliter. Immo contrarium sentit, dum respondendo ad regulam, quod existente nulla obligatione principali, sit etiam nulla obligatio fidejussoria: primò respondet quod contractus ab initio non erat nullus: secundo quod obligatio fidejussionis erat uti principalis; & dicit regulam prædictam has duas limitationes recipere, quas uti diversas assignat.

Non obstat quod dicitur de defectu formæ census, quia non fuerunt numeratæ, & receptæ pecuniæ & ob id cessat obligatio præexistens, in qua possit consistere census: quia Gabinius, & Alexander ¶ non solum se obligaverunt pro solutione in casu validitatis census, sed etiam in casu nullitatis ad omnia damna & interesse, propter quam nullitatem, ex quocumque capite contingeret, factus fuit locus obligationi damnorum, & interesse, ut dictum fuit in Tudertina census, 26. Maij 1600. coram bon. mem. Jusso, ubi dicitur hoc prius fuisse decisum in una Romana de Alexiis, 1. Junij 1587.

R. P. D. Litta, Bononiensis relevationis indemnitate, 10. Januarij 1600.

SUMMARIA.

- 1 Fidejussor debet relevari sine damno à suo principali.
- 2 Fidejussor qui solvit, potest agere pro relevatione sua indemnitate.
- 3 Fidejussor non potest agere pro relevatione sua indemnitate antequam solvat.

DECISIO CXCIV.

Domini tulerunt sententiam laram per Auditorem Generalem Civitatis Bononiensis sub die 16. Maij 1598. ad favorem Dominorum de Ursis esse confirmandam, quantum videlicet ad ejus primam partem, in qua hæredes de Fibiis condemnantur ad restitutionem librarum quinque millium pro censibus decursis, & non solutis per eos, ut tenebantur; sed per Dominos de Ursis eorum fidejussores, quos tamen ipsi de Fibiis indemnes omnino relevare tenentur, moti hac ratione, quia dicta sententia apparet lata servatis servandis, & de justitia illius respectu dictæ condemnationis dubitari non potest statim quod constat Dominos de Ursis teneri relevare indemnes ipsos Dominos de Ursis respectu promissionis per eos factæ ad commodum emptoris census, de qua in actis; & constat ex quietantiis creditoris dicti census in actis productis, quod Ursi cum effectu solverant dictas libras quinque mille pro ipsis de Fibiis debitoribus, quo fit ut jure merito quoad dictam summam intret eorum obligatio de indemnes conservando Ursos, & per consequens condemnatio præfata valida sit, ad tradita per Alex. conf. 114. in principio. & num. 1. & conf. 199. num. 3. lib. 3. Benint. decis. 81. num. 12.

Quantum verò ad secundam partem dictæ sententiæ, in qua præfati de Fibiis condemnantur ad solvendum census decurrendos, non posse confirmari uti injustam, censuerunt Domini ea ratione moti, quia agi non potest pro relevatione indemnitate contra promittentem, antequam is cui facta fuit talis promissio, damnum patiat, ad tradita per Alex. & alios supra citatos.

R.P.D. Cordoba, Romana, seu Bononiensis
census scutorum viginti quinque mil-
lium, Lunæ 7. Maij 1601.

SUMMARI A.

- 1 Juramentum calumnia petisum, si non præstetur, processus redditur nullus.
- 2 Sufficit tamen si præstetur à procuratore habente generale mandatum ad lites.
- 3 Procurator habens generale mandatum ad lites, potest jurare de calumnia.
- 4 Forum quis sortitur ubi contrahit, & in loco destinata solutionis.
- 5 Forum sortiri, & ligari statutis, à pari procedunt.
- 6 Emptor census non potest cogere venditorem ad illum redimendum.
- 7 Fidejussor census potest cogere venditorem, ut eum eximat fidejussione, vel censum extinguat.
- 8 Fidejussor de evictione, tanquam conditionalis non potest agere, ut liberetur ante sequentem evictionem.
- 9 Dies quis dicitur stetisse in fidejussione, si per novem annos in ea stetit.
- 10 Fidejussor in instrumento habente executionem paratam, potest agere contra principalem.
- 11 Contrarium placuit Rota, nisi magis communiter receptum.

DECISIO CXCV.

Fuerant condemnati per A. C. Illustriss. Dominus Comes Philippus de Pepulis, & Dominus Philippus de Felcinis ad liberandum R.P.D. Joan. Baptistam Voltam, & consortes à fidejussione, in qua pro ipsis intercesserant ab anno 1592. contra quam sententiam opponebatur.

Primò de nullitate ꝑ ob non præstitum juramentum calumniæ, cap. 1. de juram. calum. in 6. ubi Franc. & Scribenr. Par. dec. 398. lib. 2. Sed fuit responsum hujusmodi juramentum fuisse præstitum in terminis substantialibus ante, & post protestationem per procuratorem habentem generale mandatum ad lites, quod ꝑ videbatur sufficere, ut fuit resolutum in una Romana rescissionis contractus, 26. Maij 1590. coram R.P.D. Penia, & in Prævestina contractus, 4. Junij 1599. coram me. Nam ꝑ talis procurator potest jurare de calumnia, Ba. r. in l. qui bona, §. qui aliena, num. 17. ff. de damno infecto, & ibi Alex. num. 8. Et ita observari de generali consuetudine, quidquid de rigore juris esset dicendum, testantur Mathefil. singul. 149. incipit Nota quod sive, vers. tamen hoc tam stricte, lib. 1. & alij, qui per informantes allegantur.

Secundò, opponebatur etiam de injustitia, quia sententia est fundata in Statuto Urbis, lib. 1. cap. 94. & cap. 157. Quod prætendebant non posse intrare tam respectu fori, cum sit ordinatorium, quam personarum, quæ erant forenses, quem etiam qualitatibus obligationis census de sui natura perpetui, & quia essent fidejussores de evictione.

Hoc tamen Dominis non placuit, quia quoad primum, oppositum statutum verè est decisivum observatum in omnibus tribunalibus, ut fuit resolutum in causa liberationis à fidejussione pro Sfortiis, 19. Decembris 1597. coram Mellino.

Secundum, respectu personarum minus placuit, ꝑ eum enim contractus fuisset celebratus in Vrbe, & ibi etiam destinata solutio, Forèses ligantur statutis, Barr. in l. quid licitum, num. 7. ff. de verbor. obligat. & in l. 1. num. 17. cum seq. C. de summa Trinit. & fide Cathol. Alex. conf. 21. num. 3. lib. 2. Socin. conf. 97. num. 1. vers. alio etiam modo, lib. 1. Ruid. conf. 101. n. 10. vers. nec obstat quod statutum, lib. 1. Corn. conf. 64. in fine, lib. 3. ꝑ Nam sortiri forum, & ligari statutis à pari procedunt, Dec. in c. qua in Ecclesiis, num. 15. de constit. Alex. conf. 210. num. 2. & conf. 211. num. 5. lib. 2. cum aliis allegatis.

Quantum ad contractum census, qui est perpetuus, nihil dixerunt Domini ob stare; ista ꝑ enim perpetuitas consideratur respectu emptoris, qui non potest cogere venditorem ad redimendum censum; respectu autem venditoris census est redimibilis, & fidejussor ꝑ potest cogere venditorem ad redimendum censum, 7. vel ipsum à fidejussione liberandum, unde cessabat etiam quod dicebatur fidejussorem ab initio intellexisse se perpetuo obligare, jux. not. pro Castr. & Ang. in l. fidejussor, ff. de fidejuss.

Minus etiam ob stabat quod respectu fructuum decursorum solutione facta per Dominum Comitrem, Dominus Volta fuerat liberatus, quo verò ad fructus decurrendos, causa nondum dicitur nata. Nam fuit responsum quod licet dies solutionis nondum venerit, tamen cum ex instrumento ipso sit nata actio, satis erat ad dictum effectum, aliàs nunquam ei locus factus fuisset, contra tradita per Afflic. decis. 241. n. 3. & ibi Ursil. num. 4.

Nec etiam placuit objectum pro quo obligatio fuit pro evictione bonorum, super quibus erat census impositus: ꝑ quo casu cum fidejussor sit conditionalis, non potest agere ut liberetur ante sequentem evictionem. Nam dixerunt Domini statutum non intrare quoad obligationem evictionis, sed bene habere locum quoad alias obligationes, nempe solutionis census, quæ est continua, & pura.

Ad id verò quod dicebatur, actum fuisse insolidum contra Dominum Comitrem, qui tantum ratificavit instrumentum pro rata domaxat ad eum spectante, facilis fuit visa solutio ex lectura instrumenti, ex quo appa

Decisio CXCVI. & CXCVII. 145

apparebat obligationem relevationis fuisse in solidum uniuscujusque ad favorem fidejussorum; illa autem divisionis pro rata pretij stabat inter ipsum, & Philippum Felicinum, qui pecunias receperat.

His accedebat, quod prætensa petitio liberationis à molestiis satis æqua fuit Dominis visa; tum ex statutaria dispositione d. cap. 157. tum ex dispositione communi, & cum satis dicatur arbitrio Judicis stetit diu in obligatione per spatium novem annorum, *Glof. in verbo Condemnetur, in l. Lucius, ff. mand. ubi communiter Scribentes, Socin. regula 148, fallent. 111. Afflict. decis. 241. n. 30. vers. 2. si diu stetit. Menoch. de arbitr. casu 41. Præsertim stantibus molestiis passis super solutione fructuum, de quibus attestabantur Notarij. Ultra quod Dominus Volta solitus erat abesse causa Reipub. quo casu intrant deducta per Chassan in consuetud. Burgund de sentent. Rubr. num. 25. U. sil. ad Affl. d. d. cis. 241. num. 4.*

10 Quæ dicebatur pro parte fidejussorum, & quod fidejussor potest agere contra principalem quando obligatio fidejussoris habet executionem paratam, ad tradita per Bart. in l. fidejussor pro venditore, n. 1. ff. de fidejuss. non placuerunt Dominis, & ex quo fidejussor ab initio hoc potuit prævidere: & contrarium tenet Angel. Paul. Roman. Imola, & Salic. in l. si pro ea, C. mand. & in l. frater à fratre, ubi Jas. n. 14. & Gozad. num. 42. ff. de redditi. indeb. & hanc attestatur magis communem Prætic. Gallef. de obliq. cameral. 3. part. sit. de person. petent. execut. num. 5. & seq.

Et ex his Domini dixerunt, sententiam A. C. esse exequendam.

Illustr. Cardinale Blanchetto, Eugubina, seu census, Lunæ 15. Junij 1598.

SUMMARI A.

- 1 In Salviano non admittitur exceptio requirens altioris indaginem.
- 2 Invaliditas census non infert invaliditatem obligationis bonorum pro indemnitate fidejussoris præstiti in censu.
- 3 Fidejussor rectè agit ut liberetur à molestiis, quæ sibi de facto inferuntur.
- 4 Fidejussor solvens debitum, quod suus principalis scipius solvit, non potest reprehendi.

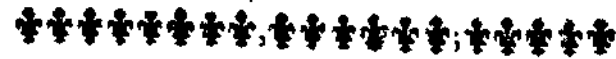
DECISIO CXCVI.

Merito responderunt Domini, sententiam ad favorem Dominorum de Carbonanis in partibus latam, damnata secunda sententia ejus infirmatoria, per R. P. D. Cordubam fuisse confirmatam. Quia de illius justitia constabat ex eo quod cum Rodolphus de Carbonanis in vim fidejussionis, nomine Vincentij Blaxiotti ad favorem Capitanei Joan. Pauli Accoramboni in impositione cujusdam census factæ eidem Capitaneo plures census terminos solvisset, dicti hæredes pro recuperatione soluti judicium Salviani Interdicti contra Franciscum Rodolphinum, & ejus partem instituerant, & in eo ultra cetera ad obtinendum in Salviano probaverunt Franciscum dicta bona possidere, quæ aliàs pro asscuratione fidejubentis Rodolphi idem Blaxiottus eidem obligaverat.

Nec enim potuerat excludi sub prætextu quod census cui accesserat Rodolphus, esset nullus: & nam si in Salviano non admittitur exceptio requirens altioris indaginem, ut de communi testatur Franc. Sarmient. de redditi. E. les. part. 3. cap. 2. num. 25. & tenuit Rota Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

coram R. P. D. meo Decano in una Romana censu, & alia Cesenatensi bonorum, 28. Julij 1596.

Neque & ex invaliditate census infertur ad invaliditatem bonorum obligationis factæ per Blaxiottum pro conservatione indemnitate Rodolphi, cum unum nihil habeat commune cum alio. l. Papinianus exuli, ff. de minor. Licet & enim census præsupponatur nullus, nihilominus impediri non possunt fidejussores agere, ut liberentur à molestiis, etiam de facto sibi illatis, *Glof. & Caltr. in l. si quis, C. de pos. Soc. conf. 70 in princ. lib. 3. & fuit resolutum coram R. P. D. Gypso, in una Anconitana asscurationis, 27. Januarij 1595. Quod eo magis dicendum videbatur, quia Blaxiottus principalis debitor hujusmodi prætensionem nullitatis nunquam appoluit, sed ejus fructus, bonam fidem agnoscendo, quandiu in humanis fuit, solvit; ex quo patet & fidejussorem in nihilo peccasse, si ejus fidem sequutus eandem solutionem fecit, l. Quintus Mutius, ff. mand. Bald. in l. procurator, num. 5. ff. de cond. indeb.*

R. P. D. Corduba, Romana fidejussionis de repræsentando, 17. Maij 1595.

SUMMARI A.

- 1 Mora committitur per lapsum diei, ubi adest obligatio cameralis.
- 2 Obligatus ad factum potest capi personaliter.
- 3 Condemnatio ad interesse non potest fieri non facta liquidatione.
- 4 Sors peti potest loco interesse, stante obligatione camerali.
- 5 Obligatus in forma camera tenetur ad interesse.
- 6 Fidejussor non obligatur in plus, quam principalis debitor.
- 7 Fidejussor potest teneri executivè, licet principalis non teneatur.
- 8 Instrumenta rogata per Notarium actuarium, non sunt exhibenda.
- 9 Pars citata debet semper opponere.
- 10 Calculatio potest semper fieri, etiam post mandatum.

DECISIO CXCVII.

Dubitavi an A. C. potuisset relaxare mandatum contra Bartholomæum Quesada pro scis duobus mille, & pro fructibus ob non repræsentationem Georgij: & cum hæc causa fuisset proposita coram R. P. D. meo Arigono, 22. Januarij 1594. propter diversas Dominorum sententias non potuit capi resolutio, tandem me in ejus locum subrogato, iterum proponente, 17. Maij præsentis anni fuit pro majori parte resolutum, dictum mandatum potuisse relaxari: non enim fuit relaxatum vigore sententiæ, & rei judicatæ de eximendo Radium à fidejussione, vel dando idoneum relevarorem, sed vigore propriæ obligationis Quesadæ, in qua duo continentur. Primum obligatio de repræsentando post duos menses sub poena debiti pro quo detinebatur: altera obligatio ad factum, scilicet, ad damna, &c. cujus vigore dictum mandatum potuit executioni demandari pro damnis, & interesse, quæ nihil aliud sunt quam extinctio census, ut ab illo fidejussores liberentur, cum igitur dicto tempore non repræsentaverit, lapsa illo & stante obligatione camerali, commissa est mora, l. magna C. de contrah. stipul. ubi Doctor. communiter, *decis. P. d. m. 48. num. 5.* unde successu obligatio expressa ad dicta damna, & interesse, ad quæ ipso citatio fuit decretum, & relaxatum mandatum: quod fieri potuit & quia quando solum

N tene

teneretur ad factum, intraret mandatum personale, Alex. in l. 1. §. fideiussorem, ubi omnes alij ff. qui satisf. cogant. Sed quia non facta liquidatione non poterat fieri condemnatio ad interesse, successit obligatio cameralis, ex qua executivè potuit agere, & loco ꝑ illius petere totum principalem, ut probavit Rota divers. decis. 741. n. 1. part. 1. adit Gallef. de oblig. cameral. p. 3. tit. de vi instrum. num. 11. Bald. in l. si traditio. C. de act. empr. Ruin. conf. 141. num. 9. lib. 1. Ex his tollitur objectum, quod cum obligatio Quésada esset de presentando Georgium sub pena debiti, non potuisset condemnari nisi pro debito pro quo ipse Georgius detinebatur, quod erat vel de eximèdo Raitam à fideiussione, vel de dando fideiussores idoneos, de conservando indemnes ex Statuto Urbis, lib. 1. cap. 158. Nam licet obligatio Georgij esset huiusmodi, ꝑ Quésada tamen tenebatur representare & ad damna, & interesse, propter obligationem cameralem per ipsum factam.

Et difficultas videtur cessare stante declaratione per ipsum facta, quò obligavit se velle solvere debitum, nec appellavit post relaxationem mandari A. C. sed petiit admitti ad beneficium cap. Odoardus.

Nec obstat, quod principalis non tenebatur, nisi alternative, & ꝑ inde fideiussorem non poterat in plus obligare, l. pupillus, cum vulgar. ff. de verb. oblig. Esto quod sit verissimum vigore statuti, post mandatum tamen suspicionis fugæ Georgij principalis, tenebatur assecurare iudicium, si volebat excarcerari, ut fuit factum mediante cautione præstita de representando, & ad damna; unde hæc obligatio non dependet ab illa vigore statuti, sed à carceratione: ꝑ fideiussor autem teneri potest executivè, licet non teneatur principalis, ut fuit dictum coram R. P. D. Penia, 26. Maij 1594. in illa Romana Salviani Interdicti.

Nec etiam obstat nullitates, quæ opponuntur, quod nihil constabat in actis, quia instrumenta non fuerunt repetita: ꝑ quia cum sint rogata coram eodem Notario, dicuntur esse in actis, quæ iudex sæpe vidit in contradictorio ad relaxandum mandatum, nec ostenditur aliqua partis protestatio, nihil fieri nisi servatis servandis: ꝑ pars enim citata debet opponere, Verall. decis. 99. part. 2.

Secunda nullitas, quod Quésada non fuerit citatus ad calculandum, & fuerit protestatus, minus obstat: ꝑ ꝑ semper enim fieri potest calculatio etiam post mandatum. Præterquam quod illa oppositio facta 20. Augusti 1589. videtur calomniosa, cum summa esset liquidata, & mandatum postea 27. ejusdem fuerit relaxatum quibuscumque non obstantibus, cum intimacione, quæ fuit executiva 30. ejusdem, & postea 2. Septembris fuit facta alia intimatio, qualiter Dominus quibuscumque non obstantibus relaxavit mandatum executivum, & sic illa petitio calculi nihil facit, cum non sub priori termino, sed sub secundo, die 2. Septembris fuerit facta dicta relaxatio.

Nec dicendum est quod interesse non erat pro summa duorum millium scutorum, quia fuit extinctum debitum scutorum quingentorum, pro quo idem fideiussor erat obligatus: nam non per hoc tenebatur ipsum liberare à nova obligatione.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Romana pecuniaria, Lunæ 25. Julij 1601.

SUMMARIA.

- 1 Actio de evictione non datur antequam sequatur evictio.
- 2 Si tamen res tradatur à sciente illam esse alteri obli-

gatam, potest conveniri ad interesse etiam, antequam res evincatur.

- 3 Interesse taxatur juxta rei evictæ estimationem.
- 4 Obligatio, rem tradi, habet admixtam obligationem rem dari.
- 5 Obligatus rem dare tenetur illam dare liberam, ita ut ab eo dominium avocari non possit.
- 6 Prohibitio alienationis expressa impedit dominij translationem.
- 7 Res expressè alienari prohibita potest statim sequuta alienatione per substitutos avocari.
- 8 Clausula, de suo dato, &c. non liberat venditorem scientem alienantem rem fideicommissio subjectam ab estimationis restitutione.
- 9 Clausula de suo dato, &c. non liberat à facto suorum auctorum.
- 10 In actione ut res libera tradatur, veniunt damna, & interesse.
- 11 Donator non tenetur de evictione.
- 12 Limit. si contractus incipit à promissione.
- 13 Etenim scienter rem suppositam fideicommissio, non agit de evictione.
- 14 Dummodo scientia sit clara. Limit. stante expressa prohibitione alienationis, n. 17.
- 15 Scientia presumitur ex diuturnitate cohabitationis.
- 16 Limit. in testamentis, & instrumentis.
- 18 Pactum appositum favore unius, intelligitur si ipse nisi illo velit.

DECISIO CXCVIII.

Fuit per Dominos resolutum, Dominum Pompeum esse cogendum ad solvendum Franciscæ fructa nongenta, etiam non sequuta evictione terrarum datarum: ꝑ Quia regula l. qui rem, C. de evict. quod ante sequutam evictionem agi non possit, l. si plus §. mo. a. ff. cod. tit. de evict. non procedit quando ꝑ debitor sciens & tradit rem alteri obligatam, quia tunc agi potest ad interesse, etiam antequam evincatur, l. servus §. fin. ff. de act. empr. l. si hominem, ff. de solut. Doct. communiter, & præsertim Bart. in l. qui rem; & fuit latè deductum coram D. meo Scraphino in una Romana census, sub die 17. Martij 1577. num. 3. & in alia Anconitana evictionis prædij, sub die 3. Martij 1586. & iste est casus de quo agitur.

Quia Pompeus pauld ante recuperaverat ista bona à filco vigore fideicommissi Lucæ senioris, & sic sciens illa esse subjecta fideicommissio, idè tenetur ad interesse, ꝑ consequenter ad illorum estimationem. Bald. in l. si traditio, quest. 4. C. de evict. Ruin. conf. 141. n. 9. circa fin. lib. 1. cum allegatis in causa Romana dotis, 11. Februarij 1583. coram bon. mem. Cantuccio. Et hæc tantò magis procedunt, quia Pompeus promisit dare, & tradere terras, de quibus agitur, quo casu tam ratione obligationis rem tradi, ꝑ quæ habet admixtam obligationem rem dari, Bart. in l. certi conditio, n. 22. & ibi Dec. num. 11. cum seq. ff. si cert. petat. quàm ratione ipsius obligationis rem dari, potest contra Pompeum agi ut res libera tradatur: ꝑ qui enim tenetur rem dare, tenetur illam cum effectu liberam dare, ut dominium ab alio avocari non possit, l. Iulianus §. qui fundum, ubi Jal. num. 5. ff. de verb. & fuit dictum in Romana census, num. 7. cum seq.

In casu autem proposito ꝑ propter expressam prohibitionem alienationis factæ à Luca seniore non potuit dominium terrarum transferri in Franciscum, ut nor. in l. filius familias, §. Divi, ff. de leg. 1. ꝑ ita ab ea avocari non possit à substitutis in casu alienationis, ut fuit latè deductum in causa Spoletana terrarum, de anno 1599. coram D. meo Mellino, & sic ratione interesse tenetur Pompeus ad solvendum Franciscæ estimationem terrarum investendam, ita ut obnoxia pactis, &

& conditionibus, de quibus in instrumento penes ipsam, & ejus filios, & descendentes, sit perpetuo pertransura, prout ipsæ terræ permanere debebant.

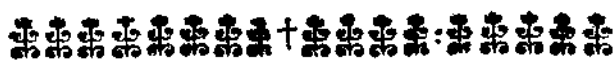
Non obstat, quod in eventum evictionis terrarum Pompeus noluerit teneri, nisi de dato, & facto suo; quia nihilominus tenetur ad æstimationem, & scientia quod bona erant subiecta fideicommissio, & prohibitioni alienationis, l. emptorem, §. fin. ff. de act. empt. Olasc. Pedem. decis. 24. sub num. 2. Maxime ꝑ respectu facti suorum auctorum, Doctor. in l. si servus furtivus, in princ. ff. de condit. furt. Marfil. singul. 656. cum allegatis per Tiraq. de retractu convent. §. 1. gl. 6. num. 5. Ultra quod Francisca non agit de evictione, sed primæva actione, ut terræ liberæ tradantur, l. creditor, §. pradium, ff. de act. empt. l. ex iis pradiis, & ibi Glot. in verbo ex empto, ff. de evict. Glot. fin. in d. l. qui rem, C. cod. Cornan. in d. l. Julianus, §. qui fundum, n. 6. & ibi lal. n. 6. ff. de verbor. oblig. Dec. conf. 102. in fine. Pedem. decis. 24. n. 4. Alex. conf. 63. num. 11. lib. 6. ubi quod in ista ꝑ actione veniant damna, & interesse, quod etiam tenuit Rota in una Anconitana de Gazzis, sub die 25. Junij 1520. coram Domino meo Seraphino, & sæpius in aliis causis.

Non obstat, quod dicitur Pompeum ꝑ uti donatorem non teneri de evictione, juxta l. Aristo, §. fin. ff. de donat. quia non versatur in donatione, sed in transactione quadam, seu potius recompensatione; & facit quod text. in d. l. Aristo, ꝑ non procedit quando, ut hic contractus, incipit à promissione, ut tradit ibi Glot. Bart. & alij. Corn. conf. 141. n. 8. lib. 2. Rozad. conf. 60. n. 4. & fuit resolutum in causa Postuensi honorum de Colurana, sub die 26. Junij 1581. coram D. meo Seraphino.

Non obstat ꝑ quod scienti bona esse subiecta fideicommissio non detur actio de evictione, l. si fundum sciens, C. de evict. Quoniam negatur scientia Francisce, ꝑ quæ debet esse clara, & licet quandoque soleat ex diuturna cohabitatione ꝑ præsumi in his, quæ sensu corporis percipiuntur, secus tamen est in iis, quæ pendent à testamentis, & instrumentis, quæ non probantur penes ipsam aliquando extitisse, nec solent in noticiato devenire. Aym. conf. 168. n. 3. Præsertim stante expressa prohibitione alienationis, ꝑ scientia fideicommissi non solet haberi in consideratione, ut fuit latissime deductum in causa Romana Palatii de Garronibus, sub die 8. Martij 1577. coram bon. mem. Cantuccio.

Non obstat pactum quod in eventum evictionis liceat Francisce redire ad ejus primæva jura, perinde ac si prælens instrumentum factum non fuisset, quia fuit appositum favore Francisce, ꝑ & intelligitur ipsa volente, l. 2. ff. de leg. commiss. Ruin. conf. 35. n. 3. lib. 1. & conf. 95. n. 8. lib. 3. Tiraq. in l. si unquam, in verbo revertatur, num. 10. C. de revocand. donat. Et idem est in ejus electione, vel redire ad jura cella, vel petere æstimationem.

Et ita Domini resolverunt.

Reverendissimo D. Coccino Decano, Bononienis census, Mercurij 5. Martij 1603.

SUMMARI A.

- 1 Fidejussor census tenetur pro evictione fundi, & pro solutione census.
 - 2 Fidejussor evictionis ante sequens evictionem frustra petit se liberari à fidejussione.
 - 3 Fidejussor census potest petere se liberari ab obligatione solvendi censum.
 - 4 Fidejussor quando dicatur diu stetit in obligatione, est in Judicis arbitrio.
- Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

- 5 Fidejussor qui passus fuit molestiis, licet petat se à fidejussione eximi.
- 6 Conditionem evenisse non est probandum, quando id est notorium, & clarum.

DECISIO CXCIX.

Duplex ꝑ est obligatio Guetti ad favorem Domini de Durantiis, videlicet de evictione fundi, & de solutione census.

Quantum ad primam Domini dixerunt Blazanum, ad cujus instantiam Guettus fidejussit, non teneri ipsum liberare à fidejussione, ꝑ quia ante sequens evictionem non potest dicere Guettus se in obligatione stetit. Bald. in l. facere, num. 2. Bart. num. 3. Alex. n. 1. & seq. ff. solut. matr. Salic. qui de communi, in l. si pro ea, num. 5. C. mand. Aretin. in §. si quis autem, n. 3. Instit. de fidejuss. Imol. in l. fin. num. 1. & 8. de fidejuss. Afflict. decis. 241. n. 4. ubi Visill. num. 4. Surd. conf. 367. n. 19. lib. 3. Gail. Practic. observat. lib. 2. observ. 19.

Quantum ad secundam Domini dixerunt Blazanum ꝑ teneri liberare Guettum, cum diu steterit in obligatione, ꝑ quod tempus arbitrio Judicis relinquatur, Glot. in l. Lucius, in verbo condemnetur, ff. mand. Aret. in d. §. quod autem, num. 3. Socin. reg. 158. fallent. 3. Afflict. decis. 241. n. 3. vers. 2. si diu steterit. Menoch. de arbitr. judic. casu 41. lib. 2. Præsertim stantibus molestiis ꝑ passis per Guettum, ut in causa Romana census, 7. Maij 1601. coram Reverendissimo Pacens super nostri ordinis insigni Auditore.

Nec facit quod obligatio Guetti est conditionalis in eventum quo certa ratio banchi desisteret, de quo non fuit dictum; quia ꝑ notorium, & plus quam clarum est illam rationem pluribus ab hinc annis cessasse, merito fuit purificata conditio Guetti.

R. P. D. Cavallerio, Imolensis census, Veneris 26. Junij 1609.

SUMMARI A.

- 1 Fidejussor census non potest cogere venditorem ad illius extinctionem.
- 2 Fidejussor census potest agere contra venditorem, ut liberet eum à fidejussione, vel det conservatorem indemnitate.
- 3 Fidejussor dicitur liberatus à fidejussione, vel dato alio fidejussore loco sui, consensiente creditore.
- 4 Vel dato idoneo relevatore.

DECISIO CC.

Jacobus Saufa imposuit annuum censum scutorum quinquaginta super petia terræ tornatararum quinquaginta unius suæ possessionis, seu tenetæ, cum domibus majoris summæ tornatararum, illamque vendidit Paulo Spadæ pretio scutorum sexcentorum cum fidejussione inter alios Nicolai Grummij, quem Jacobus promisit relevare indemnem, qui postea sub prætextu quod fundus censualis esset sub directo dominio Ecclesie sancti Laurentij de Imola, & idem non potuisset obligari, egit coram Governatore Imolæ pro liberatione à fidejussione, & conservatione indemnitate contra Jacobum, & obtinuit sententiam favorabilem, in qua pronunciatum fuit Jacobum teneri, & obligatum esse ad liberandum Nicolaum fidejussorem, & ad restitutionem scutorum sexcentorum, & extinctionem census. Commissa causa appellationis in Rota, dubitavi an sententia de partibus esset confirmanda, vel infirmanda.

Et Domini censuerunt esse infamandam tanquam
1 injustam, et quia census fidejussor non poterat ullo
modo agere, uti egit ad extinctionem census, sed agere
2 debebat et simpliciter ad liberationem, et relevationem.
Surd. *decis.* 94. n. 4. & 5. Affl. *et. ad constitutiones Regni*,
lib. 3. rubr. 12. n. 11, & idem non poterat iudex
precise condemnare Iacobum ad dicti census redem-
ptionem, sed tantummodo ad conservandum indem-
nem fidejussorem, et ad ipsum liberandum a fidejuf-
sione; et quod fieri poterat alio fidejussore loco ipsius
3 dato de consensu Domini census, et vel dato idoneo
4 relevatore. Ultra quod Domini etiam dubitabant, an
plene esset probata identitas fundi.

Ex quibus, et aliis deductis per informantes, deci-
sum fuit sententiam esse revocandam.

R. P. D. Ottembergio, Bononiensis census,
16. Decembris 1602.

SUMMARI A.

- 1 Juramentum calumnie valide praestatur in repiloga-
tione terminorum substantialium.
- 2 Statutum ligat contrahentes in loco statuentium.
- 3 Principalis respectu fidejussoris ille est, cujus contem-
platione fidejussit.
- 4 Duo, vel plures rei debendi quoad se sunt ad invi-
cem fidejussores, sed quoad creditorem sunt omnes
debitores principales.
- 5 Fidejussor census, tanquam accedens obligationi per-
petua, non potest agere ut liberetur, ut voluit
aliqui.
- 6 Fidejussor census cum ad plura pure sit obligatus,
potest agere ut eximatur a dicta fidejussione.
- 8 Idoneus facultatibus an teneatur praestare fidejusso-
rem a jure requisitum, est apud Scribentes contro-
versum.
- 9 Statutum dans facultatem fidejussoribus petendi libe-
rationem a fidejussione, quomodo sit intelligendum.

DECISIO CCI.

Domini inhaerent aliis decisis; quod enim op-
ponitur de nullitate sententiae ob defectum ju-
ramenti calumniae petiti die 9. Septembris, redargui-
tur ex processu coram A. C. in quo legitur fol. 138.
non solum Pomponium Tarsalium Dominum de
Tascariis, verum etiam Ioan. Andream Castellatum
R. P. D. Ioan. Baptistae Voltae respectivè procurato-
rem, post petitionem, et protestationem praevia eorum
instantia, et iudicis admissione terminos substantiales,
& in specie terminum juramenti de calumnia die 2.
Octobris sequentis unico contextu reiterasse, & jura-
mentum praestitisse, et quod sufficit.

Quod ad iustitiam attinet, Domini concordantes fue-
runt *Statutum Urbis*, cap. 94. & 157. lib. 1. ratione con-
tractus et comprehendere partes in urbe contrahentes.
Et quamquam statutum plerisque in locis declaret
quod procedat inter cives, & incolas, non tamen lo-
quitur taxativè, ita ut non habeat locum in aliis ca-
sibus a jure permissis. *Verul. decis.* 195. part. 3. Gozad.
conf. 49. n. 13. & seqq. *Achill. decis.* 2. n. 4. de *confit.*

Non obstat quod statutum loquatur quando quis
pro alio simpliciter se obligavit, nullo dato relevato-
re, secus si adsint relevatores, ut in proposito: non
principalis debitor fuit Cardinalis Pepulus, ut conti-
netur in dicto instrumento, & sic Comes Philippus,
& Felicianus sunt relevatores, unde non videbatur
aliud querendum, aliàs daretur processus in infami-
tum: quia Domini amplexi sunt responsum per in-

formantes datum, quod Dominus Volta pronissi con-
templatione Dominorum Philippi, & Feliciani, &
non Cardinalis. Unde isti, non autem Cardinalis
sunt principales respectu Domini Voltae. *Bart. in l.*
mandati, num. 1. ff. de *negot. gest.* Licet respectu Car-
dinalis possint esse fidejussores, ex traditis per Gebr.
conclus. 2. *fidejussor.*

Item est quoad duos reos debendi, et quod cen-
seantur adinvicem fidejussores, quia hoc est verum
quoad ipsos, non autem quoad eorum.

Non obstat quod cum census de sui natura sit per-
petuus, et fidejussor accesserit obligationi census, &
non possit agere ut a fidejussione liberetur, *Bald. con-*
sil. 425. lib. 4. in *prin.* ubi concludit non intrare ut fi-
dejussor eximatur a statuto, quando liberatio est im-
possibilis; ut exemplum in fidejussore tutoris du-
rante tutela, & in fidejussore restitutionis dotis, quia
non sumus in hoc caso, ut mox dicitur; & tamen et
etiam in caso impossibili tenetur dare relevatorem, ut
ibi concludit Bald. & haec est dispositio statuti.

Non obstat quod quoad sortem principalem Do-
minus Volta est fidejussor evictionis, quae cum non-
dum fuerit sequuta, nulla est obligatio. Quia respon-
detur et quod fidejussor non solum tenetur in hoc
casu de evictione, sed etiam de solvendo fructus cen-
sus, quae est pura, licet dies solutionis non venerit, *l.*
cedere diem, cum ibi not. de *verb. sign.* tenetur etiam
illa obligatione qua fidejussit fundum esse capace-
m, liberum ab omni onere, & super eo censum esse bene
impositum, quae obligatio pura est, & nihil commune
habet cum fidejussione evictionis, *Cyn. & Bald. in l.*
certum. C. famil. erisc. *Alex. cons.* 74. num. 11. lib. 6. *Dec.*
conf. 162. in *fine*, & facti dec. sum in *Bononiensi dona-*
tionis, coram *Illustrissimo Blanchetto.*

Quod autem dicitur, et idoneum facultatibus non
teneri ad praestandam fidejussorem a lege requisitam,
id non est planum atque expeditum, ut per *Alex. in l.*
divortio, §. *interdum*, sub *num.* 2. *vers.* ultimo *circa pra-*
dicta, ff. *solut. matrim.* rem maximam habere difficulta-
tem testatur *Rota in Romana Vinca*, 11. Junij 1579.
coram *hon. mem. Robustorio.*

Sed omnes difficultates facile tolluntur ex ipsa
dispositione statuti conditi ad favorem fidejussorum
qui se obligaverint pro aliquo, et sic considerat sim-
plicem obligationem, & nudum factum, dando eis fa-
cultatem petendi exemptionem ab abrogatione sine
distinctione personarum aut qualitatum, non expecta-
tis, aut requisitis molestis, quamobrem non applica-
tur quaestio Doctorum, quia procedit juxta terminos
juris communis in casu quo fidejussor diu steterit in
obligatione: ad quem effectum requiritur quod prin-
cipalis cessaverit in solutione, ac necessaria est obliga-
tio efficax fidejussoris post moram principalis. Inten-
tio autem statuentium fuit inducere remedium uni-
versale pro omnibus fidejussoribus.

Et ex his, &c.

R. P. D. Gypfio, Neapolitana census, Lunae
9. Martij, & 10. Aprilis 1592.

SUMMARI A.

- 1 Solvens debitum alienum ex propriis pecuniis succe-
dit in locum creditoris.
Intellige ut num. 3.
- 2 Fidejussores in contractu census liberantur per illius
extinctionem.
- 4 Res empta ex pecuniis meis, non efficitur mea.

DECISIO CCII.

Reverendissimus Dominus Episcopus Monopolitanus, tanquam procurator Domini Camilli ejus fratris unum censum redimibilem super quadam domo Domini Camilli ejus fratris imposuit, & vendidit Domine Lucretie Buccaplanudæ, ad cujus favorem etiam uti principalis, principaliter, & insolidum accessit dictus Dominus Episcopus, tandem dictus Camillus de anno 1578. censum redemit, & de eodem anno alium majoris summe super eadem domo Abbati Paulutio vendidit, qui post obitum Camilli pro consequutione sui crediti, cum domus censualis ab anterioribus creditoribus Camilli evicta fuisset, egit coram A. C. adversus præfatum Dominum Episcopum obligatum de evictione domus, de impositione census Lucretie venditi, prætendens etiam ad ipsius commodum de evictione domus teneri forsitan ex eo, quod de pecuniis ab ipso receptis Camillus exin-

1 xerit illum priorem censum, propterea successisse in jus Lucretie primi census emptionis, ad not. in l. Aristo, ubi Glos. in verbo pignoris, in fine, & Bart. num. 7. C. Quæ res pignoris oblig. poss. Negul. de pignor. in 3. membr. 5. part. princip. num. 45. vers. si autem ille. Sed istis, & aliis ab informantibus citatis non obstantibus Domini resolverunt Abbati Paulutio nullam actionem contra Dominum Episcopum competere; idè sententiam A. C. confirmandam esse; quia per redemptionem census à Camillo factam statim fuit extincta omnis obligatio aliàs orta ex contractu dicti census, & consequenter Dominus Episcopus fidejussor liberatus, leg. 2. cum ibi notatis, C. de solut. l. 2. ubi Bart. ff. de fidejussor. cum concordantibus.

Non obstat quod census fuerit extinctus cum pecuniis à Paulutio habitis; quoniam etiam hoc esset verum, non propterea dici posset successisse in jus, & locum Lucretie, seu Julie Strabainæ, quæ censum Camillo retrocessit; quoniam hoc non fuit actum, prout agi oportebat, cum Camillo; vel cum ipsa creditrix, quæ in actu retrocessionis debuisset omnia sua jura prædicto Paulutio cedere, & in istis terminis loquuntur Bart. & alij in d. l. Aristo, ad quod facit regula l. si ea, & ibi Doctor. C. de rei vendic. l. quamvis, in secunda, C. de pignor. Et quod dicitur rem de pecuniis meis emptam nõ effici meam. Nam in ea nõ acquiro jus alterius, nisi hoc incontinenti in ipso actu emptionis sit actum, ex text. in l. licet, C. qui portior. in pign. hab.

Et suadetur, quia si Paulutio posset se tueri hac ratione, quod extinctio census fuerit facta de pecuniis suis, utique illi suffragaretur contra alios creditores Camilli, qui domum per subhationem distraxerunt, ut dictum est.

R. P. D. Corduba, Romana census, 21. Aprilis 1597.

SUMMARI A.

- 1 Instrumentum nisi producatnr apud acta parte citata, non suffragatur.
- 2 Apocha privata non recognita, non relevat.
- 3 Verba adjecta inter lineas, & non per remissam approbatam, sunt extra corpus scriptura.
- 4 Fidejussor census liberatur per illius extinctionem.
- 5 Rota non solet exequi sententias latic extra ejus tribunal, nisi confiso de bono jure.

Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

DECISIO CCIII.

Contra mandatum relaxatum per A. C. contra Dominum Alexandrum Santineillum multa opponerantur; & Primò quod illud non erat justificatum ex actis prioris instantie, ubi fuerat relaxatum pro certa summa vigore apochæ in qua solum promittebatur liberatio à medietate census Dominorum de Ferris, & tamen nihil erat liquidatum, nec exhibitum instrumentum census, & Jacobus unus ex correis debendi appuierat non apparere de certa summa, & nihil fieri nisi visis juribus, & servatis servandis. Nec suffragabatur quod instrumentum census esset penes acta alterius Notarij ejusdem tribunalis: quod nam hoc non sufficit, nisi instrumentum producatnr parte citata ad dicendum contra in officio illius Notarij qui est actoris causæ, Bart. in Extrav. ad reprimendam, vers. de plano, n. 3. Rom. cons. 1. 6. n. 1. & cons. 5. per tot. Covar. var. resol. lib. 1. c. 1. n. 5. & fuit relaxatum coram R. P. D. meo Decano, 25. Nov. 1578. in una Bononiensi de Bodriolis, & in alia Romana census de Casarini, 4. Decembris 1595. coram R. P. D. meo Pampilio.

Secundò objicbatur quod dictam apocham non fuisse recognitam, à qua pendeat fundamentum jurisdictionis A. C. Gallef. ad form. obligat. Camer. de quest. post process. incidend. num. 2. & quod fuerat mandatum relaxatum contra Dominum Comitem tanquam contra insolidum obligatum, & tamen verbum, insolidum, reperiebatur quod scriptum, & a recto inter lineas, & non per remissam approbatam, inde tanquam extra corpus apochæ non recipiebatur rebus à subscriptione D. Comitis Alexandri, §. oportet, in Auth. de fide instrum. Felin. in cap. ex litteris, num. 10. vers. quinta declaratio, eod. tit. Menoch. de arbit. cent. 2. lib. 1. casu 187. num. 40. & fuit dictum coram me in una solitaria primitiarum, 17. Maij 1595. & maxime, quia erat adjectum manu Jacobelli, qui apocham scripserat, & cujus intererat quod obligaretur insolidum propter suam præcedentem obligationem erga Dominum Andream Bellium, quod insolidum relevaretur indemnitas ab omnibus sociis.

Tertiò opponeratur exceptio solutionis, ex eo quod medietatem census accollavit nob. Comes Ranotius Baschius in instrumento concordie celebrato 20. Maij 1589. & alteram medietatem Reverendissimus Martinus fidejussor extinxit, & inde D. Andreas remansit liberatus ab obligatione facta extinguendi censum ad favorem Dominorum de Ferris Et licet in emptione Fantinus obtinuerit cessionem à Ferris, non idè minus dicitur liberatus Bellius, ad cujus favorem erat ipse Fantinus pro extinctione obligatus.

Ex quibus cum res valde dubia videretur, & multa hinc inde allegarentur particulari inspectione discutienda, placuit Rotæ supersedendum esse in executione, cum quod Rota non solet exequi sententias extra tribunal latic, nisi confiso de bono jure.

Reverend. Domino Sacrato, Romana census, Lunæ 27. Januarij 1603.

SUMMARI A.

- 1 Instrumentum publicum facit probationem probatam.
- 2 Cameratis obligatio habet executionem paratam.
- 3 Censu extincto nec principalis, nec fidejussor amplius tenetur.
- 4 Census non cessat nisi cum effectu sit satisfactum domino census de sua parte.

N 3 5 Ex

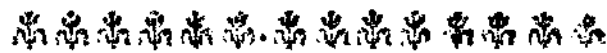
- 5 *Extensio non fit in materia stricta, & alteri præjudiciali.*
 6 *Census non cessat nisi constituto in mora dominio census, & facto actuali deposito.*
 7 *Census non remanet extinctus si fundus censuatus transeat in dominium alterius.*
 8 *Fundus censuatus transit cum onere solvendi censum.*

DECISIO CCIV.

Fuit resolutum pro executione mandati A. C. tanquam legitime relaxati in vim obligationis contractualis, de qua constat per publicum instrumentum, quod facit probationem probatam, Bald. in l. Imperator, num. 13. ff. de statu hom. Grammat. decis. 45. num. 14. & quod habet executionem paratam, ut per Galles. de forma obligat. Cameral. 4. part. quest. 1.

Non obstat, quod census de cujus fructibus agitur, fuerit extinctus, unde nec principalis, nec fidejussor amplius teneatur, tanquam cessante causa eorum obligationis, ex deductis in causa nullitatis obligationis, 20. Junij 1602. coram R. P. D. Pamphilio, & me. Quia negatur hujusmodi extinctio, & quatenus illa deducitur ex eo quod dominus Actor una cum aliis creditoribus ex Salviano interdicto inlitterit pro immisione in possessionem bonorum censuatorum, & fuerit per sententiam Iudicis tam pro sorte, quam fructibus graduatus, & realiter immisus, & quod iidem creditores in vim specialis commissionis Sanctissimi obtinuerint eadem bona subhastari ad effectum sibi satisfaciendi tam pro sorte quam pro fructibus, & quod tandem Sanctissimus particulari chirographo mandaverit dicta bona deliberari hominibus Magnani pro summa per eos oblata, & facto per illos actuali deposito, eidem immitti in possessionem bonorum absque alia alicujus citatione, prout in effectu fuit observatum, & modo dicti homines reperiantur in possessione bonorum, responderetur, quod etiam si res ita se haberet, ut narratur, nihilominus non resultaret extinctio census: nam aut hoc deducitur ex iis, quæ gesta sunt antequam Sanctissimus mandaverit bona deliberari hominibus Magnani, & cum quod etiam ad illud tempus non fuisset satisfactum Domino auctori de sua sorte, non cessavit census, quia ad hunc effectum requiritur actualis restitutio, Verul. decis. 104. part. 1. & fuit dictum in causa Romana Salviani interdicti, 23. Junij 1600. coram R. P. D. Litta. Aut extinctio præsupponitur ex subsequitis ad favorem hominum Magnani in vim chirographi manu Sanctissimi signati, & hoc non habetur in dicto chirographo, & quod cum materia sit stricta, & alteri præjudicialis, non est aliquid addendum, cap. super eo, cum concordantibus, ibi per Glos. in verbo Intentionis, ff. de off. deleg.

Non obstat, quod Sanctissimus mandavit homines Magnani facto deposito immitti in possessionem absque aliqua alicujus citatione: quia ex hoc non sequitur quod Sanctissimus voluerit quod census cessare absque eo quod depositum consignaretur quibus de jure, vel servatis servandis constituerentur in mora recipiendi; & illa remotio solemnitatis citationis factis operatur suam effectum sustinendo deliberationem, & immisionem, non citatis de jure citandis. Aut denique quod præterdictæ extinctio census ex eo quod bona censuata transeverint dominium, & ille non est modus, quo extinguitur census, sed bona transeunt ad quoscumque cum onere suo, ut fuit decisum coram me in alia Romana census, 24. Januarij 1602.

R. P. D. Cavalierio, Senogalliensis cessionis jurium, Veneris 9. Maij 1608.

SUMMARIUM.

- 1 *Solvens debitum cum pecuniis debitoris frustra desiderat cessionem jurium contra illum.*
- 2 *Non enim nulla sunt qualitates.*
- 3 *Actus non operantur ultra intentionem agentis.*

DECISIO CCV.

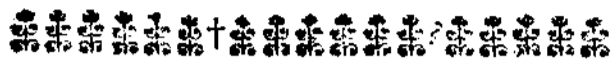
Cum duo census fuissent venditi, unus R. P. D. Cocciolino Maximiliano cum accessione Domini Martiani pretio scutorum octingentorum; alter vero Claudio Zebaldurio à Mariano pretio scutorum ducentorum, in quo idem Maximilianus bonam fidem recognovit, Domini non censuerunt quod D. Ioan. Iacobum Nerottum, qui extinxit præfatos census cum pecuniis dictorum Maximiliani, & Martiani, quas in manibus habebat, solvendo emprohibitis censum potuisse prætere, aut reportare aliquam cessionem jurium contra debitores censuum, de quorum pecuniis solvit, cum per talem solutionem ipsi nec principales debitores, & eorum fidejussores essent liberati, & eorum obligationes remanissent extinctæ, ut fuit dictum in una Aquilana revocationis iudemnitatis, 28. Junij 1577. coram Rebusserio Paul. Castr. in l. Madesti us, sub num. 1. vers. nam principali solvente, ff. de solut. & sol. conf. 64. num. 45. lib. 4. non enim nulla sunt qualitates, l. ejus qui in provincia, ff. si certum per. & census semel extincti non poterunt amplius reviviscere, Propterea cum in commissione hujus causæ fuerit Iudici receptum, ut constituto de errore mandaret fieri cessionem, Domini dixerunt non constare quoniam error fuerit in hac causa factus, propter quem cessio fieri deberet post intervalum tanti temporis in favorem Ioan. Iacobi. Quia cum in partita banchi constet de vera, & reali solutione pro extinctione censuum præfatorum facta à Ioanne Iacobo ex pecuniis debitorum, nullus aderat error.

Ad illud vero quod dicebat Dominus Ioan. Iacobus, debitores censuum noluisse dictam extinctionem ratam habere, placebat responsio, quod non constat de tali dissensu. Immo pro parte Martiani respondebatur dicta scuta mille fuisse à præfatis debitoribus Ioan. Iacobo excomputata, & in omnem eventum si hodie Ioan. Iacobus præterdictæ contrarium, non impeditur quin possit agere via juris pro recuperatione dictæ summæ utili actione negotiorum gestorum. Si vero Dominus Ioan. Iacobus præterdictæ adesse erroris in eo quod extinxit nomine debitorum census, quos ab initio potuisset sibi acquirere emendo nomine proprio cum cessione jurium contra debitores, & fidejussores, & sic faciendo contractum sibi magis proficuum, Domini non censebant hunc esse errorem, nec de eo Sanctissimum intellexisse in commissione: cum enim clarè appareat intentionem Ioan. Iacobi in solutione pecuniarum fuisse extinguere census, & liberare debitores, uti fecit, non potest hodie dari de errore ex eo, quia sibi non acquisivit, nec pro se emir, cum hanc voluntatem ab initio non habuisset, & quod actus non possit operari ultra agentis intentionem, l. omnis, ff. si cert. per.

Ex quibus deficiente conditione erroris, quæ non fuit justificata, Domini censuerunt sententiam fuisse validam, & inde sequuta non operari contra Dominum Martianum.

R. P. D.

Decisio CCVI. & CCVII. 151

R.P.D. Ubaldo, Romana rescissionis instru-
menti, Lunæ 26. Junij 1617.

SUMMARI A.

- 1 Fidejussor census non liberatur, si dictum censum emas.
- 2 Obligatio qualibet transit in heredem.
- 3 Restitutio tantum reddit, quantum abstulit lesio.
- 4 Restitutio restituit etiam ad fructus.
- 5 Possessor bona fidei facit fructus suos.
- 6 Pro fructuum acquisitione sufficit malam fidem abesse.
- 7 Contractus nullus ex defectu causa dicitur nullus, si is velit qui nullum dicere potest.
- 8 Mala fides inducitur ex lite mota.

DECISIO CCVI.

Cum præsupposit. decisionum in hac causa factarum super rescissione transactionis, & non liberatione q. Martij Antonij Sabatini in contractu census, de quo agitur, obligati. Dubitavi an Domina Deodata debeantur fructus dicti census ab hæredibus Sabatini, & à quo tempore.

Et circa primam partem dubij nulla videbatur adesse difficultas; quia Domina Deodata reperiebatur in possessione dicti census immissa vigore Salviani, quam possessionem una cum fructibus tunc maturatis cessit ad favorem Sabatini vigore transactionis initæ de anno 1607. unde cum Rota resolverit dictam transactionem esse rescindendam tanquam factam sine causa, & læsivam ex parte mulieris, ut in decisione 26. Novembris 1612 & fuerit etiam per tres vices dictum q. Sabatini, quamvis emerit dictum censum à Camillo Srozio, non tamen fuisse liberatum à fidejussione in dicto instrumento census in quo se principaliter, & in solidum obligavit etiam pro fructibus dicti census, ut in decisionibus in causa factis, quæ præsupponitur, ut dixi, sequitur, ut ab hæredibus Sabatini fructus prædictæ Deodatæ debeantur, sicuti à Sabatino si viveret deberentur, cum q. qualibet obligatio transeat ad hæredes, l. nihil aliud ff. de verb. signif. l. hæreditas, ff. de reg. jur. l. 1. C. de hered. act. tot. tit. C. ut act. ab hered. & contra hered.

Quo vero ad secundam partem in primis firmarunt Domini, deberi fructus à die adeptæ possessionis census per Deodatam usque ad diem transactionis, quia ipsa non solum fructus dicto tempore non exegit, sed immo ultra possessionem dicti census, quam voluit haberi pro non capta, illos cessit Marco Antonio usque tunc maturatos, ut dictum est, unde stante nullitate transactionis Deodatæ non solum ad possessionem census restitui debet, quam dimisit, sed etiam ad fructus, cum in hoc etiam dicatur læsa; q. restitutio tantum restituit quantum abstulit lesio, l. quod si minor, §. restitutio ff. de min. Odd. de restit. in integr. p. 2. q. 44. n. 7. & 23. Scraph. decis. 1245. n. 4. Et q. quod datur restitutio etiam ad fructus, etiam si restitutio non datur ex gratia, sed ex mera justitia, ut hic Odd. ubi supra, q. 45. sub n. 1. vers. sed contra, ubi de communi, & in terminis nullitatis transactionis fuit dictum in causa Burgensi decimarum de Scalante, 13. Novembris 1591. c. c. mem. Orano.

Verùm à dicta transactione usque ad tempus motæ litis Domini existimabant fructus non deberi Deodatæ, cum Marcus Antonius, qui habebat pro se transactionem juratam, esset bonæ fidei possessor dicti census & consequenter fecerit fructus suos, cum ad hunc effectum sufficere qualisqualis occasio possidendi, Surd.

dec. 25. num. 5. & decis. 211. n. 7. Et satis est q. malam fidem abesse, l. sed & si lege, §. scire, ubi Bart. nos. num. 2. ff. de pet. hered. Surd. cons. 115. num. 7. & sapè fuit tentum in Rota.

Nec obstare videbatur quod transactio fuerit nulla ex defectu causæ, quia q. illud intelligitur volente, & declarante muliere, vel etiam petente, aliàs secus, Rota decis. 123. n. 2. p. 2. divers. Ozasc. dec. Fedem. 94. n. 25. & seq. Rol. cons. 100. n. 71. & seq. lib. 4. Honded. cons. 72. n. 20. lib. 1. & fuit simili dictum in causa Restina bonorum, 24. Aprilis præteriti, coram me. Idèd donec mulier non declaravit, nec petiit annullari contractum, satis videtur in Marco Antonio fuisse titulus sufficiens ad lucrandum fructus.

Post litem verò motam Domini non dubitabant fructus deberi, quia q. ex tunc Sabatinus cæpit esse in mala fide, l. certum, ubi G. of. fin. & communiter l. o. dotes, C. de rei vendic. & Glos. Doctot. in l. cum fundus, ff. si cert. pet. Rota dec. 316. n. 4. p. 1. divers. apud q. ec. 27. n. 2. p. 2. Litem verò fuisse motam prætenderetur pro parte Deodatæ per comparationem seu profectionem sui procuratoris coram A. C. super nullitate, & læsione dictæ transactionis; tamen quia non constabat de legitimo dicti procuratoris mandato, nec quod Sabatinus habuerit scientiam dictæ protestationis, nec fuit inchoatum illud prætensum iudicium per viam monitorij, nec fuit postea prosequutum, sed commissæ causa in Rota, ex his visum est Dominis deberi fructus à die motæ litis in Rota.

Non obstat sententia contra ipsam Deodatam lata ab A. C. ad favorem Alexandri Petrutij, ex qua prætenditur resultare exceptionem cedendarum, & sic Sabatinum non teneri dimittere possessionem, nec solvere fructus, quia Deodata non possit propter dictam sententiam cedere jura contra Alexandrum in instrumento census Deodatæ obligatum; quia ultra quod dicta sententia non vulnerat obligationem cameralem, quidquid ex adverso dicatur, sed solum revocat mandata relaxata contra Petrutium, ut apparet ex ejus lectura. Respondetur etiam, quod dicta revocatio emanavit propter dictam transactionem, de qua agitur, propter quam Domina Deodata non poterat cedere jura: unde cum hodie sit rescindenda transactio prout Rota declaravit, cessabit dicta exceptio, quæ in omnem eventum est extra dubium, cum hodie solum agatur ut D. Deodata restituatur in statu in quo erat ante transactionem, & sic in possessione dicti census unà cum fructibus decursis, & decurrendis: quos ex supradictis Rota conclusit deberi D. Deodatæ à die adeptæ possessionis usque ad transactionem, & exinde à die motæ litis in Rota.

Et ita decisum.

Illustr. Cardinale Ludovisio, Romana censuum, Mercurij 20. Novembr. 1602.

SUMMARI A.

- 1 Fidejussor liberatur liberato principali debitore.
- 2 Juxta, hac decisio aliquando stat demonstrativè.

DECISIO CCVII.

Fuit per Dominos resolutum, Dominos de Mutis, & Alexiis teneri stare assignationi, & distributioni bonorum, & acceptare portionem eorum crediti fundamentum resolutionis fuit, quia concordia fuit inita pro toto corpore, & massa creditorum, & pro omnibus debitis Manninorum, & ipsi non solum sunt cre-

152 Decisio CCVIII. & CCIX.

ditores Manninorum, sed etiam sunt nominatim comprehensi in lista creditorum simul cum Laviiana eorum fidejussore, & idem cum verba concordie sint multum ampla, & in ea sic descripta lista creditorum, non potest dubitari secundum Dominos, quod etiam ipsi in concordia non sint comprehensi.

Et quamvis opponatur defectus potestatis, tamen cum ista concordia sit confirmata per breve cum clausula sublata, & derogatione regulæ de non tollendo jure quæsitum, & aliis clausulis, & istud breve sit justificatum & canonizatum per sententiam, cessat omnis defectus potestatis, & voluntatis, & consequente ipsi tenentur stare assignationi, & distributioni bonorum, juxta formam concordie.

Secundò movebatur Dominus, quia Mannini per assignationem scutorum octo millium liberantur ab omnibus obligationibus, & ab omnibus debitis; & ista liberatio suffragatur etiam fidejussoribus, qui liberantur liberatis principalibus, tam mandatori, C. de non numer. pecun. Et hoc maxime dicendum est, quia si concordia non suffragaretur fidejussoribus, vel Mannini non essent liberati pro ista summa scutorum octo millium, quia fidejussores contra eos haberent regressum pro relevatione indemnitate, & sic cogentur iterum solvere, vel sequeretur inconveniens, quod Papa admitteret facultatem fidejussoribus se relevandi contra Manninos, quorum contemplatione se obligaverant, & neutrum ex his inconvenientibus sequitur si omnes creditores comprehendantur in concordia & accipiunt summam bonorum.

Tertiò Domini hoc, comprobantur ex verosimillimè tam contrahentium, quam Papæ, quæ deducitur. Primò ex eo, quia descriptio in lista Manninorum de Muthis, & Alexiis, uti creditorum, & Laviiana eorum fidejussoris, & insertio hujus listæ in concordia fuissent superflua, si ipsi non debeant comprehendi. Secundò, quia Mannini non solvissent tantam summam si non essent in totum liberati, tam à creditoribus, quam à fidejussoribus quibus promiserant relevationem indemnitate. Tertiò, considerabant Domini, quod si concordia non comprehendisset hunc casum, fidejussoribus competere actio contra Manninos, & contra posteriores creditores quibus fuerunt assignata bona eis obligata, & sic per indirectam ex hoc capite concordia involveretur multis litibus, & posset facillè infringi.

Non obstat principale fundamentum, quod concordia non fuit iniuncta cum omnibus creditoribus descriptis in lista, sed solum cum illis, qui dederunt mandatum, qui sunt comprehensi in concordia. Responderunt Domini, quod concordia fuit iniuncta toto corpore, & massa creditorum, & illa verba juxta 2. mandatum non stant restrictivè ad effectum excludendi eos, qui non dederunt mandatum, sed stant demonstrativè, quia habuerunt mandatum à corpore, & iste intellectus comprobatur secundum Dominos ex descriptione in lista, & ex quantitate pecunie promissæ per Manninos, & aliis conjecturis supra deductis; & propterea cum breve habeat relationem ad concordiam, ipsi non solum sunt comprehensi in concordia, sed etiam in consuetudine Papæ.

Non obstat text. in l. si precedente, §. Lucius, ff. mand. Quia non versatur in simplicibus terminis concordie, sed in concordia confirmata à Papa, qui disposuit quod afficiat etiam recessantes, & consequenter comprehendit omnes creditores, si ve habeant, si ve non habeant fidejussores.

Non obstat quod Laviiana se obligavit uti principalis principaliter, & insolidum; quia verè est fidejussor ex quo negotium spectabat ad Manninos, qui receperunt pecuniam, quamvis respectu creditoris dan-

tis pecunias teneantur eadem obligatione, qua tenentur principales.

R. P. D. Penia, Neapolitana Censuræ, Veneris
3. Aprilis 1593.

SUMMARIA.

- 1 Fidejussor censuræ liberatur mutatione personarum, & alteratione pretij census.

DECISIO CCVIII.

Domini censuerunt ex eisdem non fuisse recedendum à resolutione coram R. P. D. Gyphio, die Lunæ 9. Martij, & 10. Aprilis 1592. facta, nisi constaret de expressa cessione Julii Straibenæ, cui de anno 1578. Camillus Portius concesserat jus redimendi censum à Lucretia Buccaplanuda; qui nam cum persona fuissent mutata, & quantitas etiam census alterata, priores fidejussores ad favorem Domini Abbatis Paulutij, quasi esset novatio, fuerunt liberati. Sed quoniam Paulutius prætendebat sufficere tacitam cessionem, seu subrogationem, licet de expressa in actis non constaret; ideo super hoc volui eum audire.

R. P. D. Corduba, Romana, seu Prænestina
censuræ, Lunæ 5. Julij 1599.

SUMMARIA.

- 1 Mandatum de manutenendo datur ei, qui possidebat ante motam litem.
- 2 Possessio exigendi probatur per leviores probationes, quando præcedit obligatio de solvendo.
- 3 Quasi possessio exigendi censuum probatur confessione debitoris.
- 4 Libri mercatorum probant pro tertio contra tertium, si sint adminiculati.
- 5 Confessio testat. ris non potest impugnari ab heredibus.
- 6 Sententia à qua fuit appellatum non impedit manutentionem.
- 7 Exceptio nullitatis census non impedit manutentionem in exactione census.

DECISIO CCIX.

Fuit resolutum dandum esse mandatum de manutenendo hæredibus Petri de Usubello; quia qui constat de eorum quasi possessione ante motam litem, §. hodie, §. retinenda, Inst. de interd. cum vulg. Et quando qui præcedit obligatio de solvendo, ut in præsentibus ex instrumento census apparet, possessio solet probari per leviores probationes. Menoch. de retin. possess. remed. ult. num. 39. fuit Resolutum in causa Foroliviensibus census, 3. Julij 1589 coram bon. mem. Orano. & in Placentina Salviani Interdict. coram Illustrissimo Platto. De possessione qui autem, seu quasi exigendi census ante, & post litem motam, apparet ex geminatis confessionibus ipsius Achillis principalis debitoris super solutionibus factis, videlicet in monitorio facto hæredibus Petri super restitutione fructuum census, & in instrumento venditionis domus, super qua est impositus census factæ per Archilem Joanni Uberto, in qua non solum faterur venditionem census, & ejus validitatem, cum pacificatur quod emptor in futurum suscipiat

suscipiat illud onus solvendi, sed etiam quasi possessionem haredum Petri, quibus affirmat se solviffe occasione censuum scuta septuagintaquinque,

Nec obstat quod instrumentum fuerit factum post mortem litem, & sic solutio valeat intelligi de illo tempore: quia fuit responsum nihil fuisse solutum post mortem litem, ultra quod monitorium loquitur ante litem. Præterea adsunt partitæ Mercatorum, de quibus in *Summar. num. 2.* † quæ pro tertio contra tertium ad probandum hanc quasi possessionem solent attendi, quando sunt adminiculatæ. *Bart. in l. admonendi, n. 27. ff. de jurejur. Menoch. de arbit. lib. 2. centur. 1. casu 91. Guid. Pap. quæst. 44. & fuit dictum in una Romana census, 10. Maij 1596. coram R.P.D. meo Pamphilio, & læpius in aliis. † Confessiones autem Achillis non possunt per ejus filios, & hæredes impugnari, l. cum à matre, C. de rei vendic.*

6 Sententia † A.C. contra censum cum sit suspensa appellatione non impedit manutentionem donec illius justificatio discoratur, ut fuit resolutum coram me in una Beneventana census, Luna 13. Junij 1594.

7 Quare † omnia quæ circa illius invaliditatem, & nullitatem census adhibebantur, dicebant Domini ad iudicium petitorium remittenda, & quod interim dicti hæredes Petri manuteneantur. Caputaq. *decis. 321 p. 1. & in decisionibus, de quibus supra.*

R.P.D. Orano, Foroliviensis census, Lunæ 3. Julij 1589.

SUMMARI A.

- 1 In remedio retinenda leviores sufficiunt probationes.
- 2 Quasi possessio exigendi in remedio retinenda, justificatur ex instrumento quietationis.
- 3 Debitor suscipiens terminum ad solvendum, videtur fateri debitum.
- 4 Confessio debitoris est ceteris probationibus efficacior.
- 5 Dilationem ad solvendum petens metu mandati, non confitetur debitum quoad tempus futurum.
- 6 Motus non inducitur ex mandato iudicis, prævia causa cognitione relaxato.
- 7 Confessio procuratoris potest quandocumque à Domino revocari.
- 8 Limit. Si illius vigore in primo iudicio dominus obtinuit.
- 9 Appellatio suspendit effectum sententia.

DECISIO CCX.

Dixerunt Domini dandum esse Illustr. D. Hypolito de Varano mandatum de manutendo in quasi possessione exigendi census, de quibus agitur: † nam in hoc remedio leviori contentamur probatione, *Curr. sen. in l. admonendi, num. 323. vers. 2. modo, de jurejur. Modern. de retinen. possess. remed. ult. num. 34. De qua † possessione ante litem motam sufficienter constat, juxta tradita per Bart. in l. 2. §. quod ait, num. 2. & 14. ff. uti possid. Caputaq. *decis. 189. part. 2. per instrumentum quietationis, quod licet non sit recognitum, habet tamen concomitantiam veritatis; tum ex susceptione termini † per quam confitetur debitum Guid. Papæ *decis. 24. & 162. tum etiam ex confessione expressa in monitorio coram A.C. reproducto, in quo debitor fateretur dictam Dominam Hypolitam percipisse census decursos; nam † hæc probatio est ceteris fortior, l. generaliter, C. de non num. pecun. c. per suas de probat.***

5 Nec refert † quod metu mandati dilationem ad sol-

vendum petens aliquid in posterum debere non fateatur, juxta tradita per Ruin. in *conf. 196. in fine, lib. 1.* Quia confessio debiti spontanea hic colligitur. Iudex enim non ad confitendum, sed ad solvendum cogit, & mandatum † iudicis, prævia causæ cognitione emanatum non inducit justum metum, *l. si mulier. ff. de eo quod met. causa, Castr. in l. nec emere, C. de jure deliber.* Et quidquid sit, sufficit confessio in monitorio facta, quæ licet sit procuratoris, † & ideo possit quandocum- que à Domino revocari, fallit tamen quando † vigore illius in primo iudicio obtinuit: nam in secundo necessarium est, ut illam sequatur, nisi de errore illius in processu constaret, *Agid. decis. 3.*

Neque illud retardare debet sententia A.C. per quam reprobarus fuit contractus cujus vigore census petuntur, † quoniam stante appellatione ab ea introducta suspensus fuit illius effectus, *l. 1. §. Reus, ubi Doctor. C. ad Turpill. cum similibus.*

Et ex his, & aliis per informantes adductis absque difficultate conclusum fuit mandatum decernendum.

R.P.D. Corduba, Beneventana census, Lunæ 7. Junij 1594.

SUMMARI A.

- 1 Mandatum de manutendo datur existenti in possessione tempore mota litis.
- 2 Ampli. Ut detur etiam ejus hæredibus.
- 3 Sententia, & illius effectus suspenditur per appellationem.
- 4 Filius agens uti hæres patris talis præsumitur.
- 5 Agens contra aliquem uti contra hæredem, pro tali illum videtur approbare.
- 6 Aditio inducitur per revocationem procuratoris defuncti, constituti, & effecti domini litis.

DECISIO CCXI.

Domini resolverunt, dandum esse mandatum de manutendo filiis, & hæredibus q. Domitiae Constantiæ de Comitibus: qui constat illam per multos annos ante, & de tempore mortis patris fuisse in possessione exigendi redditus census de quo agitur, † & sicut illi dandum esset si viveret, §. retinenda. *Inst. 1 de interd. cum vulgar. † ita filiis, & hæredibus, ad trad. 2 per Menoch. de retinend. remed. 3. n. 62.*

Non obstat sententia A.C. super nullitate census, † cujus effectus suspensus est per appellationem, *l. 1. §. ad Turpillian. c. veniens, de jurejur. & fuit dictum coram R.P.D. Orano in una Foroliviensi census, 13. Novembris 1589. Præsertim cum census fuerit declaratus nullus: quia per testes probatum fuit non adfuisse pecunias numeratas verè ipsius emptoris, quæ probatio potest recipere probationem in contrariam: una enim alteram non excludit.*

Quod verò obijcitur de legitimatione personarum, facile tollitur: quia † ultra quod Joannes, & Petrus 4 sunt filij D. Constantiæ, & præsumuntur hæredes, pars adversa pro talibus acceptavit, † ex quo contra eos 5 uti filios, & hæredes Constantiæ, citato procuratore ab eis coactum processit in causa, & obtinuit sententiam ab A.C. Facit etiam quod procurator dominus litis effectus post mortem Constantiæ fuit per filios revocatus, † qui actus circa nomen hæredis fieri 6 non potest.

R.P.D.

154 Decisio CCXII. & CCXIII.

R.P.D. Manzanedo, Jannensis census, Veneris 17. Junij 1605.

SUMMARI A.

- 1 Possidens ante motum litem est manutenendus.
- 2 Confessio partis superat omne genus probationum.
- 3 Simulationis exceptio non impedit manutentionem.
- 4 Possessio civilis sola in incorporalibus est manutenibilis.
- 5 Sententia per appellationem suspensa non impedit manutentionem.

DECISIO CCXII.

Domini censuere Antonium esse manutenendum in quasi possessione exigendi pensiones census de quo agitur, et cum de dicta illius quasi possessione ante motum litem constet, ad text. in §. sed hodie, Institut. de hered. interd. legat. 1. §. in rudi. ff. uti possid. Bartol. in leg. de Prator, numero 2. et 13 ff. eod. Covar. Pract. Quast. cap. 17. num. 3. Veral. decis. 200. part. 2. Sed sic est quod de dicta quasi possessione Domini Antonij constat ex confessione Hieronymi patris adversæ, qui in judicio petiit ex eo quod hic census fuerat declaratus fictus, et simulatus, D. Antonium cogi ad sibi restituendum scura sexaginta auti, quæ ab ipso indebite habuit vigore hujus census, ut ex scriptura publica, quam exhibuit, constare dixit, et et probatio per confessionem partis omne genus probationis superat, ad text. in l. fin. C. de non num. pecun. l. cum te. C. de transact. l. debitores, ff. de jud. Veral. decis. 107. n. 2. p. 3. Craver. conf. 207. n. 9.

Non obstat exceptio simulationis contractus, quia respicit defectum tituli, et et non impedit manutentionem durante lite, ex Ferrerio conf. 7. n. 3. et 4. et fuit dictum in una Romana census, coram Robusteria, 8. Febr. 1577. ubi plures pro hac sententia adducit.

Minus obstat quod Antonio solutio pensionum fuerit denegata, quia cum semel fuerit in possessione, etiam si dicta solutio illi denegeretur, potest possessor et in istis incorporalibus retinere civilem possessionem, et petere manutentionem durante lite, ex Fabr. in §. retinenda, n. 22. Inst. de interd. et Salic. in l. 1. n. 7. C. uti possid. et Maranta de ordi. judic. p. 4. dist. 7. num. 10 et pluribus citatis fuit dictum in supradicta Decisione coram Robusterio.

Ultimò non obstat sententia, qua hic contractus declaratur simulatus, et cum ab ipsa fuerit appellatum, ex quo ipsius effectus fuit suspensus, et per rescriptum Sanctissimi, qui commisit causam in Rota sine præjudicio solutionis census, et facit Decisio Hispanensis pensionis, 6. Aprilis 1576. coram bon. mem. de Grassis, et illa Venetiarum census, 22. Martij 1596. coram Illustrissimo Arigono.

Illustrissimo Cardinale Ludovico, Imolensis census, Veneris 11. Maii 1607.

SUMMARI A.

- 1 Quasi possessio exigendi acquiritur per unicum actum.
- 2 Causarum solvendi pluralitas non presumitur.
- 3 Solutio ex qua causa facta fuerit, apparet ex instrumento quietationis.
- 4 Quasi possessio acquisita contra defunctum, est manutenenda contra ejus heredes.

5 In interdito retinenda jus metiendum est ex persona actoris.

6 Jus actoris non mutatur ex mutatione persona rei conventi.

7 Sententia, et ejus effectus suspenditur per appellationem.

8 Manutentio est danda pendente judicio super appellatione, restitutione in integrum, et nullitate.

DECISIO CCXIII.

Rota censuit Dominis de Capponibus dandum esse mandatum de manutenendo in quasi possessione exigendi census de quo agitur. Ex solutione et enim quæ dator, licet unica, quæ sit possessio. Gloss. et Doctor. in cap. cum Ecclesia Sutrina, de causa possess. et propr. Bart. in l. hoc intersiclo, n. 3. ff. de itiner. actuq. privat. Alex. conf. 34 n. 16. lib. 4. Rom. conf. 311 n. 17. et fuit sapius resolutum, signanter autem in terminis istis in una Venetiarum census, 22. Maij 1599. coram Illustr. Arigono, et in Romana census, 6. Novembris prox. moe præteriti, coram Reverend. P. D. meo Justo.

Non obstat, quod dicitur, solutionem esse factam ex alia causa et quia ultra quod alia non apparet, et pluralitas causarum non presumitur, l. si divorcio, ff. de verb. oblig. Aym. conf. 73 et 38 ex instrumento et quietationis contrarium convincitur: nam in eo habetur solutionem esse factam Dominis Francisco, et Nicolao de Capponibus cessionariis Marci Antonij Decij, et cessio est de censu, de quo agitur. Et ista et quasi possessio acquisita contra Hieronymum defunctum est manutenenda contra filios, heredes, et successores: et quia in isto judicio retinenda jus metiendum est ex persona actoris, quæ non mutatur et mutata persona ex parte rei, Guido Pap. decis. 629. Put. decis. 152. lib. 3. Gigas de Pension. q. 47. num. 10. et in his terminis fuit dictum in una Romana census 17. Maij 1589. coram Illustrissimo Cardinale Seraphino, et in pluribus citatis, et in alia Romana census superius allegata.

Non obstat sententia contra census ex capite evictionis, et quia fuit suspensa per appellationem et commissionem restitutionis in integrum, et nullitatis, et interim sunt manutenendi et Domini de Capponibus in sua quasi possessione census exigendi. Casar de Grass. decis. 4. de causa possess. et propriet. fuit dictum in Bononiensi census, 13. Jun. 1564. coram. Reverendissimo Pacensi, in Romana census, 26. Aprilis 1596. coram Illustrissimo Cardinale Pamphilio, et in præallegata Romana census, coram R. P. D. meo Decano, tanto magis, quia apparet de solutiobe post præsentam evictionem, ut ponderavit Rota in Terdonensi pensionis, coram Illustrissimo Cardinale Pamphilio, 1. Julij 1696. et in Calagurrisana pensionis, 2. Maij 1598. coram Reverendissimo Pacensi.

R. P. D. Justo, Foroliviensis census, Veneris 12. Junij 1609.

SUMMARI A.

- 1 Quando est in obligatione moneta imaginaria, si alteretur illius valor intrinsecè, attenditur tempus contractus.
- 2 Quando est in obligatione certum genus moneta, si existat, illud est solvendum, sin minus debet solvi ejus valor secundum tempus solutionis faciendæ.
- 3 Nisi sit alterata bonitas intrinseca moneta promissa.
- 4 Libra est moneta imaginaria constituta ex certis monetis inferioribus.

5 Totum

Decisio CCXIV. & CCXV. 155

- 5 Totum recipit qualitatem à suis partibus.
- 6 Pars, & totum sunt ejusdem juris.
- 7 Pactum quod solutio fiat de moneta currenti, quomodo intelligitur.
- 8 Qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi.
- 9 In hac prepositio, multum differt à prepositione, De.
- 10 In hac prepositio, est apta includere terminum cui adjicitur.

DECISIO - CCXIV.

Rota censuit ita intelligendum esse pactum solutionis, ut neutra pars sit in damno, nec locupletetur cum aliena iactura. Dum igitur in pacto continetur, quod solutio fructuum, & restitutionis sortis principalis census empti à R.P.D. Malvasia, sit facienda per Dominum Titum Torellum venditorem de libris conventis, & solutis respectivè in pecunia numerata currenti, Domini dixerunt libras esse solvendas secundum valorem monete currentis de tempore contractus. Si enim solverentur libras quæ sunt monete cujusdam imaginariæ, & in specie non reperiuntur, nec reperiebantur de tempore contractus, in moneta nunc currenti minus solveretur, quàm fuerit conventum, & solutum in pretio, & R.P.D. Malvasia emergeret damnum. Licet enim libras essent eadem extrinsecæ, non tamen essent idem intrinsecæ, sed minoris æstimationis, utique confectæ per minutam pecuniam inferioris valoris, quo tunc casu attenditur tempus contractus, ut fuit decisum in his terminis coram Illustr. Mellino in alia Foroliviensi census, 17. Maij 1604. & hanc partem sequitur Sord. post allegatos conf. 200. lib. 2. & conf. 406. lib. 3.

Non obstat communis Doctor. conclusio, tunc quod quando certæ monete species est promissa, ut in casu nostro libra promissa est, & est in obligatione, tunc si extat tempore quo fieri debet solutio, illa species solvenda est, vel si non extat, debet solvi ejus valor, seu æstimatione, quæ est de tempore solutionis faciendæ, Bart. & alij in l. Paulus, ff. de solut. cum allegatis in causa Romana pecuniaria Sancti Celsi, coram Decano, 23. Januarij 1589. Quoniam responderetur tunc quod ista oppositio procedit quancumque fuit facta promissio certæ speciei pecuniæ tunc existentis, & cujus bonitas intrinseca non recepit aliquam alterationem; secus si est alterata bonitas intrinseca speciei promissæ, ut dictum fuit in alia Foroliviensi census, coram Sacro, 8. Martij 1602. tunc enim attenditur bonitas intrinseca tempore contractus. Gloss. fin. in c. olim, de censib. & in cap. cum Canonicis, eod. tit. cum alijs allegatis per Ioan. Reg. de Monet. num. 4. & ratio est, quia aliàs tunc verè debitor minus solveret quam recepit, ut per Socin. Iun. conf. 145. n. 95. lib. 1.

Quod autem sit alterata bonitas intrinseca librarum, patet, quia tunc nihil aliud erat, nec est libra, quàm quædam moneta imaginaria constituta de certis monetis inferioribus, si igitur illæ monete inferiores patiuntur diminutionem intrinsecam, patitur etiam ipsa libra, quæ est quid totum, & constat ex pluribus istarum monetarum inferiorum, si igitur tunc partes, quæ conficiunt libram, recipiunt diminutionem intrinsecam: ergo & ipsum totum, l. si quis cum totum, in princ. ff. de except. rei judic. l. qui scit, in princ. & ibi Gloss. ff. de usur. tunc cum dicatur ejusdem juris pars, & totum, l. que de tota, in princ. & ibi Gloss. Bart. & Doctor. ff. de rei vendic. cum similibus.

Non obstat pactum quod sit solvendum de moneta currenti: ergo de moneta tempore solutionis: tunc quia istud pactum operatur, ut non possit cogi solvere de moneta antiqua, sed possit solvere de nova currenti.

Oldr. conf. 250. num. 3. vers. ad secundum. Abb. in cap. quanto, num. 14. ff. de iurejur. Nec fuit intentio partis ut solveretur de moneta currenti diminuta, sed ostendere de qua moneta solvi posset. Unde non facit contra illa regula, tunc quod qualitas adiecta verbo sit intelligenda secundum tempus verbi, l. in delictis ff. de noxal. action. & in proposito Brun. in tract. de euzm. conclus. ult. fallent. 8. in fine, Grat. conf. 13. num. 40 lib. 1. Gabr. concl. 1. num. 23. de solut. Quia Brun. dicit quod facienda est solutio de moneta currenti tempore solutionis, habito tamen respectu ad antiquam, ut tanto plus de nova detur, quantum valeret illa, quæ currebat tempore promissionis.

Quæ tanto magis procedunt in hoc casu ubi non est promissum solvere libras pecuniæ currentis, vel de pecunia currenti, sed in pecunia currenti; & multum differt tunc prepositio, In, & De, secundum Anch. in cap. 9. ne captanda, sub. n. 1. de concess. prebend. in 6. tunc & Prae. 10. positio, in pecunia currenti, apta est includere pecuniam currentem, Oldr. conf. 49. num. 9. facit text. cum sua materia, in l. si quis fuerit stipulatus decem in mille, ff. de solut. ubi mille est in solutione, sed non ideo excluditur solutio in pecunia, & ibi Bart. num. 3. multum facit ad propositum, dum ibi dicit, quod si promitto dare tibi centum libras in florenis, floreni non sunt in solutione tantum, sed etiam in obligatione, ita in hoc casu ubi est promissio solutionis librarum in currenti pecunia, currentis pecunia non solum est in solutione, sed etiam in obligatione, quo casu quando dicitur solum, De currenti pecunia (non de currenti tempore solutionis, excludendo monetam currentem tempore contractus) concludit etiam Brun. in loco allegato, quod intelligitur de currenti tempore contractus.

Ex quibus ita fuit decisum in hac causa proposita extra Rotam.

Reverendissimo Domino Sacro, Aprutina
seu Montis alti census, 4. Julij 1607.

SUMMARI A.

- 1 Litera Apostolica habent executionem paratam.
- 2 Deposita non integrum, non relevat deponentem.
- 3 Interpretatio non potest desumi ab observantia difformi.
- 4 Interpretatio non cadit in claris.
- 5 Solutio non est precisè facienda de specie moneta, quæ est in obligatione, si non reperitur, vel difficillimè reperiri potest.
- 6 Inverbum calumnia omitti potest citra vitium nullitatis, quando cessat omnis suspicio calumnie.
- 7 Auditor camera, tanquam executor literarum Apostolicarum, est iudex competens, etiam quoad Episcopos.
- 8 Inobservantia forma tradita in cap. quia pontificali, de off. judic. delegat. in 6. non inducit nullitatem processus.

DECISIO CCXV.

Sententia A. C. visa fuit digna confirmatione, tanquam illa, quæ justificaretur ex litteris Apostolicis super concordia expeditis: ex quibus ad tria tenetur Dominus Marcellus, nempe ad obrinendam justificationem beneficij super quo facta fuit concordia ab Abbate S. Mariæ Montis alti ad solvendum annum censum ducatorum quadraginta de camera, de illo quotannis solvendo, quorum nullam pro parte dicti Marcelli fuit adimpletum, unde bene declaratum, ipsum

1 ob non partitionem incidisse in poenam in literis contentam, cuius explorati juris sit has literas ꝛ habere executionem paratam, Mohed. *decif. 13. ut lit. pendens.*

Non obstat prætenſum adimplementum, ex quo institutio fuit obtenta à *felix. rec. Greg. XIII.* & quod Marcellus non teneretur facere novam obligationem ſtante alia facta per ſuum antecellorem, quæ & ipſum ligabat; & quod fuerit factum actuale depositum ceſſante Abbate ſuſcipere annuam præſtationem. Nam quoad primum fuit dictum de eo nihil conſtare in actis; de ſecundo conſuſionem illam ſubſiſtere in iure, nihilominus non applicari in facto; tum quia non apparet aliquam obligationem cameralem fuiſſe factam per antecelloribus Domini Marcelli; cum quia attendenda eſt forma litterarum, ex quibus tenetur quilibet beneficiarius facere novam obligationem, & ſunt ve. ba concordie ibi, ac ipſi, & ſucceſſores ſui in forma Camere obligare, &c. ad tertium fuit reſponſum depositum fuiſſe tantum ducatorum quinquaginta duorum monete Regni, quæ ſumma cum nunquam conſtituat ſummam ducatorum quadraginta auri de camera, merito tale depositum ꝛ tanquam minus integrum non relevat deponentem, ex not. in l. *debitores, C. debit. vendit. pignori. imped. Alex. conf. 75. n. 8. lib. 7.* cum aliis per Craver. *conf. 106. n. 1.*

Non obſtat prætenſa obſervatio, ex eo quod per aliquot annos fuerint ſoluti quinquaginta duo ducati monete regni, quia intra id tempus fuerunt etiam ſoluti ducati quadraginta auri de camera; unde talis 3 ꝛ obſervantia tanquam varia, & diſformis non poteſt deſervire pro obſervantia interpretativa, Bart. in l. 2. *num. 22. ff. ſol. matr.* cum aliis ad eam rem cumulatis per Craver. *conf. 313. n. 4.* Addebant aliqui ex Dominis, quod illa verba, ducati quadraginta auri de Camera ꝛ ſunt adeo clara, ut nullam admittant interpretationem, ad vulg. l. *illo aut ille, ff. de leg. 3.* cum aliis quæ in ſpecie tradit Aret. *conf. 115. n. 2.*

Admittebant tamen Domini, quod ſolutio non ſit 5 facienda præciſe ꝛ in ducatis de Camera, cum illa ſpecies monete difficillimè invenitur, ſed poſſit fieri in moneta æquivalente, ut fuit deciſum in aliis cauſis.

Minùs obſtant prætenſæ nullitates, & illa in primis, quod pro parte Abbatis, ſive Domini Epilcopi commiſſarij, inſtante Domino Marcello non fuerit præſtitum iuramentum calumnie, quia fuit dictum 6 ꝛ quod ex literis concordie ſtatim fuit fundata intentio actoris, & conſequenter ceſſaſſe ſuſpicionem calumnie, & ſucceſſivè iuramenti, ex not. in c. 2. ubi Bald. *n. 7. verſum in iſto. Felin. n. 1. de Probat.* cum aliis per Cot. tam, in memorab. in verbo *Iuramentum Calumnie*, & fuit aliàs coram RR. PP. Seraphino, & Mellino deciſum, licet per prius in cauſa Romana attentatorum coram Illuſtriſſimo Mantica Rota dubitaſſet.

Ad ſecundam ex defectu iuriſdictionis A. C. procedentis contra Dominum Marcellum tanquam Epilcopum, fuit dictum quod quidquid ſit de facultatibus 7 A. C. ordinariis, ceſſabat difficultas hoc cauſa, ꝛ quo A. C. proceſſit tanquam deputatus executor litterarum Apoſtolicarum; quo cauſa non eſt dubium quin poſſit procedere etiam contra Epilcopos jux. text. in cap. *quia 8 pontificali, de offic. judic. delegat. lib. 6.* ꝛ cujus decretalis forma licet non fuerit per iudicem præciſe ſervata, quod non affirmabant, Domini dixerunt non ex eo tantum inferri poſſe ad nullitatem, ut per Gloſſ. & Doct. *ibidem.*

R. P. D. Penia Romana pecuniaria, Lunæ 23.
Januarij 1589.

SUMMARI A.

- 1 Ignorantia improbabilis, & ſupina non excuſat.
- 2 Solutio eſt faciendæ de moneta conventa, quando certa ſpecies monete eſt in obligatione, ſi ſpecies illa reperitur, ſi minus illius eſtimatio juxta tempus ſolutionis faciendæ.
- 3 Valore monete extrinſecus mutato, ſolutio debet fieri habita ratione ad aſſimationem, quæ eſt tempore ſolutionis.
- 4 Præſcriptio contra Eccleſiam non currit niſi ſpatio quadraginta annorum.
- 5 Cap. olim cauſam, & cap. ſu. de cenſib. intellexus.
- 6 Solutio faciendæ eſt juxta valorem monete, quæ curriebat tempore obligationis, ſi illa ſpecies monete non reperiatur.

DECISIO CCXVI.

Anno 1524. inter Capitulum, & Canonicos S. Celsi, & R. P. D. Bartholomæum Ferræ, Canonicum S. Petri, tanquam administratorem Capelle Iulie in Ecclesia S. Petri ſitæ, occasione cujuſdam litis in Rota pendenti, fuit facta tranſactio ſuper quibusdam domibus, quas Canonici S. Celsi ad ſe pertinere dicebant, cujus tranſactionis virtute utrique liti ceſſum eſt, & conſtitutum ut in poſterum futuris perpetuis temporibus Canonici S. Celsi legitimo dictæ Capelle Iulie procuratori pro tempore exiſtenti ſingulis annis de ſeſtremi in ſeſtremi ducatos centum auri in auro de Camera ſolvere tenerentur. Eos multis annis Canonici S. Celsi juxta formam dictæ tranſactionis ſolviſſe dicuntur. Ex apochis autem, & quietantiis apparebat, quod ſaltem ab anno 1556. uſque ad annum 1586. Canonici S. Celsi dictos centum ducatos ſolum ſolverunt ad rationem undecim Juliorum pro tempore currentium pro ſingulo ducato auri in auro de Camera; cum autem dictus ducatus aureus de Camera ſucceſſu temporis ſecundum valorem extrinſecum eſſet auctus, quamvis auri pondus, aut bonitas non apparebat omnino mutata; crevit enim ejus valor, qui nunc etiam currit ad juſtos tredecim pro ſingulo ducato. Propterea præſati Canonici S. Petri tanquam adminiſtratores Capelle Iulie tam de præterito, quam de futuro ſolutionem præſatorum centum ducatorum auri in auro de camera, non ad rationem undecim Juliorum, ſed ad rationem tredecim Juliorum exigere volebant.

Hanc controverſiam ambæ partes ſuffragio Rotæ diſtinctam ſtatuentes, eam mihi extra Rotam commiſerunt, quam propoſui die 2. Decembris 1588. & quoniam Domini fuerunt varij, non fuit capta reſolutio. Itaque die 23. Januarij 1589. iterum propoſita, poſt diligentem diſcuſſionem, Domini duo tempora diſtinguenda prudenter potaverunt. Primum præteritum, quod reſpicit terminos, ſeu penſiones elapſas. Alterum quod reſertur ad penſiones futuras.

Quatenus attinet ad terminos, ſeu penſiones præteritas conſueverunt, ne Canonici S. Petri amplius à Canoniciſ S. Celsi exigant, quàm hætenus receperunt, ut ſcilicet contenti ſint ſolutione facta ad rationem undecim Juliorum pro quolibet ducato auri in auro de camera, præſertim cum non videatur eos poſſe juvari prætextu erroris ſui procuratoris qui præſatas penſiones exigebat, & recipiebat à Canoniciſ S. Celsi ad rationem undecim Juliorum pro quolibet ducato; nam cum

cum singulis annis à dicto procuratore reciperent computa, & rationes subducerent ipsi sibi potius præjudicium inculerunt, & si qua ignorantia considerari poterat, illa non videbatur probabilis, sed supina, & quæ non excusat errantem, l. lata culpa, ff. de verb. sign. l. quod Nerva, ff. de pos. l. plurimum, l. nec supina, ff. de jur. & fact. ignor. Tenor præterea apocharum, seu quietiarum præteritum istum errorem satis tollere videbatur, cum fierent habita ratione valoris aureorum antiquorum, de quibus in ipsa transactione fuerat actum.

Quantum ad secundum tempus spectat, quod futuras solutiones respicit, Domini voluerunt solutionem fieri vel ex aureis ducatis de Camera, vel in eorum vero valore secundum tempora currentia; nam secundum communem Doctorum sententiam, & quando certa moneta species est promissa, quæ exte tempore quo fieri debet solutio, illa species est solvenda vel ejus valor, seu æstimatio tempore solutionis faciendæ, Bart. & Doctor. in l. Paulus, ff. de solut. Arcet. cons. 11. n. 3. Cagnol. in l. 2. C. de pact. inser. empt. & vendit. Petr. Benint. dec. 39. incipit, *Dabitur in quadam causa*, Aym. cons. 47. incipit, *Magnificus dominus. n. 6. vers. quinto lo. 0.* Ratio autem est, nam & quando variatur extrinsecus moneta valor, sine dubio non debet attendi tempus contractus, sed tempus solutionis, ita Arcet. d. cons. 11. n. 3. ubi testatur hanc communem opinionem, in casu proposito ducatus aureus de Camera non apparebat variatus in bonitate intrinseca, cum is qui nunc creditur in curia, sit ejusdem ponderis, & bonitatis (ut facta experientia esse videretur) ac ille qui ante quinquaginta, aut sexaginta annos in usu erat: argenteus aere nummus, quem julium, vel paulum dicunt, erat immutatus, ac in duobus ferè baiocchis diminutus, ut constat ex Constitutione quadam Pauli IV. incipit, *Ex omnibus edita*, an. 1558. unde cum hodie cum undecim julis currentibus non possit emi unus aureus de Camera ex illis qui currebant de tempore contractus, vel de illis, qui in illorum loco suffecti sunt, debitor nunc solvens undecim julios pro illis qui solvebantur antiquis temporibus, quando julij erant meliores, cum minus solvat, non satisfacit obligationi: nam cum illis undecim antiquis julis poterat emi unus aureus de Camera, qui hodie cum undecim julis nostratibus, seu currentibus emi non potest.

Nec Canonici S. Celsi potuerunt præscriptione se tueri, cum non potuerint probare continuatas solutiones ad rationem undecim juliorum pro quolibet ducato, nisi ab anno 1556. usque ad annum 1586. & sic per triginta tantum annos, & qui non sufficiunt ad inducendam legitimam præscriptionem contra Ecclesiam, cum quadraginta anni requirantur, cap. de quarta, cap. illud, de prescript. Illa verò solutio ad rationem decem juliorum pro ducato facta per Canonicos S. Celsi de anno 1529. unica est, nec demonstratur continuatio, ideo non est sufficiens ad inducendam præscriptionem, aut præscriptionis initium, d. cap. illud, §. verum, de prescript.

Ad & cap. olim causam, & cap. fin. de Censib. quibus sanciri videtur ut deficiente antiqua pecunia solutio fiat in moneta, quæ est in usu. Respondebatur primum reperiri nunc quidem Romæ ducatos aureos de Camera antiquos, qui licet non sint in usu frequenti, non refert; cum Canonici S. Celsi tot singulis annis reperire possint, quot ad parvam summam centum ducatorum persolvenda sufficiant. Rursus dicebatur, quod quamvis in individuo non reperiantur illi ipsi aurei de Camera, qui currebant de tempore contractus de anno 1524. reperiantur tamen apud mercatores ducati alij de Camera antiquis illis prorsus similes, de quibus solutio commodè fieri possit: unde non iurat

Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

dispositio illorum textuum in casu proposito. Ac ita etiam procedit illa opinio, quæ asserit & solutionem esse faciendam juxta valorem moneta, quæ currebat tempore contractus; nam ea vera est quando antiqua moneta non reperitur amplius, Ant. Burg. in cap. cum dilecti, num. 29. de empt.

Ad decis. Pot. 149. incipiens, *Communis conclusio est*, respondebatur eam totam mutare, & incertam videri, ac suffragij potius privati, quàm decisionis Rotæ speciem præ se ferre.

Multa alia fuerunt utrinque allegata, quæ facile ex præfatis vel motu conciliantur, vel subvertuntur, & ideo consultò fuerunt hic omissa, præsertim cum Domini ad declarandam propositam difficultatem, in his, quæ dicta sunt, præcipuè fecerunt fundamentum.

Illustr. Cardinale Lancelloio, Romana aureorum octo Zeccarum, 20. Junij 1597.

SUMMARI A.

- 1 Solutio est faciendæ de moneta currente tempore contractus, si ea tempore solutionis reperiat, nec sit mutata in bonitate intrinseca, aliàs secundum æstimationem illius de tempore contractus.
- 2 Contrahentes præsumuntur sentire, ut solutio fiat de qui currunt tempore curris.
- 3 Obligatus solvere scutos aureos tenetur solvere eos, qui currunt tempore solutionis.
- 4 Intellige quando non reperiantur aurei, qui currebant tempore obligationis, vel debitor nollit solvere illorum æstimationem, d. num. 4.
- 5 Bannimenta non comprehendunt contractus jam perfectos.
- 6 Bannimenta intelligi debent ut minus devient à jure communi quam sit possibile.
- 7 Et ne quis damnum patiat, si cogatur solvere monetam pretiosorem ea quam tempore contractus recepit.
- 8 Debitor dicitur in damno, si cogatur solvere monetam pretiosorem ea quam tempore contractus recepit.
- 9 In obligationibus dubiis venit id, quod est minus.
- 10 Verba contractus interpretantur contra eum, qui in illis se fundat.
- 11 Lex procedens declarando, trahitur etiam ad præterita.
- 12 Lex procedens corrigendo, non declaratoria, sed correctoria dicitur.

DECISIO CCXVII.

ANNO 1596. emanarunt edicta, unum die 2. Januarij super vero valore scutorum auri. Alterum die 8. Augusti primi declaratorium, in quibus fuit ordinatum, quod scuta auri octo Zeccarum in dictis bannis specificatarum intelligantur, & sint scuta auri bona, & currentia, reliquarum verò Zeccarum sint quindecim currentia, sed minoris æstimationis dictorum octo Zeccarum ad rationem duorum scutorum cum dimidio pro quolibet centenario. Et quia in ultimo edicto fuit etiam mandatum, quod solutiones in posterum faciendæ in scutis auri in Kalendis Januarij sequentis anni, 1597. vigore litterarum cambi, cedularum, instrumentorum, & quorumcumque contractuum fieri deberent in dictis scutis octo Zeccarum, orta est dubitatio. An in solutionibus censuum, & aliorum contractuum ante dictum annum 1596. celebratorum, & similiter in restitutione depositorum ante dicta bannimenta penes mercatores factorum, deberent solvi scuta auri ex dictis octo Zeccis, vel satis essent alia quæcumque.

O Et

Et hujusmodi dubio die 20. Junij 1597. de ordine Sanctissimi per me in Rota proposito Domini censuerunt solutiones posse fieri in scutis currentibus, & ordinariis, licet non sint octo Zeccarum, moti ex communi conclusione in hac materia monetarum, quod solutio est facienda in moneta currente tempore contractus, si ea tempore solutionis reperitur, nec ea sit in bonitate intrinseca mutata, vel sit mutata, vel non reperitur in ejus estimatione secundum estimationem de tempore contractus, & obligationis, juxta tex. in cap. olim, in cap. Canonici, & utrobique Gloss. & Doctor. ext. de Censib. Bart. in l. Paulus, n. 6. ubi alij, ff. de solut. notat Doctor. in l. cum quid, ff. si cert. petat. Rub. Alexand. conf. 17. Soc. Jun. conf. 145. n. 94. lib. 1. Corn. conf. 321. n. 13. lib. 3. Bertran. conf. 17. n. 4. vol. 4. & conf. 168. n. 1. & 251. n. 7. vol. 1. p. 1. & plures cumulat Tiraq. de retractu Lignag. §. 1. gloss. 18. n. 26. & 27. Covar. de veter. numismat. cap. 7. §. superest modo, num. 2. Anton. Gaber de solut. conclus. 1. & 2. cum aliis quos relet, & sequitur novissime Hieron. Gabr. conf. 164. n. 4. lib. 1. Put. decis. 149. lib. 2. & ita aliis fuit resolutum in Rota in una Casenateni pecuniaria, 14. Martij 1597. coram R. P. D. meo Penia. Quare cum scuta aut currentia tempore contractus hodie reperiantur, nec eorum ulus sit reprobatus, quamvis sint in estimatione variata, ex quo non sunt immutata in bonitate intrinseca, satisfit per eorum solutionem juxta dictam communem opinionem. Maxime tamen cum ea censetur fuisse mens contrahentium, ut de currentibus tempore contractus intelligatur facta promissio, Cast. in l. fin. n. 4. C. Commun. de legat. Guid. Pap. q. 493. in princ. Calcan. conf. 15. n. 17. Et quamvis Boer. decis. 327. Alciat. conf. 33. como 3. lib. 8. Menoch. conf. 288. n. 20. Arct. & alij allegati per Tiraq. ubi supra, n. 26. voluerint obligatum tamen solvere in scutis aureis, teneri ad solvendum in scutis aureis currentibus tempore solutionis, tamen intelligebant Domini tamen id habere locum quando non reperiretur species promissa, vel debitores estimationem antiquorum solvere nollent, sed quando speciem promissam solvere intelligunt, & ea reprobata non est, sequenda videtur prior opinio magis a Doctoribus recepta.

Et quia tota difficultas hujus dubij videbatur restricta ad intellectum dictorum bannimentorum. Ideo Domini particulariter respondendo dicebant predicta edicta non esse intelligenda de solutionibus faciendis vigore obligationum, & instrumentorum ante bannimenta perfectorum, & habentium causam de preterito, idque deducebant ex natura legis, tamen quae respicit negotia futura, non autem praeterita, l. legat. C. de legib. c. 2. & cap. fin. de consuet. & in terminis bannimentorum, ut non comprehendant contractus jam perfectos, etiam si eorum effectus adhuc in pendentem esset, tenent Dec. in cap. fin. n. 63. vers. sexta conclusio, de consuet. Caputaq. decis. 103. fuit dubieatum lib. 2. in manuscr. & in materia similium constitutionum de valore monetarum, ut non debeant extendi ad contractus & obligationes praeteritas, tradit Calcan. conf. 15. n. 3. cum seqq.

Idem demonstrabant tum ex verbis, tum ex mente dictorum edictorum. Ex verbis quidem, quia dicitur Ordinarium, & comandiamo, &c. quae verba necessario de obligationibus futuris, & in futurum faciendis intelligi debent, cum subsequantur illa verba, eccettuando solo, &c. in quibus cum disponatur non comprehendere eos contractus in quibus partes aliter convenissent, apparet praecedentia esse intelligenda de dispositionibus futuris post bannimenta, ex quo in praeteritis poterant contrahentes disponere contra tenorem bannimentorum, quae nondum emanaverant tempore contractus, neque poterant divinare an emanare debuissent; maxime cum infra, in vers. Et actio durante, &c. ex-

pressè concedatur dilatio usque ad diem primam Januarij ad effectum, ut mercatores, & alij possent certiorare suos correspondentes de dispositione ipsius banni, & sic intelligitur de solutionibus faciendis vigore litterarum, & contractuum post certificationem celebratorum. Ex mente vero, quia intentio banni fuit tantum declarare valorem scuti, & quod juxta valorem taxatum esse deberet in commercio, non autem augere obligationes, ita ut debitores obligati essent solvere scuta octo Zeccarum in caso, in quo de jure aliter non tenerentur, Oldr. conf. 250. n. 3. & ultra intentionem Legislatoris verba legis extendi non debent, cap. propria, de verbor. sign. cum similibus; praesertim quia tamen sumenda est interpretatio in hujusmodi bannimentis, ut minus deviet à jure communi, Gloss. magna in l. fin. §. & in computatione, & ibi Doct. C. de jure deliber. tamen ne quis maneat in damno, quod esset tamen si cogere solvere monetam pretiosorem eam, quam receperit tempore contractus, Gloss. in l. 2. C. de novat.

Non obstat quod ex quo non constat quod aurei de quibus partes tempore contractus disposuerunt, essent de illis minoris bonitatis, & valoris octo Zeccarum, non videantur tales contractus restringendi ad aureos istos inferiores, cum poterint solum solvi in confuso non minus de una, quam de alia Zecca. Quia responsum fuit, quod cum tamen versemur in dubio, & in materia obligationis, inhaerendum videtur illi interpretationi, quae tendit potius ad extenuandam, quam ad augendam obligationem, cap. in obscuris, & cap. in spicimus, de reg. jur. in 6. & utrobique not. Din. l. quid quid astringenda, ff. de verbor. oblig. & in similibus terminis est Gloss. in cap. olim, in verbo usualis, in fine, de jurejur. & quia tamen verba contractuum, ubi in aliquo redduntur ambigua, contra fundantem se in illis regulariter interpretari debent, l. lateribus, ff. de pact.

Neque obstat quod tamen cum ista bannimenta procedant per viam declarationis, ex quo declarant aureos bonos, & justi ponderis esse, solum illos octo Zeccarum debeant trahi ad contractus praeteritos, Gloss. in cap. cum sit, in verbo, sive, de usur. Bald. in l. non dubium, ubi alij, C. de legib. Gabr. de regul. jur. concl. 3. n. 8. siquidem si respicerent praecedentes obligationes, tamen non possent dici declaratoria ex quo inducerent novam dispositionem, & corrigerent praeteritas obligationes, cum de jure non teneantur contrahentes ad aliam solutionem faciendam, & propterea correctoria, non declaratoria judicari debent, Caputaq. d. decis. 203. Calcan. d. conf. 15. n. 16.

Et ex his fuit conclusum solutiones posse fieri in scutis currentibus, quamvis non sint octo Zeccarum.

Reverendis. D. Sacrato, Foroliviensis census,
Veneris 8. Maij 1602.

SUMMARI A.

- 1 Moneta debet solvi juxta valorem currentem tempore solutionis, quando non est mutata bonitas intrinseca.
- 2 In alternativis electio est debitoris.
Declar. quando utraque pars alternativa debita est equaliter certa, not. 4.
- 3 Solutio debet fieri juxta estimationem monetae, quae est in obligatione, non autem ejus, quae est in electione solvendi.
- 4 Moneta solvi debet juxta estimationem inter contrahentes conventam.
- 5 Illatio non bene fit ex diversis.
- 6 Observantia non potest interpretari actum, nisi constet de causa, ob quam ita fuerit observatum.

Eques Bernardinus de Forolivio imposuit annum centum scutorum octuagintaquinque auri super quodam ejus prædio, & illum sic impositum vendidit Domino Hieronymo de Tordelchis Canonico Nansiensi, pretio scutorum mille auri in auro, cujus valorem in moneta Veneta ad rationem Bononenorum octuagintaquatuor pro scuto, & dictam monetam ad rationem Bononenorum duodecim pro singulis parachis (juxta quod in Civitate Forolivienfi tunc currebant paracha) recepit: dictum autem censum ut supra assignatum, & venditum solvere promissit dicto Hieronymo emptori in tot scutis auri ad pondus pizæ, vel in moneta argentea corrente de semestri in semestre in fine cujuslibet semestris proportionabiliter, & pro rata, videlicet scuta quadraginta duo cum dimidio in fine cujuslibet semestris. Evenit quod valor scuti auri fuit immutatus, ita ut plus valeret tempore faciendarum solutionum, quam valeret tempore contractus. Fuit coram me dubitatum quis valor in proposito censu esset attendendus. Placuit Dominis esse attendendum valorem aureorum de tempore solutionis, ex quo non est mutata bonitas intrinseca, juxta distinctionem Bart. in l. Paulus, n. 6. ff. de solut. & est communis Doctorum opinio, per Aret. conf. 15. n. 3. Grat. conf. 13. n. 44. lib. 1. Boët. decis. 326. n. 13. vers. tertius verò, & quartus casus. Soc. jun. conf. 44. n. 15. lib. 4. Beninc. decis. 39. & tenuit Rota in causa Casenatenfi pecuniaria, 14. Martij 1697. coram R. P. D. Penia, & in pluribus aliis.

Non obstat, quod fuit alternativè promissum, vel aurum, vel argentum, & ex quo inferitur fuisse in potestate debitoris solvere argentum, tanquam alterum ex alternativis, §. si plures, Inst. de hered. instit. & consequenter cum ab illo tempore & citra non fuerit mutatus valor argenti, Bononenses octuagintaquatuor constituere modo scutum argenteum debitum, sicut constituebant tempore contractus, quidquid circa valorem auri acciderit.

Nam respondetur censum fuisse impositum in scutis aureis, & in eisdem venditum: & licet fuerit data facultas solvendi argentum, hoc non tollit quia scutum aureum sic in obligatione, & consequenter illius æstimatio, non autem monetæ, sit attendendus, ut post Bald. Soc. Jun. conf. 44. n. 5. vers. secundo quoniam, lib. 4. Addebat unus ex Dominis in hoc casu argumentum & non posse vigore alternativæ dici æqualiter deductum in obligationem, cum non contineat summam certam, ut declarat Bart. in l. si stipulatus fuero decem, n. 2. ff. de solut. & post illum Grat. conf. 17. n. 26. lib. 1.

Minus subsistit in facto quod scutum aureum in hoc casu fuerit æstimatum ad Bononenses octuaginta quatuor, & unde illud tantum sit attendendum, Bart. in d. l. Paulus, in fine, ff. de solut. Quia licet pretium census fuerit solutum ad dictam rationem, quia de eo tempore illa summa Bononenorum correspondebat valori scutorum aureorum, sed quia modò fuit immutatus & non rectè inferitur de illo tempore ad istud, ex vulg. regula l. illud, ff. ad l. Aquil. cum concordant.

Postremò non obstant quæ dicuntur de observantia subsequuta in solvendo dictos Bononenses octuaginta quatuor pro scuto: quia potuit esse ex eo, quod dicta summa Bononenorum per aliquod tempus fuerit correspondens valori currenti aureorum, & propterea cum non appareat ex qua causa ita fuerit servata, non possunt tales solutiones deservire pro observantia interpretativa instrumenti, Aret. conf. 115. n. 3. & fuit dictum in causa Parmensi Ssæms, 14. Martij 1580. coram Robustorio.

Ex quibus fuit conclusum, sententiam A. C. ad favorem Bernardini latam esse injustam.

Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

R. P. D. Cremonensi, pensionis, Lunæ 15. Junij 1598.

SUMMARI A.

- 1 Quando est in obligatione certa species montæ, illa est solvenda.
- 2 Aliud pro alio invito creditori solvi non potest.
- 3 Promittens solvere scuta auri in auro boni, & justî ponderis, non potest solvere in moneta alterius materiæ. Etiam si in promissione dicatur, quod scutum aureum constituat libras tot, quia hoc censetur additum demonstrativè, num. 7.
- 4 Immo nec potest solvere qualibet scuta aurea, sed dumtaxat ea qua sunt boni, & justî ponderis. Limit. ob penuriam moneta aurea, absque tamen damno creditoris, num. 7.
- 6 In reservatione pensionis plurimum attenditur partium declaratio, & acceptatio.
- 8 Censibus de sui natura stas restrictivè.
- 9 Moneta destinata solutioni, si augetur, vel minuat in valore extrinseco, id cedit ad commodum, vel damnum creditoris.

DECISIO CCXIX.

Felic. record. Greg. XIV. Ioan. Antonio de Honoratis hodie Episcopo Interamnenfi reservaverat duas pensiones annuas super fructibus Ecclesiarum Parochialium S. Michaelis veteris, & S. Andreæ Cremonensis, unam videlicet quinquagintaquinque, & alteram centum & sex scutorum auri in auro Italiæ, boni & justî ponderis, mille septingentas ac viginti libras monetæ illarum partium insimul constituentium. Cum autem orta esset inter eum, & rectorem Ecclesiæ S. Michaelis quæstio super modo, & qualitate solutionis pensionis faciendæ, A. C. vel Iudex ab eodem deputatus per sententiam declaravit solutionem faciendam in libris monetæ Cremonensis, non autem in scutis aureis Italiæ boni, & justî ponderis. Unde causa appellationis coram me introducta, fuit revocata in dubium justitia hujusmodi sententiæ, & Domini fuerunt in voto, fuisse injustam, & tanquam talem fuisse revocandam.

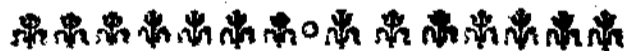
Nam & ex litteris Apostolicis loquentibus de scutis auri in auro, apparet monetam auream fuisse in obligatione positam, Bart. in l. Paulus, n. 4. de solut. cum adductis per Covar. de numism. cap. 7. §. unico, n. 1. Ideo in moneta aurea, non in alia specie solvenda est pensio, cum regulare sit quod aliud pro alio invito creditore non solvitur, l. 2. §. mutui, ff. si cert. pet. Gig. de pension. 9. §. in fine, Cagnol. l. cum quidam, n. 98. ff. si cert. pet.

Licet enim ex generali consuetudine quælibet pecunia in commercium recepta censetur posita in facultate solvendi, tamen præsentî themati non potest accommodari, quia & verba illa, scuta auri in auro boni, & justî ponderis, ut aliquid operentur, auferunt facultatem solvendi in moneta alterius materiæ, quasi ad ipsam auream respexerit disponens, ut per Boët. decis. 327. n. 3. Bologn. conf. 11. n. 40. Cephal. conf. 81. n. 5. & seq. Thesaur. decis. 174. n. 6. Et & quidem non simpliciter, quia non omnia scuta auri in auro solvi possunt etiam si non obstat materia, cum sit eadem, ut tradit Bart. in d. l. Paulus, & firmat Covar. d. §. unico, vers. secundo sed propter diversitatem ponderis, de quibus Papam intellexisse dicendam est, l. seroms plurium, §. si ff. de legat. 1. l. in minus, ff. de leg. 3. Parpur. conf. 80. n. 3. & seq. & fuit dictum coram me in una Conchenfi pensionis, & in aliis causis

5 Nec obstant illa verba ꝑ libras mille septingentas viginti monetæ illarum partium simul constituentium, quia stant demonstrativè, non autem faciunt quod dictæ libræ sint in obligatione. Socio, *conf.* 298. *in prin. lib. 2.* Grat. *conf.* 14. *num.* 13. *lib. 1.* Boer. *d. decis.* 327. *n.* 3. & fuit in similibus terminis dictum coram Domino Penia, *in una Casenatensi pecuniaria.* Nam cum in civitate Cremonæ tempore reservationis pensionis usualis, & currentia essent diversa scuta aurea, mirum videri non debet si Papa voluit declarare suæ mentis esse quod scuta reservata loco pensionis summam illam librarum conficerent, & hunc intellectum recipiendum seadent. Primum, quod in litteris reservationis Papa subdit, dummodo Rectori remaneant scuta centum similia; nam si scuta aurea non essent posita in obligatione, illa verba, scuta similia, non convenirent dispositioni, ad text. *in l. Plautius, ff. de auro, & argento legato.* Secundò, quia summa librarum mille septingentarum viginti est coacervata ex duabus pensionibus reservatis in certo numero anreorum, quam si Papa intellexisset in obligatione posita, utique divisisset. Præcedentia verò confirmat ꝑ partium declaratio, & acceptatio, quam ut plurimum Papa in huiusmodi reservationibus amplectitur, ut fuit consideratum coram Domino Perusino, *in una Auximana pensionis,* & tradit Castador, *super regula, decis.* 32. *num.* 2. Mohed. *decis.* 326. quæ in præstatione consensus nullam fecerunt mentionem librarum, sed scutorum auri in auro.

6 Neque habenda est ratio quod procurator pensionarij acceptavit solutionem pensionis in moneta argentea, & ad rationem dictarum librarum mille septingentarum viginti, quoniam ut nuper fuit coram Domino meo Litta, *in una Aretina pensionis* responsum, propter ꝑ penuriam scutorum auri in auro iusti ponderis, potest solutio fieri in moneta diversa à debita, dummodo inde nullum damnum creditoris resultet, *d. l. Paulus, ff. de solut. Socin. jun. consil.* 101. *num.* 3. *lib.* 3.

7 Minus facit ponderata dictio, constituentium, quasi genitivus, ꝑ qui stat restrictivè; *cap. cum capella,* ubi Anton. de Bur. *de privileg. Alex. in rubr. de non. oper. nunc. num.* 26. Quia restringit valorem auri ad expressas libras tempore reservationis illi æquivalentes, & propterea succedit regula, ꝑ quod quoties moneta destinata solutioni augetur, vel minuitur in valore extrinseco, id cedit ad commodum vel damnum illius cui facienda est solutio.

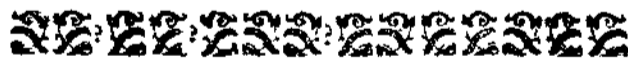
R. P. D. Penia, Casenatensis pecuniaria,
Veneris 14. Martij 1597.

SUMMARI A.

- 1 In promissione solvendi scuta aurea ad rationem tot solidorum pro scuto in paulis, vel scutis de camera, in obligatione sunt scuta aurea, in solutione pauli, vel scuta de camera.
- 2 Verba illa ad rationem tot solidorum, apposita in promissione de solvendo scuta aurea, stant demonstrativè.
- 3 Valor monetae qua est in obligatione, debet attendi juxta tempus contractus, si illius valor non repariatur diminutus.
- 4 Ampl. etiamsi sit diminutus valor monetae inferioris de qua solutio fieri potest.
- 5 Solutio facienda est juxta qualitatem monetae à partibus declaratam.

EMerat de anno 1586. Evangelista de Galassis prædium multarum tornaturarum à Balthazare Romagnolo, æstimata qualibet tornatura pretio scutorum triginta unius auri ad rationem solidorum octuaginta quatuor pro quolibet scuto. Idcirco pretium conficiens summam scutorum duorum millium centum sexdecim, emptor solvere promiserat intra terminum decem annorum proximè futurorum à die celebrati contractus, in pecunia numerata in tot paulis, vel scutis de Camera; addito insuper pacto quod Evangelista emptor solveret livellum pro dicto pretio ratione fructuum prædij venditi ad æstimationem quinque pro centenario, & quolibet anno in tot paulis, vel scutis de Camera.

Quia verò tempore contractus ad conficiendum unum scutum auri exigebantur undecim pauli cum dimidio; nam tunc octuagintaquatuor solidi seu bajocchi faciebant tot paulos, modo verò, quia elapsis jam decem annis, termino solutionis adveniente decem solum pauli implebant dictum scutum; quia pauli, qui tempore contractus erant valoris quattuordecim quadragintaquatuor, nunc vigore Constitutionis Gregorij XIII. erant quattuordecim quinquaginta, & solidus, seu bajoccus, qui tempore contractus erat sex quattuordecim. Idcirco cum hæc es Evangelistæ emptoris vellent solvere ad æstimationem monetæ currentis, & cæteræ per Constitutionem Principis in valore extrinseco; contra verò Balthazar venditor, & creditor secundum veterem valorem tempore contractus sibi solvi contenderet. Super hoc dubio Rota consulta, utraque parte informante, respondit solutionem fieri oportere æstimando scutum ad rationem undecim paulorum cum dimidio. Consideravit enim primum vigorem ꝑ instrumenti emptionis, & venditionis in obligatione fuisse scutum aureum, in solutione autem paulos, & ducatos de Camera, & verba illa ꝑ ad rationem solidorum, demonstrativè fuisse apposita ad ostendendum de quo scuto contrahentes intellexerint, Soc. *conf.* 296 *lib. 2.* G. at. *conf.* 14. *n.* 13. *lib. 1.* Boer. *decis.* 327. *n.* 3. Cum autem ꝑ scutus aureus non reperiretur, diminutus illius valor erat inspiciendus tempore contractus, quamvis ꝑ moneta inferior, de qua solutio fieri poterat, esset valdè diminita. Bart. *in l. cum quid, circa finem, ff. si cert. pet.* Craver. *conf.* 47. *n.* 6. Soc. *jun. conf.* 142. *n.* 6. *lib. 1.* Bologn. *conf.* 11. *n.* 49. Ceph. *conf.* 31. *n.* 8. *lib.* Quod maxime locum habere dicebatur in hoc contractu, in quo contrahentes expressè declaraverunt qualitatem auri, ad rationem scilicet solidorum octuagintaquatuor; nam tunc si moneta inferior, sive 5 minuta decreverat, solutio facienda est ad eam rationem, juxta qualitatem declaratam, Barbat. *conf.* 19. *n.* 7. *vers. sed licet, lib. 4.* Ceph. *conf.* 31. *n.* 6. & seq. Boer. *decis.* 327. *n.* 10. Covar. *tract. de veter. numism. cap.* 7. *n.* 1. *num.* 5.

R. P. D. Orano, Romana prætensi census,
Veneris 11. Decembris 1598.

SUMMARI A.

- 1 Debitori in dubio favendum est.
- 2 Solutio declarat quamnam speciem monetae sit in obligatione.
- 3 Observatio subsequens declarat, qua retrò gesta sunt.
- 4 Contradictio creditoris non tollit usum solvendi in certa specie monetae inchoatum tempore obligationis, licet non sit prescriptus.

5 Valor

Decisio CCXXI. & CCXXII. 161

- 3 *Valor antiqua moneta cum non est mutatus in bonitate intrinseca, solutio potest fieri vel in illa, vel in aequivalente.*
- 6 *Observantia subsequuta de consensu partium quoad modum solutionum prevalet statuto, & consuetudini generali contrariis.*

DECISIO CCXXI.

Cum aliis annua prestatio octuaginta ducatorum de Carolenis Archipresbytero S. Celsi, reservata super domibus q. Iulio Alberino locatis propter injuriam temporum, & varios casus per b. m. Cardinalem Ghinutiū arbitrum à partibus electum, redacta fuisset ad ducatos quadraginta auri in auro de camera, ex quo duæ species ducatorum in commercio hominum existunt; dubium fuit ad quam speciem dicendum sit facta redactio. Et Domini censuerunt ad ducatos auri de camera veteres, quia sunt minoris valoris, l. nummis, ff. de leg. 3. & † in obscuris favendum est caesæ debitoris, l. semper in obscuris, ubi Dec. n. 4 Cagn. n. 15. & seq. ff. de reg. jur. l. Titia, §. verò, ff. de auro, & argento legato, ut etiam contra fundantem se in verbis ambiguis, & sic hoc casu contra Archipresbyterum capienda est interpretatio, l. veteribus, de pact. præsertim cum huic intellectui congruat observantia. Nam in materia valoris monete † talis præsumitur facta solutio

2 *qualis ostenditur facta promissio, l. Julianus, §. proinde, ff. ad Macedon. l. si certis annis, ubi post Ang. n. 11. Alex. in C. de pact. Socin. conf. 145. sub. n. 3. lib. 1. Corn. conf. 181. n. 73. lib. 2. Brun. in tract. de augm. monet. q. 12. in princ. Nolla enim potest esse melior declaratio † quam ea, quæ sumitur ex his, quæ postea re*

3 *ipsa, & longo usu servata sunt, Bart. conf. 56. volum. 2. Felio. in cap. cum Bertoldus, n. 28. de re judicat. Solutio nem autem factam fuisse in ducatis veteris valoris, nõ debemus controvertere; nam ex libris Ioan. Alberini, & etiam ex quietantiis Ioan. Francisci Firmani Archipresbyteri de hoc liquet: ubi fatetur se in tribus terminis recepisse ducatos auri de camera veteres, ac in quatuor sequentibus viginti ducatos similes. Idem etiam ex aliis quietantiis Cornelij Firmani ejus successoris, & ex aliquibus moderni Archipresbyteri, etiam*

4 *† ab aliquot annis per protestationem contradixerit, nihilominus non potuit tantum operari, ut extingueret usum observatum statim post contractum, etiam quod non fuerit præscriptus: quia non requirit præscriptionem, ut tradit post alios Aym. conf. 202. n. 2. Unde cum † moneta ducatorum veteris valoris non*

5 *sit mutata in bonitate intrinseca, cap. cum olim, cap. cum Canonici, de cens. Bart. in l. Paulus, num. 6. ff. de solut. Gabr. conf. 164. n. 4. lib. 1. merito dicendum est, satisfactum sibi videri, si vel in illa fiat solutio, vel in ejus æquivalente, Put. decis. 249. lib. 2.*

Nec obstat decretum camerale, quia licet possit fortassis responderi, quod non comprehendat præterita, ut videretur tenere Capotaq. decis. 103. lib. 2. in manuscr. Calcan. conf. 15. n. 13. cum sequenti, & dictum fuit coram R. P. D. meo Lancelloto in una Romana obto Zeccarum, 20. Junij 1597. clarum est etiam, quod disponit circa debita Cameræ, & pensiones beneficiorum; non autem circa conventiones factas inter particulares de solutione certo modo facienda: nam, ut tradit Brun. de augm. monet. p. 2. 17. observantia †

6 *subsequuta, cum contineat consensum utriusque partis, prævalet statuto, & consuetudini generali in contrarium.*

Neque ad propositum facit decisio facta coram R. P. D. Penia in Romana pecuniaria. Quia in ejus themate non fuit controversia super specie ducati, sed super valore: nam partes erant concordæ circa speciem, & ejus intrinsecam bonitatem, quæ immutabilis est, non

Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

autem circa solutionem propter immutatam ejus extrinsecam qualitatem. Ideoque hodie optima ratione dictum fuit in valore hodierno ducatorum auri de Camera veteri per Dominos de Alberinis dicto Archipresbytero S. Celsi solutionem esse faciendam.

Illustr. Cardinale Ludovisio, Forolivienfis census, Lunæ 11. Februarij 1602.

SUMMARI.

- 1 *Mutato valore moneta respectu bonitatis intrinseca, solutio debet fieri de moneta currente tempore obligationis, si potest; sin minus de currente tempore solutionis ad valorem antiqua, & nom 6.*
- 2 *Testis, qui ex dispositione potest commodum reportare, dicitur testificari in causa propria.*
- 3 *Testis deponens super negativa, debet etiam non interrogatus reddere rationem sui dicti.*
- 4 *Testis deponens super negativa, debet deponere se vidisse illum actum ex quo negativa resultat.*
- 5 *Testis deponens super negativa, debet excludere actum, & potentiam.*
- 6 *In solutionibus faciendis de qua moneta solvi debeat, attenditur ultima precedens solutio.*

DECISIO CCXXII.

Catherina Zaffia de anno 1585. emit annuum censum scutorum tredecim auri in auro ab Heatore Mengo, de quo tempore in civitate Forolivij valor aurei erat Bononeorum octuagintaquatuor, qui postea tractu temporis fuit multum alteratus, & notabiliter auctus: orta fuit controversia inter Mengum debitorem census, & Alphonsum Zaffium hæredem Catherinæ, quia Mengus volebat solvere dictos Bononenos octuaginta quatuor pro quolibet scuto; Alphonsum autem precebat scutum aureum, juxta formam instrumenti, vel illius valorem pro tempore currentem.

Propterea dubitavi quomodo esset solvendus census hujusmodi, & quia in præteritum solutio non solum fuerat facta in scutis aureis diminutis, & tonsis, sed etiam quod generaliter de dicto tempore in Civitate Forolivij, & in tota Provincia Romandiolæ in promissionibus, & in quibuscumque contractibus, quando habebatur mentio de scutis auri in auro intelligebatur de similibus scutis levibus, & diminutis, & de hujusmodi fiebant omnes solutiones; & quod non currebant, neque expendebantur aliqui aurei, qui essent ad pondus Cameræ, sed omnes diminuti, tonsi, & non leviter minores justo pretio, qui postea fuerunt tempore fel. rec. Greg. XIII. per edicta publica prohibiti & reprobati, & ab iudice citra currunt, & expenduntur tantum nummi aurei iusti ponderis, & ob id majoris valoris, propterea succedit communis Conclusio, † quod quando pecunia in pondere, & bonitate intrinseca mutatur, solutio debet fieri de moneta antiqua, si fieri potest, vel si non potest, de nova, ad valorem tamen antiquæ, Oldr. conf. 250. n. 2. Bart. in l. Paulus, n. 6. ff. de solut. & in l. cum quid, n. 14. ubi etiam Paul. de Cast. n. 5. Alex. n. 16. ff. si cert. per. Imola in Clement. fin. sub n. 12. vers. dic ut per Bart. de decim. Soc. conf. 298. ante medium, lib. 2. Corn. conf. 321. sub n. 12. vers. hoc tamen non obstante, lib. 3. Aym. conf. 47. sub n. 6. Afflict. decis. 90. n. 3. Natta conf. 362. n. 1. & in terminis, quando pecunia fuit diminuta propter tonsionem, tradit Felio. in cap. quanto, sub n. 12. vers. item ex defectu pecunie, de jurejurando, Imola in d. l. Paulus, in fine. Dominus tamen dixerunt Mengum non probare solutionem

O 3 pretij

1 p̄t̄ij Censu fuisse factam in scutis non iusti ponderis; quia primus testis, qui id deponit, ultra quod est unicus, cum deponat scuta centum soluta Thomæ Augustino, fuisse ad sui contemplationem accepta, & ipse recognoverit bonam fidem in dicto Censu, & pro-
 2 pretea ꝑ possit ex sua depositione commodum reportare, dicitur testis in causa propria, Bald. *conf. 227. n. 2. lib. 5. Aym. conf. 99. n. 2.* patitur etiam alios defectus, & in persona, & in examine, de quibus per informantes, Visum fuit etiam Dominis non probare negativam quod temporibus articulationis non expenderentur, ne, current aliqui aurei iusti ponderis; testes enim, qui super quatuor astruunt hanc negativam nullam, red-
 3 dunt rationem, & tamen testes, ꝑ qui deponunt super negativa, debent etiam non interrogati reddere sufficientem rationem. Bald. *in l. cum hi, §. si integra. ff. de transf. Alex. conf. 136. n. 6. lib. 1. Dec. conf. 101. sub. n. 2. vers. tertiò principaliter, Ripa in cap. cum Ecclesia Suvrina, num. 88. de causa posses. & propr. Aym. conf. 2. sub*
 4 *n. 3.* Et cum testis, ꝑ qui deponit super negativa, debeat affirmare se vidisse illum actum ex quo negativa resultat, §. si verò adsum, Auth. *de hered. & Falcid. Bart. conf. 102. Charissime Domine, n. 4. lib. 1.* oporteret quod illi testes affirmarent se vidisse omnes contractus, & omnes solutiones in scutis aureis factas in Civitate Forolivij anno 1580. usque ad annum 1591. Immo
 5 ꝑ quod non potuissent fieri solutiones in scutis aureis iusti ponderis, qui ipsi scivissent, & vidissent, Bart. *in l. 1. §. hoc interdicto, ff. de itin. actuque privato, cum aliis quos refert, & sequitur Dec. conf. 649. post n. 10.* Immo secundus testis admittit quod aliquando solutio fieret in scutis iusti ponderis, dum juxta 16. interrog. dicit *Correvano per il più scudi d'oro scarsi, & quartus super primo, quando deponit, che non correvano quasi d'altro sorte: accedit fides plurium nobilium virorum attestantium, quod expendebantur scuta iusti*
 6 *ponderis, & scuta levia, & propterea cum ꝑ non appareat, quod aureus in sua intrinseca bonitate fuerit alteratus, licet sit variatus valor, solvendus est vel aureus ipse, vel ejus æstimatio de tempore solutionis, c. olim, & cap. cum canonicis, & ibi notat. de censib. Glor. in cap. si quis ignorat, in vers. tempore nostro, 32 q. 4. Bart. in d. l. Paulus, & in d. l. cum quid, Bald. conf. 213. n. 1. lib. 5. Aret. qui dicit communem, conf. 279. ante med. vers. tamē conclusi contrarium, lib. 2. Curt. jun. conf. 14. sub*
 7 *n. 5. vers. non igitur est dubium, cum pluribus aliis.*
 Et sic Domini resolverunt solutionem census esse faciendam in scutis aureis, vel in æstimatione secundum tempus solutionis: tancò magis, quia apparet
 7 ꝑ ex solutione ultimo loco facta, quod fuit soluta æstimatione auri currentis, ut in terminis considerat Gabr. *conf. 164. n. 7. lib. 1. ex traditis per Bald. in l. si certis, annis, n. 11. C. de pact.*

Illustr. Cardinale Ludovisio, Ravennatensis census, Lunæ 7. Maij 1607.

SUMMARI A.

- 1 Transigi super jure claro non potest.
- 2 Procurator non potest jura sui principalis, que non patiuntur controversiam, remittere.
- 3 Remissio gratuita habet vim donationis.
- 4 Procurator etiam cum libera donare non potest.
- 5 Clausula executiva instrumentorum non alterant dispositionem.
- 6 Mandatum extenditur ad solita.
- 7 Interpretatio ea semper est capienda, qua minus prejudicat.
- 8 Remissio est stricti juris.

9 Remissio est interpretanda, ut remittenti minus prejudicet quam sit possibile.

10 Verba sunt interpretanda contra eum, qui se fundat in illis.

11 Cedens non potest prejudicare cessionario.

12 Minus solvi dicitur etiam respectu temporis.

13 Transactionis natura est, ut qualibet pars aliquid det vel remittat.

14 Ratificatio requirit in ratificante specificam scientiam omnium qualitarum rei, & actus ratificandi.

15 Instrumentum ut de eo scientia habita dici possit, necesse est ut ratificanti fuerit lectum.

DECISIO CCXXXIII.

Domini censuerunt, transactionem non obviare intentioni agentium: quia Carolus Altravila ab eis procurator constitutus in multis excessit fines sui mandati. Licet enim fuisset illi data facultas transigendi super quacunque re, jure, causa, & negotio emergenti virtute, & vigore solutionis, tam sortis principalis, quam fructuum decursum, aramen non ꝑ ꝑtuit transigere super jure claro, & indubitato, l. Lucius, §. fin. ff. de administr. tutor. l. pactum vocatio. is, C. de pact. l. 1. ubi Bald. ff. de transact. Salic. in l. Præses, num. 2. & ibi Jal. n. 12. ff. de pact. Abb. conf. 85. ad fin. vers. nam transactio, lib. 2.

Miaus potuit ꝑ procurator jus suorum principa-
 2 lium, quod controversiam pati non poterat, dimittere, Feder. de Sen. conf. 177. num. 3. & 4. Alex. conf. 22. n. 8. lib. 1. Jal. in l. contra juri, §. si filius, n. 5. ff. de pact. lita. ꝑ enim gratuita remissio vim prorsus donationis ob-
 3 tinet, l. ficut, §. an pacisci, ff. quib. mod. pign. vel hypot. solu. Dec. conf. 402. num. 5.

Et ꝑ procurator, quantumvis generalis, & sub qua-
 4 cumque facultate, ac etiam cum libera constitutus, donare non potest, Bart. in l. procurator cui, in princ. ff. de procur. Bald. in l. non abstulit, n. 1. ante finem, C. de novat. Alex. & Jal. ubi supra, Natta conf. 35. n. 4.

Non obstant ꝑ clausula executiva: quia non au-
 5 gent, nec alterant, ut bene per informantes. Ex quibus constat non potuisse Censum impositum ad rationem decem pro centenario reduci ad octo.

Non obstat, quod Papa solet facere hujusmodi reductiones in signatura: quia ultra quod nunquam facit pro fructibus decursis, ut fecit procurator, potest etiam quoad futuros denegare, & aliquando denegat reductionem; immo in individuo in hoc censu denegavit, & istud solitum à Principe fieri non verit sub mandato, licet ꝑ veniat solitum constitutis, l. vel 6 universorum, ff. de pign. act. cum præsertim istud solitum Principis contineat remissionem, & donationem, quæ solentur exclusa à quocumque mandato, in quo expressa non repetitur, ut dictum est.

Neque in contrarium faciunt litteræ, quæ exhibentur, quia ultra quod non sunt productæ, nec recognita, non etiam concludunt reductionem; nam litteræ, quæ dantur sub nomine Pirrhi Gonzagæ loquuntur de remissione unius pro centenario, & procurator duos dimisit: non apparet etiam an loquantur de fructibus decursis, vel decurrendis, & intelligendæ sint de remissione decursum, non de reductione futurorum; & propterea, ꝑ ut capiamus interpretationem minus præjudicalem. Aym. conf. 33. num. 24. præsertim in remissione, ꝑ quæ stricti juris est, stri-
 8 ctissime interpretanda, Oldr. conf. 5. ac Præb. Card. conf. 120. n. 3. Dec. conf. 352. n. 7. Gabr. conf. 60. n. 4. lib. 1. ita ꝑ ut remittenti minus noccat, quam sit possibile, 9 Dec. in l. postquam liti, n. 15. C. de pact. Grat. c. n. 17. n. 46. lib. 1. & dixit Rota in una Nullius, castri montis Portij, 6. Marsij 1581. coram Bravo, & ꝑ capienda in-
 10 terpretatio verborum ad favorem remittentis contra eum,

Decisio CCXXIV. & CCXXV. 163

eum, qui se in remissione fundat, l. veteribus, ff. de pact. Cuit. lun. in d. l. postquam liti, num. 6 Gabr. ubi supra, Rota in d. Nallius. Accedit quod in aliis litteris sub nomine Julij apparet remissionem fuisse conditionalem, dummodo solutio ita facta fuisset. Litteræ Julij Cæsaris approbantes factum Petri censentur approbare sub eadem conditione. Rursus approbatio licet remittat condiciones, & inobservantiam, per illa verba, *Volendo servar la condicione, & c.* Accedit quod dicitur litteras Julij Cæsaris fuisse scriptas postquam ipse una cum aliis fratribus cesserant hunc censum Domino Herculi, & ejus uxori; & propterea illis nullo modo præjudicant, Bart. & alij, in l. facto, §. si heres, ff. ad Trebel. Afflict. dec. 163, in fine, Gozad. conf. 3. num. 8. Additur etiam censum fuisse constitutum ad favorem etiam aliorum fratrum Petri, & Julij Cæsaris, quibus non potuisset ipse præjudicare remittendo, aut consistendo. Accedit quod in taxando valore scutorum aut in auro, qui semper fuit minor eo, qui vigeat Mantuæ, ubi erat destinata solutio, notabiliter præjudicavit suis principalibus, & ulterius dedit dilationem ad solvendum scuta trecenta triginta, quorum remanebant adversarij debitores secundum dictam taxationem, & sic ultra gravamen taxationis jus etiam constitutum fuit in tempore minuit, §. plus autem, Inffit. de alt. gravavit etiam in aliis de quibus per informantes, omnia ad favorem adversariorum statuendo, nihil principalibus acquirendo, & propterea terminos etiam transactionis excedit, f. de cujus natura est ut pars quo alteri remittitur, in recompensationem recipiat, l. 1. ff. de transact. l. transactio, C. eod. Bart. in l. si cognita, num. 5. C. eodem.

Non obstat præsentia ratificatio transactionis deducta ex quibusdam litteris Domini Franciscæ, f. quia probari deberet, quod ipsa habuisset claram, & specifi- cam scientiam omnium in instrumento transactionis contentorum, Paul. de Cast. conf. 465. num. 5. vers. restat nunc, lib. 1. Card. conf. 44. num. 3. Ruin. conf. 91. num. 11. lib. 1. latè Tiraq. de retractu part. 2. glof. 2. n. 3. quæ scientia videtur potius per dictas litteras excludi, cum Franciscæ in eis conqueratur non potuisse unquam habere copiam transactionis, licet eam sæpius petierit, & vix est ut potuerit habere perfectam notitiam ipsius, f. ad quam videtur requiri quod illam legerit, vel illi lecta fuerit, Paul. de Castro ubi supra, Aym. conf. 197. post. num. 14.

Minus etiam concluditur ratificatio ex receptione solutionis in scutis monæ ad formam ipsius transactionis: quia omnes quietantiæ post transactionem factæ, dicunt ad computum fructuum, seu livellorum, nulla facta mentione transactionis. Et licet non ascenderent ad summam debitam vigore instrumenti census, fuerunt receptæ, ut minus debeatur non animo ratificandi transactionem, Innoc. in cap. super hoc, n. 2. in fine, ubi post Ioan. Addr. propè finem, vers. super spoliatione. Anton. de Burt. sub num. 22. de renunciat. Bart. in l. si per vim, num. 2. ubi etiam Alex. C. de his que vi, metusve causa, Socin. conf. 24. num. 46. lib. 2.

R.P.D. Ottembergio, Romana caducitatis,
Lunæ 10. Maij 1602.

SUMMARI A.

- 1 Debitor non est in mora solvendi, quando in loco destinata solutionis non adest legitima persona, cui solvatur.
- 2 Onus probandi fuisse in loco, personam legitimam, spectat ad creditorem.

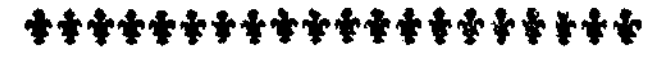
- 3 Debitor non tenetur offerre, nec protestari, quando non adest persona legitima, que recipias.
- 4 Mora incurritur ob non solutionem, etiam lite pendente.

DECISIO CCXXIV.

Conclusum fuit non tantum parte informante, revocandum esse mandatum A. C. cujus vigore Octavianus Mascainus fuit exusus possessione damnorum ob non solum canonem. Et si enim defecerit in solutione, quod ipse ingenuè agnoscit, non tamen fuit in mora, f. si quidem non adest persona legitima, cui fieret solutio, quæ destinata erat in Urbe, idèdque non tenebatur Mediolanum ad domum creditoris accedere, Anchar. in cap. significante, num. 8. de pign. Barr. in l. item illa, num. 9. ff. de constit. pecun. Mohedan. decis. 15. de locat. Roland. conf. 87. num. 14. lib. 1. f. Onus autem probandi adfuisse legitimum procuratorem ad recipiendum, incumbit Dominis de Sorbellonibus, Bart. d. l. item illa, n. 1. & ibi Fulgos. & alij, Alex. conf. 210. num. 2. lib. 6. Ruin. conf. 251. num. 3. lib. 3.

Neque etiam f. necessaria erat in hoc casu oblatio, f. aut protestatio ex parte Mascaini, Alex. conf. 92. num. 11. lib. 1. Ruin. d. conf. 251. num. 4. Mohed. d. decis. 15. num. 1. Afflict. decis. 316. n. 1. Mandol. in praxi signat. grat. vers. Quare destinato, & c.

Non obstat quod caducitas incurritur ob non solutionem, etiam lite pendente: nam etsi Franciscus Oliva fuerit constitutus procurator ad caducitatem acceptandam, non tamen habuit legitimum mandatum ad exigendum canonem.

R.P.D. Ubaldo, Neapolitana census, Mercurij 1. Junij 1616.

SUMMARI A.

- 1 Instrumentum publicum facit probationem probatam
- 2 Solutio est probanda ab eo, qui illam asserit.
- 3 In heredem transeunt omnia jure activa, & passiva.
- 4 Monachus quidquid acquirat, acquirat Monasterio.
- 5 Episcopus regularis, sibi non Ecclesia acquirat, si apparet id voluisse.
- 6 Exceptio nullitatis sententia non obstat, quando opponens patitur discuti super negotio principali.
- 7 Sententia injusta non transit in judicatum.

DECISIO CCXXV.

Bernardinus, & Andreas fratres de Piontis de anno 1568. 13. Maij. concesserunt in emphyteusim perpetuam fratri Alexandro Mollo Carmelitano quendam fundum ad effectum in eo fabricandi Ecclesiam, cum onere respondendi annuum canonem, seu censum decursum viginti quatuor, qui censur inter alia bona illorum de Piontis fuit mediantæ Curia adjudicatus Vincentio Stazzano eorum creditori, & cum Hieronymus Vincentij filius hæres, & donatarius egisset contra fratres Carmelitanos pro consecutione canonum decursum, necnon ad declarationem devolutionis, lata sententia absolutoria fratrum à Romano Nuntio Neapolitano, illa fuit in gradu appellationis reformata, & quoad solutionem canonum decursum, & decurrendorum fuerunt condemnati fratres, quoad devolutionem absoluti, de qua ultima sententia cum hodie ageretur in Rota, censuerunt Domini illam esse confirmandam.

Nam intentio Hieronymi est fundata in publico

1 istrumento concessionis in emphyteusim, † quod facti probationem probam, Bal. in *l. quatuor, in fine, C. de judic. Paris. conf. 10 n. 70. lib. 1. Curt. Jun. conf. 109. num. 20.* & de solutione canonum non docetur, quæ
2 † tanquam quid facti probari debet, *l. quingenta, ff. de probat. Natta conf. 169. num. 1. & sequitur Surd. decis. 105. n. 9.* & licet instrumentum non canter de Hieronymo, tamen ut dixi, ipse est filius & donatarius, & hæres Vincentij, ut ex iuribus datis in Summario, n. 6. & 7. unde sicut Vincentius potuisset agere contra fratres,
3 ita etiam Hieronymus ejus hæres, in † quem fuerunt translata omnia jura activa & passiva, *l. 1. C. ut alio ab hered. & contr. hæred. Surd. decis. 240. num. 9.*

Non obstat præcipuum fundamentum informantium pro fratribus, quod concessio fuerit facta fratri Alexandro absque mentione, & interventu fratrum, vel Monasterio; & idem cum sitis, pro quò solvitur census, non videatur acquisitus fratribus & Monasterio, nec videantur fratres posse conveniri pro solutione dicti census: quia fuit responsum hanc exceptionem
4 non relevare, tum † quia quidquid acquirit, acquirit Monasterio, *cap. in presentia, ubi Doctor, de probat. Innoc. & alij, in cap. cum olim. 2. n. 3. de privil.* Et quod etiam frater Alexander voluerit acquirere Monasterio, apparet, quia in eodem instrumento promisit Generalem suum illud ratificaturum: tum etiam quia in effecta Monasterium ratificavit, cum appareat per instrumentum fratres solvisse Pironti decarios septuaginta duos pro tribus annis, ut in copia, quæ fuit data.

Neque applicatur decisio in causa Uscellensi spoliatorum, coram Reverendissimo Bononiensi ex adverso allegata: quia † Episcopus Regularis bene potest sibi
5 acquirere tanquam Episcopus, & non Ecclesie, si appareat id fuisse ab eo actum, ex allegatis in Decisione; secus autem est in Monacho, qui non potest sibi acquirere, ex supra deductis.

Quo verò ad devolutionem, pariter Domini responderunt pro confirmatione sententiæ: cum enim ex rebus datis pro ipso Hieronymo constet in situ de quo agitur, fuisse ædificatam Ecclesiam, non potest in eo cadere devolutio, cum non sit amplius in commercio, *g. sacra, Institut. de rer. divis.*

Non obstat exceptio nullitatis sententiæ, de qua agitur, uti latæ post sententiam Nontij, quæ transitum fecerat in judicatum ob appellationem desertam,
6 quia respondebatur: tum quia † illi fratres censebantur renunciasse, cum passim fuerint discuti super negotio principali, *Alex. conf. 63. stansibus, num. 21. & seq. lib. 4.* tum quia sententia Nontij, tanquam † injusta non videbatur potuisse transire in judicatum, *Rota decis. 311. num. 2. part. 2. divers. & fuit dictum in Amconitana bonorum, 20. Maij 1611, coram R.P.D. meo Manzancedo, Et ita decisum.*

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Romana census, 10. Maij 1596.

SUMMARI A.

- 1 Domino census existenti in quasi possessione exigendi datur manutentio.
- 2 Liber mercatoris probat solutionem ad favorem creditoris, si sit adminiculatus, etiam contra tertium.

DECISIO CCXXVI.

Memorabilis in causa Romana census propositis loco causæ, Domini steterunt in resolutis, & dixerunt dandum esse Cardinali mandatum de ma-

nutenendo: † quia constabat de ejus quasi possessione
ex solutionibus scutorum ducentorum sexaginta pro duobus semestribus census, de quo agitur, sibi facta per Luragum, ut patet ex libris ipsius, in quibus hæc partita apparet avocata ad creditum Cardinalis, ad not. per Soc. conf. 65. col. 2. lib. 4. Et isti libri † cum
sint adminiculati ex præcedenti ordine solvendi subscripto ab ipso D. Juliano, & ex eo quod Luragus, cui ordo erat directus, erat etiam procurator Cardinalis ad exigendum fructus, censuum, probant etiam pro tertio contra tertium, ut tradit Bart. & alij, in *l. admonendi, ff. de jurejur.* Et ad effectum quasi possessionis fuit resolutum in causa Perusina pensionis, 18. Decembris 1579. coram Seraphino, & alias sapiens.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Romana societatis officij, Lunæ 20. Maij 1602.

SUMMARI A.

- 1 Societas officij ultra valorem illius, est nulla, & invalida.
- 2 Fructus ex societate nulliter contracta licite percipi non possunt.
- 3 Consuetudo nihil operatur in materia usurarum.
- 4 Ex censu nulliter imposito fructus non debentur.

DECISIO CCXXVII.

Fuit per Dominos resolutum Læituro teneri ad restitutionem fructuum, quia cum istæ societates
† officij ultra valorem non sustineantur, (ut fuit resolutum) remanet purum, & merum mutuum, † in quo
non cadit perceptio fructuum, ut fuit sæpius resolutum, & consuetudo ad istum effectum excusandi à restitutione fructuum non suffragatur: † quia consuetudo nihil operatur in usuris, *cap. quia in omnibus, & ibi Glos. in verbo, multi, de usur. c. inser dilectos, de excess. pralat.* & in terminis fuit resolutum in causa Romana societatis, 2. Junij 1570. coram bon. mem. Cardinale Laucellotto, † & in censu nulliter imposito fuit etiam
4 resolutum coram Gypso in causa Urbevetana census, de anno 1594.

R.P.D. Gypso, Urbevetana census, Lunæ 2. Maij 1595.

SUMMARI A.

- 1 Fructus census indebitè soluti repetuntur per viam conditionis indebiti.
- 2 Fructus ex censu nullo adeo sunt indebiti, ut nec à sponte solvente licite recipiantur.
- 3 Solitus ponere pecunias ad honestum lucrum, potest ultra sortem recipere aliquod interesse.
- 4 Dummodo non percipiat ex contractu usurario, & illicito.

DECISIO CCXXVIII.

Latæ fuerunt tres sententiæ super invaliditate
L census de quo agitur, & mandatum quod fructus percepti compensarentur in extinctionem sortis principalis. Propere dubitari contigit, an in calculo faciendum esset habenda ratio illorum fructuum solutorum pro rata dicti census retrovenditi de anno 1570.

Et

Et Domini concluderunt, habendam esse rationem illorum, obstante quod tempore litis motæ census pro illa parte esset jam extinctus. Mæci fuerunt ea ratione, quia fructus ꝛ indebitè soluti, & sic usuræ repetuntur cap. debiores, & ibi Doctores omnes, de jurejur. Spec. in tit. de all. & petis §. sequitur videndum, num. 51. vbi reddit rationem, quia repetuntur per viam repetitionis indebiti. Et ꝛ hoc adedò verum est, ut nec à sponte dantibus recipi possint, & recepti veniant restituendi, de regul. jur. Glor. in cap. statutum §. insuper, in verbo Excipere, de usur. in 6. Rom. conf. 9. in principio.

Non obstat quod emptor census solitus erat ponere suas pecunias ad honestum lucrum, quo sit ꝛ ut ultra sortem liceat aliquid recipere ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, Glor. in cap. conquestus, de usur. Covar. lib. 1. Var. resolut. cap. 4. in princ.

4 Quia hujusmodi ꝛ consuetudo etiam si probetur, non excusaret à restitutione usurarum, Clement. ex gravi, de usur. Bal. in Auth. ad hac, num. 2. C. eo sit. Jal. in §. fuerat, sub num. 19. Istit. de all.

R.P.D. Justo, Romana census S. Celsi, Veneris 28. Junij 1602.

SUMMARI A.

- 1 Interesse debetur ex contractu census nulliter impositi. Declar. Dammodo pretium census sit verum in utilitatem venditoris, d. num. 1.
- 2 Ecclesia tenetur ex contractu, ex quo utilitatem percepit, licet ex eo regulariter non esset remansura obligata.
- 3 Locupletatur is, qui solvens usuras minores liberatur à gravioribus.
- 4 Censu nullo declarato, pretium illius statim restituendum debet.
- 5 Fructus, ut ex contractu super re Ecclesia non acquirantur, sufficit quod contractus sit nullus.

DECISIO CCXXIX.

Capitulum, & Canonici S. Celsi imposuerunt duos census annuos super certis eorum bonis, illòque vendiderunt Romulo: sed quoniam non intervinerunt solemnitates census, fuerunt declarati nulli, & Romulus egit ad restitutionem pretij, & obrinuit ea potissimum ratione, quia pretium census cessit in extinctionem aliorum censuum graviorum, & ita in utilitatem Ecclesie. Romulus hodie petit sibi solvi interesse loco fructuum, quia ipse eisdem census solverat: & defendenti coactus fuerat solvere fructus, qui sibi sunt restituendi per Capitulum, & Canonicos, & Rota resoluit sibi deberi fructus solutos defendenti. Licet enim non valeret census, ut pronunciatum fuit post declarationem Ecclesie, quia antea habebat implicitum statum validitatis, videlicet volente Capitulo, & Canonicis, ut fuit dictum in hac causa coram R. P. D. Mellino; nihilominus non idem dicendum est ratione interesse, quod explicitè promissum est in eventum nullitatis; siquidem factus in contractu emptionis, & venditionis, ꝛ in quo, etsi illa primitiva obligatio est nulla, non tamen est nulla secundaria obligatio quoad interesse ex quo ab initio Romulus ignorabat quod Capitulum, & Canonici vellet annullare contractum census sibi utilem, & proficuum, secundum distinctionem Bal. in l. non dubium, num. 16. & ibi Jal. num. 5. 2. C. de legib. per l. liber homo, ubi Glor. ff. de contr. empt. l. 1. ff. de all. empt.

2 Ecclesia enim ꝛ ex contractu, qui Ecclesiam regu-

lariter non obligaret, tenetur in eo quod verum est in ejus utilitatem, cap. quibusdam, de fidejuss. ubi Abb. Quia emptor sine culpa sua non debet esse in damno, nec Ecclesia locupletari cum aliena jactura, ꝛ cujus causa soluti fuerunt census leviores, cum teneretur ad census graviores extinctos pretio istorum censuum, Alber. in Auth. qui res, num. 2. vers. aut ignoravis Cod. de sacros. Eccles. l. vetero, & l. si pradium, C. de prad. minor. ubi Bal. & Bart. in addit. l. atqui natura, §. non tantum, ubi Castr. de negot. gest. cum aliis allegatis per informantes.

Non obstat quod dicitur Capitulum, & Canonicos non fuisse in mora quæ requiritur, ut debeatur interesse: nam pro mora requisita sufficit in hoc casu reventio pretij quod ipsos liberavit à solutione graviorum fructuum: cum enim Capitulum teneretur ꝛ restituere pretium statim facta declaratione nullitatis, & ex non restitutione resultaverit lucrum Capituli, quia census primi remanebant extincti, necnon damnum Romuli, qui solvebat defendenti, utique Capitulum tenetur resarcire damnum, quo l. sua culpa pariebatur, cap. final. de injur. l. qui occidit, §. in hac, ff. ad l. Aquil. Præsertim stante specifica promissione damnorum in eventum nullitatis census, quem Capitulum, & Canonici nullum esse voluerunt, & ita Romulus nihil recipit per modum lucri, sed per modum rei sibi debite, quia est solutio perpeffi damni, & promissi, Conrad. de contrah. quæst. 46. in princ.

Et consequenter non obstat ꝛ quod ad hoc ut non acquirantur fructus, sufficit contractum esse nullum in rebus Ecclesie. Laurent. de Rodolph. in Cau. sine exceptione, q. pen. 12. q. 1. Felio. in cap. cum causa, n. 27. post allegatos de re judic. Quia Romulus non petit per modum fructuum, sed ne sit in damno in contractu utili Ecclesie, licet sine debitis solemnitatibus.

Ex quibus ita fuit decisum.

R.P.D. Gypso, Romana census, de Caffarellis, Mercurij 9. Decembris 1587.

SUMMARI A.

- 1 Creditum probatur per publicum instrumentum.
- 2 Prescriptio etiam statutaria durante pupillari aetate creditoris compleri nequit.
- 3 Prescriptio etiam statutaria dormit durante pupillari aetate creditoris.
- 4 Prescriptio statutaria subintrat in locum prescriptio- nis quadraginta annorum.
- 5 Statutum comprehendit præterita, quæ spectant per- fectionem de futuro.
- 6 Ex contractu censuali oritur obligatio, qua actionem realem gignit.
- 7 Statutum inducens prescriptionem non procedit re- spectu actionis realis.
- 8 Pro censu competit etiam actio realis.
- 9 Annua præstationes debite ex contractu unica præ- scriptione tolluntur. Limit. Quando promissio est condicionalis, num. 11.
- 10 Statutum non trahitur retro, sed in futurum verificari debet.
- 11 In annuo censu tot requiruntur præscriptiones, quot sunt anni.
- 12 Dominus census sortem principalem repetere non potest.

166 Decisio CCXXX. & CCXXXI.

DECISIO CCXXX.

A Gebat Illustriss. D. Ioan. Petrus Caffarellus ad solutionem fructuum census de quo agitur, post obitum Domini Ascanij sui patris decursum, & de credito per impositionem dicti census instrumentum docebat, ad tradita in cap. cum dilecti, ubi Abb. in l. not. de... Aym. conf. 317. num. 1. cum similibus.

Ad impediendam huiusmodi executionem pro parte Illustrissimorum filiorumque Domini Prosperi nonnulla in medium afferbantur, quæ alia responsione hand indigere Domini dixerunt, cum iatis ex deductis in facto tollantur.

Difficultas ad duo potissimum restringi videbatur, videlicet ad præscriptionem statutariam sexdecim annorum, & ad tacitam, seu præsumptam huius crediti remissionem, juxta terminos l. Procula. ff. de probas.

Quoad exceptionem præscriptionis attinet, fuit conclusum illam non intrare, & consequenter executionem impediri non posse, siquidem in confesso apud partes existit, præscriptionem statutariam sexdecim annorum in vita Domini Ascanij, qui censum emerat, completam non fuisse, & post verò ejus mortem durante pupillari ætate D. Ioan. Petri perfici non potuit, l. sicut, C. de præscr. triginta annor. nam quidquid sit in aliis præscriptionibus, hæc & contra pupillum non currit, sed dormit, ut de communi testator Bal. de Præscript. part. 6. princ. in 23. casu, num. 34. ante fin. & voluerunt Domini in una Romana de Magdalenis, coram R. P. D. meo Blanchetto. 9 Junij præteriti, quæ quidem conclusio locum sibi vindicat in præscriptione etiam a statuto inducta. Paul. de Castro conf. 439. num. 3. vers. quantum, lib. 2. Nec ad rem pertinet quod statuti, præscriptio tanquam inducta post l. final. C. in quib. caus. existit. in integr. non est necess. currere, & compleri contra pupillum valeat per ea, quæ tradit idem Bal. loco supra citato, num. 43. vers. nec obstat; quoniam ipse paulò post se declarans subdit, non habere locum in pupillo, per text. in d. l. sicut, & si aliter sentiret, ejus opinio tenenda non esset, quia & præscriptio statutaria loco præscriptionis quadraginta annorum subintrat, Paul. de Castro, conf. 439. num. 3. circa med. Balb. ubi supra, n. 45. vers. finem.

Minusque huic sententiæ adversatur, quod præscriptio compleri potuerit postquam Petrus effectus fuit major; quoniam obiectum procederet, nisi ipso adhuc in ætate pupillari existente supervenisset novum statutum, cap. 58. lib. 1. hanc præscriptionem prohibens. Novi & enim statuti dispositio locum sibi assumit in præscriptione nondum perfecta, ubi præscriptio à futuro facto perfectionem expectat, Felin. in cap. fin. num. 11. in 5. fallent de consuet.

Præterea & ex contractu censuali oritur obligatio quæ actionem realem parit, Aym. conf. 117. n. 4. Tiraq. 7 de rescripto Lignag. §. 1. Gloss. 6. num. 4. sed & statutum actionem realem non comprehendit, Gabr. de præscr. concl. 4. num. 17. & plures tenuit Rota, præsertim in una Romana Vineæ, coram R. P. D. meo Decano 1576. & in alia extinctionis census, 22. Octobris 1582. coram bon. mem. Episcopo Lauretano. Vnde licet sit annua præstatio tanquam res sibi debita, personalisque actio, vel hypotheca pro ea competat, & non propterea excluditur quin etiam actio realis debeat, ex allegatis per informantes.

Non obstat quod sicut & unica stipulatione fructus, & jus illos exigendi debentur, pari modo unica præscriptione tollantur, Doctor. in l. de pupillo, §. in pluribus, ff. de non oper. nunc. & in l. cum acutissimi, §. in his, ubi Gloss. C. de præscr. triginta, vel quadrag. ann. & in cap. de quarta, de præscr. cum similibus; quia omnia illa dis-

putatione, an tot sint necessariae præscriptiones, quot sunt annuæ solutidnes, ut per Mohed. decis. 226. lat. est quod in casu nostro non adeit aliqua præscriptio completa.

Nec refragatur quod statutum, cap. 159. lib. 1. in novis inducat præscriptionem decennalem in annuis præstationibus, & quia non trahitur retro, sed intelligitur dummodo decem anni post publicationem statuti decursi sint, ut per Bart. in l. omnes populi, num. 26. ff. de iust. & jure.

Præterea omnes in hoc convenire videntur, & quod unica præscriptio non sufficiat quando in promissione inest aliqua conditio, ut puta debitor esset in mora, quo casu plures requiruntur præscriptiones, ut declarat Mohed. d. dec. 226. Pot. dec. 259. lib. 1. [& Rota in Romana Palatij, 30. Aprilis 1627. coram Reverendissimo D. Coccino Decano, infra decis. 487. num. 5. ubi hanc decis.] sed cum juxta Constitutiones Calix. & Martini census redimibiles sint, dubium non est hanc conditionem operari, quod ante eventum dictæ conditionis actionata non sit, juxta l. sedere diem, ff. de verb. sig. & Idcirco tot censentur præscriptiones, quot sunt annuæ præstationes. Fuller. qui alios citat in tract. de censib. §. census, num. 105. Idem & ante & quàm Dominus Alcanius, nec ejus hæres sortem principalem petere poterant, conveniens & æquum satis videtur, quod eis dicta præscriptio obesse non possit, ad l. fin. C. de annal. præscr. Nam præscriptio etiam statutaria fundatur in negligentia non petentis, & satisfactionis præsumptionem inducit, quæ quidem præsumptio in casu proposito non intrat, per supradicta.

Quoad aliam difficultatem Domini dixerunt esse particulariter videndum.

R. P. D. Orano, Romana census, 24.
Octobris 1588.

SUMMARIA.

- 1 Frustrus veniunt à die motæ litis in quolibet interdictione, probata quasi possessione exigendi.
- 2 Quasi possessio exigendi acquiritur ex precedentibus solutionibus sibi factis.
- 3 Quasi possessio exigendi transit passivè in successorem solventis, etiam quod ipse nunquam solverit.
- 4 Limit. si sit resolutum jus sui auctoris.
- 5 Beneficium inventarij fuit introductum ne hæres te-neatur ultra vires hereditatis, & ne creditores suis creditis fraudentur.
- 6 Inventarium liberat heredem ab obligatione personali, non autem bona hereditaria.
- 7 Exceptio quod fundus censitus sit feudalis, respicit petitorium.
- 8 Solutio facta metu mandati non constituit creditorem in quasi possessione exigendi.
- 9 Limit. si mandatum sit justum.
- 10 Cessionario competit remedium retinendæ.
- 11 Procurator in rem propriam exigit nomine proprio.

DECISIO CCXXXI.

Dubitatum fuit, an in casu de quo agitur, concedendum sit mandatum de manutenendo, & quomodo? Domini resolverunt nemine discrepante, Domino Paulo per sententiam diffinitivam cum condemnatione fructuum à die motæ litis deberi. Ratio fuit, & quia quando quasi possessio exigendi probatur, regulare est ut in omnibus interdictionibus veniant fructus à die motæ litis, l. interdictionis, ubi Gloss. & omnes, ff. de interd.

- 3 seq. † & admittit suspensionem petitorij, & non admittit exceptionem defectus proprietatis † quando non petitur aliud quam manutentio durante lite. *Ægid. in cap. Pastoralis, num. 3. de caus. poff. ff. & propriet. sequitur Ferrer. conf. 7. num. 3. cum seq. in Plot. in l. si quando, num. 99. 106. & 112. C. unde vi. Neviz. conf. 81. num. 16. cum seqq. & fuit resolutum coram bon. mem. Domino Oradino in bononiensi jurisdictionis del. 1569. Est tamen † in facultate ipsius cui est denegata solutio habere se pro spoliato. & tunc intentare remedium recuperanda; vel si non habet se pro spoliato & tunc intentare remedium retinenda, ut supra. & de utroque ponit Bal. in l. 2. num. 44. C. de servit. Affl. d. decij. 395. Ripa in cap. cum Ecclesia Sustrina, num. 9. de caus. poffess. & propriet. Jacob Venent in tract. de an. poffess. quest. 2. num. 2. Idem cum presupponatur quod petitorij, vel aliquis ex ipsorum adherentibus sint in quasi possessione, & suspenderit petitorium, debent in primis manutentari in isto statu durante controversia prioritatis, & posterioritatis.*
- 6 Secundò † quia non licet priori, aut potiori sicut eicunque alteri proprietario sibi jus propria auctoritate dicere, & possessorem turbare capiendò absque citatione propria auctoritate possessionem quousque per viam agendi, & præfixionis termini illa quasi possessio sit ab ipso possessore in petitorio evicta, cap. consultationibus, & ibi notant omnes, de jure patron. Calder. conf. 23. de praben. Rota in antiq. de jure patron. dec. 14. Joan. de Selva de Benefic. part. 2. q. 7. num. 16.
- 7 Etiam † si proprietarius esset fiscus. Guid. Pap. decis. 366. Vel esset Ordinarius, † qui visitaret, cap. Ordinarij, de offic. ordinar. ubi Gemin. Franc. & alij, vel † esset Delegatus supremi Principis, c. si quando, de rescript. l. si non cognitio, c. si contrarius, vel utilit. publ. & ibi Paul. de Castro col. 1. Anch. conf. 240. col. 1. & 2. Calder. conf. 4. de dilat. Neviz. conf. 81. num. 13. Et † possessio illius possessorij esset de facto absque fomento juris, c. licet Episcopatus, de praben. in 6, ubi etiam Gemin. & Franc. in 3. & 4. notab. latè Neviz. d. conf. 81. num. 8. & seqq.
- 8 Immo † licet supremus Princeps solemnitatibus juris positum sit solvens, & quædam æquet rotundis, & ex potestate ordinaria possit tollere jus possessionis, & decernere ut de solo petitorio, vel simul de eo cum possessorio cognoscitur, Abb. & alij per Capic. dec. 168. num. 12. Aym. conf. 182. num. 13. cum seq. † Id tamen nunquam facit in retinentibus possessionem, sed in jam expulsis, & ejectis à possessione, & tunc facit cum causa, ut notum est. † Et si intrusus ab occupatione quandocunque ejicit, & controversias decidit ac silentium imponit, id tamen semper facit saltem præfixo termino, & parte citata ad faciendum suas defensiones, cap. pastoralis, §. Ceterum, de re judic. l. ut vim, ff. de juri. & jure, l. defensionis facultas, C. de jure fisc. Bal. in cap. cum olim, num. 4. de re judic. Soc. conf. 266. num. 49. & seq. in 2. Dec. conf. 498. in fine, & conf. 528. col. 2. Hæc † enim termini præfixio vel interpellatio ad se defendendum nunquam prætermittitur à supremo Principe in quibusvis dispositionibus tertio præjudicialibus. Soc. in l. si quis arbitratus, n. 30. ff. de verb. oblig. & conf. 27. num. 11. in 3. Greg. Natta clem. sepè, §. & quia, col. 27. & seq. de vers. sign. Capic. dec. 1. num. 16. Et idem cum isti possessores pluries exegerint censum, & hodie sint in possessione, nefas est, quod hæres cum beneficio legis & inventarij, illis non auditis possessione propria auctoritate sub prætextu quod ipse est anterior, & potior, spoliare, & jus sibi dicere velit.
- 9 Non obstat quod, quidquid sit in aliis possessionibus, tamen † in annua præstatione Moderni. Bononiens. de ann. præstat. quest. 20 teneant contrarium in hære de cum beneficio l. & inventarij, quod possit de-

negare solvere ex causa justa, & legitima, videlicet, & est potior, & anterior creditor: nam concurrente justa causa non spoliatur licet denegat solvere, cap. querelam, 16 & ibi not. de elect. Quoniam † opinio istorum modernorum possit procedere ubi ille, qui erat in quasi possessione, præter denegationem hæres habet se pro spoliato, & agit spolio: tunc enim hæres si esset anterior, rectè possit dicere, non spoliavi te, quia ex justa causa denegavi solvere, & ita fuit resolutum coram bon. mem. Grato, del. 1565. in una Conversanensi. ubi beneficiatus qui per plures annos solverat pensionem, & quia non potuerat habere possessionem beneficiorum denegavit solvere, fuit dictum quod causa erat justa, & illa percutiebat, & absorbebat petitorium, & possessorium, & sic nullum erat commissum spolium, & in istis terminis intrant allegata per illos Modernos, & per informantes pro Domino Alphonso. Diversum tamen est ubi possessor non habet se pro spoliato, sed retinet civilem possessionem, & adit judicem, & præterdit nullam esse justam causam cessandi à solutione, & suspendit petitorium, & petit in primis manutentari in possessione in qua existit. durante controversia de justa causa, prout contingit hic: tunc enim intrant supra pro istis creditoribus adducta. quod non liceat propria auctoritate jus sibi dicere, & possessorem spoliare, sed possessor est manutentendus in sua possessione durante controversia, & si illi Moderni senserunt contrarium, tamen illorum opinio non potest de iure sustineri, ut tenebat Domini.

Non obstat, quod ex resolutionibus factis constat de hypotheca Domini Alphonso; quoniam ultra quod nondum est finita liquidatio vera præsertim circa valorem bonorum maternorum, & avitorum, & nihil est actum donec aliquid superest ad agendum, tamen nondum liquet quod bona q. Pauli Antonij non sufficiant ad satisfaciendum Alphonso, & istis creditoribus qui sunt in quasi possessione exigendi hos census, præsertim data cautione de restituendo potioribus, & anterioribus creditoribus iuxta facultates A. C. quæ sunt etiam Auditoribus Rotæ concessæ, & tantò magis cum simus in causa discussionis, in qua dator sententia graduationis, non dicitur constare de non iure donec potest constare de iure. *Ægid. dec. 103.*

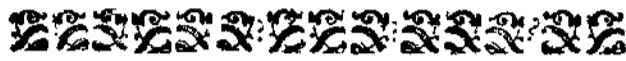
Non obstat quod isti hæres non sint in quasi possessione exigendi istos census à Domino Alphonso: nam respondebat Domini, quod jus metimur à possessore, † quod non mutatur, nec variatur ex mutatio-
17 ne personarum Guid. Pap. decis. 629 & fuit pluries in Rota resolutum.

Non obstat † quod confectò inventario hæres non tenetur ultra vires hæreditarias, quia non dicitur quod Alphonso solvat de suo, sed ex pensionibus domorum super quibus est impositus census, in cujus possessione exigendi existunt isti creditores, qui non sunt turbandi in sua possessione, non obstante exceptione inventarij, quæ non debet esse bættonica, ut plures dicunt.

Non obstat quod Alphonso est in possessione dictarum domorum, & quod nec ipse est spoliandus, vel turbandus in dicta possessione. Primò quia Alphonso dicitur in possessione dictarum domorum cum sua causa & sic cum illo onere reali solvendi census istos: † nam res transit cum onere, & causa sua: Paul. in l. 19 Privilegium, C. de sacros. Eccles. Dec. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, col. 20. num. 53. vers. non obstant j. re allegata per Bart. de Constitut. & in c. noz. col. 7. num. 14. vers. sed contra istam ampliationem de judic. Secundò, quia in istis fructibus isti creditores sunt anteriores possessores, & possessio Alphonso junior dicitur clandestina, turbativa, & sine fomento iuris, cum isti creditores hoc allegent, quod ab ipsis possidet, juxta
nota

not. in cap. licet causam, de probat. Idem nullius est considerationis hæc allegata possessio Alphonfi.

Non obstat quod potest peti separatio bonorum, & quod sunt alij creditores, qui prætendunt se esse anteriores & potiores: & quoniam interim isti possessores sunt manutenendi in sua quasi possessione exigendi, in qua existunt.

R.P.D. Marcomontio, Romana census, Veneris 14. Novembris 1608.

SUMMARI A.

- 1 Deposita factum metu mandati, non constituit in quasi possessione exigendi.
- 2 Mandatum præsumitur in deponente alterius nomine.
- 3 Maxime concurrentibus administris.
- 4 Deposita factum absque iurium præiudicio, non nocet.
- 5 Declar. ut procedat respectu concessionis possessionis, non respectu reservationis.
- 6 Appellatur in possessorio respectu fructuum.
- 7 In possessorio recuperanda condemnatio ad restitutionem fructuum decursorum, & non solutorum, est ipsa restitutio ad statum.

DECISIO CCXXXIII.

Rota censuit esse locum Ægidianæ, quia decretum à quo fuit appellatum concernet motum possessorium, videlicet Guidorios esse restituendos ad statum solutionis census.

Non obstat allegata iniustitia defectu probationis primi extremi, & quasi possessionis exigendi: licet enim ad iustum effectum non possit deservire exactio facta à Gomezio, quæ ejus morte fuit finita, Verul. dec. 135. part. 2. nec ultimum & depositum factum metu mandati, Achil. dec. 11. tamen bene deserviunt alia duo deposita facta per eundem Brandisium absque protestatione metus mandati.

Non obstat quod non constet de mandato Brandisij à sororibus de Amanis, quarum nomine deponebat, & contra quas Guidorii fuerunt restituti ad statum: nam fuit responsum & mandatum esse præsumendum in deponente, juxta dec. 2. de caus. possess. in antiq. Quæ sine difficultate procedunt & concurrentibus administris, ut dicit Rota in causa Romana pensionis, Veneris 4. Junij, quæ est 196. part. 1. Divers. num. 5. coram hon. mem. Cardinale Lancellotto. Hic autem præbuit administris longo tempore agitata, & iteratio depositorum, quodque Brandisius est maritus unius ex dictis sororibus, & alia, quæ illarum scientiam omnino convincunt.

Non obstat quod mandata & fuerint facta sine præiudicio omnium, & quorumcumque iurium dictarum sororum, ad Decis. Put. 32. lib. 2. Nam huic motivo iam responsum fuit in decisione coram R. P. D. Coccino, & nunc additum, illam dec. Put. procedere & quando aliquis consensit possessioni alterius cum reservatione iurium, quod non est in hoc casu, in quo iterando solutiones seu deposita approbatur quasi possessio exigendi, non conceditur, & intrat dec. Balignet. 9. de concess. præbend. quod hæc possessio non obstante iurium reservatione est vera possessio, ex quo illa conditio inhærebat actui, quia cum lis esset super hypothecaria, & interim necessarium essetolvere, remanebant illa jura solventis quoad negotium super quo lis vertebatur.

Non obstat quoad decretum respiciebat etiam fructus, Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

ctus, & quorum ratione admittitur appellatio etiam in possessorio, Crescent. dec. 5. num. 3. de appell. quia fuit responsum, quod & condemnatio pro fructibus decursis, & non solutis est ipsa restitutio ad statum, Mohed. dec. 8. de restit. spo. ias. Nec considerari potest excessus, quia certa est quantitas, quæ pro isto censu quotannis solvitur.

Reverendissimo D. Sacrato, Bononiensis census, 13. Decembris 1591.

SUMMARI A.

- 1 Mandatum de manutenendo datur possidenti tempore moræ litis.
- 2 Quasi possessio exigendi probatur confessione debitoris, vel ejus procuratoris.
- 3 Nulla major probatio, quam confessio.
- 4 Appellatio suspendit omnem effectum sententia.
- 5 Sententia annullatoria census non impedit manutentionem.

DECISIO CCXXXIV.

Dubitavi an Dominis de Bevilacquis sit dandum mandatum de manutenendo in quasi possessione exigendi fructus census, de quorum validitate controvertitur. Super quo Domini affirmativè responderunt. Moti ex eo quod mandatum hoc ad instar interdicti retinendæ datur illi qui possidet de tempore moræ litis, §. retinenda, & ibi Joan. Fab. n. 15. Institus. de Interd. d. l. 1. §. hujus autem, in princ. & §. qui ait, & ibi Bart. n. 2. in fine, & num. 4. ff. uti possid. Covar. Practic. Quæst. c. 17. n. 8. Junio n. 16. Verul. dec. 190. part. 2.

Quasi & possessio autem Dominorum de Bevilac. & quis probatur ex pluribus confessionibus in actis factis tam à procuratoribus Domini Herculis impositoris census, quàm ab ipsomet Hercule, cum fuit oppositum de solutione fructuum, & facta instantia quod sibi fructus restituerentur in sortem, quæ & probatione ulla major est contra contententem, l. cum te, ubi not. Doct. C. de transact. Ægid. dec. 595.

Postremò nec sententia annullatoria census lata in Rota Bononiensi visa fuit obstat, & siquidem per appellationem fuit suspensus omnis illius effectus. l. 1. ff. ad Tertullian. & cap. veniens, de jurejur. cap. 1. de sent. & in istis terminis quod non obstat & sententia annullatoria census in executione fuit decisum in causa Bononiensi census. 13. Junij 1594. coram Cordaba.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Romana census, Veneris 26. Aprilis 1596.

SUMMARI A.

- 1 Quasi possessio exigendi acquiritur per unicum actum.
- 2 Existens in quasi possessione exigendi debet manuteneri.
- 3 Exceptio extinctionis census, tanquam requirens altiore indaginem, non impedit manutentionem de nec de ea discentiatur.

DECISIO CCXXXV.

Pro Illustrissimo Cardinale informante, quia ex cedula subscripta per Illustrissimum Dominum Julianum, & partitis librorum Loraghi in actis

P exhi

170 Decisio CCXXXVI. & CCXXXVII.

tribuitur constat de solutione scutorum ducentorum sexaginta pro duobus semestribus census de quo agitur, per quam solutionem licet unicam, dicitur constitutus in quasi possessione exigendi præfatum census, Abb. in cap. cum Ecclesia Sutrina, numero 23. & Ripa num. 51. de caus. possess. & propriet. Rom. consil. 311. num. 7. & consequenter in ea est manutenentia, §. hodie, Inst. de Interd. cap. querelam, de elect. Bart. in l. ait Prætor, §. quod ait ff. ni possid. Et hoc non obstante asserta extinctione census præfati, quæ tanquam requirens altiore indaginem cum prætendatur nulla defectu potestatis Luraghi extinguentis, per ea quæ dicta fuerunt coram R. P. D. meo Decano, in causa Ariminensi census, sub die 1. Julij 1588. est remittenda ad iudicium petitorium, & non impedit manutenentiam donec de ea discutatur, Caputaq. dec. 321. num. 1. & in fortioribus terminis pendente causa restitutionis in integrum post latam sententiam in petitorio, tenuit Rot. sub die 22. mensis præteriti in causa Venetiarum census, coram R. P. D. Arigonio.

R. P. D. Penia, Romana census, Lunæ 12. Maii 1606.

SUMMARIA.

- 1 Clausula, arbitrio Rota, intelligitur prout de jure.
- 2 Possessorij cognitio de jure debet precedere cognitionem petitorij.
- 3 Possessor non est lite pendente sua possessione privandus.
- 4 Exceptio fideicommissi, tanquam requirens altiore indaginem, non impedit manutenentiam.

DECISIO CCXXXVI.

Cum pro parte Domini Lucas peteretur disputari super mandato de manutenendo Dominorum Caravascinis, recurrebant ad signaturam Sanctissimi petentes ut simul, & semel super petitorio, & possessorio in causa procederetur.

Et quia commissio fuit signata cum clausula, Arbitrio Rotæ, dubitavi an esset locus arbitrio? & Rota utraque parte informante non fuisse locum arbitrio censuit ad effectum, ut simul de petitorio, & possessorio cognosceretur, sed videndum prius de possessorio.

- 1 Ratio decisionis fuit, quia cum in clausula, arbitrio Rotæ, intelligatur prout de jure, Cæsar de Graf. dec. 7. num. 7. & dec. 8. num. 2. de re judicat. cum aliis allegatis in causa Aquilana beneficii, 29. Maij 1599 coram me, & de jure prius cognosci debeat de possessorio, quam de petitorio, l. Ordinarij, C. de rei vend. Egid. decis. 506. n. 1. vers. 4. circa idem, Put. dec. 17. de caus. possess. & propriet. consequenter regulando arbitrium juxta dispositionem juris non erat locus cumulationi petitorij, & possessori, sed prius videndum erat de possessorio. Et ea præsertim ratione sic dicendum fuit in hoc casu, quia Dominus Lucas prætendebat se esse in possessione exigendi census, & in lite pendente non erat sua possessio privandus, cap. 1. ubi nos. Abb. numer. 4. notab 3. ut lit. pendens.
- 2 Neque ad rem pertinebat in exceptio fideicommissi à Caravascinis opposita, quia cum per publica instrumenta constaret de quasi possessione exigendi fructus census, in hoc iudicio retinendæ exceptio fideicommissi, quæ requirebat altiore indaginem, non poterat impedire remedium possessori.
- 3 Atque ex his fuit conclusum non fuisse locum arbitrio, sed prius videndum de possessorio.

Reverendiss. Domino Sacrato, Bononiensis census, Lunæ 27. Junij 1606.

SUMMARIA.

- 1 Restitutionis in integrum causa pendente, cessat effectus rei judicata.
- 2 Clausula, constituto, facit rescriptum conditionale.
- 3 Rescriptum conditionale ante purificatam conditionem non tribuit jurisdictionem.
- 4 Possessor donec non constet de malo jure ipsius, potest propria auctoritate possessionem suam tueri.

DECISIO CCXXXVII.

Cum aliis sub die 15. Decembris 1599. propositum dubium an Dominis de Bevilacquis dandum esset mandatum de manutenendo in quasi possessione exigendi fructus census de quo agitur, Rota dandum esse censuit, nisi adesset res judicata præteusa per illos de Loute ob non interpositam live non prosequutam appellationem à sententia lata contra Dominos de Bevilacquis.

Quo verò ad prætensam rem judicatam, multa hinc inde deducebantur. Verùm omittis aliis Domini cessare dixerunt difficultatem ex Commissione restitutionis in integrum pro parte Dominorum de Bevilacquis interposita, quæ pendente suspenditur omnis rei judicata effectus, Cassad. dec. 13. de rescript.

Non inobstat quod dicitur commissionem esse conditionalem stante clausula, constituto de bono jure, & vera numeratione, & consequenter ante verificatas condiciones in nullam adesse jurisdictionem. Verbal. dec. 3. c. 150. part. 2. Quia fuit bene responsum, nullam adesse jurisdictionem quoad effectum restituendi in integrum, nisi constituto de assertis, & ex hoc non sequi quin pendente iudicio super restitutione in integrum suspendatur interim rei judicata effectus, & non possit iudex manutenere possidentem in sua possessione, sicut in ipsemet possessor potest propria auctoritate, donec non constet de malo jure ipsius propriam possessionem tueri, Paris. consult. num. 9. vol. 4. Verbal. dec. 51. part. 1. & fuit aliis sapius dictum in Rota.

R. P. D. Manzanedo, Romana census, Lunæ 13. Junij 1608.

SUMMARIA.

- 1 Depositum ut relever debet esse purum, & simplex, ita ut deponens abdicet à se dominium rei depositæ, num. 7.
- 2 Accollatio census facta absente illius domino, non liberat debitorem.
- 3 Delegatio debitoris non liberat eum, nisi fiat cum consensu creditoris.
- 4 Debitor non remanet liberatus ob mandatum alteri factum, ut pro se solvat.
- 5 Revenditio census extraneo de necessitate fieri non debet.
- 6 Factum iudicis minus rectè procedentis dicitur factum partis, & non præjudicat tertio.
- 8 Extraneus solvens pro debitore illum liberat.
- 9 Oblatio de recipiendo non inducit acceptationem debitoris.
- 10 Dominus census existens in quasi possessione exigendi, debet in ea manuteneri donec per sententiam declaratur eum qui solvit non esse debitorem.

DECISIO

DECISIO CCXXXVIII.

Cum 2. Aprilis anni proxime præeriti dubitatum fuit juxta depositum factum, & Domini negativam fuissent amplexi, prout in Decisione tunc in ista causa facta videre licet, cumque illi non acquiesceret Dominus Flaminius, repropofui idem dubium 17. Decembris ejusdem anni, & fuit dictum non liquere. Unde 18. Januarij, & 12. Februarij præeriti anni, eodem dubio iterum propofito, fuit dictum differre, & 10. Aprilis ejusdem anni dubium fuit restrictum quoad liberationem Domini Flaminij. Unde 2. Maij proxime sequentis, cum Domini non essent concordēs, fuit ordinatum, quod omnes Domini viderent, & tandem causa hodie repropofita, fuit pro majori parte resolutum Dominum Flaminiū per dictum depositum per Dominos de Biscia factum non fuisse liberatum. Nam cum in discussione hujus dubij non respiciat an iste census spectet ad Dominum Palonium, vel ad alios creditores quosdam Julij Cæsaris, sed an Dominus Flaminius debitor census fuerit à sua obligatione liberatus per dictum depositum, visum fuit negativè respondendum, & cum depositum non fuisset factum purè, & simpliciter, & taliter quod per ipsam fuisset abdicatum dominium à Dominis de Biscia, & quod Dominus Palonius possit ad sui libitum pecunias depositas ad se trahere, unde tale depositum non habet vim solutionis, juxta doctrinam Barr. in l. si solutus, num. 5. ff. de solut. cum aliis late adductis per me in prædicta Decisione 2. Aprilis anni præeriti, in ista causa facta, quæ juxta eum Dominus Flaminius non tantum sit debitor istius census, quin & ab anno 1595. recognovit in Domina illius Dominam Claricem uxorem in secundis nuptiis Domini Palonij, cui ipsa dictum censum in dotem dedit, & illi fructus per Dominum Flaminiū fuerunt semper soluti, ut in Sammar. Palonij, num. 3. unde iidem Domini de Biscia in Instrumento emptionis Castri Marzani illi per Dominum Flaminiū venditi in se accollarunt, & assumpserunt hujusmodi censum, promiseruntque fructus illius Domino Angelo nominatim solvere.

Quibus non obstat in dicta accollatione promississe Dominos de Biscia istum censum ad beneplacitum Flaminij extingui, & per consequens videri per dictam accollationem Dominum Flaminiū fuisse liberatum: quia respondetur quod illam accollationem respicere pactum inter Dominum Flaminiū, & Dominos de Biscia; non autem producere liberationem Domini Flaminij ab obligatione qua Dominæ Claricæ, & Domino Angelo ipsius viro ratione istius census tenebatur, præcipue cum ista accollatio census non fuerit per Dominum Angelum acceptata, unde ex illa non potuit liberari Dominus Flaminius à sua obligatione, ad not. in l. si pupillo, §. fin. ff. de solut. & per Dec. conf. 107.

Minusque obstat quod Domini de Biscia potuerint dictum depositum facere, ut debitores delegati à Domino Flaminiō, quia nec de delegatione cum requisitis à jure ad istam inducendam constat, præcipue de illius per Dominum Angelum acceptatione, & prout opus esset ad hoc ut Dominus Flaminius per delegationem debitorum diceretur liberatus, ut tradit Barr. in l. singularia, num. 18. & 19. ff. si cert. pet. Cast. in l. si usum fructum §. 7. n. 3. & 4. ff. de verb. obl. Gabr. conf. 153. num. 29. lib. 1. Sord. alios referens decis. 23. num. 6. & 7. Et quamvis Domini de Biscia illud depositum facere potuissent ut mandatarij Domini Flaminij, non intrat istud motivum, cum illud non fecerint nomine Flaminij, sed nomine proprio, ut ipsi obligari ad extinguendum istum censum.

Et licet Flaminius mandaverit, ut pro se solverent Angelo, & Flaminius tamen debitor, & mandans non

Decis. Rot. Rom. pro Tract. de Cens.

remanet liberatus, Barr. in d. l. singularia; ubi Castens. in fine, vers. tertius est casus, ff. si cert. pet. Nec Dominus Angelus dictum depositum, etiam quod fuerit factum mandato Iudicis, tenebatur acceptare, cum Dominos de Biscia nunquam in suos debitores recognovissent; & unde nec illis dictum censum retro vendere debebat, prout Iudex decrevit, cum non essent principales hujus census debitores, & sic factum Iudicis minus rectè procedentis potius censetur factum partis, quod Domino Angelo præjudicare non debuit, Barr. in l. frater à fratre, n. 30. ff. de condit. indeb. Crav. conf. 248. num. 1. Ceph. conf. 750. n. 8. lib. 5. Præcipue cum Iudex mandaverit depositum fieri non simpliciter, sed taliter quod nec ex illo dominium remanebat abdicatum à Biscia, nec Angelus liberè pecunias depositas poterat recipere, unde non potuit etiam de mandato Iudicis tale depositum solutionem operari, & liberationem Flaminij à sua obligatione, ad late adducta in dicta prima Decisione in hac causa facta.

Nec etiam facit quod istud depositum liberaverit Flaminiū, quasi factum à Biscia, etiam consideratis tertijs extraneis, quia respondetur, quod ad consequendam liberationem debitoris, tertius, & extraneus tenetur solvere quod creditori debetur, l. solutione, ff. de solut. quod Domini de Biscia non fecerunt, cum dictum depositum vim solutionis, & liberationis non haberet, ex supradictis.

Quibus non obstat quod Dominus Angelus se obtulerit paratum recipere solutionem census, & de receptis liberare, & per consequens visum fuit in suos debitores Dominos de Biscia recognoscere, juxta not. per Narr. conf. 131. n. 4. ubi tenet sufficere aliquem actum positivum pro acceptatione depositi, & dixit Rota coram Domino Iusto, in una Romana census, 9. Aprilis 1601. Quia respondetur ex prædicta obligatione Palonij de recipiendo solutionem, & de receptis liberando, non inferri recognovisse Dominos de Biscia in suos debitores, cum aliud sit oblatam solutionem à quocumque factam acceptare, aliud verò hanc, vel illum in debitorem recognoscere. Sord. decis. 174. Vltius, quia hic actus non operatur ultra intentionem agentis, unde Palonius consentit in numerationem quam acceptabat, non in depositum, quo actu volebat à quocumque sibi realiter solveretur liberare Dominum Flaminiū: sed sic est, quod depositum ex supra dictis, & in prima Decisione adductis fuit factum eo modo, ut Palonius non poterit liberè pecunias ad se trahere, unde factum fuit ultra Palonij consensum, & per consequens non habuit vim solutionis, sed promissionis, quæ non liberat.

Nec minus obstat quod Domini de Biscia solverint aliquos fructus census alijs creditoribus, ista tamen exceptio non liberat Dominum Flaminiū à Domino Angelo specifico creditore census, præcipue cum nulla sententia ostendatur ex qua constet aliquod jus prælationis, vel anterioritatis illorum, quibus est facta solutio.

Vltius non obstat quod obstantibus inhibitionibus ad instantiam D. Cecchiniæ super dicto censu, videretur depositum per Dominos de Biscia legitime factum, cum possit fieri ne debitor bis solvere compelleretur. Quia respondetur, quod cum Domini de Biscia non essent debitores Angelo istius census, & dictum depositum sue sit ipsorum nomine factum, non potuit liberare Dominum Flaminiū, cujus nomine non fuit factum.

Et tandem visum fuit, quod cum Dominus Angelus agat ad census contra Dominum Flaminiū, & sit in quasi possessione ab ipso illos exigendi, non posse Flaminiū illorum solutionem fugere, nec ab eo dici liberatum ex præmissis, donec per sententias constet non esse debitorem.

Ex quibus Domini pro majori parte resolverunt depositum istud non liberasse Dominum Flaminium, sicque standum esse in decisio 2. Aprilis anni præteriti, coram me.

Qua resolutione sic facta, & ante hujus Decisionis extensionem, & in ultimis Rotis ante vacantias, D. Angelus per memoriale petiit à Dominis mihi ordinari quatenus illi relaxarem mandatum contra Flaminium pro censibus decursis, a tentata sua quasi possessione in qua existerat litis exigendi à D. Flaminio, pro parte cujus fuit contradictum per memoriale, & nihilominus Domini ordinaverunt quod pro censibus decursis mandatum relaxaretur.

R. P. D. Verospio, Civitatis Castellii census, Veneris 12. Maij 1617.

SUMMARI A.

- 1 Liber mercatoris probat pro tertio contra tertium, concurrentibus adminiculis.
- 2 Confessio tutoris si sit verisimilis, præjudicat pupillo.
- 3 Assertio creditoris non nocet debitori.
- 4 Mandatum præsumitur ex solutione notabilis quantitatis pecuniarum.

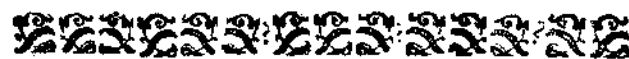
DECISIO CCXXXIX.

Quondam Camillus Cerrinus de anno 1585, annum censum scutorum ducentorum decem emit à q. Ioan. Vincentio Vitellio Et cum dictus census ad Salustiam Cerrinam de Crescentiis pervenisset, Crescentius illius filius, & hæres in ejus possessione contra Marchionem Vitellium se manuteneri prætendebat. Unde super hoc dubio per me proposito, Rotæ vitum fuit de possessione Salustie constare. Dantur enim solutiones per hæreses dicti Vitellij eidem Salustie factæ, ut ex partitis apparet ex banco de donis extractis, & quæ concurrentibus adminiculis pro tertio contra tertium probant. Rota dec. 375. n. 2. part. 1. di. erf. Affl. dec. 402. Dec. conf. 510. n. 3. Sord. decis. 105. & sequent.

2 Pro adminiculo autem hic inferuit confessio tutoris Marchionis in litteris de anno 1612, emanata, ubi faceret ipse dictos census usque ad illud tempus persolvuisse, concurrentibus præsertim solutionibus geminatis, ut apparet ex partitis bianchi, quæ in annua quantitate scutorum ducentorum decem cum instrumento constitutionis census conveniunt, unde bene contra Marchionem probant, Rota decis. 177. n. 4. part. 2. divers.

Et licet illæ pecunie fuerint ad banchum allatæ per ministros Dominorum de Crescentiis, & quorum assertioni standum non videtur in Domini Vitellij præjudicium, satis est tamen illam pro adminiculo deservire.

Nec relevat exceptio quod non probetur illorum mandatum, qui pecunias detulerunt: nam ex earum solutione, præsertim in notabili quantitate, mandatum præsumitur, Rota decis. 2. de caus. posses. & propriet. in antiq. Verat. decis. 190. num. 4. part. 1.

Reverendissimo D. Sacrato, Calaguritana de Antol. Mercurij 4. Maij 1611.

SUMMARI A.

- 1 Interdictis possessoriis veniunt fructus tantum post motum iudicium possessorium, non autem à principio litis super petitorio, vel possessorio plenario.

2 Fructus percepti lite pendente super petitorio sunt restituendi in iudicio ordinario.

3 Bart. in l. 3. versu die, ff. de interd. non recipitur.

4 L. 3. ff. de interd. Intellectus.

DECISIO CCXL.

Tenerunt Domini in mandato de manutendo venire tantum fructus perceptos post intentatam manutentionem, non autem perceptos à principio litis super petitorio, vel possessorio ordinario, & hanc dixerunt esse regulam interdictorum, l. 3. ff. de interd. l. 1. §. ex die, ff. de vi, & viarmat. & in terminis hujus interdicti, Ioan. Fab. super Instit. titul. de interd. §. retinenda, n. 14. vers. item fructus. Rota in causa Livianfredecima, 14. Febr. 1588. coram bon. mem. Scraphino, & in Turrinana territorij, 18. Dec. 1591. coram eo, & in Seguntina Canonice, 23. Jan. 1610. coram R. P. D. Cavalerio, & facit dec. Put. 61. n. 3. lib. 3.

Non obstat quod præteriti fructus cum sint percepti lite pendente, dicantur percepti cum mala fide, & proinde veniant restituendi, quia non negatur esse restituendos, sed in iudicio ordinario, ut bene distinguit Ioan. Fab. ubi supra, Rota in d. Lucensfredecima, Put. d. dec. 61. in fine et licet Bart. in d. 3. vers. in die, de int. 3 voluerit extendere præfatam conclusionem de mala fide etiam ad interdicta, atamen ut patet ex præteritis, ejus doctrina non est tuta, & in effectu h. text. in d. 3. haberet tantum locum in bonæ fidei possessoribus, esset superfluous, & de indubitabili. Menoch. verid. tit. de res. remed. 3. n. 289. allegat solum Ioan. Fabr. in d. 6. vers. qui dicit contrarium, ut supra demonstratum est.

Quantum ad Rotam in causa Mediolanensi fratrum, 13. Jan. 1595. coram bon. mem. Gypso, licet ampli loquatur, fuit dictum posse salvari, ut habeat locum in casu suo, quando etiam fructus decursi petuntur principaliter, prout in personibus, vel annuis præstationibus decursis ante intentatam manutentionem, sed cùs quando petitur aliqua res fructifera: quia tunc res ipsa principaliter petitur, & fructus veniunt ex quadam consequentia, unde nihil mirum si in secundo casu non habetur eadem ratio fructuum, quæ habetur in primo; & ista distinctio fuit de mente Rotæ in præfata Turrinana territorij.

R. P. D. Gypso, Cæsaraugustana pensionis, Lunæ 30. Januarij 1589.

SUMMARI A.

- 1 Quasi possessio exigendi probata per instrumenta quietationum sufficit ad obtinendum mandatum de manutendo. Intellige ut verum. 4
- 2 Ampl. etiam si agitur contra eum, qui nunquam solvit.
- 3 Instrumentum confessionis de recepto probat quasi possessionem exigendi nisi sit adminiculatum.
- 4 Confessio de recepto quando est admodum verisimilis, & adminiculata, probat quasi possessionem exigendi.
- 5 Confessio de recepto probat receptionem, quando summa est notabilis.

DECISIO CCXLI.

Didacus Ortal adversus modernum possessorem Prioratus Ecclesie Cæsaraugustanae petebat manuteneri in quasi possessione exigendi pensionem sibi a felio. recor. Pio IV. de anno 1592. reservaram super fructibus dicti Prioratus, & ad docendum de sua quasi possessione produxit nonnulla instrumenta quietationum factarum aliis Prioribus, & quæ sufficere dice

DECISIO CCXLIV.

Fuit resolutum mandatum de manutenendo dandum esse Abbati S. Anthonij Viennensis, cum constet de illius possessione exigendi annuum censum de quo agitur. Et licet nonnullæ solutiones fuerint factæ merito mandati, & cum protestationibus, quæ non constituunt exigentem in quasi possessione, tamen extant quamplures aliæ factæ simplicitet, & sponte, & præsertim inchoando ab anno 1563. Et ut quæ constituantur in quasi possessione exigendi, sufficit etiam unicus actus solutionis, ad tradita per Scribentes ad cap. cum Ecclesia Sutrina, & ibi post alios Ripa, num. 53. de causa possess. & propr.

Non obstat sententia, quæ præteritur fecisse transiitum in rem iudicatam, quæ quia illius effectus fuit suspensus per commissionem restitutionis in integrum, & idcirco non potest impedire quæ interim possidens manuteneatur prout aliàs fuit resolutum in una Hispanensi pensionis, 6. Aprilis 1576. coram b. m. Cesare de Grassis, quæ est etiam inter Decisiones impressas, decis. 350. part. 1. & fuit etiam resolutum coram R. P. D. Gipsio in una Carthaginiensi decimarum, 13. Martij 1591.

Circa aliam difficultatem, an sententia ultimo loco lata sit exequenda, fuit dictum, ut videatur de illius iustitia.

R. P. D. Penia, Romana census, Lunæ 6. Novembris 1606.

SUMMARI A.

- 1 Quasi possessio acquiritur per unicum actum.
- 2 Iudex post suspensionem petitorij non potest circa nullitatem super eo pronunciare.
- 3 Sententia effectus suspenditur per appellationem.
- 4 Pendente iudicio super appellatione vel nullitate sententia, vel super restitutionem in integrum, possessor est manutenendus.

DECISIO CCXLV.

Rota censuit Domino Lucæ de Luna dandum esse mandatum de manutenendo, quia de quasi possessione exigendi census constat ex primo instrumento solutionis scutorum ducentorum auri in auro, factæ D. Lucæ à bon. mem. Clemente Caravascchino occasione residui censuum decurforum: quæ per unum enim actum acquiritur quasi possessio, cap. cum Ecclesia Sutrina, de causa possess. & propriet. ubi Abb. num. 33. ibi, ad probandum. Ripa num. 52. & 53. circa secundum. Et fuit in terminis decisum in causa Venetiæ census, 22. Martij 1596. coram D. Cardinale Arigonio, tunc Rotæ Auditore.

Non obstat sententia lata ab A. C. in petitorio super nullitate census, quia præter nullitatem ex eo deductam, quæ quod cum fuisset suspensum petitorium, non potuisset Iudex super eo pronunciare, Verbal. decis. 143. incipit, Sententia lata super petitorio, lib. 3. effectus illius sententiæ quæ fuit suspensus per appellationem, & causa commissa super appellatione, & nullitate, & restitutione in integrum, consequenter D. Lucas interim quæ erat manutenendus, Cæsar de Grass. dec. 4. de causa possess. & propriet. Rota in causa Mediolanensi pensionis, die 11. Decembris 1600. coram Cardinale Pamphilio, & in causa Carthaginiensi pensionis, 14. Maij 1600. coram Domino meo Lancelloto.

R. P. D. Verospio, Papiniensis bonorum, Lunæ 4. Decembris 1612.

SUMMARI A.

- 1 Exceptio concernens petitorium non admittitur in iudicio summarissimo possessorio.
- 2 Manutentio conceditur existenti in quasi possessione nudi facti exigendi.
- 3 Censuario datur manutentio ex nudo actu exigendi.
- 4 Pensionarius petens manutentionem non cogitur docere de titulo.
- 5 Manutentio non denegatur pensionario, etiam quod pensio dicatur extincta.
- 6 Manutentio conceditur possidenti tempore litis motæ.
- 7 Rei iudicata exceptio non attenditur, si fuerit per aliam sententiam revocata.
- 8 Qui patitur super re iudicata cognosci, videtur illi renunciaisse.
- 9 Nullitatis instantia durat per triginta annos.
- 10 Manutentio conceditur in quacunque instantia.
- 11 Manutentio datur pendente restitutione in integrum.
- 12 Rota non exequitur sententias latis extra suum tribunal, nisi cognito super illarum iustitia.

DECISIO CCXLVI.

Visum fuit Dominis non recedere à decisio coram bon. mem. Penia, & sic Dominis Landrianis dandum esse mandatum de manutenendo pro exactione Canonum, de quibus agebatur, non obstantibus in contrarium allegatis pro parte Monachorum.

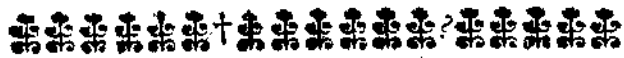
Et primò, quod ipsi non possideant amplius molendinum, cujus ratione canones persolverunt. Hæc quæ enim exceptio tanquam respiciens petitorium in hoc iudicio summarissimo possessorio non admittitur, quæ sed sufficit Dominis Landrianis, ut manuteneantur, prout docent, de nudo facto exactionis. Neviz. conf. 80. n. 3. Rota decis. 641. n. 4. part. 1. & decis. 641. n. 2. part. 2. divers. sicut pariter quæ censuario videmus concedi manutentionem ex solo actu exigendi, nec exceptionem admitti defectus proprietatis, quæ ad petitorium rejicitur, Rota & decis. 99. n. 1. & seq. 1. part. divers. & fuit decisum in una Jacensi Sacristiæ, 27. Junij 1597. coram Peregrino. Idem accidit in pensionario, quæ qui dum petit manuteneri, non tenetur docere de titulo, nec de causa solutionis, sed nititur sola possessione, ut fuit decisum in Auximana pensionis, 15. Januarij 1587. coram illustrissimo Plato. quæ Et etiam quod pensio dicatur extincta, non denegatur manutentio, Verbal. dec. 320. part. 2. Unde pariter in casu nostro quæ sat erit D. Landrianis ut in canonis exactione manuteneantur, docere de ipsorum possessione tempore litis motæ, & retinenda, Instir. de interd. & fuit dictum in una Civitatis Castellii bonorum, 8. Novembris 1589. coram b. m. Cardinale Pamphilio, & in Romana officij plumbi, 4. Julij 1605. coram eodem; tantò magis, quia ultra dictam possessionem ostenditur à multis annis canones fuisse solutos pro quibusdam aquis, nulla facta mentione molendini, ut ex iuribus datis pro parte Dominorum de Landrianis, & sic licet non constaret, à Monachis hodie possideri dictum molendinum, adhuc firma remaneret illorum obligatio respectu aquarum, quamvis nec de illis esset necesse docere, ut dictum est.

Non obstat exceptio rei iudicatæ, quæ cum sententia ad favorem Monachorum fuerit per aliam ad favorem Dominorum de Landrianis revocata, & cum Monachi deinde passi quæ fuerint ad ulteriora procedi, videtur dictæ rei iudicatæ renunciaisse, Put. dec. 197. lib. 2.

176 Decifio CCXLVII. & CCXLVIII.

Miched *decif. 4. de re judic.* tantò magis, quia reperi-
tur hodie causa commiffa per viam appellationis in
Rota, tam ex capite nullitatis, quàm injuftitiæ, &
9 † causam nullitatis certum est durare per triginta an-
nos, Maranta *de ordin. judic. in tit. de fentent. n. 154.*
10 Qua pendente datur manutentio, † quæ concedi fo-
let in quacunque int' a'ia, ut decifum fuit in *Luca-
na penfionis, 14. Maij 1576.* coram Illuftriffimo Sera-
phino, & in *Romana cenfus coram Domino Penia*, nec
11 denegatur † in gradu reftitutoris in integrum, Cæfar
de Gualf. *decif. 4. de cauf. poffef. & propriet.* & fuit deci-
fum in *caufa Venetiarum cenfus, 22. Martij 1596.* co-
ram Illuftriffimo Arigonio, cum præfertim non conftet
adhuc de iuftitia dictæ fententiæ, & fine caufæ cogni-
12 tione † Rota non folet attendere fententias laias in
aliis tribunalibus, Rota *decif. 498. num. 3. & decif. 11.*
num. 7. lib. 3. part. 1. Diverf.

Ad illud autem quod Domini Landriani fe habue-
runt pro fpoliatis, fuit optimè refponfum in decifio-
ne Domini Peniæ, & fic dictum fuit ab ea non effe
recedendum.

R. P. D. Cavallerio, Romana fructuum cenfus,
Lunæ 22. Junij 1509.

SUMMARI A.

- 1 *Instrumentum publicum facit probationem probatam.*
- 2 *Cenfus tunc per assignamenta pro eo extinguendo data, dicitur extinctus, quando dominus cenfus fuit confequutus integram fatisfactionem.*
- 3 *Cenfus non dicitur extinctus, quando pecunia folvuntur ad computum fortis principalis, fed revocabiliter.*
- 4 *Cenfus ut extinctus dicatur, requiritur actus prioris fimilis.*
- 5 *Exiftens in quafi p'ffeffione exigendi cenfum, debet in illa manuteneri.*
- 6 *Quæftio, quæ verfatur fuper extinctione cenfus, refpicit petitorium.*
- 7 *Cenfus extinguitur pro ea rata, pro qua quid folvitur ad computum fortis.*

DECISIO CCXLVII.

Domini resolverunt mandatum ab A. C. relaxatum in favorem Domini Citarellæ contra Illuftriffimos Dominos de Sabellis pro fructibus cenfus feutorum octo millium, effe exequendum, quia conftet de folvendo fructus per publicum instrumentum,
1 † quod facit probationem probatam, Bald. in *l. intereff.*
num. 2. Cod. de folut. Parif. conf. 54. num. 3. & feq. vol. 1.
Dec. confil. 36. num. 2.

Nec vifum fuit Dominis quod ifte cenfus poffit dici extinctus per assignationem creditorum pro illius
2 extinctione factam in Congregatione Baronum † quia non conftet talem assignationem effectuatam fuiffe mediante folutione creditorum à Congregatione assignatorum, prout requirebatur ad hoc ut cenfus dici poffet extinctus. Nam mens Congregationis, Domini Citarellæ, & Dominorum de Sabellis ea fuit, ut tunc demum cenfus effe extinctus, quando assignamenta fuiffent vera, & realia, & exigibilia, & Dominus Citarella ex eis fuiffet confequutus integram fatisfactionem, & extinctionem fortis principalis, ut in iisdem terminis assignamenti facti à Congregatione eadem pro extinctione alterius cenfus debiti ab eisdem Dominis de Sabellis, videtur talis fic fuiffe decifus in *una Rom. cenfus, 26. Nov. 1604. coram Illuftr. Card. Mellino.*

Nec vifum fuit obftare quod opponerant Domini de Sabellis, videlicet Dominum Citarellam exegiffe plures pecunias ex assignamentis præfatis ad computum fortis principalis: unde ftante effectuatione cenfus erat extinctus, faltem pro ea parte, quam Dominus Citarella ad computum fortis exegerat, ut firmatum fuit in fupradicta decifione Romana cenfus. Quia Domini dicebant, quod licet Dominus Citarella exegiffet plures pecunias ad computum fructuum, cum claufula, quod fi qui ultra fufererat, recipiebat ad computum fortis, nifi feuta mille ducenta in decem locis montium fidei, † quæ ei non fuerunt tradita liberè, & irrevocabiliter, fed cum obligatione de reftituendo prioribus, & potioribus creditoribus Dominorum de Sabellis, & anno fequenti fuerunt ei evicta à Domino Maria Tuttavilla anteriore creditore: & propterea non videtur poffe dici cenfus extinctus, † 4 præfertim cum non intervenerit actus retrofimilis, juxta *l. 1. C. quando non licet ab empt. difced.* & fuit dictum in *una Romana anterioritatis, 4. Februarij coram R. P. D. Juffo.*

Confiderabant etiam aliqui ex Dominis, quod cum Domini de Sabellis poffet hujusmodi assignationem folverint Domino Citarellæ aliquos fructus sine aliqua proteftatione, † non erat Citarella privandus fua 3 quali poffeffione exigendi fructus, in qua reperiebatur per talem extinctionem, fed erat manutendendus, ad text. in *c. querelam, de elect. c. folutionibus, de jurepatr. Caffad. dec. 10. n. 7. verf. nec etiam obftat, de refcript.*

Addebant etiam quod hæc † quæ deducebantur 6 fuper extinctione cenfus, erant remittenda ad petitorium, tanquam requirerentia altiore indagine, ut in fimili de extinctione penfionis, Caputaq. *decif. part. 1. Caffad. decif. 10. n. 7.* Et fi unquam probatum fuit † Citarellam aliquid aliud exegiffe ad computum 7 fortis, Domini non negabant in ea parte cenfum fuiffe extinctum, fed interim non putaverunt effe retardandam executionem mandati A. C. relaxati pro fructibus.

Illuftr. Cardinale Lancelloto, Bononienfis cenfus, Lunæ 21. Januarij 1600.

SUMMARI A.

- 1 *Cenfus extinguitur obfento mandato pro recuperatione fortis principalis.*
Dummodo fit in facultate domini cenfus fortem recuperare, num. 3.
- 2 *Appellatione pendente, nemo effe fua poffeffione privandus.*

DECISIO CCXLVIII.

Decretum A. C. per quod Domini de Scappis fuerunt condemnati ad folvendum fructus cenfus, tanquam iuftum effe confirmandum, Domini dixerunt ftante obligatione per ipfos facta pro fructibus cenfus per quindennium, quod adhuc durat

Non obftat quod cenfus fit nullus, tanquam impofitus fuper rebus fideicommiſſo fubjectis; & † quod 2 videatur reſolutus ex mandato obfento pro forte principali, ita ut fructus amplius non debeantur, juxta decifionem in *caufa Romana cenfus, coram R. P. D. Pamphilio*: tum † quia hic pendet appellatio, unde interim Salvius manutendendus effe in fua poffeffione, ut in iuribus vulgaribus, & bene facit *decifio Caputaq. 321. part. 1.* quod exceptio extinctionis penfionis non impedit manutentionem, donec fuper ea fuit

fuerit iudicatum ; tum etiam quia casus decisionis R. P. D. mei Pamphili est valde diversus , † quia ibi fuerat relaxatum mandatum pro sorte principali solvenda emptori census , in cuius facultate erat habere sortem principalem ad sui libitum , quo casu non poterant peti aliqui fructus citra virium usuræ , ex ibi allegatis : in hoc autem casu licet mandatum fuerit relaxatum pro sorte principali , id tamen non fuit ad effectum illam consignandi emptori census , sed ad effectum deponendi donec fuerit doctum bona esse libera , ita ut non sit in facultate emptoris consequi sortem principalem , prout erat in casu allegatæ decisionis , quæ in hoc fundatur.

R. P. D. Manzanedo , Romana census Lunæ
4. Junij 1614.

SUMMARI A.

- 1 Mandatum de manutendo datur cessionario ex possessione cedentis.
- 2 Possessio in incorporalibus acquiritur absque apprehensione.
- 3 Cessio in incorporalibus idem operatur quod traditio.
- 4 Manutentio conceditur cessionario probata possessione cedentis
- 5 Producentis acta suo nomine facta , censetur illa ratificare.
- 6 Etiam si productio fiat à Procuratore.
- 7 Manutentio exigendi censum non denegatur , opposita exceptione extinctionis census.

DECISIO CCXLIX.

IOanni Baptistæ dandum esse mandatum de manutendo pro medietate census , Domini dixerunt , cum pro dicta medietate sit cessionarius Hannibalis , de cuius quasi possessione exigendi fructus census non controversatur , & constat ex pluribus patitis ex adverso in actis productis : unde † sicut manutentio competeret Hannibali cedenti , §. *retinenda*, *Inst. de interd.* ita etiam competit Ioan. Baptistæ cessionario , l. *nomen debitoris*, in *princ. ff. de leg. 3. Rom. cons. 38 n. 1. & cons. 115. in princ. Patil. cons. 75. num. 18. lib. 4.* cum enim simus in iuribus incorporalibus , † possessio cedentis transfertur in cessionarium absque alia apprehensione , *Natta cons. 298. n. 38. Menoch. de retinend. 3. n. 159. & seq. † quia in incorporalibus tantum operatur cessio , quantum traditio*, *Glof. & Doct. in l. fin. C. quæd. fise. vel privat. Batt. in l. ad eum , n. 1. ff. de donat. Bald. cons. 241. in fine. lib. 2. & sic † probata possessione cedentis competit manutentio , ex superius , adductis , & ex eodem *Natta ubi supra d. n. 38.* ita declarat *Glof. in l. 2. §. idem Nerva , in verbo exper. ff. ne quid in loc. public. Menoch. ubi supra* , & fuit dictum in *una Romana census , 4. Martij 1611. coram b. m. Penia*. Maxime quia constat etiam de quasi possessione exigendi Ioan. Baptistæ ex pluribus quietantiis ab ipso factis diversis debitoribus Domine Flaminie. Et licet non constet de mandato solventis , tamen † cum ipsa Domina Flaminia dictas quietantias produxerit in iudicio sine aliqua protestatione , illas solutiones ratificasse videtur , l. *Publia* , §. *fin. ff. de posses. cap. cum olim , de censib. Dec. in cap. cum venerabilis , num. 22. de except. Surd. cons. 50. num. 3. & cons. 28. n. 47. lib. 1. & fuit dictum in una Romana dotis , 6. Junij 1611. coram D. meo Ubaldo* , † etiam si productio facta sit à procuratore. *Caputaq. decis. 193. p. 1.**

Nec obstat extinctio census ex adverso opposita ,

quia redditur multum turbida , ex adductis per informantes pro utraque parte , & tanquam requirens altiorum indaginem est remittenda ad petitorium , † nec interim possidenti est deneganda manutentio , ut fuit resolutum in *Bononiensi census , 28. Januarij 1600. coram Illustrissimo Cardinale Lancelloto , & in alia Romana fructuum census , 21. Junij 1609. coram Domino meo Cavalerio*.

Ex quibus ita resolutum.

R. P. D. Penia , Romana census Mercurij
2. Junij 1606.

SUMMARI A.

- 1 Quasi possessio cedentis prodest cessionario , ut manuteneatur.
- 2 Solvens absque protestatione , dicitur sponte solvere.
- 3 Jus altoris non alteratur ex mutatione persona rei conventi.
- 4 Oblivio presumitur inducitur lapsu decem annorum.
- 5 Limit. si de contrariis appareat.
- 6 Mandatum presumitur in actu , pro quo explicandè requiritur impensa.
- 7 Solvens absque protestatione constituit recipientem in quasi possessione exigendi.
- 8 Suscipiens terminum ad solvendum , & confitens debitum , censetur bonam fidem agnoscere.

DECISIO CCL.

Petrus de Zollet Lugdunensis senior , creditor Jordani Ursini in summa scutorum duorum millium quingentorum triginta monetæ Papalis pro sorte principali , & pro cambiis , & recambiis , spatio multorum annorum Zollet juniorem suum filium spurium cum mandato procuratorio ad exigendum , & concordandum misit ad curiam , ubi mota lite super hoc credito coram A. C. die 18. Martij 1588. cum Valerio Ursino Jordani tunc defuncti filio , & herede , transigit , ita ut pro præfata sorte principali scutorum duorum millium quingentorum triginta Valerius super quibusdam suis bonis in territorio Firmano existentibus perpetuum annuum censum scutorum centum sexagintaquinque imposuerit , & Petro Zollet seniori , stipulante pro eo Petro Zollet juniore uti ejus procuratore , & Notario , in extinctionem sortis principalis vendidit , reservato tamen beneplacito Apostolico ex eo quod non fuerat venditus juxta formam Constitutionis *Pij V.* quod super derogatione dictæ Constitutionis suo tempore fuit expeditum. Huic contractui Dominus Federicus Cæsius tanquam principalis fidejussor accessit , & se cum juramento in forma camera obligavit. Hæc Petrus Zollet senior , 8. Januarij ejusdem anni 1588. ratificavit , qui cum condito testamento hæredes sibi instituisset Joannem , ac Andream , & Marium ejus filios legi imos , & naturales , ex hac vita migravit , & deinde præfati hæredes pro quatuor semestribus dicti census jam decursis , contra Valerium mandatum executivum decerni , & relaxari obtinuerunt. Unde Valerius mediante ejus procuratore coram Notario , & testibus Joanni uni ex heredibus Petri scuta trecenta triginta monetæ manual ter , libere , & absque aliqua protestatione numeravit , & quietantiam recepit per acta ejusdem Notarij , qui de contractu census fuerat rogatus sub die 26. Julij 1588. Cum verò die 21. Julij anni 1598. Joannes præfatus tanquam unus ex heredibus Petri senioris , & donatarius Andreæ , & Marij , Ferdinando de Moran Muratori Lugdu

Lugdunensi præfatum censum vendidisset, & in omnibus, & per omnia in suum locum posuisset, & ei deberi fructus census per decem annos decursum declarasset, & postea Ferdinandus contra dictum Dominum Federicum ad solutionem terminorum census egisset coram A.C. & partem illorum sibi solvi à dicto Domino Federico obtinisset, & ultimò agens contra eum pro solutione aliorum terminorum decursum, & non solutorum, mandatum executivum etiam obtinisset, causa introducta in Rota, dubitavi an Ferdinando dandum esset mandatum de manutenendo in quasi possessione exigendi fructus census.

Et Rota utraque parte informante mandatum dandum esse censuit, tum ꝑ ex antiqua possessione illius à quo habuit cessionem, Bald. in cap. licet causam, n. 34. vers. item interdum, de probat. Guid. Pap. decis. 152 n. 2. vers. verumtamen de jure, quàm etiam ex possessione exigendi contra Federicum ꝑ qui coram A. C. confitendo debitum solverat sine protestatione, unde sponte solvisse dicebatur, Verat. decis. 403. incipit, Protestatio censetur repetita, lib. 2 & fuit in specie dictum in una Romana census, die 14. Novembris 1604. coram Domino Marcomontio, quæ circa hunc articulum non fuit in controversiam deducta.

Neque refert quod possessio acquisita contra principalem non videretur nocere Domino Federico fidejussori, quia cum esset in forma Cameræ obligatus, & ce seretur eadem persona cum principali, possessio semel acquisita sibi præjudicabit. Præsertim cum ex ꝑ variatione personarum & rei nunquam mutetur jus actoris, quod remanet semper idem, l. 1. §. ex his, ff. de verb. oblig. Pat. decis. 151. incipit, Dubitavi in una Alboracensi pensionis, lib. 3. Guido Papæ decis. 629. num. 1.

Rursus non obstabat ꝑ quod possessio prætenderetur extincta per lapsum decem annorum, quo tempore præsumitur inducta oblivio, quia huic prætensioni non erat locus in hoc casu in quo ꝑ constabat semper fuisse retentum animum possidendi, Glor. in §. quod autem, in verbo propter absentem, insit. de usu cap. Alexand. in l. si in quod. num. 2. ff. de acquir. possess. Ex illo autem actu censetur continuata possessio, quia cum in prima die subsequenti ultima decennij diceretur facta cessio istius census cum fructibus decursis, pluraquàm verisimile credebatur multis diebus ante lapsum decennij fuisse tractatam cessionem, & consequenter retentum animum possidendi quoque; sed propter justa impedimenta fuisse non omissam, sed suspensam exactionem.

Quod dicebatur de defectu mandati illius qui fecerat solutiones, levissimum fuit putatum, ꝑ cum ex notabili impensa pluraquàm trecentorum scutorum præsumatur mandatum, Cassad. decis. 3. num. 4. de Procur. Rota decis. 2. de caus. possess. & propr. in antiq. nemo enim sine sufficienti mandato tam notabilem summam solutus credebatur.

Nec ad rem pertinebat dicere solutiones factas per ipsum & Dominum Federicum non relevare, & quod non solverat sponte, sed metu mandati: quia ꝑ cum solvisset absque protestatione, adversariam constituerat in legitima quasi possessione exigendi, Cotta, decis. 11. incipit, Tentum fuit in Rota, de pens. & est notum. & sic quotidie practicatur in Rota.

Nec pro Federico faciebant deducta in causa Romana census, coram Domino Marcomontio, die 10. Februarij 1609. quia ibi solutio erat facta cum clausula, sine præjudicio quorumcunque jurium, quæ non aderat in hoc casu, in quo potius apparebat contrarium, ꝑ cum Dominus Federicus susceperit terminum confitendo debitum; & sic censetur agnovisse bonam fidem.

Nec defendebatur ex eo quod non solverat præcisè, sed deposuerat ad effectum consignandi cui A. C. ordinaret, quia idem inducebatur effectus
Et ex his ita fuit resolutum.

R. P. D. Orano, Romana census, 12. Febr. 1588.

SUMMARIA.

- 1 Solutio præsumitur facta in executionem præcedentis mandati
- 2 Origo rei spectanda est.
- 3 Solvere quis præsumitur in vim præcedentis decreti.
- 4 Clausula, sine præjudicio jurium, præservat jus, ita ut non censetur alteratum.
- 5 Exceptio quod census sit malè impositus, respicit petitorium.
- 6 Hæres cum beneficio inventarij fovens bonum jus potest denegare solutionem.
- 7 Declar. quando adsunt creditores prætendentes meliora jura, & hæreditas non est solvendo.

DECISIO CCLI.

Resolutum fuit solutionem census fuisse factam vigore mandati de manutenendo: nam cum præcesserit mandatum, & postea successerit concordia, & exinde solutio, necessum est fateri ꝑ concordiam fuisse factam metu mandati ad effectum, ut per eam dilatio ad solvendum census decursum impetraretur; solutiones autem in executionem concordie, & per consequens in executionem mandati, ad text. in l. solutiones, ubi Doctor. C. de re judic. ꝑ spectanda est enim origo, l. 1. ff. de orig. jur. & præsumendum est factam fuisse solutionem ꝑ in executionem præcedentis Decreti, ꝑ Dec. cons. 628. num. 2.

Neque contrarium suadet clausula inserta concordie ꝑ sine præjudicio mandati de manutenendo, & ꝑ jurium ambarum partium: quia illa præservat jura utriusque partis, nempe quod non obstante concordia remanet Domino Paulo illæsum beneficium executionis vigore prædicti mandati de manutenendo, ita ut per concordiam non possit illud aliquo modo alteratum censeri, vel innovatum, juxta text. in l. 3. §. si ex conventionem, ff. de re judicata. Illustrissimo verò Domino Julio prosequutio juris sui in petitorio per illam non videatur ablatum.

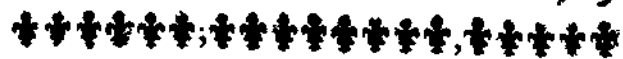
Nec potest mandatum de injustitia redargui sub pretextu, quod hujusmodi bona super quibus fuit impositus census, sint feudalia, aut ab alio possessa, quia constat non omnia esse feudalia, & ꝑ hæc exceptio respicit petitorium, ut interim rei possessor sit manutenendus, Guid. Pap. decis. 629.

Non obstat doctrina Moder. in tractatu de ann. præstat. p. 1. q. 20. ubi hæres ꝑ cum beneficio inventarij, prout hic, potest denegare solutionem, si bonum jus habeat: quia loquitur ꝑ quando adsunt creditores prætendentes meliora jura, & hæreditas non est solvendo, de quo hic non constat; & nihilominus cum Dominus Julius ad bonum computum solverit eidem Paulo quinquaginta scuta, & promiserit reliquum durante lite super negotio principali solvere, frustra revocat in debiõm justitiam mandati, aut etiam ad arbitrium Rotæ vult habere recursum, donec negotium principale fuerit discussum.

Ex quo etiam tollitur id quod dicebatur, Paulum nunquam fuisse in possessione exigendi censum, quia satis est quod Dominus Julius approbaverit laudum, & ei solvere promiserit.

Reverent

Decisio CCLII. & CCLIII. 179

Reverendiss. D. Sacrato, Romana fructuum census, Veneris 28. Novemb. 1603.

R. P. D. Ubaldo, Romana domus, Veneris 4. Decembris 1615.

SUMMARIA.

SUMMARIA.

- 1 Satisfactio, hoc verbum, non importat de necessitate actualem nominationem.
- 2 Repetitioni solutorum non est locus, nisi ubi præcessit actualis solutio.
- 3 Solutionem actualiter factam fuisse, potest ex conjecturis probari.
- 4 Manutentio in quasi possessione exigendi censum non datur, nisi probata actuali solutione in præteritum.
- 5 Quietantia non solent fieri propter imaginarias solutiones.
- 6 Præsumi non debet, quod fieri non solet.

- 1 Apocha privata non recognita à testibus in ea nominatis, non caret suspitione.
- 2 Copula requirit utriusque copulati concursum.
- 3 Diligentia nimia adhibita in actus explicatione, non caret suspitione.
- 4 Procurator non potest explicare ea, quæ non sunt comprehensa in suo mandato.
- 5 Concessio ad vitam, species est alienationis.
- 6 Concessio rei Ecclesie ad vitam recipientis, non potest fieri absque debitis solemnitatibus.
- 7 Concessio rei Ecclesie facta sub conditione beneplaciti Apostolici, illa deficiente, corrumpitur.
- 8 Beneplacitum Apostolicum reservatum in instrumento, præsumitur intervenisse lapsis triginta annis.
- 9 Alteri per alterum eo non consentiente, non potest præjudicium inferri.
- 10 Mandatum de associando conceditur ex instrumento habente clausulam constituti.
- 11 Constitutum operatur etiam post mortem constituentis, ut constitutarius non privetur sua possessione.
- 12 Limit. si heres constituentis accipiat possessionem, & constitutarius negligat accipere possessionem naturalem.
- 13 Etiam quod constitutarius per modicum tempus negligat.
- 14 Constitutum non operatur, quando principalis contractus fuit nullus.

DECISIO CCLII.

Fuit resolutum constare de exactione fructuum usque ad diem 6. Martij 1588. per instrumentum quietantiæ factæ à Dominis de Nobilibus, sive illorum procuratore Dominis de Mutinis: nam, et si verba de quibus id dictum à Dominis de Mutinis, ibi, de quibus se bene contentum, & satisfactum vocavit, &c. † non importent per se necesse actualem numerationem, cum possint verificari in remissione debiti absque eo quod interveniat traditio, ut notatur in l. ex facto, juxta l. solutionis verbo, ff. de solut. Alexand. 2. conf. 91. num. 10. lib. 2. Et cessante † actuali solutione non esset locus repetitioni dictorum fructuum tanquam male solutorum, qui est effectus de quo agitur, repetitio enim significat præcedentem traditionem, ut latè per Rebuff in l. quos nos hostes, 134. §. locuples, ff. de verbor. signific. Contrarium tamen visum fuit à Dominis. Ex quo † concurrunt adminicula pro actuali solutione, ex iis, quæ notat. Alex. conf. 18. num. 2. lib. 1. Cravet. conf. 40. num. 4. Natta conf. 143. n. 10. Achill. decis. unica, de confess.

Pro præcipuo autem adminiculo quod immo videatur importare manifestam confessionem, fuit ponderatum, quod iidem de Nobilibus producerunt hoc instrumentum quietantiæ coram A. C. & illius vigore petierunt, & obtinuerunt manutentio in quasi possessione exigendi dictos fructus, per quem actum videntur in necessarium antecedens confessi fuisse, quod instrumentum contineret actualem solutionem: quia † aliàs non competisset illis manutentio, quod clarius apparuit ex protestatione eorundem de Nobilibus facta in Rota, ubi dicitur stante resolutione ad sui favorem facta in judicio possessorio manutentio in quasi possessione exigendi fructus census vigore instrumenti de quo in actis, non procedatur in petitorio, nisi relaxato mandato pro fructibus decursis. Et ista adminicula facilius fuerunt admissa, quia nulla adest causa suspicandi contrarium, ut in casu Doctorum supra allegatorum Et † quia non solent fieri hujusmodi quietantiæ propter imaginarias satisfactio- nes, & ita nec † in casu hoc præsumendum, cap. 1. & ibi Abb de Cleric. non resident. cum aliis ad eam rem cumulatis per Everard. in loco à communiter accident.

DECISIO CCLIII.

Rota censuit non esse dandum mandatum de associando in possessionem domus, & apothecarum de quibus agitur, sive illud petatur vigore nominationis factæ per Alphonsum de persona Cecilie, sive donationis per eundem factæ ad favorem Monasterij, quia quoad nominationem illa videbatur nulla ex pluribus. Primò, quia facultas nominandi concessa Alphonso fuit restricta ad vitam Virginie ejus conjugis, ut patet ex instrumento celebrato de anno 1581, quod autem fuerit facta dicta nominatio vivente Virginia non videbatur probari ex apocha subscripta ab Alphonso, & tribus testibus, sub die 14. Septembris 1599. & sic per duos dies ante obitum Virginie, † quia non est recognita à testibus in ea nominatis, & subscriptio Alphonsi est suspecta de antidata, juxta l. scripturas, C. qui pot. in pign. hab. Secundò, quia in omnem eventum illa nominatio non fuit intimata nisi post mortem Virginie, ut est confessio apud partes; & tamen videtur fuisse facienda intimatio ipsa vivente ex forma concessionis: ibi, vita ipsius Domine Virginie durante, tamen debeant nominare unum ex eorum filijs masculum, aut feminam, & sic nominatum intimare; copula † enim requirit utriusque copulati concursum, l. si heredi plures, ff. de condit. instit. cum vulgar. Accedente præsertim verisimili intentione partium ne fieret aliqua fraus in antidata de qua dicta scriptura Alphonsi est suspecta, ut dixi maximè stante qualitate personæ unius ex testibus, qui est procurator Monasterij, & nimia † ipsius diligentia apponendi in sua subscriptione diem 14. Septembris quæ non erat necessaria, cum jam esset apposta ab ipso Alphonso. Tertio, quia dicta intimatio juxta formam contractus debebat fieri administratoribus Ecclesie, & Hospitalis S. Jacobi, & tamen fuit facta tantum † cuidam 4 procu-

4 Quartò, † non cogitur debitor facere instrumentum cum additione talis obligationis, quia alteraretur ejus obligatio, & gravaretur, cum tollatur processus per tres instantias, *Tiraq. qui plures congerit in terminis de retractu Lignag. § 19. Gloss. nit. n. 2. vers. quoniam ex hoc licet, num. 3.* sic refert, & consuetudinem Gliaz declarat Felin. in cap. significavit, n. 8. vers. & addit Angelum, de testament. & consequenter † cum ista qualitas non esset expressa in mandato, non poterat apponi obligatio camerale.

Non obstat, quod propter juramentum possit agi executivè, quia † contractum fuit decum in causa Romana fructuum de Vellis, coram Domino Litta, & nuper die 21. presentis mensis in causa Bononiensi honorum de Tuffignanis, coram Lancellotto.

Prostremò non obstat Statutum Bononiæ, quia ut fuit consideratum in dicta causa Bononiensi de Tuffignanis, est ordinatorium.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Romana census, Lunæ 4. Decembris 1595.

SUMMARI A.

- 1 Clausula, si quid exequendum, intelligitur ex prioribus actis.
- 2 Instrumentum non suffragatur, nisi producat in actis.
- 3 Mandatum parte opponente non relevat, si non exhibeatur in actis citata parte.
- 4 Instrumentum non dicitur de actis, nisi producat in citata parte ad dicendum contra.
- 5 Cessionarius tenetur justificare non solum cessionem, sed etiam existentiam crediti cessi.
- 6 Mandatum executivum non debet exequi, si ex eisdem actis non justificetur.
- 7 Clausula, si quid exequendum, intelligitur prout de jure.

DECISIO CCLV.

Fuit resolutum, mandatum ad favorem Illustrissimi Domini Cardinalis relaxatum non esse exequendum. Et Domini alii omissis, quæ non placuerunt, moti sunt, † quia non justificatur ex actis prioris instantiæ, quæ sola sunt attendenda ad effectum, ut sit locus clausulæ, si quid exequendum. In actis enim prioris instantiæ † non fuit productum instrumentum emptionis census, nec aliàs constitit de aliqua obligatione Illustrissimi D. Juliani, ex qua potuerit condemnari, ut requiritur ex Gal. in tit. de process. n. 1. Præsertim quia pro parte Domini Juliani coram A. C. fuit protestatum, quod non constabat de instrumento census, nec de ejus obligatione & ideo nihil fieri, nisi consilio de illis, quo fit ut omnino esset necessaria illius productio: nec sufficit revera adesse instrumentum census, nisi in actis producat, sicut in simili non sufficit aliquem esse procuratorem, † nisi de mandato doceat in actis, ubi pars opponit, Bald. in l. 1. in 2. lect. n. 3. ff. de procur. & in cons. 122. sub n. 1. lib. 3. Alex. cons. 146. in fine. lib. 5. Craver. cons. 108. Guidop. dec. 129. & sæpius fuit resolutum.

Non obstat quod instrumentum census sit rogatum apud acta Bocarini alterius Notarij ejusdem tribunalis, quia isti Notarij A. C. habent rogatus instrumentorum, & acta separata, & unus non se intromittit in negotiis, & causis alterius, ut notissimum est: & ideo non sufficit, † quod instrumentum fuerit penes alterum Notarium A. C. nisi producat in officio Fabri, Decis. Rosa Rom. pro Trall. de Cens.

qui erat Notarius actorius hujus causæ, parte etiam ad dicendum contra legitime citata, cum alias non dicitur esse de actis, Bar. in Extravag. ad reprimendum, in verbo de plano. Roman. cons. 119. n. 3. Calla l. dec. 7. in fine de appeli. Sarn. de annal. q. 4. circa med. Covar. lib. 1. var. resol. c. 1. n. ubi quod non sufficit exhibitio instrumenti coram Notario, & testibus, nisi forniciter coram Judice producat, Felyn. in c. quoniam contra, n. 39. de probat.

Non obstat quod in officio Fabri actorij hujus causæ fuerit rogata cessio hujus census ad favorem Illustrissimi Domini Cardinalis Comerisii, quia causa sola non sustinet processum, cum † Cardinalis, ut possit agere in vim obligationis camerale, non sit locator ostendere se esse cessionarium, Alex. cons. 115. circa finem. lib. 7. Paris. cons. 207. n. 88. lib. 3. Gulef. de oblig. camerale. in 2. q. ad primam partem formal. num. 3. sed etiam justificare existentiam crediti, si nomen, ubi notat. C. de hered. vel action. vendit. sicut obligatus factus ipsemet cedens in cuius locum succedit.

Non obstat quod hodie in Roma sit productum instrumentum census, quia ut supra dictum est, non sufficit ad effectum executionis mandati relaxati ante illius productionem, † quod non est exequendum, 6 cum ex eisdem actis non justificetur, l. illicitas, §. veritas ff. de offic. Presid. Abb. in c. inter caseras, n. 8. Felin. col. fin. de re iudicat. Franc. in cap. dilecto, q. 55. de appellat.

Et clausula commissionis, † quod in primis, & antea omnia, si quid exequendum exequatur, intelligitur prout de jure. Jal. in l. causas, n. 7. C. de transf. Crec. fecer. dec. 47.

R. P. D. Litta, Romana census, Lunæ 18. Junij 1599.

SUMMARI A.

- 1 Via executiva non competit ubi per sententiam suis vulnerata obligatio camerale.
- 2 Sententia lata ad favorem defuncti non potest exequi ad instantiam heredum, nisi prius justificato, quod sint heredes.
- 3 Processus factus non citato eo, qui fuit protestatus, nihil fieri eo non citato, est nullus.
- 4 Executio facta pendente lite est nulla, & attentata.

DECISIO CCLVI.

Domini informantibus solum heredibus q. Equitis Perbenei, tenuerunt pro nullitate executionis, de qua in dubio: & quamvis plures nullitates adlocerentur per informantes, attamen iustitias tres tantum tanquam magis claras delegerunt Domini pro fundamento Decisionis.

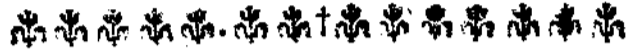
Prima est, quia fuit actum via executiva, cum tamen non possit, † stante quod per sententiam Bravelli fuerat declaratus census nullus, & ita per consequens fuerat vulnerata ipsa obligatio camerale, cuius vigore agebatur, ut tenuit Rota in una Romana census, 27. Junij 1580. coram bon. mem. Caruccio & coram, & P. D. Mellino, & aliis pluribus causis.

Secunda est, quod † cum mandatum relaxatum ad favorem Isabelle, ea mortua non potuerit exequi ad instantiam Lapani heredis patris, nisi prius eo verificato, quod verè eilet illius hæres, l. non ignoras, ubi Batt. C. qui accusidem Barr in l. falsus tutor, n. quod fals. tur. cum aliis per Menoch. de ad pisc. possess. remedi. 3. num. 164. maxime stante quod Julia vera hæres

Q Isabelle

Isabellæ fuerit admiffa ad causam, & ut talis præten-
debat testamentum primum Isabellæ, in quo Lapanus
erat institutus hæres, fuisse revocatum per secundum
in quo ipsa instituta hæres erat, & ulterius protesta-
ta fuerit, † nihil fieri in dicto iudicio ad instantiam
Lapani, nisi ipsa citata, & tamen ex revolutione pro-
cessus constat quod dicta executio, subhastatio, & de-
liberatio fuit facta Domina Julia non citata, ad dec.
Pot. 24: lib. 2. Aff. & dec. 358.

Tertia, quia fuit facta pendente lite inter præfatas
4 partes † quo fit ut non tantum nulla iudicari debeat,
sed etiam attentata, cap. non solum, de appellat. in 6. cum
aliis hic allegatis per informantes.

R. P. D. Lita, Romana census, Lunæ 5.
Jun. 1600.

SUMMARI A.

- 1 Obligatio cameralis vulneratur per sententiam revo-
catoriam alterius lata pro executione cameralis
obligationis.
- 2 Causa semel effecta appellabilis, semper durat appel-
labilis.
- 3 Legitimationo personarum, & citatio est necessaria etiam
in executivis.
- 4 Veniens ad iudicium duplici nomine potest opponere
exceptiones sibi utroque nomine competentes, & n. 7.
- 5 Procurator potest facto suo facere conditionem Domi-
ni meliorem, non deteriore.
- 6 Mandatum speciale requiritur ad renunciandum cum
expressione juris renunciandi.

DECISIO CCLVII.

Domini steterunt in resolutis sub die 28. Junij
anni præteriti, eo præcipuo fundamento, quod
non potuerit executivè procedi, stante quod non obli-
gatio cameralis fuerit vulnerata per sententiam Bra-
velli, ut latius dicitur in dicta decisione.

Nec Dominis placuerunt deducta per informantes
pro Rentiis, scilicet quod obligatio cameralis non
dicitur vulnerata ubi pro validitate contractus cui
coheret obligatio ipsa, plures sententiæ latæ fuerunt,
& tandem una feratur, quæ dictæ sententiæ revocen-
tur, & contractus ipse nullus declaretur, sed duntaxat
ubi per primam sententiam contractus cui coheret
obligatio cameralis, declaratur nullus. Siquidem † quia
hæc distinctio jure non probatur, & negari cum veritate
non potest dictum vulnus, quia aut dicta sen-
tentia Bravelli revocatoria præcedentium, & quæ con-
tractum ipsum nullum, & inexecutablem declarat,
fecit transitum in iudicatum, & hoc casu vulnus le-
thale remanet, cum talis posterior sententia perimat
censum, & sententias canonizantes illum per prius la-
tas, facitque, ut dici solet, de albo nigrum. Aut fuit
suspensa per appellationem, prout re vera suspensa
fuit, & vulnus remanet, sed in pendenti, donec tollat-
tur per contrariam sententiam, vel lethale efficitur
confirmatione posterioris sententiæ: unde interim
non poterit executivè procedi, † cum causa semel ef-
fecta appellabilis duret appellabilis, & appellatione
pendente nihil sit innovandum, juribus vulgaribus.

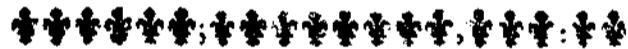
Nec clausula illa de qua in commissione appella-
tionis, procederet ad executionem obligationis cam-
meralis pro fructibus census decursis, & solutis, quic-
quam facit, stantibus illis verbis subsequentiis, qua-
tenus de jure exequenda esset, &c. quæ illam restrin-
gunt ad terminos juris secundum quod exequi non
debet, ex supradictis.

Placuit etiam Dominis aliud fundamentum De-
cisionis deductum ex non legitimatione personæ La-
pani, & ex defectu citationis Julæ Capocelæ, qui-
cum Lapanus faceret se heredem Isabellæ, & peteret
exequi mandatum aliàs relaxatum ad favorem dictæ
Isabellæ, & Julia vera heres illius vigore secundi te-
stamenti, & admiffa in dicto iudicio se opposuisset
negando illum talem esse, qualem se faciebat, & pro-
testando: tenebatur Lapanus in primis, & ante omnia
iustificare dictam qualitatem hæredis, nec ad ulteriora
procedere poterat, maxime non citata ipsa Julia, ex
deductis in Decisione.

Quibus non obstat quod executivè procedatur,
quia ut dictum est, non poterat procedi executivè. Ul-
tra quod † etiam in executivis necessaria est legitima-
tio personatum, & partis citatio, ut respectu dictæ le-
gitimationis post alios de communi testando tenet
Dec. in l. fin. n. 47. C. de edicto Divi Arian. tollen. & res-
pectu dictæ citationis probat text. in l. 1. §. illi si ceperit
ex sententia conveniri, C. de jur. & facti ignor. & ex
pluribus tenet Afio. in sua praxi, p. 1. §. 31. c. 4.

Non obstat quod Eques Perbenedictus fuerit quo-
libet actu dicti iudicij citatus, quia cum hodie Perbe-
nedicti veniant non tantum uti hæredes dicti Equi-
tis, sed etiam uti cessionarij Domine Julæ, † non pro-
hibentur uti jure utriusque, & sic etiam exceptione,
quæ ipsamet Julia uti posset. Aym. conf. 166. in fine, &
conf. 298. n. 8. Dec. conf. 247. in fine, Paril. conf. 12. n. 22.
lib. 4.

Et ad deducta circa cautionem petita per procu-
ratorem Equitis Perbenedicti, fuit responsum ex ea
non posse inferri ad renunciationem nullitatis sub-
hastationis, de qua agitur, & quæ ipsam petitionem
longè præcesserat, tum ex defectu potestatis ipsius
procuratoris, † qui facto suo conditionem Domini
meliorem, sed non deteriore facere potest, l. si quis
mibi, §. sed si mandaverit, ff. de acquir. hered. cum aliis
per Crescent. decis. 8. & 9. de renunc. in impress. tum
quia † ad renunciationem requiritur speciale man-
datum cum expressione juris renunciandi, Rot. conf.
11. n. 12 lib. 1. Put. dec. 100. n. 1. lib. 2. tum etiam quia
deducta circa hujusmodi cautionem non applicatur
respectu Julæ, quæ illam non petiit, nec illi aliquo
modo consentit. Unde cum hodie Domini de Perbe-
nedictis non tantum veniant uti hæredes Equitis † sed
etiam uti cessionarij Domine Julæ, jure merito non
prohibentur dicere de nullitate dictæ subhastationis,
& aliorum, quæ subsequuta sunt, ex supra dictis, &
aliis hic latius deductis per informantes.

Illustrissimo Cardinale Ludovico, Ravenna-
tensis Census, Veneris 16. Decem-
bris 1605.

SUMMARI A.

- 1 Clausula sine præjudicio legitima executionis, præservat
jurisdictionem iudicis à quo.
- 2 Appellatur à liquidatione in iudicio executivo.
- 3 Item quando sententia complicat negotium princi-
pale.

DECISIO CCLVIII.

Dubitavi an sententia Locumtenentis Vicelega-
ti Romandiolæ sit exequenda. Intelligendo non
de condemnatione respectu fructuum decursorum
usque ad diem transactionis, in quibus signatura re-
scripsit cum clausula, † sine præjudicio legitime exe-
cutionis, quæ præservat executionem iudicis à quo,
sed

sed respectu decursum à die transactionis citra, in quibus fuit reſcriptum cum clauſula, ſi quid exequendum. Et Domini dixerunt non eſſe locum executioni quia Iudex pronunciando fruſtus eſſe ſolvendos ex forma inſtrumenti cenſus, non autem ſecundum tenorem transactionis, ex duobus fecit ſententiam ſuam appellabilem. Primum, quia quodammodo liquidavit deb tum, ꝛ quo caſu datur appellatio. Galleſ. ad form. cam. in q. de liquid. n. 6. cum ſeq. Secundò, quia propter rejectionem transactionis ſententia continet complexionem negotij principalis, ꝛ quo caſu præbet cauſam legitimam appellandi. Bald. conſ. 141. n. 7. lib. 1. & ſæpius tenuit Rota. Immo non continet ſolam complexionem, ſed etiam expreſſam implicationem: quia quoad fruſtus decurſos uſque ad diem transactionis cendemat debitores cenſum ad ſolutionem eorundem ad rationem decem pro centenatio, ut cantat inſtrumentum cenſus; cum tamen in transactione non minus reducatur cenſus futuri, quam præteriti, & poſſet transactione eſſe uno caſu valida, alio non.

Illuſtr. Cardinale Lancellotto, Romana Cenſus, Veneris 3. Decembris 1599.

SUMMARI A.

- 1 Inſtrumentum præſumitur verum, non ſimulatum.
- 2 Inſtrumentum vallatum Camerali obligatione habet paratam executionem, & non admittit niſi certas exceptiones.
- 3 Simulatio oppoſita non retardat executionem inſtrumenti cenſus.
- 4 Simulationis præſumptio ceſſat, ubi conſtat de veritate.

DECISIO CCLIX.

Domini abſque difficultate aliqua dixerunt mandatum ab A. C. relaxatum contra Illuſtriſſimum D. Cardinalem eſſe exequendum. Etenim ex publico inſtrumento impoſitionis cenſus, ꝛ quod præſumitur verum, non autem ſimulatum, Bald. conſ. 456. num. 1. lib. 1. conſtat de obligatione camerali dicti Illuſtriſſimi Domini Cardinalis, ꝛ quæ habet paratam executionem, nec aliam exceptionem admittit, quàm ſolutionis falſitatis, & novæ conventionis. Bart. in l. 1. §. & parui, ff. quod vi aut clam. Caſſad. deciſ. unica de mutuis petition. & fuit latè deductum in illa Romana executionis obligationis de Sforſiis, 2. April. 1593. coram bon. mem. Orano.

Nec obſtat ꝛ exceptionem ſimulationis, quia eadem non ſit probata, nec pateat ex inſtrumenti inſpectione, non admittitur, neque per eam retardatur executio, ut poſt alios tradit Galleſ. de obligat. in form. camer. p. 2. ad 4. p. oblig. camer. q. 2. n. 3. verſ. ſimulationis ergo, cum ſeqq. Ultra ꝛ quod iſta prætenſio ſimulationis excluditur ex partitis Ioan. Baptiſtæ Luraghi, ex quibus apparet cenſum fuiſſe emptum de pecuniis propriis ipſius Domini Pauli Emilij.

R. P. D. Litta, Romana pecuniaria, Lunæ 28. Julij 1593.

SUMMARI A.

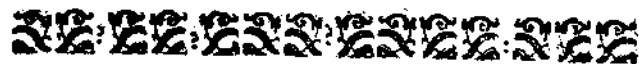
- 1 Viam ordinariam intentans non poteſt illa relicta ad executivam convolare.
- Deciſ. Rotæ Rom. pro Tract. de Cenſ.

2 Limit. reſpectu eius qui ordinariè cepit agere pro contraventione inſtrumenti, qui poteſt dicto iudicio deſiſſe agere executivè pro obſervantia dicti inſtrumenti.

DECISIO CCLX.

Utravi an Dominus Evangelista Recchia potuerit pro ſcutis quingentis mutuatis executivè conveniri in vim obligationis cameralis in cauſa, & ad effectum de quo agitur. Et Domini tenuerunt quod non, ex eo quod Dominus Franciſcus Cincius mediane monitorio occasione ſcheduæ mutui, & non inſtrumenti ſolidationis habentis obligationem Cameralem in Curia Capitolina pro dicta ſumma adverſus Dominum Evangelistam moverat iudicium de anno 1581. unde ꝛ ex poſt non potuit convolare ad executivam, cum per talem electionem ſibi præjudicaverit, ad Galleſ. de obligat. cam. 5. p. q. 2. notat Gloſ. ut in l. perinde, la ſecunda, ff. ad l. Aquil. Bald. in l. difſamari, col. 2. C. de ingen. & manum. Aretio. in §. omnium, 13. col. Inſtitut. de action. Maranta de ordin. iudic. 6. p. n. 24. & ita aliàs fuit deciſum in una Romana donationis. 4. Maij 1558. coram bon. mem. Alexandrino, in una Romana pecuniaria, 9. Octobris 1562. coram Caputaq. ut referunt Modern. de attent. in 2. p. c. 4. tit. de attent. lite pendente, declarat. 1. limit. ult. Qui licet dicant articulum eſſe dobium & Rotam in alia Romana obſervationis concordie, 23. Jun. 1567. coram bon. mem. Oradino, tenuiſſe contrarium, tamen re vera dicta deciſio non repugnat, cum tantum in ea dicatur, ꝛ quod lite ordinaria pendente ſuper contraventione alicujus inſtrumenti, non prohibetur actor vigore ejuſdem inſtrumenti, executivè agere ad illius obſervantiam; ex quo agendo ad obſervantiam, contraventioni intentatæ videtur renunſaſſe, & ita non loquitur in terminis quaſtionis propoſitæ.

Cætera autem, quæ pro Domino Cincio adducebantur per informaures pro Domino Evangelista, optime tolli cenſuerunt Domini.

R. P. D. Juſto, Romana Salviani interdicti, Veneris 31. Maij 1602.

SUMMARI A.

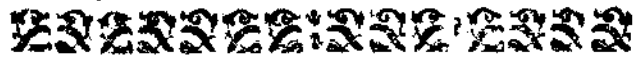
- 1 Probatæ extremis neceſſariis, eſt locus immiſſioni ead Salviano interdicto.
- 2 Poſſeſſio rei conventi in Salviano probatur per litis conſtationem, ex mente Rota.

DECISIO CCLXI.

Domini reſolverunt conſtare de credito, hypotheca, & poſſeſſione Franciſci tempore venditionis cenſus, & conſequenter probati primum extremum, & eſſe locum ꝛ immiſſioni ex remedio Salviani interdicti. Caſtr. in l. rem alienam, num. 11. ff. de pignor. alt. Rol. conſ. 14. num. 13. lib. 1. Rota in Romana, ſeu Amerina domus, 8. Junij 1576. coram bon. mem. Cantuccio, & ſæpè alias.

Quoniam ꝛ de ſecundo extremo poſſeſſionis adverſariorum conſtat ex ſuſtentione litis, ut tenet Rota.

Ex quibus ita conſcluſum eſt,

R. P. D. Ubaldo, Romana rescissionis instrumenti, Mercurij 27. Junij 1612.

SUMMARI A.

- 1 Agens ad rescissionem contractus debet refundere omnia accepta vigore illius.
- Limit. ut num. 4.
- 2 Agens ex contractu debet prius illum ex parte sua adimplere.
- 3 Propositum idem operatur in proposito, quod oppositum in opposito.
- 4 Agens ad detegendam nullitatem contractus, non tenetur restituere accepta illius vigore.

DECISIO CCLXII.

Domina Deodata domina census scutorum ducentorum viginti quinque, cujus erat debitor D. Camillus Stratus egit in vim Salviani interdicti contra Dom. Marcum Antonium Sabatinum possessorem alterius anni census scutorum centum duodecim cum dimidio, quem olim Camillos possederat, & cum D. Marcus Antonius reperiretur obligatus in instrumento huiusmodi census ad favorem Camilli, eadem D. Deodata egit contra eundem D. Marcum Antonium pro fructibus decursis, & non solutis. Qui est contrarius pretendebat se amplius non teneri, cum dictum censum ab ipso Camillo redemisset, nec videretur posse eodem tempore esse creditor, & debitor, quare Domina Deodata transegit cum Marco Antonio per publicum instrumentum in quo illi cessit possessionem jam captam dicti anni census scutorum centum duodecim cum dimidio, & Marcus Antonius illi dedit ad censum scuta quingenta, quæ aliàs non dedisset sine cedula bancaria. Quod instrumentum concordie D. Deodata pretendit annullasse: sed pro parte hæredum Marci Antonij fuit depositum ipsam in primis debere restituere quicquid occasione dictæ concordie recepisset. Unde dato de hoc particulari dubio Domini responderunt nihil eum teneri restituere.

1 Quia licet Regula sit ꝑ quod agens ad rescissionem contractus, vel transactionis, parte opponente debet refundere accepta vigore transactionis, vel contractus, l. si diversa, ubi Doctor. C. de trans. Afflic. decis. 220. n. 4. & fuit dictum in Tirazonensi decimarum, 4. Februar. 1577. coram Robasterio, quæ est decis. 11 l. n. 1. & 3. p. 1. d. vers. & in Potentina quarta, 26. Nov. 1584. quæ est Decisio 810. n. 5. eadem p. 1. licet enim ꝑ qui vult agere ex contractu debet implere ex parte sua contractum, l. Julianus. §. offerri. ff. de act. empr. ita qui vult rescindere contractum debet restituere quod recepit, ut idem ꝑ operetur propositum in proposito quod operatur oppositum in opposito, Anch. conf. 34. num. 11. Rota d. decis. 810. n. 4. in Tarraconensi juris presentandi, proxime a leganda. Tamen in casu proposito non videtur regulæ esse locum, quia D. Deodata non ad rescissionem transactionis validæ, sed ad nullitatem ejusdem transactionis deducendam, quia stante nullitate, de qua postea est agendum ꝑ non tenetur recepta refundere. cum transactio nulla non impediat processum ad ulteriora, Natta conf. 631. num. 7. lib. 3. Rot. conf. 7. num. 3. & sequentibus, lib. 3. Illustrissimus Mantica de tacit. & ambig. lib. 26. tit. 9. num. 39. & fuit la. deducam in dict. Tarraconensi juris presentandi, 11. Februarij 1585. coram Cantuccio, & in Romana præfensi erroris calculi, 21. Junij 1610. coram Reverendissimo Domino meo Bononiensi, ubi alia Decisiones allegantur.

Accedebat quod Domina Deodata nihil videbatur penitus recepisse ex causa dictæ concordie, quod esse restituendum: nam scuta quingenta accepta ad censum perpetuum sunt pro parte census à Domina Deodata impositi super suis bonis cum obligatione solvendi septem cum dimidio pro quolibet centenarij, & esse contra naturam dicti contractus ut teneatur sortem restituere, ut est notissimum.

Non obstat quod dicitur de cedula bancaria Domine Deod. remissa, & sine qua Dominus Sabatinus non emisset ab ea censum, intuitu dictæ concordie: quia ea nullam habet proportionem cum remissione possessionis annui census scutorum centum duodecim cum dimidio; quam Domina Deodata dimisit, præterquam quod fuit etiam postea promissa cedula bancaria, saltem in casu moræ in solutione fructuum.

Ex quibus Domini concluserunt nihil videri restituendum.

R. P. D. Buratto, Beneventana Salviani Interdicti, Lunæ 1. Februarij 1616.

SUMMARI A.

- 1 Ex obligatione conditionali non oritur actio, nisi prorsus verificata prima conditione.
- 2 Quando quid est in obligatione, & solutione in defectum alterius, non potest fieri executio super eo, quod est in subsidium, nisi fiat executio de principali.
- 3 Sententia lata super iudicio moto sine actione est nulla.
- 4 Aliqui tamen volunt requiri partis oppositionem per viam exceptionis.
- 5 Protestatio nihil fieri, nisi servatis servandis, & legitimatis legitimandis, reddit nullam sententiam latam contra formam protestationis.
- 6 Sententia dicitur notorie injusta, quæ non justificatur ex actis.
- 7 Fundus suppositus censui præsumitur sufficiens ad solutionem annui redditus, donec fuerit probatum contrarium.
- 8 Actio oriens ex instrumento censetur proposita cum exceptione resultante ex eodem instrumento.
- 9 Appellatio datur à sententia lata sine causa cognitione, etiam in possessorio.
- 10 Appellatio ista operatur quoad utrumque effectum.
- 11 Egidiana non intrat quando sententia est nulla, vel notorie injusta.
- 12 Egidiana non habet locum in rebus Ecclesiæ.

DECISIO CCLXIII.

Sententia lata per A. C. pro Dominis de Morra Agentibus ad fructus decurios, & non solutos ejusdem census ducatorum nonaginta, alios pro pretio scutorum mille de anno 1595. ad eorum favorem impositi per Vincentium, & Antonium de Capobianchis super territorio nuncupato la Serratella, D. mins. visa fuit nulla, tanquam lata super immisione in possessionem P. schæ, & domus in tenuta nuncupata S. Elmo possessarum à Ferrantinis, qui illas post dictum censum de anno 1605. acceperunt in solutum à Vincentio de Capobianchis. Nam fructus dicti census, ut speret legitur in ejus instrumento, percipiendi erant ex ipsi. fructibus, introitibus, & redditibus provenientibus, & proventus ex dicto territorio SerrateLLæ, & in defectum super omnibus aliis bonis, & introitibus dictorum de Capobianchis, habitis, & habendis, sic ꝑ super

† super dicto territorio S. Elmi, & aliis bonis non con-
 luatis, non erat orta aliqua obligatio, neque actio ad
 dictos fructus, nisi purificata prius condicione, quod
 percipi non possunt ex censuatis, juxta terminos l.
decem, l. 16. ff. de verb. obligat. & ibi notat ex mente
 Dini, per Alber. in princ. Castr. in Summar. n. 19. & Rain.
 n. 3. & 4. & juxta terminos l. fin. ff. de cert. pet. & ibi not.
 per Angel. n. 2. & lal. in princ. vers. & propterea, & per
 Castrenf. conf. 239. n. 1. lib. 1. Alex. conf. 32. n. 4. vers. he
 ne facer, lib. 4. Surd. conf. 533. n. 6. Neque † super illis
 concedi potuit immissio non facta prius discussio, ne,
 & non probata insufficiencia reddituum territorij
 censuati, juxta not. per Bald. & Castr. in l. 2. n. 5. C. com-
 mun. divid. lal. in §. item si quis in fraudem Inst. de act.
 n. 81. vers. dicebat tamen. Gabr. de fidejussorib. conclus. 1.
 num. 13. & Carocc. de excus. bonor. q. 5. n. 3. vers. illud
 etiam, part. 3.

Cum ergo ex predictis pateret nullam de tempore
 cepti judicij, nec litis contestationis ortam fuisse
 actionem super dicta tenuta S. Elmi ad favorem Do-
 minorum de Murra idco vel ipsi erant repellendi per
 3 iudicem etiam parte non opponente, † quia pati non
 potest coram se conveniri sine actione, quod cum fa-
 ctum non fuerit, sententia potest dici nulla ipso jure,
 juxta opinionem Bart. per illum text. in l. 2. n. 5. vers. si
 vero actio, ff. de dot. preleg. & in l. si Titius, 9. n. 1. vers.
 predicta sunt vera, ff. de verb. oblig. ubi cum Rom. &
 lal. num. 3. circa fin. vers. breviter tene, testatur communem
 Apostillator ad Bart. in dict. l. 2. in littera C, Mathefil.
 §. 7. vers. secus si nunquam. Alexand. conf. 136. num. 9.
 vers. quinto, lib. 2. Aret. in §. quedam, n. 3. vers. si autem
 ageretur cum illo, Inst. de act. Soc. in l. 2. prope finem, vers.
 in die, C. de pign. & ibi Dec. n. 6. cum aliis per Aym.
 conf. 191. n. 1. in princ. Gabr. de sentent. concl. 8. vers.
 contrarium sa. neu. Vel saltem sic attendamus opinio-
 4 nem † volentium ad hanc effectum inducende nul-
 litatis requiri partis oppositionem per viam exceptio-
 nis, quos refert Aym. d. conf. 191. sub. d. n. 3. vers. sed
 5 contrarium; nullitas intrat absque ulla difficultate, †
 quia pro Ferrantinis pluries oppositum fuit nihil fieri
 nisi servatis servandis, & legitimatis legitimandis, ut
 conveniunt omnes Doctores, & praesertim in d. l. si Ti-
 tius, & testatur Aym. d. conf. 191. sub. d. n. 1. prope finem,
 vers. parte autem opponens.

Ex predictis autem resultat etiam notoria injusti-
 6 tia sententiae, † tum quia sufficit illam non justificari
 ex actis, ut passim tenet Rota; tum etiam quia terre-
 7 num censuatum † praesumitur sufficiens pro solutio-
 ne dicti annui census, donec probe ut contrarium, ut
 de pig. ore est text. in l. 1. ubi no. C. de pig. R. 2. a dec.
 707. n. 1. p. 1. divers. Surd. decis. 44. n. 16. Tanto magis
 in hoc casu, in quo Camilla, quae imposuit censum
 in mater, & matris illorum de Casobianchis, in in-
 strumento affirmavit tenentem censuatum esse annui
 redditus ducatorum trecentorum. (mm) ex his sen-
 tentia videtur lata absque causae cognitione. Excep-
 tio enim de qua supra, resultabat ex inspectione di-
 cti instrumenti impositionis census. Nec videbatur
 8 opus oppositione, quia actio † videtur proposita cum
 exceptione, quae inerat obligationi, Bart. in l. cum qui
 ita §. 5. qui is stipulatur, num. 4. ff. de verb. oblig. & ibi
 Apostillator in littera C. & in l. l. 2. n. 21. & ibi Bald.
 n. 13. ff. de cert. pet. per Bart. in cap. exceptionem, n. 15. vers.
 ex quo tamen, & ibi Abb. num. 14. vers. & tunc aut in-
 erat, & Imola num. 9. vers. item adverte quia, de except.
 9 Et ideo † non adhibita causae cognitione adest iusta
 causa appellanti etiam in possessorio, Bald. in l. qui quis
 n. 1. vers. & hoc verum ff. quor. appellat. non recip. Alex.
 in l. fin. num. 28. vers. & si tu intelligas, & ibi Zaccard.
 n. 44. C. de edicto Divi Hadr. vall. Ozalch decis. Pedem.
 10 25. sub n. 13. † qui etiam in fine versic. idem si appel-
 Decil. R. de Rom. pro Tract. de Cens.

lanti, tenet appellationem istam operari utrumque
 effectum, & sequitur Menoch de adipiscend. remed. 4.
 num. 855. vers. declaratur tertio.

Ex quibus cum † constet de notoria nullitate, in-
 11 justitia dictae sententiae, Domini concluderunt non
 intrare Azydianam, prout in eadem Constitutione
 expressè dispositum, & tenet indistinctè Rota, ut in
 pluribus Decisionibus relatis per Modernos, Roman.
 de Salu. in card. l. 1. §. 4. n. 55. Quod praesertim vi-
 sum fuit clarissimum respectu tumulorum duodecim
 existentiam sub proprietate S. Venturii comprehen-
 forum in dicta litta super qua fuit data immissio, † cum
 dicta Constitutio non habeat locum in rebus Ecclesiae,
 12 juxta resolutionem in hac causa factam, 28 Junij 1613.
 Et ita decisum solo Ferrantino informante.

R. P. D. Corduba, Romana Censur, 17.

Junij 1596.

SUMMARIA.

- 1 Praescriptio non currit volenti agere.
- 2 Alienatio rei Ecclesiae facta sine debitis solemnitatibus est nulla, si Ecclesia volens.
- 3 Praescriptio non interruptitur per litem, in qua actor succumbit.

DECISIO CCLXIV.

FVerat dictum coram Reverend. P. D. meo Mellio-
 no, hujus causae iudice, quod videretur super praes-
 criptione census de quo agebatur, per Fa-
 vorinum allegata. Quare me in ejus locum subrogato
 propter absentiam illius, supra dictam dubium pro-
 ponente fuit resolutum non constare de praescriptio-
 ne. Nam etiam non constet de solutione census
 quinquaginta annis, & amplius circa Domini de Al-
 bericis transfararij dicti census ad favorem Capellae
 cum consensu Rectoris, & Angostini Almodiani ven-
 ditoris, non poterant agere pro solutione illius, & inde
 imputari negligentia ex vulgari regula † impedito age-
 re non currit praescriptio, l. 1. C. de annal. praescript.

Quod Domini dicebant procedere, quamvis trans-
 latio fuerit invalida, quia cum ab initio habuerit sta-
 tum validitatis implicitum, tam ex eo quod Dominus
 Paulus Brancia Capellanus dictae Capellae exegerat ab
 Augustino Almodiano venditore censum etiam post
 translationem, tum quia † ita demum detegebatur
 nulla si Ecclesia id declararet, Put. decis. 310. lib. 1. §.
 2 decis. 365. n. 5. lib. 2. & decis. 153. n. 11. part. 1. divers.
 nulla potest imputari negligentia, cum dicta declara-
 tio fuerit declarata nulla, & consequenter nulla praes-
 criptio potest currere contra ignorantem, & contra
 non valentem agere.

Non obstat quod Capellari pro tempore post mor-
 tem Pauli Branchae nihil exegerint, quia illorum ne-
 gligentia Dominis de Albericis nocere non potuit,
 ultra quod nec etiam contra Cappellanos intrat praes-
 criptio. Thesaurarius enim introduxit litem de anno
 1554. contra Favorinum, quae fuit continuata usque
 ad annum 1575. per quam fuit interrupta etiam in
 capiendo ab an. 1574. quo census fuit emptus, l. sicut,
 l. cum notissimi. C. de praescri. triginta, vel quadrag. ann.

Minus obstat quod illo iudicio sententia fuit la-
 ta ad favorem Dominorum de Albericis, † iudicium
 autem, in quo quis succubuit, non impedit, nec inter-
 rumpit praescriptionem, Felin. in d. illud, in fine, n. 17.
 conclus. 14. de praescri. Barb. eod. tit. part. 2. 6. p. princ.
 q. 4. n. 57. vers. quinto limitatur. Nam à dicta senten-
 tia fuit appellatum, & causa commissa Lomellino,

186 Decisio CCLXV. & CCLXVI.

per obitum autem thesaurarii non fuit amplius prosequuta, nec potest dici, quod saltem prescriptio curreat à die rei judicate: quia ab eo tempore, videlicet ab anno 1561. usque ad annum 1563. quo Bernardus renunciavit iudicium contra Theaurarium, non intrat tempus sufficiens ad prescribendum. Aliud verò objectum quod Alberini in iudicio contra emptorem moto, & prosequuto per Calcaneum concordaverunt canones, Domini tollebant: quia tunc non fuerat habita notitia recomputi census, & ideo producto postea instrumento huismodi translationis, Alberini obtinuerunt coram A. C. revocari omnia, & Calcaneus relicto iudicio contra Favorinos egit, quos obtinuit condemnari ad solutionem censuum decurforum.

Ex quo tollitur aliud objectum ex verisimili conjectura illorum, stante ista successivitate litium, & ita de nulla constare prescriptione, Domini resolverunt.

R. P. D. Corduba, Romana census, 21. Januarij 1597.

SUMMARI A.

- 1 Non valent agere non currit prescriptio, & D. 5.
- 2 Contractus initus cum Ecclesia sine debitis requisitis, est nullus ipsa volente.
- 3 Contractus non est ipso iure nullus, qui habet implicitam causam utilitatis.
- 4 Contractus initus cum Ecclesia non habetur pro nullo, nisi post eius declarationem.
- 6 Prescriptio non currit contra ignorantem.

DECISIO CCLXV.

Fuit visum Dominis, standum esse in decisio, videlicet non constare de prescriptione. Alberini enim non poterant exigere censum stante translatione per ipsos facta cum consensu Rectoris, & Almodiani ad favorem Capellæ in recompensam alterius census. Et t inde intrat regula l. fin C. de annal. excepti. & hæc, & aliæ rationes fuerunt consideratæ in Decisio- ne facta coram me 17. Junij præteriti.

Neque obstabant quæ contra illam modò opponerantur, & Primò, quod non sit verum quod translatio census habuerit implicitè statum validitatis, ex eo quod Capellanus exegerit censum ab Augustino Almodiano venditore. Nam Primò fuit responsum, translationem dicti census fuisse factam 11. Martij 1534. præsentibus Rectore, & Almodiano, qui incontinenti recognovit Rectorem in dominum, & versa vice Rector fecit quietantiam de censu decurso, & sibi debito quæ habuit etiam concomitantiam veritatis, quoniam census debebatur ab Almodiano anticipatè pro pecuniis solutis pro expensis census, & habitis pro tempore futuro usque ad Festum Nativitatis 1534. Secundò, ex eo quod apparebat t quod translatio facta per Alberinos in Capellanus ita demum est nulla, si ille, aut Ecclesia hoc petierint. Innoc. in c. 1. in princ. de his quæ fiunt à Prelat. & ibi Host. Ios. Andr. Card. 2. op. pos. Imol. n. 2. Butr. n. 5. Dec. in cap. qua in Ecclesiarum, n. 6. de conscri. sufficit enim ad hoc t ut alienatio non sit ipso iure nulla, adesse causam putativam utilitatis contractus. Aut. in cap. 2. de in integr. restit. quem sequitur Redoan. de reb. Eccles. rub. 3. de caus. utilit. n. 47. 49. & rub. de caus. incommo. n. 53. & t inde requiritur dictæ nullitatis declaratio, Oidr. conf. 162. in fine, Put. decis. 510. lib. 1. & fuit dictum coram bon. mem. Can-

tuccio, 24. Octobris 1580. in causa Segobienfi prestimonij, & in hac causa coram Illustrissimo Mantica. 4. Decembris 1592. Ex quibus satis apparebat de implicito statu validitatis, t & nulla potuit currere prescriptio ante declarationem illius contra Alberinos, qui agere non poterant, Cassad. dec. 6. n. 1. de appellat. Bald. in p. 6. princ. n. 16. cum multis seqq. Rol. conf. 79. num. 14. lib. 1. Quod enim non est in actu, in potentia prescribi non potest, stante maximè quod ex eo t quod fuerint ignorantes, cum fuerint hæredes, nulla prescriptio obesse potuit. Rom. conf. 123. n. 5. Fedem dec. 69. n. 16. Caballin. Milleloq. 783. Andr. Gall. lib. 2. Practic. observat. observat. 48. n. 5. & 8. Bald. ubi proximè, n. 32. Modern. in l. si curatorem habens, §. sua facultate, n. 92. C. de in integr. restit.

Minus obstabat secunda oppositio, quod eum nullitas translationis fuerit deducta, & notificata Alberinis de anno 1570. & his super censibus introducta de anno 1559. tempus sufficiens stetit ad prescribendum, stante maximè sententia lata ad favorem Taurinorum de anno 1561. quæ potuit gerere vices tuioli. Nam fuit responsum quod Capellanus contra Taurinos ab anno 1560. egerat pro censibus decursis, & obtinuerat sententiam favorabilem, quæ licet postea fuerit revocata. Capellanus commisit causam appellationis, per cuius mortem non fuit prosequuta, sed deserta per lapsam biennij de anno 1561. à quo tempore non adest sufficiens tempus ad prescribendum; nam causa fuit denuo commissa de anno 1592.

Nec placet quod opponeretur, istam litem scilicet, non interrupisse prescriptionem, ex quo Capellanus succubuerat; nam cum ex dictis nulla adest prescriptio cepta, nulla etiam opus erat interruptione contra Alberinos non prescribentes.

Quod verò dicebatur, quod de anno 1571. fuerat motum iudicium per Capellanus contra Alberinos, qui fuerunt condemnati ad solvendum census decursos, hoc dicebant Domini magis confirmare statum implicitum validitatis, ex quo Alberini postea producto instrumento translationis obtinuerunt omnia revocari, & modernus Capellanus relicto illo iudicio cepit agere contra Taurinos, quos obtinuit condemnari ad solvendam census decursos, donec postea causa introducta in Rota fuit declarata nullitas translationis.

R. P. D. Pirovano, Romana repetitionis indubitæ, Veneris 25. Junij 1610.

SUMMARI A.

- 1 Gestæ in vinculis sunt nulla, tanquam gestæ ob metum,
- 2 Metus durat, durante causa metus.
- 3 Metus, nec injuria in executione juris.
- 4 Declar. verum quando executio juris est ista.
- 5 Confessio facta in carcere subsistit, quando carcer non est directus ad extorquendam dictam confessionem.
- 6 Causa obligationis cessante, cessat ipsa obligatio.
- 7 Metus carceris non potest considerari contra eum, qui non fuit causa carceris.
- 8 Metus non probatur ex protestatione facta tempore quo actus geritur.
- 9 Protestatio metus non est necessaria in eo, qui presumptione iuvatur.

DECISIO CCXVI.

Domini noluerunt recedere à decisio favore Bartholomæi Aycardi, sub die 30. Aprilis eiusdem anni 1610. quia non probatur quod Jacobus, & Bartho

Batholomeus debitores census Arthemisiz cessi habuerint scientiam hujusmodi cessionis, & propterea solvendo Ioan. Paulo Manfredi domino census liberationem consequuti fuerunt, *l. filius, C. de pact. ubi Bart. Bald. Alex. & Ias.* cum aliis in decisione in hac causa allegatis.

Scientia autem non est relevans, siue illa deducatur ex primo actu dationis in solum, siue illa deducatur ex illius ratificatione ex intervallo sequuta: nam cum illa aliunde non probetur, quam per instrumentalem confessionem partis, vel adhuc in carceribus degentis, vel sub reservatione contra eam mandati personalis constituti, non videtur constituere gradum probationis: quia ipsa vincula satis superque arguunt et per metum fuisse gesta omnia, quae in vinculis gesta fuerunt, & ob id nullius momenti sunt, *l. qui in carcerem 44. l. metum, §. sed licet, ff. de eo quod met. causa, Neviz. conf. 52. n. 47. Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 136. num. 4. Marfil sing. 306.* Ratificatio autem post excarcerationem sequuta, & illa remanet sine effectu: quia et metus ubi initio probatur illatus, perseverare praesumitur, & omnia consentur metu confirmata vigente mandato executivo, quod fuit causa carcerationis, *l. si per impressionem, C. quod met. caus. Cin. in l. 2. C. eod. tit. quod met. caus. Bald. in l. novissime, in fine, ff. de eo quod falsator. Ias. conf. 165. n. 1. vol. 2. Corn. conf. 41. n. 14. lib. 2. Alba conf. 77. n. 14. & consil. 16. num. 11.*

Non obstant quae pro Alicornis deducebantur, videlicet quod cum fuerit Aycardus pro debito carceratus, ex eo metus non inferitur, quia juris et executio nec metum, nec injuriam inducit, *l. injuriam, §. 1. de injur. l. quemadmodum, §. Magistratus, ff. ad l. Aquil.* nec creditor dicitur metum incutere, si debitorem carceri mancipandum curet. *Grat. conf. 87. n. 13.* Respondetur hoc bene procedere, ut in alia decisione fuit dictum, et quando apparet pro debito subsistente, & vero fuisse carceratum, secus, prout in casu praesenti, in quo praecessit carceratio pro debito injusto, & erroneo.

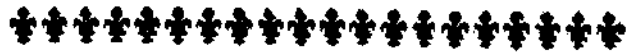
Non etiam vim facere videbatur allegata distinctio, et confessionem esse sustinendam, cum carcer non esset directus ad hanc confessionem extorquendam. *Ruin. conf. 213. n. 7. ante fin. lib. 5.* Nam tollitur obiectum, cum actus confessionis non possit considerari tanquam quid separatum a datione in solum: quia scientia cessionis factae Arthemisiz per Manfredum deserviebat pro causa obligationis Aycardi, et ea cessante, cessabat pariter obligatio, *l. 3. C. de novat.* propterea carcer non potuit dirigi ad obtinendam dationem in solum, quia esset directus ad extorquendam confessionem scientiae cessionis, in qua cadebat vis Alicornis; nec ab hac ratione dissentit *Ruin.* allegatus, dum voluit et metum carceris non posse considerari contra eum qui non fuit causa carceris tanquam persona a creditore separata, ad cujus instantiam carcer directus non fuit.

Postremo quae de omnia protestatione metus in actu dationis in solum dicta sunt, non videntur obstar, quia et protestatio non est modus inducendi probationem metus, sed requiritur ipsa probatio metus, ut patet ex deductis per *Dec. in l. in omnibus causis, n. 12. de reg. jur. & in conf. 219. n. 4. col. 3. Alb. conf. 77. n. 15. Joan. Andr. in c. ult.* ubi etiam *Dec. de appellat. Bero. q. 84. n. 6.* propterea cum carceratus non egeat alia probatione ad demonstrandum eum omnia per metum gessisse, et quia praesumptio *l. qui carcerem, ff. de eo quod met. caus.* solvebatur merito, protestatio tanquam otiosa in illo actu dationis in solum necessaria non erat.

Ex actis autem in curia Capitolina contra Aycardum certa scientia deduci non potest, ut iam fuit consideratum in alia decisione in hac causa facta, & unus ex Dominis dicebat illud iudicium non orire

suspicionem fraudis, & malitiae, ex citationibus datis in Summar. n. 5. dum Tarquinia citavit Aycardum coram A. C. & secundo coram Collaterali ad constituendum procuratorem, fueritque coram A. C. constitutus procurator; ipse vero in curia Capitolina processit per Affirmationem ad hoc ut contra indefensum posset mandatum executivum extorquere.

Atque ita utraque parte informante fuit resolutum.

R. P. D. Orano, Bononiensis praetensis Salviani Interdicti, Lunae 16. Februarij 1598.

SUMMARI A.

- 1 Oblatio facta creditori recusanti recipere, habet vim solutionis.
- 2 Oblato credito, non potest ferri sententia in Salviano.
- 3 Creditor in diem non potest agere prius quam venerit dies solutionis.
- 4 Expensa, & damna non reficiuntur, nisi facta illorum liquidatione.
- 5 Index praesumitur velle, quod juris ordo dicitur.
- 6 Verba dubia sententiae interpretanda sunt, ne contineat injustitiam.
- 7 Lis quae est diversa ab ea qua committi petitur, non est exprimenda in precibus.
- 8 Debitori datur utilis pignoratitia pro recuperanda possessione pignoris, soluto debito.

DECISIO CCLXVII.

Fuit resolutum sententiam Auditoris generalis Bononiae in prima sui parte, quia condemnabat Dominum Aloysium Galerinum ad restituendum Domino Guastavillano possessionem in via Salutaris Interdicti captam, esse confirmandam.

Nam et cum Guastavillanus obtulerit ei solutionem fructuum census decurforum, & non solutorum, & sic steterit per creditorem quominus ejus obligatio, & creditum extingueretur, perinde est ac si solvisset, *l. iure civili ff. de cond. & demonstr.*

Sic enim et offerens solutionem impedit quominus in Salviano possit ferri sententia, *l. Paulus, §. qui pign. ff. quib. mod. pign. vel hypot. solvit.* & fuit dictum coram Sanctissimo in Romana quinquaginta millium, & in alia Ariminensi legati, coram me, anno 1586.

Nec dici potest hac via deteriorari conditionem ipsius habentis privilegium hypothecae, quia quoad decursum census per eorum solutionem cessavit omnis obligatio, quo vero ad decurendos, remanet hypotheca; & nihilominus et non potest agere prius quam dies solutionis venerit, *l. quoties in diem, ff. de verb. oblig. l. cedere diem, ff. de verb. signif.* cum similibus, quorum etiam respectu iudex indemnitati suae prospexit, dum in sententia declaravit per Guastavillanum dandam esse idoneam cautionem.

Neque impedit sententiae effectum, quod damna, & interesse non restituit, et quia ad praemissa non est obligatus, nisi facta eorum liquidatione, *l. obligat. & ibi Glot. C. de solus. l. acceptam, C. de usur. Alex. in l. si mora, num. 4. ff. sol. matr.* in quem casum etiam obtulit idoneam cautionem.

Non obstat quod sententia fuerit lata contra formam instrumenti, seu crediti, in quo census solutio facienda est Romae, non autem Bononiae, quoniam sententia non exprimit quod magis in uno, quam in alio loco solvatur, sed simpliciter loquitur; unde intelligi debet juxta formam instrumenti, et cum in du-

bio credendum sit iudicem voluisse quod iuris ordo dicitur. Felix. in *e. significaverunt*, num. 7. de *accept. Soc. jun. conf. 65. n. 17. & 19. lib. 1. & t. verba sententiarum dubia interpretari debeant ne iniustitiam contineant*, Anch. *conf. 6. num. 7. Rom. conf. 320. num. 4.*

Non obstat allegata nullitas sententiarum resultans ex eo quod causa penderet in Rota, cujus non fuit facta mentio dum fuit introducta in vim specialis rescripti coram Auditore Bononiensi: quia illa erat diversa à presenti, & inter alias personas, nempe Galerinum, & Dominum Marcum Antonium de Marsiliis super validitate census, quæ fuit per sententias, & rem iudicatam terminata, sicut etiam alia contra Gaustavillanum super immisione ex Salviano Interdicto, & mandato de manutendo, quæ fuit sortita suum effectum. Hæc autem fuit commissa super avocatione possessionis, stantibus præteritis oblationibus, & sic vigore utilis pignoratitiæ actionis, quæ t. dator debitori pro recuperanda possessione pignoris, soluto debito, *l. it. no. liberatur, §. 1. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solu.*

Reverendissimo D. Sacrato, Romana vineæ, & Salviani Interdicti de Rusconibus, Veneris 18. Februarij 1612.

SUMMARI A.

- 1 Videbitur, hoc verbum aliquando importat necessitatem.
- 2 Aliquando importat arbitrium boni viri, num. 4.
- 3 Immo arbitrium iudicis ordinarij, num. 5.
- 4 Debitori debet concedi dilatio ad solvendum.
- 5 Etiam si fuerit conventus ex remedio Salviani, n. 8.
- 6 Dilatio ad solvendum petita, si à iudice denegatur, datur appellatio.
- 7 Stilus Curia facit, jus.
- 8 Limitatio ad regulam, debet plenè probari.
- 9 Agenti Salviano non debetur principaliter res, sed creditum, & vult. 11.
- 10 Possessor conventus Salviano, liberatur offerendo creditum.
- 11 Possessor conventus Salviano, patitur ob alienam culpam.
- 12 Jurans solvere videtur præcisè se obligare ad solvendum in termino convento.
- 13 In Salviano non datur appellatio.

DECISIO CCLXVIII.

Domini præstiterunt in decisio coram me in hoc casu sub die 18. Novembris anni præteriti, & tutissimum visum fuit fundamentum quod post confessionem debiti, & terminum susceptum per Angelum ad solvendum non debebat dari immissio. Et ultra alias ponderata in decisione ad ostendendum, quod verbum, t. Videbitur, de quo in Constitutione Pij V. super tribunali A. C. importet necessitatem, fuit consideratum, quod etiam t. de jure communi debet concedi debitori ad solvendum modica dilatio, Joan. de Anso. in *cap. querenti*, n. 3. Butr. n. 11. Imol. n. 7. de *offic. deleg. Barr. in l. si cum exceptione, §. quatenus, n. 5. Bald. n. 5. Odofred. col. 3. vers. si de uno, ff. quod met. caus. idem Barr. in l. in fideicommissis, n. 4. Bald. n. 7. ff. de usur. Jacob. de S. Georg. in l. debitori, n. 19. ff. de iudic. Et iudex t. denegando hujusmodi dilationem dicitur gravare, Ripa in l. 2. n. 19. ff. de re iudic. Roman. conf. 261. n. 6. vers. modo sic. Et proinde cum verbum, Videbitur, t. importet arbitrium boni viri, Barr. in *Extravag. ad**

reprimendum, in verbo, Videbitur, cum aliis in prædicta decisione allegatis. Immo t. arbitrium iudicis Ordinarij, *l. vir bonus, ff. iudic. solus*. concludebatur omnino debuisse dari prædictum terminum, stante etiam notorio stilo A. C. in illo dando, t. qui stilus facit jus, 6 Abb. in *cap. ex literis, n. 6. de c. nstit. Dec. conf. 693. n. 5. Thessaur. dec. 1. num. 9. late Everard in loco à fillo Curia, num. 1. & per tot.*

Nec movit Dominos fides aliquorum Notariorum attestantium non vidisse dari terminum quando quis convenitur in Salviano, nam præterquam quod non concludit in verbis, quia potest esse quod fuerit datus, & ipsi non viderint, & cum Angela habeat regulam pro se, debet t. limitatio ex adverso plenè probari, Jas. 7 in *l. cetera, n. 3. & 4. ff. de leg. 1. Anchar. conf. 368. n. 3. Gemin. conf. 15. num. 8. Rol. conf. 81. num. 5. & 6. lib. 1. Illi Notarij sic asserentes convincuntur de mala informatione, ex quo pro Domina Angela fuerunt dari casus particulares t. in quibus etiam convento ex Salviano fuit datus terminus, & dicebatur militate eandem rationem in utroque casu.*

Nam etsi agens Salviano principaliter dirigat iudicium contra rem, ex cujus fructibus petit satisfieri, t. atamen non debetur illi principaliter res, sed creditum, Rota in *causa Ravennatensi Salviani Interdicti*, 20. Junij 1607. coram A. P. D. Ludovico: t. unde possessor offerendo dictum creditum liberatur, *l. Paulus, in fine, ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solu. Rol. conf. 14. n. 9. & 10. lib. 1. Menoch. de asipisc. rem. 3. num. 18. Rota in causa Senogallienfi prædij, 1583. coram Bualo, & in Bononiensi Salviani Interdicti, 21. Junij 1599. coram Illustrissimo Cardinale Lancelloro.*

Et proinde non applicatur, quæ dicuntur de actione reali, & de eo cui debetur res: quia si debetur t. res in causa Salviani, id est secundariè, & incidenter, id est, quatenus creditum non offeratur. Immo iste tertius possessor qui est bona fide, & non commisit mortam in solvendo debito à se contracto, sicut fecit principalis debitor, est dignus majori privilegio: & sic multò magis debet illi concedi dilatio, quam principali debitori, t. cum patitur ob alienam culpam, ad *l. si fideiussor, §. si necessaria, & ibi Barr. in princ. ff. qui satisf. cogant. Bald. in l. de die, §. tutor ff. eod. tit. Glot. in l. fin. in verba generando, C. si tut. vel curat. interven. Archid. in *cap. pervenit, in fine, 18. distinct. l. in c. p. cum inter. n. 1. num. 11. de exce. 1.**

Circa illud quod terminus non datur nisi pro debitis habentibus obligationem cameralem, nec talis limitatio visa fuit alicubi probari, & rationem esse potius in contrarium: quia si datur obligato strictiori obligationi, prout est ille, qui se obligat in forma cameræ, & contra formam juramenti in dicta obligatione, t. per quod jurans videtur se obligasse præcisè solvere die convento, juxta not. per Glot. in *l. si pecuniam in verbo, necesse est, de cond. caus. dat. Butr. in c. fin. n. 4. Ne Pral. vic. suar, Alex. conf. 89. num. 5. lib. 2. Jas. conf. 9. n. 10. lib. 1. Soc. conf. 90. n. 11. lib. 4. Guad. conf. 14. n. 9. Guid. Pap. dec. 627. Quanto magis debet dari tertio, qui taliter se non obligavit, nec juravit: Et quod replicatur, hoc idè esse propter curam executionem, quam trahit secum camerale obligatio, scilicet ut debitor habeat tempus parandi pecunias, quod non est necessarium in iudiciis ordinariis, in quibus proceditur per tres, & aliquando per quatuor instantias, fuit dictum in omnem eventum non applicari convento iudicio Salviani, cui non conceduntur istæ tres instantiæ, t. sed denegatur appellatio, Butr. in l. 4. n. 4. ff. de Salv. Interd. Corn. conf. 290. num. 2. lib. 1. Thessaur. dec. 175. num. 3. Verat. decis. 106. part. 3. Rota in *causa Romana, seu Amerina domus, 8. Junij 1576. coram Cantuccio relata inter diversas impressas decis. 34. n. 3. part.**

Decisio CCLXIX. & CCLXX. 189

part. 3. & in Romana Salviani Interdicti, 26. Novembris 1605. coram R. P. D. meo Nanzanedo.

Ad aliud quod iudex non dederit terminum, sed Angela illum sponte suscepit in actis Notarij, confitendo debitum, placuit responsio ex Notorio stilo quod A. C. non solet interloqui super istis terminis, super quo etiam fuerunt dati actus particulares in quibus ita fuit servatum.

Et cum prædicta viderentur sufficere, Domini non fuerunt aggressi aliud caput decisionis, An scilicet executio fuerit excessiva.

Illustrissimo Cardinale Lancellotto, Bononiensis Salviani Interdicti, Lunæ 21.
Junij 1599.

SUMMARI A.

- 1 *Salvianum cessat obligatione ejus, quod debetur.*
- 2 *Retentio pro damnis, & expensis denegatur, quando sunt omnino illiquida.*
- 3 *Oblato credito sententia ferri non potest in Salviano.*

DECISIO CCLXIX.

Fuit resolutum sententiam R. P. D. mei Orani esse confirmandam: nam stante oblatione cessat solviturum. *l. Paulus, ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solv.* & fuit resolutum in causa, & prius in Romana quinquaginta millium. 18. Martij 1575. coram Sanctissimo Domino Nostro, quæ est inter impressas dec. 269. parte 1. Et ideo cum sententia sit lata contra Antonium Guastavillanum, de immittendo Galerinum in possessionem donec fuerit satisfactus, eo ipso quod ei solvantur præstationes annuæ decursæ, & præstantur fidejussores de solvendo in futurum, cessat sententia, & ejus virtus, nec deneganda restitutio possessionis.

Non obstat quod sit danda retentio pro damnis, & expensis, & interesse: quia illa sunt profus illiquida, & similiter Dominus Guastavillanus offert se illa solviturum, facta liquidatione, ad quem effectum obrolit etiam cautionem, ut in decis. Domini mei Orani. Nec applicatur quod dicitur de melioramentis in decis. For. 471. lib. 1. Quia hic versatur in Salviano, & in quo sola oblatio impedit prolationem sententia.

An autem liquidatio faciendâ sit per assertionem damnorum passim juxta contentiones, erit alterius inspectionis quando disputabitur dubium à me subscriptum. Non obstat quod Galerinus haberet mandatum perpetuum contra bonam Archiepiscopi, quia si hoc mandatum potest exequi contra tertium possessorem, sententia non impedit, nec tollit quominus exequi possit.

R. P. D. Dunozer, Romana pecuniaria, Lunæ
10. Junij 1613.

SUMMARI A.

- 1 *Confessio non limitata ad certam rem, non præjudicat.*
- 2 *Fructus census, qui soluti non fuerunt, repesi non possunt.*
- 3 *Confessio solutionis facta à creditore, non est sufficiens absque admittentis.*
- 4 *Fructus census post illius extinctionem non debentur.*

5 Interesse non debetur non præcænte interpellatione, vel mora.

6 Epistola facit fidem contra Scribentem, maxime in Principe.

DECISIO CCLXX.

Quondam bon. mem. Dux Julianus Cesarinus, filius, & hæres q. Domini Joan. Georgij obtinuit ab A. C. mandatum contra Serenissimum Dominum Ernestum ex Ducibus Bavarie, postea sacri Imperij electorem, & Archiepiscopum Colonie Agrippinæ pro scutis quinque millibus septingentis trigintaquinque. & barchis quadraginta, quorum duo millia destinata erant in extinctionem cujusdam census venditi Dominis de Glorieris, reliquis vero sibi deberi assererebat pro fructibus dicti census solutis istis de Glorieris, necnon pro fructibus post extinctionem dicti census, quia ex pecuniis provenientibus ex venditione Montis Cesarini dicebatur extinctus post relaxationem mandati, cum pecuniæ sequæ ratæ ex Hispania ad Urbem fuissent transmissæ, dictus Dominus Dux obtinuit ab A. C. mandatum de eob. quando, à quo mandato cum pro parte Serenissimi Ferdinandi Electoris Colonienfis hæredis dicti Serenissimi Ernesti fuisset appellatum, causaque mihi commissa, dubitavi, an constaret de credito Dominorum de Cesarinis, & usque ad quam summam in casu, & ad effectum de quo agitur.

Quo dubio proposito die Lunæ 10. Julij 1613. informantem tantum Agente dicti Serenissimi Archiepiscopi, & procuratore dictorum Dominorum de Cesarinis pluries citato, Domini consenserunt constare eos non esse creditores nisi de summa scutorum duorum millium: fundamentum Domitorum fuit in Epistolis dicti Serenissimi Ducis Ernesti, quibus agnovit debitum certi census scutorum duorum millium, non exprimendo qualitatem istius census à quo venditus, & à quo emptus fuerit, & ita hæc confessio non limitata non præjudicat contenti, cum non sit certa, & clara, prout requiritur, *l. si quis intentione ambigua, ff. de judic. Rota dec. 142. num. 9. & 46. n. 1. part. 1. Divers.* Unde Domini Cesarini si volebant censum debitum dictis Dominis de Glorieris confiteri unâ cum fructibus, incumberebat specifica, & clara probatio esse eundem censum, ad quem tenebatur dictus Serenissimus Elector, multò minus postea continere fructus post extinctionem census & extinctione do solutos, ex traditis per Crav. cons. 1. 2. n. 11.

Nec relevat solutio scutorum centum & triginta facta pro fructibus dicti census nomine Ducis Ernesti; nam ultra quod non constat de ullo mandato illius, qui solvisse dicitur, non colligitur ista solutio nisi per confessionem Dominorum de Cesarinis, quæ sine admittentis non est sufficiens Felin, in cap. fin. n. 11. & ibi Dec. num. 5. de Prescript. Deinde non constat hanc solutionem fuisse factam pro fructibus istius census, de quo agitur.

Quo verò ad fructus petito post extinctionem census, ad illos nullo modo teneri dictum Serenissimum Ferdinandum Domini dixerunt, quia si dicti census etiam debitor fuisset dictus Serenissimus Ernestus, tamen eo extincto nulli amplius debentur fructus, ut fuit resolutum in una Romana Salviani Interdicti, 23. Januarij 1600. coram Lista.

Nec debentur isti fructus eo colore quod census fuit extinctus de pecuniis redactis ex venditione loci Montis Cesarini, cum non constet de aliqua interpellatione & propter quam dictus Serenissimus Ernestus, aut illius hæres fuisset constitutus in mora, prout requirebatur ad hoc, ut dictos fructus pendere teneret.

reueretur, Gloss 1° fine, in l. quod te, ff. si cert. pet. nobi
Bart. n. 12. laf. n. 5. Rappa n. 34. ticonied. conf. 3. o. n. 13.
lib. 1. Surd. decis. 129. n. 21.

Pl. cuit tamen Dominis constare de credito scoto-
rum duorum milliom, ex quo clara est confessio in di-
ctis litteris Domini Ducis Ernesti, quoad hanc sum-
mam. Et licet ex rigore juris stante etiam statutaria
prescriptione allegata posset etiam de dicta summa
dubitari, tamen ꝑ cum astitit epistolæ Principis supre-
mo Magnati directæ, Domini crediderunt istam alle-
gate dictum Principem non posse, & per consequens
Serenissimum Ferdinandum ad summam pecuniarum
in eis expressæ solutionem ter: ei, ex not. per Bart. in
l. nuda, ff. de donat. & per Imol. post alios in cap. si cau-
tio, de fide instrum. Ruin. conf. 231. numero 7. lib. 1.
Et ita fuit decisum.

R. P. D. Litta, Romana census, Mercurij 10.
Decembris 1603.

SUMMARI A.

- 1 Soluione ejus quod debetur omnis tollitur obligatio.
- 2 Inpositor census, vel illius hæres, potest illum quando-
cumque redimere.
- 3 Census redemptio probatur ex instrumento retroven-
ditionis.
- 4 Instrumentum publicum facit probationem proba-
tam.
- 5 Census redimi potest à quocumque, etiam non habente
ad id mandatum.
- 6 Mandatum probatur presumptionibus.
- 7 Testator presumitur voluisse gravare hæredem minus,
quam fieri possit.
- 8 Dispositum deficit, deficiente supposito.
- 9 Regressus non datur à privatione ad habitum.
- 10 Consensui nil magis repugnat, quam error.

DECISIO CCLXXI.

PRO confirmatione sententiæ ultimo loco latæ fuit
resolutorum, quia de justitia illius ex eo constat,
quod census aliàs impositus super quatuor domibus
q. Tarquinij de Albertinis, & venditus Hieronymæ,
facta ab Imperio procuratore Domine Portiæ hære-
dis dicti q. Tarquinij, fuit extinctus, ꝑ & solutione ejus
quod debetur de medio tollitur omnis obligatio.

Nec potest dubitari ꝑ quin in facultate venditoris
census, & consequenter illius hæredis fuerit se quan-
documque liberare à dicto censu, restituendo sortem
principalem emptori seu hæredi illius, juxta Consti-
tutionem Pij V. de censib. prout ꝑ hoc in casu factum
fuisse constat per instrumentum publicum ipsius re-
trovenditionis census, ꝑ quod probationem manife-
stam facit, cap. cum olim, de verb. sign. cum aliis, de qui-
bus per Jaf. conf. 124. n. 4. lib. 1.

Mirüs etiam dubitari potest quin Imperius ille af-
fertus procurator Domine Portiæ, ꝑ etiam quod de
mandato illius non constet, potuerit dictam solutio-
nem nomine illius facere, & consequi liberationem
mediante dicta retrovenditione, cum etiam per solu-
tionem factam à tertio nomine debitoris illius libera-
tio resultat, l. soluendo, ff. de negot. gest. cum vulgar.

Quæ conclusio eo magis intrat hoc in casu, ubi ne-
dum restitutio dictæ sortis principalis sit nomine ip-
sius Portiæ, sed cum expressione quod sit de pecuniis
propriis redactis ex venditione cujusdam domus, quæ
ad eam spectabat, ꝑ ex quo etiam non modica præ-
sumptio ipsius mandati resultat.

Non obstat quod q. Hieronyma emptrix dicti cen-
sus legaverit cuidam famulo suo vita illius durante,
& post obitum ejusdem hærederibus viduis Romanis
quandam domum suam in via ad Cæsarios positam,
quæ onerata reperiebatur annua responsione ducato-
rum quindecim de carolenis ad commodum cujusdam
Capellæ existentis in Ecclesia S. Pantaleonis de Uibe,
& quod in eodem testamento dixerit se emisse cen-
sum de quo supra, & velle illum compensari cum re-
sponsione domus supradictæ, & prout latius habetur
in dicto testamento. Quia non per hoc sequitur Te-
statrix voluisse ultra domum præfatam dicta re-
sponsione gravatam famulo suo, & viduis præfatis le-
gare etiam censum de quo agitur, ex quo leque:retur
dictam extinctionem dicti census uti factam à perso-
na non habente jus aliquod, non esse considerabilem;
tum, quia verba testamenti necessariò non important
legatum dicti census, & in dubio ita interpre:ati de-
bent ut illud excludant, ꝑ cum sic minus præ: avertur
hæres ipse, juxta text. in l. unum ex familia, §. si rem, ff.
de leg. 2. & pro regula tradit Soc. jon. conf. 9. n. 4. lib. 1.
tum etiam quia ex codicillis, per eam factis de anno
1558. tolli videretur omnis difficultas, nam dum in eis
mandat responsionem quæ gravata est domus legata
Petro, & viduis, solvi debere per hæredem institutum,
& in testamento dixit suæ voluntatis esse ut census à
se emptus, de quo nunc questio est, compensetur cum
responsione, qua gravata est dicta domus, necesse est
fateri mentem testatrix fuisse, ut census ille ad hæ-
redem ipsum spectaret, ad quem pertinere voluit onus
solvendi dictam responsionem, per text. in l. secundum
naturam, ff. de reg. jur. & in cap. qui sentit, eod. tit. lib. 6.
sicque per consequens extinctionem illius non posse
imprægnari.

Ultimò non obstat quod Domina Portia, nulla hæ-
bita ratione dictæ extinctionis de anno 1575. depo-
suerit penes bancum de Ruspolis scuta centum ad
effectum extinguendi eundem censum, citatis viduis
uti legatariis, quæ recularunt dictas pecunias accipe-
re, allegando depositum non esse integrum sortis, &
fructuum, & postmodum eadem Domina Portia obi-
nuerit dictum censum reduci ad rationem seu oron
septem pro centenario, quæ omnia præsupponunt
existentiam census, & dominium illius esse penes vi-
duas: quia fuit responsum, quod cum hodie clarè
constet de extinctione dicti census cum persona le-
gitima facta, ꝑ non est de præfatis habenda aliqua ra-
tio, uti fundatis super falsis suppositis, ad text. in l.
mancipia, C. de serv. fugit. & in cap. cum Paulus, 1. q. 1.
& facit ꝑ quia à privatione ad habitum non datur re-
gressus, & nihil magis consensui repugnat ꝑ quam
error, l. si per errorem, ff. de verb. obligat. Oidr. conf. 359. 1.
n. 5. versic. nam qui adheret Deo.

Et ita fuit conclusum.

R. P. D. Litta, Romana Salviani Interdicti, 23.
Juni 1600.

SUMMARI A.

- 1 Census ad extinctionem requiritur alium retrof-
mitis.
Et ultra consensum partium etiam pretij restitutio,
nom. 3.
- 2 In constitutione census requiritur pretij interven-
tus.
- 4 Consensus non dicitur extinctus etiam quod sit relaxa-
tum mandatum pro restitutione pretij loco damnorum,
& interesse.

- 5 Secus si actualiter fuerit restitutum pretium census, vel illius pars.
- 6 Censur est individuum.
- 7 Venditor census, qui restituit emptori partem pretij, videtur voluisse recedere à censu.
- 8 Pecunia simpliciter soluta censetur soluta, & recepta in causam fructuum & non in causam sortis.
- 9 Emptor census non potest cogere venditorem ad redimendum censum, vel illius partem.
- 10 Actus non debet operari ultra intensionem agentis.
- 11 Extinctio rei præsupponit illius existentiam.

DECISIO CCLXXII.

Fuit resolutum censum non fuisse extinctum, & quia ut extinguatur census in esse deductus, & perfectus, requiritur actus retrosimilis, l. 1. C. quand. lic. ab empt. disced. Rot. in una Romana census apothecarum, 28. Junij 1574. coram bon. mem. Cardinale Lancellotto, in una Romana census, 13. Junij 1589. coram bon. mem. Babalo, & in alia Romana census, 3. Maij 1596. coram R. P. D. meo Penia, qui actus retrosimilis non intervenit isto casu, ideo, &c. & quod actus retrosimilis constitutioni non intervenit, ex eo clarè apparet, quod nunquam fuit deventum ad restitutionem pretij census, cujus & pretij traditio ultra consensum partium sicut debuit intervenire in perfectione Constitutionis census, ad text. in l. pretium, Insti. de empt. & vendit. & in l. 2. §. 1. & 2. in l. pacta conventa, ff. eod. & expressè cavetur Constitutione Pij V. de censib. & ita etiam restitutio illius fuit necessaria pro integra extinctione dicti census, d. l. 1. C. quand. lic. ab empt. disced.

Nec obstat dixerunt Domini, quod fuit relaxatum mandatum etiam pro restitutione sortis principalis loco damnorum, & interesse, & quod factum iudicis factum partis reputetur, quia fuit responsum & quod per hoc non sequitur quod emptori census fuerit restitutum pretium, quæ tamen restitutio fuit, ut dictum est, necessaria pro dissolutione dicti census.

Nec obstat decisio aliàs facta in alia Romana census, coram R. P. D. meo Pamphilio, quia in eo casu non tantum fuerat relaxatum mandatum pro fructibus, & restitutione sortis principalis, & sed ulterius fuerat processum ad actualem restitutionem ipsius sortis, seu partis illius, quo fit ut jure merito pro extinctione in eo casu fuerit pronunciatum; & tum ratione individualitatis ipsius census, & pretij ejusdem; tum etiam & quia venditor census, qui restituit emptori pretium, seu partem illius, in necessarium antecedens recedere voluisse videtur à dicto censu, ad text. in l. illud, ff. de acq. & in l. ad rem mobilem, & in l. ad legatum, ff. de procur.

Et ad illud motivum deductum per informantes pro Domino Septimio, quod etiam procurator Domini Marci Lepidi in executione supradicti mandati relaxati pro fructibus, & sorte principali recepit scuta trecenta nonaginta tria, fuit responsum & ea cessisse in causam fructuum dicti census excursorum, & non in causam sortis principalis, ad quam restituendam venditor census data perfectione ipsius contractus & compelli minimè potest, obstantibus Constitutionibus Martini & Pij V. ex quarum lectura clarè constat in potestate quidem venditoris esse se quandocumque eximere à præstatione census, restituendo emptori sortem principalem unà cum fructibus decursis, & non solutis; non autem esse in potestate ipsius emptoris repetere sortem ipsam, aut partem illius.

Et quod videtur tollere omnem difficultatem in isto casu, est declaratio, quam partes ipsæ re adhuc integra fecerunt, quod scilicet mens eorum nunquam fuit recedere à dicto contractu census, immo voluisse,

& velle illum perdurare in suo esse, & clarum est actus & agentium operari non debere ultra eorum intensionem, juriis vulgaribus.

Ad illud verò quod census ipse non potuerit valide constitui super Palatio subjecto perpetuo fideicommissi, expresseque prohibitio alienari, alienationis etiam latè sumpro vocabulo, fuit responsum non esse præsentis inspectioni, ex & quo dum agitur de extinctione alicujus actus, ipse præsupponi debeat, cum non eniis nullæ sint qualitates, & partes, &c.

R. P. D. Litta, Romana census, Veneris
2. Aprilis 1604.

SUMMARIA.

- 1 Extinctio census non sequitur, nisi interveniat actum priori similis.
- 2 Mandatum ex conjecturis præsumitur.
- 3 Mandatum præsumitur ex impensa in re ad alium spectante facta.

DECISIO CCLXXIII.

Domini steterunt in resolutis sub die 10. Decembris proximè præteriti, rationibus tunc deductis. Quibus minimè obstat dixerunt, quod census non videatur extinctus, cum ad dictum effectum & requiratur actus retrosimilis inductioni, ut alias coram me dictum fuit in una Romana Salviani Interdicti, quia ex reali solutione, seu restitutione capitalis satis superque constare dicitur de actu retrosimili impositionis, nec de consensu utriusque partis dubitari potest. nempe hæredis emptoris census, qui pecunias recepit, & Portiæ debitricis dicti census, de cujus mandato pecuniæ solutæ fuerunt per illius procuratorem declarantem solvere pro ea, & de illius pecuniis. Et licet de mandato ipsius Portiæ non constet, illud tamen multum verisimile est, & ex conjecturis præsumitur, & Cassad. dec. 3. n. 3. de procur. conjectura autem magna visa fuit Dominis quæ deducitur ex solutione ipsa, ad text. in l. cum de indebito, ff. de probat. & quia mandatum & præsumitur ex impensa alicujus consideratio nis per aliquem in negotio spectante ad alium illius nomine facta, ut fuit tentum in una Tirassonensi Canonicas, & præbenda, 28. Ianuarij 1575. coram bon. mem. & alias sape.

Et ad illud quod census ipse fuerit legatus viduis, & non hæredi, fuit responsum sufficienter in alia decisione, quæ propterea placuit Dominis.

Illustrissimo Cardinale Lancellotto, Romana census apothecarum, 28. Junij 1574.

SUMMARIA.

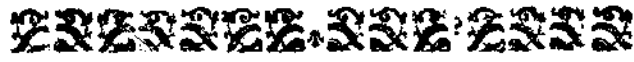
- 1 Census extinctio probatur ex simplici quietantia.
- 2 Extinctio census requirit actum priori similem.

DECISIO CCLXXIV.

Fuit resolutum non constare de extinctione census. Confessio & enim illa Domini non importat quietantiam sortis principalis, sed fructuum debitorum ex causa census.

Cum enim census fuerit constitutus titulo emptoris, & pretium solutum fuerit, & non sufficit nota voluntas,

voluntas, sed requiritur aens priori similis, videlicet retrovenditio, l. 1. in fine, C. quando lic. ab emp. disced. §. hoc amplius. Infit, quibus mod. tollit. obligat.

R. P. D. Ubaldo, Romana rescissionis instrumenti, Lunæ 16. Novembris 1612.

SUMMARI A.

- 1 Transactio in qua insurgit lesio ultra tertiam partem, debet rescindi.
- 2 Transactio pro sui validitate requirit, ut aliquid hinc inde detur, vel recipiatur.
- 3 Causa frivola, & injusta non validat cessionem.
- 4 Transactio ne dicatur lesiva, debet considerari dubius litis eventus.
- 5 Litis est de substantia transactionis.
- 6 Censui non extinguuntur, nisi fiat revenditio ad favorem debitoris illius.

DECISIO CCLXXV.

Fuit resolutum, transactionem de qua agitur, esse rescindendam tanquam factam sine causa, & cum læsione ex parte mulieris ¶ non solum ultra tertiam partem, sed penè in totum, & sic rescindendam non solum de jure communi, Bart. in l. 2. n. 7. & ibi Cagnol. n. 80. C. de rescind. vend. Bald. in l. si quis cum alter. n. 5. ff. de verb. obl. Corn. conf. 116. sub n. 5. lib. 1. Dec. conf. 216. col. 2. & conf. 479. n. 11. & conf. 551. n. 6. Grat. conf. 88. n. 3. lib. 1. Tiraq. de retract. consang. §. 24. gl. 1. num. 4. Gabr. in sit. de emp. & vendit. conclus. 1. n. 69. Joseph. Ludovic. dec. Peras. 18. n. 6. part. 1. quam opinionem servat. Rota tanquam veram, & magis communem, ut in Tirassonensi decimarum, coram Robulterio, quæ est dec. 102. n. 1. part. 1. divers. sed etiam ex dispositione Statuti Urbis, lib. 1. cap. 154. Cessit enim Domina Deodara Domino Marco Antonio Sabatino censum scutorum centum duodecim cum dimidio, absque eo quod aliquid ex dicta cessione reportaverit, cum tamen in ¶ transactione debeat semper aliquid hinc inde dari, vel recipi, l. transactio nullo dato, Cod. de transact.

Nec potest dici quod in recompensam dictæ cessionis reportaverat scuta quingenta, quia illa fuerunt data pro pretio annui census per dictam Deodaram, impositi super propriis bonis, & dicto Sabatino venditis.

Nec potest suffragari remissio cedulæ bancariæ cum narrativa, quod nunquam dedisset dicta scuta quingenta sine cedula, nisi Deodara cessisset possessionem dicti census scutorum centum duodecim cum dimidio, quia non fuit remissa simpliciter, sed cum obligatione illam præstandi quotiescunque Deodara esset morosa in solutione. Deinde cum remissio cedulæ nullo pacto correspondeat cessionis factæ scutorum centum duodecim cum dimidio, ¶ cessione facta contemplatione istius causæ frivolæ, & injustæ, sine dubio videtur revocanda, l. 1. in fine, & tot. tit. ff. de cond. sine causa, & fuit dictum in hac causa, 27. Junij præteritis coram me.

4 Non obstat quod ¶ ad effectum læsionis in transactionibus habetur ratio dubij litis eventus, quia in casu nostro talis eventus considerari posse non videtur, cum nulla lis adesset super dicto censu, sed tantum super fructibus decursis; etenim D. Deodara fuerat immissa in possessionem dicti census vigore Salviani interdicti per sententiam judicis, à qua non fuerat appellatum, & illum pacificè possidebat tempore dictæ transactionis, ex quo videtur sequi quod neque

poterit propriè transigi super possessione dicti census, cum esset in lite, & ¶ lis sit de substantia transactionis, ut fuit dictum in Reventatorsi bonorum, 10. Maji 1586. coram Seraphino, & transactio non fiat super jam decisis per rem judicatum, Dec. conf. 351. num. 1. Rota in Carpentoracensi bonorum, coram Cotta, relata inter impressas dec. 63. num. 2. part. 1.

Ultra quod etiam considerato dubio litis eventu intrat enormis læsio. Quia cum jam Deodara reperiretur immissa in possessionem dicti census in vim Salviani, ut dictum est, & sic donec, & quousque fuisset satisfacta de suo credito alterius annui census scutorum duodecim viginti quinque, eveniebat et suo credito longè superante dictum censum, in cuius possessionem immissa erat, nunquam potuisset integrè satisfieri, cum utriusque census fructus perpetuo carterent, & consequenter dum in transactione renunciavit huic possessioni absque aliqua recompensa, constat eam fuisse plurimum lætam, cum dimiserit possessionem perpetuè apud se remansuram propter difficultatem satisfactionis, ut dictum est.

Non obstat quod in transactione esset data facultas Deodara redeundi ad sua jura, & sic ad istum censum, discussis tamen aliis debitoribus; quia fuit responsum quoad personam, & bona Sabatini in dicto censu obligati ad illa in dicta transactione, non dari regressum D. Deodara, nisi factis omnibus diligentis adversus bona, & personas omnium obligatorum in primo censu scutorum duodecim viginti quinque; quæ diligentia requirerent longissimum temporis spatium, & lites ferè immortales, quibus Deodara implicaretur, & exactio esset penè impossibilis, si illi decesserint, vel sint morosi non solvendo, ut hinc ostensum per informantes.

Non obstat quod Domini Deodara non obtulerunt jus super dicto censu tanquam unum duodecim cum dimidio, ex quo Sabatino illam redeundi à Camillo Srotio, & sic videbatur exactis, & consequenter Deodara illius possessionem cedendo non fuerit læsa; quia respondeatur, imò non fuisse exactum, sed solum cessam ad favorem Sabatini, ¶ qui pretium non solvit nomine Joannis de Anis, qui censum vendiderat, sed nomine proprio, ad effectum non extinguens, sed sibi acquirendi censum, ut constat ex ipso cessionis instrumento.

Et ex his, & aliis cumelatis per informantes Domini resolverunt transactionem esse revocandam.

R. P. D. Aldobrandino, Romana præsentis census, 15. Junij 1582.

SUMMARI A.

- 1 In redemptione census debet necessario præcedere disdicta per duos menses.
- 2 Disdicta census requiritur pro forma.
- 3 Disdicta potest fieri quibuscumque verbis aptis ad declarandum animum redimendi.

DECISIO CCLXXVI.

Domini concluserunt sententiam A. C. confirmandam esse, non obstante defectu nullitatis, & injustitiæ opposito, quia non est verum quod secunda sententia sit contraria primæ, imò est potius executio prioris, ultra quod postmodum Domini de Ferris pluries comparuerunt coram A. C. & consenserunt in jurisdictionem illius, & consequenter valida est sententia, quæ non est injusta; licet enim ex forma

1 contractus, & ex Bulla Felice, record. Pij V. † requirere-
tur disdicta per duas menses ante, hæc tamen effectoa-
liter intervenit, quando Ferrei die 9. Aprilis 1579.
fuerunt citati ad recipiendum seu a septem millia quin-
quaginta auri in auro, cum fructibus decursis, & non
solutis, & a f. ciendam retrovenditionem in forma, &
quando fuit deposita cedula, ut in 5. & 7. præsuppositis.

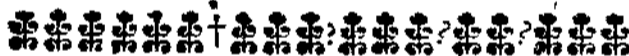
2 † Quæ intimatio licet pro forma requiratur, Alex.
conf. 27. n. 1. lib. 6. Tiraq. de retractu Lignag. §. 6. glos. 1.
n. 17. in fine, circa modum tamen faciendi dictam
intimationem nulla est tradita forma: sufficit ergo

3 † ut talia exprimentur ex quibus appareat partem
censum redimere velle, prout fuit factum in hoc casu,

Nec potest dici cedulam non suffragari, ex quo re-
quirebatur actualis numeratio, quia ex testibus appa-
ret quod pecuniæ revera erant in banco, & mercator
sæpius Ferreis præsentibus aureos extraxit, & aureos
Ferreis ostendit, offerens aureos solvere; & ex tenore
cedulæ apparet, quod erat libera. Ultra quod procura-
tor deponens consentit quod cedula consignaretur sine
decreto Judicis, ex quo tollitur effectus oblationis
Dominorum de Ferreis, dum dixerunt se paratos reci-
pere, quia procurator consentiendo, quod cedula, quæ
erat libera, consignaretur sine decreto Judicis, & ipsi
illam recipere noluerunt, clarè constat de mora illorum.

Quæ cedula licet non contineat integram summam
respectu fructuum, satis nihilominus suffragatur: tum
quia Ferrei acceptaverunt primam sententiam A. C.
mandantem cassari instrumentum census, & revendi
solutis scutis quinque millibus sexcentis quinquaginta,
de quibus in dicta cedula, & præservantem circa re-
siduum fructuum jura utriusque partis: tum etiam
quia 5. Junij 1579. fuit deposita alia, quæ licet dice-
bat ad omne mandatum A. C. hoc non obstante Fer-
rei, 27. Junij acceptaverunt dictam primam senten-
tiam A. C. latam 24. ejusdem mensis.

In quam sententiam Domini venerunt, quia ex
omnibus simul junctis, & ex dictis testium liquet clarè
de mora Dominorum de Ferreis in recipiendis hujus-
modi pecuniis.

R. P. D. Justo, Anconitana bonorum, seu cen-
suum, Lunæ 19. Februarij 1604.

S U M M A R I A.

- 1 Tutor constitutus ad certum actum non potest circa
alia se intronissere.
- 2 Disdicta cessante census remanet integer.
- 3 Gestæ per tutorem, qui non satisfecit, nec adimple-
vit solennia, sunt valida.
- 4 Tutoris datio, durante prioris tutoris impedimento, est
valida, maxime cum Judicis decreto.
- 5 Deposita factum non citata persona legitima, est
nullum.
- 6 Notario creditur de relatione citationis sibi à nuntio
facta.
- 7 Emptor census intra annum disdicta potest sortem
principalem repetere.
- 8 Venditor census si sinat labi semestri post factam dis-
dictam, non potest cogere emptorem census ad illum
revendendum, nisi faciat novam disdictam.
- 9 Disdicta census fieri potest quibuscumque verbis de-
monstrantibus voluntatem redimendi.
- 10 Deposita legitima factum in vim precedentis disdi-
ctæ, habet vim extincti census ex actu retrosimili.
- 11 Confessio in deposito probat numerationem.
- 12 Deposita non vitiat per adjectionem conditionum
intrinsicarum.

Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

Dubium fuit propositum die Lunæ 12. Mensis
Januarij proximè præteriti, informantibus solis
hæredibus bon. mem. Archiepiscopi Theatini filij q.
Petri de Leonibus: in quorum favorem Domini tunc
intellexerunt censum non esse extinctum, & nihilo-
minus postea auditis informantibus pro D. Ioan Ba-
ptista Triumpho, mandaverunt, ut iterum causam pro-
ponerent cum informationibus utriusque partis, non ali-
ter extensa decisione. Unde iterum proposui causam
Lunæ die 16. Februarij anni 1604. & à Dominis con-
trarium fuit decisum, videlicet, constare de extinctio-
ne census de quo agitur.

Et primò dubitatum fuit circa disdictam census,
quam informantibus pro dictis hæredibus dicebant non
esse legitime executam, quia Franciscus de Alleis, cui
fuit facta disdicta, erat constitutus tutor ad certum
actum tantum, † unde non poterat cætera expedire, &
consequenter nec etiam citari ad expediendum, ad
tradita per Afflict. dec. 256. in fine, cum aliis deductis, &
ita cum † disdicta sit requisita à Constitutione Pij V.
super forma creandi census, ea deficiente, census re-
manet integer; quod tamen Domini non approbave-
runt, quoniam tam ex petitione Lavinia matris, &
tunc tutricis, ad quam Judex se retulit in decreto,
quam ex acceptatione Francisci apparet, quod Con-
stitutio fuit generalis durante excusatione matris, quæ
super bonis q. Petri sui viri volebat sibi satisfieri de
suis dotibus, citata persona legitima pro filiis minori-
bus, & infantibus, & hoc visum fuit magis attenden-
dum, quàm illa verba posita in instrumento ad supra-
dicta peragenda. Quod etiam observantia declarat,
siquidem Franciscus verè gessit se pro tutore, adivit
hereditatem, confecit inventarium, obtinuit licentiam
à Judice vendendi immobilia pro solvendis debitis,
fuit conventus uti tutor simpliciter, donec sequito
ejus obitu, vel alio impedimento, Lavinia mater 27.
Aprilis 1591. reassumpsit tutelam, & obtinuit à Ju-
dice illam sibi degeni. Et licet † non satisfecerit, &
non adimpleverit solennia; nihilominus gesta reman-
ent valida, ut fuit sæpius decisum.

Nec intrat hoc casu regula, quod his hæredibus hæ-
benibus matrem, & tutricem, non poterat dari tutor,
sed curator, & quod tutor non datur ad certum tem-
pus, quoniam immò † constitutio tutoris durante ex-
cusatione matris est valida. maxime concurrente Judi-
cis decreto l. 1. & ibi Glos. alij, C. in quib. caus. tut.
vel curat. habent. ubi videatur Cojac. in paratilis, allegat
alias leges, Corn. conf. 17. sub n. 26. lib. 2. dicens
hoc casu, quod durante impedimento matris est locus
dativo, donec mater reassumat tutelam.

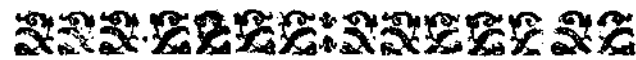
Secundò, circa oblationem, & depositum factum in
vim hujusmodi disdictæ, duo opponebantur. Primò,
† quia non præcessit citatio, & intimatio fuit facta al-
teri personæ non legitimæ, sc. cuidam Joanni Ferran-
tino, de cujus facultate nec etiam constat quæ median-
te possit accipere pretium redemptionis census, & sic
depositum est nullum. Doct. in l. acceptam, C. de usur.
Alex. post alios in l. si mora, num. 6. ff. sol. matr. Anchar.
conf. 86. n. 1. in fine, Rol. conf. 63. n. 31. lib. 1. Huic obje-
ctioni responderunt Domini, quod immo constat de
citatione facta Ferrantino in Summar. Joan. Baptista,
n. 14. Nec placet quod dicebatur de actu citationis con-
stare; nam Notarius refert citationem nuncij in cedu-
la, quam facto exhibuit, & protulit. & in hoc conve-
niunt nuncius, & Notarius. † cui creditur. Cin. in l. si
quis deurio, C. de fals. & deinde eidem Ferrantino fuit
facta intimatio, cujus persona erat satis legitima,
quia erat depuratus à Lavinia matre postquam real-
sumpserat omnes tutelæ, ut constat publico instrumento
exhibito

exhibito, quæ erat tutrix filiorum, non solum respectu hæreditatis patris, sed etiam respectu hæreditatis patris, & utrum videatur, vel quod non sit solum constitutus procurator ad lites, statibus clausulis cæteratis in mada- to, vel satis est quod hujusmodi restitutio pretij census, & depositum fuerit infra annum approbatum ab ipsa Lavinia, ut patet inferius. & durante anno disdi-
 7 **ctæ** ꝛ emptor census potest pecunias recuperare, cujus emptoris vices sustinebat Lavinia mater, & tutrix. Se- cundò, opponebatur quod obligatio, & depositum fuit factum post bimestre à die disdi-ctæ, quæ fuit fa- cta Francisco die 9. Aprilis, & depositum prima Iulij subsequenti, quo casu quidquid dicendum sit de em- ptore census, qui potuit recuperare etiam ab initio in- tra annum, tamen ꝛ venditor census non potest cogere emptorem post bimestre, nisi facta nova disdi-ctæ, ut habetur in *Constitutione Pij V. §. cum verò*, & facit Au- ch. *conf. 86 Incipit pro filiari*, n. 5. Cui motivò omnia hac disputatione novæ disdi-ctæ, Domini satis fecerunt in effectu: quia in hoc casu adest citatio contra Fer- rantinum actorem ad lites, quæ habet vim novæ dis- di-ctæ, ut in terminis fuit decisum in *una Romana cen- sus*, 15. Iulij 1582. coram Sanctissimo Domino nostro, & ibi fuit d. Quam, quod licet requiratur disdi-ctæ, tamen circa modum disdi-ctæ faciendæ nulla est data forma,
 9 & sufficit ꝛ quod talia exprimantur, ex quibus appa- reat venditorem census redimere velle; & ibi aderat ci- tatio ad recipiendum sortem principalem cum fructi- bus; & in hoc casu à die citationis, quæ fuit 22. Iulij 1591. fuit factum depositum intra bimestre, scilicet pri- ma Iulij subsequenti in constanti penes Nappum à Iudice deputatum, & iudex mandavit intimari, & fuit facta intimatio 4. ejusdem mensis. Necnon depositum ex mandato Iudicis in vim disdi-ctæ, in qua dicebatur quod pecuniæ deponantur, & amplius fructus non cur- rant, quæ si non sunt repetita in decreto depositi, suf- ficit quod decretum sit factum in executione disdi-
 10 **ctæ**, ꝛ ita habet vim extinctionis census ex actu re- trosumili, secundum terminos l. *ab empt. ff. de pact. ubi* Doct. Rota coram Litta in illa *Rom. Salviati Int.* 23. Iulij 1600.
 Neque præmissis obstat dicere, quod depositum non
 11 fuit actuale, ꝛ quia confessio in deposito numerationem probat, ut in his terminis fuit dictum coram me in *Romana census*, 9. Aprilis 1601.
 Et demum Domini existimaverunt cessare omnes difficultates propositas ex subsequenti ratificatione Lavinia matris, & tutricis; quia facta prædicto deposito penes Nappum Lavinia institit pro consignatione pec- uniarum depositarum, ut ex ipsis sibi satisfaceret de suis dotibus, producendo instrumentum depositi coram Governatore Anconæ, licet non obtinuerit ea ratione, quia pecuniæ depositæ erant investiendæ pro cautione Sanctissimæ Domus Lauretanæ, & cum Ioan. Baptista Arca tunc ratione ejusdem cessionis habitæ à camera Apostolica pro quibusdam præsentis spoliis egisset contra depositarium, seu contra hæredes, vel eorum procuratorem, & obtinisset mandatum, nihilominus Illustrissimus Protector Domus Lauretanæ curavit, quod ex ejusdem pecuniis depositatis in pecunia nu- merata emeretur census ab Equite Bartholomeo Fa- nello fratre Lavinia, & hujus census datur instrumen- tum publicum celebratum sub die 24. Iulij 1593. Et quidquid sit de isto censu, approbatus fuit à Lavinia, quæ recepit fructus, quos recuperavit mediante lite ab Arca, qui exegerat à Fanello cum cautione de restitu- endo, ut restituit, Lavinia anteriori creditori pro sua dote, & ipse Fanellus soluit cum intentione repe- rendi summam solutam unà cum damnis ab eodem Arca, & fidejussore, tanquam creditor q. Petri Leovij anterior ipso Arca, ita ut si in extinctione census Do-

mini Triumpho adest aliquis defectus, quem non vi- debant Domini satis, suppletur ex postea per Laviniam matrem, & tutricem.

Non obstat quod omnia dicantur à Lavinia gesta uti creditrice suæ dotis, non autem uti tutrice; quia necessariò adest implicita ratificatio etiam ut à tutrice, cum agere non potuerit contra istas pecunias spectan- tes ad filios suos hæredes, nisi antecedente ratificatio- ne extinctionis census, à qua pecuniæ proveniebant in filios suos, & hæredes q. Petri Leonij patris, pro qua exactione ita intendebant agentes pro matre, ut ita non curarent pecunias depositas investire, & minores remanere sine fructibus pecuniarum, quas habebant pro pecuniis ipsorum minorum.

Nec faciunt condiciones, quibus factum est depo- situm, scilicet ut pecuniæ investirentur, quoniam hoc continebatur in decreto, & erat faciendum investimen- tum ex præto, ꝛ unde istæ condiciones intinsecæ non vitiant, Doct. in *l. acceptam, C. de usur.* ex quibus cõclu- sum fuit constare de valida disdi-ctæ, oblatione, & depo- sito, & de extinctione census Dominorum de Triumphis.

R. P. D. Ubaldo, Anconitana censuum, Mer- curij 27. Novembris.

SUMMARIA.

- 1 *Relatio nuncij se citasse prout in cedula, non relevat si totus tenor citationis non sit registratus apud acta. Limit. si Notarius non referat se acta, num. 1.*
- 2 *Notario asserenti fuisse productum mandatum, non creditur, nisi totus tenor mandati apud acta registratur.*
- 3 *Citatio debet esse certa.*
- 4 *Scriptura informis non probat.*
- 5 *Notario asserenti se vidisse instrumentum, & illud legisse, non creditur circa disposita in instrumento.*
- 6 *Disdi-ctæ census non potest fieri pupillo.*
- 7 *Sed debet fieri legitimo Tutori, & num. 12.*
- 8 *Lite non dicitur finita per sententiam, si non fuerit mandata executioni.*
- 9 *Mater habens litem cum pupillo cujus est tutrix, non removetur à tutela.*
- 10 *Sed datur illi adjunctus.*
- 11 *Tutor adjunctus si non permittatur administrare, red- ditur suspectus alius tutor, qui præstat impedi- mentum.*
- 12 *Gesta per tutorem per Iudicem sive bene, sive male decretum, valent.*
- 13 *Debitor solvens tutori putativo liberatur.*
- 14 *Intellige dummodo pecunie sint verse in utilitatem pupilli.*
- 15 *Protestatio delcaratoria non potest fieri procuratori, nisi quando dominus haberi non potest.*
- 16 *Interpellatio facta heredibus propter obligationem auctoris non relevat, nisi certiorentur de obligatione.*
- 17 *Tutor agens nomine proprio non præjudicat pupillo.*
- 18 *Nullum quod est ratificari non potest.*
- 19 *Immobilia minorum non possunt alienari sine solem- nitatibus.*
- 20 *Qui vult consequens, non censetur velle antecedens necessarium, quando deficit potestas.*
- 21 *Scientia superveniens cum actu non inducit ratifica- tionem actus nulli, nisi præbetur etiam scientia nullitatis.*
- 22 *Scientia nullitatis actus ad effectum inducendi rati- ficationem non sufficit generica, sed debet esse plena, & certa juris, & facti.*
- 23 *Ratificatio ut ex actu resultet, opus est ut actus qui geritur, de necessitate importet ratificationem.*

Et

Et quod sit factus cum eo, qui ratificationem prætendit, num. 27.

27 Ratificatio excluditur ex qualibet iusta causa.

DECISIO CCLXXVIII.

Fuit decifum in hac causa, 24. Maij præteriti, contantare de causis restitutionis in integram illorum de Léoribus, ex rationibus deductis in Decifione, quæ ad duas potiffimùm redigebantur, tum ob defectum didictæ censuum de quibus agitur, cum ob invaliditatem depositi, nec potuisse, fuit aditum, præfatos defectus ex asserta ratificatione Laviniz matris pupillorum de Leonibus suppleri. Sed quia præfata omnia impugnabantur per Triumphos, volui eos super eisdem iterum addire, & Domini re mature discussa, censuerunt standum in decifis.

Et quoad didictam, illius nullitas videbatur clara ex defectu citationis, prout in decifione. Licet enim Notarius asserat nuncium retulisse se citasse prout in cedula, illa tamen non est integrè registrata in actis, & sic non constat de tenore citationis, ex allegatis per Felin. in cap. quoniam contra, sub n. 51. de probat. Rota dec. 55. part. 1. Pacil. consil. 31. n. 14. lib. 4. & tenuit Rota in causa Lauretana honorum, 28. Junij 1604. coram bon. mem. Penia, ut in copia, quæ data fuit, quod confirmabatur ex doctrina Innoc. in cap. cum in iurè, n. 6. de offic. delegat. Angel. in l. repetit, l. sciendum, n. 19. ff. de verb. oblig. quos, & alios refert, & sequitur Alex. 2. cons. 6. n. 7. in fine, & n. 8. lib. 4. ubi tradit, quod si Notarius actorum scribat in actis qualiter Titius produxit instrumentum mandati, per hoc non probatur tale mandatum, nisi totus effectus illius instrumenti sit registratus apud acta, & idem sentit Alex. in Auth. si quis in aliquo, in 7. fallens. n. 9. & ibi Dec. n. 15. C. de eden. plenè B. er. decif. 281. n. 6. & seqq.

Neque obstat Cin. in l. si quis Decurio, C. de fals. ubi voluit non solum fidem adhiberi Notario circa relationem citationis nuncij sed etiam in concursu magis credi Notario scribenti nuncium citasse, quam ipsi Nuncio id neganti: quia fuit responsum in casu Cini fuisse specificatum nomen nuncij, & quod fuisset facta citatio, nec se retulisse Notarium ad cedulam, hic autem nomen nuncij est in abis, nec apparet ad quam rem emanaverit citatio, immo nec persona citati est certa, cum sit posita alternativè per hæc verba, & in termino citationis factæ filijs Domini Petri, seu Joanni Ferrantino eorum asserto tutore, &c. & tamen citatio debet esse certa, ut est text. in l. aut quod aliter, ff. quod vi aut clam, & tandem expressè est facta relatio ad cedulam, quæ non reperitur. Immo ex hoc solo dicebat utius ex Dominis doctrinam Cini non applicari, quatenus ibi circa finem dicit, quod cum in eo casu scriptura Notarij habeat suam formam, dictum alterius illi non præjudicat, sed in hoc casu scriptura Notarij non habet suam formam ex quo est relativa ad cedulam, quæ non exhibita, & tanquam scriptura informis, non probat, juxta not. in d. Auth. si quis in aliquo, C. de eden.

Nec valet dicere citationis tenorem posse aliunde probari, videlicet ex decreto Judicis, & intimatione postea facta ipsi Ferrantino, qui non contradixit, ad exemplum Judicis, qui in sententia, præsentibus, & tacentibus partibus lata dicit viso libello, & visa citatione, juxta tradita per Felin. in d. cap. quoniam contra, num. 36. de probat. tum quia implet Felin. ibidem, versic sed considera, recedit ab hac sententia, & reddit rationem, cum quia est communis opinio, quod Notario non credatur si dicat, prout constat tali instrumento à me viso, & lecto, ut post plures allegatos testatur Soc. Jun. cons. 57. n. 4. lib. 1. & eadem est ratio si attestetur judicem dixisse, prout supra.

Decif. Reg. Rom. pro Tract. de Cens.

Accedebant aliæ nullitates ejusdem didictæ consideratæ in Decifione, quæ Dominis placuerunt. Nam & ipsis pupillis talis didicta nec facta est, nec fieri poterat, Bart. in l. si ex legati causa, n. 2. ff. de verbo. um. obl. Sed debeat fieri eorum & legitimo tutore, præsertim ad constituendos pupillos in mora, l. sed si ex stipulatu, & ibi gloss. & Bart. in lectura, sub d. l. si ex legati causa, sub n. 3. & ibi Castr. num. 4. ff. de verborum obligat. & est text. in l. si dictum, §. fin. & ibi gloss. in verbo, pupillo, ubi Olofred Bald & Angel. ff. de evict. Mater autem, quamvis esset relicta tutrix, in testamento tamen tutelæ renunciaverat, & obtinuerat dari tutorem Franci cum Alleum cui non legitur facta hæc secunda didicta de qua agimus, sed solum Joanni Ferrantino procuratori ad lites constituto à Lavinia matre post decretum sibi tutelam Judicis auctoritate occasione bonorum, seu hereditatis patris dictorum pupillorum illis delatæ; quo tempore præsentæ reassumptionis adhuc vivebat Alleus, cui per dictum decretum tutelæ ad favorem matris præjudicari potuisse non videtur, & licet Alleus fuisset datus tantum ob impedimentum litis quam mater habebat cum pupillis ob repetitionem suæ dotis, tamen illud impedimentum adhuc durabat, quamvis emanasset sententia pro matre, cum & lis non dicitur finita per sententiam, nisi fuerit executio demandata, Mohed. decif. 3. num. 3. ut lite pendente, Sarnens. in regula de annal. quast. 44. in princ. & per totum, Lancell. de attentat. in 2. part. in præfat. n. 234. Ultra quod mater non assumpsit tutelam virtute dicti decreti ex hoc capite cessantis impedimenti, neque illud narravit Judici, sed ex causa hæreditatis patris pupillorum ut dictum est, ad cujus inventarium conficiendum, & ad agendum incontinenti, procuratorem constituit Ferrantinum, ut in Summar. Dominorum de triumphis num. 9. & 10.

Non obstat quod mater, licet habeat litem cum pupillo, non removeatur à tutela, Auth. ad hæc, C. quando mal. tutel. offic. fung. poss. quia responderet, quod in omnem eventum & iatur illis adiunctus, B. b. Salic. & alij in Auth. matri, & avia, C. cod. tit. Afflic. dec. 20. num. 1. prout fuit datus Alleus & qui & ipse cita. Just. erat, l. Titium & Mavinum, in princ. ubi Bart. ff. de admin. tutor. & Immo si non permittatur administrare, mater redditur suspecta Afflic. ubi supra n. 2.

Non obstat quod mater tanquam tutrix deputata à Iudice, si bene, sive malè pro tali se gerebat, & idè actus cum ea gesti sustineantur, & in specie quod debuit illi solventes & fuerint liberati, ad text. in l. de 15 bitores, ff. de solut. cum allegatis, quia motivum pollet applicari si ipsa mater fuisset citata pro redemptione census de quo agitur, sed cum fuerit citatus procurator ad alia constitutos, cessat obiectum, præterquam quod dicta l. debitores, procedit si pecunia in rem pupilli pervenit, ut ibi dicitur, isto autem casu pupilli negant se consequutos fuisse pretium census.

Accedebat etiam ex mente apius ex Dominis, quod etiam si procurator fuisset sufficiens, tamen ista & protestatio animi declaratoria, prout est didicta census, non poterat fieri procuratori, nisi in subsidium, quando dominus haberi non possit, l. aut qui aliter, §. & si forte, ff. quod vi aut clam, Alex. in l. non solum, §. morte, num. 37. vers. item adde, & ibi Laf. num. 33. vers. ubi enim, ff. de novi oper. nunc. Et in omnem casum cum interpellatio & fieret minoribus ex obligatione patris, & non propria, quamvis fuisset facta tutore, tamen debebat reddi certus per ostensionem instrumentorum, vel alio modo, aliàs nihil nocebat, Bart. in d. l. si ex legati causa, num. 9. ff. de verb. oblig.

Circa depositum placuerunt Dominis aliàs deductis: non enim dubium est quin nullitates prædictæ didictæ influant in depositum postea sequutum.

Nec possunt pretendere aliquam successionem ab intestato, siquidem de tempore obitus dictæ Laurentiæ ipsi non erant in rerum natura, & ipsa decessit cum filiis, ut bene probant testes dati pro Collegio in Summar. n. 4. † quibus debita erat materna successio, Auth. in successione, C. de suis, & legitim. Nec faciunt testes deponentes ex filiis Laurentiæ superstitem fuisse Virginium, qui post se reliquit Vincentium, & Antonium, quia non inde sequitur, Vincentium, & Antonium adivisse hereditatem Virginij, ut requiritur ad effectum, ut ipsi possit præcedere creditum dotale ipsius Laurentiæ, sicut nec etiam probatur quod Virginus, & alij filij Laurentiæ fuerint ipsius hæredes, cum non sufficiat † quod aliquis sit in gradu successibili, sed requiritur aditio, l. 3. §. si quis ita, ff. de hered. inst. Dec. conf. 413. n. 53. in fine, & seqq. & fuit dictum in Urbetana fideicommissi, 20. Februarij, & 25. Maij 1613. coram R.P.D. meo nunc Decano.

Et eadem ratione nec videbatur subsistere partita scutorum trecentorum quadraginta pro pretio domus Laurentiæ per Leonardum, qui eam vendidit, recepto: tum quia non probatur, ut dixi, istos filios esse hæredes Laurentiæ; tum etiam quia non probatur dictam domum fuisse in bonis Laurentiæ. Nec facit instrumentum in quo Leonardus fatetur pretium dictæ domus recepisse, & emptoribus plenariam quietantiam facit non solum pro se, sed nomine etiam filiorum ex Laurentia procreatorum; quia ultra quod ex hoc non necessarium inferitur domum spectasse ad filios, cum potuerit fieri eorum mentio pro majori securitate emptorum, Nec etiam constat Vincentium, & Antonium, ut etiam dixi, esse hæredes filiorum Laurentiæ. Et in omnem eventum non potuerunt declarari priores, & potiores creditores Collegio, quia pro recuperatione istius summæ non videbitur competere aliqua hypotheca, sed solum actio personalis, & consequenter † collegium habens pro suo credito obligata omnia bona Leonardi, est illis præferendum, etiam si illius creditum sit posterius, l. Privilegia, & ibi Ripanum. 3. in 2. not. ff. de privileg. credit. Negul. de pignor. in 2. memb. 1. part. princ. num. 2.

Uterius detegitur injusta dicta sententia etiã quoad partitam scutorum ducentorum triginta pro parte dotis Paulæ secundæ uxoris Leonardi: quia ex ipso instrumento constitutionis dotis pro hæredibus producto, apparet dotem hujusmodi fuisse constitutam in accollatione trium censuum in totum ascendentium ad summam scutorum ducentorum triginta, & residuum promissum in pecunia numerata; & tamen de extinctione dictorum censuum nullibi docetur, & sic cum non constet cum pecunia dotali fuisse extinctum debitum Leonardi ratione duorum censuum suorum, cessat creditum filiorum Paulæ, † sine quo ipsi non potest competere aliquod jus, vel hypotheca. Aret. in §. item Serviana, in fine, Inst. de act. Menoch. de adipisc. remed. 3. num. 162. vers. illud etiam.

Præterea quoad partitas Vidasco solutas pro fructibus, & extinctione duorum censuum, licet illæ justificentur ex juribus datis pro parte illorum de Sixtis, tamen difficultatem faciebant venditiones bonorum partis per eos factæ, ascendentes ad majorem summam, quàm scutorum quadringentorum octoginta, taxatam in sententia, ut constat ex instrumentis datis in Summar. Collegij. num. 6. ex quorum bonorum pretio vel erat facienda solutio Vidasco, † vel illud erat imputandum in præsentem creditum hæredum, juxta notata per omnes in l. ultima, §. in computatione, C. de jure deliber. Peregr. de fideicommiss. art. 33. num. 23. & art. 39. per tot. Et videretur etiam habenda ratio fructuum hæreditatis per hæredes perceptorum, cum quibus solvendi erant fructus censuum, Præsertim Decis. Rota Rom. pro Tract. de Conf.

cum non constet hereditatem fuisse non solvendo, prout nec præsumitur.

Tandem quia in sententia separantur horti siti in Civitate Tiburtina in vocabulo à Zagarolo, sub prætextu quod fuerint hereditarij Laurentiæ. Ultra quod viget eadem ratio de qua supra, quod isti de Sixtis non probant se esse hæredes Laurentiæ, nec etiam constat eos fuisse in hereditate Laurentiæ, immò in instrumento dotis ipsius assignantur sibi alia bona, nec docetur Laurentiam eos habuisse aliunde, & in instrumento dotis Paulæ secundæ uxoris enunciatum Leonardum habuisse ortum in Civitate Tiburtina in loco nuncupato à Zagarolo, & super eo censum. Quod confirmatur tum ex articulis datis pro parte hæredum, in quibus continetur hortos spectare jure dominij, & possessionis ad Leonardum; tum ex testibus pro ipsis hæredibus inducti in ipsum deponentibus; tum, & postremò, ex Catastro publico ejusdem Civitatis, in quo horti prædicti ut bona Leonardi reperiuntur descripti, † quod constat facit aliquam fidem. Aym. 10. conf. 217. n. 8. præsertim † adnunciatum ex omnibus prædictis, ut in Spoletana bonorum, 6. Aprilis 1602. coram bon. mem. Penia. Ex quibus etiam conquisitur, & tollitur probatio ex enunciativa instrumenti locationis de anno 1553, in quo locatur per Leonardum hortos Laurentiæ suæ uxoris, Ultra quod ille hortus enunciatum in territorio Tiburti, isti autem de quibus agitur sunt in civitate.

Ex quibus fuit conclusum esse locum restitutioni in integrum, præsertim in favore Ecclesiæ, † quæ adversus sententiam de jure restituitur, cap. 2. de restit. in integr. in 6. & ibi Glot. & Doctor.

Coram eodem in eadem causa, Veneris 4. Mercurij 1616.

SUMMARI A.

- 1 Additio inducitur per solutionem legatorum.
- 2 Hæres ut quis sit non sufficit quod sit in gradu successibili, si non probet aditionem.
- 3 Aditio hereditatis non præsumitur.
- 4 Producent instrumentum, censetur fati omnia contenta in illo.
- 5 Probatio qua non concludit per necesse, non relevat.
- 6 Confessione auctoris non possunt contravenire illius hæredes.

DECISIO CCLXXX.

Placuit Dominis decisio in hæc causa facta 17. Junij præteriti, ex fundamentis in ea deductis, quæ visa sunt subsistere. Primum enim fuit quod sententia extra Rotam lata fuerit injusta, quia in actis non constat illos de Sixtis fuisse hæredes Laurentiæ Novæ, & idem non poterant obtinere retentionem pro scutis trecentis septuagintaquinque, ratione dotis Laurentiæ.

Nec obstat, quod ipsi adiverint hereditatem Virginij filij Laurentiæ, præstando legatum à Virginio in testamento relictum, & tanquam ipsius hæredes, † per quam solutionem induci aditionem tradit Cardin. Marrica de conjunct. ult. volunt. lib. 11. tit. 12. sub n. 13. quia hoc non sufficit, cum debuisset etiam probare Virginium fuisse hæredem Laurentiæ, de quo non constat ex allegatis in decisione; tum quia testes pro hoc inducti solum dicunt ex Laurentia fuisse superstitem Virginium; tum † quia non sufficit aliquem esse in gradu successibili, nisi probetur adivisse. l. 1. §. si quis ita, ff. de hered. instit. cum alijs adductis, & alijs

R 3 aditio

aditio ꝛ tanquam quid facti non præsumitur, l. si pupillus, §. ult. in fin. ff. de acq. hered. cum aliis per Menoch. præsumpt. 99. num. 2. lib. 4.

Nec etiam constat de possessione bonorum Laurentiæ per Virginium, nec quod bona reliquerit, constat autem ipsam plures filios reliquisse, & sic quatenus de aditione Virginij doceretur, videndum esset pro qua rata successerit.

Secundum fundamentum decisionis fuit, quia non probatur domum venditam Monialibus à Leonardo marito Laurentiæ, fuisse in bonis Laurentiæ.

Nec obstat instrumentum venditionis domus noviter productum, quia retorquetur, cum in eo expressè domus nominetur ipsius Leonardi, & quod sit libera, & ad eum spectet pleno jure dominiij, & quia ꝛ productum per illos de Sixtis, videntur fateri omnia in eo contenta, Doctor. in c. cum venerabilis, ubi Felin. n. 21. & Dec. n. 122. ne except. Sord. conf. 5. n. 37. & conf. 128. n. 47. lib. 1. Hounded. conf. 66. n. 13. & seq. lib. 1. Mohed. decis. 1. in fine, de regul. & fuit dictum in una Bononiensi censu, 7. Februarij 1601. coram bon. mem. Penia. & in Romana dictis, 6. Junij, coram me.

Non obstant testes ex adverso dati in Summar. n. 5.

Quia ꝛ dicunt domum in qua est hodie parlatorium, ut vocant, Monialium, fuisse possessam à Magdalena, sed quod à Magdalena pervenerit ad Laurentiam, & quod sit illa venita per Leonardum Monialibus, nihil prorsus deponunt.

Circa tertium fundamentum decisionis quoad partitam scutorum ducentorum triginta pro dote Paulæ secundæ uxoris Leonardi, cum præsupposito, quod sumpta instrumentorum essent in forma probanti, licet probaretur extinctio duorum censuum ex pecuniis dotalibus pro scutis centum quadraginta in forte, tamen remanet fundamentum quod non probetur cum pecunia dotali fuisse extinctam integram summam scutorum ducentorum triginta, & sic in hoc capite sententia remanet injusta, præsertim ad effectum de quo agitur, concedendæ restitutionis.

Quartum fundamentum decisionis est, quod venditiones factæ per Sixtos bonorum sui patris, ascendunt ad majorem summam, quam scutorum quadringentorum octoginta taxatam in sententia, ex quibus pecuniis redactis ex pretio bonorum venditorum erat faciendæ solutio Vidasco, pro quibus, & extinctione duorum censuum, vel eisdem imputandis in præsentem creditum dictorum de Sixtis, & aliis ut in decisione. Cui non obstat quod ex adverso replicatur, ex dicto pretio detrahenda esse scuta ducentum quinquaginta unum pro oliveto vendito in loco dicto li Vissi, quod prætenditur fuisse q. Magdalenzæ, & idè spectasse ad dictos de Sixtis uti hæredes Laurentiæ hæredis Magdalenzæ, non autem ad Leonardum eorum patrem: quia præter id quod patet ex supradictis, non probari quod ipsi fuerint hæredes Laurentiæ, nec quod Laurentia fuerit hæres Magdalenzæ. Respondebatur etiam quod testes dati pro Sixtis probant solum quod Magdalena habuit in dicto loco duo oliveta, sed non probant identitatem illius, quod fuit venditum à dictis de Sixtis; immo ipsi vendiderunt illud de quo agitur, uti hæredes Leonardi, non autem Laurentiæ, ut in instrumento venditionis celebrato 19. Martij 1601. aliis dato.

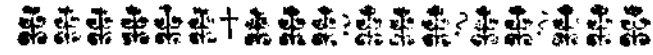
Ad id quod dicebatur in decisione ex fructibus hereditatis perceptis per illos de Sixtis debuisse solvi fructus censuum per Leonardum impositorum, licet replicaretur pro Sixtis, quod immo dicti fructus debeant cedere commodo ipsorum hæredum, ex latè congestis per informantes; tamen ultra alias responsiones illa magis placuit, quod replicatio posset procedere, si tempore aditæ hereditatis Sixti fuissent creditores, sed hoc non ita est, quia hereditas fuit adita de anno 1591.

ut inter partes non controversitur: creditum autem hæredum ortum habuit ex solutionibus, & cessionibus ab iis reportatis de anno 1603. 1605. & 1609. ut cousta. ex summariis datis in alia causæ propositione, & idè saltem esset habenda ratio fructuum perceptorum ab anno 1591. usque ad tempora solutionum factarum Vidasco.

Ultimum etiam fundamentum decisionis placuit hominis, quod separatio facta in sententia de quibusdam hortis in loco dicto à Zagarola, tanquam extra hereditatem Leonardij fuerit injusta, ex tunc allegatis.

Nec obstant testes, qui dicunt Magdalenam possedisse hortos in dicto loco, quia non eo stat nec de identitate illorum de quibus agitur, nec quod Laurentia fuerit hæres Laurentiæ, ex supradictis. Ultra quod in instrumentis dotis Paulæ secundæ uxoris Leonardi ipse enunciat se habere hortum in loco supradicto, & super eo censum, ꝛ cui confessioni ejus filij, & hæredes contravenire non videntur, argum. cum à matre, C. de rei vendic.

Ex quibus Domini permanserunt in decisio.

Illustr. Cardinale Lancelloto, Romana Salviani Interdicti, Veneris 10. Dec. 1599.

SUMMARIA.

- 1 Obligatio tollitur satisfactione ejus quod debetur.
- 2 Obligatus solvere pecunias cum certis partibus, non potest aliter solvere, & non solvendo non est in mora, & num. 4.
- 3 Pacta inter contrahentes conventa, non possunt ab uno alterari in præjudicium aliorum.
- 5 Depositi confessionatum obligat depositarium.
- 6 Condicio intrinseca non invalidat depositum.
- 7 Legitimatio non est necessaria ubi si fieret, esset superflua.
- 8 Oblatio condicionalis, & non libera, non relevat.

DECISIO CCLXXXI.

Causa bis proposita Domini recedendo à resolutione facta die 20. Novembris anni præteriti coram bon. mem. Gypso, censuerunt Dominos à Porta non fuisse in culpa, quin census fuerint extincti. Ipsi enim facta prius declaratione, quod volebant emere domum juxta formam apochæ eis intimatæ, dederunt cedula bancariam pretij domus ad effectum, ut ex ea solverentur scuta quatuor millia centum quinquaginta quatuor creditoribus Bargini ad omne ejus beneplacitum, & simplicem requisitionem: residuum verò quod erat scutorum mille ducentorum quadraginta sex solveretur ipsimet Bargino, prout conventum fuerat cum Ghislerio in apocha venditionis eis intimata. Rursus citarunt Barginum, & Ghislerium ad illam recipiendam consentiendo consignationi illius, & sic adimpleverunt totum id ꝛ quod juxta formam Bullæ facere tenebantur, & vulgaris est regula, quod satisfactione ejus quod debetur, tollitur obligatio. Et cum onus extinguendi censum spectaret ad Barginum, ut in decisionibus Dominorum Decani, & Gypsi, qui nunquam suum beneplacitum declaravit, nec requisivit Dominus à Porta quod solverent pecunias censuaris, non potest aliqua ipsorum mora, vel culpa considerari. Immo non ꝛ debebant census extinguere pecunias aliter quàm fuit conventum absque requisitione Bargini, & voluntate, de qua non solum non constat, sed etiam adest magna præsumptio in contrarium, cum consenserint quod census cederentur Gabriello, qui

qui hac occasione movit litem contra Dominos à Porta super prælatione, licet deinde succubuerit.

Neque etiam Domini à Porta potuerunt extinguere, si voluissent; nam data cedula, facta intimatione, & præstito consensu, ut supra, non poterant amplius de pretio disponere, quod remanebat ad dispositionem Bargini venditoris; nec Vbertini Mercatores, quorum erat cedula, soluisent creditoribus ex solo mandato Dominorum à Porta sine interuentu Bargini, cum promiserunt solvere ad illius beneplacitum, & requisitionem, servatis tamen sententiis Camerarij, & Maceratenfis, in quibus cedula mandatur consignari Bargino, abdicando illius dispositionem à Dominis à Porta.

Quod pactum extinguendi censum ad beneplacitum, & requisitionem Bargini considerant Domini non fuisse appositum sine mysterio, & sic non potuisse in alio alterari: nam intererat tam Bargini, quam Ghislerij, ut solutio hoc modo fieret, quia cum essent extinguendi census, & societates, necesse erat solvere non solum sortes sed etiam fructus, & erat necessarius interuentus Bargini; tum ut posset facere computa; tum etiam ut curaret quietantias retrovenditionis censuum per eum impositorum, & cassationes societatum, in quibus erat obligatus.

Non obstant modò fundamenta, per quæ aliis Domini moti fuerunt, & Primò non obstat quod Barginos declaraverit animum suum super facienda extinctione censuum eo ipso quod protestatus fuit nihil habere agere cum Dominis à Porta, ex quo acceperat partem pretij à Ghislerio, qui in se accollaverat pro residuo census cum onere liberandi ipsum Barginum, & fidejussores: quia omisso quod ista protestatio non fuit Dominis à Porta intimata, verba in ea apposita non important licentiam solvendi. Ultra quod talis protestatio non reservat: nam postquam fuit Dominis à Porta intimata venditio cum pactis, & conditionibus in ea contentis, non poterant in præjudicium Dominorum à Porta alterari pacta: nam venditio erat facienda cum eisdem pactis, & conditionibus, ut habetur in Bulla juris congrui, in §. sed & cum aliqua, ne alias aperiat via fraudibus, & collusionibus inter emptorem, & venditorem, alterando pacta, post venditionem intimatam ad excludendum inquilinum, seu aliam habentem jus retractus, ut deducit Tiraq. de retractu Corvenc. §. glos. 7. num. 13.

Secundò, non obstat quod Domini à Porta fuerint subrogati in locum Ghislerij, ita ut teneretur adimplere ea omnia ad quæ tenebatur Ghislerius, quia hoc verum est quoad promissa in cedula intimata, secus verò quoad promissa in instrumento deinde facto inter Barginum, & Ghislerium, alterante formam apochæ quod Dominis à Porta non fuerat intimatum juxta formam Bullæ.

Nec refert quod deinde respectu fidejussorum usi fuerint dicto instrumento, quia non ideo acceperunt jus extinguendi census, ex usu enim Instrumenti quoad conformata in apocha non potest inferri ad acceptationem illius quoad alterata, & eo minus, quia de dicto tempore magna pars pretij de mandato iudicis diversis creditoribus erat consignata.

Tertiò, non obstat quod pactum solvendi creditoribus, de quo in apocha, fuerit appositum favore Bargini ad liberandum se ab obligatione personali, quia etiam hoc concessio non sequitur propterea quod Domini à Porta tenerentur extinguere pretio domus absque requisitione, & beneplacito Bargini venditoris, immo si aliter soluisset, potuisset ei opponi de mala solutione, tanquam facta contra formam promissionis, & aliter quam per partes convenum fuisset.

Quartò, non obstat quod Ghislerius ex pecuniis

depositatis acceperit solam quantitatem Bargino solutam, quasi Domini à Porta intelligere potuissent residuum remansisse pro censuum extinctione. Quia Domini à Porta nihil habebant agere cum Ghislerio, & quidquid per eum factum fuit contra conventa in apocha intimata, non potest nocere Dominis à Porta, qui non tenebantur ad extinctionem censuum, nisi ut supra dictum est, ad beneplacitum, & requisitionem Bargini.

quintò, non obstat quod sententia Maceratenfis solum declarat nullum jus competere Ghislerio, quia hoc nihil relevat, & ex ejus lectura apparet, quod mandat consignari cedulam Bargino ad effectum adimplendi contenta in apocha intimata, & sic constat quod Dominis à Porta imponit onus extinguendi census.

Sextò, non obstat quod depositum non fuit reale, sed fictum, quia ut fuit dictum die 29. Aprilis 1591. coram bon. mem. Gypso, id non relevat, & compor potest cogi ad solvendum secundum formam cedule, & cum mercator promiserit, cessat difficultas: ultra quod ex effectu postea subsequuto apparuit, quod depositum re vera fuisset reale.

Septimò, non obstat quod depositum non fuisset liberum, quia conditio est uti intrinseca, & contenta in apocha, & in ipsa Bulla juris congrui, non poterat reddere depositum conditionale. Nam Domini à Porta voluerunt in omnibus, & per omnia servare formam Bullæ.

Et eodem modo responderetur ad protestationem, quod non consignaretur, nisi datis fidejussoribus de evictione, qui quamvis de eo tempore dati fuissent, id tamen nesciebant Domini à Porta, & maxime quia per præcedentem dationem fidejussorum conditio erat impleta.

Octavò, non obstat quod Domini à Porta convicti in judicio Saluiani non intimaverint litem Bargino, quia fuisset superflua intimatio; nam Barginus non poterat prætere ignorantiæ, stante quod consenserat emptioni censuum ad favorem Ghislerij.

Nonò, non obstat quod Ghislerius obrulerit se paraturo retrovendere domum Dominis à Porta, dummodo restituerent pecunias Bargino solutas, quia vigore cedule venditionis intimatæ ipsi non tenebantur solvere scuta tria millia Bargino, nec amovere onus censuum: ultra quod hujusmodi oblatio fuit facta post sententias, & non fuit libera, sed conditionalis.

Ultimò, non obstat quod cedula fuit restituta Dominis à Porta, quia id factum fuit postquam sortita fuerat effectum, nempe post distributas pecunias, quo casu erat restituenda mercatori, neque ex hoc aliquod præjudicium alicui resultare poterat.

*** * ***

Coram eodem in eadem causa, 21.

Martij 1600.

S U M M A R I A.

- 1 Obligatus solvere aliquo modo non potest aliter solvere, & non solvens non potest dici esse in mora, & num. 4.
- 2 Emptor potest cogere venditorem ad liberandum rem venditam ab onere census.
- 3 Pacta conventa non possunt alterari in præjudicium alterius ex contrahentibus.
- 4 Depositum non dicitur integrum, nisi fiat etiam de fructibus duorum mensium didista.

Placuit Dominis decisio ultimo loco in hac causa coram me facta, neque existimarunt ab illa recedi posse ex deductis pro heredibus Bargini, cum reincidant in idem, quod alias dictum, & conclusum fuit.

Nam Domini à Porta, qui volebant retrahere domum ratione juris congrui, adimpleverunt omnes conditiones intimatas dando cedulam bancariam pretij domus solvendi creditoribus Bargini juxta formam apochæ, & consentiendo illius consignationi; nec tenebantur aliud facere stante præsertim sententia subsequuta super illius consignatione, ita ut ÷ nullo modo possit ex parte ipsorum aliqua culpa considerari, cum ad aliud non tenerentur: etenim solutio erat facienda creditoribus Bargini ad ejus requisitionem, & licet ÷ potuissent cogere Barginum ad faciendam extinctionem ad effectum ut domus liberaretur ab istis censibus, id tamen non potuerunt facere vigore apochæ, sed ex dispositione juris communis actione ex empto, vel alia ad liberam rem venditam tradendam.

Non obstat consensus Bargini in protestatione, quia in illa non dicitur quod Domini à Porta extinguant census, sed quod ipse nihil habet agere cum Domini à Porta, ex quo sequitur quod non dedit licentiam extinguendi census, quia dare facultatem extinguendi est aliquid agere, & in simili fuit allegata decisio in causa Romana, seu Invenis pecuniaria, 10. Junij 1580. coram Domino de Rubis. Quod confirmatur ex secunda protestatione, in qua consensus quod cedula Bancaria restitueretur, cum non sit conveniens quod habeat duplex pretium, & sic intelligebant, quod prima venditio haberet locum, non autem quod Domini à Porta possent extinguere. Ultra quod protestatio est satis frivola, ÷ ex quo post intimationem cedula venditionis non poterant alterare pacta intimata in præjudicium Dominorum à Porta, quibus venditio fieri debebat juxta conditiones intimatas, ita ut ex dicta protestatione colligatur potius dissensus, quam consensus Bargini, cum noluerit approbare venditionem istam faciendam Domini à Porta, & maxime quia de eo tempore consenserat cessionem censuum ad favorem Gabrielij, ut tanquam censuarius esset præferendus; super quo fuit diu litigatum.

Neque obstat, quod Domini à Porta uti possessores, & procuratores constituti à Barginis in locum suum poterant census extinguere, quia cum solutio deberet fieri post requisitionem Bargini, ante illam non poterant extinguere, nec uti possessores, nec uti procuratores, quia ista non alterant quod non deberet præcedere requisitio juxta conventionem.

Quod dicitur pactum concernere favorem Bargini, non relevat: nam ultra quod ex hoc non sequitur quin deberet intervenire ipsius requisitio, ÷ sine qua non potuerunt à Porta constitui in culpa, favor iste non consistebat solum in extinctione censuum, sed etiam in qualitate, & modo solutionis sortis principalis, & fructuum, ita ut esset necessarius consensus ipsius quia alias potuisset semper opponere, extinctionem non bene factam fuisse.

Non obstat, quod depositum non fuerit integrum ÷ propter fructus duorum mensium disiectæ, qui deficiebant, nam solutio istorum fructuum non spectabat ad Dominos de Porta emptores, qui non susceperant hujusmodi onus, nec ad aliud tenebantur, quam ad soluendum, seu deponendam summam pretij venditionis conventi, prout fecerunt satisfaciendo eorum obligationi, quo fit ut dici non possit ipsos fuisse in aliqua culpa.

Illust. Cardinale Pamphilio, Romana census, 29. Novembris 1593.

SUMMARI A.

- 1 interesse non debetur ob retardatam solutionem, quando non currunt requisita à Paulo de Castro.
- 2 Fructus census non debentur à die mandati suscepti pro restitutione sortis principalis.
- 3 Censum durare, & esse in arbitrio domini census sortem repetere, sunt incompatibilia.
- 4 Venditori census licet sit licita redemptio census, emptor tamen non potest illum cogere ad redimendam.
- 5 Emptor census si sit certus de illius redemptione, census est nullus.
- 6 Censum statim post relaxatum mandatum pro restitutione sortis, resolvitur.
- 7 Res si perveniat ad eum casum, à quo incipere non poterat, irritatur.
- 8 Factum judicis reputatur factum partis.
- 9 Census non potest extinguí pro parte, invito illius domino.
- 10 Contractus census reputatur individuus, & resolutus pro parte, in totum dicitur resolutus.

DECISIO CCLXXXIII.

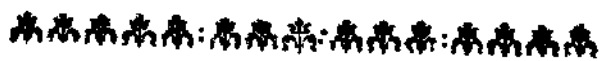
Fuit resolutum non deberi fructus Domine Magdalene, quia aut illos præterdit ratione interesse ob retardatam solutionem, ÷ & non concurrunt requisita tradita à Paulo de Castro in l. 3. ff. de eo quod certo lo. o. quem sequitur Nota ut per Miched. dec. 103. & 208. cum vulgariis. Aut ratione census, & minus debentur, ÷ quia à die quo ob non adimpletas conditiones. Magdalena suscepit mandatum pro restitutione sortis principalis, ipsa fors cessit in debitum, ita ut ultra eam non poterint peti aliqui fructus citra vitium usuræ, & pliarque, cum seq. l. 1. q. 3. Laurent. de Rodolph. de usur. q. 1. n. 1. Covar. lib. 3. variar. resol. c. 1. sub n. 1. Nec ÷ enim ad invicem se compariuntur quod census dureret, & sit in arbitrio emptoris repetere sortem principalem quando velit, quia licet venditori census ÷ licita sit illius redemptio juxta Constitutiones Martini, Calixti & Pij V. emptori tamen est omnino prohibita, cum alias esset certus de lucro, Sor. de justis. & jure lib. 6. q. 3. in prima concl. latè Conrad. de contract. q. 89. in 2. concl. Covar. lib. 3. variar. resol. c. 1. n. 4. Etiam ÷ quod pactum non sit deductum in stipulationem, dummodo emptor aliunde sit securus. Summa Ant. 1. p. cap. 8. §. 24. circa finem; & ideo cum post relaxatum mandatum ÷ fuerit in facultate Magdalene repetere pecunias quando vellet, statim fuit census resolutus, etiam quod non concurrunt actus retrovenditionis, quia ÷ res devenit ad eum casum à quo incipere non poterat, maxime stante mandato Judicis, cujus ÷ factum reputatur factum partis, l. si ob causam, C. de evict.

Et in casu nostro cessat omnis difficultas ex quo Magdalena accepit etiam pecunias ad computum sortis principalis, quod ostendit illam voluisse uti hac facultate extinguendi censum, non solum pro rata pecuniarum habitatum, sed etiam pro tota summa; cum ÷ alias parte invita non potuisset census extinguí pro parte, l. tutor, §. Lucius, ff. de usur. Val. post alios in l. quandam, num. 4. ff. si cert. pec.

Ultra quod concurrat relaxatio mandati pro tota summa, quæ facit quod ex verisimili mente Judicis, & Magdalene ÷ contractus habitus pro individuo in totum resolutus fuerit, ad l. Padius, ff. de arbitr. Barr. in l. Gracè

Græcè §. illud, sub n. 4. ff. de fideiuss. Alciat. in l. 1. §. sed si mihi, in repet. n. 6. ff. de verbor. obligat. Paris. conf. 12. n. 74 lib. 2. Aym. conf. 170

Nec aliquid facit quod Marcus promiserit solvere fructus pro duobus tertius, quia eius promissio stantibus prædictis fuit invalida maximè cum sit facta post transactum onus in Dominum Valerium, cum quo servatis servandis erat creandus novus census pro licitè habendis fructibus.

R.P.D. Litra, Romana pecuniaria, seu prætenforum censuum, Veneris 6. Martij 1598.

SUMMARI A.

- 1 Instrumentum publicum probationem probatam, & manifestam facit.
- 2 Sors repeti potest in censu, in quo sunt obligata Communitates.
- 3 Actiones transeunt in heredem activè, & passivè.
- 4 Pretium rei hypothecata succedit loco rei.
- 5 Hereditas postquam fuit adita, præsumitur solvendo donec contrarium probetur.
- 6 Donator, & ejus heres tenetur satisfacere creditoribus, quando solutis illis aliquid sibi superest.

DECISIO CCLXXXIV.

Domini dixerunt sententiam A. C. esse confirmandam ea ratione moti. Quia quod Communitas, & homines Marzani imposuerunt super bonis ipsius Communitatis duos census, de quibus agitur, non dubitatur. Quod autem Dominus Averlus Virginij pater ab Anguillaria de dictis censibus recognoverit bonam fidem, & promiserit dictam Communitatem omnino indemnem relevare. Quodque post ex causa, & occasione, de qua hic per informantes pro Communitate Dominus Virginius dicti Averli filius sibi accollaverit dictos duos census per Communitatem impositos, & de illis recognoverit bonam fidem tam ad favorem dictæ Communitalis quam aliorum filiorum dicti Averli, necnon promiserit omnes relevare indemnes, fructus solvere interim, & census extinguere, ac denique omnes penitus liberare constat ex publicis instrumentis, de quibus in actis, & quæ probationem probatam, ac manifestam faciunt, *cap. summ olim de verbor. signific. l. fin. ubi Glos. 1. C. de reb. cred. cum aliis. per Rol. conf. 39. n. 5. & seqq. lib. 2. & per Decian. conf. 66. n. 58. & seqq. lib. 3. unde cum Dominus Æmilius sit hæres Domini Virginij, ut ex actis constat, jure merito (stante Constitutione Sixti V. de qua in 2. part. Bullarj, n. 4. qua & cavetur ut omnes personæ cogi possint ad extinguendum census in quibus Communitates pro illis obligatæ sunt) potuerit condemnari ad dictam extinctionem faciendam, necnon ad solvendum fructus dictorum censuum à die supra dictæ accollationis factæ per Dominum Virginium citra decursos, & per ipsam Communitatem solutos. Item ad damna, & interesse per Communitatem ipsam dicta de causa passa: transeunt & enim in hæredes 3 actiones tam activè quàm passivè, ut probat text. in §. post mortem, Institus. de inutil. stipul. & in l. 1. & per tot. tit. C. ut action. ad hered. & contr. hered.*

Nec refert quod Dominus Æmilius sit hæres Domini Virginij cum beneficio legis, & Inventarij, & quod propter de suo non tenetur, quia respectu summæ scutorum trium millium, & sexaginta, quæ ad manus ejusdem devenit occasione venditionis per eum uti heredem Domini Virginij factæ Rubrorum

qua:ragintaquinque tertæ dictæ hereditatis, de qua in extract. fol. 127. & quæ per eundem implicata fuit in acquisitione nonnullorum locorum montium, de qua in eodem extract. fol. 128. cessat omnis difficultas, cum ubi dictam summam solvat Dominus Æmilius nihil de proprio solvere dicatur. Maximè quod stante universali hypotheca Communitalis super omnibus bonis hereditatis Domini Virginij potest probabiliter dici & pretium dictarum terrarum in hoc casu successisse loco illarum ad favorem Communitalis, secundum Bald. in l. cum tabernam, ff. de pignor. & alios de quibus per informantes.

Ultra quod & hereditas postquam adita est præsumitur solvendo donec contrarium probetur vulgata l. 1. liberos, ff. de bon. libert.

Nec eo prætextu potest se tueri Dominus Æmilius quod solutio debitorum Virginij spectet ad donatarios, quia veritas est quod & ubi aliquid donatori ultra bona donata remanet, super eo quo satisfieri possit creditoribus, de eo satisfacere donator ipse cogitur, & consequenter hæres ejus, Dec. conf. 237. num. 6. vers. & ibi etiam concludit, Abb. conf. 101. num. 3. vers. sed ubi esset, lib. 2. cum aliis allegatis per informantes pro Communitate.

R.P.D. Cantuccio, Romana census, seu dotis, Veneris 11. Februarij 1583.

SUMMARI A.

- 1 Obligatus ad investiendum pecunias non investiendo, tenetur ad interesse.
- 2 Sors principalis peti potest loco interesse.
- 3 Census debitor si non servet pacta in renovando cautionem seu alia, potest conveniri ad interesse, & loco illius, ut restituat sortem.
- 4 Clausula, omnia & singula, apposta in instrumento, refertur etiam ad enunciata.
- 5 Adiectio in obligatione solutionis non subsistit, nisi reperiat debitor principaliter obligatus.
- 6 Adjectus non datur nisi adsit is qui petere possit.
- 7 Persona loquentis non comprehenditur sub generalitate verborum.
- 8 Intellige nisi subjecta materia aliud requirat. Limit. quando generalis sermo non potest verificari in alia persona, num. 11.
- 9 Observantia subsequens ostendit qualis fuerit intentio ab initio.
- 10 Nemo præsumitur jactare suum.
- 11 Expressio ejus quod tacitè de iure inest, non dicitur superflua.
- 12 Neque ea que fit ad dubitationem tollendam.
- 13 Via executiva cameralis obligationis, non competit pro expressis in instrumento.
- 14 Obligatio cameralis non se extendit ad ea, que veniunt ex iuris interpretatione.
- 15 Limit. si allegatur per viam replicationis.

DECISIO CCLXXXV.

Domini dixerunt Illustrissimo Domino Alexandro de Apris competere viam executivam contra Illustrissimum Dominum Bernardinum Sabellum pro restitutione dotis, de qua agitur, moti ex pluribus. Primum, quia in instrumento constitutionis dotis Dominæ Helenæ Dominus Bernardi ut ejus maritus promisit, & se obligavit Dominæ Portiæ matri Dominæ Helenæ, quod illustrissimus Cardinalis Sabellus investiet scuta novem millia tempore receptionis

nis eorum in bonis stabilibus pro cautela, & securitate dotis in omnem casum, & eventum restitutiōis illius, & pro his Dominus Bernardinus se obligavit in forma Cameræ.

- 1 Unde ꝑ cum non doceatur pro parte Domini Bernardini de huiusmodi investimento, potest Dominus Alexander hæres Domine Portie agere executivè ad interesse ad quod Dominus Bernardinus expressè se obligavit in forma Cameræ, ut per Gallef. *de obligat. cameral. p. 3. tit. de vi instrument. obligat. cameral. n. 11.*
- 2 & ꝑ loco interesse petere sortem principalem, Bald. *in l. si traditio, q. 4. C. de act. empt. Ruin. conf. 141. n. 9. prope finem, lib. 1. Ramin. conf. 277. n. 10. 11. & 12. lib. 2.* Sicut
- 3 dicimus in contractu census, ꝑ quod si non serventur pacta, nempe renovatio cautionum, seu alia pacta, potest peti loco damnorum, & interesse fors principalis.
- 4 - Secundo quia cum in instrumento dotali sit enunciata restitutio dotis, ut patet ex illis verbis, in omnem causam, casum, & eventum restitutionis dotis, obligatio cameralis facta pro omnibus, & singulis intelligitur etiã pro restitutione dotis: quia clausula ꝑ omnia, & singula refertur etiã ad enunciata, Alex. *conf. 17. n. 2. lib. 3. Ruin. conf. 137. n. 6. lib. 1. & conf. 103. n. 11. lib. 4. Paris. conf. 97. n. 91. lib. 1. Crescent. 26.* & in fortioribus terminis posse agi via executiva, resolvit Rota in una Romana societatis de Philippensib. 5. Maij 1581. coram R. P. D. Lancelloto
- 5 Tertio, licet Illustrissimus Cardinalis Sabellus frater Domini Bernardini, & Domina Constantia eorum mater adficiatur solutioni huius dotis, tamen certum est principalem obligationem consistere in persona Domini Bernardini, alias adjectio non valeret, ꝑ quæ ut valeat, necesse est ut inveniat persona in qua obligatio consistat. *l. si. §. cum mihi, in fine, ibi: quia nisi a me vim accipiat obligatio, nihil poterit valere, ff. de verborum obligatione.* Et ꝑ non datur adjectus, nisi sit qui petere possit, *l. nam cum, ibi: non invenimus quis adjectus sit, quia non est qui petere possit, ff. de stipulat. servor.*
- 6 Non obstat pactum, quod in eventum, in quem solutio pecuniarum dotalium fieret aliis personis, quàm Illustrissimo Cardinali seu Domine Constantie, esset nulla, & haberetur pro non facta, & in casu restitutionis dotis Dominus Bernardinus, vel ejus hæredes ad restitutionem non tenerentur, quia sub illis verbis generalibus non comprehenditur persona Domini Bernardini ita paciscentis, cum in ꝑ generali sermone non censetur inclusa persona loquentis, *l. inquisitio*, & ibi Jacob. Battig. Per. Cyn. Bart. Bald. Angel. Salic. & Fulgos. *C. de solut. cap. petitio*, ubi Glos. & Doctor. *de jurejur. Ruin. conf. seq. num. 17. ad finem lib. 4. latè G. anm. conf. 2 p. ff. decis. 13. 14. & 15.*
- 7 Et licet in ista materia secundum Abb. *in d. c. petitio, in fine*, non possit dari certa doctrina, ꝑ sed secundum varietatem casuum varia sequatur decisio, nihilominus in generali loquutione, de qua agitur, non potest censeri inclusa persona Domini Bernardini: tum quia non est verisimile eum voluisse personam suam comprehendere, cum ejus interesset pecunias dotalis habere, ut possit onera matrimonij sustinere, & quando materia est indifferens, ut quia potest congruere, & non congruere personæ loquentis, tunc si materia est talis, in qua generaliter loquens non intellexerit verisimiliter includere personam suam, ut in casu nostro, tunc in tali generali sermone persona loquentis non includitur, prout declarat Præpos. *in Can. de inde. n. 5. post med. vers. aut materia est indifferens, dist. 16.* ita intelligens text. *in d. c. petitio*; tum etiã quia ꝑ observantia subsequuta solutionis factæ Domino Bernardino constat de ejus mète quod noluerit

personam suam includere, quæ mens in ista materia servanda est, secundum Salic. *in d. l. inquisitio vers. aut de persona*; tum, & tertio, quia si persona Domini Bernardini includeretur, Domina Portia solvendo illi ꝑ 10 jactasset suam, cum solutio esset nulla, & haberetur pro non facta, juxta *l. cum de indebito, ff. de solutionibus.*

Non obstat quod ꝑ quando generalis sermo non potest verificari in alia persona, quàm in persona loquentis, prout in casu nostro in quo alteri quàm Domino Bernardino solvi non poterat, tunc in generali sermone includitur persona loquentis, prout declarat Marfil. *in l. 1. §. si servus, et secundo, n. 2. cum seq. ff. de quest. Gabr. de verbor. signif. conclus. 9. n. 6.* quia licet de jure, & utiliter non possit alteri quàm Domino Bernardino solutio fieri de facto, & nulliter ejus fratri, vel creditoribus, ꝑ & sic pactum non solvendi aliis personis quàm Cardinali, seu Domine Constantie non dicitur superfluum, cum exprimat id quod tacitè de jure incrat, Alexand. *conf. 33. n. 5. lib. 1. Aym. conf. 25. num. 31.* Quæ ꝑ enim ad dubitationem tollendam in servatur, non dicuntur superflua, *l. qua dubitationis, ff. de reg. jur. l. 1. ff. de adilit. edict.*

Non obstat ꝑ quod via executiva obligationis cameralis non competit, nisi pro his, quæ expressè leguntur in instrumento, ut per Gallef. *de obligat. cameral. parte 3. tit. de vi instrum. obligat. cameral. n. 4. & 15. Corn. conf. 141. n. 6. & seq. lib. 3.* & in istum articulo de quo agitur, expressè legitur Dominum Bernardinum non teneri ad restitutionem dotis, quatenus alteri quàm Cardinali, seu Domine Constantie solvatur: unde cum solutio nec Cardinali, nec Domine Constantie facta fuerit, sequitur Dominum Bernardinum ad restitutionem dotis non teneri: si autem pro responsione dicitur quod tacite incrat obiectum, quando in instrumento expressè legitur pactum negativum de non solvendo Domine Bernardino, quod quidem non legitur, cum sub illis verbis generalibus, aliis personis, non includatur persona D. Bernardini, ut supra deductum fuit.

Non obstat si dicatur ꝑ quod obligatio cameralis non competit pro his, quæ veniunt ex interpretatione juris, ut per Gallef. ubi supra, prout accedit in casu isto in quo à generalitate illorum verborum, aliis personis, eximitur persona D. Bernardini ex interpretatione juris, quæ habet quod in generali sermone non includitur persona loquentis: quia id verum est quando ea, quæ veniunt ex interpretatione juris, allegantur per viam actionis; at secus quando allegantur per viam replicationis, ut in casu nostro, quia tunc pro his competit obligatio cameralis, prout resolutum fuit in illa Romana census coram me, 27. Junij 1580. Quod autem in casu nostro per viam replicationis allegetur quod persona D. Bernardini non sit inclusa sub illis verbis generalibus, aliis personis, patet quia Dominus Alexander tanquam hæres Domine Portie agit via executiva ad restitutionem dotis, de qua agitur contra D. Bernardinum, qui se obligavit in forma Cameræ pro omnibus, & singulis expressis in instrumento dotali, inter quæ expressè legitur restitutio dotis enunciata. Dominus Bernardinus excipit se non teneri ad hanc dotis restitutionem, si ante pacto negativo de non solvendo dotem aliis personis quàm Cardinali, vel Domine Constantie, & itante quod dos nec Cardinali, nec Domine Constantie soluta fuit, Dominus Alexander replicat sub illo pacto negativo personam Domini Bernardini, cui dos soluta fuit, non comprehendij, regulâ juris, quod in generali sermone non includitur persona loquentis.

Non obstant alia deducta pro parte Domini Bernardini, quia bene tolluntur per D. Britciam.

Illustrissimo Cardinale Ludovico, Romana
evictionis, Lunæ 17. Februarij 1607.

SUMMARIA.

- 1 Legitimitas personarum non est necessaria, nisi parte opponente.
- 2 Exceptio mandati respicit personam comparentis, non agentis.
- 3 In contractibus nominatis non est locus penitentie, sed agendum est ad impleendum.
- 4 Damna & interesse peti possunt loco adimplementi.
- 5 Sors principalis peti potest loco interesse.
- 6 Obligatio prestandi fidejussorem non censetur remissa pro tempore futuro per receptionem solutionum in præteritum decursarum.
- 7 Evicta res dicitur etiam quod sola illius possessio sit avocata.
- 8 Evicta possessione agi potest ad damna, & interesse.
- 9 Actio de evictione non datur antequam res fuerit evicta.
- 10 Sed datur actio ut res libera tradatur.

DECISIO CCLXXXVI.

Domini resolverunt esse procedendum ad ulteriorem executionem, quia in commissione mandatur quod constituto de tribus conformibus, & quod sit cœpta executio, ad ulteriorem, & finalem executionem procedatur: apparet enim de tribus sententiis conformibus ad favorem Domini Sanctini, & de executione cœpta per incarcerationem Domini Octaviani, nec apparet de iniuria dictarum sententiarum, quæ habeat impedire executionem, licet plura ex adverso deducantur.

Nam ad id quod dicitur, Galeatum Fulgineum exille tanquam hæredem Galeati, & id non probasse; fuit responsum & non debuisse probari parte non opponente, & non negante, *Glof. in l. 1. in verbo filium, C. quor. bonor. Bald. in l. non ignorat, n. 2. C. de his, qui ad. non poss. Lanfranc. decis. 3. & exceptio & quod nemo audiatur, nisi docto de legitimo mandato, respicit legitimationem personæ comparentis, non agentis.*

Non obstat quod Fulgineus non potuit repetere sortem principalem, tum ex natura census, tum quia & in contractibus nominatis propter non implementum non fit locus penitentiæ, *l. inutile, & ibi Bald. in princ. C. de rei vendic. l. non idcirco, C. de contrab. empt. Doctores communiter in l. Julianus, §. offerri, ff. de act. empti. Quia non egit Fulgineus ad rescissionem contractus, nec via penitentiæ voluit recedere à contractu, sed & egit ad implementum, & in defectum implementi ad damna, & interesse, & loco interesse potuit petere sortem principalem census, non uti pretium, sed uti interesse, *Bald. in l. si traditio, in q. 4. n. 7. C. de contrab. empt. Ruin. conf. 141. n. 9. prope finem, vers. & tamen etiam sub tali interesse, lib. 1. Rim. sen. conf. 297. num. 10. & seq. & fuit dictum in una Romana dotis, 17. Februarij 1589. coram Reverendis Patriarcha Alexandrino.**

Et nihil facit differentia, quam conantur constituere Informantes pro Domino Octaviano, an sit promissa fidejussio pro sorte census, vel pro fructibus; quia in utraque si non præstetur, viget ratio pacti non servati, propter quam intrat obligatio ad interesse.

Non obstat quod Galeatus exegerit fructus census non præstata cautione, & propterea videatur remissa mora ad decis. coram Alexandrino in Beneventana executionis, quia hoc procederet si voluisset Galea-

rius sortem ex eo quia pro tempore quo soluit non præstitit fidejussorem, sed quia hoc pactum temper loquitur, & non est restrictum ad certum tempus. pro ut in illa Beneventana & post solutiones recep. as egit, & ut præstaretur fidejussio pro futuris terminis, aliis ad damna, & interesse.

Non obstat, quod malè fuerit condemnatus Octavianus, cum adhuc non esset sequuta ev. et. o per solum mandatum de associando, quia Domino Sanctino fuit ablata domus, unde satis dicitur evicta, & cum dicatur res evicta, quando possessio fuit ablata, *leg. si servus venditus, §. 1. & leg. haberi, ff. de eviction. & datur actio emptori tam quando evicta est possessio, quam quando proprietatis, vel dominium ablatum fuit, l. emptorem, §. Neratius, ff. de act. empti, ubi Cast. hoc expressim notat, l. datio, in princ. eod. tit. Beron. conf. 158. n. 34. lib. 1. Aut saltem negari non potest, & quin etiam pro possessione evicta potuerit agi ad damna, & interesse, *Ceph. qui alios allegat conf. 168. n. 22. lib. 2.**

Præterea licet & ante evictionem sequam de evictione non agatur, *l. evicta, ubi Glof. ff. de evict. l. rem, C. eod.* tamen cum domus esset emphyteutica, & sciret Octavianus, potuit & agere ut res libera traderetur, *Alex. conf. 67. in princ. lib. 3. Dec. conf. 483. n. 18. Devis. Ped. mont. 24. n. 4. & debet ita dari ut dominium ab eo avocari non possit, ut fuit dictum coram Reverendissimo Patriarcha in una Romana census, 13. Martij 1570.*

R. P. D. Penia, Romana censuum de Romulis,
Veneris 18. Junij 1599.

SUMMARIA.

- 1 Sors principalis in contractu census repeti potest ob illius nullitatem.
- 2 Ecclesia tanquam cultrix justitiæ non debet locupletari cum aliena jactura.
- 3 Ecclesia non tenetur restituere pretium ex contractu receptum, nisi probetur illud versum fuisse in ejus utilitatem.
- 4 Emens rem Ecclesia alienantis ex causa necessitatis debet curare ut pretium erogetur in causam propter quam fuit facta venditio.
- 5 Emens ab Ecclesia, vel minore vendente ex causa utilitatis, non tenetur probare pretium fuisse versum in illorum utilitatem.
- 6 Venditio facta à Canonicis, non uti singularibus personis, sed tanquam universis, obligatur Capitulum.

DECISIO CCLXXXVII.

Præsupposita Decisione in hac causa facta die 8. Junij anni præciti 1598. per quam Capitulum, & Canonici SS. Celsi, & Juliani obtinuerunt declarati census de quibus agebatur, fuisse invalidos ex eo quia nec de solemnitate, nec de justa causa impositionis constabat in h. e. propositione ad instantiam Juliani de Romulis. Dubitavi an prædictum Capitulum & Canonici tenerentur restituere sortem principalem & Utraque parte informante, Rota ad eam revertendam teneri censuit, quia stante nullitate contractus non erat æquum & Ecclesiam locupletari cum aliena jactura, *Glof. in leg. jubemus, l. 1. secunda, §. sanctimus, in verbo acquirantur, ff. de sacrosanct. Eccles. Glof. in cap. ad audientiam, in verbo ad effugiendum, de rebus Eccles. non alienand. cum enim Ecclesia sit cultrix justitiæ, non debet cuiquam præjudicare, cap. per tuas, de*

de donat. glos. fin. in cap. 2. de integr. restit. Quod tunc in primis habet locum quando locupletior facta esset, cap. si quis presbyterorum, de rebus Eccles. non alienand. in fine.

Quoniam verò informantes pro Ecclesia Sancti Celsi & Juliani, pretendebant non aliter eam teneri ad pretij prædictorum censuum restitutionem, nisi Dominus Julianus de Romulis, qui illud sibi restitui prætendebat, et probaret illud fuisse convertum in Ecclesie utilitatem, ita Covar. var. resolut. lib. 2. c. 17. num. 3. propterea Domini ad hanc difficultatem diluendam distinguebant duos casus, sicut aliàs distinxit Rota in una Romana census, die 23. Januarij 1591. coram bon. mem. Merello Buhalo.

4 Primus casus est et quando fit venditio, vel alienatio rei Ecclesie, aut minoris ex causa necessaria pro soluendo ære alieno, & tunc emptor sollicitus esse debet quod pretium convertatur in solutionem æris alieni, propter quod fuit facta venditio. Innoc. in c. 2. n. 2. ubi communiter Canonistæ, ff. de pos. Abb. & alij, in cap. quod quibusdam, de fidejuss. Covar. lib. 2. variar. resolut. cap. 17. num. 3.

5 Alter casus erat et quando venditio facta erat non ex causa necessaria, sed voluntaria. propter Ecclesie utilitatem; quo casu emptor Ecclesie vel minoris non tenetur probare versionem pretij in utilitatem Ecclesie, vel minoris. Dec. cons. 36. n. 8. circa finem, & cons. 230. n. 2. Crot. cons. 4. n. 6. lib. 1.

In proposita facti specie pronunciatum est locum fuisse secundo casui, quia Capitulum Sancti Celsi, & Juliani, ex causa voluntaria propter Ecclesie utilitatem Censum imposuerat: acceperat enim pecunias ad censum ad rationem septem pro centenario, ut exstingueret alios census ad rationem octo & decem, & consequenter Julianus de Romulis juxta regulam in secundo casu constitutam non tenebatur probare pretium fuisse convertum in utilitatem Ecclesie.

6 Nec præfatis obstat quod esset agendum et contra hæredes Canonicorum, qui imposuerant census, non autem contra Ecclesiam: nam respondebatur id esse verum, si solutio fuisset facta Canonicis tanquam singulis; secus autem si tanquam Universis de Collegio: quia tunc restitutioni est locus, non probata versione, juxta prædictam distinctionem. Glos. in Auth. hoc jus porrellum, in verbo probet, ubi Bart. n. 17. C. de sacrosanct. Eccles. idem Bartol. in l. civitas, num. 17. ff. si certum pes. ubi Alex. n. 11. Rota. cons. 68. n. 7. lib. 1.

Reverendissimo Domino Sacrato, Romana census, 12. Decembris 1608.

SUMMARIA.

- 1 Res data in solutum creditori, succedit loco sui crediti.
- 2 Facta pro cautela, & majori utilitate creditoris, non inducunt novationem.
- 3 De non exactis is tantum tenetur, qui exigere tenebatur.

DECISIO CCLXXXVIII.

Fuit conclusum Assignationem non teneri reddere rationem Assignamenti facti Camillo eorum auctori, nisi quoad exacta: movit Dominos, quia assignamentum factum Camillo non fuit simplex datio in solutum; et quo casu posset dici facta novatio, & Camillum loco creditoris census fuisse factum creditorem assignamenti, juxta notata per Bart. & alios in l. eleganter, ff. de pignor. act. sed fuit quædam cautela adjecta ad favorem Camilli, & accessoria ad obligationem per prius ad favorem ejusdem Camilli factam; et quo casu non censetur facta novatio sed est in ipsius ad cujus favorem est facta cautela, uti vel, non uti, prout sibi magis videbitur, potestate, juxta communem, & de qua per Sarnens. de pign. & hypothec. 5. part. membro penult. Affl. & decis. 397. n. 3. latè Surd. cons. 363. n. 1. cum seq.

Quod autem inter Camillum & debitores, qui dederunt assignamentum, non fuerit facta novatio, patet ponderando tam verba dantis, quam ipsius Camilli recipientis. Quoad dantem ibi, ex nunc pro majori securitate, & cautela dicti Domini Camilli, ultra obligationem omnium bonorum factam in instrumento impositionis census, dedit, cessit, & assignavit unum annum creditum, &c. Quoad recipientem, ibi, ipsi Domino Camillo præfatis, & acceptanti sine præjudicio generalis obligationis in instrumento census sibi factæ, & cautionem ibi præfatis, & dari promissarum, & aliorum quorumcumque promissorum per dictos, &c. per quæ verba sine dubio excluditur novatio, & secunda obligatio censetur facta ad favorem creditoris, & jura juribus addendo, ut in simili tenuit Rota in causa Romana curia de Sabellis, coram Cantuccio, relata inter Decisiones impressas decisione 3. p. 2. & de se patet satis.

Ex hoc autem quod non fuerit facta novatio, & quod Camillus possit exigere, & non exigere, sequitur quod Camilli hæredes minime teneantur, nisi doceatur de exactione.

Nam et quis ita demum tenetur de non exactis, si cum esset obligatus exigere, non exegit, l. tutori, cum ibi notatis, C. de negot. gest. Aret. cons. 111. n. 6. in fine. Craver. cons. 63. n. 9. in fine. Et in hac sententiam eo libentius fuerunt Domini, quia ex deductis pro parte Astalliorum videbatur constare de impedimentis præfatis Camillo in executione assignamenti, & quod Hieronymus, qui fecit assignamentum, non curavit illa remove.

Reverendissimo Domino Sacrato, Romana census, Veneris 6. Junij 1603.

SUMMARIA.

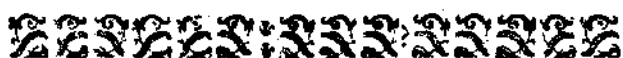
- 1 Novatio non inducitur ex actu facto ad cautelam, & majorem securitatem creditoris.
- 2 Reservatio jurium contra debitorem est incompatibilis cum extinctione debiti.
- 3 Datione in solutum simpliciter facta, statim debitor liberatur.
- 4 Limit. post dationem in solutum remanet aliquid faciendum in favorem creditoris.

DECISIO CCLXXXIX.

Omissis pluribus, quæ hinc inde deducebantur, quæ non placuerunt Dominis, fuit conclusum concordiam initam per Dominos Malvaticos cum Jacobo, obstat eisdem Malvaticis agentibus contra Martretos obligatos pro extractione census, quatenus bona Jacobi non sufficiant pro dicta extinctione census; quia intentio Malvaticorum non fuit accipere simpliciter in solutum bona Jacobi, ita ut et per talem acceptationem dicatur facta novatio, sine potius solutio, & inde prioris obligationis extinctio, juxta text. in §. 1. Inst. quib. mod. tollitur oblig. cum aliis ad hanc rem allegatis

allegatis per Gozad. *confil.* 38. *num.* 8 & per Surd. *confil.* 105. *num.* 24. *com pluribus sequentibus.* Quod autem ista non fuerit intentio Malvaticorum, patet quia in concordia reseruarunt sibi iura contra omnes obligationes, & in specie contra Marettos, quæ reservatio est incomparabilis cum dicta extinctione, & ista fuit cautela Veron. 12:1. ubi allegat *Barr.* & concordantes: facit *Gof. in l. si libera, ff. de solut. cum aliis per Bero. conf. 46. n. 10. lib. 1.*

Secundo loco fuit consideratum multum interesse in hac materia, quod quis accipiat simpliciter in solutum, vel ita accipiat quod ex post aliquid remaneat agendum. † Priori enim casu statim sequitur liberatio debitoris; secundo vero non nisi creditor † realiter suum creditum consequitur: ita inter delegationem & cessionem distinguit *Dec. conf. 45. n. 4.* In proposita autem facti specie visum fuit nos versari in secundo casu, quia Malvatici non erant domini census, unde non potest allegari conclusio, de qua supra, quod per acceptationem bonorum Jacobi fuerint liberati alij obligati; sed hoc ita demum contingit, si census realiter fuerit extinctus, vel per Malvaticos stererit quominus extingueretur: per eos autem sterisse non potest dici, quatenus bona Jacobi non sufficiant, quia ipsi non promiserunt extinguere de proprio, sed de bonis ipsius Jacobi.

Reverendo Patre Domino Justo, Romana anterioritatis, Lunæ 4. Februarij 1608.

SUMMARI A.

- 1 Censu extinguitur per veram dationem in solutum.
- 2 Cedula bancaria habet vim solutionis, & data pro extinctione sortis principalis census, facit cessare cursum fructuum illius.
- 3 Assignatio quando fit pro solutione debiti, importat dationem in solutum.
- 4 Per dationem in solutum receditur à priori contractu

DECISIO CCXC.

Comes de Tuttavilla pater Domine Mariæ Actricis, pro recuperatione sortis principalis, & fructuum census obtinuit mandatum executivum contra Dominos de Sabellis pro summa scutorum decem millium, & eo presentato in Congregatione Baronum, consequutus fuit diversas assignationes pro satisfactione crediti, cum reservatione suorum jurium. Cum autem ex assignationibus sibi factis scuta mille exigere non potuisset, Maria filia egit contra unum ex posterioribus creditoribus, à quo pecunias suas recuperavit; quoniam vero assignatio facta fuit 10. Mart. 1597. pretendebatur pro parte Mariæ sibi solvendos fructus pro eo tempore, & rata scutorum mille, & pro eis egit contra Salamonem Corcos posteriorem creditorem, ac pro ipsius intentionis fundamento duo precipue deducebantur. Primum, quod decisum est coram Illustr. Card. Mellino in Romana census, 26. Novembris 1604. ubi in terminis dictum fuit in assignamentis factis ab eadem Congregatione, pro solutione alterius census eorundem Dominorum de Sabellis, quod ex illis assignamentis non fuerat extinctus census. Secundum, ex reservatione jurium apponita in eisdem assignamentis, ex quibus videbatur præservata omnis innovatio antiqui census.

1 Contrarium unanimiter censuerunt Domini, † quia assignatio in hoc casu fuit vera datio in solutum ex intentione, & facto partium, & ipsius iudicis, fuit namque

Decis. Rot. Rom. pro Tract. de Cens.

que relaxatum mandatum executivum pro consecutione fructuum, & sortis principalis, non autem ad effectum deponendi sortem principalem, quo casu dicitur extinctus census, ut dixit Rota coram R. P. D. Lancelotto, in causa Bononiensi census, die 21. Januarij 1600. concurrente actu retrosimili consensus, & restitutionis sortis principalis ex assignamentis, & datione in solutum, ex l. 1. C. quando liceat ab empt. disced. & ex l. ab empt. ff. de pact. & ibi *Barr.* & Doctor & fuit decisum coram b. m. Litta in causa Romana Saluiani interdicti, die 13. Junij 1600. & antea firmaverat coram b. m. Bualo in Romana census, 3. Julij 1589. quod in facto constat. Siquidem in instrumento assignationis dicitur, pro quorum solutione, & satisfactione, &c. assignantur, &c. sic census redactus fuit in creditum, & debitum, quo casu impossibile est remanere census, & in his terminis procedit decisio coram Illustrissimo Pamphilio, & in alia Romana census, 29. Novembris 1593. Non enim potest esse in facultate emptoris census posse exigere fructus, † qui cessant etiam ex cedula bancaria data pro sorte principali, quæ est loco solutionis, ut fuit resolutum coram me in alia Romana census, 18. Maij 1602. & de jure est quod quando fit assignatio pro solutione, & satisfactione debiti, † assignatio importet dationem in solutum, latè *Mench.* post alios *conf. 201. n. 6. & de Præsumpt. lib. 2. præsumpt. 93. in fine.* Surd. post allegatos *conf. 143. n. 21 lib. 2.* Ex qua datione in solutum † receditur à priori contractu, *Bar. in l. eleganter, n. 1. versic. sed ante oppono, ff. de pignor. act. & ibi Bald. colum. 2. versic. sed respondet, Castr. n. 6. versic. est ergo alia ratio, Alber. in l. libera, num. 2. versic. fallit ubi res, Cod. de sentent.* Quibus non contradicit *Decisio coram Illustrissimo Cardinale Mellino*, siquidem in ea expressè deducitur intentionem creditorum non fuisse recipere in solutum, nec debitorem dare, nec minus iudices assignare, nisi si, & postea consequutus fuisset effectus.

R. P. D. Justo, Romana fructuum census, Lunæ 9. Aprilis 1601.

SUMMARI A.

- 1 Depositum in materia retractus operatur fructuum acquisitionem, vel liberat à curso usurarum.
- 2 Cedula bancaria habet vim solutionis, & est loco pretij census.
- 3 Depositum acceptatum non potest impugnari.
- 4 Confessio ex causa depositi probat numerationem.

DECISIO CCXCI.

Dubitari an depositum factum per Dominum Justinianum Orsinum in banco de Urberrinis, cum inde sequutis, liberet ipsum à censu de quo agitur, & Domini circumscripta disputatione quoad sortem principalem, super qua volunt partes separatim audire, respectu solutionis fructuum census, resolverunt Dominum Justinianum ex deposito fuisse liberatum, quia in † retractibus, assignatione, & depositione pretij, fructus lucrantur rei redemptæ, vel impeditur cursus usurarum, ut concludit *Tiraq. post allegatos de retract. convent. §. 4. gl. 6. n. 1. & 4. Foller. de cens. §. 5. ut videt, n. 45. & seq.*

Cum igitur habeamus cedulam bancariam pro deposito, quæ ulterius habet vim solutionis, *Pur. decis. 103. lib. 1.* & ideo Rot. dixit † emptorem census fati fecisse de pretio mediante traditione cedule bancariæ,

ceram R. P. D. meo Lancellotto, in Romana Salviani interdicti, 10. Decemb. 1599. idem videtur dicendum in hoc casu ad effectum, ut census ulterius non curant.

Non obstat, quod depositum non fuerit actuale, † quia ex diligentis factis per Archiconfraternitatem pro effectuali acquisitione cedulæ, ac ex fructibus exactis residui census, depositum videtur ab Archiconfraternitate acceptatum. Natta *conf.* 131. n. 4. cum allegatis.

Ultra quod † confessio ex deposito numerationem probat, nec opponitur exceptio non numeratæ pecuniæ, l. Publia, §. fin. ff. de pos. l. in contractibus, C. de non n. pecun. Bald. *conf.* 256. actum fuit depositi, lib. 1. cum aliis adductis per Tiraq. ubi supra, n. 8. Et consequenter Archiconfraternitas potuit à mercatore creditum sui exigere, servata forma contractus.

Ex quibus videntur tolli ea quæ in contrarium deducebantur. Et ita decisum fuit.

R. P. D. Pirovano, Romana repetitionis indebiti, 30. Aprilis 1610.

- 1 Datio in solutum nullo existente debito, vitatur, tanquam facta ex falsa causa. & num. 5.
- 2 Ampl. etiamsi debitum existat, si creditor possit exceptione submoveri.
- 3 Datio in solutum similis est venditioni.
- 4 Venditio deficit deficiente pretio.
- 6 Debitum est loco pretij in datione in solutum.
- 7 Debitor rectè solvit ei cum quo contraxit, & liberatur non obstante cessione.
- 8 Etiamsi recipiens non esset dominus.
- 9 Ususfructus, & hypotheca dicuntur largo modo esse in dominio.
- 10 Scientia simplex non sufficit ad inducendam obligationem, sed debet esse plena, & perfecta.
- 11 Confessio erronea non præjudicat consentienti.
- 12 Solutio facta metu diuturni carceris non præjudicat.
- 13 Obligatio facta ad evitandum carcerationem justam est valida.
- 14 Metus causa durante, dicitur durare metus.

DECISIO CCXCII.

I oan, Paulus Manfredus anno 1574. emit annum censum scutorum sexdecim à Marcello Bertoldo cum obligatione, & accessione Jacobi & Bartholomei fratrum de Ricardis, distracto fundo an. 1580. super quo census erat constitutus, egit Manfredus pro mentione contra Jacobum alterum ex obligatis, quam ob rem carceri mancipatus Jacobus solvit scuta centum ad computum sortis principalis, & biennio post residuum, & pro complemento reportavit quietantiam à Manfredo per publicum actum anno 1606. Mortuo exinde Jacobo, Tarquinia Alicorna filia, & hæres Hortensia sororis Manfredi, vigore instrumenti cessionis de dicto censu factæ per eundem Manfredum Arthemisiam usque de dicto anno 1574. egit contra Bartholomeum Ricardum alterum obligatum, uti domina census. Ea de causa carceratus Bartholomeus dedit Tarquinie bona in solutum pro concurrenti quantitate sui debiti. Reperto autem generalis quietantiæ instrumento per Manfredum factæ egit Bartholomeus repetitione indebiti, & causa in Rota commissa dubitavit an datio in solutum subsistat in casu, & ad effectum de quo agitur? Domini dixerunt dationem in solutum non sustineri † cum facta reperitur debito non existi-

stente, & consequenter ob falsam causam, quæ solet vitare dationem in solutum, l. 1. §. hæc verba, vers. proinde ff. de vis fiat ei, ibi, nil debet prædesse. Bart. in l. Fulcinius, §. cum hæc, n. 6. ff. ex quib. causis in possess. eat. Alex. in l. si finita, §. Julianus, n. 122. vers. hoc tamen intellige, ff. de damno infecto, & Ulpian. in d. vers. proinde, idem † existimavit si præsentis creditor poterat exceptione submoveri, & optimè considerat Menoch. de resin. possess. remed. 1. n. 37. & 38. Quod propriè explicatur in casu Bartholomei, qui tutus erat solutione facta per fratrem, ob quam census extinctus remanserat.

Et cessabat etiam effectus dationis in solutum, quia cum † illa sit similis venditioni, l. eleganter, in princ. ubi Bart. Bald. & Castr. ff. de pignor. act. Tiraq. plures citans de retract. consanguin. §. gloss. 1. n. 14. n. 2. † sicut deficiente pretio venditio deficit tanquam carens substantiali; §. Pretium, l. iustit. de empt. & vendit. † eodem modo datio in solutum corruit non verificatio debito obligati † quod est pretium dationis in solutum.

Nec obstabant quæ pro parte Arthemisiam dicebantur de subsistentia debiti Bartholomei, cum solutio per Jacobum correum facta fuerit Manfredo, non verò domino census, cujus dominium usque de anno 1574. titulo venditionis, & cessionis translulerat in Arthemisiam ejus sororem; quia responderetur non data notitia debitoris de translatione dominij per contractum venditionis, vel cessionis, † potuit Jacobus solvere Manfredo pretium census pro illius extinctione, & rectè solvit, & liberationem consequutus est solvendo eum quo contraxit, l. filius, C. de pall. ubi Bart. Bald. Alex. Jaf. & Dec. dicentes † hoc etiam procedere si recipiens non esset Dominus, Bartol. in l. si urbana, ff. de cond. ind. Surd. pluribus relatis, *conf.* 43. n. 2. & dec. 60. n. 8. Quæ liberatio magis confirmatur, cum ex parte Arthemisiam non doceatur de requisitis, vel altero eorum de quibus in l. 3. C. de novat. scilicet litis contestatione, vel partis debiti solutione, vel denunciatione.

Nec Dominis visum fuit sufficienter probata scientia Bartholomei de contractu Arthemisiam ex citationibus in foro Capitolino, quæ dantur in summar. Arthemisiam, n. 2. & 3. quia ex illis non, resultabat explicita scientia translationis pleni dominij ad favorem Arthemisiam, poterat enim ex causis ususfructus, vel hypothecæ censum possidere, † quæ licet largo modo de dominio dicantur, Bald. in l. proprietatis, C. de probat. & in l. famina, n. 5. Cod. de secund. nupt. non tamen impediebant extinctionem census cum vero domino: maxime etiam quia causæ illæ poterant credi brevi resolvable cum ab eodem anno 1573. usque ad annum 1579. quo census fuit extinctus, nec post appareat quod Arthemisiam egit pro fructibus hujus census, propterea † non sufficit qualibet scientia quando agitur, ut quis ex ea obligetur, sed debet esse plena, & perfecta cum omnibus suis qualitatibus. Gloss. in c. concernationi, in verbo, sciveris, de appellat. in 6. Natta, *conf.* 172. n. 32. & 636. n. 192. Ozafo, dec. 176. Bec. *conf.* 37. n. 23. Surd. *conf.* 150. in fine, lib. 1.

Postremò dixerunt Domini non obstare confessionem Bartholomei, de qua in instrumento dationis in solutum ubi expressè fateretur seipsum, & Jacobum ejus fratrem fructus hujus census solvisse Arthemisiam cessionariæ per totum annum 1579. eamque recognovisse in dominam census, † quia ex deductis in Summar. Bartholomei, n. 1. apparet erroneam, cum de an. 1577. Manfredus agebat, & exigebat fructus census suo proprio nomine. Præterea ista solutio, & datio in solutum fuit facta ad effectum se liberandi à carceribus, ut expressè legitur in instrumento dationis in solutum, † & consequenter nulla metu diuturni carceris. Menoch. de arbitr. casu 136. n. 4. Odd. de resis integr. q. 7. art. 9. n. 2. Rol. *conf.* 2. n. 48. vol. 1.

Et quæ dicebantur ex decisione Illustrissimi Cardinalis Platti in Romana pecuniaria de Ruspolis, 10. Maij 1589. videntur procedere ꝛ quando alias constaret carcerationem fuisse istam, quia tunc obligatio ad evitandam carcerationem iustam non invalidatur, secus in casu isto, in quo provenit carceratio pro debito jam extincto, & consequenter injusto, & dum Bartholomeus extra carceres eandem dationem in solum ratificaverit, ex ea non potuit se juvare Arthemisia, propter reservationem mandati executivi contra eundem Bartolomeum in casu, inobservantia, ꝛ unde durante causa metus novæ carcerationis idem videtur judicandum, quod de ipso metu, l. Pedius, ff. de incendi. ruin. & naufrag. Mandol. latissime in Proem. Glos. facultatis, in verbo, timor, ubi exempla cumulat.

Et ita fuit resolutum.

R.P.D. Pirovano, Auximana Spolij, Veneris
10. Decembris 1610.

SUMMARIA.

- 1 Bona fidei possessor facit fructus suos, nec tenetur ad illorum restitutionem.
- 2 Ampl. etiamsi possederit absque titulo, vel invalido, quia facit fructus suos ratione cultura, & cura, & nom. 4.
Limit. si possederit ex titulo reprobo, n. 5.
- 3 Ad fructuum acquisitionem non est necessarius titulus, sed quod absit mala fides.
- 6 Bona fides causatur etiam ex injusto, & temerario titulo.
- 7 Bona fides causata ex juris errore licet non sufficiat ad prescribendum dominium, sufficit tamen ad fructuum acquisitionem.
Declar. si sit error cui jus nec assistat, nec resistat, secus si jus resistat, n. 11.
Intellige si jus absolute resistat, secus si simpliciter det formam servandam in explicatione allus, n. 15.
Intellige in errore juris, secus in errore facti, n. 20.
- 8 Titulus invalidus licet non inducat bonam fidem positivam, tamen causat malam fidem.
- 9 Inter bonam, & malam fidem datur medium.
- 10 Alienatio facta à iudice servatis servandis, causat bonam fidem.
- 11 Deceptus à curatore putative, non dicitur esse in mala fide.
- 13 Bona minorum prohibentur alienari.
- 14 Ista tamen prohibitio non est absoluta, sed datur certa forma observanda in alienatione.
- 16 Surd. cons. 115. n. 24. & 27. lib. 1. reprehenditur.
- 17 Assertio viri legalis, & fide digni, maxime facta in iudicio, causat bonam fidem.
- 18 Ampl. etiam ad prescribendum dominium.
- 19 Error juris qui proprie dicitur.
- 21 Fructuum liquidatio debet fieri iuxta testes deponentes de minori quantitate illorum.
- 22 Colono parvulario est plurimum deferendum circa quantitatem fructuum recollectorum, tanquam deponenti in facto proprio.

DECISIO CCXCIII.

Paulus Pinus cum esset creditor Joan. Baptistæ Gherardelli occasione fructuum anni Genus scutorum quinquaginta in concursu creditorum Joan. Baptistæ, qui re alieno gravatus decesserat, obtinuit sibi adjudicari possessionem censuatam pro sorte principali, scutorum scilicet quingentorum, & pro

Decis. Rota Rom. pro Tratt. de Cens. 207.

aliis centum ex causa fructuum, missisque in possessionem bonorum, in ea perseveravit pro tempore annorum decem & septem: verum Africanus, & Torquatus filij Joan. Baptistæ obtinuerunt sententiam reintegratoriam, cujus vigore exinde Paulus fuit condemnatus ad fructuum restitutionem à die per eum adeptæ possessionis, cum liquidatione eorundem in certa summa. Causa postmodum per appellationem ad Rotam devoluta, dubitavi an sententia extra Rotam lata esset confirmanda, vel infirmanda. Et infirmandam esse resolutum fuit.

Nam respectu restitutionis fructuum dicebant Domini non potuisse Paulum condemnari à die possessionis per eum captæ: quia ante litem motam non fuit malæ fidei possessor, ꝛ potuit fructus suos facere, nec restituere tenetur, l. 4. §. 1. ff. de rei vendic. §. si quis à non domino, Instit. de rer. divis. Quod etiam dictum fuit procedere quando Paulus possedisset sine titulo, vel cum titulo invalido, ꝛ quia nihilominus fructus potuit lucrari pro cultura, & cura. Glos. & Bart. in l. 4. ex diverso, ff. de rei vendic. Specul. & ibi Joan. Andr. & Bald. in addit. de fructib. & interess. §. 1. Curt. cons. 71. n. 6. vers. secunda conclusio, Bec. cons. 95. num. 11. sequutus Curt. in d. cons. 71. Nam ꝛ ad acquisitionem fructuum titulos non requiritur, modò absit mala fides, l. quasitum, in fine, ff. de acquir. rer. dom. l. lana, ff. de usucap. Menoch. de recuper. remed. 15. num. 593. Surd. cons. 115. n. 4. dicens sufficere qualemqualem occasionem possidendi, Bald. cons. 11. in fine, lib. 1. Ozasch. dec. 160. n. 7. Et horum ratio esse videtur, ꝛ quia præsumuntur condonari propter curam, sollicitudinem, & industriam in eis colligendis, ut animadvertunt Curt. in d. cons. 71. num. 25. Unde quamvis etiam accedat titulus invalidus, vel putativus, modò ꝛ non reprobus, ut puta rei furtivæ, vel inuastæ, sed causatus ab errore juris, vel facti, non oberit possessori ad conservandam bonam fidem, quæ potest causari ꝛ ab injustis & temerariis titulis, l. sed & si lege, §. scire: ibi, non puto hunc prædonem, qui dolo caret, licet erret in iure, ff. de petis. hered. ubi Bart. Bald. & Ang. Alex. cons. 127. col. 3. lib. 4. Jaf. cons. 72. col. 2. lib. 1. Gabr. lib. 7. de crimin. concl. 6. Curt. jun. cons. 28. n. 11. Atque ꝛ bona fides ex errore juris deducta, etsi quoad præscriptionem dominij, quando est majoris præjudicij, non sufficiat, tamen ad acquisitionem fructuum indistinctè voluerunt procedere Bart. in d. l. sed & si lege, §. scire, ff. de petis. hered. & plures alij, quos refert, & sequitur Decis. Pedem. 160. n. 5. & ultra eos latissime Becc. cons. 95. n. 15. Menoch. de recuper. remed. 15. num. 630. Lamberteng. de statue. titul. de contract. cor. qui sine certa sole. gl. 1. n. 120. & 274. Surd. cons. 115. n. 5. & seq. Felic. in 6. de quarta, n. 31. vers. 3. restrictio, de Prescr. dicentes, ꝛ quod quamvis ex titulo invalido non inducatur bona fides positiva, quæ est exclusiva omnis ignorantie facti, & juris, ut considerat Ozasch. d. dec. 160. n. 8. non tamen causatur mala, quod sufficit ne possessor dicatur in dolo, cum ꝛ inter bonam, & malam fidem datur medium, ut dicit Bart. in d. §. scire, & sequuntur omnes supra relati Doct. quibus accedunt Egid. in cap. gravis, n. 40. de restitu. spoliat. Cassador. decis. 6. num. 9. de Prabend. & fuit resolutum in Salamantina dimidia portione, 1. Aprilis 1591. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio, tunc Rota Auditore.

Quod autem Paulus bona fide ante litem motam hos fructus perceperit, videtur probari ex eo, ꝛ quod alienatio facta fuit de mandato Judicis, & bona adjudicata pro credito vero, & concurrente illius quantitate, citato curatore dictorum Africani, & Torquati tunc minorum, qui communiter credebatur talis, & qui tanquam talis in iudicio comparuit, atque ita creditur alienationem solennem esse validam, & ꝛ licet deceptus falso curatore auctore, adhuc non desit dici

bonæ fidei emptor, leg. quicumque, ubi est textus expressus, in fine, ff. de publ. in rem act.

- Et quamvis Bart. in d. l. sed si lege, §. scire, ff. de petit. 12 hered. visus sit distinguere et inter errorem juris cuius non resistit, nec assitit, & errorem cui resistit, ut hoc posteriore casu titulus non proficit ad acquisitionem fructuum, quam Bart. distinctionem Doctores communiter videntur approbare, ut ex supra allegatis videre licet, & in his terminis fortè dicatur nos versari, 13 quia et bona minorum fuerunt distracta lege resistente, l. 1. in princ. ff. de reb. eor. ubi expressè interdictum, & prohibetur alienatio bonorum minoris, idem in l. si pupillus, eod. tit. & in l. non solum, C. de prad. minor. & aliis ponderatis per Surd. d. conf. 111. n. 22. tamen multæ 14 asseruntur responsiones, et scilicet quia non est absolute prohibita alienatio bonorum minoris, sed datur certa forma servanda ubi alienantur, & tunc quamvis 15 visus jus resistere videatur, non tamen et impeditur acquisitio fructuum, secundum Gloss. fin. in l. 2. C. si quis ignor. rem minor. quæ loquitur præcisè in rebus minorum sine solemnitatibus alienatis: quam sequuntur Alex. & Crot. in l. 1. §. si vir uxori, n. 15. ff. de acq. poss. & alij plures relati per Ozalch. dec. 150. n. 6. Becc. conf. 95. num. 15. vers. secundo suffragatur, Curt. d. conf. 71. n. 52. Valq. controvers. Illustr. lib. 2. cap. 71. num. 8. nec ratio. 16 nes et Surd. in d. conf. 115. num. 24. & 27. ex quibus visus est contrarium consilium, prædictam distinctionem destruant, quia in Paulo non solum videtur concurrere bona fides privativè, scilicet quòd absit perfidia, & mala fides, sed etiam positivè, prout desiderat Surd. dicit. consil. 115. sub num. 25. dicens Gloss. illam, in leg. 2. ita intellexisse Alex. in l. 1. ff. si vir uxori, n. 13. ff. de acq. possess. & alios relatos per Lamberteng. de statut. Comen. tit. de Contract. eor. qui sine cert. solem. gl. 1. 17 num. 114. & 124. creditur et enim viro legali, & fide digno asserenti se curatorem; cuius dictum maximè calore iudicij comprobatur, præbuit justam causam credendi, & bonæ fidei, Gloss. in l. Titio fundus, quæ hoc probat, ff. de condit. & demonstr. & eam pro notabili commendarunt Cravet. conf. 272. col. 3. vers. quod autem, Tiraq. de pen. leg. caus. 51. n. 26. 27. & 34. & 35. Neviz. lib. 4. tit. Nuptialis, n. 55. Curt. jun. conf. 19. n. 5. Menoch. consil. 1. num. 98. & ad terminos vestros Bald. in l. iudicia, C. de rei vendicat. Ant. de Burt. in cap. si diligenti, ext. de Prescript. Curt. sen. d. conf. 72. n. 54. infens 18rens et sufficere etiam ad præscribendum dominium, quamvis maioris præiudicij, & difficilioris inducatur, & his accedit veritas, & iustitia causæ adjudicationis bonorum, cum Paulus esset verè dominus census, & creditor scutorum centum, quæ magis etiam videntur firmare bonam fidem.

Rursus cum in occurrenti casu non agatur de titulo invalido, & errore juris causato credendo adjudicationem non solemnem esse validam, et qui propriè dicitur error juris, secundum Felin. in c. de quarta, n. 25. de Prescript. sed ex errore facti, quia Paulus credidit adjudicationem solemnem cum præsentia curatoris, 20 & decreto iudicis, et non impeditur acquisitio fructuum jure etiam resistente, Gloss. singularis in l. quicumque, in fine, ff. de public. in rem action. ex illo textu qui bene probat deceptum falso tutore auctore bona fide emisse videri, & Angel. ibidem not. illam Gloss. quam exinde sequuti sunt Curt. sen. conf. 72. n. 33. & 52. Ozalch. decif. 160. n. 9. Felin. in cap. de quarta, n. 25. de Prescript. hoc modo conciliando dictum Innocent. Cardin. Anchar. & Imolæ, in cap. si quis. Presbyterorum, de reb. Eccles. non alienan. excusantium emptorem bonorum Ecclesiæ à restitutione fructuum, quando contractus resolverunt ob non servatas solemnitates.

Respectu autem liquidationis fructuum non etiam visa est posse sustineri, quia dantur testes pro Africa-

ro, & Torquato examinati de minori quantitate fructuum perceptorum deponentes, juxta et quam faciendæ erat liquidatio, secundum opinionem Imol. in l. inter pares, num. 2. & ibi Alex. num. 8. ff. de re judic. Bald. in l. fin. §. 1. de legat. 2. & in l. cum furti de in lit. jur. Innocent. in cap. si oporteat, in fine, de accusat. Specul. in tit. de Testib. §. postquam, vers. quid si plures, & maximè quia inter eos aderat depositio coloni partiarj, et cuius tanquam deponendi de facto proprio plurimum erat tribuendum. Alex. conf. 70. n. 11. volum. 3. Joan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de test. §. 1. vers. sed pone quod. Salic. in l. omnibus, n. 6. C. de testib.

Atque ita Domino Paulo tantum informantem resolutum fuit.

R. P. D. Ottembergio, Romana pecuniaria, Lunæ 8. Martij 1604.

SUMMARIUM.

- 1 Decretum iudicis non requiritur, ubi quid sit ex necessitate.
- 2 Pater ubi potest bona filij alienare, non est necessarium decretum iudicis.
- 3 Pretium succedit loco rei vendita.
- 4 Pretium debet remanere penes usufructuarium, quando venditur res in qua quis habet usufructum. Præstita tamen per eum cautio, num. 6.
- 5 Pater legitimus administrator, & usufructuarius bonorum filij est melioris conditionis, quam sint alij usufructuarij.
- 7 Debitor filij familias solvens patri, uti patri, non liberatur.
- 8 Administratio paterna de bonis filij est libera ab omni hypotheca, ac omni onere reddendi rationem, & ab omni contradictione.
- 9 Pater usufructuarius adventitiorum filij, non tenetur cavere.
- 10 Pater est à lege constitutus administrator, & usufructuarius adventitiorum filij.

DECISIO CCXCIV.

Decreti confirmatio, vel infirmitas pendebat ex Deo an pretium census redempti, qui erat in bonis filiorum, esset liberè solvendum patri, vel deponendum, & reinvestiendum. Et resolutum fuit patri liberè solvendum, & per consequens decretum infirmandum, idque ex natura contractus, quæ est ut ad libitum ejus, qui pecuniam accepit, restitui debeat: alioquin enim contractus non valeret: atqui cum et quis tenetur de necessitate aliquid facere, non requiritur decretum, l. à Divo Pio, §. ult. in fine, ff. de re judic. ubi notant Doctor. l. 3. §. 1. & 2. ff. de reb. eor.

Et specialiter et ubi patri conceditur facultas alienandi bona filiorum, eam exercet liberam, & absque decreto. Bald. in l. fin. §. fin. autem ad alienum, C. de bon. qua liber. Surd. consil. 451. n. 20. & seq.

Pretium et autem census, vel alterius rei vendita succedit loco rei, debetque remanere et penes usufructuarium cui simpliciter usufructus relictus est, l. uxori mea, ff. de usufr. legat. Cagnol. in repetit. l. 2. q. 96. n. 344. in fine, C. de pact. inter empt. & vendit. Tiraq. de retrahit. convent. §. 1. gloss. 6. n. 26. Foller. de Contractib. censuariis, in verb. instrumentum gratia. n. 39. & sequenti, multò magis talis pecunia debet esse penes patrem, et cui concessa est amplior facultas, quam aliis usufructuariis. Jas. in l. filius familias, n. 9. ff. qui satisf. cogunt. Pinel. in l. 1. part. 2. num. 16. C. de bon. matern. Surd. conf. 26.

n. 4. *vers. sed his parum moventibus*. Quare ad alios usufructuarios ꝛ pretium debet in subsidium pervenire cum cautione, §. *constituitur*, *Inst. de usufr.* ad partem autem sine cautione. Circa quod tamen Domini amplexi sunt distinctionem, ꝛ quod videlicet patri uti parti, vel conjuncte personae simpliciter solvi non potest, *l. filius, C. de pact.* Si autem pater est legitimus administrator bonorum filij, solutio patri fieri potest: ad ministratio ꝛ enim paterna est libera ab hypotheca, & ab onere reddendae rationis, & ab omni contradictione, *l. cum oportet, §. cum autem, C. de bon. qua liber.* Tiraq. *de retractu Lignag.* §. 1. *glos. 13. n. 35. Dec. in d. l. filius.*
 Idem in parte, ꝛ qui est usufructuarius bonorum adventitiorum filij, & tamen cautionem non praestat. *Pinel. in d. l. 1. part. 2. n. 40. ꝛ 41. Gabr. conclus. 1. n. 4. de usufr.* in quam sententiam aliam etiam inclinavit. *Rota in Palastrina hereditatis*, quae est 783. p. 1. *Diversor. sub fin.* ubi dicitur tristes eventus non esse habendos in consideratione, ultra quod filij tunc agere possent.
 Ceterum ꝛ jus defert legitimam administrationem, & usufructum in omnibus bonis, & rebus adventitiis filiorum, *l. patri*, ubi *Bald. n. 5. ff. de minor. l. 1. ꝛ seq. C. de bon. mater.* Et in proposito Julius approbavit personam Alphonfi uti patris, & legitimi administratoris.

Illustr. Cardinale Ludovisio, Romana census, Veneris 4. Junij 1610.

SUMMARI A.

1. *Depositum factum non citato creditore, ad recipiendum non relevat.*
2. *Affertio procuratoris non praesudicat principali.*
3. *Depositum non facit deficere cursum fructuum, nisi fuerint etiam depositati fructus decursi usque ad obolum.*
4. *Creditor habet fundatam intentionem super non solutione, nec tenetur probare negativam.*
5. *Depositum non integrum non relevat.*

DECISIO CCXCV.

Antonius Gibertus de anno 1561. emit domum à Peregrino Sologna, & pro residuo pretij, quod erat scutorum nongentorum vigintinovem, imposuit super omnibus suis bonis censum scutorum octo pro quolibet centenario dictae summæ, quem censum pro soluto dedit venditori: de anno 1565. Gibertus vendidit dictam domum Dominae Juliae Cervariae, quae ad computum pretij assumpsit in se onus dicti census, de anno 1567. Domina Julia, vivente Peregrino venditore de ejus ordine solvit scuta quadringenta quinquaginta de sorte, & pretio dicti census Gregoriae, & Paulinae ejus uxori, & cognatae respectivè: defuncto Peregrino cum Domina Julia molestaretur à pluribus dicti Peregrini creditoribus coram Cardinalibus Congregationis aquae Solonis, de eorum mandato deposuit scuta quadringenta septuagintanovem, quod erat residuum pretij census, & quod fuit dictis creditoribus consignatum. Mortua Domina Julia, Hospitale S. Jacobi incurabili, vel haeres dicti Peregrini Solognae convenit Illustrissimum Cardinalem Verrallum, & Dominum Joannem fratrem Juliae pro fructibus dicti census, & obtulit mandatam, quod fuit executum super quadam eorum domo, quae fuit subhastata. Praefati haeres, habita post longum tempus notitia depositi facti per Dominam Juliam, judicium moverunt contra dictum Hospitale pro recuperatione pecuniarum solutarum mediante subhastatione, unà cum

Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

damnis, & interesse: quod judicium terminari obriuerunt cum voto Rotae, propterea proposui dubium, An Hospitale teneretur ad dictam restitutionem. Pro qua obtinenda pro parte haeredum allegabatur extinctio census per solutionem scutorum quadringentorum quinquaginta factam Gregoriae, & Paulinae de ordine venditoris, & per depositum scutorum quadringentorum septuagintanovem, factum de anno 1572. cum in praefatis duabus partitis contineatur summa scutorum nongentorum vigintinovem, quae est integra fors principalis, seu pretium dicti census; & propterea non debentur amplius aliqui fructus, & competeret restitutio indebitè solutorum.

Sed contrarium fuit resolutum, ꝛ quia depositum factum fuit Hospitali non citato, quod tamen citari debuit, *Jal. conf. 9. colum. pen. vers. 1. ꝛ melius lib. 1. latè Rol. conf. 63. n. 31. ꝛ 32. lib. 1.*

Neque obstat, quod compatens pro Hospitali dixerit repudiasse hereditatem Peregrini, quia quando fuisset verus procurator ꝛ talis assertio non praesudicasset Hospitali. Rursus depositum non fuit integrum, ꝛ nam non fuit factum una cum fructibus decursis, & ibi *Glos. in verbo, ꝛ usuris, & Bald. in 6. oppos. n. 19. Cast. n. 2. C. de usur.*

Neque facit quod non probetur, quod tempore depositi deberentur aliqui fructus qui non fuerint soluti, ꝛ quia Hospitale habet fundatam intentionem super non solutione, tanquam creditor, & non habet negativam non solutionis, sed debitor debet probare affirmativam non solutionis, ex cumulatis per *Gabr. de probat. concl. 6. in prima limit. n. 15. ꝛ seq.*

Neque facit inverisimilitudo adducta ex eo quod fuerit actum pro sorte, & non pro fructibus, quod non fuisset factum si Julia fuisset etiam debitrice fructuum, quia ultra quod hoc solum non sufficeret ad probandam solutionem, tollitur etiam, quia ultra sortem principalem scutorum quadringentorum septuagintanovem fuerunt etiam petita scuta viginti unum pro fructibus, quae scuta viginti unum sufficiunt ad effectum, ut depositum non dicatur integrum, & non relevet, cum satis sit ꝛ quod deficiat unus nummus, ex cumulatis per *Tiraq. de retractu convent. §. 4. glos. 6. n. 23. ꝛ seq. per Foller. de Censib. in verbo instrumentum gratia, n. 49.* Accedit quod mandatum fuit obtentum pro fructibus decursis ante praesentem extinctionem, quod non solum praesumi deberet pro validitate mandati, & subhastationis, sed etiam probatur ex calculo facto in responsione facta pro parte Hospitalis: verum ille calculus, non comprehendit summam scutorum trecentorum nonaginta trium in mandato comprehensam: nam si scotis septuaginta debitis pro residuo pretij addantur scuta centum duodecim quae praetenduntur deberi ex fructibus decursis à die 8. Octobris 1565. usque ad diem 11. Martij 1567. non fuerunt soluta scuta quadringenta quinquaginta ad computum sortis principalis, & scuta ducenta decem pro fructibus residui census à die 11. Martij 1567. usque ad diem 29. Martij 1572. quando fuit factum depositum, nam istae summæ coacervatae non ascendunt ad summam scutorum trecentorum nonaginta trium, sed tantum ad scuta trecenta octuagintatria, & propterea quando census fuisset per depositum extinctus, apparet notorius excessus mandati, ꝛ qui etiam in minimo viciat, mandatum, & subhastationem inde sequutam, ut fuit latè deductum in *Malphitenstis foliorum, 11. Octobris 1586. coram Cantuccio, in Assisensi subhastationis, 15. Novembris 1596. coram Orano, & in Romana Spolij, 21. Februarij 1600. coram Iusto, & sicut non posset sufficere ex fructibus post extinctionem decursis, ita neque ex debitis ante diem 8. Octobris 1566. cum peticio sit restricta ad fructus post dictam diem decursos*

R.P.D. Manzanedo, Romana Censur, Lunæ 2.

Aprilis 1607.

SUMMARI A.

- 1 *Depositum sine causa non relevat.*
- 2 *Depositum ut relevet debet esse liberam, & non cancellatum, & cum protestationibus.*
- 3 *Depositum non est opus ubi creditor offert se paratum recipere.*

DECISIO CCXCVI.

Dubitavi an depositum factum per Dominos de Biscia liberet Dominum Flaminium de Angulatia & Domini negativè responderunt, quia Domini de Biscia in emptione Castri hujusmodi censum sibi accollaverunt, illiusque fructus solvere promiserunt: cui obligationi, & Domino Flaminio non fuit satisfactum, cum absque aliqua causa depositum fuerit factum, & qua opus est, ut depositum relevet, *l. qui unquam, §. 2. ff. mand. l. fidejuss. qui, ff. de fidejuss.* tradit Cravet. *conf. 305. n. 8.* Uterius quia hujusmodi depositum fuit factum cum protestationibus, quod consistit nisi citatis eisdem Angelo Palono, Flaminio Cecchino, & Felice filia, & hæredes q. Julij Cesaris de Rubeis, & Sfortia de Rubeis, & Vincentio Avitelio, & Dom. Geneura Salviata de Balleonibus, & in cedula Montis Pietatis dicitur depositum fieri ad solvendum hæredibus Stephani de Rubeis, sive quibus de jure deberetur, ex quibus dictum depositum redditur conditionale, & in eo deponentes visi fuere non abdicasse à se dominium, ita ut Dominus Angelus quoties, & quando vellet posset istas pecunias accipere, & tale depositum non relevat, ad tradita per Bartol. *in l. solutus, n. 5. ff. de solut. Castr. in l. acceptam, n. 12. & ibi Bald. n. 34. in fine, Cod. de usur. Alex. conf. 78. n. 19. & 30. lib. 5. Negul. de pign. 6. p. princip. membr. 3. & in 2. illius parte n. 10. Gabr. consil. 17. num. 15. lib. 1. Panciroli. conf. 40. num. 23. & seq. Præsertim quia cum depositum factum non relevet, & Dominus Antonius non recusat dicitur pecunias in solutum accipere, quia in responsione protestatus fuit illas non deponi, cum ipse paratus esset illas recipere & de receptis liberare, & alia ad quæ de jure tenetur implere, quibus stantibus minus erat locus deposito, ad text. *in l. qui decem, ff. de sol. Gabr. ubi supra, d. n. 6.**

Illustriss. Cardinale Ludovisio, Lauretana bonorum, Lunæ 6. Junij 1611.

SUMMARI A.

- 1 *Depositum licet liberet à solutione faciendâ, non tamen retractat jam factam.*
- 2 *Deponere non est accollare.*
- 3 *Promissionem venditam alteri non esse obligatam, intelligitur de obligatione, qua possit præjudicare emptori.*
- 4 *Promissio de faciendâ consentire omnem personam intelligitur, dummodo emptoris intersit, & possit aliquod damnum pati.*
- 5 *Depositum non integrum non relevat.*
- 6 *Depositum si fiat non citato creditore ad recipiendum, non suffragatur.*
- 7 *Inimatio tamen depositi facti ex judicis decreto, æquipolet citationi prefata.*

8 *Depositum ut relevet, debet esse parum, & non conditionale.*

DECISIO CCXCVII.

Resolutum, fuit depositum suffragari Illustrissimo Cardinali Cusentino ad effectum, ut non teneatur ad solutionem fructuum censuum. Nam quoad census per ipsum accollatos res est indubitata, quia licet depositum aliquando liberet, vel excuset à solutione faciendâ, nunquam tamen retractat jam factam neque ejus effectus tollit; sed neque etiam quoad fructus censuum, quos ex conventionione accollare tenebatur, quia depositum non est accollare, juxta tradita per Bart. *in l. item liberatur, §. 1. ff. quib. mod. pign. vel hypot. solv. Tiraq. de retractu Lignag. §. 9. gl. 9. n. 3.* Præsertim quia Dominus Barnabens nunquam recusavit, sed semper institit pro accollatione, *Jaf. conf. 9. n. 15. lib. 1. Corn. conf. 232. num. 13. ad fin. lib. 4. Tiraq. ubi supra. Rol. conf. 63. sub num. 29. lib. 1. Gabr. conf. 37. n. 6. lib. 1.* fuit dictum *in Farsensi pecuniaria, 19. Novemb. 1603. coram me, & in Romana census, 21. Aprilis 1607. coram R.P.D. meo Manzanedo.*

Non obstat quod ex adverso dicitur, non stitisse per Dominum Cardinalem quo minus accollationem faceret, sed fuisse repertum adesse alios creditores anteriores illis, qui fuerunt dati in lista, quis quando fuisset verum, poterat illis solvere, seu accollationem facere omissis datis in lista: quia promissio de accollando erat facta non de certis creditoribus, sed simpliciter de anterioribus faciunt in terminis tradita *in Romana census, coram Illustriss. Mellino, ultra quod non aderant creditores anteriores, qui instarent, immò instare possent pro solutione, cum eorum dies non cessasset, ut in decisionibus allegatis.*

Nec facit quod dicitur de vergentia Barnabei ad inopiam respectu dotis uxoris, quia uxor de ea non dedit, nec intentavit remedium *l. si constante, ff. solut. matrim.*

Minus etiam facit, quod Barnabeus promiserit & prædium nulli personæ esse obligatum, quod intelligi debet de obligatione quæ posset præjudicare emptori, ut dictum fuit *in una Perusina hereditatis, 8. April. 1587. coram Orano, & in una Romana, 17. Apr. 1598. coram R. P. D. meo Decano;* hic autem nullum poterat contingere præjudicium Domino Cardinali, ex quo ipse habebat solvere creditoribus anterioribus Barnabei, à quibus cessionem obtinendo repellere posteriores.

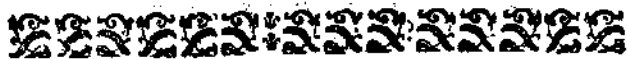
Idem est dicendum de promissione & de faciendâ consentire omnem personam; quia intelligitur dummodo emptoris intersit, & possit sentire aliquod damnum, ut fuit dictum *in una Romana non adimplem. 17. Novemb. 1597. coram bon. mem. Cardinale Seraphino, in dicta Romana census.* Hic autem excluditur omne periculum, & damnum propter solutionem faciendam creditoribus anterioribus, & in omnem eventum Illustrissimus Cardinalis poterat, & debebat agere ad liberandum, & faciendum consentire: quibus per Barnabeum non præstitis, potuisset esse locus deposito. Quando autem fuisset locus deposito, ad huc tamen illud de quo agitur, non suffragaretur: quia omissis iis, quæ hic inde dicuntur super integritate depositi & requisita ad ejus validitatem, *Alex. conf. 75. n. 6. lib. 7. Aym. conf. 106. quæ essent calculo examinanda, depositum non esset validum, quia factum fuit & nulla præcedente citatione, Jaf. in præallegato conf. 9. n. 5. sub n. 15. vers. secundo. & fortius, lib. 1. Curt. jun. qui communem dicit conf. 28. post n. 1. Rol. qui pariter de communi testatur d. conf. 63. n. 31. & fuit dictum coram me in illa Farsensi pecuniaria.*

Non

Decisio CCXCVIII. & CCXCIX. 211

7 Non obstat quod dicitur de intimatione facta, & quæ æquipollet citationi, quia forsitan procedere, posset & fuisset factum decretum seu mandatum Per iudicem de deponendo, ut requiritur. *Rol.* qui alios allegat *ubi supra*, n. 32. & dixit Rota in *illa Farfensi pecuniaria*, hoc casu si esset facta intimatio decreti..... præsertim quia Barnabeus intimatus non solum non consensit, sed expressè impugnavit depositum.

8 Accedit quod ut depositum releveret & debet esse putum, & sine aliqua conditione, & tale quod ad sui libitum possit creditor exigere, *Paul. de Castro in l. accipiam, sub n. 12. vers. si vero facta, C. de usur. Jas. d. conf. 9. n. 15. circa med. Alex. conf. 78. n. 35. vers. 5. quia, & n. seq. lib. 5. Ruin. conf. 119. n. 15. lib. 5.* fuit dictum in *una Bononiensi benorum de Garbarinis*, 4. Novembris 1580. coram fel. record. Clement. VIII. & in *Romana census*, 2. Aprilis 1607. & 3. Junij 1608. coram R. P. D. meo *Manzanedo*, & sæplissimè in aliis; hic autem declaratio anterioritatis erat faciendâ per iudicem, de qua in instrumento venditionis non fit mentio, & requirebat longam discussionem, citationem, & graduationem creditorum, & faciendum erat iudicium discussionis.

R. P. D. Justo, Romana census, Mercurij 20. Novembris 1602.

SUMMARI A:

- 1 Nemo tenetur de culpa, & negligentia alterius.
- 2 Periculum depositi pertinet ad consentientem depositum.
- 3 Periculum depositi est commune inter creditorem, & debitorem, quando utriusque mora intercessit.

DECISIO CCXCVIII.

Respondendo strictè ad punctum ejus periculo perierit depositum factum in banco Dominorum de Ubertinis, Domini dixerunt primum pactum quod ante investmentum deberent deponi pecuniæ periculo R. P. D. Justiniani Orphini emptoris, fuisse adimpletum, & expirasse per constitutionem, & venditionem census, & ideo succedere secundum pactum de periculo communi, ex quo visum fuit depositum, & pecunias communi periculo stitisse, & petiisse. Non enim dici potest totum perisse damno Domini Justiniani, si quidem intimavit redemptionem census, nominavit bancum de Ubertinis pro deposito, interpellavit Archi confraternitatem ad nominandum bancum pluries protestatus fuit, & tandem fecit depositum, & cum societas fuerit negligens, & nihil est impurandum Domino Justiniano, quod depositum in banco mercatoris insignis, qui tunc communiter reputabatur pro idoneo, & non debet teneri ex culpa, & negligentia alterius, *l. si rem quam, §. 1. & ibi Glos. in verbo, fuerit, ff. de evict. l. qui fortassis, l. pignus, C. de pign. act. Porpor. conf. 291. n. 4.* cum aliis allegatis per informantes. Maxime quia in deposito videtur consensus per deputationem factam ad investiendum pecunias depositas, & per mandatum ad exigendum à Domino Justiniano fructus medietatis census remanentis, quo casu periculum quantum ad hoc factum est commune ex pacto, quod de jure spectaret ad consentientem. *Bald. in l. si pro debito, Cod. de bon. auctor. judic. possid. Alex. conf. 242. vol. 6.*

Non obstat dicere, quod eadem mora Archi confraternitatis debet operari quod totum depositum sibi perierit, non Domino Justiniano, qua responderetur quod quantum ad investmentum faciendum, in quo

requiritur mora, ut totum dicatur perisse Archi confraternitati, non probatur fuisse paratum in specie, & ita procedit, & applicatur *decisio Fulginatensis coram R. P. D. meo Litta*, quæ allegabatur.

Præterea & quia constat de diligentis factis pro reperiendo investimento idoneo, ex quo dictum est induci consensum in depositum, & hinc inde videtur adesse aliqua mora.

Et ita decisum fuit:

A. P. D. Penia, Romana census, de Comitibus, Mercurij 29. Aprilis 1592.

SUMMARI A:

- 1 Census extinguitur, quando illius dominus acquirit proprietatem fundi suppositi.
- 2 Confinium designatio demonstrat quid in dispositione comprehensum fuerit.
- 3 Ignorantia in dubio præsumitur, nisi probetur scientia.

DECISIO CCXCIX.

Domini Hieronymus, & Federicus de Comitibus annum censum scutorum centum quinquaginta auri in auro, quem super octava parte ex novem partibus Castri diruti Turrulæ, illiusque tenimento, & territorio imposuerant Mario Fano pro pretio duorum millium scutorum similium vendiderunt, & Domino Balthazari de Comitibus, ut rem gratam illi facerent, summam duorum millium scutorum tradiderunt, sed Balthazar versa vice tanquam dominus, & patronus unius partis ex novem partibus castri diruti Turrulæ, illiusque tenimenti, & territorij super dicta una parte ex novem partibus dicti Castri, ejusque tenimenti, & territorij intra certos terminos ibidem designatos, & expressos, similem annum censum centum quinquaginta scutorum auri in auro imposuit, illumque eidem Hieronymo, & Federico pro eodem pretio duorum millium scutorum auri in auro vendidit. Orta postmodum controversia inter prædictos Hieronymum, & Federicum, ex uno, & Balthazarem ex altera de & super divisione status inter eos in communi possessi, Dominus Cardinalis Azzolinus in quem fuerat compromissum in laudo detuper lato Domino Balthazar pro sua nova, & integra parte prædicti Status Castellum Gorghæ, Hieronymo verò, & Federico cetera omnia, & singula castra, jurisdictiones territoria, & tenimenta assignavit, & pro totali æquatione novæ partis Balthazari assignatæ eisdem Hieronymum, & Federicum ad deponendum in banco tuto scuta decem, & octo millia ad tot census emendos super bonis stabilibus ejusdem Hieronymi, & Federici ad rationem sex cum dimidio pro quolibet centenario, ut perpetuò pro evictione dictæ novæ partis Balthazari assignatæ manerent obligati, condemnavit. Et quoniam post obitum Balthazari in dubium revocabatur per illius hæredes, an prædictus census deberetur; nam ex quo dicebatur impositus super bonis Castri Turrulæ, & illius territorio, & tenimento, quod per dictum Laudum unè cum aliis Castri, & territorij Status de Comitibus fuerat assignatum Hieronymo, & Federico prætendebatur extinctus, & consolidatus cum proprietate, & super hoc ab A. C. contra hæredes Balthazari fuerat pronunciatum.

Dubitavi utrum dicta sententia esset confirmanda, vel infirmanda, & ter proposita causa, in duabus prioribus positionibus non fuit capta resolutio, quia

Dominus voluerunt videre dispositiones quorundam tertium, quorum fuit data copia: & die 19. Aprilis utraque parte informante, fuit resolutum pro validitate sententiae A. C. & quoniam resolutio pendebat ab eo an ille census fuisset solum impositus super illa nona parte Castri Turrizulae, quae prius possidebatur pro indivisa, vel etiam super illo Casale existente in tenimento dicti Castri, quod tanquam fundus proprius & hereditarius pro indiviso possidebatur à Dominis Joanne, & Balthazare fratribus de Comitibus, quod proprio nomine vulgariter dicitur *il Casale della casa*. Nam si census erat impositus super illa nona parte, cum ea postea adjudicata fuisset Hieronymo & Federico, proculdubio fuisset extinctus, l. 1. ff. quem admod. sero. amit. l. si tibi fundo. ff. quib. mod. ususfr. amittit. l. neque pignus. ff. de reg. jur. contra verò non censerebatur extinctus si foret etiam impositus super praefato Casale ejusdem census capace, arg. l. ut pomum, §. si praedium, ff. de servis. Bartol. in l. pro parte, ff. eod. tit. idem in l. stipulationes non dividuntur, n. 3. ff. de verb. oblig. Domini inspectis verbis instrumenti impositionis census, etiam super illo Casale impositum censuerunt: verba enim sunt, & super dicta una parte ex novem dicti Castri diruti Turrizulae, illiusque tenimento, & territorio, juribus, membris, & pertinentiis, &c. ex quibus potabant censum nedum fuisse impositum super una parte ex novem dicti Castri, sed etiam super illius tenimento, quod adhuc per Dominum Joannem, & haeredes Balthazaris possidetur, praesertim cum ex tertium depositionibus apparet illud Casale quod dicebatur continere circiter ducenta Rubra terrae, fuisse in territorio Turrizulae, & confinare cum territorio Veliteron: itaque illa verba, illiusque tenimento, perinde accipienda fore ac si dictum fuisset censum imponi super illius tenimento.

Nec aliquid faciebat consideratio desumpta ex prioribus instrumenti verbis, quibus Balthazar asserabatur dominus, & patronus unius partis ex novem Castri diruti Turrizulae, illiusque tenimenti, & territorij, quasi quod ille genitivus regularetur, seu dependeret ex illis verbis unius partis ex novem, quoniam dicebatur utrumque genitivum aequaliter referri ad illa verba dominus, & patronus: ut esset sensus, Balthazarem non solum habuisse dominium unius partis ex novem dicti Castri, sed etiam particularis illius Casalis, seu tenimenti, quod anà cum Joanne possidebat, & ad se pro medietate spectabat, quem sensum verum, & directam arguere videbantur sequentia verba ibi, super dicta una parte, illiusque tenimento, cum non sit novum unam scripturae partem obscuram per aliam declarari. Hanc interpretationem suadebat etiam designatio confinij, quibus Casale enunciabatur comprehensum, & cum ex confinibus designatis quid in dispositione comprehensum sit intelligatur, l. ad sacra, ff. de contr. empt. Paris. conf. 2. n. 64. lib. 3. Soc. Jun. conf. 139. n. 1. lib. 3. Quoniam territorium Veliteron quod ab uno latere assignabatur pro limite, confinabatur cum praefato Casale, praesertim cum licet Joannes & Balthazar illud Casale possiderent tanquam fundum proprium, & peculiarem, & non tanquam separatum à tenimento, seu territorio Turrizulae, possedisse probarentur, immò verò semper diceretur tantum, & possessum tanquam pars territorij Turrizulae.

Verisimilis quoque mens contrahentium eandem interpretationem suadebat, eos, scilicet noluisse imponere censum super solo Turrizulae territorio, cujus fortassis exigui valoris erat iurisdictio, sed etiam super illo Casale majoris valoris, ut firmiorem, & stabiliorum censum constituerent.

Nec mirandum si Dominus Cardinalis Azolinus nullam in laudo illius census, vel illius valoris men-

tionem fecerit, cum non potuerit meminisse ejus quod ignorabat, & in dubio si ignorantia, nisi scientia probaretur, praesumatur, l. verius, ff. de probat.

Ex istis tenentur Domini censum fore praesumendum impositum etiam super illo Casale della Casa. Libenter tamen iterum audirem haeredes Balthazaris; nam non possum facile concipere quo modo contrahentes contra usitatum stilum, qui in similibus contractibus passim servatur non fecerunt specificam, & individuum mentionem ipsius Casalis, cum proprio, & peculiari nomine vocaretur; nam bona pro indiviso possessa vocabantur *la nona parte*, illud verò appellabatur *il Casale della Casa*. Maxime stante Constitutione Pij V. de creatione censuum, jubente rem super qua census creatur, debere esse certam, & individuum: hic verò non poterat dici certitudinaliter de isto Casale constare, praesertim etiam cum limites designati magis praetenderentur convenire terris illius nonae partis ex novem partibus, quàm isti Casale della casa, & tantò magis erat specificandum per Balthazarem, quia ipse non possidebat integram Casale della casa, sed illius medietatem tantum, ut testes conformiter deponunt.

Praesertim cum idem Balthazar in alio censu octuaginta ducatorum, quem imposuit super dicto Casale, & nomen, & confinia, & medietatem ejus se solum possidere expresse. Denique cum Hieronymus, & Federicus praetenderent super isto Casale della casa habere jura, & ad se spectare pro duabus tertijs partibus, & desuper lis mota fuerat, quae adhuc coram R. P. D. meo Pamphilio dicitur indecisa pendere, inverisimile videbatur eos voluisse fundare censum super fundo quem majori ex parte suum esse praetendebant.

R. P. D. Coccino Decano, Veliterna Censu,
Lunz 20. Junij 1616.

SUMMARI A.

- 1 Prioritas instrumentorum probatur ex ordine scripturae in protocollo Notarij.
- 2 Censum super re propria quis habere non potest.
- 3 Censum extinctus ex eo quod illius dominus acquirerit proprietatem fundi censuati, recipit, si ab eo fundus ille evincatur.

DECISIO CCC.

AB initio dominus praedij erat Vivianus, quod postea vendidit Fabritio, & aliis de Crucijs qui postmodum illud etiam vendiderunt Silvestro Cinello. Ulterius dum Vivianus erat dominus, imposuit censum scutorum ducentorum super dicto praedio, illumque vendidit Paulo Petruccio, cui successit Tullius filius, qui etiam vendidit praefatum censum eidem Silvestro Cinello. Quare cum Vivianus praetenderet censum fuisse extinctum, cum die 27. Junij 1614. contrarium respondisset Rota, reposita causa, eadem sententia, & hodie placuit.

Nam aut praetenditur extinctio ex emptione praedij, & illa non subsistit, quia constat Cinellum acquisivisse cessionem jurium census à Petruccio translativè, & non extinctivè: omnia enim verba, & clausulae repugnant extinctioni, & important acquisitionem censum, quia Petruccius vendidit censum Cinello cum clausulis, & si quod plus valet, donavit, constituit, & cum cessione jurium, & promissione de manutenendo in pacifica possessione, quae omnia extinctioni repugnant.

Neque obstat quod in instrumento venditionis factae

facta per Crucios Cinello fuerit dictum, quando ad computum pretij scorum trecentorum fuerit soluta scuta ducenta Perrucio pro extinctione census; ex quo inferretur quod ierat conventum de extinctione: nam fuit responsum quod ex instrumentis per Archivistas extractis constat quod ista duo instrumenta venditionis bonorum, & census fuerunt facta eadem die 17. Septembris, & quod prius per Cinellum fuit emptus census, quàm prædium. Instrumentum enim emptionis census præcedit in ordine scripturæ, & deinde fuit celebratum instrumentum emptionis prædij in quo enunciatur simpliciter solutio pro extinctione census, sed enunciatur emptio census facta per Cinellum in illis verbis subsequentibus, ac empti per dictum Silvestrum, &c. à dicto Tullio, ut in instrumento supra dicto, & sic enunciatur extinctio, & emptio relative ad instrumentum præcedens.

Aut prætidetur extinctio jure confusionis, quia bona censuata devenerunt ad Cinellum, qui eodem tempore acquisivit censum, & ratione incompatibilitatis, cum non possit habere censum super re propria, ad l. neque pignus, ff. de reg. jur. & hoc non obstat, quia cum de anno 1599. dicta bona fuerint evicta Cinello, & quatenus census potuisset dici extinctus, reviviscit, cum Cinella fuerit factus dominus bonorum revocabiliter, juxta notata in d. l. neque pignus, Seraph. decis. 872. num. 1. & hoc maxime cum de anno 1600. 18. Novembris Vivianus constituit se debitorem census, ut fuit ponderatum in alia decisione.

R.P.D. Marcomontio, Revennatenis census, 13. Junij 1605.

SUMMARI A.

- 1 Sententia confirmatoria sententia de partibus, lata non transportatis actis, est nulla.
- 2 Instrumentum de cujus nullitate agitur, si non producat, non potest super ejus nullitate pronunciari.

DECISIO CCCI.

Fuit dictum una tantum parte informante, sententiam de qua agitur, boni mem. Orphini fuisse nullam. Præterea, & quia fuit lata ad confirmationem sententia de partibus, non transportatis illius instantia actis, sine quibus iudex non dicitur pronunciare causa cognita, l. 1. §. super iis, l. iudicibus, l. precipimus, C. de appell. Concil. Trident. sess. 20. cap. 20. de reformat. C. de Grat. dec. 9. de causa possess. & propr. & pluries fuit decisum in Rota, & de non transportatione actuum apparet; quia de illis non constat in actis Domini Orphini, nec alio modo.

Secundò, & quia coram illo non fuit productum instrumentum census, de cujus nullitate agebatur, quo non viso non poterat iudex de illo cognoscere, ut per illos de Roggeriis tunc fuit protestatum, & consequenter scientia est nulla, Bartol. in l. 2. numero 6. ubi Alexander numero 8. cum aliis allegatis per Cagnol.

Ceteræ nullitates, quæ contra præfatam sententiam proponebantur, vixt suat vel in facto non justificari, vel non relevare, sed ex supradictis fuit dictum constare de ejus nullitate.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Romana fructuum census, 13. Junij 1603.

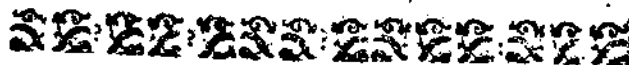
SUMMARI A.

- 1 Statum Urbis, cap. 158. lib. 1. non comprehendit contractum census.
- 2 Statutum Urbis, cap. 159. lib. 1. non amplectitur contractum juratum.
- 3 Prescriptio unica non sufficit in annis prestationibus debitis ex contractu respectu temporis futuri.

DECISIO CCCII.

Domini resolverunt pro informante, quod possit petere fructus decursum per spatium triginta annorum ante motam litem à Mariis quia statutum antiquum in hoc casu non habet locum, ut fuit resolutum in causa Romana census de Cassarelli 3. 5. Decemb. 1587. coram Giphio, & Statutum verò novum in c. 159. lib. 1. expresse excipit contractum census, l. 1. c. 159. & non comprehendit contractum juratum, ut fuit resolutum in causa Romana pensionis domus, 16. Junij 1598. coram Illustrissimo Lancellotto.

Circumscripserunt autem Saturo, iuxta illam opinionem, quam sequitur Rota, & non sufficit una prescriptio in illis annis prestationibus, Mohed. dec. 190. Pot. dec. 259. lib. 1. & propterea peti possunt fructus decursum per spatium triginta annorum, quia in illis cessat prescriptio. Socin. jun. cons. 20. num. 24. lib. 1. [Rota in Romana alatii, 30. Aprilis 1627. coram Reverendissimo D. Coecino Decano, dec. 437. infra ubi n. 7. hanc decisionem refert.]

R.P.D. Ubaldo, Romana Salviani Interdicti, Mercurij 22. Junij 1616.

SUMMARI A.

- 1 Annua præstationes debita ex contractu, prescribuntur unica prescriptione pro omnibus annis.
- 2 Tertius possessor prescribit hypothecariae actioni inter presentes spatium decem annorum, & cum 5. Limit. in obligationibus conditionalibus, quibus non scribitur etiam cum titulo, cum 10.
- 3 Prescriptiones in obligatione conditionalibus tot requiruntur quot sunt anni.
- 4 Obligatio solvendi censum dicitur conditionalis, scilicet si censu non redimatur.
- 5 Natura census conditionalis non mutatur ex mutatione personarum.
- 6 Restitutio in integrum datur ex capite iusta ignorantia.
- 7 Ignorantia presumpsa heredis est iusta causa restitutionis in integrum.
- 8 Prescriptio non currit non valenti agere.
- 9 Constitutum appositum in instrumento dat condictionem ex l. h. C. de acquir. possess. contra certum possidentem cum titulo, & bona fide.
- 10 Condicio ex lege non prescribitur minori spatium triginta annorum.

DECISIO CCCIII.

In decisionibus in hac causa factis fuerant rejectæ talis exceptiones appositæ pro parte Domini Caroli, præter exceptionem prescriptionis de qua fuit reservatum ut particulariter videretur. Ideo propositæ dubie

dobio super prescriptione, die 24 Februarij præteriti fuit dictum, ut informaretur etiam super restitutione in integrum, quam Dominus Ioannes Baptista prætendebat sibi competere: & demum hodie, die 22. Iunij Domini resolverunt, eidem Domino Joanni Baptista non obstare prescriptionem à Domino Carolo allegatam.

- 1 Nam licet recepta sententia sit in Rota, quod † in annuis præstationibus, quæ debentur ex contractu, sufficiat unica præscriptio pro omnibus annis, secundum opinionem Citramontanorum, ut per Put. *decis. 253*, secundum novam impressionem, lib. 1. Mohed. *decis. 4. de Præscript.* Balb. in *tract. de præsc. part. 4. quarta partis princ. q. 4. n. 1.* & 2. *Surd. conf. 208. n. 8. lib. 3.* Dec. qui de magis communi testatur *conf. 2. num. 39. lib. 1.* Et Dominus Carolus prætendebat fluxisse plus quàm decennium, ex quo fuit cessatum à solutione census, † infra quod spatium dicitur præscripta à tertio possessore actio hypothecaria inter presentes, & consequenter Salviannum, l. 1. & 2. ubi Gloss. & communiter Doctor. *C. si advers. credit. præscr. oppon.* & est communis opinio, de qua latè per. Modern. Roman. in *tract. de Salviann. inspect. 2. cap. 2. num. 222.* & Felician. de *Genfib. lib. 3. cap. 4. n. 12.* Gaspar. Roderic. *de annuis redditib. lib. 2. q. 9. n. 64. vers. secundus casus*, Guttier. *q. civil. 90. n. 5. lib. 1.* & *conf. 47. per tot.* & fuit dictum in *Imolensi Salvianni*, 27. Iunij 1594. coram bon. mem. Cardinale Mantica, relata in *d. tract. de Salviann. decis. 37. n. 12.* & seq. ubi de communi, & alie decisiones allegantur in *d. tractat. loco citato*. Tamen nonnullis ex
- 2 Dominis placebat limitatio, † quando versatur in obligatione conditionali; tunc enim tot requiruntur præscriptiones, quot sunt anni. Balb. *ubi supra*, n. 5. Foller. in *Praxi Censuali*, §. *census*, n. 105. Mohed. *d. decis. 4. vers. in casu tamen*, Put. *d. decis. 253*. Vnde cum census sit redimibilis, juxta Constitutiones *felix. record. Martini, Calixti*, & *Pij V.* videtur esse in contractu
- 3 conditionali, † videlicet quod fructus non habentur, nisi quatenus census non fuerit redemptus, ut in his terminis resolvit Rota in *una Romana census de Capharellis*, 9. Decembris 1587. coram bon. mem. Gypso, quam sequens est Rota in *alia Romana fructuum census*, 13. Iunij 1602. coram Illustrif. D. Cardinale Mellino.

Et quavis responderetur prædictas decisiones procedere inter emptorem, & venditorem census, vel ejus hæredem; † non autem respectu tertij possessoris, præscribendo hypothecariam per lapsum decem annorum, *d. l. 1. & 2. C. si advers. credit.* cum aliis supra allegatis, 6 replicabatur tamen, quod † ex mutatione personæ non videtur mutari natura census conditionalis, cujus tot debent esse præscriptiones quot sunt anni, ex decisionibus allegatis, cum res semper transeat cum suo onere, & cum sua causa.

Quia tamen hæc non omnino aliis Dominis placebant, tum quia illa decisio in illa Romana de Capharellis, videbatur non transire sine difficultate, tum quia distinctionem inter principales contrahentes, vel eorum hæredes, & tertium possessorem fuit amplexa Rota in *d. Romana Salvianni*, coram Cardinale Mantica. Ideo libentius refederunt in aliis motivis.

Et primò, quod in omnem eventum videatur competere Domino Ioan. Baptista † restitutio in integrum ex capite justæ, & probabilis ignorantie, juxta *dec. 12. n. 10. & dec. 171. n. 1. impres. post tr. Modern. de Salu. Ine.* Idque eò magis cum hæreditas Ioan. Antonij fuerit juxta ejus testamentum administrata à Congregatione Charitatis, & quod in terminis *d. l. 1. C. si advers. cred.* super qua est fundata *d. decisio in Imolensi Salvianni*, coram Mantica, concedatur ex justa causa restitutio, tener Gloss. *ibi, in verbo, incumbant*, in prima solum quam ibi sequantur post *Dia. Cin. n. 1. Alber. n. 2. vers. opponit.*

Gloss. Angel. *n. 1. vers. in gloss. Salic. n. 3. vers. oppo ad idem*, & † justa causa videtur ignorantia in hærede qui succedit in locum alterius, ubi Dec. & Caguol. *ff. de reg. jur. Rota in d. tract. dec. 147. n. 3.* Quæ justa causa non videtur posse negari in Ioan. Baptista, quidquid esset dicendum in Aloysio, cujus negligentia non videtur potuisse præjudicare Ioan. Baptista vocato post ejus mortem sine filiis ad hæreditatem Ioannis Antonij. Ex quo etià eliciebat vnus ex Dominis, quod cum vivente Aloysio non esset nata actio Ioanni Baptista vocato sub dicta conditione. succedit regula vulgaris † quod non valenti agere non curat præscriptio, l. 1. in fine, *C. de annal. except.* Et quod in conditionalibus † tertius possessor etiam cum titulo non præscribat, ut est text. in *l. cum notissimi*, §. *illud*, *C. de præscr. trigint. ann. in l. fin. §. fin. autem sub conditione*, *C. constan. de legat. Alex. conf. 101. n. 23. lib. 7.* Natta *conf. 437. n. 5* & hanc dicit communem post plures relatos Molin. *de Hispan. primogen. lib. 4. tit. 10. in 3. conclus. Peregr. de fideicom. c. 41. n. 16. vers. quinta conclusio*, n. 17.

Alterum fuit motivum, quia in instrumento census adest clausula constituti, † quo casu competit contra tertium possessorem titulo, & bona fide conditio ex *l. fin. C. de acquir. poss. ff. Afflic. decis. 139. n. 5.* Ozale. *decis. 35. num. 5.* Modern. *d. tract. de Salv. Interd. inspect. 5. n. 1. n. 218.* † Quæ conditio non præscribitur, nisi spatio triginta annorum, iuxta, *l. omnes, l. licet*, *C. de præscr. triginta annor. Afflic. ubi supra*, n. 5. Et ita fuit decisum.

R.P.D. Ubaldo, Vormatiensis census, Lunæ
23. Junij 1614.

SUMMARI A.

- 1 Conventio clara debet attendi.
- 2 In annuis præstationibus ex contractu tot requiruntur præscriptiones, quot sunt anni.
- 3 Canonici non possunt præjudicare sua Ecclesia recipiendo minorem summam quam debeatur.
- 4 L. adversus, C. de usur. procedit solum in usuris.

DECISIO CCCIV.

Domini responderunt pro informante, nempe sententias de partibus esse infirmandas, quæ declarantur Abbatem, & conventum Erbacensem non teneri, nisi annuam pensionem solvendam per quadraginta florenos quindecim bastiorum, prout postremis annis soluerunt, & sic contra expressam impositionem annui census florenorum quadragintaquinque Vormatiensium valoris ibidem currentis. † Quæ conventio cum sit clara, illa attendi debet, l. 1. §. *convenit*, *ff. de pos. l. Imperator, ff. de contr. empt.*

Non obstat asserta præscriptio aliter solvendi florenos quadraginta, ad quam inducendam afferuntur tres quietantie, prima de anno 1551. altera 1587. tertia 1604. in quibus Decanus, & Capitulum fatentur se recepisse florenos quadraginta quindecim bastiorum, pro dictis annis, quietando Abbatem, & Conventum etiam pro annis præteritis: quia fuit dupliciter responsum, Primò, quod ejusmodi actus ad inducendam præscriptionem in annis præstatione non suffiunt, nec ad futuros annos extenduntur, † quia tot debent esse præscriptiones, quot sunt anni, & sic debitor non obstante ejusmodi præscriptione potest in posterum cogi ad præstationem conventam, *l. cum acutissimi*, §. *in iis etiam*, ubi & Gloss. & Doctor. *C. de præscr. triginta vel quind. ann. & post plures relatos de communi testatur Myling.*

Decisio CCCV. & CCCVI. 215

Myling. centur. 3. observat. 13. Gail. Practic. Observat. 71. n. 1. 2. & 3. Guido Pa. x. dec. 406. in fine, Capella Tolof. decis. 343. & ibi addent. & tenuit Rota in caus. Romana fructuum census, 15. Junij 1613. coram Illustr. Cardinale Mellino. Quam opinionem eo magis amplectebantur Domini, ex quo agitur in partibus ultramontanis in quibus viget dicta communis opinio, prout distinguendo regiones, in hac materia alias dixit Rota apud Put. dec. 259. n. 1. lib. 1.

- 3 Secundo fuit responsum, † quod Canonici; & Decanus pro tempore recipiendo minorem summam non potuerunt Ecclesie præjudicare; cum sumus in censu legitime constituto; quidquid alias esset dicendum in usuris, in quibus † tantum procedit text. in l. adversus, C. de usur. ita Bal. in d. l. adversus ant. num. 1. vers. & ideo Prælati.

Et ita fuit decisum:

R. P. D. Gypsis, Romana census de Capharellis, Lunæ 18. Martij 1588.

SUMMARI A.

- 1 L. Procula, ff. de probat. Intellectus.
- 2 Census de sui natura perpetuus sit redimibilis, venditore volente.
- 3 Creditum quod peti non potest, non presumitur remissum ex regula l. Procula, ff. de probat.
- 4 Quietantia limitata limitatum producit effectum.
- 5 Quietantia generalis non comprehendit ea, qua venditori cari possunt.
- 6 Etiam si verba sint universalis.

DECISIO CCCV.

Fuit conclusum dispositionem l. Procula, ff. de probat. in hac specie locum sibi non vendicare, quoniam † omnia illius requisita non concurrunt. Nam ultra consanguinitatem & temporis diuturnitatem; necesse est probare rationes sapienter calculatas fuisse, ut tradit Jas. in l. qua totis, n. 12. ff. sol. matr. Dec. conf. 269. col. 2. prope fin. cum aliis congestis per Modern. de arbitr. casu 88. n. 16. & seqq. sed diuturnitas temporis in casu considerari non potest, quia versamur in censu † ex sui natura perpetuo, & non redimibili, nisi venditore volente, † quo fit ut remissio illius crediti, † quod petere non poterat creditor, nunquam juxta terminos d. l. Procula, censetur facta, ut bene per Soc. jun. conf. 128. n. 14. & 116. lib. 1. Præsertim quia hodie Illustrissimus Dominus Joannes Petrus peti fructus census post obitum Domini Ascanij sui patris, non ante decurios. Deficit etiam illud requisitum rationis sapienter redditæ; nam una duntaxat reperitur quietatio paulò ante obitum Domini Ascanij de gellis, & administratis per Dominum Prosperum, cætera verò quæ afferuntur sunt particulares, nec totalem bonorum communiam administrationem tangunt: Ideo suffragari nequeunt, ut tradunt Scribentes in supra citatis locis, † & quietantia limitata limitatum producit effectum, l. si cetera, C. de transfact. Nec ad ea, † quæ jure domini vendicari possunt, extendi non debet, v. si Aurelius, §. Mavia, ff. de liberat. legat. † Etiam si verba essent universalis, Alex. conf. 170. n. 7. lib. 2. Ruin. conf. 25. n. 17. lib. 1.

Nec obstant conjecturæ deductæ ex eo quod Dominus Ascanius, qui erat vir expertus, & sagax, non omisisset in quietantiis factis Domino Prospero de hujusmodi censu mentionem facere, quia cum nondum inter ipsos fratres divisio bonorum facta extaret, inconueniens non fuit; quod sicut de aliis bonis

stabilibus nihil dixit; ita quoque hujus census mentionem omittere, quia ipsorum intentio non fuit tunc temporis bona patrimonialis dividere.

Ex istis igitur conclusum fuit, esse locum executioni, juxta formam ultimæ commissionis.

Illustrissimo Cardinale Lancellotto, Romana domus, 22. Junij 1611.

SUMMARI A.

- 1 Alius, a, ud: hac dictio etiam juncto signo universalis importat similitudinem.
- 2 Clausula derogatoria non ampliatur precedentem dispositionem, sed intelliguntur apposta ad limites illius.
- 3 Socius, & consort in re communi est preferendus censuario.
- 4 Bulla Pij V. super censibus preferens cenuariam omnibus aliis emerere volentibus rem censui subiectam; intelligitur de omnibus aliis non habentibus jus potentius.
- 5 Bulla predicta multum præjudicat domino fundi censuati, auferendo ab eo liberam facultatem vendendi rem suam.
- 6 Census sustineri non potest jure domini census ad sui met favorem.
- 7 Nemo potest secundum regulas juris esse debitor sub ipso.

DECISIO CCCVI.

Fuit resolutum Capitulum S. Petri esse preferendum Lælio Amoroso censuario in venditione domus, non obstante prætenhione Amorosij dicentis vigore census in dicta domo ad sui favorem impositi esse preferendum in venditione, juxta formam Constitutionis Pij V. concedentis prælationem censuarii.

Nam licet ibi adsint verba quod dominus census præferatur omnibus aliis ponderata a Modern. Bocca. de Censib. pars 2. num. 43. Tamen quia sumus in materia restringibili, propter præjudicium quod affert dominis auferendo ab illis liberam facultatem distribuendi res suas, dictio, aliis † etiam juncto signo universalis importat similitudinem, ut intelligatur de omnibus aliis emptoribus non habentibus privilegium prælationis, aut jus potentius, ut post alios allegatos deducit Ruin. conf. 116. num. 17. lib. 2. Ceph. conf. 134. n. 3.

Nec faciunt clausulæ generales in dicta Bulla contentæ, quia non est, † quod derogatorie non ampliatur præcedentem dispositionem, sed intelliguntur appositæ ad limites illius, juxta notata per Abb. in c. nostris, col. fin. de concess. præben. Calder. conf. 25. in fin. de præben. Felin. in cap. non vult, de reservat. Put. dec. 117. lib. 2. & fuit decisum in causa Oriolensi decimarum, 9. Junij, coram Orano.

Quibus accedunt tradita per Navar. in tract. de usur. quest. 44. num. 127. † Quod in omni re communi socius, & consort preferendus sit censuario ratione consortij, seu domini Jus autem censuarij, quod competit solum ratione hypothecæ, est debilius, & ideo Bulla † satis operatur, & satis privilegiatur censuarium præferendo illum omnibus aliis non habentibus potentius jus ex Statuto, consuetudine, vel aliunde; atque † multum præjudicat dominis auferendo ab illis liberam facultatem vendendi rem suam, nec est interpretandam, vel ampliandum ut præjudicet ei, cui potentius jus competit.

Quod

1. *solus competit actio, ita tunc multo magis retentio, l. per retentionem, C. de usur. Surd. decis. 253. num. 11. & decis. 277. n. 19. & in his terminis tenuit Rota in causa Romana vinea, 26. Junij, coram Illustrissimo D. Cardinale Ludovico.*

2. *Non obstat tunc censum fuisse emptum post litem motam, quia hoc obiectum fuit sublatum in alia decisione facta ad favorem sororum, ex Oldr. conf. 299. n. 3. Garb. conclus. 4. n. 40. & aliis ibi allegatis.*

3. *Non obstat mulieres prevenisse in emptione alterius census, & illius oppositione per litem contestationem, quia placuit responsio, talem preventionem non debere attendi contra Josephum reum, & possessorem, qui ratione dicti census anterioris dicitur habere jus antiquius, tunc propterea preferendus, Bart. in l. si pluribus, n. 1. vers. si verò tantum, ff. de legat. 1. & post alios in his terminis Rota divers. dec. 475. n. 54. & seq. p. 1. & fuit dictum in una Neapolitana Monasterij, Luna 29. Aprilis 1607. coram Cardinale Blanchetto.*

4. *Non obstat Josephum de tempore emptionis huius census fuisse dominum huius vinee, & sic non potuisse acquirere censum nisi extinctivè; cum non potuerit quis habere censum, nec aliam servitutem in re propria, Seraph. dec. 872. n. 3. in Romana domus, 22. Junij 1611. coram Illustrissimo Domino Cardinale Lancelloto.*

5. *Quia placuit responsio, obiectum tunc non procedere quoad jus retentionis, & conservationis rei possessæ, ad quem effectum Josephus dictam censum emit, ne aliàs efficiatur deterioris conditionis, l. 1. C. si antiq. cred. & ibi Glos. in verbo obvietis, & in l. qui à debitore, ff. qui potiores in pign. hab. Capic. decis. 43. n. 4. & seq. & in his terminis post alios Franch. decis. 550. à n. 4 usque ad 8. maxime quia census fuit emptus pendente lite super revocatione domini ex parte sororum, quo tunc casu sicut nec*

6. *de jure hypotheca extinguitur, quia acquisitio domini vinee dicitur facta revocabiliter, l. ex sextante, §. Latinus Largus, & ibi Bart. ff. de except. rei judic. latè Negus. de pign. §. pars. princ. memb. 1. n. 55. Afflict. decis. 237. n. 5. & ibi Ursill. n. 7. Ita tunc nec census ad effectum prælationis, cum etiam in casu quo sorores essent præferendæ in emptione huius vinee, census iste revivisceret ad favorem Josephi, ad effectum agendi, quia extinctio tunc*

7. *provenit solum ratione incompatibilitatis, ut tenuit Rota coram Seraphino, d. dec. 872. sub n. 3. in Romana census, 20. Febr. 1612. coram R. P. D. meo Pamphilio, in Romana rescripti instrumenti, Veneris 18. Martij 1616. coram R. P. D. meo Ubaldo.*

Non obstat emptionem vinee fuisse nullam ob non servatam formam Bullæ Pij V. quia hoc fundamento admissio magis compatibile redditur privilegium prælationis, cum tunc cessaret fundamentum supradictum, quod Josephus sit dominus & censuarius. Sed nihil officit, quia similis nullitas poterat allegari à domino census venditi Josepho, & sicut ille potuisset vigore dictæ Bullæ agere, ita & Josephus, ex deductis in alia decisione.

8. *Nec obstat censum sororum esse majoris quantitatatis, & ita preferendum, ex Anch. conf. 270. & aliis allegatis, nam ultra quod simile non visum fuit bene proportionari, cum tunc prælatio respectu census sit fundata in præexistenti vinculo, & jure quod acquisivit censuarius super re censuata, quo casu est locus regulæ l. 2. C. qui potiores in pign. hab. Magon. dec. Florent. 9. n. 1. Seraph. decis. 187. n. 1. & in terminis retractus, Ruin. conf. 27. num. 12. vers. ideò contra tertium, lib. 4. Rota divers. dec. 425. n. 14. part. 1. & in dicta Neapolitana coram Illustrissimo Lancelloto. Placuit etiam Dominis responsio, non esse attendendam majorem partem; tunc quia etiam in retractu competenti consortibus firmavit per illum text. Bald. in l. 1. n. 5. vers. non obstat quod si alius C. de commun. serv. manum. Ruin. conf. 27.*

Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

n. 5. & 12. lib. 4. ubi optimam assignat rationem, quod cum unus ab altero non differat, nisi per plus & minus, & non specie, l. fin. ff. de fundo instruit. tunc non potest tunc dici privilegium unius potentius altero, quia in substantia inter se non differunt, alios refert Tiraq. de retract. Lignag. §. 11. glos. 6. n. 11. & 12. optimè observavit Florian. de S. Petro inter consilia Anch. consil. 371. ipsum Anch. d. conf. 370. loqui in statuto disponente, quod in alienatione rei præferatur consors consanguineus patrimonialis, & eo casu firmarunt eum præferendum, qui habebat has duas qualitates, & insimul majorem partem alteri consorti, qui non habebat illam qualitatem consanguinei patrimonialis, unde non possunt trahi ad dispositionem Statuti simpliciter præferentis consortem; quia tunc consentit idem Florian. sub n. 3. vers. nam secunda ratio, non esse præferendum eum, qui habet majorem partem, & hanc opinionem dicit veriorrem Decian. responsio 15. n. 5. vers. non obstat quartum, lib. 4.

Et hoc casu multo minus censuerunt Domini posse habere locum obiectum præfatam, quo Josephus ultra majorem antiquitatem est in possessione vinee, tunc obiectum quam in paritate privilegij esset præferendus, cap. in pari, de reg. jur. in 6. l. si levi, §. de illo, ff. de verbor. signific. l. si major, la secunda, ff. de minor. Anch. d. conf. 371. n. 1. vers. & videtur quod non. Ruin. d. conf. 27. n. 12. latè Franch. dec. 550. n. 12. ad fin. tunc Et agit de tunc damno evitando, Alex. conf. 85. n. 18. lib. 5. Covar. in regul. possessor. in 2. part. relect. §. 2. n. 4. de reg. jur. in 6. Menoch. conf. 447. n. 27. lib. 5. Rota divers. decis. 557. n. 1. part. 1. tunc & illi assistit jus commune, sublato privilegio. Luc. de Penna in l. 4. C. de silentiar. lib. 12. Decian. d. responsio 15. n. 43. vers. 1. quia absolvendo, Rota divers. decis. 557. n. 2. part. 1. unde pro ipso optimè intrat regula 10. in auth. de consang. & utrin. frat. §. 1. tunc quod duo vincula magis ligant, quam regulam in his terminis deducit Florian. d. conf. 371. n. 3. vers. sed magis. Dec. conf. 619. n. 7. Decian. d. responsio 15. n. 26. vers. nam duo vincula, Rota Divers. d. decis. 475. n. 14. vers. jus enim, & num. 15. part. 1.

Nec visum fuit sorores posse eadem regula juvari, dum ultra privilegium census dicunt habere privilegium vicinitatis; tunc nam regula procedit quando utrumque vinculum est paris potentie, & effectus, aliàs cum strictius ligare non potest. Bald. in l. 1. sub n. 3. C. de legis. hered. Ruin. conf. 52. n. 6. lib. 3. Beron. c. n. 96. n. 10. & seq. vol. 2. Surd. conf. 31. n. 35. lib. 1. De tunc jure verò communi ratione vicinitatis non competit retractus, l. dudum, C. de contr. empt. Anch. d. conf. 370. & 371. in princ. Dec. conf. 222. sub n. 1. Decian. loco allegato. Rota d. dec. 475. ante num. 1. vers. movebat Dominos, & fuit sæpissimè decisum, & signanter in Romana juris congrui. 5. Junij 1600. coram R. P. D. meo Decano. Vigore autem Constitutionum non competit nisi ratione Constitutionum Gregorij XIII. quæ legitur abrogativè ad Constitutiones præcedentis summi Pontificis, & ad jus commune. Sed ut sit locus dictæ Constitutioni requiritur qualitatibus expressio in §. rusticis quoque prædiis, nempe quod vinea retrahentis sit majoris pretij, & quantitatatis, & ædificiorum structuris magis conspicua, hisque omnibus vineam retrahendam tantopere superare, ut magna intèr vicinamque adsit in æqualitas. Has tunc autem omnes qualitates dum non probantur sorores, cessat privilegium ratione vicinitatis, cum sicut in Constitutione exorbitante à jure communi, Glos. fin. in Clem. fin. de rescript. Corn. conf. 165. n. 2. vers. & qui se fundat, lib. 3. Cravet. in respons. progener. n. 31. in terminis Dec. conf. 224. n. 4. vers. & ad hoc ut habeat locum, cum aliis latè cumulatis per Tiraq. de retractu lignag. §. 8. glos. 7. n. 1. & seqq. Quæ omnia facilius procedunt ex rationibus deductis

T in

in decisione facta in Camera coram R. P. D. Biscia, die Luna 2. Junij 1615. cui iudicio Camerae in decidenda quaestione quae saepissime ventilati solet in illo Tribunali, multum deferendum esse Rota censuit.

Non obstat Bullam P. V. non favere nisi dominis censuum creatorum post Bullam, ex regula vulgari quod lex trahitur tantum ad futura. Quia Domini dixerunt hoc esse verum respectu venditionum, ut illa debeant fieri post Bullam, sed respectu dominorum censuum, quibus hoc privilegium fuit concessum, sufficit quod sint domini censuum de tempore retractus faciendi, nec debet attendi de quo tempore fuerint effecti tales domini, cum Bulla ad haec non respiciat, quia non est major ratio, quare Papa voluerit dare jus prelationis dominis censuum creatorum, tam post, quam ante Bullam, ubi fuerit servata forma dictae Bullae. Rom. conf. 333. n. 2. & 3. Socin jun. conf. 21. n. 1. vers. siue etiam consideramus mentem, & rationem, & num. seq. lib. 1.

Deducatur etiam quod cum ante Bullam controverteretur an dominis census competere jus retractus, & receptum esset non competere, & quia dominus census non potest dici vere condominus, sed solum habens jus separatim, Seraph. dec. 794. n. 7. Rota apud Pacifici decif. 187. n. 2. dum Pius V. in dicta Bulla contrarium statuit, cum iustitia, & aequitati valde consonum videretur, ut dominus census esset preferendus, ex rationibus laudè deductis per Franc. Leon. in Thesaur. for. Eccles. 20. dist. part. 2. cap. 15. n. 13. & seqq. talis & constitutio in hoc tanquam declaratoria comprehendit census ante creatos, Felin. & Dec. in c. fin. de constitut. Menoch. conf. 792. num. 8.

Non obstat hunc censum emptum à Josepho non fuisse creatum juxta formam Bullae, stante pacto anticipatae solutionis: nam dictum pactum non repugnat substantiae contractus, quae & consistit in his ut census sit impositus super re immobili, in pecunia numerata iusto pretio. Surd. conf. 318. n. 27. vers. in censu autem substantiale est. quae omnia concurrunt in hoc caso, & propterea in & omnem eventum dictum pactum annullaretur, Covar. var. resol. lib. 3. c. 8. n. 7. vers. ex eo. Rota Divers. dec. 500. n. 2. vers. si vero pacta, part. 1. fuit saepissime decisum, & signanter in his terminis anticipatae solutionis fuit dictum in Bononiensi census, 26. Junij 1600. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio.

Unde ex hoc Josephus non potest dici exclusus à privilegio retractus, & quod fuit concessum censuariis propter jus quod habent in re censuata, ut preferantur extraneis, non autem ex mero privilegio: ergo in favorem eorum qui crearunt censum, juxta formam Bullae.

Et ita post plures propositiones causa discussa utraque parte informante, Domini resolverunt, sororibus obviare censum.

R. P. D. Martino Andrea, Romana census, seu fideicommissi de Scalabrinis, Veneris 22. Maij 1615.

SUMMARI A.

- 1 Tutor non potest imponere censum super rebus sui pupilli, absque solemnitatibus statutariis.
- 2 Maxime quando statutum procedit ulterius annullando actum aliter factum.
- 3 Censuum impositio dicitur alienatio, & prohibitus alienare non potest censum imponere.
- 4 Consanguineus interveniens in contractu ad integrandam personam contrahentis tutorio nomine, non satisfacit

si ita requirenti consanguineos in contractu pupillorum.

- 5 Mulier contrahens tutorio nomine, si se obliget de proprio, dicitur se obligare sine causa, & ideo eius obligatio est nulla, si non servet requisita per statutum.
- 6 Impositio census facta super re aliena, tanquam facta sine fundo, est nulla.
- 7 Imponens censum super re aliena, non tenetur ad interesse, si emptor census sciebat fundum illum esse alienum.
- 8 Censuum impositus per tutorem super bonis pupilli, si sit pupillo utilis, sustinetur, licet in impositione non fuerit adhibita solemnitas statutaria.
- 9 Intelligitur dummodo probatur versio in utilitatem, & causam enunciatam.
- 10 Decretum iudicis interpositum super actu nullo, nihil operatur.
- 11 Imponens censum super re minoris, si imponat cum debitis solemnitatibus, non tenetur pro obviare versionem pretij censuum in utilitatem minoris, alias secus.
- 12 Censuum super re subjecta fideicommissi non sustinetur ex legitima, quae jam erat consumpta.

DECISIO CCCIX.

Joannes Baptista Alberinus, & Marinus de Hortis afferentes se esse creditores q. Petri Pauli de Scalabrinis, tria credita praevidebant contra filios dicti Petri Pauli, eosque molestabant super una domo, quae remanserat in hereditate patris fideicommissio ex testamento Nicolai avi paterni dictorum filiorum subjecta. Et quia inter alias exceptiones oppositas pro parte dictorum filiorum etiam opponebatur in defectu crediti ipsorum agentium, ideo sub die 30. Martij de anno 1615. dubitavi an constaret de credito, & cum de resolutione Dominorum non liqueret. Causa iterum hodie proposita, fuit resolutum, quoad scuta trecenta constare de credito, quoad residuum non constare, & quod interim aestimetur domus, & firmetur status hereditatis.

Præsupponi autem debet hæc credita fuisse à creditoribus prætensa, unum scutorum ducentorum occasione census impositi de anno 1576. ab Anna matre, & tutrice dicti Petri Pauli, ac aliorum filiorum Nicolai super hac domo. Aliud scutorum sexaginta ratione alterius census impositi per eandem Annam de anno 1578. Aliud verò scutorum trecentorum impositum per dictum Petrum Paulum de anno 1591.

Et quoad priora duo credita visum fuit de eis non constare, quia illi census fuerunt impositi per dictam Annam, tanquam tutricem, & curatricem dictorum filiorum Nicolai, quae etiam se obligavit tam tutorio, quam proprio nomine, & ideo huiusmodi impositiones non poterant sustineri.

Respectu enim pupillorum & non intervenerunt solemnitates Statuti Urbis, lib. 1. cap. 113 & præcipue proximiores consanguinei, sine quibus non potest aliquo modo subsistere dicta impositio, cum statutum & procedat ulterius annullando actum aliter factum, 1. non dubium, cum ibi notat. C. de leg. Corn. conf. 151. n. 4. lib. 4. & in terminis dicti statuti fuit resolutum in Romana donationis de Cuppis, 24. Maij 1600. coram bon. m. Card. Pamphilio. Nec dubitari potest quin dictum Statutum habeat locum in impositione census, cum imponatur super re immobili, & illius impositio & dicatur alienatio, Corbul. de caus. privat. ch. alienat. n. 3. adeo quod prohibitus alienare non possit huiusmodi annuos redditus constituere, Bald. in cap. ad manduciantiam, et secundo, n. 1. de rescript. Tiraq. de retractu Licet.

Lignag. §. 1. glos. 6. n. 3. ad fin. vers. nec qui potest. Foller. Pract. Censuali, in verbo hujusmodi census super rebus, n. 41. Rota decis. 480. n. 1. & 2. part. 1. & dec. 121. n. 5. part. 2. Divers & fuit dictum in Romana invaliditatis census, 24. Maij 1591. coram Cardinale Pamphilio, & in Leodiensi census, 29. Januarij 1596. coram Orano, & in eadem 15. Junij 1597. coram Corduba.

Nec obstat, quod in primo casu intervenerit unus consanguineus, & loco alterius fuerit datus curator loco consanguineorum, quia ut patet ex lectura instrumenti, illi intervenerunt ad integrandam personam tutricis, quæ se obligabat etiam nomine proprio, non autem pro interesse minorum, quorum respectu erant adhibendi, ut in puncto est decisio in dicta Romana donationis de Cuppis, antè allegata.

Respectu verò Annæ tutricis, quæ se obligavit etiam nomine proprio, minùs quoque dicti census poterunt sustineri: quia cum obligatio quoad minores esset invalida, obligatio Annæ de proprio remansit absque causa: quia tanquam tutrix ipsa non tenebatur se obligare de proprio pro solvendis debitis testatoris. Nec constat quod ipsa habuerit relevatorem, & sic tantò magis apparet quod mulier remansit decepta, contra Statutum Urbis, cap. 151. lib. 1. quod ad evitandum ut mulieres non decipiantur, voluit ut causa in scriptis redigatur, & insinuetur, ac plenè per Judicem cognoscatur, unde ejus obligatio fuit nulla, ut fuit decisum in Romana nullitatis obligationis, 24. Januarij, de anno 1602. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio, & in Romana argent. 27. Junij 1607. coram Reverend. Bononiensi.

Ultra quod cum domas super qua dicti census fuerunt impositi, ad Annam non spectarent, sed ad ejus filios vigore fideicommissi aviti, illorum etiam impositio respectu Annæ fuit nulla, tanquam facta super re aliena, & sine fundo, contra Constitutionem Pij V. Surd. conf. 18. num. 1. & seq. & num. 6. vers. ad id verò, & fuit dictum in Viterbiensi census, 6. Aprilis. 1590. coram bon. mem. Cardinale Platto.

Nec hoc casu data nullitate censuum intrabat obligatio ad damna, & interesse, cum ex assertione ipsius Annæ in dictis instrumentis scirent creditores hanc domum ad filios, non autem ad Annam spectare ad text. in l. fundus, ubi Glos. & Doctor. C. de evict. Aym. conf. 64. n. 4. Pot. decis. 257. n. 2. lib. 2.

Non denique subsistebat quod dicebatur, primum censum proprietatis scutorum ducentorum fuisse impositum pro extinguendis societatis fideicommissi, pro quibus solvebatur majus interesse, & sic tanquam utilem minoribus debere sustineri in aliis solemnitatibus, l. cum in §. eam. ff. de transact. cum aliis per Rom. conf. 316. & 453. ubi firmat hanc conclusionem in terminis statuti, & plures referens sequitur Tiraq. in his legibus connub. glos. 8. num. 76. Quia et ad hujusmodi effectum esset probanda versio in talem extinctionem, cum aliàs impositio census sit nulla ob non interventum proximiorum, quo casu nec etiam pro decreto judicis præsumitur, et illud interpositum nihil profus operatur, ad text. in d. l. cum ibi, §. si Prator, ubi notant Scribentes, Rota in Firmiana dotis, 8. Junij 1601. coram bon. mem. Penia, & in Romana præcens erroris calculi, 21. Junij 1610. coram Reverendissimo Bononiensi.

Non obstat quod emptor census non teneatur probare versionem, quia hoc procederet si census fuisset impositus cum debitis solemnitatibus, sed ubi reperitur, prout hic, nulliter impositus, si emptor præterdit illum sustinere ex eo, quod versus fuerit in utilitatem minoris, hoc probare debet, l. si pradium, ibi: emptor autem si probare poterit ad utilitates suas cassisse pecunias, ubi Glos. in verbo probare, l. pradiorum, & ibi quoque Glos. & utrobique Salic. & Doct. C. de prad. Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

minor. Socio. conf. 115. n. 17. lib. 1. ubi de communi, & fuit dictum in Romana Casalis, 23. Maij 1588. coram Orano.

Quod autem dicebatur, satis probari versionem ex testamento Nicolai, in quo ipse inter alia debita fateatur se relinquere duas societates officij scutorum centum pro qualibet earum, visum fuit non concludere quod pecuniæ acceptæ ad censum fuerint conversæ in extinctionem illarum, quia neque hoc dicit instrumentum, sed solum quod pro extinguenda societate officij hereditaria scutorum ducentorum, quæ post mortem Nicolai fuerat disiecta, ipsa Anna alia scuta ducenta pariter ad societatem officij acceperat, & postea ad effectum extinguendi istam secundam societatem fuerunt acceptæ pecuniæ ad censum: sed de ista secunda societate nullibi constat, & potest esse, quod illæ primæ societates fuissent lucratæ, vel extinctæ ex aliis pecuniis hereditariis; unde intrat regula, non probat hoc esse, l. non hoc. C. unde legitim.

Quo verò ad alium censum scutorum trecentorum impositum per Petrum Paulum, non controvertebatur pro parte filiorum ejus validitatis respectu solemnitatum; sed dicebatur non potuisse per eum imponi super ista domo fideicommissa subjecta. nec sustineri ex legitima quam jam antea consumplerat, quod pendet à verificatione calculi aliàs ordinata, ut firmetur status hereditatis Nicolai, &c.

Reverendis. D. Coccino Decano, Romana fideicommissi de Marganis, Veneris 28. Novembris 1608.

SUMMARI A.

- 1 Bona alienata debent imputari in legitimam, & Trebellianicam alienanti debitam.
- 2 Venditio resolvitur per pretij restitutionem.
- 3 Confessio facta in favorem non probat.
- 4 Limit. si concurrant conjectura.
- 5 L. si testamentum, ff. de probat. Limitatur ubi in contrarium vigent conjectura, & verisimilitudines.

DECISIO CCCX.

Præsupposito inter alia, quod Stephanus, & Baptista de Marganis ante annum 1554. consumplerint legitimam, & Trebellianicam ipsis debitam in bonis Jacobi patris. Dubitavi, an census impositus per dictos Stephanum, & Baptistam, de d. anno 1554. ad favorem Joannis à Porta super Casali Cicognolæ supposito fideicommissi, esset validus, vel nullus? & Rota censuit esse validum, quia Joannes prius emerat certam domunculam in regione Transyberim à dictis Stephano, & Baptista pretio scutorum quadringentorum, quam cum repererit esse censu gravatam, egit pro consecutione pretij, & obtinuit. Et cum Domini Margani non haberent unde solverent, imposerunt censum super dicto Casali. & illum vendiderunt Joanni pro dictis scutis quadringentis: unde cum venditio domus esset valida, quia tunc non erat consumpta legitima, & Trebellianica, & propterea in eis veniat computanda, Aret. conf. 18. & 19. Ruin. conf. 135. num. 11. lib. 3. sequitur quod mediante ista restitutione pretij venditio fuit resoluta, & domus fuit restituta fideicommissi; & census impositus censetur subrogatus in locum dictæ domus per prius alienatæ, juxta notata per Card Mantuicam de conject. ult. volunt. lib. 7. tit. 8. n. 23. & bene facit text. in l. si donante, 37. in §. si sponsus, & ibi Glos. ff. de donat. inter vir. & uxor. & nos. per Oldr. conf. 224. num. 25. vers. ad hoc quia, & per Crot. in conf. 123. n. 8. & seq. lib. 1.

naterius se obligaret de suo proprio, & de obtinenda ratificatione. Et hoc bene colligitur tum ex instrumento, tum ex fide Notarij, qui de illo actu fuit rogatus Tertium est, quod D. Malvasia actum illum ratificavit pretio sibi per Pannaterium tradito, & soluto unde non potest fieri illato ex diversis, vulg. *l. Papinianus exuli, de mi. nor. Rom. Aret. & Alex. citati per Beroum conf. 123. n. 16. & 17. lib. 1.*

Quæ verò allegantur de nullitate cessionis actus census ex dispositione legis per diversas, *C. de mandat.* non habent locum in cessione, quæ fit per recognitionem bonæ fidei, & ubi pecuniæ erant ipsius cessionarij, ut fuit pluries resolutum in Rota, & hoc caret dubitatione.

Quare conclusum, sententiam Rev. Patris D. Justi esse confirmandam.

Romana census, Veneris 15. Martij 1577.
coram Seraphino.

SUMMARI A.

- 1 *Dominium rei prohibita alienari, an dicatur pleno jure spectare ad eum, cui facta est prohibitio.*
- 2 *Differentia inter fideicommissum conditionale, & expressam alienandi prohibitionem.*
- 3 *Hæres adiens hereditatem, cum creditoribus hæreditariis quasi contrahere dicitur.*
- 4 *De evictione non agitur, non sequitur evictio.*
- 5 *Limitatio hujus regula prima, secunda, n. 7. & tertia, num. 9. quarta, num. 10.*
- 6 *Scientia ex presentia præsumitur.*
- 8 *Conventio expressa auget obligationem.*
- 11 *Emptor re tradita deterioris conditionis esse non debet, quam si ea tradita non fuisset.*
- 12 *Obligatio rem tradi in venditione, habet annexam obligationem rem dari.*
- 13 *Res ita est tradenda, ut dominium avocari nequeat.*
- 14 *Obligatio primæva an per cautionem de evictione præstanda, & dationem fidejussorum extinguatur, & num. 15.*
- 16 *Dominium in emptorem non transfertur, stante prohibita testatoris alienatione.*
- 17 *Fidejussores sub narrativa allegata dati censentur, & ideo superveniente nova causa liberari.*
- 18 *Dominij translatio per solum fideicommissum non impeditur.*
- 19 *Fideicommissio perpetuo exigente, per eos qui sunt in natura, non satis cautum videtur.*
- 20 *Exceptio dubia non relevat.*
- 21 *Obligatio sequitur naturam contractus, super quo interponitur.*

DECISIO CCCXIII.

IN causa Romana census, inter Illustrissimum, & Reverendissimum Cardinalem, nuncupatum actorem ex una, & Illustrum D. Hieronymum de Cuppis, reum ex contrâ, status causæ ita se habet. De anno 1566. Illustris D. Hieronymus vendiderat Illustri Cardinali Cornelio censum quendam scutorum 405. monetæ, super quodam suo Casali, pro pretio scutorum 4500. monetæ, cum narrativa, quod huiusmodi casale erat ipsius Domini venditoris, & ad ipsum pleno jure dominij, vel quasi spectabat, & nulli alij concessum, pignoratim seu quomodolibet alienatum. alienationis latissime sumpto vocabulo, nec de eo factum etiam, nec apparere quomodolibet aliquem alium contractum distractum, vel quasi contractum in præ-

Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

judicium dicti Illustrissimi emptoris; & promittebat facere consentire omnem personam, necnon suscipere in se omnem litem, aliàs volebat teneri de evictione in forma juris valida, & ad duplum, & ad omnia damna, & alia, prout latius in instrumento. Processu temporis cum pervenisset ad notitiam Illustrissimi Domini Cardinalis, huiusmodi casale esse subjectum fideicommissio olim facto per bon. mem. Cardinalem Tra-nensem in suo ultimo testamento, cum expressa alienationis prohibitione, & fideicommissio personali in d. eventum, cepit agere adversus D. Hieronymum via executiva coram A. C. pro observatione contentorum in instrumento, & cum essem deputatus Juez ab eodem A. C. decreveram mandatum contra D. Hieronymum, in quo mandabam alternativè adimpleri contenta in instrumento, vel pretium restitui: à quo decreto cum reclamatum fuisset pro parte D. Hieronymi, & adita signatura, mihi iterum commissum, ut procederem in causa sine præjudicio legitimæ executionis, ut parti petenti satisfacerem, licet causa non esset Rotalis, volui tamen proponere dubium, *An esset procedendum ad ulteriorem executionem dicti mandati, & causam his proposui, nempe die Lunæ 11. Martij 1577. & die 15. ejusdem mensis; & in hoc quidem negotio plures excitabantur difficultates.*

Prima. An Illustrissimus D. Hieronymus narraffet in prædicto instrumento quidquam, quod in rei veritate aliter se haberet.

Secunda. Dato, quod res aliter se haberet, quam narratum fuerat, an evictione non sequuta teneretur ad aliquid præstandum.

Tertia. An satisfactum esset obligationi per præstationem fidejussorum, qui fuerant ab initio adhibiti.

Quarta. An sufficeret, quod omnes vocati, qui pro tempore sunt in rerum natura, alienationi consentirent.

Quinta. An ratione debitorum per ipsam solutorum, & portionis legitimæ posset D. Hieronymus sibi imputare d. casale, ad effectum substituendi d. census constitutionem.

Sexta. An isto casu posset procedi executivè, vigore obligationis in forma Camerali.

Quantum ad primam difficultatem, fuit dictum quod rei veritas aliter se habebat, quam fuisset narratum: nam quidquid sit in illa questione, an dominium rei prohibita & alienari, dicatur pleno jure spectare ad eum cui facta est prohibitio, de qua per Bald. in *l. femina, §. illuc, & §. fin. de secund. nupt.* Aret. in *l. si quis, §. 1. num. 7. de acquir. poss.* Alex. *conf. 27. num. 1. text. in l. fin. §. sed quia, in fin. C. commun. de leg.* in qua quidem questione constituere oportet differentiam inter fideicommissum & conditionale, & expressam alienandi prohibitionem, quia posteriori casu opinio Baldi videtur procedere sine difficultate, ubi agitur de utilitate, & æstimatione rei ut bene animadvertit Aret. *conf. 19. num. 3.* quod bene applicatur in hoc casu, in quo talis enunciatio, & assertio tendit ad hunc effectum, ut facilius emptor induceretur ad emendum super d. casali censum, quidquid sit ad alium effectum, quo casu posset procedere dicta per Bald. in *l. Julianus, §. fin. de rei vend. per l. generaliter, ff. qui, & a quib. Ruin. conf. 138. n. 7. lib. 2.* Tiraq. *de retract. convent. §. 2. glos. unic. n. 52. & in l. si unquam, in fin. n. 11.* ubi allegat corruptè Alex. *conf. 229.* cum sit 208. cum aliis, tamen in proposita facti specie cessat omnis difficultas, ex quo dictum fuit de isto casali, nullum aliud fuisse factum, nec quasi contractum, & tamen contrarium apparet, ex quo D. Hieronymus adixerat hereditatem Cardinalis, & ideo quasi contraxerat cum & creditoribus hæreditariis, & fideicommissariis, §. hæres, *Inst. de oblig. que ex quasi contract.*

- 1 Beneplacitum Apostolicum in alienatione rerum Ecclesiasticarum intervenire debet.
- 2 Censuræ ut impositus valide dicatur, de iusta causa impositionis constare debet.
- 3 Prescriptio quanta in impositione census Ecclesiastici requiratur.

DECISIO CCCXIV.

PRæsupposito instrumento annui census scut. 721 auri in auro, sub die 25. Febr. 1561. Alemano de Romulis venditi pro pretio scut. 1040. simillium, & stante instrumento solutionis pretij supra dicti census ab illo de Romulis exortati factæ d. Archipresbytero pro executione alterius census ejusdem pretij, ut affereretur aliis sub 1. Jun. 1551. impositi ad favorem duorum fratrum, & eiusdem presbyteri.

Necnon re iudicata tam ex conformitate duarum conformium Rotarum super nullitate prædicti census, sub 21. Febr. 1561. impositi, quam etiam ex lapsa fatalium, & lapsu temporis ad petendam restitutionem in integrum.

Et alio instrumento annui census scut. 48. simillium sub 1. Jun. 1552. ad favorem duorum fratrum prædicti Archipresbyteri, per ipsum Archipresbyterum, & quinque Canonicos supra dictæ Ecclesiæ impositi novissime producto.

Et commissione manu Sanctissimi signata ultimo loco in actis præsentata.

Et aliis utrinque deductis, debita vi, an constaret de bono iure d. Juliani de Romulis, ita ut aliquo remedio contra Ecclesiam S. Celsi foret ei succurrendum, & Ro 2 utraque parte informante negativè respondit, cum enim ad validitatem alienationis rerum Ecclesiasticarum, vel gravaminis ei imponendi duo copulativè requirantur, scilicet solemnitas videlicet, & iusta causa, ita ut si alterum deficiat, contractus, seu alienatio reddatur prorsus invalida, & cum de reb. Eccl. non alien. lib. 6. Clem. 1. cod. tit. Abb. in c. 1. num. 170 de restit. in integr. Barbi. conf. 48. num. 3. affirmans communem hanc opinionem quam Rota fuit etiam amplexa semper, & pro solemnitate beneplacitum ꝑ Apostolicum intervenire debeat, ut in extravag. Pauli, 2. incip. ambitiosè, tit. de reb. Eccl. non alien. Navar. in comm. de alienat. ver. Eccl. n. 14. Et in casu proposito non constaret, quod in impositione alicujus ex dictis censibus adhibita fuerit præterea solemnitas, & consequenter census essent validi, non poterat de bono iure Juliani, constare, Covar. lib. 2. vers. res. cap. 17. n. 1. & fuit sæpè in Rota decisum.

Et ex hoc capite dicebatur, quod quamvis pro parte Juliani doceretur de iusta causa impositionis censuum, quia tamen non constabat de legitima solemnitate, consistere census non poterat, & ex hoc potissimum fundamento sustinebantur decisiones hucusque factæ, & sententiæ Rotales pro Ecclesia sancti Celsi latæ.

Supradictis accedebat, quia neque de ꝑ causa iusta impositionis censuum constabat, facta videlicet pro extinguendo censu maioris summx, quàm necesse erat ut pro parte Juliani probetur versio Juliani in causam Ecclesiæ, Covar. c. 17. n. 3.

Rursus respectu census scut. 84. idem fuit iudicatum, quia licet in instrumento repetito diceretur, censum fuisse impositum pro solvendis Ecclesiæ debitis, tamen non constabat, nisi ex assertione Archipresbyteri, & quinque Canonicorum, quorum assertio non probatur... in materia prohibita. Tiraq. in reg. comm. gl. 5. num. 113. 114. & 118. Idem in leg. si unquam in verb. donatione largitus, num. 69. & seqq. C. de revoc. donat.

Et antiquitate temporis non poterat præsumi ista causa, quia nondum elapsum fuerat tantum tempus, Alex. conf. 50. incip. in causa & lite, n. 6 & 7. lib. 5. Dec. conf. 432. n. 21.

Neque beneplacitum Apostolicum, ꝑ quia ultra quod non fuerat in impositione census reservatum, ab anno 1562. usque ad ann. 1584. quando Canonici ceperunt excitare de nullitate, lapsi non erant in 24. anni, & tamen 30. anni requirebantur.

Denique placuerunt D. responsiones datæ per informantes Ecclesiæ S. Celsi, &c.

[Ex decis. Farinacij collecta.]

Romana turris Bubalaccæ, Lunæ 7. Novembris 1673. coram Seraphino.

SUMMARI A.

- 1 Substantia actus remota, ipse actus removetur.
- 2 Pacta contractui apposta, si non sunt contra substantiam, sed accidentia saltem concernant, quamvis illicita sint, non tamen contractum inutilem reddunt.
- 3 Pacta apposta contra formam Bullæ Papalis pro non appostis habentur.

DECISIO CCCXV.

FUIT resolutum, Pactum appositum in contractu census quod venditor teneatur infra 4. annos in totum redimere censum, vitare contractum censuum, per reg. c. fin. de condit. appof. cum ibi nos. l. per servam, §. fin. de usu, & habit. Bald. in l. pater, de adopt. Bart. in l. 2. n. 1. de jur. emphyt. DD. in aushent. ingress. C. de sacrosanct. Eccles. hujus conclusionis inter cetera potissima ratio est illa, quam tradit Bald. in c. 1. §. fin. num. 8. per quos fiat quia pactum hoc in ipso contractu census appositum tendit ad perimendum ipsum actum, cum sit contra ipsius ꝑ actus substantiam, qua remota removeatur i se i actus, Abb. in d. c. fin. n. 4. deficit enim consensus, qui requiritur pro substantia ipsius actus: Itaque videtur vel quod partes voluerint facere actum resolutorium, l. an inutilis, in pr. de accept. vel quod voluerint in aliam speciem contractus consentire; aut in casu proposito, in quo potius videtur, quod voluerint contractum pignoris, vel fœderatum à jure reprobatum construere, ut per Laur. de Rodulph. in re. de usu p. 2. q. 61. Guid. Pap. decis. 47. cum aliis per informantes alletis, ubi verò ꝑ pacta non sunt contra substantiam, sed circa accidentia, tunc quamvis sint illicita, vitantur, & non vitiant; consensus enim circa substantiam contractus non deficit.

Non obstat text. in l. non precario, de precar. tum quia illud potius est contra naturalia, quàm contra substantiam, & multi ex DD. tenuerunt; tum etiam quia non præcedit, ubi pactum facit, ut contractus in aliam speciem transeat, qui est casus noster; ita post Bart. in l. ubi ita donatur, de donat. caus. mort. tradunt Scribent. in D. ant. ingressi, Dec. conf. 293 in fin. Cagn. in l. contractus, n. 20. de reg. jur.

In isto casu res transit sine difficultate, nempe quod pactum vitatur, & non vitiat stante consensu utriusque partis; quod apposta contra ꝑ formam Bullæ pro non appostis habeantur, aliàs hujusmodi pactum, quod pro non appostis habeantur, frustra occuparet membranas.

[Ex decis. Farinacij collecta.]

lum debeant illis restituere marapetinos, & pretium principale huiusmodi census, una cum fructibus decursis usque ad illud tempus, vel concedere eis illam in futurum, juxta formam, & pro pretio, quod continebitur in tali pragmatica lege, vel provisione.

Examinatis itaque conditionibus huius pacti, Domini censuerunt, ex eo contractum non reddi fœneratitium, neque propter illud fructus in sortem esse computandos.

Nam jam fuit in examine aliorum pactorum conclusum, ea tantum pacta contractum census annullare, quæ sunt contra substantiam census, ita ut impediant eisdem creationem faciendo contractum transire in aliam speciem contractus, ut fuit dictum coram me in causa Romana Turris Bubalaccie, 7. Novembr. 1576. quam amplexa fuit Rota in Bononiensi censu, coram R. P. D. meo Pamphilio, 26. Jun. 1600. facta: verò quæ sunt circa accidentalia vitari, & non vitari, & fuit allegatus Titius *lib. 1. sing. respon. c. 12.* qui hanc materiam benè explicat. Pactum autem de quo agitur, versari merè circa accidentalia, patet, quia pœdet ab incerto quodam eventu, qui fortasse nunquam erit in rerum natura, & idèd non facit quominus census à principio non habeat suam formam substantialem benè & legitime constitutam, neque est contra substantiam venditionis, quod alio casu rescindatur, & resolvatur, ut probatur *toto titulo de rescind. vendit.*

Neque obstat quod expressè prohibita sint in Constitutione Pij V. pacta continentia ut pretium census ab invito, aut ob pœnam, aut ob aliam causam repeti possit, quia ut tum dictum fuit, noluit Pius V. quod omnia pacta indistinctè annullarent contractum, sed illa tantum quæ respiciunt formam substantialem, & idèd in clausula irritanti ait, contractus sub alia forma celebrandos fœneratitios judicamus.

Et hoc èd magis est dicendum, quia non videtur referenda prohibitio ad hunc casum proveniente ex facto Principis, cui sunt contrahentes aliter providere non possunt, sed ad pacta dependentia ex facto contrahentium, qui in sortem, vel alia de causa sibi reservaverunt facultatem repetendi sortem: illud enim proveniret à mera voluntate, & dispositione emptoris census. *Gabr. conf. 152. lib. 1.*

Præterea pactam non continet præcisam constitutionem pretij in casu pragmaticæ Regiæ, sed alternativè providet, vel quod possit repetere pretium, vel concedere in futurum, juxta formam pragmaticæ. Unde non improbabiler dici potest habere locum conclusionem illam, quod in alternativis, quando una pars est licita, alia verò est illicita, aliàs inutilis, non vitatur obligatio in totum, sed resolvitur in simplicem licitam & utilem permissionem, *l. si duores, & ibi Bart. & post eum alii n. 3. Alex. & Jan. 3. de verb. obl. Aret. conf. 121. in fin.*

Quinimò videtur hoc pactum quodammodo non conforme dispositioni Bullæ in ea parte, in qua prohibet, pretium constitutum ex aliqua causa, vel accidenti minui, vel augeri, *in d. §. declarantes.*

Sed & quatenus etiam possint ex Principis indulgentia fructus conventi in constitutione census ad minorem summam reduci, & non idèd possit ab emptore discedi à contractu, & repeti pretium; tamen hoc pactum semper versatur circa accidentalia, & vitabitur, non autem vitabit contractum, ut supra deductam est.

Quare conclusum, ex hoc pacto contractum non reddi fœneratitium, neque convertendos esse fructus in sortis divisionem.

[Ex decis. Farinacii collecta.]

Anconitana bonorum de Rainaldis, Veneris 15. Maij 1602. coram Pamphilio.

SUMMARI A.

- 1 Obligatio generalis ad bona alienari prohibita non extenditur.
- 2 Prohibitio testatoris jus creditoris non impedit.
- 3 Caducitatis pœna non habet locum, nisi prævia declaratione illius per substitutum.
- 4 Pœna à testatore fideicommissio adjecta ut locum habeat, & animus subvertendi fideicommissum requiritur.

DECISIO CCCXVIII.

Fuit resolutum, per impositionem census factam à D. Joan. nullam fuisse incursum caducitatem. Fuit enim impositus super prædio in contractu Montezoli, quod licet an Andrea de anno 1498. fuit prohibitum alienari sub pœna caducitatis, ejus tamen pars erat libera ab hoc onere, quia idem prædium fuerat de an. 1505. ab eodem testatore obligatum, ita ut efficeretur fundus dotis uxoris Angeli sui filij, cui à fratribus in divisione post obitum testatoris, pro dicta dote fuerat certa illius portio assignata juxta obligationem testatoris: & cum census fuerit simpliciter impositus super prædio, censetur ad evitandam caducitatem solum impositus super portione libera, maxime quæ est capax census modicæ quantitatis scilicet centum: generalis enim obligatio non extenditur ad bona prohibita alienari. *Bart. in l. Codicillis, §. impositus, n. 15. ff. de l. 2. cum alijs per Gabr. concl. 11. de regul. jur. & alienatio facta ab hærede gravato cedit in portionem, quam gravatus detrahere potest, ut tradunt Doctores communiter in l. Marcellus, §. res que, ff. ad Trebellian. & in istis terminis census impositi super bonis fideicommissi fuit resolutum coram bono meo Orano, sub die 26. Februar. 1586. in causa Verusina fideicommissi de Americis.*

Neque obstat, quod prædium fuerit ab ipsomet D. Joan. & fratribus vigore sententiæ Rotæ recuperatum, uti fideicommissio sub eodem; quia sententia loquitur etiam de bonis fideicommissi non subactis, quæ omnia erant ipsi relaxanda propter dotes, quas Rota ad evitandum lites super estimatione terrarum mandaverat solvi ex proprijs pecunijs ipsorum fructum si cum illis mulieribus quæ juxta formam testamenti de bonis liberis, & deinde de proprijs ipsorum hæredum, & in subsidium de bonis fideicommissi dotari debebant; & re vera hoc prædium pro quantitate, quæ alias fuerat Angelo assignata pro dote suæ uxoris in vim obligationis factæ à testatore, & sic pro solvendo ejus ære alieno, non erat subiectum fideicommissi, quia non comprehendit bona ab ipsomet testatore obligata *Bald. in l. fin. C. advers. vend. pign. & in l. 1. Cod. de vend. pign. imped. non poss. Soc. Jun. consil. 28. num. 3. lib. 2.* Prohibitio enim testatoris jus creditoris impedire non potest, *dicta l. 1. Cod. de vend. pign. igitur pœna, §. prædium ff. de leg. 2. Bartol. in l. pater filium, ff. de leg. 3. tradunt DD. communiter in l. filius familiaris, §. Divi, l. 2. de leg. 1.*

Accedit etiam quod super hoc prælio post obitum testatoris fuerant facta diversa melioramenta, quæ longè excedunt valorem census, & non comprehenduntur sub fideicommissi, sed in casum restitutionis detrahuntur uti libera ab hærede gravato, *l. domus, de l. 1. & consequenter impositio census de incuratur caducitas, saltem debet intelligi super illis melioramentis*

mentis quæ possunt alienari, & sufficiunt pro censu, ut aliàs in simili casu fuit decisum in causa Romana Casalis Maritimi, 19. Junij 1587. coram Domino meo Seraphino, præsertim quod instrumentum census loquitur de vinea nuncupata in Cavatio, quam testes dicunt fuisse plantatam post obitum testatoris.

Cessat præterea in hoc casu omnis difficultas, quia ante acceptam caducitatem à Scipione census fuit rescissus: cum enim pœna caducitatis † non habeat locum, nisi prævia illius declaratione per substitutum, Alex. conf. 106. n. 3. lib. 4. poruit d. Joann. liberando bona per cassationem census, vel rescissionem ex capite nullitatis, ex qua habetur idem effectus liberationis bonorum, evitare caducitatem nondum declaratam, juxta conf. Borr. 14. n. 2. quod quicquid de rigore juris dicendum sit ex Jaf. in l. fin. n. 155. C. de jur. emphyteus. Clar. in §. emphyteusis, q. 14. cum aliis in contrarium allegatis, saltem ex æquitate, quando alterius conditio deterior facta non fuit, Rota in pluribus causis sæpius sequuta fuit, cum hoc casu non reperitur offensam mens testatoris, Ang. conf. 169. n. 169. de locat. Soc. Jun. conf. 28. num. 5 lib. 2. & fuit resolutum coram D. meo Seraphino, in causa Lemorensi Castri, 10. Decembris 1576. & in d. causa Romana Casalis Maritimi, 19. Junij 1587. & 16. Maij 1588. coram Bianchetto, in causa Romana Theodosii, 17. Aprilis 1592. ubi aderat arctior, & strictior prohibitio alienationis, & coram b. m. Orano in d. Perusina.

Præsertim, quod impositio census fuit facta cum expresso pacto redimendi quocumque, quod etiam intrat ex natura contractus, juxta constitutionem fel. record. Pij V. & hoc pactum expressum facit, ut redemptione quocumque secuta, non attendatur sequens accepta devolutio, sed habeatur perinde, ac si res nunquam fuisset alienata, vel hypothecata, ut tradit Dec. conf. 72. n. 3. quem refert, & sequitur Cagn. in l. 2. n. 174. C. de pact. int. empt. & vend. & faciunt ea que notant idem Dec. in conf. 139. n. 11. & Tiraq. de retract. convent. 3. n. 10. & ita distinguitur inter casum redemptionis ex causa merè voluntaria superveniente, & ex causa antecedente necessaria, ex qua præservatur omne jus, quod paribus competit, & hanc distinctionem tenuit Rota in d. causa Romana Casalis, de ann. 1588. & antea in istis terminis redemptionis census, in illa Perusina fideicommissi de Americis.

In omnem eventum fuit dictum, saltem ab hoc caducitate esse excusandum Joann. qui ex prædictis poruit probabiliter credere licitam sibi fuisse hujus census impositionem, & cessat in ea dolus, † & animus subvertendi fideicommissum, qui ad effectum pœnæ requiritur, ut fuit d. eodem in causa Perusina.

[Ex decis. Farinacii collecta.]

Illustrissimo D. Cardinale Seraphino, Calagurritana census, Lunæ 20. Aprilis 1602.

SUMMARIA.

Census non dicitur fœneratitius, & nullus, ex pactis que non sunt contra substantiam contractus, sed tantum circa accidentalia, n. 2, 3, & 4.

Census dicitur usurarius, & illicitus ex pacto, quod venditor tenetur aliquo modo illum redimere contra suam voluntatem. Declarat. n. 4. & 5.

Alternativa obligationes, quando una pars est licita, alia verò illicita, nunquam utile per inutile vitatur, n. 9.

DECISIO CCCXIX.

Uit proposita causa super pacto in contractu census appositio, an sit contra constitutionem fel. rec.

Pij V. ut reddat contractum census fœneratitium, ut propter illud fructus sint in sortem computandi. Pactum verò sub his verbis est conceptum: Item sub conditione expressa, quod si sua Majestas, & Regis sue Majestatis successores mandaverint, quod redubus, vel census cariores fiant, quàm ad rationem quatuordecim marapetinarum pro quolibet milliario, lege, pragmatica, vel provisione, quam super præmissis dari, vel fieri mandaverint, quod in tali casu sit in electione DD. Petri Garzia, & ejus uxoris, vel illius, qui ab eis titulum, & causam ad hunc censum habuerit, quod DD. Decanus, & Capitulum debeant illis restituere marapetinos, & pretium principale hujusmodi census, unà cum fructibus decennis usque ad illud tempus, vel concedere eis illam in futurum, juxta formam, & pro preterio, quod continebitur in tali pragmatica, lege, vel provisione.

Examinatis itaque conditionibus hujus pacti, Domini censuerunt ex eo contractum non reddi fœneratitium, neque propter illud fructus in sortem esse computandos. Nam jam fuit in examine aliorum pactorum conclusum, ea tantum pacta contractum census annullare, quæ sunt contra substantiam census, ita ut impediant ejusdem creationem faciendò contractum transire in aliam speciem contractus; & fuit d. eodem coram me in causa Romana Tarris Babulari, 7. Novembris 1575. quam amplexa fuit Rota in Bononiensi census, coram R. P. D. meo Pamphilio, 16. Jun. 1600. Pacta verò quæ sunt circa accidentalia, vitari, non vitare, & fuit allegatus Tertius lib. 1. singul. respons. cap. 22. qui hanc materiam bene explicat.

Pactum autem, de quo agitur, versari merè circa accidentalia, patet quia pendet ab incerto quodam eventu, qui fortasse nunquam erit in rerum natura; & idcirco non facit quominus census à principio non habeat suam formam substantialem bene, & legitime constitutam, neque est contra substantiam venditionis, quod aliquo casu rescindatur, & resolvatur, ut probatur toto tit. de rescind. vend.

Neque obstat, quod expressè prohibita sint in constitutione Pij V. pacta continentia, ut pretium census ab initio, aut ob pœnam, aut ob aliam causam repeti possit, quia ut tunc dictum fuit, voluit Pius V. quod omnia pacta indistinctè annullarent contractum, sed illa tantum quæ respiciunt formam substantialem; & ideo in contractu irritanti ait, Contractus sub alia forma celebrandos fœneratitios judicamus.

Et hoc eo magis est dicendum, quia non videtur referenda prohibitio ad hunc casum proventientem ex facto Principis, cui contrahentes aliter providere non possunt, sed ad pacta dependentia ex facto contrahentium, qui in pœnam, vel alia de causa sibi referunt facultatem repetendi sortem: illud enim provenit à mera voluntate, & dispositione emptoris census. Gabr. conf. 112. lib. 2.

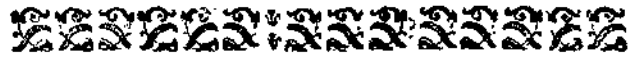
Præterea pactum non continet præcisam constitutionem pretij in casu pragmatice Regiæ, sed alternativè providet, vel quod possit repetere pretium, vel concedere in futurum, juxta formam pragmatice. Unde non improbabiler dici potest, habere locum conclusionem illam, quod in alternativis, quando una pars est licita, alia verò est illicita, vel aliàs inutilis, non vitatur obligatio in totum, sed resolvitur in simplicem, licitam, & utilem promissionem, l. si duo rei, & ibi Barr. & post eum Cast. n. 3. Alex. & Jaf. n. 3. de verb. obligat. Aret. conf. 121. in fine.

Quinimò videtur hoc pactum quodammodo non conforme dispositioni Bullæ in ea parte, in qua prohibet pretium constitutum ex aliqua causa, vel accidenti minui, vel augeri, in §. declarantes. Sed & quatenus etiam possunt ex Principis indulgentia fructus minui,

con

convenit in constitutione census ad minorem summam reduci, & non idem possit ab emptore discendi à contractu, & repeti pretium; tamen hoc pactum semper versatur circa accidentalia, & vitatur, non autem vitabit contractum, ut supra deductum est. Quare conclusum est, ex hoc pacto contractam reddi fœneratitium, neque convertendos esse fructus sortis in sortis diminutionem.

[Ex decis. Farinacj collecta.]

R.P.D. Cavalerio, Romana census, Veneris 1. Junij 1611.

SUMMARI A.

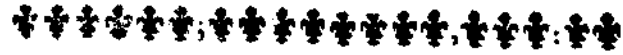
- Sententia dicitur iusta, qua ex Rota decisione declarata fuit iniusta, n. 1.*
- Census impositus super re non capace, adhuc sustinetur quando imponens censum habebat alia bona, n. 2.*
- Inventarij beneficium non suffragatur ei, qui in confuso, sine specificatione, pondus, numerum, mensuram & mobilia in eo descripsit, n. 3.*
- Census impositus à Canonicis cum licentia Papa sub quadam conditione illum extinguendi infra tantum tempus, debet sic extingui, ut Papa mandavit, n. 4.*

DECISIO CCCXX.

- 1 **D**ovini resolverunt pro informante, videlicet sententiam Rotalem esse confirmandam. Nam Canonici S. Priscæ, uti hæretes Carlerij cum beneficio legi, & inventarij, præcedente licentia Clementis VIII. fel. mem. constituerant censum scutorum 300. sortis principalis in favorem Vidalschi pro solvendo ære alieno hæreditario similis summæ, consistente in tot fœderatibus officiorum, cumque postea recusarent solvere fructus sub prætextu, quod census esset invalidus, obtinuerunt sententiam favorabilem ab Auditore Cameræ, quæ postea in Rota, præviâ decisione coram R. P. D. meo Minzamedo, fuit revocata, contra quam, cum nihil opponeretur, satis visum fuit consistere de iustitia illius.
- 2 Nec visum fuit obstare, quod in dicta decisione resolutum fuerit pro validitate census, quatenus suppetant bona hæreditaria Carlerij, quia in eadem decisione firmatum etiam fuit, Canonicos teneri docere quod bona non suppetarent.
- 3 Ex his autem quæ deducta fuerunt, non solum non probatur, insufficientia, immò ex inventario potius de contrario constabat, videlicet Carlerium reliquisse vineam decem perticarum, & alia bona mobilia, quorum aliqua non fuerunt specificè in inventario descripta, nisi simpliciter duæ capræ supellectilium in confuso, & sine specificatione per pondus, numerum, & mensuram. Unde beneficium inventarij non suffragatur, Roland. *conf. 73. num. 49. & sequent. lib. 2. Narræ consil. 574. per eorum.* Præterea Canonici non reddiderunt rationem de aliis monilibus, quæ ex dicta hæreditate habuerant, Aym. *conf. 319. num. 5. vers. 5. dubitatur, &c.* cum aliis adductis in una *Tudertina fideicommissi, 16. Junij 1608. coram R.P.D. meo Minzamedo.*
- 4 Et licet de anno 1599. fuerit data insolutum cuiusdam creditori una petia dictæ Vineæ, & de an. 1606. fuerit facta exequutio ad instantiam alterius creditoris pro scutis 86. tamen adhuc supererant bona sufficientia pro solvitione hujus census. Nam ultra residuum vineæ, & mobilia supradicta dicebatur, per plures annos fuisse in eadem vinea venditam fodinam

Terræ Puteolanzæ, ex qua fuerunt perceptæ plures pecuniarum quantitates, ad hunc effectum solvendi, cum Papa mandaverit extingui intra sex annos, & propterea quod Canonici quolibet anno pro extinctione facienda deberent deponere Senta 50. Ex quibus, & aliis allegatis in supradicta decisione conclusum fuit, sententiam Rotalem esse confirmandam.

[Ex decis. Farinacj collecta.]

R.P.D. Damasceno, Foroloviensis Societatis, Lunæ Januarij 1614.

SUMMARI A.

- Societas officij ad rationem duodecim pro centenarij inita super officio non vacabili non valet, num. 1. & sequentibus.*
- Fructus non vacabilium presumuntur æquare sortem principalem in 25. annis, & sic reddere ad rationem quinque pro centenarij, n. 2.*
- Societas officij sine officio super solo periculo vitæ constituitur, non potest, n. 3. & n. 5. & 6.*
- Idem juris est de parte quoad partem, sicut de toto quoad totum, n. 3.*
- Societas requirit subjectum communicativum lucri, & damni, n. 6.*
- Pecunia ubi datur ut perpetuo sit apud recipientem, sortitur naturam emptionis, n. 7.*
- Emptio, & venditio perficitur re, pretio, & consensu, num. 7.*
- Societas officij quando contrahitur, pecunia non fit recipientis, sed remanet solventis sub solo periculo amissionis in casu mortis, n. 8.*
- Census vitalitij natura est, ut pecuniarum dominium ab initio transeat in illum, qui constituit se debitorem census, n. 5.*
- Sponsionis natura est, ut solus eventus conditionis habeatur pro causa obligationis, n. 9.*
- Pactum continens unicam summam pecuniarum, dicitur indivisibile, n. 10.*
- Utile per inutile vitatur in individuis, n. 10.*
- Societas, in qua capitale sit saltem, omni jure improbat, num. 11.*
- Interpretatio semper facienda est secundum terminos habitos, & ne sequatur absurdum, n. 12.*
- Consuetudo usuram permittens attendenda non est, num. 13.*

DECISIO CCCXXI.

Dubitavi an mandatum A. C. esset revocandum ex deductis pro Ghnochis & Castellis? satis superque constare videbatur officium Cancellariæ Civitatis Foroliviensis, super qua fuerunt factæ societates de quibus agitur, esse non vacabile: propterea difficultas reducebatur solum ad illud, an societas ad rationem 12. pro centenarij, & sub periculo vitæ dantis pecunias vel alterius nominati per eum, sicut communiter sunt super officiis vacabilibus, ita etiam possent fieri super non vacabilibus? super quo articulo Domini inhærendo decisionibus aliis in simili materia factis, nempe in illa *Foroloviensi societatis, 25. Febr. 1611. coram Illustr. Lancelloto, in Romana Societatis officij, 1. Jul. 1596. coram R.P.D. Corduba, & in Romana societatis 14. Januar. 1613. coram R.P.D. meo Pamphilio,* negativam partem amplexi fuerunt, moti quia neque de jure communi, neque ex indulgentia particularium constitutionum de hac materia loquentium similis contractus non est licitus.

Non

- 2 Non de jure communi, quia fructus rerum non vacabilium præsumuntur æquare sortem in 20. annis, & sic reddere ad rationem quatuor pro centenatio, *gl. in auct. perpetua. verbo iusta, C. de sacros. Eccl. Jal. in l. si fundum per fideicom. n. 5. ff. d. l. 1. Rom. conf. 369. n. 9. vers. 2. si consuetudo, Corn. conf. 15. n. 2. lib. 4. Affl. & decis. 38. in fin. Nat. conf. 398. n. 10. Crav. conf. 189. n. 6. in fin. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloss. 6. n. 19. ubi de communi, unde quod est promissum utique ad 12. remanet sine fundamento rei aptæ producere fructum, & sic erit ex causa scænoris omni jure prohibiti.*
- 3 Non obstat, quod illud plus solvatur ratione periculi vitæ tantis pecuniis, quia sicut non licet simpliciter committere societatem super solo periculo vitæ ut infra dicitur, ita nec licet facere societatem cujus pars sit super solo periculo vitæ, quia valet argumentum de parte ad partem, sicut de toto ad totum, *l. que de tota, ff. de rei vindicat. c. pastoralis, §. 1. & gl. verb. citationis, de off. deleg. l. juris gentium, §. ad eod. ff. de pact. l. qui scit, ff. de usuris.*
- 4 Neque est verum quod in officiis vacabilibus pars fructuum solvatur socio pro periculo vitæ, quia immò solvuntur ex eo, quia dicta officia ita consueverunt reddere, & ista ratio solet exprimi in illorum promissione, & taxatione, ut patet ex communi formula prædictarum Societatum, quæ etiam fuit servata in proposito casu, *ubi promisit facere participem fructuum dicti officij, sed quia aliquando piores, aliquando pauciores, &c. reduxerunt ratam ad rationem 12. pro centenatio, &c.*
- 5 Nec tollit assumptum, quod si dans pecunias non curreret periculum vitæ, minimè haberet 12. pro centenatio, quia sunt considerandæ duæ personæ distinctæ: prima est ea, quæ vendit officium super quo contrahitur societas, & non est dubium quod ipse non venderet officium tali pretio, quod posset reddere 12. pro centenatio in perpetuum, & absque vacabilitate, altera persona est ipsius officialis, qui assumit socium, & iste non solvit 12. pro centenatio propter periculum socij, sed quia res super qua contrahitur societas illa fructificat, socius verò in recompensam periculi vitæ, sed currit cum officiali, quod recipit periculum quod ipse officialis currit cum vendente officium pro ipso socio: etenim secundum rectum tramitem, cum moriente officiali perdatur officium, deberet socius perdere capitale implicatum in dicto officio, *ad not. in l. cum duobus, §. quidam sagariam, ff. pro soc. l. Mutius, ff. eodem tit. l. si merces, §. vis major, ff. loc. §. illud Institut. de loc. & Cardin. Tolet. in specie instrum. Sacerd. lib. 5. c. 40. vers. immò nec, Rota in Romana Societ. 29. Januar. 1611. coram Illustr. Mellino.* Sed propter majorem negotiantium commoditatem, quorum magis interest currere periculum propriæ vitæ quam alterius, quia si per propriam mortem amittunt pecunias, cessant etiam indigere expensis, adinventus est iste modus, quod socius non currat periculum vitæ officialis cum vendente officium, sed loco istius currat periculum propriæ vitæ cum ipso officiali, & sic periculum cum periculo compensatur. *Tolet. ubi supra Rota in Romana Societatis coram Illustr. Cardinale Mellino.* Ex quibus patet non bene inferri de periculo vitæ, de quo in societatis super officiis vacabilibus, ad periculum super officiis minimè vacabilibus, quia in illis periculum est extrinsecum, & nihil habet commune cum negotio societatis.
- 6 Quod autem jam dictum est, non posse fieri societatem sine officio, & super solo periculo vitæ, probatur quia tanquam societas non posset sustineri ex quo deficit subiectum communicativum aptum reddere lucrum, & damnum, ut est necessarium in societate, *l. verum, §. final ff. pro soc. Gabr. conf. 63. n. 5. & 15. lib. 2.*

Mantic. de tacit. & ambig. lib. 6. §. 2. n. 18. tit. 24. n. 15. Rota in specie in Romana de Herlis, 1. Novembris 1608. coram Reverendiss. Archiebat. & in Pervsi a bonorum, 18. Decembris 1609. coram R. P. D. Manzanedo.

Non etiam posset sustineri tanquam census vitalitius, quia ibi datur pecunia, ut perpetuò sit apud recipientem, & sic in hoc consistit naturam emptionis, ex quo pretium sit recipientis, *ad l. ex empto, in princ. ff. de act. empt. & jus exigendi certum quod viâ durante potest decernere pro re emptâ, & sic concurrunt tria requisita ad contractum emptionis, & venditionis, nempe res, pretium, & consensus, de quibus per Gloss. in l. pacta conventa, in princ. verbo exceptio, ff. de contrah. empt.*

In isto enim contractu Societatis ad sex menses pretium non sit recipientis, sed remanet solventis sub solo periculo amissionis in casu mortis: quod verbum amittere, prout communiter apponitur in societatis, est maximè ponderandum, quia ex hoc apparet, quod dominium pecuniarum remanet apud ipsam dantem, quia aliter non posset admistere, *ad l. decem, ff. de verborum oblig. & sic iste contractus nihil habet commune cum censu vitalicio, in quo dominium pecuniarum amittitur ab initio, & sunt illius qui constituit se debitorem census.*

Non denique sustineretur tanquam sponso, ut vocantur aliqui, quia in sponso solus eventus conditionis habetur pro causa obligationis, *l. à Titio, ibi, nihil in causa est, quare ea pecunia conditione expleta non debeatur, ff. de verborum signific. Strach. post Castren. in terminis sponsois super morte, tract. de spons. p. 2. n. 7. & proinde secundum hunc contractum pecunia amittenda propter eventum mortis non esset danda ab initio, sed deberet quis recipere præmium sponsois, puta Scut. 12. & se obligare ad centum in casum mortis, juxta tertiam speciem sponsois, de qua Strach. ubi supra, part. 2. n. 4. & sic cessaret periculum usuræ, ex quo nullum potest considerari mutandum, sed cum ille quidam 12. velit ab initio censum in nominibus, satis apparet, quod illa 12. non dantur pro solo periculo, sed pro mutuo, saltem simul, & mixtum unius anni, & maximè personæ sanæ, & juvenis, cum quibus plerumque fiunt istæ societares, tanti non valet, ut notum est, quæ mixtura illiciti sufficit ad annullandum totum pactum de solvendis 12.*

Cum enim pactum contineat utriusque summam, dicitur individuum. *Bald. conf. 32. n. 1. lib. 2. Alex. confil. 147. num. 2. lib. 7. Pot. decis. 323. n. 1. lib. 7. Rota in causa Salamantina pensionis, coram Bobato, relata inter dia. vers. impress. decis. 221. n. 1. part. 2. & in Melphien. sponsois, coram Cantuccio, relata in dec. 33. n. 6. & 18. d. part. 1. & in Melphien. fructuum, relata in decis. 709. p. 1. in individuis autem licitum propter illicitum vitiorum, Bart. in l. Gracè, §. illud, num. 2. ff. de fidejuss. Roman. confil. 450. n. 4. Alex. conf. 141. num. 3. lib. 7. Natta conf. 429. n. 29. Balign. decis. 4. num. 3. de appell. Rot. in dielis dec. 709. num. 10. p. 1. & 33. num. 17. part. 2. magis in specie Nat. conf. 498. n. 1. cum pluribus seq. Ramio. Jun. conf. 400. num. 116.*

Non obstat si negetur officium super quo fuerunt factæ istæ societares, reddere tantum quinque pro centenatio, & asseratur immò reddere 12. nam ommissa tragna inverisimilitudine, quod officia vacabilia non reddant tantum in illis partibus, quantum officia vacabilia in aliis, & quod res non vacabilis possit tantum reddere maximè libera ab omni fortuito casu, ut fuit stipulatum in instrumento de cujus executione agitur, etiam hoc concessio incidimus in aliam non minorem difficultatem, nempe inæqualitatis, quia officialis ex re participata lucrabitur æquales fructus, & non subit periculum amissionis capitalis, sicut socius

cujus, quod genus societatis, ut scilicet capitale sit solvendum, est omni jure improbatum, l. si non fuerint, cum ibi not. ff. pro soc. l. 1. ubi Bald. q. 9. n. 11. C. eod. tit. gl. in c. plerique, vers. negotiationibus, 14. q. 2. Abb. in c. naviganti, n. 11. de usur. oc. de justis. & jur. lib. 6. q. 1. art. 2. vers. 9. & in respons. ad tertium, Ant. in Summ. p. 2. tit. Op. 7. Cast. conf. 55. n. 1. & per tot. lib. 2. Roman. conf. 288. n. 7. & 8. Socin. conf. 265. n. 7. lib. 2. Dec. conf. 123. n. 1. vers. potissima, Cravet. conf. 145. num. 18. Roin. conf. 163. n. 7. & 8. Rota in Romana rescissionis contractus, 12. nov. 1518. coram Oradino Palazz. qui de veriori. & communi, in cap. per vestras, not. 6. g. off. 11. n. 6. de donat. inter vir. & ux. de magis approbata, & communi pariter attestatur Jas. conf. 174. n. 18. lib. 2. Lup. in d. cap. naviganti, convent. 3. §. 1. c. 24. vers. potissima, de usur. Plot. de in lit. jur. n. 498. vers. limita primo. Covar. var. resol. lib. 3. c. 2. n. 3. Burlat. conf. 300. n. 9. & super hoc adest particularis Constitutio Sixti Papæ V. incip. detestabilis avaritia, sub dat. Kal. Novemb. 1586.

22 Minus facit, quod quando Papa concessit Civitati Foroliviens. Cancellariam sub qua sunt factæ istæ Societates, dederit facultatem creandi super illa societates officiorum, quia hoc est intelligendum quatenus per Communitatem venderetur ad vitam & sic concurrentibus terminis habilibus, jux. notat. in l. gradum, ff. de mun. & hon. quia alias dicendum esset Papam concessisse faciendi societates usurarias, & injustas, quæ interpretatio non est sumenda, l. Salvius Aristo, ff. de legat. præst. l. ex facto, in princ. ff. de vulgar. & pupil. Bal. conf. 91. num. 2. lib. 4. Rom. conf. 92. n. 4. Cravet. conf. 5. n. 14. Roland. conf. 62. n. 43. lib. 3.

23 Non etiam obstat, præterea consuetudo faciendi similes contractus, quia tanquam nutritiva peccati nihil valet, sed immò potius corruptela appellanda, c. si. de consuet. gloss. in c. quia in omnibus, de usur. Nat. conf. 498. n. 24. latè Rimin. Jun. conf. 40. n. 35. Rot. in Romana census, 13. Jun. 1594. coram Card. Blanchett. magis in specie in causis Romana Societatis, 2. Jun. 1570. coram Cardinale Lancelloro seniore, & Romana soc. offic. 17. Maij 1602. coram Reverendiss. Acrebar. Et hoc quoad jus commune.

24 Quo verò ad Constitutiones Apostolicas tantum abest, quod emanaverit ad relaxandam depositionem juris, quod immò emanarunt ad concedendam minime bonorum licentiam in hac materia, & non nisi super officiis vacabilibus posse fieri, vel deponunt, ut voluit Rota in supradictis causis Romana Societ. offic. 1. Jul. 1596. coram Corduba. Foroliviens. Societatis 15. Februar. 1612. coram Illustriss. Lancell. & Romana Societatis, 14. Januar. 1613. coram R. P. D. Pamphilio. Vel saltem semper præsupponunt, & cum ista species contractus sit de sui natura mala, & nutritiva peccati, ut supra probatum est, nefas esset dicere, quod Papa super illa voluerit aliquid dispensare, c. super eo, de usur. Nat. conf. 498. n. 20. & seq. Covar. var. resol. lib. 3. c. 1. n. 8. Rot. conf. 65. n. 15. & 16. lib. 1. Rota in causa Romana damnorum, & interesse 3. Jun. 1575. coram Cotta, relat. inter impress. Divi. decis. 67. n. 3. p. 1. in Urbevetana census, 6. Jun. 1599. coram Gypso, & in Romana census 3. Jun. 1594. coram Blanchett. & in aliis sepe. Et ita fuit decisum, &c.

R. P. D. Dunozezzo, Ferrariens. Bonorum,
Mercurij 11. Maij 1614.

SUMMARI A.

Mandatum de manutenendo non datur, non probata possessione, n. 1. & 2. Ubi quod non sufficit probatio possessionis passiva.

Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

Solutio census pro decimis, & fructibus probat possessionem recipientis eos, n. 2.

Nemo plus juris in alium transferre potest, quam ipse habet, n. 3.

Instrumentum investitura, seu infeudationis non transfert possessionem in investitam, seu infensatam, n. 3.

DECISIO CCCXXII.

Fuit per Dominos resolutum, non esse dandum mandatum de manutenendo D. Marchioni, quia de eius actuali possessione nullo probationis genere constat, sine qua non datur manutentio, §. retinenda, Inst. de interd. Rolan. conf. 9. n. 18. volum. 3. Covar. præst. q. c. 27. n. 2. in fine, vers. secundo cavere debet. Rota decis. 4. n. 1. p. 2. divers. & fuit decisum.

Non obstat solutio census pro decimis, & fructibus, de quibus D. Marchio fuit investitus à D. Episcopo Ferrariens. quia hæc est passiva possessio, quæ soli Episcopo suffragatur, quia D. Marchio ejus vigore posset compelli ad continuationem, Rip. in c. cum Eccl. Sutrina, n. 2. de caus. poss. & propriet. Felin. c. inter dilectos, n. 8. de fide instrumentorum.

Non obstat concessio, seu investitura illi facta. Nam ultra quod multa fuerunt deducta pro illius nullitate, quæ tamen Domini reservarunt videnda in disputatione dubij principalis, fuit responsum, instrumentum infeudationis non continere aliquem particularem actum possessionis, cum in eo fuerint concessæ decimæ & fructus qui non percipiuntur per Episcopum, & sic per infeudationem non posse dici, aliquam fuisse translata in Dominum Marchionem possessionem, ex clara juris regula, in l. nemo plus juris, ff. de regul. jur. & ibi Dec. & Cagnol. in leg. traditio ff. de acquir. rer. domin. cum sim. per Surd. conf. 126. n. 31. Ex quibus utraque parte informante, ita decisum fuit.

[Ex decis. Farinacij collecta.]

R. P. D. Lugdunen. Ortonen. Locationis, Veneris, 24. Aprilis 1606.

SUMMARI A.

1 Solutio in dubio presumitur facta potius ex causa census, quam canonis.

Emphyteusis Ecclesiastica non extenditur ultra tertiam generationem, & ideo non solet de facili alteri Ecclesie concedi.

Ecclesia nunquam moritur.

2 Solutio presumitur facta in causam locationis præcedentis.

Supplicatio secundum cuius tenorem sunt plura faciendæ si de eis non doceatur, non suffragatur.

Enunciativa unica in non antiquis non probat, n. 3.

Observantia subsequens est potens ad declarandum, n. 4.

Tempus antiquum non probatur per testes deponentes per dictionem circa absque copula, n. 5.

Verba census, Canon, & responsio, sunt Synonyma, ita ut unum pro alio sæpè usurpetur, n. 5.

Confessio qua non est clara confitenti non nocet, n. 6.

Confessio procuratoris potest revocari non docto de errore, num. 6.

Confessio debet vel in totum rejici, vel in totum acceptari, num. 6.

Solutio qua est modica, habito respectu ad rem pro qua fit, indicat potius illam fieri pro canone, quam pro censu, n. 7. Et declara ut n. 9.

Valor rei debet probari de tempore contractus, n. 7.

V Confes

Confessio rei feudalis non presumitur Amphiteutica, sed censualis, n. 8. ubi declaratur.

Interpretatio est semper facienda contra reum, n. 10.

Devolutionis causa concludentem requirit probationem, num. 10.

Remedium l. si quis conditionis, C. locati, ut habeat locum locatio debet plenè, & concludenter probari, n. 10.

DECISIO CCCXXIII.

Fuit conclusum, solutiones de quibus in dubio, non censeri factas in causam præsentis locationis ad annos 80. quia de locatione non constat per instrumenta, vel scripturas, emphyteuticas, solutio in dubio potius intelligitur facta ex causa census, quam pro Canone. *Narra conf. 3. n. 3. lib. 1. Berol. conf. 113. n. 8. lib. 1. Menoch. qui de magis recepta testatur presump. 166. n. 3. lib. 3. eamque opinionem amplexa est Rot. apud Crescent. decis. 3. de presump. & decis. 1. de censib. Chirog. decis. 165. Et fuit dictum in causa Romana devolutionis domus, 14. Junij 1585. coram Illustriss. Bianchetto. & in Romana Vineæ coram bon. mem. Bravo, 22. Jun. 1592. Quæ regula eo magis hæc causa videtur habere locum, quia res Ecclesiæ in emphyteusim conceditur, cū Emphyteusis Ecclesiastica de sui natura finitior in tertia generatione, ut notat in §. emphyteusim, aut. de non alien. & tamen Ecclesia recipiens nunquam moritur, ut per Felio. in c. constitut. n. 9. de refer.*

Non obstat, quod solutio præsumitur facta in causa locationis præcedentis, *l. qui in aiena, §. si is qui putabat, de acq. her. Gl. fin. in l. quadam mulier, de rei vend. Sord. decis. 221. n. 12. & dec. 308. n. 19. Et quod in hac causa locatio præcedens probetur per supplicationem desumptam ex Registro supplicationum felic. record. Julij Papæ II. fuit enim responsum, quod secundum tenorem illius supplicationis erat expediendum Breve, & alia facienda, de quibus cum non doceatur, non suffragatur supplicatio, Sarnen. in reg. de non judic. jux. form. supplic. q. 1. n. 2. & 3.*

Deinde in alia supplicatione contineri narrativam satis inverisimilem, videlicet quod Capitulum Ortonen. voluerit recipere in emphyteusim ad annos 80. pro Canone annuo sex Ducatos auri de Camera Calalis Caldarix, quod prius in concessionem perpetuam habebat pro responsione Ducatorum quatuor similibus. Denique illam enunciativam nihil probare, cum sit unica, & intra centum annos, & versetur in materia devolutionis odiosa, *Bald. in l. 2. C. de prescript. Jul. in l. ex his, n. 15. C. de test. conf. 81. num. 19. lib. 1. Pur. decis. 209. in fin. lib. 1. Caputaq. decis. 240. lib. 1. Pur. dec. 91. lib. 2. Socin. conf. 80. num. 7. lib. 1. Pedemont. decis. 16. num. 8.*

Nec relevat subsequenta observantia deducta ex solutionibus quæ ut sine veri præjudicio præsupponitur, in hac disputatione conveniunt quantitati in dicta supplicatione enunciata, *ut per Aym. de antiq. tempor. p. 1. lim. 4. n. 14. & seq. Corn. conf. 101. num. 4. Nam prædictæ solutiones sunt de recenti, & admodum remotæ tempore dictæ supplicationis. At vero ut observantia relevet, requiritur, ut sit proxima rei observandæ. Bald. in proæmio Digestorum, num. 2. Socin. conf. 6. n. 2. & 3. lib. 1. Tenuit, Rota in causa Tirafonen. juris præsentandi, 14. Octobr. 1588. coram Bubalo, quin & probari deberet, quod in vim illius individua supplicationis illæ solutiones factæ fuissent: Unde nec obstant conventiones quod Affictuarij Capituli solverent Abbati Carolenos 66. quia illæ sunt à paucis ad-*

modum abhinc annis, nec in illis exprimitur causa propter quam deberet fieri illa solutio.

In testium depositionibus vis fieri non potest, quia qui ex illis melius deponunt, non probant solutiones fuisse factas de tempore antiquo, cum deponant per dictionem *citra* absque copula, *Bart. in l. Cessus, n. 25. de usu cap. Fuit dictum in causa Hispal. Decimarum, 6. Junij 1589. coram Illustriss. D. meo Cardin. Seraph. & pronisue deponunt in Canone, Censu, seu responsione, quæ verba sunt Synonyma, ita ut unum pro alio sæpe usurperet. Abb. in cap. constitutus, n. 20. de relig. dom. Clar. §. emphyteus. q. 1. loquitur in causa, in quo jam constabat de locatione.*

Eadem ratione non potest fieri vis in confessione Canonici Tini, quia cum dixit pro annuo Canone, sive redditu, non se restrinxit ad canonem, *Bart. in leg. cum quis decedens, §. fin. de leg. 3. Præterea illa confessio fuit revocata, & non est dubium, quia revocari poterit etiam non docto de errore, cum fuerit tantum Procuratoris confessio. Rot. dec. 19. part. 2. de confess. in no. Arque in omnem eventum oblationibus Canonici fuit pro Canone, ex causa perpetua, & vel rejici debet, vel in totum acceptari. *Alex. conf. 80. n. 40. in fin. lib. 7. Caputaq. decis. 191. n. 2. p. 1.**

Non urget consideratio, quod illa sit modica solutio habitio respectu ad totum Calale Caldarix unde potius canon, quam census præsumi debeat. *Bart. in l. 1. n. 4. & Jul. n. 35. C. de jur. emphyteut. Nam quod procedere possit, si habere initium hujus locationis & valorem Calalis eo tempore, cum ad valorem rei cognoscendæ inspiciendum sit tempus contractus, l. si voluntate, in fin. C. de rescis. vend. l. 2. C. de prad. & omnibus reb. nov. lib. 11. late Dec. qui alios allegat, conf. 3. n. 19. Ultra quod esse potest, quod solutio ordinata fuerit pro aliqua tantum Calalis parte.*

Minus urget quod in re feudali præsumatur potius emphyteusis, quam census, *Affl. d. dec. 129. n. 6. & 8. Nam præter quod in controverso est, an Caldaria fuerit à Regibus Neapolitanis data in feudum Abbati S. Joannis in Venete, & in actis fuerint productæ plures investituræ factæ quibusdam Dominis Ricariis de Ortona, à quibus Capitulum præcedit habere causam, illa decisio Affl. non est sine difficultate, & contrarium tenuit idem Conc. Neapol. ut per Capic. decis. 101. cum aliis allegatis per Ursi. add. decis. n. 4. & sufficit, quod Rota semper tenuerit quod in dubio contractus censetur censualis non emphyteuticus, ut jam dictum est.*

Demum istæ considerationes licet aliquæ inducerent præsumptiones, tamen non sufficerent ad casum de quo agitur, ex quo antiquis scriptoris emphyteuticis non coadjuvantur, *Sylvan. conf. 57. n. 41. Borsari. conf. 26. n. 31. lib. 1. Et fuit dictum in supra dicta Romana Vineæ 22. Junij 1592. coram Orano.*

Atque ex his Domini utraque parte Informante dixerunt solutiones non censeri factas in causam præsentis locationis, eoque magis quod R. Oratorij Congregatio est actrix, ita ut dubia contra ipsam interpretanda sint, *c. cum sunt partium, de regul. jur. in 6. l. favorabiliter, ff. eod. cap. in presentia de prob. agit in causa devolutionis, quæ concludentes requirit probationes. Nec facit quod tunc experiat remedium l. si quis conductionis, C. locat. Nam & ad illum effectum debet de locatione plenè, & concludenter probari, ut per Menoch. de recuperand. remed. 1. num. 36.*

[Ex decis. Farinacij collecta.]

DECISIONES SEQUENTES

SUNT DE IMPRESSIS

POST ADDITIONES.

Illustrif. Cardinale Lancelloro, Romana relevationis indemnitas, Mercur. 9. Jun. 1604.

SUMMARIA.

- 1 *Interesse non debetur sine mora.*
- 2 *Creditor volens capere pecunias ad interesse ob moram principalis debitoris, quomodo debeat certiorare promissorem indemnitas ad obligandum illum ad tale interesse.*
- 3 *Debitor obligatus ad certam diem constituitur in mora ob lapsum diei, absque interpellatione.*
- 4 *Fidejussor indemnitas non constituitur in mora nisi certioraretur quod principalis debitor non solvit.*

DECISIO CCCXXIV.

DOMINI dixerunt D. Molinam non teneri ad cambia, nam licet Didacus cuius ipse est fidejussor indemnitas accepit, pecunias ad cambium, tamen cum interpellaverit D. Molinam, ut ipsum a damno, quod patiebatur, relevaret, nunquam fuit Molina constitutus in mora, et sine qua non potest teneri ad interesse, & sic neque ad cambia. Caputq. dec. 131. in fin. p. 2. et fuit resolutum in causa Romana cambiorum, 17. Decemb. 1584. coram bon. mem. Gypso, et coram D. meo Litta in una Mediolanensi pecuniaria, 27. Martij 1601. et debuisset namque Didacus Molinam certiorare, quod principalis debitor non solverat, & quod molestabatur, à creditore, quodque pro eo satisfaciendo volebat pecunias capere ad interesse; si enim id Molina scivisset, forsitan providisset nec permisisset pecunias accipi ad interesse, & sine scientia, quod debitor principalis non solveret, non potuit incurrere aliquam moram.

Unde non obstant Decis. Mohed. 1. de usur. & alia quæ allegantur, quia loquuntur in principali debitore ad certam diem obligato, et qui per lapsum diei absque interpellatione constituitur in mora, secus in fidejussore indemnitas, et quia si non certioraretur quod principalis non satisfecit, & per consequens quod causa relevationis accesserit, nunquam constituitur in mora.

Nec obstant quod cambiis post motam litem decursis lis ipsa deserviat pro interpellatione, quia lis introducta fuit solum pro sorte principali & cambiis ante litem præteritis, & ideo hæc lis non potest deservire pro interpellatione respectu cambiorum decurrendorum; cum Molinæ non constiterit quod lite pendente vellet pecunias recambiare.

R. P. D. Cantuccio, Romana Pecuniaria de Zaberis, 7. Aprilis 1581.

SUMMARIA.

- 1 *Interesse damni emergentis non est exigibile, nisi pe-*

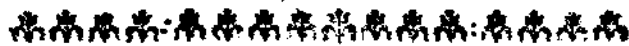
sens illud probet in individuo se accepisse pecunias ad interesse propter non solum debitum à suo debitore.

- 2 *Mercator deputatus ad finiendum negotium præsumitur illud terminare juxta stilum, et consuetudinem mercatorum.*

DECISIO CCCXXV.

DOMINI dixerunt damna, & interesse de quibus agitur, non fuisse exigibilia, nec in compensationem deducibilia, & præcipua resolutionis ratio fuit, quia non constat Zabrotios pecunias, quas acceperunt ad societates officiorum & ad cambium, & recambium accepisse ex eo quod bon. mem. Cardinalis de Gaddis pecunias illi debitas non solverit; ad hoc enim et ut interesse damni emergentis debeatur & sit exigibile, oportet petentem probare in individuo se accepisse pecunias ad societates officij vel ad cambium, & recambium, vel alias ad interesse, & consequenter passum fuisse damnum propter non solum debitum à suo debitore, juxta decis. Mohed. 103. sapiens in Rosa canonizata.

Non obstat illud in quo Zabrotij præcipuum faciunt fundamentum quod exhibitas, & compensabilitas istorum damporum & interesse debet considerari secundum consuetudinem, & stilum mercatorum, ex quo mercatores quos iam resolutum est verisimiliter compensasse hæc damna, & interesse cum scutis mille quadringentis triginta per Zabrotios exactis, erant mercatores: et propterea negotium eis commissum censetur fuisse definitum secundum stilum, & consuetudinem mercatorum, ut per Corn. conf. 319. s. b. n. 12. lib. 3. Quia responsum fuit id posse procedere si verè, & concludenter probaretur calculatores habuisse potestatem hujusmodi damporum, & interesse, eaque voluisse cum dictis scutis mille quadringentis triginta compensare, licet enim resolutum fuerit calculatores verisimiliter hanc compensationem fecisse, tamen resolutio facta fuit cum præsupposito, quod ista damna, & interesse sint exigibilia, & sic Rota fundavit verisimilitudinem compensationis in qualitate damporum, & interesse hoc est si de jure sint exigibilia. Unde cum non sint talia, cessat verisimilitudo compensationis, & tanto magis quod ratione solutionis ne Zabrotij præsumantur jactasse suam cessat stante inexigibilitate damporum, & interesse.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Romana Vinez, Veneris 11. Aprilis 1602.

SUMMARIA.

- 1 *Bulla Pi) V. super censibus dans Domino census prælatiorum in venditione fundi censui non transfert illius dominium ante pretij solutionem.*
- 2 *Bulla prædicta ad effectum prælationis non requirit depositum pretij, illud tamen requiritur ad effectum acquirendi dominium.*

Fuit per Dominos resolutum Baccium non teneri ad fructus perceptos ex vinea post litem contestatam, quia Domino Fabio non debentur neque ratione dominij, cum bulla bon. mem. Pij V. ¶ det solum prælationem censurariis, & non transferat dominium ante solutionem pretij; neque ratione depositi, quia non adest neque verbale in specie, quod etiam depositum verbale secundum dominos non sufficeret in hoc casu, cum Baccius non recusaverit illud recipere. Et in hoc placuerunt, quæ deducebantur per informantes.

Et...qui allegatur in contrarium in *constitut. Burgalensis in tit. de retract. §. 22.* loquitur juxta formam illius consuetudinis, cujus termini longè distant ab isto casu.

Non obstat quod Bulla non requirit depositum, quia hoc verum est ad effectum prælationis, & in his terminis procedit decisio in hac causa facta coram me, 31. Januar. anni 1601. sed secus est quoad effectum acquisitionis fructuum, ¶ quia in hoc casu requiritur vel depositum verum, vel recusato deposito verbalis obligatio, ut dictum fuit.

Non obstat quod Baccius non tenebatur ad solutionem pretij, nisi habita actuali possessione vineæ, cum derogatione vitij litigiosi, & obvento consensu proprietarij, quia ex hoc non sequitur quod Fabius deberet habere fructus ante solutionem.

R.P.D. Penia Romana census 12. Nov. 1601.

SUMMARI A.

1 Non quodlibet fideicommissum invalidat censum impositum super bonis fideicommissis subjectis.

DECISIO CCCXVII.

Solo Domino Horatio Bartolono informante contra Dominum Cæsarem Cincium, non fuit capta aliqua resolutio, quia cum Dominus Horatius prætenderet Casale super quo fuerat impositus census, suppositum fideicommissum purificato, vel purificando, & multis aliis creditoribus hypothecatum, ita ut non remaneat liberum solum pro parte hujus census, sequentia erant probanda.

Primum valor Casalis super quo hic census erat impositus.

Alterum, onera quibus prætendebatur gravatum, & aliis hypothecatum.

Tertium saltem videndum erat ¶ an adesset aliquod fideicommissum ejus nature, quæ impositionem census redderet invalidam: sicut in multis causis fuerat decisum, & signanter in *Bononiensi censu*, 20. Mart. 1600. nam si tale aderat fideicommissum, id solum erat datus ad pronuntiandum memoratam census impositionem esse validam.

R.P.D. Penia Bononiensis census, Veneris 31. Januar. 1603.

SUMMARI A.

1 Interesse debetur ubi concurrunt requisiti Paul. de Castr. in l. 3. §. fin. de eo quod cert. loc.
2 Interesse debetur post moram creditori habenti præ manibus rem emendam.

3 Interesse hoc casu debet taxari ad rationem fructuum rei emenda.

4 Impedimentum proveniens culpâ propriâ non excusat impeditum.

5 Impedimentum quod facile potest revocari, non præstat impedito excusationem.

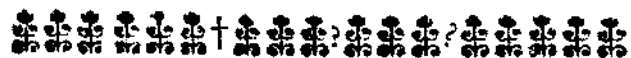
DECISIO CCCXXVIII.

Mense Junij anni 1601. instante Domino Silvio Scarlatino, fuit relaxatum mandatum executionum contra Dominum Comitem Alexandrum de Pepulis, & ejus fidejussores pro ducatis duodecim millibus pro sorte principali cujusdam census: sed quia Sylvius illud exequi non potuit propter querelam Comitis Alexandri portectam coram Theaurario sub prætextu quod census esset creatus contra formam Constitutionis Pij Papæ V. cujus vigore Sylvio fuerat inhibitorium, ne mandatum exqueretur; idèd Sylvius interpellavit Comitem Alexandrum & litis consortes ad restituendum dicta sortis duodecim millia, sive illa deponenda juxta formam memorati mandati, quia volebat illa reinvestire in alio censu; sive in tot locis quibus emendis convenerat cum Dominis Guicciardinis. Cæterum cum neque Comes Alexander, neque litis consortes curarent illa restituere, seu deponere, Sylvius loco damnorum & interesse stante præfata protestatione prætendebat fructus census, donec fors principalis restitueretur: super qua præfatione dato dubio, eoque utraque parte informante proposito, Rota censuit Sylvio deberi interesse ad rationem montium novennialium. Potissima ratio fuit, ¶ quia in hoc casu pro interesse concurrerant tria requisita à Paulo de Castr. in l. 3. §. fin. ff. de eo quod cert. loc. cujus doctrinam Rota sequi solet in hac materia interesse. Primum mora debitoris, in qua fuit constitutus Comes Alexander per sustentationem litis, & per mandatum à Rota relaxatum, quod ipse per querelam criminalem impedire curavit. Secundò concurrebat ex parte Sylvij creditoris, quod ipse præ manibus habebat loca montium novennialium, in quibus pecunias suas investire poterat, quas tamen non investivit, quia sibi, ut oportebat, non restituebatur. Tertio denique concurrebat quod Sylvius erat solitus negotiari cum suis pecuniis, quas cum esset mercator, non patiebatur sibi esse otiosas, & infœcundas; quod in hoc casu ex hoc patebat, quia easdem ad censum dederat, & multas similiter alias dicebatur ad censum dedisse. Ex quibus sine difficultate ¶ fuit pronuntiatum ad dictam rationem interesse deberi, sicut in aliis causis deberi quoque sæpe Rota censuerat apud Mohed. dec. 3. incip. *Ex Sissa, de usur. & coram Illustriss. Blanchetto, in causa Romana societatis, & in causa Romana census, die 4. Septembr. 1577 coram eodem, & in causa Senegallienſi Pradij, 24. Octobr. 1486 coram bon. mem. Bubalo.*

Idèd ¶ autem dictum fuit, interesse deberi ad rationem montium novennialium, quia Sylvius sic fuerat protestatus de illis emendis cum Guicciardinis, & aderat tunc occasio, ex qua culpâ Comitis Alexandri Sylvius emere non potuerat. Hond. conf. 36. n. 4. lib. 2. Gabr. conf. 27. n. 8. & 9. lib. 1. Roland. conf. 49. vers. tertio tutor. lib. 1.

Inhibitio à Theaurario profecta non excusabat Comitem Alex. tum ¶ quia ejus culpâ ob querelam portectam emanaverat. Rom. conf. 9. incipit quod pars condemnata, vers. in contrarium, Sarnens. in reg. de trienn. 9. 57. vers. & quia, tum ¶ quia facile poterat tolli impedimentum inhibitionis, si Comes Alexander bonam fidem agnoscendo pecunias restituisset. Rom. conf. 151. n. 10. vers. ceterum, Soc. jun. conf. 17. num. 8. lib. 2. Fel. in c. cum inter, n. 19. vers. similia primo, de except.

R.P.D.

R.P.D. Ottembergo, Romana Salviani interdicti, Veneris 13. Maij 1602.

SUMMARIA.

- 1 Censuræ impositæ super re aliena absque domini mandato est nullus.
- 2 Promissio facta ad favorem tertij absentis valet.
- 3 Absenti acquiritur utilis actio ex alterius promissione jurata.
- 4 In Salviano non admittitur exceptio requirens altiorum indaginem.

DECISIO CCCXXIX.

Quia die 23. Januarij dictum fuerat in hac causa, quod Bonamicus non potuerit se defendere adversus hæredes Angelæ Vitellæ, & propterea minus potuisset defendere Ecclesiam Sancti Ludovici. Hinc accepta occasione Rectores dictæ Ecclesiæ petierunt iterum audiri. Quare causa super eisdem proposita objiciebant, censuram cujus vigore hæredes Vitellæ agunt, esse nullam, & eo quod esset impositus super bonis Marci Antonij Columæ per Joan. Starmionum absque mandato, atque ita instantibus Vitellis per sententiam A.C. ad eorum favorem declaratum.

Sed non visum est hoc obstare, cum enim Starmionus pecunias, quas ab Angela Vitellia ad emendum censuram acceperat penes se, restitueret, ac vineam suam Bonamico vendidisset in eum finem ut partem pretij dictæ Dominæ Vitellæ solveret in extinctionem dicti census, idque Bonamicus stipulante notario se facturum promississet cum expressa hypotheca omnium bonorum, & jurium, non potuit opponere nullitatem census. Nec enim fuit factum contra Bonamicum vigore obligationis census, sed ut contra debitorem Starmionis debitoris Dominæ Angelæ vigore hujusmodi obligationis, quod jure fieri potuit & valet enim promissio facta ad favorem tertij, & oriturque ei utilis actio, si intervenit juramentum. Alex. conf. 107. n. 2. lib. 7. Gabr. conf. 165. n. 8. & f. 9. lib. 1.

Secundò objiciebatur potuisse repelli Angelam Vitelliam exceptione solutionis scutorum trium millium sibi factæ in executionem sortis principalis. Sed præterquam quod ista solutio in facto negabatur, nihilominus, ea quoque concessa, respondebatur illam fieri potuisse ratione interesse, & damnorum, & fructuum vineæ, ex æquitate. l. curabis, C. de arb. empt.

4 Ultra quod hæc, & similes exceptiones, quæ altiorum indaginem requirunt, in Salviano non admittuntur, per l. fin. C. quor. bonor. Rip. ad Rubr ff. de pignor. n. 19. prop. fin. Menoch. de adipisc. remed. 3. n. 180.

R.P.D. Manzanedo, Bononiensis de Paleotis, Veneris 1. Junij 1605.

SUMMARIA.

- 1 Moneta conventa, seu promissa non solum est in solutione, sed etiam in obligatione.
- 2 Solutio est faciendæ in moneta conventa, si reperitur.
- 3 Ampl. sive aucta, sive diminuta sit illius bonitas extrinseca.
- 4 Limit. si non reperitur, vel non in sufficienti quantitate.
- 5 Pecunia conventa si non reperitur, vel non reperitur in sufficienti quantitate, solutio est faciendæ de moneta, qua reperitur tempore solutionis juxta valorem conventam tempore solutionis.

6 Mutato valore extrinseco moneta solutio est faciendæ secundum valorem, qui currit tempore solutionis.

- 7 Diminutio seu augmentum extrinsecum valoris semper debet cedere ad commodum vel incommodum creditoris.
- 8 Creditor debet tantum habere de moneta nova, quantum tempore solutionis valet moneta antiqua.
- 9 Mutato valore moneta solutio debet fieri secundum valorem temporis contractus.
- 10 Intellige si mutatio sit in bonitate intrinseca, secus si in bonitate extrinseca.

DECISIO CCCXXX.

Cum anno 1527. Elizabetha fuisset nupti tradita Ascanio de Leonibus cum dote ducatorum bis mille aureorum largorum, qui tunc temporis fuerunt depositati apud bancum de Boniliis ad rationem trium librarum, & quindecim solidorum monete Bononiensis pro quolibet eorum, qui tunc temporis erat valor communis cujuscumque ducatorum ducatorum: Et ut constat ex depositionibus testium pro Paleotis ducati auri largi appellabantur ad differentiam ducatorum euforum Romæ, vulgo dotti della navicella, qui erant minoris ponderis, & valoris, idcirco stricti dicebantur, & ira non solum ducati Bononiæ cusi; quin etiam omnes alij ibi currentes ejusdem ponderis, bonitatis, & valoris largi dicebantur ad differentiam strictorum della navicella, licet alias dicti ducati largi alij essent cusi Bononiæ, alij Florentiæ, & alij in Hispania, & alibi, & speciali nomine quilibet eorum designaretur juxta provinciam in qua cusi fuerunt; nihilominus omnes illi largi dicebantur ad prædictam strictorum differentiam.

Et cum de jure species monete in contractu conventa, seu promissa non solum sit in solutione, quin etiam in obligatione, ex Bartol. in l. si quis stipulatus decem in mille, num. 3. vers. facit lex qui Roma, ff. de solut. Bald. in conf. 213. n. 2. lib. 5. Hinc & quod in eadem specie si reperiat, solutio sit faciendæ ex Bart. in l. Paulus, la 1. n. 3. ff. de solut. in l. 1. §. fin. num. 2. ff. de aur. & argent. legat. per text. in l. 2. §. 1. ff. si cert. petat. Bart. in l. si quis argentum, n. 5. C. de donation. n. sur. Covar. de collatione veter. numism. c. 7. §. unic. n. 1.

Et tunc non est opus considerare aliquod augmentum, vel diminutionem bonitatis extrinsecæ, nempe valoris, cum qui promissit florenos, solvendo florenos ejusdem bonitatis intrinsecæ liberetur. Bald. in l. cum quid, n. 7. vers. sed certe, ff. si cert. pet. Boët. dec. 327. n. 4. vers. quia si dos in aureis. Cab. conf. 164. n. 4. vers. sed si non sit bonitas intrinseca mutata, lib. 1.

Sed si dicta species reperiat tempore solutionis, licet non in quantitate sufficienti ad dictam solutionem, tunc & debet fieri solutio ad æstimationem præfatæ monete juxta valorem de tempore solutionis faciendæ ex communi Doctorum sententia, de qua testatur Franc. de Aret. conf. 111. n. 3. & Mar. Soc. conf. 101. n. 1. & 12. vol. 3. Boët. d. dec. 327. n. 4. vers. ista est communis, & Gabr. d. conf. 164. n. 1. & 2. & melius declarat n. 4. Covar. ubi supra, sub num. 5. concl. 8. quam opinionem tenet Bart. in d. l. Paulus, in fin. Et quamplurima à præfatis Doctoribus relati, & sæpius in Rota fuit approbata. Et juxta illam Domini in præsentis dubio censuere esse restituendam æstimationem ducatorum largorum valoris de tempore præsentis. Ratio autem est quia in hoc casu bonitas intrinseca non mutatur, sed tantum bonitas extrinseca, nempe valor, & in casu variatione inspicitur tempus solutionis, juxta regulam traditam à Franc. de Aret. d. conf. 111. n. 3. quam

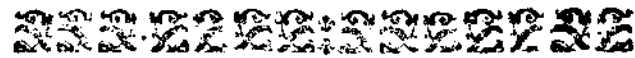
refert Boët. ubi supra, numer. 4. & secundum eum ad idem, & conf. Bart. 269. circa fin. & Gemin. conf. 137. num. 1.

7 Tum ꝑ quia si valor monetæ antiquæ in obligatione fuisset diminutus, satis esset solvere ipsam monetam antiquam, etiam si resultaret in præjudicium creditoris, ut omnes fatentur in d. l. cum quid, & ibi Socin. concl. 3. & Gabr. d. conf. 164. num. 4. ita etiam sicut diminutio cedit ad incommodum creditoris, & augmentum cedere debet ad illius commodum, ex regula juris, Qui sentit onus 2. & tradit Boët. ubi supra, n. 3. vers. quia sicut diminutio, & Franc. de Aret. conf. 88. quem sequitur, & ex pluribus relatis dicit communem Covar. ubi supra, in 4. concl. sub n. 3. nempe quod quando pecunia eodem pondere, & materia manentibus vel augetur, vel minuitur extrinsecus quoad pretium, talis mutatio nocet & prodest credi ori.

Tem etiam pro hac nostra communi resolutione adduco text. in d. l. cum quid, in fin. ibi, idem autem agi intelligitur, ut ejusdem generis, & eadem bonitate solvatur, quâ datum fuit; igitur ꝑ oportet aucto valore monetæ antiquæ, illius tamen bonitate intrinseca manente, quod aut eadem moneta antiqua solvatur, aut tantum ex moneta nova, quod æquivalcat æstimationi monetæ antiquæ, & creditor tantum habeat, quantum tempore solutionis valet antiqua, ut not. Soc. ubi supra, n. 4. & 10. & bene Gabr. d. conf. 164. n. 4. Præcipue cum moneta antea tempore contractus æstimabatur ad sexaginta solidos, & hic erat verus illius valor; sed ex postfacto hi solidi in bonitate intrinseca fuerunt diminuti, & licet eorum numerus fuerit auctus ad septuaginta solidos, necesse est solvi septuaginta solidos ad hoc ut solutio fiat in eadem bonitate, qua datum fuit; siquidem modo septuaginta solidi in bonitate intrinseca habent eandem æstimationem, quam habebant sexaginta solidi de tempore contractus; & modo creditor non invenit dictam monetam antiquam nisi pro septuaginta solidis, quod in terminis adducit Barthol. Soc. conf. 298. col. 2. vers. unde si hodie deteriorata esset res, & pro hac parte adducit casum l. res in dorem, & ibi Bart. de jur. dot. quem refert, & sequitur Marian. Soc. d. conf. 101. num. 12. Et prædictam communem in eadem materia qua sumus de dote restituenda, tenet Bald. in d. conf. 213. vol. 5. quem refert, & sequitur Franc. de Aret. d. conf. 11. n. 1. vers. & hanc opinionem, ubi loquendo de dote restitutione, dicit hanc esse veram, & communem, idem conf. Bald. refert etiam & sequitur Petr. de Anchar. in Clement. fin. de decim. idem tradit Boët. dec. 327. in casu dote restituenda, & poss. n. 4.

9 Prædictis non obstat ꝑ quod mutato valore monetæ, & sic illius extrinseca bonitate, solutio debeat fieri secundum valorem monetæ de tempore contractus, prout fuit plurium Doctorum opinio, quos refert Jo. Regnand. in tract. de monet. a n. 1. & in terminis de dote restituenda tradit eandem contrariam Affli. decis. 194 ubi n. 1. dicit, ita fuisse decisum per Collegium Neapolitanum, cum subscriptione Doctorum, quos ibi refert, qui omnes pro se adducunt text. in c. olim. causam, & ibi gl. fin. & text. in cap. cum canonicis, de censibus, & nituntur ea potissimum ratione, quia creditur partes voluisse, etiam si non expresserint. Quia responderetur ꝑ quod si agimus de moneta, cujus bonitas intrinseca est mutata, debeat ad solutionem considerari æstimatio, & valor illius de tempore contractus; si vero non bonitas intrinseca, sed extrinseca fuerit mutata, nempe valor, tunc debeat considerari idem valor de tempore solutionis, inspecta æstimatione monetæ antiquæ, ad hoc ut illi æquivalcat valor de tempore solutionis, & sic in eadem bonitate solvatur qua statutum fuit, juxta text. in d. l. cum quid, & tenet Gabr. ubi supra, n. 4. & Soc. n. 4. conf. 101. n. 8. & sic dicta jura

in contrarium adducta intelliguntur, & sententia Doctorum contrarium tenentium, ut expressè videretur innuere idem Joan. Regnand. ubi supra, n. 9 ubi cum superius assensisset contrariæ opinioni, & attulisset jura prædicta, quin & Doctores illam tenentes, dicit, concludo igitur quod solvi debet dos in florenis, qui curabant in Delphinatu tempore contractus, & promissionis dotis, si reperiantur, vel si non currant vel non reperiantur, debet solvi de pecunia minuta argentea tunc currenti ad valorem dictorum florenorum, aliàs si non reperiantur moneta alba, quæ illo tempore curabat, solvetur hodie de currenti, ad valorem tamen intrinsece bonitatis monetæ tunc currentis; ubi expressè vult quod solutio fiat de moneta hodie currenti, ad valorem tamen bonitatis intrinsece monetæ antiquæ; & ita illius æstimatio antiqua attendatur ad hoc ut possit investigari quantitas quæ de moneta, & valore hodierno sit solvenda, siquidem illa debet regulari juxta æstimationem antiquam dictæ monetæ, quæ ad supradicta debet attendi, & hoc voluerunt jura in d. c. olim. causam, & cap. cum canonicis, de censibus. Unde Boët. ubi supra, n. 8. refert tenentes præfatam contrariam opinionem, sed n. 9. dicit nostram resolutionem esse veriore & communior.

Illustissimo Cardinale Pamphilio, Bononiensis bonorum Emphyteuticorum,
Lunæ 2. Decembr. 1596.

SUMMARI A.

- 1 Caducitas ob alienationem rei Ecclesie non incurritur, nisi ea volente.
- 2 Exceptio juris tertij, quod non est exclusivum juris agentis, non potest opponi nisi tertio volente.
- 3 Ecclesia potest declarare se nolle prosequi caducitatem.
- 4 Alienans partem rei Ecclesie non cadit à tota re, sed tantum à parte alienata.
Ampl. etiam si prohibita sit alienatio in totum, vel pro parte, ibid.
- 5 Verba investitura sunt intelligenda ad favorem conductoris contra locatorem.
- 6 Pœna caducitatis evitatur per redemptionem.
- 7 Dummodo redemptio fiat ante declaratam caducitatem, & antequam sit effecta deterior conditio Ecclesie.
- 8 Alienatio rei Ecclesie cum clausula, reservato semper jure Ecclesie, non inducit caducitatem, nisi postquam fuit devotum ad liberam traditionem.
- 9 Alienatio facta à minore sine debitis solemnitatibus est nulla.
- 10 Alienatio rei Ecclesie nulliter facta non causat caducitatem.
- 11 Minor alienans rem Ecclesie, si ante declaratam caducitatem, & ante lapsum quadriennij post majorem ætatem redimat, restituitur adversus istam pœnam caducitatis.

DECISIO CCCXXI.

Domini dixerunt alienationem partis bonorum emphyteuticorum comprehensorum in investitura anni 1488. non obviare Comiti Rovarello, quominus vigore ejusdem investituræ agere possit contra dominos de Bullis pro recuperatione bonorum de quibus agitur, non obstante pacto quod investitis non liceat vendere in toto, seu in parte aliqua sub pœna caducitatis à contractu, & contentis in eo. Quia illa exceptio caducitatis resultans ex alienatione facte irrequisita Ecclesie, ꝑ quæ non incurritur, nisi Ecclesia

volente,

R.P.D. Manzanedo, Romana prætensi cano- nis, seu census, Veneris 16. Martij 1607.

SUMMARIA.

- 1 Solutio est probanda ab eo, qui illam allegat.
- 2 Et clarè, & concludenter.
- 3 Novatio ut inducatur ex delegatione requiritur consensu debitoris cessi.
- 4 Exactio nominis debitoris cessi cedit ad commodum cedentis.
- 5 Periculum nominis debitoris venditi, vel insolutum dati post venditionem, seu insolutum dationem, spectat ad accipientem.
- 6 Debitor dans insolutum nomen sui debitoris cum acceptatione creditoris liberatur.
- 7 Exactio partis crediti præstat presumptionem quod totum fuerit exactum.
- 8 Intellig. 1. procedere in creditore, qui habet in manibus bona debitoris.
- 9 Intellig. 2. procedere in debito, quod unica solutione est solvendum, secus si in diversis terminis, & solutionibus.
- 10 L. Quicumque, C. de apoc. public. lib. 10. procedit quando solutiones sunt facta pro eodem debito.
- 11 Statut. urbis 158. lib. 1. inducens presumptionem solutionis, admittit contrarias presumptiones.

DECISIO CCCXXXII.

Fuit resolutum 23. Junij 1606. summam scutorum sexcentorum sexdecim contentam in concordia de anno 1564. & precedentem ex terminis decursis illius anni census scutorum septuagintaquinque, non esse perpetuam, sed ad tempus collatam, nempe quousque prædicti termini decursi integraliter fuissent soluti. Hodie verò dubitavi.

An constaret præfata Scuta sexcenta sexdecim integrè soluta fuisse? & Domini negativè respondere. Quia cum Domini de Pichis, qui ad prædictam summam tenentur, eam integrè factam allegent, & debent talem solutionem probare, l. quingenta, ff. de solut. glos. in verbo repellere, circa med. in l. 2. C. de jur. emphyt. Quin & clarè, & & concludenter, l. non hoc, C. unde legit. cap. in presentia, & ibi Doctor. de probat. Aymon. conf. 313. n. 1. talis autem probatio non videtur adesse, cum de vera, & reali solutione non constet, & recurratur ad præsumptivam, quæ tamen non suffragatur.

Primo namque assignatio facta ad affectum casualis à Sylvestro delegante quendam Marcum de Falcetino, & Fabritium Grassinum, non inducit solutionem, nec delegationem, cum non fuerit certa, sed respectu fructuum futurorum, pro quibus affectuarij erant debitores ipsius Sylvestri, non tamen in tanta, & certa summa, quæ ascenderet ad certa dicta scuta sexcenta sexdecim; & nec assignatio ab istis affectuariis fuerat acceptata, prout opus erat, ad inducendam ex tali delegatione novationem, & solutionem, juxta Glos. magnam in l. quamvis, §. si mulier, el. 2. & ibi Castren. ff. ad Velleian. Bald. in l. 2. n. 4. C. de execut. rei judic. Sard. alios referens dec. 23. n. 6.

Nec minus datum fuit in solutum nomen debitoris, sed dumtaxat fuit data facultas exigendi ab affectuariis; unde in assignatione dicitur, consentit Dominus Sylvester quod Domini Canonici possint, & debeant exigere à Marco, & Fabritio rem, quæ facultas exigendi videtur data ad commodum cessionarij, & periculum spectabat ad Sylvestrum cedentem, & quia si nihil aut minus à debitore cesso exigatur, id

volente, & declarante, l. 2. ubi omnes, C. de jur. emphyt. Castad. decis. 1. n. 1. & decis. 3. in fin. non potest opponi à Dominis de Bullis, qui respectu bonorum Ecclesiasticorum à Comite habitorem nullum jus habent ab Ecclesia, & tanquam tertij, non possunt excipere de jure Ecclesiæ, quod non est exclusivum juris agentis nisi Ecclesia ipsa volente. Bart. in l. 2. C. de except. rei judic. & tradunt Glos. & Doctor. communiter in d. l. 2. C. de jur. emphyt. Alex. conf. 116. num. 4. lib. 4. Præsertim cum Ecclesia agnoverit bonam fidem, declarando se nolle prosequi istam caducitatem, & quod facere potuit. Abb. in cap. potuit, n. 15. de locat. Crescent. dec. 2. eod. tit. latè Clar. in §. emphyteusis, quest. 10. maxime quia alienatio Comitis fuit de quadam exigua, seu minima parte bonorum in investitura comprehensorum, & propter cujus alienationem Ecclesia non poterat prætere caducitatem quoad alia bona non alienata, de quibus agitur, cap. unie. de Vassall. qui contr. Constitut. Lothar. de communi, Grass. dec. 49. num. 1. cum seqq. Alex. conf. 99 circa fin. lib. 5. Jas. in d. l. 2. C. de jur. emphyteus. n. 115. Clar. d. §. emphyteusis, quest. 13. in fin. & hanc opinionem ut æquiores tenuit Rota in causa Casenatenis bonorum, sub die 8. Februarij 1591. coram Illustrissimo D. Cardinale Platò, ubi etiam aderat in totum, vel in partem sub pœna caducitatis, quæ licet in hoc casu loquatur à contractu, & contentis in eo, ut minus deviet à jure communi, quam fieri possit; intelligenda est ut cadat à contractu, & contentis in eo in totum vel pro parte, prout in totum, vel pro parte contraventum fuerit, l. 2. C. de noxal. & vulga is est regula quod verba investituræ ad favorem conductoris, & emphyteutæ contra locatorem, & dominum sint accipienda, l. veteribus, ff. de pact. Brun. conf. 117. n. 132. præsertim ad evitandam caducitatem. Bero conf. 49. in fin. lib. 1.

Accedit etiam, quod in hac alienatione nullum fuit illatum præjudicium Ecclesiæ, cum ante acceptationem devolutionis bona fuerint redempta, & quod sit ut non dicatur incurta caducitatis, saltem ex æquitate, quam Ecclesia quæ est colitrix justitiæ, & non debet locupletari cum aliena jactura, servare tenetur, ubi ejus jus non est effectum deterius, ut tradit Bart. conf. 34. n. 2. Bero. in cap. potuit, n. 164. extr. locat. cum allegatis per Modern. de caus. privatis. ob alienas. ampliat. 19. n. 2. Quod licet requirat celerem redemptionem arbitrio judicis, & hoc tamen arbitrium Domini intelligebant dummodo redemptio fiat ante declaratam caducitatem, & antequam sit effecta deterior conditio Ecclesiæ. Jas. in d. l. 2. num. 78. C. de jur. emphyt. Redoan. de reb. Eccles. non alienand. §. Emphyteuta, n. 48. & fuit resolutum coram D. meo Seraphino in causa Zamorensi Castri, de Mense Decembris 1576. & in alia casalis Marcigliani, de mense Junij 1587. Ultra & quod ista alienatio fuit facta cum clausula, semper reservato jure Ecclesiæ, & non fuit deventum ad liberam traditionem, quæ elapso septennio, prævia estimatione peritorum erat facienda, quod non habuit effectum, & etiam fuit nulla, tanquam facta à minore sine debitis solemnitatibus, l. 3. C. de reb. eor. l. 3. C. de præd. minor. & & consequenter non causat caducitatem, Bald. in l. 2. n. 3. C. de Episc. audien. & in conf. 9. n. 5. lib. 1. Jas. in l. fin. n. 139. C. de jur. emphyt. Guid. Pap. q. 390. cum alijs per Tiraq. de retract. Lignag. §. 1. glos. 2. n. 6. Vel saltem & præstat justam causam, ut concurrente redemptione ante declaratam caducitatem, & ante lapsum quadriennium post majorem ætatem succurratur minori per viam restitutionis in integrum adversus istam pœnam conventionalem, quatenus ex alienatione fuisset incurta, Glos. & Bald. in l. 3. §. non solum, C. de minor. cum alijs per Modern. Perusina, de restitut. in integr. quest. 82. num. 12.

torum cedit ad eummodum Sylvestri cedentis, l. si con-
veneris, ff. de pignor. act. l. nomen, C. que res pignor. oblig.
poss. Dec. cons. 99. n. 4. & ista est quedam simplex no-
minis cessio, qua creditori magis consulatur, quatenus
quicquid ab affectuarius non haberet, a Sylvestro ceden-
te habiturus esset, & quod secus procederet si non debi-
tori venditum fuisset, vel insolutorum datum, quo casu
periculum nominis ejus contingens post cessionem in-
solutorum spectat ad cessionarium, non ad cedentem, l.
6 pupillo, & sorori, & ibi Cast. ff. de solut. Et sic ex tali
datione insolutorum cum acceptatione creditoris videretur
ei satisfactum, ex Bald. in l. pro debito. C. de bon.
auctor. judic. possid. faciunt tradita à Sord. cons. 22. n. 33.
Cacher. decis. Pedem. 62. n. 9. Unde cum in assignatione
Sylvestri non contineatur datio insolutorum, nec ven-
ditio nominis cessi, sed tantum quedam simplex cessio
facultatis exigendi ab affectuarius, & aliis, nec fuerit ac-
ceptata, videtur ex tali assignatione non potuisse induci
novationem, nec integram solutionem istius summæ, ex
supradictis.

Nec minus facit exactam fuisse à Canonicis partem
7 istius debiti, & ex quo intrat conjectura, quod totum
fuerit exactum, juxta dec. Afflic. 13. n. 20. vers. octava
8 conjectura. Quia & decisio loquitur in casu, quo credi-
tor habens in manibus bona debitoris, sibi ipsi partem
debiti solvit, tunc nimirum si præsumatur totum sibi
9 solvisse, tum etiam & quia talis conjectura intrabit,
quando unicuique debitum unica solutione esset solven-
dum, secus in nostro casu in quo diversis terminis, &
solutionibus annuis integra solutio esset facienda, quo
casu non inferitur nec præsumptivè de parte soluta ad
totum.

Nec intrat conjectura ad præteritas solutiones ex tri-
bus de anno 1588. 1589. & 1590. factis juxta text. in
10 ol. quicumque, C. de apoc. public. lib. 10. & cum istæ solutio-
nes videantur factæ pro satisfactione dictorum scuto-
rum septuagintaquinque annuorum ex censu principali
precedentium, & in festo S. Angeli quoquo anno sol-
vendorum, non autem ad satisfactionem scutorum
quingenta solvendorum quolibet anno in festo S.
Joan. Baptistæ usque ad integram solutionem prædictæ
summæ scutorum sexcentorum sexdecim.

Nec facit præsumptio solutionis desumpta ex Statuto
11 Urbis 158. cum & dictum Statutum admittat contrarias
præsumptiones, ut fuit dictum in illa Romana Collegij,
die 6. Martij 1606. coram D. meo Sacrato. In præsentem
autem contra prædicti Statuti præsumptionem adsunt
aliæ urgentes, nempe assignatio, cujus virtute debitores
credebant se solvisse, unde non est præsumendum so-
lutionem alio modo factam fuisse, cum etiam constet
de parte solutionis veræ, & realis diversis vicibus, &
per distincta, & intermedia tempora factæ, quæ ex-
cludunt præsumptionem Statuti, quin & interrompunt
quæcumque præscriptionem, tam statutariam, quam
legalem.

Illustrissimo Cardinali Blanchetto, Romana
de Theodolis, Veneris 17. Aprilis 1592.

SUMMARI A.

- 1 Alienatio rei prohibita alienari, qua non offendet men-
tem testatoris, non inducit contraventionem.
- 2 Alienatio fructuum rei prohibita alienari non operatur
contraventionem.
- 3 Emphyteuta alienans fructus non dicitur alienare rem
ipsam, nec incidit in penam caducitatis.
- 4 Vassallus alienans commoditatem feudi feudo non pri-
vatur.

- 5 Intellige si alienatio facta ab hærede gravato, Emphytea-
ta, & l. assallo non excedat vitam ipsorum.
- 6 Jussus Judicis præbet justam causam excusationis.
- 7 Filius tenetur alere patrem pauperem.
- 8 Prohibitio omnis generis alienationis, & obligationis in-
telligitur de ea per quam deveniri possit ad rei prohi-
bitæ alienari alienationem.
- 9 Census differt à fructibus census.
- 10 Super re prohibita alienari, potest imponi servitus dura-
tura durante vita imponentis.
- 11 Fructuum perceptio potest concedi à prohibito alienare
absque incurfu pœnæ.
- 12 Redemptio rei alienata facta ante declarati-nem cadu-
citatatis liberat à pœna.
- 13 Contraventionis exceptio eatenus durat, quatenus durat
contraventio.

DECISIO CCCXXXIII.

Fuit resolutum duas donationes præsuppositas in
dubio factas per Marchionem Theodolum, alteram
scilicet matri, alteram Avunculo, non esse tales, ex
quibus ipse ceciderit ab hæreditate sibi ab Episcopo
Gadicensi relicta. Cum enim testator solum præ oculis
haberet conservationem bonorum in familia, & ma-
joratus per ipsum instituti, & ubicumque ex alienatio-
nibus mens ipsius non offenditur, licet verba repugna-
re videantur, non dicitur contraventionem dispositis in
testamento, Arg. cons. 169. Jas. in l. filius familias. §.
Divi, num. 78. ff. de leg. 1. Socin. jun. cons. 28. n. 3. lib. 2.
Alba cons. 97. n. 17. Donationes autem cum non com-
prehendant bona, sed tantum fructus bonorum, & do-
mus habitationem, & non operantur effectum contra-
ventionis, l. codicillis, §. instituto, ff. de leg. 2. l. Pater, in
princ. ff. de leg. 3. sicut emphyteuta alienando fructus, &
rei emphyteuticæ non dicitur alienasse rem ipsam, nec
incidit in penam caducitatis, Grat. cons. 22. n. 3. in 1.
Tiraq. de retractu Lignag. §. 1. glos. n. 41. Vassallus &
etiam alienans commoditatem feudi feudo non priva-
tur, Ruin. cons. 176. n. 13. in 1. & conferunt alia deducta
exempla per D. Benetium.

Non obstat quod donatio facta matri sit ad vitam
marris, & quod allegata procedunt in alienationi-
bus, quæ non excedunt vitam alienantis. Quia cum
verisimile sit ex ordine naturæ filium fore superstitem
matri, hæc alienatio non videtur dolosè facta in frau-
dem vocatorum, tum quia morte Marchionis expirat,
l. lex vestigali, ff. de pign. leg. 1. C. si pign. dot. fuer. & eo
magis, quod præcessit jussus Judicis, & qui præbet jus-
tam causam excusationis, l. non videtur, §. si quis jussus, ubi
Dec. ff. de reg. jur. §. l. in cap. 2. num. 1. de prohib. feud.
alien. per Fridericum. Et fuit facta ex causa alienationum
ad quæ & filius tenetur, l. si qui à liberis, ff. de liber.
agnos. quæ obligatio ad filios Domini Theodoli, cum
illis decessisset, si sine illis ad Dominum Joannem
transisset.

Non obstat quod testator prohibuerit & omne genus
alienationis, & obligationis. Quia intelligitur de ea ob-
ligatione, & hypotheca, per quam deveniri possit ad rei
prohibitæ alienari alienationem, l. fin. C. de rebus alien.
non alien. Feller. in prax. censuar. fol. 317. & fuit resolu-
tum coram bon. mem. D. de Rubis in una Romana vi-
nearum, 4. Februarij, & 22. Martij 1572.

Quod autem hæc donationes non excedant ipsam
commoditatem percipiendi fructus, patet quia & domus
donatur matri pro ipsius habitatione, & ad habitandum,
& non donatur census, sed pro summa scutorum mil-
le quingentorum quadraginta septem fructus & redditus
censuum.

Quo verò ad donationem factam Avunculo, licet
videatur alienatus usufructus, tamen si perpendantur
verba

verba ipsius donationis magis sonare videntur in factum, quàm in jus, ut patet ibi, usufructum, & introitus, & reditus, & proventiones, & ibi, ad habendum, tenendum, fructificandum. Et communis est opinio, quod postea super re prohibita alienari non potest servitium durante vita imponentis. Curt. de feud. part. 4. §. 14. & fructuum perceptionem non posse alteri concedi supra dictum fuit, & tradit idem Curt. quest. 15. loco supra citato, in fin. & Modern. à Petra de fideicommiss. quest. 8. num. 104.

Sed tollit omnem difficultatem rescissio hujus donationis ante acceptam caluitatem à D. Joanne, ex quo poena evitatur, quod non habet locum nisi declarata caducitate per substitutum, prout dicitur de emphyteuta alienante irrequisito Domino, ut non cadat nisi ipso volente; Butt. conf. 35. Alex. conf. 106. n. 4. lib. 4. Modern. de Emphyteut. de caus. privat. ob alienat. irrequis. d. min. ampl. 29. n. 2. quod & contraventionis exceptio caenus datat, quatenus ipsa contraventio, ut fuit aliàs resolutum coram R.P.D. meo Decano, in causa Portuensi honorum.

Ex quibus, & aliis deductis pro D. Theodolo fuit decisum, ex his duabus donationibus ad hereditate non cecidisse.

Illustrissimo Cardinale Blanchetto, Romana de Theodolis, Lunæ 8. Novembris 1595.

SUMMARI A.

- 1 Prohibitio alienationis, latissime sumpto vocabulo, comprehendit pignorationem, & hypothecariam obligationem. Maxime si in casu contraventionis alter vocetur, ibid.
- 2 Ad unguem, inviolabiliter, hac verba idem important quod ad litteram, & formaliter.
- 3 Testator declarans irritam, & nullius roboris quancumque alienationem, comprehendit etiam alienationem de facto factam, licet nulliter de jure.
- 4 Voluntas Principis inter impossibilia connumeratur.
- 5 Alienans rem expresse prohibitam alienari sub poena non evitat poenam per redemptionem.
- 6 Limit. si prohibitio sit tacita.
- 7 Ubi eadem est ratio, ibi debet esse eadem dispositio, etiam testatoris.

DECISIO CCCXXXIV.

Fuit per Dominos resolutum, testatorem respexisse nudum factum per quod res hereditaria ipsius fuerit in alium de facto translata, non autem juris effectum, idque ex pluribus verbis testamenti. Primò dum prohibet omnem, & quancumque alienationem, alienationis latissime sumpto vocabulo, vocando proximiores in gradu statim secuta alienatione. Nam ex ipsis verbis alienatio de facto necessariò censetur comprehensa postquam pignoratitiam, & hypothecariam obligationem prohibet expresse, ad quas alienatio latissime sumpto vocabulo aliàs referri potuisset, & per vocationem proximiorum in casu alienationis multò magis prohibuisse censetur idem alienationis genus. Bald. in cap. aut si libellatio, n. 4. quib. mod. feud. amitt. Corn. conf. 243. n. 3. lib. 3. Molina de primog. lib. 4. cap. 1. n. 22. Roder. Suares alleg. 3. n. 7. Ant. Gomez. ad l. 40. Tauri, n. 28. Præcipue attenda alia clausula. Quod ejus prohibitio ad unguem, & inviolabiliter oblectetur, quod idem importat, quod ac si dixisset, ad litteram, & formaliter. Dec. conf. 247. n. 2. Et in nihilo

penitus contraveniatur, cap. 3. de off. ord. cap. 1. de co. mittit. in posses. rei serv. caus. Soc. conf. 115. n. 3. lib. 1. Præterea quod declarando omnem, & quancumque alienationem irritam, & nullius roboris, & momenti, tam factum, quàm juris effectum considerasse, & prohibuisse videtur. Decian. cons. ult. num. 15 lib. 1.

Itis secundum aliquos ex Dominis accedit prohibitio non solum obtinendi, sed querendi licentiam à Summo Pontifice, per quem derogatur ejus voluntari: quod quæ causa cum pendeat à voluntate Principis, inter impossibilia connumeratur, l. idem Julianus, §. ult. ff. de leg. 1. l. continuus, §. cum quis, ubi Glof. & Butt. ff. de verb. Alex. conf. 224. num. 4. lib. 6. Quare testator considerando in actu ferè impossibili contemptum suæ voluntatis, censetur multò magis voluisse prohibere alienationem de facto, quæ facile potest contingere; propter timorem enim alienationis futuræ prohibetur impetratio licentiæ alienandi: ergo multò magis prohibita censetur ipsa alienatio de facto, ex regula propter quod unumquodque tale, & illud magis.

Non obstant in contrarium considerata, & Primò hæc omnia procedere quatenus inter sit vocati, non autem quatenus non inter sit. Quia Doctores omnes supra allegati indistinctè quod concludunt alienationem non posse recuperare, sed ita tamen admitti illum qui in poenam est vocatus, & rejici tanquam indignum à revocatione rei alienatæ; secus quod est in tacita, ut in Glof. 2. communiter recepta in l. cum pater, §. libertis, ff. de legat. 2. Ferdin. Loaz. in l. filius familias, §. Dicitur, n. 114. ff. de leg. 1. Quia consideratur nedium interesse vocati, sed contemptus voluntatis testatoris.

Secundò non obstat quod testator solum nudum factam prohibuit in casibus expressis. Quia ratio conservandi bona integra, & in perpetuum in familia habet locum in omnibus casibus, & prohibitio consequenter refertur ad omnem casum, quod cum non detur ratio divestitatis, quare magis voluerit in uno quàm in alio disponere, Paris. conf. 19. n. 22. lib. 2. Gabr. de Clausul. conclus. 9. n. 24. Imò adest clausula clara complectens omnes casus, ibi, & hæc omnia toties quoties tenet.

Quod autem ex his sequatur, & an præsentæ alienationes factæ per D. Theodolum sint vel non sint tales, erit alterius inspectionis.

R.P.D. Manzanedo, Romana fructuum dotis de Paluzzellis, Lunæ 2. Aprilis 1607.

SUMMARI A.

- 1 Dotis fructus constante matrimonio spectant ad maritum.
- 2 Fructus census cessi debentur cessionario de die cessionis.
- 3 Cedens censum si fructus illius exigat, tenetur eos cessionario restituere.
- 4 Quondam, hac dictio denotat eum cui adjicitur, esse mortuum.
- 5 Verba enunciativa probant inter partes contrahentes.
- 6 Et multò magis favore dotis.

DECISIO CCCXXXV.

Fuit resolutum coram bon. mem. Litta, 28. Junij 1602. fructus dotis non deberi Dominæ Lucretiæ pro tempore, quo maritus illius vixit, quod cum ad illum pro eo tempore spectassent, juxta text. in l. dotis fructus, ff. de jure dot. l. pro oneribus, C. eod. Unde defuncto marito, si dos consisteret in pecunia, fructus fuissent debiti Dominæ Lucretiæ à die interpellationis judicialis

cialis, juxta Statutum Urbis 157. lib. 1. & fuit dictum in eadem decisione.

Sed cum in instrumento Anni 1593. inter Dominam Lucretiam, & fratres celebrato, ipsi fateantur dotem scutorum mille quingentorum fuisse assignatam Dominæ Lucretiæ, illamque fuisse investitam super quadam vinea ipsorum fratrum, quam ipsi vendiderunt Dominæ Comitissæ Sfortiæ pro scuis duobus millibus trecentis sex, pro quibus emptrix imposuit annum censum super Casali Palazzetto, unde fratres recognoscentes bonam fidem erga d. Lucretiam, & ne indotata remaneret, declaraverunt in dicto censu scutorum duorum millium trecentorum sex fuisse, & esse comprehensa dicta scuta mille quingenta dotis dictæ Lucretiæ, & propterea ad illam spectare: unde illi ceiserunt jura, & actiones in dicto censu illis competentia pro dicta rata dotis, & sic ¶ clarus est fructus dicti census pro summa dictæ dotis Lucretiæ, & quod si ipsa acceptavit prædictam cessionem, & debuit illum habere à Domina Comitissa, si fratres eos exegerunt ¶ tenentur illos Dominæ Lucretiæ restituere, ad tradita per Patil. conf. 88. n. 14. & seq. lib. 1. per sext. in l. 3. §. illud tenendum, & in §. tantum, & per text. in l. venditor, l. ultima, & utrobique Salic. ff. de hered. & act. vendit.

Quæ obligatio fratrum solvendi dictos fructus Dominæ Lucretiæ incipit à morte ejus mariti, & sic à dicto anno 1593. quo prædictus contractus celebratus fuit, & in quo tempore dictæ mortis constat per confessionem fratrum, quatenus ibi fateantur Dominam Lucretiam nuptam fuisse quondam Petro. Quæ dictio, ¶ Quondam, denotat maritum iam mortuum, ut nos. Jacob. Bourig in l. cum aliquis, C. de jur. dot. & Alber. in suo Dictionario, in verb. Quondam, & Alex. conf. 14. n. 15. lib. 6. Et quam vis verba dictæ confessionis sint ¶ enunciativa, probant inter partes contrahentes, ut notant id Alex. conf. 112. n. 1. eod. lib. 6. per sext. in l. optimam, C. de contr. & commiss. stipulat. & in l. quadam, ff. de probat.

Quæ magis ¶ procedunt in casu dotis, ex notat. in l. 2. C. de dot. promiss. tradit Affl. & decis. 83. n. 4. & 5. Unde intrat prædicta obligatio fratrum de solvendo fructus dotis Lucretiæ.

R. P. D. Manzanedo, Romana fructuum dotis de Paluzzellis, Lunæ 14. Maij 1612.

SUMMARI A.

- 1 Fructus census non debentur post illius extinctionem.
- 2 Fructus census non debentur creditori habenti hypothecam censum.
- 3 Hypotheca non sufficit ad fructuum acquisitionem.
- 4 Hypotheca non præstat creditori titulum, nec possessionem rei hypothecata, sed tantummodo actionem ad consequendum suum creditum super re hypothecata.
- 5 Fructus dotis vivente marito, non ad uxorem, sed ad maritum pertinent.

DECISIO CCCXXXVI.

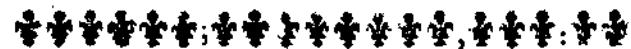
IN decisione in ista causa facta coram me 2. Aprilis 1607. fuit dictum, fructus census scutorum duorum millium trecentorum sex impositi per Dominam Comitissam Sfortiam super Casali Palazzetto, stante instrumento recognitionis bonæ fidei celebrato de anno 1593. inter Dominam Lucretiam, & fratres de Paluzzellis, ex assignatione sibi facta deberi pro dote scutorum mille quingentorum Dominæ Lucretiæ, & quod si qua acceptavit prædictam cessionem, debuit illos habere à Domina Comitissa Sfortia; sed si non

obstante dicta cessione, fratres qui habuerunt istos fructus à Comitissa tenebantur illos Lucretiæ restituere, & quod ista obligatio fratrum solvendi dictos fructus Lucretiæ incipiebat à morte ejus mariti, & sic à dicto anno 1593. quo prædictus contractus fuit celebratus, & de quo de dicta morte constat per confessionem fratrum, ut latius in dicta decisione. Quæ quidem quia fuit facta Lucretia tantum informante, idcirco pro parte hæcendum dictorum fratrum de Paluzzellis valide negabatur fructus dicti census deberi Lucretiæ, & sic fuit petitum de novo audiri super eisdem, & Lucretia etiam voluit de novo audiri, præcedens dictos fratres ad fructus suæ dotis teneri non solum à dicto anno 1593. verum ab anno 1590. Unde hodie super eisdem causa repropofita, utraque parte informante, & inspectis de novo deductis apparuit prædictum censum scutorum duorum millium trecentorum sex extinctum fuisse de anno 1590. ita ut de tempore dictæ recognitionis, & assignationis, census non esset in rerum natura, & sic ¶ nec fructus ex illo deberi.

Nec obstat quod de tempore dictæ extinctionis fuerit ex eisdem pecuniis creatus novus census scutorum mille, & subrogatus in locum primi, quia de isto ultimo censu non debentur fructus Lucretiæ, cui nulla de illo facta fuerat assignatio, nec in eo habebat aliquam hypothecam. Et quamvis illam haberet, non ex eo poterat percipere dictos fructus, ¶ ad quorum perceptionem non sufficit res hypothecata, ¶ cum per illam quis non habeat titulum nec possessionem ¶ sed tantummodo actionem ad consequendum super re hypothecata suum creditum, ad text. in §. Item Serviana. Inst. de action. Negul. de pignor. part. 1. n. 4. Et prædicta subrogatio fuit facta tantum respectu evictionis, quoad Dominam Comitissam Sfortiam, & Septimum Patignanum, qua extinctione stante parum prodest Lucretiæ acceptasse prædictam assignationem sibi factam de anno 1593. prout in instrumento dictæ assignationis realiter illam acceptavit.

Nec etiam apparet istos fratres habuisse fructus dicti census scutorum duorum millium trecentorum sex ab anno 1593. à Comitissa, nec potest apparere, cum constet de dicta anteriori extinctione census: unde venit dicendum, Dominæ Lucretiæ non deberi prædictos fructus, nec ab anno 1593. nec minus ab anno 1590. cum de illo tempore maritus viveret, & resolutum ¶ fuerit tam coram bon. mem. Litra, 3. Junij 1602. quam coram me. in dicta prima decisione, vivente marito dictos fratres non teneri ad fructus dotis Lucretiæ; ultra quod nullatenus constat de morte mariti ante dictum annum 1593. nec testes dati illam probant, sed tantum illius absentiam, & discessum ab urbe.

An autem interesse aliquod debeat Lucretiæ; Domini reliquerunt particula: iter videndum.

R. P. D. Penia, Ravennatensis census, Mercurij 27. Januarij 1610.

SUMMARI A.

- 1 Census imponi potest solvendus ad rationem decem pro quolibet centenario, & anno.
- 2 Accollans sibi censum debet illum solvere ad rationem ad quam fuit impositus.
- 3 Equitas non patitur ut penes unum sit res ipsa, vel illius pretium, & pars oneris existentis super dicta re sit penes alium.
- 4 Augmentum, vel diminutio debiti ad eum spectat, ad quem spectat solutio debiti.
- 5 Verba in dubio, stant potius demonstrative, quam restrictive.

CUm Domini de Tuschis imposuissent annuum censum scutorum sexcentorum auri in auro super quibusdam bonis dominorum Rasponorum, & Lupatellorum de ipsorum consensu, illumque vendidissent Dominæ Franciscæ Guerrieriæ de Gonzaga pro scutis sex mille auri in auro ad rationem scutorum decem pro centenario auri in auro quolibet anno, & longo post tempore vigore eujusdem concordiæ, sive transactionis inter Dominos de Gonzaga, Rasponos, & Lupatellos, in qua fuerat dictum præter alia quod censuari, prætendebant solvere ad rationem iam solutam, videlicet libras quatuor, & solidos quatuor pro scuto monete Romandiolæ. Cæsar Gallus, qui quædam Pulcorum bona in territorio Casenæ pro scutis quinque millibus emerat, & censum sibi pro eadem quantitate accollaverat, non ad prædictam rationem decem auri in auro pro centenario, sed octo fructus solvere prætendebat.

Dubitavi ad quam rationem censum solvere teneretur. Et Rota ꝑ utraque parte informante Cæsarem teneri solvere ad rationem decem auri in auro juxta cursum Civitatis Mantuæ pro centenario censuit, quia licet tempore obligationis Cæsaris non solveretur nisi ad rationem octo pro centenario, nec Cæsar videretur ad amplius teneri, præsertim cum sexto Capitulo conventionis Cæsar se obligaverit solvere dictum censum ea forma squâ dicti debitores de præsentibus solvebant, quia tamen in dicto Capitulo sexto procedebatur ulterius, & dicebatur, *Et crescendo, & decrescendo dicto Livello sicut vado à damno, & beneficio respectivamente di detto Signor Compratore*; ideo licet tempore contractus non solveretur nisi ad rationem octo pro centenario, inspecta tamen primæva origine impositionis census ad rationem decem solvere debuit pro quolibet centenario, & anno.

Quod etiam deducebatur ex eo, quia ꝑ accollatio Cæsaris facta intelligebatur juxta formam, & naturam ipsius census, & præsertim inspectis illis verbis, *Deve haverè il peso, & soto entrare nelli censi*, quibus denotabatur subrogatio Galli in locum Tuscorum, & propterea tenebatur ad solutionem sicut *Tuschi, l. si enim, §. qui injuriarum, ff. si quis caution.* concurrebat etiam mens Tuscorum, qui respectu summæ scutorum quinque millium ab onere solvendi censum illum in Cæsarem transferendo se liberare voluerunt, quod æquitati consonum erat ꝑ ne res, vel pretium esset penes Cæsarem, & pars oneris penes Tuscos. Accedebant præterea verba paulò ante ponderata. *Et crescendo, & decrescendo il Livello*, que non poterant restringi ad variationem monete, cum loquerentur de augmento ipsius Livelli, ꝑ quod augmentum etiam non fuisset expressum, spectasset ad Cæsarem, ad quem spectabat solutio Livelli.

Nec aliud suadebant verba illa, *In quella maniera che detti Signori venditori pagano*, quia dicebatur ea potius stare demonstrativè, quàm restrictivè, sicut ꝑ in dubio venit interpretandum. Craver. *incipit divino subsidio, n. 5. lib. 2. Ceph. cons. 539. incipit ad favorem Serenissimi Ducis Ferrariæ, n. 91. & seq. lib. 4.*

Reverendis. D. Coccino Decano, Romana census, Lunæ 21. Junij 1604.

SUMMARIA.

- 1 Cameralis obligatio non admittit exceptiones extrinsecas à contractu.

2 Cameralis obligatio non vulneratur per sententias latis in alia causa.

DECISIO CCCXXXVIII.

Fuit per Dominos resolutum Dominum Alexandrum teneri executivè liberare Altovitum, stante eius clara obligatione in forma Camere, ꝑ qua non admittit exceptiones extrinsecas à contractu & requirentes altiorum indaginem. *Castad. decis. unic. de mutui petitione. G. l. l. ad 4. part. oblig. Cameral. q. 1. & fuit dictum in causa Tiburtina Castri Sancti Pauli, 17. Martij 1564. Marco Cotta, & alias sapius.*

Nec est verum quod obligatio Cameralis fuerit vulnerata per sententias Rotales, quia D. Alexander vigore reconventionis egit contra Altovitum, & licet obtinuerit sententias favorabiles, tamen ꝑ cum sint late super alia causa non vulneraverunt obligationem Cameralem, cum ad id requiratur quod sententia sit lata in eadem causa ad effectum vulnerandi, ut in causa Romana pecuniaria de Columbis, 10. Novemb. 1593. coram Illustrissimo D. meo Pamphilio.

Reverend. D. Coccino Decano, Mirandensis Pensionis, Lunæ 7. Maij 1612.

SUMMARIA.

- 1 Regola Cancellaria 26. de non judicando juxta formam supplicationis non procedit in possessorio retinenda.
- 2 Hæredi non datur remedium retinenda ex persona sub auctoris.
- 3 Possessio defuncti non transfertur in hæredem sine nova apprehensione.
- 4 Etiam si sit hæres suus.
- 5 Possessio cedentis juvat cessionarium in incorporalibus.
- 6 Fidejussori competunt omnes exceptiones, que coherent rei.
- 7 Obligatio de solvendo absque aliqua exceptione non excludit exceptionem justam.

DECISIO CCCXXXIX.

Placuit R. P. D. Mathæo Boratto Locumtenenti Reverendissimi D. A. C. consulere Rotam me proponente super eo, An esset relaxandum mandatum ad favorem hæredum pensionarij defuncti pro terminis decursis in vita pensionarij contra Mercatorem, qui se obligaverat solvere liberè, & absque aliqua exceptione. Et Domini negativè resolverunt. Quia cum literæ pensionis non fuerint expeditæ, oblat dictis hæredibus regula 26. Cancellariæ S. D. N. de non judicando juxta formam supplicationis, & nos. *Castad. decis. 1. super regul. Mohed. decis. 4. n. 2. de rescript. & decis. 2. de privileg. & in terminis pensionis dicit Gigas de Pension. quest. 34. num. 10.*

Nec relevat, quod Bernardinus pensionarius erat in quali possessione exigendi; Regula autem ꝑ præfata non procedit in possessorio retinenda, licet aliud sit in alio possessorio, in quo requiritur titulus coloratus, ne detur vitiosus ingressus, ut declarando verba regulæ dixit Rota in causa Anconitana pensionis, 15. Junij 1587. coram Illustrissimo Cardinale Platto. & in alia Toletana pensionis 5. Decembris 1603. coram bon. mem. Justo Nam fuit responsum, quod objectum procederet si dictus Bernardinus hodie viveret, & ageret remedio retinenda: sed cum hodie ipse non vivat; neque

- 2 neque agat, † sed ipsius hæredes sint illi, qui agunt, non possunt in vniuersum summario possessorio, ex persona p. æt. Bernardini, † cum possessio defuncti non transferatur in hæredem sine nova apprehensione, 4 *l. cum hæredes*, ubi Doctor. ff. de acq. p. ff. † Etiam quod si sui hæres, Bald. in fin. n. 2. C. de edict. E. Had. toll. Albet. in l. 1. §. hoc interdictum, n. 2. ff. quor. bon. Nat. conf. 439. n. 3. Paris. conf. 13. n. 4. lib. 1. Alex. conf. 37. post med. vers. saltem in causa nostro, lib. 1. ubi quod ista est communis opinio, & hanc opinionem Rota seruat, & sæpissimè fuit resolutum.
- 5 Neque applicatur, † quod cum vestimur in incorporabilibus possessio cedentis iuret cessionarium. Nat. conf. 398. n. 48. Meno. h. de retinend. poss. rem. 3 n. 259. & seq. & fuit resolutum in causa Bononiensi pensionis, 17. Maij 1593. coram Illustr. D. Cardin. Mellio. & in causa romana census, 24. Octob. 1588. coram Orano, & in simili causa Rom. census, 8. Martij superioris anni, coram R. D. meo Decano. Quia hic non seruat in cessionario, sed in hærede, quo casu possessio non transferatur, sed requiritur nova apprehensio per supradicta.
- Neque est verum, quod præfata non possunt considerari ad favorem mercatoris, qui se obligavit solvere liberè, & absque aliqua exceptione. Quia † isti mercatori tanquam fideiussori competunt omnes exceptiones, quæ coherent rei, licet non personæ principalis debitoris. Hyppol. Masil. in Rub. de fideiuss. n. 313. & n. 314. qui iura, & Dolores alleg. Et † obligatio de solvendo liberè, & absque aliqua exceptione non excludit exceptionem iustam, qualis est ista, de qua agitur, ut patet ex supradictis, ut in puncto dicunt Rom. in conf. 211. n. 2. col. 2. circa med. vers. non enim obstat dicere, *l. in l. 1. num. 7. in 1. Lectur. C. de sacros. Eccles. Felin. in cap. causam qua, n. 22. de rescript. Hyppol. de Masil. in d. rub. de fideiuss. n. 219. & singul. 352. & in praxi Crimin. §. ultima quest. num. 2. Gambar. in repet. cap. 1. n. 8. vers. 3. nota, de rerum perenn. Tiraq. in l. si unquam, in præf. n. 121. de revoc. donat.*

Reverendis. D. Coccino Decano, Assisensis, census, Mercurij 22. Junij 1605.

SUMMARI A.

- 1 Quilibet est rei sue moderator, & arbiter.
- 2 Donatio ob causam non eget insinuatione.
- 3 Dominium non transferatur sine traditione.
- 4 Limit. si adhibeatur clausula constitui.
- 5 Onus adimplendum post contractum perfectum importat modum, non conditionem.
- 6 Modo non impleto per donarium, dominium rei donata resolvitur ipso iure, & redit ad donantem.
- 7 Intellige si donans ita declarat.
- 8 Caducitas licet ipso iure incurratur, requiritur tamen declaratio domini.
- 9 Pactam resolutionum habet locum volente eo ad cuius favorem fuit positum.

DECISIO CCCXL.

Dubitavi an donatio facta per Cæsarem Andreæ fratri fuisset valida, ita ut esset translatum dominium in donarium, ad effectum ut census impositus per Andream sustineretur. Et Domini affirmativè resolverunt, quia † unusquisque in re sua est moderator, & arbiter, *l. in re mandata, C. mand.* nec reperitur in jure prohibitum, ne frater, nisi sit minor, possit donare fratri. Et in hoc casu insinuatio non videbatur necessaria, † cum donatio sit ob causam, ut scilicet alimenta

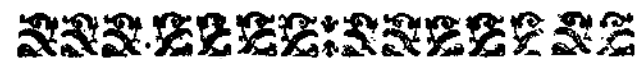
præstentur. *Glof. 3. in l. Aquilius, aliàs Atrillius, ff. de donat. ubi Barr. n. 3. Alex. conf. 12. num. 3. lib. 1. Parpur. conf. 363. n. 29. Nat. conf. 609. n. 20. & 39. Molin. de primog. Hispan. lib. 1. cap. 8. n. 16.*

Neque de translatione Domini potest dubitari quia licet † sine traditione non acquiritur, *l. traditionibus, C. de pact.* tamen in instrumento adest clausula constituti, quæ operatur † translationem possessionis ad quoscunque effectus, *l. quadam mulier, ubi Glof. Barr. & aij, ff. de rei vendic. l. quamvis, §. 1. l. quod meo, ff. de acquir. poss. Berol. conf. 11. n. 12. lib. 3. Afflict. decis. 299. latè Tiraq. de jur. constit. possess. part. 1. num. 2. & 3. & part. 3. limit. 11. Et fuit la è deductum in causa Satriana bonorum, 23. Octobris 1591. coram Illustrissimo D. Cardinale Pamphilio, ex quibus sequitur impositionem census fuisse validam, & sustineri.*

Non obstat quod ista donatio fuit facta ut alimenta præstentur, † quia non idèd fuit conditionalis, sed modalis, cum onus alienandi post ipsam donationem esset adimplendum, *Barr. in l. quibus diebus, §. Terminus, n. 1. §. & 6. de cond. Barr. conf. 48. in princ. & fuit dictum in causa Cavallicensi Baronix, 27. Februarij 1576. coram bon. mem. D. de Rubeis.*

Nec facit quod † cum non fuerit impletus modus præfatus, non fuerit scilicet alimenta præstita, dominium redit ipso iure in donantem, *l. 1. C. de donat. que sub. mod. Glof. in d. l. traditionibus, ubi Curt. jun. n. 26. C. de pact.* Quia quicquid sit de illa questione, cui hac in re onus probandi incumbat, de qua per Sord. de aim. tit. 1. q. 48. n. 53 & seqq. ad effectum tamen † resolutionis contractus requiritur voluntas, & declaratio donatoris, quæ non intervenit in hoc casu, ut ipso iure dicatur dominium rei donatæ in donantem rediisse, *l. 2. ff. de leg. commis. Tiraq. in l. si unquam, in verb. revere, n. 10. C. de revoc. don.* quò loci plura limita deducit, & inter alia quod caducitas licet incurratur ipso iure, tamen † intelligitur domino rei emphyteuticæ volente, & declarante, *Jas. in l. in emphyt. n. 6. & seqq. de jure emphyt. & facit decisio in causa Spoletana terrarum, coram R. D. Archiepiscopo Rhodiensi, 15. Decembris 1599. † ubi quod pactum resolutionum habet locum volente eo ad cuius favorem fuit impositum.*

Neque officit divisio facta 14. Octobris 1592. inter dictos donatarios, & donantem, quia per talem divisionem non potuit Andreas præjudicare emptori census, cum divisio fuerit facta voluntate Andreæ ad hoc directè tendente, Tiraq. qui distinguendo post alios ita resolvit *de retract. convent. §. 3. glof. unic. n. 10.*

Illustr. D. Cardinale Platto, Mediolanensis fructuum, 26. Maij 1589.

SUMMARI A.

- 1 Fructus in spolio non veniunt nisi à die morte litis.
- 2 Intellige quando fructus veniunt accessorie. Secus quando fructus petuntur principaliter, n. 4.
- 3 Spoliatus annuis prestationibus potest illas petere à die commissi spoly.
- 5 Prestationes annue quando petuntur in iudicio restitutorio, debet fieri condemnatio ad omnes prestationes decursas à die commissi spoly.
- 6 Comparens in iudicio ut defendat, debet condemnari ad omne id in quo fuisset condemnandus si pro cuius defensione comparet.

DECISIO CCCXLI.

Licet regulariter † soleat Rota spoliatorem non violentum condemnare in fructibus à die morte litis

litis, non autem à die spoliij, *dec. 4. & 10. de rest. spoliat. in nou. Cañad. dec. 1. de caus. posses. & propriet. loan.*
 2 Paul. *dec. 36. & 110. Caputaq. dec. 7. part. 2.* Hoc tamen est intelligendum quando agitur principaliter ad rem aliquam, cujus fructus accessorie videntur restituendi; tunc enim facienda est condemnatio in dictis fructibus à die motæ litis, ut supra dictum est. *secus*
 3 autem tunc cum principaliter agitur ad ipsos fructus, quos quis principaliter petit tanquam spoliatus, ut sit in annuis præstationibus, in quibus spoliatus potest petere iudicio possessorio ipsos fructus subtractos, *Gyg. de Pension. quæst. 47. n. 8. & habetur apud Bisignet. dec. ultim. de restit. spol. & dec. 3. eod. tit. in antiq. tunc*
 4 enim facienda est condemnatio ad omnes pensiones decursas, & subtractas, prout superioribus diebus fuit resolutum coram R. P. D. Gypso in una Casaranzustana pensioni, & tradit Paleor. *dec. 3; 6.* Cuius est ratio,
 5 t quod cum ipsæmet pensiones iudicio possessorio petantur, non potest dici facta plenaria restitutio iuxta propositam actionem, nisi illæ omnes in præteritum subtractæ solvantur, ut docet Inn. in cap. querelam, n. 3. *vers. & nota, extr. de elect.*

Quare cum in hoc iudicio Cribellus non egerit principaliter ut restitueretur ad jus percipiendi hos fructus, sed super ipsismet fructibus sibi subtractis, & in præteritum non solutis, iudicium contra colonos debitores eorumdem fructuum, seu canonum intentaverit, concluderunt Domini in hac causa faciendam esse condemnationem à die spoliij, non autem à litis motæ. Et hac distinctione attendita, an scilicet agatur ad ipsam rem principaliter, accessorie autem ad fructus, an verò fructus ipsi petiti, & in iudicium deducti fuerint, & cum hac distinctione dixerunt non obstare iudicium factam coram R. P. D. Gypso in causa Romana usus fructus portarum, 14. Octobris 1585.

Non etiam obstat si dicatur non agi de condemnandis colonis, sed agi de condemnando ipso Sparafigio, qui has pensiones Cribello debitas à colonis exegit.
 6 Quia tunc cum Sparafigius ad causam venerit, & iudicium in se suscepit pro colonorum defensione, quia ab illis indebitè exegit, ipse venit condemnandus ad omne id, in quo fuissent condemnandi coloni si Sparafigio non solvissent.

Illustr. D. Card. Lancellotto, Romana relevationis indemnitas, Lunæ 12. Iunij 1606.

SUMMRIA A.

- 1 Mora debitoris nocet fidejussori.
- 2 Promissor indemnitas non est in mora ante interpellationem.
- 3 Mora non contrahitur contra relevatorem absque interpellatione.
- 4 Interesse non debetur sine mora.
- 5 Interesse non per lucrum actoris, sed per damnum rei infigitur.

DECISIO CCCXLII.

Placuit Domini decisio in hac causa facta, quod Molina licet esset fidejussor, uti principalis, & insolidum obligatus, & promiserit indemnem relevare Didacum, tamen cum non fuerit interpellatus, neque in aliqua mora constitutus, immo neque sciverit, quod Perez. principalis debitor non satis fecisset dominis de Errera, & Costa creditoribus, & quod propterea Didacus Francus vellet accipere pecunias ad cambium, non teneatur ad aliquod interesse.

Decis. Rot. Rom. pro Traff. de Cens.

Nam hic adsunt duæ diversæ obligationes diversis temporibus factæ, altera ad favorem Mercatorum, qui pecunias ad cambium dederunt, & hæc continet diem certam solutionis faciendæ; altera est quam facit Molina ad favorem Didaci Franci, quæ est simplex relevatio indemnitas, nec continet aliquam certam diem. Quicquid dicendum sit respectu primæ obligationis, si mercatores egerint contra Molinam, qui ad eorum favorem accesserat, quo casu intrare possent deducta *ex l. quæro, ubi Glof. & alij ff. locat. & alia t quod mora*
 1 principalis nocet fidejussori, & quod dies certa interpellaverit; cum tamen huius vigore agi non possit, ex quo cambium scutorum centum viginti duorum fuit extinctum, nec de tali debito hodie amplius queritur. Sed cum agatur vigore secundæ obligationis diverso tempore factæ à Molina ad favorem Didaci Franci, quæ nullam continet diem certam, sed solum relevationem indemnitas t ante interpellationem,
 2 non dicitur stetit per Molinam quominus non relevaverit indemnem Didacum, *l. 1. §. non exigit Prætor, ff. ut in possess. legat. nom. Old. consil. 242. n. 4. & f. 9. & consequenter cessat mora Molinæ, cum tunc*
 3 quam fuerit certioratus aut interpellatus. *l. si ex legati causa, ff. de verb. obl. l. magnam cum ibi notat, C. de contr. & committ. sion. Bero. consil. 39. lib. 3. & fuit dictum in causa Bononiensi spoliij, 1. Decembris 1600. coram Illustrissimo Cardinale Pamphilo, ac inde non*
 4 tenetur ad interesse, t quod debetur sine mora, ut per Caput *dec. 231. part. 2. bene Cujac. in prima Election. C. de sentent. qua pro eo quod inter. lib. 7. tit. 47.*

Neque hoc casu potest aliquid imputari Molinæ quod non solverit, quia nunquam certioratus fuit quod Perez principalis debitor non satis fecerit mercatoribus tempore præstituto, quod si scivisset potuisset solvere, nec passus fuisset quod currentent tot cambia & recambia.

Nec obstat quod Didacus Francus debeat indemnem relevare, quodque eius damnum consistat in dictis cambiis & recambiis, quæ propterea veniant à Molina solvenda, quia ad hæc cambia sine mora non tenetur Molina, & in mora non fuit, ut dictum est.

Quo verò ad partitam scutorum centum viginti duorum, respectu cujus potest considerari eius mora ob non factam solutionem in tempore à principali, jam fuit satisfactum.

Sicuti neque obstat quod in hac secundæ obligatione de relevando indemnem Francum, Molina non dicatur fidejussor, sed principalis. Quia neque principalis sine mora tenetur ad interesse, t quod non per lucrum actoris, sed per damnum rei infigitur, ut per Cujac. *ubi supra allegatum d. lib. 7. tit. 47.*

Illustr. D. Cardinale Sacrato, Romana relevationis indemnitas, Mercur. 27. Maij 1609.

SUMMRIA A.

- 1 Interesse non debetur nulla precedente mora.
- 2 Damnum contingens absque mea culpa mihi non debet imputari.
- 3 Creditor potest capere pecunias ad interesse in damnum debitoris tempore debito non solventis.
- 4 Indemnitas relevator non constituitur in mora ob solum lapsum temporis quo debitor solvere tenebatur.
- 5 Mora principalis nocet fidejussori.
- 6 Intellige respectu damni quod oritur immediate ex contractu cui accessit fidejussor.
- 7 Causa remota, & occasionalis non attenditur.
- 8 Interesse debet esse intra rem.

- 9 *Relevator non tenetur nisi ad damnum, quod sit necessarium, & sine culpa relevati.*
 10 *Promittens relevanti indemnitate, tunc tenetur ad usuras, quando promissit tam respectu sortis quam usurarum.*
 11 *Testes deponentes super consuetudine debent specificare actus in quibus viderent observari.*
 12 *Debent concludere de circumstantiis in casu de quo agitur, concurrentibus.*

DECISIO CCCXLIII.

Resolverunt sententias ad favorem Lupi de Molina latus esse confirmandas, quia cum Didacus Perez principalis debitor non solverit in tempore, & Francus fidejussor solverit pro illo, & Molina per prius promiserit relevare Francum à fidejussione per eum facta pro Didaco Perez, non propterea potuit Francus adveniente tempore solutionis capere pecunias ad cambium super Molina, absque ejusdem Molinae interpellatione, quia hoc esset exigere interesse à Molina absque illius mora, quod non licet *l. lict ante fin. vers. non enim in mora, ff. si cert. pet. cum aliis late per Covar. var. resolut. lib. 3. cap. 4. vers. deinde dicam.*

Neque in hoc videtur constituta differentia inter lucrum cessans, vel damnum emergens. Quia circumscripta mora debitoris damnum emergere absque illius culpa, & proinde illi imputari non debet *l. quod te, ff. si cert. pet. & tenuit in specie Rota in causa Romana cambiorum, 17. Decemb. 1587. coram Gypso.*

Non obstat quod possint capi pecuniae ad cambium in damnum principalis debitoris tempore congruo non solventis. *Mohed. dec. 1. de usur. cum concordantibus allegatis.*

Nam omitto, an hoc possit fieri absque interpellatione, ut debitor poterit deliberare an velit se à cursu usurarum liberare, per ea quae dicta sunt in causa Mediolanensi pecuniaria, 27. Martij 1601. coram Litta; ubi aliae decisiones allegantur, casus relevationis videtur satis diversus, quia principalis debitor cum ab initio sit certus de die quo cadit solutio illo elapso videtur constitutus in mora, & culpa tam respectu principalis creditoris quam fidejussorisolvere debentis, ad notat. *in l. magna, cum sua materia, c. de contr. & com. stipul.*

Relevator tamen indemnitate per adventum temporis, quo fidejussor solverit, non videtur constitutus in aliqua mora, cum ab initio non esset certus de dicta solutione, & proprio debito, quod ex illo resultat, propterea requirebatur interpellatio, juxta distinctionem *Barr. in l. ita stipulatus 15. num. 43. ff. de verb. oblig. Dec. conf. 2. n. 5. vers. sed certum dici interesse.*

Non obstat quod principalis fuit morosus, ut patet, & propterea illius mora debeat nocere relevatori, qui est quodammodo illius fidejussor, & tamen mora principalis de jure nocet fidejussori. *Barr. in l. centum copus, ff. de eo quod cert. lico.* Nam praeter quod conclusio recipit multas distinctiones, de quibus per *Jas. ibid.* Domini intelligebant hoc procedere respectu damni quod oritur immediate, & absque novo facto ex contractu cui accessit fidejussor, & in illis terminis loquuntur *Barr. & sequaces.* Et proinde si ex mora Didaci Perez Francus coactus fuissetolvere usuras creditoribus dicti Didaci, has omnes teneretur reficere Molina. Caeterum usuras, quas passus fuit Francus & modo intendit recuperare à Molina, non proveniunt à primo contractu, sed ex novo cui minime accessit Molina, neque expressè, neque tacite, hoc est mediante mora incurta per interpellationem, vel per adventum dici ab initio certi.

Et licet praefatus contractus dederit causam huic novo, attamen tamen ista causa remota, & occasionalis non attenditur, *l. si sterilis, § per venditorem, ff. de act. empt. &*

in proposito dixit *Bald. in l. si traditio, n. 8. vers. dummodo sit, c. cod. sit.* quod tamen interesse debet esse intra rem. Et *Alex. conf. 114. n. 2. & 3. lib. 3.* dicit quod tamen teneatur relevator, damnum debere esse necessarium, & sine culpa relevati; hanc autem necessitatem, sive non culpam minime potest allegare Francus erga Molina. Quia potest esse quod si Francus illum interpellavit, ipse statim solvisset, nec passus fuisset debitum stare sub usuris. Et pro hoc intellectu, quod Molina non teneatur nisi pro usuris, quae immediate proveniunt ex primo contractu, fuerunt ponderata verba obligationis ipsius Molinae, ibi; à dicta obligatione (scilicet Perez) ducatorum centum viginti duorum, & illorum cambis, damnis expensis, & interesse; cambia verò, quae perit Francus, non sunt cambia ducatorum centum viginti duorum acceptorum ad cambium à Didaco Perez, sed sunt cambia pecuniarum acceptorum à Franco.

Ad *l. quare, ubi Salic. n. 1. & alij, ff. locat.* concludunt quod tamen promittens indemnitate tenetur ad usuras: fuit responsum quod ibi agitur, quando quis ultra sortem teneatur ad usuras in casu autem proposito non contendit Molina se teneri pro sorte tantum, cum immo expressè promiserit cambia, damna, expensas, & interesse, sed dicitur ista, quae praetendit Francus, non esse de illis cambiis, quae ipse promisitolvere.

Quantum ad praeteritam consuetudinem, quod non sit necessaria interpellatio, testes ad hoc dati non videbantur probare: tum quia non specificant actus in quibus viderent observari. *Agid. dec. 64. cum aliis cumulatim per Crav. conf. 134. n. 6. & 7.* tum quia non deponunt de concurrentibus circumstantiis, de quibus agit *Alex. conf. 196. n. 15. lib. 2.* non enim probant in specie quando fidejussor agit contra relevatorem, inter quem, & principalem debitorem adest diversitatis ratio, ut patet ex praedictis.

Illustrissimo D. Cardinale Platto, Mediolanensis fructuum, Lunae 30. Maij 1588.

SUMMARI A.

- 1 *Possessio amittitur spatio decem annorum.*
- 2 *Intellige, si interim alter possessionem ingrediatur, secus alias.*
- 3 *Possessionem plenam ingrediens dicitur possidere cum visio.*
- 4 *Remed. can. redintegranda, 1. quest. 3. est improscriptibile.*
- 5 *Restituendus non est is, de cuius malo iure constat.*
- 6 *Rota non exequitur sententias de partibus, nisi gustata earum iustitia.*
- 7 *Appellanti non currunt fatalia, dum impeditur factio appellati.*

DECISIO CCCXLIV.

Fuit resolutum Dñm Cribellium esse restituendum ad quasi possessionem percipiendi medietatem canonicus, de quo agitur, loco pensionis, quia docet de exactione per tres annos, videlicet 1567. 1568 & 1569. & sic constat de primo extremo, ut fuit aliàs coram Reverend. Oriolenti in hac causa resolutum.

Non obstat, quod tamen neglexerit per decennium petere huiusmodi fructus, & propterea cum sua culpa ceciderit à possessione, non sit rei concedenda restitutio tanquam spoliato, juxta tradita per *Rol. conf. 50. n. 26. lib. 2.* cum aliis allegatis. Quia fuit responsum dictum *Rol.* non applicari, siquidem tamen illud procedit quando quis per decennium negligit possidere, & post illius negligentiam

negligentiam alius ingreditur possessionem; nam tunc cum possessio sit vacua propter culpam non possidentis, tertius ille qui ingreditur hanc possessionem vacuam non potest spolio conveniri, qui actor, quia tempore occupationis iam amiserat possessionem, non potest probare primum extremum, secus est cum spoliator ingreditur possessionem plenam, tunc enim incipit possidere cum vitio, quod vitium semper durat. Unde maiores nostri semper voluerunt remedium can. redintegranda, non solum durare usque ad triginta annos, sed etiam esse imperprescriptibile, ut per Put. dec. 115. libr. 1. Atqui si opinio Rol. esset intelligenda, prout intelligunt informantes pro Domino Ioan. Baptista; utique dictum remedium non solum non esset imperprescriptibile, sed nec etiam duraret triginta annis, & tamen nemo est, qui dubitet de hoc quin duret triginta annis, tam actio spolijs, quam remedium can. redintegranda, ut per Put. ubi supra.

Non obstat quod in negotio principali sententia sit lata contra Cribellium, quae dicitur transitum fecisse in iudicatum, ita ut cum exinde videatur constare de eius malo iure, & non sit restituendus, ad tradita per Callad. de restit. spol. dec. 3. n. 6. Caputaq. dec. 57. libr. 1. Quia fuit responsum rem iudicatum esse turbidam, tum quia non constat de iustitia sententiae Vicarij Mediolanensis, nec Rota & solet exequi sententias de partibus nisi gustata eorum iustitia. Mohed. dec. 318. Paleotr. dec. 308. tum etiam quia multae excusationes fuerunt adductae adversus lapsum fatalium, inter quas maxime placuit Dominis, quod Spirafigijs obtinuit sibi decerni remissoria super articulis per eum datis, & eatus ad sententiam impedivit illam ferri, allegando dictam productionem articulorum. Unde & cum appellans fuerit im. editus facto adversarij quominus suam appellationem prosequeretur, tempus illud impedimenti debebat deduci, Callad. dec. 9. de appell. Vestr. in prax. tit. de tempor. & fatal. n. 19.

Non obstat dec. 11, Caputaq. libr. 2. Quia ibi agebatur de remissoria decreta favore appellantis, quo casu cum impedimentum proveniret culpa sua, currit sibi tempus: hic agitur de remissoria petita favore appellati, per quam fuit impedita expeditio causae.

R. P. D. Cavalerio Romana Saluiani, Lunae 10. Innij 1613.

SUMMARIA.

- 1 Saluanum non datur absque hypotheca.
- 2 Prohibitio alienandi alienationis latissime sumpto vocabulo, impedit natiuitatem hypotheca.
- 3 Saluo, & reservato consensu. Hac clausula inducit conditionem.
- 4 Admissis consensum ab ipso actu.
- 5 Inductis resolutionem perinde ac si nihil fuisset actum.
- 6 Exceptio juris tertij potest opponi quando est exclusivum juris agentis.
- 7 Nam tunc est potius negatio, & defensio, quam exceptio.
- 8 Ius tertij potest opponi, quando opponentis interest, & sibi prodest.
- 9 Contractus conditionalis resolvitur deficiente conditione.

DECISIO CCCXLV.

Resolutum fuit Saluanum non intrare ex defectu hypothecae, sine qua Saluanum deficit, tanquam effectus deficiente causa, & cum sine hypotheca Saluanum non detur, ad tradita per Men. de adipif. remed. 3. Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

Defectus autem hypothecae videtur evidens, quia census de quo agitur est impositus super fundo eumphyteutico mensalium Sancti Cosmati, in cuius instrumento investiturae adest pactum expressum prohibitionis de non alienando terrenum, nec melioramenta, alienationis latissime sumpto vocabulo, quo casu censetur etiam prohibita hypotheca, Glor. in l. ult. in verb. hypothecam, C. de reb. alien. non alien. Barb. in Rubr. de reb. Eccles. non alienan. n. 37. Rebuff. in eodem tract. in princ. dictum fuit in Romana domorum, 3. Innij 1577. coram bon. mem. Cardinale Lancellotto, qua est decis. 436. num. 8. & 9. part. 1, divers. & in Romana Saluiani, 2. Decembris 1614. coram Reverendissimo D. meo Decano, & in Romana, seu Amelphitana Saluiani, 9. Innij 1503. coram bon. mem. Penia.

Præterea dicebatur censum hunc fuisse impositum & salvo, & reservato in primis, & sine omnia consensu, & beneplacito Monasterij S. Cosmati domini directi, quae verba inducunt conditionem, & adimunt consensum ab ipso actu, & inducunt etiam resolutionem perinde ac si nihil fuisset actum, ut in decisione coram Illustrissimo Lancellotto, quae allegatur, Consensus autem Monasterij non solum non interuenit, sed potius constat de expresso dissensu, dum expressè moniales protestatae sunt nolle talem consensum præstare impositioni huiusmodi census, quinimò illum nullum, & invalidum declaraverunt, attento pacto in instrumento apposito. Quod neque vinea, neque illius melioramenta possint aliquo modo vendi, aut alienari, alienationis largissime sumpto vocabulo, & ideo acceptarunt de resolutionem.

Nec dicebatur obitare quod debitores census non possunt opponere de iure tertij, nempe monialium dominarum directarum, & in quarum favorem principaliter appositum fuit pactum de non alienando. Quia & cum hoc ius tertij sit exclusivum juris agentis ad fructus, nempe domini census, bene potest allegari, hæc enim est potius negatio, & defensio, quam exceptio de iure tertij. Benint. decis. 63. in fin. & tale & ius tertij opponi potest quando tertij opponentis interest, & sibi prodest. Surd. cum allegatis decis. 244. n. 19. & seq. Tota enim vis contractus census erat in suspensio, & pendebat à conditione futuri consensus monialium, & qui cum non intervenerit, contractus fuit resolutus, & ideo cessavit omnis hypotheca super vinea, & consequenter Saluanum. Ceph. consil. 133. num. 99. & 100. cum allegatis.

R. P. D. Cavalerio, Romana census, Veneris 16. Novembris 1612.

SUMMARIA.

- 1 Res censetur emptæ de proprijs pecunijs emptoris.
- 2 Res emptæ ex pecunia aliena acquiritur ementi. Limit. si ex conjecturis appareat voluisse acquirere non sibi, sed domino pecunia. num. 4.
- 3 Emens rem ex pecunia aliena tenetur tantum ad restitutionem pretij.
- 5 Recognitio bona fidei facta ab emens ex pecunia aliena transfert dominium in nominatum.
- 6 Actus quilibet ad sui validitatem requirit voluntatem, & potestatem agentis.

DECISIO CCCXLVI.

Census hic scutorum centum viginti ab initio fuit impositus per Tigrinos super certis eorum bonis, & venditus Joan. Baptiste Luragho campfori in

Urbe pretio scutorum mille sexcentorum, qui emit nomine proprio pro se, suisque hæredibus, & successoribus, prout in Instrumento rogato per acta Panizæ Notarij A.C. sub die 25. Junij 1592. Unde videbatur intrare regula ꝑ quod præsumebatur empros ex propriis pecuniis emptoris ꝑ l. cum proponas, ubi Bart. commendat ad hoc illum text. C. pro socio, cum aliis adductis per Illustriss. Card. Mantice, de tacit. & ambig. convenit. lib. 3. tit. 21. n. 17. & ꝑ consequenter census videbatur acquisitus ipsi Luragho emptori, etiam si emisset de pecunia aliena, quia tali casu emptor ꝑ non nisi ad restitutionem pecuniarum teneretur, l. 1. ubi Bart. Ang. Salic. & alij, C. si quis alter. vel sib. Canon. istis in inquirendum, de pecul. cleric.

Verùm his non obstantibus in casu proposito Rota contrarium tenuit; nam regula supradicta, ꝑ quod emens nomine proprio etiam de pecunia aliena, sibi acquirit, limitatur ut non habeat locum quando ex circumstantiis, & conjecturis constat eumentem noluisse acquirere sibi, sed domino pecuniarum; tunc enim nomen appositum in instrumento non attenditur, sed censetur facta acquisitio, cujus erant pecuniæ. Bald. conf. 283. lib. 1. Soc. conf. 129. n. 12. & 13. lib. 1. Dec. conf. 543. n. 13. & seq. accedente præsertim expressa declaratione ipsius eumentis qui alterum nominat in dominum, tunc ꝑ enim talis declaratio, & recognitio bonæ fidei operatur translationem dominij in nominatum prout si fuisset nomen ipsius in ipsomet instrumento specificatum, Anch. conf. 127. in princ. in quo consilio licet postea concludat contrarium, id tamen intelligit quia ex serie, & circumstantiis illius facti apparebit eumentem voluisse sibi acquirere, non autem tertio nominatio; sibi enim reservaverat protestationem alienandi, obligandi, & permutandi, ut num. 1. vers. reservando namque. In casu autem de quo agitur, videbatur Domini concurrere multas circumstantias, & conjecturas, ex quibus colligebatur satis aperte Luraghum non sibi, sed Jacobo Antonio Odescalco acquirere voluisse.

Nam Luraghus eadem die confecti instrumenti in suis libris rationis bancariæ creavit duas partitas, unam in qua fecit Odescalcum debitorem in scotis mille sexcentis solutis Tigrino pro pretio annui census scutorum centum viginti venditi Jacobo Antonio Odescalco per acta Panizæ, alteram vero in qua creat sibi creditorem Tigrinum in scotis mille sexcentis per eum portatis, sub his verbis, *Et disse li medesimi datoli à censo per il Signor Jacobo Antonio Odescalco.*

Præterea Luraghus per suas litteras missivas sub die 24. Decembris 1592. significaverat Odescalco fecisse censam cum Tigrino scutorum mille sexcentorum nomine ipsius Odescalci.

Apparebat etiam in solidatione computorum facta de anno sequenti 1593. inter Luraghum, & Tigrinos fuisse incertam hanc partitam scutorum mille sexcentorum.

Tandem in eisdem libris constabat Luraghum creasse Odescalcum creditorem fructuum hujusmodi census trium semestrium exactorum.

Ex quibus omnibus simul junctis Domini censabant satis apparere de voluntate Luraghi, quod scilicet censum hunc non sibi, sed Odescalco acquirere voluisset.

Verùm quia ad validitatem cujuscunque actus requiritur non solum voluntas, sed etiam potestas, c. cum super abbatis, ubi Glof. in verb. mutuo adversariis, de offic. deleg. Domini considerabant, quod Luraghus post aliquot annos decoxit, & habebat multos creditores, qui introducto judicio discussionis ejus bona occupaverunt, unde dubitari poterat, an per Instrumentum creationis hujusmodi census nomine proprio ipsius Luraghi pro se, hæredibus, & successoribus quibuscunque

statim & ab initio fuerit acquisitum aliquod jus considerabile creditoribus anterioribus ipsius; ita ut non potuerit postea facere declarationem, quam fecit pro Odescalco in ipsorum præjudicium, propterea Domini concluserunt declarationem Luraghi esse validam, an autem præjudicet creditoribus anterioribus ipsius, dixerunt esse videndum particulariter.

R.P.D. Cavalerio Romana census, Lunæ 22. Aprilis 1613.

SUMMARI A.

- 1 In contractibus intentio contrahentium, & veritas magis quam verba attenditur.
- 2 Dominium solo momento transit.
- 3 Debitor non potest præjudicare creditoribus anterioribus per quamcunque declarationem.

DECISIO CCCXLVII.

Sub die 16. Novembr. præteriti Rota resoluit censum emptum per Luraghum pro se, hæredibus, & successoribus, non sibi fuisse quæsitum, sed Odescalco, de cujus pecuniis emerat, stante declaratione eumentis, qui Odescalcum nominavit in dominum, & aliis circumstantiis per quas apparebat dominum census fuisse penes Odescalcum, ex rationibus latè deductis in decisione, in qua conclusum fuit, declarationem Luraghi fuisse validam, sed reservatum ut particulariter videretur an præjudicaret creditoribus anterioribus ipsius. Quo dubio per me proposito.

Domini dixerunt nullum fuisse quæsitum jus creditoribus Luraghi, quia in ejus libris tribus in locis reperiebatur notata hæc partita ejusdem summæ scutorum mille sexcentorum, quibus census emptus fuerat sub eadem die, qua fuerat creatus, nempe in computo capse ex qua pecuniæ fuerant extractæ, in computo Odescalci, ad cujus debitum positæ fuerunt, & in computo Tigrini, qui pecunias in eodem banco deposuit, ex quibus omnibus satis apparebat Luraghum non pro se; licet nomen suum apposuisset, sed pro Odescalco emisse, & ei acquirere voluisse; cum ꝑ in contractibus principaliter intentio contrahentium, & rei veritas potius, quam quod scriptum est, attendi debeat, l. quamvis, C. si quis alter. vel sib. l. 1. si quis gestum, & tot. tit. C. plus valer. quod agit.

Ex quibus Domini concludebant, dominium census ne momento quidem temporis fuisse penes Luraghum, & consequenter nullum jus creditoribus fuisse quæsitum, ut in simili casu dictum fuit in Romana executionis mandati, seu non adimplementi, 25. Junij 1593. coram Illustr. Mantice, ꝑ cum dominium solo momento transeat, l. 2. ff. de reb. cor. nam si solo momento dominium census fuisset penes Luraghum, statim fuisset jus quæsitum creditoribus, nec ꝑ fuisset in potestate Luraghi per quamcunque declarationem tollere privilegium anterioritatis suis creditoribus per appositionem dominij magis uni, quam alteri. l. privil. ubi Rip. n. 18. ff. de privil. credit. sed ex prædictis, & aliis conjecturis in decisione consideratis satis videbatur constare dominium statim in Odescalcum fuisse translatum, etiã quod Luraghus nomen proprium expressisset.

Et licet conjecturæ præfatæ viderentur esse post celebrationem instrumenti census, tamen inter alias una valde placebat Domini, quia scilicet, ut dictum est, partita Capse banchi Luraghi scutorum mille sexcentorum extractorum ex ea, apparebat sub eadem die instrumenti annorata, quæ extractio, & annotatio debuit necessariò

necessariò precedere confectioem instrumenti census, cum instrumentum non nisi presenti pecunia celebrari posset, juxta formam constitutionis Pij V. de creandis censibus.

Ex quibus tantò magis colligebatur intentio Luraghi, qui licet nomen suum simulatè apposuisset, non tamen sibi acquirere voluit, aut acquisivit, sed Odescalcus, & consequenter creditores Luraghi nullum jus unquam habuerunt, nec per declarationem ipsius fuit illis aliquod pr. iudicium allatum.

Et ita decisum fuit.

Illustissimo Cardinale Platto, Viterbiensis census, Lunæ 27. Novembris 1589.

SUMMARI A.

- 1 Cedens censum, si se obligavit pro illius evictione, potest post cessionem agere e Salviano.
- 2 Actus agentium non operatur altera eorum intentionem.
- 3 Factum unius non nocet ei, cuius nomine gestum non fuit.
- 4 Nemo dat quod non habet.

DECISIO CCCXLVIII.

Fuit resolutum, hæredes q. Joan. Bapt. Marotij posse agere salviano interdicto ad bona de quibus agitur vigore sui census, non obstante cessione e usq. census Platonicæ, & petissimum ratione, quod cum in cessione fuerit de evictio e cautum ratione periculi quod sustinet illi de Marot agere possunt ut tradit dec. Pedem. 61. n. 10.

Quod maxime in casu nostro decendum est, in quo evictionis promissio effectum habuit, & ejus nomine evicti fuerunt Marotij alia v. a. satisfacere Platonicæ, scilicet per impositionem alterius census ad ipsius Platonicæ favorem, ex qua impositione novi census dicebant Domini non voluisse Marotos liberare bona de quibus agitur à censu per filium imposito, quia hoc non fecerant ad effectum liberandi dicta bona, sed potius ut se liberarent ob obligatione evictionis, qua adversus Platonicum tenebantur; & propterea non potest induci aliqua liberatio, quod cum nec intentio agentium ea esset, *l. non omnis, ff. si cert. p. nec* quod nomine Julij, qui priorem imposuerat, aliquid factum fuerit. Alex. *conf. 69 lib. 3.*

Nec etiam obstat cessione Platonicæ facta ad favorem Cosmi, quia est intelligenda de secundo censu per Marotium imposito, & quia cum dictus Platonicus jus nullum amplius super hoc censu vallis Gambaræ haberet, ex quo alium æquivalentem censum à Marotij accepit quod nil in eo poterat cedere.

An aorem hæredibus Joan. Baptistæ obstat quod census per Julium impositus super istis bonis vallis Gambaræ ad effectum extinguendi alium censum ante anno 1553. impositum per Julium contra prohibitionem alienationis illi factam, Domini reservant particulariter videndam.

R.P.D. Manzanedo, Ravennatensis censuum, Lunæ 24. Maij 1621.

SUMMARI A.

- 1 Reus in suis exceptionibus fit actor.
 - 2 Reus absolvitur ob non jus actoris.
 - 3 Bulla Pij. V. de censibus, in vers. census omnes in futurum, &c. intellectus.
- Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

4 Inundationis aquarum effectus.

5 Fundus ob aquarum inundationem efficitur infructuosus, & si propter recessum aquarum fiat denno fructuosus, dicitur novus fundus, & n. 7.

6 Forma rei mutata, substantia illius videtur esse perempta.

8 Ususfructus extinguitur perempto fundo proprietario.

9 Ususfructus extinctus non reviviscit, etiamsi proprietarius denno efficiatur fructifera.

10 Augmentum ab ususfructu ad censum est validum.

DECISIO CCCXLIX.

Sub die 10. Maij 1606. fuerat resolutum bona Turris Alphonse censui de quo agitur supposita, per eruptiones aquarum de anno 1593. mensis Aprilis, & per mutationem cursus, & alvei fluminis Seni, & concurrentium aliarum aquarum fuisse inundata, & conversa in valles, & paludes, & reddita infructuosa, quin & omnino perempta. Quæ decisio fuit confirmata die 2. Maij 1608. & 4. Februarij 1611. Et cum nihilominus Domini hæredes bon. mem. Cardinalis Deze prædictis decisionibus non acquiescerent, & prætenderent ex novis probationibus posse constare de fructuositate dictorum bonorum, fuit per Rotam utrique parti concessa remissoria, nempe prædictis hæredibus ad probandam assertam fructuositatem, & Domino Virgilio Budriolo, & litis consortibus ad corroborandam probationem infructuositatis, quibus probationibus factis, fuit sub die 19. Martij dubitatum an esset recedendum à dictis decisionibus, & non esse recedendum resolutum, cum ex testibus prædictis, tam primo, quam ultimo loco examinatis, bene probetur inundatio, & ex ea status infructuositatis. Verum quia pro parte eorumdem hæredum, etiam supposita inundatione, & infructuositate ab anno 1593. usque ad annum 1598. prætendebant illam cessasse ab anno 1598. in posterum, & terras redditas fuisse fructiferas, & sic censum revixisse, ideo in hærendo reservationi factæ in prima decisione dedi dubium, an à d. anno 1598. terræ redditæ fuerint fructiferae, & census revixerint. Quo dubio hodie proposito, & per omnes dominos discusso, ab ipsis fuit pro resolutione dictam, terras non fuisse redditas fructiferas, nec census revixisse.

Movebantur autem ex eo, quod cum ex dictis decisionibus in ista causa factis appareret de infructuositate terrarum usque ad dictum annum 1598. prætenderent ex postfacto illas redditas fuisse fructiferas, tanquàm fundamentum suæ intentionis, tenebantur illud concludere probare, cum quod reus in sua exceptione fiat actor, ex latè deductis in ultima decisione. Unde cum l. si de Deza sic excipientes nihil relevans probaverint, videbatur quod hoc sufficere pro illorum exceptione excludenda.

Nihilominus Domini his non contenti in eadem sententia fuerunt, ex probationibus adductis pro parte excellentissimorum Dominorum de Ludovisis, & litis consortum, quas infra adducemus.

Et cum sanctus mem. Pius V. in constitutione super censibus creandis disposuerit in hæc verba, nempe: quod Censuum omnes in futurum creandos re in totum, vel pro parte perempta, & infructuosa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad ratam petire, ubi istos duos casus æquiparavit, nempe infructuositatem in totum, & peremptionem fundi in totum, taliter quod quolibet illorum interveniente, census in totum etiam pereat, unde est videndum an firmus in istis casibus. Et Dominis placuit quod versetur in illis, siquidem totalis infructuositas, & totalis peremptio rei ex diversis causis, ut D. doctores infra citandi advertunt, procedit, & maxime ex inundatione aquarum

4 ¶ quarum impetus terram inundatam reliquit, & con-
 versam in valles & paludes, & redditam infructuosam
 quia & terræ substantiam incursus aquarum amittere
 facit, in tantum ¶ quod quavis huiusmodi terræ sic
 aquis demersæ, & inundatæ propter recessum aqua-
 rum, & siccitatem temporis fructifera reddatur, jam
 non erit idem fundus suppositus censui, sed novus
 fundus ex nova terra mediantibus aquis ibi allata con-
 stitutus, & nulli censui obnoxio, quæ omnia in iure
 ita procedere, peremptionemque & infructuositatem
 perpetuam causare, probatur per text. in §. fin. incipit si-
 mitur, Insti. de usufr. ex text. in l. rep. tit. ibi, rei muta-
 tione interire usufructum placet, veluti usufructus
 ædium mihi legatus est, ædes interierunt, vel exuste
 sunt, sine dubio extinguatur usufructus, & in l. quid
 tamen, ibi, agri vel loci usufructus legatus si fuerit
 inundatus ut stagnum jam sit, aut palus, procul du-
 bio extinguitur, & in vers. Quæritur, l. si ager, ibi, si
 ager cujus usufructus noster sit, flumine, vel mari
 inundatus fuerit, amittitur usufructus, ff. quib. mod.
 usufr. amit. quibus iuribus expressè cavetur quod per
 inundationem aquarum ita ut stagnum jam sit, aut palus
 procul dubio usufructus agri extinguatur. Gregor.
 Lopez in l. 28. Glos. per prego, tit. 2. part. 1. ibi, quia ¶
 6 mutata forma, & substantia rei videtur esse perempta,
 l. Julianus, §. si quis, ff. ad exhib. late Sord. conf.
 235. n. 5. & se è per tot. Ceph. conf. 20. n. 16. Molin. de
 just. & jur. tract. 2. di. ut. 3. 1. 1. 3. vers. quo loco
 observat, Follet. de censibus, in Verbi. censu, n. 18. fol.
 191. Federic. Martin. de Censibus cap. 8. n. 79. Jo-
 an. Bapt. Ferrar. super explicat. Bullæ Pij V. de Censibus,
 part. 3. F. anc. Baldain. super insti. §. finitur n. 24. versic.
 rei mutatione. C. illi. in tract. de usufr. c. 72. n. 1. & 2. &
 7 in specie ¶ quod si ager sit peremptus, etiam si aliquo
 casu reddatur fructuosus, non erit amplius ager anti-
 quus, sed novus, probat text. in d. l. repet. ibi, si aræ
 usufructus legatus, & in ea ædificium sit positum, rem
 mutari, & usufructum extinguí constat, & d. l. quod
 tamen, ibi, sed si stagni usufructus legetur, & exarue-
 rit sic ut ager sit factus, mutata re usufructus extin-
 guitur, & ibi, proinde & ornamentum dissolutum, &
 ear. th. g. ratum extinguit usufructus. Ratio est, quia in
 omnibus istis casibus & aliis similib. fundus antiquus
 perit, & novus creatur unde non potest dari usufruc-
 8 ctus in illis fundis de novo creatis, ¶ cum semel fue-
 rit extinctus per interitum fundi antiqui, & mutatio-
 nem illius, ut clarè ex prædictis iuribus desumitur, ad
 idem est optimus text. in l. qui usufr. ibi, idemque esse,
 & si cui usufructus legatus sit deinde massa facta
 ff. de usufr. Quod autem prædicta omnia perem-
 ptionem & infructuositatem in totum constituentia
 concurrant expressè in casu nostro, probant conclu-
 denter testes excellentissimorum Dominorum de Lu-
 doviciis, & litis consortum, examinati tam ante annum
 1598. quam postea de anno 1604. 1606. & 1608. de-
 ponunt enim quod de anno 1593. mense Aprilis su-
 pervenit maxima quantitas equarum in flumen Senii,
 quæ flumen perampere fecerunt per loca vicina, &
 per istas terras tanto impetu quod dictum flumen dere-
 liquit suum antiquum cursum, & alveum, illumque
 in ravit, & direxit super istas terras concurrentibus
 quis alterius fluminis Santernæ, & fluminis Santigri
 necnon aliis aquis insimul, quæ omnes, & mutatio
 alvei, & aquarum illarum eruptiones reliquerunt istas
 terras conversas in Valles, & paludes, & infructiferas,
 de qua conversione ex prædicta causa deponunt de-
 cem testes bene informati, & practici terrarum istius
 tenentæ, & dictæ inundationis etiam de visu.

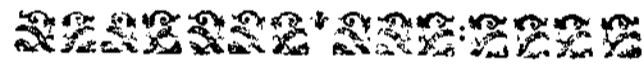
Quod autem ex eadem causa istæ terræ perdidit
 suam formam & substantiam, quia & amiserint naturam
 producenti, restantur octo testes bene informati, &
 qualificati prout primi, Et quod ex eadem causa istæ terræ

adeo præfatam suam naturam amiserint, quod si hodie
 fructifera redderentur, illud eveniret ex nova terra ab
 aquis transportata, unde esset novus fundus, non autem
 ille antiquus huic censui suppositus, deponunt optimis
 rationibus suum dictum declarantes sex testes Quibus
 omnibus testibus restat ex facto conclusenter probata
 intentio Dominorum de Ludoviciis, & litis consortum
 quoad infructuositatem in totum, & peremptionem
 in totum istarum terrarum, juxta constitutionem Pij V.

Unde sequitur necessitudo firmandum huiusmodi
 terras sic in totum peremptas, in totumque infructuo-
 sas nullatenus posse reviviscere, ut clarè ex dictis iu-
 ribus desumitur, ut ex text. in l. qui res, §. ar. om. ibi, in
 perpetuum enim sublata obligatio restitui non potest,
 & si servus effectus sit, alius videtur esse, ff. de solut. &
 nec. Sord. d. conf. 155. n. 6. & Castill. ubi supra, n. 6. ibi:
 nec ¶ reviviscit usufructus semel extinctus etiam re-
 9 bas fructuarius de novo effectus. Cujac. in l. servitutes
 19. §. 2. incip. si sublatur. in prin. ibi, si ædificium
 servitus corrumpat, vel pereat incendio aut terramotu,
 an restituito eodem ædificio etiam restituatur eadem
 servitus, restituitis ædibus, non potest restitui, quoniam
 non sunt eadem, qui restituuntur, sed sunt alia ab il-
 lis, quibus imposita est servitus, ff. de servit. urb. n. præ-
 dior. Ceph. conf. 20. n. 17. & Navar. de usur. q. 16. n. 18.
 & est dec. Seraph. 24. n. 4. ubi quod molendinum
 obnoxium censui, si in totum fuerit, destructum, non
 potest sustineri census etiam si reedificetur, quia est
 aliud, & diversum à priori. Molin. dist. tract. part. 2.
 disputat. 394. num. 3. & est decis. 22. num. 17. part. 2.
 divers.

Et prædicta licet procedant in usufructu ¶ tamen
 optimè adæquantur censui nostro in similibus, ut ex
 natu a censu, & usufructus facile est videre, & sic
 restituitur ista materia censui juxta legum dispositio-
 nem circa usufructum, ut apparet ex Doctor. solido
 relatis, qui per jura de usufructu loquencia manunt
 difficultates in istis censibus occurrentes, ut expressè
 notat Phœbus Lusitan. dec. 58. n. 9.

Ex quibus sic fuit resolutum.

R. P. D. Manzanedo, Foroliviensis census, Lu-
 ne 10. Februarij 1620.

SUMMARIA.

- 1 Fructus ex mutuo non possunt debri citra usuram.
- 2 Censui absque fundo licet creari non potest.
 Nec valet contraria consuetudo, num. 5.
- 3 Etiam in Germania per constitutiones Imperij census
 isti creari non possunt.
- 4 Consuetudo permittens usuram non est attendenda.
- 5 Consuetudo non validat contractum illicitum.
- 6 Interesse lucri cessantis non debetur nisi concurrerit
 requisitis Paul. de Castr.
- 7 Interesse damni emergentis non debetur nisi probetur
 quod alias damnum non contigisset.
- 8 Ludum injustum, & illicitum non possunt partes per
 emologationem facere licitum.

DECISIO CCCI.

¶ Vit resolutum Mercur. tantum informant sententias
 DD. Altallij, Macchiavelli condemnantes Joan.
 Giffanum ad restitutionem omnium pecuniarum sub
 pretextu fructuum exactorum etie confirmandas.

Quia cum illud debitum bon. mem. Fachinaz flo-
 renorum duorum millium sit constitutum in pecunia
 ex mutuo, quavis sub nomine census fuerit contra-
 ctum, non potuit ¶ cit. vitare labem nomine fructuum
 aliquid

aliquid ultra fortem percipi, & exigi, cap. consilium, de usur. & ibi Abb. num. 7. & consil. 62. in fin. p. 1. Sord. consil. 316. n. 7. lib. 3. cum aliis relatis per Rot. dec. 490. n. 3. p. 2. recentior.

Quod autem iste contractus non fuerit census, apparet ex eo, quod non fuit creatus super aliquo fundo, neque servata forma constitutionis san. memor. Pij V. prout in similibus necessarium est ad evitandam usurarum pravitatem.

Nec visum fuit obitare consuetudinem Germaniæ, quia ultra quod illa non probatur, & de contrario testatur Gail. lib. 2. obiter. 4. n. 5. nempe quod in illis partibus per constitutiones Imperij huiusmodi contractus sunt prohibiti, non est attendenda talis consuetudo, tanquam, usuram permittens, & sic nutritiva peccati, & ex eo potius corruptela appellanda, c. fia. de consuetud. gl. in cap. quia in omnibus, de usur. Nat. consil. 498. n. 24. Rota dec. 552. n. 13. p. 1. recentior.

ubi alie decisiones pro hac sententia referuntur Et contractus, qui de sui natura est usurarius, non potest per talem consuetudinem licitus reddi, c. quia in omnibus, & ibi Gl. in verb. multi, de usur. c. inter dilectos, de excess. Pralat. Rot. dec. 193. n. 1. p. 1. divers.

Quod autem dicitur in laudo fuisse enoniatum istos fructus deberi pro interesse lucri cessantis, & damni emergentis, dixerunt Domini non ob stare, quia quoad lucrum cessans non probantur requisita Paul. de Castr. in l. 3. §. nam, de eo quod cert. loc. quibus non concurrentibus nunquam interesse debetur, Mohed. decis. 3. de usur. cum aliis in decisione Lucana locationis, coram Illustrissimo Cardinale Lancellotto, qua est 315. n. 7. inter impressas post 2. vol. consil. Farinac.

Quo vero ad damnum emergens nec etiam probatur quod si Griffanius habuisset pecunias, extinxisset propria debita, vel alias non fuisset passus damnum, ut decis. Mohed. 2. de usur. quam secuta est Rota in d. Lucana locationis, n. 5.

Nec et emologatio partium dicti Laudi est attendenda, quia cum laudum sit injustum, & illicitum, non potuerunt partes per consensum illud facere licitum, Bart. in l. si forte, ff. de pecul. Rot. dec. 53. n. 5. p. 1. & dec. 456. p. 2. in recent. & ita resolutum fuit.

R. P. D. Remboldo Ariminenis census, Lunæ 62. Iunij 1620.

SUMMARI A.

- 1 Fructus ex censu extincto non debentur.
- 2 In extinctione census non est necesse restituere pretium in pecunia numerata.
- 3 Ratificatio æquiparatur mandato. Etiam in casibus in quibus requiritur mandatum speciale, ibid.
- 4 Heres gravatus restituere, potest censum hereditarium extinguere.
- 5 Dammodo illius pretium recipit ad computum sui crediti, vel quartæ sibi debite.
- 6 Sententia non nocet non citato.

DECISIO CCCLI.

Domini dixerunt sententiam, qua fuit revocatum mandatum alias ad favorem Fianij Capelletti relaxatum pro fructibus census à q. Marco Antonio empti, esse confirmandum. Quia constat per publicum instrumentum dictum censum fuisse utque de anno 1590. à Pomponio filio, & hærede dicti Marci Antonij, extinctum, quod idcirco ab inde citra non fue-

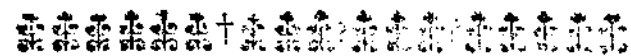
runt amplius dicti fructus debiti, ex deductis in Romana nullitatis obligationis, 20. Iunij 1602. coram Cardinale Pamphilio.

Nec obstat quod pretenditur, extinctionem dicti census fuisse nullam, quia nullitas, quæ ex eo deducitur, quod in casu dictæ extinctionis non intervenit pecunia numerata, non subsistit, cum actualis pretij numeratio requiratur quidem in creatione census, non autem etiam in illius extinctione, seu redemptione; tunc enim sufficit quod illud quomodocunque solvatur, ut fuit sæpius resolutum, & signanter in causa Romana census, 7 Februarij 1607. coram Austriacensi, & in Ravennatensi Salviati interdicti, 12. Febr. ejusdem anni 1607. coram Manzanedo.

Minus facit alia prætenso nullitatis quod non constat de mandato illius, qui nomine Pomponij dictum censum extinxit, quia tollitur omnis scrupulus ex ratificatione postea ab eodem Pomponio facta; nam ratificatio æquiparatur mandato, etiam in illis actibus qui requirunt speciale mandatum, Dec. in l. semper qui non prohibet, n. 3. & ibi Cogn. n. 15. ff. de re jud. Sord. dec. 159. n. 12. & fuit dictum in Bononiensi de Manzolis, 14. Februar. 1607. coram Illustrissimo, Decano & in terminis extinctionis census in Anconitana census, 16. Febr. 1604. coram Iusto, & alias sæpiissime.

Nec subsistit quod dictus census extinguere non potuit eo quod erat fideicommissus dicti Marci Antonij suppositus, quia præterquam quod huiusmodi extinctio fieri potest etiam ab hærede gravato, quando illa est necessaria, non autem voluntaria, ut per tex. in l. ante restitutam, ff. de solut. & in puncto Roder. de ann. redditibus quest. 13. n. 87. & seqq. lib. 2. cum aliis, quos sequuta est Rot. coram me in Romana liberationis à fidei-jessione, 20. Novembr. 1619. cessat in casu isto difficultas. quia Pomponius non obstante etiam quacumque prohibitione testatoris potuit extinguere dictum censum ad computum sui crediti, quod habebat in dicta hereditate ratione legitimæ debite, ut etiam dotis maternæ, atque ita dictum censum pro dote sua legitima eligere. Soc. Jun. consil. 136. num. 10. & seq. lib. 1. Ceph. consil. 614. n. 6. & seq. cum aliis late congestis per Peregr. de fideicom. art. 39. n. 2. & seq. ubi quod alienata ab hærede gravato imputantur in suas detractiones pro parte alieno sibi debito, pro legitima, & trebellianica, & valent huiusmodi alienationes quatenus hæc causa patiuntur, & fuit dictum in Romana census de Cincis, 13. Aprilis 1600. coram Penia, & in Romana legitime, 15. Mart. 1616. coram R. P. D. Verospio & in ead. 31. Mart. 1617. coram Illustrissimo.

Non obstat quod pretenditur probari ex quadam sententia graduatoria, detractiones, & credita dicti Pomponij fuisse consumpta per alias alienationes ab eodem Pomponio factas, quia nec ista sententia alicui Mathæus debitorem census, cum fuerit lata ipso non citato. Seraph. dec. 1241. n. 1. nec in ea fuit habita ratio crediti dotis maternæ, & quod plus etiam est, continet alienationes post dictam extinctionem factas; unde non potest dici inde probata præsentia consumptio de tempore dictæ extinctionis, prout requiritur. Peregr. de fideicom. art. 39. n. 13. & seq. cum ibi allegatis. Et ita fuit conclusum.

Illustrissimo Cardinale Sacro Interamnen-sis census, Veneris 24. Maij 1619.

SUMMARI A.

- 1 Possessor est in sua possessione manutentendus lite pendente.

- 1 Compensatio non datur de liquido ad non liquidum.
 3 Sententia, qua fuit suspensa per appellationem, non impedit manutentionem.

DECISIO CCCLII.

ROta censuit Sifonium esse manutendum in quasi possessione exigendi fructus censuum de quibus agitur, quoniam de dicta quasi possessione constat ex positionibus datis per partem adversam, & etiam ex quietantiis,

- 1 Unde intrat regula quod possessor lite pendente sit manutendus in sua possessione, §. *retinenda*, *Instit. de interd. cum vulgar.* Et dictum fuit non esse locum prætenæ ex adverso compensationi, quia creditum, quod prætenitur compensari cum istis fructibus, non est liquidum, unde intrat conclusio quod de liquido ad non liquidum non datur compensatio, l. *fin. C. de compens. Fel. in c. ad nostram, sub n. 10. vers. quare autem, de jurejur. Verall. dec. 50. num. 2. p. 1. Seraph. dec. 455. num. 4.*

- Et quatenus prætenebatur hoc creditum esse liquidum ex relationibus peritorum, de quibus in sumario illorum de *Fuscotis*, n. 1. & 2. & ex sententia A. C. lata super dicta compensatione, fuit responsum quod hoc erat iudicio ordinatio discutiendum, & signanter quod sententia A. C. fuit suspensa per appellationem, c. *venientes, de iure. c. 1. de sentent. & re iudic. Felin. in c. de appll. n. 1. Rot. dec. 2. n. 1. de rest. in integr. in nov. Verall. dec. 330. n. 5. p. 1.* Ideoque non poterat deduci hoc prætensum creditum, tanquam illiquidum, & requiritur altior indagine ad retardandum iudicium summarium manutentionis, per ea quæ in fortioribus terminis, nempe de sententia lata super nullitate census, dicta fuerunt in causa *Bononiensi census*, 15. *Octobris 1600. coram me.*

R.P.D. Pamphilio, Romana Salviani interdicti, Lunæ 15. Decembris 1614.

SUMMARI A.

- 1 *Salvianum competit pro consequendis censibus.*
- 2 *Fundus dotalis alienari non potest nec à muliere cum consensu viri, nec à viro.*
- 3 *Jura possunt hypothecari.*
- 4 *Salvianum competit anteriori creditori contra tertium possessorem.*
- 5 *Uxor pro viro non potest fidejungere.*
- 6 *Limit. 1. si fidejubeat cum juramento.*
- 7 *Limit. 2. si habeat relevatores indemnitate.*
- 8 *In Salviano non admittitur exceptio requirens altior indagine.*
- 9 *Fidejussiones sunt de sui natura laice.*
- 10 *Statuti urbis lib. 1. c. 151. intellectus.*
- 11 *Arbitrium iudicis vultum operatur ad cognoscendum super causa, ob quam mulier contrahit.*
- 12 *Statutum urbis d. c. 151. de quibus contractibus loquitur.*
- 13 *Mulier potest contrahere absque solemnitatibus, ubi contractus est illi evidenter utilis.*
- 14 *Statutum d. c. 151. emanavit ad obviandum fraudi, non ad inhabilitandum mulieres ad contrahendum.*
- 15 *Procerium causam finalem demonstrat.*
- 16 *Statutum quod non exprimit, velle non presumitur.*
- 17 *Decretum iudicis operatur, ut presumantur omnia solemniter gesta.*
- 18 *Minor est inhabilis ad intercedendum contractibus mulierum, & minorum.*

- 19 *Limit. in minore, qui habet ingenium, & discretionem.*
- 20 *Testes examinati in alia causa, & inter diversas personas non probant.*
- 21 *Probationem probatio non excludit.*
- 22 *In Salviano non admittuntur exceptiones, qua requirunt extrinsecas probationes.*
- 23 *Juramentum proximorum, quod contractus mulierum in quo interveniant, non sit illis præjudicialis, non debet de necessitate in scriptis redigi.*

DECISIO CCCLIII.

Fuit per Dominos resolutum esse locum Salviano, quia, ut ex instrumentis in sumario datis constat, Domina Hieronyma obligavit, & hypothecavit omnia ejus bona tam pro censu scutorum centum octuaginta creato de anno 1595. ad favorem Dominorum de Tassis, & Lavinie conjugum, quam pro alio scutorum centum quinquaginta quatuor imposto de anno 1594. ad favorem ejusdem Domine Lavinie, & Victorie ejus matris. Quibus propterea pro consequendis hujusmodi censibus competit immissio ex remedio utilis Salviani interdicti super casali de quo agitur, quod non controvertitur fuisse à Domina Hieronyma possessum de tempore obligationis, & hodie possideri à Dominis de Debiliis, prout requiritur in hoc iudicio. *Barr. in l. 1. n. 3. ff. de Salvian. & in l. 1. ubi Glos. C. eod. tit. Alex. in §. item Serviana, n. 9. Instit. de action. Afflict. dec. 383. n. 6. Menoch. de adipsa. possess. remed. 3. n. 15. cum aliis allegatis.*

Nec subsistere quod illud casale sit fundus dotalis, quod nec à viro cum consensu mulieris, nec ab ipsa muliere alienari potest. ex adductis in decisione in hac causa facta coram Illustrissimo Domino Cardinale Lancellotto. Quia (quicquid sit an dicta constitutio dotis adeo excessiva ante obtentam derogationem statuti urbis esset valida, & an effectum habuerit, de quibus posset valde dubitari postquam ipsi conjuges postea de anno 1598. obtenta dicta derogatione denuo dotem constituerunt, reservata eidem Domine Hieronymæ facultate disponendi de d. & o. Casali, super quo informantes pro Dominis de Tassis plura adducebant) objectum visum fuit Dominis cessare ex istis capitulis matrimonialibus, in quibus Domina Hieronyma pro parapherno sibi reservavit scuta ducenta annua super bonis dotalibus, pacto etiam adjecto, quod illa posset propria auctoritate percipere, & de iis ad libitum disponere, quæ postea declaravit se velle consequi super isto Casali; idedque bene potuit pro concurrenti quantitate istud jus alteri obligare, ad tradita per *Negul. de pignor. 3. memb. 1. p. n. 6. & 9.* Et licet D. Hieronyma casale postea vendiderit, & pretium illius integrum receperit, non tamen censetur præjudicatum Dominis de Tassis, quibus pro vigore anterioris hypothecæ, ex remedio utilis Salviani interdicti competit immissio etiam contra tertium possessorem. *Ripa in rub. ff. de pign. num. 19. Rota in causa Romana seu Amerina domus, relata inter impressas dec. 34. n. 24. ubi de communi p. 2. divers.*

Neque obstare quod hujusmodi obligatio per Dominam Hieronymam fuerit facta contemplatione viri, quia licet regulariter mulier pro viro fidejungere non possit, *auth. si qua mulier, ubi Glos. in verbo nulatenus, ff. ad Velleian.* id tamen non procedit si ante juramento, quod servari potest sine periculo animæ, *juxta glossam c. ex rescripto, in verbo & uxorem, de jurejur. Tessaur. decis. 223. n. 8. Afflict. dec. 311. n. 4. cum aliis adductis in causa Interamneni mercium, 4. Junij 1597. coram bon. mem. Penia. & fuit alias sæpe decisum. Præsertim quia Domina Hieronyma ultra dictum paraphernum habuit amplissimam dotem. Et pro tertius*

terius habuit relevatores Dominos de Gottofredis, quo casu non potest considerari aliqua ejus læsio, ut considerat Afflict *decif. 311. n. 2. Rom. conf. 187. n. 2.* Et quamvis diceretur dominos de Gottofredis dilapidasse bona, & effectos non esse solvendo, tamen fuit responsum de hujusmodi dilapidatione non constare, nec interim esse retardandam immisionem in hoc judicio, in quo † non admittitur exceptio, quæ requirit altiore indaginem. Menoch. *de adipisc. rem. 3. n. 180. vers. & in hoc judicio*, Rota in *d. Romana seu Amerina domus coram Cantuccio, relata inter impressas decif. 34. n. 23. p. 1. divers.*

9 Nec placuit Dominis, quod dicebatur † fidejussiones esse de sui natura læsivas, *l. 1. C. de filiisfam. minor. & idè hujusmodi obligationes mulierum propter statutum Urbis lib. 1. c. 151.* non posse sustineri, nisi probentur factæ ex causa utili ipsis mulieribus, ex adductis in causa Romana argentorum coram Reverendissimo Bononienſi, de anno 1607. Quia fuit responsum † in dicto statuto non disponi, quod causa debeat esse utilis mulieri contrahenti, sed quod causa sit iudici in scriptis expressa, ac insinuata, ac plenè cognita, & sic videtur requirere ut contractus hujusmodi ultra alias solemnitates fiant cum causæ cognitione, ut sentit Rota coram Seraph. in causa Romana fidejussionis inter ejus impressas dec. 1187. n. 1. ad hoc ut causa ex qua mulier moveretur ad contrahendum, sit vera, & aliàs sufficiens arbitrio iudicis, † quod multum operatur in hac materia, ut tradit Menoch. *de arbitr. jud. lib. 2. casu 171. num. 6.* Idque patet ex ipso statuto, quod expressè loquitur in pacto de non petendo, refutatione, quietatione, & donatione, quæ omnia sunt de sui natura damnosa, & † ulterius habet locum in omnibus contractibus, in quibus lædi potest, Put. *dec. 162. lib. 1. Crescent. decif. 3. de confis. & aliàs frustratoriarum essent*

13 solemnitates in dicto statuto requisitæ, cum † mulier stante evidenti utilitate etiam sine illis contrahere possit. Dec. *conf. 532. n. 9. in fin. & post alios allegatos tenuit Rota in causa Maceratenſi census, 14. Maij præteriti, coram R. P. D. meo Danozer, & suadetur ex*

14 eo † quod statutum non emanavit ad inhabilitandum mulieres, ut non possint contrahere nisi ex causa utilitatis, sed ad obviandum fraudibus, ne scilicet mulieres ex earum simplicitate fraudentur, ut clarè colligitur ex præmio ipsius statuti, † ex quo causa finalis dignoscitur. Bald. in *l. fin. sub. n. 2. vers. 2. nota, ff. de hered. inst. Dec. d. conf. 532. n. 9. versic. confirmatur, Rota in causa Toletana jurisdictionis, 14. Octobris 1580. coram Orano, quod etiam comprobatur ex alio statuto ejusdem, lib. 1. c. 113. de alien. rer. pupil. vel minor. in quo eadem solemnitates requiruntur per eadem verba, ut causa sit iudici in scriptis expressa, & insinuata, ac plenè cognita, & ulterius requirit ut causa cedat in evidentem utilitatem pupilli, vel minoris, quod clarè ostendit ex causæ expressione, & illius cognitione non*

16 esse inferendum ad causam utilitatis, quæ † fuit expressa à statuto, quando voluit eam intervenire, *l. unica, §. in autem ad deficientis, C. de caduc. toll. cap. ad audientiam, de decim. Alex. conf. 55. sub n. 6. vers. non obstat quod tacite, lib.* Hancque veram esse interpretationem supra dicti statuti cap. 151. colligitur ex pluribus decisionibus Rotalibus, in quibus hujusmodi fidejussiones cum causæ cognitione, & aliis solemnitatibus statuti fuerunt validè declaratæ, ut in Romana fidejussionis 5. Julij 1594. coram Illustrissimo Arigonio, & in alia coram Seraphino dec. 1187. in causa Romana societatis officij, 13. Februarij 1606. coram Litta, & læpissimè in aliis causis; unde cum in causa isto fuerint servatæ solemnitates statuti, & causa fuerit in scriptis expressa, & insinuata, nec probetur falsa, debet præsumi quod fuerit cognita, & reperta vera, & suffi-

ciens, propter decretum iudicis, quod † operatur ut præsumantur omnia solemniter gesta. Alex. *conf. 130. n. 5. lib. 5. cum aliis adductis in causa Romana de Jacomellis, 29. Apr. 1611. coram Reverend. D. meo Buratto.*

Et ita dictum fuit esse intelligendas dictas decisiones in causa Romana argentorum, in qua causa relevationis indemnitate ibi expressa remanebat falsa, ex quo mulier non habebat relevatorem, & plura alia concurrebant ex quibus constabat mulierem fuisse deceptam, quæ non concurrunt in casu isto, in quo Dominus Hieronyma de tempore obligationis habuit relevatores, nec de eorum insufficientia constat, ita ut de nullitate obligationis hodie apparere possit, ex supradictis.

Minus obstat quod ulterius pro illius nullitate adducebatur, nempe quod aliter ex proximioribus consanguineis, qui in primo instrumento de anno 1593. adhibitus fuit, tunc esset minor viginti annis, † qui 18 ad id inhabilis reputatur, ex adductis per Caltr. in *l. si cum dotem, §. si pater, n. 3. ff. sol. matr. Ang. in l. fin. in princ. vers. & per hanc legem, C. de verb. signif. Tiraq. de legib. connub. gloss. 8. n. 43. cum aliis allegatis.* Quia † licet qui in jure non est impubes, & habet ingenium, & discretionem, secundum distinctionem Bart. *conf. 94. lib. 2.* quam etiam Bald. in *l. in conjunctione, n. 4. vers. pone, C. de nups. & tradita per Alex. in l. in transactione 35. n. 6. vers. quapropter, C. de transact.* tamen quidquid sit de hoc, fuit responsum quod testes, qui dantur ad probandum minoritatem, non relevant ad istum effectum, cum † sint examinati in alia causa, & inter diversarum personas. Felin. in *cap. causam que, in princ. num. 18. de testib. Lap. decif. 207. n. 3.* Ultra quod in omnem eventum esset in potestate Dominorum de Tassis contrarium probare, cum probatio † non excludat probationem, quo casu non est interim retardanda immissio in hoc judicio, † in quo non admittuntur hujusmodi exceptiones, quæ requirunt extrinsecas probationes, ad decif. Put. *34. n. 3. & seq. lib. 1.*

Nec denique subsistit, quod cum in alio instrumento de anno 1594. proximiores consanguinei non juraverint, quod obligatio non sit præjudicialis mulieris, juxta dispositionem ejusdem statuti.

Quia † placuit responsio, quod non disponit circa hujusmodi juramentum, ut præcisè in scriptis redigatur, prout de causa obligationis, & ideo cum ex instrumento constet proximiores jurasse, debet præsumi juramentum fuisse sufficenter præstitum, propter iudicis decretum, ex supra allegatis.

Illustrissimo D. Cardinale Sacrato, Romanæ domorum, Veneris 17. Junij 1611.

SUMMARI A.

- 1 Implementum an fieri possit per equipollens, remissivè.
- 2 Gesta cum uno representante duas personas, respiciencia unam personam, non suffragantur respectu alterius persona representata.
- 3 Pecunia sunt de sui natura steriles, & infructuose.
- 4 Exceptio non implementi opponi potest ob defectum, etiam in minimo.
- 5 Dominus census non tenetur illum revendere, nisi offeratur integrum precium, tam respectu sortis, quam respectu fructuum.
- 6 Creditoris interest non habere summam diminuatam.
- 7 Debitorum sortis cum usuris est unicum debitum.
- 8 Res eadem non debet, diverso jure censeri.
- 9 Lex ubi non distinguit, nec nos distinguere debemus.
- 10 Census extingui potest cum cessionario.

Domini se restrinxerunt ad liberationem domo-
rum à censu Alberinorum, in quo capite dixe-
runt non esse satisfactum à Turino venditore, qui
promisit domus esse liberat, & nihilominus adhuc du-
rat præfatus census.

Et quatenus replicabatur, fuisse satisfactum per
æquipollens, ex quo remanserunt in manibus Valen-
tini emptoris scuta ducenta, quæ excedunt pretium
dicti census, omisso tamen in materia implementi possit
satisfieri per æquipollens, de quo per scribentes in *l. si
mater, de instir. & substi.* Bald. *conf. 113. lib. 1.* cessa-
re visa fuit difficultas, quia præfata scuta ducenta non
remanserunt penes Valentinum emptorem libera, ita
ut cum illis potuisset se liberare à censu, iudex enim
mandavit quod Valentinus dictas pecunias penes se
retineret, donec fuerit per ipsum ad quem spectaret
extinctio census Alberinorum; unde excluditur æqui-
pollentia ex triplici capite. Primò quia Valentinus
non habuit penes se dictas pecunias tanquam emptor,
sed tanquam depositarius. Est novum in jure, quod
quis repræsentet duas personas, & tamen quod gesta cum
eo ex una persona non suffragentur quoad aliam, juxta
not. per scribentes in *leg. Tutorum, ff. de his quibus ut
indign. Bald. conf. 167. in fin. lib. 1. & 394. n. 2. lib. 4.*
*Roman. conf. 88. in princ. Alexand. conf. 87. num. 19. &
seq. lib. 6. Cast. conf. 236. in princ. & 312. num. 1. lib. 1.*
Calder. conf. 8. in fin. de prebend. Lap. alleg. 99. num. 1.
Sord. dec. 310. n. 12.

Secundò excluditur æquipollentia, quia Valentinus
habuit in manibus pecunias tamen de sui natura steriles, &
infuctuolas, & ex alia parte remansit super domibus
census fructiferus ad favorem Alberinorum.

Tertiò fuit ponderatum, quod nec præfata scuta du-
centa æquabant onus census, computatis fructibus de-
cens, unde cessat æquipollentia, etiam si Valentinus
dictas pecunias habuisset liberat: tum ex eo quod in
substantia non habebat in manibus summam æqui-
valentem oneri, & tamen propter violationem fidei sufficit
quod fuerit cessatum impleri minimo. Bald. in *l. juris
gentium, §. pacta, n. 1. vers. secundo not. ff. de pact. Jal. conf.
216. n. 1. vol. 4. Alex. conf. 105. n. 19. & 20. lib. 3. Rol.
conf. 53. n. 20. 21. & 29. lib. 1. Put. dec. 357. in fin. lib. 1.*
*Menoch. cons. 55. num. 6. Sord. conf. 101. num. 2. Rota
in causa Perusina executionis, 3. Decembr. 1599. coram
R. P. D. meo Decano.* Tum quia nec cum pecuniis istis
poterat se liberare à censu, tamen quia censuarius non tene-
batur extinguere censum, nisi oblato sibi integro cre-
dito, *l. tutor, §. Lucius, ubi Bart. & Bald. ff. de usur. l. in
executione, §. quicumque ff. de verb. obligat.* Quæ conclu-
sio procedit etiam si debitor offerat totum capitale, de-
ficiat tamen in oblatione usurarum, quicquid in con-
trarium dixerit Cast. in *l. quidam existimaverunt, ff. si
certum pes.* Hanc enim tenuit Gl. in *l. acceptam, in verb.
cum usuris, C. de usur. Cyn. in l. 1. n. 2. in fin. Sa. n. 3.
C. de sol. Alex. in d. l. quidam existimaverunt, n. 7. & 8.*
*Jal. n. 4. vers. ut ex gl. in fin. & n. 6. vers. sextus est clarus,
ff. si cert. pes.* & pro hac opinione facit ratio quæ af-
fertur per scribentes in hac materia, quæ æquè mili-
tat in utroque casu, quia tamen scilicet interest creditoris
non habere summam diminutam, item generalitas ver-
borum, *d. §. Lucius, ubi ponitur casus debiti censuum
cum usuris, & statim subditur, quod debitor minorem
pecuniam, quam debebat, obsequavit, & hic non di-
stinguitur quod obsequatio fuerit minor respectu ca-
pitalis tantum.* Et dicit Alb. in *d. l. quidam existimave-
runt, n. 8.* tamen quod debitum sortis cum usuris est unum
debitum, & allegat dictum §. Lucius. Unde cum sit
unum debitum tamen non debet diverso jure censi, *l. cum
qui adet, ff. de usufr. & cum d. l. Tutor, §. Lucius, non*

distinguat tamen nec nos distinguere debemus, *l. de pretio, §.
ff. de publ. in rem acti.* cum vulg. stante maxime identi-
ce rationis, de qua supra, *l. ille, aut ille, ff. de legat. 3.
cum concordantibus.* Ad *l. 1. C. de solut.* in qua se fundat
Cast. respond. Alex. loco supra citato, quod scilicet
non loquitur quando creditor neget recipere.

Ad aliud tamen quod census fuerit extinctus cum quo-
dam Bernardino Calcaneo cessionario Alberinorum,
fuit responsum non constare de cessione facta per Al-
berinos Calcaneo, nec minus quod concordia inter
dictum Calcaneo, & Turinum creditorem habuerit
effectum, quinimò quod Alberini post illam ege-
runt ad fructus census.

Illustissimo Cardinale Mellino, Romana
census, Lunæ 17. Maij 1600.

SUMMARI A.

1. Probatio contra publicum instrumentum debet esse plena, & multum concludens.
2. Testes examinati in causa criminali sine citatione partis non probant.
3. Census creatus à debitore cum creditore pro satisfatione sui debiti, ut sit licitus.

DECISIO CCCLV.

Cum præsupposito quod probabitur creditum
Pauli Emilij de tempore impositionis istius cen-
sus, fuit resolutum censum esse validum, quia ex in-
strumentis constat de vera numeratione, & cum cre-
ditores velint probare contrarium ejus quod continetur
in instrumento tamen requiritur probatio plena, &
mulem concludens, ut fuit resolutum in causa *Bono-
niensi census, 19. Octobr. 1594. coram Penia;* & hinc ista
probatio non concurrat, quia in effectu de non nume-
ratione deponit solum Raynurius, qui non probat,
quia est unicus, quia tamen fuit examinatus in causa cri-
minali sine citatione partis. Bart. in *l. ult. ff. de testib.
Abb. in c. gravis, n. 9. de Prebend.*

Simulatio verò non probatur; nam stante veritate
crediti cessat omnis causa simulandi, quia iste cen-
sus fuit creatus à Joanne Baptista cum ejus debitore
ad effectum sic satisfaciendi cum istis pecuniis de cre-
dito quod cum eo habebat; tamen ad hunc effectum
non erat opus simulatione, est tamen res ordinaria
quod creditor, qui non potest consequi solutionem à
suo debitore, procuret ei dare ad censum, vel ad socie-
tatem officij pecunias, ut cum eis sibi satisfaciat, nec
ex hoc resultat simulatio, nec sit aliquod præjudicium
ei, qui dedit pecunias ad censum, vel ad societatem
officij.

R. P. D. Bubalo, Romana census, Lunæ 3.
Julij 1589.

SUMMARI A.

1. Transactio facta cum pacto resolutivo in casu inob-
servantia, facta declaratione resolvitur.
2. Fructus census non debentur resolutio contractum census.
3. Pactum resolutivum non resolvit ipso jure, nisi sit
concepsum verbis directis.
4. Debitor census donec presium non restituit, tenetur
ad fructuum solutionem.

DECISIO CCCLVI.

Archihospitale S. Jacobi incurabiliū egerat coram A. C. utili Salviani interdicto contra Illustrissimum D. Joannem Antoniam Ursinum, uti possessorem Castri Moatorij, prædicens super dicto Castro fuisse aliàs impo- sitionem annuam censum scutorum trecentorum nonagintanovem ad favorem Domini Julij de Mabaldensibus, per Illustrissimum quondam Dominum Trollum Sabellum seniore[m] dicti Castri tunc possessorem, qui census postea ex testamento D. Nicolai de Mabaldensibus, patris D. Julij ad dictum Hospitale devenerat, & cum in dicta lite coram A. C. comparuisset D. Troilus junior de Sabellis, tanquam necessarius defensor præfati D. J. Antonij, causa discussa A. C. in favorem Archihospitalis pronunciavit, nempe Archihospitale immittendum esse ex utili Salviani interdicto in possessionem dicti castri, donec fuerit satisfactum de censibus decursis, & non solutis. Causa postmodum appellationis à dicta sententia in Rota mihi commissa, dedi dubium.

An præfata sententia esset confirmanda, vel revocanda, & unanimiter concluderunt, sententiam præfata[m], tanquam justam esse confirmandam, constat enim de impositione census super dicto Castro cum hypotheca: constat etiam quod dictum Castellum probatur per D. Trollum Sabellum seniore[m], ut per testes examinatos bene probatur de jure Archihospitalis super dicto censu: etiam constat tum ex testamento Nicolai de Mabaldensibus, tum ex cessione jurium facta per matrem, & hæredem d. Julij, post cujus obitum Archihospitale successit in dicto censu, quibus omnibus stantibus non est dubium intrare Salvianum interdictum pro censibus decursis, & non solutis.

Nec dicatur quod vigore pacti apppositi in instrumento dicti census fuerit resolutus, quia dicebant Domini advertendum esse, fuisse apposita duo pacta in dicto instrumento, alterum scilicet quod in eventum in quem fidejussiones promissæ infra certum tempus præstitæ non essent, liceret Julio recuperare sortem principalem, pro qua constitutus erat census, & cogere venditorem census ad redimendum alterum, quod in similem eventum liceret eidem Julio à dicta concordia, & instrumento census recedere, & declarare si voluerit dictum instrumentum haberi pro nullo, irrito, & casso, quibus stantibus si D. Julius declarasset velle recedere ab instrumento census, & quod dictum instrumentum habeatur pro nullo, & infecto, & velle redire ad propria jura perinde, ac si contractus non esset celebratus vigore secundi pacti, & eo uti voluisset, utique tunc intrarent motiva deducta per informantes

- 1 pro D. Julio juniore, quod ꝑ hoc casu contractus census esset resolutus, & amplius non possent prætendi fructus dicti census, juxta tradita per Ceph. conf. 442. n. 86. & 96. lib. 3. facta enim declaratione, & in causa mora statim contractus fuisset resolutus usque ab initio, ac si nunquam factus fuisset. Bald in l. ea lege, col. 3. vers. ego dico, C. de condit. ob caus. Tiraq. de retract. convens. §. 1. glof. 7. n. 4. Covar. var. res. lib. 1. c. 8.
- 2 n. 1. in prima conclusione, nec ꝑ amplius potuisset agi pro fructibus census, contractu resoluta.

Sed in casu de quo agitur, D. Julius hoc non declaravit, sed usus fuit primo pacto, quia ob non præstitas fidejussiones repetiit sortem principalem, quo casu contractus non fuit resolutus; cum enim ab initio fuisset translatum dominium census in ipsum emptorem, pactum resolutivum non operatur, ut ipso jure retrotransferatur dominium jam translatum in emptorem, in ipsum venditorem, ꝑ nisi pactum resolutivum sit conceptum verbis directis, pura in talem eventum res sit incempta, sed quando pactum resoluti-

vum est conceptum verbis obliquis, videlicet possit agere, vel possit cogere, tunc nunquam inducit translationem rei venditæ in venditorem, sed requiritur retrotranslatio, ut post alios deducit Tiraq. de rev. convens. §. 1. glof. 7. n. 17. Cum igitur Julius egerit ad restitutionem pretij census quousque illud fuerit restitutum, adhuc durat contractus, quia non est translatum dominium, per supradicta.

Et ꝑ quod debeantur fructus in casu de quo agitur, multum movebat Dominos æquitas l. carabis, Cod. de act. emp. quia non videtur æquum, quod venditor census percipiat fructus, & non solvat pretium, ut bene Covar. var. res. lib. 3. c. 4. circa princ.

Ex quibus fuit conclusum pro justitia sententiæ A. C.

R. P. D. meo Ubaldo, Casalensis domus, Lunæ
18. Aprilis 1611.

SUMMARIA.

- 1 Possessio probatur testibus deponensibus se vidisse possidere, & nom. 7.
- 2 Probatio nulla melior partis confessione.
- 3 Possessio rei conventi actione spoliij probatur per litem contestationem.
- 4 Actio spoliij competit cessionario, etiam quod non sit expressè cessa.
- 5 In Salviano obtinet qui probat debitum cum hypotheca, possessionem antiquam debitoris, & modernam rei conventi.
- 6 Instrumentum facit probationem probatam.
- 8 Legitimitas personarum si omittatur, non vitiat processum nisi parte opponente.
- 9 Citatio ad certam diem, & alias successivas sustinetur ad aliquos dies sequentes.
- 10 Simulatio cum non presumatur, debet concludenter probari.
- 11 Maxime ubi nulla subest causa simulandi.
- 12 Actionis iurium pretium ut cognoscatur, qua sint consideranda.
- 13 Solutio pretij in cessione jurium probatur ex confessione cedentis.
- 14 L. per diversas, l. ab Anastasio, C. mand. cessant quando jura cedentis sunt clara.
- 15 Exceptio requirens altiore[m] indaginem non admittitur in iudiciis possessoriis.

DECISIO CCCLVII.

Fuerunt latæ duæ sententiæ in partibus ad favorem Annæ filiz, & hæredis Helenæ cessionariæ Leandri de Violardis, qui pro tertia parte domum pro indiviso possederat cum duobus patruis, qui etiam super eadem domo annuum censum scutorum sexdecim ad favorem ejusdem Leandri imposuerant: & cum esset intentatum contra tertios possessores domus iudicium duplex, alterum restitutorium ad tertiam partem domus, quam Leander possederat, alterum utilis Salviani pro immessione in duabus tertiis reliquis partibus, tanquam hypothecatis pro impositione census, & præfate sententiæ emanassent causa in Rota introducta, dubitavi.

An sententiæ essent confirmandæ, vel infirmandæ, & Rota censuit quoad utrumque remedium esse confirmandas. Quia quoad primam ex remed. can. redintegranda §. quest. 1. constat de possessione Leandri ex confessione eorum à quibus Antonius tertius possessor causam habet, qui in instrumento impositionis census

- centus præfati afferunt se domum habere pro indiviso cum Leandro, de quo in *summ.* n. 1. Et adimiculaur probatio ex instrumento divisionis inter Joan. Dominicum patrem d. Leandri, Joannem Franciscum, & Angelum fratres Joan. Dominici, de quo in *d. summ.*
- 1 n. 6. & ex dispositione testium, qui t. dicunt vidisse Leandrum possidere dictam domum pro tertia parte, ut in *d. summ.* num. 10. *gl. in l. stipulatio ista, §. hic quoque, ff. de verb. oblig. Bartol. in tract. testib. vers. testis dicit aliquem posseuisse, n. 9. cum aliis per Hond. qui de communi testatur conf. 57. n. 11. lib. 1. Pontan. de spol. lib. 2. c. 14. n. 94. in fin.*
 - 2 De possessione etiam Antonij adversarij constat ex ejus confessione, ut in *d. summ.* n. 9. t. qua nulla est melior probatio, *per suas de probat. Aym. conf. 61. n. 3. & fuit dictum in una Romana redditionis computorum, 7. Februar. hujus anni, coram me, & t. ex sustentatione litis, Cæsar de Grassi decis. 4. n. 2. de restit. spol. Pont. de spol. lib. 2. cap. ult. num. 183. Verall. dec. 299. p. 2. Unde satis constat de justitia sententiarum eo ipso quod probatur antiquior possessio Leandri, & recentior Antonij, Abb. in *c. cum ad sedem, n. 19. de rest. spol. Rip. in c. cum Ecclesia Sutrina, n. 32. de caus. possess. & propr. Afflict. dec. 327. n. 2. Alex. conf. 6. n. 58. lib. 3.**
 - 3 Neque obstat quod hujusmodi actio spoliij egeret expressa cessio t. quia contrarium est verius. *ff. de litem qua nobis, n. 10. vers. si vero tale remedium, ff. de acq. possess. Pontan. de spol. lib. 1. c. 13. n. 132. vers. & quo ad jam dicta. Quo vero ad secundum remedium intentarum ex utili Salviani interdicto, videbatur etiam Dominis constare de justitia sententiarum de partibus; cum t. enim constet de hypotheca ad favorem Leandri, & de possessione imponentium censum, necnon de possessione hodierna Antonij, dubitari non potest quin intret Salvianum, l. 1. ubi *gl. C. de precur. & salv. i. terd. Bart. in l. 1. n. 3. ff. eod. Afflict. dec. 383. n. 6. Aret. in §. item Serviana, n. 9. Instit. de action. Nat. conf. 174. n. 33. Menoch. de adipisc. remed. 3. n. 18. Quam opinionem servat Rota, ut fuit dictum in Romana Salviani, 8. Jun. coram Reverendissimo Domin. meo Atrebaten. & in alia Romana Salviani, 10. Januarij hujus anni coram me, & ibi etiam alix assignantur.**
 - 4 De hypotheca t. constat ex publico instrumento impositionis census cum hypotheca omnium bonorum presentium, & futurorum, quod facit probationem probatam, Bald. in *l. interest, n. 2. Cod. de solut. Dec. conf. 36. n. 2. Surd. dec. 117. num. 4. & ex solo instrumento obligationis probari primum extremum in Salviano fuit tentum in d. Romana Salviani coram Reverendissimo Atrebatensi. De possessione Jo. Francisci, & Angeli patruorum Leandri qui censum imposuerunt, constat ex depositione testium, t. qui etiam restantur eos possedisse d. domum cum Jo. Dominico patre Leandri, ut in *summ.* n. 7.*
 - 5 De possessione vero hodierna Antonij quomodo constet, jam dictum est supra Non obstat quod Anna non legitimaverit personam suam in judicio, videlicet quod sit filia, & hæres Helenæ, cui fuit facta cessio à Leandro, quia fuit responsum t. talem legitimam à patre non fuisse petitam, & ejus omissionem vitare processum parte opponente, quando adest contradictor. *Jas. in Rub. C. qui adm. n. 4. Boët. decis. 171. sub n. 19. Aret. in §. præjudiciales, sub n. 3. Instit. de act. & fuit dictum in una Civitatis Castellana Molendini, 26. Nov. 1599. coram R. P. D. meo Lancellotto. Non obstant quæ dicuntur de minori ætate Antonij, quia tolluntur ex facto, cum asserta petitio curatoris esset pro Hercule altero fratre laico, contra quem etiam fuit motum judicium non pro Antonio, quem constat anno 1401 fuisse ætatis annorum viginti octo, cum eo anno canonicatum Calalensem obtinuerit,*

& ita pro justificatione suæ gratiæ firmavit Rota 13. Februar. 1606. in causa Calalensi canonicatus coram Reverendissimo D. meo Atrebaten.

Non obstat asserta nullitas examinis testium, quasi fuerit citata pars ad videndum jurare testes pro certa die, & aliis successivis, & testes j. raverunt inde ad duos menses. Quia hoc etiam tollitur ex facto, ex quo fuit ostensum emanasse aliam citationem, in cujus termino, vel post terminum intra tres dies Antonius comparuit, & dedit interrogatoria: t. citatio enim illa, & successivæ, &c. licet sit vaga, sustinetur ad aliquot dies sequentes. *Casar de Grassi, dec. 9. num. 6. de sent. & re judic. præsertim stante stylo de partibus Felio, in c. 2. n. 30. vers. fallit tertio, de testib. Cæsar de Grassi, d. dec. 9. ubi alios allegat.*

Non obstat dictum doctum testium pro parte Antonij, qui deponunt Io. Jacobum filium Io. Francisci, qui alienavit domum, eam possedisse tempore alienationis, ut in *ejus summ.* n. 7. quia hoc non excludit possessionem aliorum ante alienationem, & sic tempore alienationis census, immò potius arguit occupationem à Jacobo factam de portionibus domus ad aliam spectantibus, cum de eorum antecedenti possessione satis constet ex instrumento census, & aliis supradictis. Denique non obstat exceptio simulationis cessionis, *ex l. per diversas, ex l. ab Anastasio C. mand. Quæ quæ adducuntur ad probandam simulationem, non verificantur in facto, & cum t. simulatio non præsumatur, 10. debet concludenter probari. Caputaq. decisio. 163. n. 2. & seqq. part. 3. Præsertim cum hic nulla adsit causa simulandi, t. quo casu nullo modo sufficiunt conjecturæ ad probandam simulationem, Corn. conf. 89. num. 17. lib. 2. Honded. conf. 41. num. 28. lib. 2. Rota dec. 69. num. 2. p. 2. divers.*

Non obstat quæ dicuntur de modicitate pretij, quia ultra quod non est probata, responsum dabant Domini ad dignoscendum t. an actio sit vendita iusto pretio, esse æstimandas expensas litis, labores & dubium eventum, ut in puncto declarat Bart. in *d. l. per diversas, n. 6. & 7. Caltr. conf. 391. sub. num. 3. vers. circa quintum, & ultimum, p. 1. ubi etiam lib. 2. considerandam esse personam cedentis, an sit pauper, qualis tempore cessionis dicitur fuisse Leander, & ibi dicit t. etiam 13. sufficere confessionem de recepto ex parte cedentis, quando aliàs cessio sit facta iusto pretio; & sequuntur plures relati per Tirag. de rur. lignag. s. 1. gl. 18. n. 86. Gabr. in tit. de action. conclus. 5. n. 25. vers. contrarium.*

Accedebat quod cum in hoc casu jura Leandri cedentis essent clara, cum haberet pro se instrumentum impositionis census cum quarentigia, cessat qualibet calumnia, & præsumptio redemptionis litium, ut tradit Ang. in *d. l. per diversas, Crescent. dec. 10. n. 3. de sentent. & re judic.*

Ultimò dicebant Domini, hujusmodi exceptionem requirere altiore indaginem, & ided non habere impedire vel restitutionem *ex cap. redintegranda, vel immisionem ex utili Salviano interdicto, l. fin. C. quor. bon. & fuit dictum in Romana Salviani, 3. July 1606. coram D. meo Lancellotto, & alias sepè. Et ita fuit decisum.*

R. P. D. meo Ubaldo, Calalensis domus, Veneris 13. Januarij 1612.

SUMMARI A.

- 1 Habere, hoc verbum refertur tam ad dominium, quam ad possessionem.
- 2 Instrumenta declarantur & corroborantur à testibus, & e contra.

- 3 Testes etiam nulliter examinati deserviant pro adminiculo.
- 4 Declaratio colligitur etiam ex actu nullo.
- 5 Possessio debitoris in Salviano probatur ex instrumento impositionis census.
- 6 Vera accipiuntur secundum subjectam materiam.
- 7 Nemo dat quod non habet.

DECISIO CCCLVIII.

IN hac causa die 18. Aprilis anni præteriti fuit resolutum, sententias de partibus esse confirmandas tam in iudicio spolij quàm Salviani, ut decisione tunc extensa latius contineretur quæ postea fuit confirmata die 28. Novembris præteriti una tantùm parte informante, & demum hodie cum causa proponeretur super eisdem, utraque parte informante Domini steterunt in decisis, ex rationibus aliàs allegatis. Quibus non obstat dixerunt, quod non videatur probatum primum extremum in spolio, & sic possessio Leandri ex instrumento impositionis census, in quo ipse patris asserunt se habere domum pro indivisa cum Leandro, quasi verbum habere potius referatur ad dominium, quàm ad possessionem, quia fuit responsum, immò & tale verbum refertur etiam ad possessionem, ut est text. in l. stipulatio ista, §. habere, ff. de verb. oblig. ubi habere dupliciter accipitur, nam & eum habere dicimus, qui rei dominus est, & qui dominus quidem non est, sed tenet, facit text. in l. 1. §. quod autem, ff. de vi, & vi arm. & in l. 2. §. habere, ff. ne quid in loc. publ. l. habere, ff. de verb. sign. Rebus. in l. is apud se, col. 3. eod. tit. tradit Conrad de moment. possess. in verb. rationes deciden. i. n. 34. Decian. conf. 108. n. 12. lib. 3.

Neque in contrarium quicquam facit Afflic. in contrarium allegatus, decis. 364 n. 7. quia ibi solum dicit, per hæc verba in libro Monasterij scripta, habet monasterium redditum talis terræ, vel similia, probari quod possessio, vel dominium dictæ terræ sit penes dictum monasterium, ubi non fit vis ibi in verbo habere, sed in fide libri monasterij. Quibus accedit adminiculum ex testibus qui in spem deponunt de possessione Leandri, ex quibus potest bene sumi declaratio illius verbi habere, quod referatur ad possessionem, & cum instrumentum declaratur, & corroboratur à testibus & è contra, Cognol. in l. 2. n. 233. C. de rescind. vend. Rota deriv. 463. n. 2 p. 1. divers.

Et licet multa opponantur contra dictos testes, tamen negari non potest, quin & testes etiam nulliter examinati deserviant pro adminiculo. Ruin. conf. 46. n. 10. lib. 4. & fuit sæpe decisum, & pro declaratione, cum etiam & ex actu nullo declaratio colligi possit, l. fin. ff. de reb. cor. Put. decis. 92. n. 2 lib. 2. Ultra quod multa deducebantur ad salvandam nullitatem dicti examinis, quæ Dominis placuerunt.

Non obstat quod testes deponant per verbum, Credo, quia dum deponunt de possessione Leandri tertie partis domus, deponunt de visu, sed per verbum, Credo, deponunt circa situm dictæ tertie partis.

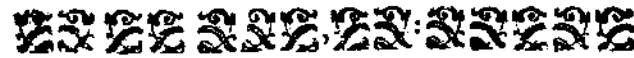
Quoad Salvianum similiter Domini dixerunt probari primum extremum, nempe possessionem patris Leandri imponentium censum, tum & ex dicto instrumento, in quo asserunt dictam se domum habere pro indivisa cum Leandro, quo casu cum verba & accipiantur secundum subjectam materiam, ut per Dec. d. conf. 108. n. 3. lib. 3. materia subiecta utique suadet, ut possessio domus pro sua rata esset penes imponentes censum super ea, cum non soleat census imponi super rebus ab alio possessis: tum ex testibus præfatis deponentibus de possessione patrum, tum ex ultimo instrumento divisionis, in quo unus ex Dominis considerabat pactum initum inter fratres dividentes,

Decis. Rota Rom. pro Trañ. de Cens.

quod in eventum alienationis faciendæ ab aliquo ex fratribus de sua tertia parte teneatur illam vendere, & tradere aliis duobus fratribus: quod quidem pactum de tradendo arguit possessionem domus fuisse penes dividentes, juxta illud & nemo dat quod non habet, arg. l. traditio, ff. de acq. ver. dom.

Quoad caput simulationis cessionis placuerunt responsiones de quibus in prima decisione in hac causa facta, junctis iis, quæ fuerunt nunc datæ per informantes pro Anno. Et videtur illa sufficere, quod hæc exceptio requirat altiore indaginem, per quam non debet retardari immissio in Salviano, vel reitutio in spolio, ut fuit sæpissime decisum.

Et ita conclusum standum esse in decisis.

R. P. D. Dunozeito, Romana census, Lunæ 23. Junij 1614.

SUMMARI A.

- 1 Venditio censetur facta illi persona, cujus nomen fuit in instrumento expressum.
- 2 Censum esse venditum, non revenditum, ex quibus verbis dignoscatur.
- 3 Auth. minoris debitor, C. qui tutor. dar. poss. intellectus.

DECISIO CCCLIX.

Cum Dominus Alexander Boniannius vigore fideicommissi ad sui favorem pontificati introduxerit iudicium coram A. C. super immisione in quasi possessionem cujusdam census impositi ad favorem q. Joannini fideicommittentis, per q. D. Brutum de Valle contra ejus hæredes, fuit pro parte dictorum hæredum oppositum de extinctione census per venditionem, seu cessionem illius factam per Petrum Boniannium uti tutorem hæredum d. Joannini, Domine Sylvie matri, ac tutrici dictorum hæredum Domini Bruti. Unde orta difficultate super validitate dictæ venditionis ob non servatas solemnitates in alienatione rerum minorum requisitas, fuit datum dubium.

An emptio census facta per Dominam Sylviam fuerit facta ad favorem ipsius seu filiorum. Quo per me in Rota proposito Domini responderunt pro Alexandro informante, cum Domini de Valle sapius citati noluerint informare, sed dederunt solum memoriale in quo rationes pro i. sis fuerunt deductæ.

Et Domini moti sunt ex eo, quod ex tenore instrumenti & satis constat, venditionem census fuisse factam ipsi Domine Sylvie, non exposito nomine matris, aut tutricis, & sic nomine proprio. l. si ita stipulatus, §. Gryfagonus, ff. de verb. oblig. l. si pactum, ff. de prob. l. & magis puto, de solut. Menoch. presumpt. 49. n. 25. lib. 3. Maxime & quia contractus non fuit conceptus per verba importantia retrovenditionem sed simplicem venditionem, ibi cesserunt, &c. omnia jura, &c. nullo jure, &c. ponentes, &c. signum evidens cessionem factam non fuisse ex necessitate pacti legalis de retrovendendo, sed fuisse voluntariam, prout cuilibet tertio, quæ omnino corrumpit non servatis solemnitatibus, ut fuit sæpe decisum, & signanter in una Romana Casalis, coram me.

Non obstat auth. minoris debitor, C. qui tutor. dari poss. Quia illa non procedit quando administratio est penes patrem, vel matrem, aut aviam, ut ibi Gios. in princ. vers. item ex eo quod excipit. Salic. n. 5. vers. quare tertio, Bal. n. 3. vers. sic per glos. quaritur, Albert. n. 10. vers. item quare, Angel. n. 4. glof. in amb. ut sine prohib. matr. in verb. matrum Bartol. in auth. ut si qui oblig. se habere prohib. minor. Gutier. de tutor. & curat. part. 1. cap.

cap. 20. n. 6. & fuit refolatum in una Romana de Iacomellis, 23. Apr. 1611. coram R. D. meo Damasceno.

Accedebat etiam hoc casu, ex quinque filiis masculis duos tantum fuisse de tempore dictæ cessionis minores, dispositio verò d. a. ubi. habet locum in eo, qui actum eorum exercet, ut fuit dictum in d. Romana de Iacomellis. Dixerunt etiam Domini, superfluum esse querere de veritate hujus dubij, si verum est in facto non probari dictum Petrum Bonianinum non fuisse tutorem, quia cessio fuisse absque difficultate nulla ex defectu potestatis. Et ex his fuit dictum emptionem census per D. Sylviam Instinam fuisse factam ad favorem ipsius, non autem filiorum.

Illustriissimo Cardinale Mellino, Romana retractus, Veneris 28. Aprilis 1600.

SUMMARI A.

- 1 Promissio de faciendo consentire omnem personam, intelligitur de habente jus ante contractum.
- 2 Etiam quod verba essent concepta ut comprehenderet habentem jus de futuro, n. 7.
- 3 Jus retrahendi ratione vicinitatis oritur post contractum venditionis.
- 4 Verba licet sint ampla, & pragnantia, recipiunt interpretationem à natura rei.
- 5 Promissio de faciendo consentire omnem personam comprehendit tantum casum necessario comprehensum.
- 6 Verba rei, que retrahitur jure vicinitatis, non ligant emptorem ad refectionem damnorum, & interesse.
- 6 Nec ad refectionem melioramentorum.

DECISIO CCCLX.

Fuit resolutum Fabium, non teneri ad faciendam contentione vicinum volentem retrahere vigore Bullæ juris congrui, nec ad refectionem melioramentorum quæ emptor fecit ante declarationem vicini, neque ad alia damna, & interesse. Potissima ratio resolutionis fuit, quia & promissio de faciendo consentire omnem personam intelligitur de habente jus ex causa de præterito, non autem de jure quod provenit post contractum, l. 1. ff. de evict. & idem non porrigitur ad istum casum, cum & jus vicini oritur post contractum, Afflict. de jur. protom. in constitut. sancimus, §. ut infra trigesima dies, in fine questionis, Joan. de Amic. consil. 146 n. 18. & seqq. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gl. 9. n. 34. & 35. Et ad hunc effectum requiritur quod verba non possint aliud importare; si enim non concludunt necessario; licet & sint ampla, & pragnantia recipiunt interpretationem à natura rei, & promissio & non intelligitur facta in hunc casum, ut per Tiraq. d. gl. 9. n. 56. ad fin. tit. sub n. 98. in fin. Joan. Papon. in consuetud. Brabant. in tit. de retract. §. 486. in fin.

Et ex hoc pendet resolutio quantum ad damna & interesse, & refectionem melioramentorum; si & enim promissio evictionis, & de faciendo consentire omnem personam non extenditur ad hunc casum, cessat omnis promissio damnorum, & interesse, ut fuit resolutum in causa Romana retractus, 15. Maij 1589. coram Illustriissimo Cardinale Mantica, & & venditor non tenetur ad refectionem melioramentorum, quicquid dicendum sit inter emptorem, & vicinum; in quo etiam casu idem Jo. Papon. in §. 481. existimat vicinum non teneri, quia emptor prospicere potuit quod vicinus vellet retrahere, juxta text. in l. si quis domum, §. idem queris, ff. locat. sed iste casus fuit omissus per dominos,

quia non pertinet ad præsentem disputationem, cum vicinus non sit in casu.

Non obstat quod venditor & promissit facere contentione omnem personam nunc, vel in futurum quomodolibet interesse habere prætendentem, quia ista promissio intelligitur de prætendentibus interesse nunc, vel in futurum ex causa de præterito, non autem de ea quæ oritur post contractum ex provisione Bullæ, ut supra dictum fuit. Non obstat quod intimatio juxta formam Bullæ debebat fieri vicino à venditore, quia disponit solum, quod non facta ista intimatione nullum jus acquiratur emptori in præjudicium vicini, & ex hoc non sequitur quod emptor poterit facere melioramenta, & quod venditor teneatur ad illorum refectionem, præsertim non facta prius intimatione vicino, neque obventa licentia à iudice, ut per Jo. Papon. d. §. 481. & Baltaz. Benedeli. de jur. protom. §. verum, n. 28. in princ.

Illustriissimo Cardinale Lancellotto, Januensis pecuniaria, Veneris 15. Aprilis 1611.

SUMMARI A.

- 1 Clausula. confiteatur habuisse. & recepisse, prout verò, & cum effectu, &c. verificatur in solutione facta per traditionem cedula bancaria.
- Limit. si agatur pro validitate actus, vel ad evitandam falsitatem, n. 4.
- 2 Clausula habuerunt, & ceperunt verò, & cum effectu ad presentiam, &c. non denotat pecuniam fuisse numeratam, vel manualiter solutam.
- 3 Numeratio probatur ex verbis instrumenti.
- Dummodo id de necessitate importent, n. 7.
- 3 Consignatio cedula bancaria continet veram solutionem.
- 6 Ex habet vim vera solutionis.
- 8 Verba sequentia debent referri, & declarari ex præcedentibus.

DECISIO CCCLXI.

Domini steterunt in decisio, ex rationibus in alia decisione deductis, quibus non obstat quod scuta quindecim millia non fuerunt consignata Odoardo, & Joan. Jacobo, mediante cedula, sed fuerunt soluta in pecunia numerata coram Notario, & testibus in actu celebrationis instrumenti, in quo consistit fundamentum Joan. Jacobi, quod probati prætentur ex verbis Notarij in instrumento dicentis, quod Odoardus, & Joan. Jacobus confitentur, & recognoverunt à Castellino habuisse, & recepisse, prout verò, & cum effectu habuerunt, & ceperunt ad presentiam mei Notarij, & testium infrascriptorum scuta quindecim millia auri in auro Italiz boni auri, & justis ponderis, & ex quinque stampis, quæ præfati Odoardus, & Joan. Jacobus præfato Castellino restituere promiserunt. Nam fuit responsum, quod & hujusmodi assertio Notarij bene possit verificari in solutione facta per cedulam, cum nullum verbum contineat quod pecuniæ fuerint numeratæ, vel manualiter solutæ, aut quod illas Odoardus, & Joan. Jacobus ad se traxerint, & sic non importat per necesse, quod pecuniæ fuerint in illo actu solutæ, prout te vera non fuisse solutas tempore celebrationis instrumenti, sed mediante cedula mercatorum, concludenter probatur ex testibus utriusque partis.

Unde cessat fundamentum factum in verbis instrumenti, & ex quibus probatur vera numeratio, juxta notata per Bart. Bald. & alios, & in l. si ex cessione, C. de non numer. pec. & juxta decisiones factas in causa Bon. census

- 4 *cenfus*, coram R. P. D. meo Decano, & in aliis. Nam ꝑ licet verba instrumenti possint recipere interpretationem ut importent realem numerationem, si ageretur de validitate actus; vel ad evitandam falsitatem, ut loquuntur jura, & decisiones allegatæ, nihilominus non important numerationem ita per necesse, ut pro concordia cum testibus deponentibus de solutione per cedulam, non possint verificari etiam in cedula mercatoris, quæ ꝑ dicitur continere veram solutionem, & consignationem, *juxta dec. Pat. 163. lib. 1.* ita ut Notarius attestans de solutione ut supra, intellexerit de consignatione cedulæ bancariæ, quia ꝑ talis consignatio habet vim veræ solutionis. *Bart. in l. solutionem, n. 1. ff. de sol. Pat. dec. 163. & fuit resolutum in causa Beneventana census, 29. Martij 1593. coram bon. m. Card. Pamphilio, & in causa Romana fructuum census, 9. Apr. 1611. coram b. m. Justo, & in aliis, ponderando præsertim quod Notarius non dixit, quod pecuniæ fuerint numeratæ, vel quod aliquis illas ad se traxerit, prout dixisset si realiter tunc intervenisset numeratio pecuniarum; Ad effectum enim ut per verba instrumenti probari possit numeratio, ꝑ illa debent importare nisi de necessitate, aliàs non probarentur, ut dicit *Bart. in d. l. si cautione, n. 1. vers. in adverto. C. de non numer. pecun.**
- 7 Quinimò cum ꝑ Notarius incipiat à confessione receptionis, ibi consentitur, & recognoverunt, & recognoscunt recepisse, &c. alia verba subsequencia, prout cum effectu receperunt, &c. possunt referri ad ipsam confessionem. *Bald. in d. l. si cautione, q. 4. n. 8.* ad quam confessionem possunt etiam referri alia verba, ad præsentiam Notarii, testium, &c. ut census sit quod in præsentiam Notarii probetur facta confessio, non autem numeratio pecuniarum, de qua numeratione nullam mentionem Notarius fecit. Non obstat quod quando solutio fit per cedulam Notarii, soleant dicere, mediante cedula, &c. Quia non inde sequitur, quod non possint, & soleant dicere simpliciter, immò è contra quando intervenit verè numeratio, solent facere mentionem de numeratione, vel dicere quod ad se traxit, &c.

Neque obstat quod Nundinæ Placentinæ fuerint celebratæ per mensem post celebratum instrumentum, quia nihil refert quod pecuniæ fuerint solutæ per mensem postea, cum verba possint verificari in traditione cedulæ continentis ordinem de soluendo in feria.

Non obstant decisiones in contrarium allegatæ, tum quia in casu illarum non probatur per testes aut alias probationes, quod solutio fuisset facta mediante cedula, tum quia in illis casibus, prout in casibus Doctorum, aderant verba, quæ per necesse concludebant veram numerationem, & in casu Decisionis Assisensis coram D. meo Coccino, aderant verba in contanti, & ad se traxerunt. Et in casu Decisionis Bononiensis coram R. P. D. Decano, in qua fit magnum fundamentum, aderant verba, & manualiter solvit, item aderat clausula cæterata, quæ juxta formularium Bononiæ extensa fuit, & inter alia continebat verba ad se trahens, &c. ita ut de necessitate importarent veram numerationem in illo actu, quorum nullum adeit in casu nostro, ut propterea ex istis omnibus Domini permanerint in decisio, &c.

R. P. D. Manzanedo, Tiburtina census,
Veneris 13. Junij 1614.

SUMMARIA.

- 1 *Census non prohibetur extinguere tantum pro parte.*
- 2 *Solutio fructuum, & renovatio fidejussorum pro Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.*

parte census non extincta repugnant extinctioni census in totum.

- 3 *Census non extinguitur propter solam intimationem factam à debitore, quod vult illum redimere, seu est necessarius alius retrovenditionis.*
- 4 *Promissio de retrovendendo censum, non extinguens censum.*
- 5 *Promissio de non molestando intelligitur secundum terminos habiles.*
- 6 *Intimatio quod quis vult censum redimere, potest fieri non solum per bimestre autò, sed etiam per longius tempus ante.*

DECISIO CCCLXII.

Cum Domina Modesta Falconaria, tanquam tutor & curatrix Dominorum de Brigantibus, 16 Maij 1590. retrovendidisset Jacobo del Medietatem census scutorum duorum millium, per ejus partem impositi ad favorem Dominorum de Brigantibus, & sic medietatem extinxisset, idè Jacobus in eodè instrumento intimavit ipsi Modestæ quod volebat juxta formam Bullæ S. mem. Pij V. illinc ad medietatem Septembris proximi restituere alia scuta mille, & redimere residuum dicti census cessum à præfatis de Brigantibus pro restitutione dotis eidem Modestæ, quæ tunc intimationem acceperat, & promisit retrovendere, & amplius non molestare. Quia autem d. scuta mille non restituerat Jacobus, illius heredes illinc ad duos annos pro dicta summa alios fidejussores in locum mortuorum præstiterunt, & successivè continuarunt solvere fructus, quos tamen hodie contendunt esse in sortem computandos, tanquam indebite solutos, sub prætextu quod dictus census per redemptionem medietatis remanserit extinctus in totum propter illius in dividuitatem, & quia stante intimatione à Modestæ acceptata de redimendo, cum pacto de amplius non molestando, videntur partes voluisse etiam pro alia medietate censum extinguere, ne alias esset in potentate Modestæ sortem ad sui libitum repetere contra naturam census.

Unde super præfatis inter partes orta controversia proposui dubium, an fructus huc usque decursi, & non soluti debeantur, vel potius percepti veniant ob computandi in sortem, quod DD. præfatis non obstantibus ad favorem heredum Modestæ resolverunt, ut scilicet decursi, & non soluti debeantur, nec soluti sint in sortem computandi.

Et movebantur ex eo ꝑ quod census non prohibetur pro medietate redimi, & sic in parte extingui, & in parte non extinctum remanere. *Redoan. de rebus Eccl. non alien. Rubr. de const. ann cens. n. 4. Gurt. pract. q. lib. 1. cap. 174 n. 1. vers. rursus. & n. 8. vers. duodecima.* Et in casu nostro de voluntate non extinguendi totum censum, sed solum medietatem, satis constare videretur, dum Jacobus incontinenti intimavit Modestæ velle redimere residuum dicti census illinc ad medietatem Septembris; ex hoc enim colligitur illum non intellexisse tunc retroemere, sed redemptionem destinare in futurum, cum illa verba redimere medietatem significant censum tunc non fuisse in totum extinctum, quia aliàs illo extincto non esset necessaria redemptio, sed residuum resoluissent in purum tutuum, quo casu partes non dixissent velle redimere, sed solvere, vel quid simile.

Quæ roborantur ex eo quod pro dicta medietate heredes Jacobi, præmissa narrativa quod fuerat restituta alia medietas, novos fidejussores in locum mortuorum præstiterunt, necnon fructus solvere continuaverunt, quæ ꝑ omnia repugnant extinctioni census in totum, & ostendunt clare quod census remanebat

- pro d. medietate, ut in puncto consideravit Rota in una Romana census, 1. Novemb. 1604. coram Illustr. Melino, & in alia Romana fructuum census, 22. Jun. 1609. coram D. meo Cavallero. Quibus non obstat præfata intimatio per Modestam accepta, quia illa non fuit facta ad effectum vere extinguendi censum, sed ut satisficeret d. Bullæ, quæ requirit ut venditor volens censum extinguere teneatur per duos menses ante hoc denunciare emptori, & pretium restituere, alias infra annum compelli posset per dictum emptorem ad illum extinguendum. Unde cum in casu nostro Iacobus, nec illius hæredes restituerunt aliam medietatem dicti census, nec infra annum fuerint a Modesta coacti, tantum abest ut habeat vim extinctionis, quod imò habeatur pro non facta, & census juxta eandem Bullam remaneat in suo robore. Felician. ubi sup. vers. quod si
- 3 infra annum. Ad hoc enim ut ille dicatur extinctus non sufficit sola intimatio, sed requiritur actus retro-similis, nempe retrovenditionis, & actualis solutionis pretij. Rota divers. dec. 587. p. 1. Cardin. Seraphin. dec. 890. n. 1. Nec minus sufficit simplex promissio de retrovendendo, cum illa non sit retrovenditio. Dec. in l. cum fundus, §. servum suum impediens, n. 4. & seqq. ff. cert. pet. Tiraq. de retr. conu. ad fin. n. 42. & seqq. Boer. decis. 48. n. 8. & seq. Minus facit promissio de non molestando, quia intelligitur secundum terminos habiles, idest soluto pretio; unde cum pretium non fuerit solutum, corrumpit dicta promissio tanquam respectiva ad illud quod traditur per Mantia, de tacit. & ambig. convention. lib. 4. tit. 32. n. 5.
 - 4 Neque obstat videbatur, quod intimatio fuerit facta per quatuor menses ante, quia licet Bulla requirat illam fieri per bimestre ante, non tamen prohibetur fieri ante bimestre, & per partem acceptari.

R. P. D. Remboldo, Romana liberationis à fidejussione, Mercurij 20. Novemb. 1619.

SUMMARIA.

- 1 Hæres gravatus restituere rectè revendit censum.
- 2 Nec cogi potest à redimente ut cautionem præstet, sed bene à fideicommissario.
- 3 Maxime quia potest illius pretium recipere pro quarta sibi debita.
- 4 Recipiens pretium rei vendita censetur venditionem ratificasse.
- 5 Prescriptio longissimi temporis omnis actio perimitur.
- 6 Prescriptio nulla currit adversus fideicommissarium ante purificationem.

DECISIO CCCLXIII.

IN retrovenditione census aliàs ab inclito Populo Romano interpolari per Dominum Hortensium Zeffirum, tam proprio ipsius nomine quàm etiam nomine Pauli Æmilij ejus fratris facta pro scutis quinque millibus à dicto Populo Romano habitis, Dominus Vincentius Mercolus ad dicti Populi Romani favorem promisit, quod eadem scuta quinque millia erunt bene soluta, quodque illa reinvestiantur super alio monte, & quod dictus Paulus Æmilij omnia rata habeat, aliàs teneri voluit uti principalis, & insolidum ad illorum restitutionem.

Quare cupiens se Dominus Papius filius, & hæres D. Vincentij à dicta promissione eximere vigore Statuti Urbis cap. 157. lib. 1. quo cavetur quod fidejussores, aut expromissores qui pro aliquo se obligaverunt, possint compelliere principales ut eos extrahant

fidejussionibus, vel expromissionibus pro eis factis, dubitatum fuit, an sit locus d. Statuto Et licet plures exceptiones pro parte Domini Hortensij proponerentur ad effugiendam dispositionem dicti Statuti, tamen omnibus assis posthabitis unicum illud fundamentum pro negativa resolutione Domini amplexi sunt: Quod Dominus Papius frustra petit liberationem à d. promissione, cum sit securus ab omni molestia, ac propterea etiam ipso jure à d. promissione liberatus, non solum quia etiam dato quod pretium dicti census esset ut prætenditur fideicommissio suppositum, nihilominus quod illud potuit rectè solvi Dominis Hortensio, & Paulo Æmilio juxta text. in l. ante restitutum, ff. de solut. & post alios Roder. de annuis reddit. lib. 2. q. 55. n. 87. qui loquitur in terminis cens. s. Giurb. decis. 79. n. 16. tum pluribus seqq. & præsertim sub num. 20. Ubi quod hoc adeò verum est, ut nec possit debitor qui solvit cautionem ab hærede gravato petere, sed fideicommissario id postulante hæres gravatus petere, satisfacere debet, non tamen de recepta pecunia, sed de ea aut in emptionem prædiorum convertenda, sed de ea tantum restituenda, aut de legitima earum off. renda ratione, si casus fideicommissi egerit. Edque magis quod illis debeatur legitima vel trebellianica, ad quarum computum poterant dicta scuta quinque millia recipere. Et ratificatio Pauli Æmilij probatur ex partibus banchi, ex quibus constat ipsum recepisse portionem pretij dicti census, quæ per quam receptionem inducitur ratificatio. Alex. conf. 127. sub n. 5. Nat. conf. 45. num. 19. & 11. lib. 1. Surd. conf. 536. n. 24. & seq. Menoch. conf. 561. n. 2.

Verum etiam quia à die dictæ promissionis lapsi sunt anni quinquagintaduo, & ultra non potest dictus Populus Romanus amplius ab alia occasione d. retrovenditionis molestari, nec ipsemet Populus Romanus molestare dictum Dominum Vincentium, cum uterque sit tutus tam longi temporis præscriptione, per quam omnis actio fuit perempta, toto tit. de præscript. 30. vel 40. ann.

Nec obstat quod contra vocatos ad fideicommissum ante ejus purificationem, non currit præscriptio. Quia cum, ut dictum est, rectè potuerit etiam hæredibus gravatis solvi, nulla competat dictis vocatis adversus Populum Romanum actio, sed adversus ipsosmet hæredes gravatos, qui pretium receperunt, ad quorum favorem dictus Vincentius nihil promisit, ut ex lectura dictæ ejus promissionis apparet, &c. Quare ita fuit resolutum.

R. P. D. Pirovano, Romana census, Lunæ 17. Februarij 1620.

SUMMARIA.

- 1 Confessio partis superat, & implet omnem probationem.
- 2 Confessio facta in scriptura, etiam absente parte probat contra contententem.
- 3 Extinctio census per actum retrovenditionis requirit de necessitate consensum domini census.
- 4 Confessio emanata ad probandum id quod est perfectum, probat absque partis declaratione.
- 5 Census non extinguitur totus per receptionem partis quando constat de contraria voluntate partium.
- 6 Quæ voluntas desumitur ex solutione fructuum pro parte non soluta.

DECISIO CCCLXIV.

Proposui dubium, an constet de extinctione census de quo agitur, pro qua rata, & de quo tempore. Cui satis

satisfaciendo Domini dixerunt extinctionem fuisse factam de men e Februarij 1590 pro scutis quadringentis vnginti uno, & bajochis septuagintaquinque.

Constat enim ex bauchis ejusdem D. Caroli centuarij de solutione fructuum census usque ad diem 15. Aprilis 1589. ex post autem soluta fuere die 1. Novembris ejusdem anni scuta ducenta, & paulò post, nempe 22. ejusdem mensis, scuta centum sexaginta, & in men'e Februarij anni sequentis 1590. alia scuta centum, de quibus scutis quadringentis sexaginta fructus unius semestris decursi à die Aprilis usque ad diem 25. Octobris ejusdem anni 1589. tantummodò erant demendi, nempe scuta triginta octo, & bajochi viginti quinque, ita ut remaneat ad creditum, & in causam extinctionis census summa scutorum quadringentorum viginti unius, & bajochorum septuagintaquinque.

Neque dubitandum videtur quod præfata cesserint in extinctionem census pro rata, quia sufficienter justificatur ex confessione D. Caroli emanata in instrumento mandati, in quo fatetur censum scutorum non-gentorum redactum esse ad scuta sexcenta, quæ comprobatur etiam ex partitis banchi, & nihilominus
 1 † sola confessio superat, & implet omnem probationem, l. cum se, C. de trans. Nevil. conf. 37. n. 7. Rol. consil. 21. n. 30. lib. 2. Surd. conf. 60. n. 1. Et quamvis emanaverit absente parte, tamen † quia in scriptura redacta fuit, semper probat, dum semper loquitur, & magis deliberatè censetur emissa, l. desiderium, ubi Bald. not. C. de pen. Gabr. de confiss. conclus. 1. n. 69. Surd. post alios d. conf. 60. num. 60.

Neque obstat defectus consensus Dominorum de
 3 Vitellis, † qui omninò videtur necessarius ad inducendum actum retrosimilem in extinctione census, ut in decisione Romana Salviani interd. 23. Junij 1600. coram hon. me n. Litta. Quia ille remanet probatus ex eadem confessione D. Caroli, quæ non emanavit ad obligandum, quo casu esset necessarius actus retrosimilis, sed ad probandum, quod est perfectum, † cui ita
 4 tur absque alia partis declaratione, A. Jid. decis. 690. n. 8. Rota dec. 121. n. 21. p. 1. div. ff. & in causa Parisiensis pecuniaria, 9. Novembris 1611. coram Reverend. D. Deano idem fuit comprobatum.

Que autem dicebatur de extinctione totius census per receptionem partis, non placuerunt Dominis, quia etsi restitutio partis sortis propter individuitatem contractus videatur resolvere totum contractum, ut dictum fuit decis. 56. n. 4. p. 1. in recent. ac in decis. 3. post 2. vol. 109. Farinac. † tamen ubi constat de voluntate partium in contrarium in eisdem admit-
 5 titur totum contractum non resolvi De qua partium voluntate satis in præfata constabat † ex solutionibus fructuum census postea factis, & aliis per informantes adductis, ex quibus excludebatur talis contrahentium intentio. Et ita, &c.

R. P. D. Manzanedo, Foroliviensis census, Veneris 25. Februarij 1622.

SUMMARI A.

- 1 Censu constitutus super obligatione personali non sustinetur, & n. 5. & 8. ubi de veriori. Licet contrarium senserint aliqui, n. 7.
- 2 In contractu census non venditur fundus super quo census imponitur, sed jus exigendi fructus ex illo.
- 3 Fundo census perennæ perit census.
- 4 Periculum per emptionis rei emptæ ad emptorem spectat.
- 6 Æqualitas inter emptorem, & venditorem est inducenda.

Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

- 9 Censu creatus super obligatione personali est illicitus, & sapit usuram.
- 10 Pactum de restituendo sortem quandoque emptor census vult, est illicitum.
- 11 Consuetudo non probatur ex Doctoris attestatione.
- 12 Consuetudo nutritiva peccati non est attendenda.
- 13 Constitutio ut omnes liget, debet publicari in qualibet provincia. Fallit in constitutionibus Pontificiis.
- 14 Leges ligant omnes, postquam fuerunt publicata in Curia Principis.
- 16 Lex non potest dici non recepta usu, si sit publicata in Curia Principis, & impressa.
- 17 Contrarius usus non tollit legem, non data scientia Principis disti contrarij usus.
- 18 Papa auctoritas non est ab homine.

DECISIO CCCLXV.

Sententias RR. PP. DD. Astalij, & Machiavelli esse confirmandas resolvit Rota 10. Febr. anni præteriti ex fundamentis, & juribus in decisione tunc facta adductis. Quibus cum pars Joannis Griffani vult acquiescere. causam iterum repropofui, & cum propter Dominorum sententias in tribus propositionibus non posuisset capi resolutio, omnes Domini de ordine Rotæ viderunt, & illa mature discussa standum esse in decisio fuit resolutum. Ex duplici enim capite iste census de quo agitur, videbatur illicitus, & redolens usuræ labem, ita ut mutuum potius paliatum sub nomine census appareat, quam contractus veri census dici valeat, unde fructus percepti ex illo non potuerant citra usuram percipi, sicque veniunt restituendi, aut in sortem principalem computandi, ex infra descendis.

In primis enim iste † census est constitutus sub obligatione personali D. Fachinei, omniumque suorum bonorum, non autem sub obligatione alicujus fundi particularis, & sic rei immobilis de sui natura fructifera, & certis finibus designata, ut exposcunt constitutiones Martini V. Calixti III. & Pij V. de cens. sicque talis census est illicitus Cujus ratio illa est potissima, ultra plures adductas per D. A. infra citandos, nempe quia de natura istius contractus emptionis, & venditionis (in quo † non fundus super quo imponitur emitur aut venditur, sed jus exigendi quantitatem fructuum ex illo, ut tenuit Rota in Romana census 30. Octobris 1612. coram illust. Mellino, quam refert & sequitur Romana fideicommissi de Jacobatis, coram Sanctis, quæ est inter recentiores 212. n. 3. p. 1.) est † ut
 3 fundo, super quo impositus est census, aut totum pro parte, qua peremptio fundi evenit percat, quod ex supradictis Pontificiis constitutionibus clarè desinitur, † & ex dispositione juris communis, juxta quam hoc
 4 periculum ad emptorem spectare debet. juxta text. in §. cum autem, Inst. de emp. vend. & in l. 1. C. de peric. & com. rei vend. & fuit dictum in una Ravennat. Census, 10. Maij 1606. coram me. Unde statè † tantum obligatione personali, & generali omnium bonorum, non potest dici quando, aut quomodo, aut in qua quantitate fundus perierit ad hoc ut census percat. Et ad hoc ut ista noticia habeatur & census percat pro rata fundi perempti, necesse est ut census constituitur super certo
 5 fundo, immobili, fructifero de sui natura, & certis finibus designato. Et prædictæ Pontificiis constitutiones hoc exposcentes sunt sanctæ, & juri communi consonæ, & omninò observandæ, quarum intentio fuit quæ
 6 desumitur ex supradicta ratione, † & inducere æqualitatem inter emptorem & venditorem, ita ut si fundus, ut dixi, percat periculo emptionis ita & tunc census percat commodo venditoris, ut notavit Navar. in commentar. de usur n. 85. Lud. Lopez de contr. lib. 1. c. 57. versigitur de prima, & vers. sed secundæ conditio.

7 Et quamvis censum ꝛ cum sola obligatione personali constitui posse firmaverint Conrad. *de contract.* 9.74. ꝛ 75. ꝛ 9.83. *concl.* 1.4. Medin. *in C. de rest. q. de censib. col. 5.* Covar. *var. resol. lib. 3. c. 7. n. 5. vers. ergo sana.* Soc. *de just. ꝛ jur. lib. 6. q. 5. art. 1. in 4. concl.* Et hanc receptam esse in Camera Imperiali testatur Gayl. *practic. observ. lib. 4. observ. 7. n. 13.* ꝛ Ludov. Molin. *in tract. de contract. p. 1. disp. 387. n. 6.* ꝛ Decian. *conf. 2. n. 73. ꝛ 142. lib. 1.* Felician. *de Solis de censib. tom. 1. lib. 1. cap. 8. n. 4.* ubi hanc partem pluribus confirmat, ꝛ à contrariis defendit, ꝛ communem fatetur *tom. 2. lib. 1. c. 8. n. 1. ꝛ seq.* ꝛ alij plures à supradictis relati.

8 Nihilominus ꝛ contraria sententia est verior, communior, ꝛ amplectenda, ꝛ illam sequuntur Innoc. Host. Jo. Andr. Anch. Card. Panorm. ꝛ Jo. de Anan. *in e. in civitate, de usur. ꝛ Panorm. in disp. 5. col. pen. ꝛ Ang. in sum. Chastan. in Catal. glor. mand. Laur. de Rodul. S. Anton. quos refert, ꝛ sequitur Na. ar. ubi supra n. 81. vers. 2. quo. Greg. Lop. p. 5. tit. 8. in l. 28. in glos. magn. limit. 1. Matien. sup. nov. recopil. lib. 5. tit. 15. l. 1. gl. 1. n. 5.* firmans ex receptiori Theologorum, ꝛ Iurisperitorum sententia hanc opinionem esse tenendam, ꝛ census super persona tantum constitutos esse illicitos: ꝛ de magis communi testatur relati ab eodem Covar. *ubi sup. n. 4.* Marian. Soc. *in rub. de usur. n. 99. in fin. Lud. Lop. in d. tract. de contract. c. 57. vers. queritur ergo, ubi late hanc articulum disputat, ꝛ in vers. est autem conclusio, concludit pro hac parte, ꝛ illam pluribus comprobat.* Hanc etiam dicit magis communem Molin. *ubi supra. d. disp. 387. n. 4. vers. communior, Solis ubi sup. d. tom. 1. lib. 1. c. 8. n. 3.* ubi quamplures pro hac sententia congerit, ꝛ communem dicit: eandem tenet Gutt. *lib. 2. c. 177. n. 7. ꝛ seq.* ꝛ Nicol. Intrioliol. *super Bulla Nicol. V. de censib. q. 35. n. 12.* ꝛ ultra prædictos eandem tenet Alvar. Valasch. *de iure emphyt. q. 32. n. 10.* Sard. *conf. 318. n. 11.* ex quorum sententiis, ꝛ rationibus non solum elicitur hanc esse receptiorem sententiam, ꝛ veriore, sed etiam esse tenendam, ꝛ ꝛ contractus censuum aliter celebratos esse illicitos, ꝛ sapere usurariam pravitatem. Unde Rota hanc sententiam aliàs secuta est, *ut in Decis. Civitatis Castellii census, 10. Maij 1599.* coram Illustr. Mellino, ꝛ in Romana pretij Palatij 1607. coram bon. mem. Justo.

9 Ex alio etiam capite iste census est illicitus, nempe ꝛ ex quo D. Fachinæus venditor census in receptione pecuniarum illius se obligavit ad solutionem fructuum, ꝛ sortis principalis, quandoconque emptor vellet, ita ut facultas redimendi censum non esset libera penes venditorem, sed potius esset in facultate emptoris quando vellet capitale petere, ꝛ recuperare: quod operatur ut contractus census resolvatur in mutuum cum usuris, ꝛ sic est contra naturam ꝛ substantiam census, ꝛ tale pactum condemnatum per Pontifices in supradictis suis Constitutionibus.

10 Quibus non obstat consuetudo Germaniæ constituendi census ad instar istius de quo agitur. Quia in decisione prima in hac causa facta huic objecto fuit responsum quod illa non probatur. Nec attestatio Gayl. *ubi supra, ꝛ Fachin. controvers. jur. lib. 1. c. 44. de dicta consuetudine aliquid facit, cum ꝛ Doctori de consuetudine attestanti non credatur.* Gabr. *de probat. concl. 4. n. 2.* ꝛ in omnem eventum, *ut in d. prima de cessione fuit responsum, talis consuetudo ꝛ tanquam permittens usuram, ꝛ sic nutritiva peccati non esset admittenda, cap. fin. de consuetud. cum aliis adductis in decis. 552. n. 3. p. 1. recentior.*

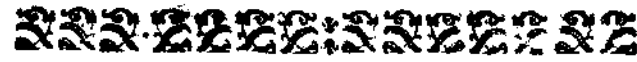
11 Nec prædictis obstat quod huiusmodi Bulla s. m. Pij V. non fuerit publicata in illis partibus, ꝛ ꝛ ad effectum quod obliget debet publicari in qualibet provincia, *ut in aurb. ut fact. nov. conf. 5. Sancimus, col. 5. Bero. in c. 1. n. 52. ꝛ ibi Abb. n. 7. Dec. in 2. l. 6. ꝛ Fe. 14. lin. n. 9. de censib.* Respondetur enim ꝛ quod postquam

leges sunt promulgatæ in Curia Principis, statim habent vim obligandi. Joan. Monach. *in cap. in generali, n. 7. ꝛ ibi Prob. n. 4. de reg. iur. in 6. Soc. de iuris. ꝛ jur. lib. 1. q. 1. art. 4. Sarnen. in proem. regul. q. 2. n. 13. Navar. conf. 1. n. 19. ꝛ seq. de const. ꝛ hanc sententiam tenuit Rota in Papiensi bonorum, 16. Januarij 1598.* coram bon. mem. Card. Pamphilio.

12 Non obstat ꝛ text. *in d. 5. sancimus, cum ille non habeat locum in legibus, ꝛ constitutionibus Papalibus, ut tradunt Prob. Navar. ꝛ alij in locis supra citatis, ꝛ Rota in supradicta Decisione Papiensi bonorum.*

13 Minus facit, quod dicta constitutio S. mem. Pij V. non fuerit us recepta in illis partibus, quia ꝛ stante publicatione in Curia, ꝛ impressione in Bullario, non potest dari non usus etiam per mille annos. Jas. *qui testatur de communi, in l. de quibus, n. 43. ff. de legibus. Alex. conf. 136. n. 19. lib. 2. ꝛ fuit dictum in una Romana concordia S. Petri, 11. Januarij 1610.* coram D. meo Cavalierio, ꝛ prius in eadem causa, 13. Novembris 1609.

14 Nec facit contrarius usus allegatus ꝛ cum non probata scientia Papæ contrarius usus non suffragetur. Abb. *in cap. 1. n. 4. vers. unde, ibi, de iur. ꝛ p. sc. Præposit. in cap. in istis, 5. leges, n. 3. vers. nisi dato consensu Papæ, 4. distinct. ubi dicit ꝛ quod auctoritas Papæ non est ab homine, c. novis, de iuric. Rota decis. 10. incipit utrum valeat consuetudo Anglicana, de consuetud. in antiq. ꝛ idem inferioribus sine eius promotione non licet contravenire, c. consequens, ꝛ ita dictum in suprad. decisione Romana concordia S. Petri.*

R. P. D. Remboldo, Romana Salviani interdicti, Veneris 25. Maij 1618.

SUMMARI A.

- 1 Hæres restituitur ex capite ignorantia adversus præscriptionem non completam contra eius auctorem.
- 2 Ignorantia est iusta causa, ut hæres in integrum restituitur.
- 3 Cessio census non inducit illius extinctionem.
- 4 Cessionarius succedit in locum, ꝛ ius cedentis.
- 5 Enunciativa Instrumenti non attenditur contra veritatem.
- 6 Relatio debet interpretari juxta formam relati.
- 7 Cessiones sequentes sunt omnes regulandæ à prima.
- 8 Verba sunt intelligenda ut est verisimile contrahentes facere voluisse.
- 9 A verbis receditur propter verisimilem mentem contrahentium.

DECISIO CCCLXVI.

Impugnabatur decisio in hac causa die 10. Januarij præteriti, facta ex eo tantummodo quod videbatur in facto justificari quod versetur in contractu census, cum ille fuerit usque de anno 1595. per restitutionem sortis principalis extinctus, ad allegata in una Romana census, 20. Novembris 1598. coram bon. mem. Cardinali Pamphilio.

Verum hac opinione non obstante, Domini persistenter in tunc resolutis, nam ultra quod, ut infra dicitur, dictus census non fuit unquam extinctus, sed translatione Cardello, ꝛ ab aliis ab eodem Cardello causam habentibus acquisitus, substituit etiam aliud dictæ decisionis fundamentum, quod scilicet nec decennali præscriptione ex l. 1. ꝛ C. si advers. vend. nec statutariæ vigore, cap. 158. lib. 1. locus esse potest adversus Hermetem seu Constantiam dicti Hermetis hæredem, quia ut late in alia decisione dictum fuit, vivente

vivente Hermete lapsi non sunt anni decem, nec per consequens aliqua d. etiam prescriptionum completa fuit, et competit Constatia adversus eam ex capite justitiz, & probatis ignorantia tunc cessatio, juxta Glod. in l. 1. & ibi A. g. n. 1. vers. in Gloss. fin. Salic. sub. n. 2. vers. oppono, Alber. n. 2. vers. opponit gloss. C. si advers. credit. juxta et enim causa est ignorantia in heredem, qui succedit in locum alterius, l. qui in alterius, & ibi Doct. ff. de reg. jur. & fuit in puncto resolutum in una Romana Salviani interdicti, 22. Junij 1616. coram R. P. D. meo Ubaldo.

Præterea nec etiam dici potest, quod versemur in simplici credito, & non in contractu celsus, quia dictus census non fuit unquam extinctus, et sed usque ab initio a Passaris principalibus creditoribus dicti census cuiusdam Servideo celsus, qui illum ex pecuniis Cardelli, & ob ipsius Cardelli utilitatem emit, non autem eum extinguere, sed ut ex pluribus clausulis, & verbis dicti instrumenti clarè colligitur, voluit acquirere, & lucrari fructus tanquam de se fructifera, juxta not. per Felician. de censib. lib. 3. c. 2. n. 18. vers. idemque statuo, & n. 19. cum aliis adductis in una Romana rescissionis interdicti, 18. Martij 1616. coram R. P. D. meo Ubaldo. In qua etiam dicebatur et quod talis cessio facit succedere censum in locum creditoris, ita ut licet cedens potuisset agere contra debitorem pro fructibus ita & cessionarius, ad l. emptor, ubi Bald. & alij, C. de hered. vel. act. vendit. l. mandati actio, C. mand.

Nec obstat, quod in quodam instrumento transactionis inter Passaros, & Cardellam post dictam solutionem inter, dicitur solutionem fuisse factam pro extinctione census, quia cum ex priorè instrumento veritas appareat, quod scilicet census non fuit extinctus, sed in Cardellum mediante persona Servidei translatum, et ista enunciativa non attenditur, ut in his ferè terminis fuit dictum in causa Veliterna census, 20. Junij 1616. coram Reverendissimo D. meo Decano, & præsertim quia idem quoque instrumentum transactionis, seu potius que antea à Passaris Card. Ho factum ultra cessionem quam continet, habet etiam expressam relationem ad instrumentum cessionis, & propterea juxta ejusdem instrumenti formam interpretari debet, ut fuit dictum in dicta Veliterna census, coram Reverendissimo D. meo Decano.

Et ex his etiam potest responderi ad alias solutiones, seu cessiones postea per Cardellum Buccamasio, & à Buccamasio Hermeti factas, et quoniam ab eodem instrumento venient omnes postea subsequentes cessiones regulandæ, & eo maxime, quia dicti solventes non sunt principales debitores census, nec poterant ad solutionem fortis principalis compelli, hoc enim stante verisimile non est quod dictam sortem solvere voluerint, sed potius ultra adversus principales debitores emere, & fructus lucrari, quod à n. censum extinguere, & simplices pecuniarum solutarum creditores effici, et verba semper sunt intelligenda prout verisimile est, ut contrahentes secundum naturam rei facere voluerint, Sic. sen. cons. 9. n. 8. & cons. 3. n. 30. lib. 1. Quinto et ex verisimili mente etiam à verbis receditur, l. solutum, §. solutum, ibi, non enim credibile est convenire, ff. de pign. C. 17. cons. 974. n. 14.

R. P. D. Redemboldo, Romana Salviani interdicti, Lunæ 12. Novembris 1618.

SUMMARI A.

1 Attendi debet magis quod factum fuit, quam quod pari debuit.

- 2 Procurator ad emendum, si pro se emat, sibi, non domino acquirat, etiam quod emat ex pecuniis domini.
- 3 Actus si fiat presente mandante alio modo, quam mandatum fuit, censetur recessum a priori voluntate.
- 4 Actus præsumitur factus in executionem præcedentis mandati.
- 5 Licitum, si de contrario clarè appareat.
- 6 Licitum, in actu contrario facto presente mandante.
- 7 Pacta novissima derogant prioribus.
- 8 Enunciativa instrumenti non immutat rei veritatem.
- 9 Agens eodem tempore pro fructibus census, et pro sorte, non fatetur censum esse extinctum.
- 10 Probatio relevans non resultat ex actu equivoco.

DECISIO CCCLXVII.

Informantes pro Domino Ioan. Antonio prætendebant ex quodam instrumento venditionis domus factæ à Cardello cuidam Servideo aperte colligi censum de quo agitur fuisse extinctum mediante solutione postea per dictum Servideam Passaris census creditoribus facta; non autem ut in alia decisione dicebatur, dicto Servideo acquiescentem. Unde iterum dubitavi, utrum stante dicto instrumento de huiusmodi extinctione constet, et Dominum censuerunt non constare, atque ideo itandum esse decisi. Moti autem sunt, quod in instrumento cessionis à Passaris dicto Servideo etiam ipso Cardello præterite factæ, nullam verbum legitur, quod sonet in extinctionem census, sed omnia important veram, & expressam sortem, & domini dicti census translationem, & acquisitionem, juxta not. per Felician. de censib. lib. 3. c. 2. n. 18. vers. idemque statuo, cum aliis in alia decisione adductis; nam hoc stante factum videbatur referre quod in J. venditionis instrumento Cardellus mandaverit d. Servideo, quod ex pretio domus Passaris solveret sortem trecentis pro extinctione d. census, quia præterquam quod et attendi debet magis quod factum fuit, quam quod heri debuit, ut in simili dicitur, procuratore obligato ad emendum pro domino quod scilicet et si pro se emat, licet ex pecuniis domini sibi acquirat, non obstante obligatione, l. nullum intersit, & ibi Bald. & alij, l. qui aliena, C. si quis alii, vel ibi, & fuit dictum in Bononenti mandati, 26. Junij 1616. coram R. P. D. meo Pamphilio.

Cessat etiam in proposito omnis difficultas ex eo quod cum et dictum instrumentum cessionis celebratum fuerit ipso Cardello, ut dictum est, præterite, censetur fuisse à priori conventionem à partibus recessum, ad Bart. in l. non solum, §. morte, n. 17. ff. de non. oper. nunc. Paris. cons. 10. n. 48. lib. 1. & præsertim quia, ut in alia quoque decisione dictum fuit, utilitas Cardello erat censum acquirere, & fructus lucrari, quam illum extinguere, & creditorem pecuniarum solutarum fieri.

Valde non obstat et quod actus præsumatur factus in executionem mandati præcedentis, tum et quia sumus in claris, quo casu cessat omnis præsumptio, l. continens, §. cum ita, ff. de verb. oblig. tum quia magis attendi debet quod actum fuit ipso Cardello præterite, quam præcedens mandatum, et quia pacta novissima derogant prioribus, l. pacta novissima, C. de pact. Bald. cons. 215. n. 4. lib. 2.

Et ex his patet etiam responsio ad omnia alia ad probandam dictam extinctionem, ex pluribus instrumentis subsequenter celebratis deducta, quod scilicet cum sumus in claris, quod census non fuit extinctus, sed translative census Cardello, seu pro eo Servideo, enunciativa et in dictis instrumentis factæ vel sunt erroneæ, vel certe non potest al qua ex illis resultare probatio, quæ dictam veritatem immutat.

Nec obstat, quod prætenditur, eundem quoque Cardellum postea declarasse censum fuisse extinctum

9 agendo pro sorte principali, quia et eodem tempore egerit etiam pro fructibus, censeri potius debet putasse quod ipsi quoque actio pro sorte principali competeret, quam quod voluerit censum esse extinctum, cum eo casu non potuisset fructus petere. Aut certe per dictorum fructuum petitionem dicta declaratio redderetur æquivoca, nec propterea et ex ea probatur dicta extinctio, Abb. cap. 2. ad fin. de censib. Ruin. cons. 104. sub. n. 15. & seq. vol. 5. Crau. consil. 313. num. 4.

R. P. D. Pirovano, Romana Salviani interdicti,
Lunæ 27. Maij 1619.

SUMMARI A.

- 1 Veritas rei magis quam scriptura est perspicienda.
- 2 Pretij mentio importat venditionem.
- 3 Intellectus ille est recipiendus, qui inseruit voluntati contrahentium.
- 4 A proprietate verborum in quibus casibus liceat recedere, remissive.
- 5 Censura natura est ut non possit extinguere invito impo-nente.
- 6 Fidejussor census potest illum extinguere.

DECISIO CCCLXVIII.

Fuit dubitatum in hac secunda instantia, an constet censum fuisse extinctum, super quo fuerat etiam in prima disputatum, & negativè resolutum sub diebus 25. Maij, & 12. Novembris anni præteriti 1618. Hodie tamen censuerunt Domini censum esse extinctum, recedendo à præfatis decisionibus.

Colligitur enim ex tota serie facti, partes voluisse censum per solutionem sortis extinguere, non autem translativè in proprietate illum acquirere, dum Iulius Cardellus, & Tyberius Narus accessissent pro evictione census impositi per Sellorium, & venditi Bernardino Passaro, fuit Cardellus solus conventus à Passaris pro scutis sexcentum tribus pro fructibus tunc decursis, qui pro extinguendo debito vendidit domum Joanni Seruideo pro scutis sexcentis, pacto expresso quod ex pretio domus solueret Passaris scuta trecenta pro extinctione census præfati, & alia scuta ducenta ad computum fructuum decursum, pro quibus fuit conventum, quod Seruideus reportaret cessionem à Passaris pro cautela evictionis domus emptæ, ita tamen quod Cardellus posset uti juribus cæsis ad effectum agendi contra quoscunque obligatos. Exinde Seruideus juxta cõventu soluit scuta trecenta, & cessionem census reportavit, postmodum in instrumento generalis computi in Cardellum, & Passaros computabantur illa scuta trecenta, cum narrativa pro extinctione census mediante dicto Seruideo, ac demum idem Cardellus postea egit contra bona Nari obligati pro medietate scutorum mille centum triginta, cum expressione quod in ea aderant comprehensa scuta trecenta soluta pro extinctione census. Ex quibus patet semper actam fuisse cum intentione extinguendi censum, acquisitionemque proprietatis census in persona Seruidei incompatibilem esse, atque Cardello inutili, quia Seruideus non poterat proprietatem census acquirere, & pretium domus excomputare, contra formam conventionum, sed de suo pretium refundere debebat, Cardellus similiter censum vigore sui mandati acquirere non potuit, nec poterat agere contra obligatos pro consecutione sortis census adhuc non extincti. Vnde & præfata inter se conveniunt, licitum

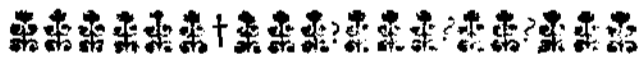
et esse magis rei veritatem, quam scripturam perspicere, ut dicit text. in l. 1. Cod. plus valer. quod agit l. si per impressionem, Cod. quod met. caus. l. & si filius famul. §. pen. ff. ad Macedon.

Atque ita non obstant verba instrumenti, quæ secundum eorum proprietatem translationem, non autem extinctiones importare videntur, dum inceptum est à verbo cesserunt annuum censum, & pro certo pretio, et quod de se importat venditionem. Dec. cons. 99. n. 1. Rot. decis. 123. num. 52. part. 2. & additæ tuerunt clausula, ad habendum, &c. ponens, &c. constitens, &c. quæ omnia fuerunt ponderata in aliis decisionibus pro veritate translatis domini, & ita firmatum in Interamneni pecuniaria, coram me, 12. Maij 1617. Nam cum possit recipere sensum de translatione ad effectum extinguendi pro consecutione jurium anteriorum, & prout conventum fuerat inter Cardellum, & Seruideum in priori instrumento, ac etiam intelligi possint ad effectum agendi pleno jure in propria significatione, de primo effectu sensus est retinendus. Quia et per talem intellectum inseruit voluntati contrahentium, evitatur impossibilitas extinguendi pretium, & censum in eadem persona Seruidei, cessat contradictio antea, & post gestorum pro extinctione census, & observantia subiecta inter partes in habendo censum pro extincto, non violatur, et in quibus casibus posse etiam à proprietate verborum recedere latè comprobavit Mantica. de conject. lib. 9. tit. 7. n. 13. & seqq.

Neque prædictis obstat responsio data, quod scilicet observantia potius contraria colligatur, dum Cardellus in solidatione computorum cum Buccanatio tertio possessore exegit fructus decursum post diem extinctionis, seu cessionis census per passaros, & ulterius cessionem census ad effectum agendi pleno jure, convenire materię contractus census, et quæ est ne extinguatur invito principali constitente, ex clara dispositione Constitutionis S. mem. Pij V. quod etiam dicebatur decisum in Romana census, 6. Februarij 1615. coram R. P. D. Manzanedo.

Quia primum obiectum evitabatur absque alia replicatione, dum non justificatur fructus tales fuisse solutos, & ex instrumento quod datum fuit in summ. num. 8. hoc non colligitur, quamvis constet summam solutam per Cardellum esse scutorum mille centum triginta, & deinde actum contra Buccanatum pro medietate scutorum mille centum triginta sex, nempe ille modicus excessus scutorum sex magis ad expensas pro quibus etiam fuit actum, quam ad fructus referendus videbatur.

Ad secundum verò fuit replicatum aliàs fuisse resolutum in Romana, seu Bononiensi census, coram Corduba, 7. Maij 1601. inter impressas per Zachariam de obligat. Camer. dec. 191. n. 9. liceret et si idem pro sua indemnitate censum extinguere, cum qua Domini transierunt.

R. P. D. Dunozer, Romana prælationis, Lunæ
10. Decembris 1618.

SUMMARI A.

- 1 Retrovenditio importat dissolutionem prioris venditionis.
- 2 Actus præsumitur factus in executionem præcedentis obligationis.
- 3 Nemo potest esse debitor sui ipsius.
- 4 Actio extinguitur eo ipso quod debitor succedit creditori.

5 Quilibet potest pendente lite acquirere novum jus.
 Intellige si illud non sit deductum in iudicium, nec
 afferat prejudicium juribus colligantibus, ibidem.

DECISIO CCCLXIX.

Cum nuper sub die 2. Aprilis proximè præteriti
 fuisset decisum in retractu vineæ de qua agitur,
 Josephum Lucianum ratione census antiquioris esse
 præferendum fororibus de Rubeis; quæ censum ma-
 joris sumæ, posteriorem tamen acquisiverant, postea
 dictæ forores producerunt in actis instrumentum. vi-
 gore ejus asserabant propter extinctionem supradic-
 ti anterioris census nullum jus dicto Josepho com-
 petere. Unde dato super hoc particulari dubio, Domini
 censum fuisse extinctum, & ita recedendum à de-
 cisis responderunt. Ea potissimum ratione, quia cum
 constet Marinum Fontanellam non translativè, sed ex-
 tinctivè jura dicti census acquisivisse, sequitur illum
 non potuisse illa jura semel extincta cedere d. Josepho,
 nec ipsum Josephum vigore dictorum jurium ullam
 prælationem, aut jus aliquod in præjudicium dicta-
 rum fororum acquirere, cum non entis nullæ sint qua-
 litates, & semel extincta obligatio sine novo consensu,
 & obligatione reviviscere non possit, vulgaris joribus.
 Quod autem dictus census fuerit extinctus, visum
 fuit clarè colligi ex lectura, & tenore instrumenti: fuit
 enim inchoatum à retrovenditione, vel simul à cessio-
 ne, & retrovenditione æquè principaliter: unde cum
 1. iste titulus retrovenditionis effectivè importat dis-
 solutionem primæ venditionis, quia intercessit actus
 retrosimilis tam ex parte habentis facultatem retinen-
 di per collationem prius factam, quàm ex parte retro-
 vendentis vigore cessationis habitæ ab eo qui censum
 emerat, inde sequitur resolutio totalis, & extinctio
 census, l. 1. §. 101. tit. C. quand. lic. à vend. disced. fuit dic-
 tum in una Auximana fidejussionis, 1. Junij 1598. co-
 ram Litra.

Nec obstant alia verba, & clausulæ præfati instru-
 menti in contrarium ponderatæ, ex quibus informan-
 tes pro Josepho inferre volunt ratione solius cessationis
 sustineri contractum potius translativè, quàm extin-
 ctivè, ex deductis in una Romana Salviani, coram R. P.
 D. Remboldo, die 12. Novembris præteriti.

Placuit enim responsio, quod sicut in venditione &
 constitutione census apponuntur omnes infrascriptæ
 clausulæ in favorem emptoris, ita potuerunt apponi in
 retrovenditione favore venditoris, ut verè dicatur in-
 tervenire in omnibus actus retrosimilis, qui requiritur
 in extinctione census, & nihil amplius juris dicatur
 remanere penes emptorem.

Quinimò si esset dubium, utrum titulus aut cessio-
 nis, aut extinctionis esset attendendus in hac facti spe-
 cie visum fuit potius 1. verba dirigenda ad retrovendi-
 tionem, & extinctionem, propter præcedentem obliga-
 tionem de extinguendo censum susceptam per Mari-
 num. Bart. in l. si patruus, n. 5. vers. item præsumitur, C.
 com. utriusq. judic. Sord. post alios conf. 431. n. 4. lib. 3.

Consideratum etiam fuit per accollationem, jam
 3. Marinum effectum fuisse debitorem sui ipsius, 1. & ita
 non potuit simul retinere censum, & non habere alium
 à quo fructus census possit exigere propter promissio-
 nem extinctionis stipulatam à principali debitore, quo
 casu census penes ipsum Marinum inutilis remanebat.
 cum non potuerit in ipsum transire substantia census,
 Gloss. in l. 1. C. de bis qui in prior. credit. loc. succ.
 Ruin. conf. 88. n. 6. lib. 5. Peregr. de fideic. art. 12.
 n. 34. Seraph. dec. 14. §. 15. n. 1. fuit decisum in una Rom.
 Casalis, 1. Julij 1602. coram Card. Ludovico, ex maxi-
 mè ratione, quia regula juris est clarissima, neminem
 4. posse creditorem, & debitorem esse sui ipsius, & 1. sta-

tim atque debitor succedit creditori, extinguunt actio-
 nes, l. 1. §. si debitor creditori, ff. ad leg. Falcid. l. debito
 suo, C. de pact. l. si creditoris, C. de fideis.

Ex quibus patet responsio ad decisionem Romana
 Salviani, quæ loquitur in longè diverso casu, quia in
 illo nullum verbum legebatur, quod sonare posset in
 extinctionem census, sed omnia importabant veram,
 & expressam dominij census translationem, & acqui-
 sitionem, ut apparet à principio dictæ decisionis, quæ
 id effectivè præsupponit, in isto verò bis verba retro-
 venditionis fuerunt repetita à principio & calce d.
 instrumenti, deinde multa specialia concurrebant, quia
 ille qui mandaverat, ut pars census extingueretur, erat
 fidejussor, & non principalis debitor, & ita ejus inter-
 erat ut census jura translativè cederentur ad hoc ut
 confidejussor posset experiri, & id ipse expressè fuerat
 stipulatus, ultra quod ipsemet, qui mandatum dederat
 ad extinguendum, intervenit in instrumento in quo
 recessum fuit à d. mandato, ut ex serie facti decisionis
 in dicta Romana Salviani, coram R. P. D. Remboldo
 facta latius apparet.

Nec etiam visum fuit obstare quod ulterius diceba-
 tur, jus illud non posse mulieribus suffragari, quia fuit
 acquisitum jam lite pendente, & contestata super præ-
 latione ex alio capite vicinitatis: placuit enim res-
 ponsio alias in d. decisione data in hac causa facta sub
 die 26. Innij 1617. non subiacere hujusmodi acqui-
 sitionem vitio litigiosi. Quia 1. potest etiam quilibet
 pendente lite jus novum acquirere, dummodo illud
 non fuerit in iudicio deductum, & nullum colligant-
 is juri præjudicium afferat, c. Abbas, de re judic. in 6.
 ut in fortioribus terminis in materia beneficij collati
 novum jus, & novam gratiam, super qua non pender-
 lis, posse à Papa impetrari respondet in specie Older.
 conf. 299. per tot. Bellam. de reser. dec. 748. n. 2. cum al-
 legatis in d. decisione, ex quibus difforibus præla-
 tionis jus vigore Bolæ fel. record. Pij V. competere
 retractus vineæ controversæ ratione census per ipsas
 acquisiti, fuit utraque parte informante decisum.

R. P. D. Buratto, Romana nullitatis contra-
 ctuum, Veneris 28. Junij 1619.

SUMMARI A.

- 1 Forma in statuto censetur data, ubi est apposita clau-
 sula annullativa.
- 2 Contractus initus non servata forma statuti est nullus.
- 3 Decretum Judicis corrupti ex falsitate causa judicij
 expresse.
- 4 Obligatio irritatur ex falsitate causa.
- 5 Census impositio est alienatio.
- 6 Ætas probatur plenè ex libro baptismatis.
- 7 Contractus factus à minore curatorem habente, sine
 illius auctoritate est nullus.
- 8 Legata debent solvi cum pecuniis, & aliis mobilibus
 repertis in hereditate, antequam ad stabilem alie-
 nationem deveniantur.
- 9 Census à minore pro solutione aris alieni, non potest
 imponi pro majori summa debiti.
- 10 Et aliter impositus est nullus in totum.
- 11 Minor jurans se esse majorem non impeditur dicere
 de nullitate contractus, ex capite non servatarum
 solemnitarum.
- 12 Ratificatio tacita qua inducitur ex lapsu temporis,
 cessat quando statutum præsumit contractum esse
 dolo extortum.
- 13 Ratificatio tacita resultans ob lapsum temporis, non
 inducitur nisi data scientia nullitatis, & defectu
 contractus.

14. *Prescriptio dormit contra minorem, durante infantili & pupillari aetate.*

DECISIO CCCLXX.

Resolutum fuit duos contractus, de quibus agitur, esse nullos, tam ex defectu solemnitarum requisitarum in alienatione bonorum stabilium minorum, tum de jure communi, ad l. 1. & tot. tit. ff. de reb. cor. quam ex ¹ *statuto Urbis c. 113. & c. 151 lib. 1. ex quo t. cum habeat clausulam annullativam, censetur data forma. Dec. conf. 279. n. 1. vers. & hoc expresse, & conf. 612. n. 1. in fin. qua t. non servata contractus remanet nullus, ut in simili statuto. Bald. conf. 198. n. 1. lib. 5. Felin. in c. 2. n. 7. in fin. de testibus, & in eod. statuto Urbis d. c. 151. fuit decisum in Romana hereditatis, & Paragij dotis, 12. Junij 1615. coram me. Tom etiam ex defectu, & falsitate causae judici expressae, t. quae corrumpere facit decretum requisitum ex dispositione dicti statuti, vulgat. l. & si Praeses, ubi Gloss. & Doctor, C. de prad. minor. cum aliis in Romana nullitatis census, 28. Novembris praeriti coram me, & consequenter ipsam obligationem, ⁴ *Rota dec. 529. in princ. pars. 1. divers. & late in dicta Romana nullitatis census, coram me.**

Defectus autem solemnitarum satis patet, cum nullae interuenerint, nec in primo contractu impositionis census scutorum viginti quinque in sorte, & fructuum ad rationem usque super domo factae per Octavium ad favorem Annae Bottinae, 18. Aprilis 1581. Quam t. census impositionem non dubitatur esse alienationem, ex traditis per Bald. in o. ad audientiam 2. n. 9. de rescriptis. *Rota in Romana nullitatis census, 24. Maij 1591. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio, in novissimis dec. 678. sub. n. 2. part. 1. & 456. n. 5. part. 2. Nec in secundo venditionis alterius domus per eundem factae, 13. Ianuar. 1584. Ioan. de Vercellis pro pretio scutorum centum triginta monetae, prout tenet ex d. l. 1. & tot. tit. ff. de reb. cor. Fab. de Mont. in tract. de empt. & vendit. in 3. part. in tit. de solemn. in alienat. rer. minor. n. 95. & seqq. qua ex dicto statuto Urbis cap. 113. & cap. 151. lib. 1. omnino requirebantur, cum dictus Octavius tunc esset minor annis viginti, ut constat tum ex fide baptismali, sub die 29. Maij 1564. sumpta ex libro curati in sum. ⁶ *n. 4. (quae t. in proposito plene probat, ex la. & deductis in Tudertina nullitatis obligationis, 4. Julij 1614. & 1. Junij 1615. coram me) tum etiam ex lectura dicti primi instrumenti census, in quo asseritur intervenisse curatorem testamentarium, & ipse Octavius renunciavit beneficio minoris aetatis, prout etiam renunciavit in dicto secundo instrumento venditionis, licet cum clausula quatenus opus sit.**

⁷ Immo hoc t. secundum instrumentum potest etiam dici nullum, ut factum sine interventu, & auctoritate dicti curatoris, quem constat ipsum habuisse, cum in primo dicatur intervenisse, ad text. in l. 1. ubi Doct. C. de in integ. restit. minor.

Tantò magis quia statutum d. cap. 113. non solum loquitur de alienatione immobilium, sed etiam de jure pupillorum, seu minorum, & ultra praesentiam curatoris requirit etiam interventum, & juramentum proximiorum approbantium non esse in praedictum dictorum pupillorum, seu minorum, & illis deficientibus alterius legitimi curatoris ad hunc effectum specialiter deputati, & in alio c. 151. quod habet locum in omnibus contractibus, qui possunt esse laevi, prout est alienatio, ut saepius tenuit Rota, & signanter in pluribus decisionibus comularis per Modernos ad hoc statut. gloss. 7. n. 6. & seqq. Ultra interventum, approbationem, & juramentum proximiorum, vel in eorum defectum legitimi curatoris requirit iudicis decretum, & causam sibi in scriptis expressam, & insi-

nuatam, ac plene cognitam, aliàs praesomitur juramentum dolo, & merito exortum, & disponit illud non operari, atque ita in his terminis tenuit Rota in Rom. donationis de Cuppis, 5. Junij 1601. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio, & in Romana nullitatis obligationis, 16. Ian. 1606. coram Reverendissimo Atreba. enti.

Defectus vero causae est evidens, quia in dicto instrumento impositionis census est expressa causa aetatis alieni dicti Octavij, & duo tantum illius debita exprimentur, videlicet scutorum triginta Monasterio S. Mariae de populo, & scutorum decem puellis S. Catharinae, de quorum tamen veritate non docetur. Et si dicatur, illa fuisse ex causa legati paterni, dici ut quod debuit prius extinguere cum pecuniis, & aliis mobilibus in hereditate repertis, de quib. in sum. n. 6. antequam ad alienationem stabilium deveniretur, l. magis puto, §. non passim, & §. in prioris. ff. de reb. cor. Al. x. conf. 125. sub n. 1. in vers. ergo cum statutum, vol. 1. Paris. conf. 100. n. 2. & 4. lib. 1. Capyc. decis. 115. n. 6. Rebuff. conf. 150. n. 4. Menoch. de arbitr. lib. 2. cas. 171. n. 11. & seqq. Ultra quod debitum legati facti dicto Monasterio S. Mariae de Populo docetur fuisse solutum tempore impositionis census, & non remansisse nisi in scutis sexdecim, in quietantiis Procuratoris d. Conventus, extractis ex libris d. Monasterij, parte etiam citata, de quibus in sum. n. 7. Et in omnem casum t. cum debita non excedant quadraginta scuta census, non potuit imponi pro majori summa, d. l. magis puto, §. item pretor assimilare debetis. ff. de reb. cor. Rebuff. d. conf. 159. sub d. n. 4. vers. 6. cavendum est. Menoch. d. casu 171. n. 21. & casu 182. n. 35. & conf. 214. n. 69. lib. 3. & t. hoc modo impositus corruit totus. Nat. conf. 162. n. 1. & seq. In instrumento vero venditionis domus nulla exprimitur causa, quae tamen necessaria est de jure, & ex forma statuti, ut supra dimum est.

Non obstat quod Octavius in dicta venditione expresserit, & juraverit se majorem viginti annorum, quia t. propter hoc non impeditur quin possit dare de nullitate ex capite non servatarum solemnitarum, ut tenuit Rota in d. Romana donationis de Cuppis, coram bon. mem. Cardinale Pamphilio.

Non obstat etiam, quod ex lapsu quinquennij post minorem aetatem fuerit inducta ratificatio, ad l. fin. C. si major fact. tum quia Octavius obiit ante completum vigesimum quintum annum, ut ex fide obitus in sum. n. 3. tum etiam quia t. cum statutorum praesentat dolent cessat omnis ratificatio, quae ex lapsu temporis induci potuisset. Verall. dec. 1. part. 3. & fuit dictum in praedicta legata donationis de Cuppis, & in Romana praesentis erroris calculi, 11. Junij 1610. coram Illustriss. Cardinale Ludovico: tum denique quia t. ad inducendam ratificationem fuisset necessaria scientia Octavij nullitatis, & defectuum dictorum instrumentorum; tam de jure, quam de facto resultans, sine qua non potest induci ratificatio. Gabr. conf. 36. n. 60. lib. 1. Sord. conf. 49. num. 32. Rota dec. 380 num. 9. conf. 535. n. 22. part. 1. in novissim. & in Cantuariensi transactionis, 14. Maij coram Illustrissimo Ludovico, & aliis.

Minus obstat praescriptio triginta annorum, quia in facto non subsistit, cum subducenda sit infantilis, & pupillaris aetas Joan. Pauli, & Federici filiorum dicti Octavij, de qua sufficienter constat ex fide eorum baptismalis parte citata extracta, in summar. n. 5. qui, ut supra dictum est, decessit ante vigesimum quintum annum completum, l. si quis, post med. C. de praescript. 30. ann. Arcet. in §. restitui, n. 5. institus de usuc. p. Castr. consil. 219. n. 1. vers. quantum vero ad illum tertium, part. 2. Rota dec. 504. n. 3. part. 3. divers. & fuit dictum in Romana de Caffarellis, 9. Decemb. 1583. coram bon. mem. Gypio. Ex quibus ita decisum.

R. P. D. Buratto Romana census, Lunæ 22.
Martij 1621.

SUMMARI A.

- 1 Numeratio realis in contractu census ex quibus verbis probatur ad sustinendum illum.
- 2 Instrumentum publicum facit probationem probatam. Et habet pro se omnem presumptionem, ibid.
- 3 Quæ in continenti sunt videntur inesse.
Limit. 1. quando partes non habuerint actum pro perfecto, & absoluto, num. 5. & 8.
Limit. 2. Nisi partes ad alios extraneos actus diverterint, num. 7.
Limit. 3. in contractu ulro citroque obligatorio, in quo requiritur consensus utriusque partis, n. 8.
Limit. 4. in iis, quæ non dependent à libera voluntate, & potestate contrahentium, num. 10.
Limit. 5. in iis, qui non habent facultatem faciendi actum de novo, n. 10.
- 4 Procurator post perfectum contractum non potest etiam in continenti domino præjudicare, num. 9. & 11.
- 6 Actum, &c. hæc clausula posita in instrumento perfectionem contractus demonstrat.
- 12 Procurator constitutus ad emendum, si non emat juxta formam mandati, tenetur ad interesse.
- 13 Testi, qui habet interesse, vel deponit ad sui exonerationem, non creditur.

DECISIO CCCLXXI.

Domini steterunt in decisio coram S. Domino nostro sub die 29. Iunij 1608. pro validitate census annuis scutorum octoginta monetæ, de mense Augusti 1588, impositi per q. Celsum, & venditi RR. monialibus S. Salsanæ pretio scutorum mille. Et placuerunt rationes decisionis, & præsertim quod de actuali numeratione integri pretij facta venditori census, seu illius procuratori, constat ex illis verbis instrumenti, Procurator Celsi habuit dicta scuta mille in prompta, & numerata pecunia, videlicet scuta ducenta sexaginta octo, & baioccos sexaginta sex à Petro uno ex procuratoribus, & deputatis à societate S. Bernardi, aqua gubernatur monasterium dictarum monialium, & dictus procurator declaravit se solvere de propriis pecuniis animo se relevandi. Residuum verò ab altero deputato asserente se solvere de pecuniis dictæ societatis, qui procuratores juraverunt omnia, & singula in dicto instrumento contenta fuisse, & esse vera, & illis perpetuò non contravenire, nec contradicere in forma.

- 1 Quod instrumentum facit probationem probatam, & habet pro se omnem presumptionem veritatis ut latè in decisione prædicta. Eiusque fides coadiuvatur tam ex cessione eadem die facta per q. Abbatem Horatium filium d. Celsi, in qua asserit se habuisse notitiam, & certam scientiam de impositione dicti census pro pretio scutorum mille, quàm ex duabus aliis fideiussionibus die sequenti præstitis, ut in summ. monialium, num. 1.
- 2 Nec visum fuit Dominis obstare principale fundamentum ex adverso factum quod revera non fuerit numeratum pretium, nisi in summa scutorum quingentorum quinquaginta, ut attestati fuerunt iidem deputati per scripturam eorum manu eadem die, & coram aliquibus ex testibus instrumentariis subscriptam, in qua propterea convenerunt quod non correrent fructus pro scutis quadringentis quinquaginta non solutis, quam voluerunt habere vim publici instrumenti, ut in summ. D. Isbellæ, n. 4. quæ propterea tan-

quam in continenti facta dicebatur inesse, l. lecta, ff. si cert. per Bald. & Dec. in l. petens, Cod. de pact. cum allegatis.

Nam ultra quod fides dictæ scripturæ impugnatur ex defecto recognitionis, quidquid sit, au dicti deputati poruerint incontinenti per dictam declarationem monialibus præjudicare, quod est valè controversum, & negatvam opinionem tenuerunt ex l. 1. & 2. ff. de reb. cor. plures relati per Simoncell. de decr. lib. 2. tit. 6. n. 11. usque ad n. 25. Mantie. de tacit. lib. 4. tit. 20. n. 41. & 44. & Gratian. discept. Fovens. c. 242. per tot. Fuit responsum dictam declarationem non inesse contractui emptionis, & venditionis census. Quia facta in continenti tunc dicuntur inesse quando partes non habuerint contractum pro perfecto, & absoluto. Bart. n. 18. & alij in d. lecta, & in l. contractus, C. de fid. instr. Quod dignoscitur quando partes ad alios actus extraneos non diverterunt. Gloss. in l. bona fidei, in verb. incontinenti, C. de pact. quam & alios sequitur ibi Alex. n. 12. lal. in d. lecta, n. 20. Cagn. n. 109. Bologneti, n. 68. & 69. de communi Corn. conf. 349. sub. n. 2. lib. 1. Ruin. conf. 108. n. 7. lib. 5. & post alios de communi, & vera Card. Mantie. de tacit. & ambig. lib. 3. tit. 15. n. 47.

In hoc autem casu satis constare videbatur tam d. deputatos emptores census, quàm procuratorem Celsi impositorem, & venditorem, habuisse contractum pro perfecto, & absoluto, cum contier de re, pretio, & consensu per publicum instrumentum, cum clausula, Actum, &c. quæ perfectionem contractus demonstrat, Bal. in auth. quod sine, n. 1. vers. & ideo absolutiones, C. de test. Caltr. in l. is qui, n. 4. ff. eod. Cagn. in l. si librarus, n. 71. ff. de reg. jur. Alex. conf. 14. n. 19. lib. 6. Paris. conf. 207. n. 5. lib. 2. Seraph. dec. 902. n. 9. & 909. in fin. Et ad alios actus diverterit dum dicta declaratio non solutionis integri pretij non fuit facta inter easdem partes, & sed venditore census qui receperat scuta mille si bi numerata absente, nec coram eodem notario de instrumento rogato, sed in scriptura, nec etiam constat de eodem loco, ut considerant Doct. ad hunc effectum, & præcipue Bologn. in d. lecta, n. 119. Bre. conf. 91. n. 7. & alij. & præsertim cum simus in contractu emptionis, & venditionis ulro citroque obligatorio, & illa declaratio non ob est contractui sine consensu utriusque partis, ad l. juris 9. §. adeo, l. ab emptore, ff. de pact. l. 1. C. quand. lic. ab empt. disced. & propterea post jus quæsitum non potuerunt dicti deputati monialibus præjudicare, l. sin autem, ubi Doctor. ff. de pact. & comprobatur in dicta decisione.

Secundò fuit responsum regulam & procedere in iis, quæ dependent à libera voluntate, & potestate contrahentium, & sunt ab illis, qui habent facultatem emendi de novo actum inchoandi. Imol. in l. iudex, n. 8. post med. vers. sed nos loquimur, ff. de re judic. Cagnol. in d. lecta, n. 113. Bologn. n. 34. vers. limit. ff. si cert. per. Alex. conf. 0. n. 5. lib. 1. Negol. de pign. part. 4. prin. n. 41. Unde cum dicti procuratores essent specialiter deputati & ad emendum censum pro pretio scutorum mille ut enunciat in d. instrumento, & in d. scriptura, nil aliud facere potuerunt in præjudicium societatis, & monialium, l. transactionis placitum, C. de transact. Odr. & Bal. n. 1. in l. non abstulit, C. de donat.

Considerabant etiam Domini, quod dicti deputati nullam mererentur fidem, etiamsi judicialiter, & cum instrumento deposuissent; nam cum fuerint specialiter deputati ad emendum censum, ut supra dictum est, illi quæ emerint pro dicta summa, declarando, postea non fuisse solum nisi scuta quingenta quinquaginta, tractant de se exonorando respectu fructuum dicti census, & vel saltem ratione interesse ad quod tenetur procurator non emens juxta formam mandati, l. si procuratorem, §. mandati, ff. mand. l. ad comparandum, ubi omnes;

³ & precipue Odofred. C. eod. & ideo nulla fides adhibenda, l. nullus, ff. de testib. l. omnib. C. eod. Casar de Graf. dec. 3. n. 7. de testibus.

Non obstat quod dicta declaratio fuerit facta in scriptura ab iisdem testibus instrumentariis subscripta, quia in illorum subscriptione non attestatur praefata summam non fuisse actualiter numeratam, ut cautat instrumentum, sed simpliciter dicunt se fuisse praesentes declarationi factae per dictos deputatos super non integra numeratione, quae propterea monialibus praesumere non potuit, ex supradictis.

Ex quibus, & aliis in decisione deductis Domini steterunt in decisio, utraque parte informante.

R. P. D. Buratto, Imolensis census, Lunæ 17. Maij 1621.

SUMMARI A.

- 1 Epistola contra scribentem plenè probat.
- 2 Oblatio in loco destinata solutionis, quando creditor est diversi fori, excusat à mora.
- 3 Oblatio solutionis quantumvis verbalis, excusat à mora si creditor recipere recuset.

DECISIO CCCLXXII.

Iniusta visa fuit Dominis sententia extra Rotam lata ad favorem D. Tyberij, & ideo revocanda.

Injustitia autem probatur, quia fuit pronunciatum D. Tiberium esse associandum ad possessionem praedij usque de anno 1583. ad ejus favorem censuati per q. Nicolaum Barbanarium pro fructibus tam decoris & non solutis, quam decurrendis. Et tamen de illorum solutione usque ad annum 1611. constat ex confessione iiberij in ejus epistola, sub datum Romæ de mense Decembris 1614. in qua dicit sibi pro tempore praerito fuisse satisfactum, & solum remanere creditorem ratarum anni 1613. & 1614. ut in summ. de Hectoreis, n. 6. quæ f. contra scribentem plenè probat, vulgata l. Publica, ubi Bart. ff. de pos. Rota decis. 507. n. 1. part. 1. divers. & in aliis passim.

De solutione autem fructuum dicti anni 1613. & de rata spectante ad hæredes q. Milani auctores Dominorum de Hektor eis de anno 1614. qui dicto tempore praedij censuatum vendiderunt Hectoreis, constat ex quietantia facta ad favorem Anez depositarij per Joannem consanguineum, ut asseritur, dicti Tiberij, & illius nomine recipientem in Civitate Imolæ, ut id registro totali, fol. 155.

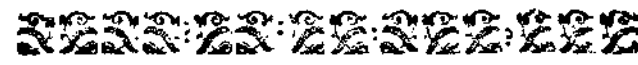
Alij verò fructus decursi usque ad annum 1619. late sententiae fuerunt in dicta civitate, & sic in loco destinatae in instrumento solutionis depositi, penes montem pietatis, d. sum. n. 7. & registro fol. 241. ad 150.

Nec obstat quod dicta deposita fuerint facta sine citatione tiberij creditoris, tum quia supponitur sibi de anno 1615. judicialiter in curia coram A. C. intimatum fuisse, quod debet constituere procuratorem in civitate Imolæ ad recipiendum dictos fructus ab Hectoreis paratisolvere: tum quia cum solutio esset destinata Imolæ, & non constat quod ibi Tyberius haberet procuratorem ad recipiendum, & quietandum quatenus dicta deposita nulliter facta essent, succedunt saltem loco obligationis, f. cum sufficiat ad excludendam moram quod ipi essent paratiolvere in loco destinatae solutionis, & Tyberius esset diversi fori, quia à tot annis citra est curialis, Bart. in litem illa, n. 9. vers. aut voluimus. ff. de constit. pecun. Alex. cons. 172. n. 4. lib. 2. Ber. o. cons. 191. n. 2. & 3. lib. 1. in novis, & fuit dictum

in Abulensi pensionis, 20. Novembris 1606. coram Illustrissimo Cardinale Sacraio.

Et tollitur difficultas ex oblatione judicialiter per Hectoreos facta 19. Novembris 1619. etiam geminata de solvendis fructibus verè debitis, f. quæ oblatio excusat à mora quantumvis verbalis, cum fuerit recusatam, ubi omnes. C. de usur. Bart. in d. litem illa, n. 4. Castr. post Fulgos. in l. qui Roma, in princ. n. 2. ff. de verb. oblig. late Tiraq. de retract. convent. §. 4. gloss. 6. n. 21. Gabr. de solus conclus. 8. in princ. Ruin. cons. 113. lib. 1. n. 1. Seraph. dec. 715. n. 3.

Et ita resolutum utraque parte informante.

R. P. D. Buratto, Reatina census, Lunæ 17. Novembris 1617.

SUMMARI A.

- 1 Falsa causa vitiat contractum ex defectu consensus, & num. 7.
- 2 Error, & falsa causa probatur, si in instrumento relato non reperiat id quod praesupponitur pro causa finali obligationis in instrumento referente.
- 3 Error, & falsa causa probatur si in instrumento relato aliter appareat quam in referente.
- 4 Enunciativa facta inter alios, & ad commodum enunciantis non probat. Etiam si sit facta cum juramento, ibid.
- 5 Memorialia non probant etiam contra scribentem.
- 6 Notarius non potest scribere instrumentum ad sui commodum.
- 8 Defectus causa finalis obligationis vitiat obligationem.

DECISIO CCCLXXI.

Pro confirmatione sententiae totalis responsum fuit per Dominos eodem fundamento, quo capta fuit resolutio coram R. P. D. Pamphilio, 2. Decembris 1615. & 22. Junij 1616. videlicet, quod cum accollatio ad favorem Marij facta per fratres de Pagnottis filios, & hæredes q. Thomæ, de anno 1600. pro rata scotorum quadringentorum sortis census scotorum mille, & promissio totius census extinctionis infra annum fuerit erronea, & ex f. falsa causa corrumpat ex defectu consensus, Bart. in l. domus, ff. de cond. indeb. in princ. vers. secus esset, & num. 3. vers. solus quandoque, & num. 4. vers. si verò, & vers. si ignorabat. & deducit fuit dictis decisionibus, & per Gabr. cons. 62. n. 34. & seq. & num. 13. lib. 2.

Error autem, & falsitas cause resultant, quia in instrumento dictae accollationis dicitur olim Thomam eorum partem in se accollasse dictum censum pro scutis sexcentis per eum debitis Mutio, & Camillo de Sinibaldis pro complemento pretij terrarum ab illis emptarum de anno 1588. ut ex instrumento rogato per Marinum Notum, ad quod expressa relatio habita fuit: in dicto autem instrumento relato talis appellatio non legitur, f. & ita erroris probationem in specie deducit, Alex. cons. 63. n. 1. vers. modus autem, vol. 1. Curt. Jun. cons. 192. n. 20. lib. 3. cumque affirmativa fuerit ad certum instrumentum coarctata, ex illius inspectione probatur negativa, Salic. in l. fin. num. 2. C. de reb. cred. Butt. in cap. auditis, n. 4. in 2. notab. de restit. in integr. cum deducit in Ferolizienti census, 14. Junij 1615 & 2. Maij 1614. coram me.

Qui error evidentior redditur, quod in d. accollatione narratur quod Thomas non habens pecunias manuales pro integra solutione dicti pretij dictum censum in se accollavit pro dictis scutis sexcentis, in dicto

dicto vero instrumento emptionis obrinetur integralis solutio pretij, cum distinctione etiam qualitatis monetarum, videlicet hoc modo in duobus tertiis de paulis argenteis, & uno tertio de moneta Regni, ut etiam consideratum fuit in dictis decisionibus cum generali quietatione, & pacto de rem habitam ulterius non petendo, & idem tunc cum relictio facta fuerit ad instrumentum, quod reperitur, & aliter dicit quod relictio fuerit obligatio, & accollatio per Pagnottos facta uti erronea non valet, Felin. in cap. quoniam Abbas, n. 12. vers. secundo limita, de officio deleg. Dec. in l. edita, n. 86. C. de eden. & conf. 118. n. 5. in fin. vers. modo advertendum est. Gram. decis. 19. num. 5. vers. item quod quavis.

Nec obitare visa sunt in contrarium deducta. Et Primò quod error dictæ accollationis excludatur ex solutionibus fructuum dicti census factis Mario Flavio illius domino, tam à dicto Thoma per quadriennium quo supervixit post dictam emptionem, quam ab ipsius filijs spatio aliorum octo annorum post accollationem del. 160. ut supra, per quam solutionem videtur agnita veritas accollationis. Nam quietantiæ data in sum. Julij, n. 5. omnes cantant ad favorem Mariani unius ex fidei, ulioribus, pro solutionibus fructuum dicti census, unica excepta confecta sub die 29. Januarij 1594. in qua tamen dictus Marius solum fatetur se esse satisfactum à dicto Mariano, & hæredibus Thomæ, & sic non probat quietationem factam per hæredem, sed etiam in confessione, quæ potest referri tantum ad solutiones factas per dictum Marianum fidei, uliorum, ex quibus Marius vocavit se satisfactum etiam quoad hæredes præsentis debitorum, in nullo nec dictus Marianus solvit pro fructibus census scutorum sexcentorum, sed pro censu aliorum scutorum quadringentorum in se accollato in emptione quarundam terrarum sibi à dictis Sinibaldi venditarum, quæ erant ex censu ad favorem dicti Marij, ut patet ex eisdem quietantiis, & idem non solum non excludunt de aliquibus solutionibus fructuum factis per Thomam viventem, sed ex quietantiæ facta sub die 29. Januarij 1592. in qua dictus Marius confessus fuit se recepisse à Mariano scuta decem per unum restum di duo anni fa che mi restò à pagare. Musse Sinibaldi in tutto, &c. apparet quod fructus census non solvebantur per Thomam, sed à Sinibaldi venditoribus, quod excludit accollationem.

Secundò nec obitare enunciativas dictæ accollationis factas in præfatis quietantiis, & in libro memorialium, ac in testamento dicti Marij, in quo legavit filie dictum censum tanquam debitum per Pagnottos cum istis verbis, quali tingono à censu li Pagnotti, & non Mariano Sinibaldi, quia sunt inter alios, & ad propriam commodum tam ipsius Marij, cujus intererat habere plures debitores fructuum census præfati, quam dicti Mariani solventis, qui erat fidei, ulior in dicto censu, & possidebat bona censuata, & propterea ei conducebat habere dictum Thomam obligatum necdum pro fructibus, sed etiam pro extinctione, idem tunc neutri ipsorum tanquam tractanti de proprio commodo est fides adhibenda, etiam si cum juramento, & formiter ita asseruissent, vulgat. l. omnibus, ubi Dotor. communiter, C. de testib. Proinde nec meretur fidem depositio filij dicti Marij pro parte Julij examinati, ut in summar. depositionis in responsionibus attestantis, quod viginti annis elapsis Pagnotti solvebant ipsi nomine ejus patris ratam scutorum sexcentorum, & Marius scutorum quadringentorum. Quia ultra quod est unicus, agit etiam de proprio commodo, ut supra.

Tertiò nec duo folia dictorum de Pagnottis, unum videlicet de manu Juliani, alterum manu Joan. Baptistæ confecta, de quibus in sum. Julij, n. 8. & 9. nam ultra quod hujusmodi tunc memorialia non probant etiam

Decis. Rota Rom. pro Traët. de Cens.

contra scribentem, Jas. in l. admonendi, n. 81. in fin. vers. quinto limit. ff. de jur. & in repetit. n. 115. vers. secundo limit. Grat. conf. 123. n. 11. lib. 2. in eis nulla fit mentio de accollatione Thomæ, sed solum continentur annotationes dicti census, tanquam debiti communis, & patet, quæ est sine tempore, & idem potuit esse facta post instrumentum accollationis erroneum; consequenter etiam testamentum dicti Joan. Baptistæ in quo approbat in omnibus, & per omnia dictum folium, d. sum. n. 10. nihil plus probat. Præterea in alio folio Juliani non dicitur adesse instrumentum accollationis Thomæ sub rogatu Hortensij, sed tantum leguntur verba, ci sono due instrumenti, uno fatto per mano di ser Hortensio, l'altro per mano di ser Demitio. Quæ verba intelligi possunt de duobus instrumentis ejusdem accollationis, quorum unum scriptum esset manu unius, alterum alterius, & consequenter nulla ex eo accollationis per Thomam factæ deduci potest probatio, quæ debet esse certa, & necessariò concludens, eoque minus, quia dictus Hortensius intervenit in instrumento emptionis terrarum uti curator venditorum, erat penitus inverisimile tunc quod ipse rogatus fuerit de præfata accollatione, quæ respiceret proprium interesse. Specul. in tit. de instrum. edit. §. instrumentum ergo publicum, n. 27. vers. item excipitur.

Nec denique subsistere visum fuit respectu dictæ accollationis scutorum quadringentorum per dictos fratres de Pagnottis factæ propter errorem, & falsitatem causæ ex receptione scutorum quadringentorum eis à dicto Mariano solutorum in actu celebrationis instrumenti, quia causa finalis dictæ accollationis fuit erronea, & falso ipsis supposita accollatio paterna census pro dictis scuris sexcentis, ex quo fuerunt requisiti, & crediderunt se teneri ad extinctionem census pro dicta rata: unde quia non habebant manuales pecunias, ut dicitur in instrumento, devenerunt ad dictam accollationem scutorum quadringentorum, & sic illius respectu non cessat, tunc sed viget defectus causæ, & propterea quoad eam quoque intrat nullitas, & defectus consensus, ex supra allegatis, & Rota apud Casar. de Grass. dec. 1. de transact. & Seraph. decis. 275. n. 10. & 11. & clarum est tunc quod ex finalis causæ defectu actus corrumpitur, & vitatur. Bartol. & alij in d. l. damus, Bal. in l. nec apud, n. 1. C. de hered. instit. Dec. conf. 350. n. 3. & 4. & conf. 351. num. 5. Decian. respon. 117. n. 42. cum seqq. lib. 3. & in specie erroneæ, & falsæ causæ, Paris. conf. 12. n. 96. lib. 2. Gram. d. decis. 59. num. 6. Cabr. d. conf. 62. n. 3. cum seqq. lib. 2.

Et ita utraque parte informante conclusum, &c.

Illustrissimo Cardinale Mantica, Beneventana census, Veneris 16. Decembris 1594.

SUMMARI A.

- 1 Numeratio pecunia in censu probatur per assertionem notarij factam in instrumento impositionis, & venditionis census.
- 2 Instrumentum publicum dicitur probatio evidens. Facit rem certam, & manifestam, ibid.
- 3 Instrumentum qui habet pro se, dicitur habere casum legis.
- 4 Instrumentum potest contrariis probationibus reprobari. Sed requiritur probatio apertissima, n. 6.
- 5 Testes examinati in causa criminali, parte non citata, & sine interrogatoriis non probant.
- 6 Confessio procuratoris non habens speciale mandatum ad confitendum, potest revocari etiam non docto de errore.

- 8 Confessio resultans ex obsecratione Commissionis non nocet nisi iis, qui vel obtinuerunt, vel eorum mandato fuit obsecrata.
- Neque si non fuerit iudici presentata, n. 10.
- 9 Mandatum non presumitur in iis, in quibus fuit modica impensa.
- 11 Jurans omnia contenta in instrumento esse vera, non potest illud impugnare, non obsecrata prius absolutio- ne a juramento.
- 12 Perivrus debet repelli à limine iudicij.
- 13 Censuræ impositio facta super re certa, expressis finibus, & generaliter super omnibus bonis imponentis est licita.
- 14 Abundans cautela non nocet.
- 15 Protestatio quod census intelligatur impositus iuxta formam Bullæ, preservat illum à nullitatibus.
- 16 Clausula nec aliter, nec alio modo, inducit formam.

DECISIO CCCLXXIV.

- P**Lacuit Dominis sententiam A.C. esse revocandam, quia census de quo agitur, secundum ea, quæ proponuntur, sustinetur. Nam ꝑ quod scriptum est, in publico instrumento pecuniam fuisse numeratam, præsumitur verum Bald. in l. sciendum, n. 3. de verb. oblig. & in auth. si quis in aliquo, n. 11. C. de eden. Bald. in l. 1. n. 13. in fin. de testum. Alex. conf. 53. n. 1. lib. 7. Unde ꝑ etiam instrumentum publicum dicitur probatio evidens, & facit rem certam, & manifestam, cap. cum dilecti, & ibi nos. Abb. n. 2. de donat. Bart. in l. 1. in princ. n. 8. ff. de nov. oper. nunc. Bald. in l. interest, n. 2. C. de solut. Alex. conf. 135. n. 4. lib. 6. Dec. conf. 423. n. 3. cum seq. Soc. Jun. conf. 127. n. 7. lib. 3. & conf. 1. n. 49. lib. 4. & ꝑ idem ubi est casus instrumenti, cessat omnis disputatio, ut dicitur de casu legis. Crav. consil. 31. in fin.
- 4 Non obstat, quod etiam ꝑ contra publicum instrumentum probari possit, e. cum Joannes, de fid. instr. l. iur. gentium, §. quod ferè, & ibi nos. Jac. n. 1. de pact. & quod testes descripti in instrumento deponant pecuniã non fuisse numeratam, sed solum demonstratam, neque ab illis, qui censum vendiderunt, fuisse receptam, probant, quia ꝑ non fuerunt legitime examinati, sed pro informatione euriæ parte non citata, & sine interrogatoriis recepti, & idem nullam faciunt fidem, nisi juridicè fuerint repetiti, c. 2. de testib. l. si quando, C. eo, Bart. in l. ult. de quaest. Salic. in l. ult. in fin. C. eod. tit. Alex. conf. 180. n. 7. lib. 2. Ruin. conf. 134. n. 3. lib. 4. Et ꝑ contra instrumentum publicum apertissima requiritur probatio, d. cap. cum Joannes, de fid. instrum. l. optimam, C. de contrah. stipul. §. item verborum, Inst. de iust. stipul.
- Non obstant confessiones, quia fuerunt revocatæ, 7 nam ꝑ cum factæ fuerint à procuratoribus sine speciali mandato ad confitendum, etiam non docto de errore, possunt revocari, Rota dec. 19. de procur. in nov. Egid. dec. 110. Pat. dec. 171. n. 2. lib. 3. Felin. in c. 1. n. 14. ut lit. non contest. Paril. conf. 115. n. 8. & seq. lib. 1.
- Neque etiam obstat confessio, quæ elicitur ex commissione sanatoria obtenta ab ipsis Dominis de Paterno, quia ꝑ non constabat ab iis, vel de eorum mandato fuisse impetrandam, neque id præsumitur, ꝑ cum ad eam impetrandam modice requiratur impensa, Sarrenf. in regul. de ann. possess. q. 32. n. 6. vers. contraria verò opinio Oradin. dec. 80. Pat. dec. 299. n. 2. lib. 3.
- 10 Peregr. dec. 44. lib. 1. & decis. 7. lib. 1. Neque ꝑ etiam dicta commissio fuit presentata, & in iudicium deducta, & ideo nulla ex ea confessio elici potest.
- Accedit etiam quod Domini Titi, qui opponunt contra hoc instrumentum, & dicunt pecuniam non fuisse numeratam, nec sibi traditam, & consequenter contractum esse simulatum, seu usurarium, jurant ꝑ omnia

contenta in instrumento esse vera, & idem cum prius absolutionem à juramento non obtinuerunt, tanquam perjuri à iudicij limite ꝑ debent repelli, c. dilecti, & ibi Abb. Felin. & alij notant, de except. Rip. in cap. ex parte, n. 4. de reser. Crav. conf. 7. n. 12.

Neque etiam obstat quod census non fuisset impositus super certo corpore rei immobilis, ut requiritur à constitutione fel. record. Pij V. quia ex lectura instrumenti hoc objectum tollitur ꝑ nam census fuit impositus super quadam vinea, & quibusdam domibus certis finibus circumscriptis, & postea dictum est, & super omnibus, & quibuscumque bonis, unde cum certa corpora fuerint expressa, utile per inutile non vitiatur, cap. utile, de reg. jur. lib. 6. l. 1. §. Sed similis, de verb. oblig. & illa verba, super omnibus & quibuscumque bonis, ex abundantia sunt adjecta pro faciliiori census exactio- ne, quæ ꝑ autem ex abundantia interponuntur, obesse non solent, l. item, §. procuratori, vers. quid tamen, ff. de negot. gest. l. testamentum non ideo, C. de testam.

Neque etiam obstat aliæ conventiones, quæ in dicta constitutione census sunt adjectæ, quæ constitutioni Pij V. videntur repugnare. Quia ꝑ census est constitutus cum expressa potestate, quod contra- hentes intendunt dictam constitutionem observare, & non aliter, nec alio modo contrahere, & ideo quodcumque factum quod fuit appositum contra tenorem illius constitutionis, perinde habetur ac si non fuisset scriptum in instrumento, quoniam ꝑ hæc verba inducunt formam, l. non aliter, in princ. ff. de leg. 2. l. qui heredi, §. ult. ff. de cond. & dem. l. non aliter, ff. de adop. & ita in hac specie fuit resolutum coram R. P. D. meo Orano, 13. Novembris 1589.

Reverendissimo D. Coccino Decano, Romana census, Lunæ 9. Aprilis 1612.

SUMMARI A.

- 1 Depositorum factum inter duos non nocet aliis.
- 2 Conventio inter duos facta non nocet tertio.
- 3 Testis debet concludere per necesse.
- 4 Idoneitas testis debet considerari respectu causa in qua deponit.

DECISIO CCCLXXV.

PLacuit Dominis dandum esse Palonio mandatum de manutenendo, ex deductis in decisionibus R. P. D. mei Marcomontij. Quibus non obstat præsentia extinctio census facta per Dominos de Biscia mediante deposito facto. Quia ꝑ hæc fuerunt gesta inter Dominos de Biscia, & D. Flavianum, quæ non possunt nocere Palonio, tot. tit. C. res inter alios, & c. l. sepe, ubi Doctor. ff. de re judic. cap. penult. eo tit. & ibi scribentes, & expresse ꝑ de conventionione, quod non noceat tertio, est text. in l. si uno, §. ante omnia, ubi Doctor. ff. de pact. l. Imperatores in princ. ff. de trans.

Neque obstat quod testes deponant de scientia Palonij, quod Domini de Biscia emerint castrum, & in se sumpserint censum; nam primus testis nihil deponit de scientia & contentis in instrumento; alij verò testes non deponunt ante, vel post depositum factum, esset ꝑ enim necessaria scientia individus totius instrumenti, & gestorum, iuxta nos. per Surd. decis. 140. n. 11. post alios quos allegat, quæ hic non probatur. Ultra ꝑ quod licet dicti testes aliàs sint omni exceptione majores, & ex primis, qui in foro versantur, tamen in hac causa patiuntur aliquam exceptionem.

R. P. D.

R.P.D. Penia, Romana fideicommissi de Salviatis, Veneris 21. Februarij 1603.

SUMMARI A.

- 1 Instituit, & substituit, hac verba ad universalem institutionem precedentem referuntur.
- 2 Hæres, hoc verbum ex sui natura significat universalem successorem.
- 3 Compendiosa substitutio continet tacitam vulgarem.
- 4 Nemo potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus.
- 5 Substitutio fideicommissaria talis censetur, qualis est precedens institutio.
- 6 Per expressam specialem prohibitionem alienandi certa bona non censetur recessum à prohibitione generali omnium bonorum, & d. 7.
- 7 Facultas disponendi de aliqua re, non importat dicta rei dominium, sed secundum subjectam materiam potest intelligi de simplici administratione.

DECISIO CCCLXXVI.

Lorentius de Salviatis senior anno 1533. ultimo condito testamento hæres sibi universales instituit suos filios masculos, eorumque descendentes in infinitum, quibus non existentibus hæredibus, vel existentibus, sed postea in pupillari ætate, vel quandoconque decedentibus substituit vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum hæredes suas filias feminas, eorumque descendentes in infinitum. Laurentio testatore prius vita functo, & deinde Jo. Baptista, & Antonio Maria Cardinale Salviato filiis masculis d. cursu temporis sine prole legitima masculina ex hac vita sublatis, & consequenter purificato fideicommissio ad favorem Genere Laurentij filie, ipsa præterdens nedum bona immobilia, sed quedam etiam alia non immobilia fideicommissi sibi debere, contra Illustr. D. Laurentium de Salviatis, quem ex Alemanno fratre Laurentij senioris nepotem Antonius Maria Cardinalis hæredem universalem sibi instituerat, litem introduxit, ideoque dato dubio, Quæ bona venirent in fideicommissio ad dictum effectum, Rosa utraque parte informantem mobilia, & immobilia in fideicommissio Laurentij senioris contineri censuit.

Primo quia sicut hæredum institutio erat universalis, & comprehendebat nedum immobilia, & actiones ad ea, sed etiam mobilia, & alia, eodem modo substitutio, quæ est secunda institutio universalis, esse debebat, cum & verba illa instituit, & substituit ad universalem institutionem præcedentem referantur. Alex. conf. 24. n. 9. vers. cum ergo, lib. 1. quem refert, & sequitur in his terminis Curt. lun. conf. 13. n. 4. & 5. in princ. Mandell. conf. 287. n. 32. vers. nec pariter, & n. 34. lib. 1. Peregr. de fideis. art. 1. n. 6. & 44. Paris. conf. 43. n. 48. v. quib. lib. 3. Card. Manr. de conject. ult. vol. lib. 7. sr. 6. n. 2.

Quod suadebant illa substitutionis verba, instituit & substituit vulgariter, &c. hæredes filias suas: nam verbum & hæredes ex natura sua significat universalem successorem, l. hæreditas, ff. de reg. jur. l. nihil aliud, ff. de verb. sign.

Postremo substitutio de filiabus sub una verborum structura contenta, nedum continebat expressam vulgarem, ibi, in casu vero in quem sibi hæredes non fiunt, & ibi, vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum, sed & etiam tacitam comprehensam in compendiosa, l. centurio, ubi nos. omnes, ff. de vulg. & pupil.

Et ideo cum per vulgarem, & pupillarem filie non possint esse hæredes nisi in universo, ne & Laurentius
Decis. Rosa Rom. pro Tract. de Conf.

testator decederet pro parte testatus, & pro parte intestatus, contra juris regulas, leg. jus nostrum, ff. de reg. jur. consequitur & quod substitutio fideicommissaria debeatur censeri universalis, l. jam hoc jure, ff. de vulg. & pupill.

Non obstantibus huic decisioni illa testatoris verba in 4. vers. testamenti appolita, videlicet: Voluit item testator omnia bona sua immobilia, omnesque actiones hæreditarias sibi ad bona stabilia competentes esse fideicommissaria, quibus verbis informantes pro D. Laurentio nitentur perloquere fideicommissum fuisse restrictum ad bona immobilia, & ad actiones competentes pro immobilibus, quia fuit responsum. Primum his verbis testatorem non expressisse quod alia ejus bona non deberent esse fideicommissio subjecta, sed voluisse majus vinculum jam factæ substitutioni adicere, addendo scilicet prohibitionem expressam dictis bonis immobilibus, & actionibus pro eis competentibus, per prohibitionem & enim expressam in certis bonis non censetur recessum à prohibitione tacita, cum & hujusmodi expressæ prohibitiones sæpe fiant ad corroborandum præcedens fideicommissum. Dec. confil. 636. n. 9. & 10. vers. quia facit, Gabr. conf. 132. n. 21. lib. 1. Curt. lun. d. conf. 13. n. 8. vers. quicquid ergo, & fuit nuper resolutam in causa fideicommissi de Celsis, die 6. Maij 1601. coram D. meo Ludovisio.

Rursus non obstat, quod Laurentius testator dedit Constantiæ uxori suæ facultatem arbitrio suo disponendi de mobilibus, absque obligatione reddendi rationem. Unde informantes pro D. Laurentio nitentur inferre mobilia non fuisse fideicommissio subjecta, quia fuit responsum eam & facultatem uxori datam intelligi respectu administrationis, quam testator ei tanquam tutrici filiorum relinqueret, non autem ut de illis tanquam de rebus propriis disponere possit, & ideo statim post dictam facultatem datam testator adiecit, absque eo quod teneatur reddere rationem hæredibus de administratione facta, dum manserit in statu viuali: ex his enim verbis patebat eam concessionem non fuisse Constantiæ largitam simpliciter jure dominij, seu tanquam dominæ, sed jure administrationis, & quasi administratricis Gabr. conf. 141. incipit, fructus dotis n. 5. & seq. lib. 1. Illis ergo verbis ista bona mobilia non fuerunt dempta ab hæreditate, & legata Constantiæ, sed potius judicio testatoris in hæreditate remanserunt, l. Aurelius, §. Mercia, ff. de liber. legat. Cou. lib. 2. var. res. c. 14. in princ. Atque ex his fuit resolutum in legato venire mobilia, & immobilia; magnam tamen futuram difficultatem agnoverunt Domini in istis mobilibus vel probandis, vel æstimandis.

R.P.D. Buratto, Romana Palatij, Veneris 17. Februarij 1617.

SUMMARI A.

- 1 Fructus percepti ex re emptæ ad hæstam, stante nullitate subhastationis, debent in judicio ordinario restitui tanquam damna, & interesse.
- 2 Bona fides regulariter presumitur.
- 3 Emens publice, & palam, mediante subhastatione auctoritate judicis facta, dicitur in bona fide.
- 4 Possessor bona fidei facit fructus suos, nec tenetur illos restituere.
- 5 Fructus ut acquirantur, sufficit malam fidem abesse.

DECISIO CCCLXXVII.

Dixerunt Cui primum terminum pensionis palatij, de quo agitur, exactum per Magalotum, non esse

esse restituendum Reverendiss. D. Archiepiscopo, nam illi licet fuerit data manutentio in possessione dicti palatii ex capite nullitatis deliberationis illius factæ ad instantiam illorum de Bonis, ut in decisione 18. Januarij 1615. & propterea in iudicio ꝑ ordinario veniunt fructus tanquam damna, & intercelle, l. 3. §. final. ff. uti possid. Bart. in l. §. interdum, n. 5. ff. de iur. de- cis. 61. n. 3. lib. 5. in nov. Card. Seraph. dec. 835. sub n. 3. cum allegatis in alia decisione hujus cause 30. Maij anni præteriti tamen cum Magalottus vigore manda- ti de deliberando adeptus fuerit possessionem dicti pa- latij 21. Martij 1614. ut in ejus summatio dato die 30. Maij n. 1. & 10. Septembris subsequente exegerit pri- mum terminum pensionis decursæ tempore dictæ suæ pacificæ possessionis, ut in summa Archiepiscopi dato sub d. die, n. 1. lis verò super manutentione non fuerit mota nisi de mense Octobris subsequente, ut in d. summa Archiepiscopi, n. 2. inde sequitur Magalottum 3 fuisse in bona fide, ꝑ quæ regulariter præsumitur, l. penult. C. de evict. cum similibus, & ꝑ resultat ex eo quod emit publicè, & pacem mediante subhastatione iudicis auctoritate facta, ut ex allegatis in dicta deci- sione 30. Maij, & in terminis Menoch. conf. 1173. n. 2. & 3. & consequenter ꝑ fecit fructus suos, nec tenetur illos restituere, cum bona fidei possessor equiparetur domino quo ad fructuum perceptionem, l. qui sit 2. §. 1. per tot. & vers. porro bone fidei possessor, ff. de usuri- bus, l. bona fidei 48. ff. de acq. rer. do. latè Menoch. de recup. remed. 13. n. 5. 4. & pluribus seqq.

Immo non est necessaria bona fides, sed ꝑ sufficit malam ab esse, l. sed & si lege, §. scire, in fin. ff. de penit. hered. & ibi omnes. Ozalch. dec. 160. n. 7. & 8. & latè fuit decisum in Auximana spolij, 3. Decembris 1610. & 4. Maij 1611. coram R. P. D. meo Pirovano, & in Bono- niensi de Guidalotti 14. Martij 1614. coram R. P. D. meo Verospio, & in hac causa 30. Maij anni præteriti.

Et ita utraque parte informante decisum.

R. P. D. Manzanedo Romana Salviani inter- dicti, Saturni 26. Novembris 1605.

SUMMARIA.

- 1 Appellatio non datur in Salviano.
- 2 Salvianum est merè possessorium adipiscende.
- 3 Appellatio in merè possessorio non datur de jure civili.
- 4 Anopl. in quolibet interditi etiam, plenario adipiscende.
- 5 Egidiana intrat in quolibet merè possessorio. Et sic etiam in Salviano, ibid.
- 6 Instrumentum census probat creditum cum hypotheca.
- 7 Inventarium facit legitimam probationem.
- 8 Confessio facta respondendo positionibus plenè præjudicat consentienti.
- 9 Salvianum intrat probato credito cum hypotheca, & possessione debitoris post contractum debitum.
- 10 Egidiana non intrat si sententia sit nulla, vel notoriè injusta.

DECISIO CCCLXXVIII.

Bartholomæus Papius de anno 1580. super qui- busdam bonis stabilibus imposuit censum scuto- rum trium millium ad favorem Laurentij Pancaldi cum obligatione omnium bonorum suorum in forma camerali. qui Pancaldus ex post facto emit vineam à Dña Catharina pro scutis tribus millibus, pro quibus prædictum censum illi cessit mediante pacto, quod eveniente evictione sortis principalis Catharina ha-

beret regressum ad vineam, illa verò evicta Pancaldus haberet regressum ad censum, Bartholomæo Papii. de- furoto cum testamento, & instituto Cortardo ejus filio & legatis scutis quinque millibus venerabili collegio Anglorum, Emilia ejus uxor pro dote contra here- ditatem Papij sui Mariti obtinuit immitti in posses- sionem bonorum prædicto censui suppositorum Col- legium verò pro suo legato fuit immittum in posses- sionem ejusdem vineæ testatoris, quam postea, vendi- dit Domino Cosmo Sassetto, sed cum Emilia pro dote habuisset bona prædicto censui supposita dicta, Ca- tharina, quæ dictum censum pro dicta vinea à Pan- caldo habuerat, habuit recursum ad vineam, illamque recuperavit juxta pactum cum Pancaldo iutum.

Unde hæres prædicti Pancaldi evicta vinea à Ca- tharina intentavit Salvianum in vinea quæ fuerat Papij, & à Collegio virtute sui legati possidebatur, quamque dicto Cosmo Sassetto vendiderat, in quo ju- dicio hæres Pancaldi obtinuit, ex quo dictus Sassetus egit contra Collegium pro restitutione pretij dictæ Vineæ evictæ cum dānis, expensis, & interesse, sicque collegium fuit coactum solvere hæredi Pancaldi scuta duo millia septingenta quatuordecim, ut dictam vi- neam recuperaret, & ab ipso habuit jurium cessionem cuius vigore Collegium contra Catholicos possessores Casalis Vernucchie omni hereditatis Papij egit co- riam A. C. & D. Orphano ab ipso deurato, & obinuit in via Salviani interditi, à qua sententia appellarunt Papij, non verò Catholici, & causa appellationis mihi commissa, constituto esse locum Egidianæ exequa- tin minus causam appellationis cognoscam, dubitavi an locus esset Egidianæ.

Et Domini affirmativè respondendum esse dixere. ꝑ Quia cum sententia sit lata in Salviano interditi, non datur appellatio, ut not. Bart. in l. 1. n. 4. de dāniis. interd. & Negul. de pignor. 2. membr. 8. part. num. 2. & Cortard. in l. unic. limit. 14. n. 9. & 10. C. si moment. poss. seff. ꝑ Quia Salvianum est merè possessorium adipis- cende, ex Bart. in d. l. 1. & ex eris Doctoribus ubi su- pra adductis, & de communi testatur Rol. conf. 14. n. 11. lib. 1. & tradit Vera. in decis. 141. part. 3. Sed sic est ꝑ quod de jure civili in merè possessorio appellatio non admittitur, per text. in d. l. unic. C. si de mom. poss. juxta communem illius intellectum de quo testatur Paris. conf. 108. n. 8. lib. 1. Cognol. in l. pari causa, n. 7. ff. de reg. jur. Joseph. Ludovic. dec. Perus. 20. n. 9. & 17. Et sicut ꝑ dispositio d. l. unic. procedit in quolibet inter- dicto etiam plenario adipiscende, ut not. Bart. in l. 2. n. 3. & 4. ff. de appell. recip. & est communis ex Duen. pluribus relatis in regnl. 44. in princ. ita ꝑ & eodem modo Egidiana intrat in quolibet merè possessorio, sicque in Salviano, ut not. Paris. in d. conf. 108. n. 15. & Negul. ubi supra, n. 3. & Benin. dec. 17. in fin. & Jo- seph. Ludou. ubi supra in princ. n. 16. & 21. & tenet Rota dec. 114. n. 4. part. 3. lib. 1. divers. & dec. 66. n. 3. ead. part. 3. lib. 3. Vera. d. dec. 141. part. 3. Mohedan- dec. 5. de Constit. quod maxime procedit in nostro casu, quo de nullitate contra dictam sententiam nihil fuit oppositum, & de illius iudicia apparet, cum ꝑ per in- strumentum dicti census imposui à Bartholomæo Pa- pio super suis bonis constet de credito, cum hypotheca, item ꝑ & per inventarium, quod legitime probat ad tradita per Bart. & Bald. & alios in l. cum tale, §. Titius, per illum text. ff. de cond. & dem. & per Bald. in l. fin. §. 1. C. de jur. delib. & Paris. conf. 45. n. 20. lib. 1. & Dec. conf. 76. n. 8. lib. 3. Item & per ꝑ confessionem Catho- ni factam in responsionibus ad positiones, constat hujusmodi Casale fuisse possessum à dicto Bartho- lomæo Papii post dicti census constitutionem; qui- bus probatis ꝑ intrat Salvianum, ex Bart. in l. rem alie- nam, numero 5. ff. de pignor. act. & Negul. ubi supra

n. 7. Pat. decis. 207 n. 2. lib. 1. constatque de cessione heredis Pancaldi ad favorem Collegij, unde de nullitate nihil opposito, & docto de justitia sententia, intrat ex supradictis resolutio Dominorum, Egidiana locum esse.

R.P.D. Manzanedo, Romana prætensi Canonis, seu census, Veneris 23. Junij 1606.

SUMMARI A.

- 1 Obligatio ex contractibus oritur ex radice illius causa finalis.
- 2 Contractus regulatur ab ipsius causa finali.
- 3 Verba secundi instrumenti declarans qualis fuerit mens contrahentium in primo.
- 4 Contractus recipit interpretationem ab executione, quam partes illi dederunt.
- 5 Observantia subsequens declarat qualis fuerit ab initio intentio contrahentium.
- 6 Apostilla non attenditur si non approbetur in subscriptione.
- 7 Limit. quando continet id quod tacite inerat.
- 8 Obligatio sequens regulatur à causa precedente.
- 9 Eventus posterior formatur a primordio tituli.
- 10 Promissio præsumitur orta potius ex causa necessaria quam ex voluntaria.
- 11 Census constituti non potest super sola personali obligatione.
- 12 Census creare de terminis alterius census decursus, & non solutus non licet.
- 13 Appl. etiam ante Bullam Pij V. de censibus, & ibi de ratione.
- 14 Usura usuram licite exigi non possunt.

DECISIO CCCLXXIX.

Cum de illo perpetuo censu scutorum annuorum septuagintaquinque teneretur Dominus Sylvester ad plures terminos decursos, & non solutos, fuit conventum ad concordiam in instrumento de anno 1564 quo Domini Capitulum, & Canonici S. Mariæ in Porticu vituntur. in quo tamen nihil aliud fuit actum quam figere modum, & formam, & terminum quibus prædicti census decursi solverentur, scilicet quolibet anno scuta quinquaginta, quam summam Domini non perpetuam censuerunt, sed à tempore collatam, nempe quousque dicti termini decursi integraliter soluti fuissent, quod ex eodem instrumento anni 1564. desumi videretur, cum in illius narrativa exprimitur illius causa finalis, nempe ut de dictis terminis decursis satisfaceret, quod elicitur ex verbis contractus ibi, volensque Dominus Sylvester, ut iustum est, dictis Canonicis de censibus decursis satisfacere. Unde et com ex causæ finalis radice in contractibus oritur obligatio, l. domus, ff. de cond. indeb. Tirac. in tract. cessant. caus. lib. 1. n. 34. & et ab ista causa debet regulari, Aym. conf. 10. n. 9. Ozalch. dec. 197. n. 25. & seq. sequitur quod solutus censibus decursis qui dederunt causam contractui, etiam obligatio cessavit.

Quæ confirmantur, & clarius patentur instrumento inter easdem partes postmodum confecto de anno 1570. quo D. Sylvester consignavit Dominis Capitulo, & Canonicis solutionem dictorum quinquaginta pro terminis decursis donec, & quousque dicti Canonici fuissent de omnibus prædictis terminis integraliter satisfacti: quæ et verba secundi contractus declarant intentionem primi, ex Castr. conf. 437. num. 4. lib. 1. Socin. conf. 68. lib. 3. Nat. conf. 405. num. 27. cum Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

seq. per text. in l. sed Julianus, §. proinde, ff. ad Maced. §. pauon. Inst. de ver. divis. Præcipue cum huiusmodi contractus confectio fuerit facta in executionem primi contractus de anno 1564. & et actus recipiant declarationem ad executionem, quam partes illi dederunt, ut not. Bal. in conf. 245. lib. 3. Crau. conf. 101. n. 4. Menoch conf. 49. n. 12. & 22. Ceph. conf. 272 n. 144. lib. 2. Surd. conf. 214. n. 2. lib. 2.

Facit quia juxta prædicti secundi contractus verba, & executionem fuit etiam subsequuta observantia, cum prædicta quinquaginta scuta fuerint petita & soluta tantummodo usque ad annum 1588. quo debitum decursum terminorum expiravit per illius integram solutionem, observantia et autem subsequuta est potens et ad declarandum voluntatem præcedentem, & quid à principio fuerit de pactum intentione, ut tradunt Crau. Menoch, & Surd. ubi supra.

Quibus non obstat quod illa verba secundi contractus, Donec Canonici de decursis integraliter sint satis facti et fuerint posita in margine, & non reperiantur specialiter approbata in subscriptione, ut opus esset ad text. in l. 1. §. & ideo, ubi Bart. ff. de his, quæ in test. delent. & Bald. n. 2. idem Bart. in l. si unus, num. 3. Bald. n. 1. & 2. Castr. n. 5. Alex. n. 5. Iaf. n. 9. C. de testam. Corn. conf. 60. n. 4. lib. 4. Soc. Sen. conf. 267. n. 8. vers. nec obstat, lib. 2. Dec. conf. 299. n. 8. Nihilominus Dominus visus fuit huiusmodi apostilla carere aliqua suspitione, cum nihil aliud contineret, et quam illud quod tacite inerat, & quod resoltabat ab expressis supra in eodem contractu, & in primo de anno 1564. in utroque namque dictum fuerat, solutionem dictorum scutorum quinquaginta faciendam esse pro terminis decursis, & non solutis, ex quibus ut supra deductum est, clare elicitur quod tantum durabat obligatio, quantum sua causa: & hoc idem apostilla continet, unde etiam illa circum scripta res esset clara, ergo etiam illa apposta caret suspitione.

Supradicta confirmantur ex instrumento præcedenti de anno 1559. in quo censum decursum, & non solutum facta calculo, D. Sylvester reperitur debitor in summa scutorum sexcentorum sexdecim: unde et ex ista causa præcedenti promissio subsequens censu: facta, ad text. in l. quedam mulier, ff. de rei vendic. l. 1. C. de acquir. possess. à primordio et enim tituli posterior formatur eventus, l. 1. circa fin. C. de imponen. lucrata. descript. lib. 10.

Potissimè cum et talis promissio potius præsumatur orta ex causa necessaria, qualis erat solutio censuum decursum, quam ex causa voluntaria, qualis esset nova pro decursis census constitutio, ad text. in l. fin. C. de alim. pupill. præstan. Bart. in l. cum servus, num. 4. ff. de verb. oblig. Abb. conf. 116. circa fin. lib. 2. Aymon. conf. 106. n. 8.

Facit quia etsi de mente contrahentium fuisset novum censum constituere dictorum quinquaginta annuorum scutorum pro terminis decursis, & non solutis; cum et huiusmodi novi census constitutio non fuerit facta super aliquibus bonis juxta extran. Martin. V. & Calix. III. sed tantum super personali obligatione, sequeretur dicti novi census constitutionem illicitam censendam, ex communi omnium sententia, quam, & illam sequentes licet ipse aliter sentiat, tradit latè Covar. variar. resolut. lib. 3. cap. 7. n. 5.

Ulterius, quia non minus improba talis census constitutio diceretur ex eo, et quod esset censum de terminis decursis, & non solutis alterius census de novo creare, contra prohibitionem constitutionis l. 1. mem. Pij V. super forma creandi census, cui et constitutioni tanquam posteriori dicto instrumento de anno 1564. licet standum in præfenti casu non videatur, non potest tamen negari, quin illius prohibitionis ratio

semper militet, & quod etiam sublata dicta Pij V. constitutione, talis census sit viciosus rei que publicæ damnosus, ut not. Solis de censibus lib. 1. c. 9. n. 16. vers. septimam conditionem, præcipue t̄ cum illicitum sit usurarum usuras exigere, ad text. in l. placuit, ff. de usur. text. in l. si non forte in princ. ff. de cond. indeb. l. improbum, C. ex quib. caus. infam. irrog. l. fin. C. de usur. trad. Villagot. de usur. quest. 7. prima conclus. n. 13.

Reu. D. Coccino Decano Romana census de Bisciis, seu ab Anguillaria, Lunæ 11. Decemb. 1617.

SUMMARI A.

- 1 Mandatum de associando non tribuit jus in dominio, nec in possessione, sed nudam detentionem.
- 2 Habens mandatum de associando ad censum, non potest illum respondere, nec extinguere.
- 3 Nemo plus juris in alium transfert, quam ipse habeat.
- 4 Nihil est tam naturale, quam eo modo quodcumque dissolvi, quo colligatum est.
- 5 Debitor solvens non vero creditori non liberatur.
- 6 Solvens usufructuario liberatur.
- 7 Censum revendi debet ab usufructuario, & proprietario conjunctim.
- 8 Referenti non creditur, cum de contrario constat in relato.

DECISIO CCCLXXX.

Dubitavi an Palonius potuisset recipere pretium, & cassare instrumentum census, facere retrovenditionem pro liberatione Dominorum de Biscia. Et Domini negativè resolverant, quia t̄ com ipse non esset Dominus hujus census, cum solum haberet mandatum de associando ad hujusmodi censum, cujus vigore non acquiritur dominium, neque possessio, sed tantum nuda detentio, Bart. in l. 3. in fin. & ibid. Salic. q. 14. C. de pignor. Negulant. de pignor. 4. part. principali, sub n. 26. vers. decimaquarta conclusio, Menoch. de adipisc. rem. 5. n. 156. t̄ non poterat recipere pretium, & censum extinguere: nihil enim amplius transferre quis potest ad eum, qui accepit, t̄ quam est apud eum qui tradit, l. traditio, ff. de acquir. rer. domin. cap. nemo plus, de reg. jur. in 6. ac proinde termini creationis, & extinctionis census non fuissent pares, unde non poterat sequi liberatio: & tamen t̄ nihil est tam naturale quam eodem modo quodcumque dissolvi, quo colligatum est, l. nihil tam naturale, ff. de reg. jur. & in his terminis dicit Federic. Martin. de censibus cap. 8. in princ.

Imò t̄ si sponte debitores solissent, non fuissent liberati, l. vero procuratore, §. sed & si quis, ff. de solut. l. si natus, §. ante omnia, ff. de pact. l. 2. ff. de leg. nomin. caveat. Surd. decis. 60. n. 2. & decis. 187. n. 5. Croc. conf. 81. n. 14. n. 2. & seqq. Mar. Giurb. decis. 76. n. 39. Nam fuit responsum quod t̄ pro extinctione agendum est nedum cum usufructuario, sed etiam cum proprietario, ut per Cago, in l. 2. q. 86. C. de pact. inter empt. & vendit. per text. in l. luxuri mea, ff. de usufr. legat. Foller. de censib. in verb. instrumentum gratiæ, alias in verb. ut vides, n. 32. Felician. Solis de censib. post alios allegat. lib. 4. c. 1. n. 7.

Et cessat omnis difficultas, quia Palonius non erat usufructuarius. Et quamvis dicatur idem esse in possessore, ex allegatis per Mar. Giurb. dec. 79. n. 20. tamen ejus dictum non applicatur ad punctam, quia

agit de solutione facta bonæ fidei possessori jam privato, vel procuratori revocato, qui non sunt termini in quibus versamur, cum expressè constaret quod Palonius non erat dominus, & ideo solutio non potuisset ullo modo suffragari, ut supra dictum est.

Neque meruit allegari quod in venditione Castri Mazzani fuerit census per hæc verba descriptus, Un censo di scudo cento con Angelo Pazonio. Quia cum constet de contrario relato, illud est attendendum, non referens, Rota dec. 121. n. 6. part. 1. divers. & dec. 40. n. 11. part. 2. cum aliis.

Reverendiss. D. Coccino Decano, Romana census de Bisciis, Mercurij 6. Junij 1618.

SUMMARI A.

- 1 Usufructuarius non potest revendere censum, nisi nomine proprietarij, & de ejus consensu.
- 2 Mandatum de associando tribuit nudam detentionem.
- 3 Usufructuarius habet naturalem possessionem.
- 4 Renunciatio est stricti juris, & non extenditur de persona ad personam.

DECISIO CCCLXXXI.

Iulius Cæsar de Rubeis vendidit certam domum bon. mem. Juniperæ Salviatæ, & de pretio fuit emptus census scutorum quingentorum cum obligatione quod staret pro evictione dictæ Domus, pacto tamen adjecto. quod in eventum redemptionis pecunie deponerentur penes montem pietatis ad effectum emvendendi cum scientia, & consensu ipsius Juniperæ. Et cum postmodum Clarix uxor dicti Julij Cæsaris pro restitutione suæ dotis egerit ad d. censum, & obtinuerit mandatum de associando, & Domini de Bisciis fuerint debitores hujus census, occasione emptionis castri Mazzani pro illius extinctione deposuerunt pretium juxta tenorem prædicti instrumenti. At cum Palonius secundus vir dictæ Claricis prætenderet dictum depositum non suffragari, idè dubitavi, an dictus Palonius potuerit recipere pretium, & cassare instrumentum, & facere retrovenditionem pro liberatione Dominorum de Bisciis, & Domini secunda vice negativè responderunt. Quia aut iste census spectabat in totum ad Torquatum Palutium, cui illum vendiderat Dominus de Rubeis sub die 25. Maji 1591. vel ad Cecchinam, cui pariter tata census fuerat vendita, & isto casu Palonius non poterat recipere pretium, nisi nomine dictorum Palutij, & Cecchinæ, & de eorum consensu, ut dicitur de usufructuario, t̄ qui non potest recipere pretium census, nisi nomine proprietarij, & de ejus consensu, Roder. de ann. redit. lib. 2. quest. 15. n. 84. late Felician. Solis de censibus lib. 4. c. 5. n. 5. & bene facit Greg. Lopez in l. 4. tit. 32. part. 1. gloss. 1. cum allegatis in decisione in hac causa facta 12. Decemb. is præteriti, & propterea tanto minus Palonius poterat recipere nisi nomine dictorum Palutij, & Cecchinæ t̄ cum per mandatum de associando haberet nudam detentionem ex allegatis per Menoch. de adipisc. rem. 5. n. 156. Usufructuarius t̄ autem possessionem naturalem, l. naturaliter, in princ. ff. de acquir. poss. Alex. in l. possideri, n. 14. ff. eod. Menoch. de recuper. rem. 1. n. 7.

Aut verò Clarix tanquam anterior, excludere dictum Palutium, & Cecchinam, & adhuc Palonius ejus vir non poterat exigere, stante conventionem prædictam quod pecunie deponerentur ad effectum emvendendi. Et quamvis ad citationem pro deposito Palonius respon-

responderit se velle adimplere omnia ad quae tenebatur, ista tamen responsio & oblatio non poterat impedire quin pretium deponeretur pro consequenda retrovenditione, cum in instrumento fuerit conventum quod pecuniae deponerentur donec praestaretur cautio, vel fieret investimentum

Non obstat quod fuerit recessum à dicto pacto de investiendo, ut patet ex instrumento, quod hodie indicatur, quia fuit recessum favore Torquati Palotij, & propterea aut census spectabat ad Torquatam, & intrat primum caput resolutionis, aut non spectabat ad Torquatam, sed ad Cecchinam, faciendum instrumentum, quia respectu Claricis non fuerat renunciatum dicto pacto: & cum tunc renunciationes sint stricti juris, non debent extendi de persona ad personam l. si quis ita dixeris, ff. de testam. satel. Aret. in l. Gallus, §. quid si tantum, n. 14. ff. de liber. & posth.

Ultra quod Clatrix non habebat nisi mandatum de affocando, & illud erat ad ratam census, quod minus sufficit, ex supra deductis.

R. P. D Buratto, Romana nullitatis census, Mercurij 28. Novembris 1618.

SUMMARI A.

- 1 Decretum iudicis interpositum ex falsa causa est nullum.
- 2 Nullitas contractus insluit in nullitatem obligationis.
- 3 Iudex non dicitur approbare quod ignorat.
- 4 Decretum iudicis interpositum super contractu simulato illum non validat.
- 5 Obligatio nulla ob falsitatem causa, non validatur iuramento.
- 6 Iuramentum non firmat obligationem simulatam.
- 7 Actus corresponsivi censentur facti unus propter alium.
- 8 Etiam si non fiant in continenti unus post alium, sed brevi tempore interiecto.
- 9 Status Urb. Rubr. 151. lib. 1. ad effectum annullandi contractum mulieris non requirit participationem cont. absentis cum ipsa.
- 10 Maritus, non uxor tenetur succurrere necessitatibus familiaribus.
- 11 Inverisimilitudo inducit praesumptionem simulationis.
- 12 Res data in dotem estimata transit in dominium mariti.
- 13 Dolus praesumitur ex falsa assertione.
- 14 Simulationis suspicio inducitur ex negligentia petentis creditum.
- 15 Praesumptio generalis eliditur per speciales.

DECISIO C C C L X X I I .

Tenerunt Domini Instrumentum census scutorum centum in sorte impositi 10. Ianuarij 1604. per Paulam uxorem Pauli Viotti ad favorem Jacobi, esse nullum ex defectu, seu falsitate causae iudici expressae, quae tunc decretum ex dispositione Statuti Urbis lib. 1. requisitum corrumpere facit, vulgata l. & si Praeses, C. de prad. minor. ubi Gloss. & Doct. l. cum hi, §. si Praetor, & ibi scribentes, §. de transact. Nat. conf. 162. n. 11. & 12. cum alijs per Rotam coram me in Romana pecuniaria de Gaetanis, 13. Junij praeteriti, consequenter tunc ipsam obligationem, Rota decis. 529. in princ. part. 1. divers. & in Romana Societatis officij, 17. Junij 1601. coram bon. mem. Lista. Quia tunc non dicitur intervenisse decretum, nec iudicem approbasse quod nescivit, ad Gloss. in l. tutor, ibi, amicis & Iudice scientibus;

ff. de bonorum possess. Et in specie tunc de decreto super contractu simulato interpositi o. Bald. in rubr. l. qui adin. num. 5. Card. in cap. fin. col. pen. in fin. vers. octavo quaro, de major. & obed. Felin. in cap. causa matrimonij, num. 7. vers. & allegant pro hoc, de offic. delegat. Canar. de infimat. q. 11. Tiraq. de legib. connub. glof. 8. n. 180. Rota d. decis. 529. n. 9. & in Romana domus, seu nullitatis alienationis, 2. Maij 1611. coram Reverendissimo Domino Lugdunensi.

Et idcirco tunc nec potuit dicta obligatio iuramento validari Dec. conf. 403. col. pen. post med. v. r. secundo quoad iuramentum Pur. decis. 204. n. 4. & 244. n. 5. lib. 3. in novissimis, Paris. conf. 96. v. 24. lib. 1. Gabr. de minor. conclus. 5. n. 43. Seraph. de privileg. juram. privit. 83. n. 71. & 72. & tunc stante simulatione Gloss. in l. emptio, & ibi Bald. & Angel. l. plus valere quod agit. Abb. in cap. ad nostram, in 3. not. de empt. & vend. Dec. conf. 403. col. pen. in fin. vers. tertio respondetur, late Seraph. l. trall. privit. 9. n. 3. & seqq.

Quod autem causa expressa fuerit falsa, & simulata visum fuit Dominis constare, quia fuit expositum Iudici ipsam pignoralse nonnulla eius bona Monti pietatis, & Hebraeis, pro sua, & eius familiae sustentatione, & alijs suis urgentibus negotiis & causis, & dicta bona amitti, cum non habeat manuales pecunias ad illa recuperanda, &c. & tamen eadem die dictus Paulus eius maritus solvit scuta centum quatuor dicto Jacobo emptori census, uti creditori q. Cypriani eius soceri, & patris dictae Paulae pro satisfactione crediti dictae summae, ab eoque reportavit quietantiam, & cessionem iurium, ut ex publico instrumento super inde confectio eadem die, & sic vel fuerunt eadem pecuniae receptae ab eodem Jacobo, prout & summae ferè identitas suadet, & temporis vicinitas, ex qua tunc uterque actus, scilicet impositio census, & solutionis dictorum scutorum centum quatuor corresponsivi, & unus propter alium factus praesumitur. Dec. post Bald. in l. petens, num. 3. C. de pact. Alex. conf. 95. n. 15. vers. nec habens obviare, lib. 3. Aym. conf. 153. n. 8. ubi declarat idem tunc esse si non in continenti, sed brevi tempore actus fiant unus post alium, & in terminis ad concludendum identitatem pecuniae, consideravit Rota coram Cardin. Seraph. decis. 1093. n. 2.

Et hinc resultat illas veritas fuisse in aliam causam quam expressam, & quidem scientem, & patientem ipsorum emptore census, cui restituta fuerunt, ita ut hinc magis color iste quaesitus detegatur, quamvis tunc etiam ad effectum dispositionis dicti statuti providentiae generaliter ad favorem mulierum, ne fraudentur participatio contractantis cum ipsis non requiratur. Bart. in l. sed si ego, num. 2. ff. ad Velleian. & ibi Bald. eod. num. 2. vers. secundo casu, & Salic. num. 1. vers. interdum lex providet.

Vel fuerunt diversae, & inde apparet dictum Paulum maritum fuisse solvendo, & quod illi propterea incumbere luitio pignorum contractorum pro familiaribus necessitatibus, tunc quod ipse, non uxor de iure subvenire tunc tenebatur, l. si quis pro uxore, ff. de don. inter vir. & uxor. Gloss. 1. in l. pro oneribus ff. de iur. dot. Franc. Marc. decis. 743. n. 5. p. 2. & faciunt cumulata per Surd. de alim. tit. 1. q. 32. Et sic quod dicta necessitas iudici exposita fuit falsa.

Nec enim est verisimile, quod si Paulus in contractu proprias habuisset pecunias, ex illis potius voluisset extinguere debitum cum dicto Jacobo, ad quod non constat eum fuisse obligatum, quam reluere pignora familiaribus indigentibus contracta, & sic debito magis necessario satisfacere. Unde tunc ex hac etiam inverisimilitudine arguitur simulatio. Dec. conf. 644. n. 6. Craver. conf. 156. num. 9.

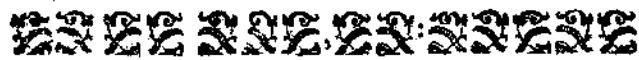
Quae simulationis suspicio valde etiam augetur ex

assensione in instrumento facta, quod domus censu-
ta erat Paulæ, cum tamen ex instrumento dotali in
summ. num. 1, constet illam in dorem traditam fuisse
22 viro ætimateam pro scutis mille, † & consequenter in
illius dominium transivisse, l. si prædium, C. de evict.
Soc. conf. 69. num. 15. lib. 4. Ceph. conf. 351. n. 13. & seq.
Nat. conf. 60. num. 2. & seq. latè Cardin. Mantie. de sa-
cie. lib. 12. tit. 18. num. 8. & seqq. & in similibus termi-
nis Rota in Romana societatis officij, 17. Junij 1602.
eorum bon. mem. Penia impress. apud Modern. super
stat. c. 151. decis. 32. n. 2.

23 Et proinde † ex hac falsa assertionem dolus arguitur.
l. si quis affirmaverit, §. 1. ff. de dol. Aym. conf. 292. n. 8.
Menoch. præsumpt. 3. n. 53. & seqq. lib. 5. Card. Seraph.
decis. 617. n. 4.

Quibus accedit taciturnitas, & negligentia tam
dicti Jacobi, quàm Fabij ejus fratris, & hæredis in pe-
tendo fructus usque ad annum 1614. de quo idem
Fabius obtinuit Monitorium contra Annam Viottam
emptricem domus censuata, & contra dictos Paulum,
& Paulam conjuges ad solvendum scuta septuaginta
pro fructibus decursis, & non solutis, ut d. sum. n. 4.
24 Hinc † enim insurgit præsumptio contra dictos fra-
tres tam diu tacentes, ad text. in l. si quis forte, §. 1.
ff. de pæn. cum traditis per Afflic. decis. 13. n. 21. & 23.
Menoch. d. præsumpt. 3. num. 105. Rim. jun. conf. 407.
n. 14. vol. 4.

Ex hisque cessat præsumptio militans pro instru-
mento cum solemnitatibus statutariis celebrato, &
25 pro decreto iudicis, quia † ex specialibus conjecturis
ex dicta querantia solutionis scutorum centum qua-
tuor, juncta temporis vicinitate, & in contrarium re-
sultantibus, præsumptio illa generâlis eliditur, l. cum
de indebito, ubi Bart. de probat. Gabr. de sent. conclus. 5.
n. 16. & 37. cum pluribus per Honded. conf. 29. n. 52.
& conf. 32. n. 52. lib. 1. & in specie Rota d. dec. 529. n. 2.
Et ita decisum pro nullitate census.

R. P. D. Buratto, Romana depositi, Veneris
29. Novembris 1619.

SUMMARI A.

- 1 Depositum habens conditionem extrinsecam depo-
nens non suffragatur.
- 2 Juxta, hac dictio præfere specialem determinati-
onem ad limites dispositionis ad quam refertur.
- 3 Prout juris, in decreto iudicis operatur ut decretum
sustineatur quatenus de jure valeat.

DECISIO CCCLXXXII.

Depositum factum per Lauretum pro extinctio-
ne rate census super domo in civitate Spoleti
per eum empra, quem in se accollaverat, non fuit vi-
sum Dominis legitimum. Quia fuit apposta conditio
extrinseca, & non conventa, videlicet ad effectum, ut
per Moniales S. Sufannæ, quæ successerant in dicto
censu, pretium investiretur non solum pro evictione
casalis aliâ per q. Petrum Paulum Ursinum venditi
bon. m. Cardinali de Altemps, de qua fuerat conven-
tum, sed etiam pro cautela evictionis dictæ domus in
dicta civitate Spoleti per dictam Lauretum empra ab
illis de Vigilis, qui super ea illum imposuerant, & nec
ultima conditio † tanquam extrinseca non potuit
apponi. Quia Moniales non poterant liberè, & ad ea-
rum libitum impletis aliis conventionibus conventis
& de natura contractus pretium consequi, Bart. in l.
si solutus, n. 5. & Caltr. n. 1 ff. de solut. Bald. in l. acco-

ptam, num. 24. in fin. C. de usur. & ibi Caltr. nam. 11.
Negof. de pign. memb. 1. p. 2. n. 1. & seqq. & in specio
in censu Foiter. de censib. in 6. ut vides n. 52. & tenet
Rota in pluribus causis relatis in Laurentina bonorum,
6. Junij 1611. coram Illustrissimo Cardinale Boro-
nienti. que est 350. num. 6. p. 2. in recent. & in Romana
census Dominorum de Bisca, coram Reverendissimo
Lugdunensi, & D. Decano, & coram D. Manzanedo-
& in Jannensi census, 29. Novembris 1613 que est 488.
num. 3. d. p. 2. in recentior.

Nec refert quod dicta conditio non sit in cedula
depositi, quia sufficit quod fuit expressè apposta in
acta consignationis dictæ cedule factæ in termino
citationis ad recipiendum, aliâs videndum mandari
deponi sub die 10. Februarij 1615. ut in summ. Mo-
nialium, num. 1. juncto n. 5. Cardin. Seraph. decis. 290.
num. 9.

Non obstat decretum A. C. sub die 11. dicti mensis
in summ. Laurenti, n. 11. quod retrovenditio, cessio
petita haberentur pro factis, prout juris est, & sic ju-
dex videatur rejecisse illam conditionem, & protesta-
tionem. Quia expressè rejecto dictæ conditionis non
legitur, immò pars repetiit omnes protestationes, &
interpellationes prius factas; judex autem simpliciter
pronunciavit retrovenditionem haberi pro facta, juxta
formam B. l. x. fel. record. Pij & cessionem haberi
pro facta, prout juris est, † quæ habet suam propriam
& specialem determinationem per illa verba, juxta
formam Bullæ, &c. Jal. in l. talis scriptura, n. 37. de le-
gat. 1. cum allegatis.

Præterea non potest dici rejecta illa conditio per
dictum decretum, quia judex non interposuit illud su-
per consignatione cedularum depositi per Lauretum
facta alterando illius formam, sed sustinendo partes
Monialium non comparantium, supplens que earum
consensum decrevit retrovenditionem, & cessionem
haberi pro factis. Quia tamen non adhibuerat causæ
cognitionem, an depositum esset legitimum, ne illas
gravaret, addit clausulam, Prout juris, quæ † opera-
vit, quod si ipsæ de jure non tenebantur retroven-
dere cum dicta conditio, retrovenditio non haberetur
pro facta, juxta tradita per Afm. in praxi, §. 17.
cap. 3. casu 8. n. 4. & per Bero. conf. 74. n. 4. lib. 1. Et
ideò decisum fuit fructus deberi.

R. P. D. Dunozeito, Romana census seu Dro-
gheræ, Lunæ 14. Decembris 1620.

SUMMARI A.

- 1 Obligatio Cameralis debet executionem paratam.
Non admittit appellationem suspensivam, ibid.
- 2 Si quid exequendum, hac clausula in rescripto ad li-
tes impedit effectum suspensivum. Præservat viam
executivam, ibid.
- 3 Revocandus census cum obligatione de restituendo
pretium creditoribus prioribus redimentis, si à di-
ctis creditoribus molestetur, potest agere ex præ-
mava actione.
- 4 Intellige ut recuperet sortem solutam, & consequatur
fructus decursos ante revocationem, non autem ut
census reviviscat.
- 5 Pecunia recepta cum obligatione de restitutione illas
creditoribus anterioribus, non efficiuntur recipientis.
- 6 Obligatio de restituendo, &c. præservat jus creditori-
bus anterioribus.
- 7 Liberatio condicionalis non operatur quousque con-
ditio impletur.

DECISIO CCCLXXXIV.

Vltim fuit Dominis mandatum contra tredecim Aromatarios relaxatum ab A. C. in favorem D. Equitis Afcanij Hierutij esse exequendum, quia fuit relaxatum fervatis fervandis in vim obligationis cameralis, & quæ habet executionem paratam, nec admittit appellationem fufpenfivam, Castr. in l. & post rem judicatam, ff. de re judic. Galles. de oblig. camer. q. 37. num. 8. Vestr. in prax. lib. 2. cap. 8. Cast. d. dec. unic. de mut. petition. Rota dec. 119. part. 1. divers. & alijs militibus fuit decisum.

Nec revocari possit in dubium clausulam & si quid exequendum, in rescripto mihi directo appositam præservare viam executivam, & impedire effectum fufpenfivum appellationis. Abb. in c. inter ceteros, n. 8. de re judic. & ibi Fel. col. fin. Verul. dec. 18. in fin. lib. 1. Paleot. decis. 133. cum adductis in una Romana Vinca de Fabris, 20. Decembr. 1604. coram Reverendis P. D. meo D. Caio.

Nec obstat quatenus opponeretur censum scutorum mille ducentorum pro quo isti tredecim Aromatarij se obligarunt fuisse extinctum ex pretio Aromatariæ; responderetur enim illas pecunias fuisse consignatas D. Equiti Afcanio ad effectum extinguendi dictum censum, cum obligatione tamen de restituendo

prioribus, & anterioribus creditoribus, & idem cum d. Hierutius vigore dictæ obligationis molestetur, bene potest agere ex primæva actione contra dictos Aromatarios, non obstante dicta satisfactione saltem utili actione ex æquitate, coram Zan. decis. 117. & in causa Romana anterioritatis, 4. Februarij 1608. & in Romana census 20. Febr. 1613. coram R. P. D. meo Pamphilio, ubi firmatur prædicta non procedere ut census reviviscat, & solum operari effectum recuperationis sortis principalis, & fructuum ante talem solutionem decursum.

Nec etiam potest dici pecunias dicto Equiti cum hac lege consignatas esse suas, cum possint ab anterioribus alijs creditoribus vendicari, l. solum, ff. de rei vindic.

Unde cum dicta obligatio præservet jus creditoribus anterioribus, qui hodie molestant d. Equitem pecunias habentur ac si non essent ab ipso receptæ. Castr. in l. si procurator, § si plures, n. 5. vers. quid autem ff. de tribus. act.

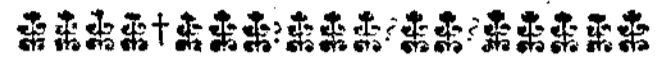
Nec etiam obicit potest d. Equitem præsumi satisfactam, cum non reddiderit compum, & habuerit in manibus pretium Drogheriz eisdemque libros, cum appareat eam fuisse venditam de consensu deputatorum universitatis prævio iudicis decreto, & citra innovationem, & præjudicium quorumcumque jurium d. Afcanij, & libros fuisse consignatos exactori communiter deputato; ex quibus cessat præsumptio satisfactionis, intratque trita juris regula, præsumptionem veritati cedere.

Non obstat denique alijs coram A. C. proposita exceptio cedendarum, ex quo d. Eques Afcanius liberavit aliquos Aromatarios; patet enim responsio, quod illi Aromatarij, qui accesserunt dictæ obligationi de restituendo prioribus, non sunt ex illis tredecim Aromatarijs, qui sunt obligati pro censu scutorum mille ducentorum, & isti tredecim recognoverunt bonam fidem, sicque cum non haberent relevatores contra quos agere possent, non potest admitti exceptio cedendarum.

Ultra quod dicta liberatio fuit facta salva obligatione, & promissione dictorum Aromatariorum de relevando d. Equitem Afcanium indemnem, ut patet ex tenore instrumenti inde secuti. Hac præservazione stante non induci novationem, cum hæc liberatio sit

conditionalis, quæ nihil ponit in esse; & nihil operatur quousque cessent molestiæ illarum d. Equiti, leg. cum ad præsens, ubi Jal. num. 2. ff. si cert. per. Bart. in l. à Titio, in princ. & ibi Jal. n. 5. ff. de verb. oblig. l. cl. in c. si cautio, n. 13. de fid. instrum. cum allegatis per Mantio, dec. 297. n. 62.

Et ita decisum una tantum parte informante, altera sæpius citata, & non competente.

R. P. D. Dunogetto Romana census, seu Drogheriz, Lunæ 8. Martij 1621.

SUMMARI A.

- 1 Obligatio de liberando fundum non consumitur per solutionem factam cum obligatione de restituendo creditoribus prioribus.
- 2 Obligatio de conservando indemnem comprehendit quodcumque genus molestia.
- 3 Relatum qualificat, & determinat referens.

DECISIO CCCLXXXV.

Iterum causa proposita utraque parte informante censuerunt Domini mandatum ad favorem Equitis Afcanij contra tredecim Aromatarios relaxatum esse executioni demandandum, & ita steterunt rationibus ante deductis in d. decisione. Considerarunt enim primævam illam obligationem tredecim Aromatariorum non fuisse extinctam per solam extinctionem census; promiserunt enim censum extinguere & fundum pro sorte obligatum liberare, & affrancare liberè. Unde cum scuta mille ducentum pro extinguendo censu fuerint consignata d. Equiti Afcanio sub fideiussione de restituendo prioribus, per quam dici non potest eorum obligatio consumpta, l. 1. & 2. ff. de usufr. ear. rer. qua usu consu. Franc. dec. 75. n. 8. & dec. 200. n. 4. semper enim erit dicendum, vel quod redemptio census fuerit facta cum d. pecunia vinculara, & sic intret utilis actio pro conservanda dicta sorte jam soluta, vel quod Eques Afcanius censum de sua propria pecunia redemerit, & tunc intrat alia pars obligationis de conservando eum indemnem, & quæ obligatio latè etiam comprehendit quodcumque genus molestiæ ad effectum obtinendi liberationem. Bald. in l. fin. §. fin. lib. 7. C. de usur rei judic.

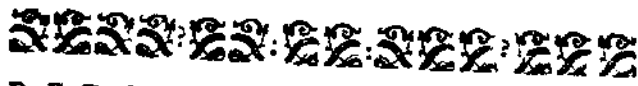
Nec revocari potest in dubium obligatio dictorum Aromatariorum, prout in sum, quod datum fuit in priori positione num. 1. in quo hæc verba leguntur, ac eosdem Vincentium Drogherium, & heredes q. Horatij Hierutij pro d. rata liberare, & indemnem conservare, ac infra quinque annos ab hodie censum prædictum extinguere, &c. promisit, ex quibus dignoscitur clarè obligatio dictorum Aromatariorum, qui non solum tenentur ad extinctionem census pro liberatione fundi, sed etiam ad liberandum ab omnibus molestiis d. Equitem, & successivè conservare eum indemnem; unde sequitur vigore d. obligationis potuisse executivè agere juxta formam prædicti instrumenti obligatione camerali vallati.

Prout nec revocarunt in dubium molestias, cum contra d. Equitem fuerit relaxatum mandatum, quod datum fuit in sum. præteritæ positionis, n. 4. nec tenetur expectare d. mandati executivi executionem ad hoc ut justificent molestias, & factus fuerit locus obligationi dictorum Aromatariorum.

Non obstat quod Eques Afcanius sibi imputare debeat quod pecuniam vinculatam recepit, quia Aromatarij docere debent ad arguendum culpam, quod libera-

liberam potuisset recipere absque onere cautionis præstandæ. Neque etiam obstat, quod actio utilis sit subsidiaria, & tanquam data ubi non subiacet iudicio executivo. Mant. dec. 118. n. 9. cum aliis allegatis. Quia semper inhæret virtualiter priori obligationi, cujus reliquæ ex act. videntur, sed nihilominus comprehenditur sub promissione indemnitate, quæ æquè principaliter promissa fuit. Nec obstat denique, quod dictum mandatum e. cutivum sit relaxatum contra omnes in solidum contra formam obligationis, quæ est pro rata tantum; dum tamen mandatum refertur expresse ad obligationem, & sit relaxatum contra singulos illorum cum d. relaxationis relatione, satis superque tenet anet justificatum, vulgata l. esse toto, ff. de hæred. instit.

Et ita decisum utraque parte informante.

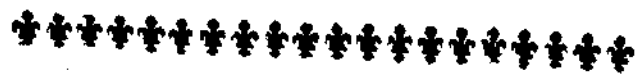
R. P. D. Manzanedo, Ravennatensis censuum,
Veneris 4. Februarij 1611.

SUMMARI A.

- 1 Fundo census reddito penitus infructuoso, peris census. Non solum quoad sortem, sed etiam quoad fructus decurrendos, ibid.

DECISIO CCCLXXXVI.

Dubitavi 10. Maij 1606. an sententia A. C. esset confirmanda, & Domini affirmativè responderunt, moti ex infructuositate bonorum raris Alphonsiæ hinc censui suppositorum, causata ex exceptionibus aquarum & mutatione cursus, & alvei fluminis Seni, ex quibus inferebatur intrare dispositionem constitutionis S. mem. Pij V. super creatione census, quâ disponitur quod bonis obnoxiiis censui in totum vel pro parte infructuosus redditus, etiam pereat celsus ad ratam, & extinguatur, tamen non solum illius capitale, verum etiam cessant pensiones ex illo percipiendæ. Et cum postea 2. Maij 1608. causa super eisdem reproponebatur, Domini in decisio standum dixere. Et cum pars Ecclesiæ Beatiss. V. Regionis montium, & litis consortes variè prædictas decisiones subvertere niterentur, & illis non acquiescerent, denuo idem dubium reproposui utraque parte informante, & Domini in decisio standum censuere quoad infructuositatem ex rationibus in eisdem decisionibus adductis: reservarunt tamen videndum quanto tempore ista infructuositas duraverit, & quid inde resulter.

R. P. D. Manzanedo, Ravennatensis Censuum,
Lunæ 29. Martij 1621.

SUMMARI A.

- 1 Inducens testes vix est ut contra illos possit aliquid dicere.
- 2 Fructus non dicuntur nisi deductis expensis.
- 3 Reus in exceptionibus sustinet vires actoris.
- 4 Fundamentum sue intentionis etiam reus probare tenetur.
- 5 Reus tenetur plene probare exceptionem quando actor plene probavit actionem.
- 6 Reus si suam exceptionem non probet, quando actor probavit suam actionem, debet condemnari.
- 7 Testes de jure sunt reducendi ad concordiam

Postquam 10. Maij 1606. fuit resolutum sententiam A. C. esse confirmandam ratione infructuositatis ad quam deveniant bona raris Alphonsiæ hinc censui supposita; iterum causa reproposita 2. Maij 1608. utraque parte informante Domini steterunt in decisio, prout etiam 4. Feb. 1611. postea verò ad instantiam partium fuit utrique per Rotam concessa remissoria, qua mediante fuerunt probationes de novo hinc inde factæ. Quibus attentis de novo super eisdem causam proposui 2. Decembris 1620. Et quia pro dominis hæredibus b. m. Card. Dezza prætendebatur quod à dicta inundatione aquarum aliqua terra illæ remansissent, ex quibus fructus sufficientes pro isto censu sustinendo percepti fuerint, Domini voluerunt quod strictè informaretur super quantitate fructuum perceptorum ex istis terris, quæ dicebantur remansisse illæ. Vnde super isto articulo, & an recedendum esset à decisionibus prædictis, utraque parte informante, hodie iterum causam reproposui, & illa per omnes Dominos accuratissimè considerata, visa, & discussa, nemine profus discrepando standum esse in decisio fuit resolutum ex rationibus in prædictis decisionibus adductis, quæ Dominis placuerunt, & ex quibus videbatur de dicta infructuositate dubitari non posse. Quia nec decisio 2. Maij 1608. reliquit locum dubitationi, quod in parte superiori hæcum terrarum, quæ non fuerat inundata ab aquis pluvialibus ibi detentis semen suffocabatur. Quod si consideremus testes tam primò, quàm de novo examinatos pro parte Excellentissimorum de Ludovisiis, & consortium, concludenter probant quod ex terris quæ remanserunt illæ in altiori loco de tempore inundationis, quæ contigit de anno 1593. usque ad annum 1598. vel nullos fructus fuisse recollectos, vel aded exiguos, ut expensæ longè illorum valorem superarent, qui testes hoc bene probare videntur, cum sint practici, & optimam reddant suarum depositionum rationem, nempe quod etiam si essent aliqua terra in altiori loco, quæ seminari poterant, tamen superveniens aquis hiemalibus, & pluvialibus, etiam illæ terra remanebant sub aquis, & semen suffocabatur. Et in hoc etiam conveniunt duo testes examinati pro parte adversa, contra quos vix est quod pars, quæ illos produxit, possit aliquid dicere, l. si quis testib. & ibi Doct. Cod. de testib. Aym. conf. 188. n. 3. Surd. conf. 284. n. 14. Card. Mant. dec. 174. sub n. 1. & fuit dictum in una P. censu puritate, coram me, quæ est inter recent. 182. n. 7. p. 1. Atque ita bene videbatur probari inundatio, & ex ea status infructuositatis usque ad annum 1598.

Quibus non obstant testes pro parte Dominorum de Dezza, tam antiqui quàm de novo examinati, & maxime quartus juxta 10. & 12. interrog. primò examinatus, dicens hæc verba. Non è mando vero che le dette terre siano di maniera incolte che non si possino seminare, perche ve ne sono à mio giudicio appresso à ducento tornature che sono in bonissima coltura della quale se u'accosio ogni anno quando poco, & quando assai, ma di continuo marzadelli, come fava, fagioli, miglio, & anchora bona quantita d'uva. Iste enim testis est unicus, & non exprimit quantitatem fructuum recollectorum, nec deponit de tempore inundationis, nempe ab anno 1593. usque ad annum 1598. sed de tempore præteriti, nempe quando fuit examinatus de anno 1606. Et ad resolutionem ad 9. dixit. Non sono informato di dette terre dell'anno 1590. se fossero, è no fruttifere, se bene al presente una parte di esse, anzi tutta è fruttifera. Ulterius depositio istius unici testis debilitatur, quia declaratur ex depositione primi testis in novo examine super 2. productis per Excell. DD. de Ludovisiis, & consortes, qui

quid deponit quod ab anno 1593. quo evenit ista inundatio pes septem annos, istæ terræ remanserunt penitus, & in totam infructuosæ, ex quibus non colligebatur quicquam, & exinde ceperunt denuò bonificari, & meliorari, ita quod de præsentis possunt esse, acquistate di nuovo tornature ducento, ma è un' acquisto che ogni sei mesi ci viene qualche volta l'acqua, & si aliozanno di maniera tale che bisogna lasciar di seminare: & super 4. dixit, che la spesa è maggiore che non è l'entrata che si è fatta, & fa continuamente in detti terreni, & quando si è seminato si è persa qualche volta la semente. Qui testis satis declarat, quod istæ terræ ceperunt meliorari post septem annos ab inundatione, & sic non percussit tempus illius

Uterius declarat, quod quamvis illa melioratio ascendat ad tornaturas ducentas, nihilominus taliter hoc accidit, quod fere omni semestri aquæ superveniunt, & terræ restant ita adquatæ ut seminari non possint, & quando seminantur, excedunt expensæ fructus, quin & aliquoties semen ipsum amittitur.

Minus faciunt alij testes pro eadem parte deducti, quia non est dubium, quod conantur deponere de fructuositate istarum terrarum post d. aquarum inundationem, sed si sigillarim attendantur, nullus ex illis exprimit quicquam circa quantitatem fructuum recollectorum, de qua præcipue in hodierna disputatione agitur. Nec minus percussit tempus ab anno 1593. usque ad annum 1598. ad quod præsens difficultas hodie deducitur; loquuntur enim de tempore examinis, nempe de anno 1606. & 1618. & à d. anno 1598. in posterum. Nec etiam aliquid de expensis in reollectione dicunt, & certum est quod fructus non dicantur nisi deductis expensis, ad text. in l. divorzio, §. Impendia, ff. sol. matr. l. si a domino, vel a patre, §. ult. ff. de possit. hered. l. fundus qui dotis, ff. Famil. arcisc. l. quod in fructus, ff. de usur. cum aliis adductis in primis decisionibus, & sic non potest dici probata quantitas fructuum, non probatis expensis, maxime cum versemur in casu in quo sine semine, vel cultura, & labore (quæ sine expensis non sunt) fructus ex se ex sola terra non producantur, nec obligantur.

Unde cum hodie dubium sit restrictum ad quantitatem fructuum receptorum ex terris, quæ remanserunt illæ de tempore inundationis, prout Domini de Dezza prætendebant, videtur quod ipsi, quamvis ab initio rei in hac sua exceptione sustineant vices actoris, l. 1. ff. de except. l. in exceptionibus, ff. de prob. Bald. in l. frustra, n. 2. C. de edend. & fuit dictum in decis. 161. n. 2. p. 2. recentior, maxime cum hoc sit fundamentum illorum intentionis, tenentur illud concludenter probare, l. si qui dicit, ff. de probat. Surd. conf. 180. n. 2. Rol. qui alios refert, conf. 30. n. 2. & 2. lib. 3. Mantica decis. 251. n. 3. Sed sic est quod, ut ex superioribus adductis patet, nihil ex prædictis probaverunt, nec circa quantitatem fructuum, nec circa expensas, nec quod fructus ipsas superent, quæ omnia illis tanquam actoribus in sua exceptione probare incumberebat, ut dixi, & sic aut non adest probatio, aut non est clara, nec liquida prout oportet in Reo, quando Actor, ut in casu nostro plenè probavit suam actionem, Oldr. conf. 266. n. 2. & consil. 320. n. 2. Fulg. conf. 177. n. 3. Corn. conf. 8. n. 3. lib. ... & fuit dictum coram R. Lugdunensi in Elborensi decimarum, qua est inter recentiores 219 p. 2. Quia in tali casu reus debet condemnari, l. 1. & 2. ff. de except. Cravet. conf. 226. n. 8. Rota decis. 628. n. 3. p. 1. divers. & inter recentior. est dec. 618 n. 5. p. 2. ex quibus sequitur testes Dominorum de Dezza, cum de prædictis nihil deponant, sed potius de tempore post inundationem, nempe ab anno 1598. in posterum, nihil facere ad præsens dubium, sed ad reservatum in decis. 4. Fe-

brusij 1611. nempe ad quantum tempus illa infructuositas duraverit, & quid inde resultet: in quo articulo cum de infructuositate de tempore inundationis jam constet, & sic de extinctione census juxta constitutionem S. mem. Pij V. volentes Domini de Dezza, quod ab anno 1598. in posterum redditus fuerit fructuosus iste fundus, prout in art. reservato etiam tunc, & isto casu onus hoc probandi incumbet, quasi fundamentum suæ intentionis, ex juribus supra allegatis, & cum de illo disputabitur, considerabuntur depositiones istorum testium, & an ex illis probetur reddita fructuositas post annum 1588. & quid inde resultet.

Et non solum circa prædicta testes Domini de Dezza deficiunt, sed ex adverso habemus testes tam primi quam novi examinis excell. DD. de Ludovisis & consortium, concludentes prout supra fuit dictum, quod fructus de d. tempore inundationis aut non fuerant recollecti, aut in parva quantitate, ita ut expensæ illos superaverint. Unde possunt isti testes concordari, ut illi Domini de Dezza intelligantur non deductis expensis, prout nec illis eas deducunt, quin etiam intelligantur de tempore ab anno 1598. in posterum, prout ipsi deponunt. Testes verò contrarii intelligantur de tempore inundationis & deductis expensis factis quæ fructus superarunt, prout ipsi testantur, & sic reducuntur ad concordiam, & prout de Jure reducendi veniunt, cum eo, de testibus, & ibi Doct. Ruin. jun. consil. 344. n. 5. Farinac. de testib. q. 65. n. 37. & fuit dictum in Parmensi status 3. Decembr. 1607. coram Sanctiss. D. N. tunc Rotæ Auditore.

Prædicta roborantur ex pluribus deductis in decisione anni 1608. nempe ex fide libri Camplonerij Civitatis Ravennæ attestantis, quod bon. mem. R. P. D. Malvasia ab anno 1593. fuit exemptus ab omni onere & subsidio, ad quæ aliàs ratione dictorum bonorum tenebantur, quia illa facta fuerant infructuosa ratione prædictæ inundationis, & non est verisimile, quod si saltem in parte ista bona fructus reddidissent, quod etiam pro ista parte non fuisset solum subsidium, sed quia in totum fuerunt reddita infructuosa, fuerunt exempta etiam ab omni onere dicti subsidij, ponderando illa verba ab omni onere, &c.

Quibus ad stipulatur alia fides Gubernatoris Ravennæ attestantis de ordine Legati visitæ dictæ terræ, & invenisse illa fructifera in sex partibus ex septem, septimam autem partem, quæ seminabatur, patiebatur taliter damnari ab aquis, ut vix fructus illius ascenderent ad expensas necessarias faciendas.

Datur etiam alia fides ad eundem effectum R. P. D. Santarelli, qui de ordine fel. record. Clem. VIII. vidit ista terræ, retulitque Sanctissimo illa vidisse in totum redacta infructuosa per aquarum inundationes. Quanta autem fides adhibenda sit prædictis juribus, fuit dictum in prædicta decisione anni 1608.

Prædicta accedit hoc unum, quod movere videtur pro exclusione reollectionis aliquorum fructuum ab anno 1593. usque ad annum 1598. nempe liber Factorum R. P. D. Malvasia, in quo per totum illud tempus nulli fructus reperiuntur adnotati, quod est signum manifestum non fuisse recollectos.

Tandem non obstant locationes factæ pro scutis trecentis annis, de quibus testes Dominorum de Dezza, cum nec doceatur de illarum effectu, & utcumque si, non percussit tempus ab anno 1593. usque ad annum 1598. prædictæ inundationis, ad quod hodie dubium restringitur. Ex quibus ita fuit resolutum.

R. P. D. Ubaldo, Romana societatis Officij,
Lunæ 16. Decembris 1619.

SUMMARIA.

- 1 Contractus juratus, & camerali obligatione vallatus meretur executionem.
- 2 Instrumentum societatis officij est executioni mandandum.
- 3 Instrumentum juratum debet exequi, etiamsi adsit aliqua usurarum suspicio.
- 4 Dummodo usura non sit adeo patens, qua tergiuersari non possit.
- 5 Pactum de solvendo anticipatè fructus societatis officij non est usurarium.
- 6 Usura non cadit, nisi in contractum mutui.
- 7 Contractus societatis officij est contractus innominatus.
- 8 Usura non cadit in contractibus innominatis.
- 9 Anticipata solutio fructuum non est prohibita quando remanet aliquid commodi apud solventem.
- 10 Anticipata solutio fructuum in contractum census non est prohibita, si apud solventem remanet aliquid utilitatis.
- 11 Consuetudo non potest contractum aliàs usurarium validare.
- 12 Usura non consistit in majori, vel minori tempore. Sed eo casu usura efficitur vel major, vel minor, ibid.
- 13 Societas officij habet implicitum contractum locationis, & conductionis.
- 14 Anticipata solutio pensionum non est prohibita in contractu locationis.
- 15 Pactum anticipata solutionis in societate officij est loco pretij assicuracionis, quod societas non discedatur intra tempus conveniendum.
- 16 Assicuratio reducitur ad contractum emptionis, & venditionis.
- 17 Iustitia contractus non est metienda ab eventu.
- 18 Correspektivi contractus dicuntur qui eodem tempore coram eodem Notario, & testibus fiunt, & comparantur ad invicem.
- 19 Uterius, Hac dicitio est implicativa precedentium.
- 20 L. etli, §. 1. C. de usur. procedit ubi fraudulenter aliquid in continenti restituitur absque eo, quod aliquid commodi remanet penes restituentem.
- 21 Pactum anticipata solutionis non reddit contractum census usurarium, & illicitum; sed vitiat, & non vitiat contractum.

DECISIO CCCLXXXVII.

Fuit contracta societas officij scutorum quatuor mille auri stamparum, duratura per sexdecim menses, quæ D. Lauretus Persicus habuit manualiter, & incontanti cum promissione solvendi fructus ad rationem duodecim pro centenatio, & anno, & pro toto tempore dictorum sexdecim mensium unica solutione anticipatè. D. Scipio Maratorius alter socius eodem contextu habuit, & recepit à Persico manualiter, & incontanti scuta sexcenta quadraginta pro diebus fructibus sexdecim mensium, & cum aliis pactis, & conditionibus de quibus in instrumento:

Sed elapso tempore societatis, & relaxato mandato ab A.C. pro sorte, & fructibus postea decursis, & non solutis, causa fuit introducta in Rota in gradu appellationis, & disputato dubio Domini dixerunt mandatum fuisse iustum, & confirmandum.

Et quantum ad confirmationem ad effectum executionis, nulla, vel modica videri poterat difficultas, cum simus in contractu jurato, & obligatione camerali vallato, & ided meretur executionem. Castr.

conf. 260. n. 4. lib. 1. Cassad. decis. univ. n. 2. de mat. posit. Theaur. dec. 26 n. 11. & dec. 253. sub n. 1. fuit dictum in Romana executionis contractus, 21. Maij 1594. coram Litta in Romana executionis Land. 26. Jun. 1613. coram me, in Romana pecuniaria, 11. Decemb. ejusdem anni, coram R.P.D. meo Manzanedo, & aliis sæpè, & ¶ in specie quod instrumenta societatum officiorum ¶ sint executioni demandanda cavetur in Constitutione felix. Pij V. in fin. ordine 160. & tantò magis accedente juramento, & dicta obligatione camerali, ¶ quæ efficiunt ut non retardetur executio, etiamsi adsit aliqua suspicio usurarum, dummodo ¶ usura non ¶ sit adeo patens, ut tergiuersari non possit, c. debitor, ¶ ubi Doctor, de jurejur. Put decis. 67. in fin. lib. 3. Surd. conf. 327. sub n. 24. & seqq. lib. 3. & fuit resolutum in Romana usuraria pravitas, 4. Jul. 1597. coram b. m. Peregrino; & secuta est Rota in d. Romana executionis Landi, 2. Decemb. 1613. coram me, quæ est decisio 490. p. 2. in recentior. ubi de hoc plenè.

Sed ut dicebatur, Domini existimabant mandatum etiam fuisse iustum, nec in contractu societatis de quo agitur, cadere usuram, non ¶ obstante pacto de solvendis anticipatè fructibus pro toto tempore sexdecim mensium quo durabat societas, cum subsequente solutione. Quia in primis ¶ usura non cadit nisi in contractu mutui verè palliato, ut patet ex definitione usuræ posita per Abb. post Innoc. in rubr. extr. de usur. & ibi Bero. n. 33. de communis, & latius sub n. 37. vers. sed præmissis, tradit Dec. in l. 1. §. creditum, in 3. usab. in fin. ff. si cert. per. Abb. conf. 62. in fin. p. 2. Aym. conf. 145. n. 6. & 17. cum aliis per Surd. conf. 306. n. 7. lib. 3. Navarra. in Manual. c. 17. n. 206. & conf. 32. num. 1. de usur. Rota apud Seraph. decis. 159. n. 3. quæ est decis. 197. n. 3. p. 2. in recentior. Sest iste, vel est verus contractus societatis, prout communiter nuncupatur etiam in bullis summorum Pontificum super ea editis, ¶ vel est ¶ contractus innominatus, ut sentit Azor. institut. moral. p. 3. lib. 9. c. 12. & 14. & in correspektivis ¶ non cadit ¶ usura, quia non est lucrum quod sorti accedat, sed debita quædam compensatio utrinque facta. Card. Mantica de tactis, lib. 8. tit. 18. n. 29. Bald. in l. 1. n. 33. C. de sum. Trinit. Fuit dictum in dicta Romana executionis Landi, 2. Decembris 1613. coram me; & certè non est mutuum quod in omnem eventum repeti possit, l. 2. in princ. ut ubi Doctor. ff. si cert. per. sed in hoc contractu pecunia amittitur à solvente, cum intra tempus societatis præscriptum moritur.

Non obstat conventio de solvendis fructibus anticipatè, & eorum solutione pro sexdecim mensibus. Ex quibus non sequitur fuisse contractum usurarium. Primò, quia ¶ solutio anticipata fructuum absolutè ¶ non est prohibita, maxime quando aliquid utilitatis, & commodi remanet apud solventem, ut probat text. in l. qui in futurum, & ibi Angel. Albert. Jas. Jacobin. de S. Georg. & alij, ff. de pact. & in l. qui Roma, in princ. ubi Glor. in verb. creditori, & in verb. obtulerit, vers. quid ergo, Bart. sub n. 3. Alex. n. 6. ubi de communi, Jas. n. 18. & sub n. 21. & seqq. & sentit Rota in Bononiensi census, 24. Aprilis 1600. & in eadem causa, 26. Junij ejusdem anni coram bon. m. Card. Pamphilio: ¶ quæ ¶ decisiones loquuntur in contractu census, & sic in fortioribus terminis, & secuta est etiam Rota in Romana retractus, seu prelationis, 2. Aprilis 1618. coram R.P.D. meo Dunozetto. In hoc verò contractu societatis officij talem anticipatam solutionem fructuum saltem pro sex mensibus nemo dubitat esse permissam.

Nec dicatur id esse ex consuetudine, quæ non debet extendi, ex allegatis. Quia non admittebatur hoc esse ex consuetudine tantum inductum, ¶ quæ non possit ¶ contractum aliàs usurarium validare, cap. quia in omnibus, & ibi Glor. in verb. multi, de usur. c. inter dilectos, da

de excess. pralat. fuit dictum in una Romana societatis, 2. Junii 1575. coram Card. Lancelloto seniori, qua est decis. 193. n. 1. p. 1. divers. cum aliis allegatis per Moder. de Com. merc. q. 1. n. 306. Et ad omne pejus esset contractus injustus, & non usutarius, ut per Navar. conf. 29. vers. est etiam inusu. de usur. licet in casu nostro neque etiam ad sit in iustitia, ut infra patebit.

Et quicquid sit de hoc, satis est quod sicuti licita est anticipata solutio pro sex mensibus, jure non repugante, ut supra dictum est, ita nec usuraria dicenda est si fiat pro majore tempore, praesertim concurrentibus quae proximè dicentur, cum usura & non consistat in majori, vel minori tempore, sed solum uno casu esset maior, alio verò esset minor usura, ut benè considerant RR. Patres Penitentiarum Basilicæ S. Petri in voto suo in casu simili, sibi figurato, cujus voti copia data fuit & placuit Dominis.

13 Secundo, quia & in isto contractu societatis officii adest implicitus contractus locationis, & conductio- nis, officialis enim facit participem cum qui dat pecunias pro rata parte fructuum officii, sed quia illi fructus sunt incerti ipse officialis conducit dictam ratam partem ad rationem duodecim, vel minoris summae pro centenario, ad evitandum laborem computorum ut dixit Rota in una Romana societatis 29. Jan. 1609. coram Illustr. Cardinale Mellino, & ita declarat Bocca. de societate officii. n. 1. n. 18. 108. 201. & 206. ubi dicit pro fructibus officialium, & fidejussores teneri ex conducto, l. si in lege, §. colonus, vers. item ex conducto, ff. locat. cum similibus, & ibidem traditur formula instrumenti societatis cum d. cōductione ratæ fructuum 14 prout etiam firmatur per Azor. d. p. 3. lib. 9. c. 8. In & conductio autem certum est non esse illicitam, vel usurariam anticipatam solutionem pensionum, juxta not. in l. o. de C. locat. Bald. conf. 216. ad evidentiam, n. 2. lib. 3. Gambar. tract. de legat. lib. 6. q. 26. n. 601. & seqq. est usu receptum in Urbe, & aliis in locis.

15 Tertio, quia & tale pactum anticipatae solutionis est loco pretii assicuracionis non dispendendi societatem intra tempus conventum, ut tradit Navar. l. conf. 29. vers. est etiam in usu. de usur. Et assicuratio reducit 16 & ad contractum emptionis, & venditionis, ut per Cel. de iustit. & jur. lib. 2. cap. 28. dubit. 4. quo pretium statim solvitur, ut benè deducitur in dicto voto RR. Patrum Penitentiariorum.

Exclusa autem usura facilius dicitur pactum purgatur ab injustitia ex corresectivitate cum assicuracionis non dispendendi in alium periculum vitae, tum maximè ex donatione sortis ad favorem hæredum Perfici, si ipse decedat intra dictum tempus, aded ut Scipio duorum vitae periculum subierit, videlicet propriae, & ipsi Perfici

Et licet casus non evenerit duplicis istius periculi, 17 cum nec Perficus, nec Scipio obierint, tamen non est metienda justitia contractus ab eventu, l. si idem cum eodem, §. fin. cum ibi nos. per Bald. & Castr. ff. de juridic. omn. judic. Bart. in l. inter stipulantem, §. Sacram. n. 7. ff. de verb. oblig. cum aliis allegatis.

Quae tamen magis procedere videbantur, quia societas fuit contracta super officio reali, spectante ad ipsum officialem, & recipientem pecunias, & cum ipso officii domino & quidem peritissimo, & maximè in ejusmodi negotiis versato.

Non obstant quae dicuntur contra dictam donacionem factam filiis Perfici quasi ea sit extrinseca à contractu societatis, & ided non sit ejus habenda ratio ad justificandum contractum. Quia & cum eodem tempore, coram eo sem Notario, & testibus in eodem instrumento sit facta donatio, comparatur se cum societate, corresectiva censenda est juxta latè tradita Decis. Rota. Rom. pro Traët. de Cens.

per Menoch. praesumpt. 12. n. 4. & seqq. lib. 6. Praesertim attenta illa dictione, Ulterius, de qua in hac parte instrumenti, & quae est implicativa praecedentium, l. si 19 ultra, C. de fidejuss. Bart. in l. qui ita, in fin. ff. de dor. praes. legat. Dec. conf. 423. n. 4.

Non obstat quod dicitur, non fuisse soluta integra scuta quatuor millia, quia contrarium apparet ex lectura instrumenti in quo Notarius asserit Perficum à Scipione habuisse scuta quatuor millia manualiter, & in contanti, prout benè considerat Rota in d. decisione Bononiensi censu, coram Cardinale Pamphilio.

Nec facit absurdum ex adverso deductum, quod si permittatur anticipata solutio per sexdecim menses, eadem ratione pro pluribus annis videatur pernitenda, & sic evenire posset casus ut modicum sortis remaneat penes accipientem pecunias ad societatem. Quia ultra quod non sumus in tali casu, qui si eveniret, Rota tunc consulta quid juris esset, responderet, dici posset permitti solutionem fructuum anticipatam, qui non pertingant ad quartam partem sortis, nam si pertingerent, forte contractus videretur saltem injustus, ut firmant RR. Patres Penitentiarum in voto, de quo supra.

Tandem nec obstat l. eos, §. 1. ubi Castr. n. 4. C. de usur. Quia Dominis placuit responsio, quod & ille 20 text. & Castr. intelliguntur, ubi fraudulentè aliqui in continenti restituitur absque eo quod aliquid commodi remaneat penes restituentem, secus verò quando penes solventem fructus, vel usuras anticipate remanet magnam commodum, prout in casu nostro ex supra deductis, prout in puncto respondit Rota in dicta Bononiensi censu, 24. Aprilis 1600. coram Cardinale Pamphilio, in qua etiam responderetur ad l. qui sic, ff. de solut.

Ultra quod Castr. loquitur in usura prohibita, qualis non est anticipata solutio fructuum in societate officij, ex praefatis.

Et ided non applicatur etiam Honded. conf. 35. n. 32. lib. 2. cum aliis allegatis, qui loquuntur in censu in quo anticipatae solutiones prohibentur per Bullam Fel. recod. Pig. V. Et nihilominus etià in censibus aliis Rota sensit & tale pactum anticipatae solutionis non reddere contractum illicitum, & usurarium, sed potius in omnem eventum pactum ipsum annullari, ut in dicta Bononiensi censu, 26. Junij 1600. coram Cardinale Pamphilio, in Romana Casalis Rusniaria, 7. Novembris 1575 coram tunc Decano, & nuper in Romana retractus, seu pralationis, 2. Aprilis 1578. coram R. P. D. meo Donozetto, Et ita fuit decisum.

R. P. D. Vhaldo, Romana censu, Lunæ 16. Februarij 1618.

SUMMARIA.

- 1 Quasi possessio exigendi censum acquiritur per unicam solutionem.
- 2 Maximè concurrentibus adminiculis.
- 3 Tutor non potest constituere aliquem in quasi possessione exigendi per actum fictum, secus per actum verum solutionis.
- 4 Metus iustus non resultat ex mandato judicis procedentis cum causa cognitione.
- 5 Solvens sine protestatione, non dicitur coactus, & metu mandati solvere.
- 6 Manutentio in quasi possessione exigendi non datur in censu extincto.
- 7 Universitas, & congregatio hominum quomodo debeat citari.

- 8 *Disdicta census debet fieri usufructuario, de cuius interesse principaliter agitur.*
 9 *Depositum non liberum non suffragatur.*
 10 *Habens correum principaliter, & in solidum obligatum, non tenetur dare cautionem.*
 11 *Exceptio extinctionis census non impedit manutentionem, si sit turbida.*
 12 *Venditor census nulliter impositi, si promittat impositionem esse validam alias vult teneri ad damna, & interesse, tenetur solvere fructus loco damnorum, & interesse.*
 13 *Manutentio in quasi possessione exigendi census non impeditur per sententiam, quæ declaratum fuit fructus non deberi, si ab ea fuit appellatum.*
 14 *Minori datur restitutio adversus solutionem factam à Tutore.*
 15 *Intellige si constet de lesione.*

DECISIO CCCLXXXIX.

Domini dixerunt mandatum de manutendo esse concedendum Alexandro in quasi possessione exigendi fructus census, de quo agitur, quia de quasi possessione constat ex solutione scutorum centum viginti sex eidem Alexandro facta pro novem semestribus in vim ordinis directi Joanni Rotulo, & subscripto à R. P. D. Santarello tutore Aurelij Rodulphi hæredis Aurelij senioris, qui fideiussit pro d. censu, & ejus fructibus persolvendis ad favorem d. Alex. per quam & solutionem, quamvis unicam, Alex. fuit constitutus in quasi possessione exigendi, Abb. in cap. cum Ecclesia Suvrina, num. 29. & ibi Ripa n. 53. de caus. posses. & propr. Rom. cons. 311. n. 6. & passim Rota sequitur, ut apud Seraph. dec. 436 n. 1. & dec. 1411. n. 2. & fuit dictum in Romana census, 26. Aprilis 1596. coram b. m. Card. Pamphilio, & in Cusentina pensionis, 4. Maij 1616. & in eadem 12. Februarij currentis, coram me, & alijs sæpè, præsertim & cum d. solutione recipiat adminiculum tum ex præfata obligatione Aurelij senioris, tum ex susceptione termini facta per procuratorem tutoris coram A. C. tum demùm ex ordine tutoris de quo supra, partita Banchi Joannis Rotuli de dicta summa ad debitum hæredum Aurelij, & ex quierantia Alexandri per privatum chirographum, & per publicum instrumentum, ut fuit consideratum in una Foroliviensi census, 3. Iunij 1589. coram Orano. & in decis. Seraph. 436. n. 2. & idè est concedenda manutentio §. hodie. Instit. de interd. & firmatur in dicta Foroliviensi census, coram Orano, & in d. Romana census, coram Cardinale Pamphilio.

Non obstat quod tutor & non potuerit constituere Alexandrum in quasi possessione sine consensu pupilli, quia fuit responsum quod hoc procederet in actu ficto, puta per constitutum, secus per actum verum solutionis, ut hic factum fuit, dando ordinem Bancherio ut solveret, prout solutum fuit. Alex. in l. 1. in princ. n. 90. & ibi Ripa n. 67 in fin. Soc. jun. num. 162. de acquir. posses. & sequitur Rota apud Cantuc. decis. 93. n. 10. & seqq. p. 2. divers.

Nec refragatur quod solutio fuerit facta metu mandati, quia & mandatum iudicis, quod prævia causæ cognitione emanavit non inducit metum iustum, l. si mulier. ff. de eo quod met. caus. & in terminis census fuit dictum in d. Foroliviensi census, coram Orano, & in alia Romana census, 16. Iunij 1586. coram bon. m. Gypso, ubi & quod solvens saltem protestari debuisset de metu, & jura sua, si quæ habebat, omni meliori modo illæsa conservare, ut etiam præsupponitur in decis. 11. Achil. de pens. & Put. dec. 191. lib. 2. secundum ult. impress. quod hic factum non fuit, nec in solutione; nec in susceptione termini, quæ nec etiam dici potest coacta, cum iudex qui mandatum relaxaverat

non cogeret ad consistendum, sed ad solvendum, ut dicitur in d. Imoleni census, coram Orano.

Nec relevare visa est allegata extinctio census quæ impedit manutentionem, ex allegata decisione in Romana census, 5. Februarij 1615. coram R. P. D. meo Manzanedo, quia de vera, & expressa extinctione non ducetur per actum retro similem, prout doceri debet. Rota decis. 187. p. 1. divers. Seraph. decis. 890. n. 1. & prout docebatur in d. Romana census proximè allegata, in qua apparebat per instrumentum de retrovenditione, & extinctione. Et fuerat in vim mandati relaxati pro sorte, & fructibus facta exactio plurium pecuniarum, & inducta census resolutio, & fors ceciderat in debitum à die relaxati mandati, ex ibi allegatis, nec docetur de actu æquipollenti retrovenditioni, seu extinctioni.

Nec asserta intimatio facta societati Sanctiss. Sacramenti hæredi proprietariæ & depositum scutorum nonagintaseptem millium pretij Castri censui suppositi ab emptore Castri factum videbatur ad hunc effectum suffragari; nam intimatio fuit facta societati domi dimissa copia, nec constat quod societas haberet domum, & & ulterius debebat fieri contra eam repræsentantes in congregatione facta in loco solito, iuxta Bart. in l. ultim. l. ff. quod cuiusque univers. nom. Seraph. dec. 1028. n. 2. Et in omnem eventum & illa non fuit facta Alexandro usufructuario, de cuius interesse principaliter agebatur: tum quia fructus, qui ad eum solum spectabant, non currunt amplius post disdictam tum quia census fuerat ab ipsomet usufructuario emptus absente hærede proprietario, & sibi usufructuario fuerunt promissi fructus ejus vita durante, & ipse promissit censum retrovendere facta intimatione per bimestre antè juxta formam bullæ, ut apparet ex lectura instrumenti, & idè præfata intimatio facta societati nullo modo afficit Alexandrum, juxta notata in l. unoquoque, ff. de re judic. Depositum verò non fuit purum, sed cum conditione dandi idoneam cautionem, de restituendo, & certum est & depositum non liberum non suffragari. Bart. in l. si solutus, n. 5. ff. de solut. Bald. in l. acceptam, n. 24. in fin. C. de usur. Menoch. de arbitr. casu 232. n. 32. Rota in una Romana census, 2. Aprilis 1607. coram R. P. D. meo Manzanedo, & in una Bononiensi pecuniaria, 17. Novembris præfati, coram me, & alijs sæpius.

Ultra quod & nec Alexander videbatur teneri, ad dandam cautionem, cum haberet Aurelium uti principalem, & principaliter obligatur, ex allegatis in una Januensi census, 29. Januarij 1617. coram R. P. D. meo Dunozerro: ex quibus negari non potest, quin verè constet de dicta extinctione census, vel ea reddatur satis turbida, & sic sit remittenda ad petitorum, & sic non impedit manutentionem donec de ea discutatur. Caputaq. dec. 322. p. 1. & fuit dictum in dicta Romana census, coram Cardinale Pamphilio.

Non obstat decretum Congregationis Baronum, in quo dicitur amplius fructus non currere in præjudicium venditorum, & emptoris castrorum Quia præter id, quod præsupponit depositum, & intimationem legitime factam, quod non applicatur respectu Alexandri, ex supra deductis, in eo etiam reservantur expressè jura creditoribus contra fideiussores, tam pro fructibusquàm pro damnis, & interesse. Minus obstat exceptio nullitatis impositionis census, ex eo quia fuerit impositus super re jurisdictionali, quia ex lectura instrumenti apparet eum fuisse impositum non super jurisdictione Castri tantum, sed super ejus membris, juribus, & pertinentiis universis Et quicquid sit de hoc, certum est quod venditor census promissit impositionem census fuisse validam, alias in casu invaliditatis teneri voluit ad damna, & interesse, ut legitur

12 in instrumento census, unde semper remanet obligatus ad fructus, qui succedunt loco damnorum, & interesse. Seraph. *decis.* 383. num. 6. & fideiussor accessit, & se obligavit pro omnibus, & singulis per venditorem promissis, ut etiam legitur in instrumento fideiussionis.

Non obstat quod per sententiam fuerit declaratum fructus census non deberi, & quia eius effectus fuit per appellationem suspensus, & interim non debet impediri manutentio Cael. de Grass. *decis.* 4. n. 4. de *caus. poss. & propriet.* & fuit dictum in *Mediolanensi pensionis*, 12. Decembris 1610. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio, in *Bononiensi census*, 25. Iunii 1605. coram R. D. meo Damasceno, in *Foroliviensi census*, coram Orano *supra allegata*, & alibi passim.

14 Denique non obstat quod minori detur restitutio adversus dictam solutionem à tutore factam. Quia hoc procederet si constaret de latione, quod si minor, §. 1. ibi, nisi aut manifesta circumscriptio sit, ff. de minor. Quæ in hoc casu pendet à præsentia extinctione, vel nullitate census, quæ sunt turbidæ, & rejiciendæ ad petitorium, ex supradictis.

Et ita fuit decisum.

R. P. D. Dunogetto, Romana prælationis,
Veneris 10. Maii 1619.

SUMMARI A.

- 1 Retractus non acquirit fructus à die nota litis, sed à die solutionis, vel effectualis depositionis pretij.
- 2 Emptor volens emptionem effectuare non constituit venditorem in mora, nisi post factam realem præstitionem.
- 3 Actor qui in libello dicit se paratum solvere, debet facere quod obtulit antequam iudex veniat ad condemnationem.
- 4 Sententia qua iustificatur, non potest sustineri.
- 5 Fructus pendentes tempore venitionis prædij faciunt partem pretij, & illud augent.

DECISIO CCCXC.

Cum in sententia lata extra Remam super jure retractus vigore dispositionis Bullæ Pij V. super censibus, fuisset condemnatus D. Cassianus ad restitutionem fructuum perceptorum à die emptionis, dedit dubium, an d. sententia quoad condemnationem fructuum esset confirmanda, vel revocanda.

Et Domini quoad fructus, qui non extabant de tempore venditionis responderunt esse revocandam. Ratio Dominorum fuit quia in iudicio retractus fructus non debentur à die motæ litis, nisi facta oblatione, consignatione, & deposito, sine quibus actio ad lucrandos fructus non queritur. Tiraq. de retract. convent. §. 4. glof. 6. n. 4. Lup. de usur. comm. 2. §. 4. n. 107. vers. sed quantum ad lucrandos fructus, Bald. conf. 27. n. 4. lib. 2. Milanens. *decis.* Sicil. 4. n. 102. Rota Bononiens. *decis.* 43. n. 61.

Et regulare est in emptore, qui vult effectuare emptionem, & constituere venditorem in mora, quod non sufficit verbalis oblatio pretij, sed requiritur realis. h. qui decem, §. idem respondit, in fin. ff. de solut. Barr. in l. Prat. §. si quis paratus, ff. de oper. nov. nunc. cum aliis per Ioseph. Ludovic. *dec.* Ferns 105. n. 1. p. 2. Licet igitur sorores de Rubeis vigore cassionis census acquisivissent jus retractus, tamen cum de tempore moti iudicij Cassianus solvisset plures pecuniarum summas juxta formam suæ obligationis diversis creditoribus venditoris vineæ, medum non deposuerunt tunc, sed

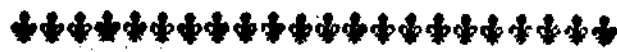
Desis. Rota Rem. pro Tract. de Cens.

nec etiam aliqua oblatio realis facta fuerit, multò minus de sententia sustineri potest, ex not. per Anch. in cap. constitutus, num. 5. vers. 2. nos. de restit. in integr. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glof. 17. n. 8. vers. Petrus Anch. qui voluerunt tractorem postquam in libello dixit se paratum solvere, antequam iudex deveniat ad condemnationem, teneri facere quod obtulit.

Nec visum fuit posse juvari istas sorores deposito scutorum septuaginta, facto coram Magistratu viarum, quia omissio quod illud non contineret integrum pretium solutum per Cassianum ante motum iudicium coram A. C. placuit responsio quod illud fuit factum in alio iudicio, & ex alia causa, & non fuit reproductum in hoc: unde intrat conclusio in Rota receptissima quod sententia ex actis non iustificata sustineri non potest.

Et idem non obstat, quod de stilo Rotæ in omni iudicio fieri solet condemnatio in fructibus à die litis motæ pro re fructifera petita, l. 2. C. de fruct. & li. ex pens. Caputaq. *dec.* 27. p. 2. Quia non potuit Iosephus dici constitutus in mala fide, quousque sorores, prout tenebantur, fecissent iudicio actuale depositum, quod debuit præcedere sententiam, ante autem factum dictum legitimum depositum, dictus Iosephus tanquam bonæ fidei possessor facit fructus suos, ex vulgaribus juris regulis.

Et ita conclusum pro injustitia sententiæ quoad condemnationem fructuum; exceptis tamen pendentibus, qui debentur sororibus, quibus jus retractus competere firmatum fuit. Quia partem pretij fecerunt, pretiumque auctum fuit illorum contumptatione, l. Iulianus, §. si fructibus, ff. de act. empt. Seraph. *decis.* 177. Thelaur. *dec.* 85 per 102.

R. P. D. Ottembergo, Romana census de
Valentinis, Lunæ 7. Maii 1607.

SUMMARI A.

- 1 Quasi possessio in remedio retinenda transit passiva in heredes, & alios successores.
- 2 Dnmmodo dicti heredes, vel alii successores possideant.
- 3 Possidens censetur rem possidere cum suo onere, & causa.
- 4 Possidens fundum censum tenetur solvere fructus census decussos tantum dum possidet.
- 5 Possessio domus non dicitur realiter relaxata, nisi consignentur claves.
- 6 Possidere præsumitur qui facit quominus possideat.
- 7 Si tamen dolo desit possidere.
- 8 Qui ab initio fecit ut possidere inciperet, habetur pro possessore.
- 9 Limit. in interdittis in quibus pro possessore habetur in tantum qui dolo desit possidere.
- 10 Dolus in dubio non præsumitur.
- 11 Interdittum retinenda conceditur asiam contra substatorem non possidentem.
- 12 Turbare is dicitur, qui præsumit se habere ius propter quod possessor impediatur.
- 13 Conditio ante purificationem nihil ponit in esse.
- 14 Quasi possessio exigendi non probatur ex solutione facta metu mandati cum protestatione.
- 15 Metus iustus non inferitur ex mandato iudicis relaxato prævia causa cognitio.

DECISIO CCCXCI.

Heredes bon. mem. Cardin. Dezza prætendebant Humanitatem de manutendo in exigendo censu

imposito

imposito super domibus Balthazaris Turini contra Cæsarem Valentinum, qui eas emerat, & censum in se susceperat. Proposito itaque dubio de consensu partium extra Rotam, negativè fuit resolutum.

Præcipuum enim fundamentum hæredum consistebat in illa juris conclusione, quod in interdicto retinendæ quasi possessio transit passivè in hæredes, sive alios successores, quia jus metimur ex parte agentis, quod non mutatur ex mutatione personarum, Guid. Pap. dec. 629. Egid. conf. 21. circa med. vers. 3. quod Martinus possidebat illam domum, Gyg. de pension. q. 47. n. 10. vers. sciendum est, Put. dec. 152. lib. 3. Rota in Romana census, 8. Febr. 1577. coram b. m. Oriolenti. qua est divers. 99. p. 1. n. 11. & in alia Romana census, 6. Novembris 1606. coram R. P. D. Decano.

De quasi possessione autem hæredum constabat ex publico instrumento solutionis sexcentorum scutorum factæ per Petrum Hieronymum Fabium procuratorem Turini, cujus mandatum exhibetur in summ. n. 3. ad manus Martinez procuratoris hæredum.

Sed hoc in præsentis casu non videbatur sufficere ad effectum obtinendi in hoc interdicto; nam quod dicitur possessionem transire passivè in successores, hoc intelligendum est de successoribus possessoribus, arg. l. si mulier, §. qui possessionem, ff. de eo quod met. caus. illi enim quod dicuntur possidere cum sua causa, & onere, cum quibus res transit: Rom. conf. 73. n. 3. & seq. Soc. conf. 119. n. 1. vol. 1. Dec. conf. 184. n. 1.

Hoc enim interdictum est conceptum in rem, l. 1. in fin. ff. de interd. Nam etsi constituens censum, et usque hæredes etiam personali actione conveniri possint; tamen tertius tantum est qui obligatus censum solvere dum est ejusdem rei possessor, l. fin. §. fin. ff. de contrah. empt. Egid. d. conf. 21. circa med. Covar. var. res. lib. 3. c. 7. vers. hinc etiam deducitur. Valentinus autem nunquam possedit domos de quibus agitur.

Nec ad hoc quicquam facit relaxatio possessionis per Turinum venditorem de anno 1602. 22. Aprilis, quia fuit solummodo verbalis, non consignatis clavibus, l. clavibus, & ibi Bart. ff. de contr. empt. Soc. sen. conf. 13. n. 15. lib. 4. Afflict. dec. 299. in fin. Menoch. de votin. rem. 3. n. 56. Quin etiam tunc non poterat fieri relaxatio per Turinum, cum eo tempore domus, earumque pensiones essent sequestratæ à Francisco Martinez, qui demum post tres menses sequestra revocavit, ne intimata quidem Valentino revocatione.

Nec obstat quod dicitur per Valentinum stare quominus possideret quod ideoque pro possessore habendum esse, l. qui dolo, ff. de reg. jur. cap. pro possessore, eod. tit. lib. 6. illa enim jura loquuntur in eo, qui dolo desit possidere.

Et quamvis quod idem dicendum videatur in eo, qui ab initio fecit ne possidere inciperet, l. 1. §. nunc quærimus, v. r. sanè quæstionis, ff. si quis omis. caus. test. l. etiam §. item is qui dolo, ff. de petis. hered. Tamen quicquid sit in aliis juris articulis hoc locum non habet in interdictis in quibus pro possessore habetur non is qui ab initio possidere non vult, sed is qui dolo desit possidere, l. nemo in sociis 62. in fin. ff. pro Soc. l. 1. ff. quor. honor. l. 1. §. quod ait Prator ff. quor. legat. l. 1. §. dolo autem malo, ff. si quis omis. caus. testam. l. 1. §. utrum autem vers. sufficit enim, ff. si quid in fraud. patr.

Nec etiam probatur ullus dolus Valentini, quod dolus in dubio non præsumitur, l. merito, ff. pro Soc.

Nec applicari videbatur quod hoc interdictum concedatur quoque contra turbatorem non possidentem, Bart. in l. 1. §. hoc interdictum, n. 1. ff. uti possid. Bart. conf. 23. n. 1. lib. 4. Alex. conf. 136. n. 1. lib. 2. Abb. in c. audis, n. 4. de resis. spol. Nam quod is demum turbare dicitur, qui saltem præten dit habere aliquod jus propter quod possessor impediatur. Alex. d. conf. 136. n. 7. Valentinus autem nullum jus præten dit, propter quod

hæredes non possint uti eadem libertate circa extinctionem census, quæ potuissent uti antequam eundem censum Valentinus in se suscepisset.

Minus placebat Dominis secundum fundamentum principale hæredum, quod erat positum in geminata accollatione Domini Valentini, videlicet tempore contractus emptionis, & mandati executivi contra illum relaxatam accollatio non facit Valentinum possessorem, nec turbatorem, ideoque quoad mandatum de manutendo nihil operatur, sed prius agendum est via ordinaria, ut declareretur Valentinus obligatus ad solutionem census ex illa suspitione, seu accollatione, præterquam quod accollatio plures patitur difficultates Prior enim accollatio vel potius promissio de accollando facta fuit sub multis conditionibus, quæ antequam purificatæ sint, nihil ponunt in esse, l. qui hæred. ff. de condit. & demans. l. cedera diem, de verb. signif.

Accedit quod ista accollatio facta est cum Turino, & non cum hæredibus, & licet ex vi obligationis cameralis comprehendantur in promissione omnes illi quorum interesse potest, tamen hoc intelligitur valida existente venditione, quæ est causa propter quam dicta accollatio facienda erat.

Quod attinet ad posteriorem accollationem cum susceptione tertini, illa fuit facta metu mandati, & cum protestatione, quod quo casu non probatur quasi possessio etiam ex numeratione. Caput. decis. 330. p. 2. n. 1. Achill. dec. 11. de pension. n. 2. & fuit dictum coram bon. m. Card. Lancellotto in causa Lucana pensionis, 4. Junii 1574. qua est divers. 196 p. 1.

Non obstat decisio in Foroliviensi census, 3. Julii 1589. coram b. m. Orano, in qua fuit tentum, quod ex petitione dilationis ad solvendum colligitur spontanea confessio debiti, & quod iudex non ad confitendum, sed ad solvendum cogit, & quod mandatum iudicis prævia causæ cognitione emanatum non inducit justum ructum, l. si mulier ff. de eo quod met. caus.

Quia ibi non fuerat facta protestatio. Accedit quod hoc mandatum die 16. Junii 1604. fuit per Rotam declaratum nullum coram bon. m. Penia.

R. P. D. Penia, Romana census, Mercurii
4. Martii 1611.

SUMMARIA.

- 1 Possessio cedentis non transit ad cessionarium.
- 2 Limit. in incorporalibus, in quibus cessionarius debet manuteneri ex possessione cedentis.
- 3 Cessio in incorporalibus idem operatur quod traditio.
- 4 Confessio, & agnitio debiti facta per unum ex obligatis in solidum nocet aliis.
- 5 Obligatus in solidum respectu persona cui se obligavit, est in omnibus, & per omnia principalis.
- 6 factum principalis nocet fidejussori.
- 7 Solutio facta à principali liberat fidejussorem.
- 8 Fidejussor tenetur subrogatus loco principalis.
- 9 Interruptio prescriptionis facta cum principali non nocet fidejussori.
- 10 Nec consensit fidejussorem in mala fide.
- 11 Solutio facta sine protestatione consensit recipientem in quasi possessione exigendi.
- 12 Fidejussor si solvat potest repetere solutum à principali ex natura contractus.
- 13 Fidejussor habet beneficium cedendarum actionum.
- 14 Decretum iudicis contra consententem debitum consensit creditorum in quasi possessione exigendi.

DECISIO CCCXCII.

AD multam instantiam D. Federici Casij pro-
posui causam super decisione facta die 2. Junij
1610. ad favorem Ferdinandi Moran. & Rota utraque
parte informante, & causa mature discussa in decisio-
manfit, non obstantibus quæ pro parte D. Federici
opponerentur contra decisionem

Nam primò contra conclusionem in decisione fir-
matam, quod ex possessione cedentis potest cessiona-
rius manuteneri, opponeretur, quod ꝑ possessio ee-
dentis non transit ad cessionarium ex Sylvan. *conf.* 55.
incipit, *Insicias iri non potest, n. 8. & seq.* & Nat. *conf.*
398. *incipit*, Reverendus q. D. Matthæus de Afinariis,
n. 13. & multis seqq. Sed fuit responsum primò articu-
lum non versari in corporalibus, prout loquitur Sylv.
& Nat. sed in incorporalibus, ꝑ quo casu cessionarius
debet manuteneri probata possessione cedentis. Nat.
ibid. n. 38. & late Menoch. *in tract. de retin. possess. re-
med.* 3. n. 359. & seq. Et ratio est, quia in incorporali-
bus idem operatur celsio quod traditio, *Glos. & Doct.*
*in l. fin. C. quando hsc. vel privat. Bart. in l. ad eum, n. 1.
ff. de donat. Bald. conf. 341. incipit, qui litem habebat,
in fin. lib. 2.*

Secundò dicebant Domini, quod ꝑ quando fide-
jussor est æque principaliter obligatus, prout in hoc
casu D. Federicus, consequenter gesta contra unum
afficiunt alterum, & agnitio facta per unum nocet al-
teri. *Bart. & Salic. in l. cum quidam C. de anob. reis, & me-
rito.* Quia ꝑ obligatus in solidum licet respectu illius
pro quo se obligavit, dicatur fidejussor, respectu tamen
personæ cui se obligavit, in omnibus, & per omnia
dicitur principalis. Unde licet sæpe non sus-
tineatur contractus respectu principalis, sustinetur
tamen respectu fidejussoris, ut fuit resolutum in *causa
Bononiensi honor. m. die 26 Junij 1611.* coram bon.
mem. Litta. Et sic sæpe contingit ut jus speciale fa-
vens principali non faveat fidejussori, tanquam prin-
cipaliter obligato, ut in *illa Bononiensi pecuniaria,
7. Junij 1617.* coram Domino Ludovilio. Ubi expressè
dicitur sic obligatum respectu creditoris haberi tan-
quam principalem.

Contra secundam conclusionem decisionis, quod
solutio facta à debitore principali constituit credito-
rem in quasi possessione, quæ illum juvat, opponerent
etiam informantes pro D. Federico, ex Nat. *conf.* 345.
incipit Constantinus Zabreria, & ex Ronchegall. *in l.
ex duobus reis, la 2 n. 30. ff. de duobus reis, & ex aliis
forasse levioribus.* Sed fuit responsum, quod ꝑ factum
principalis videtur nocere fidejussori, ex *Glos. in l. si
quis iniquum, §. si is, in verb. injuriam, ff. quod quisque
jur.* & licet solutio ꝑ principalis juvat fidejussorem
quoad liberationem, *l. Uranus ff. de fidejuss.* ita debet
nocere quoad quasi possessionem, & facit ꝑ quod fide-
jussor censetur subrogatus loco principalis, Cravet.
conf. 272. Incipit *nobilis Bernardus, n. 3.*

Non obstat ꝑ quod interruptio præscriptionis con-
tra principalem debitorem non noceat fidejussori,
quia procedit propter malam fidem, quæ constituitur
contra eum, contra quem interruptitur, quæ ꝑ celsat
in fidejussore contra quem interruptitur. *Bart. in l. no-
turaliter, n. 11 ff. de usucap.*

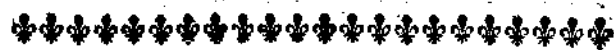
Contra tertiam conclusionem in decisione firma-
tam, quod in facto constabat D. Federicum solvisse
Ferdinando cessionario, opponeretur, quod solutio
fuerat facta metu mandati, & propterea non constitu-
bat Ferdinandum in quasi possessione, stantibus præ-
sertim protestationibus D. Federici contra Ferdinan-
dum. Sed fuit responsum Primò, quod non apparet de
protestatione facta in actu solutionis, ꝑ unde talis so-
lutio operata fuit quasi possessionem, Crav. *conf.* 114.
Decis. Rota. Rom. pro Tract. Conf.

incipit *Joannina filia Antonii, n. 6. Rota in una Luca-
na pensionis, die 4. Junij 1574.* coram bon. m. Cardi-
nale Lancelloto, tunc Rota Auditore. Secundò diceba-
tur protestationes factas per D. Federicum illi non
profuisse, quia non erant factæ ad ostendendum me-
rum & dissensum D. Federici, sed ad evitandas ulterio-
res expensas, quod potest facere quilibet verus debi-
tor agnoscens debitum. Et licet etiam protestaretur de
repetitione ista, tamen protestatio non erat de repe-
tendo ab ipso creditore, ut loquitur *decis. Verall. 330.
incipit possessio, seu quasi, lib. 2.* Sed de repetendo à
principali ꝑ quod est secundum naturam fidejussio-
nis, *cap. perveni, de fidejuss.*

Quod autem intentio esset de repetendo à princi-
pali debitore, indicabant verba protestationis de ces-
sione sibi facienda à creditore, fidejussor ꝑ enim habet
beneficium cedendarum actionum, §. si vero, in *aut. de
fidejuss. l. cum aliter, & aut. presente, C. eod. Bart. in l. Mo-
destinus, n. 4. & seq. ff. de sol. cum is. ff. de fidejuss.*

Ex qua cessione apparebat etiam quod D. Federicus
magni fecit Jus Ferdinandi, *Put. deci. 341. incipit ear-
dem die, n. 4. lib. 1.*

Et quod se habuerit pro uno debitore constabat ex
susceptione termini, sic enim agnovit debitum. Unde
ꝑ Judex postea decernendo, ut ipse solveret, legitime
constituit Ferdinandum in quasi possessione, etiam
invito, & reluctante Domino Federico Aug. in *leg.
clam possidere, §. nundinas, num. 2. ff. de acquir. poss.* Et
fuit dictum in causa Pacensi, & Adriensi beneficib-
rum, 4. Julij 1584.

R. P. D. Aldobrandino, Romana deliberatio-
nis census, Veneris 18. Maii 1584.

SUMMARIA:

*In venditione facta à Judice judicario homine debi-
tor, non creditor debet cavere de evictione.*

DECISIO CCCXCIII.

Tenuerunt Domini deliberationem factam Tesi-
no validam fuisse, cum enim major obiator fue-
rit Tesinus, illi fuit justè deliberatus census.

Nec facit quod jam elapsus esset terminus, & quod
pars non fuerit citata. Quia tollitur difficultas ex stilo
A C. præsupposito, secundum quem admittitur novus
oblator, etiam lapsò termino primæ oblationis.

Nec facit, quod Crispus plus obtulerit die 27.
Septembris, quia obtulit scutum unum plus solum, &
quidem conditionaliter præstita cautione per dictum
Christophorum, & quamvis idem obtulerit scuta no-
nagintaquinque plus, id fuit longè post assecutam
possessionem à Tesino, quam adeptus fuit 18. Junij
1582. & oblatio fuit 16. Februarii 1583. & propterea
cessant omnia, quæ in contrarium deducuntur.

Nec est vetum, quod creditor hoc casu tenetur
cavere ex quo venditio fiebat, auctoritate judicis, ꝑ
quo debitor non tenetur, cum factum judicis succedat
loco facti partis, *l. si ob causam, C. de evict. Tit. de
retrah. lign. §. 1. glof. 14. n. 13.*

R. P. D. Verospio, Romana census, Lunæ 9.
Decembris 1621.

SUMMARIA:

*In perpetuum hac verba significant, sine aliqua tem-
poris præmissione.*

- 2 Censui in dubio presumitur perpetuus.
- 3 Censum perpetuo duraturum constituere est de jure permittitur.
- 4 Bulla hujusmodi de censibus loquitur de censibus in futurum creandis, non de creatis antea.
- 5 Constitutiones nova futuris, non prateritis dari formam negotii.
- 6 Pretium regulariter justum presumitur.

DECISIO CCCXCIV.

Dominus Raphael de Calalibus cum pretendere annuum censum centum sexaginta ducatorum jam de anno 1567. super quibusdam bonis ad ipsum spectantibus impositum redimere, contradicente Charitatis Archiconfraternitate, quae successit in locum Francisci de Cardellinis, ad cujus favorem dictus census olim fuerat impositus, de partium consensu deputatus fuit in judicem R. P. D. Vanella Qui pronuntiavit Archiconfraternitatem ad retrovenditionem hujus census non teneri.

Et ista sententia ob non interpositam appellacionem, cum fecisset transitum in judicatum, commissi mihi causa restitutionis in integrum, in dubio per me proposita de causis dictae restitutionis non constante, satis enim apparet de justitia dictae sententiae per instrumentum census, ex quo colligitur illum redimi non posse, cum pluries in eo legatur. In perpetuum vendidit, in perpetuum dedit. Quod si verbum, in perpetuum, denotat sine aliqua temporis praefixione censum fuisse constitutum, eumque semper duraturum, l. servus, ff. de servit. Cald. conf. 17. de verb. signif. Bald. conf. 373. de tempore Federici Imperatoris, lib. 4.

Quod si eo magis procedit, cum census in dubio perpetuus censetur. Covar. var. res. l. b. 3. cap. 10. sub n. 5. vers. Quarto quoties de jure Boceac. de censib. p. 1. 36. Et illis praesertim temporibus, in quibus illorum censuum irredimibilium usus erat frequentissimus, ad tradita per Covar. d. c. 10. sub eod. n. 5. vers. Tertio si minime deprehendi potest Paris. consil. 12. n. 44. lib. 1. Cald. de emphyteus. lib. 3. c. 11. n. 11.

Nec relevat in instrumento quietantiae, de anno 1577. fuisse promissum quod fructus hujusmodi census, usque ad ejus extinctionem, vel redemptionem solverentur, quasi per hoc de observantia interpretativa doceatur. Quia cum dictus census fuerit ab initio creatus irredimibilis, praefata extinctionis verba, de utriusque partis consensu debent intelligi, hoc enim modo poterat extinguere census, etiam quod ab initio perpetuus existeret, l. ab emptione, ff. de pact. l. si quis, C. de act. & oblig.

Non obstant Mart. & Calixt. Constitutiones, quibus licet venditori permittatur annuus redditus quandoque redimere non tamen perpetui census justo pretio interveniente reprobantur, Molin. de contract. disput. 391. sub n. 10. vers. secundo quorum. Sor. de just. & jur. quest. 5. art. 2. Petr. de Aragon. 2. 2. quest. 78. art. 4. Tam census si perpetuus fieri convenerit, & a jure permittatur. Sor. de just. & jur. q. 5. art. 3. n. 6. col. 3. Molin. de contract. disput. 391. n. 10. Contrad. de contract. q. 83. conclus. 8. Medin. eod. tract. quest. 2. tit. de reb. qua per usum acquir. col. 15. vers. quibus non obstant. Follet. de censib. §. ut vides, num. 2. post m. d. Federic. Martin. de censib. cap. 6. num. 234. Velasq. de censib. lib. 1. cap. 7. num. 5. vers. secundo moveor. Navar. de usur. sub versic. 9. in fin. Felician. de censib. tom. 1. lib. 1. cap. 7. n. 2. & seq.

Nec refragatur Pij V. constitutio, si nam illa de censibus in futurum creandis, non de prateritis loquitur, ut in puncto Molin. de contract. dicitur 391. sub vers. sexto, vers. Secundum, in fin. & fuit dictum in Engubina

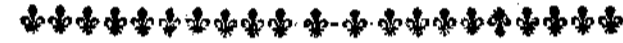
census, 10. Febr. 1597. coram Litte, & in alia Civitatis Castellii bonorum, 29. Maij 1600. coram Julio

Quod aperte colligitur ex illis verbis Bullae. Postremo census omnes in futurum creandos, &c. & infra, ibi: Contractusque sub alia forma posthac celebrandos, & ita procedunt novae constitutiones, quae si futuris tantum negotiis, non prateritis legem imponunt, l. l. ges. C. de legib. cap. 11. ubi Felin. de consue. Honded. conf. 16. n. 14. & 15. lib. 1.

Nec valet dicere pro censu perpetuo modicum esse pretium ad rationem sex pro centenarij; dicta enim pretij modicitas, ultra quod non justificatur, & pretium si regulariter justum praesumitur, Bald. in l. per diversas, q. 4. C. man. Rol. con. 92. n. 17. lib. 2.

Ex parte nihilominus Archiconfraternitatis bene probatur justum pretium extitisse, cum ex pluribus instrumentis appareat de illo tempore census fuisse pro eadem summa irredimibiles constitutos.

Neque certa res potest in hac materia praescribi, sed loci consuetudo venit attendenda, ut expresse Card. Mantic. de sacri & amb. g. convent. lib. 12. tit. 9. ubi census perpetuus ad rationem sex, vel septem pro centenarij dicitur justo pretio contractus,

R. P. D. Pirovano, Romana nullitatis census, Veneris 5. Martij 1621.

SUMMARI A.

- 1 Censui impositio probatur per instrumentum impositionis.
- 2 Contractus a minore celebratus cum debitis solemnitatibus regulariter sustinetur.
- 3 Minor est inhabilis ad auctorizandum contractum minoris.
- 4 Aetas probatur ex libro baptismi.
- 5 Demonstrationes tres ubi concurrunt, debent singula justificari. Maxime ubi agitur ad rescissionem contractus, ibid.
- 6 Emptor census non debet esse sollicitus, ut pecunia erogentur.

DECISIO CCCXCV.

Dictum fuit ultimam sententiam esse confirmandam, in qua minores Roncallae fuerunt condemnati ad solutionem census

Constat si enim de illius impositione ex instrumento publico quod datur, & cum solemnitatibus in alienationibus minorum servari solitis, & justa causa, nempe pro restitutione dotis maternae, quibus si concurrentibus regulariter contractus minorum sustinetur, l. ob as, C. de prad. minor. l. magis puto, §. ne passim, ff. de reb. cor. Simonc. de Decret. lib. 1. tit. 1. n. 16.

Nec obstat, quod solemnitas deficiat secundum dispositionem statuti Urb. 112. lib. 1. requirentis praesentiam duorum propinquorum in alienationibus bonorum minorum, quae in praesenti dicebatur deficere eo ipso quod Io. Roncallus filius Marti tutoris, qui pro propinquiori intervenit impositioni census, erat minor sexdecim annorum, si & per consequens inhabilis ad auctorizandum actum alterius minoris. Angel. conf. 33. incipit statuto Tudertino. Tiraq. de legib. con. nub. glos. 8. n. 43. Lambert. de contract. glos. 8. q. 9. n. 22. Simonc. de decret. lib. 2. tit. 6. n. 141.

Quia fuit responsum etiam si si qualitas ista minoritatis probetur ex libro baptismi, & ad hunc effectum etiam possit esse sufficiens probatio. Odd. de rest. in integr. quest. 37. art. 9. n. 83. Menoch. de praesumpt. lib. 2. praesumpt.

presump. § 1. n. 53. cum aliis allegatis, tamen ex partita ejus libri, quæ data fuit, identitas personæ minoris concludenter non probatur, dum in ea describitur Joan. Baptista filius Marci Roncalli, & juxta eundem librum erat Romanus; ille autem, qui interfuit instrumento census enunciat Joan. Bergomensis, & sic differentia est in nomine, vel saltem in patria, alius enim erat Joannes Baptista Roncallus Romanus; & alius Joannes Roncallus Bergomensis, & † ubi tres demonstrationes concurrunt, omnes sunt justificandæ, maxime ubi agitur ad rescissionem instrumenti, text. est in l. in testamento. in princ. ff. de condit. & demonstr. Bart. in l. demonstratio. n. 14. vers. duobus. ff. eod. tit. Alex. cons. 35. n. 2. vol. 5. Surd. cons. 231. n. 18.

Neque minus obstat defectus causæ, quod scilicet illa scuta trecenta accepta pro pretio census venditi, versa non fuerint in satisfactionem dotis, neque omnia conventi potuerunt, ex quo mater erat satisfacta de scutis quinquaginta novem in tot bonis mobilibus, & pro eadem causa dotis restituendæ erat impositus alter census scutorum centum.

6 Nam quoad versionem emptor census non debet esse sollicitus de versione in causam expressam. Molin. de primog. lib. 4. cap. 4. n. 20. Surd. decis. 156. num. 9. per tot. quod etiam tenuit Rota in Romana census, 14. Januarij 1602 & 19. Novembris 1606. coram Cocchino, quæ datæ fuerunt.

Quo verò ad jam soluta in mobilibus, non apparent consignata matri de tempore impositionis census, & per consequens remanet vera causa expressa in decreto Respectu verò scutorum centum, cum non appareant matri soluta ante census constitutionem, semper remanet veritas causæ debiti expressi in decreto.

Et ita, &c.

R. P. D. Pamphilio, Farsensis pecuniaria, veneris 25. Maij 1618.

SUMMARIA.

- 1 Census extinctio fit per actum retro similem, consensum & restitutionem pretij.
- 2 Fructus census post illius extinctionem non debentur.
- 3 Emptor census cogere non potest ad illius redemptionem.
- 4 Produens instrumentum fatetur omnia in eo contenta vera esse.
- 5 Mandati fines sunt diligenter custodiendi.
- 6 Actus gestus a procuratore in vim præcedentis mandati censetur factus juxta formam illius.

DECISIO CCCXCVI.

Post resolutionem factam ad favorem Josephi, Alexandrum scilicet, & consortes teneri ad quantitatem certam pro rata sortis principalis census de quo agitur, dedi dubium, an eidem Josepho pro dicta rata debeantur fructus.

Quod dicta die 25. Maij propositum Domini negativè resolverunt, fructus scilicet non deberi. Quia † census ab ipso Josepho fuit extinctus per actum retro similem, consensum, & restitutionem sortis principalis, prout requiritur juxt. l. 1. C. quand. lic. ab empt. disced. & l. ab emptione, & ibi Bart. & alij, ff. de pact. quo † casu certum est fructus non deberi. Caputaq. decis. 103. part. 1. & fuit dictum in causa Romana Salviani Interd. 23. Junij 1600. coram bon. mem. Litta, & coram me in causa Romana census, 20. Februarij 1612. & alias sepè.

Quod autem census, ut dictum est, extinctus remanserit, satis constare visum fuit, nam ultra quod Josephus debeat illum extinguere, juxta sententiam D. Gubernatoris, cui se paruisse idem Josephus in Rota declarari obtinuit, ut in decisione sub die 11. Junij 1610. coram R. P. D. Manzanedo, omnis difficultas visa est cessare ex publico instrumento retrovenditionis, rogato die 15 Junij 1609. in quo Andreas Roffetus, alter ex emptoribus illius, expresse asserit se mediante restitutione sortis principalis supradictum censum pro sua rata dicto Josepho retrovendidisse, necnon ex mandato procuratoris, in quo Martius frater dicti Andree, & dominus dicti census, pro altera medietate constituit ejus procuratorem Dom. Sylvium similiter ad retrovendendum, & retrocedendum Josepho dictam ejus medietatem, & pretium illius recipiendum, prout in extinctione requiritur, ex supradictis.

Præterea hoc idem comprobatur per sententiam Rotalem à Josepho contra communitatem obtentam, etiam pro restitutione sortis principalis, quam aliàs, si census non fuisset extinctus, reportare minimè potuisset; nam licet venditori census sit permessa redemptio illius juxta constitutiones summorum Pontificum Martin. Calixt. & Pij † emptori est omnino prohibita, Covar. var. resol. lib. 3. c. 9. n. 4. & fuit dictum in causa Romana census, 29. Novemb. 1592. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio, & in pluribus aliis causis.

Concurrunt etiam quietantia scutorum centum, in qua ipse Martius expresse asserit censum fuisse extinctum, & cum fuerit pro parte Josephi in actis producta, contra eum plurimum relevat, ex regula quod † produens instrumentum censetur fateri omnia in eo contenta esse vera, juxta doctrinam Innocent. communiter approbatam in cap. cum venerabilis, ubi Felin. n. 22. & Dec. num. 90. de except. Mohed. dec. 1. n. 10. de regul. & fuit sæpissimè decisum.

Et ex his cessat, quod dictus Sylvius procurator Martij in publico instrumento, quod datur, asserat se vendidisse medietatem Martij pro rata scutorum ducentorum, adeò ut censetur census, per Josephum contra alios venditores translatus, non autem extinctus. Quia præterquam quod de extinctione in totum satis constare visum fuit in omnibus supra deductis, saltem simul junctis & procurator præfatus in dicto instrumento asserit se fecisse retrovenditionem, seu venditionem, quæ propterea potius censeri debet retrovenditio, juxta formam præcedentis mandati, † cuius fines excedere non poterat, sed diligenter custodire debebat. l. diligenter, ff. mand. cum similibus præsertim cum dictum mandatum sit in instrumento insertum, & † ad illud relatio habeatur, quod propterea eo magis attendendum est, ad l. asse 1010, ff. de hered. instit. cum aliis adductis per Dec. cons. 341. sub. num. 6. Caputaq. dec. 104. num. 4. part. 1.

R. P. D. Pirovano, Lauretana census, Veneris 14. Junij 1619.

SUMMARIA.

- 1 Correspondentia contractuum oritur si eodem tempore sint celebrati.
- 2 Solutione ejus quod debetur omnis tollitur obligatio.
- 3 Intellige si solutio sit realis, secus si sit simplex confessio de recepto.
- 4 Census cum credito emi non potest.
- 5 Rescriptum Papa Mandantis aliquid dispositivè fieri aliqua supposito, non subintelligitur prout de jure sed debet præcisè observari.

DECISIO CCCXC VII.

Dubium super quo hodie cadit disputatio, an constet de bono jure illorum de Silentis, ita ut mandata A. C. sint exequenda, pendet à veritate crediti illorum. Ideo Domini eo discussio dixerunt constare de bono jure.

Apparet enim quod eadem die, coram eisdem testibus, & notariis fuerunt celebrata duo instrumenta. Primum in quo leguntur vendita certa bona per Jacobum de Silentis Francisco Ceilo pretio scutorum duorum millium quinquaginta, cum confessione solutionis, & quietantia in contanti, & pecunia numerata, ut dixere in tot scutis auri in auro, & juliis de argento. Secundum verò in quo Franciscus constituit censum scutorum ducentorum monetæ super eisdem bonis emptis, & illum vendidit dicto Jacobo venditori bonorum pro pretio scutorum duorum millium, cum eadem narrativa pretii recepti in contanti, & pecunia numerata, ut dixere in tot scutis auri in auro, & juliis de argento. Ex ista autem actuum eodem tempore celebratione, & mutua de recepto confessione oritur correspondens contractuum, ut unus propter alterum sit celebratus. Crescent, *dec. 1. de Simon. Mohed dec. 3. eo. tit. Bald. in l. petens, p. 54. C. de pact.* Unde quavis præcellerit confessio Jacobi respectu pretii conventi pro bonis prius venditis Francisco, & per receptionem sortis cesset fundamentum crediti, s. ex hujusmodi. *Instit. de duobus reis, & quib. mod. tollit. obligat. in eisd. instit. in princ.* nihilominus cum separetur similis, & contemporanea confessio ad favorem Jacobi ex parte Francisci pro pretio census venditi, non est incompatibilis confessio, prout fuit præsens cum subsistentia crediti, quæ fundatur in vera numeratione adhuc non facta, & in similibus terminis tenuit Rota correspondens confessionem non probare dissolutionem obligationis, neque veram solutionem, in *Perusina dotis, prima July 1616. coram R. P. D. Verospio, confirmando aliam 14. Martii 1614 coram Reverendissimo Decano, & per consequens creditum Jacobi ante venditionem census extabat, cum quo censum emit transfundendo unum pretium in aliud.*

Non obstat quod etsi ista debira confessionata ad invicem correspondens sustineant obligationem donec constet de implemento perfecto ab utraque parte, tamen in materia suspecta usurarum, prout præsens, scilicet censum, quem habuit Rota in *Senogallienfi census, 26. Aprilis 1597. coram bon. mem. Penia*, videtur idem non esse dicendum dum non sequuntur iidem effectus, ex quo unus tendit ad liberandum, alter ad firmandum uluram. Quia hodie non est quæstio de effectu sed de veritate crediti, quod dum vere subest, intrat gratia sanctissimi removens effectum, declarando legitimum, & validum etiam contractum contra formam Bullæ S. mem. *Pij V. sine præsentis pecunia celebratum.*

Non obstat quod ex alio non constet de bono jure quamvis creditum Jacobi appareat verum, ex quo sententia ab injustitia excusari non potest, dum censum non præsentis pecunia venditum bonum, & legitimum declarat contra formam Bullæ, & instrumentum de super confectum revalidandum fore, & esse, & mandata executiva esse relaxanda pro omnibus fructibus, cum tamen & censum esse revalidandum declarari debuisset, qui ab initio sustineri non poterat, etiam data veritate crediti, secundum Navar *de usur. num. 89. super gloss. 4.* propter intentionem Pontificis præcludendi viam fraudibus.

Quia ubi defectus narratur Papæ, & per dispositivè, constito de aliquo supposito, ut in præsentis de vero credito, mandat censum bonum, & legitimum declarandum.

rari, tunc rescriptum non attenditur, prout de jure, sed forma præcisa, justificata conditione; quia præsumitur in ea parte derogasse. Menoch *de arbitr. quest. 52. num. 4.* Decian. *conf. 198. n. 3.* & idem tenuit Rota in *Romana pecuniaria de Casarini, 13. Februario 1617. coram R. P. D. Dunozeo.*

R. P. D. Remboldo, Romana Salviani, Lunæ
29. Januarii 1619

SUMMARIUM.

- 1 *Præscriptio sine negligentia non datur.*
- 2 *Præscriptio non valenti agere non currit.*
- 3 *Præscriptio statutaria non habet locum in contractu jurato.*
- 4 *Præscriptio contra contractum juratum non currit minori spatio triginta annorum.*
- 5 *Ex contractu census cum clausula constituti competit conditio ex l. fin. C. de acq. possess.*
- 6 *Conditio ex l. fin. C. de acq. possess. non tollitur minori spatio triginta annorum.*
- 7 *Quilibet solvendo pro alio potest jura principalis creditoris acquirere.*
- 8 *Excussionis beneficium tollitur per cameralem obligationem.*
- 9 *Camerale obligationis virtus transit in cessionarium.*
- 10 *Excussionis exceptio non admittitur in Salviano.*

DECISIO CCCXC VIII.

Resolutum fuit Constantiæ non obstat exceptionem præscriptionis, vel etiam excussionis. Nam quoad præscriptionem illa non intrat, neque adversus Passaros principales census creditores aut Cardellam aut Buccamafium illorum cessionarios, neque adversus Hermetem dicti Buccamafii cessionarium, & Constantium ejusdem Hermetis heredem.

Quo enim ad Passaros, & eorum cessionarios, tantum abest, quod aliqua in ipsis negligentia (sine qua præscriptioni locus non est, Ancl. in c. possessor. n. 4. de reg. jur. in 6. Pedemont. *dec. 115. n. 5.* Surd. *dec. 235. n. 14. vers.* Secunda verò ratio considerari non possit.) ut potius ex deductis constet, quod dicti Passari nondum egerunt de anno 1569. adversus Cardellum hedejusorem pro fructibus census, sed etiam ab eodem Cardello die prima Julii 1595 pro sorte principali, & fructibus dicti census in solutum receperunt quandam apothecam, & dictum Cardellum cum amplissima juriurum cessione de dicta sorte & fructibus quietaverunt, & quod Cardellus vigore dictæ cessionis egit contra Buccamafium possessorem bonorum Tiberii confidjussoris, & ab eodem solutionem de anno 1597. reportavit, & quod denique dictus Buccamafius vigore cessionis juriurum à Cardello habitæ obtinuit sibi, de eadem tenebatur, quod Buccamafius in solutum Cardello dederat satisfieri.

Minus intrat dicta præscriptio adversus Hermetem, aut Constantiam illius heredem, quia ultra quod ante dictam diem 4. Novembris 1597. nulla competebar actio, & proinde stat pro eo regula quod non valenti agere non currit præscriptio, l. 1. § fin. C. de ann. except. cum similibus, & à dicta die usque ad diem moti per eum iudicii non intercessit tempus decem annorum.

Nec potest dici præscriptioni locum esse etiam quod tempus illius computari deberet à die prima Julii 1595. quo Passari fuerunt de sorte principali, & fructibus

ibus, ut dictum est, à Cardello satisfacti; quia cum versetur in contractu censuali, & jurato, in quo præscriptioni statutariae locus non est, ut dictum fuit in Romana census de Cassarellis, 9. Decembris 1594. coram bon. mem. Gypio, & in Romana census, 13. Junii 1603. coram Illustrissimo Cardinale Mellino, non poterat in dicta præscriptio minori spatio, quam triginta annorum, quod ab inde citra lapsum non est, compleri ad not. in text. cap. de quarta, de præscript. & in l. cum acutissimi, §. in iis, & ibi Gloss. C. de præscript. trigin. vel quad. ann. cum similibus.

Non obstat quod actio hypothecaria inter presentes, & consequenter Salvianum, vigore cuius Constantia egit, præscribitur spatio decem annorum, l. 1. & 2. C. si advers. credit. præscr. pon. l. si à creditore, C. de act. & oblig. cum allegatis, tum quia in instrumento census, de quo agitur, adest clausula constituti, vigore cuius competit adversus D. Ioan. Antonium tertium possessorem conditio ex l. fin. C. de acq. posses. & Constantia non minus ac Cardello, cujus ipsa mediante Buccamasio in personam heremetis est cessionaria, competit, & in conditio dictæ legis non præscribitur nisi spatio triginta annorum, l. omnes, & l. si. ut. C. de præscript. trigin. ann. Affli. & dec. 139. n. 5. & fuit in his propriis terminis dictum in causa Romana Salviani Interdicti, 22. Junij 1616. coram R. P. D. Ubaldo, relata per Modernos de Salvian. interd. dec. 200. juxta novam impress. tum quia dictæ Constantia etiam competere in omnem eventum ex capite justæ & probabilis ignorantia, restitutio, ut fuit simili objectioni in eadem Rom. Salviani interdicti coram R. P. D. Ubaldo responsum.

Non intrat etiam adversus dictam Constantiam exceptio excussionis Nam quoad Buccamassium, qui ut prætenditur, poterat se dicta exceptione adversus Cardellum tueri, res caret difficultate, cum in dictis Buccamassium poruisset etiam sponte solvendo jura principalia creditoris adversus Tiberium principale, & in forma camerae obligatum acquirere, tot. tit. de heredis. & act. vendit. Tirac. de retract. consanguin. §. 2. 6. gloss. 3. n. 2. atque ex dictis juribus, & camerae obligatione, etiam non excusso Sellonio, adversus eundem Tiberium agere, quia in dicta camerae obligatio tollit beneficium excussionis, ut fuit dictum in causa Mediolanensi affli. §. 19. Mart. 1596. coram bon. mem. Orano, & in Rom. mutui, 16. Nov. 1601. coram Illustr. Cardia. Lancelotto. Et transit illius efficacia in etiam in cessionario creditoris, & ab eo nominatos, Paris. conf. 107. n. 29. & seqq. lib. 3. Gallef. de oblig. Cameral. part. 2. q. 2. in princ. & fuit dictum in Romana anterioris titi, 23. Junij 1603. coram bon. mem. Cardin. Pamphilio, relata per Modern. de Salu. inter l. dec. 146. juxta novam impress.

Quo verò ad Dom. Ioan. Antonium non potest ei dicta exceptio excussionis suffragari, tum quia in dicta exceptio in hoc judicio non admittitur. Surd. conf. 131. num. 6. & seq. cum alijs per Gabr. de fideiussor. conclus. 1. num. 112. & fuit dictum in Rom. vinea, 5. Junij 1598. coram bon. mem. Orano; tum quia contra hæredes Tiberij fuit facta excussio.

R. P. D. Pamphilio, Reatina census seu Pecuniaria, Mercurij 2. Decembris 1615.

SUMMARIA.

- 1 Accollatio census facta ex falsa causa redditur nulla. Tam respectu sortis, quam respectu fructuum, n. 9.
- 2 Defectu causa obligationis potest opponi etiam contra cameralem obligationem.

- 3 Negativa probatur etiam ex instrumento ad quod sit relatio.
- 4 Monetarum distinctio facta in instrumento demonstrat quod solutio sit facta in pecunia numerata, §. n. 7.
- 5 Decretum iudicis habet præsumptionem pro se.
- 6 Solutio probatur ex confessione recipientis solemniter facta, etiamsi sit facta a minore.
- 8 Prout in instrumento, hac verba videntur importare dubitationem.

DECISIO CCCXCIX.

Domini concluderunt mandatum esse injustum, quia licet fuerit relaxatum vigore instrumenti, in quo Domini de Pagnotis de anno 1600 cum obligatione camerae promiserunt infra annum extinguere censum scutorum mille, & pro rata scutorum sexcentorum, quam alias Thomas eorum pater super se accollavit pro ultima solutione pretij cujusdam petiz teræ, quam à Mutio, & Cavilio de Sibaldis emit, prout contrahentes, constare dixerunt in instrumento emptionis ad quod relationem haberi voluerunt, tamen cum de accollatione ex dicto instrumento emptionis non appareat, promissio ex defectu causæ propter quam illa fuit facta remanet invalida Bald. l. ne. apud, C. de heredi. insti. Dec. conf. 600. n. 7. Mantie. de tacit. & ambig. convent. lib. 3. tit. 12. n. 50. & per consequens cessabat illius executio, non obstante obligatione camerae, contra quod quoad potest opponi etiam de defectu causæ, Gallef. ad 4. part. l. g. n. 1. & per consuetudinem, n. 12. Rota in causa Romana pecuniaria coram Cautusio, ut in decisione relata inter impressas 173. n. 15. part. 2. advers.

Nec posset dubitari quin ex inspectione ipsius instrumenti emptionis de negativa accollationis, & sic de defectu causæ obligationis satis constare dicatur, quia licet alias accollatio hujusmodi poruerit fieri in alio instrumento separato, ex quo tamen in casu nostro contrahentes ad illud relationem haberi voluerunt, & hujusmodi negativa ex illius inspectione satis probatur, Alex. conf. 83. n. 1. vers. modus autem, lib. 1. & fuit dictum in causa Romana census, 12. Maji 1606. coram Litte.

Tantò magis, quia in dicto instrumento non solum accollatio ista non legitur, sed etiam illa satis visa fuit excludi ex eo quia venditores in eo facti sunt à dicto Thoma recepisse integrum pretium ducatorum mille ducentorum in tot paulis argenteis pro duabus tertijs, & pro altera in moneta Regni, & sic in pecunia numerata & alias enim hujusmodi distinctio monetae tum non fuisset ibi adnotata.

Nec obstat, quod ex his probatur solum confessio de recepto facta ab ipsis venditoribus, qui erant minores, quia cum fuerit solemniter facta, cum auctoritate curatoris, & decreto, iudicis pro quo præsumitur, 5 Put. dec. 105. n. 2. lib. 3. Seraph. dec. 217. n. 1. & fuit sæpe decisum, ex quod ea satis remanet probata vera, & realis solutio, l. pecunia, ubi Bald. ff. de solut. Dec. in l. 2. §. fin. n. 27. ff. si cert. pet. & fuit dictum in causa. Cerviensis honorum, 7. Junij 1585. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio.

Nec subistere quod hujusmodi confessio possit etiam referri ad accollationem census, ex deductis in causa Jannensi pecuniaria, 15. Aprilis 1611. coram Illustrissimo D. Cardinale Lancelotto. Quia placuit responsio quod ibi nullum aderat verbum quod de necessitate denotaret solutionem fuisse factam in pecunia numerata, immo, ut ibi dicitur, concludenter constabat de solutione facta mediante cedula bancaria per testes utriusque partis, cum alijs ibi deductis. In casu autem de quo agitur, de collatione census nullibi apparet, & in illa duplici specie monetæ satis colligitur inter-

grum pretium fuisse solutum in pecunia numerata, aded ut accollatio census pro parte pretii jam soluti fieri non potuerit, l. 4. §. *condemnatum de re judic.*

Neque refragari quod Thomas in dicto instrumento de anno 1600. dicatur in se suscepisse, supradictum census pro rata scutorum sexcentorum, & sic aliter, prout in hujusmodi venditionis instrumento dicitur constare, quæ verba videantur etiam posse referri ad illud instrumentum, & dubitationem importare, ex Bart. *conf. 90. num. 8. lib. 1.* Quia præterquam quod accollatio census in casu isto satis remanet exclusa, ex quo constat pretium fuisse solutum in pecunia numerata ex supradictis, placuit etiam responsio, quod immo dicta verba, vel aliter, non possint referri ad illud instrumentum, sed solum ad latius deducta in eodem instrumento venditionis, ad quod contrahentes expressè relationem haberi voluerunt.

Et licet verba etiam subsequenter, prout in hujusmodi venditionis instrumento dicitur constare, denotent quod contrahentes super hujusmodi accollatione dubitabant, tamen certum est quod ad dictum instrumentum relationem haberi voluerunt, & nulla alia de causa id verisimiliter fecerunt, nisi quia de accollatione dubitant, quod sufficit ad effectum ut ex illius inspectione de defectu causæ constare dicatur, ex supradictis

Quod ultimo loco dicebatur de fructibus census solutis ab istis de Pagnottis, nihil pariter visum fuit relevare, quia solutiones sunt factæ post dictum instrumentum de anno 1600. quod cum ex defectu causæ finalis remanserit invalidum, fructus etiam illius vigore indebitè soluti repeti possunt, l. 1. ff. *de condition. indeb. Dec. dicto conf. 600. n. 4. & 6.*

R. P. D. Pirovano, Romana pecuniaria, Veneris 20. Junii 1614.

SVMARIA.

- 1 *Judex ritè, & ritè procedens privat possessorem sua possessione tam civili quam naturali.*
- 2 *Creditum cum hypotheca probatur ex instrumento impositionis census.*
- 3 *Probatio resultans ex instrumento dicitur veritas apparens.*
- 4 *Possessio probatur per clausulam constituti contra ipsum constituentem, & habentem causam ab eo.*
- 5 *Possessio rei convenis in Salviano probatur per litem sustentationem.*
- 6 *Item per instrumentum adeptæ possessionis.*
- 7 *Constituti virtus expirat lapsu decennii.*
- 8 *Fallit si medio tempore nemo fuit in possessione.*
- 9 *Possessio præsumitur ex antiqua.*
- 10 *Non obstante quocumque temporis lapsu.*
- 11 *Possessio præsumitur ex titulo procedenti.*
- 12 *Præscriptio decennis sufficit in Salviano.*
- 13 *Nisi adsit mala fides in Præscribente.*
- 14 *Titulus ubi rudiatur ad non titulum, quilibet recuperat sua primæva jura.*
- 15 *Dominus census declarata nulla census revenditione suæ primæva jura recuperat, & potest agere ad fructus interim decursos.*
- 16 *Compensatio non datur de liquido ad non liquidum.*
- 17 *Nec de credito unius persona ad creditum alterius.*
- 18 *Sententia non potest pro parte valere, & pro parte non*

DECISIO CCCC.

Dubitati an sententiæ A. C. & R. P. D. Zambeccarii sint confirmandæ, vel infirmandæ. Et præsens dubitatio quamvis videatur comprehendere du-

bitationem validitatis utriusque sententiæ, restringitur tamen ad sententiæ A. C. à quo si ritè, & ritè fuit processum, nulli dubium quod Hieronyma, & Innocentius Capitonius ejus filius, & hæres & potuerunt privari possessione, tam civili, quam naturali, *Mohed. dec. 4. & 7. de restitut. spol. Rota dec. 802. num. 7. part. 1. divers.* Et consequenter sententiæ Dom. Zambeccarii super manutentione non est sustinenda, sed revocanda, fuerunt igitur Domini pro validitate sententiæ A. C. aliam verò revocandam censuerunt; nam cum præfata sententiæ A. C. lata fuerit in Salviano, Federicus & Flaminia conjuges requisita in eo remedio bene probarunt.

De credito & cum hypotheca in specie super vinea de qua agitur, constat ex instrumento impositionis census super eadem vinea, quæ est probatio probata, & veritas apparens, & cum descendat ab instrumento, 3 ut dicunt Alciat *de præsumpt. regul. 1. præsumpt. 3. n. 8. Ozasch. dec. 82. n. 4.* nec eget alio adminiculo, sed sufficit ut dictum est in *Romana Salviani, 27. Maii 1599. & in Romana bonorum de Celsis, 14. Maii 1610. coram bon. mem. Penia, & in alia Romana Salviani, 19. Novembris 1599. coram D. Cardinali Lancellotto, tunc Rotæ Auditore.*

De primo extremo quod scilicet vinea fuerit possessa per Hortensium Ricciardum, qui census imposuit, & vendidit, constat ex instrumento recognitionis & assignationis dotis factæ per eundem Hortensium Hieronymæ uxori suæ super hac eadem vinea, in quo asserit vineam præfata per ipsum esse tentam, & possessam, & donec Hieronyma adeptæ fuerit possessionem, constituit se ejus nomine tenere, & possidere, quæ & asseritio, & clausula constituti probat contra ipsum, 4 met constituentem. *Tiraq. de jur. constit. possess. in princ. num. 2. Rota dec. 146. part. 1. divers.*

Secundum & extremum probatum remanet ex sustentatione litem, & instrumento possessionis per Hieronymam adeptæ vigore mandati de reintegrando; cum tamen alterum ex præfatis sufficeret, prout de primo pluries fuit decisum, teste Pontan *de spol. lib. c. 17. n. 185.* & signanter apud Caputaq. *dec. 241. n. 3. part. 3. De & secundo sunt decisiones Caputaq. 173. part. 3. § 33. part. 2. Rota dec. 802. n. 5. part. 1. divers.*

Non obstat & quod virtus clausulæ constituti expirare videtur decennio elapso, cum tanto tempore amittatur possessio, Alciat *de præsumpt. re 1. præsumpt. 21. n. 12. Mathesil. sing. 117. n. 6. & 8. Rip. in cap. cum Ecclesia. n. 23. de caus. possess. & propriet.* Quia si attendatur tempus contractæ obligationis, quod contigit de anno 1570. & ab eo usque ad annum 1586. tempore quo fuit assignata dos præfata, cum & non doceatur alium fuisse in possessione, non cessat præsumptio continuatæ possessionis etiam post decennium, per regulam, Qui olim possedit, etiam hodie possidere præsumitur, de qua per Gloss. Bart. & Bald. in l. *si e possidetis, C. de probat. Alciat de præsumpt. regul. 2. præsumpt. 21. Nat. de communic. conf. 235. in fin. Becc. conf. 75. n. 15. lib. 1.* Et hanc & præsumptionem procedere sine præfinitione temporis, quando alter non est in possessione, declarat Menoch. *de præsumpt. lib. 6. sumpt. 64. num. 42. & tenuis Rota decis. 62. num. 6. part. 2. divers.*

Si vero tempus commensuretur à dicto anno 1586. citra, tunc quoad effectum Salviani non est attendendum, quia sufficit vineam fuisse in bonis Hortensii de tempore contractæ obligationis, & probari ex clausula constituti usque de eo tempore. Ultra quod neque decennium esset elapsum, quia subhæratio fuit facta de anno 1495. neque probatur quod alter esset in possessione, sed potius effectuatæ promissioni constituti, quoniam vinea reperta fuit tempore subhærationis penes

11 penes Hieronymam, quæ alio non apparente, ex titulo præambulo assignationis dotis possidere præsumitur. *Glof. in l. quadam mulier, ff. de rei vend. l. 2. C. de acquir. possess. Bcc. conf. 13. n. 2. lib. 1.*

Non obstat exceptio decennalis præscriptionis quæ consideratur de anno 1586. quo vinea pro dote fuit consignata Hieronymæ, & per eam possessa usque ad annum 1604. quo fuit Salvianam intentatum, & quæ sufficere videtur ad repellendum agentem in Salviano, ut fuit dictum in Romana Salviani, 2. Decembris 1601. coram Reverendissimo D. Decano, quia placuit Dominis responsio data, quod ante decennium fuit incepta lis, per quam Hieronyma fuit constituta

13 in mala fide, quæ impedit præscriptionem, *l. nota lisis. C. de rei vend. Covar. in regul. possess. l. 1. par. 1. §. 12. n. 4. vers. Secunda conclusio, de reg. jur. in 6. ultra quod adhuc durat census per resolutionem subhastationis, & sic hypotheca quæ præscripta dici non potest.*

Nec dicatur quod in subhastatione vineæ conjuges præfati cesserint omnia eorum jura Parmenidi emprotri, quia attentæ & declaratione nullitatis subhastationis recuperaverunt primæva jura ex eo quod titulus redactus fuit ad non titulum, in cuius consequentiam jura fuerunt cessa, ut fuit dictum in hac eadem causa, coram me, 13. Januarii 1611.

Et ex præfatis patet responsio ad id quod dicebatur istos conjuges non posse agere pro fructibus census pro illo tempore quo retinuerunt pecunias redactas ex pretio vineæ subhastatæ, quia cum debitor census recuperaverit vineam, & obtinuerit condemnationem pro omnibus fructibus dicto tempore perceptis, & dicti conjuges condemnati ad restitutionem dictarum pecuniarum una cum damnis & interese, visum fuit

15 Dominium census non posse impediri in perceptione fructuum, cum omnia ad suum principium redierint. Nec recompensatio de damnis, & fructibus vineæ, ad quorum restitutionem fuit condemnatus tanquam spoliator, & de tempore quo duravit Spoliam videtur amittenda cum fructibus census debitis conjugibus, quia de re non liquida, & de qua pendet iudicium

16 in Rota non videtur admittenda per *l. fin. C. de compens. Afflict. dec. 381. n. 6. Alb. conf. 211. num. 2. Seraph. de cif. 1485. n. 4. & 5 & tanquam de credito unius personæ ad creditum alterius, quæ regulariter non admittitur, l. in rem suam, §. creditor ff. de compens.*

17 Demum non obstat quod saltem pro fructibus decursis ab anno 1594. tempore quo vinea fuit subhastata, usque ad annum 1599. quo Hieronyma movit litem super reintegracione, immisio dari non potuerit, ex quo Parmenides non fuit condemnatus ad restitutionem fructuum vineæ nisi à die motæ litis, & conjuges gavisi sunt pretio pecuniarum pro eo tempore, qui propterea ad restitutionem damnorum loco fructuum vineæ restituendorum per Parmenidem cogi non potuerunt, quia nec ipse Parmenides cogendus erit ante tempus litis contestatæ, & consequenter sententia adjudicans plus debito remanet nulla propter

18 illius individuitatem, quæ non admittit ut pro parte valeat, & pro parte non Bart. in *l. si non forsem, §. sciendum, ff. de cond. indeb. Rom. conf. 454. n. 12.* Quia fuit dictum ex facto cessare obiectum, cum ex scutis quinquaginta debitis usque in anno 1594. & fructibus annorum duodecim decursorum ab anno 1599. 27. Decembris, quo fuit mota lis per Hieronymam super reintegracione usque ad totum annum 1611. satis patet quod in sententia non fuit habita ratio fructuum census decursorum ab anno 1594. usque ad annum 1599. quo lis mota fuit, & ideo si ex præfatis de iustitia sententiæ A. C. constat prout constare visum fuit, consequitur exinde aliam sententiam super manutentione latam esse injustam, cum per eam privati fue-

rint conjuges sua possessione, in quam immitti fuerunt auctoritate iudicis ritè, & rectè procedentis, qui potuit Hieronymam sua possessione tam naturali, quam civili privare, ut in initio fuit dictum.

Et ita fuit resolutum.

R. P. D. Gypso, Romana census, Veneris 20. Februarii 1587.

SUMMARI A.

- 1 Dominium census probatur si debitor confiteatur debitum, & suscipiat terminum ad solvendum.
- 2 Confessio facta in iudicio possessorio non facit probationem in petitorio.
- 3 Contrarium tenet Rota.
- 4 Examinati in iudicio possessorio faciunt fidem in petitorio si ad eundem effectum producantur.
- 5 Petitorium habet invenire possessorium.
- 6 Dominii ad probationem singula quæ non prosunt simul juncta juvant.
- 7 Impositio census conjecturis probatur.
- 8 Testes de auditu faciunt iudicium, & optimam veritatis præsumptionem.
- 9 Cautio de restituendo prioribus, &c. datur pro securitate debitoris.

DECISIO CCCC I.

Quærebatur an de tali titulo, vel jure Ecclesiæ constaret, ut in petitorio iudicio obtinere posset. Dudum faciebat, quod instrumentum impositionis census, de quo agitur nullibi reperiebatur, minùsque de sufficienti præscriptione ex solutionibus, & quietantiis productis apparebat.

Dominii dicta die affirmativam secuti sunt, moti præcipue, quia D. Petrus Paulus medio juramento confessus fuit debitum census, mandatumque executivum suscepit, quo fit ut ex hujusmodi confessione dominium satis probatum existat. *Guid. Pap. dec. 172. n. 2. in fin. Rebuff. super constitut. Regni, tit. de constitut. Regn. art. 2. Glof. unic. n. 6. & 7. tom. 9.*

Nec refragatur quod confessio in possessorio fidem in hoc iudicio facere non valeat. *Glof. in aub. item possessor, in verb. transferat, in fin. C. qui potior. in pign. hab. Alex. in l. 2. in princ. ff. iuric. solv. Soc. conf. 8. n. 6. lib. 1.* Quoniam præter id quod in monitorio ab A. C. contra eundem ratione census dictæ Ecclesiæ debiti facti circa manutentionem non legitur, fuit dictum præfatis confessioni etiam in petitorio fidem adhibendam esse per ea quæ tradit *Rip. in l. naturaliter, §. nihil commune, n. 120. ff. de acquir. possess. & maxim. in præjudicium heredis confitentis. Bald. in l. 2. n. 13. C. de eden. Ruin. conf. 28. n. 1. lib. 2. & sic cessat etiam obiectum, quod testibus in possessorio examinaris fides adhibenda non sit præsertim cum ad eundem effectum, in hoc iudicio producti fuerint, *Bald. in l. fin. n. 1. vers. revoco ergo in dubium, C. de testibus;* nam præfati testes coram A. C. fuerunt tam in petitorio, quam in possessorio recepti. Et licet iudex in possessorio pronunciarit, hoc non tollit quin probationes etiam respicerent petitorium, sed id fieri potuit, quia in petitorio habet in ventre possessorium *Cassad. de resc. dec. 7. & de caus. possess. & prop. q. 9. Mohed. dec. 298. fuit resolut.**

Præterea omnem profus dubitationem tollere videntur adminicula quæ afferuntur, siquidem in ad probationem dominium, quæ singula non possunt multa juvant. *Barbat. conf. 41. n. 4. vol. 1. Socin. conf. 89. n. 1. vers. & pro fundamento lib. 1.*

Et ultra adminicula in alia decisione adducta multum movebant Dominos, et quod unus ex dictis testibus instrumentum vidisse affirmat, alius vero de emptione dicti census, alij vero de exactione, & solutione respective probant.

Nec ex eo repellendi sunt quod non omnia ex certa scientia, sed aliqua de auditu deponant, quia non est dubium hoc casu et facere iudicium, atque optimam veritatis presumptionem, ita ut si soli essent, qui de predicto dominio Ecclesie testificarent, onus contrarium probandi in adversarium transferent, Socin. jun. conf. 169. n. 17. lib. 1.

Nec obstat et quod prestita fuerit cautio de restituendo pecunias solutas per Dominum Petrum Paulum; quia hoc factum fuit pro securitate ipsius debitoris, quod essent bene solute pecunie huiusmodi, cum duo tunc prætenderent esse Rectores dictae Cappellae, & non quia Dominus Petrus Paulus vellet docere non esse debitorem, ut bene disposuit testis super 4. dicens Dominum Petrum Paulum vellic scire cui facienda esset dicta solutio, ne forte cogere tur bis idem debitum solvere.

R. P. D. Justo, Romana census, Veneris
9. Martii 1607.

SUMMARI A.

1. *Census impostus super proprietate rei emphyteutica cum consensu domini directi, debetur etiam ab ipso domino directo finita emphyteusi.*
2. *Sine praedictio iurium. Hac clausula non refertur ad ea in quibus expressè fuit censum.*

DECISIO CCCCII.

Emphyteuta imposuit censum, & illum vendidit super proprietate, & directo dominio domus emphyteuticæ, reservato consensu & auctoritate Domini Quirini de Garzonibus domini directi ad respondendum singulis annis in perpetuum scuta quindecim, & quod perpetuo subjaceat, & subjacere debeat oneri solvendi dicta scuta quindecim quolibet anno, impositioni consensit Quirinus sine praedictio census Quirino debiti, & iurium suorum, & non alias.

Cum autem eadem domus devoluta esset ad dominum directum, recusabat solvere censum Correctori, & Fratribus Sanctissimæ Trinitatis de Urbe, ad quos pervenerat, quasi esset super eos resolutum omne jus per devolutionem, & disputato dubio extra Rotam contrarie partes fuerunt firmatæ.

Et Domini sententiam A. C. qui ita senserat, esse confirmandam. Siquidem census non fuit impostus super iure emphyteutico; quo enim casu procedere possunt rationes, & auctoritates in contrarium adductæ, et sed super dominio, & proprietate, cui impositioni dominus consensit, ut res perpetuo subjaceret oneri. Unde devoluta domo non potest à contractu discedere, quia perpetuo sibi praedictio. Afflict. decij. 117. n. 7. & 8. & consequenter cessat regula, resolutio jure datoris sit extinctum jus receptoris.

Non obstat clausula sine praedictio census, & iurium suorum, quoniam et illa clausula non refertur ad impositionem census cui expressè consensit, & jus transtulit in emptorem census Iern. in cap. 1. n. 8. & 9. Qui successore, dar. feud. ten. Ubi addentes alios allegant, sed refertur ad censum, vel canonem sibi debitum, & ad iura emphyteutica, quæ omnia retinere voluit, & retinuit, & ideo videmus domum fuisse devo-

lutam, non obstante hac impositione census, qua mediante domus directis iuribus suis non praedictio, & nihilominus remanet census. Et ita decisum fuit.

R. P. D. Mellino, Romana Salviani, Veneris
15. Aprilis 1622.

SUMMARI A.

1. *Hypotheca bonorum comprehendit etiam census.*
2. *Possessio debitoris census probatur ex instrumento assignationis dicti census eidem facta cum clausula constituti.*
3. *Constitutum transfert in constitutum omnem possessionem naturalem, & civilem.*
4. *Clausula constituti contra tertium facit tantum quantum qualis probationem.*
5. *Possessio rei conventi in Salviano probatur per litis sustentationem.*
6. *Prohibita expressè alienari non veniunt in generali hypotheca bonorum. Intellige respectu proprietatis, secus quoad fructus, num. 8.*
7. *Census differt ab illius fructibus.*
9. *Feudum licet non possit alienari, possunt tamen alienari illius fructus.*

DECISIO CCCCIII.

Raphaël vendidit vineam Constantio Sarnano, & Beatrici eius uxori, & pro residuo pretij dictae vineae in summa scutorum mille ducentorum egerunt haeredes dicti Raphaëlis in vim Salviani contra censum scutorum septingentorum possessum à domo professa S. Symphorosa, ea ratione, quod olim dictus census fuisset etiam possessus à dictis Constantio, & Beatrice, sed Iudex ab A. C. deputatus, coram quo dictum iudicium intentatum fuit, tulit sententiam absolutoriam ad favorem dictae domus professæ.

Proposito autem dubio semel, atque iterum, an dicta sententia esset confirmanda vel infirmanda, tandem Domini dixerunt esse infirmandam. Quoniam cum haeredes Raphaëlis plenè probaverint extrema Salviani, nempe creditum illorum cum hypotheca, possessionem antiquorum Constantij, & Beatricis debitorum, & posteriorem domus professæ ratae conventæ, illis debebatur omnino immissio vigore Salviani §. item Serviana, & ibi Aret. in fin. & alij, Instit. de act. in. Rota conf. 14. n. 3. lib. 2. Surd. conf. 131 n. 1. & dictum fuit in Interamneni Salviani. 14. Novembris 1611. coram R. P. D. meo Manzanedo, & proinde Iudex injustè absolvit domum professam De credito autè constabat ex publico instrumento venditionis vineae in actis exhibito, ubi hypotheca & obligatio amplissima omnium bonorum emptorum inserta fuit, in et qua comprehendit etiam censum ad effectum, ut creditori competat Salvianum, non est quod dubitetur ex congestis à Modern. Roman. de Salvian. In petl. 3. cap. 2. n. 211. Roder. de annis redditib. lib. 1. q. 18. n. 15 & Modern. Perus. de censib. part. 2. cap. 12. q. 1 art. 6. n. 3.

Quod, verò census fuerit possessus ab illis conjugibus debitoribus, innotescit ex alio posteriore Instrumento assignationis ipsi factæ per Gasparem de Caulonibus. ad computum pretij cuiusdam vineae, ut in sum. num. 1. In qua assignatione adest etiam clausula constituti et proinde per eam fuit translata omnis naturalis, & civilis possessio in ipso conjuges, l. quod meo, ff. de acquir. poss. Rol. conf. 45. num. 2. lib. 3. Tiraq. de clausul. constituti. part. 1. n. 5. Rota decis. 662. num. 4. part. 1. divers.

Sed

Sed quoniam posset dubitari, quod non pateat Gasparem constituentem possedisse præfatum censum, nec etiam ꝑ clausula constituti probet possessionem conjugum contra domum professam uti tertiam, quicquid esset contra ipsam constituentem, sed tantum faciat qualem qualem probationem, Doct. in l. *quavis*, § *si vend.* C. de usq. possess. Soc. sen. conf. 183. n. 14. lib. 2. Afflic. dec. 345. n. 4. Rota decis. 389. n. 3. p. 1. divers. fuit datum aliud instrumentum confectum 23. Decemb. 1613. & exhibitum à domo professa, ubi asseritur istum censum fuisse possessum à præfatis Constantio, & Beatrice. Possessio ꝑ autem domus professe justificatur ex eo, quod litem hucusque domus professa sustinuerit. Caput. dec. 369. n. 1. p. 2. & Rota passim admittit, præsertim concurrentibus aliis adminiculis, quæ hic non deficiebant. Nec obstare visum fuit quod Gaspar præfatus in illa assignatione expressè prohibuerit alienationem hujusmodi census, & voluerit ut perpetuò itaret pro evictions vineæ, & ꝑ proinde hujusmodi census tanquam prohibitus alienari non comprehenderetur sub illa generali hypotheca ad favorem Raphaëlis apposita in Instrumento, ad Bart. in l. *ad. §. insit n. 5. ff. de leg. 1.* cum aliis. Quoniam pro responsione fuit consideratum magnum discrimen constitui ꝑ inter censum & illius fructus. Ille enim consideratur tanquàm fors principalis, seu quædam proprietas, quam Doct. jus percipiendi annuam pensionem appellant, hic autem uti provectus ab eo provenientes, Card. Mant. dec. 14. n. 8. & 9. Modern. Perul. de censib. q. 71. alias p. 2. c. 2. q. 2. art. 6. n. 25. Unde objectum intraret si hæredes egissent aliqua actione, ex cujus victoria distractio, seu alienatio proprietatis, seu sortis principalis census sequeretur. Sed cum egerit Salviano, cujus ꝑ finis est ex fructibus dumtaxat illibata remanente sorte principali, satisfactionem crediti obtinere, non censetur contraventionem prohibitioni alienationis census per dictam hypothecam, & exactionem fructuum, conferunt tradita per Molin. de Primogen. Hispan. lib. 1. c. 13. n. 33. in fin. & c. 20. n. 11. cui est illud affine, quod quamvis ꝑ feudum sit inalienabile, ejus tamen fructus possunt hypothecari, & alienari. Jaf. & Faber. in d. §. *item Serviana*, Insit. de act. idem Jaf. in l. fin. num. 28. C. de jur. emphyt. Crav. conf. 197. num. 1. latè Modern. Roman. de Salvian. Inspect. 3. c. 2. n. 72. Alioquin inanis omnino, & ridicula fuisset dicta assignatio census, si conjuges perpetuò & proprietatem census, & illius fructus conservare, & non distrahere tenerentur, & propterea illa commoditas percipiendi fructus, quam conjuges debitorum habebant vigore dictæ hypothecæ, fuit translata in Raphaëlem creditorem, & illius hæredes. Et quoniam hujusmodi resolutio emanavit cum præsupposito quod Raphaël vendiderit vineam nedum Constantio, sed etiam Beatrici, & hoc præsuppositum non subsistit in facto, quia Instrumentum venditionis cantat tantum in persona Constantii, & idè Raphaël habet dumtaxat hypothecata bona illius, & non Beatricis; & consequenter videtur quod solum contra fructus medietatis hujus census hæredes Raphaëlis potuerint Salvianum intentare; idè libenter super hoc Dominos meos consulere.

Et ita Informantibus tantum dictis hæredibus resolutum fuit.

R. P. D. Cavallerino, Urbevetana Censuum, Veneris 9. Junij 1623.

SUMMARIA.

- 1 Fructus ex censu extincto non debentur.
- Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

- 2 Pars obveniens in divisione acquiritur ei, cui assignatur absque alia traditione.
- 3 Confessio præjudicat etiam hæredibus consentis.
- 4 Testium dicta recipiunt interpretatione à scripturis

DECISIO CCCCIV.

Domini censuerunt mandatum A. C. esse revocandum fuit enim relaxatum pro fructibus censuum; qui fuerant per redemptionem extincti, l. 1. C. *quand. lit. ab emptio discedere*, & ꝑ consequenter ex illis nulli amplius fructus debebantur. Caput. dec. 103. part. 1. fuit dictum in Romana census, 20. Februarii 1612. coram R. P. D. meo Pamphilio, & alias sapè.

Neque videbatur obstare, quod census isti fuerint acquiriti per Franciscum, & ejus nomine & sic non potuerint per Carolum fratrem retrovendi, & extinguì, & propterea bene potuerit agi contra debitores pro fructibus, ac si census non fuissent extincti. Nam considerabatur quod inter Franciscum & Carolum, & Petrum Antonium fuit facta divisio, in qua inter ætera fuerunt Carolo assignati census controversi, & sic ꝑ fuerunt effecti ipsius etiam absque aliqua traditione. Bart. in l. *in suo*, n. 3. vers. *eadem ratione*. ff. de cond. furt. Specul. i. tit. de secund. Decret. 8. *videndum restat*, n. 50. circa fin. vers. *nam. per divisionem*

Licet autem hæc divisio non fuerit exhibita in scriptura authentica, tamen illius veritas ex pluribus apparebat, nam ejus mentionem fecit & confessus est idem Franciscus in suo testamento illam confirmando, ꝑ quæ confessio & approbatio præjudicat etiam Dominæ Constantiæ illius hæredi. Rol. conf. 11. n. 45. lib. 2. Menoch. conf. 2. n. 273. Concurrebat etiam depositio testium qui affirmabant fuisse assignatos Carolo; per Franciscum plures census: qui testes licet non specificarent, cujusnam essent isti census, tamen satis declarati videbantur ex ipsamet scriptura divisionis: cum non sit dubium, quod testium ꝑ dicta recipiant interpretationem à scripturis, Bart. in cap. *ad audientiam*, num. 12. de præscriptione, Faxinac. de testib. quæst. 68. num. 9.

Insuper accedebat observantia, quia fructus dictorum censuum, tam post divisionem ante obitum Francisci, quam post ejus obitum fuerunt exacti à Carolo. Præterea post factam divisionem fuerunt descripta in catastro bona per dictam divisionem obventa Carolo

Ex quibus satis clara reddebatur observantia, & veritas dictæ divisionis, per consequens concludebatur dictos census potuisse à Carolo retrovendi tanquam à vero domino, neque potuisse amplius peti fructus ex illis. Quia decursi ante extinctionem fuerant soluti Carolo, & post extinctionem non amplius currebant, & idè mandatum A. C. pro fructibus tanquam injustum visum fuit esse revocandum.

R. P. D. Verospio, Civitatis Castellæ census, Lunæ 27. Novembris 1612.

SUMMARIA.

- 1 Manutentio est concessenda administratori testamentario hereditatis adhuc non adite.
- 2 Manutentio denegari non potest possidenti.
- 3 Liber mercatoris probat etiam contra tertium, si adsint adminicula.
- 4 Exceptio requirens altiore indaginem non admittitur in judicio summarissimo manutentionis.

DECISIO CCCC V.

Crescentias de Crescentiis q. Salustia Cerina filius, cum se manuteneri prætenderet in exactiōe census annui scutorum ducentorum decem ab hæredibus q. Joan Vincentii Vitelli, in cujus possessione fuit coram me firmatum sub die 12. Maii præteriti dictam Salustiam extitisse, dubio per me proposito resolutum fuit ꝛ administratori hæreditatis ejusdem Salustia mandatum de manutenedo esse concedendum, quia non adica, ut in casu nostro, hæreditate manutentio debetur administratori testamentario qui non sibi, sed hæredi possidet, ex allegatis per Menoch, *de retin. remed.* 3. n. 64 ꝛ seq. ꝛ *de adipisc. rem.* 4. q. 37. n. 286.

De possessione autem Romuli Cerrini administratoris in testamento relicti satis apparere videtur ex partitis pro parte Crescentii datis, ex quibus constat hujuscemodi censum ab anno 1608. quo Salustia decessit, usque ad annum 1612. fuisse solutum. Unde stante possessione ex dictis partitis probata, ꝛ manutentio denegari non potest, ꝛ *retinenda*, *Invis. de Inverd.* Bart. in l. 1. §. fin. num. 14 ff. *uti possid.* Alex. *conf.* 92. n. 4. *vers. quod autem in possessione*, lib. 1. Rip. *in naturaliter.* ꝛ *nihil commune*, num. 156 ff. *de acq. possess.* Rol. *conf.* 9. num. 19. lib. 3.

Et licet præfata solutiones ex partitis libri mercatoris eliciantur, ꝛ quia tamen sunt adminiculatæ etiam contra certum probant. Rota *dec.* 385. n. 2. part. 1. *divers.* Afflic. *dec.* 402. *Dec. conf.* 510. n. 3. *Surd.* *dec.* 105. ꝛ seq. & fuit dictum in ista causa, ut in d. decisione coram me facta Marchionem Vitellium esse cū beneficio l. *Inventarii heradem illius*, qui censum vendidit, nam cum ipse pluries solverit, ꝛ sic dictam hæreditatem in quasi possessione exigendi constituerit, non valet hodie, sub prætextu quod non adsint bona solutionem retardare. Talis ꝛ enim exceptio cū altiorem indaginem requirat in hoc summarissimo possessorio non admittitur. *conf.* 19. ꝛ *conf.* 467. n. 17. Afflic. *dec.* 119. n. 7. *Neviz.* *conf.* 56. n. 3. *Caputaq.* *dec.* 342. n. 4. Et fuit dictum in causa *Auximana hereditatis*, 16. Martii 1606 coram Illustrissimo Cardinale Lancelotto, ꝛ in causa *Tirasoni in Capella*, 10 Mart. 1606. coram R. P. D. meo Pamphilio.

R. P. D. Pirovano, Lucerina census, Lunæ 10. Novembris 1614.

SUMMARI A.

- 1 *Venditor tenetur de evictione rei vendita.*
- 2 *Error notarii non potest nocere nec alterare actum.*
- 3 *Constituto, &c. hac clausula est contenta solo facto, omissa juris indagatione.*
- 4 *Sententia quod sit valida, præsumitur.*

DECISIO CCCC VI.

In hac eadem causa fuit resolutum censum fuisse nulliter constitutum ex eo, quod pretium in illius venditione non fuerat præsentialiter exbursum, juxta formam constitutionis S. mem. Pii V. de censibus. Verum cū Spatafora pro validitate habuerint recursum ad Sanctissimū, ꝛ obtinuerint rescribi, ut constituto de vero credito, cū quo dictus census fuit factus, sanaretur defectus pecuniæ non numeratæ; idem sequeudo formam rescripti dubitavi, an constet de vero credito.

Et constare fuit resolutum si jura producta per Spataforam sunt in forma probanti. Ex serie enim facti,

quæ datur, apparet, quod Cæsar Spatafora & Nicolaus Cornarius vendiderunt quædam bona de anno 1550 Angelæ Fagiola præcio scutorum quingentorū, quæ cū fuerint evicta coactus fuit Spatafora venditor de anno 1565. pro restitutione dicti pretii constituit super ejus bonis annuum redditum scutorum quinquaginta ad favorem ejusdem Angelæ emptricis, quæ exinde de anno 1568. pro damnis, ꝛ interesse obtinuit in consilio regio eundem Spataforam condemnari in scutis quingentis. pro quibus imposuit similem censum responsonis scutorum quinquaginta. Unde cū Nicolaus cujus personam hodie repræsentant Lollii, fuerit venditor medietatis bonorum, parti tenebatur damnum partis evictionis cujus occasione fuit de anno 1570. impositus census de quo agitur, ꝛ consequenter creditum Spataforæ verum est in substantia & pertinencia, cū ab evictione procedat, ꝛ contra venditores agitur, qui de ea tenentur, tam ꝛ *re ipsa l. cum dubitatur, C. de evict.* *Dec. post alios conf.* 483. n. 15. quàm vigore expressæ obligationis, *l. cum, Glor. magn. ff. de evict.* *Bald. in l. cum testamento, n. 4. vers. nam si res evincatur, C. de testamento manum Didac. var. resolut.* lib. 1. c. 17. *in princ.* Afflic. *in cap.* 1. n. 1. *cum aliis seqq. si de feud.* *Vallall. ab aliis fuer. interd.*

Nec visum est Dominis posse dubitari de veritate instrumenti venditionis factæ Angelæ ex eo, quod legatur stipulatum de anno 1500. Regnante Carolo V. & Joanna ejus matre, qui eo tempore in humanis non fuerunt. Quia etsi legator in scriptura de eo anno confectum instrumentum, error tamen notarii manifestus, ꝛ patens degebat, quod de anno 1550. dicere volebat. Quia eadem die 8. Maii 1550. Angela locat eadem bona d. Cæsari, ꝛ Nicolao venditoribus sub eisdem coherentibus descriptis, prout fuerat in antecedenti Instrumento vendita, ꝛ regulare ꝛ est quod error notarii, neque nocere neq; actum alterare potest, *l. 2. C. de error. advoc.* *Bart. in l. si librar. in princ. ff. de reg. jur.* *Rom. conf.* 170. n. 3.

Non obstat quod de certa persona debitoris non constet, cū alter ex venditoribus qui asseritur præcessor fratrum de Lollis in instrumento venditionis de anno 1550. nuncupetur Nicolaus Corlianus, in locatione autem denominetur Nicolaus Cornago, in instrumento autem census de quo agitur dicatur Nicolaus Cornarius. Quia istud cognomen in serie processus in Consilio Regio agitati in multis locis apparet variatum, ꝛ corruptum, aliquando enim vocatur Nicolaus Corlianus, aliquando Cornarius, aliquando Cornago, verum semper fuit uniformis demonstratio loci, nempe de civitate Luceræ Apuliæ, quia sufficit ubi secunda demonstratio non est in totum falsa, sed dumtaxat corrupta, ꝛ de alia persona partes sensisse non probatur, ita ut res in controversiam deducatur secundum formam, quam præscripsit Paulus in l. *duo sunt Titii, de testam. tur.*

Demum non obstat, quod census fuerit creatus per viam transactionis, cujus objectum est res dubia & incerta, ꝛ quod Nicolaus, ꝛ Cæsar contraxerint, ꝛ vendiderint bona nomine Pompeii, qui postmodum ratificavit, ꝛ ratificatione subsecuta evictio non pertinet ad Cæsarem, ꝛ Nicolau, sed ad Pompeium, cujus personam repræsentant Lollii. Quia ad primum dicebatur nos non versari in canonizatione crediti ad effectum executionis, sed ad justificationem clausulæ *Constituto, &c.* ꝛ Quæ contenta est solo facto, omissa juris indagatione an bene, vel male Nicolaus fuerit condemnatus, cum interim pro validitate sententiarum, quæ concurrunt in præsentem, ꝛ præsumatur. *Ale. de præsumpt.* *reg. 2. præsumpt.* 13. *Surd.* *dec.* 106. n. 9. ꝛ *conf.* 39. n. 7. lib. 1. Ad secundū vero fuit responsum, quod ratificatio Pompeii non liberat Cæsarem, ꝛ Nicolaum, qui nomine

nomine Pompeii non vendiderunt, sed eorum propriis nominibus, & insolidum, quo casu cum utraque obligatio sit compatibilis, omnes de evictione obligati remanserunt. Et ita, &c.

R.P.D. Buratto, Lucerina census, Veneris 1. Martij 1619.

SUMMARIA.

- 1 *Jura debent extrahi citata parte, & per compulsum, alias non dicuntur in forma probanti.*
- 2 *Acta si integra non transportentur, nihil probant.*
- 3 *Auctor cui lis fuit intimata, debet illius defensionem suscipere, alias sibi imputet.*

DECISIO CCCC VII.

Sententia Rotalis declaravit censum annum scutorum quinquaginta alias de anno 1570, impositum per Joannem, & Octavium fratres de Lolliis ad favorem filiorum Caesaris Spataforæ, fuisse validum, & causa in gradu appellationis illorum de Lolliis coram me pendente dubitavi, an esset confirmanda vel infirmando. Et quia fundamentum illius erat, quod licet esset in petitis absque numeratione pecuniæ, contra formam d. Nicolai vel record. Pii V. tamen constabat de vero credito dictorum de Spatafora, & sic erat satisfactum. Clausulæ appositæ in commissione sanatoria pro eis impetrata à Sanctissimo, constat de vero credito.

Veritas autem crediti deducebatur, quia dictus q. Caesar eorum pater, & Nicolaus auctor dicti Octavii, & aliorum de Lolliis del 1550, vendiderunt Angelæ Fagiolæ quædam stabilia cum promissione evictionis in forma, quorum deinceps secuta fuit evictio, & illius occasione dicti de Spatafora condemnati fuere per sententiam Magnæ Curie Vicariæ ad quantitatem evictam, & ad damna, & interesse, ut in summ. Octavii n. 3. pro quibus ipsi de anno 1565. & 1568. imposuerunt duos annuos census fortis in totum scutorum mille ad favorem d. Angelæ empticis, prout plenius continetur in decisione coram Domino meo Pirovano, sub die 10. Novembris 1614. Et sic dicti de Spatafora pro medietate dictorum scutorum mille erant creditores d. Nicolai coobligati dicti Octavii, & aliorum de Lolliis dicti Nicolai successorum.

Quam sententiam Domini hodie dixerunt esse confirmandam, iustificatur enim ex d. decisione, & ex fundamento obligationis d. Nicolai, & successorum de evictione realiter secuta contra dictam Angelam empticam, de qua etiam hodie plenius constat, tum ex actis nunc productis per ipsam Octavium del 1569. factis super liquidatione fructuum perceptorum ex dictis bonis per DD. Florellam, & Maximilianum ejus hæredem, ut in ejus summ. n. 11. quæ licet informia, ut infra dicitur, probant tamen contra ipsum producentem: tum ex confessione dictorum de Lolliis, de qua in instrumento del 1576. de quo infra, aded ut de illa dubitari non possit.

Nec quicquam facit decretum manutationis per Angelam super d. bonis obtentum de anno 1556. 28. Octobris, & confirmandum 6 Maii 1557. Quia ultra generalem responsum, de qua infra, quod hic jura non sunt in forma probanti, nihil relevat; quia fuit obtentum longè ante dictam sententiam, & evictionem secutam de anno 1565.

Principale verò fundamentum dictorum de Lolliis erat in nullitate, & injustitia dictæ evictionis, ex defectu scilicet legitimisationis personæ, evictionis, proba-

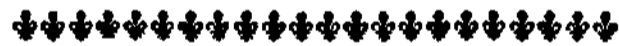
Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

bonis crediti d. Florellæ, & quod bona evicta non spectabant ad Pompeium debitorem dotis dictæ Florellæ.

Quod tamen visum fuit Dominis non obstare, tum quia jura, & scripturæ ad hoc pro Lolliis noviter exhibitæ, & non sunt in forma probanti, nec extractæ citata parte, & per compulsum, prout de juribus productis pro Spataforis alias fuit in hac causa resolutum sub die 18. Decembris 1615. Et necessarius fuit novus compulsus, super cujus validitate fuit facta alia resolutio sub die 26. Junii 1617. tum quia non constat quod sint integra prout esse deberent ad concludendam injustitiam evictionis, & ided vel ex illis nihil penitus probatur, vel quatenus aliquod resularet, cessare visa fuit difficultas. quia ultra quod lis mota per Maximilianum tanquam hæredem d. Florellæ fuit ad instantiam D. Angelæ intimata tam d. de Spatafora quam Gaspari hæredi dicti Nicolai, & auctori dictorum de Lolliis, qui etiam constituit procuratorem ad comparandum in illa causa, ut in summ. in responsum pro Antonio, n. 1. Et quod ided cum d. Gaspari fuerit intimata dicta lis, & debuerit defensionem suscipere, sibi est imputandum si evictio secuta fuit.

Nec consequenter dicti de Lolliis ejus successores possunt de illius injustitia opponere, quæ processit ex culpa eorum auctoris, & cessat difficultas ex transactione inita de anno 1576. in qua dicti Lollii expressè confessi sunt dictam evictionem, illiusque justitiam cum relatione ad dictum instrumentum dictæ venditionis, & expressione illius dici, & anni, affirmantes se ad illam teneri, approbantes conditionem tam dictorum de Spatafora, quam ipsorummet vigore illius factam, & recipientes promissionem scutorum trecentorum triginta per totum mensem Septemb. proximi à Maximiliano evincente ejusque fratre, uti hæredibus Pompei, qui in dicto instrumento venditionis accessit tanquam fidejussor pro dicta evictione pro sua rata, ut latius in d. summ. Antonii, n. 7.

Et ita est resolutum.

Reverendissimo D. Coccino Decano. Romana census, Veneris 28. Junii 1613.

SUMMARIA.

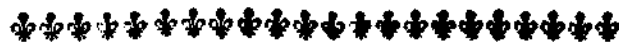
- 1 *Pacta sunt servanda.*
- 2 *Actio ad deponendum ad effectum investendi, oriens ex contractu est in rem scripta.*
- 3 *Actio in rem scripta competit contra quemcumque possessorem.*
- 4 *Cessionarius succedit in locum, & jus cedentis.*

DECISIO CCCC VIII.

Prætendebat Angelus Palonius censum de quo agitur, tanquam pro dote suæ uxoris hypothecatū & super quo eadem uxor obtinuerat mandatum, ad se spectare, & propterea legitime sortem principalem sibi debuisse solvi pro obtinenda retrovenditione, & extinctione dicti census. Et Rota quicquid sit de præfatis, quia multa opponebantur ad effectum consequendæ retrovenditionis, & extinctionis, contrarium censuit ea ratione, quia Julius Cæsar primus vir uxoris Palonii emit hunc censum à Communitate Calcaræ, cum recognitione bonæ fidei D. Flamini de Angularia, ut adimpleret suam obligationem erga D. Juniperam Salviatam. Ipsa enim à præfato D. Julio Cæsare emerat quandam domum, & voluit pro ejus cautione quod pecuniæ investirentur in aliquo censu, vel locis

montium non vacabilium : & in eventum retrovenditionis, seu extinctionis pecuniarum depositarentur penes montem Pietatis ad effectum reinvestiendi cum scientia, & consensu ipsius D. Juniperæ, & vigore istius obligationis fuit emptus census præfatus habendo relationem ad hoc instrumentum, & propterea dato quod census præfatus sine aliqua difficultate spectaret ad Palonium, nihilominus ipse non poterat exigere pecunias, sed deponendæ erant penes montem Pietatis ad effectum præfatum. † Pacta enim sunt servanda, *l. i. §. l. Jurisgenium §. Prator ais. ff. de pact.*

Non obstat quod neque Domini de Biscaia, neque Palonius intervenerunt in præfato contractu, quia † actio ad deponendum ad effectum investiendi, cum oriatur ex contractu, est actio personalis in rem scripta, *jal in Rubr. ff. si corp. p. n. 6.* & propterea competit † contra quemcumque possessorem, ut idem *jal. in loco præallegat. Tiraq. de retrakt. lignag §. 8. Glor. §. n. 6. & seqq.* Unde cum Domini de Biscaia successerint in locum, & jus D. Flamini † possunt petere hujusmodi depositum ad effectum investiendi, *l. cum à matre, C. de rei vendit. & l. ex qua persona, ff. de reg. jur.* Ex regula enim præfata Domina Juniperæ potuisset agere contra ipsos tanquam debitores census, ut scilicet staret pro evictione domus emptæ à D. Julio Casare.

Reverendissimo D. Coccino Decano, Romana census, Lunæ 14. Martii 1616.

SUMMARIA.

- 1 *Depositum non potest exburfari, nisi servata lege dicta tempore depositionis.*
- 2 *Succesor utitur jure competente ei, in cuius locum succedit.*

DECISIO CCCCIX.

Census de quo agitur, fuit emptus per Julium Casarem de Rubcis à Communitate Calcetæ pretio scutorum quingentorum, & illius recognovit bonam fidem Dominus de Anguillaria, & cum Domini de Biscaia successores d. D. de Anguillaria vellent extinguere hujusmodi censum, & pretium deposuerint, sicut illud non debuit consignari Palonio, neque hodie debet consignari ejus hæredibus, & sic est persistendum in decisione facta die 28. Junii 1613. Ratio Dominorum foit, quia dictus D. Julius Casar emit dictum censum ex parte pecuniarum redactarum ex venditione domus factæ bon. mem Juniperæ Salviatæ cum obligatione illas investiendi pro securitate d. Domine Juniperæ, & cum pacto reinvestiendi, & quod pretium non posset consignari nisi sub idonea cautione de ejus consensu; & interim donec præfata fierent, pecuniarum deberent stare sub deposito non consignando, nisi data cautione de reinvestiendos d. pecunias, aut vice illius reinvestitis, quare † consignatio pecuniarum nullo pacto fieri potest hæredibus Palonii pro consequenda retrovenditione, nisi servatis præfatis, ex latè deductis per *Surd. in dec. 260. n. 12. & seqq.*

Et non † est difficultas, quod sicuti præfata afficiebant Julium Casarem, sic etiam afficiant hæredes Palonii, cum prætendatur censum pervenisse ad Claricem in secundo matrimonio uxorem Palonii, à qua ipse causam habuit, & quod de hujusmodi pacto possunt dare Domini de Biscaia, sicut poterat dare Dominus Anguillaria cum habeant causam ab ipso; & hoc etiam dicebatur procedere ad effectum retrovenditionis, non autem ut firmeretur legitime causam pervenisse

Claricem, quia hoc fortiter impugnabant Domini de Biscaia, de quo si opus erit poterit particulariter videri.

R. P. D. Buratto, Romana census, Veneris 4. Julii 1618.

SUMMARIA.

- 1 *Possessio auctoris suffragatur successori ad effectum manutentionis.*
- 2 *Cessio in incorporalibus habet vim traditionis.*
- 3 *Quasi possessio exigendi probatur ex Instrumento quietationis.*
- 4 *Quasi possessio exigendi acquiritur per unicam solutionem sibi factam.*
- 5 *Solutio presumitur facta nomine proprio solventis, nisi aliud suadeans conjectura.*
- 6 *Solvens pro alio magnam quantitatem, presumitur solvere de pecuniis debitoris.*
- 7 *Nemo presumitur velle jactare suum.*
- 8 *Recognitio publica scriptura non est necessaria, nisi parte opponente, & n. 11. Maxime in judicio possessorio, n. 12.*
- 9 *Exemplum scriptura probat absque recognitione, parte non opponente.*
- 10 *Scriptura privata, etiam non recognita, probat si pars non opponat.*
- 11 *Recognitio scriptura potest quandocumque fieri, & quando pars opponit etiam post sententiam, ibid.*
- 12 *Scriptura informes probant, si pro eis fuerit observantia*
- 13 *Possessio presumitur continuata, & animo retenta, etiam decennium, si ab alio non fuerit naturaliter occupata.*
- 14 *Pensio si per triginta annos non fuerit petita, non amittitur jus illam exigendi. Limit. si fuerit denegata, & pensionarius acquievit.*
- 15 *Quasi possessio exigendi ad effectum manutentionis, non amittitur per negligentiam etiam triginta annorum.*

DECISIO CCCCX.

Fuit per Dominos decisum dandum esse Domino Vespignano mandatum de manutenendo in quasi possessione exigendi fructus census de quo agitur; & fundamentum fuit quod possessio hæredumq Michaelis exigendi dictos fructus, † quæ suffragatur eidem Vespignano eorum successori, & cessionario etiam ad effectum manutentionis, † cum in incorporalibus cessio habeat vim traditionis, ut in istis terminis *sapius tenuit Rota, prout in Rom. census 2. Junii 1610. & 2. Maij 1611. coram b. m. Penia, & in Rom. census 2. Junii 1611. coram R. P. D. meo Manzanedo. & in aliis causis* Quod autem d. auctores † fuerint in hujusmodi quasi possessione, probatur ex publico instrumento anni 1602. solutionis scutorum centum quinquaginta factæ per D. Petrum Venturam procuratorem R. P. D. Stellæ, & fratris debitorum d. census d. summa scutorum centum quinquaginta, cum declaratione quod solvebat de propriis pecuniis dictorum DD. de Stellis, & pro terminis usque tunc decursis; & reportavit quietantiam ad eorum favorem ut in summar. Domini Vespignani nunc dato *num. 2.* quæ solutio non impugnatur per informantes pro DD. Stellis, immo allegatur dictos fructus antea continuo solutos dictis hæredibus, & nihilominus unica solutio, † & unicus actus sufficit ad acquirendam quasi possessionem Rip *in cap. cum Ecclesia, n. 33. de caus. possess. & propr. Rota dec. 196. n. 2. part. 1. divers. & saepe dictum fuit.*

Nec dubitarunt Domini, quin d. solutio fuerit facta de ordine, & mandato dictorum DD. de Stellis Quod
 5 † licet regulariter non præsumatur, tamen secus est concurrentibus adminiculis, & conjecturis, ut tentum fuit in *Paenſi penſionis*, 1. Julii 1596. coram bon. m. Card. Pamphilio, in *Anconitana bonorum de Leonaliis*, 10. Iuni, & 20. Novembris 1602. coram Iusto, in *Auximana residenti*, 14. Decembris 1606. coram R. P. D. meo Manzanedo, & in *Toletana penſionis*, 23. Iunii 1617. coram R. P. D. meo Pamphilio, quæ hic concurrere videntur tam † attenta notabili quantitate ad excludendam præſumptionem quod de propriis pecuniis
 7 solverit (cùm nemo præſumatur suum velle † jactare, Gig. de penſion. quaſt. 48. n. 1. Paril. de resignat. lib. 10. q. 8. n. 55. Callied. dec. 3. sub. n. 4. vers. Item secundum Rotam, de procur. Rota dec. 2. de aut. poss. & propr. in antiq. & in *Pistoriensis penſionis*, 4. Julij 1606. coram Illustrissimo Bononiensi. Quam etiam quia in dicto instrumento asseruit, & tanquam procurator Dominorum de Stellis in eorum domo habitat, & alias etiam pro hujusmodi fructibus eorum, seu alterius eorum nomine suscepit terminum coram A. C. ut ex fide data à Notario dicti tribunalis, & etiam apparet de alia solutione del
 1607. 1. Febr. per eum facta, ut i. d. sum. num. 1.

De translatione autem, & cessione d. census facta per dictos hæredes ad favorem Domini Vespignani, cum clausulis constituti, & cessionis iurium in amplissima forma, constat per publica instrumenta, de quibus in d. sum. num. 10.

8 Nec obstat quod non sint recognita, tum † quia de hoc nunquam fuit oppositum, & ideo fidem faciunt, per ea quæ notat Butr. post Holt. in cap. quoniam contra, vers. quæro an pro d. instrumento, s. b. n. 23. ubi unde non habet, de p. bat. Abb. in cap. 1. sub. n. 3. vers. sus. fin. ubi unum tamen nota, de instr. Alex. conf. 135. in fin. n. 13. vers. sub. etiam, lib. 6. Put. dec. 116. n. 4. princ. lib. 2. in
 9 nov. impress. ut de exemplo producto † quod parte non opponente probet. Dec. in auth. si quis in aliquo, n. 17. vers. 10. & ultimo fallit, C. de eden. & ibi Soc. in fin. Puerpur. & Bolognet, uterque n. 32. & seqq. Put. de is.
 10 405. lib. 1. in eadem impress. & † de scriptura privata Surd. dec. 199. in fin. & in specie scripturæ non recog-
 11 nitæ † quod parte non opponente probet, Caput. q. dec. 99. n. 3. part. 2. & fuit dictum in *Bononiensi pecuniaria*, 22. Martii 1602. coram Illustr. Card. Lanceloto inter impressas per Zacch. ad Gallef. de obligat. ca.
 12 mer. dec. 104. n. 2. & † in puncto in iudicio possessorio. Bald. in l. fia. in proposit. n. 19. & seqq. C. de edict. D. Hadrtol. Rebus. in tract. de mater. possessor. art. 7. glof. 1. n. 27.

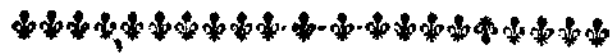
13 & recognitio potest quodocunque fieri † etiam post sententiam, & quando pars opponit, Aym. conf. 150. n. 2. Caput. dec. 5. n. 5. part. 3. prout de stilo Rotæ servatur, ut fuit dictum in *Marsicana afflatus*, 7. Maij 1612. coram R. P. D. meo Manzanedo, in *Rom. societatis Fundaci*, 30. Ian. 1617. coram R. P. D. meo Verospio, & novissime in *Adriensi Archiepiscopatus*, 30. Martij præteriti, coram me. Tum etiam quia ultra unum te-
 14 stem, qui recognovit, concurrat observantia, tam ex taciturnitate per annos quatuordecim dictorum hæredum, qui verosimiliter non tacuissent tanto tempore, si census ad eos spectasset, quàm etiam ex dicta solutione scutorum decem, & octo hajoch, septuagintaquinque
 15 facta, & recepta nomine Vespignani, † quæ observantia tribuit fidem scripturis informibus, Cravet. conf. 101. n. 4. Rota dec. 375. n. 4. part. 1. divers.

Nec obstat, quod dicta quasi possessio fuerit amissa per lapsum decennij sine exactione. Nam ultra quod non constat de tali lapsu, cùm possessio non fuerit interversa per denegationem solutionis cum acquiescētia auctorum, vel ipsius Vespignani, aut † per alium naturaliter occupata, etiam post decennium, ideo præ-
 Decis. Rota. Rom. pro Tract. de Cens.

sumitur continuata, & animo retenta. Inn. in cap. que-
 relam, n. 3. & ibi Abb. n. 2. de elec. Bald. in l. 2. n. 44. & n. 50. C. de servis. & acq. Ruin. conf. 165. n. 4. lib. 5. Lambert. de jar. patron. 1. part. 2. lib. 7. 2. princ. ars. 15. n. 3. Covar. in reg. possessor. 2. part. §. 1. n. 3. vers. si constet. Et in pensione † quamvis per triginta annos non petita, Bertazol. conf. civil. 47. n. 21. & in specie ad effec-
 16 tum manutentionis tenuit Nota in *Turritana tertiarum*, 15. Aprilis 1592. coram bon. mem. Cardinale Mantic inter impressas dec. 172. & in *Aquilegiensi penſionis*, 21. Maij 1610. coram R. P. D. meo Manzanedo.

Non obstat denique quod fructus census fuerint reservati ad vitam Annæ reliæ q. Michaëlis, ut in instrumento impositionis illius, d. sum. n. 2. de cujus tamen Annæ morte non constat, & potius adhuc vivere præsumitur; nam immò illius mors probatur ex d. instrumento solutionis scutorum centum quinquaginta, quæ fuit facta pro semestribus decurtis post mortem dictæ Annæ.

Et ita conclusum utraque parte informante.

R. P. D. Pamphilio, Romana census, Lunæ 10. Februarij 1512.

SUMMARI A.

- 1 Retrovenditio requirit actum retroſimilem, consensum & restitutionem pretii.
- 2 Censu extincto fructus non debentur.
- 3 Reservatio iurium facta in retrovenditione census operatur dumtaxat respectu sortis non autem respectu fructuum exinde decurrendo ut.
- 4 Censu semel extincto amplius non reviviscit. Intelligit quando extinguatur per actum retroſimilem, secus si per iurium confusionem, n. 7.
- 5 Contractus resolutus non reviviscit, maxime quando per resolutionem fit transitus ad alium contractum.
- 6 Recuperatio sortis principalis census est prohibita.

DECICIO CCCCXI.

Dominus Flavius filius Matthæi Buccatini, ex
 honis D. Valerii de Ursinis de mandato congrega-
 tionis Baronum distractis integram sui crediti facil-
 factionem, tam pro sorte principali, quàm pro fructi-
 bus census decurtis consecutus fuit cum cautione de
 restituendo prioribus, & posterioribus, & cum reserva-
 tione suorum iurium, Unde cùm postea partem cre-
 diti exacti anteriori creditori restituerit, & antequam
 illam à posteriore creditore recuperaverit, elapsi fue-
 rint plures anni, & propterea Dom. Flavius ultra sor-
 tem prætenderet fructus census pro illa rata tempo-
 ris intermedii, & partis restitutæ. Ideo supradicta die
 dubitavi.

An census de quo agitur censeatur extinctus? Dñi
 unanimiter responderunt censum fuisse extinctum, &
 fructus non deberi, ea potissimum ratione † quoniam
 in casu isto intervenit actus retroſimilis consensus, &
 restitutionis sortis principalis, prout in retrovenditio-
 ne requiritur, per text. in l. 1. C. quand. liceat ab empt.
 disced. & l. ab empt. & ibi Bart. & Doctor. ff. de pa. 7. quo
 casu census dicitur extinctus, & † fructus non debentur,
 Verall. decis. 163. p. 1. & fuit dictum in *Romana Salz-
 viani interd.* 23. Junij 1600. coram bon. mem. Litta, &
 in *Rom. anterioritatis*, 4. Febr. 1608. coram bon. m. Iusto.

Nec obstat dixerunt quod solutio in casu isto fue-
 rit facta cum obligatione de restituendo prioribus, &
 posterioribus, & cum reservatione iurium & quod pro-
 pterea secuta restitutione partis crediti exacti, primæ
 Bb 3 iure

jura, quod illam in suo robore permanferint. Quia
 3 fuit et responsum fupradicta potuiffe folum operari
 quoad fortem principalem, & fructus ante folutionem
 decurfos, quod fcilicet pro illis D. Flavius in cafu evi-
 ctionis poffit redire ad primæva jura, faltem utili
 actione, & æquitate Tan. dec. 117. & in iftis terminis fuit
 decifum in d. Romana anterioritatis, cor. un bon. mem.
 4 Iusto, non et autem ut census femel extinctus in even-
 tu evicti pretij revivifcat, ex regula l. inter ftipu antem,
 §. facram, in princ. ff. de verb obligat. & l. qui aream ff. de
 folue. Quæ maximè habet locum in contractu census, in
 5 cujus et extinctione fit transitus ad alium contractum
 retrovenditionis, ut per Surd. conf. 145. post. n. 35.

Et hoc comprobatur ex eo quod licet D. Flavius re-
 ftituerit partem crediti femel exacti, illam poftea recu-
 peravit, quod facere non potuiffet fi census reviviffet,
 cum ex constitutionibus Apoftolicis fuper modo
 6 creandis census et fit omnino prohibita recuperatio for-
 tis census, ut fuit dictum in causa Romana census, 251
 Novemb. 1593. coram bon. mem. Card. Pamphilio.

Minus obltare decifionem in causa Romana fructuum
 census, 22. Junij 1609. coram R. P. D. meo Cavalerio, quia
 ultra quod articulus non fuit particulariter difcuffus,
 fed incidenter ad affectum manutionis, decifio illa
 in fequentibus difputationibus fuit deducta in con-
 troverfiam, & Domini in ea habuerunt maximam
 difficultatem, & causa pendet adhuc in decifio, nec lo-
 quitur in iftis terminis, ut patet ex ejus lectura.

Nec de nùm refragari quod dicitur de Tertio, qui fi
 vigore bullæ Gregorianæ retrahat venditionem fa-
 ctam cenfuario, census per jurium ceflionem femel
 extinctus revivifcat, ex dec. in causa Romana census, 10.

7 14. Julij 1588. coram bon. mem. Card. Seraph. et quia pro
 refponfione Domini dicebant maximam effe diverfi-
 tatem inter extinctionem per actum retrofimilem fo-
 lutionis factam, ut in cafu ifto, & per jurium confu-
 fionem, nam quando fit extinctio per jurium confu-
 fionem, Dominus census non intendit illum particula-
 riter extinguere, fed extinctio provenit ex incompati-
 bilitate, quæ refultat ex eo quod res fua nemini poteft
 fervire, & non poteft effe eadem persona creditor, &
 debitor, unde nil mirum fi cefante incompatibilitate
 census revivifcit: fed aliud est in cafu ifto, in quo par-
 tes per actum retrofimilem folutionis census omni-
 no extinguere voluerunt, nec quoad illius extinctio-
 nem, ut dictum est, conditionem aliquam, feu jurium
 refervationem appofuerunt, & fic illa decifio non ap-
 plicatur.

Et ita decifum fuit.

R. P. D. Buratto, Reatina census, Veneris 1.
 Februarii 1619.

SUMMARI A.

- 1 Contractus factus à minore ex falsa causa est nullus.
- 2 Præmium demonstrat causam finalem.
- 3 Causa finalis contractus ea est sine qua contrahentes non fuiffent contracturi.
- 4 Causa originalis est attendenda
- 5 Falsitas causa, seu error in parte vitiat totum contrac-
 tum quando contrahentes non fuiffent aliter contractari
- 6 Contractus nullus non poteft ex æquitate fufineri
 quando deficit consensus contrahentium.

DECISIO CCCCXVI.

Propofui iterum dubium an effet standum in de-
 cretis quoad fcuta quadringenta, de quibus unus
 ex Dominis dubitabat in ultima refolutione facta sub

die 22. Junii præteriti. Et Domini affirmativè refpon-
 derunt eodem fundamento falfitatis causæ, quo moti
 fuerant refpecu fcutorum fexcentorum. Putarunt
 enim Pagnoti fe poffe cogi ad extinguendum cen-
 sum pro d. Summa fcutorum fexcentorum virtute
 prætenfæ accollationis, & obligationis paternæ; &
 quia Marianus, qui fuerat fidejuffor pro Sinibaldis in
 toto cenfu fcutorum mille emerat prædium cenfua-
 tum feu illius partem cum accollatione d. census pro
 rata fcutorum quadringentorum, volebátque femet-
 ipfum à d. obligatione, & prædium per eum emptum à
 cenfu liberare, cum Dominus census non poffet cogi
 illum pro dicta rata fcutorum quadringentorum ex-
 tinguere; ut dixit Rota in Rom census, 19. Decembris
 1593. coram Cardinale Pamphilio & in aliis, idèd du-
 bitantes Pagnoti fe cogi ad exburfationem dictorum
 fcutorum fexcentorum, nec habentes manuales pecu-
 nias, ut in inftrumento dicitur, receperunt d. fcuta qua-
 dringenta à dicto Mariano cum accollatione totius
 census. Unde et cum causa hujus accollationis effe
 falfa corrumpit in totum ipfa accollatio, & obligatio,
 juxta plenè deducta in prima decifione coram R. P. D.
 Pamphilio, & in alia 27 Novembris 1617. coram me.

Quod autem causa fuerit finalis, probatur tam et
 quia est proccemialis, vulgata l. fin. ubi Bart. & alii ff. de
 hered. inflit. tum quia fine ea Pagnoti non erant ita
 contracturi et Damaf. l. in Summa, §. id quoque ff. de con-
 dict. indeb. cum aliis per Mantie. de tacit. lib. 3. tit. 12.
 n. 26. & Rota dec. 187. n. 4. & 5. p. 1. in recent. Quodq.
 Pagnoti in fe non accollaffent cenfum pro rata fcu-
 torum quadringentorum cum promiffione illam ex-
 tinguendi, nisi timuiffent compelli poffe ad folven-
 dum d. fcuta fexcenta, certiffimum vifum fuit, prout
 nec effe attendendam receptionem fcutorum quadrin-
 getorum per eos factam, fed et causam originalem præ-
 fatæ accollationis, l. inter datas, ubi Glof. in verb. iitit.
 & in verb. seq. de fidejuff. Surd. dec. 212. n. 15. conf. 198.
 num. 15. & conf. 101. n. 36. Sicque ceflat difficultas an
 causa pro parte falfa vitiet in totum, cum fuerit in
 totum falfa. Quamvis et etiam error feu falfitas in parte
 vitiet totum contractum, quando contrahens fi fal-
 sum fciviffet, non ita contraxiffet, ex allegatis in fine
 primæ decifionis coram me in hac causa factæ.

Nec et ftante defectu consensus ex dicta causæ fal-
 fitate refultante, fubest aliqua æquitas fufinendi con-
 tractum, tanto minus, quia Pagnoti non negant reftri-
 ctionem fcutorum quadringentorum, fed tantum fe
 ad fructuum folutionem teneri vigore accollationis
 præfatæ ex falfa causa factæ. Ex quibus Dñi ftererunt
 in decifio, etiam quoad fcuta quadringenta, folis Pag-
 notis informantibus, parte tamen pluries incimata.

R. P. D. Pamphilio, Farfenfis Pecuniaria, Lu-
 næ 30. Januarij 1617.

SUMMARI A.

- 1 Correat qui emit totam cenfum, agit contra correatum
 ad folutionem census, dempta ejus rata, & n. 5.
- 2 Ceflionarius fuccedit in jus cedentis.
- 3 Ceflionarius poteft cogere debitorem cenfum ad fol-
 vendum fibi id quod debebat cedendi.
- 4 Pecunia præfuitur folventis, nisi conftet illum eam
 habuiffe.

DECISIO CCCCXIII.

Alexander Lucarellus, Joseph de Benedicis, &
 confortes omnes infimul fuper eorum bonis
 certis

certis finibus designatis de anno 1600. annuum censum scutorum quinquaginta quatuor imposuerunt, & illumque pretio scutorum sexcentorum vendiderunt Andreæ, & Mattio de Buffertis, qui de anno 1609. censum præfatum eidem Josepho pro rata scutorum quingentorum in sorte principali vendiderunt, eique omnia jura contra quoscunque alios coobligatos sibi quomodolibet competentia mediante actuali solutione cesserunt. Idem supradicta die dubitavi, an contra Alexandrum, & alios sit relaxandum mandatum pro fructibus census, dempra rata Josephi, & quia non constat quod causa fuerit in Rota commissa cum facultatibus A.C. sed tantum prout juris fuerit terminandi omni, & quacumque appellatione remota, pro nunc ꝑ Domini dixerunt Alexandrum, & consortes teneri ad quantitatem cessam, dempra rata Josephi, quia constat de impositione census per eos simul facta, & de illius cessione facta à d. Buffertis ꝑ cuius vigore Josephi cessionarius in jus cedentium successisse dicitur, l. emptor, & ibi Bald. in 1. notab. C. de hered. vel act. vend. Surd. conf. 269. n. 1. lib. 2. & potest Alexandrum, & socios inuitos cogere ad sibi solvendum id quod debebant cedentibus, l. 1. C. de novat. Nat. conf. 367. num. 21. Surd. conf. 22. num. 18. conf. 82. n. 14. & d. conf. 269. n. 1.

Nec subsistere quod pecuniæ Josephum Buffertis salute non essent propriæ ipsius Josephi, sed communes cum Alexandro, & consortibus, contra quos propterea non potuerit Joseph cessionem obtinere, ex allegatis. Quia pro responsione fuit per D. ponderatum quod immo pecuniæ, quas supradicti Alexander, Joseph, & consortes receperunt à Buffertis ex pretio supradicti census, fuerunt versæ in utilitatem communitatis Toffiæ qui etiam supradicti census bonam fidem agnovit, & communitas ex illis emit certam quantitatem frumenti, quam particularibus personis d. tetræ vendidit, & licet pretium frumenti à d. particularibus de ordine massariorum, & Syndici à Josepho exactum fuerit, illud tamen fuit postmodum è capsa Gubernatoris furto subtractum absque ipsius culpa, ut fuit alias decisum, & propterea cum non constet quod idem Joseph pecunias aliunde habuerit ꝑ ex propriis pecuniis ipsius solventis, in dubio soluisse præsumitur. in l. 2. n. 2. C. pro soc. Rom. conf. 274. post med. vers. cum in dubio Dec. conf. 99. n. 2. & conf. 348. n. 3. in fin. & n. seq.

Neque refragari quod Maccarii, qui in censu bonam fidem recognoverunt, non potuerint obligare communitatem, præsertim non servata forma constitutionum fel. record. Sixti V. & Clem. VIII. super bono regimine. Nam quicquid sit an Communitas remanserit obligata, ex quo frumentum fuit emptum nomine ipsius, illique consignatum ex causa annonæ, sufficit ad istum effectum, quod pecuniæ redactæ ex pretio census versæ fuerint in emptionem frumenti, nec non aliæ extractæ per Josephum à particularibus quibus fuerat venditum frumentum, fuerint furto subtractæ, ita ut eum istæ non remanserint in domo Josephi, nec ex illis Josephus censum extinguere potuerit, veniat omnino dicendum quod illum ex propriis ipsius pecuniis extinxerit, & ꝑ sic Alexander, & consortes pro rata ad illarum restitutionem teneantur ex supradictis.

Neque obstare, quod præfatus Alexander, & alii fuerint per sententiam Gubernatoris ab huiusmodi petitione absoluti. Quia commissa postmodum causa restitutionis in integrum coram R.P.D. meo Manzanedo, huiusmodi sententia Gubernatoris fuit revocata & coram me fuit semel, atque iterum resolutum sententiam Rotalem esse confirmandam, ex rationibus in decisionibus deductis. Ex quibus patet sententiam

Gubernatoris ad istum effectum non esse habendam in consideratione.

Et ita decisum.

R.P.D. Pirovano, Anconitana pecuniaria, Luna 23. Januarii 1612.

SUMMARIA.

- 1 Procurator non censetur constitutus ad solvendum debitum.
- 2 Fidejussor est redintegrandus de fructibus census per ipsum impositi de mandato principalis debitoris
- 3 Fidejussor solvens debitum prima facie verum, non tenetur quasi indebitum solvere.
- 4 Nemo probatur alteri tacite, vel expresse acquirere
- 5 Maxime ubi non versatur prejudicium alicujus.
- 6 Obligatio cameralis habet executionem paratam.
- 7 Solutio semper debet intelligi facta pro debito graviori, & odioso.
- 8 Debitori utilior est extinctio cambiorum, quam solutio fructuum census.
- 9 Dominus census non potest cogi recipere sortem suam minutatim
- 10 Extinctio, & redemptio census non potest fieri pro alio sine ejus mandato.
- 11 Laudatum requiritur ad imponendum censum pro alio.

DECISIO CCCCXIV.

Apparet ex instrumentis & litteris D. Barbadori, ac calculo Putoobonelli de credito originali Thomæ Panelli dum Dominicus pater ejus pro Barbadoro occasione fidejussionis solvit Ruspolis in una partita scuta trecenta octuaginta octo, bajocchos quadragintaquinque, & in alia Castellis scuta trecenta septuagintaquinque, & pro expensis litis, ac brachio seculari scuta septuaginta sex, pro quibus summis idem Dominicus de voluntate, & mandato Barbadori sibi satisfecit sumendo ad cambium pro computo ejusdem Pernicæ scuta 368. bajocch 45. & 188. Cum ab anno 1592. usque annum 1596. steterent super cambiis, inde auctum fuit debitum, cujus occasione Thomas Panellus cum mandato speciali censum perpetuum scutorum quadragintaquinque imposuit super bonis ejusdem Barbadori, & illum vendidit Angelo Bonarello pro pretio scutorum quingentorum, quæ fuerunt postea soluta Pernicæ ero extinctio cambiorum Vnde cum à die constitutionis census usque in tempus præsens sustinuerit Thomas onus solvendi censum, præcedente promissione Barbadori de conservando illum indemnem, & cum obligatione camerali, merito fuit firmatum in hac causa sub die 7. Pebruar. 1611. mandatum esse relaxandum pro fructibus census & pro liberatione fidejussionis. Et cum hodie dubium super eisdem proponeretur quoad eundem censum scutorum quingentorum, Domini steterunt in decisio ex prædictis, & aliis rationibus in decisione consideratis.

Quibus non obstat quod Thomas ad effectum agendi contra Barbadorum teneatur probare subsistentiam cambiorum, pro quibus extinguendis versæ sunt pecuniæ ex constitutione census tetractæ, aliàs cessare debeat actio procuratori tam pro repetitione fructuum census, quam pro liberatione fidejussionis, ꝑ ex quo non videtur constitutus procurator à Domino ad solvendum indebitum. l. si procurator ff. de cond. indeb. ubi Bart. not. n. 2. l. usor. la 2. §. in solvendis, & de admin. tutor.

Nam fuit responsum, Thomam non egisse contra Barbadorum tanquam creditorem pecuniarum ejus nomine solutarum Pernicæ, sed vigore promissionis indemnitas sibi factæ, pro qua est relevandus ab omni damno, & consequenter reintegrationis de fructibus census per eum hucusque solutis. Bald. & Sal. in l. 1. C. de sens. qua sin. cert. quant. conf. 130. n. 4. vol. 1.

3 Nec et indebitum periculum, quatenus vigore mandati generalis solvisset eam summam Pernicæ in causam debiti non subsistentis, pertinet ad Thomam qui de pecunia domini, & bona fide debitum prima facie verum solvit Bart. in l. si procurator, limitando illam text. ff. de cond. indeb. quem sequitur Bald. & Angel. ibid. & Fulg. & Alex. dixerunt opinionem Bart. esse veram. Bona autem fides, & debitum prima facie verum colligitur ex eo, quod pecuniæ fuerunt acceptæ ad cambium pro computo Barbadori, & de ejus mandato, ultra quod dantur litteræ in summar. ex quibus colligitur scientia ejusdem Barbadori de extinctione cambiorum ex pretio constituti census.

4 Neque Dominis placuerunt quæ obiciebantur circa simulationem personæ Thomæ mandatarii, ac Bonarelli, cui census erat vendendus. Quia census verè reperitur venditus Bonarello, & in hac parte fuit servata forma mandati: sed quod Bonarello magis emerit censum nomine proprio, & de pecuniis propriis, quam ipsius Thomæ, hoc non pertinet ad causam simulationis, quia non videtur prohibitum quod quis alteri & non sibi acquirat, leg. 1. C. si quis al. vel sib. & nedium tacite, sed expressis verbis hoc videtur licere, ut tradit. Sord. post multas quos alleg. dec. 226. in princ. & 325 per totum, & maxime ubi non versatur præjudicium ali. vj. Dec. conf. 548 n. 19. vers. & supradicta. Pro ut appropriatio census Thomæ Barbadoro non præjudicavit, cui duntaxat præcipuum fuit recipere pretium pro extinguendis ca. vbiis.

Nec etiam obstat quod Dominicus habuerit diversas pecuniarum summas Barbadori, cum quibus potuerit extinguere censum, quia fuerunt visæ Dominis controversæ & consequenter inefficaces ad impediendam obligationem cameralem & habentem executionem paratam, Galles. ad form. camer. oblig. p. 1. q. 2. n. 9. & sequentibus.

7 Non obstat remissio scutorum trecentorum, quæ dicitur non esse controversa, & per quam prætenditur censum scutorum quingentorum saltem ad ratam esse extinctum. Quia, etià scuta trecenta pervenerint ad manus Thomæ, ut firmatur in calculo, & apparet ex bancariis parcellis quæ dantur in summa Barbadori n. 12. in causam tamen census non cesserunt, cum adhuc super cambiis remanerent scuta ducenta viginti quinque, & ex fructibus census cesset dies pro solvendis scutis centum tredecim & cum quibus summis prius erat fienda compensatio, uti gravioribus & odiosius per moram debitoris l. 1. C. de solut. l. in his Imperator. C. ad tit. l. si usuras, C. de usurd. Sord. conf. 190. n. 61 vol. 1. Ac etiam uti ipsi Barbadoro utilioribus & respectivè ad cambiorum extinctionem magis quàm ad fructuum census, Crav. conf. 106 n. 9. Menoch. conf. 121 n. 45. & in comm. de presump. lib. 3. presump. 136. num. 16.

10 Quinimò nec cedere potuerunt, tum quia summa non erat æquivalens ad pretium census, & quo casu emptor cogi non poterit ad recipiendam sortem suam minutatim. Lup. de usur. comm. 2. §. 2. n. 71. Et si d. eum in Romana census, 18. Novembris 1593. coram mem. Card. Seraph. Tum etiam quia Thomas carebat mandato ad extinguendum censum & quod erat necessarium, sicut ad recipiendam retrovenditionem, ut in his terminis firmavit Rota in causa Ari-

minensi census, 1. Julii 1588. coram bon. mem. Card. Seraph. Quod autem pertinet ad illum censum scutorum trecentorum quindecim, pro cujus fructibus pariter fuit dictum in decisione esse relaxatum mandatum, quia ad & eum constituendum Thomas non habebat mandatum, prout habuit pro altero scutorum quingentorum, Domini reservarunt particulariter videre, cum pendeat ab origine crediti Domini, occasione præstitæ fidejussionis, ad cujus relevationem, & indemnitas se obligaverat Barbadorus.

Et ita utraque parte informante fuit resolutum.

✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽

R.P.D. Remboldo, Reatina census, Mercurii 27. Novembris 1624.

SUMMARIUM.

- 1 Census differt à fundo censito.
- 2 Census retrovendi non potest nisi ab ejus domino.
- 3 Solvens creditori sui creditoris liberator.
- 4 Fructus census consequi non debet is, qui sortem recepit.
- 5 Fructuum ad acquisitionem sufficit sola credulitas.

DECISIO CCCCXV.

Dictum fuit sententiam extra Rotam latam esse injustam, quia dicta sententia revocat aliam sententiam, seu decretum quo fuit condemnatus Franciscus ad solutionem fructuum census, de quo agitur, eundemque Franciscum à d. solutione liberat, cum tamen appareat dictum Franciscum teneri ad solutionem dictorum fructuum, ex quo non constat quod dictus census fuerit, ut prætendebatur, pro parte d. Francisci validè extinctus.

Nec obstat quod dictus census fuerit retrovenditus Francisco à Chiapparo, cui prius fuerat dictus census à Governatore Reatino adjudicatus, quia est advertendum quod in facto non subsistit quod dicto Chiapparo fuerit facta d. adjudicatio; ut enim constat in summa d. Francisci, si illius hæredum num. 6. & 8. non fuit adjudicatus Chiapparo dictus census, sed fundus censuatus; verum Chiapparum nunquam fuit dominus dicti census, nec per consequens potuit ab eo dictus census retrovendi, ut cavetur in Constitut. Pii V. super censib. & tradit Moder. de censib. 3. p. c. 21. §. 2. art. 7.

3 Non obstat quod Franciscus saltem videatur liberatus à debito dicti census, quia solvit sortem principalem d. census & Chiapparo creditori Eugeniæ d. 3. rina d. census, ad allegat per Sord. conf. 436. n. 7. Quia Franciscus non solvit dictam sortem Chiapparo uti creditori Eugeniæ, sed Chiapparum tanquam dominus census eum retrovendidit Francisco, quod facere non potuit, ut dictum est: ut mox dicetur Chiapparum non erat creditor Eugeniæ.

4 Non obstat quod in quadam solidatione computorum fuerunt facta bona Eugeniæ scuta 200 pro sorte principali istius census, quæ habuit d. Chiapparum à Francisco, & nec propterea æquitas patitur ut eadem Eugenia exigat fructus census, cujus fors ei fuit facta bona in d. solidatione: quia non constat quod dicta solidatio fuerit facta servatis servandis, & ipsa Eugenia sine ipsius curatore citato, atque ita nullum potest fieri fundamentum in d. solidatione: quia immo ex processu producto pro parte Eugeniæ apparet quod d. Chiapparum qui in d. solidatione supponitur creditor Eugeniæ, fuit condemnatus ad solvendum d. Eugeniæ scuta 80. & ultra in præjudicio residui; quod que

que contra eum fuit relaxatum mandatum, cujus vigore fuit postea idem Chiapparus carceratus. Non obstat quod saltem Franciscus non tenetur ad fructus ante litem motam decursos, cum habuerit iustam causam credendi quod Chiapparus esset dominus dicti census, quodque propterea potuerit eidem recte solvere pretium dicti census, ex adductis in una Auximana (spolij, coram R.P.D. meo Pirovano, registrata per Modernum de censib. decis. 193. Quia quicquid esset dicendum, si census fuisset re vera adjudicatus Chiapparo, & adjudicatio præterderetur nulla, cessat difficultas ex quo, ut dictum est, non constat de tali adjudicatione, & Chiapparus non erat creditor Eugeniae cujus erat census, sed debitor Ideoque æquitas stat pro Eugenia, ne suo censu facto alieno privetur.

R.P.D. Pamphilio, Romana Anterioritatis,
23. Junij 1603.

SUMMARI A.

- 1 Cessionarius acquirit prioritatem crediti cessi.
- 2 Hypotheca repetita in secundo contractu, intelligitur cum privilegio prioritatis.
- 3 Protestatio creditoris quod non intendit liberare obligatos a primo debito, donec de secundo sibi satisfiat est valida.
- 4 Protestatio non dicitur contraria facto quando tantum tendit ad limitationem actus.
- 5 Obligatio prima non tollitur per secundam, nisi secunda sit acceptata.
- 6 Protestatio in extrajudicialibus sufficit quod fiat semel, & non est necesse ut repetatur.
- 7 Præservatio non tribuit jus de novo, sed solum conservat antiquum.
- 8 Cessionarius ingreditur in locum cedentis, etiam respectu executionis cameralis obligationis.

DECISIO CCCCXVI.

Domini dixerunt mandatum A. C. ad favorem Damiani esse exequendum, qui constat de illius iustitia, stante obligatione camerali Domini de restituendo ad omne mandatum Domini pecunias habitas prioribus, & potioribus creditoribus dominorum de Rubeis, & qualis est Damianus cessionarius Amodæi, qui ratione societatis initæ de anno 1584. est illorum creditor prior, & potior Dominico, l. qui balneum, l. potior, & l. creditor, ff. qui pot. in pignor. leg. si fundum, C. eod. tit.

Neque obstat quod præfata societas fuerit novata per aliam factam de anno 1696. in extinctionem primæ. Quia obligationes, & hypothecæ repetitæ in secunda societate intelliguntur cum privilegio prioritatis, l. 3. & ibi Bart. ff. qui pot. in pignor. habent. Neq. de pignor. in 3. membr. 6. p. n. 7. maxime quod in hoc casu Amodæus in actu quietationis hoc sibi expressè reservavit, & præteritus fuit nolle liberare obligatos in prima, donec de secunda sibi fuisset satisfactum, quod facere potuit, l. si debitor, §. si in venditione, ff. quib. mod. pign. vel hypot. solvit. gloss. in l. eleganter, in verbo pro soluto, & ibi Bart. num. 4. Bald. in vers. in eadem gloss. & Caltr. n. 8. ff. de pignor. alt. idem Bart. in l. si quis aliam, n. 2. in fin. ff. de solut. Salic. in l. libera, in 3. oppos. & ibi gloss. in verbo non prohibet, C. de sentent. Alex. cons. 150. n. 22. lib. 2. Gozadin. cons. 38. n. 7. Veronen. cautel. 123. & fuit resolutum in causa Senogalliensis prædij, coram bon. mem. Bubalo, 14. Nov. 1583, & sæpius in plaribus aliis causis.

Neque obstat quod ista potestatio dicatur contraria facto, quia nulla contrarietas oritur ex præservatione prioris hypothecæ in acceptatione secundæ societatis, quam Amodæus accepit in solutum sub illa conditione, ut non dicatur recessum ab antiqua hypotheca, nisi quatenus sequatur satisfactio ex secunda societate. Alex. cons. 130. subn. 13. vers. nec obstat, si dicatur, lib. 4. & tenuit Rota in d. Senogalliensis. Quia nunc potestatio dicitur contraria facto, quando totum factum destruit, secus verò ubi tendit ad limitationem actus, prout hic, ut salva maneat prioris hypothecæ donec secunda societas sit soluta.

Non obstat quod ista potestatio sit facta postquam per creationem secundæ jam fuerat extincta prima, quia necessaria erat acceptatio Amodæi, Alex. cons. 105. num. 5. lib. 4. & fuit dictum in una Romana societatis, 15. Februar. 1561. coram Illustriss. Cardinali Blanchetto, & sic secunda non potuit cavere extinctionem primæ, nisi post acceptationem, quia quietatio fuit facta cum expressa protestatione reservationis prioris hypothecæ, donec sibi fuisset satisfactum de secunda. Et quamvis in ratificatione secundæ societatis ista potestatio non fuit repetita, non obstat, quia non erat necessaria quod eo quod in actu extrajudiciali facta fuerit, Bart. in l. de pupillo, §. si quis ipse Prætor, n. 6. ff. de nov. oper. nunc. Put. dec. 218. num. 1. lib. 2. & Mohed. dec. 2. de judic. cum vulgar.

Non obstat quod secunda societas fuerit facta super diverso officio, & ista potestatio fuerit facta absentibus obligatis in prima. Quia iidem Damiani de Rubeis, qui erant principales, & ad quos punctæ pervenerant, erant etiam obligati in prima, & sufficit quod ista potestatio fuerit facta in quietatione ipsis facta, & in actu acceptationis secundæ societatis, etiam quod obligati in prima non essent præsentis, cum in hoc pendeat à sola voluntate reservantis, qui noluit acceptare secundam nisi cum præservatione iurium sibi competentium ex prima, donec sibi fuisset satisfactum de secunda; & aliter cogi non poterat, præsertim quod in aliquo non legebatur obligatus in prima, quod cum præservatio non tribuat jus de novo, sed solum conservet antiquum, leg. si quis, ita legaverit, cum ibi not. ff. de leg. 1. Dec. cons. 516. num. 19. Aym. cons. 29. num. 8.

Et ex his fuit resolutum pro executione mandati ad favorem Damiani cessionarii, qui succedit in locum cedentis, l. emptor, cum ibi not. C. de heredit. vel alt. vendit. Etiam quoad executionem cameralis obligationis. Paris. cons. 108. n. 89. & seq. lib. 3. Gall. de oblig. camer. part. 2. quest. 2. in princ. & in tit. de per. on. per. execut. n. 1. & tenuit Rota coram bon. mem. Gypso, 4. Junij 1597. in una Romana terrarum.

R.P.D. Pamphilio, Romana census, Veneris
29. Decembris 1591.

SUMMARI A.

- 1 Fideicommissum conditionale expirat purificata conditione.
- 2 Fideicommissi exceptionem opponere nec potest, qui in illa non est expressè vocatus.
- 3 Nepotes non veniunt appellatione filiorum, quando dispositio sortita fuit effectum in filiis.
- 4 Census ratificat, qui promittit illum extinguere.
- 5 Impositio census facta super bonis suffectis fideicommissis cum cons. usu vocat ad fideicommissum et alit.
- 6 Solemnitates statutaria adhibita in contractu minorum, supplem defectum minoris ætatis.

- 7 *Litem suscipiens vigore instrumenti venditionis venditionem dicitur ratificare.*
- 8 *Clausula quam, & quas, & c. vigore censetur ab initio deductum omne jus.*

DECISIO CCCCXVII.

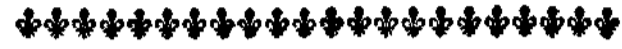
Fuit resolutum Dominas Hieronymam, & Victoriam de Naris immittendas esse in possessionem domus de qua agitur ex Salviano interdicto, non obstante fideicommissio q. Francisci Blondi; Quia cum illud fuerit iaductum ex prohibitione alienationis facta Paulo cum devolutione in eventum contraventionis ad favorem suorum filiorum, si extiterint, juxta l. filius §. D'vi, ff. de l. l. eto, §. Fratre, ff. de l. 2. cum vulgaribus §. & conditio fuerit purificata, quia cum filij Pauli extiterunt, fideicommissum expiravit in eorum persona, ex facto, §. si quis autem, ff. ad Trebell & non potest hodie Gloria proneptis Francisci testatoris de eo opponere, §. quia ad illud non reperitur expressè vocata, cum test. tor de ea non loquatur, ad not. per Joan. Andr. ad Specul. in 117. de test. §. 1. vers. occurrit, Soc. conf. 62. n. 7. lib. 3. nec minus tacitè, quia cum semel substitutio fuerit sortita effectum suum in filiis, non porrigitur ad nepotes, §. quia hoc casu filiorum appellatione non comprehenduntur, Bart. in l. libro rum, sub. n. 18. ff. de verb. sign. Soc. conf. 104. circa princ. lib. 2. Curt. Sen. conf. 45. n. 17. Becc. conf. 95. n. 5. & late alios referens Dominus meus Mantice, lib. 8. de conject. ult. volunt. tit. 8. n. 6.

4 *Neque obstare quod ut hæres filiorum Pauli possit de eo excipere, §. quia cum præfati filij in venditione domus sitæ in platea Campi Martij, facta Dominis de Naris promiserint dictos census extinguere, & domum à dictis annuis censibus liberare, & interim solvere fructus, & alias voluerint teneri ad omnia damna, & interesse, & sic videntur ratificasse hujusmodi census impositionem, l. Paulus, ff. rem rat. haber. non §. potest hodie D. Gloria eorum hæres impugnare illam impositionem, tanquam factam super bonis fideicommissis subjectis, quam approbarunt filij Pauli eorum actores ad fideicommissum vocati, vulgè. cum à matre. Cod. de reis vendicat. l. ex qua persona, ff. de reg. jur.*

6 *Nec refert quod venditio domus fuerit facta à filiis Pauli ori ab hæredibus cum beneficio legis, & inventarij, quia ex hoc non ideo minus tenentur, cum census essent extinguendi ex ipso pretio domus hæreditariæ ipsius Pauli, quod alias Domini eorum bon. mem. Babalo resolverunt fuisse ab ipsis emptoribus integrè persolutum, & à venditoribus convertendum esse in extinctionem præfatorum censuum. Ultra quod ex lectura instrumenti liquet ipsos quoque filios, & hæredes Pauli & eorum bona propria fuisse in forma Camere obligata pro observatione promissorum, cum decreto judicis, & aliis solemnitatibus ex forma statutorum requisitis, quæ §. suppleat defectum minoris ætatis, maxime cum præfati filij facti majores non solum intra quinquennium non reclamaverint, 7 l. fin. C. si major fact. quinimò §. litem motam pro parte dominorum de Gottifredis contra emptores vigore dicti instrumenti venditionis in se susceperint, & susceptam per multos annos prosecuti fuerint, quod non potuit fieri citra ratificationem contractus. l. Paulus, ff. rem rat. haber. Dec. conf. 262. n. 6.*

Et ex his cessat quod dicebatur Dominos de Naris egisse tanquam cessionarios Dominorum de Gottifredis vigore hypothecæ impositionis census, & non posse absque novo iudicio jvari obligatione filiorum Pauli. Quia ex præfatis apparet illam hypothecam sustineri stante ratificatione filiorum Pauli, qui erant

ad fideicommissum vocati, Ultra quod Commissio est generalis cum clausula, Quam, & quas, & c. §. cujus vigore censetur ab initio deductum omne jus, ut in simili casu aliàs fuit deductum in causa Romana quinquaginta millium, coram Illustrissimo Cardinale Aldobrandino.

R. P. D. Buratto, Romana de Panzanis, Mercurii, 8. Maii 1614.

SUMMARIA.

- 1 *Pater est usufructuarius adventitiorum filij.*
- 2 *Ex fructibus tamen tenetur filium alere.*
- 3 *Adventitia filiorum possunt vendi consentiente patre.*
- 4 *Fideiussor solvens potest reportare cessionem injuriam.*
- 5 *Dominus census non potest agere pro extinctione census, etiam quod debitor sit decolatus.*
- 6 *Cessionario obstat omnis exceptio, quæ obstat cedenti.*

DECISIO CCCCXVIII.

Resolutum fuit pro anterioritate Tiberij cessionario Hannibalis Queni; non enim controvertuntur credita Hannibalis à Matthæo patre Tiberij pro relevatione indemnitate ipsius ratione duorum censuum scutorum mille quingentorum in sorte, & duarum societatum officij scutorum quadringentorum quinquaginta sub recognitione bonæ fidei dicti Matthæi, quæ apparent anteriora creditis Cavalcantini, & Bonanni scutorum mille octingentorum, sub die 29. Septembris 1602.

Neque controvertitur cessio facta per Hannibalem ad favorem Tiberij, 21. Maij 1617. in venditione Viridarij, & Palatij ad Thermas facta dicto Hannibali pro scutis octo millibus in diminutionem pretij, quod Viridarium, & palatium spectabant ad Tiberium tanquam electa pro dote materna vigore transactionis initæ inter ipsum, & alios creditores cum Matthæo, 13. Septembris 1605.

Ex quibus sequebatur ipsum uti cessionarium, qui cedentem repræsentabat, habere intensionem fundatam contra Cavalcantinum, & Bonannum, qui bona pro eorum credito electa prioribus, & potioribus restituere promiserunt.

Non obstat quod fructus dicti viridarij, & palatij spectarent ad creditores Matthæi, §. qui dum vivebat erat illorum usufructuarius, tam de jure, l. 1. C. de bon. mater, quam vigore concordie Quia sunt prius tam de jure, juxta leg. fin. §. ipsum autem. C. de bon. qua liber. quam ex eadem concordia deducenda §. alimenta Tiberij, & sororis, quæ verisimiliter possunt fructus dictorum bonorum excedere. Et bona §. prædicta in quibus pater habet usumfructum potuerunt vendi patre consentiente, Gloss. in d. leg. fin. §. filiis autem, in verb. voluntate, C. de bon. qua liber. ubi Cyn. vers. tertio potest dari, Bald. n. 1. vers. si autem filius, Ang. n. 3. Caltr. num. 5. Salicet. num. 25. & probat text. ibi à contrario sensu.

Neque dici potest Tiberium satisfecisse propriæ obligationi de anno 1609 ad favorem Queni factæ, ideoque non potuisse cessionem reportare. Quia cum utilitas negotij pro quo se obligavit, pervenerit ad patrem §. potuit cessionem tanquam in effectu fideiussor reportare, juxta Gloss. communiter receptam in auth. de fideiuss. in princ. in verb. fideiussorem, vers. nem quid si principaliter.

Respectu autem veræ sortis censuum solvitur à Tiberio.

berio mediante excomputatione pretij facta Hannibali emptori viridarij & domus, ut illos in se accolleret, dicebant Domini agi non posse, quia ꝛ nec Hannibal agere de jure potuisset pro extinctione censuum, quamvis debitor esset decoctus, ut fuit resolutum in Romana census, 27. Januarij 1603. coram Reverendissimo Domino meo Damasceno.

Quia verò opponeretur Hannibalem in instrumento concordiaꝝ elegisse pro suis creditis creditum quoddam Matthæi cum D. Marchione de Maximis, quo casu sicuti non licuisset Hannibali agere contra posteriores, cum (prout ex forma ejusdem transactionis) docere deberet creditum esse verum, vel exigibile, ita nec Tiberius ejus cessionarius, ꝛ cui obstat exceptio, quæ obstat cedenti, ad l. in omnibus, §. non debet ff. de reg. jur. cum vulgaribus.

Ex aduerso autem dicebatur electionem fuisse pro aliis creditis, idè Domini reseruarunt hoc particulariter videndum.

R.P. D. Buratto, Farfensis Pecuniaria, Lunæ 27. Junij 1622.

SUMMARIA.

- 1 Dominus census respectu sortis non dicitur verè creditor.
- 2 Fructus ex censu exincta non debentur.
- 3 Confidejssor solvens non repetit à fidejssore, absque jurium cessione.
- 4 Maxime quando fidejssio fuit facta ex causa non onerosa, sed ex mera liberalitate.
- 5 Correi dicuntur qui se obligant principaliter, & insolidum.
- 6 Correat non repetit à correat sine jurium cessione, quando solvit ex causa lucrativa.
- 7 Solvens pro alio repetit actione negotiorum gestorum.
- 8 Intellige quando solvens liberavit debitorem, secus autem si seipsam.
- 9 Cohares si totum solvat ex causa hereditaria, non repetit à coharedibus, quando hereditas est solvendo. Secus si hereditas non sit solvendo, ut n. 11 ubi de ratione.
- 10 Confidejssor solvens integrum debitum non potest petere cessionem contra confidejssores, quando non se obligarunt contemplatione mutui periculi.

DECISIO CCCCXIX.

Imposito per quinque particulares personas communitatis, & earum quamlibet insolidum annuo censu scutorum quinquagintaquatuor super quinque fundis distinctis, ad quamlibet respectivè spectantibus, & vendito Andreæ, & Martio pretio scutorum sexcentorum per dictos impositores percepto, & deinde soluto Communitati pro necessitate anno-næ, quæ recognovit bonam fidem, & promisit dictis impositoribus indemnitate in forma. Josephus unus ex dictis quinque de propriis pecuniis extinxit censum, solutis fructibus antè decursis. Dubitatum fuit an ipse agere posset contra hæredes unius ex quinque, videlicet Stephani, quia cum Communitate, & duobus aliis concordavit, & pro qua rata in casu & ad effectum de quo agitur. Et negativè fuit resolutum.

Nam aut vult agere ex cessione sibi facta per dominos census in actu illius extinctionis, & nõ potest, tum ꝛ quia respectu veræ sortis ipsi non erant, nec poterant dici creditores, nec poterant illam ab aliquo ex dictis venditoribus invitis consequi. Gabr. conf. 191.

num. 8. lib. 2. Surd. dec. 204. num. 9. & fuit dictum in Turtina censuum. 3. Decembris præteriti, coram me, tum quia dicta cessione non fuit facta translativè, sed extinctivè, ut ex lectura instrumentorum, & idè resolutum fuit quod ꝛ post dictam extinctionem fructus non fuerunt debiti dicto Josepho, ut in decisione coram R. P. D. Pamphilio, 25. Maii 1618. & in istis terminis Rota in Romana census, 6. Febr. 1615. coram Reverend. P. D. Manzanedo, & in alia Romana rescissionis, 18. Maii 1616. quæ sunt impressa post tract. Modern. Perusini. de censib. 182. & 183. & idem Modern. in d. tract. part. 2. cap. 2. q. 2. art. 5. n. 14. 15.

Immo quod nec etiam potuerit reportare dictam cessionem, etsi fuisset debitor veræ sortis, Doctor. in l. ex toto, §. 1. ff. de legat. 1. Surd. d. dec. 204. in fin.

Aur verò vult agere sine cessione, & tunc non potest, sive dicatur dictos quinque fuisse ad invicem confidejssores, sive correat debendi. ꝛ Nam quod non uti fidejssores, probat text. in l. uti fidejssor, ff. de fidejss. & tradum Franc. decis. 55. in princ. Caball. conf. decis. 1. §. n. 3. & 4. lib. 1.

Quod ꝛ procedit sine difficultate quando fidejsserunt, & se obligaverunt ex causa non onerosa, & ex mera liberalitate, quia si unus solvit, non repetit ab alio, ut per text. in l. in lege Falcid. ff. ad l. Falc. Bart. in l. reos, in princ. n. 3. ff. de duobus reis, Castr. in l. si ex toto, §. 1. n. 4. de leg. 1. & ibi Alex. n. 7. & Rip. n. 10. Afflict. decis. 309. in fin. Surd. decis. 108. n. 6. & 7. juncto n. 20. prout isti se obligarunt ex mera liberalitate, quia negotium annonæ pro quo censum imposuerunt ad eos nihil pertinebat, sive curam, sive utilitatem respiciamus, & causa dicitur lucrativa respectu communitatis pro qua se obligarunt. Castr. & Alex. in d. l. si ex toto, §. 1. Surd. d. decis. 308. in fin. Caball. d. conf. 138. n. 10.

Sive etiam considerentur uti correat debendi ꝛ quia obligaverunt se principaliter, & insolidum, ad not. in l. reos, §. cum tabulis, & per Bart. & alios in l. 2. in princ. ff. de duobus reis. Quia ꝛ unus solvens totum non repetit ab aliis ut in l. reus, nor. Bart. in 2. quest. ff. de duobus reis, & ibi late Ronchegall. in 2. quest. num. 40. 41. & 42. qui numeris sequentibus ponit plures limitationes, huic tamen casui non applicabiles: & licet n. 47. vers. consequitur itaque, videatur reprobare distinctionem causæ lucrativæ & onerosæ, & tenere opinionem quod quando plures ex eadem causa idem promittunt, dicantur facere, ut onus ex æquo ferri debeat, alias non promissuri, & subesse æquitatem pro solvente totum, tamen plures refert in contrarium, & esse receptam ab omnibus sententiam, & Doctores communi consensu contrarium intelligere, & subdit non esse facile ab intellectu communiter recepto recedere quia is qui non solvit, nullum consequutus fuit emolumentum, nec dicitur locupletari cum alterius jactura, & n. 48. replicat dictam distinctionem causæ lucrativæ, & onerosæ esse communem, & eam late comprobat d. num. 48. & n. 50. subdit ab ea in judicando non esse recedendum.

Nec ꝛ potest agere actione negotiorum gestorum juxta l. solvendo. ubi Doctor ff. de negot. gest. Caball. d. conf. 138. num. 11. & 12. Quia procedit quando solvens liberavit alium, ꝛ & non seipsum: hic autem Josephus liberavit principaliter seipsum, & prædium suum censuatum, & sic gessit negotium suum, licet in consequentiam aliorum, & causa non erat onerosa, Castr. in d. l. si ex toto, n. 4. & ibi Alex. n. 7. ubi exemplificat in uno ꝛ ex hæredibus solvente totum ex causa hereditaria, quando hereditas est solvendo; quia tunc causa dicitur lucrativa, & onerosa. Ronchegall. in d. l. reos, d. n. 48. vers. Alex. præterea Surd. d. dec. 308. n. 10. circa med. Salic. post. Jacob. de Aren. & Cyn. in fin. d. l. cum alter, n. 4. vers. altera est ratio.

Negotium autem fuit utiliter gestum pro communitate, cum in pretio non fuerit versus in emptione in grani, & illius necessitate, & utilitate, ut fuit resolutum coram eisdem Dominis Pamphilio 30. Junii 1617. quæ etiam recognovit bonam fidem, & fuit per sententiam Rotali in condemnata ad restituendam dicto Josepho veram sortem dicti census, & in gradu appellationis coram eodem D. Pamphilio fuerunt factæ duæ solutiones pro confirmatione dictæ sententiæ.

Nec obstat resolutio facta coram dicto D. Pamphilio die 30. Junii 1617. ad favorem dicti Josephi contra duos alios ex dictis coobligatis: tum quia est fundamenta in cessione, quæ non fuit facta, sed extinctus census, ut supra, ut fuit deinde resolutum in alia decisione del 1618. de qua supra; tum etiam quia impositio census, & obligatio dictorum quinque non videtur facta mutui periculi contemplatione, sed sub recognitione, & promissione relevationis indemnitate dictæ communicatis, quæ erat solvendo. Addebatur etiam transactio inita inter dictum Josephum, & communitatem de anno 1619. quæ licet sit facta cum pluribus clausulis præservativis jurium contra coobligatos, & omnes alios, & cum clausula, & non aliis, aliter, &c. tamen videtur impedire cessionem, jurium, de qua possunt opponere alij coobligati, quod non posset facere Josephus contra dictam Communitatem, quæ in amplissima forma fuit liberata, & idcirco obiter exceptio cedendarum, ex vulgaribus.

Respectu tamen fructuum ante extinctionem census decursum, & per Josephum solutorum, cessio videtur foret suffragari posse, dempta tamen rata ipsius Josephi.

Verum quia post resolutiones factas coram dicto D. Manzanedo ad favorem Josephi super confirmatione dictæ sententiæ Rotalis fuit dubitatum de nulitate recognitionis bonæ fidei, tanquam factæ sine solemnitatibus constitutionum summorum Pontificum ad favorem Communitatis editarum, & causa pluries proposita non fuit capta resolutio, ideo non subsistente dicta recognitione bonæ fidei, posset oriri difficultas, an dicti quinque remaneant obligati ex causa onerosa, sicuti et quando hæreditas non est solvendo, ut declarat Alex. in d.l. si ex toto, §. 1. Ronchegall. & Surd. ubi supra, Alber. in d.l. cum alter, in fin. & ipi Odofred. & Salic. & quod tunc sit locus repetitioni pro rata, Idcirco super istis duobus ultimis petierunt iterum consili Domini mei, præsertim quia partes super his non informant.

Et ita decisum utraque parte informante, &c.

R.P.D. Buratto, Anconitana census, Lunæ 13.
Februarij 1623.

SUMMARIA.

- 1 Res empta nomine proprio ex pretio rei hereditaria non fit hereditaria.
- 2 Limit. quando res fuit empta directe, & immediate ex pecunia hereditaria, sive pretio rei hereditaria, tam à mala fidei, quam à bone fidei possessore.
Limit. 1. quando in venditione rei hereditaria fit pactum ut pretium reinvestiatur in aliare, n. 6.
- 3 Maxime quando res fuit empta à Tutore ex pecunia pupillari, vel ex re pupilli, & minoris.
- 4 Res communis in solidum vendi non potest.
- 5 Mala fides dicitur in alienante scienter rem restitutioni subjactam.
- 7 Res empta ex pecunia hereditaria, in casibus in quibus res illa efficitur hereditaria, id contingit ex quodam genere permutationis.

bus res illa efficitur hereditaria, id contingit ex quodam genere permutationis.

Pro censibus hereditariis competit repetitio hereditatis.

DECISIO CCCCXX.

Cum filij q. Petri prætenderent duos census de quibus: gigitur alios per dictum eorum patrem emptos à q. Antonio pretio in totum scutorum quatuor mille septingentorum quinquaginta unius, fuisse hæreditarios q. Hieronymi Archiepiscopi Theatini eorum patris, & consequenter ad eos spectasse, & spectare uti illius hæredes ex testamento; nec hæredibus Antonii suffragari extinctionem factam post obitum Petri, juxta decisiones in hac causa factas coram R.P.D. Ubaldo, quæ sunt in recentior. 492. & 535. part. 1.

Et cum fuerit resolutum dictum Petrum nomine ejus filiorum adivisse hæreditatem dicti Hieronymi, & repropósito eodem dubio propter discordiam Dominorum per duas vices non fuerit capta resolutio. Pro faciliiori causæ expeditione fuit concordatum dubium cum præsupposito, sine veri præjudicio, quod non constet de additione hæreditatis Archiepiscopi in vita dicti Petri nomine filiorum.

An dicti census emoti ex pretio possessionis venditæ sacræ domui Laurentianæ spectent ad filios dicti Petri, tanquam hæredes Hieronymi Archiepiscopi? Quo proposito Domini affirmativè resolverunt.

Præsuppositum enim fuit prædium Lumbrianum nuncupatum *il Palazzo*, fuisse commune inter dictos Petrum & Hieronymum fratres, prout firmatum fuit coram Illustrissimo Cardinale Sacrato, 16 Novembris 1616. & 14. April. 1617. dictumque prædium venditum fuisse per dictum Petrum sacræ domui Laurentianæ, & ex parte pretii quod fuit in totum scutorum novem millium quingentorum quadragintaseptem, emptos supradictos duos census.

Hinc inferebatur illos spectasse eisdem filiis Petri, uti hæredibus dicti Archiepiscopi, cum in ejus testamento etiam nascituros instituerit, & nati essent ante venditionem prædii, & emptionem dictorum censuum. Idem enim Petrus ex pretio dicti prædii receperat ab eadem sacra domo medietatem ad se spectantem, & de qua nunc non agitur, & in proprios usus converterat; alia verò medietas fuerat in dictis censibus erogata, & propterea licet regula sit quod res empta nomine proprio ex pretio rei hereditariæ etiam in universalibus non fit hereditaria, juxta l. sed & si lege, §. 1. ff. de petit. hered. cum similibus; tamen tamen dicebatur illam non procedere, quando res empta fuit directe, & immediate ex pecunia hereditaria, sive pretio rei hereditariæ, etiam in bonæ fidei possessore, & tantò minus in malæ fidei emptore, prout erat Petrus, juxta magistralem distinctionem Bart. in l. Imperator, §. fin. n. 2. vers. pro casu, ff. de leg. 2. quem sequitur ibi cum vers. si autem, Angel. inter consil. Crot. 418. n. 7. vers. sexto valde, Capr. cons. 88. n. 15. & 16. Ial. cons. 43. in fin. lib. 3. & fuit dictum in Romana seu Foroliviensi de Theodolis 15 Mart. 1602. coram bon. mem. Penia. Et præsertim tamen quando res empta fuit per tutorem ex pecunia, & re pupilli, vel minoris ad l. 3. C. arb. int l. 2. ff. quoad ex fact. tutor. not. Bartol. in d. §. fin. n. 2. Oldr. cons. 145. num. 7. Bald. in l. si ut proponis, num. 3. C. de rei vendic. Molin. de Primog. Hispan. lib. 4. c. 4. n. 35. vers. quæ jura, cum aliis per Barbol. in Rub. ff. solut. matr. p. 3. n. 84. & seqq.

De mala autem fide Petri satis constare videbatur ex ejus interessentia testamento Hieronymi, ut in co legitur, in quo instituti fuerunt ipsiusmet filij, tam masculi, quam fœminæ nascituri ipsi Petro usufructu relicto,

relictio, & per consequens ꝑ sciebat medietatem dicti prædij tanquam hæreditariam Hieronymi, & ad ejus filios spectantem vendere non posse, ad l. 1. C. de comm. rer. alien. prout ꝑ malam fidem arguunt in sciente se gravatam restituere, & alienante, Bartol. Angel. Capr. & alij supra allegati, Ruin. conf. 59. n. 2. lib. 4. & conf. 97. in fin. lib. 5. Menoch. conf. 213. n. 7. lib. 3.

Quod autem dicti census fuerint immediatè, & directè empti ex pecunia hæreditaria vel pretio hæreditario, deducebatur, quia in eodem actu solutionis illius fuerunt empti dicti census, & illorum pretium, absque eo quod pervenerit ad manus Petri, fuit petentes factæ domus Lauretanæ solutum dicto Antonio venditori censuum. Secundò ꝑ quia d. l. sed & si l. 5. n. 7. ne petit hered. non procedit quando constat inter partes conventum fuisse quod pretium in alia re deberet reinvestiri, prout videbatur Dominis constare in hoc casu verbis expressis venditionis dicti prædij & ex pacto convento de emendis ex pretio tot censibus; tunc enim partes rem emptam in locum alterius subrogare voluisse videntur Tiraq. de retr. lign. §. 32. gloss. unic. n. 23. & 24. Molin. de Primog. lib. 4. cap. 28. & 32. Burd. dec. 306. n. 12. late Caldas de Emphyteus. lib. 19. n. 14. & suis dictum in Perusina pecuniaria. 14. Adij 1614. coram Reverendissimo Decano, & in Romana spoliis de Florentis, 10. Januar. anni præscripti, coram R. P. D. Cavalerio.

Et sic ꝑ dicti census ex quodam genere permutatio- nis constituti videntur ad favorem filiorum Petri, ut in simili inquit l. C. in d. l. sed & si lege, §. consuet. ff. de petit. hered. & tanquam permutati dicuntur hæreditarij, Bart. in repet. d. §. fin. num. 2. vers. primo casu, quem sequuntur Doctores supra relati, Bald. conf. 112. n. 5. lib. 1. Angel. inter dicta conf. Crot. 418. n. 6. vers. tertio acco- dit, lib. 3. lal. conf. 231. in princ. lib. 2. Soc. Jun. conf. 28. n. 5. & 9. lib. 2. Crav. conf. 973. n. 4. & seq. Alba confil. 97. n. 20. & seq. late Tiraq. de retract. lignag. d. §. 32. gl. unic. n. 26. & seqq. Pialet. conf. 109. n. 23 & conf. 151. in fin. Bursat. conf. 173. n. 16 lib. 2. & conf. 198. num. 18. lib. 3. Menoch. conf. 70. n. 4. lib. 1. & d. conf. 213. n. 15. & 16. lib. 3. Sim. de Prat. de interpret. ult. volunt. lib. 3. dubit. §. solus. i. fol. 345. n. 4.

Nec dubitarunt Domini quin pro dictis censibus competat petitio hæreditatis, firmato quod sint hæreditarij, cum detur etiam pro consecutione rei singula- ris, quamvis minimæ, dummodo sit de corporibus hæreditariis, juxta text. in l. regulariter cum l. seq. ff. de petit. hered. Alex. conf. 49. n. 6. lib. 3. & conf. 124. n. 10. lib. 4.

Et ita decisum utraque parte informante.

R. P. D. Buratto Anconitana censuum, Lunæ 29. Aprilis 1624.

SUMMARI A.

- 1 Pretium succedit loco rei in universalibus.
- 2 Res emptæ ex pecunia; vel pretio rei hæreditariæ, sit hæreditaria.
- 3 Intellige si copulativè concurrant quod res ematur nomine hæreditatis, & quod pecunia qua solvitur sit hæreditaria.
Lim. in subsidium, n. 16, & 17.
- 4 Res emptæ à possessore hæreditatis nomine proprio ex pretio rei hæreditariæ, non efficitur hæreditaria, & n. 5. & 14.
- 5 Etiam si emens sit in mala fide.
- 6 Res emptæ ex pretio rei pupillaris nomine proprio ementis, non efficitur pupillaris, & n. 15.
Lim. in subsidium, n. 15.
Decis. Rotæ Rom. pro Tra&. de Cens.

- 8 Res emptæ ex pretio alterius, videtur quodammodo permutatio subrogata in locum rei venditæ.
- 9 Intellige si expressè, vel saltem tacitè fuit cogitatum de hac subrogatione & permutatione.
- 10 Res emptæ ex pecunia dotali nomine proprio ementis non efficitur dotalis, nisi concurrat expressa voluntas mulieris, & n. 15.
Lim. in subsidium, n. 16.
- 11 Res aliqua hypothecari non potest.
- 12 Pecunia debita Titio statim acquiritur ac in ejus conspectu posita est.
- 13 Solutio facta meo creditori à tertio de meis pecuniis à me facta dicitur.

DECISIO CCCXXI.

Recesserunt Domini à decisio 13. Februarij 1623. & tenuerunt census de quibus agitur non fuisse effectos hæreditarios q. Hieronymi Archiepiscopi Thearini, nisi in subsidium, ut infra.

Nam ꝑ licet in judicio petitionis hæreditatis tanquam universale pretium succedat loco rei, l. sed & si l. §. 1. ff. de petit. hered. cum concordantibus, & post gl. ibi notant omnes, & ꝑ res emptæ ex pretio, vel pecunia hæreditatis fiat hæreditaria, leg. item veniunt, & ibi not. omnes, ff. eod. Menoch. conf. 213. n. 7. & 8.

Tamen ultra quod conclusio non videtur procedere nisi duobus copulativè concurrentibus, ꝑ nempe quod pretium, seu pecunia sit hæreditaria, & res emptæ nomine hæreditatis nam si nomine proprio sit emptæ sit ementis; Gloss. in d. l. item veniunt, post princ. in verb. sine dubio, & in l. sed & si lege, §. 1. & in l. final. §. final. de l. a. & ibi Bald. post Dyn. Riccard. & Andr. de Pisis, Imol. & Ang. in l. si deicommodum §. nunquam, vers. in gl. ff. de usur. Anchar. conf. 23. n. 4. Rim. Sen. conf. 251. n. 31. Ale. conf. 66. n. 20. lib. 2. & hanc esse communem contra Bar. relatis antiquis Ceph. conf. 645. n. 49. & seq. 56. & 57. qui dicit casum esse clarum, & manifestum, quando emptio fuit facta nomine proprio.

Cessat difficultas ꝑ duobus copulativè concurrentibus, quod nempe res sit emptæ nomine proprio, & non ex pecunia hæreditaria, sed ex pretio redactæ ex venditione rei hæreditariæ, facta nomine proprio ab hæreditatis possessore; tunc enim res ita nomine proprio ab illo emptæ non sit hæreditaria, est text. in verbis in d. l. sed & si lege, §. 1. ff. de petit. hered. ubi Odofred. Bart. qui remittit se ad dicta per eum in l. Imperator, §. fin. de leg. 2. Ang. Castr. in summ. Bar. in d. l. Imperator, §. fin. in princ. Ceph. in l. Labeo 14. n. 10. ff. de verbor. signif. Tiraq. in retract. lig. §. 32. gloss. 1. & unic. n. 15. Menoch. d. conf. 213. in princ. Surd. dec. 55. n. 6. & 7. & cum Bart. transire alios testatur Jal. conf. 36. col. fin. vers. secundò principaliter, lib. 3. & est text. in l. singularibus, inter quæ, & universalibus in hoc non reperitur constituta differentia, in l. qui vas, §. fin. ff. de furt. & ibi Bart. & in his terminis Ruin. conf. 97. n. 12. & 13. vol. 5. late Menoch. d. conf. 213. n. 67.

Quæ duo copulativè concurrere in casu nostro evidenter apparet, nã census prædicti fuerunt empti post obitum d. Hieronymi Archiepiscopi per Petrum ejus fratrem, non nomine hæreditatis, vel hæredum d. Hieronymi, sed proprio ipsius Petri, & pro se, & hæredibus, ut in instrumentis, quæ sunt etiam cum clausulis, ad habendum &c. constituti, & aliis dominij & possessionis translativis ad dicti Petri, & hæredum suorum favorem.

Et quidem non fuerunt empti ex pecuniis hæreditariis nec in hæreditate Hieronymi repertis, sed ex pretio prædij Lubriani, ut alias his Rota resolvit coram Cardin. Sacrato, communis inter dictos Hieronymum & Petrum fratres, quod prædium venditum

tuit à Petro nomine proprio Sanctæ Domine Laurentiæ, habita fide de pretio, ut de his constat ex instrumentis desuper confectis: nam venditio totius prædij facta fuit Sanctæ Domui, 1585. & solutiones de anno census ex pretio per officiales Sanctæ Domus exbur-lato, quæ nec etiam controvertuntur.

Nec obstat quod Petrus fuerit hæreditatis prædictæ malæ fidei possessor, dum post natiuitatem propriorū filiorum dicti Hieronymi ex testamento hæredum vendidit dictum prædium, & ex pretio emit dictos census, & propterea sit in electione hæredum vel pretium, vel rem petere.

Nam quidquid sit an istud procedat respectu Antonij venditoris, & impositoris censuum, non per hoc res empta nomine proprio, non ex pecunia hæreditaria sed ex pretio redacta ex rehæreditaria nomine proprio à possessore vendita sit hæreditaria, quia si emptio est facta, ut dicit Bart. in d. l. fin. §. fin. non directè, & immediatè, sed per circulum, ut est text. in d. l. item veniunt, §. fin. cuius verba refert etiam Menoch d. conf. 213. n. 64. & seq. Nec si aliqua constituitur differentia inter bonæ, vel malæ fidei possessorem, & scientem se gravatum hæreditatem restituere, ut ibi per Bart. in d. l. Imperator, §. fin. vers. si verò esset, & vers. secundo casu, & vers. aut sciebat, & ibi Imol. col. fin. vers. nam hoc videtur, Capr. conf. 88. n. 15. Ang. inter conf. Crot. 418. num. 7. vers. sexto, Sal. conf. 36. in fin. col. 3. Sim. de Præst. de inep. ut. volunt. lib. 5. solut. 1. num. 6. & 7. fol. mibi 245. ubi alios.

Minus obstat quod pecunia redacta ex venditione dicti prædij esset filiorum dicti Petri hæredum Hieronymi, & sic pupillaris, quia procedit eadem conclusio ut non fiat pupillaris quando res non est directè & immediatè empta ex pecunia pupilli, sed ex pretio rei pupillaris venditæ, l. Titium 48. §. altero, & ibi Bart. num. 1. ff. de admin. tutor. l. si patruus, C. comm. vir. judic. ubi post gloss. Bart. in princ. & num. 3. Bald. & Salic. sub num. 2. & ad terminos nostros exemplificat Bart. in d. l. Imperator, §. fin. num. 2. vers. simile in ea, Bald. num. 6. vers. non oportet gloss. post Ricciard. & Salic. in fin. in l. si ut proponis, in fin. C. de rei vendic. Paril. conf. 80. n. 10. & 11. vol. 1. Menoch. d. conf. 213. n. 66. Monter. dec. Aragon. 29. num. 49. Cæsar Manent. conf. 104. n. 10. & seq.

Ex quibus primum decisionis fundamentum sublatum remanet.

Quo verò ad secundum quod dicti census tanquam empti ex pretio dicti prædij communis inter dictos Hieronymum, & Petrum fuerint iure cuiusdam permutationis subrogati loco eiusdem prædij, & sic effecti hæreditarij, in l. sed & si l. §. consultis, Bart. in d. l. Imperator, §. fin. n. 2. vers. primo casu, cum allegatis in decisione.

Dicebant Domini non applicari, quia non solum aliqua conventio non præcessit dictæ permutationis inter Petrum venditorem, & officiales sanctæ Domus emptores, nec etiam cum dicto Antonio impostore & venditore censuum, sed nec dicti officiales, nec Antonius, quod appareat, scientiam aliquam habuerunt dictum prædium fuisse commune cum q. Hieronymo, nec de illius testamento, in quo instituti sunt hæredes filij dicti Petri, sine qua si scientia impossibile est cogitatum fuisse de huiusmodi subrogatione & permutatione, nec ipse Petrus expressit, immo proprio nomine pro se, & hæredibus ut supra contraxit, unde in simili nec res si empta ex pecunia dotali efficitur dotalis, non concurrente expressa voluntate mulieris, l. res qua, & ibi Gloss. & Doctor. ff. de iure dot. Tiraq. de retrat. lignag. §. 33. gl. off. unic. num. 16. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 4. num. 28. & in istis terminis

procedunt allegati in decisione. Inter partes autem solum conventum fuit de reinvestiendo pretium in aliis stabilibus, vel censibus idoneis arbitrio Petri, cum consensu Gubernatoris sanctæ Domus, qui non præsumitur aliud voluisse, nisi quod census, vel stabilia fierent Petri, cum expressè stipulatus fuerit investimentum debere esse obligatum, & hypothecatum pro securitate prædij venditi quod non successisset si census fuissent effecti hæreditarij Hieronymi, l. rem alienam, ff. de pign. alt. l. 2. §. 1. ff. de pign.

Nec facit quod pecuniæ non pervenerint ad manus Petri, sed per Gubernatorem Sanctæ Domus fuerint directè solutæ Antonio venditori censuum; nam cum essent debitæ Petro, statim in eius conspectu positæ fuerunt illi quæsitæ, l. pecuniam, ff. de solut. & solutio si dicitur facta per Petrum Antonio venditori censuum; officiales verò Sanctæ Domus solventes præbuerunt nudum factum, & ministerium, l. solutum, §. solutam, ff. de pign. alt. Rota in Romana anterioritatis, 12. Maij. 1680. coram Justo, qua est 134. n. 4. post tract. Modern. Perul. de censib. & verba instrumenti sunt clara quod Antonius habuit, & recepit ab emptore per manus Gubernatoris domus, quæ demonstrant Petrum solvisse, nudumque ministerium Gubernatorem præstitisse, iuxta conf. Bertran 102. n. 2. vol. 2. passim à Rota receptum, Seraph. dec. 1378. n. 1. & in Rom. pecuniaria, 14. Decembr. 1612. coram R. P. D. Pamphilio.

Verum quia in relationibus causarum Domini mandant videri, an dicti census saltem in subsidium sint effecti hæreditarij, ideo resolverunt affirmativè. Quamvis enim regulariter si res empta nomine proprio à possessore hæreditatis ex pecunia hæreditaria, multo magis ex pretio rei hæreditariæ venditæ, non efficiatur hæreditaria, d. l. sed & si l. §. 1. de pec. hered. ubi Bart. & alij ut supra allegati. Quod in omnibus rebus ex pecunia aliena comparatis procedit quod cum res empta nomine proprio ex pecunia dotali, vel pupillari non efficiatur dotalis, vel pupillaris, l. ex pecunia, C. de iur. dot. al. l. fin. C. de serv. pign. dat. manum. l. si patruus, & ibi Bart. Bald. & Salic. C. comm. vir. jud. Menoch. d. conf. 213. n. 66. Nihilominus si quando dotalis, datur ei subsidiaria ad rem emptam ex pecunia sua; viget enim eadem æquitatis ratio, quæ in permutatione, Castr. in l. mater n. 6. vers. postremò, C. de rei vendic. & ibi Cyn. in 7. quæst. num. 11. Sicut uxori datur actio ad rem emptam ex sua pecunia in subsidium, l. uxor marito, & ibi Gloss. Odofr. Alber. Bart. & Bald. ff. de donat. int. vir. & uxor. Bald. Sal. & Sicard. in l. si ut proponis, C. de rei vendic. Rom. in l. si vero, §. de vi. & num. 11. vers. fallit secundo, ff. sol. matr. Soc. conf. 124. col. 1. lib. 2. barbol. in rubr. ff. sol. matr. par. 3. n. 76. Mant. de tacit. lib. 11. tit. 27. n. 15. Et ad rem emptam ex pretio rei sua Paril. conf. 80. n. 29. lib. 1. Et si in specie quod res empta ex pretio rei hæreditariæ in subsidium efficiatur hæreditaria & peti possit ab hærede, quando nihil aliud remanet in bonis possessoris, qui rem hæreditariam vendidit, tradit Castr. in d. l. sed & si l. §. 1. n. 5. in lect. Avenionen. quo cum sentit Magon. dec. Florent. 9. n. 3.

Noluerunt tamen Domini absolute firmare nos versari in materia subsidiaria, licet pro parte filiorum Petri ex inventario bonorum hæreditariarum ab eorum tutrice confecto daretur magnus fumus, quod illorum pater decesserit non soluendo, sed hoc reservant particulariter videndum.

R.P.D. Vbaldo, Sancti Severini dotis, Mercurii 17. Martii 1621.

SUMMARIA.

- 1 Creditor non potest cogi invitus aliud pro alio recipere.
- 2 Clausula sine præjudicio legitima executionis, operatur ut iudex a quo discutere tantum possit exceptiones que opponuntur contra executionem.
- 3 Subrogatum censetur idem quod id in cuius locum fuit subrogatum.
- 4 Subrogatio regulariter non datur in particularibus.
- 5 Censur emptus ex pretio alterius census, non dicitur idem census, nisi constet de subrogatione.
- 6 Auth. hoc nisi, C. de solut. ut locum habeat que requirantur, remissive.
- 7 Hæres cum beneficio inventarii potest dare in solutum bonis.
- 8 Etiam creditori ex causa dotis.
Lim. 1. quando hereditas est solvendo, n. 10.
Etiam in casu restitutionis dotis, n. 11.
Lim. 2. quando repugnat voluntas testatoris, n. 13.
- 9 Hereditas in dubio præsumitur solvendo.
- 10 Hæres cum beneficio inventarii tenetur vendere bona hereditaria quando invenit emptorem sine obligatione de evictione.

DECISIO CCCCXXII.

POÛ relaxatum mandatum Rotale pro florenis duobus millibus sexcentis viginti quinque, juxta decisiones in causa factas, fuit per Signaturam commissa causa appellationis, sine præjudicio legitimæ executionis. Et novissime per Sanctissimum adversarium fuit supplicatum Sanctissimo, ex quo in hereditate non adfuit pecuniæ, quod si in subhastione bonorum non reperiretur justum illorum pretium, juxta verum valorem, cogereetur Sulpitia pro dictis Florenis duobus millibus sexcentis viginti quinque recipere tot bona in solutum, & Sanctissimus rescripsit ut eam cogereetur ad recipiendum prout juris fuerit. Unde dubitavi an pro dicta summa cogenda esset Sulpitia accipere bona in caso, & ad effectum de quo agitur.

Domini autem negative responderunt, quia jam fuit resolutum Sulpitiam esse creditricem dotis in pecunia, ut in decisionibus in hac causa factis, 26. Decemb. 1619. & 4. Maii præteriti, præterquam quoad illam partem bonorum in dotem datorum, quæ extabant, in qua sibi præjudicaverat acceptando decretum A. C. ut in alta decisione 1. Julii præteriti, & ideò ipsa habet intentionem fundatam in regula communi quod creditor non potest cogi aliud pro alio invitus accipere, l. 2. §. mutui datio, ff. si cert. pet. ubi Gloss. & Doctor. Surd. decis. 30. n. 9. & conf. 39. n. 4. lib. 3. fuit dictum in Romana discussionis seu dotis, 1. Februar. 1608. coram S. D. N. tunc Auditore.

Quæ autem ex adverso adducuntur contra justiciam mandati Rotalis, videbantur impertinentia, cum sit commissa causa sine præjudicio legitimæ executionis, ut dixi, & ideò discussio super justitia mandati pertinet ad iudicem ad quem, ad me autem tantum pertinet discutere exceptiones circa executionem, quæ est per commissionem reservata, ex allegatis per Modern. de Clausul. claus. 139. n. 5. & 9 p. 1.

Non obstat igitur primò, quod extent census empti ex pretio aliorum censuum, & à Sulpitia datorum in dotem, & sic eorum loco subrogari, unde videntur idem census, ad not per Caltr. conf. 164. n. 3. vers. sed Decis. Rota Rom. pro Tr. de Cens.

adducamus lib. 2. Quia talis subrogatio ex adverso negatur, & contrarium fuit firmatum in d. decisione 16. Decemb. Ultra quod subrogatio regulariter non intrat in particularibus, l. qui vni. §. ult. gloss. ff. de furt. ut per Tiraq. post alios in 11. de retr. lign. §. 32. gloss. 1. n. 10.

Nec obstat secundò, quod census in dotem dati essent suppositi fideicommissi, & ideò Sanctutius non teneatur præstare æstimationem, sed liberetur restituendo ipsam rem, ut in illa Parmensi Datis, coram R. P. D. Decano, qua est dec. 318. p. 1. in recens. Quia hoc procederet si extarent dicti census, prout extabat res vendita in casu illius decisionis: sed cum fuerint extincti, nec constet de subrogatione, ut dictum est, cessat motivum, accedente præsertim obligatione auctoris Sanctutii de restituendo dotem in pecunia, ut fuit in causa resolutum.

Tertiò non obstat auth. hoc nisi, C. de sol. Quia non verificantur requisita ad illam auth. quæ recenset Nat. conf. 344. n. 3. & seq. Rip. in l. 2. §. mutui datio, n. 15. ff. si cert. pet. Surd. dec. 30. n. 10. & sufficit allegare decisionem supra relatam coram S. D. N. in qua aliæ referuntur.

Quartò demùm non obstat quod Sanctutius sit hæres cum beneficio legis, & inventarii, & ideo possit dare in solutum bona, l. ult. §. & si præfatam, ubi Bart. Jas. & alij, C. de jur. delib. cum aliis per Surd. dec. 318. n. 1. & 3. ubi quod hoc procedit etiam si mus in creditore ex causa dotis.

Quia respondebatur in primis, non constare quod Sanctutius fecerit de illa inventarium, & descriptio quæ pro ipso fuit data in sum. num. 7. est relatio tantum executoris bonorum de quibus fuit per eum ad instantiam Sanctutij capta possessio.

Nec ei suffragatur inventarium à Sulpitia confectum, quia cum esset usufructuaria tantum, & ipse hæres, ut fuit resolutum dicta die 16. Decembr. 1619. & 4. Maii 1620. cessat fundamentum quod inventarium hæredis pro se substituto.

Et in omnem eventum dictum beneficium non suffragatur quando hereditas est solvendo, prout præsumitur alio non probato, Alex. & Jas. in l. ult. ff. si cert. pet. Seraph. dec. 1394. n. 5. Ideò hæres tali casu non potest cogere creditores ad accipiendum bona in solutum loco pecuniæ Castr. in l. fin. §. & si præfatam, n. 5. C. de jur. deliber. Phanuc. de inventar. part. 6. n. 2. & in tract. de inventar. novissime impresso. q. 142. n. 151. Rolan. eod. tract. quest. 156. num. 1. & 2. Franc. dec. 83. n. 5. plenè Surd. d. decis. 30. n. 41. & seq. & idem Surd. ibidem, n. 31.

Et in terminis restitutionis dotis Marot. conf. 13. n. 10. & seq.

Et nihilominus si id etiam Probaretur, hæres nihil aliud consequi posset quàm se eximere à promissione de evictione. Et bona vendere, si emptorem sine dicta promissione invenire posset. Bald. in d. §. & si præfatam n. 1. Phanuc. d. q. 242. Surt. dec. 318. n. 10.

Placebat etiam plerisque ex Dominis alia responsio quod objectum non procedat quando repugnat voluntas testatoris ordinantis ut debitori satisfiat in pecunia. Surd. inter tractat. de inventar. q. 274. n. 15. & seq. idem Surd. d. dec. 30. n. 15. vers. tertio, Castill. controvers. quotid. c. 24. n. 5. & seq. prout in hac causa fuit dictum de ordinatione testatori debuisse Sulpitiæ satisfieri in pecunia, ut in decisionibus 16. Decemb. 1619. & 4. Maii 1620. fuit latè deductum In quibus fuit etiam responsum ad illa verba, quod de bonis deberet satisfieri, quod non excludant satisfactionem in pecunia, quæ decisiones non debent hodie contraverti.

Et ita fuit decisum.

Illustrissimo Cardinale Lancelloto, Romana
census, Lunæ 1579.

SUMMAR A.

- 1 *Affertio impositoris census quod fundus est liber, & ad se pleno jure spectat, intelligitur in præjudicium census qui imponitur.*

DECISIO CCCCXXIII.

Fuit tentum non constare de mala impositione census super fornacibus, & hortis, ex eo quod prius similis census super illis ad favorem Fratrum S. Mariæ de populo impositus fuisset, & propterea non intrare secundam impositionem census super domo de qua agitur, quæ est censualis, in eventum malæ impositionis primi census super fornacibus, & hortis.

Nec obstare quod constituens censum super fornacibus, & hortis ad favorem D. Blaxii asseruit illos esse liberos, & ad se pleno jure spectare, & nihil factum fuisse in præjudicium secundi census. Quia tamen hujusmodi assertio non intelligitur simpliciter, & absolute, sed secundum quid, & limitatur ad præjudicium dicti secundi census, quod per primam impositionem non defuerunt esse capaces secundi census, & propterea Domini dixerunt dominum Blaxium pro verificatione illius conditionis, in eventum quod primus census esset malè impositus, oportere probare dictos fornaces, & hortos non fuisse capaces dicti census, ex qua incapacitate justificatur mala impositio primi census.

R. P. D. Mellino Romana societatis officii,
Mercurii 1. Februarii 1623.

SUMMARI A.

- 2 *Societas resolvitur in totum per receptionem partis sortis secundum aliquos.
Contrarium firmat Rota, n. 3.
Vel saltem non procedit quando ex conjecturis apparet de contraria mente contrahentium, n. 15.*
- 3 *Fructus exalti post finitam societatem sortem exeunant.*
- 4 *Societas est contractus bonæ fidei, & consensu perficitur.*
- 5 *Societas non potest dissolvi nisi concurrat consensus sociorum.*
- 6 *Et consensus tacitus sufficit.*
- 7 *Consensus in contrahenda societate præstus durare præsumitur, & n. 17.*
- 8 *Animi, & voluntatis mutatio non præsumitur.*
- 9 *Societatis natura est ut per restitutionem, vel interitum partis rei communicata, non dissolvatur in totum, sed duret in eo quod superest.*
- 10 *Societas contracta super duobus officiis, altero eorum alienato durat in illo quod superest pro ea rata cuius illud est capax.*
- 11 *Contractus ratione consensus, & stipulationis censentur indivisi.*
- 12 *Intellige quando stipulatio interponitur super re sui naturæ individua.*
- 13 *Individuum non potest dici illud quod eandem afferat utilitatem in parte respectu partis, quam afferat in toto respectu totius.*
- 14 *Stilus respiciens decisoria debet plene, & concludenter probari.*

16 *Census, restituta parte pretii, durat pro reliqua parte si talem appareat fuisse contrahentium voluntatem.*

18 *Consensus officialis an sit necessarius in dissolvenda societate.*

19 *Articulis quis respondere non tenetur, si non dentur medio juramento, vel si dentur à non procuratore, vel si sint irrelevantes.*

DECISIO CCCCXXIV.

Cum ad favorem D. Capitanei Joannis Vincioli fuisset inita societas officii scutorum sexcentorum sub obligatione, & recognitione bonæ fidei D. Prosperi, & post hæc secundum semestrem ipse Vinciolus recepisset ab eodem Prospero scuta centum cum declaratione quod in posterum societas pro residuo tantum scutorum quingentorum durare deberet, & à die talis receptionis fructus pro hujusmodi rata scutorum quingentorum per nonnullos annos exegisset, tandem prævia disdicta obtinuit per R. P. D. Sachetrum judicem ab A. C. deputatum, contra Prosperum relaxari mandatum executivum pro eorundem scutorum quingentorum restitutione, ad quorum computum effectualiter etiam recepit scuta ducenta quinquaginta. Cum autem Prosperus ab hujusmodi decreto, & mandati relatione appellasset, causa appellationis per signaturam commissa cum clausula, si quid exequendum de voto Rotæ dubium proposui, an mandatum hujusmodi esset exequendum, & pro qua summa.

Et Domini utraque parte informante pro residuo integræ summæ præfatæ scutorum quingentorum, uti justum, & relaxatum servatis servandis in vim publici instrumenti, & obligationis cameratis, executioni demandandum censuerunt.

Nec visum fuit obstare quod pro parte Prosperi prætenderetur tamen per receptionem dictorum scutorum centum ad computum fortis principalis societatem ipsam fuisse in totum resolutam, ut tradit Tib. Salust. in prax A. C. lib. 1. c. 17. n. 3. Pacif. de Salv. inspect. 4. c. 1. n. 76. Marches. de omnis. tom. 1. fol. 785. num. 3. & Hector Felic. de societ. c. 34. n. 44. Et tamen consequenter fructus præfatos postea per Vinciolum exactos in dictæ sortis residuum imputandos juxta tradita per Gabr. conf. 78. n. 1. & 3. lib. 1. conf. 63. n. 26. lib. 2. & magis in terminis Pacific. præalleg. n. 75. quia circumscriptis facti circumstantiis, domini dixerunt negativam opinionem, quod nempe societas tamen per receptionem partis sortis principalis regulariter non censetur dissoluta in totum, esse de jure veriore, quam alias tenuit Rota in Romana societatis, 6. Martii 1597. coram b. m. Card. Blanchetto, ut refert Bocc. de societ. off. n. 180. & sequitur etiam ipse Bocc. ibid. & n. 176. & 187. & ex professo pluribus comprobat Turret. in conf. 88. n. 6. & infra usque ad n. 15. lib. 1. & latè etiam Modern. de societ. off. n. 302. 303. & seqq.

Præcipuum autem hujus opinionis fundamentum illud est, quia tamen contractus societatis est bonæ fidei, & consensu perficitur, § 1. Inst. de oblig. que ex contr. & ibi gl. in verb. societatis. l. 2. ff. de alt. oblig. & idè dissolvitur non potest nisi contrario ipsorum sociorum consensu à societate discedere volentium. l. verum, §. fin. ff. pro soc. licet tamen quoad hunc effectum sufficiat consensus etiam tacitus, l. societa. em. ff. cod. de. attamen debet de eo sufficienter constare, in dubio enim tamen consensus à principio societatis præstus adhuc perseverare censetur, cum tamen animi mutatio non præsumatur, l. cum hic status, & ibi Bart. & alii, de donat. int. vir. & uxor. Ric. Jun. conf. 9. n. 30. lib. 1. ut in proposito arguit Turret. d. conf. 84. n. 1. & seqq.

Nec

- Nec dici potest de hujusmodi tacito consensu satis constare ex ipsamet partis sortis principalis executione; ex hoc enim solo quod socius partem sortis exegerit, non bene inferitur quod ab eadē societate in totum voluerit recedere, quinimodō de natura societatis est quod per restitutionem, vel interitum partis rei comunicatæ societas in totum non dissolvatur, sed adhuc duret super eo quod superest, ut habetur in *l. verum, qua est 64. §. fin. & in l. id quod, in princ. ff. pro soc. & in specie Boccac. ubi supra, n. 166. Card. Seraph. dec. 543. n. 6. & Rota dec. 286. n. 3. p. 1. divers. Ad quod*
- 10 facit etiam alia conclusio, quod si societas contracta super duobus officiis, altero illorū alienato, adhuc durat pro rata, si illud quod superest non est capax in totum, ut tradit Boccac. de tract. de soc. off. n. 187. Azor. inst. moral. tom. 3. lib. 9. c. 16. in fin. Rot. d. dec. 288 in princ. & n. 3. p. 1. divers. & pluries fuit decisum, & signanter in Romana censu, 24. Ianuar. coram Ill. Cardin. Sacramento, & in Rom. societatis officij, 18. Ianuar. coram Ill. Carp. Mellino, & coram Card. Seraph. dec. 543. per totam, ubi id fuit firmatum, etiam quod societas fuerit in ra super unico tantū officio, cujus pars deinde fuerit vendita, ex quo clarē patet quod contractus iste non est de sui natura individuus, sed potest pro parte subsistere, & perdurare, etiam si pro parte fuerit dissolutus.
- 11 Nec quicquam facit quod videatur individuus ratione consensu, & stipulationis, *l. stipulationes non dividuntur, de verb. oblig. ut arguit Felicius de soc. d. c. 34. n. 44. subdens dispositionem text. in d. l. verum. §. fin. & in l. si id quod, ff. pro soc. esse intelligendam quando capitale forte, vel fortuna à societate remouetur, secus quando partium voluntate. Nam fuit responsum quod*
- 12 regula hujusmodi procedit quando stipulationes interponuntur super re de sui natura individua, secus quando res est dividua, prout hujusmodi societates officij, *l. 1. §. 1. & d. l. stipulationes non dividuntur, in princ. & ibi Soc. Jun. n. 181. Menoch. qui alios refert cons. 123. n. 16. & in puncto respondet Turret. toties alleg. consil. 84. num. 19.*
- Nec obstat Bald. in *l. 1. n. 8. & 14. & Salic. ibi n. 4. ff. pro soc. qui volunt quod si perimatur pars capitalis positi ab uno ex sociis, non teneatur socius ille iterato ponere, quia finita est societas. Respondetur enim id verum esse in illis societatibus in quibus percipitur parte capitalis alia pars quæ superest vel est inutilis, vel non reddit eandem utilitatem in parte, quam totum in toto, ut satis declarasse videtur ipsemet Bald. dum affert exemplū quando alter ex sociis posuit mille, alter verò operam, si enim illa mille diminuatur, qui operam posuit non potest eandem utilitatem recipere, quod secus accidit in istis officiorum societatibus, quod de quibus summa quæ remanet eandem affert utilitatem respectu partis, quam totum respectu totius, & consequenter cessat ratio deducta ex individuate, ut in terminis Rota coram Card. Seraph. d. decif. 343. n. 3. & decif. 288. n. 3. part. 1. divers. & decif. 125. num. 16. impress. per Modern. Perus. post tract. de censib. Et egregie etiam considerabat bon. m. Cardinalis Pamphilius, in quodam ejus voto in causa Romana societatis, 19. Ianuarij 1600*
- Et ex his patet vim aliquam fieri non posse in auctoritate Salust. & aliorum modernorum supra pro contraria opinione allatorum, cum ipsi nulla lege, aut alia ratione nitantur quam individuitatis, quam ex præmissis apparet non applicari.
- Nec fuit habita in consideratione asserta notariorum fides, quia ultra quod non sumus in stilo respiciente ordinaria iudicij, sed decisoria, qui propterea debuisse fortiter, & concludenter probari, allata consuetudo non est uniformis; sæpius enim fuit iudicatum contrarium, videlicet per partis sortis receptionem
- Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

societatem non ceteri in totum dissolutam, & ita alter discussio articulo se alias pluries iudicade attestatus fuit R. P. D. meus Curatus, dum ipse Locumtenentis A. C. munere summa cum laude fungeretur, & cum hac etiam opinione transivisse signaturam rescribendo cum clausula executiva, sine præiudicio, proponente R. P. D. Cencio, 27. Septembris 1612.

Præterea dictum fuit, quod etiam si ita simpliciter & in abstracto contraria opinio dici posset verior. certum tamen est illam non procedere si quando ex conjecturis, vel facti circumstantiis apparet partes noluisse in totum à societate recedere, immò potius aperte voluisse illam quoad residuum adhuc perdurare, & multo minus ubi super hoc fuit emissa protestatio, & animus hujusmodi aperte declaratus, prout in præsentis casu factum fuit; totum enim hoc pender à veritatem illi contrahentium intentione discedendi à societate in totum, vel pro parte, etiam ex solis facti circumstantiis elicita. Bart. in *l. actione, in princ. in 2. membr. distinct. ff. pro soc. Bald. in d. l. verum, §. fin. ff. eod. tit. & in puncto fuit dictum in Romana societate, 1. Julij 1602. coram b. m. Card. Pamphilio, qua est dec. 55. impressa per Modern. post d. tract. de societ. & advertit etiam ipse Modern. eod. tit. n. 306. & ita etiam iudicatum fuisse refert Felicius de societ. d. c. 34. n. 44. & in terminis census dixit Rota in Romana anterioritatis, 12. Mart. 1600 coram Iusto, & tradit Modern. Perus. d. tract. de censib. q. 107. alias p. 3. c. 1. q. 3. art. 5. n. 4. & seqq.*

Nec etiam obstat visum fuit quod restitutio dictorum scutorum centum non fuerit facta ab officialibus, sed à Prospero, qui bonam fidem recognoverat; & quod inter ipsum, & Vericolum pariter fuerit emissa protestatio, & declaratio præfata absque ullo officialis consensu, qui tamen est omnino necessarius in societatis creatione, vel ejusdem renovatione, & quod consequenter illa ex vi ipsius novi consensus, qui non intervenit, sustineri non possit, juxta tradita per Felician. eod. num. 44. Quia fuit responsum eandem societatem, à principio contractam perdurare pro rata sortis non restituta, pro qua apparet nunquam fuisse auditam ideoque non fuisse necessarium novum consensum, ut existimavit Felic. ubi supra, sed sufficere voluntatem & consensum officialis, qui à principio si contraheui intervenit, & qui etiam postea durare præsumitur donec non apparet illum fuisse revocatum, ut post Castrac. de societ. cap. 55. num. 17. & magis in specie post Turret. d. cons. 84. num. 12. & Modern. Rom. d. tract. de societ. offic. n. 303. & in terminis census advertit, etiam Moder. Perus. d. part. 3. c. 1. q. 3. art. 5. num. 6.

Addebant etiam Domini quod vel societas dissolvi non potest absque officialis consensu, ut sentit Turret. d. cons. 84. n. 16. & ista de qua agitur nec etiam pro parte fuit dissoluta, unde multo minus agi poterat de præfata fructuum imputatione, vel talis consensus non est necessarius (quod videtur verius, stante conventionem quod didicta etiam uni tantum ex fidei iussoribus facta sufficiat, ex vulgato curiæ usu) & nulla potest assignari major ratio cur potius sine tali consensu & scientia officialis dissolvi possit in totum, quam pro parte.

Nullitas ex defectu intimationis sublata fuit per illius exhibitionem. Ea verò quæ deducebatur ex omissione responsionis ad articulos non placuit Domini; tum quia non fuerant dati ab ipsomet Prospero medio juramento, sed à quodā asserto procuratore, de cuius mandato non constat, & consequenter illis Vinciolus respondere non tenebatur, ex traditis per Surd. dec. 58. n. 19. cum etiam quia nihil aliud continebant, quam dictorum fructuum solutionem, & sic erat penitus irrelevantes, juxta superius deducta. Et ita fuit decisum

R. P. D. Pirovano Romana casalis turris Vergatæ, Lunæ 29. Januarij 1624.

SUMMARIA.

- 1 Censur distinguitur specie ab emphyteusi.
- 2 Contractus talis prasumitur, qualis à partibus nominatur.
- 3 Sit, hoc verbū est expressivum veritatis, & substantia.
- 4 A proprietate verborum non est recedendum.
- 5 Contractus est potius censendus censualis, quam emphyteuticus.
- 6 Censur esse non potest ubi dominium utile à directo separatur.
Contrarium firmatur n. 10.
- 7 Rei sue potest quilibet adicere pactum quod vult. Dummodo non sit contra substantiam contractus, ubi hoc declaratur.
- 8 Feudum non definit esse feudum, licet utrumque dominium transferatur.
- 9 Contractus natura contrahentiū pactis non mutatur.
- 11 Esse quid non dicitur nisi perpetuò duret.
- 12 Re. non potest esse emphyteutica nisi dominium utile illius proveniat à concedente.
- 13 Pactum caducitatis potest convenire etiam contra huius censur.

DECISIO CCCCXXV.

DUm quereretur, an esset recedendum à resolutis in hac causa sub die 20 Mart. 1623, placuit Dominis firmare donationem Petri continere contractum censualem, & non emphyteuticum, recedendo in hac parte à decisio, & de aliis reservando videre in separata positione.

Voluntas enim donantis relata ad censur patet ex verbis contextus ejusdem donationis, nam præmissa dispositiva donationis hujus casalis reservatur utile dominium ipsi donanti, & suis filiis, & nepotibus masculis usque in infinitum, cum responsione quinquaginta librarum ceræ novæ, deficientibus autem prædictis si contigerit supervivere Jo. Antonium filium Jannotti fratris germani donantis, seu filium illius, vel nepotem, aut pronepotem usque in infinitum per rectam lineam masculinam descendentem, & deinde subdantur formalia verba. Quod tunc & in dictis casibus, vel eorum altero præfatum casale sit censuale dictæ Ecclesiæ Beatæ Mariæ, & paulò infra qualitas ista repetita legitur respectu descendentiæ Antonij, quod in Vigilia Beatæ Mariæ virginis Assumptionis teneantur solvere, & respondere pro censu, & reditu dicti casalis viginti quinque florenos aureos, & in comminatione si cessaverint solvere per quinquennium sub eadem qualitate exprimitur, nempe si dictum censur, & reditum solvere cessaverint.

- Ex quibus duo inferuntur, nempe denominatio qualitatit censur, & qui specie ab emphyteusi distinguitur.
- 1 Soc. Sen conf. 167. n. 6. Card. Mant. de contract. lib. 22. tit. 3. num. 9. & pro tali haberi debet prout à partibus,
- 2 & denominatur, l. qui fundum, §. fundi, ff. de contract. empt. Alex. conf. 1. n. 4. lib. 1. Crav. conf. 20 n. 1. Bec. conf. 75. n. 9. lib. 1. Surd. conf. 243. n. 3. Card. Mant. de contract. lib. 22. tit. 8. n. 17. secundum verò est ipsa denominatio dispositivæ, non autem incidenter concepta,
- 3 ubi sit censuale, quæ & cum sit expressivæ veritatis substantiæ, & qualitatis contractus, Jac. in l. sciendum, n. 5. ff. de leg. Signor conf. 87. n. 10 non subiacet interpretationi, nedum quia & à proprietate non est recedendum, l. si alij, ff. de usufruct. Dec. conf. 32. vol. 1. n. 3. & con-

fi. 305. n. 1. Becc. latissimè comprobans. conf. 35. n. 9. sed nec etiam data possibilitate inferendi ad utrumque contractum, quia & in dubio magis ad naturam censur, quam emphyteutis verba sunt referenda Afflic. decis. 129. n. 4. Menoch. prasumpt. 106. n. 3. lib. 5. Card. Mant. de contr. lib. 22. tit. 5. n. 17.

Non obstat ratio separationis dominiorum, & recognitionis promissæ, ex quibus dicebatur censur esse non posse, sed emphyteuticam, gl. in c. constitutus, de religiof. domib. in verb. juxta Rotam, ubi Inn. Abb. Butr. Card. & Soc conf. 167. n. 6. vol. 2. admittens & impossibilitatem censur existente dominio directo penes alterum, & idem dicebatur probasse Clar. in §. emphyteutis, §. 1. Menoch. pras. 106. n. 1. lib. 3. & conf. 372. n. 10. Mant. de contract. lib. 22. tit. 3. n. 10.

Quia fuit responsur de voluntate Petri non esse dubitandum, & potestatem non deficere, cum verlatur in limine contractus, & in traditione rei propriæ & in qua potest opponi pactum substantiæ non contrarium, c. verum, de cond. n. p. l. C. de cond. instum Capic. dec. 115. n. 2. & decis. 196. in fin. Afflic. decis. 129. n. 8. in fin. Et prout dicitur de Domino transferente in feudatium utrumque dominium & quod licet videatur contra naturam feudi; non tamen in reliquis definit esse feudum. Dec. conf. 193. n. 4. Becc. conf. 101. n. 74. Nat. conf. 114. n. 6. Surd. conf. 243. n. 26. & 17. referens Bald. in l. quia, in fin. C. de jur. dot. dicentem quod & natura contractus pacto non mutatur. Et quamvis idem Surd. sub n. 29. distinguat substantia contractus ab accidentalibus, & naturalibus, admittendo quod pacta contra substantiam sustineri non possunt sequendo Gloss & Doctor. in l. pacta conventa, ff. de contr. empt. & alios ab eodem allegatos

Attamen & ex separatione dominiorum non subvertitur substantia censur, ita ut corruat, vel in alium contractum transeat, ut dicitur de pacto in donatione causa mortis, ut illa remaneat irrevocabilis, vel de commodato, vel precario, ut in primo transeat dominium, in secundo ad tempus determinatum duret, de quibus per Bart. in l. ubi ita donatur, ff. de donat. caus. mort. Abb. in c. fin. de Precar. & alios per Surd. d. conf. 243. n. 31. Vel in emphyteusi, ut non solvatur pensio, ut per Nat. conf. 114. n. 6. Quæ omnia tangunt substantiam contractus, sed alteratur tantummodo natura illius, ut scilicet e iam solvatur de re aliena, non autem de re propria, quam possidet, prout est de natura censur. Mant. de contract. lib. 22. tit. 7. num. 10. Menoch. d. p. 2. sumpt. 106. n. 2; in reliquis tamen remaneat substantia censur, scilicet transferendi rem censuatam ad hæredes quoscunq; & quod per cessationem responsionis, aut alienationem irrequisito Domino, non cadat à dominio rei censuatæ, qui sunt effectus ponderati per eundem Menoch. d. prasumpt. 106. num. 16. & Honded. conf. 81. n. 4. vol. 2.

Neque dicatur quod voluntas Petri sit restricta ad tempus, & personas, nempe ad ejus, & Antonij Francis germani descendentes, ubi, quod tunc, & in dictis casibus dictum casale sit censuale, ita ut finitis generationibus, prout evenit, remaneat primordialis natura contractus de emphyteusi, dum & esse non dicitur nisi perpetuò duret, l. insatillo, ubi Bart. ff. de her. instit. l. si fundus, l. quæsitum l. si chorus, §. his verbis, ff. de leg. 3.

Quia fuit dictum quod adhuc non cõsequitur, quod contractus sit emphyteuticus, quia in toto contextu instrumenti nullum est verbum quod & denotet emphyteutis naturam, aut quod dominium utile provenit à Monachis, ut ponderat Bart. in l. si aliquam rem, n. 9. ff. de acq. possess. interim non amittit propriam naturam transferendi bona censuata ad quoscunq; hæredes. Menoch. ead. prasumpt. 106. n. 18. & Hond. d. conf. 81. n. 5. vol. 2.

Non obstat pactum caducitatis per cessationem in-
tra quinquennium, quia, † & illud potest convenire
contractui census, Menoch. *ead. præsump.* 106 n. 17.
Honded. *d. conf.* 81 n. 19. Cardin. Mantic. *de contrail. lib.*
22. tit. 3. num. 10.

Demum non obstat legatum factum Catherinz in
testamento Petri, præstandum de fructibus casalis
controversi in casum deficientium suorum descendenti-
um, quod dicebatur fieri non posse absque consoli-
datione utilis cum directo prout Monachi jam tenen-
tur probare. Et ita fuit resolutum.

R. P. D. Pirovano, Romana census; Lunæ
29. Aprilis 1622.

SUMMARIA.

- 1 Obligationes in contractu celebrato per procurato-
rem radicanur tam activè, quam passivè in persona
constituentis, non procuratoris.
- 2 Procurator non obligatur ex contractu gesto procu-
ratorio nomine, nisi excedat fines mandati.
- 3 Maxime quando procurator expressè declarat velle
obligari tantum procuratorio nomine.
- 4 Procurator falso constitutus potest cogi ad restitu-
endum accepta procuratorio nomine, per conditionem
causa data, caus. non secuta.
- 5 Intellige si falsus procurator malo animo recepit.
- 6 Procurator sciens suum mandatum esse insufficientis,
vel esse expiratum, si aliquid illius vigore recipiat,
tenetur actione furtiva.
- 7 Conditio ob causam non oritur ex delicto, sed ex
contractu.
- 8 Solventi falso procuratori recipienti bona fide, quibus
remediis subveniatur.
- 9 Procurator remonet liberatus ex quietantia principa-
lis constituentis.
- 10 Procurator acquirens aliquid ex contractu gesto pro-
curatorio nomine, tenetur ad restitutionem.
- 11 Etiam in casu peremptionis.

DECISIO CCCCXXVI.

Angelus procurator constitutus ad constituen-
dum censum super bonis Marini, & illum ven-
dendum, vendidit Achilli, & pretium recepit. Exinde
detectum fuit mandatum esse falsum, & Achilles egit
contra Angelum ad vendicationem pretij soluti, sen-
tentiamque contra eundem reportavit, causa ad Ro-
tam per appellationem devoluta.

Censuerunt Domini sententiam A. C. fuisse infra-
mandam. Primò namque contra Angelum uti procu-
ratorem finito officio non dirigitur actio, quia obli-
gationes tam activæ, quam passivæ radicanur in per-
sona domini constituentis, non autem procuratoris.
Rim. jun. *conf.* 641 n. 15. vol. 6. *Surd. conf.* 19. num. 10.
Boër. *decis.* 273 n. 6. *Bero. conf.* 99 n. 1. vol. 1. affirmantes
nullam contrahere † obligationem, nisi fines mandati
excedat promittendo: unde cum contractus census se
conformet cum mandato, deficit totaliter obligatio
personæ procuratoris.

Neque obstat, quod Angelus promisit reportare
ratificationem, quam validam esse tenetur docere, &
quod Achilles secutus fuerit magis fidem procurator
ris, quam mandati, substantiando contractum in per-
sona procuratoris, non autem Domini. Quia ex facto
utrumque cessat, nam in promissione de rato obligavit
se nomine quo supra, secundum extinctionem clau-
sulæ cæteratæ per Notarios deputatos factam: supra

autem legitur obligatio facta expressè sub comme-
moratione officij procuratoris tantum. Similiter defi-
cit intentio Achillis sequendi hæc procuratoris,
quia conclusit substantiam contractus absque inter-
ventu procuratoris, neque de eo confidit, dum pen-
dente termino ad reportandam ratificationem voluit
pretium deponi in monte pietatis, & † nihilominus
ista intentio nec etiam sufficeret, quando procurator,
ut hic expressit, & declaravit, procuratorio tantum no-
mine se obligare, *Gabr. conf.* 71 n. 1. *lib.* 1. *Sylv. conj.* 8.
per sor. Ladere conf. 36 n. 2. & 8.

Secundò nec etiam contra eundem ad restitutionem
pretij † vigore similis obligationis agi potest condi-
tione causa data, causa non secuta, *l. si procuratori
falso, ff. de cond. cau. dat.* ubi *Bart. n.* 16. *Bald. in l. fal-
sus, n.* 14. *C. de furti cum allegat.* Quia si bene attendan-
tur verba *Bart.* & *Baldi* non inferunt expressè quod
contra procuratorem falsò constitutum experiatur per
conditionem causa data, pro vendicando pretio inde-
bite soluto, † sed cum distinctione loquuntur; nam si
falsus procurator malo animo recepit, vel quia sit fal-
satis consors, aut sciet mandatum esse insufficientis,
vel † extinctum, ex tunc tenetur conditione furtiva,
quia in ipso limine solutionis contractum est furtum,
& ex delicto † non oritur conditio ob causam, sed ex
contractibus. *l. si ff. de cond. ob caus. l. senatus. ff. de do-
nat. caus. mort.* si autem bona fide recepit, ut hic, ubi de
illa non dubitatur, tunc † quærentur qua actione subve-
niatur solventi contra procuratorem falsò constitu-
tum, *Bart. in d. l. si procuratori falso, n.* 16. dicit condi-
tione ob causam non ex eo quod fuerit furtum com-
missum, sed quia solutio fuit reconciliata consumptio-
ne, & seu etiam commixtione cum propriis pecuniis;
quod sufficit ut pecunia perire non possit, *l. si alieni
nummi, ubi Imol. in fin. ff. de solut.* *Bald. conf.* 25. *in n.*
lib. 3. Aliter dicit *Bald.* posse subveniri in *d. l. falsus pro-
curator, n.* 14. actione in factum subsidiaria, domino
non ratificante, vel rei venditione non extante.

Quartum modum addit *Ioan. Andr. in addit. ad
Specul. in tit. de oblig. & solut. in Rubr. vers. sed fuit eius
questio.* Actione nempe de dolo, vel in factum, contra
illum, qui persuasit illum esse procuratorem, quam ce-
dendo illi, qui solvit, liberatur. Verum hæc tria postre-
ma remedia solventi deservire non possunt, quia rati-
ficatio jam supervenit; pecuniæ autem non extant
amplius penes Angelum, nec etiam cessio potest sus-
fragari in aliquo propter inopiam auctoris falsitatis;
remanet tantummodò prima, quæ fuit *Bart.* ratione
commixtionis pecuniarum pretij census, quæ ex facto
tollitur. Nam pecuniæ receptæ per Angelum, scuta
scilicet sexcenta, fuerunt censuata in Monte pietatis
per Achillem, & de ejus consensu transmissæ ad
bancum S. Spiritus, & ab eo ad bancum illorum de
Donis pro illis transmittendis extra curiam, cum ex-
pressa mentione quod erant de pecuniis redactis ex
censu creato, & ex illis fuerunt transmissæ Marino, vel
ejus procuratori scuta ducenta, alia verò scuta ducenta
fuerunt soluta Vigilio, & per Vigilium Jacobo, qui
fuit unus ex quatuor obligatis, & cui poterat solvi di-
rectè, ut illi qui recognoverat bonam fidem: & cum
constet easdem esse pecunias, & de banco S. Spiritus
directè transmissæ ad principales, cessat suspicio com-
mixtionis, & † per solam illarum quietantiam, quæ
data fuit, remansit Angelus liberatus, *Alex. conf.* 90.
num. 3. *lib.* 3. *Afflic. decis.* 91. *num.* 3. *Tiraq. de res. act.
lignæ §. 1. gl. 18. n.* 83.

Non obstat quod † consignatio in banco S. Spiri-
tus sub nomine Angeli, & receptio sub eodem nomine
arguat mixturam in contractu, & per consequens
obligationem, nedum protestatione, *Gabr. conf.* 71. n. 5.
lib. 1. sed etiam † in casu peremptionis, *l. qui hominem.* 11

fidejussoribus, quia non versamur in simplici confessione, sed in reali, & effectuali calculo judiciali. Et in terminis quod t̄ confessio principalis, qui administravit, facta in calculatione rei frumentariæ ad civitatem pertinentis, noceat fidejussori, & absenti, tradit Ruin. *conf. 140. n. 10. vers. si ergo absenti. lib. 1.* Et alias confessio debitoris, t̄ quando est verisimilis, prout est ista ex præfatis, & aliis *Surd. conf. 55 n. 3. Rota dec 68. n. 9. part. 1. divers. & in Aquilana pecuniaria. 5. Decembris 1611 coram me, & decis 362 n. 8. part. 1. recentior.*

Non obstat, quod non constet libras duo mille seu scuta centum de quibus in dicto ordine Præfectorum annonæ, esse illas, quæ fuerunt acceptæ ad censum à Petro, Andrea, & Carolo, quia ex testibus datis in summa, n. 5, constat pecunias fuisse acceptas ad censum à dicto Petro, Andrea, Carolo & apud ipsummet emptorem depositatas, absente Carolo Monterota depositario annonæ, cui postea fuerunt consignatæ de ordine Præfectorum ab eodem Petro, Andrea, Carolo emptore, ut supra dictum est, & concordat summa, & in eadem causa pro usu annonæ.

Nec facit quod in Instrumento impositionis census dicantur pecuniæ solutæ Gentilino venditori census, t̄ quia non repugnat quod pecuniæ fuerint solutæ venditori, & de ejusdem voluntate fuerint causa depositi relictæ in manibus emptoris, ex *lase congestis in Romana nullitatis obligationis, 18. Junii 1617. Coram me.*

Demum non obstat quod in solidatione, de qua supra dicitur, depositarium remanere debitorem in lib. 1619, & propterea fidejussores non possint in plus teneri, vel conveniri. Quia illud debitum intelligendum est ultra capitale censuum, quod in manibus habere depositarius confessus est, quod patet cum postea solveret lib. 6000 pro extinctione unius ex dictis censibus, ut dictum est.

Et ita fuit decisum.

R. P. D. Bubalo, Romana census, seu Salviani Interdicti, 21. Maii 1590.

SUMMARIA.

- 1 Deposuit Hoc verbum prolatum in instrumento depositi importat actuale depositum.
- 2 Maxime si adsint verba in presentia mei notarii, & testium manualiter & in contanti.
- 3 Verò Hac particula adversativa repetit omnes qualitates casus præcedenti cui adversatur.
- 4 Depositum factum absente depositario qui se obliget ad restitutionem, est nullum.
- 5 Depositarius præsumitur præsens, quando Instrumentum depositi celebratur in eius domo.
- 6 Decretum à Judice interpositum habet præsumptionem veritatis.
- 7 Depositii veritas comprobatur ex præsumptionibus.
- 8 Et ex subsecutis.
- 9 Differens opponere exceptionem habet præsumptionem contra se, quod exceptio non sit vera.

DECISIO CCCXXVIII.

Fuit resolutum constare de solutione pretii domus emptæ per Dominum Paulum Narum à Dominis blondis tunc minoribus de anno 1558. pro pretio ducatorum septingentorum quinquaginta de Carolenis; nam quoad summam, videlicet scutorum centum decem & septem, & bajocchorum trium, non potest dubitari, quia Notarius asserit fuisse numerata ma-

nuarim, & in contanti. Quo verò ad residuum, apparet ex eodem instrumento fuisse depositatum penes Philippum de Senis Cameræ Apostolicæ clericum, executorem testamentarium q. Pauli blondi patris dictorum venditorum de mandato Dominarum Lucretiæ, & Gloriæ matris, & aviarum respectivè dictorum venditorum, quæ uti tutrices, & curatrices consensum præstiterunt in præsentia Judicis Capitolini, qui etiam decretum super omnibus imposuit. Nam verba illa Instrumenti; videlicet, Residuum verò d. pretii ducatorum sexcentorum tringinta sex præfatus Paulus Narus de mandato, & voluntate præfatarum Lucretiæ, & Gloriæ Hieronymi, & Raphaëlis t̄ deposuit penes R. P. D. Philippum de Senis, &c. importans verum, & actuale depositum in præsentia ipsius Notarii, quia nõ sunt verba confessionis partis sed sunt verba visus, & sensus ipsius Notarii, ut per Doctorem in *l. si ex cautione. ubi Bald in terminis, n. 4. C. de non numer. pecun. Socin. conf. 143 n. 1. lib. 1.* Quod eo maxime præcedit in casu de quo agitur, stantibus verbis Notarii præcedentibus, dum dicitur, t̄ quæ nunc manualiter, & in contanti præfati venditores, in præsentia mei Notarii, & testium infra scriptorum, &c. Atet. *g. actuum, n. 3. de adion. Cotn. conf. 61 n. 13. & seqq. lib. 3. Alex. conf. 279. n. 6. lib. 2. Nat. conf. 161 n. 15.* habuerunt & receperunt à d. Domino Paulo emptore ducatos centum decem, & septem, unde cum postea subdit, residuum verò, &c. illa verba manualiter, & in contanti censentur repetita in alia parte orationis, in qua asseruit, residuum verò deposuit, &c. t̄ Quia adversativa repetit omnes qualitates præcedentis casus cui adversatur, ut post Bald. in *l. omnes populi just. & iur. tradit Dec. con. 361 n. 3.*

Et quamvis verbum illud, deposuit, sit temporis præteriti, respicit tamen tempus præsens contractus, quod etiam arguunt verba sequentia ibi, cum pactis, & conditionibus inter dictas partes solenni stipulatione vallatis, videlicet quod dictum residuum depositatum exponatur, &c. nam si non fuisset reale depositum, utique non obligasset venditores ad infructandum census impositos super domo vendita, nec etiam se obligassent ad solutionem fructuum dictorum census, usque ad illorum extinctionem.

Nec obstat, quod dicitur de nullitate illius depositi, t̄ ex quo non constat D. Philippum de Senis depositarium fuisse præsentem, & se obligasse ad restitutionem depositi, ad tradita per Rol. *conf. 63. n. 33. lit. 2.* Primò t̄ quia contractus fuit celebratus in eius domo; secundo quia Juxta illuc accessit, interposuit suum decretum super omnibus, quod non interposuisset, t̄ nisi constitisset de vero, & actuali deposito: tertio quia dictus Philippus erat executor testamentarius, unde t̄ ex omnibus supradictis sit verisimile, quod depositum fuerit verum, & actuale, ut bene deducitur in voto R. P. D. mei Seraphini, dato dum hæc causa pendet coram bono mem. R. P. D. Frumentio.

Et ultra deducta in d. voto Domini considerabantur ex subsequentibus optimè probati veritatem hujus depositi. Quia cum Paulus Narus emptor conventus de anno 1558. ab hæredibus Lucæ de Juventibus, super solutione census ducatorum decem & octo, statim intimavit litem Dominis de Blondis, qui litem auctore eorum procuratore, & curatore respectivè, nec non etiam ipsis comparentibus in se susceperunt, cum protestatione quod in posterum non procedatur contra Narum ad exactionem census, attendita litis pendencia super illius nullitate; opponebatur enim census fuisse nullum, ut impositum super bonis fidei commisso subiectis, nec opposuerunt ab initio de solutione pretii domus, quod utique fecissent si pretium non fuisset solutum, nec verisimiliter sustinissent litem in Curia Capitolii, cum tot expensis, si poterant reculare

recusare distinctionem illius litis, ob non solutionem pretij domus præfatæ.

Non obstat quod postea de anno 1557. Dominus de Blondis commiserit causam super solutione residui dicti pretij. Quia dicta commissio fuit præsentæ post mortem.

R. P. D. Manzanedo, Sabinensis census, Veneris 26. Aprilis 1624.

SUMMARIA.

- 1 Bulla Pij V. super censibus, præferens dominum census in venditione prædij censuati, habet etiam locum in venditione facta per viam subhastationis.
- 2 Venditionis appellatione non venit datio in solutum à Judice facta.
- 3 Intellige de jure communi, secus in statuto loquente de venditione.

DECISIO CCCCXIX.

Lata sententia ab A. C. ad favorem illorum de Ghisleris, in qua fuit declaratum ipsos Censuarios vigore constitutionis Pij V. super censibus esse præferendos in venditione tenuræ nuncupatæ Capphanda Vecchia, restitutis tamen per eos scutis octingentis Bernardino cui fuerat d. tenuta adjudicata ratione crediti, quod habebat contra Franciortum communem debitorem. Causa fuit per viam appellationis à d. sententia ad Rotam devoluta, & cum esset mihi commissa, dubitavi, an præfata sententia esset confirmanda, vel infirmanda. Et Domini licet una tantum parte informante, alia verò sæpius citata informare recusante dixerunt sententiam esse confirmandam, cum de illius validitate constet ex revolutione processus fabricati.

Nec de justitia visum fuit Dominis posse dubitari, stante clara dispositione dictæ Bullæ Pij V. præferentis censuariam in venditione rei censuatæ omnibus emere volentibus. Quæ habet etiam locum in venditione facta, per viam subhastationis, cum factum à Judice reputetur factum à parte, juxta text. in l. si ob causam, C. de evict. & in his terminis est dec. fel. record. Gregorij XV. 193. num. 1. & 3. quem refert Cenc. in tract. de censib. part. 2. cap. 2. quest. 1. art. 4. num. 23. Qui licet postea num. 29 de hoc dubitet, ex Doctoribus per eum relatis, volentibus & dationem in solutum factam à Judice uti necessariam non dici venditionem, & inter alios allegat Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloss. 14. num. 8. & 9. tamen ut idemmet Tiraq. declarat num. 18. & id habet locum de jure communi, secus autem quando adest aliquod statutum, vel prohibitio loquens de venditione, quia tunc habet locum etiam in datione in solutum, ex quo per eam devenitur ad alienationem.

Et cessat omnis difficultas in casu nostro, ex quo Bernardinus non habuit in solutum dictam tenuram, sed illa sibi remansit uti majori oblato, quamvis in exbursement pretij voluerit quod excomputaretur suum creditum; unde firma manet dispositio Bullæ volentis, quod censuarius præferatur.

Non obstat quod Bernardino, uti etiam ipsi censuario, & antiquiori competeret istud jus prælationis, quia non constat de anterioritate dicti census super tenuta de qua agitur, prout constare deberet ad effectum acquirendi prælationem, quam dicta Bulla concessit. Et ita, &c.

R. P. D. Ubaldo, Romana nullitatis obligationis, Mercurii 28. Junii 1617.

SUMMARIA.

- 1 Onera matrimonij spectant ad uxorem, viro ad inopiam vergente.
- 2 Solemnitates statutarie non requiruntur in contractibus ex necessitate iniis.
- 3 Testis unicus non probat.
- 4 Pecunia dicitur soluta, etiam si illam solvens reposuerit, si non probetur præcedens conventio.

DECISIO CCCXXX.

Domini dixerunt, sententiam Rotalem esse confirmandam, quia de ejus validitate non poterat dubitari, cum concurrerent omnia requisita, de quibus per Caputaq. decis. 260. part. 2.

Quo verò ad justitiam, de illa constat ex decisione in hac causa facta 28. Februarii 1611. coram Reverendissimo Atrebatensi, in qua optimè fuit ostensum obligationem Dominæ Hieronymæ in duobus instrumentis societatum officiorum celebratis die 7. Junij 1557. fuisse validam, cum in iis intervenerit decretum judicis, & fuerit datus curator in defectum proximiorum, quos ipsa asseruit non habere juxta formam Statuti V. bis lib. 1. cap. 1. 1. Et fuit in eadem decisione latè responsum ad omnes objectiones in contrarium factas, tam respectu solemnitatum, quam cause, quæ falsa prætendebatur, cum fuerit ostensum non probari istos defectus ex depositionibus testium tunc inductorum, ex rationibus, & auctoritatibus ibi allegatis, quos reassumunt informantes pro Domino Marcello, quæ Dominis & hodie placuerunt.

Quibus etiam addebatur ex abundantia, quod cum societates fuerint contractæ pro necessitatibus domus, & quarum onus marito ad inopiam vergente spectabat ad Hieronymam uxorem, Bart. in l. si cum uxore, §. si autem. n. 6. ff. sol. matr. Surd. qui alios adducit, de aliment. tit. 1. quest. 35. n. 3. & seqq. & bene firmatur in dicta decisione Reverendissimi Atrebatensis, in fin. & nulla videbatur requiri solemnitas, juxta cons. Rom. 595. licet de obligatione minoris, quod valeat sine solemnitatibus, quando est ex simili causa necessitatis contracta, fuit dictum in causâ Romane societatis officiorum, 12. Novembris 1611. coram Illustrissimo Cardinale Ludovico.

Non obstat testis ultimo loco examinatus ostendendam simulationem instrumenti, qui fuit Notarius de eo rogatus. Quia immo ex eo potius excluditur simulatio, cum juxta 13. & 14. interrogatoria dicat se semper rogasse instrumenta verâ, & realia, non autem ficta, & si talia credidisset, non confecisset, & super 22. deponit quod pecuniæ fuerunt portatæ super mensam, in præsentia Judicis, Notarij, & testium, & sic concordat cum instrumento, in quo dicitur de actuali numeratione pecuniæ, & cum recognitione bonæ fidei facta per Dominam Hieronymam. Et licet super 23. art. idem testis dicat post confectam stipulationem instrumenti, & postquam ipse testis redierat ab associatione Judicis, vidisse Petrum Sericium, qui pecunias dederat, illas reposuisse in sacco, & secum reportasse, tamen & ultra quod est unicus, & singularis cap. licet 1. & cap. veniens 1. de testib. l. infuranti C. cod. tit. Egid. dec. 28. Responderur, id non concludere non numerationem, seu non solutionem, & non probata conventionem præcedenti, quod actum fuerit de pecuniis pro monstra, ut dicitur de exhibendis, & statim restituendis

tuendis illi qui solvit, cum potuerit restitui ex alia causa. Bart. in l. singularia, n. 25, ubi Alex. n. 35. & alij communiter, ut testatur ibidem Cagnol. in 2. lectur. n. 53. ff. si cert. pet. Bertaz. claus. 8. n. 3. & addere ad eundem Bertaz. cons. crimin. 544. in fin. vers. non reprobaretur tamen, cum aliis pluribus per Farinac. de simul. & fal. sit. q. 154. part. 4. n. 81. ubi de communi.

Ex quibus ita fuit decisum Domino Marcello tantum informantis, cum pars sepe citata, & diu expectata informare neglexerit.

R. P. D. Pirovano, Romana Casalis turris Vergatæ, Lunæ 20. Martii 1613.

SUMMARI A.

- 1 Instrumentum facit probationem probatam;
- 2 Qua non solet admitti ulteriorem disputationem;
- 3 Dominus directus habet remedium spoliativum ad recuperandam naturalem possessionem, finita emphyteusi.
- 4 Pactum reversivum non potest apponere tutor super bonis sui pupilli.
- 5 Limit. si apponatur in eodem contractu, & correspondet ad acquisitionem juris quod remittitur.
- 6 Nemo potest obligationem pro parte comprobare, & pro parte impugnare.
- 7 Ratificatio inducitur per observantiam longævam contractus.
- 8 Referenti non statur dum aliter constat in relato.
- 9 Pacto claro unito à paciscentibus habentibus facultatem standum est.
- 10 Juxta. Hac dictio stat aliquando dispositivè, & casualiter, non a rem conditionaliter.
- 11 Referenti non creditur, dum de relato potest constare;
- 12 Intelligit si referens continet tantum particulam relati, nec illud integraliter referat.
- 13 Bona emphyteutica sine à deficiente non transeunt ad non vocatos, sed consolidantur cum directo dominio.
- 14 Scriptura si inseratur in instrumento, efficitur pars dicti instrumenti.
- 18 Onus pro audi obitum sine filiis non spectat ad Ecclesiam dominam directam, sed ad afferentem ex-tare filios.
- 16 Agens rei vendicatione tenetur probare se esse dominum rei quam petit.
- 17 Emphyteuta non potest Domino directo reficere questionem dominij. Prout nec habens causam ab ipso emphyteuta. ibid.
- 18 Dominium probatur ex titulo donationis & fructuum perceptione.
- 19 Res casualis transit ad quoscunque heredes.
- 20 Censui nomen tanquam equivocum convenit tam censui, quam emphyteusi.
- 21 Censui est quando penes solventem census residet utrumque dominium.

DECISIO C C C C X X X I.

Censuerunt Domini Abbati, & Monachis dandam esse immisionem in possessionem Casalis, de quo agitur.

Fundant enim eorum intentionem in pacto reversivo, de quo in instrumento transactionis anni 1561. inter Vincentium, & Gregorium de Colceris, qui fuerunt filij Thomæ, & ille habuit patrem Gabrielem filium Thomæ senioris filij Ioan. Antonij donatarij, & nepotis Petri donatoris hujus Casalis Monasterio prefato ex una, & monachos ex altera. In quo legitur,

quod si ex d. Vincentio, & Gregorio nulla proles masculina remaneat quod ex tunc Casale quoad plenum dominium, plenamque proprietatem, & possessionem ad d. monasterium devolvatur, dominiumque utile cum directo, possessioque naturalis cum civili ipso facto, & ipso jure consolidetur. Unde cum venerit casus deficientiæ proles masculinæ dictorum Vincentii, & Gregorii, neque post resolutionem dubitari possit de forma probati instrumenti dictæ transactionis, & Monachi dicuntur habere probationem probatam ex tenore instrumenti. Alciat. reg. 3. presump. 13. n. 8. Gram. decis. 103. n. 1. Ozalch. decis. 72. n. 4. & casum legis conventionalis, & quæ non solet admitti ulteriorem disputationem. Ozalch. decis. 28. n. 13. Cravet. cons. 317. n. 1. loquens de casu instrumenti. Lancell. Galiaul. cons. 123. n. 6. ita & ut remedium possessorium per quandam conditionem pro recuperatione naturalis possessionis non sit denegandum. Seraph. decis. 896. num. 3. Valach de Emphyteus. quest. 18. Cald. eod. tit. lib. 4. cap. 17. num. 38.

Non obstant exceptiones, quæ dantur contra dictum instrumentum, & alia quæ opponuntur supposito tenore illius.

Nam ex deductis contra instrumentum non obstat quod pactum reversivum fuit appositum per Tutorem, & Curatorem Vincentii, & Gregorii, & qui super bonis pupillorum, & infantium, ut illi tunc temporis erant, tale pactum inferere non poterant Tiraq. de retract. convent. ad fin. tit. num. 1. & seq. Quia pactum sine causa, nec in diverso contractu fuit per Tutores appositum, & sed in eodem cum iudicis presentia, & decreto, & quidem correlative ad acquisitionem juris remissi ob cessationem solutionis canonis, unde non deficit auctoritas in Tutore, & Curatore simile pactum apponendi, ut admittit Tiraq. d. loco, n. 2. per text. in l. contra, §. si filius, cum l. seq. ff. de pact. & ex Bald. & Ang. qui hoc præcipuum notant in Tutore, & Curatore, ac etiam Præfato Ecclesiæ. Card. Mantica. idem affirmans de retract. lib. 4. tit. 31. n. 15. & 16. dicens & non licere ex parte obligationem comprobare, & ex parte tanquam de iniqua conqueri Modern. discept. forens. c. 24. n. 19 & 20. dicens veriorum, maxime quando minor, ut in presentia, incipit à lucro. Sed & præterea videtur etiam intrare ratificatio eorundem Vincentii, & Gregorii, dum per tantum tempus observarunt contractum per continuationem solutionis canonum ad formam transactionis. Alc. reg. 2. presump. 13. n. 2. sequuntur Soc. jun. cons. 139. n. 4. & cons. 146. n. 14. lib. 3. & alii relati per Surd. cons. 28. n. 10. lib. 1.

Secundò non obstat quod transactio sit relativa, & restricta ad scripturam donationis Petri prædictam per Consciaros, & per Monachos repetitam, in qua simile pactum non legitur, & idèd & dum aliter in relato constat, huic non esse standum dec. cons. 63. n. 6. Alban. cons. 269. n. 2. Rota decis. 121. n. 6. part. 1. d. vers. Quia cum & pactum sit clarum, & habeat sensum perfectum, neque dubitetur de auctoritate paciscentium, illi videtur standum. Surd. post alios cons. 540. n. 6. magis & enim dispositivè, quàm conditionaliter censetur apposita illa dictio juxta, videlicet, quia eo modo fuit dispositum, non si ita fuit dispositum. Castr. consil. 17. n. 2. Gramm. decis. 59. n. 2. Rota decis. 171. n. 4. part. 1. divers.

Neque urget tenor dictæ scripturæ repetitæ, & ut illi standum sit, dum de relato potest constare, ut idem Dec. cons. 63. n. 6. videtur admitti, & Rota dec. 121. n. 6. part. 1. divers. & coram Sanctissimo decis. 439. n. 2. Nam ultra quod dicitur scripturam præfata non esse integram, sed particulam tantum, & quo casu negativa hujus pacti resultare non potest, Hercul. de prob. negat. n. 169. Hond. cons. 78. n. 35. l. 2. & ad hoc probandum

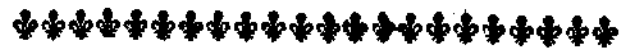
probandum valdè urget scriptura notulæ antiquissimæ inventarii ejusdem monasterii , adminiculate ex antecedentibus , & subsequentibus instrumentis in forma probante habitis, ex quibus excluditur recens registratio dictæ notulæ , & ex ea patet in donatione Petri appositum fuisse pactum reversivum deductum ex dispositione Petri; nam si Petrus donavit directum dominium, & civilem possessionem hujus casalis , reservato utili ad favorem certarum personarum de certo genere, & cum qualitate masculinitatis ex legitimo matrimonio, pactumque in hac transactione 1561. legatur in deficientia illorum ; certè diceretur juxta formam & tenorem donationis Petri appositum Quia 13 † in emphyteuticis contractibus linea deficiente , ad non vocatos bona transire non possunt , sed consolidari debent cum directo dominio ex vi attractionis, & unionis, cessante impedimento , Gabr. *conf* 124. n. 4. & 5. lib. 1. *Pergr. de fideic. ars* 51. n. 21. Tertio non obstat quod eadem transactio anni 1561. fuit revocata in transactione anni 1573 quia ex lectura illius patet responsio, dum Monachi renunciaverunt tantummodo pactum devolutionis ob finem tertie generationis ; attento quod Petrus in sua donatione reservaverat utile dominium descendantibus in infinitum per lineam masculinam legitimam , & insuper caslarunt omnes alias transactiones, & conventiones olim per antecessores prædicti Vincentii , & Gregorii , & dictum Thomam eorum patrem cum dictis Monasterio, & Congregatione factas, quæ non pertinent ad transactionem anni 1561. quæ legitur facta ab eisdem Vincentio, & Gregorio , tunc minoribus , cum præsentia tamen, & auctoritate eorum tutorum ; nec derogant pacto reversivo, & compatibili cum ipsa extinctione lineæ post omnes descendentes masculos legitimis 14 in infinitum. Maxime † qui cum eadem transactio anni 1561. de verbo ad verbum fuit in hac inserta , signum evidens ; ut in non derogatis fuerit confirmata , & effecta pars substantialis hujus , de qua agitur , Seraph. *decis.* 460. num. 7. & idem fuit confirmatum in Romana evacuationis domus , 24. Junii 1617. coram Domino meo Ubaldo.

Deducta autem supposito tenore transactionis dictæ anni 1561. similiter non obstant, & Primò exceptioni defectus probationis lineæ finitæ videtur satisfactum per Monachos, cum per testes datos hoc concludenter probatum fuerit, & insuper eadem probatio manifesta ex donatione omnium bonorum facta per Vincentium Domino Episcopo, cujus vigore accepit possessionem hujus Casalis, & certum sit ipsum non esse de descendantibus Petri, vel Joannis Antonii , de quibus 15 in ipsa donatione : quibus accedit quod † nec etiam Monachi tenentur probare extinctionem lineæ Joannis Antonii præfati, sed illis satis fuit probare obitum d. Vincentii, & Gregorii , qui pactum fecerunt de reversione bonorum in casum prædecessus sine filiis, prout probarunt, nec illis fuit necesse probare, quod decederint sine filiis, nisi constaret aliquos suscepisse. Paris. *conf.* 86. n. 22. lib. 4. Seraph. *decis.* 587. n. 1. quod etiam fuit firmatum in *Ferrariensi bonorum* , 23. Januarii 1604. coram Cardinale Mellino.

Secundò non obstat quod Monachi nunquam probaverint hujus casalis dominium esse Ecclesiæ ; prout necessarium est in agente ad venditionem *Specul. de locat. & conduct. §. nunc aliqua*, n. 70. cum aliis allegatis. Quia cum Dominus Episcopus donatus omnium bonorum Vincentii emphyteutæ , qui vigore pacti reservationis utilis dominii hujus Casalis possedit Casale, & cum Monachis proprietariis directi transigat de anno 1561. & 1573. † non potest hodie refrenare questionem dominii , tanquam habens causam ab eodem Vincentio, Et ulterius dominium probatur

† ex donatione Petri, & possessio ex canone continuata supra centum annos, quibus junctis dominium probatur. *Natt. conf.* 26. n. 6. *Alex. conf.* 8. n. 1. *Rota decis.* 290. n. 1. part. 1. in *recensior.*

Tertio non obstat, quod non versetur in Casali Emphyteutico, sed censuali, prout illud tale videtur voluisse ipsemet Petrus donator, si contingerit extingui lineam descendantium Petri, & Joannem Antonium ejus nepotem supervivere; ibi, dictum Casale sit censuale dictæ Ecclesiæ S. Mariæ Novæ ; & dictæ Capellæ: quo casu dicebatur non esse locum reversioni, sed 19 transire ad quoscunque hæredes. Paris. *conf.* 83. n. 6. lib. 4. Valac. *de jur. emphyteut.* q. 32. n. 32. Menoch. *presumpt.* 106. n. 13. lib. 3. Quia adverterunt Domini hoc † nomen censuale, tanquam æquivocum posse 20 convenire tam emphyteuti, quam censui. Clar. in §. *Emphyteut.* q. 1. n. 2. & idè ad aliam differentiam magis essentiali esse recurrendum pro indaganda natura census, nempe si appareat quod utrumque dominium resideat penes solventem censum, † tunc enim 21 naturam veri census retinebit. Afflict. *dec.* 129. n. 6. *Capyc. decis.* 103. n. 10. idem Clar. d. q. 1. *vers. con ractus.* Menoch. *presumpt.* 106. n. 6. & idem distinguendo ponderavit Rota in *Laudensi devolutionis* , 2. Aprilis 1597. coram Corduba, Roderic. *de ann. redi.* lib. 2. q. 22. n. 3. In præfenti autem non est dubium, sed certum, dominium directum ex vi donationis fuisse in Ecclesiam translatum, & dominium utile fuisse descendantibus reservatum, & ex hac certa separatione evitatur conclusio, quod in dubio census magis quàm emphyteutis sit judicandus, dum redditur impossibilis constitutio census, sed præterea nec etiam repugnat naturæ census pactum reversivum, cum per illud possit recedi ab ea. Et ita decisum fuit.

R. P. D. Buratto, Tudertina censuum, Veneris
3. Decembris 1621.

SUMMARI A.

- 1 Emens censum non dicitur illius creditor, sed dominus census.
- 2 Imponens censum non dicitur debitor census, sed fructuum.
- 3 Creditor quis non dicitur, qui perpetua exceptione pelli potest.
- 4 Debitor non dicitur is à quo invito pecunia exigere non potest.
- 5 Dominus census habet actionem dumtaxat pro fructibus illius.
- 6 Usus communis loquendi debet probari in loco & tempore inisi contractus.
- 7 A proprietate verborum non est recedendum. Maxime concurrente mente disponentis, ibid.
- 8 Censui inter stabilia connumerantur.
- 9 Legatum liberationis factum debitori intelligitur de puro, non autem in diem.
- 10 Testator presumitur gravare heredem minus quàm fieri potest.
- 11 Præsertim si sit in substantia pia causa.
- 12 Creditor dicitur cui ex quacunque actione, & causa debetur.
- 13 Opinio testatoris etiam erronea est attendenda.

DECISIO CCCXXXII.

FRANCISCUS emit à Tebalduo de anno 1595, & 1588. duos census annuos redditus in totum scutorum sexaginta duorum, & bajocchorum octuaginta sex,

sex, & veræ sortis scutorum mille quatuor. Et de anno 1608. in testamento sub quo decessit, reliquit Petro Francisco, & hæredi dicti Tebaldurij scuta mille solvenda, & defalcanda ex credito censuum debitorum per dictum Petrum Franciscum ipsi testatori Hæredem vero instituit venerabilem Confraternitatem Sanctissimæ Annunciatæ de Tuderto cum prohibitione alienationis. Post cujus testatoris obitum dictus Petrus Franciscus per sententiam A. C. fuit à vera sorte, & proprietate dictorum censuum absolutus. Et causa introducta in Rora fuit coram me dubitatum de iustitia dictæ sententiæ, & resolutum illa infirmanda esse.

Cum enim dictus Petrus Franciscus esset debitor dicti testatoris fructuum dictorum censuum decursorum, & non solutorum summam legatam ferè adæquantium, dixerunt Domini illa verba legati, solvenda, & defalcanda ex credito censuum debitorum, non posse intelligi de precio, & vera sorte, quia ÷ emens censum non dicitur illius creditor, sed dominus census, & creditor fructuum decursorum, sicut illum imponens dicitur debitor ÷ fructuum, & non census. Gabr. conf. 191. n. 8. lib. 2. Surd; dec. 204. n. 8. & in similibus, Gozad. in l. 2. n. 118. vers. prima conclusio, C. de pact. inter empt. & vend. & fuit dictum in Romana Casalis, 4. Martij 1602. coram bon. mem. Penia. ÷ Creditor enim quis non dicitur, qui perpetua exceptione repelli potest, l. creditor autem, ff. de verb. sign. sicut is non dicitur ÷ debitor à quo invito pecunia exigi non potest, l. de iur. ff. eod. tit. Certum est autem emptorem census perpetua exceptione posse repelli si agat pro restitutione sortis, sed ÷ solum habere actionem pro fructibus, juxta constitutionem fel. record. Pio V. Ideo dictum legatum de fructibus debet intelligi.

Nec dicatur impostorem census esse improprie & secundum communem usum loquendi, debitorem sortis, quia, communis usus loquendi esse probandus in loco, & tempore conditi testamenti. Soc. in l. Gallus, §. si ejus, n. 6. ff. de liber. & posthum. Alex. conf. 16. n. 11. lib. 3. & conf. 37. n. 17. lib. 6. Mentic. poss. alios ÷ de conjest. lib. 3. tit. 8. n. 6. & ÷ interim non est recedendum à proprietate verborum, vulg. l. non aliter. ff. de leg. 3. Præsertim quando concurrat etiam mens testatoris, ut in hoc casu, quæ ex pluribus colligi videtur, & præcipue dum per illa verba, solvenda, & defalcanda, voluit esse in facultate hæredis dictam legatum compensare cum censibus, juxta l. si quis stipulatus fuerit necesse, ubi Bart. Aug. Castr. & alij, ff. de solut. Et tamen sciebat non esse in facultate hæredis legatum cum sorte census compensare, cum invito venditore id fieri non posset, ut supra.

Secundò ex entia voluntate testatoris. & prohibitione de non alienando stabilia in pluribus partibus testamenti repetita, dum pro solutione legati scutorum trium millium facti Monti Pietatis, nec pro alia causa voluit illa non amoveri, sed conservari apud hæredes, quos etiam privavit eximendo ab hæreditate stabilia quomodocunque, etiam partem minimam volens integram devenire ad dictum Montem Pietatis, repetito eodem onere conservandi stabili dictisque hæredibus prohibuit falcidiam, & trebellianicam, & aliam quamcunque detractionem, ut hæreditas magis integra conservetur, sub qua prohibitione veniunt etiam census ÷ qui inter stabilia connumerantur. Gabr. conf. 141. n. 33. lib. 1. Honded. conf. 61. n. 15. lib. 1. Suld. d. dec. 204. n. 1. Seraph. dec. 214. in fin. & fuit dict. in Cononiensi de Zavaliis, 12. Decembris 1624. coram R. P. D. Ubaldo, in Cellensi hereditatis, 18. Martij 1620. coram me, & alias sæpe.

His accedunt alie Juris conclusiones Quod ÷ Legatum liberationis factum debitoribus suis intelligi. Decis. Rora Rom. pro Traët. de Cens.

tur de puris, non autem in diem. Cum. conf. 170. n. 1. Mantio. de conjest. ult. volunt. lib. 9. tit. 4. n. 3. qualis non poterat dici Petrus Franciscus, respectu sortis, sed solum respectu fructuum, ut supra. Et ÷ testator præsumitur hæredem minus quam fieri possit gravare voluisse, ad l. unum ex familia, §. si rem. ff. de leg. 1. nummis, ff. de leg. 3. latè Honded. conf. 57. n. 37. & seq. libr. 2. Præsertim ÷ cum hæres sit instituta pia causa, pro qua in dubio est pronuncianum, l. sunt persona. ff. de relig. & sumpt. funer. lat. in autingressi, n. 32. C. de sacros. Eccles. Tiraq. de privil. pia caus. privi. 78. post med. vers. item quia.

Non obstat, text. in l. creditoris, & l. creditorum ff. de verb. sign. & §. ult. aut. de fidejuss. in quibus ÷ pro creditore is accipitur, cui ex quacunque actione, vel causa debetur, quia emptori census fors principalis nulla actione, vel causa debetur ex supradictis.

Tertiò non obstat dictum legatum non posse intelligi de fructibus censuum decursis, quia illi prætenduntur compensati mediante emptione decem locorum montium ascendunt ad summam scutorum mille, & tredecim facta à dicto Petro Francisco de propriis pecuniis ad favorem Francisci testatoris, ut in fide secretarij data. Quia ultra quod non docetur de scientia testatoris prædictæ emptionis, dictus Petrus Franciscus exigebat alios redditus, & habebat in manibus scuta duodecim millia, vel circa, ut ex partitis datis prædictæ societate, ex quibus dicta loca montium verisimiliter empta fuerunt; cum fructus census de tempore emptionis non essent decursi in tanta summa, ut etiam si testator scivisset, potuit opinari, cujus ÷ opinio etiam erronea in hoc casu est attendenda, l. quo loco, §. 1. ubi Angel. in princ. Castr. n. 2. ff. de hered. inst. latè Mantio. ubi supra. lib. 3. tit. 10. n. 2. Ex expensæ quæ dicuntur factæ de dictis scutis duodecim millibus non justificantur in facto.

Non obstat denique quod fructus dictorum censuum decursi, etiam de tempore testamenti, non ascenderent ad scuta mille legata. Quia si fiat calculus, videtur parum deficere, & testator potuit etiam habere respectum ad fructus maturandos, qui unà cum decursis compleverunt summam legatam. Mantio. d. tract. lib. 3. tit. 11. n. 24.

Et ita decisum utraque parte informante.

R. P. D. Merlino, Fanensis exemptionis, Mercurij 26. Januarii 1622.

SUMMARIUM.

- 1 Episcopo non debetur census absque causa.
- 2 Regulares Ecclesia non tenentur ad jura Episcopalia.
- 3 Exemptio concessa Monasterio suffragatur Ecclesia illi annexa.
- 4 Rectores amovibiles ad nutum non habent curam Ecclesie, sed tantum exercitium.
- 5 Solutio census facta ab eo qui non proprio, sed alieno nomine possidet non constituit in quasi possessione exigendi recipientem in præjudicium possessoris.
- 6 Possidens jure resistente non præscribit absque titulo, & possessione quadraginta annorum.

DECISIO CCCCXXXIII.

Congruentibus sententiis Domini responderunt sententiam Rotalem in Favorem PP. Abbas, & Canonicorum S. Paterniani latam, & solidissimis fultam rationibus in debitione super hac eadem causa die 23. Januarij anni præteriti, coram Reverendissimo D. meo Decano exaratis confirmari esse.

D d Quando

Quandoquidem Abbas, & canonici fundatam habent eorum libertatem, & exemptionem à censibus superbladis, & aliis, quos præterdit Episcopus Fanensis tam in dispositione juris communis, quam in particolari eorum indulto

- 1 In iure inquam communi, quo cautum est, quod censum Episcopo non deberi si ratio ob quam præstandus sit non deducatur, & probatur *cap. pervenit, c. prohibemus, de censibus*, & utrobique notant canonistæ, & regulares Ecclesias non teneri ad jura Episcopalia definitum est in *cap. 1. de stat. Monach. & tradunt Ioan. Andr. in cap. 1. n. 1. & Franch. ibid. n. 3. de Præbend. in 6.*

Nituntur etiam speciali indulto fel. record. Iulij 11. de quo in Bullario recentior edito, *constit. 30. §. 38. & 39.* ubi Episcopi prohibentur exigere ab his canonicis S. Salvatoris, vel eorum monasteriis qualemcunque canonicam portionem, seu decimam, aut quicquam aliud.

- 2 Nec videtur ambigendum, quin hoc indultum concessum monasteriis canonicorum S. Salvatoris comprehendat etiam Parochialem Ecclesiam S. Appollinaris monasterio eiusdem ordinis annexam tum quia exemptio monasterio exempta etiam dicitur Ecclesia eidem annexa, *c. 1. & ibi glo. in verb. exemptio, de privil. in 6. Soc. jun. in cap. recepimus n. 97. de privil. & secuta fuit Rota dec. 34. n. 11. part. 2. divers.* tum quia verba indulti visa sunt apta comprehendere hanc parochialem, ibi, Monasteriis, Prioratibus, grangiis, membris manualibus, & locis.

Nec Episcopo visum fuit suffragari, quod huiusmodi censum exegerit pluribus annis à Rectoribus per Abbatem, & Canonicos deputatis. Quoniam cum ij Rectores essent merè temporales, ac manuales ad nutum Abbatis, & Canonicorum, ut fuit firmatum in hac eadem causa, sub die 15. Aprilis 1616. coram R. P. D. meo

- 4 Cavalerio, & tota cura residebat penes eosdem Abbatem, & Canonicos, exercitium verò dumtaxat penes ipsos rectores, Gemin. *conf. 86. n. 2. & 4. Oldr. conf. 62. n. 2. & conf. 217. n. 8. vers. secundo quidem.* Rota dec. 2. n. 2. de excess. pralat. in nov. hique Rectores non possidebant, seu per eos Abbas, & Canonici possidere dicebantur, Felin. in *cap. cum dilectis, n. 16. de reser. Rebuff. de pacific. possess. n. 329. & seqq. Achill. dec. 11. n. 2. & 4. de re iudic. Rota dec. 472. num. 2. part. 1. divers.* & ideo
- 5 & præfati Rectores tanquam non titulares solvendo huiusmodi censum non potuerunt constituere in quasi possessione Episcopum in præjudicium Abbatis, & Canonicorum, qui sunt verè titulares, ac possessores, nulla data præsertim eorundem scientia, vel patientia, ut in simili fuit decisum in una Pacensi pensionis, die 5. Decembris 1594. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio, & ultra alias decisiones ibi enumeratas idem firmavit Cardinal. Seraph. dec. 1463. n. 2. & seqq.

Et quatenus ipsi Rectores potuissent huiusmodi quasi possessionem inducere, Domini credebant non fuisse concludenter probatam, ex quo testes non deponunt de præscriptione sexagenaria, qualem, ut canonicis S. Salvatoris obstat, expostulat Iulius II. in præ-

- 6 allegato indulto, §. 42. vel & saltem cum Episcopo in huiusmodi census perceptione jus nedum non assistat, sed ut supra fuit dictum, plurimum resistat, necessaria fuisset quadragenaria, unà cum titulo; attenda etiam sola dispositione juris communis. *Gloss. in d. cap. pervenit, verb. census, de censibus, & ibi Panorm. n. 3. Balb. de Præscript. p. 5. princ. p. 1. q. 7. n. 13. Rota dec. 76. n. 1. & 2. & dec. 97. n. 3. p. 1. in recentior.*

Titulum autem quem Episcopus fortasse posset desumere ex Cathedralico, plene divellunt quæ fuerunt ponderata in decisione coram Reverendissimo D. meo Decano. Et ita resolutum informantibus tantum prædictis canonicis.

R. P. D. Remboldo, Romana vineæ, Veneris
10. Martii 1623.

SUMMARI A.

- 1 Confessio facta in positionibus præjudicat ponenti.
 - 2 Index nulliter, & iniuste procedens non privat possessorem sua possessione.
 - 3 Iudicium agitatum absque citatione partis est nullum.
 - 4 Citari quilibet debet in singulis actibus sibi præjudicialibus.
 - 5 Executivè procedi non potest contra tertium possessorem.
- Etiamsi agatur vigore obligationis cameralis, ibid.
- 6 Ex promissione conditionali agi non potest, non purificata conditione.
 - 7 Subhastatio debet iustificari ex actis productis antea non ex productis postea.
 - 8 Censum impositus super re emphyteutica sustinetur ratione melioramentorum.
 - 9 Decretum quod non iustificatur ex actis est notoriè injustum.
 - 10 Iustitia notoria æquiparatur nullitati.

DECISIO CCCXXXIV.

Domini dixerunt mandatum de manutenendo esse dandum Joan. Antonio Viridi, quia de eius possessione vineæ de qua agitur constat ex & confessione ipsius Andree in positionibus, & ex testibus pro d. Ioan. Antonio examinatis. *Alexand. d. conf. 18. num. 4. lib. 2. & conf. 71. num. 4. lib. 4. Rota dec. 199. n. 5. part. 1. in recentior.*

Nec obstat, quod Andreas fuit in possessionem dictæ vineæ iudicis auctoritate immisus. Quod & cum Index nulliter, & iniuste processerit, non privavit Joan. Antonium dicta sua possessione, *l. meminimus, & ibi Glof. & Doctor C. und vi, Soc. in cap. quoniam frequenter, §. quod si super. n. 12. ad med. vers. secus autem in Iudice, n. lit. non contestat. Rota dec. 802. num. 7. vers. quia pro responsione part. 1. divers. & dec. 135. num. 3. & 560. n. 6. & 561. num. 3. part. 1. in recentior.*

Quod autem nulliter, & iniuste processerit, patet. Primò quia & processit nõ citato dicto Joan. Antonio, *l. de unoquoque, ff. de re iudic. l. 4. de distr. pign. Anch. conf. 91. suò n. 1. & conf. 270. n. 5. Affl. dec. 358. n. 3.*

Nec obstat quædam citatio, quæ datur in summ. dicti Andree in actu deliberationis unicæ, quia non sufficit cum & Ioan. Antonius debuisset citari in singulis actibus ipsi præjudicialibus, non autem in actu deliberationis tantum, *l. de unoquoque, ff. de re iudic. Ceph. conf. 373. n. 26. & conf. 518. n. 37. Paris. conf. 93. n. 11. lib. 4.*

Secundò dicta subhastatio est nulla quoad Joan. Antonium, quia & cum ipse esset tertius possessor, non autem principalis debitor census pro quo fuit facta executio, non potuit contra eum procedi executivè, etiam quod fuerit actum vigore obligationis cameralis, *Alex. in l. à Divo Pio, §. si super rebus, n. 28. vers. & per hoc bene facit, ff. de re iudic. Aretin. conf. 86. in fin. cum a iis adductis in dec. 22. coram S. D. N. & in Romanensi census, 24. April. 1600 coram bon. mem. Penia.*

Tertiò est etiam injusta dicta subhastatio, quia promissio Henrici principalis debitoris census de faciendo consentire moniales directas vineæ super qua dictus census fuit impositus, legitur facta sub conditione, quatenus opus sit, & non aliàs, aliter, nec alio modo, ac & propterea non potuit relaxari mandatum pro sorte principali dicti census sub prætextu quod dictæ promissioni non facisfecerit, non cõstito, quod

quod dictus consensus esset necessarius. *Gabr. conf. 92. n. 7. lib. 1. & conf. 82. n. 19. & seq. lib. 2. Rota. dec. 519. sub n. 3. p. 1. divers. & dec. 404. n. 6. part. 2. in recentior. Cardin. Seraphin. dec. 1027. n. 7. & dec. 1319. n. 2.*

Nec obstat, quod de necessitate dicti consensus satis videtur constare ex investitura dictæ vineæ, quæ datur in sum. *Andrea, n. 9.* Tum quia ad effectum nullitatis subhastationis, de qua agitur, sufficit quod dicta investitura non fuit producta ante subhastationem, 7
† quæ debet justificari ex actis antea, non verò post subhastationem productis. *l. illicita, § veritas, ubi Glos. & Doct. ff. de offic. Præs. Rota dec. 333. n. 11 & 346. n. 1. p. 2. in recentior. cum aliis adductis in Romana cens. 4. Decembris 1595. coram bon. mem. Card. P. Philio.* Tum etiam quia in omnem eventum non potest dici sufficienter constare de necessitate dicti consensus, ex dicta investitura; ex quo non constat de identitate vineæ, & quia † tam modicus census scutorum quatuor monetæ cotuit sustineri super domo in vinea existente, ac melioramentis in ea factis absque eo, quod requireretur consensus monialium.

Vnde merito apparet decretum dictæ subhastationis minimè justificari ex actis, † ideoque esse notoriè injustum, *Cæsar de Grass. dec. 16. n. 15. de probat. Rota coram Sanctissimo dec. 2. n. 2. 4. & 6. & dec. 274. n. 4. cum sibi notat.* Et fuit dictum in Romana testamenti, seu hæreditatis, 17. Iunii 1611. coram Illustrissimo D. Cardinale Sacrato. Et hæc † etiam injustitia æquiparatur nullitati. *Felin. in cap. inter ceteras, num. 10. de re judic. Rota dec. 137. n. 3. part. 1. in recentiori, & fuit dictum in Anconitana assècurationis, 1. Iulij 1602. coram Reverendissimo D. meo Decano.*

R. P. D. Pirovano, Interamnenis censuum;
Veneris 27. Januarij 1623.

SUMMARI A.

- 1 Cedula bancaria sancans in vim promissionis, non habet vim solutionis.
- 2 Nemo presumitur jacere suum.
- 3 Identitas quantitatis infertur ex conformitate partitarum.
- 4 Generalitas rationis propter rationem recti sermonis non recipit restrictionem.

DECISIO CCCCXXXV.

Recessum fuit à decisio 15. Aprilis 1522. quo ad partitam scutorum septingentorum septem, de qua in cedula. Præsuppositum enim fuerat in eadem decisione, quod computum nuncupatum ad partes, quamvis in libris Ruspoli positum legeretur sub nomine D. Sifonij Spadæ, attamen pertineret ad societatem Equitis Fannij Spadæ, & Marinangeli Fatioli, & exinde inferebatur relationem periti esse attendendam, in qua Sifonius debitor constituebatur de scutis mille quingentis triginta, videlicet pro partitis librorum scutorum 1710. & pro liberulo manu Equitis Fanni pro aliis scutis 820. sententiamque A. G. quoad illius iustitiam verificari, & esse confirmandam.

Cæterum causa iterum proposita animadverterunt Domini ad initium, & seriem hujus iudicii, in quo Sifonius vigore obligationis cameralis agebat contra fratres Fatiolos pro fructibus censuum sibi debitis à q. Marinangelo eorum patre ad favorem q. Felicis Floridi, & Roberti Primi impostorum, & sibi postea cessorum, fratresque præfati excipiebant ad evitandam
Decis. Rota Rom. pro Tr. de Cens.

executionem, quod penes eundem Sifonium diversæ pecuniarum quantitates sociales reperiebantur, scilicet spectantes ad Equitem Fannium & Marinangelum eorum fratrem, cum quibus Sifonius erat plenè satisfactus, replicante autem Sifonio, se fuisse liberatum in quietantia generali diei 14. Novembris 1591. de omnibus perventis ad illius manum occasione dictorum sociorum, adhuc respondebant fratres Fatioli quod de eodem anno 1591. & ante quietantiam facta fuit cedula scutorum septingentorum septem per Ruspulos, de ordine tamen Sifonii, & in actis tunc data ad evitandam executionem præsentem per Marcum & Vechiarellam contra dictos socios, quorum creditum cum exinde post solidationem fuerit extinguitum per eosdem socios cum pecuniis ad censum receptis, dicebatur eadem quantitas scutorum septingentorum septem, ut in calculis positis ad debitum societatis, remansisse se penes Sifonium, & nunc de eadem remanere debitorem. Et hinc pro habenda veritate fuerunt electi periti, qui calculando pro tempore ante quietantiam, & pro decursu post super partitis per Sifonium ad partem in libris Ruspoli tentis retulerunt possibilitatem compensationis summæ in cedula præfata contentæ, sub censura tamen Judicis pro expressis in relatione, tam respectu pertinentiæ computi illius ad partem, quam respectu probationis liberuli, quæ omnia fuerunt fundamenta summæ relationis, & debet in quantitate scutorum 1530.

Si igitur cedula scutorum 707. in actis tunc posita non stetit in vim actualis depositi pecuniarum, & ad effectum, ut de illis extingueretur debitum, sed simplicis promissionis, & cautionis; & similiter si liberuli fides controversatur, proculdubio cessabit fundamentum comprehensionis crediti dictorum fratrum, & per consequens iustitia sententiæ, & aliunde erunt querendæ pecuniæ pro solutione fructuum census.

Dicebant ergo Domini quoad partitam scutorum septingentorum septem, de qua in cedula, recedendum esse à decisio.

Quia contextus cedulæ non infert depositum fuisse factum de dicta summa pro extinguendo debito societatis, sed continet tantummodo promissionem solvendi, sibi: *Promittiamo pagare ad istanza de Signori Marinangelo Fatioli, & Cavalier Fannio sua scurtia, & ex libris ejusdem Ruspoli reperitur notatum, sicut ad instantiam D. Sifonii facta fuit dicta promissio.* Quibus verbis attentis patet quod † non per viam extinctionis, sed solum promissionis, & cautionis data fuit, ut in terminis firmarunt Socin sen. in l. qui usum fructum, n. 19. ff. de verbor. obligat. *Jal. in l. singularia, n. 39. ff. si cert. petat. Seraph. dec. 1419. num. 3. Rota dec. 392. n. 4. p. 1. in recentior. & in Romana pecuniaria, 15 Junii 1620. coram R. P. D. Verospio, & si de cedula non habente vim solutionis actum fuit, nec etiam verisimiliter in calculis potuit poni partita, uti soluta ad debitum societatis, quæ verè debitum ante solutionem constituere non poterat.*

Præterea si ad eum effectum extinguendi debitum data fuisset cedula, debuissent etiam socii cum illis pecuniis debitum extinxisse, non autem pecunias ad censum pro eadem causa recipere, alias intraret præsumptio iactationis proprii patrimonii † contra l. cum de indebito, ff. de probat.

Accedit præfatis, quod saltem hæc eadem summa debuisset reperiri in quantitate scutorum septingentorum septem in computis ad partem tentis ante solutionem sub nomine Sifonii, ut † ex conformitate partitarum posset argui identitas, & comprehensio, l. 3. *quinquaginta in fin. ff. de prob. l. si is qui ducenta, in prin. ff. de reb. dub. Crav. conf. 282. n. 41. Menoch. de arbitr. conf. 23. n. 11. Rota hoc ipsum ponderans, dec. 425. n. 2. part. 2.*

part. 2. recentior. & tamen in computis datis nulla reperitur, quæ sit conformis huic scutorum septingentorum septem.

Neque obstat, quod immo juxta relationem Scangliz periti electi, Sifonius de tempore solidationis appareat debitor societatis scutorum trecentorum unius, & temere instrumento solidationis, fuerit constitutus creditor in scutis quatuor centum novem, & sic necessarid inferatur ad conformitatem summæ, & dicta scura septingētra septem, tanquam soluta, comprehensa fuisse in dicta solidatione, cum præsupposito, quod statim solvenda essent, quæ tamen probantur non fuisse postea soluta. Quia illatio, & argumentum non concludit, Sifonius enim fundat intentionem suam in amplissima liberatione, quæ non se restringit ad computum ad partem tentum, sed comprehendit omnes partidas in computo narratas, & generaliter quomodolibet ab ipso Sifonio creatas & extinctas: quæ t generalitas de sua natura propter rationem recti sermonis impedit restrictionem ad certam scripturam, unde computum fuit desumptum. Menoch. conf. 331. n. 41. Hond. conf. 49. n. 26. lib. 1. Surd. c. n. f. 267. n. 12. Et circumscripta certa relatione deficit omnis consequentia. Sed præterea neque summæ concordant, neque indubitatum est quod pecuniæ de quibus in computo, ad partem sint sociales.

Ex quibus omnibus visum fuit probationem esse irrelevantem, & æquivocam, & ita resolutam,

✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠

R. P. D. Navarro, Romana census, Lunæ 3. Aprilis 1623.

SUMMARI A.

- 1 Obligatio cameralis habet vim tam pro hæredibus, quam contra hæredes.
- 2 Avocatio causa operatur nullitatem postea gestorum coram eodem iudice, non autem eorum, qua antea fuerat facta.
- 3 Revocatio privilegii concessi motu proprio requirit specialem derogationem, & individuum mentionem.
- 4 Numeratio pecunia quibus verbis importetur.
- 5 Numeratio pecunia dicitur intervenisse, si pecunia realiter intervenit, & partes habuerunt pecuniam pro numerata.
- 6 Quantitas pecunia probatur partium assertione.
- 7 Simulatio non præsumitur sine causa simulandi.
- 8 Exceptio simulationis census non retardat executionem cameralis obligationis.

DECISIO CCCCXXXVI.

Imposito censu à Petro del Stincho, illoque vendito ad favorem q. Jacobi Stinchi pro scutis quadringentis, defuncto dicto Petro successerunt in ejus hæreditate Moniales domus Piz: Jacobo verò hujus census emptori Archiconfraternitas Sanctissimi Crucifixi in S. Marcello, & hospitale Incurabili, quorum hæredum nomine fuerunt conventus moniales pro fructibus decursis, & non solutis coram R. P. D. Bubalo, Judice dato ab Illustrissimo Cardinale Protectore, iuxta facultates concessas à Pio V. fel. record. per ejus motum proprium, & obtentum mandatum executivum super domibus censuatis hæreditariis. Verum quia moniales allegabant iudicem Archiconfraternitatis non esse competentem respectu ipsarum æquè privilegiatarum, adjerunt signaturam gratiz, in qua Papa avocando causam ad se commisit Prælato de partium consensu eligendo, ut causam cognosceret, & ut iuris

fuerit terminaret. Electo R. P. D. Carradoro fuerunt domus subhastata, & deliberata ultimo plus offerenti Moniales iterum adeundo signaturam gratiz obtinuerunt committi mihi causam appellationis cum clausula, quod procedatur ad legitimam, & finalem executionem. Dubitavi propterea an sit procedendum ad ulteriora, & Domini affirmativè responderunt. Agitur enim vigore instrumenti obligatione camerali vallati, cujus t vi executivè proceditur, tam per hæredes, quàm contra hæredes, Galles. de obl. cam. quest. 4. & quest. 32. Rota decis. 641. num. 15. part. 1. divers.

Nec illius executio retardatur præter casus exceptionis, solutionis, & novæ conventionis, ut est vulgare.

Non obstat quod R. P. D. Carradorus debuisset ex integro causam cognoscere. Quia avocata causa, & simpliciter commissa, & avocatio t causæ solum operatur nullitatem postea gestorum coram eodem iudice, non autem eorum, quæ antea fuerat facta. Tenint. dec. 41. Lancell. de attentas. cap. 1. c. n. 21. Quod eo magis dicendum est in hoc casu, quo iudex Archiconfraternitatis erat Iudex competens, attentis amplissimis privilegiis motu proprio concessis, & quæ pro t revocatione requirent specialem derogationem, & individuum mentionem Verall. decis. 121. part. 1. Rota divers. dec. 137. num. 7. part. 1. Et sic cessare videtur mandati nullitas opposita.

Iustitia pariter probatur, tam respectu census, quàm respectu legitimationis personarum

Non obstat exceptio invaliditatis census, quia impositio ejusdem non fuit in pecunia numerata, sed fictio, & simulatione potius. Quia contrarium veritas apparet ex verbis instrumenti. Petrus scuta quadringenta in præsentia mei in tanta moneta argentea, & aurea existentia in quadam scatolletta longa alba, & respectivè in quodam sacco telæ albæ, & quæ totidem esse dixit, & asseruit, habuit, & recepit & ad se traxit ab eodem Jacobo emptore præsentem, & exburgante, & postquam manualement exburgationem renuntiavit. &c. Quæ t verba important veram, & realem numerationem. Bart. in l. si ita stipulatus. §. Crisogonus. num. 3. ff. de verb. obligat. Rota dec. 132. n. 5. post libr. 2. conf. Farinacii, & t sufficit, quod partes habuerint pecuniam pro numerata, si realiter & cum effectu pecunia intervenit, ut in proposito Bald. conf. 147. circa fin. vers. item quia pecunia, lib. 1. Et super t quantitate satis est assertio partium, juxta not per Cagnol. in l. si librarius n. 78. post med. ff. de reg. jur. idque frequenter accidit.

Nec præsentia simulatio potest retardare executionem, tum quia sine causa non præsumitur. Gregor. dec. 157. & 401. n. 15. juxta conf. Bart. 69. n. 4. Rota in revent. dec. 3. n. 4. & dec. 141. n. 10. part. 2. Nec probatur, quin potius existentia census comprobatur ex eo quod fuit obventus reductio fructuum ad rationem septem pro quolibet centenariis, & fructus ejusdem census fuerunt soluti per Custodes monasterii domus piz mediante mandato directo Camerario monasterii de anno 1595, & ista t exceptio tanquam respiciens peritorium non potest retardare executionem obligationis cameralis. Corn conf. 217. num. 3. lib. 3. & dec. Gregor. 195. n. 16. cum aliis per Modern. de oblig. cameral. q. 18. n. 1. & seqq.

Quo verò ad legitimationem personarum ex parte Archiconfraternitatis, & Hospitalis, quod sint hæredes Jacobi, satis videtur constare ex testamento ejusdem Jacobi, & excessione ab Elizabetha uxore ipsius Jacobi facta de hæreditate ad eorum favorem, quæ secundò nubens tenebatur hæreditatem restituere Archiconfraternitati, & Hospitali præfatis. Ex parte autem monasterii, quod sit hæres Petri venditoris census deda

deducitur non solum ex sustentatione litis per plures annos, sed etiam ex testamento ejusdem Petri, & aditione hæreditatis, cum beneficio legis, & inventarij. Sic resolutum utraque parte informante.

R.P.D. Dunogetto, Romana pecuniaria, Veneris 14. Junij 1619.

SUMMARI A.

- 1 Solutio præsumitur facta in causam præambulam debiti.
- 1 Alimenta præsumuntur præstita vigore præcedentis obligationis.
- 3 Assignatio pro sustentatione gradus equipollet assignationi pro alimentis.
- 4 Donatio duplex ex eadem causa non præsumitur.
- 5 Alimenta respectu ejusdem personæ, dantis & recipientis non sunt multiplicabilia.
- 6 Alimenta præstita affini pauperi censentur donata.

DECISIO CCCCXXXVII.

Rota utraque parte informante censuit sententiam A.C. qua condemnavit hæredem, & legatarium q. Bonifacii Canobii ad solvendum D. Equiti Bartholomæo Canobio fructus sortis principalis census scutorum trium millium sexcentorum, vel locorum montium in locum dicti census subrogatorum esse injustam, & proinde revocandam.

Ratio præcipua decisionis hæc fuit, quia isti fructus fuerant dati à dicto Bonifacio, & destinati pro præstandis alimentis dicto Equiti Bartholomæo, quod non controversitur inter partes, & ipsemet Bartholomæus in positionibus ingenuè fatetur se ab anno præcipuè 1601. fuisse honorificè tractatum & alimentatum à dicto Bonifacio Unde nullo jure agere potest ad repetendum dictos fructus ab hæredibus Bonifacii qui onus ipsum alimentandi sustinuit.

- 1 Certi enim ꝑ juris est præstitum à debitore in dubio præsumi datum in causam præambulam debiti, nõ autem donatum, cum donare sit perdere, & nemo in dubio præsumitur jactare, quæ ꝑ regula habet locum etiam in præstatione alimentorum, si alimenta, C. de negot. gest. Doctor. in l. fin. C. de alim. pupill. præstan. fusc. Surd. de alim. tit. 6. q. 1. n. 1. & seqq. Rota divers. decis. 724. n. 9. part. 1. Ceph. cons. P. 5. n. 1. & seq.

Quod autem fructus dicti census fuerint ab initio assignati pro alimentis præstandis dicto Equiti, visum fuit satis sufficienter probari, tum ex memoriali porrecto per ipsum Bartholomæum Serenissimo magno duci Etruriæ, tum etiam ex instrumento donationis census, in quo fructus leguntur assignati pro sustentatione gradus equestris, ꝑ quæ verba videntur æquipollere verbis congruorum alimentorum. Gyg. de pension. q. 51. n. 2. Surd. de alim. tit. 2. q. 2. n. 19. & 20.

Ex quibus sequitur donatorem consentiente donatario, implendo onus alendi voluisse compensare alimenta cum dictis fratribus eadem de causa assignatis arg. l. filia legat. C. de legat. l. Lucius, la. 1. ff. de l. 2. Surd. cons. 119. n. 10. aliàs ꝑ sequeretur præsumptio duplicis donationis ex eadem causa alimentorum, quæ in jure non admittitur, d. l. filia legat. ubi Doctor. omnes, C. de legat. idque maxima ratione, ꝑ quia alimenta respectu ejusdem personæ dantis, & recipientis non sunt de sui natura multiplicabilia. Surd. de alim. tit. 9. q. 5. n. 6.

Hanc juris vehementem præsumptionem satis adjuvat ipsiusmet Bonifacii declaratio facta in testamento, noluisse se hujusmodi alimenta præstita dicto

Decis. Rota Rom. pro Tr. de Cens.

Bartholomæo donare, cujus testatoris declarationi conformi dispositioni legis multum domini detulerunt. Considerarunt etiam colligi animum ipsiusmet Bartholomæi, quod receperit alimenta animo compensandi cum dictis fructibus, non solum ex taciturnitate 17 annorum, sed ex eo quod ipsemet agnoscens bonam fidem posuerit pecunias redactas ex dictis fructibus ad creditum ipsiusmet Bonifacii: quo casu colligitur signum evidens, quod ipse Bartholomæus agnovit fructus non ad se, sed ad Bonifacium spectantes.

His positis non obstant conjecturæ, quæ in contrarium ponderantur ad firmandam donationem, & excludendam compensationem Et primò, quod præstita ꝑ fuerint alimenta dicto Equiti pauperi, & nepoti ipsius Bonifacii ex fratre, unde arguitur donatio Surd. alim. tit. 6. q. 1. Quia post assignationem census Eques non potuit amplius dici pauper. Neque visum fuit dominis sufficienter probaram fuisse à Bartholomæo qualitatem nepotis, ex deductis in facto per informantes, saltem ad effectum de quo agitur.

Nec etiam constat quod dicitur dictum Bonifacium, etiam circumscripta donatione, fuisse obligatum vigore testamenti paterni præstare Bartholomæo filio fratris naturalis debita alimenta; quicquid enim sit in terminis juris, an commendatus à proximo iore aliàs obligato ad alendum, possit præstare alimenta, in hac facti specie attentis verbis testamenti q. Bartholomæi Canobii senioris, Domini judicavit Equitem Bartholomæum non potuisse cogere Bonifacium ad præstandum sibi alimenta, saltem vigore dicti testamenti. Idque tanto minus, quia ipsiusmet Bonifacio filio legitimo, Bartholomæus pater sola centum quinquaginta scuta annua pro alimentis legaverat, nec est verisimile, quod voluerit illum gravare hoc onere gravissimo non agnoscendo præcisè ipsum Bartholomæum ut nepotem ex filio, prout sonant verba testamenti.

Nec etiam obstat quod assignatio prædicta ad alium effectum facta fuerit, nempe ut posset obtinere crucem Equestrem, & ita non videtur revocata præambula causa pietatis, vel obligationis; quia ultra quod hæc verba sonant in alimenta præstanda Equiti concedentia gradui, hæc ratio non tollit quin Bonifacius esset debitor Equiti, & alimenta potuerint præstari animo compensandi per retentionem fructuum dicti census, ex supra deductis.

Placuit etiam aliquibus ex Dominis aliud fundamentum desumptum ex eo, quod dictus Bartholomæus habuerit ex pecuniis dicti Bonifacii notabiles summas, ex quibus verisimiliter potuit satisfieri, & ita non solidatis computis, non videretur posse agere contra hæreditatem, & quamvis replicetur illas pecunias fuisse expensas pro servitio domus dicti Bonifacii ut apparet ex ordinibus directis à Bonifacio dicto Bartholomæo, multum dubitant Domini si hæc responsio sufficiat; nam ordines directi Banco, ut solverentur pecuniæ Bartholomæo sine alia confessione de recepto, respiciunt solum interesse mercatorum; alii verò ordines probant destinatas pecunias fuisse pro servitio domus, sed non idèò sequitur fuisse conversas Ultra quod satis possunt dici conversæ in utilitatem domus, dum convertebantur in causam alimentorum Bartholomæi, cui debebantur alimenta, & in dicta domo fuerunt multis annis præstita: & propterea visum fuit non cessare præsumptionem satisfactionis, quod eum ab agendo excludit. Verum quia multa ad evitandum hoc motivum, aliaque in facto congeruntur pro parte Bartholomæi, cum causa sit commissa omni, & quacunque appellatione remota, quatenus opus sit, & id Domini expedire judicaverint, poterit super his quæ in facto consistunt, audiri Et ita decisum utraque parte informante.

D d 3 R.P.D

318 Decisio CCCCXXXVIII.&c.

R. P. D. Dunogetto, Romana Pecuniaria, Veneris 29. Novembris 1620.

SUMMARI A.

- 1 Affinitas probatur ex nominatione, tractatu, & aliis.
- 2 Solvens unum pro alio, censetur solvisse animo compensandi cum vero debito.
- 3 Probatio nulla est major propria oris confessione.
- 4 Factum majorem deliberationem ostendit, quam verba.
- 5 Geminatio demonstrat deliberationem.
- 6 Compensatio non intrat in eo, quod non est perpetuo permanens penes creditorem.
- 7 Recte Ecclesia legatum factum Ecclesia non recipit à testatore, sed ab Ecclesia.
- 8 Datum pro sustentatione censetur datum pro alimentis.
- 9 Datum ob liberalitatem excludit compensationem.
- 10 Limita si liberalitas esset respectiva ad obligationem precedentem.
- 11 Confessio hæredis non nocet legatario. Maxime cum h. res adivit hæreditatem cum beneficio legis, & inventarii, ibid.

DECISIO CCCCXXXVIII.

Domini steterunt in decisio die 4 junii 1619. ex fundamentis decisionis, quæ de novo perpena, & diligenter examinata placuerunt Dominis, non obstantibus deductis in hac propositione pro D. Equite Bartholomæo.

Licet enim Bonifacius teneretur præstare alimenta, prout præstenditur, ex eo quod agnovit illum in nepotem, quæ ÷ agnitio dicitur à dicto Equite Bartholomæo probata ex tractatu, nominatione, legitimatio, facultate testandi, & aliis ponderatis per informantes ex deductis in illa Romana de Bombellis, 13. Novembris 1613 coram R. P. D. meo Ubaldo, & in recentior. decis. 137 n. 1. part. 1. Et etiam dici posset eandem obligationem præstandi alimenta adesse in vim testamenti, & transactionis; tamen exinde non sequitur, quod dum Bonifacius ei præstitit alimenta, teneatur, etiam ad restitutionem censuum pro alimentis assignatorum, & per Bonifacium perceptorum. Quia dum Bonifacius assignavit census proprios alimentis debitis ex deductis in alia decisione, & postea præstitit alimenta, ÷ censetur illa præstitisse in compensationem fructuum dicti census, quos ipse percipiebat, argum. l. filia legatorum, C. de legat. l. Lucius la 1. ff. de leg. 2. cum aliis allegatis in decisione, in qua id fuit comprobatum ex intentione utriusque partis, nempe Bonifacii ex declaratione per ipsum facta in testamento, & Bartholomæi, qui non solum tacuit per 17. annos, sed quod plus est, ipsemet exegit fructus census, & ad creditum ipsius Bonifacii posuit, si ÷ enim nulla major probatio quàm propria oris confessio, l. cum precum, C. de liber. causa, l. cum re, C. de transact. multò magis debet nocere confessio, quæ oritur proprio facto, cum ÷ major deliberatio concurrat in faciendò, quàm in loquendo, & ideo majoris efficaciz est factum, quàm verba, l. Paulus, ff. rem. var. haber. Maxime ÷ cum toties fuit reiterata exactio, & pecuniæ postz ad creditum Bonifacii, ad l. Balista, ff. ad Trebell. Non obstat census fuisse datum Religioni, non autem Bartholomæo, & quod ÷ compensatio non intrat in eo, quod non est perpetuo permanens penes creditorem. Dec. in auth. Praterca, n. 12. vers. tertio limita. C. und. vir & uxor. Phanuc. de lucr. dos. Glof. 8. num. 66. Cap.

conf. 143. n. 6. Menoch. de presump. l. 4. presump. p. 109. n. 53. Quia hoc objectum procedere posset ubi fructus census non fuissent assignati pro sustentatione toto tempore vitæ Bartholomæi, sed cum fuerint dati ad hunc effectum, & alimenta non deberentur nisi ad vitam ipsius, bene intrat compensatio.

Non obstat Bartholomæum non recipere fructus à Bonifacio debitore, sed à religione, & per consequens non posse intrare compensationem exemplo legati relictæ Ecclesiæ, quod Parochus ÷ non percipit à testatore, sed ab Ecclesia, Dec. in d. auth. Praterca, n. 13. & Jal. n. 26. Covar. in c. officii, de testam. n. 3. & n. 12. Menoch. d. presump. 109. n. 6. Quia objectum procedere posset si assignasset simpliciter census Religioni pro Commenda, & illa devenisset ad Bartholomæum, vel jure anterioritatis, vel aliqua alia de causa: sed hic census fuit assignatus Religioni nominatim, & expressè intuitu Bartholomæi, & ut ipse posset sustinere gradum equestrem, ÷ quæ verba æquipollere congruitati alimentorum, ex Gyg. de pension. quæst. 31 num. 2. Surd. de aliment. tit. 2. quæst. 2. n. 16. & 18. & fuit firmatum in alia decisione.

Non obstat dicam assignationem census fuisse factam liberè, & ex mera liberalitate, qui ÷ titulus excludit compensationem, Alex. conf. 12. n. 5. & 8. lib. 2. & conf. 7. in fin. lib. 6. Nam & ille titulus habet causam expressam, scilicet pro sustentatione gradus equestris, atque ita supposita etiam ÷ liberalitate, illa tamen est respectiva ad suam causam alimentorum, quæ potest recipere compensationem.

Placuit etiam aliquibus Dominis fundamentum primæ decisionis de præsumpta satisfactione. Cui non obstat quietatio facta per hæredem, quia illa non potest tertio præjudicare juribus vulgaribus, & in specie ÷ confessionem hæredis non nocere legatario tradit Butr. conf. 5. vers. item ex quo, maxime cum hæres ut in hoc casu adivit hæreditatem cum beneficio legis, & inventarii.

Quæ dicantur de absentia ab urbe dicti equitis Bartholomæi per triennium, quo tempore asserit se nulla omnino percepisse alimenta, si videbitur Dñis meis hanc objectionem non esse sublatam ex fundamentis duarum decisionum, poruerunt particulariter videri.

Et ita decisum utraque parte informante.

R. P. D. Verospio, Romana Pecuniaria, Lunæ

5. Julii 1621.

SUMMARI A.

- 1 Solutio præsumitur facta in causam debiti præambulam.
- 2 Conjectura admittuntur in iis, quæ sunt difficilis probationis.
- 3 Pecunias transmittens debito præsumitur in causam debiti transmissere.
- 4 Alimentatus quis præsumitur in dubio ab eo, qui eum alere tenebatur.
- 5 Alimenta qui præstitit in principio, & sine temporis censetur etiam præstitisse medio tempore.
- 6 Taciturnitas alimentarii in petendo alimenta inducit præsumptionem, alimenta fuisse præstita continuo.
- 7 Constituto in mortis articulo videtur credendum.

DECISIO CCCCXXXIX.

Eques Bartholomæus Canobius cum non acquiesceret decisionibus in hac causa factis sub die 14. Junii 1619, & 29. Nov. 1620. coram Reverendissimo Domino

Domino Dunogetto, in eius tanquam absentis locum ego subrogatus causam de novo super eisdem hodie proposui, & Domini steterunt in decisio. Auxit enim Bonifacius commendam, ut Eques elegeretur, & postea honorifice Sancti Stephani habitum suscipere. Unde cum alimenta postmodum ab eodem Bonifacio receperit, dicti augmenti fructus prætere non valet, cum hæc alimenta ei donata non censentur, sed in causam debiti præmodulam erogata, l. 1. l. alimenta, C. de neg. gest. Surd. de alim. tit. 6. quæst. 1. n. 1. Rota dec. 724. n. 9. p. 1. divers. cum aliis in decisione allegatis.

Nec valet dicere istos fructus Equiti saltem pro tempore deberi, quo ipse absens cum Bonifacio non debebat. Satis enim ex præsumptionibus, & conjecturis arguitur etiam illi absentis fuisse per Bonifacium alimenta præstita, quod tanquam difficilis probationis potest etiam conjecturis doceri, Corn. conf. 113. col. 2. l. 1. Surd. de alim. tit. 6. q. 23. n. 9. & fuit dictum in Romana fructuum dotis, 21. Aprilis. 1605. coram Sanctissimo.

Conjecturæ autem, & præsumptiones desumuntur, quia Bonifacius diversas pecuniarum summas dicto Equiti, durante illius absentia transmisit, ut apparet ex iuribus productis, unde censetur huiusmodi præsentia in causam alimentorum debitam transmisisse. Crav. conf. 158. n. 5. Surd. conf. 15. n. 10. Cum præsertim aliunde non constet, Equitem habuisse alimenta, quæ propterea ab eo data præsumuntur, qui alere tenebatur, l. fin. C. de alim. pupil. præst. Surd. d. q. 23. num. 11. & fuit dictum in sapè allegata Romana fructuum dotis.

Additur tam ante discessum, quam post reditum, hæc alimenta Bonifacium Equiti præstitisse, & unde inferitur eundem illa etiam medio tempore fuisse largitum, cum in hac alimentorum materia ab extremis quoque arguatur. Surd. de alim. tit. 6. q. ult. n. 21 & fuit dictum in allegata Romana fructuum dotis.

Accedit eundem Equitem spatio 17. annorum tenuisse, & sic de toto tempore, etiam durante absentia, illi data præsumuntur alimenta. Surd. dec. 105. n. 3. vers. quarto, Afflic. decis. 37. n. 19. Ceph. conf. 240. n. 8. & 9 Mantie, decis. 105. n. 5. Rota dec. 556. & dec. 588. n. 1. p. 1. divers.

Tantò magis, quia in mortis articulo Bonifacius asseruit nihil Equiti se debere, quin potius ipsum in notabili summa eius creditorem existere, & cujus attentioni multum videtur deferendum, cum in ea testator decesserit. Crav. conf. 6. n. 52. Surd. dec. 103. n. 4. Rota dec. 169. n. 6. p. in rec. & dec. 751. n. 7. p. 1. divers.

R. P. D. Verospio, Romana pecuniaria, Lunæ 8. Novembris 1621.

SUMMARIA.

- 1 Debitor solvens unam pro alio, censetur solvere in re compensationem veri debiti.
- 2 Alimentarius, qui potest sibi victum parare ex sua industria, non præsumitur ab alio recepisse alimenta.
- 3 Litem, in eo, cui ab alio sunt præstanda alimenta; nam ab illo præsumitur alimentatus, concurrentibus maxime adminiculis, & c. 6.
- 4 Alimentatus, qui fuit ab aliquo in principio & fine temporis, præsumitur etiam ab eodem recepisse alimenta medio tempore.
- 5 Solutio in dubio præsumitur facta in causam præcedentis debiti, & obligationis.
- 7 Solutio probatur præsumptionibus, & conjecturis.

Domini persisterunt in decisio coram me sub die 5. Julii præteriti, non obstantibus deductis per Equitem Bartholomæum Canobium, ad cuius petitionem denuo super eisdem hodie causam proposui.

Quia cum Bonifacius patruus annuum illi censum pro alimentis debitis assignaverit & eadem nihilominus alimenta præstitit, ea & censetur pro censibus, quos ipse percipiebat, erogasse, argum. l. filia legatorum, C. de legat. l. Lucius. l. 1. ff. de legat. 2. cum aliis allegatis in decisione.

Unde non controvertitur amplius Eques pro tempore, quo ipse cum patruo habitavit, & ab ipso fuit alitus, inducitur cum dictis censibus compensationem, sed instabat solummodo circa tempus absentia. Quod nimirum cessante cohabitatione præsumptio cessaret præstationis alimentorum, & cum firmus in persona, quæ sibi poterat victum comparare, juxta notata in l. excellentes, C. de erogato. milit. r. annon. lib. 2. Surd. de alim. tit. 6. q. 23. n. 16. Sed ista visa fuerunt Dominis in casu nostro non procedere, quia Bonifacius Equitem alere tenebatur, unde præsumitur illum etiam absentem aluisse, concurrentibus præsertim ad hoc adminiculis, & conjecturis. Bald. conf. 378. num. 2. lib. 1. Molin. in l. qui sub conditione, ff. de cond. & demonst. Surd. deo proximo citato, n. 15.

Hic autem plures dantur conjecturæ, ex quibus præsertim simul junctis apparet, Equitem à patruo fuisse pariter extra domum alitum. Et primò constat ipsum habuisse tam ante quam post discessum alimenta: unde videtur idem etiam medio tempore illa recepisse. Bald. in l. judicium, col. fin. vers. 5. quaritur, C. de rei vendic. cum aliis per Surd. ubi supra, n. 22.

Tantò magis cum probetur Bonifacium illi, dum Illustrissimo Cardinali Montalto inserviret, annua scuta quadragintaquinque pro pensione domus, & scuta decem quolibet mense persolvisse: Necnon eidem in tridemibus Magni Ducis Etruriae militanti plures transmisisse pecuniarum summas, & quæ in causam alimentorum debitam erogata censentur, l. 2. C. de acquir. possess. Crav. conf. 158. num. 15. Surd. conf. 15. num. 20.

Accedit Equitem spatio tot annorum nec alimenta, nec eorum loco annuos census ipsi destinatos percipisse. Adest insuper dicti Bonifacii in articulo mortis assertio, quod non solum ipse debitor Equitis non existeret, ut ejusdem potius creditor in notabili pecuniaria summa remaneret, quæ plurimum supradicta coadjuvant, non docto præsertim ab Equite quis medio tempore illum aluerit: & unde præsumitur hæc ille præstitisse qui tenebatur, ex allegatis per Surd. de alimentis tit. 6. q. 23. n. 21.

Nec valet dicere alimenta Equitem vel ab Illustrissimo Cardinale Montalto, dum illi inserviebat, recepisse, vel à religione Sancti Stephani, dum in ejus tridemibus militabat. Nam satis, ut dixi, constat utroque tempore illi solutas à patruo & transmissas pecunias, Ultra quod ex Religionis constitutionibus nihil ab ea dici potest erogatum Equiti, eum ipse nuncupatum passagium non solverit.

Non obstat ad excludendam compensationem, quod pecuniarum transmissarum dictos annuos census non adæquent, Ex illis enim una cum aliis supra deductis arguitur integræ fuisse alimenta pro dictis censibus Equiti præstita. Ultra quod cum de re agatur inter patrui, & nepotem gesta, & Bonifacio mortuo Eques in illius hæreditatem se ingesserit, in ejus præjudicium admittendas esse probationes præsumptivas, & quales ab ignaro gestorum per eundem Bonifacium haberi poterunt: cum & præsertim præsumptionibus

tia, & Petrus Francicus sciverunt hanc portionem spectare Mariæ nepti Marii, & coheredi. Afflictus de vis. 240. n. 2. & 3. facit recte in l. post litem, ff. si reg. & in litem veniant, §. petiam. ff. de petit. heredit. idem dicendum est de interdico quorum bonorum et in quo veniunt fructus, ut in petitione hereditatis. Alciat. consil. 70. num. 11. vol. 6. Peregr. de fideicom. art. 46. num. 8. & 9. & pro dictis locis montium, & censu et datur interdico quorum bonorum, quod competit pro incorporalibus. Rip. in l. 1. num. 2. ff. quor. bon. Menochado ad ipis. rem. 1. q. 21. n. 83. Peregr. d. art. 46. num. 16.

Et ita resolutum utraque parte informante.

R. P. D. Buratto, Reatina Censu, Veneris 22. Junii 1619

SUMMARI A.

- 1 Testis unicus facit vehementem presumptionem pro coadijuvantis aliis probationibus.
- 2 Confessio extrajudicialis non probatur per testes singulares.
- 3 Confessio extrajudicialis probata per unicum testem non facit quidem iudicium.
- 4 Testis qui contra unum fuit restitutus in causa criminali, repellitur contra eundem in causa civili.
- 5 Inimicitia & odii suspicio tollit fidem testi.
- 6 Testis de odio suspectus non facit semiplenam probationem.
- 7 Criminosus, & de delictis processatus repellitur à testimonio.
- 8 Testis qui recordatur de antiquis, & non reminiscitur de recentibus, non meretur fidem

DECISIO CCCCXII.

ADVERSUS resolutionem 27, Novembris præteriti ad favorem illorum de Pagnottis, quod accollatio census scutorum mille per eos facta del 1600, esset erronea, tanquam relativa ad aliam accollationem eiusdem census pro rata scutorum sexcentorum per Thomam eorum patrem factam in instrumento emptionum quarundam terrarum ab ipso cum filiis q. capitanei Matthæi Sinibaldi de anno 1588. celebrata, ex cuius lectura negativa constat, nonnulla de novo proponebantur in facto, super quibus cum Julius dicti q. Mariani filius fuerit auditus, Domini steterunt in decisio.

Et primò adducebatur testis in curia examinatus in sum Julii, n. 3. juxta 25 & super primo explicitè dicens de confessione tam Bartholomæi Manni de instrumento dictæ emptionis, quàm dicti Thomæ, quod ex causa pretii idem Thomas accollavit in se seuta sexcenta unius census scutorum mille, quem passivè habebant Sinibaldi venditores cum filiis Marii Flavii specificans locum in quo fuit facta dicta confessio, ac diem celebrati instrumenti dictæ emptionis, per relationem ad ipsum. Qui licet sit unicus, et tamen vehementem facere videtur presumptionem pro coadijuvantis aliis probationibus, etiam hodie consideratis, & præsertim solutione fructuum dicti census per dictos Pagnottas facta ante celebratum instrumentum dictæ confessionis, seu recognitionis bonæ fidei, accollationis dicti census.

Hæc tamen dispositio non fuit visa in aliquo attendenda. Nam ultra quod sufficeret, quod est unicus singularis testis, & de confessione extrajudiciali, et quæ

per testes singulares etiam plures non probatur. Pua. dec. 466. lib. 2. in novis impress. Caesar de Grass. dec. 4. n. 4. de sentent. & re judic. Card. Seraph. de vis. 1156. n. 2. dicens ita pluries tenim in Rota, & de vis. 1172. n. 5. & 1029. num. 11. & novissime dictum fuit coram me in Romana repetitionis alimentorum, 12 Januarii præteriti, & multò minus per unicum et per quem probatur nudum semiplena, sed nec etiam iudicium facit, Alex. cons. 132. n. 23. lib. 5. addens. ad. Bart. in l. ad onerandi, num. 48. in litem D. vers. quinimo. ff. de iurejur. Fides illius penitus prostermitur ex pluribus exceptionibus contra ipsum testem oppositis, tum quoad personam, ex et testimonio enim per eum contra dictos de Pagnottis in causa criminali, & capitali prolato in curia gubernatoris Urbis, ut d. sum. n. repetitur, Gloss in c. fraternitatis, in verb. receptos de testib. Specul. eod. tit. §. fin. vers. item quod in alia causa. Ceph. cons. 204. n. 15. cum aliis per Farinac. de opposit. contr. person. test. 9. §. 3. n. 48. vehemens enim oritur odii, & inimicitia suspicio, et quæ omnem illi fidem abrogat. Rota cor. m. Reverendissimo Atrebatensi, in Ferrario j. n. 110. annis 18. Junii 1610. aded ut nec semiplenam probationem faciat, Crav. cons. 6. n. 3. Præterea cum notus ac de multis delictis imputatus ac processatus, ut ex sum. n. 3. & 4. et testimonio rejicitur, cap. super eo, et 1. ubi Abb. & Felin. n. 1. de testib. l. 2. §. ego Julia, ff. 10. Alex. cons. 125. sub n. 10. et of. & præterea, licet q. late Farinac. ubi supra q. 5. in princ. Tum quoad dicta, de q. o. fuit enim inverisimilia, dum testatur se præcise recordari de verbis prolatis per dictos notarium, & Thomam annis 30. vel circa elapsis à die confessionis dicti instrumenti: et tamen de aliis recentibus interrogatus dicit se non recordari, ita ut ex hoc reddatur valde suspectus, nec mereatur fidem, quia verisimile, de presumpt. Felin. in cap. auditis, n. 21. de præscript. Rol. cons. 49. n. 43. & 44. l. 4. cum allegat. in d. Romana repetitionis alimentorum, coram me, & in spec. fuit dictum in Romana censu, 29 Aprilis 1611. coram R. P. D. Pirovano.

Secundò adducebatur quædam quietanti Thomæ Flavii nomine Francisæ sororis legatarie Marii Flavii ejus patris domini dicti census, facta de an. 1501. 15. Decembris, ad favorem Cesaris unius ex dictis de Pagnottis in d. sum. Julii, n. 2. quæ est de fructibus quinque semestrium decursum usque ad 28. Julii dicti anni, & sic calcaculando comprehendit ternos decursum ante accollationem seu confessionem accollationis, & inde resultat, quod Pagnotti solverunt dictos fructus ante dictam accollationem, consequenter in executionem accollationis factæ per d. Thomam in instrumento d. emptionis: sed pro responsione dicebatur, quod quicquid sit, de fide dictæ quietantiæ, quæ dicitur reperta in quodam processu criminali in curia Reatina, cum non doceatur illa fuisse productam ex parte dictorum de Pagnottis, nec de illius recognitione, tamen nihil facit, quia fuit facta post dictum instrumentum accollationis del 1600, & respectu fructuum, quos confessa fuit antea recepisse, non percurrit quod fuerint soluti, vel recepti ante accollationem del 1600. præcisè, & sic redditur æquivoca, & sic licet contineat etiam ratas decursas, ante tamen etiam quàm ad illas processit ex eadem erronea obligatione, & causa dictæ accollationis, prout dictum fuit de aliis solutionibus in decisione.

Alia autem non fuerunt visa responsione, & repetitione digna, tanquam in decisionibus sublata. & præsertim illud quod in instrumento dictæ emptionis Thomæ non contineatur vera totius pretii numeratio, cum contrarium ex ejus lectura, & distinctio ne qualitatè monetarum, in quibus facta fuit numeratio, apparet, & nihilominus sufficeret sola confessio

de recepto cum renunciatione jurata exceptionis non numeratæ pecuniæ, & lapsu temporis ad illam apponendam, & tandem hoc nihil refert; sive enim intergrum pretium solutum fuerit, sive non, sat est quod ibi non legatur dicta accollatio Thomæ, prout præsuppositum fuit in dicto instrumento accollationis filiorum del 1600.

Uni trmen ex Dominis quoad scuta quadringenta soluta à Sinibaldis non videbatur sententia confirmanda, cum æquitati non conveniat dictos Sinibaldos pro dicta rata soluta teneri domino census ad fructuum præstationem, ab ea verò immunes esse Pagnottos, penes quos dicta quantitas existit, super quo hodie neutra pars informabat, cui tamen responsum fuit in decisione in fine.

R.P.D. Buratto, Bononiensis Retractus, Lunæ
16. Januarii 1623.

SUMMARIUM

- 1 *Retractus competit contra eum, qui emis cum pacto redimendi.*
- 2 *Empitori cum pacto revendendi competit jus retractandi.*
- 3 *Jus redimendi cedi potest.*
- 4 *Dummodo cedatur principaliter, & non accessorie, ubi n. 3. quando cessio dicitur fieri accessorie.*
- 5 *Cessio juris redimendi quando dicitur fieri principaliter, vel accessorie.*
- 6 *Rubrica verba nigrum declarat.*
- 7 *Legis verba ubi conveniunt, debet etiam convenire illius dispositio.*
- 8 *Domus quod sit unica, licet sit divisa in plures partes quomodo cognoscatur.*
- 9 *Interest nostra non habere malos vicinos.*
- 10 *Vicinus ceteris paribus debet preferri in emptione.*
- 11 *Domus dua quando dicantur sub uno contextu, & testo, § n. 12.*
- 12 *Contextu eodem, hæc verba intelliguntur secundum subjectam materiam.*
- 14 *Jus retractus non reprobatur absolute per leges.*

DECISIO CCCCXLIII.

A No 1615. Hyppolita uti Domina, & Lucius ejus vir pro omni ejus jure vendiderunt Gabrieli, & fratribus de Cannetis melioramenta, & emponemata qui sunt pars, & de parte ædificiorum unius domus; & ulterius totam partem anteriorem dictæ domus contra curiam cum pacto redimendi intra sexennium, & deinde anno 1619. filii, & hæredes Hyppolitæ, eorumque tutores vendiderunt Vincentio totam partem posteriorem dictæ domus, & omne illius residuum, dempta supradicta parte anteriori vendita Cannetis cum cessioe jurium ad favorem dicti Vincentii, & præsertim francandi dictam partem anteriorem, ut supra venditam.

Prædicti Canneti primi emptores dictæ partis anterioris egerunt contra Vincentium coram Reverendissimo D. Vicelegato Bononiensi pro retractu dictæ partis posterioris in vim statuti civitatis, sub Rubr. de reb. comm. §. & idem dicimus, & sententiam favorabilem reportarunt, quæ postea per tribunal Rotæ dictæ Civitatis fuit revocata, causaque in Rota commissa dubitavi, an Cannetis competere retractus, & Domini affirmative responderunt.

In primis namque firmarunt Domini emptorem eum pacto francandi esse verè dominum, & facere

fructus suos, & tunc sicut contra ipsum competit jus retractus, Afflict. de jure præsom §. 3. n. 20. & seq. & decis. 338. num. 9. late tiraq de retract. conven. §. 2. gloss. unic. n. 1. & 2. Veg. conf. 2. n. 26. Carp. ad stat. Mediol. c. 4. §. 17. n. 124. tom. 1. ita tunc per eandem rationem ad favorem ipsius, Muta super consuet. Panormis. c. 16. n. 91. Rendell. de jur. præsom. in animadvers. ad princ. consuet. n. 10. Modern. discept. Forens. c. 526. n. 54. & 55. & cap. 742. n. 30. & 31.

Nec obstat videbatur, quod tunc cum illud jus redimendi cedi possit, Bald. conf. 38. n. 1. lib. 3. Castr. conf. 1. n. 2. lib. 2. de communi Fachin. controvers. jur. cap. 11. vers. Ego. lib. 2. Rota dec. 302. n. 2. & decis. 547. n. 1. p. 2. recens. & fuerit cessum Vincentio, non potuit ab eo retrahi pars posterior, immò ipse retrocedere possit partem posteriorem, quia tunc id procederet ubi Vincentio 4 fuisset cessum jus redimendi principaliter, & de per se, sed cum fuerit illi principaliter vendita pars posterior domus cum accessoria cessioe juris redimendi illius partem anteriorem, & aliorum jurium, intrat ad favorem Francisci retractus, etiam non obstante prædicta cessioe, tanquam accessoria ad venditionem dictæ partis posterioris, quæ sola attenditur. Bald. de jur. præsom. in fin. n. 20. & 21. Tiraq. de retr. lign. §. 23. gloss. 2. n. 3. & 4. Rendell. post alios de jur. præsom. vers. Ultima, Gratian. discept. cap. 745. n. 69.

Quod autem cessio sit accessorie, constare videbatur, tum tunc quia præcedit venditio dictæ partis posterioris, & deinde una cum cessioe aliorum jurium legitur cessio dicti juris redimendi: tum quia includitur sub venditione unico, eodémque pretio, Dec. conf. 109. n. 2. vers. tertio facit, ut unica dicatur venditio, ad not. in l. quod. sapi. §. in eis, ff. de contr. empt. Mant. de tac. lib. 2. tit. 3. n. 12.

Hoc ita firmato visum fuit Dominis convenire tam verba, quam mentem dicti statuti, ponderando in primis verba Rubricæ, tunc quæ nigrum declarat, ad not. 6 in .ubi, Fulg. n. 4. & 5. Alex. n. 3. & 4. Ripa n. 12. Bologna. n. 14. ff. si cert. pet. ibi, & de modo alienandarum domorum pro parte earum in plures divisarum. Nam statutum voluit præscribere eundem modum in alienanda parte domus in plures divisæ, quem statuit in prima parte in alienandis rebus communibus inter conjunctos; & verba Nigri sunt expressa ab alienandis dominibus divisis; & volens domum suam vendere teneretur illam vendere illi personæ quæ haberet illam partem, quæ fuit pars, & de parte alius domus. Unde cum negari non possit, & pateat ex planta, & modello concordatis, quod pars posterior fuit pars, & de parte istius domus, & quod ex utraque parte anteriori & posteriori constituebatur unica domus, & sic conveniunt verba præfata statuti tunc utique debet convenire illius dispositio, ex vulgar.

Quod autem ista esset unica domus, clarè demonstrat lectura utriusque instrumenti venditionis partibus litigantibus factæ, nam verba præmillia primæ venditionis factæ Cannetis sunt quod Hyppolita venit ad venditionem partis anterioris pro satisfaciendo dicto Lucio ejus viro de expensis per eum factis in reparanda, & agenda parte dictæ domus: verba verò dispositiva, ibi, quæ sunt pars, & de parte ædificiorum unius domus, & c. & ibi, totam partem anteriorem dictæ domus.

In ipso instrumento autem venditionis factæ Vincentio partis posterioris sunt repetita eadem verba ad unguem videlicet quæ sunt pars, & de parte ædificiorum unius domus, & c. & ibi, totam partem posteriorem dictæ domus, & in effectu etiam illius residuum, & clarè dum excipitur pars vendita Cannetis cum expressioe diei, mensis, & anni, & in clausulis cessioe juris francandi.

Quæ omnia etiam ad oculum videntur ex ipsa inspectione dicti modelli lignei in partibus ex ordine Rotæ confecti. Quod dicta domus consistit in quatuor partibus, videlicet suprema, seu quæ continet granaria, superiori quæ consistat ex mansionibus inferiori quæ continet viliam ad viam publicam, aditum, curiam, & mansiones ad livellum viæ publicæ, & quarta pars inferior continet cellam vinariam subterraneam cum puteo, & alias apparet etiam parietes collaterales conjungentes partem anteriorem cum posteriori, scilicet, puteum, curiam utrique parti deservire, & stillicidia in eadem curia stillare, & ꝑ idco extra dubium visum fuit, quod dicta domus de presenti, & præterito fuit, & est unica, ad nos in l. quod concitave. ff. de dam. infect. Anch. cons. 140. n. 2. vers. in contrarium, & n. 4. Caltr. cons. 92. in princ. lib. 1. Joan. de Amic. cons. 1. n. 6. 7. & quod illo casu statutum expresse disponat, Ruin. cons. 153. n. 5. vers. alius est casus, vol. 1. qui bene statutum declarat.

Mens verò statuti pariter convenit, quæ alia non fuit (ut ex verbis deprehenditur) nisi ut domus, quæ à principio unica fuit, & postea divisa, ad primævum statum, prout antea erat, reducat, quod colligitur quia in hac parte statuti nulla est habita ratio agnationis, vel cognationis, sed solum ad communionem domorum, vel earum ædificiorum, & pro indiviso tempore venditionis, vel quod alias fuerint sub uno tecto, & contextu, & quod pars alienanda fuerit pars & de parte, ut sunt verba statuti expressa, & sic alia ratio non videtur posse assignari, nisi vel quia ut plurimum domus non patiuntur æquæ commodam divisionem, prout ante, ut in dicto statuto considerat Monterent. in verb. domus, vel congruitas, ut præferatur ille, qui habet partem licet divisam, extraneis, & etiam ratione vicinitatis, cum ꝑ nostra intersit non habere malos vicinos, l. in C. de part. int. empt. & vendit. & ibi Albert. Bald. & Salic. in princ. facit text. in l. si cui fundus, d. l. 2. & hanc rationem ad aliud propositum ꝑ quod vicinus sit præferendus in emptione cæteris paribus, considerat Fabian. de Mont. de emp. & vend. 3. p. princ. quest. 10. n. 4.

Non obstat modo potissimum fundamentum quod non concurrant qualitates statuti, quia non probatur dictam domum fuisse à principio sub uno contextu, & tecto, immo probatur contrarium, cum non dicatur sub uno contextu, & tecto, nisi quando sunt tali contiguatione conjunctæ ut una parte corruente alia collabatur, ut ex text. in l. si finis, §. ex hoc edito, ubi not. omnes ff. de dam. infect. & in hoc statuto. Ruin. d. c. o. f. 113. sub. n. 5. vers. quartò considerandum est Bero. cons. 172. n. 1. usque ad 4. vol. 1. Rota Bonon super statuto, dec. 67. per tot. cum aliis in similibus allegatis tum etiam quia ex oculari inspectione constat curiam esse intermediam, & tectos esse diversos, & varios; alij enim sunt altiōres, & alij depressiores, qui propterea denotant illam non fuisse sub uno contextu, & tecto, cum de presenti præsumatur in præteritum, & ita ad excludendam dicti statuti dispositionem aliàs odiosam, & juri communi contrariam ponderant Ruin. Bero. & Rota Bononiens. ubi supra.

Nam respondebatur quod illa verba sub uno contextu, & tecto, non sunt intelligenda, quod domus fuerit sub eodem contextu, & tecto ab initio ædificata, sed sufficit quod aliunde constet ab initio fuisse unicam domum, ut denotant subsequencia verba, quæ fuit pars, & de parte alia dicta domus, & voluit intelligere statutum illam fuisse de parte quando ab initio fuit facta sub uno, & eodem contextu, & dicta verba præfatam intellectum recipere possent ratione subjectæ materiæ damni infecti, ut in dictis juribus.

Et alias ꝑ ratione subjectæ materiæ intelliguntur

quando domus intra eosdem parietes, prout ista, l. 1. §. occisorum, versic. eodem autem tecto, & ibi l. gn in §. autem, n. 80. & seqq. ff. ad Syllaniam. l. 3. §. si cum omnes, in fin. & §. si quis, & l. excipiuntur, vers. & iis dumtaxat, ff. eod. Honded. de incompatibil. benef. p. 2. c. 24. n. 27. vers. ult. Gonzal. ad reg. 8. gloss. 10. n. 57. & seqq. ratione ꝑ subjectæ materiæ similiter dicta verba, eodem contextu aliter intelliguntur, in l. heredes palam, §. fin. ff. de test. Mandos. de signatur. grat. in Rubr. dispensatio ad beneficia sub eodem tecto, vers. in jure civili: unde cum clara sit mens statuti inducentis retractum pro parte domus alienata, quæ erat unica, nihil obstant dicta verba, quæ possunt verificari in domo sua intra eosdem parietes, & quod non potest dubitari quin sit eadem, prout hic ex dictis instrumentis.

Nec diversitatem domus potest causare curia intermedia, quæ deseruit parti tam anteriori, quam posteriori, minutq, quod aliqui sunt tecti altiōres, alij depressiores, cum raro eveniat quod una domus habeat omnes projectus æquales, & pares, & si hoc excluderet dispositionem statuti illud redderetur inane, & elusorium, & nunquam, vel raro praticari posset in curia Bononiensi, quod esset absurdissimum.

Tandem non obstat quod statutum sit odiosum, & contrarium juri communi, ad l. duum. C. de cent. cens. l. nam ultra quod istud nihil relevat, quia hic concurrunt qualitates statuti ad illius mentem, & veram intelligentiam de qua supra, dicitur etiam ꝑ quod leges non reprobant absolute statutum, vel consuetudinem retractus, ut in c. eo situtus, & rest. §. 1. & text. in a. l. dudum, expresse excipit legem localem, & statutum municipale, ut not. ibi. additio an Gloss. in Bald. n. 4. & in l. 1. n. 1. & ibi Salic. in l. notab. C. comm. arvid. Card. Seraph. de i. 734. n. 2.

Minus applicantur dictæ doctrinæ. Ruin. Bero. & Rota Bononiens. decis. 67. & alia ibi per audent. reata, Nam casus erant valde diversi, & in illis non agebatur de unica domo, quæ esset habitata: prout hic.

Et ita decisum utraque parte informante.

Reverendis. D. Coccino Decano, Romana census, Veneris 16. Novembris 1618.

- SUMMARIA.
- 1 Censur potest extinguere pro parte, nisi aliter sit conventum.
 - 2 Solutio debet referri ad causam præambulam.
 - 3 Procurator tenetur servare formam mandati.
 - 4 Procurator solvens pecunias creditori sui domini, si illas non reperierit, censetur potius procuratorio, quàm proprio nomine solvisse.
 - 5 Nemo presumitur iactare suum.
 - 6 Confessio potest acceptari sive qualitate, quando militat presumpcio contra qualitatem.

DECISIO CCCXLIV.

Prosequendo disputationem cceptam; in qua Domini particulariter reservarunt videre in quam causam partita scutorum octingentorum, & alia ducentorum cedere debeat, hodie proposito dubio censuerunt utramque partitam cedere in extinctionem fortis principalis annui census scutorum mille quingentorum, pro illa tamen rata, quam apparebit excedere quantitatem fructuum debitorum ante solutionem dictarum duarum partitarum. Non enim repugnat quod ꝑ census, licet non in totum, in parte tamen

12

13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

considerabili possit extinguere, quicquam dicendum esset si aliter esset conventum, ex allegatis per Joan. de Salas in opuscul. de censu dub. 56. n. 1. & seqq. Nam ex relatione periti constat fructus census fuisse solutos Blasio usque ad diem 15. Octobr. 1601. partita verò scutorum octingentorum fuit relicta in manibus ejusdem Blasij ad creditum Comitis Alberti de mense Augusti 1604. inscripta hoc modo: *Di Chiaro tener credito il Sign. Conte Giralamada Coreggio sudetto fondo ottocento moneta, & prometto fargli boni à conto che mi deve con l' Illustris. Sign. Conte Alberto;* quam cum probetur quod Comes Albertus haberet cum Blasio aliud debitum quàm dicti census, videtur omnino dicta summa dempta rata fructuum, si quæ debebatur, cedere in extinctionem dicti debiti, præsertim cum præcessisset obligatio ejusdem Comitis de extinguendo dictum censum intra certum tempus, & sic solutio referri debet ad causam præambulam, *l. irritum, ff. de verb. oblig. cum aliis per Surd. conf. 156. n. 24.* & fuit dictum in causa Romana Salviani, 10. Januarij 1611. coram R. P. D. Ubaldo.

Neque dici potest, prout alias dicebatur, Blasium voluisse dictam summam in depositum retinere, quia series facti contrarium ostendit. Agatia enim ordinem dedit de solvendo dictas pecunias, ut ponerentur ad creditum Comitis Alberti, cum his verbis. *Per fargli boni,* (scilicet præfate Comiti) *in conto di tuto quello che deve à V. S.* (videlicet ipsi Blasio) quare cum Blasius ordinem acceptaverit, sibi præjudicavit. Et quod etiam expressè talis fuit ejus intentio, patet ex inspectione partis supra relatæ. Et in omnem casum & tanquam Agatiæ procurator tenebatur servare ordinem sibi datum, juxta notata in *l. diligenter, ff. mand. Paris. conf. 47. n. 41 & seqq. lib. 1.*

Quantum attinet ad partitam scutorum ducentorum idem videtur dicendum, nam quod Blasius illam receperit est indubitatum, cum hoc fateatur in responsione ad positiones. Et licet fateatur se recepisse à Vago procuratore Comitis nomine mutui, hoc videbatur ridiculum, nam & cum dictus procurator nunquam repetiisset dictas pecunias, videbatur potius voluisse nomine alieno, quàm proprio, *l. Lucius, Titius, ff. de instit. alt. & per illum textum nota Bald. in conf. 339. circa fin. lib. 5.* & bene fatis dec. Seraph 646. sub n. 2. maxime & cum nemo præsumatur jactare suum, *l. cum de indobito, ff. de probat.* Et propterea bene potuit acceptari confessio Blasij absque ulla qualitate, quod receperit nomine mutui, & cum in hoc casu præsumptio sit contra qualitatem confessatam, Alexand. qui de magis communi testatur in conf. 2. in fin. lib. 4. & in conf. 39. lib. 4.

Ex quibus ita conclusum.

R. P. D. Buratto, Romana nullitatis contractuum, Mercurij 7. Junij 1623.

SUMMARIA.

- 1 *Emens rem minoris ex causa voluntaria non tenetur probare versionem pretij in utilitatem minoris.*
- 2 *Etiam quando agitur ad nullitatem contractus.*
- 3 *Protius rei vendita pervenisse ad manus venditoris probatur ex verbis instrumenti venditionis.*
- 4 *Nemo debet locupletari cum aliena jactura.*
- 5 *Possessor bone fidei acquirit fructus.*
- 6 *Fructuum ad acquisitionem sufficit mala fides abesse.*
- 7 *Immo sufficit qualis qualis occasio possidendi.*
- 8 *Statutum dant certam formam contrahendi non dicitur simpliciter resistere contractui, aliter factu.*

tur simpliciter resistere contractui, aliter factu.

9 *Litis contestatio dicit malam fidem.*

10 *Mala fides resistit fructuum acquisitioni.*

DECISIO CCCCXLV.

POST resolutionem in hac causa factam sub die 82. Junij 1619. super nullitate impositionis census, & venditionis domus factæ per q. Octavium minorem, tam ex defectu solemnitarum, quam causæ: Dubitavi an hæredes dicti Octavij tenerentur ad restitutionem pretij per eos recepti, & à quo tempore fructus debeantur.

Ad primum Domini responderunt affirmative, videlicet dictos hæredes Octavij teneri ad pretium, quia venditio, ut jam resolutum fuit, & census impositione, non fuerunt factæ ex causa æris alieni, vel alia necessaria, sed vel sine causa, vel non sufficienti, & sic voluntaria & idè non est necessaria probatio verisionis pretij in utilitatem minoris, juxta communem distinctionem tam in minore, quàm in Ecclesia, de qua per Inn. in c. 1. de depof. quem sequuntur ibi BUTR. n. 13. Imol. eod. n. 23. versic. *l. demum refer.* & ibi, & in auct. hoc ius porrectum. Bald. n. 22. & Castrenf. n. 5. c. 00. de sacrosanct. Ecclef. Dec. consil 36. n. 18. & tertio principaliter. Quæ licet videatur procedere præsupposita validitate contractus, Rota tamen sequitur indistinctè, etiam quando minor, vel Ecclesia agunt ad nullitatem, ut in Romana censuum de Romulis, coram bon. mem. Penia, 18. Junij 1599. impressa apud Modern. post tractat. de censib. decis. 287. in qua allegatur alia Romana census 25. & novissime in Trevirensi spolio, coram R. P. D. Navarro, 5. Decembri præteriti.

Quod & autem pretium pervenerit ad manus venditoris, & tunc Octavij, apparet ex instrumento venditionis census cujus particula datur. Et ideo si hæredes minoris volunt recuperare domum, nulla æquitas suadere videtur, ut non teneantur ad restitutionem pretij, ne locupletentur cum aliena jactura, *n. hoc natura, ff. de cond. indeb. qua ratio fuit considerata in d. dec. 287. n. 2.*

Quo verò ad secundam partem dixerunt Domini fructus non deberi nisi à die motæ litis, non autem contractus, quia cum Octavius in instrumento juraverit se esse majorem, eniptor fuit in bona fide, & quæ sufficit ad fructuum acquisitionem, immò sufficit & absesse malam fidem. Bart. in l. sed & si l. 5. consuluit, n. 4. in fin. de per. hered. Rota decis. 577. n. 15. p. 1. & decis. 528. n. 7. p. 2. recent. cum ibi allegatis, & t adesse qualemque occasionem possidendi, ad quod sufficit allegare decisionem 340. n. 1. & seqq. usque ad n. 7. p. 2. recent. & sapissime tenuit Rota.

Nec obstat quod jus resistat alienationi bonorum, Quia respondit Rota *ibidem num. 4.* quod & immò non simpliciter resistit, sed dat certam formam alienandi, quæ licet non fuerit servata, tamen si contrahens erit in bona fide, vel fuerit errore lapsus circa factum vel jus, hoc sufficit pro acquisitione fructuum ex latè ibi cumulatè: & post verò motam litem dixerunt deberi fructus, & hoc esse indubitatum, & servatum in Rota, & in spolio, cum ex litis contestatione inducta sit mala fides, & quæ impedit illorum acquisitionem, *leg. eorsum, C. de rei vendic. l. 1. Cod. de fruct. & lit. expens.*

Et ita decisum utraque parte informantè.

R. P. D. Buratto, Romana attentatorum,
Mercurij 4. Decembris 1619.

SUMMARI A.

- 1 *Sesta lite pendente, tanquā attentata sunt revocanda.*
- 2 *Qui continuat non attentat.*
Intellige postquam est acquisita possessio, n. 9.
- 3 *Rescripti verba generalia extenduntur ad omnia, quae sub ipsis comprehendi possunt*
- 4 *Judicium est petitorium quando agitur actione personali pro mandato executivo.*
- 5 *Census extinguitur pro ea parte pro qua illius debitor succedit creditori.*
- 6 *Legitimatio personarum est necessaria in quocunque judicio, etiam summario.*
- 7 *Pendente judicio ordinario non potest intentari via executiva, quando sententia lata in judicio ordinario est paritura exceptionem rei judicatae in executivo.*
- 8 *Judicium universale facit cessare judicium particulare.*
Intellige secus inhibitione, n. 14.
- 10 *Possessio unius rei non acquiritur ex apprehensione possessionis alterius rei.*
- 11 *Possessio rei incorporalis non acquiritur ex apprehensione possessionis rei corporalis.*
- 12 *Quasi possessio ut acquiratur, requiritur non solum animus acquirentis, sed etiam scientia, & patientia ejus contra quem acquiratur.*
- 13 *Innoc. in cap. in litteris, n. 6. declaratur.*

DECISIO CCCCXLVI.

Responsum fuit unanimiter per Dominos, constare de attentatis, illaque esse revocanda. Commissa; namque fuerunt per Dominum Petrum Paulum, qui pendente coram D. Capitano causa ejus appellationis à secundi Collateralis sententia lata ad favorem Domini Benedicti ejusdem Petri Pauli fratris super immisione in possessionem quartae partis bonorum q. Catherinae Ursinae, & alias causas, ac sequuta inhibitione, disputataque bis in Rota sine resolutione, an esset attendenda prima ad favorem amborum fratrum, vel secunda ad favorem solius Petri Pauli cessio facta per Olimpiam dictae q. Catherinae filiam tunc Religionem ingressuram, introduxit coram A.C. judicium executivum contra D. Benedictum, & reportavit mandatum, & sequestra pro fructibus census aliàs per eam ad favorem D. Catherinae impositi, quae sunt in confesso apud partes, & iustificata in sumario D. Benedicti, n. 4. Ideo ꝑ omnia uti attentata, & innovata lite, & inhibitione pendente sunt revocanda.

Nec salvari possunt praetextu continuationis possessionis omnium bonorum sibi per D. Olimpiam cessorum per d. Petrum Paulum ante litem motam, captae ex vulgari limitatione, ꝑ quod qui continuat non attentat.

Primo, quia non potuit pro continuatione seu maintenance possessionis, vel quasi alibi quam coram eodem D. Capiteo experiri, cum commissio Apostolica sit tam in petitorio quam in possessorio. Nec verba rescripti patiantur restrictionem datam ad solum possessorium adipiscendae intencatum per Benedictum sed aliud quodcumque comprehendunt, ut in specie Ruin. conf. 5. n. 8. vers. pates ergo, & n. 9. lib. 4. ꝑ Et regulare est quod verba rescripti generalia extendantur ad omnia quae sub ipsis comprehendi possunt, Innoc. & alii, in cap. cum olim, primo, de offic. deleg.

Secundo, quia potius fuit actum, & pronunciatum in petitorio expresse ut supra commissio eidem Capiteo. Decis. Rota Rom. pro Tr. de Cens.

taneo, ꝑ cum factum fuerit actione personali, & pro mandato executivo, prout etiam prius actum fuerat coram secundo Collaterali, ut in sum. Benedicti, n. 1.

Tertio, quia nec petitorio, nec possessorio coram alio iudice agi potuit, pendente inter eosdem fratres causa, quoniam cessio esset attendenda, quae est praedicialis causae dicti census, & fructuum, ex illius enim resolutione resultat, an dictus census fuerit extinctus, necne. ꝑ Quia si cessio ad favorem utriusque prevaleret, Benedictus debitor census succedisset creditrici pro quarta parte, & census fuisset extinctus, & exinde pendet etiam, an persona Petri Pauli praetendentis se solum cessionarium Olimpiam sit legitima, ꝑ quae legitimatio est necessaria in quocunque judicio, etiam summario, & executivo. Dec. in l. fin. n. 47. C. de edict. Div. Hadr. toll. cum pluribus per Menoch. de recuper. remed. 15. q. 24. n. 272. & 273. Rota dec. 28. n. 4. p. 2. in recentior. & in aliis Aded ut ꝑ cum sententia in dicta ordinaria causa ferenda paritura sit exceptionem rei judicatae etiam in alia executiva ratione istius connexitatis pendente prima, non poterat secunda intentari. Dec. conf. 33. n. 4. col. 3. post med. vers. & ad hoc bene facit, & post alios Lancell. p. 2. c. 12. de attent. appel. pend. lim. 2. n. 18.

Et cum causa, ꝑ quoniam cessio sit attendenda, sit universalis, facit silere iudicium particulare inter eadem partes, l. non distinguen. §. si is faciat. & ibi Glos. Odo. Alber. Bart. & Bald. ff. de arb. ir. cum aliis in Avinionensi fideicommissi, 19. Junij 1619. coram me, ubi ita declaratum fuit procedere text. in l. fin. C. de edict. Divi Adriani. tollen.

Considerabant etiam Domini attentata non posse evitari sub praetextu dictae continuationis, ꝑ quae non juvat, nisi quaesita possessione, quae non videbatur acquisita Petro Paulo dicti census haereditarij ꝑ ex apprehensione aliorum bonorum, ad gl. in l. 4. in princ. in vers. quamlibet, ubi post Bart. n. 4. Alex. de comuni, n. 21. ff. de acq. possess. Menoch. de retin. rem. 3. n. 281. & 282. & fuit dictum coram me in Reatina Barcha 1617.

Nec ex possessione palatij censuati similiter capta ad effectum adipiscendi possessionem census, ꝑ quia ex possessione rei corporalis non acquiritur quasi possessio juris incorporalis, Inn. in litteris, de restit. spol. n. 12. vers. illud autem, & ibi Io. Andr. col. 1. circa fin. vers. quod autem, Butr. n. 30. vers. in alia, l. gl. Avch. n. 4. vers. alii dicunt, & n. 5. idem Anch. in reg. sine possessione, in 2. q. vers. unde scitis, & n. 11. vers. ad verendum & de communi Aret. in l. 3. & ibi Herculan. num. 11 usque ad n. 14. ff. de acq. possess. Socin. n. 7. in 3. illation. Nam ꝑ vltra animum acquirentis requiritur scientia, & patientia alterius contra quem acquiratur quasi possessio, Bart. in l. quod meo, n. 6. ff. de a. q. possess. Rom. in d. l. 3. n. 3. vers. & istorum, Bald. in l. 2. n. 17. & 23. C. de servit. & acquis. cum aliis per Pontan. de spol. lib. 3. n. 170.

Et ita non applicatur doctrina Innoc. in d. c. in litteris, n. 6. vers. possessio autem qua ꝑ declaratur, ut supra, qui etiam loquitur de inductione in possessionem facta per dominum, seu possessorem.

Nec etiam applicatur dicta decisio Reatina, in qua fuerat probata nedum possessio rei corporalis, sed exercitium juris incorporalis retinendi barcham in flumine ex quo resultabat quasi possessio prohibendi aliis retentionem barchae in dicto flumine.

Ex praefatis etiam cessant quae dicebantur, quod pendente causa universali potest procedi contra debitores citra attentatum, ꝑ quia non procedit sequuta inhibitione, & facta oppositione, ut hic: Lancellottus de attentat. lite pendente. 2. part. cap. 4. limit. 26. n. 8. & 9.

Prout etiam esset motivum obligationis camerale, cujus est iudex A.C. privative, & de qua nulla est facta mentio in commissione Apostolica, quia commissio

est cum clausulis amplissimis, complectentibus omnes casus inter dictos fratres, motas, & movendas, sive in petitorio, sive in possessorio, & quia non potest procedi in iudicio executivo pro fructibus dicti census, nisi prius terminato, quæ cessio sit attendenda, cum articulus huiusmodi sit præjudicialis, ut supra.

Et ita, &c.

R. P. D. Buratto, Farfensis Pecuniaria, 15,
Januarij 1614.

SUMMARIA.

- 1 Correat solvens totum repetit à correat partem suam, sive debitum sit ex causa onerosa, sive ex causa lucrativa, secundum Bald.
- 2 Contrarium tenet Bartol. & alij magis communiter quando debitum est ex causa mere lucrativa, & ex mera liberalitate, & num. 3.
- Lim. hanc communem quando correat sunt socij eiusdem obligationis, id est, si contemporaneè, eodem contextu, & ex eadem causa se obligaverunt, n. 6.
- 4 Collecta imponi potest per communisatem ex causa necessaria.
- 5 Censur impositio facta per communisatem Sedi Apostolica absque beneplacito apostolico est nulla.
- 7 Censur est de sui natura perpetuus.
- 8 Correat extinguens totum censur gerit negotium utile pro correat & quare.
- 9 Factions actum ut se à carceribus redimat, dicitur contractus facere.

DECISIO CCCCXLVII.

Recesserunt Domini à decisio 27. Junij 1621. & tenuerunt Iosephum iure repetere à Stephano, seu ejus hæredibus partem sortis, quam solvit pro extinctione census per dictos Iosephum, & Stephanum, & alios tres super eorum bonis impositi, necnon fructus, pro rata tamen dicti Stephani.

Nam respectu dictorum fructuum Iosephus reportavit cessionem à dominis census, etiam contra coobligatos, de cujus cessionis validitate dubitari non potest, & est cautela solita, de qua per Thesaur. decis. 191. in fin. & Vin. decis. 379. in fin. & censuerunt Domini in dicta decisione, quæ revidetur.

- Respectu autem veræ sortis, si sequamur opinionem Baldi in l. si rem communem, ff. si cert. per. correum, & videlicet repetere à correat ratam pro eo solutam, rejecta distinctione Bart. causæ lucrativæ, & onerosæ, quam dicit rigorosam Ripa in l. si ex 1000, s. fin. ff. de leg. 1. & refert Roncheg. in l. reos 11 n. 49 qui hanc veriore appell. ff. de duob. reis, Roderic. de annu. red. lib. 2. q. 5. sub n. 22. versic. quod est erroneum, & latè comprobatur Thesaur. d. dec. 191. n. 5. & seqq. respondens rationib. & auctoritatibus contrariis, & eam sequuntur addens. ad d. decisionem Thesaur. Viv. d. decis. 379. in fin. & quam idem Thesaur. testatur Senatim totum congregatis classibus, re maturè considerata securam fuisse, & eam ante Bart. tenuerunt gl. & Doct. antiqui in l. 1. C. de duob. reis, ubi Alberic. Odofred. nulla adhibita distinctione, & novissime Sichard. in d. l. si rem, C. si cert. per. & patet ex relatis per Salic. in d. l. 1. Et tunc res procedit pro repetitione de plano, & sine difficultate.
- 2 Si verò sequamur opinionem Bartoli, & sequacium, de quibus in decisione, tanquam magis communem, quod correat non repetit ab alio quando sunt obligati ex causa lucrativa, seu ex mera liberalitate, & tunc respondebatur vel non applicari, vel limitari, ut infra.

Non enim applicatur. Quia per Bart. & Doct. loquuntur quando obligatio processit ex mera liberalitate, quæ sunt verba Bart. in d. l. reos sub n. 1. in fin. ff. de d. ob. reis, Roncheg. ibi n. 11. & idem Bart. in l. Modestinus. n. 8. ff. de solut. & exemplificant, quando correat obligantur ex causa donationis, & legati, quæ est lucrativa quoad creditorem; non enim eo casu singuli sunt aded obstricti in solidum, ut si unus totum solvat ab alio non repetat, Roncheg. ubi supra, d. n. 45. extra quos terminos videmur versari.

Tum quia negotium pro quo fuit impositus census videbatur spectare, saltem cura, & sollicitudine impositoribus tanquam consiliariis communitatis; agebatur enim de providendo de annona. Et per poterant communitate non habente pecunias, collectari, cum causa esset necessaria, latè Thesaur. decis. 257. & præcellerat etiam publicum consilium, in quo deliberatum fuerat de convocando consilio & appunctando non venientes, ut in summ. Iosephi, n. 6.

Tum etiam quia causa non videtur posse dici lucrativa, sed potius onerosa; per nam deducitur nullitas recognitionis bonæ fidei communitatis, & promissionis indemnitis, & liberationis à centu factæ ad favorem impositorum, ex eo quod sine beneplacito Apostolico factæ sint contra expressam dispositionem Apostolicarum Constitutionum Sixti V. & Clem. VIII. cum clausulis annullativis, & decreto irritanti, etiam si sint factæ ex causa necessitatis, & cum præcisa clausula, etiam si constiterit de versione in utilitatem communitatis & cum aliis clausulis amplissimis, & sublatæ, &c. ut ex lectura dictarum Constitutionum, & ex pleno relatis, & ponderatis per informantes. Et licet super hac recognitione bonæ fidei causa pluries proposita fuerit sine resolutione post decisionem, & sententiam emanatas contra communitatem; tamen hodie Domini magis inclinabant in hanc partem, & propterea causa non posset dici nisi onerosa, sicuti quando hæreditas non est solvendo, ex allegatis in dicta decisione.

Præterea per dicta conclusio causæ lucrativæ declaratur ut non procedat quando correat sunt socii eiusdem obligationis, scilicet contemporaneè, eodem contextu, & ex eadem causa se obligaverunt. Bart. in l. reos, in princ. n. 1. Cast. in l. Modestinus. n. 4. ff. de solut. Ronchegall. ubi supra, n. 36. Mantica de tacit. lib. 16. tit. 6. n. 12. vers. se undus casus, & n. 18. vers. unde si causa obligationis; & præfatos fuisse socios probatur eodem instrumento impositionis census, pro quibus facit Socin. conf. 200. n. 1. vol. 1.

Non obstat per quod census esset de sui natura perpetuus, & invito correat non possit extinguere, etiam si fuerit conventum ut extingueretur intra certum tempus, Modern. Perus. de censib. sp. 2. c. 2. q. 2. art. 5. n. 13. & firmatur etiam in dicta decisione.

Nam hoc non concludit per quin Iosephus extinguendo totum censur utile negotium gesserit pro Stephano, & aliis, eos, & eorum bona, & præsertim censuata liberando ab interfuturis seu fructibus ad rationem novem pro centenario, & ab imminentibus executionibus vigore obligationis cameræ, ut consideratum fuit in Romana supplementi legitima de columna, 23. Janu. 1621. & 12. Jun. 1622. & in Romana de Cangii, 12. Nov. 1621. & 19. April. 1622. coram me.

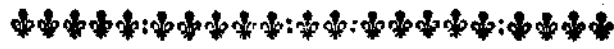
Ultra quod considerabatur dictam extinctionem non fuisse factam mala fide, sed per coactè ex decreto visitæ, quæ noluit dictum Iosephum excarcerari, nisi prævia obligatione, & cautione de extinguendo dictum censur infra certum tempus. Super quo etiam emanavit Rescriptum Sanctissimi, quod idem Iosephus non audiretur in causa contra communitatem, nisi cum clausula, parito iudicato.

Et ita decisum utraque parte informante, &c.

Sequens

Decisio CCCCXLVIII. 327

Sequens decisio in impressis post additiones erat in ordine 122. sed quia iste numerus repertus fuit duplicatus, imprimatur igitur sine numero, ut eam habeas lector, quæ allegatur tantum in q. 76.

R. P. D. Durano, Spoletana Liberationis à fideiussione, 30. Martii 1626.

SUMMARI A.

- 1 Div. Ista particula intelligitur ultra de annuum.
- 2 Fideiussor non potest petere liberationem à fideiussione, nisi diu steterit in obligatione efficaci, seu mora sit commissa.
- 3 Fideiussor habet mandatum non solum ad fideiubendum, sed etiam ad solvendum.
- 4 Fideiussor non potest regulariter cogere principalem, ut eum eximat à fideiussione.
- 5 Fideiussor evictionis non potest ante secutam evictionem agere pro exemptione.
- 6 Fideiussor administratoris non potest agere pro exemptione, durante administratione.
- 7 Fideiussor presumitur se obligasse secundum naturam contractus cui accessit.
- 8 Fideiussor census non potest agere ut eximatur à fideiussione.
- 9 Intelligi respectu sortis, secus respectu fructuum.
- 10 Statuti Urbis c. 94 & c. 197. lib. 1. intelligitur.
- 11 In contractu attenditur statutum loci ubi contractus ratificatur, non ubi contractus celebratus fuit nulliter.
- 12 Conventio ligat tantum contrahentes, non alios.
- 13 Stipulatio notarii pro iis, quorum interest, constringitur ad eos quorum interest tempore stipulationis.

DECISIO CCCCXLVIII.

Benedictus Urbanus fuit ad A. C. condemnatus ut liberaret Maximilianum, & Monaldum de Monaldis à fideiussione annui census scutorum centum quadraginta per illum, & alios venditi de anno 1612. Domino Leoni Strotio, & causa in gradu appellationis mihi commissa, dedi dubium an prætenfa liberationis locus esset. Et Domini reservando quoad fructus particulariter videretur, quod attinet ad sortem principalem negativè censuerunt.

Quia quamvis dicti fideiussores diu videantur steterisse in fideiussione, & nempe ultra decennium, juxta Glof. in l. Lucius Titius, ff. mand. Menoch. de arbitr. jud. cas. 41. tamen ut liberationi sit locus, requiritur ulterius quod diu steterint in obligatione efficaci, seu mora commissa. Bald. Fulgol. & alij in d. l. Lucius Titius, idem Bald. in l. facere posse, n. 2. ff. solus. matr. Afflict. dec. 241. n. 4. & ibid. additio. Ursil. n. 4. & ratio est quia fideiussori non tantum videtur factum mandatum de fideiubendo, sed etiam de solvendo, l. indebitum, ff. de condit. indebit. & l. fideiussor pro evictione, ff. de fideiuss. Et ideo nisi solverit, aut diu steterit in obligatione, non habet actionem contra principalem.

Cum itaque census sit de sui natura perpetuus, & illius emptor nunquam possit debitorem cogere ad redimendum, nunquam verificari poterit quod fideiussores prædicti diu steterint in obligatione, cum nec principales, nec ipse ad redimendum teneantur, & sic versatur dubio procul in regula quod fideiussor non potest cogere principalem ut eum à fideiussione liberet, d. l. Lucius Titius, l. si pro ea, C. mand. sicut in simili fideiussor, qui intercessit pro evictione, re non evicta, licet diu steterit in obligatione, & fideiussor.

Decis. Rota. Rom. pro Tract. de Cens.

agere non poterit ut liberetur, Bart. Bald. Imol. Alexand. & alij, in d. l. facere posse. Bald. cons. 425. lib. 4. Ant. Gomez lib. 2. var. c. 13. n. 10 ubi quod fideiussor qui intercessit pro tutore, vel curatore, vel aliquo ad ministratore, non potest agere ut eximatur à fideiussione ante finitam tutelam, curam, vel administrationis officium, ea scilicet ratione, quia sicut obligatio principalis certam habet temporis durationem, & metam, similiter & fideiussoria uti accessoria, & cum dictam temporis durationem principalis obligationis fideiussor tempore obligationis præviderit, usque ad eam videtur se obligare voluisse, argum. sexi. in l. quod si nolit, §. quod si affian. ff. de adlit. edit. ex quibus ita in puncto contra fideiussores resolverunt plures de censibus scribentes, scilicet Fel. de Solis, lib. 3. c. 3. n. 9. Lud. Valasq. cap. 97. n. 23. Bened. Bon. art. 68. n. 101. tom. 6. tr. p. 2. Marcell. Conversan. in addition. ad Intrig. de censib. q. 60. lit. A, vers. atque in hoc casu, Roder. de ann. redditib. lib. 2. q. 1. n. 8.

Non obstant Rotæ decisiones in contrarium allegatæ Quia quod decisio Bononiensis census coram bonæ mem Corduba in ordine 195. n. 8. vers. etiam placuit, & decis. 201. n. 5. apud Cencium de Censibus, quæ fuerunt factæ in una & eadem causa, nihil concludunt quoad sortem principalem, sed solum quoad fructus, ut declaratur in d. decis. 201. n. 7. & clarus n. 5. autem ibi expressè admittitur quod fideiussor non potest petere se eximi à fideiussione census; decisio verò 200. coram Illustrissimo Cardinale Cavallerio apud eundem Cencium non appellatur, quia in ea dictum fuit quod fideiussor census potuit agere, ut liberaretur, non ex natura obligationis censualis, sed quia fundus super quo census fuerat impositus fuit à principali debitore liber, & allodialis promissus, cum tamen esset sub directo dominio Ecclesiæ, prout alias dictam decisionem declaravit Rota in Romana liberationis à fideiussione, 5. Decembris 1622. coram eodem Illustrissimo Cardinale, & demùm decis. 68. n. 4. ibidem, cum non loquatur de sorte principali, debet intelligi solum quoad fructus.

Non obstat Statut Urbis c. 94. & 197. lib. 1. quod ubi disponitur fideiussorem posse agere ut liberetur, etiam si diu non steterit in obligatione, quia illud non intrat, quando ut hic, nec principalis, nec fideiussor aliquo tempore fuerunt obligati ad redimendum, juxta tradita per Bart. & Bald. in d. l. facere posse, n. 2. Anton. Gomez ubi supra, Gayl. observ. 29. n. 6. vers. hac fallentia, lib. 2. & in puncto Rota in d. Romana liberationis à fideiussione, coram Illustrissimo Cavallerio, vers. nec visum fuit. Necnon quia dictum statutum solum obtinet in Urbis districtu, contractus autem, de quo agitur, celebratus fuit extra illum, quia licet census fuerit impositus in Vrbe, impositio fuit facta à prætenso procuratore, de cujus mandato non constat, & sic non videtur debere attendi locus ubi actualis impositio facta fuit, sed locus ubi illa ratificata, & fideiussorum accessio facta fuit, nempe in terra Hispelli, quæ est extra districtum Urbis. Gl. in Clem. 1. verb. collato, post medium, ut lit. pend. Tiraq. de retr. lign. §. 1. gl. 10. n. 68. Steph. Lambert. de contr. ad fin. n. 216. Rota in Romana hereditatis, 14. Maii 1403. coram bon. m. Litta.

Non obstat prætenfa conventio de extinguendo dictum censum intra certum tempus jam elapsum, quia fuit facta per venditores inter se solos, nempe benedictum, & ejus fratres, sicque ex ea ipsi solum inter se agere possunt, non autem fideiussores, qui simpliciter intercesserunt, ut fuit dictum in Romana restitutionis in integrum, 20. Maii 1624. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo, vers. non obstat quod instrumentum.

Non obstat demùm stipulatio Notarii pro omnibus
E c 2 quorum

328 Decisio CCCCLVII. &c.

¹³ quorū interest in dicta conventionē adscripta, † quæ debet intelligi de illis quorum tunc intererat, nempe respectu principalium, qui ante census creationem de censu extinguendo inter se convenerunt, vel eorum, qui ab ipsis causam habent, non autem quoad Monaldos, qui nondum fidejusserant, nec causam habent à prædictis fratribus venditoris, ut habetur in eadem decisione Illustrissimi Patriarchæ.

R. P. D. Pirovano, Romana census, & fructuum, Lunæ 20. Maii 1616.

SUMMARI A.

- 1 *Census extinguitur si fundus census liberetur ab onere, & hypothecis.*
- 2 *Census super re non fructifera sustineri non potest.*
- 3 *Fructus census cessant quando illius dominus habet facultatem recipiendi sortem.*
- 4 *Census super re aliena sustinetur ad præjudicium debitoris.*

DECISIO CCCCLVIII.

Vendita tenuta nuncupata del Lago per Dominam Liviam Vestriam Excellentissimo Principi Burgesio, Sanctissimus eandem venditionem speciali chirographo confirmavit & motu proprio, ex certa scientia, de plenitudine potestatis liberavit eandem tenutam in omnibus, & per omnia à quibuscunque obligationibus oneribus, & hypothecis, & transtulit prædicta omnia subrogando pretium loco ejusdem tenutæ, perinde ac si ab initio supra eadem fuissent imposita.

Domina Catherina Luiga tanquam domina census impositi super eadem tenuta, exit pro fructibus census contra Dominum Equitem Vestrium fideiussorem in contractu venditionis, sed eo excipiente de peremptione census, motu proprio Sanctissimi, & eo perempto fructus non deberi dubitavi.

An Dominus Veltrius teneatur ad solutionem fructuum, de quibus agitur, vel potius ad interesse, & ad quam summam.

Et deberi fructus usque ad diem intimationis fuit resolutum, & non ultra. Quia clara sunt verba motus proprii, dum de plenitudine potestatis abdicantur omnia onera, & hypothecæ ab ipso fundo, & imponuntur super pretio; † unde cum non possit stare quod fundus sit liberatus à quocunque onere & hypotheca, & quod fundus adhuc sit obnoxius censui, inde sequitur peremptio, † quia translatio super pretio, tanquam super re non fructifera, non sustinet censum, neque fructum reddere potest propter suspicionem usurarii criminis, ut expresse caverur in Bulla Pij V. & confirmat Laurent. de Rodolph. in cap. consuluit, 2. part. 9. 2. de usur. Covar. lib. 3. var. resol. cap. 7. n. 3. Surd. conf. 161. n. 17. vol. 2. Et successivè † cum in d. motu proprio data sit facultas iudicibus deputatis, vel deputandis cogendi creditores ad recipiendum pretium, seu investmentum, & eis recusantibus declarandi fructus amplius non currere, neque data fuit notitia eidem Catherinæ de resolutione census per motum proprium, nisi die 16. Februarii 1614. ideo usque in eum diem fructus deberi dictum fuit, & non ultra, cum exinde videatur per Catherinam stetisse, ut pretium non reciperet.

Non obstat, quod intentio Pontificis fuerit per liberationem tenutæ, & subrogationem pretij non inferre præjudicium creditoribus, sed solū reddere em-

ptorem securum † saltem ad præjudicium debitoris super illa tenuta, tanquam super re aliena census sustineri debeat, l. si quis alien. ff. de act. empt. Alex. conf. 69. num. 1. lib. 4. cum aliis allegatis. Quia sequendo etiam mentem Sanctissimi, & non verba, apparet voluisse creditoribus præjudicare, ut fructus non currerent, quando per eos stetit ut pretium nõ reciperent, &c.

R. P. D. Aldobrandino, postea Clem. VIII. Romana prætenforum fructuum census, 9. Martij 1584.

SUMMARI A.

- 1 *Interpellatio debitoris extrajudicialis constituit creditorem in mora recipiendi.*
- 2 *Depositum pro redimendo censu potest fieri in fine duorum mensium disdictæ.*
- 3 *Oblatio verbalis debitoris constituit in mora creditorem recusantem recipere absque justa causa.*
- 4 *Citatio convalidatur per partium comparitionem.*
- 5 *Depositum non suffragatur non procedente reali oblatione.*
- 6 *Sufficit tamen offerre debitum verum, & liquidum.*
- 7 *Oblatio debiti dicitur realis, si offeratur cedula bancaria libera.*

DECISIO CCCCLIX.

Domini cum præsupposito quod non constet penes Hannibalem Ceulum, qui cedulam depositi fecit, non fuisse pecunias in dicta cedula contentas, & quod cedula prædicta penes Ceulum deposita 10. Aprilis 1579. contineat integram summam fortis principalis, ac censuum illuc usque decursum, censuerunt Ferreos fuisse in mora ad effectum ut depositum fieri potuerit non ex eo, quod elapsus duobus mensibus à die primæ disdictæ Ferrei deberent protestari separatos recipere; hoc enim non admittebant Domini; cum illa protestatio potius fiat ad cautelam, quam ex necessitate ex traditis à Crescent. de iur. 27. c. sed dixerunt interpellationem factam 10. & 17. Aprilis, fuisse bonam. si enim citati fuerunt Ferrei ad recipiendum pecunias, clarè etiam fuit intimata voluntas redimendi censum; maximè † cum ad effectum constituendi in mora sufficiat extrajudicialis interpellatio. ad glos. in l. Qui Roma, §. beredes, ubi las. n. 10. de verbor. oblig. Et quando etiam requireretur judicialis, satis illa fuit judicialis.

Non obstat quod juxta formam Bullæ fel. me. Pij V. requireretur disdicta per duos menses antè. Quia considerabant Domini, quod licet id verum sit, tamen ille qui vult redimere censum, non solum tempore intimationis non tenetur solvere fructus duorum illorum mensium, sed nec etiam sortem principalem; hæc enim omnia solum in fine duorum mensium præstare tenetur. Unde † si vult prævenire, & solvere sortem principalem ante, bene potest; non enim potest non retrovendere censuarius censum, sed solum potest præstare fructus duorum mensium, qui tamen anticipatè sibi non debentur. Cum igitur Ferrei recuserint recipere pecunias, quæ anticipatè sibi offerebantur, ante scilicet lapsum illorū duorum mensium, satis dicuntur in mora ad effectum ut deponi potuerit fors principalis cum animo suo tempore solvendi intercursum illorum duorum mensium, prout postea factum fuit, † quia nulla suberat justa causa recusandi hujusmodi solutionem, unde cum fuerit postea 5. Iunii deposita cedula pro dictis fructibus, id satis fuit.

Non

Non obstat, quod citatio cadebat sub die 27. Aprilis, quia casu id factum fuit, & t̄ satis est quod ambæ partes comparuerunt 10 Aprilis, & 27. & fuit reproducta etiam citatio, nec iste videtur actus adeo contentiosus, ut etiam die illa fieri non potuerit cum non esset feriata in honorem Dei.

Non obstat quod id tanquam depositum non solemniter factum, & t̄ sic non præcedente oblatione reali, non suffragetur, l. 1. C. de usur. Quia præcessit oblatio in citatione. Et licet Ferrei obtulerint se paratos recipere, id non dixerunt simpliciter, sed servata forma Bullæ, & sic dato sibi termino duorum mensium ad reinvestiendum. Hoc igitur non facit, quin debitor possit prævenire solvendo sortem principalem, & fructus postea suo tempore, t̄ satis enim est quod tunc offeratur solum illud quod illucisque debetur, & quamvis in actu deponendi cedulam procurator protestatus fuit, quod fructus amplius non currant, non intelligebatur de fructibus duorum mensium: quod deprehenditur ex quo, & illi fuerunt postmodum etiam depositi.

Nec etiam obstat quod obtulerint se recipere in contanti. Quia cum cedula esset libera, & procurator qui cedulam deposuit, consenserit, quod consignaretur etiam sine mandato iudicis, satis dicebantur pecuniæ in contanti oblatæ, magna enim illa quantitas scutorum septem millium quingentorum efficit ut non dicatur conveniens quod illa afferretur ad bancum Notarii, & ibi relinqueretur in pecunia numerata.

Ultra quod non simpliciter offerunt se paratos recipere, sed quatenus Dux sit in tempore, & pretium solverint intra terminum bullæ, alioquin volebant quod deberet præcedere disdicta per duos menses ante. Et Domini tantò magis id dixerunt, quia animadvertant in hominis de Ferreis magnam renitentiam recipiendi huiusmodi pecunias & retrovendendi huiusmodi censum; in termino enim primæ disdictæ dederunt de defectu mandati illius qui solvere volebat, & in termino citationis, de qua agitur, magnas adhibuerunt cautelas, & volebant quod deberent iterum interpellari per duos menses ante. Quæ Domini facilius admittebant, cum depositum non perierit, & duraverit etiam post lapsum duorum mensium.

R. P. D. Buratto, Ariminensis fideicommissi,
Lunæ 20. Junij 1622.

SUMMARIA.

- 1 Dotes non detrahuntur ex fideicommissis nisi in subsidium.
- 2 Res transit cum suo onere.
- 3 Censuræ sequitur bona consuetudine.
- 4 Depositum pro extinctione census non præcedente disdicta census factum non est relevans.
- 5 Dominus census non tenetur illum revendere si non satisfiat de omnibus fructibus decursis.
- 6 Hæres gravatus non potest retinere sub prætextu quod solverit debita hæreditaria, vel legata, nisi probet solutiones.
- 7 Et concluduntur.
- 8 Solutio præsumitur ex lapsu temporis inter creditorem, & debitorem.
- Secus inter hæredem gravatum, & fideicommissariam, ibi.
- 9 Liber administratoris facit plusquam semiplenam probationem.
- 10 Debitum hæreditarium præsumitur solum ex mobilibus, & nominibus debitorum.
- 11 Factum præsumitur quod de jure fieri potuit.
- 12 Debitum hæreditarium debet solvi prius ex distractione mobilium.

Decis. Rotæ Rom. pro Tra&. de Cens.

13 Divisio bonorum tanquam hæreditariorum probatur illa fuisse in hæreditate.

14 Identitas debet specificè probari.

15 Sententia est individua.

16 Sententia talis sunt quot sunt illius capita.

17 Clausula omni meliori modo, facit valere actum ex eo capite quo potest.

18 Sententia contra sententiam que transivit in iudicatum est nulla.

19 Limit. si prima sententia est notoriè injusta.

20 Clausula, sine præiudicio legitimæ executionis, posita in commissione causæ præservat iudici a quo jurisdictionem ad effectum exequendi suam sententiam.

DECISIO CCCC.

Absolutis duabus disputationibus super præsentis nullitatibus, & injustitia sententiarum rotalium fortassis latorum, altera super canone ratione fideicommissi q. Sebastiani, quæ transivit in iudicatum; & illius vigore factæ fuerunt immitti in possessionem medietatis bonorum dicti Sebastiani, & altera super fructuum liquidatione. Et quia Solerius alia pro causis restitutionis in integrum deducebat, quæ reducebantur ad infra scripta.

Primò quod non fuerunt ex bonis fideicommissariis factæ debite detractiones, tam æris alieni per Liviam filiam testatoris, & auctricem dicti Solerii soluti, quàm certarum terrarum ad eam jure hæreditatis aviæ maternæ spectantium, secundò quod in liquidatione fructuum, ad quorum restitutionem Solerius fuit condemnatus, fuit habita ratio cujusdam domus in Civitate Arimini usque ad diem latæ sententiæ; quæ tamen domus fuerat per Liviam, & Violantem alienata de anno 1576. 30. Octobris.

Tertiò iterum insistebatur super nullitatibus dictarum sententiarum.

Denuò proposito dubio an ex præfatis, vel aliis constet de causa restitutionis, Domini resolverunt negativè.

Primò quia quoad detractionem æris alieni testatoris, in quo primo loco ponebantur dotes Livie in scutis mille taxatæ per commissarios, seu executores testatoris, quas dicebatur esse ex hæreditate deducendas.

Responsum fuit dictam dotem non fuisse debitam per testatorem Livie filie, nec ex contractu, cum non fuerit relicta, sed solum in codicillis dispositum Liviam & Violantem ejus filias debere honorificè nutrire, & ad hunc effectum nominavit personas confidentes cum quarum consilio, seu interventu noberent prout factum fuit: post verò à testatore fuerunt hæredes universales institutæ, & idè aliquam dotem ex bonis fideicommissariis prætere non potuerunt, cum haberent Legitimam, & Trebellianicam, & sic medietatem hæreditatis liberam, t̄ & dotes non detrahantur ex fideicommissis nisi in subsidium, vulg. §. si verò, *auth. de res. & auth. res. qua*, & ibi *Jas. n. 3.* & alii communiter, *C. comm. de legat. latè* *Surd dec. 62. num. 3.* *Mench. conf. 88. num. 48. & 49* *Peregr. de fideicommiss. art. 42. n. 66. cum allegatis per Rotam dec. 66. n. 1. p. 1. recent.*

Secundò inter æs alienum ponebatur census scutorum mille auri aliàs per testatorem venditus Comiti de Plobico, & in hæreditate relictus, ut in instrumento in *summario Solerii, n. 1.* quem in se accollavit quælibet pars pro medietate in divisione inita de anno 1585. & Livia promisit extinctionem suæ partis, & interim solutionem fructuum, & indemnitate Violantis sororis in *summario Solerii, n. 1.* quæ accollatio videtur habere vim extinctionis, & consequenter veniebat detrahendus.

Hoc pariter non visum fuit subsistere, cum dictus census nunquam fuerit extinctus, ut hodie est in confesso apud partes, sic que bona hereditaria in quibus fuit data immisio factanis etiam hodie sint illo gravata, et fuerunt acceptata cum onere suo *Clem. 1.* ubi *Gios. in verb. solita, & Doctor. de censib. latè Surd. conf. 162. n. 10* et fuit in similibus terminis dictum in *Romana restitutionis fructuum, 23. Junij 1603.* coram Reverendissimo Atrebatensi.

Non obstat allegatum depositum aliis ut dicitur factum per dictum Solerium pro extinctione dicti census, quia plures patitur defectus, et praesertim non praecedentis disiectae per bimestre quod non fuit factum pro fructibus decursis sine quorum solutione dominus census non tenetur ad extinctionem; nec in moneta debita, sed diversa, et propterea illo reprobato fuit lata in partibus sententia condemnatoria ad solutionem fructuum, summario de Faetanis *num. 3.* Et licet ab ea fuerit appellatum, tamen causa non fuit prosecuta, et forte est effecta deferta, et satis est bona non fuisse ab hoc onere liberata, sed illi esse supposita ut supra; nec sensum fuisse per Alexandrum quaesitum, cum depositum non fuerit consignatum.

Tertio praetendebatur ultra debita, de quibus in inventario, inter quae sunt expensae medicinarum infirmitatis, et aliqua funeralium, detrahenda esse etiam legata relicta in testamento, et codicillis, calculata in totum ad summam scutorum trecentorum septuaginta novem. Quae tamen respondebatur, non fuisse soluta, nec doceri de aliqua solutione facta per Liviam, vel haeredes, et prout est probandum ad hoc ut sit locus deductioni, ad *l. quinginta, ff. de probat. Nat. conf. 369. n. 1.* *Hercul. de negat. n. 35.* *Menoch. praesumpt. 135. in princ. lib. 3.* *Rota dec. 516 n. 2 & 3. p. 2. recent.*

Nec cursus temporis prodest gravato contra fidei commissarium, et quin concludenter solutionem probare teneatur, sed solum quando agitur inter creditorem, et debitorem. *Nat. conf. 162. n. 24.* *Rota in Bononiensi de Poetis, 3. Januarij 1614.* et in *Maceratensi Leoguita, 12. Junij 1615.* coram R. P. D. meo Ubaldo.

Nec ex eo, quod in instrumento dotali Liviae fuit conventum cum Violante de non dividendis bonis hereditatis, donec essent soluta debita, quae solvi debebant ex fructibus consignandis penes maritum Violantis, potest praesumi illa fuisse soluta ex fructibus potius quam ex mobilibus hereditariis inventariatis in considerabili quantitate; in doliis septem vini reperiis de tempore mortis, et seriam ex nominibus debitorum hereditatis exactis per tutorem seu administratorem et adnotatis super libro administrationis, prout ipse deponit, ut in *summario de Faetanis, num. 2.* et qui propterea plusquam semiplene probat, ad *Cast. in l. quicumque, in fin. Cod. de servis fugit.* et fuit dictum in *Amerina bonorum, 18. Aprilis 1616.* et latè in *Romana pensionis domus, 15. Decembris 1617.* et *28. Novembris 1618.* coram me, prout liber debitorum fuit descriptus in dicto inventario, de quo in *summario, n. 1.* et cum res alienum solutum praesamatur ex mobilibus, et nominibus debitorum hereditariis, vel ex illis sibi haeres de illo soluto satisfecisset. *Surd. decis. 170. n. 2. & seq. Rota dec. 680. n. 1. p. 1. divers.* et factum id praesumitur, quod de jure fieri debet, *cap. ex litteris, in constit. cap. sedes, de reservat. & prius sint distrahendae mobilia, l. a Divo Pio. § si super rebus, ff. de re iudicat.*

Dantò magis, quia domus hereditaria fuit distracta de anno praedicto, pro solvenda doto secundae uxoris Sebastiani, ut instrumento, et de aliis debitis non fit mentio, quae verisimiliter erant soluta ex dictis mobilibus hereditariis, vel eorum valore, et pecuniis a debitoribus exactis, ex supra allegatis,

Quarto, quod non sint distractae terrae loci Orsolei

pestantes ad olim Violantem aulam maternam Liviae, et semptricem tornaturarum sexdecim in dicto loco Orsolei ut in instrumento emptionis *(summario Sorlerij, num. ult. & quae ut supponitur, instituit haeredes quatuor filias, inter quas erat Laura mater Liviae, necnon aliae terrae in contrata S. Pauli, spectantes ad Julianam ejusdem Liviae aviam paternam, ut ex testibus relatis in informatione facti Solerij. Placuit responsio, de qua in decisione R. P. D. mei Remboldi, sub die 29. Januarij 1616.* videlicet quod non constat dictas terras fuisse comprehensas in medietate terrarum Orsolei, et contrata S. Pauli, in quibus vigore supradictae sententiae fuit data immisio. Immo videtur constare, contrarium ex divisione facta inter quatuor filias dicti Violantis de anno 1568 in *d. summario de Faetanis, n. 4.* Et sententia Rotalis mandat tantum imitti in medietate bonorum obventorum Liviae in divisione de hereditate paterna, ex cujus lectura in *summario Solerij, n. 2.* constat quod non fuerunt divisa nisi paterna, et ex latere paterno obventa. Quae et divisio inter partes, et ab eis causam habentes probat bona in ea contenta fuisse in hereditate testatoris, latè *Peregr. de fideic. art. 44. n. 5.* *Rota in Bononiensi fideicommissi, 2. Februarij 1518.* coram R. P. D. meo Ubaldo, et fuit dictum in hac causa, 29. Januar 1616 coram R. P. D. meo Remboldo, et in parte Liviae obventa dantur pro consinibus a duobus lateribus bona Alexandri Solerij, quae verisimiliter sunt bona obventa aviae ex latere materno, unde quicquid sit, an constet d. Violantem aliqua bona in dictis locis possedisse, et cum Solerius non probet identitatem terrarum, non potest dici dicta sententia Rotali gravatus. *Corn. conf. 144. n. 11. lib. 4.* *Rota dec. 391. n. 8. p. 2. recent.* Illa enim generalis demonstratio loci dell' Orsoleo, et contrata S. Pauli non sufficit, cum in eodem loco testator etiam plura bona possideret. *Ruin. conf. 30. n. 6. lib. 1. Rol. conf. 98. n. 14. lib. 3.* *Rota dec. 295. n. 8. p. 1. recent.* et fuit latè dictum in *Nucerina pradis, 25. Junij 1618.* coram Illustrissimo D. Cardinale Sacrato.

Ad secundum principale fundamentum, quod in d. sententia contineatur medietas supradictae domus, et condemnatio ad fructus a die litis mortis cum tamen reperitur alienata, ut supra, nec esset possessa per Liviam de tempore mortis, sicque ex hoc solo sententia reddatur notorie injusta et tanquam individua, ad nos per *Cyn. Salic. & alios, in l. 2. Cod. de re jud. cum allegatis.* Responsum fuit, quod dicta medietas domus, et quilibet alia corpora sunt in calce sententiae descripta separatim, et per capita distincta, et ideo tot censentur esse sententiae quot corpora, et membra, et conse quenter sententia in aliis sustinetur ubi ex hoc capite eorrueret, *l. 2. ubi Bart. in princ. Bald. num. 8. Bellap. in fin. C. de re jud. 10. Andr. in cap. cum inter. colum. 3. vers. per praefata patet, & ibi Butt. n. 26. Abb. n. 23. Imol. n. 2. Felin. n. 6. vers. falsis primò, de sentent. & re jud. Rom. conf. 195. in fin. latè Rota dec. 33. n. 7. & 8. & seq. p. 2. divers.* Stante praesertim clausula, de qua in ea, et omni modo meliori, &c. et quae fecit actum valere ex eo capite, quo potest, ad nos in *cap. ex litteris, & c. cum super.* et ibi *Felin. n. 11. de offic. deleg. Dec. conf. 77. n. 4.* *Puteus dec. 224. n. 2. lib. 2. in correct.* et sic tanquam si essent diversa capita

Respectu verò fructuum, seu pensionis domus, cum sententia condemnet in perceptis a die litis, et isti non fuerint percepti ex dictis bonis, non potest istos fructus non perceptos comprehendere, ad *l. ejus qui in provincia, ff. si cert. per.* Maxime quia fuit reservata fructuum liquidatio, qui non fuerunt postea liquidari, ut in alia dec. 17 Februarij 1617.

Tandem quoad praetensas nullitates non obstat, quod dicitur commissionem directam Sanctissimo fuisse

fuisse impetratam contra Alexandrum seniore[m] patrem Alexandri Junioris defunctum per multos annos ante d. commissionem. Quia videtur absurdum, nec dicendum dictos Factanos voluisse committere causam contra mortuum, dum commissio potest verificari & optime verificatur in Alexandro nunc vivente, ad notata in l. quoties, de reb. dub.

Secundo non obstat, quod d. sententia Rotalis sit lata contra sententiam de partibus, quae transierat in iudicatum, & propterea sit nulla, ad l. 1. & ibi Doct. C. quando provoc. non est necess.

19 Quia cum de illius notitia iniustitia constet, ex decisionibus Sanctissimi, & R. P. D. mei Remboldi eotam me confirmatis, non est dubitandum de validitate dictae sententiae Rotalis illam revocantis. Surd. conf. 260 n. 7. Seraph. dec. 11 i. 3. n. 1. & fuit sapienter dictum.

20 Tertio non obstat, quod R. P. D. meus Remboldus tulerit sententiam liquidatoriam post causam restitutionis in integrum mihi commissam. Quia fuerat adjecta clausula, sine praedjudicio legitimae executionis, & quae jurisdictionem eidem iudici a quo ad effectum exequendi tuam sententiam reservabat, ut fuit in hac causa 29. Januarii 1616 coram eodem D. meo Remboldo resolutum. Aliae nullitates repetitae, fuerunt in prima decisione resolutae.

Et ita utraque parte informante resolutum, &c.

R. P. D. Ubaldo, Romana, seu Sabinae censuratus, Mercurii 29. Novembris 1624.

SUMMARIA.

- 1 Creditor posterior potest agere Salviano contra anteriorem, pro eo quod superest deducto illius anteriori credito.
- 2 L. qui a debitore, l. ff. qui potior, in pign. hab. in ceteris.
- 3 Solvens creditori succedit in locum illius pro rata quam solvit, & n. 17.
- 4 Creditor posterior potest agere contra anteriorem possidentem rem hypothecata[m], quatenus valor rei excedit creditum anteriori.
- 5 Creditor posterior potest agere Salviano, ut immittatur in possessionem eius, quod superest satisfacto priore creditori possidens.
- 6 Cessio iurium non operatur contra tertium, nisi pro rata pecunia habita, & n. 16.
- 7 Cessio iurium facta solvendi de pecuniis debitoris, cessio iurium non suffragatur.
- 8 Retentio datur possessori, qui solvit creditoribus anterioribus, nisi sibi offeratur solutum.
- 9 Intellige primo ut hoc procedat in praedjudicium debitoris.
Solvens in praedjudicium aliorum, n. 12.
Intellige 2. quando solutum absorbet totum pretium rei possessae, n. 16.
Intellige 3. si res illa sit indivisibilis, num. 12. secus si habeat diversa corpora, num. 13.
- 10 Hypotheca est individua.
- 11 Creditor potest eligere unam ex pluribus rebus sibi hypothecatis, ut ex illa sibi satisfiat.
- 12 Creditor anterior potest avocare possessionem rei sibi hypothecata[m] a creditore posteriore possidente.
- 13 Creditor posterior potest offerendo creditori anteriori suum creditum, avocare ab eo possessionem rei hypothecata[m].
- 14 Potest. Hoc verbum de notari facit notatam, non necessitatem.
- 15 Adamic, de sacis, lib. 1. tit. 29. declaratur.

Domini de Matthaeis emerunt a Petro Ruiz castrum S. Petri pro pretio scutorum decem, & octo millium, ad cuius computum Petrus confessus est habuisse scuta tria millia, ante confectionem instrumenti pro aliis scutis septem millibus centum quinquaginta habuit in solutum quandam tenentem, residuum vero dicti pretii, quod dixerunt esse scuta decem millia centum quinquaginta accepit in constanti idem, Petrus, & eandem summam deposuit ad effectum solvendi creditoribus, tam suis, quam Hieronymi patris sui, videlicet scuta quinque millia ducenta creditoribus anterioribus, & potioribus D. Hieronymi, & pro residuo aliis creditoribus dicti Petri, ut latius in instrumento.

Præsupponitur autem DD. de Matthaeis solvisse scuta decem millia creditoribus anterioribus, & reportasse ab iis cessiones iurium. Cum autem Archiconfraternitas Sanctissimi Sacramenti in Basilica S. Petri de Urbe contra eosdem egisset Salviano, tanquam creditrix anni census scutorum quadraginta olim impositi per eundem Hieronymum, & venditi Christophoro Zaberio auctori Archiconfraternitatis, & sententiam contrariam ab A. C. reportasset, in gradum tamen appellationis in Rotam fuit dictum dictam sententiam esse infirmam, ut in decisione 12 Junii 1623 coram Reverendissimo D. meo nunc Datario. Et hodie super eisdem causa proposita Domini censuerunt standum esse in decisio[n]e: & movebantur potissimum ex his, quae habentur in fine ejusdem decisionis. Licet enim pro dictis scutis decem millibus solutis creditoribus anterioribus Domini Matthaei sint securi, tamen postquam illis est plene satisfactum, non videtur & denegandum Archiconfraternitati, quamvis posteriori creditrici, experiti jura sua actione hypothecaria, vel Salviano pro eo quod superest, & fuit resolutum vel ipsi venditori, vel aliis posterioribus creditoribus, ut est text. in l. qui a debitore l. ff. qui potior, in pign. hab. & ubi juxta casum legis praecedentis tres erant creditores, quibus debitor successively hypothecaverat fundum, & prior utique poterat excludere posteriorem a venditione fundi pignorat[i], juxta l. Balneum, l. si eo jure, l. potior ff. qui potior, in pign. habeant. Sed si posterior creditor emat fundum hypothecatum a debitore, & solvat anteriori creditori, tatenus inquit text. in d. l. qui a debitore, tuendus est posterior creditor, quatenus ad priorem creditorem ex pretio pecuniae pervenit, & ratio esse potest & quia pro illa rata soluta successisse videtur in locum prioris creditoris, ut est text. in l. pen. C. de his qui in prior. credit. loc. & ita illum text. intelligit doctissimus Cujacius ad lib. 6. respons. Paul. J. C. Sed intererit secundo creditori, non esse denegandam actionem hypothecariam & Salvianam, ex allegatis in decisione. Unde cum Domini Matthaei solverint scuta decem millia anterioribus, in hoc eos representant, quoad alia vero octo millia sunt tertii, & ultimi creditores, & sic non possunt excludere secundos creditores, equalis est Archiconfraternitas.

Et bene facit quod & quando una res pluribus creditoribus successivo tempore est hypothecata, potest posterior agere ratione suae hypothecae, quatenus rei hypothecatae valor excedit creditum primi creditoris. Ronchegall. in l. 11. n. 28. ff. de duob. reis, & post eum Modern. de Salviano. in spec. 3. c. n. 438. Et satisfacto primo creditore poterit agere Salviano pro illo residuo, l. & qui nondum, §. si res, ff. de pignor. act.

Nec plus facit cessio iurium, & quia nec ipsa operatur contra tertium, nisi pro rata pecuniae habitae, d. l. qui a debitore Rota in Roma a Salviano interdicti, coram me, qua est dec. 284. n. 14. part. 1. in recessor. & habetur

in voto Cardinalis Seraph. relato à Paulo. de Salviano. inter d. dec. 76. in fin.

Et accedit quod in effectu solutio facta est anterioribus creditoribus de pretio Castrum, & sic de pecunia ipsius debitoris, immo ipsum pretium accepit ipse venditor, & deposuit ad effectum prædictum, ut supra in princ. dictum est, quo casu creditum censetur extinctum, & nulla potest cessio suffragari, ut in terminis considerat, Rota dec. 68. num. 4. & 5. coram fel. record. Gregor. XV.

Et licet ex adverso opponeretur exceptio retentionis, & quam habet possessor, qui solvit anterioribus, nisi sibi offeratur pretium anterioribus solutum, etiam si creditum non absorbeat totum rei pretium, & proinde viderentur Domini Matthæi posse retinere totum Castrum valoris scutorum decem, & octo millium, & sic solverint creditoribus anterioribus tantum scuta decem millia, & sic excludere Archiconfraternitatem posteriorem creditricem agentem Salviano interdicto, nisi ipsa iis offerat prædicta scuta decem millia, per text. in l. Creditor, ubi Glof. & DD. qui potior. in pign. hab. & l. querebatur, eod. tit. & l. diversis, C. eod. l. 1. C. si antiq. credit. tradit. Gabr. conf. 41. n. 9. lib. 2. & sunt decisiones Rota apud Mantice. dec. 42. n. 3. vers. præterea, & 69. num. 3. ad quem se refert idem Mantice. de tacit. lib. 11. tit. 28. n. 6. in fin. fuit tenum in Spoletana Salviani, 2. Aprilis 1607. coram R. P. D. Pamphilio, & facit quod res magni valoris afficitur hypotheca minoris crediti ad effectum recentioris, Bart. in l. Moschis, n. 1. vers. num pro parvo, ff. de jur. fisco. l. quandiu, C. de distract. pign. l. creditoris, ff. eod. tit.

Tamen & quoad hoc ultimum placebat responsio quod id procedat, in præjudicium debitoris, cujus respectu pro pravo credito in totum remanet res obligata ita ut possit à creditore retineri, & distrahi, & ita loquantur d. l. creditoris, & l. quandiu.

Et hinc etiam dici solet & hypothecam esse individuum, Afflic. dec. 213. n. 4. Soc. sen. conf. 135. num. 2. vers. postremo, lib. 1. Aym. conf. 76. num. 15. ad effectum

scilicet ut creditor & possit eligere unum ex pignoriibus sibi bene visis, & super eo possit satisfacere, d. l. Moschis, ff. de jur. fisco. d. l. creditoris, ff. de distract. pign. l. qui generaliter, ff. qui potior. in pign. hab. Covar. lib. 3. variar. resoluc. cap. 7. n. 17. Surd. dec. 44. n. 6. & 7.

Non autem id procedit in præjudicium, & & damnum aliorum creditorum concurrentium, quibus omnibus potest commodè satisfacere, ut per Moderno. Papiens. ad ration. Rota q. 18. n. 7. & facit decisio Carocij 21. n. 36. Et in rebus divisibilibus est maxima æquitas, quam consideravit, Rota dec. 599. n. 5. part. 1. in recentior. cum aliis in decisione de qua agitur allegatis.

Non obstat, quod Archiconfraternitas debeat offerre pretium per Dominos Matthæos solutum, Quia advertendum est, quod ratione scutorum octo millium, quæ solverent Petro venditori, Archiconfraternitas est anterior in hypotheca, & hujus ratione ipsa agit;

& unde Domini Matthæi possessores, vel debent pati avocari se possessionem, vel ipsi offerre Archiconfraternitati anteriori creditrici, ut est text. in l. Paul. §. 1. ubi Bart. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. sol. cum aliis in decisione adductis.

Non obstat Negul. de pign. in 3. membr. §. part. princ. n. 1. ubi quod secundus creditor & potest venire per jus offerendi anteriori creditori, & liberare pignus à prioris creditore, & sic confirmare suam hypothecam, l. potior, §. fin. ff. qui potior. in pign. hab. l. 1. eod. tit.

Quia ultra quod loquitur per verbum potest, & facultativum, Bart. in l. Gallus, in princ. n. 4. ff. de liber. & posthum. Rota, dec. 763. in fin. part. 2. recentior, hinc non sumus in secundo creditore, sed anteriori ratione scutorum octo millium, ut dictum est, & & contraria

cedunt quando solutio facta anterioribus absorberet totum pretium castrum, & in his terminis veniunt intelligendi text. in l. creditoris, in l. querebatur, ff. qui potior. in pign. hab. & in l. diversis, C. eod. tit.

Neque contrarium sentit Cardinalis Mantice. de tacit. lib. 11. tit. 26. & Quia ibi proprie tractat, an si ex alicujus pecunia prior creditor sit liberatus, & is rem pignoratam possideat, possit se tueri adversus posteriores creditores, etiam si expressè non convenerit, ut solvens succedat in locum prioris creditoris, & tener opinionem affirmativam, ut ibi n. 4. per text. in l. qui à debitore, ff. qui potior. in pign. hab. ubi dicitur possessorem eatenus esse tuendum, quatenus ad priorem creditorem, ex pretio pecunia pervenit, & sic facit pro hac parte, nam si in totum pecunia pervenit ad anteriores creditores, in totum possessor tuendus est, si ex parte tantum, ut in hoc casu pro ea parte tuendus est, non autem ultra, & hunc eundem sensum habuit Rota in dec. Mantice. 69. n. 3. ubi quod sufficit pretium rei emptæ pervenisse ad priores, creditores, absque ulla conventionem, & cessione.

Neque obstat quod in veris, nec ad rem pertinet, dicatur non referre, quod credita anteriora non assumant pretium omnium bonorum. Quia ex sequentibus verbis patet responsio, quod ibi agatur solum de retentione domus, cujus pretium ascendit ad creditum anteriorum creditorum, idè posteriores, qui agebat, Salviano ad domum, fuerunt rejecti. Sed hic pretium castrum superabundat creditum anteriorum, ut dictum est.

Nec obstat dec. 42. ejusdem Mantice. Quia ultra quod fuit ibi in sine reservatum videre, an qui solverunt anterioribus successerint in eorum locum quod, fuit posteriora resolutum in d. decis. 69. dicebatur etiam dictam dec. 42. n. 3. facere pro Archiconfraternitate, quatenus firmat n. 2. & 3. quod possessoris est electio, an velit offerre debitum, & solvere vel pati quod creditor vigore Salviani incumbat pignori.

Ad decis. in causa Spoletana Salviani coram R. P. D. Pamphilio, fuit responsum esse intelligendam juxta prædicta, scilicet quando res non esset tanti valoris, utriusque creditori priori, & posteriori sufficiat, & idè fuit dictum non competere Salvianum posteriori.

Nec obstat demum, quod si Archiconfraternitas possideret, posset ab illa avocari possessio per Dominos de Matthæis vigore hypothecæ anterioris ratione anteriorum creditorum quibus solverunt & in quorum locum successerunt, ex eisdem rationibus decisionis, & idè videatur evitandus circuitus.

Quia fuit responsum & quod objectum fortè procederet si peteretur immissio in castrum indefinite, sed castrum continet multa corpora divisibilia, in quibus petitur immissio pro rata crediti Archiconfraternitatis quo casu intrat æquitas dictæ dec. 599. n. 8. part. 1. recentior. de qua supra dictum est.

Ex quibus Domini permanserunt in decis. s.

R. P. D. Dunozeo, Romana census, Mercurii 4. Junij 1618.

SUMMARI A.

- 1 Censu extinctio requirit vel actualè pretii numerationem.
- 2 Vel actum similem numerationis pecunia.
- 3 Pactum resolutivum, etiam cum clausula, ipso jure, non operatur, nisi volente eo ad cujus favorem fuit appositum.
- 4 Censu non extinguatur in totum per receptionem partem pretii, quando constat de contraria voluntate contrahentium, & n. 6.

5 **Pactum quod si venditor census non praestet fidejussores, possit repeti fors, non repugnat naturae contractus censualis.**

DECISIO CCCCLII.

Postquam in hac causa, sub die 21. Maii praeteriti fuit resolutum nulliter, & attentata re iudicem processisse, dum non obstante appellatione per Dominum Christophorum de Rantignis interposita mandavit consignari fructus census depositatos Domino Julio Bufalino, antequam procederet ad revocationem attentatorum. Pro majori dilucidatione totius negotii principalis proposui dubium super meritis causae, utrum sententia extra Rotam lata esset iusta, vel iniusta. Quo proposito Domini unanimiter pro iniustitia, & pro revocatione sententiae responderunt in eodem Iudex declarat censum alias à Lucida Mancina legitimè constitutum fuisse extinctum.

Ratio praecipua decisionis ea fuit, quia constat de validitate census impositionis pro sorte principali scutorum duorum millium ad favorem D. Lucidæ, cum omnibus requisitis, secundum formam Bullæ fel. recordat. *Pii V.* idque per instrumentum publicum rogatum de anno 1562. 3. Julii, quod facit probationem probatam, necnon constat de quasi possessione D. Lucidæ fructus, ejusque creditorum, & inter eos dicti Domini Christophori, qui ut creditor Domini Maximiliani Caffarelli hæredis dictæ Lucidæ obrinuit auctore Praetore mandatum deponendo dicto fructus penes montem Pietatis, qui semper soluti, & depositi fuerunt. Unde ipsi prætenlenti extinctionem census incumbere onus probandi, aut istius census impositionem fuisse ab initio invalidam, aut docendi de actuali, aut sufficienti solutione sortis principalis, per quam omnis obligatio similis solvitur, quam in hac facti specie tantum abest ut fuerit factum, quin omnia fundamenta super quibus innitebatur D. Julius Bufalino ad inducendam extinctionem census, aut visa sunt in facto non subsistere, aut in jure facile diluuntur.

Non enim obstat, quod dicitur idem censum fuisse extinctum, quia Lucida egit, & obrinuit mandatum pro restitutione sortis de anno 1577. illudque exequi curavit super bonis Albizini obligari pro parte sortis principalis, quæ reperitur subhastata, & postea concessa ab Emilia Muta hærede dicti Albizini debitoris D. Julio Bufalino, cum onere solvendi scuta mille centum oblata pro extinctione census, & promissione interim solvendi fructus, ut in instrumento cujus copia datur in summ. n. . . ex quibus prætenlenti censum fuisse extinctum ex rationibus deductis in causa Romana census, 19. Novembris 1593. coram bon. mem. Illustrissimo Cardinale Pamphilio.

Huic objectioni responsum fuit, ex serie facti apparere nunquam fuisse processum ad deliberationem bonorum, sed facta subhastatione de consensu omnium interesse habentium, bona subhastata fuisse de Julio Bufalino, cum supradicto onere solvendi pretium pro extinctione census, & interim solvendi fructus. Ex quibus apparet nunquam istas pecunias fuisse numeratas, & restitutas Lucidæ, & ita censum non fuisse extinctum, & qui ad inducendam hanc extinctionem, aut requiritur actualis pretii restitutio, aut debet concurrere & alius actus retrofinitis numerationis pecuniarum, l. 1. c. quando licet ab empr. discedere, cum aliis rationibus, & autoritatibus fuisse allegatis in una Romana Salviani, 1. Junii 1601. coram bon. mem. Litta, & in alia Romana anterioris, coram Justo, 4. Februarii 1607. quæ rursus examinata placuerunt Dominis, & optimè responderunt dictæ decisioni coram

Cardinale Pamphilio factæ, in qua dominus census partem sortis principalis census à debitore exegerat, & per necesse recedere volnerat à contractu, & sibi præjudicaverat in substantia contractus, l. illud, ff. de acquir. hered. l. ad rem mobilem, & leg. ad legem, ff. ac pro cur. Cravet conf. 190. per tot.

Nec visum fuit talem extinctionem posse induci ex pacto resolutivo appposito in casu quo fidejussores non darentur intra quinquennium, prout erat stipulatum. Quia istud pactum resolutivum habet tantum locum volente illo ad cujus favorem fuit appositum, licet etiam adesset clausula, ipso jure, (quæ hic non adest,) l. 2. ff. de leg. commis. leg. si sponsus, §. si quis rogatus, ff. de donat. inter vir & uxor. l. 1. §. unde quaritur, ff. de nov. oper. nunc. Tiraq. in l. si unquam in verb. revertatur, n. 10. & seq. C. de revocat. Mant. de sacis. & ambig. lib. 4. tit. 29. quasi per l. 1. & fuit in fortioribus terminis decilum in causa Romana fructuum census, 3. Martii 1617. coram me, in qua appa. et Rotam recessisse à decisione a legata ab inf. rmanibus pro Bufalino, facta die 19. Novembris 1614. in eadem causa.

Et quamvis videatur satis constare de voluntate dictæ Lucidæ utendi dicto pacto, dum egit ad restitutionem sortis, tamen apparet ipsam de communi consensu omnium interesse habentium recessisse ab ista voluntate cum non processerit ad ulteriorem, & finalem deliberationem, sed consensit quod ista bona darentur Julio cum onere solvendi pecunias pro extinctione census, & obligatione interim solvendi fructus; & ita hæc declaratio debitorum non fuit fortita effectum, cum nunquam fuerit Lucidæ aliud pro sorte principali numeratum, & solutum.

Et quod omnem & difficultatem tollere visum fuit Dominis, illud est, quod concurrunt solutiones istius census factæ per D. Bufalino censuarium ultra triginta annos; unde colligitur declaratio evidens tam debitoris, quam creditoris, quod noluerit recedere à præfato contractu census. Et excluditur omnis præsumptio contracti consensus Immo apparet ipsas partes voluisse durare dictum censum, & sic intrat juris vulgaris regula, quod actus agentium non debent operari ultra eorum intentionem, & in individuo consideravit Rota in d. Romana Salviani, coram bon. mem. Litta, & postea in d. Romana census, coram me.

Nec placuerunt Dominis, quæ deducuntur pro inducenda nullitate census ob pactum appositum ab initio præstandi illos fidejussores, quasi esset impossibile, & appositum ad fraudandum Bullam ex decisione Seraph. 1006. Responsum enim fuit talem impossibilitatem, & fraudem non probari, & non applicari huic casui, d. Decisione Seraph. Quia recuperatio sortis non simpliciter collata est in arbitrio emptoris, sed dependet à voluntate ejus, qui vendidit, qui potest satisfacere, prout expressè cautum erat dando fidejussores æquè idoneos usque ad summam sortis principalis, licet non fuissent ita locupletes, ut nominari fidejussores, dummodo essent solvendo pro dicta summa. Quod dependebat à Judicis arbitrio, & regulariter talia pacta non improbari censuit multoties Rota, & præcipue in una Adel. vitensis census, coram Reverendissimo D. meo Damasceno.

Considerata denique fuit alia evidentior iniustitia sententiæ dum pronunciavit Iudex totaliter censum esse extinctum, licet ex actis constaret emptricem census solum egisse pro recuperatione partis census, intacta parte scutorum quingentorum, pro qua specialiter bonam fidem agnoverat Dominus Julius Bufalino,

Et ita decilum utraque parte informantis

R. P. D.

R.P.D. Remboldo, Romana census, Mercurii
31 Januarii 1624.

SUMMARI A.

- 1 *Census impositus juxta formam Bullæ Pii V. est validus.*
- 2 *Pactum quod si venditor census non præstiterit tales fidejussores, possit repeti fors, non annullat contractum census.*
- 3 *Sed vel sustinetur.*
- 4 *Vel vitiatur, & non vitiat contractum.*
- 5 *Census ut extinguatur, requiritur actus retrosimilis.*
- 6 *Census ut extinguatur ob relaxationem mandati pro sorte, opus est, ut mandatum sit exequibile.*
- 7 *Census non extinguatur ob promissionem extinguendæ & interim solvendi fructus.*
- 8 *Census revendi non potest à procuratore non habente ad id speciale mandatum.*
- 9 *Gesta per assertum procuratorem non præjudicant.*

DECISIO CCCCIII.

Domini perstiterunt in decisio 4. Julii 1618. coram Reverendissimo Domino meo Seleucensi, quod enim ad validitatem census, de quo agitur, attinet, apparet ex lectura instrumenti quod datur, & illud fuisse impositum ad favorem Lucidæ, cum omnibus requisitis per constitutionem fel. record. Pii V. Ideoque dictus census est absque dubio validus.

Nec obstat pactum, de quo in dicto instrumento, quod debitor teneatur restituere pretium in casu quo fidejussores in contractu promissi dati non fuissent, 2 & quia id pactum non adversatur substantiæ census, non enim positum est in facultate ementis censum repetere pretium, sed dicta facultas, seu census solutio provenit ex culpa venditoris non adimplentis promissa, & sic ex accidenti & mora debitoris; nec propterea repugnat substantiæ census, & per consequens dictum pactum sustinetur, ad not. per Gabr. cons. 15. per tot. lib. 1. Rota decis. inter impressas per Modern. de censib. 10. & dec. 152. n. 11. & seq. Covar. var. resol. lib. 3. cap. 8. n. 7. vers. verum, & fuit dictum in Romana nullitatis census coram Cantuc. qua est de. 93. n. 3. & 22. 4 & vel certe vitiat, & non vitiat in nullitate census apud eundem Modern. dec. 147. n. 11. ubi quod Rota sæpius amplexa fuit hanc opinionem.

Quo verò ad extinctionem dicti census non potest de ea constare, & quia non probatur actus retrosimilis, prout requiritur. Cardin. Seraph. decis. 800. num. 1. Rota dec. 56. n. 2. par. 1. in recentior. & coram bon. mem. Gregor. XV. dec. 156. n. 3.

Nec obstat, quod cum esset in potestate Lucidæ post relaxationem mandati repetere sortem pro libito, statim fuit resolutus census, cum res devenerit ad casum à quo incipere non potuit, ut fuit in puncto resolutum in Romana census 6. Februarii 1615. coram Reverendissimo D. Patriarcha Hierosolymitano relata per dictum Modernum in dicto tract. de censib. dec. 182. n. 4. t. Quia plura poterant incidere etiam post relaxatum mandatum, quæ apta erant retardare executionem dicti mandati, atque ira & sortis repetitionem, quinimodò & ipsum mandatum poterat revocari ante illius executionem, quia scilicet pactum repetendi sortem non sustinebatur, ac propterea verum non est suppositum, quod sit in arbitrio Lucidæ habere suum pretium, nec per consequens dicta decisio, aliaque in contrarium allegata applicantur.

Nec obstat, post factam subhabitationem bona

ipsa fuerunt consignata Julio Seniori cum onere solvendi Lucidæ scuta mille centum pro extinctione census, quia & dictus Julius non promisit simpliciter, sed solvere dicta scuta mille centum pro extinctione census, ita ut dici possit, quod partes ex tunc habuerint census pro extincto, sed donec solveret dicta scuta mille centum promisit solvere fructus, & sic apparet dictum Julium suscepisse in se debitum dicti census nec partes habuisse animum extinguendi censum nisi post actualem pretii dicti census numerationem, quod est clarius, cum ex subsequendis colligatur, & præsertim ex instrumento anno 1613. celebrato, in quo D. Julius junior hæres Julii Senioris agnovit debitum fructuum census, eosque solvere promisit; & quia Lucida nunquam exegit dictam sortem, nec pro illius restitutione instituit.

Et in omnem eventum, quod dicta assignatio facta Julio Seniori importaret extinctionem census, non præjudicaret Lucidæ, & quæ fuit facta à quodam eius asserto procuratore, qui non habuit mandatum extinguendi census, nec minus habendi fidem de pretio, & extinguendi censum scutorum mille centum tantum, quod certè erat nimis d. Lucidæ præjudiciale. Nec talis facultas potest ullo pacto censeri comprehensa sub mandatodici procuratoris, & per consequens, nec gesta per eum possunt in aliquo dictæ Lucidæ præjudicare.

R. P. D. Manzanedo, Romana seu Nepesina census, 13. Maii 1624.

SUMMARI A.

- 1 *Numeratio pecunia in actu emptionis census probatur assertione Notarii.*
- 2 *Testi unico non creditur, maxime si alias patitur exceptiones.*
- 3 *Instrumenti ad reprobationem requiruntur testes omni exceptione majores.*
- 4 *Testis unicus in facto proprio plene probat.*
- 5 *Intellige concurreribus adminiculis.*
- 6 *Citatus criminaliter, si sit consumax, præsumitur favore malum jus.*
- 7 *Simulatio ut probetur conjecturis, illi debent esse conclusentes.*
- 8 *Simulatio excluditur ex conjecturis.*
- 9 *Scriptura alicujus non adhibenda major fides, quam illius uxori.*
- 10 *Dominium pecunia acquiritur ex illius traditione, & retentione etiam momentanea.*
- 11 *Solutio momentanea, quando affert utilitatem recipienti, est considerabilis.*

DECISIO CCCCIV.

In ista causa bis fuit dubitatum, an sententia A. C. esset infirmanda, vel confirmanda; & pro illius infirmatione fuit capta resolutio, ut in duabus decisionibus factis in quibus quia pars Benedicti, & consortium semper recusavit informare, idè ipsis instantibus hodie tercio loco causam repropofui, & utraque parte informante, Domini steterunt in decisio ex rationibus, & fundamentis in aliis decisionibus adductis, maxime quia, & quod census fuerit factus in prompta, & numerata pecunia, probatur ex attestacione Notarii: dum dicit quod venditor coram se, & testibus recepit pretium in prompta, & numerata pecunia in juliis, & testonibus, ad Bart. in l. si ex cautione. n. 14. C. de non. pecun. & in l. singularia. n. 22. ubi Jas. n. 48. Dec.

Dec. n. 35. ff. si cert. Ang. in l. prædia, n. 1. & Imol. n. 2. ff. de acquir. possess.

Non obstat, quod hodie informantes pro Benedicto, & confortibus conantur probare hanc numerationem fuisse simulatam ex conjecturis per eos adductis. Et primo ex quodam tractatu prius habito, quod pecuniæ quæ debebant dari ad censum per Joannem Cacciam, Benedicto, & confortibus, apparerent solum ut dicitur per *far la mostra*, & deinde restituerentur eidem Caccia recipiendo ab eo apochas crediti, quod dictus Caccia habebat contra communitatem, & particulares Nazani, prout de dicto tractatu, ac illius conclusionem deponit unus testis, qui datur in summ. n. 3. Quia fuit responsum, quod cum dictus testis sit unicus, ac alias patiarur exceptiones, non debet illi fides adhiberi, præsertim contra publicum instrumentum ac testes in eo descriptos, ac iuramentum ipsarum partium asserentium instrumentum dicti census esse verum, contra quod propterea requiritur plena, & concludens probatio, ex allegatis in prima decisione facta in hac causa coram me. sub die 9. Junii 1621. quibus addi etiam potest Rota coram sancto. mem. Gregor. XV. dec. 375. n. 3. dec. 459. n. 4.

Nec quisquam facit quod dictus testis, tanquam factor Joan. Caccie deponens de facto proprio fidem mereatur, licet unicus, quia ultra quod non loquitur de facto proprio, nisi quoad simplicem tractatum, cum quoad celebrationem instrumenti referat totaliter factum alienum, & quæ dicta, & gesta sunt inter Cacciam, & Benedictum, illiusque confortes, admissio etiam quod deponeret de facto proprio non probaret nisi concurrentibus aliis adminiculis & conjecturis. Menoch. de arbitr. cas. 99. n. 17. vers. verior itaque est eorum sententia, Caputaq. dec. 171. part. 3. Seraph. decis. 1163. n. 6.

Non obstat conjectura desumpta ex eo quod Joan. Caccia criminaliter monitus non comparuerit, quasi ex hoc visus fuerit malum jus fovere, juxta tradita per Menoch. præsumpt. 131. num. 10. lib. 1. Quia ex hoc non posset inferri ad simulationem dicti census, cum ipse Caccia potuerit moveri ad non comparendum ex aliis causis, ut pote ad evitaanda incommoda carceris, & lites criminales, vel qui cum non doceretur de non solutione census, ipse non poterat affirmativam justificare, ex quo quietantiæ erant penes debitorem, prout solent semper remanere, ut in his terminis ponderat Rota coram sancto. mem. Gregor. XV. decis. 195. n. 11.

Minus relevat pro arguenda simulatione dicti census, quod loco pecuniarum fuerunt traditæ venditori census apochæ creditorum, cum quibus dicitur etiam concordare quantitas data ad censum, quia cum pecuniæ potuerint redire ad emptorem census ex alia causa, & signanter pro dictis creditis, non potest ex hoc argui, quod census fuerit simulatus, nisi probetur concludenter conventio præcedens, juxta supra annotata; si simulatio enim sicut probatur conjecturis, ita & multo magis illa cessat, & excluditur ex eisdem. Ceph. conf. 525. n. 25. & seq. Rota coram sanctiss. mem. Gregor. XV. d. dec. 195. num. 2.

Ad aliam verò conjecturam desumptam ex libro dicti testis examinatum fuit responsum dicto libro non esse adhibendam majorem fidem, quam ipsi testi, cum sit unica, & eadem vox, & patiarur eandem exceptiones, ob quas propterea non debet isti dari, ex supra allegatis.

Non obstant decisiones, quæ dantur in causa Assisienti census coram D. meo Decano, & alia Assisienti pecuniaria, coram me, quia non applicatur casui nostro, ex eo quia in dictis decisionibus non apparebat intervenisse veram, & realem numerationem pecuniarum, sed sacculum pro monstres, quem emptores

censuum postea statim secum reportaverunt.

Nec minus applicatur alia decisio in Senogallienti censu, bon. mem. Cardinalis Pamphili, quia ibi fuerat creatus census ex preterito venditionis quorundam bonorum unico contextu factæ absque reali intervenitu pecuniarum, qui non est casus noster, in quo constat fuisse realiter numeratam pecuniam coram notario, & testibus in tot Julii, & testonibus, ut supra fuit demonstratum.

Et prædicta juvantur, quia licet sit verum, Benedictum habuisse hujusmodi pecunias, & per duas hostas illas retinuisse usquedum reportavit apochas dicti crediti, ex hac sola traditione momentanea dicitur acquisivisse dominium pecuniarum. ad text. v. 19. in l. servus dotalis, ff. sol. matr. ubi quod ex restitutione dotis momentanea transfertur dominium ratione communitatis inde resultantis, quod ita declarat ibidem Bald. n. 2. Et hoc idem comprobatur etiam per text. in l. qui id, §. ealege, ff. de donat. & in l. si tibi pecuniam, ff. si cert. pet. ubi dicitur quod ex donatione facta, ut pecuniæ mutuentur donanti, transfertur dominium ratione commodi, quod resultat donatario ex ista momentanea traditione, licet easdem pecunias teneatur postea mutuate, prout commodum, & lucrum Benedictus habuit ex receptione dictarum apothecarum crediti, ut declarant Bart. & Castr. in l. qui solvit, ff. de solut. & Bald. in d. l. servus dotalis, n. 2. & in d. l. si tibi pecuniam, ubi etiam Alex. n. 5. vers. 3. not. Jas. num. 10. Dec. in fin. ff. si cert. pet. Ngviz. conf. 50. n. 47. Ex quibus ita resolvit Rota in Romana census de Vitellis, 10. Januarii 1605. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio, & in Romana depositi de Alcovitis, 11. Decembris 1601. coram D. meo Decano.

Et ita fuit resolutum.

R. P. D. Buratto Romana nullitatis contractus, 28. Januarii 1624.

SUMMARI A.

- 1 Minor vendicans rem nulliter alienatam non tenetur pretium restituere, nisi sit effectus locupletior.
- 2 Minorem esse effectum locupletiozem probare debet is qui asserit.
- 3 Minor non tenetur restituere pretium sine alienatio sit facta ex causa voluntaria sine necessaria.
- 4 Emptor rei Ecclesia non consequitur pretium, nisi probetur versio in utilitatem Ecclesia.
- 5 Ecclesia non debet locupletari cum aliena jactura.
- 6 Emens bona fide rem Ecclesia absque solemnitatibus pretium non amittit.

DECISIO CCCCLV.

DE anno præterito 7. Junii fuit decisum hæredes Octavii recuperantes domum ab Hospitali Incurabilium possessam, teneri ad pretii restitutionem fructus verò, seu pensiones non deberi nisi a die mortis litis. Reverserunt Domini à prima parte decisionis, quia 28. Junii 1619. fuit resolutum venditionem dictæ domus esse nullam defectu solemnitatum juris communis, & statuti urbis in alienationibus minorum requisitarum. Unde succedit clara conclusio minoris vendicantem rem nulliter alienatam, non teneri pretium restituere, nisi quatenus sit effectus locupletior, l. si fundus, §. fin. ff. de reb. eor. ubi Odofr. Alber. Bart. & Bald. in l. usere, in l. si prædium, & l. prædiorum, C. de præd. minor. Et onus quod probandi eum esse effectum locupletiozem non incumbit minori, sed emptori, ut probat text. in d. l. juribus, & ibi scribentes, Glos. in l. præd.

pradiorum, quam ibi sequitur, Albert. Bart. Bald. & Salic. eadem Glof. in l. veteri. Et istam esse communem Doctorem conclusionem testatur Soc. conf. 115. n. 13. vol. 1. & ab omnibus receptam novissime testatur Odd. de restit. in integr. part. 1. q. 47. art. 7. num. 22. in fin. & n. 23. Rota dec. 177. n. 3. part. 1. recentior.

3 Distinctio et an alienatio sit facta ex causa necessaria, vel voluntaria procedit supposita validitate contractus, unde cum contractus sit nullus ex defectu solemnitatum, nec sit probata versio, minor non tenetur restituere pretium, & ita intelligendae sunt auctoritates in decisione allegatae, & praesertim decisio coram Bubalo in alienatione valida.

Nec applicatur decisio Treverens. spolij, coram R. P. D. Navarro, in qua expresse praesupponebatur alia decisio in eadem causa facta coram Reverendissimo Seleucensi, in qua fuerat firmata versio pretij in utilitatem Ecclesiae, et sine qua versione emptor rei Ecclesiasticae nulliter alienatae non consequitur pretium, juxta textum in Auth. quares, c. de sacros. Eccles. & ibi Doctor Bald. in l. si fundus, §. fin. ff. de reb. cor. & not. Doct. in l. tulerimus §. anē, c. cod. Alex. conf. 4. n. 4. vol. 3.

5 Aequitas et autem canonica per multos considerata de restituendo pretio fundatur ne Ecclesia locupletetur cum aliena jactura. Felin. in cap. cum causum, n. 26.

6 de re judic. vers. praefata autem, & et praesupposita bona fide emptoris, late Redoan. de reb. Eccles. non alien. q. 22. §. ad repetendum autem, n. 19. & seq. Quorum utrumque cessat in proposito, cum venditio sit facta sine solemnitatibus, nec probetur versio.

Quo vero ad fructus, quae est secunda pars dubij, Domini reservarunt ad aliam inspectionem. Et ita decisum utraque parte informant.

R. P. D. Danozetto, Romana Canonum, Veneris 25. Maij 1618.

SUMMARIA.

- 1 Confessio nocet non solum consentienti, sed ejus heredibus & successoribus.
- 2 Canon solvi debet ab eo qui emit rem subjectam cum onere solvendi.
- 3 Onus solvendi canonem probatur levioribus probationibus.
- 4 Canonem peti possunt via executiva, quando instrumentum est vallatum camerale obligatione.
- 5 Camerale obligatio extenditur ad omnia in instrumento enunciata, & promissa.

DECISIO CCCCLVI.

Domini censuerunt canones heredibus Annæ à Domini de Perbenedictis deberi, qui in instrumento acquisitionis domus factae per Equitem Ioan. Baptistam illorum auctorem, non solum ipse asseruit domum esse gravatam onere canonis scutorum decem & octo ad favorem dictae Annæ, et quae confessio probaret debitum, tam contra ipsum consentientem, quam illius heredes & successores. Soc. conf. 13. col. 1. circa med. & conf. 82. col. 2. ante med. lib. 3. Crav. conf. 117. n. 7. & 8. et sed etiam domus expresse vendita fuit eum onere solvendi dictum canonem Annæ, Rom. confil. 311. n. 1. vers. hoc tamen, & seq. & late post alios Surd. dec. 10. n. 14. vers. praeterea.

Et confessioni praedictae accedunt deducta coram bon. mem. Penia in hac causa, Veneris 13. Obob. 1595. Quia licet tunc pro majori parte visa fuerint Domini non sufficere ad probationem domini, principali-

ter ad effectum devolutionis, tamen bene possunt deservire incidenter ad effectum solutionis canonis, et quo casu sufficiunt leviores probationes Doctor. in l. iudicia, c. de rei vendic. Capuraq. dec. 280. & 293. part. 1. fuit dictum in Romana proprietatis, Lunæ 18. Julij 1601. & 9. Septembri 1602. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio, alias sapissime.

Deberi autem dictos canones via executiva firmarunt Domini ex eo, et quia in dicto instrumento adest obligatio camerale et quae extenditur ad omnia in instrumento enunciata, & promissa, & sic ad solutionem hujus canonis, cujus onus expresse acceptavit ipse emptor. Rota divers. dec. 246. num. 2. dec. 741. & 797. n. 11. part. 1. & apud. Zach. dec. 61. num. 2. & 3. & dec. 69. num. 3. & 4.

Dixerunt autem Domini deberi canones heredibus Annæ, non autem Domino Antonio Francisco, qui alios praetendit ut haeres haereditatis Annæ. Quia ex iuribus per eum datis non visum fuit bene justificatum, aut ipsum, aut ejus Patrem haereditatem Annæ adivisse, & sic non deficit jus, sed probatio.

Verum quia pro parte Dominorum de Perbenedictis opponebatur exceptio praescriptionis propter quam solutio fuit facta, canones deberi heredibus Annæ via executiva nisi obstat praescriptio, de qua erit particulariter videndum.

Et ita conclusum utraque parte informant.

R. P. D. Ubaldus, Romana Canonum, Lunæ 20. Maij 1623.

SUMMARIA.

- 1 Suscipiens onus solvendi canones cogi potest via executiva.
- 2 Camerale obligatio prodest, & nocet heredibus respectivè, ut competat via executiva.
- 3 Aditio hereditatis probatur ex mandato facto hereditario nomine.
- 4 Error nominis proprii non nocet, quando constat de veritate.
- 5 Relatum non referens attendi debet, quando illud apparet.
- 6 Res si detur in solutum aestimata pro dote promissa in pecunia, efficitur mariti.
- 7 Lim. 1. si detur pro fundo dotali, & n. 8. in fin.
- Lim. 2. si detur aestimata minori pretio, quam valeat num. 9.
- 8 Aestimatio facta ut sciatur rei valor, non facit emptionem.
- 10 Adjudicatio facta à Iudice, juncta actuali traditione transfert rei dominium.
- 11 Rota Romana non exequitur sententias alterius tribunalis, non docto de illarum iustitia.
- 12 Limit. ad effectum deducendi titulum.
- 13 Sententia non probat sine actis.
- 14 Lim. quando fuit pro majori parte executioni demandata.
- 15 Lim. 2. in sententia antiqua, pro qua presumitur tam quoad iustitiam, quam quoad solemnitatem.
- Lim. 3. si sententia fuerit per partes accepta, sub n. 9. & n. 17.
- 16 Sententia dicitur antiqua, si lata fuit annis jam triginta elapsis.
- 18 Obligatio solvendi canones probatur levioribus probationibus, & etiam iudiciis.
- 19 Exceptio requirens altiorem indaginem non retardat executionem, camerale obligationis.
- 20 Camerale obligatio continet stipulationem pro omnibus quorum interest.

DECISIO CCCCLVII.

AD instantiam Dominorum de Perbenedictis propofui dubium aliàs refolutum die 25. Maii 1618 coram Reverendiffimo Seleucienfi, quamvis jam fuerit difputatum aliud dubium in eadem decifione refervatum fuper præfcriptione, quod fuit refolutum die 15. Aprilis præteriti, coram me.

Domini autem cenfuerunt ftandum effe in decifis dicta die 25. Maii, videlicet deberi canones hæredibus Annæ via executiva, ex rationibus tunc deductis, videlicet ex afseritione, & confeffione partium quod Victoria habuerit in emphyteufum domum ab Anna, quia ꝑ Eques Ioan. Baptifta à quo caufam habent moderni de Perbenedictis in instrumento ceffionis fibi factæ à Victoria de Vitellis de anno 1555. de domo, de qua agitur, fufcepit in fe onus folvendi canonem feutorum decem & octo præfatæ Domine Annæ cum claufula in forma cameræ, & propterea ꝑ ifta obligatio prodeft, & nocet refpectivè hæredibus ad effectum procedendi via executiva. Gall. ad form. cam. obl. q. 4. n. 1. & ibi ad den. n. 6. Rota in Tufculana rlevationis, c. rana R. P. D. Pamphilio, qua eſt dec. 630. n. 1. p. 1. in reſente; prout hæc duo, videlicet confeffionem cum promiffione de folvendo, confiderat Rom. conf. 290. co. 2. verſ. & fi dicatur.

Quod autem Domini Perbenedicti fint hæredes Equitis, hodie non controvertitur, & aliàs ꝑ fuit adductum ipforum mandatum procuræ in quo fe tales enunciant. Bart. in l. gerit. n. 25. ff. de acquir. hered.

Quod autem D Antonius Francifcus fit hæres faltem mediatus Annæ, fuit firmatum in dec. fuper hoc facta die 10. Maii 1620. coram Rev. Seleucienfi.

Non obſtat quod fupradicta afseritio fit erronea, cum revera Victoria habuerit domum in emphyteufum ab Aloyſio marito Annæ, non autem ad Anna, ut conſtat ex instrumento celebrato 8. Martii 1553.

Quia in primis dicebat unus ex Dominis de veritate ceffionis domus in emphyteufum factæ Victorie, dubitari non poſſe, & prætenſum errorem nominis in poſteriori instrumento non poſſe vitare contractum præcedentem, ex quo enunciatum instrumentum præcedens ad quod partes voluerunt habere relationem cum expreſſione diei, & anni, & notarii de eo rogati, ut in his terminis fuit dictum in Mindonenſi Archidiaconatus, 1. Julii, 1606. coram me, & aliàs ꝑ certum eſt quod ubi error eſt in referente, & conſtat de relato, relatam ſemper attenditur. Doct. in Auth. ſi quis in aliq. ubi Dec. num. 34. Alc. num. 6. C. de eden. cum aliis per Patil. conf. 7. num. 4. & 5. lib. 3. & per Menoch. conf. 1. num. 95. Rot. decif. 684. ſub num. 4. part. 1. recentior. dec. 158. n. 4. dec. 550. n. 2. & dec. 580. n. 6. p. 21. Unde dicta prætenſa falſa narrativa, ſicuti non vitiat translationem utilis dominii in Perbenedictos, ita nec vitare debet obligationem fufcepti oneris folvendi canonem.

Præterea negabatur prætenſus error, nec videtur abſolutum, quod Victoria habuerit iftam emphyteufum à ſolo Aloyſio, quia fuit ei conceſſa à procuratore Aloyſii, ſed nomine etiam Annæ, pro qua de rato promiſit, & ceſſit omnia jura, & actiones utilia, & utiles Aloyſio, & uxori competentia, & jure directi Dominii, & proprietatis dictæ domus pro Aloyſio, & uxore ſemper falvis, & ipſa Anna dictam ceffionem, tanquam ſuo nomine factam ratificavit per publicum instrumentum.

Non obſtat, quod obligatio Equitis adhuc fit erronea, ex quo iftæ domus ꝑ factæ datur æſtimatæ marito Annæ pro dote promiſſa in pecunia, & propterea non ſpectabant ad Annam, ſed maritum, leg. quoties, l. cum dot. m. ubi Bald. Cod. de jur. dot. cum aliis cum ſimil. Decif. Rotæ Rom. pro Tract. de Cenſ.

dit per Honded. conf. 14. n. 43. & ſeq. & conf. 41. n. 4. & 5. lib. 1. Seraph. dec. 1480. n. 1. Et fuit in his terminis dictum in Romana ſeu Interamnenſi fundi dotalis. 20. Februarii 1589. coram Cardinale Platto, & in Romana dotis, 9. Decembris 1613. coram me, & aliàs Japè, & in hanc ſententiam inclinavit Rota in hac cauſa, ut in dec. 13. Octobris 1595. verſ. hanc tamen, coram b. m. Penia. Quia fuit reſponſum fuiſſe etiam conventum in hæc verba, & dictas domos pro reſtitutione dictæ dotis in omnem caſum, & eventum reſtitutionis fiendæ obligavit, & hypothecavit, & pro fundo dotali conſtituit, ꝑ quo caſu dubitabilis redditur præfata conſuſio, videtur enim æſtimatio facta ad alium finem, videlicet ad dignoſcendum ꝑ rei valorem, ut ſi deteriorata ſit res dotalis culpâ viri, mulieri ſit conſuſum l. æſtimatis, ubi Doct. ff. ſol. matr. Covar. præſt. 99. c. 28. n. 2. verſ. ſed ex contrario Sen. Soc. conf. 56. num. 3. lib. 1. Arcet. conf. 84. Rol. conf. 64. n. 2. lib. 4. & conf. 92. n. 6. & n. 21. lib. 1. Corret. conf. 36. n. 6. Et in ſpecie quando partes conveniunt, ut domus in ſolutum eſſet pro fundo dotali, Tob. Non. conf. 106. n. 2. Et confirmabatur, quia Cardinalis Soderſnus qui dedit domos pro dote dictæ Annæ ſux neptis in ducatis decem millibus, donavit ſi plus valerent dicto pretio illud plus dictæ Annæ, & ejus viro, etiam ſi dimidium juſti pretii excederet, & certum eſt, quod ꝑ quoties datur res in dote æſtimata minori pretio, quam valeat, maxime ſi diminutio ſit ultra legitimam æſtimationem, non facit emptionem. Doct. in leg. conventionem, ubi Jaſ. num. 2. C. de præſt. Rol. d. conf. 64. num. 3. & num. 17. verſ. non obſtat, lib. 4. Non. d. conf. 106. n. 5. Unde non videtur abſolutum, quod domus hoc caſu tranſierit in viros.

Et quatenus præfata eſſent dubia, Domini exiſtimabant ceſſare difficultatem ex ſententia Rotæ Florentinæ, in qua poſt mortem viri pronuntiavit domos eſſe reſtituendas Annæ pro ſua dote, ut fuerant reſtitutæ aliz domus, iſta excepta de qua agitur, quæ erat jam in emphyteufum conceſſa Victorie, & ab ea ceſſa Equiti Perbenedicto, ex quo ſententia, cui partes acquieverunt, immò per laudum emologatum inter hæredes Aloyſii, & hæredes Annæ, fuit confirmata, non videtur dubitandum quin fuerit Annæ acquiſitus titulus: præſertim cum per dictam ſententiam fuerint in ſolutum datæ, & adjudicatæ Annæ dictæ domus pro dicta ſua dote. ꝑ Quæ datio in ſolutum, ſeu adjudicatio, juncta actuali reſtitutione, utique tranſtulit dominium in Annam, ſ. ſin. ubi Gloſſ. Inſtitut. de off. judic. cum aliis per Rotam. dec. 725. n. 4. p. 2. recent. Et quamvis ꝑ Rota non exequatur ſententias aliorum tribunalium, non docto de juſtitia, juxta dec. Put. 204. lib. 2. tamen hic non agitur de executione iſtius ſententiæ, ꝑ ſed incidenter deducitur ad effectum tituli.

Nec rurfum dicatur, ꝑ eam non probare ſine actis ex ſtilo Rotæ, Seraph. dec. 615. num. 5. Rota decif. 65. num. 2. p. 1. in recentior. Quia cum fuerit, ut dixi, pro majori parte exequuta ꝑ in ſexdecim domibus ab ipſa Anna, & hæredibus ſemper poſſeſſis, quæ ſunt ejusdem juris cum iſta de qua agitur, nec agatur de ulteriori ſententiæ executione, & canonizatione in gradu appellationis, non videtur neceſſaria alia juſtificatione ex actis, ut fuit conſideratum in Florenti pecuniaria, 21. Jun. 1621. coram me. Et tanto magis ꝑ cum ſimus in ſententia lata uſque de anno 1564. pro qua præſumitur etiam ſine actis, tam quoad juſtitiam, quam quoad ſolemnitates, Put. dec. 328. lib. 2. in nov. Caſſad. decif. 1. n. 2. de procurat. Rota decif. 296. n. 6. coram Cardinale Mantic & decif. 13. n. 1. part. 2. in recent. Et ꝑ antiqua dicitur quæ ſi it lata annis faltem triginta ante motam litem, ut per Pot. dec. 28. Cardia. Mantic. a. dec. 296. & fuit dictum in concunſana Sal-

hereditatem restitutioni obnoxia, ut per Bero. d. conf. 123. num. 9. lib. 2. & sequitur Surd. conf. 84. n. 4. vers. ita ergo, lib. 1.

Non obstat quod hi canones non videantur provenire ex contractu Annæ fideicommissantis, cum exigantur in vim contractus olim gesti à Cardinale Soderino qui hanc domum, & alias dedit in dotem Annæ. Quia ultra responsionem supra allegatam, quod debeantur ex stipulatione pro Anna à notario facta in instrumento cessionis, dicebatur etiam *† text. in d. §. sed & in huiusmodi*, & Doctor, ibi quando volunt ad hunc effectum requiri quod fructus debeantur ex contractu defuncti, hoc dicere ad differentiam, ut non proveniant ex contractu & provisione hæredis gravati quia tunc cenentur venire ex industria ipsius hæredis, quem non præsumitur, nec æquum est fecisse provisionem ad utilitatem fideicommissarii, & tanquam ejus procuratorem, ut eleganter considerat ille text. in fine.

Non obstat, quod debitor istorum fructuum civilium esset obligatus in forma cameræ, & sub juramento unde non videatur fuisse in mora hæres gravatus exigendi istos fructus, & sic videatur sibi imputandum quominus transmittat istos fructus ad proprium hæredem. Quia *†* ad istum effectum non spectatur mora hæredis gravati, nisi in restituendo fideicommissum, ut ex *text. in d. l. in fideicommissis. in princ. & ibi Doct. d. l. postulante §. sed & in huiusmodi*, ubi textus sæpè facit mentionem de tali mora, in *l. ita tamen, §. 1 ff. ad Trebell. Cuiac in d. l. 3. non nunquam, in 3. limit. ff. de usur.* Sed solum consideratur, quod fructus sint inexacti per hæredem, & veniant ex contractu defuncti, ut dictum est. Etiam *†* si alias hæres fuisset diligentissimus in curanda exactioe, & constituendo debitorem in mora, ut quia citaverit in iudicio, & fecerit condemnare debitorem, ut per Franc. d. decis. 13. n. 7. quo casu indubitata est mora debitoris, cum non facile evenire possit, ut mora non præcedente perveniat ad iudicem, ut dicitur *text. in d. l. 3. in princ. ff. de usur.*

Et ita fuit decisum.

R. P. D. Marcomontio, Romana census, Lunæ 2. Maij 1622

SUMMARI A.

- 1 Quasi possessio exigendi censum probatur ex quietantiis.
- 2 Exceptio requirens alioem indaginem non admittitur in summarissimo possessorio.
- 3 Accollans in se censum, si velit illum redimere tenetur incimare domino census dictam collationem exhibendo instrumentum.

DECISIO C C C C L I X.

HAc tertia hujus causæ positione utraque parte informantis, & articulo multum discussio dictum est omnino esse standum in decisio.

Nam *†* quasi possessio exigendi fructus hodie probata est per exhibitionem ipsarum auct Palonii quientiarum, quæ adversus ipsum in alio iudicio porrectæ fuerunt, & sic quoad hoc nullaprorus remanent difficultas.

Quo verò ad allegatam census extinctionem, licet ea, *†* ut saltem turbida & altioem requirens indaginem non esset in hoc iudicio summarissimo admittenda præcipue cum jam sit sublata per decisioes in negotio principali factas coram R. P. D. Manzanedo, tamen ut in hoc quoque aliqua ex parte satisfieret informantibus pro Dominis Biscis, Domini ex multis

Decis. Rota Rom. pro Tr. de Cens.

rationibus doctè, & copiosè in dictis D. Manzanedi decisioibus deductis, unam potissimum allegarunt quæ videtur potentissima ad exclusionem dictæ assertionis extinctionis. Ea verò ratio est, quod depositum non fuerit factum nomine D. Flamini de Anguillaria, nec pro eo, sed pro Dominis de Biscis nomine proprio, cum quibus nullum cum Palonio intercedebat negotium, & proinde non tenebatur Palonius illos agnoscere in debitores, & multò minus tenebatur suspicari, vel etiam si id asseruissent, illis cedere quod essent procuratores D. Flamini, & sic non potuerunt ex simpliei citatione constituere ipsum in mora ad effectum ut depositum illi præjudicaret *†*, nisi docto prius in actis, quod erant emptores Castri cum accollatione hujus census per ipsos facta, & nisi intimata eadem accollatione Palonio, & exhibito instrumento, in quo hæc omnia continebantur. *Bart. in l. quod se, n. 15. r. ers. & per hac docui, ff. si cert. per ibique Rip. n. 55. & seqq. & Jal. n. 35. Idem Bart. in l. non solum, §. morte, n. 47. ff. de nov. oper. nans. Dec. cons. 98. Boer. decis. 10. n. 1. & 2. Surd. decis. 240. num. 13. & decis. 179. n. 4. Magon. dñc. Florent. 103. n. 6.*

Illustrissimo Domino Cardinale Sacrato, Romana liberationis à fideiussione, Lunæ 9. Decembris 1619.

SUMMARI A.

- 1 Fideiussor census potest petere liberationem à solutione fructuum census. Non tamen potest petere liberationem quoad sortem, n. 6. Contrarium in hoc ultimo resolvit Rota, n. 7.
- 2 Obligatio solvendi fructus census est pura, sed differatur exactio illorum.
- 3 Fideiussor in obligatione conditionali non potest petere liberationem ante impietam conditionem.
- 4 Fideiussor non potest plus obligari, quam principalis.
- 5 Fideiussor qui nunquam fuit in obligatione, non potest petere liberationem.
- 6 Juris ignorantia non presumitur.

DECISIO C C C C L X.

Resolutum fuit sententiam ad favorem Domini Caroli latam esse confirmandam quoad liberationem à solutione fructuum census, quo verò ad sortem reservatam fuit ad aliam positionem.

Et quoad fructus census, *†* pro quorum provisione ipse D. Carolus se obligavit uti principalis, principaliter, & in solidum, visum fuit intrare de plano statutum Urbis cap. 94. & 157. lib. 1. Ubi ille, qui se obligavit pro alio, etiamsi diu non steterit in obligatione, potest petere liberationem.

Et dictum fuit non obstat, quod respectu fructuum decurrendorum nondum venerit dies solutionis, *†* Quia non ex hoc cessat esse obligatio, sed solum dilata est exactio, *Gloss. in l. eum qui Calendis, §. quoties, vers. debeat, ff. de verb. oblig. eadem Gloss. in l. cedere diem, in verb. nondum veni. ff. de verb. sign. & fuit in illis terminis responsum in causa Romana, seu Bononiensi census, 7 Maij 1601. coram bon. mem. Corduba, & in eadem coram Reverendissimo Atrebatensi.*

Sicque quo ad istos fructus non applicatur. *Alex. in l. facere posse, n. 1. vers. tamen fallit, ff. solus. marr. cum aliis infra allegandis, dicens fideiussorem obligatum*

ff 2 obli.

obligatione conditionali non posse petere liberationem ante impletam conditionem, quia respectivè obligatio D. Caroli non fuit conditionalis, sed pura.

Quo verò ad sortem principalem difficultatem faciebat aliquibus ex Dominis, quod census respectu venditoris est perpetuus, ideoque venditor non debet per fidejussorem posse cogi ad illum extinguendum. Item quia illa opinio, quod fidejussor, qui diu stet in obligatione, possit petere liberationem, fundatur in eo quod fidejussor non videtur cogitasse ab initio de permanendo diu, nedum perpetuò in obligatione, ut ex infra allegandis, quæ ratio cessat in fidejussore census, qui sicut sciebat contractum cui accessit esse perpetuum, ita videtur ab initio cogitasse se non solum diu, sed perpetuò permanurum in obligatione.

Item, & tertio, quia fidejussor census quoad sortem nunquam potest dici fuisse in obligatione, quod patet, quia certum est, quod venditor census nunquam est in obligatione restituendi sortem; ergo nec fidejussor, † cum non possit in plus obligari principalis, ut not. in l. grat. §. illud, ubi Gloss. in verb. illud, ff. de fidejuss. Bald. in l. si ultra, C. eod. tit. † Cum igitur fidejussor nunquam fuerit in obligatione, sequitur quod nec possit petere liberationem à fidejussione. Alex. in d. l. facere posse, ff. sol. matr. cum aliis per Mantie de sacis, lib. 6. tit. 22. n. 13.

6 Et proinde in istis terminis † quod non possit unquam fidejussor petere se liberari à fidejussione pro sorte census, fuerunt allegati plures moderni, nempe Rodriguez super motu proprio Pij V. de censib. dub. 2. condit. 8. Roder. de annu. reddit. lib. 2. q. 13. n. 18. & 19. Felician. de censib. lib. 2. cap. 2. n. 9. in fin. Ludov. Valasq. de censib. cap. 97. n. 23. Marcell. Conversan. in addit. ad Intrigial. de censib. q. 6. littera A, Bened. Bon de Censib. art. 68. n. 101: quorum aliqui dicunt jura municipalia ita esse intelligenda.

7 In contrarium † allegabantur duæ decisiones Rorales, tenentes immo fidejussorem Censum etiam pro sorte posse petere liberationem, saltem in terminis Statuti Romani, ut in dicta Romana seu Bononiensi, coram Corduba, & in eadem 16. Decembris 1602. coram bon. mem. Attrebatensi.

Ad primum ex adverso objectum respondebatur non esse inconveniens quod census respectu emptoris sit perpetuus, & respectu fidejussoris sit temporalis, cum respectu fidejussoris, qui nihil mutuavit, non cadat suspicio usuræ palliatæ, sicut in emptore statuti, quod non obligat præcisè ad liberandum fidejussorem sed alternativè, vel ad dandum fidejussorem de conferendo illum indemnem.

Ad secundum objectum respondebatur, quod & de jure, vel ex statuto fidejussor non obstantè perpetuitate census respectu emptoris, habet remedium erga venditorem, ut proximè dictum est, talis fidejussor præsumitur quando se obligavit cogitasse de hoc remedio, † quia nemo præsumitur ignorare jus. Barr. in l. sed & si lege, §. scire, n. 3. ff. de petit. hered.

Ad tertium fuit dictum stante obligatione quod census sit bonus, & exigibilis, posse attentari quod ex nunc oriatur obligatio fidejussoris, etiam circa sortem Verùm ulterius dicebatur in terminis juris communis ideo requiri, quod fidejussor fuerit in obligatione, quia alias non posset dici diu steterit in obligatione, & ita arguit Mantie. ubi supra. Et in terminis statuti cessat istud argumentum, quia statutum non exigit, quod fidejussor diu steterit in obligatione, sed immo illi succurrit, etiam si diu non steterit in obligatione.

Et hæc fuerunt facta per discursum.

Illustr. Card. Cavalerio, Romana liberationis à fidejussione, Lunæ 5. Decemb. 1622

SUMMARI A.

- 1 Fidejussor evictionis non potest agere ad liberationem ante evictionem secutam.
- 2 Censius de censibus, part. 2. cap. 3. q. 3. art. 4. num. 8. reseretur, & probatur.
- 3 Fidejussor evictionis non potest dici diu steterit in obligatione antequam sequatur evictio.

DECISIO CCCCLXI.

POst resolutionem factam die 9. Decembris 1619. coram Illustrissimo Domino meo Cardinale Sactato, quod D. Marchio Lantes teneretur liberare D. Carolum Gabriellium à fidejussione per ipsam facta pro fructibus census, propositi dubium reservatum die dicta, an D. Marchio teneretur liberare D. Carolum quoad sortem & alia contenta in instrumento.

Et cum in fidejussione facta occasione census plures contineantur obligationes, nempe de evictione fundi, quod fundus sit capax & liber ab omni onere, & de fructibus census solvendis; & censu extinguendo, Domini responderunt Marchionem de evictione non teneri liberare D. Carolum, reservando ut de aliis videatur.

Ratio verò resolutionis fuit, † quia fidejussor de evictione ante securam evictionem non potest dici diu steterit in obligatione, ut possit cogere principalem ad sui liberationem. Bart. in l. facere posse, num. 3. Bald. num. 2. Alexand. num. 1. & seq. ff. solut. matrim. Surd. conf. 367. num. 9. lib. 3. cum pluribus allegatis in Bononiensi, coram Reverendissimo Domino meo Decano, relata per Modern. Perusin. de censib. dec. 194. num. 2. ubi de communi.

Et ita intelligenda videbatur decisio in alia Bononiensi census, coram bon. mem. Corduba, quæ est decis. 195. sub num. 8. Et in eadem coram Reverendissimo Attrebatensi, quæ est decis. 201. num. 7. in eod. tract. de censib. dum ibi responsum fuit, principalem teneri liberare fidejussorem à solutione census, quæ est pura, & continua, licet non possit peti liberatio quoad fidejussorem de evictione, quæ est conditionalis, † ut late probat Modern. Perusin. d. tract. de censib. part. 2. cap. 3. quasi. 3. artic. 4. numero 8. & seqq. & plures Romæ decisiones allegat, & secundum illas distinguit plures obligationes, quæ in fidejussore pro censu interveniunt.

Nec visum fuit obstare statutum Urbis lib. 1. cap. 94. & 157. ubi caveretur fidejussorem, etiam si diu in obligatione non steterit, posse petere liberationem. Nam consideratum fuit † in promissione de futura evictione, antequam illa secuta sit, non posse dici fidejussorem steterit in obligatione, propterea posse petere liberationem antequam verè sit obligatus. Bald. in d. l. facere posse, n. 2. Bart. n. 2. & bene Gaill. observat. 19. n. 6. vers. hac Fallentia, lib. 2.

Nec etiam visa est posse approbari decisio in Imoleni census, coram me, quæ est 100. eod. tract. de censibus, ubi dicitur quod fidejussor in illo casu debuisset petere se liberari Quia illud procedit ex eo, quod jam erat detectum fundum esse suppositum sine commisso, & venerat casus, & erat purificata promissio, quod fundus esset liber, & ideo potuit peti liberatio à fidejussore.

Et ita decisum.

R.P.D. Manzanedo, Senogalliensis Salviani interdicti, Veneris 20. Junii 1625.

SUMMARIA.

- 1 Manutentio debetur possessori.
2 Judex non procedens rite, & recte, non privat quem sua possessione.
3 Judex concedens immissionem ex Salviano ad effectum deponendi fructus pro extinguendo censu, gravat.
4 Fidejussoris indemnitati consulitur, vel per alium fidejussorem, vel per liberationem a molestiis.
5 Fidejussor indemnitas non potest agere antequam solvat.
6 Potest tamen urgere debitorem principalem, us solvat creditori.
7 Fidejussor indemnitas antequam solvat non est creditor pecunia, sed liberationis, & conservationis indemnitas.

DECISIO CCCCLXII.

DE anno 1, 95. Sertorius Amatus imposuit unum annum perpetuum censum scutorum sexagintaquatuor super quibusdam ejus bonis, & illum vendidit Riccardo Benamato, & Hecstori berando pro pretio scutorum octingentorum sub fidejussione Petri Aloyii, & Dominici Sandriani, quos idem Sertorius se obligavit in forma camerae liberare, ac indemnes conservare, ut latissime in instrumento dicti census, quod datur in Summ. Sandriani, num. 1. Sertorio defuncto Lucas Sandrianus tanquam haeres dictorum fidejussorum intentavit judicium Salviani coram A. C. contra D. Leandrum filium Sertorii possidentem ratione suae dotis bona de quibus agitur, & obtinuit in illorum possessionem immitti, retinendam donec, & quousque ex fructibus eorundem bonorum essent depositata penes montem Pietatis scuta octingenta pro extinctione sortis dicti census, ut supra imposci. Neenon donec fuerint solum fructus dicti annui census usque ad integram illorum solutionem, ut in copia sententiae, quae datur in sum. D. Leandra. n. 2.

A qua sententia cum pro parte Francisci, & Leandrae conjugum fuisset appellatum, & obreantum in signatura causam appellationis in Rota mihi committi cum facultate manutenendi quem de jure: Dubitavi hodie cuius istorum esset dandum mandatum de manutenendo, & Domini utraque parte informante resolverunt, illud esse dandum D. Leandrae, de cujus possessione constat ex propria confessione partis adversae, quae dum egit remedio utilis Salviani pro obtinenda immisione, facta fuit sine dubio Leandri possessio, & per consequens illi videtur debita manutentio. Menoch de retin. rem. 3. n. 596. Rota dec. 1802. n. 1. p. 1. divers. & dec. 661. n. 2. p. 1. & in Romana Vinca, 10. Decembris 1621 coram me.

Non obstat possessio capta per Lucam vigore supradictae sententiae A. C. quia quicquid sit ubi judex rite, & recte procedit, et cum in hoc casu nulliter, & injuste processerit, prout apparebit ex infra dicendis, non privavit Leandrum sua possessione Alex. in l. qui universas, n. 5 ff. de acq. posses. Corn. cons. 193. num. 4. lib. 3. Rota dec. 645. n. 6. & decis. 802. n. 7. vers. quia pro responsione, pars. 1. divers. & dec. 561. n. 2 in fin. & n. seq. pars. 1. recentior.

Injusticia autem dictae sententiae, omissis nullitatibus pluribus in facto enarratis, visa fuit Dominis clara, et tum ex eo, et quod in illa datur immissio Sandriano in possessionem bonorum de quibus agitur, ad effectum deponendi fructus illorum pro extinctione sortis prin...

Decis. Rota Rom. pro Tr. de Cens.

cipalis census, qui cum sit de sui natura perpetuus, juxta constitutionem S. mem. Pii V. nullatenus id fieri poterat; cum non deficerent et alii modi a jure traditi ad providendum indemnitati fidejussorum, ne per donationem alterius fidejussoris, vel per liberationem a molestiis, ut not. bald. in l. 2. n. 7. C. de sentent. fin. cert. quantis. & in l. fin. §. cum antiquitas, sub num. 10. vers. in contrarium, C. de usur. rei judic. & fuit dictum in Imolensi census, coram Reverendissimo Domino meo Cavallero, quae est decis. 209. post tract. de censibus, Modern. Perusin tum etiam quia fidejussor, sive illius haeres egit pro revelatione indemnitas, & obtinuit immitti antequam ipse solverit quod pariter de jure non erat ei permissum, juxta text. expressum in l. si pro ea, C. mand. nam fidejussor et bene potest, & debet urgere debitorem principalem ad solvendum creditori, sed non valet agere ante solutionem, quia non et dicitur creditor pecuniae, sed liberationis, seu conservationis indemnitas, ad tradita per bald. in d. l. si pro ea, num. 10. C. mand.

Et ita resolutum fuit.

R.P.D. Merlino, Romana census vitalitii, Veneris 22. Maii 1626.

SUMMARIA.

- 1 Pupillus, & Ecclesia si velint contractum rescindi ex eo, quod non intervenerint solemnitates, tenentur pretium restituere.
2 Ampli quoad Ecclesiam, si deficiat beneplacitum Apostolicum. Maxime si contrahens cum illa fuit in bona fide, n. 6. Declar. ut ista restitutio fiat tanquam de accepto absque causa, n. 3.
Intellige si pupillus, vel Ecclesia sint effecti locupletiores, n. 10.
4 Census vitalitius an venditori sit utilis, attenditur aetas emptoris.
5 Nullitas contractus cum Ecclesia celebrati ab ipsa sola apponi potest, non ab illo qui tum ea contraxit.
7 Habuit, & recepit, & importat veram numerationem.
8 Dominium pecuniae transfertur ex numeratione.
9 Depositum perit damno deponensis.
11 Minorem, vel Ecclesiam esse effectam locupletiorum, probare debet is qui cum ea contraxit.
12 Locupletatio ut probetur, est probandum pecuniam esse versam in utilitatem recipientis.
13 Intellige si contractus fiat ex causa necessaria, secus si ex voluntaria.
14 Locupletior an sit factus ex contractu, spectatur illius initium, non quid postea secutum fuerit, & n. 15.
16 Locupletior quis dicitur factus, licet locupletatio non duret.

DECISIO CCCCLXIII.

PROcurator generalis RR. Patrum Heremitarum Camaldulensium de Etruria imposuit super bonis monasterii annum censum vitalitium scutorum ducentorum viginti, & illum vendidit Alexandro ejus vita durante pretio scutorum duorum millium, quod fuit actualiter solutum: & depositatum sub credito eorundem Camaldulensium penes Ticcios camplores, apud quos ipsi consueverant eorum pecunias custodire, pacto adjecto, quod dictum pretium non amoveretur, nisi secuta ratificatione solenni Patrum Heremitarum, & obtento beneplacito Apostolico expensis, & industria eorundem; sed tamen quod interim solverentur censuales praestationes Alexandro,

F f 3 prout

prout soluta fuerunt tribus successivè terminis; & Heremita solemniter ratificavit hujusmodi contractus, quamvis dictus Procurator Generalis hucusque neglexerit expeditionem beneplaciti Apostolici. Unde cum postea Ticci decoxerint, & Heremita declaraverint se amplius non consentire præfato censui, nec teneri ad illius obligationem, eo quod beneplacito Apostolico adhuc munitus non fuerit. Dubitavi, an ipsi Heremita tenerentur ad restitutionem dictorum scutorum duorum millium

In quo dubio Domini affirmativè responderunt, moti sunt, quia juris est regula, & æquitas plenissima quod pupillus, sive Ecclesia, quatenus velint à contractu inito resilire, ex quo solemnitates necessariz non fuerint adhibitæ, teneantur restituere pretium, & quicquid ex dicto contractu ad eos pervenit, Doctor. in l. non solum, in l. utere, in l. si pradium, in l. pradiorum, C. de prad. minor. in l. si à te. C. de pact. int. empt. & vendit. & Canonista in cap. si quis presbyterorum, de reb. Eccles. non alien. & in cap. ad audientiam, eod. tit. bald. in l. fin. C. de usufructu pro empt. & in his terminis post Everard & Simoncell. Menoch. conf. 888. n. 3. & 4. Et in specie quod si beneplacitum Apostolicum non fuerit obtentum teneatur ad restitutionem sortis, seu pretii accepti, resolvit Rota in Romana censuum de Romulis, 18. Jun. 1599 coram b. mem. Penia, qua dec. est impressa post Modern. Perusin. de censib. dec. 287. & confirmata 23. Junii 1600. coram Illustr. Cardin. Mellino, & est dec. 29. post dictum tractatum, & in aliis causis, & nuper in Treverensi spolio, 5. Decembris 1612. coram R. P. D. Navarro.

Nec refert ad effectum ut Ecclesia cogatur restituere acceptum, an contractus fuerit quidem validus, sed rescindendus, vel an sit nullus, & hoc etiam postremo casu Alex. posset ex conditione sine causa repetere pretium tanquam sine causa datum l. 1. in fin. l. nihil, ff. de cond. sin. caus. l. eleganter, §. si quis post. ff. de condit. indebit. & admittit Natta conf. 63. n. 7. in fin. & evidentiùs Menoch. conf. 644. n. 3. & 14. Quæ conclusio eo certior visa est in casu præfati tam quia attentis terminis l. hereditarium, ff. ad l. Falsid. & senili ætate Alexandri, in cujus vita erat constitutus census, fuit Ecclesie utilis, & lucrosus hic contractus, & erat in statu implicito validitatis, & quamdiu non objiceretur nullitas ab Ecclesia, quæ nec ab Alexandro poterat opponi Put. dec. 310 lib. 1. Menoch. conf. 655. n. 4. Rota dec. 133. n. 12. part. 2. divers. Card. Seraph. dec. 156. n. 2. & observavit Rota in dicta Romana fructuum, coram Illustrissimo Mellino: tum quia etiam quia Alexander fuit in bona fide, nec ei aliqua culpa, vel dolus adscribi potest; is enim solvit pretium, & statim passus est quod curreret periculum vitæ, & spes lucri, & ipsi Patres Heremite assumpserunt in se onus expediendi beneplacitum Apostolicum, unde tanto magis, cum dicti Heremita velint recedere à contractu, dictum pretium restituere tenentur. ad l. fin. C. comm. de legat. ubi bald. Salic. & Jaf. Surd. consilio 183. n. 46. & nullitas per eos deducta non provenit ex eo quod falsa causa fuerit expressa, sed ex defecta solemnitate, nempe beneplaciti Apostolici, quod tamen ab ipsis Heremitis erat expediendum, & sic eo magis jus, & æquitas suadent ut ab eis dicti Heremite pretium acceptum restituatur, juxta not. post. bald. & Felin. à Surd. d. con. 183. n. 47.

Nec Heremitis suffragatur, quod hoc pretium modò non extet, sed deperditum fuerit ob decoctionem Ticci corum depositariorum quia cum pecuniæ fuerint numeratæ Procuratori generali, & actualiter solutæ, ut constat ex instrumento, ibi, in mei. & testium præsentis in prompta, & numerata pecunia, ac in tot testimonibus habuit, & recepit, & ad se traxit, quæ verba notarii tanquam super gestis de presenti coram se probant veram, & realem solutionem pecuniarum, Bart. in l. si

pulsus, §. Crisogonus, n. 3. ff. de verb. obligat. & in l. post de rem, n. 21 ff. solut. matr. Rota coram Reverendissimo D. meo Decano, dec. 286. n. 3. & in Bergomensis pensionis 21. Aprilis anni p. acristi, coram eodem. Et ita terminum illarum pecuniarum fuit translatum in Heremitas, qui mediante persona eorum procuratoris ad se traxerunt, & Domini effecti sunt l. si alieni nummi, ff. de solut. bart. Ang. & alij in l. singularia, ff. si cert. per. Surd. conf. 4. n. 10. Ex his propterea sequitur quod calum decoctionis spectare ad eisdem Heremitas, tanquam dominos, & illorum periculo, & damno dictas pecunias periisse, l. 1. & 2. C. de peric. & com. rei vend. §. sed & si post, insit de empt. & vend. Surd. conf. 22. num. 31 Becc. conf. 105. n. 18. Menoch. conf. 26. per tot & ferè in his terminis quando pecunia Ecclesie perit ob decoctionem depositarii, quod hæc jactura spectet ad Ecclesiam, zero. conf. 32. num. 15 lib. 1. & sequitur Menoch. conf. 114. num. 29.

Nec obstat quod pecuniæ fuerint depositatæ cum conditionibus, nempe ratificationis faciendæ & beneplaciti Apostolici expediendi, & sic pendente earum purificatione non videtur pecuniarum libere translatum dominium in Heremita, juxta. dec. 63. part. 1. divers. Quoniam ultra quod tempore decoctionis jam emanaverit ratificatio, & beneplacitum Apostolicum erat expediendum opera, & impensis eorundem Heremitarum, dictæ conditiones non suspendebant translationem dominij pecuniarum, sed tantum earum exercitium, & usum, videlicet quod non possent amoveri.

Quod & beneprehenditur, quia interim etiam pendentibus dictis conditionibus erant solvendæ, immò & fuerunt solutæ censuales præstationes, & currebat periculum vitæ Alexandri in favorem Heremitarum, quod fieri non potuisset, si sortis principalis dominium non fuisset abdicatum ab Alexandro, & translatum in Heremitas, & illud depositum fuit loco cautionis tantum pro securitate Alexandri circa ratificationem, & beneplacitum, & proinde non applicatur dicta decis. 63. quia ibi non constabat de translatione dominij, proat hic, ubi Procurator trahendo ad se pecunias recepit, & depositum fuit factum ad creditum Heremitarum, & apud ipsum depositarium, & postea etiam nonnullæ partitæ solutæ fuerunt diversis creditoribus Heremitarum.

Neque etiam obstat visum fuit, quod eatenus pupillus, & Ecclesia teneantur ad restitutionem pretij, & acceptorum ex contractu quem impugnant, & quatenus constat ipsos inde factos esse locupletiores, l. si fundus, §. si ff. de reb. eor. & Doct. omnes in l. utere, in l. pradium, in l. pradiorum, C. de prad. min. Rim. Jun. conf. 9. n. 76. Odd. de restit. in integr. part. 1. quest. 47. art. 4. n. 10. & in terminis Ecclesie Rota in Romana nullitatis contractus, 28. Junii 1624. coram R. P. D. meo Buratto.

Nec in ipsius Ecclesie, sive minoris sunt partes in probando, quod non sint facti locupletiores, sed onus incumbit contrahenti cum Ecclesia, seu minore.

Nec ex eo quod probetur pecuniam traditam Ecclesie, inde sequitur probatio locupletationis, quia potuit dissipari, sed in his contrahentibus cum Ecclesia, vel minore justificandum est in aliquam utilitatem Ecclesie fuisse versas, & erogatas pecunias, l. pradiorum, C. de reb. minor. ibi, pecuniæ quam in facultates suas erogatas esse constiterit, & ibi, & in aliis juribus relatis tradunt scribentes, & Covar. var. resolut. lib. 2. cap. 17. n. 3. Odd. d. q. 47. n. 22. & seqq. Rimin. d. conf. 51. n. 77. & 78. egregiè D. Fachin. contrav. jur. lib. 2. c. 46. Rota in d. Rom. nullitatis, coram R. P. D. meo Buratto.

Quoniam ultra quod Rota consueverit in hoc articulo distinguere, & an contractus Ecclesie, & minoris processerit ex causa necessaria, videlicet pro solvendo ære alieno, vel ex causa voluntaria, propter eo-

rum aliquam utilitatem, ita ut primo casu probanda sit versio, & qui contrahit cum minore, & Ecclesia, sollicitus esse debeat quod pretium ab eo solutum in illam causam necessariam erogetur, secundo vero casu non est opus justificare versionem, ita post Jun. in c. 1. n. 2. de depositis, quem communiter sequuntur Canonistæ, ut testatur Dec. cons. 330. n. 1 & 3. & distinguit Rota coram bon. mem. Cardin. Bubalo, qua est 28. post Modern. de Salvian. & in illis coram bon. mem. Penia & Illustrissimo Cardinale Mellino superius allegatis, que loquuntur in his terminis, & sunt impressa apud eisdem Modern. de Salvian. nempe 29. & 287 & explicant etiam Modern. Roman. discept. Forens. cap. 45. n. 35. & seqq. Visum fuit Dominis constare de versione, quia per impositionem illius census vitalitij fuerunt soluta scuta duo millia, quæ deinde erogata fuerunt in utilitatem Heremitarum, eo quod statim iis pecuniis acquisiverunt creditum pro eadem summa à Ticciis depositariis, qui tunc temporis idonei habebantur in Urbe, & in eorumdem Heremitarum favorem illico currebat periculum vitæ Alexandri, ita ut si tunc obisset, ipsi lucrati fuissent dictas pecunias, & quamvis Ticcij postea foro cesserint, hoc tamen non tollit quin à principio Heremitarum locupletiores facti fuerint, quod sufficit, nec est opus quod locupletatio duraverit, alioquin etiam si illa scuta duo millia in emptionem agri, vel domus erogata fuissent, quo casu versio & utilitas Ecclesiæ, sive minoris foret indubitabilis, & ille ager postea casmate periisset, vel domus incendio contruisset, eadem ratione Heremitarum non tenerentur ad restitutionem pretij, quod est absurdum, in hac enim materia attenditur utilitas Ecclesiæ de tempore contractus, non autem quid postea contingat, sive in detrimentum, sive in utilitatem Ecclesiæ, c. ad naves, & ibi Glos. in verbis si forte tunc, de reb. Eccles. non alien. Calder. de ver. permus. Berol. in d. cons. 32. num. 10. lib. 1. Suid. cons. 249. num. 23. Bald. cons. 334. in fin. lib. 1. Rota coram Cardin. Seraph. d. dec. 366. n. 3. & in divers. p. 2. dec. 181.

Et cum non possit dubitari de auctoritate Procuratoris generalis, nec ei excessus aliquis objici, postquam ipsi Heremitarum solemniter congregati contractum ratificaverunt, consequenter minus attendi debet quod utilitas, & locupletatio Ecclesiæ non duraverit, ad tradita per Zabarell. in Clem. manasteriorum, nu. 27. vers. trigesimo quarto, de reb. Eccles. non alien. & melius in c. quibusdam, n. 13. vers. item secundum, extr. de fidejussor. & faciente tradita per Menoch. cons. 644. num. 17.

Quæ versio eò magis fuit visa probari, quia ex dictis pecuniis fuit satisfactum nonnullis creditoribus Heremitarum, ut deprehenditur ex libris dictorum Ticciorum.

Et ex his constat non applicari huic casui decisionem illam in Romana nullitatis contractus, coram R. P. D. meo Burato, quia ibi non constabat de versione, nec de bona fide solventis, quorum utrumque in presenti casu justificatur, ex supradictis.

An autem Heremitarum teneantur ad fructus census, particulari disputatione discutiendum putarunt. Domini.

Et ita utraque parte informante resolutum fuit

R. P. D. Durano, Romana nullitatis obligationis, Veneris 10. Januarij 1626.

SUMMARI A.

1. Juramentum præsistum à minore in contractu celebrato contra formam statuti præsumentis juramentum

- esse extortum dolo, non est obligatorium.
- 2. Juramentum potest à Papa remitti, interpretari, & dispensari.
- 3. Causa finalis statuti probatur ex illius proœmio.
- 4. Statutum tendens ad evitandas fraudes, & deceptiones respicit publicam utilitatem principaliter.
- 5. Juramentum non validat contractum nullum ab publicam utilitatem principaliter.
- Ampl. 1. ut eo casu contrahens non obligetur, etiam in foro conscientie, quando non est effectus locupletier, num. 8.
- Ampl. 2. ut taliter contrahens nec civiliter, nec naturaliter obligetur, n. 13. & 18.
- Ampl. 3. etiam in muliere contrahente, n. 16.
- 6. Statutum ob identitatem rationis generalis in eo expressè extenditur ad alios casus non expressos.
- 7. Fidejussio est contractus de sui natura laicivus.
- 8. Statutum aliquid disponens est servandum etiam in foro conscientie, & excusatur à peccato.
- 9. Statutum à Papa confirmatum non potest dici vitiosum.
- 10. Argumentum à foro Poli ad forum fori, & è contra, est validum.
- 11. Debitum naturaliter est de necessitate solvendum.
- 12. Minor contrahens contra formam inductam à statuto ob publicam utilitatem, principaliter non obligatur, nec civiliter, nec naturaliter, & n. 15 & 18.
- 13. Conscientia non ligat eos, quos natura non obligat.
- 14. Forma censetur statuto inducitur, quando mandat fieri aliter, quam à jure communi disponatur.
- 15. Obligatio antidotalis oritur ex naturali honestate, ut benefacienti benefaciamus.
- 16. Obligatio antidotalis non obligat conscientiam ad peccatum.
- 17. Obligatio antidotalis non oritur ex contractu inito contra formam statuti fundantis se in præsumpcio dolo.
- 18. Aetas probatur ex fide Parochi cum insertione pariter libri baptizatorum.
- 19. Ampl. etiam si sit extraxta lite pendente, sine partis citatione, si tempore productionis non sit oppositum.
- 20. Scriptura informis potest iudex fidem adhibere, parte non opponente, cum possit quandoque recognosci.
- 21. Perjurus comparens in iudicio tanquam reus, non debet repelli.
- 22. Minor impugnans contractum a se gestum debet restituere id quod ex dicto contractu accepit.
- 23. Limit. si ex dicta receptione non sit effectus locupletior.
- 24. Versio in utilitatem recipientis probatur ex sola receptione.
- 25. Intellige si recipiatur ex contractu valido.
- 26. Versio probari debet ab eo, qui cum minore nulliter contraxit.
- 27. Versio probatur probando vel pecunias extare, vel esse erogatas pro utilitate minoris, licet res emptæ non existat.
- 28. Minori juranti se esse majorem, non succurritur opæ restitutionis in integrum.
- Lim. si juramentum præsumentis dolo extortum, n. 34.
- 29. Minor jurans se esse majorem juratur beneficio nullitatis provenientis ex defectu solemnitatum à statuto requisitarum.
- 30. Executio sententiæ non impeditur per restitutionem in integrum.
- 31. Restitutio in integrum non conceditur non probata laesione.
- 32. Nullitatis exceptio impedit executionem sententiæ, maximè si appareat ex ventre instrumenti.

DECISIO CCCCLXIV.

Fuit ab A. C. relaxatum mandatum contra Bartholomæum Bonadies pro securis mille solvendis alphonso Vidasco vigore instrumenti societatis officij inite super officio cursoratus Andreæ Scalmati, cui dictus Bartholomæus, & Josephus de Cuppis, ambo minores, uti fidejussores principaliter, & insolidum accesserunt ad favorem ejusdem Alphonso: sed quia fuit appellatum, & appellationis causa commissa R. P. D. meo Merlino, cum clausula, si quid exequendum, ut ipsi propter infirmitatem domi detento morem gererem dubitavit an dictum mandatum esse exequendum, vel potius revocandum, & Domini revocandum esse censuerunt.

Cum enim societas cum Bartholomæo minore sine presentia, & consensu duorum propinquorum, & aliis solemnitatibus per Urbis statutum requisitis *cap. 1. lib. 1.* fuerit nulliter contracta, & nullum etiam fuit juramentum in ea appositum, tanquam dolo, & metu extortum, ut in fine dicti statuti expressè caveatur, de cujus validitate non potest dubitari; cum sit Pontificis auctoritate confirmatum, qui & juramenta remittere, illaque interpretari ac dispensare potest, *c. quanto, & c. perisio, extr. de jurejur. & in puncto Ludov. Roman. conf. 12. n. 3.*

Quod et si in dicto statuto non fuisset expressum, id ipsum causa finali dictarum solemnitatum suadebat, quia cum tendant ad evitandas captiosas circumventionum deceptiones, quæ contra minores fraudibus obnoxios, per versutos, & tenellæ juventutis voraces machinari solent, *arg. text. in l. transactionem, cum ibi nos. C. de transact. & habetur in proemio dicti statuti, & quo probatur causa finalis, l. fin. & ibi Bart. ff. de heredib. instit. dubio procul & dictum statutum dicitur respicere principaliter publicam utilitatem. Bald. in c. 1. §. si quis per triginta, n. 9. ff. de feud. fuer. controu. int. Domin. & agnat. Vesal. Corn. conf. 135. n. 24. lib. 1. & quando autem, ut hic, contractus ob publicam utilitatem per legem aut statutum annullantur, rursus nihil operatur in illius interpositum juramentum, Bart. in l. si quis proeod. n. 8. ff. de fidejuss. Bald. conf. 259. n. 24. Bellag. in specul. Princ. rubr. 1. §. quedam, quam sententiam verissimam, & communem dicit Suar. in l. tit. de las arras, n. 24. & 25. & in terminis, quod contractus minorum, in quibus per statutum certa desideratur solemnitas ad fraudes obviandas, & sic principaliter ob publicam utilitatem, non validentur per juramentum, tenent Bart. in l. omnes populi, n. 25. ff. de justit. & jur. Bald. in auth. sacramenta puerum, n. 3. C. si advers. vendit. & ibi Paul. n. 11. Salic. & Jas. n. 84. qui de communi attestantur, Alex. conf. 58. n. 4. & 8. lib. 1. ubi Bart. opinionem communem dicit, & in judicando sequendam, Curt. Sen. conf. 43. n. 35. Carol. Ruin. conf. 51. n. 22. & seqq. lib. 1. Modern. Rom. ad d. statut. gl. 23. n. 5. cum seqq.*

Quæ generalis & ratio publicæ utilitatis, nempe evitatio doli, & fraudum, ad quam primariò respicit dictum statutum, cum sit favorabilis, non solum annullat pacta de non petendo, donationes, quietationes, & alios contractus in ea expressos, sed etiam omnes alios contractus, per quos minor lædi potest, & sic contractum societatis de quo agitur, in quibus eadem militat ratio, Patens decis. 58. lib. 1. in noviter impressis, Crescent. dec. 3. de consuet. Rota decis. 59. 2. n. 1. part. 1. recentior, & coram Gregor. XV. decis. 164. num. 4. cum relatis ibidem per addent. num. 11. & decis. 6. in impressis per Modern. ad dictum statutum, & quia fidejussio & est de sui natura læsiva, cum fidejuberem sit à notorio malè uti substantia sua, ut notat Jas. & alij l. persona §. i.

ff. de pact. multò magis fidejussoria obligatio Bartholomæi minoris nulla fuit quàm obligatio principalis.

Quæ aded urgere dicebantur, ut ob eandem publicæ utilitatis rationem, & nec Bartholomæus, dum locupletior effectus non fuit, remanserit in foro conscientie ad restitutionem obligatus, per id quod egregie notat Bald. in conf. 285. vers. nec aliter, vol. 3. ubi & quod quando lex civilis aliquid statuit, tale statutum etiam in animæ judicio est servandum, & excusat conscientiam à peccato; alioquin enim Urbis statutum esset vitiosum, & multorum animas illaquearet, quod non est dicendum, præsertim cum sit Pontificis auctoritate roboratum, & Bald. sequuntur Jas. in l. nemo potest, n. 205. de legat. ubi attestatur de communi, Abbf. elin. & Dec. in c. 1. de consuet. quos refert Covar. in c. cum esset, n. 6. de testam. Suar. in l. quoniam in prioribus, in declarat. leg. Regn. circa princ. n. 8. C. de inoff. testi Sanch. de matrim. lib. 1. q. 33. n. 2. & dixi in meo tractat. de cond. & mod. impress. & jur. prohib. 3. p. c. 1. n. 3. in fin. & est enim in jure vulgare & tritum argumentum de foro exteriori ad forum interius, & è converso, Gloss. in c. fin. verb. permittimus, de penit. & remission. & in canonicis, 11. q. 1. Sot. in 4. distinct. 20. q. 2. art. 2. & lib. 4. de justit. & jur. q. 5. art. 3. vers. quinto arguitur, & novissimè Ioan. Valer. de differ. inter utrumque forum, lib. 1. immediatè post praludia, in verb. Regula.

Neque obstat quod tradit Inn. in cap. quia propter, de elect. in c. si celebret, de cleric. excom. ubi quod quando actus valet de jure gentium, quia habet volentem, & consensum partium, licet non sit servata forma inducta à jure positivo, obliget in foro conscientie, quem sequitur Panorm. in c. 1. in fin. de restit. in integ. Joan. Valer. ubi supra, ad Pralud. n. 24. cum seqq. & Necessariò enim solvendum est quod naturaliter debetur, Bart. in conf. ad reprimentum, verb. denunciatio, n. 90. & Covar. ubi supra.

Quia & stante publicæ utilitatis ratione supradicta, ac causa finali dicti statuti, Bartholomæus nec civiliter nec naturaliter remansit obligatus, & propterea succedit vulgaris, Bart. in l. traditio, ubi sup. & quos natura non obligat, conscientia non ligat: Navar. conf. 9. de empt. vendit. n. 6. & 7. lib. 3. vol. 1. Joan. Valer. ubi proxime, num. 25.

Quod & Bartholomæus non remanserit naturaliter obligatus, dum non probatur locupletior effectus, constat ex quo statutum Urbis resistit contractui & obligationi dictæ societatis, sicque impedit etiam naturalem obligationem oriri, l. cum lex, ubi Bart. n. 6. ff. de fidejuss. Covar. in c. quamvis pactum, in 2. p. §. quarto, n. 6. de pact. in 6. ubi quod & si mulier sine solemnitate per statutum requisita contraxit nec civilis, nec naturalis oritur obligatio, ex quo lex ei resistit, & in puncto Ludovic. Roman. conf. 437. & Navar. ubi supra.

His accedit, & quod quoties statutum aliquid exprimit circa actum conficiendum aliter quàm à jure communi sit dispositum, censetur inducta certa forma, Aret. in l. 1. ff. de liber. & posth. Felin. in c. cum dilecta, n. 34. de rescript. Anchar. consuet. 36. Dec. consuet. 331. n. 1. & conf. 532. Attamen ex actu, & qui peccat in forma, præsertim quando, ut hic, inducta est causa publicæ utilitatis, nec civilis, nec naturalis oritur obligatio, ut in puncto Rom. d. conf. 12. n. 4. Modern. Roman. ad dictum statutum, in gloss. 11. n. 8. Crot. in l. 1. §. si quis ita, num. 25. ff. de verbor. obligat. Laurent. de Pin. conf. 71.

Et quamvis dubitari posset, quod Bartholomæus remansit naturaliter obligatus ea naturali obligatione & quæ ex honestate naturali deducitur, ut est illa recipientis beneficium, quæ quis tenetur ad antidota, de qua in l. sed & si §. consuluit, ff. de detit. hered. & D. Thom. 2. 2. q. 106. Covar. in c. cum in officiis, n. 9. de testam.

nam, (licet, ut supra dictum est, non teneatur naturali obligatione, quæ ex consensu proficiscitur, de qua in l. i. ff. de part.) tamen ꝑ obligatio antidotalis non obligat conscientiam ad peccatum, adeò quod nec ex illa potest quis denunciari denunciacione Evangelica Covar. in d. cum esset, n. 1. post princ. Joan. Valer. ubi supra n. 15 in fin ubi exemplificat in obligatione facta per papillum sine tutoris auctoritate. Et quid quid sit ꝑ cum Urbis statutum fundetur in dolo præsumpto adversarii, vix videtur quod in casu nostro considerari possit in minore antidotalis obligatio erga eum, qui illum fraudare, & decipere nitebatur.

Ex quibus clare inferitur, Bartholomæum non adhibita statuti solemnitate nullo modo, nullaque ratione remansisse Alphonso obligatum, ꝑ cum de ejus minori ætate de tempore obligationis constet ex fide Parochi, cum infectione partitæ libri baptizatorum, quæ probat ætatem Verat decis. 314. n. 1. p. 1. Seraph. dec. 1148. n. 2. Rota dec. 592. n. 2 p. 1. recent & dec. 151. num. 2. part. 2. & coram R. P. D. meo Verospio in Urbeveterana bonorum, 27. Mart. 1615 & alibi sapient. & probat Concil. Trident. sessio. 24. de reformat. matrim. c. 1. in fin. ut ponderat Genua. de scriptur. privat. lib. 5. tit. de scriptur. Pleban. q. 1. num. 3. & 4. Et consequenter mandatum A. C. fuisse nullum, & sic revocandum, solumque superesse, ut objectis in contrarium adductis sigillatim respondeatur.

Non obstat primò quod dicta partita extracta de libro baptismi non fuerit recognita, & quod extracta fuerit lire pendente in Rota sine citatione, quia cum tempore productionis non fuerit hoc oppositum, recognitio non fuit necessaria. Rota decis. 195. n. 1. post 2. vol. conf. Farinas & ꝑ judex parte non opponente potest adhibere fidem scripturis etiam informibus, cum possit quandocunque recognosci, Socio. in auth. si quis in aliquo, n. 8. Dec. ibid. n. 27. vers. si vero iudex, C. de eodem. Achil. dec. 2. n. 7. de offic. deleg. Pat. dec. 405. lib. 1. Rota dec. 487. p. 1. recentior.

Non obstat rursus quod Bartholomæus dicatur perjurus, cum etiam in terminis statuti de quo agitur, minor debeat petere solutionem à juramento ad effectum agendi Modern. Roman. ad d. statutum, gloss. 23. n. 8. quia jam constat obtinuisse dictam absolutionem ex fide, quæ mihi data fuit, & ut Domini dicebant, sufficit quod fuerit obtenta ante mortem litem civilem, licet non ante criminalem, ꝑ quia in criminali Bartholomæus erat reus, & sic invitus ad iudicium trahebatur, l. inter stipulantem, §. 1. ff. de verb. obl. in civili autem erat actor.

Non obstat præterea, ꝑ quod minor, qui vult dicere contractum nullum aut implorat beneficium restitutionis in integrum, debeat restituere quod ex illo contractu accepit, l. quod si minor, §. restitutio, ff. de minor. l. cum te fundum, C. de part. l. 1. & ibi Paul. de Cast. C. de repus. qua sunt in judic. restit. in integr ꝑ quia hoc non procedit quando, ut hic, minor non est factus locupletior, leg. pradiorum, ubi Bart. & alii, Cod. de r. ad minor.

Non obstat ulterius ꝑ quod eo ipso, quod probatur Bartholomæum recepisse pecuniam, satis dicitur probata versio in ejus utilitatem, gloss. in d. l. pradior. quia verum est ꝑ quando minor validè contraxit, scilicet cum solemnitatibus dicti statuti; tunc enim minor tenetur probare pretium quod recepit, esse à se deperditum, & malè consumptum, ut in d. gloss. si verò. ꝑ ut in casu nostro si nulliter contrahit, tunc ei qui contraxit cum minore, & sic Alphonso incumbit onus probandi versionem. l. pradium, C. de prad. minor. & ita distinguitur ubi supra. quæ ibi sequuntur Bart. Bald. & Salic. Jal. in l. nam postea, §. si minor, ff. de iurejur. n. 21. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 21. in fin. Rota in

puncto decis. 678. n. 7. p. 1. recent. Modern. Roman. ubi supra, gl. 9. n. 4. Probatur ꝑ autem versio confitto quod minor habeat pecuniam salvam, vel aliquid ex ea emptum, vel si emerit res sibi necessarias, licet modò non extant, gl. in l. fin. C. de usucap. pro empt. & ibi Doct. & in l. verum, §. sciendum, ff. de min. de quibus ex adverso non docetur.

Non obstat etiam, quod Bartholomæus juraverit se majorem esse, ꝑ quo casu dictum assertorium juramentum excludit minorem, ut est text. expressus in l. si alterius, C. si min. se major. dixer. Quia quicquid sit in beneficio restitutionis in integrum, de quo loquitur in d. l. si alterius, hoc unum certum est, juramentum assertorium ꝑ non excludere minorem à beneficio nullitatis provenientis ex defectu solemnitatis dicti statuti Crem. sing. 163. Hippol. sing. 199. Rom. post Jo. Andr. in d. conf. 22. n. 5. Gramm. decis. 52. Modern. Roman. ubi supra, gloss. 7. n. 193. Rota decis. 54. n. 1. p. 1. recent coram R. P. D. meo Merlino, 31. Januar. 1615. in decisione in hac causa facta super eo, an causa civilis de qua agitur, esset præjudicialis criminali, quinimò ꝑ stante dolo præsumpto per statutum, nec dictum assertorium juramentum excluderet Bartholomæum à beneficio restitutionis in integrum, quia hoc casu receditur à dispositione dictæ l. si alterius, ut ibi notat Doct. Afflict. dec. 293. n. 12. Mauric. de rest. in integ. c. 171. Gutier. in repetit. auth. sacramenta pub. rum. n. 58.

Non obstat tandem quod executio mandati A. C. non impediatur per restitutionem in integrum, Addit. ad Specul. incipit quid si statutum, in nov. tit. de restit. in integ. Menoch. præsumpt. 48. n. 43. lib. 2. Suar. in l. post rem judicatam, in 2. p. declarat. leg. Regn. n. 44. vers. sed pro evidentiâ. Ac ideo quod idem dicendum sit de beneficio nullitatis, quia immò diversa versatur ratio, cum ꝑ minor in restitutione in integrum debeat probare se læsum, l. verum, §. sciendum, ff. de minor. Odd. de restit. in integ. p. 1. quæst. 4. art. 2. Exceptio autem nullitatis de qua hic, oritur ex eodem statuto ꝑ eo ipso quod in ventre instrumenti non apparet de solemnitatibus per illud requisitis, & sic probatione non indiget. Et remouetur omnis difficultas ex quo jam decisum est, quod causa civilis de qua agitur, est præjudicialis criminali.

Et ita decisum utraque parte informantem

R. P. D. Durano, Spolétana liberationis à fidejussione, Mercurij 21. April, 1627.

SUMMARI A.

- 1 Fidejussor census, qui diu stetit in obligatione commissa & efficaci, potest petere exemptionem quo ad obligationem solvendi fructus, & n. 12. Intellige respectu fructuum, non autem respectu sortis n. 13. & 16. Intellige tantum respectu fructuum futurorum. n. 7. & num. 13.
- Ampl. etiam antequam solvat, n. 5. Non tamen ut conservatur indemnis, n. 9.
- 2 Fidejussor qui stetit in obligatione ultra decemnum dicitur diu in ea stetisse.
- 3 Obligatus in forma camera dicitur efficaciter obligatus.
- 4 Obligatus in forma camera habetur pro condemnato, & n. 11.
- 6 Fidejussor qui passus est molestias, potest petere exemptionem: Ampl. etiam quod diu non, petere in obligatione n. 8.

- 10 Fidejussor habet mandatum non solum ad fidejuben-
dum, sed etiam ad solvendum.
14 Fidejussor pro evictione non potest petere exemptionem
re nondum evicta.
15 Fidejussor tutoris vel administratoris, non potest pe-
tere liberationem ante finitam tutelam, vel adminis-
trationem.
17 Obligatio, qua continet diem certam habetur pro
pura.
18 Status Urbis c. 94 & cap. 197. lib. 1. habet locum
etiam in contractu census.
19 Intellige quoad fructus secus respectu sortis.
20 Mandatum probatur confessione constituentis.

DECISIO CCCCLXV.

MAximilianus & Monaldus, de Monaldis se esse
liberandos à fidejussione annui census scuto-
rum centum quadraginta venditi de anno 1613. Do-
mino Leoni Strozio per Benedictum, & fratres de
Urbanis. Et die 30. Martii 1616. fuit coram me resolu-
tum, non esse liberationi locum quo ad sortem prin-
cipalem. Quoad fructus verò fuit reservatum parti-
culariter videndum. Unde proposito hodie dubio re-
servato, Domini & dixerunt liberationi, seu relevatio-
ni locum esse quo ad fructus tam decursos, quam de-
currendos, quia adest requisitum, quod in decisione
desuper coram me facta desideratur, nempe quod fide-
jussor diu steterit in obligatione commissa, & efficaci;
nam in primis, cum venditio census fuerit de anno
1613, & sic ultra decennium, fidejussores diu stete-
rint in fidejussione, *gloss. in l. Lucius Titius, ff. mand.*
Monoch. de arbit. jud. casu 4. n. 2. Afflic. decis. 14 t. n.
4. & ibi addit. Ursil.
3 Deinde & obligatio quoad fructus indistinctè dici-
tur efficax, siue commissa, quia cum fidejussor sit obli-
gatus in forma cameræ, & instrumentum habens exe-
cutionem paratam & habetur pro condemnato, adve-
niente semestri *Cast. cons. 3 19 col. 2. post princ. vers. &*
hoc idè, lib. 1. Rota in Parmensi datij, 4. Junij 1611. cor-
ram Reverendiss. D. meo Decano, qua est decis. 1. apud
Zacch. de obligat. camer. n. 16. Unde potest fidejussor
petere se eximi, aut relevari à fidejussione etiam ante-
quam solvat, cap. fin. & ibi gl. in verb. si diu, de fidejuss.
Bart. in l. fidejussor pro venditore, ff. de fidejussor. Bald. in
l. sancimus. §. & cum antiquitas, n. 3. vers. quare utrum
statim, ff. de execut. rei judic. Alex. cons. 72. num. 6. lib. 2.
Affl. dec. 24. n. 3. dum ibi dicit, requiri quod fidejussor sit
condemnatus, & Ursil. ibid. n. 4. quod sit obligatus per in-
strumentum habens executionem paratam. Maur. de fide-
jussor p. 2. sectione 5. c. 9 n. 10. & Surd. dec. 44. n. 5. qui lo-
quitur de fidejussore obligato in forma cameræ. & sentit
Rota in Bononiensi census, coram b. m. Corduba. in or-
dine 195. apud Cenc. de Censib. n. 8. vers. nec etiam pla-
suit, & dec. 201. n. 5. apud eundem.
Quod multò magis in presenti dicendum est, quia
Domini de Monaldis non solum diu steterunt in ob-
ligatione quoad futuros fructus, sed etiam quoad
præteritos passim fuerunt plures molestias, ex quibus
arguitur ad molestias futuras, & unde eo magis potest
fidejussor petere ut etiam in futurum conservetur in-
demnis à debitore principali, Maur. ubi supra, n. 7. Rot.
dec. 199 n. 3 & 4. & præsertim n. 5. vers. stantibus mole-
stias, post Cenc. de Censib. & fuit dictum in decisione in
hac causa facta, vers. non obstant Rotæ decisiones.
Quibus accedit quod requisitum de quo supra, sci-
licet & quod fidejussor diu steterit in obligatione effi-
cari, & commissa, necessariò debet intelligi quoad ef-
fectum fructuum futurorum, quia quoad præteritos
sufficit quod post census impositionem transferit
unum semestri, & fidejussor illud solverit, aut fuerit

condemnatus, & quia statim agere poterit, etiam si
diu non steterit in obligatione; absurdum enim esset
quod hoc in casu teneretur expectare ut diu staret in
obligatione, & sic per decem annos.

Quomodo autem debeat fieri dicta liberatio, tradit
Cenc. de censib. p. 2. c. 2. q. 3. art. 4. n. 13. cum seqq.

Non obstat decisio Rotæ 20. num. 11. apud Zacch.
ad Gallef. & idem Gallef. de obligat. camer. q. 32. n. 5. dū
videtur innuere solam obligationem fidejussoris in
forma cameræ, & executionem paratam contra illum
non sufficere ad petendam liberationem. Quia dicta
decisio absolute loquitur de relevatione, & sic cum
possit intelligi quoad sortem, ad præsentem causam
non facit. Gallef. autem non loquitur de relevatione,
seu liberatione quoad futuros fructus, ex eo quia diu
stetit in obligatione, in qua nos vertamur, sed simpli-
citer de relevatione à molestiis, & damnis passis occa-
sione fidejussionis, quæ sunt longè diversa. & Quando-
quidem non potest fidejussor petere se relevari à mole-
stias, seu damnis antequam damnum patiatur, cum
nihil sit de quo relevetur aut liberetur, cum & tamen
fidejussori non tantum censeatur factum mandatum
de fidejubendo, sed etiam de solvendo. *l. fidejuss. pro*
evictione, ff. de fidejuss. unde nisi solverit, non intrat
liberatio. Quando autem agit fidejussor ut relevetur
seu liberetur à fidejussione cum obligatione camera-
li contracta, semper adest fidejussio, immò & con-
demnatio præcedens vigore guarantee, & obliga-
tionis cameræ, ex qua semper, & in perpetuum ad-
veniente termino potest fidejussor ab emptore census
conveniri, unde intrat liberatio, & à fidejussore quo-
ad fructus futuros solum desideratur quod fidejussor
diu steterit in obligatione efficaci, juxta Gloss. in d. c.
fin. quæ distinctio est de mente Bald. in l. si pro, ex n. 3.
vers. modo per evidentia, & num. 4. vers. fallit in certis
casibus, C. mand.

Non obstat decisio 101. apud Zanch. & Quia loqui-
tur de liberatione à sorte principali, respectu cujus
non potest fidejussor petere ut liberetur, licet diu ste-
terit in obligatione, sicut nec fidejussor qui pro evictio-
ne intercessit, re nondum evicta, *Bart. Bald. Imol. Alex.*
& alij & l. facere posse ff. sol. matr.

Nec & etiam fidejussor pro tutore, vel administato-
re ante finitam tutelam, vel administrationem, Anton.
Gomez. lib. 2. variar. resolut. c. 13. n. 10 Ratio differen-
tiæ est, & quia liberatio, seu relevatio quoad fructus
fundantur in obligatione cameræ, quæ continet vir-
tualem condemnationem, ratione cuius passim, nem-
pe adveniente quolibet semestri, potest fidejussor mo-
lestari, & contra eum fieri executio pro fructibus, un-
de æquum est ut fidejussor postquam diu stetit in obli-
gatione, & maxime si ut hic molestias jam passus est,
possit prævenire agendo ad liberationem, ut sit sibi
cautum, ne sæpè damnum aut molestias in futurum
patiatur: quæ æquitatis ratio cessat quoad sortem,
quia cum census sit perpetuus fidejussor sicut nec
principalis nunquam compelli potest ad lutionem,
& sic ad sortem solvendam, nec etiam fidejussor pro
evictione, quia evictio non continet diem certam si-
cut solutio fructuum, & quæ propterea pro pura haberi
debet, *l. in diem debito, ff. de condit. in act. & l. 1. c. cum*
dies certus, ff. de cond. & dem. Et casus evictionis non
est positus in voluntate emptoris, sed pendet à futu-
ro evenitu: fidejussor autem pro tutore, seu admini-
stratore non potest passim conveniri, sed demum fi-
nita tutela, seu administratione: nec dicta fidejussio
continet diem certam cum tutor, seu administra-
tor mori possit ante præfixum tempus, nec etiam
quantitatem continet certam ante redditas ratio-
nes.

Demum dicebant Domini intrare quoad dictos
fructus

fructus statutum Urbis, capite 94. & 197. lib. 1.
 18 † quo disponitur fideiussorem posse agere, ut liberetur etiam quod diu non steterit in obligatione, quod locum habet etiam in contractu census, ut pluries tenuit Rota in decisionibus relatis per Cencium part. 2. 19
 quest. 3. art. 4. numero 7. & seqq. Quod † statutum licet simpliciter loquatur, non potest intelligi quoad sortem principalem, juxta tradita in dicta decisione in hac causa facta coram me, vers. non obstat statutum, sed solum de fructibus de quibus nunc agitur.

Non obstat quod contractus non fuerit in Urbe celebratus; ex quo non constat de mandato procuratoris, & sic quod debet attendi locus ratificationis, qua facta fuit in terra Hyspelli, quæ est extra districtum Urbis, ut firmatur eadem decisione coram me. Quia † Do-
 20 mini animadverterunt, quod principalis debitor in ratificatione confitetur censum fuisse in Urbe impositum per ejus procuratorem, unde contra ipsum de mandato abigi non potest, ad text. in l. cum te, C. de trans. l. c. per tuas, de probat. & Rota decis. 143. n. 3. apud Gregor. XV.

DECISIONES QUÆ SEQUUNTUR
 fuerunt ab Auctore manuscriptæ transmissæ,
 nec unquam antea impressæ.

✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽✽
 R. P. D. Merlino, Romana retractus, Lunæ
 29. Januarij 1629.

SUMMARIA.

- 1 Retractus est privilegium inquilini, ejus personam non egrediens.
- 2 competit censuario super re censuata, maxime si illam emerit, num. 3. Limita nisi alteri competat ex statuto, vel constitutione, num. 14.
- 4 competit consorti potius quam inquilino, saltem ex aequitate, num. 6.
- 5 Constitutiones posteriores derogant prioribus.
- 7 Consortium inducitur ex minimo, ut prælationi suffragetur, declaro num. 24.
- 8 Titulus superveniens etiam pendente lite attenditur ad effectum retentionis.
- 9 Vicinus est potior inquilino in jure retractus: declaro ut n. 11.
- 10 Funiculus triplex difficilius rumpitur.
- 13 Locatio ex integro videtur facta, finito tempore primo si patitur quis conductorem inhabitare, amplius etiam absque alia declaratione, num. 13.
- 14 Bulla Pii V. concedens prælationem censuario super re censuata contra quas personas intelligatur.
- 15 Jus congrui fundatum est super aequitate, & dictum à congruensi, n. 16.
- 17 Rigor scriptus preferendus aequitati non scriptæ.
- 18 Consortes ad obtinendum jus retractus proprie qui dicantur.
- 19 Dominus directus in venditione præfertur utili.
- 20 Mansiones non dicuntur adificij partes, si ipsum adificium pariete intermedia est divisum.
- 21 Consortium est quadam communio, & societas.
- 22 Communia dicuntur qua pro indiviso communia sunt.
- 23 Communio domus non inferitur ex communione muri, sed od vicinitatem continuam, num. 25.
- 26 Domus non dicitur divisa, quando muro non impeditur transitus.
- 27 Vicinus non habet prælationem in emptione domus alterius vicini, si illa domus est jam perfecta, vel novum saltem non patitur adificium, seu conspectiorem ornatum.

28 Constitutio Gregoriana circa prælationem in emptione domus non suffragatur vicino cobarenti à parte interiori, &c.

DECISIO CCCCLXVI.

DOMINUS Leoncellus emerat domum positam in Platea S. Marci, & in habitam à R. P. D. Grato, inter quos orta fuit controversia super retractu, seu prælatione, juxta constitutionem felicis Gregor. XIII. de jure congrui, & pro D. Leoncello dicebatur retractum non deberi R. P. D. Grato, nedum quia esset Subinquilinus tantum, non autem Inquilinus; verum etiam, quia ipse D. Leoncellus erat Censuarius, Consort, vel saltem Vicinus, quorum unumquodque metivum sibi sufficere existimabat.
 Subinquilinum deducebant informantes ex eo, quie hanc domum à Principio conduxerat R. P. D. Raggius, eamque sublocavit D. Grato, & propterea eadem tanquam Subinquilino competere non videbatur retractus; cum tale privilegium sit personale † ipsius Inquilini, nec illius personam egrediatur. cap. privilegium, de reg. jur. in 6. Surd. conf. 103. n. 14. Tiraq. de retract. §. 26. gl. 1. n. 60. & in specie Subinquilini Rota in Romana Inquilinatus. 1. Junij 1578. coram bon. mem. Cardin. Leoncell & in decis. 540. n. 2. p. 2. recent.
 Ratione etiam census, quem super hac eadem domo habebat D. Leoncellus, prætendebatur prælatio † vigore constitutionis sanct. mem. Pij V. super censibus, §. ubi ausum, &c. & fuit pluries resolutum in Rota coram Card. Scraph. decis. 1474. n. 1. coram sanct. mem. Greg. XV. dec. 425. n. 1. & alias sapius, ut in dec. 307. n. 9. & decis. 308. n. 1. & 16. apud Cenc. de censib. & quamvis per emptionem factam à D. Leoncello, ipse evaserit Dominus totius domus censuata, & sic extinctus eo ipso fuerit census, tamen considerandum est tempus antecedens emptioni, ex quo sibi competeat prælatio in domo censuata; & quemadmodum si domus ab alio fuisset empta, ipse censuarius vigore dictæ Bullæ sanct. mem. Pij V. retrahere potuisset, multò magis ratione ejusdem census eidem emptori censuario competit † retentio: ita Franch. deo l. 550. num. 4.

num. 4. & seqq. usque ad num. 8 & sequuta est Rota in Romana pralationis, 2 Aprilis 1618. coram bon. mem. Dunozeo, qua est decis. 509. num. 4 & 5. post. Cenc. de censibus.

Consortium verò asserbatur, quia Dominus Leoncellus ante emptionem totius domus erat Dominus quarundam mansionum, & cellæ vinarie, quæ eadem ædificii principalis structura includantur, iisdem moenibus, tignatione, & tecto fulciuntur, & circumdantur, unde ratione istius consortii & præferendus videbatur etiam Inquilino, nedum ex dispositione Statutorum Urbis, lib. 1. cap. 100. qua ab eodem Greg. XIII. confirmata fuerunt de anno 1680 cum amplissima derogatione, & per hæc statuta tali confirmatione munita, censetur potius derogatum constitutioni ejusdem Greg. super jure congrui, & sic prælationi ratione Inquilinatus: quæ quidem constitutio prius emanaverat de anno 1574. quam quod constitutio super jure congrui deroget statutis Urbis; prioribus enim constitutionibus & derogant posteriores, & non vicissim, latè Gonzal. super regul. 8. gloss. 36. numero 23. Rota decis. 506. num. 7. part. 1. recent.

6 Sed etiam ex dispositione juris communis, & saltem ex æquitate, quæ summum illud jus, veluti summam injuriam mitigando, indulget prælationem consorti in venditione rei communis, soluto eodem pretio, ex quo nullam venditori socio inferat detrimentum, Bald. in leg. 1. numero 6. Cod. de commun. rerum alien. Socin. Sen. conf. 56. n. 4. vers. in 2. casu, & num. 9. lib. 4. Surdus conf. 43. num. 12. latè Modern. Roman. discept. forens. cap. 526. num. 3. & cap. 842. num. 23.

7 Nec refert mansiones istas respectu universæ domus esse quid minimum, quoniam & minimum quid sufficit & pro inducendo consortio, aded ut prælationi suffragetur, Bald. in d. l. 1. num. 5. C. de communi seruo manumiss. Jal. conf. 185. num. 18. vers. nam consortes, lib. 2. copiose D. Modern. Roman. eodem cap. 526. num. 4. cap. 842. num. 24. & cap. 874. num. 17. & idem videtur firmasse Rota Romana pralationis, 1. Aprilis 1618 coram bon. mem. Dunozeo, apud Cenc. decis. 308. n. 9.

8 Amplius videbatur, quod D. Leoncellus quotam, & partem haberet istiusmet domus, etiam ante emptionem, obtinuerat enim prius cessionem ab Isabella sorore, cui assignata fuerat à fratribus, & Dominis tanta pars domus, quæ ratione pretii responderet ad valorem scutorum duorum millium, ob quam cessionem acquisiverat tale jus, & dominium in hac domo, ut in singulas ejusdem domus partes influeret; & sic consortiam non videbatur posse negari, illudque suffragari, quamvis cessionem obtinuerit pendente lite, quia præsertim ad effectum retentionis, superveniens & etiam titulus attenditur, quemadmodum Isabella cedens retraheret, ita & cessionarius ex illius jure potest merito suam fovere possessionem, seu detentionem, ad Bart. in l. 1. n. 9. ff. de except. & admisit Rota in utraque decis. Romana retractus, 26. Jul. 1617. & 2. Aprilis 1618. coram bon. mem. Dunozeo, & in Maceraten. retractus. 4. Julii 1612. coram bon. mem. Ubaldo, qua est dec. 423. n. 2. p. 2. recent.

9 Et quatenus mansiones illæ, & cælio jurium Isabellæ non sufficerent pro inducendo consortio, & societate in hac domo empta, attamen etiam data diversitate domorum, & partium non videbatur posse dubitari, quin ipse D. Leoncellus, saltem vicinus dici debeat, ex qua vicinitate, facta oblatione de ædificio, prout D. Leoncellus obtulit, potior & Inquilino reparatur ad obtinendum retractum, seu prælationem, ut ex primis desumitur in constitutione Greg.

XIII. §. 8. & seqq. & expressè firmavit Rota coram Cardinali Mantica. decis. 63. n. 5. & 6. Sique unumquodque ex supradictis motivis sat esse pro retractu D. Leoncelli, multò magis tria simul juncta id efficere debent, funiculus enim & triplex difficilius dissolvitur, §. affinitatis, Instit. de nupt. l. si non iox, ff. de uxor. instit. c. 1. de treuga & pace.

Cæterum his non obstantibus, Domini responderunt R. P. D. Gratum esse præferendum? Habet enim fundatam intentionem in constitutione fel. rec. Greg. XIII. §. 11. ubi prælationem, quam vicino concesserat ædificare volenti, eandem impartitur Inquilino, adeo ut ipse Inquilinus potior & esse censetur; & I motivæque pro D. Leoncello ponderata subsistere nequaquam visa sunt.

Et quoad primum, quod D. Gratus sit Subinquinus, animadvertent DD. quod verè R. P. D. Raggius de anno 1618. sublocavit hanc domum D. Grato ad triennium, & propterea intra hoc tempus subconductor quidem fuit D. Gratus, interimque locatores pro pensionibus pulsare potuissent eundem D. Raggius, qui mediante sublocatione domum retinere dicebatur: sed elapso triennio, quemadmodum exstinguebatur jus conductionis D. Raggi, ita Dominus Gratus adhuc perseverans in habitatione domus, de Subinquinino effectus fuit principalis conductor, solumque ipse pensiones solvit, & inhabitavit, & sic censetur & ex integro domum conduxisse, ad l. qui ad certum, ff. locati. Cumque primum jus sublocationis expiraverit, & superaverit novum jus, seu titulum; ex ipsa in habitatione censetur mutata causa, & titulus possessionis, seu ipsius conductionis, etiam absque alia & declaratione. Bald. in l. 2. num. 63. vers. sed pone, Cod. de servit. & aqua, & in cons. 23. n. 2. lib. 2. Cenc. decis. 5. n. 3. 6. restit. spoliat. Rota dec. 366. n. 1. part. 1. & decis. 741. n. 8. p. 2. recent. & fuit dictum in Alexandrina Archyepiscopysteratus, 28. Junii, & 14. Novembris 1627. coram me.

Aliud quoque motivum D. Leoncelli, eo quod esset censuarius, non videbatur subsistere, quoniam sanct. mem. Pius V. mandavit quidem Dominum census ejus omnibus præferri, sed hoc intelligendum est & de aliis omnibus extraneis, & indifferentibus emporioribus, non autem de iis qui jus prælationis ex statuto, vel constitutione, aliòve jure habent, ut habet Inquilinus, vicinus, & consors, & alij hujusmodi; ita intellexere Navar. de usur. quest. 44. num. 127. Molin. de just. & jur. quest. 394. n. 8. tom. 1. Cenc. de cens. p. 2. cap. 2. quest. 1. art. 3. num. 9. Modern. Roman. discept. forens. cap. 876. num. 3. & alii, Modern. Roman. in tract. de commerc. §. 1. quest. 1. num. 145. vers. secunda difficultas, & Rota idem etiam sensit in Romana domus, 22. Junii 1611. coram bon. mem. Cardinale Lancelloto Juniore, quorum licet plerique loquantur in vicino, attamen idem videtur censendum de Inquilino, nedum quia æquiparantur in Constitutione Gregoriana, sed etiam quia eadem ferè in utroque viget ratio, hoc enim jus prælationis, seu retractus, totum fundatum est & in quadam congruentia, & æquitate, ad l. congruit, Cod. de locat. præd. civil. hincque jus congrui & appellatum fuit, quæ sanè congruentia, & æquitas non patitur, ut censuarius qui nec possessor, nec dominus est rei censuata, nec illius fructuum, sed solum jus quoddam habet percipiendi responsonem super re censuata, & potius censetur quædam hypotheca, licet uberior, & magis privilegiata, quam cæteræ hypothecæ; non patitur, inquam, ut is censuarius expellat Inquilinum, qui iamdiu domi insistit, cogatque eum ad aliam sibi salubrem, ac congruam habitationem comparandam, supellestem transferendam, ac novis impensis domum instruendam. Et propterea æquè

æquè & prudenter Gregor. XIII. Urbis ornatui, & civium quieti consulens, mandavit Inquilinos etiam si nolint ædificare, vicinos autem quatenus offerant ædificare, quibuscunque emporibus præferri, &c. cū amplissima derogatione ad omnes Constitutiones, quæ opta est comprehendere etiam antecedentem illam constitutionem san. mem. Pij V. super censibus, ut per Modern. Roman. de commerc. & alios præallegatos.

Fundamentum itidem super consortio factum videbatur DD. consuere, siue hoc deducatur ex illis mansionibus, & cella vinaria, seu ex cessione Isabelle; omisso enim, quod conclusio illa firmata per Surd. conf. 43. num. 12. & alios, quod etiam de jure communi ex æquitate consors præferatur, dubia est apud aliquos, cū talis æquitas scripta non sit, & ideo dispositio l. dudum, de contrab. empt. omnino servanda sit, quia rigor scriptus præferri debet æquitati non scriptæ.

Gloss. & DD. in l. 1. ff. de leg. & int. placuit, C. de judic. Dec. in l. omnibus, n. 10. ff. de jur. Rimin. lun. conf. 115. n. 57. & Imperator in d. l. dudum, hujusmodi æquitatem, qua extranei emptores à Consortibus excludebantur, gravem injuriam inani honestatis colore velatam appellat, & reprehendit.

Respondebatur hanc dispositionem juris communis, siue statutum Urbis lib. 1. c. 100. de consortibus, non applicari, consortes enim propriè ad hunc effectum dicuntur, qui communionem habet super eadem re cum participatione dominij. Salicet, in l. dudum, sub n. 1. & Bald. ibid. n. 7. C. de contrab. empt. Ruin. conf. 27. n. 12. vers. 2. respondetur, l. 4. Iac. Novell. de jur. promif. §. 2. n. 60. & consortium consideratur inter plures, vel quando unusquisque eorum est Dominus totalitate rei, cujus habent dominium, sed partialitate dominij, quia diversimodè quilibet eorū non dominus est totius rei, prout in fundo emphyteutico, vel feudali, quia dominus directus est Dominus totius proprietatis; Vassallus itidem Dominus totius utilitatis, quæ duo proprietates scilicet, & utilitas, ita integrant unam plenum dominium, ut singula sint comparatione totius fundi, & ideo Dominus directus præferitur in venditione utili, l. fin. C. de jur. emphyteutico. Vel ubi plures sunt eodem dominij genere ejusdem rei Domini, ut sunt hæredes, & socij, qui habent rem communem pro indiviso, & tota res ad omnes pertinet, nec pars una magis ad unum, quàm ad alium spectat, ut rectè ratiocinatur Molin. de contrab. disput. 371. n. 1. & 8. In casu autem nostro neutrum ex dictis consortiis applicatur. Quoniam licet à principio mansiones illæ, & cella vinaria essent partes istius domus, dareturque vicissitudinarius accessus de illis ad domum, & è contra, & sic esset una domus solummodò, & tunc bene consortium intrasset; attamen ex nova destinatione patris familias, cum januas, quæ intra domum principalem respondebant, mutuo clauserit. aperueritque seorsum in via publica diversis personis, separatimque locaverit, & demum eas etiam vendiderit, & ita ab universo corpore domus se junxerit, non amplius istæ mansiones ædificij principalis partes sunt sed & domus ipsæ de per se distinctæ, & separatæ reputantur, l. si quis duas, §. si quis partem, ff. commun. prad. & per belle ibi Caltr. in ultimis verbis, Borgnin. dec. 19. n. 52. & 54. par. 2. Surd. conf. 207. n. 12. vers. 1. ubi mansiones non censentur amplius partes palatij, si non habent ingressum per palatium, sed per viam publicam, & seorsum locantur, nec sunt in usu palatij, & ideo sublata communione pro indiviso, cessat consortium, & consequenter retractus. Ita in puncto Ant. Gomez. in comment. ad l. Tauri, l. 70. num. 27. vers. quod tamen. Molin. d. disput. 371. in princ. & idem allis relatis sentiunt etiam Modern. Roman. discept. forens. cap. 784. num. 12. præsertim verò si divisio facta sit pariete in-

termedio, ut in casu nostro, & ratio est, quia consortium est quædam communio, seu societas, l. si fratre, §. idem, ff. pro soci. amissa navis, ff. ad l. Rod. de jact. Surd. conf. 441. num. 28. Et propterea quemadmodum communio, & societas divisione extinguitur, ita etiam & consortium; dicuntur quippe communia quæ pro indiviso communia sunt, leg. magis puro, §. in ff. de reb. eorum, & consortium non cadit, ubi unusquisque suam partem distinctam habet, ut per Gomez loc. cit.

Nec consortium applicari potest ex communione muri, quo & mansiones istæ, & domus adhuc innituntur, quoniam, ut bene respondet Ruin. dicto conf. 27. n. 12. vers. 2. respondetur, lib. 4. ex communione muri non rectè inferitur ad communionem, seu consortium domus, cum domus ex hoc muro solum non consistat, & dominium in parte muri non influit in singulas partes domus. Et quamvis Bald. in d. l. 1. n. 4. Cod. de commun. serv. manumiss. dixerit ad inducendum consortium sufficere minimam partem, & admittunt etiam Gomez ubi supra & alij. Attamen id verum est, quando hæc minima pars includitur, & estque commixta in singulis partibus rei communis, super qua prætenditur retractus, utputà in hæredibus, & in sociis, quia si unus sit hæres in besse, alius in quadrante, tertius verò in uncia, & in societate viginti solidorum unus participet in solidis sexdecim, alter verò in solidis tribus, & tertius in uno tantum, hæres illè in uncia, & socius in uno solido dicitur conters prout alij, habetque ratione illius uncia, seu solidi retractum in re communi, quia & uncia, & solidus sunt commixti in qualibet uncia totius assis, & in quolibet solido totius summa; sed communio muri non facit communionem domus, & qui muro juncti sunt, non consortes, sed vicini, & continui, seu laterales appellantur. Jacob. Novell. de jure protomis. §. 2. n. 61. Greg. Tolos. syntagm. jur. lib. 26. tit. 1. n. 2. seu contigui dicendi sunt, eo quod se invicem tangant, juxta doctrinam Arist. Physic. lib. 3. text. 26. & est Gloss. in cap. 1. in verbo contiguum, de consecrat. Eccles. tit. 6. & ideo habens domum contiguam, non dicitur habere retractum ex consortio, seu quota, sed ex sola vicinitate, ut per Carpan. ad statut. Mediolan. c. 1433. n. 24. & 32. ubi etiam si intermedius murus sit communis.

Nec applicantur Anchar. conf. 160. n. 4. & Joan. de Amic. conf. 1. num. 48. quia ille loquitur in statuto, hic autem in constitutione, in quibus cavebatur retractum suffragari junctis etiam solum ratione muri, quod non legitur in statuto Urbis, prout etiam Jacob. Novell. de jure protomis. §. 2. n. 181. & 182. loquitur quando diversæ personæ habent accessum ad eorum mansionem per eandem januam, & sic est una domus, licet commodioris habitationis gratià unus seorsim habitet in alio, quod non facit divisionem domus, & dum muro non impeditur transitus, ut per Caltr. in d. l. si quis duas, §. si quis partem, C. commun. prad. & idem Novell. §. 1. n. 184. supponit quod isti non sunt propriè consortes, sed lateranei, seu vicini.

Quo autem ad consortium ex cessione Isabelle, placuit responsio data per D. Campidornum, quod scilicet Clementiæ Amicæ data quidem fuit facultas constituendi dotem in favorem Isabelle pro scut. 2. mill. & illam assignandi in tot stabilibus, & signanter in positione istius domus; verum Clementia non est usâ hujusmodi facultate nec assignavit portionem domus, sed promissit scuta duo millia, & pro rata scutorum mille cessit portionem annuam scutorum quinquaginta ex pensionibus hujus domus, & sic jus nullum, habet Isabella in proprietate domus sed solum hypothecam in pensionibus, & consequenter nec consortium applicatur, attendique debet non quid tractatum, & concessum in facultate procuratori, sed quid fuerit

ab eo executioni demandatum: multa enim tractantur, quæ non absolvuntur, & procurator pinguis consulendo utilitati constituentis potuit minus eum obligare, quam habuerit in mandatis, obstatque regula quod potui nolui, &c. *cap. unico, de desponsat. impub. in 6. cap. cum super, de offic. delegat.* Ex observantiaque subsequuta deprehenditur, quod verè Isabellæ non fuit assignata aliqua portio domus, quoniam fratres absque interventu sororis vendiderunt integram domum D. Leoncello, solationemque pretij in varia tempora, & conditiones distulerunt, quæ non se compatiuntur cum jure Isabellæ.

Postremò nec ipsa vicinitas ratione dictarum mansionum visa est tribuere prælationem D. Leoncello, quoniam Constitutio Gregoriana catenus vicino facta in retractu, seu prælatione, quatenus velit, & offerat ædificare, ut in §. 9. & 10 quod in Inquilino non exigit constitutio, unde quoties domus vicini est jam perfecta, nec novum saltem congruum admittit ædificium, seu conspectiorem ornatum, non potest tribuere aliquam prælationem, † seu retractum, *ad ea quæ in terminis similis statuti tradit Alciat. in l. ædificia §. perfecisse, vers. sed si nge ff. de verb. signif. & hinc celebre illud consilium P. Aldobrandini passim receptum est, præsertim in sacro Cameræ Apostolicæ Tribunali, ubi consuluit, juribusque, & exemplis confirmavit, beneficium Constitutionis Gregorianæ non suffragari † vicino cohærenti à parte interiori, seu posteriori; & quando facies publica ædificij Urbisque ornatus, quem principaliter dicta Constitutio intendit, non in de speciosior evaderet, prout in casu præsentis, quia agitur de vico quodam angusto, impervio, faciesque mansuanculæ nullum saltem congruum exposcit ornatum, & dicta Constitutio Gregoriana cum sit correctoria juris communis, non ita de facili, & nisi urgente causa extensionem patitur, ut per Alciat. *d. loco. Honded. conf. 3. n. 25. lib. 1. & dixit Rota dec. 2. num. 4. coram Reverend. D. meo Decano. in ejus impress.**

Ex quibus utraque parte informant DD. responderunt R. P. D. Gratam Inquilinum esse præferendum, nec obstare, quod Dominus Leoncellus tribus nitatur prælationibus censuarj, consortis, & vicini; quoniam si unaquæque prælatio de per se non subsistit, & est imperfecta, ut supra ostensum fuit, nec illarum conjunctio suffragabitur. *Bald. in leg. si quis ex argentariis, n. 3 ff. de eden. Jal in l. Centurio, n. 57. in fin. ff. de vulg. & pupill. cum aliis.*

R. P. D. Buratto, Romana subhastationis, Mercurij 10. Maij 1623.

SUMMARI A.

- 1 Censui possunt subhastari.
- 2 Subhastatio requirit citationem partis, & Judicis decretum.
- 3 Citatio ad certam diem, illa elapsa circumducitur.
- 4 Decretum Judicis restringens terminum ad certam diem, ultra illam non operatur.
- 5 Pendente termino dato ad deliberandum pignus subhastatum, possunt admitti novi oblatores.
- 6 Sæpius termino elapso.
- 7 Deliberatio in subhastatione debet fieri plus offerenti.
- 8 Censui in venditione fructus jam maturi, non exacti pertinent ad venditionem.

DECISIO CCCCLXVII.

Domini recedendo à prima parte decisionis in hac causa factæ die 3. Januarij præteriti, tenuerunt subhastatione de qua agitur, fuisse nullam, ex duobus præcipue fundamentis noviter adjectis.

Primo quia factum fuit decretum de deliberando sub die 18. Septembris 1618. quatenus bona mobilia sint, nisi infra decem; quatenus verò stabilia, nisi infra mensem, cum incimatione, quæ eadem die facta fuit, ut in summ. Antonij 7. 10. oblatio autem Sebastiani die post mensem, & nihilominus ei fuit deliberatum † jus annuæ præstationis ducatorum trecentorum auri in auro, de qua agitur, adeo ut nullitas sit evidens, cum deliberatio remansisset sine citatione Antonij, & decreto Judicis, quorum † utrumque erat necessarium, ut de citatione *ultra vulgatam l. nam ita Dicus, ff. de adopt. & l. de unoquoque, ff. de re judic. in executione sententiæ notat Salic. in l. fin. n. 4. C. de execut. rei judic. & in terminis subhastationis videtur text. in l. creditor, l. 2. ff. de distr. pign. Guid. Pap. decis. 329 n. 1. Afflic. decis. 358 n. 3. Iodoc. in tract. de subhastat. c. 1. n. 19 & 20. & fuit dictum in Reatina bonorum, 1. Junij 1613. coram Reverend. D. meo Decano, impressi dec. 476. n. 4. p. 2. recent. & praxim ponunt. Moder. Capitol. tit. de execut. rei judic. tit. 8. n. 48. & in praxi A. C. l. c. 41 & 42.*

Nec potest deservire † prima citatio sub qua factum † fuit præfatum decretum. Quia cum oblatio facta fuerit post mensem, nova citatione opus erat, ut in his puris terminis Rota decis. 38. num. 3. vers. 3. part. 1. divers. r.

De decreto autem est text. in l. 1. & ibi bellapert. Cyn. Bart. Bald. & Salic. in l. 2. C. si in caus. iudic. Rota dec. 476. n. 4. & ponunt præct. ubi supra, pro † quo pariter non potuit deservire dictum decretum, cum oblatio tunc facta non esset, & de ea tanquam non existente iudex non potuit judicare; in. puncto Rota decis. 61. in fin. p. 4. divers. & fuit dictum in Romana spoliis domus. 19. Januarij 1615. coram R. P. D. Pamphilio. Nec contrarium dicunt Moderni servari in d. praxi A. C. d. l. 1. c. 41. n. 17. Quia expressè loquuntur † quando † pendente termino ad liberandum, licet post factum decretum, supervenerunt novi oblatores majus pretium offerentes, quibus abque novo decreto secundum d. praxim pignus potest deliberari, non † autem termino elapso, ut in hoc casu, imo tunc novus oblatores admitti non potest, iuxta l. si tempora, & ibi Glof. princ. & Bart. in princ. C. de fid. instrum. & jur. hast. fiscal. lib. 11. Berrach. de gabell. par. 1. n. 23. in 1. quest. Capic. decis. 36. n. 24. & fuit dictum in præfata Romana spoliis domus coram R. P. D. Pamphilio.

Nec similiter obstat reformatio san. mem. Pauli V. sub. Rubr. de Baroneellis in execut. in §. ad hac, cum non solum prohibeat deliberationem fieri elapso termino plus offerentibus, nisi potius fiat intimatio ei, qui licitaverat, ut possit iterum, si velit per totam sequentem diem plus offerre. Nam ultra quod non permittit novam deliberationem fieri sine citatione & decreto, requirit etiam intimationem faciendam, ei qui intra terminum majorem oblationem fecerat. Quod nec etiam servatum fuit, & ideo deliberatio non potest Sebastianiano suffragari, ut disponit eadem reformatio.

Secundò, & principaliter, quia † dicta deliberatio non fuit facta majori, sed minori oblatores, cum dictus Sebastianus obtulerit scuta 1550. monete, non pro forte tantum, sed etiam fructibus decurtis comprehensis, ut d. summ. n. 3. qui fructus per annum non exacti ascendunt ad scuta 300. auri in auro dictæ annuæ præstationis, ut in alia decisione firmatum fuit, & non videba

videbatur controverti: quibus demptis de dicta summa scutorum 1550, oblatio præfata Sebastiani remanet non solum minor oblatione ultimi oblatoris intra mensem, quæ fuit in scutis 1300, absque fructibus decursis, sed etiam primi scutorum 1200, monetæ sine dd. fructibus, ut eod. sum. n. 1 & sic non solum contra formam dicti decreti, sed etiam contra dispositionem juris communis ut nos in l. à Divo Pio, § si pignora, & ibi præsertim Alex. n. 11 ff. de re judic. & in d. l. 2. C. si in caus. judic. & fuit dictum in repetita Romana spoli domus coram R. P. D. Pamphilio.

Nec obstat quod etiam dictæ priores oblationes comprehenderent dictam summam non exactam, quia nec in cedula subhastationis, nec in præfatis oblationibus sit aliqua mentio de fructibus non exactis, & qui tanquam ante venditionem maturati ad venditorem spectabant, ad nos in l. fructus, & ibi Bart. n. 7. C. de act. emp. latè Covar. resolut. lib. 1. cap. 15. num. 2. 3. & seqq. & fuit dictum in alia decisione.

Et ita dictum utraque parte informante.

R. P. D. Buratto, Romana præsentis subhastationis, Veneris 10, Novembris 1613.

SUMMARIA.

- 1 Deliberatio pignoris sub hasta positi facta minori oblatori est nulla.
- 2 Fructus census dicuntur civiles.
- 3 Fructus civiles maturati, & non exacti pertinent ad venditorem.
- 4 In fructibus censu sit executio prout in immobilibus.
- 5 Annuus redditus perpetui inter immobilia computantur.
- 6 Pignus liberatur solutione debiti.
- 7 Stilus contra jus est formiter probandus cum scientia majoris partis populi, ut consuetudo.
- 8 Decisorium dicitur quando judicium est jam absolutum & finitum.
- 9 Item quando ex eo pendet victoria causa.
- 10 Stilus respiciens decisoria debet formiter, & concludenter probari.
- 11 Stilus difformis, & controversus non debet attendi.

DECISIO CCCCLXVIII.

Placuit Dominis decisio in hac causa facta 10. Maii præteriti, videlicet subhastationem annuæ præstationis de quo agitur, fuisse nullam: facta tamen fuit inferiori oblatori, & minus pretium, quam per alios oblatum esset solventi contra formam decreti, & juris dispositionem, l. si quos, C. de rescind. vend. ubi Bellap. in princ. & ibi Glor. in verb. sincera, C. si ob public. pensis. Bald. in l. edito, in fin. & ibi Salic. C. si advers. f. f. c.

Nec subsistit responsio quod priores oblationes comprehenderent dictos fructus. Nam clarum est, quod nulla de illis fuit facta mentio, nec in cedula subhastationis, nec in ipsis oblationibus, ut ex eorum lectura, prout facta fuit in oblatione Sebastiani, quæ expressè cantat etiam pro fructibus decursis, ut in sum. Antonii præfate positionis, n. 3. de quibus erat faciendâ mentio cum subhastatio non fuerit de dictis fructibus & qui erant civiles, & tanquam maturati, sive decursi ante subhastationem, & deliberationem, licet inexacti & erant debiti Antonio creditori ut de fructibus civilibus inexactis est text. in leg. Julian. §. si fructibus, & ibi not. omnes, & præsertim Salic. in princ. ff. de act. emp. & benè distinguit, Bart. in l. fin. §. Triphonio, n. 1. ff. de jur. f. f. c. Thesaur. decis. 56. n. 6. latè Bertaz. clausul. 26. glor. 13. n. 8. & 9. & latè Honded. conf. 85. Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cenf.

n. 13. & seqq. ubi n. 19. loquitur etiam de fructibus, qui dictim percipiuntur, lib. 2. Menoch. de arbit. l. 2. cent. 3. cas. 210. n. 29. & in propriis terminis Cuman. conf. 10. n. 1. E in t. illis annuis præstationibus, perpetuis sit executio quemadmodum in immobilibus Bal. in leg. etiam, n. 6. in ff. vers. modo restans, n. 7. & 8 de execu. rei jud. Alex. in l. à Divo Pio, §. sic quoque, n. 9. & ibi Jal. n. 1. vers. 2. ff. de re judic. Tiraq. de retract. Lignag. §. 1. gloss. 6. vers. sit etiam, Trigou sing. 53. faciunt not. per Bar. in l. faciendum, ff. qui satisd. cogan. ubi post eum Alex. n. 10. Jal. n. 23. vers. conclude dicentes quod t. huiusmodi annui redditus perpetui dicuntur immobilia, & ideo de illorum fructibus idem iudicium etiam debet fieri, quod de fructibus stabilium, qui postquam sunt separati non veniunt in venditione, ex supra allegatis.

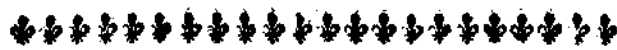
Non obstat quod priores oblatores se retulerint ad pignus subhastatum & captum in executione, videlicet de donatione, & jure exigendi annuam præstationem vigore ejusdem ad d. Antonium, tam de præterito, quam de futuro competent. Nam dicta verba nullo modo referri posse videntur ad dictos fructus inexactos, cum etiam omnibus, vel nullis fructibus decursis exactis dicta annua præstatio, tam de præterito, quam in futurum spectaret Antonio, ut patet, & sic etiam responderetur ad illa verba, seu jure illam exigendi, cum illud verò spectaret ad Antonium: super quo fiebat executio, non autem super fructibus decursis, & inexactis, ut in venditione juris decimandi. Alex. d. confil. 184. num. 7. lib. 6.

Præterea, etsi executio fuisset facta super fructibus decursis, & inexactis, tamen oblatoribus fuit ostensa cedula subhastationis, in qua sit tantum mentio veræ sortis, & ideo oblationes anteriores sunt referendæ ad dictam cedulam sibi ostensam, ut indicant verba cursoris ibi, super qua, scilicet annua præstatione, fuerunt factæ in specie oblationes, ut in d. summ. Antonii, n. 3. Et illa bona subhastata censentur, quæ in dicta cedula sunt descripta, ut in pract. A. C. J. l. 1. e. 42. n. 7. 8. & seqq. unde cum Sebastianus postea adjecerit, una cum fructibus decursis, & non solutis, apparet illum minus obtulisse, & sic contra formam decreti, ut in decisione & supra dictum est. Quod fundamentum visum fuit Dominis ponere falcem ad radicem, & propterea non esse necessariam inspectionem primæ nullitatis, videlicet defectus citationis, & decreti post lapsum terminum deliberationis. In quo nihilominus, licet multa deducerentur pro Sebastiano, & præsertim stilus tribunalis A. C. præviis attestacionibus curialium, & in foro versatorum tamen Domini dubitabant de illius viribus ad sustinendum subhastationem factam oblatori post terminum sine citatione, vel intimatione debitoris, qui poterat lædi, & allegare ultimum oblatorem non debuisse admitti pro minori pretio, prout evenit in proposito, vel poterat allegare re integra solvendo debitum pignus in totum, vel pro parte liberare, l. priusquam, & l. si residuum, C. de distr. pign. & ideo possit probabiliter dubitari an stilus valeret quando debitor ex admisione post terminum læditur, vel lædi potest, cum tunc retorqueatur ratio ob quam post terminum solet admitti alius oblator, quæ alia non est nisi propter debitoris, & creditoris utilitatem.

Et ideo dictus stilus tamen vel saltem tanquam contra jus veniret formiter probandus cum scientia majoris partis populi, prout consuetudo. Aret. in §. ex non scripto, n. 5. Instit. de jur. natur. gent. & civil. Aym. de an. siq. temp. par. 4. §. transeat, n. 36. circa princip. vers. secundò intellige. Alexand. conf. 36. num. 11. lib. 2. Valatq. consultat. 75. num. 8. & in simili stilo Rota decis. 793. in fine, part. 1. divers.

Vel tamen tanquam respiciens decisoria, prout Domini inelinabant cum iudicium esset absolutum, & fini-

tum, nec elapso jam mense venditio posset retractari. Bal. post dicit in l. iudices, n. 6. vers. ratio differentia, C. de iudic. & in similibus terminis Rota. d. decis. 215. n. 2. & c. n. 1. l. b. dilo penes et vi. doria causa. Rota dec. 195. n. 5. in Colle. post secundum vol. Fatimac. & tunc non la. licet extrajudicialis ipsius iudicis infortiuitio, & n. utd minus simplex filis curialium; sed & esset plenè & conclusivè probanda. n. Bart. in l. de quibus, n. 22. f. de legiti. Soc. cons. 36. n. 12. & cons. 39. n. 9. & 29. l. 4. C. par. de Grass. dec. 7. n. 1. de probat. & dec. 231. n. 1. per. 1. divers. & in d. dec. 791. n. 2. & dec. 30. n. 3. part. 4. cum allegatis in Aretina spoliis, coram Reverendissimo D. Decario impressa ibidem d. dec. 215. Et in omnem eventum & dictus stilus redditur valde dubius, & difforsis & controversus, ex decisionibus, & auctoritatibus hinc inde allegatis.

R. P. D. Remboldo, Avenionensis fideicommissi, Veneris 14. Novembris 1614.

SUMMARIA.

- 1 Identitas bonorum fideicommissi subjectorum probatur ex conf. fisco heredu facta in instrumento divisionis bona illa esse hereditaria fideicommissentis Ampl. etiam contra heredes, & singulares successores dividendum, n. 3.
- 2 Limit. contra tertium, n. 9.
- 3 Conf. fisco heredu facta in instrumento divisionis, quod bona divisa sint hereditaria fideicommissentis, non est apta ad transferendum dominium.
- 4 Inventario heredis probatur identitas bonorum hereditariorum.
- 5 Item probatur testibus.
- 6 Probatur levioribus probationibus.
- 7 Instrumentum publicum facit probationem probatam.
- 8 Censur acquiritur ei pro quo, & cuius nomine emittitur.
- 9 Pretium census fideicommissi subjecti debet reinvestiri ad favorem vocatorum.
- 10 Censur revendi potest ab herede gravato.
- 11 Censur revendi potest ab eo, qui illum etiam pro alio emit.

DECISIO CCCCLXIX.

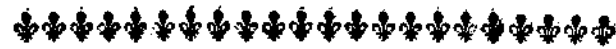
Domini dixerunt fideicommissum Sebastiani Sabbatini fuisse purificatum in portione bonorum, quæ Livie obtigit in hereditate fideicommissentis, & de & eorum n. l. n. bonorum n. identitate sufficienter constare ex instrumento divisionis bonorum D. Sabbatini inter filios, & heredes Violantis, & Alexandrum Solerium maritum, & herede n. Livie, mediante Eleonora ejus matre facte, cum in eo dividentes fateantur bona ibi l. n. expressa esse hereditaria Sebastiani, quæ & conf. fisco licet non sit apta ad transferendum dominium, probat tamen indubitanter res fuisse fideicommissentis, Bart. in l. cum falsa, C. de jur. & fact. ignor. R. d. cons. 118. num. 5. & n. 18. lib. 2. Et & quidem non solum contra ipsos dividentes, sed etiam contra heredes, & singulares successores, Socin. Sen. cons. 56. n. 1. lib. 3. Anch. cons. 291. sub n. 9. vers. concludo ergo, latè Mod. de fideic. art. 44. n. 5. & 6.

Idque eo magis, quia dicto instrumento divisionis concordat inventarium bonorum Sebastiani à Violante, & Livia heredibus post mortem D. Sebastiani confectum, quod multum deservit ad identitatis probationem, ad nos per Bart. & alios in l. fin. §. licentia, C. de jur. delib. cum aliis conge. per Modern. de fideic. d. ar. 44. n. 1. & conveniunt etiam testes dati in sum. fratrum de Ercanis, n. 30.

Ex quibus omnibus saltem simul junctis clarè constat de identitate prædicta, maximè cum & in hac materia sufficiant etiam leviores probationes, cap. cum causam, de prob. gloss. in c. 5. Papa, in verbo probata, de privil. in 6. Menoch. cons. 21. n. 33. & cons. 202. n. 100. Crav. cons. 198. num. 2. Ceph. cons. 170. n. 25. Afflic. decis. 25. n. 3.

Non obstat quod non constat de mandato Alexandri in personam Eleonoræ ad faciendam præfatam divisionem. Quia ultra quod in instrumento divisionis enunciatur factum fuisse hic in Urbe concurrentibus aliis administris, de quibus supra; nihilominus dici posset probari identitatem, objectum tollitur ex facto per exhibitionem publici instrumenti dicti mandati & quod facit probationem probatam, vulgata l. cum precibus, C. de precib.

Nec diverso jure meriti debent scuta 50 redacta ex pretio census scutorum 100, per Brancalionem eidem heredibus Sabbatini vendit, cum non solum d. census in instrumento præfatæ divisionis, uti ex pecuniis hereditatis sabbatini emptus appositus sit, quæ sola confessio contra dividentes, & eorum heredes probat, ut dixi ad effectum de quo agitur; sed concurrant etiam depositio tutoris eorundem heredum, & qui census nomine earum emisse testatur ex pecuniis paulo ante à Petro Ludovici debitore hereditatis exactis; & dictum ejus bene administratur ex identitate summæ crediti exacti, & pretii census, & quod non constat, tutorem tunc temporis habuisse penes se alias pecunias heredum, ex quibus hujusmodi census emi potuerit. Quamvis hæc probatio Brancalionem, sive ejus heredes minimè afficiat, tum quia dividendum confessio tanquam res inter alios acta tertio præjudicare non potest, tum quia licet vinculum fideicommissi operaretur, & quod in causa redemptionis census heredes fideicommissentis pretium in alium censum similem, vel alia bona stabilia reinvestire tenerentur ad favorem aliorum vocatorum, nihilominus impedire non potuit heredes Brancalionis & quo minus pretium solvendo heredibus Livie cui in persona tutoris censu vendiderant, ab onere dicti census liberationem consequerentur, cum census ex sui natura redimibilis sit, & regulariter ad effectum liberationis sufficiat ut debitor illi solvat, cum quo initus contractus fuit, vel ejus heredi, etiam si verus dominus non esset, ad nos in l. si filius, C. de puit. Sord. cons. 43. n. 2. & dec. 60. n. 8.

R. P. D. Pamphilio, Cameriniensis fideicommissi, Lunæ 4. Decembris 1606.

SUMMARIA.

- 1 Censur emptus ex pretio rei fideicommissi subjectæ, tanquam in illius locum subrogatus sit hereditarius.
- 2 Censur inheret fundo quasi quadam servitus.
- 3 Immissio datur super censibus.
- 4 Pretium in universalibus succedit loco rei.
- 5 Censur fideicommissarii in alienatione rei fideicommissi subjectæ operatur illius validitatem.
- 6 Non tamen præjudicat consentienti quoad pretium.
- 7 Devastationes per heredem sunt faciendæ ante immisionem fideicommissarii.

DECISIO CCCCLXX.

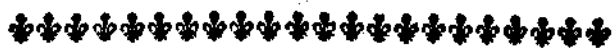
Domini resolverunt Reinerio dandam esse immisionem in possessionem censuum emptorum ex pretio Castri Orbis pro portione ipsum tangente, quia jam fuit resolutum constare de fideicommissi.

missio ad ejus favorem, & hodie ex testibus pro ejus parte examinatis constat hoc Castrum fuisse in bonis Virgiliti fideicommissarii: unde sicut immisio danda esset in possessionem Castri, l. 1. ff. quor. bonor. l. fin. C. de Edict. D. Had. toll. & utrobique not omnes. Ita debet dari super istis censibus, & qui sunt subrogati in locum d. Castri fideicommissio subiecti Peregr. de fideic. art. 44 n. 30 Petr à Petr de fideic. q. 8. n. 525.

Nec obstat quod dicebatur, non dari immisionem in iuribus incorporalibus, quia cum census sint impositi super rebus corporalibus, illisque & inhæreant quasi quædam servitus, ut per Gabr. conf. 141. n. 1. cum seqq. lib. 2. pro illis potest dari immisio fideicommissario Bal. in leg. fin. n. 48. & ibi Castr. n. 15 in princ. & Alex. n. 25. C. de Edict. D. Had. toll. Menoch. de adipisc. rem. 4 n. 394.

Præsertim cum sint empti ex pretio rei corporalis, quod in universalibus & succedit loco rei, & est uti res corporalis. Corn. conf. 168. n. 31. lib. 1.

Neque etiam obstat, quod Ramerius consenserit alienationi Castri, quia non petitur immisio super Castro, sed super censibus ex illius pretio emptis. Unde & licet ejus consensus operetur validitatem alienationis ita ut emptores ab eo non possint molestari, l. nihil. §. omnibus. l. si fundum per fideicommissum. ff. de l. 1. Aym. conf. 24. num. 8. & 9 Non tamen illi præjudicat quoad pretium, Curt. Jun. qui de communi testatur conf. 4. n. 12. Gabr. conf. 25. n. 18 lib. 1. Peregr. de fideic. art. 40 n. 85. Et ita per Dominos conclusum fuit, dandam esse immisionem Rainerio pro portione, factis & prius detractionibus, quæ in primis, & ante omnia sunt faciendæ. Peregr. de fideic. art. 35. Maxime quod ante non potest esse certum, quanta sit portio Rainerii. Ideo, &c.

R. P. D. Virili, Perusina fideicommissi de Cenciis Veneris 9. Junii 1528.

SUMMARIA.

- 1 Immissio datur super censibus.
- 2 Immissio danda est melius justificanti jus suum.
- 3 Fideicommissario datur immisio vel ex remedio l. fin. C. de Edict. Div. Hadr. toll. vel ex Salviano.
- 4 Possidens sine titulo dicitur possidere jure familiaritatis, si alter habeat titulum.
- 5 Dispositio generalis non continet bona restitutioni subiecta.
- 6 Substitutus cum clausula pleno jure, & sine aliqua diminutione, potest capere pensionem directam, & propria auctoritate.
- 7 Fideicommissarius non debet capere de manu hæredis quando testator expressit, vel equipollenter dat ei auctoritatem capiendi possessionem propria auctoritate.
- 8 Fideicommissarius de equitate canonica non eget restitutione verbali.
- 9 Trebellianica censetur prohibita ex clausula pleno jure, & sine aliqua diminutione.
- 10 Hæres gravatus ad impediendam immisionem fideicommissario debet probare in hereditate fuisse as alienum, & se illud solvisse.

DECISIO CCCCLXXI.

Joannes Baptista, & Julius Cæsar de Columbus hæredes q. Olimpiæ vigore illius testamenti, prætendebant immisionem: D. Ludovicus autem Cencius uti fideicommissarius, & substitutus in testamento Decis. Rota Rom. pro Tr. de Cens.

q. Petri Hieronymi pariter eandem immisionem prætendebat, & propterea dedi dubium, cui danda esset immisio. Et Domini utraque parte informante quoad duas domos positas in Civitate Perusia, & census acquisitos & emptos per D. Petr. Hieronymum, D. Ludovico dandam esse immisionem resolverunt, de reliquis particulariter reservarunt videri: mori fuerunt, nam cum neutra pars possideat & illa præfertur in immisione, quæ melius, & clarius jus suum justificat. Bart. in l. fin. C. de Edict. D. Hadr. toll.

In casu proposito D. Ludovicus melius probat jus suum. Primò quia cum Petr. Hieronymus instituerit hæredes Olimpiam, & Virginiam sorores, & Isabelam uxorem vita durante, ac ultimæ earum decedenti substituerit D. Ludovicum sorores, & uxor obierint evenit casus fideicommissi, & substitutionis ad favorem D. Ludovici & cui debetur immisio vel ex remedio l. fin. C. de Edict. D. Had. toll. vel ex Salviano, Seraph decif. 328. n. 1.

Secundò quia D. Ludovicus probat quod supradictæ domus & census fuerint acquisita, & empti a Petro Hieronymo, ut constat ex acquisitionibus factis, & ab eo possessa, ut apparet ex depositionibus testium, & consequenter stant & supradicto titulo emptionum duo sequuntur. Alterum quod possessio Olimpiæ vivente P. Hieronymo erat jure familiaritatis, Bart. in l. quod jure, ubi Castr. ff. de acq. poss. Surd. conf. 221 n. 29. & conf. 260. & n. 16. seq. Rota decif. 761. n. 4. part. 1. recentior. Menoch. lib. 6. præsumpt. 69. n. 12. Alterum quod Olympia in ejus testamento non potuit dispendere de bonis suppositis fideicommissio P. Hieronymi, cum jus Olimpiæ morte extingueretur; nec voluit, quia & sub generali dispositione non includuntur bona restitutioni subiecta. Rota d. decif. 94. n. 5. in fin. part. 2. recentior.

Tertio, quia & cum P. Hieronymus substituerit D. Ludovicum pleno jure, & sine aliqua diminutione, censetur ei data facultas capiendi possessionem directam, & propria auctoritate. Peregr. de fideic. art. 3 n. 96. in fin. Hond. conf. 66. n. 8. & seqq. 1. Aym. conf. 174 n. 1. Greg. 4. dec. 21. n. 13. Et quando & testator sive expressit, sive equipollenter dat facultatem, fideicommissarius non tenetur capere illam de manu hæredis, sed recta via datur immisio. Menoch. de adipisc. rem. 4. n. 633. post. med. Cuman conf. 61. ante princ. Rota dec. 615 n. 2. & 11. par. 1. & dec. 182. num. 2. par. 2. recentior. & de equitate canonica, ut evitentur circuitus inanes, fideicommissarius non eget restitutione verbali, sed recta via agit pro immisione, Bal. in c. præsentia. n. 3. ubi Dec. in 3. nov. de prob. Paris. conf. 127. n. 125. l. 2. & coroll. 13. n. 115. lib. 3.

Nec in bonis D. Hieronymi aliquid est detrahendum. Non legitima, quia agitur de fideicommissio transversalis. Non Trebellianica, quia & censetur prohibita ex verbis pleno jure, & sine aliqua diminutione Rota decif. 359. n. 5. part. 2. recentior. Greg. d. decif. 421. n. 13. Peregr. de fideic. art. 3. n. 89. & 96. Eugen. conf. 56. n. 58. l. 1. De ære alieno P. Hieronymi non constat, & de quo illiusque solutione docendum esset ad impediendam immisionem fideicommissario. Nat. conf. 69. n. 1. Menoch. præsumpt. 135. lib. 3. Rota dec. 516. n. 2. part. 2. recentior.

De testamento verò q. Francisci patris P. Hieronymi nunc non videtur agendum, cum resolutio sit restricta super bonis emptis, & acquisitis à P. Hieronymo, in quibus clarè D. Ludovico immisio debetur, ex supradictis; particulariter enim disputabitur super dicto testamento Francisci, & illius bonis, juxta ordinem rotæ.

Et ita fuit resolutum.

R. P. D. Remboldo, Ariminensis fideicommissi, Veneris 19. Januarij 1616.

SUMMARI A.

- 1 Identitas bonorum fideicommissi subiectorum probatur, ex instrumento divisionis facta inter heredes, in quo bona illa describuntur tamquam hereditaria.
- 2 Item si sint descripta in Inventario heredis.
- 3 Hares tenetur restituere fideicommissario quicquid ad eius manus pervenit ex hereditate.
- 4 Hares tenetur fideicommissario etiam de proprio pro diminutis, vel deterioratis, vel peremptis facto ipsius.
- 5 Censuræ emptæ ex pecunia fideicommissaria efficitur fideicommissarius.
- 6 Censuræ fideicommissi suppositus male alienatus, iudicatur perinde ac si esset in hereditate.
- 7 Censuræ extinctæ nulli fructus debentur.
- 8 Hares gravatus non potest retardare immisionem fideicommissario, sub prætextu aris alieni, nisi proveat illius existentiam, & solutionem a se factam.
- 9 Exceptiones percutientes rem iudicatam non sunt ascendenda in iudicio executivo.
- 10 Clausula, sine præiudicio legitimæ executionis, præservat jurisdictionem iudicis à quo, ad effectum exequendi suam sententiam.

DECISIO CCCCLXXII.

Resolutum fuit procedendum esse ad ulteriorem sententiæ executionem ad favorem fratrum de Faëtanis latæ, super omnibus bonis, quæ Livie ex fideicommissi Sebastiani obvenerunt, & in specie relaxandum esse mandatum pro ea rata pretii duorum censuum, quorum unus fuit à Solerio extinctus, ut constat per publicum instrumentum die 7. Februarii 1589. celebratum, alter Mariæ ejus sorori ex causa dotis census, & pro fructibus census dictæ Mariæ cessi tantum. Quod autem dicti census ex fideicommissi Sebastiani Livie obvenerint, & consequenter dictis fratribus juxta resolutiones factas restituendi sint, probatur & nedum per instrumentum factum inter Violantem, & Liviam, quod probat identitatem quoad omnes, ex allegatis in alia decisione, sed etiam & ex inventario bonorum Sebastiani, juxta tradita per Bart. in leg. fin. §. Licentia, Cod. de jur. ac lib. Paris. cons. 55. num. 1. lib. 2. cum aliis per Modern. de fideic. art. 44. sub num. 1.

Nec obstat quod alter ex dictis censibus fuerit extinctus, alter in dorem, ut dixi, datus, quia & cum pretium unius, & commodum alterius ad manus ipsius pervenerit, tenetur portionem ad fratres de Faëtanis spectantem restituere. Bal. Imol. & alii l. cum tale, §. Titius, ff. de cond. & dem. latè Peregr. de fideic. art. 10. num. 27. Non enim potuit diminuere fideicommissum, sed & tenetur etiam de proprio pro omnibus quæ desierunt extare facto ipsius, vel diminutis, vel deterioratis, Peregr. d. art. 10. n. 34. & seqq. Molin. de Pri. mogen Hispan. lib. 1. cap. 27. v. 10. & seqq.

Minus relevat quod in instrumento cessionis dicti census asseritur censum fuisse impositum ad favorem Sebastiani, cum tamen sit venditus Violanti, & Livie, & propterea non videatur de illius identitate constare. Quia omissio quod dicta assertio potuit esse erronea sufficit quod fuit emptus de pecuniis restitutis à Galeotto, qui prius eandem summam à Sebastiano ad censum acceperat, ut in alia decisione firmatum fuit:

cum & enim ex pecunia fideicommissaria emptus sit, efficitur fideicommissarius. l. Imperator, §. cum autem, ff. de leg. 2. Alex. & alii relati per Surd. decis. 15. n. 18. & seqq. ubi quod in his succedit pretium loco rei, & res loco pretii.

Quod autem ad fructus dictorum censuum attinet Domini dixerunt relaxandum esse mandatum pro fructibus cessis tantum, non autem pro fructibus census extincti; nam cum census cessus esset fideicommissi suppositus, & consequenter male alienatus, debet iudicari perinde ac si esset in hereditate, quo verò ad extinctum & cum ille amplius in rerum natura non existat, non possunt aliqui fructus inde prætendi, & quatenus prætenderentur ratione lucri cessantis, probanda essent requisita, Paul. de Cast. in l. 3. ff. de eo quod aert. loc. ut fuit sæpè alias resolutum; debentur tamen usque ad diem extinctionis, ex supra allegatis.

Quod pro parte Solerii dicebatur & hereditatem Sebastiani esse ære alieno gravatam, visum fuit non posse ulteriorem executionem retardare, nisi simul probetur ipsum etiam debita perfolvisse.

Nec facit quod dicitur, prædium in loco dell' Orsoletto, & aliud in contrata S. Pauli, de quibus in dicta sententia Roræ non fuisse in bonis fideicommissentis. Quia licet fuerint emptæ terræ à Violante in loco sub eodem vocabulo dell' Orsoletto, tamen illæ sunt diversæ à terris dicti fideicommissentis, ut bene probatur ex instrumento divisionis factæ inter filias Violantis, in quo fit explicita mentio de terris acquisitis à dicta Violante, & in hereditate fideicommissentis relictæ. Nec est novum quod sub eodem vocabulo plures agri existant. Quo verò ad prædium in contrata S. Pauli, testes in quibus totum fundamentum faciunt informantes pro Solerio potius coadjuvant intentionem fratrum de Faëtanis, quàm destruant, dicunt enim quod terræ quas testator in dicta contrata possidebat, fuerunt partim à dicto testatore acquisitæ, partim verò ab ejus matre. Unde cum sententia dictis fratribus adjudicet illas tantum terras, quæ tanquam hereditariæ in inventario hereditatis fideicommissentis descriptæ fuerunt, non potest de injustitia, aut excessu redargui.

Aliæ autem exceptiones & non videbantur in hoc iudicio executivo attendendæ, cum percutiant decisiones jam factas & rem iudicatam, sed potuerunt coram iudice ad quem discurti, & interim stante clausula sine præiudicio legitimæ executionis, in commissione inserta, & quæ jurisdictionem iudicis à quo ad effectum exequendi suam sententiam præservat, juxta notata per Lancell. de assent. post inhibita, cap. 10. lim. 13. Rora divers. decis. 641. num. 11. part. 1. debet dicta res iudicata exequi.

R. P. D. Dunogetto, Romana ususfructus, Lunæ 22. Aprilis 1624.

SUMMARI A.

- 1 Solutio census impositi super re legata spectat ad heredem, non ad legatarium.
- 2 Maxime quando alias legatum esset nullius, vel modice utilitatis.
- 3 Obligatio contracta non adhibitis solemnitatibus statutariis est nulla.
- 4 Obligatio facta ex falsa causa super supposito quod in iure non subsistit, est invalida.

Decisio CCCC LXXIII.&c.

355

DECISIO CCCCLXXIII

Gerardus scripto hærede Joan. Baptista, Barbaræ uxori reliquit usufructum domus. Et quia eadem domus à testatore fuerat venalis exposita, iussit ut pretium ex illius venditione procenturum investiretur in censibus, vel montibus non vacabilibus sub nomine hæredis, reservata omnium fructuum dispositione eidem Barbaræ loco sui usufructus.

Sed quia super dicta domo jam fuerat constitutus census scutorum septingentorum, idem hinc orta est controversia inter Barbaram usufructuariam, & hæredem, ad quem scilicet eorum pertineret onus solvendi illius fructus.

Hæc quæstione in iudicium agitata duæ manarunt sententiæ, una à R. P. D. Virile ad favorem Barbaræ usufructuariæ, altera ab auditore Illustrissimi Archiepiscopi Lateranensis in favorem hæredis: tandem causa ad Rotam devoluta, in huius commissa proposui dubium, an sententia Auditoris Illustrissimi Archiepiscopi sic confirmanda vel infirmanda. Et Domini pro infirmatione responderunt.

Nam quicquid sit de eâ juris quæstione, an onus impositum super re legata spectet ad hæredem, vel legatarium, super qua ad favorem ¶ legatarii consuluit Menoch. *conf.* 997. per 10. & *conf.* 1009. & hanc opinionem ad partes agitatum sequitur Modern. *Perus. de censib.* p. 2. c. 2. q. 3. art. 7. n. 3. & *seqq. nunc* q. 79. in novissimis D. D. *Taurinorum*

Hæc quæstio deciditur ex conjecturata mente testatoris. Nam cum hæc domus locaretur pro annuis scutis sexagintaquinque; census autem super ea impositus ad rationem scutorum octo annuorum pro centenario absorbebat scuta quingentæ; habita ratione quod domus in urbe ob penuriam inquilinorum aliquando non possunt locari, & expensarum, quæ fiunt singulis annis pro reparatione domorum utili, si Barbara legataria teneretur ad solutionem dicti census, vel nullam, vel certe modicam ex legato usufructus huius domus consequeretur utilitatem, quo casu ¶ onus super ea impositum spectat ad hæredem; *ut bene probat text. in l. qui concubinam, §. qui hortos, ff. de l. 3. & ibi Gl. Dyn. bart. Roman. Alex. & alii. Surd. conf.* 291. *sub* n. 6. & *dec.* 28. n. 8. Menoch. *d. conf.* 997. n. 22. & *de presump. lib.* 5. *præs.* 106. n. 14. *Rim. Jun. conf.* 172. n. 22. & *seqq.*

In quam sententiam eo libentiùs Domini descenderunt, quia testator legavit usufructum dictæ domus, ita & taliter quod liberè, & absolute eam locare, & dislocare, & pensiones exigere, & in suos usus convertere valeat & possit; & sic cum illis; & sua dote vivat. Unde cum dos dictæ Barbaræ non excedat scuta trecenta, si verba dicti legati sunt verificanda, debuit intelligi de usufructu libero ab omni onere, quia aliàs residuum unâ cum dote non posset etiam miserimè mulieri sufficere ad vivendum, & sic dicta verba directa ad uxorem, quam testator præsumitur dilexisse, nihil operarentur; *ut ad propositum Surd. d. conf.* 439. *num.* 6.

Nec relevare visum fuit quod dicta Barbara hoc onus agnovit; dum se obligavit per acta Curie Capitoline concurrere pro rata ad solvendum dictum censum; responderetur enim quod non ¶ constat hic adhibitas fuisse solemnitates à statuto requisitas, unde obligatio per d. Barbaram contracta de concurrente pro rata, non subsistit, & est nulla. Tum etiam quia ¶ facta est ex falsa causa super supposito, quod in jure non subsistit. *Crescent. dec.* 104. & *dec.* 199. *lib.* 1. *Put.* *dec.* 153. *lib.* 3. *dec.* 129. n. 4. p. 1. *divers.*

Et ita decisum una tantùm parte informantè.

R. P. D. Pamphilio, Reatina census, seu pecuniaria Mercurii 22. Junii 1116.

SUMMARI A.

- 1 *Accollatio census facta ex falsa causa est inefficax.*
- 2 *Obligatio facta ob contractum nullum est invalida.*
- 3 *Error Notarii in grammatica non nocet contrahentibus.*
- 4 *Solutio fructuum census facta vigore accollationis nullius, non præjudicat solventi.*

DECISIO CCCCLXXIV.

Post factam in hæc causa decessionem sub die 2. Decembris 1615 qua fuerat resolutum, mandatum per Governatorem Reatinum contra Dominos de Pagnottis relaxatum esse injustum ex defectu causæ, ob quam ipsi censum, de quo agitur, pro rata scutorum sexcentorum sibi accollaverant, fuit pro parte Julii Sinibaldi productum protocollum, ex quo apparebat instrumentum originale emptionis, ad quod in dicta accollatione relatio habetur, reperiri casum in ea parte in qua solutio pretii continetur, unde præcedebatur ex eo integra dicti pretii numeratio, & consequenter negabatur causæ fallitas ex adductis per informantes pro ejus parte.

Quo tamen non obstante supradicta die causa iterum per me proposita, Domini teterrunt in decisis eo præcipuo fundamento, quia dato millies, quod non probetur solutio pretii facta per Thomam emptorem, attamen non requiritur, nec inferri potest quod Thomas sibi accollaverit censum pro rata scutorum sexcentorum, prout in instrumento cujus vigore mandatum fuit relaxatum assertur; & sub cujus accollationis prætextu illius filii de anno 1600. censum sibi accollaverunt, & extinguere promiserunt, cum illa nullibi in prædicto instrumento legatur, ¶ quod sufficit ad demonstrandum causam istius accollationis, & promissionis, & extinctionis census fuisse falsam, & ¶ per consequens obligationem ob eam factam esse invalidam, ex allegatis in decisione quæ Dominis placuerunt.

Præterea fuit dictum instrumentum præfatum non obstante illius cassatura in loco prædicto, probare integram pretii solutionem, ex quo illa ei non repugnat cum ex lectura d. instrumenti appareat pretium fuisse solutum pro duabus tertiis in paulis argenteis, & pro una tertia in moneta Regni, licet incongrue fuerit dictum, de quibus ducatis mille ducentis, &c. & esset dicendum, quos ducatos, &c. ita ut propterea potius dicendum sit Notarium errasse in grammatica, ¶ qui error non nocet nec vitiat, *Soc. conf.* 164. n. 5. *vers. præterea, lib.* 1. Maxime quod si tota summa non fuisset soluta, utique fuisset dictum quæ quantitas fuisset soluta; unde eo facilius dicendum est, partes de tota summa intellexisse, dum dixerunt partem fuisse solutam in paulis argenteis, & partem in moneta Regni.

Non obstant solutiones fructuum census pro rata scutorum sexcentorum factæ à Dominis de Pagnottis quia cum ¶ omnes fuerint factæ ab anno 1600. citra, & sic post accollationem census, nihil relevant, ex deductis in decisione.

Et sic fuit, &c.

§ 56 Decisio C C C C L X X V

R. P. D. Virile, Romana depositi, Veneris
16. Aprilis 1617.

SUMMARI A.

- 1 Identitas pecunia probatur, si cum alia non sit com-
mixta.
- 2 Depositum factum ad creditum Titii, non potest le-
vari absque consensu illius.
- 3 Depositum factum ad creditum Titij perinde est ac
si ipse Titius deposuisset.
- 4 Absenti acquiritur jus ex stipulatione Notarii stipu-
lantis pro omnibus quorum interest, accedente ju-
ramento promissoris.
- 5 Acceptatio resultat ex receptione pecunia promissa
absenti mediante stipulatione Notarii.
- 6 Partita nummularii concepta per verba ad decretum
Titii, sonat in depositum ad favorem Titii.
- 7 Scriptura una pars alteram declarat.
- 8 Verba in una parte scriptura uno modo intellecta
debent eodem modo intellegi in alia parte.
- 9 Depositarius non debet esse sollicitus, ut pecunia pe-
nes ipsum depositata converteatur in causam desti-
natam.
Limit. si in actu deponendi sit expressa causa, n. 11.
- 10 Depositarius restituendo depositum deponenti libera-
tur.
Intellige dummodo concurrat bona fides depositarii,
n. 14.
- 11 Depositarius si pecunias depositatas ad effectum ex-
tinguendi censum solvat in aliam causam, non li-
beratur.
- 12 Depositarius solvens tantum partem depositi in cau-
sam expressam non acquirit liberationem.
- 13 Depositi qualitates singula sunt servanda.

DECISIO C C C C L X X V.

Cum Dux Petrus Franciscus Columna venditor
Cistarus Zagavolæ esset debitor census scutorum
3147. ultra fructus, impositi à Communitate Galli-
ciani ad favorem Raphaëlis, & Quintii de Mazzis,
& aliorum, ob recognitionem bonæ fidei factam per
Martium Columnam patrem, & Palagii, & Falconerii
fecissent cedulam pretii supradicti census scutorum
3100. ad favorem d. Petri Francisci, idem idem Petrus
Franciscus fecit ordinem eisdem mercatoribus ut sol-
verent scuta 3778. 8. 60. Bartholomæo Albizino pro-
curatori dictæ Communitatis Gallicani, nempe scuta
3147 pro sorte principali dicti census, reliqua verò
pro fructibus, & expensis ad effectum ut à Commu-
nitate vel à supradicto Albizino procuratore depone-
rentur in Monte Pietatis scuta 3147. pro extinctione
sortis census, à qua morte non possint levare nisi cum
conditionibus apposis in instrumento rogato per
acta Amodei, & etiam quotiescumque à nosciolo
Notario esset fides quietantiz, & quod fuissent adim-
pletæ conditiones, quæ à D. Cardinale Ludovico em-
ptore apponerentur in consensu dando, & quod jura
essent cessà ad favorem ejusdem D. Cardinalis;

In executionem supradicti Ordinis idem D. Car-
dinalis dedit consensum ut solverentur supradictæ
pecuniæ cum supradictis conditionibus. Postea Bar-
tholomæus Albizinus procurator supradictæ Com-
munitatis Gallicani in vim ordinis supradicti ex pe-
cuniis depositatis à D. Cardinale Ludovico pro pre-
tio dicti status coram Notariis & testibus, habuit ma-
nualiter, & in contanti per manus Silvii Boglioni An-
conitavi Capserii DD. de Palagiis, & Falconerii su-

pradicta scuta 5778. 60. quæ ab oculis Notariorum
& testium non amota in continenti reliquit, & depo-
suit in banco Dominorum de Palagiis, & Falconeriiis,
& penes eundem Silvium Capserium presentem, &
recipientem, videlicet scuta 3146 pro extinctione sor-
tis principalis dicti census ad creditum Raphaëlis, &
Quintii, & aliorum creditorum census ut supra, ad ef-
fectum tamen illa asportandi in sacro monte pietatis
ad creditum prædictorum creditorum, & inde non
amovendi nisi adimpletis conditionibus contentis in
instrumento census. Deinde Capserius post quinque
dies creavit partitam ad favorem Communitatis Gal-
licani pro solvenda sorte principali census ad dispo-
sitionem dicti Albizini procuratoris, qui reliquit pec-
cunias.

Verum quia dictus Capserius supradictas pecunias
solvit in partitis datis, idem fuit disputatum dubium,
an Domini Palagii, & Falconerii bene solverint, &
negativè fuit resolutum.

Primo, quia in instrumento expressè dicitur, quod
pecunia non fuit amota ab oculis Notariorum, & te-
stium, & sic constat de eadem identitate absque ac-
quisitione dominii ad favorem Albizini, l. si alieni,
ff. de solut. l. non omnis, §. si pupillus ubi Paul. de Castr.
in fin. ff. si cert. per. Qui procurator reliquit, & deposuit
penes Capserium presentem, & recipientem scuta
3147. pro extinctione sortis census ad creditum Do-
minorum Raphaëlis, & Quintii, & aliorum creditorum
census. Unde si depositum fuit relictum, & Capse-
rius recepit ad creditum Raphaëlis, & Quintii credi-
torum, utique non potuit postea solvere sine consen-
su, & ordine supradictorum creditorum, l. si iis aliquid
§. instrumenta duorum, ff. de pen. Paul. de Castr. conf. 433
n. 2. in fin. vers. certio ob stare videtur, lib. 1. Tiraq. de re-
tract. convent. §. 4 gl. 9. n. 2. Surd. decis. 60. n. 2. Rota de
vers. decis. 181. n. 10. p. 2. & in Perusina consuum, decis.
172. n. 6. apud Modern. Perusin. de censibus. Sat enim
est, quod idem Capserius accepit depositum ad
creditum illorum, iuxta doctrin. Ioan. Andr. in addit. ad
Specul. de depos. in prima addit. circa fin. vers. item con-
cluserunt, & Bald. in l. acceptam, n. 7. C. de usur. Paul. de
Castr. in l. si cum Cornelius, ff. de splu. Dec. in l. singula-
ria, n. 24. ff. si cert. per. Ruin. conf. 132. n. 3. lib. 5. Nam
si stante stipulatione Notarii virtute obligationis ca-
meralis pro omnibus quorum interest, cum juramento
Albizini, observandi & non contraveniendi, fuit jus
quæsitum creditoribus, & perinde est ac si ipsi credito-
res deposuissent. Balt. l. cum à sacro C. de jur. dot. Sa-
lic. in l. quoties, C. de donat. qu. sub mod. Alex. conf. 204.
n. 1. & seqq. lib. 7. Aym. conf. 19. n. 11. Gabr. de donat.
concl. 5. n. 4. & fuit dictum in supradicta Perusina cen-
suum, & in Romana restitutionis integrum, 20. Maij
1620. coram R. P. D. Manzanedo, & in Spoletana libe-
rationis, 30. Martij. 1626. coram R. P. D. meo Decano.
Et cum pariter scuta 144. 8. 71. fuissent relicta, & de-
posita penes eundem Capserium recipientem ad credi-
tum eorundem Raphaëlis, & Quintij pro fructibus
decurtis si utique per solutionem horum fructuum fa-
ctam eisdem creditoribus sequitur ratificatio, & acce-
ptatio, ut de tacita acceptatione Alex. d. conf. 204. lib. 7.
Ruin. d. conf. 132. n. 2. Gabr. d. concl. 5. n. 6. & 7.

Nec obstat quod Capserius in partita dixerit, à di-
spositione dell' Albizino, quia stante instrumento claro
anteriori debebat Capserius potere ad creditum Ra-
phaëlis, Quintii, & aliorum, & non contra verba in-
strumenti, & subjectam materiam addere à dispositione
dell' Albizino, cum præiudicio creditorum, quibus ob
stipulationem Notarii fuerat ius quæsitum, & præju-
dicari non potuit per præallegata.

Nec si illa verba ad creditum, videntur apposta
demonstrativè, ut indicarent cuius esset census, quia
sunt

sunt clarè apposta ad actum depositi, quod cantaret ad creditorum favorem, nam Casperius recepit summam sortis ad creditum illorum, & si voluissent contrahentes apponere demonstrativè, ut judicarent cujus esset census, dixissent de censu imposito ad favorem Raphaëlis, & Quintij quæ scuta 144. 8. 71. ad creditum eorum Raphaëlis, & Quintij, quia scuta 144. 8. 71. debebantur occasione fructuum liberè etiam solventorum. Et hæc verba, ad creditum, important actum depositi, prout etiam observantia declarat: nam Casperius solvit ipsis creditoribus, una tamen pars scripturæ alteram declarat, *l. qui filios, & l. si servus plurimum, §. fin. ff. de leg. 1.* & verba intellecta tamen in una parte uno modo, dicuntur pariter in alia parte intellecta, & apposta eodem modo, *l. utrum, ubi Bart. & Bald. ff. de petit. hered. sac. in l. fin. ff. de reb. dub. Aret. in l. 3. §. filius, An. 9. in fin. ff. de liber. & posthum. Alex. conf. 192. n. 7. & conf. 113. n. 9. lib. 1.*

Secundò, quia inspecto ordine Petri Francisci Columnæ, & consensu D. Cardinalis Ludovisi, quod instramento depositi pecuniæ, de quibus agitur, erant solvenda in causam expressam, & destinatum, nempe pro extinctione sortis principalis census, ad effectum asportandi in Monte pietatis ad creditum creditorum, inde non amovendi nisi adimpletis conditionibus contentis in instramento census. Unde licet Mercatores regulariter non debeant esse solliciti, & invigilare ut pecuniæ convertantur in destinatum, *l. fin. ff. de exercit. act. l. doli in fin. ff. de donat. Surd. dec. 156. n. 1. & 5.* Et possunt etiam solvere illi, tamen qui pecuniæ deposuit, & per hujusmodi solutionem liberavit; Quamvis sint alienæ, *l. quod servus, ff. de pos. l. quod servus, ff. de solut. Surd. conf. 60. n. 8. & dec. 229. n. 8. Gregor. decif. 511. n. 3 & seq. Molin. de primogen. Hispan. lib. 4. c. 4. n. 20. & 22.* tamen tamen non possunt, nec debent solvere simpliciter, vel in aliam causam, quam expressam, & si aliter solvunt, male solvunt, & reiterata solutione in causam destinatum liberantur, *l. non autem, vers. unde querit. ff. de exercit. act. & ibi Bart. Angel. in l. civitas, in prim. dicitur. n. 2. ff. si cert. per. ubi Bald. num. 7. Dec. conf. 350. n. 2. vers. unde venio. Alex. conf. 44. n. 6. lib. 2.* Unde cum Casperius non solum minuatim, sed etiam in diversas causas solverit; vel simpliciter, solutiones dicuntur male factæ

Non obstat quod una partita dicat de solutione scutorum 350. facta Angelo Ciuffono ad effectum extinguendi partem census cum fratribus Sanctæ Præcedis; & altera dicat de solutione aliorum scutorum 350. eidem Angelo facta ad effectum deponendi in Sacro Monte Pietatis, & sic respectu istarum duarum partitarum mercatores solverint in causam expressam, & sic bene solverint. Primò, quia remanet supradicta prima ratio, quod non pecuniæ fuerint depositæ ad creditum Raphaëlis, & Quintij creditorum sine eorum consensu ob jus questum per stipulationem Notarij, quod non poterat solvi.

Secundò, quia tamen ordo Petri Francisci, & consensus D. Cardinalis, & instramentum depositi loquuntur de extinctione integri census; non partis scutorum 700. Quæ quantitas pro extinctione totius census erat incongrua & modica. Unde cum Casperius longè majorem quantitatem pecuniarum solverit in alias causas, per solutionem partis incongruæ scutorum 700. non sufficientis pro extinctione totius census non acquisiverunt liberationem, *l. ob signatione, ubi gl. in verb. sui. ff. de solut. Alex. d. conf. 43. n. 6. lib. 2. Seraph. dec. 1130. n. 1.*

Tertio, quia illa causa expressa in una partita scutorum 350. *per extinguere una parte del censo*, non suffragatur, quia debebat exprimi causa ad effectum asportandi in Monte Pietatis, cum à monte non pos-

sent pecuniæ haberi nisi secuta reali extinctione, & adimpletis conditionibus, & in specie habita prius cessione valida jurium quæ defecit, ut infra dicitur.

Nec facit quod in alia partita scutorum 350. dicitur *per depositare nel monte della pietà*. Quia ultra supradictas responsiones intrat defectus cessionis jurium ad favorem D. Cardinalis. Et licet Albizinus cesserit jura, tamen non cessit nec poterat cedere jura dominorum censuum prout requirebatur, cum non esset eorum procurator, nec haberet mandatum ad cedendum, immò nec habebat mandatum cedendi jurâ Communitatis; & consequenter cum non adit ista cessione jurium juxta formam ordinis, & consensus Cardinalis, hujusmodi solutio non est considerabilis, cum etiam qualitas cessionis jurium esset servanda, *l. cum venissent, ff. de eo qui mittit. in pos. Paris. conf. 47. n. 42. lib. 1. Rota Januæ, dec. 1. n. 18.*

Et quamvis ex supradictis pateat responsio ad *l. quod servus, ff. de pos. & ad l. quod servus, ff. de solut.* tamen additur quod loquuntur, si depositarius sine dolo malo eidem deponendi solvat, nec suspicio culpæ adsit, & nisi aliqua causa intercedat quare putari possit dominium pecuniarum reddi nolle, ita ut bona fides depositarii concurrat. Unde cum Casperius sciret recepisse posse pecunias depositatas ad creditum Raphaëlis, & Quintij, & aliorum, sciret quoque causam extinctionis totius census, & nihilominus solverit fere totam pecuniarum summam in diversas causas, & satis possit Casperius suspicari quod intentio, tam Petri Francisci Columnæ, quam etiam D. Cardinalis Ludovisi, quam etiam creditorum erat, ut non solveret prout fecit.

Arque ex his utraque parte informante fuit conclusum DD. Palagios, & Falconerios non bene solvisse, &c.

Reverendissimo Domino Coccino Decano, Romana census, Veneris 5. Martii 1627.

SUMMARIA.

- 1 Exigibilitas nominis cessi consideratur vel de tempore cessionis.
- 2 Vel de tempore solutionis, quæ subsequi debet.
- 3 Obligatio exigibilitatis census satisficit si post cessionem illius fructus solvantur cessionario.
- 4 In eventum Hac verba possunt referri vel ad tempus præteritum, vel ad futurum habens causam de præterito.
- 5 Exigibilitas census non nascitur unico momento, sed tractu temporis successivè apparet.
- 6 Exigibilitatis obligatio non debet trahi ad perpetuitatem.
- 7 Relatio ad incognita haberi non potest.

DECISIO CCCC LXXVI.

Domini recesserunt à resolutis sub die 22 Aprilis 1622. coram me, quia ex noviter ponderatis visum fuit obligationem Marfilij Fauti factam in eventum alicujus inexigibilitatis non extendi ultra terminos illius exigibilitatis, quæ poterat considerari vel de tempore tamen donationis in solutum, & cessionis de qua præsumunt contrahentes intellexisse, ad regulam text. in *l. si nomen 4. ff. de hered. vel act. vend. quam late in puncto firmat Becc. conf. 105. n. 131. & seqq. lib. 1.* vel tamen de tempore solutionum, quæ debebant subsequi ad exclusionem impotentis exactionis, ut in his terminis ponderavit Rota in Romana societatis officis, 4. Januarij 1604.

1604. coram Corduba, & in Romana census, 13. Junii.
 1595. coram Orano. Unde cum ꝑ ex solutionibus sub-
 secutis per spatium duodecim annorum evidenter
 constet census datos in solutum non solum fuisse exi-
 gibiles de tempore dationis, sed etiam post, sufficit ad
 hoc ut dicatur adimpleta promissio exigibilitatis,
 Becc. d. conf. 105. n. 29. & seqq. & dixit Rota in d. Ro-
 mana societatis officii, coram Corduba, & in alia Ro-
 mana census, coram Orano, & sic in consequentiam ex-
 tincta censetur obligatio in eventum inexigibilitatis.
 Non obstat, quod cum verba illa, in eventum, ha-
 beant tractum temporis, non possunt referri ad tempus
 dationis in solutum, sive obligationis, idèoque vi-
 deantur reddere obligationem perpetuam. Quia fuit
 4 responsum Primò ꝑ quod dicta verba non semper ha-
 bent tractum temporis, sed quandoque possunt referri
 ad tempus præsens, sive ad tempus futurum, habens
 tamen causam de præterito, ut patet. Quia poterat esse
 ut de tempore obligationis census esset exigibilis, &
 tamen id non posset probari nisi per tractum temporis.
 Secundò fuit responsum quod dato etiam, sine veri
 præjudicio, quod dicta verba importarent in casu
 nostro tractum successivum, tamen iste tractus in fu-
 turum satis operatur respectu illius temporis quod
 erat medium inter diem obligationis in quo cadebat
 prima solutio fructuum census, juxta formam Bullæ
 Pii V. vel respectu illius temporis, quo per duos tres,
 vel quatuor annos census exigi debebat ad hoc ut
 5 juxta promissionem diceretur exigibilis, cum ꝑ hujus-
 modi exigibilitas unico momento non nascatur, sed
 tractu temporis successivè appareat, ut ex Jal. in leg.
 sciendum, § si fundus, & Angel. ibid. in princ. ff. qui su-
 tisd. cogant. & alias admisit Rota in d. Romana socie-
 tatis officii, & in alia Romana census idèoque ꝑ cum iste
 tractus posset in prædictis verificari, non debet trahi
 ad perpetuitatem, cui natura dationis in solutum, pr-
 missionum interpretatio, & verisimilis mens contra-
 hentium resistit, ut bene ponderat Becc. d. conf. 105.
 n. 12. ubi dicit non esse verisimile quemquam esse
 adeò stupidum, ut voluerit perpetuò teneri ad exigi-
 bilitatem crediti dati in solutum. Ultra quod hoc esset
 7 divinare, & habent relationem ad incognita. ꝑ quod
 est impossibile ut ponderat Rota in d. Romana socie-
 tatis officii, 4. Januar. 1604. coram Corduba.
 Et ita conclusum utraque parte informante.

R.P.D. Virile, Nolana pecuniaria, Veneris
 29. Januarii 1627.

SUMMARI A.

- 1 Promissio restricta ad casum diminutionis summa non trahitur ad casum difficilis exactionis.
 - 2 Exigibilitas census non censetur promissa, nisi expressè dictum sit.
 - 3 Relatum, non referens debet attendi.
 - 4 Ad obligandum Ecclesiam requiritur non solum consensus capituli.
 - 5 Sed etiam beneplacitum Apostolicum.
- Etiã quod obligatio tendat ad favorem alterius Ecclesie.

DECISIO CCCCLXXVII.

Dixerunt Domini, non esse relaxandum manda-
 tum executivum contra Fratres Sancte Mariz
 de Arco. Quia cum in assignatione per eos facta an-
 nui redditus scatorum quingentorum non haberet redditus
 Regis Dohanæ Neapolis ad favorem capituli loci

de Surra promiserit supplere de aliis bonis Ecclesie
 in eventum alicujus diminutionis, quæ quomodo-
 eunque, & qualitercunque in dictis introitibus eve-
 nire posset, consequenter cum capitulum per multos
 annos exegerit, licè exactio aliquo modo fuerit effe-
 cta difficilis, non intrat promissio, ꝑ quæ cum sit re-
 stricta ad casum diminutionis, non debet extendi ad
 casum difficilis exactionis, ita Menoch. conf. 778. n. 3.
 Exigibilitas enim non censetur promissa nisi expres-
 sè dicatur, s. si woman ff. de hered. vel. act. vend. ubi Bald.
 & conf. 72. lib. 2. Becc. conf. 105. num. 13. & idèò pro-
 missio in casum diminutionis uti stricti juris intra li-
 mites promissionis strictè intelligi debet, l. quicquid
 adstringenda, ubi Bart. ff. de verb. oblig.
 Secundò, cum supradicta promissio sit relativa ad
 decreta Congregationis Regularium, cum clausula,
 nec aliter, nec alio modo; & in decretis non dicatur
 quod in casu diminutionis fratres de aliis introitibus
 Ecclesie supplere debeant, imò potius quod cætera
 bona libere fratribus remaneant, sequitur quod non
 supradicta promissio, sed quod in decretis continetur
 attendi debeat. Greg. dec. 439. n. 1. & seq. Jal. conf. 162.
 n. 3. lib. 2. & conf. 86. n. 8. lib. 1.
 Tertio, cum promissio supradicta fuerit facta à duo-
 bus tantum fratribus, redderetur nulla si non fuissent
 servata decreta Congregationis, ꝑ ex quo alias in nu-
 4 jurtmodi promissione requirebatur non solum conten-
 sus Capituli, & of. in c. cum omnes, in verbo censuram,
 de constit. ꝑ sed etiam beneplacitum Apostolicum, 5
 quamvis obligatio tenderet etiam ad favorem alterius
 Ecclesie, prout fuit dictum in Treverensi bonorum.
 25. n. 621. coram bon. mem. Seleuciensi
 Et ita utraque parte informante fuit conclusum.

R. P. D. Virile, Romana pecuniaria, Lunæ
 29. Novembris 1627.

SUMMARI A.

- 1 Censu vendito à pluribus in solidum, omnes habentur ut principales debitores.
- 2 Decl. nisi appareat ad unum tantum negotium, & commodum spectare quia ille est principalis, alii fideicommissarii.
- 3 Etiam si omnes in solidum, & uti principales inter-
 venerim venditioni, & omnes dixerim se recipere
 pecunias.
- 4 Decl. illud procedere respectu emptoris census, non
 quoad coobligatos.
- 5 Commodum contractus ad aliquem pertinere proba-
 tur pluribus conjecturis simul junctis.
- 6 Pecunia præsumitur versa in utilitatem ejus qui
 illis indigebat.
- 7 Solutio præsumitur facta ex pecuniis eadem die ad
 censum receptis.
- 8 Affuum vicinitas operatur pro illorū interpretatione.
- 9 Identitas summa facit præsumi identitatem pecu-
 niarum.
- 10 Adolefcens non præsumitur habere pecunias, maxime
 in notabili quantitate.
- 11 Alius sequens recipit interpretationem à tractatu
 precedenti.
- 12 Observantia declarat precedentem tractatum.
- 13 Nemo præsumitur jactare suum.
- 14 Confessio facta ad favorem unius non præjudicat
 quoad alios.
- 15 Confessio emanata ad unum finem non præjudicat
 quoad aliam.
- 16 Factum quod verè fuit inspicitur.

Um sub die 1. Octobris 1612. Joannes, Valerius & Carolus fratres de Ferrinis cum fidejussione Petri Pauli testæ imposuissent censum scutorum trium millium ad favorem Hieronymi Scanardi, quorum fructus solus Joannes spatio 12. annorum solverat, hæredes dicti Hieronymi Scanardi creditores dicti Joannis ex alia causa etiam in vim cessionis d. Joannis pretendebant quod Carolus, & Valerius uti debitores Joannis tenerentur restituere fructus pro duabus tertiis partibus, ex quo solus Joannes solverat fructus, & tamen census fuerat impostus intuitu, & servitio communi, & manualiter, & in contanti recepissent pecunias, & idè dato dubio, an fratres de Ferrinis teneantur ad restitutionem pecuniarum.

Negative fuit resolutum. Moti fuerunt Domini, quia licet in impositione census tres fratres sint in solidum obligati, & dixerint pecunias ad se traxisse, & manualiter habuisse, & propterea omnes habeantur tanquam principales: si tamen aliunde constet quod ad unum tantum negotium, & commodum spectet, ille censetur principalis debitor, alii verò fratres fidejussores, l. sed Julian. §. item ait si duos, ff. ad Maced. Bart. in l. eos, in princ. ff. de duobus reis, Aym. conf. 77. n. 3. in fin. & conf. 9. n. 2. Gabr. conf. 63. n. 5. & 10. lib. 2. Anton. Gabr. in tit. de fidejuss. concl. 2. num. 1. Vinc. de Franc. dec. 55. n. 8. Menoch. conf. 560. n. 8. lib. 6. Boer. 9. 14. n. 5. Surd. conf. 150. n. 57. & dec. 309. n. 5. Rota divers. p. 2. dec. 143. n. 6. Unde eum negotium, & commodum esset solius Joannis, ipse est principalis debitor, & si solvit per spatium 12. annorum fructus, solvit debitum proprium, cui alii fratres fructus restituere non tenentur, etiam si in impositione census tres fratres in solidum uti principales intervenerunt, & dixerint recepisse pecunias; nam stant simul quod ita dixerint respectu creditoris, & tamen inter se egerint, ut Joannes haberet commodum, & ad ipsum tantum negotium spectaret Bart. in l. 2. §. ubi duo, n. 15. ff. de duo. reis, ubi Ronchegall. n. 39. & 60. Alex. ibi in addit. ad Bart. Imol. in l. si cum dotem, §. transgrediamur num. 83. ff. solus. matr.

Quod autem negotium, & commodum esset solius Joannis, probatur ex pluribus conjecturis, quæ omnes simul junctæ suffragantur, Bart. in anth. hoc jus porre- tam, n. 17. C. de Sacros. Eccl. Menoch. de arb. cas. 432. n. 35. & presump. 55. n. 4. lib. 3. & conf. 375. n. 12.

Prima est quod eadem die qua fuit impostus census, fuit facta emptio officii Notariatus Cameræ in personam solius Joannis, idè Joanni verisimiliter imminebat necessitas pecuniarum, ut succurrere posset emptioni eadem die factæ. Et verba, qui Carolus & Valerius uti droghetii non indigebant pecuniis, & consequenter urget præsumptio quod pecunia pervenerint ad manus Joannis, ut supradictæ imminenti necessitati consuleret, Gloss. in d. auth. hoc jus porre- tum, in verb. prodar. Bald. num. 8. Ripa in l. si ventri, §. fin. n. 11. & seq. ff. de privil. credit. Gregor. dec. 31. n. 2. Surd. dec. 55. n. 6. & seq. Menoch. d. presump. 55. n. 5. Fedec. de Sen. conf. 119. n. 4.

Secunda quia eadem die, quæ fuit accepta pecunia ad censum, fuit facta quoque solutio pretii officii, & sic solutio præsumitur facta ex iisdem pecuniis receptis ad censum, Rip. in d. l. si ventri, §. fin. n. 10. ff. de privil. credit. Surd. d. dec. 55. n. 9. Menoch. d. casu 432. n. 38. & d. presump. 55. n. 8. Greg. d. dec. 31. n. 3. Vicinitas quia enim actuum admodum in ista materia non patitur, Aym. conf. 298. n. 13. & conf. 153. n. 8. Anch. conf. 434. n. 3. Men. d. pres. 55. n. 8. Surd. d. dec. 55. n. 9.

Tertia oritur, quia concurrunt identitas summæ; eadem enim die scuta tria millia fuerunt recepta ad

censum, & scuta tria millia fuerunt soluta, ut patet ex quietantia Scanardi creditoris pretii officii, & sic oritur præsumptio quod eadem summa pecuniarum recepta ad censum, eadem fuerit soluta pro pretio officii, Castr. in l. fin. §. in computat. n. 4. C. de jur. de lib. Surd. d. dec. 55. n. 9.

Quarta est, quia cum Joannes esset adolescens non præsumitur aliunde habuisse tam minimam pecuniarum summam, Rip. in d. l. si ventri, n. 11. ff. de privil. credit. Menoch. conf. 375. n. 12.

Quinta ex tractatu probato ex testibus, & ex depositione ejusdem Petri Pauli Testæ, quod census fuit creatus intuitu Joannis declaratus actus subsequens, l. si servus plurium, §. fin. ff. de leg. 1. Mandel. conf. 426. n. 12. Menoch. de arbit. cas. 430. n. 9. & seq.

Sexta, quia concurrunt observantia, cum solus Joannes spatio duodecim annorum solverit fructus census absque cessione contra fratres; nam non est verisimile quod voluisset jactare suum solvendo integros fructus tam longo tempore, nisi pecuniæ fuissent acceptæ ad censum pro illa necessitate pretii officii, cuius fructus cum ipse reciperet, solvebat quoad fructus census. Affl. dec. 13. n. 21. Sim. de Pret. conf. 68. n. 1. lib. 1. Ceph. conf. 240. n. 9. Rota dec. 134. n. 5. inter impr. apud Modern. de censib.

Septima quia quando Carolus solvit fructus census id fecit de ordine Joannis, in quo dixit che li menaria buoni alli conti. Ergo Joannes erat solus debitor.

Octava quia in quietantiis fructuum census factis Joanni dicitur, per il censo che ho contui, & sic solus Joannes recognoscitur debitor.

Non obstat confessio, & declaratio Valerii, & Caroli facta in relevatione Petri Pauli Testæ fidejussoris, dum dixerunt censum pro ipsis inservisse. Quia illa fuit ad effectum recognoscendi bonam fidem inter ipsos fratres & fidejussorem; & respicit favorem ipsius fidejussoris, & sic non probat, nec attendi debet inter ipsos fratres, Rota d. decif. 134. n. 4. inter impressas apud Modern. de censib.

Confessio quia enim, & declaratio emanata ad unum finem non probat ad alium. Salic. in l. 1. n. 37. C. de confess. Marfil. in rubr. C. de probat. n. 7. Surd. dec. 250. n. 5.

Et cum ex tot supradictis conjecturis constet, quod solus Joannes habeat commodum, patet quod illa declaratio fuit respectu fidejussoris non Joannis.

Nam quod verè fuit factum, eo respectu inspicere debet, l. 1. C. plus valere quod agit. Socin. sen. conf. 160. n. 5. lib. 2. Rota d. dec. 134. apud Modern. de censib.

Et ita utraque parte informante fuit resolutum.

R. P. D. Ubaldo, Romana multiplici, Lunæ 25. Februarii 1619.

SUMMARIA.

- 1 Obligatio ad interesse intrat in qualibet obligatione ad factum.
- 2 Interesse conventum debetur.
- 3 Procurator non implet ea, qua habet in mandatis, tenetur ad damna, & interesse.
- 4 Procurator præsupponit habitum.
- 5 Provisio hominis facit cessare provisionem legis.
- 6 Exceptio non implementi non potest opponi quando ob non implementum nullum fuit secutum damnum.
- 7 Exceptio non implementi non tollit actionem, sed suspendit illius exercitium, parte opponente, donec impleatur.
- 8 Rationem alicujus promittens, intelligitur si interpellatur.

2 Interesse

- 9 Intereffe non debetur nisi concurrentibus requisitis Pauli de Castro.
 10 Limit. quando debitor sumpsit onus investiendi summam debitam, alias vult teneri ad damna, & intereffe, quo casu sufficit probare quod adfuerit occasio investiendi.
 11 Juramentum habet vim interpellationis.
 12 Dies certa interpellat pro homine.
 13 Intereffe pecunie investiende taxatur ad rationem fructuum rei qua erat emenda.

DECISIO CCCCLXXIX.

Post celebratum instrumentum venditionis quarundam domorum inter D. de Caffarellis ex una, & Petr. Laur. ex altera parte de anno 1597. & cessionem ejusdem Petri emptoris ad favorem Simonis Vitalis, fuit decretum die 4. Aprilis 1596. inter eosdem Dominos de Caffarellis, & Simonem ad nonnullas conventiones, & annis sequentibus etiam ad alias, de quibus infra apparebit, quarum vigore cum Caffarelli prætenderent sibi competere actionem ad damna, & intereffe contra Simonem, vel ejus hæredes ob non factum investimentum fructuum pretii non soluti, dedi dubium, an eis competeret actio ad dicta damna, & intereffe. Et ad quæ, & quidquid esset dicendum an eis competeret talis actio pro tempore, ab anno 1595, usque ad diem sextam Maii 1598. ultimæ conventionis inter partes. Et quid etiam dicendum esset à die obitus Simonis, circa quæ tempora nihil fuit resolutum, sed poterit, si opus fuerit, particulariter videri: Domini fuerunt concordēs Caffarellis actionem competere ab anno 1598. usque ad obitum Simonis fructuum locorum montium non vacabilium quia obligatio Simonis in dicto instrumento 1596. ad favorem venditorum in forma Cameræ est nimis clara, scilicet quod Simo pro scutis tribus mille, quod erat residuum pretii domorum, & erat solvendum intra biennium, teneretur solvere fructus recompenlativos ad rationem scutorum sex pro centenariis in fine cujuslibet semelstris, qui fructus deberent investiri in emptionem tot locorum montium non vacabilium prout latius in dicto instrumento, alias partes teneri viderunt ad omnia damna, & intereffe. Unde cum non fuerit factum dictum investimentum in locis montium de tempore supradicto, succedit obligatio ad damna, & intereffe, tum quia ¶ illa intrat in omni obligatione ad factum, l. stipulationes non dividuntur, vers. Celsus, ubi Doct. ff. de verb. oblig. l. si quis ab alio, in fin. ubi Alex. & Jas. ff. de re jud. cum aliis per Surd. 2. conf. 1. 2. n. 5. lib. 2. tum quia ¶ in casu nostro, fuit expressè facta promissio damnorum, & intereffe, unde debentur ex pacto, & ex conventionē. Doct. in l. 4. C. de pof. Honded. conf. 30. n. 51. lib. 1. Covar. lib. 3. var. ref. cap. 4. sub n. 5. vers. etenim. Seraph. dec. 383. n. 6. 385. n. 1. & 3. n. 10. tum etiam quia Simon mandatum à Caffarellis, & onus suscepit investiendi dictos fructus cum facultatibus, de quibus in instrumento, 3. & ex ejus mandati ¶ inobedientia succedit obligatio ad damna, & intereffe, l. si procuratorem, §. si mandaverit, §. Julianus scribit, & §. sicut autem, ff. mand. Hond. conf. 39. num. 3. lib. 2. & procurator qui mandatum suscipit, si non exequitur, præstat omne damnum, & intereffe, l. idem. §. si procurator, & l. si mandaverit, §. si tunc, ff. mand. l. ad comparandas, ubi Bald. & Salic. C. mand. late Surd. decis. 304. n. 4. & 5.

Non obstat quod à conventionē de qua in dicto instrumento, fuerit recessum per alias posteriores conventiones, juxta l. pacta novissima, C. de pact. quia contrarium apparet ex ultima conventionē 6. Maii 1598. in qua Alexander Caffarellus nomine suo, & fratris

promisit restituere Simoni scuta 1180. unà cum aliis scutis 180. prius habitis ad effectum illa investiendi, ut in alio instrumento conventum fuerat, & quod interim Simon teneatur tantum pro rata scutorum duorum millium ad solutionem fructuum ad rationem sex pro centenariis, loco pensionum domorum emptarum investiendorum, prout in dicto instrumento. Et licet fuerit dictum; quod Simon dicta scuta duo millia posset ad libitum vel investire, vel retinere, tamen fuit adjectum, ut tam fructus præfati investimenti, quam fructus præfati realiter recompenlativi ad rationem sex pro centenariis pro tempore quo Simon dicta scuta duo millia retinere voluerit, semper debeant investiri juxta formam dicti instrumenti, quæ verba sunt clara, & non possunt controversari, cum in eis expressè fuerit reservata prima conventio.

Non obstat exceptio non implementi ex parte Dominorum de Caffarellis ob non restituta scuta 1360. prout promiserunt in dicto instrumento anni 1598. Quia præterquam quod Caffarelli promiserunt dictam restitutionem ad omnem requisitionem Simonis, vel suorum, & requisitio illis facta non fuit nisi per hæredes Simonis, nisi de anno 1603. & sic cum ante requisitionem venditores nihil teneantur implere, merito nec potest considerari aliquis implementi defectus, ¶ cum privatio præsupponat habitum, 4. leg. manumissiones, ff. de just. & jur. leg. decem, ff. de verb. oblig.

Respondetur etiam quod ex eodem instrumento apparet, quod illa non restituta scutorum 1360. solum operatur ut interim Simon præcisè non possit cogi ad solutionem scutorum duorum millium, quod erat residuum pretii, sed illa posset ad libitum vel investire, vel retinere, ut supra dictum est. Sed nihilominus voluerunt partes vi investimenti, vel recompenlativi ut in casu restitutionis pretii fructus investirentur, ut etiam supra dictum est, & sic cum partes in contrarium convenerint, cessat omnis non implementi exceptio, ¶ cum provisio hominis cessare faciat provisionem legis, l. fin. C. de pact. convent. cum vulgaribus.

Nec pariter obstat exceptio non implementi parte eorundem Dominorum de Caffarellis, aliarum trium conditionum per eos promissarum, videlicet extinctionis census intra decennium scutorum septingentorum super domibus venditis D. Bancillæ matris venditorum, & consensus ratificationis filiorum, & nepotum ipsorum, cum ad legitimam ætatem pervenerint. Quia ultra quod dictæ conventiones non leguntur in ultimo instrumento de anno 1598. in quo fuit solum expressè restricta promissio, & conditio investimenti fructuum, ex quo instrumento Caffarelli possunt agere ad damna, & intereffe, tamen quicquid sit de hoc, fuit responsum.

Primo cum ¶ nec Simon, nec hæredes ullum fuerint damnati ob hujusmodi non implementum, de illo excipere non possunt, Bald. conf. lib. 1. cum aliis per Surd. decis. 265. n. 39. & conf. 101. n. 24. lib. 12.

Secundo ¶ quod ista exceptio non implementi non tollit actionem sed suspendit illius exercitium; parte opponente, donec non fuerit adimpletum. Seraph. dec. 124. num. 1. & 2. cum aliis allegatis; unde cum hodie constet de implemento, competit Caffarellis actio.

Tertio respondetur ad dictam ¶ ratificationem si hiorum fuisse necessariam interpellationem. Dec. conf. 1. sub n. 3. & seqq. cum aliis quos refert & sequitur Gabr. in tit. de solut. conclus. 9. num. 33. ubi testatur de magis communi.

Nec demum refragatur quod ad consequendum damna, & intereffe debeant ¶ concurrere requisita

Paul. Castr. in l. 1. ff. de eo quod cert. loc. quem Rota sequitur, ut des. 90. n. 3. p. 2. divers. Quia placuit responsio
 10 † hoc non procedere quando, prout in hoc casu, debitor suscepit in se onus investiendi summam debitam alias voluit teneri ad damna, & interesse; tunc enim creditor non tenetur probare illa requisita, dummodo adfuerit occasio investiendi prout in curia adest in locis montium, ut est notum Honded. conf. 39. num. 1. dub. 1. lib. 2. & in simili instrument. Rota in una Romana Salviani, coram Orano, inter impressas per Modern. Roman. in tractat. de Salvian. dec. 159 secundum ultimam impressionem.

11 Non obstat defectus interpellationis, † quia iuramentum illius vim obtinet, Aym. conf. 64. n. 1. per Gabr. de iurejur. concl. 2.

12 Ultra quod † erat adjectum certum tempus emptio- ni, seu investimento fructuum faciendū, videlicet ita- tum quod fructus maturandi ascenderent ad summam ut ex ea emi posset unus locus montis non vacabilis; dicti autem fructus fuerunt promissi de semestri in se- mestre, & in fine cuiuslibet semestris, ideo dies satis interpellat pro homine, l. magnam, C. de contrab. & com- mis. sup. Hond. d. conf. 39. n. 7. & 8.

Circa secundam partem dubii jam supra dictum est, fuisse resolutum competere Cassarellis actionem ad rationem locorum montium non vacabilium, cum
 13 ibi fructus censuum investiendi essent, † & in tali ma- teria habeatur ratio fructuum earum rerum, quæ emi debeant, Bart. in l. 1. tit. 9. §. si post, ff. de administr. tut. Gabr. conf. 16. n. 8. in fin. lib. 1. & in tit. de empt. & vend. concl. 4. n. 18. Cagnol. in l. curab. n. 22. C. de ad. empt. Hond. conf. 36. n. 4. & 5. & conf. 82. n. 22. lib. 2. Modern. Roman. discept. for. 240. n. 34. & 35 lib. 2.

Et ita fuit decisum, &c.

R. P. D. Buratto, Romana Salviani, Veneris
 19. Aprilis 1624.

SUMMARIA.

- 1 *Ægidiana locus est eo ipso quod sententia notorium gravamen non continet.*
- 2 *Credicum aëtoris est extremum in Salviano*
- 3 *Clausula constituti probat possessionem constituentis.*
- 4 *Probat primum extremum in Salviano.*
- 5 *Possessio rei conventi in Salviano probatur per litem sustentationem.*
- 6 *Clausula tenoris, &c. probat instrumentum fuisse realiter productum.*
- 7 *Notarii culpa non debet nocere partibus.*
- 8 *Cessio facta ex intervallo suffragatur ei qui solvit suo proprio nomine, cum non esset obligatus.*
- 9 *Ægidiana non habet locum ad favorem Ecclesie, vel ejus cessionarii.*
- 10 *Census Ecclesiasticus sit Laicalis, si ad Laicum transeat mediante pecuniâ.*
- 11 *Bona à Laicis in Ecclesiâ translata sunt Ecclesiast.*
- 12 *Ægidiana respicit ordinaria iudicii.*
- 13 *Forum metiendus est non ex persona cedentis, sed ces- sionarii.*

DECISIO CCCCLXXX.

Sententia extra Rotam lata ad favorem fratrum de Julianis in remedio Salviani, visa fuit Dominis ju- sta, & ideo locum esse Ægidianæ, † cum tantum suffi- ciat quod notorium gravamen non contineat. Nam de validitate illius non fuit oppositum, nec dubita- tum, prout nec dubitari potest, cum ex revolutione actorum constet de personarum hinc inde legitima-
 Decis. Rota Rom pro Traff. de Cens.

tioneseinde jurisdictione, terminis substantialibus, & aliis servandis.

Justitia autem est clara. probata sunt enim omnia requisita ad victoriam necessaria. Et primo, † videlicet
 1 creditum q. Salustii, & ejus filiorum, & heredum eum q. Juliano de Cassianis, qui Salustius de anno 1614. tanquam censuarius retraxit à Fulvio Dulcio domum ei alias per d. Julianum venditam à conspectu curiæ de Sabellis pro pretio scutorum 4500. soluto respectu scutorum 3000 & respectu residui scutor. 1500. cum onere reinvestiendi, & cum responsione ad rationem scutorum quinque pro centenario, & anno usque ad præfatum reinvestmentum; ad cuius domus defensionem, & evictionem se obligaverunt Domini de Cassianis in forma Cameræ cum solita hypotheca bonorum præsentium, & futurorum.

Et quia dicta domus fuerat ad 1604. per Dominos de Cassianis anteriori censu scutorum 2000. in sorte gravata ad favorem Ecclesiæ B. Mariæ Montium, quæ Ecclesia fuit pro fructibus annuis d. census decurtis & non solutis immissa in possessionem d. domus ex remedio Salviani, & dictus Salustius ultra scuta 1900 quæ retinebat de multiplicio pretii, solvit de propriis pecuniis scuta 629. pro se relevando contra dictos de Cassianis, & in illorum bona cessionem ju- rium reportavit in forma, ut in sum. DD. de Julianis. n. 1. 2. 3. 4. & 5.

De possessione verò Caroli quoad casale super quo data fuit immisio, deponunt testes ut in sum. n. 10 & in specie dictum Carolum possedisse tantum in ter- ritorio Civitatis Castellanz, & secundus dicit expres- sè de tenuta Gigantis, & licet non expriment alia vo- cabula, satis est quod Carolus vendidit Simoni reo convento omnia bona per eum possessa dictæ Civita- tis, de quibus in monitorio contra Simonem reum con- ventum executi, ut in sum. n. 5. † & sufficit clausula
 3 constituti, de qua in d. instrumento venditionis factæ dicto Simoni, quæ uti probans possessionem consti- tuentis, vulgata l. quod meo, ff. de acq. poss. probat † pri-
 4 mum extremum in Salviano. Rota dec. 49. n. 10 co- ram Fel. record. Gregor. XV. & in aliis relatis, & appro- batis coram me in Maceratenfi Salviani, 20 Decem- bris 1619.

De secundo verò extremo, & sic de possessione † Si-
 5 monis, ultra illius substitutionem constat ex testibus in sum. n. 11. instrumentum enim census scutorum 2000. ad favorem dictæ Ecclesiæ fuit realiter productum, & constat tenorem esse insertum, ut in fortioribus ter- minis stante sola † clausula tenoris, &c. dixit Rot. in
 6 Ferraricensi bonorum, 5. Maii 1595. coram R. P. D. meo Decano. & hodie non reperitur in actis culpa notarii, quæ partibus nocere non debet. Seraph dec. 1115. n. 5.

Non obstat quod cessio fuerit per Ecclesiam facta
 7 d. Salustio ex intervallo, nam ultra quod generalis ces- sio est facta in actu solutionis, alia † etiam ex interval-
 8 lo facta suffragatur, quia Salustius pro Carolo solvit dictæ Ecclesiæ sortem, & fructus census suo proprio nomine, cum non esset obligatus, nec nominatus in instrumento, Bart. in l. Modestinus, n. 4. verj. aut solvit, & ibi etiam Imol. n. 4. verj. si verò constet. & alii, ff. de so-
 lus. Menoch. præsumpt. 143. n. 1. & 12. lib. 3.

Nec similiter obstat quod Salustius legerit uti ces- sionarius Ecclesiæ, & ideo † sicut Ægidiana non ha-
 9 bet locum ad favorem Ecclesiæ, ita nec ad favorem dicti cessionarii. Quia post cessionem obtentam me-
 10 diante pecuniâ † dictus census non potest dici amplius Ecclesiasticus, sed laicalis, Bart. in l. licitatio, §. fin. ff. de public. idem Bart. in l. Paulus, in fin. ff. de acq. hered. cum aliis per Carol de Grass. de effect. cleric. off. 2. n. 126. sicuti † etiam è contratio bona à Laicis in Ec-
 11 clesiam translata efficiuntur ecclesiast. nec subjacent

Gabellis & collectis Laïcorum, latè Card. Alb. de imm. Eccl. n. 19. & per tot.

- 12 Considerabatur etiam ꝑ quod cum Egidiana respiciat ordinatoria iudicii, Contar. de mom. poss. l. in. 4. an. 10 n. 8. & n. 11. Rota in Romana domus de Scapuccijs, 19. Januarij 1611. coram R. P. D. Decano, & cessionarius Laicus contra Laicum eorum eodem iudice ad suam propriam utilitatem egerit ꝑ forus non ex persona cedentis sed cessionarii metiendus erat, Bal. in l. per diversas, 22. q. 17. n. 42. ubi Salic. q. 26. C. mand. Afflic. dec. 74. ubi Ursill. in princ. & sub n. 3. Marant in l. si actor, n. 29. vers. quinta utilitas, ff. de procur.

Et ita fuit decisa causa alias etiam proposita, & non resoluta 28. Ianuarii præteriti.

R. P. D. Pirovano, Romana Locationis, Lunæ
3. Junii 1628.

SUMMARI A.

- 1 Solutionem qui probat trium annorum continuatorum immediatè antecedentium præsumitur solvisse pro superioribus annis, ad l. quicumque, C. de apoch. lib. 11 potest tamen probari contrarium, num. 7.
- 2 Amplia in d. l. quicumque, in solutione trium semestrium, si locatio per semestria est distributa.
- 3 Protestatio iurium præservativa tollit omnem præsumptionem negligentia in exigendo, nisi generalis & incerta, & obscura sit, num. 4.
- 3 Maxime si ius in specie deducatur.
- 6 Generalis iurium præservativa non comprehendit præjudicata qua inferuntur ex actu ad quem partes deveniunt.

DECISIO CCCCLXXI.

ARGUMENTUM.

Solutio si probetur per tres annos continuos immediatè antecedentes facta, liberat solventem ab onere probandi solutionem superiorum annorum, etiam si in quietationibus fuerit dictum, & questo s'intenda fatto senza pregiudicio dell' una, è dell' altra parte.

Cum ageretur pro parte D. Hieronymæ Patavicinæ Marchionissæ Montorii contra D. Antonium Monfronum hæredem bon. mem. Cardinalis Sauli pro pensionibus domus eidem locatæ, in qua habitaverat per annos triginta quinque, & ultra, dubitatum fuit an eidem D. hæredi sufficeret docere solvisse pensiones pro tribus annis continuis immediatè præcedentibus, ut inde non cogereur suas priorum temporum epochas ostendere, & responsum fuit solutiones suffragari.

Quia de iure hoc est indultum conductoribus ꝑ per l. quicumque, C. de apoc. publ. lib. 11. quã latè declaratur & secuti sunt Gabr. de præsumpt. concl. 11. n. 1. Menoch. eod. tit. lib. 3. præsumpt. 139. Mascár. de prob. concl. 1320. Rota dec. 3. de locat. in nov. Capella Tolos. q. 336.

Et eadem procedere senserunt nedum in probatione trium annorum immediatè præcedentium, sed etiam trii semestrium ꝑ quando locatio per semestria esset distributa, ita Bald. in d. l. quicumque, n. 6. aperte sensit & alii illum secuti sunt, quos referunt iidem Menoch. d. præsumpt. 139. n. 13. & alii supra allegati.

De solutione autem trium annorum immediatè præcedentium non videbatur dubitandum, quia data fuerunt pro dictis annis partitæ ex libris Mercatorum de Castagutis formiter extractæ, & pro ulterioribus, & ab anno scilicet 1614. usque ad ann. 1622. admittuntur per informantes pro dicta Marchionissa.

Neque obstat quod prædictæ solutiones receptæ fuerint per Marchionissam cum protestatione præservativa iurium ꝑ quæ tollit omnem præsumptionem negligentia in exigendo pensiones superiorum temporum, in quæ est fundata dispositio d. l. quicumque, Gloss. ad eand. legem, Menoch. d. l. præsumpt. 139. n. 2. & 3. Cencijs de Censib. p. 2. c. 2 q. 4 art. 6. Sen. q. 85. in novissimè impress. n. 41. Quia adverterunt Domini, quod illa verba protestationis; *Et questo pagamento s'intenda fatto senza pregiudicio dell' una, & l'altra parte*, vel tanquam generalia, incerta, & obscura nihil relevant, in tradendis, ff. com. mun. præd. Corn. conf. 146. circa fin. lib. 3. Cravet conf. 411 n. 37. lib. 3. Hond. conf. 89. n. 33 lib. 1. & propterea bene advertit Menoch. d. l. præsumpt. 139. n. 30. in ponendo declarationem ad regulam nisi protestatus fuisset salvum jus esse velle pro præteritis annis, ꝑ & sic in specie jus deducendo, non autem in genere vel tanquam mutua præjudicia præservantia censeantur præservata illa iura competitibilia utrique parti, & quæ actu respectiva solutionis, & receptionis non contradicunt, Oldrad. conf. 330. ad fin. Hond. conf. 86. n. 46. l. 1. Rota dec. 336 n. 3. p. 1. di. vers. Put. dec. 360. n. 8. lib. 2. Crescent. dec. 205. in fin. de iure patron. contradicerent autem alicui jam gesto quod Marchionissa vellet salvum esse jus suum, ut scilicet Cardinalis teneretur docere de solutionibus superiorum temporum, & Cardinalis vellet salvum esse jus suum quæsitum ex præsumptione, l. quicumque, C. de apoc. publ. lib. 11. ut liberatus hoc onere probandi Et per hanc rationem præjudicia, ꝑ quæ inferuntur ex actu, ad quem partes deveniunt in sententiam Oldr. & aliorum supra allegatorum, nunquam censentur comprehensa in præservativa iurium generaliter concepta.

Rectius igitur ex parte Marchionissæ erunt præservata iura probandi se non fuisse satisfacta pro præteritis, prout hæc probatio ꝑ de iure admittitur contra præsumptionem d. l. quicumque, Bald. in ead. l. n. 6. vers. idem oppono, Menoch. d. l. præsumpt. 139. n. 29. vel non esse gravandam solutione scutorum quinquaginta quottannis pro recuperationibus palatij, aut pensionem stabuli esse debitam ab hæredibus Cardinalis, & ex parte hæredum juxta quod non teneantur ad ulteriores pensiones, nec ad pensiones stabuli, aut rationem pro reparacionibus palatij reddendam pro summa scutorum quinquaginta singulo anno detrahenda. Ex quibus mutua protestatio redditur compatibilis absque eo quod desumatur interpretatio contra ipsum actum, & ad illum annullandum, quatenus partes ad eum non devenissent nisi mutuis iuribus reservatis, ita ut magis vitietur actus quam ipsa protestatio, lege per servum, §. ususfructus, l. an fructus, ff. de usu, & habit. Bucch. Abb. incap. cum. M. de constit. Surd. conf. 143. n. 6. vol. 1. Et ita, &c.

R. P. D. Remboldo, Romana pecuniaria,
16. Junij 1624.

SUMMARI A.

- 1 Procurator vendens rem domini sine speciali mandato tenetur ad interesse taxandum juxta fructus rei vendita.
- 2 Ampl. ut hoc procedat in quolibet administratore.
- 3 Administrator tenetur etiam de neglectis. Etiam nulla præcedente mora, num. 6.
- 4 Procurator si in emptione rei facta pro Domino, & ad illius utilitatem, reservet sibi rei empta dispositione, intelligitur esse sibi reservasse tunc præcuratoris.
- 5 Epistola non recognita non probat.

DECI

DECISIO CCCCLXXXII.

Domini dixerunt Zeccadorum teneri ad interesse ad rationem fructuum locorum montium. Moti sunt quia dictus Zeccadorus non potuit alienare loca montium empta ex pecuniis Dominorum de Monte Acuto, & ad eorundem Dominorum de Monte Acuto utilitatem, in ipsorum præjudicium absque speciali mandato, ideoque cum ea alienaverit, tenetur ad interesse ad rationem fructuum dictorum locorum *justa text. in l. si mādavero, §. sed Julian. in fin. ibi, acquisitum est mandati judicio præstari, quanti ejus interfuit rem emptam habere, ff. mand. & in l. si sine, §. Modestinus, ff. de admin. tut. l. qui aliena, & ibi Gloss. ff. de negot. gest. Honded. conf. 39. n. 9. & conf. 82. n. 16. lib. 2.*

Quod procedit in quolibet administratore. Omnis enim administrator tenetur non solum de commissis, sed etiam de neglectis Soc Jun. *conf. 2. n. 13. lib. 1. Ceph. conf. 229. n. 25. lib. 3. Menoch. conf. 863. n. 11. & condemnatus in omni eo, in quo Dominus est damnificatus ex mala, vel negligenti administratione, Bart. & alij in l. 2. ff. de negot. gest. Honded. dict. conf. 72. n. 2. lib. 2. Menoch. d. conf. 863. n. 12. Rota Genuen. dec. 90. n. 4.*

Nec obstat quod Zeccadorus in ipsa emptione reservaverit sibi omnimodam eorundem locorum administrationem, Quia cum ex propria ejus confessione constet quod dicta loca emit ex pecuniis Dominorum de Monteacuto, & ob ipsorum utilitatem, censeri debet sibi dictam dispositionem reservasse, ut procuratori dictorum Dominorum de Monteacuto, ut similibus terminis fuit dictum in Romana census. 18. Junij 1612. coram R. P. D. meo Pirovano, & in Romana de Albertoniis, 14. Decembri 1620 coram R. P. D. meo Ubaldo; atque ita non potuit vigore dictæ reservationis disponere de dictis locis in præjudicium Dominorum de Monteacuto, sed tantum juxta eorum voluntatem, & ordinem.

Neque subsistit quod dicitur, quod Zeccadorus habuit mandatum à dictis Dominis de Monteacuto ad vendendum dicta loca, quia litteræ, ex quibus scribentes pro Zeccadoro conantur dictum mandatum elicere, non sunt recognitæ, ideo non probant, Auth. & contractus, & ibi Gloss. & DD. C. de fid. instr. Bero. *conf. 126. num. 11. lib. 3.* Et quatenus essent recognitæ, non possunt suffragari Zeccadoro, quia in dictis litteris minime mandatur quod vendat dicta loca, sed tantum quod residuum crediti solvat Tartanis, & sic videtur potius habuisse in mandatis quod consignavit Taurinis eadem loca, in quibus tunc reperiebatur investitum creditum. Et in omnem eventum, quia non fuit simpliciter demandatum, quod solveret dictum residuum Taurinis, sed sub certis conditionibus, quæ nunquam fuerunt per Taurinos adimpletæ. Unde etiam Zeccadorus noluit ipsis dictum residuum solvere, non debebat interim, & donec dictæ conditiones adimplerentur, & sic tempus resolutionis faciendæ adveniret Zeccadorus dicta loca distrahere, & pecunias otiosas penes se retinere, quod cum fecerit, tenetur ad interesse, quia ut dictum est, tenetur non solum de commissis, sed etiam de neglectis. Hond. d. conf. 82. lib. 2. cum allegatis.

Quod tantò magis videtur dicendum, quia non constat quod fuerit dictum mandatum à Zeccadoro acceptatum, quinimò ex litteris ab ipso ad Dominos de Monteacuto conscriptis, quarum copia datur sum. n. 6. apparet quod recusavit parere dato mandato, nisi ipsi etiam transmitterent pro Taurinis validas quietantias pro pecuniis prius per eum dictis Taurinis solutis; propterea potest prætere, quod contradixerit in executione dicti mandati, sed plenè non apparet

Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

fuisse, causa saltem rationabili restricta. Ex his patet etiam responsio ad alia pes scribentes pro Zeccadoro deducta, præsertim quod non fuerit in mora solvendi Taurinis dictum residuum, sine qua interesse non deberetur, quia interesse quod prætenditur, non prætenditur ratione moræ, sed quia Zeccadorus absque causa, & mandato distraxit dicta loca, & pecunias penes se otiosas retinuit in præjudicium domini, ad cujus utilitatem dicta loca fuerunt empta.

Constat etiam de requisitis Castr. in l. 3. ff. de eo quod cert. loco, eo ipso quod constat pecunias fuisse in dictis locis investitas.

Et ita fuit resolutum.

R. P. D. Pirovano, Anconitana pecuniaria, Lunæ 16. Februarij 1624.

SUMMARIA.

- 1 Solutio census constituit recipientem in quasi possessione exigendi.
- 2 Dominium non probatur plenè ex possessione. Litem quando de dominio agitur incidenter, n. 4.
- 3 Possessio confert ad probationem domini.
- 5 Sententia exequi non potest contra non citatum.
- 6 Executio sententia lata contra debitorem potest exequi contra debitoris debitorem.
- 7 Intellige concurrentibus requisitis per Surd. conf. 4. in princ.

DECISIO CCCCLXXXIII.

Relaxatum fuit mandatum Rotale pro scutis bis mille ad favorem religionis S. Joannis, contra Capitaneum Cæsarem Thomam, illudque executum in quadam portione debita per Dominam Ioannam Santonam Odoardo Thomasio hæredi Hieron. Thomasi debitoris Capitanei Cæsaris, & cum eadem portio prætenderetur per Dominum Ascanium Thomam uti illius possessorem, & daret de excessu in executione, causaque per appellationem in Rota introducta esset. Dubitavi an esset procedendum ad ulteriorem executionem, vel potius constaret de excessu, & constare de excessu responsum fuit & per consequens non esse procedendum ad ulteriora.

Constat enim Ascanium exegisse hanc annuam præstationem scutorum centum positam sub pignore, quæ solutiones constituerunt illum in quasi possessione exigendi. Rip. in c. cum Ec. lesa Sutrina, n. 53. de caus. poss. & propr. Rom. conf. 311. n. 7. Seraph. dec. 436. in princ.

Et quævis ex possessione non inferatur dominium respectu plenæ probationis, l. cum res, C. de prob. c. fin. de caus. poss. & propr. quod aliquid tamen confert ad illius probationem. Unde quando de dominio incidenter agitur, ut hic, illud quod probatur ex possessione, Bart. in l. quadam in suo, n. 4. ff. de cond. just. Menoch. de recuper. poss. rem. 11. n. 32. Abb. conf. 67. n. 6. Valq. Illustr. q. car. 70. num. 19. Atque ita possessione, & dominio existente penes Ascanium quod mandatum Rotale non potuit exequi contra eum, qui nec citatus, nec nominatus fuit in mandato. Alex. ad l. a Divo Pio, §. si super rebus, num. 15. ff. de re judic. Seraph. de vis. 1314. num. 2. Mant. decis. 303. num. 1. & coram Gregor. XV. decis. 330. n. 2. Neque obstat, quod executio fieri potuit contra debitorem debitoris, l. nomen, Cod. qua res pign. oblig. poss. Negul. de Pignor. membr. 3. p. 2. princ. n. 25. Quia quod ultra quod debent concurrere illa tria, de qui. 7

H h 2 plenè

plenè per Surd. *conf. 4 in princ.* nempe quod debitor falsus fuerit debitum, quod principalis debitor fuerit condemnatus, tertio quod fuerit excussus & non fuerit solvendo, responderetur etiam quod dicta annua responsio pertinere dicebatur ad Odoardum hæredem Hieronymi, de quo tamen nihil constat, & nihilominus quia idem Odoardus præteritur creditor ejusdem annuæ præstationis, seu census scutorum centum Jo. de Monte, in qua concurrunt idem Ascanius & est in possessione exigendi istas pecunias, erat citandus, ut si haberet aliquam defensionem posset illam allegare vel quia esset creditor Hieronymi ut indicat instrumentum primæ solutionis *datum in summ. n. 2.* vel quia esset prior Odoardo in tempore, & jure.

Nec replicatio quod Ascanius non habuerit animum acquirendi possessionem exigendi hanc annuam præstationem est relevans, quia ultra præsumptionem, quæ oritur ex multiplicatis actionibus, ipsemet Ascanius judicialiter contrarium declaravit, statim habita notitia dictæ executionis *ex actu dato summ. n. 3.* Et ita fuit decisum.

R. P. D. Pirovano, Romana census, 1. Feb. 1627.

SUMMARI A.

- 1 *Fidejuben tempore impositionis census de evulsionem fundi, super quo census fuit impositus, si dominus census impediatur exigere illius fructus, tenetur ipse ad solutionem fructuum census.*
- 2 *Fructus census habentur loco damnorum, & interesse, ut dominus census impediatur exigere illius fructus.*
- 3 *Sors peti potest loco interesse.*
- 4 *Emptor census si patitur molestias super exactiōe fructuum, non tenetur se defendere, si molestia non sine calumnia, & impertinentes.*

DECISIO CCCCXXXIV.

Dubitatum fuit ad quid teneatur Comes Sigismundus Malvasia in casu de quo agitur, & illum teneri ad solutionem fructuum census, fuit responsum. Obligavit enim se ad legitimam, & generalem defensionem, & de actione tam in possessione, quam in proprietate census possessionis tornaturarum centum, vel circa in communi Althedi, in loco dicto *le Chiufare,* super quo fuit impositus census de quo agitur ad favorem Sigismundi Muzzarelli, unde eum supervenerint molestiæ eidem Muzzarello agenti via sequestri super fructibus dicti fundi censuati ex parte Helisabetæ uxoris Comitum Julii de Pepulis debitoris census pro quo Dominus Malvasia fidejussit ostendendo fundum prius eidem obligatum, & hypothecam prioris juris, ac etiam se opposuerunt Comes Rodericus, & Romeus de Pepulis, docendo de fideicommissio existente super bonis censuatis, & quæ dantur in summ. ejusdem Muzzarelli, eo t̄ ipso intrat obligatio ad consequendos fructus contra fidejussorem propter impedimenta præcitata, qui habentur loco damnorum, t̄ & interesse pascorum per Muzzarellum. Rota in *Romana census impressa per Cenc. de censib. dec. 109. num. 7. & decis. 138. n. 2. & 87. num. 5. apud eundem Cenc.* Quod eo magis concedendum videbatur, quia eadem obligatio se extendit secundum formam constitutionum Civitatis Bononiæ, quibus cavetur quod bona debeant tradi libera, quæ si non tradantur, locus est consecutioni damnorum, & interesse, quæstant pro fructibus, sed t̄ etiam repetitioni sortis. *Rota. decis. 741. n. 1. part. 1. divers. & dec. 304. in fin.*

part. 4. divers. & 88. num. 3. coram Gregor XV. Quia ubi deficit implementum, succedit obligatio ad damna, & interesse quæ, ut supra dictum est, sunt fructus census.

Neque obstat quod Comes Julius in hoc fundo præterat suam legitimam, & illam elegerit alienando sensui supponendo fundum prædictum. Quia factum est quod de fideicommissio constat, ut inde molestiæ non possunt dici calumniæ, & impertinentes, & t̄ emptor census non teneatur se defendere, & tunc venditor separare legitimam, & liberare fundum, & securum reddere emptorem, alias molestiæ semper urgebunt, *ut dictum fuit in causa Interamneusi dotis, apud Pacific. de Salvian. dec. 180. n. 2.*

Et nihilominus, si præfata cessarent, remanet hypotheca dotis Helisabetæ uxoris Comitum Julii, pro qua Muzzarelli fuit impeditus exactiōe multorum terminorum, cum sit anterior constitutione Census, & consequi posset super dicto fundo censuato, etiam quod prædicta legitima esset assignanda dicto Comiti Julio.

Et ita fuit decisum.

R. P. D. Durano, Asculana bonorum, Lunæ 27. Martii 1628.

SUMMARI A.

- 1 *Possessio est iusta, qua ex iudicis mandato acquiritur.*
- 2 *Possidens iuste debet manuteneri.*
- 3 *Judex nulliter procedens non privat possessorem sua possessione.*
- 4 *Sententia lata prout in eedula est valida, si publicetur infra decem dies post prolationem, si talis sit stilus dictæ Curie.*
- 5 *Hypotheca anterior impedit immissionem posterioris in Salviano.*
- 6 *Lim. si anterior expressa, vel tacite sua hypotheca renunciaverit.*
- 7 *Mulieris obligatio si remaneat indotata, non firmatur juramento.*
- 8 *Dicens nullam obligationem mulieris ex eo quod remanet indotata, debes probare quod tempore obligationis maritus pro quo se obligavit non habebat in bonis suis, quæ sufficerent pro restitutione medietatis dotis.*
- 9 *Statutum debet interpretari, ut minus, quam fieri possit, juri communi deroget.*
- 10 *Sententia dans immissionem pro fructibus census decurrendis est nulla.*
- 11 *Sententia immissens pro fructibus decursis, & decurrendis, & possessio inde capta sustinetur quoad fructus decursos.*
- 12 *Possessio amittitur solo animo.*
- 13 *Duobus prætendentibus possidere, si unus renunciat alter remanet.*

DECISIO CCCCXXXV.

Octavius Ambrosius fidejussor census florentinum octuaginta impositi per Amorem, & Camillum de monteronibus super eorum bonis, & venditi eidem Vincentio Cataldo pretio florentinum mille, à iudice coactus solvit uti talis fidejussor scuta quadraginta pro fructibus decursis, reportata autem jurium cessione egit coram Locumtenente Gubernatoris Asculi remedio utilis Salviani contra Papirium, & Mariam de Monteronibus uti tertios possessores unius

unius vineæ, & domus, quæ de tempore impositionis dicti census possidebantur per præfatos Amorem, & Camillum, & obtinuit immitti eorum possessionem retinendam donec, & quousque fuerit satisfactus, tam de fructibus decursis, & solutis, quam de decurrendis in futurum.

Sed revocata dicta sententia immisionis per Rotam Maceratensem, A. C. in tertia instantia confirmavit primam sententiam locumtenentis in ea parte in qua declaravit Octavium esse immittendum donec fuerit satisfactus de fructibus decursis & non solutis, in reliquis vero illam revocavit.

Verum devoluta causa ad Rotam cum utraque pars contendere possidere, dato dubio eundem mandatum de manutenendo, resolverent. Quia cum illa post dictam primam sententiam locumtenentis ad ejus favorem late fuerit immisus in possessionem præfactorum vineæ, & domus iudicis auctoritate, & propterea præsumatur justè possidere, *leg. in c. ff. de acq. posses. & consequenter et in nutentibus, & Arg. in l. clam possidere, §. qui ad n. d. in fin. & ibi tal. n. 20 ff. cod. Seraph. dec. 116. n. 3. & des. 127. n. 1. Rota dec. 137. n. 1. p. recent.*

Nec obstat quod dicta sententia locumtenentis prætendatur nulla ex defectu citationis ad sententiam præterea quæ idem non privavit Marium, & Papirium sua possessione. Rota dec. 807. n. 2. vers. quia pro responsione, p. 1. divers. & in Mediolanensi beneficij, 10. Mars 1614. coram b. m. Andrea, & alibi sæpè. Quia dicta nullitas tollitur ex facto, ex quo apparet quod iudex die 18. Martij partes personaliter in iudicio monuit ad sententiam pro prima die juridica, quæ fuit 30. ejusdem mensis, in qua idem iudex habuit terminum pro servato, intra quem sententiam publicavit, unde licet publicatio fuerit die prima Aprilis, & sic sub die qua non cadebat citatio, hoc nihil refert, stante stilo illarum partium habendi terminum pro servato sub una die, & publicandi sententiam sub alia die, dummodo tamen publicatio fiat, prout in casu nostro facta fuit intra decem dies à die servati termini, ut in puncto fuit resolutum in alia Asculana bonorum, 1. Iulij 1613. coram b. m. Cardinale Sacro, & in Ferrariensi decimarum, 21 April. 1620. coram b. m. Vbaldo, & in Perusina bonorum, 8. Martij 1627. coram R. D. roco Decano, in quibus fuit servatus idem stilo.

Nec etiam obstat prætexta iniustitia deducta ex quo Marius, & Papirius retinerent bona uti hæredes Uranie eorum matris, quæ habebat anteriorem hypothecam in bonis Amorij viti pro Florenis 2000. suæ dotis, qua & hypothecæ anterioritate stante, tunc erat danda immissio creditorum, *facile de Salvia, in eod. in spec. 3. c. 1. n. 12. & Rota divers. decis. 75. n. 1. impressa in sine d. tract.*

Quia fuit bene responsum, & quod cum dicta Urania medio juramento, & cum debitis solemnitatibus expressè consenserit impositioni dicti census, asserens se posse relevari super aliis bonis dicti sui juris, non possunt propterea Marius, & Papirius opponere ex ejus persona de anteriori hypotheca ad impediendam Octavio immisionem, *ad text. in l. jubemus, C. ad S. C. Velleianum, & l. unic. §. cum lex Julia, vers. cum enim, C. de rei uxer. action. Theaur. dec. 223. n. 17. & ibi addit. in littera E. in §. add. 1.*

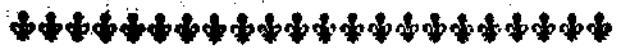
Nec relevat si dicatur, quod Urania consensus non potest suffragari Octavio, ex quo & illa remanebat indotata, quo casu non obligatur juramento, *Abb. conf. 8. n. 6. p. 2.* Quia ultra quod hoc non justificatur in facto immo excluditur ex quo in eo apparet & quod de tempore census impositi ejus vir possidebat multa alia bona in omnem casum Marius, & Papirius tenebantur probare, quod nullo modo fuit probatum, de *Decis. Rota Rom. pro Pract. de Cens.*

dicto tempore maritum Uranie eorundem patrem non habuisse alia in bonis, quæ sufficerent pro restitutione medietatis dotis. *Cast. in l. Alexia §. 2. n. 4 ff. sol. matr. Gutier. de juram. confirmat. f. 2. c. 2. n. 20. & seq. Barbol. in §. p. l. b. 1. n. 68. vers. qua tamen conclusio ff. sol. matr. Rot. in Fabrian. pecuniaria, 25. Junij 1621. coram b. m. Patriarcha Manzanedo.*

Minus obstat statutum Asculanum, quo cavetur bona dotalia non posse alienari, neque obligari, nisi modo, & forma ibi expressis. Quia hic non versamur in alienatione, sive obligatione bonorum dotalium sui mariti, in quibus propterea non intrat statutum, quod est strictè, & ad litteram interpretandum; & ut minus quam fieri possit juri communi deroget. *Alderan. Mascard. de statut. com. l. 4. n. 51. & seq. Ozale. dec. 21 n. 14. Gregor. dec. 198. n. 1.*

Tandem non obstat quod Iudex mandavit immitti Octavium, tam pro fructibus decursis, & non solutis, quam in futurum decurrendis. Quia licet ejus sententia non sustineatur quoad fructus decurrendos Rota in Bononiensi censu, 27. Novembrii 1616 coram e. bene tamen sustinetur, prout etiam possessio inde capta in eo capite, quo mandat immitti pro decursis, cum fructus decursi, & non soluti sint certi, & nullam habeant connexionem cum fructibus decurrendis. *Crot. conf. 107. n. 19. & Rot. de 133 n. 7. p. 2. divers. Et cessat omnis difficultas ex quo Marius, & Papirius renunciarunt huic capiti, protestando tantummodo insistere velle, & procedere in hac causa super meritis negotij principalis, sum. Octavij, n. 5. Unde cum eo ipso amiserit animo possessionem, 3. 3. in qua tenet, ff. de acq. posses. nihil est & cur Octavio non possideat, iuxta optimum text. in l. 3. §. si cui uxori, ubi Bart. & communiter Doctores. ff. de acq. posses.*

Et ita utraque parte informante fuit resolutum.

R. P. D. Manzanedo, Anconitana pecuniaria, Veneris 14. Martij 1625.

SUMMARIA.

- 1 In solidum obligatus potest pro tota summa condemnari.
- 2 Clausula in solidum non expressa in obligatione subintelligitur.
- 3 Qui quæ quod, refert personas, de quibus supra fuit facta mentio.
- 4 Ut supra, hæc clausula refert qualitates supra expressas.
- 5 Clausula in fin. posita refertur ad omnia præcedentia.
- 6 Ampl. etiam in materia edicta, & penalij.
- 7 Interpellatio non requiritur, ubi est apposita dies certa.

DECISIO CCC CLXXXVI.

Præstendebat Dominus Carolus Nappius post duas decisiones in hac causa factas in quibus fuit resolutum mandatum contra ipsum relaxatum à R. P. D. Sacchetto esse exequendum uti validum, & iustum, illud esse hodie revocandum ratione excessus, quatenus in eo fuit condemnatus ad solvendum scuta duo millia, ad quæ dicebat se non teneri nisi pro sua virili portione, cum fratribus, pro quibus de iure promiserat. Et cum super hoc instisset pro particulari dubio, an scilicet mandatum esset revocandum ratione excessus, dicto dubio dato, illud hodie proposui, & Domini utraque parte informante responderunt, mandatum

datum non esse excessivum, quia cum in instrumento obligationis per D. Carolum facta, quod datur in sum. n. 1. legatur quod ipse obligavit se in forma Camere cum clausula in solidum, ad solvendum intra certum tempus dicta scuta duo millia, bene potuit solus conveniri, & mandatum absque difficultate contra ipsum pro rata dicta summa relaxari, ut fuit dictum in una Roman. mutui. 16. Novembris, coram. b. m. Cardinale Lancellotto, qua est inter impressas. per Zacch. post tract. de oblig. at. camerat. dec. 22. n. 1.

Non obstat quod dicatur in eodem juramento contineri duas obligationes diversas, unam de redimendo nempe domum, & tunc Carolus obligavit se nomine fratrum, & in solidum; alteram vero de qua nunc agitur de redimendo pradium pro dicta summa scutorum duorum millium, & ista secunda obligatio non continet clausulam in solidum, quae propterea non debet subintelligi in hac parte non expressa, juxta dext. in l. si fundus, §. si duo, in fi. de pign. Surd. conf. 171. n. 57 Rota Januens. dec. 97. n. 8.

Quia fuit responsum, quod licet obligationes, & rationes in obligando fuerint diversae, tamen oratione videntur inter se conjunctae; quia dum Carolus se obligaverat pro redemptione domus, ibi come supra si obliga in dicti nomi, & in solido alla redensione di detta casa. Et deinde, & per il resto del credito cioè è per scudi duo mila detto Signor Carlo si obliga nelli nomi come sopra per li quali come di sopra, dicitur nempe se obligasse pro fratribus propter verba illa per li quali quae indicant, & referunt personas, pro quibus se obligavit. Bero conf. 66. n. 14. & seq. lib. 1. Surd. dec. 336. num. 18. Peregr. conf. 43. n. 4. lib. 2. sed etiam se obligasse cum illa qualitate in solidum antecedenti, quae pariter conferetur repetita in dicta obligatione per illa verba, n. lli nomi come di sopra. Surd. conf. 585. n. 14. lib. 4. & dec. 291. n. 13. & n. 18. Peregr. de fideic. art. 16. n. 23. vers. item dicitur ut supra, cum adductis in Romana donationis, 6. Februarii 1623. coram me.

Quod multò magis visum fuit Dominis procedere ex eo quod postmodum dicta clausula in solidum, fuit etiam adjecta in fine instrumenti, quae propterea debet comprehendere, & referri ad omnia supra in ipso instrumento contenta, c. inquisitioni, in fin. de ap. pel. l. talis scriptura, §. fin. ff. de l. 1. Dec. conf. 11. n. 13. Surd. conf. 282. n. 4. & conf. 535. n. 6. Decian. conf. 20. n. 19. & seq. l. 3. Rota dec. 227. n. 1. p. 1. divers. Etiam quod versetur in materia poenali, & odiosa, idem Surd. qui alios etiam adducit conf. 379. n. 1. & conf. 565. n. 18. vers. ita etiam, lib. 4.

Non obstat quod Dominus Carolus non fuerit interpellatus, quia cum in dicta obligatione esset appolita certa dies, ibi, nel termine di quindecime si hoggi da incominciarsi, & in capo à dieci mesi promesse dare, & pagare al Signor Gio. scudi mille, & il resto fino alla somma di scudi duo mila per resto pagare in termine di altri cinque mesi, non requirebatur alia interpellatio, cum dies tunc dicatur interpellare pro homine, l. magnam, C. de contr. & com. stipul. Anch. conf. 75. in fin. Dec. conf. 452. n. 9. Surd. dec. 57. n. 2. & n. 14. Rota dec. 252. p. 4. Ex quibus ita fuit resolutum.

Reverendissimo Domino Coccino Decano

Romana Palatii, Veneris 10. April. 1617.

SUMMARIA.

1. Prescriptio dormit durante pupillari aetate.
2. Probatio nulla datur major partis confessione.
3. Confessio partis est major alia probatione.

4. Promissio solvendi quando pecunia investitur, est conditionalis.
5. Annua praestatio conditionaliter debita ut praescribantur, tot requiruntur praescriptiones quot annis.
6. Obligatio conditionalis non praescribitur, nisi ubi jam extiterit.
7. Praestatio annua ut pro futuro tempore solvatur, agi potest licet non sit orta actio.
8. Praesumptio quod nemo jactet suam, est fortior praesumptio oriens ex statuto praesumante, lapso certo termino debitum esse solutum.
9. Emptor in cuius arbitrio est solvere pretium, vel fructus, non potest precise cogi ad solvendum pretium.
10. Praescriptio etiam statutaria non currit non valenti agere.

DECISIO CCCCLXXXVII.

DE anno 1573, haec domus fuit vendita per Petrum Regium bon. mem. Cardinali Ursino seniori pro persona nominanda, & actum quod aut pretium reinvestiretur in tot locis montium, vel remaneret penes Cardinalem, vel idoneum mercatorem, ut staret loco evictionis cum onere solvendi quatuor pro centenario pro fructibus recompenlativis. Successive d. D. Cardinalis nominavit quaedam mulieres de Mansignanis, quae de anno 1578. vendiderunt domum illis de Buccamasios qui promiserunt solvere praefatos fructus primo venditori, ad quatuor pro centenario.

De an. 1599. orta fuit lis inter praefatos haeredes Petri, & Buccamasios secundos emptores, super rescissione contractus ob enormem laesionem, & de an. 1623. mutato iudicio fuit actum super solutione dictorum fructuum. Unde contingit prius dubitari quoad dictorum fructuum solutionem de praescriptione statuti arbis 2. lib. 1. quam non obstat fuit resolutum. Et deinde 26. Junii superioris anni coram b. m. R. emboldo, de praescriptione ejusdem statuti, c. 158. lib. 1. quod inducit praesumptionem satisfactionis, & illam non obstat ab anno 1573. usque ad annum 1578. fuit pariter resolutum, ab anno vero 1578. usque ad annum 1599. obstat, & inde citra non obstat.

Hodie vero ego proposui causam super eisdem. Et Domini quoad annum 1573. usque ad 1578. resolverunt praescriptionem non obstat, & in hoc standum esse in decisio ab anno 1578. usque ad annum 1599. quo fuit mota lis, eum isto medio effluerint 21. anni, & statutum requirat tempus sexdecim annorum, an obstat pro primis quinque annis, erit particulariter videndum pro aliis vero non obstat, & considerandum pro dictis quinque annis, an suffragetur aetas pupillaris, quae stante dormivit praescriptio; l. sicut, C. de praescrip. 30. vel 40. ann. cum pro aliis non obstat, & in hac parte fuit recessum à decisio; à dicto vero anno 1599. citra non obstat praescriptionem, & in hoc pariter standum esse in decisio.

Ratio primi dicti, quod scilicet non obstat praescriptio ab anno 1573. usque ad annum 1578. est clara. Quia nempe in venditione facta per mulieres de Mansignanis in Buccamasios, adeo evidens confessio dictos fructus non fuisse solutos, & propterea eum statutum sit fundatum in praesumptione, & admittat in contrarium aliam praeponderantem praesumptionem, non est dubium quin in hoc casu adsit praesumptio praeponderans, sed etiam plena probatio, quae cum nulla detur major quam illa, quae ex partis confessione colligitur, l. cum ad, C. transact. Marfil singul. 207. n. 2. ubi quod considerat ordinem, quae efficacior omni alia probatione, Bologn. ad consil. Joan. de Anan. 55. num. 8.

Rario

Ratio secundi dicti, quod scilicet prescriptio ab anno 1578 usque ad annum 1599 demptis quinque annis de quibus erit videndum, fuit quia agitur de annua prestatione quæ, etsi quando pure debetur, questio magna sit an sufficiat unica prescriptio, vel tot requirantur prescriptiones quot sunt solutiones, & opinio citramontanorum sit quod unica tantum sufficiat, & ultramontanorum, quod tot requirantur prescriptiones quot sunt anni, ut per Put. dec. 253. n. 1. lib. 1. in correct. & multos pro utraque parte alleg. Matth. Berlich. p. 2. concl. 4. n. 4. vers. & has opinio. Et quando annua prestatio pure debetur, quod sufficiat unica prescriptio, secundum ultramontanos, videtur tenere Rota apud Put. d. dec. 153. que duplicatur diversis verbis apud Mohed. dec. 4. de presump.

4 Attamen in hoc casu ꝑ cum annua prestatio non esset simpliciter promissa, sed donec pretium solveretur (quod tacite intelligitur) vel investiretur in tot locis montium, non fuit pura, sed sub conditione, prout in simili quoad hunc effectum fructus census conditionaliter intelligi promissos Rota resolut in causa Romana census de Cassarolis. 9. Decembris 1587. coram b. m. Gypso, qua est apud Cencium de censib. decif. 30. n. 9. ꝑ 11. & idem sine difficultate tot requiruntur prescriptiones quot anni, unde demptis quinque annis, quoad reliquos non intervenit pro singulis prestationibus tempus sexdecim annorum quod ex statuto requiritur, ꝑ nam in conditionalibus obligationibus non prescribitur nisi ubi jam extiterint, l. cum notissimi, §. illud autem ꝑ us, C. de prescr. 30. vel 40. ann. Quamvis enim potuit ꝑ agi ut in futurum prestetur, tamen pro futuro tempore verè non est orta actio, ut aut. Bar. in l. de pupillo §. si in pluribus, n. 2. ad med. vers. recorder quod dicebam, ff. de nov. oper. nunc. l. ibidem n. 3. & fuit originale dictum Joann. antiqui Glossatoris, ut dicitur Glof. in d. l. cum notissimi, §. in his, in verb. cuiusque anni, ubi etiam Bald. n. 1. Balb. de prescr. p. 4. princ. q. 4. incip. quare principaliter, n. 1. & seq. Chassan. in consuetud. Burgund. rubr. 9. §. 2. vers. par qualche laps de temps, n. 20. Abb. in cap. auditis, n. 36. & ibid. Felin in fin. de prescrip. Foller. in pract. censual. in verb. huiusmodi, n. 105. vers. aut loquimur de annua prestac. ubi de communi, Aym. de antiq. temp. p. 4. in verbo materia ista singularitatis, n. 36. Gig. de pensio. q. 86. n. 6. Boecac. de censib. p. 3. n. 67. Aufrer ad Capell. Tholos. q. 143. n. 2. cum seq. & Rotà. in d. decif. 253. lib. 1. coram Put. & dec. 4. de prescrip. coram Mohed. & in Burgensi quinquenniorum, 24. Junij, & 3. Julij 1595. coram Litta. & in Romana fructuum census, 13. Junij 1603. coram Illustrissimo Mellino, qua est apud Cencium decif. 302. & in d. Romana census de Cassarolis, coram Gypso; ubi etiam ponderatur quod ista eo magis procedunt in prescriptione statutaria, quæ fundatur in negligentia, & inducit presumptionem satisfactionis, quæ hic non intrat, ex prefatis.

8 Ratio verò tertij dicti, quod ab anno 1599. citra non currat prescriptio est illa, quia ut dictum est, statutum admittit presumptionem fortiozem in contrarium; si enim attenditur tempus ab anno 1599. quo fuit mota lis super enormissima læsione, non est verisimile quod pars acceptaverit fructus ad rationem quatuor pro centenariis, cum à die motæ litis essent debite pensiones domus, quæ stante prefata enormissima læsione longè excedebat fructus promissos ad rationem quatuor pro centenariis: & non est dubium ꝑ quin ista conjectura sit fortior, quam illa quæ desumitur ex statuto, cum istæ hæredes Petri hoc modo iactaverint suum, ut bene ad propositum Aym. conf. 192. n. 7. & conf. 666. n. 8. Becc. conf. 90. num. 18. & conf. 52. n. 70. cum seqq. & ista presumpcio ponderat presumptioni statutariæ

Neque obstat quod fors videatur prescripta, & sic neque fructus debeantur, ꝑ quia cum esset in arbitrio emptoris solvere sortem, non potest venditor cogere ad illam solvendam, sed ad fructuum solutionem. Ruin. conf. 193. n. 4. vers. non obstat, lib. 1. Vinc. de Franc. dec. 254. n. 9. Mantie. decif. 14. n. 8. & idem respectu sortis non intrat prescriptio statutaria, ꝑ quæ contra non valentem agere non currit, l. cum notissimi, §. in bis, & §. illud, C. de prescr. 30. vel 40. an. n. Gemin. conf. 152. n. 1. vers. & quod ista corruptio.

Et ita conclusum utraque parte informante.

Eodem Reverendissimo D. Coccino Decano, Romana Salviani, 26. Junij 1623.

SUMMARIA.

- 1 Salvanum competit cuilibet creditori hypothecario.
- 2 Competit hæredi hæredis, ac etiam cessionario.
- 3 Extrema in Salviano sunt creditum cum hypotheca, & possessio debitoris de tempore obligationis, vel postea.
- 4 Mors probatur unico teste, juncta partita extracta ex libro parochi.
- 5 Probatio plena non resultat ex unico teste.
- 6 Cohæres agens etiam ad partem cohæredis qui tacet, sed non est exclusus renuntiatione, vel tempore, potest rejici si agat contra tertium.
- 7 Fidejussor obligatus in forma camera potest conveniri etiam non excessu principali debitoris.
- 8 Extremum secundum in Salviano non probatur ex sola liti sustentatione, sine adminiculis.

DECISIO CCCCLXXXVIII.

Questum fuit una tantum informante, an Jacobo, & Francisco de Brunettis sit danda immo vigore Salviani in Horzo, de quo agitur, pro fructibus duorum censuum. In quo articulo firmandum est, ꝑ Salvanum competere cuilibet creditori hypothecario. Barr. in l. 1. n. 2. ff. de Salv. Interd. Surd. dec. 140. n. 4. Put. dec. 34. n. 24. ꝑ 2. Et hoc ꝑ Salvanum competit hæredi hæredis, & etiam cessionario Statil. de Salvian. in pecc. 36. n. 2. 899. Paul. Marches. de Salv. c. 10 & c. 3. n. 1.

Unde difficultas consistit in eo, an personæ sint legitimatæ? secundo, an probentur duo extrema in hoc iudicio requisita, ꝑ videlicet creditum, & hypotheca, & possessio debitoris de tempore obligationis, vel postea, ex allegatis per Modern. de Salvian. inspect. l. c. 52.

Quantum attinet ad legitimatorem personarum, constat quod Antonius Brunettus de anno 1600. emerit à Joanne Catalano annuum censum pretio ducatorum centum, & quod dictus Antonius in suo quod condidit testamento, instituit hæredes prefatos Jacobum, & Franciscum, necnon etiam Theodosium ejus nepotes, qui Antonius postea obiit, ut constat ex depositione unius testis, & ex partita extracta ex libro Parochi, in quo reperitur adnotatum, obiisse 8. Junij 1607. & quamvis partita loquatur de Antonio seu Antonij, iste tamen Antonius ita à multis appellabatur, ut deponit prefatus testis, quapropter ꝑ concurrente dicto primi testis & dicta partita, bene probatur obitus Mand. super regul. 18. q. 10. n. 4. Genua de scriptur. privar. lib. 5. q. 10. Rebuff. in 2. tom. consuet. in tract. de registr. & lib. baptisim. art. 50. gl. 1. & sic censetur legitimatæ personæ quoad duas tertias partes hereditatis, non autem quoad aliam tertiam partem, quia non constat de obitu Theodosij, nisi per unicum testem

† quæ probatio cum non sit plena, non probat, Verall. *decis. 271. lib. 3.* Et cum hodie agatur contra tertium possessorum, possunt rejici heredes venientes pro parte etiam cohæredis, qui tacet, sed non est exclusus renuntiatione, vel tempore, l. 2. ff. si pars hered. petat. Thesaur. *decis. 4. lib. 2. d. vers. in contrarium.*

Quantum verò attinet ad alium censum emptum de anno 1599. per Magdalenam Burgi S. Sepulchri pro pretio scutorum sexcentorum, pro quo accessit Joannes Catalanus, constat quod Josephus Comer maritus præfatae Magdalene illum vendidit de anno 1607. Antonio Brunetto: sed difficultas est, quod in dicto instrumento venditionis enuntiatur quod Magdalena instituit heredem pro quarta parte Orphanos, pro alia quarta parte Orphanos, & pro reliqua fabricam fratrum Capuccinorum, unde personæ dictorum fratrum de Brunettis non possunt dici legitimatæ. Primo, quia non constat de obitu præfatae Magdalene. Secundo, quia non constat de testa mento ejusdem. Tertio, quia dictum instrumentum concordie, inirum de anno 1599. comprehendit tantum Orphanos & Orphanas, & sic tantum quoad medietatem hereditatis. Quarto, quia quoad Capuccinos non constat aliquam concordiam fuisse factam, sed solum datur certa scriptura privata, & illa habet relationem ad concordiam factam, de qua non docetur, nec potest habere relationem ad concordiam factam inter Orphanos, & Orphanas, quia in ea Capuccini non sunt nominati. Quinto, quia quoad Capuccinos nihil docetur. Unde in omnem eventum personæ non essent legitimatæ, nisi pro tribus partibus, habita etiam ratione de Theodosii portione, ut supra dictum est.

Quantum verò attinet ad extrema respectu census scutorum centum, in quo Joannes erat principalis, constat de expressa illius obligatione in forma Camerae, prout etiam constat in secundo censu. Et propterea, cum etiam in hoc secundo sit obligatus in forma Camerae, licet fidejussor non esset, agendum de executione principalis, sed contra dictum Joannem principaliter potest agi. *Grat. conf. 87. num. 25 lib. 1.* & fuit resolutum in causa Romana census, 18. Januarii 1701 coram Illustrissimo D. meo Cardinale Mellino, & in alia Romana mutui de eodem anno, 16. Novembris, coram bon. mem. Cardinale Lancellotto.

Et quod ipse possederit ante & post præfatam obligationem Hortum, de quo agitur, probant testes in causa examinati. Quantum attinet ad secundum extremum, cum Jacobus, & Franciscus de Brunettis agant contra Joannem Alciatum, non probatur possessio Alciari, neque possessio ad favorem dicti Collegii, unde nullibi constat de secundo extremo. Ex sola enim sustentatione litis illud non probatur, nisi concurrant adminicula Casar de Grafs, *decis. 4. de re. Hinc sp. Anton. Augustin. in episom. titul. de utroque extremo.*

Et ita fuit dictum una tantum parte informante, unde debent coadjungi probationes quoad prædicta.

Eodem in eadem causa, veneris 15. Novembris 1624.

SUMMARI A.

- 1 Hereditas pertinet ad proximiorum in gradu.
- 2 Ext. enim secundum in Salviano probatur ex liti sustentatione, cum adminiculis.

Fuit resolutum, dandam esse immisionem Francisco & Jacobo de Brunettis cum contet de eorum cum hypotheca, ut abundè fuit resolutum in decisione facta 26. Junii 1623. & constat Hortum contra quem agitur fuisse possessum à Joanne Catalano debitore, prout etiam hodie ostenditur ex testibus examinatis.

Neque obstant reservata in dicta decisione Quia quod personæ Jacobi, & Francisci sint legitimatæ etiam respectu Theodosii tertii hæredis Antoni Patru, satis patet, cum ex depositione unius testis, & ex partita libri mortuorum constat dictum Theodosium obiisse, quæ est bona probatio, ex allegatis in dicta decisione, & idè eum non probentur alios ipsum Franciscum, & Jacobum præcedere in gradu, & Theodosium hæredem scriptis ad ipsum spectat hereditas, ut fuit resolutum in causa Tiburtina Capellania, 16. Novembris 1605 coram 1000.

Neque etiam obstat, quod personæ non erant legitimatæ quoad censum scutorum sexcentorum, quia hodie cessat difficultas cum dictus Catalanus fidejussor ad favorem Magdalene emptoris census, & Antonius emerit a Magdalene marito, qui habuit cessionem ab hæredibus scriptis à d. Magdalena, vigore concordie cum ipsis initæ.

Non obstat quod secundum extremum non erat probatum, quia hodie satis probatur ex sustentatione litis, concurrentibus adminiculis. Verall. *decis. 369. n. 1. p. 2.* adminicula autem sunt, quia constat Equitem Divinum locasse similem Hortum.

Non obstat quod de novo deducitur, videlicet creditum uxoris Catalani ratione dotis esse anterius Quia de hoc non constat, & ipsa non est in causa, & idè possessor Horti nihil potest apponere, cum nullam in omnem eventum ostendat cessionem.

Et ita conclusum.

R. P. D. Verospio, Reatina iuris redimendi, Veneris 26. Maii 1628.

SUMMARI A.

- 1 Transmissibile quod est, cedi potest.
- 2 Cameralis obligationis effectus transit in heredes.
- 3 Cessionario competit via executiva, qua competebat cedenti.
- 4 Cessio iurium Ecclesie ut valeat, requirit causam & solemnitates.
- 5 Nullitas ab eo tantum potest allegari, cujus favore actus est nullus.
- 6 Contractus initus cum Ecclesia non potest declarari nullus, si ipsa illum ratum habere velit.
- 7 Redemptio potest fieri ab uno tantum ex heredibus venditoris, si offerat integrum pretium.
- 8 Legatarius pro legato habet hypothecam.
- 9 Jus redimendi, & vendi, & ad heredem transmitti potest.
- 10 Cessionarius creditoris hypothecarii potest agere contra debitorem debitoris cessi existentis non solvendo.
- 11 Vel recta via Vel utili actione personali, n. 141 Vel ut solvat debitori cessi, ut ipse suum creditum consequatur, n. 16.
- 12 Jus cessum transit in cessionarium cum sua causa, & qualitate.
- 13 Actio personalis nullis transit absque cessione, si non sit

- fit qui illam cedat, vel is quis eam cedere debet sit mortuus.*
- 15 *Creditor hereditatis, etiam quod habeat tantum jus personale contra heredem, potest propter heredis inopiam in subsidium a. etc. contra debitorem hereditatis.*
- 17 *Emptor qui solvit creditoribus posterioribus creditoris cum obligatione de restituendo prioribus, potest cogere posteriores, ut restituant prioribus, ad hoc, ut ipse liberetur à molestiis sibi illatis ab anterioribus.*

DECISIO CCCCXC.

Domini sapius causa proposita persistentes in decisio coram bonæ mem. Buratto, sub die 22. Junij 1626. dixerunt Dominis Mansueto, & Fausto de Capelletis competere jus redimendi, tam ex credito jure legati sibi Egidio relicti, quam etiam ratione cessionis impetratæ ab Euphemia sorore, & hærede Claudij cui hoc jus ex obligatione Domini Hippolyti Vicentini competeat. Cum enim Claudius venditioni prædij controversi factæ ab Egidio patre & Paulo non aliter consenserit, quam sub promissione de eo sibi intra quadriennium retrovendendo, eidemque Claudio ab intestato successerit, & Egidius frater; & Euphemia illius soror ut firmatur in decisione Buratti, sub generali cessione impetrata per Capellottos ab ipsa Euphemia, non videtur dubitandum, quin jure redimendi, quod in hereditate Claudius reliquit, uti poterunt adversus Vicentinum, & cum sicut illud est transmissibile ad hæredes, ita etiam sit cessibile, l. ex pluribus, ff. de admin. tutor. Bart. in l. si minoris, n. 5. ff. cod. tit. Caltr. conf. 1. n. 2. & conf. 249. num. item 2. vol. 2. Glof. in l. 2. in verb. sive hæredes, C. de pact. inter empt. & vendit. & Ut etiam agere potuerunt executive virtute obligationis cameræ ex instrumento ad favorem Claudij, cum omnes illius effectus ad hæredes transmiserit probata cessione, l. 1. C. de contr. judic. tut. l. in juvicio, ff. fam. ercisc. Milif. in repertor. vers. cedi potest actio judicatis Galles. ad form. obligat. cameræ, q. 2. n. 2. Boer. decis. 10. Rota in Bononiensi pensionis, 17. Maii 1593. coram Cardinale Mellino, & cum cessa actione principali censetur etiam censum jus executivum, Franc. Aret. in l. 1. col. pen. ff. si cert. per. Calcan. conf. 18. n. 22. Guid. de Suzar. de instrum. Guarentig. n. 87. Benedi. Barz. de Guarentig. quest. 9. in fin. vers. item quod agenti nomine alieno, Bero. conf. 187. n. 27. vol. 3. Tiraq. de retrat. lign. §. 26. glof. 3. n. 22. & 21.

De cessionis autem validitate videbatur dubitati non posse, cum in ea interveniret consensus Abbatis, & defensorum Monasterij in quo erat Euphemia Monialis, eademque fuerit postea ab omnibus Monialibus capitulariter comprobata, & etiam causa illum faciendi; & admittendi visa fuit iustissima, cum ex legato scutorum mille, quod propter inopiam, in qua decepsit Egidius, super hoc solum prædij consequi poterant Capelleti usufructus ipsi Euphemia deberetur, & atque ita intervenirent solemnitas, & causa, cap. 1. de reb. Eccles. non alien. Clem. 1. cod. tit. Rota divers. dec. 160. & 178. part. 12. ultra quod de solemnitate defectu non potest Vincentius opponere, & cum ab eo nullitas allegari valeat, cujus favore actus est nullus, glof. & Doctor. in l. 2. C. de jur. emphyteut. Menoch. conf. 89. n. 84. Surd. conf. 284. n. 3. Tiraq. in l. si unquam, in verb. revertatur, num. 293. C. de rebus. donat. Rota decis. 133. n. 12. part. 2. divers. Et contractus cum Ecclesia & non potest declarari nullus in ipsius Ecclesie præjudicium, si illum ratum habere voluerit, can. si qua de rebus, l. 2. q. 2. glof. in c. 1. de his qua fiunt à Pralat. fin. conf. cap. Butr. in ap. si quis presbyterorum,

n. 9. Imol. n. 21. de reb. Eccl. non alienan. Crescent. decis. 122. alias 1. de locat. Put. dec. 310. lib. 1. Et licet & ex hac sola ab uno ex hæredibus impetrata possent Capelleti oblato integro pretio prædium redimere, Tiraq. de retrat. convent. §. 1. glof. 6. n. 37. Mantica de rati. & ambig. convent. lib. 4. tit. 32. n. 27. & firmatum fuit in decisione Buratti, cum præsertim Paulus, qui Egidio cohæredi cum Euphemia successit decesserit nullis relictis hæredibus, atque ita jus illud redimendi videri posset consolidatum in Euphemia.

Sunt etiam creditores ex causa legati scutorum mille sibi ab Egidio relicti, & unde sicuti pro eo habent hypothecam, l. 1. ubi Jas. n. 4. C. comm. de legat. Doctor. communiter in l. 1. ff. de leg. 2. ita cum sub ea hypotheca, quæ comperit pro legato venerit, hoc jus redimendi, & quod & vendi potest, & ad hæredes 9 transmitti, ad l. fin. C. de reb. Eccles. non alienand. Ruin. conf. 123. n. 2. lib. 2. & Uti creditores bene potuerunt 10 Capelleti agere ad redemptionem contra debitorem debitoris, & vel directe per transfusionem exercitij directarum factam per hypothecam ex causa dicti legati provenientem, l. non debitoris, C. qua res pign. oblig. poss. ubi Glof. in reb. utilibus, Bart. n. 4. bald. n. 1. Salic. n. 3. & seq. & ante omnes Cyn. n. 2. Imol. in l. à Divo Pio, §. si quoque, n. 30. Angel. n. 2. in fin. ff. de re juv. Bart. in l. grege, §. cum pignore, ff. de pignor. Caltr. in l. si convenit, l. 2. n. 2. ff. de pignor. alt. Jas. in l. 1. §. usufructuarium, n. 6. ff. de nov. oper. nunc. Franc. Aret. conf. 124. Alex. conf. 17. n. 3. & seq. lib. 1. Caltr. conf. 198. lib. 1. Negul. de pignor. 3. memb. 2. part. princip. n. 24. & 25. Vinc de Franch. decis. 273. n. 4. & seq. adeo ut sicut Claudius poterat agere ad redemptionem prædij, ita etiam Capelleti & in quos id juris transivit ex hypotheca cum 12 sua causa & qualitate, ad l. licet, cum ibi not. C. qui pot. in pign. hab. Caltr. in l. si cui, C. de non numer. pecun. Negul. de pign. 2. memb. 5. par. in princ. fallent. n. 1. Mandel. conf. 447. n. 31. Vel & saltem utili actione personali, 13 quæ apud ipsum Claudium directa dicebatur, l. nomen debitoris, ubi Glof. in eod. verb. utilibus, secundum priorem lectur. cum aliis supra relatis, C. qua res pign. oblig. poss. glof. in l. 2. in verb. conventi, C. quando fisco. vel pr. v. Bart. in l. 1. n. 2. C. de act. & oblig. Caltr. in l. postquam, C. de hered. vel alt. vend. & quam actionem cum etiam 14 sine cessione transiret, si non sit qui illam ceda, vel ubi is qui eam cedere debet, sit mortuus, norant gl. & Doctor. in l. C. de act. & oblig. Bald. conf. 228. lib. 5. Fulg. conf. 284. in fin. Caltr. conf. 445. n. 4. l. 2. & fuit firmatum in eadem decis. coram Buratto, Capelleti potuerunt & 15 agere etiam contra Vicentinum, licet forte esset ad jus personale, & soli Claudio, & illius hereditati debitum, sive uti creditores hereditarij in subsidium proper inopiam ipsorum Egidij, & Pauli juxta nota & tradita in l. pro hærede, §. si quis tamen, ff. de acquir. hæred. Caltr. in l. filiusfam. §. Divi, n. 4. ff. de leg. 1. & conf. 1. n. 3. lib. 1. Angel. Aret. conf. 28. n. 27. Tiraq. de retrat. lign. §. 26. glof. 1. n. 12. & 13. Sive ut & ex sua obliga- 16 tione de retrovendendo prædium ut rediret hereditati Egidij, ut deinde ex eodem prædij sibi de suo legato satisfaceret, ut in simili de emptore rei, & cujus 17 prætextu fuerat solutum creditoribus cum obligatione de restituendo prioribus, quod possit cogere posteriores ut prioribus creditoribus solvant ad hoc ut ipse liberationem à molestiis sibi à prioribus illatis super rempta consequatur, est decis. Seraph. 1233. 2. & seq.

Quæ Domini firmanunt ad comprobendam iustitiam decreti A. C. circa immisionem, omnia validitate, vel invaliditate associationis, cuius merita remiserunt ad iudicium spolij.

Et ita utraque parte informante resolutum.

R. P. D. Manzanedo, Romana seu Nepesina census, Mercurij 10. Junij 1621.

SUMMARIA.

- 1 Numeratio pretij census probatur associatione Notarij.
- 2 Testis unicus nullam facit fidem.
- 3 Instrumentum publicum ut reprobetur, requiritur probatio multum concludens.

DECISIO CCCCXCI.

Informante tantum Equite Caccia dixerunt Domini sententiam A. C. esse reformandam, cum absoluerit Benedictum, & litis confortes a solutione fructuum census de quo agitur, quos potius debebat condemnare ad illos solvendum, cum in actis constaret de publico instrumento dicti census impositi cum omnibus solemnitatibus & requisitis bullae sancti mem. Pij V. in constitutione census, & praesertim actualis numerationis pecuniae, quam coram se, & testibus fuisse factam testatur Notarius rogatus de dicto instrumento, & cui in hoc creditur. Bart. in leg. si ex cautione, n. 9. & 10. C. de non numer. pecun. Mantica dec. 304. n. 1. & dec. 106. n. 2. part. 2. recensior.

Non obstat dictas pecunias fuisse solum ostensas, & inservisse, ut vulgo dicitur, per far la mostra; quia id non probatur, cum unicus solum testis de hoc deponat, cui non est adhibenda fides, cap. veniens, & cap. in omni negotio, de testibus, & in leg. ubi numerus, ff. eod. tit. & in multis terminis fuit dictum, in Romana census, 17. Maij 1600. coram Illustrissimo Cardinale Mellino, praesertim contra publicum instrumentum, quo casu & requiritur plena, & multum concludens probatio, ut fuit dictum in Foroliviensi census, 13. Novembris 1589. coram bon. mem. Oratio, & in Romana census, 10. Ianuarij 1605. coram bon. mem. Cardinale Lancellotto.

Eodem in eadem, Lunae 24. Maij 1623.

DECISIO CCCCXCII.

Domini reterunt in decisio sub die 10. Junij 1621. Domino Equite Caccia tantum informante, parte adversa saepius citata & non comparente. Et moti fuerunt ex rationibus, & fundamentis in dicta decisione adductis, contra quae cum in contrarium nihil relevans de novo fuerit adductum, Domini cum illis transierunt. Et ita resolutum.

R. P. D. Vbaldo, Bononiensis census de Populis, Veneris 16. Decembris 1616.

SUMMARIA.

- 1 Remissoria conceditur ubi articuli sunt relevantes.
- 2 Instrumentum sequitur naturam principalis dispositionis, cui accedit.
- 3 Iuramentum non obstat ubi deficit consensus.
- 4 Absolutio a iuramento requiritur etiam ubi adest enormissima laesio.
- 5 Intellige quando petitur resistit contractus propter laesionem.

- 6 Contractus quando transit de una specie in aliam, non valet ob defectum consensus.
- 7 Perjurii sub pretextu ne quis repellatur a limine iudicij, qualibet causa excusat.
- 8 Perjurium non incurritur absque dolo, & perfidia.
- 9 Dubietas excusat a perjurio.
- 10 Clausula ceterata instrumenti extendi possunt etiam lite pendente, quando extensio non respicit substantiam.
- 11 Extensio clausularum praesumitur facta tempore congruo.

DECISIO CCCCXCIII.

Rota permansit in decisio 20. Maij 1615. videlicet dandam esse Comiti Iulio remissoriam, & ei non ob stare perjurium; nam quoad remissoriam relevantiae articulorum, negari non potest, ut fuit deductum in decisione & qua data remissoria non solet de negari, Cassador. decis. 3. de dilas. Caputaq. decis. 59. & 68. per Rotam divers. decis. 102. num. 1. part. 1. cum aliis adductis in decisio.

Quo vero ad perjurium placuit Dominis fundamentum decisionis, quod Comes dedit mandatum ad transigendum, non autem ad donandum; imo donatio fuit expressè excepta in manda. o. & hodie Comes vult probare procuratorem donasse, & sic exelisse fines mandati, unde iuramentum non obstat, quia donatio non comprehenditur sub iuramento, sicut nec sub principali dispositione, cuius & naturam sequitur, l. vlt. C. de non numer. pecun. Dec. conf. 336. n. 7. & confirmatur quia hoc casu dicitur dari de defectu consensus, quo & casu non ob stare iuramentum, nec esse necessariam absolutionem, dixit Bald. in l. nec patronis, ante num. 6. vers. in his etiam, C. de oper. libert. & bene scribit Soc. jun. conf. 48. sub n. 30. vers. secundo principaliter, & num. seqq. lib. 1.

Nec ob stare visum fuit quod instrumentum sonet in transactionem, non autem in donationem, & ideo dum Comes vult probare donationem, videatur velle probare enormissimam laesionem, & cuius probatio nem debet praecedere absolutio a iuramento: potest enim esse, ut non probetur, & interim non debeat quae esse Iudex proprii iuramenti, ut per Grat. conf. 10. n. 25. lib. 1. Rota divers. decis. 102. n. 4. part. 1. Quia fuit responsum enormissimam laesionem non mutare naturam contractus, & ideo requiritur absolutio a iuramento, si quis velit & cum revidere ex capite laesionis: & ita procedunt allegata in oppositum sed donatio mutat contractum, videlicet de transactione in donationem, & ideo cum respectu donationis deficiat consensus, iuramentum non obstat, ut supra dixi. Quod autem & si contractus transeat de una specie in aliam, non valeat ex defectu consensus probat eleganter Butrigar. in l. cum lege, n. 2. & 3. ff. de legib. Bald. conf. 475. n. 7. per tot. & praesertim ibi, 3. casu, lib. 1. Crot. in repetit. l. non solum, §. morte, n. 122. ff. de non oper. nunc.

Quae tanto magis videbantur Dominis amplectenda, & cum ad evitandum perjurium ad effectum ne quis repellatur a limine iudicij, qualibet causa excuset, ut fuit dictum in Segnina Castrorum, 2. Maij praeteriti, & 9. huius mensis, & anni, coram R. P. meo Remboldo, & fuit resolutum in una Romana de Masfaro 1588. coram Gypso.

Causae autem hic videbantur satis sufficienter concurrere ad excusandum D. Comitem, & praesertim quia in eo absuit dolo, & perfidia, & quae ad hoc ut perjurium incuratur, requiritur, ut fuit dictum in d. Segnina Castrorum, & saltem res fuit dubia, & quae dubietas ad dictum effectum sufficit. Surd. dec. 58. n. 6. & seqq. dubium enim erat an sub clausulis ceteratis instrumenti

instrumenti comprehendetur facultas jurandi, & Comes potuit probabiliter credere non comprehendit; ex latè concessis per informantes.

Et tantò magis quia ex instrumenti extensione facta à Notario rogato, novissimè in actis producta apparet dictam facultatem non fuisse datam. Quæ extensio licet dicatur facta lite pendente, tamen cum illa non sit in parte substantiali, sed in clausulis, videbatur posse admitti, ut alias sensit Rota in una Romana honorum de Soderinis, 26 Junii 1602. coram R. P. D. meo Decano, ubi etiam subditur, quod licet instrumentum extensum sit datum post litem motam, tamen cum non constet quo tempore fuerit extensum præsumitur extensum tempore congruo. Alex. conf. 70. n. 4. lib. 1. cum aliis ibi allegatis.

Et demùm movebat Dominos petita absolutio per D. Comitem, quæ licet facta post litem motam, sat est ad ostendendum quod in eo absuit perfidia, & dolus, cum simul atque suspicatus est de perjurio, petierit, & obtinuerit absolutionem, & hæc sufficiunt ad sustinendam decisionem, licet alia motiva de novo excitarentur per informantes, circa quæ Domini non fuerunt concordēs.

Et ita decisum.

R. P. D. Merlino, Romana fideicommissi de Victoriis, Mercurii 2. Junii 1627.

SUMMARI A.

- 1 Fideicommissario dicenti pro detractionibus adesse alia bona, quam prohibita alienari, incumbit onus probandi.
- 2 Limit. si hæres non confecit inventarium, quia tunc ipse probare tenetur, alia bona non existisse.
- 3 Legitima non amittitur ob non confectiorem inventarii.
- 4 Hæres qui non confecit inventarium, habet malam præsumptionem contra se.
- 5 Filius si dum vivit non reclamatur, censetur paterna dispositioni acquiescere.
- 6 Fideicommissarius debet immitti data retentione hæredi alicujus corporis æquivalentis præsentis detractionibus.
- 7 Dos non debet solvi filiabus de bonis fideicommissi subiectis, donec extant libera.
- 8 Ampl. Etiam quod testator mandaverit dotari feminas juxta vires sui patrimonii.
- 9 Clausula, Sublata, &c. in brevi Apostolico tollit jurisdictionem judicis, & facultatem parti opponendi non obtemperanti oris aperiens.
- 10 Assertio facta in testamento non facit probationem ad favorem testatoris, & in præjudicium ejus, qui ab eo causam non habet.
- 11 Melioramenta ut resciantur debent probari talia, qua resciri debeant.
- 12 Narrativa instrumenti non præjudicat ei, qui in illo non intervenit.
- 13 Scriptura informis, & quæ caret solemnitatibus, nihil probat.
- 14 Censuræ hæreditariæ præsumuntur extinctæ cum pecuniis hæreditatis, maxime si hæres non confecit inventarium.
- 15 Fructus per hæredem post purificatum fideicommissum percepti sunt imputandi in detractiones.

Domini steterunt in decisio. Et quoad legitimam debitam Joanni Baptista Seniori, & dotem Camilla ejus matris, & Dianæ ejusdem uxoris, placuerunt responsiones data in decisione.

Nec visum fuit oblatæ, quod stante expressa bonorum stabilium alienationis prohibitione etiam ex causa legitimæ; & dotium fideicommissario dicenti adfuisse alia bona ex quibus detractiones fieri poterint, incumbat onus probandi, ut per Gabr. conf. 138. n. 6 & seqq. & n. 40. in fin. lib. 2. & Rota decis. 210. n. 1. part. 1. divers. Quoniam hoc non procedit quando non fuit confectum inventarium, tunc enim quamvis legitima non amittatur, Gabr. de legitima, conclus. 1. n. 1. & seqq. Rota in Romana legitima, 23. Maii 1612. coram Illustrissimo Domino Cardinale Cavallerio, & in Romana domus, 3. Martii 1607. coram bon. mem. Andrea, tamen hæres propter malam præsumptionem, quam contra se habet, tenetur probare alia bona non existisse ex quibus detractiones fieri poterint, Nat. conf. 129. n. 11. & conf. 118. n. 8. Suid. decis. 316. n. 13. & sequentibus, & fuit dictum in Teresina de Herculanis, 7. Junii 1581. coram Bravo, & in aliis relatis post conf. 120. Giovagnon lib. 2. & adacn. ad san. men. Gregor. XV. decis. 266. n. 16. littera D.

Præsertim quia constat D. Joannem Baptistam seniore animalia notabilis valoris alienasse, ac etiam plura alia bona, tam mobilia, quam stabilia existisse, quæ hodie non reperiuntur, ut deducitur in postrema decisione.

Neque obstat, quod in laudo præclaræ memoriæ Alexandri Cardinalis Farnesii fuerit bon. mem. R. P. D. Antonio dicti Joannis Baptistæ filio assignata legitima scutorum sex millium etiam in bonis stabilibus, & postea bon. mem. Julius per ejus diffinitivam sententiam similem summam pariter in bonis stabilibus assignaverit Curtio alteri filio ejusdem Joannis Baptistæ, & consequenter hodie tantundem etiam detrahendum videatur ex persona Horatii tertii filii: Quoniam assignationes hujusmodi factæ fuerunt pro legitima debita non solum occasione successionis Bernardini aut fideicommittendis, sed etiam fratris, matris & aliorum, ut in ipso laudo aperte legitur, idè non sequitur fuisse judicatum legitimam adhuc deberi in stabilibus, non obstante dicta alienationis prohibitione, dici enim potest bona fuisse assignata occasione legitimæ debite in bonis fratris, & avia, non autem dicti fideicommittentis, ex quibus legitima, præsertim in stabilibus verè non debebatur, stante consumptionis, & detractionis jam factæ præsumptione, & dicta expressa prohibitione, quæ cui dictus Joannes Baptista non reclamando dum vixit, acquievit juxta tradita per Honded. conf. 66. n. 16. & 17. & seqq. lib. 2. cum aliis in decisione.

Et in omnem causam semper subsistere videbatur alia responsio decisionis, quod legitima, quæ hodie per Dominum Petrum Paulum, & litis consortes prætendi potest, non excedit scuta quatuor millia, quæ unde concessa illis retentione alicujus alterius corporis hæreditarii dicti Bernardini similis valoris, æquitas non patitur quod immisso in possessionem istorum duorum Casalium retardari debeat.

Quoad dotem D. Dianæ sororis ipsorum Dominorum fratrum colligantium pro scutis decem millibus, fuit responsum scuta sex millia fuisse jam soluta, reliqua verò quatuor millia esse solvenda per eosdem fratres ex aliis ipsorum bonis liberis jam decisis, de quibus in summario D. Marci Antonii, num. 4. 10. & 11. quæ patet esse sufficientia, quæ ideo ex bonis fideicommissi subiectis solutio fieri non debet, juxta eandem causam

ibi not. in autb. res qua. Cod. commun de legat. Rota decis. 543 n. 2. coram Sanct. mem. Gregor. XV. cum aliis allegatis per addens. ibi n. 3. & 4.

8 Quod ꝑ procedit non obstante quod testator mandaverit dotari feminas juxta vires sui patrimonij, quoniam talis dispositio est intelligenda quatenus illæ aliunde congruè dotari non possent. Cast. cons. 64. n. 4. l. 2. Molin. de Primogen. Hispan. l. 4. c. 7. n. 1. & fuit dictum in Romana census de Mutis, 12. Decembris 1614. coram Reverend. D. meo Decano.

Quo verò ad donationem factam à Petro Leone Bernardini fideicommittentis filio ad favorem dicti Horatij, de qua in summ. D. Petri Pauli, num. 2. omisso quod constare non videtur bona, & jura donata revera ad ipsum donantem spectare, placuit responsio quod Bernardinus dicto Petro Leoni pro sua legitima reliquit in domo congrua alimenta, & liberationem cum duobus, vel tribus famulis, ita ut aliud de suis bonis petere non possit, ut in eodem summ. n. 1. & deinde omnes differentie, & controversie inter ipsos de Victorii ortæ commissæ fuerant in personam dicti D. Cardinalis Farnesij, qui postea in dicto ejus laudo lato de anno 1529. prævia narrativa tam prædictæ, quam etiam alterius donationis ab eodem factæ ad favorem Antonij aliarumque præensionum, ipsi Petro Leoni certa bona ejus vita durante tantum assignavit cæterisque differentiis, ut in eo legitur, terminatis quoad præensiones hujusmodi donationum imposuit perpetuum silentium primis remanentibus fideicommissis, ut in summ. D. Marci Antonij, n. 6. Quod laudum fuit postea per fel. record. Gregorium XIIII. motu proprio amplissimè confirmatum cum decreto irritanti, & clausula sublata ꝑ quæ tollit jurisdictionem judici, & facultatem opponendi parti, non obtenta oris apertione, Bart. in l. fin. sub num. 1. Co 1. de caus. frumenti, lib. Felin. in c. nonnulli, sub n. 22. de rescript. Caputaquens. dec. 134. part. 3. cum aliis per Gonzal. super regul. 8. gl. 66. n. 3. & seqq. & fuit dictum in Pamplonensi Prioratus, 10. Januarij 1600. coram Cardinale Pamphilio, & ibi sapè, ut refert Mart. de clausulis, part. 1. claus. 154. n. 1. & seqq. idè visum fuit hodie donationem prædictam non esse habendam in aliqua consideratione ad effectum, de quo agitur, præsertim quia dictum laudum fuit executioni demandatum, suumque habuit effectum.

Prout nec etiam fuerunt habitæ in consideratione præsentæ meliorationes factæ per Alexandrum in casali Petre latæ. Quia illæ aliunde non justificantur, quam ex ejusdem Alexandri assertionem facta in testamento ꝑ quæ ad ipsius assertentis favorem, & in D.

10 Marci Antonij fideicommissarij præjudicium, qui ab eo causam non habet, probationem aliquam non facit. l. qui testamentum, ff. de probat. Bart. & Imol. in l. facta, §. si heres, ff. ad Trebell. Peregr. de fideic. art. 53. n. 61. ꝑ & multò minùs constabat illa fuisse necessaria, vel utilia ac talia, quæ de jure rescindi veniant. Denique nec etiam visum fuit obstare præsentem detractionem æris alieni. Nam de asserta impositione annui census scutorum septuaginta duorum, facta per Bernardinum ad favorem Patrum S. Petri ad Vincula aliundè non constabat, quam ex simplici narrativa instrumenti celebrati de anno 1577. dicto summ. D. Petri

11 Pauli, num. 9. ꝑ quæ D. Marco Antonio fideicommissario, qui in eo non intervenit, præjudicare non potest, ex præallegatis, & alia scriptura, quæ dabatur ad hoc probandum eodem summ. n. 8. ultra quod non loquitur de impositione census, sed de asserta venditione medietatis casalis, ꝑ est informis, & simplex cepia census sine substantialibus, idè nihil probat, autb. si quis in aliquo, C. de eden. cap. 1. de fid. instrum. Rota dec. 286 n. 4. part. 1. recent.

12 Pauli, num. 9. ꝑ quæ D. Marco Antonio fideicommissario, qui in eo non intervenit, præjudicare non potest, ex præallegatis, & alia scriptura, quæ dabatur ad hoc probandum eodem summ. n. 8. ultra quod non loquitur de impositione census, sed de asserta venditione medietatis casalis, ꝑ est informis, & simplex cepia census sine substantialibus, idè nihil probat, autb. si quis in aliquo, C. de eden. cap. 1. de fid. instrum. Rota dec. 286 n. 4. part. 1. recent.

Quo verò ad pecunias solutas per D. Joannem Baptistam seniore pro extinctione diversorum censuum alias impositorum per Bernardinum, in totum ascendentium ad summam scutorum mille sexcentorum summ. D. Petri Pauli, num. 10. 11. & seqq. fuit responsum ꝑ solutionem præsumi factam ex pecuniis hæreditariis, cum idem Joannes Baptista plura bona, tam se moventia, quam alia alienaverit, & inventarium non confecerit. Peregr. de fideicom. art. 35. n. 29. & 24. Surd. decij. 15. & 16. fuit dictum in Bononiensi fideicommissi de Cataneis, 16. Martij 1617. coram R. P. D. meo Pirovano, ponderando præsertim, quod extinctiones factæ fuerunt partim eodem anno quo Bernardinus dicti Joan. Baptistæ pater decessit, partim verò anno sequenti, ut fuit etiam consideratum in decisione, ex traditis per Surd. d. dec. 15. n. 10.

Ultra quod in omnem casum ꝑ essent imputandi fructus post purificatum fideicommissum percepti, ut post Sim. de Pret. de inter. ult. volunt. fol. 356. n. 31. tradit Modern. Brixien. de substitut. q. 683. num. 13. qui fructus, vel longè excedunt præsentem æris alieni detractionem. ut in dicto summ. D. Marci Antonij, n. 13. vel saltem admodum extenuant, illiusque præensionem dubiam reddunt, ita ut cum ea reducatur ad quid modicum, & adhuc supersint plura alia bona super quibus Dominus Petrus Paulus, & litis consortes, quatenus aliquid detrahendum supersit, sunt turissimi, sub prætextu talis detractionis, immisio de qua agitur, retardari non debet.

Ex quibus, & aliis deductis in decisione, Domini censuerunt pro nunc dandam esse immisionem D. Marco Antonio in possessione dictorum duorum Casalium; Petre latæ scilicet, & Sancti Proculi, retentis interim per Dominum Petrum Paulum aliis bonis in dicti quæ Bernardini hæreditate repertis, prout nunc retinet, donec in progressu causæ, quatenus opus sit, melius fuerit discussum, ac liquidatum, an aliquid detrahendum supersit, necne, sine præjudicio jurium ambarum partium, ut in alia decisione.

Et ita decisum utraque parte informante.

R. P. D. Cavalerio, Romana per Luraghis, Lunæ 27. Januarii 1620.

SUMMARIA.

- 1 Instrumentum publicum facit probationem probatam.
- 2 Censur non extinguitur ab decoctionem debitoris.
- 3 Neque per sententiam graduatoriam, non secuta reali traditione.
- 4 Censur, ex quo fructus exiguntur, non potest dici extinctus.
- 5 Hypotheca remanet illasa ob protestationem redeundi ad primæva jura.
- 6 Creditor consentiens imponi censur super se sibi hypothecata, censetur renuntiare sua hypotheca.
- 7 Præservatio jurium non operatur contra eum, ad cuius favorem protestans præstat consensum.
- 8 Protestatio contraria facto non suffragatur.

DECISIO CCCCXCV.

E O ipso quod D. Prosper in assignatione Palatij sibi facta à creditoribus Laraghi protestatus fuit quod in eventum evictionis, seu impedimenti possit redire ad primæva jura, quæ sibi reservavit; hodie Domini censuerunt in hac præservatione contineri omnia jura D. Prospero ante dictam assignationem competentia,

perentia, & sic etiam illa, quæ sibi competebant ex cessione Octavij Capranici.

Cum enim secuta sit evictio partis palatij assignati, consequenter factus est locus conventioni supradictæ, per quam D. Prosper potest ad primæva jura redire, ut in decisione 10 Maij 1617. firmatum fuit, Idem Domini in præsentis disputatione concluderunt ipsam esse immittendum in possessionem domus, seu palatij pro rata impedimenti, quam immisionem petebat iudicio Salviani interdicti, quod intentaverat contra D. Marium Peruscum, & alios litis consortes Cynthij Peruschi creditores qui dictum palatium sibi assignaverant.

Dicebant enim satis esse probata omnia extrema necessaria in Salviano, nempe creditum census cum hypotheca super palatio, item possessionem creditorum contra quos hodie petitur immissio, ut apparebat ex instrumento impositionis dicti census, ex cessione Capranici ad favorem Prosperi, & ex assignatione palatij facta per dictos creditores eidem, quæ instrumenta faciebant probationem probatam. Bald. in l. quoties, in fin. C. de jud. cum aliis adductis in Romana Salviani, 10 Januarij 1611. coram R. P. D. meo Ubaldo. Item possessionem Cynthij de eodem Palatio, super quo censum imposuerat, ex testibus examinatis, & cessabat omnis difficultas ex instrumento dictæ assignationis Palatij factæ D. Prospero in quo omnia præmissa enunciabatur, super quibus non controvertebatur, secundum autem extremum probabatur sustentatione litis, ut in Romana vince, seu spolijs, 28. Junij 1604. coram b. m. Penia, & sæpè decisum fuit.

Non obitare visum fuit, quod dicebatur, censum fuisse extinctum propter secutam decoctionem Cynthij, nam respondebatur hunc non esse verum modum extinguendi censum, ut in Romana de Panzani, 18. Maij 1614. coram R. P. D. meo Buratto. Nec etiam ex sententia subsequente graduationis super eodem Casali visum fuit, posse dici censum fuisse extinctum nõ secuta reali traditione, ut dictum fuit in Romana census, 27. Januarij 1603. coram R. D. meo Archiepiscopo, & in alia Romana fructum census, 22. Junij 1609. coram me.

Et cessare videbatur omnis dubietas dum apparebat D. Prosperum postea exegisse ex fructibus Casalis fructus census, qui propterea nõ poterat dici extinctus. Prout neque videbatur posse colligi extinctio per acceptationem partis palatii Prospero assignatæ, stante protestatione reditus ad primæva jura, & per quam talia jura hypothecæ remanserunt illæsa, ex adductis in Bononiensi legati, 28. Januarij 1603. coram R. P. D. Pamphilio.

Præsentia anterioritas Phæi, & aliorum creditorum non visa fuit probata, & sic evitabatur præsentis circuitus, idem Domini illam attendere noluerunt, & quoad Marium non visa fuit obitare, stante ipsius consensu impositioni census, per quem suæ hypothecæ renunciavit, leg. nihil, §. 1. ff. de leg. 1. Aym. conf. 24. n. 9. Menoch. conf. 58. n. 20. & seq. Becc. conf. 57. n. 16. Surd. conf. 14. n. 15. lib. 1. Card. Seraph. dec. 356. n. 12.

Nec clausula præservativa apposta in dicto consensu Marij, sive præjudicio, & c. poterat operari contra D. Prosperum, ad cuius favorem consenserat, ad notata per Oldr. conf. 330. talis enim protestatio fuisset contraria facto; non enim poterat Marius præservare sibi jura contra Prosperum, ad cuius favorem consenserat censum imponi. Cæteris placuerunt responsiones datæ per informantes.

Et idem conclusum fuit D. Prosperum esse immittendum in possessionem domus pro rata impedita.

Quæ autem, & quanta sit hæc rata, Domini voluerunt ut particulariter videretur, & c.

Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

R. P. D. Buratto, Romana domus, & bonorum, Veneris 18. Maij 1618.

SUMMARIA.

- 1 Manuentio, & immissio datur pro censibus.
- 2 Confessio partis probat possessionem ad effectum manuentionis, rejecta qualitate quod sit improbata.
- 3 Immissio datur pro censibus.
- 4 Quasi possessio exigendi census probatur per quietantias, & executiones, & num. 6.
- 5 Salvianum competit fideicommissario.
- 7 Hæres tenetur ad probare factum defuncti.
- 8 Immissio non impeditur ob fideicommissum turbidum.
- 9 Subrogatio in fideicommissis non datur, si non constat de voluntate subrogandi.
- 10 Fideicommissarius non invedit immisionem hæredi, nisi doceat in consuetudine de jure suo.
- 11 Hæres non potest impugnare confessionem defuncti sub prætextu erroris, nisi de illo concludenter doceat.

DECISIO CCCCXCVI.

Steterunt Domini in decisio sub die 10 Novembris 1617. videlicet Christophorum esse manutendum in possessione medietatis domus in regione Montis, ad pedes montis S. Petri ad Vincula. Necnon in quasi possessione ratæ census cum Brancalonibus, immittendum verò in possessionem, & quasi respectivè alterius medietatis domus, & ejusdem census pro alia rata.

Et quoad manuentionem respectu domus firmatum fuit dictum Christophorum requisivisse possessionem dictæ medietatis mediante immisione, de eorum hærede testamentario pro medietate q. Fulvix auctore Prætoris facta, citata etiam Clitia sorore, & cohærede testamentaria; quæ Clitia recognovit dictum Christophorum in dominum & possessorem mediante locatione dictæ medietatis domus ab eodem Christophoro recepta cum solutione pensionum, & concordia inter eosdem Clitiam, & Christophorum inita, & perseverantia d. Clitiæ in habitatione dictæ domus, jure dictæ locationis usque ad obitum.

Quibus accedat expressa confessio Hieronymi in libello del. 1616. producto coram secundo Collaterali contra Christophorum, in qua uti præsentis fideicommissarius Mariæ Vallatæ ejus præsentis aviæ maternæ, petit eum uti detentorem medietatis dictæ domus teneri ad admittendum, & relaxandum dictam detentionem, & possessionem, expulso dicto Christophoro detentore, ut in summ. Christophori, num. 7. Quæ confessio superat omnes probationes, & probat possessionem ad effectum manuentionis, reprobat qualitate quod esset improba Rota deis. 801. n. 2. part. 1. dicitur scum alijs relatis in Romana domorum de Pontionibus, 4. Martij del. 1616. coram me.

Respectu verò dictæ partis census visum fuit de quasi possessione constare quoad ratam scutorum centum quinquaginta ex cessione illius ad favorem ipsius Christophori in amplissima forma, & cum clausula constituti per dictum Christophorum in instrumento dictæ concordie, & quoad aliam ratam scutorum quinquaginta ex mandato de immittendo in curia Capitolina de anno 1605 per eum uti hæredem pro medietate dictæ Fulvix obtento. Et quoad totam summam scutorum ducentorum ex quietantijs, & exactionibus per eum unâ cum dicta Clitia cohærede factis, & alijs datis in summ. 7. in quarum prima sub die 17. Januarij 1611, à qua alix subse-

li quento;

ritum à magno are alieno, & pro indigentis domus ibidem.

14. Debitor si citatus suscipiat terminum, non potest postea excipere de nullitate contractus.

DECISIO CCCCXCVII.

Iterum proposui dubium, an sententia Rotalis esset confirmanda, & die 28 Junij præteriti pro confirmatione coram me resolutum. Et Domini unanimiter utraque parte informante censuerunt persistendum esse in decisio ex rationibus in dicta decisione 28. Junij, & latius in decisione 28. Februarij 1611. coram Reverend. Atrebatensi deductis.

Quibus non obstat extimantur quæ pro falsitate causæ obligæ ibi D Hieronymæ allegabantur, ad quam informantes pro ipsa in hac causæ propositione se restringebant. Fuit enim narratum, & expositum judici cum juramento, D Hieronymam accipere pecunias ad societatem officij pro nonnullis suis, & suæ domus negotiis, & necessitatibus, & iudex super dicta causa interposuit decretum, & idcirco intrat præsumptio veritatis dictæ causæ nedum generalis, & quæ fiat pro decreto & ejus iustitia, ab ea parte, in fin. ff. de probat. Alciat. regni. 3. præsumpt. 10 in princ. Pût. dec. 105. n. 2. lib. 3. Surd. alios adducens det. 106 n. 6. & conf. 39. n. 7. & fuit dictum in Romana sabhastationis inter eadem partes, 2. Junij. 1614. coram me, & prius in una Augustana hospitalis, 1. Febr. 1611. etiam coram me, Et in una Romana Salviani pro eadem D Hieronyma, 13. Decembris 1614. coram R. P. D. meo Pamphilio, & in alia Romana Salviani, 10. Maii 1616 coram R. P. D. meo Manzanedo, & in una Romana Casalis, 3. Aprilis 1613. coram R. P. D. meo Dunozeto.

Sed etiam particularis stante vergentia viri ad inopiam & cui uxor subvenire tenebatur. Bart. in leg. cum dorem, §. fin. autem in savissimo, num. 6 ff. sol. matr. & fuit firmatum in decisionibus in hac causa factis coram Reverendissimo Atrebatensi, & coram me, & in d. Romana Salviani, 11. Januarii, & 20. Maii 1616. coram R. P. D. Manzanedo.

Nec facit, quod vir etiam post contractas duas societates, de quibus agitur, fecerit alias duas etiam sine obligatione uxoris. Quia idcirco magis arguit allegatam vergentiam ad inopiam, ut exitus declaravit commissa discussione, & sine satisfactione omnium creditorum. Et in omnem eventum ex eo quod nonnulli ita contraxerunt cum D. Ioanne Baptista, non convincitur per necesse bonus ipsius status, & conditio, præsertim ad reddendam falsam assertionem instrumenti circa indigentiam domus, cum contra eam requiratur concludens probatio, §. item verborum. Inst. de inuill. stipulat. manifestissime Aym. conf. 36. sub num. 3 & fuit sæpè decisum.

Prout nec etiam obstant duo alia motiva ad deducendam hanc causæ falsitatem. Alterum quod pecuniarum non pervenerint ad manus Hieronymæ. Alterum quod non fuerint versæ in necessitates domus, ut fuit iudici expressum.

Nam quoad primum de contrario apparet ex lectura instrumentorum societatum, de quibus agitur, & ubi Hieronyma cum juramento, & cum renunciatione exceptionis non numeratæ pecuniarum, & cum obligatione cameræ coram Notario, & testibus iudicatur habuisse, & recepisse pecunias in contanti in tot Julii, & testonibus, & sic constat de vera, & actuali numeratione in manibus Hieronymæ, juxta doctrinam Bart. in l. singularia, n. 23. & ibi Alex. & Dec. num. 33. l. n. 47. ff. si cere pet. & idem Bart. in leg. si excautione, n. 1. C. de non numer. pecun. Alex. conf. 179. n. 6. lib. 2. & fuit tentum in Romana census, 24. April. 1600. coram Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

b. m. Cardinale Pamphilio, in Romana dotis, 11. Decembris 1613 coram me, & aliàs sæpè eleganter in una Assiensis census, 29. Novemb. 1614. coram R. P. D. meo Decano, ubi fuit dictum sufficere illa verba & recepisse in contanti, ad excludendam simplicem confessionem de recepto, & denotandam realem numerationem.

Nec obstat depositio Notarii de instrumento rogati, quia fuit ei abundè responsum in ultima decisione. Alterum verò objectum, quod pecuniarum non fuerint versæ in indigentiam domus, sed potius in extinctionem duarum præcedentium societatum. Tollitur quia quoad societatem Angelini ejusmodi conversio non deducitur nisi ex confessione extrajudiciali ipsius Angelini, quasi ipse unicam tantum solutionem fecerit scutorum trecentorum, & quæ confessio non probatur nisi per testes singulares, qui non sufficiunt, sed debent esse saltem duo testes, secundum communem opinionem, de qua per Gabr. conf. 40. n. 57. lib. 2. & fuit dictum in una Firmana Altaris, 15. Junii 1612. coram me. Et in omnem eventum dicta & confessio non potest præjudicare Maurello, nec aliis, qui accesserunt contemplatione Hieronymæ, quæ recognovit bonam fidem Et omninò magis videtur standum confessioni ipsius Hieronymæ juratæ, & cum decreto iudicis, ex supra allegatis, ne aliàs esset in potestate Angelini tollere obligationem ipsius Hieronymæ factam ad favorem obligatorum in ipsas societates qui ab ea receperunt promissionem conservationis in demeritis. Et quoad utramque societatem quatenus verum esset & quod pecuniarum acceptæ per Hieronymam intersissent pro extinctione præcedentium societatum non autem pro aliis indigentis domus, tamen non exinde inferri posset ad falsitatem causæ, sed solum quod pecuniarum non fuerint versæ in causam expressam, quæ duo valdè differunt, solum autem sequitur quod causa expressa fuerit legitima, qualis est de qua agitur, ex late deductis in decisione Reverendissimi Atrebatensis. Nec & dans pecunias debet esse sollicitus quod accipiens in eam causam expendat, & si non expendat, non nocet danti pecunias, ut probat text. in l. 1. §. non autem, & ibi Bart. n. 2. & Castr. n. 4. ff. de exercit. act. est bonus text. in l. fin. ff. eod. titre de exercit. ibi etenim non oportet creditorem ad hoc astringi, ut ipse reficiendæ navis curam suscipiat, & negotium Domini gerat; quod certè futurum sit, si necesse habeat probare pecuniam in refectioem erogatam esse, & hos duos textus adducit Seraph. decis. 1187. n. 1. part. 2. & quod quis & non debeat esse sollicitus an in causam expressam mulier pecunias expendat, fuit dictum in Romana census, 1. Januarii 1616 confirmata 1. Decembris præteriti coram me, per decis. Surd. 156. n. 9. ubi in fin. testatur de communi, & in d. ultima decisione Romana census coram me Rota secuta fuit decisiones in hac causa factas, tam coram Reverendissimo Atrebatensi, quam coram me facit text. in l. si mulier 11. ad Velleian. ubi si mulier quasi in suos usus pecunias acceperit aliis creditura, non esse locum Senatusconsulto dicit I. C. alioquin cum fœminis nemo contraheret, quia ignorari potest quid aduræ sint Ut enim rectè advertit Cujac. in d. l. fin. ff. de exercit. seu tract. 8. ad Aphrican. id tantum exigitur à dante pecunias ut non fuerit quæsitus titulus falsus, ut sentit etiam decisio coram Reverendissimo Atrebatensi Hoc autem casu non fuit nec plene, seu semiplenè probatum D. Maurellum quæsitivè titulum falsum, nec, cerèd scivisse, nec indagasse quod D. Hieronyma ex pecuniis harum societatum vellet extinguere priores, & aliàs ad arguendum & tractatum de falso vel simulatione, nec etiam præsumpta scientia sufficeret, §. si quis autem, §. si verò expressim. ubi glos. auth. de hered. & falsid. Aret. conf. 47. n. 2. Surd. conf. 328. n. 29. lib. 3.

12 Nec demum obstat dispositio *authenti. si qua mulier,*
C. ad Velleian. Quia ultra quod non procedit stante
 juramento in obligatione mulieris, cujus vigore de
 jure canonico sustinetur. *Glof. com. maniter recepta in*
v. de rescripto, de jurejur. cum aliis, quos secuta est Rota
in una Interamnenfi mercium, 4 Junii 1597. coram. bon
 mem. Penia, & in d. *Romana Salviani, 11. Januarii, co-*
 13 *ra R. P. D. Manzanedo, dicebatur etiam procedere*
 in obligatione voluntaria, quam facit uxor pro ma-
 rito, non autem in obligatione facta ad sublevandum
 maritum magno aere alieno gravatum, & pro aliis in-
 digentis domus *Surd. conf. 357. num. 14. cum aliis de*
 quibus in dicta *Romana Salviani, 11. Januarii, coram*
 Domino Manzanedo.

14 Ex quibus Domini permanebant in decisio, & eo
 libentius, quia non sumus in creditore, qui dedit pec-
 unias, sed in fidejussore, qui solvere fuit judiciali-
 ter coactus, & Hieronyma etiam ipsa citata non so-
 lum non excepit de falsitate causae contra creditores,
 sed debitorum agnovit, & suscepit terminum, unde
 non potest modo quaestionem nullitati contractus
 referre adversus Maurellum, quem ipsa ab omni mo-
 lestia promisit defendere, sed debet contra creditores
 actionem dirigere, ut fuit resolutum in *Romana fide-*
jussionis, seu relevationis indemnitas, 2. Junii 1614.
 coram R. P. D. Pirovano. Et ita decisum.

R. P. D. Ubaldo, Romana domus, seu domo-
 rum, Veneris 14. Maii 1619.

SUMMARIA.

- 1 Spoliator non auditur, nisi ante omnia purgato spolio.
- 2 Ampl. Etiam in spolio commisso a Judice nulliter, & injuste procedente.
 Intellige quando nullitas, & injustitia est evidens, & notoria, n. 4.
- 3 Pars, non iudex spoliare videtur, quando iudex procedit ad partis instantiam.
- 5 Retentio datur spoliatori mediante donatione in solutum a Judice nulliter facta.
- 6 Intellige si possideat occasione sui crediti, secus alias.
- 7 Retentio datur occasione hypotheca, quando de ea in continenti docetur, etiamsi possessio sit nulliter acquisita.
- 8 Intellige quando reus amisit possessionem ob propriam culpam, & contumaciam, secus alias.
- 9 Exceptio domini non admittitur in iudicio spoli.
- 10 Sors principalis census recuperari non potest ab emptore.
- 11 Ampl. ut nec etiam ab ejus cessionario.
- 12 Cessionarius non habet plus juris quam cedens.
- 13 Exceptio domini, & hypotheca respicit petitorium.
- 14 Vendens rem cum reservatione domini, & hypotheca donec sibi de pretio integre satisfiat potest pro rata non soluta redire ad primam possessionem.
- 15 Retentio & compensatio non competit pro creditis non liquidis.
- 16 Maxime spoliatori.

DECISIO CCCCXC VIII.

Fuit firmatum in hac causa die 14. Martii anni praeteriti, intrare spoliu quoad domum subhastata. n. ex rationibus deductis in decisione tunc extensa. Sed in ea fuit reservatum ut videretur, an Pandulphino possessori domus competeret retentio. Quo dubio semel, & iterum proposito, Domini hodie resolvantur pro parte negativa.

Quia in primis certum est et spoliatum ante omnia restituendum, & spoliatorem audiri non posse, nisi ante omnia purgato spolio, *l. si quis ad se fundum, C. ad l. Jul. de vi publ. Doctor. in l. naturaliter, §. nihil commune,* ubi Ripa n. 26. ff. de acq. poss. *Surd. conf. 28. n. 29. Hond. conf. 18. n. 3. l. 2. Paris. conf. 70. n. 25. l. 4. Alciat. conf. 86. n. 2. lib. 1. Ludovic. dec. Perus. 17. n. 1. Menoch de recuper. rem. 1. n. 11. Pat. dec. 138. n. 1 lib. 1. in Romana impress. fuit dictum in Mantuana honorum, 16. Decembris 1615. coram me, qua est dec. 36. n. 1. in recent. Quod procedit et etiam si spoliator fuerit immisus auctoritate Judicis nulliter, & injuste procedentis, quia certum est talem judicem spoliaste, *cap. conquereute,* ubi Abb. de restit. spoliat. *Aym. conf. 140. n. 2. Roland. consil. 6. n. 11. & seq. l. 2. Surd. conf. 168. n. 26. Menoch. de recuper. rem. 8. n. 3. Decian. conf. 54. n. 6 & 7. l. 4. Hond. conf. 82. n. 23. & seq. l. 1. & conf. 21. n. 2. lib. 2. Pontan. de spol. lib. 2. c. 16. n. 18. & fuit dictum in d. dec. 355. n. 11. & in hac causa d. dec. 14. Martii anni praeteriti, ideo spoliu quantumvis judiciale, esse ante omnia purgandum, dicunt praeteriti Doctores, & praeter eos Gabr. conat. 1. n. 13. de restit. spoli. *Surd. conf. 189. n. 30. lib. 2. & firmat Caputaquid. dec. 186. part. 1. & in decis. in causa Firmiana spoli, 12. Junii 1615. coram me qua est dec. 727. n. 5. part. 2. in recent.***

Praeterea quando iudex processit parte instante, ut hic, quasi tunc ipsa pars videatur spoliare, & non iudex. *Dec. conf. 12. n. 3. vers. cum dicta spoliatio, Beninten. dec. 91. sub n. 5. vers. nec juvat, & seq. & n. 8.*

Et licet praedicta dicantur procedere quando iniustitia, & nullitas sententiarum est evidens, & notoria, ut in illa decisione Romana de Bombellis, 31. Maii 1613. coram Reverend. D. meo Archiepiscopo Damasceno, quam Rota secuta est in pluribus causis, & signanter in Nepefina laudi, 13. Februarii 1615. coram R. P. D. Cavalerio. qua est dec. 646. n. 1. part. 2. in recent.

Tamen in casu nostro adest, & constat ex pluribus nullitatibus, & capitibus iniustitia, de quibus in decis. 14. Maii, & prius 24. Februarii 1612. coram me, qua decisiones hodie non controvertuntur, sed solum instatur super retentione, quam tamen Domini, ut dixi censuerunt non competere pro praetensis creditis scutorum 345. solutorum Palmertae. Secundò ratione census cum fratribus S. Honufrui. Tertio pro aliis pecuniis, quae dicuntur solutae diversis praetensis creditoribus Joan. Francisci.

Quia considerabant in primis et quoddam Pandulphinus non habuit istam domum in solutum auctoritate Judicis pro dictis praetensis creditis, quo casu forte daretur sibi retentio, etiamsi iudex nulliter, & injuste processisset, sed habuit vigore cessionis sibi factae a Buvetto oblato in iudicio subhastationis, unde non potest illam retinere etiam pro vero credito, cum ejus occasione et res ad eum non pervenerint, juxta, & distinctionem Bart. in leg. si non sortem, §. si certum, n. 8. ubi Bart. in l. fin. & Caltr. n. 5. ff. de cond. indeb. idem Caltr. in l. potenti, n. 3. de pignor. act. Negul. de pignor. 4. membr. 5. part. n. 4. vers. intelligo, ubi in fin. dicit esse notandum, *Surd. d. decis. ex adverso allegata 46. n. 12. Rota dec. 115. num. 3. part. 2. divers.*

Nec obstat et quod detur retentio occasione hypothecae, quando de eo in continenti docetur, etiamsi immisio nulliter fuerit data, juxta Bart. in l. 3. §. fin. ff. de acq. poss. *Dec. conf. 449. n. 2. Ludovic. dec. 37. n. 17. Surd. d. dec. 45. n. 13. 14. & 16. ubi de communi.* Quia et fuit responsum praedicta intelligi quando possessio est fuit amissa culpa rei conventi, ob ejus contumaciam ut declarat Alex. in d. 6. fin. n. 27. & 28. tunc enim si creditor offerat probare hypothecam, debet audiri, & impeditur restitutio, & subdit hanc esse opinionem veram, quam ibi Doctores communiter sequuntur, referens, &

et sequitur Herculani, ibi, n. 35. Negulant. de pignor. 2. memb. 3. p. n. 20. § 21. Hic autem Joan. Franciscus non amisit possessionem ex culpa, & contumacia sua, sed fuit spoliatus à Judice nulliter procedente, ex supra allegatis. Ideò ratione hypothecæ, quæ compete-
 9 bat adversario, non debet impediri restitutio, cum t nec ratione domini, quod esset fortius, quam sit hypo-
 theca, regulariter impediatur, vel retardetur resti-
 tutio in spolio, Gabr. de restit. spol. concl. 1. n. 45. Me-
 noch. de recup. remed. 17. n. 415. & conf. 2. n. 189. Dec.
 conf. 57. n. 6. ubi de communi. Et hæc possent sufficere
 pro resolutione, sed ex abundantia respondebatur ad
 singulas præventiones.

Primo quoad censum scutorum ducentorum super
 domo impositum ad favorem Fratrum S. Honustrii, &
 Pandulphino cessum pro pretio ejusdem summa à
 Buvetto recepto, videbatur cessare retentio. Quia
 sicuti fratres non possent agere pro recuperanda sorte
 ex constitutione super censib. fel. record. Pii V. ita nec
 10 Pandulphinus eorum cessionarius t agere poterat, &
 consequenter retinere hoc nomine domus censua-
 tam nulliter acquisitam, cum non plus juris competat
 11 t cessionario, quam competeret cedenti, l. nemo plus
 juris ff. de reg. ur. l. emptor, ubi Bald. C. de bared. vel
 ut vend. Surd. conf. 22. n. 16 & seq.

12 Quoad scuta 347 quæ Pandulphinus dicitur sol-
 visse Palmetta, quæ vendiderat do. num Joan. Fran-
 cisco cum reservatione domini, & hypothecæ donec
 sibi de pretio integrè satisfaceret, licet Rota aliàs in-
 clinaverit pro retentione quoad hoc creditum, ut in
 dec. sub die 23. Januarii 1616 confirmata 22. Junii de
 eodem anno, tamen nunc maturius re discussa, & ex
 professo super isto articulo retentionis reservationis
 reservato in dec. die 14. Martii anni præteriti sentit
 oppositum. Quia t ultra quod ista exceptio domini,
 13 & hypothecæ respicit petitorium, rejicitur in hoc ju-
 dicio, ut supra dictum est, & tradit Verall. decif. 9. lib.
 1. in manuscr.

Dicebatur etiam domum non fuisse subhastatam
 ad instantiam Palmetta, nec ipsam habuisse pecunias
 pro residuo pretii vigore dictæ subhastationis spolia-
 tivæ, sed t qua ratione poterat ipsa vigore reservatio-
 nis agere pro residuo pretii, & redire pro rata non so-
 14 luta ad pristinam possessionem, ita etiam Pandulphi-
 nus potuisset tanquam ejus cessionarius, ex supra al-
 legatis, unde vigore cessionis poterit hæres Pandul-
 phini purgato spolio agere ex jure cello, prout pote-
 rat Palmetta.

Nec obstat text. in l. si non sortem, §. si censum, ff. de
 cond. indob. cum aliis per Surd. d. dec. 46. n. 7. & seq.
 Quia non loquuntur quando actum fuit remedio spo-
 lii, prout hic, sed conditione indebiti ad recuperan-
 dum fundum datum pro majori quantitate, ut etiam
 sentit Rota in Romana domus in Burgo, 22. Junii 1615.
 coram me. Quibus accedebat quod Pandulphinus
 istam cessionem reperavit de anno 1610 hic pen-
 15 dente super spolio & post inhibitionem relatam, un-
 de non potuit agere tanquam cessionarius eorum alio
 Judice absque vitio attentatorum.

Quo vero ad pecunias redactas ex pretio subhastat-
 tionis, & consignatas diversis præteritis creditoribus
 Joan. Francisci; ultra quod dicebatur t credita non
 esse liquida; quo casu cessat sine dubio retentio, ac
 compensatio, Surd. dec. 186. n. 6. Seraph. dec. 1455. n. 4.
 & fuit dictum in Romana litterarum cambii; Junii
 1615; coram R. P. D. meo Remboldo, quæ est d. 679.
 n. 5. p. 1 in v. d. h. & in d. Romana domorum in Burgo,
 coram me in qua etiam fuit responsum ad decisionem in
 causa Reatina, coram R. P. D. meo Decano, & adverso
 allegata, tantò t magis in spoliis causat. Verall. d. dec. 9.
 16 lib. 2. & in manuscr. dec. 171. num. 3. in impress. Respon-
 Decif. Rota Rom pro Traff. de Cens.

detur etiam pro istis præteritis creditis, esse Pandul-
 phinum abundè cautum super pensionibus domus, ad
 quarum restitutionem veniret condemnandus à tem-
 pore motæ litis, & sic paulò post subhastationem, &
 deliberationem ejusdem domus.

Denique nec vitum est competere retentionem ra-
 tione melioramentorum propter faciem domus mu-
 ratam. Quia de illis non constat, & ideò non possunt
 obstare petite redintegrationi.

Ex quibus fuit conclusum retentionem non com-
 petere.

R. P. D. Ambrosio de Luti, Rotæ Provinciæ
 Marchiæ Auditore, Anconitana census,
 31. Octobris 1622.

SUMMARI A.

- 1 Clausula constituti prebat contra habentem causam à constituyente.
- 2 Possessio rei conventi probatur per sustentationem li-
 tis, cum adminiculis.
- 3 Salvianum datur pro fructibus census.
- 4 Censum fundatus super re communi, quomodo dicatur
 positus super re certa.
- 5 Jus reale quod quis habet in re communi, non muta-
 tur per divisionem.
- 6 Censum fundari potest super re communi.
- 7 Ampl. Etiam si imponatur simpliciter, non expressè
 quota imponens.
- 8 Censum quod imponi non potest super re majoris va-
 loris quàm sit censum impositus, volutus aliqui.
- 9 Contrarium late deducitur.
- 10 Censum impositus super pluribus fundis in solidum,
 sustinetur in capite.
 Quamvis non sit expressum pro qua rata super illo
 imponatur.
- 11 Censum plures super eodem fundo imponi possunt etiam
 ex intervallo.
- 12 In contractu censum non venditur fundus, nec illius
 fructus, sed jus percipiendi responsionem.
- 13 Censarius non acquirit dominium, nec possessionem
 fundi censivi.
- 14 Censum quod valeat interpretatio capienda est.
- 15 Exceptio requirens aliteram indaginem non admitti-
 tur in Salviano.
- 16 Juramenti calumnia non præstatio quando non no-
 ceat, remissiva.
- 17 Non debet haberi bonum jus.
- 18 Clausula neminem audiri non docto de legitimo
 mandato, respicit personam comparentis, non
 agentis.
- 19 Cictio, seu monito ad vivendum jurare testes pro
 singulis duobus, &c. sustinetur pro toto termino
 probatorio.
- 20 Testes etiam nulliter examinati præstant adminicu-
 lum.
- 21 Perisimilitudo operatur ut sufficiat probatio, qua
 aliàs nullam fidem faceret.
- 22 Corvus solvens partem corvei potest, absente cessione
 jurium, ab illo repetere.
- 23 Circuitus inanes lex abhorret.

DECISIO CCCCXCIX.

Sententiam R. P. Vicarii Illustrissimi, & Reverend
 SD Cardinalis Sabelli Episcopi Anconitani, qua
 mandatur immitti Dominum Equitem Alexandrum
 Gratiolum in possessionem fundi possessi à dicto Illu-
 li 3 Illustrissimo

strissimo inter bona suæ mensæ Episcopalis, Domini uno excepto confirmandam esse censuerunt.

Etenim concurrunt omnia requisita in Salviano. Nam de credito constat per instrumentum census, quod facit evidentem probationem, Mant *decis.* 69. n. 2.

Possessio D. Hieronymi debitoris per instrumentum venditionis fundi censuati factæ D. Mario de Tancredis, eum clausula confirmati; et quæ probat adversus habentem causam ab ipso constituyente, Rota *dec.* 766. n. 11. part. 1. *divers.* & maxime, quia in eodem instrumento narratur dictum fundum esse tentum, & possessum à dicto D. Hieronymo, & ab ejus fratribus hæredibus pro indiviso, & fuit productum pro parte eorum de Tancredis, qui sunt admissi tanquam auctores laudati, & proinde probat contra producentes, *leg. publicæ, §. fin. ff. de pos. Doct. in cap. sum venerabilis, extr. de excep.*

2 Possessio et autem rei conventi probatur per litis sustentationem, Caputaq; *decis.* 369. n. 1. p. 2. Cæsar de Grass *decis.* 4. de *refir. spol.* Gratian. *discept.* 314. n. 42. Scapuccin *de Salvian.* lib. 3. q. 12. n. 5. Et maxime ubi aliquod adminiculum concurrat, prout in re præfenti intimatio facta dictis auctoribus.

3 Propterea et nemo dubitat intrare Salvianum pro consequendis fructibus censuatis, Bart *in l. 1. n. 2. de Salvian.* Contard. qui alios citat *in l. omnia, limit. 14. n. 10. C. si de mam. possess.*

Non obstat primum obiectum incertitudinis, ex eo quod census sit impositus in medietate ipsius D. Hieronymi super fundo communi cum ejus fratre, quia et cum fuerint designata certa consinia totius fundi, apparet de re certa, & sic retorquetur opposita *dec.* 161. n. 4. p. 4. *divers.* In eventum verò periculi corruit semper pars communis, & consensus remanet in quota, & medietate similiter pro indiviso partis superstitis, si talis portio fuerit capax totius ac proinde imminet emptoris census periculum ad mentem S. Bullæ, nec ulla contingit variatio situs, quæ ratione retorquetur obiecta *decis.* 333. part. 1. *recentior.* & optime faciunt tradita per Sanctissimum in sua *decis.* 355. ubi addunt. Certificatur autem pars censuata ex dominio, & possessione, quam venditor habet, non alternativè, sed præcisè in singulis glebis pro indiviso, l. *Mevius §. duorum, ff. de leg. Paris. conf.* 59. n. 27. lib. 2. Rota *decis.* 161. n. 3. part. 4. *divers.*

Secura verò divisione inter fratres, sive totus fundus alteri quam venditori census fuerit assignatus, sive pars sola, quæ illi contigerit, corrumpat censuario tamen remanet jus indivisum in ipsa medietate totius indivisa, et quia per divisionem non mutatur jus reale, quod alteri competit, *leg. si consenserit, ubi gloss. §. fin. ff. quib. mod. pign. leg. arbitri, ubi Bart. ff. de distract. pign. Negul. de pi. nor. memb.* 3. p. 2. n. 37. & n. 49. secus verò contingeret in eo, qui adversus debitorem solam haberet actionem personalem, l. *Julianus 14. §. idem Celsus, ff. de act. empt.*

6 Merito receptissimum est, quod sicut pars rei communis indivisa alienari potest, l. *falso, C. commun. alienat.* l. 1. & l. 3. *C. commun. divid.* Negul. *de pign. memb.* 3. part. 1. n. 36. Et sicut nemo dubitat fructus ex certa re pro quota indivisa percipi, *decis.* 59. in *fin. p. 2. divers.* & jus usufructus à suo domino in ea parte constitui (à quo usufructu ad causam census Rota argumentatur *dec.* 116. n. 9. apud Cenc.) similiter poterit super tali quota imponi census, Rebusk. *in l. recte dicimus 25 §. Quintus, vers. ult. p. 2. ff. de verb. sign. & ita in puncto tenens Felician. à Sol. in comment. de censib. 10. l. 2. c. 3. n. 21. & alii, quos Cenc. fol. 37. seu q. 19. n. 1. & n. 4 sic fuerat impositus in re communi in casu *decis.* 49. in princ. juncto n. 18. & *dec.* 306. & *dec.* 299. apud Cencium in dicto suo egregio tract. de censibus.*

Quæ conclusio adeò vera est, et ut procedat etiam si non fuerit facta mentio de quota venditoris, sed simpliciter fuerit impositus census, quia sustinetur in parte propria ipsius, & in parte libera, quam alienare poterit. Hond. *conf.* 8. n. 99. vol. 1. Matescot. *var. resol. lib. 1. cap. 72.* & fuit dictum à Sanctissimo in sua *decis.* 254. num. 1. ubi addunt num. 16. referunt concordantes.

Secundò non obstat obiectum excitatum à dicto Domino, et quod census fuerit impositus super re majoris valoris, Rolan. de Cavagn. *ad decreta Montis Ferrati, decret.* 72. part. 4. *illat.* 4. n. 27. post frat. August. de Monte Ilcin. *ex mente Nav.* quos Joan. Baptista Lup *ad l. 2. C. de pact. inter empt. & vendit. comm.* 2. §. 2. n. 79. & seq. et quia contrariam sententiam in puncto tenent Conrad. *de contract.* q. 83. *conclus.* 3. & alii quos Lopez *de contract.* cap. 57. & sequitur Azor *instit. moral. part. 3. lib. 10. cap. 6. vers. 1. quaritur*, Felician. à Sole *d. lib. 1. c. 1. n. 7.* Scacc. *de com. merc. & camb.* §. 1. q. 1. n. 106. *vers. ratio*; propositio enim ad fructus, & fundum desideratur solum, ut sint capaces census imponendi, quem debent aut æquare aut superare, & sic intelligitur Navar. *de usur.* n. 79. & n. 81. Rota *dec.* 388. n. 3. apud Sanctiss. & ibi addunt n. 10.

Et hunc excessum præsupponit in facto Rota, per quam sæpius decisum est remanere censum in parte capaci, si perierit altera pars fundi censuati, *d. dec.* 388. n. 3. & *dec.* 571. n. 5. part. 1. *recini.* & apud Marchesan. *parte 1. fol. 860. decis.* 32.

Quinimo et impositus super pluribus prædiis in solidum sustinetur in eo, qui remanet liber, & capax, *decis.* 71. n. 9. & seq. apud Cencium, quamvis non fuerit expressum pro qua rata, *decis.* 90. n. 2. juncto num. 9. apud eundem.

E contra et super eodem fundo plures census etiam ex intervallo imponuntur, unde supponitur in primo contractu valoris excessus, Navar. *de usur.* num. 94. *gloss.* 10. in *fin.* Bopinlig. *de Consibus, c.* 10. Toled *instr. confess.* lib. 5. cap. 45. & fuit decisum *decis.* 6. num. prim. & *decis.* 56. apud Cencium, qui latè hanc conclusionem probat *d. tract. fol. 71. q. 37. in noviss. impress. Taurini, num. 2.* Non et enim venditur res, sed census, nempe jus separatum realiter à fundo, ut in *decis.* 3. *conclus.* 6. apud Cencium, *dec.* 281. n. 5. & *d. dec.* 388. num. 7. apud Sanctissimum. Item neque venduntur fructus, sed jus, ut dicitur de emptione ususfructus. Covar. *var. resol. lib. 1. cap. 1. sub num. 4.* Gabr. *conf.* 148. in princ. quem Rota apud Cencium *decis.* 116. n. 9. & quare jus istud sit, docent Felician. *d. lib. 1. cap. 4. n. 7.* & alii quos Cenc. *fol. 87. seu quæst.* 43. n. 8. Ac proinde et super re neque dominium, neque possessionem censuarius habet, Gratian. *dec.* 20. Navar. *de usur.* n. 137. Molin *de contract.* disp. 383. & plures cumulat Cencius *d. fol. 4. seu q. 7. n. 16.* & idè venditor census liberè de re censuata disponit *decis.* 2. num. 7. apud Cencium.

Perit ergo fundus Domino, aut emptori ipsius principaliter, & deinde in consequentiam dicitur perijisse censuario, sicut etiam usufructuario, & quidem perire potest quamvis sit magni valoris, dum est certis finibus circumscriptus, quo casu aut deducetur quota census pro rata fundi peremptis juxta proportionem partis ad partem, quæ est totius ad totum, *ex mente Molinæ disp.* 391. num. 3. & Azor. *disp.* 3. lib. 3. cap. 5. *quæst.* 6. *vers. cæterum, & quorundam aliorum.* Aut verius remanet census in parte capace, ut dictum est *sup. Rota Romana.*

Præterea in re præfenti cessat omnis scrupulus, quia subijcitur dumtaxat medietas certi prædii affecta etiam anteriori censu scutorum ducentorum, & obnoxia doti uxoris Joan. Bapt. de Benincasis, quæ propterea consentam præstitit d. instrumento venditionis census

census, ut meritò cessare debeat omnis suspicio adversus dictum publicum instrumentum, Rota apud Farinac. *decis. 43. post conf. criminal. lib. 2.* tantòque magis inter personas nobiles, & quæ in dicto instrumento protestantur velle contrahere juxta formam bullæ, Rota apud Farinac. *dec. 10. num. 5. post conf. criminal. lib. 2.* † & omnis interpretatio faciendâ est pro validitate census, Cravetta *conf. 52. num. 2. & per tot.* Rota *d. decis. 355. num. 1. apud Sanctissimum, & maxime ne suscitentur lites plurimæ, quod fuit consideratum in d. decis. 32. in fine apud Marchesan. part. 1. folio 860.*

Denique negari non potest, quin utraque oppositio adversus opiniones magis receptas, & contra praxim fundatam in supradictis rationibus requirit altioris indaginem, † ac proinde non intrare tales exceptiones in judicio Salviani, Statil *inspect. 2. c. 2. n. 28. juxta veterem impress. & in puncto c. 34. n. 23. p. 2. divers. & plures refert Cenc. fol. 218. seu q. 65. juxta novissimam impress. Taurini. n. 82.*

Tertiò principaliter non obstat prætextus defectus juramenti calumniæ. Quia in facto fuit laenter petitum, obstando ne interim procurator adversarij audiretur. Qua ratione judex non decrevit nisi doceri de mandato. Repetitio autem in exceptionibus fuit facta non citata parte † ideo subintrant plures rationes ob quas non habeat locum hæc nullitas, quas rationes probant Gayl. *lib. 1. observat. 84. n. 7. Bald. Castr. & alii, quos Scacc. de judic. lib. 2. c. 1. q. 8. n. 72. & n. 90. & q. 14. num. 97.*

His additur † ratio boni juris, qua stante non obstat dicta petitio, & præsertim cum dictis circumstantiis. Bald. *in cap. 2. ubi Felin. n. 2. extr. de probat. Cotta in memorial in verbo Juramentum calumnie, Martescot. lib. 1. c. 47. n. 10. Farinac. dec. 195. n. 16. post 2. vol. conf. erim. & fuit dictum in illa Romana de Magdalenis, 26. Aprilis 1599. coram Scraphino.*

Et quicquid sit quoad effectum impediendi revocationem attentatorum (in quibus terminis procedunt Scraph. *decis. 176. num. 7. & decis. 116. num. 2. part. 4. divers.*) receptum est prætextu boni juris undecunque probati excusari processum ab hac nullitate, ut in terminis *decis. 153. num. 6. apud Sacratum decis. 45. n. 6. part. 1. recens.*

Quartò non obstat quod dictus D. Eques Gratiolus non videatur probasse filiationem suam. Respondetur enim quod illa † exceptio, *neminem audiri nisi docto de man lato,* respicit legitimationem comparentis, non autem agentis. *Glof. in l. 1. Cod. quor. honor. Bal. in l. non ignorat, num. 2. C. de his qui accensar. Rota decis. 83. num. 1. apud Sanctissimum. præterea fuit satis probata per testes, primò per quintum, cui non obstat defectus citationis, quasi illa monitio pro certis diebus, & ab inde pro singulis, &c. videatur inutilis Mohed. *decis. 4. n. 3. de testibus. saltem post duos dies decis. 311. num. 3. part. 3. divers. † Nam (quicquid sit de citatione ad sententiam) ad videndam jurare testes, sustinetur durante termino probatorio, decis. 307. n. 9. & decis. 393. num. 6. & seq. part. 1. recensior.* Hinc ad minuculantur alij quatuor testes, qui jurarunt in folio separato, prout ipsimet quoque fidem faciunt, quod sanè folium deperditum esse attestatur ipsimet notarius Episcopatus, non obstante interesse Illustrissimi domini sui quod observatione dignum videtur † Testes vero etiam nulliter examinati præstant adminiculum, *decis. 664. sub num. 2. part. 2. recens.* plurimum enim dependent à judicis arbitrio, Barz. *decis. 13. n. 3. & maxime circa legitimam filiationem nobilis Equitis in patria sua, ut leviores probationes sufficiant al statutum Ancona, rubr. 19. de Civilibus, & verisimilitudo † operatur ut ea probatio sufficiat, quæ alias**

nullam fidem faceret. *Surdus decis. 225. num. 4. & sequentibus.*

Quintò, & ultimò non obstat quod pro jure retentionis, quam adversarij habent ex eo quod dictus D. Marius Tancredus egerit, ut de pretio dicti fundi extingueretur census scutorum ducentorum olim impositus in eodem fundo à dictis Hieronymo, & ejus fratre in solidum, prout factum fuit cum cessione jurium, & recipiatur oblatio pro solis scutis centum, quasi non videatur sufficere, *Surd. dec. 44. n. 7. Rota dec. 572. n. 4. part. 2. divers.* † Quia responderetur quod solvendo partem obtingentem dicto patri suo, posset eandem ab eo repetere, ad tradita per Doctor. *in l. creditor, ff. de reis, Thesaur. decis. 191. n. 4. usque ad fin. Viv. dec. 739. in fin. lib. 2. Cenc. d. tract. de censib. fol. 218. n. 80. Mantica de tacit. & ambig. lib. 11. tit. 28. sub n. 5. idem videtur dictus D. Vicarius evitandò circuitus inanes, ad l. qui sit. ff. de solut. † quos lex abouret, Affl. dec. 8. v. 4. ad fin. Rota dec. 770. n. 1. part. 2. recensior, & ita suadente æquitate ad tradita per Mantica. *d. tract. lib. 25. tit. 6. sub n. 10. judicavit dictum D. Equitem fore immittendum in portionem dicti D. Hieronymi, solutis dumtaxat scutis centum, relicta altera medietate dicto Illustrissimo D. Cardinali possessori pro rata ad dictum fratrem spectante, &c.**

Et ita decisum, &c.

Illustrissimo D. Cardinale Sacro Romano censuum, 14. Maii 1614.

SUMMARI A.

1. Censum si quis pro alio extinguat, efficitur creditor summa soluta.
2. Fundus censuatus transit cum suo onere solvendi censum.
3. Hæres cum beneficio inventarij, quando hereditas est solvendo, non potest venire contra factum defuncti, si velit esse hæres.
4. Valor rei probatur ex communi estimatione, non ex singulari affectu oblatois sub hasta.

DECISIO D.

TENUERUNT Domini hæreditatem q. Lauræ esse solvendo, quia detractis debitis, in quibus partes concordant, remanent in hæreditate scuta duo millia trecenta quinquaginta circa. Unde difficultas reducitur ad quosdam partitas deductas pro parte. Domini dixerunt non esse apponendas ad debitum dictæ hereditatis, & consequenter hæreditatem remanere in statu quod sit solvendo.

Pro quo opponitur scuta obtingenta, quæ Dominus Citarella solvit pro extinctione censuum, quæ summam illi voluit solvere Laura. Sed fuit dictum istam partitam non esse computandam, quia cum Citarella esset creditor occasione dotis in scutis quinque millibus, ei fuit datum Palatium in solutum, quod cum excederet valorem dictorum quinque millium scutorum, fuit conventum † quod pro residuo usque ad integrum valorem Palatij, Citarella in se susciperet onus solvendi census qui fuerant impositi super dicto palatio, & propterea cum testatrix voluerit quod fratres hæredes reciperet idem palatium pro eodem pretio, pro quo fuerat assignatum Citarellæ, cum hoc quod fratres tenerentur reficere id quod Citarella pro extinctione censuum solvisset, non propterea fuit quod istud sit debitum Lauræ, sed erat debitum fratrum, quia si volebant palatium datum in solutum

Citarellæ pro scutis quinque millibus, utique tenebantur solvere residuum Citarellæ, prout ipse solvit fratribus suscipiendo onus solvendi censum in se quando palatium sibi fuit assignatum pro scutis quinque millibus ad computum dotis.

Secundò præcedit Dominus Federicus debitum funeralis, & expensarum faciendarum pro transportatione cadaveris q. Lauræ ad Urbem, quas dicit ascendere ad scuta quadringenta. Sed hanc expensam offert Dominus Citarella in se suscipere, unde non est habenda in consideratione.

Tertiò dicit D. Federicus domum fuisse deterioratam ex amissione aquæ perennis, per quod fuit amissum lavatorium, quod locabatur pro annuis scutis centum sexaginta octo, ut constat ex locationibus factis de annis 1591. & 1592. sed nec ista præsentio placuit Dominis, quia palatium fuit assignatum Citarellæ ante dictas locationes, videlicet de anno 1590. ultra quod amissio aquæ non est computanda ad rationem dictorum scutorum centum sexaginta octo, cum in illis locationibus comprehendantur multæ massaritiæ, quæ adhuc extant, & sic merces non erat pro sola aqua.

Uterius dicebatur quod cum mandatum fuisset relaxatum pro scutis quinque millibus, id quod remansit in hereditate non sufficit pro satisfactione. Sed fuit responsum oblatum, quia Montorij egerunt contra Citarellam, ex quo non extinxerat census, & obtinuerunt mandatum, sed commissæ causæ cum clausula, Si quid exequendum, &c. Citarella dicit non esse exequendum, & ex quo fratres teneantur recipere palatium, tanquam hæredes Lauræ, & per consequens etiam recipere census super eo impositos, & sic in eodem statu, in quo ipsi Citarellæ fuerat assignatum, unde cum fratres replicarent, quod ipsis non obstat quod non essent hæredes cum beneficio legit, & inventarij, & hereditas non sit solvendo, replicatur pro parte Citarellæ quod esse bona in hereditate, cum fratres illam non repudient non possunt venire contra factum defunctæ, ut non teneantur ultra vires hereditarias, sed dicitur quod adsunt bona in hereditate, & cum ipsi velint esse hæredes, non possunt venire contra factum testatrix.

Circa illud quod domus non sit tanti valoris prout erat quando fuit assignata D. Citarellæ, prout probatur ex obligationibus factis dum domus stetit sub hasta, fuit dictum quod oblationes non probant valorum, & cum ad hoc sit necessaria communis estimatio, hæc sufficit singularis offerentium oblatio, l. si seronum, ff. ad l. Aguil Gloss. & Abb. in c. cum, extr. de testam. gloss. in l. pretia rerum, in verbo funguntur, ff. ad l. falcid. Verall. dec. 264. n. 4. p. 3.

R.P.D. Virili Romana, seu Sabinensis census, Veneris 17. Novembris 1628.

SUMMARIUM

- 1 Constitutio non comprehendit casus iam perfectos.
- 2 Exceptio restringit regulam.
- 3 Assertio facta in instrumento probat inter contrahentes.
- 4 Emptor census nullum jus acquirit super fundo censu suo, nec ratione domini, nec ratione possessionis.
- 5 Hypotheca non comprehenditur sub prohibitione venditionis, permutationis, & donationis.
- 6 Feudum dicitur hereditarium quando fuit stipulatum pro heredibus.
- 7 Census imponi potest super fundo hereditario sine consensu domini directi.

DECISIO DI.

De Vm Archiconfraternitas Sanctissimi Sacramenti Basilicæ Sancti Petri instaret coram me pro executione juxta tenorem rescripti Sanctissimi, Marchio Hsdubral Matrius opposuit de constitutionibus Apostolicis. Ideo dedi dubium, an hujusmodi constitutiones obstant, & Domini negativè responderunt. Nam quoad constitutiones sel. rec. Clem. VIII. & Pauli V. ac Sanctissimi D. N. cum illæ sint posteriores impositioni census, impositionem iam perfectam non tangunt, sed respiciunt futura, c. fin. ubi Felin. n. 1. ac constit. Gemini in c. deliberatione, §. volentes, n. 3. de off. deleg. Rota, divers. dec. 319. n. 3. p. 1.

Imò constitutio Sanctissimi per viam extensionis, & ampliationis loquitur de impositionibus censuum, unde sequitur quod dispositio restringitur ad solam constitutionem Sixti V. Quam Domini non obstat voluerunt. Nam aut Marchio niritur prima parte Bullæ, in qua disponitur quod bona stabilia existentia in statu Ecclesiastico, neque etiam per pignus seu precarium transeant in personas extraneas, seu Forenses, & duæ fuerunt datæ responsiones. Prima est, quod ipsa met bulla excipit census ibi, bonorum autem prefatorum appellatione nec census, &c. volumus comprehendere. Exceptio tamen restringit regulam, & non comprehendit casum impositionis census, l. nam quod li. quidam, §. fin. ff. de pen. legat. Altera est quod Cabrera emptor, licet origine esset Hispanus, contraxerat domicilium in urbe, in qua obiit, & impositione census assertur civis Romanus, & quæ assertio inter contrahentes probat utilitatem, & incolatum, l. opsimum, C. de contr. stipul. l. quidam, ff. de probat. Alex. cons. 250. n. 1. & 2. lib. 2. Rota coram Reverendissimo D. meo Coccino Decano, dec. 427. n. 4. & consequenter probat subjectionem Sedi Apostolicæ, cum tamen quis ratione domicilii dicatur subditus l. domicilium, ff. ad municip. l. si in patria, C. de incol. cons. 661. n. 6. & ipsa constitutio contentatur de domicilio in illis verbis, ibi Vel quæ domicilium legitime non contraxerit in nostro statu.

Aut utitur secunda parte bullæ, dum prohibet venditionem, permutationem, vel donationem sine licentia Summi Pontificis, & cum non loquatur de alienatione in genere, sed se restringat ad tres species, nempe venditionis, permutationis, & donationis, non censetur prohibita impositio census tamen per quam super Castro censuato nullum jus nec quoad proprietatem acquiritur, sed tantum hypotheca. Rota post Modern. de censib. decis. 1. n. 2. Seraph. dec. 794. n. 6. Cenc. de censib. p. 1. cap. 1. q. 1. art. 1. n. 23. & c. 2. q. 1. art. 7. seu q. 19. n. 11. & c. 2. q. 3. art. 1. seu q. 22. juxta novissimè impress. Taurini, n. 4. & 5.

Et tamen quod sub prohibitione venditionis, permutationis & donationis non comprehendatur hypotheca, Cyn. in l. fin. in 3. oppos. num. 1. in fin. vers. sed contra, C. de reb. Eccles. non alien. Oddus de fideicom. ex prohib. alien. in dnc. q. 24. art. 3. n. 84. Fusar. de substitut. q. 695. n. 18. Felician. de censib. tom. 1. lib. 2. c. 4. n. 5. & tom. 2. lib. 2. c. 4. n. 3.

Consideranda quoque venit intentio Sixti V. quæ fuit ne in dominio Castrorum fieret mutatio personarum sine licentia Principis, quæ mutatio cessat in impositione census. Et licet stante hypotheca possit perveniri ad venditionem castri censuari, tunc quando fieret venditio vel subhastatio, necessaria erit licentia Summi Pontificis, & fact est quod illo tempore interveniat, & hoc etiam exprimitur in declaratoria Pauli V. Non obstat quod de jure communi bona feudalia non possint hypothecari, quia omisso quod hoc est extra dubium, fuit responsum Castrum præsumi allodia

allodiale, ut fuit firmatum in Sabinensi montis Rotundi, 25. Junij 1627. coram Reverendissimo D. meo Coccinico Decano.

Ultra quod cum Castrum S. Petri fuerit venditum Dominis de Matthæis uti liberum, & francum, præterquam à solutione decem Carolenorum quolibet anno Abbatia Farfensi, eo magis dicitur allodiale, Rom. cons. 70. num. 1. in fin. ubi addent. in littera B, & apparet quod est hæreditarium, cum sit emptum pro hæredibus, & successoribus, Rom. cons. 31. & ibi addit. Curt. un. cons. 188. num. 8. & fuit dictum in supradicta Sabinensi montis Rotundi; quare potuit super illo imponi census etiam sine consensu Domini directi In trigl. super bnla de Consib. q. 26. n. 2. & seq. Cenc. de censib. part. 1. cap. 2. q. 2. art. 1. seu q. 20. in noviss. Taurini, n. 17.

Et ita utraque parte informante fuit resolutum.

Reverendissimo D. Coccino Decan. Farfensis pecuniarta Salviani, Lunæ 14. Junij 1627.

SUMMARIA.

- 1 Resolutio jure datoris resolvitur jus acceptoris, & num. 3.
- 2 Bona emphyteutica finita emphyteusi redeunt ad dominum directum libera, & sine onere, & sub num. 15.
- Lim. si emphyteusis sit concessa cum facultate alienandi, n. 6 & n. 18.
- 3 Res vendita cum pacto redimendi, si redimatur, redit libera, & sine onere ad redimentem.
- 4 Feudalia bona si à Vasallo obligentur, nullum sit præjudicium Domino directo.
- 5 Hypotheca resolvitur resoluta jure hypothecantis.
- 7 Clausula ad habendum, &c. operatur ut censeatur concessa amplissima facultas alienandi.
- 8 Clausula, durante locatione, posita in facultate alienandi, illam restringit ad tempus durantis locationis.
- 9 Clausula, ad habendum, &c. quando restringatur ad terminos præcedentis dispositionis, remissivè.
- 10 Clausula, & quibus dederit, aequipollat clausula ad habendum.
- 11 Ista clausula non alterat emphyteusim, quando illa restringitur per alias Clausulas.
- 12 Consuetudo alienandi bona emphyteutica recipit interpretationem à consueto tenore investiturarum.
- 13 Census imponi potest super re emphyteutica.
- 15 Intellige durante jure imponentis, & n. 17.
- 16 Hypotheca imposita emphyteusi resolvitur emphyteusi ad Ecclesiam reversa.

DECISIO DII.

Balthazar Mutius Cominus utilis cujusdam possessionis, sive prædij sui in territorio Farfensi in loco nuncupato Veneta, quod in emphyteusim habebat ab Ecclesia Farfensi de anno 1567. imposuit annum, & perpetuum census scutorum decem super dicto prædio emphyteutico, illudque vendidit Torquato Clarello, & cum postmodum hujusmodi prædium per ejusdem Balthazaris obitum fuisset devolutum ad Abbatiam quæ de illo Plinium de Bonivannanis investivit. Hodie Andreas de Carolis tanquam successor præfati Clarelli creditoris census agit Salviano ad dictum prædium pro satisfactione fructuum d. census. Unde quaeritur an bona Abbatia Farfensis redeant ad Ecclesiam libera, vel cum onere suo in

casu, & ad effectum de quo agitur, affectus autem dubij est, quia si dicta bona revertuntur libera ad Ecclesiam, & sine onere, utique in casu devolutionis expiravit hypotheca quæ fuerat ab eodem Balthazaro constituta super dicta possessione, aut prædio, non posset competere Salvianum, quod sine hypotheca consistere non potest. In hoc articulo visa per omnes Dominos, ac mature discussa causa, nemine discrepante fuit resolutum, affirmativam opinionem omnino esse tenendam, videlicet bona Abbatia redire ad Ecclesiam libera, & sine aliquo onere, ea ratione, quia supposito directo dominio Abbatia in istis bonis, quæ illis sunt emphyteutica, ut alias firmavit Rota in Farfensi bonorum, 17. Aprilis 1606. coram b. m. Penia, quod non controvertitur, verissima est conclusio, quod bona emphyteutica in casu devolutionis redeunt ad dominum directum libera, sine aliquo onere, & cum resoluta jure datoris resolvatur etiam jus acceptoris, ex vulgato text. in l. lex vecligali, ibi, respondi (sicut proponeretur) vecligali non soluto jure suo dominus, nus esse etiam pignoris jus evanissit, ff. de pignor. Bald. ibid. n. 1. & 2. & ibidem addent. ubi loquuntur de emphyteusi Ecclesiastica, Angel. ibid. n. 1. & in fin. ubi quod emphyteuta donec durat emphyteusis, si facit aliquod pactum cum Vassallis rusticis, non præjudicat vero domino emphyteusi ad illum redeunte, imò quod revertitur res ad dominum, prout erat ante, l. 3. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solv. Bart. in l. si res, in princ. ff. eod. tit. ubi quod ob jus debitoris obligati resolvitur pignus, & id exemplificat quod quando res venditur, & apponitur pactum de revendendo, quia si interim pignoretur & emptor cogatur revendere, pignus resolvitur, ut in d. l. si res, facit text. in cap. 5. rursus, de controuv. investit. Tiraq. late plures cum latis de retrah. convent. 5. 3. gloss. r. n. 13. & Corbul. de caus. privat. ob non solut. can. amp. 34. Ozasch. dec. Pedem. 156. n. 9. cum seqq. Seraph. dec. 798. n. 2. 4. & 4. & 1290. n. 13. & fuit dictum coram me causa Romana Salviani, 8. Februarij 1601. & idem quod de fundo notatur in c. Imperialem, §. præterea & §. calidis, in verb. liberè revertatur, ubi Doct. de prohib. feud. alienat. per Federic. laiffimè idem Tiraq. & Ozasch. locis supra citatis, obligatio enim Vasalli intelligitur respectu utilis dominij quod habet, non autem directi quod remanet penes dominum. Bal. cons. 9. n. 6. lib. 1. Rimin. cons. 4. n. 6. lib. 1. Soc. cons. 99. n. 1. vers. sed fortius, lib. 1. Clar. in §. emphyteusis, q. 21. per tot. & in §. feudum, q. 37. Corbul. de caus. privat. ob alienat. tim. 33. n. 4. & seqq. per istam enim obligationem non fit aliquod præjudicium Ecclesie, lal. in l. fin. n. 107. & ibid. Salic. n. 7. C. de jnr. emphyt. & idem ad hoc ne aliquod præjudicium ecclesie inferatur, necesse est dicere quod illa obligatio, seu vinculum tandiu duret, quandiu durat jus emphyteutæ, adeò quod ut finita locatione, & sic finito jure obligantis, resolvatur etiam hypotheca, ut tradit Corbul. ubi supra, num. 3. Afflic. dec. 380. num. 2. & ibi addent. Clar. in §. Emphyt. d. q. 21. & tenuit Rota in causa Papiensis bonorum, 17 Junij 1602. coram. b. m. Penia.

Et quamvis in contrarium dicatur quod in casu nostro recedendum est ab hac regula. Primò quia in investituris conceditur emphyteutæ libera facultas alienandi cum clausula ad habendum, &c. Secundò quia videtur constare de consuetudine quod hujusmodi bona possunt liberè alienari per emphyteutas ex quibus inferitur quod idem sit in potestate emphyteutæ quamcunque servitutem, & onus etiam in perpetuum duraturum super dictis bonis imponere, ut videtur in dicta causa Farfensi bonorum, 19. Decembris 1614. coram b. m. Buratto, quæ est decis. 642. n. 80. p. 1. in recent. & apud Statil. de Salvian. dec. 172.

Tamen fuit responsum dictas decisiones malè interpretari

terpretari, cum illarum casus non applicentur. Nam decisio b. mem. Peniz loquitur durante linea, & in præjudicium aliorum vocatorum, non autem Ecclesiarum; ubi enim ultimus de sua linea aliis existentibus de aliis lineis comprehensis in investitura alienaverit bona, & dubitabatur an illa alienatio sustineretur. Rota resolvit pro validitate alienationis. Aliena vero decisio bon. mem. Buratti loquitur in casu, quo ultimum de linea hæredem institueret, & dubitabatur an ille vel consanguineus esset præferendus in nova investitura facienda, & propterea quidquid sit de jure in casu dictarum decisionum, illæ non firmant quod bona debeant redire ad Ecclesiam cum onere. Nec minus rationes dictarum decisionum officiant in casu nostro, quia licet per illam clausulam, *Ad habendum, &c.* videatur concessa amplissima facultas alienandi emphyteuticæ, ita ut hujusmodi bona videantur in hoc redacta ad instar allodialium, ut late consideravit Rota in dicta Farfensi, 19. Decembris 1614. coram b. mem. Buratto, tamen clarum est dictam facultatem esse restrictam, & limitatam ad tempus durantis locationis, cum in prædictis investituris semper apponatur clausula, *durante locatione*, nec est admittenda illa interpretatio, quod dicta verba *durante locatione*, operentur ut hujusmodi facultas intelligatur activè, ut scilicet valeat dispositio, vel alienatio quatenus fiat durante locatione, non autem passivè, ita ut illius effectus terminetur cum fine locationis, & sic non sint apposita ad inducendam aliquam restrictionem, sive limitationem, quia hujusmodi intellectus admitteret casum indubitabilem cui verum esset, nec frustratorium concedentes voluisse providere: quis enim potest dubitare quod emphyteuta velit alienare bona, quæ post finitam locationem jam sunt devoluta ad dominum directum, & in quibus non potest amplius jus aliquod prætereundum. Unde dicendum est quod dicta verba, *durante locatione*, restringere, & limitare facultatem concessam alienandi ad tempus durantis locationis, secundum sensum Rotæ in decis. 11. n. 1. vers. in secunda part. usque ad finem p. 1. diversor. late Ozasch. dec. 164. n. 5. quod ubi quando clausula *ad habendum, &c.* intelligatur restricta ad terminos præcedentis dispositionis vel stipulationis, Dec. conf. 170. alias 171. num. 3. vers. quatuor, & ultimo advertendum est, ubi firmat quod clausula, *Ad habendum, &c.* quibus dederit, quæ equipollet clausulæ *ad habendum, &c.* nullo modo alterat emphyteusim quod quando limitatur, & restringitur per alias clausulas, & hanc opinionem passim sequitur Rota in *Imolensi bonorum*, 3. Martij 1596. coram Cardinale Pamphilio, & 6. Novembris 1617. coram Cardinale Sacrato, in *Romana domus 9. Martij 1609. coram Reverendissimo Patriarcha Hierosolymitano*, in *Bononiensi predij. 10. Martij 1614. coram Illustrissimo Cardinale Cavallerio*, in *Romana vinea 22. Junij 1598. coram Cardinale Seraph. in impress. decis. 290. & late in Romana casalis Marcilianii, 19. Jun. 1587. coram eodem Seraph. in impress. dec. 794. n. 7. cum seqq. & dec. 642. num. 5. p. 2. diversor. & decis. 294. n. 8. in fin. p. 2. recent.*

Minus obstat allegata consuetudo, quam canonizavit Rota in d. Farfensi bonorum, 17. April. 1606. coram b. m. Penia, quia quidquid sit de hac consuetudine, & an sit attendenda, de quo valde dubitavit Bald. d. conf. 5. n. 6. ubi illam sacrilegio proximam appellat tanquam præjudicantem juri Ecclesiarum, in casu nostro advertendum est quod illam recipere interpretationem tam ex consuetore tenore investiturarum, quam ex dispositione statutorum Abbatie Farfensis, ad text. in l. 1. §. lex falcidia, ff. ad l. falcid. ubi Bart. & Doctor. Oldr. conf. 214. incip. iste sunt allegationes, col. 7. in fin. Dec. conf. 35. n. 7. quos refert, & sequitur Cravet. de antiq. temp. p. 4. sect. videamus, n. 49. Quare cum tam inve-

stituris, quam statutis Abbatie, cap. 84. & 86. dum habet relationem ad c. 83. semper hujusmodi facultates alienandi habeantur restrictæ per dictam clausulam, *locatione durante*, utique dicendum est, etiam hujusmodi consuetudinem se illis conformare, & non posse inducere hujusmodi facultatem alienandi, nisi restrictam ad terminos durantis locationis, & quatenus etiam deficeret dispositio statutorum, & tenor consuetus investiturarum, cum hujusmodi consuetudo recipiat interpretationem à jure, ut ex deductis concludit Cravet. loco citato, utique essemus etiam in claris quod hujusmodi facultas disponendi liberè de bonis emphyteuticis est intelligenda durante locatione, ut per text. in d. l. lex veltigali, & ibi Ang. n. 1. vers. 3. nota, ff. de pignor. quod bona emphyteutica possunt pignori durante solam emphyteusi, cum illa resoluta resolvatur quoque jus pignoris, Bart. in l. indebiti, §. 1. in fin. ff. de cond. indeb. & quatenus in dicta decis. Farfensi coram Penia dicatur, quod hujusmodi bona censenda sunt allodialia, quod pariter fuit etiam dictum in alia Farfensi coram b. m. Buratto, consideranda tamen est textura verborum dictæ decisionis coram Penia, quæ absolutè non dicit quod bona hujusmodi censenda sint allodialia, sed dicit quoad hoc, nempe quoad facultatem concessam emphyteuticæ disponendi de aliis bonis, etiam in præjudicium comprehensorum, quam facultatem cum fuerit ostensum non extendi ultra terminos locationis in consequentiam, dicendum est dictam qualitatem allodialitatis dicta bona solummodo afficere durante locatione, & iste intellectus optime etiam congruit decisioni Farfensi coram Buratto.

Non obstat pariter quod valida sit impositio census super re emphyteutica, ut firmatur in causa Romana census, 17. Martij 1600. coram Iusto, sicut etiam valide bona emphyteutica possunt hypothecari, Seraph. dec. 794. n. 9. & 819. n. 5. cum aliis in contrarium deductis. Quia quidquid dicant Doctores qui volunt posse imponi censum in perpetuum duraturum super hujusmodi bonis, quos refert Cenc. de censib. p. 1. q. 2. art. seu q. 2. 1. in noviss. impress. Taurini, in princ. quorum opinio non videtur ullatenus posse sustineri, vera est distinctio, quod aut in investitura fuit expressè prohibita alienatio, & tunc nullatenus super re emphyteutica potest census imponi. Aut verò non fuit expressè prohibita alienatio, & tunc census quidem valide potest ab initio imponi, sed resoluta, aut devoluta emphyteusi resolvitur census, & res emphyteutica revertitur libera ad dominum, ut in casu nostro, in quo non negatur ab initio non potuisse censum imponi, in quo pro affirmativa habemus text. in d. l. lex veltigali. Sed dicitur unà cum locatione expirasse quoque & fuisse resolutum censum, & sic Baltazarem non potuisse inducere hypothecam super dictis bonis, nisi proportionaliter ad jus sibi competens in bonis emphyteuticis, quod jus cum esset restrictum ad tempus quo durabat emphyteusis, illa finita, ac resoluta jure Baltazaris resoluta est quoque hypotheca ab eodem Baltazare constituta, quia illa habebat dependentiam à jure Baltazaris, ut bene Ang. in d. l. lex veltigali, in princ. ubi quod perempto jure datoris perimitur jus acceptoris, quod à jure datoris habebat dependentiam, & sic potuit hypothecare in præjudicium sui ipsius tantum, non autem domini, Doctor. in l. 1. in provinciali. C. de servit. & acq. & in c. 1. §. rursus, de contraven. investit. ubi quod hypotheca imposita emphyteusi tenebit donec emphyteusis apud emphyteutam manserit, ea autem ad Ecclesiam reversa, omnis servitus, & hypotheca resolvitur, bene Ozasch. d. decis. 156. n. 15. ubi dicit ita in simili Senatuum censuisse, dominum directum non fuisse obligatum stare locationi à

Fassa

R. P. D. Merlino, Romana, census, Lunæ 15.
Novembris 1627.

SUMMARI.

- 1 *Possessio ad effectum manutentionis probatur unico teste.*
In iudicio manutentionis sufficiunt leviores probationes ibid.
- 2 *Via executiva transit in censuarium.*
- 3 *Manutentio in iuribus incorporalibus datur cessionario, etiam absque apprehensione, probata possessione edentis.*
- 4 *Cameralis obligationis beneficium transit in cessionarium.*
- 5 *Cessionarius domini census ad effectum ut possit exigere fructus census decurrendos potest cessionem, est necessaria cessio iuris realis ipsius census.*
- 6 *Maritus solvens debita uxoris presumitur de eius consensu solvere*
Maximè si solvat pluribus continuatis annis. n. 8.
- 7 *Maritus habet mandatum a lege circa administrationem bonorum sua uxoris*
- 9 *Solutio facta per fideiussorem, licet exinguat propriam obligationem, non tamen extinguit obligationem, quod principalis delictus tenetur erga ipsum creditorem.*
- 10 *Fideiussor potest ex iure sibi à creditore cesso agere contra debitorem, etiam quod per eius solutionem sit extincta propria ipsiusmet obligatio.*
- 11 *Stilus curis respiciens ordinaria probatur attestacione Notariorum.*
- 12 *Exceptio requirens altiore indaginem, vel respiciens petitorium, non admittitur ad retardandum iudicium manutentionis.*
- 13 *Solemmitates per statutum acquisitas in contractu adhibitas fuisse probatur per instrumentum.*
- 14 *Decretum iudicis facit presumi omnia fuisse solemniter gesta*
- 15 *Afferenti consanguineos adhibitos in contractu non fuisse de proximioribus, & quod aderant proximiores, & magis idonei, incumbit onus probandi.*
- 16 *Mulier contrahens non proprio, sed nomine tutorio, non tenetur adhibere solemnitates statutarias.*
- 17 *Causa in instrumento enunciata non presumitur falsa*
- 18 *Observantia subsecuta per quadringinta annos, tollit omnem falsitatis causam in instrumento enunciata suspensionem.*

DECISIO DIII.

CUM Dominus Felix de Americis fideiussor pro Cannuo censu scutorum sexaginta trium vendito à q. Verginia de Americis nomine Pauli, & aliorum filiorum ætate existentium pretio scutorum nongentorum Capitulo, & Canonicis S. Marci de Urbe, & successivè D. Carolus Jacomelus hæres dicti Felicii solvisset scuta ducenta triginta sex pro fructibus dicti census, obtinuerunt ab eodem Capitulo, & Canonicis cessionem iurium contra D. Antonium del Drago, & DD. Albertinos principales debitores census à filiis Verginiae causam habentes, & in vim cessionis huiusmodi relaxatum fuit ab A.C. mandatum executivum pro dicta summa. Unde causa in Rota introducta, & mihi in gradu appellationis commissa, dubitavi, an mandatum esset exequendum, & hodie Domini affirmativè responderunt

Constat enim DD. Felicem, & Cosmum esse cessionarios Capituli, & Canonicorum S. Marci, summorum,

corum,

Vassallo seu emphyteuta facta, quia resoluta fuerat omnis hypothece. Corbul. de privat. non solut. canon. d. ampl. 34. n. 2. bene in terminis Redoan. de reb. Eccl. non alien. is. de constitut. ann. cens. super reb. Ecclesia, num. 25. ubi quod quamvis licita sit impositio annui census super re emphyteutica, etiam sine consensu domini, & id tamen est intelligendum sine præiudicio iurium directi domini, & durante tempore emphyteutis, & secundum prædictos terminos loquitur etiam inferius, num. 36. & in his pariter terminis intelligendus est Felician. de Solis de censibus lib. 2. cap. 24. num. 15. per tot. & in fine, ubi concludit, posse emphyteutam imponere censum super rebus emphyteuticis, & pro hoc citat Redoan. loco præcitato, ideoque secundum mentem Redoani venit intelligendus. Et quod in his terminis intelligenda sit dicta decisio coram iusto, firmat Cenc. de censibus d. part. 1. quest. 2. art. 2. num. 8. ubi conciliando opiniones dictam distinctionem adducit ex mente Rotæ nec ulla ex decisionibus, quæ ex adverso deducuntur, firmat validam esse impositionem census in perpetuum duraturi, etiam post resolutum jus emphyteutæ super bonis emphyteuticis. Unde debent interpretari iuxta terminos dictæ de iustis coram iusto quia aliæ decisiones solent in hac materia passim allegari.

Nec dicatur quod nos non sumus in casu, in quo non adfit prohibitio alienandi, sed in casu in quo est expresse concessa facultas alienandi, & sic intret regulam quod quando dominus directus consensit impositioni oneris, vel servitutis, tunc res emphyteutica non revertitur libera, sed cum onere suo, ad text. in lege in diem, ff. de aqu. plu. arcen. Corbul. de privat. ob non solut. canon. dicit ampl. 34. n. 3. Guidop. de iur. 575. vers. nisi dominus consenserit, Boer. decis. 181. vers. pone Vassallus.

Quia respondetur, quod in casu nostro non constat de huiusmodi censu, sive attendamus consuetum tenorem investiturarum, sive consuetudinem allegatam. Nam quamvis constet de facultate alienandi concessa emphyteutæ, dicta tamen facultas, ut sæpius ponderatum fuit, restringitur ad tempus durantis locationis, unde dici non potest quod operetur talem consensum ita ut possit imponi hypothece, aut qualibet alia servitus ad perpetuum duratura super illis ad libitum emphyteutæ; aliàs enim si concederentur huiusmodi censuum, ac onerum impositiones sustineri non solum durante locatione, & resoluta iure emphyteutæ, verùm etiam finita locatione, & resoluta iure emphyteutæ in perpetuum, sequeretur maximum, & irreparabile damnum Ecclesiæ. Quia primum huiusmodi locationes, quæ secundum formam investiturarum sunt limitatæ ad tertiam generationem, fierent quodammodo perpetuæ, tanquam obligatæ illis ad quorum favorem huiusmodi census, ac onera imponerentur. Secundò in casu devolutionis, huiusmodi bona tot tantisque oneribus gravata reverterentur ad Ecclesiam, ut magis ipsi condiceret illa potius habere pro delictis, quàm propria agnoscere. Unde ut Ecclesiarum indemnitati occurratur, constanter omnes Domini, negotio cum maxima maturitate discusso, ad hæserunt regulæ superius firmatæ, & concluderunt, quod in casu, & ad effectum de quo agitur, &c. bona Abbatie Farfensis redeunt ad Ecclesiam libera, & sine aliquo onere, &c.

eorum, num. 3. & ipsos Canonicos esse creditores prædicti census, & in possessione exigendi fructus, probatur in instrumento impositionis obligationis cameræ vallari, summ. num. 1. † & ex depositione unius testis, qui sufficit ad effectum manutentionis, in qua admittuntur quælibet leviores probationes. Menoch de retin. remed. nit. n. 34. Rota decis. 28 n. 4. † 9. & dec. 196. n. 6. p. I divers. coram Card. Seraph. dec. 614. n. 5. & dec. 1326. n. 1. & coram san. mem. Greg. XV. dec. 438. n. 2. ubi addent. n. 3. & dec. 449. n. 10.

Et † proinde sicuti Canonici, & Capitulum potuissent agere executione ad fructus census decursos, & non solutos contra prædictos debitores ita & D. Cosmus cessionarius capituli potuit eodem modo agere, tan vigore mandati de manutendo, † quod probata possessione cedentis in iuribus incorporalibus dandum est cessionario etiam absque alia apprehensione, ad tradit. per Menoch. de retinend. remed. 3. n. 10. 36. & 259. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloss. 5. num. 12. Ozalch. decis. 50. n. 5. & 21. Modern. Roman. discept. forens. cap. 310. num. 1. & seqq. Rota decis. 199. num. 3. part. 3. recent. apud Modern. Perus. de censibus dec. 249. & 250. quam etiam vigore oblationis cameralis, † cujus beneficium per cessionem fuit translatum in ipsummet cessionarium, ad l. huiusmodi, ubi gl. in ver. cedat. ff. de leg. 1. ad l. 22. ff. de act. & obligat. Gallef. de obl. cameral. q. 5. n. 1. Bero conf. 189. n. 19. lib. 1. Paris. conf. 107. num. 90. lib. 3. Surd. conf. 444. num. 12 & 13. Card. Seraph. decis. 1210. n. 5. Rota in recent. decis. 614. n. 1. p. 1. & dec. 9. n. 1. & dec. 135. n. 9. apud Gallef. de oblig. cameral.

Nec obstat Domini censuerunt, quod cum à Capitulo D. Cosmo non fuerit cessum jus reale census, sed jus tantum pro recuperandis fructibus decursis, non possit dici transivisse in ipsum cessionarium quasi possessionem exigendi, & virtutem obligationis cameralis, quæ cohæret juri reali quod remansit apud cedentem, juxta tradita per Butr. in cap. fin. num. 14. de caus. possess. & propr. Corn. conf. 93. num. 14. lib. 1. Rom. conf. 311. n. 6.

Quoniam visum fuit sufficere, quod actio, & exercitium illius realis fuerint cessa ipsi Cosmo, ad hoc ut possit pro consequendis fructibus solutis eodem remedio uti quod competebar Capitulo, quodque ipse per cessionem acquisivit, Barr. in d. l. 1. num. 22. ff. de act. & oblig. Paris. conf. 64. n. 7. lib. 1. Bero conf. 189. num. 19. lib. 1. Rita. jun. conf. 67. num. 21. Et † celsio juris realis perpetui census fuisset necessaria si prætenderetur exactio etiam pro fructibus in futurum decurandis, & quotannis percipiendis, pro quibus cessionarii non agunt.

Minus obstat quod Cosmus non potuerit agere contra Panthasileam, & Hersiliam pro repetitione fructuum solutorum. Cùm Capitulum S. Marci cujus jure utitur idem Cosmus, nunquam contra illas fuerit in quasi possessione exigendi, sed semper mariti solverint pro ipsis sine quarum mandato non potuerunt constituere Capitulum in quasi possessione. † Quia responsum fuit solutiones huiusmodi præsumi factas fuisse de consensu uxorum, ad tradita per Felin. in cap. sicut, 31. in fin. de sentent. & re judic. Cavalcan. decis. 45. num. 12. in fin. part. 1. Rota decis. 2. de caus. possess. & propr. in antiq. & fuit dictum in Veneta census, 10. Dec. 1610. coram b. m. Cardinale Montio. † Maritus enim habet mandatam à lege circa administrationem bonorum uxoris, l. maritus, C. de procur. Paris. conf. 33. n. 67. lib. 1. Rol. conf. 64. n. 1. lib. 4. Honded. conf. 66. num. 24. lib. 1. Et † ex lapsu quadraginta ferè annorum pro pluribus, & continuatis solutionibus ex causa dicti census, aliisque adminiculis resultat præsumptio, quod cum ipsarum mandato,

& scientia mariti solverint. Rota decis. 196. part. 1. divers. & decis. 43. num. 4. & 5. post tractat. de Salvian. & coram san. mem. Gregor. X V. decis. 275. n. 3. & 4. ubi addent. n. 19.

Nec subsistit quod iidem Canonici non potuerint cedere jus, quod jam fuerat sublatum, & actionem, quæ per solutionem factam ab ipso fidejussore remaneret extincta, & consumpta. † Quia dicebatur fuisse solummodo extinctam obligationem fidejussoriam per solutionem huiusmodi, non autem jura competentia creditori contra principalem debitorem, quæ potuerunt cedi fidejussori, † & celsio suffragatur eidem contra ipsum debitorem, sive illius hæredes, text. est in lege apinianus, & ibi Gloss. in verb. & suo nomine, ff. mandat. Bart. in lege Modestinus, n. 4. Ang. num. 2. Cast. num. 6. in fine de solution. Gabr. conf. 63. num. 3. & 10. lib. 2. Rota. dec. 184. num. 3. & 7. post tractatum de censibus, & fuit dictum in Romana pecuniaria, 1. Julii 1626. coram me.

Non etiam relevat quod videatur non bene fuisse actum remedio retinendæ, sed potius actione personali executivè, nulla facta mentione mandati de manutendo, proat requirebatur in petitione mandati executivi. Quia responsum fuit satis fuisse quod in citatione ad videndum relaxari mandatum executivum fuerint repetita omnia jura, sub qua generali repetitione comprehensum fuit etiam mandatum de manutendo, & de stilo A. C. post relaxatum mandatum de manutendo relaxantur postea separatim mandata executiva, † ut constat ex attestazione notariorum A. C. quibus creditur in probando stilo circa ordinatoria judicij, Ozalch. decis. 21. n. 55. & seqq. Rota in recent. decis. 644. num. 4. part. 1. & decis. 724. n. 5. part. 2. & coram Reverendissimo Domino meo Decano, decision. 141. n. 2. in ejus impress.

Nullitates verò circa impositionem dicti census ex eo deductas quod non fuerint servatæ solemnitates statuti Urbis, cap. 113. minus obstat Domini exillimarunt, tum quia † cùm hæc sit exceptio recipiens in petitorium, & altiore requirens indaginem, non est admittenda ad retardandum judicium manutentionis. Caputaquen. decis. 34. part. 2. Rota decis. 99. num. 1. & 2. part. 1. divers. & dec. 209. num. 7. post tract. de censibus, & alios cumulat Modern. Roman. discept. forens. cap. 113. num. 35. & 108. n. 14. tum etiam quia † ex 13 lectura instrumenti constat fuisse adhibitas omnes necessarias solemnitates, & pro pupillis intervenisse duos affines proximiores, in quibus etiam verificatur, & satis adimpletur forma statuti Crescent. decis. 4. de censibus coram R. D. meo Decano dec. 479. num. 3. & fuit dictum in Romana nullitatis census, 8. Novembris 1620. coram R. P. D. Pirovano, & in Romana nullitatis contractus, 28. Febr. 1611. coram Ottembergio, & stante † judicis decreto præsumitur alios proximiores non adfuisse de tempore contractus, & alleganti contrarium incumbit onus probandi † nedum quod alij extarent, sed etiam quod essent habiles ad interessendum Rota coram Achill. decis. 4. de presump. & decis. 28. n. 5. & dec. 30. num. 4. & 6. & 58. n. 1. apud Pic. de status urb. & in aliis sapissimè. † Respectu autem Virginie nullæ requirebantur solemnitates, cum contraheret non proprio, sed tutorio nomine. Alex. in leg. questum, n. 3. ff. de in jus vocand. Paris. conf. 98. n. 37. lib. 1. cum aliis per Marant. in prax. judic. part. 4. distin. 16. n. 37. & 38. per Modern. Roman. de judic. lib. 2. cap. 1. num. 502. & 504.

Non obstat in huiusmodi census impositione quod fuerit expressa falsa causa. dum fuit dictum ex illis pecuniis extinguendam esse societatem spectantem ad pupillos, ad quos revera non spectabar, sed potius ad dominos de Americis. Quia id non iustificatur, & de præsentia

17 præfensa hac falsitate non satis docetur ꝛ eum tamen de jure non præsumatur. *Surd. conf. 39 num. 7. & decis. 142. n. 4. & in his terminis fuit dictum in Romana donationis de Grandis. 19. Decembris 1607. coram Penia*
 18 & observantia ꝛ subsequuta per spatium quadraginta annorum, juncta judicis auctoritate facit præsumi veram causam in instrumento expressam, & tollit omnem falsitatis, & nullitatis suspicionem, l. 1. in fin. ff. de reb. cor. *Caltr. conf. 43 2. n. 2. lib. 1. Gabr. de sentent. concl. 5. num. 1. & seq. Rota coram Cardinal. Seraph. dec. 1432. num. 4. & coram san. mem. Gregor. XV. decisione 406. n. 7 ubi adant. n. 10.*

Ex quibus conclusum fuit mandatum A. C. esse exequendum.

R. P. D. Buratto, Reatina juris redimendi,
 Lunæ 22. Junij 1626.

SUMMARIA.

- 1 Aditio hereditatis probatur ex dispositione facta de re hereditaria.
- 2 Ex solutione aris alieni hereditatis. Ex cessione jurium hereditarium, n. 6.
- 3 Via executiva competit contra debitorem debitoris.
- 4 Cessio alieni non est necessaria ubi non reperitur qui eam cedat.
- 5 Jus retractus competens debitori potest à creditore capi in causam judicati.
- 7 Jus retractus est cessibile.
- 8 Tertius non potest opponere de nullitate alterius favore introducta.
- 9 Unus ex pluribus heredibus potest oblato integro pretio redimere rem ab eorum auctore venditam cum pacto redimendi.
- 10 Cum pacto & conditione. Hac verba adjecta ei, quod post emolumentum quasitum potest adimpleri, important modum.
- 11 Condicio mixta habetur pro impleta quando implere debens adhibuit diligentiam pro ea adimplenda.
- 12 Alternativa exigendi præstat electionem creditori.
- 13 Terminus ad redimendum non currit durante lite, quando revenditio fuit petita juxta terminum.
- 14 Oblatio realis in judicio facta sufficit ad actionem conservandam.

DECISIO DIV.

Sententia A. C. in capite ad quod Domini de Cap-
 Spelleris appellantes à sententia Rotali se restrin-
 gunt, videlicet condemnatoria D. Vincentini ad illis retrovendendam terras de quibus agitur pro pretio scutorum mille oblato, visa fuit Dominis iustificari, & idco confirmanda, revocata in hoc sententia Rotali.

Nam in confesso est Egidium, & Paulum fratres vendidisse D. Vincentino dictas terras dicto pretio, & dictum Claudium Egidii filium dictæ venditioni in amplissima forma pro omni suo jure, & interesse, tam ratione fideicommissi, quam alijs quomodolibet sibi competenti, & competituro consensisse Et è converso Vincentinum ad favorem dicti Claudii pactum de retrovendendo dictas terras intra quatuor annos fecisse, cum obligatione camerale jurata, & consensu in mandatum executivum, & dictum pactum transire ad heredes firmatur in decisione in hac causa facta 27. Martii 1624. coram R. P. D. Merlino. Unde quemadmodum illud ad heredes Claudii transivit, & illis per D. Vincentinum retrovenditio denegari non poterat, ita nec Dominis de Capelletis heredum dicti Clau-
Decis. Rota Rom pro Trad. de Conf.

dii creditoribus, & cessionariis, ut infra. Quod autem Domini Capelletti sint creditores deducitur, quia Claudius ad intestato defunctus habuit heredes Egidium patrem & Euphemiam sororem juxta auth. defuncto, C. ad Trebell. Aditio autem hereditatis dilata respectu Egidii probatur non solum ex eo quod Claudius est filius, & hæres Victoriz matris prædefunctæ creditricis Egidii mariti in scutis mille, Egidius vero pater dicta scuta mille legavit Dominis de Capellettis, & sic hereditatem filii adivit, ꝛ cum sine dicta aditione de dictis scutis mille disporre minime potuisset. l. si avia ubi Barr. Ang. Castr. Alex. & Jaf. in princ. C. de jur. deliber. Socc. jun. conf. 107. n. 1. lib. 2. Mant. de conjectur. lib. 1. tit. 22. n. 12. in fin. Menoch. præsumpt. 101. n. 16. lib. 4. Verum etiam ꝛ ex solutione aris alieni ab eo uti hærede Claudii facta creditoribus, à quibus reportavit quietantias datas in summo, n. 18. quæ solutio inducit aditionem, l. 2. Cod. de ar. delib. Alex. conf. 12. n. 1. lib. 3. Paris conf. 16. n. 41. lib. 2. Mant. ubi sup. n. 5. Menoch. d. præsumpt. 101. num. 80. Rota in Casaraugustana pensionis, 9. Nov. 1592. coram Cardinale Pamphilio.

Capelletti vero legatarii Egidii ut supra pro consequendis dictis scutis mille obtinuerunt mandatum executivum contra bona hereditaria dicti Egidii, citato Paulo illius hærede, quod cum exequi non potuerit propter inopiam hereditatis, quæ bene probata existit per testes in summo 14. & ibidem adminiculatur ex attestacione Magistratus Civitatis Reatinæ, fuit actum contra dictum Dominum Vincentinum debitorem dictæ retrovenditionis, ꝛ contra quem etiam executivè agi potest Ang. in l. à Divo Pio, & si quoque, n. 1. vers. & ideo dicto, & n. 2. vers. quia omnia. ff. de re judic. ibique Imol. num. 2. vers. per hoc inferit. Alex. in fin. Franch. decis. 273. sub n. 4. vers. discussis. & fuit Rota dec. 681. n. 9. p. 1. & 760. n. 1. part. 2. recens. & bene gloss. magn. in l. pro hærede, § si quid autem, ff. de acq. hæred. ubi propter inopiam, & necessitatem ad creditore transeunt ea, quæ à debitore sunt inseparabilia, ut in d. § si quid autem, notant Barr. Bald. Angel. Imol. Castr. & Jaf. qui præcisè loquuntur de debitore obligato ad factum, & dari actionem absque decisione quando non reperitur qui illam cedat, dicunt iidem Barr. Salic. & Angel. in l. 1. C. de arb. & lig. Et in specie quod creditores ꝛ possint capere jus retractus in causam judicati, tenet Tiraq. de retr. l. gnag. §. 26. gloss. 1. n. 10. & seqq. ostendens id censisse Castr. conf. in fin. vol. 2.

Insuper Capelletti sunt etiam cessionarii dictæ Euphemiz sororis, & hæredis pro alia medietate d. Claudii, ut supra, sive hereditas illi sit delata, sive Monasterio in quo professionem emisit, cum ipsa cum consensu Abbatis, & monialium fecerit ad favorem dictorum de Capellettis amplissimam jurium cessionem respectu hereditatis dicti Claudii, in qua pactum illud redimendi reperitur, leg. cum hæres, de u. q. possess. ꝛ quæ sufficit ad inducendam aditionem, & sic tanquam cessionarii Euphemiz possunt agere ad dictum jus retractus cum illud sit ꝛ cessibile Castr. conf. 1. n. 2. vol. 2. & alii quos allegat. Mant. de tacit. lib. 4. tit. 32. n. 13. Rota apud Seraph. dec. 1093. n. 9. & in recentior. decis. 502. n. 2. & dec. 547. n. 1. & 2. p. 1.

Nec potest per D. Vincentinum opponi de nullitate dictæ cessionis ob defectum solemnitatis: tum quia dicta cessio facta ad effectum, ut Euphemiz acquireretur ususfructus dictorum scutorum mille, tum etiam quia ipse est Tertius, ꝛ qui dare non potest de hereditate solius Ecclesiæ, vel Monasterii favore introducta. Cravet. decis. 1. de locat. Surd. dec. 1. §. 1. n. 2. Seraphin. decis. 256. num. 2. & decis. 278. Mant. dec. 201. n. 1. Rot. dec. 133. n. 1. p. 2. divers. Et regulatè est in quacunque nullitate unius favore indulta, & uti

conf. 34. n. 3. lib. 1. & conf. 93. n. 8. lib. 3. Sed ubi supra & dec. 73. n. 23. Rota dec. 147. n. 1. p. 1. & d. 133. n. 10. & seq. p. 2. divers. & panes Secaph. dec. 421. n. 1. Tum demum, quia sufficeret quod Capelletti haberent jus ex persona Agidii, cum tunc unus, tantum hæres possit redimere, oblato toto pretio, juxta opinionem Socc. in d. 5. sed quoties, ff. ad Trebell. & consil. 16. l. 4. secundum quam fuisse iudicatum in Curia Parisiensi refert. Tiraq. de retr. convent. §. 1. gl. 6. n. 33. & 37. & de magis communi, & pluries approbata in iudicando, Joseph. Ludovic. decis. Perusin. 112. sub n. 11. seq. & 15. & communem, & veriore dicit Maltrill. dec. 21. in prin. & in fine Mantic. de tacit. d. l. 4. sit. 32. n. 27.

Non obstat quod legatum per Agidiam factum Dominis de Capellettis sit conditionale, quia ultra quod verba illa, tunc pacto, & conditione, videntur importare modum, non conditionem, uti adjecta ei quod post emolumentum acquisitum adimpleri poterat. Bart. in l. quibus diebus, §. Terminus, n. 5. ff. de cond. & demon. Rota dec. 39. n. 1. p. 1. divers. Mant. de conjett. l. 10. sit. 5. n. 16. ubi etiam importarent conditionem, cum illa sit mixta, tunc & pendens à simplici facto legatariorum, instantibus illorum diligentis, & inopia hereditatis in qua aliud non reperitur, habetur pro adimpleta, l. 1. C. de instit. & subtit. & ibi Bart. in 2. oppos. & in leg. si Titius status, ff. de cond. & dem. Mantic. de conjett. ult. vol. lib. 11. sit. 16. n. 17. & 19. & fuit dictum in Civitatensi habitus, 19. Decembr. 1608. coram Patriar Hierosolym.

Minus obstat quod dictum legatum videatur alternativum, & in alternativis electio sit debitoris, tunc quia cum sinus in alternativa exigendi, electio est creditoris. Bald. in leg. fin. n. 5. vers. quare in isto, C. de pecc. bared Purpur. conf. 187. n. 1. Alin. de execut. §. 7. c. 268. n. 5. & frustratoria est disputatio, cum aliud non reperitur in hereditate.

Postremò non est lapsum tempus ad redimendum, quia Domini de Capellettis petierant revenditionem infra tempus conventum tunc quoque cursus illius pendente lite fuit impeditus. Pur. dec. §. 1. & 195. in correct. Menoch. conf. 301. n. 1. & 24. ad 42. Tiraq. de retract. lign. §. 1. gl. 1. n. 36. Rota coram fel. recor. Greg. XV. dec. 451. n. 1. & seq. à qua licet fuerit recessum dec. 470. id fuit stante dispositione bullæ Gregoriana de non contravertendo conclusionem in terminis juris communis, ut n. 15. vers. vel loquuntur in terminis, cum præsertim facta fuerit realis obligatio ab initio judicialiter, tunc que sufficit ad actionem pro retrovenditione promissa conservandam. Bald. in l. acceptam, n. 9. in fin. C. de usur. Boër dec. 124. & seq. Rim jun. conf. 5. n. 71. Mantic. de sac. d. lib. 4. sit. 32. n. 11.

R. P. D. Dunozezzo, Romana fructuum census,
Mercurii 19. Novembris 1614.

SUMMARI A.

- 1 Dotis interusurium debetur ex equitate ratione onerum, qua maritus sustinet propter uxoris personam.
- 2 Dotis interusurium cessat dissoluto matrimonio ob mortem uxoris.
- 3 Contrahentes obligantur ad limites verborum instrumenti.
- 4 Accollati census facta sub conditione, ea non purificata resolvitur.
- 5 Conventio extincta ob defectum conditionis apposta de consensu utriusque partis, non reviviscit ob consensum unius tantum.
- 6 Fructus census cessant illo extincto.
- 7 Interesse non debetur resoluta obligatione quoad sortem.

DECISIO DV.

Domini dixerunt Dominum Ducem Cæsium non teneri ad fructus census, nec ad dotis interusurium, & minus ad damna, seu interesse.

Et quoad interusurium dotis præcipuum Dominorum fundamentum inde desumptum fuit, tunc quia cum illa debeantur ex æquitate, ratione onerum, quæ propter uxoris personam sustinet maritus, ut per Doctorem in cap. salubriter, de usur. Alex. conf. 74. n. 12. & conf. 141. n. 7. l. 5. Thesaur. dec. 43. n. 2. Surd. de alim. sit. 1. q. 45. n. 2. tunc cessat dicta æquitas ubi matrimonium fuit dissolutum per mortem uxoris, ut in puncto fuit resolutum in una Bononiensi dotis, 4. Julij 1595. coram bon. mem. Illustriss. Pamphilio.

Nec D. Dux ab Altemps potest se jurare statuto urbis, quia illud loquitur de vidua, & requirit interpellationem coram Iudice factam, quæ hoc casu deficit, ad Bart. in l. 1. §. 1. ff. ne quid in sum. publ. Luc. Pet. in prax. Capitol. lib. 4. c. 7. n. 5. & fuit dictum in Romana fructuum dotis, 27. Febr. 1606. coram D. meo Penia.

Quo verò ad fructus census Domini tunc sunt ex verbis instrumenti accollationis census, illa enim non fuit pura, & simplex, sed limitata ad duos annos, quibus elapsis fuit conventum, ut instrumentum pro infesto abique alia declaratione haberetur, & cum hac conditione voluerunt contrahere, & non aliàs, &c. aliter, &c. hæc sunt verba partium in instrumento apposta, tunc ex quibus legem sibi ipsis dixerunt, l. 1. §. si conve. §. 2. de depos. & latè Card. Mantic. de contract. lib. 2. sit. 16. n. 1. & per consequens ista accollatio fuit conditionalis, tunc & non purificata conditione per extinctionem infra biennium, perinde habetur ac si accollatio nunquam facta fuisset. Bald. in si quidem, n. 3. C. de except. Alex. conf. 3. n. 4. l. 1. Gabr. conf. 185. n. 1. lib. 1. Caputaq. decis. 82. n. 4. part. 3.

Nec visum fuit relevare, pactum hoc resolutivum fuisse appositum in favorem D. Ducis de Altemps, qui non solum eo uti voluit, sed potius constat de contrario, postquam permisit ut D. Dux Cæsius extingueret censum. Nam placuit responsio, præfatam conditionem fuisse appositam de utriusque partis consensu, tunc unde illa resoluta non potest prior conventio reviviscere per solum consensum unius, l. 1. §. conventio. nis. in fin. ff. de pact. leg. consensu. ff. de act. & oblig. Rota Ianu. dec. 14. n. 33. Cæsar de Grassi. dec. 1. de transact. & ita licet D. Dux Cæsius extinxerit censum. tunc non tamen sequitur fuisse post resolutionem contractus obligatum ad fructus, sed solum ad eam summam, quam antea debebat pro dote.

Et ex his resultat D. Ducem Cæsium non terri ad damna, & interesse. tunc quia resoluta obligatione quoad sortem, cessat quoque obligatio ad interesse, cap. accessorium, de regul. jur. in 6. cum vulgar. Rota Ianu. dec. 61. n. 1. & 100. n. 5. Et ita decisum, &c.

R. P. D. Corduba, Romana societatis officij,
Veneris 4. Januarij 1594.

SUMMARI A.

- 1 Creditor aliud pro alio recipere tenetur.
- 2 Creditor recipiens aliud pro alio liberat debitorem.
- 3 Exigibilis existimatur debitor cessus, qui bis solvit cessuario.
- 4 Exigibilitas nominis cessi spectatur juxta tempus cessationis.
- 5 Fideiussoris idoneitas consideratur de tempore quo accedit.

DECISIO DVI.

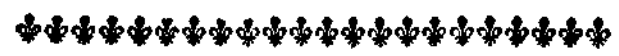
Rochus Pervitalis celsit Ascantio de Comitibus ejus creditori, & illi in solutum assignavit quam societatem scutorum quingentorum sexaginta, quam Pervitalis habebat cum Claudio Bosteria, facta obligatione per ipsum cedentem de evictione dictae societatis, & promittendo debitorem cessum esse exigibilem, & non alias, aliter, nec alio modo. Acceperunt simpliciter Ascantius dictam societatem, & per duos annos continuos exegit fructus illius: sed cum postea asseratur Claudium ob supervenientem inopiam solvere non potuisse, dictus Ascantius cepit agere contra Rochum, & ab A. C. mandatum obtinuit pro cuius parte fuit adita signatura, quae causam mihi commisit, cum clausula, si quid exequendum: & Domini non esse exequendum dixerunt quia licet creditor quid pro alio recipere non teneatur. *Jal. in l. mutui. n. 6. mutui datio, ff. si cert. pec. attamen simpliciter creditum*

2. *† cellum actionis contra cedentem penitus expiravit ob electionem exactionis, l. creditoris, cum ibi notatis ff. de distract. pig. l. qui generalis ff. qui potior. in pig. hab. Aret. cons. 135. n. 10. Surd. dec. 44. n. 26.*

Non obstat dixerunt Domini Pervitali obligationem de evictione, & promittendo debitorem cessum exigibilem fore. Quia quoad evictionem Domini fuerunt concordēs illam in praesenti casu non posse habere locum.

Quo vero ad secundum caput obligationis, quod scilicet continet promissionem quod debitor cessus sit exigibilis, ad quod tota vis istius articuli restringitur, fuit conclusum ultra quod in praesenti non constet de negativa, nec saltem de diligentis, satis apparuisse Claudium exigibilem † qui per duos annos solvit fructus etiam irrequisitos, & tamen ad hunc casum bina tantum solutio excludit impotentiam exactionum, ut fuit saepe decisum.

Monebantur etiam Domini ex eo quod Rochus docuit ipsum Claudium, non solum † de tempore celsionis obligationis, quod sufficeret. *Bocc. consil. 105. vol. sed permultum post, fuisse publicè tentum, & habitum pro idoneo, & exigibili. Jal. in leg. sciendū, § si fundum, ff. qui satisd. cog. ubi Angel post princ. Maril. de fidejuss. n. 261.* Et ad hoc placuit quod dicitur de notario, † qui recepit fidejussores, quod non teneatur ad damna & interelle si probetur bonus status fidejussoris recepti saltem de tempore obligationis, *us fuit dictum coram illustre D. Cardin Platto in illa Romana pecuniaria Luna 19. Februarii 1590. alias esset divinare, & habere relationem ad incognita, quod est impossibile. Boss. de honor. public. n. 45. cum pluribus seqq.*

R. P. D. Orano, Romana census, Mercurii 8. Junii 1598.

SUMMARIA.

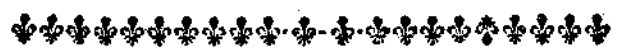
- 1 *Creditor acceptante insolutum nomen extinguitur omnis ejus actio.*
- 2 *Debitor cessus dicitur exigibilis eo ipso quod post cessationem solvit ecessionario.*

DECISIO DVII.

Domini dixerunt Aldrubalem, qui celsit jura census de quo agitur Parmenidi, non esse amplius obligatum ad favorem dicti Parmenidis, eo tenim ipso quod creditor acceptavit jura celsa extinguantur omnes actiones ad favorem ipsius contemplatione *Decis. Rota Rom pro Traff. de Cens.*

cedentis. *Aym. cons. 166. in fine, & 191. n. 3. Ronche-gall. de communi in l. 3. n. 66. ff. de duobus reis.*

Non obstat Aldrubalem cedentem fore obligatum inventum evictionis census, quia ultra quod de evictione praedicta fuit dictum Aldrubali iuragari promississe censuarium esse exigibilem † prout docuerunt continuatae solutiones fructuum census ab ipso factae, quae leguntur in summar. dato per informantes pro dicto Aldrubale 3. 4. & 5. absque eo quod duas vel tres pagas fuisse probatas satis esset ad effectum inducendi quasi possessionem exigibilitatis debitoris cessi, *ad tradita per scribentes in c. cum Ecclesia, & ibi Rip. n. 53. & seq. de caus. poss. & propr.*

R. P. D. Buratto, Romana subhastationis, Veneris 13. Januarii 1623.

SUMMARIA.

- 1 *Subhastatio facta pro vero credito, servatis requisitis de jure, & de stilo est valida.*
- 2 *Executio fieri non potest contra debitorem debitoris, nisi prius facta exussione primi debitoris, & praecedente confessione secundi.*
- 3 *Annua praestatio potest capi in causam judicari subhastari, & plus offerenti deliberari, & n. 10.*
- 4 *Executori asserenti se fecisse executionem super bonis ipsius debitoris creditur.*
- 5 *Erroneos erroris quando constat de veritate facti non nocet parti.*
- 6 *Nec inducit nullitatem processus.*
- 7 *Statutum loci contractus attendi debet in contractibus.*
- 8 *Remedium l. 2. C. de rescis. d. vend. habet locum in ditione facta ad hastam.*
- 9 *Stabilia communiter asimantur ad rationem fructuum quinque pro centenario, & anno.*
- 10 *Partem de redimendo diminuit verum rei pretium in sexta parte.*
- 11 *Pretium rei diminuitur, si venditor sit multo ere alieno gravatus.*
- 12 *Diminutio autem ista sit iudicis arbitrio.*

DECISIO DVIII.

Subhastatio annua praestationis, de qua infra, fuit pro Antonio debitore in controversiam revocata ex capite nullitatis, & injustitiae. Et dato dubio an esset nulla, vel revocanda, Domini post duas alias propositiones in quibus actum fuit de latione, resolverunt, illam non fuisse nullam, sed lationem, reservato ut de aliis videatur.

Nam quoad validitatem † cum facta fuerit pro vero credito, pro quo fuerat relaxatum mandatum ad favorem Lanciuti creditoris, & servata fuerint omnia de jure, & stilo requisita, illa subsistit, *juxta decisionem Rotae 476. n. 4. p. 2. in rec. & fuit dictum in alia Romana subhastationis, 2. Jun. 1614 coram R. P. D. meo Ubald. impressa per Moder post tract. de societ. officii, dec. 60. n. 4.*

Ad praesentia autem nullitates sigillatim responsum fuit, prima enim, quod † non potuerit fieri executio super dicta annua praestatione, tamquam contra debitorem debitoris, nisi praecedente excussione dicti Antonii primi debitoris, & confessione D. Mariae secundae debitoricis, *juxta l. 2. C. de privil. fisco. & l. a Divo Pio, § sic quoque, ff. de re jud. cum aliis relatis per Surd. consil. 4. n. 2. & dec. 306. n. 15.* non applicatur. Quia non fuit actum per Lanciutum contra debitorem debitoris, sed mandatum contra Antonium relaxatum, *K. 1. executum*

executum fuit super iure exigendi dicta annua praestationem in bonis dicti Antonij debitoris existente, & per eum possessio, vel quasi ad effectum praestatum jus licitandi, & deliberandi oblato, & ex pretio satisfaciendi creditori. Et propterea cessat etiam secunda nullitas, quod instrumentum donationis annuae praestationis non esset in actis, cum istud non sit necessarium. Quia sufficit relatio executoris executionis factae super dicta annua praestatione tanquam ad Antonium spectante praestanti nisi contrarium probetur. *Buttig & Bald in l. 1. n. 2. C. de priv. l. i. c. Alex. in l. a. D. Pio, §. si super rebus, n. 17. & Imol. in pri. c. n. 22. Alin. in sua. rax. §. 9. c. 5. cum relatis in Bononiensi p. c. n. 10. Junij 1616. & in Lucana, seu Isulana Abbacia, 27. ejusdem mensis, & anni, coram me.*

Tertius vero defectus intimationis decreti de deliberando, quod in illa sit appositum non in alterius Notarij, non officit, praesertim cum ex citationibus toto processu praecedenti optime sciret Antonius per alios cujus Notarij esse deberet decretum de deliberando & intimatio, & sic error praefatus parti nocere non debet cum constet de veritate facti, & in simili errore ad excludendam nullitatem dixit Rota *dec. 12. de re. cor. in nov. Seraph. dec. 701. n. 1. & in Ajellana unioni, 28. Aprilis 1591. coram bon mem Gypso.*

Quo vero ad secundam partem dubij visum fuit Dominis subhastationem praefatam fuisse laesivam, inspecto statuto Urbis lib. 1. c. 154. disponente in omnibus contractibus sufficere laesionem ultra tertiam, quod est attendendum, cum sit locus contractus, ad *not. in l. 1. ubi praesertim Bart. n. 15. & 15. C. de Summ. Trinit. & in ca. dilecti, de for. compet. Alex. conf. 41. n. 4. vol 5. Seraph. decif. 352. num. 8.*

Et habere locum etiam in subhastatione admixta Rota apud Seraph. *decif. 1478. n. 1. vers. nec adeff. prout de jure & communi haberet locum remedium l. 2. C. de rescind. vend. ut not. ubi Cagnol. n. 18. & Pinell. qui de veriori, & communi, n. 25. Rota dec. 648. n. 5. part. 1. res. sent. ubi quod saepe fuit decisum, & fuit dictum in Romana laesionis, 17. Febr. 1612. coram R. P. D. Cavallerto.*

Laesio autem probatur in primis si mandando quod donatio fuit facta del 1589. per b. mem. Redolphum Pium Dominico fratri, & auctori Antonii annuae praestationis scutorum trecentorum auri in auro justis ponderis in bona moneta liberè, cum pacto tamen ad favorem ipsius, & ejus haeredum, & successorum, & ab eis causam habentium dictam donationem francandi ei solvendo scuta quinque millia auri in auro, & onere alendi Jacobam Saxam cum ancilla, excepta tamen pensione domus, & omni alia impensa.

Subhastatio autem fuit facta pro pretio scutorum mille quingentorum quinquaginta monetæ, in qua etiam comprehensa sunt scuta trecenta auri in auro maturata ad favorem Antonij pro reddito unius anni, & inexacta, & sic vel licitator solvit tanto minus de pretio dicta scuta trecenta, & sic pretium fuit tantum scutorum mille centum quadragintaquinque, vel circa monetas, vel pretium erat agendum habita ratione fructuum dicti anni maturatorum, qui cesserunt ad commodum emptoris Unde si valor dicti annui redditus aestimari debeat habito respectu ad fructus viginti annorum, & sic ad rationem quinque pro centenario, ut praesertim *assimilant gloss. in aurb. perpetua, ubi Bellap. in princ. C. de Sacros. Eccles. Castr. in ans. si quas ruinas, n. 2. C. eod. tit. Rom. conf. 623. n. 1. Jal. in l. si fundum per fideicommissum, n. 5. ff. de leg. 2. Titag. de rev. l. i. §. 1. gloss. 6. n. 19. Cov. var. resol. lib. 3. c. 9. n. 5. Dec. conf. 2. n. 17. & seqq. lib. 1. latè Pinell. in l. 2. q. 2. c. 3. n. 29. C. de rescind. vend. Lup. de usur. comm. 2. §. 5. num. 117. & fuit dictum in Romana de Magdalenis, 2. Martij 1611. coram R. P. D. Decano, & in subhastatione*

annui redditus fuit resolutum in Romana annua praestationis, 9. Dec. 1613. coram Card. Sacro. Gratian. *discip. forens. c. 545. num. 15. praesertim cum dicti annui redditus sint certi, & verisimiliter variari non possint, & exactio esset tota, & sine difficultate fieri posset, tam in fructibus locorum Montium Urbis emptorum, ut supponitur, ex pretio centuum Romæ existentium & generaliter obligatis, & cum esset ditissimus, facilius ad praefatam rationem debet fieri aestimatio, ut admittetur in dicta Romana annua praestationis, 10. Decembris 1613. Sive pretium calculandum sit in dictis scutis quinque milibus auri pro quo dicta annua praestatio erat redimibilis. Et deducta praesertim etiam sexta parte ratione pacti de francando juxta opinionem quam tenet Rota apud Seraph. *dec. 1053. n. 5. & in dec. 446. n. 5. in fin. p. 1. recent & fuit dictum in Bononiensi assignationis, 20. Novembr. 1620 coram Reverendiss. Selencienfi, deductis etiam alimentis Jacobæ, & ancillæ, quæ hominis visum fuit non posse excedere annua scuta centum viginti monetæ, & habita ratione ætatis dictæ Jacobæ, quæ ut supponitur, erat annorum 42. mensium 6. de tempore dictæ subhastationis, juxta l. l. arcedit. num. ff. ad l. falci. nihilominus læsio excederet semper tertiam partem veri, & justii pretii, ut ex calculo facile videri posset.**

Nec visum fuit pretium adeo diminui posse ex eo quod subhastatio facta fuerit sine cautione evictio- nis, & quod Antonius esset debitis implicitus, quin adhuc remaneat læsio ultra tertiam, cum non sit doctum de aliquibus creditoribus anterioribus Lanciuti, ad cujus instantiam fuit facta subhastatio, nec etiam constat, quod dictus Antonius esset ut allegatur, pro debitis carceratus, & nihilominus quatenus de praefatis esset habenda ratio, ad *not. in l. 1. §. si haeres, & ibi Doctor. praesertim Bart. n. 3. & Rip. n. 28. ff. ad Trebel. & fuit dictum in Roman. fideicommissi 15. Martij 1613 coram bon. m. Andrea, & in Valentina bonorum 4. Junij 1621. coram me. tamen praesertim cum non sit certum quantum dimittant de pretio, Judicis arbitrio committitur, ut in d. §. si haeres, notat Goffr. n. 3. latè Menoch. de arb. cas. 243. n. 1. & per tot. Domini arbitrati sunt, ex praefatis non posse tantum diminui de pretio quin remaneat læsio ultra tertiam, ut supra.*

Minus constat de aliqua lite super dicta donatione pendente, pro cujus tamen validitate fuit in Rota semper resolutum, ut ex decisionibus coram me factis, & praesertim 7. Decembr. 1614. & 3. Januar. 1615.

Et quamvis excessus in tertia parte visus fuerit Dñis patens, adeo ut sit locus statuto, tamen non firmant quantitatè excessus de qua dixerunt particulariter esse videndum. Prout etiam non ex eo est revocanda dicta subhastatio, vel potius licet licitatori offerre, & supplere pretium, juxta l. 2. C. de rescind. vend. Et ita decisum utraque parte informante.

R. P. D. Durano Bononiensis census, Veneris 17. Novembris 1626.

SUMMARIA.

- 1. Executio agi non potest contra tertium in instrumento non nominatum, nec obligatum.
- 2. Statutum prohibens appellari à decreto super executione instrumenti, non procedit contra non nominatum in instrumento.
- 3. Statutum dans executionem instrumento non habet locum quando instrumentum non est liquidum.
- 4. Mandati fines, & qualitates sunt servanda.
- 5. Mandatum ad se obligandum pro uno non ascendit ad se obligandum pro alio.

- 6 Mandatum restringitur ad casus in eo expressos.
- 7 Censui venditus a procuratore non servata forma mandati non obligat constituentem.
- 8 Procurator suscipit mandatum non solum de fidejuben- do, sed etiam de solvendo.
- 9 Procurator non habet actionem contra principalem, nisi solverit.
- 10 Fides non facit fidem.
- 11 Mandatum relaxatum pro fructibus census decur- rendis tanquam relaxatum pro debito non purifi- cato non potest executioni demandari.
- 12 Salvianum datur etiam pro fructibus census decur- rendis.
- 13 Limit ad favorem fidejussoris, qui adhuc nihil solvit.
- 14 Curator consentiendo per viam contentiosa jurisdic- tionis potest praesudicare minori.
- 15 Intellige quando solus intervenit in iudicio, secus si cum minore.
- Limit quando consensit absque aliqua animi praesedita- tione, an negotium sit utile minori, v. 17.
- 16 Minor probando rem aliter se habere potest revoca- re confessionem curatoris etiam in iudicio factam.

DECISIO DIX.

Comes Marcus Antonius Lambertinus promise- rat per acta Cellii Notarii ab Urbe non disce- dere sub poena scutorum quinque millium auri, & pro eo ad favorem fisci fidejussit D. Camillus Ele- phantutius, & quia ob discessum ab Urbe poena lo- cus fuit factus, Elephantutius fidejussore reperto non solvendo, illam exegit a praefato Cellio sub praetextu quod idoneum non recepit fidejussorem, qui report- ato a fisco iurium cessione contra Comitem Marcum Antonium, & Elephantutium, obtinuit relaxari man- datum contra Elephantutium, cujus vigore captus fuit, praefatus vero Comes Marcus Antonius pro ex- ringuendo isto debito, & liberando a carceribus Ele- phantutium, dedit mandatum Comiti Guido Antonio Lambertino ad fidejubendum, & se obligandum pro uno censu scutorum trium millium auri fortis prin- cipalis super bonis ejusdem Comitis Marci Antonii im- ponendo, & illum indemnem conservare promisit in eventum in quem dictae poenae provenientes ex di- cto censu pervenirent ad manus Elephantutii ad ef- fectum praefatum.

Dum autem his peractis Reverendiss. q. Malvasia tunc Camerae Clericus super suis propriis bonis im- posuisset annum censum scutorum ducentorum tri- ginta octo, quem vendidit cuidam Roberto pretio scutorum trium millium quatercentarum stamparum, fidejusserunt pro illo ad favorem Roberti, tam pro sorte, quam pro fructibus in solidum praefati Co- mes Guido, & Elephantutius, hoc expresso, & declara- to quod census iste fuit impositus ad solum commo- dum ipsorum, ita, ut Malvasia nudum tantum in eo no- men haberet, amboque promiserunt illum extinguere intra triennium, omninoque Malvasiam indemnem rele- vare, & cum effectu a Malvasia receperunt integrum censum pretium, nempe uterque scuta mille septin- genta, quae solverunt pro Cellio, reportata ab eo iu- rium cessione contra Comitem Marcum Antonium. Quo Comite vita functo superstiti Comitissa Dia- mante haerede ejus filia minore, Comes Guido An- tonius obrinuit a V. Legato Bononiae relaxari man- datum, tam pro extinctione dicti census, quam pro fructibus decursis, & decarrendis, contra bona haereditaria Comitis Marci Antonii, in quibus illius vigore immixtus fuit.

Unde cum Comes M. Antonius Populus filius, & haeres Diamantis appellaverit, causa mihi commissa

Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

dubitavi, an mandatum V. Legati cum inde secus sic confirmandum, vel revocandum. Et Domini ex tribus praecipue revocandum esse responderunt.

Primo, quia executio peita, & facta fuit virtute instrumenti praefati census impositi per Malvasiam super ipsius bonis, in quo non intervenit, nec nomi- natur Comes M. Antonius; unde quamvis Comes Guido forte via ordinaria negotiorum gestorum actio- ne agere posset contra ejus haeredes, & bona, intrat ni- hilominus trita illa juris conclusio, quod si executivè procedi non potest virtute instrumenti contra tertium, nec ejus bona, in instrumento non nominatum, aut obligatum Bart. in l. 1. C. comm. de l. n. 9. C. de in l. p. si- l. me, n. 4. ff. ad Trebell. Alex. in l. 1. §. si haeres, ff. de con. Dec. conf. 198. n. 5. Ruin. conf. 29. n. 21. lib. 1. Men. de adp. possess. rem. 4. n. 202. Sicut etiam in simili si haeres non interdicens appellationem a decursu super executio- ne instrumenti non procedit quoad tertium in instru- mento non nominatum. Dec. loco citato. Et quando statutum disponit, ut procedatur summarie in causis vententibus super instrumento quarentigio, intelligi- tur inter eos, inter quos confectum est instrumentum, non autem respectu tertij de quo in instrumento non sit mentio. Bald. ubi supra, Alex. in d. §. si haeres, Roder. Suar. in l. post rem judicatum, in 2. limit. legis Regni, ff. de re judic.

Non obstat quod Comes Marcus Antonius multo ante impositionem hujus census promiserat relevare indemnem Comitem Guidonem, videlicet quando illi dedit mandatum ut censum imponeret, & pro eo fide- juberet ad effectum liberandi ex illius pretio Elephan- tutium, ut supra in facto, quia manifestè dignoscitur quod census de quo nunc quaeritur non est idem cum eo, de quo sensit Comes Marcus Antonius. Ille enim erat imponendus super ejusdem bonis, & ejusdem no- mine, ac in perpetuum juxta naturam census & emen- dus pretio trium millium scutorum auri, iste autem fuit impositus nomine Reverendissimi Malvasiae, & super ipsiusmet bonis pretio scutorum trium millium qua- dringentorum, & extinguendus intra triennium, & Comes Guido fidejussit pro Malvasia, & non pro Com. M. Antonio. Unde si non est idem census, debitum non est liquidum quoad rem, & propterea non potuit ex dicto instrumento executivè procedi contra haeredes Marci Antonij, & ejus bona, Bart. in l. hereditas, n. 14. C. de pign. & in l. proinde, §. notandum, ff. ad Aquil. Curt. Jun. in l. ult. n. 5. C. de Edict. Div. Hadr. tot. Crav. conf. 231. n. 9. Menoch. de alio. rom. 1. n. 190. Quatenus vero idem esse pretendatur, ferè in nullo fuit servata forma mandati, cum tamen non solum mandatum, sed etiam mandati qualitates sint diligenter servandae, etiam illae quae in modo consistunt, ad l. diligenter, ff. mand. Rota Januensis, dec. 8. in princ. & dec. 9. per tot. Nec admitti de- bet extensio, quia absurdum esset si quod mandatum ad se obligandam pro me extendatur ad se obligan- dum pro alio, l. quaeunque gerimus, ff. de act. & oblig. l. inter stipulantes, in princ. ff. de verb. obligat.

Non etiam relevat quendam Rufini nomine, qui dicitur habuisse mandatum cum libera a Comite Mar- co Antonio, promississe nomine illius indemnem rele- vare Comitem Guidonem a quibuscumque obligatio- nibus pro imponendis censibus ab eo factis, censos- que sic impositos extinguere intra triennium; quia fuit responsum quod Rufinus fuit constitutus pro- curator a Comite Marco Antonio ad locandum, aut vendendum bona, & sic ad certos actus faciendum: si unde quamvis postea sequatur clausula, Et gene- raliter, cum pleno jure, non propterea fuit illi da- tum mandatum cum libera ad alias causas non ex- pressas, & sic ad imponendum censum sed durat ad illos certos actus expressos, cap. qui ad agendum, de.

procur. in 6. Bart. in lege qui Roma, 6. Callimachus, ff. de verb. oblig. & in lege Procurator cui libera, ff. de procur. Bald. conf. 331. n. 1. & seqq. vol. 3. Jal. in l. que alia, n. 21. ff. de offic. Procur.

Et quando mandatum Ruffini fuisset cum libera ad omnes actus, quia tamen postea idem Comes Marcus Antonius dedit mandatum Comiti Guidoni ad dictum effectum emendi censum cum præscriptis qualitatibus, & ipse sic illud acceptavit, & in hoc iudicio produxit, & non potuit recedendo ab hoc mandato, & que spreto emere censum in alio modo virtute mandati Ruffini, non enim agnovit bonam fidem aliter contrahendo, quam promisit, cum certum sit Comitum M. Antonium illo, & non hoc modo voluisse censum emi, quod Guido non ignorabat.

Secundò moti fuerunt Domini, quia mandatum fuerat relaxatum pro fructibus decursis, unde cum non constet in actis quod Comes Guido aliquos fructus solverit, non potuit eos petere, *leg. Lucius Titius, ff. mand. & lege si pro ea, Cod. de tit. & ratio est, & quia fidejussor non solum videtur suscipere mandatum de fidejubendo, sed etiam de solvendo, l. indebitum, ff. de cond. indeb. & ita nisi solverit & non habet actionem contra principalem, Rota decis. 174. post Cenc. de censibus, & in Spoletana liberationis à fidejussione, 30. Maii præteriti, coram me. Et quamvis detur fides de solatione & tamen fides non facit fidem, *auth. si quis in aliquo, C. de eden. Rota lanuen. dec. 76. n. 11. & Rota dec. 441. n. 6. p. 1. recens. Et multò minus illa, quæ data fuit, quia non est in actis V. Legati, qui fecit decretum, alias illud non remansit iustificatum.**

Et tantò magis, quia mandatum fuit etiam relaxatum pro fructibus decurrendis, & sic pro debito adhuc non purificato, Bar Bald. Imol. Alex & communiter Doctores in l. facere posse, ff. sol. matr. ubi quod fidejussor qui intercessit pro evictione, re nondum evicta, licet diu steterit in fidejussione agere non potest, Anton. Gomez lib. 2. var. c. 13. n. 10.

Non obstat quod dicatur actum fuisse Salviano, & quod etiam datur pro fructibus decurrendis, quia hoc non potest procedere ad favorem fidejussoris, & qui nihil adhuc solvit; si enim nihil solvit non constat de credito, & sic non competit Salvianum, Honded. conf. 17. n. 19. lib. 2. Rota apud Pacif. de Sa. v. interd. decis. 13. & decis. 15. & fuit millies decisum. Et cessat omnis difficultas, quia non solum deficit creditum purum, sed nec de aliqua obligatione constat quoad hunc censum, saltem tali, ex qua executivè agi possit. juxta supradicta.

Tertiò, & ultimò dicebant Domini mandatum fuisse injustum, ex quo immissio fuit data Comiti Guidoni pro integra sorte principali, & tamen ipse Elephanturcius, qui cum etiam nomine proprio reportaverit jurium cessionem à Cellio, posset ipse quoque agere contra hæredes Comitis Marci Antonij, ex quo decretum V. Legati non fuit ad effectum deponendi, aut solvendi Roberto, quo casu omnes essent liberati, sed ad effectum satisfaciendi Comiti Guidoni, qui poterat non extinguere censum, ita ut Elephanturcius remaneret obligatus, qui propterea agere posset contra dictos hæredes, & ab aliis exigere aliam pretii medietatem.

Quibus sic stantibus restringebatur tota difficultas ad unum in quo aliqui ex Dominis hæsitabant, videlicet an mandatum sustineatur ex consensu curatoris Diamantis, dum citatus mandato consensit, illudque approbavit, & circa quod curator in iudicio, & per viam contentiosæ jurisdictionis potest præjudicare minori, Bart. in l. certum, §. sed an ipsos, ff. de confess. Felin. n. c. 1. n. 14. n. lit. non contest. Paris. conf. 47. n. 91. lib. 1. Guet. de int. & curat. quæst. 3. cap. 1. num. 79. Surd.

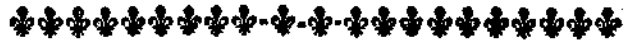
decis. 129. num. 29. & Rota decis. 334. num. 5. pari. 1. recentior.

Sed placuerunt responsiones datæ, & primò fuit responsum hic non constare quod curator solus in iudicio intervenerit, sed Diamantes minor cum eo. Quia tam libellus Comitis Guidonis, quam decretum, & inde mandatum relaxatum, ac postea immissi secuta sunt concepta, & cantant contra solam personam Diamantis, unde intrat regula, & quod quando Cura-
tor non agit solus, sed minor cum illius auctoritate, confessio, aut consensus curatoris etiam per viam contentiosæ jurisdictionis minori non nocet. Bart. in l. certum, §. sed an ipsos, num. 2. vers. præfata verò, ff. de confess. addit. ad Capell. Tholosan. dec. 391. vers. & hoc intellige, Guttier. ubi supra, p. 2. c. 6. n. 29.

Præterea fuit responsum & quod in omnem casum potuit Diamantes, & nunc ejus hæres, habita de hoc notitia, censum curatoris revocare probando errorem, ut rem aliter se habere, ut hic probatur ex actis, addit. ad Rotam dec. 19 de procur. in nov. Dec. conf. 146. n. 15; & Ioan. Guttier. ubi proxime.

Postremò, ac tandem placuit responsio, quod aut consensus curatoris cadit super sibi tunc narratis, & contentis in decreto, & debet intelligi quatenus narrata vera essent, quæ cum essent falsa juxta superius dicta, defuit consensus, et si ipse crederet esse vera, quia qui errat non consentit. Et tunc intrat conclusio, quod & qui tenetur præstare consensum, debet prævidere an negotium super quo consentit sit utile illi pro quo consentit, & de hoc maturè, & bene se informare, Dec. d. conf. 146. d. n. 15. Bart. in l. sed si hæc, §. Prætor ait, ff. de in jus vocan. & aliter consensus præsticus nihil operatur, Paul. de Castr. conf. 433. cum statutum, v. 1. ad fin. lib. 1. Spec. de Procur. §. 1. n. 2. 2. vers. sed quid si solium. Hic autem curator consensit intemptivè, & absque aliqua animi præmeditatione, sed citatus ad videndum relaxari mandatum ipse vltro simpliciter consentit.

Et ita utraque parte informante fuit resolutum.

R. P. D. Virile, Romana census vitalitij,
Lunæ 28. Iunii 1627.

SUMMARIA.

- 1 Accollatio, & obligatio non excedit terminos obligationis, & num. 6.
- 2 Hypotheca qua est semper in pretio rei emptæ expirat per solutionem pretii.
- 3 Compensans debitum cum credito dicitur debitum extinguere, non retinere.
- 4 Censum imponi non potest super re expressè prohibita alienari, & hypothecari.
- 5 Pecunia soluta posteriori creditori non potest avocari per anteriorem.
- 7 A verbis instrumenti non est recedendum.

DECISIO DX.

Svb die 16. Iunii 1626. fuit coram bon. mem. Remoldo resolutum, locum esse restitutioni census principalis, sed coram me pluribus disputato eodem dubio recesserunt à decisio: moti fuerunt Domini, quia fundamenta decisionis non subsistunt.

Nam primùm quod fratres de Sartis in emptione domus accollaverint in se omnia debita Ioan. Baptistæ, & sic debitum census, seu restitutionis fortis principalis, non subsistit, nã emptio domus fuit pro pretio scutorum mille sexcentorum, in quorum diminutio-

nem emptores de consensu venditoris compenfarunt, & excomputarunt scuta trecenta triginta, debita eisdem de Sartis, pro scutis mille nonaginta quinque emptores accollarunt in se onus extinguendi alias societates, & census ad favorem personarum distincte nominatarum, inter quos non legitur census vitalitius de quo agitur; relicta vero scuta centum septuaginta quinque pro integra solutione supradicti pretij scutorum 1600. iidem emptores in continenti Ioanni Baptistæ venditori solverunt. Unde virtute obligationis vel accollationis isti fratres de Sartis non tenentur ad restitutionem sortis, quia non legitur in instrumento emptionis, † & obligatio, & accollatio uti stricti juris, non egreditur terminos obligationis, lege quicquid astringenda ff. de verb. obl. Paris. conf. 117. n. 6. & seq. lib. 1. Surd. conf. 452. n. 12. lib. 3.

Unde non obstat dum eadem decisio dicit, quod cum census nulliter fuerit impositus, fuerit factus locus restitutioni sortis principalis, quia quicquid sit respectu Joan. Baptistæ, qui censum imposuerat, & sortem recepit, sat est quod isti fratres de Sartis non accollarunt in se hoc debitum census, seu restitutionis sortis, sed alia debita specialiter expressa, ut supra deductum est.

Aliud fundamentum decisionis, quod sufficiat generalis hypotheca omnium bonorum, procederet si extaret pretium, sed illud fuit consumptum mediante excomputatione scutorum 330. solutione 175. accollatione censuum, & societatum diversarum personarum nominatim expressarum, & consequenter † hypotheca generalis non potest suffragari propter consumptionem, & solutionem pretij. Gregor. decisio. 511. num. 17.

Corruit quoque aliud fundamentum decisionis, quod fratres de Sartis non possint uti retentione in præjudicium Taurelli creditoris anterioris, quia ipsi non excipiunt de retentione, † sed de extinctione per solutionem receptam per viam compensationis, seu excomputationis, lege si debitor, ff. qui potior. in pig. hab. l. si peculium, §. si heredi, ff. de statuliber Gregor. decis. 342. n. 1.

Nec super domo vendita potest agi Salviano, quia licet super ea fuerit impositus census vitalitius, tamen † cum domus sit emphyteutica, expressè alienari hypothecari, & onere census gravari prohibita, cessat hypotheca, Bart. in l. 6 §. insinuatio, n. 5. ff. de leg. 2. Seraph. dec. 129. n. 5. Surd. conf. 73. n. 19 & seq. lib. 1. & fuit dictum in Romana Salviani interdicti, 1. Iulij 1602. coram b. m. Littra, & in Romana sen Anelphitana Salviani, 9. Iulij 1603. coram b. m. Penia.

Non obstat quod fratres de Sartis habuerint notitiam de huiusmodi censu vitalitio, cum de eo in venditione fuerit facta mentio; unde propter malam fidem non potuerunt facere excomputationem cum suo credito posteriore, nec sibi ipsis, vel posterioribus creditoribus solvere. Quia cum in instrumento emptionis non enunciatur dies impositionis census vitalitij, non concurrens mala fides, nec notitia crediti anterioris, poterat enim esse, & ipsi ita credere quod impositio census vitalitij esset posterior, & ideo iuxta formam conventionis potuerint solvere, Gregor. d. decis. 511. n. 17. Nec † avocatio pecuniarum datur creditori anteriori contra posteriorem creditorem, qui bona fide exegit Affl. decis. 100. num. 6. Surd. conf. 4. n. 42. & decis. 60. n. 9.

Tandem non facit quod venditor promiserit, & affirmaverit domum esse suam, & ad ipsum pleno jure utilis domini, vel quasi pertinere, exceptis annuo canone, & alio censu vitalitio scutorum 350. monetæ ad favorem Taurini Taurelli, & esse liberam, & exemptam ab omni, & quocunque alio censu, canone, re-

sponsione, & onere. Quia ista simplex enunciatio, & exceptio non importat accollationem, & obligationem persolvendi sortem istius census, † quia si contraheutes hoc voluissent, scivissent exprimere, prout fecerunt quoad alios census, & societates officij. quas voluerunt extinguere, l. un. §. si autem, C. de caduc. tollend. Paris. conf. 21. n. 19 lib. 4. Surd. d. conf. 452. n. 13. lib. 3. aliis si istud pretium esset restituendum, venditio non fuisset pro pretio scutorum 1600. sed pro scutis 1350. quod repugnat verbis instrumenti, à quibus non est recedendum, l. legem, C. de pact. l. 1. §. si convenit, ff. de pos. Curt. sen. conf. 55. n. 23.

Ex quibus utraque parte pluries informante recelsum fuit à decisio.

R. P. D. Virile, Romana fructuum census, Veneris 14. Januarii 1628.

SUMMARI A.

- 1 Censu extinguitur si dominus census fiat dominus fundi censui.
- 2 Nemo potest esse debitor sui ipsius.
- 3 Donatio non nocet donatario, si ab eo non acceptetur.
- 4 Sufficit tamen acceptatio tacita, Imo solita scientia donatarij, n. 7. Minime si non contradicat, n. 9.
- 5 Consensus plus facto, quam verbis declaratur.
- 6 Consensus tacitus, & expressus æquiparantur.
- 8 Notario creditur in portionibus ad ejus officium.
- 10 Confessione nulla major probatio.
- 11 Fundus censuum regulariter plus valet quam census impositus.

DECISIO D X I.

Steterunt Domini in ultimo loco decisio sub die 9 Decembris 1624. coram bon. mem. Ubaldo † quia quando dominus census nanciscitur fundum super quo census fuit impositus, extinguitur, cum † nemo possit esse debitor sui ipsius, l. 1. ff. quemadmodum arv. amit. l. si tibi fundus, ff. quibus mod. usus fruct. amit. l. ne pignus, ff. de reg. jur. Rota decis. 299. n. 1. & decis. 306. n. 6. apud Cenc. de censibus, & consequenter cum Laura mater donaverit domum censuatam Plautillæ filie quæ erat domina census pro medietate, ex quo fuit quoque effecta domina domus censu gravatæ, medietas census remansit extincta. Non obstat quod donatio non fuerit intimata, quia hoc tollitur ex facto, cum de insinuatione doceatur.

Prout non obstat quod Plautilla donataria, nec sciverit, nec acceptaverit, seu ratificaverit donationem † sine qua donatio non nocet Plautillæ, l. absentis, ff. de don. l. si ego Seja, ff. de iur. dot. Dec. conf. 226. n. 7. Paris. conf. 77. n. 2. lib. 1. † Quia de scientia, & acceptance Plautillæ saltem tacita constat, quæ sufficit; † nam consensus plus facto, quam verbis declaratur, l. Paulus, ff. rem rat. habet. Dec. conf. 586. n. 12. in fine, & 13. † & consensus tacitus & expressus æquiparatur, l. cum quid, ff. si cert. pet. leg. de quibus, ubi Bart. n. 4. ff. de legibus imo † in lucrativis sola scientia Plautillæ sufficit, leg. si absentis, C. si cert. pet. Bart. in l. quo enim §. 1. ff. rem rat. habet. Rota divers. decis. 633. n. 2. part. 1. & decis. 261. n. 6. part. 1. recent. Dec. in l. traditionibus, n. 15. Cod. de pact. & conf. 58. n. 2.

Acceptatio autem tacita, seu saltem scientia Plautillæ probatur Nam cum Franciscus Ciriolus uti procurator Plautillæ produxisset instrumentum donationis, & Judex dimissa copia collationata decrevisset re-

restitutionem originalis, ipsamet Plautilla illud reha-
 buit, cum enim ipsa nesciret scribere, quidam Nico-
 laus Zucchinus de commissione Plautillæ subscripsit,
 & Plautilla loco subscriptionis in actu receptionis
 fecit signum Crucis, ut dicit idem Zucchinus, & re-
 8 statur notarius actuarius, † cui in pertinentibus ad
 ejus officium creditur, l. si quis Decurio, & ibi Bald. &
 Salic. n. 4. C. ad l. Cornel. de Fals. Verall. decis. 145. p. 2.
 Seraph. decis. 623. numer. 12. Si ergo restitutio origi-
 9 nalis donationis fuit facta ipsimet Plautillæ donata-
 riæ, sequitur & scientia illius, † & cum non contra-
 dixerit tacita acceptatio in lucrativis, d. l. si absentis, ff.
 si cert. per. Decian. conf. 39. num. 166. lib. 2. cum aliis su-
 pra citatis.

Secundò quia venditio domus donatæ, & censua-
 tæ cum decreto iudicis fuit facta in solidum Zecca-
 doro, tam à Laura, quàm à Plautilla donataria, cum
 mentione donationis præcedentis factæ Plautillæ, un-
 de constat clarè de Plautillæ scientia, & de effectua-
 tione & acceptatione donationis.

Tertiò in venditione alterius domus comprehensæ
 in donatione Lauræ ad favorem Plautillæ pro pretio
 scutorum 530. Camilla venditrix hæres Plautillæ fa-
 retur Plautillam fuisse donatariam, & ad ipsam Camil-
 lam virtute hujusmodi donationis domum, quam
 vendebat spectare, & sic concurrat propria confessio
 10 Camillæ hæredis Plautillæ, quæ † nulla major proba-
 tio, leg. cum te, Cod. de transf. leg. fin. C. de fidei. iuss. Alex.
 conf. 13. num. 1. lib. 1.

Non obstat quod non simus in lucrativis, imo ac-
 ceptatio donationis esset præjudicialis, & læsiva, &
 11 ideo requireretur decretum iudicis, nam extingueret-
 ur census, & non deberentur fructus, tum † quia re-
 gulariter fundus longè plus valet, quàm census; tum
 quia donatio non fuit solùm de ipsa domo censuata,
 sed de aliis bonis Lauræ, ut legitur in ipsa donatione,
 & confessione supradicta ipsius Camillæ, unde major
 apparet utilitas, & lucrum, quàm damnum, & donatio
 præsumitur lucrosa.

Tandem non nocet quod Laura vendiderit istam
 domum censuatam Zeccadoro pro solutione debito-
 rum Lauræ, quia sic fuit volente Plautilla donataria
 ad faciendam reingratam Lauræ matri. Nam Plautilla
 quoque in solidum vendidit ad effectum solvendi de-
 bita Lauræ matri, quæ pro majori parte erat po-
 12 riora donatione, & remanserunt Plautillæ alia bona
 donata per Lauram.

Ultra quod Camilla hæres Plautillæ vendidit aliam
 domum comprehensam in donatione Lauræ pretio
 scutorum 530. ut supra deductum est, quare potius
 apparet de lucro, quàm de damno.

Extinctio alterius medietatis census benè firmatur
 in decisionibus bon. mem. Vbaldi. & informantes pro
 Camilla nihil in contrarium deducunt.

Et ita utraque parte informante fuit resolutum.

R.P.D. Virile, Maceratenis fructuum census,
 Lunæ 29. Junii 1628.

SUMMARIA.

- 1 Promissio solvendi fructus census vallata camerali obligatione habet executionem paratam.
- 2 Statutum urbis cap. 159. lib. 1. non comprehendit contractus censuum juratos.
- 3 Inramentum perpetuas actionem usque ad quadraginta annos.
- 4 Confirmatio Statutorum Apostolica in forma communis non extenditur ad contractus juratos.

- 5 Cedens post cessionem potest exercere actiones directas.
- 6 Exceptio illiquida num retardet cameralis obligationis executionem.

DECISIO DXII.

Commisssa causa cum clausula, Si quid exequen-
 dum, proposui dubium, an mandatum A. C. esset
 exequendum, & affirmativè fuit resolutum. Quia cum
 † agatur de solutione fructuum census promissorum
 cum obligatione camerali, est locus executioni, & non
 admittitur appellatio suspensiva.

Non obstat præsumpra solutio vigore statuti Ur-
 bis, cap. 138 quia in specie excipit census; & † statu-
 tum cap. 159. non comprehendit contractus censuum
 juratos, & illorum fructus in Romana fructuum cen-
 sus, 13. Junii 1603. coram D. Cardinale Mellino, quæ est
 dec. 303. post Stratil. de Salvian. & fuit dictum in Ro-
 ma Salviani, 29. Januarii 1618. coram bonæ memoriæ
 Remboldo

Præscriptio autem de jure communi non adest, 3
 quia † virtute juramenti actio perpetuatur ad quadra-
 ginta annos, leg. nam & postea, §. si is qui temporali, ff. de
 jurejur. Aym. conf. 71. n. 2. Rota decis. 29. n. 3. & decis.
 149. n. 3. p. 4. divers.

Statutum Maceratense non juvat, † nam cum ad sint
 4 juramenta, non sufficit confirmatio Apostolica in for-
 ma communi, sed requiritur specifica, ut de Statuto
 Maceratenfi Seraph. decis. 1004. n. 9 Rota decis. 780. in
 fin. part. 1. divers.

Unde cum à die impositionis census, quod fuit 17.
 Junii 1588. usque ad diem relaxati mandati de anno
 1621, non effluerint anni quadraginta, non intrat
 præscriptio.

Non obstat cessio facta ad favorem Quintii Stuc-
 chii, quia illa est de anno 1599. de sorte principali,
 & fructibus futuris à die prima Aprilis 1599. unde
 non comprehenduntur fructus præteriti ab ann. 1588
 usque ad dictam diem primam Aprilis 1599. Ultra
 quod propter † actiones directas agi potest non ob-
 5 stante cessione, Rota decis. 766. n. 7. p. 2. recent.

Exceptio alimentorum, & pensionis domus fuit vi-
 sa illiquida, & non benè probat, † ideo non admitten-
 6 da videbatur in casu obligationis cameralis.

De legitimatione personarum constat. Nam Mac-
 tios esse filios, & hæredes Octaviæ, & Salustij, proba-
 tur in sum. num. 4. & 5.

Non obstat quod fuerit datus curator hæreditatis
 jacenti, & mandatum fuerit relaxatum contra Hiero-
 nymum, quia cum postea comparuerit Hieronymus
 mediante procuratore, quia declaravit illum esse hæ-
 redem. Ideò benè fuit Hieronymus citatus, & contra
 ipsum uti hæredem, & comparentem relaxatum man-
 datum.

Non obstat quod si Salustius fuisset creditor fru-
 ctuum à die impositionis usque ad cessionem, & sic
 spatio undecim annorum, concessisset Quintio Stuc-
 chio sortem principalem census, & istos fructus præ-
 teritos, quia inter illos fuit conventum ea ratione.
 Nam Quintius Stucchius noluit acceptare istos fru-
 ctus præteritos spatio undecim annorum, dubitans de
 solutione, & quia utilius sibi erat acquiescere censum
 fructiferum, quàm istos fructus.

Neque obstat quietantia de tota dote, quia ex ea
 non potest inferri ad dictos fructus census diversi, &
 separati.

Et ita utraque parte informante fuit resolutum.

R. P. D. Virile, Vrbevetana censuum, Mercurii 28. Iunii 1628.

SUMMARIA.

- 1 Censui transferuntur in alium mediante titulo divisionis.
- 2 Scriptura privata etiam sine testibus, & die probat contra scribentem.
- 3 Observantia dicitur vigorem scripturae informis.
- 4 Scriptura informis probat, concurrentibus administris.
- 5 Divisio probatur per possessionem decennalem.
- 6 Lim. si appareat inaequalitas. Inaequalitas autem debet esse laeva, & considerabilis, num. 8.
- 7 Divisio praesumitur aequalis post lapsum triginta annorum, & data recompensa inter fratres.
- 8 Censui vox tanquam generalis complectitur plures contractus pecuniarum datarum ad censum.
- 9 Censui revendi potest ab eo qui illum emisit, licet eum alteri cesserit.

DECISIO DXIII.

STeterunt Domini in decisio. Nam licet impositio censuum fuerit facta per Franciscum de propriis eius pecuniis, tamen constat quod in divisione illi census fuerunt assignati Carolo fratri, ut constat à primo folio scripto manu dicti Francisci. Secundò, ex observantia statim subsequente post folium, nam Carolus exegit fructus census etiam vivente Francisco. Tertiò ex descriptione censuum in libro Catastri sub nomine Caroli. Quartò, ex exactioe fructuum facta per Carolum non solum spatio decem, sed triginta annorum. Quintò ex quietantia Petri Antonii alterius fratris tutoris filiae Francisci de fructibus censuum nomine Caroli. Sextò quia bona stabilia assignata in filii Caroli vita cum dictis censibus reperiuntur descripta quoque à Catastro sub nomine Caroli, & sic effectuatio est non solum in censibus, sed etiam in bonis stabilibus. Septimò, quia idem Franciscus in eius testamento facto post folium reliquit Carolo saltem unam terram ultra nummos per ipsum Carolo assignatos ad censum existentes, & bona stabilia, & mandat quod Carolus permanere debeat in eius portione, quibus omnibus simul junctis Rota sub die 3. Junii 1627. coram b. m. Buratto firmavit probari divisionem inter Franciscum, & Carolum fratres, in qua isti census obvenere Carolo. ¶ qui acquisivit illorum dominium, ut late in supradicta decisione, & in terminis istius decisionis late Grat. discip. 951 per tot.

Non obstant modò ea, quae ex adverso deducuntur. Et primò non obstat quod census fuerint impositi à Francisco, quia sat est, quod postea fuerint assignati Carolo in divisione de anno 1589.

Non obstat secundò, quod verba testamenti Francisci sint indefinita, cum dicant assignasse nummos ad censum existentes, quia verba testamenti declarantur tam ex folio divisionis praecedentis, in quo census expressè enumerantur, tum exactioe fructuum census facta per Carolum etiam vivente Francisco, & ex descriptione facta in catastro, & aliis supradictis, & late per Gratiam ubi supra.

Non obstat tertio quod folium sit sine testibus, die, & anno. ¶ Quia sat est fuisse scriptum manu Francisci, cum ista non requirantur contra eum, qui manu sua scripsit. Dec. in c. 2 n. 19. in fin. de fid. instr. Paul.

de Cast. conf. 216. n. 1. & 2. lib. 1. Rota divers. dec. 751. n. 1. & 5. p. 1. juncta praesertim observantia, ¶ quae dat vigorem scripturae informi Aym de antiq. temp. p. 1. conf. quar. limitatur, n. 14. & 15. Bald. conf. 400. n. 5. lib. 4. Ver. dec. 232. p. 1. Menoch. conf. 508. n. 20. lib. 6. & concurrentibus supradictis administris, ¶ quae sufficiunt quod scriptura informis probat Aym. conf. 613. n. 14. Kim. jun. conf. 52. n. 112. li. 1. Uccian. conf. 11. n. 121. lib. 1. Ceph. conf. 05. n. 58. & seq. lib. 4.

Non obstat quartò quod folium fuit mandatum per discursus & tractatus quia in exactioe fructuum spatio triginta annorum constat de effectuatione, ¶ & tamen sufficeret exactio decennalis ad inducendam divisionem, Gabr. conf. 4. in princ. lib. 1. Dec. conf. 15. n. 4. lib. 1. Thef. dec. 205. n. 1. Menoch. praesumpt. 60. n. 3. lib. 3. junctis verbis testamenti Francisci, dum mandat Carolo ut stet in eius portione, & in specie dicit assignasse nummos ad censum, & sic constat de divisione clara, & expressa.

Non obstat quinto, quod illi census Francisco ex propriis pecuniis acquisiti, & divisio non detur in bonis propriis sed communibus, unde oritur inaequalitas, quae ¶ excludit praesumptionem divisionis, ¶ quia fuit responsum, quod versa vice Franciscus in recompensam retinuit bona paterna quae fuerunt descripta in catastro, in quo viliori pretio bona appetitari solent, & ¶ stante lapsu non solum decem, sed 7 triginta annorum praesumitur divisio facta aequalis, & data recompensa inter Fratres Salic. in l. pen. c. com. divisi Alex. conf. 92. n. 5. lib. 2. Thef. dec. 25. n. 3. & late comprobatur Grat. d. discip. 951. n. 16. & 17. Et plurimum viget dum ipsemet Franciscus in testamento mandat Carolo, ut stet in eius portione, quod est signum, quod Franciscus in divisione non habuerit partem inaequalem, & laevam, nec dederit proprios census fratri, nisi vel retinisset in bonis paternis recompensam, vel scivisset emptionem censuum fuisse factam de pecuniis hereditariis paternis, ¶ & ad effectum recompensationis divisionis inaequalitas debet probari laeva, & considerabilis. Alex. conf. 91. n. 4. lib. 2. Simon de Prae. conf. 137. num. 12. Menoch. praesumpt. 60. n. 8. lib. 3. Gratian. d. discip. 951. n. 18.

Non obstat sexto, quod verba testamenti, nempe ultra nummos ad censum consignatos, sint in numero singulari, quia respectu numerorum sunt in numero plurali, ¶ & nomen census est generale comprehendens complures contractus pecuniarum datarum ad censum, item legat. 0. item inter. ff. de l. 2. §. in l. §. in stipulatione. ff. de exil. Rebuff. in l. rei appellatio, in fin. ff. de verb. signif. & bene respondet Gratian. d. discip. 951. n. 6. & 33. in fin. Et tollitur omnis dubitatio ex supradicto folio praecedenti divisionis, & ex exactioe fructuum census.

Non obstat extinctio census Philippi facta per Franciscum, quia eodem instrumento Franciscus confiteretur pecunias fuisse solutas Carolo.

Prout non obstat alia retrovenditio facta per Franciscum haeredibus Dominici. Quia loco pretii fuit data quaedam marchia, quam Franciscus legavit Carolo in eius testamento, & istae extinctiones fiebant per Franciscum ¶ quia ipse emerat & de divisione non aderat scriptura, & sic Franciscus exinguebat, ad commodum tamen, & utilitatem Caroli, ut late per Grat. d. discip. 941. in fin. quem allego, ex quo loquitur in specie istius casus.

Et ita utraque parte informante fuit decisum.

num. 2. l. 1. Fontanell. d. claus. 4. gloss. 18. n. 101. Surd. de alim. tit. 9. q. 11. n. 16.

Præsertim cum ad sit consuetudo Bononiensis faciendi istos census vitalitios in vita duorum ad rationem duodecim pro centenariis, et quæ admodum attendi debet, cum in ista materia census vitalitij, census communis, & consuetudo loci ubi contractus celebratur prævaleat. leg. si fundus, ff. de evict. l. 1. de usur. Gayl. observ. 8. n. 5. Covar var. res. lib. 3. c. 9. num. 7. vers. quamobrem, Fontanell. d. gl. 18. n. 101. Et in societatibus officij taxantur fructus ad rationem duodecim pro centenariis, licet elapso semestri pecuniæ recuperari possint multò magis in censu vitalitio, in quo pecuniæ nunquam restituuntur, & statim ob mortem lucrari non possunt, idcirco ubique iste contractus sustinetur, Guid. Pap. d. tract. de us. r. n. 31.

Et ita utraque parte informante fuit decisum.

R. P. D. Merlino, Ariminensis census, Lunx
17. Januarii 1628.

SUMMARIA.

- 1 Manutentio non datur sine quasi possessione exigendi.
- 2 Exigendi quasi possessio extinguitur per mortem ipsius exigentis, respondetur ad contraria, & numeris 6. 7. 8.
- 3 ... neque transfertur in heredes absque nova apprehensione, sive exactione, seu juris exigendi exercitio.
- 4 ... amplia tam in corporalibus, quam in incorporalibus.
- 5 ... amplia tam in heredibus extraneis, quam in suis.
- 6 & 10. Manutentio datur etiam cessionario, si cedent fuit in possessione.
- 11 Retinenda remedium summarissimum ab ipsa re separari non potest.

DECISIO DXV.

Cum Hieronymus non n. ellus, & suo, & q. Ioan. Nigroni nomine imposuisset annum censum scutorum 90. illumque pro pretio seutorum 1500. vendidisset Joan. Antonio de Lessis, & postea Ioan. Franciscus Almericus à dicto Nigrono emisset plura, ac diversa bona, & ad computum pretij censum perpetuum, tam quoad sortem principalem, quam etiam quoad fructus in se accollasset, & in vim accollationis huiusmodi dictus Bonincellus contra ipsum Almericum mandatum executivum pro dictorum fructuum solutione relaxari obtinisset, causa per viam appellationis ad Rotam devoluta dubitavi, an Lessis, vel dicto Bonincello esset dandum mandatum de manutenendo in quasi possessione exigendi fructus prætenso: & Domini non esse dandum censuerunt.

Nam quoad Gulielmum, & alios de Lessis, admissio quod dicebatur, illos non esse in causa, neque in commissione comprehensos, eorumque personam non fuisse legitimam probando se esse filios, & heredes d. q. Joan. Antonij, fuit dictum non constare de aliqua ipsorum quasi possessione exigendi, et sine qua non datur manutentio, vulg. §. retinenda, Inst. de inserd. Rota d. 605. n. 1. p. 1. recent. cum aliis.

Nec obstat, quod Almericus respondendo ad positiones cassus fuerit se soluisse d. Joan. Antonio fructus

pro duobus annis, ut in sum Bonincelli, n. 3. Quoniam licet ex hoc constet ipsum Ioan. Antonium fuisse in quasi possessione exigendi, et tamen ipsa quasi possessio fuit per ejus mortem extincta, l. cum heredes, §. 1. l. Pomponius, §. quisquis, ff. de acq. possess. l. si is qui pro emptore, §. si quis bona fide, ff. de ulncap. Angel. in l. quamvis, §. si conductor, n. 1. & ibi, & Cuman. n. 2. ff. de acq. poss. Ceph. conf. 479. n. 15. et Neque potuit in heredes transire absque nova apprehensione, sine exactione, & juris exigendi exercitio, juxta regul. d. l. cum heredes, §. 1. ff. de acq. poss. et quæ procedit tam in corporalibus, quam etiam in incorporalibus Tiraq. in tract. Le Mors saisi, in 4. part. decl. 7. Menoch. de resin. rem 3. n. 57. vers. extinguitur. Gonzal. ad reg. 8. gl. 34. n. 105. Garz. de benefic. p. 5. c. 5. n. 35. cum seqq. & pluribus tenet Rota, ut apud Achill. dec. 5. de caus. poss. & prop. Caputaq. d. 135. & 420. p. 1. Mant. dec. 86. n. 5. & coram R. D. meo Dec. c. no. dec. 464. n. 3. & part. 1. recent. dec. 260. n. 4. & dec. 257. n. 3. & in Carpenterotenji juris lignandi, 14. Maii 1618. coram b. m. Buratto. et non solum in heredi. 5. bus extraneis, sed etiam in suis, Bart. in l. in suis, n. 5. ff. de lib. & poss. Bald. in leg. fin. n. 2. C. de edict. Div. Hadr. rollen. Alex. conf. 37. n. 5. post med. vers. falsum in casu nostro, l. 1. Nat. conf. 439. n. 5. Caputaq. d. 135. n. 2. & seq. & d. decif. 420. n. 2. p. 2. cum aliis allegat. in prædicta dec. 464. n. 3. coram R. D. meo Decano, & in terminis census fuit dictum in Spoletana census, 27. Januarii 1603. coram Cardinale Lancellotto juniore.

Quibus visum fuit non ob stare in contrarium allegata et Nam Rota in dec. 99. n. 11. p. 1. divers. loquitur in casu contrario, nempe quando mortuo debitore, creditor qui aliis exigit, petit se manuteneri contra ipsius debitoris heredes. Grat. verò discept. forens. cap. 113. n. 17. 18. & seq. loquitur et stante statuto de continuanda possessione defuncti in heredem. Et denique Menoch. de resin. rem. 3. n. 6. 2. quem secuta est Rota in Bononiensi census, impressa penes Cenc. de cens. d. 211. loquitur quando fuerat cepta lis super manutentione ante mortem censuarij; et tunc enim non procedit regula prædicta, sed heredi etiam competit manutentio, ut sensit, & declaravit Rota in Spoletana bonorum, 10. Junij 1626. coram b. m. Buratto.

Quod autem manutentio nec etiam sit danda Bonincello, patet quia licet ipse reportaverit cessionem à dictis Cuilielmo, & aliis de Lessis, & cessionatio etiam sit dandum mandatum de manutenendo, ut per Nat. conf. 398. n. 38. & Rota dec. 249. & 250. impress. post tract. de censib. Nihilominus cum ex supra deductis appareat dictos cedentes nunquam fuisse in quasi possessione exigendi, et inde sequitur illam in ipsum Bonincellum cessionarium transferri non potuisse. Nat. d. conf. 398. n. 39. Menoch. de resin. rem. 3. n. 259. & seqq. Grat. discept. forens. c. 310. n. 4. & 26. Rota coram san. mem. Greg. XV dec. 579. n. 1. & ibi addent sub lit. A, & post tract. de Sa' an dec. 162. n. 6. ac etiam post tract. de censibus dec. 249. n. 4. & dec. 250. n. 1. & 255. num. 5. & in recent. decif. 299. n. 2. part. 1. & dec. 764. sub num. 2. part. 2.

Præterea fuit etiam observatum ex lectura cessionis non constare fuisse dicto Bonincello cessionem prætenfam quasi possessionem, sed potius videbatur probare oppositum, ex eo quod non fuit census census, vel aliqua pars illius, sed solum fuerunt cessa jura restrictivè quoad summam illam seutorum 600. quam cedentes recepisse asseruerunt, imò jura ipsius fuerunt expressè reservata, & consequenter cum dictus Bonincellus vigore dictæ cessionis non fuerit effectus Dominus census, aut juris exigendi, non potest intentare remedium summarissimum retinendæ et quod ab ipsa re separari non potest, ut fuit dictum in Casarangu

suranguflana veftiarii, 27. Martij 1626. coram R.P.D. meo Pirovano.

Nec datur quando non apparet poffeffionem feu quali fuiffe in celfionarium tranflatam.

Et ita decifum utraque parte informante.

Reverendiffimo D. Coccino Decano Præneftina cenfus, Lunæ 4. Martij 1630.

SUMMARI A.

- 1 Cenfus extinguitur per actum retrofimilem.
- 2 ... & per compensationem.
- 3 Compensatio facit actum retrofimilem quoad cenfus extinctionem.
- 4 Difticta non eft neceffaria ubi cenfus extinguitur per compensationem.
- 5 Subfcriptio infert approbationem.
- 6 Recognitio per notam manum habentem fufficit quando agitur de partita librorum, & debitoris fubfcriptione.
- 7 ... maximè quando liber reperitur inter fcripturas debitoris.
- 8 Cenfus confentiente creditore poteft extingui pro quacunque parte.

DECISIO DXVI.

Ioan. Ubertus fuper quodam fuo cafali impofuit annuum cenfum feutorum 60. quem vendidit Hieronymo Belo pretio feut. 800. cujus recognovit bonam fidem pro rata feut. 150. Federicus Ubertus, & poftmodum ad ratam extinctionis fortis d. Joan. folvit Hieronymo ficut, 50. Unde cum Ioan. remaneret debitor cenfus feut. 600. dubitavi an debeantur integri fructus feut. 600. vel tantum pro feut. 250. Et Domini cenfuerunt fructus deberi tantum pro dd. feutis, cum pro refiduo cenfus legitime fuerit extinctus. Nam ꝑ ficut extinguitur per actum retrofimilem, Rot. dec. 56. n. 1. & 2. p. 1. recent. Seraph. dec. 400. n. 1. fanct. mem. Greg. dec. 156. n. 3. ubi addert. allegant concordantes; ꝑ ita etiam per compensationem extinguitur prout fuit factum in cafu ifto. Navar. de ufur. n. 124. Molin. de iust. & iur. traët. 2. difput. 394. n. 70. Felician. de cenfib. tom. 2. lib. 4. c. 1. n. 13. Roder. de ann. reddit. lib. 2. q. 18. Avendan. de cenfib. c. 102. n. 8. Boccac. de cenfib. p. 2. n. 58. Cenc. de cenfib. p. 3. c. 1. q. 3. art. 6. feu q. 108 in noviffimis Taurini, n. 4. & 5. & in addition. n. 8. & 9. dicit quod cenfuaris cogitur invitus compenfare; cum compenfatio habeat vim folutionis. Et Rota habuit hunc fenfum in caufa Romana cenfus, 10. Martij 1614. & 17. Februarij 1617. & rursus 16. Novembris 1618. coram me. ꝑ Compensatio enim negari non poteft quando facit actum retrofimilem, prima facit datio in folutum, assignamenta & fimilia, ut de iftis dixit Rota in caufa Romana anterioritatis, 4. Februarij 1608. coram bon. mem. Iusto, apud Cenc. dec. 290. n. 1. verf. concurrente. ꝑ Neque in hoc cafu fuit neceffaria aliqua difticta, cum compenfatio de confenfu partium fuerit facta. Boccac. de cenfib. p. 2. n. 94.

Quod autem in hoc cafu fuerit facta compenfatio, & illa quidem de confenfu partium, fatis patet ex partitis Joan. Uberti, juncta approbatione ipsius Hieronymi Belli. In dd. enim libris reperitur defcripta partita hoc modo ad debitum d. Hieronymi.

A di 5. di Marzo 1590. Il Sig. Girolamo Belo deve dare di conto fatto con lui feuti 345. 37. & 3. & fubfcribitur alia partita hoc modo confcripta.

A di 9. Marzo 1590. fopra detto s'è faldata il conto

con il Sign. Girolamo Belo, & refa debitore di feudi 350. defalcatoſi tutti li frutti che lui havea havere da noi fino al di detto tanto del cenfo, come del refco della dote & altri dinari ſpeſi per noi, ſe ne è fatto il di detto l'inſtrumento per mano del Richetti, & ſe le ſono anchemenate buone le partite di rincontro.

E regione autem ad creditum d. Hieronymi Belli ſub die 5. Martij 1590. reperitur defcripta ſubſcribens partita 20. Ottobre 1589. deve havere per un ſemefre delli davari havuti à Roma a cenfo da lui ſono ſtati feudi 600. delli quali ne hà havuti fino ad hoggi 367. come nello partite rincontro ſi vede, di modo che reſtano in feudi 233. per li quali deve havere per li frutti del ſemefre dal di ſopradetto feudi 8. 74.

Omnes partitas ſubſcripfit Hieronymus Belus prædictus per hæc verba. Ioan. Girolamo Belo accetto, conforme quanto di ſopra è ſcritto dali' una banda, & l'altra & affermo non ſolo queſto conto, mà quanti ne ſono ſtati ſcritti da queſto a dietro tanto in queſto libro, quanto in ogni altro.

Ex quibus apparet quod licet Hieronymus prædictus 5. Martij 1590. creetur creditor à die 20. Octobr. 1589. uſque ad illam diem 5. Martij in ſcutis 8. 74. pro fructibus cenfus ſupponendo quod uſque ad illam diem 5. Martij habuerit ſcut. 367. & ſic quod cenfus remaneret tantum pro ſcutis 233. atamen oppoſuit quod iterum fuit calculatum, & D. q. Martij Hieronymus fuit conſtitutus debitor in ſcutis 350. ut ſupra relatam fuit. Unde Io. Ubertus remanebat tantum debitor occasione fortis principalis cenfus in ſcutis 250. & ideo cum utramque partitam ſubſcripſerit, cenſetur etiam approbaſſe illam extinctionis cenfus poſitam ad creditum, dempta tamen ſumma in ſcutis 17. ita ut extinctio remaneat tantum pro ſcutis 350. quæ quidem approbatio reſultat ex ſupra narrata ſubſcriptione, l'emptor, §. Lucius, ff. de pact. l. ficut, §. non utitur, quib. mod. pign. vel hypoth. ſolvit. Decian. conf. 19. n. 30. & ſeq. lib. 2. Rot. dec. 50. n. 3. parte ſecondæ recentior. Quæ ſubſcriptio de plano operatur, cum partita expreſſe approbentur.

Itaque obſtat quia iſti libri non ſunt producti in actis, neque ſunt recogniti. Quia productio non poteſt infeiari, cum de ea fatis conſtet. Prout nec poteſt conroverti recognitio, quia cum non agatur de ſcriptura teſtibus munita, ſed de partita librorum & ſubſcriptione debitoris, ſufficit ꝑ quod teſtes recognoſcentes habeant notam manum ſcribentis. Soc. ſen. in l. ſi ita ſcripſero, num. 3. ff. de ſond. & dem. Achil. dec. 1. n. 2. de fid. inſtr. Rota dec. 570. p. 1. diverſ. Seraph. dec. 700. n. 2. in ſin. Et poſtea eo magis procedunt ꝑ reſpectu manus Joan. Uberti, cum libri fuerint reperti inter alias ejus ſcripturas. Barbat. conf. 18. n. ultim. lib. 4. Urſill. ad Afflic. dec. 181. n. 2. ibi, quod primò videtur limitare, & ſeqq.

Neque obſtat quod cenfus non fuerit extinctus in totum. ꝑ Quia confentiente creditore poteſt extingui ꝑ quacunque parte, & eo etiam invito pro parte conſiderabili. Soc. de iuſtit. & iur. lib. 6. art. 3. in ſin. verf. 4. concluſio. Lopez de contract. lib. 1. c. 59. verf. igitur, Gutt. præd. lib. 2. c. 174. n. 3. Foller. de contract. cenſual. in 1. verf. Navar. in comm. de ufur. n. 78. in ſin. & n. 95. I. de Salas in opuscul. de cenfib. c. 56. Roder. de ann. reddit. lib. 1. q. 18. n. 36. & 38. Boccac. de cenfib. p. 1. n. 22. & 13. Cenc. de cenfib. p. 3. c. 1. q. 3. art. 8. feu q. 110. in noviff. impreſſ. Taurini, num. 16. latè Avendan. de cenfib. cap. 107. num. 8. ubi alios cumulat, & fuit reſolutum in caufa Romana cenfus, 16. Novembris 1618. coram me & in alia Romana cenfus, 10. Maii 1621. coram bon. mem. Buratto.

Neque eſt verum quod Hieronymus voluit compenfare, cum ſub dicto die 9. Martij 1590. conſtituerit

se debitorem Joan. Uberti per acta Richetti in scetis 350. Quia hoc instrumentum fuit factum antequam describeretur partita in libro, & per consequens antequam partita subscriberetur à Hieronymo. Et partita libri non discordat ab instrumento, cum in ea dicatur, ut supra relatum est, quod computa fuerunt solidata, & quod Hieronymus remanebat debitor in scetis 350. & quod de hoc debito fuerat confectum instrumentum illa eadem die per manus Richetti.

Unde cum postmodum Hieronymus subscripserit dictas partitas ex dicta subscriptione, duo sequuntur, approbatio extinctionis census de quo erat creditor, & extinctio debiti pro quo se obligaverat eadem die per acta Richetti.

Et ita conclusum utraque parte informante.

R. P. D. Pirovano, Romana census, Lunæ
7. Februarii 1628.

SUMMARI A.

- 1 Fundus super quo impositus est census, remanet affectus onere reali.
- 2... & cum tali onere transiit ad quemcumque possessorem.
- 3 Empior census potest convenire possessorem domini fundi etiam si per mille manus transeat pro census solutione.
- 4 Hares an teneatur luere census, & liberare fundum, n. 10. 11. ubi negativè. & n. 12.
- 5 Argumentum de contractu ad ultimas voluntates valet, fallit n. 7.
- 6 Legatum nihil est quam donatio.
- 8 Evictio pro legato competit.
- 9... non pro donatione.

DECISIO DXVII.

Georgius Justinianus usque de anno 1614. irrevocabilliter, & inter vivos donavit Congregationi Sanctissimi Rosarii de Urbe, & Collegio Sancti Thomæ de Aquino, septem ejus domos, reservato sibi usufructu per sex annos, & cum ante tempus reservatum decessisset, & domus prædictæ reperirentur gravatæ annuo censu finito tempore usufructus reservati, orta est controversia inter donatarios & hæredes Georgij super onere census ad quem spectare, & dum emanasset sententia ab A. C. ad favorem donatariorum, & per appellationem causa in Rota fuisset introducta, quæritum fuit an eadem esset confirmanda? & DD. esse infirmam censuerunt.

1 Quia ÷ negari non potest, quin per impositionem census super fundo proprio, & illius venditionem cum obligatione, & hypotheca pro ipso annuo censu affectus remaneat idem fundus onere reali, prout remanet ex quacumque impositione servitutis Canonis aut livelli. Craver *conf.* 217. n. 4. Valasc. *de jur. emphyt.* q. 32. n. 13. Chassan. *sup. r. consuet. Burgund rubr.* 11. *de censib.* 2. n. 29. *ve. f. & adverte*, Covar. *var. resol.* 7. n. 6. lib. 3. Surd. *conf.* 162. n. 9. Felic. *de Solis de censib.* tom. 1. lib. 1. cap. 4. n. 13. ÷ & inde cum tali onere fundus ille transeat ad quemcumque singularem successorem, *cl. em. prima, de censib. l. rescripto. sciendum, ff. de mun. & honor.* Crav. latissime comprobant *d. conf.* 217. n. 5. idem Valasc. *d. q.* 32. n. 14. Pedroc. *conf.* 2. num. 17. Guttierrez *pract. quest. lib. 2. c. 167. n. 4.* Gabr. *conf.* 141. n. 1. lib. 2. & idem sensit Rota in una Toletana Annata de Pastrana, 22. Januarij 1589. coram Orano, quæ data fuit.

Neque obstat, quod vis non consistat super onere, reali aut transita cum sua causa, cum hæc determinat. *Decis. Rota Rom. pro Traj. de Cens.*

nent questionem inter possessorem fundi censuati, & emporem census, qui potest semper convenire possessorum fundi, etiam quod per mille manus transeat pro solutione census. Rom. *conf.* 417. n. 8. Affl. *de censib.* n. 2. Craver. *cod. conf.* 217. n. 5. Cenc. *de censib.* p. 2. e. 2. q. 3. art. 7. & in noviss. Tamini, q. 79. n. 8. & 9. sed an hæres teneatur luere censum, & liberare fundum, est alia questio, & dicebatur determinata pro donatariis, in l. si res obligata, ff. de leg. 1. l. de off. ff. de dot. præleg. l. prædia, C. de præc. Crass. in 3. legatum, q. 15. Gomez *de legat. c.* 12. n. 39. Barthol. in uno solut. *matr. p.* 3. n. 42. Menoch. *conf.* 996. n. 29. Cenc. *de censib.* p. 2. c. 2. q. 3. art. 7. Gratian. *discept.* 955. n. 23. & seq.

Quia prædicti omnes demum Cravero loquuntur secundum l. si res obligata, ff. de leg. 1. quæ determinat casum rei legatæ, non autem donatæ in quibus versantur. & quemvis valeat argumentum de contractu ad ultimas voluntates, per l. pactum 47. ubi Bart. n. 1. ff. de pact. Balu. in l. unica, n. 1. C. de l. j. f. em. coiten. & latissime comprobatur Everard. in loco de contract. ad ultimas voluntates, & ÷ legatum in effectu nihil aliud sit quam donatio, l. legatum, ff. de leg. 1. ÷ attamen quando ratione distinguitur, non licet arguere de uno ad aliud, prout in præsentibus est manifesta ratio diversitatis ÷ quia pro legato competit evictio, l. si donus, §. de evictio, ff. de leg. 1. in donationibus quibus autem datur, ÷ quia censetur donata res prout erat apud donantem, l. in ius, §. in ff. de donat. licet peritiam de legat. Nota *decis.* 621. num. 1. per l. de off. ubi nisi conveniant conjecturæ voluntatis præsumuntur, semper reg. ÷ Præterea opinio eorum qui tenent hæredem tenentem luere rem legatam habet multas contradictores, & non ita simpliciter recipitur, sed tunc demum quando onus absolvet majorem partem fructuum, non autem quando ageretur de modica summa respectivè ad 7. domos, ut hic, & declarat Jaf. in d. l. si res obligata, num. 5. & Pedroc. *alleg. conf.* 2. n. 160. & ÷ ulterius quando simpliciter res legatur eadem conclusio potest procedere, sed quando relinquitur cum omnibus juribus, & pertinentiis, prout factum fuit de donibus prædictis, tunc quia transeunt jura tam activa, quam passiva, onus luendi non spectat ad hæredem Burfar. *conf.* 5. n. 6. lib. 1. Pedroc. *conf.* 2. n. 22. & 159. cum hæc distinctione transit idem Modern. Perul. *de censib.* d. art. 7. in fin. nec contradicunt Menoch. *de censib.* 97. in 2. q. quia loquitur de re legata, & obligata pro tanto quanto voluerit, & Grat. *de censib.* 55. n. 27. arguit tantummodo à legato ad donationem, & Ceval. *pract.* q. 747. n. 4. ponit casum in re legata pro quanto valebat pignoratæ, & hypothecata, ita ut non est specificationis, quo casu debet voluntas legantis, ne legatum remaneat in vivo.

Nec etiam obstat, quod census sit jus distinctum ab ipsa re super qua imponitur. ut propterea Constitutio Pij V. nolens ut venditorum census prohiberi possent alienare rem censui suppositam, tanquam onus separabile non transeat cum ipsa re, sed ad hæredem spectare institutionem illius, Cattr. in d. l. si res obligata, n. 8. *vers. sed nunc o. pro.* Grat. *discept.* 955. n. 17. Ceval. *de censib.* q. 47. n. 27. qui considerat censum prout est separabilis ab ipsa re, dñ. potest remanere in hæredem rei inseparabiliter, prout est servitus, & livellus perpetuus.

Quia regula quod bona transeant cum suo onere non fundatur sicut omnimoda perpetuitate oneris, prout in exemplis de servitute livelli, vel emphyteusi, sed in jure rei congruenti, prout est constitutio census dans jus percipiendi partem fructuum ex fundo censito, ut supra dictum fuit, ut propterea donans eo modo quo possidebat rem suam, præsumatur illam donare, & sic magis questio est voluntatis quam perpetuitatis inseparabilis, ex qua oritur impotentia separandi onus ab ipsa re ex parte hæredis.

Denique non obstant conjectura voluntatis donatoris, quod domus prædicta remaneant liberae absque onere donatoris, & quæ sufficerent pro onerando hærede ad luitionem, vel ad fructuum census restitutionem, ut Rota in *discussione ejusdem questioni admisi in Romana ususfructus*, 22. Aprilis 1624. coram b. m. Archiepiscopo Seleuciensi.

Quia cum illæ non concludant onus census absorbere majorem partem fructuum, seu pensionum domorum, neque certam donatoris voluntatem, quoad personas in Collegio alendas, vel puellas maritandas, ex quibus posset colligi necessitas oneris donationi annexi, sed tantummodo mandaverit ex medietate pensionum manuteneri tot fructus ex provinciis dissolutis, & ex alia medietate maritari tot puellas, quot poterunt ex decimis redditibus, inde semper erit satisfactum voluntati donatoris, si omnes quot supererunt pensiones erogentur in manutentione fratrum, & dotatione puellarum absque eo quod recedatur à regula suprascripta, postquam ultra possibilitatem, & quantitatem pensionum non porrigitur donatoris voluntas.

Et ita, &c.

Reverendiss. D. Coccino Decano, Romana
census, Veneris 28. Januarii 1628.

SUMMARIA.

- 1 *Census extinguatur per actum retrosimilem.*
- 2... *quando per relaxationem mandati censetur extinctus.* & n. 3.

DECISIO DXVIII.

Alexander imposuit censum super bonis propriis, illumque vendidit Bernardino, & Lucidæ conjugibus, pacto adjecto, quod intra quinquennium certi darentur fidejussores, & in eundem modum non adimplementi prædictus Alexander, & quidam Antonius pro eo fidejubendo uti principalis in se obligaverat restituere sortem volentibus dd. empto ibus elapso tempore, & datis dd. fidejussoribus Lucidæ egit ad sortem, & obtinuit bona subhastari, & plus aliis obtulit Julius Bufalinus, & ante aliam deliberationem hæres Antonij fidejussoris, accedente etiam consensu proprio d. Lucidæ, convenit ut bona pacta darentur Julio, qui promisit sortem principalem census solvere Lucidæ pro extinctione dicti census, & interim solvere fructus. Unde hodie queritur inter d. Bufalinum, & hæredes Lucidæ. An census sit extinctus.

- 1 Et Dominis negativè responderunt, & quia ad effectum extinctionis requiritur actus retrosimilis, qui hic non intervenit, l. 1. C. quando licet ab empr. d. sced. l. ab emptione C. de pact. Caputaq. decis. 103 p. 1. & fuit dictum in causa Romana anterioritatis, 4. Februar. 1608. coram b. m. Justo, & in eadem Romana Salviani interd. 23. Junij 1600. coram b. m. Littæ.

Neque obstat quod per relaxationem mandati census censetur extinctus, ut in eadem Romana census, 29. Novembris 1599. coram b. m. Cardin. Pamphilio.

- 2 & Quia ista decisio procedit quando nedium fuit relaxatum mandatum, sed etiam fuit inceptum exigi, ut dixit Rota in d. causa Romana Salviani Interdicti, coram b. m. Littæ. Et & in tantum hæc verba sunt, ut etiã si releverit mandatum ad effectum deponendi, donec venditor tediõ affectus det aliam fidejussorem, vel donec docuerit bona non esse subhastata fideicommissio, census non dicitur extinctus, ut fuit resolutum in causa Bononiensi census 11. Januarij 1600. coram b. m. Cardinali Lancelloto juniore.

Non obstat quod bona fuerunt assignata Bufalino cum consensu proprio Lucidæ, quia non idèd intervenit actus retrosimilis cum Bufalinus non se obligaverit simpliciter solvere sortem, sed quidem sortem solvere, & interim donec sortem solverit, solvere fructus. Quare etiã Antonius fidejussor, & Alexander principalis venditor census fuerint liberati respectu Lucidæ, non tamen ex eo quod census esset extinctus, sed ex quo consentiente Lucidæ accepit in debitorem Bufalinum, cujus respectu census non fuit extinctus licet principales debitores fuerint liberati, cum ipse nunquam solverit sortem.

Ex quibus fuit iterum utraque parte informante resolutum, sententias Rotales esse iustas, & contraudas.

R. P. D. Ubaldo, Urbevetana census, Lunæ
10. Maii 1628.

SUMMARIA.

- 1 *Censum tenetur solvere is qui licet à principio non intervenit contractui, postea in se ipsos onus solvendi.*
- 2... *etiam quod aliqua nullitas respectu contractus considerari possit: minime si sit favore spectanti dicti emptoris, n. 5.*
- 3 *Fidejussor non dicitur qui principaliter se obligavit, & cuius obligatio stat de per se, n. 4.*
- 6... *& ratione damnorum, & interesse tenetur tam ad sortem quam ad fructus.*
- 7 *Census potest imponi etiam super re aliena ad effectum obligandi illius impositorem.*
- 8 *Non numerata pecunia exceptio non officit ad censum invalidandum, ubi quis se obligavit etiam in casu nullitatis, & invaliditatis census.*

DECISIO DXIX.

Dubitavi hodie, an occasione census de quo agitur, esset relaxandum mandatum contra Excellentissimum Dominum Ducem Sfortiam, & Domini affirmative responderunt. Quia licet in impositione census Dux non intervenit, sed Communitas, attamen cum die sequenti post impositionem ipse recognoverit bonam fidem, & declaraverit censum fuisse sui contemplatione impositum, & onus illius in se suscepit, & se obligaverit in forma Camera cum clausula, quorum interest non est dubium quod contra ipsum potest executive procedi, & sic relaxari mandatum perinde ac si ab initio contraxisset. Rota in Romana pretij vineæ, 1. Julij 1611. coram Lugdonensi dec. 52. n. 1. & seqq. apud Modern. de obligat. cameral. decis. 132. n. 23. p. 1. divers.

Non obstat quod census fuit nulliter impositus per Communitatem Percenti, quæ non poterat nec se nec bona sua obligare, stante Bulla Sixti V. & Quia præsupposita etiam hac nullitate respectu Communis, adhuc tamen remanet obligatus D. Dux, quia cum, ut dixi, recognoverit bonam fidem, & principaliter se obligaverit, non dicitur fidejussor, & qui sequitur nomen principalis obligationis, & sine ea dare non potest. Surd. decis. 201. num. 9. & seqq. sed consideratur uti principalis, & ejus obligatio stat de per se, non accessorie. Gabr. de fidejuss. conclus. 2. n. 1. Mantica de tacit. lib. 6. tit. 1. n. 10. & seq. M. Dern. discip. 1000. f. cap. 122. n. 21. & 701. num. 3. Seraph. decis. 1424. n. 4. Mohed. dec. 2. de fidejuss. sanct. mem. Greg. XV. dec. 3. n. 7. ubi latè addunt. n. 13. & decis. 560. num. 1. 2. & 3. & dec. 564. num. 2. Rota divers. decis. 299. num. 40. 1.

Martico.

5 Marefcot. var. resolut. lib. 2. c. 65. n. 7. † Idque præfer-
 tim cum nullitas respectu Communitatis resultat ex
 quodam jure speciali favore ejusdem Communitatis,
 qui favor non militat in Duce recipiente pecunias. &
 recognoscere bonam fidem. Seraph. d. decis. 1324.
 Greg. dist. decis. 325. num. 6. Rota divers. decis. 133.
 n. 1. & seq. part. 2.

6 Et cessat difficultas, quia vigore supradictæ obliga-
 tionis D. Dux † saltem ratione damnorum, & inter-
 esse tenetur tam ad sortem quàm ad fructus, ut in
 puncto census nulliter creati, pro quo se alius prin-
 cipaliter, & insolidum obligavit, fuit resolutum in d.
 decis. 560. n. 1 & 2. & in d. decis. 564. per tot. Greg. XV.
 & in Romana census Sancti Celsi, 28. Junij 1602. co-
 ram bon. m. Justo, qua est decis. 229. apud Cencium, &
 in nostris terminis fuit resolutum in una Romana pe-
 cuniaria, 6. Maij 1598. coram Litte, apud eundem Pe-
 rusinum de censib. des. 284.

7 Ex qua decisione tollitur etiam aliud objectum,
 quod census fuerit impositus super bonis ad Com-
 munitatem spectantibus; nam etiam in casu d. decis.
 idem fuerat factum, & tamen Rota respectu Baronis
 qui recognoverat bonam fidem, agnovit censum pro
 valido, & non mirum. † quia census ad effectum
 obligandi impositorem census etiam super re aliena
 imponi non potest, l. rem alienam, C. de contrah. empt.
 Felician. de censib. cap. 10. n. 19. lib. 1. & fuit resolutum
 in Assisensi census, 9. Julij 1604. coram Reverend. D.
 meo Pamphilio, qua est decis. 17. n. 2. & 3. apud eun-
 dem Perusinum de censib.

8 Non obstant quæ dicuntur de non numeratione
 pretii. † Quia ultra quod ex instrumento videtur con-
 stare de contratio, tollitur obiectum, & quia D. Dux
 se obligavit etiam in casu nullitatis, & invaliditatis
 census, videtur ut ex quocunque capite fuerit nullus
 census, factus fuerit locus obligationi damnorum, &
 interesse, ut in his terminis ad exceptionem non nu-
 meratæ pecuniæ respondit Rota apud Greg. XV. d.
 dec. 564. n. 4. ubi alia decisiones allegantur.

DECISIO DXX.

Hac decisio deficit, quia post impressum tractatum
 una cum antecedentibus decisionibus, fuit reperta du-
 plicata, ideo volumus contentum esse lextorem illius nu-
 mero, ne congeremur cæterarum citationes subvertere.

Reverendiss. D. Coccino Decano, Romana
 præstationis cedulæ, 1. Decembris 1628.

SUMMARIA.

- 1 Protestatio tollit mentem à facto, & jus parti præ-
 servat.
- 2... quando dicitur facto contraria, & tollere mentem à
 facto.
- 3 Terminus acceptatus quando computatur ad indu-
 cendam moram.
- 4 Promissio in futurum quando intelligatur de prima
 vice.
- 5 Mora purgari potest si jus partis non effectum sit
 dederint.
- 6 Nisi expressè, & specialiter conventum sit, ut mora
 quantumvis minima purgari non possit.
- 7 Pæna non debetur, nisi quatenus interest.
- 8... non dicitur ubi pactum fuit, ut liceat censuario in
 casum mora propria auctoritate capere fructus
 fundi.

Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.

Catherinæ legatarie b. m. Ginebriz Salviaræ fue-
 rant pro dicto legato cessa scura mille ex censu
 majoris summa, quem Tholomæus Guatimus eidem
 Ginebriz vendiderat cum expressa obligatione, quod
 si d. Tholomæus, & illius hæredes in solvendis dictis
 annuis censibus essent morosi per duos menses post
 finem semestris, tenerentur, &c. ita ut mora quantum-
 vis etiam minima purgari minime possit, &c. dare, &
 præstare unam cautionem bancariam in Urbe, &c. &
 facultatibus idoneam, ad convenientem diem D.
 Ginebriz, & suorum, &c. pro solatione diæri annui
 census pro triennio tunc proximo. Unde cum Cecilia
 tanquam cessionaria Catherinæ coram A. C. ad dictam
 cautionem contra Capitaneum Curiam Seraccinum
 uti fidejussorem principaliter, & insolidum in prædicto
 censu obligatum, ac successive contra illius hæredes
 egerit, atque obtinuerit, causa ipsa commissa cum
 clausula si quid exequeretur, & si non an manda-
 tum A. C. esset exequendum; Cuius debet resolutio
 pendet ex duobus. Primo an constet de mora, secundò
 quatenus sic, an possit purgari.

Et quantum attinet ad primum, cum semestre esset
 maturatum die 2. Augusti 1624. & solutio non fuerit
 facta nisi die 18. Octobris ejusdem anni, utique cum
 lapsus esset nedum semestre, sed etiam bimestre, ne-
 gari non potest quin mora facta incursa. Quanvis
 enim pecunia fuerit postea soluta, tamen non fue-
 runt receptæ simpliciter sed cum protestatione ac sine
 præjudicio cedulæ bancariæ, juxta decretum R. P. D.
 Bichij, tunc A. C. quæ protestatio † tollit mentem à
 facto, ita ut per illam sit præservatum jus pacti, l. non
 solum, §. morte, ubi DD. ff. de nov. oper. nunc.

Neque obstat quod ista protestatio tanquam con-
 traria facto non suffragetur, l. si extraneus, in p. de ff. de
 acq. hered. sicut si Dominus recipiat canonem ab em-
 phyteuta cum protestatione quod non censetur re-
 missa caducitas, nihilominus censetur remissa. Man-
 tic. dec. 200. per tot. Quia responsum fuit, terminos
 esse diversos, in casu enim nostro protestatio † tollit
 mentem à facto, non autem est facto contraria, quia se
 compatiuntur ad invicem quod fructus decurri de-
 beantur, & quod pro fructibus decurrendis tenentur
 propter moram teneatur præstare cedulam bancariam;
 unde protestatio non tanquam contraria facto, sed
 tollens mentem à facto ac declarans animum reci-
 piens fructus suffragatur. Rubeus l. si quis, §. non
 solus, §. morte, n. 349. ff. de nov. oper. nunc. ubi in c. cum
 M. Ferraricus, n. 70 & 83 de co. ubi l. cum, n. 16.
 lib. 2. in casu vero emphyteutis protestatio est facto
 contraria, quia non reperitur aliquid quod possit præ-
 servari ex quo exactio pensionis, & caducitas sunt
 contraria, ita ut simul stare minime possint. Unde cum
 caducitas per voluntatem Domini cessaverit, nullum
 jus isti protestanti potest reservari, ut bene Guido
 Pap. decis. 171. & 172. & ibi addem est enim in com-
 muni quod quis eodem tempore habeam pro com-
 ph. p. n. t. & non pro emphyteuta, & idem quod
 protestatio dicat. factum prævalet verbo, ut dicit Bald.
 decis. 3. n. 12. lib. 1.

Non obstat quod cum semestre fuerit maturatum
 die 2. Augusti, & fuerit ædum ad fructus die 7. Oc-
 tobris sequenti propter & cum specialis mandatum
 Curij die 9. ejusdem mensis Sept. & de ante la Com-
 doorum mensium suscepit terminum, & die 8. Octo-
 bris pariter sequentis accessit ad domum Cecilie
 pro solvendis fructibus semestris, unde nulla fuit in-
 cursa mora, cum per ipsum debite rem non fuerit
 quominus solveretur, & obligatio facta erat facta in
 tempore, cum mensis † acceptationis termini non 3

esset computandus ad effectum moræ, ad l. fideicom. ff. de usur. & fuit dictum coram me, in eadem Romana fideiussionis, 3. Julij 1617. & 26. Martij 1618. Quia fuit responsum susceptionem termini nullatenus suffragari, ex quo in tempore suscepti termini non fuit facta solutio.

Nec potest suffragari a terra oblatio facta Cæcilie, quia de ea deponit unicus tantum testis, cujus etiam depositio pacum relevat ad effectum excusandi ab incursum moræ, dum dicit Cæciliam respondisse quod pecuniæ darentur famulo in presentia testium, & quod ejus vir erat absens à Curia, quodque erat reversurus infra octo dies. Unde supposito etiam contra veri præjudicium, quod ista essent vera, non est locus excusationi; cur enim non fuerunt tunc solutæ pecuniæ, reposita quietantia saltem manu aliena, si mulier scribere nesciebat, vel si vir erat reversurus intra octo dies: quare pecuniæ statim post reditum viri non fuerunt solutæ, aut saltem factum legitimum depositum in actis.

Nec etiam obstat quod Cæcilie fuerit sub die 3. Junij 1619 facta prima cessio pro scutis 300. secunda verò sub die 23. Novembris 1621. pro aliis scutis 300. Ac ideo licet sub die 21. Octobr. 1620, post incursum moram pro primis scutis 300. ad dictam cautionem egerit, fuerunt nihilominus postmodum factæ, & receptæ solutiones absque aliqua protestatione, unde videtur recessum à dicto pacto & sic cessat promissio in futuram, cum intelligatur de prima vice, ad l. bove. §. hoc sermone. ff. de verb. sign. & late Tiracq. in princ. dista leg. Quia responsum fuit quod cum promissio referatur ad actum, qui pluries ab eadem persona potest reiterari, non intrat dispositio prædicti §. hoc sermone, ut per Tiracq. ibidem, l. m. 13. 20 & 22.

Quantum attinet ad secundum, ad mora potuerit purgari visum fuit Dominis in casu de quo agitur, negativè respondendum, quia licet de æquitate canonica possit mora purgari per quam jus partis non est effectum derogatus, c. potuit de locat. c. in sua, de pen. & late fuit deductum coram me in d. Romana si teiustionis, 3. Julij 1617. & 16. Martij 1618. Attamen secus est in casu isto, cum fuerit expressum, & specialiter convenit quod mora quantumvis minima purgari non possit, Bald. in l. sancimus 16. n. 4. per illum l. xxi. c. de fideiuss. Alex. in l. insulam, n. 23. Ripa n. 117. Croc. n. 8. ver. quinto difficultas est, Jacob. Nig. n. 278. ff. de verb. obliga. Mainet. in l. nulla intelligitur mora, n. 47. ff. de reg. jur. Caravit. super ritu 173. n. 4. Assl. dec. 174. n. 4. Corbul. de caus. privar. ob. non solus. canon. l. m. 41. n. 2. Capuraq. decif. 247. n. 2. p. 1. Put. decif. 456. n. 4. lib. 2. in correct. ubi quod nemo dubitat de hac conclusione, & ex modernioribus istam sententiam tenent, & alios referunt Manciu. de juram. p. 4. effect. 13. n. 45. Addent. ad Seraph. de privil. juram. Privileg. 88. n. 23. lib. 3. & fuit resolutum in Romana pecuniaria, 8. Martij 1624. coram b. m. Ubaldo seniore.

Neque est verum quod istud pactum præstationis cedulæ bancariæ in casu moræ contineat pœnam, & quæ non debetur nisi quatenus interest. Seraph. decif. 899. n. 4. & fuit dictum in causa Romana lignorum, 4. Januarii 1603. coram b. m. Cardinale Lancelloto juniore. Quia fuit responsum pactum istum non continere amissionem rei, vel pretij, vel solutionem ultra debitum, sed concernere solum majorem cautelam. Unde non est pœnale, ut in puncto resolutum fuit in d. causa Romana pecuniaria, coram b. m. Ubaldo. Et licet census ab initio potuisset imponi cum dicta cautione cedulæ, ita potuit apponi pactum quod daretur in causa moræ, ut in simili quando obligantur certa bona cum facultate illa distrahendi in casu moræ in solutione fructuum census, quod pactum non est

pœnale, Martin. de iur. cens. cap. 6. n. 169. & seqq. Cencius de censu. part. 2. cap. 14. quest. 2. art. 3. & in novis. Taurini q. 37. n. 27. Et dicitur de existente moroso, quod liceat censuario ꝑ capere propria auctoritate fructus & fundi, & tamen hoc non sit pœna, cum tendat ad faciliorem exactiorem census, Boccac. de cens. p. 2. n. 72. Martio. d. cap. 6. n. 357. Cencius post alios non supra, n. 23. 2. erf. 4.

Ex quibus conclusum, decretum R. P. D. Sicchi esse exequendum, cum dicta cautio bancaria præstari debeat ex prædictis, &c.

R. P. D. Pirovano, Romana Usufructus, Veneris 1. Martij 1630.

SUMMARIA.

1. Onus rei legatæ an ad heredem, vel ad legatarium pertineat, ex conjecturis testatoris voluntatem indicantibus dignoscitur.
2. Conjectura autem qua sint, & n. 3.

DECISIO DXXII.

Dictum fuit sub die 30. Aprilis 1627. sententiam Rotalem esse confirmandam, & cum iterum de eadem confirmatione quæreretur sub die 13. Maji 1628 idem fuit responsum, hodie eadem disputatione suscepta Domini in jam resolutis permanserunt.

Quamvis enim sit quæstio, & quidem ardua, & controversa inter scribentes, an onus rei legatæ annexum pertineat ad legatarium vel potius ad heredem, ita ut illum liberare teneatur, & quæ adhuc in summa legati coram me sæpius Proposita ob eandem perplexitatem, & variam Dominorum sententiam remanet indecisa, attamen etiam verum est quod ex conjecturis, & præsumptionibus voluntatem testatoris indicantibus utique opinioni indistinctè adhaerere licet, Menoch. conf. 997. n. 10. & 18. & per totum, Castillus de usufr. cap. 8. n. 10. Gratian. discept. 955. n. 25. admittunt omnes respectivè tam affirmativè, quam negativè opinionis sectatores, quod ex conjecturis à regula recedi possit.

In præsentia autem duæ potissimùm conjecturæ visæ sunt concurrere, ex quibus convincitur onus census, de quo agitur, spectare ad heredem.

Prima namque ex eo ꝑ quod Gerardus testator institueno Joannem Baptistam ejus filium, & ei quoad eundem decedenti sine filijs substituendo Patres Ministros Infirmorum, tradidit in legatis reliquis Barbaræ usufructum domus, de qua agitur, quæ cum ab eodem testatore facta fuisset venalis, idem testator ordinavit ut pretium ex illius venditione redigendum investiretur in Censibus, vel montibus non vacabilibus sub nomine hæredis, reservata eidem Barbaræ omnium fructuum dispositione loco usufructus, ut posset cum illis, & sua dote vivere, unde primò colligebatur inutilitas legati, si solutio census spectaret ad legatarium, ex quo talis testatoris mens non probatur, quod cum fructibus suæ dotis quæ non poterant excedere scuta 15. annua respectu sortis dotis scutorum 300. posset commode vivere, nam census erat scutorum 32. pensiones verò domus scuta 65. vel ad summam scuta 86. & sub emptuali perceptione tam respectu domus locandæ, quam pensiones integras exigendi propter necessarias reparaciones, & viarum onera, ita ut semper deficiat quantitas necessaria pro ejus vitæ sustentatione juxta testatoris mentem, & intra legati inutilitas sufficiens pro adjuvando

cando onere census heredi scripto, leg. qui concubina, §. qui hortus, ff. de leg. 3. Surd. consil. 493. n. 6. Menoch. presump. 106. num. 14. lib. 4. & consil. 997. num. 22.

3 Secunda non minus urgens conjectura + visa fuit, quia cum testator destinasset eandem domum legatam vendere, oneravit integrum pretium, vel in centibus, vel in locis Montium non vacabilibus, quorum usus fructus spectaret ad eandem usufructuariam, unde facile argumentatur ab integro usufructu ad integram domus pensionem ea semper mente testatoris contemplata, ut Barbara cum sua dote vivere posset, per quam rationem dictam debet ampliari, & non restringi Alciat. consil. 168. n. 9. Tiraq. in t. cessant. caus. 1. p. 1. n. 149. & seq. Surd. c. 67. n. 21. atque incompatible est quod integer usufructus, vel integra pensiones deberentur Barbaræ, & quod illa sustineret onus solutionis census, & ita, &c.

R. P. D. Buratto, Firmana Censu, Lunæ 10. Maii 1621.

SUMMARIA.

- 1 Retrovenditio est actus necessarius, in quo non requiruntur aliqua solemnitates, amplius in n. 4.
- 2... tractatus, & requisitio ad retrovendendum presunt: r processisse ex natura rei, verisimilitudine, & communiter accidentibus.
- 3 Paria sunt aliquid fieri coactè, vel metu coactionis.
- 5 Retrovenditio si fiat p'uribus vicibus, prima convalidatur per secundam factam cum solemnitatibus, licet in illa prima non intervenerint.
- 6 Tutor si reddè se gerat & sit talis, non tenetur docere de inventario, & administratione sibi discreta quoad validitatem actorum.

DECISIO DXXIII.

Resolutum fuit decretum A.C. revocatorium mandati relaxati pro fructibus census, de quo agitur, esse confirmandum, quia cum esset extinctus, ut in summario heredum Sigismundi, & Faultinx, num. 2, & 3. non poterat relaxari.

Non obstat prætenfa nullitas extinctionis ex eo quod facta fuerit à Tutrice non præcedente disdicta, juxta formam Constitutionis sel. rec. Pij V. & sic videatur alienatio voluntaria rei immobilis pupilli, & non valere absque solemnitatibus, tam juris communis, quam constitutionis Marchiæ, ut in Anconitana census, quæ est 492. & 515, ubique n. 11. p. 1. rec.

Quia fuit responsum retrovenditionem esse actum necessarium, & propterea in ea non requiri aliquas solemnitates, l. 1. ubi Doct. C. quand. decret. epus non est. Alex. consil. 215. n. 7. lib. 6. Tiraquel. de leg. conub. gloss. n. 187. cum seqq. Lambert. ad stat. Mediol. gloss. 1. n. 2. Modern. ad stat. Urb. lib. 1. s. 151. n. 215. & in his terminis Roder. de ann. redd. lib. 2. quest. 15. num. 80. & sequi. Avendan. de cens. c. 106. in princ. Modern. Perus. eod. tract. p. 3. cap. 1. q. 3. art. 7. & juxta noviss. impress. Taurinens. quest. 109. n. 10. & tenuit Rota in Romana pecuniaria 8. Martij 1604. & in Romana census, 7. Febr. 1607. qua sunt decis. 186. num. 5. & dec. 294. n. 1. post decret. & latè.....dec. Aragon. 1. n. 9. vers. sed iis non obstant. & num. seq. ubi quod ita judicavit Senatus, quibus auctoritatibus magis stare videbatur, quam Felician. de Solis contrarium tenenti, qui monetur falsa ratione, quod necessitas proveniant ab initio voluntario, cum tamen proveniat ex necessitate dictæ constitutionis. Rota Rom pro Tract. de Cens.

situationis Pij V. ut ponderant Moderni Perus. ubi supra.

Nec videbatur relevare, quod non præcesserit disdicta, de qua in dicta constitutione, & quod propterea retrovenditio fuerit voluntaria.

Nam respondebatur, quod cum ex natura rei + verisimilitudine, & communiter accidentibus tutrix fuerit requisita ad retrovendendum, & præcesserit tractatus, & conclusio retrovenditionis, d. retrovenditio non fuit merè voluntaria, sed necessaria, cum solummodo facta fuerit ante lapsum bimestris, cui poterat renunciari, ut per Seraph. d. c. 1413. n. 1. 2. & seq. & sic in omnem casum renunciatio lapsus bimestris fuit voluntaria, non autem ipsa retrovenditio.

Secundò quod cum tutrix sciret se compelli posse retrovendere antequam prævia disdicta compelleretur, potuit dici necessario retrovendidisse, cum paria sint + aliquid fieri coactè, vel metu coactionis. Bart. in l. novissime, n. 2. ff. qui fals. sus Bologn. post alios in l. si quis major, n. 46. & Bertaz. in repet. n. 30. c. de transf. alt. Unde qui solvit sciens vigore Statuti posse compelli, dicitur coactè solvere, Bart. in l. traditor, n. 1. de solut. Curt. jun. in d. l. si quis major, num. 8. & fuit late d. etum in Romana supplicenti legitima 20. Junij 1619. & 15. Junij 1620. coram me. Ex quibus non videbatur tutum fundamentum factum in dictis decisionibus, in Anconitana census, quæ nec etiam sunt tunc eo principaliter fundata.

Nec facit quòd dictus census fuerit in duabus vicibus retrovenditus, & tamen eum pro cogi non possit pro parte illum retrovendere, quia contraria opinio magis placuit DD. præsertim quia retrovenditio + facta fuit qualibet vice pro medietate, & sic paritate valde considerabili, quam tenuerunt Foller. de contr. cens. in princ. vers. ut videt. sub n. 37. post med. Navarr. in comment. de usur. n. 78. in fin. & num. 95. Boccac. de cens. part. 1. num. 12. & 13. Sor. de just. & jur. lib. 6. tr. 5. art. 3. ad fin. vers. 4. conclusio. Felic. de cens. c. 8. num. 16. Roder. de ann. redd. lib. 1. quest. 18. num. 30. & 38. Gutierrez. pract. q. lib. 2. cap. 174. num. 3. Lopez de contr. lib. 1. c. 59. vers. igitur, Modern. Perus. dicit tract. p. 3. c. 1. q. 3. art. 8. seu quest. 110. in noviss. Taurini n. 16. & seq. Avend. eod. tract. c. 107. n. 8. ubi clarè post alios quos refert hanc opinionem defendit, & responderet contrariis, & admisit Rota in Romana census de Bassis, 16. Novembr. 1618. cor. R. D. Decano.

Tertiò cessare videbatur difficultas, quia cum in prima retrovenditione facta pro medietate fuerit realiter per d. tutricem soluta pecunia, & secunda facta fuerit cum decreto Indicis, interventu proximiorum, & aliis solemnitatibus necessariis pro residuo, & integrali satisfactione & redemptione dicti census, cum generali quietantia totius pretij flor. 2400 ut in d. summa n. 3. + videtur in necessarium antecedens convalidata etiam prima retrovenditio ad illud, ff. de acq. s. hered. l. ad rem mobiliam, ff. de proc. & in similibus terminis fuit dictum in Rom. S. Iuliani interdicti, 23. Jun. 1600. coram Litta, & in Anconitana bonorum, 6. Febr. 1604. coram bon mem. Iusto, in fine.

Non obstat quod non constet d. tutricem inventarium confecisse, nec quod illi fuerit decreta administratio, + quia licet potuerit à tutela removeri, sufficit pro validitate actorum, quod se gesserit pro tutrice. Socc. consil. 153. lib. 2. cum allegatis in Romana pecuniaria de Cotis, 25. Junij 1618. & latius in Arin. mensi fideicommissi, 5. Maij præteriti coram me.

Et ita decisum utraque patte informatæ.

R. P. D. Merlino, Romana retractus, Lunæ
20. Martij 1626.

SUMMARI A.

1. *Ius retractus ex dispositione Bullæ Pij V. suffragatur etiam emptori, & singulari successori.*
2. *Et habet locum quando sit locatio perpetua.*
3. *Venditio vera dicitur, ubi pactum fuit, ut canon possit extinguere ad rationem centorum sex pro centenario.*
4. *Concessio in emphyteusim, quando presumatur in fraudem facta.*
5. *Retractus ius competit etiam quod cessio facta fuerit cum pacto de redimendo.*
6. *Sententia quando sufficiat justificari ex noviter deductis.*

DECISIO DXXIV.

Concessa de anno 1613, per D. Bernardinum Antonio Mariz domo de qua agitur in perpetuam emphyteusim, Io. Baptista movit iudicium retractus, sive prælationis coram A. C. & sententiam favorabilem reportavit, à qua per dictum Antonium Mariam interposita appellatione, & causa mihi commissa dubitavi, an sententia A. C. sit confirmanda, vel infirmanda. Et Domini responderunt esse confirmandam.

Rite enim fuit pronunciata dicto Ioan. Baptista competere huiusmodi ius, retrahendi nimirum, quia usque ab anno 1618. emit censum in summa scilicet ducentorum à Cesare habente causam à Laura, cujus favore de anno 1590 impositus fuerat super domo prædicta census in majori summa per quond. Pellegrinum de Bertoniibus tunc illius domus possessorem, & huic emptioni addita fuit amplissima cessio omnium iurium, unde Ioan. Baptista habet intentionem fundatam quod in venditione dictæ domus censuræ omnibus aliis præferri debeat, juxta dispositionem bullæ sancti mem. Pij V. super forma creandi census, & quæ suffragatur etiam emptori, & singulari successori, in quem census ipse transit cum suo privilegio, & prærogativa, ut post Azor. *Instit. moral. lib. 10. c. 12. vers. quæres an etiam, tradunt Modern. Perus. de censib. p. 2. c. 2. q. 1. art. 2. seu q. 64. in ultim. impress. per D. D. Taurinos, n. 14. Rota apud dictos Modernos decis. 307. & 308. & fuit dictum in Bononiensi Retractus, 16. Januarij 1623 coram R. P. D. meo Buratto.*

Nec visum fuit obstare quod dicitur Constitutionem Pij V. dumtaxat loqui in venditione, dictam verò domum non fuisse venditam, sed solum concessam ut supra in emphyteusim. Quoniam & ultra quod retractus regulariter locum habet quando sit locatio perpetua, cum illa sapiat venditionem. Afflict. *de jur. Protomis. §. 1. nos. 8. n. 26. Benedell. eod. tract. in princ. const. num. 283. in fin. Rendell. eod. etiam tract. verb. per locationem, n. 5. fol. 68. cum aliis per Modern. discept. for. c. 460. n. 39. & 41. Cessat in casu isto difficultas, eo quia dicta emphyteusis nedum facta fuit pro quibuscunque hæredibus, & successoribus in perpetuum, sed ulterius insertum fuit pactum, quod emptor possit extinguere canonem ad rationem centorum quatuor pro qualibet centenario: & quod pactum operatur ut prædicta concessio habenda sit pro vera venditione, Covar. *var. resolut. c. 11. n. 3. vers. ego verò, lib. 3. Franc. dec. 392. n. 2. & seq. Crot. conf. 72. n. 41. Ceph. conf. 329. n. 5. & seq. & concessio præsumitur modo quo superius concepta in fraudem venditionis. Afflict. decis. 71. per tot.**

Nec etiam resultat obiectum circa domus identitatem, nempe quod census non fuerit impositus super domo de qua agitur. Quoniam imò probatio huiusmodi resultat manifesta ex conformi nominatione eorundem consinium designata in illis tribus instrumentis, nimirum impositione census, ejusdem cessione, & alienatione postremo facta per Dominum Masfæum.

Nec demum obstat quod dictus census non fuerit census simpliciter Ioan. Baptista sed cum pacto de redimendo: omisso enim quod pactum prædictum expiravit usque à die 1. Decembris 1615. cum tempus redimendi præfixum fuerit infra septennium, & cessio facta 1. Decembris 1618. Visum est Dominis quod etiamsi adhuc redimendi facultas duraret, & nihilominus retrahendi ius competere Io. Baptista, quia mediante dicta cessione acquisivit verum dominium etiam ad effectum retractus, ut per Mutam *super Constit. Panorm. cap. 26. num. 10. Benedell. de jur. protomis. in animadvert. ad princ. constis. num. 11. Modern. discept. Forens. c. 526. num. 54. & seq. & fuit dictum in Bononiensi Retractus, 6. Januarij 1623. coram R. P. D. meo Buratto.*

Quo verò ad sententiæ validitatem visa fuit satis probati ex actorum revolutione, *juxta. decis. Caputaq. 260. part.*

Nec validè impugnari eo quia instrumentum census vigore ejus Ioan. Baptista instat se præferri, non fuerit productum in prima instantia, sed in secunda. Unde pro Antonio Maria infertur, sententiam non justificari ex actis. Quoniam quicquid sit de prædicta productione, & sufficit quod hodie sententia justificetur ex noviter deductis, cum non versetur in illis casibus specialiter, in quibus sententia ex iisdem actis est justificanda. *Par. dec. 401. lib. 1. Seraph. decis. 701. n. 3. & dec. 734. n. 1.*

Et ita utraque parte informante fuit resolutum.

R. P. D. Manzanedo, Romana seu Nepesina
Census, Mercurij 9. Junij 1622.

SUMMARI A.

1. *Notario attestanti de numeratione creditur.*
2. *Testi unico non creditur.*
3. *Præsertim contra publicum instrumentum.*

DECISIO DXXV.

IN formante tantum Equite Caccia dixerunt Domini sententiam A. C. esse infirmandam, cum absolveret Benedictum, & litis consortes à solutione fructuum census, de quo agitur; quos tamen potius debebat condemnare ad illos solvendo, cum in actis constaret de publico instrumento dicti census impositi cum omnibus solemnitatibus, & requisitis bullæ sancti mem. Pij V. in constitutione census, & præsertim actualis numerationis pecuniæ, quam coram se, & testibus fuisse factam testatur notarius rogatus de dicto instrumento, cui & in hoc creditur, *Bart. in l. si ex cautione, n. num. 9. & 10. C. de non n. pecun. Mantica. dec. 302. n. 1. Rota dec. 106. n. 2. p. recent.*

Nec obstat dictas pecunias solum fuisse ostensas, & intervenisse ut vulgo dicitur *per far la mostra*. Quia id non probatur, cum unicus solum testis de hoc deponat, cui & non est abhibenda fides, *l. ubi numerus, ff. de testib. c. veniens, & c. in omni negatio, eod. tit. & in nostris terminis fuit dictum in una Romana census, 7. Maij 1600. coram Illustrissimo Mellio, præsertim contra*

contra publicum ꝛ instrumentum, quo casu requiritur plena, & multum concludens probatio, ut fuit dictum in *Ferolienfis census*, 13. *Novembris* 1589 coram bon. mem. *Orano*, & in *Romana census*, 10. *Januarii* 1605. coram bon. mem. *Card. Lancelloito*.

Eadem coram eodem, Lunæ 29. *Maii* 1623.

DECISIO DXXVI.

Domini steterunt in decisis 9. *Junii* 1627, *Domino Equite Caccia* tantum informanti, parte adversa sæpius citata, & non comparente. & moti fuerunt ex rationibus, juribus, & fundamentis in dicta decisione adductis, contra quæ cum in contrarium nihil relevans de novo fuerit dictum, Domini cum illis transiverunt.

R. P. D. *Remboldo*, Romana seu *Nepesina* census, *Veneris* 6. *Martii* 1626.

SUMMARIA.

- 1 Numeratio pecunia pro valida census constitutione quando intervenierit, plures casus distinguuntur, & n. 1. & seqq.
- 2 Testis unicus non probat.
- 3 Licitum pretium in dubio presumendum est potius præcessisse, quam illicitum.
- 4 Solutio valet etiam facta ut solvens recipiat solutum, ubi solutio assulis aliquod commodum recipienti.

DECISIO DXXVII.

Fuit dictum sententiam Rotalem esse confirmandam, quia illa bene justificatur ex decisionibus factis coram Reverendissimo D. Patriarcha Hierosolymitano, in quibus firmatur constare de valida impositione census, & præsentis simulationis exceptione non rite probata.

Nec rationibus in dictis decisionibus deductis obstant de novo allegata pro *Cerbonio*, & liti confortibus. Quia in hac materia impositionis census videntur plures casus distingui. Aut enim in impositione census non intervenit pecunia, ꝛ & tunc impositio præsumitur simulata in fraudem usurarum.

Aut intervenit pecunia, sed & non fuit numerata, ꝛ & venditori tradita, atque ita solum deservit pro ostensione, seu, ut dicitur, *per far la mostra*, & tunc pariter præsumitur simulatio, ut fuit dictum in *Affisensi pecuniaria*, 7. *Maii* 1610. & 28. *Maii* 1611. coram Reverendissimo D. meo Patriarcha, relata per *Modern. de Census* deo. 129. & 130.

Aut pecunia fuit numerata, & realiter tradita impositori, seu venditori census, sed statim, & incongruente post conclusum contractum ꝛ restituta eadem pecunia emptori, à quo fuit numerata, sine causa, & titulo, ita ut nullam penitus utilitatem attulerit recipienti, & tunc etiam venditio, seu impositio dicti census præsumitur simulata.

Aut dicta pecunia venditori in impositione census effectualiter, & liberè tradita, non ab illo fuit restituta emptori cum causa ꝛ ita ut aliquam utilitatem attulerit venditori, & tunc census sustinetur etiam si diu non steterint pecuniæ penes venditorem: sufficit enim quod dominium pecuniarum fuit verè, & realiter

translatum in venditorem, quod potuit fieri etiam per solutionem momentaneam, ut in puncto fuit firmatum in *Bononiensibus census*, 28. *Aprilis* 1600. coram bon. me. *Cardinale Pamphilio*, relata per eundem *Modern. de Census*, decis. 123. & coram san. mem. *Gregor. XV.* decis. 195 sub n. 9. *vers. non obijit*, & seq. coram Reverendissimo Domino meo Decano, qua est decis. 468. n. 5. part. 1. in recent.

Unde cum in casu de quo agitur, pecunia fuerit numerata cum effectu impositoribus census per Joannem emptorem, etiam si postea eadem pecunia fuerit ab eisdem impositoribus dicto Joanni restituta, tamen sustinetur census, quia restitutio non fuit facta sine causa, sed quia idem Joannes consignavit dictis impositoribus loco dictarum pecuniarum instrumentum & apochas crediti quod ipse Joannes habebat cum communitate, & hominibus particularibus *Castri Mazzani*, & sic dici non potest quod impositores census nullam ex dictis pecuniis utilitatem perciperint, & per consequens cessat præsumptio simulationis ex supra allegatis.

Non obstat quod pecuniæ non fuerint liberè traditæ imponentibus, seu venditoribus dicti census nec eo animo ut transiret dominium pecuniarum in dictos venditores, quia hoc non probatur, & testis qui ad id probandum inducitur, ultra quod est unicus, ꝛ & sic non probat, *cap. veniens*, & *cap. in om. i. negotio*, de testibus, leg. ubi numerus, ff. eod. tit. *Gabr. cons.* 14. n. 3. & *cons.* 149. num. 12. lib. 2. & patitur plures exceptiones de quibus in facto, potius probat contrarium, dicit enim, quod dictis impositoribus census fuit effectualiter numerata pecunia, & quod posteaquam receperunt à loco contractus, illam penes se liberè retinuerunt per duas horas, & amplius vagantes per oppidum *sancti Edisti*, & si voluissent, potuissent uti ea, quodque ipse testis illos non retinuisset, si voluissent abire, & quod non habebat in mandatis ut eos retineret, atque ita apparet pecunias fuisse liberè traditas, & animo transferendi dominium in dictos impositores.

Non obstant quæ dicuntur de pacto, seu tractatu præcedenti inter emptores, & venditores census, quod scilicet emptor illis effectivè daret ad censum scuta 250. quæ postea emptori restitueret, qui in actu restitutionis illis consignaret instrumentum, & apochas crediti, quod emptor habebat cum communitate, & hominibus *Castri Mazzani*, quia neque hujusmodi contractus, vel pactum probatum per unicum testem habentem plures exceptiones, ut supra, & pro magis clara responsione ad omnia in contrarium deducta advertendum videtur, quod si præcessit aliquod pactum interdictos contrahentes, illud esse potuit in duplici specie, vel primò quod emptor loco pretii consignare deberet dictas apochas, & hoc casu census non sustineretur, quia deficeret vera numeratio pretii, quæ requiritur ex constitutione *Pii V.* Et hoc casu procedunt omnia deducta in contrarium. Vel secundò quod fuerit vera, & realis constitutio census, & emptor teneatur cum effectu numerare pretium, illudque rite tradere, & ut re vera illius dominium transiret in dictos venditores, atque hoc facto iidem venditores teneantur cum eadem, vel alia pecunia emere in certamine creditum quod ipse habebat cum dicta Communitate, & hominibus *Castri Mazzani*, & tale pactum fuisset licitum, quia esset pactum super duobus diversis, & separatis contractibus in eundis per se licitis, neque in hoc casu posset subesse suspicio fraudis, ut dicitur in supra allegata decisione 195. n. 10. coram san. mem. *Greg. XV.* & in *Romana census*, 10. *Maii* 1610. coram Illustrissimo D. *Cardinale Mellino*. Propterea cum tale fuerit pactum, sive tractatus, quem refert

secundo, & cap. 9. n. 4. Gayl. Practicar. q. lib. 2. observ. 2. n. 4. Rota decis. 56. n. 5. part. 1. recent. sequitur hanc sortem non fuisse debitam Cardinali, & consequenter nec facultatem extinguendi fuisse demandatam Lurago, cum illius man latum haberet restrictionem ad pecunias debitas, vel debendas, & emens censum non dicitur creditor illius, sed dominus, vendens autem non est debitor sortis, sed fructuum. Gabr. cons. 141. num. 8. lib. 1. Sardus decis. 204. num. 9. Rota in Federin. censum. 3. Decembris 1621. coram bon. mem. Buratto

Nec obitare credebatur Dominum censum posse compellere censuarium ad sibi restituendam sortem censum, si hic disdixerit, & denunciaverit ipse Domino, ut in Bulla san. mem. Pij V. §. um verò Hanc autem denunciationem fuisse inductam favore emptoris, ut infra illud bimestre possit providere de novo investimento pecuniarum, ut dixit Rota coram Card. Scraphin. decis. 1413. num. 1. & Molin. de just. & iur. quæst. 391. clausul. 10. & idem potuisse Luragum nomine Cardinalis remittere hanc denunciationem, & illa omnia pecunias recipere, & censum extinguere, ut per Card. Seraph. d. decis. 1413. num. 3. & Buccacc. de censibus part. 2. n. 94.

Quoniam id recte procederet in ipso Cardinale Domino recipiente pecunias, in quo non potest considerari defectus facultatis retrovendendi, ut is pecunias recipiendo à debitore census pro illius extinctione dicatur saltem implicitè retrovendidisse? secus autem in illius procuratore, qui mandatum habet tantum ad exigendum; & ut supra dictum est, præter solam receptionem pecuniarum pro fructibus census nihil aliud facere poterat, & tamen retrovenditio erat necessaria, ut respondit Rota apud Card. Seraph. d. dec. 831. & alias sæpius.

Et quamvis ex sola receptione pretij inde resultare consecutive videatur ipsa extinctio census; restitutio quippe pretij est actus retrosimilis constitutioni census, & id deducitur ex d. §. cum verò, Bulla san. mem. Pij V. ubi, cum vero traditione pretij reditus extinguendus erit, & regulariter solutionem ejus quod deberetur extinguitur, & tollitur omne dubium, & obligatio, In his, quibus mod. toll. obligat. in princ. gloss. fin. in l. cum plures, ff. de evict.

8 Nihilominus & hoc concluderet ubi pro extinctione debiti censualis sufficeret sola solutio, nec aliud requireretur, sique Luragus quemadmodum exigere & recipere poterat pecunias, ita etiam retrovendere potuisset, quæ retrovenditio necessaria est pro census extinctione, nec solutio pretij de necessitate inferret census extinctionem. Sed dum in Lurago Procuratore deest facultas retrovendendi censum per illam solutionem pecuniarum, Dux Casarius extitit solummodo creditor Cardinalis pro totidem pecuniis.

Alij autem ex D. D. putabant, censum fuisse extinctam, quia hoc pendet ex voluntate creditoris, & dum ipse solvit pretium integrum, & sic intervenit actus retrosimilis, aderatque pactum in instrumento constitutionis census ut quandoeunque vellet venditor extinguere ipse posset, juxta etiam Bullam san. mem.

9 Pij V. consequenter & census videtur extinctus ex ipsa traditione pretij absque alia expressa retrovenditione, Buccacc. de censibus, p. 1. n. 94. & 130. Felician. cod. 11. tom. 2. lib. 4. c. 1. n. 12. vers. qualiter, Valasq. de Avend. de censibus Hispan. c. 102. n. 2. Rota dec. 60. n. 3. vers. quia ad hunc effectum, p. 1. recent. & post Moderu. Perus. de censibus, dec. 272. n. 3. & dec. 273. n. 1.

Nec obitare credebant Luragum non habuisse facultatem retrovendendi, quæ ut supra dictum fuit, necessaria est ad hanc census extinctionem. Quoniam

non solum constitutus fuit procurator ad exigendum omnes, & quasque pecunias, & sic ad solum factum exactionis, & receptionis, sed etiam ad cessandum quodcumque instrumentum, & sic consuetudinem extinctioni, lacerationi, abolitioni respectivè, & sic singulis congrue referendo poterat Luragus callare, & extinguere contractum constitutionis census, & quæ extinctio, & callatio virtualiter imperant reductionem ad primitivum statum, & inde ipsam retrovenditionem, quæ connexa est, & correceptiva ipsi cautioni, ut bene per Angel. in l. ab emptore, u. 6. vers. & sic, ff. de pæ. qui dicit quod cancellato instrumento eo ipso intelligitur facta retroraditio omnium quæ tradita fuerunt per ipsum instrumentum, atque hoc esse notandum, alibi non reperiri, & mandatum & habens ad aliquod factum dicitur habere etiam ad illud quod est annexum, & dependens Cast. in leg. ad rem mobilem, ff. de procur. & ibidem Alber. Rim. jun. cons. 11. n. 80. & seq. Card. Mantie. de tacit. lib. 2. tit. 1. n. 3. Card. Seraph. decis. 1146. num. 2. Rota decis. 670. n. 1. part. 1. divers. & in peralla ratificationis, 11. Maij 1621. coram me confirmata sub die 16. Junij 1621. coram R. P. D. Verospio, & concessis antecedentibus, censentur etiam concessa subsequentiâ, aut. cons. 44. n. 2. Rota coram Reverendissimo D. meo Decano, decis. 470. n. 3. & sufficit sola verisimilis mens mandantis, Card. Mantie. de tacit. lib. 16. tit. 14. n. 11. junctis præsertim alijs subsequentijs verbis cedendi, & transferendi jura, & actiones. quæ vel similia verba Rota censuit importare facultatem etiam retrovendendi censum, ut in illa Roman. census, coram Atrabateni, quæ est decis. 186. num. 1. vers. maxime per Aldernos. Perusin. de censibus, & concurruntque aliæ clausule generaliter, &c. promittens, &c. Et aliæ quæ juxta solitâ Notariorum extensionem important, ut procurator possit omnia, & singula facere, quæ constituens posset etiam; nam talia essent, quæ requirerent speciale mandatum, & idem censetur demandata absoluta facultas absque aliqua restrictione, sed cum libera administratione, Bart. in l. procur. Seraph. de privileg. inram. privileg. 30. n. 11. vers. quoniam, Affl. decis. 305. n. 4. Card. Mantie. decis. 11. n. 2. & maxime cum præcesserit expressio casuum, qui speciale mandatum requirerent, Covar. var. resolut. lib. 1. c. 6. n. 3. vers. 4. & Seraph. & Mantie. in locis præallegatis. & Dato autem facultate cum libera potuit Luragus etiam exigere sortem, & retrovendere ad decis. Seraph. 238.

Cæterum Domini, qui primam opinionem amolebantur, respondebant hæc clausulas intelligendas esse circa præmissa, & esse restringendas ad specificata, & cum fines mandati diligenter custodiendi sint, l. diligenter, ff. mand. c. qui ad agendum, de procur. in 6. Bald. in lege quod quis, num. 2. vers. ego dico, Cod. de procurat. Unde circa hanc extinctionem census non erant concordantes.

In hoc tamen Domini censuerunt, scilicet solutionem illam factam Lurago suffragari C. Duci Casarino, ita ut hodie possit cogere hæredes Cardinalis ad retrovenditionem, & extinctionem census.

Quoniam Luragus habuit mandatum, si non ad retrovendendum, certe ad recipiendum, datus & enim procurator ad exigendum potest etiam recipere, qui hæc receptio est executio actionis, & in d. iudicium, c. de solus, Bart. in l. hoc iure in princ. ff. de solus, Rod. ric. Suarez in l. post rem iudicatam, in declaratione legis hezui, g. 3. n. 11. ff. de re iudic. Et Luragus in vim hujus mandati ad exigendum potuit recipere à sponte solvente, iuxta gloss. in l. falsus, in verb. exigendo, c. de fusi, & reprobata opinione Specul. tradit Alex. in l. non solum n. 5. ff. sol. matr. Cast. cons. 181. n. 3. part. 1. Tiraq. de ritu. l. lignag. §. 9. gloss. 3. n. 10. vers. adde ut, August. Barl. l. 6.

21 *Exceptiones requirentes altiore indaginem non sunt discutenda in iudicio summarissimo, & executivo.*

DECISIO DXXIX.

Contra mandatum relaxatum ab A. C. ad favorem Domini Jacomelli hæredis q. Felicis Amerighi tria præcipue opponebantur Ex quibus etiam informantes pro D. Marchione del Drago prætendebant recedendum esse a decisio sub die 13. Novembris 1627. coram me.

Primò quod cessio facta à Capitulo 5. Martij ad favorem Felicis, & Jacomelli emanaverit post solutionem factam, & sic extincta obligatione, & jure creditoris recipientis.

Secundò opponebatur quod pecuniæ, quas ad censum recepit Virginia tanquam tutrix filiorum, cessent in utilitatem Felicis fidejussoris.

Tertiò quod non constat de veritate causæ expressæ in instrumento census, scilicet extinctionis debitorum Tiberij de Citara mariti dictæ Virginie.

Verùm his non obstantibus Domini steterunt in decisio, ex rationibus in decisione deductis.

Quibus non refragatur primum objectum de cessione facta post solutionem, quoniam Felix non erat correus, sed fidejussor, & t̄ ided potuit reportare cessionem etiam ex intervallo post solutionem, ut est in l. cum is 36. ff. de fidejuss. ubi deprehenditur Paulum IC. improbare dictum Modestini, & quod fidejussor solvens creditor non censeatur pecuniam illam dare in solutum, & in extinctionem juris creditoris, sed potius emere nomen debitoris, ibi: Non t̄ enim in solutum accipit creditor sed quodammodo nomen debitoris vendit, & ided habet actiones, quia tenetur ad hoc ipsum ut præstet actiones, & docet Bald. in l. si res obligata, n. 3. ff. de l. l. ubi etiam Jal. n. 44. Paset. conf. 125. n. 15. ubi quod talis solutio est potius pretium emptæ actionis, quam liberatio debitoris. & conf. 126. n. 4. Valent. Franch. de fidejussor. cap. 5. n. 484. & seq. bene Casanat. conf. 11. num. 22. vers. secundò ponderandum est, & num. 19. & t̄ in fidejussore, & qui est accessorie obligatus, quod illi cessio possit fieri etiam post solutionem, admittit Bartol. in lege Modestinus, n. 4. ff. de solut. & Cast. ibidem, num. 6. & conf. 181. sub n. 1. vers. alia regula est, lib. 2. Soc. jun. conf. 27. n. 8. lib. 2. Menoch. presump. 143. num. 6. lib. 3. Gabr. plenè consil. 63. n. 6. & 10. lib. 2. Curtierrez allegat. 4. num. 10. in fine. Hadrian. Negul. respons. 301. num. 13. Hartman. Pistor. observat. 158. n. 3. & seq. ubi in fine observat quod hæc est magis communis opinio, & hodiernis moribus magis accommodata, latissime Hering. de fidejuss. cap. 28. num. 43. qui testatur de veriori, equiori, & communiori opinione, & contrariis respondet, atque admittit. Surdus decis. 308. num. 4. t̄ In dubio enim dum fidejussor solvit nullo expresso nomine, censetur solvere nomine proprio, & ad sui utilitatem, & sic ut suam tollat obligationem, non autem alienam, & inde cessio sibi quocumque etiam ex intervallo fieri potest, lege Papinianus, ff. mand. Casanat. conf. 14. n. 6. vers. Sed etiam, Hartman. Pistor. observat. 44. num. 14. & notant alij supra relati.

Non obstat Felicem, & Mutium dici correos, & plures reos debendi, non autem fidejussores, eo quod ipsi accesserunt principaliter, & in solidum suscipiendo in se alienam obligationem, ad l. reos, & cam in tabulis, ff. de duobus reis, differuntque inter se duo rei à fidejussoribus, quia t̄ illi tenentur principaliter, hi autem accessorie, l. Græcè, §. 1. ff. de fidejuss. l. 1. & 2. ff. de duobus reis, & t̄ uno ex pluribus reis solvente liberantur alij omnes, d. l. 1. & 3. & l. fin. ff. eodem, de duobus

reis, & in hoc consistit motivum l. Modestinus, ff. de solut. ut ibi per glos. & Doctores. t̄ secuta autem liberazione quoad alios etiam non solventes, nil superest cessibile, quia & extinctum est jus creditoris & liberati sunt debitores, ut in proposito arguebat Surd. d. decis. 308. n. 10. & seq.

Quoniam t̄ verè, & proprie Mutius, & Falix non sunt rei debendi, sed accessorie, & hoc verbo accessorie utitur instrumentum eorum obligationis, clausula t̄ autem in solidum operatur quidem ut respectu creditoris fidejussores uxoris obligati in solidum dicantur plures rei debendi, quia prætermissa omni discussione potest creditor potius pulsare pro tota summa fidejussorem quam verum principalem debitorem, sed t̄ in rei veritate respectu debitoris, & fidejussorum inter se ille solum dicitur debitor ad quem pervenit pecunia, & pertinet commodum contractus, alij verò dicuntur fidejussores, leg. seu Julianus, §. item si drac, ff. ad Senatusc. Macedon. Purpur. conf. 600. n. 6. lib. 2. Palath. conf. 126. n. 11. vers. ad tertium. Gabr. d. conf. 63. num. 2. lib. 2. qui loquitur in his re minis, & acc. suo tempore ita judicatum fuisse per Rotam, Odd. consil. 41. per totum, & præsertim n. 42 & seq. Hadrian. Negul. d. respons. 391. n. 22 & 13. & plenè Rota in terminis l. Modestinus, decis. 153. n. 6. p. 2. divers.

Nec stringit motivum t̄ Surd. d. decis. 308. n. 15. dum agnit sufficere fidejussorem obligatum in solidum teneri correum, & debitorem respectu creditoris, quia si ipsius creditoris persona attendatur, nec potest fieri cessio post solutionem, cum iam ipse fuerit satisfactus, nec habet amplius quid cessibile nisi acceptam pecuniam. Quia verum est, quod creditor debet satisfactus respectu solventis, & aliorum, ut apud bis ideam petere non potuerit, t̄ sed non procedit respectu cessionis faciendæ fidejussori solventi, cum fidejussor in dubio non præsumatur voluisse tollere nisi propriam obligationem, alioquin sibi graviter præjudicaret, ut bene declarat Hering. d. fidejuss. cap. 5. n. 486. Dictaque Surdi Decisio vera videtur solum in pluribus reis debendi, prout illam intelligit Fontanel. de pact. nuptial. clausul. 4. glos. 18. part. 2. num. 8. Et propria non t̄ hæc cessio, sed venditio nominis debitoris, quæ censetur facta eo ipso, quod creditor accipit pecuniam à fidejussore, ut inquit Paulus in d. l. cum is, ff. de fidejussor. quem text. elegantissimum, & clarum commentatur, & sequitur Franch. decis. 552. n. 12. & post Ang. Imol. alios, amplexa etiam fuit Rota dec. 148. n. 4. part. 2. divers. & bene declarat Coler. de proce. executiv. c. 10. n. 368. 369. & 370. & Valent. Franch. de fidejuss. d. cap. 3. n. 485. & 486. ubi quod propterea fidejussor solvens, qui mediante solutione emit actiones creditoris ad verus principalem debitorem, & confidejussores, jure potest quocumque habet petere ut cedantur sibi actiones numerato pretio venditæ, Casanat. conf. 11. num. 19.

Sed quicquid esset de præmissis in præsentia, videtur cessare difficultas, quia non versamur in dubio, sed Falix expressè declaravit se solvere nomine proprio tanquam fidejussor, ut in omnibus partibus exhibiti, & sic assequimur solum obligationem propriam fuisse extinctam, & eradictam; non autem substitutionem obligationis Virginie, qui erant verè principales debitores, t̄ quo casu non intrat dispositio l. Modestinus, ut per glos. ibi, in verb. nulla actio, vers. sed ibi solvat pro sua obligatione, & melius Cast. ibid. n. 6. vers. & e converso, ubi si unus ex principaliter obligatis solvit pro se tantum, non tollit obligationem alterius ipso jure, & solventi potest fieri cessio ex intervallo, & bene deducitur ex responsio IC. in leg. Papinianus, ff. mand. quem text. ponderant Bart. & alij communiter in l. Modestinus, Dec. conj. 446. num. 1. in fine, & 7. Cur.

Grat. allegat. 4. num. 10 in princ. Felician. de censibus, lib. 2. cap. 2. n. 6. vers. si vero, ubi quod utilis est cessio
 17 quamvis ex intervallo facta fuerit, quoniam ¶ primitiva, & principalis obligatio adhuc manet, nec sublata est fidejussoris solutione. Maur. de fidejussor. part. 2. sect. 6. cap. 1. n. 11. Andr. Negul. d. respons. 301. n. 11. Cassanar. d. conf. 11. n. 3. 16. & 18. ubi quod post solutionem adhuc obligationis substantia durat, & vivit & debitor tantum eximitur respectu creditoris, sed debitum non eradicatur, illiusque actio in solventem transfertur, & egregie Molin. de contrah. trail. 2. disp. 1. 548. n. 3. Gratian. discept. 286. n. 4. § 793. n. 23. & 24. Rota d. arbil. 153. n. 4. part. 2. divers. Quo est
 16 etiam annua Cenciam decem. 184. n. 4. Censetur enim ¶ dum solvit nomine proprio restringere beneficium solutionis ad sui commodum, non autem aliorum, tunc animo, & tacito pacto se revalendi prævia cessione quandocumque facienda a creditore accipiente, ut per Molin. ibidem.

Et ita dispositio d. l. Mada Vinus, huc non est referenda, ¶ quia vel loquitur solum in casu speciali tutorum, ut per Hering. d. cap. 28. num. 45. post Gratian. d. l. allegat. 4. n. 10. vers. hanc tenent sub distinctionem. Pafeth. conf. 115. num. 13. d. 11. vers. ut certum, & conf. fil. 126. num. 5. vel certe non procedit quando solvens (ut in præfenti, ubi soluta non fuit us vine tantum fidejussoris) non intellexit aliorum obligationem iiterimere, & eradicare, ut latè per Car. d. l. 7. Mada Vinus, num. 6. in ultimis verbis videtur, Menoch. præsumpt. 143. num. 3. lib. 3. Gratian. discept. 286. num. 6. & discept. 793. n. 23. & 24. qui bene distinguit, Anton. Amat. resolut. 37. num. 7. § num. 39. ubi multos congerit, & firmat, quod fidejussor quando solvit ut fidejussor, & sic nomine proprio, tunc nullatenus est servanda distinctio. Mada Vinus, ut ¶ cum d. l. 1. d. l. distinctio, solum subtilitatibus & juris ambagibus utatur, dignaque sit Ethnico, non autem pio, & litium ore legislatoris, ut prudenter observat Molin. d. discept. 544. n. 8. vers. Latius, & sup. cavè est in ea procedendum, & quantum fieri potest declaranda, imo correctam illam esse ex leg. cum is, de fidejuss. haud temerè suspicatur Hering. de fidejuss. d. cap. 28. num. 39. & 40. Et in omnem casum ex abundantia non denegaretur officio in Judicis ex æquitate, & epicheia quadam, cum ipse Felix solverit, & non ad ipsum, sed ad filios Virginie commodum spectaret, quod in his terminis tradit Sord. conf. 536. n. 5. Costa de rem. d. subsidiar. rem. med. 33. n. 15. & 16. & Paul. Bellon. de potest. cor. que sunt in continent. cap. 50. n. 3. vers. subicunque, ita videtur Gratian. d. discept. 793. num. 20. § 21.

Alterum verò objectum, scilicet quod pecunie non cesserint in utilitatem Felicis, tollitur quia esto etiam probavit fuisse soluta senta quadringenta Francisco Manco pro extinctione societatis officij, & alia quadringenta pro alia societate Fulvio Amedeo, attamen ut bene deducunt informantes pro D. Iacomello constat dictas pecunias in effectu pervenisse ad alios, qui bonam fidem recognoverunt pro tota summa, & Felicem in altera tantum contractu per Petrum de Americis ad favorem Amedei se obligasse ex mera liberalitate, & ad Felicem non spectabat commodum, vel incommodum dictarum societatum.

Tertium pariter circa veritatem causæ cessat. Quicquid enim illa sit, sat est quod respectu Felicis, & Iacomelli non disputatur principaliter super validitate census, sed tantum pro fructibus solutis, qui data etiã præfensa nullitate (circa veri præjudicium) attamen
 19 ¶ deberantur pro tempore quo census habuit implicitum statum validitatis, & sic ante oppositionem de nullitate modo tantum objecta ab hæredibus filiorum Virginie, Rota in Romana censuum, 25. Junij

1600. coram h. m. Carl. Mellino. que est dec. 20. n. 5. post Cencium de censibus, Grat. discept. 559. num. 61. Præsertim dum constat Capitulum S. Marci exegisse etiam istos census à Verginia, & à dictis filiis, & eorum hæredibus. ¶ & sanè diuturna possessio cessat 20 præsumptio doli, & intrat præsumptio bonæ fidei, ut in alia decisione fuit firmatum.

Alia verò, que opponebantur levia visa sunt, ¶ vel altiore requirere indaginem, nequæ discutienda in hoc summarissimo, & executivo iudicio

Et ita post sextam dispositionem utraque parte informante resolutum fuit standum esse in decisus.

R. P. D. Glislerio, Romana censuum, Lunæ
 7. Maii 1629.

SUMMARI A.

- 1 Censuræ extinguitur per actum retrofiliem constitutioni. Id est per restitutionem pretij.
- 2 Censuræ non extinguitur, nisi mediante reali fortis repetitione.
- 3 Censuræ extinguitur, si actus retrofiliem potest repetere fortis.
- 4 Decis. Pamph. in Romana censuum, 29. Martij 1593. declaratur.
- 5 Decis. Manzuedi in Romana censuum, 6. Febr. 1615. declaratur.
- 6 Censuræ non extinguitur sola partiali voluntate, sed requiritur alius retrofiliem.
- 7 Censuræ sicut constituitur consensu partium, & pecuniarum solutione, ita pro extinctione est necessarius consensus, & pecuniarum retrofiliem.
- 8 Censuræ non extinguitur per simplicem dationem assignamentorum, nisi habuerit effectum.
- 9 Censuræ non extinguitur per solam relaxationem mandati pro sorte.
- 10 Relaxatio mandati pro sorte nil aliud operatur, quam voluntariam & potestatem repetendi sortem.
- 11 Valens est potestas repetendi sortem, census non est repetitio.
- 12 Censuræ non extinguitur per dationem in solutum revocabilem.
- 13 Titulus cum redit ad non titulum, res redit ad primam jura.
- 14 Hypotheca, & actio extinguitur per dationem in solutum.
- 15 Limit. si dicta datio nulliter fiat.
- 16 Rota complectitur æquitatem.

DECISIO DXXX.

Ludovica Bernardina hæres Joan Baptistæ Palonæ introduxit iudicium discussionis contra creditores in curia Capitolina coram Secundo Collaterali, qui in sententia graduatoria quintum locum assignavit Francisco Rainaldo cessionario Petri Antonij Bicelli ad cuius favorem præsupradictum Palonum fuerat impositus census super quadam eius domo in sentis 225, & pro dicta summa, & omnibus censibus decursis, & non solutis, & decurrentis extrais aliis creditoribus præferendum esse declaravit, si tamen verò Maximiliano Tostato pro altero censo super dicta domo per eundem Palonum imposito in sentis 200. eius occasione, & pro sorte, & pro fructibus decursis, & decurrentis ipso tempore de his creditoribus præfensa mandavit decretando, & relaxando pro omnibus, & singularibus

gulis summis antedictis mandatum executivum.

Ab hac sententia, interposita appellatione Ludovica obtinuit à fel. rec. Sixto V. committi Capitaneo appellationem prævia assimatione dari in solum creditoribus pro concurrente quantitate domum præfatam. Deinde ad instantiam creditorum ad parcendum expensis, consensit deliberationi, & adjudicationi domus, & vigore consensus Fratres S. Grifogoni creditores obtinuerunt à Capitaneo decretum de ueliberando. Sed Modesta Bernardina hæres Ludovicæ prærendendo à Maximiliano eius auctricem fuisse domo spoliaram, introduxit iudicium super reintegracione ad illius possessionem contra Magdalenam Testatam hæredem dicti Maximiliani coram primo Collaterali, qui de voto assertamenti ad favorem Franciscæ Ziliæ hæredis Modestæ sententiam pronunciavit declarando domum ad eam spectare, unâ cum pensionibus, & in vim dictæ sententiæ rehabuit domum. Unde Magdalena Testata egit pro fructibus tam census scutorum 200. impositi ad favorem Maximiliani, quam alterius scutorum 225. Francisci Raynaldi, cum in vim cessionis pervenerit ad eundem Maximilianum. Modò cum dubitaretur an census sint extincti & resoluti, ita ut cessaverit cursus fructuum, Domini dixerunt census non esse extinctos & resolutos, ita ut fructus amplius non currant, cum non probetur extinctio.

I Quia aut prærenditur per restitutionem fortis, & actum retrosimilem constitutioni, *1. in fin. C. quando lit. ab emp. l. 1. §. 1. hoc unum est, ubi quib. mod. toll. oblig. Rota coram b. m. Card. Cavallerio, decis. 71 r. 3. coram Seraph. n. 1. & decis. 387. part. 1. divers. & in Romana fructuum census, 28. Januarii 1628. coram R. D. meo Decano* Sed cum in constitutione censuum adfuerit pecuniaria solutio, ita & in eorum devolutione debebat concurrere pecuniarum restitutio, in quibus consistit actus retrosimilis, & de hac in hoc casu nondicet.

Aut prærendit ex sententia graduatoria cum relaxatione mandati pro restitutione fortis. Nec ex hoc resultat extinctio census, quia ad hunc effectum requiritur naturalis restitutio, Caputaq. d. 103 p. 1. Nec iudicium discussionis, nec sententia graduatoria extinguunt nisi sequatur realis restitutio fortis. *Rota dec. 60. n. 2. §. 3 p. 1. & dec. 542 p. 2. recent. Card. Caval. dec. 28. n. 1. in terminis sententia graduatoria.*

Et licet post relaxatum mandatum possit dici census esse extinctos, ita ut non potuerint peti aliqui fructus citra vitium usuræ, *cap. plerique, cum seq. 11. §. 3. Laurent. de Rodolph. de usur. q. 1. n. 1. Covar. var. resol. lib. 3. cap. 1. n. 4. & cum sit in potestate, & arbitrio emptoris statim repetendi fortem, quod est diversum à natura census, cui non se comparatur quod census curet, & sit in arbitrio emptoris repetere fortem quando velit. Quia licet venditori licita sit illius redemptio ad sui libitum, juxta constitutionem Martini V. Calixti III. & Pii V. emptori tamen est omnino prohibita; cum alias esset certus de lucro, Sor. de iust. & iur. li. 6. q. 5. art. 3. in prima claus. Contrad. de conv. q. 84. concl. 5. Covar. ubi supra, c. 9. n. 4. Ideo cum post relaxatum mandatum fuerit in facultate Magdalenz repetere pecunias quando velle, statim facti census resoluti etiam quod non concurreret actus revenditionis, cum res devenerit ad casum à quo incipere non poterat, ut tenet Rota in Romana census, coram b. m. Cardinale Pamphilio, 29. Novembris 1593. & in alia Romana consuet. 6. Februarii 1615. coram b. m. Patriarcha Manzanco.*

Attamen hæc decisiones non obstat fuit resolutum, quia in dicta Rom. census & coram Pamphilio non tantum fuerat relaxatum mandatum pro fructibus, & re-

Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

stitutione fortis principalis, sed ulterius fuerat processum ad actualem restitutionem ipsius fortis Unde in eo casu pro restitutione fortis fuit pronunciatum, & ita declaratis Rota coram Litta decis. 172. n. 1. n. 7. que ad 9. & ad Cenc. de censibus.

Et fundamento præsupradictæ decisionis bon. mem. Patriarchæ Manzancoi fundato in arbitrio emptoris repetendi fortem ad sui libitum post mandatum relaxatum, alias respondit Rota in Romana census, 31. Januarii 1624. coram b. m. Renholdo, videlicet non esse absolute verum quod sit in potestate emptoris repetere fortem, cum multa possint contingere post relaxatum, ex quibus retardetur ejusdem mandati executio, & satis repetitio, quam esse necessariam non dubitatur, cum pro extinctione census neque sufficiat partium voluntas, sed requiratur vetus retrosimilis, Rota decis. 387. part. 1. divers. & in Romana census, 27. Januarii 1607. coram Card. Sacrato. Quia & sicuti census constituitur consensu, & pecuniarum solutione, ita consensu, & pecuniarum retrosolutione extingui debet, ut in allegata decis. Seraph. 890. in princ. Quod aded verum est & ut neque sufficiat simplex assignamentum, nisi illud habeat effectum, & habeat vim actualis solutionis, *plures tenent Rota, ut in Romana census, 24. Aprilis 1604. coram Illustrissimo Card. Mellino, & in Romana census 21. Junii 1609. coram bon. mem. Card. Cavallerio.*

Et quod non sit extinctus & per relaxationem mandati, *1. in fin. C. quando lit. ab emp. l. 1. §. 1. hoc unum est, ubi quib. mod. toll. oblig. Rota coram Reverendissimo D. meo Decano. Nihil enim aliud operatur mandati relaxatio, quod voluntatem, & potestatem repetendi fortem, ex parte emptoris, & quæ non est repetitio cum effectu, hoc est vero, & realis restitutio fortis, sed aliud requisitum in extinctione census.*

Et propterea illa ratio, quod post relaxatum mandatum, statim census sit resolutus propter facultatem repetendi pecunias, multas patitur difficultates.

Non obstat quod in hoc casu fuerit repetita fors mediante datione in solum domus censuata. Quia cum postea dicta domus in iudicio spoliæ fuerit per sententiam restituta, sicut domus redditum fecit ad debitorem census, ita census reviviscit, cum ex recuperatione fundi censuati non resultat extinctio census, nisi quatenus dominium verè, & realiter, & irrevocabiliter fuerit acquisitum, secus si revocabiliter prout hic, lege ex sextanti, §. La ius largis, l. 1. Bart. ff. de except. Tit. q. lib. 1. tit. 1. §. 1. glof. 7. n. 89. Seraph. decis. 872. num. 3. Rota apud Cencium decis. 300. in fine, & decis. 308. num. 7. & in recent. part. 1. decis. 634. & Unde cum titulus fuerit reductus ad non titulum, census redit ad primæva jura, & dominus census debet consequi fructus sui census. Rota in Romana census, 24. Nov. præteriti, coram me, & & quamvis per dationem in solum omnis hypotheca & primæva actio extinguatur, ita ut ré evicta quis non possit amplius juvati primæva actione; *Surd. de iust. n. 3. & 266. n. 6. & consil. 145. num. 13* Et sic census antea impositus super re data in solum non reviviscat.

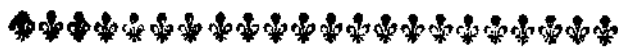
Attamen & cum datio in solum fuerit nulliter facta, perinde est ac si facta non fuisset, nec per eam facti aliquod jus, vel dominium quæsitum domino census, secus autem in casum, in quem res in solum data fuisset evicta à creditore anteriore, cum tunc non dubitaretur de validitate dationis in solum, & quin per eam fuerit dominium perpetuè acquisitum.

Deinde & dixerunt Domini pro hac parte concurrere magnam æquitatem, nam si intrat spolium, restituenda est domus unâ cum fructibus, ita ut dominus census remaneat sine donio, & fructibus, & remaneret

M m sive

sine censu, unde æquitas suadet quod sicut spoliatus à domino census possessione domus, recuperat domum & fructus, ita dominus census recuperet censum, & fructus, & sua primæva jura remaneant, & ita neutri sit injuria, & damnum, quia si intrat spolium, judex processit tanquam privatus, ita ut datio in solutum per judicem dicatur facta à privato, & à non habente potestatem, & sic perinde est, ac si non fuisset facta, juxta vulgata, & unusquisque remanet in suo jure.

Ex quibus utraque parte informante fuit resolutum ut supra.

R. P. D. Manzanedo Senogalliensis Salviani,
Mercurii 5. Maii 1627.

SUMMARI A.

- 1 Judex nulliter procedens non privat possessorem sua possessione.
- 2 Nullitas sententia resultat ex defectu jurisdictionis judicis.
- 3 A.C. inter forenses non habet jurisdictionem in prima instantia, quando proceditur ordinariè.
- 4 Jurisdictio judicis prerogatur per comparitionem procuratoris.
- 5 Damnum habeat ad id speciale mandatum.
- 6 Declinatio jurisdictionis repugnat prerogationi.
- 7 Indemnitati fidejussorum providetur, vel per dationem alterius fidejussoris, vel per liberationem à molestiis & num 16.
- 8 Fidejussor census non potest petere liberationem quoad sortem, secus quoad fructus, & n. 10.
Limit. nisi de hoc fuerit expresse conventum, ibid.
- 9 Fidejussor, qui diu stetit in obligatione, vel fuit condemnatus, potest petere liberationem.
- 10 Censu habet obligationem successivam donec sort fuerit restituta.
- 11 Fidejussor censetur se obligare juxta naturam contractus in quo accedit.
- 12 Fidejussor tutoris, curatoris, vel alterius administratoris non potest petere ut eximatur à fidejussione, nisi finita administratione.
- 13 Censu est de sui natura perpetuus.
- 14 Pactum ut census extinguatur valde inter impositorem, & fidejussorem.
- 15 Cautio practica de liberando fidejussorem, & illum conservando indemnem operatur quod liberatio.
- 16 Censu appellatione intelligitur de fructibus, non de sorte.
- 17 Creditor census potest aliquando agere pro sorte loco damnorum, & interesse.
- 18 Intellige quando debitor est obligatus in forma camera.
- 19 Obligatio in forma camera continet in ventre obligationem ad damna, & interesse.

DECISIO DXXXI.

Non acquiescente D. Luca Sandriano resolutioni in hac causa factæ coram me 20 Junii 1625, causam super eisdem in Rota proposui sub diebus 26. Januarii, 11. Martii, & 3. Junii præteriti, sed propter Dominorum discordiam non potuit capi resolutio, tandem hodie causa repropofita Domini negotio mature discussio standum esse in decisis censuere.

Fundamentum resolutionis fuit quod licet D. Lucas vigore sententiæ A.C. fuerit immisus in possessionem bonorum de quibus agitur, ad effectum deponendi illorum fructus pro extinctione census; atamen tunc A.C. non minus nulliter, quam injustè proces-

setit, propterea non potuit D. Leandra sua anteriori possessione privari, & illa Sandriano acquiri, ex illa vulgari regula, quod Judex nulliter, & injustè procedens possessionem non privat.

Nullitas tunc dictæ sententiæ deregitur ex defectu jurisdictionis A.C. qui inter forenses non tunc habet jurisdictionem in causis primæ instantiæ, in quibus ordinariè proceditur, ut fuit in terminis Salviani resolutum in *Perusina nullitatis c. sionis*, 27. Januarii 1618. coram b. m. Remboldo, & in *Spoletana prædii*, 9. Decembris 1619. coram R. Patriarcha Antiocheno.

Nec relevat quod tunc per comparitionem procuratoris dictæ Leandræ coram A.C. prætendatur illius prerogata jurisdictione.

Quia ultra quod dictus procurator ad id non habebat speciale mandatum tunc prout requiritur, Vant. de nullit. ex defect. mand. n. 102. Guid. Pap. decis. 285. n. 2. Mohed. dec. 3. n. 1. de appellat. & tantum abest quod dictus procurator habeat mandatum ad consentiendum in jurisdictionem A.C. quin apparet de contrario per litteras d. Leandræ ipsimet scriptas, in quibus specialiter ordinabatur ut jurisdictionem, A. C. declinaret, de quibus in *summario Leandra n. 4*. Quod tunc certè excludit consensum in jurisdictionem, c. cum olim, ad fin. & ibi gl. in verb. proinus contradixis, de off. del. & fuit dictum in allegata Spoletana prædii.

Injustitia vero sententiæ deducitur ex eo quod per illam datur immisio d. Sandriano in bonis de quibus agitur ad effectum deponendi fructus pro extinctione sortis principalis census; & cum in jure non defuerint alii modi tunc ad providendum indemnitati fidejussorum, ut per dationem alterius fidejussoris, vel per liberationem à molestiis, ad not. per Bald. in l. 2. n. 7. C. de sent. que fin. cert. quant. profer. & in l. fin. §. & cum an. i. q. sub n. 10. vers. in contrarium, C. de usur. rei judic. & fuit resolutum in *Imolensi census*, coram Illustr. D. Cardine Cavallerio, apud Cenc. de censib. decis. 200. propterea nullatenus potuit præfata immisio concedi.

Nam, etsi Sertorius Amatus impositor census promiserit Petrum, & Dominicum de Sandrianis illius fidejussores semper, & quocumque à dicta obligatione eximere, & liberare, & sine damno conservare. tunc Nihilominus fidejussores præfati non poterant petere liberationem quoad sortem principalem census (licet census quoad fructus sit dicendum) quod est speciale in contractu census, nisi expresse inter partes fuerit conventum de liberando fidejussorem respectu sortis.

Et hinc est quod licet de jure communi tunc fidejussor possit agere contra principalem debitorem, ut eum liberet quando ipse diu stetit in obligatione, aut est condemnatus, l. Lucius Titius, l. 1. in fin. ff. mand. v. fin. extr. de fidejuss. Men. de arbit. lib. 2. cas. 41. in pr. Vinc. de Franch. dec. 414. & Guid. Pap. q. 117.

Atamen tunc hoc non procedere in fidejussione pro censu tenet Felician. de censib. lib. 3. c. 3. in fine, & ratio est quia annui redditus (ut inquit Felician. ubi supra) habent tunc obligationem successivam quandiu non fuerit sort redempta, quod cum sit de natura ipsius contractus census, dicendum est à principio fidejussore prævidisse: tunc quare cum se obligaverint, censetur facta obligatio juxta naturam census, ex latè adductis in *Spoletana liberationis à fidejussione*, 30. Martii 1626. coram R. P. D. Durano, ubi allegatur præter alios. Anton. Gomez lib. 2. variar. c. 13. n. 10. ubi quod fidejussor tunc qui intercessit pro tutore, curatore, vel aliquo administratore, non potest agere ut eximatur à fidejussione ante finitam tutelam, curam, seu administrationem, ea ratione quia sicut obligatio principalis certam habet temporis durationem, & metam, ita pariter fidejussoria uti accessoria, ut in puncto contra fidejussore

14 iustos firmarunt. Felician. ubi supra, Roder. de ann. red. lib. 2. quest. 17. cum aliis ad iudicis in dicta Spole-
tana liberationis a fidei iussione, unde cum census sit de sui natura perpetuus, juxta constitutionem san-
me n. Pij V. si seculares in casu nostro non possunt agere salviano, ut fructus deponerentur ad effectum extinctionis sortis principalis census, sed debuerunt agere simpliciter ad liberationem, & relevationem, juxta decis. Sord 94. n. 4.

Et quamvis Sertorius, qui censum imposuit, dictos fidei iussores tenet, & quandoque a dicta obligatione eximere, & sine damno conservare promiserit, ex quo inferunt informantes pro D. Sandriano adfuisse pactum de liberando a dicta fidei iussione, licet illos agere potuissent contra debitorem ad extinctionem
15 census pro consequenda eorum liberatione, cum tamen certum sit quod valeat pactum inter venditorem census, & eius fidei iussorem de censu extinguendo, ut ait Felician ubi supra lib. 1. c. 7. n. 17.

Nihilominus visum fuit Dominis (omisso, an valeat tale pactum, cum in nostro casu illud non adit) 16 sufficere Sertorio debitori prestare cautionem tamen de relevando dictos fidei iussores indemnes, illosque defendendum adversus creditorem, ut suae obligationi de liberando fidei iussore, & indemnem conservando satisfacere dicatur, ad tradita per Dec. in leg. si pater, in fine, & ibidem Salic. n. 2. vers. item quia Purpur. num. 14. ubi testatur de communi, & ita in facto obtinuisse, C. de collat. Et talis tamen cautio ut supra praestita tantum operatur, quantum si fuissent dicti fidei iussores liberati, bene Caltr. in d. l. si pater, n. 3. quem sequitur post Bal. & alios quos allegat, Alex. ibid. n. 1. Quoties enim alicui cavetur de indemnitate, perinde est ac si liberetur, ut dicit Joan Sicaud in d. l. si pater, n. 2.

Et in omnem casum verba obligationis, ibi, semper, & quandoque a dicta obligatione eximere
18 & liberare, accipi debent tamen pro solutione fructuum census, in quibus verificatur, non autem quoad sortem census, de qua in obligatione nil fuerat dictum, prout opus erat, & ita sunt intelligenda decisiones apud Cencium de censibus, 64. n. 4. 195. n. 8. vers. nec etiam placuit, & dec. 201. n. 5. Quae cum non loquantur de sorte principali, debent solum intelligi quoad fructus. Quam distinctionem fuit amplexa Rota in praallegata Spoletana, coram R. P. D. Durano, ubi in hanc sensum praefatae decisiones declarantur.

Nec facit tamen quod aliquando etiam creditor census
19 potest agere ad sortem loco damnorum, & interesse. Rota dec 741. n. 1. vers. sicut dicit, p. 1. divers.

Etenim objectum tamen procedit quando principalis
20 debitor est in forma camerae obligatus, quo casu si fides non servatur, loco damnorum, & interesse, tamen quae
21 veniunt in obligatione camerae, potest agi ad sortem principalem census, non ut ad sortem & pretium, sed ut ad interesse. Bald. in lege si traditio, quest. 4. num. 7. Cod. de contr. empt. Ruin. conf. 1141. num. 9. vers. & tamen sub tali interesse, libro primo. In proposito autem non fuit actum ad sortem loco damnorum, & interesse, sed simpliciter ut census extingueretur ratione principalis promissionis debitoris, videlicet pro extinctione annui census per Sertorium impositi, & sic principaliter ad sortem per viam monitorij in Salviano, non autem vigore obligationis camerae, quod per ea, quae dicta sunt, fieri non poterat.

Et ita, &c.

Decis. Rota Rom. pro Pract. de Cens.

R. P. D. Merlino, Romana Salviani, Mercurij
20. Novembris 1630.

SUMMARIA.

- 1 *Requisita Salviani qua sint.*
- 2 *Creditum cum hypotheca probatur ex instrumento venditionis facta a debitore.*
- 3 *Possessio rei conventi justificatur ex instrumentis avarum locationum.*
- 4 *possessio rei conventi justificatur ex sustentatione litis, iunctis adminiculis.*
- 5 *Immigus ex Salviano non possidet sibi, sed pro debitore.*
- 6 *Evictio non habet locum avocata sola possessione.*
- 7 *Limit. si adhibeatur cautela ibi relata.*
- 8 *Salvianum est iudicium possessorium adipiscendum.*
- 9 *Salvianum datur pro damnis, & interesse.*
- 10 *Hypotheca inter presentes praescribitur decennio.*
- 11 *Decennium hoc incipit a die quo potuit agi, & n. 16. Licet contrarium sentiat Felician. n. 14. Sed reprobat, n. 15. & 17.*
- 12 *Non valenti agere non currit praescriptio.*
- 13 *Possessor etiam titulus non praescribitur conditionalia.*
- 14 *Praescriptio est fundata in negligentia creditoris.*
- 15 *Creditor agens contra tertium tenetur illi cedere actiones.*
- 16 *Quem de evictione tenet actio, eundem multo magis excludit exceptio.*
- 17 *Creditor non tenetur cedere iura contra seipsum, & n. 22. & seq.*
- 18 *L. Mulier, in fin. ff. qui potior. in pign. hab. intelletur.*
- 19 *In concursu creditorum habentium hypothecam debet prius satisfieri anteriori.*
- 20 *Dec. conf. 104. declaratur.*
- 21 *Fundus census transit ad tertium cum suo onere.*
- 22 *Non tamen debitum censuale fit proprium emptoris disti fundi.*
- 23 *Possessor fundi censui potest repetere ab impositore census quicquid solvit.*
- 24 *Possessor fundi censui potest agere Salviano contra possessores aliorum bonorum impositoris census pro reintegracione solutorum.*
- 25 *Testis unicus etiam contra inducentem nihil probat.*
- 26 *Testis deponens de suo iudicio nullam facit probationem.*

DECISIO DXXXII.

Heronymus pater, & Petrus filius de Ruiz, im-
posuerunt annum census scutorum quadra-
ginta super Castro S. Petri in Sabinis, illumque pro
pretio scutorum quingentorum venderunt Christo-
phoro Chabreræ, qui eundem censum donavit Archi-
confraternitati Sanctissimi Sacramenti Basilicæ S. Petri
de Urbe.

Nuper verò hæc Confraternitas obtinuit immis-
sionem in vim Salviani ex causa dicti census super
quatuor ex novem partibus dicti Castri empti, & pos-
sessi à D. Marchione Adrubale Mattheo, qui C. Mar-
chio ut eximeret Castrum ab huiusmodi molestis, sol-
vit dictæ Archiconfraternitati & pretium dicti cen-
sus, & fructus decursos, cessionemque plenissimam
reportavit. Pro refarciendo autem hoc damno, & pro
revictione convenit D. Raymundum, ac petebat im-
missionem super palatio, & domunculis olim à præ-
dictis Petro, & Heronymo Ruiz possessis. Unde
M m 2 d d d

dedi dubium, an D. Marchioni Mattheio danda esset immisio, & post tertiam disputationem affirmativè Domini responderunt,

1. Requisita, enim Salviani visa sunt justificari, nempe creditum cum hypotheca, anterior possessio debitoris, & posterior rei conventi, quibus concurrentibus est locus Salviano, Rota apud Card. Matic. dec. 69. n. 2. apud Seraph. decis. 1206. in princ. in Romana Salviani interdicti, 19. Maij 1618. coram Eminentiss. Card. Virili, & in alijs per Pacific. de Salvian.

2. Creditum ꝑ cum hypotheca deducitur non solum ex cessione facta per dictam Archiconfraternitatem ipsi D. Marchioni Mattheio, sed etiam ex instrumento emptionis ejusdem Castro S. Petri, in quo dicti Petrus, & Hieronymus Ruiz promiserunt Castrum esse liberum, immune, & in hac libertate manutenere, & conservare, latissimisque clausulis polliciti sunt evictionem, & damnorum restitutionem, cum omnium bonorum præcisa obligatione, & hypotheca, & propterea evenit casus istius conservationis, & restitutionis damnorum, quæ passus est D. Marchio Matthejus ob immisionem obtentam in Castro ab Archiconfraternitate.

3. Possessio ꝑ eorundem Ruiz debitorem quoad palatium probatur in instrumentis duarum locationum, cum exactioe pensionis Gabr. conclus. 4. n. 1. de locat. Menoch. de retin. rem. 3. n. 72. & in his terminis Moderni Romani de Salvian. inspect. 1. c. 6. n. 11. Rota coram san. mem. Greg. XV. dec. 318. num. 2. & ex dispositionibus testium afferentium illos de Ruiz tunc possedisse, recensendo plures actus possessorios. Quo verò ad domunculas dantur etiam locationes effectuatæ, ut deponunt primus, & tertius testis, qui saltem tanquam adminicula considerari possunt, & locatio junctis adminiculis plene probat possessionem locatoris: Gabr. ubi supra, n. 6. Casar de Grass. decis. 10 in fin. de restit. spoliat. & Rota in d. decis. 318. n. 30. coram san. mem. Greg. XV.

4. Possessio ꝑ etiam præsens D. Raymundi rei conventi satis justificatur à litis sustentatione, quæ fultura adminiculis plene probat, Caputaq. decis. 369. p. 1. Rota coram Card. Seraph. decis. 1415. n. 13. & coram san. mem. Greg. XV. dec. 491. n. 11. Adminicula autem desumuntur ex intimatione facta Marchioni Oligiato ejus auctori, & ex locationibus, & depositione secundi, & tertij testis.

Non obstat Archiconfraternitatem fuisse immisiam vigore Salviani, ex quo non aufertur possessio, & ꝑ ex illo remedio immisus non sibi possidet, sed pro debitore Bart. in l. ab emptione, n. 8. ff. de pact. Surd. conf. 6481. num. 14. & ꝑ ideo advocata sola detentione non esse locum evictioni, dixit Rota in Romana spolij, 10. Decembris 1627. coram me.

Quoniam D. Marchio Mattheus providè usus est ꝑ ꝑ castela. Bart. in l. ratio. n. 1. vers. dic cum gloss. ff. de act. empt. quam sequitur Bald. in l. 1. q. 4. n. 17. vers. & ideo, ubi etiam Salic. n. 7. in fine, C. de peric. & comm. rei vend. Caballin. de evictio. §. 3. num. 132. qui exemplificat etiam in immisione ex Salviano, & verba stipulationis in favorem Matthei cantant tam advocata possessione, quam non advocata, quæ satis inferunt non esse opus emptori ad conservandam evictionem, & relevationem, quod ei possessio aufertur, & sufficiat si advocetur sola detentio.

Præsertim quia contrahentes ubi sunt verbo universali in omni judicio possessorio, & sic nullum excludit, judiciūque ꝑ Salviani dicitur possessorium adipiscendæ possessionis causa comparatum, §. interdictum quoque. Instis. de interd. d. l. interdictum, §. hoc autem, vers. adipiscend. ff. de interd.

Et deinceps inficiari non potest quin in emptionis

instrumento commissa fuerit stipulatio damnorum, & interesse, & hæc in præsentis judicio Salviani ex clausulis generalibus, & salutaribus contentis in commisione deducta sunt. Unde Dominus Mattheus saltem potest agere ratione illorum damnorum, & interesse, quasi integro Castro libero non tradito. Ceph. consil. 168. n. 22. Rota coram san. mem. Greg. XV. dec. 68. num. 7. plene Gratian. discept. forens. cap. 950. num. 10. pro ꝑ quibus etiam datur Salvianum, Cardin. Seraph. decis. 935. n. 1.

Neque obstat D. Oligiatum possedisse palatium, & domunculas ultra decennium, quo temporis spatio ꝑ præscribitur hypotheca inter præsentis, l. 1. & 2. & ibi scriben. C. si advers. credit. præscr. oppon. Felician. de censibus lib. 3. c. 4. n. 12. Guttier. q. civil. c. 90. n. 5. lib. 1. Rota coram Card. Mantice. decis. 291. n. 3. & in Romana Salviani 22. Junij 1616. coram b. m. Ubaldo, qua est dec. 300. n. 2. post Pacific. de Salvian. Et ideo hæc præscriptione putabant D. Oligiatum, & Raymundus se posse tueri ab hoc Salviano, cum illud cesseret sublata hypotheca, Quoniam ꝑ cum solum de anno præterito Archiconfraternitas Sanctissimi Corporis Christi obtruncavit immisionem in illis quatuor partibus Castri S. Petri, & sic solum tunc temporis passus fuerit D. Mattheus evictionem, nulla præscriptio intrat, nec tempus antecedens haberi potest in consideratione, ad text. in l. habere licere, l. evicta, ff. de evict. l. qui rem, C. eo. l. utique, ff. de rei vendic. Bart. in leg. atqui natura, §. cum me absente, ff. de reg. gest.

Et dum venditores illi de Ruiz promiserunt conservare, & manutenere DD. Mattheos in pacifica possessione, tunc solum est purificata conditio obligationis de conservando, cum de facto advocata fuit possessio per Confraternitatem; & proinde tunc solum etiam nata est actio eidem DD. Mattheis agendi pro relevatione, vel contra eosdem venditiones, & eorum hæredes, vel contra tertios possessores. Hinc sequitur nullam præscriptionem priusante ortam actionem currere potuisse. Scapuccin. de Salvian lib. 2. c. 21. n. 8. in princ. vers. dubium est Pacific. de Salvian. inspect. 2. c. 1. n. 258. Rota d. dec. 300. n. 7. circa finem, vers. & quid, ex regula, quod ꝑ non valenti agere non currit præscriptio, l. 1. in princ. C. de annal. exception. & ꝑ possessor etiam cum titulo non præscribit in conditionalibus, l. cum noiffimi, §. illud, C. de præscr. ann. l. fin. §. si te autem, C. commun. de legat. Alex. conf. 101. n. 23. lib. 7. Nat. conf. 437. n. 5. Molin. de primog. lib. 4. tit. 10. in 3. conclus. Pereg. de fideicom. art. 41. n. 16. vers. quinta conclusio, Rota d. decis. 300. n. 9.

Nec ꝑ negotium facessit quod Felician. de censibus, c. 4. lib. 3. num. 12. crediderit præscriptionem currere à die, quo tertius cum titulo, & bona fide cæpit possidere bona hypothecata.

Quoniam illa opinio toletari non potest, & repugnat principis, & motivo præscriptionis, ꝑ quæ tota fundata est in negligentia creditoris differentis exactioem. Bald. in auth. Nisi tricennale num. 1. C. de bon. mat. ibi, quod præscriptio est pœna negligentia, & est regula naturalis, quod non valenti agere non currit præscriptio, ergo ꝑ hæc præscriptio non est inchoanda tempore quo tertius possidet, etiam cum titulo, & bona fide, sed à tempore quo creditor potest agere, & negligens est, & ideo ꝑ contra Felician. rectè dixit Grat. in addit. ad dec. Men. 15. n. 5. esse magis tutam opinionem, ut solum præscriptio incipiat à die quo debitor cessavit in solutione, & creditor sciens esse distracta bona hypothecæ subjecta cessavit in petitione, & idem dixerunt Parlador lib. 1. rer. quotidian. §. 8. Ceval. commun. contra commun. q. 3. n. 10.

Minus etiam obstat quod D. Mar. Mathejus agendo contra D. Raymundum tertium possessorem ꝑ tenetur

meretur eidem cedere actiones, leg. mulier, in fine, ff. qui pot. in pign. hab. & sic ipsam censam, qui cum sit impositus super Castro S. Petri, idem quoque D. Martheus, qui dictum Castellum possidet, pulsari posset à D. Raymundo pro relevatione & solutione fructuum census. Unde ad tollendum istos circuitus acquies videbatur denegare immisionem D. Mattheio, cum onus istius census tandem debeat residere pones D. Mattheium tanquam possessorem fundi super quo est fundatus census, & confertur regula ff. quem de evizione tenet actio eundem agentem repellit exceptio, l. vendicantem, ff. de rei vendit. Soc. jun. conf. 182. n. 112. li. 5.

19 Surd. conf. 70. n. 16. Negabatur tamen per Dominos assumptum, quod scilicet D. Marchio Mattheius teneatur ad hanc cessionem contra seipsum, quia tunc cessio quæ sit tertio possessori, ex d. l. mulier, non derivet ex natura rei, seu præcedentis obligationis sed ex quadam æquitate, & legis humanitate desumpta ex regula quod sibi non nocet, & alteri prodest, &c. Bald. conf. 109. n. 1. vers. quia illud est, lib. 1. Salic. in l. jubemus n. 5. vers. quia si ista, C. ad Velleian. Grat. decis. Mar. b. 225. n. 13. Rota in Inter. inveni. Salviani, 14. Novemb. 1611. coram bon. mem. Manzanedo, qua est 11. post Pacific. de Salvian.

22 Nec propterea profectum est, ut t regulariter creditor non teneatur cedere contra seipsum, quia cessio ipsi esset obfutura, Bald. in d. conf. 109. n. 1. vers. propterea, Franc. decis. 260. n. 2. & decis. 427. n. 4. Colla de remed. subsidiar. remed. 36. n. 30. Girb. decis. 87. n. 6. vers. ergo nec, & nota. 10. vers. imò cedentem. Et cessat quæ sit difficultas in præsentibus, quia D. Mattheus usque de anno 1599, pro manutentione, & conservatione Castri empti habuit omnia bona illorum de Ruiz generaliter obligata & hypothecata; emptio verò D. Olgiati de hoc palatio, & domunculis facta ab eisdem de Ruiz est longè posterior, nempe de anno 1605. unde t cum D. Mattheus anterior creditor non teneatur cedere tertio possessori convento jura contra seipsum, ita in puncto Specul. de renunc. & concl. n. 22. vers. sed pone, Joan. Fab. in lege jubemus, C. ad Velleian. Caballin. Milleloq. jur. cap. 446. summâque ratione id innititur, quoniam in concursu plurium creditorum cum hypotheca super bonis Petri, & Hieronymi Ruiz debitorum, prius satisfaciendum est anterioribus; sique bona non suppetant, id cedere debet in commodum posteriorum creditorum, ad regulam qui prior, in tempore potior in jure.

24 Nec profutura esset cessio D. Olgiato sine D. Raymundo, quia si pro relevatione D. Olgiati pulsaret D. Mattheium tanquam possessorem Castri super quo impositus est census, rectè se tueri posset suo anteriori credito cum hypotheca omnium bonorum ipsorum de Ruiz, pro libera conservatione, & manutentione Castri per ipsum empti, & sic in isto concursu pro relevatione tandem, & novissimè succumberet D. Olgiatus ut creditor posterior; victor autem evaderet D. Mattheius tanquam anterior.

25 Nec præfatis t adversatur Dec. conf. 104. Quia ibi, ut apparet ex n. 9. tertius possessor conventus erat, non posterior, ut in casu nostro, sed anterior, unde non solum ei debebat cedi per creditorem exigentem ab eo satisfactionem crediti, sed imò ille tertius possessor ratione pignoris, obligationis & hypothecæ habebat jus retentionis, ut firmat Decius.

26 Neque suffragatur quod census esset impositus super Castro, & sic illi in hæret t ut ad D. Mattheium transiverit affectum cum suo onere, & propterea solvendo videatur solvere proprium debitum.

Quoniam Castellum transivit quidem cum suo onere in emptorem, ita ut D. Census, nempe Archiconfraternitas Sanctissimi Corporis Christi, potuerit agere Decis. Rota Rom. pro Pract. de Cens.

Salviano ex hypotheca, & jure reali transitorio ad quoscunque, ad Conc. de censibus, part. 2. cap. 2. q. 5. art. 9. & in ultima impress. DD. Taurinerum, q. 98. sed non inde rectè inferitur t quod debitum censuale sit proprium emptoris fundi censuati, quia nec illud ab initio contraxit, nec postea in se accollavit, sed est debitum ipsorum venditorum, qui tanquam impositores census ex contractu tenebantur ad solutionem fructuum & ipsius census. Et t propterea quemadmodum D. Mattheus emptor pulsatur à Ruiz venditoribus repetere quicquid solvit ad impediendam avocationem fundi sibi venditi, Cast. conf. 322. in sub. in fine. vers. & ideo, Gab. conf. 47. n. 8. lib. 1. Conc. d. n. 9. n. 79. Idem etiam t pro redintegratione soluet idem D. Mattheus potest agere Salviano contra tertium possessorem bonorum sibi hypothecatorum Milanens. dec. 1. n. 15. lib. 1. Roder. de ann. redit. lib. 2. c. 9. n. 62. ad fin. vers. adverse, Conc. italic. n. 82. præstatim qui iste tertius possidet ex titulo posteriori.

Nec obstant melioramenta, quæ datur solum unius testis, & sic nihil probat, cap. si. et. de re. iudic. Licet sit inductus à D. Mattheio, Rota coram san. mem. Greg. XV. decis. 215. n. 5. maxime cum t deponat de proprio Judicio, ad concessa per Farin. de test. q. 68. n. 27.

Et ita utraque parte informante, &c.

R.P.D. Ubaldo, Urbetana Censu, Lunæ 10. Maii 1628.

SUMMARI A.

- 1 Accellans in se censum potest executive conveniri pro fructuum solutione Nam dicitur principalis debitor, n. 3.
- 2 Fidejussio sequitur naturam principalis obligationis.
- 4 Fidejussor accedens in censu nullo ex jure specialitè remanet obligatus, & ibi de ratione.
- 5 Fidejussor in contractu census nulli tenetur solvenda fructus, saltem ratione damnorum, & interesse.
- 6 Censu impositus super re aliena validus est quoad obligandum imponentem.
- 7 Fidejussor obligans se ad solutionem fructuum census, etiam quod sit nulliter impositus, tenetur cum quod pretium illius non sit solutum in pecunia numerata.

DECISIO DXXXIII.

Dubitavi hodie, an occasione census de quo agitur, esset relaxandum mandatum contra Excellentissimum D. Ducem Sfortiam & Domini affirmativè responderunt.

Quia licet in impositione census Dux non intervenit, sed communitas, attamen cum die sequenti post impositionem ipse rececit ovanti hgram silem, & declaraverit censum fuisse sui contentum, tunc impositum, & onus illius in se suscepit, & se obligaverit in forma Camere, cum clausula quoniam inter est, t non est dubium, quod contra ipsum potest executive procedi, & sic relaxari mandatum, pectinde ac si ab initio contraxisset. Rota in Romana prestij vineæ 1. Julij 1611. coram Lugdunens. decis. 81. n. 1. & seq. apud Modernos de oblig. cameral. & decis. 131. n. 13. part. 2. divers.

Non obstat quod census fuerit nulliter impositus per communitatem Proceni, quæ non poterat nec se nec bona sua obligare, stante bulla Sixti V.

Quia præsupposita etiam hæc nullitate ex parte communitatis, adhuc tamen remanet obligatio D. Ducis

Am 3. qui

qui cum ut dixi, recognoverit bonam fidem, & principaliter se obligaverit, non dicitur fideiussor, qui (7 sequitur naturam principalis obligationis, & sic stare non potest, Sord. conf. 201. n. 9. & seq.) sed consideratur ut principalis, & eius obligatio stat de per se, & non accessorie, Gabr. de fideiuss. conf. 2. n. 1. Mantie. de iur. lib. 16. tit. 1. n. 10. & seqq. Seraph. decis. 1324. n. 4. Modern. de iur. forens. 112. n. 1. & 701. n. 4. Mohed. dec. 1. de fideiuss. san. m. Greg. XV. dec. 321. n. 7. ubi laic. addent. n. 13. & dec. 560. n. 1. & 3. & dec. 564. n. 2. Rota divers. decis. 299. n. 4. p. 1. in recent. Marteloc. var. resol. lib. 2. c. 65. n. 7.

Idque ut praesertim cum nullitas respectu communitatis resultet ex quodam iure speciali, favore eiusdem communitatis, qui favor non militat in Duce recipiente pecunias, & recognoscendo bonam fidem, Seraph. d. decis. 1324. san. mem. Greg. XV. d. dec. 321. n. 6. Rota divers. decis. 121. n. 1. & seq. p. 2.

Et cessat difficultas ut quia vigore suae obligationis C. Dux saltem ratione damnorum, & interesse tenetur tam ad sortem, quam ad fructus, ut in puncto census nulliter creati, pro quo scilicet principaliter, & in solidum obligavit, fuit resolutum in illis decisionibus 560. n. 1. & 2. in dec. 564. per tot. coram san. m. Greg. XV. in Rom. census. S. Colf. 18. Junij 1602. coram iusto, quae est dec. 229. apud Cenc. & in istis terminis fuit resolutum in una Romana promissa b. Alaric. 1598. coram Litca, apud eundem Cenc. de censib. d. b. 274.

Ex qua decisione tollitur etiam alterum obiectum, quod census fuit impositus super bonis ad communitatem spectantibus; nam etiam in casu dictae decisionis, idem fuerat factum, & tamen Rota respectu Baronis, qui recognoverat bonam fidem, agnovit censum pro valido, & ratio est, quia census ad effectum obligandi imponitur censum etiam super re aliena imponi potest, l. rem alienam, ff. de contr. empt. Felician. de censibus cap. 5. n. 19. lib. 1. fuit resolutum in Afflensi census, 9. Junij 1604. coram Reverendissimo Patriarcha Pamphilio, est dec. 17. n. 2. & 3. apud eundem Cenc. de censibus.

Non obstant quae dantur de non meratione pretii, quia ultra quod ex instrumento videtur constare de contrario, tollitur obiectum ut quia D. Dux se obligavit etiam in casu nullitatis, & invaliditatis census. Unde ex quocumque capite fuerit nullus census, factus fuit locus obligationi damnorum & interesse, ut in illis terminis ad exceptionem non numeratam pecunie respondit Rota apud Greg. XV. d. dec. 564. n. 4. ubi alia decisiones allegantur.

Et ita utraque parte informante fuit decisum.

In eadem coram eodem, Veneris 11. Maii 1629,

SUMMARIA:

1. Recognoscens bonam fidem in contractu census, & illum in se accollans, habetur perinde ac si ipse imposuisset.
2. Obligatio recognoscens bonam fidem in contractu census extinguitur ad favorem domini census.
3. Obligatio in forma camera extenditur ad favorem omnium quorum interest.
4. Promissio solvendi fructus census intelligitur facta ad favorem domini censu, quavis sit absens.
5. Accollens in se censum etiam nulliter impositum obligatur ad solutionem fructuum illius, & quando.
6. Et tenetur ratione damnorum, & interesse, tam quoad fructus, quam quoad sortem.

7. Habuit, & recepit, & ad se traxit, &c. hac verba important veram, & realem numerationem.
8. In censu sufficit quod interveniat pecunia ab initio tempore i. possessionis. Nec spectatur quid fiat ex post facto.

DECISIO DXXXIV.

Conservantur Domini decisionem in hac causa factam, quod sit relaxandum mandatum contra D. Ducem Sfortiam, quia licet in primo instrumento impositionis census inito inter communitatem, & Maldachinum D. Dux non intervenierit, sufficit tamen quod ipse die sequenti recognoverit bonam fidem, declarando censum fuisse impositum sui contemplatione, & promittendo solvere fructus, necnon communitatem, & fideiussores indennes conservando, ut nam per talem recognitionem, & declarationem perinde est ac si ipse ab initio censum imposuisset, & cum Maldachino contraxisset, sexta dec. & l. nova. 1. & seq. apud Modern. de obligat. camer. & dec. 132. n. 2. p. 2. & decis. & firmatur in decisione de qua agitur.

Non obstat quod Maldachinus non sit nominatus in instrumento recognitionis bonae fidei, quia per contractum census a communitate ad favorem Maldachini initum, ad quem propter eam primam facultativam memoratum, extenditur obligatio Cameralis D. Ducis, Rota d. dec. 56. n. 10. & dec. 19. n. 4. & dec. 83. n. 1. & 2. post dictum tract. de oblig. camer. al.

Et ex his cessat aliud obiectum, quod Maldachinus non intervenierit in dicto instrumento recognitionis bonae fidei, quia sufficit obligatio Cameralis D. Ducis iuncta stipulatione notarij promissionis, quae iam interest, & intervenit. Rota d. dec. 57. n. 1. post dictum tract. de oblig. camer. al. & dec. 709. sub n. 1. p. 4. decis. & l. cept. forens. c. 104. n. 42. d. b. 2.

Et hoc maxime procedit stante promissione D. Ducis de solvendo fructus, quae promissio referebatur solum personam Maldachini, cui r. utus sunt solvendi, alias enim fructuaria fuisset talis promissio, nisi intelligeretur facta ad illius favorem. Mantica de iur. lib. 14. tit. 14. n. 30.

Non obstat exceptio nullitatis census quia quicquid sit respectu communitatis ad cuius favorem videntur loqui constitutiones Pontificiae, respectu ut D. Ducis, qui se principaliter obligavit, & bonam fidem recognovit, cessat praesentia nullitas, ut late fuit firmatum in decisione causa, ut in qua parte fuit ostensum quod D. Dux etiam stante nullitate census, vigore supra dictae suae obligationis tenetur saltem ratione damnorum, & interesse, tam ad sortem quam ad fructus, ut firmavit Rota in dec. san. mem. Greg. XV. 160. n. 1. & 2. & dec. 568. n. 1. & per totum, & in terminis communitatis obligatae pro interesse domini, qui bonam fidem recognovit, fuit tenum in decis. 284. apud Cencium de censibus. Idque praesertim cum se obligaverit etiam in casu quo census esset invalidus respectu communitatis ut in d. dec. Greg. 560. n. 5. & dec. 564. n. 4.

Obiectum quod census fuerit impositus sine pecunia cessat ex instrumento, obstantibus illis verbis quae habuerunt, receperunt, & ad se traxerunt coram me notario, & testibus, quae verba important veram, & realem solutionem, ad Bald. in l. si ea cautione, n. 14. C. de non num. pecun. Bart. in l. si ita stipulatus, & Gregogonus, n. 3. ubi Alex. n. 147. ff. de verb. oblig. Alex. conf. 179. n. 6. lib. 2. Sord. dec. 284. n. 7. Rota dec. 132. n. 5. post secund. lib. conf. Farinac. & decis. 404. n. 1. p. 2. divers. in recent. & dixit Rota in Interamnen. censu, 2. Junij 1621. coram Ubaldo.

Et sufficit ut quod ab initio intervenierit pecunia in ipso actu impositionis census, quoniam postea illius loco

loco extinguatur debitum, vel aliquid aliud fiat de illa pecunia, ex consensu partium, prout dicitur evenisse in casu nostro, dum C. Dux voluit emere cum pecunia dicti census granum à Communitate pro indigentia sue domus. Quæ enim sunt ex post facto in hac materia non tollunt, nec invalidant contractum impositionis census rite factum pecunia vere, & realiter interveniente, ut supra ut in his terminis fuit dictum in beneventana census, 18 Mart. 1623. coram Decano, quæ est decisio 468. n. 4. & 5. p. 1. re. ent. & in Romana, seu Nepesina census 13. Maij 1624. coram Re. holo. & in eadem 6. Martij 1628 coram eod. & novissime coram me in Senogallienfi census, 31. Martij 1628.

Et utraque parte informans, &c.

Reverend. D. Coccino Decano, Romana præstationis cedula, Ven. die 1. Decemb. 1628.

SUMMARI A.

- 1 Protestatio tollit mentem à facto, & præservat jus protestanti, & n. 4.
- 2 Protestatio contraria facto non suffragatur.
- 3 Caducitas censetur remissa emphyteuta, si dominus recipiat canonem, etiam cum protestatione quod non censetur remissa. Vide rationem n. 5.
- 6 Factum prævalet verbis in incorporalibus.
- 7 Promissio intelligitur de prima vice.
- 8 Lim. quando promissio refertur ad actum qui potest ab eadem persona pluries reiterari.
- 9 Mora de jure canonico potest purgari, quando parti jus non est effectum daterius.
- 10 Lim. nisi sit expresse conventum, quod non possit purgari.
- 11 Pactum de protestando cedulam bancariam in casu mora, non continet penam. Sed solum maiorem cautelam, n. 13.
- 12 Poena conventionalis non debetur nisi quatenus interest.
- 14 Censui potest imponi sum datione cedula bancaria pro solutione fructuum.
- 5 Pactum quod creatur census in casu mora possit distrahere bona sibi pro solutione census obligata valere.
- 16 Pactum quod debitore census extante moroso creditore census possit capere fructus fundi census propria auctoritate, valet.

DECISIO DXXXV.

Catherinæ legataria b. m. Ginebriz Salviatæ fuerant pro dicto legato celsa scuta mille ex censu majoris summa, quem Tolomæus Guatinus eidem Ginebriz vendiderat cum expressa obligatione quod si dictus Tolomæus, & illius hæredes in solvendis dictis annuis censibus essent morosi per duos menses, post finem semestris tenerentur, &c. ita ut mora quantumvis etiam minima purgari minime possit, &c. dare, & præstare unam cautionem bancariam in Urbe fide, & facultatibus idoneam, ad contentamentum dictæ D. Ginebriz, & suorum, &c. pro solutione dicti annui census pro triennio tunc proximo. Unde cum Cecilia tanquam cessionaria Catharinæ coram A. C. ad dictam cautionem contra Capitaneum Cortium Seraccium uti fidejussorem principaliter, & in solidum in præfato censu obligatum. ac successivè contra illius hæredes egerit, atque obtinuerit, causa mihi

commissa cum clausula, si quid exequendum, dubitavi au mandatum A. C. esset exequendum. cuius dubij resolutio pendet ex duobus. Primum an consistat de mora. Secundò quatenus sit, an potuit purgari.

Et quantum attinet ad primum, cum semestre effectum maturatum die 2. Augusti 1624. & solutio non fuerit facta nisi die 18. Octobris ejusdem anni, utique cum lapsum esset nedam semestre, sed etiam bimestre, negari non potest, quin mora fuerit incurta. Quamvis enim pecunie fuerint postea solutæ atamen non fuerunt receptæ simpliciter, sed cum protestatione, ac sine præjudicio cedulae bancariæ, juxta decretum R. P. D. Bichij tunc A. C. Locumtenentis, quæ protestatio tollit mentem à facto, ita ut per illam fuerit præservatum jus parti. *l. non solum, §. morte, ubi D. ff. de res. si. ac. nov. occer. nunc.*

Neque obstat quod ista protestatio tanquam contraria facto non suffragatur, *l. si extremus, in princ. ff. de acq. hered.* sicut si dominus recipiat canonem ab emphyteuta cum protestatione, quod non censetur remissa caducitas, nihilominus censetur remissa. *Mantic. dec. 200. per tot.* Quia responsum fuit terminos esse diversos; in casu enim nostro protestatio tollit mentem à facto, non autem est facto contraria, quia se compatiuntur ad invicem quod fructus decuti debeantur, & quod præstare cedulam bancariam teneatur fidejussor propter moram pro fructibus recurrendis: unde protestatio non tanquam contraria facto sed tollens mentem à facto, ac declarans animum recipientis fructus solvi, *l. e. d. ubi. in re. d. l. non solum, §. morte, 349 ff. de nov. q. p. n. n. d. l. in ead. cum M. Ferrarient. num. 70. & 63. de const. l. v. l. conf. 214 num. 16. lib. 2.* In casu verò protestationis factæ facti contraria, quia non reperitur aliquid quod possit præservari, ex quo exactio pensionis & caducitas sunt contraria, ita ut simul stare minime possint, unde cum caducitas per voluntatem domini cessaverit, nullum ius illi protestanti potest præservari. *ut bene per Guid. Pap. decis. 171. & decis. 262. & ibi addent.* est enim inconveniens quod quis eodem tempore habeatur pro emphyteuta, & pro non emphyteuta, ac idè quicquid protestatio dicat factum prævalet verbo, ut dicit Bald. *conf. 8 n. 2.*

Non obstat quod cum semestre fuerit maturatum die 6. Augusti, & fuerit actum ad fructus die 7. Septembris sequentis, procurator cum speciali mandato Cortii die 9. ejusdem mensis Septembris & sic ante lapsum duorum mensium suscepit terminum, & die 6. Octobris pariter sequentis accessit ad domum Cecilie pro solvendis fructibus semestris, unde nulla fuit incurta mora, cum per ipsum debitorem non fletur quominus solveretur, quia obligatio facta erat facta in tempore, cum mensis receptionis termini non esset computandus ad effectum moræ, *ad. l. fidei. com. ff. ff. de iur. & fuit actum coram me in causa Romana fidejussoris, 3. Julij 1617. & 26. Martij 1618.* Quia fuit responsum acceptionem termini nullatenus suffragari, ex quo in tempore suscepti termini non fuit facta solutio, unde mensis ille debet computari ad considerandam moram.

Nec potest suffragari offera obligatio facta Cecilie, quia de ea deponit unus tantum testis, cuius etiam depositio parum relevat ad effectum excusandi ab incurtu moræ, dum dixit Ceciliam respondisse quod pecunie darentur famulo à præsentia testium, & quod ejus vir erat absens à Curia, quodammodo reverteatur intra octo dies. Unde supposito etiam citra veri præjudicium, quod ista essent vera, non est locus executioni. Cur enim non fuerint tunc solutæ pecuniæ reportata quietantia saltem manu aliena mulier scribere nesciebat, vel vic erat reverturus intra octo

diis, quare pecunie statim post reditum vici non fuerunt solute, aut faciem factam legitimam depositam in dōis.

Neque etiam obstat quod Cecilie fuerit sub die 3. Julij 1619. facta prima cessio pro scutis quingentis, secunda vero sub die 23. Novembris 1621. pro aliis scutis quingentis. Ne idem licet sub die 21. Octobris 1619. post incursam moram pro primis scutis 500. ad dictam cautionem egerit, fuerunt nihilominus postmodum facta, & recepta solutiones absque aliqua protestatione; unde constat recessum à dicto 7. dō, & sic cessat promissio in futurum, & cum intelligitur de prima vice, ad hoc, & hoc sermone, ff. de verb. signif. l. 1. Tiraq. in vlt. illius legis. Quia responsum fuit, quod cum promissio referatur ad actum qui pluries ab eadem persona potest reiterari, & non intiat dispositio prædicti §. hoc sermone. ut per Tiraq. ibidem limit. l. 3. n. 20. & 21.

Quantum attinet ad secundum, an mora potuerit purgari, visum fuit Dominis in casu de quo agitur negativè respondendum. Quia & licet de æquitate canonica possit mora purgari quando jus partis non est effectum deterius, cap. potuit, de locat. c. in tua, de pœnis, & late fuit deductum coram me in dicta causa Romana fidejussoris, 3. Julij 1617. & 16. Martij 1618.

10. Actamen & secus est in casu isto, cum fuerit expressè, & specialiter conventum, quod mora quantumvis minima purgari non possit. Bald. in l. sancimus 26. n. 4. per illum text. C. de si ejusmodi. Alex. in l. instans n. 23. Rip. num. 117. Crot. num. 82. vers. quinta difficultas est. Jacob. Niger. n. 278. ff. de verb. oblig. Mainet. in l. nulla intelligitur mora n. 47 ff. de reg. jur. Cravet. super ritu 173 n. 4. Afflict. dec. 174. n. 4. Corbul. de casu privat. ob non solutum Canonem, limit. 41 n. 12. Caputaq. de eis. 127. n. 2. p. 1. Put. dec. 456. lib. 1. n. 4 in correct. ubi quod nemo dubitat de hac conclusione. Et ex modernioribus istam sententiam tenent, & alios referunt, Mancin. de juramento, p. 4. effect. 13 n. 35. Addent. ad Seraphin. de Privil. juramenti privil. 88. n. 23. lib. 3. & fuit resolutum in causa Romana pecuniaria 8. Martij 1624. coram bon. mem. Ubaldo seniore.

11. Neque est verum, quod istud pactum & præstationis cedulæ bancariæ in casu moræ contineat pœnam 12. quæ & non debetur nisi quatenus interfit, Seraphin. dec. 300. n. 4. & fuit dictum in causa Rom. lignorum, 4. Junij 1603. coram b. m. Cardinal. Lancelloto juniore. Quia 13. fuit responsum, pactum & istud non continere amissionem rei vel pretij, vel solutionem ultra debitum, sed concernere solum majorem cautelam, unde non est pœnale, ut in puncto resolutum fuit in dicta causa Romana pecuniaria, coram bon. mem. Ubaldo.

14. Et & sicuti census ab initio potuisset imponi cum dicta cautione cedulæ, ita potuit apponi pactum, quod 15. cedula daretur in casu moræ, ut in simili & quando obligantur certa bona cum facultate illa distrahendi in casu moræ in solutione fructuum census, quod pactum non sit pœnale. Martin. de jur. cens. c. 6. n. 269. & seqq. Cencius de censib. p. 2. c. 1. quest. 3. art. 5. num. 16. g. 57. in noviss. Taurin. n. 37. Et & debitore extante moroso, quod liceat censuario capere propria auctoritate fructus fundi, & tamen quod hoc non sit pœna, cum tendat ad faciliorem exactionem census, Boecac. de censib. p. 2. n. 72. Martin. d. c. 6. n. 357. Cenc. poss. alios ubi supra, n. 35. vers. 4.

16. g. 57. in noviss. Taurin. n. 37. Et & debitore extante moroso, quod liceat censuario capere propria auctoritate fructus fundi, & tamen quod hoc non sit pœna, cum tendat ad faciliorem exactionem census, Boecac. de censib. p. 2. n. 72. Martin. d. c. 6. n. 357. Cenc. poss. alios ubi supra, n. 35. vers. 4.

Ex quibus conclusum, decretum R. P. D. Bichij esse exequendum, cum dicta cautio bancaria præstari debeat ex prædictis, &c.

R. P. D. Verospio, Anconitana Prædij, Veneris
29. Novembris 1630.

SUMMARIA.

1. Possessio non amittitur propter executionem. & subhastationem nullam.
2. Alienes utiles translate in cessionarium, debent præferri directis remanentibus penes cedentem.
3. Alienes directi, quæ remanent penes eum, qui tenetur cedere ex necessitate, sunt penitus inutili.
4. Executio facta in vim decreti relaxati pro majore summa, non potest sustineri summa pro debita, propter individualitatem decreti.
5. Subhastatio, & deliberatio facta vigore decreti, & executionis nulla est & invalida.
6. Subhastatio facta ad instantiam Cessionarij pro majore summa, quam sit creditum cedentis, est nulla.
7. Pretium justum rei non probatur ex subhastatione.
Lim. quando plures obtulerint, n. 10.
8. Creditor non admittitur ad licitandum, nisi ob defectum obtulorum.
9. Aut post alios casus.
10. Subhastatio, & licitatio quo ordine fieri debeant, remissive.
11. Subhastatio debet fieri præsentis pecunie.
12. Hæc tamen solemnitas potest remitti de consensu creditoris.
13. Iste tamen consensus non operatur ultra summam debitam contentiensi.
14. Et debet intervenire in ipso actu deliberationis.
15. Consensum redimere nullo jure cogi potest illius debitor.
16. Creditor missus in possessionem ex primo decreto, solo jure pignoris possidet.
17. Subhastatio debet fieri judicis auctoritate.
18. Deliberatio pignoris debet fieri citato debitore, & num. 17.
19. Debitor privatatur dominio rei sua ex secundo Indicis decreto.
20. Cessionarius ex jure sibi cesso rectè potest prosecqui iudicium à cedente institutum.
21. Possessio cedentis eadem transfertur in cessionarium ex contractu inter vivos.
Maximè accedente clausula constituti, n. 2.
22. Possessio defuncti non transit in heredem absque nova apprehensione.
23. Retentio bonorum debitoris datur ei, qui solvit verum illius debitum.
24. Debitum tamen debet esse liquidum, & n. 32.
25. Debitum non potest dici liquidum, ad cuius solutionem debitor invitus cogi non potest.
26. Cessionarius censetur eadem persona cum cedente.

DECISIO DXXXVI.

Hoc dubium, in quo manutentionem petebat Clarix Ferretta, tanquam spoliata possessione prædij à filiis, & hæredibus Zacchetiæ Cesarani, cum ad instantiam ipsius Clericis sæpius proposuerim, hodie ea vita functa iterum proposui ad instantiam Aloysii ejus filij, quia ab ea eodem iudicio à matre instituto manutentionem etiam petebat tanquam donatarius ejusdem prædij, cuius possessione se dicebat spoliatam. Et cum proposita primùm causa 18. Junij 1629. voluissent Domini videre de bono jure Clericis utrumque articulum hodie resolverunt, ut ex eisdem persona competeret Aloysio manutentio.

Et

Et hujus quidem juris ipsius Claricis probationem responderunt Domini desumi ex ipsa executione, & subhastatione, quæ cum defendi non possent ab innumeris nullitatibus, & neque potuit per ipsas auferri possessio Clarici, quæ se pro spoliata non habuit, *l. i. ff. de acq. poss. c. presentium ubi etiam gloss. in fin. 7. q. Bald. in l. fin. in 1. notab. C. unde vi. Put. dec. 419. lib. 2.*

Cum enim ex causa artis alieni, cujus Clarix debitor erat Zachariae Casarano, coacta fuisset imponere duos annuos census pro pretio scutorum quadringentorum quinquaginta, vendidit Hieronymo Tellino: cum tunc eisdem census cessisset Tellinus Zachariae, qui deinde declaravit illos quæsitos à se fuisse ex pecuniis Equitis Jacobi Scacchi sui soceri, vel post cessionem factam Scaccho, non poterat ab eisdem filiis, & hæredibus Zachariae obtineri ex propria persona mandatum, cum directæ actiones, quæ solum erant penes Tellinam emptorem illis suffragari non possent, & tunc utiles, quæ post cessionem in Scacchum transiverunt, præferri deberent directis: Bald. in l. 1. n. 41. C. de act. & obligat. Ay. m. conf. 10. num. 3. Croc. conf. 83. n. 14. lib. 1. Rebuff. de cession. action. art. 1. gl. 4. vers. sed debitum, Ozalch. dec. 45. n. 7. Guid. Pap. decis. 430. n. 1. Imò quia in ortu directarum adstrictus fuerat Tellinus ad cedendum eidem Scaccho, ex cujus pecuniis census empti fuerant & directæ actiones effectæ fuerunt penitus inutiles apud ipsam cedentem. Bald. in ead. l. 1. in 5. quest. C. de act. & oblig. Bart. in l. facta, §. si hæres, n. 5. ff. ad Trebell. Guid. Pap. dec. 567. n. 2. Rota dec. 433. n. 3. p. 2. divers.

Vel licet iidem filij, & hæredes Zachariae dici possent, quod nomine ipsius Equitis Jacobi Scacchi agere potuerint, ut illi tanquam Cessionario solveretur, non tamen licuit eisdem integram summam eorundem fructuum petere, qui utiliter Scaccho tanquam vero domino census fuerant soluti per Claricem, & hinc aparebat de excessu executionis, & ratione individuitatis decreti quo eadem executio concessa fuit, & neque illa poterat in parte sustineri, quæ verè eidem Scaccho debita esset, *l. 1. §. hac verba. ff. ne vis fiat, & Bart. in l. si non fortem, §. si centum, ex qua etiam omnes idem not. ff. de cond. indeb. n. 7. Bald. in l. cert. condit. §. quoniam, num. 7. ff. si cert. pet. Put. dec. 323. n. 1. lib. 1. Rota coram Ludov. dec. 159. num. 1. Et tunc inferebatur etiam ad nullitatem subhastationis, & liberationis, ad quas vigore ejusdem decreti processum fuit. Capic. dec. 51. n. 2. Rota in Romana spoliij, 11. Febr. & 6. Maij 1600. coram Justo, in recent. dec. 545. n. 6. p. 2. Et in his tunc omnino terminis de creditore, qui ex cessione sibi facta obtinuerat subhastari vineam pro majori credito quam esset jus sui auctoris, in Romana vinea, 3. Aprilis 1588 coram Oratio.*

Sed idè forte actum fuit nomine cedentis, ut supposita persona posset Scacchus prædium emere, super quo ad sui ipsius instantium fiebat executio, nam illud verbum fuit à filiis, & hæredibus Zachariae eidem Hieronymo Tellino, cui primò fuerunt venditi à Clarice hi census, & ab ipso Tellino cessum deinde ipsimet Scaccho cum eadem declaratione, quod ex illius pecuniis emprum à se fuerat. Verùm hæc personarum mutatio, sive ut agerent pro fructibus census sine quibus fieret deliberatio, efficere non potuit, quin eadem semper esset persona Scacchi agentis, & ementis.

Et aliter etiam defectus ex hac rei gestæ serie colligebatur, quia vel non nisi per viam adjudicationis, & à iudice potuisset Scacchus prædium obtinere ratione sui crediti, & opus tunc fuisset peritoram ætimatione, cum pro iusto pretio debuisset fieri adjudicatio, & quod ex subhastatione hoc casu non probatur,

l. 1. C. si in caus. iudicat. Vinc. de Franc. decis. 57. n. 7. Rota in Romana domorum de Ransionibus, 17. Junij 1615. coram bon. mem. Buratto.

Vel etiam quod tanquam tertius admitti voluisset ad licitandum, tamen id non potuisset, nisi aut in defectum aliorum oblatorum, ut probatum videtur ex eadem l. 2. & 3. C. in caus. iudicat. ubi notant Bald. num. 2. Salic. num. 1. Afflic. ead. dec. 358. n. 5. Rota in Mediolanensi evulsionis, 5. Februarii 1600. coram Cardinali Mellino, Aut tunc certè post omnes alios oblatores, cum idè in subhastatione non sit opus rei ætimatione, ut agnoscendo differentiam inter primum, & hunc posteriorem casum distinxit Sard. conf. 256. n. 6. & conf. 39. n. 26. Castr. conf. 156. n. 1. Rota coram Ludov. decis. 12. Quia tunc dum res deliberatur plus offerenti, præsumitur vedita iusto pretio, & neque hoc casu id factum fuit, cum non constet quod expolitò pignore sub manu præconis alij oblatores comparuerint, & omnium postremus Scacchus exactus fuerit tunc juxta formam traditam per Doctores, in Lerdo, C. de execut. rei iud. & in l. si quis, C. de res. iud. vendit. Alex. in l. à Divo Pio, §. si pignora, n. 1. ff. de rei vend. & narrat Jod. Demauder. in comp. subhastationum, 6. 3. n. 7.

Tertius etiam defectus ex eodem fonte sequebatur, cum nullo modo sustineri posset obligatio, quam facit Tellinus in actu deliberationis solvendi ipsi de Casarinis creditoribus fructus eisdem debitos à Clarice, & residuum aliis ejusdem Claricis creditoribus, cum tunc enim ad validitatem subhastationis opus fuisset præsen. licet hæc tunc solemnitas remitti posset de consensu eorundem de Casarinis, sive de consensu Scacchi veri creditoris, Imol. in l. à Divo Pio, §. si quoque, n. 3. de re judic. Castr. in l. eleganter, §. si vendiderit, n. 2. ff. de pignoris. act. Rota dec. 464. n. 1. p. 2. recent. coram Ludov. dec. 23. n. 5. & dec. 430. n. 4. & in Perusina dotis, 1. Julij 1594. coram Penia. Non tamen potuit hic consensus operari ultra summam eidem creditori debitam, atque ita in præjudicium suum, non autem ipsius Claricis, sive aliorum creditorum ejusdem Claricis, quibus se Tellinus obligavit solvere quicquid sibi reliquum esset postquam satisfactum à se fuisset Casarinis. Præterquam tunc quod idem consensus neque suffragari poterat, nisi in ipso actu deliberationis intervenisset, Rota in Asculana terrarum, 22. Jan. 1601. & in Camerinenfi spoliij, 15. Junij 1609. coram Card. Sacrato, & curam Ludov. dec. 18. n. 2.

Et eadem obligatio neque poterat sustineri in præjudicium ipsius Claricis, quatenus continebat obligationem redimendi census super eodem prædie impositos, ad quod nullo jure ipsa Clarix cogi potuisset.

Demum præter alias nullitates, quas eadem executio continebat, neque in subhastatione, neque in deliberatione unquam fuerat Clarix citata, imò neque ad eandem subhastationem deventum fuerat auctoritate judicis, sed privata creditoris, & qui missus in possessionem ex primo decreto rem solo jure pignoris detinebat. Et quibus cum nunquam anissa fuerit rei suæ possessio per Claricem, & ut de subhastatione auctoritate judicis facienda est text. in l. 2. C. si in caus. iudic. & tradit Afflic. ead. decis. 338. n. 4. Et tunc de citatione in impositione secundi decreti, ex quo privatur tunc debitor rei suæ dominio, habetur in l. creditor 4. C. de distr. pignor. & not. Bart. in l. à Divo Pio, §. in venditione, n. 4. ff. de re jud. Afflic. ead. decis. 338. n. 2. Rota in Romana subhastationis, 10. Maij 1623. coram b. m. Burato, & dec. 476. n. 4. p. 2. recent.

Ex ejusdem Claricis persona dixerunt Domini debitam esse manutentionem Aloysio illius filio, & quia cum idem iudicium à matre institutum prosequeretur, poterat agere, & obtinere eodem interdicto ex jure

- 8 Correat solvens solidum agit contra correum pro rata sine cessione.
- 9 Fidejussor accedens obligationi invalida cum iuramento, tanquam principalis, & in solidum remanere obligatus.
- 10 Fidejussor accedens contractui censui invalidi potest agere ut fors deponatur, donec fiat contractus validus.
- 11 Liberalis in necessitatibus nemo existit.
- 12 Obligatio licet à principio sit voluntaria, fit ex post facto necessaria.

DECISIO DXXXVII.

Domini persistentes in decisio coram b. m. Buratto sub die 15. Januarii 1614. dixerunt Josephum de Benedictis, qui in censu imposito ad commodum & intuitu Communitatis Tuffiæ se obligaverat in solidum unà cum aliis sociis, & illum solus extinzerat, recte agere potuisse contra hæredes Stephani Palmæ correat, tam pro fructibus dicti census, quam pro sorte, pro eiusdem tamen Stephani rata.

Negari enim non potest quin omnes hi obligati intuitu Communitatis, sicut & respectu ipsius Communitatis cujus erat debitum census sunt confidejussores, ad l. si dubiter, l. Paulus, ff. de fidejussor. & adverteat Cujac. in Paratit. l. ff. eod. tit. Item & alter ad invicem sunt etiam fidejussores pro rata Gloss. in l. eos, in verb. accipi, ff. de duob. reis, Cyn. in l. 1. C. eo l. tit. & & ratione solidi alter pro altero & teneretur, & conveniri posset: Chass. ad consuet. Burg. Rubr. 4. §. 12 n. 1. Rom. conf. 114. Nat. conf. 5 1. n. 8. & conf. 2. n. 3. & conf. 261. n. item 3. Ferr. in l. si ex toto, §. ita scriptum, n. 3. ff. de leg. 1. Indeque & Joseph qui totum solvit, haberet contra obligatos actionem contrariam mandati, l. mandati ff. mandati. l. potest, ff. de fidejussor. Marant. conf. 39. n. 5. Cum fidejussor & solvendo non suum gerat, sed principalis debitoris negotium, l. cum is, ff. de fidejussor. Vinc. de Franch. dec. 5. n. 12. Magon. dec. Lucens. 22. n. 13. imò in hac obligatione in qua pro debito universitatis in beneficium Bononiæ omnes intercesserunt, dici potest contracta societas, & uti socio, & qui commune debitum solvit, competere Josepho actionem pro socio, leg. 1. C. de duob. reis. Cujac. ad Aphricam, tract. 4. col. 9. §. duo rei. Et & saltem juvatur Josephi nisi negotiorum gestorum actione, l. solvendo, ubi Doctor. ff. de negot. gest. l. sed an ultra, ff. eod. Bald. in l. diversa, C. locat. Cujac. ad Aphricam, ubi supra, Ronchegal. in l. plenè. in l. eos, n. 42. ff. de duob. reis, Cast. conf. 244. n. 2. Cabal conf. 138 n. 11. & 12.

Præsertim quia receptor, & æquior est opinio Bald. Quod correus qui etiam ex voluntaria causa solidum solvit, agit contra correum pro rata sine cessione. Bald. in l. si rem. communem, C. si cert. pr. & in l. creditor, n. 4. C. de duob. reis, Ripa in l. si ex toto, §. fin. ff. de leg. 1. Cravet. conf. 77. Thesaur. decif. Pedem. 191. n. 4. Viv. dec. 379. in fin. & in decis. bon. m. Buratti, in hac causa 15. Januarii 1614.

Cum præsertim istam solutionem, imò & obligationem Domini non habuerunt pro voluntaria, tum quia stante invaliditate obligationis Communitatis, & tunc nihilominus aliorum fidejussorum obligatio sustineretur, & propter iuramentum, & quod principaliter, & in solidum essent obligati. Cabr. de Claus. conclus. 10. n. 4. & seq. Cardin. Seraph. dec. 1324. Rota in Bononiensi pecuniaria, 4. Junii, 1607. & in Amerina fidejussionis, 21. Maii, & 27. Junii 1612. coram Ludovisio, poterat & loco damnorum, & interesse peti pars ipsa, saltem ad effectum deponendi donec communitas validè obligaretur. Bald. in l. si traditio, in 4. q. n. 7. C. de ad. empt. ruin. conf. 141. n. 9. prope fin. lib. 1. Rota in

Romana census, 11. Februarii 1583. eoram Cantuccio, in Romana evulsionis, 17. Febr. 1603. coram Ludovisio, & in Melivicensi census, 27. Martii 1613. coram reverendissimo D. meo Decano. Tum quia in Josepho non potuit considerari animus donandi propter obligationem ab eo præstitam in carceribus, juxta decretum vistræ, sed extinguendo censum infra certum tempus, & cum nemo in necessitatibus liberalis existat, l. rem legatam, ff. d. adim. legat. l. si servus, ff. de hered. instit. Tiraq. in l. si unquam, in verb. donatione largitus, n. 106. C. de revoc. donat.

Et licet & obligatio potuerit considerari ab initio ut voluntaria, induxit tamen deinde necessitatem, l. sic ut, C. de ali. & obligat. & deductum fuit in allegat. decisio, bon mem. Buratti, 15. Januarii 1614. cum qua Domini transierunt altera tantum parte informante, &c.

R. P. D. Verospio, Romana domus, & Salviani, Lunæ 11. Decembris 1627.

SUMMARI A.

- 1 Creditum in Salviano probatur per publicum instrumentum.
- 2 Possessio probatur per testes de illa simpliciter deponentes.
- 3 Possessio rei conventi probatur ex sustentatione litis cum admini nisi.
- 4 Requisita in Salviano qua sint.
- 5 Salvianum competit creditori ex causa census.
- 6 In Salviano non admittitur exceptio domini, nisi in continenti probetur.
- 7 In Salviano sufficit possessio debitoris de tempore sonæ tracti debiti.
- 8 In hypothecaria debet probari dominium debitoris.
- 9 Filius hæres patris obligatio rem hereditariam censetur illam eligere pro sua portione.
- 10 Censum imponens super re communi censetur imponere super sua portione.
- 11 Desertio appellationis evitatur ob quamcunque causam.

DECISIO DXXXVIII.

Sententiam in Salviano ad favorem Domini Felicitis de Sancto Petro laram per locum tenentem Illustrissimi Vicarii, dixerunt hodie Domini esse confirmandam, de cujus iustitia, cum de validitate non dubitaretur, videbatur controversi non posse; de credito enim cum hypotheca apparebat ex publico instrumentum, quod facit probationem probatam. Bart. in l. interest, n. 2. C. de solut. Dec. conf. 36. n. 2. ruin. conf. 128. n. 1. lib. 4. Surd. dec. 177. n. 4. ut etiam ad effectum Salviani dixit pluries Rota, ut in Romana Salviani, 22. Maii 1599. coram Penia, & 19. Novembris eodem anno 1599. coram Card. Lancellotto, & in Interamneni Salviani, 24. Decembris 1611. coram b. m. Patriarcha Manzanedo. Domum verò fuisse possessam à Francisco Pergollela tempore impositionis census probant duo testes, qui nedum concludunt eum dicto tempore possedisse, verum & antea, & postea usque ad obitum in ea possessione continuasse, & fructus ex eadem domo percepisse, ut idè dubitandum non esset, quin plenissimè possessionem anteriorem Francisci probarent, cum & satis esset quod de ejusdem possessione simpliciter deponerent, l. stipulatio ista 38. §. hæc quoque, & ibi glos. in verb. stipulatus, ff. de verb. oblig. Alciat. ibid. n. 9. & 10. Bart. in l. 2. n. 2. C. de acq. poss. &c.

ut latè notat *Jaf. in l. h. ex legati causa, n. 12. ff. de verb. oblig. Mohed. d. decis. 1. in fine. de usur.* Præsertim quando creditor processit vigore mandati sibi ad cambian- dum à semetipso concessi: Rota Januens. *decis. 125. n. 2. & seq. & in Bononiensi quotidiana, 22. April. 1611. coram b. m. Cardinale Lancellotto Juniore, cum aliis allegatis in Romana pecuniaria, 12. Junii 1619. coram Reverendissimo D. Patriarcha Antiocheno, & in Romana pecuniaria, seu cambiorum, 12. Junii 1615. coram b. m. Card. Sacrato.*

Præterea constat de requisitis ad realitatem cambiorum ex litteris quæ vocantur *expeditionis*, sive *dell'andata*, ad naturalitas transmissis, prout etiam ex litteris quæ nuncupantur *reditus de nundinis*, unde illorum iustitia sufficienter probatur, ut per *Navar. in suo Manual. tit. de septem præcept. Non furtum facies, n. 286. Laurent. de Rodolph. de usur. par. 3. q. 1. n. 1. Rota Januens. decis. 37 n. 11 Seraph. dec. 946. n. 1. & Et nihilominus sufficienter solæ litteræ *reditus*, eo quod litteræ transmissæ remanere soleant penes mercatorem cui fuerunt directæ: & de transmissione satis videtur constare per litteras *reditus*, quæ nihil aliud sunt quam litteræ *responsoriz Mercatoris cambii litteras acceptantis*, ad tradita per *Molin. de iuris. & iure, disp. 309. n. 5. Rota in d. Romana pecuniaria, seu cambiorum, 10. Junii, coram b. m. Card. Sacrato.**

Non obstat dictas litteras non emanasse in causam Antonii debitoris, prout ad cambii iustificationem requiritur, *juxta decis. Rota 52. n. 3. & 4. part. 1. in recent. & decis. 946. n. 4. coram Seraph. ac in Romana cambiorum de Grandis, impress. apud Marchesan. de commiss. p. 1 pag. 875.*

Quia objectum ex pacto tollitur dum in litteris responsivis fit mentio cambii ipsius Antonii. Et licet dictum cambium reperitur scriptum in una eademque epistola, in qua adscripta sunt multa alia cambia ad diversas personas spectantia, hoc æquè suffragatur ac si in epistola separata facta fuisset & cum certè tot censentur litteræ in singulorum census scriptæ, quot cambia in iis specificata reperiantur; quemadmodum dicitur tot esse sententias, quot sunt capitula in una eademque sententiæ eedula comprehensa, *jad Bald in l. scire debemus, ff. de verb. oblig. & ibi Rom. n. 5. Jaf. n. 2. Aret. & Alciat. pariter num. 2. & dictum fuit in Bononiensi de Manzolis, 19. Februarii proximo præteriti, coram R. D. meo Coccino Decano.*

Neque obstat quod Antonius debitor fuerit ad instantiam creditoris citatus pro restitutione sortis cum cambiis, unde cursus eorundem cambiorum deinde impedito, & veluti postquam secuta est didicti census, illius fructus non currete dixit Rota *decis. 248. n. 1 & 3. apud Cencium de censibus.*

Quia de veritate prædictæ instantiæ creditoris non constat, cum neque probetur citationem fuisse factam, vel productam per ipsum creditorem, quo casu Notarius, qui illius, vel alterius pro eo comparantis, seu producentis, nomen in calce citationis non annotavit, & proinde non præsumitur de tali actu rogatus, cum sit facti, qui propterea probandus est, *juxta Mascard. de probat. conclus. 1097. num. 22. vers. cum itaque* Ea verò, quæ dicuntur de fructibus census, argumento adducto potius retorquentur, quandoquidem & debitori census etiam post factam interpellationem fructus currunt quousque ipse realiter restituerit sortem, aut legitime docuerit, per ipsum non stare quo minus sequatur restitutio, *per ea que cumulat Cencius in tract. de censibus, quest. 1. 1. 1. alia part. 2. quest. 3. cap. 1. aut 9. num. 3. & seqq. in præsentem autem contractu tantum abest quod cambia potuerint cessare etiam probaretur actus citationis, ut potius hujusmodi casus fuerit à contrahentibus exclusus per pactum exprel *Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.**

sum quod cambia currant usque ad integram tam sortis quam eorum dem cambiorum satisfactionem, de & cujus præ natura est quod cambia currant quando per debitorem morosum stat quominus ejus effectualis restitutio sequatur, *juxta doctrin. Bald in leg. invitus, in fine, C. de procur. Cagnol in l. 1. n. 45. C. de sentent. qua pro eo. Tiraquel. in leg. boves, §. hoc sermone, limitat. 6. num. 8. ff. de verb. signif. Decian. conf. 562. num. 1. Stracc. de Mercatur. tit. Mand. 10. Rota decis. 559. num. 1. part. 2. recent. Attenta præsertim vi dictionis & usque, in eodem pacto appositæ, quæ stat inclusivè *ad text. in leg. patromis, §. 1. & ibi Bart. cum aliis cumulatis per addent. ibi, ff. de leg. 3. Bald. in aush. hoc amplius, n. 24. vers. nota, C. de fideic. Agid. in cap. requisivit, de ordinat. ad Episc. Ficiens. fuitque dictum in Burzensi situs capella, 10. Decembris 1584. coram Gypso.**

Et prædicta confirmantur ex aliis verbis in eodem instrumento post hujusmodi factum appositis, quibus datur creditori facultas variandi, ita ut una via electa non censatur alteri præjudicatum, nec continuationem cambiorum esse impeditam, quæ clausula, cum dictione illa & ita præstat non modo declarativè, sed etiam ampliativè, ut de dictione, ita quod, tradit *Curcius sen. conf. 49. num. 40. latè Socin. sen. conf. 47. num. 2. & 3. lib. 1. Paris. conf. 9. num. 26. lib. 2. & dixit Rota coram Reverendissimo D. meo Coccino Decano decis. 267. num. 7.*

Cæterum cum pro parte prædicti debitoris opponeretur de recognitione litterarum, & quæ ad hoc ut fidem mereantur est necessaria, *Innoc. in cap. 2. n. 1. de fid. instr. Doctor. ad l. fin. C. cod. tit. Bart. in l. scribitur, n. 1. C. qui potior. in pign. hab. & in §. si quis iquitur, auct. de instr. caut. & fid.* Idèd fuit conclusum deberi cambia, prævia tamen recognitione litterarum.

Et ita utraque parte, &c

R. P. D. Ubaldo, Ravennatensis censuum, Mercurii 26. Febr. 1631.

SUMMARI A.

1. Fructus census post illius extinctionem non debentur.
2. Fructus census post extinctionem percepti repetuntur conditione indebiti.
3. Sententia propter sui individuitatem non potest pro parte valere, & pro parte non valere, sed tota corrumpitur.
4. Limitat. i. si se referat ad alia eorum quibus possit colligi diversitas factorum, qua divisionem recipiant.
5. Limit. in gradu appellationis ex æquitate, ne partes cogantur ex integro causam instaurare.
6. Requisita pro validitate sententiæ qua sint, remissivè.

DECISIO DXL.

Ubitavi hodie, sententia lata per Reverendissimum D. meum Decanum esset confirmanda, vel infirmanda, & Domini pro scutis sexcentis reformandam, pro reliqua verò summa scutorum mille quadringentorum vigintiquinque confirmandum esse dixerunt, quia hæc tantum summa fuit per Dominos de Dezza exacta post extinctionem census, & & cum fructus amplius non deberentur. Rota *divers. decis. 270. num. 4. post Cencium in tract. de censib. & dec. 651. n. 4. coram b. m. Cardinale Cavallerio, & fuit dictum*

dictum in Romana presii viridarii, 2. Decembris 1622. coram h. m. Ubaldino, merito sententia condemnavit dictos Dominos de Dezza ad illos restituendum tanquam indebitè perceptos, leg. quod indebitum, l. eleganter, ff. de cond. indeb. Rota divers. dec. 778. n. 1. p. 2. in recens. Surd. conf. 80. n. 2. & seq. Cencius d. tract. de censibus, part. 2. cap. 2. q. 4. art. 7. & part. 3. cap. 2. fol. 270. n. 21. & seq. seu quast. 88. & 119.

Quod verò in dicta summa scutorum 1425. fuerit facta solutio, & exactio respectivè, probatur ex partitis legitimè extractis ex libri banchi Joan. Baptistæ ubertini à DD. de Dezza in actis exhibitis, necnon ex pluribus quietantiis adminiculatis ex positionibus medio juramento datis per DD. de Dezza, & ex testibus per eosdem examinatis, ut bene firmatur in decisione in causa facta, Julii, coram Domino meo Decano. cum qua Domini transferunt.

Non obstat quod sententia condemnet Dominos de Dezza in unica summa 2025 in qua summa comprehenduntur dicta scuta 600. quæ non fuerunt illis soluta, sed Sabbatinis: & propterea tunc cum sententia propter illius individuitatem non possit valere, & pro parte non valere, debet in totum corrui. Bart. in l. si non forem, §. si centum, ff. de cond. indeb. Put. dec. 315. lib. 1. in nov. lan. m. Gregor. XV. dec. 198. n. 1. ubi addent.

Quia licet summa specificata in sententia sit unica, tamen tunc est constata ex pluribus, & diversis partitis solutis pro diversis personis, nempe Dezzio, & Sabbatinis, & sufficit quod sententia se referat ad acta, in quibus diversitas summæ appareat, ut tenuit Rota in Romana pecuniaria, 20. Decembris 1614. coram Litta, cujus copia data fuit; tunc enim potest fieri divisio, adeò ut perinde sit ac si separatim fuissent expressa summæ: in casu isto sententia sustinetur pro summa debita scutorum 1425. licet corruiat respectu alterius summæ indebitæ dictorum scutorum sexcentorum. Arcet. in l. certi conditio, §. quoniam, n. 12. vers. aut sunt diversa, ff. si cert. per. Rota divers. dec. 33. num. 7. & 8. part. 2. & in Lucana expensarum, coram Justo, 26. Februarii 1601. apud Marchesan. de Commiss. tom. 1. fol. 1147. num. 2. & seq.

Idque tanò magis cum non agatur de excessu in sententia executâ, sed sumus in gradu appellationis, in qua omnis æquitas suadet, tunc ut sententia in ea parte, quæ est debita, confirmetur, ne partes annullata in totum sententia, ex integro cogantur easdem instaurare, ut consideravit Rota in d. Lucana expensarum, n. 3. & in d. decis. 484. n. 3. coram Cavall.

Non obstant nullitates adductæ ex defectu mandatorum contra sententiam b. m. Patriarchæ Manzanedi, tum quia ex actis tollitur iste defectus, tum quia hodie non agitur de confirmatione dictæ sententiæ, sed solum sententiæ D. mei Decani, de cujus validitate dubitari non potest; cum ea fuerit lata servatis servandis, & omnia concurrant requisita necessaria, tunc de quibus per Verall. decis. 160. p. 2.

Et ita resolutum fuit utraque parte informante.

R. P. D. Merlino, Romana Salviani, Lunæ
16. Aprilis 1632.

SUMMARIA.

- 1 In melioramentorum refectione non attenditur id quod verè fuit impensum, nec quid fuerit melioratum, sed vel quod minus est.
- 2 Melioramenta non dicuntur probata, si non fuerit probatum quid impensum, & quantum res sit facta pretiosior, ut quod minus est attendatur.

- 3 Censui imponi non potest ab usufructuario super melioramentis factis in re cuius habet usumfructum, & n. 23.
 - 4 Melioramenta facta ab usufructuario spectant ad proprietarium.
 - 5 Usufructuarius non potest repetere expensas factas in meliorando rem cuius habet usumfructum, ubi de ratione, & n. 10. sed contra n. 22.
 - 6 Quid tamen in parte usufructuario, qui expensas reperit ratione legitimæ administrationis, quam habet in bonis filii, non tamen est melioramentorum dominus, & num. 10.
 - 7 Censui super re aliena imponi non potest.
 - 8 Tertius possessor conveniens Salviano pro fructibus censui impositi super melioramentis, potest excipere, quod melioramenta non erant imponendis.
 - 9 Censui non potest imponi super credito, juxta formam Bullæ Pii V.
 - 10 Hæres gravatus potest imponere censum super re restitutioni subiecta.
 - 11 Emphyteuta, & feudatarius possunt imponere censum super re feudali, & emphyteutica.
 - 12 Censui imponi potest super melioramentis factis ab accessione bona fidei, vel ab eo, qui habet rei dominium etiam utile, quamvis aliquo casu resolvable, & n. 16. & 17.
 - 13 Melioramenta facta ab hærede gravato non veniunt in restitutione fideicommissi.
 - 14 Censui imponi potest ab hærede gravato, qui potest detrahere legitimam, vel trebellianicam.
 - 15 Melioramenta facta ab emphyteuta, vel feudatario transeunt ad eorum hæredes.
 - 16 Usufructuarius possidet non jure domini, sed jure servitutis.
 - 17 Usufructuarius habet jus debilius, quam emphyteuta.
 - 18 Usufructuarius meliorans an dici possit mala fidei possessor, sive meliorator.
 - 19 Bart. in l. 2. C. de pradiis, & omnibus reb. navicul. lib. 11. declarat.
- Usufructuarius debet sibi quod accepit, non novum facere etiam in favorem domini.

DECISIO D X L I.

Postquam Dominicus Victorius de anno 1594. donaverat, & quidem donatione inter vivos, & ex causa matrimonii, omnia sua bona nepotibus, & aliis descendentibus ex Balthazare filio nascituris, reservaveratque sibi quingentos ad effectum testandi, necnon usumfructum bonorum, primum sibi, deinde Balthazari filio, cujuslibet ipsorum naturali vita durante, de anno 1619 dictus Balthazar cum aliqua melioramenta fecisset in Palatio, quod nuper emptum fuit à R. P. D. Grato, nempe angulum domus, seu ut dicitur cantonata, Salam, & Apothecam in parte inferiori, super istis melioramentis idem Balthazar imposuit censum redimibilem, illumque vendidit D. Ferranti Beger, qui hodie petebat immisionem vigore Salviani in possessionem istius palatii pro consequendis fructibus decursis, decurrendis vigore census super dictis melioramentis impositi: & Domini non esse dandam immisionem responderunt. Tum quia non probantur hæc melioramenta, tum quia esto quod probarentur, super illis censum recte imponi non posse visum fuit.

Non probantur melioramenta, tunc quoniam in hac materia non attenditur quid impensum fuerit, nec quid fuerit melioratum, imò, etsi minus impensum sit quam melioratum, solum debetur, & attenditur id quod minus est, dictante id ratione naturali, ut scilicet

scilicet solum recuperetur id quod verè fuit impensum, & non repetatur id quod inutiliter fuit erogatum, & ex quo res non est facta melior, nec pretior, ita per text. in l. in fundo, ver. & si plus, ff. de rei vendic. originaliter consuluit Cast. conf. 270. lib. 2. quem sequitur. Curt. jun. conf. 14. n. 7. Silvan. conf. 49. n. 75. Cappyc. decis. 93. n. 9. Joseph. Ludovic. decis. Perusina. 58. n. 15. Thesaur. decis. 351. n. 1. Rim. iun. conf. 311. n. 18. & seq. per totum consil. ubi opinionem Castellensis accipit, & doctè contra Ruinum defendit. Laderch. conf. 144. per totum, ubi num. 3. animosè affirmat ad hac opinionem neminem præter Ruinum dissentire, & ferè innumeros congerit Amat Panorm. resol. 14. n. 62. & seq. Valasch. de jur. emphyteut. q. 15. n. 28. & Giurb. ad consuetud. Mejsan. c. 15. glof. 12. part. 1. n. 5. & Rota etiam fuit amplexa coram Card. Seraph. decis. 878. n. 1. ubi de communi testatur, & decis. 81. num. 2. & 4. post Pacific. de Salvia. & in recentior. decis. 650. n. 2. 2. atque in Perusina fideicommissi de Gratiano. 28. Junij 1538. coram R. D.

2 meo Decano Et propterea cum testes non aperiantur quid impensum, nec quantum melioratum fuerit à Baltazare, non videtur constare de tali melioratione super qua iste census constitui poterit, nec apparet quantum occasione dictorum melioramentorum aucta fuerit æstimatio hujus palatij, super quo augmento expressim fuit impositus census. Et testes etiam non bene inter se conveniunt, unus enim affirmat ambitum Salæ minus quidem prius septum, sed discooperum; alter verò Salam jam constructam, & coovertam, sed ex depressiori magis elatam.

Non etiam potuisse imponi censum super illis melioramentis, quatenus justificarentur, ex eo Domini censebant, quoniam de tempore impositionis Baltazar non erat dominus palatij, sed usufructuarius; jam enim Dominicus Pater Baltazaris donaverat illud nepotibus ex filio, reservaveratque Baltazari filio solum usufructum, & proinde meliorationes factæ ab eodem spectabant statim ad filios donatarios, quibus tanquam dominis, & proprietariis soli ædificium, & meliorationes cesserant, s. ex diverso, l. in sit. de rer. divis. lege aded, s. ex diverso, & lege si supra, s. sed Proculus, ff. de acquir. rer. donat. redemptores, ff. de rei vendic. l. 1. C. cod. & ipse Baltazar usufructuarius nedum non acquisivit dominium melioramentorum, quæ ipse sciens fecerat, sed nec expensas repetere potest, ut bene colligitur ex responso Hurati in l. usufructuarius s. 1. ff. de usufruct. & l. usufructuarius 68. ad leg. sed & si quis in ed. fecerit 19. ff. eod. Qui textus loquuntur de melioratione, quæ resultat ex impositione recti, quæ pars est etiam melioramentorum, de quibus agitur in casu præsentis, & fortior etiam est textus in leg. si quis domum, s. hic subiagi, & s. eodem quarit, ff. locat. ubi Ulpianus colono usufructuarii denegat repetitionem melioramentorum factorum in re conducta, quia prospicere debuit evenire posse, ut jus usufructuarij resolveretur. Unde multò æquius est ut idem teneatur in usufructuario; imputet enim ubi ipse fructuarius, qui lege resistente, ac nolente inædificaverit id, quod tollere non potest, renuente etiam, præter urbis decorem, ultra jura præallegata, dispositione l. 1. C. de adific. privat. l. prætor, s. hoc interdicitum, ff. de nov. oper. nunciat. & quod se aliquo remedio vindicare non posse scire debuit, ut notant Doctores in d. l. sed & si quis inædificaverit, ff. de usufructu. Castil. de usufruct. cap. 33. sub num. 12. atque magis ad suam voluptatem, quam ad utilitatem domini pertinere intellexit, in quo motivo nisi l. usufructuarius s. 1. & 68. arbitratus est Garthas de expens. & meliorat. cap. 11. sub num. 28.

6 Quod & idem procedit in Patre usufructuario, qui si impendat in bonis adventitiis filiorum, non sibi

acquirat, sed ædificatum & melioratum spectat ad filios, licet deinde ipse pater impensas repetat, ut notanda per Bald. in amb. excipitur. n. 4. C. de bon. gr. a liber. Cast. in l. fin. s. ubi autem in unum, n. 7. ver. & ideo si pater, C. eod. Pinel. in l. 1. in 2. part. n. 69. C. de bon. matern. Alba conf. 241. n. 22. ver. si vero Garthas de expens. & meliorat. c. 11. n. 13. ver. ob idque, Giurba ad consuetud. Mejsan. cap. 15. glof. 13. p. 1. n. 3. ver. in parte, Gurtier. pract. quæst. c. 80. n. 5. lib. 5. quæ expensarum repetitio ex privilegio patri videtur concessa. ratone legitimæ administrationis quam habet in bonis filiorum, ut innuit Cætil. de usufr. cap. 23. n. 21. hoc posito quod Baltazar non esset dominus melioramentorum, sed tantum creditor impensarum; intrant duæ conclusiones pro nullitate census.

Prima est quod super re aliena census imponi non potest, quia esset abique fundo, contra formam constitutionis san. mem. Pij V. ita Rota decis. 678. n. 5. p. 1. recent. plenè Census de censib. p. 1. c. 2. q. 1. art. 1. n. 6. 7. Marc. Anton. Amat. decis. Amat. 6. n. 6. & 7. Duard. ad Bullam Pij V. s. 1. q. 5. n. 2. & seq. Et terrius possessor, qualis est R. P. D. Gratus potest opponere hujusmodi exceptionem, quod scilicet melioramenta super quibus impositus est census non erant de dominio Baltazaris imponentis. Petr. Greg. de censib. q. 5. n. 1. ubique Mastrill. in addition. n. 163. Jacob. Chir. eodem tract. n. 20. in fin. ver. & auctore, Franc. Provenzal. dicto tract. n. 9. Ludov. Montak. v. 1. in fin. & n. 19. Joan. Aloy. de Sigis. num. 10. & 105. Nicol. Savan. num. 3. Blaschus Lanca n. 48. Millanul. decis. 1. num. 103. lib. 1.

Secunda est conclusio, quod & super credito in ter. 9 minis Bullæ non potest imponi census, cum & super juribus incorporalibus, & actionibus tam ad res mobiles, quam immobiles competentibus census identidem constitui nõ possit. Rebell. de obligat. justit. lib. 10. q. 6. n. 4. ver. non tamen. Eugen. conf. 100. n. 39. l. 1. Cencius de censib. p. 1. c. 3. q. 3. art. 5. n. 4. & seq. Mastrill. in addit. ad Petr. Gregor. de censibus, q. 5. n. 105. ubi negat validum esse censum constitutum super juribus, quia non veniunt appellatione immobilium, nec per se gignunt fructus, & Bulla san. mem. Pij V. statuit illius impositionem super re immobili, & de sui natura fructifera. Avendañ. de censibus Hispan. c. 56. n. 15. Duard. ad Bullam san. mem. Pij V. s. 1. q. 22. n. 3. & 5. ubi quod licet secundum aliquos actiones hujusmodi inter bona immobilia commoverentur, nihilominus stabiles non sunt, nec de sui natura fructifera.

Ex quibus conclusionibus necessario sequitur 10 nullitas census, de quo agitur; si enim Baltazar tantum erat creditor impensarum, & melioramentorum super isto credito, non rectè impositus fuit census, minusque imponi potuit super proprietate, & dominio melioramentorum, quia hæc erant filiorum, & super re aliena non rectè constituitur census, ut supra dictum fuit.

Non obstant decisiones, in quibus resolutum fuit censum imponi posse ab emphyteuta, à seuventatio aggravato per fideicommissum, & ab aliis qui ad restitutionem bonorum melioramentorum tenentur, & prout 11 de gravato est decis. 55. n. 6. & 57. num. 12. & 13. post Modern. Perusina. de censibus, & decis. 344. n. 2. part. 4. divers. & notant addem. ad san. mem. Gregor. XV. decis. 225. n. 16. ver. siem si nulla. Modern. Perusina. de censib. part. 1. cap. 2. q. 1. n. 5. num. 22. Duard. ad Bullam san. mem. Pij V. s. 1. q. 21. n. 17. De quibus notatio autem seu emphyteuta extat decis. 40. post Modern. Perusina. de censib. & decis. 349. num. 1. part. 1. recent. & tradant idem Modern. Perusina. de censibus, part. 1. cap. 3. q. 2. art. 1. num. 16. & art. 2. num. 7. Duard. ad Bullam san. mem. Pij V. s. 1. q. 21. n. 10. num. 19. & q. 12. n. 31. Amat.

Panormit. qui plures congerit resolut 3 n. 80 Quoniam pro resolutione distinguendi sunt duo casus.

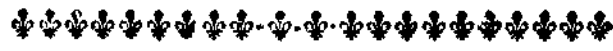
- 13 Primus est casus ꝑ quando is, qui melioramenta fecit, interim est dominus rei melioratæ, & pleno jure, ac bona fide tanquam dominus illam possidet, qualis est gravatus restituere ex fideicommissio post ejus obitum, vel sub aliqua conditione, l. generaliter, §. sub conditione, ff. qui & a quibus, l. Iulianus, ff. de rei vindic. Peregr. de fideic. art. 3. n. 96. & art. 40. n. 6. in quibus terminis loquuntur decis. 55. post Modern. Perul. de censib. & dec. 344. p. 4. divers. & quotquot Doctores, & decisio- res supra allegata fuerunt. Vel idem meliorans habet dominium, saltem utile, veluti feudatarius, & emphyteuta, l. 1. & 2. ff. si ager veſtig. vel emphyt. pec. cum concordantibus, in quibus terminis emanarunt dec. 40. post d. Modern. Perul. de censibus, & decis. 340. p. 2. recent. & alia. Et in isto casu recte census imponi potest super melioramentis, & sustineretur etiam postquam venit casus restitutionis rei melioratæ, quia ipse meliorans de tempore factæ meliorationis erat nedum bonæ fidei possessor sed & verè dominus, licet res ad alium esset aliquando reversura, & ab initio proprietatis melioramentorum acquisita fuit ipsi melioranti, utpote facta
- 14 in re quæ tunc erat sub illius dominio, idèoque ꝑ nec hujusmodi melioramenta veniant in restitutione fideicommissi, sed per viam detractionis remanent libera ipsi hæredi gravato, ut bene inquit Rota d. decis. 344. n. 2. versuſo & non comprehenduntur, parte secunda divers. & sic super illis melioramentis recte subsistit
- 15 census, ꝑ quemadmodum & super re ipsa fideicommissio supposita sustineri censum, quando vel est in parte libera, vel census est impositus ab eo cui competunt detractionis ratione legitimæ, & trebellianicæ, plures resolut Rota ut in decis. 49. num. 1. & 2. & decis. 54. num. 5. post Modern. Perul. de Censib. & in decis. 359. num. 9. part. 1. & decis. 620. num. 4. part. 2. recent. & coram Reverendissimo Domino meo Decano, decis. 432. n. 1. & 2. & in Romana, seu Civitatis Castellæ censu, 25. Maij 1630. coram R. P. D. meo Pirovano.
- 16 Prout etiam ejusdem juris est ꝑ quando melioramenta sunt ab emphyteuta, vel feudatario facta, quæ feudalia, & emphyteutica non dicuntur, etiam si subiectum principale sit feudale, seu emphyteuticum, & sic transeunt ad hæredes, & successores emphyteutæ meliorantis, ut pariter ponderavit Rota in d. decis. 359. num. 1. part. 2. recent. Unde meritò & super illis melioramentis impositus census est validus, nec enim ulla æquitas aut ratio patitur, ut hujusmodi gravatus, seu emphyteuta privetur dominio, & jure utendi re sua, quemadmodum privaretur si census impositio esset illis interdicta, & quamvis Domini sint temporaliter & aliquo tempore, sive adveniente aliqua conditione teneantur ad restitutionem, tamen hoc est eventuale, & multa contingere possunt, ex quibus onus restitutionis expiret, & res perpetuò penes ipsos sit remansura.
- Secundus verò est casus quando is, qui fecit melioramenta nullum habebat dominium in re meliorata, sed solummodo quandam possessionem ꝑ qualis est usufructuarius qui dicitur habere jus dumtaxat in re, neque ipsa frui debet, non quidem jure dominij, sed jure servitutis, l. uti frui, §. utrum autem, ff. si usufr. pe-
- 19 tati. ꝑ quod jus multò debilius est, quàm jus emphyteutæ, vel gravati, ut tradit Alba cons. 454. num. 4. Castill. de usufruct. c. 5. n. 17. & in isto casu census ab usufructuario super melioramentis impositus nullatenus sustinetur, tum quia dictorum melioramentorum ipse usufructuarius nunquam fuit dominus, ꝑ sed statim quoad dominium & plenam proprietatem acquisita fuerunt domino fundi, seu proprietario: tum quia usufructuarius, tamen meliorem, excolendo

ædificium, domini causam faciat, non tamen id jure suo facere potest, ut sunt verba textus in l. usufructuarius §. 1. ff. de usufr. & ꝑ idèò quodammodo malæ fidei possessor, sive meliorator dici potest ut observavit Hotoman. de feud. lib. 2. §. si Vassallus, fol. 263. & sequitur Castill. de usufr. c. 33. sub n. 12. vers. quarto, & ultimo; suspicari enim licet quod usufructuarius nõ sine dolo domum inædificaverit, nempe ut hæredibus ansam præbeat post ejus mortem diutius insistendi in domo meliorata, & sub prætextu meliorationis illam retinendi in præjudicium & damnum veri domini, & proprietarij; unde meritò hujusmodi census super re non sua, sed aliena impositus non subsistit: tum etiam, quia quatenus malæ fidei possessor, sive meliorator dici non debeat usufructuarius lege prohibente inædificans, quippe quod eo animo ædificium perficere potuerit, quod intellexerit id operari à proprietario, prout reprobando Hotomanum tradit Garſias de expens. & meliorat. c. 10 n. 28. vers. nec constituendum, & ꝑ quod usufructuarius expensas in ædificando factas recuperare possit quatenus domus est effecta pretiosior, prout quemcunque tertium possessorem illas consequi posse, ne unus cum alterius jactura locupletetur, per text. in l. 2. C. de prædijs & omnib. reb. navicular. lib. 11. docuit Bart. ibi, & sequutus est Jas. in l. creditor, la 1. num. 6. ff. si certi, p. 1. Socin. sen. cons. 234. n. 2. lib. 2. Garſias de expens. & meliorat. c. 18. n. 55. & seqq. & conclusionem Bartoli esse communiter receptam, neminèque ab ea inveniri dissentientem, in d. contrariam sententiam nullo jure posse defendi, & æquitati naturali esse repugnantem tradit Thesaur. d. q. 71. n. 4. & 5. lib. 1. Amat. Panorm. resol. 3 n. 78. & 79. loquitur de expens. factis in ædificio in alieno solo constructo, Giurb. ad consuetud. Messan. c. 15. glof. 13. p. 1. n. 3. ubi exemplificat in omnibus, qui habent jus in re. Adhuc, tamen ꝑ census in præfenti casu non sustineretur, quia semper verum esset censum esse impositum super credito impenſarum in melioramentis factarum, ac super credito nen fructifero census constituti non potest, ut superius in secunda conclusione fuit firmatum.

Assertio ꝑ autem illa deducta ex Bartolo in d. l. 2. C. de prædijs, & omnib. reb. navicular. lib. 11. quoad tertium possessorem, quod scilicet regulariter tertio possessorimelioramentorum repetitio, permittatur, procedere quidem potest in usufructuario quando fecerit impenſas in conversione rei necessarias, quæ non modicæ sint, & ad perpetuam proprietarij utilitatem pertineant, & in quibus cesset suscipio illa malæ fidei, & quarum deductio usufructuario permittitur, in l. hætenus, ff. de usufr. cum concordantibus. Secus autem est dicendum de impenſis factis in constructione novi ædificij, vel additamento rectorij, sive incrustationum ad ædificium jam constructum, quæ potius ad sui ipsius voluptatem, & oblectamentum spectant, & excedunt metas facultatis ipsius usufructuarij, ꝑ cujus partes sunt tueri quod accepit, non novum facere etiam in favorem domini, ut loquuntur responsa Neratij in l. usufructuarius §. 1. & 68. ff. de usufr. & textus in l. si quis domum, §. h. c. subjungit, & §. idem quavis, ff. locat. in qua lege etiam colono usufructuarij denegatur repetitio melioramentorum factorum in re conducta, quia prospicere debuit debilitatem, & resolutibilitatem juris ipsius usufructuarij, ut supra dictum fuit, & in his expens. usufructuarius, quia scit rem esse alienam, nec jure dominij possidet, meritò subjacet regulæ §. ex diverso, Instit. de rerum divis. neque de his loquitur Bart. & alij præallegati Doctor. prout appositè distinguit Peregr. de fideic. art. 50 num. 42. & conferunt tradita per Valasc. de iure emphyt. q. 25. n. 35. quicquid postea dicat de stilo Senatus Lusitani, quem aquirere putat.

Ex quorum casuum distinctione bene deprehenditur, non ob stare decisiones in objecto deductas, quia emanant in terminis primi casus, qui cum toto caelo distet à secundo casu in quo versatur praesens controversia, merito ad istius definitionem decisiones illae trahi non possunt, l. si ita, ff. de manum. testam. l. si servus, ff. de statuliber.

Et ita utraque parte informante resolutum fuit.

R. P. D. Merlino, Romana Censur, Lunæ 5. Julii 1627.

SUMMARI A.

- 1 Mandatum de associando conceditur Domino census pro fructibus census.
- 2 Mandatum de associando datur creditori ex instrumento habente clausulam constituti.
- 3 Vel habente pactum capiendi fructus census propria auctoritate.
- 4 Creditor census fundati super pluribus fundis potest pro fructibus totius census agere hypothecaria, vel Salviano, contra possessorem unius tantum ex dictis fundis.
- 5 Creditor pro suo credito potest advocare unam tantum ex pluribus rebus hypothecatis.
- 6 Emptori census melius prospicitur quando supponuntur plures fundi, quam quando supponitur unus duntaxat.
- 7 Census non perit pro rata si pereat pars fundi suppositi, quando pars remanens ex dicto fundo est capax totius census.
- 8 Exceptio extinctionis census tanquam requirens altiorum indaginem non admittitur in iudicio possessorio.
- 9 Pactum quod in casu mortis unius ex fidejussoribus debeat aliter praestari est licitum in contractu census.

DECISIO DXLII.

Pro informante responsum fuit, nempe ꝑ dandum esse Hannibali mandatum de associando super domo de qua agitur, ad effectum sibi ex illius pensionibus satisfaciendi de fructibus census, alias de anno 1614. in summa scutorum duorum millium per q. Bernardinum & Jacobum impositi ad sui fovorem super domo praefata, & aliis bonis. Quoniam docet de suo credito satis liquido, & clare per instrumentum publicum dictae impositionis cum clausula constituti, & pacto ut possint capi fructus bonorum census suppositorum propria auctoritate, si debitor fuerit morosus, & his concurrentibus nunquam denegari consuevit associatio, ꝑ ut in casu adjectionis clausulae constituti dixerunt Nat. consil. 378. n. 1. Negul. de pignor. 4 p. princ. n. 14. vers. istud tamen, Afflic. dec. 326. n. 1. Magon decision. Lucens. 87. n. 15. Viv. dec. 263. n. 1. & fuit resolutum in Bononiensi bonorum de Zavaleis 1612. coram bon. mem. vbaldo, qua est inter impressas apud Modern Perus. de censib. decis. 150. n. 2. Et ꝑ in alio casu, nimirum quando inest pactum capiendi fructus propria auctoritate, tradunt Alez. cons. 131. n. 3. & 6. lib. 4. Afflic. d. decis. 326. n. 1. Magon. d. dec. Lucens. 87. n. 13. Menoch. de adipisc. possess. remedi. 6. n. 6. vers. altero remedio, cum seq.

Nec ob stare visum est quod census ab initio fuerit impositus nedum super dicta, sed etiam super alia domo, & medietate vinear. Etenim dubio caret, quod ꝑ creditor census potest agere adversus eum, qui possidem unam ex pluribus Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

rebus censui suppositis actione hypothecaria, vel remedio utilis Salviani interdicti pro fructibus totius & integri census. Navar. in Comment de usur. quest. 17. n. 14. Valasc. de jur. emphyteus. quest. 32. num. 14. Rodoan. de reb. Eccles. non. alien. q. 17. num. 69. Molin. de contract. disputat. 383. n. 9. cum aliis qui referunt & sequitur Felician. de Solis in comment. de censib. tom. 2. lib. 3. cap. 4. num. 17. Cum ꝑ ea sit natura hypothecae, ut una res ex pluribus hypothecatis possit advocari per creditorem, Bart. in l. Mochis, num. 7. ff. de jur. fidei. Jac. in §. item si quis in fraudem, n. 127. Instit. de action. Negul. de pignor. & hypothec. part. 8. membr. 1 n. 28 & Joan. Roder. qui loquitur in his terminis, de annuis redditib. lib. 2. q. 9. n. 61. Et mens contrahentium ꝑ quando plures fundi submituntur censui, videtur esse ut melius prospiciatur emptori, quod non contingeret si in pluribus teneretur fructus census exigere. Valasc. d. q. 32. n. 15. Molin. d. disput. 383. n. 9. vers. ratio autem.

Nec etiam potest dici, quod per venditionem dictae medietatis vinear factam Hannibali census fuerit extinctus pro illa rata. Omissio enim quod ex pretio, si ve illius parte fuit emptus alius census in reditu scutorum quinquaginta octo, subrogatus in locum primi, atque assignatus eidem Hannibali ad utendum & fruendum in computum dicti ejus census in reditu scutorum centum & viginti, cessat difficultas, tum quia non ꝑ periret census pro rata, licet pereat alter ex fundis, super quibus est impositus, quando, ut in praesenti, remanet alius fundus capax pro sustentatione totius census, ut fuit resolutum in Romana censur, 14. Januarii 1602. coram bon. mem. Cardinale Sacrato, qua est inter impressas apud Modern Perus. de censib. decis. 90. n. 8. Tum etiam quia Hannibal existit in quali possessione exigendi fructus integri census, & ꝑ exceptio extinctionis hujusmodi, velut requirens altiorum indaginem, debet ad petitorium remitti, ut dixit Rota in Romana fructuum census, 22 Junij 1609. coram Illustrissimo D. Cardinale Cavallerio, inter impressas, ubi supra dec. 247. n. 6. & in Romana censur 24. Jun. 1614. coram Reverendissimo D. meo Patriarcha Hierosolymitano.

Nec relevat quod alia bona fuerint subhastata, & pretium integrum census in summa scutorum duorum millium ex bonis subhastatis redactum sit depositatum in Sacro Monte Pietatis.

Nam ad subhastationem fuit deventum ob non praestitum novum ꝑ fidejussorem in loco defuncti, juxta formam obligationis contentae in instrumento, & depositum cantat pro adimplemento dictae obligationis, quod propterea nihil habet commune cum fructibus, pro quibus instatur concedi mandatum de associando, quod non potest denegari, ex allegatis,

Et utraque parte, &c.

R. P. D. Merlino Romana censur, Veneris 13. Februarii 1632.

SUMMARI A.

- 1 Impositio census est species alienationis.
- 2 Super bonis pupillorum requirit omnes solemnitates requisitas in alienatione bonorum illorum.
- 3 Alienatio bonorum pupilli requirit justam causam, & solemnitates.
- 4 Causa ob quam fit alienatio bonorum pupilli debet justificari aliter, quam per contrahentium assertionem.
- 5 Impositio census per bonis pupilli absque justa causa est ipso jure nulla.

- 6 *Causa in instrumento alienationis bonorum pupilli expressa presumitur vera.*
- 7 *Idemitas rei dicitur probata quando concurrunt duae demonstrationes.*
- 8 *Pluralitas non presumitur.*
- 9 *Actus presumitur explicatus in executionem precedentis tractatus.*
- 10 *Liber mercatoris pro tertio contra tertium non probat.*
- 11 *Lim. si concurrant adminicula.*
- 12 *Causa enunciata in alienatione bonorum pupilli, si sit in parte falsa, totius contractus redditur nullus ob inadunatam de iure iudicis.*
- 13 *Census valide non imponitur super bonis stabilibus pupilli pro solutione aris alieni illius, quando habet nomina debitorum, mobilia, vel se moventia aequivalentia debitis.*
- 14 *Iudex antequam interponat decretum super alienatione bonorum pupilli, debet diligenter cognoscere super iustitia causa.*
- 15 *Propterea, haec dictio importat illationem, & conjunctionem antecedentium cum subsequentibus.*
- 16 *Pupillus obligatur ex contractu tutoris, quando pecunia cum effectu sunt versa in utilitatem ipsius.*
- 17 *Versio pecuniarum in aliquam causam debet probari ab allegante.*
- 18 *Alienatio bonorum pupilli, quamvis illi utilis, non sustinetur sine solemnitatibus.*
- 19 *Et sine dubio, si de utilitate non constat evidenter.*
- 20 *Census ab initio nullus non validatur ex solutione fructuum illius.*
- 21 *Solutio facta à muliere absque solemnitatibus non est relevans in eius iudicium.*
- 22 *Ratificatio actus non inducitur ex actu facto ab ignorante nullitatem illius.*

DECISIO DXLIII.

Post plures causas & dubij positiones hodie censuerunt Domini obligationem filiorum, & hæredum Tiberij factam per Virginiam tutricem in instrumento census per eam impositi super Casali nuncupato la Bottacchia, non sustineri.

- 1 *Cum enim & huiusmodi censuum impositiones super bonis stabilibus pupillorum sint species alienationis, hinc est quoad hoc, ut ipsorum pupillorum obligatio in illis facta sustineatur, requirebantur ea omnia, & quæ tam de jure communi quam ex statuto Urbis & dispositione in alienatione bonorum stabilium minorum exiguntur, juxta tradita per Paris. conf. 85. n. 14. & 15. cum seqq. lib. 3. Simonc. de dec. lib. 2. tit. 6. n. 33. Montan. de tutor. c. 33. n. 37. 38. & n. 124. & seqq. Rota decis. 36. n. 2. impress. post. Modern. Perul. de censib. & in decis. 678. n. 20. p. 1. recens. Et sic iustam causam, & solemnitatē, juxta text. in l. magis puro, §. non passim, ff. de reb. cor. & in l. ob as, C. de prad. minor. stat. Urb. c. 113. & 151. lib. 1. quorum capitum datur concursus, ita ut unum ab altero suppleatur, ut fuit dictum in dec. 59. num. 19. post Pic. ad stat. Urb. & in Romana decis. 10. Jun. 1626. coram Decano.*

- 4 *In proposito autem casu utrumque deficere visum fuit, quoniam non solum non constat de vera aris alieni, pro cuius extinctione census fuit impositus, existentia, & sic de causa expressa & de qua constare deberet aliter quam per assertionem contrahentium, d. magis puro, ff. de reb. cor. & d. l. ob as. C. de prad. minor. Paris. d. conf. 85. n. 19. & 36. lib. 3. Montan. d. c. 33. num. 1. & seqq. Rota dec. 31. n. 1. post Pic. ad stat. urb. sed imò potius ex deductis pro parte D. Marchionis del Drago probatur oppositum. Dicta enim tutrix prævia narrativa, quod Paulus, & alij filij atque*

hæredes q. Tiberij eius vici gravari reperiebantur ære alieno scutorum quadringentorum occasione societatis officij ad favorem Caroli Mazzei pro eorum servitio contractæ, & aliorum scutorum quadringentorum pro sorte principali alterius similis societatis ad favorem Julij Amodei pro eorundem commoditate initæ, & demum aliarum summarum pro earum societatum fructibus, ad effectum illud persolvendi, imposuit dictum annuum censum scutorum sexaginta trium, illumque vendidit Canonicis, & Capitulo S. Marci proscutis nongentis, ut in sum. d. Marchionis num. 1. ex lectura autem instrumenti dictæ societatis ad favorem Amodei, de quo in eod. sum. num. 2. deprehenditur illam fuisse contractam per Petrum de Americis super ejus officio, cum accessionibus, & obligationibus Vincentij, & Felicis ejus fratrum, & in ea nullo modo fuisse obligatos dictos filios, & hæredes Tiberij, & ex instrumentis extinctionum postea factarum, d. sum. num. 3. junctis partitis extractis ex libris Dominorum de Ruspolis, sum. num. 3. apparet fructus aliquos debitos non fuisse, ex quibus allequimur causâ asserti aris alieni, saltem quoad scuta quingenta fuisse omnino falsam, quæ propterea & reddidit ipsam census impositionem, ac pupillorum obligationem, & iudicis decretum desuper interpositum ipso jure nullum, l. ma. in puro, §. as alienum, ff. de reb. cor. l. 1. §. hac verba, ff. ne vis, fiat. Dec. conf. 403. n. 20. Roland. conf. 7. n. 84. & seqq. lib. 3. Pic. ad stat. Urb. gloss. 21. n. 35. & 36. & gl. 22. n. 7. & 8. Bardell. conf. 58. n. 31. Rota decis. 519. n. 1. p. 1. divers. & decis. 26 n. 1. & 2 post Modern. Perul. de censib. & in Leodiens. Colonia, 20. Februar. 1630. coram me.

Nec obstat quod in dicto instrumento dies, & annus initarum societatum, & nomina notariorum de illarum instrumentis redactorum expressa non fuerint, sed in albis relicta, & consequenter constare non videatur censum ipsum fuisse impositum pro extinguenda dicta societate Amodei, in qua dicti filij, & hæredes Tiberij non erant obligati, & sic firma remaneat præsumptio, quæ stat & pro expressæ causæ veritate, ut per Put. dec. 245. lib. 3. Rota dec. 25. n. 8. post Modern. Perul. de censib. & pro iudicis decreto, l. ab ea parte, ff. de probat. Corn. conf. 109. n. 5. lib. 3. Put. dec. 20. n. 2. lib. 3. Rota dec. 11. n. 10. & 11. post Pic. ad stat. Urb. & dec. 25. n. 6. penes eundem, & coram Greg. XV. dec. 406. n. 7. Quia fuit responsum de identitate societatis præfatæ satis constare ex eo quod omnino convenit qualitas contractus in summa scutorum 400. & nomen, & cognomen creditoris, & tamen ad hunc effectum sufficit convenientia, & verificatio duarum demonstrationum Bald. in l. demonstratio falsa, n. 14. ff. de cond. & dem. Rota, coram Gregor. XV. dec. 177. n. 7. & dec. 575. n. 4. & 5. & dec. 578. n. 5. etiam si in aliis adsit diversitas, & discrepantia, Alex. conf. 80. n. 4. lib. 7. Crav. conf. 198. n. 2. Rota decis. 407. n. 12. & decis. 706. n. 4. p. 2. recens. cum aliis.

Præsertim quia de nulla alia societate apparet, de qua verba dicti instrumenti census intelligi possint, & pluralitas non presumitur. Bald. in l. ultra, in fin. C. de reb. dub. Crav. d. conf. 198. n. 1. Surd. conf. 16. n. 19. & conf. 355. num. 26. & conf. 385. num. 10. & fuit dictum in Tiburtina castrorum, 4. Julij 1608, coram Cardinali Marcomontio.

Idque suadetur etiam ex dictæ societatis extinctione paulò post per dictam Virginiam tutricem facta, ut in d. sum. num. 3. & quæ ex dictis pecuniis ad censum acceptis, & in executionem precedentis conventionis, & tractatus facta presumitur, ut per Rot. d. c. 301. num. 3. part. 1. recens. & decis. 251. num. 1. & seqq. post Modern. Perul. de censib. Et ex partitis libri tabelle ejusdem tutricis, d. sum. n. 4. ac demum ex partitis

banchi Dominorum sive Ruspolis, quo mediante ex dicta extinctionis instrumento apparet solutionem factam fuisse. In quibus partibus habetur sub eadem die, qua census fuit impositus fuisse depositata in eodem banco dicta scuta nongenta ad creditum D. Virginie tutricis, cum expressione, quod illa habuerat à dictis Canonicis, & Capitulo S. Marci, & post ea ex eisdem pecuniis fuisse soluta Amodeo dicta scuta 400, pro supradicta societatis extinctione, & licet libri mercatorum regulariter non probent pro tertio contra tertium; hoc tamen non procedit in casu proposito, & in quo illi adminiculantur ex instrumentis tam dicte impositionis census, quam etiam dicta societatis extinctionis, & ex dicto libro tutelari, cum quibus quoad personas, tempus, quantitatem, & omnia alia optime concordant, Rota coram san. mem. Greg. XV. decis. 302. num. 5. & decis. 537. n. 7. & ibi addent. num. 4.

Nec relevat quod dicta Virginia haberet in eodem banco depositata alia scuta sexcenta, quia partita solutionis dictorum scutorum 400. facta Amodeo contraposta legitur dicta partita scutorum 900. ut similiter etiam contraposta apparet alia partita similis summæ soluta Francisco Mazzeo pro alterius societatis extinctione, ut in d. sum. n. 5. Et sic bene dignoscitur solutionem præfatam ex eisdem scutis 900. ad census acceptis, non autem ex aliis scutis sexcentis fuisse factam.

Nec quicquam facit quod causa in dicti census instrumento expressa quoad dictam aliam societatem ad favorem Caroli Mazzei non videatur posse dici falsa, cum re vera constet illam fuisse per dictum Tiberium super proprio eius officio contractam. Quoniam ultra quod pro parte Domini Marchionis dicebatur Carolum nunquam aliquid petisse, nec illi fuisse quicquam effectualiter solutum, & fieri posse quod dicta societas fuerit super luctata, ut in specie respondit Rota decis. 673. n. 8. vers. quod autem dicebatur, part. 1. recent. Quicquid sit de hoc, Dominis placuit responsio, & quod satis est causam fuisse falsam, saltem quoad aliam societatem ad favorem Amodei ad effectum ut dicti census impositio, & pupillorum obligatio redierat nulla in totum propter decreti iudicis individuitatem. Bald. in l. si non fortem, §. si census, in princ. ff. de cond. indeb. Dec. conf. 403. n. 20. & 21. Nat. conf. 162. n. 7. & 8. Rol. conf. 7. n. 86. 87. & seqq. lib. 3. Pic. ad stat. Urb. glo. 21. n. 36. Gratian. discip. forens. cap. 631. n. 32. & 33.

Præterea cum Virginia Tutrix haberet dicta scuta 600. in dicto banco depositata, & ex inventario tutelari per eam confecto appareat, quod aderant nomina debitorum, & mobilia, ac se moventia magni valoris, & quæ sufficiebant pro asserti æris alieni solutione, etiamsi illud re vera ad fuisse, non potuit ad dicti census impositionem super casali pupillorum valide devenire. Juxta text. in l. magis puto, §. non passim, & l. 3. §. quod si forte, ff. de reb. cor. Par. d. conf. 81. num. 21. 22. & seqq. lib. 3. cum aliis per Simoncell. de decret. d. tit. 1. num. 44. & 45. & Montan. de tuel. d. cap. 33. n. 11. 12. 15. & seqq.

Denique ex dictarum societatum instrumentis apparet illos, qui uti dictorum pupillorum proximiores consanguinei intervenerunt, habuisse proprium, & particulare interesse, ex quo census in effectu fuit impositus pro solvendo debito eorum proprio, ex lectura ipsius instrumenti census non constat & causam fuisse per iudicem diligenter cognitam, prout debebat tam attenta juris communis dispositione, juxta textum in leg. magis puto, §. non passim, ff. de reb. corum, Decian. conf. 403. n. 19. Simonc. de decret. d. tit. 1. n. 13. quam etiam ex stat. Urb. d. cap. 113. & 151. lib. 1. ut in

proposito ponderavit Rota d. dec. 678. n. 4. & 21. recent. Sed etiam contrarium comprobatur tam ex eo, quod dies, & annus, ac nomina, & cognomina notariorum fuerunt in albo relicta, ut supra dictum fuit, & sic patet instrumenta iudicem non vidisse, Rota decis. 403. num. 6. part. 1. recent. quam etiam ex eo quod expressè dicitur fuisse absolute notum, ex dictorum consanguineorum attestacione, ibi. Ex eo quia dicti consanguinei attestati fuerunt, ut supra, decretum interposuit; quæ quidem attestatio erat omnino insufficientis; illi enim supra nil dixerant de creditorum urgentia, & de non existentia pecuniarum, vel nominum debitorum, aut mobilium, ex quibus assertumque alienum solvi posset, sed solum affirmarunt se nullum habere interesse, & propterea dictis hæredibus nullum præjudicium generari, & quæ illatio, & conjunctio antecedentis cum subsequenti dispositione importatur perditionem illam, Et propterea, juxta textum in c. 1. de us. & in cap. quia propter, de elect. Seraph. decis. 683. n. 7. Est etiam profus incepta, fieri enim poterat, quod ipsi particulare aliquod interesse non haberent, prout re vera habebant, ut superius fuit dictum, & nihilominus census impositio esset præjudicialis, & læsiva.

Neque obstat, & quod Pupillus per Tutorem ex causa congrua, & necessaria valide obligetur, quando apparet pecunias cum effectu versas fuisse in illius utilitatem, ne cum alterius jactura, & damno locupletetur, lege si in rem, C. quod ex fact. tutor, lege nam hoc natura, ff. de cond. indeb. Rota coram Greg. XV. dec. 31. num. 1. & seqq. Quoniam in casu proposito visum fuit non constare de causa necessaria, nec de ratione in utilitatem pupillorum, quam & tamen præbendi onus incumbere illam alleganti, juxta glo. in l. prædiorum, & ibi Doctor. C. de præd. minor. Nat. conf. 631. n. 4. Menoch. præsumpt. 27. in fine lib. 6. Covar. varior. resolut. lib. 2. cap. 17. num. 3. Rimin. jun. conf. 5. num. 77. & 78. & fuit dictum in Leodiensi Colonia, 20 Febr. 1630. coram me. Et & contractum sine solemnitatibus statuti celebratum (quamvis esset utilis minori) adhuc tamen non sustineri, inclinavit Rota apud Pat. decis. 2. lib. 1. & coram Card. Seraph. decis. 1242. n. 3. ubi quod est & indubitatum, quando de utilitate evidenter non constat, & fuit dictum in Romana tutela de Ruspolis, 2. Maij 1603. coram. b. m. Lanc. Lotto.

Minus etiam obstat observantia deducta ex fructuum solutionibus per plures annos factis. Quoniam si illa non investigatur, cum ex prædictis constet de contractus, & obligationis nullitate, & sic de titulo vitioso, & veritate principij infert. Rota decis. 136. n. 12. part. 1. in recent. & dec. 36. n. 11. post Modern. Perulin. de censibus, quæ loquitur in terminis solutionis fructuum census nulliter impositi, Præsertim quia aliqua ex prædictis solutionibus factæ fuerunt à dicta Virginia, & successivè ab Herisilia, & Panthasilea, & sic à mulieribus, & quæ propterea non relevant ad effectum de quo agitur, ut per Rotam dec. 31. n. 11. post tractatum de censibus. Aliquæ verò fuerunt factæ ab eorumdem hæredibus, quos non apparebat dicta falsitatis causa, & ipsius census nullitatis certam recitiam habuisse, & prout requiritur ad ratificationem inducendam Rota decis. 104. n. 15. in fine, & n. 16. v. 2. divers. & dec. 535. n. 11. & 12. p. 1. recent. & decis. 278. n. 21. & 24. post Modern. Perulin. de censib.

Denique non visum fuit obstat, quod Panthasilea & Herisilia fuerint filia, & hæredes dictæ Virginie tutricis, quæ censum imposuit. Quoniam ultra quod dicta Virginia se proprio nomine non obligavit, & dato quod se obligasset, talis obligatio non sustineretur, stante dicta falsitate causæ, atque etiam solemnitatum defectu in mulierum contractibus, ex illa ti

Urbis dispositione requisitarum, fuit responsum hoc esse extra propositam disputationem, in qua stricte quaeritur, an sustineatur obligatio dictorum filiorum, & hæredum Tiberij, non autem an dicta Virginia, & illius hæredes ad aliquid teneantur.

Et ita utraque parte informante fuit resolutum.

R. P. D. Merlino, Forolivienfis Salviani, Veneris 14. Junii 1630.

SUMMARI A.

- 1 *Creditum cum hypotheca in Salviano dicitur constare ex instrumento.*
- 2 *Possessio debitoris probatur ex instrumento divisionis per eum postea facta.*
- 3 *Divisio probat possessionem non solum inter dividentes, sed etiam inter habentes causam ab eis.*
- 4 *Possessio rei conventi Salviano probatur per litis sustentationem, junctis adminiculis.*
- 5 *Discussio principalis debitoris dicitur facta, si tertius possessor conventus Salviano, interpellatus ad indicanda bona debitoris, ipse nulla indiceat.*

DECISIO D XLIV.

Pro informante resolutum fuit, scilicet dandam esse immisionem Domino Julio in possessionem dimidie domus positæ in regione, seu ut dicunt, in indicatu S. Thomæ, modò possessæ per Dominum Rogerium, & Stephanum de Matthæis. De credito enim ꝓ cum hypotheca constat ex instrumento venditionis fundi factæ per Lauram sororem dicti Julij, cum interventu mariti ad favorem dominorum Andree, & Paulæ Milij de Cæsis, ut in instrumento confecto de anno 1604. *summ. n. 2.* ubi Domini emptores ad computum pretij cesserunt censum scutorum quingentorum contra bonæ memoriæ Dominum Andream Fachincum, & promiserunt manutenerere; & deinde Dominus Raynaldus maritus dictæ Lauræ cessit eundem censum Domino Julio qui, & tanquam hæres sororis, & tanquam cessionarius cognati modò agit. cumque nec à Domino Fachinæo principali debitore potuerit consequi creditum, nec à dictis Cæsis, merito intentat remedium Salviani contra tertios possessores.

2 De possessione ꝓ etiam principalis debitoris, nempe Andree, & Paulæ Milij constat ex instrumento divisionis factæ de anno 1607. & in *summ. num. 5.* ꝓ quæ quidem divisio probat nedum inter ipsos dividentes, sed etiam inter habentes causam ab iis dividentes: *Parif. conf. 26. n. 5. lib. 1. Rota coram san. mem. Gregor. XV. decis. 371. num. 9. & in Bononienfi fideicommissi de Desideriis, 7. Maij 1629. coram me, ubi alia decisiones referuntur.*

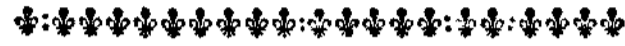
Quod Domini Rogerius, & Stephanus habeant causam à dividens, apparet ex instrumento acquisitionis per eos factæ ab iisdem dividens, ut ex instrumento de eodem anno 1607. *11. Decembris, quod est, in summ. n. 6.*

4 De possessione ꝓ verò posteriori reorum conventorum factis dicitur constare ex litis sustentatione, & ex aliis. *juxta decis. Gregor. XV. 491. numero 10. cum similibus.*

Nec obstat necessariam fuisse discussionem principalis debitoris census, quia in *decisionib. sub die 19. Maij 1626. coram bonæ memoriæ Patriarcha Manzano, & 25. Junij 1627. coram Reverendissimo Patre Domino Ubaldo, jam fuit dictum sufficienter consta-*

re, quod bona non extent in hæreditate dicti principalis debitoris, & cum fratres de Cæsis pulsati ad indicandum bona Domini Fachinæi, si aderant, non indicaverint, satis ꝓ apparet de discussione Ang. Aret. in *5. si quis in fraudem, n. 13. Just. de action. Surd. conf. 39. num. 17. & 18.*

Ex quibus Domini non dubitarunt quod D. Julio sit facienda immissio, cum & de credito cum hypotheca, & de utraque possessione constet.

R. P. D. Durano, Ravennatensis censuum, Lunæ 1. Julij 1630.

SUMMARI A.

- 1 *Census extinguitur si illius fundus efficiatur infructuosus.*
- 2 *Fructus census exacti post illius extinctionem sunt restituendi.*
- 3 *Partita legitima extracta ex banco, junctis adminiculis probant.*

DECISIO D XLV.

Declaravit A. C. duos annuos censos de quibus agitur, unum scutorum centum quinquaginta ad favorem b. m. Cardinalis Dezzæ, & alium scutorum septuaginta quinque ad favorem Marci Antonij Sabatini, impositos per Virginum Budriolum die 28. Novembris anni 1591. fuisse ꝓ extinctos, ex quorum ternæ super quibus fuerunt fundati perierunt ex inundatione aquarum fluminis Senij, quæ contigit de anno 1593. de mense April. ita ut fuerint redditæ infructifera. Et ꝓproinde declaravit etiam omnes fructus à tempore inundationis solutos esse restituendos. Quæ sententia cum fuerit postea à Rota confirmanda, & creditores dicti Budrioli repeterent fructus post inundationem solutos, dubitavi hodie ad quam summam ascendant, & fuit resolutum ascendere ad summam scutorum duorum millium viginti quinque, quæ ex actis apparet legitime soluta pro semestribus dictorum censuum decursis post inundationem.

Nam in primis in causam census scutorum centum quinquaginta ꝓ duobus semestribus maturatis 28. Novembris 1593. & 28. Maij 1594. & sic post inundationem, ex partitis extractis de libris bauchi q. 10. Baptistæ Ubertini, quæ cum fuerint legitime extractæ, & in hac causa exhibita per Dominos de Dezza, nec non adminiculatæ ex testibus examinatis ad eorundem instantiam, deponentibus in genere de pluribus solutionibus factis per medium dicti bauchi, bene probant. *Aym. de antiq. tempor. p. 1. §. videmus, n. 15. Rota apud Gregor. XV. dec. 302. n. 6.*

Deinde in causam ejusdem census constat pariter ꝓ de solutione scutorum mille ducentorum septuaginta quinque ꝓ decem & septem semestribus post dictam inundationem maturatis, nempe ex una quietantia Gabrielis scutorum septuaginta quinque, quæ fuerunt ei soluta in vim ordinis subscripti ab eodemmet Cardinale, & aliis sexdecim quierantiis similium scutorum septuaginta quinque, ꝓ earum qualibet subscriptis manu Francischi Martinez procuratoris dicti Cardinalis, & ejus hæredum, quæ etiam bene probant uniformiter recognita, & adminiculatæ ex articulis per Dominos medio juramento datis, *Gregor. XV. dec. 215. n. 1.*

Tandem in causam census scutorum septuaginta quinque ad favorem præfati Sabatini apparet fuisse soluta

soluta scuta sexcenta post inundationem, ut ex quindecim quietantiis ejusdem, quarum una est scutorum septuagintaquinque pro duobus semeltribus, alia vero quatuordecim sunt scutorum septem cum dimidio pro qualibet pro totidem semeltribus, quæ in totum faciunt dictam summam scutorum sexcentorum; quæ cum etiam fuerint subscriptæ ab eodem Sabatino, & formiter recognita, plene probant, ex supradictis.

Non obstat quod creditores præterant repetere etiam alias duas partitas solutas per bancum ejusdem Ubertini. Quia cum ex earum lectura constet fuisse solutas pro semeltribus maturatis ante inundationem, fuerunt bene solutæ, quæ idem repeti non possunt.

Et ita una tantum parte, &c.

R.P.D. Ubaldo, Romana pretii viridarii, Veneris 2. Decembris 1632.

SUMMARI A.

- 1 Fructus census post illius extinctionem non debentur.
- 2 Fructus ex censu translative acquisito exigere possunt.
- 3 Censu respectu cedentis potest dici extinctus, secus autem respectu cessionarij, cum translative fuit census.

DECISIO DXLVI.

Contra decisionem in hac causa factam die prima Julij præteriti, in qua fuit dictum constare de satisfactione Illustrissimi Domini Cardinalis Sfortiæ juxta relationem Periti in actis datam, opponebatur. Primò quod Peritus male calculavit fructus duorum censuum, de quibus agitur, ad creditum D. Pauli auctoris D. Cardinalis: & tamen idem Peritus asserit illos census fuisse extinctos, cum tunc certum sit post extinctionem census fructus non deberi, ut fuit dictum in Romana Salviani, 23. Januarij 1600. coram Litte, & in Romana prœnuntia, 10. Junij 1612. coram Reverendissimo Saleucienti, qua est decis. 270. num. 4. post tractat. Modern. Perusi de censibus. Sed fuit responsum, quod hæc obiectio perimit creditum D. Cardinalis, quod tamen fuit firmatum in decis. 20. Junij 1620. coram Illustrissimo Cardinal. Sacrato, & fuit dictum consistere tum in sorte dictorum duorum censuum, tum in eorum fructibus; quod tamen quoad fructus pender ab eo, an Cardinalis acquisiverit illos census extinctivè, vel translative, quod fuit ibi servatum ad aliam inspectionem. Idem pro nunc cum præsupposito quod acquisitio fuerit translative, sine veri præjudicio, rectè fuerunt à Perito calculati fructus illorum censuum ad creditum Cardinalis, ut videri posset ad quam summam ascenderet ejusdem satisfactio.

Nec obstat quod Peritus suppelserit census esse extinctos, quia vel extincti tunc dici possunt quod primæ vos creditores, licet fuerint translata ipsorum jura in D. Cardinalem, vel in hoc non debet prævalere assertio Periti reservationi factæ à Rota, quæ voluit de hoc particulariter suo tempore videri.

Secundò opponebatur, quia Peritus posuit ad debitum hæredum D. Constantiæ, & creditum D. Pauli fructus dictorum censuum plurium annorum, ut dictum est, & tamen onus solvendi dictos fructus non erat Pauli, sed Constantiæ, tunc quæ in emptione Viridarii sibi census accollaverat, & se obligaverat solvere fructus censuariis; & idem debet probari quod fuerint Paulo illatæ molestiæ pro fructibus, vel quod

illos ipse persolverit, vel habens ab eo causam. Sed applicatur eadem ratio quod isti fructus spectant ad D. Cardinalem, qui acquisivit jura illorum censuum translative, ut nunc præsupponitur, & idem calculus fructuum cum dicto præsupposito non est erroneus, nec opus est ulteriori calculo, quatenus fructus debeantur, de quo erit videndum, ut supra dixi.

Non obstat quod decisio, de qua agitur, non applicatur, cum queratur an constet de satisfactione pretij viridarii, & ad quam summam, non autem de satisfactione fructuum censuum dicti census. Quia dispositio ed tendit ut videatur an ex assignamenti datis D. Paulo fuerit integrè satisfactus de dicto pretio, vel si ipse, vel ejus hæres erit creditor dictorum fructuum, satisfactio fortè non intrabit, & idem bene convenit decisio, & calculus, de quo agitur.

Et ita fuit decisum.

R. P. D. Merlino, Maceratensis, seu Camerinensis cessionis, Mercurij 17.

Martij 1632.

SUMMARI A.

- 1 Accollans in se debitum efficitur principalis debitor.
- 2 Accollatio debiti habet vim solutionis.
- 3 Solvens proprium debitum non potest reportare cessionem contra alios.
- 4 Extinguens proprium censum non potest reportare cessionem translative, & efficacem.
- 5 Quem de evictione tenet actio, multo magis agentem repellit exceptio.
- 6 Fidejussor solvens presumitur velle tollere suam obligationem, non autem liberare debitorem.
- 7 Censetur soluta animo, & tacito pacto se relevandi prævia cessione.
- 8 Confessio debitoris non potest præjudicare suis creditoribus.
- 9 Maxime si tempore, concessionis sit decessus, vel decessioni proximus, & n. 18.
- 10 Referenti non creditur, non exhibito relato, & num. 15.
- 11 Nec quando detegitur erroneum, & mendax.
- 12 Obligatio debitoris non potest retrahi in præjudicium creditorum.
- 13 Partita contraposta partitis cantantibus in debitum solutionis, non cedunt in debitum solventis, sed constituunt solventem creditorem.
- 14 Partiarum diversitas deducitur ex diversitate temporum.
- 15 Partita extracta auctoritate Iudicis carentis jurisdictione, & sine partis citatione, dicuntur nulliter extracta.
- 16 Confessio de recepto non probat in præjudicium tertij.
- 17 Recipiens ex uno contractu non obligatur ex diverso contractu antea facto.
- 18 Conventio non presumitur.
- 19 Hypotheca non oritur, nisi expressa verba conventionis illam importent.
- 20 Creditor hypothecarius præfertur habenti solam pignoralem, actionem etiam privilegiam.

DECISIO DXLVII.

Dominus Amicus Riccius de anno 1591. imposuit super suis bonis, censum scutorum 600. ad favorem hæredum Filippucci sub fidejussione Joan. Baptistæ

Baptista Cittadani, ut in *summ.* pro Benedicto, n. 1. de anno 1604. Anfovinus Ciccarellus receptis ab hæredibus Riccij scütis 600. in se accollavit censum prædictum, quem promisit extinguere ad omnem requisitionem hæredum Riccij, vel Cittadani, ac eisdem hæredes, ac Cittadanum semper conservare indemnes, dicto *summ.* num. 2. Deinde de anno 1609. Cittadani aiferens de anno 1604. Anfovinum in se accollasse medietatem dicti census scütorum 600. & pro alia medietate seipsum remansisse debitorem, dictam medietatem ab Anfovino accollatam in se reassumpsit, & pro toto, & integro censu scütorum 600. se debitorem constituit, d. *summ.* num. 3. Et post lapsum sex annorum, hoc est de anno 1615. Anfovinus pulsatus ab hæredibus Riccij ad extinguendum censum mediante solutione scütorum 600. dictum censum extinxit, reportavitque à Philippucciis. cessionem jurium contra hæreditatem Cittadani, d. *summ.* num. 5. In via cuius cessionis cum idem Anfovinus ageret pro repetitione pecuniarum solutarum Philippucciis contra hæreditatem Cittadani, super qua instituta fuit executio ob quantitatem æris alieni, quo gravabatur, se opposuit D. Benedictus Alaleona, contendens se esse præferendum in executione sui crediti Anfovino cessionario illorum de Philippucciis, quippe quod ipse Alaleona usque de anno 1598. per legitima publici instrumenti documenta se creditorem Cittadani ostendit, cujus controversiæ resolutio cum penderet à discussione cessionis per Anfovinum reportatæ ab hæredibus Philippucciis, hodie propositi dubium, an cessio suffragaretur Anfovino. Quod negative resolutum fuit.

Quoniam ex instrumento de anno 1614. celebrato, & dato in *summ.* n. 2. apparet Anfovinum per manualem pecuniarum receptionem in se accollasse, & assumpsisse totum censum scütorum 600. cujus erant creditores Philippucciis, & consequenter effectum fuisse debitorem principalem dicti census, perinde ac si primordium obligationis in eo inchoasset, non autem in primo stipulatore, accollatio tamen habet vim solutionis, Ang. in *lege item si filius*, ff. ad *Macedon.* Bart. in l. 3. §. *si numer.* 15. & ibi *Cast.* num. 3. ff. de *dotul. reis* Tiraq. de *retrah. ligant.* §. 1. *quos.* 14. num. 104. & seqq. *Mastril. deci.* 37. num. 7. bene *Giorb. de colij.* §. 1. num. 10. ad fin. *san. mem.* Gregor. XV. *deci.* 389. *littera L.*, & fuit dictam in *Romana palatii*, 25. Junii 1619. coram Reverendissimo Patre Domino meo Pirovano, & in terminis de eo qui censum in se accollavit, quod sit verus, & principalis debitor, *trahunt.* Modern. *Perusin. de consibus quest.* 37. *aliis parte* 1. *cap.* 2. *quest.* 3. *art.* 1. n. 16. & *quest.* 105. *aliis parte* 3. *cap.* 1. *quest.* 3. *art.* 3. n. 10. & in *addit.* num. 13. *Rota deci.* 14. n. 2. *post addit.* ad Modern. *Perus. de consib.* Et propterea idem Anfovinus solvendo proprium debitum non potuit contra relevantem reportare jurium cessionem, quia jus creditoris per solutionem extinctum fuerat, sublataque, & eradicata omnis actio, atque interempta omnis obligatio; adeo ut per cessionem transferri amplius non possent, vel non nisi contra ipsum accollatorem reportata cessio exerceri valeat *Cast.* in l. *Modestinus*, num. 5. ff. de *solus.* *Franch. deci.* 55. n. 7. *Milapens. deci.* 8. n. 48. *lib.* 2. *Rota coram bon. mem. Cardinali Cavallerio deci.* 568. n. 2. & in *recent.* *deci.* 416. num. 3. *part.* 2. & in terminis de extinguente censum, cuius erat debitor tamen quod cessionem jurium translativam, & efficacem reportare nequeat, dicit *Rota dec.* 165. n. 7. *post Pacific. de Salvia.* *Menoch. deci.* 54. n. 9. & 10. Præsertim verò, quia in dicto accollationis instrumento Anfovinus promisit relevare indemnes hæredes Riccij, & Cittadanum: Unde idem Anfovinus. tamen quem tenet actio stipulata

indemnitatis, agens ex cessione prædicta, recedat à Cittadano, seu creditoribus ex jure ipsius repellitur hac exceptione, quod tenetur eundem conservare indemnem, juxta *leg. vendicantem*, ff. de *except. leg. exceptione dol.* *Cod. de evictio. q. in concordantibus*, & cessio prædicta nunquam referri potest ad jura pro quibus ipse cessionarius obligatus erat conservare indemnem Cittadanum.

Nec obviare visum fuit, quod licet in dicto instrumento inito de anno 1604. Anfovinus alleruerit accollare, & suscipere in se censum, attamen re vera pecunia pervenit ad Cittadanum, & commodum contractus ad illum pertineat, quemadmodum ipse Cittadanus factus est in instrumento inito de anno 1609. de quo in *summ. Bened. d. n.* 3. & ab informantibus pro Ciccarello deducitur etiam ex partitis datis in *summ. eisdem Bened. d. n.* 6. & proinde ipsum Cittadanum in rei veritate dici verum principalem debitorem, Anfovinum verò fideiussorem, quamvis respectu creditoris essent duo rei debendi, ad *leg. Julianus*, §. *item si duos*, ff. ad *Senat. Macedon.* *Purpur. conf.* 600. n. 6. *lib.* 2. *Pacth. conf.* 129. num. 11. *Rota deci.* 153. num. 6. *part.* 2. *divers.* & in *Romana census*, 6. *Maij* 1631. coram me Hincque bene inferri quod Anfovinus tamen solvendo scuta 600. & extinguendo censum voluerit solummodo tollere propriam fideiussoriam obligationem, seque ab illa eximere, non autem debitum Cittadani principalis debitoris eradicare, sed in eo animo tacito pacto se relevandi prævia cessione, quæ idem efficax censeri debet, *lege Papinianus*, ff. *mand.* *Cast.* in l. *Modestinus*, num. 6. *vers.* & *in converso*, ff. de *solution.* *Dec. conf.* 446. num. 1. & 2. *Hering. de fideiussor. cap.* 18. n. 44. *Valent. Franch. cod. tit. c. 5. n. 486.* & fuit dictum in *d. Romana census*, coram me, & in hoc *stat. morivum decisionis in favorem Anfovini ipso tantum informante in hac causa emanata sub die 26. Aprilis 1630.* coram R. P. D. meo Durano.

Quoniam Domini censuerunt obiectum tolli ex facto, & non subsistere quod Cittadanus per accollationem factus fuerit principalis debitor census, siquidem confessio Cittadani emanata in instrumento celebrato de anno 1609. nihil facit, tamen quia præiudicare non potest creditoribus ipsius Cittadani anterioribus, & ante confessionem causam habentibus, qualis erat Dominus Benedictus Alaleona, *lege debitorum pallionibus*, *Cide pall. Menoch. conf.* 851. num. 7. *Surd. deci.* 102. num. 6. & *deci.* 218. n. 5. *deci.* 286. num. 1. *Rota coram san. mem. Greg. XV. deci.* 157. num. 8. præsertim tamen quia Cittadanus de tempore factæ confessionis uti gravatus ære alieno scütorum 24. millium, vel decoctus erat vel decoctioni proximus; unde insurgit maior suspicio fraudis, & conspirationis in præiudicium creditorum: *Card. Seraph. deci.* 1146. num. 9. *Gratian. discept. forens. cap.* 708. num. 7. & in *Urbicensi pecuniaria*, 15. *Martij* 1615. coram bon. mem. Buratto; tum etiam quia dicta confessio detegitur omnino erronea, & falsa, ipse enim Cittadanus in dicto instrumento de anno 1609. aliter se subintrasse in medietate dicti census, & rogatum fuisse instrumentum de anno 1604. quod instrumentum relatum, nedum exhibitum non fuit, tamen sic referenti nullatenus standum est, *aut si quis in aliquo*, *Cod. de eden.* *Rota deci.* 158. n. 4. *part.* 2. *recent.* Sed in eo productum fuit instrumentum de dicto anno 1604. in quo disertis verbis legitur quod Anfovinus in se accollavit totum censum, & promisit semper, & omni tempore conservare indemnes hæredes Riccij, & Cittadanum, & à fructibus atque expensis penitus liberare censumque ad omnem eorum petitionem extinguere. Unde relatio convincitur de manifesto errore, tamen & sic referens nequaquam est atten-

Surdus, *decis.* 191. n. 16. Honded. *conf.* 66. n. 34. lib. 1. Menoch. *conf.* 1187. n. 23. in *fin.* Rota *decis.* 158. n. 4. p. 2. recent. & fuit dictum in *Reatinaensis*, 27. Novembris 1617. coram b. m. Buratto, ubi quod hic est verus modus probandi erroneum.

Et in omnem casum ex dicto instrumento non probaretur contractam fuisse per Cittadanum obligationem nisi de anno 1609. † a quo tempore ad initium contractus in præjudicium creditorum retrotrahi minime potest. Arct. in *l. heres quocumque*, n. 2. ff. de acq. hered. Costa de *retrotract.* c. 8. ca. n. 1. n. 11. Et sic creditum esset per multos annos posterius credito D. Alaleonæ, quod est usque de anno 1596.

Quo verò ad partitas ex quibus desumitur pecunias census brevi manu pervenisse ad Cittadanum, & sic contemplatione ipsius factam esse accollationem per Ansovinum, qui propterea licet correus esset respectu creditoris, fidejussor tamen censeri debet respectu Cittadani principalis debitoris, visum fuit Dominis non satis probari quod pecuniæ prædictæ pervenerint ad manus Cittadani; & quatenus probaretur, non inde sequi Cittadanum per accollationem prædictam effectum fuisse principalem debitorem.

Non probatur quidem pecunias pervenisse ad manus Cittadani ex partitis datis in *summ. Benedicti*, n. 6. quia in illis asseritur Cittadanum recepisse florenos 1200. non quidem in solutionem crediti, & causæ præsentis accollationis, † sed in creditum Ansovini, aded ut in ipsius solventis patrimonio remanere dicerentur, non autem in utilitatem recipientis, ex *tradit per Menoch. conf.* 121. n. 43. Surd. *decis.* 116. n. 7. Gratian. *discept. forens.* c. 224. n. 21. Rota *decis.* 160. n. 9. post Modern. Perus. de *cenfib.* Ex quo confirmari videtur accollationem realiter & cum effectu fuisse factam ab Ansovino, dum pecuniæ in libris Mercatoris tanquam existentes in ejus dominio descriptæ fuerunt cum expressione quod erant pecuniæ habitæ ex accollatione census, & cum verbis, *resolvi in contanti.*

14 † ex qua descriptione ita concepta probatur dominium pecuniarum fuisse Ansovini, ad *tradita per Anchar. conf.* 32. n. 2. Socin. *sen. conf.* 6. n. 8. lib. 4. & fuit dictum in *Camerinens. apocha*, 4. Maij 1612. coram b. mem. Remboldo. Imò ex aliis partitis in *summ. num.* 7. appareat Ansovinum recepisse à Cittadano frumentum similis valoris florenorum 1200. in qua summa idem Ansovinus constituitur debitor, & sic ex hac causa dicerentur soluti Cittadano floreni 1200 quatenus de illis constaret, & converti in satisfactionem crediti ex causa frumenti.

Minus refragatur partica sub die 15. Septembris, de qua in *summ. Benedicti*, num. 8. ubi Ansovinus constituitur creditor florenorum 1200. quos enunciatur depositos fuisse in manibus Colutij in creditum Ansovini, & Cittadani, quoniam † cum de relato deposito in manibus Colutij ad creditum Cittadani non doceatur, enunciativa referens nihil facit, *autb. si quis in a'quo*, c. de *edend. cum aliis*. Et quod magis est, dicta partica re vera est in creditum Ansovini, & ad illius utilitatem cantat, quamvis enuntietur pecunias fuisse depositas penes Colutium, per quam enunciativam non tollitur quin adhuc pecuniæ sint positæ ad creditum ejusdem Ansovini. Quod suadetur etiam ex eo, quia si jam sub die 3. Septembris fuerant delati in contanti floreni 1200. cum expressione quod proveniebant ex accollatione census, dici non potest eisdem iterum fuisse delatos sub die 15. ejusdem mensis.

16 † Sed hinc bene deducitur diversitas partitarum ad *l. scire debemus*, ff. de *verb. oblig.* Bald. in *l. ne. casu* n. 2. c. de *decur. lib.* 10. Surd. *conf.* 80. n. 10. & *seqq.* Et de-

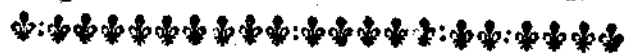
17 mium partitas prædictas apparet fuisse solidatas, ut dicitur calce, & † nulliter fuisse extractas, nempe ex au-

toritate A. D. jurisdictionem non habente, & sine citatione partis, aded ut de illis nulla sit habenda ratio, nec fides faciat, Alex. *conf.* 106. n. 13. & *seq. lib.* 5. Put. *decis.* 187. n. 1. *lib.* 1. in *correctis*, Rota *lanuens. decis.* 12. n. 3. in *fine* & *seqq.*

Non advertatur etiam Epistola Cittadani de anno 1608. in qua se debitorem census enunciat, & apochæ de recepto solutionum fructuum census à Cittadano factarum creditoribus census, quoniam † ex confessione illa epistolari nullum generari potest præjudicium Benedicto creditori anteriori, ne sit in potestate debitorum ad inopiam, & decoctionem vergentium circumvenire suos creditores ut notant *Cast. in l. Seja*, n. 5. ff. ad *Senat. Macedon. Grat. discept. forens.* cap. 768. n. 8. & fuit dictum in *Viterbiensi pecuniaria*, 16. Martij 1615. coram bon. m. Buratto, & in *recent. decis.* 460. n. 1. part. 2. Confessiones autem † de recepto pro ex eadem ratione non probant in præjudicium tertij Ruin. *conf.* 147. n. 13. lib. 1. Anch. *conf.* 251. n. 5. Rota *decis.* 802. n. 10. part. 1. *divers.* Et fieri potest Cittadanum solvisse tanquam primitivè obligatum in instrumento census, quæ obligatio per accollationem Ansovini respectu principalis creditoris sublata non fuerat, non autem tanquam accollator, & subintrator census.

Verùm quatenus etiam probaretur ex partitis prædictis pecunias receptas per Ansovinum in accollatione census pervenisse ad manus Cittadani, id tamen non relevaret ad effectum ut Ansovinus cessionarius diceretur anterior creditor; quoniam per receptionem hujusmodi pecuniarum † non fuisset effectus debitor ex contractu accollationis, in quo re vera non se obligavit, neque ex causa illius contractus, sed post illum perfectum ex diverso contractu diverso tempore facto pecunias recepisset, ut in terminis fortioribus, nempe quando recipiens pecunias postea recognoscit etiam bonam fidem, scribit *Gabr. conf.* 63. n. 8. & *seqq. lib.* 21. Rota coram san. mem. Greg. XV. *decis.* 167. n. 4. & 6. Neque per dictam receptionem pecuniarum censeretur voluisse reincidere in obligationem, à qua mediante accollatione vim solutionis habente fuerat per Ansovinum liberatus, dum non probatur pecunias fuisse receptas ex pacto, & particulari conventionione præcedenti, quod fieret solutio ex causa accollationis, † quæ conventio non præsumitur. Bart. in *leg. singularia*, n. 24. & ibi *Bolognet.* n. 13. ff. *si cert. per. Fanut. de moment. tempor.* cap. 31. n. 5. & c. 33. n. 5. & 6. *Bellon. de potest. eor. qua sunt incontinenti*, c. 83. n. 9. & per Rotam *dec.* 123. n. 5. & 8. post Modern. Perusin. de *cenfib.*, & sic semper verum est dicere quod hoc creditum contractum de anno 1604. est posterius credito Benedicti contracto de anno 1596 & quod ex illa receptione pecuniarum nulla est orta hypotheca conventionalis, † quæ non oritur nisi expressa verba conventionis illam importent, *leg. a. re omnia*, ff. de *probat.* Peregr. *decis.* *Patav.* n. 37. n. 5. Et sic non hypothecaria, sed personalis tantum actio competit; creditum verò Benedicti habet specialem hypothecam; † unde ipse tanquam creditor hypothecarius præferendus est Ansovino habenti solum personalem, etiam si illam haberet privilegiatam, ex *notatis per Phanuc. de invent. part.* 5. n. 14. Surd. *conf.* 441. n. 17. & *seqq.* & *decis.* 56. n. 6. & *seqq.* Rota *decis.* 279. n. 7. post Modern. Perusin. de *cenfib.*

Et ita utraque parte informante resolutum fuit.

R. P. D. Dunozetto, Romana census, Lunæ
29. Aprilis 1630.

SUMMARI A.

- 1 Censui imponi potest super fundo alteri censui obnoxio.
- 2 Censui impositus super fundo altero censu gravato, consueque durat quousque fundus ille vigore anterioris census evincatur.
- 3 Fidejussor census remanet liberatus à fructuum solutione, extincto censu.

DECISIO D XLVIII.

Jacobus Sella de anno 1618. imposuit super domo, & vinea, de quibus agitur, duos perpetuos census, unum scutorum quinquaginta sex, alterum vero scutorum octuaginta quatuor, quos sic impositos vendidit pretio scutorum duorum millium Monialibus S. Catherinæ de Senis, ad quarum favorem accesserunt pro fructibus tantum Domini de Errera, & Costa, prævia scilicet præstatione cedulæ Bancariæ usque ad dictorum censuum extinctionem duraturæ.

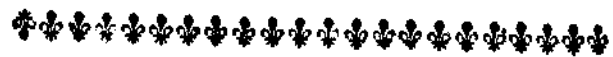
Verum quia domus præfata ob restitutionem dotis, quam idem Jacobus ante dictam impositionem censuum receperat à Clementia ejus uxore, fuit eidem Clementiæ in solutum data, & plenè adjudicata, vinea vero pro munitione arcis S. Angeli fuit devastata, & ad arcem redacta, & propterea dicti Errera, & Costa ob dictam adjudicationem, & devastationem prædiorum prætendunt census desuper impositos remansisse extinctos, & consequenter ipsos ad dictos fructus amplius non teneri: propositi dubium, an census præfati essent extincti: Domini quoad domum affirmativè responderunt.

Nam licet fundus primo loco hypothecatus possit denuò secundo creditori hypothecari, & super eo census imponi, Cencius de censib. p. 1. c. 3. q. 4. n. 7. Rota post d. tract. de censib. dec. 6. n. 5. tamen eo usque dicta secunda hypotheca, & census durat, & quousque fundus ex causa necessaria prioris hypothecæ evincatur, tur, quia tunc resolutio jure hypothecantis, seu censuum imponentis, resoluta quoque remanet hypotheca, seu census impositio: Bart. & Ang. in l. s. res, ff. quib. mod. ping. vel hypoth. solu. Tirac. de retract. convent. §. 3. glof. unic. n. 11. Boccac. de censib. p. 2. n. 187. per totum, Cencius de censib. q. 116 alias p. 3. §. 1. q. 7. n. 1. & 2. Rota in Viterbiensi censu, 9 Aprilis 1590 coram bon. mem. Cardinale Platto, impressa post tract. de censibus, dec. 1. n. 10. & ita post data extinctione census fidejussores remanent liberati à solutione fructuum illius, Cencius d. tract. par. 3. cap. 1. quest. 7. n. 7. & eadem, p. 3. cap. 2. n. 3. nunc quest. 119.

Non obstat, quod imponens censum saltem teneatur ad damna & interesse, quia an etiam ad illa teneantur fidejussores, non est præsentis inspectionis, cum tantum queratur de extinctione, seu resolutione census ad effectum, ut fidejussores sint liberati à præstatione illorum fructuum pro quibus tantum se obligarunt durante censu.

Quo vero ad vineam devastatam, cum pro parte Monialium prætendatur in ejus locum fuisse subrogata tot loca montium, Domini mandarunt, ut de hoc particulariter videretur.

Et ita utraque parte informante fuit resolutum.

Eadem coram eodem, Veneris 14. Novembris 1631.

SUMMARI A.

- 1 Censui resolvitur ipso jure eo ipso quod fundus census fuit avocatus ab imponente irrevocabiliter.
- 2 Censui impositus super fundo alio censu onerato, sustinetur quousque fundus ille evincatur irrevocabiliter.
- 3 Fructus ex censu extincto non debentur citra labem usurariam.
- 4 Censui impositus super re aliena, sustinetur in præjudicium imponentis.
- 5 Imponens censum super re alio censu gravata, illa evicta tenetur ad damna, & interesse loco fructuum.
- 6 Fidejussor non tenetur ad damna, & interesse, quando accessit dumtaxat certa obligationi, & non se obligavit pro toto contractu.
- 7 Fidejussoria obligatio non patitur extinctionem.
- 8 Limiti obligatio si indebitè concepta.
- 9 Fidejussoris obligatio respectu unius speciei, non debet extendi ad obligationem diversam ab ipsa specie.

DECISIO D XLIX.

Postquam sub die 29. Aprilis 1630. fuit resolutum censum, de quo agitur, fuisse extinctum, & Domino, de Errera, & Costa non amplius teneri ad solutionem fructuum illius, pro quibus fidejusserunt, placuit DD. iterum Monialibus Sanctæ Catherinæ huic resolutioni non acquiescentibus, indulgere audientiam super eisdem necnon discutere, an saltem dicti fidejussores loco fructuum teneantur ad damna, & interesse unde proposita hodie causa fuit confirmata supradicta decisio, & dictum fidejussores non teneri ad damna, & interesse.

Nam quoad extinctionem census firmatam in decisione, de illa satis constat eo ipso quod demus, super qua fuerat impositus census ab habente anteriorem hypothecam, fuit evicta decisione, quod avocata: sive fundo censuali irrevocabiliter ab imponente, census ipso jure resolvitur, licet usque ad talem irrevocabilem evictionem habeat statum implicitum validitatis, & sustineatur, ut ultra allegata aliàs in decisione tradit Intrigiosol. super bulla de censib. q. 29. n. 2. Petr. de Gregor. de censib. q. 5. n. 9. Cencius de censib. qui alios cumulat q. 19. alias p. 1. c. 2. q. 1. arc. 6. n. 1. & sic secuta extinctione census citra labem usuræ fructus amplius non debentur à fidejussoribus, Cenc. de censib. p. 1. c. 3. q. 4. n. 1. & seq. nunc in novissima scilicet impressione Taurinensi, q. 42.

Non obstat & quod census impositus super re aliena sustineatur in præjudicium imponentis, Rota decis. 13. n. 1. & dec. 17. n. 2. & dec. 138. n. 5. post. Cenc. de censib. & sic multo magis sustineri debeat super hac domo post impositionem census evicta, ad tradita per Rotam dec. 90. n. 4. & seq. & n. 10. post dictum tract. de censib. Quoniam hoc est verum, cum hac tamen declaratione, quod census sic impositus sustinetur, non tamen ad effectum, ut ipse imponens teneatur ad fructus census, secuta evictione fundi, & sic extincto censu, sed ad damna, & interesse loco dictorum fructuum, prout recte declarat Cenc. d. tract. p. 2. c. 2. q. 1. art. 1. n. 12. post Caball. conf. civi. 94. n. 4. lib. 1. Seraph dec. 785. & dec. 787. Mariscott lib. 2. var. cap. 61. n. 4. Fusar. q. 106. n. 3. & in his terminis loquuntur decisiones supra allegatæ.

Quo vero ad aliam dubii partem, an scilicet fidejussores saltem teneantur ad damna, & interesse, fuit dictum

dictum eos ad illa non teneri; nam licet ex supra dictis appareat imponentem censum ad illa teneri, attamen hoc non procedit respectu fideiussoris, et quando ipse solum accessit certa obligationi, et non se obligavit pro toto contractu, & sic non representat in totum ipsum principalem debitorem, & non est correns in toto negotio, prout esset si DD. de Errera, & Coita accessissent principaliter, & insolidum cum obligatione camerali, quia tunc tenerentur ad damna, & interesse, prout principalis imponentis. Bero. *con. 193. n. 34. vers. a. gredior. et n. 50. lib. 1.* Verum cum obligatio eorum sit restricta ad fructus census, ibi (*per li fructi del censo di fendi 2000.*) hæc obligatio non potest referri ad damna, & interesse, et cum ex hac materia fideiussionis non debeat fieri extensio tanquam de actu stipulationis, *l. fideiussor. et n. 50. lib. 1. Verum cum obligatio eorum sit restricta ad fructus census, ibi (per li fructi del censo di fendi 2000.) hæc obligatio non potest referri ad damna, & interesse, et cum ex hac materia fideiussionis non debeat fieri extensio tanquam de actu stipulationis.*

Nec applicantur exempla deducta per Suid. *de alim. tit. 9. q. 21. n. 75.* Quia et procedunt in obligatione indefinita absolute concepta, quæ ad diversum contractum potest referri, prout de obligatione facta pro scholari intelligitur facta etiam pro suppellectili, quia refertur ad totam naturam negotii, sed in casu nostro restricta est obligatio ad certam speciem, nempe ad fructus census, & sic cum obligatio sit stricti juris, et non debet obligatio unius speciei extendi ad obligationem diversam ab ipsa specie, *l. quicquid astringenda. ff. de verb. oblig. et bene conferunt tradita per Bero. dicto. conf. 193. n. 49. lib. 1.* Et ita, &c.

R.P.D. Durano Foroliviensis dotis, Lunæ
9. Junii 1625.

SUMMARIA.

- 1 Creditor non potest cogi aliud pro alio accipere, etiam si sit creditor pecunie,
- 2 Valor extrinsecus moneta attenditur tempore solutionis
- 3 Approbare quis dicitur illam scripturam, quam in actis producit, seu cujus vigore agit.
- 4 Pecunia de bonis dicitur.
- 5 Verba de bonis suis, a testatore prolata quomodo intelligenda.
- 6 Verba in forma juris, quid inferant.
- 7 Dos est restituenda in pecunia, si fuit constituta eo modo quo fuit emptionem, et per quem dominium transiit in maritum.
- 8 Inventarium probat pecuniam non adesse, si in eo non reperitur de scripta.
- 9 Auth hæc nisi debitor, quando procedat, et n. 10. & II
- 10 Iuramenti efficacia transiit ad hæredes, secus quoad perjurii reatum.
- 11 Inventarii beneficium operatur, ut hæres possit cogere creditores hæreditarios ad accipiendum bona in solutum.
- 12 Modò hæreditas non sit solvendo, et non reperitur emptor bonorum.
- 13 Text. in §. si præfatâ. l. fin. C. de jur. delib. intellectus.
- 14 Hæreditas in dubio præsumitur opulenta, nisi contrarium ab hæredibus probetur.
- 15 Hæreditatem non esse opulentam non probatur ob non existentiam pecunie in illa, vel ob factas executiones super illa.
- 16 Emptor non inveniri dicitur, quando non reperitur talis qui velit dare iustum valorem, habita ratione quod evictio non debetur.
- 17 Confessio hæredum in eorum præiudicium illis præiudicat. *Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.*

Cum Magdalena Guerrina uxor q. Octavianæ Acconci iustaret contra heredes sui mariti pro restitutione dotis scutorum 1900. aureorum, nec non scutorum 300. auri bonorum supradotalium: hæres non controvertentibus dotis, & supradotalis præfatorum veram numerationem præcessisse, de qua etiam videtur fuisse DD. constare clarè in *summ. Magdalenæ, n. 1. 2. 3.* nec consequenter negarent eos soluto iam matrimonio ad restitutionem teneri; contendebant tamen circa modum restitutionis non etiam per eos faciendam in pecunia, sed Magdalenam debere accipere tot bona hæreditaria iusto pretio ad æstimationem peritorum.

Causa in Rota discussa, me proponente Domini resolverunt tam dotis, quam supradotalis restitutionem fieri debere per hæredes in pecunia; cum enim præcesserit promissio, seu constitutio dotis in aureis 1900. & subsequuta etiam promissio viri de restituenda pecunia ut constat in *d. summ. n. 1. 2.* ac itidem supradotalibus habitata fuerit per virum in aurea pecunia, negari non potest quin mulier habeat intentionem fundatam in communis regule, quod creditor non potest cogi et aliud pro alio accipere, *l. 2. §. manus datio, ubi Glossa & Doctor ff. si cert. pet. quæ procedit etiam in creditore pecunie, l. 1. cum quo C. de sol. Ruin. conf. 65. n. 10. 22. Ceph. conf. 195. l. 2. Suid. dec. 30. n. 9. et in his terminis Rota in causa S. Severini dotis, 17. Maii 1621. coram D. meo Ubaldo.*

Et cum dotis, & supradotalis solutio sume facta in tot aureis quorum valor extrinsecus tempore iuxta temporis varietatem mutari solet, non dubitavit Domini quoad dictum extrinsecum valorem etiam attendendum solutionis tempus, *et quanto extrinsecus Bar. & Doct. in l. Paulus, ff. sol. matr. Purp. conf. 290. et conf. 523 n. 33. Crav. conf. 47 in fin. Cavalcan. dec. 16. n. 42. Covar. de collat. veter. n. 7. c. unic. concl. 8. lib. n. 3. et est communis Doctor. sententia, ut testatur Boer. dec. 327. n. 4. quam secuta fuit Rota dec. 82. coram Fel. rec. Greg. XV. et fuit decisum in Assistenti pensionis, 24. Janu. 1607. coram. b. m. Card. Sacrato, et in Bon. de Paleotinis, coram Illustr. D. meo Patriarcha, quæ est dec. 149. n. 5. p. 2. et c.*

Solum igitur restat respondere exceptionibus obiectis, quæ pro hæredibus afferuntur, quæ ut clarius veritas elucescat, singulariter examinanda veniunt. Primum pro hæredibus dicebatur Octavianum in suo testamento iussisse dotem, & supradotem prædictas restitui Magdalenæ suæ uxori de bonis suis in forum, cuius testamentum viva fuit Magdalena approbare, cum illud produxit in summ. n. 2. tenoc. in c. cum venerabilis, n. 2. de except. quem sequuntur ibi Abb. Dec. et alii. Et multò magis illud approbavit dum illius vigore egit in partibus intra annum luctus, obtinuitque Itarium sibi restitui docum, & supradotem aut legatas, *ut c. l. 1. ff. de aor. prægat. §. sed si uxori, Inst. tut. de legat. Quæ alioquin post annum erant restituenda, l. 1. ff. de ann. C. de rei uxor. actio. et propterea de bonis testatoris non in pecunia fieri debere restitutionem, Ruin. conf. 65. n. 3. et lib. 2. quem sequitur Gratian. dec. 41. n. 3. et seqq.*

Sed fuit responsum (quicquid sit de acceptatione Magdalenæ) illa verba testamenti, de bonis suis, non excludere solutionem in pecunia, tum quia verius est etiam pecuniam dici de bonis, *ut ubi D. D. de sentent. l. si chorus, §. his verbis, ff. de leg. 3. §. qui parum, et de de nup. Crav. conf. 187. n. 6. vers. sed prima dicta. Rota de cis. 203. n. 6. p. 1. recent. et in punto in causa S. Severini dotis, 16. Decembris 1619. 4. Maii 1620. et 17. Maii 1621. coram R. P. D. meo Ubaldo.* tum etiam quia restator iussit dotem & supradotem restitui in beneficiis, ut ob commodum representationis æplius, & nullius in etiam uxori legatum, quam de dote actio, *ut ff. de leg. 3.*

preleg. idēōque ne vertatur in damnum illius contra testatoris voluntatem, *l. legata inutiliter ff. de alim. legat.* Illa verba de bonis suis, debent intelligi demonstrative, non restrictive, ut tantō magis stantibus illis verbis in forma juris, cujus dispositio est, ut dos data in pecunia restitui debeat in pecunia, *l. si pecunia, ubi Bart. Bald. & Caltr. ff. de leg. 2. dec. 696. p. 1. recent.*

Secundō adducebatur quod fundus dotalis fuit datus in solutum pro certo pretio ad computum d. dotis summ. n. 1. ac propterea eundem fundum esse restituendum, *l. in reb. in pr. no. C. de jur. dot.* Solutio hujus objecti facilis visa fuit, nam cum illa constitutio in dubio fecerit emptionem, & dominium transiverit in maritum, tenetur pecuniam restituere, ut in lege cum dotem, lege si inter, lege quoties, C. de jur. dot. Socin. consilio 69. n. 15. l. 4. Honded. cons. 14. n. 45. & seqq. & cons. 40. n. 4. & secuta est pluries Rota, ut apud Seraph. dec. 1332. n. 1. & seqq. & in Maceraten. retractus, 4. Julii 1622. coram R. P. D. meo Ubaldo, & eo magis quando ut hic, facta est promissio de restituenda pecunia, Bald. in d. l. quoties, circa fin. C. de jur. dot. Socin. cons. 56. n. 6. vers. sextus casus, l. 1. Nat. cons. 650. n. 4. Covar. pract. 99. c. 28. n. 1. vers. 2. apparet. Card. Mant. de tacit. 12. tit. 28. n. 4. ubi quod hic casus nullam recipit dubitationem Rota in d. S. Severini dotis.

Nec contrarium probat text. in d. l. in reb. in princ. Sed aliud longē diversum, nempe quod si maritus rem dotalem æstimatam sibi duram, atque ideo sibi venditam alienaverit, mulierem in subsidium, marito, seu ejus hærede existente non solvendo posse agere contra tertium possessorem fundi dotalis, quasi semper permanferit in dominio, quamvis verē in mariti dominium transiverint, juxta gloss. communiter receptam in d. l. in reb. in princ. ubi dicitur, *l. in reb. in princ. C. de pact.*

Tertio excipiebatur in hæreditate Octaviani non extare pecuniam ut in inventario, cum in eo non inveniretur descripta, & satis probari videbatur ex recepto Bart. summario in l. fin. §. licentiam in 1. memb. C. de jur. delib. Jal. in l. si constante, n. 124. ff. solut. matr. quo casu licet solvere in stabilibus justo pretio æstimatis, *l. in hoc nisi debitor, C. de solut.* cujus dispositio procedit etiā in debito ex causa dotis, quia licet alias sit privilegiata, in hoc autem non repetitur privilegiata: Honded. cons. 13. n. 37. lib. 1. Theaur. dec. 155. n. 5. Joan. Gutierrez. lib. 1. pr. 99. q. 148. n. 3. Rim. jun. cons. 3. n. 11. vers. 31. n. 43. lib. 1. etiam si promissio sit in pecunia numerata, & non aliter. Theaur. dec. 153. n. 3. in fin.

Non minus facilis visa fuit responsio ad hoc objectum, quandoquidem ut beneficio d. auth. hoc nisi, locus sit, necessum est ut debitor oblata creditori cedula, aut lista bonorum, ut meliora eligere possit, caveat de evictione cum fidejussoribus, & tandem instrumenta titularum, & alia observet, de quibus per Rom. cons. 163. quem DD. communiter sequuntur, ut testatur Nat. cons. 344. n. 3. Jal. cons. 9. n. 22. Rip. in d. §. mutui datio, Theaur. d. dec. 153. n. 12. Gutierrez. de juram. confirmat. part. 1. c. 19. n. 2. ubi late dicta requisita recenset, & examinat Joseph Ludov. dec. 64. per tot. Quæ requisita, & præsertim cautio de evictione, debent intervenire in ipso actu oblationis bonorum in solutum, Ang. in l. de pupil. §. fin. ff. de oper. nov. nunc. & in l. prator ait, §. si quis paratus ff. eod. Purpur. in d. §. mutui datio, Bart. cons. 9. n. 17. l. 1. Ceph. cons. 193. n. 1. l. 3. Benint. dec. Bonon. 24. Theaur. Joseph. Ludov. & Gutierrez. ubi supra. Quæ hic non interveniunt, quinimod ex quo hæredes opponebant de beneficio inventarii, ut infra dicitur, quod excludit evictionis cautionem, *l. fin. §. nisi præfatam C. de jur. delib.* eo ipso volebant de evictione teneri,

Fuit & responsum, quod debitor non potest uti beneficio d. auth. hoc nisi, quando ut hic, promissio solvere in pecunia cum juramento, cum illud habeat vim spe-

cialis renunciationis, cap. ex rescripto, de jurejur. & ibi gl. & Bald. Et facit rem præcisè deberi, juxta gloss. communiter receptam in l. si pecuniam, ff. de cond. ob. caus. quam summariam tanquam magis communem, & usu receptam tenet Alex. cons. 37. n. 27. lib. 1. Rip. ubi supra, n. 28. Rol. à Vall. co. f. 6. n. 14. lib. 1. Alciat. in d. §. mutui datio, & ibi Curt. Jun. vers. 2. est videndum. Vinc. de Franc. dec. 81. n. 3. cum seq. Gutierrez. d. c. 29. n. 4. & d. q. 148. n. 20. Ludov. d. decif. 64. n. 3. Qui eam n. 4. sublimitat in casu quodam singulari. Thel. d. dec. 153. n. 14.

Neque obstat quod hæres non teneatur ex juramento defuncti. Quia hoc verum est quoad reatum perjurii, observantia autem juramenti, & obligationis efficacitatis transit etiam ad hæredes. Bart. in l. qui superstitis, in fin. ff. de acq. hæred. Bald. in l. fin. n. 16 in fin. C. de pact. & in aut. Sacramenta puberum, n. 17. C. si adversus vendit. Abb. in c. cum contingat, n. 8. de jur. iur. Anch. in c. veritatis, n. 4. eod. tit. Afrl. dec. 58. n. 8. Rim. jun. cons. 814. n. 26. l. 7. Seraph. de priv. juram. priv. 74. n. 141. & in puncto Vinc. de Franc. dec. 83. n. 6.

Quartō fiebat major vis in inventario de cujus legitima confessione jam tandem inter partes non hæsitabatur, cujus beneficio dicunt hæredes, & posse cogere hæreditarios creditores ad accipiendum in solutum hæreditaria bona pecuniā non suppetente Paul. & Jal. in d. l. si si præfatam, C. de jur. dub. Joan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de instr. edit. & fin. n. 15. in ju. in verb. fuerit, vers. sed adhuc quaritur, portell. de inventar. q. 71. n. 7. Parlador. l. 1. rer. quotidianar. c. fin. 4. p. §. 1. n. 10. & ad idem posse cogere viduam, quæ dotem repetit, ut hic Surd. dec. 10. n. 1. & dec. 318. n. 1. Cum enim mulier non sit privilegiata quoad beneficium auth. hoc nisi, C. de solut. ut supra dictum est, multo minus privilegiata ceteri debet quoad inventarii beneficium, per quod plenius, & uberius providetur, quæ opinio in d. §. & si præfatam, probari videtur, dum ibi alternativè dicitur quod non extante pecunia sit solutio creditoribus de rebus hæreditariis, vel earum pretio, & sic electio debet esse hæredis, ut expendit Surd. d. dec. 318. n. 3. ex traditis per Affl. dec. 397. Quæ adeo procedere dicebantur ut etiam inventarii beneficio possint creditores, & consequenter mulieres dotem repetentes compelli ad accipiendum in solutum nomina debitorum, ut in specie notat Jal. in d. §. & si præfatam, n. 1. vers. 4. utilitas, quem sequitur Marcabr. cons. 3. n. 25. Alvar. Valasch. decif. 52. n. 39. in fin. part. 1.

Et licet de hoc dubitet Parlador. ubi supra, tamen non extantibus aliis bonis dubitandum non videtur, ad text. in l. à Divo Pio, §. in venditione, ff. de re judic.

Verum nec prædicta visa fuere Dominis obstat, non enim simpliciter verum est quod non extante pecunia cogantur creditores accipere bona hæreditaria in solutum, sed solum quando hæreditas non est solvendo, & nullo modo reperitur emptor rerum inventarii absque eo quod hæres promittat de evictione, quicquid dicat Rovit. cons. 18. n. 13. & seq. l. 1. ubi adhuc his concurrentibus contendit creditores cogi non posse ad accipiendum bona in solutum. Extra enim hos duos casus cum hæres damnum pati non possit, tenetur stare regulæ quod aliud pro alio solvi non possit. Caltr. in d. §. nisi præfatam, n. 5. rhanuc. de invent. p. 6. n. 1. Rol. eod. tract. q. 136. n. 1. & 2. Surd. d. dec. 30. n. 14. & seqq. & in terminis dotis Morot. cons. 11. n. 10. & seq. Rota in S. Severini dotis, 17. Maii. 621. & post Jacob. de Aren. Corn. Crav. & alios, Ant. Sola in comment. ad ordin. Sabaud. tit. de form. procedend. in pignor. & subhastat. gloss. 3. n. 39. Fular. de substituit. quest. 431. n. 44. M. Ant. de Amat. dec. March. 91. per totum, & est opinio usu recepta, ut Vinc. de Frauch. dec. 83. in fin. Cancr. lib. 3. variar. resol. cap. 2. n. 180. Et habet pro se rationem, quia beneficium inventarii ita debet præservare hæredem ut sit in damno, quod etiam non debet esse in perniciem

perniciem creditoris, ergo sciendum ff. ex quib. caus. maior. Surd. d. dec. 30 n. 1; ex donatione autem in solutum reultaret contrarium. Franc. ubi sup. Rov. d. conf. 18. n. 13. l. 1.

15 Neque obstat text. in d. §. si prafatum, quia in eo iuxta magis communem intellectum solum probatur quod non extante pecunia in hæreditate potest etiam hæres liberari ab onere vendendi abjiciendo à se omnem curam bonorum vendendorum & in creditores transferendo ut sibi satisfaciant, liquidem hæres beneficio inventarii suffultus adeo debet servari indemnis, ut & à vexationibus facti, quales sunt onera vendendi, & credita exigendi, liberetur etiam si hæreditas sit opulenta, ubi dicit Bald. in d. §. si prafatum, in ultimo notab. Jas. Marcabr. & Alvar. Valasch ubi sup. n. Guid. Pap. de form. invent. v. 20. Spin. de test. gl. 35. n. 99. Et licet ad hoc de hoc plures allegans dubitet Surd. d. dec. 30. n. 32. dum dicit quod hæres solum potest eam vexatione à se abjicere, quæ sibi affert damnum pecuniarum, non autem eam, quæ in ipso facto consistit, tamen communiter tenetur contrarium, ut idem Surd. agnovit. ibid. n. 34.

Quod autem attinet ad primum, an hæreditas Octaviani sit solvendo, in dubio non præsumitur opulenta cum contrarium ab hæredibus probetur. Seraph. dec. 139. n. 5. Rotæ d. 696. n. 1. p. 1. revent. Cov. in c. si hæredes. sub n. 9. vers. sed & si minime, extr. de testam.

17 Nec probatur inopulenta ex quo in hæreditate non fuit reperta pecunia, ut reprobando Marcabr. plenè Surd. d. dec. 30. n. 14. & 15. Rota in d. S. Severini dotis, vers. demum non obstat in fin. Morot. d. conf. 13. n. 10.

Nec etiam ex executione facta in partibus mandatorum relaxatorum pro Magdalena contra bona hæreditaria d. q. Octaviani sui mariti, ex quibus præten ditur apparere quod dicta executio absorbet omnia bona hæreditaria, junctis debitis relictis à testatore, ut in 1. sum. hæredum, n. 1. Dominis enim non fuit visum, ex hac executione probari valorem rerum, nec computa data per hæredes esse justificata, & præsertim non justificari præten sum fideicommissum domus magnæ, ut non debeat computari in hæreditate, & eo maxime cum ex adverso fuerit datum longè diversum computum, quamvis etiam non justificatum.

Quantum verò ad secundum, quod non reperitur emptor, pariter visum fuit nullo modo ob stare; non enim sufficit quod simpliciter non reperitur, sed necessum est quod non reperitur talis, qui velit dare justum valorem, habita ratione quod evictio non debetur, ut communiter tradunt Doctores. in d. §. si prafatum, Surd. d. decif. 30. n. 15.

Quæ tamen si quoad præjudicium hæredum fatia constare videantur, quod non reperitur emptor ex eorum confessione, ad 1. cum præcum, C. de liver. caus. Tamen placuit Dominis ex solita benignitate, quod hæredibus daretur terminus unius mensis ad vendendum bona hæreditaria, habita in pretio ratione evictionis, juxta dec. Guid. Pap. 318. in fin. Quo elapso, & non reperto emptore d. D. Magdalenz, sint consignanda in solutum pro dote, & supra dotem satis tot bona hæreditaria, quarta parte minus justo pretio ratione evictionis juxta statutum Civit. Ferolinens.

Et ita decisum utraque parte informante.

Illustriss. D. Coccino Decano, Imolensis Salviani, Veneris 2. Decembris 1633.

SUMMARIA.

- 1 Immissio ex Salviano non datur pro sorte census
- 2 Census est de sui natura perpetuus.
- 3 Hypothecaria competit pro fructibus census.
- 4 Salvianum dat pro fructibus census.

- 5 Creditum domini census cum hypotheca probatur per instrumentum census.
- 6 Possessio rei conventi Salviano probatur ex litis sustentatione.
- 7 Maxime concurrentibus adminiculis.

DECISIO DLI.

Alexander Saxatellus super quibusdam bonis suis imposuit annuum censum lib. 1593 & fol. 15. Bononien. illumque pretio lib. 1250. similium vendidit Nicolao, & Josepho de Clavariis quorum hæredes eundem censum vendiderunt Julio, & Alexandro de Papottis, & Jacobo de Quainis, computata summa lib. 1400. pro fructibus decursis, & non solutis pretio lib. 35250 & fuerunt soluta nedum dicta lib. 1250. pro sorte, sed etiam lib. 5500 pro fructibus, & aliarum librarum 8500. solutio fuit per illos emptores promissa intra certum tempus, prout in effectu iidem emptores solverunt lib. 8000 subsequuta etiam cessatione debiti ad lib. 8500 & hæc omnia fuerunt legitime facta à Procuratoribus constitutis, ut constat ex processu. Unde stante hac serie facti dubitavi, an Papottis, & Quaino sit danda immissio. Quod dubium intelligebant Domini respectu fructuum, non autem respectu sortis principalis census, & quia non datur immissio vigore Salviani ad effectum deponendi fructus pro extinctione sortis principalis census, & cum sit de sui natura perpetuus juxta constit. san. m. Pii V. ut fuit resolutum in causa Seno. a' lie. i. Salviani, 20. Feb. 1625. coram bon. m. Manzanedo Patriarch Hierosolymit. qua est dec. 139. n. 3 in add. apud Cencium.

Respectu verò fructuum Domini fuerunt in voto, competere Salvianum, quia Papotti, & Quainus ex persona auctorum probant creditum cum hypotheca, possessionem impositoris, & possessionem rei conventi Kol. conf. 14. n. 13. l. 1. cum aliis per Cenc. de censib. q. 98. alias p. 2. c. 2. q. 5. art. 9 n. 16. & cum certum sit pro fructibus census competere hypothecam contra quemlibet possessorem rei hypothecatae, prout neminem dubitasse Ludov. Avend. de censib. Hispan. c. 96. n. 7. & alios allegat Cenc. de censib. ubi supra, n. 3. & hinc sequitur quod super iisdem bonis hypothecatis competit pro fructibus census Salvianum, ut est communis sententia Doctorum à Rota sæpius approbata, ut videre est apud eundem Cenc. loco alleg. n. 8. & seqq. ubi exoruat materiam.

Quod autem probent creditum cum hypotheca factis apparet ex instrumento census, quod facit probationem probatam, ut in his terminis advertit Pacific. de Salv. insp. 3. c. 5. n. 4. ubi dicitiones R. tales allegat Cenc. loco superius citato, n. 17. & de possessione Saxatelli non potest dubitari, cum impulerit censum super prædio de quo agitur, & probant etiam testes. Possessio autem rei conventi probatur ex litis sustentatione. Caputaq. dec. 369. n. 1. p. 3. cum aliis cumulatim per eundem Cenc. loco allegato, n. 19. & quod de plano procedit cum concurrant adminicula. Pacific. d. c. 6. n. 7 Adminicula autem deducuntur ex depositione testium, quilibet videantur circa confinia in aliquo discordare, insciari tamen non potest quin ex sustentatione litis, & ex dictis ipso rum testium bene probetur possessio rei conventi.

Et ita conclusum una tantum parte informante.

Eodem Domino Coccino Decano, in eadem Imolen. Salviani, Lunæ 2. Julii 1634.

SUMMARIA.

- 1 Prescriptio in Salviano contra creditorem census incipit à die, quæ fuit cessatum in solutione.

- 2 Ad prescribendum contra creditorem census requiritur lapsus decennii a die cessationis in solutione.
- 3 Datio in solutum facta ad mensuram non habet effectum ante secutam mantentionem.
- 4 Censetur tamen impleta conditio, si detur in solutum res certis finibus designata, expresso certo precio cuiuslibet mensura.
- 5 Maxime secuta traditione, & fructuum perceptione.

DECISIO DLII.

Post resolutionem factam, quod competeat Salvianum, Dubitavi an esset danda remissoria, & ut morem gereret parti, semel, & iterum disputari idem dubium, & Rota utraque vice responder pro negativa, cumque instarem pro immissione, pars opposuit quod super prima decisione non informaverat, quare iterum hodie proposui causam, & cum neque curasset informare, secundo loco Rota respondit competere Salvianum, cum constet de extremis, ut late in dicta decisione 2. Decembris superioris anni & liquidè apparet.

Non obstant illa quæ vociferabantur circa præscriptionem, quia cum præscriptio incipiat à die, qua cessatur in solutione fructuum census, Chassan super consuet. Burgund. ubi. 11. de cens. n. 2. & 3. 6. seqq. roller. in prax. censuat. n. 42. & fuit dictum in Romana Salviani, 22. Aprilis 1611. coram b. m. Card. Lancelloto, nihilominus non efflaxit tempus decennii a die dictæ cessationis & quod requiritur ad prescribendum Salvianum inter præsentem, leg. 1. & 2. & ibi scrib. C. si advers. cred. præscr. oppon. Rota in Romana Salviani, 10. Novem. 1630. coram R. P. D. Merlino, cui de anno 1619 fuerunt data bona in solutum, & de anno 1628 fuit mortalis.

Minus relevat quod dicta datio in solutum & fuerit facta ad mensuram, & non constet mensurationem unquam fuisse sequutam. & Quia cum res in solutum data fuerit certis finibus expressa, & statutum certum pretium pro qualibet tornatura, licet possit dictæ pretium augeri, & diminui facta mensuratione, arramen contractus fuit ab initio perfectus, & maxime cum pars habuerit bona, & fructus perceperit, ut propterea censetur adimpleta conditio mensurationis, ut bene ad propositum Anchar. Regien. 9. 18. n. 1. Bursart. cons. 100. n. 2. lib. 1. Seraph. decis. 264. n. 8. Et ita, &c.

♦♦♦♦♦
R. P. D. Motmanno, Romana census, Lunæ
13. Junii 1633.

SUMMARI A.

- 1 Instrumentum publicum facit evidentissimam probationem.
- 2 Descriptio debitorum facienda in fine instrumenti est quid accidentale.
- 3 Maritus solet administrare bona uxoris cuiuscunque sint generis.
Nam illud habet à lege, n. 8.
- 4 Interpretatio bene desumitur à solitiis.
- 5 Emens censum parte absente cum reservationem administrationis, non fit illius dominus.
- 6 Simulatio contractus non præsumitur ubi præexistit causa contrahendi.
- 7 Eadem persona potest diversis respectibus duas representare.
- 9 Scientia præsumitur ex cohabitatione.
- 10 L. Quintus, ff. de donat. inter vir. & uxor. non habet locum si uxor potuerit habere pecunias aliunde.
- 11 Statut. Urbis, lib. 1. c. 141. habet locum etiam in contractibus ibi non expressis.
- 12 Exceptio competens alicui iure speciali non potest ab alio opponi.

DECISIO DLIII.

Bonæ mem. Paulus Sfortia super casali Cervetti, quod possidebat, constituit annum censum scutorum 119. illumque vendidit b. m. Lucretiæ Pizæ uxor suæ absenti, notario eius nomine stipulante pro pretio scutorum 1700 quæ idem Paulus pro ea à semetipso recepit, & de pecuniis conjugis esse medio juramento affirmavit: Postea vendidit præfatum Casale Papirio Alvero, & successivè post obitum Pauli b. m. Card. Sfortia, cujus hæres supradictum censum aliisque extinguere promisit sub obligatione camerale, & huiusmodi promissioni tanquam principalis, principaliter, & in solidum accessit D. Ceræ, quem indemnem relevare promisit Dux Ceræ, Sed cum C. Cardin. Sfortiæ promissio intra tempus illi adjectum minime fuisset adimpleta, Excellentiss. D. Cardin. Pius dictæ Lucretiæ hæres in iudicio Salviani contra Alveros dicti Papirii hæredes, & casalis possessores, tam pro sorte principali quam pro fructibus huiusmodi census obtinuit satisfactionem.

Quocirca Alveris agentibus ad relevationem A. C. relaxavit mandatum executivum contra bona hæreditaria Ducis Ceræ ut supra obligata, cujus hære postquam signatura mihi rescriptisset, ut causam oppositionis cognoscerem sine præiudicio executionis, faciendo debitum suscepit terminum 30. dierum distict; Alveris satisfecit, & quamvis pro eius relevatione ab eodem A. C. obrinuerit quoque in bona Ducis Soræ relaxari mandatum executivum, attamen hodie una cum eodem Duce Soræ adhærente eidem appositioni instituit proponi dubium, An mandatum A. C. relaxatum in bona hæreditaria D. Ducis Ceræ sit confirmandum. Ad quod Domini affirmativè responderunt, nam illud validationi nihil opponitur, cum omnia in eo concurrant requisita per Caputaq. dec. 260. p. 2.

Iustitia verò ex eo redditur manifesta, quia mandatum fuit relaxatum vigore obligationis Cameralis Ducis Ceræ, qui simpliciter accessit omnibus contentis in instrumento promissionis Cardinalis Sfortiæ de extinguendo census ut supra impositos, inter quos census de quo agitur censendum esse non potest dubitari, cum de illius impositione constet ex instrumento unde evidentissima probatio resultat, c. cum Joannes. 1. ver. ad hoc, de fid. instr. cum aliis allegatis per Cenc. in tr. de censib. n. 1. c. 4. n. 10.

Cui resolutioni non obstat quod promissio sit de extinguendo census in calce ejusdem instrumenti describendos, qui tamen descripti non reperiuntur, & quia cum omnis descriptio non sit de scriptura, sed quoddam accidentale, ea deficiente non subsistit promissio, ad notata per Bart. in l. 1. n. 20. ff. de cond. & demonstr. & per Bal. in l. in vendenti, n. 12. C. d. de cont. empt. & per Soccin. jun. in l. stipulatus, n. 72. & seq. ff. de verb. oblig. & faciunt tradita per Card. Mant. de tacit. & ambig. lit. 14. tit. 41. num. 7.

Neque obstat quod idem impositor census, dum à se ipso pro uxore absente, & sine ullo eius intento recepit pretium census, sibiq; reservavit facultatem de illum retrovendendo, seu cedendo, aut alienando, fructusque ac sortes exigendo, etiam absq; ipsius conjugis consensu sive intento, videatur per simulationem contraxisse sub facto nomine uxoris, quæ nullà de huiusmodi censu quo tempore vixit habuerit notitiam, vel fructus exegerit. Sed cum præter dotem illa pecunias non habuerit, ipse maritus in fraudem legis prohibentis donationem inter virum, & uxorem de suis, non autem uxoris pecuniis, pretium census prædictissimè ipsi solverit. Quoniam plures datæ fuerunt responsiones, quæ non modo evertunt oppositam simulationem, sed augent veritatem census impositi ad favorem

favorem uxoris. Quamvis enim maritus reservaverat sibi facultatem dispensandi de censu, dominium tamen uxori quaesitum mediante persona ipsius mariti, neque penes maritum se gerentem uti talem, neque penes utrumque coniugem in solidum existere potuit, sed dicendum est, quod huiusmodi reservatio respiciat administrationem, non autem dominium. Quod confirmatur ex conventionem apposita in eodem instrumento, quod solum ipsi venditori liceat hunc censum extinguere, facta tamen denunciatione per bimestre eidem uxori facienda juxta constitutionem de creandis censibus, *qua in ordine ballarum nov. apud Laere. inter Pii Papa V constitutiones est 79. ubi §. 11.* Pontifex providendo indemnitate eius penes quem dominium census existit, praecipit quod homini denunciatio fiat, cui datum erit pretium uti domino census, ut explicat Ioan. Bapt. Leonellus *super d. Constit. gl. 27. in princ. & hoc comprobatur per ex communi usu, & consuetudine maritorum, quos, ut inquit Aym. conf. 91. n. 7. videmus administrare non solum pecunias dotales, sed etiam non dotales, cujus dictum probavit Rota 4. dec. 647. p. 4. recent. & ab eo quod fieri consuetum est recte sumi interpretationem, est text. in l. minimè, ff. de legib. etiam in contractibus. l. quod si nobis, §. qui assidua, ff. de adilit. edit. l. semper in stipulationibus, ff. de reg. jur. Maggon. dec. Florent. 56. n. 4. Surd. decif. 22. n. 1. & in similibus terminis venditionis census factae absenti, alio tamen tanquam possessore praesente, & una cum Notario stipulante, qui possit habere administrationem, non autem dominium, aliis in Rota fuit resolutum, ut decif. 167. 169. & 170. post d. tractat. Cencii de censib.*

Praeterea veritatem dicti contractus comprobatur causa illius praexistens, ut scilicet ex pretio praedicti, & alterius census uno eodemque per ipsummet Nicolino venditi constaretur summa scutorum 5250, quibus triduo post idem maritus emit domum cum viridario, eamque in continenti vendidit Constantiae de Cuppis suscipienti in se onus extinguendi utrumque censum, & promittendi se daturam propterea idoneum assignamentum, cum accessione Episcopi Auximani, & Abbatis fratrum de Cuppis; cuius accessionis vigore Paulo tandem fuisse satisfactum de suo credito patet ex partitis banchi illorum *de ex deductis in causa Romana Viridarii juxta dec. in ea emanatam sub die 1. Julii 1612. coram b. m. Ubaldo, quos quidem circuitus idem Paulus vir nobilissimus verisimiliter evitasset si proprias Constantiae tradendas pecunias habuisset.* Per cum ex omnibus praedictis constat de praesenti causa impositionis census, & veritate actus, cessare debet praesumptio fraudis & simulationis, *ad not. per Bart. in l. ficut, §. supervacuum, ff. quib. mod. pign. vel hypoth. Dec. conf. 491. n. 4. & 648. n. 5. & seqq. Rol. conf. 6. n. 30. lib. 3.* Hos enim, & similes actus ad excludendum praescriptionem simulationis ponderare consuevit, ut coram Greg. XV. dec. 165. n. 3. coram Card. Cavall. decif. 420. etiam, num. 3.

Non obstat quod in actu constitutionis d. census maritus representaverit duas personas, unam scilicet venditoris & debitoris, & alteram emptoris, & sic creditoris, quia non est novum quod respectu diversorum officiorum, & munerum representet duplicem personam, *l. uni, §. 1. ff. de off. consul. leg. si consuluit, ff. de adop. cum aliis alleg. per Rotam in recent. decif. 535. n. 10. p. 1. & dec. 379. n. 1. & 2. & coram Greg. XV. dec. 531. n. 7.* poterat enim in una eademque persona Pauli cum qualitate debitoris concurrere qualitas creditoris tanquam mariti & habentis à lege universalem administrationem bonorum, & negotiorum uxoris, *l. maritus. C. de procur. Dec. in l. 1. num. 49. ff. de offic. eius.* Etiam in iis in quibus non haberet mandatum, & cum eorum communis cohabitatio sufficientem induceret

Decif. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

praesumptionem, quod uxor de impositione census, facta ad sui favorem Notario pro ipsa stipulante, haberet notitiam, eamque tanquam sibi utilem approbaret, ut in simili casu censuit Rota in Veneta census *qua est 262. inter impress. part. 1. recent.*

Neque potest esse locus praesumptioni, quod huiusmodi census fuerit acquiritus de pecuniis mariti non autem ipsius uxoris, *juxta l. quintus ff. de donat. inter vir. & uxor.* Vel quod praesumptio sit contra viri confessionem, tanquam factam in praedictum donationis prohibita, dum absente uxore profiteretur se pretium solvere de pecuniis ipsius uxoris, *juxta limit. d. l. quintus, de qua per se licet, in l. si mater, C. de contr. empt. & Rota dec. 67. coram Greg. XV. & 418. coram Card. Cavallerio.* Quia huiusmodi praesumptiones facile tolluntur à verisimilitudine, quae fortius urget, quod cum res ageretur inter conjuges magnates ipsa uxor aliunde potuerit habere pecunias, *juxta decif. Capyc. 103. n. 18.* Domina enim Lucretia erat mulier praeterea nobilitatis, & cum inter nobiles pretiosorum joecalium consueta sit donatio, & pro privatis necessitatibus ipsarum mulierum reservatio bonorum, & pecuniarum, *Rota dec. 113. n. 13. p. 1. recent. & in Romana societatis, 23. Januar. 1593. coram b. m. Card. Pamphilio, qua impress. est apud Marchesan. de commiss. tom. 1. pag. 843.* probabile redditur quod ex iis summam praedictam scutor. 1300. redegerit, eamque in promptu de tempore constitutionis census habuerit, cui praesumptioni non leve adminiculum praebent documenta ex quibus constat ipsam possedisse plura bona, quae de tempore obitus reliquit. Unde augeat verisimilitudo quod illam pecuniam aliunde habere potuerit, quam à marito quo casu non esse locum dictae limitationi admittit idem Salic. *in l. si mater, C. de contr. empt. & huiusmodi praesumptiones ex quibus colligitur confessionem viri esse veram etiam admittit Meroch. praef. 51. n. 30. l. 3.* Decisiones autem praedictae 67. coram Greg. & 418. coram Cavallerio, cum emanaverint super contractibus in quibus plures suspensiones simulationis ex facto deductae urgebant contra mariti confessionem, quae in praesenti casu deficiunt, non applicantur.

Neque obstat quod contractus praefati census careat solemnitatibus à statuto Urbis 1511. requisitis, & ejus dispositionem habere locum etiam in aliis contractibus praeter ibi expressos, dicit Rota coram Put. dec. 7. n. 2. l. 3. & Crescent. dec. 3. de consuet.

Quia responsum fuit & hanc exceptionem, quae solis mulieribus, & minoribus competit ratione proptii commodi, stante contractu acquisitionis census perpetui utiliter gesto hodie non posse per tertium allegari contra haereditatem ipsius mulieris ad cuius favorem conditum fuit statutum, *leg. nemo minus, C. de procur. Paul. de Cast. conf. 91. n. 3. l. 1. & conf. 119. n. 2. vol. 2. Picc. de statut. urb. gl. 7. limit. 33. sub. n. 182.*

Et ita utraque parte informante fuit decisum.

R. P. D. Buccabella, Bononiensis pecuniaria,
Lunæ 16. Januarii 1634.

SUMMARI A.

- 1 Sententia validitas exactorum revoluzione comprobatur.
- 2 Instrumentum publicum facit rem claram, & manifestam.
- 3 Testes examina. i non praedente citatione ad videndum curare non probant.
- 4 Actio ex contractu acquiritur contrahenti, non alteri.
- 5 Acquiritur ex contractu ei ad quem spectat commodum contractus, & non alteri.

- 6 Interesse ex mutuo non debetur, nisi justificetur aliter quam parvum assertione.
 7 Debitor non solvens debito tempore tenetur creditori ad interesse per eum passam ex eo quod ceperit pecunias ad interesse.
 8 Creditor si solvat pro debitore dicitur esse in damno emergenti.
 9 Interpretatio facienda est pro validitate, & iustitia contractus.
 10 Interesse in contractu census colligitur ex illius instrumento.

DECISIO DLIV.

Cum Dominus Iacobus Casarius uti successor immediatus q. Sanctis Casarii ejus avi paterni ab Excellentissimo Legato Civitatis Bononiæ, sive illius generali Auditore sententiam reportasset in qua fuit declaratum committendam, & relaxandam esse executionem pro summa lib. 6300 contra D. Comitem rompeum Marfilium, & ejus bona ad effectum implendi contenta in instrumento celebrato de anno 1607 idemque D. Comes condemnatus ad damna, expensas, & interesse passa ob non factam summam prædictæ solutionem juxta liquidationem faciendam, ut in summar. D. Jacobi. n. 6.

Causa per oppositionem ad Romam devoluta, & mihi commissa dubitavi, an dicta sententia esset confirmanda, vel infirmanda, & Domini pro confirmatione responderunt. Quia de illius validitate constat ex actorum revolutione, juxta decis. Caputaq. 160. p. 2 & Rota 589 sub n. 1. part. 1. recent.

Iustitia verò est patens, quia de obligatione D. Comitum de solvendo summam prædictam constat ex publico instrumento quod facit rem claram, & manifestam, cap. cum dilectus, de fid. instrum. l. cum recibus, C. de probat. Bald. in l. Imperator, n. 10. ff. de stat. hom. Rota decis. 613. n. 1. part. 1. recent.

Nec obstat quod dictus Iacobus egerit tanquam hæres, ac successor dicti Sanctis, & tamen non probaverit se talem, & cum testes fuerint pro ejus parte nulliter examinati ex defectu citationis ad videndum illos jurare, qui propterea nihil probant. cap. 2. & ibi: Glos. in verb. andire, & Abb. sub n. 6 & seqq. de testib. leg. si quando, C. eod. Surd. conf. 129. num. 33. Rota decis. 1. sub n. 1. de fin. instr. in nov. & coram san. mem. Greg. XV decis. 268. n. 1 & seqq. Quia obiectum tollitur ex facto, in processu enim adest citatio eaque ex se vera facta fuit die 9. Aprilis 1632. & sic tempore debito, licet per errorem in processu parvo legatur sub die 9. Augusti, ut constat ex fide, & attestacione Notarii de partibus data in responsionibus.

Nec etiam visum fuit obstare quod pro parte dicti Domini Comitum dicebatur dictum Iacobum uti dicti Sanctis hæredem ac successorem egisse sine actione & ex quo D. Comes in dicto instrumento non contraxit cum eo, sed cum Antonio de Traforis, & consequenter actio eidem Antonio, non autem dicto Sanctis, vel illius hæredi quaesita fuit, ut per Craver. conf. 288. num. 5 & Surd. decis. 229. num. 24. & seqq. qui in continenti in eodem instrumento jura omnia sibi quaesita cessit ad favorem providoni. Nam placuit responsio, quia ex tota instrumenti serie, ac lectura, & signanter ex illis verbis (eius fidei per dictum Sanctum prædicta omnia commissa fuerunt) & ex illis aliis ibi (prædictus Antonius creditor fiduciarius) apparet omne commodum, & incommodum contractus pertinere ad Sanctum, & illius hæredes; Antonium verò interposuisse solum nemine m, ac personam, tanquam illum ejus fidei omnia in ipso instrumento contenta commissa fuerunt, & D. Comitem in effectu bonam

fidem recognovisse erga eundem Sanctum. & consequenter ipsius Sanctis persona consideranda est, juxta leg. si cui legatur, §. fin. ubi Jal. num. 3 de leg. 1. & leg. fideicommissa, §. interdum, ff. de leg. 3. Mandell. conf. 404. num. 4. Surd. conf. 140. n. 16. & decis. 291. num. 3. & 4. Gratian. discept. 768. num. 1. præsertim ut ad effectum adimplendi contenta in instrumento prædicto agere, ac sententiam prædictam ad hujusmodi adimplementi effectum obtinere potuerit, non obstante cessione supradicta, ut per Aufser. in addit. ad decis. Capell. Tholos. 119. Rota decis. 766. num. 6. part. 2. recent.

Neque obstat quod in dicta sententia dictus D. Comes rompeus fuerit condemnatus ad solvendum nedum lib. 1100. ratione damnorum, & interesse per eum in dicto instrumento permittas, sed etiam ad alia damna, & interesse liquidanda; cum tamen contractus sit simplicis mutui, & ex quo damna aliqua, & interesse non debentur, nisi fuerint justificata cum debitis requisitis, ita ut nec etiam sufficiat partium assertio. Bart. in leg. rogasti, §. si tibi, n. 7. ff. si cert. pet. & in leg. cum allegat, num. 17. Cod. de usur. Decian. conf. 39. n. 5. Natt. conf. 490. num. 4. vers. & non facim assertioni, Rota Januensis decis. 73. num. 60. Rota decis. 315. n. 6. part. 2. divers. & decis. 225. n. 3. & 331. n. 7. impress. post 2. volum. conf. Farinac.

Quia ultra assertionem prædictam interesse, & damnum per dictum Sanctum, & illius hæredes passum fuit etiam justificatum ex instrumento census per eundem Sanctum impositi, pro cujus fructibus ex eo quia & dictus D. Comes pecunias sibi mutuas tempore convento juxta formam instrumenti de anno 1594 celebrati non restituerat, & nec etiam postea persolvit dictus Sanctus, & illius hæredes fuerunt coacti effectualiter solvere lib. 154. quolibet anno, quod sufficit pro ipsius interesse justificatione, & hoc enim est damnum emergens clarum, Innoc. in cap. 1. de usur. Mohed. dec. 1. & 4. de usur. Rota communiter, Card. Seraph. dec. 935. n. 4. & coram Card. Cavallerio decis. 210. n. 1.

Nec quicquam facit quod in instrumento asseratur quod D. Comes antea dicto Sancti persolverat nonnullas pecuniarum summas in causam dicti interesse. Quia Sanctes ob non factas solutiones à D. Comite per decem annos, & ultra fuerat coactus solvere fructus dicti census ad rationem dist. lib. 154. quolibet anno, quæ longè excedunt summam librarum 100 in instrumento permittam. Unde etiam alia summæ pecuniarum antea soluta fuerint. adhuc potuit remanere solvenda dicta summa promissa, pro ut in dubio etiam præsumendum, & cum semper sit capienda pro validitate, & iustitia contractus exclusiva pactionis, leg. si ea pactione C. de usur. Gabr. conf. 69. num. 7. Rota decis. 349. n. 1. part. 1. divers. & decis. 502. n. 5. p. 1. recent.

Quo verò ad damna, & interesse, quæ in dicta summa liquidanda reservantur, non potest esse difficultas, quia juxta formam instrumenti celebrati de anno 1607. prima solutio erat facienda pro extinctione dicti annui census, qua non secuta dictus Sanctus fuit coactus continuare solutionem fructuum census, & sic damna sunt certa, & patentia, & nimirum ipsi fructus census soluti, Rota decis. 444. num. 3. part. 1. divers. & in Januensis. census, 12. Februarii 1607. & 1. Aprilis 1609. coram R. P. D. Manzanedo, & in Bononiensis pecuniaria, 12. Novembris 1629. coram R. P. D. meo Piravano.

Et ita utraque parte informante conclusum, &c.

R. P. D. Coccino Decano, Prænestina census,
Veneris 25. Junii 1631.

SUMMARI A.

- 1 Census extinguitur per compensationem.
- 2 Census in extinctione non est necessaria numeratio pecunia.
- 3 Census potest extinguere pro parte considerabili, etiam invito domino illius.
- 4 Compensatio habet vim solutionis.
- 5 Scriptura privata non probat pro scribente.

DECISIO DLV.

Census venditus per Joannem Ubertum Hieronymo Belo remansit valoris scutorum 600. ut in decisione in hac causa facta 4. Martii 1630. Quare cum dubitaretur an integri fructus hujus census deberentur, vel solum pro rata scutorum 250. Rota bis censuit solum pro illa rata deberi. Quæ sententia etiam hodie placuit DD. ea demum ratione, quia vigore compensationis iste census fuit extinctus, et prout eadem compensatio admittitur in census extinctione, ex allegatis in d. decis. 4. Martii, et in alia 14. Julii 1610. ad quorum corroborationem addi potest, et quod in extinctione census non requiritur pecunia numerata, ut fuit resolutum in causa Romana census, 7. Februarii 1607. coram bon. mem. Atrebatensi, in qua fuit dictum, quod licet in extinctione census requiratur actus retrosimilis, non tamen exigitur pecunia numerata, quæ à clausula illa, Hanc autem salutiferam &c. de qua in Bulla Pii V. in extinctione, non potest referri ad numeratæ pecuniæ interventum, alioquin census non posset cedi, permutari, aut donari, ut fuit etiam consideratum coram me in causa Beneventana census, 18. Martii 1613. et novissime ponderat R. D. P. Leonardus Quartus Ordin. Cleric. Regul. in suo elegant. tract. de censibus, quæst. 15. n. 59.

Quod autem census fuerit extinctus per compensationem, satis patet ex descriptione facta in libris Joannis Uberti, juxta subscriptionem, & approbationem Hieronymi de Belis, ad debitum enim dicti Hieronymi fuit scripta sequens partita, videlicet, A di 9. Marzo 1590 s'è saldato il conto con il Sig. Girolamo, et resta debitor di scudi 250. defalcato di tutti li frutti, che lui haveva havere da noi sino al di detto, tanto del censo, come del resto della dote, et altri danari spesi per noi se n'è fatto il di detto instrumento per mano del Ricchetto, et s'è li sono menate buone le partite di conto. Et huic computo unà cum partitis è regione, de quibus statim dicitur, Hieronymus per hæc verba se subscripsit: Io. Girolamo Belo accetto, et confermo quanto di sopra è scritto da una banda, et dall'altra, et affermo non solo questo conto, ma quanti ne sono in ogni altro libro di Gio. Voerto mio socio. Quare cum ista subscriptio Beli ipsam afficiat, ut latè fuit dictum in aliis decisionibus, sequitur omnibus computatis Hieronymum remansisse debitorem in scutis 350. & sic census qui erat scutorum 600. remansisse solum pro scutis 250. Clarum est enim quod consentiente creditore census potest extinguere pro quacunque parte, et ex invito pro parte considerabili, ex eumulatis in decisione facta 4. Martii 1630. versiculo, non obstat quod censui. Quæ quidem rata in hoc casu cum sit considerabilis, Hieronymus cogitur invitus compensare, cum compensatio habeat vim solutionis. Cenc. de censib. q. 108. alias p. 3. cap. 1. q. 3. art. 6. n. 5. et 6. et in addit. n. 8. et 9. et est de mente Rotæ ex allegatis in dec. facta

4. Mart. 1630. Et quod compensatio sit solutio, probat text. in l. si debitor, ff. qui potior. in pign. hab. latè Belin in o. suborta, n. 2. de re judic. Tiraq. de retrad. confang. §. 3. gl. 3. n. 6. Croc. conf. 139. n. 7. Parif. conf. 121. n. 19. vol. 1.

Non obstat partita posita è regione ad creditum Hieronymi Beli sub 5. Martii 1. 90. videlicet 10. Oct. 1589. Deve havere (scilicet Hieronymus) per un semestre delli danari havuti à Roma à conto da lui, sono stati scudi 600 delli quali ne hà havuti sino ad hoggi scudi 307 come nelle partite si vede, di modo, che restano in scudi 233. per li quali deve havere per li frutti del semestre del di sopradetto scudi 8874. Ex quibus videtur non esse habendam rationem istarum partitarum, cum in ista ad creditum Hieronymus remaneat in solis scutis 233. nec fructus census correspondeant; nam pro responsione advertentur Domini. primò quod ista partita est anni 1589. licet fuerit descripta 5. Martii 1590. secundò quod eadem partita fuit descripta ante solidationem computorum, & in ipsa solidatione fuit illius habita ratio eo modo, quo debuit haberi, prout clarè deprehenditur ex dicta partita debiti Hieronymi scripta 9. Martii, ibi: S'è saldato il conto con il Signor Girolamo, et ibi se le sono anco menate buone la partita di rintro, et sic etiam ista partita posita è regione, ut dictum fuit.

Neque officit quod Hieronymus in propriis libris 4. descripsit se debitorem Ioan. Uberti in scutis 350. pro quibus dixit interesse non esse solvendum, hincque constat noluisse extinguere census, ex eo quod si voluisset extinguere, non constituisset se debitorem. Quod etiam comprobatur dum per acta Ricchetti continetur se debitorem Ioan. Uberti, et Nam omisso quod illa scriptura tanquam personæ interesse habentis non probat pro scribente, lex exemplo, l. ratione, et l. instrumentum, C. de probat. cum aliis per Gen. de script. priv. lib. 4. tit. 1. in princ. cum dicta partita fuit descripta 9. Martii prout etiam eadem die fuit per Ricchetum rogatum instrumentum, si dictum instrumentum non obstat, neque etiam obstat dicta partita, et quod dictum instrumentum non obstat satis deprehenditur, quia de eo fuit facta mentio in partita libri approbata à Hieronymo, ex qua cum colligatur extinctio census pro rata scutorum 350. parum refert quod Hieronymus antea se constituerit debitorem, cum hoc facere potuerit ad docendum magis de suo debito, ut cautius posset per viam compensationis fieri pro illa rata extinctio census, et faciunt regulæ vulgares, quod in contractibus posteriora derogant prioribus, leg. pacta novissima, C. de pact. Et ita conclusum utraque parte informante.

R. P. D. Merlino, Romana census, Veneris
15. Aprilis 1633.

SUMMARI A.

- 1 Obligatio cameralis habet executionem paratam, etiam contra heredes obligati.
 - 2 Papa potest supplere omnes defectus.
 - 3 Recognoscens bonam fidem in contractu census, est principalis contractus.
 - 4 Procurator potest facere meliorem conditionem domini, et pinguius, et utiis implere mandatum.
 - 5 Procurator constitutus cum clausulis amplissimis, potest facere quæ poterat facere constituens.
 - 6 Ratificatio gestorum à procuratore equiparatur mandato.
- Etiam in iis quæ requirunt mandatum speciale, n. 11.
- 7 Presumitur ex lapsu 30. annorum.
 - 8 Per usum contractus à procuratore gesti.
 - 9 In mandato mens, et effectus prævaleat verbis.

10 Procurator non potest obligare mandatum ad sui commodum.

11 Scientia contractus presumitur ex implemento conditionum in illo.

DECISIO DLVI.

Celsus de anno 1578. imposuit super quodam suo Casali annuum censum scutorum 37. cum dimidio, & illum reddidit Lavinie pretio scutorum 500. promisit Lavinia, sive eius nomine Julianus procurator solvere statim, ac per Celsum presentarentur certi fidejussores, quemadmodum fidejussor accessit D. Comes Dulcius de Corbaria ministerio R. P. D. Valerii fratris, & procuratoris, & factum inter alia fuit adjectum de renovando cautionem bancariam de triennio in triennium, ut in summ. D. Antonii Francisci, num. 1. Deinde eodem anno 1578. idem Comes Dulcius mediante etiam facto R. P. D. Valerii procuratoris recognovit bonam fidem in dicto contractu census, & pecunias ad suas manus pervenisse factus est, ut in d. sum. n. 1. in fin. Cumque hodie D. Catharina filia, & hæres Lavinie census emptoris instaret pro renovatione cautionis, seu cedulæ bancariæ, & pro fructibus census decursis, & non solutis, dubitavi an sit relaxandum mandatum contra hæredes Comitis Dulcii de Corbaria, & fuit per DD. affirmative responsum.

Quoniam instrumentum impositionis census, in quo est clara conventio de renovando cautionem de triennio in triennium, & de solvendo fructus, fuit camerali obligatione vallatum, & quæ habet executionem paratam, & jus tribuit comparantibus pro obtinendo mandato executivo, etiam contra hæredes obligati: Gallef. de oblig. camer. q. 4. n. 12. & ibi adden. n. 6. & 13. Rota dec. 641. n. 15. p. 1. divers. & decis. 69. n. 1. & 74. n. 10. post eundem Gallef. de obligat. camer. cum aliis.

Necque obstat quod dictus census sit nullus eo quia non fuit constitutus in pecunia numerata, quemadmodum in hac causa resolutum fuit sub die 12. Maii 1621. coram me, quoniam per S. D. N. in signatura gratiæ sanata fuit, & sublata hæc nullitas, & data mihi facultas providendi ad executionem instrumenti, reje-
cta dicta nullitate, ut in summ. n. 3. aded ut super ea non sit amplius insitendum, & de validitate sit veritas, & cum Papa possit supplere omnes defectus, cap. 1. ubi Doctor de transact. c. inter dilectos, de f. d. ipstrum. cap. proposuit, de concess. prob. Aldobr. conf. 1. n. 56. lib. 1.

Nec relevat quod in commissione sanatoria adsit clausula, citra præjudicium fidejussorum, quæ suffragari debeat etiam C. Dulcio fidejussori, quoniam dicta clausula præservat jura fidejussoribus qui in actu numerationis, vel post eam se obligaverunt, qualis non est C. Dulcius, qui se obligavit in actu celebrationis instrumenti sine pecuniæ numeratione stipulati, sed nec verè C. Dulcius fidejussor dici debet, cum recognoverit bonam fidem, sed principalis, & ac si ab initio ipse censum imposuisset. Bart. in leg. in duabus, §. fin. n. 15. ubi & Caltr. n. 2. de duob. reis, Cremen. singul. 39. Grat. discept. forens. c. 701. n. 5. Rota d. 153. n. 6. p. 2. div. & in Urben. census, 10. Maii 1628. coram R. P. D. Ubal.

Minus obstat quod R. P. D. Valerius frater, & procurator Comitis Dulcii haberet solum facultatem imponendi censum super bonis propriis mandantis, ut in sum. n. 4. & sic non potuerit recognoscere bonam fidem census impositi super bonis alienis. Quoniam placuit responsio quod procurator in vim dicti mandati potuit censum imponere etiam super bonis alienis, dum meliorem faciebat conditionem mandantis, & mandatum pinguius, atque utilius adimplebat. Tiraq. de re. tract. lignag. §. 19. gl. 2. n. 59. Rota dec. 32. n. 1. p. 1. divers. & in Perusiu ratificationis, 11. Martii 1621. coram

me Præsertim attentis clausulis amplissimis in mandato insertis, nempe faciendi quascunque conventiones & quæcunque instrumenta cum plena, ampla, libera & omnimoda facultate & potestate, pleno, amplo, libero, generali, & omnimodo mandato, promittens, relevans, &c. quæ clausularum amplitudo operari solet, ut excessus in procuratore considerari non possit, & quod procurator ea facere possit, quæ posset ipse confluens, si procurator, ubi Caltr. n. 3. & 4. C. de procur. Alex. conf. 133. n. 10. l. 6. Grat. dec. March. 39. n. 2. & discept. forens. c. 196. n. 13. & fuit dictum in d. Perusiu ratificationis, coram me.

Sed quatenus etiam R. P. D. Valerius non habuisset mandatum sufficiens ad recognoscendum bonam fidem census impositi super bonis alienis, attamen cum Comes Dulcius gesta per procuratorem postea ratificavit, sublatus fuit omnis defectus mandati, & ratificatio enim æquiparatur mandato, cap. rati. ubi notem, ubi Doctor, de re. ni. jur. in. 6. Dec. in l. semper qui non prohibet, n. 1. ff. cod. Tiraq. de retr. lignag. c. 1. gl. 10. n. 64. & 66. Hond. conf. 38. n. 4. lib. 1. Rota coram san. mem. Greg. XV. dec. 205. n. 6. & 523. n. 4. de qua ratificatione satis constat ex lapsu 30. & ultra annorum, extra tradita per Rotam dec. 159. n. 6. p. 1. recent. Comes Dulcius prævia narratione impositionis census, & obligationis per eum, & alios factæ in executionem pacti appoliti in instrumento census, renovavit fidejussores in locum demortuorum, & sic proprièq; obligationem, & recognitionem fidei factam per procuratorem iterum agnovit, & ratificavit, ut per Dec. conf. 583. n. 4. Becc. conf. 168. n. 5. Surd. conf. 405. n. 34. Rota coram, b. m. Card. Cavall. dec. 10. n. 7. quam obligationem nec ullo modo videtur posse inficiari Com. Dulcius, cum pecunias receperit, & consecutus fuerit effectum ad quem mandatum dederat, & mens enim, & effectus in mandato verbis præferri debet, Bal. in rubr. de offic. deleg. n. 10. vers. nota quod verba, Tiraq. in l. si unquam, verb. liber. n. 50. C. de revoc. donat. Rota in Bononiensi census, 10. Aprilis 1628. & 26. Febr. 1631. coram R. P. D. meo Dunogetto, & in Bononiensi Quæderna, 21. Aprilis 1611. coram Card. Lancellotto.

Nec dicatur R. P. D. Valerium procuratorem Comitis Dulcii omnino excessisse fines mandati dum recognovit bonam fidem, & pecunias accepit nomine proprio & ad sui commodum etiam, non autem ad commodum solius Comitis Dulcii mandantis, & procurator non potest obligare dominum ad favorem sui ipsius: Doct. in l. hereditas, §. huiusmodi, ff. mand. Rota dec. 150. n. 1. post Cencium de censibus. Quoniam ratificatio Comitis Dulcii subsecuta, ut superius ponderata tollit etiam hunc defectum, & supplet vices mandati, & etiam in his in quibus speciale mandatum requiritur, Rota coram san. mem. Greg. XV. dec. 525. n. 6. adden. ad dec. 295. n. 6. coram eodem.

Nec obstat quod non possit dari ratificatio nisi probetur sententia in C. Dulcio obligationis, quæ prærenditur ratificata, quoniam in instrumento renovationis fidejussorum præsupponitur ipsum C. Dulcium esse informatum, & habere plenam notitiam de præcedentibus obligationibus, & ibi dicitur fidejussores in renovatione præstitos habuisse notitiam ab eodem C. Dulcio de contentis in instrumento census, sum. n. 5. & ex diuturnitate temporis multiplicata solutionibus, fructuum, & aliis scientia bene deducitur, in e. cum Ecclesia Sutrina, de caus. posses. & propriet. & Rota dec. 685. n. 4. p. 1. recent. coram san. m. Greg. XV. dec. 325. n. 21. sique pecunias verè C. Dulcius non recepisset, & obligationes initas à procuratore ignorasset, non cerie fidejussores, & quidem proprios filios pro renovatione conventa præstitisset. Et ita utraque parte, &c.

CORAM

Coram eodem eadem, 17. Februarii 1634.

SUMMARIA.

- 1 Procurator non potest obligare dominum ad sui ipsius commodum.
- 2 Non potest obligare dominum contra, vel præter formam mandati.
- 3 Limit. nisi sequatur ratificatio domini.
- 4 Ratificatio inurgit ex actu, qui fieri non potest citra jus, & nomen ratificantis.
- 5 Inurgit ex observantia actus gesti, maxime per longum tempus.
- 6 Non inurgit sine scientia actus ratificandi.
- 7 Relatio facta ad instrumentum æquipollet speciali expressioni nominatim facta.
- 8 Scientia contractus præsumitur ex implemento illius.
- 9 Ratificans actum censetur illum ab initio fecisse.
- 10 Principalis in contractu censetur ille, ad quem ejus commodum, & utilitas spectat.

DECISIO DLVII.

REvocata in disputationem decisio in hac causa sub die 15. Aprilis præteriti coram me emanata. Hodie Domini permanserunt in eadem resolutione, quod sit relaxandum mandatum executivum pro solutione fructuum census de quo agitur, & renovatione cedule bancariz contra hæredes C. Dulcii, quia clara est obligatio ejusdem C. Dulcii, & objecta quibus denuo impugnabatur, fuerunt etiam in prima decisione satis sublata.

Non obstat enim quod R. P. D. Valerius procurator C. Dulcii, cujus ministerio inita fuit obligatio in instrumento census, excesserit fines mandati dum obligavit ipsum C. Dulcium pro toto contractu census, cujus tamen medietas versa est in utilitatem ipsius procuratoris, & tamen procurator non potest obligare dominum ad sui favorem *Surd. conf. 4. n. 38. & 39. Rota dec. n. 1. post Cenc. de censib. & sic vel mandatū relaxari non potest contra hæredes C. Dulcii nisi pro medietate dicti census, vel obligatio ejusdem Comitibus nulla censeri debet, atq; irrita tanquam contra, vel præter mandatū à procuratore facta. l. si procur. C. de proc. Surd. conf. 150. n. 27. Peregr. conf. 93. n. 1. l. 2. Quoniam placuit responsio data in decisione, quod post initam per R. P. D. Valerium procuratorem dictam obligationem de anno 1578. sub die 17. mensis Martii, C. Dulcius per spatium 22. annorum, & ultra nunquam contra dictam obligationem reclamavit, neq; ab ea uti excessiva resilire conatus est, sed imò de anno 1601. prævia narratione dictæ impositionis census novos præstitit fidejussores, & quidem proprios filios in locum fidejussorum demortuorum, seq; relevatorem omnium fidejussorum constituit, ut in suum D. Antonii Francisci, n. 5. ex quibus elicitur ratificatio obligationis inite per procuratorem, & suppletur defectus mandati quatenus adesset, si enim C. Dulcius dictum contractum, & obligationem initam per R. P. D. Valerium procuratorem pro valido, & legitimo non habuisset, utique novis vineulis fidejussores non obstrinxisset, nec sese debitorem totius census declarasset. Et hinc tanquam ex actu, qui citra jus, & nomen ratificantis fieri non poterat, bene inurgit ratificatio, *Corn. conf. 269. sub n. n. 1. lib. 1. l. 1. Cels. Hug. conf. 22. n. 27. Bursat. conf. 110. n. 19. l. 7. Surd. conf. 164. n. 46. Turnet. conf. 55. n. 12. l. 2. juncta præsertim diuturnitate temporis 22. annorum, & observantia contractus, quæ ratificationem pariter inferre solent. Gab. de procur. concl. 1. n. 14. & 15. rapon**

conf. 174. n. 3. Menoch. conf. 1. n. 82. & præsump. 33. n. 10. & seq. lib. 2. Rota coram b. m. Card. Cavall. dec. 100. n. 1. cum aliis.

Nec adversatur supra deductam ratificationem dari non posse, dum non apparet C. Dulcium habuisse certam, & indubitatam scientiam contentorum in instrumento, & præsertim quod R. P. D. Valerius procurator obligaverit ipsum C. Dulcium mandantem ad sui ipsius commodum, sine qua scientia ratificatio induci non potest, *ex traditis per dec. 31. n. 15. & 16. coram fan. m. Greg. XV. Quoniam visum fuit Dominis scientiam C. Dulcii satis deduci ex dicto instrumento præstationis novorum, fidejussorum, ubi nedum habetur relatio ad obligationem initam de dicto an. 1578. per R. P. D. Valerium procuratorem, quæ relatio æquipollet speciali, & veræ expressioni nominatim factæ. *Rot. dec. 436. n. 4. p. 4. divers. Card. Matr. arc. 336. n. 3. dec. 373. n. 9. Sed discretis verbis ibi asseritur C. Dulcium certiorasse filios novos fidejussores de omnibus contentis in instrumento census, in quo se obligaturi erant, & signum quod de illis specificatam, & certam habebat, scientiam, dumq; C. Dulcius præstando novos fidejussores proprium adimplevit debitum, & satisfecit obligationi, quæ ortum habebat ab instrumento de anno 1578. de contentis in dicto instrumento ignorantiam allegare non potest, sed omnino præsumitur scientia. *Dec. conf. 276. n. 1. & 2. Crav. conf. 276. n. 1. Grat. discip. forens. c. 301. n. 63. Maxime attento lapsu temporis, & qualitate fidejussorum præstitorum, qui erant proprii filii in quorum perniciem præsumi non debet incautum fuisse procuratorem, & socordem circa contenta in instrumento, in quo illi fidejussores intercedebant, nec ipsemet promississet relevare fidejussores pro toto, & integro censu, si notitiam non habuisset, quia ad se totus census spectabat, non autem pro medietate ad R. P. D. Valerium procuratorem.***

Minus obstat quod C. Dulcius saltem non haberet scientiam nullitatis census provenientis ex eo quod non fuit numerata pecunia Quia dicta nullitas per sanationem S. D. N. fuit sublata Neq; ad hunc effectum deducitur ratificatio, sed ad tollendum defectum mandati procuratoris, cujus vicè supplet ratificatio quæ adeo ut ratificans ab initio ipse censetur actum ratificatum fecisse, *ex traditis per Surd. dec. 33. n. 2. & 3. cum aliis.* Nummum nil facit quod census fuerit sanatus extra præjudicium fidejussorum, quoniam placuerunt responsiones decisionis, quod non omnium fidejussorum præferratum fuit præjudicium in sanatione census, sed illorum dumtaxat, qui vel in actu numerationis, vel post acceperunt, inter quos non est comprehensus C. Dulcius qui se obligavit ante numerationem pecuniarum pro censu constituendo factam, ut habetur in alia decisione, & constat ex sum. n. 3. Ultra quod C. Dulcius non fidejussor, sed principalis debitor censeri debet, quod dum bonam fidem recognovit, & pecuniarum census utilitatem percepit, *ad l. Julianus, §. si duo, ff. ad S. C. Macedon. Gabr. conf. 62. n. 2. l. 2. Rota dec. 153. n. 1. p. 2. divers. & fuit dictum in Romana census, 16. Maii 1631. & in alia decisione in hac causa facta.*

Et ita utraque parte informante, resolutum fuit.

Coram eodem Æsina Salviani, Veneris 10. Novembris 1634.

SUMMARIA.

- 1 Hypotheca pro fructibus & usuris contrahitur tempore initi contractus.
- 2 Extingere, hoc verbum importat debiti eradicationem, & substantia obligationis intertemporalem.
- 3 Fructus census non debentur post illius executionem.
- 4 Extin

- 4 Extinguens debitum presumitur solvere etiam pro fructibus, & interesse.
- 5 Solvens debitum alienum cum protestatione se relevandi in bonis debitoris censetur velle debitu extinguere.
- 6 Solvens cum dicta protestatione, non damnus, sed lucrum consequitur.
- 7 Iniquum est rem, & pretium retinere.
- 8 Solutio debiti consilii in perveniens obligationis.
- 9 Actus agentium recipiunt interpretationem à solutis.
- 10 Solutio sequens presumitur facta in extinctionem precedentis obligationis.
- 11 Discreta census est industria favore domini illius.
- 12 Favori suo potest quilibet renunciare.
- 13 Census in extinctione requiritur alius retrofinitis.
- 14 Census dicitur extinguere per alium retrofinitem, quando restituitur pecunia.

DECISIO DLVIII.

Franciolini creditores q C. Mauriti in summa scutorum 2000. cum accessione damnorum, & interesse ex interdico Salviano tentarunt immitti in possessionem totidem bonorum hereditariorum C. Mauriti procurrenti quantitate crediti, & coram b. m. Card. Sacro resolutionem favorabilem obtinuerunt. Verum Fanellus, & Sanctius possessores hereditatis C. Mauriti à filiabus ejusdem Comitis & eorum uxori- bus causam habentes exceperunt sibi competere retentionem pro creditis anterioribus hereditariis per ipsos solutis. Unde pro firmanda quantitate hujusmodi creditorum anteriorum cum suscepta fuerit disputatio sub die 13 Maii 1624. coram me, Domini resolverunt credita anteriora ascendere ad summam scutorum 891. Et deinde sub die 19. Decemb. 1631. dixerunt constare de solutione aliorum scutorum 787. facta creditoribus anterioribus, ex quibus in totum constat summa scutor. 1688. Quibus resolutionibus non acquievit Fanellus. (Sanctius autem liti jam diu cessit) & opposuit recensenda esse inter credita anteriora soluta alia duo credita. Primum nempe florenor. 900. aliterum scutorum 300 atq; ulterius inter dicta credita anteriora firmata extare quinq; census quorum censu sortem principalem cum ipse Fanellus solverit creditoribus, atq; cessionem reportavit, consequenter pretio numerato videtur emisse actiones & non sine creditorum communiorem, & loco illorum subrogatus esse mediante translatione jarium facta per dictam cessionem, ita ut cum post solutionem pretendatur substantiam census durasse consequenter fructus postea de curu præditorum censuum ascendentes ad summam scutorum 3200. sint pariter computandi inter credita anteriora hypotheca enim pro fructibus, & usuris retrahitur ad primordium contractus principalis, atq; ad diem creati census. *Surd. dec. 24. n. 16. Card. Mant. de sac. & ambig. l. 11. tit. 12. n. 32. & fuit dictum in Romana vinea, 17. Feb. præteritis in summ. coram me, super quo articulo, an scilicet census præfati fuerint acquisiti translativè, vel extinctivè, sive an per solutionem fuerint translati in Fanellum, vel penitus extincti, cum hodie Dominos consuluerim, post plures disputationes responsum fuit quinque census fuisse acquisitos extinctivè non translativè.*

Quò enim ad duos census, alterum Julii Leonii scutorum 200 alterum Silvii Troglioni in summa scutor. 291. pro sorte, & fructibus fuisse extinctos, non autem translatos, suadent verba expressa instrumentorum de quibus in summ. *Francoini, n. 3.* necnon & mens contrahentium.

Verba quidem clara sunt ibi: Pro sorte principali, & pro finali extinctione, & ibi, pro sorte principali in extinctione annui census. Verbum autem extinguere importat debiti eradicationem, & substantiæ obliga-

tionis interemptionem, ad l. si cum quis, & si quis, & l. si is cui, § 1. ff. de furt. cum aliis per *Brillon. de verb. signif. in verb. extinguere*, tunc post extinctionem nulli amplius debeantur fructus, ad tradita *1. e. Cenc. q. 107. alias p. 3. c. 1. q. 3. art. 5. n. 2. Rota post cund. dec. 96. n. 2. in addit.*

Mens etiam contrahentium æquè manifesta videtur quia Fanellus, & Sanctius convenerunt cum Victoria, & Elisabet uxoriibus, filiabus, & hæredibus C. Mauriti (ne in defuncti contumeliam bona hereditaria pro solvendo ære alieno, quo gravabantur, subhæretata distraherentur) solvere ipsi de propriis pecuniis creditoribus hereditariis & cessiones reportare, & deinde pro debitis solutis reintegrari, & satisfactionem consequi super terris, & bonis prædictæ hereditatis, ut in summ. *Fanelli, n. 3* Unde sequitur Fanellum, & Sanctium intellexisse vere liberare hereditatem C. Mauriti ab universo ære alieno, & sic tam in sorte principali, quàm à fructibus, ad l. pluribus, ff. de acceptil. *Alex. conf. 42. n. 8. l. 1. & conf. 11. n. 7. l. 2. Card. Mant. de sac. & ambig. l. 3. tit. 2. n. 9.*

Et pactum esse relevandi in bonis hereditariis, & ex illis vindicandi pretium solutum in extinctionem debitorum, hanc contrahentium voluntatem magis ostendit, quia si debita non erant extinguenda, sed solum transferenda, non poterant Fanellus, & Sanctius pacisci relevationem, & reintegrationem in tertis hereditariis, quia ex pecuniis solutis emendo jura, & actiones censuum, nullum damnus, sed lucrum consequentur. Unde omnino dicendum est census fuisse extinctos, & hæc vel hujusmodi pactum dicatur iniquum, ita ut solvens unica solutione duplicem pecuniæ solutæ consequatur, & habeat rem, & pretium, hoc est terras hereditarias, & censum, quæ interpretatio est omnino vitanda, *Bald. conf. 28. n. 2. l. 3. Cravet conf. 70. n. 14 & conf. 186. n. 4. Surd. d. conf. 321. n. 30. & in his terminis Rota in Firmiana Salviani, 14. Maii 1632. coram R. P. D. meo Pirovano, vel dicatur elusorium dum illud fuit initum pro liberanda hereditate C. Mauriti à debitis, & tamen non liberatur, sed urgente debitorum substantia actiones dumtaxat transferuntur de uno in alium, quod pariter jura abhorrent, l. pen. ff. de usu & habit. l. si quando, ff. de legat. 1. *Alex. conf. 81. n. 2. lib. 6. Surd. conf. 71. n. 3. & conf. 241. n. 28.**

Quò verò ad alios tres census solutos, quorum primi D. erat Palmutius de Palmutiis in summa scut. 500 ut ex instrumento rogato sub die 4. Junii 1599 secundi census D. erat Clem. Grimalda in summa scut. 200. ut ex instrumento 1598 Tertii D. erat P. Gratianus in summa scut. 100 cum fructibus, ut ex instrumento rogato sub die 22. Junii 1595. de quibus in summ. *Fanelli n. 1. & 3* quò l. isti partim fuerint extincti desumitur nedum ex eadem contrahentium mente, qui ut conventior em initam adimplere, & tenebantur census omnino extinguere, & omnem tollere, in quo consistit debitorum solutio, *Inj. quib. mod. tollit. oblig. in praxe gl. in l. si plure, ff. de evict. Bald. in l. si quis aliam, n. 3. ff. de solut. Surd. a. c. 113. n. 2. cum aliis supr. à ponderatis.*

Iterum etiam ex antecedentibus solutionibus duorum censuum extinctivè emanatis bene inferitur subsequentes solutiones eodem prorsus modo factas fuisse sumendo argumentum, & interpretationem à solito contrahentium ex l. si quis dolaturus, ff. de usufr. *Card. Mant. de sac. l. 1. tit. 1. n. 8. Rota coram san. m. Greg. XV dec. 309. n. 5.* & quia unus actus declarat alium quemadmodum una pars dispositionis declarat aliam, & Sanctius alter ex contrahentibus veritatem hanc videtur fassus fuisse dum cedendo liti ratam suam persolvit, & sic census verè fuisse extinctos comprobavit.

Non obstant verba illa, cessit, transulit, &c. necnon clausulæ ponens, &c. constituens, &c. quæ insertæ sunt in instrumentis solutionum censuum, & ea importare translationem, non extinctionem. Quoniam illa intelligenda

intelligenda sunt de translatione ad effectum agendi pro summa soluta contra bona hereditaria C. Mauritii, & pro consecratione iurium anteriorum, neque impediunt effectum extinctionis debiti respectu creditoris. Quem intellectum ubi viger mens contrahentium, & ratio evitandi absurdum, Rota dedit huiusmodi verbis Romana Salviani Interdicti 21. Maii 1619. coram R. P. D. meo Pirovano, impressa per Cenc. de censib. in addit. dec. 45. n. 3. & 4. in qua recessum fuit à duabus aliis decisionibus in eadem causa coram b. m. Remboldo emanatis, & sequuta fuit in Firmana Salviani, 24. 10 1631. coram eodem R. P. D. meo Pirovano. Cumque aderat antecedens obligatio extinguendis seu solvendi debita, verba prædicta sunt referenda ad veram extinctionem, & censentur apposita eadem ratione, qua opponuntur in venditione census, ut scilicet actus retrovenditionis in extinctione census requisitus sit in omnibus retrosimilis, quemadmodum interpretata fuit Rota in decis. 46. n. 1. & 2. post addit. Cenc. de censib.

Minus obstat quod pro extinctione census exigatur denunciatio, & didicta per duos menses ante, ut in Bulla sanctæ memoriæ Pii V. cum verò, quæ didicta cum non præcesserit, tunc colligatur census non fuisse extinctus. Quoniam cum denunciatio þ huiusmodi fuerit inducta in favorem Domini census, ut intra illud bimestre possit providere de novo investimento pecuniarum ne otiosæ remaneant ut dixit Rota coram Card. Seraph. dec. 1413. n. 2. Molin de iustit. & iur. disp. 12 391. claus. 10. consequenter Domini censuum þ poterant huiusmodi denunciationem remittere, & illa omnia pecunias recipere, ac census extinguere, ut per Card Seraph. d. dec. 1413. & Boccac. de censu. p. 2. n. 94. & fuit dictum in Rom. census. 13. Maii 1630. coram me.

13 Nec etiam refragatur þ quod per extinctionem census requiratur retrovenditio. Rota coram Card. Seraph. dec. 381. n. 1. & post. Cenc. de censib. disp. 77. n. 1. þ Quoniam restitutio pretii facta domino census est actus retrosimilis constitutioni census, & consequenter huiusmodi traditio pretii sufficit pro illius extinctione absq; alia expressa retrovenditione, Boccac. de censib. p. 2. n. 94. & 130. Felician cod. tract. som 2. lim. 4. c. 1. n. 2. Ludov. Avenc. l. de censib. Hispan. c. 102. n. 2. Rota decis. 60. n. 3. p. 1. recent. & post Cenc. de censib. d. 273. n. 3. & fuit dictum in Rom. census. 13. Maii 1630. coram me. Et ita utraque parte informante resolutam fuit, &c.

R. P. D. Pirovano, Firmana Salviani, Lunæ 24. Maii 1632.

SUMMARI A.

- 1 Instrumentum facit probationem evidentem.
- 2 Clausula constituti probat possessionem contra habentem causam à constituyente.
- 3 Possessio rei conventi in Salviano probatur ex sustentatione litis.
- 4 Clausula deducens, &c. & omni meliori modo. &c. libello comprehendit omnem modum agendi.
- 5 Iudex appellationis potest ferre sententiã super remis- sis à primo Iudice, dummodo sint deducta ab initio.
- 6 Possessor conventus Salviano potest retinere solutiones factas anterioribus creditoribus.
- 7 Intellige procedere in eo qui possidet tanquam credi- tor ratione sua hypotheca.
- 8 Ampl. ut possit retinere omnia bona pro minore- siduo.
- Lim. si posterior creditor offerat possessori ejus credi- tum, n. 10.
- Lim. 2. in possessore ex titulo emptionis, quia non omnia bona, sed tantum pro modo solutorum retinet, n. 14.

Hypotheca est individua.

- 11 Emptor solvens precium creditoribus venditoris sol- vit ut liberet rem emptam ab hypotheca.
- 12 venditor dum non evincitur res vendita, tenetur pro- stare illam liberam ab hypotheca.
- 13 Res eadem potest possideri eodem tempore à pluri- bus, diversis respectibus.
- 15 Precium conventum in venditione præsumitur iustum
- 16 Et qui dicit contrarium tenetur illud probare.
- 17 Precium rei fructifera præsumitur iustum ad ratio- nem quinque pro centenario
- 18 Redimens casum ex pretio fundi empti, non potest illum acquirere translativè, nec contra se, nec contra venditorem fundi, ubi de ratione.
- 19 Cessio iurium reportata per solventem ex pretio rei emptæ est nulla.
- 20 Lim. quoad effectum excipiendi.
- 21 Reservatio domini in venditione operatur ut res vendita non dicatur libera.
- 22 Censu nulliter constituitur super re non libera.
- 23 Dominium rei vendita non transit in emptorem, nisi soluto pretio.
- 24 Res aliena obligari, & hypothecari non potest.
- 25 Accollatio census facta ab emptore fundi habet vim solutionis pretii.
- 26 Clausula constituti de sui natura operatur domini translatorem.
- 27 Reservatio domini donec solvatur pretium importat conservationem hypothecæ in casum molestiarum.

DECISIO DLIX.

Censu constituto per Paulum Bonaitam super cer- to suo prædio nuncupato le Coste, in redditu seu 72. illum vendidit die 21. Octobris 1606. Baptista Bonarellæ de Matheuccis pretio scutorum 900. & anno 1610. 13. Junii vendidit idem prædium censuatum Antonio Battaglino pro scutis quinque millibus, cum one re solvendi d. Baptista scuta 1300. in duabus partibus.

Egit primo Baptista in Salviano pro fructibus dic- ti census, & deinde petiit manuteneri in possessione exigendi dictos fructus, ac demum petiit novos fidei- jures in locum demortuorum pro solutione eorun- dem fructuum, super quibus emanarunt tres sententiæ a) Aul. tore Vicegubernatoris Fizoni, & in gradu ap- pellationis coram Capitaneo ejusdem Civitatis alie tres difformes. Causa postmodum ad curiam delata prius Iudex absolvit Battaglinum ab omnibus pe- titis per Baptistam, secundus verò Iudex revocando ultimam sententiam pronunciavit dandam esse immis- sionem baptistæ, & suis hæredibus in possessione dua- rum ex quinque partibus census prædicti pro rata scu- tor. 400. tantum, postremò eadem causa in gradu ap- pellationis in Rota commissa dubitatum fuit an in- tret Salvianum, ita ut sententia ultima sit confirmanda Et intrat Salvianum, & ultimam sententiam esse confir- mandam fuit responsum.

Quia de requisitis in Salviano ad hunc effectum vi- sum fuit non posse dubitari, creditum enim scut. 400. probatur ex ipso instrumento census inter partes stipu- lato usque de anno 1606. Hypotheca autem deturmi- tur ex promissione solvendi fructus de semestri in se- mestre, cum obligatione omnium bonorum suorum juxta formam cameralem, de qua in instrumento ejus- dem census, quod solet haberi pro evidenti probatio- ne, cum dilecti, ubi Abb. n. 2. de don. Mant. dec. 69. n. 1. & 456. n. 1. p. 2. rec. similiter & possessio venditoris concludenter remanet probata tam de tempore consti- tuti census, quam post ex venditione de dicto prædio facta per Joan. Baptistam Laurerum Joan. Paulo nona- lino & ab eodem Joan. Paulo Antonio Battaglino, & cum

cum clausula constituti, et quæ proculdubio probat possessionem ad quemcunque effectum contra habentes causâ ipsi constituentibus, cum non possint respective impugnare confessionem eorum auctorum, Nat. conf. 439. n. 3. Tiraq. de jur. const. poss. p. 3. l. m. 1. n. 1. in fin. Ruin. conf. 69. in fin. l. 1. Rota dec. 491. n. 10. coram Pap. Greg. XV. Ac demum possessio rei conventi est patens et dum per multum tempus litam sustinuit, et adhuc susinet, quod sufficit pro probatione ultimi hujus requiriti prædictis autem concurrentibus non solet denegari immisio. Seraph. dec. 1200. in princ. Mant. dec. 69. n. 2. et dec. 294. n. 3. et dec. 324. n. 3. p. 2. rec.

Nec visum fuit posse excludi hujusmodi remedium defectus intentionis agentis, vel facultatis iudicis pronunciantis.

Quia etiam narrativa libelli de partibus non exprimit nomen Salviani in verbis; clausulæ tamen in eo appositæ et *Deducens*, &c. Et *omni meliori modo*, &c. aptæ sunt comprehendere omnem modum agentis ita ut censetur eorum jus deductum ad sustinentiam iudicium in eum modum quo actori magis proficuum esse potest, Papien. in praxi. in form. libell. actionis realis, in verb. deducendo, n. 7. Rol. conf. 9. n. 17. l. 1. Negul. de pig. p. 8. memb. 3. Rota dec. 251. n. 254. et 257. p. 1. divers. et Et iudex ipse qui ultimo loco pronunciat, potuit ferre sententiam super omnis per alios iudices, modò deducta fuerint ab initio, vel tanquam comprehensa sub appellatione ipsius appellantis, vel per viam adhesionis, & connexionis appellati. Rota dec. 23. n. 2. de re iudic. in nov. Surd. dec. 143. n. 1. et seqq. per tot. et hoc ipsum per Dominos fuit firmatum in Romanis dotis, 25. Junii. 1629. coram D. Card. Virili.

Non obstat quod data etiam validitate iudicii non possit Bartaglinus amoveri à sua possessione, nisi offeratur etiam, et solvatur quod prioribus creditoribus per eum solutum fuit, et ex quo possessori ex æquitate hoc à lege indultum reperitur, ut absque pacto, aut cessione possit rem emptam retinere, leg. qui æquitate, ff. de dol. mal. except. l. final. C. si antiq. credit. Gabr. conf. 41. n. 9. l. 2. Rota dec. 49. et 62. apud Card. Mant. quos et ipse refert, et sequitur de tab. l. 11. tit. 29. n. 6. Grat. dist. 269. n. 11. et seq. eisdem decisiones referens, et in Spoletana Salviani, 2. Aprilis 1607. coram Card. Pamphilio. Quicquid autem sit si Bartaglinus non possideret, quia tunc sine pacto, aut cessione non posset agere deficienter hypotheca, ut admittunt omnes supra relati; dicebatur autem Bartaglinum soluisse sortem censuariis sibi accollatis in emptione prædii usque ad scuta 2700. et etiam anteriores, Baptiste. ita ut se nuper obstat exceptio retentionis donec integre fuerit satisfactus; fuit enim responsum multum referre quod quis adeptus fuerit possessionem rei ex titulo emptio- nis, et solverit anteriori creditori de pretio rei emptæ, aut reperiat possessor tanquam hypothecarius ut sibi solvat ex fructibus rei, et ad confirmandam suam hypothecam creditori anteriori se opponendi solvere cessione recapta, in hoc posteriori casu et vera est conclusio supra firmata, quia si creditor posterior vel alius vult repetere, vel liberare pignus, non cogitur creditor anteriori illud restituere, nisi solvatur totum debitum, l. his consequenter, § Celsus, l. heredes, §. idem juris, ff. fam. herc. l. si necessarius, §. si unus, l. si rem, §. omnis, ff. de pig. act. ion. et Et pro minimo residuo potest omnia bona obligata retinere, l. quondam, C. de distract. pign. et d. l. si rem, §. vniuersis, Surd. dec. 44. n. 7. et quia hoc est natura hypothecæ, quæ in ipso contractu individua est. Grav. conf. 177. n. 15. Soc. sen. conf. 135. n. 2. l. 1. Affl. dec. 113. n. 4. et in const. Reg. de rest. in int. l. 2. rub. 40. n. 22. Bal. conf. 37. n. 2. vol. 2. ut ideo non teneatur possidens dimittere glebam ad commodum creditorum concurrentium, nisi ipso integre satisfacto, servando posterioribus tantummodo beneficio legis advocandi pignus offerendo, et solven-

do creditum integrum ipsius prioris creditoris, per l. prior ff. qui prior. in pig. hab. l. tur. §. Lucius, ff. de usur. l. accepta, C. eod. tit. Negul. de pig. 3. memb. quinta p. n. 17. Morot. latissime de secund. creditor. vers. 9. in prad. sub n. 68.

Cæterum si possessor solvit anteriori de pretio à debitore rei emptæ, qui non solvit ut confirmet suam hypothecam, se ut liberet rem emptam à pignore, et hypotheca, quod solum teneat præstare venditor, per tex in l. quoniam liber. em. C. de compen. et cum tibi, C. de evi- ction. dum verè non evincitur, sed avocatur possessio ab emptore donec solvat creditori pretium, aut litis estimationem, id est valorem rei hypothecate, si cum venditor, ff. de evict. et in l. qui rem, et in l. ex his prædii, C. eod. tit. de evict. Grav. conf. 298. n. 4. Morot. de pign. offer. in princ. et tunc sublata hypotheca per liberationem pignoris, quia non posset se tueri emptor adversus alium anteriorem creditorem inquietatorem, subvenitur ex æquitate, l. qui à debitore, C. qui prior. in pign. hab. ut eatenus teneatur, quatenus ad priorem creditorem ex pretio pecunia pervenit, et propterea quia possessio plurium pro indiviso diversis respectibus possidentium comparabilis est, l. 3. §. si ex pluribus, ff. de acquir. posses. emptor teneatur patitur possessi avocationem in parte non conservata, donec iste creditor fuerit satisfactus, vel de residuo pretii pignus, et hypothecam liberare, et hunc sensum Domini habuerunt inhærendo æquitati d. l. qui à debitore, in Romana seu Sabineni census, coram b. m. Card. Cavallerio, inter impressas dec. 654. et deinde in eadem causa coram b. m. Francisco Ubaldo, inter impressas per Cenc. de censib. in 2. pars. dec. 128.

Nec Bartaglinus potest evitare terminos d. l. qui à debitore, ex eo quod valor prædii non excedat summam solutam per eum anterioribus censuariis, vel quod fundus ipse non sit capax pro majori reddito, ex quo debet satisfieri possessores secundum terminos Salviani, quia quoad valorem et præsumptio est pro iustitia pretii conventi in venditionibus secutis primò inter Laurentium et Bonairam, et secundo inter Bonairam, et ipsum Bartaglinum, bal. in l. per diversas, n. 13. C. mand. Rol. conf. 64. n. 18. l. 1. Card. Mant. de contract. l. 4. tit. 10. n. 21. Pinel. in l. 2. p. 3. c. 4. n. 43. C. de rescind. vendit. Menochi conf. 358. n. 23. et tenuit Rota dec. 524. n. 5. et 533. n. 2. coram Pap. Greg. XV. et qui dicit contrarium, probare tenetur, si dicunt bal. et Rol. in locis supra allegatis, et idem sentit Rota dec. 194. n. 2. coram Pap. Greg. XV.

Sufficiencia autem fructuum et ipsa probatur ex testibus formiter examinatis affirmatibus fructus prædii ascendere ad scuta 300 quamvis testes Bartaglini discordent concludenter de florentis 300. annuis, qui sunt scuta 210 fortè inhærentes præsumptioni iuris, et quoad stabilia reddant fructus ad rationem quinque pro centenario, secundum glof. in auth. perpetua, C. de sacros. Eccl. quam Rota passim sequitur, ut in causa Rom dotis, 7. Nov. 1620. coram D. Card. Virile, ubi multe decisiones allegantur. Attamen sequendo etiam illorum dicta respective ad pretium scutorum 3000. supersunt pro censibus accollatis duæ partes ex quinque in sententia reservatæ, quæ sunt scuta. 150. quæ relata ad pretium, et sortem censuum extinctorum in summa scut. 2700. excedunt metam scutorum quinque pro centenario.

Et quæ replicantur, quod census non fuerint extincti sed translativè per Bartaglinum empti, et fructus ad rationem 3. et 10. pro centenario, prout ab initio fuerunt constituti, capiunt eandem summam fructuum totius prædii, ita ut pro possessoribus nihil remaneat, non unum habere fundamentum, quia ultra quod instrumentum, quod datur expressè loquitur de extinctione nihilominus quando etiam censuum extinctio, et sen- acquiritio facta fuit de pretio rei emptæ à debitore, Bartaglinus et adquirens contra se non potest habere censum propter incompatibilitatem, neque contra venditorem fundi, ne simul habeat rem, et pretium, et tunc velentio

erit nulla, ut fuit resolutum coram Papa Gregor. XV. *decif. 68. num. 5.* Vel erit intelligenda de translatione jurium ad effectum excipiendi, prout Rota intellexit in Romana Salviani 27. Maii 1619 & 23. Junii, 1623. coram me, recedendo à duab. decisionib. coram bon. mem. Remboldo in eadem causa factis, non obstante quod etiam adessent verba positiva translationis census, ad habendum, &c. & instrumentum inciperet verbo cesserunt &c.

Demum non obstat exceptio nullitatis census, saltem deficientis hypothecæ, dum impositus fuit per Bonaitam super fundo, qui in dominio ejus non erat, sed Laureti venditoris propter reservationem domini, donec integrè de pretio fuisset satisfactus, & ex qua reservatione res libera non dicitur, & census nulliter constitutus judicatur. Bald. in l. ea lege, n. 4. C. de condit. ob caus. Surd. dec. 175. n. 1. cum aliis per Grat. disc. 175. n. 1. & 14. Quia etsi reservatio domini se conformet cum dispositione juris communis ex eo quod dominium rei venditæ non transit in emptorem nisi soluto pretio, l. traditionib. C. de pact. l. fin. ff. de fund. dotal. & latissimè comprobatur. Cov. var. res. c. 11 n. 5. l. 3. Surd. decif. 220. n. 11 dom. est in alieno dominio & deficiat potestas obligandi eandem rem, l. 1. §. 1. ubi. Barr. & alii ff. de pign. l. rem alienam, ff. de pign. actio. Attamen nos versamur in censibus accollatis per Bonaitam cum quietantia venditoris in eodem instrumento, quæ & accollatio cum succedat loco pretii, & habeat vim solutionis, Rota decif. 386. n. 1. coram Papa Greg. XV. Mastrill. decif. 37 Grat. n. 7. disc. 175. n. 24. Dubitari non potest de domini translatione, concurrentibus præsertim clausulis constituti, & ad habendum, &c. quæ de sui natura solent importare domini translationem, unde reservatio domini de qua in dicto instrumento, non potest se referre ad impediendam translationem, & sed ad cautelam pro hypotheca, ut sentit Rota sequendo Cov. d. c. 11. n. 5. lib. 3. in Rom. Affictus, Junii, 1609. coram bon. mem. Cardinal. Marcomonio, alias sicuti census sunt perpetui, ita & dominium nunquam fuisset translatum, sed perpetuo esse debebat penes Lauretum ac si contractus venditionis factus non fuisset, nisi intelligatur de hypotheca conservata in casum molestiarum.

Et ita &c.

Eadem coram eodem, Lunæ 24. Januarii 1633,

SUMMARI A.

- 1. Venditionis ius est habilis ad transferendum dominium.
- 2. Contrarietas ut erigitur, est capienda interpretatio.

DECISIO DXL.

Censuerunt Domini standum esse in decisio 24. Maii præteriti, quia fundamenta illius valida sunt, & replicata non relevant.

Non enim obstat quod decisiones in causa Sabinensis census 652. coram bo. me. Cardinal. Cavallerio, & in eadem coram bon. m. Francisco Ubaldo 128 penes Cencium in suo tractat de censib. & novissimè in causa civitatis Castellii census, 9. Februarii 1609. coram D. meo Decano, subsistere non videantur in allegata diversitatis ratione inter acquirentes jura à tertio ex propria pecunia, & acquirentem ex pretio rei emptæ, quasi in utroque casu sit par ratio retinendi sub vinculo pignoris res emptas ex hypotheca à tertio anteriori vigore cessionis acquisita, per l. quando, C. de distr. pign. l. creditores, ff. eod. tit. & quia emptor potest semper agere *Decif. Rosa Rom. pro Tract. de Cens.*

ex stipulatu, vel ad rei liberæ traditionem, non obstante quod cessionem acquisierit ex causa solutionis pretii, quia paritas rationis intrat quidem in utroque casu respectivè ad quantitatem anteriori solutam, ut quemadmodum posset ille anterior retinere, idem posset retinendo conservari à tertio creditore posteriore inquietante emptorem. Sed respectu quantitatis pretii non soluti, vel posterioribus exarsati aperta est ratio diversitatis, quia in emptore de pretio rei solvente effectus est in acquirendo liberationem à venditore permissam per quam consequitur totum suum creditum; sed in alio acquirente pignus solutio tendit ad acquirendam confirmationem hypothecæ jam acquisitæ ut de fructibus consequatur suum creditum, quod retardatur per divisionem rei hypothecatæ; propterea in primo casu sufficit ad indemnitatem, si emptor præservatur in parte soluta de pretio venditori debito, prout est casus dictæ l. qui à debitore, C. qui prior in pign. hab. ut eatenus tueatur, quatenus ad priorem creditorem ex pretio pecunia pervenit, in secundo vero casu non sufficit cessionarium præservari in parte possessa, quia tardius consequeretur suum creditum, ut ideo à posteriore creditore non possit privari in parte possessa, nisi solvatur totum debitum, per l. quando, C. de distr. pign. cum aliis allegatis in prima decif. vers. hoc posteriori casu. Quod idem non est in emptore, qui pro solutione pretii anteriori creditori venditoris acquirit dominium rei. Actio verò ex stipulatu, quæ remanet emptori contra venditorem ad rei liberæ traditionem, non obstante quod cessionem acquisierit ex causa solutionis pretii, & ipsa conservatur contra venditorem debitorem non autem contra alios creditores ut bene declaratur in eadem decisione Civitatis Castellii supra allegata.

Non obstat quod adhuc vigeat exceptio nullitatis census ob defectum domini Bonaitæ, qui illam imposuit super prædio empto à Laureto, qui dominium reservaverat donec integrè de pretio fuisset satisfactus eaque reservatione res libera non dicitur, & census nulliter constitutus remanet Bald. in l. ea lege, n. 4. C. de condit. ob caus. Surd. conf. 157. n. 7. Cui obiecto dicebatur non esse satisfactum ex responsione data in prima decisione quod versamur in censibus impositis per Lauretum super prædio vendito, & accollatis per Bonaitam emptorem cum quietantia in eodem instrumento quæ habet vim solutionis. Rota decif. 386. n. coram Papa Greg. XV. Grat. disc. 175. n. 14. dum idem Lauretus venditor in eodem instrumento post accollationem per Bonaitam factam se declaravit quod usque in fine, seu extinctionem præfatorum censuum, & illorum solutionem ut supra faciendam, non intelligatur esse translatum dominium pro parte dicti venditoris, sed reservatum usque ad totalem extinctionem ut supra fieri promissam de florenis 4095 quæ voluntas venditoris cum transierit in pactum omnino venit per liberationem censuum ad implenda ad effectum acquisitionis domini. Quia si tempus pro liberatione censuum fuisset Bonaitæ præscriptum, aut ante reservationem non fuisset translatum prædii dominium, posset controverti responsio data in decisione. Igitur propter accollationem, & facultatem perpetuè liberandi census prædictos ibi. Et quando ipsi Dño Io Paulo videbitur eisdem census, & quemlibet eorum extinguere possit, & valeat servatis formis instrumenti foundationum dictorum censuum, quæ secundum Bullam Pii V de censibus continent pactum perpetuè liberandi census, nisi de reservatione ad effectum hypothecæ & pro cautela intelligeretur pactum continere contrarietatem propter juris resistantiam, ut perpetuo dominium remaneat penes venditorem, & contra naturam contractus venditionis l. sum manu facta in fin. ff. de contrab. empt. Bald. in Rubr. ejusd. tit. §. 13. Magon. dec. Florent. 91. n. 11 & 92. n. 14.

Similiter præmissis clausulis habilibus ad transfere-
 rendum dominum, prout sunt. Ad habendum, &c. &
 constituti, &c. nisi pro hypotheca, & cautela reserva-
 tio esset intelligenda, implicaret contrarietatem, nempe
 transferre, & reservare; unde sumendo interpretatio-
 nem ꝑ per quam dispositiones contrahentium salvari
 possunt à contrarietate, Alex *conf* 141. n. 6. lib. 2. Dec.
conf. 141. n. 7. & Covar. *var. res. lib.* 3. c. 1. n. 5 & Rota
 in *allegata Romana affilfus*, bene senserunt partes de
 reservatione pro cautela, non autem ad revocandam
 translationem domini jam factam; neque repugnant
 decisiones in contrarium allegatæ Sard. 105. n. 33.
 Magon. 91. n. 6. & 92. n. 12. & dec. 281. n. 18. post *S. ait*
de Salvian. Interd. quia in omnibus agebatur de re-
 servatione compatiibili, non autem de contraria, &
 continente repugnantiam, prout in præfati contingit.
 Quæ autem replicabantur contra libellum, ut non
 comprehenderet in verbis remedium Salviani inten-
 tarum & prosequutum, iam fuerunt sublata ex respon-
 sionibus datis in prima decisione, & ex deductis in hac
 sitione ab informantibus pro Mattheuccia, cum qui-
 bus Domini transierunt. Et ita, &c.

R. P. D. Merlino, Romana census, 12.
 Maii 1625.

SUMMARI A.

- 1 *Census creatus sine interventu pecunia numerata est illicitus, & nullus. Etiam quod doceatur de reali numeratione facta post celebrationem instrumenti, n. 6.*
- 2 *Protestatio quod census intelligatur constitutus juxta formam bullæ Pii V. super censibus, magis invalidat, quam validet censum initum contra formam substantialem dictæ Bullæ.*
- 3 *Non supplet defectum numerationis pecunia coram testibus, & notario.*
- 4 *Nullitas census insurgens ex defectu numerationis pecunia in ipso actu impositionis census, tollitur ex gratia Papæ.*
- 5 *Cedula bancaria habet vim solutionis.*

DECISIO DLXI.

Proposito dubio, an decretum A. C. mandans con-
 signari Catherinæ, & Antonio Francisco uti credi-
 toribus in causa census q. Comitis Dulcii de Corbaria

scuta 500. pro sorte principali ad effectum deponendi
 & scuta 350. libere pro fructibus, sit confirmandum,
 vel infirmandum, Domini responderunt esse infir-
 mandum ex capite injulitiæ, tam quoad sortem,
 quam etiam quoad fructus prædictos.

Et difficultatem cessare dixerunt Domini ex omiſſa
 pecuniarum numeratione in præfato census contra-
 cto, ꝑ quæ numeratio est adeo necessaria ut census di-
 catur illicitus, & usurarius, & nullos possit facere fru-
 ctus, ubicumq; illa non intervenerit in ipso actu im-
 positionis coram notario, & testibus, prout requirit
 constitutio Pii V. de censibus, Honded. *conf.* 15. n. 33.
 lib. 2. Navar. in *commentar. de usur. num.* 83. Boccac. in
tract. de censibus, part. 1. num. 5. & part. 3. n. 5. & 47.
 Gutier. *pract. quest. lib. 2. quest. 176. num. 6.* Gratian
decif. March. 224. num. 1. & fuit dictum in Bononiensi
census. 15. Februarii 1599. coram Penia, & in Calagu-
ritana census. 11. Decemb. 1602. coram Litta, & in Assi-
sensi census. 5. Maii 1608. coram Reverendissimo D.
meo Decano, & sapè in alii.

Et non obſtare viſa fuit protestatio facta in contra-
 ctu, quod partes voluerunt se conformare cum dis-
 positione bullæ Pii V. unde informantes pro Catheri-
 na, & Antonio Francisco allegant sustineri censum,
 & fructus deberi. Quoniam ꝑ imo dicta protestatio
 magis annullat, quam validat contractum initum con-
 tra formam substantialem dictæ constitutionis, cum
 per eam removeatur consensus contrahentis à con-
 tractu aliter gesto, quam juxta formam præfatam, ut
 bene considerat Boccac. in *tract. de censibus, n. 138. p.*
2. Gabriel conf. 47. n. 8 lib. 2. Gratian. discept. 141. n. 12.
Mar. Giurb. decif. 85. num. 23. Nec demùm dicta pro-
 testatio ꝑ potest supplere defectum realis numeratio-
 nis pecuniarum in ipso actu celebrationis instrumen-
 ti coram notario, & testibus requisitæ, ut in specie
 habetur in illa *Beneventana census. 29. Martii 1593.*
coram bon. mem. Cardinal. Pamphilio, impressa post
Cencium de censib. decif. 103. n. 5. & 6. In qua tamen
 conclusum pro validitate census, non obstante defec-
 tu numerationis præfatæ, verùm id evenit ꝑ quia con-
 currebat sanatio per communionem Sanctissimi, & in
 actu celebrationis instrumenti fuerat consignata ce-
 dula bancaria habens vim solutionis. Bartolus in *le-*
ge soluturus. ff. de solut. quæ cum in proposito non in-
tervenerit, Domini censuerunt censum ipsum adhuc
nullum remanere, nec inde fructus deberi, ꝑ quamvis
doceatur de vera numeratione facta post celebra-
tionem instrumenti, ex supra allegatis.
 Et ita, &c. utraque parte informante.

I N D E X
RERUM NOTABILIORUM
QUÆ IN HIS DECISIONIBUS
Rotæ Romanæ continentur.

A

Absens.

ABSENTI acquiritur jus ex stipulatione notarii stipulantis pro omnibus quorum interest, accedente juramento promissoris. dec. 475. n. 4. pag. 359

ABSENTI jus acquiritur ex stipulatione Notarii absque ratificatione, & cessione, secundum magis communem. dec. 172. n. 1. p. 127
ABSENTI acquiritur jus irrevocabiliter ex stipulatione Notarii. dec. 173. n. 8. 128
Intellige hoc verum ad effectum, ut is qui se obligat non possit pœnitere, non ad effectum, ut absenti invito jus acquiratur n. 9. ibid.
ABSENTI acquiritur utilis actio ex alterius promissione jurata. dec. 339. n. 3.
Ex stipulatione Notarii acquiritur jus absenti absque acceptione. dec. 165. n. 4. 122
ABSENTI ex stipulatione Notarii jus acquiritur absque cessione, & ratificatione, saltem ad effectum, ut contractus ante ratificationem revocari non possit dec. 174. n. 1. 128

Absolutio.

A juramento requiritur, etiam ubi adest enormissima læsio. dec. 493. n. 4. 370
Intellige quando petitur rescissio contractus propter læsionem, n. 5. ibid.
Obtenta in vim supplicationis in qua de pluribus juramentis fit mentio, intelligitur concessa ab omnibus. dec. 148. n. 8. 110
Non tollit vim, & efficaciam juramenti quoad validitatem contractus dec. 148. n. 10. ibid.
A juramento requiritur duplex, ubi fuit præstitum duplex juramentum. dec. 148. n. 8. ibid.

Abundans.

Cautela non nocet. dec. 374. n. 14. 266
Apposita ex abundantanti, obesse non solent. decif. 316. n. 20. 224

Accedere.

Hoc verbum adhibitum in obligatione convenit fidejussori, non principali debitori dec. 529. n. 8. 407

Acceptatio.

Resultat ex receptione pecuniæ promissæ absenti, mediante stipulatione notarii. dec. 475. n. 5. 356
Decif. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens

Accessio.

Accessiones contingentes post mortem testatoris, hæredi non testatori competere dicuntur dec. 82. n. 4. 60

Accessorium.

Non potest stare sine principali, cui accedit, dec. 193. n. 2. 143

Accipiens.

Pecunias ad censum vigore facultatis sibi à debitore concessæ, debet à debitore liberari. dec. 137. n. 4. 101

Accollatio.

Accollans in se censum, etiam nulliter impositum obligatur ad solutionem fructuum illius, & quando? dec. 534. n. 5. 414
Et tenetur ratione damnorum, & interesse, tam quoad fructus, quàm quoad sortem, n. 6. ibid.
Accollans in se censum & velit illum redimere, tenetur intimare Domino census dictam accollationem exhibendo instrumentum. dec. 459. n. 3. 339
Accollans in se censum potest executivè conveniri pro fructuum solutione dec. 533. n. 1. 414
Accollans in se debitum efficitur principalis debitor. dec. 547. n. 1. 430
Accollatio debiti habet vim solutionis. dec. 547. n. 2. ibid.
Accollans in se censum efficitur debitor fructuum illius. ibid.
Accollans sibi censum debet illum solvere ad rationem ad quam fuit impositus dec. 347. n. 2. 239
Is qui censum in se accollavit, illius fructus solvere tenetur. dec. 191. n. 1. 141
Accollatio census facta ex falsa causa est inefficax dec. 474. n. 1. 355
Accollatio, & obligatio non excedit terminos obligationis dec. 510. n. 1. 390
Accollatio census, facta ex falsa causa redditur nulla. dec. 399. n. 1. 285
Tam respectu sortis, quàm respectu fructuum. n. 9. 286
Accollatio census facta sub conditione, ea non purificata resolvitur. dec. 505. n. 4. 386
Accollatio census facta ab emptore fundi habet vim solutionis pretii. dec. 555. n. 25. 439
Accollatio debiti facta absente illius domino, non libera debitorem. dec. 26. n. 5. 23
Accollatio census facta absente illius domino, non liberat debitorem. dec. 238. n. 2. 171
Acquirere quis sibi potest cum aliena pecunia. decif. 125. n. 2. 91

Index Rerum.

<i>Actio.</i>	
Si integra non transportentur nihil probant, dec. 407. n. 2.	291
Actio cui datur, multo magis exceptio, dec. 158. n. 2.	116
Actio oriens ex instrumento censetur proposita cum exceptione resultante ex eodem instrumento, decif. 263. n. 8.	185
Actio ad deponendum ad effectum investiendi, oriens ex contracta est in rem scripta, dec. 408. n. 2.	291
Actio in rem scripta competit contra quemcunque possessorem, dec. 408. n. 3.	ibid.
Actio extinguitur eo ipso quod debitor succedit creditori, dec. 369. n. 4.	261
Actio spoliis competit cessionario, etiam quod non sit expresse cessa, dec. 357. n. 4.	252
Actio personalis utilis transit absque cessione, si non sit qui illam cedat, vel is qui eam cedere debet sit mortuus, dec. 490. n. 14.	369
Actio in rem scripta sequitur rei possessorem, dec. 90. n. 11.	67
Actio personalis sequitur personam imponentis censum, dec. 90. n. 12.	ibid.
Pro censu competit etiam actio realis, dec. 210. n. 8.	166
Actiones utiles translatae in cessionarium, debent praeferi directis remanentibus penes cedentem, decif. 536. n. 2.	417
Actiones directae, quae remanent penes eum, qui tenetur cedere ex necessitate, sunt penitus inutiles, decif. 536. n. 3.	ibid.
Actiones transcutunt in haeredem activè, & passivè, dec. 284. n. 3.	201
Actiones dicuntur esse de loco, de quo est persona creditore, dec. 3. n. 15.	4
Actionis justum pretium ut cognoscatur, quae sint consideranda, dec. 357. n. 12.	252
<i>Actor, infra Agens.</i>	
Actor, qui in libello dicit se paratum solvere, debet facere quod obtulit antequam iudex veniat ad condemnationem, dec. 390. n. 3.	279
Actor censetur deduxisse in iudicium ab initio cumne jus, dec. 58. n. 5.	43
Actor in executivis potest parare iudices, quando reus est contumax, dec. 101. n. 12.	75
Actore non probante absolvitur reus, decif. 129. n. 56.	56
Actus si fiat praesente mandante alio modo quam mandatum fuit, censetur recessum à priori voluntate, dec. 367. n. 3.	239
Actus praesumitur factus in executionem praecedentis mandati, dec. 367. n. 4.	ibid.
Limit, si de contrario clare appareat, n. 5.	ibid.
Limita in actu contrario facto praesente parte, n. 6. ib.	ib.
Actus gestus à procuratore in vim praecedentis mandati, censetur factus juxta formam illius, decif. 356. n. 6.	283
Actus sequens recipit interpretationem à tractatu praecedenti, dec. 478. n. 11.	359
Actus ab initio nullus ratificari non potest, decif. 84. n. 19.	63
Actus censetur factus de mandato ejus cujus interest illum fieri, decif. 189. n. 1.	140
Actus non debet operari ultra intentionem agentis, dec. 172. n. 10.	191
Actus ab initio nullus ut revalidetur, requiritur novus consensus, dec. 142. n. 3.	104
Actus quilibet ad sui validitatem requirit voluntatem & potestatem agentis, dec. 246. n. 6.	62
Actus factus à tutore nomine proprio, non extenditur ad interesse pupilli, dec. 84. n. 17.	62
Actus praesumitur factus in executionem praecedentis conventionis, dec. 111. n. 3.	359
Actus non operantur ultra intentionem agentis, decif. 205. n. 3.	82
Actus agentium non operantur ultra eorum intentionem, dec. 183. n. 7 p. 136. & decif. 348. n. 2. p. 245.	245
Actus sequens praesumitur factus in executionem praecedentis obligationis, dec. 61. n. 3.	45
Actus idem potest esse validus respectu contrahentium invalidus respectu aliorum, dec. 85. n. 8.	63
Actus praesumitur explicatus in executionem praecedentis tractatus, dec. 543. n. 9.	416
Actus correlative censentur facti unus propter alium, dec. 382. n. 7.	271
Etiam si non fiant incontinenti unus post alium, sed brevi tempore interjecto, n. 8.	ibid.
Actus necessarius differt quoad effectum ab actu voluntario, dec. 177. n. 16.	132
Actus praesumitur factus in executionem praecedentis obligationis, dec. 369. n. 2.	261
Actuum vicinitas operatur pro illorum interpretatione, dec. 478. n. 8.	359
<i>Additio.</i>	
Ejus, quod tacite in prima sententia continebatur, non facit quin sententiae sint conformes, dec. 188. n. 3.	140
<i>Adjectio.</i>	
In obligatione solutionis non subsistit, nisi reperitur debitor principaliter obligatus, decif. 285. n. 5.	202
Adjecti non dicuntur quando dispositio est aequaliter in personam omnium collata, dec. 17. n. 7.	117
Adjectus non datur nisi adsit is, qui petere possit, dec. 285. n. 6.	202
<i>Aditio, infra Haeres Haereditas.</i>	
Aditio haereditatis probatur ex mandato facto haereditario nomine, dec. 457. n. 3.	337
Aditio inducitur per revocationem procuratoris defuncti constituti, & effecti domini litis, dec. 21. n. 6. p. 133.	133
Aditio haereditatis probatur ex dispositione facta de re haereditaria, dec. 504. n. 1.	385
Ex solutione aëris alieni haereditatis, n. 2.	ibid.
Ex cessione jurium haereditariorum, n. 6.	ibid.
Aditio inducitur per solutionem legatorum, dec. 280. n. 1.	197
Aditio haereditatis non praesumitur, dec. 280. n. 3.	198
<i>Adjudicatio.</i>	
Facta à Judice, juncta actuali traditione transfert rei dominium, dec. 457. n. 10.	337
Administratio bonorum perditur ob decoctionem, dec. 168. n. 10.	125
Administratio paterna de bonis filii est libera ab omni hypotheca, ab omni onere reddendi rationem, & ab omni contradictione, dec. 294. n. 8.	299
Administrationis ratio reddi debet ab eo, qui administravit, vel ei qui in administratorem deputavit, vel ei ad quem negotium spectat, dec. 178. n. 6.	131
Administrator habens liberam administrationem omnia potest, quae potest dominus etiam alienare, & permutare, dec. 170. n. 6.	126
Non tamen potest donare, nec legare, n. 7.	ibid.
Administrator tenetur etiam de neglectis, dec. 482. n. 3.	363
Etiam nulla praecedente mora, n. 6.	ibid.
<i>Adventitia.</i>	
Filiorum possunt vendi consentiente patre, dec. 418. n. 3.	298
<i>Ad unguem.</i>	
Inviolabiliter, haec verba idem important quod ad litteram, & formaliter, dec. 234. n. 2.	27
Eggidiana non habet locum ad favorem Ecclesiae, vel ejus cessionarii, dec. 480. n. 9.	361
Egidiana	

Notabiliorum.

Egidiana non intrat quando sententia est nulla, vel notoriè injusta, dec. 263. n. 11. 185
Egidiana non habet locum in rebus Ecclesiar. dec. 263. n. 12. ibid.
Egidiana intrat in quolibet macro possessorio, decif. 378. n. 5. 268
 Et sic etiam in Salviano, ibid.
Egidiana non intrat si sententia sit nulla, vel notoriè injusta, dec. 378. n. 10. 269
Egidiana respicit ordinaria iudicii, d. 480. n. 11. 362
Egidiana locus est eo ipso quod sententia notorium gravamen non continet, dec. 486. n. 1. 361
 Inter emptorem, & venditorem est inducenda, decif. 265. n. 6. 257

Aquitas.

L. curabit, C. de act. emp. intrat ubi res, cujus pretium fuit retentum, est frugifera, dec. 119. n. 6. 87
L. curabit, C. de act. empt. habet locum etiam post latam sententiam super rescissione venditoris, si illa sit per appellationem suspensa, dec. 191. n. 9. 142
 Non patitur ut penes unum sit res ipsa, vel illius pretium, & pars oneris existentis super dicta re sit penes alium, dec. 337. n. 3. 239

Estimatio.

Facta ut sciatur rei valor non facit emptionem, decif. 457. n. 8. 337
 Facit venditionem, dec. 311. n. 3. 220

Etas.

Probatur plenè ex libro baptismatis, dec. 370. n. 6. 262
Probatur ex libro Baptismi, dec. 193. n. 4. 283
Probatur ex fide Parochi cum insertione partitæ libri baptizatorum, dec. 464. n. 22. 345
 Ampl. etiam si sit extracta lite pendente sine partis citationis, si tempore productionis non sit oppositum, num. 23.

Affinitas.

Solvitur morte alterius ex conjugibus, dec. 21. n. 3. 20
Probatur ex nominatione, tractatu, & aliis, decif. 438. num. 1. 318
Agens ad rescissionem contractus debet refundere omnia accepta vigore illius, dec. 262. n. 1. 184
 Limit. ut n. 4. ibid.
Agens ex contractu debet prius illum ex parte sua adimplere, dec. 262. n. 2. ibid.
Agens ad detegendam nullitatem contractus, non tenetur restituere accepta illius vigore, dec. 262. n. 4. 184
Agens eodè tempore pro fructibus census, & pro sorte nò fatetur censum esse extinctum, dec. 367. n. 9. 260
Agens contra aliquem uti contra hæredem, pro tali illum videtur approbare, dec. 211. n. 5. 153
Agens uti hæres tenetur probare se esse talem, decif. 279. n. 3. 196
Agens conditione indebiti, debet probare solum non fuisse debitum, dec. 111. n. 1. 83
Agens rei vindicatione tenetur probare se esse dominum rei quam petit, dec. 431. n. 16. 112
Agens Salviano non tenetur cedere jura possessori, nisi qualia habet, dec. 148. n. 19. 111
Agenti contra tertium sufficit, ut cedat jura talia, decif. 148. n. 16. ibid.

Aliena.

Res hypothecari non potest, dec. 139. n. 10. vide infra 2 Res. 103

Alienatio.

Alienans rem prohibitam alienari per contractum, statim cadit à commodo contractus, nec recuperat per redemptionem, dec. 47. n. 3. 36
Alienans partem rei Ecclesiar non cadit à tota re, sed tantum à parte alienata, dec. 331. n. 3. 235
Decif. Rosa Rom. pro Tract. de Cens.

Ampl. etiam si prohibita sit alienatio in totum, vel pro parte, ibid.

Alienans rem contra pactum, cadit à commodo contractus, dec. 47. n. 1. 36
Alienans rem cœletur jus quod in ea habet alienare, dec. 67. n. 3. 47
Ampl. etiam quod sit designata per confines convenientes toti rei, dec. 67. n. 4. ibid.
Alienans non dicitur contravenire, si non effendat mentem testatoris, licet faciat contra illius verba, dec. 49. n. 15. 37
Alienans rem expressè prohibitam alienari sub pœna non evitat pœnam per redemptionem, decif. 334. num. 5. 237

Limit. si prohibitio, sit tacita, n. 4. ibid.

Alienatio bonorum pupilli quamvis illi utilis non sustinetur sine solemnitatibus, dec. 543. n. 18. 427
 Et sine dubio si de utilitate non constet evidenter, num. 19. ibid.

Alienare, & alienationi consentire, paria sunt, dec. 18. num. 13. 16

Alienatio facta à Judice servatis servandis, causat bonam fidem, dec. 293. n. 10. 207

Alienatio facta ab hærede gravato imputatur in portionem quam potest detrahere, dec. 49. n. 1. 37

Alienans qui in re alienata habet portionem liberam, censetur alienasse propriam portionem, dec. 49. n. 2. ibid.

Alienatio bonorum pupilli requirit justam causam, & solemnitates, dec. 543. n. 3. 426

Alienatio rei prohibita alienari, quæ non offendit mentem testatoris, non inducit contraventionem, decif. 333. n. 1. 236

Alienatio fructuum rei prohibita alienari non operatur contraventionem, dec. 333. n. 2. ibid.

Alienatio ut censetur fraudulenta requiritur scientia utriusque contrahentis, quod bona debitoris non sufficiant omnibus creditoribus, dec. 85. n. 3. 63

Alienatio rerum Ecclesiasticarum ut valide fiat, quæ requirantur, dec. 314. n. 1. 223

Alienatio bonorum Ecclesiasticorum copulative requirit causam alienandi, & solemnitates, decif. 18. num. 17. 16

Alienatio facta post decoctionem, censetur simulata, dec. 85. n. 1. 63

Alienatio rei non prohibetur ob pendentiam litis super jure illi connexo, dec. 307. n. 2. 216

Alienatio rei Ecclesiar si fiat ob necessitatem, pretiù debet converti in causam expressam, dec. 36. n. 12. 30

Alienatio rei Ecclesiar facta à Prælato in consanguineum, non caret suspitione, dec. 36. n. 11. ibid.

Alienatio rei Ecclesiar cum clausula, reservato semper jure Ecclesiar, non inducit caducitatem, nisi postquam fuit devotum ad liberam traditionem, decif. 331. num. 8. 235

Alienatio facta à minore sine debitis solemnitatibus est nulla, dec. 331. n. 9. ibid.

Alienatio rei Ecclesiar nulliter facta non causat caducitatem, dec. 331. n. 10. ibid.

In alienatione rerum Ecclesiar requiruntur copulative justa causa, & solemnitates, dec. 8. n. 7. 8

In alienatione rei Ecclesiar, vel gravamine illi imponendo, requiritur copulative solemnitas, & justa causa, dec. 28. n. 1. 24

In alienatione rei Ecclesiar non sufficit tractatus, nisi accedat auctoritas, seu confirmatio superioris, dec. 37. n. 3. 31

Alienatio rei Ecclesiar facta sine debitis solemnitatibus est nulla, si Ecclesia voler, dec. 264. n. 2. 285

Alimenta.

Præsumuntur præstita vigore præcedentis obligationis, dec. 437. n. 2. 117

Index Rerum

- Alimenta respectu ejusdem personae dantis, & recipientis non sunt multiplicabilia.** decif. 437 n. 5. 317
- Alimenta praestita affini pauperi censentur donata.** dec. 437. num. 6. ibid.
- Alimentarius, qui potest sibi victum parare ex sua industria non praesumitur ab alio recepisse alimenta.** decif. 440 n. 1. 319
- Limit. in eo, cui ab alio sunt praestanda alimenta, nam ab illo praesumitur alimentatus, concurrentibus maxime admodiculis n. 3.** ibid.
- Alimentatus qui fuit ab aliquo in principio, & sine temporis, praesumitur etiam ab eodem recepisse alimenta medio tempore.** decif. 440. n. 4. ibid.
- Alimentatus quis praesumitur in dubio ab eo, qui eum altere tenebatur.** decif. 439. n. 4. ibid.
- Alimenta qui praestitit in principio, & sine temporis, censetur etiam praestitisse medio tempore.** dec. 439. n. 5. ibid.
- Alimentorum obligatio tandiu durat, quamdiu vivit alimentarius.** dec. 140. n. 6. 103
- Aliud pro alio invito creditore solvi non potest.** decif. 219. n. 2. 159
- Alius, a. ud. istud relativum implicat similia.** dec. 306. num. 1. 215
- Alternativa.*
- Exigendi praestat electionem creditori.** dec. 504. n. 12. 386
- Alternativae obligationes, quando una pars est licita, alia vero illicita nunquam utile per inutile vitiantur.** decif. 19 n. 6. 226
- Alternativae pars una alteram declarat.** dec. 1 n. 7. 2
- Animus.*
- Acquirentis principaliter spectatur in acquisitione domini & possessionis.** dec. 170. n. 4.
- Annuum.*
- Annua praestatio potest capi in causam judicati, subhaereri, & plus offerenti deliberari; & n. 10.** dec. 508. num. 3. 388
- Annuae praestations debitorum ex contractu, praescribuntur unica praescriptione pro omnibus annis.** decif. 303 n. 1. 214
- Annuae praestations conditionaliter debitorum praescribuntur, tot requiruntur praescriptiones quot annis.** dec. 487. n. 5. 367
- Annuae praestations debitorum ex contractu unica praescriptione tolluntur.** dec. 230. n. 9. 166
- Limitatur quando promissio est conditionalis.** n. 11. ibid.
- Annuae praestations dicuntur jus immobile, & separatum de per se.** dec. 3. n. 16. 4
- Annuae praestations dicuntur esse de loco, ubi est destinata solutio ipsarum.** dec. 3. n. 17. ibid.
- In annuis praestationibus ex contractu tot requiruntur praescriptiones, quot sunt anni.** decif. 304. n. 2. 214
- In annuo censu tot requiruntur praescriptiones, quot sunt anni.** dec. 230. n. 12. 166
- Annuae responsiones censuales, sunt legitima via consequendae.** dec. 10. n. 4. 11
- Annui redditus tunc dicuntur bona immobilia, quando percipiuntur ex certis fundis, non ex redditibus generalibus.** dec. 3. n. 18. 4
- Annui redditus veniant appellatione immobilium, quando debentur actione reali, vel mixta.** decif. 31. num. 20. ibid.
- Annui redditus computantur inter immobilia, quando de necessitate sunt applicandi ad mobilia, vel immobilia.** dec. 3. n. 22. ibid.
- Annui redditus ex sui propria natura, & significatione non computantur inter mobilia, vel immobilia, sed constituantur tertiam speciem de per se.** dec. 3. n. 13. ibid.
- Annui redditus perpetui inter immobilia computantur.** dec. 468. nu. 5. 351
- Vide, Praestatio.*
- Antecedens.*
- Antecedendi concessio censetur concessum & consequens.** dec. 528. n. 12. 405
- Qui vult consequens, non censetur velle antecedens necessarium, quando deficit potestas.** dec. 278. n. 22. 196
- Anticipata solutio pensionum non est prohibita in contractu locationis.** dec. 288. n. 14. 277
- Anticipata solutio non prohibetur in contractu census, nisi deducatur in pactum.** dec. 95. n. 8. 270
- Anticipata solutio fructuum non est prohibita, quando remanet aliquid commodi apud solventem.** decif. 388. n. 9. 276
- Anticipata solutio fructuum in contractu census non est prohibita si apud solventem remaneat aliquid utilitatis.** dec. 388. n. 10. ibid.
- Apocha privata non recognita, non relevat.** dec. 203. num. 2. 149
- Apostilla.*
- Non attenditur, si non approbetur in subscriptione.** dec. 379. num. 6. 269
- Limitatur quando continet id quod tacite inerat.** n. 7. ibid.
- Appellatio.*
- Datur a sententia lata sine causae cognitione, etiam in possessorio.** dec. 26. n. 39. 185
- Appellatio ista operatur quoad utrumque effectum.** dec. 262 n. 10. ibid.
- Appellatio impedit effectum sententiae.** dec. 128. n. 7. p. 102
- Appellatio remanet deserta, si causa non expediatur intra quadriennium a die, interpositae appellationis.** dec. 21. n. 1. 26
- Appellatio non datur in Salviano.** decif. 378 n. 12. 268
- Appellatio in merè possessorio non datur de jure civili.** dec. 378. n. 3. ibid.
- Ampl. in quolibet interdicto etiam plenario adipiscendae.** n. 4. ibid.
- Appellatio de jure canonico conceditur a quocunque gravamine.** dec. 242. n. 12. 274
- Appellatio suspendit omnem effectum sententiae.** dec. 234. n. 4. 169
- Appellatione pendente, nemo est sua possessione privandus.** dec. 248. n. 2. 176
- Appellanti non currunt fatalia dum impeditur factio appellati.** dec. 244. n. 7. 243
- Appellatur a liquidatione in judicio executivo.** dec. 258. n. 2. 182
- Item quando sententia complicat negotium principale.** n. 2. ibid.
- Appellatur in possessorio respectu fructuum.** dec. 232. n. 6. 169
- Desertio appellationis evitatur ob quamcunque causam.** dec. 528. n. 11. 420
- In Salviano non datur appellatio.** decif. 268. num. 14. 188
- Approbatio.*
- Approbens contractum non potest illum amplius impugnare.** dec. 96. n. 23. 72
- Approbare quis dicitur illam scripturam quam in actis producit, seu cujus vigore agit.** decif. 550. n. 3. 433

Notabiliorum

Argumentum.
 De contractu ad ultimas voluntates valet. decif. 517.
 n. 5. fallit n. 7. 397
 Argumentum à foro Posti ad forum fori, & è contra
 est validum. dec. 464. n. 11. 344
 Argumentum ab usufructu ad censum est validum.
 decif. 349. n. 10. 246

Articulus.
 Articulis quis respondere non tenetur, si non dentur
 medio juramento, vel si dentur à non procuratore,
 vel si sint irrelevantes. dec. 414. n. 10. 305

Affecuratio.
 Reducitur contractum emptionis, & venditionis. dec.
 388. n. 16.

Affertio.
 Asserenti consanguineos adhibitos in contractu non
 fuisse de proximioribus, quod aderant proximiores,
 & magis idonei, incumbit onus probandi. decif.
 503. n. 15. 384
 Asserens prædium esse liberum intelligitur de obliga-
 tione, quæ impedire posset illum contractum. dec.
 148. n. 11. 111
 Asserenti contractum esse sceneratitium, vel nullum
 incumbit onus hoc probandi. dec. 96. n. 5. 71
 Asserens quem esse solvendo, debet illud probare. de-
 cif. 78. n. 3. 55
 Asserenti alienationem esse factam ex causa necessa-
 ria, non creditur. dec. 52. n. 6. 39
 Limit. si concurrant adminicula. n. 7. ibid.
 Assertio contrahentium alteri non præjudicat. dec. 36.
 num. 1. 30
 Assertio juris legalis, & fide digni, maxime facta in ju-
 dicio, causat bonam fidem dec. 293. n. 17. 108
 Ampl. etiam ad præscribendum dominium. num. 18.
 ibid.
 Assertio facta in instrumento probat inter contrahen-
 tes. dec. 501. n. 3. 380
 Assertio imponentis censum super re, quod illa sit sua,
 & libera restringitur ad probationem suam. dec. 39.
 num. 5. 32
 Assertio creditoris non nocet debitori. decif. 239. n. 3.
 172
 Assertio procuratoris non præjudicat principali, de-
 cif. 295. n. 2. 209
 Assertio facta in testatoris, & in præjudicium ejus, qui
 ab eo causam non habet dec. 494. n. 10. 372
 Assertio impositoris census quod fundus est liber, &
 ad se pleno jure spectat, intelligitur in præjudicium
 census, qui imponitur. dec. 423. n. 1. 304
 Assertio jurata nocet juranti quando est dolosa, & al-
 teri præjudicialis. dec. 56. n. 4. 42

Assignatio.
 Pro sustentatione gradus æquipollet assignationi pro
 alimentis. dec. 437. n. 3. 317
 Assignatio quando fit pro solutione debiti, importat
 dationem in solutum. dec. 250. n. 3. 205

Associatio.
 Conceditur etiam contra singularem possessorem.
 dec. 149. n. 3. 111

Attentata.
 Non purgantur per cessionem possessionis, si qua est.
 dec. 61. n. 1. 45
 Attentata non purgantur, nisi resectis expensis, dam-
 nis, & interesse. dec. 62. n. 21. ibid.
 Attentata non dantur, ubi adest diversitas causarum.
 dec. 243. c. 1. 174
 Qui continuat, non attentat. dec. 446. n. 2. 323
 Intellige postquam est acquisita possessio num. 9.
 ibid.

Attestatio.
 Extrajudicialis, & non jurata, non probat. decif. 75.
 n. 8. 54
 Auctor cui lis fuit intimata, debet illius defensionem
 suscipere, alias sibi imputet. dec. 407. n. 3. 291

Auditor Camera.
 Tanquam executor litterarum Apostolicarum est Ju-
 dex competens, etiam quoad Episcopos. decif. 215.
 n. 7. 156
 A. C. inter forenses non habet jurisdictionem in pri-
 mainstantia, quando proceditur ordinariè. dec. 531.
 num. 3. 410
 Auditor Camerae in obligationibus Cameralibus est
 judex privativè quoad omnes alios Judices. decif.
 101. n. 11. 75

Avocatio.
 Causæ operatur nullitatem postea gestorum coram
 eodem iudice, non autem eorum, quæ antea fuere
 facta. dec. 436. n. 2. 316

Autem.
 Hæc particula adversativè intelligitur, retentis eisdem
 terminis. dec. 123. n. 9. 89
 Autem, hæc particula resolvitur aliquando in disjunc-
 tivam. dec. 123. n. 10. ibid.

B

Bannimenta.
 Non comprehendunt contractus jam perfectos.
 decif. 217. n. 5. 158
 Bannimenta intelligi debent ut minus devient à jure
 communi quam sit possibile. dec. 217. n. 6. ibid.
 Et ne quis damnum patiat. n. 7. ibid.

Beneficium.
 Beneficiatus in vita æquiparatur usufructuario, in
 morte usufruario. dec. 176. n. 8. 135
 Beneficium inventarii fuit introductum, ne hæres te-
 neatur ultra vires hæreditatis, & ne creditores suis
 creditis fraudentur. dec. 231. 5. 167
 Beneficium cedendarum quod competit tertio posses-
 sori non causatur ex aliquo contractu præcedente,
 sed potius ex benignitate legis. decif. 148. num. 8.
 110

Beneplacitum.
 Beneplacitum Apostolicum in alienatione rerum Ec-
 clesiasticarum intervenire debet. decif. 314. n. 2.
 223
 Beneplacitum Apostolicum in alienatione rei Ecclesie
 non præsumitur, nisi post triginta annos. decif. 28.
 num. 7. 24
 Beneplacitum Apostolicum in alienatione rei Eccle-
 siæ non præsumitur nisi post lapsum ad minus tri-
 ginta annorum. dec. 17. n. 3. 23
 Beneplacitum Apostolicum facit præsumi bona Ec-
 clesiastica esse utiliter alienata. decif. 30. n. 3.
 25
 Beneplacitum Apostolicum reservatum in instrumèn-
 to, præsumitur intervenisse lapsis triginta annis.
 decif. 253. n. 8. 178
 Beneplacitum Apostolicum in alienatione rei Ecclē-
 siæ, est loco solemnitatis. dec. 28. n. 2. 24

Bona fides.
 Et præscriptio in materia usuraria non sunt considera-
 biles. dec. 119. n. 5. 87
 Bonæ fidei possessor facit fructus suos, nec tenetur ad
 illorum restitutionem. dec. 293. n. 1. 207
 Amp. etiam si possederit absque titulo, vel invalido,
 quia facit fructus suos ratione culturae, & curæ
 n. 2. & n. 4. ibid.

Index Rerum.

- Limit, si possederit ex titulo reprobato, n. 5. ibid.
 Bona fides causatur etiam ex injusto, & temerario titulo, decis. 293. n. 6. ibid.
 Bona fides causata ex juris errore, licet non sufficiat ad præscribendum dominium, sufficit tamen ad fructuum acquisitionem, dec. 293. n. 7. ibid.
 Declar, si sit error cui jus nec assistat, nec resistat, secus si jus resistat, n. 12. 208
 Intellige si jus absolute resistat, secus si simpliciter det formam servandam in explicatione actus n. 15. ibid.
 Intellige in errore juris, secus in errore facti, n. 20. ibid.
 Bona fides regulariter præsumitur, decis. 377. num. 1. 207
 Inter bonam & malam fidem datur mediam, dec. 293. num. 9. 207
- Bona.*
- Alienata debent imputari in legitimam, & Trebellianicam alienanti debitam, dec. 250. n. 1. 52
 Bona in dubio præsumuntur allodialia, non feudalia, dec. 72. n. 11. ibid.
 Etiam si sint intra fines feudi, n. 12. ibid.
 Licet aliqui, & male, contrarium teneant, n. 13. ibid.
 Bonorum appellatione veniunt etiam pecuniæ, decis. 187. n. 1. 139
 Bona prohibita alienari non censentur prohibita hypothecari, & veniunt in generali obligatione, dec. 40. n. 3. 2
 Bona à laicis in Ecclesiam translata sunt Ecclesiastica, dec. 480. n. 11. 361
- Bulla.*
- Bulla Pii V. super censibus non annullat census creatos ante illius promulgationem, dec. 91. n. 3. 85
 Bulla Pii V. super censibus in §. contractusque sub alia forma declaratur, & infra, dec. 116. n. 4. 109
 Bulla Pii V. super censibus prohibens deduci in pactum interesse lucri cessantis, intelligitur de extrinseco, non intrinseco, dec. 147. n. 16. ibid.
 Non excludit petitionem interesse lucri cessantis, si probentur requisita n. 20. 103
 Bulla Pii V. super censibus, in vers. contractusque sub alia forma, &c. restringitur ad ea quæ sunt de forma, non autem ad alia pacta quæ solum improbantur, & non annullant contractam, dec. 147. n. 2. 103
 Bulla Pii V. super censibus præferens censuarium omnibus aliis emere volentibus rem censui subjectam intelligitur de omnibus aliis non habentibus jus potentius decis. 306. n. 4. 117
 Bulla prædicta multum præjudicat domino fundi censuati, auferendo ab eo liberam facultatem vendendi rem suam, dec. 306. n. 5. 74
 Bulla Pii V. super censibus recipit interpretationem passivam à jure communi, dec. 71. n. 4. 116
 Bulla prædicta Pii V. est exorbitans, & correctoria, dec. 71. n. 5. 117
 Bulla Pii V. in vers. contractusque sub alia forma, &c. intellectus, dec. 146. n. 6. 117
 Bulla Pii V. super censibus duo facit; Primum dat formam contractui. Secundum improbat nonnulla pacta, dec. 146. n. 2. 74
 Bulla Pii V. super censibus concedens prælationem domino census, est exorbitans, dec. 159. n. 3. 117
 Bulla Pii V. quoad probationem, quæ sit per instrumentum, dec. 100. n. 10. 74
 Bulla Pii V. super censibus concedentis domino census prælationem intellectus, dec. 156. n. 9. 116
 Bulla Pii V. super censibus dans domino census prælationem in venditione fundi censui non transfert illius dominium aut pretii solutionem, decis. 326. num. 1. 232
- Bulla prædicta ad effectum prælationis non requirit depositum pretii, illud tamen requiritur ad effectum acquirendi dominium, dec. 326. n. 2. ibid.
 Bullæ Pii V. super censibus, vers. hanc autem salutiferam, &c. intellectus, dec. 136. n. 9. 93
 Bullæ Pii V. super censibus, vers. census omnes in futurum, &c. intellectus dec. 349. n. 3. 245
 Bulla Pii V. super censibus præferens dominum census in venditione prædii censuati, habet etiam locum in venditione facta per viam substationis, dec. 419. n. 1. 310
 Bulla Pii V. de censibus loquitur de censibus in futurum creandis, non de creatis antea, decis. 354. num. 4. 310
 Bulla Pii V. concedens prælationem censuario super re censuata, contra quas personas intelligatur, decis. 466. n. 14. 348
 Bulla Pii V. super censibus loquitur de censibus perpetuis redimilibus, dec. 514. n. 5. 394
 Bulla Pii V. super censibus est servanda in toto orbe, dec. 87. n. 6. 65
- C**
- Caducitas.*
- C**aducitatem rei Ecclesiæ non incurritur, nisi ea volente, decis. 331. n. 1. 234
 Caducitas ita demum habet locum, si dominus, qui pœnam apposuit, velit, dec. 74. n. 7. 55
 Intellige respectu interesse ipsius Domini, secus respectu interesse alterius, n. 8. ibid.
 Caducitas censetur remissa emphyteutæ, si dominus recipiat canonem, etiam cum protestatione quod non censetur remissa dec. 535. n. 3. 415
 Vide rationem, n. 5. ibid.
 Caducitas excusatur ob quamlibet causam credendi, etiam quod sit minus justa, dec. 4. n. 3. 5
 Caducitas est pœna, dec. 67. n. 11. 48
 Caducitas non incurritur ob alienationem revocabilem, si revocetur ante declaratam caducitatem, decis. 50. n. 2. 38
 Caducitas licet ipso jure incuratur, requiritur tamen declaratio domini, dec. 340. n. 8. 240
 Caducitatis pœna non habet locum, nisi prævia declaratione illius per substitutum, dec. 318. n. 3. 216
 Census impositio super rebus tacite alienari prohibitis non inducit caducitatem, dec. 40. n. 8. 32
 Nec est ab initio nulla, n. 8. ibid.
- Calculatio.*
- potest semper fieri etiam post mandatum, decis. 197. num. 10. 146
 Calculus factus à peritis, & à partibus subscriptus facit fidem dec. 427. n. 4. 308
- Calumnia.*
- Calumniosè peti præsumitur remissoria ad probandum id quod numquam fuit oppositum, dec. 118. n. 5. 87
- Cambium.*
- reale probatur ex solis litteris redditus ex nundinis, dec. 539. n. 6. 421
 Cambia ut dicantur realia quæ requirantur, dec. 539. num. 5. ibid.
 Cambia ut sint licita quæ requirantur, dec. 539. n. 1. 420
 Cameralis obligatio extenditur ad omnia instrumenta enunciata, & promissa dec. 456. n. 2. 337
 Cameralis obligatio habet executionem paratam, decis. 204. n. 2. 150
 Cameralis obligatio non censetur apposta in instrumento, nisi exprimat, dec. 254. n. 1. 180
- Cameralis

Notabiliorum.

<p>Cameralis obligationis effectus non retardatur per legationem falsæ causæ, si non sit evidens, decif. 21. num. 4. 19</p> <p>Cameralis obligatio extenditur etiam ad non nominatos in instrumento, dec. 33. n. 2. 27</p> <p>Limit, quando est restricta, n. 3. ibid.</p> <p>Cameralis obligationis beneficium transit in cessionarium, dec. 503. n. 4. 384</p> <p>Cameralis obligatio ut possit habere executionem, debet esse extensa, dec. 101. n. 8.</p> <p>Cameralis obligatio continet stipulationem pro omnibus quorum interest, dec. 457. n. 20. 338</p> <p>Cameralis obligatio habet executionem paratam, dec. 86. n. 1. 64</p> <p>In obligatione camerali admittuntur solum certæ exceptiones, dec. 86. n. 2. ibid.</p> <p>Cameralis obligatio non admittit exceptiones extrinsecas à contractu, dec. 338. n. 1. 239</p> <p>Cameralis obligatio non vulneratur per sententias latis in alia causa, dec. 138. n. 2. ibid.</p> <p>Cameralis obligatio prodest, & nocet hæredibus respectivè, ut competat via executiva, decif. 457. n. 2. 337</p> <p>Cameralis obligationis virtus transit in cessionarium, dec. 398. n. 9. 285</p> <p style="text-align: center;"><i>Cameralis.</i></p> <p>Illusterrimus Camerarius potest exercere etiam ea, quæ requirunt mandatum speciale, dec. 88. n. 3.</p> <p style="text-align: center;"><i>Canon.</i></p> <p>Solvi debet ab eo qui emit rem subjectam cum onere solvendi, dec. 456. n. 2. 356</p> <p>Canones peti possunt via executiva, quando instrumentum est vallatum camerali obligatione, dec. 456. n. 4. ibid.</p> <p style="text-align: center;"><i>Canonius.</i></p> <p>Canonici non possunt præjudicare suæ Ecclesiæ recipiendo minorem summam quam debeatur, dec. 304. num. 3. 215</p> <p>Canonici in causa Ecclesiæ in materia prohibita non creditur, dec. 28. n. 5. 24</p> <p style="text-align: center;"><i>Capitulum.</i></p> <p>Si habet fructus Episcopatus ob mortem Episcopi, illos non habebit si Episcopus transferatur ad alium Episcopatum, dec. 170. n. 11.</p> <p style="text-align: center;"><i>Casus.</i></p> <p>Casus in statuto non expressus, est regulandus secundum jus commune, dec. 86. n. 10. 64</p> <p style="text-align: center;"><i>Catarum.</i></p> <p>Non probat dominium, nec possessionem, in præjudicium ejus, qui non interfuit illius consecutioni, dec. 16. n. 5. 15</p> <p style="text-align: center;"><i>Causa.</i></p> <p>Legitima capiendi pecunias ad censum, est solutio artis alieni, dec. 24. n. 7. 22</p> <p>Iusta causa alienandi bona Ecclesiæ est vel ob necessitatem, vel propter utilitatem Ecclesiæ, decif. 27. n. 5. 24</p> <p>Iustus Judicis præbet justam causam excusationis, dec. 333. n. 6. 236</p> <p>Devolutionis causa concludentem requirit probationem, dec. 323. n. 10. 230</p> <p>Causa finalis statuti probatur ex illius proœmio, decif. 464. n. 3. 344</p> <p>Causa semel effecta appellabilis, semper durat appellabilis, dec. 157. n. 2. 182</p> <p>Causa frivola, & injusta non validat cessionem, decif. 275. n. 3. 192</p> <p>Causa in instrumento enunciata non præsumitur falsa, dec. 503. n. 17. 385</p> <p>Causa alienandi bona Ecclesiæ debet aliunde, quam</p>	<p>per instrumentorum enunciationem probari, dec. 27. n. 4. 13</p> <p>Causa obligationis cessante, cessat ipsa obligatio, decif. 266. n. 6. 187</p> <p>Causa iusta alienandi res Ecclesiæ, partim assertione non probatur, dec. 28. n. 1. 24</p> <p>Causa iusta alienandi res Ecclesiæ non præsumitur ex antiquitate temporis, dec. 28. n. 6. ibid.</p> <p>Causa remota, & occasionalis non attenditur, dec. 343. n. 7. 242</p> <p>Causa ob quam fit alienatio bonorum pupilli debet justificari aliter, quam per contrahentium assertionem, dec. 543. n. 4. 426</p> <p>Causa in instrumento alienationis bonorum pupilli expressa præsumitur vera, dec. 543. n. 6. ibid.</p> <p>Causa finalis contractus ea est sine qua contrahentes non fuissent contracturi, dec. 412. n. 3. 294</p> <p>Causa originalis est attendenda, dec. 412. n. 4. ibid.</p> <p>Causa prohibitionis illam restringit, decif. 43. n. 6. 34</p> <p>Causa originalis attendi debet, non quod inde sequitur, dec. 181. n. 2. 114</p> <p>Causa enunciata in alienatione bonorum pupilli, si sit in parte falsa, totus contractus redditur nullus ob individuitatem decreti Judicis, decif. 541. n. 3. 427</p> <p>Causa, vel modus non restringit legatum, quando respicit favorem legatarii, dec. 41. n. 8. 34</p> <p>Causarum diversitas resultat si agatur de terminis census diverso tempore maturatis, decif. 243. n. 3. 174</p> <p>Causarum solvendi pluralitas non præsumitur, decif. 215. n. 3. 154</p> <p style="text-align: center;"><i>Cautela.</i></p> <p>Cautelæ appositæ in instrumento ad favorem emptoris, restringuntur ad interesse reale ipsius, decif. 64. n. 5. 46</p> <p style="text-align: center;"><i>Cautio.</i></p> <p>De restituendo prioribus, &c, datur pro securitate debitoris, dec. 401. n. 9. 388</p> <p>Cautio præstita de liberando fidejussorem, & illum conservando indemnem, idem operatur quod liberatio, dec. 331. n. 17. 412</p> <p style="text-align: center;"><i>Cedula bancaria.</i></p> <p>Habet vim solutionis, est loco pretii census, decif. 291. n. 2. 205</p> <p>Cedula bancaria habet vim solutionis, decisione 104. num. 1. 77</p> <p>Cedula bancaria cantans in vim promissionis non habet vim solutionis, dec. 435. n. 1. 315</p> <p>Cedula bancaria habet vim solutionis, decif. 561. n. 5.</p> <p>Cedula bancaria habet vim solutionis factæ præsentis pecunia, dec. 103. n. 7. 77</p> <p>Cedula bancaria habet vim solutionis, & data pro extinctione sortis principalis census facit cessare cursum fructuum illius, dec. 290. n. 2. 105</p> <p>Cedula bancaria habet vim solutionis, dec. 132. n. 1. 98</p> <p>Consignatio cedulæ bancariæ continet veram solutionem, dec. 361. n. 5. 259</p> <p>Et habet vim veræ solutionis, n. 6. ibid.</p> <p style="text-align: center;"><i>Censualis Contractus.</i></p> <p>Contractus censualis forma in quibus consistat, decif. 146. n. 3. 107</p> <p>Contractus censualis substantia in quibus consistat, dec. 308. n. 21. 218</p> <p>Contractus census in quo apponitur pactum, quod existente moroso debitore census in solutione, possit cogi ad illum redimendum, de jure communi sustinetur, dec. 147. n. 7. 108</p> <p>Contractus census ratificatur per perceptionem fructuum</p>
---	--

Index Rerum

- Censuum, decif. 81. n. 6. 59
Contractus census reputatur individuus, & resolutus pro parte, in totum dicitur resolutus, decif. 283. numero 10. 200
Contractus census est licitus, dec. 10. n. 5. 11
Contractus, qui publicè frequentantur præsumuntur liciti non usurarii, dec. 10. n. 6. ibid.
Contractus est potius censendus censuialis, quam emphyteuticus, dec. 425. n. 5
Contractus census est dividuus ratione rei, si concurrat voluntas contrahentium, dec. 125. n. 15. 92
Censuarios non acquirit dominium, nec possessionem fundi censiti, dec. 499. n. 13. 378
- Census quid sit.*
- Census** est individuus dec. 272. n. 6. 191
Census nomen tanquam æquivocum convenit tam censui, quàm emphyteuti, dec. 431. n. 20. 312
Census est quando penes solventem census residet utrumque dominium, dec. 431. n. 21. ibid.
Census vox tanquam generalis complectitur plures contractus pecuniarum datarum ad censum, decif. 513. n. 9. 393
Census est onus reale, dec. 54. n. 3. 40
Census est species servitutis, dec. 71. n. 11. 51
Constitutio census est quedam species servitutis super re censuata, dec. 1. n. 4. 1
Census impositio est species alienationis, decisione 49. n. 1. 30
Census impositio est species alienationis, decif. 87. n. 1. ibid.
Census impositio est species alienationis, d. 38. n. 2. 31
Census impositio dicitur alienatio, dec. 27. n. 1. 23
In censu vitalitio est pro fundo incertitudo vitæ, & periculum, dec. 514. n. 1. 394
Census vitalitii iustitia ut recognoscatur quæ sint consideranda dec. 514. n. 9. ibid.
Census vitalitius potest emi super vita duorum, decif. 514. n. 10. ibid.
 ...Potest vendi ad rationem duodecim pro centenariis & ultra, dec. 514. n. 11. ibid.
Census vitalitii natura est, ut pecuniarum dominium ab initio transeat in illum, qui constituit se debitorem census, dec. 321. n. 8.
Census vitalitius an venditori sit utilis, attenditur ætas emptoris, dec. 463. n. 4.
Census vitalitius est omni jure licitus, decif. 514. n. 2. 394
Quia non transit ad hæredes, & est irredimibilis, n. 6. ibid.
Census vitalitius videtur contractus innominatus sub alea fortunæ, dec. 514. n. 2. 394
 .. non comprehenditur sub Bulla Pii V. de censibus, dec. 514. n. 4. ibid.
Census vitalitii iustum pretium pendet à communi hominum & loci consuetudine, & observatione, decif. 514. n. 11. pag. 395
Census vitalitii sustinentur propter periculum vitæ, dec. 9. n. 12. 9
Iustum pretium census vitalitii consideratur ex consuetudine loci, ubi contractus fuit celebratus, decif. 514. n. 12. 395
Census emptus pro persona nominanda, facta nominatione, illi, non ementi acquiritur, decif. 125. n. 5. 92
Census acquiritur ei pro quo, & cujus nomine emitur dec. 469. n. 8. 352
Census acquiritur ei pro quo emitur mediante stipulatione Notarii, & Procuratoris, decif. 167. n. 1. 114
Census emptus pro persona nominanda facta nominatione solum pro parte, pro alia parte acquiritur ipsi ementi, dec. 125. n. 9. 92
Census emptus ex pecunia communi pro se, & socio utrique acquiritur, & solvi debet, dec. 172. n. 4. 127.
Census transferuntur in alium mediante titulo divisionis, dec. 511. n. 1. 393
Census alienatio valida est etiam quod non fiat præsentente pecunia, dec. 126. n. 7. 93
Census sequitur bona censuata, dec. 450. n. 3. 330
Census transit ad tertium cum sua causa, decif. 133. n. 9. 136
Census possunt subhastari, dec. 467. n. 1. 350
Census impositio præsupponit in imponente dominium rei subjugatæ, dec. 2. n. 5. 2
Census potest imponi cum datione cedulæ bancariæ pro solutione fructuum, dec. 535. n. 14. 416
Census imponi potest super melioramentis factis à possessore bonæ fidei, vel ab eo, qui habet rei dominium etiam utile, quamvis aliquo casu resolvable, dec. 541. n. 13. & n. 15. & 17. 524
Census imponi potest ab hærede gravato, qui potest detrahere legitimam, vel trebellianicam, dec. 541. n. 15. 424
Census constitui debet super re certa, dec. 143. n. 2. 105
Census impositus super fundo alio censu onerato festinetur quousque fundus ille evincatur irrevocabiliter, dec. 549. n. 1. 432
Census imponi potest super fundo alteri censui obnoxio, dec. 548. n. 1. 432
Ex impositione census oritur duplex actio, una personalis, altera in rem scripta dec. 90. n. 10. 67
In constitutione census requiritur pretii interventus, dec. 272. n. 2. 191
Census potest imponi super parte fundi, dummodo ita designetur, ut ab aliis dignosci possit, decif. 98. n. 4. 73
Census potest validè imponi super duobus fundis, non specificata quantitate pro qua singula corpora gravantur, quidquid contradicat Boccac. decif. 90. n. 2. 67
Census in dubio censetur impositus super fundo existente in loco contractus, dec. 94. n. 4. 69
Census quod imponi non possit super re majoris valoris quàm sit census impositus, volunt aliqui decif. 499. n. 8. 378
Contrarium latè deducitur, n. 9. ibid.
Census impositus super pluribus fundis in solidum sustinetur in capace, dec. 499. n. 10. ibid.
Quamvis non sit expressum pro qua rata super illo imponatur, ibid.
Census plures super eodem fundo imponi possunt, etiam ex intervallo, dec. 499. n. 11.
Census impositio facta per communitates, Sedis Apostolicæ absque beneplacito Apostolico, est nulla, dec. 447. n. 5. 326
Census imponi non potest usufructuario super melioramentis factis in re cujus habet usufructuum, dec. 541. n. 3. & n. 23. 423. 424
Census validè non imponitur super bonis stabilibus pupilli pro solutione æris alieni illius, quando habet nomina debitorum mobilia, vel se moventia æquivalentia debitis, dec. 543. n. 13. 424
Census ut impositus constare debet, decif. 514. n. 3. 223.
Censum creare de terminis alterius census decursus, & non solutis non licet, dec. 379. n. 1. 269
Ampl. etiam ante Bullam Pii V. de censibus, & ibi de ratione n. 13. ibid.
Census absque fundo licitè creari non potest, dec. 350. n. 2. 247

Notabiliorum

Nec valeat contraria consuetudo n. 5.	ibid.	di, & interim solvendi fructus. decis. 453. num. 7.	
Etiā in Germania per constitutiones Imperii census aliter creati non potest, n. 3.	ibid.	Census non extinguitur per dationem in solutum revocabilem. decis. 530. n. 1.	409
Census impositus super fundo altero censu gravato, eo usque durat quousque fundus ille vigore anterioris census evincatur. dec. 548. n. 2.	432	Census facta distincta extinguitur per compensationem veri crediti dec. 528. n. 20.	406
Census constitui non potest super sola personali obligatione. dec. 379. n. 11.	269	Census extinguitur per actum retrosimilem. decis. 516. num. 1.	396
Census non potest imponi super credito, juxta formam bullæ Pii V. dec. 541. n. 9.	423	Et per compensationem, n. 2.	ibid.
Census impositio facta, super re certa expressis finibus, & generaliter super omnibus bonis imponendis, est licita. dec. 374. n. 13.	266	Census extinguitur per actum retrosimilem. dec. 518. num. 1.	398
Census constituitur super toto fundo, non autem super aliqua illius parte. dec. 1. n. 3.	1	Et quando per relaxationem mandati censetur extinctus. dec. 518. n. 2. & 3.	ibid.
Census imponi potest solvendus ad rationem decem pro quolibet centenario, & anno. decis. 337. num. 1.	239	Census si quis pro alio extinguat, efficitur creditor summæ solutæ. decis. 500. n. 1.	379
Census creari non potest, nisi in re immobili, vel pro tali habita quæ sit frugifera & certis finibus designata. dec. 80. n. 1.	58	Census non perit pro rata, si pereat pars fundi suppositi, quando pars remanens ex dicto fundo est capax totius census dec. 542. n. 7.	425
Census impositio dicitur alienatio, & prohibetur alienare non potest censum imponere. dec. 309. n. 3.	218	Census ad ex extinctionem requiritur actus retrosimilis dec. 172. n. 1.	191
Census impositus super fundo idoneo, & super non idoneo, sustinetur super idoneo. dec. 72. num. 9. 51		Et ultra consensum partium etiam pretii restitutio, n. 3.	ibid.
<i>Vide infra, Impositio.</i>		Census resolvitur ipso jure eo ipso, quod fundus censuit avocatus ab imponente irrevocabiliter. decis. 545. n. 1.	428
<i>Census differentia.</i>		Census extingui potest cum cessionario. decis. 354. num. 10	
Census differt à fundo censito. dec. 415. n. 1.	296	Census extinguitur pro ea parte pro qua illius debitor succedit creditori. decis. 446. n. 5	325
Census differt à fructibus. dec. 333. n. 9.	236	Census impositus à Canonicis cum licentia Papæ sub quadam conditione illum extinguendi infra tantum tempus, debet sic extingui, ut Papa mandavit. dec. 320. n. 4.	227
Census differt ab illius fructibus decis. 403. num. 7.	289	Census non extinguitur totus per receptionem partis quando constat de contraria voluntate partis. decis. 364. n. 5.	257
Census est jus distinctum, & separatum ab ipsa re supposita. dec. 40. n. 1.	32	Quæ voluntas desumitur ex solutione fructuum pro parte non soluta. n. 6.	ibid.
Census distinguitur specie ab emphyteusi. decis. 425. num. 1.	306	Census extinctio non probatur ex simplici quietantia. dec. 274. n. 1.	191
Census non est res quæ subicitur, sed quid ab ea distinctum. dec. 81. n. 8.	59	Census non extinguitur ob decoctionem debitoris. dec. 465. n. 2.	373
Census est quid diversum à re super qua fuit impositus. dec. 185. n. 4.	138	Neque per sententiam graduatoriam, non secuta reali traditione. n. 3.	ibid.
Census non extinguitur sola partium voluntate, sed requiritur actus retrosimilis dec. 530. n. 6.	409	Census, ex quo fructus exiguntur non potest dici extinctus. dec. 495. n. 4.	ibid.
Census sicut constituitur consensu partium, & pecuniarum solutione, ita pro extinctione est necessarius consensus, & pecuniarum retrosolutio. decis. 530. n. 7.	ibid.	Census tunc per assignamenta pro eo extinguenda dicitur extinctus, quando dominus census fuit consequutus integram satisfactionem. dec. 247. n. 2.	176
Census non extinguitur per simplicem dationem assignamentorum, nisi habuerit effectum. dec. 530. n. 8.	ibid.	Census non dicitur extinctus quando pecuniæ solvuntur ad computum sortis principalis, sed revocabiliter. dec. 247. n. 3.	ibid.
Census non dicitur extinctus per solam relaxationem mandati pro sorte. dec. 530. n. 9.	ibid.	Census ut extinctus dicatur, requiritur actus priori similis. dec. 247. n. 4.	ibid.
Census extinguitur per actum retrosimilem constitutioni. decis. 530. n. 1.	409	Census non extinguitur in totum per receptionem partis pretii, quando constat de contraria voluntate contrahentium. dec. 452. n. n. 4.	333
Id est per restitutionem pretii.	ibid.	Census non perimitur in totum, nec pro parte ob peremptionem partis fundi censuati. dec. 1. n. 1.	1
Census non extinguitur nisi mediante reali sortis restitutione decis. 530. n. 2.	ibid.	Dummodo pars remanens reddat tot fructus, qui sufficiant pro solutione integri census.	ibid.
Declara ut infra.		Amplattenta etiam Bulla Pii V. super censibus numero 6.	2
Census extinguitur statim atque emptor potest repetere sortem. dec. 530. n. 3.	ibid.	Census non extinguitur per assignamenta facta pro illius extinctione, nisi postquam Dominus census fuit consequutus integram satisfactionem. dec. 105. num. 1.	79
Census extinctio requirit vel actualem pretii numerationem. dec. 452. n. 1.	333	Census potest de consensu partium de uno fundo ad alium transferri, extra novationem, & fidejussorum liberationem. dec. 106. n. 1.	ibid.
Vel actum similem numerationi pecuniæ. num. 1.	ibid.		
Census ut extinguatur requiritur actus retrosimilis dec. 453. n. 5.	334		
Census ut extinguatur ob relaxationem mandati pro sorte, opus est, ut mandatum sit exequibile dec. 453. num. 6.	ibid.		
Census non extinguitur ob promissionem extinguen-			

Census

Index Rerum

Census non extinguatur, si dominus census efficiatur dominus partis fundi censuati, si alia pars sit capax ad supponendum censum. dec. 71. n. 12.	31	65
Census statim post relaxatum mandatum pro restitutione sortis, resolvitur. decif. 281. n. 6.	200	In extinctione census non est necesse restituere pretium pecunia numerata dec. 351. n. 2.
Census semel extinctus amplius non reviviscit. decif. 411. n. 4.	294	Census consentiente creditore potest extingui pro quacumque parte. dec. 516. n. 8.
Intellige quando extinguatur per actum retrospectivum secus si per jurium confusionem. n. 7.	ibid.	Census non prohibetur extingui tantum pro parte. de. 36. n. 1.
Censa extincto nec principalis, nec fidejussor amplius tenetur. dec. 204. n. 3.	150	Census extinctio fit per actum retrospectivum, consensum, & restitutionem pretii dec. 530. n. 1.
Census non cessat nisi cum effectu sit satisfactum domino census de sua sorte. decif. 204. n. 4.	ibid.	Census perimitur propter illius extinctionem. decif. 113. n. 2.
Census per receptionem partis pretii non dicitur extinctus. decif. 134. n. 7.	99	Census extinguatur si dominus census fiat dominus fundi censiti. dec. 511. n. 1.
Census non extinguatur per alienationem fundi suppositi. decif. 90. n. 7 & 11.	67	Census non extinguatur propter solam intimationem factam à debitore, quod vult illum redimere, sed est necessarius actus retrovenditionis. dec. 361. n. 3.
Census impositus super duobus prædiis, pereunte uno, sustinetur in altero, si sit capax totius census. decif. 90. n. 8.	ibid.	Census extinctio non sequitur ex subrogatione fundi censuati dec. 60. n. 4.
Census extinguatur obtento mandato pro recuperatione sortis principalis. dec. 248. n. 1.	176	Census hereditarii præsumuntur extincti cum pecuniis hereditatis, maxime si hæres non consecit inventarium. dec. 454. n. 14.
Dummodo sit in facultate domini census sortem recuperare. n. 3.	ibid.	Census extinguatur pro ea arte pro qua quid solvitur ad computum sortis. dec. 347. n.
Census extinguatur ad ratam pro qua bona censuata perimuntur, vel infructuosa redduntur. dec. 88. n. 21 & num. 5.	65	Census restituta parte pretii, durat pro reliqua parte, si talem appareat fuisse contra hunc voluntatem. dec. 424. n. 16.
Non solum quoad fructus, verum etiam quoad sortem num. 6.	ibid.	Census non extinguatur propter illius venditionem factam fidejussori tanquam tertio. dec. 126. n. 13.
Census per retrovenditionem extinguatur. decif. 182. num. 1.	135	Census extinguatur per veram dationem in solutum. dec. 190. n. 1.
Census extinguatur ob receptionem pecuniarum ad computum sortis principalis dec. 182. n. 3.	ibid.	Censu extincto fructus non debetur. dec. 411. n. 2.
Census dicitur resolutus eo ipso quod dominus census potest ad sui libitum sortem repetere. dec. 182. n. 4.	ibid.	Census natura est ut non possit extingui invito impo- nente dec. 168. n. 5.
Census extinguatur quando illius dominus acquirit proprietario fundi suppositi. dec. 299. n. 1.	211	Census de sui natura perpetuus sit redimibilis, vendi- tore volente. dec. 305. n. 2.
Censum ratificat, qui permittit illum extinguere. dec. 417. n. 4.	298	Census de sui natura est semper redimibilis. dec. 151. num. 2.
Census qui de præsentis solvitur, non præsumitur in præteritum extinctus. decif. 130. n. 6.	67	Census de sui natura continet hypothecam. decif. 5 num. 11.
Census non potest extingui pro parte, invito illius do- mino. dec. 183. n. 9.	100	Census est de sui natura perpetuus. dec. 531. num. 14.
Census extinctio pendet à mera voluntate domini fundi suppositi dec. 153. n. 8.	114	Census est de sui natura perpetuus dec. 151. n. 2.
Census extinguatur si illius fundus efficiatur infructuosus. dec. 545. n. 1.	418	Census est de sui natura perpetuus. dec. 447. n. 7.
Census si extinguatur ex eo quod illius dominus ac- quirat dominium fundi censuati reviviscit, si ab eo fundus ille evincatur. dec. 308. n. 7.	217	Census impositus super re aliena absque domini man- dato est nullus. dec. 16. n. 3. p. 14 & dec. 339. n. 1.
Census nulla præcedente disiecta, non potest dici ex- tinctus. dec. 173. n. 4.	128	Census esse non potest ubi dominium utile à directo separatur dec. 425. n. 6.
Census extinguatur si fundus census liberetur ab onere, & hypothecis. dec. 448. n. 1.	328	Contrarium firmatur. n. 10.
Census super re non fructifera sustineri non potest. dec. 448. n. 2.	ibid.	Census constitutus super obligatione personali non sustinetur. dec. 265. num. 1 & n. 5. & 8. ubi de verio- ri.
Census non extinguatur, nisi fiat revenditio ad favo- rem debitoris illius. dec. 575. n. 6.	192	Licet contrarium senserint aliqui. n. 7.
Census non cessat nisi constituto in mora domino census, & facto actuali deposito. decif. 104. num. 6.	150	Census creatus super obligatione personali est illicitus & sapit usuram. dec. 265. n. 9.
Census non remanet extinctus si fundus censuatus transeat in dominium alterius. decif. 204. num. 7.	ibid.	Census non redditur fœneratitius, & nullus ex p. actis quæ non sunt contra substantiam contractus, sed tantum circa accidentalia. dec. 319. num. 1. & 2. 3. & 4.
Census respectu cedentis potest dici extinctus, secus autem respectu cessionarii, cui translative fuit ces- sus. dec. 536. n. 3.	429	Census dicitur usurarius, & illicitus ex pacto, quod venditor teneatur aliquo modo illum redimere con- tra suam voluntatem. Declara ut n. 4. & 5. dec. 319. ibid.
Census potest extingui pro parte, nisi aliter sit conven- tum. dec. 444. n. 1.	523	Census constitutus contra formam Bullæ Pii V. est nullus. dec. 8. n. 5.
Census extinguatur perempta re, super qua fuit impo- situs. dec. 88. n. 2.	65	Census impositus super re expressè alienari prohibita est nullus ab initio. dec. 44. n. 5.
		Census si ematur cum pretio solvendo ex emptione rei est nullus dec. 2. n. 8.
		Census nisi super certis rebus imponatur, nullus est. dec. 316. n. 9.
		224
		Census

Notabiliorum.

Census impositus super fundo incapace, est invalidus, dec. 76 n. 1.	54
Census in cuius emptionem non fuit solum pretium in pecunia numerata, est nullus, quæ nullitas solet sanari in signatura Sanctissimi. dec. 23. n. 3.	20
Ex sensu ab initio nullo nulli fructus, nullaque damna vel interesse debentur. dec. 41. n. 1.	35
Limit. si impositor census fuisset in dolo n. 5.	ibid.
Census non redditur nullus si fructus fundi suppositi non sufficiant pro illius solutione, quando census fuit impositus etiam super omnibus bonis imponentis. dec. 92. n. 7.	68
Intellige hoc procedere ante Bullam Pij V. n. 8. ibid.	
Census impositus à muliere absque solemnitatibus statutariis est invalidus. dec. 31. n. 3.	26
Invaliditas census non infert invaliditatem obligationis bonorum pro indemnitate fideiussoris præstiti in censu. dec. 196. n. 2.	145
Census impositio facta super re Ecclesie absque beneplacito Apostolico est invalida dec. 285. n. 5.	24
Census emptus cum pecuniis depositatis ea lege, ut non possint amoveri sine consensu Titij, Titio non consentiente, non valet. dec. 115. n. 1.	84
Census impositus super re non designata certis finibus est nullus. dec. 95. n. 6.	89
Census in cuius constitutione non intervenit pecunia numerata, est nullus. dec. 118. n. 3.	88
Census impositio super re expressè alienari prohibita est ipso iure nulla. dec. 46 n. 1.	35
Census creatus sine interventu pecuniæ numeratæ, est illicitus, & nullus. dec. 461. n. 1.	
Etiam quod doceatur de reali numeratione facta post celebrationem instrumenti. n. 6.	
Census ab initio nullus non validatur ex solutione fructuum illius. dec. 543. n. 10.	417
Census si non constituitur super fundo certo, & fructifero, est illicitus. dec. 88. n. 4.	65
Census pecunia non interveniente est nullus. dec. 120. num. 1.	88
Censu nullo declarato, pretium illius statim restitui debet. dec. 219. n. 4.	165
Census nulliter constituitur super re non libera. dec. 559. n. 22.	445
<i>Census Probatio.</i>	
Census impositio probatur sine scriptis, prout etiam emphyteusis. dec. 113. n. 1.	83
Census constitutio probatur ex diuturna solutione. dec. 113. n. 1. & 4.	ibid.
Census impositio potest probari aliter quam per scripturam. dec. 96. n. 12. & n. 17.	71
Census impositio probatur testibus. dec. 100. n. 1.	74
Census impositio probatur per enunciationem alterius instrumenti, concurrentibus adminiculis. dec. 112. n. 2.	83
Census impositio probatur per confessionem partis. dec. 112. n. 3.	ibid.
Census impositio probatur absque scriptura. d. 112. n. 4. ib.	
Census præsumitur legitime impositus eo ipso quod fuit extinctus. dec. 112. n. 5.	ibid.
Census impositio probatur per instrumentum impositionis. dec. 395. n. 1.	182
Census impositio probatur per confessionem impositoris. dec. 100. n. 4.	74
<i>Census Redemptio.</i>	
Census ante Bullam Pij V. poterat creati cum pacto, quod si certo tempore non redimeretur, fieret irredimibilis. dec. 151. n. 1. & n. 6.	113
In redemptione census debet necessariò præcedere dicta per duos menses. dec. 276. n. 1.	193
Ius redimendi cedi potest. dec. 443. n. 3.	122
Dummodo cedatur principaliter, & non accessorie.	
n. 4 ubi n. 5. quando cessio dicatur fieri accessorie ibid.	
Census redimi potest à quocumque, etiam non habente ad id mandatum. dec. 271. n. 5.	190
Census quod nunquam redimi possit, est illicitus etiam ante Bullam Pij V. dec. 151. n. 5.	113
Census redemptio probatur ex instrumento retrovencionis. dec. 271. n. 3.	190
Censum redimere nullo iure cogi potest illius debitor. dec. 536. n. 16.	417
Census redemptio est permessa venditori, sed prohibita domino census. dec. 27. n. 7.	24
Irredimibilitas census debet compensari cum pretio, alias contractus est injustus, non tamen usurarius. dec. 151. n. 2. & 4.	113
<i>Census Revenditio.</i>	
Census revendi potest ab hærede gravato. dec. 469. num. 14.	352
Census revendi potest ab eo, qui illum etiam pro alio emit dec. 469. n. 12.	ibid.
Census retrovendi non potest nisi ab eius domino. dec. 415. n. 2.	296
Census revendi non potest à procuratore non habens ad id speciale mandatum. dec. 453. n. 8.	334
Census revendi potest ab eo qui illum emit, licet eum alteri cesserit. dec. 512. n. 10.	ibid.
<i>Census Reviviscencia.</i>	
Census extinctus ex eo quod illius dominus acquisierit proprietatem fundi censuati reviviscit, si ab eo fundus ille evincatur. dec. 300. n. 3.	215
<i>Census solutio.</i>	
Censum tenetur solvere is qui licet à principio non intervenit contractus, postea in se suscepit onus illum solvendi. dec. 519. n. 1.	298
... Etiam quod aliqua nullitas respectu emptionis considerari possit, minimè si sit favore speciali dicti emptoris. dec. 519. n. 2. & 5.	ibid.
Census fructus rectè solvantur ei, qui censum emit. dec. 174. n. 2.	128
Censum superimpositum tenetur solvere is qui rem subjugatam possidet. dec. 191. n. 11.	142
<i>Census Subrogatio.</i>	
Census emptus ex pecunia fideicommissaria efficitur fideicommissarius. dec. 472. n. 5.	354
Census fideicommissio suppositus male alienatus iudicatur periurus ac si esset in hæreditate. d. 472. n. 7. ibid.	
Census extincti nulli fructus debentur. d. 472. n. 8. ib.	
Census emptus ex pretio alterius census non dicitur idè census nisi constet de subrogatione. d. 422. n. 5. 303	
Census emptus ex pretio rei fideicommissio subjectæ, tanquam in illius locum subrogatus sit hæreditarius. dec. 470. n. 1.	353
<i>Census Validitas.</i>	
Census impositus super bonis certis finibus designatis, & generaliter super omnibus, dicitur legitime constitutus. dec. 103. n. 14.	77
Census impositus per tutorem super bonis pupilli, si sit pupillo utilis, sustinetur, licet in impositione non fuerint adhibita solemnitates statutariæ. dec. 309. num. 8.	219
Intellige dummodo probetur versio in utilitatem, & causam enunciata. n. 9.	ibid.
Census plures possunt super eodem prædio validè collocari. dec. 6. n. 1.	6
Ampl. etiam quod fructus dicti prædij non sufficiant pro omnibus censibus. n. 2.	ibid.
Dummodo impositio fiat juxta formam Bullæ Pij V. super censibus. dec. 6. n. 3.	ibid.
Dummodo tempore impositionis crederetur fructus sufficere pro omnibus censibus. dec. 6. n. 4.	ibid.
Census quando dicatur legitime impositus. d. 110. n. 181.	

Index Rerum

<p>Census in dolo præsumitur validus donec non probetur aliquis illius defectus. dec. 110. n. 2. ibid</p> <p>Census in cuius impositione concurrunt omnia requisita à Bulla Pij V. censetur validus. dec. 98. n. 1. 72</p> <p>Census impositus per minorem sine solemnitatibus statuti non est invalidus, ubi fuit celebratus cum pariter privilegiato, & n. 2. & ubi fuit ratificatus postea. dec. 19. n. 1. & n. 3. 17</p> <p>Et quando fuit impositus à tutore super bonis pupilli. dec. 19. n. 4. ibid.</p> <p>Census impositus super re certis finibus designata, & super aliis incertis, remanet validus super illa re certa. dec. 102. n. 3. 76</p> <p>Census dicitur licite constitutus, quando illius pretium solvitur creditoris venditoris census. dec. 134. n. 4. 99</p> <p>Census super re valide imponi non potest in præjudicium possidentis eam. dec. 74. n. 9. 53</p> <p>Census impositus super re minoris, servatis de jure servandis est validus. dec. 11. n. 1. & n. 11. 19</p> <p>Census impositus juxta formam Bullæ Pij V. est validus. dec. 453. n. 7. 334</p> <p>Census impositus super re non capace adhuc sustinetur quando imponens censum habebat alia bona. dec. 320. n. 2. 227</p> <p>Census creatus à debitore cum creditore pro satisfactione sui debiti, ut sit licitus. dec. 255. n. 1.</p> <p>Census quod valet interpretatio capienda est. dec. 409. num. 14. 379</p> <p style="text-align: center;"><i>Census venditio.</i></p> <p>Censu vendito à pluribus in solidum omnes habentur ut principales debitores. dec. 478. n. 1. 359</p> <p>Decl. nisi appareat ad unum tantum negotium, & commodum spectare, quia ille est principalis, alij fidejussores. n. 2. ibid.</p> <p>Etiamsi omnes in solidum, & uti principales intervernerint venditioni, & omnes dixerint se recipere pecunias. n. 3. ibid.</p> <p>Decl. 1. illud procedere respectu emptoris census, non quoad coobligatos. n. 4. ibid.</p> <p>Census vendi potest ad rationem octo, & etiam decem pro centenario. dec. 17. n. 4. 15</p> <p>In venditione census non venditur res subiugata, sed jus percipiendi censum ex illa re. dec. 4. n. 5. 5</p> <p>Census venditus à procuratore non servata forma mandati, non obligat constituentem. d. 509. n. 7. 350</p> <p>Census vendi potest pretio ex regionis consuetudine recepto. dec. 117. n. 9. 86</p> <p>Censum esse venditum, non revenditum ex quibus verbis dignoscatur. dec. 359. n. 2. 253</p> <p>In contractu census non venditur fundus super quo census imponitur, sed jus exigendi fructus ex illo. dec. 365. n. 2. 257</p> <p>In contractu census non venditur fundus, nec illius fructus, sed jus percipiendi responsonem. dec. 499. n. 12. 378</p> <p style="text-align: center;"><i>Census Usurarius.</i></p> <p>Census celebratus ex pretio bonorum mox prius venditorum, censetur usurarius. dec. 122. n. 1. 88</p> <p>Maximè si census sit venditus pro eodè pretio. n. 3. ib.</p> <p style="text-align: center;"><i>Census super aliena re.</i></p> <p>Census impositus super re aliena sustinetur in præjudicium imponentis. dec. 549. n. 4. 432</p> <p>Census impositus super re aliena validus est quoad obligandum imponentem. dec. 533. n. 6. 414</p> <p>Census potest imponi etiam super re aliena ad effectum obligandi illius impositorem. dec. 519. n. 7. 399</p> <p>Census super re aliena imponi non potest. dec. 541. n. 7. 423</p> <p>Census emi potest cum aliena pecunia. dec. 125. n. 1. 91</p> <p>Census super re aliena sustinetur ad præjudicium debitoris. dec. 443.</p>	<p>Census emptus aliena pecunia, acquiritur illi cujus nomine emitur. dec. 195. n. 11.</p> <p>Census super re aliena in præjudicium Domini imponi non potest. dec. 15. n. 8. 14</p> <p>Census impositus super re aliena, sustinetur in præjudicium imponentis. dec. 17. n. 2. 15</p> <p>Census impositio facta super re aliena non præjudicat domino rei. dec. 16. n. 3. 14</p> <p style="text-align: center;"><i>Census super communi re.</i></p> <p>Census fundari potest super re communi. d. 499. n. 6. 378</p> <p>Ampl. etiamsi imponatur simpliciter, non expressa portione imponentis. dec. 499. n. 7. ibid.</p> <p>Census impositus super re communi, censetur impositus super ea tantum parte, quæ est propria imponentis. dec. 65. n. 1. 46</p> <p>Declar. dummodo pars illa sit capax totius census, dicto num. 1. ibid.</p> <p>Census impositus super re communi, censetur impositus super portione propria imponentis. dec. 49. num. 18. 38</p> <p>Dummodo dicta portio sit capax ad supportandum integrum onus. dec. 49. n. 18. ibid.</p> <p>Census non præsumitur excedere portionem imponentis. dec. 68. n. 8. 48</p> <p>Census imponens super re communi, censetur imponere super sua portione. dec. 538. n. 10. 410</p> <p>Census fundatus super re communi quomodo dicitur impositus super re certa. dec. 455. n. 4. 379</p> <p style="text-align: center;"><i>Census super Ecclesia bonis.</i></p> <p>Census Ecclesiasticus sit Laicalis, si ad Laicum transeat mediante pecunia. dec. 480. n. 10.</p> <p>Census creatus à Prælato super bonis Ecclesiæ ad favorem sui consanguinei, est suspectus. dec. 8. n. 9. 8</p> <p>Census impositio nulliter facta super bonis Ecclesiæ, si ab ea fuerit approbata, non potest postea dici nulla. dec. 29. n. 5. 25</p> <p>Census super re Ecclesiæ valide non imponitur, nisi copulativè concurrat justa causa, & solemnitas. decif. 36. num. 2. 30</p> <p>Census imponi non potest super bonis Ecclesiæ sive debitis solemnitatibus, & absque justa causa. decif. 40. num. 5. 32</p> <p>In impositione census super re Ecclesiastica requiritur copulativè causa & solemnitas. dec. 37. n. 2. 30</p> <p>Census impositio super bonis Ecclesiæ, ut sit legitima, requirit solemnitates, & justam causam. decif. 27. num. 2. 23</p> <p style="text-align: center;"><i>Census super Emphyteutica re.</i></p> <p>Census imponi potest super re emphyteutica. dec. 502. num. 13</p> <p>Intellige durante jure imponentis. dec. 502. num. 15. & 17. 385</p> <p>Census imponi potest super bonis emphyteuticis. decif. 40. n. 1. 32</p> <p>Limit. ut infra, n. 6. ibid.</p> <p>Census impositus super re emphyteutica, sustinetur ratione melioramentorum. dec. 434. n. 8. 315</p> <p>Census impositus super proprietate rei emphyteuticæ cum consensu domini directi debetur etiam ab ipso domino directo, finita emphyteusi. dec. 402. num. 1. 288</p> <p>Census super re emphyteutica valide imponitur, quando in confessione non fuit prohibita expressè illius hypothecatio. dec. 76. n. 7. 54</p> <p>Census impositus super bonis emphyteuticis expressè alienari prohibitis, est nullus. dec. 75. n. 1. 53</p> <p style="text-align: center;"><i>Census super Feudo</i></p> <p>Census impositus super feudo mixto, non præjudicat comprehensis in investitura. dec. 72. n. 1. 51</p> <p>Census imponi potest super feudo hereditario sine consensu demini directi. dec. 501. n. 7. 380</p> <p style="text-align: right;">Census</p>
---	--

Notabiliorum.

Census impositio super re subjecta fideicommissio, valet quantum capit legitima, & trebellianica imponentis. dec. 70. n. 1. 50

Census impositus super bonis subjectis fideicommissio, resolvitur per fideicommissi purificationem, dec. 41. num. 4. 33

Census constitui potest ab hærede gravato super bonis fideicommissio subjectis, pro rata crediti quod habet contra fideicommittentem. dec. 131. n. 3. 97

Census impositio facta super bonis fideicommissio subjectis sustinetur super parte libera, si sit capax. dec. 66. n. 1. 47

Census valide potest imponi super re subjecta fideicommissio, accedente consensu fideicommissarij. dec. 54. n. 1. 40

Census pro soluendo ære alieno testatoris potest imponi super re alienari prohibita. dec. 52. n. 1. 39

Census potest licite constitui super re expressè alienari prohibita pro restauratione, & reparatione ejusdem rei decif. 52. n. 2. ibid.

Censum annullare volens tanquam impositum super re subjecta fideicommissio, quid debeat probare. dec. 57. n. 6. 42

Census in dubio censetur impositus super parte rei libera. dec. 107. n. 7. 80

Census impositus super re alienari prohibita tenet, durante vita imponentis. dec. 42. n. 1. 35

Census impositus super re subjecta fideicommissio, sustinetur ratione legitimæ debitæ imponenti. dec. 68. num. 6. 48

Census super re subjecta fideicommissio non sustinetur ex legitima, quæ jam erat consumpta. dec. 309. n. 1. 219

Census imponi non potest super re expressè prohibita alienari, & hypothecari. dec. 510. n. 4. 391

Census fideicommissarij in alienatione rei fideicommissio subjectæ operatur illius validitatem. dec. 470. num. 5. 353

Non tamen præjudicat consentienti quoad pretium. num. 6. ibid.

Census impositio super re subjecta fideicommissio facta non valet. dec. 58. n. 12.

Limit. in præjudicium imponentis. n. 13.

Census potest imponi super bonis subjectis fideicommissio, quando imponentis potest detrahere legitimam, & trebellianicam. dec. 71. n. 13. 51

Census impositus super re alienari prohibita, sustinetur quoad legitimam imponenti debitam. dec. 53. num. 5. 40

Census impositus super re subjecta fideicommissio, sustinetur in parte libera, si sit capax illius. dec. 69. num. 16. 50

Census impositus super re subjecta fideicommissio, valet in præjudicium imponentis. dec. 60. n. 6. 44

Census impositus super re restitutioni subjecta, non sustinetur in præjudicium vocatorum. dec. 107. n. 3. 80

Censum imponens super re alienari prohibita sub certa pœna, incidit in pœnam. dec. 39. n. 1. 32

Census imponi non potest super re alienari prohibita. dec. 43. n. 5. 34

Census censetur impositus super parte libera, non super parte gravata fideicommissio. decif. 67. n. 1. 47

Census impositus super re alienari prohibita est validus quoad partem liberam, si sit capax census impositi. dec. 64. n. 1. 46

Census impositus super fructibus rei alienari prohibita nõ facit cadere imponentem à jure suo. d. 48. n. 1. 36

Secus si sit impositus super ipsa re. dec. 48. n. 1. ibid.

Censu imposito super re non libera, potest repeti pretium illius. dec. 46. n. 2. 35

Census censetur impositus super parte rei liberæ. dec. 39. num. 3. 32

Decif. Rote Rom. pro Tract. de Cens.

Census super Melioramentis.

Census impositus super re meliorata sustinetur super melioramentis, quatenus super ipsa re imponi non potuisset. dec. 55. n. 3. 41

Census super Minorum bonis.

Census à minore pro solutione æris alieni non potest imponi pro majori summa debiti. dec. 320. n. 9.

Et aliter impositus est nullus in totum. n. 10.

Census super Re propria.

Census super re propria quis habere non potest. dec. 300. n. 2. 213

Censum super re propria nemo ad sui commodum potest imponere. dec. 2. n. 6. 2

Censum super re propria ad sui favorem habere nemo potest. dec. 142. n. 1. 2

Census sustineri non potest in re domini census ad suimet favorem. dec. 306. n. 6. 216

Census super re propria non potest ad sui commodum imponi. dec. 5. n. 9. 6

Census Miscellanea.

Census creati ante Bullam Pij V. non requirebant effectivalem pecuniæ numerationem. dec. 92. n. 1. & n. 5. 68

Census exigi potest ex contractu nullo, quando venditor expressè se obligavit ad damna, & interelle. dec. 138. n. 8. 102

Census appellatione intelligitur de fructibus, non de sorte. dec. 531. n. 8. 411

Census in dubio præsumitur perpetuus. dec. 394. n. 2. 282

Census post Bullam Pij V. sustinetur etiam si pecunia non numeretur in actu contrahendi, si realiter constet pretium illius pervenisse ad manus venditoris. dec. 93. n. 6.

Census impositus super pluribus prædiis, censetur super singulis in solidum constitutus. dec. 71. n. 9. 51

Census vendendus debet esse minor, vel ad summum æqualis fructibus fundi suppositi. dec. 4. n. 4. 5

Census impositus super pluribus prædiis, uno deficiente, remanet validus super aliis. dec. 159. n. 5. 117

Censum durare, & esse in arbitrio domini census sortem repetere, sunt incompatibilia, dec. 283. n. 3. 200

Census connumeratur inter stabilia dec. 84. n. 23. 63. dec. 441. n. 2.

Census inter immobilia connumeratur. d. 82. n. 11. 60

Census computatur inter immobilia dec. 81. n. 7. 59

Censum perpetuè duraturum constituere est de jure permillum. dec. 394. n. 3. 282

Census ante Bullam Pij V. sustinebatur etiam quod non esset constitutus super re certa, nec venditoris pecuniæ præsentis. dec. 81. n. 1. & n. 5. 59

Census impositus super pluribus fundis, uno pereunte vel reddito infructuoso, sustinetur in alio, si sit capax totius census. dec. 139. n. 8. 103

Census ante Bullam Pij V. licite constitui poterat super omnibus bonis. dec. 97. n. 1. 72

Census inhæret fundo quasi quædam servitus. dec. 470. n. 2. 353

Census si ematur pro personis nominandis, tot censentur census, & emptiones, quot sunt personæ nominatæ. dec. 125. n. 14. 92

Census non comprehenditur appellatione mobilium, vel pecuniæ. dec. 82. n. 1. 60

Census debitor, si non servet pacta in revocando cautionem, seu alia, potest conveniri ad interelle, & loco illius, ut restituat sortem. dec. 285. n. 3. 202

Census veniunt appellatione immobilium, etiam in statutis. dec. 85. n. 7. 62

Census habet obligationem successivam, donec fors fuerit restituta. dec. 531. n. 11. 410

Qq 2 Censur

Index Rerum

Census inter stabilia connumerantur. d. 432. n. 8.	313	Vel recta via n. 11.	ibid.
Jus census transit contra quemlibet rei suppositæ possessorum. dec. 40. n. 1.	32	Vel tali actione personali. n. 13.	ibid.
<i>Cessio.</i>		Vel ut solvat debitori cesso, ut ipse suum creditum consequatur. n. 16.	ibid.
Cedens non potest præjudicare cessionario. dec. 223. num. 11.	163	Cessionarius creditoris dicitur creditor debitoris principalis. dec. 126. n. 1.	93
Cedens censum, si se obligavit pro illius evictione, potest post cessionem agere Salviano. d. 348. n. 1.	245	Cessionarius non potest plus juris prætere, quam haberet cedens. decif. 83. n. 7.	61
Cedens censum si fructus illius exigat, tenetur eos cessionario restituere. dec. 335. n. 3.	238	Cessionarius ingreditur in locum cedentis, etiam respectu executionis cameralis obligationis. dec. 416. num. 8.	297
Cedens post cessionem potest exercere actiones directas. dec. 512. n. 5.	392	Cessionarius utitur jure cedentis. dec. 178. n. 1.	
Creditor non tenetur cedere jura contra seipsum. dec. 532. n. 20. & n. 22. & seq.	413	Cessionario obstat omnis exceptio quæ obstat cedenti. decif. 418. n. 6.	299
Creditor agens contra tertium tenetur illi cedere actiones. dec. 532. n. 8.	412	Cessionarius succedit in jus cedentis. dec. 413. n. 2.	295
Cessio facta ex intervallo suffragatur ei qui solvit suo proprio nomine, cum non esset obligatus. dec. 480. num. 8.		Cessionarius potest cogere debitorem cessum ad solvendum sibi id quod debebat cedenti. dec. 413. n. 3. ibid.	
Cessio facit succedere cessionarium in locum cedentis. dec. 83. n. 4.	136	Cessionarius tenetur justificare non solum cessionem, sed etiam existentiam crediti cessi. dec. 235. n. 3. 181	
Cessio jurium intelligitur quatenus cedens habeat. decif. 164. n. 7.	122	Cessionarius repræsentat personam cedentis, & illius juribus utitur. dec. 68. n. 3.	48
Cessio in incorporalibus habet vim traditionis. dec. 430. n. 2.	292	Cessionario competit via executiva, quæ competeat cedenti. decif. 490. n. 3.	369
Cessio actionis non est necessaria, ubi non reperitur qui eam cedat. dec. 504. n. 4.	385	Cessionarius domini census ad effectum, ut possit exigere fructus census decurrendos post cessionem, est necessaria cessio juris realis ipsius census. dec. 533. num. 5.	384
Cessio in incorporalibus idem operatur quod traditio. dec. 392. n. 3.	281	Cessionarius succedit in locum, & jus cedentis. decif. 166. num. 4.	259
Cessio actionis absque causæ expressione, præsumitur simulata. decif. 164. n. 5.	122	Cessionarius ex jure sibi cesso rectè potest prosequi judicium à cedente institutum. dec. 536. n. 21.	418
Nisi fiat conjunctæ personæ. n. 8.	ibid.	Jus cessum transit in cessionarium cum sua causa, & qualitate. dec. 490. n. 12.	369
Cessio jurium reportata per solventem ex pretio rei emptæ est nulla. dec. 559. n. 19.	444	Intimatio cessionis ut relevet, vel debet fieri de mandato Judicis cum inhibitione debitori ne solvat cedenti. dec. 61. n. 3.	
Limit. quoad effectum excipiendi. n. 20.	445	Vel debet transmitti, & penes eum dimitti copia cessionis in forma probanti. n. 4. & n. 10.	
Cessio jurium Ecclesie ut valeat requirit causam, & solemnitates. dec. 490. n. 4.	369	Et non sufficit indicare nomen Notarij de cessione rogati. n. 9.	
Cessio jurium non operatur contra tertium, nisi pro rata pecuniæ habitæ. dec. 451. n. 6. & n. 16.	331	Cessionarius non habet plus juris quam cedens. decif. 498. n. 12.	377
Cessio jurium facta solventi de pecuniis debitoris cessionario non suffragatur. dec. 451. n. 7.	332	Cessionarius censetur eadem persona cum cedente. dec. 536. n. 30.	48
Cessio facta ultra ratam cedentis non valet. dec. 184. num. 1.	137	Cessionario competit remediū retinendæ. dec. 231. n. 10.	
Cessio facta ex intervallo nullo precedente pacto de cedendo, non suffragatur. dec. 184. n. 2.	ibid.	<i>Circuitus.</i>	
Limit. si solutio fiat proprio nomine ipsius solventis, & ad solmet liberationem. n. 3.	ibid.	Circuitus inanes lex abhorret. dec. 499. n. 23.	379
Dummodo hoc in actu solutionis exprimator. n. 4.		<i>Citatio.</i>	
Limit. 2. si solutio fuerit facta non proprio ipsius solventis nomine, sed fidejussorio. n. 7.	ibid.	Citatio, seu monitio ad videndum jurare testes pro singulis duobus, &c. sustinetur pro toto termino probatorio. dec. 499. n. 19.	379
Cessio facta fidejussori ex intervallo illi suffragatur. dec. 529. n. 1.	407	Citatio ad certum diem, illa elapsa circumducitur. dec. 467. n. 3.	350
Cessio jatis redimendi quando dicatur fieri principaliter, vel accessorie. dec. 443. n. 5.	322	Citatio ad videndum jurare testes debet fieri personaliter, & facta domi non relevat. dec. 79. n. 20.	57
Cessio census non inducit illius extinctionem. decif. 166. num. 3.	259	Limit. quando quis fuit semel citatus personaliter ad causam, & postea vel non reperitur, vel difficulter citari potest. dec. 79. n. 23.	ibid.
Cessio in incorporalibus idem operatur quod venditio in corporalibus. dec. 126. n. 4.	93	Limit. 2. quando fuit semel citatus personaliter, & fuit assignata, & elegerit locum in quo velit citari, quia citatio facta à publico nuncio censetur facta de mandato judicis. dec. 161. n. 5.	119
Cessio in incorporalibus idem operatur quod traditio. dec. 249. n. 3.	177	Si tamen sit citatio judicialis, secus si sit extrajudicialis, in qua requiritur speciale Judicis mandatum. n. 6. ibid.	
In cessione sufficit habere fidem de pretio. decif. 126. num. 3.	93	Et dummodo fiat intra jurisdictionem Judicis mandantis, secus si ultra. n. 7.	ibid.
Non potest tamen cessionarius agere judicialiter, nisi soluto realiter pretio credito. n. 6.	ibid.	Et nuncius faciat relationem apud acta. n. 8.	ibid.
Cessiones sequentes sunt omnes regulandæ à prima. dec. 366. n. 6.	259	Citatio prima, maxime in criminalibus, debet fieri personaliter. dec. 133. n. 3.	98
Cessionarius acquirit prioritatem crediti cessi. dec. 416. num. 1.	297	Citatio ad certum diem, & aliis successiva sustinetur ad aliquot dies sequentes. dec. 357. n. 9.	252
Cessionarius creditoris hypothecarij potest agere contra debitorem debitoris cessi existentis non solvendo. dec. 490. n. 10.	369	Citatio	

Notabiliorum.

Citatio debet esse certa. dec. 278. n. 4.	195	Alioquin sententia est nulla n. 7.	ibid.
Citari quilibet debet in singulis actibus sibi præjudicialibus, dec. 434. n. 4.	314	Clausula, si quid exequendum, intelligitur ex prioribus actis. dec. 255. n. 1.	181
Citationem præcessit facit præsumi comparitio citati, non comparitio citantis. dec. 175. n. 9.	128	Clausula, nec aliter, nec alio modo, inducit formam dec. 374. n. 16.	206
Citatio convalidatur per partium comparitionem. dec. 449. n. 4.	329	Clausula, quum, & quas, &c. vigore, censetur ab initio deductur omne jus. dec. 417. n. 8.	298
Citatus criminaliter, si sit contumax, præsumitur favore malum, us. dec. 454. n. 9.	335	Clausula, sine præiudicio iurium quoad alios obligatos, apposita in instrumento liberationis operatur ut nihil censetur actum respectu aliorum. dec. 104. num. 1.	78.
<i>Clausula.</i>		Immo operatur, ut quoad ipsos censetur repetita pignora, & hypothecæ, cum privilegio prioritatis, & posterioritatis n. 6.	ibid.
Salvo, & reservato consensu. Hæc clausula inducit conditionem. dec. 141. n. 3.		Clausula, citra novationem, præservat anteriorem hypothecam. dec. 104. n. 7.	ibid.
Admitte contentum ab ipso actus. n. 4.		Clausula vocatis vocandis, requirit ordinem iudicium. dec. 37. n. 4.	31
Inducit resolutionem perinde ac si nihil fuisset actum. num. 5.	ibid.	Clausula, motu proprio, & ex certa scientia, in rescripto Principis, non operatur in tertij præiudicium. dec. 72. n. 5.	52
Clausula, sine præiudicio legitima executionis, posita in commissione causæ præservat iudici a quo jurisdictionem ad effectum exequendi suam sententiam. dec. 430. n. 10.	332	Maximè, quando nulla præcessit causæ cognitio. dec. 7. n. 6.	ibid.
Clausula, sine præiudicio legitima executionis, præservat jurisdictionem iudicis a quo ad effectum exequendi suam sententiam. dec. 47. n. 10. 354 & d. 138. n. 1.		Clausula, reservato consensu domini, adjecta in venditione rei emphyteuticæ non operatur, quin contractus sit à principio perfectus. dec. 40. n. 13.	32
Clausula in solidum, posita in fideiussione cuius sit effectus dec. 320.	399	Clausula, ut supra, refert qualitates supra expressas. Dec. 486. n. 4.	366
Clausula in fine posita refertur ad omnia præcedentia. dec. 480.	366.	Clausula, si quid exequendum, &c. suspendit solum donec de iustitia sententiæ exequendæ cognoscatur. dec. 79. n. 2.	56
Ampl. etiam in materia odiosa, & poenali. n. 6.	ibid.	Clausula sequens debet referri ad proxima. dec. 51. num. 4.	39
Clausula iuncta &c. in brevi Apostolico tollit jurisdictionem iudici, & facultatem parti opponendi non obrita oris apositione. dec. 494. n. 9.	372	Clausula generalis non refertur ad ea, quæ habent specialem provisionem. dec. 51. n. 6.	40
Clausula tenoris, &c. probat instrumentum fuisse realiter productum. dec. 480. n. 1.	361	Clausula, si quid exequendum, suspendit executionem donec de iustitia sententiæ cognoscatur. dec. 87. num. 1.	65
Clausula ceterate instrumenti extensi possunt, etiam hinc pendente, quando extensio non respicit substantiam. dec. 493. n. 10.	331	Clausula, cum libera, apposita in mandato, recipit restrictionem a verbis subsequentiibus in præmissis, & circa præmissa. dec. 190. n. 2.	141
Clausula in solidum, non expressa in obligatione subintelligitur. dec. 486. n. 2.	366	Clausula, omnia & singula, apposita in instrumento, refertur etiam ad enunciata. dec. 285. n. 4.	102
Clausula sine præiudicio legitima executionis, operatur, ut iudex a quo discutere tantum possit exceptiones quæ opponuntur contra executionem. dec. 422. num. 2.	101	Clausula, omni meliori modo, facit valere actum ex eo capite quo potest. dec. 450. n. 17.	310
Clausula consistetur habuisse, & recipisse, prout verè & cum effectu, &c. verificatur in solutione facta per traditionem cedule bancariæ. dec. 361. n. 1.	254	Clausula in fine posita, refertur dumtaxat ad ea, quibus qualitas convenit. dec. 146. n. 7.	107
Limit. si agatur pro validitate actus, vel ad evitandam fallitatem. n. 4.	ibid.	Clausula, arbitrio Rote, intelligitur prout de iure. dec. 136. n. 1.	170
Clausula, Habuerunt, & reperunt verè, & cum effectu ad presentiam, &c. non denotat pecuniam fuisse numeratam, vel manali et solutam decif. 361. n. 2.	ibid.	Clausula in fine posita non refertur ad omnia, quando ex tali relatione induceretur correctio juris communis. dec. 146. n. 8.	107
Clausula ad habendum, &c. operatur ut censetur concessa ampli lima facultas alienandi dec. 501. n. 7. 382		Clausula, recipit in contanti, & pecunias ad se traxit, denotat realem numerationem. dec. 108. n. 3.	76
Clausula durante locatione, posita in facultate alienandi, illam restringit ad tempus durantis locationis. dec. 502. n. 8.	ibid.	Admittit tamen probationem in contrarium. n. 4. ibid.	
Clausula ad habendum, &c. quando restringatur ad terminos præcedentis dispositionis, remittitur. dec. 501. n. 9.	ibid.	Clausula in fine posita non refertur ad omnia præcedentia, quando proprietatis sermonis non patitur dec. 147. n. 3.	108
Clausula, & quibus dederit, æquipollet clausulæ ad habendum dec. 502. n. 10.	ibid.	Clausula, non aliàs, aliter, nec alio modo, indicat præcisa intentionem. dec. 117. n. 4.	86
Ista clausula non alterat emphyteusum, quando illa restringitur per alias clausulas. dec. 503. n. 11.	ibid.	Clausula posita in uno capitulo illud tantum respicit, & qualificat. dec. 40. n. 4.	103
Clausula, Neminem audiri non docto de legitimo mandato, respicit personam comparentis, non agentis. dec. 499. n. 8.	379	Clausula posita in una parte instrumenti, non refertur ad ea in quibus militat diversa ratio. dec. 140. num. 5.	103
Clausula, Vocatis vocandis, requirit citationem, & causæ cognitionem. dec. 36. n. 5.	30	Clausula, confiso, facit rescriptum conditionale. dec. 237. n. 2.	170
Et quod servetur reia iudicialia. dec. 36. n. 4.	ibid.	Clausula, si quid exequendum, debet justificari ex iisdem actis. dec. 242. n. 10.	173
Alias processus redditur nullus. n. 5.	ibid.	Clausula, Appellatione remota, non tollit restitutionem in integrum. dec. 109. n. 5.	81
Clausula, si legitime consisterit, requirit legitimas probationes. dec. 36. n. 6.	ibid.		

Index Rerum

- Clausula præfata minus operatur, quàm res iudicata
decis. 109. n. 6. ibid.
- Clausula, *tanquam principalis*, &c. constituit principalem debitorem. dec. 134. n. 5. 99
- Clausulæ, *cum plena*, & *libera administratione*, vis. dec. 312. n. 4. 220.
- Clausula, *si vocatis vocandis confiteris*, requirit ordinem iudicium. dec. 8. n. 8. 8
- Clausula, *cum libera*, apposta in mandato intelligitur dummodo procurator contrahat bona fide, & obliget dominum pro facto proprio ipsius domini. dec. 190. n. 1. 241
- Clausula *de suo dato*, &c. non liberat venditorem scienter alienantem rem fideicommissio subjectam ab æstimationis restitutione. dec. 998. n. 8. 147
- Clausula *de suo dato*, &c. non liberat à facto suorum auctorum. dec. 198. n. 9. ibid.
- Clausulæ in commissione appellationis intelliguntur de, & circa causam super qua fuit pronunciatum, & causa appellationis commissa. dec. 242. n. 4. 173
- Sine præiudicio iurium*, hæc clausula non refertur ad ea in quibus expressè fuit consensus. dec. 402. n. 2. 288
- Si quid exequendum*, hæc clausula in rescripto ad lites impedit effectum suspensivum. Præservat viam executivam. dec. 38. n. 2. 273
- Clausula, *Dummodo licita*, & *honestas*, apposta in confirmatione, non comprehendit expressa. dec. 124. num. 2. 90
- Clausula, *si quid exequendum*, intelligitur prout de iure. dec. 255. n. 7. 181
- Salvis*, &c. hæc clausula restringit dispositionem præcedentem. dec. 107. n. 5. 80
- Cum pacto*, & *condicione* Hæc verba adiecta ei, quod post emolumentum quæsitum potest adimpleri, important modum. dec. 504. n. 10. 386
- Clausula *deducens*, &c. & *omni meliori modo*, &c. in libello comprehendit omnem modum agendi. dec. 559. num. 4. 444
- Clausulæ executivæ instrumentorum non alterant dispositionem. dec. 223. n. 5. 162
- Clausula, *sine præiudicio iurium*, præservat jus, ita ut non censeatur alteratum. dec. 251. n. 4. 178
- Confisso*, &c. hæc clausula est contenta solo facto, omiffa iuris indagazione. dec. 406. n. 3. 290
- Actum*, &c. hæc clausula posita in instrumento perfectionem contractus demonstrat. dec. 371. n. 6. 263
- Clausulæ derogatoriæ non ampliunt præcedentem dispositionem, sed intelliguntur appositæ ad limites illius. dec. 306. n. 2. 215
- Collecta.*
- Collecta imponi potest per communitatem ex causa necessaria. dec. 447. n. 4. 316
- Collegium.*
- Collegij existentia non probatur ex sola denominatione. dec. 30. n. 5. 25
- Colonus.*
- Colono partiaro est plurimum deferendum circa quantitatem fructuum recollectorum, tanquam deponenti in facto proprio. dec. 253. n. 22. 208
- Commoditas.*
- Commodum inductum ad relevamen gravaminis cessat, cessante gravamine. dec. 141. n. 5. 104
- Commodum contractus ad aliquem pertinere probatur pluribus conjecturis simul junctis. dec. 478. n. 5. 359
- Communio.*
- Communia dicuntur quæ pro indiviso communia sunt. dec. 466. n. 22. 349
- Communio domus non infertur ex communione mariti, sed per vicinitatem continuam. dec. 466. num. 23. & n. 25. ibid.
- Consortium inducitur ex minimo, & prælationi suffragatur. dec. 466. n. 7. declara. n. 24. ibid.
- Consortium est quædam communio, & societas. decis. 466. n. 21. ibid.
- Compensatio.*
- In iudicio ut defendat, debet condemnari ad omne id in quo fuisset condemnandus is pro cuius defensione compareret. dec. 3. n. 6. 241
- Compensatio citatus videtur præcedentem citationem approbare. dec. 79. n. 28. 58
- Compensatio coram iudice recusato, censetur renunciare recusationi. dec. 8. n. 2. 8
- Compensatio.*
- Compensatio crediti cum debito cui contra positum fuit, non fit ipso iure, sed si opponatur. decis. 160. num. 10. 119
- Maximè si quantitas crediti, & debiti non correspondeat. ibid.
- Compensatio non datur de liquido ad non liquidum. dec. 100. n. 16. 287
- Nec de credito unius personæ ad creditum alterius. ibid.
- Compensatio facit actum retrospectivum quoad census extinctionem. dec. 516. n. 3. 396
- Compensatio non intrat in eo quod non est perpetuè permanentium penes creditorem. dec. 438. n. 6. 318
- Compensatio non datur de liquido ad non liquidum. dec. 352. n. 2. p. 187. & dec. 400. n. 6. 348
- Compensans debitum cum credito dicitur debitum extinguere, non retinere. dec. 510. n. 3. 391
- Conditio.*
- Ex lege non præscribitur minori spatio triginta annorum. dec. 303. n. 12. 214
- Conditio ob causam non oritur ex delicto, sed ex contractu. dec. 426. n. 7. 307
- Conditio *ex tunc*, C. de acq. poss. non tollitur minori spatio triginta annorum. dec. 398. n. 6. 285
- Conditio.*
- Conditio ante purificationem nihil ponit in esse. decis. 391. n. 13. 280
- Conditio mixta habetur pro impleta, quando implere debens adhibuit diligentiam pro ea adimplenda. dec. 504. n. 11. 386
- Conditio intrinseca non invalidat depositum. dec. 281. num. 6. 199
- Conditionem evenisse non est probandum, quando id est notorium, & clarum. dec. 199. n. 6. 147
- Conductor.*
- Vendendo rem conductam intervertit possessionem locatoris. dec. 79. n. 20. 57
- Conductor non sibi, sed domino rei conductæ possidet. dec. 79. n. 18. ibid.
- Confessio.*
- Confessio hæredum facta in instrumento divisionis, quod bona divisa sint hæreditaria fideicommissentis, non est apta ad transferendum dominium. dec. 469. n. 2. 352
- Confessio præiudicat etiam hæredibus consentientis. dec. 404. n. 3. 289
- Confessio hæredis non nocet legatario. dec. 438. n. 11. ibid.
- Maximè cum hæres adiit hæreditatem cum beneficio legis, & inventarij. ibid.
- Confessio partis probat possessionem ad effectum maintenance, rejecta qualitate quod sit improbata. dec. 496. n. 2. 171
- Confessio administratoris principalis facta in calculo nocet fideiussori absentij. dec. 427. n. 10. 309
- Confessio principalis si sit verisimilis, nocet fideiussori. decis.

Notabiliorum.

decif. 427. num. 11.	ibid.	Confessio venditoris facta post venditionem, non nocet emptori. . 123. n. 8.	ibid.
Confessio emanata ad favorem unius personæ, alteri non suffragatur. dec. 130. n. 4.	97	Confessio procuratoris non habentis speciale mandatum ad confitendum, potest revocari etiam non docto de errore. dec. 174. n. 7.	266
Confessio adminiculata non potest ex abrupto revocari. dec. 189. n. 7.	241.	Confessio resultans ex obtentione Commissionis non nocet nisi iis qui vel obtinuerunt, vel eorum mandato facta obtenta. dec. 374. n. 2.	ibid.
Confessio facta in positionibus præjudicat ponenti. dec. 234. n. 1.	314	Neque si non fuerit iudici præsentata. n. 10.	ibid.
Confessio emanata ad probandum id quod est perfectum, probat absque par. is declaratione. dec. 364. num. 4.	257	Confessio quæ non est clara consenti non nocet. dec. 321. n. 6.	230
Confessio nocet non solum consenti, sed ejus hæredibus & successoribus. dec. 416. n. 1.	336	Confessio procuratoris potest revocari non docto de errore. dec. 321. n. 6.	ibid.
Confessio extrajudicialis non probatur per testes singulares. dec. 443. n. 2.	321	Confessio debet vel in totum reiici, vel in totum acceptari. decif. 325. n. 6.	ibid.
Etiam si sint plures. ibid.		Confessio facta ad favorem unius non præjudicat quoad alios. dec. 478. n. 15.	359
Confessio extrajudicialis probata per unicum testem non facit quidem indicium. dec. 442. n. 3.	ibid.	Confessio emanata ad unum non præjudicat quoad alium. dec. 478. n. 15.	ibid.
Confessio patris superat, & implet omnem probationem. dec. 364. n. 1.	257	Confessio facta respondendo positionibus plenè præjudicat consenti. dec. 371. n. 8.	268
Confessio facta in scriptura etiam absente parte probat contra consentem. dec. 264. n. 1.	ibid.	Confessio etiam si non præjudicat consenti. dec. 292. num. 11.	206
Confessio docto de errore non præjudicat consenti. dec. 148. n. 13.	111	Confessio procuratoris potest quandocunque à Domino revocari. dec. 310. n. 7.	113
Confessio facta ad unum finem, non probat ad diversum. dec. 148. n. 14.	ibid.	Limit. Si illius vigore in primo iudicio dominus obtinuit. n. 8.	ibid.
Confessio ex causa depositi probat numerationem. dec. 191. n. 4.	206	Confessio, & agnitio debiti facta per unum ex obligatis in solidum nocet aliis. dec. 492. n. 4.	281
Confessio facta à procuratore sine speciali mandato ad confitendum, revocari potest. dec. 316. n. 6.	224	Confessio resultans ex precum correptione, probat census impositionem. dec. 113. n. 3.	83
Confessio verificata in uno, in omnibus præsumitur vera. dec. 427. n. 8.	308	Confessio probata per idoneos testes, probatur etiam de jure civili. dec. 114. n. 3.	84
Confessio extrajudicialis non probatur nisi per testes contestes, saltem duos. dec. 497.	375	Et sine dubio concurrentibus adminiculis. n. 4.	ibid.
Confessio unius alteri non præjudicat, decif. 407. n. 7.	ibid.	Confessio procuratoris in iudicio facta si non revocetur, & de errore doceatur, præjudicat Domino. dec. 100. n. 11.	74
Confessio solutionis facta à creditore, non est sufficiens absque adminiculis. dec. 270. n. 3.	189	Maximè si Dominus fuerit præsens dictæ confessioni. num. 22.	ibid.
Confessione nulla major probatio. decif. 511. num. 10.	392	Confessio debitoris non potest præjudicare suis creditoribus. dec. 517. n. 8.	410
Confessio in deposito probat numerationem. dec. 277. num. 11.	194	Maximè si tempore concessionis sit decoctus, vel decoctioni proximus. n. 9. & 18.	ibid.
Confessio facta in carcere subsistit, quando carcer non est directus ad extorquendam dictam confessionem. dec. 266. n. 5.	187	Confessio potest acceptari sine qualitate, quando militat præsumptio contra qualitatem. dec. 414. num. 6.	314
Confessione auctoris non possunt contravenire illius hæredes. dec. 180. n. 6.	198	Confessio partis superat omne genus probationum. dec. 212. n. 2.	154
Confessio de recepto quando est admodum verisimilis, & adminiculata, probat quali possessionem exigendi. dec. 241. n. 4.	173	Confessio partis est major alia probatione. decif. 487. num. 3.	366
Confessio de recepto probat receptionem, quando summa est notabilis. dec. 241. n. 5.	ibid.	Confessio tutoris si sit verisimilis, præjudicat pupillo. dec. 239. n. 2.	172
Confessio facta ad unum finem, & in uno iudicio, non nocet in alio iudicio, nec ad alium finem. decif. 76. num. 6.	54	Confessio debitoris est ceteris probationibus efficacior. dec. 210. n. 4.	153
Confessio spontanea procuratoris non nocet domino. dec. 7. n. 3.	7	Confessio etiam expressa facta à procuratore in una causa, non præjudicat in alia. decif. 100. n. 14.	74
Confessio Prælati non præjudicat Ecclesiæ. dec. 7. n. 4.	ibid.	Confessio de recepto non probat in præjudicium tertij. dec. 147. n. 19.	431
Maximè quando continet remissionem jurium. num. 5.	ibid.	Confessio hæredum in eorum præjudicium illis prædicat. dec. 510. n. 19.	435
Et tendit ad distractionem rerum Ecclesiæ. n. 6.	ibid.	Confessio non limitata ad certam rem, non præjudicat. dec. 370. n. 1.	189
Confessio extrajudicialis facta etiam parte absente, de æquitate canonica probat. dec. 114. n. 1.	84	Confessio facta in iudicio possessorio non facit probationem in petitorio. dec. 401. n. 1.	217
Maximè quando agitur salum de probanda veritate rei gestæ. n. 2.	ibid.	Contrarium tenet Rota. n. 1.	ibid.
Confessio qualificata scindi potest, si contineat capitula separata. dec. 11 n. 6.	83	Confessio testatoris non potest impugnari ab hæredibus. decif. 208. n. 1.	153
Limit. si qualitas sit talis, quæ actum cui adicitur reddat nullum. n. 7.	ibid.	Confessio facta in favorem non probat. dec. 310. n. 3.	219
Confessio cedentis facta post cessionem, non præjudicat cessionario. dec. 145. n. 7.	92	Limit. si concurrant conjecturæ. n. 4.	ibid.
		Confessio tacita resultans ex productione instrumenti facta	

Index Rerum

- facta in una causa, non præjudicat in alia.
- Confessio partium probat census impositionem. decif. 96. num. 25.
- Commissio sanatoria non præsentata, nec in iudicium deducta confessionem non facit. dec. 316. n. 7. 224
- Confus.*
- Confinium designatio demonstrat quid in dispositione comprehensum fuerit. dec. 199. n. 1. 212
- Census impositus super domo, non expressis illius finibus, sustinetur, si imponens in dicto loco non habeat nisi unam domum. dec. 94. n. 2. 69
- Census impositus super fundo non facta designatione confinium, est nullus. dec. 96. n. 1. 71
- Confirmatio.*
- Statutorum Apostolica in forma communi non extenditur ad contractus juratos. dec. 512. n. 4. 392
- Confirmatio dicitur facta ex certa scientia, quando tenor rei confirmata exprimitur in supplicatione. dec. 124. n. 3. 90
- Conjectura.*
- Conjecturis non opus in claris. dec. 125. num. 10. p. 92. dec. 136. num. 5. 101
- Conjecturæ concludentissimæ habent vim probationis. dec. 128. num. 6. 96
- Et maxime quæ sequuntur post contractum. num. 7. ibid.
- Conjecturæ admittuntur in iis, quæ sunt difficilis probationis. dec. 439. n. 1. 319
- Consanguineus.*
- Intervenens in contractu ad integrandam personam contrahentis tutorio nomine, non satisfacit statuto requirenti consanguineos in contractu pupillorum. decif. 309. n. 4. 218
- Consuetudo.*
- Non ligat eos quos natura non obligat. dec. 464. n. 14. 344.
- Consensus.*
- Non dicitur extinctus etiam quod sit relaxatum mandatum pro restitutione pretij loco damnorum, & interest. decif. 171. n. 4. 192
- Secus si adualiter fuerit restitutum pretium census, vel illius pars n. 5. ibid.
- Consensus plus factus, quàm verbis declaratur. dec. 511. num. 3. 391
- Consensus tacitus, & expressus æquiparantur. dec. 511. num. 6. ibid.
- Consensus officialis an sit necessarius in dissolventa societate. dec. 424. n. 18. 305
- Consensus in contrahenda societate præstitus durare præsumitur. dec. 424. n. 7. 304
- Consensui nil magis repugnat, quàm error. dec. 371. num. 10. 190
- Consensus resultans ex actibus positivis, non se extendit ultra illos actus. decif. 74. n. 10. 53
- Consensus non præsumitur præstitus animo donandi, sed ad validandum contractum. decif. 18. num. 12. 16. dec. 52. n. 17.
- Consentiens impositioni census, non potest illam impugnare. dec. 53. n. 6. 40
- Consortes.*
- Eiusdem rei habens in illa majorem partem, non præfertur in illius venditione consorti habenti minorem partem. dec. 308. n. 9. 217
- Consortes ad obtinendam jus retractus propriè qui dicantur. dec. 466. n. 18. 349
- Constitutio.*
- Constitutio ut omnes liget, debet publicari in qualibet provincia. dec. 365. num. 13. 258
- Fallit in constitutionibus Pontificiis. ibid.
- Constitutio declaratoria extenditur etiam ad casus, quia ante illius promulgationem originem habuerunt. dec. 308. num. 10. 218
- Constitutiones posteriores derogant prioribus. decif. 466. num. 5.
- Constitutiones novæ futuris, non præteritis dant formam negotiis. dec. 354. n. 5. 250
- Constitutio Gregoriana circa prælationem in emptione domus non suffragatur vicino coherenti à parte interiori, &c. dec. 466. n. 28. 350
- Constitutio non comprehendit casus jam perfectos. dec. 501. n. 1. 380
- Quod non legitur in constitutione, non censetur dispositum. dec. 60. n. 3. 44
- Constitutum.*
- Operatur etiam post mortem constituentis, ut constitutarius non privetur sua possessione. decif. 253. num. 11. 180
- Limit. si hæres constituentis accipiat possessionem, & constitutarius negligat accipere possessionem naturalem. num. 12. ibid.
- Etiã quod constitutarius per modicum tempus negligat. num. 13. ibid.
- Constitutum non operatur quando principalis contractus fuit nullus. dec. 251. n. 14. ibid.
- Clausula Constituti contra tertium facit tantum qualem probationem. dec. 402. n. 4. 289
- Clausula Constituti probat possessionem constituentis. dec. 480. n. 3. 361
- Probat primum extremum in Saluano. num. 4. ibid.
- Clausula Constituti probat contra habentem causam à constituyente. dec. 499. n. 1. 378
- Clausula Constituti probat possessionem contra habentem causam à constituyente. dec. 559. n. 2. 444
- Clausula Constituti de sui natura operatur dominij translationem. dec. 559. n. 26. 445
- Constitutum appositum in instrumento dat conditionem ex l. fin. v. de acq. poss. contra tertium possidentem cum titulo, & bona fide. dec. 303. n. 11. 24
- Constitutum transfert in constitutarium omnem possessionem naturalem, & civilem. decif. 403. n. 3. 288.
- Constituti virtus expirat lapsu decennij. dec. 400. n. 7. 286.
- Fallit si medio tempore nemo fuit in possessione. n. 8. ibid.
- Possessio præsens præsumitur ex antiqua. dec. 400. n. 9. ibid.
- Creditor potest vigore clausulæ constituti impetrare mandatum de associando etiam contra singularem possessorem bonorum hypothecatorum. decif. 150. num. 2. 112
- Consuetudo.*
- Consuetudo non probatur ex Doctoris attestatione. dec. 365. n. 11. 258
- Consuetudo nutritiva peccati non est attendenda. dec. 365. n. 12. ibid.
- Consuetudo usuram permittens attendenda non est. dec. 321. n. 15. 228
- Consuetudo ut suffragetur, debet probari. decisio 3. num. 10. 4
- Et debet probari specialiter in casu de quo agitur. n. 11. ibid.
- Consuetudo non potest contractum aliis usurarium validare. dec. 388. n. 11. 276
- Consuetudo sustinet contractum census, etiam si aliquid interveniat contra illius substantiam. dec. 124. n. 12. 91
- Consuetudo alienandi bona emphyteutica recipit in interpretationem à consueto tenore investiturarum. dec. 502. n. 12. 382
- Consus

Notabiliorum.

Consuetudo est obtinenda in contradictorio iudicio, parte opponente. dec. 9. n. 21.	10	non valet ob defectum consensus. dec. 493. num. 6.	370
Consuetudo non inducitur ex sententiis difformibus dec. 9. n. 22.	ibid.	Contractus nullus non potest ex æquitate sustineri quando deficit consensus contrahentium. dec. 412. num. 6.	294
Consuetudo non suffragatur in materia usurarum. dec. 9. n. 23.	ibid.	Contractus mulieris initus servatis solemnitatibus statuti, est validus, & exigibilis. decif. 33. num. 1.	28
Consuetudo non validat contractum illicitum. dec. 11. n. 1.	12	Contractus non vitatur ex falsitate unius causæ, si cætera sint vera. dec. 35. n. 5.	29
Consuetudo contra jus divinum, vel naturale, est corruptela. decif. 11. n. 3.	ibid.	Contractus factus contra legem potest valere in præjudicium contrahentium, non autem in illorum favorem. dec. 85. n. 9.	63
Consuetudo non attenditur in materia usurarum, nec excusat. dec. 11. n. 4. & n. 6.	ibid.	Contractus in dubio præsumitur justus, & non foeneratitius. dec. 96. n. 2.	71
Consuetudo in materia usuraria nihil operatur. dec. 155. n. 3.	215	Contractus in dubio præsumitur validus. dec. 96. n. 3. ibid.	71
Consuetudo tollit usuræ præsumptionem, & ab ea excusat. dec. 117. n. 10.	86	Contractus in dubio non debet carere effectu. dec. 96. num. 4. ibid.	71
Consuetudo permittens usuram non est attendenda. dec. 350. n. 4.	107	Contractus conditionalis resolvitur deficiente conditione. dec. 245. n. 9.	243
Consuetudo non validat contractum illicitum. dec. 250. n. 5.	ibid.	Dividuis contractus dicitur ex voluntate contrahentium, quando tantam utilitatem affert pars respectu partis, quantum totum respectu totius. dec. 125. n. 16.	92
Consuetudo nihil operatur in materia usurarum. decif. 22. num. 3.	19	Et multò magis quando tantam utilitatem affert pars quantum totum. num. 17. ibid.	92
<i>Contractus.</i>		Contractus initus cum Ecclesia sine debitis requisitis est nullus ipsa volente. dec. 265. n. 2.	186
Contractus usurarius non validatur consuetudine. decif. 155. n. 2.	115	Contractus non est ipso jure nullus, qui habet implicitam causam utilitatis. dec. 265. n. 3. ibid.	186
Nec confirmatione Papæ. n. 5.	ibid.	Contractus initus cum Ecclesia non habetur pro nullo, nisi post eius declarationem. dec. 265. n. 1. ibid.	186
Nec iudicis sententia. n. 8.	ibid.	Contractus juratus, & camerali obligatione vallatus, meretur executionem. dec. 388. n. 1.	276
Contractus præsumitur verus quando præcessit obligatio contrahendi. dec. 96. n. 24.	72	Iustitia contractus non debet judicari à futuro eventu. dec. 388. n. 17.	277
Contractus factus à minore curatorem habente sine illius auctoritate est nullus. dec. 370. n. 7.	262	Contractus factus à minore ex falsa causa est nullus. dec. 412. n. 1.	294
Contractus recipit interpretationem ab executione, quam partes illi dederunt. dec. 379. n. 4.	269	Contractus natura contrahentium pactis non mutatur. dec. 425. n. 9.	306
Contractus minoris non irritatur sub prætextu falsæ causæ, nisi probata illius falsitate. decif. 21. n. 3. & n. 11.	19	Contractus initus non servata forma statuti est nullus. dec. 370. n. 2.	262
Contractus non iudicatur ex eo, quod in illo scriptum est, sed ex eo quod inter contrahentes actum fuit. dec. 134. n. 3.	99	Contractus regulatur ab ipsius causa finali. dec. 379. num. 2.	269
Contractus plures eodem die coram eisdem Notario & testibus celebrati, sunt correspondivi. dec. 122. num. 1.	88	Contrahentes præsumuntur sentire, ut solutio fiat de moneta quæ eo tempore currit. decif. 217. num. 2.	158
Contractus ab initio nullus partium tacito consensu non convalidatur. dec. 155. n. 4.	155	Contrahentes obligantur ad limiter verborum instrumenti. dec. 301. n. 3.	386
Contractus ratione consensus, & stipulationis censentur individui. dec. 424. n. 11.	305	Contrahentes non cogitantes de effectu, stulti iudicantur. dec. 96. n. 17.	71
Intellige quando stipulatio interponitur super re sui naturæ individua. num. 11.	ibid.	Contrahens cum aliquo certa qualitate expressa, non potest contra illam agere. dec. 163. n. 15.	121
Contractus à partium conventionem legem accipiunt. dec. 59. n. 4.	43	Intellectus ille est recipiendus, qui inservit voluntati contrahentium. dec. 168. n. 3.	260
Contractus nulliter gesti sustinentur ex æquitate, quando plures contractus ita gesti reperiantur. dec. 59. n. 17.	44	Correspondivi contractus dicuntur qui eodem tempore coram Notario, & testibus fiunt, & compariuntur adinvicem. dec. 388. n. 18.	277
Contractus à minore celebratus cum debitis solemnitatibus regulariter sustinetur. dec. 395. n. 2.	282	<i>Contrarium.</i>	
Contractus nullus ex defectu causæ dicitur nullus, si is velit, qui nullum dicere potest. decif. 106. n. 7.	151	Contrarius usus non tollit legem, non data scientia Principis dicti contrarij usus. decif. 365. num. 17.	258
Contractus initus cum Ecclesia non potest declarari nullus si ipsa illum ratum habere velit. dec. 490. num. 6.	369	Contrarietas ut evictur, est capienda interpretatio. dec. 560. n. 2.	445
Contractus societatis officij est contractus innominatus. dec. 388. n. 7.	276	Contraria proponens non est audiendus. dec. 118. num. 8.	87
Contractus talis præsumitur, qualis à partibus nominatur. decif. 415. n. 2.	306	<i>Contraventio.</i>	
Contractus ex pacto adiecto substantiam ejus concernente, vitatur, secus in eo quod circa accidentia solum versatur. dec. 317. n. 1. & n. 2.	225	Contraventio ut excludatur interpretatio, semper est facienda. dec. 49. n. 12.	37
Contractus celebrati cum Ecclesia sine solemnitatibus, sunt nulli, si Ecclesia voler. dec. 29. n. 2.	25	Contra	37
Contractus quando transit de una specie in aliam			

Index Rerum

- Contraveniens contractui, non potest jvari commo-
do illius. dec. 47. n. 2. 16**
- Contraventionis exceptio eatenus durat, quatenus du-
rat contraventio. dec. 33. n. 13. 16**
- Conventio.*
- Conventio extincta ob defectum conditionis apposi-
tae de consensu utriusque partis, non reviviscit ob
consensum unius tantum dec. 505. n. 5. 386**
- Conventio ut creditor possit capere pecunias sub
cambii est licita, tam de jure communi. decif. 539.
num. 2. 420**
- Quam ex Constitutionibus Pontificum. n. 3. ibid.**
- Conventio inter duos facta non nocet tertio. dec. 375.
num. 1. 266**
- Conventio non praesumitur. dec. 547. n. 21. 431**
- Conventio clara debet attendi. decif. 304. 214**
- Conventio ligat tantum contrahentes, non alios. de-
cif. 448. n. 12. 317**
- Correspondentia.*
- Correspondentia ad praesumendum delictum non in-
ducitur ex vicinitate actuum, quando quilibet ha-
bet suam causam. decif. 123. n. 11. 89**
- Correspondentia contractum oritur si eodem tempore
fuerint celebrati. dec. 397. n. 1. 284**
- Correus.*
- Correus solvens totum repetit à correo partem suam,
sive debitum sit ex causa generosa, sive ex causa lu-
crativa, secundum Bald. dec. 447. n. 1. 326**
- Contrarium tenet Bartolus, & alij magis communiter
quando debitum est ex causa merè lucrativa, & ex
mera liberalitate. n. 2. & n. 3. ibid.**
- Limit. hanc communem quando correi sunt socij eju-
dem obligationis, idest si contemporaneæ, eodem
contextu, & ex eadem causa se obligaverunt. n. 6.
ibid.**
- Correus qui emit totum censum agit contra correum
ad solutionem census, dempta ejus rata. decif. 413.
n. 1. & n. 5. 295**
- Correus solvens partem correi, potest obtenta cessione
jurium, ab illo repetere dec. 499. n. 22. 579**
- Correus solvens solidum agit contra correum pro
rata sine cessione. dec. 537. n. 8. 419**
- Correus obtenta cessione à creditore potest agere ad-
versus correum, dempta portione sibi tangente.
dec. 178. n. 3. 132**
- Correus non repetit à correo sine jurium cessione,
quando solvit ex causa lucrativa. dec. 419. num. 6.
299**
- Correus extinguens totum censum gerit negotium
utile pro correo, & quare. dec. 447. n. 8. 326**
- Correus solvens potest obtenta cessione repetere à
correis eorum ratas. decif. 181. n. 1. 134**
- Correi dicuntur qui se obligant principaliter, & in-
solidum. dec. 419. n. 5. 299**
- Habens correum principaliter, & in solidum obliga-
tum non tenetur dare cautionem. decif. 389. n. 10.
278**
- Creditor.*
- Creditor census potest aliquando agere pro sorte, loco
damnorum, & interesse. dec. 531. n. 19. 411**
- Intellige quando debitor est obligatus in forma ca-
meræ. num. 20. ibid.**
- Creditor posterior potest agere contra anteriorem pos-
sidentem rem hypothecatam, quatenus valor rei
excedit creditum anterioris. dec. 451. n. 4. 331**
- Creditor posterior potest agere Salviano, ut immitta-
tur in possessionem ejus, quod superest satisfacto
priori creditore possidente. dec. 451. n. 4. ibid.**
- Creditor potest eligere unam ex pluribus rebus sibi
hypothecatis, ut ex illa sibi satisfiat. dec. 451. n. 11.
332**
- Creditor anterior potest avocare possessionem rei sibi
hypothecatae à creditore posteriore possidente.
dec. 251. n. 13. 332**
- Creditor posterior potest offerendo creditori anteriori
suum creditum avocare ab eo possessionem rei hy-
pothecatae. dec. 451. n. 14. ibid.**
- Creditor posterior potest agere Salviano contra ante-
riorem, pro eo quod superest, deducto illius ante-
riori credito. dec. 451. n. 1. 311**
- Creditor hereditatis etiam quod habet tantum jus
personale contra heredem, potest propter heredis
inopiam in subsidium agere contra debitorem her-
editatis. dec. 490. n. 15. 369**
- In concursu creditorum habentium hypothecam de-
bet prius satisfieri anteriori. decif. 532. num. 24.
413**
- Creditor consentiens imponi censum super re sibi hy-
pothecata, censetur renunciare sub hypotheca.
dec. 495. n. 6. 373**
- Creditor comparens in judicio discussione, non pro-
hibetur convenire debitorem coram alio iudice.
dec. 31. n. 12. 27**
- Creditor volens capere pecunias ad interesse ob mo-
ram principalis debitoris, quomodo debeat certio-
rare promissorem indemnitate ad obligandum il-
lum ad tale interesse. dec. 324. n. 2. 231**
- Creditor missus in possessionem ex primo decreto, solo
jure pignoris possidet. dec. 536. n. 17. 417**
- Creditor consentiens alienationi rei sibi hypotheca-
tae, amittit hypothecam. dec. 163. n. 17. 121**
- Creditor hypothecarius habet electionem, an agat
contra fidejussores, vel principales, & vel contra
obligatos, vel bona. dec. 60. n. 8. 44**
- Creditor vigore clausulae precarij potest capere pos-
sessionem bonorum sui debitoris propria auctori-
tate. dec. 149. n. 2. 111**
- Creditor immixtus ex Salviano non potest negare pos-
sessionem debitoris. dec. 68. n. 5. 48**
- Creditor justificatur ex instrumento. decif. 68. n. 2.
ibid.**
- Creditor non potest cogi invitus aliud pro alio reci-
pere. dec. 422. n. 1. 303**
- Creditor potest agere contra debitorem sui debitoris
si concurrant ea, quæ considerat Surd. conf. 4. num. 1.
dec. 187. n. 5. 139**
- Creditor habet fundatam intentionem super non so-
lutione, nec tenetur probare negativam. dec. 295.
num. 4. 209**
- Creditor valens exigere sortem, non potest aliquid
ultra recipere citra vitium usuræ. decif. 182. n. 5.
135**
- Creditor cum hypotheca praefertur respectu bono-
rum creditori habenti solam actionem personalem
dec. 179. n. 7. 197**
- Creditor potest capere pecunias ad interesse in dama-
num debitoris tempore debito non solventis. decif.
343. n. 3. 242**
- Creditor non potest cogi aliud pro alio accipere,
etiamsi sit creditor pecuniarum. dec. 50. n. 1. 433**
- Creditor census fundati super pluribus fundis potest
pro fructibus totius census agere hypothecaria, vel
Salviano contra possessorem unius tantum ex dictis
fundis. dec. 542. n. 4. 425**
- Creditor pro suo credito potest avocare unam tantum
ex pluribus rebus hypothecatis. decif. 542. num. 5.
ibid.**
- Creditor hypothecarius praefertur habenti solam per-
sonalem actionem, etiam privilegiam. decif. 547
num. 23. 411**
- Creditor non admittitur ad licitandum, nisi ob defe-
ctum oblatorum. dec. 536. n. 8. 417**
- Aut

Notabiliorum.

Aur post alios omnes. num. 9.	ibid.	Limita si liberalitas esset corresponsiva ad obligationem precedentem. n. 10.	ibid.
Creditor in diem non potest agere prius quam dies solutionis venerit. dec. 267. n. 3.	187	<i>Datio in solutum.</i>	
Creditor aliud pro alio recipere non tenetur. dec. 506. num. 11.	387	Facta ad mensuram non habet effectum ante securam mensurationem. dec. 552. n. 3.	436
Creditor recipiens aliud pro alio liberat debitorem. decif. 506. n. 2.	ibid.	Censetur tamen impleta conditio si detur in solutum res certis finibus designata, expresso certo pretio cujuslibet mensurae. dec. 552. n. 4.	ibid.
Creditor dicitur cui ex quacunque actione, & causa debetur. dec. 432. n. 12.	313.	Maximè secuta traditione, & fructuum perceptione. num. 5.	ibid.
Creditor quis non dicitur, qui perpetua exceptione repelli potest. decif. 432. n. 5.	ibid.	Datione in solutum simpliciter facta statim debitor liberatur. dec. 289. n. 5.	205
Creditor acceptante in solutum uomen extinguitur omnis ejus actio. dec. 507. n. 1.	387	Limita si post dationem in solutum remanet aliquid faciendum in favorem creditoris. decif. 289. n. 4.	ibid.
Creditoris interest non habere summam diminutam. decif. 254. n. 6.		Datio in solutum nullo existente debito vitatur, tanquam facta ex falsa causa. dec. 292. num. 1. & n. 5.	206
Creditori cui fuit cessus census nullus, & invalidus debetur interesse lucri cessantis. decif. 58. num. 7.	43	Ampl. etiam si debitum existat, si creditor possit exceptione submoveri. n. 2.	ibid.
Creditum quod peti non potest, non praesumitur remissum ex regula <i>l. Procula, ff. de probat.</i> decif. 505. num. 3.	215	Datio in solutum similis est venditioni. dec. 292. n. 3.	ibid.
Creditum probatur per publicum instrumentum. decif. 250. n. 1.	166	Datio in solutum facta ad mensuram non habet effectum ante securam manutationem. decif. 552. n. 3.	436
Creditum cum hypotheca in Salviano dicitur constare ex instrumento. dec. 544. n. 1.	418	Datio in solutum si non habeat effectum ex legis dispositione potest agi ad interesse. decif. 58. num. 1.	42
Creditum contrapositum debito in partem, extinguit debitum. dec. 160. n. 8.	118	Datio in solutum est similis venditioni, & dicitur venditio. dec. 158. n. 9.	117
Immo potest contraponi ad effectum convertendi illud in quamcunque causam. n. 9.	119	Datio in solutum habet aliquando vim pretij. dec. 81. num. 2.	59
Creditum domini census cum hypotheca probatur per instrumentum census. dec. 551. n. 5.	435	Per dationem in solutum receditur à priori contractu. dec. 290. n. 4.	205
Creditum cum hypotheca probatur ex instrumento venditionis factae à debitore. dec. 532. n. 2.	412	Disposita in venditione procedunt in datione in solutum. dec. 158. n. 10.	117
Creditum cum hypotheca probatur ex instrumento impositionis census. decif. 419. n. 2.		Maximè si datio in solutum sit voluntaria. num. 11.	ibid.
Creditum cum hypotheca, & solutio fructum census probatur ex instrumentis. decif. 148. num. 1.	110	Debitor census donec pretium non restituit, tenetur ad fructuum solutionem. dec. 256. n. 4.	
Creditum probatur ex publico instrumento. decif. 95. num. 1.	69.	Debitor census potest ad sui libitum censum redimere, non tamen potest inuitus cogi ad redimendum. dec. 182. n. 6.	135
<i>Curator.</i>		Debitor soluens unum pro alio censetur soluere in recompensationem veri debiti. decif. 440. num. 1.	319
Consentiendo per viam contentiosae jurisdictionis potest praesudicare minori. dec. 509. n. 14.	390	Debitor rectè soluit ei cum quo contraxit, & liberatur, non obstante cessione. dec. 292. n. 7.	206
Intellige quando solus intervenit in judicio, secus si cum minore. n. 15.	ibid.	Etiamsi recipiens non esset dominus. n. 8.	ibid.
Limita, quando consentit absque aliqua animi praemeditatione, an negotium sit utile minori. num. 17.	ibid.	Debitor in diem est verus debitor. dec. 528. num. 25.	406
D		Debitor soluens legitimo procuratori statim liberatur. dec. 528. n. 26.	ibid.
<i>Damnum.</i>		Etiamsi postea procurator decoxerit. n. 27.	ibid.
D amnum contingens occasione societatis, debet esse commune inter socios, licet contingat ea finita. dec. 181. n. 6.	134	Debitor soluens tutori putativo, liberatur. dec. 528. num. 1.	4
Etiamsi quod pactum videretur contrarium. num. 8.	ibid.	Intellige dummodo pecuniae sint versa in utilitatem pupilli. n. 6.	ibid.
Damnum contingens absque mea culpa mihi non debet imputari. dec. 243. n. 2.		Debitor privatur dominio rei suae ex secundo Judicis decreto. dec. 536. n. 20.	417
Damnum quod quis sua culpa sentit, sibi debet imputare. dec. 144. n. 1.	105	Debitor asserens se soluisse, debet solutionem concludenter probare. dec. 130. n. 3.	97
Damna, & interesse peti possunt loco adimplementi. decif. 286. n. 4.	203	Debitor dicitur in damno, si cogatur soluere monetam pretiosorem ea, quam tempore contractus recepit. dec. 217. n. 8.	158
In actione ut res libera non tradatur, veniunt damna, & interesse. dec. 198. n. 10.	147	In obligatis omnibus dubiis venit id, quod est minus. dec. 217. n. 9.	ibid.
<i>Datum.</i>		Debitor minoris ut consequatur plenissimam liberationem debet soluere auctoritate Judicis, aliis minori datur restitutio in integram adversus solutionem. dec. ...	
Pro sustentatione censetur datum pro alimentis. dec. 438. num. 8.	318		
Datum ob liberalitatem excludit compensationem. decif. 438. n. 9.	ibid.		

Index Rerum

- Immo requiritur preceptum, & iussus Iudicis, ita ut solutio non sit spontanea, sed coacta, n. 2.**
- Debitor obligatus ad certam diem, constituitur in mora ob lapsum diei, absque interpellatione, dec. 324, num. 3. 231**
- Debitor non est in mora solvendi, quando in loco destinatae solutionis non adest legitima persona, cui solvatur, dec. 224, n. 1. 163**
- Debitor filii familias solvens patri uti patri, non liberatur, dec. 294, n. 7. 209**
- Debitor principalis census is dicitur, qui bonam fidem recognoscit, dec. 134, n. 1. 99**
- Debitor solvens juxta formam stipulationis liberatur, dec. 174, n. 9. 119**
- Debitor non tenetur offerre, nec protestari, quando non adest persona legitima quae recipiat, dec. 224, n. 5. 163**
- Debitor succedens creditori, desinit esse debitor, decif. 183, n. 10. 136**
- Intellige quando debitor succedit irrevocabiliter, dec. 183, n. 10. ibid.**
- Debitor, & creditor esse quis potest ejusdem rei respectu diversarum personarum, decif. 183, num. 11, ibid.**
- Debitor census dicitur exigibilis eo ipso quod post cessionem solvit cessionario, dec. 507, n. 2. 387**
- Debitor non potest prejudicare creditoribus anterioribus per quamcumque declarationem, decif. 247, num. 3. 352**
- Debitori datur utilis pignoratitia pro recuperanda possessione pignoris soluto debito, decif. 263, n. 9. 188**
- Debitor si citatus suscipiat terminum non potest postea excipere de nullitate contractus, dec. 49, n. 14. 376**
- Debitor non dicitur is à quo invito pecunia exigi non potest, dec. 412, n. 4. 313**
- Debitor solvens non vero creditori non liberatur, dec. 380, n. 5. 270**
- Debitor dans insolutum nomen sui debitoris cum acceptatione creditoris liberatur, decif. 332, num. 6. 236**
- Debitor suscipiens terminum ad solvendum, videtur fateri debitum, dec. 210, n. 2. 153**
- Debitor non remanet liberatus ob mandatum alteri factum, ut pro se solvat, decif. 238, n. 4. 171**
- Debitori utilis est extinctio cambiorum, quam solutio fructuum census, dec. 414, n. 8. 296**
- Debitori debet concedi dilatio ad solvendum, dec. 268, num. 2. 182**
- Eriam si fuerit conventus ex remedio Salviani, n. 8, ibid.**
- Debitor non cogitur facere instrumentum sui debiti cum camerale obligatione, decif. 254, num. 4. 181**
- Debitor non potest esse testis in causa propria, dec. 5, num. 15. 6**
- Debitori in dubio favendum est, decif. 221, num. 1. 161**
- Debitum.**
- Debitum unius non compensatur cum debito alterius, decif. 111, n. 9. 82**
- Debitum tamen debet esse liquidum, decif. 536, n. 28, & num. 32. 418**
- Debitum non potest dici liquidum ad cujus solutionem debitor invitatus cogi non potest, decif. 536, num. 29. ibid.**
- Debitum ex una causa potest ex partium consensu converti in debitum ex alia causa, decif. 92, num. 2. 68**
- Debitum est quod ab initio juris remediis extorqueri potest, dec. 528, n. 6. 404**
- Debitum est loco pretij in datione in solutum.**
- Debitum hereditarium debet solvi prius ex distractione mobilium, dec. 450, n. 12. 330**
- Debitum naturaliter est de necessitate solvendum, dec. 464, n. 12. 344**
- Debitum naturaliter est de necessitate solvendum, dec. 464, n. 15. ibid.**
- Debitum ex causa census non dicitur necessarium, dec. 26, num. 3. 23**
- Debitum sortis cum usuris est unicum debitum, dec. 254, num. 7. 330**
- Debitum hereditarium praesumitur solutum ex mobilibus, & nominibus debitorum, dec. 430, n. 10. 330**
- Deceptor.**
- A curatore putativo, non dicitur esse in mala fide, dec. 293, n. 11. 207**
- Deceptis non decipientibus jura subveniunt, dec. 34, num. 4. 28**
- Decisio.**
- In terminis facit recedi à regulis generalibus, dec. 65, num. 2. 46**
- Decisorium dicitur quando judicium est jam absolutum, & finitum, dec. 468, n. 8. 351**
- Item quando ex eo pendet victoria causae, num. 9. 352**
- Declaratio.**
- Facta à persona, & tempore suspecto non est relevans, dec. 38, n. 4. 31**
- Declaratio colligitur etiam ex actu nullo, decif. 258, num. 4. 352**
- Declarans non disponit, sed quid in praeteritum actum sit, ostendit, dec. 96, n. 18. 71**
- Declaratio retrahitur ad tempus dispositionis explicatae, decif. 96, n. 19. ibid.**
- Declaratio non tollit jus quaesitum ex actu declarato, decif. 7, n. 8. 7**
- Declaratio dici non potest illa, quae non exponit, sed exprimit actum, dec. 7, n. 9. ibid.**
- Decretus.**
- Is dicitur, qui postquam talis fuit declaratus, fugam arripuit, dec. 85, n. 4. 63**
- Decretum.**
- Judicis restringens terminum ad certam diem, ultra illam non operatur, dec. 467, n. 4. 350**
- Decretum judicis contra contentem debitum constituit creditorem in quasi possessione exigendi, dec. 392, n. 14. 281**
- Decretum factum cum clausula, cum intimatione, non facta intimatione non afficit, dec. 173, num. 5. 128**
- Decretum judicis praesumitur justum, & ex justa causa factum, dec. 497, n. 1. 375**
- Decretum judicis interpositum super contractu simulato illum non validat, dec. 382, n. 4. 271**
- Decretum judicis interpositum ex falsa causa, est nullum, dec. 382, n. 1. ibid.**
- Decretum judicis habet pro se praesumptionem validitatis contractus, maxime si sint adhibita solennitates, dec. 35, n. 1. 29**
- Decretum judicis interpositum super actu nullo, nihil operatur, dec. 309, n. 10. 219**
- Decretum judicis facit praesumi omnia fuisse solemniter gesta, dec. 503, n. 14. 384**
- Decretum à iudice interpositum habet pro se praesumptionem veritatis, dec. 428, n. 6. 309**
- Decretum judicis habet praesumptionem pro se, decif. 399, n. 5. 285**
- Decretum**

Notabiliorum.

Decretum iudicis præsumitur validum, & afferenti contrarium incumbit onus concludenter probandi. dec. 23 n. 1. & n. 5. 20	vari absque consensu illius. dec. 475. numero 2. 356
Decretum iudicis habet præsumptionem pro se non solum respectu iustitiæ, sed etiam respectu solemnitatum dec. 22. n. 1. 20	Depositum factum ad creditum Titij perinde est ac si ipse Titius deposuisset. decisio. 475. numero 3. ibid.
Decretum iudicis impugnare volens, debet probare illius nullitatem. dec. 22. n. 2. ibid.	Depositum non facit deficere cursum fructuum, nisi fuerint etiam depositati fructus decursi usque ad obolum dec. 295. n. 3. 209
Decretum iudicis facit præsumi omnia ritè, & rectè gesta, & omnem tollit suspensionem. dec. 86. num. 4. 64	Depositum, acceptatum non potest impugnari. dec. 291. n. 3. 206
Decretum iudicis interpositum ex falsa causa, est nullum dec. 26 n. 2. 23	Depositum in materia retractus operatur fructuum acquisitionem, vel liberat à cursu usurarum. decis. 291. n. 1. 205
Decretum iudicis non requiritur, ubi quid sit ex necessitate. dec. 294. n. 1. 208	Depositum non liberum non suffragatur. dec. 389. num. 9. 278
Decretum iudicis operatur ut præsumantur omnia solemniter gesta. dec. 353 n. 17. 249	Depositum ut relever, debet esse purum, & simplex, ita ut deponens abdicet à se dominium rei depositæ. decis. 238 n. 1. & n. 7. 171
Decretum iudicis corrumpit ex falsitate causæ iudici expressæ. dec. 370. n. 3. 262	Depositum non integrum non relevar. decisio. 297. num. 5. 210
Decretum facit præsumi omnia solemniter gesta. dec. 30 n. 1. 25	Depositum si fiat non citato creditore ad recipiendum, non suffragatur. dec. 397. n. 6. ibid.
In alienatione rei Ecclesiæ requiritur copulativè causa, & solemnitas. dec. 30. n. 2. ibid.	Intimatio tamen depositi facti ex iudicis decreto, æquipollet citationi præfactæ. decisio. 297. num. 7. 211
Decretum sustinetur ex una causa vera, si alia sint falsa dec. 35 n. 6. 29	Depositum factum de summa petita est relevans, etiam quod debitum sit majoris summx. dec. 144. num. 3. 105
Decretum factum cum intimazione, non afficit non sequitur intimazione. dec. 84. n. 11. 62	Depositum sub conditione intrinseca est legitimum. dec. 144. n. 4. ibid.
Decretum quod non justificatur ex actis, est, notoriè injustum. dec. 43 n. 9. 315	Depositum factum non citata persona legitima, est nullum. dec. 277. n. 5. 193
Decreto irritanti, & clausulæ sublata, &c. potest renunciari. dec. 59. n. 15 43	Depositum non vitatur per adjectionem conditionum intrinsecarum. dec. 277. n. 12. 194
<i>Defectus.</i>	Depositum factum abique iurium præiudicio, non nocet. dec. 233. n. 4. 169
Causæ obligationis potest opponi etiam contra cameralem obligationem. decis. 399. n. 2. 285	Depositum legitimè factum in vim præcedentis disdiætæ habet vim extinctionis census ex actu retrosimili. dec. 277. n. 10. 194
Defectus causæ finalis obligationis vitiat obligationem. dec. 373. n. 8. 265	Depositum non potest exburfari nisi servata lege dicta tempore depositionis. decisio. 409. numero 1. 292
<i>Delegatio.</i>	Depositum factum absente depositario, qui se obliget ad restitutionem, est nullum. decis. 428. numero 4. 309
Debitoris non liberat eum, nisi fiat cum consensu creditoris. dec. 238. n. 3. 171	Depositum factum sine causa non relevar. dec. 296. num. 1. 210
Delegatio dici non potest, quando tempore obligationis abest creditor, nec de illius consensu constat. dec. 105. n. 8. 350	Depositum ut relever debet esse liberum, & non cautelatum, & cum protestationibus. decis. 296. num. 2. ibid.
<i>Deliberatio.</i>	Depositum habens conditionem extrinsecam i deponenti non suffragatur. dec. 383. n. 1. 272
Pignoris sub hasta positi facta minori oblatoi est nulla. dec. 468. n. 1. 351	Depositum factum inter duos nocet aliis. dec. 375. n. 1. 266.
Deliberatio in substitutione debet fieri plus offerenti. dec. 307. n. 7. 350	Depositum licet liberet à solutione faciendâ, non tamen retractat jam factam. dec. 297. n. 1. 210
<i>Demonstrationes.</i>	Deponere non est accollare. decis. 297. n. 2. ibid.
Tres ubi concurrunt, debent singulæ justificari. dec. 395. n. 5. 283	Depositum ut relever debet esse purum, & non conditionale. decis. 297. n. 8. 211
Maximè ubi agitur ad rescissionem contractus. ibid.	Depositum non suffragatur, non præcedente reali obligatione. dec. 449. n. 5. 329
<i>Denunciatio.</i>	Sufficit tamen offerre debitum verum, & liquidum. num. 6. ibid.
Denunciatio venditionis rei censitæ, quæ vigore Bullæ Pij V. est faciendâ Domino census, debet fieri cum omnibus conditionibus, quibus res vendi debet. dec. 71. n. 1. 51	Depositum nullum non relevar. dec. 84 n. 12. 62
Denunciatio futuræ venditionis fundi censuati debet fieri domino census, non autem procuratori. dec. 307. n. 4. 216	Depositum non integrum est nullum. decis. 84. n. 13. ibid.
Denunciatio venditionis rei suppositæ censui debet potius fieri ab emptore, quàm à domino rei, vel venditore. dec. 156. n. 10. 116	Etiam si deficiat in minimo. n. 14. ibid.
Denunciatio ad quem effectum sit necessaria. dec. 73. sub n. 15. 117	Tam respectu sortis, quàm fructuum. n. 15. ibid.
Denunciatio requiritur, & non sufficit scientia venditionis rei censuati in retractu faciendâ vigore Bullæ Pij V. super censibus. dec. 158. n. 8. 117	Etiam de fructibus pro bimestre disdiætæ in quo census non fuerat extinctus. n. 16. ibid.
<i>Depositum.</i>	Depositum regulare si exbuletur præter, vel contra legem
Depositum factum ad creditum Titij, non potest le-	R r
<i>Decis. Rotæ Rom. pro Tract. de Cens.</i>	

Index Rerum

- legem dictam in actu deponendi non extinguitur, sed semper manet, dec. 145 n. 6. 103
- Depositi factum metu mandati, non constituit in quasi possessione exigendi, dec. 233 n. 1. 169
- Depositi non integrum, non relevat deponentem, dec. 215 n. 2. 156
- Depositi factum non citato creditore ad recipiendum, non relevat, dec. 255 n. 1. 209
- Depositi pro redimendo censu potest fieri in fine duorum mensium disdicta, dec. 449 n. 2. 328
- Depositi non integrum non relevat, dec. 295 n. 5. 209
- Depositi non dicitur integrum, nisi fiat etiam de fructibus duorum mensium disdicta, dec. 272 n. 5. 200
- Depositi conditionatum non relevat, dec. 173 n. 7. 118
- Depositi pro extinctione census, non precedente disdicta census factum non est relevans, decif. 450. num. 4. 129
- Depositi perit damno deponentis, dec. 403. num. 9.
- Depositi confessionatum obligat depositarium, num. 3.
- Depositi locus non est, quando conventus offert se paratum recipere, dec. 101 n. 13. 75
- Depositi non est opus ubi creditor offert se paratum recipere, dec. 296 n. 3. 210
- Depositi veritas comprobatur ex presumptionibus, dec. 428 n. 7. 309
- Et ex subsecuris, n. 8. ibid.
- Depositarius solvens praeter, vel contra pacta conventa in actu deponendi, de suo proprio solvit, & mutuari intelligitur, dec. 145 n. 7. 106
- Depositarius praesumitur praesens, quando Instrumentum depositi celebratur in ejus domo, dec. 428 n. 5. 309
- Depositi qualitates singulae sunt servandae, decif. 475. num. 13. 357
- Depositarius non debet esse sollicitus, ut pecuniae penes ipsum depositariae convertantur in causam definitam, dec. 475 n. 9. ibid.
- Limiti si in actu deponendi sit expressa causa, n. 11. ibid.
- Depositarius restituendo depositum deponenti liberatur, dec. 475 n. 10. ibid.
- Intellige dummodo concurrat bona fides depositarii, num. 14. ibid.
- Depositarius si pecunias depositatas ad effectum extinguendi censum solvat in aliam causam, non liberatur, dec. 475 n. 11. ibid.
- Depositarius solvens tantum partem depositi in causam expressam, non acquirit liberationem, decif. 475 n. 2. 356
- Depositi.* Hoc verbum prolatum in instrumento depositi importat actuale depositum, decif. 428 n. 1. 309
- Maxime si adsint verba, in praesentia mei notarii, & testium manualiter, & inconstanti, n. 2. ibid.
- Descriptio.*
- Descriptio debitorum facienda in fine instrumenti est quid accidentale, dec. 553 n. 2. 436
- Difficultas.*
- Equiparatur impossibilitati, dec. 175 n. 7. 130
- Dilatio.*
- Ad solvendum petita, si à Judice denegetur, datur appellatio, dec. 268 n. 3. 188
- Dilationem ad solvendum petens metu mandati, non confitetur debitum quoad tempus futurum, decif. 210 n. 5. 153
- Disdicta.*
- Disdicta census evanescit, si intra duos menses census non redimatur, dec. 103. num. 18.
- Disdicta census non potest fieri pupillo, decif. 268. num. 7.
- Sed debet fieri legitimo Tutori, n. 8 & n. 12.
- Disdicta census requiritur pro forma, decif. 276 n. 2. 193
- Disdicta potest fieri quibuscumque verbis aptis ad declarandum animum redimendi, dec. 276. num. 3. ibid.
- Disdicta census fieri potest quibuscumque verbis demonstrantibus voluntatem redimendi, decif. 277. num. 9. 194
- Disdicta non est necessaria ubi census extinguitur per compensationem, dec. 516 n. 4. 396
- Disdicta cessante census remanet integer, decif. 277. num. 2. 193
- Disdicta census debet fieri usufructuario de cujus interesse principaliter agitur, decif. 389. num. 8. 278
- Dispositio.*
- Dispositio generalis non continet bona restitutioni subjecta, dec. 471 n. 5. 353
- Dispositio loquens in venditione, non procedit in aditione pignoris in materia retractus, dec. 156 n. 7. 116
- Dispositio rei pertinet ad eum qui est illius Dominus, dec. 171 n. 1. 127
- Dispositio loquens de dote intelligitur etiam de lucro dotis proveniente à statuto, dec. 131 n. . 97
- Dispositio quantumvis exorbitans extenditur quatenus verborum proprietates requirit, decif. 156 n. 4. 115
- Etiam quod esset major ratio in uno quam in alio, num. 5. 216
- Dispositio libera rei importat dominium, decif. 170. num. 3. 126
- Dispositionem liberam alicujus rei habere, denotat habere illius rei dominium liberum, dec. 167 n. 2. 124
- Disponens de re communi, censetur de sui tantum portione, dec. 67 n. 2. 47
- Depositi deficit, deficiente supposito, dec. 271 n. 8. 190
- Diu.*
- Ista particula intelligitur ultra decennium, dec. 448. num. 1. 327
- Diu quis dicitur stetit in fidejussione, si per novem annos in ea stetit, dec. 195 n. 9. 145
- Divisio.*
- Probat per possessionem decennale, dec. 513 n. 5. 393
- Lim. si appareat inequalitas, n. 6. ibid.
- Inaequalitas autem debet esse laesiva, & considerabilis, num. 8. ibid.
- Divisio praesumitur aequalis post lapsum triginta annorum, & data recompensa inter fratres, dec. 513. num. 7. ibid.
- Divisio bonorum tanquam hereditarium probat illa fuisse in hereditate, dec. 450 n. 13. 330
- Divisio principalis debitoris dicitur facta, si tertius possessor conventus Salviano interpellatus ad indicanda bona debitoris, ipse nulla indicet, dec. 544. num. 5. 428
- Divisio probat possessionem non solum inter dividentes, sed etiam inter habentes causam ab eis, dec. 544. num. 3. ibid.
- In divisione rerum communium una res uni, altera alteri officio Judicis assignatur, dec. 49 n. 8. 37
- Jus reale, quod quis habet in re communi, mutatur per divisionem, dec. 499 n. 5. 378
- Doctores*

Notabiliorum.

<i>Doctor.</i>	
Doctori attestanti de consuetudine, non est credendum. decif. 3. n. 12.	4
<i>Dolus</i>	
Præsumitur ex falsa assertionē. dec. 382. número 13. 271	
Dolus cessat in prohibito alienare; si non alienet de melioribus. dec. 49. n. 14.	37
Item si habet filios comprehensos, & vocatos ad fideicommissum. n. 16.	38
Dolus in dubio non præsumitur. dec. 391. numer. 10. 280	

Domicilium.

Domicilij electio ad effectum ut quis citari possit, intelligitur pro citationibus, quæ possunt fieri dimissa copia, non de illis, quæ debent fieri personaliter. dec. 79. n. 25.	57
Intellige quando ista electio fit propter commoditatem cursorum, eo quia citandus habitat in aliquo loco remoto; secus si fiat ex eo quod citandus non habeat sedem permanentem. n. 26.	ibid.

Dominium.

Dominium rei venditæ transit in emptorem tunc ipsa tradita, & soluto illius pretio. dec. 147. n. 8.	109
Dominium non potest esse in suspensio. dec. 166. n. 4. 118	
Dominium rei emptæ nomine alieno abque ejus mandato ante ratificationem, vel remanet apud vendentem. dec. 160. n. 5.	ibid.
Vel acquiritur ementi, sed revocabiliter. numer. 6. ibid.	
Dominium rei super qua census imponitur, remanet penes imponentem. dec. 47. n. 4.	36
Dominium non probatur plene ex possessione. decif. 481. n. 2.	363
Limit. quando de dominio agitur incidenter. num. 4. ibid.	
Dominium rei venditæ transfertur traditione. dec. 40. num. 11.	32
Dominium ejusdem rei penes duos in solidum eodem tempore esse non potest. decif. 169. n. 4.	126
Dominium non potest in solidum esse penes plures. dec. 171. n. 2.	127
Dominium probatur ex titulo donationis, & fructuum perceptione. dec. 431. n. 18.	312
Dominium census probatur si debitor confiteatur debitum, & suscipiat terminum ad solvendum. dec. 40. n. 1.	287
Dominium pecuniæ acquiritur ex illius traditione, & retentione etiam momentanea. decif. 454. num. 10. 315	
Dominium pecuniæ transfertur in accipientem, quando solutio fit ad commotum tam soluentis, quam recipientis. dec. 136. n. 4.	101
Dominium rei venditæ cum pacto reservationis dominij, donec pretium integrè solvatur, non transfertur in emptorem donec pretium sit solutum, sed remanet penes venditorem. dec. 79. n. 17.	57
Dominium in emptorem non transfertur, stante prohibita testatoris alienatione. decif. 313. numer. 16. 222	
Dominij translatio per solum fideicommissum non impeditur. dec. 313. n. 18.	ibid.
Dominium rei venditæ non transit in emptorem, nisi soluto pretio. dec. 559. n. 21.	415
Dominium rei transfertur ex subhastatione nulla. dec. 113. n. 7.	114
Dominium non transfertur sine traditione. decif. 340. num. 3.	140
Limit. si adhibeatur Clausula constituti. decisione 240	

Decif. Rota Rom. pro Tratt. de Conf.

num. 4.	ibid.
Dominium pecuniæ transfertur ex numeratione. dec. 463. n. 8.	342
Dominium rei prohibita alienari, an dicatur pleno jure spectare ad eum, cui facta est prohibitio. decif. 313. n. 1.	221
Dominium utile, & directum in eadem persona concurrere non potest. dec. 151. n. 1.	112
Dominij ad probationem singula quæ non profunt simul juncta juvant. dec. 401. n. 5.	287
Dominium solo momento transit. decisione 247. numer. 2.	

Dominus.

Dominus prædij dominantis, si efficiatur dominus fundi servientis, non amittit servitutem, si remaneat pars prædij, quæ servire possit. decif. 71. numer. 10.	51
Dominus census non tenetur illum revendere, nisi offeratur integrum pretium, tam respectu sortis, quam respectu fructuum. dec. 254. n. 5.	
Dominus census habet actionem domtaxat pro fructibus illius. dec. 432. n. 5.	313
Dominus officij dicitur is per cujus mortem vacat. dec. 59. n. 16.	44
Dominus census non est creditor sortis. decif. 52. n. 7. & infra.	
Limit. ut n. 21.	
Dominus census vigore clausulæ precarij potest propria auctoritate capere possessionem bonorum venditoris census. dec. 150. n. 1.	112
Dominus census vigore clausulæ precarij potest propria auctoritate capere possessionem bonorum censuatorum. dec. 149. n. 1.	11
Dominus rei pro indiviso potest dicere rem ad se spectare. dec. 30. n. 6.	
Dominus census non tenetur illum revendere, si non facti fiat de omnibus fructibus decursis. decif. 450. num. 5.	310
Dominus census in venditione fundi censuari debet præferri omnibus aliis emere volentibus, etiam quod solus census esset creatus ante Bullam 1ij V de. il. 308. n. 18.	218
Dominus census non potest dici condominus fundi censuari, sed habet jus ab illo separatim. dec. 308. num. 9.	ibid.
Dominus pro indiviso non potest unam rem potius quam aliam pro sua portione eligere. dec. 49. num. 4. 37	
Dominus census respectu sortis non dicitur reus creditor. dec. 419. n. 1.	299
Dominus census debet præferri aliis in emptione rei censuatae. dec. 118. n. 1.	116
Dominus census, declarata nulle census revenditione reddit ad sua primitiva jura, & potest agere ad fructus interim decursos. dec. 200. n. 15.	287
Dominus census sortem principalem reperere non potest. dec. 230. n. 13.	166
Dominus census in venditione fundi censuari debet præferri omnibus aliis emere volentibus. decif. 307. num. 1.	116
Dominus census in venditione fundi suppositi debet omnibus præferri. dec. 117. n. 1.	116
Et sufficit declaratio voluntatis, absque actuali deposito pretij. dec. 117. n. 2.	ibid.
Dominus, seu possessor fundi censui non est, nec esse potest possessor aut dominus census. decif. 185. n. 5. 138	
Dominus census non potest agere pro extinctione census, etiam quod debitor sit decoctus. dec. 418. n. 5. 299	

Rr 2 Dom

Index Rerum

<p>Dominus directus habet remedium spoliatio- nis ad recuperandam naturalem possessionem, finita emphy- teosi. decif. 431. n. 3. 311</p> <p>Dominus directus in venditione praefertur utili. dec. 466. n. 19. 439</p> <p>Dominus census non potest cogi recipere sortem suam minuatim. dec. 414. n. 9. 296</p> <p>Dominus census existens in quasi possessione exigen- di, debet in ea manentem donec per sententiam declaretur eum qui solvit non esse debitorem. dec. 238. n. 10. 171</p> <p>Dominio census existente in quasi possessione exigen- di, datur manentio. dec. 226. n. 1. 164</p> <p>Dominio census est notificanda futura venditio fundi suppositi, etiam quod aliunde de dicta venditione notitiam habeat. dec. 157. n. 3. 116</p> <p>Dominio census possidenti fundum censuatum datur retentio illius, quatenus sit vendendus. dec. 308. num. 1. 217</p> <p>Etiam quod censum acquisiverit post licentiam motam super praetatione. n. 2. ibid.</p> <p>Domini ejusdem rei duo infolidum esse non possunt. decif. 167. n. 4. 124</p> <p style="text-align: center;"><i>Domus.</i></p> <p>Domus duae quando dicantur sub uno contextu, & recto. dec. 443. n. 11. & n. 12. 323</p> <p>Domus quod sit unica, licet sit divisa in plures partes, quomodo cognoscatur. dec. 443. n. 8. ibid.</p> <p>Domus non dicitur divisa quando muro non impedi- tur transitus. dec. 466. n. 26. 349</p> <p style="text-align: center;"><i>Donatio.</i></p> <p>Non nocet donatario si ab eo non acceptetur. dec. 511. num. 3. 391</p> <p>Sufficit tamen acceptatio tacita. n. 4. ibid.</p> <p>Imo soluta scientia donatarii. n. 7. ibid.</p> <p>Minime si non contradicat. n. 9. 392</p> <p>Donatio potest praesumi ex solutione voluntaria inde- biti. dec. 111. n. 7. 82</p> <p>Donatio facta filiis à patre firmatur juramento. d. 107. num. 1. 79</p> <p>Donatio facta à patre filiis ob causam matrimonij, non eget insinuatione. dec. 107. n. 2. ibid.</p> <p>Donatio ob causam non eget insinuatione. dec. 340. num. 2. p. 240-</p> <p>Donatio inter viros, & uxorem morte confirmatur. dec. 166. n. 8. 123</p> <p>Donatio inter patrem, & filium ex causa matrimonij, etiam futuri valet. dec. 16. n. 1. 14</p> <p>Donatio duplex ex eadem causa non praesumitur. dec. 437. n. 4. 317</p> <p>Donator non tenetur de evictione. dec. 198. num. 11. 147</p> <p>Limit, si contractus incipit à promissione. num. 12. ibid.</p> <p>Donator, & ejus haeres tenetur satisfacere creditori- bus, quando solutis illis aliquid sibi superest. dec. 284. num. 6. 201</p> <p style="text-align: center;"><i>Dos.</i></p> <p>Non debet solvi filiabus de bonis fideicommissis sub- jectis, donec extrant libera. dec. 494. n. 7. 371</p> <p>Ampl. etiam quod testator mandaverit dotari femi- nas juxta vires sui matrimonij. n. 8. 372</p> <p>Dos est restituenda in pecunia, si fuit constituta eo mo- do qui facit emptionem, & per quem dominium transit in maritum. dec. 550. n. 7. 414</p> <p>Dos quoad maritum est titulus onerosus, respectu do- tatae est lucrativus. dec. 175. n. 11. 140</p> <p>Dotes non detrahantur ex fideicommissis, nisi in sub- sidium. dec. 450. n. 1. 329</p> <p>Dotis fructus constante matrimonio spectant ad ma-</p>	<p>ritum. dec. 355. n. 1. 237</p> <p>Dotis praesumptio cessat ex diuturna possessione, & in- surgit praesumptio bonae fidei. dec. 529. n. 20. 408</p> <p>Dotis inter usurium debetur ex aequitate, ratione oner- um, quae maritus sustinet propter uxoris personam. dec. 505. n. 1. 386</p> <p>Dotis inter usurium cessat dissoluto matrimonio ob mortem uxoris. dec. 505. n. 2. ibid.</p> <p style="text-align: center;">E</p> <p style="text-align: center;"><i>Ecclesia.</i></p> <p>Ecclesia non debet locupletari cum aliena jactura. dec. 453. num. 5. 316</p> <p>Ecclesia tanquam cultrix justitiae non debet locuple- tari cum aliena jactura. dec. 287. n. 2. 103</p> <p>Ecclesia non tenetur restituere pretium ex contractu receptum, nisi probetur illud versum fuisse in ejus utilitatem. dec. 287. n. 3. 204</p> <p>Ecclesiae alleganti laesionem incumbit onus probandi. dec. 30. n. 4. 25</p> <p>In alienatione rei Ecclesiae facta ob utilitatem, emptor non tenetur probare pretium esse versum in utilita- tem Ecclesiae. dec. 8. n. 10. 8</p> <p>Secus si alienatio fiat ob necessitatem, quia emptor te- netur probare pretium esse versum in causam enun- ciatam. dec. 8. n. 11. ibid.</p> <p>In alienatione rei Ecclesiae facta ex causa voluntaria non est opus probare pretium esse versum in cau- sam expressam. dec. 29. n. 1. 24</p> <p>Ecclesia restituitur de jure adversus sententiam. decif. 279. n. 12. 197</p> <p>Ecclesia tenetur ex contractu, ex quo utilitatem per- cepit, licet ex eo regulariter non esset remanens obligata. dec. 219. n. 2. 165</p> <p>Ad obligandum Ecclesiam requiritur non solum con- sensus capituli. dec. 477. n. 4. 358</p> <p>Sed etiam beneplacitum Apostolicum. n. 5. ibid.</p> <p>Etiam quod obligatio tendat ad favorem alterius Ec- clesiae. ibid.</p> <p>Exemptio concessa Monasterio suffragatur Ecclesiae illi annexae. dec. 433. n. 3. 314</p> <p>Ecclesia nunquam moritur. dec. 323. n. 1. 230</p> <p>Ecclesia potest declarare se nolle prosequi caducita- tem. dec. 331. n. 3. 236</p> <p style="text-align: center;"><i>Electio.</i></p> <p>Debitoris est in alternativis. dec. 218. n. 2. 159</p> <p>Declar. quando utraque pars alternativae debitorum est aequaliter certa. n. 4. ibid.</p> <p style="text-align: center;"><i>Emphyteusis.</i></p> <p>Ecclesiastica non extenditur ultra tertiam generatio- nem, & ideo non solet de facili alteri Ecclesiae con- cedi. dec. 323. n. 1. 230</p> <p>Emphyteuta non potest Domino directo reficere quæstionem dominij. dec. 431. n. 17. 311</p> <p>Prour nec habens causam ab ipso emphyteuta. ibid.</p> <p>Per hypothecam non transferitur jus emphyteutica- rium in creditorem. dec. 77. n. 5. 55</p> <p>Res emphyteutica regulariter obligari, & hypo- thecari, & censui supponi potest. decif. 75. num. 2. 53</p> <p>Intellige nisi sit expresse prohibita alienari. num. 3. ibid.</p> <p>Identitas rei probatur ex duabus demonstrationibus. dec. 75. num. 4.</p> <p>Emphyteuta, & feudatarius possunt imponere cen- sum super re feudali, & emphyteutica. decif. 541. num. 12. 423</p> <p style="text-align: right;">Emphy</p>
--	--

Notabiliorum.

Emphyteuta qui tenetur solvere Canonem respon- dentem fructibus rei, non liberatur à solutione ob peremptionem partis rei, si fructus partis remanen- tis sufficiant pro solutione integri Canonis. dec. 1. num. 3. 2	hendi. decif. 443. num. 2. 322
Concessio rei feudalis non præsumitur Emphyteutica sed censualis, ubi declaratur. decif. 323. num. 8. 230	Emptor, non venditor tenetur ad onera pro re vendi- ta. decif. 246. n. 10. 107
Bona emphyteutica possunt hypothecari. decif. 77. n. 3. 55	Emptor in cuius arbitrio est solvere pretium, vel fru- ctus, non potest præcisè cogi ad solvendum pre- tium. decif. 487. n. 9. 367
Bona emphyteutica lineâ deficiente non transeunt ad non vocatos, sed consolidantur cum directo dominio. dec. 431. n. 3. 311	Emens pro persona nominanda non potest post em- ptionem novum onus rei emptæ imponere. decif. 163. n. 5. 121
Bona emphyteutica, si non sint expressè alienari prohibi- ta, veniunt in generali obligatione. decif. 77. num. 1. 55	Emptio reddituum super bonis Communitatum est permissa. dec. 97. n. 2. 72
Bona emphyteutica finita emphyteusi redeunt ad domi- nium directum libera, & sine onere. dec. 301. n. 2. & sub n. 25. 381	Emens rem ex pecunia aliena tenetur tantum ad re- stitutionem pretij. dec. 246. n. . 336
Limit. si emphyteusis sit concessa cum facultate alienan- di. n. 6. & n. 11. ibid.	Emptor rei Ecclesiæ non consequitur pretium, nisi probetur versio in utilitatem Ecclesiæ. dec. 455. num. 4. 336
Bona emphyteutica, quando sunt expressè alienari pro- hibita, non subiacentur hypothecæ pro solutione centus super illis impositæ. dec. 37. n. 1. 52	Emptor volens emptionem effectuare non constituit venditorem in mora. nisi post factam realem pretij oblationem. dec. 390. n. 2. 279
Concessio in emphyteusim quando præsumatur in frau- dem tracti. dec. 24. n. 4. 403	Emptor non tenetur esse sollicitus, ut pecuniæ ero- gentur in causam expressam. dec. 35. n. 9. 29
Emphyteuta volens vendere melioramenta super re em- phyteutica facta, tenetur denunciare domino directo, & illum a iis præferre pro pretio, quod ab alio reci- pere potest. dec. 71. n. 3. 51	Emere quis pro alio potest ex propria ementissimè pec- unia. dec. 125. n. 3. 92
Bona emphyteutica si sint expressè alienari prohibita non veniunt sub generali obligatione. decif. 40. n. 6. 32	Emptio rei propriæ est impossibilis. dec. 5. n. 8. 6
Emphyteuta alienans fructus non dicitur alienare rem ipsam nec incidit in pœnam caducitatis. decif. 333. num. 3. 236	Emens ex aliena pecunia, sibi non domino pecuniæ acquirit. dec. 165. n. 9. 123
Emens scienter rem prohibitam alienari non agit de evictione ad pretium. decif. 48. n. 4. 37	Limit. in rebus emptis ex pecunia dotali, minoris, mi- litis, & similibus. n. 10. ibid.
Emptor qui solvit creditoribus posterioribus venditoris cum obligatione de restituendo prioribus, potest co- gere posteriores, ut restituant prioribus, ad hoc ut ipse liberetur à molestiis sibi illatis ab anterioribus. dec. 490. n. 17. 369	Emens bona fide rem Ecclesiæ absque solemnitatibus pretium non amittit. dec. 455. n. 6. 335
Emptor potest cogere venditorem ad liberandum rem venditam ab onere census. decif. 282. n. 2. 200	Emptorem inveniri dicitur, quando non reperitur ta- lis qui velit dare justum valorem, habita ratione, quod evictio non debetur. dec. 350. n. 18. 435
Emptor re tradita deterioris conditionis esse non de- bet, quàm si ea tradita non fuisset. dec. 313. num. 11. 222	Emens publicè, & palam mediante subhastatione au- thoritate iudicis facta, dicitur in bona fide. dec. 377. n. 3. 268
Emptor eo ipso quod est in possessione rei emptæ te- netur ad fructus, etiam quod res vendita non sit li- bera, nec illi fuerit adimpletum. decif. 191. num. 5. 141	Emptor census cum pacto, ut liceat ei cogere vendi- torem ad redimendum censum, & pretium resti- tuendum, non facit fructus suos, & quare juncto principio. dec. 11. n. 1. 12
Emptor sub prætextu molestiarum sibi super re empta illatarum, non potest evitare quin pro parte, sua adim- pleat promissa. dec. 191. n. 6. ibid.	Emptori census melius prospicitur, quando supponun- tur plures fundi, quàm quando supponitur unus domtaxat. dec. 541. n. 6. 425
Emptor solvens pretium creditoribus venditoris solvit ut liberet rem emptam ab hypotheca. dec. 559. n. 11. 444	Emptor census nullum jus acquirit super fundo cen- suto, nec ratione domini, nec ratione possessionis. dec. 50. n. 3. 6
Ab emptione recedere semper licet de consensu contra- hentium. dec. 152. n. 9. 114	Emens censum impositum super fundo onerato alio censu potest agere contra venditorem, vel ut fun- dum liberet, vel ut faciat consentire habentes in- teressa. dec. 6. n. 5. 6
Emens scienter rem suppositam fideicommissò, non agit de evictione. dec. 198. n. 13. 147	Emens censum pro absente cum reservatione admi- nistrationis non fit illius dominus. dec. 553. num. 5. 437
Dummodo scientia sit clara. n. 14. ibid.	Emptor census non potest licitè pacisci, ut census re- dimatur. dec. 154. n. 2. 114
Limit. stante expressà prohibitione alienationis n. 17. ibid.	Etiam si dictum pactum non sit deductum in stipula- tionem, sed emptor sit aliunde de redemptione se- curus. n. 3. ibid.
Emptor sub prætextu quod sint sibi motæ molestiæ super re empta, non potest retinere rem, & pretium. dec. 171. n. 8. 142	Emptor census debet subire periculum census empti. dec. 88. n. 3. 65
Emptio, & venditio perficitur re, pretio, & consensu. dec. 321. n. 7. 228	Emens rem Ecclesiæ alienantis ex causa necessitatis, debet curare ut pretium erogetur in causam pro- pter quam fuit facta venditio. dec. 287. n. 4. 104
Emptori cum pacto revendendi competit jus retra- hendi. decif. 443. num. 2. 322	Emens ab Ecclesiâ, vel minore vendente ex causa uti- litaris, non tenetur probare pretium fuisse versum in illorum utilitatem. dec. 287. n. 5. ibid.
	Emens ab Ecclesiâ debet probare pretium esse versum in utilitatem ipsius. dec. 28. n. 4. 24
	Emptor census non potest cogere venditorem ad re- dimendum censum, vel illius partem. dec. 192. n. 9. 192

Index Rerum

Emptor census si sit certus de illius redemptione, census est nullus. dec. 283. n. 5.	200	Error Notarij in grammatica non nocet contrahentibus. dec. 474. n. 3.	355
Emptor census si patiatur molestias super exactione fructuum, non tenetur se defendere, si molestia non sint calumniae, & impertinentes. dec. 484. num. 4.	364	Error Notarij non potest nocere, nec alterare actum. dec. 406. n. 2.	290
Emptor census non potest cogere venditorem ad illum redimendum. dec. 195. n. 6.	144	<i>Et caetera.</i>	
Emptor census cogere non potest ad illius redemptionem. dec. 396. n. 3.	283	In extensione hujus clausulae veniunt tantum ea quae sunt de natura actus, non alia. dec. 84. n. 7.	62
Emptor census potest convenire possessorem dicti fundi, etiam si per mille manus transeat pro census solutione. dec. 517. n. 3.	397	Vel ea quae sunt apta exprimi, non ea quorum saltem principium non est expressum. n. 8.	ibid.
Emptor census non debet esse sollicitus ut pecuniae erogentur. dec. 395. n. 6.	283	<i>Evidio</i>	
Emptor census intra annum discedit, potest sortem principalem repetere. dec. 277. n. 7.	194	Non habet locum advocata sola possessione. dec. 532. n. 6.	412
Emens censum non dicitur illius creditor, sed dominus census. dec. 432. n. 1.	313	Limit. si deliberatur cautela ibi relata. n. 7.	ibid.
<i>Enunciatio.</i>		Evidio pro legato competit. dec. 517. n. 9.	397
Enunciativa facta inter alios, & ad commodum enunciantis, non probat. dec. 373. n. 4.	265	...non pro donatione. dec. 517. n. 9.	ibid.
Etiam si sit facta cum juramento.	ibid.	Quem de evictione tenet actio, eundem multo magis excludit exceptio. dec. 532. n. 17.	412
Memoriae non probant etiam contra scribentem. dec. 373. n. 5.	ibid.	Qui tenetur de evictione actione ex empto, tenetur etiam ad interesse. dec. 44. n. 1.	34
Enunciativa unica in non antiquis non probat. dec. 323. n. 3.	130	Tam damni emergentis, quam lucri cessantis in solito negotiari. n. 2.	ibid.
Enunciatio Notarij transfert onus probandi contrarium in adversarium. dec. 100. n. 8.	74	Interesse hoc taxatur juxta tempus evictionis, non autem venditionis. dec. 44. n. 3.	ibid.
Enunciativa Instrumenti non attenditur contra veritatem. dec. 366. n. 5.	259	De evictione non agitur, non sequitur evictione. dec. 313. n. 4.	222
Enunciativa Instrumenti non immutat rei veritatem. dec. 367. n. 8.	ibid.	Limitatio hujus regulae prima & secunda. n. 7. & tertia. n. 9. quarta n. 10.	ibid.
<i>Episcopus.</i>		Evidio res dicitur etiam quod sola illius possessio sit advocata. dec. 286. n. 7.	203
Regularis sibi non Ecclesiae acquirit, si apparet id voluisse. dec. 225. n. 5.	164	Actio de evictione non datur antequam res fuerit evicta. dec. 28. n. 9.	203
Episcopus non potest transferri de una ad aliam Ecclesiam absque eius consensu. dec. 177. n. 19.	132	Sed datur actio ut res libera tradatur. n. 10.	ibid.
Episcopo non debetur census absque causa. dec. 433. num. 1.	314	Promissio evictionis in contractu nullo ipso jure est inefficax. dec. 45. n. 1.	35
<i>Epistola</i>		Secus si contractus fuit ab initio validus, sed venit ex aliqua causa rescindendus. n. 4.	ibid.
Contra scribentem plenè probat. dec. 372. num. 1.	164	Quem de evictione tenet actio, multo magis agentem repellit exceptio. dec. 547. n. 1.	430
Epistolae tot censentur, quot negotia distincta continent. dec. 539. n. 7.	421	Actio de evictione non datur antequam sequatur evictio. dec. 198. n. 1.	146
Epistola facit fidem contra Scribentem, maximè in Principe. dec. 270. n. 6.	190	<i>Examen.</i>	
Epistola non recognita non probat. dec. 482. num. 5.	363	Examen testium factum omitta citatione ad videndum illos jurare, est nullum. dec. 16. n. 6.	15
<i>Error</i>		<i>Exactio</i>	
Notarij in omittendo non viciat contractum, nec contrahentibus praedictum affert. dec. 96. n. 13.	71	Nominis debitoris cessi cedit ad commodum cedentis. dec. 332. n. 4.	235
Error, & falsa causa probatur, si in instrumento relato non reperitur id quod praesupponitur pro causa finali obligationis in instrumento referente. dec. 373. n. 2.	264	Exactio partis crediti facit praesumptionem quod totum fuerit exactum. dec. 332. n. 7.	236
Error, & falsa causa probatur, si in instrumento relato aliter appareat quam in referente. dec. 373. n. 3.	265	Intellig. 1. procedere in creditore, qui habet in manibus bona debitoris. n. 8.	ibid.
Error Notarij quando constat de veritate facti, non nocet par. i. dec. 508. n. 5.	388	Intellig. 2. procedere in debito, quod unica solutione est solvendum, secus si in diversis terminis, & solutionibus. n. 9.	ibid.
Nec inducit nullitatem processus. n. 6.	ibid.	Exigendi quasi possessio extinguitur per mortem ipsius exigentis. dec. 515. n. 2. respondetur ad contraria. n. 6. 7. & 8.	395
Error juris quis propriè dicatur. dec. 293. n. 19.	208	...neque transfertur in haeredes absque nova apprehensione, sive exactione, seu juris exigendi exercitio. dec. 515. n. 3.	ibid.
Error Notarij probatur ex partium confessione. dec. 96. num. 20.	71	...ampia tam in corporalibus, quam in incorporalibus. dec. 515. n. 4.	ibid.
Error nominis proprii non nocet, quando constat de veritate. dec. 457. n. 4.	337	...ampia tam in haeredibus extraneis, quam in suis. num. 5.	ibid.
Error Notarij probatur ex omissione ejus, quod apponi debuit. dec. 100. n. 17.	74	De non exactis is tantum tenetur, qui exigere tenebatur. dec. 288. n. 3.	204
		Existens in quasi possessione exigendi censum, debet in illa manuteneri. dec. 247. n. 5.	176
		<i>Exceptio.</i>	
		Competens alicui jure speciali non potest ab alio opponi. dec. 553. num. 12.	437
		Exceptio	

Notabiliorum.

Exceptio illiquida non retardat cameralis obligationis executionem. dec. 512. n. 6.	392	Exceptio requirens altiore indaginem non admittitur in iudicio summarissimo manutentionis. dec. 403. n. 4.	290
Exceptio dubia non relevat. dec. 313. n. 20.	222	Exceptio requirens altiore indaginem non admittitur in iudicio possessorio. dec. 357. n. 15.	232
Exceptio concernens petitorium non admittitur in iudicio summarissimo possessorio. dec. 246. num. 1.	175	Exceptio requirens altiore indaginem non retardat executionem cameralis obligationis. dec. 191. n. 3.	141
Exceptio sapiens petitorium admittitur in possessorio quando est clara, & non eget probatione. dec. 158. num. 4.	117	Exceptio juris tertij potest opponi quando est exclusivam juris agentis. dec. 245. n. 6.	
Exceptio manifesta, & notoria nunquam censetur rejecta. dec. 158. n. 5.	ibid.	Nam tunc est potius negatio, & defensio, quam exceptio. n. 7.	
Differens opponere exceptionem, habet presumptionem contra se, quod exceptio non sit vera. dec. 418. num. 9.	309	Exceptio juris tertij, quod non est exclusivum juris agentis, non potest opponi nisi tertio volente. dec. 351. n. 1.	235
Exceptio quae redditur dubia ex replicatione actoris, non dicitur requirere altiore indaginem. dec. 69. n. 14.	50	Exceptiones percipientes rem iudicatam non sunt attendendae in iudicio executivo. dec. 412. num. 9.	314
Limit. nisi sit de intentione ipsius Rei. n. 15.	ibid.	Exceptio dominij, & hypothecae respicit petitorium. dec. 498. n. 15.	377
Exceptio non implementi opponi potest ob defectum etiam in minimo. dec. 254. n. 4.		Exceptio dominij non admittitur in iudicio spoliij. dec. 598. n. 9.	ibid.
Exceptio non implementi non potest opponi quando ob non implementum nullum fuit securum damnum. dec. 479. n. 6.	360	Exceptio melioramentorum non obstat in iudicio spoliativo. dec. 155. n. 1.	114
Exceptio non implementi non tollit actionem, sed suspendit illius exercitium, parte opponente, donec impleatur. dec. 179. n. 7.	ibid.	Etiamsi sint magni valoris. n. 6.	ibid.
Exceptio non implementi non potest opponi ab eo qui primo contravenit. dec. 86. n. 13.	04	Nisi sint facta circa rem restituendam. n. 4.	ibid.
Exceptio cedendarum obicit agenti, non valenti cedere iura ex eo quod alteri cessit. dec. 148. num. 15.	111	Exceptio requirens altiore indaginem non admittitur in possessorio. dec. 70. n. 2.	50
Exceptio simulationis census non retardat executionem cameralis obligationis. dec. 436. num. 8.	316	Exceptio restringit regulam. dec. 501. n. 1.	380
Exceptio nullitatis census, non admittitur contra obligationem cameralis. dec. 75. n. 5.	53	<i>Excommunicatus.</i>	
Exceptio de qua constat per publicum instrumentum non dicitur requirere altiore indaginem. dec. 75. num. 6.	ibid.	Licet non audiatur agendo, potest tamen se defendere uti reus. dec. 20. n. 2.	18
Exceptio nullitatis census non impedit manutentionem in exactione census. dec. 209. n. 7.	153	<i>Excussio.</i>	
Exceptio quod census sit male impositus, respicit petitorium. dec. 251. n. 5.	178	Excussionis exceptio non admittitur in Salviano. dec. 398. n. 10.	285
Exceptio nullitatis sententiae non obstat, quando opponens patitur discuti super negotio principali. dec. 225. n. 6.	164	Excussionis beneficium tollitur per cameralis obligationem. dec. 398. n. 8.	ibid.
Exceptio non numeratae pecuniae de iure Canonico potest opponi, & probari post duos annos. dec. 135. n. 4.	100	<i>Executio</i>	
Exceptio mandati respicit personam comparentis, non agentis. dec. 286. n. 2.	203	Fieri non potest contra debitorem debitorem, nisi prius facta excussione primi debitoris, & praecedente confessione secundi. dec. 503. n. 1.	387
Exceptio fideicommissi, tanquam requirens altiore indaginem non impedit manutentionem. dec. 236. n. 4.	170	Executio sententiae latae contra debitorem potest exequi contra illius debitorem. dec. 483. n. 9.	363
Exceptio quod fundus census sit feudalis respicit petitorium. dec. 231. n. 7.	167	Intellige concurrentibus requisitis per Sard. <i>confli.</i> 4. in <i>princ.</i> n. 7.	ibid.
Exceptio requirens altiore indaginem, non retardat executionem cameralis obligationis. dec. 191. n. 3.	141	Executivè agi non potest contra tertium in instrumento non nominatum, nec obligata n. dec. 509. n. 1.	389
Exceptio super qua pendet lis, non retardat executionem cameralis obligationis. dec. 191. n. 4.	ibid.	Quando quid est in obligatione, & solutione in defectum alterius, non potest fieri executio super eo, quod est in subsidium, nisi fiat excussio de principali. dec. 263. n. 2.	185
Exceptio requirens altiore indaginem non admittitur in Salviano. dec. 499. n. 15.	379	Executio sententiae non impeditur per restitutionem in integrum. dec. 464. n. 5.	345
Exceptiones requirentes altiore indaginem non sunt discutiendae in iudicio summarissimo, & executivo. dec. 529. n. 21.	408	Executivè procedi non potest contra tertium possessorem. dec. 434. n. 5.	314
Exceptio requirens altiore indaginem, vel respiciens petitorium non admittitur ad retardandum iudicium manutentionis. dec. 403. n. 12.		Etiamsi agatur vigore obligationis cameralis. <i>ibid.</i>	
Exceptio requirens altiore indaginem non admittitur in summarissimo possessorio. dec. 459. num. 2.	339	Executio facta in vim decreti relaxati pro maiori summa non potest sustineri pro summa verè debita, propter inviduitatem decreti. dec. 536. n. 4.	417
		Executio facta pendente lite est nulla, & attentata. dec. 256. n. 4.	182
		Executio cameralis obligationis non retardatur pendente iudicio super litione. dec. 86. n. 12.	64
		Executio obligationis cameralis non datur, nisi ad instantiam creditoris principalis. dec. 34. n. 1.	
		Non etiam tertij, etiamsi illius tertij interfit. <i>ibid.</i>	
		Executori attestanti se fecisse executionem super bonis nis ipsius debitoris creditur. dec. 503. n. 4.	388
		Presumitur pro executore quod fecerit executionem	R 1 4

Index Rerum

<p>nem super bonis expressis in mandato. decis. 208. num. 2.</p> <p style="text-align: center;"><i>Exemplum.</i></p> <p>Scripturæ probat absque recognitione, parte non opponente. dec. 410. n. 9. 293</p> <p>Exempla non restringunt, sed declarant regulam in quibus terminis loquatur. dec. 10. n. 10. 11</p> <p style="text-align: center;"><i>Exigibilitas.</i></p> <p>Exigibilis existimatur debitor census qui bis solvit cessionario. dec. 506. n. 3. 387</p> <p>Exigibilitas nominis cessi consideratur vel de tempore cessionis. dec. 476. n. 1. 357</p> <p>Vel de tempore solutionis, quæ subsequi debet. n. 2. ibid.</p> <p>Exigibilitas census non nascitur unico momento, sed tractu temporis successivè apparet. dec. 476. num. 5. 318</p> <p>Exigibilitas census non censetur promissa nisi expressè dictum sit. dec. 477. n. 2. ibid.</p> <p>Exigibilitatis obligatio non debet trahi ad perpetuitatem. dec. 476. n. 6. ibid.</p> <p style="text-align: center;"><i>Expensa.</i></p> <p>Quæ fit in faciendo de novo, sæpenumero potest esse necessaria. dec. 52. n. 4. 39</p> <p>Impensa pro redemptione feudi debet fieri ex ipso feudo. dec. 72. n. 7. 32</p> <p>Expensæ quæ respiciunt perpetuam fundi dotalis utilitatem, non ad maritum, sed ad uxorem pertinent. dec. 35. n. 7. 29</p> <p>Expensa per maritum facta in fundo sibi pro dote in solum dato indistinctè pertinet ad ipsum. dec. 35. num. 11. ibid.</p> <p>Expensæ, & damna non rescinduntur, nisi facta illorum liquidatione. dec. 267. n. 4. 187</p> <p style="text-align: center;"><i>Expressio.</i></p> <p>Expressio ejus quod tacitè de jure inest, non dicitur superflua. dec. 285. n. 12. 202</p> <p>Neque ea quæ fit ad dubitationem tollendam. n. 13. ibid.</p> <p>Expressio generalis habet vim specialis, & individua, quando non potest verificari, nisi in una re. dec. 94. num. 2. 69</p> <p>Expressio consinium fundi qui censui supponitur est necessaria ad effectum, ut possit constare de dicti fundi peremptione. dec. 94. n. 3. ibid.</p> <p>Expressum illud dicitur quod venit in necessariam antecedens expressi, & virtualiter inest orationi prolata. dec. 74. n. 4. 55</p> <p style="text-align: center;"><i>Extensio.</i></p> <p>Extensio clausularum præsumitur facta tempore congruo. dec. 493. n. 11. 371</p> <p>Extensio non fit in materia stricta, & alteri præjudiciali. dec. 204. n. 5. 150</p> <p style="text-align: center;"><i>Extinctio.</i></p> <p>Census requirit actum priori similem. dec. 274. n. 2. 192</p> <p>Extinctio census non sequitur, nisi interveniat actus priori similis. dec. 274. n. 1. 191</p> <p>Extinctio census requirit actum retrovenditionis. dec. 528. n. 8. 405</p> <p>Contrarium quod non sit necessarius actus retrovenditionis. num. 9. ibid.</p> <p>Extinctio census requirit actum priori similem. dec. 62. num. 1. 45</p> <p>Extinctio census per actum retrovenditionis requirit de necessitate consensum domini census. dec. 364. num. 3. 237</p> <p>Extinctio rei præsupponit illius existentiam. dec. 272. num. 11. 191</p> <p>Extinctio census peti non potest ab illius emptore, se-</p>	<p>cus ab aliis. dec. 33. n. 9. 28</p> <p>Exceptio extinctionis census non impedit manutentionem, si sit turbida. dec. 589. n. 1.</p> <p>Obtinens mandatum pro restitutione fortis si sit in ejus facultate illam recipere, dicitur censum extinguere. dec. 106. n. 1. 79</p> <p>Extinctio, & redemptio census non potest fieri pro alio sine e us mandato. dec. 414. n. 10. 196</p> <p>Exceptio extinctionis census, tanquam requirens altiorum indaginem non impedit manutentionem donec de ea discutatur. dec. 275. n. 3.</p> <p>Exceptio extinctionis census, tanquam requirens altiorum indaginem, non admittitur in judicio possessorio. dec. 542. n. 8. 425</p> <p>Extinguens proprium censum non potest reportare cessionem translativam, & efficacem. dec. 547. n. 4. 430</p> <p>Emptio census illum non extinguit. dec. 183. n. 3. 136</p> <p>Quæstio quæ versatur super extinctione census, respicit petitorium. dec. 247. n. 6. 176</p> <p style="text-align: center;"><i>Extraneus.</i></p> <p>Solvens pro debitore illum liberat. dec. 238. num. 8. 171</p> <p style="text-align: center;">F</p> <p style="text-align: center;"><i>Factum.</i></p> <p>F Actum defuncti non nocet hæredibus cum beneficio inventarij, quoad feudam mixtum. dec. 72. n. 3. 51</p> <p>Factum, & confessio tutoris adminiculata, præjudicat pupillo. dec. 181. n. 10. 135</p> <p>Factum judicis reputatur factum partis. dec. 283. n. 8. p. 260. dec. 90. n. 15. 67</p> <p>Factum Judicis minus rectè procedentis dicitur factum partis, & non præjudicat tertio. dec. 238. n. 6. 171</p> <p>Factum prævalet verbis in incorporalibus. dec. 535. num. 6. 415</p> <p>Factum quod verè fuit inspicitur. dec. 478. n. 16. 359</p> <p>Factum præsumitur quod de jure fieri potuit. dec. 450. num. 11. 330</p> <p>Faciens actum ut se à carceribus redimat, dicitur coactus facere. dec. 447. n. 9. 326</p> <p>Attendi debet magis quod factum fuit, quàm quod fieri debuit. dec. 367. n. 1. 259</p> <p>Factum unius non nocet ei, cujus nomine gestum non fuit. dec. 348. n. 3. 245</p> <p>Diversa facta dicuntur, quæ diversa tempora continent. dec. 113. n. 10. 83</p> <p>Factum majorem deliberationem ostendit quàm verba. dec. 438. n. 4. 318</p> <p style="text-align: center;"><i>Facultas.</i></p> <p>Facultas capiendi possessionem propria auctoritate reservata ab eo, qui in venditione rei sibi reservat dominium, & rem illam locat donec pretium solvatur intelligitur de possessione naturali. dec. 79. num. 19. 57</p> <p>Facultas exequendi obligationes camerales non venit sub clausulis, sed requirit specialem expressionem. dec. 243. n. 5. 174</p> <p>Facultas disponendi de aliqua re non importat directum dominium, sed secundum subjectam materiam potest intelligi de simplici administratione. decis. 376. num. 8. 267</p> <p>Facultas limitatè concessa procuratori restringit latiorum facultatem concessam à statuto. dec. 190. n. 6. 142</p> <p>Facultas obligandi generaliter continetur sub licentia imponendi censum. dec. 50. n. 8. 25</p> <p style="text-align: right;">Facultas</p>
--	--

Notabiliorum.

<p>Facultas alienandi restringitur per subsequentem prohibitionem alienationis. dec. 107. n. 4. 80</p> <p style="text-align: center;"><i>Falsitas</i></p> <p>Causa, seu error in parte vitiat totum contractum quando contrahentes non fuissent aliter contracturi. dec. 432. n. 5. 294</p> <p>Exprimens falsam causam pro obtinendo Judicis decreto, non est sine dolo. dec. 26. n. 6. 23</p> <p>Falsa causa vitiat contractum ex defectu consensus. dec. 573. n. 1. & n. 7. 264</p> <p style="text-align: center;"><i>Feudum.</i></p> <p>Feudum illud dicitur mixtum, quod est hereditarium, & ex pacto, & providentia. dec. 72. n. 2. 51</p> <p>Feudum licet non possit alienari, possunt tamen alienari illius fructus. dec. 403. n. 9. 289</p> <p>Feudum non desinit esse feudum, licet utrumque dominium transferatur. dec. 425. n. 8. 306</p> <p>Feudum dicitur hereditarium, quando fuit stipulatum pro heredibus. dec. 101. n. 6. 380</p> <p>Feudalia bona si à Vassallo obligentur, nullum sit, prejudicium domino directo. dec. 502. n. 4. 381</p> <p style="text-align: center;"><i>Fideicommissum.</i></p> <p>An absorbeat omnia bona, non dicitur probatam, nisi probetur identitas bonorum, & quod sint detractae portiones, quae veniunt detrabende. dec. 68. n. 17. 50</p> <p>Fideicommissum debet restitui proat res est tempore restitutionis. dec. 458. n. 4. 338</p> <p>Fideicommissum absolutum censetur inductum ex prohibitionem alienationis vetita ex causa. dec. 43. num. 1. 34</p> <p>Immo censetur inductum etiam in casum mortis. num. 2. ibid.</p> <p>Fideicommissum absolutum inducitur, quando testator procedit per viam principalis dispositionis. decif. 43. n. 3. ibid.</p> <p>Fideicommissum conditionale expirat purificata conditione. dec. 417. n. 1. 298</p> <p>Fideicommissi exceptionem opponere non potest qui in illo non est expressè vocatus. decif. 417. num. 2. ibid.</p> <p>Fideicommissio perpetuo existente, per eos qui sunt in natura non satis cautum videtur, dec. 313. num. 19. 222</p> <p>Differentia inter fideicommissum conditionale, & expressam alienandi prohibitionem. dec. 313. num. 2. 221</p> <p>Fideicommissarius non debet capere de manu heredis quando testator expressè, vel equipollenter dat ei auctoritatem capiendi possessionem propria auctoritate. dec. 471. n. 7. 353</p> <p>Fideicommissario dicenti pro detractionibus adesse alia bona, quam prohibita alienari, incumbit onus probandi. dec. 494. n. 1. 371</p> <p>Limit. si haeres non confecit inventarium, quia tunc ipse probare tenetur, alia bona non extitisse. n. 2. ibid.</p> <p>Fideicommissarius debet immitti data retentione heredi alicujus corporis aequivalentis, praeteris detractionibus. dec. 494. n. 6. ibid.</p> <p>Fideicommissarius de aequitate canonica non eget restitutione verbali. dec. 471. n. 8. 353</p> <p>Fideicommissario datur immissio vel ex remedio l. fin. C. de Edi&. D. Hadr. toll. vel ex Salviano. dec. 471. num. 3. ibid.</p> <p>Fideicommissarius non impedit immissionem heredi nisi doceat incontinenti de jure suo. dec. 456. num. 10. 349</p> <p>Fideicommissarius universalis, pendente conditione fideicommissi non est verè dominus. dec. 109. n. 60. 349</p> <p>Neque quodlibet fideicommissum invalidat censum</p>	<p>impositum super bonis fideicommissio subjectis. dec. 327. n. 1. 232</p> <p style="text-align: center;"><i>Fidejussio.</i></p> <p>Est strictissime interpretanda. dec. 79. n. 15. 57</p> <p>Fidejussio de evictione auget rei vendendae pretium. dec. 23. n. 7. 21</p> <p>Fidejussio sequitur naturam principalis obligationis. dec. 533. n. 2. 414</p> <p>Fidejussio est contractus de sui natura laxivus. dec. 464. num. 7. 344</p> <p>Fidejussor est etiam qui se obligat uti principalis in negotio ad alium spectante. dec. 20. n. 7. 18</p> <p>Declara hoc procedere quoad ipsos obligatos, secus respectu principalis creditoris. dec. 20. n. 8. ibid.</p> <p>Fidejussor potest agere contra fidejussorem pro relevatione, obtemperata cessione, & dempta parte ad eum tangente. dec. 79. n. 1. 133</p> <p>Fidejussor evictionis non potest dici diu stitisse in obligatione, antequam sequatur evictio. dec. 461. num. 3. 340</p> <p>Fidejussor census remanet liberatus à fructuum solutione, extincto censu. dec. 548. n. 3. 432</p> <p>Fidejussor solvens pro altero tenetur, & conveniri potest. dec. 537. n. 3. 419</p> <p>Fidejussor solvens solidum habet contra confidejssores actionem contrariam mandati. dec. 537. num. 4. ibid.</p> <p>Fidejussor solvendo non suum, sed principalis debitoris negotium gerit. dec. 537. n. 5. ibid.</p> <p>Fidejussor solvens praesumitur velle tollere suam obligationem, non autem liberare obligationem. decif. 547. n. 6. 410</p> <p>Censetur solvere animo, & tacito pacto se relevandi pravia cessione. n. 7. ibid.</p> <p>Fidejussor non tenetur ad damna, & interesse, quando accessit dumtaxat certae obligationi, & non se obligavit pro eo contractu. dec. 549. n. 6. 433</p> <p>Fidejussor evictionis non potest agere ad liberationem ante evictionem securam. dec. 461. n. 1. 340</p> <p>Fidejussor census non liberatur, si dictum censum emat. dec. 206. n. 1. 151</p> <p>Fidejussor solvens potest reportare cessionem jurium. dec. 418. n. 4. 298</p> <p>Fidejussor census non potest cogere venditorem ad illius extinctionem. dec. 200. n. 1. 148</p> <p>Fidejussor census potest agere contra venditorem, ut liberet eum à fidejussione, vel det conservatorem indemnitate. dec. 200. n. 2. ibid.</p> <p>Fidejussor dicitur liberatus à fidejussione, vel dato fidejussore loco sui, consentiente creditore. dec. 200. num. 3. ibid.</p> <p>Vel dato idoneo relevatore. n. 4. ibid.</p> <p>Fidejussor census liberatur mutatione personarum, & alteratione pretij census. dec. 208. n. 1. 152</p> <p>Fidejussor census potest illum extinguere. dec. 368. num. 6. 260</p> <p>Fidejussor est redintegrandus de fructibus census per ipsum impositi de mandato principalis debitoris. dec. 414. 256</p> <p>Fidejussor solvens debitum prima facie verum non tenetur quasi indebitum solvere. dec. 414. n. 3. ibid.</p> <p>Fidejussor indemnitate non constituitur in mora, nisi certioraretur quod principalis debitor non solvit. dec. 324. num. 4. 231</p> <p>Fidejussor non obligatur in plus, quam principalis debitor. dec. 197. n. 9. 146</p> <p>Fidejussor census liberatur per illius extinctionem. dec. 203. n. 4. 149</p> <p>Fidejussor liberatur liberato principali debitore. dec. 149</p> <p>Fidejussor census potest petere liberationem à solutione</p>
--	--

Index Rerum

- tione fructuum census decif 460. num. 1. 339
 Non tamen potest petere liberationem quoad sortem.
 num. 6. 340.
 Contrarium in hoc ultimo resoluit Rota. n. 7. ibid.
 Fidejussor censetur solvere non solum ut acquirat
 jura contra principalem debitorem, sed etiam ut li-
 beret se ab obligatione fidejussoria. dec. 183. n. 5.
 136
 Intellige quando soluit ut debitum extinguat. num. 6.
 ibid.
 Fidejussor non potest petere liberationem à fidejussio-
 ne, nisi diu steterit in obligatione efficaci, seu
 mora sit commissa. dec. 418. n. 2. 327
 Fidejussor habet mandatum non solum ad fidejuben-
 dum, sed etiam ad solvendum. dec. 448. num. 3
 ibid.
 Fidejussor non potest regulariter cogere principalem
 ut eum eximat à fidejussione. dec. 418. n. 1. ibid.
 Fidejussor evictionis non potest ante secutam evictio-
 nem agere pro exemptione. dec. 448. n. 5. ibid.
 Fidejussor administratoris non potest agere pro exi-
 mitione durante administratione. dec. 448. num. 6.
 ibid.
 Fidejussor praesumitur se obligasse secundum naturam
 contractus cui accessit. dec. 418. n. 7. ibid.
 Fidejussor census non potest agere ut eximatur à fide-
 jussione. dec. 418. n. 8. ibid.
 Intellige respectu sortis, secus respectu fructuum. n. 9.
 ibid.
 Fidejussor debet relevari sine damno à suo principali.
 dec. 194. n. 1. 144
 Fidejussor qui soluit potest agere pro relevatione suae
 indemnitate. dec. 194. n. 2. ibid.
 Fidejussor non potest agere pro relevatione suae in-
 demnitatis antequam solvat. dec. 196. n. 3. 145
 Fidejussor non obligatur quando principalis obligatio
 est ipso jure nulla. dec. 193. n. 1. 143
 Limit. 1. quando fidejussor obligavit se uti principa-
 lis, & cum juramento. n. 2. & 3. ibid.
 Limit. 2. quando fidejussor voluit teneri etiam in
 casu nullitatis contractus. n. 4. ibid.
 Fidejussor licet potest aliquid accipere pro fidejussio-
 ne praestanda. dec. 141. n. 1. 104
 Judicis tamen arbitrio declarandum. n. 2. ibid.
 Limita si fidejussor nullum omnino subeat periculum
 solvendi. n. 4. ibid.
 Fidejussor censetur approbare omnia contenta in con-
 tractu. dec. 163. n. 13. 121
 Etiam quoad confessiones, & enunciatas. n. 14. ibid.
 Fidejussor census tenetur pro evictione fundi, & pro
 solutione census. dec. 199. n. 1. 147
 Fidejussor evictionis ante sequutam evictionem fru-
 strā petit se liberari à fidejussione. dec. 199. num. 2.
 ibid.
 Fidejussor census potest petere se liberari ab obligatio-
 ne solvendi censum. dec. 199. n. 3. ibid.
 Fidejussor quando dicatur diu stetisse in obligatione,
 est in Judicis arbitrio. dec. 199. n. 4. ibid.
 Fidejussor qui passus fuit molestias, licet petit se à
 fidejussione eximi. dec. 199. n. 5. ibid.
 Fidejussor census ille dicitur, qui ex illius pretio non
 participat. d. c. 126. n. 12. 94
 Fidejussor obligans se ad solutionem fructuum census
 etiam quod sit nulliter impositus, tenetur etiam
 quod pretium illius non sit solutum in pecunia nu-
 merata. dec. 533. n. 7. 414
 Fidejussor solvens videtur emere nomen debitoris.
 dec. 529. n. 1. & n. 13. & n. 16. 407
 Fidejussor solvens nullo expresso nomine, videtur pro-
 prio nomine solvere. dec. 529. n. 4. & n. 12. ibid.
 Fidejussor si solvat potest repetere solutum à principali
 ex natura contractus. dec. 392. n. 12. 281
 Fidejussor habet beneficium cedendarum actionum. dec.
 392. n. 13. ibid.
 Fidejussor accedens in censu nullo ex jure speciali re-
 manet obligatus, & ibi de ratione. dec. 533. num. 4.
 414
 Fidejussor in contractu census nulli tenetur solvere
 fructus, saltem ratione damnorum, & interesse. dec.
 533. n. 5. ibid.
 Fidejussor census tanquam accedens obligationi per-
 petuae, non potest agere ut liberetur, ut voluit ali-
 qui. dec. 201. n. 5. 148
 Fidejussor census cum ad plura purè sit obligatus, po-
 test agere ut eximatur à dicta fidejussione. dec. 101.
 num. 6. ibid.
 Fidejussor potest ex jure sibi à creditore cesso agere
 contra debitorem, etiam quod per ejus solutionem
 sit extincta propria ipsiusmet obligatio. dec. 503.
 num. 10. 384
 Fidejussor in instrumento habente executionem para-
 tam potest agere contra principalem. decif. 195.
 n. 10. 145
 Contrarium placuit Rotae ut magis communiter re-
 ceptum. n. 11. ibid.
 Fidejussor non potest evirare solutionem debiti, quod
 pluries suus principalis recognovit. dec. 145. n. 5.
 106
 Fidejussor censetur subrogatus loco principalis. dec.
 392. n. 8. 281
 Fidejussor indemnitate non potest agere antequam
 solvat. dec. 462. n. 5. 341
 Potest tamen urgere debitorem principalem, ut solvat
 creditor. dec. 462. n. 6. ibid.
 Fidejussor indemnitate antequam solvat non est cre-
 ditor pecuniae, sed liberationis, & conservationis
 indemnitate. dec. 464. n. 7. ibid.
 Fidejussor accedens obligationi invalidae cum jura-
 mento, & tanquam principalis, & insolidum, rema-
 net obligatus. dec. 537. n. 9. 419
 Fidejussor accedens contractui census invalidi potest
 agere ut fors deponatur donec fiat contractus vali-
 dus. dec. 537. n. 10. ibid.
 Fidejussor obligans se uti principalis, & in solidum re-
 spectu creditoris, dicitur principalis debitor. dec. 180.
 n. 4. 134
 Secus respectu correorum, & confidejssorum. n. 5.
 ibid.
 Fidejussor in causa in qua fidejussit, repellitur à testifi-
 cando. dec. 117. n. 12. 86
 Fidejussor in obligatione conditionali non potest petere
 liberationem ante impletam conditionem. dec. 460.
 n. 3. 339
 Fidejussor non potest in plus obligari, quam princi-
 palis. dec. 460. n. 4. 340
 Fidejussor qui nunquam fuit in obligatione, non po-
 test petere liberationem. dec. 460. n. 5. ibid.
 Fidejussor census non potest petere liberationem
 quoad sortem, secus quoad fructus. dec. 531. n. 8.
 & num. 14. 410
 Limit. nisi de hoc fuerit expressè conventum. ibid.
 Fidejussor qui diu stetit in obligatione, vel fuit con-
 demnatus potest, petere liberationem. dec. 531. n. 9.
 ibid.
 Fidejussor etiam in solidum obligatus, quoad confide-
 jssores, & debitorem non est reus debendi, sed fi-
 dejussor. dec. 529. n. 10. 407
 Fidejussor census qui diu stetit in obligatione commissa,
 & efficaci potest petere exemptionem quoad obliga-
 tionem solvendi fructus. dec. 465. n. 1. & n. 12. 346
 Intellige respectu fructuum, non autem respectu sortis
 n. 13. & 16. ibid.
 Intellig

Notabiliorum.

- Intellige tantum respectu fructuum futurorum. n. 7. & n. 12. ibid.
- Ampl. etiam antequam solvat. n. 5. ibid.
- Non tamen ut conservetur in damnis. n. 9. ibid.
- Fidejussor qui stetit in obligatione ultra decennium dicitur diu in ea stetisse dec. 465. n. 2. 36
- Fidejussor qui passus est molestias, potest petere exemptionem. dec. 465. n. 6. ibid.
- Ampl. etiam quod diu non steterit in obligatione. n. 8. ibid.
- Fidejussor habet mandatum non solum ad fidejuben- dum, sed etiam ad soluendum. decis. 465. num. 10. ibid.
- Fidejussor pro evictione non potest petere eximio- nem. re non dum evicta. dec. 405. n. 14. ibid.
- Fidejussor tutoris vel administratoris non potest pe- tere liberationem ante finitam tutelam, vel admi- nistrationem. dec. 461. n. 15. ibid.
- Fidejussor non opponens exceptiones ex quibus scit nasci suam liberationem, si solvat, non repetit. dec. 115. n. 1. 106
- Maximè si non denunciavit suo principali ut se de- fenderet. n. 2. ibid.
- Fidejussor census potest cogere venditorem, ut eum eximat à fidejussione, vel censum ex inguat. dec. 195. n. 7. 144
- Fidejussor de evictione tanquam conditionalis non potest agere, ut liberetur ante sequutam evictio- nem. dec. 195. n. 8. ibid.
- Fidejussor qui dolo desit opponere exceptionem, tam sibi, quam suo principali competentem, si solvat, non potest à principali repetere. dec. 81. n. 2. 61
- Limit. si fidejussori esset incognita hujusmodi exce- ptio. n. 3. ibid.
- Fidejussor obligatus in forma Camerae potest conve- niri etiam non excusso principali debitore. dec. 488. num. 7. 368
- Fidejussor qui se obligavit uti principalis remanet obligatus, etiamsi annulletur obligatio principalis. dec. 118. n. 4. 102
- Fidejussor rectè agit ut liberetur à molestiis, quæ sibi de facto inferuntur. dec. 196. n. 3. 145
- Fidejussor solvens debitum, quod suus principalis sæ- piùs solvit, non potest reprehendi dec. 195. n. 4. ibid.
- Fidejussor potest teneri executivè, licet principalis non teneatur. dec. 197. n. 7. 146
- Fidejussor qui diu stetit in obligatione, potest petere exemptionem. dec. 68. n. 4. 48
- Fidejussor præsumitur bene informatus de negotio in quo accedit. dec. 7. n. 7. 7
- Fidejussor in rem suam non censetur liberatus, libe- rato principali. dec. 104. n. 8. 77
- Fidejussor censetur se obligare juxta naturam contra- ctus in quo accedit. dec. 331. n. 11. ibid.
- Fidejussor tutoris, curatoris, vel alterius administra- toris non potest petere ut eximatur à fidejussione, nisi finita administratione. dec. 511. n. 13. 410
- Fidejussor non opponens legitimas exceptiones, sibi præjudicat. dec. 115. n. 5. 84
- Fidejussor judicij is dicitur, qui fidejubet coram Ju- dice, & in loco judicij, & apud acta. dec. 79. n. 3. 56
- Sententia lata contra principalem, nocet etiam fide- jussoribus judicij non citatis. decis. 79. num. 4. ibid.
- Sententia à qua non fuit appellatum in tempore, de- bet executioni demandari. dec. 79. n. 5. ibid.
- Fidejussor in forma depositi, tenetur etiam quod pro- mittat factum alienum. decis. 79. n. 6. ibid.
- Fidejussor qui promisit uti principalis, & insolidum respectu creditoris, dicitur principalis debitor. dec. 9 n. 7. ibid.
- Fidejussor de solvendo iudicatum, non tenetur quo- tiescumque mutatur Judex, res, vel actio. dec. 79 num. 8. ibid.
- Fidejussor non potest in plus obligari, quàm princi- palis dec. 90 n. 6. 67
- Factum principalis nocet fidejussori. dec. 391. num. 6. 281
- Fidejussor obligans se uti principalis cum juramento, tenetur non obstante nullitate obligationis princi- palis. dec. 21. n. 7. 19
- Fidejussor promittens non allegare nullitatem contra- ctus, & tenetur etiam quod sit nulla obligatio prin- cipalis. dec. 21 n. 8. ibid.
- Fidejussor qui se obligavit uti principalis, & insoli- dum quoad creditorem, non est fidejussor, sed cor- reus debendi. dec. 60. n. 1. 44
- Fidejussor census non liberatur ex mutatione, & sub- rogatione fundi suppositi. dec. 60. n. 2. ibid.
- Fidejussor contractus tenetur etiam in casu invalidi- tatis, & rescissionis contractus. decis. 46. num. 3. 55
- Fidejussor tenetur adimplere promissa. dec. 46. n. 4. ibid.
- Fidejussor evictionis conveniri non potest, nisi re evi- cta. dec. 46. n. 5. 56
- Potest tamen ante sequutam evictionem conveniri, ut rem liberam tradat. n. 6. ibid.
- Fidejussor is dicitur, qui se obligat pro negotio alium tangente. dec. 184. n. 3. 137
- Fidejussor obligans se uti principalis, & insolidum, fit correat debendi. dec. 21. n. 10. 19
- Fidejussori competunt omnes exceptiones, quæ cohe- rent rei. dec. 339. n. 6. 240
- Fidejussori solventi magis succurritur quoad jurium cessionem, quàm tercio possessori convento hypo- thecaria. dec. 48 n. 17. 111
- Fidejussoris magis interest obligationem pro parte tan- tum valere, quàm pro toto dec. 115. n. 19. 92
- Fidejussor census non remanet liberatus ob transla- tionem census ab uno fundo ad alium. dec. 105. num. 5. 78
- Fidejussoris indemnitati consulitur vel per alium fi- dejussorem, vel per liberationem à molestiis. dec. 461 n. 4. 341
- Fidejussores sub narrativa allegata dati censentur, & idèd superveniente nova causa liberati. dec. 313. num. 17. 222
- Fidejussoris idoneitas consideratur de tempore quo accedit dec. 306. n. 1. 187
- Fidejussores in contractu census liberantur per illius extinctionem. dec. 201. n. 2. 149
- Fidejussores licitè dantur in contractu census. dec. 137. num. 2. 101
- Fidejussoria obligatio non patitur extensionem. dec. 149. n. 7. 433
- Limit. si obligatio sit indefinitè concepta. num. 8. ibid.
- Fidejussoris obligatio respectu unius specie, non de- bet extendi ad obligationem diversam ab ipsa specie. dec. 549. num. 9. ibid.
- Fidejussoria obligatio est divisibilis, & semper tenet pro ea parte in qua est valida obligatio principalis. dec. 115. n. 18. 92
- Fidejussoria obligatio habet semper insertam condi- tionem, si causa subsistat dec. 90 n. 1. 67
- Fidejussoria obligatio corrumpitur, si non subsistat princi- palis dec. 29. n. 1. ibid.
- Fidejubens tempore impositionis census de evictione fundi, super quo census fuit impositus, si dominus census impediatur exigere illius fructus; tenetur ipse

Index Rerum

- ipse ad solutionem fructuum census, dec. 484. n. 1. 64
- Fidejussor non dicitur qui principaliter se obligavit, ut unius obligatio fiat de per se. dec. 519. n. 3. & num. 4. 398
- ... & ratione damnorum, & interesse tenetur, tam ad sortem quam ad fructus. dec. 519. n. 6. 399
- Confidejussor solvens non repetit à fidejussore absque jurium cessione. dec. 419. n. 3. 299
- Maximè quando si jussio fuit facta ex causa onerosa, sed ex mera liberalitate. n. 4. ibid.
- Confidejussor solvens integrum debitum non potest petere cessionem contra confidejussores, quando non se obligavit contemplatione mutui periculi. dec. 419. n. 10. 300
- Idoneus facultatibus an teneatur prestare fidejussorem à jure requisitum, est apud Scribentes controversum. dec. 201. n. 8. 148
- Fides.*
- Fides extracta ex libro publico, & ab illius custode publico probat. dec. 89. n. 2. 66
- Fides non facit fidem. dec. 509. n. 10. 390
- Filiatio.*
- Filiationis probatio non justificat quem esse heredem patris. dec. 96. n. 6. 18
- Filius potest contrahere cum patre, absque solemnitatibus statuti. dec. 20. n. 13. ibid.
- Limita 1. quando ex facie instrumenti apparet de damno filij. dec. 20. n. 14. ibid.
- Limita 2. quando contractus principaliter est initus ad favorem alterius, licet resultet commodum patris etiam in consequentiam. n. 15. ibid.
- Filius familias qui non potest disponere de bonis, nec eorum fructibus, nec etiam potest super illis societatem inire. dec. 59. n. 9. 43
- Intellige in præjudicium patris. n. 10. ibid.
- Filius fidejubens pro exarcerando patre non restituitur. dec. 18. n. 14. 16
- Filius contrahens cum patre, non tenetur servare solemnitates statutarias. dec. 18. n. 10. ibid.
- Limita, cum damnum filij est evidens, & ibi habetur ratio. dec. 18. n. 11. ibid.
- Filius agens uti hæres patris, talis præsumitur. dec. 211. n. 4. 153
- Filius quando teneatur redimere patrem. dec. 18. n. 15. & infra. 16
- Filiæ acquiritur jus ex stipulatione facta pro ea, & ejus dote à patre. dec. 16. n. 1. 14
- Filius tenetur alere patrem pauperem. dec. 33. n. 7. 14
- Filius hæres patris obligando rem hæreditariam censetur illam eligere pro sua portione. dec. 538. n. 9. 430
- Filius non potest hanc potius, quam illam rem pro sua legitima accipere. dec. 49. n. 5. 37
- Filius si dum vivit non reclamavit, censetur paternæ dispositioni acquiescere. dec. 494. n. 5. 371
- Filius fideicommissio gravatus, potest liberè de sua legitima disponere. dec. 41. n. 2. 33
- Filiæ veniunt in fideicommissio ad quod sunt vocati filij. dec. 41. n. 1. ibid.
- Filius in legitima non dicitur propriè creditor. dec. 49. num. 3. 37
- Finis.*
- Finis contrahentium est attendendus. dec. 151. n. 4. 113
- Forensis*
- In contrahendo ligatur status loci contractus, si disponant super forma contrahendi. dec. 18. n. 5. 16
- Forenses de jure communi non possunt collectari. dec. 3. n. 1. 3
- Ampl. etiam si habeant bona sub dominio collectantis & de ratione. n. 1. ibid.
- Forenses possunt collectari à civitate, vel loco habente ad id particulare privilegium. dec. 3. num. 4. ibid.
- Forenses possunt collectari stante statuto ab eo in cuius territorio sita sunt bona Forensium. dec. 3. n. 5. ibid.
- Dummodo statutum sit conditum à non recognoscen- te superiore. dec. 3. n. 6. ibid.
- Forenses possunt collectari stante consuetudine immemorabili. dec. 3. n. 7. ibid.
- Immo secundum aliquos sufficit consuetudo triginta vel quadraginta annorum. n. 8. 4
- Verior tamen, & magis communis est, ut requiratur immemorabilis. n. 9. ibid.
- Forma.*
- Forma dat esse rei. decis. 186. n. 9. 139
- Forma censetur à statuto inducta, quando mandat fieri actum aliter, quam à jure communi disponatur. dec. 464. n. 17. 144
- Forma in statuto censetur data, ubi est apposita clausula annullativa. dec. 370. n. 1. 262
- Forma rei mutata, substantia illius videtur esse perempta. dec. 349. n. 6. 246
- Forus.*
- Forus merendus est non ex persona cedentis, sed cessionarij. dec. 480. n. 13. 362
- Forum quis sortitur ubi contrahit, & in loco destinationis solutionis. dec. 195. n. 4. 144
- Forum sortiri, & ligari statutis, pari procedunt. dec. 195. n. 5. ibid.
- Fraus.*
- Fraus regulariter, & præcipuè in matre tutrice non præsumitur. dec. 23. n. 4. 20
- Fraude factum dici non potest, quod licitè fieri potuit sine fraude. dec. 1. n. 13. 6
- Fraudibus est obviandum. dec. 90. n. 14. 67
- Brevitas temporis inter decoctionem, & alienationem auget suspicionem fraudis. dec. 85. n. 5. 63
- Fructus.*
- Fructus, ex quo servando servari non possunt, non præsumuntur durare ultra triennium. dec. 79. n. 9. 56
- Fructus petiti, si tempore condemnationis faciendæ extare non possunt, sit condemnatio ad estimationem. dec. 79. n. 10. 55
- Fructuum in estimatione debet eligi media via circa pretium juxta depositionem testium. dec. 78. n. 19. 58
- Fructus veniunt sub nomine interesse. dec. 61. num. 9. 45
- Fructus separati à solo post admissam resignationem usque ad diem sequentem resignationis factæ ad favorem certæ personæ spectant ad resignantem. dec. 177. n. 18. 132
- Limita, si resignatio non fuerit facta ad favorem certæ personæ, sed liberè. ibid.
- Fructus percepti bona fide, & consumpti non sunt restituendi. dec. 119. n. 1. 87
- Fructua præscribuntur triennio. decis. 119. num. 2. ibid.
- Fructus percepti ex causa necessaria, non acquiruntur à percipiente. dec. 119. n. 3. ibid.
- Immo tanquam alieni sunt domino restituendi. n. 4.
- Fructus dotis propter onera matrimonij debent esse corresponsivi ad pecunias proximas pro dote in actu matrimonij. dec. 119. n. 7. ibid.
- Fructus percepti ex re empti nomine alieno, sunt restituendi ei pro quo res empti fuit. dec. 160. n. 1. 118
- Intellige

Notabiliorum.

- Intellige si præcesserit mandatum ad emendum, alias secus, nisi post ratificationem. n. 3. ibid.
- Fructus civiles sunt qui percipiuntur ex re, quæ naturaliter fructus non producit. dec. 177. n. 6. 131
- Fructus civiles, quorum solutionis dies tempore factæ resignationis non venerat, debentur resignatario. non resignanti. dec. 177. n. 7. & n. 5. ibid.
- Limit. si beneficium vacet non per resignationem, sed per mortem beneficiati, quia dividuntur pro rata temporis. n. 16. 132
- Fructus naturales, vel industriales pendentes tempore resignationis debentur resignatario, non resignanti. dec. 177. n. 8. 131
- Ampl. etiam si fructus omnes sint maturi, & proximi collectioni. n. 9. ibid.
- Fructus civiles dividuntur ad ratam temporis inter successorem in beneficio, & hæredes beneficiati prædefuncti. dec. 177. n. 10. & n. 16. ibid.
- Fructus dicuntur deductis expensis. dec. 88. n. 5. 65
- Fructus ut acquirantur, sufficit mala fides abesse. dec. 377. n. 5. 268
- Fructuum perceptio potest concedi à prohibito alienare absque incurfu ptenæ. dec. 333. n. 11. 237
- Fructus civiles quotidie incipiunt deberi. decif. 177. num. 13. 132
- Quoad effectum acquisitionis fructuum idem operatur separatio à solo respectu fructuum naturalium, quod tempus, quo deberi incipiunt, respectu civilium. dec. 177. n. 14. ibid.
- Declar. ut n. 15. & sequenti. ibid.
- Fructus pendentes tempore venditionis prædij faciunt partem pretij, & illud augent. dec. 390. n. 5. 279
- Fructus pendentes augent hæreditatem restitutioni obnoxiam. dec. 458. n. 8. 338
- Fructus exacti post finitam societatem, sortem extenuant. dec. 224. n. 2. 304
- Fructus veniunt in interdico quorum bonorum. dec. 421. n. 9. 310
- Ad fructuum acquisitionem non est necessarius titulus, sed quod absit mala fides. decif. 293. num. 3. 207
- Fructuum ad acquisitionem sufficit sola credulitas. dec. 415. n. 5. 297
- Fructuum ad acquisitionem sufficit mala fides abesse. dec. 415. n. 6. 324
- Immo sufficit qualisqualis occasio possidendi. num. 7. ibid.
- Fructus per hæredem post purificatum fideicommissum percepti sunt imputandi in detractiones. dec. 494. num. 15. 372
- Fructus merè civiles sunt, qui proveniunt ex re non producente fructus. dec. 458. n. 5. 338
- Fructus ex mutuo non possunt deberi citra usuram. dec. 350. n. 1. 246
- Fructus non vacabilia præsumuntur equare sortem principalem in 25. annis, & sic reddere ad rationem quinque pro centenario. dec. 331. n. 2. 228
- Fructus percepti ex re empta ad hastam, stante nullitate subhastationis, debent in iudicio ordinario restitui tanquam ad damna, & interessè. dec. 377. n. 1. 268
- Fructus, ut ex contractu super re Ecclesiæ non acquirantur, sufficit quod contractus sit nullus. dec. 229. n. 5. 265
- Fructus dotis vivente marito non ad uxorem, sed ad maritum pertinent. dec. 336. n. 5. 238
- Fructuum liquidatio debet fieri juxta testes deponentes de minori quantitate illorum. dec. 293. num. 21. 208
- Fructus percepti lite pendente super petitorio sunt restituendi in iudicio ordinario. dec. 240. n. 2. 175
- Decif. Rosa Rom. pro Tratt. de Conj.*
- Fructus beneficij naturales, & industriales à solo separati debentur resignanti usque ad diem admittæ resignationis. dec. 177. n. 1. 131
- Amplia etiam si bona essent locata, & dies solutionis nondum venisset. num. 2. ibid.
- Fructus veniunt à die motæ litis in quolibet interdico, probata quasi possessione exigendi. decif. 231. num. 1. 166
- Fructus dicuntur qui supersunt deductis expensis. dec. 89. n. 6. 66
- Fructus ex societate nulliter contracta, licet percipi non possunt. dec. 227. n. 2. 165
- Fructus à die aditæ hæreditatis veniunt in petitione hæreditatis, & illam augent. decif. 441. num. 7. 320
- Fructus in spolio non veniunt, nisi à die motæ litis. dec. 341. n. 1. 240
- Intellige quando fructus veniunt accessoriè. num. 2. ibid.
- Secus quando fructus petuntur principaliter. num. 4. ibid.
- Fructus naturales à solo separati tempore resignationis spectant ad resignantem. decif. 176. num. 6. 130
- Etiam si fuissent locati, & dies solutionis affectus veniret post resignationem. n. 7. ibid.
- In possessorio recuperandæ condemnatio ad restitutionem fructuum decursorum, & non solutorum, test ipsa restitutio ad statum. decif. 233. num. 7. 169
- Fructus pendentes tempore conditi testamenti, & tempore mortis non computantur inter mobilia. decif. 82. n. 10. 60
- Fructus non dicuntur, nisi deductis expensis. dec. 387. num. 2. 274
- Fructuum perceptio resultat ex possessione. dec. 54. num. 4. 40
- Pro fructuum acquisitione sufficit mala fides abesse. dec. 377. n. 5. 268
- Fructus census dicuntur civiles. dec. 468. n. 2. 351
- Fructus civiles maturati, & non exacti pertinent ad venditorem. dec. 468. n. 3. ibid.
- Fructus census post illius extinctionem non debentur. dec. 540. n. 1. 421
- Fructus census post extinctionem percepti repetuntur conditione indebiti. decif. 540. n. 2. 422
- Fructus census indebitè soluti repetuntur per viam conditionis indebiti. dec. 228. n. 1. 105
- Fructus ex censu nullo aded sunt indebiti, ut nec à sponte solvute licet recipiantur. dec. 228. num. 2. ibid.
- Fructus census non debentur post illius extinctionem. dec. 336. n. 1. 3238
- Fructus census non debentur creditori habenti hypothecam census. dec. 336. n. 2. ibid.
- Fructus census cessant illo extincto. decif. 505. n. 6. 386
- Fructus ex censu extincto non debentur. decif. 404. num. 1. 289
- Fructus census debentur resoluta contractu census. dec. 256. n. 2. ibid.
- Fructus census nulli licet recipiuntur, donec de nullitate non fuerit oppositum. decif. 529. num. 19. 408
- Fructus census post illius extinctionem non debentur. dec. 546. n. 1. 329
- Fructus ex censu translativè acquisito exigi possunt. decif. 546. n. 1. ibid.
- Fructus census non debentur à die mandati suscepti pro restitutione sortis principalis. decif. 283. n. 2. 200

Index Rerum

<p>Fructus census habentur loco damnorum, & interesse, ut dominus census impediatur exigere illius fructus. dec. 484 n. 2. 364</p> <p>Fructus census consequi non debet is, qui sortem recepit. dec. 415 n. 4. 296</p> <p>Census in venditione fructus jammaturi non exacti, pertinent ad venditorem. dec. 467 n. 8. 311</p> <p>Fructus census cessant quando illius dominus habet facultatem recipiendi sortem. dec. 448 n. 3.</p> <p>Fructus census, qui solati non fuerunt, repeti non possunt. dec. 270 n. 2. 189</p> <p>Fructus ex censu extincto non debentur. decif. 419. num. 2. 299</p> <p>Fructus ex censu extincto non debentur. decif. 251. num. 1.</p> <p>Fructus census cessi debentur cessionario à die cessionis. dec. 335 n. 2. 238</p> <p>Fructus census non currunt post illius disditionem. dec. 539 n. 8. 421</p> <p>Intellige facta realis sortis restitutione. n. 9. <i>ibid.</i></p> <p>In fructibus censuum fit executio, prout in immobilibus. dec. 468 n. 4. 351</p> <p>Fructus census post illius extinctionem non debentur. dec. 396 n. 2. 283</p> <p>Fructus ex censu extincto non debentur citra labem usurariam. dec. 549 n. 3. 432</p> <p>Fructus census post illius extinctionem non debentur. dec. 270 n. 4. 189</p> <p>Fructus annui census inter immobilia non computantur. dec. 86 n. 6. & n. 8. 64</p> <p>Ex censu nulliter imposito, fructus non debentur. dec. 227 n. 4. 164</p> <p>Fructus census exacti post illius extinctionem sunt restituendi. dec. 545 n. 2. 428</p> <p>Ex censu nullo fructus non debentur. dec. 31 n. 6. 26</p> <p style="text-align: center;"><i>Fundamentum.</i></p> <p>Fundamentum suæ intentionis etiam reus probare tenetur. dec. 387 n. 4. 275</p> <p>Fundamento sublato corrui edificium. dec. 10 n. 2. 10</p> <p style="text-align: center;"><i>Fundans.</i></p> <p>Fundans se in constitutione debet probare concursum omnium qualitarum à constitutione requisitarum. dec. 308 n. 17. 217</p> <p>Fundans se in fideicommissio, tenetur liquidare bona dicto fideicommissio subiecta. dec. 57 n. 1. 42</p> <p>Fundans se in fideicommissio, tenetur docere de illo, & de illius juribus. dec. 57 n. 5. <i>ibid.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Fundus.</i></p> <p>Fundus ob aquarum inundationem effectus infructuosus, si propter recessum aquarum fiat denuò infructuosus, dicitur novus fundus. dec. 349 n. 5. & n. 7. 246</p> <p>Fundus datus marito in solutum pro dote, transit in illius dominium. dec. 35 n. 10. 29</p> <p>Fundus dotalis alienari non potest, nec à muliere cum consensu viri, nec à viro. dec. 353 n. 1. 248</p> <p>Fundus census dicitur certus, cum ex adiacentiis potest certificari. dec. 58 n. 1. 73</p> <p>Fundus unus potest in plures dividi, & plures fieri domini constitutione. dec. 98 n. 3. <i>ibid.</i></p> <p>Fundus census regulariter plus valet quàm census impositus. dec. 511 n. 11. 392</p> <p>Fundus super quo impositus est census, remanet affectus onere reali. dec. 517 n. 1. 397</p> <p>... & cum alio onere transit ad quemcumque possessorem. num. 2. <i>ibid.</i></p> <p>Fundus census transit ad tertium cum suo onere. dec. 532 n. 6. 413</p> <p>Non tamen debitum censuale fit proprium emptoris</p>	<p>dicti fundi. num. 27. <i>ibid.</i></p> <p>Fundo census reddito penitus infructuoso, perit census. dec. 86 n. 1. 274</p> <p>Non solum quoad sortem, sed etiam quoad fructus decurrendos. <i>ibid.</i></p> <p>Fundo census pereunte, perit census. dec. 365 n. 3. 257</p> <p>Fundus suppositus censui dicitur certus, quando ex demonstrationibus certificatur. dec. 99 n. 2. 73</p> <p>Fundus suppositus censui præsumitur sufficiens ad solutionem annui redditus, donec fuerit probatum contrarium. dec. 263 n. 7. 185</p> <p>Fundus censuatus transit cum onere soluendi censum. dec. 104 n. 8. 150</p> <p>Fundus censuatus transit cum suo onere soluendi censum. dec. 500 n. 2. 380</p> <p style="text-align: center;"><i>Funiculus.</i></p> <p>Funiculus triplex difficilius rumpitur. dec. 466 n. 10. 347</p> <p style="text-align: center;">G</p> <p style="text-align: center;"><i>Geminatio.</i></p> <p>Geminatio demonstrat liberationem. decif. 438. num. 5. 310</p> <p style="text-align: center;"><i>Generalitas.</i></p> <p>Generalitas rationis propter rationem recti sermonis non recipit restrictionem. dec. 435 n. 4. 316</p> <p style="text-align: center;"><i>Genitivus.</i></p> <p>Genitivus de sui natura stat restrictivè. dec. 219 n. 8. 160</p> <p style="text-align: center;"><i>Gesta.</i></p> <p>Gesta per tutorem per Judicem sive bonè, sive malè decretum, valent. dec. 278 n. 14. 195</p> <p>Gesta cum uno repræsentante duas personas, respicientia unam personam, non suffragantur respectu alterius personæ repræsentatæ. dec. 254 n. 2. 180</p> <p>Gesta per tutorem, qui non satisfecit, nec adimplevit solennia, sunt valida. dec. 277 n. 3. 193</p> <p>Gesta post decoctionem non possunt præjudicare creditoribus anterioribus. dec. 168 n. 6. 125</p> <p>Gesta lite pendente, tanquam attentata sunt revocanda. dec. 446 n. 1. 325</p> <p>Gesta per assertum procuratorem non præjudicant. decif. 453 n. 9. 334</p> <p style="text-align: center;"><i>Gravari.</i></p> <p>Gravari non debet quis duplici onere, & incommodo. dec. 61 n. 7. 45</p> <p style="text-align: center;">H</p> <p style="text-align: center;"><i>Habere.</i></p> <p>Habere, hoc verbum refertur tam ad dominium, quàm ad possessionem. decif. 258 n. 1. 183</p> <p>Habuit, & recepit, & ad se traxit, &c. Hæc verba important veram, & realem numerationem. dec. 534. num. 7. 414</p> <p>Habuit, & recepit, &c. Important veram numerationem. decif. 463 n. 7. 342</p> <p style="text-align: center;"><i>Hereditas.</i></p> <p>Hereditas postquam fuit adita, præsumitur solvendo, donec contrarium probetur. dec. 284 n. 5. 201</p> <p>Hæres gravatus restituere rectè revendit censum. decif. 363 n. 1. 256</p> <p>Nec cogi potest à redimente ut cautionem præstet, sed bonè à fideicommissario. n. 2. <i>ibid.</i></p> <p>Maximè quia potest illius pretium recipere pro quarta sibi debita. n. 3. <i>ibid.</i></p> <p>Hæres gravatus facit suos fructus perceptos pendente fideicommissio. decif. 458 n. 1. 338</p> <p style="text-align: right;">Limit.</p>
--	--

Notabiliorum.

Limit. 1. in fructibus merè civilibus debitis ex contractu defuncti. n. 3. & 7.	ibid.
Etiã nulla existente mora hæredis. n. 10.	339
Etiã si hæres fuisset diligentissimus in curanda exactione. n. 11.	ibid.
Limit. aliis modis, remissivè. n. 2.	338
Hæres sciens se habere cohæredem, tenetur illi ad fructuum restitutionem. dec. 441. n. 8.	320
Hæres tenetur approbare factum defuncti. dec. 496. num. 7.	374
Hæres cum beneficio inventarij potest dare in solutionem bona. dec. 422. n. 7.	303
Etiã creditori ex causa dotis. n. 8.	ibid.
Limit. 1. quando hæreditas est solvendo. n. 10.	ibid.
Etiã in casu restitutionis dotis num. 11.	ibid.
Limit. 2. quando repugnat voluntas testatoris. n. 13.	334
Hæres ob alienationem rei fideicommissò subiectæ non tenetur ad interesse, nisi à die quò fideicommissarius incipit habere commodum ex fideicommissò. dec. 44. n. 4.	34
Hæres non potest impugnare confessionem defuncti sub prætextu erroris, nisi de illo concludenter doceat. dec. 496. n. 11.	374
Hæres cum beneficio inventarij tenetur vendere bona hæreditaria, quando invenit emptorem sine obligatione de evictione. dec. 422. n. 12.	303
Cohæres si totum solvat ex causa hæreditaria, non repetit à cohæredibus quando hæreditas est solvendo. dec. 419. n. 9.	299
Secus si hæreditas non sit solvendo, ut num. 11. ubi de ratione.	300
Hæres restituitur ex capite ignorantie adversus præscriptionem non completam contra ejus auctorem. dec. 326. n. 1.	259
Hæres gravatus potest imponere censum super restitutioni subiecta. dec. 541. n. 11.	423
Hæres gravatus non potest retardare immisionem fideicommissario sub prætextu æris alieni, nisi probet illius existentiam, & solutionem à se factam. decif. 472. n. 8.	354
Hæres tenetur restituere fideicommissario quicquid ad ejus manus pervenit ex hæreditate. dec. 472. n. 3. ibid.	354
Hæres cum beneficio inventarij fovens bonum jus, potest denegare solutionem. dec. 451. n. 6.	378
Declar. quando adsunt creditores prætendentes meliora jura, & hæreditas non est solvendo. num. 7. ibid.	378
Hæres gravatus ad impediendam immisionem fideicommissario, debet probare in hæreditate fuisse æs alienum, & se illud soluisse. dec. 471. n. 10.	353
Hæres adeundo censetur testatoris prohibitionem acceptare. dec. 65. n. 4.	47
Intellige ut acceptatio censetur facta, prout prohibitio facit, & secundum ejus naturam. n. 5. ibid.	47
Hæres gravatus restituere potest censum hæreditarium extinguere. dec. 351. n. 4.	247
Dommodo illius pretium recipiat ad computum sui crediti, vel quæritæ sibi debita. n. 5. ibid.	247
Hæres cum beneficio inventarij, quando hæreditas est solvendo, non potest venire contra factum defuncti, si velit esse hæres. decif. 300. num. 3.	379
Hæres cum beneficio inventarij non tenetur habere ratum id quod defunctus facit in sui præjudicium. dec. 107. n. 9.	80
Hæres cum beneficio legis, & inventarij eâ tenus tenetur, quatenus in hæreditate reperitur. decif. 42. num. 2.	33
Hæres cum beneficio inventarij non debet solvere de suo, sed de fructibus bonorum hæreditariorum. decif. 232. n. 18.	168
<i>Decif. Rota Rom. pro Tract. de Cens.</i>	
Hæres non potest declarare animum defuncti. dec. 266. num. 2.	123
Hæres, maximè qui cum defuncto non cohabitavit, præsumitur ignorare gesta per defunctum. dec. 111. num. 5.	82
Hæres gravatus non potest retinere sub prætextu quod solverit debita hæreditaria, vel legata, nisi probet solutiones. dec. 450. n. 6.	330
Et concludenter. n. 7.	ibid.
Hæres ut quis sit non sufficit quod sit in gradu successibili, nisi probet aditionem. decif. 280. n. 2.	197
In hærede cum beneficio inventarij non confunduntur actiones. dec. 175. n. 5.	129
Hæres qui non confecit inventarium, habet malam præsumptionem contra se. dec. 494. n. 4.	371
Hæres adiens hæreditatem, cum creditoribus hæreditariis quasi contrahere dicitur. dec. 313. n. 3.	221
Hæres tenetur fideicommissario etiam de proprio pro diminutis, vel deterioratis, vel peremptis facto ipsius. dec. 472. n. 4.	354
Hæres ut quis sit, non sufficit quod sit in gradu successibili, nisi doceat de aditione. decif. 279. num. 6.	197
Detractiones per hæredem sunt faciendæ ante immisionem fideicommissarij. dec. 470. n. 7.	353
Cohæres agens etiam ad partem cohæredis qui tacet, sed non est exclusus renunciatione, vel tempore, potest recitari si agat contra tertium. decif. 488. n. 6.	368
Hæredi non datur remedium retinendæ ex persona sui auctoris. dec. 339. n. 2.	240
Hæredi datur retentio pro suis creditis claris, & liquidis, secus si sint dubia. dec. 69. n. 4.	49
In hæredem transeunt omnia jura activa, & passiva. decif. 225. n. 3.	164
Hæreditas in dubio præsumitur solvendo. decif. 422. num. 9.	303
Hæreditas in dubio præsumitur opulenta, nisi contrarium ab hæredibus probetur. dec. 550. n. 16.	435
Hæreditas pertinet ad proximorem in gradu. decif. 489. n. 1.	368
Hæreditatem non esse opulentam non probatur ob non existentiam pecunie in illa, vel ob factas executiones super illa. dec. 550. n. 17.	435
Hæres, hoc verbum ex sui natura significat universalem successorem. dec. 376. n. 2.	267
<i>Hypotheca.</i>	
Hypotheca est individua. dec. 451. n. 10. p. 331. & decif. 559. num. 9.	444
Hypotheca non sufficit ad fructuum acquisitionem. dec. 336. n. 3.	338
Hypotheca non præstat creditori titulum nec possessionem rei hypothecata, sed tantummodo actionem ad censurandum suum creditum super re hypothecata. dec. 336. n. 4.	ibid.
Hypotheca non oritur, nisi expressa verba conventionis illam importent. dec. 547. n. 22.	431
Hypotheca non comprehenditur sub prohibitione venditionis, permutationis, donationis. decif. 501. num. 5.	380
Hypotheca imposita emphyteusi resolvitur, emphyteusi ad Ecclesiam reversa. dec. 501. n. 16.	382
Hypotheca repetita in secundo contractu, intelligitur cum privilegio prioritatis. dec. 406. n. 2.	297
Hypotheca, & actio extinguuntur per dationem in solutum. dec. 530. n. 14.	409
Limit. si dicta datio nulliter fiat. n. 15.	ibid.
Hypotheca contrahitur super bonis tacite alienari prohibitis. dec. 40. n. 7.	32

Index Rerum

<p>Hypotheca conditionalis non nocet, nisi purificata conditione. dec. 4. n. 2. 5</p> <p>Hypotheca anterior impedit immissionem posterioris in Salviano. dec. 485. n. 5. 365</p> <p>Limit. si anterior expressè, vel tacitè suæ hypothecæ renouciaverit. n. 6. ibid.</p> <p>Hypotheca remanet illæsa ob protestationem redeundi ad primæva jura. dec. 495. n. 5. 373</p> <p>Hypotheca acquisita ad favorem creditorum ementis pro persona nominanda ex nominatione non amittitur. decif. 163. n. 3, & n. 8. 121</p> <p>Hypotheca inter præsentis præscribitur decennio. dec. 132. num. 10</p> <p>Hypotheca bonorum comprehendit etiam census. dec. 431. num. 1. 197</p> <p>Hypotheca non datur ubi non adest creditum. dec. 279. num. 8. 197</p> <p>Hypotheca non extinguitur ex acquisitione dominij facta revocabiliter. dec. 308. n. 6. 217</p> <p>Hypotheca super pecuniis amittitur eo ipso, quod illæ transeunt in alterius dominium. dec. 187. numer. 3. 139</p> <p>Hypotheca est mater, & principale fundamentum Salviana Interdicti. dec. 31. n. 5. 26</p> <p>Hypotheca resoluitur resolutio jure hypothecantis. dec. 502. n. 5. 381</p> <p>Realitas actionis oritur ex hypotheca constituta super bonis. dec. 3. n. 21. 4</p> <p>Hypotheca non potest cadere in rem propriam. dec. 5. num. 10. 6</p> <p>Hypotheca quæ est super pretio rei emptæ expirat per solutionem pretij. dec. 510. n. 2. 391</p> <p>Hypotheca censetur prohibita, quando bona sunt expressè alienari prohibita, etiam latè sumpto vocabulo alienationis. dec. 74. n. 1. 52</p> <p>Hypotheca inter præsentis præscribitur decennio. dec. 532. n. 10. 412</p> <p>Decennium hoc incipit à die quo potuit agi. dec. 532. num. 11. ibid.</p> <p>Licet contrarium sentiat Felician. n. 14. ibid.</p> <p>Sed reprobat. n. 15. & 17. ibid.</p> <p>In hypothecaria debet probari dominium debitoris. dec. 538. n. 8. 420</p> <p>Hypothecaria competit pro fructibus census. dec. 551. num. 5. 435</p> <p>Hypothecario rei prohibite alienari sub pæna caducitatis non facit inducere in pænam, nisi sequatur traditio. dec. 4. n. 1. 5</p> <p>Hypothecans rem expressè alienari prohibitam, alienationis vocabulo largè sumpto, cadit à re ipsa, & amittit melioramenta. dec. 74. n. 13. 53</p> <p>Iura possunt hypothecari. dec. 553. n. 3. 248</p>	<p>barur ex confessione hæredum facta in instrumento divisionis, bona illa esse hæreditatis fideicommissentis. dec. 469. n. 1. 352</p> <p>Ampl. etiam contra hæredes, & singulares successores dividendum. n. 3. ibid.</p> <p>Limit. contra tertium. n. 9. ibid.</p> <p>Identitas bonorum probatur ex assignatione duorum consuium. dec. 95. n. 7. 70</p> <p>Identitas rei non probatur ex demonstrationibus generalibus, & æquivocis. dec. 74. n. 11. 58</p> <p>Identitas summæ facit præsumi identitatem pecuniarum. dec. 478. n. 9. 359</p> <p>Identitas quantitatis infertur ex conformato partitarum. dec. 435. n. 3. 315</p> <p>Identitas debet specificè probari. dec. 450. n. 14. 330</p> <p>Identitas rei dicitur probata quando concurrunt duæ demonstrationes.</p> <p>Identitas probari debet ab eo, qui se fundat in illa. dec. 5. num. 7. 6</p>
<i>Ignorantia</i>	
<p>In dubio præsumitur, nisi probetur scientia. dec. 299. num. 3. 212</p> <p>Ignorantia est justa causa ut hæres in integrum restitatur. dec. 366. n. 2. 259</p> <p>Ignorantia improbabilis, & supina non excusat. dec. 216. n. 1. 157</p> <p>Ignorantia facti notorii, & publici non præsumitur. dec. 85. n. 6. 63</p> <p>Ignorantia præsumpta hæredis est justa causa restitutionis in integrum. dec. 303. n. 8. 214</p> <p>Ignorantia non præsumitur nisi post lapsum decennij. dec. 111. n. 4. 82</p> <p>Ignorantia præsumitur respectu eorum quæ consistunt in facto. dec. 83. n. 5. 61</p> <p>Iuris ignorantia non præsumitur. dec. 460. n. 8. 340</p>	<p><i>Illatio.</i></p> <p>Non bene fit ex diversis. dec. 218. n. 6. 159</p>
<i>Immissio.</i>	
<p>Datur super censibus. dec. 471. num. 1, 3, 5, & idem in dec. 470. n. 3. ibid.</p> <p>Immissio danda est melius justificanti jus suum. d. 471. num. 2. 358</p> <p>Immissio datur pro censibus. dec. 496. n. 3. 375</p> <p>Immissio ex Salviano non datur pro sorte census. decif. 151. num. 1. 438</p> <p>Immissio ex Salviano non possidet sibi, sed pro debitor. dec. 532. n. 5. 412</p> <p>Immissio non impeditur ob fideicommissum turbidum. dec. 496. num. 8. 374</p>	<p><i>Impedimentum.</i></p> <p>Impedimentum proveniens culpa propria non excusat impeditum. dec. 328. n. 4. 212</p> <p>Impedimentum quod facillè potest revocari, non præstat impedito excusationem. dec. 328. num. 5. ibid.</p>
<i>Implementum.</i>	
<p>An fieri possit de æquipollenti, remissivè. dec. 154. n. 1</p>	<p><i>Impositio.</i></p> <p>Impositio census facta super re aliena, tanquam facta sine fundo, est nulla. dec. 309. n. 6. 219</p> <p>Impositio census conjecturis probatur. d. 401. n. 7. 288</p> <p>Impositio census super bonis pupilli absque justa causa est ipso jure nulla. dec. 543. n. 5. 416</p> <p>Impositio census, ut extinguatur alter omninò similis, non dicitur facta ex causa utilitatis. d. 27. n. 10. 24</p> <p>Impositio census non impedit quominus fundus suppositus possit alienari. dec. 148. n. 12. 112</p> <p>Impositio census super re certa, & super tota quantitate bonorum, quæ reddat annum fructum sufficientem pro solutione census ob incertitudinem est nulla. dec. 139. n. 5. 108</p>
<i>Limitis.</i>	

I Actare suum nemo præsumitur. dec. 130. n. 5. 97

Identitas

Pecunie probatur si cum alia non sit commixta. dec. 475. n. 1. 356

Identitas bonorum fideicommissi subjectorum probatur ex instrumento divisionis factæ inter hæredes, in quo bona illa describuntur tanquam hæreditaria. dec. 472. n. 1. 354

Item si sint descripta in Inventario hæredis. 2. ibid.

Identitas bonorum fideicommissi subjectorum pro-

Notabiliorum.

Limit. si sic facta protestatio quod census intelligatur impositus in totum juxta formam constitutionis Pij V. de censibus. n. 6.	ibid.		
Impositio census facta super re communi non valet ad prejudicium Domini fundi census. dec. 139. n. 9.	ibid.		
Impositio census probatur ex diuturna illius solutione. dec. 96. n. 26.	72		
Impositio census tanquam in facto consistens, non presumitur. dec. 111. n. 1.	81		
Impositio census probatur debitoris confessione. dec. 111. num. 2.	ibid.		
Impositio census facta super bonis subjectis fideicommissio cum consensu vocati ad fideicommissum valet. decif. 417. n. 5.	298		
Impositio census est species alienationis. dec. 543. n. 1.	426		
Super bonis pupillorum requiritur omnes solemnitates requisitas in alienatione bonorum illorum. n. 2. ibid.			
Impositio census dicitur quaedam alienatio. decif. 8. num. 6.	8		
Imponens censum super re minoris, si imponat cum debitis solemnitatibus, non tenetur probare versio-			
nem preij censuum in utilitatem minoris, alias secus. dec. 309. n. 11.	219		
Imponens censum super re aliena, non tenetur ad interesse, si emptor census sciebat fundum illum esse alienum. dec. 309. n. 7.	ibid.		
Impositor census tenetur ad defensionem illius, & bonorum suppositorum. dec. 109. n. 7.	81		
Etiamsi bona censuata fuerint ab aquis occupata, & inodata. n. 8.	ibid.		
Imponens censum si afferat fundum censitum ad se spectare jure domini, &c. tenetur ad solutionem fructuum, etiam quod fundus sit alienus. dec. 35. num. 8.	29		
Ex census impositione res censuata remanet obligata. dec. 47. n. 5.	36		
Imponens censum super re alio censu gravata, illa evicta tenetur ad damna, & interesse loco fructuum. dec. 549. n. 3.	432		
Imponens censum non dicitur debitor census, sed fructuum. dec. 432. n. 2.	313		
Impositor census, vel illius hæres potest illum quandoque redimere. dec. 271. n. 2.	190		
Vide supra <i>Census constitutio.</i>			
<i>Impugnare</i>			
Quis non potest actum quo fuit usus. dec. 78. n. 4.	55		
Impugnans actum non potest se in illo fundare. d. 100. num. 15.	74		
<i>In</i>			
Præpositio multum differt à præpositione, <i>De.</i> dec. 214. num. 9.	155		
<i>In</i> , hæc præpositio est apta includere terminum cui adicitur. dec. 214. n. 10.	ibid.		
<i>Incontinenti</i>			
Fieri dicitur, quod fit die sequenti. dec. 61. n. 6.	45		
Quæ incontinenti fiunt, videntur inesse. dec. 371. n. 3.	263.		
Limit. 1. quando partes non habuerint actum pro perfecto, & absoluto. n. 5. & 8.	ibid.		
Limit. 2. nisi partes ad alios extraneos actus divertissent. n. 7.	ibid.		
Limit. 3. in contractu ultro citroque obligatorio, in quo requiritur consensus utriusque partis. n. 8. ibid.			
Limit. 4. in iis, quæ non dependent à libera voluntate, & potestate contrahentium. n. 20.	ibid.		
Limit. 5. in iis, qui non habent facultatem faciendi actum de novo. n. 11.	ibid.		
<i>Indemnitat.</i>			
Indemnitatis relevator non constituitur in mora ob			
<i>Decif. Rota Rom. pro Trañ. de Cens.</i>			
solum lapsum temporis quo debitor solvere tenebatur. dec. 343. n. 4.	242		
Indemnitati fidejussorum providetur, vel per dationem alterius fidejussoris, vel per liberationem à molestiis. dec. 531. n. 7. & n. 16.	410		
Indemnitatis promissio de sui natura importat fidejussorem damnnum non esse passurum. dec. 140. n. 2.	103		
Promissio indemnitatis tamdiu durat, quamdiu durat obligatio fidejussoris. dec. 140. n. 3.	ibid.		
<i>Individuum.</i>			
Hæc verba possunt referri vel ad tempus præsens, vel ad futurum habens causam de præterito. dec. 476. num. 4.	358		
Promittens relevanti indemnitatem, tunc tenetur ad usuras quando promisit tam respectu sortis, quam usurarum. dec. 343. n. 10.	242		
Promissio indemnitatis intelligitur tam quoad sortem quam quoad omne interesse. dec. 137. n. 1.	101		
Promissio indemnitatis intelligitur respectu debiti validi, secus respectu invalidi. decif. 33. n. 10.	28		
Promissor indemnitatis non est in mora ante interpellationem. decif. 342. n. 2.	241		
<i>In eventum.</i>			
Non potest dici illud quod eandem affert utilitatem in parte respectu partis, quam affert in toto respectu totius. dec. 424. n. 13.	305		
<i>In perpetuum.</i>			
Hæc verba significant sine aliqua temporis præfinitione. dec. 394. n. 1.	282		
<i>Instituit.</i>			
Et <i>Substituit</i> , hæc verba ad universalem institutionem præcedentem referuntur. dec. 376. n. 1.	267		
<i>Instrumentum.</i>			
Instrumentum non probat nisi quantum cantat. dec. 178. n. 4.	132		
Instrumentum publicum est probatio probata. dec. 417. num. 1.	308		
Instrumentum meretur executionem, stante juramento, & obligatione camerale. dec. 427. n. 2.	ibid.		
Instrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 495. n. 1.	373		
Instrumentum inducit probationem probatam, & manifestam. dec. 53. n. 2.	40		
Instrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 461. n. 7.	352		
Instrumentum publicum facit rem claram, & manifestam. dec. 136. n. 6. p. 101. dec. 554. n. 2.	438		
Instrumentum publicum ut reprobetur, requiruntur probationes plenæ, & de necessitate concludentes. dec. 132. n. 7.	101		
Nec sufficiunt præsumptiones. n. 8.	ibid.		
Instrumentum publicum est probatio probata, & nullo eget adminiculo. dec. 5. n. 1.	5		
Instrumentum publicum facit probationem probatam & veritatem apparentem. dec. 133. n. 6.	98		
Instrumentum facit rem claram, & manifestam. dec. 115. n. 11.	92		
Instrumentum facit rem certam, & manifestam. dec. 24. num. 2.	21		
Instrumentum societatis officij est executioni mandandum. dec. 388. n. 2.	276		
Instrumentum juratum debet exequi, etiamsi adsit aliqua usurarum suspicio. dec. 388. n. 3.	ibid.		
Dummodo usura non sit adeo apparens, quæ tergiversari non possit. dec. 388. n. 4.	ibid.		
Instrumentum non suffragatur, nisi producat in actis. dec. 255. n. 2.	181		
Instrumentum ut relevet, debet in actis produci. dec. 101. n. 7.	75		

Index Rerum

Narrativa instrumenti non præjudicat ei, qui in illo non intervenit. dec. 494. n. 12.	372	Instrumentum nisi producat apud acta parte citata, non suffragatur. dec. 103. num. 1.	149
Instrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 135. n. 1.	100	Instrumenti vis solem extenditur ad eos, qui illius confectioni intervenerunt. dec. 125. n. 6.	91
Claram, & manifestam. dec. 554. n. 2.	438	Utens instrumento centerur tenuisse defectum adimplementi. dec. 78. n. 5.	55
Instrumenti ad reprobationem requiruntur probationes evidentissimæ per duos testes omni exceptione majores. dec. 33. n. 7.	99	Instrumentum præsumitur verum, non simulatum. dec. 259. n. 1.	183
Instrumenta declarantur, & corroborantur à testibus, & è contra. dec. 158. n. 2.		Instrumentum vallatum Camerali obligatione habet paratam executionem, & non admittit nisi certas exceptiones. n. 2.	ibid.
Instrumentum confessionis de recepto probat quasi possessionem exigendi, nisi sit adminicuiatum. dec. 241. n. 3.	173	Instrumentum ut de eo scientia habita dici possit, necesse est ut ratificanti fuerit lectum. dec. 223. n. 15.	
Instrumentum publicum facit evidentissimam probationem. dec. 553. n. 1.	436	Instrumenti ad reprobationem requiruntur testes omni exceptione majores. dec. 454. n. 3.	315
Instrumenti ad reprobationem requiruntur plenæ, concludentissimæ, & apertissimæ probationes. dec. 7. num. 2.	7	Instrumentum non dicitur de actis, nisi producat apud citata parte ad dicendum contra. decif. 255. num. 4.	181
Instrumento publico contenta vera præsumuntur. dec. 316. n. 1.	224.	Instrumentum ut impugnetur sunt necessariae probationes concludentissimæ. dec. 93. n. 12.	70
A verbis instrumenti non est recedendum. decif. 510. num. 7.	398	Instrumentum impugnatum non probat negativam. dec. 100. n. 9.	74
Cassatio instrumenti est reductio ad pristinum statum. dec. 578. n. 10.		Instrumentum facit probationem probatam. dec. 357. num. 6.	252
Instrumenti ad probationem requiritur probatio concludens. dec. 497. n. 3.	375	Instrumentum investituræ, seu infeudationis non transfert possessionem in investitum, seu infeudatum. dec. 322. n. 3.	229
Instrumentum extinctionis census probat illius creationem. dec. 113. n. 5.	83	Instrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 247. n. 1.	176
In instrumento nihil superfluum esse debet. dec. 167. num. 5.	123	Instrumentum publicum ut reprobetur, requiritur probatio multam concludens. decif. 491. num. 3.	370.
Instrumento impositionis census est standum in dubio. dec. 76. n. 4.	54	Instrumenta extracta ex Archivio publico, si habeant aliquod vitium, non relevant in concursu aliorum, quæ carent vitio. dec. 111. n. 1.	11
Instrumentum præsumitur verum, solemne, & de partium consensu confectum. dec. 76. n. 5.	ibid.	Instrumenta rogata per Notarium actuarium, non sunt exhibenda. dec. 197. n. 8.	146
Instrumentum publicum dicitur probatio evidens. dec. 374. n. 2.	266	Instrumentum facit probationem probatam. decif. 1431. num. 1.	311
Facit rem certam, & manifestam.	ibid.	Quæ non solet admittere ulteriorem disputationem. dec. 431. n. 2.	ibid.
Instrumentum qui habet pro se, dicitur habere casum legis. dec. 374. n. 3.	ibid.		
Instrumentum potest contrariis probationibus reprobari. dec. 374. n. 4.	ibid.	<i>Intentio.</i>	
Sed requiritur probatio apertissima. n. 6.	ibid.	Pij V. in sua Bulla super censibus fuit excludere census personales. dec. 80. n. 2.	58
Instrumentum publicum facit probationem probatam, manifestam, & evidentem. dec. 179. n. 2.	132	Et inducere æqualitatem inter emptorem, & venditorem census. dec. 80. n. 2.	ibid.
Instrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 225. n. 1.	164	Et ut possit constare de peremptione fundi suppositi. num. 3.	ibid.
Instrumentum de cujus nullitate agitur, si non producat, non potest super ejus nullitate pronuncari. dec. 301. n. 2.	213	In contractibus intentio contrahentium, & veritas magis quam verba attenditur. decif. 347. n. 1.	244
Instrumentum publicum probationem probatam, & manifestam facit. dec. 284. n. 1.	201	<i>Interdictum.</i>	
Instrumentum est probatio probata. dec. 7. n. 1.	7	Retinendæ conceditur etiam contra turbatorem non prohibentem. dec. 391. n. 11.	280
Instrumentum publicum habet præsumptionem validitatis pro se. dec. 117. n. 1.	86	In interdictis possessoriis veniunt fructus tantum post motum iudicium possessorium, non autem à principio litis super petitorio, vel possessorio plenario. dec. 240. n. 1.	172
Instrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 204. n. 1.	150	Interdictum uti possidetis dicitur possessorium breve, & summarissimum. dec. 212. n. 2.	167
Instrumentum census probat creditum cum hypotheca. dec. 378. n. 6.	268	Interdictum uti possidetis admittit suspensionem petitorij. dec. 232. n. 3.	168
Instrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 271. n. 4.	190	Interdictum uti possidetis non admittit exceptionem defectus dominiij. dec. 232. n. 4.	ibid.
Instrumentum dicitur probatio evidens, & rem certam & manifestam facit. dec. 316. n. 2.	224	In interdicto retinendæ res metiendum est ex persona actoris. dec. 213. n. 5.	154
Instrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 135. n. 1.	100	Census Domino competit interdictum quorum bonorum. dec. 441. n. 10.	321
Et habet pro se omnem præsumptionem.	ibid.	<i>Interesse.</i>	
Instrumentum non esse factum, au probetur ex eo quod non reperitur in protocollo Notarij. dec. 69. n. 10.	10.	Interesse ex mutuo non debetur nisi justificetur aliter quam partium assertionem. dec. 554. n. 6.	438
Instrumentum publicum dicitur probatio probata. dec. 137. n. 3.	101		
Instrumentum facit probationem evidentem. dec. 59. num. 1.	443		

Notabiliorum.

Limit. si venditio fiat ad ejus instantiam, & negligat recipere pretium pro satisfactione sui crediti. <i>ibid.</i>	Interesse conventum debetur. dec. 479. n. 2.	368
Interesse debetur ex contractu census nulliter impositi. dec. 229. n. 1.	Interesse probatur ex instrumento impositionis census dec. 61. n. 4.	45
Declar. Dummodo pretium census sit versum in utilitatem venditoris. dec. 130. n. 1.	Interesse non debetur sine mora. dec. 324. num. 1.	231
Interest nostra non habere rem communem cum fisco. decif. 189. n. 1.	Interesse non debetur nulla precedente mora. dec. 343. num. 1.	242
Interesse lucri cessantis post moram debetur creditori habenti in promptu rem emendam. decif. 58. n. 6.	<i>Interpellatio</i>	
43	Debitoris extrajudicialis constituit creditorem in mora recipiendi. dec. 449 n. 1.	318
Interesse debet esse intra rem. dec. 343. n. 8.	Interpellatio facta heredibus propter obligationem auctoris non relevat, nisi certiorentur de obligatione. dec. 278. n. 18.	195
Interesse non debetur nisi concurrentibus requisitis Pauli de Castro. dec. 479. n. 9.	Interpellatus judicialiter si non implet promissa, tenetur ad interesse. dec. 118. n. 1.	102
Limit. quando debitor sumpsit onus investiendi summam debitam, alias vult tenci ad damna, & interesse, quo casu sufficit probare quod adfuerit occasio investiendi. n. 10.	Interpellatio non requiritur ubi est apposta dies certa. dec. 486. n. 7.	366
Interesse propter moram debetur à die interpellationis. dec. 61. n. 7.	Dies certa interpellatur pro h. mine. dec. 479. n. 12	371
Interesse in contractu censuali est ipse census qui solvitur. dec. 61. n. 9.	<i>Interpretatio</i>	
Interesse debitorum ob evictionem rei data in solutum est liquidandum juxta valorem dictæ rei. dec. 58. num. 2.	Benè desumitur à solitis. dec. 553. n. 4.	417.
Et habita ratione ejus quod creditor habuisset, si rem sibi in solutum datam consequutus fuisset. num. 3. <i>ibid.</i>	Interpretatio non potest desumi ab observantia difformi. dec. 215. n. 3.	156
Interesse in Saluiano debetur etiam si non præcesserit contemnatio. decif. 38. n. 4.	Interpretatio non cadit in claris. decif. 215. num. 4. <i>ibid.</i>	418
Interesse debetur ubi concurrant requisita Pauli de Castro. <i>in l. 3. §. fin. de eo quod certi. loc.</i> dec. 328. n. 1.	Interpretatio facienda est pro validitate, & justitia contractus. dec. 554. n. 9.	442
232	Actus agentium recipiant interpretationem à solitis. dec. 558. n. 9.	442
Interesse debetur post moram creditori habenti prævanibus rem emendam. dec. 317. n. 2. <i>ibid.</i>	Interpretatio semper facienda est secundum terminos habiles, & ne sequatur absurdum. decif. 321. n. 12.	229
Interesse hoc casu debet taxari ad rationem fructuum rei emendæ. dec. 315. n. 3.	Interpretatio capienda est, quæ magis favet animæ. dec. 10. n. 12.	11
Interesse lucri cessantis non debetur nisi concurrentibus requisitis Pauli de Castro. dec. 350. n. 6.	Intellige in foro Poli, secus in foro exteriori. dec. 10. num. 13. <i>ibid.</i>	221
Interesse damni emergentis non debetur, nisi probetur quod alias damnum non contigisset. dec. 250. n. 7. <i>ibid.</i>	Interpretatio est semper facienda contra reum. decif. 323. n. 10.	230
Interesse non debetur resoluta obligatione quoad sortem dec. 505. n. 7.	Interpretatio cessat ubi verba sunt clara. dec. 140. n. 7.	104
Interesse non debetur sine mora. decif. 342. num. 4.	Interpretatio ea semper capienda, quæ minus præjudicat. dec. 223. n. 7.	162
241	<i>Intimatio.</i>	
Interesse non per lucrum actoris, sed per damnum rei infligitur. dec. 342. n. 5. <i>ibid.</i>	Intimatio quod quis vult censum redimere, potest fieri non solum per bimestre ante, sed etiam per longius tempus ante. dec. 162. n. 6.	
Interesse damni emergentis non est exigibile, nisi petens illud probet in individuo se accepisse pecunias ad interesse propter non solutum debitum à suo debitore. dec. 325. n. 1.	Intimationis necessitas potest à partibus remitti. dec. 539. n. 4.	411
Interesse non debetur ob retardatam solutionem, quando non concurrunt requisita à Paulo de Castro. dec. 283. n. 1.	Intimatio non est necessaria, nisi in casibus in jure expressis. dec. 162. n. 4.	120
Interesse non debetur non precedente interpellatione, vel mora dec. 270. n. 5.	<i>Inventarium.</i>	
Condemnatio ad interesse non potest fieri non facta liquidatione. dec. 297. n. 3.	Inventarium probat pecuniam non adesse, si in eo non reperitur descripta. dec. 550. n. 8.	434
Interest nostra non habere malos vicinos. decif. 443. num. 9.	Inventarium facit legitimam probationem. dec. 371. num. 7.	268
Interesse taxatur juxta rei evictæ æstimationem. dec. 198. n. 3.	Inventarium transfert onus probandi contrarium in adversarium. dec. 57. n. 2.	42
Interesse in contractu census colligitur ex illius instrumento. dec. 554. n. 10.	Inventarium plenè probat contra conficientem. dec. 57. n. 3. <i>ibid.</i>	31
Extinguens debitum præsumitur solvere etiam pro fructibus, & interesse. dec. 558. n. 4.	Inventarium heredis non ritè factum, perinde est ac si factum non fuisset. dec. 72. n. 8.	52
Interesse pecuniæ investiendæ taxatur ad rationem fructuum rei, quæ erat emenda. dec. 479. num. 13.	Inventarium heredis non officit creditoribus certis non citatis. dec. 38. n. 3.	31
361	Inventarium plenè probat contra conficientem. dec. 69. n. 6.	49
Interesse est accessorium ad hypothecam. dec. 58. n. 8.	Inventarij beneficium operatur ut heredes possint cogere creditores hereditarios ad accipiendum bona in solutum. dec. 550. n. 14.	414
45	Motù hereditas non fit solvendo, & non reperitur amptor bonorum. n. 14. <i>ibid.</i>	

Index Rerum

Inventarij beneficium non suffragatur ei, qui in confuso, sine specificatione per pondus, numerum, & mensuram mobilia in eo descripsit. decif. 320. num. 3.	227	blicam utilitatem principaliter. dec. 464. num. 3.	344
Inventario heredis probatur identitas bonorum hereditariorum. dec. 469. n. 4.	351	Ampl. 1. ut eo casu contrahens non obligetur etiam in foro conscientie, quando non est effectus locupletior. n. 8.	ibid.
Item probatur testibus. n. 5.	ibid.	Ampl. 2. ut taliter contrahens, nec civiliter, nec naturaliter obligetur. n. 13. & 18.	ibid.
Probatur levioribus probationibus. n. 6.	ibid.	Ampl. 3. etiam in muliere contrahente. n. 16.	ibid.
<i>Inundationis.</i>		Juramentum præstitum à minore in contractu celebrato contra formam statuti præsumitur juramentum esse extortum dolo, non est obligatorium. dec. 464. n. 1.	344
Aquarum effectus. decif. 349. n. 4.	246	Juramentum potest à Papa remitti, interpretari, & dispensari. dec. 464. n. 2.	ibid.
<i>Inversibile.</i>		Causa finalis statuti probatur ex illius proœmio. decif. 464. num. 3.	ibid.
Non debet attendi, nec admitti. dec. 118. n. 7.	87	Juramentum calumnie validè præstat in repilogatione terminorum substantialium. dec. 201. num. 1.	148
<i>Inviolabiliter.</i>		Juramentum perpetuat actionem usque ad quadraginta annos. dec. 512. n. 3.	392
<i>Ad unguem</i> , hæc verba idem important, quod ad litteram, & formaliter. dec. 334. n. 2.	237	Juramentum habet vim interpellationis. decif. 479. num. 11.	361
<i>Ipsè, a, om.</i>		Juramentum calumnie petitur si non præstetur, processus redditor nullus. dec. 195. n. 1.	144
Hoc relativum reperit nomen proprium. dec. 51. n. 2.	39	Sufficit tamen si præstetur à procuratore habente generale mandatum ad lites. n. 2.	ibid.
<i>Judex.</i>		Juramentum non probatur ex instrumento, cui dempra est fides à statuto. dec. 18. n. 12.	16
Judex nulliter, & injustè procedens non privat possessorem sua possessione. dec. 414. n. 2.	314	Juramentum sequitur naturam principalis dispositionis, cui accedit dec. 493. n. 2.	370
Judicium agitatum absque citatione partis est nullum. dec. 434. n. 3.	ibid.	Juramentum non obstat ubi deficit consensus. decif. 493. n. 3.	ibid.
Judex præsumitur velle quod juris ordo dicat. decif. 267. num. 5.	187	Juramentum non firmat obligationem simulatam. decif. 382. n. 6.	271
Judex nulliter procedens non privat possessorem sua possessione. dec. 531. n. 1.	410	Juramentum extortum ex falsa causa, non obligat. dec. 46. num. 6.	
Judex ritè, & rectè procedens privat possessorem sua possessione, tam civili, quàm naturali. dec. 400. n. 1.	286	Juramentum quando non supleat defectum solemnitarum requisitarum à statuto. dec. 18. num. 17.	16
Judex nulliter procedens non privat possessorem sua possessione. dec. 485. n. 3.	365	Juramentum calumnie omitti potest citra vitium nullitatis, quando cessat omnis suspicio calumnie. dec. 215. n. 6.	156
Judex concedens immissionem ex Salviano ad effectum deponendi fructus pro extinguendo censu, gravat. dec. 462. n. 3.	341	Juramentum non habet paratam executionem. dec. 251. n. 6.	181
Judex post suspensionem petitorij non potest citra nullitatem super eo pronunciare. dec. 245. num. 2.	175	Juramenti calumnie non præstatio quando non nocet, remissè. dec. 499. n. 16.	379
Judex mutari non potest, quando fuit per scriptum Papæ datus. dec. 101. n. 10.	75	Non nocet habenti bonum jus. decif. 499. num. 17.	ibid.
Judex appellacionis potest ferre sententiam super omittis à primo Judice, dummodo sine deducta ab initio. dec. 559. n. 5.	444	Juramenti efficacia transit ad hæredes, secus quoad petitorij reatum. dec. 550. n. 12.	434
Judex suspecto petitorij, quoad illud nullam habet jurisdictionem. dec. 55. n. 8.	41	Jurans omnia contenta in instrumento esse vera, non potest illud impugnare, non obtenta prius absolutione à juramento. dec. 374. num. 11.	266
Judex non procedens ritè, & rectè, non privat quem sua possessione. dec. 462. n. 2.	341	Jurans non venire contra contenta in instrumento, excluditur à remediis, quibus posset impugnare contractum, si non esset juratus. dec. 18. n. 19.	17
Judex non potest condemnare possessorem fundi censuati ad illum revendendum domino census cum pactis diversis ab iis, quibus ipse emerat. dec. 159. num. 1.	117	Limita, si interveniat enormissima læsio n. 20.	ibid.
Judex ultra petita non debet pronunciare. decif. 187. num. 6.	139	Jurans omnia in instrumento contenta vera esse, non potest agere in judicio, ante juramenti illius relaxationem. dec. 316. n. 8.	224
Judex antequam interponat decretum super alienatione bonorum pupilli, debet diligenter cognoscere super justitia causæ. dec. 543. n. 14.	427	Jurans solvere videtur præcisè se obligare ad solvendum in termino convento. decif. 268. num. 13.	188
Arbitrium Judicis multùm operator ad cognoscendum super causa ob quam mulier contrahit. dec. 353. num. 11.	249	<i>Jurisdiclio.</i>	
Veniens ad judicium duplici nomine potest opponere exceptiones sibi utroque nomine competentes. dec. 257. n. 4. & n. 7.	182	Jurisdiclio Judicis prorogatur per competitionem procuratoris. dec. 531. n. 4.	410
Judicium universale facit cessare judicium particulare. dec. 446. n. 8.	325	Dummodo habeat ad id speciale mandatum. num. 5.	
Intellige secuta inhibitione. n. 14.	326	Declinatio jurisdictionis repugnat prorogationi. dec. 531. n. 6.	410
Judicium est petitorium quando agitur actione personali pro mandato executivo. dec. 446. num. 4.	325		725
<i>Juramentum.</i>			
Juramentum non validat contractum nullum ob pa-			

Notabiliorum.

Jus.

Non mutatur ex mutatione personarum, dec. 242. n. 5. p. 173. & dec. 232. n. 17. 168

Jura debent extrahi citata parte, & per compulsum, alias non dicuntur in forma probanti. dec. 407. n. 1. 293

Resoluto jure datoris resolvitur jus acceptoris. decif. 502. n. 13. 381

Jus creditorum anteriorum ex facto posteriorum tolli non potest, dec. 160. n. 22. 119

Jura, & actiones quoad exactionem dicuntur circumferibi loco, dec. 3. n. 19. 4

Quod in jure non reperitur vetitum, concessum presumitur, dec. 90. n. 3. 67

Jus redimendi, & vendi, & ad heredem transmitti potest, dec. 490. n. 9. 369

Jura, & actiones licet non circumferantur loco, dicuntur tamen esse in loco ubi exigi possunt. decif. 441. n. 5. 320

Jus actoris non mutatur ex mutatione personae rei conventi. dec. 213. num. 6. pag. 154. & decif. 250. num. 3. 178

Jus prelacionis in venditione fondi censuati competit domino census, etiamsi venditio fiat per viam subhastationis. dec. 156. n. 1. 123

Jus prelacionis facti concessam domino census propter jus, quod habet in re supposita. dec. 156. n. 6. 126

Jus congrui fundata non est super aequitate, & dictum a congruenti. dec. 466. n. 15. 348

Jus retractus ex dispositione Bull. Pij V. suffragatur etiam emptori, & singulari successori. dec. 524. n. 1. 402

... & habet locum quando fit locatio perpetua. n. 2. ibid.

Jus retrahendi ratione vicinitatis oritur post contractum venditionis. dec. 270. n. 2.

Jus retractus non reprobat absolute per leges. decif. 443. n. 14. 323

Injustitia notoria aequalatur nullitati. dec. 434. n. 10. 315

Juxta.

Hæc dictio præfert speciale determinationem ad limites dispositionis, ad quam refertur. dec. 383. n. 2. 272

Prout juris in decreto judicis operatur, ut decretum satisfacatur quatenus de jure valeat. dec. 383. num. 3. ibid.

juxta. Hæc dictio fit aliquando dispositivè, & casualiter, non autem conditionaliter. dec. 431. n. 10. 321

Legatum.

Legatum factum pro dote Capelle constituendæ, est validum. dec. 15. n. 5. 14

Vel quia habetur perinde, ac si testator dictam nominationem sibi non reservasset. n. 6. ibid.

Vel quia præsumitur illum potuisse dictæ reservationis. num. 7. ibid.

Legatum mobilium restringitur ad mobilia existents penes testatorem tempore conditi testamenti. decif. 82. num. 2. 60

Limit. si testator etiam ad futura respexit, quia veniunt omnia, quæ penes ipsam sunt tempore mortis ipsius. num. 3. ibid.

Legatum liberationis factum debitori intelligitur de

puro, non autem in diem. dec. 432. n. 9. 313

Legatum usus, vel usufructus non trahitur ad proprietatem. dec. 43. n. 9. 34

Legatum nihil est quàm donatio. decif. 517. num. 6. 397

Legata debent solvi cum pecuniis, & aliis mobilibus repertis in hæreditate, antequam ad stabilium alienationem deveniantur. dec. 370. n. 8. 262

Legatarius pro legato habet hypothecam. decif. 490. num. 8. 369

Legatario non est edendum totum testamentum, sed tantum particula legati, & institutionis, à qua legatum pendet. dec. 136. n. 2. 101.

Legitima.

Filiorum nullo onere potest gravari. decif. 64. num. 2. 46

Legitima filiorum semper censetur liquida. decif. 64. num. 3. ibid.

Legitimam censetur elegisse filius super re, in qua censum imposuit. dec. 64. n. 4. ibid.

Legitima, & trebellianica constituunt medietatem ejus, quod restituendum ex fideicommissio est. dec. 41. n. 3. 33

Legitima non amittitur ob non confessionem inventarij. dec. 494. n. 3. 371

Legitima censetur electa in te, super qua facti impostus census. dec. 68. n. 7. 48

Legitimè assignatio fit Judicis officio, & ejus arbitrio. dec. 49. n. 6. 37

Ira tamen ut alienata per filium illi in legitimam imputet. num. 7. ibid.

Nisi alienatio sit facta de rebus melioribus, numero 9. ibid.

Legitimè constare dicitur quando constat per plenas & legitimas probationes. dec. 7. n. 5. 31

Legitimatio.

Legitimatio personarum non est necessaria, nisi parte opponente. dec. 286. n. 1. 203

Legitimatio personarum est necessaria in quocunque judicio. etiam summario. dec. 446. n. 6. 325

Legitimatio personarum si omittatur, non vitiat processum nisi parte opponente. dec. 357. n. 8. 252

Legitimatio non est necessaria ubi si fieret, esset superflua. dec. 281. n. 7. 199

Legitimatio personarum, & citatio est necessaria etiam in executivis. dec. 257. n. 3. 182

Lesio.

Probat causam restitutionis in integrum. dec. 279. n. 1. 136

Lesio maxima non præsumitur, sed ab allegante debet concludenter probari. dec. 86. n. 11. 64

Lesionis enormissimæ allegatio, quæ requirit altiore indagine, non impedit executionem cameralis obligationis. dec. 21. n. 5. 19

Lex.

Lex procedens declarando, trahitur etiam ad præterita. dec. 217. n. 11. 158

Lex procedens corrigendo, non declaratoria, sed correctoria dicitur. dec. 217. n. 12. ibid.

Lex, & constitutio futuris, non præteritis provident negotiis. dec. 92. n. 3. 68

Lex ubi non distinguit, nec nos distinguere debemus. dec. 354. n. 9. 250

Lex non potest dici non recepta usu, si sit publicata in curia Principis, & impressa. decif. 365. num. 16. 258

Legis verba ubi conveniunt, debet etiam convenire illius dispositio. dec. 443. n. 7. 322

Leges ligant omnes postquam fuerunt publicatæ in curia Principis. dec. 115. n. 14.

Con

Index Rerum

Conscientia non ligat eos, quos natura non obligat.
dec. 464. n. 14. 344

Liber.

Mercatorum adminiculatos, probat etiam inter tertios.
dec. 103. n. 10. 77

Liber domesticus non probat absque alio adminiculo.
dec. 241. n. 1. 173

Liber administratoris facit plusquam semiplenam probationem. dec. 450. n. 9. 330

Liber mercatoris pro tertio contra tertium non probat.
dec. 543. n. 10. 427

Limit. si concurrant adminicula. n. 11. ibid.

Liber privatus non probat pro scribente, nisi aliunde justificetur. dec. 79. n. 30. 58

Liber mercatoris probat solutionem ad favorem creditoris, si sit adminiculatus, etiam contra tertium.
dec. 226. n. 2. 164

Liber societatis non probat pro societate. dec. 142. n. 1. 105

Liber mercatoris probat pro tertio contra tertium, concurrentibus adminiculis. dec. 239. n. 1. 172

Liber Catastri facit aliquam fidem. dec. 279. num. 10. 197

Præsertim si concurrant adminicula. dec. 279. num. 11. ibid.

Liber mercatoris probat etiam contra tertium, si adsint adminicula. dec. 405. n. 3. 290

Libri mercatorum probant pro tertio contra tertium, si sint adminiculati. dec. 209. n. 4. 133

In necessitatibus nemo existit. dec. 537. n. 11. 419

Liberatio.

Principalis debitoris prodest fidejussori. dec. 104. num. 3. 78

Limit. si liberatio fiat cum clausula, sine præjudicio iurium quoad alios obligatos. n. 4. ibid.

Liberatio conditionalis non operatur quousque conditio impleatur. dec. 484. n. 7. 273

Licitum.

Licitum pactum in dubio præsumendum est potius præcessisse quam illicitum. dec. 527. n. 6. 404

Limitatio.

Non dicitur finita per sententiam, si non fuerit mandata executioni. dec. 278. n. 9. 195

Lis quæ est diversa ab ea quæ committi petitur, non est exprimenda in precibus. dec. 267. n. 7. 188

Lis est de substantia transactionis. dec. 275. num. 3. 192

Lis mota inducit malam fidem. dec. 153. numero 3. 114

Litem suscipiens vigore instrumenti venditionis venditionem dicitur ratificare. dec. 417. n. 7. 298

Litis contestatio inducit malam fidem. dec. 445. n. 9. 324

Colligantes possunt saltem ex æquitate canonica acquirere novum jus à tertio non existente in lite, & ex illo obtinere. dec. 307. n. 3. 216

Quilibet potest pendente lite acquirere novum jus. Intellige si illud non sit deductum in iudicium, nec afferat præjudicium iuribus colligantis. ibidem, dec. 369. n. 5. 261

Littera.

Apostolicæ habent executionem paratam. dec. 215. n. 1. 156

Lis.

Ad regulam, debet plenè probari. dec. 268. numero 7. 188

Loca Montium.

Loca montium non vacabilia reputantur tanquam immobilia. dec. 441. n. 1. 320

Locatio.

Locatio ex integro videtur ei facta, qui finito tempore primo patitur conductorem inhabitare. dec. 496. num. 12. 348

Amplia etiam absque alia declaratione. n. 13. ibid.

Locupletatio.

Ut probetur, est probandum pecuniam esse versam in utilitatem recipientis. dec. 463. n. 12. 342

Intellige si contractus fiat ex causa necessaria, secus si ex voluntaria. n. 13. ibid.

Locupletatur is, qui solvens usuras minores liberatur à gravioribus. dec. 229. n. 3. 165

Locupletior an sit factus ex contractu, spectatur illos initium, non quid postea secutum fuerit. dec. 463. n. 14. & 15. 345

Locupletior quis dicitur factus, licet locupletatio non duret. dec. 463. n. 16. ibid.

Minorem, vel Ecclesiam esse effectam locupletioem probare debet is qui cum ea contraxit. decif. 463. num. 11. 342

Ludum.

Injustum, & illicitum non possunt partes per emoligationem facere licitum. dec. 350. n. 8. 247

M

Mala fides.

Mala fides inducitur ex lite mota. decif. 206. n. 8. 151

Mala fides resistit fructuum acquisitioni. decif. 445. num. 10. 324

Mandatum.

Mandatum de associando concedendum est non solum creditori, verum etiam ejus cessionario. dec. 150. n. 3. 112

Mandatum de associando tribuit dumtaxat nudam detentationem. dec. 381. n. 2. 270

Mandatum de associando conceditur ex instrumento habente clausulam constituti. decif. 253. num. 30. 180

Mandatum de associando conceditur Domino census pro fructibus census. dec. 541. n. 1. 425

Mandatum de associando datur creditori ex instrumento habente clausulam constituti. decif. 542. num. 2. ibid.

Vel habente facultatem capiendi fructus census propria auctoritate n. 3. ibid.

Mandatum de associando non tribuit jus in dominio, nec in possessione, sed nudam detentationem. dec. 380. n. 1. 270

Mandatum executivum non debet exequi, si eisdem actis non justificetur. dec. 255. n. 6. 181

Esse in carceribus, & habere contra se mandatum executivum relaxatum, paria sunt. decif. 32. numero 7. 27

Mandatum cum libera non importat clausula Rati, &c. sed bene clausula Generaliter, & promittens, &c. dec. 528. n. 23. 406

Mandatum cum libera resultat data facultate faciendi id, quod poterat dominus. decif. 528. num. 24. ibid.

Mandatum ad delinquendum non præsumitur datum fuisse. dec. 133. n. 1. 92

Etiam quod in mandato esset clausula, cum libera, vel clausula, quod procurator possit facere omnia, quæ possit Dominus, si esset præsens. n. 2. ibid.

Mandatum ad se obligandum pro uno non attenditur ad se obligandum pro alio. dec. 509. n. 5. 389

Mandatum restringitur ad casus in eo expressos. dec. 509. num. 6. ibid.

Mand-

Notabiliorum.

Mandatum probatur confessione constituentis. decif. 465. num. 20. 346	Mandati fines, & qualitates sunt servandæ. dec. 509. num. 4. 389
Mandatum relaxatum pro fructibus census decurrendis, tanquam relaxatum pro debito non purificato, non potest executioni demandari. dec. 509. n. 11. 390	Mandati fines sunt diligenter custodiendi. dec. 52. 528. num. 17. p. 105. & decif. 396. n. 5. 283
Mandatum extenditur ad connexa, & dependentia. dec. 528. n. 11. 405	Relaxatio mandati pro sorte nil aliud operatur, quam voluntatem, & potestatem repetendi sortem. decif. 530. n. 10. 409
Et sufficit sola verisimilis mens constituentis. num. 13. ibid.	<i>Mansio.</i>
Mandatum relaxatum in sententia suspenditur per appellationem. dec. 109. n. 4. 81	Mansiones non dicuntur ædificij partes, si ipsum ædificium pariete intermedia est divisum. dec. 466. num. 20. 349
Mandatum extenditur ad solita. dec. 223. numero 6. 162	<i>Manutentio.</i>
Mandatum parte opponente non relevat, si non exhibetur in actis, citata parte. dec. 255. n. 1. 181	Manutentio habet locum, quando possessio ante litem motam probatur. dec. 101. n. 4. 75
Mandatum probatur conjecturis. dec. 189. numero 4. 141	Maximè ad effectum consequendi fructus. numero 5. ibid.
Mandatum probatur levioribus probationibus, quando agitur de exoneratione procuratoris. dec. 189. num. 5. ibid.	Manutentio conceditur existenti in possessione nudi facti exigendi. dec. 246. n. 2. 175
Mandatum probatur ex confessione, & proestatione principalis. dec. 189. n. 6. ibid.	Manutentio conceditur in quacumque instantia. dec. 246. num. 10. 176
In mandato mens, & effectus prævalet verbis. dec. 536. num. 9. 440	Manutentio datur pendente restitutione in integrum. dec. 246. n. 22. ibid.
Habens mandatum de associando ad censum, non potest illum revendere, nec extinguere. dec. 380. n. 2. 270	Manutentio non denegatur pensionario, etiam quod pensio dicitur extincta. dec. 246. n. 5. 175
Mandatum ex conjecturis præsumitur. dec. 273. n. 2. 191	Manutentio conceditur possidenti tempore litis motæ. dec. 246. n. 6. ibid.
Mandatum præsumitur ex impensa in re ad alium spectante facta. dec. 273. n. 3. ibid.	Manutentio est danda pendente iudicio super appellatione, restitutione in integrum, & nullitate. decif. 213. num. 8. 154
Mandatum præsumitur ex solutione notabilis quantitatis pecuniarum. dec. 249. n. 4. 172	Manutentio conceditur pendente causa super nullitate. dec. 55. n. 4. 42
Mandatum non præsumitur in iis, in quibus fit modica impensa. dec. 274. n. 9. 266	Manutentio non denegatur pendente causa restitutionis in integrum. decif. 55. n. 2. & n. 5. ibid.
Mandatum præsumitur in actu pro quo explicando requiritur impensa. dec. 250. n. 6. 178	Manutentio non datur sine quasi possessione exigendi. decif. 515. n. 11. 392
Mandatum probatur præsumptionibus. dec. 271. n. 6. 190	Manutentio in iuribus incorporalibus datur cessionario, etiam absque apprehensione, probata possessione cedentis. dec. 503. n. 3. 384
Mandatum præsumitur legitimum in exurbante notabilem pecuniarum summam. dec. 101. num. 14. 75	Manutentio in quasi possessione exigendi non datur in censu extincto. dec. 389. n. 6. 278
Mandatum præsumitur in deponente alterius nomine. dec. 234. n. 2. 169	Manutentio datur etiam cessionario, si cedens fuit in possessione. dec. 515. n. 9. & 10. 395
Maximè concurrentibus admniculis n. 3. ibid.	Manutentio debetur possessori. dec. 461. n. 1. 341
Mandatum expirat decoctione mandatis. dec. 168. num. 9. 115	Manutentio, & immissio datur pro censibus. dec. 496. num. 1. 373
Mandatum ad exigendum non sufficit ad extinguendum censum. dec. 528. n. 1. 404	Manutentio concedenda est ob possessionem præsumptam ex anteriori possessione. dec. 242. n. 6. 173
Limit. nisi generalitas clausularum aliter suaderet. num. 14. 405	Manutentio exigendi censum, non denegatur opposita exceptione, extinctionis census. dec. 249. num. 7. 177
Ad vendendum requiritur speciale mandatum. d. 528. num. 2. 404	Manutentio conceditur contra successorem ex solutione facta ab auctore, seu prædecessore. dec. 242. n. 4. 173
Sufficit tamen mandatum cum libera. n. 16. 405	Manutentio non retardatur per sententiam contra quam fuit petita restitutio in integrum. decif. 244. num. 4. 174
Mandatum requiritur ad imponendum censum pro alio. decif. 414. n. 11. 296	Manutentio in quasi possessione exigendi non impeditur per sententiam, qua declaratum fuit fructus non deberi, si ab ea fuit appellatum. dec. 389. n. 13. 279
Mandatum speciale requiritur ad renunciandum cum expressione juris renunciandi. dec. 257. numero 6. 182	Manutentio conceditur cessionario, probata possessione cedentis. dec. 249. n. 4. 177
Ad retrovendendum censum requiritur speciale mandatum. dec. 186. n. 1. 138	Manutentio est concedenda administratori testamentario hæreditatis adhuc non aditæ. dec. 403. num. 1. 290
Mandatum ad omnia, & singula, quæ potest continens cum libera, tribuit facultatem expediendi ea, quæ requirunt mandatum speciale. dec. 186. n. 2. ibid.	Manutentio denegari non potest possidenti. dec. 405. num. 2. ibid.
Mandatum speciale censetur datum si exprimentur aliqui casus requirentes speciale mandatum, & postea sequatur clausula generalis. dec. 528. n. 15. 405	Manutentio in quasi possessione exigendi censum non datur, nisi probata actuali solutione in præteritum. dec. 252. n. 4. 179
Mandatum non esse sufficiens unde colligatur. decif. 311. num. 3. 220	Man

Index Rerum

- Mandatum de manutenendo datur cessionario ex possessione cedentis.** dec. 140. n. 1. 177
- Mandatum de manutenendo nunquam transit in iudicatum.** dec. 241. n. 14. 174
- Mandatum de manutenendo non datur, non probata possessione.** n. 1. & 2. Ubi quod sufficit probatio possessionis passiva. dec. 322. n. 1. 229
- Mandatum de manutenendo datur existenti in possessione tempore motæ litis.** dec. 211. n. 1. 153
- Amplia ut datur etiam ejus hæredibus.** n. 2. ibid.
- Mandatum de manutenendo non requirit exactam probationem.** dec. 242. n. 2. 173
- Mandatum de manutenendo datur possidenti tempore motæ litis.** dec. 244. n. 1. 175
- Mandatum de manutenendo datur ei, qui possidebat ante motam litem.** dec. 234. n. 1. 169
- Existenti in quasi possessione exigendi censum, datur manutentio.** dec. 232. n. 1. 167
- Ampl. etiam pendente iudicio super discussione bonorum debitoris.** n. 10. 169
- Limit. si is qui denegat solvere, sit hæres cum beneficio legis & inventarij debitoris census.** n. 15. 168
- Limit. si is qui erat in quasi possessione exigendi propter denegationem hæredis, haberet se pro spoliato.** num. 16. 168
- Pendente iudicio super appellatione vel nullitate sententiæ, vel super restitutione in integrum, possessor est manutendus.** dec. 245. n. 4. 175
- Censuario datur manutentio ex nudo actu exigendi.** dec. 246. n. 3. ibid.
- Existenti in quasi possessione exigendi, debet manu teneri.** dec. 235. n. 2. 170
- Maritus.*
- Maritus soluens debita uxoris, præsumitur de ejus consensu solvere.** dec. 503. n. 6. 384
- Maximè si solvat pluribus continuatis annis.** num. 8. ibid.
- Marus habet mandatum à lege circa administrationem bonorum suæ uxoris.** decisione 503. numero 7. ibid.
- Maritus non tenetur facere expensas in re dotali, excedentes illius fructus.** dec. 35. n. 4. 29
- Maritus, non uxor tenetur succurrere necessitatibus familiaribus.** dec. 382. n. 10. 171
- Maritus emens ex sua propria pecunia pro uxore, non præsumitur simulatè emere.** dec. 166. n. 4. & num. 6. 123
- Maritus potest ex propria sua pecunia emere censum pro uxore, & illi acquiritur census.** dec. 166. num. 7. ibid.
- Maritus quando non præsumatur simulatè pro uxore emere.** dec. 165. n. 8. ibid.
- Maritus solet administrare bona uxoris, cujuscunque sint generis.** decif. 553. n. 3. 437
- Nam illud habet à lege.** n. 8. ibid.
- Cultura fundi dotalis pertinet ad maritum tanquam respiciens collectionem fructuum, qui spectant ad maritum.** dec. 35. n. 3. 29
- Mater*
- Habens litem cum pupillo cujus est tutrix, non remouetur à tutela.** decif. 278. n. 10. 195
- Sed datur illi adiunctus.** n. 11. ibid.
- Materna successio spectat ad filios.** decif. 279. num. 5. 197
- Melioramenta.*
- Melioramenta facta ab emphyteuta, vel feudatario transeunt ad eorum hæredes.** dec. 541. n. 18. 424
- Melioramenta ut reficiantur debent probari talia, quæ refici debeant.** dec. 494. n. 11. 372
- Melioramenta facta ab hærede gravato non veniunt in restitutione fideicommissi.** decif. 541. numer. 14. 424
- Melioramenta facta ab usufructuario spectant ad proprietarium.** dec. 541. n. 4. 423
- In melioramentorum refectioe non attenditur id quod verè fait impensum, nec quid fuerit melioratum, sed vel quod minus est.** dec. 541. n. 1. 422
- Melioramenta non dicuntur probata, si non fuerit probatum quid impensum, & quantum res sit facta pretiosior, ut quod minus est, attendatur.** dec. 541. n. 1. 423
- Mens.*
- Mens, & intentio declaratur ex observantia subsequuta.** dec. 181. n. 9. 135
- Mensura*
- Fundi per numerum perticarum desumptum ex corpore majoris perticatus, non reddit certum fundi præfati locum.** dec. 99. n. 1. 73
- Mercator.*
- Mercator deputatus ad finiendum negotium, præsumitur illud terminare juxta stilum, & consuetudinem mercatorum.** decif. 325. n. 2. 251
- Mercator non potest alibi conveniri ratione administrationis, quam in loco ubi administrat.** dec. 441. num. 6. 320
- A communi Mercatorum observantia non est recedendum.** dec. 59. n. 8. 43
- Merces*
- Constitucnda ratione imminentis periculi, debet pro modo periculi constitui.** dec. 141. n. 3. 104
- Metus*
- Non inducitur ex mandato judicis, prævia causæ cognitione relaxato.** dec. 210. n. 6. 153
- Metus durat durante causa metus.** decisione 266. n. 2. 187
- Metus, nec injuria inferitur in executione juris.** d. 266. num. 3. ibid.
- Declaratur verum quando executio juris est jasta.** n. 4. ibid.
- Metus justus non resultat ex mandato judicis procedentis cum causæ cognitione.** decif. 329. numer. 4. 278
- Metus justus non inferitur, ex mandato judicis relaxato prævia causæ cognitione.** dec. 391. numero 15. 280
- Metus carceris non potest considerari contra eum, qui non fuit causa carceris.** dec. 266. n. 7. 187
- Metus non probatur ex protestatione facta tempore quo actus geritur.** dec. 266. n. 8. ibid.
- Metus causa durante, dicitur durare metus.** decif. 252. num. 14. 187
- Gesta in vinculis sunt nulla, tanquam gesta ob metum.** dec. 266. n. 1. 187
- Minor.*
- Minor restituitur non solum quando pecunia est perditæ sui ipsius facilitate, sed etiam quando culpâ curatoris.** dec. 175. n. 3. 119
- Dummodo probet perditionem pecuniæ.** numero 4. ibid.
- Minor ætas probatur per instrumenta sponsaliorum, & matrimonij.** dec. 20. n. 3. 18
- Minor jurans se esse maiorem, non impeditur dicere de nullitate contractus ex capite non servatarum solemnitarum.** dec. 370. n. 11. 262
- Minor contrahens contra formam inductam à statuto ob publicam utilitatem, principaliter non obligatur nec civiliter, nec naturaliter.** dec. 464. n. 13. & n. 15. & 18. 344
- Mino

Notabiliorum.

Minorum bona stabilia licite alienantur, quando scopus, & usurae superant fructus bonorum illius. dec. 23. num. 2. 20	tae resolvitur ipso jure, & redit ad donantem. decis. 340. n. 6. 240
Minor non constituitur in mora ob interpellationem factam a procuratore minus legitimo. dec. 84. n. 10. 62	Intellige si donans ita declaret. n. 7. ibid.
Minorum bona stabilia licite per tutorem alienantur, ut dos detur marito recusanti illam accipere in bonis stabilibus. dec. 23. n. 6. 21	<i>Monachus</i>
Minor probando rem aliter se habere, potest revocare confessionem curatoris, etiam in judicio factam. dec. 309. n. 16. 390	Quidquid acquirit, Monasterio acquirit. dec. 225. n. 4. 164
Minor impugnans contractum a se gestum debet restituere id quod ex dicto contractu accepit. decis. 464. num. 26. 345	<i>Moneta.</i>
Limit. si ex dicta receptione non sit effectus locupletior. num. 27. ibid.	Monetam alterius materiae solvere non potest, qui promittit solvere scuta annua boni, & iusti ponderis. dec. 219. n. 3. 159
Minor est inhabilis ad interessendum contractibus mulierum, & minorum. dec. 353. n. 18. 249	Etiamsi in promissione dicatur, quod scutum aureum constituat libras tot, quia hoc censetur additum demonstrat ratiõ. dec. 219. n. 7. 160
Limit. in minore, qui habet ingenium, & discretionem. num. 19. ibid.	Imò nec potest solvere qualibet scuta aurea, sed dumtaxat ea, quae sunt boni, & iusti ponderis. numer. 4. 159.
Minor impugnans contractum a se gestum, debet restituere id quod ex dicto contractu accepit. dec. 464. num. 26. 345	Limita ob penuriam monetae aureae, absque tamen damno creditoris. n. 7. 160
Limit. si ex dicta receptione non sit effectus locupletior. n. 27. ibid.	Quando est in obligatione moneta imaginaria, si alteretur illius valor intrinsecus, attenditur tempus contractus. dec. 214. n. 1. 155
Minor jurans se majorem non restituitur, quando tractat de lucro captando. decis. 34. n. 3. 28	Quando est in obligatione certum genus monetae, si existat, illud est solvendum; sin minus debet solvi ejus valor secundum tempus solutionis faciendae. decis. 214. n. 2. ibid.
Minor jurans se esse majorem juvatur beneficio nullitatis provenientis ex defectu solemnitatum a statuto requisitarum. dec. 464. n. 33. 345	Nisi sit alterata bonitas intrinseca monetae promissae. num. 3. ibid.
Minor ob enormissimam laesionem adversus fidejussorem ab eo factam est restituendus. dec. 312. n. 2. 220	Moneta debet solvi juxta valorem currentem tempore solutionis, quando non est mutata bonitas intrinseca. decis. 214. n. 1. 159
Minor contrahens contra formam inductam & statuto ob publicam utilitatem principaliter, non obligatur nec civiliter nec naturaliter. dec. 464. n. 13. & n. 15. & 18. 344	Moneta destinata solutioni, si augetur vel minuat in valore extrinseco, id credit ad commodum, vel damnum creditoris. dec. 219. n. 9. 10
Minor vendicans rem nulliter alienatam, non tenetur pretium restituere, nisi sit effectus locupletior. decis. 455. n. 1. 335	Mutato valore extrinseco monetae, solutio est facienda secundum valorem, qui currit tempore solutionis. dec. 310. n. 6. 233
Minori juranti se esse majorem non succurritur ope restitutionis in integrum. decis. 464. n. 32. 345	Monetae species solvi debet, quae est in obligatione. dec. 219. n. 1. 159
Limit. si juramentum praesumatur dolo extortum. n. 34. ibid.	Moneta conventa, seu promissa, non solum est in solutione, sed etiam in obligatione. dec. 330. numer. 2. 213
Defectus propinquorum in contractu minoris non invalidat contractum, nisi probetur illos potuisse intervenire celebrationi instrumenti. dec. 24. num. 10. 22	Monetarum distinctio facta in instrumento, demonstrat quod solutio sit facta in pecunia numerata. dec. 399. num. 4. & n. 7. 285
Minor alienans rem Ecclesiae, si ante declaratam caducitatem, & ante lapsum quadriennij post maiorem aetatem redimat, restitui ut adversus istam poenam caducitatis. decis. 331. n. 11. 235	Contradictio creditoris non tollit usum solvendi in certa specie monetae inchoatum tempore obligationis, licet non sit praescriptus. dec. 221. n. 4. 161
Minori datur restituito adversus solutionem factam a tutore. dec. 389. n. 14. 279	Mutato valore monetae respectu bonitatis intrinsecae, solutio debet fieri de moneta currente tempore obligationis, si potest, sin minus de currente tempore solutionis ad valorem aut quom. dec. 222. n. 1. & n. 6. ibid.
Intellige si constet de laesione. ibid.	Mutato valore monetae, solutio debet fieri secundum valorem temporis contractus. decis. 330. numer. 9. 234
Emens rem minoris ex causa voluntaria, non tenetur probare versionem pretij in utilitatem minoris. dec. 445. num. 1. 324	Intellige si mutatio sit in bonitate intrinseca, secus si in bonitate extrinseca. n. 10. ibid.
Etiamsi quando agitur ad nullitatem contractus. num. 2. ibid.	Diminutio, seu augmentum extrinsecum valoris semper debet cedere ad commodum vel incommodum creditoris. dec. 330. n. 7. ibid.
Immobilia minorum non possunt alienari sine solemnitatibus. dec. 278. n. 21. 196	Creditor debet tantum habere de moneta, nova quantum tempore solutionis valet moneta antiqua. dec. 330. num. 8. ibid.
Minor non tenetur restituere pretium, si alienatio sit facta ex causa voluntaria, siue necessaria. decis. 455. num. 3. 316	Libra est moneta imaginaria, constituta ex certis monetis inferioribus. dec. 214. n. 4. 155
Minor non potest se obligare sine solemnitatibus statuti. dec. 20. n. 6. 18	<i>Mora</i>
<i>Modus</i>	Principalis nocet fidejussori. decisione 343. numer. 5. 242
Si non impletur per donatarium, dominium rei donatae. Decis. Nota Rom. pro Tract. de Genf.	T t Intell

Index Rerum

Intellige respectu damni quod oritur immediatè ex contractu cui accessit fidejussor. n. 6. ibid.

Mora non contrahitur contra relevatorem absque interpellatione. dec. 342. n. 3. 341

Mora incurritur ob non solutionem, etiam lite pendente. dec. 224. n. 4. 163

Mora de jure canonico potest purgari, quando partis jus non est effectum deterius. dec. 535. n. 9. 416

Limit. nisi sit expresse conventum quod non possit purgari. n. 10. ibid.

Mora debitoris nocet fidejussori. decif. 342. num. 1. p. 241.

Mora committitur per lapsum diei, ubi adest obligatio cameralis. dec. 197. n. 1. 145

Mora purgari potest si jus partis non effectum sit deterius. dec. 521. n. 5. 400

Mora sapit delictum. dec. 147. n. 14. 109

Mors.

Mors civilis æquiparatur naturali tantum in casibus in jure expressis. dec. 176. n. 10. 131

Mors probatur unico teste, juncta partita extracta ex libro parochi. dec. 488. n. 4. 367

Constituto in mortis articulo videtur credendum. dec. 439. n. 7. 319

Mulier.

Mulier obligans se cum viro etiam principaliter, non remanet obligata, nisi manifestè probetur pecunia esse verba in propriam ejus utilitatem. decif. 32. n. 4. 27

Limit. si obliget se pro liberando maritum à carceribus, vel pro aliis indigentibus domus, & ad sublevandum maritum magno ære alieno gravatum. n. 5. ibid.

Mulier contrahens tutorio nomine, si se obliget de proprio, dicitur se obligare sine causa, & ideo ejus obligatio est nulla, si non servet requisita per statutum. decif. 309. n. 5. 219

Mulieris contractus in ejus utilitatem valet etiam sine solemnitatibus statuti. dec. 34. n. 5. 28

Mulier contrahens non proprio, sed nomine tutorio, non tenetur adhibere solemnitates statutarias. dec. 503. num. 16. 384

Mulier nobilis difficulter præsumitur committere usuram. dec. 117. n. 3. 86

Mulier potest validè renunciare cum juramento, Auth. si quis mulier, C. ad Velleian. dec. 32. n. 11. 7

Mulier volens annullare contractum, debet probare falsitatem causæ. dec. 35. n. 2. 29

Dicens nullam obligationem mulieris ex eo quod remanet indotata, debet probare quod tempore obligationis maritus pro quo se obligavit, non habebat in bonis tot, quæ sufficerent pro restitutione medietatis dotis. dec. 485. n. 8. 365

Mulier potest contrahere absque solemnitatibus, ubi contractus est illi evidentè utilis. dec. 353. n. 13. 249

Mulieris obligatio, si remaneat indotata, non firmatur juramento. decif. 485. n. 7. 365

Mutatio

Voluntatis non præsumitur. dec. 61. n. 4. 45

Etiam si longum tempus effluxerit. n. 5. ibid.

Animi, & voluntatis mutatio non præsumitur. d. 424. num. 8. 304

Quod non mutatur, stare non prohibetur. dec. 116. num. 5. 85

N

Natura.

Natura census conditionalis non mutatur ex mutatione personarum. dec. 303. n. 6. 214

Nihil est tam naturale, quàm eo modo quodcumque dissolvi, quo colligatum est. dec. 380. n. 4. 270

Necessitas

Ecclesie non probatur per partium assertionem. dec. 37. n. 6. 31

Necessitas ut probata dici possit concludenter, quomodo testes debeant deponere. dec. 37. n. 7. ibid.

Necessitas in quam quis sponte se coniecit, non excusat. dec. 159. n. 6. 118

Necessitas ut sustineatur, alienatio rei Ecclesie ob causam necessitatis debet esse præcisa. dec. 27. num. 6. 24

Necessaria autem causa est, quæ ortum habet à præcedenti obligatione. dec. 163. n. 12. 131

Vel quæ non potest absque incommoditate omitti. num. 16. ibid.

Negativa.

Negativa probatur etiam ex instrumento ad quod sit relatio. decif. 399. n. 3. 285

Negativa probatur ex lectura instrumenti. decif. 96. num. 8. 71

Limit. quando affirmativa potest probari aliter quàm per scripturam. n. 9. ibid.

Negativa est probanda ab eo, qui in illa se fundat, quando contra negata venit præsumptio. dec. 96. n. 6. ibid.

Negotiorum gestor

Acquirat ei, pro quo emit, sequuta ratificatione. decif. 170. n. 2. 126

Nemo

Plus juris in alium transferre potest, quàm ipse habet. dec. 322. n. 3. p. 229. & dec. 380. n. 3. 270

Nemo potest obligationem pro parte comprobare, & pro parte impugnare. dec. 431. n. 6. 311

Nemo potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus. dec. 376. n. 4. 267

Nemo prohibetur alteri tacitè, vel expresse acquirere. decif. 414. n. 4. 265

Maximè ubi non versatur præjudicium alicujus. decif. 414. n. 5. ibid.

Nemo dat quod non habet. d. 348. n. 4. 245. & d. 358. num. 7. 253

Nemo præsumitur velle jactare suum. decif. 161. n. 11. p. 119. dec. 285. n. 10. p. 202. dec. 410. n. 7. p. 293. dec. 433. n. 2. p. 315. & dec. 444. n. 5. p. 324

Nemo potest in re propria ad suimet favorem habere censum, vel aliam servitutem. dec. 308. n. 4. 217

Limit. quoad effectum, & jus retentionis, & conservationis rei possessæ. n. 5. ibid.

Nemo potest secundum regulas juris esse debitor sui ipsius. dec. 306. n. 7. p. 216. dec. 369. n. 3. p. 261. & dec. 511. num. 2. 391

Nemo tenetur de culpa, & negligentia alterius. decif. 298. n. 1. 211

Nemo præsumitur natus ex conjugibus ante contractum inter eos matrimonium. dec. 20. n. 4. 18

Nemo contra proprium dolum debet audiri. dec. 34. num. 2. 28

Nemo debet locupletari cum aliena jactura. dec. 443. num. 4. 324

Nepotes

Non veniant appellatione filiorum, quando dispositio sortita fuit effectum in filiis. dec. 427. n. 3. 298

Nisi.

Nisi, post negativam affirmat in casu expresso. decif. 231. n. 1. 97

Non usus.

Non usus, vel contrarius usus non potest tollere ea quæ veniunt ad declarationem juris naturalis, vel divini. dec. 50. n. 8. 59

Prout pec ea quæ concurrunt ad tollendam usurariam pravitatem, & ideo jus naturale, & divinum edicta.

Notabiliorum.

declarent tanquam connexa. dec. 80. n. 9.	ibid.	Nullitas sententiæ resultat ex defectu jurisdictionis judicis. dec. 531. n. 2.	410
Non usus Bullæ Pij V. super censibus allegari non po- test, & quare. dec. 80. n. 6.	ibid.	Nullitas contractus cum Ecclesia celebrati, ab ipsa sola opponi potest, non ab illo qui cum ea contraxit. dec. 463. n. 5.	342
<i>Notarius.</i>			
Notarius datus in adjonctum debet se subscribere, aliàs processus est nullus. dec. 8. n. 1.	8	Nullitatis instantia durat per triginta annos. dec. 246. num. 9.	176
Notario creditur de relatione citationis sibi à nuncio factæ. dec. 277. n. 6.	193	Nullitas ab eo tantum potest allegari, cujus favore actus est nullus. dec. 490. n. 5.	369
Notario creditur in portionibus ad ejus officium. dec. 511. num. 8.	392	Nullitatis instantia non efficitur deserta, licet desera- tur causa appellationis. dec. 55. n. 3.	41
Notario asserenti in instrumento census fuisse solu- tum pretium coram se, & testibus, creditur. dec. 133. num. 5.	98	Nullitatis exceptio impedit executionem sententiæ, maximè si appareat ex venire instrumenti. dec. 464. num. 37.	345
Notarius non potest scribere instrumentum ad sui commodum. dec. 373. n. 6.	265	Nullitas census insurgens ex defectu numerationis pecuniæ in ipso actu impositionis census, tollitur ex gratia Papæ. dec. 561. n. 4.	446
Notario attestanti de numeratione creditur. dec. 525. num. 1.	402	Nullo modo, hæc verba posita in dispositione, indu- cunt formam. dec. 146. n. 4.	107
Notario asserenti pecuniam fuisse manualiter nume- ratam in venditione census, creditur. dec. 95. n. 11. 70	70	Nullum quod est, ratificari non potest. dec. 278. n. 10. 196	196
Notario attestanti de numeratione creditur. dec. 187. num. 9.	140	Nullum quod est, nullam operatur juris effectum dec. 50. numer. 1.	38
Notarij culpa non debet nocere partibus. decif. 480. numer. 7.	361	<i>Numeratio</i>	
Attestatio notarij de numeratione admittit probatio- nem in contrarium. dec. 139. n. 2.	102	Pecuniæ quibus verbis importetur. decif. 436. num. 4. 316.	
Notario non creditur de relatione citationis, si non constat de tenore citationis. dec. 84. n. 3.	62	Numeratio pecuniæ dicitur intervenisse, si pecunia realiter intervenit, & partes habuerint pecuniam pro numerata. decif. 436. n. 5.	ibid.
Rogatus Notarij probatur ex subscriptione illius atte- stantis se esse rogatum. dec. 100. n. 8.	74	Numeratio pecuniæ in actu emptionis census proba- tur assertionem Notarij. decif. 452. n. 1.	354
Notario asserenti fuisse productam mandatum non creditur, nisi totus tenor mandati apud acta regi- stratur. dec. 278. n. 3.	195	Numeratio pecuniæ in censu probatur per assertionem notarij factam in instrumento impositionis, & ven- ditionis census. decif. 374. n. 1.	266
Notario asserenti se vidisse instrumentum, & illud legisse, non creditur circa disposita in instrumento. dec. 278. n. 6.	ibid.	Census in extinctione non est necessaria numeratio pecuniæ. decif. 555. n. 2.	439
<i>Novatio</i>			
Non inducitur ex his, quæ fiunt ad cautelam, & tuitio- nem creditoris. dec. 104. n. 11.	78	Numeratio pecuniæ pro valida census constitutione quando intervenerit, plures casus distinguuntur. dec. 527. n. 1. 2. & seqq.	403
Novatio non fit, nisi expressè agatur. dec. 104. num. 12. ibid.	104	Numeratio pretij census probatur attestatione notarij. decif. 401. n. 1.	170
Novatio fieri non potest absque consensu, & facto eo- rum, de quorum interesse agitur decif. 125. num. 23. 52	52	Numeratio vera, & actualis probatur ex verbis Nota- rij id asserentis. dec. 135. n. 2.	100
Novatio ut indicetur ex delegatione, requiritur con- sensus debitoris cessi. dec. 331. n. 3.	235	Numeratio realis pecuniæ ex quibus verbis instru- menti probetur. dec. 497. n. 4.	375
Novatio non inducitur ex actu facto ad cautelam, & majorem securitatem creditoris. dec. 289. num. 1. 104	104	Numeratio integri pretij in pecunia numerata potest aliunde, quam ex instrumento census probari. dec. 133. n. 11.	99
Facta pro cautela, & majori utilitate creditoris, non inducunt novationem. dec. 288. n. 2.	ibid.	Numeratio realis in contractu census ex quibus ver- bis probetur ad sustinendum illum. dec. 371. num. 1. 263	263
<i>Nullitas</i>			
Non potest opponi à tertio. dec. 31. n. 8.	26	Numeratio pecuniæ probatur per attestationem Nota- rij. dec. 101. n. 1.	76
Potest tamen opponi ab hærede. dec. 31. n. 9.	ibid.	Numeratio quod sit facta in præsentia testium, & Notarij, illius assertionem probatur. dec. 123. num. 1. 89	89
Etiam quod principalis vivens non fuerit conquestus de nullitate num. 10.	ibid.	Numeratio realis pretij probatur assertionem Notarij. dec. 98. n. 5.	73
Nullitas obligationis principalis reddit nullam obli- gationem fidejussoris. dec. 192. n. 1.	143	Numeratio pecuniæ probatur per attestationem Nota- rij. dec. 24. n. 3.	21
Limit. Quando fidejussor se obligavit nisi principalis & infolidum, n. 2.	ibid.	Numeratio pecuniæ in venditione census est necessa- rium requisitum. dec. 80. n. 1.	59
Maximè accedente juramento. n. 3.	ibid.	Numeratio probatur ex ipsius Notarij assertionem. dec. 125. n. 4.	92
Limit. 2. Quando nullitas non provenit ex jure com- muni, sed aliquo speciali favore, n. 4.	ibid.	Numeratio pecuniæ probatur ex confessione partium, juxta præcedentem promissionem. decif. 61. n. 2.	45
Limit. 1. Quando fidejussor voluit tæderi, etiam quod principalis contractus esset nullus. decif. 192. n. 5, ibid.	ibid.	Numeratio realis probatur per assertionem factam à Notario in instrumento census. decif. 136. num. 2. 101	101
Nullitas contractus influit in nullitatem obligationis. dec. 382. num. 2.	271	Numeratio probatur ex verbis instrumenti. dec. 161. num. 3.	54
Judex non dicitur approbare quod ignorat. dec. 382. numer. 3.	ibid.		

Index Rerum

Dommodo id de necessitate importent. n. 7.	255	Obligatio prima an per cautionem de evictione praestanda, & dationem fidejussorum extinguatur. dec. 313. n. 14. & 15.	ibid.
Numeratio pecuniae probatur attestacione notarii. dec. 139. n. 1.	102	Obligatio sequens regulatur à causa praecedente. dec. 379. num. 8.	269
Numeratio realis probatur ex verbis instrumenti. dec. 118. num. 6.	87	Eventus posterior formatur à primordio tituli. dec. 379. num. 9.	ibid.
Non numerata pecuniae exceptio non officit ad censum invalidandum, ubi quis se obligavit etiam in casu nullitatis, & invaliditatis census. dec. 319. n. 8.	399	Obligatio de restituendo, &c. praeservat jus creditoribus anterioribus. dec. 384. n. 6.	273
<i>Numeravit</i> , hoc verbum importat actualem numerationem. dec. 102. n. 1.	76	Obligatio recognoscentis bonam fidem in contractu census extenditur ad favorem domini census. decif. 334. num. 2.	414
<i>Numeravit</i> , hoc verbum demonstrat intervenisse numerationem. dec. 127. p. 1.	94	Obligatio solvendi censum dicitur conditionalis, scilicet si census non redimatur. decif. 303. n. 4.	213
<i>Numerus.</i>		Obligatio debitoris non potest retrotrahi in praedictum creditorum. dec. 347. n. 1.	431
Numerus singularis est de sui natura convertibilis in pluralem. dec. 90. n. 4.	67	Obligatio principalis debitoris non eradicatur solutione fidejussoris. decif. 329. n. 15.	408
Numerus singularis non convenit pluribus. dec. 126. num. 10.	94	Obligatio irritatur ex falsitate causae. dec. 370. num. 4.	262
O		Obligatio prima non tollitur per secundam, nisi secunda sit acceptata. dec. 48. n. 5.	
<i>Oblatio</i>		Obligatio solvendi fructus census est pura, sed differatur exactio illorum. dec. 460. n. 2.	319
I n loco destinatae solutionis, quando creditor est diversus fori, excusat à mora. dec. 372. n. 2.	264	Obligatio contracta non adhibitis solemnitatibus statutariis est nulla. decif. 473. n. 1.	355
Oblatio solutionis, quantumvis verbalis, excusat à mora si creditor recipere recuset. 372. n. 3.	ibid.	Obligatio facta ex falsa causa super supposito quod in jure non subsistit, est inuvida. dec. f. 473. num. 4.	ibid.
Oblatio realis in judicio facta sufficit ad actionem conservandam. dec. 304. n. 14.	386	Obligatio de liberando fundum non consumitur per solutionem factam cum obligatione de restituendo creditoribus prioribus. dec. 385. n. 1.	273
Oblatio verbalis debitoris constituit in mora creditorem recusantem recipere absque justa causa. dec. 449. num. 3.	328	Obligatio de conservando indemnem comprehendit quocumque genus molestiae. decif. 385. numero 2.	ibid.
Oblatio conditionalis, & non libera, non relevat. dec. 381. num. 8.	199	Obligatio facta à non vero debitore, non arctat creditorem ad illam acceptandam. decif. 173. num. 1. & 2.	118
Oblatio de recipiendo non inducit acceptationem debitoris. dec. 138. n. 9.	171	Obligatio cum pacto resolutive, si aliquid intra certum tempus factum non fuerit, si non fiat, resolvitur. dec. 173. n. 2.	ibid.
Oblatio facta creditori recusanti recipere, habet vim solutionis. dec. 167. n. 1.	187	Declar. hoc procedere volente creditore. n. 7.	119
Oblato credito, non potest ferri sententia in Saluiano. dec. 167. n. 2.	ibid.	Obligatio praestandi fidejussorem non censetur remissa pro tempore futuro per receptionem solutionum in praeteritum decursorum. dec. 286. n. 6.	203
Oblato credito sententia ferri non potest in Saluiano. dec. 169. n. 3.	189	Obligatio rem tradi habet admixtam obligationem rem dari. dec. 198. n. 4.	146
<i>Obligatio.</i>		Obligatio ad interesse succedit in obligationibus facti. dec. 9. num. 10.	9
Obligatio ex contractibus oritur ex radice illius causae finalis. dec. 379. n. 1.	269	Obligatio fidejussoris non extinguitur ex eo quod succedat debitori principali, si hoc cedat ad incommodum creditoris. dec. 183. n. 8.	136
Obligatio sequitur naturam contractus, super quo interponitur. dec. 313. n. 21.	221	Obligatio generalis bonorum Ecclesiae regulariter non est prohibita, subsistente justa causa. dec. 30. n. 3 & 5.	325
Obligatio tollitur satisfactione ejus quod debetur. dec. 187. n. 1.	198	Obligatio conditionalis non praescribitur, nisi ubi jam extiterit. dec. 487. n. 6.	367
Obligatio mulieris juramento vallata, sustinetur saltem de jure canonico. dec. 32. n. 9.	27	Obligatio potest probari per privatam scripturam. dec. 81. n. 9.	59
Maximè accedente decreto Judicis, & consensu propinquorum. n. 10.	ibid.	Obligatio quolibet transit in haereditem. dec. 206. n. 2.	111
Obligatio fidejussoris durat donec non sit extincta obligatio principalis. dec. 183. n. 1.	136	Obligatio de solvendo absque aliqua exceptione non excludit exceptionem justam. decif. 339. numero 7.	240
Maximè si fidejussor accessit sine ulla temporis praescriptione. n. 2.	ibid.	Obligatio, quae continet diem certam habetur pro pura. dec. 465. n. 17.	346
Obligatio accessoria redditur nulla, annullata obligatione principali. dec. 138. n. 3.	102	Obligatio ad interesse intrat in qualibet obligatione ad factum. dec. 479. n. 1.	560
Intellige hoc procedere quando nullitas provenit ex defectu formae. n. 5.	ibid.	Obligatio ad interesse restringitur ad reale. decif. 50. num. 2.	42
Obligatio facta ad evitandam carcerationem justam, est valida. decif. 292. n. 13.	207	Obligatio generalis ad bona alienari prohibita non extenditur. dec. 318. n. 1.	215
Obligatio solvendi canones probatur levioribus probationibus, & etiam indicis. dec. 437. numero 18.	318	Obligatio	
Obligatio nulla ob falsitatem causae non validatur juramento. dec. 382. n. 5.	271		
Obligatio rem tradi in venditione, habet annexam obligationem rem dari. decif. 313. n. 12.	222		

Notabiliorum.

Obligatio licet à principio sit voluntaria, fit ex post facto necessaria. dec. 537. n. 12.	419	Obligatus ad factum potest capi personaliter. dec. 197. num. 2.	ibid.
Obligatio antidotalis oritur ex naturali honestate, ut beneficianti beneficiamus. dec. 464. n. 19.	345	Obligatus in solidum respectu personæ cui se obligavit, est in omnibus, & per omnia principalis. dec. 391. num. 5.	281
Obligatio antidotalis non obligat conscientiam ad peccatum. dec. 464. n. 20.	345	Insolidum obligatus potest pro tota summa condemnari. dec. 486. n. 1.	366
Obligatio antidotalis non oritur ex contractu inito contra formam statuti fundantis se in præsumpto dolo. dec. 464. n. 21.	ibid.	Obligatus ad investendum pecunias, non investiendo, tenetur ad interesse. dec. 285. n. 1.	202
Obligatio exigibilitatis census satisficit si post cessionem illius fructus solvantur cessionario. dec. 476. num. 3.	358	Obligatus in forma Camere tenetur ad interesse. decif. 197. n. 5.	146
Obligaciones in contractu celebrato per procuratorem radicanur tam activè, quàm passivè in persona constituentis, non procuratoris. dec. 426. n. 1.	307	Obligatus solvere aliquo modo, non potest aliter solvere, & non solvens non potest dici esse in mora. dec. 282. n. 1. & n. 4.	200
Obligacione extincta per solutionem, nil superest cessibile. dec. 539. n. 7. Declar. ut n. 11.	407	Obligatus solvere pecunia cum certis pactis, non potest aliter solvere, & non solvendo non est in mora. dec. 281. n. 1. & n. 4.	199
Obligaciones, & debita tot sunt, quot sunt termini census maturati. decif. 243. n. 3.	174	Obligatio facta ob contractum nullum est invalida. dec. 474. n. 1.	355
Obligatio cameralis non se extendit ad ea, quæ veniunt ex juris interpretatione. dec. 285. n. 15.	202	<i>Oblivio.</i>	
Limit. si allegentur per viam replicationis. n. 16. ibid.	ibid.	Oblivio præsumitur inducta lapsu decem annorum. decif. 250. num. 4.	178
Ex obligatione conditionali non oritur actio, nisi purificata prius conditione. dec. 263. n. 1.	184	Limit. nisi de contrario appareat. n. 5.	ibid.
Conventio expressa auget obligationem. decif. 313. num. 8.	221	<i>Obreptio.</i>	
Recipiens ex uno contractu non obligatur ex diverso contractu antea factò. dec. 547. n. 20.	431	Obreptio non committitur per taciturnitatem eorum in quibus partes conveniunt. dec. 105. n. 13.	77
Obligacione principali finita cessat etiam accessoria. dec. 42. n. 4.	33	<i>Observantia.</i>	
Obligatio cameralis vulneratur per sententiam revocatoriam alterius late pro executione cameralis obligationis. dec. 257. n. 1.	182	Observantia subsequuta ostendit qualis fuerit intentio ab initio. decif. 285. n. 9.	202
Obligatio cameralis habet vim tam pro hæredibus, quàm contra hæredes. dec. 436. n. 1.	316	Observantia subsequuta per quadraginta annos tollit omnem falsitatis causam in instrumento enunciatae suspicionem. dec. 503. n. 18.	385
Obligatio in forma camere continet in ventre obligationem ad damna, & interesse. dec. 531. n. 21.	410	Observantia subsequuta est potens ad declarandum. decif. 323. n. 4.	230
Obligacionis cameralis executio retardari non potest. decif. 191. n. 2.	142	Observantia ut relevet, debet esse proxima. dec. 323. num. 4.	ibid.
Obligatio Cameralis habet executionem paratam. dec. 384. num. 1. p. 273. etiam contra hæredem. dec. 556. n. 1.	440	Observantia subsequuta de consensu partium quoad modum solutionum prævalet statuto, & consuetudini generali contrariis. dec. 221. n. 6.	161
Non admittit appellationem suspensivam. ibid.	273	Observantia subsequuta declarat qualis fuerit ab initio intentio contrahentium. dec. 151. n. 6.	113
Obligatio cameralis obligat efficacius, sed non in plus quam contrahentes velint. dec. 33. n. 4.	27	Observantia subsequuta declarat quæ retrò gesta sunt. decif. 221. n. 5.	161
Obligacionem cameralem non potest adicere procurator sine speciali mandato. dec. 254. n. 1.	181	Observantia subsequuta magnam habet vim ad removendam actuum nullitatem. decif. 95. num. 16.	71
Obligatio cameralis habet executionem paratam. decif. 414. n. 6.	296	Observantia subsequuta declarat qualis fuerit ab initio intentio contrahentium. dec. 371. n. 5.	269
Cameralis obligationis effectus transit in hæredes. dec. 490. n. 2.	369	Observantia subsequuta declarat actum præcedentem. dec. 79. n. 27.	58
Obligatio in forma camere extenditur ad favorem omnium quorum interest. dec. 534. n. 3.	414	Observantia subsequuta omnem fidem, & defectus instrumenti supplet. dec. 105. n. 7.	74
Ex contractu censuali oritur obligatio, quæ actionem realem gignit. dec. 230. n. 10.	166	Observantia declarat præcedentem tractatum. dec. 478. n. 13.	359
Obligatus in forma Camere dicitur efficaciter obligatus. dec. 465. n. 3.	346	Observantia dat vigorem scripturæ informi. dec. 513. num. 3.	393
Obligatus in forma camere habetur pro condemnato. decif. 465. n. 4. & 11.	ibid.	Observantia, & longa quasi possessio relevat ob onere probandi. dec. 78. n. 1.	55
Obligatus uti principalis, & insolidum, non potest opponere exceptionem excussionis principalis. decif. 83. n. 6.	61	Observantia subsequuta operatur, ut detur fides scripturæ etiam informi. dec. 96. n. 21.	72
Obligatus solvere scutos aureos, tenetur solvere eos qui corrumpunt tempore solutionis. dec. 217. n. 3.	158	Observantia subsequuta declarat qualis fuerit præcedens intentio. dec. 141. n. 2.	104
Intellige quando non reperiuntur aurei, qui curdebant tempore obligationis, vel debitor nollet solvere illorum estimationem. d. num. 4.	ibid.	Observantia subsequuta est optima interpretis cuiusque præcedentis dispositionis. decif. 174. num. 10.	119
Obligatus rem dare, tenetur illam dare liberam, ita ut ab eo dominium avocari non possit. dec. 198. n. 5.	146	Observantia non nisi ex præcedentibus actibus colligitur. dec. 312. n. 6.	221
		Observantia non potest interpretari actum, nisi constet de causa, ob quam ita fuerit observatum. dec. 218. num. 7.	159

Index Rerum

<i>Officium</i>	
<p>Cum est in totum gravatum, nil remanet officiali periculo expositum. dec. 9. n. 13. 9</p> <p>Officium est de Regalibus, & non potest oppignorari, & quomodo hoc procedat. dec. 9. numero 5. infra. ibid.</p> <p>Officium semper remanet integrum penes officialem. dec. 9. n. 6. ibid.</p> <p>Officium quoad titulum non potest alienari sine consensu Papæ. dec. 9. n. 7. ibid.</p> <p>Officium acquiratur non illi, cui conceditur, sed illi cui reservatur facultas de eo disponendi. dec. 169. num. 1. 125</p> <p>Officia sunt in commercio, & eorum fructus, & possunt in totum communicari. dec. 9. n. 8. 9</p> <p>Officia non possunt subhastari, nisi cum magna difficultate, & de licentia Papæ. dec. 9. n. 19. 10</p> <p>Officiali attestanti de pertinentibus ad illius officium credendum est. decif. 89. n. 3. 66</p> <p>In societatis officij idoneitas officialis in modica consideratione at plurimum haberi solet. dec. 59. num. 11. 43</p>	<p>Immo est contra substantiam contractus. numero 5. ibid.</p> <p>Pactum quod facit transire contractum de una specie ad aliam, est contra substantiam contractus. dec. 147. num. 6. ibid.</p> <p>Pactum quod in casu mortis unius ex fidejussoribus debeat aliter prestari, est licitum in contractu census. dec. 542. n. 9. 425</p> <p>Pactum anticipatæ solutionis non reddit contractum census usurarium, & illicitum, sed vitiat, & non vitiat contractum. nec. 388. n. 21. 277</p> <p>Pactum quod census sit liber ab omni onere, non repugnat naturæ contractus censuales. dec. 93. n. 1. 68</p> <p>Pactum quod onera pertineant ad venditorem, est contra naturam emptionis, & venditionis. dec. 93. num. 2. 69</p> <p>Pactum quod venditor teneatur ad quascumque impensas, est contra naturam venditionis, & inducit præsumptionem simulationis. dec. 93. numero 3. ibid.</p> <p>Pactum quod emptor census fundum super quo fuit impositus census habet conductum, donec census redimatur, est parum licitum, & vitiat, non tamen vitiat contractum. dec. 93. n. 4. ibid.</p> <p>Pactum istud non est contra substantiam contractus censuales. dec. 93. n. 5. ibid.</p> <p>Pactum anticipatæ solutionis in societate officij est loco pretij assecuracionis, quod societas non disjicetur intra tempus conventum. dec. 388. numero 15. 277</p> <p>Pactum quod pecuniæ depositatæ non possint levare absque Titij consensu, est servandum. dec. 115. n. 2. 84</p> <p>Pactum de solvendo censum per aliquod tempus ante illius constitutionem, non valet. dec. 115. numero 3. ibid.</p> <p>Pactum quod in redemptione census soluto semestri emptor non teneatur compensare recepta pro rata temporis, non est validum. dec. 115. numero 4. ibid.</p> <p>Pactum quod cessante debitore census in solutione per quatuor menses, census sit resolutus, est contra substantiam contractus censuales. dec. 87. numero 3. 66</p> <p>Etiam in terminis Bullæ Pij V. super censibus. dec. 88. num. 4. ibid.</p> <p>Pactum, quod census sit liber à quocumque casu, intelligitur de casu respectu fructuum, non respectu rei. dec. 10. n. 8. ibid.</p> <p>Pactum anticipatæ solutionis vitiat, non vitiat contractum census. dec. 95. n. 9. 70</p> <p>Pactum illicitum, quod respicit totum contractum, vitiat, & totum contractum vitiat. dec. 152. n. 10. 114</p> <p>Intellige quando pactum tendit ad perimendam substantiam contractus. n. 13. ibid.</p> <p>Pactum quod debitore census existente in mora solvendi per certum tempus, possit cogi ad redimendum censum, non est illicitum. dec. 152. numero 11. ibid.</p> <p>Pactum istud non repugnat naturæ, nec substantiæ census. dec. 152. n. 12. ibid.</p> <p>Pactum resolutionis contractus sustinetur in emptione, & venditione. dec. 147. n. 9. 109</p> <p>Pactum quod debitor census si sit morosus in solutione illius, possit cogi ad redimendum censum, non est contra substantiam contractus. dec. 147. numero 10. ibid.</p> <p>Contrarium volunt aliqui, n. 12. ibid.</p> <p>Sed reprobandum. n. 13. ibid.</p>
<i>Omissio</i>	
<p>Omissum pro expresso habetur. dec. 96. numero 15. 71</p>	
<i>Onus</i>	
<p>Onus adimplendum post contractum perfectum importat modum, non conditionem. dec. 340. num. 5. 240.</p> <p>Onus rei legatæ an ad hæredem, vel ad legatarium pertineat, ex conjecturis testatoris voluntatem indicantibus dignoscitur. dec. 522. n. 1. 400</p> <p>Conjecturæ autem quæ sint. n. 2. & 3. ibid.</p> <p>Onus probandi obitum sine filiis non spectat ad Ecclesiam dominam directam, sed ad asserentem extare filios. decif. 431. n. 15. 312</p> <p>Onus probandi fuisse in loco personam legitimam, spectat ad creditorem. dec. 224. n. 2. 163</p> <p>Onus solvendi canonem probatur levioribus probationibus. dec. 456. n. 7. 336</p> <p>Onera matrimonij spectant ad uxorem, viro ad inopiam vergente. dec. 430. n. 1. 301</p> <p>Onera realia is subire debet, qui rei fructus percipit. dec. 191. n. 10. 411</p>	
<i>Origo</i>	
<p>Origo rei est in primis investiganda. dec. 251. num. 2. 178</p>	
P	
<i>Pactum</i>	
<p>Pactum de prestando cedulam bancariam in casu mortis, non continet pœnam. dec. 535. num. 11. 416</p> <p>Sed solum majorem cautelam. n. 13. ibid.</p> <p>Quod de jure est licitum, potest in pactum deduci. dec. 152. num. 14. 114</p> <p>Pactum quod creditor census in casu mortis possit distrahere bona sibi pro solutione census obligata, valet. dec. 535. n. 15. 416</p> <p>Pactum quod debitore census ex ante moroso creditor census possit capere fructus fundi censiti propria auctoritate, valet. decif. 535. n. 16. ibid.</p> <p>Pactum, quod si venditor census non prestat fidejussores, possit repeti fors, non repugnat naturæ contractus censuales. dec. 452. n. 5. 333</p> <p>Pactum obligans simpliciter venditorem census ad illum redimendum arbitrio domini census, est illicitum. dec. 147. n. 4. 108</p>	
	<p>Pactum</p>

Notabiliorum.

Pactum quod per biennium fructus census non solvantur, non vitiat contractum. dec. 136. numer. 9.	243
101	
Pactum quod si census intra certum tempus non redimatur, sit in arbitrio emptoris pretium repetere, erat prohibitum etiam ante Bullam Pij V. tanquam contra substantiam census. decif. 152. numer. 7.	218
113	
Pactum, quod census redimi non possit, est illicitum. dec. 10. n. 14.	11
Intellige si fiat ad commodum emptoris census, secus si alterius. n. 15.	ibid.
Pacta improbatæ per Bullam Pij V. in contractu census, non tangunt novam formam dicti contractus. dec. 146. n. 5.	107
Pactum à jure non improbatum, si in contractu census adiciatur, vitiat, & non vitiat contractum. dec. 152. n. 15.	114
Pactum cum una persona factum alteri ignorantem non præjudicat. dec. 145. n. 4. & n. 8.	106
Sed quod pactum istud sit licitum, sequitur Auctor & comprobatur respondens contrariis. decif. 110. num. 32.	81
Pactum quod debitor census ob moram in solvendo teneatur ad damna, & interesse, de jure est permittum, & licitum. dec. 147. n. 15.	109
Vel saltem non est contra substantiam contractus. num. 19.	ibid.
Pactum quod si venditor census non præstiterit tales fidejussores, possit repeti fors, non annullat contractum census. decif. 454. n. 2.	334
Sed vel sustinetur. dec. 453. n. 3.	ibid.
Vel vitiat, & non vitiat contractum. n. 4.	ibid.
Pactum quod in censu non possit peti reductio, & defalcatio, relatum ad damnum contingens in fundo est illicitum. dec. 143. n. 3.	105
Secus si referatur ad damnum contingens in fructibus fundi censiti, vide rationem. n. 7.	ibid.
Pactum quod census debeat durare per certum tempus, annullat contractum census in totum. dec. 155. num. 1.	115
Pactum de redimendo toties quoties, applicatur censui. dec. 151. n. 1.	175
Pactum de restituendo sortem quandocunque emptor census volet, est illicitum. dec. 246. n. 10.	107
Pactum quod venditor census teneatur ad omnia opera, & non est contra substantiam contractus censualis. dec. 146. n. 9.	107
Pactum quod census redimi non possit, nisi intra certum tempus, est contra Bullam Pij V. decif. 117. num. 5.	86
Pactum quod emptor census non teneatur ad remissionem, nisi damnum ascendat ad certam quotam, est illicitum. dec. 117. n. 6.	ibid.
Pactum appositum favore unius intelligitur, si ipse uti illo velit. dec. 198. n. 18.	147
Pactum restringens facultatem vendendi rem censuatam non valet, sed vitiat. dec. 2. n. 7.	2
Pactum quod pereunte fundo supposito fructus currant, non valet, sed vitiat. dec. n. 7.	2
Rei suæ potest quilibet adicere pactum quod vult. dec. 425. n. 7.	306
Dummodo non sit contra substantiam contractus. ibid. ubi hoc declaratur.	ibid.
Pactum ut census extinguatur valet inter impositorem & fidejussorem. decif. 531. n. 15.	411
Pactum de redimendo diminuit verum rei pretium in sexta parte. dec. 508. n. 11.	388
Pactum de redimendo censum intra certum tempus, est contra substantiam census. dec. 124. n. 9.	91
Pactum resolutivum habet locum volente eo ad cuius	favorem fuit positum. dec. 340. n. 9.
Pactum anticipatæ solutionis, cum non sit contra substantiam census, annullatur. decif. 308. numero 22.	218
Pactum continens unicam summam pecuniarum, dicitur individuum. dec. 321. n. 10.	228
Pactum quod cambia currant usque ad integram tam sortis, quam cambiorum satisfactionem, quid operetur. dec. 539. n. 19.	421
Pactum quod solutio fiat de moneta currenente, quomodo intelligatur. dec. 214. n. 7.	115
Pactum de retrovendendo certo tempore, non est illicitum. dec. 152. n. 3.	113
Pactum resolutivum, etiam cum clausula ipso jure, non operatur nisi volente eo ad cuius favorem fuit appositum. dec. 452. n. 3.	333
Pactum resolutivum non resoluit ipso jure, nisi sit conceptum verbis directis. dec. 556. n. 3.	254
Pactum quod non facit transire contractum de una specie ad aliam, non est contra substantiam contractus. dec. 146. n. 11.	107
Pactum quod census solvatur absque aliqua defalcatione ob casum fortuitum, est contra Bullam Pij V. dec. 146. n. 11.	ibid.
Non est tamen contra substantiam contractus censualis. num. 13.	ibid.
Pacta illa dumtaxat vitiant contractum census, quæ sunt contra illius substantiam. decif. 146. num. 1.	106
Pactum circa accidentalia contractus versans, eveniente conditione, vitiat, salvo remanente contractu. dec. 317. n. 4.	225
Pactum de solvendo anticipatè fructus societatis officij non est usurarium. dec. 388. n. 5.	276
Pactum reversivum non potest apponere tutor super bonis sui pupilli. dec. 431. n. 4.	311
Limit. si opponatur in eodem contractu, & correspondivè ad acquisitionem juris quod remittitur. n. 5.	ibid.
Pacta, quæ non sunt contra substantiam contractus, vitiantur, & non vitiant. dec. 146. n. 14.	107
Pactum caducitatis potest convenire etiam contractui census. dec. 425. n. 13.	307
Pacta contractui apposita, si non sunt contra substantiam, sed accidentalia tantum concernunt, quamvis illicita sint, non tamen contractum inutilem reddunt. dec. 315. n. 2.	213
Pacta apposita contra formam Bullæ Papalis, pro non appositis habentur. decif. 315. n. 3.	ibid.
Pacta in contractu census apposita, si non sint contra illius substantiam vitiantur, & non vitiant. dec. 145. num. 3.	106
Pactum claro inito à paciscentibus habentibus facultatem, standum est. dec. 431. n. 9.	311
Pacta quæ non sunt contra substantiam census vitiantur, & non vitiant contractum. dec. 87. numero 2.	65
Pacta conventa non possunt alterari in præjudicium alterius ex contrahentibus. decif. 281. numero 3.	200
Pacta novissima derogant prioribus. decif. 367. num. 7.	259
Pacta, quæ non sunt contra substantiam contractus, vitiantur, & non vitiant. dec. 147. n. 1.	108
Pacta sunt servanda. dec. 408. n. 1.	192
Præsentia, & notitia pacti non nocet, sed requiritur expressa obligatio. decif. 145. numero 8.	106
Correspondiva dicuntur pacta posita in eodem instrumento, licet habeant causam separatam. decif. 124. num. 4.	90

Index Rerum

Papa.

Papa non dispensat contra Jus Divinum, & naturale. dec. 155. num. 7. 115

Papa consensum non extendit. dec. 105. numero 4. 78

Papa supplet defectum solemnitarum, non defectum causæ. dec. 38. n. 8. 30

Papa non dispensat super usuris. dec. 155. numero 5. 115

Papa potest dispensare super usura. dec. 124. num. 10. 91

Papa potest derogare juri positivo. dec. 124. num. 11. ibid.

Papæ auctoritas non est ab homine. dec. 365. num. 18. 25

Papa potest supplere omnes defectus. dec. 556. num. 2. 440

Paria.

Paria sunt scire, & scire debere. dec. 162. n. 2. 120

Paria sunt aliquid fieri coactè, vel metù coactionis. dec. 523. n. 3. 401

Parti.

Parti obveniens in divisione acquiritur ei; cui assignatur absque alia traditione. dec. 404. n. 2. 289

Parti non iudex spoliare videtur quando iudex procedit ad parti instantiam. dec. 498. n. 3. 370

Parti citata debet semper opponere. dec. 197. num. 9. 146.

Parti, & totum sunt ejusdem juris. dec. 214. numero 6. 155

Idem juris est de parte quoad partem, sicut de toto quomodo ad totum. dec. 321. n. 3. 228

Partita.

Partita nummularij concepta per verba ad ereditum Titij, sonat in dispositione ad favorem Titij. dec. 475. num. 6. 356

Partitæ legitimæ extractæ ex banco, junctis adminiculis probant. dec. 414. n. 3. 315

Partitæ extractæ auctoritate iudicis carentis jurisdictione, & sine partis citatione dicuntur nullo extractæ. dec. 547. n. 17. 431

Partitæ contrapositæ partitis cantantibus in debitum solutionis, non cedunt in debitum solventis, sed constituunt solventem creditorem. dec. 547. n. 13. 431

Partitarum diversitas deducitur ex diversitate temporum. dec. 547. n. 17. ibid.

Pater.

Pater usufructuarius adventitiorum filij, non tenetur cavere. dec. 294. n. 9. 209

Pater est à lege constitutus administrator, & usufructuarius adventitiorum filij. dec. 294. numero 10. ibid.

Pater est usufructuarius adventitiorum filij. dec. 418. num. 1. 298

Ex fructibus tamen tenetur filios alere. decif. 418. num. 2. ibid.

Pater ubi potest bona filij alienare, non est necessarium decretum iudicis. dec. 294. n. 3. 208

Pater legitimus administrator, & usufructuarius bonorum filij est melioris conditionis, quam sint alij usufructuarij. dec. 294. n. 5. ibid.

Pater non potest ad sui proprium commodum autorizare personam filij. dec. 18. n. 9. 16

Pater non potest autorizare filio ad suum favorem & commodum. dec. 20. n. 12. 18

Patria potestas finitur maximâ capitis diminutione. dec. 18. n. 8. 16

Præsentia patris in contractu minoris, supplet præsentiam consanguineorum. dec. 20. n. 11. 18

Pecunia.

Pecunia conventa si non reperitur, vel non reperitur in sufficiente quantitate, solutio est facienda de moneta, quæ reperitur tempore solutionis, juxta valorem conventæ tempore solutionis. dec. 330. num. 5. 233

Pecunia dicitur soluta, etiam si illam solvens reportaverit, si non probetur præcedens conventio. decif. 430. num. 4. 310

Pecuniam esse deperditam, vel esse difficilis exactionis paria sunt. dec. 175. n. 6. 130

Pecuniæ depositæ si investiantur, dicuntur investiri pecuniæ creditoris; non debitoris deponentis. dec. 131. num. 2. 98

Pecunias qui dat, non tenetur esse sollicitus ut convertantur in causam ob quam eas dari asseritur. dec. 497. num. 9. 375

Ampl. 1. etiam si pecuniæ dentur mulieri. numer. 10. ibid.

Pecuniæ dominium acquiritur ex titulo habili ad illud transferendum, licet illa momento maneat penes accipientem. dec. 123. n. 2. 89

Pecuniæ præsumuntur veræ in utilitatem ejus qui illis indigebat. dec. 478. n. 6. 359

Pecuniæ destinatæ pro emptione immobilium reputantur pro immobilibus. dec. 441. n. 4. 320

Pecunias transmittens debitori, præsumitur in causam debiti transmittere. dec. 439. n. 1. 319

Pecunia soluta posteriori creditori non potest vocari per anteriorem. dec. 310. n. 5. 301

Pecuniæ si non convertantur in causam enunciata, non ideo inferitur quod causa illa sit falsa. dec. 497. num. 8. 375

Pecuniarum dominium acquiritur per commixtionem. dec. 187. n. 2. 139

Pecunia ubi datur ut perpetuo sit apud recipientem, sortitur naturam emptionis census. dec. 321. n. 7. 228

Pecunia præsumitur solventis, nisi constet illum eam habuisse. dec. 413. n. 4. 295

Pecunia simpliciter soluta censetur soluta, & recepta in causam fructuum, & non in causam sortis. decif. 171. num. 8. 191

Pecuniæ sunt de sui natura steriles, & infructuosæ. dec. 554. n. 3. 250.

Pecuniæ receptæ cum obligatione de restituendo illas creditoribus anterioribus, non efficiuntur recipientis. dec. 384. num. 5. 273

Pecunia de bonis dicitur. dec. 550. n. 4. 433

Pecunia debita Titio statim illi acquiritur ac in ejus conspectu posita est. dec. 421. n. 12. 302

In censu sufficit quod interveniat pecunia ab initio tempore impositionis, nec spectatur quod fiat ex postfacto. dec. 534. n. 8. 414

Adolescens non præsumitur habere pecunias, maxime in notabili quantitate. dec. 478. n. 10. 359

Pensio.

Pensio si per triginta annos non fuerit petita, non amittitur jus illam exigendi. dec. 410. numero 16. 293

Limit. si fuerit denegata, & pensionarius acquievit, pensio succedit loco fructuum. dec. 177. numero 3. 131

Fructus naturales, vel industriales beneficij debentur resignanti, quando sunt à solo separati. dec. 177. num. 4. ibid.

Pensionis in reservatione plurimum attenditur partium declaratio, & acceptatio. dec. 219. n. 6. 160

Pensiones domorum sunt fructus merè civiles. dec. 458. n. 6. 338

Pensionea

Notabiliorum.

Pensiones quæ pro fructibus naturalibus, vel industrialibus solvantur, debentur quando dicti fructus sunt separati à solo. dec. 177. n. 5.	131	Spes lationis, dicitur alienatio. decif. 77. numero 6; ibid.	
Pensionarius petens manutentionem non cogitur docere de titulo. dec. 246. n. 3.	175	Pignus liberatur solutione debiti. decif. 468. num. 6.	351
<i>Peremptio.</i>		Deliberatio pignoris debet fieri citato debitore. decif. 536. n. 19. & n. 27.	417
Perempta parte fundi censiti, si alia pars est capax totius census, sustinetur totus census. dec. 102. n. 9.	76	<i>Pluralitas</i>	
<i>Periculum.</i>		Non presumitur. dec. 543. n. 8.	426
Repellit ab agenda, non ab excipiendo. dec. 20. n. 1.	18	Plures obligati in solidum intuitu alterius sunt omnes confidejussores illius dec. 537. n. 1.	419
Periculum non incurritur absque dolo, & perfidia. dec. 493. n. 8.	370	Inter se autem sunt ad invicem fidejussores pro rata. num. 2.	ibid.
Periculi exceptio impedit litis ingressum. decif. numer. 7.	110	<i>Plus</i>	
Periculi sob pretextu ne quis repellatur à limine iudicij qualibet causa excusat. dec. 493. n. 7.	370	Fuisse dictum, quàm scriptum ubi apparet, dicto non scripto statuit. decif. 96. n. 14.	71
Periculus debet repelli à limine iudicij. dec. 373. n. 12.	266	<i>Pœna</i>	
Periculus comparans in iudicio tanquam reus, non debet repelli. dec. 464. n. 25.	345	Imposita à testatore si hæres aliquid intra præfixum terminum non faciat, ob moram hæredis incurritur. dec. 15. n. 1.	15
Dubietate excusat à periculo. dec. 491. n. 9.	370	Ampliatum etiam quod nulla præcesserit interpellatio. num. 1.	14
<i>Periculum.</i>		Ita ut privatus non possit disponere de re quâ fuit privatus in præjudicium ejus cui pœna applicatur. n. 8. & seq.	ibid.
Depositi pertinet ac consentientem deposito. dec. num. 2.	211	Ampliatum secundò etiam si non sit facta electio personæ, cui sit solvendum legatum, & numer. seqq. ibid.	
Periculum depositi est commune inter creditorem, & debitorem, quando utriusque mora intercessit. dec. 298. num. 1.	ibid.	Pœnæ non debentur, nisi quatenus interest. decif. numer. 7.	400
Periculum n. nominis debitoris venditi, vel in solutum dari post venditionem, seu insolutum dationem, spectat ad accipientem. dec. 332. n. 5.	236	Non dicitur ubi pactum fuit, ut liceat censuario in casum moræ propria auctoritate capere fructus fundi. dec. 521. n. 8.	ibid.
Periculum in societate officij, quomodo inter socios communicari dicatur. dec. 9. n. 4.	9	Pœna imposita à testatore legatorio, si non exprimatui cui sit applicanda, applicatur hæredibus. dec. num. 3.	38
Periculum peremptionis rei emptæ, ad emptorem spectat. decif. 363. n. 4.	257	Pœna à testatore fideicommissio adjecta ut locum habeat, dolus, & animus subvertendi fideicommissum requiritur. dec. 318. n. 4.	226
Periculum cum periculo compensatur. decif. 9. numero 34.	9	Pœna imposita alienanti committitur ex actu, per quem possit sequi alienatio. dec. 48. n. 3.	38
<i>Perpetuum.</i>		Pœnæ conventionalis non debetur nisi quatenus interest. dec. 535. n. 11.	417
Perpetuè, hæc dictio demonstrat esse inductum fideicommissum absolutorum. dec. 43. n. 4.	34	Pœna conventionalis non elidit pœnam legalem, sed concurrunt. decif. 47. n. 6.	36
Esse quid non dicitur nisi perpetuè duret. decif. num. 11.	306	Pœna caducitatis dicitur per redemptionem. dec. num. 6.	235
<i>Persona.</i>		Dummodo redemptio fiat ante declaratam caducitatem, & a re quam sit effecta deterior conditio Ecclesiæ. num. 7.	ibid.
Loquentis non comprehenditur sub generalitate verborum. dec. 285. n. 7.	202	Pœnæ ut locus sit, est necessarius dolus. dec. 49. n. 13.	37
Intellige n. si subjecta materia aliud requirat. num. 8.	ibid.	<i>Pœnitentia.</i>	
Limit. quando generalis sermo non potest verificari in alia personam. 11.	ibid.	In contractibus nominatis non est locus pœnitentiæ, sed agendum est ad implementum. decif. 286. n. 3.	203
Persona cessionarij non dicitur legitimata, nisi legitimeur persona cedentis. dec. 75. n. 7.	54	<i>Possessio.</i>	
Persona honesta à suspitione usuræ est libera. dec. num. 7.	11	Probatum ex locatione cum exactione pensionis. dec. 532. n.	412
Eadem persona potest diversis respectibus duas representare. dec. 553. n. 7.	437	Possessio rei conventi justificatur ex sustentatione litis. junctis adminiculis. dec. 532. n. 4.	ibid.
<i>Peritorum.</i>		Possessio probatur testibus deponentibus se vidisse possidere. dec. 357. n. 1.	252
Peritorum relationi cum juramento factæ standum est. decif. 141. n. 6.	106	Possessio debitoris in Salviano probatur ex instrumento impositionis census. dec. 358. n. 5.	253
<i>Petitio.</i>		Possessio rei conventi actione spoliij probatur per litis sustentationem. dec. 357. n. 3.	252
Pro censibus hæreditariis competit petitio hæreditatis. dec. 420. n. 8.	301	Qui ab initio fecit ne possidere inciperet, habetur pro possessore. dec. 391. n. 8.	280
Petitorium habet in ventre possessorium. decif. nom. 5.	287	Limit. in interdicitis in quibus pro possessore habetur is tantum qui dolo desit possidere. n. 9.	ibid.
Suspensio petitorij non conceditur in interdicto Retinendæ. dec. 55. n. 9.	41	Possessio	
<i>Pignus.</i>			
Remanet in bonis pignoris dec. 77. n. 4.	55		
Pignus constitutum pro tanta quantitate, ut non sit			

Index Rerum

- Possessio probatur per clausulam constituti contra ipsum constituentem, & habentem causam ab eo, dec. 400. num. 4.** 286
- Possessio rei conventi in Salviano probatur per litis sustentationem, dec. 400. n. 5.** *ibid.*
- Item per instrumentum adeptæ possessionis, numer. 6.** *ibid.*
- Possessio rei conventi probatur per sustentationem litis cum adminiculis, dec. 499. n. 1.** 378
- Possessio conventi in Salviano probatur per litis contestationem cum adminiculis, decif. 95. numero 4.** 69
- Possessio exigendi probatur per leviores probationes, quando præcedit obligatio de solvendo, decif. 209. num. 1.** 152
- Possessio solo animo retinetur, dec. 242. n. 79** 173
- Decl. hoc procedere per decem annos, & non ultra, num. 8.** *ibid.*
- Subdeclara si intra decennium alius occupavit naturalem possessionem, secus alias, n. 9.** *ibid.*
- Possessio præfens præsumitur ex antiqua, decif. 400. num. 9.** 286
- Non obstante quocunque temporis lapsu, numer. 10.** *ibid.*
- Possessio præsumitur ex titulo præcedenti, dec. 400. num. 11.** 287
- Possessio cedentis non transit ad cessionarium, dec. 392. num. 1.** 281
- Limit. in incorporalibus in quibus cessionarius debet manuteneri ex possessione cedentis num. 2.** *ibid.*
- Possessio in incorporalibus acquiritur absque apprehensione, dec. 249. num. 1.** 177
- Possessio amittitur spatio decem annorum, decif. 344. numer. 1.** 242
- Intellige si interim alter possessionem ingrediatur, secus alias n. 2.** *ibid.*
- Possessio auctoris suffragatur successori ad effectum manutentionis, dec. 410. n. 1.** 292
- Possessio ad effectum manutentionis probatur unico teste, dec. 503. n. 1.** 384
- In iudicio manutentionis sufficiunt leviores probationes.** *ibid.*
- Possessio rei conventi in Salviano probatur per litis contestationem, ex mente Rotæ, dec. 261. numer. 2.** 383
- Possessio rei conventi in Salviano probatur per litis sustentationem decif. 403. n. 5.** 289
- Possessio civilis sola in incorporalibus est manutentibilis, dec. 212. n. 4.** 154
- Possessio præsumitur continuata, & animo retenta, etiam post decennium, si ab alio non fuerit naturaliter occupata, dec. 410. n. 5.** 293
- Possessio constituentis probatur per clausulam constituti, ad ipsius, & constitutarij præjudicium, dec. 350. num. 5.** 112
- Possessio rei conventi Salviano probatur per litis sustentationem, iunctis adminiculis, decif. 344. num. 4.** 428
- Possessio venditoris probatur ex clausula constituti apposita in instrumento venditionis, decif. 95. n. 2.** 69
- Possessio probatur etiam per testes singulares concordantes in quadam generalitate, decif. 16. numer. 4.** 15
- Possessio rei conventi probatur ex sustentatione litis cum adminiculis, dec. 538. n. 3.** 49
- Possessio unius rei acquiritur ex apprehensione possessionis alterius rei, decif. 436. n. 10.** 325
- Possessio rei incorporalis non acquiritur ex apprehensione possessionis rei corporalis, decif. 446. num. 11. *ibid.***
- Possessio cedentis eadem transfertur in cessionarium ex contractu inter vivos, decif. 336. numero 21.** 418
- Maximè accedente clausula constituti, numero 24. *ibid.***
- Possessio defuncti non transit in hæredem absque nova apprehensione dec. 516. n. 23.** *ibid.*
- Possessio rei conventi Salviano probatur ex litis sustentatione, dec. 551. n. 6.** 415
- Maximè concurrentibus adminiculis n. 7.** *ibid.*
- Possessio non amittitur propter executionem, & subhastationem nullam, dec. 536. n. 1.** 418
- Possessio defuncti non transfertur in hæredem sine nova apprehensione, dec. 339 n. 3.** 240
- Etiam si sit hæres suus n. 2.** *ibid.*
- Possessio cedentis juvat cessionarium in incorporalibus, dec. 339. n. 5.** *ibid.*
- Possessio domus non dicitur realiter relaxata, nisi consignentur claves, dec. 391. n. 5.** 280
- Possessio debitoris probatur ex instrumento divisionis per eum postea factæ, decif. 542. n. 2.** 418
- Possessio est iusta, quæ ex iudicis mandato acquiritur, decif. 485. n. 1.** 365
- Jus capiendi possessionem propria auctoritate cedi potest, decif. 350. n. 4.** 112
- Possessio debitoris census probatur ex instrumento assignationi dicti census eidem factæ cum clausula constituti, dec. 403. n. 1.** 288
- Possessio rei conventi in Salviano probatur per litis sustentationem, dec. 480. n. 5.** 361
- Possessio amittitur solo animo, decif. 485. numero 12.** 361
- Possessio rei conventi in Salviano probatur ex sustentatione litis, dec. 559. n. 1.** 444
- Possessio nil confert ad probationem dominii, dec. 483. num. 3.** 363
- Possessor.*
- Possessor conventus Salviano potest retinere ob solutiones factas anterioribus creditoribus, dec. 559. n. 6.** 444
- Intellige procedere in eo qui possidet tanquam creditor ratione sive hypothecæ, n. 7.** *ibid.*
- Ampl. ut possit retinere omnia bona pro minimo residuo, n. 8.** *ibid.*
- Limit. si posterior creditor offerat possessori ejus creditum, n. 10.** 444
- Limit. 2. In possessore ex titulo emptionis, quia non omnia bona, sed tantum pro modo solutorum retinet, num. 14.** *ibid.*
- Possessor rei censuata licet possit cogi à domino census ad sibi revendendum rem illam, non tamen tenetur excomputare in pretio creditum ipsius domini census dec. 559. n. 4.** 117
- Possessor etiam titulatus non præscribit conditionalia, dec. 532. n. 3.** 412
- Possessor conventus Salviano, patitur ob alienam culpam, dec. 268. n. 12.** 188
- Possessor bonæ fidei facit fructus suos, nec tenetur illos restituere, dec. 377 n. 4.** 268
- Possessor fundi censui potest repetere ab imponente census quicquid solvit, dec. 532. n. 28.** 413
- Possessor fundi censui potest agere Salviano contra possessores aliorum bonorum impositoris census pro reintegratione solutorum, decif. 332. num. 29. *ibid.***
- Possessor non est lite pendente sua possessione privandus, dec. 236. num. 3.** 170
- Possessor donec non constat de malo iure ipsius, potest propria auctoritate possessionem suam tueri, decif. 237. num. 4.** *ibid.*
- Possessor est præferendus inter duos habentes par, & æquale**

Notabiliorum.

æquale privilegium. dec. 308. n. 11. 217
 Possessor est in sua possessione manutenendus lite pen-
 dente. dec. 152. n. 1. 248
 Possessor conventus Salviano liberatur offerendo cre-
 ditum. dec. 168. n. 10. 188
 Possessor habens jus antiquius est præferendus. dec.
 308. n. 3. 217
 Possessor prædij tenetur ad onera realia. dec. 54. n. 2.
 40.
 Possessor bonæ fidei acquirit fructus. decif. 445. n. 5.
 324
 Possessor bonæ fidei facit fructus suos. dec. 206. n. 5.
 151

Possessorium.

Possessorium est præmittendum, etiam quod causa
 commissa fuerit terminanda unica sententia. decif.
 148. num. 4. 110
 Possessorij cognitio de jure debet præcedere cognitio-
 nem petitorij. dec. 236. n. 1. 170

Possidens.

Possidens debet manuteneri, lite pendente. decif. 101.
 num. 1. 75
 Etiam si possessio sit contra jus. n. 2. ibid.
 Possidens censetur rem possidere cum suo onere, &
 causa. dec. 391. n. 1.
 Possidens fundum censum tenetur solvere fructus
 census decursos tantum dum possidet. dec. 391. n. 4.
 280
 Possidens est in sua possessione manutenendus. decif.
 242. num. 3. 173
 Possidens jure resistente non prescribit absque titulo,
 & possessione quadraginta annorum. dec. 433. n. 6.
 314
 Possidens justè debet manuteneri. decif. 485. num. 2.
 365
 Possidens ante motam litem est manutenendus. decif.
 212. n. 1. 154
 Possidens sine titulo dicitur possidere jure familiarita-
 tis, si alter habeat titulum. decisione 471. num. 4.
 353
 Possessionem plenam ingrediens dicitur possidere cum
 vicio. dec. 241. n. 3. 243
 Possidentis conditio non mutatur ex mutatione perso-
 næ. dec. 55. n. 1. 41
 Possidere præsumitur qui facit quominus possideat.
 dec. 391. n. 6. 280
 Si tamen dolo desit possidere. n. 7. ibid.
 Duobus præcedentibus possidere, si unus renunciat,
 alter remanet. dec. 85. n. 13.

Possit.

Hoc verbum denotat facultatem, non necessitatem.
 dec. 451. n. 15. 332

Præjudicium.

Alteri per alterum, eo non consentiente, non potest
 præjudicium inferri. dec. 253. n. 9. 180

Prælatio.

Respectu census habet locum contra alium censua-
 rium habentem majorem censum, sed posteriorem.
 dec. 308. n. 8. 217
 Prælatio concessa per Bullam Pij V. Domino census
 debet acceptari cum sua causa. dec. 71. n. 1. 51
 Jus prælationis conceditur censuario, non ex mero pri-
 vilegio, sed propter jus, quod habet in re censuata.
 dec. 308. n. 23. 218

Præpositus.

Ad contrahendum, censetur etiam præpositus ad reci-
 piendum solutiones. dec. 174. n. 6. 129
 Ampliat. etiam, quod contractus nomine alterius sit
 factus. num. 7. ibid.

Præscriptio.

Præscriptio sine negligentia non datur. dec. 398. n. 1.
 284
 Præscriptio non valenti agere non currit. dec. 398. n. 2.
 ibid.
 Præscriptio statutoria non habet locum in contractu
 jurato. dec. 398. n. 1. 385
 Præscriptio contra contractum juratum non currit
 minori spatio triginta annorum. decif. 398. numer. 4.
 ibid.
 Præscriptio contra Ecclesiam non currit, nisi spatio
 quadraginta annorum. decif. 216. n. 4. 157
 Præscriptio non currit contra ignorantem. dec. 265.
 num. 6. 186
 Præscriptio non interruptitur per litem, in qua actor
 succumbit. dec. 164. n. 3. 185
 Præscriptio nulla currit adversus fideicommissarium
 ante purificationem. dec. 263. n. 6.
 Præscriptio quanta in impositione census Ecclesiastici
 requiratur. dec. 314. n. 4. 225
 Præscriptio est fundata in negligentia creditoris. dec.
 532. num. 15. 412
 Præscriptio decennalis sufficit in Salviano. dec. 400.
 num. 12. 287
 Nisi addit mala fides in præscribente. numero 13.
 ibid.
 Præscriptio unica non sufficit in annuis præstationi-
 bus debitis ex contractu respectu temporis futuri.
 dec. 302. n. 3. 213
 Præscriptio dormit contra minorem, durante infantili,
 & pupillari ætate. dec. 370. n. 14. 262
 Præscriptio etiam statutoria durante pupillari ætate
 creditoris compleri nequit. decif. 230. numero 2.
 166
 Præscriptio etiam statutoria dormit durante pupillari
 ætate creditoris. dec. 230. n. 3. ibid.
 Præscriptio statutoria subintrat in locum præscriptio-
 nis quadraginta annorum. decif. 230. numero 4.
 ibid.
 Præscriptio etiam statutoria non currit non valenti
 agere. decif. 487. n. 10. 367
 Præscriptio vel non currit contra ignorantes, vel res-
 tituantur adversus eam. decif. 258. numero 12.
 117
 Præscriptio dormit durante pupillari ætate. dec. 487.
 num. 1. 366
 Præscriptio in Salviano contra creditorem census inci-
 pit à die, qua fuit cessatum in solutione. dec. 552.
 num. 1. 436
 Ad præscribendum contra creditorem census requiri-
 tur lapsus decennij à die cessationis in solutione.
 dec. 552. n. 2. ibid.
 Præscriptione longissimi temporis omnis actio peri-
 mitur. decif. 363. n. 5. 256
 Præscriptiones in obligatione conditionali tot requi-
 runtur, quot sunt anni. decif. 303. n. 3. 214
 Præscriptio non currit non valenti agere. dec. 264. n. 1.
 185. dec. 265. n. 1. 186. dec. 303. n. 9. 214. & dec.
 532. num. 12. 412
 Interruptio præscriptionis facta cum principali non
 nocet fidejussori. dec. 392. n. 9. 281
 Nec constituit fidejussorem in mala fide. dec. 392. n. 10.
 ibid.

Præservatio.

Jurium non operatur contra eum, ad cujus favorem
 proteclans præstat consensum. dec. 495. numer. 7.
 373
 Præservatio non tribuit jus de novo, sed solum con-
 servat antiquum. dec. 416. n. 7. 297

Præstatio.

Index Rerum

- Præstatio.*
- Præstatio annua ut pro futuro tempore solvatur agi potest, licet non sit orta actio. decif. 487. numero 7. 367
- Præstationes annuæ quando petuntur in iudicio restitutorio, debet fieri condemnatio ad omnes præstationes decursas à die commissi (spolij). decif. 241. num. 5.
- Præsumptio.*
- Quod nemo jactet suum est fortior præsumptione oriens ex statuto præsumente, lapso certo termino debitum esse solutum. decif. 487. n. 8. 367
- Præsumptio generalis eliditur per speciales. decif. 382. num. 15. 272
- Præsumi non debet, quod fieri non solet. dec. 252. n. 6. 179
- Præsuppositum.*
- Si cesset, cessat dispositum. decif. 84. n. 11. 63
- Præscriptio.*
- Præscriptio filia non rumpitur testamentum patris, ubi urget statutum exclusum foeminarum. dec. 41. num. 4. 33
- Pretium.*
- Pretium rei venditæ pervenisse ad manus venditoris probatur ex verbis instrumenti venditionis. dec. 445. num. 3. 324
- Pretium succedit loco rei venditæ. dec. 294. n. 4.
- Pretium debet remanere penes usufructuarium, quando venditur res in qua quis habet usufructum. decif. 294. n. 4. 208
- Præstita tamen per eum cautione. num. 6. ibid.
- Pretium census fideicommissi subiecti debet reinvestiri ad favorem vocatorum, decif. 469. numero 10. 352
- Pretium conventum in venditione præsumitur justum, dec. 539. n. 15. 444
- Et qui dicit contrarium, tenetur illud probare. num. 16. ibid.
- Pretium rei fructiferae præsumitur justum ad rationem quinque pro centenario. decif. 559. numer. 17. ibid.
- Pretium justum rei non probatur ex subhastatione. dec. 536. n. 7. 417
- Limit. quando plures obtulerint. num. 10. ibid.
- Pretium bonorum hereditarium imputatur in creditum hæredis cum beneficio legis vendentis. decif. 279. num. 9. 197
- Pretium rei hypothecatae succedit loco rei decif. 284. numero 4. 201
- Pretium census repeti non potest sub prætextu quod fundus sit alteri obligatus decif. 56. n. 1. 41
- Dummodo omnibus sufficiat, & emptor non sit in damno. ibid.
- Pretium rei à testatore emptæ, & postea retractæ, non ad legatarium mobilium, sed ad hæredem pertinet. dec. 82. n. 6. 60
- Pretium ideo in creatione census requiritur in pecunia numerata, ne usura pateat aditus, decif. 116. num. 8. 93
- Pretium fundi censiti non restituitur perempto fundo super quo fuerat constitutus. dec. 10. n. 1. 11
- Pretium conventum in venditione, præsumitur justum. dec. 33. n. 6. 28
- Pretium census debet numerari in actu emptionis coram testibus, & Notario. dec. 103. num. 6. 77
- Hoc autem introductum est pro forma ad evitandas fraudes & simulatas solutiones n. 8. ibid.
- Pretium rei diminuitur si venditor sit multo arc alieno gravatus. dec. 508. n. 12. 388
- Diminutio autem ista sit iudicis arbitrio, n. 13. ibid.
- Pretium in universalibus succedit loco rei. decif. 470. num. 4. 353
- Pretium regulariter justum præsumitur. decif. 394. n. 6. 282
- Pretium, & rem retinere iniquum est. dec. 558. num. 7. 442
- Pretium succedit loco rei in universalibus. decif. 421. num. 1. 301
- Pretium in dubio præsumitur justum, & dicens de illius iniustitia, debet illam probare. dec. 514. num. 7. 304
- Pretij mentio importat venditionem. dec. 568. num. 2. 260
- Princeps.*
- Princeps ex sua ordinaria potestate potest tollere jus possessionis. dec. 212. n. 11. 168
- Declar. hoc procedere non in possessoribus existentibus in sua possessione, sed in expulsis, & ex causa. numer. 12. ibid.
- Princeps non expellit intrusos, nisi præcedente citatione, & præfixo illi termino ad faciendum suas defensiones. dec. 232. n. 13. ibid.
- Princeps in qualibet dispositione præjudiciali terminum præfigit ad se defendendum. dec. 232. num. 14. ibid.
- Princeps non præsumitur velle præjudicare juribus tertij. dec. 72. n. 4. 54
- Principis factum à contrahentibus prævideri nequit. dec. 317. n. 2. 225
- Deputato à principe ad actum creditor circa illum actum. dec. 89. n. 4. 66
- Ex pluribus narratis in supplicatione sufficit justificare unum, quod potuit movere Principem ad ita rescribendum. dec. 78. n. 2. 55
- Principalis.*
- Habens notitiam de spolio facto à Procuratore, si compareat in iudicio ad illum defendendum, censetur habere ratum spoliū. dec. 79. num. 12. 57
- Principalis in negotio is dicitur, ad cuius utilitatem illud geritur, ceteri vero dicuntur fidejussores. dec. 184. n. 6. & 8. 137
- Intellige quoad seipsum ad invicem, secus autem respectu creditoris num. 9. ibid.
- Principalis is censetur in contractu ad quem pecuniæ pervenerint. dec. 104. n. 9. 78
- Vel commodum, & utilitas spectat. decif. 557. n. 10. 441
- Principalis respectu fidejussoris ille est cuius contemplatione fidejussit. dec. 101. n. 3. 143
- Attenditur id quod principaliter agitur. decif. 14. num. 11. 109
- Prioritas.*
- Instrumentorum probatur ex ordine scripturæ in protocollo Notarij. dec. 100. n. 1. 212
- Prior in tempore potior in iure. decif. 104. numer. 3. 78
- Priora in sequentia magis influunt, quàm contra. dec. 312. n. 5. 210
- Priori, & potiori creditori non licet propria auctoritate capere possessionem rei sibi obligatæ, & ab altero possessæ. dec. 232. n. 6. 162
- Ampl. 1. ut nec etiam proprietario. decif. 232. num. 6. ibid.
- Ampl. 2. ut nec etiam fisco proprietario. n. 7. ibid.
- Ampl. 3. ut nec etiam Ordinario, dum visitat. num. 8. 108
- Ampl. 4. ut nec etiam delegato supremi Principis. n. 9. ibid.
- Ampl. 5. etiamsi talis possessio esset simplex detentatio, absque juris fomento. n. 10. ibid.
- Privilegia.*

Notabiliorum.

<p style="text-align: center;"><i>Privatio.</i></p> <p>Privatio juris est poena. dec. 67. n. 12. 48</p> <p style="text-align: center;"><i>Privilegium.</i></p> <p>Vnius privilegiati non potest dici potentius privilegio alterius, quando inter illos non adest differentia in substantia, sed tantum per plus, & minus. dec. 308. n. 10. 217</p> <p>Privilegia us certans de damno potior est æquè privilegiato qui non agit de damno. dec. 18. n. 7. 16</p> <p>Inter duos habentes par privilegium præfertur is, qui agit de damno vitando. dec. 308. n. 12. 217</p> <p>Et cui sublato privilegio assistit jus commune. n. 13. ibid.</p> <p>Revocatio privilegi concessi motu proprio requirit specialem derogationem, & individuum mentionem. dec. 436. n. 3. 316</p> <p style="text-align: center;"><i>Probatio.</i></p> <p>Probatio probatur per testes de illa simpliciter deponentes. dec. 538. n. 2. 412</p> <p>Probatio præsumptiva contra instrumentum, non admittitur. dec. 125. num. 12. 92</p> <p>Sed requiruntur plenæ, & concludentes probationes. num. 13. ibid.</p> <p>Probatio contra publicum instrumentum debet esse plena, & multum concludens. dec. 355. n. 1. 250</p> <p>Probatio nulla datur major partis confessione. decif. 487. n. 2. p. 366. & dec. 357. n. 2. 252</p> <p>Probatio relevans non resultat ex actu æquivoco. decif. 367. n. 10. 260</p> <p>Probatio quæ non concludit per necesse, non relevat. dec. 280. n. 5. 198</p> <p>Probatio contra publicum instrumentum debet esse plena, & concludens dec. 135. n. 5. 100</p> <p>Probatio resultans ex instrumento dicitur veritas apparens. dec. 400. n. 3. 286</p> <p>Probatio etiam contra publicum instrumentum admittitur, sed apertissima ea sit oportet. dec. 316. n. 3. & 5. 224</p> <p>Probatio plena non resultat ex unico teste. decif. 488. num. 5. 367</p> <p>Probatio probationem non excludit. dec. 353. num. 21. 249.</p> <p>Probatio nulla est major propria oris confessione. dec. 438. num. 3. 318</p> <p>Nulla major probatio, quàm confessio. dec. 234. n. 3. 169</p> <p>Probationes aliàs non relevantes si recipiantur, & admittantur parte non contradicente, suffragantur. dec. 100. n. 5. 74</p> <p>Copia simplex nullam facit probationem. decif. 130. num. 7.</p> <p style="text-align: center;"><i>Processus.</i></p> <p>Processus compulsorius est nullus, si Notarius non juret de fideliter exercendo. dec. 8. n. 3. 9</p> <p>Processus extractus vigore compulsoriz debet conferri cum processu originali compulsato. dec. 8. num. 4. ibid.</p> <p>Processus factus non citato eo qui fuit protestatus nihil heri eo non citato, est nullus. dec. 256. numero 3. 182</p> <p>Processus informativus factus in causa criminali, non facit fidem in judicio civili. dec. 130. n. 8. 97</p> <p style="text-align: center;"><i>Procurator.</i></p> <p>Procurator ad lites non potest recipere solutionem. dec. 84. n. 5. 61</p> <p>Procurator ad lites non potest interpellari ad recipiendum solutiones. dec. 84. n. 6. ibid.</p> <p>Procurator ad exigendum potest recipere solutionem à ponte solvente. dec. 528. n. 18. 405</p> <p>Procurator cui conceditur facultas exercendi difficiliora poterit multò magis exercere faciliora. dec. 528. n. 19. ibid.</p> <p>Procurator vendens rem domini sine speciali mandato, tenetur ad interesse taxandum juxta fructus rei venditæ. dec. 482. n. 1. 363</p> <p>Ampl. ut hoc procedat in quolibet administratore. n. 2. ibid.</p> <p>Procurator non obligatur ex contractu gesto procuratorio nomine, nisi excedat fines mandati. dec. 426. num. 2. 307</p> <p>Maximè quando procurator expressè declarat, velle obligari tantum procuratorio nomine. dec. 426. n. 3. ibid.</p> <p>Procurator falsò constitutus potest cogi ad restituendum accepta procuratorio nomine, per conditionem causa data non secuta. dec. 426. n. 4. ibid.</p> <p>Intellige si falsus procurator malo animo recepit. n. 5. 307</p> <p>Procurator sciens suum mandatum esse sufficiens, vel esse expiratum si aliquid illius vigore recipiat, tenetur actione fortiva. dec. 426. n. 7. ibid.</p> <p>Procurator ad exigendum potest exigere credita in diem, licet aliqui contrarium teneant. decif. 528. num. 22. 406</p> <p>Procurator solvens pecunias creditori sui domini, si illas non repetierit, censetur potius procuratorio quàm proprio nomine soloisse. dec. 444. numero 4. 324</p> <p>Procurator ad exigendum non potest mutare obligationem, nec acceptum ferre. dec. 528. n. 3. 404</p> <p>Nec reducere censum ad minorem responsonem. n. 4. ibid.</p> <p>Procurator in rem propriam exigit nomine proprio. dec. 231. n. 11. 167</p> <p>Procurator non potest obligare dominum ad sui ipsius commodum. dec. 557. n. 1. 441</p> <p>Procurator non potest obligare dominum contra, vel præter formam mandati. n. 2. ibid.</p> <p>Limit. nisi sequatur ratificatio domini. n. 3. ibid.</p> <p>Procurator potest facere meliorem conditionem domini, & pinguius, & utilius implere mandatum. decif. 556. num. 4. 440</p> <p>Procurator constitutus cum clausulis amplissimis potest facere quæ poterat facere constituens. dec. 556. num. 5. ibid.</p> <p>Procurator non potest obligare mandantem ad sui commodum. dec. 556. n. 10. ibid.</p> <p>Procurator suscipit mandatum non solum de fidejubenendo, sed etiam de soluendo. decif. 509. numero 8. 390</p> <p>Procurator non habet actionem contra principalem nisi soluerit. dec. 509. n. 9. ibid.</p> <p>Procurator non potest jura sui principalis, quæ non patiuntur controversiam, remittere. dec. 223. num. 2. 162</p> <p>Procurator emendo pro domino illi acquirit dominium & possessionem. dec. 170. n. 1. 126</p> <p>Procurator remanet liberatus ex quietantia principalis constituentis. dec. 426. n. 9. 307</p> <p>Procurator acquirens aliquid ex contractu gesto procuratorio nomine tenetur ad restitutionem. dec. 426. numero 10. ibid.</p> <p>Etiam in casu peremptionis. n. 11. ibid.</p> <p>Procurator ad emendum si pro se emat, sibi, & non domino acquirit, etiam quod emat ex pecuniis domini. dec. 367. n. 2. 259</p> <p>Procurator non implens ea, quæ habet in mandatis, tenetur ad damna, & interesse. decif. 479. n. 3. 360</p> <p>Procurator præsupponit habitum. decif. 479. num. 4. ibid.</p>	<p style="text-align: right;">V v Procq</p>
---	---

Index Rerum

- Procurator si in emptione rei facta pro domino, & ad illius utilitatem reservet sibi rei emptæ dispositionem, intelligitur eam sibi reservasse uti procuratori, dec. 482. n. 4.** 363
- Procurator ad cedendum pro pretio, &c. potest vendere. dec. 186. n. 3.** 18
- Procurator post perfectum contractum non potest etiam incontinenti domino præjudicare. dec. 371. num. 4. 9. & 11.** 263
- Procurator constitutus ad emendum, si non erant juxta formam mandati, tenetur ad interessè. dec. 371. n. 12. ibid.**
- Procurator generalis ad lites non potest præjudicare principali (poliando). dec. 79. n. 11.** 56
- Procurator etiam cum libera donare non potest. decif. 223. num. 4.** 162
- Procurator potest facto suo facere conditionem domini meliorem, non deteriore. dec. 257. n. 5. 182**
- Procurator habens generale mandatum ad lites, potest jurare de calumnia. dec. 195. n. 3.** 144
- Procurator non censetur constitutus ad solvendum indebitum. dec. 414. n. 1.** 295
- Procurator tenetur servare formam mandati. dec. 444. num. 3.** 324
- Procurator.*
- Procurator demonstrat causam finalem. dec. 412. n. 2. 291.**
- Procurator causam finalem demonstrat. decif. 353. num. 15.** 249
- Procurator declarat mentem statuentium. decif. 18. num. 3.** 16
- Procurator.*
- Procurator instrumentum censetur se coarctare ad probationem, quæ ex dicto instrumento resultat. dec. 100. num. 11.** 74
- Procurator instrumentum censetur fateri omnia contenta in illo. dec. 280. n. 4.** 193
- Procurator acta suo nomine facta, censetur illa ratificare. dec. 249. n. 5.** 177
- Etiam si productio fiat à Procuratore. n. 6.** ibid.
- Procurator instrumentum fateri omnia in eo contenta vera esse. dec. 396. n. 4.** 283
- Productio instrumenti facta in una causa, non præjudicat in alia. dec. 100. n. 13.** 74
- Procurator.*
- Procurator ob metum redditur nulla. dec. 113. n. 8.** 83
- Procurator.*
- Procurator alienationis relata ad personas, non potest dici realis. dec. 51. n. 1.** 39
- Procurator alienationis posita in uno legato, non extenditur ad aliud. dec. 51. n. 6.** ibid.
- Procurator alienationis realis sequitur rem ad quemcumque vadat. dec. 51. n. 7.** ibid.
- Procurator alienationis non debet extendi ubi testator non expressit. dec. 51. n. 9.** ibid.
- Procurator alienationis, latissimè sumpto vocabulo comprehendit pignorationem, & hypothecariam obligationem. dec. 334. n. 1.** 217
- Maximè si in casu contraventionis alter vocetur. ibid.** ibid.
- Procurator alienationis facta uni personæ non extenditur ad aliam. dec. 51. n. 1. & 3.** 38
- Etiam quod nulla inter eas adsit diversitatis ratio. num. 8.** 39
- Procurator alienationis expressa impedit dominij translationem. decif. 198. n. 6.** 146
- Procurator alienandi etiam facta in contractu inter vivos, addita causa, ut bona remaneant in familia, impedit translationem dominij. decif. 103. numero 8.**
- Procurator omnis generis alienationis, & obligationis intelligitur de ea per quam deveniri possit ad reprohibitæ alienari alienationem. dec. 135. n. 8. 135.**
- Procurator alienationis expressa inducit alienationis nullitatem ab initio. dec. 45. n. 2.** 35
- Procurator alienationis tacita non impedit, quo bona emphyteutica veniant in generali obligatione. dec. 77. num. 2.** 55
- Procurator testatoris respectu rei heredis, censetur nulla ab omni causa, tam expressa quam tacita. dec. 67. n. 6.** 47
- Procurator alienationis censetur renunciatum, si aliquo modo constet prohibentem alienationi consensisse. decif. 59. n. 14.** 43
- Procurator alienationis non includit alienationem, per quam fideicommissum efficitur pinguius. decif. 52. num. 5.** 39
- Procurator alienandi, alienationis latissimè sumpto vocabulo impedit nativitatem hypothecæ. dec. 345. num. 2.** 243
- Procurator testatoris jus creditoris non impedit. decif. 318. n. 2.** 225
- Procurator alienationis expressa reddit alienationem nullam ab initio. dec. 44. n. 6.** 35
- Procurator alienari non veniunt sub generali obligatione. decif. 19. n. 4.** 32
- Procurator alienari non veniunt in generali obligatione, quando adsunt alia bona, in quibus potest verificari obligatio. dec. 49. n. 19.** 38
- Procurator expressè alienari non veniunt in generali hypotheca bonorum. Intellige respectu proprietatis, secus quoad fructus. decif. 403. n. 6 & 8.** 286
- Per expressam specialem prohibitionem alienandi certa bona non censetur recessum à prohibitione generali omnium bonorum. decif. 376. n. 6. & 7.** 167
- Procurator alienare rem, non est prohibitus alienare illius fructus. dec. 86. n. 7.** 64
- Procurator alienare bona, est prohibitus super illis censum imponere. decif. 39. n. 1.** 31
- Procurator alienare est etiam prohibitus facere actum ex quo possit consequi alienatio. decif. 48. num. 1. 36**
- Promissio.*
- Promissio de faciendo censetur omnem personam, intelligitur de habente jus ante contractum. decif. 360. num. 1.** 254
- Etiam quod verba essent concepta ut comprehenderet habentem jus de futuro. n. 7.** ibid.
- Promissio solvendi fructus census intelligitur facta ad favorem domini census, quamvis sit absens. decif. 534. num. 4.** 414
- Promissio restricta ad casum diminutionis summx cessæ non trahitur ad casum difficultis exactionis. dec. 477. num. 1.** 358
- Promissio rem venditam alteri non esse obligatam, intelligitur de obligatione, quæ possit præjudicare emptori. decif. 297. n. 5.** 210
- Promissio de faciendo censetur omnem personam, intelligitur dummodo emptoris intersit, & possit aliquid damnum pati. dec. 297. n. 1.** ibid.
- Promissio intelligitur de prima vice. decif. 535. num. 7. 416**
- Limit quando promissio refertur ad actum, qui potest ab eadem persona pluries reiterari. numero 8 ibid.**
- Promissio solvendi scuta aurea ad rationem tot solidorum pro scuto in paulis, vel scutis de camera, efficitur ut in obligatione sint scuta aurea, in solutione pauli, vel scutorum de camera. dec. 210. n. 1.** 160
- Promissio de non molestando intelligitur secundum terminos habiles. dec. 362. n. 5.** 26
- Promissio*

Notabiliorum.

- Promissio venditoris de faciendo consentire aliis intelligitur, dummodo emptoris interfit. dec. 56. n. 3. 42
- Promissio de retrovendendo censum non extinguit censum. decif. 362. n. 4. 256
- Promissio de faciendo consentire omnem personam, comprehendit tantum casum necessario comprehensum. decif. 360. n. 4. 254
- Promissio solvendi fructus census vallata camerali obligatione habet executionem paratam. dec. 512. num. 1. 392
- Promissio in futurum quando intelligatur de prima vice. decif. 121. n. 4. 400
- Promissio mercatoris idem operatur, quod vera solutio. decif. 103. n. 9. 77
- Promissio solvendi quando pecunia investietur, est conditionalis. de. il. 487. n. 4. 267
- Promissio presumitur orta potius ex causa necessaria quam ex voluntaria. dec. 379. n. 10. 269
- Promissio, & obligatio simplex, non restricta ad tempus, censetur perpetua. dec. 140. n. 1. 103
- Promissio facta ad favorem tertij absentis valet. decif. 319. num. 2. 74
- Ex Promissione conditionalis agi non potest, non purificata conditione. dec. 414. n. 6. 314
- Propositum*
- Idem operatur in proposito, quod oppositum in opposito. dec. 262. n. 3. 184
- Proprietas*
- Proprietas censetur relicta, quando relinquitur res ad usum, vel pro usu. dec. 43. n. 7. 34
- Aproprietas verborum non est recedendum. dec. 432. num. 7. 313
- Maximè concurrente mente disponentis. ibid.
- Proprium debitum venditoris census poterat ante Bullam Pij V. in pretium census converti. decif. 81. num. 4. 59
- Propterea*
- Hæc dictio importat illationem, & conjunctionem antecedentium cum subsequentibus. dec. 343. n. 15. 427
- Protestatio*
- Protestatio quod census intelligatur impositus juxta formam Bullæ Pij V. præservat censum, non obstantibus pactis illicitis in eo apposis, dec. 103. num. 1. 77
- Ampl. ut hæc protestatio referatur etiam ad pacta expressa in instrumento census. num. 3. ibid.
- Maximè si Dominus census, qui nititur instrumento nunquam fuerit usus aliquo ex dictis pactis. n. 4. ibid.
- Limit. ut non suppleat defectum realis numerationis pretij census. num. 5. ibid.
- Protestatio tendens ad limitandam obligationem de censu contrahentium facta, præservat jus protestantis. decif. 103. n. 2. 77
- Protestatio quod census intelligatur constitutus juxta formam Bullæ Pij V. super censibus; magis invalidat quam validet censum initum contra formam substantialem dictæ Bullæ. dec. 561. n. 2. 416
- Non supplet defectum numerationis pecuniæ coram testibus, & notario. n. 3. ibid.
- Protestatio jurium præservativa tollit omnem præsumptionem negligentiz in exigendo, nisi generalis, incerta, & obscura. dec. 481. n. 3. 4. 362
- Maximè si jus in specie deducatur. n. 5. ibid.
- Generalis jurium præservativa non comprehendit præjudicia quæ inferuntur ex actu ad quem partes deveniunt. dec. 481. n. 6. ibid.
- Protestatio creditoris quod non intendit liberare obligatos à primo debito, donec de secundo sibi satisfiat est valida. decif. 416. n. 3. 297
- Protestatio non dicitur contraria facto, quando tantum tendit ad limitationem actus. decif. 416. numer. 4. ibid.
- Protestatio nihil fieri, nisi servatis servandis, & legitimis legitimandis, reddit nullam sententiam laam contra formam protestationis. decif. 263. num. 5. 185
- Protestatio motus non est necessaria in eo, qui præsumptione juratur. dec. 266. n. 9. 187
- Protestatio, quod census non intelligatur constitutus contra formam Bullæ, non sustinet pacta contraria Bullæ, sed censum. dec. 2. n. 9. 3
- Protestatio quod census intelligatur constitutus juxta Bullam Pij V. sustinet censum alias contra formam d. Bullæ creatum. decif. 102. n. 6. 76
- Protestatio quod census reducat ad formam Bullæ limitat obligationem, & illam restringit ad limites Bullæ. dec. 110. n. 7. 81
- Protestatio contraria facto, & veritati non relevat. dec. 100. num. 23. 74
- Protestatio quod si quid in census reperitur contra Bullas Papales, habeatur pro non appposito, sustinet censum, etiam si in eo adsit pactum contra dictas Bullas. dec. 92. n. 1. 67
- Protestatio quod censu intelligatur impositus juxta Constitutionem Pij V. salvat illum à nullitate. dec. 95. num. 10. 70
- Protestatio in contractu census præservat illum à nullitate. dec. 17. n. 1. 15
- Etiamsi essent apposta aliqua pacta contra formam Bullæ Pij V. ibid.
- Protestatio declaratoria non potest fieri procuratori nisi quando dominus haberi non potest. decif. 278. num. 17. 195
- Protestatio tollit mentem à facto, & jus parti præservat. decif. 521. n. 1. 399
- Quando dicitur facto contraria, & tollere mentem à facto. dec. 521. n. 2. ibid.
- Protestatio, ut apposta pacta contraria constitutioni papali pro non apposis habeantur, efficit ut contractus absque hac invalidus sustineatur. dec. 316. num. 11. 224
- Protestatio contraria facto non suffragatur. decif. 495. num. 8. 375
- Protestatio in extrajudicialibus sufficit quod fiat semel, & non est necesse, ut repetatur. dec. 416. n. 6. 297
- Protestatio tollit mentem à facto, & præservat jus protestanti. dec. 535. n. 1. & 4. 415
- Protestatio contraria facto non suffragatur. dec. 535. num. 2. ibid.
- Protestatio quod census intelligatur impositus juxta formam Bullæ, præservat illum à nullitatibus. dec. 374. num. 15. 266
- Pupillus*
- Et Ecclesia si velint contractum rescindere ex eo quod non intervenerint solemnitates, tenentur pretium restituere. dec. 463. n. 1. 342
- Ampl. quoad Ecclesiam, si deficiat beneplacitum apostolicum. num. 1. ibid.
- Maximè si contrahens cum illa fuit in bona fide. n. 6. ibid.
- Declar. ut ista restitutio fiat tanquam de accepto absque causa. n. 3. 442
- Intellige si pupillus, vel Ecclesia sint effecti locupletiores. num. 0. ibid.
- Pupillus obligatur ex contractu tutoris, quando pecunia

Index Rerum

niz cum effectu sunt versa in utilitatem ipsius. dec. 343. n. 16. 427

Q

Qualitas.

Qualitas requisita à statuto debet concludenter probari ab eo quise in statuto fundat. d. 38. n. 1. 31
Qualitas adjecta verbo debet intelligi secundum tempus verbi. dec. 214. n. 8. 155
Non entium nullæ sunt qualitates. dec. 205. num. 2. 150

Quantitas.

Quantitas pecuniz probatur partium assertione. decif. 436. n. 6. 316

Quasi possessio.

Quasi possessio exigendi censum probatur confessione debitoris. dec. 209. n. 3. 152
Quasi possessio exigendi censum probatur ex quietantiis. dec. 459. n. 1. 139
Quasi possessio exigendi acquiritur per unicum actum. dec. 235. n. 1. 170
Quasi possessio exigendi acquiritur per unicum actum. dec. 244. n. 2. 175
Quasi possessio exigendi probata per instrumenta quietationum, sufficit ad obinendum mandatum de manutenendo. decif. 241. num. 1. Intellige ut n. 4. 172
Ampl. etiam agatur contra eum, qui nunquam solvit. n. 2. 173
Quasi possessio exigendi censum acquiritur per unicam solutionem. dec. 389. n. 1. 278
Maximè concurrentibus adminiculis. dec. 389. n. 2. ibid.
Quasi possessio exigendi probatur confessione debitoris, vel ejus procuratoris. dec. 234. n. 1. 169
Quasi possessio exigendi acquiritur per unicum actum. dec. 213. n. 1. 154
Quasi possessio exigendi probatur ex instrumento quietationis. decif. 410. n. 3. 292
Quasi possessio exigendi acquiritur per unicam solutionem sibi factam. dec. 110. n. 4. ibid.
Quasi possessio exigendi ad effectum mantentionis non amittitur per negligentiam etiam triginta annorum. dec. 430. n. 17. 293
Quasi possessio exigendi acquiritur ex præcedentibus solutionibus sibi factis. dec. 231. n. 2. 167
Quasi possessio exigendi transit passivè in successorem solventis, etiam quod ipse nunquam solverit. dec. 231. n. 3. ibid.
Limit. si sit resolutum jus sui auctoris. n. 4. ibid.
Quasi possessio exigendi non probatur ex solutione facta metu mandati, cum protestatione. dec. 391. n. 14. 280
Quasi possessio exigendi census probatur per quietantias, & executiones. dec. 496. n. 4. & 6. 373
Quasi possessio exigendi in remedio retinendæ justificatur ex instrumento quietationis. dec. 210. n. 3. 151
Quasi possessio in remedio retinendæ transit passivè in hæredes, & alios successores. dec. 391. numero 1. 280
Dummodo dicti hæredes, vel alij successores possideant. n. 2. ibid.
Quasi possessio transfert onus probandi contrarium in adversarium. dec. 72. n. 10. 52
Quasi possessio ut acquiritur, requiritur non solum animus acquirentis, sed scientia, & patientia ejus contra quem acquiritur. dec. 446. n. 12. 325

Quasi possessio acquiritur per unicum actum. dec. 243. num. 1. 175

Quasi possessio decennialis census facit præsumi illum fuisse solemniter, & ritè impositum. dec. 100. numero 19. 74

Maximè contra negantem impositionem census, & de contrario convictum. n. 20. ibid.

Quasi possessio cedentis prodest cessionario, ut mantentatur. dec. 250. n. 1. 178

Quasi possessio acquisita contra defunctum, est mantentenda contra ejus hæredes. dec. 213. n. 4. 154

Quietantia.

Quietantia generalis non comprehendit ea, qua vendicari possunt. dec. 305. n. 5. 215

Etiam si verba sint universalis. n. 6. ibid.

Quietantia limitata limitatum producit effectum. dec. 305. n. 4. ibid.

Quietantie non solent fieri propter imaginarias solutiones. dec. 252. n. 5. 179

Qui.

Qui *qua, quod*, refert personas, de quibus supra fuit facta mentio. dec. 486. n. 3. 366

Quicumque, est dictio generalis, & comprehendit omnem casum. dec. 151. n. 5. 112

Quilibet.

Quilibet potest rei suæ eam apponere conditionem, quam vult servari. dec. 74. n. 6. 53

Quilibet est rei suæ moderator, & arbitet. decif. 340. num. 1. 240

Quondam.

Quondam, hæc dictio denotat eum cui adicitur esse mortuum. dec. 335. n. 4. 238

R.

Ratificatio.

Ratificatio æquiparatur mandato. d. 351. n. 3. 247
Etiam in casibus in quibus requiritur mandatum speciale. ibid.

Ratificatio gestorum à procuratore æquiparatur mandato. dec. 356. n. 6. 410

Etiam in iis que requirant mandatum speciale. n. 11. ibid.

Præsumitur ex lapsu 30. annorum. n. 7. ibid.

Per usum contractus à procuratore gesti. n. 8. ibid.

Ratificatio insurgit ex actu, qui fieri non potest citra jus, & nomen ratificantis. dec. 357. n. 4. 441

Insurgit ex observantia actus gesti, maximè per longum tempus. n. 5. ibid.

Non insurgit sine scientia actus ratificandi. n. 6. ibid.

Ratificans actum censetur illum ab initio fecisse. dec. 357. n. 9. ibid.

Ratificatio non inducitur ex sola receptione pecuniarum, nisi etiam constet de scientia obligationis, que ratificatur, & maximè omnium qualitarum substantialium. dec. 190. n. 3. 141

Ratificatio tacita que inducitur ex lapsu temporis, cessat quando statutum præsumit contractum esse dolo extortum. dec. 370. n. 12. 262

Ratificatio tacita resultans ob lapsum temporis, non inducitur nisi data scientia nullitatis, ob defectum contractus. dec. 370. n. 13. ibid.

Ratificatio requirit in ratificante specificam scientiam omnium qualitarum rei, & actus ratificandi. decif. 223. n. 14. 163

Ratificatio emptionis inducitur ex perceptione fructuum. dec. 119. n. 7. 111

Ratificatio inducitur per observantiam longævam contractus. dec. 431. n. 7. 211

Ratifica

Notabiliorum.

Ratificatio inducitur ex scientia, & taciturnitate. dec. 189. num. 8. 141	Redemptio excusat à poena incurfa ob alienationem factam contra prohibitionem, Curt. jun. conf. 210. dec. 49. num. 10. & 31. 38
Ratificatio ut ex actu resultet, opus est ut actus qui geritur, de necessitate importet ratificationem. dec. 278. n. 25. 196	Redemptio census non est melioratio in re, sed extra rem. decif. 154. n. 5. 114
Eo quod sit factus cum eo qui ratificationem præten- dit. num. 27. ibid.	Redemptio census debet pendere ab arbitrio vendito- ris, non emptoris census. dec. 132. n. 8. ibid.
Ratificatio excluditur ex quolibet iusta causa. dec. 278. num. 19. 195	Redimens censum ex pretio fundi empti, non potest illum acquirere translativè, nec contra se, nec contra venditorem fundi ubi de ratione. dec. 359. n. 8. 114
Ratificatio actus non inducitur ex actu facto ab ignorante nullitatem illius. decif. 543. numero 22. 427	Res vendita cum pacto redimendi, si redimatur redit libera, & sine onere ad redimentem. decif. 502. n. 3 381
Ratificatio probatur ex confessione judiciali. dec. 168. num. 4. 125	<i>Reductio.</i>
Ratificatio æquiparatur mandato. dec. 39. n. 7. 118	Reductio & defalcatio in locatione fit ratione damni contingentis tam in fructibus, quam in ipsa re loca- ta. dec. 143. n. 6. 105
Ratificatio non retrahitur, quando quis locupletatur cum aliena iactura. dec. 160. n. 7. 118	<i>Reversus.</i>
Ratificationem alicujus promittens, intelligitur si in- terpellatur. dec. 479. n. 8. 360	Non datur à privatione ad habitum. dec. 271. n. 9. 1,0
Recipiens pretium rei venditæ censetur venditionem ratificasse. dec. 363. n. 4. 256	<i>Regula & Regulares.</i>
In ratificatione est necessaria scientia omnium quali- tatum actus ratificandi. dec. 84. n. 20. 63	Regula, Quod non valet ab initio, tracto temporis non convalscit, intelligitur ipso jure, secus si Princeps aliter voluerit. dec. 160. n. 10. 124
<i>Receptio.</i>	Regulares Ecclesiæ non tenentur ad jura Episcopalia. dec. 433. n. 2. 314
<i>Receptis inconstanti, & pecunias ad se traxit.</i> Hæc verba prolata à Notario probant numerationem, licet de numeratione non faciant mentionem. decif. 139. num. 2. 102	<i>Relatio.</i>
<i>Receptis inconstanti.</i> Hæc verba excludunt confessionem de recepto. dec. 497. n. 5. 375	Relatio debet interpretari juxta formam relati. decif. 366. n. 6. 259
<i>Recognitio.</i>	Relatio nunciij se citasse prout in cedula, non relevat si totus tenor citationis non sit registratus apud acta. decif. 278. n. 1. 195
Recognitio publicæ scripturæ non est necessaria, nisi parè oppo ente. decif. 430. n. 8. & 11. 112	Limit. si Notarius non referat se ad acta. n. 1. ibid.
Maximè in judicio possessorio. n. 12. 112	Relatio facta ad instrumentum æquipollet speciali ex- pressionem nominatim factæ. dec. 157. n. 7. 441
Recognitio per novam manum habentem sufficit quan- do agitur de partia librorum, & debitoris subscri- ptione. dec. 516. n. 6. 396	Relatio ad incognita haberi non potest. decif. 476. n. 7. 358
Maximè quando liber reperitur scriptus manu debi- toris. n. 7. ibid.	Relatio non fit quando recta verborum constructio congruenter non potestur. dec. 140. n. 8. 104
Recognitio bonæ fidei facta ab emente ex pecunia aliena, transfert dominium in nominatum. dec. 346. num. 5. 244	Relatio non relevat si non exhibatur relatum. decif. 5. num. 6. 6
Recognoscens bonam fidem in contractu census, & illam in se accollans, habetur perinde ac si ipse im- posuisset. decif. 534. num. 1. 414	Referenti non creditur, cum de contrario constat in re- lato. decif. 380. n. 8. 70
Et est principalis contractus. dec. 556. n. 3. 410	Referenti non creditur non exhibito relato. decif. 547. num. 10. 430
Recognoscens bonam fidem in impositione census, non potest cogere ejus emptorem ad recognoscendum illius pretium. dec. 144. n. 2. 105	Nec quando detegitur erroneum, & mendax. num. 11. ibid.
Recognoscens bonam fidem in contractu census, cen- setur recepisse pretium illius. dec. 104. n. 10. 78	Referenti non creditur dum de relato potest constare. dec. 441. n. 11. 312
<i>Rector.</i>	Intellige si referens contineat tantum particulam rela- ti, nec illud integraliter referat. n. 12. ibid.
Rector Ecclesiæ legatum factum Ecclesiæ non recipit à testatore, sed ab Ecclesia. dec. 438. n. 7. 318	Relatum qualificat, & determinat referens. decif. 185. num. 3. 274
Rectores amovibiles ad nutum non habent curam Ecclesiæ, sed tantum exercitium. dec. 433. n. 4. 314	Relatum censetur in esse in referente cum omnibus suis qualitatibus. decif. 74. n. 2. 52
<i>Recuperatio.</i>	Relatum, non referens debet attendi. dec. 477. num. 3. 358
Recuperatio sortis principalis census est prohibita. dec. 411. num. 6. 294	Relatum non referens attendi debet, quando illud ap- pareat. decif. 457. n. 5. 337
<i>Redemptio.</i>	Referenti non creditur, nisi constet de relato. decif. 75. num. 9. 54
Redemptio potest fieri ab uno tantum ex hæredibus venditoris, si offerat integrum pretium. dec. 90. n. 7. Vide <i>supr.</i> verb. <i>Census extinctio.</i>	Referenti non statuitur dum aliter constat in relato. decif. 431. num. 8. 311
Redemptio rei alienatæ facta ante declarationem ca- ducitatis liberat à poena. dec. 333. n. 12. 237	<i>Relevator.</i>
Redemptio census facta à primo illius emptore est va- lida, licet ipse eo tempore non sit amplius illius do- minus.	Relevator non tenetur nisi ad damnum, quod est neces- sarium, & sine culpa relevati. dec. 343. n. 9. 242
Redemptio census liberat rem suppositam ab onere per- alium retro similem. dec. 82. n. 9. 60	<i>Remedium.</i>
<i>Decif. Rosa Rom. pro Tract. de Cens.</i>	Retinendæ remedium summum ab ipsa re sepa- rari non potest. decif. 115. n. 11. 395
	In remedio retinendæ leviores sufficiunt probationes. dec. 210. n. 1. 153

Index Rerum

- Pro censu datur remedium retinendæ, vel recuperandæ, secundum varietatem casuum. dec. 232. num. 5. 168
- Remissio.*
- Est stricti juris. dec. 223. n. 8. 162
- Remissio est interpretanda, ut remittenti minus præjudicet quam sit possibile. dec. 223. n. 9. ibid.
- Remissio gratuita habet vim donationis. dec. 223. n. 3. ibid.
- Remissoria.*
- Calumniosè petita, non est concedenda. dec. 128. n. 4. 86
- Remissoria in profanis in secunda instantia datur, etiam absque priora. dec. 128. n. 1. ibid.
- Maximè quando materia articulata est relevans. n. 2. ibid.
- Remissoria conceditur ubi articuli sunt relevantes. decif. 493. n. 1. 370
- Renunciatio.*
- Est stricti juris, & non extenditur de persona ad personam. dec. 381. n. 4. 271
- Renunciatio non numeratæ pecuniæ, solet poni ubi pecunia numerata etiam intervenit. dec. 127. n. 3. 95
- Utri suo potest quilibet renunciare. dec. 558. num. 12. 442
- Qui paritur super re judicata cognosci, videtur illi renunciassè. dec. 246. n. 8. 175
- Repetitio.*
- Non admittitur in oratione & dispositione diversa. dec. 67. n. 8. 48
- Nec quando concurrat diversitas rerum, numero 9. ibid.
- Nec quando agitur de poena. n. 10. ibid.
- Nec quando plus operaretur in casu ad quem fit repetitio, quam in casu in quo facta est expressio. n. 13. ibid.
- Repetitioni solutorum non est locus, nisi ubi præcessit actualis solutio. dec. 252. n. 2. 179
- Repetens indebitum, debet concludenter probare se solvisse indebitum. dec. 96. n. 7. 71
- Res.*
- Censetur emptæ de propriis pecuniis emptoris. dec. 346. num. 1. 244
- Res emptæ ex pecunia aliena acquiritur ementi. dec. 346. num. 2. ibid.
- Limit. si ex conjecturis appareat voluisse acquirere non sibi, sed domino pecuniæ. n. 4. ibid.
- Res eadem non debet diverso jure censeri. dec. 354. num. 8. 250
- Res emptæ nomine hæredum fit hæreditaria si ematur de pecuniis hæreditariis. decif. 441. numero 3. 320
- Res emptæ ex pecunia, vel pretio rei hæreditariæ fit hæreditaria. dec. 421. n. 2. 301
- Intellige si copulativè concurrant, quod res ematur nomine hæreditatis, & quod pecunia quæ solvitur sit hæreditaria. n. 3. ibid.
- Limit. in subsidium. n. 16. & 17. 302
- Res emptæ à possessore hæreditatis nomine proprio ex pretio rei hæreditariæ non efficitur hæreditaria. dec. 421. n. 4. 5. & 14. 301. & seq.
- Etiam quod emens sit in mala fide. n. 6. 302
- Res emptæ ex pretio rei pupillaris nomine proprio ementis non efficitur pupillaris. dec. 421. n. 7. & 15. ibid.
- Limit. in subsidium. n. 15. ibid.
- Res emptæ ex pretio alterius rei videtur quodam jure permutationis subrogata in locum rei venditæ. dec. 4. n. 8. 302
- Intellige si expressè, vel saltem tacitè fuit cogitatum de hac subrogatione, & permutatione. numero 9. ibid.
- Res emptæ ex pecunia dotali nomine proprio ementis non efficitur dotalis, nisi concurrat expressa voluntas mulieris. dec. 421. n. 10. & 15. ibid.
- Limit. in subsidium. n. 16. ibid.
- Res aliena licet possit vendi, non potest tamen hypothecari. dec. 102. n. 10. 76
- Declarata, ut venditio valeat tantum in præjudicium vendentis, non domini rei venditæ. n. 11. ibid.
- Res expressè alienari prohibita etiam alienationis vocabulo latè sumpto, non venit in generali obligatione. dec. 74. n. 12. 53
- Res aliena vendi potest. dec. 17. n. 3. 15
- Res sua nemini potest servire. dec. 71. n. 8. 51
- Res emptæ pro persona nominanda ante nominationem acquiritur ementi. dec. 163. n. 1. 121
- Nisi constet de contraria mente ipsius. n. 7. ibid.
- Res emptæ pro persona nominanda efficitur hypothecata ad favorem creditorum ementis, quæ datur etiam facta nominatione. dec. 163. n. 2. 121
- Limit. Si repugnet subjecta materia. n. 6. ibid.
- Limitatur, ex verosimili mente emptoris. numero 8. ibid.
- Res aliena hypothecari validè non potest, potest tamen vendi. dec. 40. n. 10. 32
- Res emptæ pro absente etiam propriis pecuniis ementis acquiritur absenti. dec. 168. n. 1. 125
- Si tamen res sit tradita, vel emptori ratificata, dicto num. 1. ibid.
- Absens tamen tenetur restituere pretium erogatum. num. 5. ibid.
- Res expressè alienari prohibita potest statim sequuta alienatione per substitutos avocari. dec. 198. num. 7. 146
- Res emptæ ex pecuniis meis, non efficitur mea. decif. 102. n. 4. 149
- Res eadem potest possideri eodem tempore à pluribus diversis respectibus. dec. 559. n. 13. 444
- Res ita tradenda, ut dominium avocari nequeat. decif. 313. n. 13. 222
- Res data in dotem æstimata transit in dominium mariti. dec. 381. n. 12. 272
- Res acquiritur ei ad cujus favorem est facta stipulatio. dec. 169. n. 2. 125
- Etiam quod alteri concedatur dictæ rei dispositio. n. 3. ibid.
- Res si detur in solutum æstimata pro dote promissa in pecunia, efficitur mariti. dec. 457. n. 6. 337
- Limitatur 1. si detur pro fundo dotali, & num. 8. in fin. ibid.
- Limit. 2. si detur æstimata minori pretio, quam valeat. num. 9. ibid.
- Res emptæ ex pecunia aliena, efficitur ementis. dec. 164. num. 1. 122
- Nisi nomen ementis simulatè apponatur. numero 2. ibid.
- Res emptæ ad proprietatem Titij, illi non emptori acquiritur. dec. 165. n. 1. 122
- Res emptæ sub nomine Titij censetur pro eo emptæ, nisi contrarium probetur. decif. 165. numero 2. ibid.
- Rei emptæ à marito pro uxore, si ab ipsa percipiuntur fructus, ipsi uxori dominium acquiritur. dec. 165. num. 3. ibid.
- Res si perveniat ad eum casum à quo incipere non poterat, irritatur. dec. 283. n. 7. 200
- Res censualis transit ad quoscunque hæredes. dec. 431. num. 19. 312
- Res emptæ nomine meo, sequuta ratificatione, mihi acquiritur

Notabiliorum.

acquiritur, de iis. 160. numero 2.	118	Reservatio dominij rei venditæ donec integrum præ-	118
Res aliena obligari, & hypothecari non potest. dec.	445	tionem solvatur, est de jure licita. dec. 2. n. 1.	2
559 num. 4.	102	Reservatio dominij extinguatur soluto pretio. dec. 2.	ibid.
Res aliena vendi potest. dec. 138 n. 6.	219	num. 2.	ibid.
Res acquisita ex aliena pecunia, acquiritur stipolanti.	219	Reservatio dominij in venditione operatur ut res	444
dec. 174. n. 8.	168	vendita non dicatur libera dec. 59 n. 21.	444
Res ce sui supposita transit cum suo onere. decif. 232.	204	Reservatio iurium contra debitorem est incompatibi-	205
num. 19.	306	lis cum extinctione debiti. dec. 289. n. 2.	205
Res data in solutum creditori, succedit loco sui cre-	42		
diti. dec. 288. n. 1.	306	<i>Resignatio.</i>	
Res quælibet præsumitur libera à fideicommissio. dec.	42	Resignatio beneficij abdicat à resignante omne jus,	
57 num. 4.	306	tam ratione dominij quàm ratione possessionis.	
Res non potest esse emphyteutica, nisi dominium u i-	122	dec. 177. n. 11.	122
le illius proveniat à concedente. dec. 425. num. 12.	130	Resignans beneficium post resignationem nullos fru-	130
306	ibid.	ctus potest percipere. dec. 176. n. 4.	130
Res in dotem æstimata data in dominium mariti tran-	130	Et si percipiat tenetur ad illorum restitutionem. n. 5.	130
sit dec. 311 n. 1.	130	ibid.	
Res empta nomine proprio ex pretio rei hereditariæ	130	Resignati beneficium post resignationem fructus non	
non fit hereditaria. dec. 410. n. 1.	300	debentur, & si eos receperit tenetur restituere. dec.	
Limitatur quando res fuit empta directè, & immedia-	300	177. n. 12.	132
tè ex pecunia hereditaria, sive pretio rei heredita-	ibid.	Resignans beneficium Ecclesiasticum, habetur pro	
riæ, tam à malæ fidei quàm à bonæ fidei possessore.	ibid.	mortuo. dec. 176 n. 9.	131
num. 2.	301	<i>Resolutio.</i>	
Limit. 2. quando in venditione rei hereditariæ fit pa-	301	Resoluto jure debitoris resolvitur hypotheca. decif.	
ctum ut pretium reinvestiatur in alia re. num. 6.	301	163. num. 10.	121
Maximè quando res fuit empta à tutore ex pecunia	301	Resoluto contractu census fors remanet purum, &	
pupillari, vel ex re pupilli, & minoris. num. 3.	301	merum mutuum. dec. 31 n. 7.	26
ibid.	301	Resoluto jure datoris, resolvitur jus acceptoris. dec.	
Res empta ex pecunia hereditaria in casibus in qui-	301	41. n. 10 33. & dec. 155. n. 10.	14
bus res illa efficitur hereditaria id contingit ex	301	<i>Responsio.</i>	
quodam genere permutationis. decif. 420. num. 7.	301	Responsum dandum est juxta thema propositum	
Res communis in solidum vendi non potest. dec. 420.	301	dec. 120. n. 1.	88
num. 4	301	<i>Restitutio.</i>	
Mala fides dicitur in alienante scienter rem restitu-	301	Restitutio in integrum datur ex capite justæ ignoran-	
tioni subjectam dec. 420. n. 5	301	tiæ. dec. 303 n. 7.	214
Res aliena hypothecari non potest. decif. 421. n. 11.	302	Restitutio in integrum non conceditur non probata	
Res transit cum suo onere. dec. 410 n. 2.	310	læione. dec. 464. n. 36.	145
Rei judicatæ exceptio non attenditur, si fuerit per	175	Restitutio in integrum impedit executionem. dec. 109.	
aliam sententiam revocata decif. 248. n. 7.	175	num. 1.	81
Rei appellatione quando veniat tota in contractibus	46	Limit. si ante peitam restitutionem executio fuerat	
onerosis, alienata re communi. dec. 61. n. 1.	46	capta. n. 2.	ibid.
Rem haberi non posse, vel cum magna difficultate,	130	Donmodo tamen capta sit executio post latam sen-	
paria sunt dec. 175. n. 8.	130	tentiam, secus si ante. n. 3.	ibid.
<i>Rescriptum.</i>		Restitutio in integrum adversus sententiam datur, ubi	
Rescriptum quod in judicio Salviano terminetur uni-	110	constat de bono jure, & de justitia sententiæ de-	
ca sententia possessorum, & petitorum operatur	110	decif. 24. n. 1.	21
ut sit cognoscendum super except onibus respicien-	110	Restitutio adversus sententiam datur ob quamcumque	
tibus petitorum. dec. 118. n. 5.	110	injustitiam dec. 279. n. 2.	196
Rescriptum Papæ mandantis aliquid dispositivè fieri	284	Restitutio tantum reddit, quantum abstulit læsio.	
aliquo supposito, non subintelligitur prout de jure,	284	dec. 26. n. 4.	151
sed debet præcisè observari. dec. 197. n. 5.	284	Restitutio restituit etiam ad fructus. dec. 106. num. 4.	
Rescriptum Principis refertur ad omnia narrata in	96	ibid.	
supplicatione. dec. 114. n. 1.	96	Restituendus non est is, de cujus malo jure constat.	
Rescriptum conditionale ante purificatam conditio-	170	dec. 341. n. 5.	243
nem non tribuit jurisdictionem. dec. 237. num. 3.	170	<i>Retentio.</i>	
Rescripti verba generalia extenduntur ad omnia, quæ	325	Retentio dator spoliatori mediante datione in solu-	
sub ipsis comprehendi possunt. decif. 446. num. 3.	325	tum à Iudice nullius facta. dec. 498 n. 1.	376
<i>Reservatio.</i>		Intellige si possideat occasione sui crediti, secus alias.	
Reservatio iurium facta in revenditione census ope-	294	num. 6.	ibid.
ratæ dumtaxat respectu sortis, non autem respectu	294	Retentio datur occasione hypothecæ quando de ea	
fructuum exinde decurrendorum. dec. 411. num. 3.	294	incontinenti docetur, etiam si possessio sit nulliter	
Reservatio dominij donec solvatur pretium importat	445	acquisita. dec. 498. n. 7.	ibid.
conservationem hypothecæ in casum molestarum.	445	Intellige quando reus amisit possessionem ob pro-	
dec. 559. n. 27.	445	priam culpam, & contumaciam, secus alias num. 8.	
		ibid.	
		Retentio, & compensatio non competit pro creditis	
		non liquidis. dec. 498 n. 15.	377
		Maximè spoliatori n. 16.	ibid.
		Retentio datur o e fori, qui solvit creditoribus an-	
		terioribus, nisi sibi offeratur solutum. dec. 451. n. 8.	
		532	

Index Rerum

- Intellige primò , ut hoc procedat in præjudicium debitoris, num. 9. ibid.
- Solvens in præjudicium aliorum, n. 12. ibid.
- Intellige 2. quando solum absorbet totum pretium rei possessæ, n. 16. 332
- Intellige 3. si res illa sit indivisibilis, num. 12. Secus si habeat diversa corpora, num. 18. ibid.
- Retentio sine causa non conceditur, decif. 69. n. 10. p. 49
- Retinere licet pro modico credito rem magni valoris, donec sibi satisfaciatur, vel offeratur creditum decif. 69. n. 7. ibid.
- Intellige si possideatur res indivisibilis, n. 8. ibid.
- Secus si petatur immissio super rebus divisibilibus, num. 9. ibid.
- Retentio honorum debitoris datur ei, qui solvit verum illius debitum, dec. 536. n. 25. 418
- Retentio pro damnis, & expensis denegatur, quando sunt omnino illiquida, dec. 269. n. 2. 189
- Actionem qui habet, multò magis retentionem, decif. 158. n. 3. 116
- Retractus.*
- Retractus competit contra eum, qui emit cum pacto redimendi, dec. 524. n. 5. p. 402. item & dec. 443. num. 1. 321
- Retractus resolvit priorem contractum æquè ac si factus non fuisset, decif. 82. n. 8. 60
- Retractus est privilegium inquilini ejus personam non egrediens, decif. 466. n. 1. 347
- Competit censuario super re censuata, maxime si illam emerit, num. 3. Limita, nisi alteri competat ex statuto, vel constitutione decif. 466. num. 2. & 14. 347. 348
- Competit consorti potius quàm inquilino, saltem ex æquitate dec. 466. n. 4. & 6. ibid.
- Ius retractus competens debitori potest à creditore capi in causam judicati dec. 504. n. 5. 385
- Ius retractus est cessibile, dec. 504. n. 7. ibid.
- Retrahere volens tenetur subire easdem condiciones, quibus contractus fuit cum alio celebratus, dec. 159. num. 2. 117
- Retrahens non acquirit fructus à die moræ litis, sed à die solutionis, vel effectualis depositionis p. t. ij, decif. 390. n. 1. 279
- Retractus jus competit etiam quod cessio facta fuerit cum pacto de redimendo, dec. 524. n. 5. 402
- Revenditio.*
- Revenditio census non requirit de necessitate pecuniam numeratam dec. 186. n. 8. 139
- Revenditio census est actus necessarius, dec. 186. n. 5. ibid.
- Revenditio census extraneo de necessitate fieri non debet, dec. 238. n. 5. 171
- Revendens censum cum obligatione de restituendo pretium creditoribus prioribus redimentis, si à dictis creditoribus molestetur, potest agere ex prima actione, dec. 384. n. 3. 273
- Intellige ut recuperet sortem solutam, & consequatur fructus decursos ante revenditionem, non autem ut census reviviscat, n. 4. ibid.
- Revenditio si fiat pluribus vicibus, prima convalidatur per secundam factam cum solemnitatibus, licet in illa prima non intervenerint, dec. 523. n. 5. 401
- Revenditio importat dissolutionem prioris venditionis dec. 369. n. 1. 261
- Revenditio est effectus necessarius in quo non requiruntur aliquæ solemnitates, decif. 523. num. 1. amplia ut n. 4. 401
- Tractatus, & requisitio ad revolvendum præsumitur præcessisse, & ex natura rei, verisimilitudine & communiter accidentibus, dec. 523. n. 2. ibid.
- Revolvendo requirit actum revolvibilem, consensum, & restitutionem, pretij, dec. 411. n. 1. 293
- Reus.*
- Reus tenetur plenè probare exceptionem quando actor plenè probavit actionem, dec. 387. n. 5. 255
- Reus si soam exceptionem non probet, quando actor probavit suam actionem, debet condemnari, dec. 387. num. 6. ibid.
- Reus in suis exceptionibus fit actor, decif. 149. n. 1. p. 245.
- Reus absolvitur ob non jus actoris decif. 349. num. 2. ibid.
- Reus in exceptionibus sustinet vices actoris dec. 387. num. 3. 275
- Reus sufficit si vincat ob non jus actoris, dec. 71. n. 6. 51
- Duo, vel plures rei debendi quoad se sunt ad invicem fidejussores, sed quoad creditorem sunt omnes debitores principales, dec. 201. n. 4. 148
- Rei debendi in dubio quilibet tenentur pro æquali portione, dec. 180. n. 1. 15
- Limit Si unus sentiat ma us emolumentum alio, quia quilibet tenetur ratione emolumentum quod sentit, num. 2. ibid.
- Intellige respectu emolumentum, quod quis sentit principaliter, non secundariò n. 3. 114
- Rei debendi tenentur principaliter, fidejussores accessoriè, dec. 529. n. 5. 407
- Req uno debendi solvete, cæteri liberantur, dec. 529. num. 6. ibid.
- Rigor.*
- Rigor scriptus præferendus æquitati non scriptæ dec. 460. n. 17. 349
- Rota Romana.*
- Rota Romana complectitur æquitatem, decif. 530. n. 16. 409
- Rota non solet exequi sententias lras extra eju tribunal, nisi consto de bono jure, seu cognito super illarum justitia, dec. 31. n. 2 p. 26. dec. 303. n. 5. p. 149. dec. 304. n. 6. p. 241. & dec. 246. n. 12. 176
- Limita ad effectam deducendi titulum, dec. 459. n. 12. ibid.
- Rubrica.*
- Rubricæ verba nigrum declarant, decif. 443. num. 6. 322
- S**
- Salvianum.*
- Salvianum competit pro consequendis censibus decif. 553. num. 1. 248
- Salvianum intrat ubi constat de credito cum hypotheca dec. 52. n. 1. 40
- Salvianum competit anteriori creditori contra tertium possessorem, dec. 343. n. 4. 248
- Salvianum competit fideicommissario dec. 496. n. 3. 374
- Salvianum competit ubi adest creditum cum hypotheca, & possessio debitoris, dec. 68. n. 1. 48
- Salvianum intrat probato credito cum hypotheca, & possessione debitoris post contractum debitum, dec. 378. n. 9. 208
- Salvianum competit culibet creditori hypothecario, dec. 488. n. 1. 367
- Salvianum non datur absque hypotheca, dec. 24. n. 3. & decif. 145. num. 1. ibid.
- Salvianum non est extinctivum aliarum actionum, sed cumulativum, dec. 54. n. 5. 40
- Salvia

Notabiliorum.

Salvianum intrat probatis extremis. dec. 148. n. 2. 110	Dummodo probetur non solum fideicommissi existentia;
Agenti Salviano, licet vigore rescripti sit causa termi-	sed etiam quod absorbeat omnia bona. decif. 69. n. 1. 3.
nanda uoica sententia, tam in possessorio quam in	& 21. ibid.
petitorio, satis est ut probet incumbentia necessaria	Agenti Salviano non debetur principaliter res, sed cre-
in Salviano. dec. 148. n. 3. ibid.	ditum. dec. 268. n. 9. & n. 11. 183
Salvianum datur etiam pro fructibus census decurren-	In Salviano rejiciuntur exceptiones requirentes altiore
dis. dec. 109. n. 12. 390	indaginem. dec. 148. n. 6. 110
Limit. ad favorem fideiussoris, qui adhuc nihil solvit.	In Salviano obtinet qui probat debitum cum hypotheca;
num. 13. ibid.	possessionem antiquam debitoris, & moxiam rei
Salvianum cessat oblatione ejus, quod debetur. decif.	conventi. decif. 357. n. 5. 252
269. n. 1. 189	Creditum in Salviano probatur per publicum instrumen-
Salvianum est iudicium possessorium adipiscendæ. dec.	tum. dec. 538. n. 1. 419
532. n. 8. 412	Creditum actoris est extremum in Salviano. decif. 480.
Salvianum datur pro damnis, & interesse. decif. 532.	num. 2. 361
num. 9. 412	<i>Satisfactio.</i>
Salvianum competit super mobilibus, pecuniis, & no-	Hoc verbum non importat de necessitate actualem nu-
minibus debitorum. dec. 69. n. 1. & n. 3. 49	merationem. dec. 251. n. 1. 179
Ampl. ut conperat etiam Legatariis. n. 2. ibid.	<i>Scientia.</i>
Præstita tamen cautione de restituendo in casu quo	Scientia præsumitur in eo, qui tenetur indagare. decif.
hereditas non esset solvendo. dict. n. 1. & 18. ibid.	162. num. 1. 110
Salvianum interdicitur datur contra possessorem bo-	Maxime si teneatur investigare ratione officij n. 3. ibid.
norum emphyteuticorum. dec. 40. n. 4. 32	Scientia ut noceat ad excludendum retractum, debet
Competit heredi heredis, ac etiam cessionario. decif.	probari concludenter, & non præsumptivè. dec. 158.
488. n. 2. ibid.	num. 6. 117
Salvianum est merè possessorium adipiscendæ. decif.	Et specificè cum omnibus qualitatibus. n. 7. ibid.
378. n. 2. 268	Scientia superveniens cum actu non inducit ratifica-
Salvianum datur pro fructibus census. dec. 455. n. 3. &	tionem actus nulli, nisi probetur etiam scientia nul-
dec. 351. n. 4. 435	lilitatis. dec. 278. n. 25. 196
Requisita in Salviano quæ sint. dec. 538. n. 4. 419. &	Scientia præsumitur in his, quæ afferunt commodum.
dec. 532. n. 1. p. 412	dec. 265. n. 3.
Salvianum competit creditori ex causa census. decif.	Et ex cohabitatione cum eo qui actum gessit. dec. 553.
538. n. 5. 419	num. 9. 437
In Salviano non admittitur exceptio domini, nisi in	Scientia nullitatis actus ad effectum inducendi ratifica-
continenti probetur. decif. 538. n. 7. ibid.	tionem non sufficit generica, sed debet esse plena &
In Salviano sufficit possessio debitoris de tempore con-	certa juris, & facti. dec. 278. n. 14. 196
tracti debiti. dec. 538. n. 7. ibid.	Scientia simplex non sufficit ad inducendam obliga-
Probatis extremis necessariis, est locus inmissio ex	tionem, sed debet esse plena, & perfecta. dec. 292.
Salviano interdicto. dec. 261. n. 1. 183	num. 10. 206
Extremis probatis est locus interdicto Salviano. dec.	Scientia in quolibet actu præsumitur esse de substan-
53. n. 1. 40	tia illius, non tamen denunciatio. dec. 162. n. 5. 120
Extrema in Salviano sunt creditum cum hypotheca,	Scientia non præsumitur, scilicet est probanda ab eo, qui
& possessio debitoris de tempore obligationis, vel	in illa se fundat. dec. 83. n. 4. 61
posita. decif. 488. n. 3. 367	Scientia præsumitur ex diurnitate cohabitationis. dec.
Primum extremum in Salviano probatur ex instru-	198. n. 15. 147
mento. dec. 37. n. 1. 26	Limitat. in testamentis, & instrumentis. n. 16. ibid.
Secundum extremum probatur ex sustentatione litis	Scientia ex præcisi præsumitur. dec. 111. n. 6. 221
dec. 32. n. 2. ibid.	Scientia præsumpta non sufficit ad arguendum tra-
Salvianum intrat probatis duobus extremis. decif. 32.	ctatum de falso, & simulatione. dec. 97. n. 11. 375
num. 33. ibid.	Scientia totius præsumitur ex scientia partis. dec. 55.
Extremum secundum in Salviano probatur ex litis su-	num. 7. 40
stantatione cum adminiculis. decif. 489. n. 2. 368	Scientia contractus præsumitur ex implemento illius.
Extremum secundum in Salviano non probatur ex	dec. 557. n. 8. 441
sola litis sustentatione sine adminiculis. decif. 488.	Scientia contractus præsumitur ex implemento contem-
num. 8. 367	torum in illo. dec. 556. n. 12. 440
Exceptio fideicommissi, tanquam requirens altiore	<i>Scriptura.</i>
indaginem, non admittitur in Salviano. dec. 53. n. 4. 40	Scriptura privata dicitur recognita per testes dicentes
Exceptio domini non admittitur in Salviano. dec. 40.	se habere notam manum scribentis. dec. 427. n. 3. 308
num. 11. 32	Limit. in scriptura recognita extra curiam n. 6. ibid.
Exceptio nullitatis cessionis non admittitur in Salviano	Sublim. si adsint alia adminicula. n. 7. ibid.
dec. 70. n. 4. 50	Scriptura si inseratur in instrumento, efficitur pars dicti
Exceptio nullitatis census non admittitur in iudicio	instrumenti. dec. 431. n. 14. 312
Salviani. dec. 95. n. 5. 69	Scriptura privata etiam sine testibus, & die probat
In Salviano non admittuntur exceptiones, quæ requi-	contra scribentem. dec. 515. n. 2. 393
runt extrinsecas probationes. decif. 353. n. 22. 249	Scriptura privata, etiam non recognita, probat si pars
In Salviano non admittitur exceptio requirens altiore	non opponat. dec. 410. n. 10. 293
indaginem. dec. 68. n. 5. & 9. dec. 69. n. 1. dec. 329.	Scriptura privata non probat antequam recognoscatur.
n. 4. & dec. 353. n. 8. 233	dec. 539. n. 13. 421
In Salviano non admittitur exceptio fideicommissi.	Scriptura informis, & quæ caret solemnitatibus, nihil
dec. 69. n. 11. 50	probat. dec. 494. n. 13. 374
Limit. quando fideicommissum incontinenti probatur.	Scriptura informis non probat. dec. 278. n. 5. 195
num. 12. ibid.	Script. privata non probat pro scribente. 455. n. 5. 419

Scriptura

Index Rerum

Scriptura informis probat concurrentibus adminiculis. dec. 513. n. 4.	393	Sententia est individua. dec. 450. n. 15.	330
Scriptura non est necessaria in constitutione census. dec. 100. n. 3.	74	Sententia dans immissionem pro fructibus census decurrendis est nulla. dec. 485. n. 10.	36
Scriptura non est de substantia contractus. dec. 96. n. 1.	71	Sententia lata ad favorem defuncti non potest exequi ad instantiam heredum, nisi prius iustificato, quod sint heredes. dec. 256. n. 2.	181
Scriptura officij notariatus Urbis solent locari, & sunt in commercio. dec. f. 124. n. 6.	90	Sententia lata prout in cedula, est valida si publicetur intra decem dies post pralationem, si talis sit filios curia. dec. 485. n. 4.	365
Scriptura alicuius non adhibenda major fides, quam illius voci. dec. 454. n. 9.	335	Sententia annullatoria census non impedit manutentionem. dec. 234. n. 5.	169
Scriptura informi potest iudex fidem adhibere, parte non opponente, cum possit quodocunque recognoscere. dec. 464. n. 24.	345	Sententia non nocet non citato. dec. 351. n. 6.	247
Scriptura informes probant si pro eis stet observantia. dec. 410. n. 14.	293	Sententia quod sit valida, praesumitur. dec. 406. n. 4.	290
Scriptura una pars alteram declarat. d. 475. n. 7.	357	Sententia, & illius effectus suspenditur per appellationem. dec. 211. n. 3.	153
Recognitio Scripturae potest quodocunque fieri, & quando pars opponit etiam post sententiam. decif. d. 410. n. 13.	295	Sententia injusta non transit in iudicatum. dec. 225. num. 7.	164
<i>Sententia.</i>		Sententia ex actis non aliter debet iustificari. dec. 101. num. 9.	75
Sententia quae fuit suspensa per appellationem, non impedit manutentionem. dec. 352. n. 3.	248	Sententia quae transivit in iudicatum retractatur per restitutionem in integrum ob qualemcumque injuriam, etiam non notoriam. dec. 84. n. 1.	62
Sententia, quae non iustificatur, non potest sustineri. decif. 390. n. 4.	279	Sententia per appellationem suspensa non impedit manutentionem. dec. 212. n. 5.	154
Sententia, quae non est conformis libello, est nulla. dec. 187. n. 7.	139	Sententia mandatur executioni, constituto de re iudicata, & iustitia sententiae. dec. 79. n. 1.	56
Sententia per appellationem suspensa, non potest executioni demandari. dec. 242. n. 11.	174	Sententia contra rem iudicatum est nulla. dec. 19. n. 5.	17
Limit. in mandato de manutendo, quod per appellationem non suspenditur. n. 13.	ibid.	Limita si sententiae transita in iudicatum sint injusta. nom. 6.	ibid.
Sententia confirmatoria sententiae de partibus, lata non transportatis actis, est nulla. dec. 301. n. 2.	213	Sententia dicitur notorie injusta cum iustificatur ex actis. dec. 101. n. 6.	75
Sententia propter sui individuitatem non potest pro parte valere, & pro parte non valere, sed tota corrumpitur. dec. 540. n. 3.	422	Sententia debet esse conformis libello. dec. 150. n. 7. 118	118
Limit. 1. si se referat ad acta ex quibus possit colligi diversitas factorum quae divisionem recipiant. n. 4. ibid.	ibid.	Sententia lata super iudicio moto sine actione, est nulla. dec. 263. n. 3.	185
Limit. in gradu appellationis ex aequitate. ne partes cogantur ex integro causam instaurare. n. 1. ibid.	ibid.	Aliqui tamen volunt requiri partis oppositionem per viam exceptionis. n. 4.	ibid.
Sententia dicitur iusta, quae ex Rotae decisione declarata fuit injusta. dec. 310. n. 1.	227	Sententiae conformes debent exequi in iis in quibus sunt conformes, licet in aliquo capite separato sit inter eas difformitas. dec. 128. n. 5.	110
Sententia immittens pro fructibus decursis, & decurrendis, & possessio inde capta sustinetur quoad fructus decursos. dec. 486. n. 12.	365	Sententiae dicuntur conformes, quae idem continent in substantia. dec. 188. n. 2.	ibid.
Sententia non dicitur inferre novum gravamen, si exprimat id quod in necessariam consequentiam implicite comprobatur in aliis. dec. 188. n. 4.	240	Sententiae effectus suspenditur per appellationem. dec. 245. n. 3.	175
Sententia non probat sine actis. dec. 457. n. 13.	337	Sententiae totae sunt, quot sunt illius capita. decif. 450. num. 16.	330
Limit. 1. quando fuit pro majori parte executioni demandata. n. 14.	ibid.	Requisita pro validitate sententiae quae sunt, remissive decif. 540. n. 6.	422
Limit. 2. in sententia antiqua, pro qua praesumitur tam quoad instantiam, quam quoad solemnitatem. n. 15. ibid.	ibid.	Effectus sententiae suspenditur per commissionem restitutionis in integrum. dec. 244. n. 3.	175
Limit. 3. si sententia fuerit per partes acceptata. sub n. 16. & 17.	338	Tres sententiae conformes sunt exequendae. decif. 188. num. 1.	140
Sententia dicitur antiqua, si lata fuit annis jam triginta elapsis. dec. 457. n. 16.	ibid.	Sententiae validitas ex actorum revolutione comprobatur. dec. 554. n. 1.	438
Sententia a qua fuit appellatum non impedit manutentionem. dec. 213. n. 6.	ibid.	Super re prohibita alienari potest imponi servitus duratura durante vita imponentis. dec. 333. n. 10.	237
Sententia, & ejus effectus suspenditur per appellationem. dec. 213. n. 7.	154	<i>Simulatio.</i>	
Sententiam quando sufficiat iustificari ex noviter deductis. dec. 524. n. 6.	402	Simulatio potest conjecturis, & praesumptionibus probari. dec. 5. n. 2.	5
Sententia dicitur notorie injusta, quae non iustificatur ex actis. dec. 263. n. 6.	185	Debent tamen esse efficaces, & dilucidae. n. 5.	6
Sententia exequi non potest contra non citatum. dec. 483. num. 5.	163	Simulatio potest praesumptionibus, & conjecturis excludi. dec. 5. n. 3.	5
Sententia contra sententiam quae transivit in iudicatum est nulla. dec. 450. n. 18.	331	Simulationis praesumptio excluditur per remunerationem pecuniae. dec. 5. n. 4.	6
Limit. si prima sententia est notorie injusta. n. 19. ibid.	ibid.	Simulatio ut probeatur conjecturis, illae debent esse concludentes. dec. 414. n. 7.	335
Sententia non potest pro parte valere, & pro parte non. dec. 400. n. 18.	287	Simulatio excluditur ex conjecturis. decif. 454. n. 8. ibid.	ibid.
		Simulatio opposita non retardat executionem instanti census. dec. 259. n. 3.	183
		Simulationis praesumptio cessat, ubi constat de veritate. dec. 259. n. 4.	ibid.
		Simulatio	

Notabiliorum.

Simulatio cum non presumatur, debet concludenter probari. dec. 357. n. 10.	252	Societas officij ad rationem duodecim pro centenario inita super officio non vacabili non valet. num. 1. & seq. decif. 321.	227
Maximè ubi nulla subest causa simulandi. n. 11. ibid.		Societas officij ultra valorem illius est nulla, & invalida. decif. 327 n. 1.	164
Simulatio contractus non presumitur ubi præexistit causa contrahendi. dec. 353. n. 6.	437	Societas finito periculo, remanet purum mutuum. decif. 9. num. 17.	10
Simulatio absque causa simulandi non presumitur. dec. 120. n. 3.	88	Societas officij contracta super duobus officiis, uno vacante sustinetur in altero, quatenus sit capax totius summæ in societate positæ. dec. 90. n. 9.	67
Simulatio facillè detegitur ex serie facti. dec. 120. n. 4. ib.		Societas officij contracta super duobus officiis non extinguitur per venditionem unius officij si alterum officium sit capax totius summæ d. 91. n. 1. ibid.	
Simulatio probatur conjecturis, & verisimilitudine. dec. 120. n. 5.	ibid.	Societas sustinetur in officio non vendito pro ea rata pro qua officium est capax. dec. 91. num. 2.	68
Excluditur ex obligatione relevationis. dec. 112. n. 7. 83		Societas resolvitur in totum per receptionem partis foris, secundum aliquos. dec. 414. n. 1.	304
Simulatio probatur probato tractatu, conclusione, & causa simulandi. dec. 128. n. 1.	95	Contrarium firmat Rota num. 3.	ibid.
Maximè quando agitur de simulatione, quæ removet consensum ab actu. n. 2.	ibid.	Vel saltem non procedit quando ex conjecturis apparet de contraria mente contrahentium. n. 15. 305.	
Simulatio probatur duobus testibus, & quales requirantur. dec. 128. n. 3.	ibid.	Societas non potest contrahi super officio, nisi usque ad illius valorem. dec. 9. n. 1.	9
Simulatio in emptione facta pro alio, ex quibus presumatur. dec. 170. n. 5.	126	Societas contracta ultra valorem officij, non sustinetur in vim alterius contractus. dec. 9. num. 1.	ibid.
Simulatio probatur ex confessione partium, & recognitione bonæ fidei. dec. 164. n. 3.	122	Societas officiorum, cor sit licita. dec. 9. n. 3. & 16.	ibid.
Simulatio non presumitur. dec. 123. n. 6. p. 8. 9. dec. 166. num. 5. 125. & dec. 149. n. 4.	103	Societas solo consensu perficitur. decif. 59. n. 1.	43
Simulatio non presumitur sine causa simulandi. decif. 436. n. 7.	316	Societas inquit pluribus modis. dec. 59. n. 2.	ibid.
Simulationis exceptio non retardat executionem cameralis obligationis. dec. 3. n. 15.	6	Contracta super re aliena sustinetur. dec. 59. n. 3.	ibid.
Nisi sit concludenter probata.	ibid.	Societas officij habet implicitum contractum locationis, & conductionis. dec. 388. n. 13.	277
Simulationis præsumptio tollitur ex veritate. dec. 127. num. 7.	95	Societas contracta super duobus officiis, altero eorum alienato durat in illo quod superest pro ea rata cujus illud est capax. dec. 424. n. 10.	305
Simulationis præsumptio excluditur ubi constat de veritate actus. dec. 125. n. 10.	92	Societas officij sine officio super solo periculo vitæ constitui non potest. dec. 321. n. 3. 5. & 6.	227
Simulatio non presumitur in publico instrumento. decif. 125. n. 21.	ibid.	Societas officij quando contrahitur, pecunia non fit recipientis, sed remanet solventis sub solo periculo amissionis in casu mortis. dec. 321. n. 8.	228.
Simulationis causam probare debet is, qui illam allegat. dec. 125. n. 22.	ibid.	Societas requirit subjectum communicativum lucri, & damni. dec. 321. n. 6.	ibid.
Simulationis suspicio inducitur ex negligentia petendi creditum. dec. 382. n. 14.	272	Societas, in qua capitale sit saluum, omni jure improbat. dec. 321. n. 11.	ibid.
Simulationem præsumptionem excludit præexistentia causæ veræ. dec. 14. n. 8.	22	Societas contrahitur super officio emendo d. 59. n. 6.	43
Item quando actus potuit fieri verè, & sine fraude. n. 9. ibid.		Societatis natura ut est per restitutionem, vel interitum partis rei communicatæ, non dissolvatur in totum, sed duret in eo quod superest. decif. 424. n. 9.	305
Simulationis causa probanda est. dec. 128. n. 5.	96	Societatis contractus, cessante periculo vitæ, non sustinetur in vim sponsonis. dec. 9. n. 15.	9
Simulationis suspicio cessat ubi res ita geri potuit. dec. 5. num. 12.	6	Societatis contractus sine officio, redditur usurarius. dec. 9. n. 10.	10
Item ubi præcessit causa vera ita faciendi. n. 14. ibid.		Socius ex natura contractus tenetur relevare socium pro sua rata. dec. 181. n. 3.	134
Simulationem qui allegat debet probare illam, & causam probabilem, sufficientem, & verosimilem simulandi. dec. 166. n. 3. & 6.	113	Et communicare sibi decoctionem aliorum sociorum. ibid.	
Simulandi causa, & conjecturæ sufficientes sunt probande ab eo qui actum simulatum dicit. dec. 122. num. 6.	83	Socius qui habet partem participationem in societate, non debet pati majus derizimentum. decif. 181. n. 4. & 7.	ibid.
Simulationis exceptio non impedit manutentionem. dec. 112. n. 3.	154	Societas finito tempore societatis durat in effectibus. dec. 181. n. 5.	ibid.
Simulatum contractum dicens, id probare tenetur. dec. 120. n. 7.	88	Societas, etiam super re aliena contrahi potest in præjudicium contrahentis. dec. 9. n. 18.	10
Simulatus contractus in dubio non presumitur. dec. 120. n. 6.	ibid.	Socius eo ipso est quod admissus in officio, est ei communicatum officium, & non est amplius communicabile. dec. 9. n. 11.	9
Inverisimilitudo arguit simulationem. dec. 128. n. 8.	96	Socius, & confors in re communi est præferendus censuario. dec. 306. n. 3.	215
Inverisimilitudo inducit præsumptionem simulationis. dec. 382. n. 11.	271	Socium velle se obligare ultra ratam suæ participationis, non est verisimile. decif. 1-8 n. 5.	132
<i>Singulas.</i>		Socij plures an possunt super eodem officio admitti. dec. 9. n. 9. & infra.	9
Singula singularis sunt referenda, dec. 143. n. 1.	105	Socio solventi in causam societatis competit actio pro socio contra confocios. dec. 321. n. 6.	ibid.
<i>Sit.</i>			
Hoc verbum est expressivum veritatis, & substantiæ. dec. 425. n. 3.	306		
<i>Societas.</i>			
Est contractus bonæ fidei, & consensu perficitur. dec. 422. n. 4.	304		
Societas non potest dissolvi nisi concurrat consensus sociorum. decif. 424. n. 5.	ibid.		
Et consensus tacitus sufficit. n. 6.	ibid.		

Index Rerum

Inter plures socios non potest dici quæ portio crediti, vel debiti ad quemlibet spectet, nisi post solidata inter eos computa. dec. 184. n. 10.	138
In societatibus plurimum consuetudini, defertur. dec. 59. num. 7.	43
<i>Solemnitas.</i>	
Solemnitas requisita ex consuetudine in contractu minorum, suppletur iuramento. dec. 26. n. 1.	23
Solemnitates per statutum requisitas, in contractu adhibitas fuisse probatur per instrumentum. dec. 503. num. 13.	384
Solemnitates statutarie adhibite in contractu minorum suppleunt defectum ætatis. dec. 417. n. 6.	258
Solemnitates statutarie non requiruntur in actibus necessariis, dec. 186. n. 6.	139
Solemnitates statutarie non requiruntur in contractibus ex necessitate initis. dec. 430. n. 2.	310
Solemnitates requisite à statuto non expediuntur per procuratorem. dec. 186. n. 4.	139
Solemnitates respicientes Pontificatum, Testes, & his similia, si reperiantur in precedenti instrumento censentur repetite in instrumento incontinenti ab eodem Notario rogato. dec. 93. n. 21. 71. & d. 100. n. 6.	74
<i>Solutio.</i>	
Ponere pecunias ad honestum lucrum, potest ultra sortem recipere aliquod interesse. dec. 228. n. 3.	165
Dummodo non percipiat ex contractu usurario, & illicito. n. 4.	ibid.
<i>Solutio.</i>	
Solutio semper debet intelligi facta pro debito graviori & odioso. dec. 434. n. 7.	296
Solutio præsumitur facta ex pecuniis eadem die ad censum receptis. dec. 478. n. 7.	359
Solutio facta per fideiussorem licet extinguat propriam obligationem, non tamen extinguit obligationem qua principalis debitor tenetur erga ipsum creditorem. dec. 504. n. 9.	
Solutio momentanea, quando affert utilitatem recipienti, est considerabilis. dec. 454. n. 11.	335
Solutio facta meo creditori à tertio de meis pecuniis, à me facta dicitur. dec. 421. n. 13.	302
Solutio facta sine protestatione constituit recipientem in quasi possessione exigendi. dec. 392. n. 11.	281
Solutio facta à principali liberat fideiussorem. dec. 392. num. 7.	ibid.
Solutio valet etiam facta ut solvens recipiat solutum, ubi solutio attulit aliquod commodum recipienti. dec. 527. n. 7. & 8.	403
Solutio in dubio præsumitur facta in causam præcedentis debiti & obligationis. decif. 440. n. 5.	319
Solutio probatur præsumptionibus, & conjecturis. dec. 440. n. 7.	ibid.
Solutio præsumitur facta in causam præambulam debiti. dec. 459. n. 1. 319. & dec. 444. n. 2.	
Solutio debiti consistit in peremptione obligationis. decif. 558. num. 8.	442
Solutio sequens præsumitur facta in extinctionem præcedentis obligationis. dec. 558. n. 10.	443
Compensatio habet vim solutionis. dec. 555. n. 4. 49	
Debitor non solvens debito tempore tenetur creditori ad interesse per eum passum ex eo quod coeperit pecunias ad interesse. decif. 554. n. 7.	438
Creditor si soluat pro debitore dicitur esse in damno emergenti. decif. 554. n. 8.	ibid.
Solvens debitum alienum cum protestatione se relevandi in bonis debitoris censetur velle debitam extinguere. dec. 558. n. 5.	442
Solvens cum dicta protestatione non damnum, sed lucrum consequitur. dec. 558. n. 6.	ibid.
Solutio census impositi super re legata spectat ad heredem, non ad legatarium. dec. 473. n. 1.	355
Maximè quando aliàs legatum esset nullius, vel modice utilitatis. n. 1.	ibid.
Solutio fructuum, & renovatio, si fideiussorem pro parte census non extincta repugnat extinctioni census in totum. dec. 362. n. 2.	255
Solutio faciendâ est juxta qualitatem monetæ à partibus declaratam. dec. 210. n. 5.	160
Solutio census pro decimis, & fructibus probat possessionem recipientis eos. dec. 322. n. 1.	229
Solutio facta à muliere absque solemnitatibus non est relevans in eius præjudicium. decif. 543. n. 21.	427
Solutio fructuum census facta vigore accollationis nulla non præjudicat solventi. decif. 474. n. 4.	355
Solutio facta metu mandati, & cum protestatione non constituit exigentem in quasi possessione exigendi. dec. 244. n. 1.	175
Solutio præsumitur facta nomine proprio solventis, nisi aliud suadeant conjecturæ. decif. 400. n. 5.	293
Solutio præsumitur ex lapsu temporis inter creditorem, & debitorem. dec. 450. n. 8.	330
Secus inter heredem gravatum, & fideicommissarium, ibid.	
Solutio census facta ab eo qui non proprio, sed alieno nomine possidet, non constituit in quasi possessione exigendi recipientem in præjudicium possessoris. dec. 433. n. 5.	314
Solutio præsumitur facta in causam locationis præcedentis. dec. 323. n. 2.	20
Solutio facta metu mandati non constituit creditorem in quasi possessione exigendi. decif. 231. n. 8.	167
Licit si mandatum sit iustum. n. 9.	ibid.
Solutio census non potest retardari, donec cognoscitur an sit bene constitutus. dec. 66. n. 2.	47
Solutio census per decennium cum expressione causæ constituit in quasi possessione exigendi censum. dec. 111. n. 6.	82
Solutio ex qua causa facta fuerit, apparet ex instrumento quietationis. dec. 211. n. 3.	154
Solutio facta cedenti post cessionem, si non fuerit legitime intimata, liberat debitorem. dec. 161. n. 2.	119
Solutio in dubio debet cedere in duriores causam. dec. 83. num. 1.	60
Solutio facta metu diuturni carceris, non præjudicat. dec. 292. n. 12.	206
Solutio in dubio præsumitur facta potius ex causa census, quam canonis. dec. 321. n. 1.	230
Solutio non est præcisè faciendâ de specie monetæ, quæ est in obligatione, si non reperitur, vel difficillimè reperiri potest. dec. 215. n. 5.	156
Solutio probatur ex confessione recipientis solemniter facta, etiam si sit facta à minore. dec. 399. n. 6.	285
Solutio est faciendâ de moneta currente tempore contractus, si ea tempore solutionis reperiarur, nec sit mutata in bonitate intrinseca, aliàs secundum æstimationem illius de tempore contractus. dec. 217. n. 1. 158	
Solutio faciendâ est juxta valorem monetæ, quæ currente tempore obligationis, si illa species monetæ non reperiarur. dec. 216. n. 6.	157
Solutio fructuum census facta à muliere non salvat contractum à nullitate resultante ob non servatas solemnitates statutarie. dec. 51. n. 11.	26
Solutio eadem non potest parere duos effectus diversos. decif. 123. n. 3.	89
Solutio momentanea transfert dominium pecuniarum in accipientem, quando illi affert commodum, & utilitatem. dec. 123. n. 4.	ibid.
Limitatur si præcessit conventio de soluendo statim. num. 5.	ibid.
Quæ in dubio non præsumitur. decif. 123. n. 8.	ibid.
Solutio relevat etiam, quod statim pecunia restituitur, si affert utilitatem restituenti. dec. 2. n. 3.	2
Solutio quæ est modica, habito respectu ad rem pro qua	qua

Notabiliorum.

Solutio pretij census dicitur legitimè facta, etiam quando venditor illud relinquit penes emptorem sub nomine depositi. dec. 427. n. 12.	309	Soluens creditori sui creditoris liberatur. dec. 415. n. 3.	296
Solutio est probanda ab eo, qui illam allegat. dec. 232. num. 1. 235. & d. 225. n. 2.	ibid.	Soluens creditori succedit in locum illius pro rata, quam soluit. dec. 451. n. 3. & 17.	331
Et clarè & concludenter. num. 2.	ibid.	Soluens pro alio habet actionem negotiorum gestorum pro repetitione soluti. dec. 537. n. 7.	419
Solutio est facienda in moneta conventa, si reperiatur. dec. 330. n. 2.	233	Soluens unum pro alio censetur soluisse animo compensandi cum vero debito. dec. 438. n. 1.	318
Ampl. siue aucta, siue diminuta sit illius bonitas extrinseca. n. 4.	ibid.	Soluens ei cum quo contraxit, liberatur etiam quod sciat pecuniam ad alium spectare. dec. 172. n. 5.	127
Limit. si non reperiatur, vel non in sufficienti quantitate. num. 4.	ibid.	Limit. quando stipulatio est concepta copulativè pro contrahente, & absente, pro quo Notarius fuit stipulatus sub debitoris juramento. n. 6.	ibid.
Solutio est facienda de moneta conventa, quando certa species monetæ est in obligatione, si species illa reperiatur. sin minus illius æstimatio juxta tempus solutionis faciendæ. decis. 216. n. 2.	157	Soluens absque protestatione constituit recipientem in quasi possessione exigendi. dec. 250. n. 7.	178
Solutio debet fieri juxta æstimationem monetæ, quæ est in obligatione, non autem ejus, quæ est in electione soluendi. dec. 218. n. 3.	159	Soluens pro alio magnam quantitatem præsumitur solvere de pecuniis debitoris. dec. 410. n. 1.	293
Solutio declarat quanam species monetæ sit in obligatione. dec. 221. n. 2.	161	Solventi falso procuratori recipienti bona fide, quibus remediis subveniatur. dec. 426. n. 8.	307
Solutio pretij in cessione jurium probatur ex confessione cedentis. dec. 357. n. 13.	252	Soluens pro alio repetit actione negotiorum gestorum. dec. 419. n. 7.	299
Solutio census constituit recipientem in quasi possessione exigendi. decis. 483. n. 1.	363	Intellige quando soluens liberavit debitorem, secus autem si seipsum. n. 8.	ibid.
Solutio præsumitur facta in executione præcedentis mandati. dec. 251. n. 1.	178	Soluens proprium debitum non potest reportare cessionem contra alios. dec. 547. n. 3.	430
Solutio facta ab uno ex correis alios liberat. dec. 126. num. 11.	94	Soluens usufructuario liberatur. decis. 380. n. 6.	270
Solutionem qui probat trium annorum continuatorum immediatè antecedentium, præsumitur soluisse pro superioribus annis, <i>vd l. quicumque, C. de apoch.</i> dec. 481. n. 1. potest tamen probari contrarium. n. 7. 362	362	Solvere quis præsumitur in vim præcedentis decreti. dec. 251. n. 3.	178
Amplia, <i>d. l. quicumque</i> in solutione trium semestrium, si locatio per semestria est distributa. n. 2. <i>ibid.</i>	ibid.	Qui libet soluendo pro alio potest jura principalis creditoris acquirere. dec. 398. n. 7.	285
Intellige si solutio sit realis, secus si sit simplex confessio de recepto. n. 4.	ibid.	Augmentum, vel diminutio debiti ad eum spectat, ad quem spectat solutio debiti. dec. 337. n. 4.	239
Solutione unica eodem tempore facta, non extinguitur duplex debitum. dec. 168. n. 7.	125	In solutionibus faciendis de qua moneta solui debeat, attenditur ultima præcedens solutio. dec. 222. n. 7.	162
Solutionem actualiter factam fuisse, potest ex conjecturis probari. dec. 252. n. 3.	179	Minus solui dicitur etiam respectu temporis. dec. 223. num. 12.	163
Solutione ejus quod debetur omnis tollitur obligatio. dec. 271. n. 3. 150 & d. 397. n. 2.	134	<i>Sors.</i>	
Etiam si testatoria. dec. 180. n. 6.	134	Principalis census recuperati non potest ab emptore. dec. 458. n. 10.	377
Soluens indebitum sub prætextu alicujus causæ, non repetit. dec. 111. n. 8.	82	Ampl. ut nec etiam ab ejus cessionario. n. 11.	ibid.
Soluens pecunias & mox illas ex nova causa secum repositans, soluisse dicitur. dec. 110. n. 9.	97	Sors census non dicitur debita. dec. 528. n. 5. & sub num. 7.	404
Soluens absque protestatione, dicitur sponte solvere. dec. 250. n. 2.	178	Licit. quando venditor census illam sponte offert, num. 11.	406
Soluens alij quàm vero creditori, non liberatur. decis. 174. n. 3.	128	Sors peti potest loco interesse. dec. 484. n. 3.	364
Amplia, etiam si solvat conjunctè personæ. n. 4. <i>ibid.</i>	ibid.	Sors repeti potest in censu, in quo sunt obligatæ communitates. dec. 284. n. 2.	201
Limit. quando soluitur ei cum quo fuit celebratus contractus. n. 5.	ibid.	Sors principalis in contractu census repeti potest ob illius nullitatem. dec. 287. n. 1.	203
Soluens creditoribus anterioribus potest repellere posteriores juribus sibi anterioribus cæsis. dec. 191. num. 7.	142	Sors peti potest loco interesse, stante obligatione camerali. dec. 197. n. 4.	146
Soluens statim recepturus non dicitur solvere, & dominium pecuniarum in alium non transfert. decis. 187. num. 4.	139	Sors repeti potest in contractu census, ratione damnum & interesse, quando census fuit impositus super bonis fideicommissis subjectis. dec. 136. n. 1.	100
Limit. Si ex tali solutione recipiens commodum sentiat. num. 10.	140	Sors repeti potest loco damnum & interesse, si pacta per venditorem non servantur. dec. 87. n. 5.	65
Soluens sine protestatione non dicitur coactè, & metu mandati solvere. dec. 389. n. 5.	278	Sors principalis peti potest loco interesse. decis. 286. num. 5. 101. & dec. 285. num. 2.	202
Soluens debitum alienum ex propriis pecuniis succedit in locum creditoris. dec. 202. n. 1.	149	Sors succedit loco interesse. dec. 138. n. 2.	102
Intellige ut num. 3.	ibid.	<i>Species.</i>	
Soluens debitum cum pecuniis debitoris frustra desiderat cessionem jurium contra eum. dec. 205. n. 1.	150	Quæ sunt speciali nota digna, nisi specialiter notentur, censentur neglecta. dec. 254. n. 3.	180
Soluens fructus census ei, qui illum vendidit, liberatur. dec. 161. n. 1.	119	<i>Spoliatio.</i>	
<i>Decis. Rota Rom. pro Tract. de Cens.</i>		Spolium non purgatur, nisi per refectionem damnum, expensarum, & interesse. decis. 3.	45
		Spolium, postquam spoliatus fuit restitutus, non potest ratificari ad effectum, ut spoliatus agere possit de spolio. dec. 79. n. 12.	57
		Spolio ut quis agere possit, necesse est ut doceat expulsum possedisse de ejus mandato, vel de ratificatione.	X x

Index Rerum

tione possessionis facta ante commissum spoliū ; nam ratificatio sequens electionem non suffragatur. dec. 79. n. 14.	ibid. 46	Statutum requirens presentiam proximorum , intelligitur de proximioribus tempore contractus. dec. 22 numero 4.	20.
Spoliator tenetur ad omnia damna , expensas , & interesse. dec. 63. n. 1.	46	Statutum quod non exprimit , velle non presumitur. dec. 353. n. 16.	249
Spoliator non potest apponere compensationem. dec. 135. n. 2.	114	Statutum ligat contrahentes in loco statuentium. dec. 201. num. 2.	148
Spoliator non auditur , nisi ante omnia purgato spolio. dec. 498. n. 1.	376	Statutum dans formam contractibus minorum . ligat subditos contrahentes extra territorium statuentium , si tollat fidem scripturis , & instrumentis aliter factis. decif. 18 n. 1.	16
Ampl. etiam in spolio commissio à Judice nulliter , & injustè procedente n. 2.	ibid.	Statutum inducens prescriptionem non procedit respectu actionis realis. dec. 230. n. 7.	166
Intellige quando nullitas , & injustitia est evidens , & notoria. n. 4.	ibid.	Statutum comprehendit præterita , quæ expectant perfectionem de futuro. dec. 230. n. 5.	ibid.
Spoliatori in judicio spolij non denegatur maintainentio. dec. 101. n. 3.	75	Statutum loquens de confessionibus , & quietantiis mulierum non habet locum , quando mulier efficitur locupletior. dec. 186. n. 7.	139
Spoliatus non tenetur respondere spolianti , qui prius fuit contentus ex vi compulsiva , vel ablativa , interdictione unde vi , & bonorum raptorum. dec. 185. num. 1.	138.	Statutum quod contra delinquentes possit procedi per contradictas , intelligitur dummodo sint verè delinquentes. dec. 133 n. 4.	98
Intellige quando agitur de re diversa ab ea in qua fuit contra eum commissum spoliū . n. 1.	ibid.	Statutum loquens de fidejussore , procedit etiam in eo , qui obligavit se uti principalis , quando constat pecuniam ad eum non pervenisse. dec. 10 n. 9.	18
Spoliatus annis præstationibus potest illas petere à die commissi spolij. dec. 341. n. 3.	241	Statutum loquens de minoribus procedit etiam in filiofamilias minore. dec. 20. n. 10.	ibid.
<i>Sponsio.</i>		Statutum recipit interpretationem passivam à jure communi. dec. 190. n. 4.	141
Sponsionis natura est , ut solus eventus conditionis habeatur pro causa obligationis. dec. 321. n. 9.	218	Statutum Romæ circa contractus minorum habet locum in omnibus contractibus , in quibus minor leri potest. dec. 18. n. 18.	16
<i>Spontè.</i>		Statutum tollens nullitatem , non tollit eam quæ provenit ex defectu jurisdictionis. dec. 55. n. 7.	41
Hæc dictio denotat meram , & liberam voluntatem. dec. 123. n. 7.	89	Statutum non trahitur retro , sed in futurum verificari debet. dec. 230. n. 10.	166
<i>Stabilia.</i>		Statuta exorbitantia recipiunt interpretationem restrictivam. dec. 190. n. 5.	141
Minorum non sunt alienanda , donec extant mobilia. dec. 23. n. 8.	21	Statuto plura requirente pro forma in explicatione actus , uno deficiente , actus corrumpitur. dec. 18. n. 16.	16
Dummodo constet tempore faciendæ alienationis extare mobilia n. 9.	ibid.	In contractu attenditur statutum loci ubi contractus ratificatur , non ubi contractus celebratus fuit nulliter. dec. 448. n. 11.	327
Stabilia communiter æstimantur ad rationem fructuum quinque pro centenario , & anno. dec. 508. num. 9.	388.	<i>Sterilitas.</i>	
<i>Statim.</i>		Unius temporis , cum ubertate alterius compensatur. dec. 10. n. 9.	11
Hæc particula intelligitur cum aliquo temporis intervallo. dec. 103. n. 11.	77	Sterilitas cum ubertate compensari potest. dec. 143. n. 5.	105
Aliquando etiam duorum mensium n. 12.	ibid.	<i>Stilus.</i>	
<i>Statutum.</i>		Curæ respiciens ordinaria probatur attestazione Notariorum. dec. 503. n. 11.	383
Statutum tendens ad evitandas fraudes , & deceptiones respicit publicam utilitatem principaliter. dec. 464 num. 4.	344	Stilus respiciens decisoria debet plenè , & concludenter probari. dec. 424. n. 14. 305. & dec. 468. n. 10.	352
Statutum dans certam formam contrahendi , non dicitur simpliciter resistere contractui aliter facto. dec. 445. n. 8.	323.	Stilus difformis , & controversus non debet attendi. dec. 468. n. 11.	ibid.
Statutum ob identitatem rationis generalis in eo expressè extenditur ad alios casus non expressos. dec. 464. n. 6.	344	Stilus curiæ facit jus. dec. 268. n. 6.	188
Statutum debet interpretari ut minus , quàm fieri possit , juri communi deroget. dec. 485. n. 9.	365	Stilus contra jus est formiter probandus cum scientia majoris partis populi , ut consuetud. dec. 468. n. 7.	351
Statutum prohibens appellari à decreto super executione instrumenti , non procedit contra non nominatum in instrumento. dec. 509. n. 2.	389	<i>Stipulatio.</i>	
Statutum dans executionem in instrumento , non habet locum quando instrumentum non est liquidum. dec. 509. n. 3.	ibid.	Stipulatio notarij pro iis quorum interest restringitur ad eos , quorum interest tempore stipulationis. dec. 448. n. 13.	328
Statutum dans facultatem fidejussoribus petendi liberationem à fidejussione , quomodo sit intelligendum. dec. 101. n. 9.	148	<i>Stuprum.</i>	
Statutum loci contractus attendi debet in contractibus. dec. 508. n. 7.	388	Non presumitur. dec. 20. n. 5.	18
Statutum tendens ad evitandas fraudes , & deceptiones respicit publicam utilitatem principaliter. dec. 464. n. 4.	344	<i>Subhastatio.</i>	
Statutum aliquid disponens est servandum etiam in foro conscientiæ , & excusat à peccato. dec. 464. n. 9. ibid.	344	Et licitatio quo ordine fieri debeant , remissivè. dec. 536. num. 11.	417
Statutum à Papa confirmatum non potest dici vitiosum. dec. 464. n. 10.	ibid.	Subhastatio debet fieri præsentem pecuniâ. decif. num. 12.	ibid.
		Hæc tamen solemnitas potest remitti de consensu creditoris. num. 13.	ibid.
			Iste

Notabiliorum.

Iste tamen consensus non operatur ultra summam de-
 bitam consentienti, n. 14. 417
 Et debet intervenire in ipso actu deliberationis, n. 15,
 ibid.
 Subhastatio debet fieri iudicis auctoritate, dec. 536.
 num. 8. ibid.
 Subhastatio, & deliberatio facta vigore decreti, & exe-
 cutionis nullæ est invalida, decif. 536. n. 5. 417
 Subhastatio facta ad instantiam cessionarij pro majori
 summa, quam sit creditum cedentis, est nulla, decif.
 536. n. 6. ibid.
 Subhastatio facta pro vero credito, servatis requisitis
 de jure, & de stilo est valida, decif. 508. n. 1. 387
 Subhastatio debet justificari ex actis productis ante
 eam non ex productis postea, dec. 434. n. 7. 315
 Subhastatio requirit citationem partis, & iudicis de-
 cretum, decif. 467. n. 2. 350
Subrogatio.
 Subrogatio in fideicommissis non datur, si non con-
 stat de voluntate subrogandi, decif. 496. n. 9. 374
 Subrogatio regulariter non datur in particularibus.
 dec. 21. n. 4. 303
 Subrogatum non assumit naturam ejus, in cujus locum
 est facta subrogatio, quando militat diversa ratio.
 dec. 30. n. 4. 38
 Nec quando non concurrunt eadem qualitates, n. 5. ib.
 Nec quoad incursum pænz, n. 6. ibid.
 Subrogatum assumit naturam ejus, in cujus locum
 subrogatur, dec. 52. n. 3. 39
 Subrogatum censetur idem quod id in cujus locum
 fuit subrogatum, decif. 422. n. 3. 303
Subscriptio.
 Infert approbationem dec. 516. n. 5. 396
 Subscribens fateri censetur omnia contenta in scrip-
 tura, decif. 417. n. 5. 308
Substantia.
 Substantia actus remota, ipse actus removetur, dec. 315.
 num. 1. 223
Substitutio.
 Fideicommissaria talis censetur, qualis est præcedens
 institutio, dec. 76. n. 5. 267
 Compendiosa substitutio continet tacitam vulgarem.
 dec. 376. n. 3. ibid.
 Substitutus cum clausula pleno jure, & sine aliqua di-
 minutione, potest capere pensionem directè, & pro-
 pria auctoritate, dec. 471. n. 6. 353
Successio.
 Successor utitur re competente ei, in cujus locum
 succedit, dec. 409. n. 2. 292
Supplicatio.
 Secundum cujus tenorem sunt plura faciendæ, si de eis
 non doceatur, non suffragatur, decif. 323. n. 2. 250
Susceptio.
 Suscipiens onus solvendi canones, cogi potest via exe-
 cutiva, dec. 157. n. 1. 43

T

Taciturnitas.
Taciturnitas creditoris per longam tempus inducit
 verisimilitudinem solutionis, decif. 19. n. 2. 24
 Taciturnitas alimentarij in petendo alimenta inducit
 præsumptionem, alimenta fuisse præstita continuo,
 dec. 439. n. 6. 319
Tamen.
 Hæc particula restringit præcedentia, dec. 171. n. 3. 127
Taxatio.
 Taxatio interesse ad rationem fructuum certorum, est
 licita, dec. 124. n. 7. 90
Tempus.
 Tempus solutionis faciendæ de fructibus census non
 est de forma substantiali contractus census, dec. 116.
 num. 2. 85
 Immo est quid accidentale n. 3. ibid.
 Decif. Rota Rom. pro Tract. de Cens.

Tempus antiquum non probatur per testes deponen-
 tes per dictionem citra, absque copula, dec. 323. n. 5.
 230

Terminus.

Terminus acceptatus quando computetur ad indocen-
 dam moram, dec. 521. n. 3. 399
 Terminus ad redimendum non currit durante lite,
 quando revenditio fuit petita juxta terminum, dec.
 504. n. 13. 86
 Pendente termino dato ad deliberandum pignus sub
 hasta positum, possunt admitti novi obiatores, decif.
 467. num. 5. 350
 Secus termino elapso, n. 7. ibid.
 Suscipiens terminum ad solvendum, & confitens de-
 bitum, cenietur bonam fidem agnoscere, dec. 250.
 num. 8. 178

Tertius.

Tertius possessor conventus Salviano pro fructibus
 census impositi super melioramentis, potest excipe-
 re, quod melioramenta non erant imponentis, dec.
 541. n. 8. 423
 Tertius possessor præscribit hypothecariæ actioni in-
 ter præsentis spatio decem annorum, dec. 303. n. 2.
 & 5. 214
 Limit. in obligationibus conditionalibus, quibus non
 præscribitur etiam cum titulo, n. 10. ibid.
 Tertius non potest opponere de nullitate alterius fa-
 vore introductæ, dec. 504. n. 8. 385
 Jus tertij potest opponi, quando opponentis interest,
 & sibi prodest, dec. 345. n. 8. 243
 Tertia species honorum quæ constituitur ex annuis
 redditibus, nil aliud constituit, quàm jus quoddam,
 seu actionem ad illos exigendum, dec. 3. n. 14. 4

Testamentum. Testator.

Testamentum non præsumitur, dec. 279. n. 4. 196
 Testator præsumitur gravare hæredem minus quàm
 fieri potest, dec. 432. n. 10. 313. & d. 271. n. 7.
 Præsertim si sit instituta pia causa, dec. 432. num. 11.
 ibid.
 Testator declarans irritam, & nullius roboris quam-
 cumque alienationem, comprehendit etiam aliena-
 tionem de facto, licet nulliter de jure, d. 534. num. 3.
 217
 Testator præsumitur bona propria, non heredis, vel
 aliorum gravare, decif. 67. n. 7. 47
 Ubi eadem est ratio, ibi debet esse eadem dispositio
 etiam testatoris, dec. 334. n. 7. 237
 Opinio testatoris etiam erronea est attendenda, decif.
 452. n. 13. 313

Testis.

Qui ex depositione potest eorum reportare, dicitur
 testificari in causa propria, dec. 222. n. 2. 162
 Testis deponens super negativa, debet etiam non in-
 terrogatus reddere rationem sui dicti, d. 222. n. ibid.
 Testis deponens super negativa, debet deponere se vi-
 disse illum actum ex quo negativa resultat, dec. 222.
 num. 4. ibid.
 Testis deponens super negativa, debet excludere actum
 & potentiam, dec. 222. n. 3. ibid.
 Testis qui juravit extra terminum, dicitur nulliter exa-
 minatus, dec. 79. n. 21. 57
 Testis dictus debet concludere per necesse, d. 76. n. 2. 54
 Testis deponens super iis, quæ percipiuntur iudicio
 intellectus, debet reddere causam scientiæ, etiam
 non requisitus, dec. 76. n. 5. ibid.
 Testes examinati non præcedente citatione ad viden-
 dum jurare, non probant, dec. 554. n. 3. 438
 Testis contra producentem probat, dec. 110. n. 6. 81

Index Rerum

Testis qui recordatur de antiquis, & non reminiscitur de recentibus, non meretur fidem. dec. 242. n. 8.	321	Testes examinati in causa criminosa, parte non citata, & sine interrogatoriis, non probant. dec. 374. n. 5.	266
Testis deponens de suo iudicio nullam facit probationem. dec. 532. n. 31.	413	Testes examinati pro Curia informatione, nihil probant. dec. 127. n. 4.	98
Testis familiaris inducentis, est valde suspectus. decis. 70. num. 3.	50	Testes sunt cum aliis testibus concordandi. dec. 9. n. 5.	
Testis debet concludere per necesse. dec. 375. n. 3.	266	Testi unico non creditur, maxime si alias patitur exceptiones. dec. 454. n. 1.	335
Testis de odio suspectus non facit semiplenam probationem. dec. 441. n. 6.	321	Testi sibi contrario non creditur. dec. 129. n. 6.	96
Testis qui contra unum fuit testificatus in causa criminali, repellitur contra eundem in causa civili. dec. 442. num. 4.	ibid.	Testi qui habet interesse, vel deponit ad sui exonerationem, non creditur. dec. 371. n. 13.	264
Testis unicus etiam contra inducentem nihil probat. dec. 532. n. 30.	413	Testium in conflictu, & concursu sunt preferendi plures & digniores, melius informati, practici, & vicini. dec. 89. n. 1.	66
Testis unicus non probat. dec. 527. n. 5.	403	Testium dicta recipiunt interpretationem à scripturis. dec. 404. n. 1.	289
Testis unicus nullam facit fidem. dec. 491. n. 7.	370	Idoneitas testis debet considerari respectu causa in qua deponit. dec. 175. n. 4.	266
Testis unicus non probat. dec. 430. n. 3. 370. & d. 125. n. 3.		Criminosus, & de delictis processatus repellitur à testimonio. dec. 441. n. 7.	321
Testis unicus facit vehementem presumptionem pro condjuvandis aliis probationibus. dec. 442. n. 1.	321	Inimicitia, & adij suspicio tollit fidem testi. dec. 442. num. 5.	ibid.
Testis unicus contra producentem plene probat. decis. 30. n. 1. 97. & d. 129. n. 2.		Testium dicta debent semper concludere. dec. 24. n. 5.	21
Hanc tamen conclusionem Rota non admittit. n. 2. ib.		Indicens testes vix est quod contra illos possit aliquid dicere. dec. 387. n. 1.	274
Testis unicus in facto proprio plene probat. dec. 414. num. 4.	335	<i>Titulus.</i>	
Intellige concurrentibus adminiculis n. 3.	ibid.	Titulus non est necessarius in iudicio manutentionis, sive simus in prophanis. dec. 242. n. 15.	174
Testi unico non creditur. dec. 525. n. 2.	402	Sive simus in beneficialibus. n. 16.	ibid.
Præsertim contra publicum instrumentum. dec. 525. num. 3.	ibid.	Titulus cum redit ad non titulum, res redit ad primæva jura. dec. 530. n. 13.	409
Testes examinati in causa criminali sine citatione partis non probant. dec. 315. n. 2.	259	Titulus superveniens etiam pendente lite attenditur ad effectum retentionis. dec. 466. n. 8.	348
Testes deponentes super consuetudine debent specificare actus in quibus viderunt observari. dec. 343. num. 11.	242	Titulus ubi reducitur ad non titulum, quilibet recuperat sua primæva jura. dec. 400. n. 14.	287
Debent concludere de circumstantiis in casu de quo agitur, concurrentibus. n. 12.	ibid.	Titulus inualidus licet non inducat bonam fidem positivam, tamen causat malam fidem. dec. 293. n. 8.	207
Testes examinati in causa criminali ex officio absque partis citatione, nullum faciunt probationis gradum. dec. 133. n. 8.	99	Eventus posterior formatur à primordio tituli. dec. 379. n. 9.	269
Immo nec quidem indicium. n. 9.	ibid.	<i>Totum.</i>	
Nisi pars habeat illos pro rite, & rectè examinatis. num. 10.	ibid.	Recipit qualitatem à suis partibus. decis. 214. num. 5. 155	
Testes etiam nulliter examinati deserviunt pro adminiculo. dec. 358. n. 3.	253	<i>Tractatus.</i>	
Testes etiam nulliter examinati præstant adminiculum. dec. 499. n. 20.	379	Tractatus Capitolis non est necessarius in alienatione rei Ecclesie, ubi intervenit beneficium Apostolicum. dec. 30. n. 6.	25
Testes examinati parte non citata, & sine interrogatoriis, fidem non faciunt. dec. 316. n. 4.	214	<i>Translatio.</i>	
Testes examinati in alia causa, & inter diversas personas non probant. dec. 353. n. 20.	249	Translatio in incorporalibus probatur ex patientia, dec. 168. n. 3.	125
Testes examinati in iudicio possessorio faciunt fidem in petitorio, si ad eundem effectum producantur. dec. 401. n. 4.	287	<i>Transactio.</i>	
Testes deponentes contra instrumentum, debent concludenter, & ex necessitate concludere. d. 24. n. 6. 12		Transactio facta cum pacto resolutive in casu inobservantia, facta declaratione resolvitur. decis. 256. num. 1.	251
Testes deponentes tanquam periti electi, præferuntur cæteris testibus. dec. 141. n. 7.	104	Transactio in qua insurgit læsio ultra tertiam partem, debet rescindi. dec. 275. n. 1.	192
Testes duo contestes plenam faciunt probationem. dec. 100. n. 2.	74	Transactio pro sui validitate requirit, ut aliquid hinc inde detur, vel recipiatur. dec. 275. n. 2.	ibid.
Testes de auditu faciunt indicium, & optimam veritatis presumptionem. dec. 401. n. 8.	288	Transactio ut datur læsiva debet considerari dubius litis eventus. dec. 275. n. 4.	ibid.
Testes deponentes contra instrumentum, debent esse omni exceptione maiores. d. 24. n. 4. 22. & d. 117. n. 11		Transactio natura est, ut quilibet pars aliquid det vel remittat. dec. 224. n. 11.	175
Testes de jure sunt reducendi ad concordiam. dec. 367. num. 7.	175	Transigi super jure claro non potest. dec. 223. n. 1.	172
Testes examinati parte non citata, non faciunt ne quidem indicium. dec. 36. n. 13.	30	<i>Translatio.</i>	
Testes inter se contrarii non probant pro producente. dec. 129. n. 4.	96	Translatio census de uno fundo ad alium, non inducit illius extinctionem. dec. 105. n. 1.	78
Immo unus destruit dictum alterius. n. 5.	ibid.	Nec innovat obligationes præcedentes. n. 2.	ibid.
Testes instrumentarii tanquam à partibus approbati faciunt fidem, etiam si alias essent inhabiles. dec. 110. num. 5.	81	Translatio pensionis ab uno beneficio ad aliud nihil innovat respectu pensionis, sed tantum respectu beneficii. dec. 10. n. 1.	ibid.
		<i>Trebellianica.</i>	
		Trebellianica censetur prohibita ex clausula, pleno jure	

Notabiliorum.

jure, & sine aliqua diminutione. dec. 471. n. 9. 373	Venditio celebrari potest habita fide de pretio. decif. 126. num 5. 93
<i>Turbatio.</i>	
Turbare is dicitur qui pretendit se habere jus propter quod possessor impediatur. dec. 391. n. 12. 280	Venditio rei alienae valet. decif. 59. n. 5. 43
<i>Tutor.</i>	
Tutor non potest alienare rem minoris absque solemnitatibus dec. 84. n. 12. 63	Venditio vera dicitur, ubi pactum fuit ut canon possit extinguere ad rationem scutorum sex pro centenario dec. 524. n. 3. 402
Tutor non potest auctorari in actu in quo agitur de ejus proprio interesse. dec. 84. n. 8. ibid.	Venditio facta à Judice plus offerenti differt ab adjudicatione, seu datione in solutum facta creditori. dec. 156. num. 8. 116
Tutor constitutus ad certum actum non potest eum se intromittere. dec. 277. n. 1. 193	Venditio quod sit voluntaria, vel necessaria, est quid accidentale. dec. 156. n. 2. 115
Tutor non potest constituoere aliquem in quasi possessione exigendi per actum fictum, secus per actum verum solutionis. dec. 389. n. 3. 278	Venditio facta pro extinguendo censu, non dicitur facta ex causa necessaria. decif. 6. n. 4. 13
Tutor si in actis se gerat ut talis, non tenetur docere de inventario, & administratione sibi decreta, quoad validitatem auctorum. dec. 523. n. 6. 401	Venditio confectur facta illi personae cujus nomen fuit in instrumento expositum dec. 359. n. 1. 153
Tutor non potest imponere censam super rebus sui pupilli absque solemnitatibus statutariis. dec. 309. num. 1. 218	Venditionis appellatione non venit datio in solutum à Judice facta. dec. 429. n. 2. 310
Maximè quando statutum procedit ulterius annullando actum aliter factum. n. 2. ibid.	Intellige de jure communi, secus in statuto loquente de venditione. n. 3. ibid.
Tutor adjunctus, si non permittatur administrare, redditur suspectus alius tutor, qui praestat impedimentum. dec. 278. n. 13. 195	Venditionis titulus est habilis ad transferendum dominium. decif. 560. n. 1. 445
Tutor dans dorem pro pupilla, censetur dare ad computum ejus, quod habet in administratione. decif. 175. num 9. 230	Venditionis ea est natura, quod dominium pretij in venditorem, & rei emptae in emptorem transferatur. dec. 1. n. 4. 2
Limit. quando constat de contrario. n. 10. ibid.	Venditione facta à Canonicis, non uti singularibus personis, sed tanquam universis, obligatur Capitulum. dec. 187. n. 6. 204
Tutor agens nomine proprio non praedjudicat pupillo. dec. 275. n. 19. 196	In venditione facta à judice judicatio nomine, debitor, non creditor debet cavere de evictione. dec. 393. num. 1. 281
Tutor datus ob impedimentum tutoris, durat durante impedimento. dec. 84. n. 9. 62	In venditione census non venditur res super qua census est impositus, sed solum jus percipiendi annuam repositionem. dec. 1. n. 2. 1
Tutor potest stipulari pro suo pupillo. dec. 272. n. 3. 193	In venditione census alias creati non requiritur pecunia numerata. dec. 127. n. 8. 139
Tutoris datio durante prioris tutoris impedimento, est valida, maximè cum judicis decreto. dec. 277. num. 4. 193	Vendens rem cum reservatione dominij, & hypothecae, donec sibi de pretio integrè satisfiat, potest pro rata non soluta redire ad primævam possessionem. dec. 498. n. 14. 377
V	Venditor dum non evincitur res vendita, tenetur prestare illam liberam ab hypotheca. dec. 559. n. 12. 444
<i>Valor.</i>	Venditor consequitur fructus rei venditae pro rata pretij non soluti. dec. 124. n. 5. 90
V alor monetæ extrinsecus mutato, solutio debet fieri habita ratione ad æstimationem, quæ est tempore solutionis dec. 116. n. 1. 117	Etiã interveniente mora irregulari duntaxat. n. 8. ib.
Valor antiquæ monetæ, cum non est mutatus in bonitate intrinseca, solutio potest fieri vel in illa, vel in æquivalenti. dec. 121. n. 5. 161	Venditor census si sinat labi semestri post factam didictam, non potest cogere emptorem census ad illum revendendum, nisi faciat novam didictam. dec. 277. n. 8. 194
Valor rei debet probari de tempore contractus. dec. 323. n. 7. 230	Venditor promittens generalem defensionem rei venditæ tenetur liberate ab omni molestia. dec. 108. n. 1. 80
Valor monetæ quæ est in obligatione, debet attendi juxta tempus contractus, si illius valor non reperitur diminutus. dec. 220. n. 3. 160	Venditor census potest quocumque illum redimere. dec. 154. n. 1. 114
Ampl. etiam si sit diminutus valor monetæ inferioris de qua solutio fieri potest n. 4. ibid.	Venditor census nulliter impositi, si promittat impositionem esse validam, aliàs vult teneri ad damna & interesse, tenetur solvere fructus loco damnorum & interesse. dec. 389. n. 12. 279
Valor rei probatur ex communi æstimatione, non ex singulari affectu oblatoris sub hasta. decif. 500. n. 4. 320	Venditor census, qui restituit emptori partem pretij, videtur voluisse recedere à censu. dec. 272. n. 7. 191
Valor extrinsecus monetæ attenditur tempore solutionis. dec. 550. n. 2. 433	Venditori census licet sit licita redemptio census, emptor tamen non potest illum cogere ad redimendum. dec. 283. n. 4. 100
<i>Vassallus.</i>	Venditor tenetur de evictione rei venditæ. dec. 406. num. 1. 290
Vassallus alienans commoditatem feudi, feudo non privatur. dec. 333. n. 4. 236	Venditor census non prohibetur rem censui suppositam alienare. dec. 90. n. 13. 67
Intellige si alienatio facta ab hærede gravato, emphyteuta, & vassallo, non excedat vitam ipsorum. num. 5. ibid.	Venditor rei quæ retrahitur jure civitatis, non tenetur emptori ad refectionem damnorum, interesse, nec melioramentorum. dec. 260. n. 5. & 6. 254
<i>Venditio.</i>	<i>Verbum.</i>
Venditio rei emphyteuticæ cum clausula salvo, & reservato consensu domini, valet ab initio. decif. 40. num. 14. 42	Verba habuit & recepit in pecunia numerata, &c. à Notario prolata impotant actum veræ numerationis. dec. 110. n. 3. 81
Venditio resoluitur per pretij restitutionem. dec. 310. num 2. 219	
Venditio desistit deficiente pretio. decif. 191. n. 4. 209	

Index Rerum

Verba accipiuntur secundum subjectam materiam. dec. 358. n. 6.	253		
Verba licet sint ampla, & prægonantia, recipiunt interpretationem à natura rei. dec. 360. n. 3.	254		
Verba dubia sententiæ interpretanda sunt, ne contineant iniustitiam. dec. 267. n. 6.	188		
Verba in una parte scripturæ uno modo intellecta debent eodem modo intelligi in alia parte. dec. 475. n. 8.	356		
Verba quæ possunt trahi ad casum licitum, & illicitum, trahi debent ad licitum. dec. 143. n. 8.	105		
Verba sequentia debent referri, & declarari ex præcedentibus. dec. 161. n. 8.	255		
Verba assertiva Notarij probant. decif. 127. n. 2.	95		
Verba investituræ sunt intelligenda ad favorem conductoris contra locatorem. dec. 331. n. 5.	235		
Et ut excludatur contractus illicitus, num. 18.	ibid.		
Verba debent applicari ad intellectum sanum, bonum, civilem, & vicio carentem, & ut excludatur contractus illicitus. dec. 139. n. 7. 103 & d. 147. n. 17. & d. 101. n. 7. & 8.			
Verba enunciativa probant inter partes contrahentes. dec. 335. n. 5.	238		
Et multò magis favore dotis. n. 6.	ibid.		
Verba debent intelligi civiliter. dec. 87. n. 3.			
Verba de bonis suis, à testatore prolata, quomodo intelligenda. dec. 550. n. 5.	434		
Verba, in forma juris, quid inferant. decif. 550. n. 6. ibid.			
Verba in dubio stant potius demonstrativè, quàm restrictivè. dec. 377. n. 5.			
Verba illa, <i>ad rationem rei solidorum</i> , apposta in promissione de solvendo scuta aurea, stant demonstrativè. dec. 220. n. 2.	160		
Verba contractus interpretantur contra eum, qui in illis se fundat. dec. 217. n. 10. 158 & d. 223. n. 10.			
Verba in statutis sunt propriè capienda. dec. 86. n. 9. 64			
Verba, <i>Census, Canon, Sponsio</i> , sunt synonyma, ita ut unum pro alio sæpiùs usurpetur. dec. 323. n. 5. 230			
Verba, <i>Confessus fuis se habuisse, & recepisse, &c.</i> non sunt contrahentium, sed Notarij. dec. 135. n. 3. 100			
Verba secundi instrumenti declarant qualis fuerit mens contrahentium in primo. dec. 378. n. 3.			
<i>Contextus eodem</i> , hæc verba intelliguntur secundum subjectam materiam. dec. 445. n. 13.	323		
Verba dispositiva Notarij probant. dec. 100. n. 16. 74			
Verba demonstrativa ad oculum non extenduntur ultra personam demonstratam. decif. 82. n. 5. 60			
Verba adjecta inter lineas, & non per remissam approbatam, sunt extra corpus scripturæ. dec. 203. n. 3. 149.			
A proprietate verborum in quibus casibus liceat recedere, remissivè. dec. 368. n. 4. 266			
A verbis receditur propter verisimilem mentem contrahentium. dec. 366. n. 9. 259			
Verba sunt intelligenda ut est verisimile contrahentes facere voluisse. dec. 366. n. 8. ibid.			
A proprietate verborum non est recedendum. decif. 425. num. 4. 306			
<i>Verisimilitudo.</i>			
Verisimilitudo operatur ut sufficiat probatio, quæ alias nullam fidem faceret. dec. 499. n. 21. 379			
Verisimile non est quem solvere pro eo, cum quo nihil habet agere. dec. 189. n. 3. 140.			
<i>Veritas.</i>			
Veritas rei magis quàm scriptura est perspicienda. dec. 368. num. 1. 260			
<i>Verè</i> , hæc particula adverbativa repetit omnes qualitates casus præcedentis, cui adverbatur. decif. 418. num. 3. 309			
<i>Versio.</i>			
Versio in utilitatem recipientis, probatur ex sola receptione. dec. 464. n. 18. 305			
Intellige si recipiatur ex contractu valido. n. 19. ib			
Versio probari debet ab eo, qui cum minore nulliter contraxit. dec. 464. n. 30. ibid.			
Versio probatur constituto vel pecunias extare, vel esse erogatas pro utilitate minoris, licet res empta non existat. decif. 464. n. 31. ibid.			
Versio pretij in causam expressam probatur presumptionibus & conjecturis. dec. 29. n. 3. 24			
Versio pecuniarum in aliquam causam debet probari ab allegante. decif. 543. n. 17. 427			
<i>Via.</i>			
Via executiva cameralis obligationis, non competit pro expressis in instrumento. decif. 283. n. 14. 201			
Via executiva non competit ubi per sententiam fuit vulnerata obligatio cameralis. decif. 256. n. 1. 181			
Via executiva non competit, nisi pro expressis in instrumento. dec. f. 254. n. 2. 180			
Via executiva transit in censuarium. dec. 501. n. 2. 384			
Via executiva competit contra debitorem debitoris. dec. 504. n. 3. 285			
Pro censu dator via executiva. dec. 21. n. 1. 19			
Pendente iudicio ordinario non potest intentari via executiva, quando sententia lata in iudicio ordinario est paritura exceptionem rei iudicæ in executivo. dec. 446. n. 7. 325			
Viam ordinariam intentans non potest illa relicta ad executivam convolare. dec. 200. n. 1. 183			
Limit. respectu ejus qui ordinariè cepit agere pro contraventione instrumenti, qui potest dicto iudicio derelicto agere executivè pro observantia dicti instrumenti. n. 2. ibid.			
<i>Videbitur.</i>			
Hoc verbum aliquando importat necessitatem. dec. f. 268. num. 1. 188			
Aliquando importat arbitrium boni viri. n. 4. ibid.			
Imò ad arbitrium Judicis Ordinarij. n. 5. ibid.			
<i>Vincula.</i>			
Vincula duo magis stringunt. dec. 71. n. 5. 53			
Vincula duo magis ligant, quàm unum. decif. 304. num. 14. 217			
Intellige quando utrumque vinculum est paripotentiæ, & effectus. n. 15. ibid.			
<i>Vicinus.</i>			
Vicinus de jure communi non habet jus retrahendi. dec. 305. n. 16. 217			
Vicinus est potior inquilino in jure retractus. decif. 466. n. 9. declarat. n. 11. 348			
Vicinus non habet prælationem in emptione domus alterius vicini, si illa domus est jam perfecta, vel novum saltem non patitur ædificium, seu conspectiorem ornatum. dec. 466. n. 27. 349			
Vicinus cæteris paribus debet præferri in emptione. dec. 443. n. 10. 322			
<i>Vir.</i>			
Vir non consideratur in his, quæ sunt de mandato judicis. dec. 18. n. 1. 138			
<i>Vitium.</i>			
Vitium commissum circa ea, quæ non sunt de forma substantiali contractus, non vitiat totum contractum. dec. 116. n. 1. 85			
<i>Uterius.</i>			
Hæc dictio est implicativa præcedentium. decif. 388. num. 19. 277			
<i>Universitas.</i>			
Universitas, & congregatio hominum quomodo debeat citari. dec. 389. n. 7. 278			
Universitas fungitur vice pupilli, & minoris. dec. 18. num. 6. 16			
<i>Unus.</i>			

Notabiliorum.

<i>Unus.</i>	
Unus ex pluribus hæredibus potest oblato integro pretio redimere rem ab eorum auctore venditam cum pacto redimendi. dec. 504. n. 9.	385
Uno ex correis liberato, alter non liberatur. decif. 134. num. 6.	99
<i>Voluntas.</i>	
Voluntas probatur à posteriori. decif. 188. n. 2.	
Voluntas & potestas repetendi sortem census, non est repetitio. dec. 530. n. 11.	409
Voluntas Principis inter impossibilia connumeratur. dec. 334. n. 4.	237
<i>Usque.</i>	
Ista dictio stat inclusivè. dec. 539. n. 11.	421
Ita, hæc dictio stat non solum declarativè ut dec. 539. n. 12.	ibid.
Sed etiam ampliativè.	ibid.
<i>Usura.</i>	
Usura non cadit in contractibus innominatis. decif. 388. num. 8.	276
Usura non cadit nisi in contractu mutui. decif. 388. num. 6.	276
Usura non consistit in majori, vel minori tempore. dec. 388. n. 12.	277
Usuræ suspicio cessat ubi nullum, aut modicum subest commodum. dec. 124. n. 13.	90
Usuræ usuratum licitè exigi non possunt. decif. 379. num. 14.	270
Usuræ sunt prohibitæ jure Divino, & naturali. dec. 155. num. 6.	115
In materia usuraria pertinet ad Papam dare formam contractibus. decif. 80. n. 7. & 10.	59
<i>Uti.</i>	
Uti communis loquendi debet probari in loco tempore initi contractus. decif. 432. n. 6.	313
<i>Ususfructus.</i>	
Ususfructus, & hypotheca dicuntur largè modo esse in dominio. dec. 292. n. 9.	206
Ususfructus amittitur propter inundationem ex qua prædij proprietarij forma mutatur. dec. 88. n. 1.	65
Ususfructus extinguitur perempto fundo proprietario. dec. 349. n. 8.	246
Ususfructus extinctus non reviviscit, etiamsi proprietarius denud efficiatur fructifera. dec. 349. n. 9.	ibid.
Ususfructuarius possidet non jure dominij, sed jure servitutis. dec. 541. n. 19.	424
Ususfructuarius habet jus debilius, quàm emphyteuta. dec. 541. n. 21.	ibid.
Ususfructuarius meliorans an dici possit malæ fidei possessor, sive meliorator. dec. 541. n. 14.	ibid.
Ususfructuarius non potest revendere censum, nisi nomine proprietarij, & de ejus consensu. decif. 381. num. 1.	270
Ususfructuarius non potest repetere expensas factas in meliorando rem cujus habet usumfructum, ubi de ratione. dec. 541. n. 5. & 10. sed contra. n. 2. 423 & seq.	
Fallit tamen in patre usufructuario. qui expensas repetit ratione legitimæ administrationis, quam habet in bonis filij, non est tamen melioramentorum dominus. dec. 541. n. 6. & 10.	423
Ususfructuarius debet tueri quod accepit, non novum facere, etiam in favorem domini. dec. 541. n. 25.	424
Ususfructuarius habet naturalem possessionem. decif. 381. num. 3.	270
<i>Utile.</i>	
Utile per inutile non vitatur, sed inutiliter adjectum vitatur. decif. 117. n. 8.	86
Utilitas, ut propter eam sustineatur alienatio rei Ecclesiæ, debet esse evidens. dec. 27. n. 8.	24
Utile per inutile vitatur in individujs. dec. 321. n. 10.	228
Evidens utilitas dicitur quæ est clara & indubitata. n. 8.	ibid.
<i>Uxor.</i>	
Uxor pro viro non potest fidejuberè. dec. 353. n. 5. 248	ibid.
Limit. si fidejubeat cum juramento. n. 6.	ibid.
Limit. 2. si habeat relevatores indemnitate. n. 7.	ibid.
Uxor tenetur subvenire inopiæ mariti ex juris dispositi. dec. 321. n. 6.	27
Uxor tenetur subvenire viro vergenti ad inopiam. dec. 497. n. 2.	375
Uxoris obligatio facta pro marito valet, quando non remanet indotata. dec. 321. n. 8.	27
Uxoris obligatio facta pro marito est nulla, si remaneat indotata, vel non sit salva dimissio dotis. dec. 321. n. 7. & 8. quodnam tempus attenditur.	28

L O C I

UTRIUSQUE IURIS DOCTORUM, ET STATUTORUM, præcipuè considerati.

<p style="text-align: center;">A</p> <p>Authentica res qua, C. commun. de leg. habet locum tantum in subsidium. dec. 107. n. 8. 80</p> <p>Auth. si qua mulier, C. ad Velleian. non procedit in contractu jurato. dec. 497. n. 12.</p>	<p style="text-align: center;">B</p> <p>Bart. in l. 3. vers. in die, ff. de interd. non recipitur. dec. 240. n. 3.</p>
<p>Procedit in obligatione quam uxor facit pro marito ex mera voluntate. n. 13.</p> <p>Secus in obligatione quam facit ad sublevandum maritum à magno ære alieno, & pro indigentibus domus. ibid.</p> <p>Auth. minoris debitor, C. qui tutor. dar. poss. intellectus. decif. 359. n. 3.</p> <p>Auth. hoc nisi, C. de solut. ut locum habeat, quæ requiratur, remissivè. dec. 422. n. 6. 303. & dec. 550. n. 9. 10. & 11.</p>	<p>declaturatur. dec. 541. n. 23.</p>
<p>375</p> <p>376</p> <p>253</p> <p>434</p>	<p style="text-align: center;">C</p> <p>Cap. olim causam, & cap. fin. de censib. intellectus. dec. 216. n. 5.</p> <p>Inobservantia formæ traditæ in cap. quia pontificali, de of. judic. deleg. 1. in 6. non inducit nullitatem processus. dec. 115. n. 8.</p> <p>Remed. can. redintegranda, 1. quest. 3 est impræscriptibile. decif. 344. n. 4.</p> <p>Castr. conf. 77. num. 2. lib. 1. declaratur. dec. 49. n. 17.</p> <p>Decif. Caputaq. 17. part. 1. intellectus dec. 67. n. 5. 47</p> <p>Caputaq. decif. 17. lib. 1. declaratur decif. 39. n. 7.</p>
	<p>172</p> <p>422</p> <p>157</p> <p>156</p> <p>243</p> <p>38</p> <p>32</p> <p style="text-align: right;">Cencias</p>

Index Rerum

Cencius de Censibus, part. 2. cap. 3. quest. 3. artic. 4. num. 8. recensetur, & probatur. decif. 461. n. 2. 340

D

Decif Pamphil. in Romana censu, 29. Novembris, 1593. declaratur. dec. 530. n. 4. 409

Decif. Manzanedi in Romana censu, 6. Februarij 1615. declaratur. dec. 530. n. 5. ibid.

Decisionis Rotæ in causa Beneventana censu, 16. Decembris 1594. coram Cardinale Mantica, intellectus. dec. 80. n. 4. 58

Decius conf. 104. declaratur. dec. 532. n. 23. 413

I

Inoc. in cap. in litteris, num. 6. declaratur. dec. 446. num. 13. 325

L

Lex si testamentum, ff. de probat. limitatur ubi in contrarium vigent conjectura, & verisimilitudines. dec. 310. n. 5. 220

L. Procula, ff. de probat. intellectus. dec. 305. n. 1. 215

L. sicut, §. si debitor, ff. quib. mod. pign. vel hypot. soluit. intellectus. dec. 168. n. 8. 125

L. qui à debitore 18. ff. qui potior. in pign. hab. intellectus. dec. 451. n. 2. 331

L. mulier, in fin. ff. qui potior. in pign. hab. intellectus. dec. 532. n. 21. 413

L. Quintus, ff. de donat. inter. non habet locum, si uxor potuerit habere pecunias aliunde. dec. 553. n. 10. 437

L. 3. §. sciendum, & §. sed & si debitorem ff. de donat. inter vir. intellectus. dec. 106. n. 9. 39

§. Sed & in hujusmodi, l. postulante, ff. ad Trebell. intellectus. decif. 458. n. 9. 339

L. hereditatum, ff. ad l. Falcid. non habet locum in contractibus inter vivos. dec. 514. num. 8. 394

L. 3. ff. de interd. intellectus. dec. 240. n. 4. 142

L. Modestinus, ff. de solut. intellectus. dec. 529. n. 17. per tot. num. 18. 408

L. adversus, C. de usur. procedit solum in usuris. decif. 304. num. 4. 214

L. eos, C. de usur. intellectus. dec. 123. n. 12. 90

L. est, §. 2. C. de usur. procedit ubi fraudulenter aliquid in continenti restituitur absque eo, quod aliquid commodi remaneat penes restituentem. dec. 388. n. 20. 277

Remedium legis 2. C. de rescind. vend. habet locum in venditione facta ad hastam. dec. 508. n. 8. 388

L. cum propria, C. si quis alteri, vel sibi, intellectus. dec. 166. num. 1. 123

L. per diversas, & l. ab Anastasio, C. mand. cessant quando jura cedentis sunt clara. dec. 357. n. 14. 252

L. per diversas, C. mand. & ejus dispositio cessat, ubi nulla competit actio. dec. 164. n. 6. 122

Remedium l. si conductionis, C. locati, ut habeat locum, locatio debet plenè, & concludenter probari. dec. 321. num. 10. 230

L. si, C. de jure emphyteut. non prohibet simpliciter alienationem, sed venditionem, & juris emphyteutici translationem. dec. 77. n. 4. 55

Text. in §. si prefatum, l. fin. C. de jur. delib. intellectus. decif. 550. n. 15. 455

Ex contractu census cum clausula Constituti competit conditio ex l. fin. C. de acq. poss. ff. dec. 398. n. 5. 285

L. Quinunque, C. de Apes. public. procedit quando solutiones sunt factæ pro eodem debito. dec. 3, 2. n. 10. 236

M

Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 29. declaratur. dec. 451. num. 17. 332

P

Pius V. in sua Bulla de Censib. tollit abusus circa contractum censualem, non autem inducit novas condiciones contra jus. decif. 1. n. 8. 2

R

Regula Cancellariæ 26. de non judicando juxta formam supplicationis, non procedit in possessorio retinendæ. decif. 339. n. 1. 239

S

Soc. sen. conf. 16. num. 13. lib. 3. declaratur. decif. 49. num. 10. 37

Statuti Urbis cap. 94. & cap. 197. lib. 1. intellectus. dec. 448. n. 10. 327

Statuti Urbis cap. 151. intellectus. dec. 553. n. 10. 248

Statutum Urbis cap. 94. & cap. 197. lib. 1. habet locum etiam in contractu census. dec. 465. n. 13. 347

Intellige quoad fructus, locus respectu sortis. n. 19. ibid. Statutum Urbis, lib. 1. cap. 113. habet locum tam in cognatis, quam in agnatis. dec. 86. n. 5. 64

Statutum illud cum respiciat formam & solemnitatem contrahendi, non personam contrahentis, ligat minorem forenses in urbe contrahentem. dec. 18. n. 4. 16

Statutum Urbis, rubr. 151. lib. 1. ad effectum annullandi contractum mulieris non requirit participationem contrahentis cum ipsa. dec. 382. n. 9. 271

Statutum Urbis, d. cap. 151. de quibus contractibus loquatur. decif. 353. n. 12. 249

Statutum d. cap. 151. emanavit ad obviandum fraudibus, non ad inhabilitandum mulieres ad contrahendum. decif. 353. n. 14. ibid.

Statutum Urbis, lib. 1. cap. 151. habet locum etiam in contractibus ibi non expressis. decif. 553. n. 11. 437

Statutum Urbis, cap. 151. lib. 1. procedit non solum in quatuor casibus ibi expressis, sed in omnibus in quibus adest ratio læsionis. dec. 31. n. 4. 26

Statutum Urbis, cap. 158. lib. 1. non comprehendit contractum census. dec. 302. n. 1. 213

Statutum Urbis, cap. 159. lib. 1. non amplectitur contractum juratum. dec. 301. n. 2. ibid.

Statutum Urbis, cap. 158. lib. 1. inducens præsumptionem solutionis admittit contrarias præsumptiones. decif. 332. num. 11. 216

Statutum Urbis, cap. 159. lib. 1. non comprehendit contractus census juratos. dec. 512. n. 2. 392

Surd. conf. 115. num. 24. & 27. lib. 1. reprehenditur. decif. 253. num. 16. 41

Surd. dec. 307. n. 15. declaratur. dec. 519. n. 11. & 12. 407

V

Venent. de ann. præstat. p. 10. quest. 2. num. 3. reprehenditur. decif. 55. n. 10. 41

F I N I S.

S. ROTÆ ROMANÆ
DECISIONES
RECENTISSIMÆ
ET SELECTISSIMÆ,

Nunc primum editæ,

LUDOVICI CENCII,
J. C. PERUSINI,
TRACTATUM DE CENSIBUS
Laudantes, Illustrantes, Ampliantes:

Cum Indicibus DECISIONUM, ARGUMENTORUM, PRÆSIDUM, LOCORUM
COMMUNIVM, & RERUM NOTABILIVM locupletissimis.

LUGDUNI,
Sumptibus SOCIETATIS.

M. D C C. X X X.

I N D E X

D E C I S I O N U M

IN HAC COLLECTIONE CONTENTARUM,

Juxta Ordinem Alphabeticum

L O C O R U M.

- VENIONENSIS Censur. 8. *Maii* 1711. R. P. D. Priolo. *Decisio* 11.
- Auximana Censur. 7. *Maii* 1717. Crispo. *Decis.* 36.
- Balneoregion. Censur. 27. *Junii* 1714. Falconerio. *Decis.* 27.
- Baren. Censur. 27. *Aprilis* 1716. Falconerio. *Decis.* 34.
- Eugubina Censur, seu Cautelæ Angeli. 5. *Julii* 1715. Cerro. *Decis.* 30.
- Fanen. Censur super excessu. 27. *Januarii* 1712. Scotto. *Decis.* 16.
- Fanen. Censur super compensatione. 27. *Januarii* 1712. Scotto. *Decis.* 17.
- Fanen. Censur. 25. *Novembris* 1715. Scotto. *Decis.* 31.
- Interamnen. Censur. 10. *Januar.* 1710. Priolo. *Decis.* 5.
- Neapolitana Censur. 15. *Martii* 1709. Aldrovando. *Decis.* 2.
- Perusina Censur. 17. *Januar.* 1716. Lancetta. *Decis.* 32.
- Pisaurin. seu Fanen. Censur. 16. *Martii* 1711. Caffarello. *Decis.* 10.
- Pisaurin. seu Fanen. Censur. 17. *Junii* 1712. Anfaldo. *Decis.* 20.
- Pisaurin. seu Fanen. Censur. 17. *Junii* 1712. Anfaldo. *Decis.* 21.
- Pisaurin. seu Fanen. Censur super Reservativis. 16. *Decemb.* 1712. Anfaldo. *Decis.* 23.
- Pisaurin. seu Fanen. Censur super Reservativis. 2. *Julii* 1714. Anfaldo. *Decis.* 14.
- Romana Censur. 11. *Januar.* 1709. Caffarello. *Decis.* 1.
- Romana, seu Sabinen. Censur. 15. *Aprilis* 1709. Scotto. *Decis.* 4.
- Romana Censur. 7. *Junii* 1709. Aldrovando. *Decis.* 4.
- Romana Censur. 10. *Martii* 1710. Aldrovando. *Decis.* 6.
- Romana Censur. 17. *Martii* 1710. Kaunitz. *Decis.* 7.
- Romana Censur. 5. *Maii* 1710. Falconerio. *Decis.* 8.
- Romana Censur. 16. *Maii* 1710. Lancetta. *Decis.* 9.
- Romana Censur. 9. *Maii* 1712. Scotto. *Decis.* 19.
- Romana Censur & Fructuum. 12. *Martii* 1714. Crispo. *Decis.* 25.
- Romana seu Ferrarien. Censur super novis Fructibus. 25. *Junii* 1714. Lancetta. *Decis.* 26.
- Romana Censur reservativ. 25. *Januar.* 1715. Scotto. *Decis.* 29.
- Romana seu Albanen. Censur & Canonum. 16. *Martii* 1716. Falconerio. *Decis.* 33.
- Romana Fructuum Censur. 25. *Junii* 1711. Aldrovando. *Decis.* 13.
- Romana Fructuum Censur. 9. *Maii* 1712. Lancetta. *Decis.* 18.
- Romana Fructuum Censur. 25. *Novembr.* 1712. Lancetta. *Decis.* 22.
- Sabinen. Censur. 3. *Junii* 1711. Priolo. *Decis.* 12.
- Spoletana Censur. 20. *Januar.* 1712. Aldrovando. *Decis.* 15.
- Spoletana Censur. 15. *Januar.* 1714. Cerro. *Decis.* 24.
- Verulana Censur. 15. *Februar.* 1717. Foscaro. *Decis.* 35.

INDEX ARGUMENTORUM HARUM DECISIONUM,

Juxta TEMPORUM Ordinem.

R. P. D. CAFFARELLO.

Romana Censuum.

Die Veneris 11. Januarij 1709.

ARGUMENTUM PRIMUM.

Utrum Censuum extinguatur in fundi censu venditione, quæ procedit ex causa necessaria, an verò ex voluntaria? & quo casu restitutio in integrum concedatur?

R. P. D. ALDROVANDO.

Neapolitana Censuum.

Ven. 15. Martij 1709.

II. Conventum fuerat in impositione Censuum, quod hæredes contrahentium ratificarent intra certum tempus, sub poena restitutionis sortis & ratæ fructuum. Elapso termino, pactum adimplere recusarunt hæredes; At ob commissam stipulationem, & ratificationem præcedentem, condemnati fuerunt ad solutionem fructuum decursum, & restitutionem capitalis.

R. P. D. SCOTTO.

Romana seu Sabinen. Censuum.

Luna 15. Aprilis 1709.

III. Quidam egit pro fructibus Censuum ipsius, executivumque mandatum obtinuit adversus Septimiam, in solidum corream. Qua defuncta, ejus filia condemnata fuerunt in bonis matris, etsi dotis privilegium opponeretur agenti.

R. P. D. ALDROVANDO.

Romana Censuum.

Ven. 7. Junii 1709.

IV. Rector Ecclesiæ cujusdam super Domo ad ipsam spectante Censuum imposuit, infra 12. annos extinguendum. Mortuis Rectore, & altero ejus Successore, Tertius acquisivit prædictum Censuum ad proprium commodum; & post istius obitum, hæredes ejusdem egerunt pro solutione fructuum. Prævaluit opinio favorabilis hæreditati primi Rectoris, ac judicatum eam hæreditatem cujus fructus destinantur

in Pauperum levamen, non teneri quicquam prestare, licet Tertius Rector non administrasset bona primi, quæ per consequens in suam satisfactionem versa non erant.

Confirmatur Decisione VI. a sequenti.

R. P. D. PRIOLO.

Interamnen. Censuum.

Ven. 10. Jan. 1710.

V. Sorores quædam ex hæreditate communi compararunt credita nonnulla, exindeque subortis inter eas litibus permultis, particulare judicium intenterunt, ad se satisfaciendum de earum credito. Cumque ad hunc finem una ex iis indigeret pecuniis, bene potuit hac de causa Censuum creare.

R. P. D. ALDROVANDO.

Romana Censuum.

Luna 10. Martii 1710.

VI. Decisionis hujus Argumentum idem est ac Quartæ, quod ex ea repetere.

R. P. D. KAUNITZ.

Romana Censuum.

Luna 17. Martii 1710.

VII. Oppugnabatur associatio ad medietatem cenopolii pro fructibus Censuum impositi à quadam muliere; fidesque denegabatur iis qui Contractui intervenerant, quasi Proximiores illius mulieris, ratione eorum Interesse. Sed tale Interesse tanquam futurum & contingibile, nullius fuit ponderis, associationis cæteroquin & ratificationis contractibus à matre perfecte probatis.

R. P. D. FALCONERIO.

Romana Censuum.

Luna 5. Maii 1710.

VIII. Ut satisfaceret fideicommissum factum in favorem filiorum à matre, Carolus Ius. ex iis ad censuum tradidit Francisco 3000. scut. Eo mortuo, Successor in d. fideicommissum vocavit in jus filium Francisci, impositoris censuum, & obtinuit Mandatum cum exequatur. Exceptit filius filii & ejus uxor, allegantes cautelam Angeli, vigore antiqui fideicommissi, & privilegium

INDEX ARGUMENTORUM.

privilegium dotis. Sed resolutio fuit, procedendum esse ad legitimam executionem Mandatorum.

R. P. D. LANCETTA.

Romana Censuum.

Veneris 16. Maii 1710.

X. Mandatum concessum in gratiam Communitatis pro fructibus cujusdam census, executivum judicatum fuit, ejus attendita validitate ac iustitia, nec obstante præscripta præscriptione.

R. P. D. CAFFARELLO.

Pisaren. seu Fanen. Censuum.

Luna 16. Martii 1711.

XI. Major cum fratribus Minoribus censum vendidit, sub intercessione maris in solidum, & utrique validè se obligare potuerunt, non obstantibus aetate, sege municipali aut alia constitutione.

Decisio altera sub eodem numero continetur.

Vide pariter Decisiones xx. & xxxi.

R. P. D. PRIOLO.

Avenionen. Censuum.

Veneris 8. Maii 1711.

XII. Impositus fuit Censuum à P. Madon, nomine Conventus, cujus erant pecuniæ mandicum post tempus, & auctoritate propria, Censuum extinxit, receptis pecuniis, & in usus privatos consumptis. Censuum extinctio nulla iudicata est, in favorem Conventus, cujus omissa fuerat approbatio. Curiosa multa de facto, circa simulationis & collusionis suspicionem.

R. P. D. PRIOLO.

Sabinen. Censuum.

Mercurii 3. Junii 1711.

XIII. Fructus censuum retardari nequeunt, quoad illorum solutionem, per aliquod creditum contravertibile. Plura de crediti illiquiditate, & Peritorum relatione.

R. P. D. ALDROVANDO.

Romana Fructuum Censuum.

Luna 15. Junii 1711.

XIII. Princeps Barberinus Censuum imposuit in sorte 4000 scutorum, favore Marchionis Baldinotti, qui vendidit eum pari pretio D^o. Claræ, promittens Censuum non obligatum, bonum quoad sortem & fructus, ac etiam de qualibet illius evictione. Formato creditorum Baldinotti concursu, omnia ejus bona posita fuere sub œconomo, capta quoque Censuum istius possessione. Subinde Princeps Barberinus, filius & hæres Impositoris, sortem & fructus decursum deposuit ad commodam prædictorum creditorum. Antiquiori fors & fructus consignati, Claraque ex aliis effectibus communis De-

bitoris obrinuit solum 1613 scutos. Ejus hæredi concessum Mandatum pro residuo sortis, & fructibus usque modo decursis, ac succumbentibus creditoribus qui provocarant, iudicatum fructus deberi loco damnorum & interesse.

Iuste ponderantur utriusque Partis Allegata.

R. P. D. ANSALDO.

Ripana Censuum.

Ven. 3. Julii 1711.

XIV. Quorundam Censuum occasione, variè indicantur viæ ad manifestandas Partium prætensiones & introducendas compensationes. Ubi de nulla de prudentia Judicum in causis dubiis.

R. P. D. ALDROVANDO.

Spoletana Censuum.

Mercurii 29. Januarii 1712.

XV. Concurrentibus hæredibus cujusdam mulieris pro dote defunctæ, contra bona mariti ipsius, & hæredibus prædicti mariti pro Censuum cujus favori successerat idem maritus, contra eadem bona, potior fuit hæredum causa stante Censuum quem extinctum prætendebat hæres dotata, allegationibus insufficientibus.

R. P. D. SCOTTO.

Fanen. Censuum super excessu.

Mercurii 27. Januarii 1712.

XVI. Multa facti & juris exponuntur de Mandatorum executione, attentatorum purgatione, possessionis adjudicatione, iudicumque competentia. Vide Decisionem sequentem & xxxi.

R. P. D. SCOTTO.

Fanen. Censuum super Compensatione.

Mercurii 27. Januarii 1712.

XVII. Materia præcedenti similis. Ulterius de Compensatione, nato casu cujusdam mulieris, quæ pro fructibus Censuum obtinuerat missionem in Salvianum ad partem fundi censiti: quo non sufficiente pro decursis annualitatibus, ei deliberatus fuit alius fundus. Hac revocata deliberatione, mulier admissa fuit in compensationem fructuum, quos ex prædio deliberato perreperat, cum fructibus Censuum, de quibus ipsi plenè satisfactum non erat.

R. P. D. LANCETTA.

Romana Fructuum Censuum.

Luna 9. Maii 1712.

XVIII. An & quando fundi censiti evictio operetur Censuum extinctionem, & retardet cursum usurarum, etiam loco damnorum & interesse?

Vide supra Decisionem XIII. ac proximè sequentem XIX.

6 INDEX ARGUMENTORUM.

R. P. D. SCOTTO.

Romana Censur.

Luna 9. Maii 1712.

XIX. *Decisionum* hujus *Argumentum* peti potest ex præcedenti, cum de eisdem casibus & litigantibus agatur.

R. P. D. ANSALDO.

Pisaurin. seu Fanen. Censur.

Veneris 17. Junii 1712.

XX. Elucet hujus *Decisionis Argumentum*, lectione ejus quod *Decisionis* X^a præst, quodque repetendum: eadem materia. Litigantes iidem. Adduntur exceptiones Minoris, ut fratris Majoris ratam non solveret, tanquam ejus hæres. Quod negabat. Sed ea qualitate demonstrata, condemnatus ivit. Horum omnium pars in proximè sequenti *Decisione* repetitur.

R. P. D. ANSALDO.

Pisaurin. seu Fanen. Censur.

Veneris 17. Junii 1712.

XXI. Idem prorsus hoc *Argumentum* ac *Decisionem* x. & xx. Novæ solummodò objectiones & solutiones juris & facti proponuntur, casum illustrantes.

R. P. D. LANCETTA.

Romana Fructuum Censur.

Veneris 25. Novembris 1712.

XXII. Plenius & accuratius quàm in præcedentibus *Decisionibus* XIII. XVIII. & XIX. ubi *Quæstio* eadem tractatur, An & Quando post evictionem fundi censiti in creditorum concursu, debeantur fructus censuario creditori, loco damnorum & interesse?

R. P. D. ANSALDO.

Pisaurin. seu Fanen. Censur super Reservatis.

Veneris 16. Decembris 1712.

XXIII. Redit *Quæstio* sæpè jam agitata, *Decisionibus* nempe x. xx. & XXI. quarum omnium idem *Argumentum*. Hic ulterius multa proponuntur de de accollationis effectu, de scientiæ aut ignorantie præsumptione in contractibus, de minorum jure & iis renuntiandi modo; rectè amplèque ponderatis rationibus pro & contra facientibus.

R. P. D. CERRO.

Spoletana Censur.

Luna 15. Januarii 1714.

XXIV. Confirmatur *Decisio* xv. à qua provocabat hæres mulieris, pro dotè ipsius anteponendâ hæredibus censuariis. Expenduntur & exploduntur nullitates extrinsecæ & intrinsecæ quas Provocans imputabat Deliberationi præcedenti.

R. P. D. CRISPO.

Romana Censur & Fructuum.

Luna 11. Martii 1714.

XXV. Ponderis alicujus esse rationum libros in probationibus. Fructus Censur ab illius impositionis die deberi. Per lapsum supra 40. ann. præscribi viam executivam pro fructibus Censur, sed remanere actionem eos in ordinario judicio petendi. De præsumpta extinctione ac solutione fructuum Censur, & ejusdem argumenti plura alia.

R. P. D. LANCETTA.

Romana seu Ferranien. Censur super novis fructibus.

Luna 25. Junii 1714.

XXVI. Concesso judicio pro solutione fructuum censualem decursum, usque ad rem judicatam, conceditur ulterius mandatum pro fructibus à re judicata decursis, cum in suo vigore subsistat omnibus numeris perfectum Censur instrumentum.

R. P. D. FALCONERIO.

Balnerogien. Censur.

Mercurii 27. Junii 1714.

XXVII. An propter tutoris rationes non redditas, & ipsius bonorum cum pupilli bonis mixtionem, amittat actionem censualem, quorum prædictus pupillus debitor extabat? Negatur ob varia juris & facti argumenta.

R. P. D. LANCETTA.

Pisaurin. seu Fanen. Censur super Reservatis.

Luna 2. Julii 1714.

XXVIII. Confirmatur *Decisio* XXI. cujus fundamenta subsistere visa, quoad effectus accollationis, ignorantiam nullitatis, jura minorum &c.

R. P. D.

INDEX ARGUMENTORUM.

R. P. D. SCOTTO.

Romana Censur Reservativa.

Veneris 25. Januarii 1715.

XXIX. Quenam requirantur qualitates in substitutionibus rerum, Censur solutioni destinatarum; & de Locis Montium nonnulla. *Decisionis* hæc sunt verba. *An aliquis teneatur tradere fundum æquivalentem liberum & exemptum à quacunque hypotheca, ejusdem qualitatibus illius super quo aderat Canon, sive Censur reservativus &c. Affirmatur.*

R. P. D. CERRO.

Eugubina Censur, seu Cautelæ Angeli.

Luna 3. Junii 1715.

XXX. Solutio Censur vitari potest per allegationem *Cautelæ Angeli*, ab eo qui suffultus est præsidio Primogenituræ perpetuæ, institutæ per avum suum, ac eundem patrem Debitoris Censur; quin opponi possint huic Cautelæ, tituli distractionum, sive legitimæ, sive dotis maternæ, respectu prædicti Debitoris.

R. P. D. SCOTTO.

Fanen. Censur.

Luna 25. Novembris 1715.

XXXI. Series seu Repititio *Decisionum xv l. & xv l i.* novis rationibus confirmatarum. Multaque præterea de liquidationibus, æstimationibus, Taxis &c.

R. P. D. LANCETTA.

Perusina Censur.

Veneris 17. Januarii 1716.

XXXII. In Censur impositione à quibusdam fratribus, Mater eorum se in solidum obligavit. Mons Spinellius ad quem devenit iste Censur, egit pro solutione fructuum decursum, ac promissa fidejussorum renovatione, contra matris defunctæ hæreditatem, quæ creditrix erat suæ dotis, adversus Fulvium illius maritum, obtinuit requisita. Sed in mariti hæreditate nullis inventis bonis liberis, citavit possessores bonorum fideicommissorum in favorem prædicti mariti, judicatumque pro executione prioris Mandati, & expeditione alterius, ad effectum agendi super bonis fideicommissariis.

R. P. D. FALCONERIO.

Romana, seu Albanen. Censur, & Canonum.

Luna 16. Martii 1716.

XXXIII. In fundi venditione expressum fuit onus canonis annuorum scutorum novem, debiti quidem Monasterio, à quo venditor emptorem liberare promisit. Sed Monasterio consensum recusante absque propria emptoris obligatione, venditor canones decursuros solvere, ac emptorem ab omnibus molestiis eximere promisit. Et quum posteriores molestiæ nascerentur ex causa Censur summæ majoris, ut ab iis se liberaret emptor, Censur retrovenditionem procuravit. Dubitatum fuit an actionem haberet contra bona hæreditaria Debitorum? Affirmativum & favorabile mandatum obtinuit.

R. P. D. FALCONERIO.

Baren. Censur.

Luna 27. Aprilis 1716.

XXXIV. Mutius in dotem assignavit nepti suæ diversa credita quæ habebat contra quendam Abbatem. His creditis liquidatis ad summam 2000. Ducatorum; solvit Abbas usque ad 700. Ducat. pro quibus imposuit favore neptis antedictæ perpetuum annum Censur Ducatorum 49. Eadem sponso mortuo, prænovit Censur contra formam Bullæ Piænæ fuisse creatum ex puro credito, & absque pecuniæ interventu, sibi procreavit sanationem ejusdem Censur, ac Mandatum de associando ad fundum centitum, possessum à Capitulo quodam. Quod judicatum in 2^a. instantia revocatum, in 3^a. & 4^a. fuit confirmatum, ac in hac 5^a. Responsum *Constare de tribus*. Ubi varia de Piænâ Constitutione, Inventariis, Cessionibus, & præsumpta Censurum extinctione.

R. P. D. FOSCARO.

Vetulana Censur.

Luna 15. Februarii 1717.

XXXV. Fratres obtinuerunt Mandata contra bona hæreditaria Annæ, alterum ad deponendum sortem principalem Censur, quem illa imposuerat in favorem Auctoris eorum; alterum executivum pro fructibus ejusdem Censur: appellarunt Paulus & Joseph, mediatam ab Anna debitrice causam sumentes; & resolutum fuit *Constare de credito etiam ad effectum consignationis, &c.*

R. P. D.

8 INDEX ARGUMENTORUM.

R. P. D. CRISPO.

Auximana Censuum.

Veneris 7. Maii 1717.

ponebatur *Angeli Cautela*, Mandatis relaxatis in favorem contractus censualis; sed confirmata fuisse præcedentia Mandata, quorum occasione plerumque jura de fideicommissis & detractionibus, eorumque usu vel effectu quoad Censuum exponuntur.

XXXVI. Propter Fideicommissa quædam, op-

S. ROTÆ

S. ROTÆ ROMANÆ
DECISIONES

RECENTISSIMÆ ET SELECTISSIMÆ.

Nunc primum typis mandatae;

LUDOVICI CENCII

J. C. PERUSINI

TRACTATUM DE CENSIBUS

Laudantes, Illustrantes, Ampliantes, &c.

R. P. D. CAFFARELLO.

Romana Censuum.

Veneris 11. Januarij 1709.

ARGUMENTUM.

Utrum census extinguatur in fundi censiti venditione, quæ sit ex causa necessaria, an verò ex voluntaria? Et quo casu restitutio in integrum concedatur?

SUMMARIUM.

- 1 Restituitur quis in integrum, quum à sententia nulla vel injusta laeditur.
- 2 An fundi necessaria venditio vel voluntaria, census extinctionem operetur?
- 3 Voluntaria venditionis indicia.
- 4 Quod sit à Judice rem creditori vel licitatori adjudicante, censetur ab ipso debitore factum.
- 5 Evidè fundo, extinguatur census.
- 6 Ad census extinctionem, creditor stare debet, & sortem cum fructibus petere.
- 7 Distinctio prædictum casum illustrans.
- 8 Nemo suum jactare presumitur.
Verisimilitudo cognata natura.
- 9 Commissione restitutionis in integrum obtentâ à Signatura justitia, rectè de ea restitutione cognoscitur.
Quum de sententia injustitia vel errore constat, ex Decis. Rotæ Rom. ad Censuum.

*quibus laeso emergat, semper conceditur in integrum restitutio.
 Et quidem etiam si injustitia non sit notoria. n. 1.*

DECISIO I.

ENSUERUNT Domini in audientia 16. Maij 1704. coram Rmo Giennen, ob Censuum extinctionem ex fundi censiti deliberatione subortam tantummodò relaxandum esse Mandatum ad factum pro traditione novi fundi, & executivum respectivè pro restitutione sortis ad effectum deponendi, donec alter fundus traderetur, relicta tamen in suspensio illius rata, quæ corresponderet fructibus post dictam deliberationem à Francisco, ejusque Auctore perceptis, donec de realitate cujusdam Apocæ à Marchione negatæ in actis constaret, sine antea de cætero eisdem fructus, eadem Apocæ seclusa proportionabiliter in sortem imputandos esse, ut in Decisione Rmi Giennen. 15. Junij 1705. §. 1.

Utraque Pars huic Decisioni acquievit, & devotum fuit ad Causæ expeditionem; Franciscus enim instante Marchione pro receptione fructuum non solutorum, & retrovenditione Censuum, relicta in suspensio scutis 927. 70. ad formam Decisionis, illos recepit, & Marchionem liberavit cum expressa declaratione, quod Census pro rata in suspensum relicta remaneret vivi, *Summ. Francisci n. 17.*

Prosequendo subindè Causam super relaxatione,
 A Mandati

Mandati pro scut. 927. 70. reservatis, & realitate Apocæ, DD. fuerunt in Voto deneganda esse Mandati relaxationem sub die 15. Junij 1705. & successivè causa per sententiam expedita fuit.

Quæ Sententia ob non interpositam appellationem, & acceptationem præcedentis Decisionis Rotalis transitum fecit in auctoritatem rei judicæ, ita ut Francisco præclusa fuerit via integram sui Crediti satisfactionem assequendi, idè à Signatura Justitiæ impetrare admitti ad beneficium restitutionis in integrum, & successivè in Signatura Gratiæ obtinuit rescribi, quod uteretur Jure suo, idè ad Signaturæ Justitiæ rescripti normam proposito à me in audientia diei 11. Junij anni præteriti Dubio *An constaret de re iudicata, sed potius de causis restitutionis in integrum*, nulla capta fuit resolutio, eoque in hodierna audientia repropósito, DD. *Constare de Causis restitutionis in integrum* responderunt,

1 Restitutio enim in integrum semper conceditur, quoties constat de lætione ex nullitate, vel injustitia promanante, *Rot. dec. 1. de rest. in integr. in novis, & antiq. dec. 5. Pamphil. dec. 250. n. 1. etiam ob injustitia non sit notoria Cas. de Graf. dec. 10. n. 12. de rem judic.*

Hujusmodi eutem injustitiam deprahenderunt DD. in eo, quod in Sententia lata in antecedenti Instantia denegata fuerit executio Mandati ad factum pro præstatione fundi liberi in summa scut. 927. 70. in suspensum relicta, quia existimantur eandem quantitatem demendam esse Capitalibus Censuum, pro quibus fuerant fructus persoluti Auctori Francisci ex perceptione fructuum Officiorum vacabilium eidem assignatorum pro æquivalenti summa fructuum Censuum, & ut dicitur à *godere à godere*, cum antè Censuum remanissent extincti in venditione fundi censiti ad publicam hastam, ipso citato, & intimato, ideoque inhabiles ad reddendos fructus, qui propterea exacti ab Auctore Francisci indebitè in diminutionem Sortis ad sistendum cursum usurarum erant amputandi.

Verùm hujusmodi assumptum tunc vires habere posset, quando venditio Palatii, quod fundus erat Censuum processisset ex causa necessaria, quo casu pignus resolvitur *l. si res §. Et Marcellus ff. de in diem adict. l. si res ff. quib. mod. pign. & hypoth. sol. ibiq; Bart. idem Bart. in l. in diem adict. ff. de aqu. plu. arc. Dec. con. 85. Secus autem quando processit ex causa voluntaria l. Bovem §. Pignus ff. de Edil. Edict. ibiq; Glof. verb. Pignus manebit l. 4. ff. quibus mod. pign. vel hyp. sol. Alex. in l. cum mulier. 2. ff. sol. mar. Campes. de Dot. par. 2. qu. 92. Ant. de Amat. res. 21. n. 5. Et in puncto, quod evicto fundo censito ex causa voluntaria posterioris hypothecæ Censuum sublineatur dixit *Rot. dec. 336. n. 1. p. 19. rec. Cerr. dec. 12. numero 2. & 3.**

3 Quod autem venditio Palatii processerit ex causa voluntaria posterioris hypothecæ illicò apparuit, cum facta fuerit ad instantiam Marchionis Corsij Creditoris Cambiorum iutorum cum Marchione anno 1607. & sic longè post constitutos Censuum favore Josephi Auctoris Francisci, quorum duo priores anno 1606. fuerunt impositi super Palatio, & alter scut. 1000. anno 1690. ad effectum subingrediendi in Juribus Censuum aliis anno 1666. ab Angelo Paracciano empti, & ab eodem subindè cessi Marchionissæ Joannæ Matri, & redempti cum pecuniis Josephi in Juribus hujusmodi Censuum subingrediendi declarantis, & idè illos in suo robore permansisse, nec fuisse extinctos, *Rota in Perusina Censuum 1. Aprilis 1701. §. Minus obesse coram bon. mem. Muto, & in eadem Perusina 13. Januarii 1703. §. Et in omnibus coram R. P. D. meo Lancetta, & fuerat antè dictum in Romana Salviani 3. Aprilis 1702. & in alia Romana Salviani 9. Martii 1704. §. At descere coram R. P. D. meo Anfaldo.*

4 Parum relevante objecto, quod licèt subhastatio

eveniret ex causa posterioris hypothecæ, adhuc non fuerit voluntaria respectu Debitoris Censuum, cui interdita erat distractio pignoris in præjudicium Creditorum anteriorum, sed necessaria, cum pro ea Creditor Cambiorum semper urgere posset, & quam impedire non poterat, ut notat *R. P. D. meus Anfald. in Lycien. Salviani 8. Martii 1706. §. Siquidem; Ea siquidem, ut prosequitur eadem Decisio §. Fallente, procedunt, quoties non agatur in Judicio Concursum, prout in præfenti, nam quod sit à Judice rem ipsam adjudicante Creditori, vel alteri ultimo Licitatori, censetur fieri ab ipso Debitore, qui primò spontè debitum creavit, ideoque æquè tenetur de evictione, ac si ipse fecisset, *l. Ob causam, & ibi communiter Scribentes C. de evict. l. Pignora ff. eodem, Signorol. conf. 72. qui ex hoc dicit censeri alienationem voluntariam, Bald. in cap. Quoniam frequenter ut lite non contestata, ubi ex hoc dicit, quod cum Judex dat in solutum Creditori rem Debitoris ex præcedenti contractu Debitoris, videtur ipsemet Debitor dedisse; Ea ratione, nam cum id à voluntate originem habuerit, ut in similibus in *l. In Commodato §. Sicut ff. commod. consequens est quidquid inde sequitur voluntarium assimari l. 1. vers. quod si existant, juncta glof. in verb. paulo C. de natur. liber. latè Tiraquef. de retract. lign. glof. 14. §. 1. n. 13. Surd. dec. 266. n. 13. Caval. dec. 19. n. 4.***

Nec minus Censuum extincti reputari possunt, ex quo cum pecuniis ex deliberatione retractis dimissi fuerint Creditores anteriores, & idè subhastatio processerit ex causa necessaria anterioris hypothecæ, quo casu extinguitur Censuum evicto fundo, ut fuit firmatum in §. *Verum; Quæ certè vera essent, si totum, & integrum Palatii pretium fuisset absorbitum ab anterioribus hypothecis, ut firmant auctoritates in eodem §. allegatæ; Secus autem, prout hic, cum prioribus hypothecæ totum pretium non absorbeant & tantum remaneat fundi censiti deliberati, quantum sufficiat pro substinendo Censuum super illo imposito, sive illius parte, tam inspecta Constitutione sa: me: Pij V. quàm Jure communi *Cenc. qu. 10. n. 5. & seq. Salgad. Labyr. Cred. p. 2. cap. 11. n. 12. Thomat. dec. 22. n. 21. Rot. dec. 90. post Cens. de Cens. n. 7. & seq. Cerr. dec. 32. num. 5. Creditores autem anterioris hypothecæ causa dimissi, cum fuerint Mater Marchionis Creditrix, & illi de Cavalierinis Creditores Censuum sicut 2000. & vix absorbeant dimidium Palatii pretium, palpatur manibus reliquæ fuisse tantam Palatii partem quæ pro substinendis Censuum longè superat. Nullumque sibi præjudicium intulit Tempestinus, quod citatus, & intimatus in Judicio Concursum non comparuerit, nec Jura sua deduxerit, ita ut hypothecam, quam super Bonis deliberatis habebat amiserit, ad *Text. in l. Si eo tempore C. de remiss. pign. & dictum fuit in Romana Censuum 26. Martii 1706. §. Tandem, coram R. P. D. meo Alarowando.***

Siquidem ultraquamquod prædicta procedant in Judicio universali Concursum à debitore formati, non autem in particulari, visum est DD. quod aliud est hypothecam esse remissam, ita ut illa contra Delibezatarium non possit exerceri, aliud est fundum censuum fuisse peremptum, ita ut fructus non pariat amplius, cum Censuum etiam super fundo fideicommissario, & alienari prohibito, licèt pro non imposito habeatur respectu Fideicommissarii, respectu tamen Gravati sublinetur. *Text. est in l. Si quis aliena ff. de alt. empt. Bich. dec. 124. n. 32. & dec. 445. n. 5. & 6. coram Ludovif. & in rec. dec. 586. n. 4. & 5. r. 12. Creditores enim ex causa Censuum perpetuorum possunt petere fructus illorum etiam post decoctionem, non sequuta reali restitutione Sortis, imò nec subsequuta gradnatio Censuum perimit, ut *dec. 528. n. 1**

coram Caval. & dec. 57. coram Buratt. n. 5., ad effectum enim, ut Censuum extinctio causetur, necesse est, ut Creditor compareat, & petat, tam Sortem, quam fructus, secus vero si fructus tantum petat, Salgad. Labyr. Cred. p. 1. cap. 22. n. 45., Constantin. ad Stat. adnot. 30. art. 4. n. 401, & 403., Milan. dec. 2. n. 16. lib. 2.

7 Nec subsistit, quod stante hujusmodi citatione, & intimatione facta Josepho in subhastatione Palatii potuerit Censuum sortem repetere, quæ non potest comparari cum permanentia fructiferi Censuum; Etenim ea procedunt in Judicio Concursum universali omnium bonorum à Debitore indicto, in quo dimittitur bona ad effectum ut Creditoribus satisfiat in illo enim Judicio citatio ad Concursum, & intimatio habet vim disiectæ requisitæ in extinctione Censuum à Constitutione Piana, & idèd Sors sit repetibilis, Leno de Cens. q. 106. n. 3., & qu. 107. n. 10., Salgad. in Labyr. Cred. p. 1. cap. 19. cum seqq., & signanter n. 31. ubi multos congerit, & cap. 22. n. 29. & 30. ead. p. 1., secus autem in Judicio particulari Concursum à Creditoribus formato, Salgad. in Labyr. p. 1. cap. 19. n. 48., cum in isto particulari Judicio à Creditoribus indicto, solum præstationem novi fundi petere potuisset, non autem restitutionem Sortis juxta firmata in dec. Rm̄i Giennen. 16. Maii 170. §. Cum enim.

8 Firmata ex hæcenus deductis Censuum subsistentia super Palatio ex causa voluntariæ distractionis apparuit Apocam à Marchione subscriptam multum verisimilitudinis habere, & à Francisco in folio in albo exaratum fuisse cum consensu, & approbatione Marchionis, ut ingenuè fassus fuit idem Franciscus, qui licet judicialiter interpellatus illam non negaverit, in informando tamen illam extrajudicialiter DD. approbavit; Cum enim Censuum vigerent, & fructus parerent, ne Joseph illorum jacturam faceret in quinquennio Marchioni indulto, fructus eidem Officiorum vacabilium eundem March. assignasse præsumitur cum reservatione decreti ad illius favorem ut dicitur à godere à godere, durante tempore induciarum quinquennialium convento, cum ad earum concessionem nunquam devenisset Tempelinius, nec sui Crediti assicuracionem prætermisisset, nisi cætus aliunde fuisset Jus suum salvum loci, cum nemo præsumatur velle jactare suum, l. Cum indebito ff. de solut., Cocc. dec. 95. n. 9., & alibi passim, & idèd Marchionem dedisse Josepho folium in albo, ut conventionem inter ipsos initam extendi curaret in eodem, prout repletum fuit, maxime cum contenta in folio suum sortita fuerint effectum; quæ verisimilitudo pro interpretanda re dubia multum attendi debet. Cocc. dec. 546. n. 4., & Judex in probationibus debet verisimilitudinem amplecti, Arim. conf. 32. n. 5., quæ verisimilitudo dicitur cognata Naturæ, & idèd valet argumentum à verisimilitudine tanquam à ratione naturali, Cocc. dec. 2242. n. 14. & seqq.

9 Denum nullius momenti reperta fuit exceptio, quod non esset in hoc Judicio restitutionis in integrum audiendus post acceptatam decisionem Rm̄i Giennen., & Sententiam in judicatum transactam, nisi prius impetrata Commissione restitutionis in integrum, quam Signatura Gratia, in quam illam exposuisset, denegavit, rescribendo: *Nihil, & utatur Jure suo.*

Placuit enim responsio, quod licet Sententia Rm̄i Giennen., à qua non fuit appellatum, absolvens Marchionem à præstatione fundi liberi pro summa scur. 925. & obul. 70. in suspensum relicta, & Mandato executivo pro eadem summa ad effectum deponendi, donec fundus idoneus præstetur, ex quo excomputati fuerint cum fructibus Officiorum vacabilium post Palatii fundi censui distractionem, cum fructus Cen-

suum amplius non current, & nihil de realitate Apocæ fuerit dictum, in qua conventa fuerat assignatio fructuum Officiorum vacabilium à godere à godere loco fructuum Censuum; attamen cum realitas Apocæ dependeat ab articulo, an Censuum vigerent, & Commissio restitutionis in integrum obtenta à Signatura Justitiæ, cujus vigore promoveretur instantia, contineat clausulam *quæcumque*, & *quæcumque* cum omnibus emergentibus, & dependentibus, rectè potuit sub ea Commissionem cognosci, nec Signatura Sanctissimi Commissionem denegavit, itaut Jura sua deducere non posset, cum rescripsit, *Nihil, & utatur Jure suo*, cum Sanctissimus instantiam admittere noluerit in Signatura Gratia, quæ illi denegari non poterat de Jure; cum confito de Injustitia Sententiæ, & errore, ex quibus læsio emergat, nunquam restitutio in integrum denegatur, & idèd rescripsit, *Utatur Jure suo*, prout usus fuerat, reportando Commissionem à Signatura Justitiæ in gradu restitutionis in integrum.

Et ita utraque &c.

R. P. D. ALDROVANDO.

Neapolitana Censuum.

Ven. 15. Martii 1709.

ARGUMENTUM.

Conventum fuit in Censuum impositione, quod hæredes contrahentium tenerentur intra certum tempus ad ratificandum censualem contractum. Elapso termino præfixo, pactum adimplere recusarunt hæredes. Sed propter commissam stipulationem, & ejus ratificationem ab uno ex contrahentibus antea factam, condemnati fuerunt hæredes ad fructuum decussationem solutionem, & capitalis restitutionem.

SUMMARIUM.

- 1 Ex Piana Constitutione sors censuum à creditore nequit repeti.
Limita 1°. quando sors non repetitur tanquam premium ipsius censuum, sed loco damnorum & interesse.
- 2 Limita 2°. quum mora & culpa Debitoris intervenit, & causat repetitionem.
- 3 Qui minor contraxit, & major ratificavit, excludit omnem nullitatem de qua redargui poterat contractus in sua origine.
- 4 Ipse nequit opponere propriam hujus & facti ignorantiam, si eo presente ac bene audiente lectum fuerit Instrumentum prius.
- 5 Juris Doctor ignorantiam legum allegans non auditur.
- 6 Filius factus maior ex omni contractu valide obligatur, excepto mutuo.
- 7 Laicalis Constitutio vires suas non porrigit ad contractus juratos.
- 8 Sub statuto Laicali comprehenduntur Clerici, si in illo fiat expressa mentio eorum.
- 9 Comprehenduntur iidem, si declarent velle se prædicto statuto conformare.
- 10 An obstet emancipatione, & privilegiis ex ea filio factam, acquisitis, quod Judicis auctoritas non interveniat?
- 11 Ad emancipationem validandum, sufficit observari, moris & styli Regionis ubi explorata est.

- 1) Filius obligatus pro patre, & ob eius hereditate se abstinent, tenetur totum in id quod se re potest.
- 2) Donatarius nisi ex alio qui bona donata alienat, tenetur etiam de propriis, quoad donata & eorum onera.

DECISIO II.

Sententiam Roralem latam per Rmum De Omaña Episcopum Giennensem dixerunt hodie Domini esse confirmandam, quia presupposita illius validitate ex actis ordinatè gestis resultante, Justitia benè innixa visa est; fundamentis præcedentis Decisionis coram illo editæ 14. Maij 1708. exceptiones verò, quæ adversus illam promovebantur pro parte Thomæ, & Francisci de Cavis, agnitæ fuerunt pænitus insubsistentes.

Siquidem in Instrumento Censuum, de quo agitur, anno 1702. impositi per quondam Martium Cavam, & quon. Josephum ejus filium, aliosque in solidum coobligatos, per pactum expressè conventum fuit, quod hæredes, & successores eorundem contrahentium infra terminum duorum mensium à die obitus cujuslibet ipsorum tenerentur in solidum ad ratificandum eundem censualem contractum; sin minus obligati essent restituere Januarii Caltriotto Creditori, & Censui Emptori ipsam Sortem ducat. 6000. unà cum rata fructuum, seu tertiarum decursarum. Quo circa cum decesserit præfatus Joseph Antonius, atque iidem Thomas, & Franciscus vigore universalis Donationis, istius hæredes & successores elapso jam bimestre, hujusmodi literale pactum minimè admiserint, imò recusaverint censualem contractum ratum habere, jure proinde merito ob commissam stipulationem, & obligationem ad Interestè condemnati fuerunt ad liberam solutionem fructuum decursorum, nec non ad restituendum capitale, ad effectum tamen illud deponendi, ut tandem ratio affecti ratificent, vel eidem Creditori fiat illius restitutio, prout firmatur in Decisione Rmii Omaña §. fin., & post Cens. de Cens. dec. 138. num. 1. & 2. & dec. 484. num. 1.

Quin dubitari valeat de subsistentia, & validitate istius pacti, eo quia ex Piana Constitutione fors Censuum à Creditore repeti non possit. Etenim in hoc casu d. Sors non repetitur tanquam pretium ipsius Censuum, sed loco damnorum & interestè, propter non adimplementum promissæ ratificationis, quod non cadit sub prohibitione Pianæ, ut præter auctoritates in d. decisione Rmii Giennens. §. Quoad, probant Novar. in cap. si faneraveris sub num. 93. vers. Tertium 41. qu. 30. Azor. Instit. Moral. qu. 3. lib. 10. tit. de Cens. cap. 13. qu. 1. Socac. de commerc. §. 1. qu. 7. par. 3. ampl. 8. n. 294. & seqq. Cens. de cens. qu. 52. n. 30., & cor. Emv. de. 760. n. 2., & 3.

Eoque certius quando, ut hic, pactum de restituenda, sorte non est collatum in liberam reductoris arbitriam, sed pendet à voluntate debitorum, qui possunt id evitare adimplendo promissa; prohibita namque censeri nequit repetitio Sortis, quæ provenit ex mora, & culpa Debitoris per ea, quæ tradunt Gabriel. conf. 152. n. 5. lib. 1. Foveanell. de pact. n. 1. claus. 4. glof. 18. par. 3. n. 86. Mangil. de evict. qu. 84. n. 20. Trentacinq. var. resol. lib. 3. de cens. n. 35. Unard. de Cens. par. 4. qu. 29. n. 8., & par. 6. qu. 14. num. 11. Malvil. dec. 55. n. 4. Cens. de Cens. qu. 60. n. 19., & 20. Rot. post eundem dec. 10. n. 11., & de. 4. 2. n. 5.

Minimè suffragante, quod Joseph Antonius de tempore obligationis esset minor, & ideo per Procuratorem ab eo constitutum validè obligari non potuerit sine Judicis decreto, ac sine legitima causa per text. in leg. Magis puto 5. §. Nec passim ff. de reb. cor.

Et in Auximana Pradij 20. Martij 1705. §. Nullitas eorum Reverendiss. Giennens., omissis enim aliis responsionibus datis à Defensombus Januarij illa præ cæteris satisfacit, quod Joseph Antonius post quædam majorem ætatem pervenit per publicum Instrumentum contractum censualem expressè in omnibus ratificavit, & ad majorem cautelam iterum quoque se obligavit, per quam ratificationem quælibet nullitas, de qua contractus in origine redargui potuisset exclusã, & sanata remansit, Alex. conf. 117. n. 3. lib. 5. Gomez. var. resol. cap. 14. lib. 2. n. 11., Salgad. labyr. Cred. part. 2. cap. 10. n. 30. & seq. Seraphin. dec. 1350. n. 1. Bich. dec. 568. n. 7. ità ut Successores d. Josephi super exceptione nullitatis amplius audiri nequeant ex Modern. Asculan. ad Statut. Urb. adnot. 44. n. 721., & 24. in Romana Censuum 26. Martij 1708. §. Atque ex his coram M., cum additis in dec. Causa coram Rmo Giennens. §. Quidquam.

Solita autem replicatio, quod ad effectum ut ratificatio contractus nulli sit efficax requiratur, ut pro certo constet ratificantem habuisse scientiam specificam nullitatis facti, & Juris, ut in dec. 61. num. 20. post d. Modern. Asculan. tom. 1., & in Viterbien. Salviani 16. Aprilis 1706. §. Adhuc hujusmodi R. P. D. meo Anfaldo; de facili sublata remansit; scientia quippe facti est incontrovertibilis, quia in Instrumento ratificationis nedum iudicatus fuit dies, & Annus Instrumenti creationis Censuum, verum etiam ipso Josepho Antonio præfente totus illius tenor fuit perlectus, ac per eum benè auditus, ex quo perfecta filius notitia circa factum cum omnibus in eo contentis insorgit prout considerant Grat. discept. 499. n. 32. Rot. dec. 62. n. 6. par. 13., & dec. 143. num. 10., & 11. par. 15. Rec.

Scientia verò Juris, neque minus in dubium revocari poterat, quia cum Joseph Antonius esset I. V. D. ignorantiam Juris allegare non valet, talis enim scientia in eo præsumitur, nec contrarium per ipsum asserti valeret, ne propriam detegeret turpitudinem per Text. in l. Professio Cod. de mun. Patr. lib. 10. Modern. Asculan. ad Statut. Urb. adnot. 44. n. 507., Cav. uncul. d. c. Bonon. 19. Buratt. decis. 20. n. 5., & dec. 44. n. 9., & in Rec. dec. 59. n. 13., & dec. 183. num. 7. & 8. part. 18., & in Assisen. Dotis 15. Martij 1706. §. Quinimo coram R. P. D. meo Scotto.

Quemadmodum non obstat visum fuit, quod Joseph Antonius de tempore ipsius ratificationis esset filius familias, cum adhuc viveret Marius Pater, quia de jure communi filius familias major ex omni contractu, excepto mutuo, validè obligatur ad text. in l. filius familias 38. ff. de act. & oblig. modern. Asculan. adstat. Urb. adnot. 45. num. 1. & 2. Rot. dec. 548. n. 26. par. 18. & in Romana censuum 13. Junij 1699. §. Non relevante coram R. P. D. meo Priolo, & quod possit pro Patre fidejuberè est text. in l. filius familias 8. C. de fidejuss. & l. unica, C. de filio fam. min. cum concordant. in d. Romana censuum 1698. §. Justitia. Absque eo quoque dispositioni Juris quidquam officiat Pragm. Regni prima sub tit. de Senat. Conf. Maced. cujus vigore nemo potest se obligare in beneficium Patris sine decreto Judicis ex Rovit. super eadem Pragm. 1. à num. 47. ad seqq. & 105. 68. num. 2. lib. 2. Malphes. conf. 4. num. 33. cum seqq. & in add. n. 5. to. 2. Prat. respons. crimin. 39. n. 15. Lel. Gipt. apud de Marin. alleg. 107. n. 1. & 14. Ursil. ad Assilt. dec. 308. num. 23. Franc. dec. 71. num. 1. & 2.

Duplici enim motivo hujusmodi pragmatica casui non est applicabilis. Primo quia utpotè constitutio localis vires suas porrigere nequit ad contractus juratos, qualis est præfens, prout in terminis ejusdem pragmaticæ alias decisum fuit in Brundusina P. curia via inser rec. acc. 338. n. 3. vers. dici præterea par. 2. confirmata

confirmata coram Buratt. decis. 44. num. 4. & generaliter coram Emer. dec. 793. num. 4. & decis. 890. n. 11.

Præsertim quia Joseph Antonius erat Clericus, & proinde eidem laicali sanctioni minimè subjectus cap. Ecclesia S. Maria de constitut. & cap. Quid Clericis de for. compet. Cerr. dec. 138. num. 10. Caril. dec. 240. num. 5. post modern. Ascul. tom. 3. dec. 139. n. 8. Emerix dec. 1200. num. 10. in rec. dec. 58. num. 21 p. 6. & dec. 369. num. 11. par. 16. & in d. Assisen. dotis 15. Martij 1706. §. Non majoris coram R. P. D. meo Scotto, quidquid dicat Giptius panes de Marin. d. alleg. 107. num. 8. quia verior, & inconcussa est hodiè opinio nostri Tribunalis, quod ad effectum, ut sub statutis laicalibus comprehensæ remaneant Clerici, alique personæ Ecclesiæ, copulativè requiritur expressa illorum mentio in statuto, atque illius Apostolica confirmatio in forma specifica, aliàs namque ex utroque defectu voluntatis & potestatis statuentium laicorum, Clerici eorum constitutionibus non subjiciuntur, prout relata antiqua opinione, esque rejecta refert Modern. Ascul. in Præjud. ad Stat. Urb. à num. 168. cum pluribus seqq. Rot. dec. 359. ex n. 11. par. 11. & dec. 264. per tot. par. 12. dec. 159. n. 9. & dec. 251. n. 8. & 9. p. 16. & dec. 282. n. 9. & dec. 377. n. 25. par. 17. Bich. dec. 511. n. 4. & 8. cum seqq.

9 Et licet Clerici per viam Privilegij, Statutis, & Constitutionibus laicalibus ad proprium favorem uti valeant, R. P. D. Corradin. de Prælat. q. 11. num. 18. Rot. post Fenzon. dec. 8. ad Stat. Urb. & panes de Luc. ad Mater. de Testam. dec. 26. n. 9 hoc tamen procedit, quando Clericus ab initio positivè declarerit, & voluntatem suam ostendat se conformandi cum eisdem statutis, sicuti declarant ad. dec. 139. n. 14. post Modern. Ascul. & dec. 369. n. 13. & 14. par. 16. & cor. err. dec. 490. n. 9. & dec. 771. n. 17. Emer. dec. 1037. num. 6. atque in d. Assisen. dotis §. Eiusdem insubstantia: Cum autem in præsentis casu Joseph Antonius hoc non declaraverit, sed imò contraxerit sine decreto Judicis, ex hoc inferitur, ipsum potius nolle perfrui beneficio talis pragmaticæ tacitè declarasse, prout advertitur per Modern. Ascul. ad Stat. Urb. ad nos. 44. sub n. 670. & in rec. dec. 377. n. 14. par. 17. & cor. Emer. d. dec. 1037. n. 8. cor. Cerr. dec. 490. num. 10. & in eadem Assisen. dotis loco citato coram R. P. D. meo Scotto.

10 Atque efficax est aliud motivum in eo consistens, quod Joseph Antonius tempore ratificationis jam erat à matris potestate per emancipationem solutus, & idè amplius non comprehendebatur sub Pragmatica loquente de filiis familias; Non advefante, quod emancipatio fieri debeat actu solemnè id est auctoritate Judicis competentis intercedente, ad Tex. in l. ibiq. de emancip. liber. proptereaque non sufficiat, si iam fuisse expletam coram solo Notario, quemadmodum tenent Fragos. de regim. Christ. reip. to. 3. lib. 2. disp. 3. de Patr. potest. §. 1. à n. 83. Barij de success. legal. lib. 1. tit. 7. sub n. 2 Paschal. de Patr. potest. par. 1. c. 6. n. 130. Peuting. dec. 151. num. 11.

11 Quisquid enim sit an illa verba in publico Testimonio constituta & contenta in fide succinta hujusmodi emancipationis, præferant emancipationem expletam fuisse modo, & forma juris publici servata adeo, ut coram publico Testimonio juxta formulam Notarij, qui fidem exaravit, idem sit, ac dicere coram publica persona auctoritatem juridicendi habente prout videbatur alteri ex Dominis; certi juris est, quod ad validitatem emancipationis sufficit, ut fuerit observatus stylus, mos, sive consuetudo Regionis, ubi fuit expleta, ut probat Text. in l. fin. C. de emancip. liber. & latè discussa materia in terminis decisum fuit in Romana fideicommissi 27. Junij 1701. §. Perpen. itaque cum seqq. coram Reverendiss. D. meo Molines Decano, quamobrem & si emancipatio stipulata esset

apud Notarium publicum dumtaxat, valida existeret, quia in Regno ità servari testantur Aldovin. alique Disp. panes Peregrin. conf. 97. n. 76. & seq. ubi ità fuisse judicatum tom. 4. istaque consuetudo cum sit interpretativa juris dubii diversimodè per DD. intellecti opere pretium non est, ut sit præscripta, sicut prosequitur Rot. in d. Romana fideicommissi 1701. §. Haud relevante coram Reverendiss. Decano.

Posita itaque validitate obligationis non obstat, quod filius se obligans pro Patre, & se abstinens ab ejus hereditate non teneatur nisi in id quod facere potest, ad Tex. in l. 2. C. quod cum eo, Merlin. dec. 782. n. 4. cessat enim difficultas ex eo quia hujusmodi beneficium personalissimum est ipsius filij familias, qui cum jam obierit illud transmittere non potuit in Thomam, & Franciscum; qui tanquam Donatarij universales sunt illius hæredes, ut optimè si matur per Modern. Asculan. ad Stat. Urb. ad nos. 45. n. 180. 10. 2. & per Rot. in decis. 50. n. 12. p. r. 18. rec.

Frustraque prædicti Donatarij conqueruntur, quod ipsi in Bonis propriis condemnari non potuerint etiamsi non confecerint inventarium cum solùm teneantur de Bonis donatis Cirocc. discept. 45. n. 82. & Rot. dec. 475. num. 55. par. 19. to. 1. Tum quia instantia Januarij directè apparet contra Bonà donatà dumtaxat, ut decreto Nunciaturæ ipsius. Summ. num. 5. tum etiam quia cum ipsi, & signanter Thomas alienaverint bona donata eodem Summ. num. 4. tali casu teneantur etiam de proprio Card. de Luc. de donat. disp. 45. num. 14.

Et ita utraque &c.

R. P. D. SCOTTO.

Romana seu Sabinen. Censur.

ARGUMENTUM.

Egit aliquis pro fructibus Censur, executivumque mandatum obtinuit adversus septimiam, in solidum corream: qua defuncta, ipsius filiarum condemnata fuerunt in bonis matris, etsi dotis privilegium opponeretur agenti.

SUMMARIUM.

- 1 Creditum resultans ex Instrumento publico controversi nequit.
- 2 An via executiva possit agi contra tertium & singularem possessorem?
- 3 Hæc actio locum habet, quando fundamentum ejus respicit indispuncta bona hereditaria, non verò quando dirigitur contra correa bona.
- 4 Filia tanquam hæres non valet particulari jura deducere adversus creditores hereditarios, donec rationem reddiderit.
Nec ipsa potest beneficiarius hæres.
- 5 Differentia bonorum estimatorum ac inestimorum in dotem assignatorum.
- 6 S. R. Rota non rescicat Rescripta signatura Justitia, qua de Mandato Papa per Emin. Præfatum dirigitur.
- 7 An privilegium dotis præservativa possit opponi creditoribus, à Dotatis & ipsi dotem constituentibus?
- 8 & 9. Deciditur distinguendo 1º. Bona qua dotem proprie constituunt, ab omnibus aliis.
- 10 Distinguendo 2º. an Bona pro dotè assignata, & eam excedentia, diminutionem passa fuerint.

- 11 In contractus validitate vel invaliditate, respectus habetur ad tempus inita obligationis.
- 12 Intentionis fundamentum concludentissimis probationibus justificari debet.
- 13 Estimatio facta sine partis citatione est informis.
- 14 Constantibus & manifestis iuribus hodiernis, frustra inquiritur an in antiqua causa discussione diversimode practicum fuerit.
- 15 Minoris pendenda Debitoris exceptiones, quum ei consultum ex concursu plurimum Relevatorum.

DECISIO III.

Egit Marius Pandolphus Petruccius in Tribunali A. C. pro fructibus Censuum in sorte sc. 2000. per plura media ad ipsum perventi, mandatumque executivum successivè etiam per Sac. Auditorium Canonizatum, iteratis vicibus obtinuit adversus Septimiam Felicem, quæ inter alios Correos debendi in eodem Censu principaliter, & in solidum titè, & rectè se obligaverat juxta facti seriem recensitam in decisionibus desuper aditis sub diebus 16. Februarij, & prima Julij 1693. coram. bo. me. Benincasa. Ea autem interim defuncta, Laura Dejadira, aliaque sorores de Benedictis ejus filia, & hæredes judicialiter conventæ pro successivis fructibus itidem per R. P. D. Cerrum meritissimum A. C. Locum tenentem condemnatæ fuerunt per relaxationem mandati contra bona hereditaria Matris, Causaque mihi in hoc statu per Signaturam Justitiæ delegata cum clausula: *quoad medietatem dotis Septimie Felicis si quid exequendum in reliquis sine præjudicio* propositi dubium Commissioni conforme videlicet, *An constet de Credito, & mandatum A. C. sit exequendum, quod in hodierna audientia fuit: Affirmativè in omnibus* resolutum.

1 Creditum enim respiciens primam partem præinferti dubij, nec controvertebatur, nec poterat controverti, cum illud resultaret ex publico Instrumento impositionis d. Censuum toties à Sac. Tribunali Canonizato, ac faciente probationem probatam ut alias dixit *Rot. in Romana Censuum 10. Decembris 1704. §. ex eisdem coram Rmo Giennen.*

2 Validitas itidem, & Justitia mandati ab A. C. relaxati uti ab eodem fonte promanantes motivum præbuerunt affirmativæ resolutioni secundæ partis dulsi pro ejusdem mandati executione. Quamvis enim per Informantes pro Sororibus de Benedictis adversus validitatem opponeretur incompetencia viæ executivæ eo sub obtentu quod traditis per Septimiam nonnullis bonis in Dotem Lauræ filia non valeret adversus illa Petruccius suam actionem executivè dirigere; cum talis actio contra tertium, ac singularem successorem nequaquam de Jure tribuatur; juxta notata per *Zacch. de obligat. Cam. quest. 5. num. 43. Card. de Luc. de Donat. discurs. 45. num. 13. & de Judic. disc. 42. n. 5. Rot. dec. 471. n. 2. par. 12. recont.*

3 Nihilominus ex ipso tenore mandati ut supra per A. C. relaxati objectum corruerat, Illud enim non fuit directum contra certa bona, sed indefinitè relaxatum contra bona hereditaria Septimie, quæ utpotè in Instrumento controversi Censuum Camerali obligatione adstricta processum executivum impedire, nullatenus poterat; ac proinde, si Laura eius filia & hæres prætendit bona aliqua retinere ex particulari titulo Dotis, eius partes erunt allegare sua Jura, ac opportunis remediis in actu executionis se tueri, sed nullatenus ei permittitur hic & nunc hoc colore retardare relaxationem mandati contra bona hereditaria Septimie Matris in vim obligationis per ipsam in publico Instrumento inita, & actionem executivam omni Jure tribuentis, ut in proximis terminis dixit *Rot. de-*

cis. § 14. num. 10. & seqq. par. par. 19. rec. & melius in Satrina Immissionis 28. Novembris 1707. §. Quidquam coram Reverendiss. D. meo Decano.

Fortius quia oppositæ retentioni ex Joribus Dotibus obstabat qualitas hæreditaria Matris, per quam Laura eius filia quamvis præsidio legis, & Inventarii suffulta non valebat particularia, & propria Jura deducere adversus creditores ejusdem, ad impediendum exercitium viæ executivæ super bonis hæreditariis, usque quo rationem non reddiderit, cum hæres etiam beneficiatus factum defuncti servare teneatur quousque Vires hæreditariæ suppetunt, quarum insufficientiam ipse concludentibus probationibus ostendere compellitur absque ulla termini præfixione ad rationem reddendam, ut *distinguedo Casum*, quo agitur contra bona hereditaria ab altero, quo actio dirigitur etiam contra bona propria hæredis firmat *Rot. decif. 102. num. 67. & 68. post modern. Sicilian. ad statum. Urbis, & decif. 385. n. 10. & 11. p. 115. rec.*

Non suffragante quod sit in Causa etiam Franciscus Maria prædictæ Lauræ Vir, qui uti tertius veniat reputandus præcisivè ab Uxore, cum namque Dos ei expromissa, & tradita fuerit in bonis stabilibus inestimatis, quæ profundo dotali stare deberent, ac proinde eadem bona nullatenus in illius dominium transiverint ad differentiam ubi bona traduntur prævia estimatione, per quam emptio, & respectivè venditio facta censetur juxta adversa *p. r. Card. de Luc. de Dot. disc. 158. num. 35. & seq.* nullatenus ipse valet de eorumdem bonorum retentione excipere, tanquam tertius possessor ad impediendum processum executivum, præsertim quia simul cum Uxore fuit citatus, & Judicium sustinuit *Rot. dec. 891. num. p. 10. & 10. coram Seraphin.*

Nec diversimodè opinata fuit Signatura Justitiæ commissionem dirigens cum clausula *si quid exequendum*, per quam canonizata remansit competentia viæ executivæ, cui tantum eadem clausula adaptatur, & congruit, unde eadem via hodie videbatur in inestimabilibus, cum Sac. Rota non solet reficere rescripta signaturæ Justitiæ, quæ de mandato Papæ per Excelsiss. Præfectum diriguntur prout alias dixit *Rota in Romana Causa Angelis 10. Junij 1705. §. 10. recont. r. cor. bon. mem. Auto, & de clausula si quid exequendum. in Romana seu Neapolitana Penultima 2. Decembris 1701. §. Validitas coram me.*

Vindicata ab opposito objecto validitate mandati executivi facilliori medio tolli visa fuit unica exceptio, quæ adducebatur adversus Justitiam, quod nempe nequiverit Judex relaxationem mandati absolute retinere adversus Septimiam absque præservativa medietatis suæ dotis, intra quam tantum receptum est obligationem mulieris sustineri juxta æquitativam privilegiorum quod originariè tribuitur, *Theaur. decif. 323. ut observat Cancr. var. resol. par. 3. cap. 15. n. 106. Calvin. de aqutate lib. 2. cap. 152. n. 8. & Card. de Luc. discurs. 95. n. 3. de Dote.*

Non omisso enim, quod dos Septimie hujusmodi exceptionem tribuens videbatur consistere in solis scut. 5000. quæ tantum modò fuerunt ei relicta à Coriolano Patruo in principio sui Testamenti absolute, & simpliciter titulo dotis, non computatis reliquis scut. 2000. in alia diversa parte Testamenti per separatam orationem legatis sub conditione in eundem Matrimonium cum Fabio d. Coriolani nepote, ideoque seorsim à dote, & diverso Jure censendis juxta firmata in terminis per *Rot. in Romana Legati 3. Decembris 1694. §. 10. etiam cor. me. impetita post Card. de Luc. de Legat. lib. 11. dec. 14. n. 6. & 7. vel. 2.*

Uterius pro totali objecti eliminatione animadvertebant DD. quod etiam retento hoc etc. cum quo procedebant Informantes pro sororibus de Benedictis,

fructuum. Sed prævaluit opinio favorabilis hereditati primi Rectoris, ac iudicatum eam hereditatem cuius fructus destinati sunt in Pauperum levamen, non teneri quicquam præstare, licet Tertius non administrasset bona primi, quæ per consequens in suam satisfactionem versa non erant.

Confirmata fuit hac Decisio coram eodem Rever. Aldrovando, 10. Martij 1710. infra Decis. VI. quam vide.

SUMMARIUM.

- 1 *Hereditas cuius fructus ex pia testatoris mente destinati sunt in levamen Pauperum, nihil præstare tenentur.*
- 2 *Quod minus legaliter gestum fuit ab immediato successore, in administratione antecessoris, non est adscribendum Tertio.*
- 3 *Administrator bonorum, qui quod est necesse neglexit, à culposa negligentia nequit excusari, sed ob eam de proprio tenetur.*
Idem respectu Tutoris, qui etiam ex non factis & culposè neglectis condemnatur.
- 4 *Idem in administratore cuiuslibet rei, ad civitatem pertinentis. Et in omnibus qui aliena gerunt negotia.*
- 5 & 6 *Qui tenentur urgere ut executores testamentarii pretium mobilium deponant, non valent se purgare à culpa, in casu omissionis.*
- 7 *Ejus quod in facto non apparet probatum, mera divinatio est.*
- 8 *Cum hereditas relinquatur altari seu Capelle erectæ in Ecclesia parochiali, ejus administratio spectat ad Parochum.*
- 9 *Lex supplet, non adimit ultima defunctorem elogia.*
- 10 *In dubio Testatorem se juris dispositioni conformasse dicendum est.*
- 11 *Qui tenetur administrare aut administrationi vigilare, neutrumque fecit, non excusatur.*
Et si tali negligentia damnum emergat iis quibus præesse debebat, ab ejus heredibus est resarciendum.

DECISIO I V.

Jacobus Bellolius Rector Parochialis Ecclesiæ S. Blasij de Fovea super Domo ad eandem Ecclesiam spectante de anno 1641. Censum imposuit scilicet 879 hac tamen lege adjecta in Beneplacito Apostolico per eum obrento, quod Censum infra 12. annos extingueretur; Anno 1645. decessit idem Jacobus, cui in Rectoratu successit Savinus, quo pariter defuncto de anno 1647. tandem eorum locum tenuit Albertinus. Acquisivit iste ad propriam commodum prædictum Censum impositum ab Antecessore suo, & post illius obitum Heredes ejusdem Albertini egerunt pro solutione fructuum; sed post varia inter se pugnantia Judicata, & contrarias etiam hujus nostri Tribunalis Decisiones, ut videre est ex dec. 544. & 635. coram bo. mem. Emerix, tandem coram Rmo Omani Episcopo Giennen. in duabus Propositionibus Sacra Rota amplexa est opinionem favorabilem Hereditati prædicti Jacobi, quæ pulsabatur pro solutione eorundem fructuum, creditique eandem hereditatem cuius fructus ex pia dispositione Testatoris destinati sunt in sublevamen Pauperum prædictæ Parochiæ, non teneri quicquam præstare, ut ex Decisionibus emanatis sub die 3. Decembris 1703. & 2. Maij 1704. coram eodem Rmo Prasule, in ejus locum suffectus, quamvis non arriperint DD. omnia fundamenta præteritarum resolu-

tionum, attamen quia aliquibus destructis, alia non deficiebant, idem responsum accipi pro confirmatione dictarum præcedentium resolutionum, & standum esse in ultimo loco decisis.

Et sanè præsupposita administratio hereditatis Jacobi gesta per Albertinum, undè arguebatur illius præsumpta satisfactio cum bonis administratis, visa fuit corrumpere ex noviter in facto deductis, siquidem post obitum Jacobi non successit immediatè in Rectoratu Albertinus; quidquid igitur minus legaliter gestum fuit ab altero immediato successore sive ab heredibus usufructuariis, & Exequutoribus Testamentariis, non est adscribendum administrationi Albertini, præsertim quia etiam de tempore, quo ipse fuit Rector, neque administratio bonorum pœnes ipsum refedit, ut resultat ex novis documentis, sed potius gesta fuit à Bino, & Brigio relictis heredibus usufructuariis à Testatore pro duabus ex tribus partibus; comque isti supervixerint Albertino, numquam in ejus vita, & durante ejus Rectoratu evenit casus, ut administratio ad eum devolveretur.

Idemquæ non valuit subsistere præsumpta satisfactio controversi Censui. nam ultra quod sublata administratione cui innitebatur, & ipsa deficere videbatur, adhuc mediante relatione Periti Curialis, quæ de recenti emanavit, constitit omnes fructus, & proventus hereditatis Jacobi fuisse erogatos in alios usus, & causas diversas à præfata satisfactione ejusdem Censui, & si ad manus Albertini non pervenerunt, non potest inde præfumi creditorem cum pecuniis habitis sibi met satisfecisse.

Verùm quia in Beneplacito Apostolico erat injunctum onus extinguendi Censum infra 12. annos, quod utique respiciebat non solum parochum tunc temporis, sed etiam omnes successores, ideo Albertinus ratione sui officij tenebatur curare, ut Executores, qui adhuc vivebant pretium mobilium repertorum in hereditate Jacobi deponerent, & Censum extinguerent, & si hoc facere neglexit, non poterit excusari à culposa negligentia, ob quam de proprio tenetur, ducta paritate, & exemplo à Tutore, qui etiam ex non factis, & culposè neglectis potest condemnari, juxta Text. in leg. quidquid C. Arbitrium Tutel. §. Tutores Instit. de oblig. qua ex quasi contract. Cancr. var. resolut. lib. 1. cap. 7. num. 169. & 170. Posth. resol. 73. n. Palma Nep. allegat. 336. num. 30. cum seqq. Gussiere de tutel. par. 3. cap. 1. n. 96. Rota coram Merlin. decis. 375. num. 1. & 2. & coram Emerix Jun. decis. 1328. num. 10. & in recen. decis. 480. n. 1. cum seqq. par. 19.

Idemque in administratore rei frumentariæ, aut cujuscumque rei ad Civitatem pertinentis l. 1. & l. 2. §. quod de frumentaria, cum duabus ll. seqq. ff. de Administr. rer. ad Civit. per tot. & l. fin. ibique notat Bart. & lo. de Platea C. quo quisque ordin. lib. 10. C. Cell. Bull. Bon. Regimin. cap. 45. nam. 24. Pariterque de simplici procuratore R. P. D. meus Ansaldo. de Commercio. & Merc. disc. 62. à n. 15. & per tot. & signanter n. 26. vers. comperto itaque, & seqq. & generaliter de quolibet administratore, & omnibus qui aliena gerere debent negotia Leotard. quest. 20. num. 11. Rota coram Gregor. decis. 154. num. 5. & coram Coccin. decis. 1861. n. 6. & in rec. dec. 436. num. 4. usque ad §. par. 9. tom. 2. & in nostris terminis de Exequutore ob omissum investimentum pecuniæ hereditariæ Rota in Romana, seu Portugallien. Pecuniaria 5. Martij 1706. §. de credito coram R. P. D. meo Scotto confirmata 2. Julij ejusdem anni §. minus relevat coram eodem.

Præsertim non valente Albertino se tueri sub prætextu & velamine ignorantie, siquidem illi plene innotuit dispositio testamentaria Jacobi, ut resultat ex pluribus, & præsertim ex concordia, inter ipsam

& præsertim ex concordia inter ipsum, & Executores Testamentarios inita data in Summariis utriusque partis, undè non debebat tam socorditer pati distractionem mobilium, & quod pecuniæ inde retractæ, alique provenientes à retrovenditione Censuum hæreditarii ejusdem Jacobi non applicarentur in extinctionem controversi debet; Tenebatur enim urgere, ut Executores Testamentarii pretium mobilium deponerent, & illud ad formam Testamenti investirent, alias autem non valent se expurgare à lata culpa, quæ semper committitur, quoties neglecta fuerunt investimenta, & Exactiones nominum debitorum, quæ tunc temporis erant solvenda, ut procedendo semper cum eadem paritate Tutoris adest *lex. in l. quod Nova ff. de pos. leg. Mulier §. Sed enim ff. ad Tribell. Decian. conf. 85. num. 27. & 28. vol. 2. Cancr. dicto cap. 7. & num. 169.*

6 Facile autem erat adimplementum demandati investimenti stante idoneitate executorum Testamentariorum, nam cum fructibus duarum partium hæreditatis ad eos spectantibus, quorum Albertinus in casu morositatis impedire debebat consignationem, poterat integrari hæreditas Jacobi, & deveniri cum illis ad extinctionem præsentis Censuum; sicque hæreditas fuit in duplici damno, tum in neglecta extinctione debiti, tum in omiſsa exactione nominis debitoris, qui quoties fuit solvendo de tempore, quo Albertinus regebat Parochiam, non potest effugere notam culpofæ negligentie *Gloss. in l. 2. in verb. suscepta C. Arbit. Tit. Cancr. var. resolut. dicto lib. 7. & n. 109. cum ibi allegatis.*

Quin urgere possit responsio, quod pretium mobilium fuerit erogatum in emptione locorum Montium, quæ cum de tempore obitus fuerint reperta in solo numero 22. & hodiè apparent aucta usque ad 26. tale augmentum præsumi debeat factum tam ex pecuniis in hæreditate repertis, quam ex retractu mobilium; Id enim in facto non apparet probatum, quinimò exclusum remanet eo quia locus unus Montis restaurati cum tribus quartis fuit emptus ex pecuniis provenientibus à censu hæreditario extincto à Monialibus S. Susanæ, ut observat Peritus Curialis §. II *Censu poi.* Residualia verò loca non apparet unde emptæ fuerint, & esset mera divinatio pretendere illorum acquisitionem evenisse ex pecuniis hæreditariis, & pretio mobilium præsertim quia illi fieri etiam potuit ex retrovenditione Censuum scilicet 150 debiti à de Binis, & descripti in Inventario, de quo nulla redditur ratio.

Neque excusari potest Albertinus, eo quia ipse numquam administraverit hæreditatem Jacobi, & superius firmata procedunt in administratore legitimo, qui male, & negligenter se gessit in exercitio curæ, vel tutelæ; siquidem quamvis de facto Albertinus sese abstinerit ab administratione, adhuc tamen de Jure tenetur pro eo quod malè parratum, vel negligenter omiſsum fuit ab Executoribus Testamentariis, non solum quia Testator demandaverat Rectori pro tempore executionem suæ voluntatis, verum etiam quia cum fuerit relicta hæreditas Altari, seu appellæ erectæ in Ecclesia Parochiali S. Blasij de Fovea ejusdem administratio spectabat ad Parochum, juxta firmata per *Abb. in cap. postulasti num. 2. vers. administrationem autem, de hi. qua sunt à Prælati sine conf. cap. Fagnan. in cap. Pastoralis num. 30. eodem tit. Tondut. quest. Benef. cap. 63. n. 11. lib. 1. Torr. de post. futur. success. lib. 3. cap. 1. n. 247. Ros. in rec. decis. 37. à n. 9. ad 12. par. 3. & coram. err. decis. 405. num. 12. & notat prima Decisio Rmæ Giennæ. §. Administratio.*

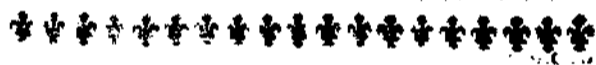
9 Non relevante Testatorem deputasse certos Executores suæ voluntatis, & unice inhærendum illius dispositioni, *Decis. Rota Rom. ad Cencium.*

sitioni, lex enim supplet, non admittit ultimam Defunctorum Elogia; Nullibi enim apparet Testatorem deputasse in suo testamento certos Executores, & licet ipse redditus suæ hæreditatis in tres partes divideret, quarum unam Brigio, alteram Bino eorum vita durante tantum, & tertiam inter pauperes suæ Parochiæ distribui mandaverit, cum hac declaratione, quod post obitum ejusdem Bini, & Brigij Parochus pro tempore in remunerationem integræ exactionis dicti redditus scuta annua duodecim in proprium commodum erogare posset, attamen quoties de administratione dictæ tertie partis Pauperibus distribuendæ etiam illis viventibus nil particulariter disposuit, censeri utique debet illam Parochus commiſisse juxta relata Juris dispositionem, eoi in debito Testatorem sese uniformasse semper dicendum est ex notis per *Gabriel. conf. 135. num. 28. lib. 2. Mantie. de conject. ultim. volunt. lib. 6. tit. 6. num. 1. & 8. Rota coram Cels. decis. 176. num. 17. & in rec. par. 19. decis. 80. n. 9. & bene considerat ultima Decisio Rmæ Giennæ. §. Mens autem Testatoris.*

Non est igitur excusandus Albertinus, si non administravit, quando ratione sui Officij, vel administrare, aut saltem invigilare administrationi tenebatur; & si ex ejus negligentia, & culpa grave damnum Ecclesiæ, sive operi pio eidem Ecclesiæ annexo, cui ipse præesse debebat, emerſit, utique ab ejus hæreditibus est resarciendum, ut dixit *Rota in Convent. Paroch. decis. 297. per tot. & signanter num. fin. par. 13. confirmata in decis. 383. coram Cels. & decis. 95. utrobique pariter per tot. par. 14. recen.*

His igitur firmatis DD. consueverunt hæreditatem Bellolij esse absolvendam ex motivo culpofæ negligentie Albertini, cui solum post relationem Periti Curialis inhæerere placuit.

Et ita &c. utraq; &c.

R. P. D. P R I O L O.

Interamen. Censuum.

Ven. 10. Jan. 1710.

ARGUMENTUM.

Sorores quædam ex hæreditate communi acquisiverunt nonnulla credita, & exinde subortis inter eas quamplurimis litibus, particulare judicium intenterunt ad se satisfaciendum de earum credito. Cùmque ad hunc effectum una ex iis indigeret pecuniis, bene potuit hac de causa Censuum creare.

S U M M A R I U M.

- 1 Mandatum undequaque validum, executioni demandandum est.
- 2 Adversus Instrumentum juramento roboratum, quadragenaria tantum admittitur præscriptio, quoad viam executivam.
- 3 Mandatum relaxatum vigore Instrumenti Censuum nulliter per mulierem creati, ex falsitate causa inibi expressa, non valet.
- 4 Aliud obtinet quam agitur de contractu celebrato per mulierem majorem, quo casu nullus requiritur ad convalidandum talem actum causa concursus.
- 5 Idem disponit Jus Interamentense, quod præscriptis

* B soluz

solum decretum Judicis & interventum Proximiorum in contractu mulieris.

- 6 Quid si particulare statum non requirat causam in mulieris contractu, sed mulier eam expresse- rit, & postea causa non verificetur?
- 7 Hoc verum est si causa fuerit exposita per modum cause finalis & impulsiva, sine qua mulier se non obligasset.
- 8 Causarum concursu sit ut una convensa, alia sustineant contractum.
- 9 Causa vaga & generalis inepta est ad convalidandum contractum
Limita quando statum non requirit expressionem causa.
- 10 Causa lucrativa legitima est Censui creandi.
- 11 Judex, Proximiores & alij non teneantur esse solliciti de iis que post contractum mulieri evenire possunt.
- 12 Coheres vigore sui crediti separando fundum ab hereditate, facit suos omnes illius fructus jure domini.
- Alias ipse contribuere debet pro sua rata extinctioni crediti sui cum fructibus.*
- 13 Si quis sua visa durante defectum causa non deduxit in iudicium, ab illius successo ibus allegari nequit insufficientia predicta causa.

DECISIO V.

Relaxato per A.C. mandato executivo ad Instantiam Sororum de Castellis pro fructibus census alias per Luciam Pacionam impositi favore q. 10. Chochij, & ad ipsas, tamquam mediatas Cessionarias dicti Io. spectantis, necnon executor contra bona propria Saphilæ Spadæ, uti Donatarie dictæ Lucie fuit ab hujusmodi iudicio commissa mihi Causa per Signaturam cum solita Clausula *Si quid exequendum* ad cuius quidem Commissionis tenorem proposui hodie dubium; *An scilicet mandatum, & executor A. C. essent exequenda, & pro illorum executione Domini fuerunt in voto juxta modum tamen inferius exprimentum.*

- 1 Quandoquidem incipiendo ab examine mandati, hoc visum fuit undequaque validum, & iustum, & per consequens executioni demandandum.
Quippe licet exceptiones adversus illius validitatem adductæ, sint omnino insubstantiales, & toties per Sacram Rotam rejectæ, Nihilominus quia placuit, vel juvit illas iterum ad examen reducere, denud DD. nullius roboris esse censuerunt ad impugnandam presentis mandati validitatem.
- 2 Perpetam igitur controversiebatur via executiva, eo sub pretextu, quod per lapsum 30. annorum fuisset præscripta, cum nimis notum in Jure sit, quod adversus Instrumentum juramento roboratum, non nisi quadragenaria præscriptio admittatur, ut in puncto dixit *Rot. coram Buratt. dec. 4. 5. num. 10.* & post *Zacch. de oblig. Camer. de is. 90. num. 23.*, & coram *Durozet. Jun. dec. 725. num. 20.* & seq., & in *Romana Censu 14. Martij 1701. §. Atque hinc ad rem coram R. P. D. Ansaldo* Præcipue quando allegatur adversus Tertium, seu Heredem, qui de verisimili præsumitur ignarus facti sui Authoris, ut firmat pariter *Rota coram Emerix Jun. decij. 457. num. 4.*, & in *Perusina Vois 6. Februarij 1702. §. Caterum coram Etno de la Tremoille.* Et demum quando à Judice primæ Instantiæ fuit relaxatum mandatum executivum, & hoc fuit successivè canonizatum per Signaturam cum Clausula *Si quid exequendum*, de qua plene ad hunc effectum dictum fuit in *Romana Mensis 27. Novembris 1699. §. Inevitabiliter coram R. P. D. Ansaldo.*

Progrediendo deinde ad justitiam mandati male quoque impugnabatur, ex eo quod fuerit relaxatum vigore Instrumenti Censui nulliter per mulierem creati ex falsitate, & insubstantia Cause inibi expressæ.

Hujusmodi namque objectum, à quo pendebat totum Causæ momentum, facili negotio removeri visum fuit, animadvertendo, quod verisimè in contractu celebrato per mulierem, quæ jam ditto minore ætate excesserat, in quibus sanè terminis nullus requirebatur ad convalidandum talem actum Cause concursus, sive inspiciamus Jure communis dispositionem, in quo nullibi reperitur cautum, quod hujusmodi solemnitas intervenire debeat in contractibus mulierum natu majorum, quovimò illæ secundum dictam dispositionem possunt de suis bonis liberè disponere æque, ac omnes masculi majores, ad *Textum in l. fin. Cod. de jur. & fact. ignor. Bald. conf. 5. num. 10.*, & per *tot. lib. 1.*, & *conf. 400. num. 2. lib. 5.*, *Alexand. conf. 42. num. 18. lib. 1.*, & *conf. 168. n. 8.*, *Rota coram Emerix dec. 508. num. 3.*, ibique congesti, sive etiam inspiciamus Jus municipale Interavenense, neque hoc causam exposcit in contractibus mulierum, sed solum præscribit decretum Judicis, & interventum Proximiorum, quæ proinde solemnitates in nostro contractu apprime servatæ præsumere faciunt ad servandam fidem inter Contrahentes taliter tuto subiectos, omnia ritè & rectè fuisse gesta, ut in contumili casu de concursu Cause definit *Rota dec. 473. num. 6. part. 14. rec. & ibi relati, ac alibi passim.*

Hujusmodi theoreticæ tamquam incontrovertibiles etiam ex adverso admittebantur, & solum suffulsi auctoritate nostri Tribunalis opponebant ex hi maris in una *Narnier. Censu 2. Maij 1698. §. Haud obstant, & 11. Maij 1699. §. non argente cor bon. me. Anno,* et si Jus commune, vel statutum particulare non requirat Causam in contractu mulieris majoris, adhuc tamen, ubi Mulier illam expressè si postmodum non verificetur, eo casu talis contractus subsistere non possit ex defectu voluntatis.

Etenim hæc omnia veniunt intelligenda, quando Causa fuit à muliere exposita per modum Cause finalis, & impulsiva, sine qua non se obligasset, in quibus sanè terminis procedit allegata decisio in d. *Narnien.*, prout optime denotant illæ dictiones *Ideo, & maxime,* quæ fuerunt in illo Contractu adhibita, ut videre est in decisione de qua agitur, quæ sanè verba Causam finalem denotant, & sine qua Contrahentes alias contracturi non fuissent per ea, quæ notant *Verbositate. var. dist. 144. num. 3.*, & *197. num. 8.* cum utrobique relatis.

Illæ autem circumstantiæ non concurrunt in casu nostro, sed imò remanent exclusæ; ex lectura namque instrumenti censualis colligitur duplex fuisse hujusmodi motivum ad creandum d. censum. Primum nempe pro acquirendo prædium Jo. Alexandri tui germani fratris; alterum verò pro aliis suis indigentibus; Unde etiam si prima Causa quoad acquisitionem prædij corruerit, subsistere tamen deberet Contractus propter aliam cumulativè expressam nempe pro aliis suis indigentibus, ut declarat *Cyriac. contr. 181. num. 85.*, & *seq.*, *Rota cor. Alexand. P. III. dec. 10. num. 45.* *Bich. dec. 240. num. 25.*, & in *rec. dec. 221. num. 4. par. 14.*

Non relevante, quod illa Causa pro suis indigentibus tamquam vaga & generalis sit inepta ad convalidandum contractum. Hoc enim objectum fortasse procedere posset, quando statutum Cause expressionem requiret, sed quando statutum, prout hic, causam non exigit, & agitur de muliere majore, que de Jure communi potest etiam sine Causa contrahere, illa;

ad Censum de Censibus.

11

illius expressio, tamquam facta ad abundantioram cautelam, contractum non vitiat, *Rot. cor. Seraphin. dec. 751. num. 4. & cor. Alexand. V III. d. dec. 10. num. 5. cum sequen. Dunozett. Jun. dec. 919. num. 4. Priol. dec. 206. num. 2. & dec. 350. n. 36. cum seq.*

Verum Domini existimabant etiam, primam Causam per Luciam enunciata, esse undequaque veram; & subsistentem, Per obitum enim Jo. Alexandri ad tenorem suae dispositionis Lucia, & Doralix Sorores fuerunt institutae Haeredes in proprietate, Catharina vero Uxor in usufructu cum obligatione illum communicandi cum eisdem Sororibus, istae post obitum fratris acquisiverunt nonnulla credita in summa 850., & exinde subortis quamplurimis litibus inter praedictas Haeredes particulare Judicium intenterunt subhastationis ad se satisfaciendum de eorum credito, ut ex *dec. cor. Cerro la 320. verum quia cum praedicta Lucia pro sua portione inhiaret devenire ad d. subhastationem, & ad hunc effectum indigeret pecuniis, ne à majorij oblatore excluderetur, bene poterat hac de causa Censum creare.*

Cum autem totum huiusmodi factum resultet ex eadem allegata *dec. cor. Cerro*, hoc sane sufficeret pro verificatione Causae expressae à muliere majore, etiamsi praedium deinde non pervenisset ad illius manus, quia de his, quae ex post evenire poterant (licet infactio non constet, quod revera factum fuerit) non tenebatur esse solliciti Index, Proximiores; & Creditor Censum, ad firmat. per *Rot. decis. 25. num. 2. post Cens. de Cens. Merlin. dec. 219. n. 12. & 15. Adde. ad dec. 8. n. 118. par. 8. rec.*

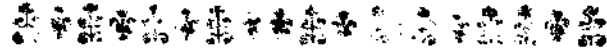
Et tantò minus potest relargui tamquam communitia, & simulata d. Causa, ex quo Lucia uti Haeres proprietaria Alexandri fratris jam possidebat praedium, pro cuius acquisitione Censum imposuerat, unde inverisimile proorsus videtur, quod intenderet pecuniis ad usuram susceptis acquirere id, quod possidebat; utilitas quippe est manifesta, nam se parando vigore sui crediti d. praedium ab hereditate fecisset suos omnes illius fructus jure dominij, aliàs creditum, vel confusum remansisset, attenda qualitate hereditaria, vel extingui debebat cum fructibus, & ad hunc effectum contribuere etiam ipsa pro sua rata, uti particeps usufructus d. hereditatis, ut patet ad sensum.

Hæc omnia mirifice comprobantur à taciturnitate ipsius Luciae, quae optime conscia, pecuniis censuales fuisse erogatas, vel in hanc Causam, vel pro aliis suis indigentis, juxta tenorem Instrumenti, donec vitam duxit, nonquam reclamavit, & fructus persolvit; Ideoque si ipsa, sua vita durante, defectum, & insubsistentiam Causae in Judicium non deduxit, neque ab illius mediis successoribus allegari valet, praecipue quia non agitur de nullitate ipso Jure inducitur per ea quae tradit *Rot. dec. 244. num. 13. par. 11. rec. & in Avenionen. Donationis 1. Julij 1707. §. Ad dentes cor. Rino Decano.*

Haecenus deducta, plene comprobant validitatem, & iustitiam mandati, sed ne exceptiones minoris relevantiae per Defensores promotae retardarent consequentem herediti clari, & in reliquis suis partibus incontrovertibilis, Domini restrinxerunt debitum fructuum ad solos annos 29. Quo vero ad exequatur, seposito examine questionis, an scilicet Donatarius universalis teneatur de proprioolvere debita Donantibus, seu potius condemnari debeat juxta vires patrimonij donati, DD. benigniter annuendo exposulatis pro parte illorum de Montibus, hereditatem Saphlæ admiserunt ad redditionem rationis, & in hoc fecit modus resolutionis in decisione exprimens.

Et ita utraque &c.

Decis. Rota Rom. ad Censum.

R. P. D. ALDROVANDO.

Romana Censum.

Luce 10. Martii 1710.

ARGUMENTUM.

Repetendum est ex *Decisione IV.* supra, cujus hæc est confirmatoria.

SUMMARIUM.

1. *R. Rota supremam manum nunquam imponit causis deficiendis, dum comperit materiam ulteriorem maturioremque exigere discussionem.*
2. *Contra eum qui sua obligationi satis non fecit, intrat actio ad damna & interesse de jure praestanda ab eo qui non implet id ad quod tenetur.*
3. *In Ecclesia Rectoratu, obligatio antecessori injuncta transit in eius successorem in eadem dignitate & officio Parochi.*
4. *Administratio bonorum relictorum Parochiali, Altaxibus aut in Pauperum alimoniam, pertinet ad ipsum Parochum.*
5. *Tutores Patrimonij expurgare debent à debitis fructiferis, exorbitantesque patientibus usuras. Idem onus in si un voluntariis & necessariis administratoribus, nisi scilicet operari, inutilia praetermittere.*
6. *Licet aliquis in certa tantum parte institutus sit executor, reliquas negligere non debet.*
7. & 8. *Esti per integrum tempus administrationi praescriptum, quis ei non vacaverit, nihilominus tenetur omnem curam adhibere ut res ei subjecta salva & melior readeretur.*
9. *Debitor ex equitate cogere valet creditorem ad extinctionem restabiliis Paris censum: & talis reputatur dividua.*
10. *Co administrator potest alios cogere ad redditionem rationum partium eis commissarum.*
11. *Bona non dicuntur extare, nisi deducto ere alieno.*

DECISIO VI.

Quamvis in hac Instantia quinque decisiones jam emanassent; duæ nimirum coram *bo. me. Emerix*, totidemque coram *Reverendissimo Omani Episcopo Giennen.*, ac altera 7. Junij superioris anni coram *Me: Attamen Sacram Auditorium*, quod supremam Manum nunquam imponere solet in causis definiendis, quoties comperiat materiam ulteriorem, maturioremque exigere discussionem, & Judicium, benignè indulget novae Audientiae ab haeredibus Augustini Albertini efflagrare, sed revocatis hodie ad tractatam Viribus *ultima Decisionis à Me prodita*, Domini illius fundamentis rursus adhererunt, respondendo pro persistentia in *ultimo loco decis.*

Iterum namque visum est Dominis, quod praefatus Albertinus tamquam successor Bellolij in Rectoria Ecclesiae S. Blasij de Fovea haberet praesentem obligationem curandi, ut ex bonis hereditariis praefati Bellolij extinctas remaneret Censum, de quo agitur in sorte scutorum 879. sub die 8. Martii 1641. ab eodem Bellolio super Domo Ecclesiae praevio Beneplacito sa. num. Urbani V III. impositus: cumque Albertinus suae obligationi minimè satisfecerit, sicuti contra illum intrat actio ad damna, & interesse de jure praestanda ab eo qui non adimplet id ad quod

B 1 tenetur

teneant per Text. in l. si Procuratorem §. Mandati ff. Mandati, & in l. stipulationes 72. ff. de verb. obligat. Gratian. d. l. epi. 379. num. 2. & discip. 9. o. n. 26. Rota dec. 62. num. 2. coram Duno, Jun, & coram Bic. d. dec. 301. num. 2. & coram Pemingger. dec. 369. num. 2. in rec. dec. 207. num. 1. & seq. parte 19. & in Romana, seu Jannen. locorum Montium 1. Februarij 1709. §. Omissa coram Me. Ità Albertini Heredes nullam habent actionem experibilem adversus hereditatem bellolij pro rata dicti Censûs, quàm non extinxit idem Bellolius, quia quantum illi exigerent ab hereditate prædicta, tantum eidem refundere tenerentur pro damnis, & interesse passis ex facto Albertini eorum Authoris.]

Obligatio autem Albertini adhibendi omnem diligentiam ad effectum, ut ex bonis hereditariis Bellolij census extingueretur, redditur incontrovertibilis; nequid inspecta dispositione Brevis, seu dicti Beneficij Urbani V I I I., ubi expressè injunctum fuit Bellolio tunc Rectori Ecclesiæ, quod in termino duodenni annorum Parochialis Ecclesiæ in suis juribus reintegraretur, quocirca cum Bellolius incompleto duodennio decesserit, illique de anno 1647. in Rectorata successerit Albertinus, hinc obligatio ejus Antecessorii 3 injuncta transiit in ipsum in eadem Dignitate, & Officio Parochi successorem Altograd. consil. 28. n. 76. & seq. Menoch. de arbitr. cas. 432. n. 18. Pacion. de locat. cap. 61. num. 21. & seq. Boshol. controu. artic. 6. num. 59. Pereyra quest. forens. cap. 32. Coccin. dec. 1840. num. 3.

Verùm etiam, & stringentius eadem obligatio depromitur ex eo, quia idem Bellolius in suo Testamento heredem universalem instituit Ven. Cappellam Pietatis existentem intus ipsam Ecclesiam Parochialem, mandando ut ex fructibus suæ Hereditatis fierent tres partes, quarum unam reliquit Bino, alteram Ragitio eorum vita naturali durante, & tertiam Pauperibus Parochiæ, cujus distributionem commisit Rectori pro tempore; ex quo sequitur Albertinum tam ex provisione Testatoris, quàm etiam ex dispositione Juris effectum fuisse Administratorem bonorum relictorum Parochiali, vel Altaribus in ea erectis ad 4 pium usum, vel in Pauperum alimoniam pertinere ad ipsum Parochum, ut præter Fagnan. n. cap. Pastoralis num. 30. de his que fiunt à Pral. sine cons. Capic. aliasque auctoritates relatas in præsertim mea decisio §. Neque excusari tradunt plures concordantes in Gerunden. Admissio ad distributiones 18. Februarij 1707. §. Posito igitur coram me.

Quoniam itaque Albertinus erat legalis, legitimusque Administrator præfactorum bonorum Bellolij, inde proficit ejus obligatio expurgandi dictum patrimonium ipsius Curæ commissum à debitis fructiferis, exorbitantibusque parientibus usuris, nè aliàs ab his paulatim illud absorptum remaneret, tale quippè onus infixum est Tutoribus, aliisque sive voluntariis, sive 5 necessariis Administratoribus, qui utilia debent operari, & inania prætermittere per Text. in l. quidquid C. de arbit. tutel. Ruin. consil. 119. num. 18. vol. 5. Paris. consil. 96. num. 36. vol. 1. Laderch. consil. 139. num. 3. Gutierrez de Tutel. parte 2. cap. 9. num. 28. & parte 3. cap. 1. num. 9. Thomasio. de Tutor. cap. 18. num. 293. Jovius de contract. minor. gloss. 16. §. 4. num. 17. & sub num. 19. Christin. dec. 81. num. 42. vol. 5. itaut si negligant peragere, qui sunt utilia dicuntur in culpa, & ad emendationem damni, quod inde emerit obstringuntur ad firmata per Caren. resol. 168. num. 2. Mannoz. de ratiocin. cap. 14. n. 20. Mans. consil. 104. à num. 24. Golln. de Procurat. parte prima cap. 2. num. 3. cum seq. Manent. dec. 53. n. 25. Ros. deo. 297. num. final. parte 13. & dec. 95. n. 12.

& seq. par. 14. & coram Celf. dec. 383. per tot. & in Romana Assensatus 19. Novembris 1698. §. Idque summo jure cum seqq. coram Reverendissimo P. D. meo Malines Decano, & pluribus comprobatur exemplis in decisione que revidetur §. Verum quia cum seqq. §. final. coram Me.

Abque eo quod Administratio interdicta diei posset Albertino tamquam Parocho, ex quo Bellolius in suo Testamento certos designaverit suæ voluntatis exequutores, Meulam nimirum, & Binum ex Duran. dec. 455. num. 7. & 8. Merlin. dicta dec. 728. n. 4. & 5., ultra quod enim per materialem exequutoriam commissam non dicitur adempta, & abdicata à Parocho superintendente, & tutio Jurium Cappellæ Heredis instituta ut probat Rota in Gerunden. Administrationis 10. Maij 1683. §. Sane, & seq. & §. Siquidem coram bon. mem. Ursino, & in Illerden. Vigesima seu Salarij 10. Martij 1704. §. De validitate cum seq. R. P. D. meo Scotto: Hoc verum est indubitatum, quod 6 respectu tertiz partis Hereditatis, ejusque fructuum Bellolius exequutionem particulariter injunxit Parocho pro tempore quem voluit esse distributorem erga Pauperes, proindeque generalis exequutoria aut non impediatur Albertino Administrationem, aut prorsus cessabat in Concursu particularis Parocho commendatæ, & attributæ prout animadvertit d. mea Decisio §. Non relevante.

Ex quibus insubsistens detegitur præsentio quod 7 obligatio Albertini procedens à qualitate Administratoris operari poterit dumtaxat illum teneri ad procurandam extinctionem Census pro rata temporis duodennij in Brevis Pontificio præfixi, in quo ipse Ecclesiam administravit, illiusque fructus percepit, non autem pro tempore antecedenti, quo Ecclesiam gubernavit Bellolius, & Savinus Prædecessores, adeo ut cum de tempore, quo ipse Albertinus ad regimen Parochiæ assumptus fuit ad complendum duodennium superessent anni quinque cum dimidio hinc ad rationem annuorum sent. 73. 20 obligatus remanserit ad extinctionem Census pro rata tantum sent. 401. 60. pro qua ipsi Heredes Albertini dabant manus victas, & ultra facebantur quod Cessio translativa reportata ab eorum Authore de anno 1651. resolveretur in extintivam, & quietantiam proprii debiti juxta sensum aliàs in hac Causa amplexum per Tribunal in dec. 356. num. 22. par. 16. & dec. 635. num. 1. & 2. coram Emerix Jun.; secus verò pro alia residuali rata sent. 476. 40. pro qua cum non ipse Albertinus, sed Bellolius, & Savinus ob neglectam ab illis extinctionem debitores remanserit, licitum illi fuerit tamquam tertio translativam Jurium Cessionem à Boncompagno Creditore reportare.

Talis siquidem præsentio animadversionem promereri potuisset in Casu, quo Bellolius aliam extraneam, & tertiam Personam heredem instituisset, itaut Albertinus considerari nequiret in qualitate Administratoris Patrimonij Bellolij; At verò cum ille heredem fecerit d. Ven. Cappellam Ecclesiæ Parochialis exindeque Albertinus evaserit legalis Administrator d. Patrimonij, frustra contenditur ejus obligationem restringere ad præfactum residuale duodennium annorum quinque cum dimidio, dum stante qualitate Administratoris in eo infixa tenebatur omnem Curam, & sollicitudinem adhibere ad hoc, ut idem Patrimonium sub ejus gubernio, & directione existens à debitis illud gravantibus omnino mundaretur, nè in 8 sterum Ven. Cappella & Pauperes jacturam facerent totius Patrimonij ex superius deductis.

Præmissorum efficaciam jam sentientes Defensores Heredum Albertini, cum à culpa & negligentia excusari posse satagebant, sub eo prætextu quod in hereditate Bellolij de tempore, quo idem Albertinus in administratione

ad Censum de Censibus.

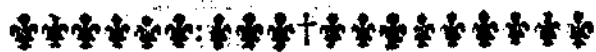
I 2

administratione successit nihil adesset, undè Censum hujusmodi valeret extinguere; sed assumptum in facto compertum est non habere subsistentiam; quia etiam nonnulla mobilia hereditaria Bellolij verè distracta fuerint antequàm Albertinus anno 1647. Parochus effectus esset, illorumque pretium usque de anno 1646. ab Exequutoribus Testamentariis erogatum fuerit in emptionem tot locorum Montium, ut constat ex partitis ex Sacro Monte Pietatis; nihilominus non defuerunt alia pecunia, quæ postmodum ad ipsius manus pervenerunt; Nam de anno 1651. vigore Transactionis exegit creditum scutorum 224. implicatorum in minus proficua emptione cujusdam Domuncula in Regione Translyberim, & successivè mediæ retrovenditione Censum Monialium S. Susanna: recepit alia scuta 200., ex quibus pecuniis bene poterat extinguere Censum pro illa mediæ, quæ nunc unicè cadit in controversia; quin creditor revocare posset recipere diminiatam extinctionem, quia debitor saltem de æquitate cogere valet creditorem ad extinctionem notabilis partis Censum, qualis citrà dubium reputatur dimidia, ut reprobatum contrariis firmat *Cenc. de Censib. quest. 100. per tot. signanter n. 16. & seqq. de Lac. eodem tit. dist. 39. num. 2. Adden. ad dec. 454. n. 71. & 72. par. 4. tom. 2. Rot. coram Buratt. decis. 377. & decis. 726. per tot. & in rec. decis. 354. num. 6. par. 5. & decis. 148. n. 5. par. 6.*

10 Præterè poterat Albertinus pulsare Binum, & Ragitium, qui assumpserant Administrationem hereditatis Bellolij ratione usufructus duarum ex tribus Partibus ejusdem Hereditatis illi relicti, ad redditionem rationum, illisque suspendere usufructum, cum ex relatione Periti Curialis constet multa ad illorum manus pervenisse, de quibus nulla redditus ratio, prout etiam suspendenda erat distributio tertie partis fructuum Pauperibus Parochia, qui utique conqueri non potuissent; tum quia longè majorem utilitatem recepissent ex hac temporanea, brevique suspensione, quàm perpetua, quæ modo contingeret si Ven. Cappella teneretur ad solutionem controversi Censum; Tum etiam quia vigentibus adhuc in hereditate debitis sub gravibus usuris nihil à Pauperibus percipi poterat ex Bellolij Bonis,

11 quæ non dicuntur extare nisi deducto ere alieno l. subsignatum §. Bona ff. de verborum significat. l. non amplius ff. de legat. 2. Buratt. de is. 254. num. 3. & decis. 269. num. 15. par. 8. & decis. 447. num. 14. par. 9. & decis. 198. num. 5. par. 15. & decis. 138. num. 1. par. 18. si igitur Albertinus loco invigilandi, & sedulo incumbendi ad extinctionem Censum tot medijs saltem pro dicta rata facileas, & obviam illam neglexit, potiusque studuit, & inhiavit ad captandum lucrum reportando Censum Cessionem translativam justitiae, & æquitati consonum est ut ipse, ejusque Heredes negligentiae hujusmodi damnari, & pecunias patiantur; & succurratur Ven. Cappellæ evidenti præjudicio.

Et ita utraque &c.

R. P. D. K A U N I T Zt

Romana Censum.

Luna 17. Martij 1710.

ARGUMENTUM.

Oppugnabatur associatio ad Oenopolij Medietatem, pro fructibus Censum à muliere quadam impositi; fideique denega-

batur iis qui intervenierant contractui, quasi Proximiores illius mulieris, ratione eorum interesse sed tale interesse, tanquam futurum & contingibile, nullius fuit ponderis, associationis præsertim & ratificationis contractus à matre perfectè probatis.

SUMMARIO.

1. Cum Causa Contractus non sunt vaga & generales, dum Judex interponit Decretum, præsumitur eas veras, agnovisse.
2. Cum Proximiores qui intervenierunt Contractui, Juraverunt ulterius super veritate expositorum, ac omnia vergere in utilitatem contrahentis, difficultè causarum interventus impugnatur.
3. Jure optimo adhibentur in contractu matris, fratres & filij, cum de jure adhibendi sunt Proximiores.
4. Improbabile est filios conspirare velle in perniciam matris, pro tenui interesse.
5. Stante positiva Contractus approbatione, non potest amplius adduci præsentia nullitas.

DECISIO VII.

SENTENTIAM Rotaalem concedentem associationem ad medietatem Oenopolij possessi per DD. Fratres de Millinis pro fructibus Censum scutorum 200. impositi de anno 1641. à Francisca Novia dixerunt DD. etie confirmandam.

De validitate non fuit dubitatum, Justitia autem patet ex legitima impositione facta à Francisca, & ad cujus favorem fuerat Oenopolium antecessenter deliberatum, pro credito dotai, & quidem cum omnibus solemnitatibus, illis enim potius sicuti dubitari non potuit de obligationis subsistentia, *Cyriac. contr. 206. num. 8. Rocc. disput. Jur. cap. 112. num. 5. Rot. post Cenc. de cens. decis. 33. num. 5. & dec. 552. num. 5. par. 4. tom. 2. & dec. 151. num. 1. par. 11. recen.* Ità denegari non debuit associatio *Rot. dec. 559. num. 1. coram Emerix Jun.* Narratum enim fuit ipsam debere nonnullas pen. ones domus ub. permanebat in Religione Translyberim, & modo indigere alijs pecunijs provisione honorum, tam mobilium, quàm commensurabilium necessariorum per se ipsam, & ejus domum, familiam, & familiam alendam, & multa, & diversa bona propria suo usuris existentia, qua de brevi, nisi fuissent exacta, vendita fuissent, cum expiraret tempus recuperationis qua propter cum prædicta Causa non sint vaga, & generales, dum Judex interposuit decretum, præsumendum est eas veras agnovisse, *Rot. dec. 37. n. 3. & 4. coram Rembold. & dec. 345. num. 1. & 4. par. 4. tom. 2. rec. & dec. 47. num. 8. par. 5. & dec. 276. num. 4. par. 10. & dec. 23. num. 32. par. 11. & dec. 462. num. 13. par. 18. recen. & in Romana præsentia nullitatis contractus 27. Novembris 1693. §. Relevare coram bo. me. Muto.*

Præsertim cum Proximiores, qui intervenierunt contractui, Juramentum etiam præstiterint super veritate expositorum, ac omnia tendere in utilitatem mulieris, quo stante multo minus potest interventus Causarum impugnari *Rot. dec. 348. num. 5. coram Venienger, & dec. 647. num. 1. par. 2. & dec. 545. n. 3. par. 4. tom. 1. & dec. 74. n. 8. par. 5. & dec. 341. n. 4. par. 10. & dec. 23. n. 35. par. 11. rec.* Non attento quod Proximiores, qui intervenierunt essent filij Francisca, ac fratres respectivè Clara, quæ dedit Matri pecuniam ad Censum, & sic ratione eorum Interesse non credatur assertioni per ipsos omittæ, quia cum interesse Proximiorum ad effectum illos inhabilitandi

ad authorisandum contractum debeat esse primarium, & certum, dum debita solvenda erant Matris. jure optimo potuerunt adhiberi filii, & fratres respectivè, cum de jure adhibendi sint proximiores, qui tales sunt ratione successionis *Rinus Zaul. ad Stat. Favent. tom. 1. lib. 3. rubr. 17. num. 18. Modern. Asculan. ad Stat. Urb. annot. 44. art. 2. num. 83. tom. 2. Rot. coram Cerro dec. 440. num. 8. & 9.* ex quo tale Interesse tanquam contingibile, & futurum, ac dependens ab accidentibus obitus Matris vel Sororis non habeatur in consideratione, sed solummodò præsentaneum ac certum, juxta auctoritates cumulas in *Decisione R. P. D. mei Advocat. §. Interesse.*

4 Eoque magis in prædicta abeundum fuit, quia versatur in tenui summa Matris exburfata, pro qua sicuti improbable est filios voluisse conspirare in perniciem Matris, ita datur intelligi Causam fuisse realem, ac subsistentem *Rot. citata decis. 462. n. 3. par. 18. recen. & dec. 155. num. 6. 7. & 11. post Modern. Asculan. ad Statut. Urb.*

Prædictorum veritatè magis ostendit eademmet Francisca per actus subsecutos, cum defuncta Clara adhuc superstite Matre, quæ legaverat hunc Censum favore suæ famulæ, Mater instituta hæres usufructuaria in Inventario confecto non omisit describere, inter bona hæreditaria filix etiam hunc Censum, de quo voluit etiam haberi rationem in detractone legitime ad impugandum As hæreditarium, undè stante hac positiva approbatione non potest amplius adduci præsentia nullitas *Modern. Asculan. ad Stat. Urb. cap. 151. annot. 44. art. 7. num. 7. & 10. & seqq. Rot. dec. 462. n. 16. par. 18. rec. præsertim ab aliis, quàm ab ipsa Muliere à cujus voluntate dependebat allegare claudicationem, seu nullitatem contractus, ut firmat præterita decisio §. Hujusmodi.* Cum etiam in præjudicium Creditoris medio tempore contrahentis, quando contractus est in implicito stato validitatis admittatur retrotractio mediante ratihabitione per remissionem nullitatis antecedentis contractus *L. quedam sunt ff. de reb. dub. l. fern. in cap. 1. n. 27. de natur. success. feud. & in cap. 1. §. Præterea duratus n. 40. de prohib. feud. alienat. Salgad. Labyrinth. Credit. par. 2. cap. 21. num. 4. Card. de Luc. de dot. disc. 143. n. 11. Rota coram Coccin. dec. 1652. num. 12. & coram Celsi. dec. 41. n. 14. & dec. 174. num. 36. & seq. par. 6. recen. & in Romana Dotis coram Rmo Hervavali post Card. de Luc. de dot. decis. 50. num. 20.*

Et ita utraque &c.

R. P. D. FALCONERIO.

Romana Census.

Luna 6. Maij 1710.

ARGUMENTUM.

Ut satisfaceret fideicommissio facto in favorem filiorum à matre, Carolus Primus ex iis ad censum tradidit Francisco 3000. scut. eo mortuo, successor in d. fideicommissio vocavit in jus filium Francisci, impositoris census, & obtinuit Mandata cum exequatur. Excepit filius filij & ejus uxor, allegantes Cautelam Angeli, vigore antiqui fideicommissi, & privilegium dotis. Sed resolutio fuit, procedendum esse ad legitimam executionem mandatorum,

SUMMARIUM.

- 1 Angeli cautela, Dotisque privilegium opponi nequeunt executioni Mandati concessi pro impositione census.
- 2 Quando constat de validitate Mandati vires fumentis ab Instrumento census, obligatione camerati munito, Mandatum debet executioni dari.
- 3 Jure metitur voluntatem à potestate.
- 4 Distinctio contractuum onerosorum & lucrativorum utilis.
- 5 Donatarius non obligatur debitis post donationem contractis à Donante.
- 6 Incompatibile est ut in eodem subjecto desint actio & passio.
- 7 Non confundenda Mandata exequenda cum exequutis.
- 8 Fundamentum intentionis propria legitimis probationibus vindicandum.
- 9 Summa specificata standum, donec contrarium probetur.
- 10 Fallorum expositiones distincte, jura juvene & constituent. Consequentia.
- 11 Cessat creditum, cessante causa debendi.
- 12 Statuto alternativi requirenti proximiorum interventum, vel Curatoris auctoritatem, legitime deputatur Curator, si Proximiores citati recesserint interesse.
- 13 Citatur Card. de Luca, de duplici Curatore filii minori dando; altero ad supplendum sexus imbecillitati, altero citati.
- 14 Distinguitur eo respectu, juxta modernum asculanum.
- 15 Applicatio legis qui in alienam, §. sed & si, ff. de acquir. hæred.
- 16 Heres non est beneficiatus, qui nullum inventarium exhibuit, neque de bonis hæreditariis rationem reddidit.
- 17 Ille non potest venire contra factum suorum auctorum, quibus absque beneficio Inventarii successit.
- 18 Nec cum in mora consistere tenetur creditor, præfixione termini ad docendum se heredem esse beneficiatum.
- 19 Qua competant actiones contra fidei commissorum bona.
20. 21. & 22. Exceptiones & solutiones facti singulares in præsentis casu.

DECISIO VIII.

PRO explendo investimento à Laura Epifania juncto in donatione, & fideicommissio favore filiorum ab ipsa nascendorum Carolus Alexius Ciprianus ejus filius, & primus hæres gravatus super Tenuita dicta il Casaleto extrà Portam Salariam ad censum tradidit Francisco de cupis cum solidali obligatione Julix Uxoris, & Semidæ Amitæ scut. 3000. Indè Carolo sine filijs defuncto, mediante Anna Maria illius sorore in dicto fideicommissio successit Laura Ceeckina de Savarellis, quæ prius ad judicium coram A. C. vocavit Joannem Dominicum filium dicti Francisci impositoris Censui, & obtinuit mandatum una cum exequatur contra personam, & bona propria pro fructibus decurtis in summa scut. 6500. & successivè aliud mandatum pro summa scutorum 7000. contra bona hæreditaria Francisci impositoris Censui Semidæ, & Julix, ac Joannis Domini Auctoris Marchionis Francisci junioris, quo exequuto super Censu activo in sorte scut. 1000. hæreditario dicti Francisci senioris, necnon super medietate Apothecæ subitus Palatium in Platca Agonali, repositisque decretis

ad Cencium de Censibus.

25

is pro illorum subhaftatione, & deliberatione allegavit dictus Marchio Franciscus cautelam Angeli vigore antiqui fideicommissi Cardinalis de Cupis, vulgò dicto : *de Trano* : & Marchionissa Constantia Toruzia ejus Uxor pariter cautelam Angeli allegavit pro sua dote conservanda. At quia A. C. eis no- tentis mandavit procedi ad ulteriora in subhaftatione & deliberatione bonorum executorum, ac respectivè ad novam executionem dictorum mandatorum; Hinc in eadem audientia proposito uniformi dubio : *An sit procedendum ad legitimam executionem* : sed distincto quoad personam Marchionissæ Uxoris, de quo in altera decisione : *esse procedendum ad legitimam* : Domini resolverunt.

2 Quotiescumque enim constat de validitate, & justitia mandati suas vires recognoscentis ab Instrumento Censu obligatione Camerali munito, atque à relatione in omnibus servata, mandatum de jure venit debitæ executioni demandandum *Rot. coram Emer. jun. decis. 304. num. primo, & alibi passim*. Eoque validius, quia dubitari non potest de fideicommissio à Laura Epifania constituto, prout nec etiam de illius purificatione in personam Lauræ nunc Actricis, & filiorum, cum hoc fuerit plene cognitum, & à Sacra Rota determinatum in *Romana donationis 27. Junij 1704. coram R. P. D. meo Lancetta, & 5. May 1706. coram Reverendissimo P. D. meo Molinæ Decano*.

Non obstat dict. Censum exivisse à fideicommissio pro rata sc. 2000. uti in dotem assignata Annæ Mariæ Ciprianæ matris Lauræ, qua de causa non poterat amplius ipsa Laura ex jure dicti fideicommissi agere pro solutione fructuum dicti Censu ac si adhuc indivisus extaret in eodem fideicommissio : Nam constitutio dictæ dotis fuit facta à Joanne Baptista Cipriano, qui non erat de vocatis in fideicommissio Lauræ, ideoque nequibat eximere dictum censum à fideicommissio; metiendo itaque voluntatem à potestate censendum est illum in dotem assignasse cum eodem vinculo fideicommissi *Card. de Luca de dote disc. 145. sub sub n. 101. vers. aut vero, Rot. cor. Duran. jun. decis. 336. num. 18. & 19.*

Nec etiam dictum mandatum redargui valet de excessu, tum ob non admissam compensationem cum fructibus alterius census passivi in sorte scut. 1000. à Laura donante impositi favore Francisci senioris de Cupis, tum etiam ob excessum in calculo fructuum, qui in primo mandato fuerunt specificati in summa scut. 6500., & in secundo in summa aliorum scutorum 7000. comprehensis fructibus successivè decursis. Etenim quoad primam partem objecti, census scut. 1000. non fuit impositus à Laura, sed ab Andrea Cipriano ejus Viro, tam nomine proprio, quam procuratorio nomine dictæ Lauræ, propterea quousque non doceatur eam cum omnibus necessariis solemnitatibus ratificasse dictum contractum, non potest Creditor illius vigore contra mulierem agere, cum non agatur de contractu lucrativo, sed oneroso, ut distinguendo post multos *Rot. decis. 524. n. 4. & seqq. par. 14. rec.*

5 Verum hujusmodi examen inutile profus fuit à DD. existimatum, dum etiam admittatur Lauram donantem fuisse debtricem dicti census, nihilominus cum non ostendatur Actricem exivisse illius heredem, juridice excipere potest ipsam uti donatariam non obligari debitis post donationem contractis à donante *leg. Aris. alieni Cod. de donat. l. 1. C. de jur. fisci lib. 10. Rot. coram Duran. decis. 348. per tot.*, quod precipue innouit ipsismet contrahentibus, dum prospecto, quod census scut. 3000. non spectabat ad Lauram, sed ad vocatos in fideicommissio ab ea constituto in donatione, & quod ex dd. sc. 3000. fuerunt erogata scut. 723 : 60. in emptionem cujusdam Officii

Equitis Lauretani specialiter hypothecati pro solutione fructuum dicti census : Hinc alienato per Franciscum de Cupis hoc officio pro acquirendo secundo censu activo in sorte scut. 1000. contra Lauram pro rata dicti pretij retracti ex eodem officio, fuit subrogatus hujusmodi census, & individualiter suppositus dictæ hypothecæ pro solutione fructuum primi census scut. 3000. Quareus enim Laura dominium istius census habuisset, nequivillet certe se constituendo debtricem pro censu passivo scut. 1000. subrogare suam obligationem loco officij Equitis Lauretani, & ita pro ipsa contra ipsam esse mandatricem, contra dispositionem *Textus in l. Uranus ff. de fidejussoribus, & mandat.*, & contra regulam *Negat pignus 46. ff. de regul. jur. cum incompatible sit, ut detur actio, & passio in eodem subjecto, Rot. cor. Emerix Jun. decis. 649. num. 11.* Quapropter fas est fateri ipsos contrahentes agnovisse primum censum scut. 3000. comprehensisse donatariis, & vocatis in fideicommissio illo Lauræ, dum curarunt in secundo censu passivo scut. 1000. ut pro rata pretij dicti officij Equitis Lauretani, obnoxia remaneret pro cautione primi census scut. 3000. obligatio ipsiusmet Lauræ, quod nequaquam fieri potuisset, nisi fuisset considerata uti distincta pectora ab habente dominium dicti primi census ex supra firmatis, & dixit *Rot. coram Emerix Jun. dec. 649. num. 1. & 2.*

6 Quo verò ad secundam partem dicti objecti, ultra quod posset sperni, quia agitur de mandato exequendo, non autem exequuto ideoque semper subintrare tur pro summa verè debita *Rota v. 401. num. 9. & 10. par. 19. tom. 2. rec. cum allegat.* claudicat in supposito, dum non ostensa integra satisfactione primi mandati scut. 6500. summa inexacta legitime potuit in secundo mandato comprehendere, prout pariter utinam semel decursum ante expeditionem dicti mandati, que omnia simul juncta constituunt (ad formam calculi) summam scut. 7000., pro qua mandatum fuit expeditum, & ita uti continens summam verè debitam, venit per consequens debitæ executioni demandandum *Rot. decis. 333. num. 26. par. 19. Recentior.*

7 Parum relevante illiquiditate hujusmodi crediti ex pluribus solutionibus diversis temporibus factis, quoniam singulæ fuerunt in calculo comprehense, quo de errore non redargoro, quatenus ad majorem summam à Marchione pretendatur ascendere, uti fundamentum propriæ intentionis, solum erit omnis illam legitimis probationibus vindicare *Rot. coram Cocciu. decis. 972. num. 1. & cor. Duran. decis. 259. num. 11.*

8 Possimum quia exactiones earum originem non trahunt ab immissione in vim utilis Salviani à Laura itaut ante experimentum ulterioris actionis quidquid perceperit teneatur ostendere, sed omnes diverso jure fuerunt expletæ, & proinde notula jurata ab eadem Laura exhibita stare potest loco specificationis summæ, que in judiciis executivis à praxi à mittitur, & ea transfundit onus Debitori probandi contrarium; nam specificata summa, sive facto calculo, illi standum est donec contrarium probetur *Idol. in prax. par. 1. cap. 6. n. 49. & seqq.*

9 Et quamvis Laura fuisset associata ad vineam possessam per Marcum Antonium Andreuccium, recon ad alteram possessam à Clemente Bertazzono, nihilominus post adeptam possessionem primæ ad concordiam devenit cum eodem Marco Antonio, & recedendo à lite, ac ei remittendo expensas in illius jura, & ritulum successivè pro scut. 520. jam in notula comprehensis; sicuti post pariter adeptam possessionem secundæ vigore retractus fuit vendita pro se. 100. ex quibus exegit annua scuta 12. integre calculata in scutis

scutis 192. De his ergo reddita ratione compertum fuit apud DD. creditum in mandato contentum remanere in omni sua parte liquidum.

- ¹⁰ Nequaquam officiente ipsam Lauram à die possessionis primæ Vineæ usque ad diem concordie per biennium percepisse illius fructus, quia cum isti (quatenus immisio non fuisset sequuta) spectassent ad Marcum Antonium, & ea obienta eidem Marco Antonio competiisset relevatio contra Marchionem, & illius Authores propter evictionem sibi promissam. Inde est, quod hoc jure delato per cessionem in Lauram non potest præfatus Marchio proprium debitum convertere in creditum, ex quo dd. fructus ex nulla causa erant ei debiti, & ideo cessante causa debendi cessat quoque ipsum creditum. *l. Creditores, & l. Creditorum ff. de verb. signif.*
- ¹¹ Ab exceptionibus super illiquiditate crediti progreditur ad nullitatem obligationis Julæ Uxoris Francisci de Cupis, qui censum imposuit, & Semidæ illius amixæ, ex quo non intervererunt proximiores, ac obligationem emisit cum assententia Curatoris loco proximiorum à Judice deputati: Quia cum iidem proximiores fuissent pro die, & hora certa citati, & interesse recussissent, legitime fuit Curator deputatus ad tenorem statuti alternativè requirentis, vel proximiorum interventum, vel Curatoris auctoritatem ad verbum *Rota in Romana præfata nullitatis contractus* 18. Junij 1700. cor. R. P. D. meo Seosta impress. post modernum *Asulan.* ad statum. *Urb. dec.* 155. n. 8.
- ¹² Minus habens fuit habitum confugium ad nullitatem obligationis Julæ uxoris d. Francisci, tam ex defectu causæ, quam etiam ex defectu solemnitate, attento quod existente eadem Julia in minori ætate opus fuisset deputatione gemini Curatoris, alterius ad supplendum sexus imbecillitati, alterius vero ad supplendum ætati ut animadvertit *Card. de Luca de alienat. dif.* 28. num. 8. siquidem quoad causam sufficientissimam fuit existimata illa in Instrumento expressa, quod vicè principaliter urgebatur ad imponendum dicum censum ad effectum solvendi Bartholomeo Sancta rucio scut. 2000. pro extinguenda societate officij ad illius favorem contracta, undè cum ex hac causa illi immineret carceratio, quæ semper super eminere dicitur, quando quis est in forma Cameræ obligatus; legitima, & justa idcirco de causa uxor obligationem pro Viro emisit *Rot. decis.* 462. num. 6. par. 18. rec.
- Renovatio dictæ societatis ad alios sex menses nondum completos tempore impositionis census non potest immutare veritatem, & justitiam dictæ causæ, stante quod in Instrumento renovationis fuit appositum pactum præstandi cautionem à creditore approbandam infra quindecim dies, hac itaque non præstita non solum erat in libertate creditoris suas actiones experiri, sed insuper si fuisset interim defectus creditor, ex quo debitor non impleverat pactum præstandi cautionem tempore convento, nentiquam sperare poterat superlucrare capitale societatis *Rot. cor. Coccin. decis.* 1511. num. 1. 14., & 15., & *cor. Duran. decis.* 9. num. 7., & seqq., & præsertim n. 15., & post *Pacifico de Salvia. decis.* 305. & 307.
- ¹³ Descendendo ad solemnitates, tunc necesse fuisset duplicare curatores, quando Mulier in minori ætate constituta bona stabilia alienasset, non autem quando ipsa simpliciter pro viro fidejussit, sive illius obligationi accessit pro eximendo ipso ab imminente periculo carcerationis, cum in isto casu sexus muliebris non alteret quantitatem solemnitatum, ut casum à casu distinguit *Modernus Asulanus ad statum Urbis annot.* 25. art. 1. n. 80., & 84.
- ¹⁴ Circa obligationem Semidæ, ultra quod concurrat tam causa supra exposita, quam altera, quod ex pecuniis, ad censum susceptis erat extinguendus alter

census sc. 1500., in quo eadem Semidæ obligata reperiebatur, Domini inuili labore respuerunt illius discussionem, quia Franciscus, qui censum impotuit succellit in universa illius hæreditate, & ideo cum mandatum fuisset relaxatum contra bona hæreditaria dictæ Semidæ, nequit Marchio se opponere, cum allegando eadem bona possidere, fateatur habere causam à Francisco principali debitore census *l. qui in alienam § Sed & si ff. de acquirend. hered. Gravian. discept. forens. cap.* 468. num. 86. *Rot. cor. Ludovif. decis.* 98. num. 1.

Profligatis usque adhuc objectis contra validitatem, & justitiam mandati, transierunt DD. ad examen validitatis, & justitiæ subhastationis census, & apothecæ, ac aliorum bonorum suppositorum fideicommissi Cardinalis de Trano, ac moderationis Cautelæ Angeli vigore dicti fideicommissi à Marchione allegatæ. Nulla quippè inter partes erat quæstio, quod Marchio fuit hæres Joannis Dominici Parris, qui pariter fuit hæres, sed non beneficiatus Francisci debitoris, cum nullum Inventarium exhiberit, neque de bonis hæreditariis rationem reddiderit, propterea impedire non potest deliberationem census in forte scut. 1000 ad prædictum Franciscum debitorem pertinentis, exceptione reintegrationis fideicommissi dicti Cardinalis ob alienationes bonorum fideicommissariorum ab eodem Francisco peractas, nam præterquam quod alienationes non fuerunt probatæ nisi in quibusdam proprietatibus Terrarum in vocabulo: *Casaleto de Cupis* hæc tamen jure proprio spectabant ad Franciscum, uti assignatæ in causam dotis Constantiæ de Comitibus illius matri, ut fuit doctum cum Instrumento restitutionis dictæ dotis, & comprobatum cum sententia R. P. D. Mileti lata sub die 23. Septembris 1600., fuit additum, quod propter medietatem qualitatem hæreditariam d. debitoris, quousque non ostendat se esse hæredem beneficiatum, ac de bonis hæreditariis rationem reddat, nequeat reintegrationem ex causa dicti fideicommissi expostulare, cum non possit venire contra factum suorum Auctorum, quibus absque beneficio inventarij successit. *Roland. à Valle conf.* 71. num. 35., & seqq. vol. 2., & *conf.* 30. num. 32., & 53. vol. 4. *Fusar. de substit. quest.* 57. n. 19. cum aliis late congestis per *Barz. decis.* Bonon. 64. n. 32., & seqq.

Non obstante Marchionem esse hæredem beneficiatum Joannis Dominici Parris, & proinde cum non fuerit in mora constitutus præfixione termini ad docendum se adivisse hæreditatem cum beneficio legis, & inventarij, ac de bonis inventariatis rationem reddidisse, non possit in bonis sibi jure proprio spectantibus gravari. Etenim procederet assumptum quatenus Marchio allegasset se esse hæredem beneficiatum, ac Inventarium exhibuisset, cum alias non teneatur creditor eum in mora constituere juxta præxim relatam à *Ridolphin. parte prima. cap.* 8. num. 22., & 23., & seqq. passim à Sacra Rota admissam, ut proficitur in *decisione* 39. n. 8. & 9. par. 6. recent.

Quo denique ad medietatem Apothecæ, & ad reliqua bona fideicommissaria Cardinalis, ea non valent dicto fideicommissi tueri, quia cum illud sit ascendente, & ipse Cardinalis mandasset ex suis bonis dotari descendentes feminas; Hinc obligata in hoc censu Julia ex illius persona duplici de causa competit actio contra bona dicti fideicommissi, altera nempe quia uti descendens à fideicommittente habet jus, ut sibi ex bonis fideicommissariis dos constituatur, & altera ex restitutione dotis solutæ Francisco in vim *auth. res qua Cod. commun. de legat.*, ac præsertim super dicta apotheca, quam Joannes Dominicus declaravit retinere una cum aliis bonis pro dote dictæ Julæ, cujus cum ipse Marchio sit hæres nequit factum d. sui

d. sui Auctoris impugnare l. ex qua persona ff. de reg. jur. & l. cum à Maire eodem C. de rei vindic.

19 Assignatio certorum bonorum pro dote Juliae non excludit quin ipsa integram dotem consequi valeat ex bonis fideicommissariis, cum ea constituta in quantitate pro rata scut. 8000., tametsi dotantes ex altero columello fideicommissantis titulo dationis in solutum tradidissent Francisco dicta bona, nihilominus illis distractis illa sum remanet jus Juliae assequendi suam dotem in eadem quantitate promissam, ut post Covarr. Honded. Fontan. Card. de Luca de dote disc. 158. n. 19. Seraphin. 1207. n. 1.

20 Detractiones factae à fideicommissio causa dictae dotis à Jo. Dominico filio, & haerede dictae Juliae non praeccludunt Laurae jus consequendi satisfactionem sui crediti, non tam quia fuerunt posteriores, quam quia integram dotem non absorbent, dum apothecae venditae illis de Capitonibus pro scut. 1657. fuerunt ab eodem Joanne Dominico redemptae anno 1665. cum pecuniis ad censum acceptis in summa sc. 3000. à Vincentio Caescarino super medietate Palatii, & quia ex dd. pecuniis fuerunt in locis Montium investita sc. 666. 66. ad effectum multiplicandi, & extinguendi dictum censum, & liberandi Palatium, inde est, quod fideicommissum ab eodem multiplico suam recepit reintegrationem, & in omnem casum simul sumptae omnes alienationes à Joanne Dominico patrae, cum non impleant integram quantitatem dictae dotis Juliae, super est Laurae, ut inexacta adhuc extet rata sc. 3000.

21 Praesertim quia ultra dotem Juliae eadem habet patenter subingressum in jura dotalia Cleriae sororis Francisci, stante quod ex causa illius dotis dictus Franciscus, & Constantia mater in se accollant ratam census scut. 100. debitam ab Evandro de Comitibus Viro dictae Cleriae, quae fuit extincta cum pecuniis hujus census, & altera rata in summa sc. 645. 29. dd. dotantes cum propriis pecuniis extinxerunt; Unde cum Franciscus in impositione dicti census transulerit in auctores Laurae omnia jura tam sua, quam Constantiae matris, inde fit quod eadem jura contra fideicommissum, quae competebant Cleriae transfundantur patris in Lauram mediatam cessionariam, Fusar. de subdit. quest. 53. n. 8. Olea de cess. jur. sit. 6 quest. 2. num. 15. cum relatis à Rota coram Merlin. decis. 884. num. 13.

Excessus praenarratae dotis Cleriae constituta in summa sc. 15. mil. non videtur praesentis indaginis, non solum ex quo prius veniat in petitorio per rem judicaram canonizandus Card. de Luca de dote disc. 55. num. 4. & disc. 65. num. 2. Rota post Mangil. de subditat. decis. 105. num. 4. Sed etiam quia non probatur fideicommissum pro eadem dote fuisse gravatum ultra summam scut. 8000. in qua omni procul controversiae umbra non minus conveniens, quam ulla refulget.

R. P. D. L A N C E T T A.

Romana Censur.

Veneris 16. Maij 1710.

A R G U M E N T U M.

Mandatum concessum in gratiam Communitatis pro fructibus cujusdam Censur, executivum judicatum fuit, attenda ejus validitate ac justitia, & non obstante praesumpta praescriptione.

Noviss. Decis. Rota Rom. ad Censuram.

S U M M A R I U M.

- 1 In annuis praestationibus praescribendis, tot requiruntur praescriptiones, quot sunt praestationes.
- 2 Quando probatur creditum ex Instrumento census; justum est Mandatum creditori concessum.
- 3 Quum moriens haeredem in aetate pupillari relinquit in istius gratiam ignorantia praesumitur, & praescriptio locum sibi vindicare non potest.
- 4 Adnotatio privata nihil valet, jam nec recognita nec in actis producta est.
- 5 Facilius in mulieribus ignorantia admittitur.
- 6 Ex actibus equivocis scientia minimè resciscere censetur.
- 7 Testamenti factionem recuperat, qui bonis cessis & dimissis creditoribus, ad bona sua reintegratus.

D E C I S I O I X.

Mandatum relaxatum ab A. C. favore PP. S. Niccolai de Tolentino pro fructibus cujusdam Censur esse exequendum Domini responderunt attenda validitate, ac justitia; Et sanè quantum attinet ad validitatem, illam non valet perturbare exceptio desumpta ex lapsu 70. annorum circiter, qui potuerit viam executivam perimere, quandoquidem ultra quod hic agitur de annuis praestationibus, in quibus tot requiruntur praescriptiones, quot sunt ipsamet praestationes, ut firmavit alios cumulando Rot. post Cenc. de Cens. decis. 303. num. 3. & decis. 304. num. 21. & decis. 42. num. 1. & seq. coram R. P. D. meo Ansaluo, necnon de contractu jurato quadragenariam dumtaxat praescriptionem admittente Rot. decis. 305. n. 5. coram Emerix jun. ubi concordantes, & decis. 373. num. 1 & 2 part. 9. tom. 2. rec. Dominis satisfecit unica responsio, quod cum Signatura Justitiae commiserit causam cum clausula S. Q. E. utique censetur praeservata via executiva, neque est amplius de hujusmodi nullitate curandum per ea, quae advertit Rot. decis. 274. num. 4. coram Pamphil. quae est la 12. post Zacch. de oblig. Camerali, & decis. 1148. in fine coram Emer. jun.

Quo verò ad justitiam aperte illam constare dixerunt Domini ex Instrumento census, per quod non solum remanet probatum creditum, verum etiam in eo leguntur appositae clausulae constituti, & praecarij, quarum vis, efficacia, ac indoles est, ut contra quoscumque possessores associatio petita obtineri valeat ad firmata per Rot. decis. 75. & decis. 86., utrobique n. 1. cum seq., & in Romanen. Associationis 31. Martij proximè praeteriti §. Cum enim in fine coram me.

Abique eo quod obstat, possit praesumpta Censur extinctio, quoniam Domini illam penitus rejecerunt, sive desumatur ex lapsu temporis, sive ex quadam adnotatione, quae supponitur facta in Catastro, sive ex aliis conjecturis. Nam lapsum temporis in praesentibus circumstantiis nihil operari posse dixerunt, tum quia ut supra fuit insinuatam res est de annua praestatione semper, & per se singularem praescriptionem exigente, tum etiam quia Gregorius Author P. Sancti Nicolai de Tolentino actorum fuit primus heres Hieronymi Martiae de Rainaldis Cessionarii, qui ipsum in pupillari aetate reliquit, quando, ab humanis descessit, ut propterea in hac hypothesi ignorantia veniat praesumenda, ac praescriptio locum sibi vindicare non possit, ut de prima ex Text. in cap. praesumitur 47. de regul. jur. in 6. firmat Rot. decis. 488. num. 11. part. 18. tom. 2. recon., & de secunda firmavit Rot. coram Cerr. decis. 464. num. 13., & decis. 156. num. 12. coram sa. me. Alexand. VIII.

Minusque attendendum esse ad effectum praesumendi assertam extinctionem crediderunt Domini adnotationem factam in Catastro, in qua enunciatur

* C extinctio

extinctio Censuum ex pœnniis Conservatorij, siquidem hujusmodi adnotatio in primis non verificatur cum nec sit recognita, nec in actis producta, ex quibus defectibus quæcumque probatio excluditur ex firmatis per Rot. coram Bich. decis. 396. num. 17., & est praxis satis notoria, sed admissa quoque legalitate adnotationis, adhuc nullius est relevantiæ, ex quo habet relationem ad aliam similem adnotationem factam in Margine Instrumenti Censuum, quæ marginalis, ac relativa adnotatio cum deficiat, profecto relatum corrumpere debet juxta vulgatam regulam, quam etiam cum aliis ponderat Rot. coram Emer. jun. decis. 791. num. 16.

Prout nec etiam Domini attendere voluerunt alias conjecturas pro stabilienda præsumpta extinctione ponderatas, quandoquidem nimis levi habuerunt illam deductam ex omissione descriptionis controversi Censuum in Inventario bonorum Hieronymi cessionarij facti per Matrem Gregorij Pupilli, cum immò ex hac non descriptione magis comprobata autumaverint ignorantiam dicti Censuum accedente præsertim omissione in describendo alia bona, ac ad stipulante regula, quod nempe in Mulieribus facilius ignorantia admittatur adnotata per Rot. decis. 638. n. 13. par. 18. rec. tom. 2.

Eademque ratione Dominis visum fuit corrumpere alteram Conjecturam elicitam ex eo, quod Creditores Gregorij, qui ab ipso reportarunt cessionem omnium bonorum possessionem quoque apprehendendo, nunquam exegerunt fructus præfati Censuum, ut potè non descripti in ipsa cessione, & quos nec percipit Gregorius ad dicta bona reintegratus, cum ex hisce actibus æquivocis scientia minime resultare valeat, quæ alioquin contra publicum Instrumentum haud quaquam veniret attendenda nisi conjecturis adedò concludentibus probaretur, ut nullus dubitandi locus superesset ex firmatis per Rot. decis. 157. n. 15. coram san. mem. Gregor. 15., & in rec. decis. 518. n. 1. par. 18. tom. 2.

Frustraneum tandem dixerunt Domini exceptionem respicientem defectum potestatis testandi in Gregorio auctore P. S. Nicolai ob ignominiosam bonorum cessionem, quoniam si deinde dimissis Creditoribus fuit ad bona reintegratus, & mandatum de manutendo obtinuit à Signatura Justitiæ canonizatum cum clausula S. P. nulla ratio esse potest qua pariter Testamenti factionem activam nequiverit recuperare etiam si admittatur quod illam jam amisisset.

Et ità unica parte tantum informante, altera verò pluries, & pluries intimata informare tenente &c.

CAFFARELLO

R. P. D. CAFFARELLO.

Pisauri. seu Fanen. Censuum.

Luna 16. Martij 1711.

ARGUMENTUM.

Major cum fratribus Minoribus Censuum vendidit, sub intercessione matris in solidum; & utrique validè se obligare potuerunt, cum neque ætas, neque lex ulla obster.

SUMMARIUM.

3 Cui neque ætas, neque lex municipalis, neque aliqua alia Constitutio obstat, validè se obligat.

2 Ubi Principalis non obligatur, neque Fidejussor obligari potest.

3 Si se obligare valentium obligatio processit ut principaliter, tunc valet accessio.

Eadem coram eodem.

4 Minor ex patrio statuto & constitutione Egidiana prohibetur alienare.

Ejusdem obligatio non sustinetur, ob non servatas solemnitates à Statuto & constitutione requisitas in tractibus minorum.

Limita si ex illo contractu minor effectus fuerit locupletior.

5 Locupletioritatis probatio.

6 Nullitates contractuum ab ipsis minoribus, quorum gratia sunt introductæ, debent allegari.

7 Probari debet versio pecuniarum in causam expressam.

8 Præsumptionibus & conjecturis hac probatio fieri potest.

9 Inversimile est quempiam se velle vinculis obligationum involvere, servumque creditoris facere, se pecunias habere.

10 & 11. Alia quadam in hac causa particularia.

DECISIO X. DUPLEX.

Domini steterunt in Decisio die 16. Aprilis 1706. coram Me scilicet constare de Credito pro parte pro portione hæreditaria Thomæ, & Ludovicæ Matris.

Cum enim Thomas major viginti quinque annis unà cum Josepho, & aliis Fratribus minoribus Censuum in sorte scutorum duorum millium vendiderit Abb. Ludovico, in qua venditione Ludovica mater uti principalis, principaliter, & in solidum pro filiis intercesserit, utique tam Thomas, quam Ludovica validè se obligare potuerunt, cum neque ætas, neque lex Municipalis, neque aliqua alia Constitutio obsteret, l. fin. C. de his qui von. at. imp. Rot. coram R. P. D. Ansaldo in Viterbien. Salviani 16. Aprilis 1706., & in Dec. qua revidetur §. Quoniam; Quare contra eorum Bona Mandatum exequi debet, cum venditio Censuum facta fuerit sub obligatione Camerali, quæ rejicit exceptiones requirentes altiore indaginem Rot. 284., & decis. 1056. utrobique num. primo coram Emer. Jun., & ided cum in solidum se obligaverint, & uti principaliter, & in solidum ad totum potuerunt condemnari leg. si is quem C. de Min.

Quin obster, quod respectu Josephi, & aliorum Fratrum Minorum obligatio non sustinetur, qui ob non servatas solemnitates Statuti Fanen., & Constitutionis Egidiane nullo Jure naturali, neque Civili poterant adstringi, cum tales Contractus à Commercio Hominum leges, & Mores Civitatis excernerint, l. si in emptione §. Primo ff. de contr. empt. l. sancimus C. de Donat. Bart. in l. cum lex num. 5. ff. de fidejuss. Cancr. par. res. lib. 2. cap. primo num. 209. Calderon. resol. 36. num. 6., & ided respectu Thomæ ratione connexitatis Contractus; respectu verò Ludovicæ, quæ in contractu nullo fidejussit, pariter obligatio non tenet, ubi enim Principalis non obligatur, neque Fidejussor potest obligari l. si securus ff. si quis auet.

Placuit enim responsio, quod cum se obligare valentium obligatio processerit uti principaliter, principalis, & in solidum, tunc valet accessio, l. si isque C. de prad. Min. Cast. conf. 433. num. 2. vol. primo quia in isto casu sunt duo Rei debendi æquè principaliter obligati, & etiam quia suam obligationem facit, Nat. conf. 52. vol. primo, & conf. 262. num. 3. vol. 2. Bergn. Caval. decis. 31. num. 20. cum seqq., maxime cum sub Juramento obligationem emisserit, Nat. a. conf. 262.

num. 14. *Corn. conf. 214. vol. 2.*, & fuit dictum in *dec. qua revidetur §. Siquidem, & seqq.*

Cum autem Joseph, & alij Fratres paternam hereditatem inter se dividerint, in qua bona Thomæ, saltem pro ratione legitime Jure naturæ sibi debita *l. Maximum Vitium C. de inoff. Testam.*, continebantur, merito contra ejus bonorum portionem Mandatum erat relaxandum.

Itidemque hereditaria bona Ludovicæ retinent, quæ, ut supra firmatum fuit §. *Placuit enim responsio*, se obligare poterat, pari debent executionem Mandati contra ejus Bona legitime in obligatione deducta notis Juribus.

Et ita salvo &c.

Eadem coram Eodem.

Dictum fuit in altera Decisione hac die coram me ædita, Censum scutorum duorum millium à Thoma, & aliis Fratribus, seu fidejussione Ludovicæ, uti Principali principaliter obligatæ sustineri, quò ad Thomam, & Ludovicam, & Mandatum contra eorundem Bona hereditaria esse relaxandum, cum autem ex prædicto Censu rata scutorum 582. versa fuerit in extinctionem Censu similis summæ, qui in divisione inter Fratres contigerat Joanni Mariæ in prædicto Censu obligato, dubitavi in præsentia audientia, an esset standum, vel recedendum à Decisio, die 16. Aprilis anni 1706., scilicet Mandatum A. C. esse exequendum & novum relaxandum pro fructibus, & DD. persistendum esse in Decisio juxta modum responderunt.

Licet enim Joannes Maria Minor, tam ex patrio statuto, quam à Constitutione Egidiana prohibitus fuerit alienare, & ejus obligatio non sustineatur ob non servatas solemnitates à dicto statuto, & Constitutione requisitas in Contractibus Minorum, ut fuit dictum in altera Decisione §. *Quin obstat & in decis.*, qua antecesserat die 6. Aprilis 1706. §. *Quoniam hac quidem coram Me*, attamen cum Joannes Maria ex hujusmodi Censu venditione effectus fuerit locupletior, & commodum reportaverit, debet quoque sentire, & incommodum *Cap. qui sentit de Reg. Jur. in 6. l. secundum naturam ibique Dec. ff. de Reg. Jur.*, nec debet cum aliena jactura locupletari. *Cap. locupletari de Reg. Jur. in 6.*, ibique *Din. num. 2. Emer. Jun. dec. 529. n. 5.*

Quod autem ex hujusmodi Censu venditione locupletior effectus fuerit, & commodum reportaverit, ex eo patuit, quod cum hujusmodi pecuniis extinctus fuit alius Censu cum Rinalduccio sub gravioribus usuris contractus, *Grat. discept. for. 45. num. 37. Pen. dec. 778. num. 7.*

Parum relevante, quod Censu Rinalducci pari vitio defectus solemnitatum statuti, & Constitutionis Egidianæ in Contractibus Minorum requisitarum laboraret, cum enim hujusmodi nullitas à Minore deducta non fuerit, & Censu esset in implicito statu validitatis, bene potuit extingui, hujusmodi enim nullitates Contractuum ab ipsis Minoribus, quorum favore inducuntur, debent allegari, *Constant. ad Stat. Urb. adnot. 44. art. 3. num. 192. Emer. Jun. decis. 529. num. 4.*, & dictum fuerat in præcedenti *Dec. hujus Causæ §. Quidquid enim coram Me*, & idem parum officit, quod hujusmodi Censu extinctio processerit adhuc Joanne Maria in minori ætate existente, etiam si talis extinctio fuerit nulla juxta firmata in *Dec. 579. num. 12. cum seqq. par. 19. tom. 2. Res.*, siquidem in Casu illius Decisionis non probata fuit utilitas Pupilli, imò damnum, dum majoribus usuris se subjugarat, ut videre est in *d. Decisione num. 17.*, in præ-
Noviss. Decis. Rota Rom. ad Cencium.

senti autem Themate Joannes Maria senserat utilitatem, se majoribus usuris vindicando cum pecuniæ versæ fuerint in ejusdem Censu extinctionem.

Nec dicatur, quod, cum Censu quò ad Fratres Minores non sustineatur, ut dictum fuit in altera Decisione pro summa scutorum 1000. ratione individuitatis Decreti, & Contractus, neque pro ista rata sustineri nequeat contra Joannem Mariam, ut prosequitur *d. Decisio 579. num. 11*, siquidem ea ratio tunc procedit, quando non probatur versio pecuniarum in Causam expressam, secus verò quando probatur, tunc enim cessat ratio individuitatis Decreti, & contractus sustinetur in ea parte, etiam sine solemnitatibus, ea ratione, ne cum aliena jactura Minor locupletetur *l. si Pupillorum §. Si obligaveris ff. de reb. cor. qui sub sut. vel Cur. sunt Emer. Jun. dec. 529. num. 5.* cum ibi allegat.

Quæ versio pecuniarum, licet non probetur illas non fuisse in sacculo obsignato transmissas per certum Delatorem ad Urbem Fani, & ibi aperto sacculo coram Testibus solutas Creditoribus, attamen præsumptionibus, & Conjecturis probari potest *Bart. in auth. hoc Jus porrectum C. de Sac. San. Eccl. Dec. in l. Civitas num. 10. ff. si cert. per. Grat. discept. for. 632. n. 15. cum aliis alleg. in decis.*, qua revidetur §. *Non obstat.*

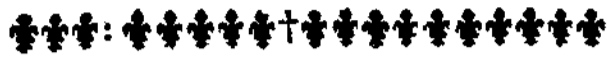
Præter enim brevis temporis intercapedinem, quæ fuerit à die initi Contractus ad diem extinctionis, ex ipsa pecuniarum indigentia, qua præmebantur dd. Fratres, excluditur, quò extinctio Censu Rinalduccij effecta fuerit cum aliis pecuniis, quàm cum illis ex pretio Censu venditi retractis; cum pro illis Inveniendis Matrem ad fidejubendum, & accedendum Contractui, uti principalis, principaliter, & insolidum adegerint, cum inverisimile sit, quempiam se voluisse obligationum vinculis involvere, & servum Creditoris facere si pecunias haberet *Leor. quæst. 5. n. 15.*

Quam versionem nec etiam probare tenentur Honorarii, cum fuerit pactum in Instrumento, quò illa pecunia esset eroganda in extinctionem Censu Rinalduccij, & idem Contractus processerit ex causa voluntaria non autem necessaria *Innoc. in cap. primo de Depof. ibique Canonistæ communiter*, quam Doctrinam semper fuit amplexa S. Rota, *Grat. discept. for. discept. for. cap. 43. num. 35. & 38. Pen. acc. 778. num. 4. 5. & 6. Seraph. decis. 338. num. 8. Merl. n. dec. 219. n. 12. & 13.*

Ex quibus contra Bona hereditaria Joannis Mariæ pro summa scutorum 582. esse exequendum, & novum relaxandum pro fructibus decursis non dubitatur.

Verùm eum eadem Bona Joannis Mariæ retineantur à Galeotto ejus filio, & hærede beneficiato, qui citatis omnibus Creditoribus Jo. Mariæ Patris, & signanter Abbate Ludovico tunc in humanis agente ejusdem hereditatis Creditor fuerit repertus in summa scutorum 700., & ultra in solemnæ redditione rationis ab eodem expleta coram A. C. Petra, eadem Bona esse præservanda ab executione Mandati, utpotè ab eo detenta pro suis Creditis, pro quibus in d. Sententia fuit graduatus, nec potest de proprio condemnari *l. fin. C. de Jur. delib.*, & dictum fuit in *Romana redditionis rationis 16. Junij 1710. §. Parum obstat, & §. Quare cum residuum coram Me*, qui est modus, cum quo Domini censuerunt esse exequendum Mandatum.

Et ita utraque &c.

R. P. D. P R I O L O.

Avenionen. Census.

Veneris 8. Maij 1711.

ARGUMENTUM.

Impositus fuit Census à P. Madon, nomine conventus cujus erant pecuniæ: mox & auctoritate propriâ, Censum extinxit, recepta pecuniâ, Census extinctio nulla iudicata est, in favorem Conventus, cujus formalis & necessaria decretis approbatio. Curiosa multa facti, de suspitione collusionis & simulationis.

SUMMARIUM.

- 1 Censûs extinctio fieri nequit, ex particularibus Conventus Constitutionibus, nisi adsint tres Ministri.
- 2 Quod procedit in actu necessario, sicut ac in voluntario.
- 3 Qualitas actus non efficit ut non solvatur vero domino.
Qui rectè vult solvere, perquirat an ille qui recipit, sufficientem habeat potestatem.
- 4 Quando de censu nomine alterius empto tractatur, & verba obligatoria diriguntur in corpus aliquid, inter particulares manus validè non extinguitur.
- 5 In acquirendo sufficit Mandatum presumpsum, seu in distrabendo.
Exceptio Regula generalis, cum quo contraxi, bene distraxi.
- 6 & 7. Consuetudo sine examine non valet. Neque admittenda exempla sine sufficienti similitudine.
Extinctiones censuum minus legitima possunt admitti propter versionem pecuniarum in utilitatem Monasterii.
- 8 Expectandi sunt absentes, quando res de qua agitur, Monasterio prejudicare potest.
- 9 Facilius invalidatur, quod ab administratore mala fama gestum est.
Necessitas magnam prabet occasionem simulandi.
- 10 Lectum dignissima conjectura simulandi & colludendi, ex facto cujusdam Religiosi.

DECISIO XI.

Non constare de legitima extinctione Censu, ac proinde mandatum A. C. esse exequendum, & novum esse relaxandum pro fructibus Domini responderunt. Decidendi ratio quoad primam resolutionis partem stetit in eo, quod cum impositio Censu facta fuerit à Patre Madon non nomine proprio, sed nomine Conventus, cujus erant pecuniæ, utpotè provenientes à Legato cum onere Missarum, & obligatione reinvestiendi toties quoties adjectis à pio Testatore, ejus extinctio tam de jure juxta *Text. in Extravag. Ambitiosa, de reb. Eccles. non alien.* ut observat *Ad den. ad Pamph. dec. 63. num. 21.*, Rot. cor. *Merlin. dec. 756. n. 12. in rec. dec. 234. n. 11. par. 12.* quam ex particularibus Constitutionibus Conventus, in quibus demandatur presentia trium Ministrorum *Summ. Conventus num. 19.* fieri non poterat in manibus d. Patris Madon legitima facultate ad id minimè pollentis, ut egregiè firmat *Rota in rec. dec. 272. n. 3. & 4. par. 12. dec. 42. n. 4. par. 14. dec. 42.*, & melius *dec.*

227. utrobique n. 1. par. 15. ac nulla facta præcedenti didicta omnino necessaria saltem ex vi pacti appositum in Instrumento creationis Censu, quod eadem fieri deberet per duos menses ante.

Haud obstitente, quod non agatur de actu voluntario, sed de actu necessario retrovenditionis Censu, quodque in Instrumento impositionis eisdem fuerit specificè dictum, retrovenditionem fieri posse, ac debere in manibus ipsius P. Madon, sicque à debitrice expleri potuisse sine concursu alterius, & quidem absque didicta cum illa ad alium finem dici nequeat conventa, quam ut Creditor, dom sibi præcaveret de investimento, fructibus non careat.

Etenim qualitas actus necessarii non operatur, quod solutio fieri non debeat vero Domino, nam licet Debitor in sui prejudicium possit solvere quando velit; Nihilominus si rectè vult solvere, tenetur perquirere Dominum, cui solvat, & quam ille, cui solvit, recipiendi habeat potestatem, alias enim non liberaretur juxta litteralem *Text. in l. si ex pluribus §. Prius*, ubi *Bartol. ff. de solut. l. cum alio ff. de regul. Jur.*, idem *Bartol. in l. ante restitutum ff. de solut. Roder. de ann. reddit. lib. 1. quest. 4. n. 5. quest. 1. Surd. dec. 60. n. 1. & dec. 187. n. 5. Rot. in rec. dec. 73 num. 15. par. 15.* Nec aliter potest admitti in retrovenditione Censu, quia ista uti præferens totalem resolutionem contractus transfert jus in re, & est verè ac propriè alienatio, *Bald. in l. sancimus C. de reb. Eccles. non alien. Girb. dec. 79. n. 9. Ric. dec. 298. n. 1. & seqq.* adeoque non potest fieri habenti tacitum, & mandatum presumpsum, sed exigit pro sui validitate mandatum expressum, & speciale in eo, cui pecunia Censualis restitui debet, *Rota cor. Eich. dec. 50. n. 9. p. 1. Cenc. dec. 186. n. 1. in rec. dec. 373. n. 6. & 7. par. 1. & dec. 226. n. 2. & per tot. par. 13.* itaut si aliter fiat, actus exinde non dicatur necessarius, sed voluntarius *l. Tutor. 41. §. Lucius ubi Glos. verb. depositi ff. de usur Gratian. discept. for. cap. 636. n. 10. vers. quod autem l. ut. in rec. dec. 492. & 535. utrobique n. 11. par. 1. rec. & coram Buratt. dec. 641. n. 3.*

Maximè quia agitur de Censu empto nomine alterius, & verba obligatoria, & executiva fuerunt directa etiam in Conventum, favore cujus impositio stipulabatur. Undè pecuniæ eò magis restitui debebant iis, qui juxta Constitutiones Ordinis Conventus representabant, & quidem prævia didicta executi contra eosdem in loco solito eorum Adunantiæ juxta *Text. in l. non potest 160. ff. de reg. Jur.* ubi optime *Glos.*, & ibi *Bartol. in l. finali ff. quibuscumq; univ. vst. nomin. Cenc. de Cens. quest. 111. n. 8. vers. Sed si Rot. post eundem dec. 389. n. 7. cor. Buratt. dec. 916. n. 5. & cor. Coccin. dec. 2059. n. 2. & 3.* non autem soli patri Madon, cum Constitutiones Ordinis eidem, & cuicumque alteri Religioso prohibeant aliquem contractum, & alienationem facere de rebus ad Conventum pertinentibus, juxta superius notata in §. Primo.

Nec quidquam prodesse valuit reflexio, quod sicuti impositio Censu ab ipso facta substat, ita etiam substat retrovenditio, quæ tuit expleta in executionem pacti eidem restituendi capitale Censu in ipsa Censu creatione positi, siquidem in acquirendo sufficit mandatum presumpsum, secus verò in distrabendo, cum in isto secundo casu habeamus præscriptas certas regulas ob resistentiam juris, & periculum dilapidationis proditas, quæ impediunt, ut nequeat habere locum regula cum quo contraxi, bene distraxi ad tradita per *Cenc. de Cens. d. quest. 109. n. 49. & seqq. Rot. in rec. 226. n. 2. par. 13.* his autem stantibus pactam in stipulatione adjectam, quod in casum extinctionis pecuniæ restitui deberent in manibus d. Patris, vel debet vitari, tanquam appositum à Procuratore necessaria facultates non habente nè per indicium

22 S. Rotæ Rom. Decisio XII.

- 2 An ad impediendum cursum usurarum, induci possit compensatio?
- 3 Negatur, per distinctionem liquidi & illiquidi.
- 4 Sufficit ad intendendam illiquiditatem, quod in continenti non appareat crediti realitate, sed indigeat operâ Periti.
- 5 Actor non potest allegare pro se Instrumenta qua redarguit in quibusdam capitibus.
- 6 & 7. Cuiusdam objectioni minoris momenti satisfiit, adductis variorum J.C. orum auctoritatibus.

DECISIO XII.

Interposita per Jo. Baptistam Gentilem appellatione adversus mandatum, quod passus fuerat coram A. C. pro fructibus cujusdam Censûs aliàs per ipsum anno 1682. sub fideiussione q. Geminiani Antoniani impositi favore Alemanni Saltini, ac successivè per eundem translative celsi Sancti Antoniano, causaque mihi commissa subscripsi dubium: An sit procedendum ad legitimam, quod affirmativè fuit resolutum.

Supposita siquidem validitate prædicti mandati, super qua partes conveniebant, ejusdem Justitiæ nullatenus impugnari posse visum fuit, tamquam resultans ex publico Cessionis Instrumento, & Camerali obligatione munito, quæ perempta qualibet exceptione requirente altiore indaginem viam sternit sollicitæ executioni ex notissimis juribus, & signanter relat. per Rot. decis. 76. par. 17. rec. n. 1., & decis. 368. n. pariter primo.

Ad illam itaque retardandam animadvertebatur sufficiens non reputari objectum, quod cum Geminianus Pater, & author prædicti Sancti Antoniani in administratione, quam gesserat super Castris March. Obligati communiter per ipsum, & Jo. Baptistam Censûs debitorem in affectu retentis, remanserit debitor ejusdem Jo. Baptistæ in considerabili summa scut. 822., hinc ex ministerio legis ad impediendum cursum usurarum statim ac Sanctes effectus fuit Creditor dicti Censûs inducta fuerit Compensatio cum prædicta summa per Geminianum Patrem, & successivè per ipsum uti illius hæredem debita juxta auctoritates per scribentes allegatas.

Etenim discursus tunc forsàn procedere posset, si versaremur in Casu quo prædictum Creditum esset æquè liquidum, ac est illud fructuum Censûs; verùm attendita illius illiquiditate, nequit ab illo retardari executio Crediti omninò certi, & incontrovertibilis ad firmata per Bald. cons. 162. lib. 3. in princip., & passim per Rot. & signanter in decis. 155. num. 3. post Zaccb. de obligat. Camer., ex eo potissimum elementari principio, quod liquidi cum illiquido numquam induci potest Compensatio juxta dispositionem Textus in l. fin. C. de Compensat., & ibi Communiter scribentes Rot. coram Bichio decis. 25. num. 19., & coram Cels. decis. 337. n. 7. & decis. 352. n. 10.

Nec prædicti Crediti scut. 822. torbiditas evitari potest ex dubio in hac eadem Rota contemporaneè per me proposita super executione mandati, cui DD. responderunt Dilata, & eligatur Paritus, quod sufficit ad evitandam Compensationem ex capite illiquiditatis, quodquè super Credito vertatur lis, ne incontinenti appareat de illius realitate, sed indigeat Periti opera, & studio Bald. in l. item quia in secunda lect. sub n. 3. vers. nec potest dici ff. de pactis. Rot. coram Bichio, decis. 23. num. 20., & post Zaccb. de obligat. Camer. decis. 146. num. 10.

Idquè potissimum quia hoc Creditum non aliundè resultat quàm ex quadam relatione Periti de partium consensu electi, & in qua Geminianus Constituitur debitor in dictis scut. 822.: sed cum ista non solum à dicto Geminiano, sed etiam ab ipso Joanne Baptista

Creditore fuerit in parte tamquam erroneè impugната, dum illam producendo nonnisi in partibus favorabilibus voluerit acceptare Summario actoris num. 2. minùs justè prætenditur allegari pro Compensabili, & liquido Creditum resultans ex dicta peritia, quam ipse met Creditor de errore redarguit, maxime concurrente etiam fumo ejusdem erroris, non enim repugnat, quod quemadmodum ad ejus sensum Peritus erravit in partibus sibi præjudicialibus ita quoquè errare potuerit in aliis partibus sibi favorabilibus ut de se patet.

Deniquè non obstat, quod Geminianus tanquam fidejussor, & solidaliter obligatus in Censû de quo agitur non potuerit reportare a Creditore illius translative cessionem, sed solummodò extinctivam, ideoquè nullatenus vigore illius in præfenti agere posset Sanctes hæres.

Quippè, ultrà quod prædicta cessione apparet reportata ab ipomet Sancte cum propriis pecuniis, non autè à Geminiano fidejussore, objectum non regit injure in quo ex communi DD. & Tribunalium sententia fidejussor ipse non prohibet hujusmodi cessiones reportare, præsertim quandò jam provocatus reperitur ad solutionem fructuum, illarumque vigore congruas actiones contra debitorem dirigere ad firmata per Gratian. discept. 479. per tot. Fontanell. de pact. nuptial. claus. 4. gloss. 18. par. 3. à num. 62. cum plenè Congelatis per Oleam de cession. jur. sit. 5. quest. 2. num. 3. cum seqq. ubi refellit contrarium tenentem Rot. coram Capic. latr. decis. 16. n. 19.

Et ita utraque &c.

R. P. D. ALDROVANDO.

Romana Fructuum Censûs.

Luna 15. Junij 1711.

ARGUMENTUM.

Princeps Barberinus imposuit Censûm in favorem Marchionis Baldinotti, qui vendidit eum Claræ, promittens censum bonum, non obligatum, tam quoad sortem quàm quoad fructus, ac etiam de illius evictione qualibet efformato deinde Creditorum Baldinotti concursu, omnia ejus bona posita fuerunt sub œconomio, capta quoque possessio Censûs istius. Subinde Princeps Barberinus filius & hæres Impositoris, sortem & fructus decursos deposuit ad dictorum Creditorum commodum. Antiquiori fors & fructus consignati, & Clara ex aliis effectibus Baldinotti tertiam tantum partem obtinuit eorum quæ ipsi competebant. Ejus hæredi concessum est mandatum, pro residuo, succumbentibusque creditoribus judicatum, fructus deberi loco dampnorum & interesse.

SUMMARIUM.

- 1 Questionis fundamenta stabilimur.
- 2 Series facti seu Casus.
- 3 Questio. An fructus Censûs non soluti debeantur loco dampnorum & interesse? Negatur per sex immediatè sequentes numeros: affirmatur per 7. ultimos.

4 & 8.

- 4 & 8. Promissio exigibilitatis census non obligat ad fructus pro tempore quo census remanet extinctus, ac in statu infructifero.
- 5 Promissor evictionis tenetur ad omne id quod interest rem evictam non esse.
- 6 An limitandum respectu damnorum qua veniunt ex natura rei evicta.
- 7 Promissio solvendi fructus usque ad sortis restitutionem, intelligitur usque quo census non redimatur & extinguatur.
- 9 Bona tempore habili in Tertium translata, non cadunt sub concursu.
- 10 Quando acceptatio vel non protestatio sint efficaces?
- 11 Afirmatio Questionis. Interesse & damna semper veniant evictionis nomine. In eorum locum debentur fructus, non tanquam fructus, donec sortis principalis restituatur.
- 12 Hoc obtinet quando census fuit evictus dum erat adhuc vivus, & redemptio ad pecuniam sterilem redactus.
- 13 Non cessat obligatio ad fructus loco damnorum, si ad manus domini census pretium extinctionis non pervenit.
Non sufficit pecunia depositio, si creditorem non attingit.
- 14 Stante specifica sortis restitutionis promissione, hac adimpleri debet, etiamsi damnorum cessationis fructuum procedat ex natura rei.
- 15 Inducitur Decisiones easdem in casibus diversis allegandas non esse.
- 16 Ubi nulla competunt defensiones, inactio non vertit in prejudicium.
- 17 Superfluum est licet aggredi sub dubio quod actionem inopiam debitoris excludat.

DECISIO XIII.

Censum in sorte scutorum 4000. à Principe Domino Maffeo Barberino olim impostum favore Marchionis Baldinotti vendidit hic pretio similis quantitatis usque sub die 3. Decembris 1680. Claræ Porcari, promittens illum nemini alteri fuisse cessam, obligatum, aut alias quomodolibet alienatum, alienationis latissimo sumpto vocabulo; esseque, & fore semper, & in perpetuum bonum, verum, & reale, & exigibilem, deque illius propterea exigibilitate, realitate, & bonitate tamquoad sortem, quam quoad fructus teneri voluit, prout promisit, ac etiam de illius evictione universalis, & particulari in forma Juris valida, & in Urbe consueta: Summario utriusque Partis Num. 1.

De anno verò 1683. quia Clara nullos adhuc à Debitore consequuta erat fructus, obtinuit illos à die cessionis usque tunc decursos sibi in vim promissæ exigibilitatis persolvi à præfato Marchione cedente, qui insuper eidem Claræ ad faciendam ei rem gratam promisit firmo remanente dicto Instrumento cessionis solvere in futurum decurrendos usque ad actualem restitutionem sortis, dicit Summario Num. 2., sicuti exinde effectivè eos persolvit, quousque efformato universalis Creditorum concursu omnia ejus bona posita fuerunt sub Oeconomo à Congregatione Baronum deputato, per quem capta possessione etiam istius census, subindeque de anno 1700. eundem extinguere volens modernus Dominus Princeps Barberinus filius, & hæres Impostoris sortem una cum fructibus tunc decursis deposuit in Sacra Aede ad commodum Creditorum præfati Concursum, illaque postmodum consignata extitit alteri anteriori Creditori, Clara verò nonnisi post plures annos ex aliis effectibus communis Debitoris obtinuit in duobus vicibus consignatum scutorum 1614. 26., quare nuperim: Mar-

chionissa Mei de Bottinis filia, & hæres dictæ Claræ instetit coram Primo Collaterali pro relaxatione mandati pro residuo ejusdem sortis, nec non pro fructibus usque modo decursis, citatis Creditoribus dicti Concursum, qui succumbentes provocarunt ad Capitaneum appellationum, cui obtinuerunt injungi, ut procederet de voto hujus Sacri Auditorij prævia Commissione mihi directæ.

Hinc quia quæstio tota inter Partes reducebatur ad 3 fructus temporis post sequentem extinctionem decursum, exquisivi à Dominis, an fructus debeantur loco damnorum, & interesse, ita ut mandatum Primi Collateralis sit exequendum, pro cuius negativa resolutione insistentes Creditores dicebant, quod tamen Marchio Baldinotti cedendo, seu vendendo censum promiserit ejus perpetuam exigibilitatem. ac de illius universalis, & particulari evictione sese obligaverit, at tamen promissio exigibilitatis non obligat ad fructus pro tempore, quo census remanet extinctus ac in statu infructifero, centum enim extincto per illius redemptionem, fructus non possunt amplius deberi, Cens. de Cens. quest. 67. num. 3. vers. Et licet, & quest. 109. num. 2., & Rot. post eundem dec. 270. num. 4., & decis. 150. num. 7. coram Carolo, & decis. 288. num. 1. par. 17., & in Romana Censuum 16. Maij 1704. §. Prout coram Reverendissimo Giennen.

Promissio verò evictionis licet regulariter faciat, ut Promissor teneatur ad omne id, quod interest rem evictam non fuisse, idest (ut explicat Paul. in leg. si committit, ff. rem rat. haber.) quantum stipulanti abfuit, & lucrati potuit, & consequenter etiam ad fructus, qui ex re evicta percipi potuissent, si evictio sequuta non fuisset, Textus sunt aperti in leg. Fenditor, ff. de evict. leg. si controversia, §. fin. & leg. non dubitatur, Cod. eodem tit. leg. Titius cum decederet, ff. de act. empt., & plenè tradit Cancr. var. resol. part. 3. cap. 17. in princ. Marefcort. var. resol. lib. 2. cap. 79. num. 5. Mangil. de evict. quest. 179. num. 5., Guzman. eodem tract. quest. 13. num. 68. Marr. Medic. decis. Sen. 43. num. 3. Rot. coram Seraphin in decis. 661. & 287. n. 4. & decis. 391. & num. 3. coram Duoz. Jun., & in recen. decis. 502. num. 6. part. 18., & dec. 285. num. 11. part. 19. & in dec. 18. num. 1. & seqq. post de iur. de Judic. tom. 41 in Mantissa, & in Perusina Salviani 6. Aprilis 1699. §. In nihilo coram bon. motu. Muto, & in Romana Salviani 16. Maij 1707. §. Nec demum cor. R. P. D. meo Scotto.

Hæc tamen conclusio, ut aiebant Creditores, non videbatur hypothetici applicabilis, quia census, de quo agitur, eodem prorsus modo à Domino Principe Barberino redemptus fuisset, sive evictus remanisset, sive non; dum pro hac redemptione pecuniam destinatam habuit ex venditione Montis Rotundi itaque, si evictio sequuta non fuisset, adhuc nulli ex eo potuissent percipi fructus, quia census post extinctionem non est amplius in statu naturali pariendi fructus, ergo si Claræ nihil adhuc adfuisset, nihil est ei recompenandum, cum recompenatio requirat relationem extremorum, ut in simili tradit Paul. decis. 118. num. 69. signanter in fine, & promissio evictionis quibuscumque verbis concepta sit, nunquam porrigitur ad ea damna, quæ veniunt ex natura rei evictæ, præsumitur enim Emptorem talem rem acquisivisse sub eo onere, & periculo, quod sciebat eidem esse connaturale, ut præclare in proximis terminis animadvertit R. P. D. meus Ansaldo, de commerc. discurs. 60. num. 17. Rocc. dispnt. 91. num. 17. & 10 Card. de Luc. de offic. venal. vacab. cap. 17. num. 15., & generaliter Mangil. de evict. quest. 56. num. 41., Palm. nep. decis. Lucen. 92. num. 15. & seqq. Rota decis. 124. num. 14. coram Cels. & decis. 42. n. 17. & 21. post modern. Afsulan. ad Statut. Urb., & nuper plenè resolutum fuit

fuit in *Avenionen. Officij Fiscalatus 20. Aprilis proxime præteriti* §. *Iustitia cum duobus sequentibus, coram Reverendissimo Molines Decano.*

Nec refragari subjungebant, quod Baldinottus in secundo Instrumento sese obligaverit solvere fructus in futurum decurrendos usque ad actualem restitutionem sortis, *Summario Marchionissa Num. 2. litt. B*; nam ista promissio est relativa ad censum de quo agitur, debitum à Principe Barberino, & Claræ cessum cum expressa relatione ad utrumque Instrumentum, & creationis dicti census, & cessationis ejusdem, ibi: *Modis, & formis in supradictis Instrumentis contentis, & expressis*, sic promissio solvendi fructus usque ad actualem sortis restitutionem intelligi debet, prout de Jure hoc est usquequo census non redimatur, & extinguatur, & sic durante censu, non autem eo extincto, aut perempto, tùm quia aliàs à pravitate usuraria obligatio salvari non posset, *Rota decis. 379. num. 20. par. 17. recen. & in Romana Censu impressa in Mantiff. ad Card. de Luc. lib. 8. decis. 50. num. 1. tom. 3.* tùm etiam quia cum quis se obligat ad solvendo fructus census ab alio impositi, hic videtur subrogatus in locum principalis debitoris, seu Impositoris census, & non aliam figuram gerere, quàm simplicis Expromissoris, vel fidejussoris, ac proinde non aliter censetur obligatus, quàm juxtà formam & naturam census, ac eodem prorsus modo, quo tenebatur ille, qui censum imposuit, non autem in plus, *Cenc. de Censibus quest. 73. sub num. 16. vers. Hoc autem obiter, & quest. 119. num. 3. usque ad 6.*, ubi ampliat, etiam si sit fidejussor evictionis, & *Rota post eundem dec. 337. num. 2. & consonant firmata coram Celso decis. 302. n. 15. cor. Emerix fun. dec. 661. n. 1.*

Prædictaque eo fortius urgere insinuabant ex eo, quod evictio sæpediti Censu non prius sequuta dici potuit, quàm ubi Creditores anteriores pretium retrovenditionis in S. Ade depositum avocarunt, ejusdemque consignationem obtinuerunt & sic non nisi, quando Censu non erat amplius in statu fructifero, sed redactus ad simplex depositum, & pecuniam sterilem; in judicio autem, evictionis veniunt fructus eodumtaxat casu, quo res evicta erat fructifera, & fructus pariebat; secus si evincatur res infructifera, qualis est pecunia censualis, post Censum extinctum, ex qua fructus ratione damnorum, & interesse nullo pacto debentur, nisi probatis requisitis, ut in specie tradit *Rot. coram Carill. dec. 150. n. 6. & seqq. signanter n. 8. vers. minus poterant, & decis. 270. n. 4. & 5. post Cenc. de Cens. & decis. 288. num. 13. & 14. part. 17. & decis. 336. ex num. 2. vers. nec etiam loco damnorum usque ad 10. part. 19. recent., & decis. 10. n. 3. & decis. 11. n. 3. & seqq. in Mantiff. ad Card. de Luc. lib. 5. tom. 3.*

Addito potissimum, quod hæc consignatio non sine culpa Marchionissæ sequuta dici valet, cum enim ipsa emisset Censum, isteque proinde non esset amplius in bonis, ac de dominio Baldinotti communis Debitoris, super eo non poterant Creditores actionem aliquam executivam experiri, nisi eadem Marchionissa volente, & consentiente, cum bona tempore habili in Tertium translata non cadant sub concursu *leg. cum Pater 9. unus Cod. de Cess. bonorum Roderic. concurs. Cred. part. 1. art. 2. n. 50. & 126. Salgad. Labyr. Cred. part. 1. cap. 39.* Proptereaque hoc suo ultraneo consensu mediante ipsa facere non potuit, ut extinctio Censu, quæ ad ipsius tanquàm illius Dominæ damnus sortiri debebat, nunc cedat incommodo, & detrimento alterius, juxtà regulam *Text. in l. non debet alteri ff. de regul. Jur. leg. coharendi ff. famul. ercisc. Rot. decis. 117. a. 3. coram Coccin., & decis. 598. num. 6. & 694. n. 5. part. 19. rec.*

10 Quibus demùm ad stipulabatur observantia ipsius-

met Marchionissæ, ejusque Viti olim Celebris in Curia Advocati, qui unanimiter, ac geminatis vicibus receperunt ex effectibus Debitoris quantitatem scilicet 1613. 26. in Causam sortis, nulla unquam suscitata prætesione istorum fructuum, quod arguit eandem prætesionem parum juridicam ipsis quoque visam fuisse, cum aliàs Jus suum persequi non omisissent, ut ex simili facto Prælati, Curialis, & Advocati arguit *Rota in Romana Cambiarum 28. Aprilis 1704. §. Tum demùm vers. & signanter coram bon mem. Muti.*

Verùm his apud DD. parùm refragantibus in contrariam ierunt Sententiam, respondendo ad propositum dubium *affirmative in omnibus*, moti ex eo, quia Marchio Baldinottus in venditione sæpediti Censu, quam fecit anno 1680. favore Claræ se de evictione ejusdem Censu amplissimè obligavit, promittitque illum non solum bonum, verum, reale, & exigibilem, sed nulli alteri obligatum, aut alienatum, alienationis latissimè sumpto vocabulo, & insuper anno 1683. promisit etiam eidem solvere fructus in posterum decurrendos usque ad actualem sortis restitutionem *Summario utriusque Partis Num. 1. & 2.* Undè cum Censu reperiretur jam affectus anterioribus hypothecis, & ob id in dicto de anno 1696. universali concursu Creditorum super bonis d. Marchionis, cum Oeconomus à Congregatione Baronum deputatus ejusdem Censu possessionem apprehenderit, & subindè illius sortem ad commodum eorundem Creditorum à Principe Barberino depositam una cum fructibus tunc decursis ex dd. Creditoribus anterioribus præfata Congregatio consignaverit, sequitur inde quod jam commissa fuerit stipulatio, & factus sic locus promissæ evictioni, quæ aliàs de jure etiam præcisa dicta obligatione debetur Ementi Censum jam creatum, non secus ac præstari debet ementi quodcumque aliud Corpus fructiferum *Leopard. de usur. quest. 82. num. 38. Olea de cess. Jur. tit. 7. quest. 3. n. 36. Mans. consult. 319. num. 16. usque ad 19. Rot. cor. Merlin. decis. 639. num. 5. & decis. 619. num. 2. & 3. cor. Bich., & decis. 72. n. 4. post Modern. Aculan. ad Stat. Urb., & in consequens Clara, seu Marchionissa, ejus hæres evalit Creditrix nedùm sortis solutæ, sed etiam damnorum, & interessè, quæ semper veniunt evictionis nomine, & eorum loco debentur fructus non tanquàm fructus, sed tanquàm damna & interessè, donec sortis Principalis restituatur *Rota decis. 51. num. 1. & seqq., & decis. 72. num. 4. & 5. penes Posth. de substat. & dicta decis. 619. n. 4. 5. & 6. coram Bichio, & quidem ad eandem rationem conventam in Instrumento Creationis Censu, tanti enim dicitur Emptoris interessè, quantum ab initio fuit taxatum, & liquidatum in Instrumento Censu *Cenc. de cens. quest. 19. num. 45. Card. de Luc. de feud. disc. 81. n. 7. & disc. 118. num. 47.*, ubi in specie de sorte Censu redacta ad merum Creditum, & de *usur. disc. 30. n. 3. Leopard. de usur. quest. 80. num. 18. & 29. Mans. dicta consult. 319. sub num. 11. Rot. decis. 74. num. 5. & per tot. coram Ubaldo Inn. part. 3., & decis. 72. num. 6. part. 9., & decis. 391. n. 46. part. 17. rec.***

Nec momenti visa fuit objectio, quod evictio in hypothesi sequuta fuerit dumtaxat, ubi Creditores obtinuerunt consignationem sortis, & pecuniæ à Principe Debitore depositæ, & sic non nisi post Censu extinctionem, ac super sterili pecunia, quæ cum apta non sit parere fructus, ex illa nullum interessè ratione evictionis debeatur cessantibus requisitis *Casrensis in leg. 3. ff. de eo quod certo loco. Siquidem difficultas videbatur cessare in facto, & in Jure. In facto quidem quia Oconomus in concursu deputatus à Congregatione Baronum possessionem Censu accepit usque de anno 1696. & sic longè antè sequutam illius extinctionem, quæ successit de anno 1700., & idè post*

post sequentem extinctionem una cum sorte percepit Oeconomus alia etiam scuta 820. 86. per li. fructi de-
cori, e non pagati à tutto Agosto proff. mo passato, Sum-
mario Creditorum Num. 3. Unde patet quod Censu
fuerit evictus pro tempore, quo adhuc erat vivus, &
nedum redactus ad pecuniam sterilem, & rem in-
fructiferam. In Jure verò, quia venditor, seu cedens
obligatus de evictione nominis cessi tenetur. Emptori
præstare ea omnia, quæ eidem Cedenti præstanda
fuissent à Debitore cesso; unde quemadmodum donec
Debitor sortem Censu non restituat Creditori, aut
ad ipsius Creditum illam una eum fructibus liberè
non deponat, nunquam ille remanet liberatus à solu-
tione fructuum erga Creditorem Gall. de fruct. disp.
29. num. 13. vers. declara, pari modo ad eosdem fruc-
tus ratione evictionis tenebitur ipsemet Creditor er-
ga suum Cessionarium, si non facit, ut fors in istius
dominium effectivè perveniat; hic enim succedit in
omnibus Juribus Creditoris cedentis, & ita sicuti
respectu unius sola effectiva perceptio sortis potens
est sistere fructuum decursum, ita & respectu alterius,
cum hac sola tamen differentia, quod in casum conse-
cutionis sortis illi debentur fructus uti fructus Censu,
huic verò duntaxat loco damnorum, & interesse
ratione evictionis; qua actione dum agitur singularitè
est, ut nulla requiratur liquidatio, vel probatio dam-
norum juxta requisita Castrensis, qui quid esset, si
alio judicio quàm evictionis peteretur, ut tradit
Mangil. de evictio. quest. 20. num. 10., & ante eum
sic distinguendo Rosa coram Seraphin. decis. 114.
num. 1. & 5.

Et hinc non obstat, quod cessatio fructuum post
sequentem extinctionem sit censu connaturalis, non
enim cessare debet obligatio ad fructus loco
damnorum, si ad manus Domini Censu pretium ex-
tinctionis non pervenit, sed solummodo cessabit illo-
rum cursus respectu Debitoris erga primum Emptor-
em, cum quo sit extinctio, seu retroventio, secus
verò respectu primi Emptoris erga secundum; Hoc
enim exigit natura Censu, ut nempe fructus debeantur,
donec fors restituatur, nec sufficit pecuniam
fuisse depositam, si ad Creditorem pervenire non po-
tuit, Cenc. de Cens. quest. 107. num. 24. vers. Ego ta-
men, & Rot. post eundem decis. 413. num. 5. & 6., &
in Romana Censu, 16. Januarij 1699. §. Hoc enim,
& prima Julij ejusdem anni §. Sed hæc exceptio, coram
R. P. D. meo Priolo. Aliis absurda prorsus, & iniqua
res esset, si posset quis postquam vendidit Censum jam
creatum sortem ipse recipere, & apud se imponere re-
tinere, & non fieret locus obligationi evictionis ad
damna & interesse, quæ cum hoc casu non petantur
ratione morte, sed ratione expressæ obligationis con-
tentæ in promissione evictionis, non est opus illorum
liquidatione aut probatione per requisita Castrensis,
ut præter allegatos supra §. Verum his in fine, & 5. In
jure verò, comprobant adducta per R. P. D. meum An-
saldo, de commero. & mercat. discurs. 67. num. 5. 9. &
9. seqq. Rot. decis. 331. num. 9. post secundum vol.
Cens. Farinao. & decis. 118. num. 6. coram Ubald., &
in Romana Censu 27. Januarij 1698. §. Non obstante,
coram R. P. D. dell'Olmo, & in Romana Fructuum Do-
tis 1. Decembris ejusdem anni §. Vindicato, coram eodem
R. P. D. Ansaldo.

Et hæc si procedunt stando in simplicibus terminis
promissæ evictionis, quid dicendum, quando Mar-
chio Baldinotto mediante alio Instrumento successivè
se obligavit in favorem Claræ etiam ad fructuum solu-
tionem usque ad effectivam sortis restitutionem, quæ
verba intelligi non possunt de restitutione faciendâ
ipsi Baldinotto, sed de restitutione faciendâ Claræ, cui
Censu venditus erat & promittebatur evictio, & fructuum

Noviss. Decis. Rosa Rom. ad Cencium,

solutio, sique talis promissio fructuum comprehen-
dit omnem casum non factæ eidem Claræ effectivæ re-
stitutionis sortis, & consequenter etiam casum, quo
illa alteri præterquam Claræ restitueretur, unde hæc
ad eam specificam promissione, hæc adimpleri debet,
etiam si damnus cessationis fructuum, proveniat ex
natura rei, ad firmata per Amat. resolut. 77. num. 34.
lib. 2., Guzman de evict. quest. 46. num. 14. & 15.,
Card. de Luca de feud. discurs. 44. num. 15., Rot. dec.
152. num. fin. part. 2. divers. §. & decis. 13. num. 87. post
Vercel. de Transact., & in Rec. decis. 176. num. fin.
part. 6., & decis. 184. num. 9. p. 9., & in Bononie.
Evictionis 9. Decembris 1697. §. finali, coram Illmo
dell'Olmo.

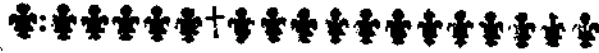
Inapplicabiles propterea visæ sunt Decisiones supe-
rius in objecto allegatæ §. Prædicta, illæ enim loquun-
tur in terminis extinctionis Censu dotalis, vel fidei-
commissarij factæ in manibus Mariti, vel hæredis gra-
vati, qui nullam habent obligationem de evictione
erga Mulierem, & hæredes fideicommissarios respec-
tivè, sed tantum obligationem conservandi sortem,
ut sunt decis. 150. coram Carill., & decis. 228. part. 17.,
vel loquuntur in casu, quo Censu fuit resolutus ob
evictionem fondi censiti cum scientia Creditoris, &
hic non curavit repetere sortem, prout potuisset sicut
loquitur decis. 3. 6. part. 19., & decis. 10. in Mantissa
post Card. de Luca lib. 5. Unde nil faciunt ad præsen-
tem casum, in quo Maritio Baldinotto, cuius Cre-
ditores sortem Censu habuerant evictionem amplis-
simè promissæ, & Clara, seu Marchionissa ejus hæres
fuerunt in concursu per Creditores anteriores à con-
secutione sortis diutius repulsi, quo in casu diversa
militat ratio, & juris dispositio ex allegatis supra in
§. Et hinc.

Non attenda de reliquo præsentis culpa Claræ, seu
Marchionissæ hæredis, ex quo ista omiserint opponere,
quod Censu non esset an plurius in dominio Baldi-
notti, & in consequens super eo executivè procedere
non posset Congregatio Baronum, siquidem cum
Creditoribus, qui in dicta Congregatione comparuerunt,
essent indubie anteriores, & posteriores, & actio-
nem haberent sua Jura experiendi super dicto censu
id sive in judicio executivo sive alio quocunque ju-
dicio immixtivo, vel associativo facere valuissent semper
exiit commissæ stipulatio, si non pro evictione,
saltem pro indemnitate, & liberatione consequenda
ample per Baldinottum in duplici Instrumento pro-
missa, ut probat Pacifico, de aboian. Inverid. in verid. 4.
cap. 1. num. 147., Vercel. consult. 53. num. 1. & obser-
vat Rosa in Romana Salviani 14. Julij 1697. §. Postea
ex his, coram R. P. D. meo Lancetta. Unde cum nulla
competerent defensiones, rectè valuit Clara permit-
tere, ut Congregatio manus apponeret super censu,
fructusque exigeret, & deinde etiam sortem, Mangil.
de evict. quest. 199. num. 111. Castald. consult. 282. n. 9.
Rot. coram Merlin. decis. 876. num. 3., & in hoc acc.
337., & decis. 390. utrobique num. 1. part. 5., & de-
cis. 626. num. 5. p. 18., & bene proseguitur in dicta
Romana Salviani 14. Julij 1697. §. Sicut autem, co-
ram R. P. D. meo Lancetta. præsertim præsentem, &
sciente, & patiente ipso etiam tunc Baldinotto, Rot.
coram Rich. dec. 315. 8. & 9.

Taciturnitas demum Marchionissæ, ejusque Viri,
ac per ipsos dilata petitio horum fructuum usque in
præsentem nihil urgere videbatur quippe nescientes ipsi,
an effectus Marchionis essent sufficientes, ut ex illis
consequi possent satisfactionem sortis, & fructuum
ante extinctionem decursorum, super quibus nullatenus
cadit questio, superfluum existimare poterunt, litem
præsentem aggredi sub dubio, quod actionem hanc
inopia debitoris excluderet, & hinc est, quod nec
etiam curarunt Mandatum obtinere pro fructibus ante
extinctionem

extinctionem decursis, quamvis de his nulla cadat imaginabilis quaestio; & nihilominus pro utraque specie fructuum eisdem actio satis præservata remansit ex clausula sine præjudicio aliorum Jurium eidem competentium in Decreto pro consignatione scutorum 1471. per Marchionissam obtento, de quo *Summario responsionis ipsius Marchionissa num. 2.*, & probat *Rota decis. 129. num. 3. & 4. coram Pamphil.*, & *dec. 35. num. 9. p. 15. Rec.*

Et ita responsum fuit utraque Parte informante.

R. P. D. ANSALDO.

Ripana Censuum.

Ven. 3. Julij 1711.

ARGUMENTUM.

Censuum nonnullorum occasione variæ indicantur viæ ad manifestandas Partium Præensiones, & compensationes approbandas. Ubi quædam de Judicium prudentia, dubiis in Causis.

SUMMARIUM.

- 1 *Compromissorum & Transactionum commoda ac incommoda.*
- 2 *Quæstio status, Quandonam constet de credito reciproco, & hinc inde intret compensatio?*
- 3 *Ut veritas detegatur, ad opportunam specificationem deveniendum.*
- 4 *Instrumentum publicum semper facit probationem probatam.*
- 5 *Transactio habet vim publici Instrumenti & rei judicatae.*
Mediante Transactione creditum manet incontrovertibile.
- 6 *Transactioni præscribuntur solemnitates, per constitutiones Cardinalium Albericij & de Carpio, vulgò compellatas Egidianam & Carpiensem.*
- 7 *Si confessio ceteroquin suspensissima Mariti de recepta dote, roboratur opportunis adminiculis & conjecturis, pro veritate habetur.*
- 8 9. 10. *Triplex genus conjecturas eliciendi ex factis notatu dignis.*
- 11 *Applicatio textus in cap. 1. de reg. juris.*
- 12 *Cum ex neutra parte ulla adest illi quiditas, locum habet compensatio.*
- 13 *Quando titulo fructuum aliquid solutum est, computari debet in extinctionem sortis principalis.*
- 14 *Damni emergentis requisitum legitimat omnes usus.*
- 15 *Ad hoc deputantur Periti per magna Tribunalia, ut exonerentur ab improbo labore Judices, nimium de cetero oppressi.*
- 16 *An Testamentum confectum sine solemnitatibus à Jure Cæsareo præscriptis, validari possit ex forma benignius inducta per Jus Pontificium in cap. Cum esses, de Testam.?*
- 17 *Explicatio loci, si Testator provocavit debitorem ad solvendum, extinguatur legatum.*
- 18 *Usus legis 14. Cod. de rei vendic. cujus hoc argumentum. Filius venit contra factum matris, nisi quatenus est ejus hæres.*
- 19 *Verba textus in cap. Cum esses, in extrema voluntate non important idem ac, in extrema infirmitate, sed idem ac, in ultima voluntate.*

DECISIO XIV.

Uo signanter genera, sive modi pro hominum Industria adinventi ad finem obruncandi lites, & dissidia privatæ, & publicæ infestæ quieti, nempe compromissa, & transactiones, raris pertingunt ad volitum finem, & intentum, dum non obstantibus Laudis postea promulgatis, & transactionibus constabilitis, passim denuò renascuntur novæ lites, nova dissidia pervicacius obdurata; & idcirco quamvis summopere, & cæteroque justè usque ad sidera vehat Transactionum prærogativas, & effectus *Urceol in suo præudio, sive exordio ad tractatum de Transactionibus*, itemque adeò pariformiter commendabilis reputetur usus Compromissorum, cum non desint etiam statuta municipalia, & sanctiones saltem in aliquibus casibus præcipientes, controversias terminari mediante Compromissis, ut signanter legitur in *Statuto Urbis cap. 100.*, nihilominus, & quod repollent amaritudines post consopitas discordias per viam transactionis, quotidiana edocet experientia, & ipsemet *Tractatus* prænotati *Urceoli*, qui parte 5. sive *quæst. 83.* præ cæteris exponit titulum, *quomodo, & quibus modis per tria genera à transactione initia recedi possit*, & quod Compromissa rectè potius dicantur initium litium, marè advertunt *Card. de Luca de judic. disc. 11. num. 4.*, *Rota decis. 29. num. 4. coram Buratt. in Romana Concordia 15. Junij 1696. in principio*, & in *Romana hereditatis de Ruspois 2. Martij 1705. §. Absque eo quod, coram Reverendissimo Domino meo Molines Decano*, & in *firmata hærecommissi 4. Maij ejusdem anni §. Ast quia, coram Me.*

Id ipsum evenit etiam in præsentem, licet modici Regni, colluctatione; quantumvis etenim geminæ inter Partes initæ apparet Transactiones, altera nimirum sub anno 1676. & altera de anno 1678., nihilominus quatuor interim coram variis Judicibus variæ etiam, & bipartitæ emanavere sententiæ, undè [ut passim contingit] tandem ab inferioribus Judicatis anxie conscendentibus Partibus ad Sacrum Auditorium, inibi assuetis tutiorem requiem adinvenire, procurarunt Evangelista ex una, & ex altera Catharina Mihi Causam delegari, ac per Me proposito de more Dubio complexivo totius altercationis, *utrum constaret de credito hinc inde, & in qua summa, seu potius intraret compensatio hinc inde*, responsum habui pro nunc fundamentaliter decisivum litigij, sed circa actualem, & in facto futuram applicationem relictum ulteriori cognitioni, & executioni.

Dixerunt itaque *Domini* in primis: *Constare de credito hinc inde*, atque devenientes ad opportunam specificationem, minimè dubitarunt, quod prænotatus Evangelista gerens figuram Actoris esset constituendus Creditor duorum Censuum, qui illius Authori debebantur per Jacobum, & Joannem, à quo causam, & representationem desumebat Catharina, cum idem Jacobus, & Joannes occasione emptionis nonnullorum bonorum ab illis de Fratreschis, & Tirabassis loco pretij in se partialiter accollaverint prædictos geminos Censuum, alterum in sorte florenorum 300., & alterum 100., quos prædicti Venditores debebant alij Evangelistæ seniori, prædicta etenim accollatio erat clarissima, & ab ipsa Catharina non impugnata; quare ambigi nequibat pro hac summa in totum florenorum 400. de credito descendo in eundem Evangelistam Actorem, juxta naturam ejusdem accollationis, quæ facit, quod Accollatarius evadat, & censetur debitor principalis, per eam quæ tradunt *Cens. de cens. quæst. 73. num. 11. Rota coram Merlino decis. 5-3. num. 1. & seqq.* cum aliis in *R. noventana nullitatis Testamenti super retentione 13. Januarij 1710.*

§. *Nec obstat, coram R. P. D. meo Lancetta, & in Avinonen. fideicommissi Bandi de Bandis super reintegracione quoad Pradium S. Maria in Cerveto 21. Martij ejusdem anni §. Non obstat, coram Eodem.*

4 Perspicuum non minus erat alterum creditum florenorum 50. utpotè promanans ab altero censu, quem Joannes supra nominatus imposuerat favore aliorum Auctorum ipsius Actoris, cum de eo planè constaret per Instrumentum publicum, quod semper facit, ut aiunt, probationem probatam, ex Bald. in leg. Imperator num. 12. ff. de stat. homin., Rota coram Emerix Junior. decis. 1088. num. 1., & in recent. decis. 300. num. 3. par. 19. cum concordant. relatis in Romana cambiorum 9. Februarij 1710. §. *Eoque certius, coram R. P. D. meo Aldrovando.*

E' conversò autem opponeretur, & prætendebatur Catharina, sibi fore bonificandum quoddam creditum pecuniarium, nempe florenorum 400., sed revera de tota hujusmodi quantitate, quæ in ratione mutui debita foret Catharinæ ex representatione, de qua supra, adversus Evangelistam, minimè palàm per scripturas, & Instrumenta constabat; At nihilo tamen minus Domini creditum hoc approbandum censuerunt, ex quo illud approbaverant in Transactione anni 1656. Auctores præfati Actoris, nempe ille alius Evangelista nuncupatus Junior, & Anna ejus Mater, ita ut ubi subsisteret Transactio, de plano sequebatur, quod illa mediaure creditum istud remansisset incontrovertibile, ex indubia propositione, quod ipsa Transactio habet vim publici Instrumenti, & rei judicatæ, ad tradita per Text. in cap. finem litibus, de dol. & contum., & in leg. fratris 10. leg. causas 16. & leg. quamvis 39. Cod. de transact. Rot. coram Duno. Jun. decis. 105. num. 1. decis. 253. num. 4. post Zach. de oblig. Camer. decis. 162. num. 1. var. 19. rec. & decis. 6. pariter n. inter impress. cor. Me & alibi frequenter.

6 Verùm vim, & efficaciam hujus Transactionis enervare acriter contendebatur sub prætextu, quod prædicta Transactio destituta appareret solemnitatibus præscriptis non minus per censuram Juris communis, quam per celebres Constitutiones Cardinalis Albertinij, & de Carpio, vulgò compellatus Aegyptianam, & Carpentem; Cæterùm eadem impugnacione non obstante Romani perstiterunt in sensu, quod partita hæc, seu creditum foret Catharinæ bonificandum; quoniam, ello etiam, quod prænominata Transactio præsentia claudicaret nullitate, non tamen ob id destructa dici poteret justificatio talis crediti, cum enim impugnacio ejusdem Transactionis non procederet ex falsitate prænarratæ causæ, adhuc annullato actu, non desinebat confessio in eadem transactione contenta, quæve aliàs emergit etiam ex actu nullo, juxta connotata per Cravert. in conf. 427. sub num. 11. vers. sed tamen tom. 3. Surd. conf. 28. num. 50. vers. & ratio est, Rot. coram Merino. decis. 316. num. 25. vers. præterea, & coram Bich. decis. 196. num. 3. & in recent. decis. 91. num. 14. & 15. par. 11. & decis. 260. num. 9. par. 17. & in individuo coram Seraphin. decis. 1282. num. 4. & 5., & coram Bombald. decis. 576. num. 1. & 2., & in recentior. decis. 179. num. 18. part. 4. tom. 2. & decis. 305. num. 6. part. 13. & in Cracovien. decimarum 3. Maij 1710. §. *in coram bon. memor. Caffarello.*

Fortius autem, quia quanto etiam per hypothese[m] suspecta dici poteret hujusmodi confessio, prout quandoque sunt confessiones emittæ per personas contrahere prohibitas sine observacione certarum solemnitarum, attamen etiam quando agitur de confessionibus de Jure aliquo modo suspectis, eadem suspicio, & locū sibi vindicat efficacia confessionis, quoties ex confessionibus aliunde congruis adminiculis sustentæ noscantur, uti præ cæteris passim videmus in confessione cæteròquin suspectissima Mariæ, recepta

Noviss. Decis. Rota Rom. ad Cencium.

dotæ, quæ tamen si roboretur opportunis adminiculis, & conjecturis, pro veritate haberetur, ut ex theoretica Castrensi. leg. 1. num. 8. vers. quartus est casus, ff. solut. matrim. connotarunt Surd. conf. 117. num. 23. Menoch. de præsumpt. lib. 1. præsumpt. 12. n. 53. & præsumpt. 13. num. 21. Marescost. var. resolut. lib. 1. cap. 8. num. 13. Magon. decis. Florent. 68. num. 10. Rota coram Gregor. decis. 491. num. 7., ibique Adden. n. 12., & decis. 596. num. 23. par. 19. tom. 2. recent. & in Romana Immissio[n]is 2. Maij 1710. §. *Difficultas itaque, coram R. P. D. meo Aldrovando.*

Conjecturæ verò, & adminicula valde procedu-⁸ biò emicantur perstringentia; Et primò effectivè exhibetur Apoca originalis, Summario ejusdem Evangelistæ num. 11., in qua expressis etiam causis præcis, & vicibus prænominata Anna una, ut præmissus, ex Auctricibus Actoris cum assistentia eius fratris usque sub die 15. Februarij 1640. bonam fidem recognoscendo declarabat, se recepisse ab Auctore prædictæ Catharinæ florenos 118.; Quapropter posita tam perspicua verificatione crediti in adeò considerabili parte, intrabat illud argumentum nimirum facile supponendæ verificationis in reliquo, quod pariformiter adduci consuevit in prædicto proposito dotis confectæ, quando scilicet confessio Mariæ remanet etiam aliunde in parte verificata, ut videre est apud Boss. de vot. cap. 10. num. 129. post medium, Card. de Luc. eodem tract. disc. 150. num. 47. & 48., de Angel. de Confess. lib. 1. quest. 8. limitat. 6. num. 118. & seqq., Rota decis. 300. num. 10. coram Cardinali Celso, decis. 148. num. 9. par. 10., & decis. 32. pariter num. 9. par. 11. recent. cum aliis concordantibus relatis in annotat. ad decis. 40. n. 23. inter hætenis Roma impress. coram Me, & in Senogallien. Pecuniaria 28. Junij 1709. §. *Et præ cæteris coram R. P. D. meo Polignac, & in dicta Romana Immissio[n]is 2. Maij 1710. §. Plures autem, coram R. P. D. meo Aldrovando.*

Secundò addebatur, quod præter illam verisimilitudinem consimilium mutuariorum, quæ poterat de-⁹ promi inter hos Transigentes necessitudine sanguinis conjunctos, quivè facile sese vicissim subveniunt, accedebat quoque clarum Testamentum ejusdem Annæ exaratum sub anno 1677., & sic etiam longe post initam transactionem anni 1656., ac emittam sibi confessionem; quæ sanè Testatrix non solum injunxit suis hæredibus bonificari pecunias sibi mutatas, sed etiam compensari fructus passivè debitos ab Auctricibus Catharinæ cum fructibus prænominata pecuniæ in mutuum ab ea susceptæ; quoties namque confessio in uno actu emissa committitur consimilibus confessionibus appositis in aliis Scripturis, & maxime in publicis Instrumentis, tunc tenere, seu fortiter adminiculari omnem de cætero suspectam confessionem, prosequendo supradictos terminos Dotis à Mariæ confectæ, communiter advertunt Alex. consil. 45. num. 7. lib. 1., Simon de Prat. consil. 100. num. 11., Palm. Nep. allegat. 32. num. 55. & 56. plenissime Boss. de Dot. cap. 10. num. 134. & seqq., Rota decis. 718. num. 16. coram Merlin., & decis. 306. num. 7. coram Card. Celso, & in dicta Romana Immissio[n]is 2. Maij 1710. §. *Concurrat etiam, coram R. P. D. meo Aldrovando.*

Tertiò tandem coronabatur prædicta confessio me-¹⁰ diante alia jam supra nominata quoque transactione successivè celebrata de anno 1677., in qua hæredes, & signanter Dominicus Antonius Pater Actoris, promiserunt rata habere disposita per prædictam Testatricem, mentionem ulterius faciendo de mutuo similis summa; ista quippè expromissio, quidquid esset in ordine ad præfatos fructus, non solum vestiebat, atque vallabat præcedentes conjecturas, & adminicula, sed etiam cum præferret factum, & promissionem

* D 2 in mentarij

immediati Auctoris ejusdem Actoris, ea nequaquam valebat ab eo etiam de per se amplius controversari, & impugnari, vulgaris Juribus, de quibus *Rald. consil.* 364. num. 2. lib. 2., *Rota decis.* 849. num. 2. par. 2., & *decis.* 336. num. 21. & 22. par. 5. rec., & in *Romana Cappellania S. Nicolai* 28. Junij 1709. §. *Tantum verò aberat coram Me.*

Firmato itaque credito præfatæ Catharinæ usque dum in summa florenorum 400., adamussim succedebat aliud adjungibile creditum florenorum 50. ratione cujusdam pariter Censu passivè impositi per Auctores præfati Actoris in hac quantitate, & deinde ab Emptore ejusdem Censu cessi ad commodum Auctorem Catharinæ: nulla siquidem cadere poterat amaritudo, quin pariter ad creditum Catharinæ esset apponenda ¹¹ hujusmodi partita, cum vigore talis cessionis ea fuerit subingressa in Jura activa principalis Creditoris ejusdem Censu, ex regula, de qua *Text. in cap. 1. de regnl. jur. leg. prima ff. de obligat. & act. l. licet Cod. qui pot. in pign. hab. cum concordantibus adductis per Rot. decis.* 302. num. 4. & 5. coram *Cello. & decis.* 1248. num. 2. coram *Emerix junior.*, & in *Viterbien. Salviani* 27. Aprilis 1709. §. *Quoniam coram R. P. D. meo Scotto, & in Persina Cambij* 21. Junij ejusdem anni §. *Quin nullo modo coram Me.*

¹² Atque hæc fuerunt credita, de quibus pro nunc Domini reputantur constare hinc inde, & consequenter, cum ex neutra parte ulla adesset illiquiditas existimantur quoque, intrare hinc inde compensationem, & si pro parte Actoris tractaretur de credito totaliter proveniente à Censibus activis, & ex alia Catharinæ (excepto postremo Censu florenorum 50.) ageretur de credito derivante à puris mutuis, seu mutuo; habito quippè respectu ad tempus hodierni Judicii, nulla sibi locum usurpabat difficultas, quin adhuc amittenda non foret prædicta compensatio, nam eam ex petente, prout hic, debitrice, compensationem admittit etiam respectu crediti censuali uno ore affirmantur *Felician. de Censibus lib. 4. cap. unico num. 13. Merlin. de pignor. lib. 5. tit. 1. quest. 6. Card. de Luc. de credit. disc. 48. ferè per tot. signanter num. 8., & Borsan. de Compensat. cap. 2. quest. 17. & num. 9. cum tribus seqq. & per tot., Rota decis.* 41. num. 16. post *Merlinum de pignoribus, & in decis.* 354. num. 3. par. 5., cum aliis in *decis.* 396. n. 19. par. 25., & bene *decis.* 208. n. 29. coram *Card. Cerro.*

Ast de reliquo, ut ab initio innuimus, Domini non potuerunt tutò in hac prima propositione universam abscindere contentionem, postquam enim rescriptete, ut supra: *Constare de credito hinc inde, & intrare compensationem pro intranti quantitate, incontinenti subjungere: Sed pro qua rata, & à quo tempore, eligatur Peritus;* Domini namque non fuerunt penitus concordantes circa tempus ejusdem compensationis, sicuti enim, ut mox enunciamus, ab hodierna die nulla intrasset ambiguitas admittendæ compensationis, ita suspenderunt Judicium melius inquirendi, an eadem compensatio foret permittenda de tempore obitus Annæ, vel approbationis ejusdem Testamenti factæ per hæredes, vel etiam priùs: in hac quippè materia suspecta fœvoris, & usuræ facile judicium Judicis contorquetur, censentibus idcirco aliquibus ex Dominis, supradictum præceptum Annæ Testatricis nequaquam potuisse efficere, quod creditum in omnem casum ex puro mutuo resultans pareret fructus, & interusura, etiam ita mandante Testatore, quemadmodum ¹³ late probant adducti per *Addem. ad Buratt. decis.* 144. num. 14., ita ut si aliquid solutum fuisset titulo fructuum, deberet computari in extinctionem fortis principalis, ut inibi prosequitur *idem Additionator, & notant etiam* *urd. in consil.* 23. num. 1. *Menoch. consil.* 441. num. 18. & num. 26., late *Govarruv. variar. re-*

solut. libr. 3. cap. 1. num. 9., Leonard. de usuris quest. 10. num. 7., cum aliis in decis. 591. num. 1. coram *Cavaleo,* & alibi passim.

Aliis verò saltem in hypothese nostra reputantibus, ¹⁴ quod præceptum Testatricis tenere posset, ex quo etiam cum in nostris circumstantiis ferebat requisitum damni emergentis, quod omnes legitimæ usuras; quoties namque hæredes Annæ in omnem casum detrectabant solvere sortem concessatam, ecce, quod Auctores Catharinæ, qui interim passi forent decurtum fructuum censualium, remansissent in damno ob solutionem eis non factam, & cum qua redimere valissent eisdem Censu, ut ad rem satis explicare videbatur *Leonard.* in oppositum allatus *de usur. quest.* 18. num. 14. *Gall. de fructib. disp.* 17. sub n. 42. *vers. vel & melius, Urceol. consil.* 34. n. 47.

Potissimè, dum hæredes ipsius Annæ, & signanter Dominicus Antonius pater Actoris ratam habuit, & observare promissit dispositionem Testatricis, undè licet directè forsan nequivisset validare demandatas usuras, dum si illas solvisset, ea forent in sortem principalem, ut præmissimus, impuranda, nihilominus cum creditor esset è converso fructuum censualium, utique approbando prædictam compensativam restaurum fructuum, satis videbatur remissile eisdem fructus censuales, quod fieri posse nemo non scit, ex *collec. Surd. cons.* 23. n. 4. & *seqq. Felician. de cens. lib. 2. c. 5. n. 5. Sesse dec. Aragon. 68. n. 35., & Rot. in decis.* 42. n. 26. par. 10. *recen.*

Neque ista fuit sola Dominorum hæsitatio, sed supererat alia prætentio Catharinæ; cum enim alter nuncupatus, ut supra, Evangelista Jun., à quo causam fortiebatur, legasset Auctoribus Catharinæ florenos 250., ea superaddita conditione: *se sino alla mia morte fossero delli modestini* (idest ab Auctoribus Catharinæ) *pagati li fructi* (scilicet Censuum passivorum,) *voglio, che gli si rimessa la detta somma di 250. fiorini in sorte principale, & in caso d'estinzione seguita, ordino, che un anno doppo la mia morte siano dall'infra scritto mio Erade pagati alli detti miei Cugini li detti scudi 250. per amarevolezza fraterna;* quæ ¹⁵ propter omninò desiderabatur, quod Peritus recognosceret, atque referret raras, tempora, & circumstantias factarum, & non factatum extinctionum, & respectivè solutionum ad normam memorati rescripti *sed pro qua rata, & à quo tempore, eligatur Peritus;* Ad hunc quippè præcisum effectum per Magna Tribunalia ipsi deputantur Periti, & juxta subjectam materiam, Curiales, exonerandi scilicet ab improbo labore Judices, nimium de cætero oppressos, ut fuit etiam animadvertum in *Romana Pecuniaria* inter *Abbatem Bullam, & Pertum, ac Coccettum* 11. Januarij 1704. sub §. 1., & recentius in *Romana Assignamenti de Alteris* 3. Julij 1712. (pendente extentione hujus Decisionis) *utraque coram Me.*

Abque eo, quod pro nunc officeret objectum, ¹⁶ quod hujusmodi Testamentum Evangelistæ Jun. posset fortasse vacillare, ex quo tamquam confectum sine Testibus, & solemnitatibus à *Jure Casareo* præscriptis illud validari non potuisset ex forma benignius inducta per *Jus Pontificium in cap. Cum esses, de Testam.,* cum Evangelista de tempore conditæ dispositionis foret juvenis, & in statu floridissimæ salutis, quo casu non videbatur, locum habere prædictam sanctionem *Text. in cap. Cum esses,* non solum attenta littera, sed ibi: *in extrema feceris voluntate,* sed etiam ex traditis per *Barbos. ibidem num. 8., & per Cened. ad Decret. collect.* 159. num. 7. *vers. Ex quibus, & vers. Undè jam, Antonell. de regim. Eccles. Episc. lib. 1. cap. 10. num. 33., Guido Psp. decis.* 543. num. 10. *vers. salit etiam, & num. 11., Rot. decis.* 52. num. 7. & sequen. par. 13. *Recent.*

Vel ex quo, ut pretendebant Scribentes pro Actore, quod in omne pejus revocatum extitisset hujusmodi legatum, dum Testator ipse post sexennium à die conditi Testamenti egerat in Judicio pro consecutione fructuum eorumdem Censuum, qui fuerant positi in conditione ejusdem legati, ut generaliter habetur ex *Text.* in §. *Tam autem, Instit. de legat.*, & in l. *si id quod, ff. de liberat. legat.*, l. *filio §. fin. ff. eodem*, & in individuo tra. sic *Bald. in l. fideicommissa §. final. ff. de legat. 3. ibi 1 si Testator provocaverit Debitorem ad solvendum, in c. finitur legatum: Alex. conf. 157. n. 2. lib. 7.*, *Corn. conf. 26. num. 6. vol. 2. Camarell. de legat. lib. 4. tit. de caus. amitt. legat. caus. 8. n. 1. & seq. fol. mihi 489.*

Quoniam non ita facile videbatur Dominis, vel unam, vel alteram exceptionem posse sustinere; Non quidem postremam præsentis revocationis, cum legatum, etiam supposita, sive non, extinctione præfatorum Censuum, infallanter vigeret, veluti inscriptum: *per amorevolezza fraterna*; quodque plus erat, Anna, quæ fuerat hæres Evangelistæ, in sua superveniente dispositione Testamentaria anni 1677. confirmaverat hujusmodi voluntatem prode quoque loco impugnandi idem Testamentum, judicialiter produxit hoc identicum Testamentum: & demum

18 *Dominicus Antonius Pater Actoris promisit servare Annæ voluntatem, atque dispositionem, ut supra, perindeque non poterat dici revocatum, quando vel de per se ex alia causa, nempe fraternæ dilectionis sustinebatur, vel fuerat toties approbatum ab Auctoribus prædicti Actoris, ad regulam, de qua *Text. in l. cum à Matre, Cod. de rei vindicat. eruditè Faber in Cod. lib. 4. tit. 24. de usur. definit. 36. vers. nec voluntatis, quem refert & laudat Rota decis. 63. num. 15. par. 11. recen. cum aliis superius adductis §. Tertio tandem.**

Dum igitur apparebat huiusmodi legatum voluntum, & executioni demandatum ab Anna, & nesciretur juxta superius animadverta, in qua parte absolute vigeret idem legatum, & à quo tempore ex præmissis intrare posset compensatio, merito erat expectanda discussio, atque relatio Periti, quia de reliquo illa prima altera exceptio circa *Text. in cap. Cum esses melius foret disserenda, ex quo verba prædicti Textus: in extrema voluntate*; nequaquam important idem in extrema infirmitate, sed bene idem in ultima voluntate, dum semper Testamentum suapte natura nuncupatur *ultima voluntas*, sive sit exaratum in statu sano, vel ægro, ita bene ratiocinantibus *Fagnan. in eodem cap. Cum esses num. 68. de Testam. Card. de Luca de Testam. disc. 25. n. 20. & ante eum Rub. eod. Tract. cap. 33. n. 50. & seqq. Boss. Oper. Moral. tom. 3. tit. 13. §. 1. n. 6. Gasp. Manz. de Testam. tit. 4. §. 1. n. 66. pulchrè Urceol. consult. for. cap. 88. n. 4. maxime cum ageretur de Testamento scripto, & subscripto ab eodem Testatore coram duobus Testibus, qui recognoscentes eorum, ac Testatoris manum de per se sine alia formalitate sufficiunt, prout optimè distinguendo docet *Rota coram sa. me. Alex. VIII. decis. 145. num. 5. & seqq. & decis. 4. num. 4. & 5. inser. impress. ad ornat. Card. de Luca lib. 9. sub tit. de Testam. & dec. 312. n. 13. & 14. par. 9. recen. & alibi sæpissime.**

Atque ita, separando pro nunc, quantum fieri poterat, Triticum à Paleis, Domini resolverunt, Utraque &c.

AMPLIUM QUAM

R. P. D. ALDROVANDO.

Spoletana Censuum.

Mercurij 20. Januarij 1712.

ARGUMENTUM.

In concursu hæredis cujusdam mulieris pro Dote defunctæ, contra bona mariti ipsius, & hæredum prædicti mariti pro Censu cujus favori successerat idem maritus, contra eadem bona; potior fuit Causa hæredum, subsistente Censu quem extinctum allegabat hæres dotatæ, probationibus insufficientibus.

SUMMARIUM.

- 1 & 2. *Factum exponitur cum suis circumstantiis.*
3. *Questio inde nata proponitur summarie.*
4. *Lesione non probata, denegatur restitutio in integrum.*
5. *Res inter alios acta, tertio non nocet.*
6. *Ad incognita nunquam fertur voluntas.*
7. *Transactio & liberatio omnis restrinçenda debet ad causam expressam.*
8. *Quid operetur clausula liberationis contractibus apposta, Nihil penitus excusato?*
9. *Creditum unum non valet duplex ejus debitum extinguere.*
10. *Debitum extinguit compensatio.*
11. *Quod in actibus inseritur au. majorem cautelam, nihil alterat, ex l. 81. de reg. jur.*
12. *In judicando de Contractibus, eorum circumstantia & contenta attendenda.*
13. *De census extinctione & satisfactione, uti quid facti, doceri debet per concludentes probationes.*
14. *In dubio de census extinctione, quid præsumendum?*
15. *Testium depositiones nullo numero habenda, si sunt singulares, & inter se circa modum aliquem in substantialibus invicem oppositi.*
16. *Inverisimile est deventum fuisse ad alium extinctionis Census non modici momenti, nullo d. sup. r. confecto publico Instrumento pro futura Debitoris indemnitate.*

DECISIO XV.

PRO restitutione Dotis Margharitæ de Amicis obtinuit Catherina ejus hæres, & ad fideicommissum vocata mandatum contra Bona hæreditaria Benedicti Fidati viri ejusdem Margharitæ, dotitane Debitoris, ad cuius executionem impediendam, Fratres de Rodolphis hæredes beneficiati dicti Benedicti aliegarunt Castellam Angeli ex titulo Censuum anterioris anno 1627. in sorte scut. 550., deindeque recacti ad scut. 500. impositi in solidum ab Augustino Gattiano, & a Flavio Fidato, cujus fuerat hæres simplex præfatus Benedictus filius & quamvis Catharina prætenderet, titulum præfati Censuum sibi obstat non posse, tam ex quo dictas Flavius in Transactione celebrata 1642. fuerit ab eodem Censu liberatus a Joanne Baptista Sallatello Viro Dicitæ originariæ Crediticis ejusdem Censuum quam ex quo idem Jo. Baptista Sallatellus de Credito dicti Censuum plenè remanserit satisfactus ex bonis hæreditariis dicti Augustini Gattiani, mediante Concordia per eum celebrata anno sequenti 1643. cum Rutilia Vidua relati præfati Augustini, qui utique de anno 1629. totum Censum in se accollaverat.

Attam.

2 Attamen fratres de Rodolphis ad docendum de insubstantia relatæ præntensionis exhibuerunt coram A. C. Gomez sententiam jam diù in iudicatum transactam in eodem Tribunali A. C. de anno 1674. latam favore Caroli Saffatelli filii, & hæredis d. Dianæ, qui huiusmodi Censum 1678. cessit H acyntho de Rodolphis dd. fratrum Auctori, in qua, canonizata validitate deliberationis Bonorum hæreditariorum dicti Flavii pro fructibus decursis usque ad annum 1659., citato dicto Benedicto eius filio & hærede, approbata fuit substantia eiusdem Censu adversus Flavium Impositorem, & Benedictum illius filium, & hæredem; Ideoque A. C. non aliter mandavit procedi ad ulteriora in subhastatione, & deliberatione bonorum Benedicti, quàm non amotis fratribus de Rodolphis à possessione, & demodò oblationes excedant eorum Creditum Censuale.

Prænotens itaque Catherina irritos impendere conatus in impugnanda Justitia dictæ sententiæ anni 1674. Censu substantiam Canonizantis, attento eius transitu in auctoritatem rei Judicatæ utendo Juribus Benedicti sui Debitoris adivit Signaturam Justitiæ, à qua Commissionem Appellationis ab eadem sententia mihi dirigi curavit in gradu restitutionis in Integrum, ad cuius normam in hodierna Audientia disputato Dubio 1. *An constet de re iudicata seu potius de Causis restitutionis in Integrum* 1. Domini fuerunt in sensu 7. *constare de re iudicata.*

3 Siquidem de re iudicata non dubitabatur, utpotè quæ resultabat ex lapsu tanti temporis, ab Anno scilicet 1674. latæ sententiæ, absque eo quod usque ad hodierna tempora quidquam gestum fuerit in Causa, *Rot. decis. 334. num. 2. par. 18. recent.* Justitia autem quæ operatur, ut cesset lætio, sine qua non datur restitutio in integrum, emisit ex publico Instrumento Censu, usque de anno 1627. creati per Flavium Fidarum cum solidali obligatione Augustini Gratiani prius assignati pro rata scut. 500. in computum Dotis Dianæ, ac postmodum per Carolum istius filium cessi Hiacinto Authori fratrum de Rodolphis, proindeque eadem sententia optimè fundata fuit in dicto Instrumento impositionis Censu, quod facit probationem probatam, & rem. claram ac manifestam *l. cum Præcibus, Cod. de Probat. Rot. decis. 677. n. 1. par. 19., & in Romana Cambiorum 9. Februarii 1711. §. Eoque Certius coram Me.*

Abque eo quod subsistere visa fuerint ea, quæ proponebantur à Defensoribus Catherinæ ad suadendum sententiæ injustitiam, quod nempe postquam Augustinus Gratianus de anno 1629. in se accollavit controversum Censum, promittens relevare indemnem d. Flavium, de anno 1642. Jo. Baptista Saffatellus ad quem Jure Dotis Dianæ Uxoris idem Censu spectabat, huiusmodi accollationem acceptaverit, mediante alio transactionis Instrumento, in quo idem Jo. Baptista Creditor fecit amplissimam, finalem, & generalissimam quietantiam præfatio Flavio Debitori, cassando & annullando omnes scripturas publicas & privatas, ex qua quietantia effranatis Verbis concepta Flavius à debito huius Censu liberatus plene remanserit.

Nam quantum attinet ad præfatum accollationem gestam inter Flavium & Augustinum contra debendi in nihilo præiudicare valuit Joanni Baptista Creditori absentem, tanquam res inter alios gesta, *rot. sit. Cod. res inter alios actas non nocere*, indubitanter verò, quia non conilat, ipsum Joannem Baptistam unquam habuisse certam scientiam d. accollationis; undè, est impossibile, quod ipse voluerit eam acceptare, & in solum debitorem recognoscere Augustinum, cum voluntas nunquam feratur ad incognita *Gobb. consult. 1. num. 20., & seq. Cyriac. controuv. 604. n. 16.*

& seq. Conciol. allegat. 60. num. 22. Attolin. resol. 110. num. 44.

Quo verò ad Instrumentum Transactionis sequentium: 642. inter eundem Jo. Baptistam Creditorem, & Flavium debitorem, antea adversum fuit, illud fuisse celebratum ex Causa societatis, & Appaltas Fulni Paris venalis Terræ Calciz, & Montis Leonis, aliorumque negociorum inter eos Communiter gestorum, inserto insuper in eo folio omnium partium dati & accepti, nominumque Debitorum & Creditorum, ideoque huiusmodi Instrumentum aliud præferre non valet, quam simplicem solidationem Computorum & generalem quietantiam circa ea quæ respiciunt Causam socialem, & negocia communiter gesta, secus autem Censum de quo agitur, de quo nulla facta fuit mentio; & qui tanquam extrà Spheram societatis, communisque negocii, sub quacumque verborum amplitudine in solidatione, & quietantia comprehensus minimè remansit, ex regula in Jure nostro firmissima, quod Transactio, & quævis liberatio debet restringi ad Causam expressam, cuius occasione fuit stipulata, & verba, licet effrenata, & amplissima, tanquam accessoria, & famulariva apta non sunt ad illam ampliandam ad res diversas, nullamque ab ipsa Causa habentes dependentiam, ad *Text. in l. Emptor. 48. §. Lucius ibique Gloss. fir. ff. de pact. l. ex pluribus ff. de julut. l. si de certis 31. C. de transact. Cyriac. controuv. 474. num. 9. & seq. 2. & n. 62. Marcan. disput. 72. num. 4. Cappi. Galcorz. controuv. 40. num. 8. & 35., & controuv. 42. num. 13. & 23. lib. 1. Alograd. Jun. controuv. 82. num. 4. Urceol. de Transact. quest. 81. num. 12. Gratian. discept. 292. n. 15. Sord. decis. 217. num. 7. & 15. Rot. coram Merlin. decis. 17. repetita in rec. decis. 428. num. 7. & 8. par. 5. decis. 129. num. 8. par. 10. decis. 217. num. 18. par. 11. decis. 238. num. 6. par. 19. Arguell. decis. 37. à num. 2. ad 6. Gregor. decis. 158. num. 2. Zaraz. decis. 98. n. 3. & coram Emerix Jun. decis. 549. n. 3.*

Et ideo parum refert, quod in narrativa dicti non fuerit; *nihil penitus atque penitus excluso*; in dispositiva verò facta fuerit mentio alterius Censu procedentis ex causa sociali scut. 1000. debiti favore illorum de Feenfauctus, quem in se accollavit idem Jo. Baptista Saffatellus, absque eo quod opponeret compensationem cum alio Censu, de quo est questio scut. 500., ac demùm in fine Instrumenti Jo. Baptista duplicem quietantiam fecerit, primam eodem modo quo illam fecit Flavius, & alteram generalissimam, comprehensivam etiam trium filiorum eiusdem Flavii cum Cassatione omnium scripturarum tam publicarum, quàm privatarum: quia verba illa narrative: *nihil penitus excluso*; modificata fuerunt per relatio em expressè habitam ad folium partiarum dati & recepti in Instrumento inclusum, proindeque plus comprehendere nequeunt, quàm contineat ipsum folium relatum *Auth. si quis in aliquo Cod. de eden. Rot. decis. 62. n. 2. par. 16., & decis. 103. n. 2. & 3. par. 19. recent., & coram Emerix Jun. decis. 824. num. 16.*

Expressio verò alterius Censu in forte scut. 1000. manifestè retorquetur, quia in tantum de isto habitam fuit ratio, in quantum Contractus erat intuitu negocii sociali, & sicut Jo. Baptista istum in se expressè accollavit, & ab eius onere liberavit Flavium, ita etiam, si Flavium liberare voluisset ab hoc Censu scut. 500., exprimere non omisisset, ut arguunt *Socin. cons. 44. n. 4. vers. item non est verisimile lib. 4. Rot. decis. 4. num. 7. coram Cels., & in rec. decis. 239. n. 23. par. 4. tom. 2., & decis. 179. num. 6., & decis. 290. num. 10. par. 6.*

Neque ex eo quod Saffatellus in se dictum Censum passivum, & communem accollavit, compensatio-

nem que

nemque non opposuit cum Censu controverso, de quo erat Creditor, argui valet ejus animus liberandi Flavium; Tum quia dicta accollatio habuit suam peculiarem causam, ex quo, nimirum, ipse preventivè ex negotio sociali consequutus fuerat totidem nominis debitorum in eodem folio descripta; ex quorum pretio poterat Censum cum Frenfanellis extinguere; Unde, si Saffatellus pretium accollationis receperat à Flavio, non poterat excipere de compensatione cum censu sc. 500. quod, si Flavius voluisset compensare eundem Censum, de quo erat Debitor, cum pretio dd. nominum Debitorum, quæ pervenerant ad manus Saffatelli, ex hoc Flavius nullam reportasset utilitatem, nec remansisset debitor pro sua medietate scut. 500. in censu illorum de Frenfanellis, dum unum Creditum, non poterat duplex ejus debitum extinguere, sicuti per se clarissimè liquet.

Tum quia talis compensatio Saffatello non erat expediens, minusque erat in ejus potestate eandem Compensationem opponere, & quidem non erat illi expediens, quia cum Censu de quo ipse erat Creditor ad eum spectaret Jure Dotis Dianæ Uxoris, si ipse fecisset Compensationem, & illius remissionem favore Flavij, remansisset debitor ejusdem Censu, sive ejus 10 æquivalentiæ erga uxorem ut patet ad sensum, nec etiam erat in ejus potestate d. Compensatio, cum enim Compensationem debitum extinguat non erat in facultate Saffatelli Creditoris cogere Flavium debitorem ad hujusmodi extinctionem, quæ ex Constitutione sa. me. B. Pij V. rursus pendet ex voluntate debitoris *Cenc. de cens. quest. 88. num. 6. vers. contrarium, & quest. 108. n. 4. Not. de iij. 415. n. 10 coram Bich. & decis. 29. n. 13. par. 9. & decis. 72. n. 28. par. 17.*

Duplex demum quietantia facta per Jo. Baptistam Saffatellum in hinc Instrumenti nihil concludit, quia ipse in prima professus fuit quietare Flavium: *nell'ist' modo, e non altrimenti*, quo ipse Flavius quietaverat ipsum Saffatellum, cum ergò quietantia Flavij, ut non controversatur, esset restricta ad negocia merè socialia, & Communiter exercita, istos limites transcendere non debet quietantia Saffatelli; Plus verò continere non potest secunda, dum ipsa quoque processit in sequelam eorundem socialium negotiorum, sicuti ostendunt illa verba, *dare, & avere*, & alia magis declarativa in fine ibi *dicliando di più dd. Parti che tutti li denari, che in detto negotio si sono pagati da essi, e ciascheduno di loro s'intendono, e sono pagati delli Denari Comuni, e nessuno dice di aver pagati denari del proprio in dd. negotij Comuni*; ex quibus perspicuum fit, quod intermedia verborum amplitudo referenda veniat ad causam ejusdem societatis, quæ transactioni fomentum dedit, ex superius allegatis §. *Quo vero*: Et licet ista secunda quietantia se extendat etiam ad comprehendendos Angelum, Benedictum, & Caiolum tres filios Flavij, hoc tamen non ampliat causam transigendi, non solum quia etiam prima quietantia aperte restricta ad negocia socialia comprehendit Angelum, verum etiam quia filij vel forsàn potuerunt se immiscere in negotiis societatis, vel saltem quia in posterum ipsi poterant habere interesse, tanquam heredes Flavij Patris; præcipue attento, quod iidem filij Flavij non erant obligati in controverso censu prout non erant obligati in societate; Unde eo minus eorum comprehensio in generali quietantis censeri potest facta ad comprehendendum id, quod erat extrà causam societatis, sed præsumendum venit, expletam esse ad majorem cautelam, quod nihil alterat per *Text. in l. qua dubitationis ff. de reg. jur. Rot. cor. Emerix dec. 1139. n. 10. & dec. 1272. n. 3.*

¹¹ l. qua dubitationis ff. de reg. jur. Rot. cor. Emerix dec. 1139. n. 10. & dec. 1272. n. 3.

¹² Attenti præsertim duplici Circumstantia exclusiva præsentis liberationis, quarum prima est, quod in Transactione appositum fuit pactum; ea debita, quæ

reperirentur, ultra descripta in Instrumento, solvenda esse ab utroque ex eis de proprio, ac proinde, si census, de quo agitur, in Instrumento non descriptus comprehensus fuisset in generali succediva quietantia, sequeretur instantanea correctio, & contrarietas in eodem actu, quæ omni possibili interpretatione debet vitari, *Gloss. in l. non ad ea 38. vers. præsentis ff. de cond. & de nonst. & in Romana Canonum de Servianis 14. Febr. 1707. §. Etenim 12. Conf. 9. Decembris ejusdem §. Evadere §. coram Reverendissimo Monachis*; altera est quod talis liberatio facta esset sine ulla causa; cum ejus Invenit Jo. Baptista, qui conspicuum Creditum remisisset, nullam receperit compensationem, ideoque Contractus, & reciproca quietantia, quæ processit, sedulo hinc ipse disculis quibusvis etiam minimis, & minutissimis partibus, redderetur injusta, & inæqualis, quod pariter non est præsumendum; *Mantic de tacit. lib. 26. tit. 6. n. 26. Altograd. controu. 82. n. 19. & 20. Not. dec. 554. n. 3. par. 2. rec.*

Excluso ex his fundamento assertæ liberationis, minoris relevantiæ comperta fuit præsentia ejusdem Censu satisfactio, seu extinctio, mediante alio Instrumento Concordiæ anno 1643. inter eundem Jo. Baptistam Saffatellum, & Rutiliam Uxorem relictam dicti Augustini Gratiani. Quidquid enim hic, prout Censu, qui in eodem Instrumento enunciat, scut. 850. sit census, de quo agitur, in sorte scut. 500. una cum alio in sorte scut. 350., quem de anno 163. Jo. Baptista Saffatellus habuit in solutum pro dote Dianæ Uxoris, quatenus etiam esset unum, & idem, illud certum est, quod ex eodem Instrumento non resultat Jo. Baptistam fuisse satisfactum de dicto credito censuali scut. 850. ibidem expresso, una cum fructibus usque tunc decursis. Etenim idem Instrumentum præsertim duntaxat, quod Jo. Baptista consequi non poterat satisfactionem ejusdem sui crediti propter obstaculum crediti dotalis ipsius Rutiliæ anterioris, in cujus causam ipse coactus fuit persolvere etiam Rutiliæ scut. 775. illique dimittere Domum una cum mobilibus hereditariam Augustini, & viceversa reportavit cessionem Jurium dotalium ab eadem Rutilia; Ex hoc itaque tantum abest, quod Jo. Baptista consequutus fuerit satisfactionem sortis, & fructuum dicti Censu scut. 500., ut potius ex Juribus dotibus Rutiliæ magis excreverit ejusdem Jo. Baptistæ creditum, & tamen est certum, quod de census extinctione, & satisfactio-¹³ ne, uti quid facti, doceri debet per necessarias, univocas, & undique concludentes probationes, *Cenc. de Cens. quest. 98. num. 84. & post eundem dec. 136. n. 3. Ludovis. decis. 157. num. 11. & 13. & coram Bich. dec. 482. num. 5. & in Tudertina Censu 19. Januarij 1697. §. Deficiente coram Reverendiss. dell'Olmo, & in Romana Censu. 16. Maij 1710. §. Eademque ratione, coram R. P. D. meo Lancetta.*

Minimè subsistente, quod præfatus Jo. Baptista occupaverit omnia bona dicti Augustini, ex quorum retentione ejus creditum censuale, vel remanserit plene satisfactum, vel saltem redditum fuerit illiquidum; De hujusmodi quippe præsentia occupatione bonorum Augustini non constat ex dicto Instrumento stipulato 1643. cum Rutilia, ubi de hoc nihil penitus dicitur, quin suffragentur depositiones quatuor Testium, & fides Catastri Terræ Calcis, quia ex Catastro solum habetur, quod aliqua bona, quæ prius erant in facie Augustini Gratiani, deinde posita fuerunt sub nomine Joannis Baptistæ Saffatelli, nullo tamen expresso titulo, vel causa, nec tempore quo fuit expleta talis descriptio, & ideo idem Catastrum nihil concludit, cum possit dari casus, quod illa bona pervenerint ad Jo. Baptistam alio titulo, quam in causam extinctionis Censu, de quo modo agitur, quæ sola possibilitas satis est adversus eum, qui concludenter probare te-

notæ census extinctionem, pro ejus exclusione in dubio potius inclinandum venit in Romana Censu 10. Maij 1686. §. Unica verò, & seqq. coram clar. mem. Card. Mastbato, & ad mater. de Luc. de usur. dec. 37. num. 1. & 4. & decis. 38. num. 2., & in Avenionen. Censu 10. Maij 1709. §. Conjectura, & §. penult. & final. coram R. P. D. meo Crispo.

Depositiones autem Testium nullo numero habitæ fuerunt per Dominos, non solum quia sunt singulares, & inter se in substantialibus circa modum satisfactionis invicem contrarij, verum etiam, quia fuerunt examinati ad perpetuam lite pendente, usque de anno 1667. ad instantiam Margaritæ Uxor. præfati Benedicti Fidati, quæ in Judicio succubuit, dum A. C. de anno 1674. protulit sententiam de qua agitur, in Judicium transactam favore Caroli, quibus Testibus fidem non auget illorum obitus, quia ipsi diu supervixerunt, quin Margarita curaverit illos exhibere, & formiter repetere, quo casu nihil probare firmavit, Rot. dec. 78. num. 20. coram Ubago, & dec. 3. num. 4. par. 2. recent.

Quatenus tamen eorum depositionibus deferendum esset, cessaret omnis difficultas, dum aliqui ex eis testantur, valorem bonorum Augustini Gratiani perventorum ad manus Jo. Baptistæ Salfatelli, non excedere summam scut. 1700., vel 1800., & alter ex illis deponendo de majori valore illum constituit in sc. 2100. Quamobrem cum creditum, quod Jo. Baptista de dicto tempore 1641. habebat contra Augustinum, non comprehensis fortibus dd. duorum centuum scut. 850., sed calculatis tantum fructibus usque tunc decursis, & non solutis, necnon credito Dotali Rutiliæ illi cesso, aliisque ejus creditis enunciatis ab eisdem Testibus ascenderet ad sc. 2338., ut ex Calculo *Summario Responsionis Num. 2.* hinc manifestè patet ex facto, quod census adhuc viget in suo robore, & nunquam fuit extinctus ex bonis Augustini, quæ ad Jo. Baptistam Salfatellum pro aliis ejus creditis pervenerunt; id ipsum quoque suadente deficientia Instrumenti talis prætextu extinctionis, cum sit omnino inverisimile devenit fuisse ad actum extinctionis, cum sit omnino inverisimile devenit fuisse ad actum extinctionis in re non modici momenti, nullo desuper confecto publico Instrumento pro futura debitoris indemnitate, ut considerat dec. 272. à n. 11. ad 16. par. 17., & in d. Avenionen. Censu 1709. §. Conjectura, & seqq. coram R. P. D. meo Crispo.

Et ita utraque &c.

R. P. D. SCOTTO.

Fanen. Censu super excessu.

Mercur. 27. Januarij 1712.

ARGUMENTUM.

Multa juris & facti referuntur de Mandatorum executione, attentatorum purgatione, possessionis adjudicatione, judiciumque competentia.

Vide Decisionem sequentem, & XXXI.

SUMMARIUM.

1. Attentatorum purgatio consistit in restitutione rerum in pristinum statum.

2. Ceteris habilibus concurrentibus extremis, ex sola denominationis varietate non excluditur unitas, cum idem fundus diversimodè possit nominari.

3. In attentatorum purgatione, qui ea patitur, illic docet de sua præcedenti possessione.

4. Ex novo titulo invalido, nunquam tollitur præcedens titulus de jure subsistens.

5. Quodlibet Mandatum Rotale passivam recipit interpretationem à Decisionibus.

6. Coram Mandati sive executionis Judice, deducantur omnia qua tangunt ipsam executionem.

DECISIO XVI.

Quemadmodum Leonida de Iltoncis, uti Creditrix Censu olim impositi à Hieronymo, & Francisco Fratribus de Amienis possidens in Salviano Prædium in Villa S. Andree, ut magis celerem obtineret satisfactionem reportando ad sui favorem deliberationem ejusdem Prædij coram Judice de partibus, incidit in attentata ob spectum pendentiæ litis in Sac. Rota, adeo ex hoc capite ad instantiam Eleonoræ, & aliorum Litis Consortium causam habentium ab altero ex dictis Debitoribus, eadem Sac. Rota prævia Decisione sub die 7. Aprilis 1710. coram Me edita crediderit dictam deliberationem tanquam nullam, & irritam circumscribendam esse, ut patet ex Decisione sub enunciata die emanata.

Ita non dissimili sorte præfata Eleonora, & Consortes Litis in exequendo Decreto pro circumscriptione deliberationis, & purgationis attentatorum promulgato, lapsi sunt in aliud vitium excessus; non enim acquiescentes amplè renunciaroni tam omnibus actis factis coram Judice de partibus, quam etiam Instrumento dictæ deliberationis per Leonidam succumbentem emissa, cum ulterius expedito mandato de manutenendo illud exequi fecerint super dicto Prædij spoliando Leonidam illa possessione, sive detentione, in qua uti Salvianista reperiebatur etiam ante commissam attentata, sive ante factam deliberationem, quæ hodie ad illius instantiam à DD. meis; An constaret de excessu, & responsum habui affirmativum.

Quoties enim ante deliberationem possessio Prædij auctore Prætoris reperiebatur penes Leonidam in vim Immissionis usque de anno 1642. à Baptista illius Avia in Judicio Salviani obtentæ, cujus effectus est transferre possessionem, sive detentionem facti penes Salvianistam remanente solum civili penes Dominum. Alexander iul. 1. §. Per servum n. 5. ff. de acquir. possessio. Rot. dec. 59. num. 13., p. ff. modernum Ascul. ad Statut. Urb. dec. 502. num. 2. par. 18. recent., hinc fit, quod pro effectu purgationis attentatorum, sive revocationis deliberationis, nequaquam potuerit Eleonora destituta possessione exequi mandatum de manutenendo super corporali possessione de Prædij cum in illa conservanda esset præfata Leonida juxta præcedentem statum, juxta naturam purgationis attentatorum, quæ nil aliud est, quam omnia in pristinum reponere, non autem antiquo Possessore spoliato, manutentionem tribuere ei, qui non possidet, ut post Lancel. de attentatis cap. 29. n. 78., in puncto dixit Rot. in Reatina manutentionis 5. Martij 1698. §. Non relevante cor. R. P. D. meo Priolo.

Absque eo quod controverti posset, Prædium antecesserit concessum in Salviano auctori Leonidæ esse illud idem, super quo consumata existit deliberatio, & subindè capta moderna possessio per Eleonoram, ultra quod etiam Instrumentum deliberationis expressè cantat de Prædij possessione in Salviano dalla Sign. Leonida, cum tam eadem deliberatio, quam antiqua & moderna possessio conveniant in expressione vocabuli Villa S. Andree, & ferè in omnibus Confinibus exuberant ad effectum probandæ identitatis, pro cujus justificatione sufficiunt duæ demonstrationes præsertim in antiquis Sord. conf. 44. num. 10., Fer. d. 181.

decif. 157. n. 8. cor. san. mem. Alexandro V 111. & decif. 117. n. 11. & decif. 1238. n. 7. cor Emerix Jun., licet in Instrumento deliberationis exprimat etiam alia denominatio *il fondo Pozzetto*, ex isto enim quamvis diverso vocabulo connotabatur illud idem Prædium S. Andreæ, ut bene explicat Instrumentum modernæ possessionis, & de jure etiam regulare est, quod cæteris habilibus concurrentibus extremis ex sola diversitate denominationis non excluditur identitas, cum unus, & idem fundus plures possit habere denominationes, ut in proposito dixit *decif. 354. n. 16. par. 18.*

Cæterum clariùs etiam constitit de excessu, ex quo pro parte Eleonoræ, & aliorum Litis Consortium doctum nequaquam fuit de ulla præcedenti possessione, quæ potius in vim confiscationis passæ per Franciscum alterum ex Debitoribus obvenerat in posse Communitatis Fani adversus quam uti Posseditricem unice apparet, quod obtenta fuerit tam Immissio, quam subsecuta Deliberatio, ut ex Juribus datis *d. Summ. Num. 1. & 2.*, quapropter nullatenus revocatio attentatorum tribuere poterat mantentionem Eleonoræ, & Litis Consortibus omni prorsus possessione destitutis, & quæ solum venit in sequelam purgationis attentatorum, ubi ille, qui patitur attentata, illicet ac in continenti docet de sua præcedenti possessione, ut omittis generalibus prosequitur *Rota in d. Reatina mantentionis §. Non relevans cor. R. P. D. meo Priolo.*

Atque hinc obitare visum non fuit, quod mutata causa possidendi mediante deliberatione Prædij non posset Leonida regressum habere ad præcedentem possessionem, à qua per dictâ deliberationem recessisse censetur: præmissis enim, quod hæc potius esset exceptio de jure Tertij videlicet Communitatis præcedentis Posseditricis, ulterius animadversum fuit, quod data insubstantia dictæ deliberationis nequaquam à Leonida censi poterat avulsam jus suæ præcedentis possessionis, nam per secundum actum, sive contractum eod tantum casu dicitur derogatum primo, quatenus ille effectum suum sortiatur, & viribus subsistat *Menosb. conf. 381. num. 40. Grat. discip. for. cap. 704. num. 30*, optimè *Cancer. var. resol. par. 3. cap. 3. n. 304. & 315. Salgad. Labyr. credit. par. 4. cap. 14. num. 12.* & regulare est in omni materia, quod ex novo titulo invalido nunquam tollitur præcedens titulus de jure subsistens, & validus *Marescot. var. resol. cap. 56. n. 19. Rocca. disp. jur. 182. n. 30. Ros. decif. 64. n. 1. cor. Ubag. & decif. 114. num. 5. par. 14. recent.*, eoque minus resoluta dici poterat possessio, ex eo quod Immissio fuerit obtenta solum pro fructibus tunc decursis non verò pro aliis in posterum decurrendis, quia juxta opinionem, quam servat S. Rota Creditor immisus ad effectum se satisfaciendi de fructibus sui crediti non perdit causam possidendi, nisi usque quo fuerit integrè satisfactus, etiam de fructibus post captam possessionem decursis *Negusant. de pign. par. 2. membr. 4. num. 129. Ros. dec. 38. num. 5. & seqq. par. 18. recent. cum ibi relatis.*

Convicti ex his Defensores Eleonoræ, quoad ea, quæ respiciebant merita Causæ, frustra se convertebant ad ea quæ sunt ordinis, mordicus insistentes in eo, quod in sequelam purgationis attentatorum fuerit coram Me editum decretum, & expeditum mandatum de manutenendo favore Eleonoræ, vel excessiva dici non posset possessio per eam capta in executionem mandati Judicis, vel si quis aderat excessus, cum non esset in executione sed in mandato de illo agi deberet per viam injustitiæ coram R. P. D. meo Falconerio Judice Appellationis, non verò coram Me; Quamvis quidem quod attinet ad Decretum, ponderabant DD., quod illud uti nullam mantentionem concedens sed expressè se referens ad Decisionem, non aliter intelligi poterat, quam ad limites ipsius Decisionis relatæ *Noviss. Decif. Rota Rom. ad Cencium.*

quæ in vim relationis censebatur inesse in ipso Decreto referente, ac si de verbo ad verbum fuisset repetita *Ros. dec. 611. num. 6. cor. Merl. & dec. 262. n. 5. par. 16.*, eò magis cum etiam seposita relatione semper juxta Apostolicas Constitutiones quodlibet Decretum, sive Mandatum Rotale passivam recipiat interpretationem à Decisionibus, ut dixit eadem *Ros. decif. 323. num. 1. cor. Baratt. & decif. 89. n. 13. par. 18.*, & alibi passim.

Et similiter mandatum de manutenendo in sequelam d. Decreti relaxatum intelligi debebat, vel de mantentione in eo statu, in quo Partes erant ante commissa attentata juxta naturam mantentionis, quæ semper concessa intelligitur ad statum, vel ad summum interpretari poterat pro mantentione in possessione civili, quam retinet Dominus rei hypothecata etiam post passam Immissionem in Salviano, non autem de possessione illa naturali, sive detentione facti, quæ in vim ejusdem Salviani longè ante commissa attentata transferat in Leonidam Salvianitam, & ex auctoritatibus supra in §. Quoties allegatis.

Et idèd, cum neque Decisio loquens solum de circumscriptione deliberationis, neque mandatum de jure cantans pro simplici mantentione ad statum, illam præferrent expulsionem Leonidæ, totus excessus fuit in executione, in qua Eleonora expulsa Leonida cepit corporalem, sive naturalem possessionem Prædij, quam nunquam habuerat, & in qua propter mantentionem non poterat *Ros. dec. 540. num. 1. cor. Cerra. & in Melphiten. donationis 26. Junij 1705. §. ultimo cor b. m. Caffarello.*

Constituto autem quod excessus fuerit non in mandato, sed in executione, utique de illo potuit Leonida agere coram Me tanquam Judice mandati sive executionis, coram quo ea omnia deduci possunt, quæ tangunt ipsam executionem, ut in specie de excessu *Ros. dec. 8. num. 2. & 10. par. 6.*, & generaliter in *Romana Salviani 3. Junij 1709. §. Hoc tamen coram Me*, eò magis cum appellatio coram R. P. D. meo Falconerio pendeat tantum super excessiva taxatione expensarum, illamque interposuerit Leonida, postquam protestata fuerat cor. Me de prætenso excessu, & quidem cum aperta declaratione, quod firma remaneret eadem protestatio.

Et ità utraque &c.

R. P. D. S C O T T O.

Fanen. Censu super Compensatione.

Mercurij 27. Januarij 1711.

ARGUMENTUM.

Materia similis præcedenti. Ac de compensatione nato casu cujusdam mulieris, quæ pro fructibus census obtinuerat missionem in Salvianum ad medietatem fundi censiti: quo non sufficiente pro annualitatibus decursis, prædictæ mulieri deliberatus fuit alius fundus. Hac deliberatione revocata, mulier admissa fuit in Compensationem fructuum quos ex prædij deliberato perceperat, cum fructibus Censûs, de quibus ipsa plenè satisfactum non erat.

SUMMARIUM.

- 1 De liquido ad illiquidum non fit compensatio.
- 2 Præsumptio juris resultat ex taxa legali.
- 3 Præteniones minima conspicuo credito contraponenda non sunt.

* E DECISIO

DECISIO XVII.

Pro fructibus Censuum de anno 1619. impositi à Hieronymo, & Francisco fratribus de Amianis super eorum Prædio in Villa S. Andrea favore Josephi de Gabriellis; Baptista istius Uxor, & hæres obtinuerat usque de anno 1642. immisionem in Salvianum ad medietatem dicti prædij adversus Communitatem Fani, in cujus manibus pervenerat eadem medietas vigore confiscationis per dictum Franciscum passæ, & cum fructus sufficientes non essent satisfactioni Censuum pro annualitatibus tam decursis, quam decurrendis, idè eadem Baptista pulsavit Hieronymum alterum ex coobligatis, & expedito mandato executivo coram A. C. Bolgarino obtinuit de anno 1659. deliberari aliud prædium in vocab. *La Colomba-retta* ad eundem Hieronymum spectans.

Postremam hæc deliberationem censuit S. Rota, uti nullam & irritam esse revocandam, condemnando propterea dictam Baptistam ad restituendos omnes fructus perceptos ex dicto prædio deliberato, quos cum prius liquidasset ad rationem scut. 5. pro centenario juxta tunc vigentem taxam, deinde in gradu appellationis coram bo. me. Pauluccio illa reformavit ad rationem sc. 4. ut patet ex *decis. coram illo sub die 5. Maij 1679.* edita, & successivè coram Me uti in illius locum subrogato confirmata.

Acquiescens Rotalibus resolutionibus præsertim Baptistam in lineæ expellitionis ex adverso petite opposuit compensationem fructuum ex prædio deliberato perceptorum cum fructibus Censuum, de quibus constituto mediante liquidatione, quod non potuerit integrè satisfieri ex dicto alio prædio S. Andrea in Salvianum retento, Sac. Rot. dicto bo. me. Pauluccio per geminas decisiones sub diebus 26. Januarij 1680. & 25. Junij 1685. compensationem admisit, & licet à dictis resolutionibus Eleonora, & alij litis consortes post lapsum 30. & ultra annorum in contumaciam Leonidæ, obtinuerint recessum sub die 13. Martij superioris anni coram Me, nihilominus concessa adversus hæc postremam resolutionem nova audientia, & hodie partibus contradicentibus proposito per me dubio: *An esset standum in primo, & secundo, vel potius, ultimo loco decis. DD. redeundo ad primævum sensum dixerunt: In primo, & secundo loco decis. standum esse.*

Corruere enim visum fuit præcipuum fundamentum dictæ ultimæ decisionis in eo consistens, quod non constiterit de legali æstimatione, seu valore prædij S. Andrea in Salvianum retenti, & consequenter neque de quantitate fructuum ex eodem prædio perceptorum, ex qua incertitudine cum creditum fructuum census dicendum esset turbidum, & illiquidum effectum ex dictis aliis fructibus ab eodem prædio S. Andrea perceptis, propterea nulla posset intrare compensatio, quæ non datur de liquido ad illiquidum, neque de turbido ad turbidum; non juvante notula jurata, quæ non attenditur ad effectum agendi vulgaris Juribus de quibus in *d. ult. decis.* Hodie namque de certo valore d. prædij abundè constare visum fuit ex legali æstimatione illius in sc. 100. circiter facta usque de anno 1640. ante concessam immisionem dictæ Baptistæ *Summar. Leonida Num. 1.* cui tanquam celebratæ tempore non suspecto, & cum communitate Fani, quæ prædium possidebat, ideoque legitima contradictrix plenè deferendum est *Rot. dec. 695. n. 2. cor. Merl. dec. 564. n. 7. & 8. coram Bich. & dec. 16. num. 9. par. 19. recent.* Tanto magis cum fuerit ex adverso approbata, & concorditer admissa, illamque secuta fuerit Sac. Rota in dictis decisionibus 26. Junij 1680. §. *Quod autem coram d. bo. me. Pauluccio, & consequenter abundè suffragabatur notula jurata ad effectum liquidandi fructus perceptos, concurrentibus enim adminiculis*

passim illa de jure admittitur ne dum ad effectum excipiendi, sed etiam agendi, ut firmat *Merl. de pign. lib. 5. tit. 2. quest. 77. n. 48.* & passim alibi.

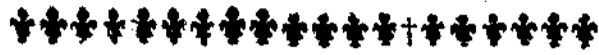
Constito autem ex prædictis probationibus de certo valore prædij, illicò pro faciendâ compensatione coruscabat creditum Leonidæ pro fructibus Censuum in longe majori summa, quàm essent fructus percepti ex prædio deliberato; Fructus namque dicti prædij in Salviano retenti juxta dictam æstimationem, & ad formam taxæ legalis ad rationem 4. pro centenario demptis oneribus Cameralibus, ac fructibus arundineti, & vineati non comprehensis in immisione non excedunt annua scuta 70. ut firmat *prima decisio Pauluccij §. Quod autem,* quandò è conversò fructus census juxta postremam reductionem ascendunt ad annua scuta 97. 50. adeout creditum exuberat debitum in annuis scut. 27. quæ computati per annos 69. à die nempe immisionis obtentæ anno 1642. ad annum 1711. constituunt scut. 1863. quibus additis scut. 360. jam decursis in die obtentæ immisionis constituitur conspicua summa scut. 2223. quæ longè latèque excedit debitum tenuis quantitatis scut. 150. in qua taxati fuerunt fructus percepti ex prædio nulliter deliberato, ut in *decis. diei 14. Junij 1669. coram clar. mem. Card. Taia ad partes data, & firmat dicta decisiones Pauluccij utrobique num. 1.*

Proindeque ob stare visum fuit, quod taxa legalis ad rationem 4. in taxandis fructibus prædij perceptis, utpotè stabilita de anno tantum 1679. non procedat pro annis anterioribus, in quibus fructus calculandi sint ad rationem 5. quia sive uno sive altero modo taxentur fructus, semper creditum Leonidæ longè excedit debitum, adeout opus non fuerit recurrere ad aliud de cetero validum fundamentum, quod acceptatis per auctrices Eleonoræ mediante petita expeditione dictis resolutionibus Rotalibus, in quibus inter has partes indistinctè liquidantur fructus ad rationem quatuor non permittatur, ut amplius ab illis possit resiliire juxta ea quæ dixit *decis. 522. n. 15. coram Bich. & decis. 95. n. 2. par. 18. recent.*

Minus officit, vel quod fructus prædij S. Andrea ascendant ad summam scut. 112. ex depositionibus Testium, vel quod saltem fructus restituendi ex spolio sint calculandi per integrum decennium, hæc enim calculatio pro decennio non poterat attendi, cum jam pro solis quinque annis fructus essent liquidati in scut. 250. in *dicta decis. cor. me. Card. Taia* hodie juxta notatas regulas supponenda, & quo ad alteram primam partem objecti pro certificandis fructibus alterius prædij defectu nullatenus poterat ad. informibus fideibus Testium, ubi legalis æstimatio prædij, & notula jurata cum præsumptione juris, quæ resultat ex taxa legali stant in contrarium per ea, quæ dixit *Rot. decis. 226. n. 15. coram san. mo. Alexandro VIII. & decis. 161. n. 29. & 30 par. 6. recent.*

Prout similiter obesse non poterant, quædam suppositæ incisiones arborum, neque conclusenter justificatæ neque contrapouendæ conspicuo credito Leonidæ, uti constituentes quid minimum, eo magis dum admissa compensatio coram Pauluccio impugnata non fuit de eo tempore quo adhuc fructus ad tam conspicuam quantitatem non excreverant, itaut eo minus hodie impugnari possit post lapsum, & acquiescentiam 30. annorum, in quibus creditum Leonidæ augmentum fuit abundè ex cumulo aliorum fructuum, ut dixit *Rot. decis. 226. n. 13. & 16. coram sa. me. Alexandro VIII.*

Et ita utraque & c.

R. P. D. L A N C E T T A.

Romana Fructuum Censuum,

Luna 9. Maij 1712.

ARGUMENTUM.

An & quando fundi censiti evictio operetur Censuum extinctionem, & retardet cursum usurarum, etiam loco damnorum ac interesse.

Vide supra Decisorem XIII. & immediate sequentem XIX.

SUMMARIUM.

- 1 Instrumentum obligatione camerali munitum, celeriter executioni demandandum est.
- 2 An evicto fundo censito, ad instantiam creditorum anteriorum, Censuum extinguatur, & fructus amplius non debeantur?
- 3 & 4. Deciditur cum duplici distinctione.
- 5 Potior est iure, qui prior est tempore.
- 6 Quae sit sufficiens probatio diligentia unius ex creditoribus, contra debitorem communem?
- 7 & 8 An negligentia creditoris censuarij, sortem non repetentis, destruat actionem pro damnis. Et quando?
- Speciem pro pecunia sibi debita Creditor invictus non recipit.
- 9 Creditor censuarius evicto fundo censito, si debitoris sui bona non persequatur in iudicio Sacerdotum non ideo retardatur cursus fructuum loco damnorum & interesse.

DECISIO XVIII.

Indicto Generali Creditorum concursu ex auctoritate Congregationis Baronum super bonis Marchionis Caesaris Baldinotti, quamvis devotum fuerit ad substationem Palatii in via Curfus existentis, quod subrogatum reperiebatur in locum alterius, super quo d. Marchione Cesare Baldinotto impositus fuerat Censuum scutorum 21470. favore Marchionis Goldoni de Vidonis; attamen iste ejusdem Censuum satisfactionem minimè consequi potuit, quia pretium à d. deliberatione retractum inter Creditores anteriores, & potiores distributum extitit.

Qua propter successivè una cum aliis Creditoribus iudicium immisionis in vim Salviani interdicti ad Palatium propè aedes sapientiae situm, ac olim ad communem debitorem spectans, intentavit, & post favorem sententiam agnoscens, quod ex pensionibus intra decennium percipiendis commodè satisfieri non poterat, facultatem à SSmo obtinuit, procedendi ad substationem ejusdem Palatii, quod eidem, ac non nullis aliis Creditoribus, praxia de more adictorum affixione adjudicatum fuit.

Suspensa tamen hujusmodi adjudicatione, & postmodum etiam circumscripta vigore Decreti praefatae Congregationis Baronum, Palatium iterum deliberatum fuit favore SSmo D. Cardinalis de Carpino; Et licet antedictus Marchio de Vidonis ex illius praetio satisfactionem sortis d. Censuum reportaverit; Nihilominus impugnantibus ceteris Creditoribus conspicuam ejusdem fructuum solutionem, delataque in iudicium controversia R. P. D. A. C. Cerrus n. datum pro dictis fructibus relaxavit, quod in gratia actionis attentae validitate, & iustitia D. D. pro infortemente respondentes exequendum esse responderunt.

Noviss. Decis. Rota Rom. ad Cencium.

Fundata enim apparuit Actoris intentio in publico impositionis Censuum instrumento, quod opere Camerali obligatione munitum celeriter executioni demandandum venit, ut vulgata sunt iura apud Rot. decis. 834. num. 1. coram Emerix Jun., & dec. 424. n. 2. par. 19. rec.

Neque obviare posse visa est exceptio, quod per iudicalem evictionem, seu distractionem fundi Censuum expletam ad instantiam Creditorum anteriorum ex auctoritate Congregationis Baronum cum scientia dicti Marchionis Creditoris, Censuum remanserit extinctus, itaut redacta sorte ad purum Creditum pecuniarum fructus amplius non debeantur, neque ratione damnorum, & interesse.

Quoniam in hoc articulo, de qua sepe saepius in nostro Tribunali actum fuit, receptissima est distinctio, quod evictio fundi censiti, tunc solum Censuum extinctionem apta est operari, ac usurarum cursum, etiam loco damnorum, & interesse retardare, quando Creditori Censuario datum est absque ullo impedimento, vel sortem liberè consequi, vel subrogationem alterius fundi reportare, in quibus terminis procedit celebris Decisio 336. par. 19. recen. cum concordant. relatis in Romana Salviani, seu Canonum 20. Februarij 1699. §. His itaque coram SSmo Cardinale de la Tremoille, & in Lycien. Salviani 8. Martij 1706. §. Adversus coram R. P. D. Ansaldo, & in Perusina Censuum 13. Januarij 1708. §. Non obstat, & seqq. coram me.

Secus tamen, quando prout in hypothese Creditor Censuum ex facto Debitoris, qui bona sua aliis Creditoribus praecedenter hypothecavit, nec sortem recuperare, nec subrogationem fundi liberi in eorum concursu obtinere potest: hoc etenim casu, nulla iustitiae, & aequitatis ratio patitur, ut capitali simul, & fructibus defraudetur, quos proinde si non tantquam fructus, saltem in recompensationem interesse, & damnorum eidem debitos esse constanter semper respond. Rota, ut videre est decis. 204. num. 3. & 4. Censuum de Censibus. decis. 527. num. 1. coram avaler. decis. 550. num. 6., & seqq. coram Cerr., & decis. 1006. coram Emerix Junior. ceterisque congestis in Romana Salviani 17. Februarij 1701. n. Hinc non refragatur coram SSmo D. meo Decano, & in d. Lycien. Salviani 8. Martij 1706. §. Fallente solum cor. R. P. D. meo Ansaldo. Et in terminis distractionis fundi censiti factae ex auctoritate Congregationis Baronum restatur Card. de Luc. de feud. ad materiam ejusdem, Bull. disc. 31. n. 8. & 9., & firmatum fuit in Romana Immisionis 23. Febr. §. Minusque, & 29. Aprilis 1709. §. Siquidem, cor. me. Ac novissime loquendo de concursu Creditorum dicti Marchionis Caesaris Baldinotti, in Romana fructuum Censuum 27. Ian. 1712. §. Propiusque accedendo cor. R. P. D. meo Aldrovando, & in Romana Censuum sub hac ead. die cor. R. P. D. meo Scotto Alma Urbis Gubernatore.

Quod autem nedom difficilis, verum etiam impossibilis reddita fuerit Actori repetitio capitalis d. Censuum, evidenter resultat, ex quo statim ac sequuta fuit Palatii deliberatio ejusdem praetium totaliter preoccupatum fuit à Creditoribus anterioribus, cum quibus sane nullatenus concurrere poterat, resistente regula Tex. in cap. qui prior. de reg. jur. in 6., & L. qui balneum, & L. prior ff. qui prior. in pignore habeantur.

Et quamvis subindè distracta fuerint alia bona communis debitoris, attamen eorum pretium cessit semper in satisfactionem creditorum anteriorum, quorum magna pars adhuc viget & iustat, unoque dimisso non debet alter, quemadmodum clare patet ex d. Romana fructuum Censuum 15. Ian. 1711., & 27. Ian. 1712. cor. R. P. D. meo Aldrovando.

* E 2 Abique

Abſque eo quod aliqua negligentia, ſeu culpa Notari valeat d. Marchio, ex quo poſt reportatam una cum aliis Creditoribus an. 1699. à SSimo Commiſſionem directam Congregationi Baronum ad effectum procedendi ad ſubſtationem dicti Palatii propè ædes ſapientie exiſtentis, omiſerit tunc temporis inſtare pro deliberationis effectuacione, vel ſaltem pro obtinenda ejuſdem adjudicatione in ſui Crediti ſatisfactionem.

Etenim ultra quod ex reiteratis inſtantiis in Congregatione Baronum expletis, & ex multiplici Edictorum affixione perſpicue in facto convincitur adhibitas fuiſſe omnes diligentias per ea, quæ omiſſis generalibus ad rem ponderat, Rot. in Romana Cenus 16. Januar. §. firmato itaque, & ſeqq. & 1. Julij 1699. §. Sed hæc exceptio, & ſeqq. cor. R. P. D. meo Priolo.

Recurrit animadverſio, quod actio pro damnis & intereſſe tunc ex negligentia, & culpa Creditoris cenſuarii ſublata remanet, quando data repetibilitate cenſus, reſuperatio ſortis totaliter, & expellitè reſiſta eſt in ejus libera voluntate, quia concurrente ſimul potentia joris cum potentia facti, ſibi imputare debet Creditor omnia damna, quæ ex neglecta Crediti conſequentione patitur, ut proſequuntur auctoritates in §. Secum tamen adducta, & optime notat Rot. in d. Romana Cenus 16 Jun. §. Hoc enim obſectum, & 1. Julij 1699. d. §. Sed hæc exceptio cum ſeqq. cor. R. P. D. meo Priolo.

Hujusmodi verò potentia facti in præſenti hypotheci excluditur ex hucusque ponderatis, nec ullo modo inferri valet ex eo quod dicto anno 1699. ſepeditus Marchio de Vidonis propalati adjudicatione ad ſui favorem inſtare poterat, nullo quippe jure gravatur Creditor hac ſollicitudine, nec ſpeciem pro pecunia ſibi debita invitus recipere cogitur, ad Text. in L. Mutuum damus §. Mutui datio ſi cert. per. & in L. Eum à quo C. de ſolut. Matr. conſil. 344. n. 2. Surd. dec. 30. n. 9. Rot. dec. 224. n. 7. par. 1. §. 116.

Atque hinc eſt, quod licet Creditor Cenſuarius evicto fundo cenſito per immiſſionem in Judicio Salviani perſequi poſſit bona ſui debitoris in tertios poſſeſſores diſtracta; Si tamen id negligat, non ided retardatur curſus fruſtuum loco damnorum & intereſſe, ea convincenti ratione, quia cum expeditam liberamque ſui crediti ſatisfactionem conſequi nequeat, illam minuatim recipere non tenetur, ut præciſe in his terminis reſponſum fuit in d. Romana Cenus 16. Januarij 1699. §. Non relevante cor. R. P. D. meo Priolo, & in d. Romana Immiſſionis 25. Febr. 1709. §. Sicut neque, & ſeq. cor. me.

Et ita unica tantum parte Informante, altera verò pluribus intimationibus laceſſita, diſque expectata ac dilationem proinde fruſtra petente reſponderunt DD. &c.

R. P. D. SCOTTO.

Romana Cenus.

Luna 9. Maij 1712.

ARGUMENTUM.

Deciſionis hujus Argumentum peti poſteſt ex præcedenti, cum de Quæſtionibus & Perſonis iisdem in utraque tractetur.

SUMMARIUM.

1. Creditori ab anterioribus hypothecis & ex facto debitoris impedito, nulla valet imputari negligentia.
2. Quandoam de persona ad personam, & de causa ad

- casum extendatur consequentia legitima?
- 3 & 4. Quo casu Cameralis obligatio faciat fidejussorem alterum principalem correm debendi?
5. Obligatio in forma Camera stritius quidem ligat, ad plus non obligat. Obligatio nunquam extenditur ad ea qua nec expressa nec promissa fuerit.

DECISIO XIX.

Subſtatis ad inſtantiã anteriorum Creditorum Sin concursu Universalis in dicto apud Congregationem Baronum pluribus Bonis Marchionis Cæſaris Baldinotti, & ſignanter Tenura di Bravetta, ſuper qua dictus Marchio Cæſar Cenſum impoſuerat in ſorte ſcut. 6000. favore Eminentiffimi Cardinalis de Carpinea, cum iſte ſuper bonis principalis debitoris à pluribus hypothecis anterioribus abſortis non valuerit de dicto ſuo credito ſatisfieri, actionem reſortit pro fruſtibus, tam decurſis quam decurrendis contra Jo. Mariam de Baldinuccis Fidejſſorem, ſeu Cedulitiam, ſed paſſus contrariam ſententiam R. P. D. Paſſerini Judicis ab A. C. deputari, abſolventem ab impetitis dictum Jo. Mariam; & ob non proſecutam intra tempus legitimum appellacionem in Judicatum tranſactam, cum mihi in gradu reſtitutionis in integrum delegata fuerit ulterior Cauſæ cognitio; quæſivi hodie à DD. meis; An conſtet de re judicata, ſeu potius de cauſa; & reſponſum accepi? Conſtat de re judicata.

Siquidem Juſtitia præcedentis ſententiæ, ex qua una cum lapſu ſacralium oritur reſ judicata l. 4. §. Condemnatum ſſ de re judicata, reſultare viſa fuit ex eo, quia Cenſus extinctus fuerat, & peremptus per evictionem fundi cenſiti ſecuram cum ſcientia dicti D. Cardinalis Creditoris, qui in Judicio concursus comparuerat, & in ſententia inter alios Creditores ſuper pretio fundi cenſiti concurrentes ſe fecerat graduari, in quibus terminis fruſtus, qui aliis ſecuta evictione extrã concursum non eſſent debiti, neque tanquam damna, & intereſſe, ut dixit, & conſtanter tenuit Rota in deciſ. 336 part. 1. §. & in Aſina Cenus 10. Julij 1697. coram Eminentiffimo Priolo, & in Firmana Cenus 9. Julij 1698. §. Pa imodo coram ho. me. Muto, & in Romana Salviani 17. Februarij 1702. §. Nec viſum, coram Reverendiſſ. meo Decano; licet debeantur, ubi prout hic, evictio ſequitur in Judicio concursus Creditorum, non quidem uti fruſtus Cenſus ampliùs non extantis, ſed loco damnorum, & intereſſe, qui ſemper decurrunt, ubi Creditori ab anterioribus hypothecis; & ex facto debitoris impedito, nulla valet imputari negligentia, quo minùs ſortem conſequatur, ut firmatum fuit in Romana Salviani 17. Februarij 1702. §. Hinc etiam Reverendiſſ. D. meo Molines Decano, & in Romana Immiſſionis 25. Februarij 1709. §. Minuſque coram R. P. D. meo Lanuetra, & in Romana Fruſtuum Cenus 27. Januarij proximo præteriti, §. P. opiuſque coram R. P. D. meo Aldrovando.

Concluſio nihilominùs, quæ aliàs procedere poſſet, ubi reſ eſſet cum directo, & principali debitore cenſus, contra quem loquuntur dictæ auctoritates, & urget mox dicta ratio omninò inapplicabilis viſa fuerit DD. in præſenti ubi quæſtio eſt adverſus Jo. Mariam fidejſſorem, ſeu Cedulitiam, qui poſt creationem Cenſus ad partes exaravit Cedulam Bancariam de triennio in triennium renovandam, ſe obligando ad ſimplicem ſolutionem fruſtuum Cenſus, in quibus terminis teneri dumtaxat poſteſt ad fruſtus cenſus, quoutque iſte perduret, non autem ad illos fruſtus, qui extincto cenſu non debentur ampliùs tanquam fruſtus, ſed tanquam damna, & intereſſe. de quibus non loquitur obligatio, ut in puncto probat Cenc. de Cenſ. quaſt. 116. num. 7. & firmavit Rot. de 11. 949. poſt eandem num. 6. & dec. 159. & deciſ. 123. n. 6 & 7.

coram

coram *DunoZett. Jun.*, quod procedit etiam si in obligatione non ad sine Clausulæ taxativæ tantum, vel *damtaxat*, quia etiam sine dictis Clausulis, quia ipsi fidejussoriae obligationi connaturale est, quod taxativa semper intelligatur restricta ad id, quod cantat litera, & oculis corporeis subjicitur, adeoq̄ nunquam extendatur, neque de persona ad personam, neque de casu ad casum *l. fidejussores Magistratum §. Pro Aurelio ff. de fidejussoribus, Rot. decis. 10. n. 1. coram Emerix Jun. & decis. 600. n. 13. par. 19.*

Data autem coarctatione obligationis ad solos fructus census, nequaquam oblatere ad visum fuit ad illam extendendam, etiam ad damna, & interesse unicum objectum quod Jo. Maria accesserit obligationi solutionis fructuum sub obligatione Camerali, quæ fidejussorem constituit alterum correum debendi insolidum obligatum cum principali debitore, & continet sub se obligationem etiam damnorum & interesse; procederet enim objectum, ubi fidejussor tamquam principalis, & insolidum accessisset in ipso contractu Censuum, se obligando in forma Camere ad omnia ea ad quæ obligabatur debitor principalis, in quibus terminis procedunt firmata per *Cenc. de Cens. quest. 74. num. 11.*, *Urceol. de transact. quest. 74. num. 63.*, *Palm. Nep. decis. 108. n. 8.*, *Rot. dec. 303. n. 3. coram Rich.*

Verum tamen cum Jo. Maria non accessisset toto contextui contractus unicum debitore principali sed distincti, & ad partes se obligaverit pro solo fructibus census, per hoc quod adiecerit obligationem Cameralem non dicitur alter correus debendi, nec adstrictus ad omnia ea ad quæ tenetur debitor principalis sed solum ad fructus census, de quibus cantat propria obligatio, & in puncto unum casum ab altero distinguendo, trahe *Card. de Luca de Credit. disc. 101. num. 1.*, & prosequitur *Rot. dicta decis. 225. num. 6. coram DunoZett.*, quod enim obligatio Cameralis faciat fidejussorem alterum principalem correum debendi, ad summum procedit, ubi ille simul, & semel se obligaverit cum Principali debitore in eodem actu, & tempore, secus autem ubi, prout hic, se obligavit in actu distincto, & diverso tempore *Zacch. de oblig. Cameral. quest. 31. n. 17.*

Nec ideo tenetur ad damna & interesse, quæ tunc includuntur in obligatione Camerali quoties ista adjicitur unico contextui ad totum contractum, in quo vel explicitè, vel implicitè cadit stipulatio damnorum, & interesse, *Rot. apud Palm. decis. Lucen. 41. num. 7.*, nequaquam vero, ubi, prout in presenti ad partes tantum adjicitur in Cedula cum restrictione ad solam causam fructuum census, tunc enim extensionem non patitur ultra causam expressam *Rot. dicta decis. 225. n. 7. coram DunoZett.*, & distinguendo casus *Rota decis. 32. n. 8. coram Cerr.*, & *decis. 275. n. 9. post Zacch. de obligat. Cameral.*, ex ea valida ratione, quia obligatio in forma Camere archius quidem ligat, sed ad plus non obligat *Rot. decis. 17. num. 5. decis. 77. n. 2. post Zucch. de obligat. Cameral.*, & nunquam extenditur ad ea quæ non fuerant promissa *Giovagnon. cons. 34. n. 43.*, & prosequitur *Cenc. de Cens. d. quest. 116. n. 8.*

Et ita utraque &c.

R. P. D. ANSALDO,

Pisaurin. seu Fanen. Censuum,

Veneris 17. Junij 1712.

ARGUMENTUM.

Splendet hujus Decisionis argumentum ex eo quod Decisioni X^{c.} servit. Eadem mate-

ria. Litigatores iidem. Adduntur exceptiones Minoris, ut fratris Majoris & Equitis hierosolymitani portionem non solveret, tanquam ejus hæres. Quod negabat. Sed re comperta condemnationem passus est. Quorum omnium pars in *Decisione* proximè sequenti repetitur.

SUMMARIUM.

- 1 Personarum ac ætatum diversitas judicis sæpè multiplicat, & opiniones bipartitur.
- 2 Hæreditarij facenti curator à Judice deputatur.
- 3 Hierosolymitana Religio de jure successibilis est Militum professorum ipsius.
- 4 Qui citatus ut hæres, se talem non esse tacet, hæres innegabiliter dici meretur.
- 5 A fortiori locum habet hæc regula, quando citatus acriter defendit hæreditaria bona.
- 6 Qui altero hærede instituto, legitima ratam assequitur, hæredis nomen obtinet.
- 7 Legitimarius proportionabiliter solvit as alienum defuncti.
- 8 Qui proficentur in instrumento ditionis, quod in communi possident talia bona, hæreditaria, tenentur quoad illam hæreditatem.
- 9 Magni Magistrj Religionis hierosolymitanae solent concedere Professis facultatem disponendi de suis bonis, notanter patrimonialibus.
- 10 Signatura Justitiæ Rescriptum seu oraculum omnem in causis submovet habitationem.
- 11 & 12. Litigantium astutia duplex.

DECISIO XX.

Diversitas personarum, & earum ætatis differentia multiplicati, sive bipartiti fecit in hæc Causa ab initio Sententias & Judicata ab A. C. Cum enim ageretur de passiva impositione Censuum scutorum 2000. expleta per quatuor Fratres de Bertozzis unà cum Ludovica eorum Matre, reputavit ab initio item A. C. per spectata minori ætate in qua reperiebatur Joseph alter ex prædictis Fratribus memoratam impositionem penitus claudicare defectu nullitatis, sed tamen conscendente Negocio ad Sacrum Tribunal, ibique per Dominum Comitem Franciscum, & Abbatem Germanum Fratrem de Ondedeis demonstrato, quod Joseph major effectus in quadam divisione in se alium pferat, & accollaverat ratam scutorum 1500. eisdem Censuum, quodque in omnem casum aderat portio Thomæ Equitis Hierosolymitani qui de tempore n. enerate impositionis minorem ætatem fuerat supergressus, Rota proinde sub die 16. Aprilis 1706. reservata sibi cognitione quodam importantiam, & efficaciam prædictæ accollationis pro tunc censuit coram *Lova memoria Casafarello*; Constare de credito proportioni hæreditaria Thomæ, necnon Ludovica, & contra eodem Bona hæreditaria relaxandum esse mandatum; iterumque deinceps sub die 16. Martii 1711. ad novum examen revocata huiusmodi resolutione perstititum fuit; in *locis*, sequentibus ad utriusque Decisionis normam subinde expeditione, habitoque per succumbentem recursu ad Signaturam Justitiæ, Ea Mibi Causam delegavit cum clausula: Si quid exequendum; Quamobrem hodie suscitatus sum Dominos; Utrum mandatum Rotale foret exequendum, & unanimiti voce audivi Mibi responderi Affirmative.

Non enim comprehensibile videbatur, quomodo idem Joseph satageret impugnare validitatem, & justitiam prælaudati mandati. Licet enim in ordine ad validitatem speciosus appareret pretextus, quod cum ipse

ipse Joseph non probaretur esse hæres prædicti Thomæ, immò talem se esse mordicus denegaret, quoties idcirco prætendebant Actores reportare mandatum adversus illius Bona hæreditaria omninò adstringerentur præventivè citare non solum eundem Josephum, sed geminos alios ejus Fratres, ut declararent an vellent, nec ne esse hæredes Thomæ, nulloque reperto, qui se faceret hæredem, insistere debuissent apud Judicem pro deputazione Curatoris hæreditarij Jacenti ejusdem Thomæ juxta præxim assuetam, necnon illam censuram Juris, quam profitentur, & firman post *Gloss. marginal. in leg. Debitor meus in principio, ff. de negot. gest.*, *Bartol. in leg. prima num. primo, ff. de Cur. bon. dand.*, *Alexand. conf. 100. num. 10. lib. 5.*, *Salust. Tiber. in praxi cap. 27. versic. quoad secundam, Rido' phin eodem tract. par. prima cap. 5. n. 46.*, *Cardinalis de Luca de Judic. disc. 40. num. 7.*, *Rota coram Gregor. decis. 206. num. 7.*, *coram Durano decis. 84. num. 9.*, *coram Ottobono decis. 116. num. 10.*, & in *Recent. decis. 24. num. 7. par. 16.*

Respectu autem Justitiæ subiungeret Joseph, atque objectaret, quod nulla Bona Thomæ penes se retineret, quæ ad eundem Thomam illiusque hæreditatem spectarent, undè ad quid procedere executivè contra prædicta Bona hæreditaria, ipso citato dumtaxat, qui nihil habebat agere cum Thoma, illiusque hæreditate, quando si quæ Bona unquam Thoma reliquisset, ea certò certius devoluta transiissent in Sacram Religionem Hierosolymitanam, cujus idem Thomas erat Miles professus, & cujus proinde erat hæres, sive de jure successibilis ipsamet Religio, ad tradita per *Gratianum disceptat. forens. cap. 363. num. 24.*, *Achill. dec. 9. n. 3. de Præben. Rota coram Puteo dec. 382. lib. primo, & coram Gregor. dec. 109. n. 3.*

Nihilominus redeundo ad validitatem, & cor Joseph lacessitus à principio, & semper, vigore propriæ obligationis, & in vim accollationis, & aliàs omni meliori modo à Comitibus de Ondedeis pro consequitione eorum crediti, quod indubitanter habebant contra Ludovicam, & contra Thomam, qui se se non poterat obtegere sub umbra minoris ætatis, restitit acriter in omnibus, itaut directè cum eo fuerit facta per *Tribunal prædicta reservatio circa accollationem cum illo speciali rescripto: Et quo ad accollationem scribatur particulariter, inter ceteras suas impugnationes, & oppositiones nullom unquam verbum dixit se se non esse hæredem Thomæ, sese non esse hæredem Matris, cum enim ille non jam solus, ut in obiecto supponebatur citatus, sed una cum aliis fratribus provocatus, talis innegabiliter de Jure communi dici mereretur, & foret, & non opposuerit se non esse hæredem illorum, utique Judicium directè à Dominis Comitibus, ipso non contradicente continuatum ab omni prorsus nullitate reddebatur immune, ut post *Suarez in repet. ad lectur. leg. Post rem judicatam extens. 2. num. 3. ff. de re judic.*, *Alexand. conf. 72. num. primo & 2. lib. 5.*, *Galles de Obligat. Cameral. quest. 4. n. 18.*, *Salust. Tiber. in prax. lib. primo cap. 44. num. 4.*, tractat *Ridolphin. eodem tractat. par. prima cap. 5. in Observat. num. 25.*, *36.*, & *37.* *Boër. decis. 171. num. 19.*, *Rota coram Gregor. dec. 8. n. 1. & 2. Beltramin. ad decis. ejusdem 264.**

Fortius verò quia satis abundè Joseph provocatus ut supra videbatur sese declarasse hæredem & Matris, & Fratris, dum vice faciendi ullam oppositionem in hoc particulari acriter litem sustentavit, curavitque de facto tueri, ac defendere ipsa Bona hæreditaria Matris nedum, sed etiam Fratris, secundùm ea, quæ habentur per *Textum in leg. Pro hærede 20. §. Papinianus in fine, ff. de acquir. hæred.*, *Bald. consil. 224. in principio lib. 2.*, *Mans. consultat. 51. num. 7.*, *Cy iac. controver. forens. 244. num. 4. Adde. ad Pampr. decis. 348. sub num. 10. versic. Aditio, Rota decis.*

129. num. primo coram Celfo, decis. 110. n. 8. coram Ottobono, decis. 337. in fine coram Priolo, & in Recentior. decis. 310. n. 8. par. 18.

Quodque re vera, saltè ad præmissum effectum abstergendi impietam nullitatem præcedenti mandato, Joseph tamquam hæres utriusque litem mordicus tueretur, & sic se se habuerit pro hærede, undiquè li-
quebat, quia circa Ludovicam Matrem, & si ea scripsisset hæredem Joannem Mariam alterum fratrem ipsius Josephi, suam tamen legitimæ ratam dubio procul fuerat assequutus *Summario Comitum Num. 11.*, undè nullo modo poterat evitatio concursus pro sua quota tam implicitæ successions sub legitima inclusa, cum ea sit portio portionis ejus quod competit ab intestato ad *Textum in leg. Maximum vitium Cod. de lib. præterit.*, & in *§. final. Instit. de hæred. que ab intestato defer. §. primo, Auth. de Triente, & semisse, Card. de Luca de Legit. disc. primo num. 1. & seq.*, *Rota in Romana Legitima 15. Maij 1699. decis. 90. in princ. inter noviter in Urbe impressas coram Me. & in Albonen. Manutenctionis 26. Februarij 1712. §. Tertio pariter coram Me.*

Quam etiam ratione ejusdem Legitimæ, quæ in tantùm compeilatur quota Bonorum, & non hæreditatis, in quantum legitimarius proportionabiliter solvere constringitur alienum xs defuncti, ipsaque Legitima semper intelligitur deducto xre alieno, ut patet ex *Textu in §. penult. Instit. ad leg. Falcid.*, & in *leg. Papinianus §. Quarta ff. de inoff. testam.*, *Ruin. cons. 131. num. 10. lib. 3.*, *Paris. conf. 86. num. 10. cum seq. lib. 3.*, *Merlin. de Legit. lib. primo tit. primo quest. 2. num. 2.*, *Urcol. consultat. forens. cap. 18. num. 23.*, *Card. de Luca de Legit. disc. 19. num. 10.*, *Rota post Merlin. dicto tract. decis. 10. num. 4.*, & *decis. 89. n. 6. in Recent. decis. 338. num. primo part. 18.*, cum ceteris relatis in *meis Additionibus ad decis. 49. n. 44. inter novissimè in Urbe impressas coram Me.*

In ordine autem ad Thomam fratrem non ne ipse Joseph professus fuit in Instrumento divisionis, dicto in *Summario Dominorum Comitum 4.*, quod dividentes in communi possidebant Bona Paterna, & dall' *Eredità paterna provenienti*; Quamobrem cum post obitum Patris in communi paterna Bona possiderentur etiam per Thomam, ecce quod illius portio, quæve ei tunc superviventi fuisset quoque obventura in eadem divisione longè post exarata extitit ipso defuncto divisa ab aliis fratribus cum Josepho non alio utique titulo, quàm hæreditario, & tamquam de re in communi possessa cum Thoma, & dall' *Eredità paterna proveniente*; Sicque juncto adminiculo hujus in re veritate subintelligendæ hereditariæ qualitatis respectu Thomæ, eò magis præcincta coruscabat vis, quæ luculque ad hunc effectum extitit ostensa ejusdem qualitatis hereditariæ ex ipsius litis sustentatione secundùm ea quæ in proposito adminiculatæ litis prosequuti fuerunt, *Aretin. conf. 136. in princ.*, *Dec. conf. 449. n. 11. vers. quia cum lib. 2.*, *Mantic. de Conjectur. lib. 12. tit. 10. n. 14.*, *Rota dec. 55. n. 17.*, & *dec. 366. n. 15. par. 18. Rec.*, & in *Realina Fideicommissi de Severis 11. Aprilis 1707. §. Fuisse verò, coram Kmō Omo'æ Episcopo Giennen.*

Diximus saltè ad effectum abstergendi nullitatem mandati relaxati contra bona hæreditaria Thomæ, dum si alio titulo, quàm hæreditario ejusdem Thomæ detinebantur in aliqua, vel in minima parte à Josepho poterit uberius suo loco, & tempore consumandæ executionis recognosci, prout pariter plenius examinari ac bonorum ejusdem Equitis Thomæ fuerit nec ne hæres Religio Hierosolimitana, cum hæc sit materia admodum ardua & nodosa, in quarum agitator de bonis patrimonialibus eorundem Equitum præcisivè ab æquisitibus Commendarum, quin etiam

adjecta pariter illa Gauda rescripto *juxta modum*, qui fuit, ut modus prima vice super impositus, & de quod differemus inferius, penitus adimeretur.

Peragendo igitur de rei quidditate & substantia, merito *Domini* iudicatum *clar. memor. Cardinalis Caffarelli* non solum prima vice, & secunda *coram affuvello*, sed etiam hodie tertio approbatum *coram Me.* Erat siquidem in comperto, quod Abbas Ludovicus creator, & respective reditor prædicti Censuum scutorum 2000. cum fratribus de Bertozzis totidem pecunias exbursaverat sub hac lege, ut eadem impliciter in dimissionem debitorum, quibus iidem fratres præmebantur, cumque illarum rata scotor. 500. fuerit de facto erogata in satisfactionem alterius Censuum ejusdem summæ una cum aliis scutis 82. in causam fructuum ejusdem Censuum, pro quo citè à dubium præfati fratres de Bertozzis reperiebantur obligari ad commodum illorum de Rinalduccis, consentaneum nimis erat Justitiæ, quod Joannes Maria existens perantea, & ipse certitudinariè obstrictus in prædicto Censu extincto, & accollans pro præmissa rata scotorum 582. postremum Censum satisfactorium præcedentis, teneretur in eadem quantitate susceptam obligationem implere, quemadmodum non est de natura, & efficacia cujuslibet accollationis, ex deductis per *Cenc. de Cens. quest. 73. num. 10. Felician. eodem tractat. tom. primo libr. 3. cap. 6. num. 6. Gratian. disceptat. forens. cap. 64. num. primo. Cardina. de Lus. de usur. discurs. 20. num. 13. Rot. post eundem Cenc. decis. 91. & decis. 547. ut ubique num. primo cor. Coccino dec. 1437. n. 8. & in rec. dec. 110. n. 5. par. 19. tom. 1.*

Abquè eo quod in minimo posset ob stare, quod de tempore hujus postremi Censuum, ut nuncupavimus, satisfactorij præcedentis creati de anno 1672, Joannes Maria reperiretur in minori ætate constitutus, cumque fortè non servaverit solemnitates à patrio statuto præscriptas, in tali quippè minori ætate non erat, quando occasione prædictæ divisionis de anno 1681. subivit accipiendo contracambium in tot aliis bonis, & effectibus præmissam accollationem, & nihilominus quoties secundus Censuum per Minorem imponitur ad finem extinguendi alterum magis gravativum pondere usurarum Minor tamquam effectus potius locupletior per liberationem à primo magis præjudiciali nequit ratione turpis lucri & utilitatis, quam caperetur ex aliena pecunia, & jactura etiam sine aliis solemnitatibus contraheret, secundam obligationem, seu impositionem Censuum impugnare, sicuti pleno ore clamarent *Surd. consil. 9. num. 9. n. 11. & seq. à Ponte consil. primo num. 84. Tiraqueil. ad leg. Connub. leg. 16. glof. 8. n. 62. & sequent. Merlin. Pignatell. contrav. forens. censur. 2. contrav. 74. n. 41. Modernus Asulanus ad Stat. Urb. annot. 44. art. 6. num. 680. lib. 2. Rot. dec. 160. n. 5. par. 2. d. 6. 160. n. 8. par. 2. & dec. 337. n. 19. par. 19. tom. 1. rec.*

Parumque refragari visa est eadem replicatio, quod cum (ut pretendebatur) census quoque à principio initus cum Rinalduccis eadem nullitate peccaret tamquam impositus de tempore non minus ejusdem minoris ætatis Joannis Mariæ, hinc parum faceret motivum utilitatis, cum potius damnosum foret Minori sese remanere obligatum pro secundo contractu, quando nullatenus erat obligatus ex primo, qui proinde voluntariè, & quodammodo, & prodigaliter sine minimo illius lucro remansit extinctus juxta in his terminis tradita per *Rot. dec. 579. par. 19. recent. num. 10. & seq. ubi refert, & sequitur decis. 355. n. 14. par. 12. & dec. 192. n. 5. par. 15. rec.*

2 Siquidem ultra, quod clarè admodum minimè apparebat de nullitate prædicti Censuum præcedentis debiti, & extincti cum Rinalduccis, non sæpè sapius in foro interno, atque etiam in altero externo Juris

æquitatis, & honestatis congruum, & justum existat unicuique satisfacere etiam obligationis de juris fortasse subtilitate nullæ, nihilominus hoc aliquale fomentum habuisset quoties tacite, vel expressè Joannes Maria de hac nullitate quomodolibet opposuisset, sed dum optima, seu plurquam bona fide nedum quievit fructus exsolvit, sive illorum solutionem approbavit, & major factus censuerit in se, vice reclamandi adversus utrumque Censuum, specificè obtento ex cambio, & signanter portione Thomæ efficaciter omnino tamquam majoris obligari suscipere, & accollare secundum nullam æquitas, nulla ratio pariebatur quod credentes pecuniam maxime sub minoribus usuris prodissolvendo primo contractu usque tunc nullatenus controverso, & prius in implicito statu validitatis existente fraudati remanere debeant eorum reditio, & pecuniis, ut ponderatis omnibus circumstantiis, quæ nullatenus per umbram concurrebant in decisionibus supra relatis, opportunè tradiderunt atque firmarunt *Panimol. decis. Civil. 5. annotat. 7. num. 2. Rot. post Cenc. de Cens. decis. 29. num. 4. & 5. coram Bichio decis. 399. num. 19. coram Emerix Jun. decis. 529. num. 4. & 5. & in recent. decis. 495. n. 8. & 9. par. 13. cum aliis additis in utraque præcedenti decisione hujus causa coram bon. m. Caffarelli & delices in prima diei 16. Aprilis 1706. & quidquid enim, & in secunda 16. Martij 1711. §. Primum relevante.*

Et de facto tantum aberat, quod prædicta decisio 579. ex num. 10. cum seq. par. 19. in eisdem nostris circumstantiis (quæ semper sunt in divisione causatum expendenda) loqueretur, & respective intellexerit contrarium, quinimò præcise etiam ab eis considerationibus, subsequente nimirum accollationis de tempore majoris ætatis Joannis Mariæ consuetudine, & fruitione prædicti contractum ob correlative inita divisionem, & compræhensionem in illa bonorum Petri citra scrupulum obligati, adhuc inibi *Rotæ* sub hoc eodem motivo, quod nullitas primi contractus non esset adeò clara, & quia primus contractus claudicabat, dimittaxat Ecclesia, vel minore volente, quodque idcirco veritatem in implicito statu validitatis admittit decisionem coram Millino opposita sententia iudicem repetitam post *Cenc. de Cens. dec. 29. num. 4. in decis. 495. num. 10. par. 13. rec., & decis. 529. num. 44. & 5. coram Emerix Jun.*

Super eo autem, quod secundus contractus Censuum 4 sualis non fuerit directe initus ab ipso Joanne Maria, sed ejus nomine procuratorio per Equitem Thomam illius fratrem, nequaquam *Domini* existimatum immoran tum, dum ipse Joannes Maria satis illum ratificavit mediante prædicta accollatione accipiendo ex cambio, & consequendo proportionabiliter bona ejusdem Thomæ, quare liquido apparebat, quod ipse satis duxit hoc etiam, & utilius eundem secundum contractum ad sui nomen initum per ejus fratrem acceptare, quam respicere, prout ab eo nec etiam potest modum, & quantum vixit, nullatenus explicite, vel implicite reclamando, extitit impugnatus quapropter non erat cur hodie foret audientia in hac exceptione hères ejusdem Joannis Mariæ domibus auctar factus major expressè contrariam suscepit obligationem, & tam ante quam post de nihilo in hoc apparebat conquectus, ut præter ad factos in specie licet in fortioribus etiam circumstantiis, quam in nostris, judicasse proficitur & firmat *Contest. ad Stat. Urb. tom. 2. tit. de contract. minor. annot. 44. art. 3. num. 192. Rot. coram Emerix Jun. dec. 529. num. 4. & in recent. 378. n. 18. par. 9. & decis. 495. num. 9. par. 13. & in Romana Censuum 21. Februarij 1685. §. secunda autem coram bon. m. Ursino impressa post eandem *Contest. dec. 146. num. 8. & 9.**

Agnoscebant profectò Scribentes pro prædicto ha-

rede Joannis Mariæ robor, æquitatem, & Justitiam præmissorum, undè iterum contendere saagebant, quod pro parte Domini Comitii Actoris non probaretur versio effectiva pecuniæ per Abbatem Ludovicum numeratæ occasione creationis secundi Censu in extinctione primi cum Rinalduccis. Verùm rursus pariter evanescere conseravit objectum, dùm in præfato Instrumento secundi census conventa legebatur de prædictis pecuniis secundi extinctio alterius census Rinalduccii, & de eadem extinctione postea actû, & indubitanter sequa intrâ terminum conventum abundè liquebat, in quibus sanè terminis probato primo extremo conventionis, & altero executionis idifficile est posse dubitari de prædicta ex versione plenè relatis per *Menoch. de arbitr. judic. casu 432. n. 38.*, & de præsumpt. 55. num. 8., *Panmol. decis. 53. annotat. 6. n. 51.*, *Rot. coram Emerix Junior. decis. 748. num. 5.*, & coram Bichis decis. 310. num. 29., & in recen. decis. 714. n. 3. part. 3., & in Romana Censu 2. Februarij 1687. §. Similiter cor. Eminentiss. Caccia.

Cumque nimia durities extitisset consilio de extinctione subsequenti, & de promissione extinguendi præcedenti, atque præambula, exoptate ad comprobandum versionem plusquam sufficientem, quod eadem adampsum pecuniæ tradita per Abbatem in secundo censu fuissent in Sacculo obfignatæ in præsentia Testium, & Norarij, & per certum delatorem de Civitate Pisauri transmissæ ad illam Fani, ibique eodem Sacculo repositæ, deinde coram Testibus solutæ apparet Jugalibus de Rinalduccis, nihilominus nequè deerat alia palpabilis demonstratio, quod alia pecunia utiqûè dissolvi, & extinguere nequibat prædictus Censu cum Rinalduccis ed ipso, quod tunc temporis Fianes de Bertozzis præmebantur tot debitis in Instrumento secundi census enumeratis, sicuti namquè hujusmodi indigentia vehemens reputatur conjectura, & quasi probatio versionis Teste *Gloss. in Auth. hoc jus porrectum verbo probat. ibique Bald. n. 23. Cod. de Sacr. Eccl., Rmin. consil. 76. sub n. 4. propè fin. vol. 4.*, *Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 55. num. 5.*, & de arbitr. casu 432. num. 34. *Gratian. discept. for. cap. 107. n. 10. & seqq. Adde. ad Baratt. decis. 546. n. 9.*, & coram Ludovij. decis. 31. n. 2., & cor. Bichio dec. 310. n. 33.

Ità junctis prædicto pacto præambulo cum subsequero dein breviter effectu, ulteriusque superaddita declaratione positiva solventium, nequaquam poterat ambigi per Judicis Religionem de sufficientissima justificatione versionis, quando ea ex consensu Doctorum & Tribunalium etiam ex indicijs, conjecturis, & adminiculis comprobatur, ità docente *Barolo in Leg. Civitas num. 12. versic. nota primo ff. si cert. petat.*, *Bald. consil. 125. sub n. fin. vers. item si esset lib. 1. Menoch. de arbitr. judic. casu 432. n. 33.*, & in tract. de præsumpt. concl. 55. n. 4. *Rot. cor. Emer. dec. 112. n. 8.*, & cor. Baratto decis. 546. n. 4. ibique *Adden. num. 9.*, & dec. 289. num. 21. par. 18. rec., & optimè animadvertit *pr. dec. hujus Causa 16. Aprilis 1706. §. Non obstat cor. b. m. Caffarello.*

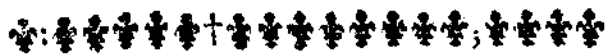
Ceterum reflecti quoquè poterat ex abundantia, quod rigor iste comprobandæ versionis in praxi, & in jure neutiquam semper admissus, efficere solum valuisset, quod census secundus fortè per malam hypothecam subsistere non potuisset crudè & directè, ex quo pecuniæ numeratæ in secundo censu physicè, materialiter, & respectivè mathematicè non apparet conversæ in veram, & formalem extinctionem primi, sed non idcirco ruerent alia fundamenta, quod hanc extinctionem rectè scieus Jo. Mariæ, & plusquam hætenus illius hæres, nequaquam illam impugnavit, immò in se, ut toties præmissis potius à converso accollavit hanc eandem ratam census *Noviss. Decis. Rota pro Tract. de Cenc.*

identifici, dùm positivè vidimus, & ostendimus quod nequit hæres allegare eam nullitatem, quam non allegavit, immò potius factus major approbavit illius Auctor, ut præter supra relatos censuerunt *Dec. cons. 323. n. 1. Sura. de aliment. tit. 8. privil. 36. n. 80. in fin. Scacc. de judic. lib. 2. cap. 2. n. 384. Fezzon. ad Stat. Urb. annos. ad cap. 151. n. 51.*, & *seq. Osasco. decis. 94. num. 23.*, & *seq.*, & *dec. 183. num. 4. par. 1. divers. dec. 59. num. 19.*, & *decis 154. à num. 4. ad 10. post Constan. ad idem Urb. Statutum.*

Constabilita proinde per tres uniformes Resolutiones rejudicata cor. *Card. Caprara* cum successiva executione Mandati, & novi relaxatione juxta de fluctuationem ab inde fructuum censualium; Supererat modus novissimus indicatus in hodierno Rescripto: At, quemadmodum tetigimus, iste modus erat tollendû modum intermediè superadjectum in secunda *decis. b. m. Caffarelli*, ubi sub fundamento, quod prædictus hæres Jo. Mariæ tamquam perfruens beneficio Inventarij declaratus fuerit à tunc A. C. Petra citato etiam Abbate Ludovico creditor potius prædictæ hereditatis Jo. Mariæ in sc. 700. occasione redditæ per ipsum rationis prædictæ hereditatis, præservandus idcirco esset idem hæres ab omni executione Mandati, ut latius legebatur in secunda *Decisione diei 16. Martij 1711. cor. eodem b. m. Caffarello* ubi traditur cor. *Es* in altera *Romana redditionis 16. Junij 1710. §. Parum obstat*, & *§. Quare cum residuum*, referebantur conclusiones ceteroquin etiam de per se indubitabiles, nempe quod hæres beneficiatus, reddita per eum sufficienti ratione non debet in proprio condemnari.

Ratio igitur resiliendi à prædicta in nostro casu propositione, & respectivè modo, versata fuit in eo, quod A. C. Petra nullatenus judicium protulit super subsistentia crediti nec ne hæredum Abbatis Ludovici, super quo pendebat cognitio cor. *Card. Caprara*, undè cum eadem Causa pendens cor. *Caprara* non fuisset de eo tempore terminata, rectè idem A. C. Petra in Sententia distributa per hæredem Jo. Mariæ in veteri propositione sub die 16. Martij 1711. *Sum. n. unico* declaravit hæres *Sc. D. Abbas Ludovici* nullo modo fuisse, nec esse graduandos *Sc. inter Creditores qu. Jo. Maria*, donec causa super eorum assertio crediti non terminetur. Verùm quia jam comperta fuit, & canonizata in binis antecedentibus *Decisionibus*, & in præfata res iudicata, una cum Mandato *cl. m. Card. Caprara* non poterat non graduari D. Comes hæres Abbatis Ludovici, & juxta ejus anterioritatem satisfieri super effectibus hæreditariis memorati Jo. Mariæ, prout juris est in hisce concursibus cessante effectu, voluntate, & potestate A. C. Petre, qui eandem graduationem suspendit tantummodò donec, & quousque ad purificationem casus, qui hodie iam evenit, agnitionis scilicet crediti eiusdem D. Comitii, deveniretur vel ex regula illius argumenti, quod à contrariio sensu deduci valet etiam in Sententijs per *Tex. in leg. Pomponius, §. Sed & is in fin. ff. de procur.*, & *in l. si inter me & te ff. de except. rei judicat.*, vel ex altera dictionis suspensionis donec in opposito casu resolutæ, de qua *Tobias Nanus cons. 12. n. 14. Cephal. cons. 158. n. 39. Menoch. cons. 151. n. 40. Sura. cons. 186. n. 15. Honded. cons. 6. n. 36. vol. 1. Pacifico. de Salvian. inserdit. inspect. 4. cap. 1. Rube in singul. l. ut som. 2. par. 4. conclus. 289. n. 3. Rota in Bononien. attentatorum 3. July 1705. §. Maximè coram Reverendiss. D. nico Malino Decano.*

Et ità &c. Utique &c.

R. P. D. LAN C E T T A.

Romana Fructuum Census.

Veneris 25. Novembris 1712.

ARGUMENTUM.

Pleniùs & accuratiùs quàm in *Decisionibus* XIII. XVIII. & XIX. eadem agitur *Questio*, scilicet An & Quando post fundi evictionem in Creditorum concursu, Creditori censuario debeantur fructus, loco damnorum & interesse?

SUMMARIUM.

1. Fundi censui evictio, sciente creditore, cui sortis recuperatio difficilis evasorat, aliquo iuris vel facti impedimento, proveniente à Debitore, non operatur census extinctionem, neque cessationem fructuum loco damnorum & interesse.
2. 3. 4. Quod confirmatur auctoritatibus antiquis & modernis.
5. Conciliatur in hunc sensum Decis. 336. part. 19. recent. &c.
- 6 & 7. Contrarium obtinet, quando creditor census satisfactionem consequi poterat, & id neglexit.
8. Debentur tamen fructus loco damnorum, si præter differentias concursus conaturalis, alia emergentia impedimenta recuperationi sortis.
9. Auctoritatum antinomia facili negotio tollitur, si juxta casuum contingentias intelligantur.
10. Anima legis ratio est. Opiniones ponderanda, non numeranda.
11. Fructus census debentur, quousque per retrosimilem actum sortis restituatur.
12. Non retardantur fructus censuales per depositum sortis, si pecunia ad manus creditoris non perveniant.
13. Creditor census à quo avocata est pecunia quam consecutus fuerat pro sorte census, habet actionem tam pro capitali avocato, quàm pro fructibus, perinde ac si census extinctionem nullam passus esset.
14. Potiori ratione hoc obtinet, in favorem creditoris qui nullam unquam habuit sortis restitutionem.
15. Quomodo probetur creditori datum fuisse repetibilitatem sortis ad alium perducere.
16. Creditor census post extinctionem non tenetur intentare iudicium Salviani, nec ob id denegandi fructus loco damnorum &c.
17. Congregatio Baronum lubens non admittit subrogationes, sed bona debitorum subhastari & adhiberi mandat.
18. Eo magis iustitia & equitati consentaneum, solutionis onus subire, quando ad Debitoris commodum impensa pecunia.
Cum aliena jactura locupletari nefas.

DECISIO XXII.

Quamvis informante solum Marchione de Vidonis responsum fuerit coram Me sub die 9. Maii proximè præteriti executioni demandandum esse mandatum A. C. eidem decernens fructus controversi Censui loco damnorum, & Interesse post evictionem fundi censui cum eius scientia in concursu Creditorum Marchionis Cæsaris Baldinotti communis Debitoris; Attamen adeò solidis, & facti, & Juris fundamentis sussultam agnoverunt DD. præfatam reso-

lutionem, ut minimè refragantibus his, quæ tam in facto à scribentibus hodie pro cæteris Creditoribus opponebantur, in *decisis* persistendum esse censuerunt.

Et sæpe exordiendo à dispositione Juris, iterum arripit DD. in hoc articulo distinctio, quæ in præcedenti decisione constabillata fuit, quod scilicet tunc solum judicialis evictio fundi censui sciente Creditore, census extinctionem, ac consecutivam cessationem fructuum etiam loco damnorum & Interesse operatur, quando idem Creditor remoto quovis impedimento liberè, & expedite recuperare potest sortem ex dicta evictione effectam repetibilem una cum fructibus præcedenter decursis, sive subrogationem fundi liberi effectivè obtinere. Si verò recuperatio sortis difficilis, & intricata reddatur ex aliquo iuris vel facti impedimento, proveniente ab ipsomet Debitore, qui bona sua in tertios distrazerit, vel aliis præcedenter obligaverit, atque idè stent sub concursu ad eorum instantiam efformato; tunc profecto æquitati, & Justitiæ consonum non videtur, ut Creditor Censuarius sorte simul, & fructibus defraudetur, qui proinde si non tamquam fructus, saltem loco damnorum, & interesse eidem debeantur iuxta opinionem tam firmiori auctoritatum calculo, quàm eo fortius validissimis rationum momentis communiter receptam, Auctoritatibus quidem illam comprobant tant *Cenc. de Cens. quest. 107. n. 1. c. 1. seqq. & n. 21. ad 24. Marescotti. var. resol. lib. 2. cap. 61. num. 9. Palla. de Manu. obs. r. 64. num. 7. in fin. Card. de Luca de Cens. disc. 13. num. 11. & defend. disc. 81. num. 8. Moderans Asculan. ad Stat. Urb. ancol. 30. num. 402. cum sequentibus tom. 1. R. P. D. meo Ansaldo. de comere. & werca. disc. 87. n. 30.*

Eidemque constantè semper adhæsit nostrum Tribunal quemadmodum reassumendo antiquiores resolutiones videre est in *decis. 71. num. 2. & seqq. & decis. 528. n. 1. coram Cavalier. decis. 1006. num. 4 & 5. decis. 104. num. 4 & 5. post Cenc. de Cens. & decis. 278. ferè per tot. part. 5. recent.* Et modernis hinc temporibus frequentissimè respondit, & largienter in Romana Censui 16. Januarij 5. firmato itaq; & seqq., & prima Julij 1699. 5. sublata exceptione cum pluribus seqq. coram Eminentissimo Priolo in Lycien. Salviani 8. Martij 1706. 5. fallente solum coram R. P. D. meo Ansaldo, & in Romana fructuum Censui 27. Januarij labentis anni 5. propriusque coram R. P. D. meo Aldrovando cum concordant. relatis in *Decisione*, qua eorum firmatur 5. secus tamen, & seqq.

Neque contrariam amplexuro est Sententiam in 5. tories inculcata *decis. 336. part. 19. recent.*, ac in *Esperia Censui impressa apud Card. de Luca in manifestis sub tit. de usur. & cauz. 9. 10. & 11.*, ut mercedis sustinere conabantur scribentes pro Creditoribus. Etenim in themate dicta *decis. 336.*, ea enim resolutum fuit indebitos esse fructus etiam loco damnorum, & Interesse, quare us reposita erat in facultate, & arbitrio creditoris expedita sortis recuperatio, & non obsecrè innuit *Decisio* sub num. 8. & 9., loquendo de sortis repetibilitate ibi; que ubi aliquo casu facta fuisset repetibilis, itant sit in mera facultate emptoris illam recuperare census habeatur pro extincto &c.

Clariusque assumpti veritatem assequimur recurrendo ad *decis. 458. coram Reys.*, quæ sibi è revocata extitit in præfata *decis. 336.* ibi enim sub num. 5. habetur, quod post evictionem fundi Censui depositata fuerunt in Sacro Monte Pietatis scuta 500., ex quibus Creditor census absque ulla profusa difficultate satisfactionem consequi poterat; quia verò voluit infra sua experiri in iudicio Salviani, idè iure merito recessum fuit à decisiis denegando eidem fructus in recompensationem Interesse, & damno-

rum, quæ ex facto proprio, suaque culpa subie-
rar.

7 Retentis hisce terminis prodierunt præcitate *Deci-
siones in Alesia Censibus*, omnes namque relative se ha-
bent ad firmata prædicta *decis. 336. part. 19. recent.*,
proindeque intelligi debent sub analogia ejusdem sup-
positi liberè scilicet, & expedite facultatis consequen-
di sortem, prout de facto explicando præcisè has re-
solutiones animadversum fuit in *Romana fructuum
Census 15. Junij 1711. §. inapplicabiles, coram R. P. D.
meo Aldrovando.*

Quidquam non refragante replicatione, quod præ-
dictæ Decisiones loquantur de evictione fundi cencii
in concursu Creditorum, ubi intentio ejus in solè ali-
quas semper patitur difficultates sortis recuperatio, &
tamen his non obstantibus denegata fuerunt Credito-
ribus censuariis damna & Interesse. Quod quidem sit an
ex simplici impedimento, quod secum fertur concu-
sus propter obligationem recipienti pecunias sub vin-
culo de restituendo prioribus, & prioribus, sublata
dici debeat expedite facultas recuperandi sortem ad
effectum, de quo agitur. Hoc unum certum est, quod
si ultra difficultates concursum cõnaturales alia quo-
que emergant impedimenta vel obdistant sortem in ho-
norem in tertios, vel propter urgentiam Creditorum
anteriorum, tunc omnino debent fructus loco
damnorum & Interesse, ut in his terminis late, & di-
stinctè distinguit *Rota in Perusina Salviani prima Junij
1693. §. Siquidem, et in pluribus sequentibus coram bon.
mem. Manuel, & in dicta Romana Censibus 16. Januarij
§. hoc enim obiectum, & prima Junij 1699. §. sed hoc
exceptio, & sequentibus coram Eminentiſſ. Prælo. Priolo.*
Atque idèd quæcumque autoritatum anticontra
tacili negotio conclusa remanet, si juxta casuum
contingentias, peculiare facti circa ita præcipue
par est, intelligantur, que nãd notam mouet *Rota in
Tarraconen. Beneficij 11. Aprilis §. Decisio demissa, &
in Melphiten. Beneficij 11. Junij currentis anni §. Idem-
que est sensus me.*

Et re vera difficultas applicationis prædictæ distinc-
tionis fuit ratio potissima propter quam *Rota in Ro-
mana Salviani, Canonum prima Decembris 1710. cor-
am Eminentiſſ. Prælo, in suspenso* reliquerit hujus-
modi inspectionem, ut patet ex ejus lectura in §. *fi-
nal.*, in quo de cetero approbantur fundamenta præ-
cedentium decisionum, que juxta diversas facti cir-
cumstantias emanaverant.

Extrinsèco autoritatum præsidio famulantur, etiam
intrinseca rationum momenta, quibus præfata opinio
fovcitur, & per consequens eidem auctoritatem effert
etiam si in autoritatem consistit veritatem, cum
ratio sit anima legis, & opiniones non numerari, sed
ponderari debeant, a *Jur. in leg. pri. §. sed ne-
que, Cod. de vet. r. jur. encl. Rota in Lu. de Fidei-
commissi 14. Decembris 1708. in princ. cor. R. P. D. La-
bacen., & in Salernitana alimentorum 11. Janus y cur-
rentis anni §. ex his coram R. P. D. meo Scotto A. me
Urbis Gubernatore.*

Et quidem si natura Censibus id exigat, ut fructus
debeantur quousque per actum retrosum sortem
restituatur, utique simplex repetibilitas sortis produens
in abstracto ad evictionem fundi cencii nihil per se
operabitur, nisi excedit ad actum reduci valeat, quod
ubi lex aliquid disponit tacitum, & suo iure præ-
ferret conditionem, dummodò effectus subequa-
tur, & propterea a retardando fructuum censua-
rium cursum quidquam non prodest sortis depuratio,
si pecunie ad manus Creditoris non perveniant *Rota
dicta decis. 278. num. 14. part. 5. recent. decis. §. 1. 2.
& §. post Cens. de Cens., & in Romana fructuum Cen-
sus 15. Junij 1711. §. & hinc coram R. P. D. meo
Aldrovando.*

Noviss. Decis. Rote Rom. ad Cencium,

Propiusque accedendo ad terminos præsentis hypo-
thetice receptum habemus, quod si a creditore cen-
suario, qui in concursu sortem consecutus est sub
obligatione de restituendo prioribus, & posterioribus
postmodum de facto dictæ pecunie acentur per
Creditores anteriores, Jura cencii usque tunc me-
diante retentione sortis consopita illud excitantur,
& reviviscunt itaut eidem creditori non solum com-
petat actio pro evictione, & restitutione capitalis avo-
cati, verum etiam pro fructibus, perinde ac si Cencius
extinctus nunquam fuisset, ex late cumulatè per
*Rotam in Romana Statos Zagaroli 10. Decembris 1703.
§. prædicta regula, & 15. Junij 1704. §. ut solutio,
& 1699. coram bon. mem. Calavello, & 27. Martij
1705. §. responsione non attenda, coram bon. mem. A. me
10. & in Romana Salviani 23. Junij 1710. §. quoniam
coram eodem bono memorie Calavello, & id ipsam sen-
sit Congregatio Barconum contra sensum Cardin. de
Luca in Causa servientis, ut ipse testatur *discurs. §. 1.
de feud. atque notat adden. ad Pampul. decis. 244.
num. 15.**

Quanto potiori jure succurrendum venit per al-
signationem fructuum loco damni sui, & Interesse
Creditori, qui nullo unquam modo expellitur sortis
restitutionem obtinere potuit, ut patet ad sensum.

Agnoscebant diu tamen provincie in jure Cre-
ditorum defensores, & proinde ex facti circumstanti-
is concludere saragebant quod Marchioni Vidouo
commode sortem erat repetibilitatem sortis ad actum
perducere, si quæ quædam præfata jura anteriora in judi-
cio Salviani experiri poterat adversus palatum prope
Ædes sapientie situm, & a communi debitore in ter-
tium distractum, si quæ quædam validius iustate tenebatur
pro illius deliberatione, aut ad iudicationem, vel in om-
nem casum ejusdem subrogationem in locum evicti
fundi reporta e.

Verum præi insubstentia iterum laborare vix sunt
hujusmodi exceptiones ex firmatis in dict. *rot. q. a
revidetur, à §. ab quo quod, n. que in fin.* Singulas
enim distinctè ponderante DD. animadverte runt,
quod quamvis evictio fundi cencii Creditor Censua-
rius persequi possit in Judio Salviani bona debitoris
a tertis possessoribus detenta, nihilominus nullo præ-
sus Jure cogitur laboriosum hoc remedium expedire
sortis repetibilitati a versivum intentare sub pena
amissionis fructuum loco damnorum & Interesse, ut
pandentaliter probat *Rota in di. a Romana e. q. 16.
Januarij 1699. §. non revidetur coram E. me Prælo, &
in Romana Inquisitionis 15. Februarij 1709. §. sicut ne-
que, coram A. me.*

Totissimè itaque potuisset Marchio Vidonus post-
habita hujusmodi sollicitudine expectare, quod a Creditores
saltem a Tertis possessoribus avocarent, &
quocumque impedimento ad liberam sortis satisfac-
tionem consequendam removerent; & tamen ipse
etiam egit in Salviano, & post favorabilem Senten-
tiam agnosceus, quod ex pensionibus intra decen-
nium retrahendis commode satisfieri non poterat an-
no 1699. reporavit à Sanctissimo commissum di-
rectum de more Congregationi Barconum, ad effectum
procedendi ad illius iustitiam, oro qua plures,
& pluries sed semper inutiliter institerit, nam non
obstantibus reiteratis affectuum affectionibus, nullus
unquam comparuit oblatore, donec tandem ipse nec
cogitavit se hujusmodi remedio a iudicationis, quod
suspensa prima, & postmodum iterum iustitiam
ecce is creditoribus, cum in eadem fuit vigore decreti
ejusdem Congregationis, à quo saltem iterum de-
liberatum exitit favore E. me D. Cal. de Arpino.
Ex quibus omnibus tam habet, ut prompta sortis
recuperatio restituta fuerit in libera facultate Cre-
ditoris, quin potius, neque ejusdem sumptibus & di-
* F 2 ligatur.

ligentis, quibus minime pepercit, ad actum effecti-
ve deduci valuerit, proinde longe debitores circumstan-
tias ponderando concludunt auctoritates in precedenti
decisione §. Etenim adducta.

Absque eo quod obitare possit animadversio, quod
instantia pro adjudicatione promotam solum fuerit an-
no 1710. quando commodè non comparentibus obla-
toribus promoveri poterat usque ab anno 1700., vel
saltem obtineri tunc temporis subrogatio Palatii in lo-
cum fundi censiti jam evicti. Quoniam dato etiam,
quod Marchio Vidonus cogi potuisset ex facultatibus
Congregationis Baronum recipere speciem loco pecu-
niæ sibi debite, profectò nullo modo tenebatur hu-
jusmodi instantiam aded præjudicalem contra se
excitare, imò potius sibi impotent Creditores si per
decennium insistere neglexerunt pro d. adjudicatione,
quæ tamen nec de facili expleri poterat, quia valor
Palatii longè excedebat creditum Marchionis.

17 Eademque responsione tollitur altera objecti pars,
advertendo ulterius, quod difficiliter obtineri poterat
subrogatio impediti Palatii in locum fundi censiti,
postquam res delata erat ad Cong. Baronum, quæ
admittere non solet hujusmodi subrogationes, sed bo-
na Debitorum mandat subhastari, & deliberari, pro-
quoque deprehenditur ex Commissione Summi directæ
eidem Cong. ad effectum subhastandi Palatium juxta
suas facultates.

Cum itaque ex præmissis facti circumstantiis aper-
tissime constet, quod Marchio Vidonus nulla penitus
negligentia notari valeat in recuperatione fortis, quæ
tamen libera, & expedita esse debet ad effectum re-
tardandi cursum fructuum loco damnorum & inter-
resse, ex supra in Jure firmatis, immeritò eorum so-
lutionem decreverunt Creditores, quorum insuper con-
ditio detrimentum nullatenus passa est ex dilata deli-
beratione, & adjudicatione impediti Palatii, nam
interim ad eorum commodum deflaxerunt pensiones,
adeo magis æquæ, & æquitatis ratio postulet, ut
hujus solutionis onus subeant, ne alia cum aliena jac-
tura locupietentur contra Regulam Texti, in leg. nam
hoc natura ff. de condit. indebit.

Et ita utraque &c.

R. P. D. A N S A L D O.

Pisaren. seu Fanen. Censu super Reser-
vatis.

Veneris 16. Decembris 1711.

ARGUMENTUM.

Redie *Quæstio* sæpius agitata, superioribus
scilicet X. XX. & XXI. *Decisionibus*,
quarum omnium idem *Argumentum*. Hic
amplius multa deciduntur de accollatio-
nis effectu, de scientiæ aut ignorantie
præsumptione in contrahendo, de mino-
rum privilegiis, & eis renuntiandi mo-
do; solidè copiosèque ponderatis ratio-
nibus ab utraque parte propositis.

SUMMARIUM.

- 1 Ad infligendam contractus nullitatem, Causa vel so-
lemnitatis defectus sufficit.
- 2 Causa nimis vaga minimus effectus in contractibus.
- 3 & 4. Explicatio & applicatio legis Magis puto, §.
ne tamen, ff. de reb. eorum.
- 5 6. 7. Solemnitates ad tuenda jura minorum, præ-
scripta per statuta 1. Civitatis Fani, 2. Pisauri,

3. Marchia, & Cardinalis Aegidii.
- 8 & 9. Ratificationes tacita & expressa signa.
- 10 Ratificatio contractus Minoris operatur solum in
effectu majore, quum ipse major notitiam habuit
primi contractus.
- 11 Præsumptio quod minor evasus major agi probavit
antecedentem contractum, quando potuit opinari
illum legitimum fuisse.
- 12 & 21. Promissio de solvendo debito sine intelligen-
da de credito valido, non de nullo?
- 13 An accollatio facta inter domesticos parietes, absente
creditore tribuat alienationem.
- 14 Jura minoribus & mulieribus succurrentia nunquam
intellexerunt eorum deceptiones juvare.
- 15 Facti proprii nequaquam admittitur ignorantia.
- 16 & 17. Concordia insuam passim in divisionibus &
transactionibus receditur a rigore juris.
- 18 Incredibile est hominem sana cateroq; mentis, in etate
te 22. annorum ignorare quod de jure & discursu
merè naturali tenetur solvere debita aliena.
- 19 Inauditum est quod maior in se non possit accollare
debita alterius.
- 20 Differentia essentialis inter accollationem & ratifica-
tionem.
- 21 Quando contractus initus fuit in civitate po-
pulo plena, & Peritis in utroque suffulta, incon-
gruum est juris ignorantiam allegare.
- 22 Quid operetur clamula Quorum interest, respectu
creditorum absentium.
- 23 Delegatio præsentiam creditoris exposcit, ut pateat
absolutio respectu principalis Debitoris.
- 24 Secus in accollatione, ex qua non sequitur liberatio
Debitoris principalis, & in qua tantum acquiritur
creditori nova actio contra accollentem, compatia-
bilis cum veteri erga Debitorum accollentem.
- 25 Nemo potest recusare solutionem faciendam ab auc-
tore suo, dum illius bona detinet.
- 26 Contrarium est natura divisionis, ut ea remaneat
inequalia inter fratres de bono & æquo dividentes.
- 27 Rem judicatum semper in iustitia penitus tollit &
irrumpt.

DECISIO XXIII.

PRO assequenda satisfactione Censu in effectiva
summa scut. 2000. creati, atque coempti per Lu-
dovicum Abbatem de Hondedeis necesse fuit Dominis
Comitibus illius hæredibus pulsare quandòque con-
junctim, quandoque divisim Fratres de Bertozzis ip-
sius Censu Venditores, ex causa disparis illorum ari-
tis, donec obtento per prædictos Comites favorabili
Judicato tam coram A. C., quam coram bon. mem.
Cassarello, quam denique etiam coram Me sub die 17.
Junii proxime delapsi, contra unum ex præmissis,
nempe Joannem Mariam pro Sola quantitate sc. 100.
una cum fructibus, idem proinde DD. Comites se se
deindè converterunt quoque adversus Josephum ai-
terum fratrem, qui in se assumpserat, & accollaverat
debitum in reliqua quantitate scut. 1500. Verùm re-
portare nequiverunt consimile absolutum mandatum
ergà personam, & bona propria prælaudati Josephi,
eorum precibus rescribente quidem favorabiliter
cor. eodem Cassarello sub die 16. Aprilis 1706. sed
pro portione dumtaxat hæreditaria in eum delata To-
ma alterius pariter Fratris, nec non Ludovicæ eius
Matris certò certius obligatorum, cum ulteriori per-
sistentia quoad hunc tantummodò effectum in decisio-
ne cognitione super viribus n. en. orata accollationis.
In hodierna idcirco collatione reassumpto in
vim prædictæ reservationis hujusmodi articulo per-
anteà non distincto, Domini, dimissa omni suspen-
sione

tione, existimantur in substantia etiam subsistere præfatam accollationem, & per consequens illius concomitante ratione contra eundem Josephum in proprio quoque *mandatum esse relaxandum.*

¹ Nec obstarè auctoritarunt, quod iste Censu accollatus à Josepho nulliter prorsus fuisset impositus ab eisdem Fratribus tunc, excepto Thoma, minoribus, utpotè sine causa, & sine solemnitatibus, quando ad infligendam nullitatem superabundat alteròter defectus, sicut unanimiter tradunt post *Text. in l. Si Pupillarum §. Si Prator. ff. de reb. eorum, modernus Asculanus ad Statum Urb. sub tit. de contract. Min. annos. 44. art. primo num. 31., Rot. coram Merlin. decis. 444. in princip. coram Emerix Sen. decis. 91. num. 5. in recent. decis. 230. num. 5. par. 14. cum aliis relatis in meis Addis. ad decis. 54. n. 34. inter hætenus in Urba impressas coram Me.*

² Et laudè circa causam, uti dicebant Informantes pro Josepho, illa detegebatur nimium vaga, nempe ad effectum dissolvendi debita abstractivè, & in genere non individuatis iusticiam, nec etiam implicite, seu relative ad diem, mensem, vel annum, ac Notarium, in quibus, & à quo eadem debita efformata, seu creata extitissent, ut in proposito nullies dixit Nota, & tignanter habetur per *modern. Ascul. ad Statum Urb. in dicta annos 44. art. 3. num. 168. & in meo Tractatu de commerc. & mercat. disc. 62. num. 23., cum aliis abundè relatis in Romana Censu 26. Martij 1708. §. Nec obstat coram R. P. D. meo Aldrovando, maxime cum nec ullibi appareret de eorum successiva extioctione, quemadmodum ulterius quoque requiritur, per *Textum in l. Magis puto §. Ne tamen ff. de reb. cor. Urat. discept. for. cap. 45. num. 34., Rota coram Priolo decis. 88. num. 15. & sequ. in recent. decis. 400. num. 19. par. 15. decis. 407. num. 5. par. 14. & decis. 294. num. 20. par. 15.**

Etque fortius (intra spheram ejusdem Cause) cum ultra prædictam abstractam, & vagam enunciativam ex opposito præfata antecedentia debita exarata elucecerent non jam ab ipsis Minoribus, sed ab alijs, nempe Canonico Claudio, & Equite Thoma de Berrozis; Quamobrem nulla superebat ratio, propter quam iidem Minores debito satisfacerent alieno, contra ea quæ demandat *Text. in d. l. magis puto §. Ne tamen ff. de reb. eorum, Gratian. dicta discept. 45. num. 34. Rot. post Pic. ad Stat. Urb. decis. 60. num. 13. in Ferraricis, Bonorum super datione insolutum 27. Aprilis 1711. §. 13. coram Me, & in Verulana Censu 7. Martij 1710. §. Maxime quia coram R. P. D. meo Falconerio, ita ut ad effectum prædictæ nullitatis suffecisset, etiam quod aliqua pars ejusdem impositi census in summa sc. 1000. rueret, in supposito, & foret respectu Minorum imperitens, & idè falsa, & inefficax, per ea quæ prosequuntur *Balducc. ad Ramon. consil. 96. num. 66. & sequ. n. Soccin. de contract. Mibor. gloss. 20. §. 3. num. primo, Modern. Asculan. d. annot. 44. art. 3. num. 1840. Rota coram Bichio decis. 559. num. 2. & coram Merlin. decis. 575. num. 1. & plene in supradictis Decisionibus Ferraricis. Bonorum super datione insolutum 31. Januarij 1710. §. 26. cor. R. P. D. meo Falconerio, & postea 27. Aprilis 1711. §. 11. cor. Me.**

⁵ In ordine verò ad solemnitates penitus omittè coruscabant omnes illæ, quæ ad tuenda jura Minorum in unum conspirantia præscripserunt Statuta Civitatis Fani ut. tunc in unum mandatum Procuræ pro celebratione successive instrumenti impositionis, nec non Statuta Pijfanti, ubi celebratum postea fuit idem instrumentum ac denique generaliores Constitutiones Marchiæ, ac celebris Cardinalis Egidi: Statutum quippè Fani exquirebat ultra duorum Consanguineorum presentiam, & instrumentum circa veritatem Cause, & utilitatem eorumdem Minorum (quæ certè sciri non poterant ab

eisdem Consanguineis, utpotè ignavis hujusmodi debitorum, quæ nec specificabantur) alteram presentiam, & assentientiam quoque Tutoris, & Curatoris Unde dum tanquam simpliciter Curatrix intercesserat Ludovica Marer Josephi, aliorumque Minorum, processio hæc tanquam principaliter, & insolidum obligata pro ipsidem debitis nequibat ob tam palpabile interesse auctorizare contractum, quam ebrem omnino illius loco deputandus erat alter Curator a Judice, ex firmatis per *Traquell. ad leg. connubium. gloss. o. verb. consenserunt num. 1. & 2. Pic. ad Statum Urb. lib. 1. cap. 151. gloss. 19. Montan. de lutei. cap. 51. eff. 2. num. 10. & 11. Rot. coram Bruno? Sen. decis. 22. num. 6. & in cit. Ferraricis. Bonorum super datione insolutum 31. Januarij 1710. §. In contractu coram R. P. D. meo Falconerio, & 27. Aprilis 1711. §. Et quoniam coram Me.*

⁶ Statutaria non minus censura Pisauri exigebat intercessionem Curatoris, eorumdemque Consanguineorum, siquæ licet vice ipsorum Consanguineorum extiterit adicius unus Curator, nihilominus ad partes quoque desiderabatur alter Curator contra auctoritate requisitus, ex connotatis per *sequum de contract. minor. gloss. 22. §. 6. n. 22. Card. de Luc. de alienat. & contract. prohibis. disc. 28. num. 8. Rot. decis. 14. num. 5. par. 5. rec.*

⁷ Constitutiones denique Egidiana, & Marchiæ procul dubio indehinc præter observationem injunctam particulariorum Statutorum sub pæna nullitatis expolcebant post exaratum contractum illius insinuationem, quæ cum nunquam facta innotesceret, utique nullitas readebatur inevitabilis ex collectis per *Cirocc. discept. 45. num. 38. & discept. 70. num. 12. Modern. Asculan. ad Statum Urb. anno 44. art. 8. num. 801. Card. de Luca de alienat. & contract. prohibis. disc. 33. num. 10. vers. hinc proinde, Rot. post Giliam. ad Statum. Perus. decis. 22. num. 13. post Ortol. de transact. decis. 35. num. 13. cor. Priolo dec. 88. n. 7. in re. decis. 107. n. 19 & 20. par. 15. & dec. 389. a num. 7. par. 19. & in Verulana Censu 7. Martij 1712. §. Corroborante cor. R. P. D. Falconerio.*

Polita autem tam classica, & ex pluribus capitibus emergente nullitate, diffugium (subdebant memorati scribentes) habere non poterant DD. Comites ad præfatam ratificationem, seu accollationem, quam Joseph Major effectus in se tacite, & expresse subiverat; tacite quidem, dum idem Joseph non solum post majorem aetatem superventam delitè supra quattremense, seu quinquennium post factam, & ultra accollationem reclamare, ad normam *Text. in l. fin. C. si major factus ras. h. v. v. C. de var. reit. par. 2. cap. primo num. 34. & 35. Clarin. contr. for. lib. 2. cap. 196. num. 28. & 29. Cyriac. contr. 108. num. 41. modern. Asculan. ad Statum Urb. annos. 25. art. 3. num. 174. sed, & sub eodem tractu ejusdem Censu positivè persolvit, in quibus terminis ratificationem, saltè tacitam, induci responderunt collecti per *Menoch. de recup. remed. 15. num. 119. Mauj. consil. 184. num. 46. Rot. decis. 108. num. 10. par. 18. rec. in Romana Pecuniaria. seu Transactionis 17. Junij 1701. §. Et ob id coram Me, & in supradicta Romana Censu 26. Martij 1708. §. Accedit coram R. P. D. meo Aldrovando.**

⁹ Expresse verò, dum mediante memorata accollatione ratificavit debitum Censu ejus nomine contractum, quando etiam si idem debitum Censu extitisset ab alijs contractum, ipsum jam Majorem obligatum affectisset, cum accollatio aliud non sit, quam susceptio in se debiti alieni, Tente *Cenc. de l. f. quest. 73. num. 16. Cuj. de remed. suis. remed. 54. num. 2. Duard. de Cens. §. 3. quest. 23. sub. num. 28. vers. & eadem ratione, Modern. Ferraricis. disc. 13. numero 5. Rot. coram Gre. decis. 64. num. 13. & coram Bich. dec. 319. num. 3. & 4. cor. Gels. decis. 64. num. 9.*

Quoniam

Quoniam ad hæc omnia respondebatur dupliciter; Primo nempe, quod tunc solummodo ratificatio contractus gesti de tempore minoris ætatis operatur in effectu majore de tempore ratificationis, quoniam ipse major præcisè habuerit notitiam præcedentis nullitatis, tam in facto consentientis, quam in Jure, quemadmodum ostendunt *Gabriel conf. 62. num. 27. & 28. lib. 2. Modern. Aseulan. ad stat. Urb. annot. 44. numer. 532. Card. de Luca de alienat. & Contract. prohib. disc. 28. num. 18. & disc. 37. num. 13. Rota in dicta Romana Censu 26. Martij 1708. §. Et licet, coram R. P. D. meo Aldrovando & in prælaudata Ferrarien. bonorum super datione insolutum §. Ista nullitas, & §. Inutiliter, coram R. P. D. meo Fulconerio; Præsumitur namque, quod in tantum minor evalus major approbaverit, seu ratificaverit antecedentem contractum quia probabiliter opinari poterat, illam existisse legitime ab alijs celebratum, ut subdit *Valenz. conf. 177. num. 52. lib. 2. Modern. Aseulan. ad stat. Urb. dicta annot. 44. art. 5. num. 546. & Rota decis. 98. num. 9. part. 11. Recen. Quodque accollatio, seu promissio de solvendo debito intelligenda veniat de credito valido non verò de nullo, & invalido, post *Text. in leg. non dubium in fine Cod. de legib. & Cassens. in leg. cum lex num. 1. & 2. ff. de fidei. jor. dixit Rota decis. 31. in fine post Cenc. de Cens.***

12 Secundo autem, quia nec præfata accollatio erat apta tribuere ullam actionem Dominis Comitibus, cum ea fuerit stabili, & inita inter domesticos parietes, & solis Fratibus, eorumque Matre absque presentia Creditoris, prout præcisè necessarium esse observat, & firmat *Franciscus de Aresio conf. 128. sub. num. 6. vers. venio ad tertiam, Soccin. Sen. conf. 105. num. 10. lib. 4. Gabriel. conf. 36. num. 57. vers. aut certe oportet lib. 1. Mans. consil. 386. num. 25. vers. Imò etiam, & num. 26. Rota decis. 535. num. 13. arg. in. vers. ubi etiam part. 1. Recen.*

13 Ita igitur conclamabant Defensores Josephi; Sed, ut præmissimus, Domini censuerunt adhuc constare de Credito Dominorum Comitum, & proinde mandatum fore relaxandum; Siquidem licet citrà difficultatem admitterent, quod impositio Censu à principio fore omnino nulla, ita ut minimè oportu flet tot capitibus illam vallare, nihilominus pedem extra in prædicta accollatione; Jusque Concomitantibus & valde prepotentibus circumstantijs. Quia quidquid esset abstrahendè de illa propositione, utrùm nempe ratificatio contractus in tempore minoris ætatis voluta per post eundem minorem effectum majorem inefficax remaneret non probata positiva scientia nullitatis facti, & Joris dum Tribunal sæpe sæpius respiciens, ut parerat, ad complexum circumstantiarum in hoc, vel illo casu occurrentium facile super eadem proportionem exactum fuit aliquando variare. nõ Minor major effectus, atque deveniens ad spontaneam & honestam ratificationem, postea penitens ejusdem ratificationis quodammodo decipiat Creditorem, quando Jura Minoribus, atque Mulieribus respectivè succurrentia nunquam intellexerunt eorum deceptiones adjuvare, ut signanter post *Text. in leg. feminis 18. Cod. ad Sen. Conf. Velleian. antioadversum*

14 fuit in *decis. 54. in princ. inter hactenus in Urbe inapress. coram Me, & in Ferrarien. bonorum super datione insolutum 21. Aprilis 1711. §. 72. pariter coram Me.*

Ac propterea juxta sensum aliquorum ex Dominis opportune responsum fuit, quod in ordine ad thesim, & factum hodiernum factum erit, quod ipse Minor actum successivè in ævo Majori ratificatum ab initio gesserit à se ipso (& maxime, si eundem actum gerens, prout hic, erat tunc temporis constitutus in ætate 21. annorum, & sic juxta plurimas Regiones, & localia Italiae nostræ Statuta plusquam Major in tali ætate reputatus, & habitus, facti namque proprii ignorantia nequaquam admittitur, in subjecta materia responderunt lo-

vis de contract. Minor. gloss. 8. §. 1. num. 4. 4. & 12. Grat. discip. for. 233. num. 11. Fatic de Scler cap. 3. num. 16 & 42. Concil. allegat. 6. num. 24. & c. quod eo magis.

Respectu autem nullitatis Joris, pariformiter nequaquam, sive saltem absolute ambigi poterat, quod Joseph ignorasset juris dispositionem, dum ex lectura domesticæ deliberationis deveniendi ad hanc accollationem, ut habebatur in *Summ. Dominorum Comitum Nov. Unice, Causa eam inveniendi existit illa servandi concordiam inter fratres, & in hunc modum coaquandi universa debita cum bonis ab Asse Communi paterno provenientes, & inter eos amicabiliter dividendis, sub illa particulari, & ulteriori expressione *hæc no voluit convenire nell'assigrazione de crediti, & ve potea misceve qualche difficulta; Ac propterea reputari nequaquam poterat, quod Joseph non habuisset plusquam sufficientem scientiam nullitatis primæve impositionis Censu, dum non solum de ea palam dubitavit per dicta verba *potea nasceva qualche difficulta, sed declaravit una cum fratribus id agere ad observandam concordiam, cujus intuitu passim in divisionibus, & transactionibus receditur à rigore Joris; ad tradita post *Text. in leg. de iudicem 21. ff. commun. divid. per *Menoch. de arbit. lib. 2. centur. 2. cas. 1. 3. num. 1. Rota in Recen. decis. 310. num. 5. 9. & 10. part. 9. in Tharibus dicta 28. Novembris 1710. §. Fin. & in *Summ. Comitum 17. Aprilis 1711. §. c. si ad hoc, coram Me.******

Eoque clariùs ponderando, quod inter obligatos in prima impositione Censu aderat inevitabiliter obstrictus Eques Thomas, utpotè jam præexistens in ætate majori, & consequenter si voluisset de Jure Joseph abstinere à præfata accollatione, ecce, quod tota moles contractus censualis reinvadebat in ipsum Thomam tunc existentem in ætate majori, & in solidum obligatum, poteratque id citò in illam animorum discordiam incurri, quam evitare fratres superstites de bono, & æquo intendebant, quoniam totum onus debitorum, & integri Censu reliquisset Joseph cum fratribus (prout ceteroquin erat de Jure) ad solum Thomam, illiusque portionem de eo tenore subdivisam, ex notissimis Juribus, de quibus *Bartol. in leg. quis rō eadem col. penult. vers. de quo queritur num. 15. ff. de fidei. jor. Nat. conf. 162. num. 14. Alex. conf. 42. de pu. lib. 2. Gratian. discip. for. cap. 535. num. 10. Lavin obligat. Camer. quest. 28. num. 11. & Rota in Romana Censu 23. Februarij 1785. quæ est decis. 146. num. 8. inter impress. post Constant. ad Stat. Urb.*

Addito quoque ad majorem evidentiam, quod cum ex huiusmodi insinuatione non posset utique Joseph scire ulli ignorantia proprii facti, & quale nam erat illud factum, nisi quod consenserat impositioni Censu pro dissolutione debitorum, quæ contraxerat Tertio, licet conjunctæ, sibi que notæ persone, nimirum Canonico Claudio, & Eques Thomas; Ideo que valebat ne ambigi, quod Joseph certò certus sciret, talem ipsorum obligationem ad se non pertinere de Jure, nisi velimus credere, quod homo constitutus in ætate 21. annorum ignoret, quod nemo de Jure, & dicenda etiam naturaliter tenetur solvere activa aliena, contra ea que tradiderat post *Text. in leg. quis rō eadem num. 3. Cod. de i. Jus vocat. d. i. que Cur. in. num. 3. Alosat. in leg. post contract. num. 46. ff. de donat. & in tract. de presump. requir. 3. præf. 30. numer. 4. Ravella conf. 4. 9. num. 2. Menoch. de presump. lib. 6. præf. 25. num. 23. & de arbitrat. caus. 39. num. 9. Lovis de com. m. Minor. d. gloss. 8. §. 1. num. 5. Grivell. decis. 150. num. 1.*

Ceterum attente etiam Deum alia ponderatio, quod in rei veritate vertabatur extra aliam insinuationem, cum tractare ut non jam de duplici ratificatione, circa quantum valere valeat præfata quædam scientiæque voluntatis facti, & Joris, sed de pura, ac positiva accollatione, qua

quæ certè transeundebat omnem obligationem Juris, quam pro se, 1500. sese Joseph obtinuerat in impositione Censû; cum enim, ut mox tetigimus, ignorare æquiverit, quod Censû fuerat creatus pro dissolvendo are alieno personarum quodammodo extranearum, cui quod verificabantur termini contradistincti accollationis ab illis ratificationis, cum nemo quippe dixerit, majorem in se non posse accollare debita alterius, quemadmodum ad terminos supradictæ definitionis accollationis debiti alieni supra comprobavimus ex *authoritatibus* jam congestis, quibus addi possunt *Censal. decis. Lucen. 89. num. 19. Posth. dec. Bononien. 20. num. 1. cum plurib. seqq. Rota coram Emerix decis. 47. num. 3. & habetur in meo Additionibus ad decis. 96. num. 49. & 55 inter habentes in Urbe impressas coram Me.*

10 Diximus, in ætate majori, quia etiam in hoc differt ratificatio ab accollatione, quod ratificatio regulariter retrahitur ad tempus contractus ex *Cossa de retrahent. cap. 8. cas. 4. num. 14 folio 9. & Cyriac. controu. for. 293. num. 5. qui si fuit tunc nullus, nulliter quoque per ratificationem retrahibilem ex tunc constituitur. Accollatio autem ex opposito firmat actum de presenti, & sic susceptè natura validum in nostra thesi, ex quo emicabit initus ab Joseph pro negotio alieno de tempore majoris ætatis, sicuti expendendo essentiam & quidditatem accollationis observant *Craut. con. 217. num. 7. & 8. Felician. de Cens. tom. primo lib. 3. cap. 6. num. 6. & tom. 2. lib. 1. cap. 6. num. 3. versic. circa vero*, idque adeo verum, ut accollatio præferat nedum actum de presenti, sed etiam implicet novationem, ac si primordium obligationis inciperet in ipso accollante, ut tradunt *Anzot. in l. item si filius ff. ad Macedon. Bartol. in l. 3. §. fin. num. 1. Card. de Luc. de emption. 3. vendit. disc. 39. num. 4. Rot. decis. 218. num. 8. par. 10. recen. & in specie Censû Idem *Card. de Luca de Usur. disc. 20. num. 12. Cenc. de Cens. quest. 73. num. 16. versic. is enim*, & plene *Rota post eundem Cenc. decis. 547. num. 1. & 2. & in Romana Censû. 27. Junij 1698. §. Nam primum, coram clar. mem. Card. Caprara*, & in durioribus terminis etiam ratihibitionis (exteroquin non applicabilis) quando ratihibitionis provenit ex facto expresse ratificationis, volente *Bartol. in leg. ab emptione. ff. de pact. Artin. con. 128. col. 2. versic. Secunda species*, *Modern. Afculan. ad Stat. Urb. annor. 48. artic. 3. num. 165. Thomat. decis. 100. num. 20. Sord. decis. 70. num. 14. & Rot. coram Gregor. decis. 359. num. 9.***

21 Absque eo, quod (retenta hac nimia differentia inter ratificationem, & accollationem) amplius congrueret illa conclusio, quod promittens solvere debitum intelligeret, quod existeret validè, & legitime contractum; Quia hoc verum existeret, & forte applicabile, quando esset in terminis pure ratificationis, vel ostenderetur, neque Canonicum Claudium, neque Equitem Thomam fuisse validè, & legitime obligatos, dum illorum respectu, ut superius supponebatur etiam in objecto, existit Censû impositus. Verum assumpta mediata per viam accollationis in substantia, sed reductivè satisfactione eorumdem debitorum, & quis dicit, non teneri debita dissolvere eum, qui illa exburcare promisit, cum hi, & non alij sint proprii, & veri termini supradictorum Jurium in *l. non dubium in fin. Cod. de legibus. quæ in contrarium objiciebant, prout in eodem supposito obloquantur Parisius conf. 110. num. 10. lib. 1. Mantica de sacis. lib. 1. tit. 3. §. cum alijs per Rot. cor. Cerco decis. 363. num. 14.*

Atque hinc non erat opus reassumere ea, quæ abstractivè circa hæc non probatam scientiam nullitatis Juris supra referebantur, nempe, quod adhuc palpata justitia negotij in specie etiam ratificationis respondit *Rota*, scilicet, quod quando contractus initus fuit in Civitate plena Populo, & suffulta Jurisperitis, qui consulti poterant, incongruum est allegare Juris ignorantiam

, ut ex complexo similium circumstantiarum videre est apud *Thob. Nov. conf. 88. num. 25. Sord. conf. 525. num. 15. lib. 4. Rota in Romana Censû 23 Junij 1691. §. Nihil quæ referri, coram bon. mem. Car. Caccia inter impressas ad mater. de Luc. de donat. & empt. decis. 37. num. 10. & in alia Romana Censû 26. Martij 1708. §. Et licet in medio, cor. R. P. D. meo Aldrovando.*

Minusque oportebat discurrere de hac conventa accollatione intra domesticos Lares absque presentia Creditoris; quia non tantum retinendo terminos, mere ratificationis sufficisset eidem Creditori adjecta clausula *quæratu interest* imbibita in Instrumento divisionis postea subsequens, ut in proposito querendi actionem absenti, cuius tamen interit, frequenter connotantur *Bartol. in leg. 2. ff. rem Pupili. cum for. Bertazzol. claus. 18. §. 3. n. 5. usque ad 9. Grat. conf. 12. num. 7. vol. Gratian. disc. p. 1. ser. 683. n. 10. Rot. dec. 2120. n. 1. cor. Coccino, & decis. 124 post Zaccb. de ob. Cas. & in terminis ratificationis, quæ fieri potest absente Parte, plane *Sord. decis. 70. num. 28. & seqq.**

Aspicitur amaritudinem retinendo terminos accollationis, quæ ad differentiam delegationis exposcentis presentiam Creditoris, ad hoc, parcat absolutionem respectu principalis Debitoris, ex deductis ad *Text. in leg. delegare 11. ff. de novat. l. 1. Cod. eodem, Bartolin. l. singularia num. 18 & 19. ff. si cert. per. per Dec. conf. 170. v. 2. vers. nam primum, Rota coram Priolo decis. 78. num. 15. & 16. in Bononien. subbationis prima Julij 1707. §. Nèc defessus; in medio, coram Reverendissimo. Ranniz. Episcopo Labacem cum alijs plena manu relatis in Romana Spolij 19. Febr. 4712. §. Quoniam in fin. coram Me.*

Nequaquam idcirco consensum & presentiam Creditoris exquirat, quia per accollationem nullibi sequitur liberatio principalis Debitoris, sed ad favorem ipsius Creditoris acquiritur nova actio contra accollantem compatibilis cum veteri erga Debitorem accollatum, ut animadvertit *Posth. de subb. in part. 57. num. 33. & 35. Salgad. Labyrinth. Credit. par. 1. cap. 6. num. 102. Modern. Forolivien. dissert. for. 45. num. 49. Rot. post Cenc. de Cens. decis. 238. num. 2. in Romana Salviani 19. Febr. 1712. §. Secundum, & in dicta Romana Spolij sub eodem die 19. Febr. 1712. §. Quoniam, cor. Me. & in punctualibus terminis, idem *Alaern. Forolivien. dissert. 13. num. 2. & seqq. & num. 16. cum duob. seqq. idemque Posth. decis. Bonon. 20. ex num. 1. cum pluribus seqq. Censal. decis. Lucen. 89. num. 19. & insequendo tradita in meo *Tract. de commercio & mercat. disc. 65. num. 51. confirmavit Rota in Romana Censû 26. Febr. 1706. §. Cum enim cor. b. m. Casarello.***

Denique quando hæc omnia quodammodo per hypothesein deficerent, aliud subingrediebatur fundamentum destructivum exceptionis nullitatis adductæ à Josepho, videlicet quod in prædicta partitione non tantum divisa extiterunt Bona Francisci communis Patris ab intestato defuncti, sed etiam intermedia portio obventa Equiti Thomæ, qui eum, ut toties diximus, tanquam major censum impugnare non posset, eamque proinde obligationem transfuderit in eius bona, & quoniam modo poterat Joseph recusare solutionem faciendam à suo Auctore, & illius interim bona detinere, consuepirante per viam exceptionis regula, quæ passim objicitur Auctori frustra petit & c. ad *Text. in l. bona fides. ff. de regul. jur. Merlin. de pigor. lib. 4. tit. 2. quest. 69. num. 13. Rota in Romana fideicommissi 6. Maij 1704. §. Minusque & in Romana Læditatis 18. Aprilis 1712. §. Circa verum, coram Me.*

Neque enim utquam valuisset Joseph consequi in dimissione ultra bona paterna etiam prædictam Thomæ portionem in tot bonis nisi correlative in se accollasset eundem censum pro intranti quantitate sc. 1500. prout consimiles accollationes assumpserunt illius fratres respectu tam ejusdem debiti Censû residualis, quam aliorum

27 aliorum debitorum, aliàs divisio manifestè remansisset inæqualis inter fratres de homo. & æquo, ut præmissimus, dividentes, idque sanè est contra naturam, si vè substantiam ipsius divisionis, ut in leg. unde si Nerva ff. pro soc. o. Bartol. in l. societatem, §. Arbitrorum num. 25, ff. eo. dem. R. P. D. Zaul. ad Stat. Favent. lib. 7. rubr. 26. num. 6. & 26. Rot. post Constant. ad Stat. Urb. decis. 40. num. 4. & in Pisanen. Emphyteusis 29. Januarij 1712. §. Quin etiam coram Me.

A primo itaque ad ultimum comperto, quod omninò subsisteret creditum DD. Comitum, & proinde illarum favore relaxandum esset mandatum, Domini inutile existimantur respondere primæ parti propositæ dubitationis, utrùm constaret de re iudicata, idque vigore cuiusdam sententiæ in prima Instantia ab A. C. per Josephum reportatæ; quidquid enim foret, necne de lapsu temporis quomodolibet inductivi ejusdem rei iudicatæ, utique cum toties de illa dubitaverit Tribunal coram bon. mem. Caffarello, in altera successiva Instantia, indubitanter hodie non poterat haberi ratio de illa re iudicata, quam semper in iustitia penitus tollit, & irumpit, Text. in l. 4. §. Condemnatum ff. de re iudicat. Rot. coram Ottobon. decis. 161. num. 2. coram Emerix Jun. decis. 567. num. in rec. decis. 185. num. 6. par. 19. & in decis. 50. num. 1. inser. hactenus in Urbe impressa coram Me.

Utraque &c.

R. P. D. C E R R O.

Spoletana Censur.

Luna 15. Januarij 1714.

ARGUMENTUM.

Confirmatur Decisio XV. à qua provocabat hæres mulieris, pro dote ipsius anteposenda censuariis hæredibus. Expenduntur & exploduntur nullitates extrinsecæ & intrinsecæ quas Provocans imputabat præcedenti Deliberationi.

S U M M A R I U M.

1. *Varia deliberationis nullitatum extrinsecarum genera. Verbum Plus tanquam comparativum, supponit positivum.*
2. *Quid improbet L. & qui sub imagine 10. de distr. pign. , quam ut celebrem declarant Gratian. , Card. de Luca & alii citati.*
3. *Ex eo quod creditor quietat Debitorum, an exinde resultet hujus liberatio?*
An quum creditor finit tradidit possessionem fundi ad ipsius debitorem pertinentis, absque numeratione pecunie, emptorem in suam debitorem agnovisse censetur.
4. *Effectus clausule Reverentiales in forma, quando Judex respondet de Apostolicis. In respiciendis causa meritis, inspectio pertinet ad Judicem mandantem, non ad exequentem.*
5. *Quando res versatur in aperto, non est recurrendum ad conjecturas.*
6. *Ab antiqui temporis possessione, suo non licet arguere illius continuationem adhuc usque.*
Nec ab antiquo pretio quo res quedam emptæ sunt, rectè potest eorum valor in sequenti.
Pretia rerum per decennium mutata presumuntur, ex l. pretia §. fin. ff. ad leg. falc.

DECISIO XXIV.

Catherina de Amicis rejecta à restitutione in integrum, quam in audientia diei 20. Januarij 1712. coram R. P. D. meo Aldrovando postulaverat adversus Sententiam latam usque de anno 1674. in Tribunali, A. C. , & canonizantem validitatem deliberationis Bonorū hæreditariorum quæ Flavij Fidati antecederet de anno 1659. securæ pro fructibus Censuræ sc. 500. majorem adhibuit conatum in hac nova propositione coram Me in locum absentis Collegæ subrogato, ut ostenderet ejusdem deliberationis nullitatem, à qua descendere fas etiam erat injustitia Sententiæ, Inaniter tamen, nam Domini agnoscentes earumdem nullitatum irrelevantiam rescipserunt, standum esse in decisis.

Non enim subsistunt nullitates extrinsecæ dactæ, vel à ab ommissa æstimatione Bonorum deliberatorum, vel à defectu trium Oblatorum, vel à venditione Bonorum facta duos post menses favore Saffarelli crediti. is, vel demum ex non interventu pecunie numeratæ in actu deliberationis. Siquidem quoad æstimationem Bonorum, cum in casu nostro processum fuerit per viam deliberationis favore Bonifacii uti majoris Oblato. is prævisis tribus bannimentis, nulla præcedere debebat Bonorum æstimatio, eo dumtaxat casu necessaria, ubi pignus judiciale daretur in solutum ipsimet Creditori, & quod nullus Licitor sub hasta fecerit auctionem, ut distinguit Mat. Coler. de proc. exec. par. 3. cap. 11. n. 97. , Surd. conf. 256. n. 5. , Gratian. disc. for. cap. 545. num. 11. , & dixit Rot. coram Emerix Jun. dec. 1045. num. 7. & dec. 388. n. 8. cum plurib. seqq. par. 14. rec. Quod autem non comparuerint tres Oblatores, de hoc non constat ex Instrumento deliberationis, ubi solum habetur, quod in ultimo bannimento obtulis Joseph de Bonifacii scus. 550. cui uti plus offerenti fuit deliberatum, prout latius in actis &c. Undè vel præsumi debet, alios etiam adfuisse Licitatores, cum aliàs verificabile haud esset, quod Bonifacius fuerit maior Oblator, quia verbum plus est comparativum, & supponit positivum existisse, hoc est, alios obtulisse, licet non tantum, ad notata in specie per Jason. in l. stipulationes quedam n. 2. ff. de verb. oblig. & post eum Mangil. de subhast. quest. 154. n. 15. , vel tribuendum est stylo, & consuetudini illius Curie, per quem indoci potuit, ut servatis tribus bannimentis deveniatur ad actum deliberationis, tamen unus tantum intervenit Licitor, ut ommissis generalibus probat in nostris terminis Roc. dispus. Jur. cap. 153. à n. 18. ad 21 & Rot. decis. 33. n. 11. & seqq. Benincasa.

Eodem modo non sufficit, quod Bonifacius deliberata eidem Saffarello retrovendiderit, ad eorum instantiam secuta fuerat deliberatio, à quo arguebatur, à Saffarello suppositam fuisse ejus loco personam Deliberatarij, quod improbat per Text. in l. & qui sub imagine C. de distr. pignor. Præterquam quod enim attento effluxu duorum mensium, parum fundata dignoscebatur allegata præsumptio suppositionis personæ loco Creditoris. Objectum tollitur in universum, quia quidquid sit in pignore conventionali, in quo Creditor in vim facultatis sibi à Debitore, vel à lege attributæ pignus vendit privata auctoritate, tunc enim, cum legalis, vel conventionalis Administratoris personam gerat, æquum, rationique consonum videtur, ut ei præcludatur via emendi, vel per se ipsum, vel per interpositam personam, ne aliàs ad propriam utilitatem pro vilissimo pretio vendat, decipiendo Debitorem sub ejus administratione viventem; Cessat profectò ista ratio in pignore judiciali, si vè Prætorio, in quo si Creditor renunciando Juri sibi alioquin competentem distrahendi privato imperio rem sibi oppugnoratam, permisit, illam tanquam Prætoriam poni sub publica

hastā fiscali vendatur, sicuti immediatē, & directē poterat uti Tertius licitari, itā ratio non patitur, ut prohibeatur id facere mediante Persona fiduciaria. ut declarando dispositionem d. leg. & qui sub imagine firmant Gratian: discept. 7. n. 7., bene Card. de Luc. de empt. & vendit. disc. 3. num. 8. cum duobus seqq. & plenius Rocc. d. cap. 2. §. 3. num. 26. cum plurib. seqq. & dixit Rot. coram Ludov. de. decis. 11. & coram Coccin. decis. 109. n. 12.

Minoris etiam relevantiæ agnita fuit altera nullitas desumpta à non interventu pecuniæ numeratæ in actus deliberationis; Tūm quia in contrarium stat littera Instrumenti deliberationis, ex quo habetur, pecuniā fuisse revera per Bonifacium solutas coram Notario & Testibus, easque Carolum de Saffarellis à se traxisse, quæ quidem expressio nullum locum relinquit revocandi in dubium realitatem solutionis, juxta plenē deducta per Gob. consule. 83. n. 22. & seqq. Tūm etiam quia eo ipso, quod Saffarellus solemniter quietavit Bonifacium Licitatorē, resultavit exinde debitoris liberatio, nec irrita remansisset deliberatio, tamen si facta fuisset habita fide de pretio, nullaque interveniente pecunia, ut fuscē probant Mangil. de subhast. quæst. 1. n. 17. Salgad. in labyr. credit. par. 2. cap. 2. n. 7. & seqq., Rocc. d. cap. 1. §. 3. n. 40., Posth. resol. civit. 78. n. 2. §. 3. n. 7., & firmavit Rot. dec. 232. n. 4. par. 1., & dec. 257. n. 3. & seqq. par. 4. rec., & in altera Spoletana Bono. n. super deliberatione 30. Januarij 1697. §. Quoniam ista, coram Jo. meo Pio. Pecuniæ censis intervenit ex censura. Text. in l. à Divo Pio §. Sed si emptor ff. de re judic. cum inductus fuerit favore Creditorum, ut assequi valeant eorum satisfactionem, bene possunt illiusmodi Juri renunciare, ut vigore eorum consensus implica ut per æquipollens hujusmodi causa, & habeatur Debitoris liberatio saltem per viam delegationis ex ministerio legis & Judicis, qui loco Debitoris delegare vi letur Emptore. n. rei subhastatæ, & Emptor se obligare Creditori, ad cujus instantiam fit subhastatio, atque Creditor, dum permittit tradi possessionem absque numeratione pecuniæ, Emptorem in suum debitorem agnovisse censetur, ut bene advertit Posth. de subhast. in §. 3. n. 73., & prosequitur Rota in mox allegata Spoletana Bono. n. §. Idque ex ea, confirmata prima Julij ejusdem anni coram eodem Jo. meo Pio.

4 Sicuti nil detrahit legalitati d. deliberationis appellatio à Benedicto Fidato interjecta, & quam Juxta de partibus supponitur admisisse; Nam omisso, quod Juxta respondendo de Apostolis cum clausula reverentiales in forma: non dicitur appellationi detulisse, nisi prout de Jure, adeo ut si de jure admittenda non sit, sub d. clausula continentur Apostoli refutatorij, ut testatur Vestr. in prax. lib. 7. c. fin. num. 2. ubi merito deridet eos, qui existimant per reverentiales in forma admittam censeri appellationem, eamque sequitur Rot. coram Merlin. dec. 10. n. 21. cum seqq. & decis. 232. n. 5. post Pacifico. de Salvian. & in rec. dec. 324. n. 1. par. 10. Removeatur in præsentem quælibet amaritudo ex eo, quod successivè A. C. met Juxta moderatus fuit inhibitionem quam in sequelam dictæ appellationis prius in partibus interpositæ, idem Benedictus expediverat coram B. P. D. Bulgardino, quæ quidem moderatio inhibitionis in partibus producta triduo antequam perficeretur controversa deliberatio substituit obstaculum cujuscumque appellationis, cum regulare sit, ut in respicientibus merita causæ, inspectio pertineat ad Judicem mandantem, non verò ad exequentem ex adductis per Fontanell. de pact. nupt. claus. 7. gloss. 2. par. 10. n. 3. fol. 466. Rot. dec. 33. n. 1. par. 2. divers. & dec. 797. num. 17. apud Posth. d. subhast.

5 A nullitatibus extrinsecis transeundo ad justitiam, facilius submovebatur allegata extinctio hujus Censuum, seu saltem ejus illiquiditas resultans à possessione Bonorum Augustini Gratiani penes Jo. Baptistam Saffarellum. Noviss. Decis. Rota Rom. ad Cencium.

quæ etiam denuò prætendebatur ex Instrumento Concordiæ ab ipso initæ de anno 1643. cum Rutilia Uxorē d. Augustini, junctā etiam enunciativā emissa in Instrumento quietantiæ anno 1644. reportatæ à cl. meo Card. Polo occasione solutionis sc. 290. eidem factæ uti Creditori Augustini: Quandoquidem absque ope recurrenti ad conjecturas ad effectum interpretandi, quod d. Concordiā, ac Bonorum dimissio factæ fuerunt favore Jo. Bapt. stæ, ut removeretur obstaculum, quod Rutilia sub privilegio suorum Jurium dotalium præbuerat, ne iste sui Crediti satisfactionem consequeretur, adeo ut ex subingressu reportato in illius Juribus excreverit potius, quàm diminutum fuerit creditum Saffarelli, ut plenè habetur in Decis. R. P. D. Aldrovandi §. Excluse ex his; Res hodiè versabatur in aperto, deliberationem d. Bonorum dimissorum à Rutilia secutam fuisse favore memorati Jo. Bapt. stæ sub die 2. Augusti 1644. pretio scilicet 975. nempe pro sc. 200. occasione fructuum non solutorum hujus Censuum, & pro scut. 765. pro totidem d. Rutiliæ solutis in causam cessionis eorum Jurium dotalium factæ in antedicto Instrumento Concordiæ, quare amplius ambigendum non est, quod, subpervento isto novo titulo deliberationis, mutata fuerit, etiam absque ulla declaratione, causa possidendi, fructusque ab inde circa fuerint percepti Jure Domini, quod per deliberationem fuerat translatum ex animadeverlis per Posth. de subhast. inspect. §. 3. n. 36. & 37. Rot. coram Emerix Jun. dec. 896. n. 8. & dec. 1047. n. 9. & 10.

Parumque profuit Actrici eandem præsumptam extinctionem renovare sub præsidio documentorum exhibitorum, necdū n. comprobantium majorem Bonorum deliberatorum quantitatem, sed etiam valorem ipdē desumendo pretij exuberantiam pro extinguendo etiam Censu ultra satisfactionem crediti Rutiliæ; Idque agnovit ipsemet Jo. Baptista in solutione supra enunciata summè facta Cardinali Polo, & si Creditori posteriori, quam utique non explevisset, nisi sibi certè constitisset de valore Bonorum communis Debitoris. Animadvertent enim Domini, quod Instrumenta adducta præferent acquisitiones Bonorum factas per Augustinum ab anno 1620. usque ad 1634.: Quapropter objectum ruebat quoad utramque sui partem, cum neque à possessione de d. antiquo tempore probata penes Augustinum arguere tutè liceat illius continuationem usque ad obitum contra regulam, de qua Alciat. de præsum. reg. 2. præsumpt. 21. num. 8., Mans. consult. §. 1. num. 79., Rot. coram Merlin. decis. 187. num. 30., & coram Bich. decis. 124. n. 8. & coram P. iol. dec. 392. num. 20. Nec ab antiquo pretio, pro quo d. Bona empta fuerunt, rectè desumi possit illorum valor de anno 1644., cum absolutum sit in Jure, quod per decennium præsumatur mutatus, ut per Text. in l. pretia rerum §. fin. ff. ad leg. falci. tenet Urceol. consult. 3. n. 26., & docet Rota coram Emerix Jun. dec. 40. n. 6. & 7. & coram R. P. D. meo Anf. llo decis. 91. n. 14. & in rec. dec. 136. n. 19. par. 9., & in Romana Donus 4. Junij 1696. §. Minus relevat, coram Jo. meo Card. Caprara, & in Favent. Pecuniaria prima Februarij 1711. §. Censuerunt, coram R. P. D. meo Aldrovando. Nec demum solutio facta Cardinali, quæ de cætero in nihilum præjudicavit Juribus Debitoris, dum nulla de isto credito ratio habita fuit in novo mandato subsequenter expedito solum pro fructibus d. Censuum postea decursis, pro quibus tantum anno 1659. consummata fuit nova deliberatio Bonorum hereditariorum Flavij Fi. at alterius ex coobligatis, in aliquo debilitat legalem eam præsumptionem pro justitia pretij ab ipsa deliberatione promanantem, donec contrarium plenè ostendatur ad firmata per Post. de subhast. inspect. 49. num. 17. cum seqq. Rota decis. 132. par. 15. rec., & in Faventina Reintegratio. is super deliberatione quoad reservata 6. Maij 1712. §. Denique, coram R. P. D. meo Aldrovando.

50 S. Rota Rom Decisio XXV.

At ultra particulares responsiones hucusque relatas, quibus presens deliberatio ab impensis nullitatibus fuit vindicata, ejus validitati non parum patrocinatur longævi temporis beneficium, dum ab ea non minus, quam enim quinquaginta noscuntur præterlapi, & propterea integrum nihilominus sit sub hisce exceptionibus illam revocare ad examen, cum ad hunc effectum acquiescentia tantum spoliati per triginta annos sufficiens fuisset, ut præscriptum remanserit ius dicendi de nullitate, juxta inconcussam nostri Tribunalis Sententiam, de qua antiquioribus relatis testatur coram Emerix Jun. dec. 892. n. 9., & in Romana Vinca 11. Maij 1699. §. Sed quatenus coram Eminentiſſ. D. Card. Priolo, & in Nation., seu Interamnen. Bonorum 29. Martij 1700. §. Siquidem, coram R. P. D. meo Aosaldo, & in Romana, seu Crotovien. Pecuniaria 10. Decembris 1703. §. Premisso enim, coram R. P. D. meo Scotto Alma Urbis Governatore.

Et ita in reliquis se remissivè habendo ad decisionem quæ confirmatur, DD. Responderunt utraque &c.

R. P. D. CRISPO,
Romana Censuum & Fructuum
Luna 12. Martij 1714.

ARGUMENTUM.

1. Cujus sint ponderis Libri rationum in judiciis. Fructus Censuum ab illius impositionis die debentur. Per lapsum supra 40. ann. præscribi viam executivam pro fructibus Censuum, sed remanere actionem eos in iudicio ordinario petendi. De præsumpta extinctione ac solutione fructuum Censuum, & ejusdem Argumenti plura alia.

S U M M A R I U M.

- 1 Instrumentum impositionis Censuum, obligatione Camerali, requisitisque Plane Constitutionis munitum, paratam habet pro fructibus censualibus executionem.
- 2 Cessionarius agere non valet, antequam de jure cedentis constet.
- 3 Hæredi auctori creditum integrum adjudicandum, quoties alii Cobæredes minime comparent, aut eorum existentia non ostenditur.
- 4 Extinctio censuum etiam ex conjecturis & præsumptionibus argui potest.
- 5 Debent tamen consuetudines nimis urgentes & undique universæ elucescere.
- 6 Censuum extinctio expletur per actum retrospectivum Instrumenti.
- 7 An & quando possit argui Censuum extinctio ex longa in petendo acquiescentia, & respectivè exigendo fructus Censuum.
- 8 Censuum urgentia & perduratio arguitur ex eo quod in Libris legaliter retentis, in quibus est adscripta ejus impositio, non est adscripta extinctio.
- 9 Solutio in eisdem Libris non descripta, ubi describuntur debita non præsumitur.
- 10 Hæres non describens in inventario aliqua bona hæreditaria, secluso dolo, præsumitur ignorasse.
- 11 Ex omiſſa Censuum descriptione ab hærede, non arguitur ejus extinctio.
- 12 Præsertim si aliorum bonorum descriptionem omiserit.
- 13 Creditum eventuale ac reconditum à lege non prohibetur, minori pretio cedi, & in commercio esse.
- 14 & 17. Remanet Creditori actio petendi in iudicio ordinario fructus Censuum præscriptos viâ executivâ ex

- lapsu 40. annorum.
- 15 Ad excludendum censuum extinctionem, sufficit omnia probabilitas in contrarium.
- 16 Fructus censuum ab impositionis die debentur.
- 17 Ex lapsu 40. annorum & ultra, præscribitur viâ executivâ pro fructibus censuum.
- 18 Data præexistentia & realitate crediti, quamdiu non docetur de effectiva solutione, licet valeat creditor jura sua experiri pro integrali satisfactione.
- 19 Duplex facti circumstantia contra solutionis præsumptionem.
- 20 Inducitur mala fides in debitore, qui proprium debitum scit, ac solvere recusat, quæ operatur ut ex temporis lapsu præscriptio currere non valeat.
- 21 Censuum an & quando fiant in fructiferis.

DECISIO XXV.

PRO fructibus Censuum scutorum 300. in sorte, quem Princeps Paulus Sabellus usque de anno 1631. favore Francisci, aliorumque Fratrum de Bellapanis imposuerat, Judicium coram R. P. D. Ansideo emerito A. C. Locumtenente ad instantiam Philippi Bellapani tamquam Cessionarii Ven. Monasterij Sanctæ Mariæ Magdalensæ in Monte Quirinali ejusdem Francisci Creditoris hæredis extitit introductam: illudque postea prosequutum nomine Antonie Bergaminæ, ejusdem Philippi successivæ Cessionariæ, quæ citat s. nedum D. Principissa Catharina Justiniana mediata præfati Dabiroris hærede quam Creditoribus Datus Sabellæ, qui ad tuenda jura dictæ hæreditaria infortiterant, mandatum executionis pro decursis spatio viginti novem annorum obtinuit, & ulterius sententiam reportavit declarantem eisdem fructus etiam pro tempore antea ab ipsa die impositionis Censuum esse debitos; Et quamvis Judicium prædicto ex agnitione forsitan sui mali Juris memorato D. Principissa acquieverit, ulterior tamen Causæ Commissio ex parte Creditorum prosequuta ad Rotam ascendit, ad quorum itaque Instantiam hodie per me requisitis Dominis: An mandatum A. C. sit exequendum & fructus ultra annos 29. debeantur; responsum in omnibus affirmativum obtinuit.

Quandoquidem super dicti mandati validitate, cum nulla occurreret valuerit oblatio illius Justinie, examine assumpto, eadem satis perspicua emicavit ex publico Instrumento impositionis Censuum obligatione Camerali vallato, in quo Princeps Paulus Sabellus super ejus Palatio favore Auditorum moderatæ Aetatis ex late cesso vententis annuam perpetuum Censuum scutorum 300. imposuit, in sorte vero scutorum 300., quod quidem Instrumentum cum in nullâ sui parte vitiatum inspiciatur, & Censuum cum omnibus Plane Constitutionis requisitis impositus appareat; exinde pro fructibus Censualibus dicitur paratam habere executionem juxta passim firmata per Rotam, & signanter apud Cens. de Cens. decis. 487. n. 19. coram Danozet. Jun. decis. 377. num. 2., & decis. 825. num. 1. in Romana Censuum, seu Cantela Angeli 22. Junij 1696. §. final. coram bo. mem. Pio, in Romana Censuum, seu Salviani 18. Februarij 1700. §. Siquidem, coram eodem, in Romano fructuum Censuum 14. Februarij 1701. §. final. coram clar. me. Cardinali Caprara, & in Romana Censuum 5. Decembris ejusdem anni §. Præsupposita, coram Eminentiſſ. Card. de la Tremoille.

Hujusmodi actioni obstaculum præbere quin valeat, quod vigore cessionis à Monasterio Sanctæ Mariæ Magdalensæ exarata, Cessionarius pro integro credito hujus Censuum agere præpediatur nisi de Jure Monasterij cedentis prius liquidè constet, quod illud ex persona Theresiæ Bellapanæ Religionem ibidem professæ omnium Creditorum in effectu hæres evaserit. Etenim hic census licet ab origine ad plures fratres spectaverit, cum

fuert impositus favore Francisci Dominici, Gregorij, & Joannis de Bellapanis, tamen postea ad Franciscum universa hereditas fratrum consolidata devenit, qui ne dum veluti ultimus in moriendo, alijs fratribus sine prole defectis ab intestato successisse praesumitur, sed etiam respectu Dominici, & Gregorij particulari titulo donationis fulcitur. Hinc autem cum in transactione per Philippum de Bellapanis cum Monasterio exarata Soror Theresia de Bellapane Francisci haeres ab intestato canonizata remaneat, ex eo profecto pertinentia integri Censuum ad Monasterium cedentem satis justificata censetur, cum de cetero exceptio hujusmodi ad impediendam integri crediti satisfactionem Debitori nullatenus de Jure proficua esse valeat dum quoties alij Coheredes minime comparent, vel illorum existentia quasi digito non ostenditur, tunc semper Auctori integrum creditum adjudicari licite debet, *Rot. decis. 199. num. 9. & 10 par. 17. recen. Romana, seu Tiburtina Censuum 23. Februarij 1655. §. Legitimus coram Eminentiss. Priolo, Ferrar. fideicommissi prima Julij 1703. §. Verum coram eodem, & in Auximana Censuum 17. Junij 1709. §. finali coram Me.*

Minus etiam pro totali hujus censuum everfione confugi posse visum fuit ad praesumptam illius extinctionem, quam totis viribus creditores Domus Sabellae Debitoris Jura valide tuentes ex pluribus conjecturis tam seorsim, quam insimul coacervatis educi posse contendebant. Nam licet Censuum extinctio etiam mediantibus conjecturis, & praesumptionibus argui posse permittatur, ut optime advertit *Rota coram R. P. D. meo Ansaldo inter ejus Decisions impress. decis. 60. num. 3. Callien. Salviani 28. Martij 1707. §. Deficientibus coram Eminentiss. Priolo, & in Carpen. Salviani 15. Junij 1711. §. Clara etiam coram R. P. D. meo Lancetta.* Tamen cum Censuum in sui natura perpetuus, & irredimibilis existat, conjecturae utique, pro hujusmodi extinctione arguenda, nimis urgentes, & undique univocae debent elucescere, ex ea ratione quod extinctio censuum tamquam quid facti per actum retrosimilem Instrumenti expleri, ut plurimum solet, ut ad propositum notant *Cenc. de Cens. quest. 109. num. 50. Adden. ad Burratt. dec. 645. n. 14. Card. de Luc. de Censib. disc. 20. n. 8. Palm. Nep. allegat. 69. num. 22. Rota coram Coccin. decis. 1048. num. 1. in Tuderina Censuum 19. Junij 1699. §. Deficiente coram Reverendiss. dell' Olmo Episcopo Conchen., Callien. Salviani prima Februarij 1705. §. Nec respectum, & 28. Martij 1707. §. Ideo revocatis coram Eminentiss. Priolo, Avinionen. Censuum 10. Maij 1709. §. Conjectura coram Me, & 9. Martij 1711. §. De validitate coram R. P. D. meo Scotto Alma Urbis Governatore, & in Spoletana Censuum 20. Januarij 1712. §. Excluso coram R. P. D. Aldrovando.*

Ita univocae sane, & concludentes dici non possunt probationes per Creditores Domus Sabellae debitoris Jura defendentes hic cumulate. Non quidem prima desumpta ex diuturna Creditorum silentio, qui ab anno 1631. pro hujus Censuum solutione nunquam instare curarunt, ex qua profecto longa octuaginta annorum acquiescentia in petendo, & respectivè exigendo fructus Censuum, & argumentum extinctionis orti contenditur juxta firmata per *Rot. decis. 612. num. 18. coram Dunozer. Jan. post Cenc. de Cens. dec. 368. num. 4. coram Penning. decis. 298. num. 8. & 9. in recent. dec. 399. num. 7. par. 17. & in Sabinen. fideicommissi 22. Aprilis 1701. §. Primus siquidem, & 12. Junij 1702. §. Nec ad impugnandam, coram clar. me. Cardinali Caprara, Cornetana Censuum prima Martij 1706 §. Et sane coram Eminentiss. Priolo, Nullius, seu Terra Pontiani Censuum 19. Aprilis 1706. §. Absque eo quod coram Reverendissimo Kauniz Episcopo Labacensi, & in Carpen. Salviani 15. Junij 1711. §. Et quidem coram R. P. D. meo Lancetta, Hujusmodi enim conjectura, quando alijs adminiculis fulcita minime dignoscitur ad effectum induendi Censuum extinctionem nullatenus efficax esse valet ob praevalem*

Noviss. Decis. Rota pro Trah. de Cens.

illam rationem derivantem ex intrinseca censuum natura, in quo Creditor impeditur affirmativam solutionis justificare, cum solutionum recepturae in debitoris potestate permanent, ut notat *Card. de Luc. de Censibus disc. 10. num. 5. & seqq.*; Iodeque ex solo temporis lapsu, & praecipue centenariae terminum minime attingente, Censuum extinctus dici non potest ad constantem sententiam, de qua *Rota coram Pen. decis. 914. num. 1. coram Cels. decis. 184. num. 24. & seqq. in recent. decis. 488. num. 10. par. 18. Romana Salviani 27. Junij 1698. §. Quanta coram Reverendiss. dell' Olmo Episcopo Conchen., Romana fideicommissi de Marcellis 22. Aprilis 1701. §. Postea coram bo. me. Pio, d. Callien. Salviani 28. Martij 1707. §. Deficientibus coram Eminentiss. Priolo, & in Romana Censuum 5. Maij 1710. §. Praesumptio autem, coram R. P. D. meo Lancetta.*

Ad eadjuvandam praesumptionem extinctionis prodesse non poterit quod in libris Rationatoris Domus Sabellae ubi sub anno 1631. Impositio Censuum conscripta reperitur, abinde citra nulla ulterior mentio super illius praesentia exposita habeatur, signum evidens, quod ejusdem Censuum extinctio in effectu evenire potuerit; Tantum enim abest quod ex defectu hujusmodi descriptionis, seu reminiscenciae hujus Censuum ex eisdem libris Domus Sabellae aliquid pro asserta extinctione justificanda elici juridice possit, ut imò ex hoc potius oppositum colligi profecto videatur, nam sicuti in praefatis libris primordialis ejusdem Censuum impositio exacte conscripta comperitur, ita quoque ibidem Censuum extinctio adnotata reperiretur, si re vera ad actum deducta extitisset. Unde ex descriptione Impositionis, & ex omnia è converso adnotatione extinctionis, optime argui poterit vigentia Censuum, illiusque perduratio Quoties enim Libri sunt legaliter retenti, partitas crediti aequae ac debiti continere dicuntur; ideoque solutio quae in eis descripta non apparet, nullatenus evenisse praesumitur, ad notata per *Bonden. solut. legal. 17. n. 5. Conciol. allegat. 8. n. 22. Rot. coram Scraphin. dec. 372. per tot. coram Dunozer. Jan. dec. 647. num. 6. & coram Benincas. dec. 183. n. 6.*

Pari modo pro extinctione probanda minime conferre valebit, quod in Inventario bonorum hereditariorum Francisci Principalis Creditoris per Monasterium illius immediatum haereditem confecto hujus Censuum descriptio omnia extiterit; quia omisso praedicta procedere quidem potest ex ignorantia praesentiae hujus Crediti penes Monasterium, quae saeculo dolo de Jure praesumitur in Haerede bona hereditaria non describente, *Cap. praesumitur 42. de reg. Jur. in 6. Bartol. in l. Emilianus 39. num. 5. ff. de Minor., unde hujusmodi omisso argumentum extinctionis suppeditare non debet, Surd. consil. 226. num. 10. & seqq. Rot. coram Ottobon. dec. 156. num. 11. coram Cerr. decis. 464. num. 12. & decis. 490. num. 15. d. Callien. Salviani 28. Martij 1707. §. Nec ad istum effectum, coram eminentiss. Priolo, & in Romana Censuum 16. Maij 1710. §. Absque eo quod, coram R. P. D. meo Lancetta. Maxime quia per idem Monasterium fuit successivè adepta possessio aliorum plurium Bonorum, quae in eodem Inventario descripta minime reperuntur, ex quo praeventivè de illis notitiam habere non valet; Unde potiori Jure respectu hujus Crediti ignorantiae praesumptio incalefere videtur, ut prosequitur *Rot. in d. Callien. Salviani §. Nec ad istum effectum, coram Eno Priolo.**

Quemadmodum neque etiam inhaerendum esse visum fuit Conjecturae deductae, ex quo Censuum praedictum Philippo de Bellapane in satisfactionem exigui, ac longè minoris Crediti, quam quod illum revera importaret, Monasterium assignaverit, quod ab Officialibus sive Deputatis ejusdem Monasterij nullatenus permissum praesumatur, si Censuum praedictum vigere, ac in suo robore verè tunc praesistere agnitum fuisset Etenim praedicta

prædicta Cessio, sive assignatio per Monasterium peracta non est particularitè restricta ad Censum, de quo agitur, sed quidem generalis indefinita, ac complexiva omnium bonorum, sive lurium, quæ in posterum in hæreditate reperiri valuerint, eaque expleta dignoscitur, nedùm ad effectum compensandi cum Credito claro, & liquido, præ quo Cessionarius ab A. C. mandatum prius reportaverat, sed etiam de tempore, quo Census qui cedebatur non dùm erat ita clarè detectus, minùsque

13 Partibus Jura præditi illius exactione innotescerent; Undè inverisimile prorsus dici non debet, quod ille tamquam incertus, & difficilis exactionis præditi minori etiam Credito cedi valuerit: dùm in substantia nil aliud fuit ex parte Monasterij in prædicta Cessione deductum, quam Creditum simpliciter eventuale, ac reconditum, quod idem est, ac jactum retis, quod lex non prohibet, ut pro minori pretio in commercio esse possit. *Card. de Luc. de Credit. disc. 60. num. 14. Andreol. controvers. 266. num. 10. Giurb. observ. 18. num. 7. Orceol. de transact. quest. 83. à num. 2. ad 6. Censul. decis. Luccens. 87. n. 16. & 17. Rot. coram Bich. decis. 10. num. 5. & 6. & pluribus adductis in Romana Cambij 20. Martij 1709. §. Reducta, coram R. P. D. meo Ansaldo, & in Romana, seu Farsen. Censu 7. Martij 1712. §. Quidquam, coram R. P. D. meo Scotto Alma Urbis Governatore.*

Nullius denique ponderis apparuit præditi extinctione præsumenda quod in generali concursu tot Creditorum contra Domum Sabellam efformato, nec Fratres de Bellapanis Principales hujus Census Creditores, neque Monasterium illorum Heres ullo umquam tempore comparuerint; Quo Joquidem concursus præfatus inditus apparet tantummodò de anno 1696., & Fratres de Bellapanis Census Creditores decessisse probatur de anno 1672., Ac propterea ipsi in Concursu post viginti quinque annos ab eorum obitu efformato comparere minimè valuerunt; Monasterium verò cum hujus Crediti præexistentiam nullatenùs sciverit, attento quod ille tantummodò post initam cessionem mediante Philippi Cessionarij diligentia in lucem prodijt, eo minùs

14 In Iudicio solutionem expetere valebat Undè propterea ex hac circumstantia non factæ comparationis, nec eisdem Creditoribus tùm de facto, tom de iure impeditis nullum præjudicium irrogatum, nec Ius aliquod Debitoribus acquisitum fuisse censetur, cum de cætero præ

15 excludenda Censu extinctione omnis possibilitas in contrarium satis esse videatur *Rot. in Romana Censu 10. Maij 1686. §. Unica verò, & seqq. coram cl. meo Cardinali Mattheio, & in Spoletana Censu 20. Januarij 1712. §. Minimè subsistente, coram R. P. D. Aldrovando.*

Probatur igitur ex præmissis insubsistentia conjectu-

16 rarum, quæ ad soadendam controversi Censu extinctionem deducebantur, quemadmodum patens conrscabat Iustitia quo ad mandatum præditi fructibus per viginti novem annos decursis, ita illa præfulgere visa fuit quoad sententiam eisdem fructus etiam à die Impositionis Censu deberi declarantem. Quia cum versetur in contractu censuali non solum obligatione Camerali, sed etiam iuramento munito, licèt ex lapsu supra 40. annorum, qui à

17 die impositionis usque ad obitum Creditorum intercesserant, præscripta remanserit via executiva, non inde tamen præfatis Creditoribus, sive illorum hæredi actio eisdem fructus in Iudicio Ordinario exposulandi sublata dicitur. Data enim præexistentia Crediti, illiusque realitate usque quo de effectiva solutione non doceatur,

18 licèt valet Creditor Jura sua præditi integrali satisfactione experiri juxtà notata per *Roland. conf. 25. num. 19. & seqq. Gratian. discept. foren. cap. 490. num. 1. Adden. ad Burrat. decis. 243. num. 8. Rot. coram Bichio decis. 33. num. 17. & seq. coram Cels. decis. 28. num. 9. in recen. par. 8. num. 9. in recen. par. 8. decis. 3. num. 7. & par. 17. decis. 230. num. 20. & in Romana Censu 25. Februarij 1695. §. final. coram Eius D. meo Priolo,*

De hac sanè fructuum solutione nedùm ex parte Debitoris nulla huc usque fuit exhibita justificatio, sed potius ex duplici facti circumstantia solutionis negativa mirificè comprobatur; priò nimirùm quod in libris Computariz Domus Sabellæ, in quibus Credita omnia, ac debita diligentè adnotata conspiciuntur, post adiectam partitam impositionis præditi Censu, nulla alia illius solutionis reminiscencia inibi descripta competitur; secundo verò ex quo sequuntur obitu Principis Pauli Principalis ejusdem Censu Impositoris hæredes illius debita hæreditaria semper solvere detrectarunt, ut patet ex pluribus Instantijs, sive Judicijs per Creditores promotis In his quippè circumstantijs non solum exclusa remanet quæcumque solutionis præsumptio, sed ulterius inducta censetur mala fides in Debitore proprium debitum sciente, illudque solvere detrectante, quæ operatur, ut ex temporis lapsu præscriptio currere non valuerit, ad notata per *DD. in cap. si vigilanti, & cap. final. de prescript. Cap. de Luc. de Credit. disc. 129. num. 12 & seqq. Gratian. discept. foren. cap. 441. num. 12. & seqq. Loipus de Jur. Universit. par. 3. cap. 17. num. 3. Mant. consult. Jur. 243. num. 29. Rot. coram Burrat. decis. 505. num. 6. coram Bich. dec. 328. num. 13. coram Danoz. et. decis. 841. num. 4. & in recen. par. 4. decis. 37. num. 3. tom. 2. Verellen. Reintegrationis 3. Julij 1711. §. Eofortis, coram R. P. D. meo Falconerio.*

Haud relevante quod fructus præditi saltem ab anno 1696. nullatenùs debeantur, ex quo Censu per Indictionem generalis Concursus Domus Sabellæ tunc infructiferus evaserit. Ad hoc enim ut ex generali Creditorum concursu cessata dici debeat qualitas fructifera Censu, necessario requirebatur avocatio, vel subhastatio fundi censiti citato ejusdem Censu Creditore, quodque pretium depositatum extiterit, idemque Creditor illud recipere neglexerit; quoniam citatus, & interpellatus Creditoribus posterioribus consignari passus fuerit Cum igitur in casu nostro fundus censitus nunquam subhastatus appareat, nec in generali concursu præfati Creditores moniti extiterint, minùsque sponte comparere valuerint dùm Fratres de Bellapanis decesserant, & Monasterium Crediti præexistentiam ignorabat, Censu proindè remansit in sui essentia fructiferus, iisdemque fructus nec momento temporis cessasse dicuntur, ut monent *Cens. de Cens. quest. 107. n. 13. & seq. Card. de Luc. de Cens. disc. 13. n. 11. Constant. ad Statut. Urb. annot. 30. num. 402. tom. 1. Rot. coram Cerr. decis. 550. num. 6. in rec. par. 14. decis. 550. num. 6. in rec. par. 14. decis. 266. num. 6. & in Romana fructuum Censu 1. Julij 1699. §. Sublata, coram Eminentijs. Priolo Lycien. Salviani 8. Martij 1706. §. Fallente, coram Romana fructuum Censu 27. Januarij 1712. §. Primo & secundo, coram R. P. D. meo Lancetta.*

Et ita utraque &c.

R. P. D. LANCETTA.

Romana seu Ferrarien. Censu super novis fructibus.

Luna 25. Junij 1714.

ARGUMENTUM.

Concesso iudicio pro solutione fructuum Censualium decursorum, usque ad rem iudicatam, conceditur ulterius mandatum pro fructibus post rem iudicatam decursis, cum in suo vigore subsistat Censu instrumentum, omnibus numeris perfectum.

SUMMARIUM.

- 1 Instantia litis ulteriores coram eodem Tribunali fieri solent, ubi discussa fuerunt earumdem Partium exceptiones &c.
- 2 Instrumenti Censuum, obligatione camerale muniti virtute, fructuum solutio retardari nequit.
- 3 Rei iudicatae praecipua vis est, Parti devicta perpetuum silentium imponere.

DECISIO XXVI.

Quamvis D. Co. Montecatini Advocatus Con-
cistorialis obtinisset in hoc Sac. Auditorio ius-
que ad rem iudicatam condemnari Petrum Antonium
Nappium Principalem debitorem, & Thomam Bac-
cellium fideiussorem ad solutionem fructuum decur-
sorum, renovationem fideiussorum, & praestationem
Cedulae Bancariae juxta pacta per eorum mediatos auc-
tores adjecta in Instrumento Censuum impositi de anno
1627. adeo succumbentes etiam litis expensas illi
refundere coacti fuerint; Non tamen id satis exitit,
quia pro fructibus eiusdem Censuum post dictam rem
iudicatam decursis non debuerit iterum Nappium in
iudicio convenire; Ut itaque illos consequeretur, cum
pulsavit coram A. C. sed ejus Instantia ab Auditore
Signaturae Justitiae ad nostrum Sacrum Tribunal re-
missa fuit, ubi jam diu discussae fuerant Debitoris ex-
ceptiones.

Reassumpta propterea causa coram me proposui
dubium: An sit relaxandum mandatum pro fructibus
Censuum ultimo loco decursis, & Creditore tantum com-
parante non dubitarunt Domini Affirmative pro in-
formante respondere.

- 1 Siquidem de credito constitit non solum ex Instru-
mento Censuum Camerale obligatione vallato, cujus vir-
tute fructuum solutio retardari non valet juxta notam
regulam, de qua in decis. 199. & 226. utrobique v. 1.
post Zacch. de oblig. Camer. & in Romana Schedula-
rum, & Societatis 3. Februarij 1713. §. Iustitia, coram
Me. Sed etiam ex supradicta re iudicata, quae in
hoc articulo inter easdem Partes emanavit, cujus vi-
gore nulla amplius exceptio à Nappio debitore allegari
potest, cum ejus praecipua vis sit Parti devictae per-
petuum silentium imponere ex vulgatis iuribus, de qui-
bus in Romana, seu Florentina Censuum 19. Ianij 1711.
§. Quamobrem coram R. P. D. meo Ansaldo, & pal-
sim alibi.

Et ita unica &c.

R. P. D. FALCONERIO.

Balcoregien. Censuum.

Mercurij 27. Junij 1714.

ARGUMENTUM.

An propter tutorum rationem non redditam,
& ipsorum tutorum cum pupillorum bonis
confusionem, amittant actionem censuum,
quorum praedicti pupilli debitores extant?
Quod negatur, variis facti & juris argu-
mentis.

SUMMARIUM.

- 1 Instrumenta impositionum censuum, obligatione camerali roborata, expeditam habent executionem.
- 2 Error efficit propria, debita pupillis ob ejus negligentiam aut moram accidentis.

Considerato debito & credito in eodem subiecto, induci-
tur ipso jure compensatio.

- 3 In tutorum obligationibus expendendis, distinguenda persona & officia eorum.
- 4 Procurator Tutori mandanti, non pupillo rationem suam reddere tenetur.
- 5 Qui rem possidet, & ejus lucrum percipit, ejusdem pretium repetere nequit.
- 6 Pro cujuscumque indemnitate sufficit, nullam eum passum fuisse iacturam.
- 7 Jura prohibentia ne tutor valeat actionis cessionem acquirere contra minores, aut ea nisi, cum duplici & utraque legitima distinctione adoptantur. Authent. Minoris C. qui dare tut. vel cur. poss.
- 8 Circumstantia tres particulares, tutorum bonam fidem argentes, omnino lecta digna.

DECISIO XXVII.

Abbas Nicolaus de Arcangelis pro duobus Censi-
bus scutorum centum pro quolibet in sorte, ac
tertia parte alterius Censuum in sorte sc. 500. specta-
tibus ad semetipsum in usufructu ex dispositione Bo-
naventurae fratris; egit coram R. P. D. meo Cerro,
dum in sublevis A. C. laudabiliter sedebat con-
tra Dominicum, & Lazarum de Arcangelis Cau-
sam habentes à Joanne Francisco, & Francisca, de
Bisentiis, eorumdem Censuum debitores, ac-
que mandata executiva obtinuit pro fructibus, usque
tunc decursis, ad effectum nempe deponendi, & inve-
stiendi ad commodum fideicommissi ordinari à dicto
Bonaventura ratam eo vivente decursam, usque ad
annum 1700., bonificatis scutis 84. Reis conventis
debitis ab illius hereditate; & ad effectum liberè sol-
vendi eidem Abbati Nicolao usufructuario alios fru-
ctus postea decursos; Indè devoluta ad me causa, &
actio in hodierna audientia de executione dictorum
Mandatorum Domini pro illorum executione rescri-
bere non haesitarunt.

Etenim dicta mandata suas vires exhaustiunt ab In-
strumentis impositionum dictorum Censuum obliga-
tione Camerale roboratis, quae expeditam illis tribuit
executionem omni exceptione prorsus rejecta ul-
teriore requirente indaginem, Gratian. discept. fo-
ren. cap. 692. num. 21., Rot. post Zacch. de obli-
gat. Camer. decis. 652. num. 2 & 3., & in Rec. decis. 527.
num. 1., & decis. 658. num. 13. part. 19. tom. 1. A veritate
dictae Conclusionis satis edocti Rei conventi, posthabi-
tis omnibus extrinsecis exceptionibus in prima instantia
promotis; auxilium tantummodo expostularunt ab
exceptione solutionis suapte natura validissima pro im-
pedianda dicta executione, Carol. de Grass. de except.
except. 25. num. 2. Galles. de obligat. Camer. quest. 17.
num. 2., ibique Zacch. num. 4. & seqq., Seraph. de
c. 814. num. 1.

Hanc sane solutionis exceptionem in aperto stude-
bant, ex quo tam Bonaventura, quam Abbas Nicolaus
eorum Tutelam, & Curam exercuerunt nullo confecto
tutelari Inventario, nullo retento Libro administra-
tionis, nullaque adhuc reddita ratione; Ideoque cum
ad ipsorum manus pervenissent effectus pupillares ex-
uberantes pro extinguendis dictis Censibus, inexcerci-
bilis profecto assereretur actio pro illorum fructibus
intentata, sive ex causa extinctionis dictorum Censuum,
ad quam peragendam de jure tenebantur l. 3. §. Si tamen,
ff. de contr. & util. act. Tutel. l. Magis puro, §. Non passim,
ff. de Rob. cor. qui sub Tutel. Montan. de Tutor. & Curat.
cap. 40. num. 49., leotard. de usur. quest. 20. num. 32. & 33.
Gob. consult. dec. 88. n. 52. & seqq., Rota cor. Dannozeer.
sen. dec. 321. n. 10. & seqq. sive effecerunt debita propria
ob neglectam memoratam extinctionem à Jure injun-
ctam, remanseruntque aditrici reficere pupillis omnia
da una,

damna, omnique interesse inde obventum, Rot. dec. 370. n. 9. & seqq. part. 15. Reg. & in Avenionen. Concur. fus 6. Junij 1707. §. Et hinc urget, cor. Etno Priolo, ita ut consolidato debito, & credito in eodem subiecto, fuerit ipso Jure legis ministerio inducta compensatio, ut firmavit Rot. in decis. 409. num. 19. part. 9. Reg.

3 At Domini pro funditus dirimenda dicta exceptione, opere pretium existimantur Personas, & eorum officia distinguere: Nequiverunt enim attribueri Bonaventuræ Titulum Tutoris ob repugnantiam facti eorumdemmet Dominici, & Lazzari, qui tantummodo iudicium redditionis rationis pro toto tempore administrationis Tutelæ instruxerunt contra Abb. Nicolaum, qui quamvis se extimere tentasset à dicta redditione rationis pro tempore administrationis gestæ à d. Bonaventura, attamen ab ipsis probata Tutela à solo Abbate Nicolao judicialiter suscepta; obtinuerunt electionem Periti, atque successivè fuerunt admissi ad jurandum in litem, & in quolibet actu d. Abbatem Nicolaum in Tutorem recognoverunt; Bonaventuram verò propter ipsius Tutoris absentiam pro suo Ministro, sive Procuratore considerantur; Hinc est, quod inutiliter hodiè exceptionem promovent contra d. Bonaventuram non reddita rationis, cum sufficiat illa, quæ redditur ab Abbate Nicolao, cujus Procurator Tutori mandati, non autem pupillis tenetur suam reddere rationem. l. Si Procuratorem. §. Tutores, vers. Non sunt igitur excusati, ff. mandat. l. Solet 13. in fin. ff. de Tutel. l. Ita autem sub §. Gessisse, & l. Tres Tutores §. 6. §. Non solum, ff. de administ. Tutor., Gratian. discept. forens. cap. 99. num. 7. & seqq., Rot. dec. 349. n. 4. p. 15. Reg. num. allegatis.

Excluso in Bonaventura Titulo Tutoris fragile præsidium visum fuit illud compensationis cum pretio Domus dotalis Franciscæ Bisentis eorum Matris ab eodem Bonaventura distractæ, nam d. Domus nequaquam fuit nomine proprio à Bonaventura vendita, sed procuratorio nomine Genitorum eorumdemmet Dominici, & Lazzari, qui sicuti ad effectum occurrendi eorum Indigentis venditionem præfata Domus illi commiserunt, ita omnis præsumptio suadet ad eorum pariter manus illius pretium pervenisse; Imò etiam si d. pretium penes d. Procuratorem remansisset, adhuc omnis occasio dubitandi excluderetur à redemptione antedictæ Domus ab eodemmet Bonaventura expletæ, & ab ipsorum continuatione in illius possessione, unàcum exactione Pensionum, pro quibus Debitorem constituerunt in iudicio redditionis rationis Abb. Nicolaum Tutorem ab anno 1680. Qua de re cum ipsi Domum possideant, & lucrum sentiant; nulla ratio exposcitur, ut etiam pretium à Bonaventura repetant contra dispositionem Text. in l. Cum in fundo, §. Quod si Mulier, ibi Imputari non potest, ex quo ipsa lucrum habet ff. de iur. dot., ibique Gloss. in verb. Ex quo ipsa, ibi Item agendo, & culpam obijciendo patet ab ipsa, quod habebat; unde merito repellitur quasi non possit obijcere culpam, ex qua ipsa lucrum sentit, quod & ipsa habet.

Non subsistente in facto assertiva, quod dicta Domus fuerit ab eis redempta, quia cum nunquam habuerint bonorum administrationem de tempore exercitæ Tutelæ ab Abbate Nicolao, & iste gravetur onere reddendi rationem de pensionibus decursis durante eadem Tutela, necesse est concludere, vel venditionem Domus non habuisse effectum, vel illicò fuisse ab eodem Venditore redemptam, & in utroque casu pro eorum indemnitate sufficit eos nullam passos fuisse actionem ex dicta alienatione, nè quidquam valeant ab eodem Venditore præterdere, ut in præcedenti §. fuit comprobatum.

Sublata dicta exceptione pari facilitate remouetur altera exactionis sc. 210.; quorum tertia pars spectabat

ad eorum Patrem quia d. summa jam fuit ab R. P. D. reo Cerrobonificata, & proinde omnis actio remanet extincta l. 1. ff. de compensat. l. fin. in princip. Cod. eod. tit.

Descendentes nunc Domini ad scrutinium Tutoriæ Personæ Abbatis Nicolai præterire non ambeverunt exceptionem illam à Dominico, & Lazaro modò derelictam, quod Abbati Nicolao obstat dispositio Auth. 7 Minoris Debitor, C. qui dar. Tutor, vel Curat. poss., inhibens ne Tutor valeat actionis cessionem acquirere contra Minores, vel illa uti, cum Minorum lucro cedat; stante, quod aliud est reportare cessionem actionis contra Minores per viam contractus, in quo considerari potest machinatio, & fraus: aliud est reportare cessionem actionis contra Minores per viam contractus, in quo considerari potest machinatio, & fraus: aliud verò est, quando eadem actio supervenit absque ulla Tutoris opera, ex universali Titulo hereditario, cum in isto casu, sicuti evanescit quilibet suspicio machinationis, & fraudis; ita pariter locum sibi non vindicat dispositio dicti Text., ut ibi ait Salyc. sub n. 10. vers. Quæro 14., Castill. quotid. contr. Jur. cap. 134. num. 22. & 23. Card. de Luc de Tutor. & Curat. disc. 12. n. 3. & seqq.

Uterius præmittere censuerunt tres circumstantias eandem bonam fidem augentes. Prima, quod tam Bonaventura, quam Abb. Nicolaus, aded fuerunt propensi in beneficium Nepotum, ut primus omnia sua bona eis in proprietate reliquerit, reservato solo usufructu dicto Abbati Nicolao Fratri: Secundo verò ante susceptam Tutelam omnium suorum bonorum irrevocabilem Donationem favore eorumdem Nepotum explevit, sibi tantum reservato usufructu sua vita naturali durante; Secunda, quod actio pro consequendo usufructu sibi relicto à Bonaventura Fratre, eidem Abbati Nicolao supervenit post Tutelam; Et tertia, quod inter Patrem, & Patruos respectivè dd. Dominici, & Lazzari in suspensio semper fuerit bonorum divisio, quæ non nisi ultimo loco fuit acceptata, & executioni à Sac. Rota demandata: His positis, sicuti Tutor non executa divisione, nequibat considerare, quod nam erat debitum, unius, & creditum alterius ex fratribus, ita non poterat cogitare de controversorum Censuum extinctione; Et sicuti nunc effectuatam divisionem idem Tutor fuit adstrictus succumbere omnibus Debitis sibi, & Bonaventuræ adscriptis; ita quoque omnis æquitas, omnisque iustitia exposcit, ut sua, sive Bonaventuræ credita exigat, absque eo quod illi opponi valeat redditio rationis Tutelæ, quia cum suum creditum sit liquidum, & non proveniat à dicta administratione, sed post finitam Tutelam à diversa causa suam trahat originem; inde fit, ut nullatenus ei retardati valeat solutio, Munoz. de ratiocin. cap. 36. n. 3., cum aliis relatis à Rot. decis. 352. num. 17. part. 19. Recent., & in decis. 9. num. 31. ad fin. post Card. de Luc. de fideicommiss. tom. 10. Fortius quia adhuc non constat, an in dicta redditione rationis remaneat Debitor, sive Creditor, & an umquam ultra solitas expensas, & indigentias administrationis in suo posse supererint pecuniæ sufficientes ad extinguendos dictos Censuum. quatenus Divisio fuisset antea effectuatam, & Tutor fuisset certus de necessitate illos extinguendi.

Et ita utraque &c.

R. P. D. LANCETTA.

Pisaurum seu Fanum, Censuum super Reservatis.

Luna 2. Julij 1711.

ARGUMENTUM.

RXVIII. Confirmatur Decisio XXIII, cujus visa sunt fundamenta subsistere, quoad effectus accollationis, ignorantiam aut scientiam nullitatis precedentis, jura minorum & alia.

SUMMARIUM.

- 1. Quamvis ab initio nulla fuerit in totum obligatio quaedam, ex novo contractu minor ad majoritatem effectus valide obligatur, praesertim ex accollatione, cujus vis ea est ut hoc tunc evadat debitor principalis aequè ac si primordium obligationis ab ipso incoasset.
2. In divisione patrimonii, nihil potest frater ex fratris portione consequi, nisi summa in se suscipiat partem fratris obligationem.
3. Nihil aliud est accollatio, quam susceptio in se debiti alieni, ad quod prius accollans non tenebatur.
4. In accollatione, ad differentiam delegationis, creditoris interventus non requiritur, sed et etiam absenti jus oritur.

DECISIO XXVIII.

Peculiani reservaverant Domini disputationi in decisiõibus editis in hac causa coram bo. me. Caffarello sub die 16. Aprilis 1706. & 16. Martii 1711. Cognitionem super viribus accollationis susceptae à Josepho Carrara olim de Bertozzis pro quantitate scutorum 1500. Censuum jamdudum in sorte scutorum 2000. ab ipso impositi in solidum cum aliis Fratribus Thomae nempe, Cosmo, & Joanne Maria de Bertozzis favore Abbatis Ludovici de Honde-dæis, & propterea assumpto super ea examine coram R. P. D. meo Ansaldo in audientia diei 16. Decembris 1711. matureque ponderata ejus substantia resolutum fuit, constare de credito, & consequenter contra eundem Josephum etiam in bonis propriis relaxatum esse mandatum, ut ex decisione tunc edita ad cujus formam successive causa favore DD. Co. Co. de Honde-dæis expressa fuit.

Reclamavit ad Signaturam Justitiae Joseph, & obtinuit simpliciter de appellatione rescribi; Idcirco devoluta causa ad me, ad instantiam eorumdem Creditorum propositi debium: An sententia Rotalis sit confirmanda, vel infirmanda; Iisque tantum comparentibus, & Josephi debitore frustra dilationem petente; Iisque tantum comparentibus, & Josepho debitore frustra dilationem petente; Esse confirmandam Domini censuerunt, cum fundamenta Decisionis precedentis instantiae firmiter subsistere visa sint.

Siquidem omnia quaestione super tacita ratificatione contractus impositionis Censuum mediante longa acquiescentia, & solutione fructuum expleta à Josepho, postquam erat factus major, super qua cadere poterat inspectio illa scientiae facti, & juris, de qua plene in dicta Decisione 16. Decembris 1711. §. Posita, cum seq. coram R. P. D. meo Ansaldo: Cessare Domini visa fuit quaelibet difficultas in praesenti ex particulari circumstantia facti, quod scilicet mortuo Thoma altero ex di-

ctis fratribus, qui cum esset major censum eorum versum imposuerat una cum aliis Fratribus. & proinde valide obstrictus remanserat ad illius satisfactionem devenerunt ceteri fratres, inter quos Joseph ad divisionem communis Patrimonii ex hereditate eorum Patris, & dicti Thomae fratris compositi, & in ista divisione dictus Joseph pro adaequatione portionis, quae sibi contigit, accollavit in se censum de quo agitur, pro rata scutorum 1500. tempore quo jam erat factus etus maior; quare etiam si ab initio eius obligatio nulla fuerit in totum, atamen ex hoc novo contractu pro rata praedicta valide obligatus remansit; cum ex accollatione ex tunc evasit debitor principalis, ac si primordium obligationis ab ipso incoasset, ut ultra adductos in dicta Decisione precedentis instantia §. Diximus, bene comprobatur Rot. decis. 50. num. 2. par. 18. decis. 120. n. 5. par. 19. rec. & dec. 385. num. 2. coram Benincas. & in Beneventana nullitatis Testamenti super reservatione 11. Jan. 1710. §. Nec obstat coram Me, & in Romana Annae praesentationis & Censuum super statu passivo 22. Junij 1711. §. Hac dilla & agrum Ema. D. Card. Priolo.

Maximè vero id procedit, quia non potuisset Joseph in praedicta Divisione ultra bona Paterna etiam ex bonis Thomae portionem consequi, nisi correlative in se accollasset eundem censum pro dicta rata scutorum 1500. ad servandam aequalitatem cum aliis fratribus, qui tam residuum dicti Censuum, quam & alia in se debita accollant, alias divisio remaneret irregularis, quod sane est contra substantiam divisionis; ut optime ponderatum fuit in cit. decisione 16. Decembris 1711. §. Neque enim coram R. P. D. meo Ansaldo.

Neque querenda est in Josepho scientia nullitatis, ceteroquin requisita in tacita ratificatione deducta vel ex solutione fructuum, vel ex longa acquiescentia in parte majori ut supra dictum fuit, & optime expenditur in citata decisione. Quoties namque processit per viam accollationis, praesupposuit respectu sui nullitatem censuum accollati, & respectu Thomae vel ejus hereditatis, à qua in compensationem suscepit obligationis tantumdem consequeretur eius validitatem, cum accollatio nihil aliud sit, quam susceptio in se debiti alieni ad quod prius accollans non tenebatur ad terminos Text. in l. si uni 21. §. Idem Papinianus ff. famul. et c. Rot. coram Dunozet. Jun. decis. 564. num. 2. & 318 & decis. 416. n. 1. par. 19. rec. tom. 2. & cum aliis dicta decis. precedentis instantia §. Expresse, & §. Ceterum.

Et his positis minime obstat, quod praefata accollatio facta fuerit sine praesentia Creditoris; Etenim in accollatione ad differentiam delegationis, Creditoris interventus nullo modo requiritur, & ei etiam absenti jus oritur, ut bene probatur R. P. D. meus Ansaldo. in tract. de commerc. & merc. disc. 65. num. 51. & in addit. ad ejus decis. 96. num. 49. Rot. decis. 319. per tot. coram Rich. & in Romana Censuum 26. Febr. 1706. §. Cum enim coram bo. me. Caffarello. Ultra quod in Instrumento Camerali obligatione munito continetur clausula Quorum interest, cujus vigore statim jus acquiritur Creditori secutus habenti interesse, quamvis ne in Instrumento quidem sit nominatus, ut praeter adductos in dicta decisione praecedentis instantia §. Minusque firmas Rot. decis. 371. num. 8. coram Benincas.

Et ita relative ad caetera deducta in decis. R. P. D. mei Ansaldo, unica tantum &c.

R.P.D.

R. P. D. SCOTTO.

Romana Censuræ reservativa.

Mensis 25. Januarij 1715.

ARGUMENTUM.

Infrâ. An teneatur aliquis tradere fundum æquivalentem, & exemptum ab omni hypotheca ejusdem qualitatis ac ille super quo erat Canon &c. seu, Quænam requirantur qualitates in rebus substituendis eis quæ solutioni Censuræ destinabantur? Ac de Locis Montium nonnulla.

SUMMARIUM.

- 1 Censuræ commissæ stipulationis pactionatæ subrogationis.
- 2 & 4. Quid juris quando Fundi sub annua responsione concessi ex retractu coactivo dimittuntur.
- 3 Peritorum attestationsi parum deferendum, si recenter sit procurata, nulla præmissa citatione habentium interesse.
- 5 Censuræ reservativa tunc censetur constituta, quando quis alicui rem suam tradit, cum translatione pleni domini, nullo sibi jure reservato præter illud consequendi perpetuam & certam responsionem annuam.
- 6 Loca Montium subjecti retractibus, & dimissioni fructuum.
- 7 Reservativa Censuræ potissimum constitutum est, ut nunquam extinguatur seu redimi possit invito domino.
- 8 Quando ex lege concessio tunc solum locus esse potest affrancationi censuali, quoties in substituto Fundo assignatur census ejusdem quantitatis, merito recusat substitutionem creditores censuales.
- 9 An in sua Constitutione, Gregorius Papa rationem unicè habuerit de Investimento æqualis valoris, an etiam voluerit ut Investimentum redderet æqualem fructum. Hac occasione explicatur Decisio in Rom. retractus 1697. coram Lancetta, quæ extat 5. inter impressas ad ornatum Cardinalis de Luca; ut de servit. tom. 1.
- 10 Tenetur qui obligationem assumpsit supplendi de proprio, ubi summa investita detegretur insufficientis, & respectivè in sui favorem reservavit augmentum quod resultare posset ab extinctione canonis, quatenus pro dicta extinctione minor summa impenderetur. Mentis est minus sana, qui denuò assumit obligationem, qua paulo ante dissolvi curavit.

DECISIO XXIX.

Cum ex Jure congruo desumpto à celebri Constitutione sa. mc. Gregorij XIII. Card. Estensis retractavit de Anno 1669. Domuncolas sitas in Regione Pineæ, jam pridem per Rectorem Ecclesiæ SS. Cosmi, & Damiani Fratibus de Mutis concessas sub annua responsione, seu Censu duc. 24., & occasione mox dicti Retractus conventum fuerit, quod rata pretij erogaretur in emptionem quinque Locorum Montium, quæ continuò stare deberent pro explenda solutione memorati Censuræ, donec à Judice exiret Oraculum, an esset redimibilis, vel non: Dux Jacobus Mutus inherendo pacto super expresso in Judicium vocavit Archiepiscopatum Pietatis Carceratorum, quæ successerat in omnibus Juribus dictæ Ecclesiæ, obtrivitque ab A. G. sententiam declarantem redimibili-

tatem annuæ responsionis, de qua agitur: cui sensui quamvis primo loco adhaerit S. nostrum Tribunal, ut ex Decisione per bo. m. Albergatum sub die 10. Martij 1684. edita, adhuc repropolita subindè Caussa coram R. D. Molines Decano 4. Julij 1698. recessum fuit à decisio juxta modum, videlicet in ea parte, in qua Censuræ redimibilis dicebatur, hancque Decisionem præfatus Dux Jacobus judicialiter accepit.

Firmata autem tali medio ratura Contractus, comperitoque, d. Loca Montium juxta præsentem statum esse imparia oneri solutionis Censuræ, Archiepiscopatus præfata, ut consuleret jacturæ sibi in futurum magis fortasse inferendæ, curavit per me in locum R. D. Decani suffectum proponi Dubium: *An Hereditas Ducis Jacobi Muti teneatur tradere fundum æquivalentem liberum, & exemptum à quacumque hypotheca ejusdem qualitatis illius, super quo aderat Canon, seu Censuræ reservativa in casu &c.*, cui DD. affirmativè responderunt.

Ex tenore etenim Instrumenti concessionis resultabat, quod Fratres de Mutis se obstrinxerunt solutioni Censuræ duc. 24. super Domunculis acquisitis ea qualificata obligatione, ut non nisi prævia assignatione alterius Censuræ ejusdem quantitatis super certis stabilibus fundis, possent dictæ Domuncula eximi ab onere prædicto. Et idcirco cum hucusquè non fuerit post illarum retractum provisum de fundo capaci, & apto ad Censuræ satisfactionem, non potest evitare hereditas Ducis Jacobi illius æquivalentem traditionem, ex quo dicitur commissæ stipulationis pactionatæ subrogationis, juxta Text. in l. prima, ff. de pactionibus, Res. dec. 260. v. 1. par. 19. recen. & dec. 1237. n. 3. cor. l. max. Jan.

Neque efficaciam pacti mox expressi enervare visa fuit reflexio, quod cum illi de Mutis non deseruerint voluntariè possessionem Domuncularum, sed illas ex retractu coactivo dimittere oportuerit, assignato eodem contextu ex earum pretio fundo certo, & congruo ad subeundum onus controversi Censuræ, hinc propterea dicendum sit, Domus retractas vigore Bullæ Gregorianæ evasisse exemptas ab omni vinculo, quod ritè, & credè transferri poterit super locis Montium subrogatis, absquè eo, quod hujusce actus validitatem, seu relevantiam reficere amplius permissum sit habentibus jus super re per retractum alienata, ut ad interpretationem d. Bullæ latè, & formiter discussio articulo respondit Res. in Rom. Retractus 28. Junij 1697. cor. R. P. D. meo Lancetta inter impressas ad ornatum Card. de Luca in de servit. in ordine 5. tom. 1.

Quoniam objectum, super quo pro parte Hereditatis Ducis Jacobi tota struebatur moles defensionis, facile removeri autumatunt DD. tam in facto, quam in Jure: In facto quidem, eo quia sub retractu nedum ceciderunt Domuncula compræhensæ in concessione, verum etiam quædam alia annexa liberè spectans ad Ducem Jacobum, stabilito in totum pretio in sent. 1327. absquè ulla correspondiva distinctione valoris alterutrius, in quibus terminis remanente adhuc in abscondito, quinam esset verus valor Domuncularum Censuræ obnoxiarum, non potest dici legitime facta subrogatio quinque Locorum Montium ex rata dumtaxat pretij retractus provenientium, neque repositum erat in arbitrio Ducis Jacobi præficiendi pretium correspondens valori rei servientis Archiepiscopatus, illa prorsus inscia, nullamque partem habente in contractu, ad passim receptam regulam, quod alteri per alterum nequit fieri iniqua conditio, de qua Text. in l. non debet alteri, ff. de regul. Jur., Rota decis. 1226. num. 3. coram Emerix Jun., & in Majoricen. Sponsalium super Censuris 29. Januarij 1712. §. Final. coram Me.

Quin ad evitandam hanc incongruitatem juvet responsio, quod sepeditæ Domuncula recognite à Peritis

*versio, sed opus est probare animum eadem jura
acquirandi.*

DECISIO XXX.

Agentibus Julio Antonio aliisque Fratribus de Sabaruccis pro fructibus censu scutorum 600. Impositi usque de anno 1669. per Philippum Antonellum favore Luciani Sabarucci eorum Auctoris; Comes Franciscus Antonellus debitoris Filius, suffusus presidio Primogenituræ conditæ à Bernardino ejus Avo, ut evitaret dicti Censui solutionem, vulgare cautelæ Angeli beneficium allegavit; & non solum obtinuit illud approbati per Sententiam in Tribunali A.C. à R.P.D. Anfideo, verum etiam nostri Auditoris iudicio, respondentibus hodiè Dominis; *Cautelam Angeli esse servandam*. Et jure quidem, quia cum nulla inesset contentio super institutione perpetuæ Primogenituræ, ac vocatione Comitum Francisci independentem à qualitate hæreditaria Philippi censui impositoris, immunitatis redditus penes ipsum ab ære alieno à Patre contracto possessio honorum, quæ utpotè in eum non descendit ex hæreditate Patris, sed ex providentia Bernardini Avi, exposita non sunt executioni mandati relaxati pro debito Paterno, juxta fusè tradita per *Consuetudinem ad Statum Urbis Rom. 1. de senectute de Cautel. Angel. n. 1. & 2. & pluries dixit Rot. presertim coram Paterno meo decis. 95. n. 11. & in Romana Cautela Angeli 25. Aprilis 1701. §. Constat autem coram bon. meo. Mato.*

Abique eo quod præfatus census sublineri saltem quiverit ex titulo detractionum, sive legitimæ, sive dotis maternæ. Nam respectu legitimæ, illa legitur exarsisse à Testatore prohibita, & quidem sub notissima cautela *Socin. consil. 1. 2. libr. 5. seù potius Duran. de art. test. tit. 6. cant. 3. n. 6.* exhibendo filio electionem utrum maluerit solum legitimæ emolumentum à cætero hæreditatis esse liberum habere, seù potius cum reliquis hæreditate etiam legitimam successivè vocatis retinere; Quamobrem cum Philippus primus hæres gravatus paternam adiverit hæreditatem, ac legata in Testamento commissa exsolverit, agnovisse dicitur onus in ipsa legitima, eoque propria voluntate subjecisse restitutioni favore substituti, ut testando de Sac. nostri Tribunalis Sententia tenet *Cardinal. de Luc. de legit. discurs. 17. n. 2. ac pluribus relatis concordant. Rot. in Avenionen. Fideicommissi 25. Junij 1700. §. verum, & 28. Januarij 1701. §. Demum in fin. coram R. P. D. meo Anfaldo, & in Firmana fideicommissi 4. Maij 1703. §. Cæterum, coram eodem.*

Nequaquam subsistente quod approbatio oneris in legitima non inducatur efficaciter ex generali acceptatione Testamenti, sed requiratur specialis agnitio eisdem gravaminis non aliàs apta inferre præjudicium legitimatio, nisi concurrente in illo prævia, individuaque scientia prohibitionis. Etenim Domini distinguendo simplicem, & directam tamen expressam prohibitionem legitimæ, ab altero casu in quo non versantur, prohibitionis mixtæ sub enunciata optione à Testatore liberæ Filii voluntati relicta Animadvertentibus obiectam conclusionem requisitæ scientiæ, & individua approbationis ipsius gravaminis rectè quidem procedere in primo casu, in quo ea præcisa quælibet præsumptæ acceptatio, sive ab additione hæreditatis, sive à Testamenti executione resultans inefficax reputatur ad inferendum præjudicium filio in eius quota legitimæ, vel illius supplemento, ut egregè discusso articulo firmavit nuper *Rota in Romana legitima 10. Maij mox elapsi §. Hujusmodique cum sequenti, coram R. P. D. meo Foscaro.* At non ità, ubi sermo, ut in præsentibus, sit de gravamine filio innuato, servata *Socin. Cautela*; tunc enim quia prohibitio est indirecta, ac consecutiva, ut

potè quæ oritur ab electione, quam filius utiliore ducit de subjiciendo oneri restitutionis etiam propriam portionem legitimæ, dummodò usquè ad vitam integro fruatur Fideicommissi commodo, ea frequentior, & apud Tribunalia communior invaluit opinio, ut acceptatio dispositionis, quæ scindi non potest à prohibitione legitimæ, satis exaratur à simplici agnitione Testamenti, eiusque executione, sive additione hæreditatis, ut unum casum ab altero distinguendo optinè tenet *Cardinal. de Luc. dist. discurs. 17. n. 5. versio. & tom. R. P. D. meo Anfaldo in addit. ad decisionem 77. num. 24. & seqq. & docuit Rota coram Dunozzetti, Junior. decis. 509. n. 4. cum seqq. & coram Arguelli, decis. 66. per tot. & in Carpentoraren. legati legitima 24. Januarij 1695. §. Minus, coram clar. mem. Cardinal. Caprara, & plenius in Romana Cautela Angeli 25. Aprilis 1701. §. Non obstante, coram bon. mem. Mato, & in Bonon. Fideicommissi 14. Januarij 1709. §. Quæstio pendebat, coram R. P. D. meo Anfaldo.*

Quemadmodum verò non profecit Actori titulus legitimæ, ità minus tuta detegebatur ad validam impositionem census alia detractio maternæ dotis debita Philippo; Testator enim illam expressè interdixit per ea verba, ibi: *Non possit disporre in conto alcuno in alcuna parte, benchè minima, volendo che sia inclusa nella disposizione, che ho fatta, e faccio*; quæ patefaciant clarè Fideicommissi voluntatem sub tali præcepto disponendi de dote ad hæredem spectantem, undè num indubia sit æquivalentia emolumenti pioguisitæ à Primogenituræ qua appositum onus uberius compensabat, consequens est, quod super accedente hæredis consensu debeat gravamen omni jure subsistere, eam ob rationem, quia hæres scienter acceptans onus in bonis propriis adjectum per medium additionis dicitur cum Testatore, cæterisque substitutis ad formam dictæ voluntatis se ipsam ultionè subicere, & quasi contrahere per celebrem Sanctionem *Text. in leg. Imperator §. Si centum ff. de legat. 2. quam sequitur Rot. in Romana Dotis 11. Maij 1705. §. Idquè potissimum, coram Eminentiss. Priolo cum aliis in Romana Immissiois super Domino 27. Januarij 1713. §. Non attento, coram R. P. D. meo Aldrovando, & 23. Februarij anni proxime præteriti §. Demum, cum sequenti coram R. P. D. meo Scoto Urbis Governatore, & 13. Maij nunc elapsi §. Hujusmodi, coram me.*

Nec pro verificatione istius quasi contractus hæredis cum Testatore descendens ab additione hæreditatis validè potuit controversi ex obiecta ignorantia Philippi quoad disposita in Testamento ducta, ex eo quod Testamentum Paternum apertum dignoscitur mandato prociq; illius Uxor de tempore absentia ejusdem Philippi hæredis; Nam scientia huiusmodi non solum verisimiliter resultare videbatur ex ipsa additione hæreditatis paternæ, quæ ubi non oscitantur, sed serio, & solemniter facta fuit, si de per se non levem inducit præsumptionem, quod hæres immediatus se antecederet instraxerit de contentis in Testamento, omniaque plene perillustraverit ex traditis per *Rot. in Illerden. Hæreditatis de Gomar. 3. Aprilis 1703. §. Quo vixit, coram Eminentiss. de la Tremoille, & in illius confirmatoria 4. Junij eiusdem anni §. Transendo, cum seqq., coram R. P. D. meo Anfaldo specialius stringit, ubi agatur de hærede non rudi, & idiota, sed nobili, ac grandævæ ætatis, utpotè, qui tunc temporis jam quatuor susceperat filias, in quibus profectò circumstantiis præsumptibilis vix esset oscitantia illa, qua excusari debuisset ab inconsultò adita hæreditate, ut alias consideravit *R. P. post Cardinal. de Luc. libr. 16. tom. 4. decis. 33. n. 15., & decis. 24. n. 4., & in Romana Pecuniaria 20. Novembris 1705. §. Però in fin. coram bo. me.**

At peripicua etiam præterea reddebatur prædicta Scientiæ,

5 Scientia, eo quia idem Philippus haeres ad executionem perduxit omnia in Testamento commissa integrè implendo omnia Legata, sive temporalia fuerint, sive perpetua, undè nimis evadit improbableè exequendo ea quae ad illius munus, adeò præcisè attinebat, quin viderit, quin legerit, quin resciverit paternam dispositionem expressam in Testamento jam aperto, & publicato, ut bene arguit *Rota in Romana, seu Verulana fideicommissi, coram bon. memor. Pio impressa post Cardin. de Luca dicta decis. 24. lib. 16. tom. 4.*; Eoque magis quia ab inde citrà prædictus haeres toto vitæ decursu paternam retinuit hereditatem absque eo quod unquam reclamaverit; vel Judicis implorata auctoritate dotem maternam ab illius Patrimonio detrahere præsumpserit, quæ sanè perpetua acquiescentia ad nil aliud referenda videtur, quam ad præambulam agnitionem injuncti gravamini, qua sibi obicem posuerat nè posset deinde dissentire, ut appositè consideravit *Rota in Romana Dotis 11. May 1705. §. Idque, cor. Eino Priolo.*

6 Istaquæ omnia quatenus etiam aliquam involverent dubietatem in ea hypothese ubi gravamen in bonis propriis hæredis è conspectu elementum dignoscatur ingens, & exorbitans, & in qua ob maximam inverisimilitudinem resistente illius acceptationi quilibet actus per necessè non præferens antecedentem scientiam in hærede, ita conciliari debet, ut gestus præsumatur ab ignaro; Authemabant Domini versari extra difficultatis aleam in præsentem, in qua onus quod oppositum fuit de non detrahenda dote Matris longè exiguum erat, comparative ad ditissima Primogenituram, cujus relicto Filius hæres honorabatur, tam enim quia omnis præsumptio militat pro oneris approbatione uti filio valè utiliori facilius admittitur scientia, quæ concludatur solis indicis, ac conjecturis, ut bene distinguendo perpendit *Rota coram Boccin. decis. 1358. n. 10. & sequent. & dicta decis. 13. n. 11. post Cardin. de Luca, & in Romana, seu Reatina fideicommissi 2. Decembris 1697. §. Secundo obiciebatur, coram Eminentiss. de la Tremoille, & in Avenionen. fideicommissi super Inmissio- ne 20. Januarij 1700. §. Nullatenus, cum seq. coram bon. memor. Muto, & in dicta Illerden. Hereditatis de Gomar 4. Junij 1703. §. Contra, cor. R. P. D. meo Anfaldo.*

Nec ex eo, quod fideicommissus subdidit pro dicto effectu comprehensionis dotis Maternæ sub condita primogenitura, ibi; *Anzi commando, che con il mezzo del ai sui giuramento rinuntij a detta Dote, & Hereditate come ho detto*; juridicè desumebant scribentes pro Actore, quod deficiente hac explicita renunciatione jure jurandi etiam Religione firmata inefficax remanserit; quilibet tacita approbatio deducta ex presumptionibus; Siquidem cum dictio illa: *Anzi*; qua Testator usus fuit sit augmentativa, & pro majori cautela præcepti, quod hæredi injunxerat ut illius naturam expendendo testatur *Barbos. dict. 112. n. 2. & seq. Rota in Recens. decis. 51. n. 8. parte prima*, adhibita censetur nè Filius sub prætextu ignorantie posset dicto oneri reluctari, non verò ad excludendam satisfactionem, quæ per æquipollens posset haberi; quapropter absolum prorsus esset, ut enunciata cautela addita adstrictius obligandum hæredem, ad consulendum substitutorum indemnitati, liberationem, & præjudicium respectivè pariat, ut in nostris præcisè terminis explicat *Donot Anton. de Marin. allegat. 146. n. 13 & 14.*, & melius dixit *Rota post Constantin. ad Statutum Urbis deci. 73. n. 10 versic. licet, & in dicta Cononien. fideicommissi 14 Januarij 1709. §. Parum, cor. R. P. D. meo Anfaldo.*

Inutile pariter detegebatur postremum Actoris dissi- gium ad facultatem à Testatore hæredi concessam utendi pro Dote Filiarum, vel pecuniis fideicommissariis, vel pretio Domus vendendæ, undè posset Censum subsistere ex causa solutionis Dotis Eleonore Antonelle nuptæ Bernardino Guazzoleo. Præterquam quod enim *Noviss. Decis. Rota pro Tract. de Cens.*

ante dicta permissio non legitur indefinitè attributa, sed in eo tantum casu ubi omnes quatuor filiae voluissent carnali copulari conjugio; adhuc extranea remanet in univrsum exceptio ista, dum nulla mentio facta apparet in instrumto, quod Censum imponeretur ob præ- narratam causam dotis, imò è contrà liberè creatus fuit cum expressione, quod Domus, quæ subjugabatur pro fundo censu pleno jure spectabat ad Philippum, ad quem liberè pervenerunt pecunie. Minusquæ datum fuit hoc colligere ex vicinitate actuum impositionis, nempe Censum, & solutionis Dotis, licet revera necque ipsa concurreret. Quoniam deficiente tam in impositione Censum, quam in altero actu solutionis dictæ Dotis expressio, quod pecunie sub ea lege dabatur ad Censum, ut ex eis dos exsolveretur, & respectivè quod illæ, ex quibus dos exsolvebatur erant de illis receptis ad Censum, nullum privilegium oriri potuit favore Creditoris ex sola actuum vicinitate pro desumenda versione pecuniarum in causam non expressam, ut in specie observat *Palm. Neos allegat. 400. n. 108 tom. 4.*, & magis præcisè docuit *Rota decis. 271. n. 11 par. 12.*, & *dec. 162. num. 6. par. 14. Recens.*, cum ad effectum acquirendi jura satis non sit casualis versio, sed opus ulterius sit probare animum eadem jura acquirendi ad notata per *Card. de Luc. de Credit. disc. 72. n. 8. R. P. D. meo Anfald. de Commercio & Mercat. discurs. 44. n. 12. & disc. 45. n. 18.*, & censuit *Rota post Merlin. de Pignor. dec. 49. n. 46. vers. Probanda nedum esset.*
Et ita utraque &c.

R. P. D. SCOTTO.

Fanen. Censum.

Luna 25. Novembris 1715.

ARGUMENTUM.

Series seu repetitio Decisionum XVI. & XVII. novis rationibus confirmatarum. Multaque præterea de liquidationibus, æstimationibus, Taxis &c.

SUMMARIUM.

- 1 Quando æquè liquidum remanet creditum ac debitum, denegari nequit unius cum altero compensatio.
- 2 Æstimatio facta in reali concursu creditorum, & desuper electis Peritis judicialibus pro eorum interesse communi, tanquam judicialis & cum legitimis contradiCTORIBUS peracta, habet omnem veritatis ac justitiæ præsumptionem.
- 3 Admittenda Æstimatio quæ à Communitate cujus interest rem justè æstimari, in actis posita est. Confessio propria vim cujuscuque probationis excedit.
- 4 In æstimatione facta, occasione divisionis inter fratres amicabiliter, valor de bono & æquo plus justo pretio pro æquandis portionibus consuevit valuari.
- 5 In Divisionum applicatione, earum ratio decidendi accuratè ponderanda.
- 6 7. 8. 9. Quæ præsertim attendende in rebus liquidandis, æstimandis ac moderandis, tum de jure, tum de facto.
- 10 Vaga præsumptio inepta est per se ad excludendam vehementiorem præsumptionem resultantem à taxa legali.
- 11 Ad probandam identitatem in antiquis, unica demonstratio sufficit.

DECISIO XXXI.

IN Audientia diei 27. Januarii 1712. sequentes Domini firmata in antiquis resolutionibus Rotalibus editis coram bo. mem. Paulutio, censuerunt debitum Leonidæ ex causa fructuum perceptorum ex prædio della Colombarotta, quod nulliter, & attentatè vigore Censuum olim imposti à Hieronymo, & Francisco fratribus de Amianis deliberari obtinuerant illius auctores esse compensandum eum Credito fructuum ejusdem Censuum jam decursum, non obstante impicta turbiditate ex perceptione aliorum fructuum medietatis fundi positi in Villa S. Andreæ, & in Salvianum à dd. Auctoribus retenti, ut perspicuum sit ex serie facti relata in Decisione sub antedicta die coram Me edita.

Concessa autem Eleonoræ reæ conventæ filiz D. Hieronymi alterius ex Debitoribus Censuum nova audientia, & comperto, quod alia medietas, sive portio fundi cœnsiti ab eadem Eleonora distracta fuerat in Dominicum de Rubeis post dissolutum tractatum concordiz, opportunum duxit Leonida Auctrix pro super extantibus fructibus Censuum una cum judicio executivo cumulare etiam aliud de associando, ad quem effectum, nova, & speciali impetrata Commissione, & citato dicto Dominico moderno possessore curavit per Me proponi Dubium: *An sit standum, vel recedendum ab ultimo loco decisio, & respectivè An, & pro qua summa sit relaxandum mandatum executivum, & danda sit associatio, sive Immissio; hodie resolutum cum rescripto; Standum esse in ultimo loco decisio, & dandam esse associationem pro summa liquidanda per Peritum eligendum.*

Exordientes autem Domini à prima parte dubij steterunt in ultimo loco decisio pro compensatione, quia de liquidatione debiti Leonidæ ex causa fructuum perceptorum ex dicto prædio della Colombarotta nulliter deliberato, jam non erat controversia utpotè liquidato in summa scut. 250. in decisio. 5. Maij 1679. coram bo. mem. Paulutio ab ipso Hieronymo auctore reæ conventæ solemniter acceptatæ, ut patet summ. Altrici n. 9.

Et conversò autem Creditum Leonidæ ex causa fructuum Censuum æquè incontrovertibile apparuit, & liquidum, quia licet illorum vigore usque de anno 1642. Auctores Leonidæ obtinuerint immisionem in judicio Salviani ad portionem fundi censiti, & ex illo fructus perceperint, nihilominus facillima erat liquidatio eorundem fructuum ducto calculo à quantitate valoris ejusdem fundi, & insimul à taxa legali, sub quibus principiis facta deductione fructuum perceptorum à fundo censito, cum æquè liquidum remaneret creditum, & debitum, non poterat denegari compensatio unius cum altero, ut latius firmat Decisio, quæ revidetur §. *Confusio.*

Certus autem valor dicti prædij S. Andreæ denuò desumi visum fuit ab æstimatione olim, & usque de anno 1640. facta in scut. 1108. monetæ Urbini de tempore, quo illud pervenerat ad Communitatem Fani vigore confiscationis passæ per Franciscum alterum ex debitoribus Censuum; Cum enim eadem æstimatio fuerit expleta, non quidem pro sola instructione extrajudiciali, sed prævio concursu Creditorum ipsius delinquentis in dicto coram Delegato Apost. & desuper electis Peritis judicialibus pro interesse communi Creditorum, idè tamquam judicialis, & solemnæ cum legitimis contradictoribus per acta habet omnem præsumptionem veritatis, & justitiæ, & ad unguem est attendenda, *Rota decisio. 303. num. 4. & decisio. 703. num. 14. par. 18. rec.*

Præcipuè concurrentibus ad illam conservandam Causa Civitatis, in quo prædium controversum enunciatur valoris libri 36., quæ ad rationem scutorum

quingenta monetæ Urbini pro unaquaque libra, juxta computum alias in terminis Civitatis Fani firmatum per Sac. Rotam in Fanen. Fideicommissi 4. Aprilis 1704. §. *Computatur, coram bo. me. Omani*, constitutum quantitatem longè minorem illa stabilita in dicta æstimatione, quæ idè eò magis convincitur facta cum omni bona fide, ac vigore justitiæ, *Rot. coram Merlin. decisio. 705. n. 6. & in rec. decisio. 114. n. 19. & 20. par. 17. & decisio. 703. n. 22. par. 18. tom. 2.*, judicio ipsius Sac. Rotæ, quæ admisit dictam æstimationem tanquam ab ipsa Communitate; cujus intererat prædium justè æstimari in actis positam, ut in *Decisione diei 26. Junij 1680. §. Quod autem, coram bo. me. Paulutio*: Et demùm facta, sive aperta confessione ipsius partis, quæ in *Summa propositionis diei 13. Martij 1711. Num. 6. coram Me*, dictam æstimationem, & taxam valoris ultro admisit tanquam justam, & neminem latet propriam confessionem vim cujuscumque probationis excedere, *vulgata lego Cum presum, Cod. de lib. Caus.*

Quibus ità se habentibus ne utiquam obesse poterat æstimatio longè antè facta de anno 1617. occasione divisionis inter dictos fratres, & impositores Censuum peractæ in sc. 2260. monetæ Urbini, quoniam ex illa potius semper magis coruscare visa fuit veritas, & justitia dictæ judicialis æstimationis subsequenter factæ de anno 1640. in scut. 1108. similis monetæ, tum quia modica quantitas sc. 100. circiter, quo prima excedit secundam cum omni verisimilitudine detrahi debet, ardentia, vel natura primæ æstimationis occasione divisionis inter fratres amicabiliter factæ, in qua valor de bono, & æquo plus justo pretio pro æquandis portionibus consuevit valutari, *Rota in Fanen. Fideicommissi 19. Aprilis 1712. §. Sentiebant, coram R. P. D. Ansaldo; vel lapsu sexdecim annorum intercedente inter unam, & alteram, in quo juncta etiam negligentia culture propter superventam contumaciam Francisci possessoris, valor, qui variatur in dies potuit, immò debuit deteriorari, quibus omnibus pensatis una æstimatio potius coincidit cum altera, illamque conservet ex animadvertis per *Honded. consil. 30. num. 10. lib. 1. Rot. decisio. 149. n. 10. par. 6. rec.**

Atque hinc frustra allegabatur, quod eadem æstimatio fuerit rejecta in antiquis *Decisionibus coram bo. me. Bevilacqua*, quæ sunt 451. par. 13., & 175. par. 16. super revocatione deliberationis Prædij della Colombarotta editis, quoniam ratio decidendi in illis non stetit super examine, & subsistentia mox dictæ æstimationis, sed principaliter desumpta fuit ex quo fructus Censuum fuerant excessivè calculati à Creditore non habita ratione moderationis concorditer factæ usque de anno 1620., & ulterius notula jurata fructibus perceptis ex fundo S. Andreæ non erat in actis Judicis mandati, ex quibus Sac. Rot. credidit deliberationem esse revocandam, ut patet ex tenore primæ Decisionis §. *Nam ex eo, & §. Nec ad docendum*, & quamvis eadem Decisio ulterius subdat æstimationem fuisse factam pro solo particulari interesse Communitatis, tamen non per hoc vis fieri potest super ista enunciativa incidenter, & ex abundantia deducta, maxime ubi prout hinc ex præd. convincitur erronea, ut passim dixit *Rot.*, præcipuè in *Spoletana hereditatum 13. Junij 1704. §. Pariformiter, coram bo. me. Omani*.

Correlativè ad valorem prædij S. Andreæ hætenus firmatum Domini pro liquidandis fructibus ex illo perceptis iterum processerunt cum regula, sive taxatione originariè in hac eadem Causa firmata in illa *Fanen. Fructuum super prædio della Colombarotta sub die 5. Maij 1679. §. Atamen, coram bo. me. Paulutio*, in qua taxa equalis pro fructibus bonorum stabilium usque de illo tempore servari solita ad rationem scut. 5. pro centenario ad normam celebris *Gloss. in auth. perpetua C. de Sacros. Ecclesiis*, fuit redacta, & moderata ad magis honestam

neffam rationem scilicet quatuor, cum qua moderatione constanter ab indè citrà processum fuit in liquidandis fructibus bonorum stabilium, ut videre est ex pluribus resolutionibus relatis per *modern. Afcul. ad Statut. Urb. annot. 44. n. 195.* & dixit *Rot. in Romana Vineæ 20. Junij 1698. §. fin. coram bo. me. Pio, & in Bononien. evictionis super fructibus 21. Aprilis ejusdem anni, coram Reverendiss. Decano.*

7 Non relevante iterum inculcato objecto, quod dicta moderatio utpotè facta de Anno 1679. pro liquidandis fructibus dicti prædij della Colombareta non possit attendi pro taxandis fructibus longè præcedentium Annorum, & longè diversis prædij S. Andreae, quoniam ratio fundamentalis propter quàm Sac. Tribunal processit ad dictam moderationem aliud desumpta fuit ab immutata temporum conditione à superventa pecuniarum affluentia, & demum à notabiliter aucta emptio-num Copia ex quibus notabilem diminutionem passi sunt fructus bonorum stabilium, quæ quidem rationes, & Causæ universales quemadmodum non potuerunt supervenire in ipso momenti temporis anni 1679. quo Sac. Rota publicavit moderationem taxæ legalis, sed paulatim, & per gradus de Anno in Annum introduci, ita neque sub instanti dictæ publicationis, sed per gradus Annorum antecedentium debet procedere eadem moderatio taxæ tamquam illarum effectus, *Rot. in decis. 614. n. 11. part. 29. tom. 2. & in decis. 887. n. 5. coram Emerix Jun. & in d. Bononien. evictionis super fructibus Aprilis 1698. §. Nihilominus, coram Reverendiss. Decano, in quibus resolutionibus Sacrum Tribunal processit cum eadem moderatione pro taxandis fructibus decursis longè antè dictum Annum 1679., quantumvis ageretur de bonis diversis, in quibus semper urgebant dd. Causæ, & rationes universales, à quibus processit moderatio taxæ legalis, ut videre est in d. Bononien. evictionis super fructibus §. finali coram Reverendiss. Molines Decano.*

8 Accedente ulterius, quod in dicta Fanen. S. Rota Judicium non tulit super fructibus decurrendis in futurum, sed quidem super illis jam decursis de tempore præterito antè dictum annum 1679. quos dixit esse liquidandos ad rationem scilicet 4. pro Centenario, & idè eo magis idem Judicium non solum de jure, sed etiam de facto percutit fructus præteriti temporis, cum alias sensus S. Rotæ fuisset evanidus & frustratorius, & in longè durioribus terminis, quod præcia rerum à quibus debet regulari taxa legalis usque ab antiquissimo tempore anni 1625. aucta fuerint in duplo, ex quo augmento procedit iustitia moderationis ejusdem taxæ dixit *Rot. decis. 129. n. 5 post Merlin. de leg. quem refert Pacian. de locat. cap. 19 n. 32. & 33.*

9 Quibus ita in Jure constabilitis frustra ad excludendam taxam legalem recurrebatur ad probationes facti, quæ quidem ex illa oriatur præsumptio Juris, quæ cedit veritati, nihilominus pro habenda veritate in contrarium sunt necessariae probationes omni exceptione majores, & in suo genere perfectæ, sine quibus in quolibet dubio non receditur à taxa legali *Rot. in Reatina fideicommissi de severis super fructibus 30 Januarii 1711. §. Quo vero, coram R. P. D. meo Falsonorio, quales processu visæ non sunt illæ in contrarium adductæ, videlicet testes ad perpetuam, & pendente lite examinati non deponentes de certa Scientia, neque de præcisa quantitate fructuum perceptorum per spatium Decennium, prout ad hunc effectum requiritur *Savinias. contr. 9. n. 15. Rot. decis. 1340. n. 1. coram Seraph. & decis. 26. n. 6., & decis. 739. n. 11. coram Cerro.* Eò magis cum taxa legalis conveniat cum notula jurata, aliisque Testibus, & probationibus, quæ in concursu prævalere debent, & magis urgent, quam sint illæ adductæ contra taxam legalem, ut animadvertit *decis. qua revidetur §. Minus offi. it.**

Debilius insistebatur super præsumptione, quod fructus Censuum correspondeant fructibus fundi censiti, quoniam hujusmodi vaga præsumptio ex se ipsa inepta ad excludendam vehementiorem præsumptionem resultantem à taxa legali apertè correuebat ex facto, in quo constitit auctores Leonidæ obrinuisse immisionem in vim Salviani, non ad totum fundum Censitum sed dumtaxat ad illius partem, cujus fructus ne utiquam correspondere poterant fructibus Censuum; Quamvis enim idem fundus in Voc. S. Andreae duas habens partes fuerit integre subjugatus Censui controverso à Hieronymo, & Francisco fratribus de Amianis, & cum eadem integritate pervenerit prius in Franciscum occasione divisionis inter fratres peractæ, ac deindè in Communitatem Fani vigore confiscationis per eundem Franciscum passæ; Nihilominus ab indè citrà scissuram passus est in suas partes, quarum altera ab eadem Communitate ultima posseditrice habuit d. Hieronymus tamquam creditor fratris, nuper distractam ab Eleonora illius filia in Dominicum de Rubeis tertium possessorem in præsentis Judicio à Leonida laesitum, ut patet ex iustis *Summario n. 3. 4. & 8.* Altera vero portio cum Domo propè Ecclesiam S. Andreae posita in Judicio Salviani intentato contra dictam Communitatem, dumtaxat obvenerit auctoribus Leonidæ constituens solam medietatem ejusdem fundi, ut verbis non obscuris exprimitur in antiquis *decisionibus* in hac parte nunquam impugnatis, & editis sub die 26. Junij 1680., & 25. Junij 1685. utrobique in principio coram bon. mem. Paulino.

Et licet in acta capiendæ possessionis in d. Judicio Salviani enunciata fuerit integra quantitas fundi Salmarum 19. attamen animadvertentibus Domini, quod hujusmodi enunciativa stant demonstrative ad indicandum originariam quidditatem, & quantitatem Prædij in actibus præcedentibus expressam, non autem ad connotandam præcisam quantitatem super qua eadebat possessio per Creditores capta, ut liquet tam ex antedicta æstimatione facta biennio antè intentatum Judicium Salviani, & sic tempore non suspecto ubi quantitas fundi existens pœnes Communitatem ream Conventum exprimitur tantum Salmarum decem, quam ex partita Catastri data de *Summario n. 12.* quam deindè ex combinatione Consuevum expressorum in Instrumento impositionis, inter quæ enunciatum nomen Arzillæ, & bona Gasparoli non correspondentes cum Instrumento Capte possessionis, quando de cetero unum & alterum ex dd. Consuevibus ad amissim verificatur in dicta altera portione fundi per Eleonoram distracta, signum evidens, quod illa sit pars avulsa à fundo Censito, ut pandunt dictæ duæ demonstrationes, quæ exuberant ad probandam identitatem in antiquis, ad quem effectum sufficeret etiam unica demonstratio *Barol. in l. demonstratio falsa, num. 14. ff. de condit. & demonstrat. cum aliis collectis per Rot. decis. 318. num. 7. coram bon. mem. Benincasa.*

Jactò fundamento facti mox dicti plana emerit resolutio alterius partis dubij, quod facta compensatione fructuum Censuum sub principijs hætenus firmatis pro quantitate residuali eorundem fructuum relaxandum esset mandatum, & danda sit associatio Leonidæ ad dictam aliam partem fundi Censiti in Dominicum de Rubeis distractam ab Eleonora rea conventa, & quidem pro quantitate liquidanda per peritum de ordiue S. Rotæ eligendum.

Et ita prætermisso examine an à taxa legali essent deindè detrahendæ collectæ, nec non fructus Arundineti, & Vineati, ut pretendebant scribentes pro Leonida, super quibus detractionibus DD. non fuerunt concordantes, responsum fuit utraque &c.

R. P. D. L A N C E T T A.

Penesina Census.

Veneris 27. Januarij 1716.

A R G U M E N T U M.

In Censu imposto à quibusdam fratribus, se in solidum obligavit eorum mater. Mons Spinellius ad quem devenit iste Census, egit pro solutione fructuum decursum, & renovatione fidejussionum promissa, contra matris hæreditatem, tanquam creditricem restitutionis suæ dotis, & actione adversus hæredes Mariti intentatâ, requisita obtinuit. At in istius hæreditate, nullis inventis bonis liberis, citavit Mons Spinell. possessores bonorum fideicommissorum in favorem prædicti mariti; judicatumque fuit pro executione primi mandati, & expeditione alterius, ad effectum agendi super bonis fideicommissionis.

S U M M A R I U M.

- 1 Amissio Instrumenti non est attribnenda eis qui jus exinde deducunt, sed potius aliis qui vigore conventis, & ngorum interest illud non reperiri.
- 2 Quid juris in fidejussione facta corresponsive ad relevationem fidejussori promissam, in bonis distractis?
- 3 Non potest proponi à tertio fideicommissi possessore exceptio quam non proposuerunt eius prædecessores.
- 4 Neutiquam impugnari valet, quod jam stabilitum per rem judicatum.
- 5 Quis agere possit vigore auth. res quæ, C. comm. de legat.
- 6 Mulier agens ad restitutionem dotis, non tenetur persequi bona penes Tertios existentia.
- 7 Distinctio circa bona retinenda pro dotis restitutione.

D E C I S I O XXXII.

IN Censu scutorum 400. monetæ imposto à Fratribus de Cantagallinis sub Anno 1648. favore Francisci Galassij se in solidum obligavit etiam Gabriellia eorum Mater pinguem habens dotem scutorum 6000. Devenit iste Census in Montem Spinellium Perusæ; qui consequi volens fructuum decursum solutionem, & renovationem fidejussionum in Instrumento impositionis promissam judicium instituit anno 1702. coram R. P. D. meo Aldrovando, tunc emeritissimo A. C. Locumtenente, contra hæreditatem prædictæ Gabriellie hoc medio tempore defunctæ, quæ Creditrix erat restitutionis suæ Dotis pro rata scutorum 3000. contra hæreditatem Fulvij de Cantagallinis illius Viri; Directaq; idcirco actione adversus hæreditatem dicti Fulvij Debitricem Gabriellie debitoris, fuit obtentum mandatum pro scutis 400. sortis Principalis ad effectum deponendi, & pro aliis scutis 853.5. debitis pro fructibus decursum.

Verum quia in hæreditate Fulvij nulla inventa sunt bona libera super quibus fieri posset executio, rursus curam A. C. Cincio vocavit in Judicium Horatium de Cantagallinis possessorem bonorum subjectorum fideicommissi condito per Marcum Antonium Seniore de Cantagallinis Proavum prædicti Fulvij Debitoris residui dotis restituendæ Gabriellie in Censu, ut supradic-

ximus coobligatæ, atque Olindam pariter de Cantagallinis, cui quædam bona fideicommissaria fuerant in Dorem interim assignata, & favorabilia obtinuit Decreta pro executione mandati, jam ab R. P. D. Aldrovando relaxati, & pro expeditione alterius pro novis fructibus interim decursum ad effectum exequendi super bonis fideicommissariis; Cumque ab his fuerit mihi commissa appellacionis Causa dedi hodie obitum; An mandatum A. C. sit exequendum; & Domini agnita illius validitate, & justitia responderunt esse exequendum.

Siquidem validitate non controversa, justitia promanat, ex quo constat de Credito Censu adversus Gabrielliam, & de Credito Dotis Gabriellie adversus fideicommissum, ideoque potuit Mons Spinellius obligaram habens Gabrielliam in forma Camere contra idem fideicommissum suæ debitoris debitorem jura sibi competentia experiri ad text. in l. nomen C. quæ res pignor. oblig. poss. l. postquam C. de hered. vel act. vendit. Rot. apud Postb. de manut. dec. 338. dec. 205. n. 3. cor. Cels. dec. 179. n. 1. par. 19. rec. cum aliis in Romana restitutionis Dotis 18. Junij 1706. §. Prout, coram Rmo P. D. meo Molina. Decan., & in Romana Pecuniaria 26. Febr. 1714. §. Sententiarum cor. R. P. D. meo Falconeri o.

Creditum autem dicti Censu excludi minimè poterat ex eo, quod non reperitur in actis Instrumentum ipsius impositionis, urget namque responsio, quod Notarius in expeditione dicti mandati relationem habuit ad Instrumentum in actis productum, unde si illud modò amplius non extat in iisdem actis, fuitque deperditum, talis amissio non Monti Spinellio jus exinde deducendi, sed potius aliis ejus vigore conventis, & quorum interest illud non reperiri esset attribuenda ad text. in l. Ex quibusdam §. Divus ff. de Jur. Fisc. Rot. dec. 73. n. 37. cor. Zarat. & dec. 305. n. 15. par. 18. rec. Ultra quod de existentia, & legalitate talis Instrumenti dubitari non potest, cum in forma authentica de facto hodie fuerit exhibitum.

Neque obstat, quod Gabriellia fidejusserit in d. Censu corresponsive ad relevationem sibi promissam à filiis in bonis Viri præ defuncti, quam hodie consequi non valeret. Etenim omisso, quod defectus istius relevationis influens ad nullitatem obligationis probandus esset concludenter ab allegante, & quidem habito respectu ad tempus præcisum, quo Mulier fidejussit, cum illud unice ad hunc effectum sit attendendum non curato quicquid abinde citrà evoenerit, ut pluries firmavit Rot., & præsertim dec. 147. n. 14., & dec. 148. n. 33., & seqq. post Constantin. ad Stat. Urbis, & plene cum aliis in Reatina Scrituris 2. Decembris proxime præteriti §. Minusq; cor. R. P. D. meo Ansaldo; non potest amplius in presenti proponi talis exceptio à tertio possessore fideicommissi, dum nunquam illam proposuit Mulier vivens neque proposuerunt filij in expeditione mandati coram A. C. legitime citati, ut prosequitur eadem decif. 148. n. 37., & seq. post Constantin., in qua concordantur, & conferunt in simili deducta in Asculana dotis, & legitime 16. Jan. 1699. §. cor. me., & in Alatrina Reintegracionis 4. Junij 1700. §. Quod verò, coram Emo D. meo Card. Scotto.

Sicut autem subsistit creditum Censu ad Montem Spinellium pertinens, ita æquè firmum est creditum Dotis Gabriellie ejus debitoris ex fideicommissi per Horatium possessore consequendæ, quod enim effectivè fuerit in integra summa scutorum 6000. perfoluta, neutiquam impugnari valet, cum jam stabilita reperitur per rem Judicatum, quæ favore ipsius Gabriellie contra Creditores Viri emanavit, ut videre est decif. 192. à n. 1. par. 15. recent., ita ut hæc exceptio semel rejecta per sententiam cum legitimo contradicte latam non possit iterum hodie allegari Rot. cor. Priol. dec. 107. n. 8. par. 19. rec., & in Perusina Pecuniaria 26. Jan. 1705. §. dec. 411. n. 7. Idque

Idque cor. bo. me. Omaña, tantòque magis, dum constat post eandem sententiam ab illius filiis pro rata scut. 3000. restitutam fuisse cum reservatione Jurium pro alia medietate, absque ulla controversia circa quantitatem.

Quod verò Dos ista detrahi debeat ex fideicommissio . satis Domini probatum censuerunt ex deficiencia bonorum liberorum, & ex quo tale fideicommissum conditum fuit ab Ascendente Viri, ità ut quem admodum posset vigore *Auth. res qua C. commun. de legat.*, agere ad restitutionem Gabriellæ, ità agere valeat ejus Creditor, cum tale privilegium etiam in extraneos, & singulares successores transeat plenè *Rot. dec. 95. n. 18. cor. Card. Cerr. dec. 1227. n. 7. & seq. cor. Emerix Jun., & in Perusina Pecuniaria 9. Maij 1704. §. Confutatum, cor. Reverendiss. P. D. meo Molin. Decano, & 26. Jan. 1705. §. Final. cor. bo. me. Omaña.*

Et frustra negabatur defectus bonorum liberorum, ex quo in Inventario Fulvij essent descripta quedam bona in pertinentiis Castris Bagnatæ empta ab illis à Pinna: quia cum fuerint hæc bona vendita Fulvio cum reservatione Domini usque ad finalem pretij solutionem, ob non factam hanc solutionem fuerunt de anno 1652. per Venditores judicialiter advocata, nec propterea de iis habenda hodie est ulla ratio, cum non teneatur Mulier agens ad restitutionem Dotis persequi Bona penes tertios existentia *Card. de Luc. de dot. dist. 145. n. 72. Rot. coram Coccin. dec. 2306. n. 11. & seq. & dec. 1152. n. 6. ubi concordan. cor. Emer. Jun.*, alia verò bona libera non leguntur in inventario, quod ad probandum hujusmodi defectum regulariter sufficit etiam ad effectum restituendi Dotes ex bonis fideicommissariis *Rot. cor. Pensing. dec. 115. n. 2. dec. 385. n. 8. apud Palm. Nep. & in Reatina fideicommissi 7. Martij 1704. §. In presentij, cor. Reverendiss. Molines. Decano.*

Maximè quia id ipsum agnoscentes Filij ejusdem Gabriellæ hæredes fideicommissarij pro restitutione medietatis d. Dotis dederunt Matri in solum duo Corpora subjecta fideicommissio, quod si bona libera Debitoris Dotis extitissent, utique factum non fuisset, ut ponderat *Rot. in Romana Pecuniaria 17. Junij 1701. §. Secundo, cum seqq. & in Perusina Pecuniaria 9. Maij 1704. §. Profusque, cor. Reverendiss. P. D. Molin. Decano.*

Minusque obstat, quod in Judicio Rotali, in quo prodiit supra enunciata *dec. 292. par. 15. rec.* Sacrum Tribunal concessit Gabriellæ retentionem pro Dote super bonis liberis, quoniam si agitur de bonis uti liberis descriptis in Inventario Fulvij, & de his nulla potest haberi ratio, utpotè quæ fuerunt evicta, ut supra dictum est §. *Et frustra.* Si verò agitur de bonis provenientibus à fideicommissi Marci Antonij Junioris, & Bartoli, de quibus meminit d. decisio, & hæc amplius non extant, quia fuerunt in restitutione medietatis Dotis assignata eidem Gabriellæ, ut fuit probatum in facto.

Demùm quod Hieronymus filius d. Gabriellæ per sententiam Gubernatoris Perusæ obtinuerit, ex bonis fideicommissariis alia scuta 3000. non facit ad rem, quia fuerunt expressè obtemperata pro dote Annæ Mariæ de Ciccis ejus Uxoris, quæ nihil habet commune cum Dote Gabriellæ; præcipue quia neque pro Dote Gabriellæ poterat agere, dum non erat illius hæres, imò fuerat hæreditati jacenti jam antea deputatus Curator. Hæc omnia contra Horatium fideicommissi possessorem firmata procedere Dñi censuerunt etiam contra Olindeam in suo tamen congruo Judicio dedocenda, cum pro Dote longè post ei constituta, fuerint assignata bona ejusdem fideicommissi, ità ut transferret cum hypotheca prius contracta pro Dote Gabriellæ ejus Avix.

Et ità Partibus auditis fuit resolutum &c.

R. P. D. FALCONERIO.

Romana, seu Albanen. Censuum & Canonum.

Luna 16. Martij 1716.

ARGUMENTUM.

In venditione fundi solum expressum fuit onus canonis annuorum scutorum novem, debiti quibusdam Monachis, à quo venditor emptorem liberare promisit. Sed Monachis consensum denegantibus, absque proprio emptoris obligatione, venditor canones in posterum decursuros solvere, & emptorem ab omnibus molestiis eximere promisit. Et quum ultiores molestiæ nascerentur, ex causa Censuum summæ majoris, ut ab iis se liberaret emptor. Censuum retrovenditionem procuravit. Dabitur autem fuit an actionem haberet contra Debitorum hæreditaria bona; sed favorabile mandatum obtinuit.

S. D. M. M. A. R. I. U. M.

- 1 2. & 3. Casus proponitur, cum omnibus facti circumstantiis.
- 4 In judiciis obtinendis, citandi veniunt omnes de quorum principali interesse agitur.
- 5 Non omnis accollatio vires naturamque delegationis obtinet.
- 6 Pro inducenda Censuum extinctione, non sufficit executio & executio Mandati, sed requiritur actualis satisfactio creditoris censuarij.
- 7 Ex quibus circumstantiis probetur quod census nunquam fuerit habitus pro extincto quoad principales debitores.
- 8 Areali tantum & effectiva restitutione sortis, resultat actus retrovenditionis impositionis.
- 9 Multa in negociis magnam vim recipiunt à qualitate contrahentium.
- 10 Incompatibile est ut aliquis habeat servitutem in re propria.
Limite si res integra non sit ejus cui servit.
- 11 Quibus modis consistat de vera liquidatione vel estimatione rei cuiuslibet.
- 12 Quamcumque novationem excludit expressa reservatio stans in obligationis Instrumento, Quæ recedatur ab obligatione precedenti &c.
- 13 Verbum Possesse non importet obligationem & necessitatem, sed facultatem, & liberam voluntatem.

DECISIO XXXIII.

IN particulari venditione cujusdam Domus cum Vicidario, aliisque annexis à Severo Sanctoro usque de anno 1650. facta ad favorem Marchionis Aloyii Costaguti senioris pro pretio scutorum duorum millium, fuit tantummodo expressum onus canonis annuorum scutorum novem debiti Monasterio, & Monachis Sancti Alexij Urbis super dicto Vicidario, à quo Venditor Emptorem liberare promisit: In reliquis verò Bona vendita fuerunt promissa libera, & immunita à quocumque alio censu, canone, livello, servitute, & onere, aliis ad omnia damna, & expensas, addita in uper promissione evictionis generalis, & particulari in forma, necnon fidejussione Barbaræ Anguillare, & Joannis Caroli Uxoris, & filij respectivè ejusdem Venditoris, pontificis

possidit cum omnibus solemnitatibus statutis supervenia.

2 Quoniam vero Monachi predicti venditioni consentire propria ipsius Marchionis obligatione voluerunt; idcirco Venditor Canones imposterum decursuros solvere, & Emptorem à molestiis perpetuo liberare solemniter pacto promisit; Verum tamen ipso, ejusque heredibus hujusmodi promissionem minime implentibus, obligationem à Marchione emissam explete coacti fuerunt ejusdem successores; Cumque hi præterea ultiores molestias passi fuerint ex causa cujusdam census annuorum scutorum quadraginta in sorte vero scutorum quingentorum usque de anno 1610. à dicto Severo Venditore unacum Julio Casare fratre impositi super dicta Domo favore Silvia Coluccia, & ab ea una cum aliis bonis assignati pro dote unius Cappellaniae erectæ in Ecclesia Albani, cujus Cappellanus mandatum de associando ad fundum censum obtinuit à R. P. D. meo Aldrovando tunc A. C. Locumtenente; propterea Marchio Joannes Georgius post intimatas molestias heredibus dicti Venditoris pro illarum liberatione, mandatum executivum, ad factam respectivè reportavit, quod exequi curavit super duabus Apothecis in Civitate Albani existentibus, successivè deliberatis pro scutis trecentum quinquaginta uno in computum fructuum dicti census.

3 Post hæc decursis aliis fructibus, atque renovata instantia à prefato Cappellano pro associatione ad fundum censum, & in vim mandati sibi concessi post adeptam illius possessionem, atque exactas pensiones ab Inquilinis, expediens putavit hodiernus Marchio Aloysius ab assiduis his molestiis se eximere, & mediante sue Domus Oeconomo à Sanctissimo deputato, liquidatis omnibus fructibus dicti Censui usque tunc decursis in summa scutorum 318. 46., compertoque eundem Cappellanium jam exegisse ab Inquilinis scuta 313. 60. illi solvit residualia scuta 4. 86., & ulterius deposuit in Sacro Monte Pietatis ad effectum investendi dicta scuta quingenta pro sorte principali dicti census, reportata tanquam Tertio à memorato Cappellano illius retrovenditione translativè, & non extinctivè. Egit subindè coram R. P. D. meo Cerro tunc in subseculis A. C. sedente pro solutione fructuum dicti census decursorum, & non solutorum, necnon pro restitutione Canonum dicto Monasterio scutorum, & mandatum obtinuit, quod ulterius fuit executum contra Bona hereditaria debitorum una cum sententia, in qua fuit declaratum dictum censum fuisse translativè à Marchione acquisitum, & per consequens vigere, nec esse extinctum Undè in gradu appellationis delegata mihi Causa à Signatura Justitiæ cum clausula *Altri qui ad legitimam*, ad illiusque normam proposito nunc dubio, responsum mihi præbuerunt Domini procedendum esse ad legitimam.

4 Nulla enim inter Partes versabatur controversia circa legitimationem personarum, solumque disceptabatur de validitate; & justitia tam mandati à A. P. D. meo Cerro in prima instantia relaxati, quam pariter sententiæ subsequenter lætæ: Eruebatur quippè nullitas, ex quo dicta judicata fuerunt obtenta citato tantummodo Petro Antonio Benzio uti hærede Annæ Mariæ Sancto-raz heredis dictorum Severi, & Julii Cæsaris, quando idem Benzius erat simplex hæres usufructuarius, & per consequens erat quoque citanda Comitissa Banzia de Naldis hæres proprietaria dictæ Annæ Mariæ, de cujus principali interesse agebatur, tum quia mandatum fuit executum super proprietate Bonorum, *Cyriac. controvers. 189. n. 1. Card. de Luc. de success. disc. 24. n. 4. Rot. coram Mohed. decis. 4. per tot. de appellat. Tum etiam quia debita hereditaria à Proprietario, non autem ab Usufructuario hærede erant solvenda, *Gratian. discept. forens. cap. 294. n. 3. & 17. Cyriac. controvers. 510. num.**

13. Merlin. de pignor. lib. 4. quest. 15 l. n. 5. Rot. decis. 120. n. 12. part. 9. recent. & in *Esina, seu Maceraten. Dots 26. Junij 1709. §. Multoque minus, coram Reo reverendissimo Domino meo Molines Decaro. Sed cum animadvertit fuerit per Dominos, quod utraque persona nominatim comprehenditur tam in citatione, quam in sententia ex ipsamet facti inspectione talis exceptio submota remansit.*

Hinc progrediendo ad examen Justitiæ, quamvis absque hesitatione admitatur actio à Marchione promotam esse fundatam in obligationibus emissis in publicis Instrumentis in superiori expositione facti enunciatis; Nihilominus quamplures proponebantur exceptiones contra creditum relucens à dicto censu Marchioni cesso. Inter quas præcipua erat illa, quod imposito dicto censu à Severo, & Julio Casare fratribus, postea in divisione Bonorum inira cum Lelio eorum quoque fratre, iste non solum debitum dicti census in se accollavit cum exorsa obligatione illud extinguendi, sed insuper ab Auctore hodierni Marchionis pro vero debitore fuit habitus, attento mandato contra illius Bona hereditaria tam pro sorte, quam pro fructibus expedito, itaut de jure ex vi & efficacia delegationis, originarij debitores remanserint liberati. Verum facilis fuit ut obvia responsio desumpta ex eo, quod non omnis accollatio vires, naturamque delegationis obtineat, ut post *Rot. coram Enovis junior. decis. 1088. n. 14. fuit uti no loco firmatum in *Farsen. Pecuniaria 2. currentis mensis Martij 16. §. Inique Monaci, coram Me, eidemque licet augeat jus creditoris, cui tribuit agendi facultatem etiam contra Accollatarium, R. P. D. mens Ansalde de Commercio & Mercat. disc. 63. n. 51. Rot. coram Bich. decis. 319. num. 7. & seq. & in Romana Censu 16. Februarij 1706. §. Cum enim, coram bon. me. Cassanili, tamen non liberat principales debitores ab eorum obligatione ex literali dispositione *l. ext. in l. ubi quis pro alio ff. de censit. pecun. niu. interveniant requisita vero delegationis, & præsertim presentia, & consensus Creditoris ad hoc, ut per novationem sequatur liberatio principalium debitorum, ut fuscè probat *Stacc. de Commercio. job §. 2. gloss. 5. num. 280. & seqq. Rot. coram Burat. decis. 411. n. 7. coram Peninger. decis. 418. n. 12. coram Card. de Luc. dec. 178. n. 14. & in recent. decis. 141. n. 2. part. 12. propterea; que pro arguenda, sive inducenda delegatione non sufficit, quod Creditor se faciat recognosci in Dominum ab Accollatario, sive ab eo fructus exigat, cum omnes isti actus fieri valeant vigore solius accollationis, & citrà novationem antiquæ obligationis, *Rot. cor. m. Emerix junior. dec. 1006. n. 9. & 10., & dec. 1088. n. 14. & dec. 1109. n. 9. & 10., & in dicta Farsen. Pecuniaria coram Me loco citato.*****

6 Non minus irrelevans est secunda exceptio extinctionis dicti census in vim mandati expediti, & exequi ad instantiam Marchionis Joannis Georgei, tam pro sorte, quam pro fructibus; quia idem Marchio non erat creditor census, sed solum suam tunc mordebatur actionem ab Instrumento venditionis Domini à molestiis super illa passis, non obstantè promissa libertate: Cum autem constans, certumque sit in facto Marchionem vigore dicti mandati integros fructus non percepisse, hinc sequitur controversium censum hanc quoque extinctum remansisse, cum pro inducenda census extinctione non sufficiat sola expeditio, & exceptio mandati, sed requiratur actualis satisfactio Creditoris censuarij, *Rot. post Cenc. de censib. dec. 432. n. 5. coram Duoz. 2. senior. dec. 180. n. 1. & 2. coram Cocin. dec. 1740. num. 1. & seqq. coram Emerix Jun. dec. 1088. n. 9. & in Romana Causis 14. Junij 1706. §. Et coram Eminentiss. S. otto.*

Ejusdem momenti est tertia exceptio extinctionis, quæ deducebatur ex apoca solidationis computorum factæ

facta inter Cappellanum, & Oeconomum in qua fuit declaratum, ut ibi: *volendo però, e, dichiarando, che sia, e si intenda estinto, come se ne fosse seguito l'istromento di estinzione.* Quia dicta solidationi computorum præcessit judicialis dissolutio dicti census, in qua Marchio expressè protestatus fuit, ut ibi: *qualiter Instans &c. vult, & intendit acquirere, & redimere censum in sorte quincenorum translativè, & non extintivè, & deinde in subsecuta citatione ad videndum procedi ad ulteriora in celebratione Instrumenti cessionis census, de quo agitur, ad effectum pariter illius sortem deponendi, & investiendi, admissa fuit à Jure Instantia, mediante decreto, petiit, & obtinuit ut supra ad effectum tamen deponendi, & investiendi in Bonis suis, & securis.* Ast qui Cappellanus ob non repertum Investimentum differat dictum Instrumentum conficere, idèd ne sua mora, & culpa præjudicium inferret Marchioni quoad ulteriorem cursum fructuum dicti census, post distinctè narratum hoc factum, ac habitam relationem ad præcedentem dissolutam fuit facta dicta declaratio extinctionis census taxativè pro sola Domo Collaguta, ut indignant illa verba immediatè subjuncta, *e che in avv nire non abbia- no à correre più fruttu in pregiudizio di detta Illustriss. Casa Collaguti.* Hujusmodi veritas, quod census nunquam fuerit habitus pro extincto quoad principales debitores, apertius fuit expressa in ordine solutione sortis principalis scutorum quincenorum directo Sacro Monti Pietatis, ut ibi: *qual censo &c. dovrà sotto questo giorno traslativamente, e non estintivamente cedere à favore di detto Signor Marchese, quam etiam in ipso Instrumento retrovenditionis ejusdem census, immò in omni illius parte, & potissimè in dispositiva, ibi: prænarratum annum censum scutorum quadraginta moneta, in sorte verò principalis scutorum quincenorum translativè, non autem extintivè cessit, transiit, & renunciavit ad favorem dicti Illustriss. D. Marchionis Aloysij Collaguti &c. quem &c. quo supra in locum jus, & privilegium dictæ Ven. Cappella possit, & constituit, illiusque favore translativè, ut supra cessit quoque omnia, & singula jura &c. ad habendum &c. itaut ex hac sola facti serie quælibet occasio dubitandi excludatur.* Non solum quia ipsa relatio ad antecedentem dissolutam efficit, ut in Apoca solidationis contineatur totum id, quod continetur in dissoluta, ad quam fuit habita relatio l. *asse toto*, ibique *Bart ff. de hered. instit. l. ait Prator. §. si Judex, l. in summa in princip. ff. de re judic. cum aliis relatis à Rota in Mileten. Jurisdictionis 27. Januarij proxime præteriti §. Absoluto ex his in fin. coram Me, & in his præcis terminis Rot. post Cenc. de censib. decis. 300. sub num. 1. & decis. 366. n. 6. sed etiam quia quando ex dissoluta, ex restitutione sortis, & ex Instrumento retrovenditionis constat de translativa cessione dicti census, reliquæ enunciativæ extinctionis non attenduntur, ut profequitur eadem Rot. post Cenc. de censib. dicta dec. 366. n. 5.*

8 Et ratio à priori est, quia in præfata apoca solidationis computorum nulla intercessit solutio, compensatio, sive sortis restitutio, quæ tantummodò post mensem fuit effectuatæ in ipso actu cessionis translativæ census, idèdque sicuti census in sui constitutione, mediante solutione pretij titulo emptionis fuit acquisitus; ità pro illius redemptione, & extinctione non erat sufficiens nuda voluntas, sed requirebatur actus retrosimilis, ut ait *Text. in l. 1. Cod. quando liceat ab empt. disced. ibi: Etenim post traditionem interpositam nuda voluntas non resolvit emptionem, si non alius quoque prior similis retroagens venditionem intercesserit; §. Hoc amplius Inst. quib. mod. tollit. obligat., & egregiè Rot. post Cenc. de censib. decis. 272. n. 1. cum duobus seq. & decis. 273., & decis. 274. per tot. Quo circa cum iste actus retrosimilis non intercesserit, nisi in actu translativæ cessionis dicti census, in quo fuit traditus ordo*

Noviss. Decis. Rot. per tract. de Cens.

directus Sacro Monti Pietatis pro solutione sortis; idèd sequitur ut frustra recurratur ad alios actus imperfectos carentes reali & effectiva restitutione sortis, à qua tantummodò resultat dictus actus retrosimilis impositionis, *Rot. post Cenc. de censib. ubi supra, & præsertim in dicta decis. 273. n. 1.*

Eademque ratio magnam vim recipit à qualitate contrahentium: Nam nec Cappellanus (non recepta sorte) valebat declarare censum extinctum, cum perpetua amissione fructuum in præjudicium Ecclesiæ, sive sue Cappellanæ, *Bart. in l. Codicillis §. Institor n. 4. ff. de legat. 2. Corbul. in tractat. de emphyt. in causa privation. ob alienat. ampliat. 49. n. 3. quos §. quitur Cenc. de censib. quest. 19. n. 30. nec pariter Oeconomus Domus Collagutæ, qui tantummodò habebat in facultatibus gerendi contractus solitos, & ordinarios, poterat pecuniis spectantibus ad Primogenituram Collagutam, atque investiendis in effectibus fructiferis, dictum censum extinguere, & pro dissolvendo alieno debito pecuniis primogeniales inconsulto disperdere, suæque facultates excedere, non reportato ad hunc effectum speciali mandato, *Golin. de Procurat. par. 2. cap. 5. n. 114. Rot. coram Seraphin. decis. 831. n. 4. & in Avenion. Censu 3. Maij 1711. §. Etenim qualitas, coram Eno Prolo.**

Collobofecit quoque quarta exceptio, quod nempe cum dictus census pervenerit ad Marchionem Collagutam fundi censiti Dominum, & possessorem, iste nequeat amplius ex illo prætere fructus, cum incompatible sit, quod ipse habeat servitutem in re propria l. *neque pignus ff. de reg. jur. L. uranius ff. de fidejussor. Gratian. discept. forens. cap. 203. n. 1. Rot. coram Pentinger. decis. 41. n. 6. & decis. 470. n. 8.*, siquidem confitio ex Instrumento venditionis Domus apud venditorem remansisse superius illius Appartamentum, ac quædam partes alias Mansiones in eadem venditione exceptas, in isto casu nulla oritur incompatibilitas, quod census subsistat in illa parte fundi, quæ apud hæredes Impositoris remanserat, quæque procul dubio capax erat subditiendi dictum censum, *Cepoll. de servitut. urbanor. prædior. cap. 22. n. 1. & 2. Duard. de censib. §. 5. quest. 33. n. 21. Cenc. de censib. quest. 114. n. 7. Rot. post emendat. decis. 171. n. 12. & decis. 159. n. 5. & coram Pamphili. decis. 521. n. 2.*, eoque validius in hypothese, in qua venditor post impositum dictum censum partem Domus vendit Marchioni Aloysio Collaguto liberam ab omni censo, onere &c. unde dum non provenit à culpa Marchionis quod nequeat frui effecta dictæ cessionis translativæ, sed à culpa venditoris, qui Domum prius dicto onere gravavit, & deinde uti liberam distraxit, & ità ex hac culpa semper teneturolvere fructus dicti census saltem loco damnorum & interesse, *Duard. de Censib. sub §. 1. quest. 5. n. 8. & quest. 7. n. 43. & seq. Card. de Luca de censib. disc. 31. num. 3. Rot. post Merlin. de pignor. decis. 47. num. 4. & bene coram Durano decis. 404. sub n. 9.*

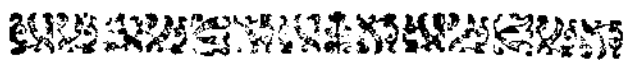
Corruit demùm ultima exceptio illiquiditatis crediti dicti Marchionis ex perceptione fructuum Bonorum dictorum debitorum in vim mandati de immissionibus præcedenter obtenti: quia cum agatur de prædiis urbanis, quæ non sunt de sui natura fructifera, & ex attestatione Peritorum, depositione Inquilinorum, & ex formali extractione receptarum penès eisdem Inquilinos existentium, constat de vera quantitate percepta, nec doceatur eadem Bona fuisse pro majori pensione locata; hæc omnia sufficiunt pro liquidanda quantitate exacta, ut firmat *Rota coram Card. Cervo decis. 609. n. 2. cum allegatis: & propterea creditum non dicitur illiquidum, quando illius liquidatio pendet à solo calculo, & subductione summæ receptæ, Rot. coram Emerico Junior. decis. 938. n. 3. & in recent. decis. 608. n. 5. par. 3. & decis. 341. n. 9. par. 11.*, & quamvis hæc de causa præcedens mandatum supponatur executivum, at-

* 1 tamen

tamen cum agatur de executione reali, non dùm consummata, dictum mandatum susinetur pro summa verè debita, pro cujus reliquatur est procedendum ad legitimam executionem, juxta firmata à Rot. post Constantin. ad Statut. Urb. decis. 184. n. 6. & 7, & aliis ibi adductis.

12. Superest nunc ut agatur de justitia alterius mandati relaxati pro Canonibus à Marchione solutis l'atribus Sancti Alexij, quæ obvia redditur ex ipso instrumento venditionis Domus, in quo venditor sub obligatione Camerali in se assumpsit onus solvendi dictos canones: & tamen postea in altero Instrumento pro facilius obtinendo consensus dictorum Patrum, Marchio emptor se obligasset solvere dictos Canones sub expressa conventionione, quod venditor teneretur ei refundere summam solutam, & in casu moræ, & molestiarum valeret dictus Marchio propria auctoritate capere possessionem nonnullarum Mansionum Domui venditæ adjacentium, quibus sive in totum, sive in parte evictis, possit etiam agere pro Capitali dicti Canonis tunc liquidato in scutis trecentum; nihilominus ex hoc secundo Instrumento in nihilo fuit innovata præcedens obligatio venditoris, itante expressa illa præservativa; senza recedere da' obbligo da esso fatto &c. quæ quæcumque novationem excludit, Rot. coram Emerix junior. de. is. 1284. n. 1., & decis. 1304. pariter n. 1., & in recent. decis. 114. n. 1. & seq. par. 14. Potissimè quia in secundo contractu convenia omnia tenentur ad posteriorem Cavella n. emptoris, & ad majorem observantiam præcedentis contractus, & ita alieni sunt termini novationis, Bart. in l. singularem n. 10. ff. si cert. pet. Coram. resolut. 71. num. 1. Capyc. latr. decis. 38. n. 42. Rot. coram Rich. decis. 316 n. 22. & 32.

13. Nec facultas capiendi possessionem dictarum Mansionum propria auctoritate potest Marchioni præcludere viam agendi in vim prioris contractus contra alia bona venditoris, quia uti concepta per verbum Possit ut ibi; possit in tal caso &c. illud non importat obligationem, & necessitatem, sed facultatem, & liberam voluntatem l. sepè ff. de Offic. Præsid. l. non quidquid ff. de Judic. l. 1. Cod. quomodo & quando Judex, Gratian. disceptat. forens. cap. 146. n. 15, & cap. 506. n. 12. & 13. Rot. decis. 329. n. 3. par. 2. recent., & proinde non impedit, quin valeat agere ex prioris obligatione contra alia bona venditoris Rot. in dicta d. cis. 114. n. 2. & seq. par. 14. recent., & coram Card. Cerr. decis. 706. n. 8. Et ita utraque &c.

R. P. D. FALCONERIO.

Baren. Censui

Luna 27. Aprilis 1716.

ARGUMENTUM.

Mutius assignavit in dotem Nepti suæ diversa credita quæ habebat contra abbatem quendam. Liquidata fuerunt, & persolvit excepta summa 700. Ducatorum, pro quibus imposuit annum perpetuum censum Ducatorum 49. favore neptis, cujus mortuo sponso, prænovit Censum contra Bullam Pianam fuisse creatum, & sibi procuravit sanationem ejus, ac mandatum associando ad fundum censuum, possessum à Capitulo quodam. Quod judicatum in 2^a. instantia revocatum, in 3^a. & 4^a. fuit confirmatum, ac in hac 5^a. responsum Const.

re de tribus. Ubi simul nonnulla de Piana Constitutione, Inventariis, cessionibus, & præsumpta censuum extinctione.

S U M M A R I U M.

- 1 Falli series.
- 2 Confirmatur Judicium associationis, ubi concurrunt omnia extrema necessaria.
- 3 & 4. An nullus sit Censui, impostus sine interventu pecunie numerate, requisito per Bullam Pianam?
- 5 Stipulatio transactionis fortius contrahentes ligat quam res judicata.
- 6 Quibus circumstantiis corroborari possit validitas alieni crediti, jam à Debitoris confessione validati.
- 7 Diversitas juris circa fructus perceptos ante vel post sanationem concessam.
- 8 Heres beneficiatus non tenetur rationem reddere de mobilibus, post lapsum 37. annorum, cum etiam minori tempore consumpta præsumitur.
- 9 Qui citatus non intervenit Inventarii confessioni, sibi debet imputare quod non fuerit sollicitus de accuratiori bonorum descriptione.
- 10 Quid importet Liquidatio Instrumenti. Quomodo Instrumentum liquidum reddatur, & quantum tale dicatur remissivè ad Crass. de except.
- 11 & 13. Distinctio triplex circa cessiones, ex qua dividatur ad quem spectet commodum & incommodum ex ea proveniens.
- 12 Opportunum est concilium emptori Censui, ut sibi prospiciat adjecta clausula, Liberè poterit pro redditibus annuis exequi debitorem, & venditorum Censui.
- 14 Quæ sunt in jure constabilia, præstantiora reddi possunt à circumstantiis facti, prudenter explicatis & consequenter applicatis.
- 16 & 18. Qui post obitum cedentis fundi censui, multoties per annos post diem cessionis, exigit fructus, legitime vaneque Censui extinctionem.
- 15 17. 19. 21. Quatuor præsumptiones extinctionis Censui invalidæ judicata.
- 20 Censui tanquam onus reale, bonis infixum, transit ad quoscunque successores.

DECISIO XXXIV.

Mutius de Rossi occasione Matrimonii contracti de anno 1660. inter Mariam Annam suam Nepotem, & Nicolaum Vitum, inter cætera Bona, & Jura in Dotem illi tradita, assignavit diversa Credita, quæ habebat contra Abbatem Stephanum Massæum. Deinde idem Mutius de anno 1668., tam nomine proprio, quam nomine dd. Conjugum transigendo cum eodem Abbate Massæo Debitore, mutuo consensu prædicta Credita liquidarunt in quantitate ducatorum 2000., pro quorum solutione dictus Abbas Massæus pro rata ducatorum 300. cessit corquale Creditum consequendum ab hæredibus Francisci, & Lanfranci Forientis Ducatos mille solvere promisit manualiter, & in contanti intra terminum decem annorum: Et pro reliqua summa ducatorum 700. imposuit favore dd. Jugalium annum perpetuum Censum ducatorum 49. ad rationem septem pro centenariis, & anno super suo Palatio in Civitate Baren. Fructus hujusmodi Censui fuerunt soluti usque ad annum 1691. Inde mortuo Nicolao Sponso, præfata Maria Anna, antequam in Judicio sua Jura promoveret, prænovit dictum Censum contra formam Bullæ Pianæ fuisse creatum ex puro credito, & absque intervenit pecunie; obrinnit à Sanctissimo Commissionem sanatoriam directam R. P. D. meo Cerr. dum in subcellis A. C. Jus dicebat, à quo non so-

lūm reportat Sententiam super sanatione dicti Censūs, sed etiam mandatum de associando ad fundum censitum modò possessum à Capitulo Ecclesiæ Metropolitanæ Baren., cujus Judicatum, & si fuisset in secunda instantia revocatum à R. P. D. de Gentilibus; Nihilominus in tertia, & quarta instantia fuit confirmatum à RR. PP. DD. Cincio, & Dandino: Cum igitur in quinta instantia fuisset mihi delegata Causa ulterioris appellationis à signatura Justitiæ cum clausula: *constitit de tribus*; hodie Domini ad Dubium dictæ Commissioni conforme; *constitit de tribus*; responderunt.

2. Concurrent enim omnia extrema necessaria in hoc Judicio associationis, nempe translatio possessionis fundi censiti in Creditores Censūs, & antiqua possessio Abbatis Massæi Debitoris, quæ educuntur à clausula constituti apposita in Instrumento d. transactionis, & impositionis census, cujus vigore constitutariis pro actuali possessionis apprehensione competit associatio, ex *Text.*, & ibi notata per DD. in l. Pignoris 10. Cod. de pignorat. allion., Rot. decis. 184. n. 12. par. 18. & decis. 659. num. 1. par. 19. tom. 2. rec. & coram Emerix Jun. 1151. num. 1., non solum contra ipsum constituentem, sed etiam contra heredes, & alios ab eo causam habentes, ut post *Salust. Tiber. in prax. lib. primo cap. 57. sub n. 9.*, probat *Ridolphin. pariter in prax. par. 2. cap. 5. num. 35. & 37.*, *Rota cor. Buratto decis. 623. num. 3. ibique Adden. lit. A.*

Opponebatur tamen pro parte Capituli, constitutum possessorium nihil operari, quando fuit appositum in contracto nullo & invalido, *Tiraquell. de fur. constit. possess. par. 3. limit. 7.*, *Salust. Tiber. ubi supra num. 13.*

3. cum aliis relatis à *Ridolphin. loc. cit. n. 5.*; Undè cum dubitari nequeat de nullitate hujus census, uti impositi sine interventu pecuniæ numeratæ, & contra formam Piane Constitutionis, ita ut ipsa Actrix opus habuerit recurrere ad sanctissimum pro illius sanatione, quam aliter obtinere non valuerit nisi cum clausula: *Constitit de vero Credito*; palam inde assequitur, quod cum dicta clausula tantummodò verificetur ex simplici narrativa Instrumenti dictæ transactionis, & impositionis respectivè dicti census, hujusmodi probatio non sit ad intentum sufficiens, ut formiter discusso articulo firmavit *Rot. in Perusina Censu 4. Februarij 1708. §. Ratio propter quam*, & §. *Non enim*, coram R. P. D. meo *Ansaldo.*

4. Etenim nulla habita animadversione ad consuetudinem Regni Neapolitani, tanquam à nostro Sac. Auditorio reprobata, in quo præsupponitur, Constitutionem Pianam non fuisse usū receptam per ea quæ tradunt *A. Ponte conf. 91. n. 37. lib. 2.*, *Tapia lib. 4. Juris Regni de censib. n. 19.*, & in *fn. Card. de Luc. de Cens. disc. 35. num. 4.*, ita ut census inibi creati haberi debeant, ac si fuissent impositi ante dictam Bullam Pianam, in quibus absque ulla extrinseca probatione pro verificatione clausulæ: *Constitit &c.* sufficit sola confessio de recepto emissa in ipsomet Instrumento Censūs, ut prosequitur idem *Card. de Luc. ubi supra n. 5.*, placuit DD. responsio, quam subministrat ipsa narrativa facti; nam à Mutio assignatis in dotem Mariæ Aunæ Nepti omnibus creditis contra Abbatem Massæum, & post septennium illis cum ipso Debitori in solemnibus concordia dispendis, & concordatis in duc. 1000 sicuti antedictus Debitor ex sola concordia potuisset conveniri; & ad solutionem dd. duc. 2000. adstringi; Ità sit evidens, quod verificatio crediti non pendet à sola narrativa impositionis Censūs, sed à dicta præcedenti stipulatione transactionis, quæ fortius transigentes ligat, quam res judicata, ex *Text. in l. Non minorem 20. Cod. de transact. Emanuel Costa disc. 94. n. 5. cent. 1.*, *Rot. cor. Arguell. decis. 91. n. 5.*

6. Potissime quia validitas crediti non educitur à sola

Noviss. Decis. Rota pro Tract. de Cens.

confessione Debitoris, sed correctorator ab aliis urgentissimis circumstantiis, nempe ab expressione caulæ, & originis singularum partiarum in transactione enunciatarum, *Genoa de script. privar. lib. 2. tit. 1.*, de *apoc. manu. Debitor. sui. n. 6.* cum aliis relatis à *Rot. coram Card. Cels. decis. 51. n. 1.*; Quæ non obstante, quod ascenderent ad quantitatem ducat. 3000. ad effectum evitandi lites inter Coniunctos, ac mediante interpositione communium Amicorum, adhibito Advocatorum consilio, fuerunt redactæ & concordatæ pro solis duc. 2000., pro quibus Abbas debitum approbavit, & illud solvere promisit modo & forma superius expressa; Adeò amplius hæsitari nequeat de veritate, & realitate crediti, *Rota coram Bich. decis. 177. n. 1. & decis. 319. n. 1. & decis. 340. n. 4. & coram Card. Cels. a. l. a. decis. 51. n. 2.*; Ab effectiva solutione partis d. debiti, pro qua cessit nomen Debitoris cum promissione exigibilitatis, & evictionis, *Rot. coram Bich. d. decis. 300. n. 5. & coram Card. Cels. d. decis. 1. n. 40.*, atque demùm à præcedenti, constitutione d. crediti in dotem Nepris facta à Mutio, qui tunc nullatenus poterat cogitare de concordia incunda cum Debitori, sive de censo post septennium imponendo; Et ità actus sunt conjungendi pro indaganda substantia, & realitate crediti, nam assignato in dotem d. nomine Debitoris, statim ac Debitor satendo debitum, acceptat mandatum de solvendo, procul omni dubio oritur probatio existentie præcedentis crediti, *Bartol. & ceteri DD. in l. Singularia. §. si cert. petat.*, & præsertim *n. 18. & 19. Cardin. Tusc. pract. concl. Juris lit. A. concl. 1. 2. 2.*

Quamobrem nil ad thesım conferunt simara in dicta *Perusina Censu 4. Februarij 1708. coram R. P. D. meo Ansaldo*: Nec suffragari valet oppositio, quod census sive sit extinctus, sive saltem in sorte diminutus, ex quo fructus ante sanationem percepti, veniant in sortem imputandi. Quia in casu d. Decisionis probatio crediti unice pendebat à nuda & simplici enunciatione instrumenti impositionis census, nec aliunde a suspicionibus erat purgata, nec aliis extrinsecis suffulta argumentis. Quo verò ad fructus perceptos ante sanationem, cum ista fuisset petita, & obtenta, re integra, & antequam nullitas census fuisset in Judicium deducta, & per Sententiam canonizata, in isto casu sanatio retrahitur ad tempus creationis census, perindè ac si ab initio fuisset legitime impositus ad differentiam alterius casus sanationis concessæ post Jus quæsitum Debitori in vim præcedentis sententiæ super nullitate census, ut distinguendo casum à casu probat *Boccat. de Cens. per. 1. num. 5. & par. 2. n. 2. de praxi Curie cessatur Card. de Luc. de Censib. disc. 35. n. 4. R. P. D. Musserius in suo Voto inpresso, panes Paulinum dissert. 85. n. 2.*, *Rat. Florent. apud Urceol. de transact. quest. 41. n. 27.*, *Rot. coram Bich. decis. 614. per tot.*, & in *Recent. decis. 311. n. 10. & seq. & decis. 52. n. 6.*, & *decis. 356. n. 12. par. 18.*, & *panes Card. de Luc. tom. 1. lib. 5. decis. 21. n. 11. & seq.*

Probata ex hucusque firmatis validitate census, nullius momenti visa fuit exceptio, quod Actrix mediante persona Mutij pro tertia parte fuerit heres Abbatis Massæi debitoris Censūs, & per consequens suas confecerit actiones. Quoniam idem Mutius d. hereditatem adivit cum beneficio Legis & Inventarij, citatis omnibus interesse habentibus, & signanter ipso Capitulo convento, quod operatur, ut per additionem non fuerint actiones confusa, sed illas præservatæ, ex *Text. in l. fin. §. In computatione Cod. de fur. deliber.*, *Paul. Christin. decis. 21. n. 9. & seq. vol. 4.*, cum aliis relatis à *Rot. decis. 82. n. 4. par. 14. recent.*, solumque hæres tenetur reddere rationem de Bonis in Inventario descriptis, quæ in hypothesi illicò adimpleretur, nam stabilia consistunt in solo Palatio fundo censito, & Jure Legati possessio à Capitulo. Mobilia licet modici valoris, tamen hæres beneficiatus non tenetur de illis rationem reddere.

re post lapsum 37. annorum, cum etiam minori tempore præsumantur consumpta, *Rota decis. 304. num. 22. par. 3. & decis. 214. n. 2. par. 19. rec., & coram Emer. Junior. decis. 118. n. 6. & decis. 1233. n. 12.* Credita tametsi in hereditate nulla fuisset reperta Scriptura pro illorum exactione; Atamen ad duo tantum reducuntur, nempe ad ducatos 1000. à Maria Anna pro sua virili exactos à Principissa Bitetti, non tamquam hærede, sed tamquam Creditrice: Et ad ducatos 166. pro sua pariter virili exactos à Fabio Corrado, quæ simul junctæ non adæquant ducatos mille in transactione compræhensos, & ab Abbate Maffeo solvandos intra terminum decem annorum, & fructus census usque tunc decursum in summa duc. 1170.

His positis, vana redditur exceptio nullitatis Inventarij, quod de pluribus defectibus redarguitur quia non probata existentia aliorum bonorum præter ea in Inventario descripta. cum illud fuerit confectam, citato ipso Capitulo; sibi imputare debet, si non intervenit, & si non fuit sollicitum de accuratiori Bonorum descriptione, ideoque in sui præjudicium legitimum, & validum censetur, ut plenè probat *Fantus de Invent. par. 3. n. 31. versic. fin. Card. de Luc. de hæred. dist. 34. n. 12. Rota coram Danozz. Jun. decis. 989. n. 4. & præd. Card. de Luc. tom. 1. lib. 9. dec. 20. la prima num. 10. & 11. & 100. 4. lib. 16. decis. 13. n. 4.*

Superest nunc, ut ad examen revocetur ultima exceptio, quæ versatur circa cessionem factam ab Abbate Maffeo Mariae Annæ, & viro, cujusdam crediti fructiferi contra Hereditatem illorum de Scaraggis ad effectum, ut satisfieri valerent de sorte & fructibus d. census; Inde inferendo quod non docto de diligentis factis contra Debitorem cessum, nequeant habere regressum contra Cedentem per *Text. in l. Si mandavero 2. §. Interdum in fin. ff. mandat. Roca disput. Jur. select. cap. 151. n. 1. & seq. Hodiern. controu. 27. n. 18. & seq. Olea de cess. Jur. tit. 7. quest. 3. n. 37. & seq. Urcest. consulti. 1. n. 23. & seq. & in 2. appendic. n. 4. & seq. Panimoll. decis. 18. n. 18. Rot. decis. 13. n. 2. part. 11. & decis. 302. n. 8 & 13. par. 19. recent.* Quoniam hujusmodi cessio fuit his verbis concepta: *Il detto Signor Abbate Stefano loco facilioris exactionis, & citra pregiudizio della liquidazione dell'accennato Instrumento rogato per mano del quondam Notaro Francesco Mignone, e non altrimenti, nè in altro modo, col patto di variare detta esazione ad elezione di dd. Signori de Rossi per la consecuzione di dd. scuti. 700. di capitale, e delli predetti annui scuti. 49. per la facilitiore esazione di essi, ut supra, e non altrimenti, nè in altro modo cede, & assegna alli dd. Signori de Rossi &c. una simil somma di scuti. 700. i consequendi &c.* Ex quibus clarè constat, cessionarios noluisse novare præcedentem obligationem cedentis, eamque non solum intactam præservasse, sed insuper ne d. cessio impediret exercitium antiquæ actionis, utra illa verba, quod cessio fiat loco facilioris exactionis, fuisse addita etiam alia: *Et citra pregiudizio della liquidazione dell'accennato Instrumento, &c. e non altrimenti &c. nè in altro modo col patto di variare detta esazione ad elezione di dd. Signori de Rossi &c.* Liquidatio enim Instrumenti in Regno, nil aliud importat, nisi illud liberare ab exceptionibus & via Ritus sive executivè agere, alias Instrumento non liquidato, necesse est via ordinaria procedere, *Francus decis. 366. n. 5. & 6., ibique Carol. Anton. de Luc. n. 3.* Quomodo autem Instrumentum liquidum reddatur, & quando liquidum dicatur plenè probat *Car. vol. de Grass. de except. except. 36. à n. 10. ad fin.*

Ex his ergò concludenter assequitur, quod sive admittatur, cessionarios noluisse suscipere mandatum cum onere faciendi diligentias contra nomen cessum, sed solum voluisse recipere pecunias in casu, quo fuissent solutæ, & nullatenus tenebantur esse solliciti de exactione, juxta *Text. in §. Mandatum non suscipere, Inst. de*

*mandat., quem ad rem sequitur Rot. decis. 231. num. 4. part. 17. rec., sive dicatur, cessionem fuisse factam ad commodum solius cedentis, nempe solutionis causa, & in isto casu ad nil pariter tenebantur cessionarij sed omnino ne periculum Nominis, atque commodum, & incommodum spectabat ad ipsum cedentem, ex *Text. in l. Nomen, Cod. qua. res. pign. oblig. poss., & post Jacob. de Arc. probat Bart. in l. Facta §. Si Heres n. 2., Bald. in l. Si delegatio, n. 2. Cod. de Novat. & delegat. Tondut. de prævent. part. 2. cap. 33. n. 22. Franc. Merlin. cent. 2. cons. cap. 31. à n. 5., Olea de cess. Jur. tit. 8. quest. 2. n. 8. & 9. optimè ultrà prædictos Fontanell. decis. 167. n. 1. cum duobus seqq. sive demum consideretur, cessionem fuisse factam ad commodum commune, ad hoc ut, quod consequitur ex debitore cessio extrahat debitum, & in his circumstantiis cedens non liberatur, ac nomen currit suo sua fortuna, & periculo, juxta *Text. in d. l. Si delegatio, de novat. & delegat. ibique Gloss., & post Jacob. de Arc. Bald. Job n. 1. Tondut. de prævent. dicto cap. 33. n. 2. Olea de cess. Jur. tit. 8. quest. 2. n. 5. Mansf. cum aliis ad eo relatis tom. 1. consulti. 1. n. 7.***

Quapropter cum hic non agatur de nomine simpliciter cessio, & à Creditoribus acceptato, neque de cessione facta ad commodum, & periculum eorundem Creditorum absque eo quod aliqua remaneret actio pænes cedentem, nec etiam ad Creditores considerari possit tamquam Procuratores in rem propriam constituti à Debitore: Sed illi veniant sub Categoria Creditorum, qui noluerunt suscipere mandatum in præjudicium antiquæ actionis contra Debitorem, licet fuisset pro faciliore exactione contentum. Ideoque sibi præcavere voluerunt facultate liquidandi Instrumentum, & ad libitum agendi contra ipsum cedentem, in quo casu extranei sunt termini excussionis, bene *Felician. de censu tom. 2. lib. 2. cap. 1. sub n. 11., ubi ait, opportunum esse Consilium, ut emptor census sibi prospiciat adjecta clausula: ut liberè possit pro redditibus annuis excqui Debitorem, & Venditorem census; & distinguendo pariter probat Andreol. contr. 115. n. 2., quos sequitur, & optimè materiam exornat *Mansf. consulti. 626. n. 3. & 4. tom. 7. Rot. d. dec. 231. n. 4. part. 17. recent.**

Ex quo sanè omitti poterat illa exaggeratio, quod nomen cessum fuerit redditum inexigibile ex culpa cessionariorum, & quod nulla æquitas exposcat, ut post lapsum quadraginta annorum molesteretur cedens, sive capitulum ab illo causam habens, non obstante quod ipse cedens obierit sub bona fide, & credulitate exactionis. Quia quotiescumque ex supra firmatis, cessio fuit solum facta causa facilioris exactionis, & sine præjudicio agendi executivè contra ipsum cedentem, & variandi ad libitum exactionem; In ista causa cessio habetur potius per viam assignamenti, quam per viam translationis Jurium in cessionarios, & proinde omne periculum nominis remansit pænes cedentem adhuc executioni subiectum, non obstante cessione, ut concludunt omnes auctoritates superius laudatæ: Ideoque negligentia in agendo contra Debitorem cessum, nequit abscribi cessionariis, sed cedenti, cujus periculo & fortuna currebat nomen cessum juxta firmata in §. *Ex his*, & in terminis fortioribus simplicis cessionis, nè Debitor fiat inhabilis, quod cedens valeat agere, & supplere negligentiam sui creditoris, nisi in tribus casibus ibi enumeratis, est *Text. in l. 3., ibique Gloss. in figuracione casus Cod. de novat. & delegat., ubi communiter scribentes.*

Istaque omnia in Jure constabilia, præstantiora redduntur à circumstantia facti, quod nempe paucis annis post cessionem, ipsemet cedens, Judicium introduxit super nullitate transactionis, in qua fuerat liquidatum creditum dd. conjugum, & post obtentam absolutio-nem à Juramento, libellum porrexit atque ad litis contestationem devenit, propterea non tenebantur cessionarij incumbere exactioni nominis cessi, nec cedens post

post d. Judiciale impedimentum, negligentiam in agendo, valet cessionariis adscribere, *Gabriel. commun. concl. tit. de Reg. jur. conclus. 1. n. 5. Amat. resolut. 36. n. 26. part. 1. Carol. Anton. de Luc. ad Franc. decis. 373. sub n. 3. vers. ea ratione.* Non obstante præsupposito, quod nullitas in Judicio ordinario deducta non impedit experimentum executivæ actionis juxta d. decis. Franc. 373. Quia quicquid sit inter Creditorem, & Debitorem; In cessionariis vetò diversa ratio concurrens, nam si ipsi excusantur à diligentia, quando impedimentum notificarunt cedenti, ut firmavit *Rota post Ois. de cession. jur. decis. 31. n. 6.* tantò magis idem procedere debet, quando impedimentum causatur ab ipso cedente, cum tunc non tenerentur cessionarij esse solliciti de extinctione nominis, nè in casu quo principalis contractus fuisset declaratus nullus, se submisisset periculo perdendi operas, & pecunias exactas, *Alexand. conj. 90. sub n. 16. vers. fin. lib. 6. com. 1. allegatis.*

15 Hac de re inane redditur confugium ad extinctionem census, ex præsumpta exactione d. nominis cessi, cum ab aliquibus conjecturis, Et prima à lapsu quadraginta annorum, qui effluerunt post d. census impositionem, ut considerat *Saminiat. controu. 150. num. 8.* Quia hujusmodi conjectura à solo facto excluditur, nam non fuit mora de anno 1706., Fructus tantummodo petuntur ab anno 1691. Cum pro tempore præterito in illorum satisfactionem cesserint pecunie exactæ à Debitoribus Abbatis Maffei, juxta superius considerata in §. Probata; Itaut ab anno 1691 usque ad annum 1706., non nisi quindecim anni sint elapsi, qui non sunt sufficientes pro probanda d. extinctione, quæ uti quid facti regulariter non præsumitur, ut firmavit *Rota coram Seraphin. dec. 133. n. 1.* Potissimè in isto casu, in quo d. præsumptio non solum non est coadjuvata aliis probabilibus conjecturis, & adminiculis omnino necessariis, ut probat *ad d. de Luc. de censib. disc. 10. n. 8.*, sed insuper de medio submoverur, tam à jam discussa conditionata acceptatione nominis cessi, quam etiam à facto subsequuto post 21. annos à die cessionis, nam ista fuit expleta de anno 1670., de quo tempore probat existentiam crediti ad *Text. in l. Paulus ff. rem ratam haberi, Rota post Merlin. de Pignor. decis. 35. n. 7.*, & de anno 1691., & sic post obitum cedentis, & post 21. annos à die cessionis Maria Anna exegit omnes fructus d. census usque tunc decursos, qui utique non fuissent debiti, nec alij Concreditores permisissent illorum exactionem, si census cum d. nomine cessi fuisset habitus pro extincto, ut considerat *Rota post Cenc. de Cens. dec. 303. n. 4.*

17 Secunda conjectura desumpta ab Inventario Bonorum Hereditariorum Abbatis Maffei confecto à Mutio, qui in eo omisit describere d. census, nil conferre videtur pro probanda census extinctione: Tum quia d. census integrè non spectabat ad d. Mutium, sed Jure proprio ad Mariam Annam cui fuerat in dotem assignatus, tum etiam quia sicuti d. omisso non erat de forma Inventarij nec illud vitiabat, *Barzol. in l. Tutor qui reperiuntur n. 10. de administr. Tutor. cum aliis apud Gutierrez. de Tutel. part. 2. cap. 1. n. 31.* Ita nequibat intervenire creditum census ex publico Instrumento promanans, cujus vigore Maria Anna longè post, nempe de anno 1671. fuit sollicita fructus exigere, itaut ex isto positivo facto adimatur quælibet possibilitas præcedentis extinctionis d. census, ut superius fuit probatum.

19 Tertia conjectura fundata in consignatione Domus, sive fundi cessi à Mutio facta capitulo in vim legati Abbatis Maffei in facto non probatur, cum plures fuerint heredes d. Abbatis, & Mutius biennio post obierit, nec identificetur tempus d. consignationis, quæ potuit experi ab aliis coheredibus. Nihilominus cum census sit onus reale Bonis inhxum, transit ad quoscumque successores juxta relata *Cenc. de Censib. quest. 7. n. 15. & quest. 79. n. 21.* Et cum fors d. census fuisset irrepetibilis

ex parte Creditoris, ac pro fructibus, adfuissent credita in hereditate exuberantia pro illorum satisfactione, prout exitus demonstravit de anno 1691. in quo Maria Anna fuit integrè satisfacta; hac de causa permissum non erat Mutio retardare consignationem legati sub obtentu fructuum decursorum d. census, quia Capitulum Legatarium habuisset regressum contra ipsos Heredes, tunc contra alia Bona hereditaria Testatoris, & tignanter quia agebatur de Legato facto ad pias causas, ut fusc examinat *Cenc. de Cens. quest. 79. num. 26. & seq.*

Quarta demum, & ultima conjectura consistens in consensu præstito à Maria Anna, ut de anno 1681., & 1691. satisfacerent alij Creditores Abbatis Maffei, non repetita sorte d. census, sive quod receptis tunc ducatis mille pro altero suo credito intrasactione comprehenso, ista exactio potius cedere debeat in extinctionem crediti fructiferi, Quoniam iterum repetita irrepetibilitate sortis census ex parte Creditricis, & habita satisfactione fructuum utique tunc decursorum optimè illa egit in exigendo credito ducatorum mille, pro quo non erat sibi præpedita actio, atque in exigendo integros fructus decursos d. census, nec non sibi præservando Jura contra alia Bona Debitoris, ut ibi *Che li restino salve le ragioni, che de Jure si spettano sopra degl' altri effetti, e crediti di d. Maffei*; quod satis concludit, census non fuisse habitum pro extincto, bene *Rota post Cenc. de Cens. decis. 172. num. 8.* cum duobus seq.

Et ita utraque &c.

R. P. D. F O S C A R O.

Verulana Censu.

Luna 15. Februarij 1717.

A R G U M E N T U M.

Fratres obtinuerunt Mandata contra bona hereditaria Annæ, alterum ad deponendam sortem principalem Census, quem illa imposuerat in favorem auctoris eorum; alterum executivum pro fructibus ejusdem Census decursis & non solutis: appellarunt Paulus & Joseph, mediatam ab Antea debitrice causam sumentes; & resolutum fuit *Consistere de Credito, etiam ad effectum consignandi &c.*

S U M M A R I U M.

- 1 Quorum solemnitatump concursu, tam de jure communi Casareo, quam ex Egidiana Constitutione, Mulieres valeant contrahere.
- 2 Contractus legem non adimplentes, in damna & interesse tenentur.
- 3 Regulare est quod solutio tanquam quid facti non presumatur, sed ab allegante veniat probanda.
- 4 Dicitur Testis unicus, interessati ac de auditu deponentis, nihil concludit.
- 6 Casus quo regula præcedens à fortiori locum habeat.

DECISIO XXXV.

Postquam Sacra Rota præviis duabus decisionibus coram R. P. D. meo Falconerio sub diebus 7. Martij 1712., ac 12. Junij 1713. respectivè emanatis decreverat esse procedendum ad legitimam executionem mandatorum,

mandatorum, quæ coram A.C. Mutius, ac Joseph fratres de Baptistis, uti filij, & hæredes Sebastiani Patris relaxari obtinuerant adversus bona hereditaria Annæ Bionæ, alterum nempe ad effectum deponendi sortem Principalem Censum, quem in scut. 200. eadem Anna in solidum cum Francisco Viro imposuerat sub anno 1657. favore Sebastiani prædicti, alterum verò executivum in scut. 440. pro fructibus ejusdem Censu decursis, & non solutis, haud acquiescentes Paulus de Angelis, ac Joseph Mannius, mediatam ab Anna debitrice causam desumentes, ulterioris appellationis causam non aliter, quam cum clausula S. P. quoad scuta 531. 53., & in reliquis cum clausula, *Alteri qui ad ulteriorem legitimam committi obtinuerunt.* Qua de re, cum ad formam hujusmodi Commissionis interim mihi directæ, consummata fuerit per fratres de Baptistis executio mandatorum, mediante subhastatione, & deliberatione bonorum hereditariorum memoratæ Annæ in prælaudatis scut. 531. 53., eorumque proportionalis rata scut. 200. deposita extiterit pro sorte controversi Censu juxta legem mandati, dedi Partibus dubium? *An constet de credito, etiam ad effectum consignandi, & sit procedendum ad ulteriorem legitimam executionem, quod hodie DD. meis propositum, affirmativè in omnibus resolutum remansit.*

Incontrovertibiliter quippè resultare videbatur creditum eorundem de Baptistis ex publico Instrumento impositionis memorati Censu, ad quam Anna prædicta in solidum cum Francisco Viro devenit prævio Judicis Ordinarij decreto, ac iusta, & rationabili causa impellente, pro divertenda imminente eidem Viro incarceratione ex causa æris alieni, quo gravabatur favore el. me. Cardinalis Hieronymi Columnæ, quarum sacè solemnitarum concursus, tam de Jure Comuni Casareo, quam ex sanigerata Egipiana Constitutione in universo statu Ecclesiastico Pontificiæ legis vim obtinente, pro validandis Mulierum contractibus præscriptus, & ab impietis ex adverso exceptionibus vindicatus, omnimodam præferret prædicti Censu validitatem, ac subsistentiam, ut lato calamo firmant supradictæ decisiones R.P.D. mei Falconerij, quarum fundamentis cæteroquin validissimis, eo firmis Domini adherendum poterant contra Paulum Principalem contractorem; utpote qui post consummatam mandatorum executionem, tam vigore decreti Rotalis, quam in sequelam rescripti Signaturæ Justitiæ, tandem confirmatus de malo Jure, quod fovebat in controversenda sæpe laudati Censu validitate, publicam, & judicialem illius disdictam emittere non dubitavit, qua de re incongruum omninò dignoscebatur post hujusmodi disdictam judicialis approbationis effectum præferentem, actus ratibabiti, & approbati subsistentiam in dubium revocare, per ea quæ ad rem ponderat Reverendiss. meus Decanus in suo tract. de Commer. & Mercat. disp. 51. num. 16., & firmat Rota in recen. decis. 233. n. 6. vers. maxime par. 15.

Constito itaque principaliter de credito sortis controversi Censu, nihil est quod remorari posse videretur consignationem scut. 200. ex pretio bonorum deliberatorum, in illius causam per fratres de Baptistis depositorum; licet enim ex vulgata Constitutione S. Pontificis Pij V. regulariter Censuum sortes debeant esse irrepetibiles, nec per Creditorem aliter quam debitore spontè sua exhibente valeant exigi, nihilo tamen minus cum in casu præsentis Anna, & Franciscus Solidales Censu debitores in illius impositione se obligaverint, in casu mortis alterutrius eorum, qui invicem sibi fidejusserant expromissorem renovare, inde fit, quod ex defectu adimplenti hujusmodi conditionalis promissionis, post mortem utriusque debitoris, ac fidejussoris respectivè, procul dubio purificatæ, liberum fuit Baptistis Creditoribus, vel ab invicis Annæ debitrice hæ-

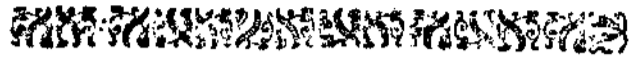
redibus sortem Censu experere, & recuperare, non uti Censu pretium, sed loco damnorum, & interesse, quæ ex facto & culpa ipsorummet debitorum contractus legem non adimplentium eisdem poterant obvenire, per ea quæ firmat Grat. discept. foren. cap. 301. n. 16., & cap. 717. n. 2. Scacc. de commun. §. primo quest. 7. par. 2. ampliat. 8. n. 293. Conc. de Cens. quest. 106. n. 12., & constanter tenuit Rot. post eundem decis. 138. n. 2. & decis. 286. n. 5., & coram Cocc. decis. 1967. n. 13., & coram Ludov. decis. 88. num. 3., & coram Emerix Jun. decis. 760. num. 2. & 3., & decis. 824. n. 3. & 4. decis. 21. num. 7. par. 17.

Consecutivè ad creditum sortis constare quoque visum fuit de credito fructuum, non solum in summa scut. 331. 53., quæ per fratres de Baptistis, ex pretio prædictorum bonorum jam recepta inter Partes minime controvertebatur, sed pro residualibus etiam scut. 108. 47. sub rescripto Signaturæ, ulteriorem legitimam executionem desiderare, solummodò comprehensis. Etenim cum adversus hujusmodi residualem summam pro parte eorum exciperetur de solutione in manibus prædictorum de Baptistis jam expleta, necesse proinde habebant, illam legitimè, ac concludenter probare, cum regulare sit, quod solutio, tanquam quid facti non præsumatur, sed ab allegante veniat probanda, *Vulg. l. quinquaginta ff. de probat., & l. 1. C. eodem tit., Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 135. num. 1. & seq. Rot. coram sa. me. Alex. Vill. acc. 28. n. 24., & in rec. decis. 79. n. 1.*

Nec legitimæ, ac concludentis ad hunc effectum probationis gradum promereri posse animadvertebatur quoddam partitarum, quæ à Castore Guido Executor Testamento memoratæ Annæ asseruntur, per tertiam privatam Personam extractæ ex libris memoriarum Mutij de Baptistis, quippè quia dictum hujus Testis, tanquam unici, interessati, ac de auditu deponentis nullo modo concludere valet eisdem met annotationis, aut extractionis veritatem ex regula *Text. in cap. veniens 1., & cap. licet ex quodam de test. l. jurisjurandi C. eod. Farinac. de test. quest. 63. cap. 1. n. 1.* Multò minus quidquam relevare poterit, ad constituendam præsentæ solutionis legitimam probationem, quæ ex certa & indubitata cæteroquin annotatione in libris Creditoris solet induci per ea, quæ firmat Alex. conf. 85. num. 3. lib. 3. Socc. sen. conf. 65. num. 5. lib. 4. Menoch. conf. 121. n. 43. Rot. coram Ostob. dec. 55. n. 2. & coram Caval. dec. 165. n. 1.

Idque fortius, quia cum nonnullæ ex partitis in recensito folio descriptis adnotatæ legantur cum omnimoda relatione ad quietantias, seu receptas per debitores exhibendas, & consequenter absque illarum inspectione, & exhibitione nullatenus justificatæ remaneant per ea quæ ad rem firmant Dec. conf. 5. num. 4. & 5. Alex. conf. 3. num. 1. & seq. lib. 2., aliisque relatis Rot. in recen. dec. 328. num. 2. in fine, & 406. num. 8. par. 14. rec., istis proinde solummodò deletis, ac procedendo etiam in reliquis cum folio prædicto, adhuc tamen Creditum prædictorum fructuum excedere dignoscebatur summam scut. 400., pro quibus executio fuerat consummata, ut constitit ex iusta supputatione per fratres de Baptistis efformata.

Et ita unica &c.

R. P. D. CRISPO.

Auximana Censuum.

Veneris 7. Maij 1717.

ARGUMENTUM.

Propter fideicommissa quædam, opponebatur *Angeli cautela*, contra mandata relaxata in favorem contractus censualis: sed confirmata fuerunt antecedentia Mandata, & eorum occasione, singularia referantur de fideicommissis & detractionibus, eorumque effectu vel usu, quoad Censuum jura.

SUMMARIUM.

- 1 *Occasio Questionis ex facto.*
- 2 *Is est rei iudicata effectus, ut exceptio semel per ipsam rejecta, nequeat amplius à succumbente in iudicio proponi.*
- 3 *Detractionum alie quotativa, qualis est legitima ac trebellianica; alie quantitativa, qualis detrahitio dotis &c.*
- 4 *Nummi erogati pro expensis litium, semper sunt deducendi ex pretio pignoris subhastati; ac Creditor id solum quod superest, expensis predictis detrahitis, in extenuationem sui crediti imputare tenetur.*
- 5 *In causam quantitativam detractionis, imputari tantum debet quantitas effectivè retrahita, non autem verus ac rigorosus valor honorum, quocumque modo distractorum.*
- 6 *Alienatio facta ab uno ex heredibus gravatis, nequit operari diminutionem detractionum, in prejudicium alterius Cohæredis, qui non alienavit.*
- 7 *Præsumptæ alienationes, in quarum ordine recensentur Censuum impositiones præelectæ censentur, & cadunt in causam detractionum.*
- 8 9. 10. *De quotativarum detractionum naturâ singularia multa.*
- 11 *Quum nulla alia supersint bona vel libera, vel universali fideicommissis subiecta, ex quibus percipi possint dictæ detractiones, in subsidium possunt etiam deduci ex fideicommissis particulari.*

DECISIO XXXVI.

Postquam Thomasia Cagnosana, & Petrus Confalonarius Coniuges pro fructibus quinque Censuum interpolatis vicibus impositorum à Thoma Cima favore Joannis Cagnosani Patris dictæ Thomasie obtinuerant in Tribunali A. C. relaxationem mandatorum adversus Bona hereditaria dicti Thomæ debitoris, itidemque contra Personam, & Bona propria Benutini, qui est alter ex filiis dicti Thomæ, quique speciali obligationis nexu se obstrinxerat ad solutionem trium ex dictis quinque Censibus, ac successivè eorundem mandatorum confirmationem reportaverant, etiam in Tribunali nostro tam coram Me, prævisis geminis decisionibus editis sub eadem die 17. Junij 1709., quàm coram Reverendiss. Domino meo Anfaldo, prævisis aliis decisionibus editis sub die 5. Maij 1710., & 22. Januarij 1711. quæ Judicata subindè canonizata à Signatura Justitiæ fortita etiam fuerunt legitimam executionem. Maturatis tractu temporis aliis dictorum Censuum fructibus dicti Coniuges nova in Tribunali A. C. exhiberunt mandata contra Bona hereditaria dicti Thomæ Cima debitoris una cum sententia definitiva decla-

rante nullam, & injustam Cautelam Angeli à Benutino, & Caietano fratribus de Cima dicti Thomæ filiis allegatam vigore fideicommissorum Familie Cima, quæ cæteroquin etiam in precedentibus Instantiis appositæ fuerat, semperque constantissimè rejecta. Licet autem horum mandatorum vigore facta jam fuerit executio super Prædio nuncupat. di *Cavignato* proveniente ab hereditate Caroli alterius ex fideicommissentibus Domus Cima, & successivè prodierint decreta pro illius subhastatione, ac deliberatione ad instantiam Caroli Rebagli Cessionarij dictorum Coniugum de Confalonariis, impeditus tamen remansit ulterior dictæ executionis progressus propter Commissionem in suspensivo, quam dicti fratres de Cimis reportarunt à Tribunali Signaturæ Justitiæ mihi iterum directam cum clausula: *Alteri, qui ad legitimam*; ad cuius termines proposui in hodierna Audientia dubium: *An sit procedendum ad legitimam*, quod in contumaciam dictorum fratrum de Cimis fuit affirmativè resolutum.

Justitia enim postremi Judicati A. C. in ea parte respiciente mandatorum relaxationem contra Bona hereditaria Thomæ Debitoris, nullam videbatur pati posse controversiam, prout non minus etiam clare effulgere visa fuit in ordine ad aliam partem per quam decreta fuit dictorum mandatorum executio, non obstante Cautela Angeli per Fratres de Cimis allegata, vigore fideicommissorum per eorum ascendentes conditorum. Si enim sermo sit de fideicommissis conditis à Camillo, Massio, ac Thoma sen. de Cimis, adversus ista argere visa fuit res Judicata Rorali per Signaturam Justitiæ canonizata, per quam firmatum fuit huiusmodi fideicommissa, vel non extare, vel adeo esse involuta & intricata, ut apta esse nequeant ad retardandam eorundem mandatorum executionem. Explorati autem Juris est eum esse rei Judicatæ effectum, ut exceptio semel per ipsam rejecta nequeat amplius à succumbente in iudicio proponi, ad *Text. in l. res Judicata, & in l. sub specie C. de re Jud. Rot. in Romana Cambiorum 28. Novembris 1698. §. Prætere., coram bo. me. dell'Orno.*

Perstringendo igitur sermonem ad fideicommissum conditum à Carolo Cima, in quo videbatur unice sistere posse defensio fratrum de Cimis habito etiam respectu ad illud, iustitiam dicti postremi Judicati A. C. satis convincebat titulus detractionum competentium Thomæ, tanquam filio, ac primo heredi gravato dicti Caroli, quarum alie erant quotativæ, qualis est legitima, ac Trebellianica cum nec expressè, nec tacite fuerint à Testatore prohibita alie vero quantitativæ, cujus generis signaverat etiam detrahitio dotis maternæ consistentis in scutis 3000. cujus portio ad Thomam spectans æquat summam scut. 500 remanente alia medietate pro Octavio germano eiusdem Thomæ fratre. Quæcum detractionum supposita competentia absolutum videbatur, quod proportionabiliter ad earum importantiam bene possint Creditores dicti Thomæ intentare satisfactionem proprij crediti super Bonis fideicommissariis dicti Caroli atque quæ pro rata dictis Detractionibus equalitate remanere censentur libera à nexu fideicommissi, & obnoxia debitis per Gravatum extractis, ex ea prævalida ratione, quia sicut Thomas si hodie viveret, bene posset ex Bonis fideicommissatis Caroli dictas detractiones segregare, ita id ipsam exequi potest illius Cælitior, qui obligata ad sui favorem habet Jura omnia dicti Thomæ sui Debitoris ad tradita per *Saminiat. conf. 6. univ. C. & seq. post lib. primum contrav. Adde, ad Ludovis. decis. 580. num. 8. Rot. decis. 238. num. 4. & seq. par. 16. recent. in Hispanica Pecuniar. 14. Decembris 1700. §. Prætere., coram Eminentiſſ. de la Tremaille, & in Baren. Iurisdictionis 15. Januarij prævisis præteriti §. Subsistere, coram Me.*

Nec turbat, quod cum Rota in alio precedenti Judicio decreverit executionem mandatorum super Bonis fideicommissariis dicti Caroli ad mensuram dictarum detractionum, & vigore eorundem mandatorum, fuerint subinde subhastata nonnulla Bona ex eodem fideicommissio provenientia, hinc non potuerit A. C. justè iterùm moderari Cautelam Angeli à Fratibus de Cimis allegatam, & pro fructibus Censuum successivè maturatis ulteriorem super reliquis Bonis fideicommissariis executionem dicere: et sub præsidio dictarum detractionum, quæ jam ex precedenti subhastatione remanserant consumptæ. Siquidem satisfecit responsio, quod licet ex subhastatione hætenus expleta super Bonis fidei omissariis retracta fuerit summa scutorum 1503., ex his tamen non nisi rata scutorum 1355. pervenit in manus Conjugum de Confaloneriis, cum alia scuta 150. erogata fuerint pro expensis mandatorum, ac deliberationis, quæ procul dubio sunt semper deducendæ ex pretio pignoris subhastati, adeo t. Creditor id solum quod superest detractis expensis in extenuationem sui crediti imputare tenetur, ut notat *Possib. de subhast. inspect. 41. num. 1. 3. & 7. cum seqq. Mangil. eodem tract. quest. 155. num. 1. & 3.* Ideoque evidens, & apertum redditur, quod summa per Conjuges de Confaloneriis percepta, ex dicta subhastatione, nec quidem æquat calculum detractionis quantitativæ dotis maternæ consistentis in scuto 1500., si aut non solum adhuc integraliter debeantur detractiones quotitative legitimæ, ac Trebellianicæ, verum etiam persolvenda super sint ex Bonis fideicommissariis alia scuta 145. pro complemento dictæ dotis maternæ.

Minimè refragante, quod pro retrahenda dicta summa scutorum 1355. subhastata fuerint nonnulla Bona fideicommissaria longè majoris valentis, ideoque habenda in præsentem non sit ratio de simplici quantitate ex subhastatione retracta, sed bene attendendus sit verus, ac germanus valor Bonorum subhastatorum. Id enim procederet quoties subhastatio facta fuisset pro assequendis detractionibus legitimæ, ac Trebellianicæ, quæ debentur in quota sive in specie, neque autem locum sibi vindicare in subiecta specie, in qua subhastatio expleta fuit pro detractione quantitativa dotis maternæ, cujus debitor erat ipsemet fideicommissarius, in quibus plene terminis parum refert, quod Bona subhastata præferre potuerint majorem valorem, cum in causam detractionis quantitativæ imputari tantum debeat quantitas effectivè retracta non autem verus, & rigorosus valor Bonorum sive per subhastationem, sive alio quocumque modo distractorum, ex deductis per *Possib. de subhast. inspect. 49. n. 26., Rot. dec. 134. n. 3. & seq. coram Ubald.*

Quibus ita se habentibus in ordine ad detractionem quantitativam dotis maternæ minus officere posse videtur objectum promovendum in ordine ad quotitativas legitimæ, & Trebellianicæ, quod nempe istæ sint penitus illiquidæ, nedùm propter alienationes factas à Thoma primo hærede gravato, verum etiam ob incertitudinem status hereditarij fideicommissarii, ex cujus Causa non videtur stabiliri posse certa, & determinata illarum importancia, nisi ulterius superaccedat firmatio ejusdem status hereditarij à Peri o faciendæ. Quantum enim attinet ad illiquiditatem dictarum detractionum ab alienationibus desumptam urget animadversio, quod cum fratres de Cima in altera Causa discussa in Tribunali nostro inter eosdem fratres, & hæredes Testamentarios Octavij eorum Patris facti fuerint alienationes mobilium, & fructuum extantium tempore obitus fideicommissarii, necnon retrovenditiones censuum fuisse peractas non quidem à Thoma Patre dictorum fratrum, sed ab Octavio fratre ejusdem Thomæ, uspotè qui

universam rei domesticæ, & Bonorum fideicommissariorum administrationem retinuerat, cumque hac de Causa dicti fratres obinuerint à Rota declarari portionem dotis maternæ eidem Octavio obtingentem extitisse consumptam per dictas alienationes, hinc quoties ipsi fratres dictarum alienationum calculum retulerunt ad debitum Octavij, frustra hodie contendunt easdem referre in diminutionem illius ratæ detractionum, quæ spectabat ad Thomam originarium debitorem controversorum censuum, cum alienatio peracta ab uno ex hæredibus gravatis operari nequeat diminutionem detractionum in præjudicium alterius Cohæredis, qui non alienavit, ut præter relatos in alia decisione prioris Instantiæ coram Me edita sub die 17. Junij 1709. §. *Nullatenus relevante dixit Rota decis. 199. num. 4. coram Emerix Jun., & in Favet. Associationis 13. Martij 1707. §. Aut sermo est, coram bo. me. Omaña.* Potissimum verò quæ a in idem quoque collimat alia magis particularis confessio Periti alterius ex dictis fratribus de Cimis, qui in publico Instrumento ingenuè professus fuit detractiones Thomæ competentes non fuisse consumptas, a que insuper de proprio se obligavit ad satisfactionem trium ex dictis quinque censibus, quæ sanè declaratio tamquam emissa in actu tam serio ac proportionato magis magisque confirmat substantiam dictarum detractionum, simulque ipsarum consumptionem excludit, ut adnotavit etiam Rota in alia Decisione coram Me edita sub die 17. Junij 1709. §. *Accedente.*

In ordine autem ad alienationem medietatis Prædij nuncupati *le Catafolle* secutam sub anno 1697. ponderandum occurrit hanc factam non fuisse à Thoma, sed à Fratibus de Cimis ejus filijs duodecim post annos à morte dicti Thomæ, proindeque hujusmodi alienatio à Thoma filiis facta cedere nullatenus potest in diminutionem detractionum eidem Thomæ competentium. Parum officiente quod pretium ex venditæ retractus erogatum fuerit in causam dotandis filiis dicti Thomæ: nam præterquam quod fuit hujusmodi pretij versione nullum concludens exhibitum fuit documentum, adhuc ipsa etiam supposita exuberabat responsio, tum quod prædicta alienatio facta fuit in executionem voluntatis Caroli Testatoris, qui facultatem delegaverat hæredibus suis Bona vendendi pro dotandis feminis, in qua hypothetice dicta alienatio consentaneè Testatoris voluntati cedere potius debet in diminutionem fideicommissi, quam detractionum eidem Thomæ competentium, tum, & fortius alia, quod impositio controversorum censuum facta per Thomam longè anterior est alienatione dictæ medietatis Prædij, proindeque illa non autem ista imputanda de Jure est in detractiones, cum primæ detaxat alienationes, in quarum Categoria recensentur etiam Censuum impositiones prædictæ censuantur, & Juris dispositione cedant in causam detractionum, juxta censuram vulgati *Text. in l. Marcellus §. Res qua ff. ad Trebell.* quem ultra relatos in alia coram Me edita decisione sub die 17. Junij 1709. §. *Signanter latè exornavit Rot. in Romana Annij. ois 9. Junij 1713. §. 15. in Engubina fideicommissi 19. Januarij proxime præteriti §. Altera vero, coram Me.*

Eademque facilitate corructe visa etiam fuit inspecta illiquiditas dictarum detractionum quantitativarum, deprompta ab incertitudine status hereditarij fideicommissarii. Jam enim iste firmatus fuit in altera Causa acta in Tribunali nostro, & resoluta favore Conjugum de Confaloneriis in qua Frances de Cimis ad probandam quantitatem, ac valorem stabilium fideicommissariorum, quæ repetita fuerunt tempore obitus dicti Octavij eorum Patris in adis producerent extrajudicalem æstimationem eorundem Bonorum ascendentem ad scuta 6650. Cum itaque ex hisce Bonis

Bonis æstimatis dempta detractioe quantitativa dotis maternæ, quam ex superius deductis tam Octavius, quam Thomas affectui jam fuerunt itidemque dempta medietate Prædij noncupati delle Catafolle per hodiernos Fratres de Cimis alienata nil aliud superlit, quam Prædium denominat. di Tavignano, hinc ex hoc uno residuali Prædio detrahi poterit legitima, ac Trebellianica, quæ insinul unitæ sicut important semissem ad tradita per Merlin. de legitim. lib. 1. tit. 3. quæst. 1. n. 7. Fachin. controver. Jur. lib. 5. cap. 2. Orceol. consult. 6. n. 25. Rota dec. 463. n. 2. coram Cavalier. dec. 836. num. 1. coram Emerix Jun. & dec. 21. n. 1. post eundem Merlin. de legit.

9 Ita consequens erit, quod in causam hujusmodi quotitativarum detractioem cedere debeat medietas dicti Prædij di Tavignano æqualiter dividenda habito respectu ad Personam Octavij & Thomæ, ac propterea dum Rebaglia Cessionarius ex Juribus dicti Thomæ debitoris mandatum A. C. exequi curavit super dicto Prædio, semper hujusmodi executio erit pro nunc substinenda proportionabiliter ad ratam ejusdem Prædij spectantem ad dictum Thomam debitorem ex causa ejus detractioem.

10 Absque eo quod hujusmodi quotitativarum detractioem titulum labef. stare valeat exceptio fideicommissi particularis, cui subiectum est dictum Prædium di Tavignano. Nam pænetur quomodo deficit ratio fentorum 145. pro integrali complemento crediti quantitativi dotis maternæ, cujus proindè satisfactio:

ni in dubium cadere nequit obnoxia esse etiam Bona particulari fideicommissio subiecta, ut dixit Rota dec. 11. 475. n. 54. part. 19. rec. cum aliis in decisione coram Medisa sub die 17. Junij 1701. §. Demum, adhuc cessat in universum quælibet difficultas ex eo quia nulla alia supersunt Bona vel libera vel universali fideicommissio subiecta ex quibus percipi possint dictæ detractioes, in quibus profecto terminis absoluti Juris est in subsidium posse eas deduci etiam ex fideicommissio particulari, ut docet Bald. in rubric. ff. de rer. divis. col. prima versio, sed post. Merlin. de legitim. lib. 2. tit. 1. quæst. 10. num. 10. Saminiat. controver. 13. num. 44. Rota decif. 1002. n. 1. coram Emerix Jun. decif. 16. n. 29. coram Ubag. decif. 348. n. 3. coram Priol. decif. 107. n. 9. par. 16. decif. 323. num. 28. par. 18. recent. in Bononien. Immissiois 18. Junij 1708. §. Ex his itaque, coram R. P. D. meo Falconerio, in Romana fideicommissi 9. Maij 1710. §. Si igitur, coram R. Dom. meo Ansaldo, & in Bononien. Causa Angeli 10. hujus mensis, & anni, §. 17. coram Ms. Quod quidem potiori jure locum sibi vindicat habito respectu ad Benutinum, utpote qui cum in tribus ex dictis quinque censibus, obligatus reperitur principaliter, & in solidum, hinc retardare nequit exceptione fideicommissi solutionem fructuum dictorum Censuum, ad quorum solutionem specialij obligationis vinculo ipse se obstrinxit.

Et ita &c. altera &c.

FINIS DECISIONUM.

DECISIONUM HARUM INDICULUS,
juxta ordinem alphabeticum,
LOCUMTENENTIUM, DECANORUM;
ALIORUMQUE PRÆLATORUM.

1. Aldrovandus, Decifio	2. 4. 6. 13. 15.
2. Ansaldo.	14. 20. 21. 23.
3. Caffarellus.	1. 10.
4. Cerrus.	24. 31.
5. Crispus.	25. 36.
6. Falconerius.	8. 27. 33. 54.
7. Foscarus.	35.
8. Kaunitz.	7.
9. Lancetta.	9. 18. 22. 26. 28. 32.
10. Priolus.	5. 11. 12.
11. Scottus.	3. 16. 17. 19. 29. 31.

I N D E X

R E R U M E T V E R B O R U M N O T A B I L I U M,

Quæ continentur in

RECENTISSIMIS S. ROTÆ R. DECISIONIBUS.

Ad Tractatum

CENCII DE CENSIBUS.

Prior Numerus designat *Decisionem*, Posterior Numerum ejusdem.

A

A. B

ACCESSIO.

ACCESSIO valet, quando se valentium obligare contractus ut principaliter processit. *Decis. 10. num. 3.*

ACCOLLATIO.

Accollatio quid. *Dec. 23. n. 9. & Dec. 28. n. 3.*

Quomodo differat à Delegatione, *Dec. 28. n. 4. & Dec. 33. n. 5.*

Facta privatim quid operetur. *Dec. 23. n. 13.*

Permittitur Majoribus. *Dec. 23. n. 19.*

Accollationis & Ratificationis differentia essentialis. *Dec. 23. n. 20.*

ACQUISITIO.

Acquisitio juriom non fit casuali versione, sed opus est probare animum eadem jura acquirendi. *Dec. 30. num. 8.*

ACTIO.

Actio ad damna & interesse datur contra quemcumque, qui suæ obligationi non satisfecit. *Dec. 6. num. 2.*

Actio & Passio non stant in eodem subiecto. *Dec. 8. num. 5.*

Actiones competentes contra bona fideicommissorum. *Dec. 8. n. 18.*

ACTOR.

Actor non valet allegare pro se Instrumenta quæ redarguit in quibusdam capitibus. *Dec. 12. n. 5.*

ADMINISTRATIO.

Administratio hereditatis relicte Altari seu Capellæ, spectat ad Parochum. *Dec. 4. n. 8. & Dec. 6. n. 4.*

ADMINISTRATOR.

Administrator necesse negligens, de proprio tenetur. *Dec. 4. num. 3.*

Debet utilia operari, inutilia prætermittere. *Dec. 6. num. 5.*

ÆSTIMATIO.

Æstimatio facta sine Partis citatione, est informis. *Dec. 3. n. 13.*

Legitimè facta quid operetur. *Dec. 31. n. 2.*

In Actis posita à Communitate cujus interest rem justè æstimari, admittenda. *Dec. 31. n. 3.*

Quomodo facienda pro divisione inter fratres. *Dec. 31. num. 4.*

Quibus modis justa fit. *Dec. 31. n. 6. 7. 8. 9. & Dec. 33. n. 11.*

ALIENATIO.

Alienatio facta ab uno ex hæredibus gravatis, an aliis non alienantibus noceat? *Dec. 36. n. 6.*

AMISSIO.

Amissio Instrumenti quibus attribuenda. *Dec. 32. num. 1.*

ANTINOMIÆ.

Antinomia quomodo concilianda. *Dec. 22. n. 9.*

ANTIQUA.

Antiqua discussio Causæ frustra repetitur, constantibus hædternis juribus. *Dec. 2. n. 14.*

APPROBATIO.

Approbatione contractus stante positiva, non amplius adducitur prætensa nullitas. *Dec. 7. n. 5.*

ARGUMENTUM.

Argumentum à verisimilitudine valet. *Dec. 1. n. 8.*

Ab antiqui temporis possessione ad illius continuationem, facile non admittitur. *Dec. 22. n. 6.*

Nec ab antiquo pretio ad præsens. *ibid.*

ATTENTATA.

Attentata purgantur per restitutionem rei in pristinum statum. *Dec. 16. n. 1.*

AUTHENTICA.

Authent. Minoris Debitor, C. qui dare tut. vel cur. poss. quid disponat. *Dec. 27. n. 7.*

Authentica Res qua, C. comm. de legat., quibus actionem conciliet. *Dec. 32. n. 5.*

B

BONA.

BONA dotalia æstimata & inæstimata. *Dec. 3. num. 5.*

Bona retinenda pro dotis restitutione distinguuntur. *Dec. 32. n. 7.*

Bona non dicuntur, nisi deducto ære alieno. *Dec. 6. num. 11.*

CAUSA.

I. L.

professorum eius. *dec. 20. n. 3.*
Sed sæpe concedit illis facultatem disponendi de suis bonis. *de. 20. n. 9.*

I

IActura. *Vide* Locupletari, & Nemo.
IGNORANTIA.

Ignorantia factiùs toleratur in mulieribus. *dec. 9. n. 5.*
Ignorantia facti proprii non admittitur. *dec. 23. n. 15.*
Ignorantia juris non alleganda, quando Contractus initus fuit in civitate magna J. C. tis sollicita. *dec. 23. n. 22.*

Quibus iudiciis præsumatur. *dec. 10. n. 5. & 6.*

INACTIO.

Inactio non nocet, ubi nullæ competunt defensiones. *dec. 13. n. 16.*

INCOMPATIBILE.

Incompatibile est ut aliquis habeat in se propria servitutem. *dec. 33. n. 10.*

Limitatur. *ibid.*

INDIGENTIA.

Indigentia solventis quid probet. *de. 21. n. 6.*

INJUSTITIA.

Injustitia tollit rem iudicatum. *de. 21. n. 6.*

INSTANTIÆ.

Instantia litium coram quibus Tribunalibus faciendæ. *dec. 26. n. 1.*

INSTRUMENTUM.

Instrumentum publicum facit probationem probatam. *dec. 3. n. 1. & dec. 14. n. 4.*

Instrumentum jramento roboratum non corrumpit nisi quadraginta præscriptione. *dec. 5. n. 2. & dec. 9. n. 1.*

Instrumentum Censûs, camerali obligatione valacum, celeriter executioni mandandum. *dec. 15. n. 1. dec. 25. n. 1. dec. 26. n. 2. & dec. 27. n. 1.*

INVALIDITAS. *Vide* VALIDITAS.

JUDEX.

Judex rem adjudicante creditori, hoc ab ipso debitore factum censetur. *dec. 1. n. 4.*

Judex & alii non tenentur de iis quæ post mulieris contractum evenire possunt. *dec. 5. n. 1.*

Judex interponens Decretum, censetur veras agnovisse causas contractûs, si non sint vagæ & generales. *dec. 7. n. 1.*

Judex meretur voluntatem à potestate. *dec. 8. n. 3.*

Judex Mandati sive executionis nescit de omnibus quæ spectant ad ipsam executionem. *dec. 16. n. 6.*

Judex mandans, non exequens, cognoscit de causæ meritis. *dec. 24. n. 4.*

JUDICIUM.

Judicium Salvianum quandonam non incumbat creditori censûs. *dec. 22. n. 16.*

L

LÆSIO.

LÆsio dotis regulatur secundum tempus obligationis, non verò solutionis. *dec. 3. n. 10.*

LEGITIMA.

Legitima prohibita distinctionem patitur. *dec. 30. n. 2.*

LEGITIMARIUS.

Legitimarius proportionabiliter solvit æs alienum defuncti. *dec. 20. n. 7.*

LEX.

Lex supplet, non admittit ultima defunctorum elogia. *dec. 4. n. 9.*

Legis Qui in alienam, §. sed & ff. de acquir. her. applicatio. *dec. 8. n. 14.*

Leg. 1. de rei vendicat. usus. *dec. 14. n. 18.*

Leg. Magis puto, §. ne tamen, ff. de reb. eorum, explicatio. *dec. 23. n. 3. & 4.*

Lex Et qui sub imagine, C. de distr. pign. quid improbet. *dec. 24. n. 2.*

L. M. N. O

Ejusdem expositio per Gratianum & Card. de Luca. *ibid.*

Legem contractûs non implentes, damnantur in interesse. *Dec. 33. n. 2.*

LIBERATIO.

Liberatio ex quo præsumenda. *dec. 24. n. 3.*

LIQUIDATIO.

Liquidatio quomodo jussa fiat. *Dec. 31. n. 6. 7. 8. 9.*

Quibus modis de ea constet. *dec. 33. n. 11.*

Liquo datio Instrumenti quid importet. *dec. 34. n. 10.*

Et quomodo liquidum reddatur Instrumentum. *ibid.*

LOCA MONTIUM.

Loca Montium subjiciuntur extractionibus & demutationibus. *dec. 29. n. 6.*

LOCUPLETARI.

Locupletari cum aliena jactura, nefas. *dec. 22. n. 18.*

LOCUPLETIORITAS.

Locupletioritatis probatio. *dec. 10. n. 5. & dec. 21. n. 1.*

M

MANDATUM.

Mandatum undequaque validum, executioni deest mandandum est. *dec. 5. n. 1.*

Mandatum relaxatum vigore Instrumenti censûs nulliter per mulierem creati, non valet. *Dec. 6. n. 3.*
Excepto casu n. 4.

Mandatum præsumptum sufficit in acquirendo, sed in alienando. *dec. 11. n. 5.*

Mandatum quodlibet Rotale passivam recipit interpretationem à Decisionibus. *dec. 16. n. 5.*

MINOR.

Minor nequit opponere propriam juris & facti ignorantiam, si prius Instrumentum ei majori ratificanti lectus fuit. *dec. 2. n. 4.*

Minor ex patrio statuto, & Agidiana Constitutione prohibetur alienare. *dec. 10. n. 2.*

Minor debet allegare nullitates Contractuum in ipsius gratiam introductas. *dec. 10. n. 6.*

MOBILIA.

Mobilia censentur consumpta minori tempore quam 37. ann. *dec. 34. n. 8.*

MULIER.

Mulier agens pro restitutione dotis, ad quid non tenetur. *dec. 2. n. 6.*

N

Necessitas magnam præbet occasionem simulandi. *dec. 11. n. 9.*

NEMO.

Nemo præsumitur suum jactare. *Dec. 1. n. 8.*

Nemo censetur veile se vinculis obligationum involvere, servanque creditoris facere, si pecunias haberet. *dec. 10. n. 9.*

Nemo potest recusare solutionem faciendam ab auctore suo, cuius bona detinet. *Dec. 23. n. 26.*

NOTULA.

Notul privata nihil valet, cum nec recognita, nec in actis producta est. *dec. 9. n. 4.*

O

OBLIGATIO.

Obligatio injuncta antecessori in Ecclesia Restituta, transit in eius successorem eidem Dignitate. *dec. 6. n. 4.*

Obligatio illius est valida, cui neque ætes, neque lex aut constitutio quædam obstat. *Dec. 10. n. 1.*

Obligatio in forma Camerae strictius quidem ligat, ad plus non obligat. *Dec. 19. n. 1.*

K 3 Obligatio

- bligatio nunquam extenditur ad ea quæ nec expressa nec promissa fuerunt. *ibid.*
- bligatio ab initio in totum nulla, validatur in minore ad majoritatem everso accollente. *Dec. 18. n. 1.*
- bligatio imponit assenti, necessitatem supplendi de proprio. *Dec. 19. n. 9.*
- bligatio reassumpta spontè ab eo qui eam dissolvi paulò ante curaverat, ejus mentem minus sanam denotat. *ibid.*

OPINIONES.

- piniones ponderandæ, non numerandæ. *Dec. 22. n. 10.*

P

PARS.

- P**ARS notabilis censetur dimidia. *Dec. 6. n. 9.*

PERITI.

- Periti* deputantur à magnis Tribunalibus, ut exonerentur à nimio labore *Judices. Dec. 14. n. 15.*
- Quandonam eorum attestationi parum deferendum. *Dec. 19. n. 4.*
- Quandonam è contra illi standum. *Dec. 31. n. 2.*

POSSESSOR.

- Possessor* rei cujus lucrum percipit, nequit ejus precium repetere. *Dec. 27. n. 5.*

POTIOR.

- Potior* est jure, qui prior est tempore. *Dec. 18. n. 5.*

PRÆSCRIPTIO.

- Præscriptio* quando non valet. *Dec. 9. n. 3.*
- Præscriptio* annuarum præstationum fit numero præstationum æquali præstationum numero. *Dec. 9. n. 1.*

PRÆSUMPTIO.

- Præscriptio* juris resultat ex taxa legali. *Dec. 17. n. 1.*
- Præscriptio* vaga non excludit vehementiorem præscriptionem. *31. n. 10.*

PRÆTENSIONES.

- Prætensiones* minimæ credito conspicuo contraponendæ non sunt. *Dec. 17. n. 3.*

PRETIA.

- Pretia* rerum per decem annos mutata censentur. *Dec. 24. n. 6.*

PRIVILEGIUM.

- Privilegium* dotis præservativæ contra Creditores. *Dec. 3. n. 7. 8. 9. 10.*

PROBATIO.

- Probatio* versionis in rem, indicis adimpletur. *Dec. 21. n. 7.*
- Probatio* diligentia unius ex creditoribus contra communem debitorem. *Dec. 18. n. 6.*

PROCURATOR.

- Procurator* rationem reddit Tutori mandanti, non Pupillo. *Dec. 27. n. 3.*

PROMISSIO & PROMISSOR.

- Promissio* de solvendo debito, quo sensu intelligenda. *Dec. 23. n. 12. & 21.*
- Promissor* evictionis tenetur ad id omne quod interest rem evictam non esse. *Dec. 13. n. 5.*
- Limitatio, n. 6.

PROXIMIORES.

- Proximioribus* de jure adhibendis in contractibus, rectè adhibentur fratres & filii in matris contractu. *Dec. 7. n. 3.*

Q

QUALITAS.

- Q**UALITAS contrahentium magni momenti est in negotiis & judiciis. *Dec. 33. n. 9.*

RATIFICATIO.

- R**atificatio minoris in majoritate, excludit omnem redargutionem nullitatis in origine contractus. *Dec. 2. n. 3.*
- Ratificatio quomodo probetur. *Dec. 23. n. 8. & 9.*

RATIO.

- Ratio* est anima legis. *Dec. 22. n. 10.*
- Ratio* decidendi ponderanda est, in applicandis Decisionibus. *Dec. 31. n. 5.*

RELEVATORES.

- Relevatores* faciunt minoris pendere Condebitorum exceptiones. *Dec. 3. n. 15.*

RES.

- Res* inter alios acta, tertio non nocet. *Dec. 15. n. 5.*
- Res* judicata præcipuè imponit silentium perpetuum parti devictæ. *Dec. 26. n. 3.*
- Res* propria nemini servit. *Dec. 33. n. 10.*
- Limitatur. *ibid.*

RESTITUTIO.

- Restitutio* in integram quo casu concedatur. *Dec. 1. n. 1. & 9.*
- Restitutio* denegatur, læsione non probatâ *Dec. 15. n. 4.*
- Restitutio* frustra prætenitur ab eo qui factum aliquod ratificavit, nedum reclamaverit. *Dec. 21. n. 4.*

ROTA ROMANA.

- Rota Romana* non reficit Rescripta signaturæ Justitiæ, quæ de Mandato Papæ diriguntur per Præfectum. *Dec. 3. n. 6.*
- Rota Rom.* non imponit manum causis definiendis, dum comperit materiam ulterioris discussionis &c. *Dec. 6. n. 1.*

S

SANATIO.

- S**anatio Censûs, quid & à quo impetranda. *Dec. 34. n. 1. & passim in seqq.*

SCIENTIA.

- Scientia* non resultat ex actibus æquivocis. *Dec. 9. n. 6.*

SOLEMNITAS.

- Solemnitates* requisitæ per titia statuta, ad tuenda jura minorum. *Dec. 23. n. 5. 6. 7.*
- Solemnitates* præscriptæ per jus commune Cæsareum, & ægidianam Constitutionem, ut Mulieres valeant contrahere. *Dec. 35. n. 1.*

SOLUTIO.

- Solutio* ut fit liberans, perquirendum an qui recipit, sufficientem habeat potestatem. *Dec. 11. n. 3.*
- Quomodo denegatur ex Libris *Dec. 25. n. 9.*
- Solutio* tanquam quid facti, non præsumitur, sed ab allegante probanda. *Dec. 15. n. 3.*

SPECIFICATIO.

- Specificatio* utilis ad detegendam veritatem. *Dec. 14. n. 3.*

SUBSTITUTIONES.

- Substitutiones* quandonam recusandæ à creditoribus Censuum. *Dec. 29. n. 8.*

SUCCESSOR.

- Successor* immediatus aliquid minus legaliter agens, in antecessoris administratione; Tertio non nocet. *Dec. 4. n. 2.*

SUMMÆ.

- Summæ* specificatæ standum, donec probetur contrarium. *Dec. 8. n. 8.*

SUPERFLUUM.

- Superfluum* est aggredi litem, in dubio quod actionem inopia debitoris excludat. *Dec. 13. n. 17.*

T

TESTAMENTUM.

- T**estamenti factorem recuperat, qui bonis cessit; & dimissis creditoribus, ad bona fuit reintegratus. *Dec. 9. n. 7.*

TESTATOR.

C

CAUSA.

CAUSA vaga contractum non convalidat. *Dec. 5. n. 9. Limita, ib. & Dec. 23. n. 2.*
Causa lucrativa legitima est Censûs creandi. *Dec. 5. n. 10.*

CAUTE LA.

Cautela Angeli sit-ne objectum contra executionem Mandati concessi pro impositione censûs. *Dec. 8. n. 1. Eiusdem effectus. Dec. 30. n. 7.*
Cautela major actibus inserta nihil alterat. *Dec. 15. n. 11.*

CENSUS.

Census an & quando fiat infructiferus. *Dec. 25. n. 21.*
Census reservativus quid. *Dec. 29. n. 5.*
Census reservativi potissimum constitutum. *Dec. 29. n. 7.*
Census tanquam onus reale, transit ad omnem successorum. *Dec. 34. n. 20.*
Cetera de Censibus sparsim in aliis plerisque capitulis invenies.
CESSIO & CESSIONARIUS.
Cessionis commodum & incommodum ad quem spectent. *Dec. 34. n. 11. & 13.*
Cessionarius agere nequit, antequam de jure cedentis constet. *Dec. 25. n. 1.*

CIRCUMSTANTIE.

Circumstantia semper expendenda in discussione causarum. *Dec. 21. n. 1.*
Circumstantiæ particulares, Tutorum bonam fidem augentes. *Dec. 27. n. 8.*
Circumstantiæ corroborantes creditum à debitore jam confessum. *Dec. 34. n. 6.*
Circumstantiæ facti prudenter explicatæ & applicatæ, præstantiora reddunt quæ jam in jure stabilita sunt. *Dec. 34. n. 14.*

CITATIO & CITATUS.

Citatio debet in judiciis obtinendis ad eos omnes mitti, de quorum interesse principali agitur. *Dec. 33. n. 4.*
Citatus non interveniens confessioni inventarii, sibi debet imputare honorum inaccuratam descriptionem. *Dec. 34. n. 9.*

CLAUSULA.

Clausula, Nihil penitus excluso, quid operetur in contractibus? *Dec. 15. n. 8.*
Claus. Quorum interest, quid operetur. *Dec. 23. n. 23.*
Claus. Reverentialis in forma, effectus. *Dec. 24. n. 4.*
Claus. Quin recedatur ad obligatione præcedenti, an excludat novationem? *Dec. 33. n. 12.*
Claus. Libere poterit pro redditibus exequi debitorem & venditorem Censûs, opportunum est emptori censûs consilium. *Dec. 34. n. 12.*

CLERICI.

Clerici comprehenduntur sub statuto laicali, si in eo fiat expressa mentio illorum. *Dec. 2. n. 8.*
Item si declarent velle se prædicto statuto conformare. *Dec. 2. n. 9.*

COADMINISTRATOR.

Coadministrator rectè cogit alios ad redditionem rationum Partium eis commissarum. *Dec. 6. n. 10.*

COMPENSATIO.

Compensationis effectus circa usurarum cursum. *Dec. 12. n. 2. & 3.*
Compensatio locum habet, ubi neutra ex parte adest illiquiditas. *Dec. 14. n. 2.*
Extinguit debitum. *Dec. 15. n. 10.*
Compensatio non fit de liquido ad illiquidum. *Dec. 17. n. 7.*
Coenegari nequit, quando creditum & debitum æquè sunt liquida. *Dec. 4. n. 1.*

COMPROMISSA.

Compromissorum commoda & incommoda. *Dec. 34. n. 2.*

CONCORDIA.

Concordia effectus in transactionibus. *Dec. 23. n. 16. & 17.*
Noviss. Decis. Rota pro Tract. de Cens.

C. D

CONCURSUS.

Concurfus causarum operatur, ut una corrueat, aliz sustineant contractum. *Dec. 5. n. 8.*

CONFESSIO.

Confessio mariti ceteroquin suspensissima de recepta dote, pro veritate habetur, si corroboretur opportunis conjecturis. *Dec. 14. n. 7.*
Confessio propria vim cujusque probationis excedit. *Dec. 31. n. 3.*

CONGREGATIO.

Congregatio Baronum quid soleat circa subrogationes. *Dec. 22. n. 17.*

CONJECTURÆ.

Conjectura non admittuntur, ubi res est in aperto. *Dec. 24. n. 5.*

CONSEQUENTIA.

Consequentia quando legitima, de persona ad personam, & de casu ad calum. *Dec. 19. n. 2.*

CONSOLIDATIO.

Consolidatio debiti & crediti in eadem persona, operatur eorum compensationem. *Dec. 27. n. 2.*

CONSTITUTIO.

Constitutio Piana quid præscribat de sorte censûs à creditore non repetenda? *Dec. 2. n. 1. & 2.*
Quid respectu Censûs impositi sine pecunia numerata? *Dec. 34. n. 3. & 4.*

Constitutio laicalis vires suas non extendit ad juratos contractus. *Dec. 2. n. 7.*

Constitutiones Egidiana & Carpenfis quæ? *Dec. 14. n. 6.*
Constitutio Gregarii Papa quid contineat circa investimenta. *Dec. 29. n. 9.*

CONSUETUDO.

Consuetudo sine examine non valet. *Dec. 11. n. 6. & 7.*

CONTRACTUS.

Contractus alij onerosi, alij lucrativi. *Dec. 8. n. 4.*

CREDITOR.

Creditor invitus non recipit speciem pro pecunia sibi debita. *Dec. 18. n. 7.*

CREDITUM.

Creditum resultans ex Instrumento publico, controverti nequit. *Dec. 3. n. 1.*

Creditum cessat, cessante causa debendi. *Dec. 8. n. 10.*
Creditum unum non valet duplex ejus debitum extinguere. *Dec. 15. n. 9.*

Ceventuale ac reconditum non prohibetur minori pretio cedi, & in commercio esse. *Dec. 25. n. 13.*

CURATOR.

Curator duplex filiarum minori datur. Ea de re citati Card. de Luca & Modern. Asulan. *Dec. 8. n. 11. & 13.*
Curator à iudice deputatur hereditati jacenti. *Dec. 20. n. 2.*

D

DEBITOR.

DEBITOR cogere valet creditorem ad extinctionem notabilis Partis Censûs. *Dec. 6. n. 9.*

DECEPTIONES.

Deceptiones Minorum & Mulierum non juvantur per jura eis succurrentia. *Dec. 23. n. 14.*

DECISIONES.

Decisiones eadem in casibus dissimilibus non alleganda. *Dec. 13. n. 15.*
Decisiones applicandæ debent ponderari in eorum rationibus decidendi. *Dec. 31. n. 5.*

DEFECTUS.

Defectus interventionis iudicis an obstet emancipationi, juribusque ex ea filiosum acquisitis. *Dec. 2. n. 10.*
Defectus causæ non deductus in iudicium ab aliquo, dum vivebat, ab illius successoribus allegari nequit. *Dec. 5. n. 13.*
Defectus causæ vel solemnitatis contractum reddit nullum. *Dec. 23. n. 3. & 5.*

* K 2

DELE

D. E

DELEGATIO.

Delegatio presentiam creditoris requirit. dec. 23 n. 24.

DEMONSTRATIO.

Demonstratio unica sufficit, ad probandam identitatem in antiquis. dec. 31. n. 11.

DEPOSITIO.

Depositio pecuniæ non solvit obligationem, si creditorem non attigerit. dec. 11. n. 13.

Depositio testium quoq; causa nulla. dec. 15. n. 15. & dec. 35. n. 4. & 5.

DETRACTIONES.

Detractiones alie quotitivæ, alie quantitativæ. dec. 36. num. 1.

De utraque singularia multa, n. 8. 9. 10.

DIVERSITAS.

Diversitas personarum ac ætatum sæpè judicia multiplicat &c. dec. 20. n. 1.

DIVINATIO.

Divinatio mera est, ejus quod in facto non apparet probatum. dec. 4. n. 7.

DIVISIO.

Divisio inæqualis non subsistit inter fratres de bono & æquo dividentes. dec. 23. n. 27.

DOCTOR.

Doctor juris ignorantiam legum allegans non auditur. dec. 2. n. 5.

DONATARIUS.

Donatarius universalis alienans bona donata, tenetur de propriis, quoad donata & eorum onera. dec. 2. n. 13.

E

EMANCIPATIO.

E *Mancipatio validandæ sufficit observatio moris & styli Regionis ubi expletur. dec. 2. n. 11.*

EVICTIO.

Evisio fundi censiti sciente creditore, qui liberè & expedite possit recuperare sortem, operatur censu extinctionem, & cessationem fructuum, etiam loco damnorum &c. dec. 2. n. 1. & 7.

Aliud est si sortis recuperatio difficilis reddatur, aliquo facti vel juris impedimento. ib. n. 1. & seq. usque ad 8.

EXCEPTIO.

Exceptio debitoris parvi pendenda, cum ei consultum ex concursu plurium Releatorum. dec. 3. n. 15.

Exceptio Regulæ generalis. Cum quo contraxi, bene distinxit. dec. 11. n. 5.

Exceptio semel in judicio rejecta, non amplius à succumbente proponi potest. dec. 36. n. 2.

EXECUTOR.

Executor institutus tantum in parte, reliquas negligere non debet. dec. 6. n. 6.

EXTINCTIO.

Extinctio Censûs an operetur, necessaria vel voluntaria fundi censiti venditione? dec. 1. n. 2.

Extinctio Censûs sequitur evictionem fundi. dec. 2. n. 5.

Extinctio Censûs requirit creditoris presentiam, & petitionem sortis cum fructibus. dec. 1. n. 6.

Extinctio Censûs denegatur, ex particularibus Conventûs Constitutionibus, nisi adsint tres ex eo Ministri. Dec. 1. n. 1. Ampliatur n. 1.

An ex conjecturis & præsumptionibus arguatur. dec. 25. n. 4. Explicat ut n. 5.

Extinctio Censûs expletur per actum retrosimilem Instrumenti. dec. 15. n. 6.

Extinctio censûs quomodo arguatur ex longa in petendo acquiescentia. dec. 25. n. 7.

Excluditur, qualibet in contrarium probabilitate. dec. 25. n. 15.

Ex quibus inducenda. dec. 33. n. 6. & 7.

E. F. G. H.

Ex quibus præsumptionibus invalidè concludatur. dec. 34. n. 15. 17. 19. 21.

F

FACTA.

F *Acta distinctè exposita, jura juvant & constituunt. dec. 8. n. 9.*

Factum suorum auctorum impugnare non possunt illi, qui eis successerunt absque beneficio Inventarii. dec. 8. n. 16.

FIDEICOMMISSA.

Fideicommissa particularia quandonam deductionem patiantur. dec. 36. n. 11.

FIDEJUSSIO & FIDEJUSSOR.

Fidejussio corresponsiva quid operetur? dec. 32. n. 2.

Fidejussor non obligatur, ubi neque Principalis. dec. 10. num. 2.

FILIUS.

Filius hæres nequit particularia jura deducere adversus creditores hæreditarios, donec rationem reddiderit. dec. 1. n. 4.

Filii non præsumuntur velle conspirare in parentes, pro levi interesse. dec. 7. n. 4.

FILIUS FAMILIAS.

Filius familias validè pro patre fideiuber. dec. 2. n. 6.

Filius fam major ex omni contractu præter mutuum obligatur. dec. 2. n. 6.

Idem obligatus pro patre, à cujus hæreditate se ablinuit, non amplius tenetur quam in id quod facere potest. dec. 2. n. 12.

FRUCTUS.

Fructus Censuum retardari nequeunt in eorum solutione per creditum illiquidum. dec. 11. n. 7.

Neque per depositum sortis, si pecuniæ non perveniant ad creditorem. de. 22. n. 12.

Fructus censûs non soluti debentur loco damnorum & interesse. dec. 13. n. 11. ad 17.

Fructus censuales quandoque debeantur. dec. 22. n. 15.

Debentur ab impositionis die. dec. 15. n. 16.

Distinguendi, ante vel post sanationem concessam. dec. 34. n. 7.

FUNDAMENTUM.

Fundamentum intentionis debet legitimis probationibus vindicari. dec. 3. n. 12. & dec. 8. n. 7.

G

GESTIO.

G *Estio administratoris malæ famæ facilius invalidatur. dec. 11. n. 9.*

H

HÆREDITAS.

H *Æreditas cujus fructus destinantur levatoini pauperum, quid prestare non tenentur? dec. 4. n. 1.*

HÆRES.

Hæres beneficiatus factum defuncti servare debet, quousque vires hæreditariæ comperunt. dec. 3. n. 4.

Hæres beneficiatus non est, qui nullum Inventarium exhibuit, & de bonis hæreditariis rationem non reddidit. dec. 8. n. 15.

Hæres innegabiliter dicitur, qui citatus ut hæres, se talem non esse tacet. dec. 10. n. 4. & 5.

Hæres non describens in Inventario aliqua bona hæreditaria, secluso dolo, præsumitur ignorasse. D. 25. n. 10.

Hæres gravatus paternam agnoscens hæreditatem, agnovisse censetur onus in ipsa legitima &c. D. 30. n. 1.

Hæres non tenetur rationem reddere de mobilibus, post 17. annos. dec. 14. n. 8.

HIEROSOLYMITANA.

Hierosolymitana Religio successibilis est militum professorum

T

V

TESTATOR.

Testator presumitur in dubio se juris dispositioni conformasse. *dec. 4. n. 10.*

TESTIS. Vide DEPOSITIO.

TRANSACTIO.

Transactio commodi & incommodi. *dec. 14. n. 1.*
Transactio habet vim publici instrumenti & rei iudicatae. *dec. 14. n. 5.*

Transactio adstricta solemnitatibus, per Constitutiones Cardinalium Albernotii & de Carpio. *dec. 14. num. 6.*

Transactio restringi debet ad causam expressam. *dec. 15. n. 7.*

Transactio fortius contrahentes ligat quam res iudicata. *dec. 34. n. 5.*

TUTOR.

Tutor necessaria negligens, tenetur de proprio, & amplius ex non factis. *dec. 4. n. 3.*

Tutor debet exurgere pupillare patrimonium à debitis usurae partibus. *dec. 6. n. 5.*

Tutor efficit propria, debita pupillis per ejus moram aut negligentiam eventientia. *dec. 17. n. 2.*

Tutor prohibetur actionis cessionem acquirere contra *Minores, aut ea uti; sed cum distinctione dec. 27. n. 2.*

VALIDITAS.

Validitas & invaliditas contractus regularur juxta tempus initæ obligationis. *dec. 3. n. 11.*

VENDITIO.

Venditionis voluntariæ indicia. *dec. 1. n. 32.*

VERBA.

Verba, In extrema voluntate, quid importent. *dec. 14. num. 19.*

Verbum, *Donec*, quid valeat. *dec. 21. n. 10.*

Verb. *Plus*, supponit positivum. *dec. 24. n. 1.*

Verb. *Posse*, quid comprehendat. *dec. 33. n. 13.*

VERISIMILITUDO.

Verisimilitudo in judiciis attendenda. *dec. 1. n. 8.*

VIA.

Via executiva locum-ne habeat contra tertium & singularem creditorem? *dec. 3. n. 2.*

VOLUNTAS.

Voluntas non fertur ad incognita. *dec. 1 c. n. 6. Ex Aristotele ad Nicomachum, lib. 3. c. 1. & 2. Nil volitum, quin præ cognitum.*

FINIS INDICIS GENERALIS.

INDICULUS LOCORUM COMMUNIIUM in INDICE GENERALI contentorum.

<p>Accessio. Accollatio. Acquisitio. Actio. Actor. Administratio. Administratio. Estimatio. Alienatio. Amissio. Antinomia. Antiqua. Approbatio. Argumentum. Attentata. Authentica. Bona. Causa. Cautela. Censur. Cessio & Cessionarius. Citatio & Citatus. Circumstantia. Clausula. Clerici. Coadministratio. Compensatio. Compromissa. Concordia. Concurfus. Confessio. Congregatio. Conjectura. Consequentia. Consolidatio.</p>	<p>Constitutio. Consuetudo. Contractus. Creditor. Creditum. Curator. Debitor. Deceptiones. Decisiones. Defectus. Delegatio. Demonstratio. Depositio. Detractiones. Diversitas. Divinatio. Divisio. Doctor. Donatarius. Emancipatio. Evictio. Exceptio. Executor. Extinctio. Facta. Fideicommissa. Fidejussor & Fidejussio. Filius. Filiusfamilias. Fructus. Fundamentum. Gestæ. Hereditas. Hæres. Hierosolymitana.</p>	<p>Jactura. Ignorantia. Inactio. Incompatibile. Indigentia. Injustitia. Instantia. Instrumentum. Invaliditas. Judex. Judicium. Lætio. Legitima. Legitimus. Lex. Liberatio. Liquidatio. Loca Montium. Locupletari. Locupletioritas. Mandatum. Minor. Mobilia. Mulier. Necessitas. Nemo. Notula. Obligatio. Opiniones. Pars. Periti. Possessor. Potior. Præscriptio. Præsumptio.</p>	<p>Præfensiones. Pretia. Privilegium. Probatio. Procurator. Promissio & Promissor. Proximitas. Qualitas. Ratificatio. Ratio. Relevatores. Res. Restitutio. Rota Romana. Sapatio. Scientia. Solemnitas. Solutio. Specificatio. Substitutiones. Successor. Summa. Superfluum. Testamentum. Testator. Testis. Transactio. Tutor. Validitas. Venditio. Verba. Verisimilitudo. Via. Voluntas. FINIS.</p>
--	--	--	---

